DE DOTE, TRACTATUS EX VARIIS IURIS CIUILIS INTERPRETIBUS...

Ex Varijs

De Dote

DE DOTE,
TRACTATVS
EX VARIIS IVRIS CIVILIS INTERPRETIBVS DECERPTI.

HIS, QVAE AD DOTIVM PERTINENT iura, & priuilegia enucleantur.

NVNC RECENS IMPRESSI, ET EXACTIORI CVRA, QVAM ALII, RECOGNITI, ET REPVRGATI.

Auctorum nomina sequens pagina indicabit.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO RERVM omnium memorabilium.

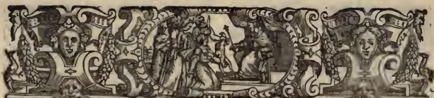
VENETIIS, M. D. LXXX.

AVCTORVM, QVI DE DOTE SCRIPSERVNT,

T

V

FINIS.

TRACTATVS NOTABILIS,

SINGVLARIS, ET VTILIS,

De dotibus, & dotatis mulieribus, & earum iuribus & priuilegijs.

Editus per Excellentissimum ac Celeberrimum Iuris Pontificij & Cæsarei Doctorem Monarcham, & Aduocatum Consistorialem, D. Baldum de Bartholinis, de Perusio: Inchoatus in almo studio Pisano, & completus sub anno Domini 1479. in excelso Gymnasio Perusino, cum iussu Summi Pontificis ad patriam esset reuocatus.

PRAESENTIS operis & materiæ tractatum diuidendum & subordinandum duxi in duodecim partes. Prima pars erit, quot modis ponatur, & accipiatur, seu accipi possit ipsa dos in iure nostro. Secunda pars circa quiditatem dotis propriori modo sumpto, & an consistat in quodam iure uniuersali & de multis circumferentibus ad prædicta. Tertia pars, an contractus dotis sit de iure gentium uel de iure ciuili, & an sit contractus nominatus uel innominatus. Quarta pars, an contractus, uel iudicium dotis sit bonæfidei, uel stricti iuris. Quinta pars, an dos seu dotis causa sit causa pia, & quomodo in dote capiatur causa pia, seu dici possit esse causam piam. Sexta pars ueniendo ad priuilegia dotis, quæ sunt dotis priuilegia ante matrimonium. Septima pars, quæ sint dotis priuilegia constante matri. Octaua pars, quæ sint dotis priuilegia sol.mat. Nona pars, quæ sint dotis priuilegia circa ipsum dotis iudicium. Decima pars, an dos solùm confessata habeat sua priuilegia, & quomodo. Vndecima pars, an dos putatiua habeat priuilegia. Duodecima pars, an & quando dotis priuilegia egrediantur personam mulieris.

SVMMARIVM.

1 *Dos largissime modo accipitur pro omni circunferētia ad sufficientiam alicuius rei.*
2 *Dos largè accipitur pro dote ecclesiæ, maximè nouiter constructa.*
3 *Ecclesia non debet sine dote ædificari.*
4 *Episcopus si consecrat ecclesiam dote nondum constituta, tenetur eam dotare de suo.*
5 *Fundans uel dotans ecclesiam quærit sibi ius patronatus, & si unus fundat & alter dotat, ambo sunt patroni.*
6 *Quarta non detrahitur de dote collata ecclesiæ.*
7 *Donans uel legans aliqua stabilia ecclesiæ pauperi, præsumitur, quòd sit pro dote.*
8 *Dos data ecclesiæ in fundatione an sit alienabilis uel præscriptibilis.*
9 *Filiæ intranti monasterium pater tenetur assignare congruam dotem, sicut nubenti in seculo.*
10 *Monialis si migrat ad aliud monasterium debet cum ea transire ipsa dos.*
11 *Filio intranti monasterium, an pater teneatur aliquid assignare pro uita.*
12 *Dos accipitur pro matrimonio carnali & spirituali, ut supra, nu.8.& nu.13.14.15.16.& 19.*
17 *Dos data sponsæ si reperitur non secutis nuptijs, habet priuilegium antelationis & tacita hypotheca, & interim est inalienabilis.*
18 *Dos putatiua, uidelicet pro matrimonio inualido, an habeat priuilegia.*
20 *Statuto stante, quod filia dotata non succedat, an tunc legatum filiæ relictum pro matrimonio futuro dicatur dos: & an dictū statutum obtineat in filia remanente uidua sine dote; quia pater fuerat sibi stipulatus dotem reddi, & maximè si exegerit. 21.*
22 *Statuto disponente, quòd omnes causæ compromittantur exceptis causis dotium, quòd si petatur dos legata, licet nondum contractis nuptijs.*

IRCA primum. §. quot modis accipiatur dos in iure nostro.
1 † Et quidem dotem accipimus aliqñ per modum largissimū, uidelicet pro omni circunferentia ad sufficientiam alicuius rei, uel personæ, ut patet iuxta cōem vsum loquendi. puta iste fundus est bene dotatus, uel ista domus est bene dotata. i. habet oēs habitudines & cōmoditates requisitas ad fundum, uel domum, ita accipit Iurisc. in l. sæpe. §. Scio. ff. de fund.instr. ibi, cum dotibus & reliquis colonorum, sic ēt dicimus iste iuuenis hēt bonas animi
2 dotes, uel est bene dotatus in uirtutibus & moribus. Aliqñ † accipimus dotem non ita largissimè, nec ēt ita strictè & propriè, sed largè, ut contingit aliqñ circa ecclesiam, uel capellam nouiter constitutam, vel constructā iam: cū ipsa censeatur sponsa futura rectoris ibidē instituendi pro deseruiendo ipsi ecclesiæ, uel capellæ, ut hr̄ in c. 2. de transla.prælа. hinc est, q est opus
3 tali ecclesiæ & sic sponsæ futuræ dotem constitui, aliàs nō † po-
a test, nec dēt ædificari a uel fundari, nec cōsecrari dote prius sibi non constituta: ut hr̄ de conse. dist. 1. c. cum sit, de conse. eccle. uel alta. & in auth. ut nullus fabricet oratorij domum. §. j. Et si fundans ecclesiam à principio eā non dotauit, pōt postea compelli, ut eam dotet, & dotem sibi constituat tanq̃ sponsæ futuræ, ut est expressum in d. c. cum sit. & q̃ dicatur congrua dos sibi constituenda, not. ibid. per doct. Imò si ipse fundans & ædificans sit impotens ad dotandum, non dēt eps eam conse-
4 crare, † aliàs consecrando tenetur ipse de suo dotare; ut not.
5 hr̄ in d. c. cum sit. Ex † qua dotatione acquiritur iuspatronatus ipsi dotanti, §. in p̄ntandu rectorem ad d. ecclesiam, ēt si esset laicus: ut habetur 16. q. 7. c. piæ mentis. & c. placuit. & in toto tit. de iur. patr. & si unus fundauit & alter dotauit, ambo sunt patroni, ut ibi not. maximè p Arch. & hæc dotatio hēt priuile-
6 gium † ut de bonis assignatis pro dote b ecclesiæ uel capellæ nō
b possit defalcari portio canonica epalis: cū ad perpetuum diui-

num cultum censeatur assignata per id, quod hr in c.fi. de te-
sta.& io c.1.de censi. & ibi hoc tenet Abb. Siculus, & Petr. de
Peru.in suo trac.canonicæ epalis.in 7.c.quod est not.nam fa-
cit, quod similiter de legato facto mulieri de dote non detrabi
tur falcidia, de quo infra dicetur in 6.par. circa priuilegia do-
7 tis ante matrimonium. Imo dicebat ibi Petrus † q si à princi-
pio iu fundatione ecclesiæ, uel post ipsa fondās donaret aliqua
stabilia ecclesiæ, licet nō dixerit q pro dote ecclesiæ donaret,
uel legaret. Præsumit in dubio, q pro dote hoc fecerit: ut sic
nō possit detrahi dicta portio episcopalis, ex quo ad hoc tene-
batur facere, in ar. quod habetur in l.2. C.da acqui.poss.& in
l.quædam mulier.ff. de rei uend. & quia ex primordio tituli
posterior formatur euentus.l. prima. C. de impo.lucr. descri.
lib.en. Sed imo potest dici, quòd etiam ad hoc non teneretur,
puta quia alia persona quàm fundans ecclesiam legaret aliqua
stabilia ipsi ecclesiæ, præsumitur quòd ex causa dotis consti-
tuendæ hoc fecerit, quando ecclesia erat pauper & Indotata,
quando ita suadet subiecta materia, per id quod habetur in l.
quod autem.ff.de iur.do.de cuius legis intellectu dicetur in d.
8 6.par. Et ex prædictis potest inferri, quòd † sicut dos data pro
matrimonio carnali est inalienabilis, & consequenter etiam io
præscriptibilis, ut habetur instit.quib.alie. non licet, post prin
cipium, & in toto titu.ff.de fund.do. & in l.si fundum.eo.tit.
& in l.ubi lex.ff.de vsucap. & in l.in rebus.§.omnis. C. de iur.
do. sic etiam dicendum uidetur in dote data à principio pro
sustentatione ecclesiæ fundatæ, & sic infertur, quòd licet alia
bona ecclesiæ possint alienari, seruata tamen forma, da qua
in ca.sine exceptione.12.quæst.2. & in c.2. da reb.eccla. non
alien. Et sic etiam possint præscribi res ecclesiæ sicut aliorum
priuatorum: ut habetur ca.1.& in ca.sanctorum.& c.da quar
ta, de præscrip. tamen secus in bonis assignatis pro dote eccle-
siæ, pro quo etiam facit singu.glo. in ca.nouum genus.de de-
ci. quæ vult, quòd da fructibus bonorum ab initio concesso-
rum pro dote ecclesiæ non debeantur decimæ prædiales. Ta-
men cum similis quæstio superioribus temporibus fuerit in-
ter episcopum Interanensem, & ipsam communitatem pro
certis redditibus iam ab antiquo per ipsam communitatem as
signatis pro dote io noua fundationa episcopatus dictæ terræ,
cum postea per multa tempora non fuerunt exacti per episco
pos. Nam dicebant nonnulli aduocati in curia, quòd non po-
tuit dicta communitas præscribere contra ipsam dotem eccle-
siæ cathedralis, cum etiam dos assignata pro matrimonio car-
nali sit imprærscriptibilis ut supra, & maximè quia magis ui-
debatur fauendum respectu matrimonij spiritualis; cum illud
sit magis fauorabile & maioris potentiæ, quod patet: quia tol-
lit & extinguit matrimonium carnale eius vinculum de sui
natura est inseparabile, ut habetur in cap.ex parte, & cap. ex
publico.de conuer.coniu.uidelicet quando non esset consum-
matum per carnalem copulam, ut ibi habetur; tamen in fauo-
rem communitatis fuit cōsultum per collegium Perusinum,
& sic quòd poterint dicti redditus præscribi per multa iura &
rationes, & maximè quia diuersa est ratio in dote mulieris:
cum ipsa nullum constanta matrimonio ius habeat dominij,
uel quasi, nec potest ipsa interim agere, ideo contra eam non
potest præscribi, ut habetur in d.§. omnis, quæ ratio cessat in
ecclesia, de qua tamen infra tangetur in 7. part. circa priuile-
gium, quod ponit glo. ut res dotalis non possit alienari. Præte-
rea nullo iure cautum reperitur, quòd bona ecclesiæ à Prin-
cipio assignata pro dote non possint alienari saltem cum solen
nitate requisita à iure, uel non possit præscribi, & glo. in d. ca.
nouum genus, dum vult quòd non soluantur decimæ de bo-
nis dotalibus ecclesiæ non confert ad propositum: quia non
sequitur non soluuntur decimæ, ergo non possunt alienari,
uel præscribi. Præterea est gl. illi contraria in c.1. de censi. ubi
idem tenet Host. & illam cōiter sequuntur ibi doct. post Host.
in d.c. nouum genus, cùm debeant bona collata ecclesiæ tran
sira cum suo onere tributo debiti ipsi Deo in subsidium egen-
tium animarum. c. tua nos, da decimis. Alio modo & tertio ac
cipitur dos circa matrimonium spirituale non pro dote eccle-
siæ sed pro dote puellæ intrantis religionem, & per modum nō
9 ita largum, sed magis strictè, puta si filia † vult intrare monα
sterium, & sic nubere in Deo, & non in viro, tenetur pater sibi
assignare congruam dotē, prout tenetur pro matrimonio car-
nali. l. qui liberos. ff. da rit. nu. & l. obligamur. §. lege. ff. da act.
& oblig. cum nō minoris sit fauoris matrimonium spirituale,
q̄ carnale, imo maioris, ex quo cēdit in fauorem animæ. l. san-
cimus. C. de sacros. eccl. & supra dictū est, prout hoc uoluit gl.

in. in auth. sed quamuis, & ibi Cy. C. de rei uxo. ac. ubi dicit,
hoc esse verum, si intraret religionē approbatam. Et sic dicit,
secus esse in istis bizocharis, q̄ sunt induræ habitu beati Frāc.
dicēdo ita se habuisse à Io. An. sed cum hodie earū regula & vita
sit approbata per sum. Pontificem, dicendū est idem in eis, p.
ut in intrātibus monasteria regulæ approbatæ, & dicit hoc fuis
se de mente eiusdē Io. An. tn̄ procederet, qn̄ intraret clausurā
alicuius congregationis, non sic io istis q̄ remanat io domo,
non in totum relinquendo seculū: nam cum istæ possint com
modè percipere alimenta io domo paterna, non tenetur pater
eis assignare aliquid pro dote: cum tunc cesset rō, quæ viget in
stantibus sub clausura. Cogita tn̄, quia gl. ibi & Cy. loquūtur
in filia, q̄ remansit uidua, cum iam vr̄ quæsitum ius fuisse in
dote, per id quod hr̄ in d. auth. sed quamuis, tn̄ doc. cōiter idē
tenent in ea, q̄ nunquam fuit, cum idem subsit uinculū & offi
cium paternum in dotādo, ut dictis iuribus, ut l. fi. C. de indi.
uid. tol. adde ēt, q si pater tpe ingressus monasterij concedit
aliquam pecuniā, uel rem stabilē tali monasterio, licet non di-
cat pro dote d. filiæ, in dubio vr̄ assignare pro dote ipsius filiæ,
secundū Bar. no. in l. 1. §. si parens. ff. si quis à paren. fuer. ma-
numis. bene facit l. quod aūt. ff. de iu. doc. & ēt quod dictū est
supra in fundatore ecclesiæ. Effectus resultat magnus: quia il-
lud computandum ueniret in legitima ipsius filiæ sibi debita
post mortem patris: per id, quod hr̄ in l. qm̄ nouella. C. de in-
off. test. prout ēt uoluit ipse Bart. in d. §. si parens: ubi si uide-
ret patrem simpliciter donasse monasterio non contēplatione
10 dotis non cōputaretur dicta legitima. Preterea si dicta filia† po
stea trāsiret ad aliud monasteriū eiusdem regulæ, vel alterius,
puta de licentia abbatissæ, uel p alium modum à iure permis-
sum, secundùm q hr̄ in c. licet. de regularib. & in ca. quod Dei
timorem, de statu regularium, tunc dēret cum ea transire ipsa
dos, per id quod hr̄ in l. si is qui. §. 1. ff. da iu. do. & tn̄ secus es-
set, si non censeretur illud assignatū pro dote, sed per uiā sim-
plicis donationis, q̄ simplex donatio non computatur in legiti
11 ma, ut p Bar. & alios do. in l. in quartam. ff. ad l. falc. † Quid
aūt in filio intrante monasteriū. Dicas, q licet sic intrando ui-
deatur cōtrahere mr̄imonium spirituale. c. 2. da transla. præl.
tn̄ pater non tenetur aliquid assignare tali monasterio pro do-
te, cum solū sponsæ & non sponso debeat dos. s. assignanda p
patrem. Pōt tn̄ dici, q si d. monasterium esset debile in facul-
tatibus: posset tunc ex psona dicti filij intrantis petere legiti-
mam assignari p patrem, licet. n. regulariter legitima non de-
beatur filio in uita patris: ut hr̄ in l. fi. ff. de lib. agn. & in auth.
ut liceat matri & auiæ. §. prēterea. tn̄ in casu isto posset, cum idē
uideamus in casu econtra. s. patre intrante monasterium; vt fi-
lius lgīmam petere possit ante mortē dicti patris naturalem sal
tem de æquitate canonica; ut est casus sing. io c. cum simus. de
reg. & cōiter ita sequunt canonistę ibidē, & tenet Bal. in auth.
si qua mulier. ad fin. C. de sac. eccle. licet secus de iure ciuili, ut
ibidē, quod maximè vr̄ procedere, si monasterium esset inops
& impotēs ad substentandū talem filiū. cogita tn̄: quia saltē ui
deretur tūc indubitanter dicendū, p̄rem teneri ad aliquid assi-
gnandū in vita sua pro alimētis dicti filij, vbi si monasteriū ēēt
potens dicta alimēta non deberent, per id quod hr̄ in l. si quis
à liberis. in §. si filius. de li. agn. tn̄ in filia intrāte monasterium
sine dubio tenēdum vr̄, p̄rem teneri ad eā dotandam, ēt si mo
nasterium esset potēs, per id, quod hr̄ notanter in d. l. fi. de do.
promis. ubi ēt si filia est diues in suo p̄rimonio, adeo q posset
ex suis bonis dotari nihilominus p̄r tenetur ad eā alimentan-
12 dum. Quarto modo † accipit dos per modū magis p̄priam &
strictum, qn̄ constituit pro mr̄imonio carnali, super quo simi
liter pōt cōsiderari, q aliqū accipimus dotā propriè & strictè,
aliqn̄ latè, aliqn̄ latius, & aliqn̄ latissimè. Primo modo non pōt
propriè & strictè dos dici, nisi vbi est mr̄imonium, & ubi non
est m̄rimonium, ibi nō est dos. l. fi. C. de do. ante nup. & l. 3. ff.
da iu. do. Hinc est, q sol. mat. non potest propriè amplius dici
dos: cum mr̄imonium & eius onera sint cā dotis. d. l. 3. & l. p
oneribus. C. da iu. do. ergo finito matrimonio cū cessent one-
ra, cessat ēt ipsa dos, licet aūt non sit propriè amplius dos: tn̄
remanent eius reliquiæ & eius fauores, ut dicetur p̄ximè & ēt
13 infra, io 7. par. ad hoc l. ēt directo. ff. de fund. dot. †. Secundo
modo accipitur largè seu latè, & tunc etiam solu. mat. dicitur
dos, & pro ea agitur actione de dote, & bodie ex stipulatione,
ut habetur in §. fuerat. institu. de act. & in l. 1. & per totum.
C. de rei uxo. ac. cum iosinuis si. & ideo durāt eius priuilegia,
imò ex tunc ut plurimùm incipiunt habere effectum. l. ea
quæ in fauorem mulierum sunt introducta, de quibus latis-
sime

14 fimè infra dicetur fuper d. 7. pat. Imo non folùm † in re ipfa
dotali fed etiam pro fructibus perceptis poft folutam matrimo
nium, qui propriè non funt dos, datur actio de dote, & etiam
eius priuilegia locum habent, ut eft text. not. in l. fi marito. §.
fin. ff. fol. matr. & tangetur latius infra, in 2. part. & eft glof. no.
in l. diuortio. §. ob donationes. ff. fol. matrim. & ideo etiam fol.
matrimon. durat fundus dotalis & eius priuilegium, ut fic ina-
lienabilis & impræfcriptibilis, ut l. etiã directo. & l. 3. ff. de fund.
dot. Intellige donec ipfa dos fit reftituta mulieri, & fic donec
15 duret actio de dote. ut dict. l. 3. Poft † reftitutionem autem do
tis non poteft aliquo modo dici amplius dos, nec amplius du-
rant eius priuilegia, ut notanter probatur à contrario fenfu in
in dict. l. 3. not. Bald. in l. fi conftante. in princ. ff. folut. matrim.
& in l. prędium. ad fin. C. de iur. dot. & in l. dotalem. ff. teftamẽ.
mil. licet tunc per quendam modum latiffimum poffet nomi-
16 nati dos, ut infra tangetur. Tertio † modo circa matrimonii
carnale accipitur dos largius feu latius, uidelicet ante matrimo
nium & poft fponfalia de futuro contracta. Nam licet pro ea
repetenda non fecutis nuptiis non detur actio de dote, nec ex
ftipulatu expreffa uel tacita, fed datur condictio ob caufam, fi
à principio fuit data dos fponfo, ut incontinenti efficeretur do
minus, prout in dubio fic præfumitur effe actum. l. dotis fru-
ctus. in fin. cum fequen. ff. de iu. dot. alia daretur rei uendica-
tio: ut ibi habetur, tamen poteft lato modo dici dos quò ad
multos effectus, & aliqua priuilegia, quòd habeat priuilegium
antelationis in perfonalibus: ut eft cafus fingul. in l. 2. §. fina.
cum fequen. ff. de priuileg. credit. & hodie habet et tacitam hy-
pothecam etiam cum prælatione: ut eft ibi gloff. nota. & in l.
fin. C. qui po. in pign. hab. & tangetur infra, in 6. part. circa pri-
17 uilegium hypothecæ. Item † quia habet priuilegium legis Iu-
liæ, de fundo dot. ut fic etiam fit inalienabilis & impræfcripti-
bilis, ficut eft propriè dos: ut eft cafus fingul. in l. lege Iulia. ff.
de fund. dot. Et idem dici poteft in dote data pro matrimonio
non uero, fed quafi matrimonio, uidelicet quando effet inuali-
dè contractum inter ignorantes, cum dicatur tunc quafi dos.
l. fi ferua. ff. de iur. dot. cum etiam d. cafu habet priuilegium
prælationis inter perfonales actiones: ut habetur no. in l. fi eũ
dotem. §. fina. ff. folu. matrimo. & ibi dixi, ad hoc dict. l. 2. ff. de
18 priui. credi. An † autem habeat dicta quafi dos, uidelicet pro
d matrimonio putatiuo priuilegium tacitæ d hypothecæ, & maxi
mè cum prælatione, not. in dict. §. fin. & tangetur in 12. part.
huius operis. & ibi etiam plenè tangetur, an interim durante
tali matrimonio putatiuo maritus putatiuus lucretur fructus
dotis, etiam extantibus, & an ftante pacto, quòd uxore præ-
decedente, uir lucretur dotem, uel certam partem dotis, ha-
beat tunc locum, fi prędecedat mulier in matrimon. putatiuo,
de quo etiam dixi in l. fi ante nuptias. ff. folut. matrimo. Quar-
19 to modo accipitur † dos largiffimè, uidelicet ubi non erat ma-
trimonium uerum, uel putatiuum: nec etiam fponfalia de fu
turo, fed habetur refpectus ad matrimonium futurum, puta
fi pater legat dotem pro filia nondum nupta etiam pupilla te-
20 ftamento, uel codicillis. Nam † per modum latiffimum po-
teft dici dos, quafi tale legatum fit pro dote deftinatum. l. cum
plures. §. cum tutor. ff. de administr. tutor. iuxta gloff. nota. ibi.
& ibi per Bar. & per eundem in l. Titio centum. §. Titio gene-
ro. ff. de condit. & demonftra. & in l. qui pupillam. ff. de adulter.
Et fic folet induci ad ftatutum, quòd filia dotata à patre non
fuccedat extantibus mafculis, ut tunc fatis dici poffit dotata à
patre modo prædicto, ex quo dos fuit fibi deftinata per patrem
pro matrimonio futuro. Et licet Cyn. poft Pe. & Iaco. de Are.
contrarium dixerint, ut refert Barto. in l. non fine. C. de bon.
quę liber. ubi dicit, idem tenuiffe Rayn. de Forli. ut fic tale fta
tutum fit reftringendum: cum tendat in odium & in exhære
dationem quandam ipfarum filiarum, per id quod habetur in
l. cum quidam. ff. de liber. & pofthum. cum fimil. Tamen Bar.
in l. Titio centum. d. §. Titio genero. & d. §. cum tutor. & dict.
l. qui pupillam, tenuit contrarium, quòd imo tunc excluda-
tur filia. Et idem tenuit poft multa Bald. in dict. l. non fine. C.
de bon. quæ liber. & ibi etiam Angel. & per eundem Bald. in l.
fin. ad fin. & l. fi pater. C. de fponfa. & in l. pen. C. de con. infer.
& in l. Deo nobis. C. de epifcop. & cleric. Et ifta eft communis
opinio. pro quo uidetur pluries fuiffe confultum per folennes
doct. Nec ab ifta opinio. difcrepauit Cyn. & Iacob. de Aret. &
alij, ut fupra, quia termini quæftio. Iacob. de Aret. & Cyn.
21 fuerunt in ftatuto difponente † quòd mulier maritata & dotata à
patre debeat effe contenta dote, & non fuccedat cum fratribus,
ut non habeat locum in filia, quæ fuit defponfata per patrem
per uerba de futuro cum dote: cum illud ftatutum fit exorbi-
tans, ergo non trahendum extra terminos proprios, cum licet
fuerit defponfata: tamen non poteft dici, quod fuerit marita-
ta, licet dicat Cyn. quòd contrarium fuit iudicatum & malè,
fed licet non poffit dici, quòd fuerit maritata: tamen poteft
dici, quòd fuerit dotata. ergo non fic effet fi ftatutum fimplici-
ter diceret de filia dotata, ut ibi per Bald. uidi etiam confultum
& obtentum in quæftione facti. ubi pater fuit ftipulatus do-
tem fibi reddi folu. matrim. & filia remaneret poftea uidua, de-
ceffit pater reftituta dote eidem patri. Nam dicebat filia fe non
effe dotatam, cum dos fuerit reuerfa ad patrem, & in eum fuif
fe dotem confolidatam ex dicta ftipulatione paterna. Tamen
contrarium fuit conclufum, ex quo adhuc fibi filiæ remanfit
ius petendi dictam eandem dotem, ut poffit congruè renoba-
re etiam contra filios & hæredes ipfius patris, ideo cenfetur do
tata tanquam fibi fit deftinata dicta eadem dos pro alio matri-
monio, per id quod habetur in dict. authen. fed quamuis. C. de
rei uxor. act. & in l. fina. C. communia utriuf. iur. & quod per
Cyn. in d. l. 1. §. uidemus. de rei uxor. act. & per Barto. in l. poft
dotem. & l. fi marito. §. 1. folo. matrimo. facit ad prædicta tex. in
l. non eft matrimonium. ff. de rit. nupt. & in d. §. Titio genero.
in uerb. fed cum ante nup. de conditio. & demonftratio. & ma-
ximè prædicta procedunt hodie attento communi ufu loquen-
di: quia dicimus, talis puella habet bonam dotem, licet adhuc
fit pupilla, & fic etiam uidua, quæ etiam poft dotem taxatam
cõmuniter dicitur, quòd habet bonam dotem, ut dicebat Bar.
in d. §. Titio genero. Et hæc omnia funt utilia ad ftatuta loquẽ
tia de dotibus, quomodo intelligantur, puta fi ftatutum di-
22 cat, ut uidi in plerifque locis, ꝙ omnes † caufæ compromittan
tur ad petitionem partis hoc petentis, exceptis caufis dotium,
an habeat locum dicta exceptio ftatuti non folùm quando dos
peteretur per mulierem folu. matrimo. uel ab eius hæredib. con
tra uirum uel eius hæredes, an autem etiam quando peteretur
dos legata licet nondum fi contractum matrimonium, & ma-
ximè quando tale legatum effet purum, uel fi non repeteretur
dos a fponfo propter non fecutas nuptias. Nam poteft dici
effe ponderanda uerba ftatuti: nam fi ftatutum diceret, exce-
ptis caufis dotium, tunc poffunt magis latè intelligi, ut fic
quicquid tangit caufam dotis habeat idem priuilegium, argu-
men. text. in clemen. difpendiofam, de iud. bene facit. l. ftichus.
ff. de lega. 3. & bene facit no. doctr. Bar. in l. folent. ff de alimen.
leg. dum loquitur de caufa alimentorum priuilegiata, inducen
do ibi etiam circa ftatutum, ꝙ in caufis damnorũ datorum ſte
tur iuramento damnum paffi, quòd dicto cafu quicquid tangit
caufam damni dati habet idem priuilegium: ut ibi per ipfum,
ficut etiam habetur in caufis alimentorum, ut & uoluit Bald.
in l. 1. C. de reb. cred. Et multo magis fi ftatutum diceret, exce
ptis caufis, quæ effent fuper dotib. cum dictio fuper, accommo
detur ad caufam etiam remotam, uidelicet occafione dotium
per id quod no. Bald. in l. 1. C. communia de leg. per gl. ibi fu-
per uerb. fuper: fed fi ftatutum diceret, omnes caufas deberi
compromitti exceptis dotib. & tunc fortè ftatutum prædictum
non poterit intelligi, nifi de dotibus, pro quibus competeret
actio de dote, uel hodie, ex tacita ftipulatione tam ex parte ui
ri petentis quàm mulieris repetentis, ut fic dictum ftatutum de
beat intelligi in dote uera & propria, & fic ftricto modo. per id
quod habetur in l. quicquid aftringendæ. ff. de uerb. obli. & in l.
ius fingulare. & in l. quod uerò. ff. de leg. & in reg. quæ à iure,
in 6. fed in contrarium faciunt dicta fup. & maximè circa ftatu-
tum de filia dotata & hoc uidetur uerius, & maximè quia illa
verba ftatuti ibi, exceptis dotib. habẽt relationem ad proximè
præcedentia, & fic debet intelligi, exceptis dotib. f. caufis dot.
arg. l. fi. §. cui dulcia. ff. de ui. trit. & oleo leg. Et quia exceptio de
bet effe de reg. ut no. in l. 1. de reg. iur. per gl. & etiam per Dyn.
in rubr. de reg. iur. in 6.

ADDITIO.

a Nec debet ædificari. Ecclefia fundari non debet nifi dotetur.
qđ uerum eft, nifi ex neceffitate fundata fit, & dotari non pof-
fit. Abb. Sic. Poft Hoft. in c. ad audientiam. 1. de eccl. ædi. Item
nec debet confecrari, ut 16. q. ult. piæ. 1. q. 2. placuit. 1. q. 3. fi qua
prębendas, cat. in cle. 1. 13. q. de uita & ho. cleri.

b Pro dote not. ꝙ quarta non debetur epifcopo pro fabrica uel
alio certo relicto ad certum pium ufum, uide Bald. in l. fi quis
ad declinandum. §. in omnib. uerf. 2. conclufio eft, quod eft ue-
rum, & fi relictũ fit factũ ad piã caufam, prout Titius elegerit,

& Titius eligat ecclesiam fieri de eo. Bar. in l. unum ex familia. §. 1. de leg. 2.

c Intrare monasterium. Adde hic, quod refert Io. And. in addit. Mar. de Fano. &c. & Lud. Rom. in sing. uers. dos. vide Bart. in l. post dotem. sol. matr. quod est uerum, etiam si habeat aliunde. Aug. in §. quia uerò. in auth. de æqual. dot.

d Priuilegium tacitè. no. hic q dos putatiua habet priuilegia ueræ dotis & hypothecę in bonis uiri. l. si cum doté. §. fi. & ibi doc. sol. mat. Bal. & Pet. in l. 1. C. de condi. ob causam. Et ideo dotis putatiuæ instrumentum habet executionem paratam sicut ueræ dotis, Bal. in d. l. 1. de cond. ob caus.

PARS SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 Dotis diffinitio secundùm Bart. reprobatur sex ualidissimis argumentis.

2 Sententia si est incerta, non hoc respectu an debeatur, uel quid debeatur, sed de qua re iudex sensit, tunc est certificanda ex ipso libello.

3 Dotem petere non sufficit, sed etiam petẽdum est & probandum quantum sit in dote.

4 Res dotalis subtracta uiro si restituatur cum pœna quadrupli, tale lucrum non subijcitur restitutioni.

5 Pretium succedit loco rei in dote, & res loco pretij.

6 Fructus petuntur iure actionis speciali fauore dotis.

7 Fructus percepti post matrimonium non possunt retineri ob impensas necessarias, sicut potest ipsa dos. Item nec ob impensas utiles, licet in hoc sit speciale fauore mulieris. & nu. 8.

9 Hypotheca contracta in ipsa etiam ad fructus ipsius rei se extendit.

10 Dilatio nulla datur pro fructibus perceptis sol. ma. restituendis mulieri uel eius hæredibus, non pro fructibus ante matrimonium perceptis.

11 Vir si post moram uxoris uel soceri dotem recipit, propter hoc nõ sibi præiudicatur in fructibus uel interesse.

12 Pactũ in cõtractu dotis, q uir nõ teneatur ad onera, an ualeat.

DESCENDO nunc ad secundam partem, scilicet circa quiditatẽ dotis pro priori modo sumptę, & diffinitur ut per Azo. in sum. C. de iur. do. & per Bar. in rub. ff. sol. ma. qui tandem reprobata opin.
1 Azo. dicit dotem † esse ius quoddam in se continens id, quod à muliere, uel eius patre, uiro uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter onera matrimonij supportanda. Concludendo in effectu, dotem esse ius quoddam incorporale, & uniuersale, sicut hæreditas & peculium, & hoc per Bar. per l. quod dicitur, la 1. in tex. & glo. ff. de impen. ut latius per eundem in dict. rub. Nam adde, quòd Bar. & alij eum sequentes moti sunt ad hoc tenendum: quia uidebatur eis esse casus in terminis, cui non possit bene respon. in d. l. quod dicitur, respondendo ad l. fin. C. de sent. quæ sine cer. quan. Et pro certo si d. l. quod dicitur, non esset, nullus unquam fuisset ausus tenere dictam opinio. Ange. licet in aliquibus contradicat Barto. maximè dum dicit Barto. quòd in dote res succedit loco pretij, & econtra, sicut in uniuersalibus per id, quod habetur in l. Labeo, & Sabinus. §. 1. ff. de uerbor. signifi. & quod ibi per glo. Nam dicit Angel. illud esse speciale in dote, prout alia multa sunt specialia in ipsa dote, ut infra patebit in progressu huius operis, & tamen ipse Aug. implicat sibi contradictionem, dum ipse tandem fatetur, dotem posse dici ius quoddam uniuersale, per d. l. quod dicitur. Io. de Imo. & Ludo. de Rom. in d. rub. in effectu sequuntur Bar. maximè per d. l. quod dicitur, cui dicit, non posse dari sufficiens responsum. sed Bald. in l. 1. ff. sol. mat. deridet opi. Bar. nisi uniuersitas sit in dote, ut peculium, uel hæreditas, fatuum enim est dicere secundùm eum, q si dotem petantur nomine dotis, q sit uniuersalis petitio ista, quæ certos & specificatos habet fines, quod dicit esse menti tenendum: tamẽ ipse Bal. uidetur intelligere. d. l. quod dicitur, q ibi in dote erat data uniuersitas, non uidetur bona resp. ad illam l. ut infra dicetur. ipse tamen Bal. in l. fi. §. præterea. C. de iu. do. uidetur sequi Bar. & seq. opi. impræmeditatè in cursu lectionis transiuit, sed magis præcogitatè in d. l. fina. tenuit contrariam opinio. contra Barto. uidelicet dotem non esse ius uniuersale: & idem tenuit Raph. Cu. in rub. ff. sol. mat. nisi qũ esset datum aliquod, quod de se foret uniuersum, sic intelligendo tex. in d. l. quod dicit. & in l. 1. §. sed quod dicimus. ff. de dote præleg. quæ tamen intelligentia ad illum tex. non vr̃ bona, ut dixi: imo in totum alternatiua. Pro Bart. tñ multum facit tex. in glo. in l. si marito. §. fi. ff. sol. ma. maximè intelligendo illam, prout eam intellexit Barto. in d. rub. & in d. l. si marito. §. fin. & in l. diuortio. §. ob donationes. ff. eod. titu. sed contra opi. Barto. facit glo. quam ipse pro se allega. in d. §. in l. Labeo. & in l. si ut proponis. C. de rei uend. dum uolunt illud procedere non ex natura uniuersi, sed speciali fauore dotis & mulieris: ut etiam dixit Ange. in d. rubr. & infra dicitur. Et hæc opi. contra Bart. potest in puncto iuris intrepidè teneri. Primò per casum in d. l. fi. ad quam friuola vr̃ responsi. Barto. q ideo non ualuit ibi sententia: quia erat incerta, & respectu ipsius uniuersi, cum in ea non fuerit habita mentio de dote, sed solum iudex dicit pronũciando contra maritũ, ea, quæ bona fide accepisti, solue, subdendo in d. rub. Barto. quòd si ibi iudex dixisset, ea, quæ bonafide pro dote accepisti, solue, licet non expressisset quantitatem vel speciem acceptam pro dote, ualuisset dicta sententia. Et pro certo uidetur, quòd hæc resp. non procedat: quia satis uidetur tacitè ibi habita mentio de dote in sententia, ex quo in libello fuit petita dos, & sic ex causa dotis fuit facta petitio: ut patet in text. ibi, dotem, quæ repeteretur, non liquidam esse: ergo in libello repetebatur dos, tamen erat incertum quantum ab eo repeteretur pro dote, ut patet in princip. l. ibi, cum incertum esset & accepisset quantũcunque ab eo peteretur, ergo fuit repetita dos in libello, licet non esset declarata quantitas. Et sic sententia illa respectu ipsius rei petitæ & causæ deductæ in libello ueniebat declaranda secundum petita, ut sic censeatur conformis ipsi libello per id, quod habetur in l. ut fundus. ff. communi diuid. & in l. fin. C.
2 de fidei. liber. cum simi. sed tunc obijcitur † quia quando sententia est incerta respectu quantitatis, s. quantum debeat, uel an debeat: tunc si aliter in ea non habeatur expreisè relatio, ueniat certificanda per relationẽ non ad acta assertoria, & sic ad ipsum libellum, sed ad ipsa acta probatoria per id, quod habetur in l. uii prætor. §. si index. ff. de re iud. & ibi per Barto. & alios in l. 3. de senten. quæ sine cer. quant. puta si dicatur, condemno Titium in quantitate, quam debet. Nam debet intelligi. i. quatenus constat ex actis, quod & quantum debeat. Nam aliter intelligendo, uidelicet quòd referatur ad libellum, hoc esset absurdum: cum non possint hæc constare iudici ex ipso libello & assertione actoris, sed ex actis probatorijs, ut habetur in d. §. si iudex. & in d. l. 3. Et secundum hoc non ualuisset ibi sententia tanquam incerta per relationem necessariò fiendam ex actis: cũ ex actis non cõstabat aliqua certitudo etiam respectu uniuersi, licet fortè constaret ex libello ipsa certitudo respectu saltem uniuersi, ad quem libellum sententia non est referenda ut ex eo habeat certificari ut supra. Sed potest responderi quòd quando in sententijs non resultat incertitudo respectu iuris ipsius actoris uel rei. Et sic an debeat, & quantum debeat, sed solum dubitatur de qua re iudex senserit in sua sententia: tũc ipsa sententia debet necessariò intelligi secundùm ipsum libellum, ut bene hoc colligitur ex dictis Barto. in l. 1. C. de errore calculi. Vnde ponamus q actor petit fundum Cornelianum ex causa emptionis ipsum confinando: Et postea iudex cõdemnat reum conuentum ad fundum tradendum, aliter ipsum non demonstrando, nullus dixerit hanc sententiam non ualere tanquam incertam. Nam imo est certa respectu ipsius fundi, cum uideatur condemnasse ad fundum petitum & ex causa deducta in libello, uidelicet emptionis, iuxta glo. not. in l. hæ enim causæ. ff. de suspec. tut. bene facit, quod habetur in l. si quis ad exhibendum. & quod ibi per glo. & Barto. ff. de excep. rei iudic. Debet enim sententia & eius uerba intelligi & accommodari secundũ materiam subiectam deductam in libello, ut patet ex tex. cum glo. no. in l. & puto. §. 1. ff. fam. erc. Sic etiam si mulier in libello aliquam rem petit a uiro, seu eius hæredibus ex causa dotis restituendæ, puta Titianum, & iudex condemnat uirum, seu eius hæredes ad fundum restituendum mulieri, debet intelligi. s. ad fundum petitum, & sic ex causa dotis.

Meritò concludendum est ad terminos d. l. fin. quod ex quo mulier petit in suo libello dotem acceptam à uiro sibi restitui, si iudex postea condemnando uirum dicat in sententia, quæ bona fide accepisti, redde mulieri, debent intelligi dicta uerba. s. quæ accepisti ex causa dotis petitæ, redde &c.

Consequenter ergo infertur, quòd ibi sententia fuit certa saltem interpretatiuè, scilicet respectu ipsius dotis, sed non respectu quantitatis dotis. Et sic inquantum fatemur, ipsam dotem esse quid uniuersum, sententia fuisset certa respe-

ctu ip-

ctu ipsius uniuersi petiti, scilicet respectu dotis, & tamen ibi nõ ualuit. Vnde per hæc non uidetur bona responsio Bart. nec ẽ obstat, si diceretur, quòd in d. l. fi. fuit dos petita, tamen incerta, ut uidetur probari ex text. ibi, dotem, quæ peteretur. Et sic procedat ibi libellus incertus in dote, quod non uidetur ex alio nisi ex natura uniuersi, per id quod habetur in l. 1. ff. de eden. Et sic etiam ualuisset ibi sententia, si fuisset ibi aliquid probatum de dote data uel promissa, sed non fuisset probatum quid uel quantum fuisset promissum: uerùm quia nihil fuit ibi probatum, ideo non ualuit sententia, sicut non ualeret in aliis uniuersalibus, quando nihil de ipso iure uniuersali constitisset iudici per id, quod habetur in l. prolatam. C. de sen. cum simil. prout etiam Barto. sensit hanc rationem in dict. rubric. Nam potest responderi, quòd imo ille text. clarè probat non
3 † sufficienter esse probatum dotem esse datam, nisi etiam esset probatum, quòd accepisset pro dote, ut patet ibi, cum incertum sit, scilicet ex actis, quid accepisset, & ibi dotem, quæ peteretur, scilicet in libello non esse liquidam, id est non esse liquidatum ex actis supple, ut certa possit ferri sententia. Et intentio Imperatoris ibi fuit annullare illam sententiam non ex eo, quòd sine causæ cognitione uel aliqua liquidatione præcedente fuisset lata, sed ex eo quia illa sententia fuit incerta: aliàs non bene conueniret titu. contra l. Imperatores. ff. de in diem adie. & quod not. gloss. in capit. bonæ. de confir. utili. uel inu. Imo plus dico, quòd licet non fuisset per testes, uel instrumentum liquidè, uel plenè probatum de dote data uel promissa: tamen sententia condemnatoria mero iure ualeret, licet foret iniusta, & per appellationem possit rescindi: cum tunc dicatur lata contra ius litigatoris, & non contra ius constitutionis per id, quod habetur in l. præses, & l. cum prolatis. ff. de re iud. & in c. cum inter nos. & cap. quòd ad consultationem. eod. tit. Vnde sequitur, quòd si ibi probatum plenè fuisset de ipsa dote, sententia tamen debeat ferri certa & non incerta: quia sententia incerta ualere non potest, etiam si certificari possit per acta probatoria, si ad ea non sit expressa relatio, quando etiam ipse libellus esset incertus: quia tunc fuit unà cum libello, ut habetur in l. fin. C. de anna. exceptio. & in l. 1. §. si quis argentum. ff. deposi. & not. instit. de act. §. curare. Et sic necessariò concluditur, quòd in dict. l. fina. sententia erit certa respectu dotis, scilicet propter libellum, ad quem debet referri: tamen quia erat incerta respectu quantitatis uel rei pro dote promissæ per uirum, ideo non ualuit, ut patet ibi in text. quantumcunque peteretur. Et sic innuit ibi text. expresse, quòd non sufficit petere dotem: cum etiam sit opus petere, & probare, quantum sit in dote. Præterea text. ibi se fundat: quia incertum erat iudici quid illi maritus accepisset in dotem. Et sic dicatur ibi intelligi non sufficere iudici constare dotem esse datam, puta si uir esset confessus se dotem accepisse, cum ex hoc non posset sequi sententia certa, nisi etiam constet iudici quid accepisset pro dote, & tamen in uniuersalibus non esset hoc necesse, cum sufficeret, quòd in executione sententiæ liquidetur, ut per gloss. & doctor. in l. 1. ff. de eden. Vnde si quis uelit rectè intueri uerba & mentem illius text. est ibi casus rotundus contra Barto. Secundò contra dictam opinionem facit: quia id dicitur esse uniuersale quòd continet, uel aptum continere uniuersalitatem iurium actiuè & passiuè, ut est hæreditas, peculium, & fi l. pecuniæ. §. 1. ff. de verborum significatione, & l. peculium. ff. de pe. leg. & habet incrementa & decrementa, ut dictis iuribus. sed nullus dixerit, quòd quando datur pro dote certum corpus, puta domus, uel fundus & similia, uel certa quantitas pecuniæ, possit consistere in dicta re ius uniuersum respectu iurium actiuè & passiuè. Et licet dos habere possit aliqua incrementa extrinsecus: tamen illud non procedit ex natura alicuius uniuersi, sed magis ex quadam æquitate ponderata per Iurisconsult. in l. quoties. ff. de iur. dot. concurrentibus ibi pluribus. Primò: quia illud lucrum superuenit ibi ex causa dotis datæ æstimatæ. Secundò: quia tale lucrum ibi fuit uir consecutus cum damno mulieris, quæ remansit indotata respectu illius rei euictæ, & etiam ultra hoc soluit pœnam dupli. Inde est, quòd ibi causatur illa singularis æquitas: ut expresse ibi dicitur. Et consequenter quòd le-
4 quitur, † si res dotalis furto subtracta uiro restitueretur sibi cum pœna quadrupli, tale lucrum non augeret dotem, nec subiiceretur restitutioni soluto matrimonio, ex quo tunc cessat ratio æquitatis ibi ponderata in text. quòd tamen secus esset, si deberet dos restitui tanquam uniuersum per id, quod habetur in l. sed et si lege, §. illud, in fin. cum sequen. ff. de petitio. hæredit.

Et sic etiam potest inferri, quòd si dos ibi æstimata data fuisset non à muliere, sed ab aliquo extraneo, à quo uir fuisset postea consecutus lucrum pro pœna dupli stipulationis propter euictionem secutam, huiusmodi lucrum non augeret dotem, ex quo tunc cessat æquitas. d. l. quoties, cum mulier non sit passa illud damnum pœnæ soluendæ, & tamen secus esset, si ius quoddam uniuersum esset. Et sic bene ponderando illum tex. & eius rationem multùm urget pro hac opin.

Tertiò satis mouet, quia id dicimus esse ius uniuersale: quia licet omnia eius corpora sint extincta, tamen adhuc durat ipsum ius, puta hæreditas, uel peculium d. l. peculium. §. 1. cum si. Sed si domus data in dote funditus esset combusta, uel fundus dotalis casmate, uel alluuione pereat in totum, uel euincatur, totaliter desinit esse dos, & mulier dicitur remanere indotata, ut habetur in l. 1. C. de iur. dot. Et puerile foret dicere, quòd remanet ipsa dos tanquam ius uniuersale, facit l. plerunque. ff. de iur. dot.

Quartò, quia mulier in dote sol. mat. dicitur esse successor, particularis, & non uniuersalis, ut habetur per gl. no. in l. diuortio. in prin. ff. sol. ma. & habetur in l. filiofamilias. §. fi. eo. tit.

Quintò, quia dos uendicatur l. in reb. C. de iur. do. & tamen incorporalia non uendicantur, ut habetur in l. 1. & l. uendicatio. ff. de rei uend.

Præterea & sextò: quia omnia iura cõiter dñt, dotem dari, & aliquando dicunt tradi, & aliquando restitui, & non dicunt rem dotalem. ut l. dedit dotem. ff. de colla. bon. & l. a. §. fi. ff. de priui. credi. & ff. de iur. do. licet. & l. dotem à patre. C. eo. tit. l. si à genero. ff. de usu. pro dote. l. 1. cum multis si. Item bene probatur in l. etiam. C. de iur. dot. ubi tex. facit differentiam inter dotem reddi, uel rem datam in dotem reddi, quę uerba propriè non cadunt in corporalibus, instit. de rebus corp. & incorporali. in princip. & in l. si seruus. §. incorporales. ff. de acquir. rerum domin. Et licet Angel. saluet diffinitionem Azo. dicendo, quòd Azo. inspexit communem usum loquẽdi, secundùm quẽ dos data in dotem consueuit dici dos, prout etiam accipitur in d. l. dotem. cum si. supra alleg. qui communis usus loquendi debet attendi. l. anniculus. ff. de uerb. sign. Sed Bart. considerauit ipsam proprietatem rei, secundùm quam dos est quoddam ius uniuersum: tamen ista saluatio uidetur satis puerilis cum in diffinitionib. attendamus effectum rei, & non ipsam locutionẽ rei, arg. l. a. in si. C. com. de leg. cum sim.

Nunc restat respondere ad contrarium, quod magis uidetur difficile, s. d. l. quod dicitur. & d. §. sed quod diximus. Nam dico, quòd intentio Iurisc. ibi pro certo hæc fuit. s. quòd impensæ necessariæ non minuunt ipsa corpora dotis. i. non defalcant pro rata seu pro quota, prout defalcat lex falcidia, sed bene minuunt dotem in uniuerso, hoc est in totum impediunt ipsum iudicium dotis, uidelicet impediendo in totum eius effectualem repetitionem & exactionem. s. per uiam retentionis totius & uniuersę dotis, donec saluantur impensæ prædictæ integraliter. Et hæc intelligentia expresse declaratur & colligitur ex text. in terminis in l. si is qui stichum. §. sed quod dicimus. ff. de iur. do. Vnde si impẽsa illa necessaria esset ĩ uno floreno, & corpus dotis ualeret mille, poterit uir totum retinere, & propter hoc censebitur in effectu mulier recuperasse tantominus de dote sic uniuersaliter sumpta, non autem dicetur rehabuisse dotem diminutam in corporibus propter restitutam illam impẽsam. Et sic dum tex. in d. l. quod dicitur, in si. prin. sonat ibi, non. n. ipso iure corporum, sed dotis sit diminutio, debet intelligi dotis. i. ipsius iuris & actionis de dote. s. in consequenda ipsa dote, fatẽdum tamen est, quòd licet dos nõ dicatur ius uniuersale, tñ est quoddam ius diuisum ab ipsa re data in dotem. Nam ipso iure dotis causatur obligatio & actio ipsi mulieri, non autem ex ipso corpore dato, sic etiam possumus dicere, quòd commodatum, depositum, uel pignus, seu hypotheca est ius quoddam separatè sumptum in abstracto ab ipsa re commodata, deposita, uel pignorata. Cum ex ipsa re non oriatur obligatio & actio, scilicet ex ipso commodato, deposito, hypotheca. facit text. in l. 1. ad fin. ff. de rerum diui. Et ita debet intelligi ille text. in d. l. quod dicitur. & in d. §. sed quod diximus, dum facit differentiam inter ipsam dotem & corpus datum in dotem. Et dum text. dicit de uniuersitate dotis, debet intelligi, idest de totalitate dotis, uel de uniuerso iure, quod competit mulieri ad ipsam rem datam in dotem. Item non uidetur uerum
5 quòd † in dote succedat precium loco rei propter naturam uniuersi, imo propter duo concurrentia necessariò uidetur, quòd hoc sit actum inter uirum & uxorem, quòd succedat pre-

tium loco rei datæ in dotem, uel res loco prétij dari in dotē, se
cundum quod hoc expediet mulieri & sic cedat ad eius utilita-
tem, aliàs non causatur talis conuersio seu successio, ut proba
tur ex tex. iuncta glo. no. in l. ex pecunia. C. de iu. do. & ex tex. in
l. ita constante. ff. solu. matr. Vnde si illa duo non concurrent,
nequaquam causari posset dicta conuersio obstante regula, quæ
est, ut in particularibus non succedat res loco pretij, uel econ-
tra, ut habetur in l. si ut proponis, & l. si ex pecunia. de rei uen.
& in l. 1. C. si quis alteri uel sibi, cum si. Et dum glo. in d. l. si ut
proponis, ponit aliquas fallentias a d. regu. inter alias interserit
fallentiam & specialitatem in dote. Et sic d. glo. in d. l. si ut pro-
ponis, de directo facit contra opi. Bart. & similiter glo. in d. l. La
beo & Sabinus, ubi diuersificat dotem ab uniuersalibus. Dun-
tamen illa glo. ibi dicit esse speciale in dote, ut pretium succedat
loco rei, nihil boni ad hoc allegat, & non uidetur illud uerum
indistinctè, nisi concurrant illa duo, ut supra. Pone enim quòd
maritus uendit rem dotalem ualentem centum pro quinqua
ginta, absonum foret dicere, quòd illa centum quinquaginta
sint in dotem mulieris, nisi ita fuisset actum inter coniuges. sic
etiam si uir pro dote habuit centum, ex quibus emit fundum ua
lentem centum quinquaginta, nullus dixerit, dictum fundum
cedere in dotem, nisi hoc fuisset actum a principio, ut bene pro
batur ex d. l. pecunia, cum glo. ibi, pro dote. & in d. l. ita constan
te. Et facit l. si mulier. & l. cū maritus. in prin. ff. de pac. dot. Nec
etiam obstat illud de fructibus augentib. dotem, super quo se
fundat Bart. quia omnia iura hoc dicentia loquuntur de perce-
ptis ante matrimoniū: ut patet in l. uideamus. §. ante matrimo.
ff. de usu. & l. si ante nuptias. ff. solu. mat. & l. dotis fructus, post
princ. ff. de iu. do. cum si. Et hoc nimirum, cum istud causetur
ex tacita intentione mulieris, quasi additamenti causa censean
tur dari in dotem, si non apparet contrarium, ut dicit text. in l.
inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. ad hoc l. etiam. C.
de iu. do. quæ ratio ibi ponderata per Iuris. non fuisset ibi ne-
cessaria, si talia fructus augerent dotem ex natura uniuersi. Et
licet hic Ange. dicat, hoc non procedere per uiam augmenti,
sed conuersionis per d. l. dotis fructus. §. 1. tamen hoc in idem re
cidit quia siue per uiam augmenti, siue per uiam conuersionis
in dotem eadem eius actione petuntur. d. l. si marito. §. fina. licet
propriè talia fructus percepti post solu. matr. non sint dos, pro-
ut dicit ibi glo. Et quidem rectè dicit, quòd non sint dos, ex quo
sunt percepti eo tempore quo res ipsa data in dotem, ex qua
sunt percepti, iam desijt esse dos, ex quo iam desijt esse matrimo
niū: cum ista sint inter se correlatiua: quia ubi non est matrimo
nium, ibi non est dos. l. fin. C. de don. ante nup. & l. 3. ff. de iu.
dot. cum sim. Et ubi est matrimonium, ibi dos esse potest, ut di
6 ctis intib. Est ergo in d. §. fin. unum † speciale, quòd ibi fructus
licet non sint propriè dos, tamen actione de dote petuntur qua
si censeantur ibi uenire per uiam augmenti dotis, licet per mo
dum improprium. Et sic patet, quòd non ex natura uniuersi,
prout uoluit Bart. sed ex quadam natura dotis priuilegiatæ, ut
supra: petuntur dicti fructus eadem actione. Preterea dicta ratio
Ange. de conuersione cessat, cum ante matrimonium non po
terat dici propriè dos, l. 3. ff. de iu. do. ergo nec ipsum ius dotis
siue uniuersale siue particulare poterat dici ante matrimoniū.
Et sic talis conuersio non potest tunc causari ex natura uniuer
si: cum non reperiat tunc sua extrema habilia, sed dicta con-
uersio causatur ex tacita quadam conuentione, & sic per uiam
taciti additamenti: ut supra dixi. Nec obst. prædictæ conclusio
ni tex. in d. l. si marito. §. fin. iungendo finem cum principio ll
lius. §. qui uidetur multùm urgere. Nam potest intelligi illud
principium in fructibus perceptis ante matrimonium, uel si ue
lis intelligere de perceptis post solutum matrimonium, ut uide-
tur, ex eo quòd illi fructus dicantur esse dos, licet loco dotis ha-
beantur: & ita in terminis intelligit ibi gl. quòd talia fructus nō
sunt dos, ut res dotales, prout sunt ipsæ res ex quibus fue-
runt percepti, & idem uoluit glos. in d. §. ob donationes. Et li-
cet Bart. aliter intelligat illam glo. uidelicet quòd fructus nō sint
dos, ex quo dos differt a rebus dotalibus tanquam ius uniuer
sum: tamen salua pace, ista non fuit intentio glo. imo uoluit gl.
quòd fructus non sint dos nec dotalia: quia nec expressè nec
tacitè fuerunt dati in dotem, & hic colligitur ex ll. quas alleg.
ad hoc glo. ibi, ut aliàs per Bar. in l. non solùm. §. si liberationis.
ff. de lib. leg. Et secundum hoc resultat unū aliud pulchrum &
notabile speciale in dote, uidelicet circa fructus & accessoria,
ut possint peti iure actionis, per illum tex. sing. in d. §. fin. sicut
in uniuersalibus, licet regulariter in particularibus ueniant offi
cio iudicis mercenario, ut habetur in l. 3. C. de bo. quæ lib. & in
l. si. ff. de eo quod cer. lo. de quo tamen per Bald. in l. si. §. pre-
terea. C. de iu. do. & tangetur j. in 8. par. huius operis. Et ex his
resultāt magni effectus, nam si dicti fructus essent propriè dos,
uel res dotalia: tunc haberent dotis priuilegia, puta quia pro eis
cōpeteret tacita hypotheca, & etiam priuilegiata sicut pro ipsa
dote, quod an sit uerū, dicemus in 6. par. ubi tractabitur de pri-
uilegijs dotium ante matrimonium, & etiam dixi in l. diuortio.
7 §. ob donationes. ff. solu. matr. Item † si essent dos, possent ta-
lia fructus retineri sicut alia corpora dotis propter impensas ne
cessarias per id, quod habetur in d. l. quod dicitur. quod tamen
non uidetur uerum, cum propriè non sint dos, ut supra dixi, &
quia hoc uidetur in damnum mulieris, & non in fauorem, sed
dispositio, de qua in d. §. fina. tendit in fauorem mulieris, ideo
8 ibi inducitur dictum speciale, de quo supra est dictū. Item † pro-
pter impensas nulla non haberet in dictis fructibus locum re-
tentio fienda per uirum, sicut nec in ipsis rebus stabilibus dota
libus, in quibus esset facta impensa per id, quod habetur in
l. 1. §. sed nec impensas. C. de rei uxo. act. licet possit dici, quod in
hoc nulla causetur specialitas, cum de iure ius retinendum pro
pter impensas non habeat locum nisi in ea re, in qua est impen
sa, ut habetur in l. si in area. ff. de cond. indeb. & in l. si non for-
tem. §. si centum. eod. titu. ergo non in fructibus, qui sunt sepa-
rati a re ipsa, licet non sic in retentione, quæ causatur ex re
pignoratæ; quia pignus se extendit etiam ad fructus rei pigno-
ris. l. quamuis. C. in quib. caus. pig. uel hypo. taci. contra, quod
est notabile. Sic etiam si ageret mulier, uel eius hæredes con-
tra uirum ad fructus perceptos post matrimonium contractū,
nec interim subiuit onera matrimonij. Nam dubium est, an
illi augeant dotem, ut ueniant restituendi soluto matrimonio.
9 An † autem mulier possit constante matrimonio illos repe-
tere saltem ratione interesse, ex quo interim oportuit se ip-
sum alere de suo, de quo dixi in l. de diuisione ff. solu. mat. An
quòd in illis repetendis possit competere tacita hypotheca, ma-
ximè cum priuilegio ante lationis, sicut pro ipsa dote restituen
da. Et potest dici quòd sic: cum saltem habeantur loco dotis,
sic etiam in uiro si ageret ad fructus uel interesse dotis permis-
sæ, & sibi non solutæ, quando interim subit onera matrimo
nij, cum etiam in istis accessorijs habeant loca dicta priuilegia,
sicut in ipsa dote per supra dicta, de quo etiam dixi in l. si cum
10 dotem. §. si autem. ff. solu. matr. Item † alius resultat effectus:
quia si dicti fructus essent dos, hodie haberet maritus annum
post solutum matrimonium, sicut in alijs mobilib. per id quod
habetur in d. §. exactio. l. 1. de rei uxo. act. Tamen forte dici pos-
set contrarium: cum hoc tenderet in damnum mulieris: quia
si non haberentur pro rebus dotalibus, uir teneretur incon-
tinenti eos restituere unà cum ipsis stabilibus, in quibus non da
tur aliqua dilatio tanquam accessoria ad ipsas res stabiles dota
les per id, quod habetur in d. §. exactio. glo. tamen singu. in l. di
uortio. §. interdum. ff. solu. matrim. in uers. reddet, tenuit con
trarium, dum uoluit, quòd in ipsis fructibus habet locum di-
cta dilatio hodie, quòd uidetur mirabile: ut sic maiorem di
lationem habeant ipsa accessoria, quàm ipsum principale: ta
men glo. forte transiuit ibi cum suo errore, prout transiuit in l.
a. in princ. ff. solu. mat. tenendo quòd de iure antiquo dabatur di
latio etiam in stabilibus & non bene, ut ibi dixi. In fructibus
tamen perceptis ante matrimonium sine dubio uir habebit an-
num hodie per d. §. exactio. cum illi propriè fuerint in dotem
conuersi ex quodam tacito pacto, ut supra. Et sic ueniunt æquè
principaliter: & ideo non sortiuntur naturam stabilium, ex qui-
bus fuerunt percepti. Alius etiam sequitur effectus ex opi. Bar.
communiter retenta: ut supra, quòd procederet libellus, &
etiam sententia, licet in processu non sit facta aliqua certifica
tio quantitatis dotis, sed solum probatum esset, quòd mulier,
uel socer dotem promiserit, non tamen expressa certa quantita-
te. Et sic postea in executione sententiæ poterit liquidari, quæ sit
congrua quantitas dotis per id, quod habetur in l. 1. de eden.
quod uidetur mirabile, & fortè in puncto iuris non uerum:
quia imo debet liquidari ante sententiam secundum arbitrium
11 boni uiri, ut probari uī in l. 3. C. de do. promis. Sequeretur † &
alius effectus no. quod lata sententia pro dote restituenda, licet non
sit facta aliqua mentio de fructibus uel interesse etiam in ipso li
bello, poterunt tñ postea peti actione de dote, seu ex tacita sti
pulatione, tanquàm ueniant æquè principaliter tanquam dos,
ut probari uī not. in d. § fin. l. si marito. ubi si nō uenirent æquè
principaliter, & sic solùm officio iudicis non possent postea
peti per id, quod hī in d. l. 4. C. deposi. & facit, quod hī in l.
3. §. si rem. ff. de legat. 3. & l. non solùm. ff. de rei uend. quod est
not.

not. quia sæpe contingit de facto ꝙ mariti post longam moram uxoris, uel soceri recipiunt dotem integram, nulla facta sibi reseruatione, nec solutione, seu protestatione in fructibus, uel interesse sibi debitis ratione moræ. Nam per hoc non præiudicaretur ei, ex quo peti pōt æquè principaliter actione de dote per missa, seu ex tacita stipulatione, licet regulariter contra per id, quod hr̄ in l. fina. & in l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. lo. Sed potest dici tenendo opin. contra Bar. magis iuri consonam, uidelicet ꝙ dos non sit ius uniuersale, sed sit quoddam particulare: tñ in ea sit spāle, ꝙ fructus & accessiones possint peti æquè principaliter tanquam dos, & cum priuilegijs ipsius dotis, cùm pro eis competat actio de dote singulari priuilegio dotis per casum singularem, iuncta glo. in d. §. fin. ut supra est dictum, & facit gl. no. in d. §. ob donationes. Insuper aduertendum est ꝙ Ange. hic ex alio ēt impugnauit diffinitionem Azo. & etiam Bar. & sequacium, dum ponūt illud uerbum, pp onera matrimonij.

a supportanda.a Nam sequeretur, ꝙ qñ esset factum pactum, ꝙ

a 2 † ipse uir non teneatur subire onera matrimonij, quod quidem pactū ualet: ut l. fin. in princ. ff. de exce. doli, & in plerisq; alijs ll. hoc ꝓbatur, túnc nō posset dici dos, & tñ iura illa probāt contrarium; ergo dicta diffinitio non bona, cum in omnib. non conueniat suo diffinito. Et ideo dicit, ꝙ illa uerba sunt superflua, seu non bona in dicta diffinitione. Sed Imo. in d. rubr. so lu. matr. resp. ꝙ ultra alimenta expedit mulieri alia habere à uiro, uidelicet uestes preciosas & alia ornamenta & iocalia preciosa: ut experientia docet. facit l. uestis. §. muliebria. & l. ornamento. ff. de aur. & arg. leg. cum sim. Cuius dictum nihil ualet: quia posset ēt per pactum fieri, ꝙ ēt ad illa non teneat᷑ maritus. Et sic uniuersa onera subeat mulier, ut dicit text. in l. 4. in fi. ff. de pac. dot. Sed posset saluari diffinitio Azo. & Bar. & aliorum, ꝙ procedat attenta cōi natura dotis, & prout cōiter dos constituitur, ar. l. semper. ff. de reg. iur. & in regula inspicimus. in 6. Et sic secundū cōiter accidentia, arg. l. nam ad ea. ff. de legi. ut etiā dicebat hic Imo. Nec destrui debet diffinitio propterea, ꝙ aliqñ non conueniat cum suo diffinito in aliquo casu de raro contingenti per id, quod hr̄ in d. l. nam ad ea. & maximè in mulierib. quæ naturaliter sunt auarissimæ ēt cum maritis. l. si à sponso. C. de do. ante nup. facit, quod hr̄ in l. sed si ego. ff. ad Velle. Imò gl. no. in l. si stipulata. §. 1. ff. de do. inter ui. & uxo. dixit esse unū de mirabilibus, ꝙ mulier faciat tale pactum, ut uir non teneatur ipsam alere, se ut ipsam alat de suo. Et ideo dixit Tho. de Aquino in libr. de perfectione uitæ spiritualis, ꝙ ea quæ miranda sunt, non sunt trahenda in consequentiam, nec in eis ponenda est certa doctrina. Aliàs sequeretur ꝙ diffinitio illa hominis, ꝙ est animal rationale & mortale, non esset bona, cum aliqñ reperiantur homines sine aliqua ratione, ut sunt sunuti & mētecapti. Dicebat tñ Lud. de Ru. super d. rub. hmōi pactum non ualere, nisi uersa uice fiat pactum, ꝙ fructus dotis conuertantur in dotem, & ipsam augeant continuè. Et sic illos in effectu uir non lucretur, al. tex. sing. in d. l. 4. in fi. qui tñ tex. hoc nō probat, sed bene probat, ꝙ qñ fieret pactum inter coniuges, ꝙ fructus in dotem conuertantur, & sic eam augeant, illud non ualeret, nisi uersa uice fieret pactum, ꝙ mulier seipsam alat de suo. Vnde qñ simpliciter fit pactū, ꝙ uxor de suo se alat, & maritus nihilominus dotē hēat, multa iura hoc permittūt: ut tunc ipse uir ēt lucret᷑ sibi fructus dotis, & dotis usuras loco fructuū. Nec requirunt, ꝙ uersa uice necesse sit pacisci, ꝙ fructus conuertantur in dotem, uel ipsæ usuræ dotis non solutæ in dotem conuertantur, imò sunt præcipuæ ipsius mri, ut patet in d. l. fi. in princ. ff. de excep. doli. & clarius in l. si quis pro uxore. in fi. ff. de do. inter ui. & ux. dr̄, ꝙ tunc potest uir fructuari sibi talem dotem, licet tunc possit, si uelit permittere uxori sua dote frui. Dubium tñ facit, quomodo ualere possit tale pactum, cum uideatur esse contra substantiam contractus dotis per id, quod hr̄ in l. cū precario. ff. de precar. & in l. ubi ita donatur. ff. de don. cā mor. & quod ibi per Bar. cū iura dicant, dotem dari & cōstitui, ut deseruiat onerib. matrimonij, ut d. l. pro onerib. & d. l. dotis fructus, cum si.

Potest dici, quòd onera matrimonij sint multa, non solum ut alat uxorem, & eam uestiat, sed etiam ut multa alia obsequialia onera subeat in persona mulieris, ut habetur in l. si cum dotem. §. sin autem. ff. sol. mat. Et difficile est maritum supportare defectus & mores mulierum, quæ cōiter sunt intolerabiles, & hr̄ in auth. ut mulieres debitrices & creditrices. §. quia uerò. & per gl. in d. l. nā ad ea. & no. in l. pater Seuerinam. §. socrus. ff. de condi. & demon. Et sic potest inferri, ꝙ licet ualeret pactum, ꝙ non teneatur uir alere uxorem, etiā si dotem habeat uir; tñ non ualeret pactum, ꝙ uir non teneatur subire alia onera obsequialia matrimonij erga uxorem, & econtra, s. ꝙ mulier teneat᷑ illa subire erga uirum, puta in casu infirmitatis & in cohabitando, seruiendo, & operādo: cum istud esset cōtra substancialia matrimonij, quæ sunt circa indiuiduam uitæ consuetudinem & socialem uitam, ut inst. de pat. pote. in prin. ad hoc l. aduersus. C. de crim. expil. hære. & hr̄ in d. §. sin autem. & dixi in l. diuisione. co. titu. Similiter etiam non ualeret pactum, quòd uir habeat dotem & fructus non lucretur, sed dotem augeant: nihilominus teneatur uir ad supportanda onera, cum hmōi pactum esset cōtra substantialia dotis, & hoc nisi dos sit adeo ampla, ut fructus superexcessiui ultra onera habeant esse ad cōmodum interusurij, uel esset factum pactum, ꝙ mulier seipsam alat, ut est casus sin. in d. l. 4. de cuius legis intellectu dixi in l. diuortio. §. pen. ff. sol. matrimo.

ADDITIO.

a Onera matrimonij supportanda. Aliam tamen rationem ponit elegans gl. in l. obligamur. §. leg. ff. de act. & obl. ut. s. mulieres facilius uiros inuenirent, pro quo uide etiam D. Alex. in consi. 48. in 4. uolum. Ad materiam aūt multorum, quæ ponūtur per istum Doct. hic uide Bar. in l. 1. ff. sol. mat. Bal. in l. fi. C. de soc. quæ fi. cer. quan. D. Alex. in l. si quis arbitratu. ff. de uerb. obli. multa per Pau. de Cast. in consi. 125.

PARS TERTIA.

VENIO nunc ad 3. principale quæsitum, uidelicet, an contractus dotis dicatur esse de iure gentium, uel ciuili. Nam Bar. in d. rub. sol. mat. dixit esse de iure gentium, per l. eas obligationes. ff. de de capi. diminut. Tu dicas hoc procedere respectu inuentionis prout est ipsum matrimonium, ꝙ fuit causa dotis. l. 1. §. ius naturale. ff. de insti. & iu. ubi latius per Bal. dicentem, ꝙ aliquo respectu matrimonium potest dici de iure ciuili pp uerborum formam, iua. glo. illam not. in l. cum notissimi. in prin. C. de præscri. xxx. ann. Tñ illam glo. solitus sum impugnare, ut latius uide in d. l. 1. §. q præsens. & §. si quis ita. ff. de uerb. obl. gl. ēt in l. ius ciuile. ff. de leg. dicebat, matrimoniū esse de iure naturali, sed respectu formæ est de iure ciuili; qa præcedunt sponsalia per uerba de futuro: & postea sequitur consensus de præsenti, per quem perficitur matrimonium. l. nuptias. de reg. iur. sed malè loquitur: quia ad formā matrimonij non requiruntur sponsalia præcedentia, cum sine alia promissione de futuro prius facta potest contrahi matrimonium; cum solus consensus ambarum partium de præsenti requiratur. d. l. nuptias. cum sim. Fatendum tñ est, ꝙ contractus sponsaliorum de futuro similiter est de iure gentium, cum solo consensu perficiatur. l. 4. ff. de spons. & est contractus præparatorius ad contractum matrimonij. l. oratio. ff. de spons. & cōiter in tali contractu sponsaliorum initiatur contractus dotis: nec etiam est uerum, ꝙ contractus matrimonij sit de iure naturali, capiendo iure mero naturali, prout ur̄ fuisse de mente glo. d. l. ius ciuile. fortè motæ per id, quod dicit text. in l. 1. in fin. ff. de inst. & iu. quia secundùm hoc matrimoniū conueniret cæteris animantibus, quod est absurdum: unde ꝙ ibi dr̄ de coniunctione maris & fœminæ, debet intelligi respectu coitus, qui sunt in brutis, non uituperatur: ita etiam in hominibus, qñ fit per modum permissum, quem quidem modum appellamus matrimonium: ita est intelligendus ille tex. ut incidamus in uitium locutionis. Vnde tu dic, ꝙ respectu primæ inuentionis, matrimonium fuit de iure diuino: cum à primordio institutum fuerit in paradiso terrestri, ut habetur in c. 1. de uoto. in 6. & Genes. 2.

Postea uerò de iure gentium primæuo, quo tpe gentes sine ll. & moribus uiuebant, matrimonium erat incognitum; & omnes passim ex quacunque muliere nati legitimi dicebant᷑, ut dicit tex. in auth. qui. mo. nat. effi. sui, in princ. & in §. & licet. Successit postea ius gentium secundarium, de quo matrimonium fuit recognitum & ordinatum ad bonos mores conseruandos, & ad euitandum fornicationem & scandalorum materiam, & ut quisque recognosceret propriam sobolem: & quilibet haberet suam in uxorem. Sic etiam de dicto iure gentium secundario fuerunt inuenti alij contractus: & sicut inter gentes fuerunt diuisa prædia, ita & mulieres, quòd unusquisque haberet suam. Vnde eodem tpe fuit inuentus contractus dotis ob supportanda onera matrimonij: ut d. l. eas obligationes. ubi dr̄, ꝙ dotes hñt naturalem præstationē. i. quia naturali rōne à iure gé

rium consideratæ fuerunt dotes ordinatæ: & sic intellige Bar. ut supra. Qui tñ contractus dotis non erat contractus nominatus, nec nomen habebat elegans sicut alij contractus iuris gentium, nisi qñ erat facta traditio, sicut etiam dicimus in donatione quæ propriè dr̃ doni donatio. l. senatus. §. donatio. ff. de do. cau. mor. aliàs qñ incipiebat à conuentione, magis dicebat̃ pactum de donando q̃ donatio, ut per Bar. in l. fi. ff. de con. ob caus. & l. iuris gentiũ. in prin. ff. de pact. Et idẽ dicebatur hic in dote promissa, ut tunc non diceretur dos, nec contractus dotis: sed magis pactum de dotando. Vnde qñ incipiebat à traditione, uel qñ à conuentione, & postea etiam ex interuallo sequatur traditio: tunc ius ciuile primæuum condonauit sibi ꝓpriam actionẽ. C. de dote restituenda, cum actiones de iure ciuili sint proditæ. l. 2. §. post originẽ. ff. de orig. iu. & insti. de act. §. sed istæ. Vñ si marito erat dos promissa citra stipulationem, non poterat olim agi per uirum actione de dote: cum talis promissio remanserit in simplici nomine conuentionis seu pacti nudi, cui ius ciuile non assistebat. l. iurisgẽtiũ. §. igitur nuda. ff. de pac. cum si. ut etiam de hoc per Bar. in d. l. iurisgẽtium. in prin. Sed postea ius ciuile uidens æquum fore, uirum non remanere debere sic deceptum, ut sic habeat subire onera mat. sine dote, & ẽt cõsiderans in hoc fauorem mulieris, ne à uiro reijciatur uelut indotata. l. fi. C. ad Velle. ex æquitate prouidit indulgendo remedium, ut possit uir maritus ex tali promissione dotis uestiendo tale pactum nudum ex iuris ministerio; ut hr̃ in l. ad exactionem. C. de do. promis. & uocatur uestimentum legis auxilio: ut per gl. uñ. & ibi per Bar. in l. legitima. ff. de pac. ut sic dicam hodie talem contractum promissionis dotis esse quodam respectu de iure ciuili; ex quo ius ciuile dat sibi fomentum, sicut idem dicimus in contractu donationis, qñ incipit à conuentione. Nam olim non erat contractus innominatus, nisi qñ incipiebat à traditione, licet hodie etiam qñ à ꝓmissione incipit, dicatur contractus nominatus pp fomentum iuris ciuilis: ut hr̃ in l. si quis argentum. C. de do. & per Bar. in d. l. leg. & in l. iurisg. in prin. ff. de pac. & per eundẽ in l. fi. ff. de cond. ob caus. Hodie tñ põt dici contractum dotis esse de iure ciuili tam respectu dotis dandæ, quã restituendæ pp tacitam stipulationem hodie inductam à iure ciuili, sublata in totum rei uxo. act. ut in l. 1. in princip. & in §. sed ut plenius. C. de rei uxo. act. & inst. de act. §. fuerat. quæ tacita stipulatio fuit postea ampliata in fauorem uiri circa dotem ꝓmissam: ut hr̃ in d. l. 1. & in d. §. fuerat. Item in alio hodie contractus dotis potest dici esse de iure ciuili, uidelicet respectu mulieris, qñ extraneus dotem dedit uiro pro muliere. Nam licet tunc mulier fuerit absens uel aliter ignorans, nihilominus fingerur hodie talem mulierem fuisse stipulatam à uiro dotem prædictam sibi reddi, qñ ipsa extraneus non fuit aliter pactus sibi reddi: ut est tex. sing. in d. l. 1. §. accedit. Ex his ergo patet, Bar. in d. rub. ff. sol. mat. circa hanc q. in aliquib. fuisse defectiuum Bal. autem in l. fi. ff. sol. ma. fuit in noua cõsideratione, qa dicit, ꝙ sicut mutuũ est triplex, uidelicet mutuum naturale. Item mutuum ciuile, cui natura cooperatur, & mutuum merè ciuile, ut no. in l. 2. in fi. ff. si cer. peta. Ita ẽt dicit, dotem seu contractum dotis esse triplicis speciei. uidelicet dotem merè naturalem, qñ fuit numerata. Item dotem ciuilem, cui natura cooperatur, ut dr̃ in mutuo in l. cum. n. & l. præcedenti. ff. de noua. Item dotem merè ciuilem abstractã ab omni naturalitate; ut in dote solùm confessata non apparente alia numeratione: & hanc appellat dotem fictam: dicit tñ, ꝙ hodie de æquitate canonica non est reperire dotem fictam ex confessione, sicut nec in mutuo ciuili solùm confessato, alle. no. per Dy. in regu. locupletari. in 6. sed de hoc ultimo dicetur in j. par. pñtis tract. Vr̃ tñ uelle Bald. ut supra, ꝙ dispõ d. l. cum .n. cum præcedenti, obtineat etiam in dote: ut si mulier numerat dotem, uel uir confiteretur se habuisse, uel recepisse dotem: & incontinenti sequitur stipulatio: quia uir per stipulationem promittit restituere solu. matri. quod nec olim, nec hodie agit, uel agi possit actione de dote pro tali dote restit. nec ex ficta stipulatione, quæ hodie succedit in eius locum, per l. 1. in prin. C. de rei ux. acti. sed ex ipsa stipulatione expressa, sicut dr̃ in mutuo in d. l. cum enim. & ideo si tũc in libello ageretur hoc modo, uidelicet, ago quia numeraui, cum matrimonium sit solut. tunc ineptè ageretur, ut simili per Bar. in mutuo in l. certi condict. §. si nummos. in 2. con. ff. si cer. peta. & idem vr̃ fuisse de mente Bar. in l. singularia. ff. si cer. pet. circ. 6. speciale, dicendo ꝙ idem est in dote, ꝓut dr̃ in mutuo in d. l. cum. n. & alle. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. qui tñ text. nihil facit: quia ubi actus numerandi uel ꝓmittendi factus per extraneum, si non fuisset sequuta stipulatio, nõ producebat actionem ipsi numeranti, sed ipsi mulieri, meritò ibi cadit q̃dam nouatio ex illa stipulatione, uidelicet, quia impedit actionem oriri mulieri ex illa numeratione uel promissione, sed in d. l. cum. n. actus numerandi erat pro eodem stipulante, prout erat actus stipulandi. Nec ẽt vr̃ bona intelligẽtia Bar. ad d. l. cum. n. uidelicet, ut illa no. dispositio ꝓcedat, qñ præcedens actus numerandi põt per se esse contractus, & ẽt non esse contractus secundum intentionem agentis, ut est numeratio, uel alterius rei traditio. Nam ibi actus numerandi nõ fuit simplex, sed per modum mutui: quia fuit data pecunia mutuò, & postea fuit secuta stipulatio. Ergo intentio agẽtis ibi fuit clara, ꝙ actus numerãdi esset ex cã mutui. Et sic ex contractu mutui manauit actus numerandi. Vnde nonnulli Modernorum impugnant illud motiuum Bar. ut fuit D. Fran. de Rampo. & ibi dixi latius in repe. d. l. singularia, & ẽt in repet. quam feci super rub. ff. de uerb. oblig. adducendo ibi multa arg. & rões contra Bar. & maximè dum uult, ꝙ dispositio d. l. cum .n. iuncta præcedenti l. obtineat non solum in mutuo, sed ẽt in omnibus alijs cõtract. qui re trahũtur: unde si deponerem apud te, uel tibi cõmodarem rem aliquã, & statim per stipulationem promitteris mihi restituere, ꝙ tunc non possem agere ex deposito uel commodato, sed solum ex stipulatione, quasi stipulatio uideatur in dubio subiecta animo nouandi, quasi præcedens traditio uideatur facta gratia implendæ stipulationis. Et sic idem dicit in dote: & sic vr̃ uelle, ꝙ si mulier in traditione dotis stipulatur à uiro dotem sibi reddi, ꝙ tunc non posset agere sol. mat. actione de dote: sed solum ex stipulatu, quasi in dubio dicta traditio præsumatur facta gratia implendæ stipulationis: ut est de intentione Bar. ibi, quod ultimum posset procedere hodie ex noua dispositione. l. 1. in prin. C. de rei ux. actio. secundùm quam hoc haberet locum, non solum qñ stipulatio apponeretur in ipsa traditione dotis: sed ẽt in ipsa simplici ꝓmissione, promittendo ex tunc maritus per stipulationem restõnem dotis, ut intelligat̃ actio de dote, quæ olim appellabatur rei uxoriæ, in totum trãsfusa in dictam stipulationem: ut ibi dr̃, & in d. §. fuerat. insti. de actio. Imo & si non fuisset interposita stipulatio fingeret̃ hodie interposita incontinenti ex dispositione singulari d. l. 1. licet stipulatio esset interposita incontinenti in traditione uel promissione dotis: tñ per hoc non cẽsebatur sublata actio rei uxoriæ, q̃ erat actio de dote. Et sic de directo est cõtra Bar. nec §. accedit, in aliquo confert, ut supra dixi. Nec obst. tex. in d. l. auia, C. de iu. do. & in l. quoties. ff. sol. mat. quia põt rñderi ut supra fuit responsum ad tex. in §. accedit: quia pr̃ dans dotem stipulando eam sibi reddi, & sic non filiæ, censetur sibi uoluisse prouidere, & non ipsi filiæ: ex quo si non fuisset stipulatus, actio non quærebatur integra patri, sed patri & filiæ. l. 2. §. 3. ff. sol. mat. cum si. Illud etiam, quod dicit Bar. in d. l. singularia, ꝙ dispositio d. l. cum. n. obtinet locum non solùm in mutuo: sed etiã in deposito & commodato, & in alijs cõtractibus qui re celebrãtur, non vr̃ uerũ, ex quo in eis est diuersa ratio, q̃ sit in mutuo: quia ex mutuo solùm obligatur, qui recipit mutuum. Et sic solùm agitur de obligando mutuatarium & non mutuantem, sic etiam in stipulatione, de cuius natura est, ut solùm obligetur promissor & non stipulator: ut l. 5. §. stipulatio. ff. de uerb. obli. Et ideo non immeritò facilius fit trãsmissio de uno in alterum: quia in habentibus simbolum facilis est transitus. l. si in rem. §. item quicunque. ff. de rei uen. Sed in deposito & commodato põt ex eodem contractu obligari non solum depositarius & cõmodatarius: sed ẽt econtra ipse deponens & commodans. Hinc est, ꝙ dantur duæ actiones, s. directa & contraria: ut hr̃ in l. consensu. ff. de actio. & obli. Et ideo si per stipulationem incontinẽti appositam fieret nouatio: & sic impediretur oriri actio depositi & commodati, per hoc præiudicaretur ipsi depositario & cõmodatario circa actionem commodati & depositi contrariam circa expensas, & alia, pp quæ datur actio contraria. l. in rebus. §. possint. ff. commo. ubi si esset facta translatio de uno contractu in alium, per hoc non esset consultum cõmodatario & depositario, sicut commodanti & deponenti, cum contrahentium æqua debeat esse conditio, aliàs esset quid captiosum, contra l. si id quod in fi. ff. de rescin. uen. Ex quo infero, ꝙ in cõtractibus uel quasi, qui a re ipsa denominantur, & sic ab ipsa traditione substantiantur, si tradens non est futurus obligatus, sed solùm ipse accipiens: tunc stipulatio incontinenti apposita dictæ traditioni in fauorem tradentis nouat & transfundit impediendo actionem oriri ex dicta traditione, etiam si in certam speciem contractus sonaret: quod non solum obtinet in mutuo, sed ẽt in quocunq; alio contractu, uel quasi: ut patet in solutione indebiti, per tex. uo. in l. si fine. & quod ibi per Bar. ff. de rat. ha. &

per

per eundem Bat. in l. 2. ff. de condi. indeb. Et sic etiam idem si donans cā mortis in ipsa traditione stipularetur rem sibi reddi
b in casu reconualescentiæ. b Nam tunc fiet repetitio non per condictionem ob cām, sed ex stipulatione. In dote aūt si apponebatur stipulatio in ipsa traditione etiam per ipsam mulierem non præsumebatur olim nouatio, nec in stipulationem transfundebat actio de dote: quia non erat contractus, qui celebraretur gratia dantis tantum, sed utriusque. l. ex stipulatione. ff. de actio. & oblig. & sic ex actu tradendi obligatur etiam ipsa mulier tradens, l. de euictione: ut hr̃ in l. 1. C. de iure dotiū. Intellige, qñ traditionem præcessit promissio, secundum quod ibi dr̃. Ergo si incepit à traditione, & fuit sequuta stipulatio facta mulieri tradente, tunc fuisset facta nouatio etiam de iure antiquo. Hodie tñ indistinctè transfusa esset actio de dote in stipulationem, per id quod hr̃ in d. l. 1. Et hoc ꝓcedit qñ sumus in dubio, qñ aūt esset expressum ꝙ non animo nouandi mulier stipulatur. Et tunc arbitror actionem de dote seu rei uxoriæ non esse sublatam etiam hodie, ex quo ita inter partes appareret esse actum: & tunc cessaret dispositio noua. d. l. 1. quæ procedit, qñ aliter non constaret de intentione partiū: tunc. n. indistinctè, siue inceperit à traditione, siue à conuentione simplici, actio de dote intelligitur esse transfusa in stipulationem, siue expressam, siue tacitam, secundùm ꝙ ibi dr̃. Sed si aliter appareret tunc de partium uoluntate, uidelicet ꝙ non animo nouandi, sed ꝙ utraque maneat, tunc cessaret dispositio d. l. 1. ex quo sequitur, ꝙ actio ex stipulatu tunc coæquetur doti et in sua proprie natura, prout olim. Et sic remaneret stricti iuris, & non bonæfidei, nec priuilegia actionis de dote essent transfusa in actionem ex stipulatu: sed utraque retineret suam propriam naturam secundùm notata Bar. in d. l. singularia. in dicto sextò speciali. de quo ultimo dubitaui ibidem, ut ibi latius dixi in repeō. tñ hoc satis bene probatur in d. §. fuerat. & in d. l. 1. in prin. dum præsupponitur, ꝙ actio ex stipulatione, quę erat olim apposita super dotis traditione, erat stricti iuris; nec habebat priuilegia dotis: unde dicto tpe uidebatur expediens mulieri magis agere actione de dote, q̃ ex stipulatu, ubi hodie non esset expediens. Et sic pōt inferri ex prædictis, posse sustentari dictum Bal. in d. l. 1. de qua supra, uidelicet posse dari, & appellari dotem ciuilem, cui natura cooperatur: quia si appareret facta traditio dotis, agetur ex stipulatione expressa uel tacita, & non ex contractu dotis, ut pote transfuso in stipulationem expressam uel tacitam, per d. l. 1. ubi olim secus erat dicendum per supra dicta. Potest ēt tentari, & quidem non improbabiliter posse dici dotem naturalem, cui ius ciuile cooperatur per fictionem aliquam: puta, quia ius fingit mulierem, uel alium dotem numerasse, qui non numerauit, ut est qñ mulier, uel alius pro dote constituenda delegat suum debitorem uiro: tunc fingitur esse facta numeratio. l. promittendo. §. si à debitore. & l. cum uir uxori. ff. de iure dot. uel qū debitum ex una causa conuertitur in cām dotis: ut si maritus futurus erat debitor mulieris: et tale debitum conuertitur in cām dotis. d. l. promittendo. §. 1. & d. l. doct. in princ. & §. 1. Tunc. n. fingetur breui manu acceptū à muliere, & marito datum, dicit tex. in d. l. 1. §. licet. Nam simili modo pōt magistraliter dici in mutuo, qñ iuris ministerio fingitur esse facta numeratio ex causa mutui, ut tunc appellet̃ mutuū naturale, cui ius ciuile cooperatur secūdū Bar. & Doct. in l. 2. §. fi. ff. si cer. pet. & no. in l. singularia. eod. titu.

Ex prædictis omnibus pñt elici aliquæ conclusiones. Prima est, ꝙ contractus dotis olim erat de mero iuregentium. Secunda, ꝙ olim erat contractus nominatus solùm, qū incipiebat à traditione: sed qñ incipiebat à promissione, erat innominatus respectu uiri, cui erat facta promissio: licet postea iuris ciuilis auxilio adiuuaretur, prout dr̃ in donatione, ut supra dixi, & per Bar. & Doc. in d. l. iurisgentium. in prin. Tertia conclusio, ꝙ hodie indistinctè contractus dotis de iure ciuili pp stipulationem expressam, uel tacitè subintellectam transfundentem actionem de dote in actionem ex stipulatu: & consequenter hodie debet adscribi inter contractus nominatos. Quarta conclusio, ꝙ si inter partes est actum, ꝙ nō fiat nouatio per stipulationem expressam uel tacitam, contractus dotis tam ex parte mulieris q̃ uiri remanebit inter contractus iurisgentium. Quinta conclusio, ꝙ contractus dotis ꝓpriè capiendo erat inter contractus qui re contrahunt̃: licet qñ incipiebat à conuentione, tunc respectu uiri & ante dationem dotis diceretur pactum de dotando magis, q̃ contractus dotis, ut hæc cōclusio ex dictis Bar. in d. l. iurisgentiū. in prin. & in d. l. singularia. in 6. speciali colligitur. Sexta conclusio, ꝙ pōt saltem magistraliter dari dos seu dotis constitutio ciuilis, cui natura cooperatur saltem hodie, uidelicet pp iuris ciuilis ministerium, quod hodie transfundit dotis cōtractum, etiam qñ incipit à traditione in actionem ex stipulatu. Septima conclusio, ꝙ potest saltem magistraliter dici dotem seu dotis constitutionem naturalem, cui ius ciuile cooperat̃ ex quadam iuris fictione: ut suprà dixi. Octaua conclusio, ꝙ pōt similiter dici dotem merè ciuilem, ut qū non appatet de aliqua numeratione, sed solùm de confessione dotis habitæ & receptę, prout dicimus in mutuo merè ciuili: ut uoluit Bal. in d. l. 1. ff. solu. matri. de quo tñ dicetur infra in decima parte. Pōt tñ incidenter dubitari ultra prædicta, an sit repetire actionem de dote directam & contrariam prout in deposito, cōmodato, & similib. ut vr̃ casus in l. omnino. ff. de impen. secundum lectu. secundam glo. ibi, ꝙ sic, ut sic pro expensis factis per uirum ad perpetuam rei utilitatem detur uiro contra mulierem, uel eius hæredes actio de dote contraria, sicut directa datur mulieri contra uirum ad ipsius dotis restitutionem: sed illam opinionem non sequitur ibi glo. dicens non meminisse se legisse ꝙ ꝓ expensis detur uiro actio de dote contraria. Et intelligit glo. ꝙ uir non deducit talem expensam per iudicium dotis, idest, deductionem nō facit pp impensas per iudicium de dote, idest, iudicio de dote conuentus, sed per uiam retentionis. Et secundum hanc intelligentiam esset ibi casus in terminis, ꝙ de iure Digestorum erat permissa uiro retentio rei dotalis pp impensas in ea re factas, prout etiam ibi fuit opinio quorundam: ut ibi refert gl. quod not. ad dicenda infra in 7. parte ad intellectum tex. in d. §. taceat. circa priuilegium prohibitæ retentionis. Bart. aūt in d. l. omnino. tenuit opi. contrariam, uidelicet ꝙ sit de te actionem seu iudicium contrariū de dote ad impensas, non aūt actionem negociorum gestorum & probat primò per casum illius l. secundò, per urgentem rōnem: quia ea q̃ fiunt ex necessitate contractus, ueniunt in actione ex eo contractu. l. hæredes. §. si unus. ff. fa. erc. Sed impensę in re dotali fiunt ex necessitate contractus dotis. l. & in totum. eo. titu. ergo actione de dote petuntur. Item actio de dote est bonæfidei ex parte uiri & uxoris: ut per gl. in l. de diuisione. sol. mat. ergo in ea debet uenire, quicquid est æquum, ut inst. de act. §. in bonæfidei. Vnde dicit ipse non uideo æquitatem, quare in hoc contractu non competat uiro actio contraria de dote, sicut in alijs bonęfidei iudicijs, de quib. supra, uidelicet in commodato, deposito, pignore, & similib. Et sic tenet opi. Rog. ibi positam: sed hæc opi. non vr̃ uera, & est expresse contra tex. in d. §. sed nec ob impensas. ubi dicit Imperator, ꝙ utiles expensæ factæ in re dotali olim non aliter in re uxoria deriuebantur, q̃ si uoluntate uxoris factæ essent. Sed dicit Imperator: ꝙ nō ab re est aliter hodie prouidere, uidelicet, ꝙ non habeat locum detentio: sed si quidem ex uoluntate mulieris factæ sunt, competat pro eis repetendis actio mandati: si uerò sine uoluntate mulieris, & utiliter negocium sit gestum, tunc sufficit ꝙ per actionem negociorum gestorum consulatur uiro. Ergo clarè ibi deciditur, ꝙ non per actionem de dote contrariam. Nec vr̃ uera ratio Bart. ꝙ hmōi expensæ fiant ex necessitate contractus: nam illud procederet in expensis necessarijs, puta in reparando domos dotales collapsas, seu quæ ruinam minabat̃, uel in curando seruos ægrotantes, & sic de similib. ut hr̃ in l. diuortio. §. impendia. ff. solu. matr. & in l. 1. §. per totum. cum seq. ff. de impen. non aūt ꝓcederet in expēsis utilibus, licet perpetuam utilitatem concernentibus, de quib. in l. quod dr̃. la j. in fi. cum se. eo. ot. cum nō reperiam iure cautum, ꝙ ad illas uir teneatur, & ꝙ si illas nō fecerit, debeat cōdē- a
nari mulieri ad aliquod interesse: sed solum in necessarijs hoc est expressum. d. l. & in totum. ubi a contrario sensu per argumentum à speciali satis bene probatur, ꝙ ad utiles non tenetur uir: sed ad necessarias, & hinc est, ꝙ tex. in d. §. sed nec ob impensas, non immerito uoluit eas debere & posse repeti per actionem negociorum gestorum, de cuius actionis natura est, ꝙ d
non detur, qñ ex necessitate aliqua quis erogauerit, ut hr̃ in l. siue pro fratre. C. de neg. gest. & in d. §. si unus. Et sic stat intentio firme contra Bar. ꝙ uir ad utiles impensas nō arctatur ex necessitate contractus dotis. Nec ob alia rō, quia in iudicijs bonæ fidei uenit, quod est æquum. Nā rñdetur, ꝙ licet sit hoc æquū, uidelicet expensas utiles debere reddi uiro: tñ super tali æquitate est prouisum per iura de remedijs: quia in impensis necessarijs prouidetur uiro ēt hodie per diminutionem dotis ipso iure factā: ut hr̃ in d. l. quod dr̃. & in d. §. sed nec ob impensas. Et si dos esset restituta non facta tali deductione: tunc habet uir repe- a
tere per condictionem indebiti, quasi plus debito soluerit: ut hr̃ in d. l. quod dr̃. §. pen. In expensis autem utilib. adhibent iura distin-

distinctionem. Au fiat facta ex uoluntate mulieris, & tunc fit ra petitio per actionem mandati. Si citra uoluntatem mulieris per actionem negociorum gestorum: ut in d.§.sed nec ob impensas. & hr in d.§.impedia. Nec ob. tex. in d.l.omnino, quia imò facit pro hac opinione secundum primum intellectum gl. ad uerba alioquin. Et secundum intellectum ibi positum in gl. debet intelligi illa litera, prout intelligit ibi Accu. Cogitandum est tamen super prædictis: quia non transeunt sine dubio, & maximè dum dixi concedendo, quod actio negociorum gesto. non datur uiro cie ea repetitionem expensarum necessariarũ: & ad quas uir tenebatur, prout hr in d.l.& in totum. Nam ibi tex. si bene ponderetur, loquitur tam de expensis necessarijs, ad quas maritus tenebatur, ut est in reædificatione domorum, ut patet ibi iuncta d.l.& in totum. Item in curando seruos dotales infirmos: ut l.2.eo.tit. quàm etiam de expensis utilibus, uidelicet ædificando nouam domum in fundo pro utilitate fundi. Nam ista est inutilis, & non necessaria quò ad uirum: ut hr in d.§.impendia.& in l.impensæ. ff. de uerb.sig. Et tamen secũdum primum intellectum glo. in utraque impensa dat actio negociorum gestorum. Et similiter secundum intellectũ secundum ibi positum in utroq; datur actio de dote contraria, & sic etiam ubi uir ex uoluntate expendit, & non ex necessitate. Et sic iste articulus uř non parum dubius tñ mihi uř, quod secundum primum intellectum, quod ille text. magis procedat clarè denegando, quod pro impensis repetendis siue necessarijs, siue utilibus, de quibus ille tex. loquitur, detur uiro iudicii de dote, sed negociorum gestorum, prout uidetur casus quasi expressus in d.§.sed nec ob impensas. dum dicit, sufficere actionem negociorum gestorum. Et sic ex prædictis potest inferri ad tria ualde notabilia. Primò, quod licet pro necessarijs impensis, quæ dos fuit restituta non facta deductione, detur condictio incerti, seu condictio indebiti, pro ut hr in d.§.pru. tñ non negatur, quin & detur actio negociorum gestorum: & maximè quæ dos erat tota in corporib. Secundò infertur, quod licet regulariter quæ quis impendit ex necessitate, non detur actio negociorum gesto. sed abo remedio sit opus, ut supra est dictũ. tñ fallit in dote, ut sit speciale: & licet in hoc non uersetur fauor mulieris, sed uiri, tñ non põt negari, quia sit speciale in dote: & maximè ubi non daretur aliud remedium uiro. Cum actio de dote contraria non detur ut supra, & hoc ne mariti non fiat remissi, imò promptiores in talibus expensis utilibus erogandis. Et sic in consequentiam uersatur in hoc fauor mulierum. Tertiò, quod in dote non sit dare iudicii de dote contrarium, quod ultimum procedere uidetur hodie de iure eo dicis siue dubio. Nam cum omnis actio de dote, seu rei uxoria sit transfusa in actionem ex stipulatu expressam uel tacitã: ut d.l.1. C.de rei uxo. actio. absurdum esset dicere, quod agatur per uirum contra mulierem ad dictas expensas ex stipulatione expressa uel tacita, ut hoc uoluit glo. sing. in d.l.omnino, cum natura stipulationis non sit ea dari ad id, quod a principio non fuit actum. l.si id quod autum. ff. de uerb.obli. cum si. Ex quo etiam potest inferri ad quartum, uidelicet quòd pro prædictis expensis repetendis per uirum, sicut non est orta hodie tacita stipulatio, sic etiam nec erit orta tacita hypotheca; quod est notandum ad dicenda infra in 7. par. circa priuilegium tacitæ stipulationis & tacitæ hypothecæ.

ADDITIO.

a De iure ciuili. De hoc uide D. Alexan. de Imo. post Bar. in l.eas obligationes. ff. de capit. dimi. & in l.quinque. de bon. dam. & §. Flauius. de uerb. obl. Ad materiam autem multorum, quæ ab isto doc. incidẽter tãguntur, vide Bal. in cons. inci. Fran. habuit. Pau. de Cas. in cons. 126. inci. Viso dicto libello. Bar. in cons. in ci. Dominicus Blasij. & Doc. in l.1. C.de priui. dot.

b Reconualescentiæ. De ista materia uide Bar. in l.1.3.q. ptiu. C. de sac. san. eccle. D. Alex. in l.si. de postu. hæred. insti. & cõsi. 81. in 1. part. & in l.qui Romæ. §. Flauius. ff. de uer. obl. & in cõs. 88. in 1. vol. & in l. impossibilis. eo. tit. Pau. de Cast. in consi. 99. in quib. locis multa de ista materia colliges.

PARS QVARTA.

DESCENDO nunc ad quartam partem, uidelicet, an contractus dotis sit bonæfidei, uel stricti iuris. a Et hæc inuestigatio nõ est parum utilis pp maiores & uberiores effectus, qui causantur in iudicijs bonæfidei, quàm stricti iuris, ut hr insti. de act. §. actionum. & maximè circa fructus: cum in stricti iuris non ueniãt, nisi post litem contestatam. Sed in bonæfidei ueniunt etiam antea tẽpore moræ, ut hr in l. uideamus. §. si actionem. ff. de usu. & in l. cum fundus. in pnn. ff. si cer. pet.

Et circa hoc primò quæro ex parte mulieris. Circa quod dic, quod ex parte mulieris, uel eius hæredum in dote repetenda est bonæfidei, tam de iure antiquo in rei uxoria seu actione de dote, quàm & de iure nouo circa actionem ex stipulatu expressam uel tacitam succedentem in locum actionis de dote, hodie transfusam in actionem ex stipulatu, per d.l.1. ut probatur in d.l.1.§. sed & si non ignoramus. & etiam in §. fuerat. instit. de actio.

Secundò quæro, an ex parte soceri, s. patris mulieris in dote profectitia. Circa quod respondeo, quod si quidem pater agat pro dote repetenda tanquam pro dote cõi & in partem uondum appropriata uel consolidata, & similiter est bonæfidei, ut probatur in l.sed & si maritus. ante §. in uer. cum enim. ff. sol. mat. referendo illum uers. non solum ad proxima, sed & ad omnia præcedentia, ut sic subnectat ibi rationem omniũ quæ supra erant disposita. Et sic etiam quando socer ageret pro dote restituenda.

Et eodem modo dicendum est in actione ex stipulatu expressa uel tacita succedente hodie in locum actionis de dote cõi patri & filiæ. Nam sicut pater habet solus exercitium, & non filia: ut hr in l.2.§.si. ff. sol. mat. ita etiã hodie habebit solus exercitium dictæ actionis ex stipulatu: ut probatur in d.l.1.§.sed hoc ex rei. Et sic succeßit eum omnimoda eius natura d.§.sed & si non ignoramus. Quinimo & põt dici, quod quæ pater ageret solus actione in eum appropriata ex aliqua cã, prout hr in d. l.2.§. seu in eum, consolidata puta per mortem filię prædecentis in matrimonio, per l.dos a patre. C. sol. mat. similiter erit bonæfidei sicut olim in re uxoria, siue hodie in actione ex stipulatu expressa uel tacita. Nam licet cõuoler dicta actio de una persona in aliam per dictum modũ appropriandi uel cõsolidandi in alium: tamen conuolat cum eadem natura, cum eadem sit, seu duret actio, numero, & specie: ut no. glo. in d.l.2.§.1. super uerbo amissa. & & in gl. si. & ibi per Bar. & alios. Vnde arguendo tunc patri ueniet usuræ & fructus a tpe moræ: sicut in bonæfidei iudicijs. l.mora. §.in bonæfidei. ff. de usu. & hoc uoluit gl. no. & ibi Bart. in l.in insulam. §.usuras. ff. sol. mat. Sic quoque dicendum erit uersa uice eadem rõne in actione de dote, uel dota ex stipulatu consolidata in filiam effectam sui iuris, puta morte patris uel emancipatione. & l.1.§. uideamus. & illa sit bonæfidei, & olim, & hodie cum transeat & consolidetur in filiam cum eadem natura, prout erat quando manebat cõis ante mortem patris: ut in d.§.sed hoc ex rei. fac. l.si marito. §. si uoluntate. ff. sol. mat. & quod ibi not.

Tertiò prosequendo circa dictam dotem repetendam quæ si pater stipulatur dotem sibi reddi, quo casu põt in præiudiciũ filiæ innouando per stipulationem, non sic si per simplex pactum, & l. auia. C. de iu. do. & l. quoties. C. sol. mat. An dicta stipulatio erit bonæfidei: ut hæc quæstio magis clarè decidatur, subnectam prius 4. q. uidelicet, quid in extraneo dotante & paciscente dotem sibi reddi, quo casu põt, quãdo inconuenti & licta stipulationem, ut hr in d.l.auia. & in l.1.§. accedit. C. de rei ux. act. An iudicium in tali dote repetenda, puta per stipulationem, si interceßit, uel si non interceßit stipulatio, sed simplex pactũ, tunc per actionem præscriptis uerbis, ut hr in d.§. accedit, sit bonæfidei uel stricti iuris. gl. est l.2. in prin. super uerbo, nec cogitur. ff. sol. mat. quæ reputatur singularis, uoluit, quod sit stricti iuris: & ita cõiter sequuntur ibi Doct. post Dyn. & Bar. & idem tenet Bar. & cõiter Doct. in l. de diuisione. ff. eo. tit. ex rõne: quia illa non reperitur inter actiones bonæfidei, in §. actionum. inst. de act. & ibi non uersatur aliquis fauor dotis, nec aliquis fauor ex parte uxoris, uel ex parte uiri. Sed ipse idẽ Bar. mutatus cogitando & distinguẽdo in l. si cõstante, in prin. m 6. q. 2. part. ff. sol. mat. tenet contrariũ, uidelicet, quod & ex parte extranei repetẽtis sit bonæfidei non stricti iuris, reprobando illam glo. in d.l. 2. Primò, p tex. in d.l.1.§.sed ut plenius. ubi dat actionem ex stipulatu, sine muliere ipsa dederit dotem, siue alius pro ea, ut eadem l.§.sed & si non ignoramus. ubi dicit actionem ex stipulatu, de qua primo dixerat, esse bonæfidei: & dicit hoc ibi tenere Pe. Item dicit hoc probari ex d.§. fuerat. inst. de act. ubi dr, actionem ex stipulatu esse bonæfidei apud quemcunque sit. Nec ob. secundum eum uersiculus ibi, præferri autem. Nam imò facit pro quia illa aduersatiua aliquid uř inducere contrarium iuris ei sic in præcedentibus. ut ff. de dam. infe. l. hoc amplius. §. his autem. in 2. glo. & ibi no. Vnde quicquid dixerat ibi Imperator ante uer. præferri aliquid, est cõe omnibus. quod uerò postea sequitur

tur in uer. præferri. aut illud competit mulieri tm̃ : & dicit hoc idem tenere glo. in d. l. de diuisione. addneit etiam, quod no. per Doct. in l. 1. C. de priui. dot. & in l. assiduis. C. qui po. in pi. ha. in ul. q. per Cy. & hæc sunt uerba quasi formalia Barto. in d. 6. q. Sed mihi placet, salua reuerentia Bart. opi. glo. & Doct. cõis in contrarium, q̧ imò sit stricti iuris quò ad extraneum repetentem. Nam aut quærimus quid de iure fforum. Et tunc sine aliqua hesitatione dicam illã esse stricti iuris, siue agat extraneus ex stipulatu, cum illa secundum sui naturam sit stricti iuris. d. §. sed & si non ignoramus, cum si. Siue agat præscriptis uerbis, cum actio præscriptis uerbis resultans ex contractu innominato circa illas quatuor species contractuum innominatorum, siue præscriptis uerbis generalis indistinctè sit stricti iuris, cum non connumeretur in d. §. actionum, secundum ibi no. Nam, ut dixi supra in 3. par. quando extraneus promittebat dotem nullo intercedente pacto, non censebatur contractus dotis, sed pactũ de dotando, & olim ex illo non oriebatur actio tanquam ex simplici & nudo pacto: licet hodie uestiatur legis auxilio per condictionem l. ad exactionem. C. de do. promis. Sed facta traditione dotis per ipsum extraneum: tunc censebatur contractus dotis respectu ipsius mulieris, cui censebatur facta donatio. d. §. accedit. & l. si ego. ff. de in. do. Vnde si adijciebatur pactum in fauorem extranei, ex illo pacto non oriebatur actio ex dicto contractu dotis informato ex d. pacto: quia ex quo contractus dotis solùm inducitur in fauorem mulieris, non uestier pactum contra ipsam mulierem, per id quod hr̃ in l. si tibi. C. locati. & no. in l. petens. C. de pact. & in l. legem. & in l. bonæfidei. eo. ut. Et sic concluditur, quòd de iure antiquo extraneus dotans non poterat repetere dotem per pactum ex aliquo contractu bonæfidei. Ergo necessariò sequitur, quòd ex contractu seu iudicio stricti iuris, per quod in d. §. actionum. inst. de actio. De iure autem codicis per dispositionem. d. l. 1. C. de rei uxo. act. Similiter non ur̃, quòd dictum pactum de se non tendens ad contractum bonæfidei hodie ex priuilegio d. l. 1. efficiatur bonæfidei, & hoc ex pluribus. Primò: quia non fuit intentionis Imperatoris ibi fauere in dotibus, nisi mulieri in repetenda dote, uel eius patri, l. socero dotanti & eorum hæredibus, & etiam uiro uel eius patri in dote promissa petenda: ut paret in d. l. 1. §. sed ut plenius, ibi: sed ut plenius dotibus subueniatur &c. Nam illa uerba apposita in principio & exordio illius constitutionis declarant & limitant omnia sequentia in propria constitutione: & ideo ab eis est licitum arguere l. fin. §. initium. ff. de iur. & fac. igno. ad hoc etiam tex. & ibi per Bald. in procemio codicis, in §. quib. facit l. fi. ff. de hęr. inst. & l. Titia. §. idem respondeo. ff. de uerb. obl. Ergo non fuit propositi Imperatoris ibi nisi prouidere dotib. & priuilegiare ipsas tam per tacitam stipulationem, q̃ & per tacitam hypothecam, & & in transfusione fienda in actionem ex stipulatu, & cum eadem natura iudicij bonæfidei, quæ rõ cessat, quando extraneus dotans non uellet dotem debere remanere penes mulierem sol. mat. sed debere ad ipsum extraneum redire. Hinc est quòd Doct. cõiter tenent, quòd in extraneo paciscente dotem sibi reddi non oritur tacita stipulatio, nec & tacita hypotheca: ut tenet Pet. & Cy. in d. §. sed ut plenius. & probat per tex. in d. §. fuerat. ibi, sed & tacitam ei. dicit glo. l. mulieri dedimus hypothecam, ut ibi cum ipsa mulier de dote sua experiatur, & hoc quòd in extraneo paciscente non sit hodie inducta tacita stipulatio, nec tacita hypotheca, est cõis Doct. opin. ut dicetur j. in 6. par. tam circa priuilegium tacitæ stipulationis, quam & tacitæ hypothecæ. Ergo respectu extranei paciscentis dotem sibi restitui nihil est immutatum, per d. l. 1. circa ipsa remedia repetẽdi dotem, meritò sequitur, & necessariò infertur, quòd siue agat ex stipulatione interposita, siue præscriptis verbis ex pacto citra stipulationem interposito, incontinenti erit actio stricti iuris hodie sicut olim. Secundò ad idem facit; quia ius nouum, de quo in d. l. 1. immutat ius antiquum in hoc: quia ubi mulieri per ru stõnem dotis dabatur contraria actio de dote, quæ appellabatur rei uxoriæ actio, si esset secuta expressa & ualida stipulatio, uel si non esset expressa uel esset expressa, tamen per modum inualidum, omnis uirtus ipsius actionis de dote intelligatur esse transfusa in dictam stipulationem expressam uel tacitam: cum hodie tacita subintelligatur esse transfusa in d. stipulationem expressam uel tacitam, cum hodie tacita subintelligatur. Sed in extraneo dotante & paciscẽte nulla poterat dici esse orta, uel posse oriri actio de dote pro dote repetenda, ut suprà dixi. Meritò nulla põt dici esse inducta transfusio in stipulationem uel actionem præscriptis uerbis cum natura bonæfidei. Et si dicatur, quòd imò in d. §. sed ut plenius, prouidetur etiam, quando nõ cadit transfusio actionis bonæfidei, ut est, quando marito promittitur dos competit ipsi marito actio ex stipulatu cum priuilegio bonęfidei, ut ibi satis probatur, iuncto sequenti. §. sed & si nõ ignoramus, tamen ad hoc respondetur, quòd hoc ideo procedit: quia fauendo ipsi marito, cui dos fuerit promissa, prouidetur & subuenitur ipsi doti, quam uir est habiturus pro supportãdis onerib. matrimonij. l. pro oneribus. C. de in. do. & ita apparet ex uerbis Imperatoris in d. §. sed ut plenius, ibi, sed ut plenius dotibus subueniatur: sed fauendo ipsi extraneo in dote repetenda, pp hoc non subuenitur dotibus, imò per contrarium per tale pactum derogatur fauori dotis: quia si contingeret matrimonium solui diuortio uel morte uiri, uxor ipsa est remansura indotata, & sic contra publicum interesse. l. 2. ff. de iu. do. & l. 1. ff. sol. mat. Item & tertiò: quia non reperimus iure antiquo uel nouo expressum, quòd actio competens extraneo dotanti pro dote sibi restituenda sit bonęfidei, ergo quòd non est iure dispositum, nõ debemus nos pręsumere nouis adinuentionib. l. illam. C. de coll. & c. 2. de trãsla. cum sim. Nec obs. tex. quem alleg. Barto. in d. §. sed ut plenius. ibi dum dicit, siue ipsæ principales personæ dotes dederint, uel promiserint: siue aliæ pro his personæ &c. quia ille tex. debet intelligi secundùm præcedentia: uidelicet quando dotes essent perpetuò remansuræ apud mulierem, cum ibi Imperator istud statuat, ut prouideat dotibus, & non contra dotes, ut esset, quando essent restituendæ ipsi extraneo. Nec ob. tex. in §. fuerat. quia non dicit rea. actionem ex stipulatu esse bonæfidei apud quẽcunq; sit, prout alleg. Bar. imò ille tex. satis bene probat opin. contrariam: quia loquitur de actione de dote hodie transfusa in actionem ex stipulatu, ut dicatur transfusa cum eadem natura: ut sic dicta actio ex stipulatu sit bonæfidei. Sed in extraneo stipulante non cadit nec cadere potest dicta transfusio, ex quo in eo non poterat accommodari olim actio de dote pro dote restituenda, sicut in muliere uel socero dotante: ut supra dictum est, merito, &c. Præterea si olim sibi prouidebat extraneus dotans per simplex pactum incontinenti appositum in promissione dotis, illa præscriptis uerbis actio non erat bonæfidei, quo hodie illa põt dici bonæfidei, cum solum Imperator illud prouideat circa actionem ex stipulatu, in quam hodie est trãsfusa actio antiqua de dote. Et per prædicta in puncto iuris arbitror opin. glo. in d. l. 2. in prin. ff. sol. mat. esse ueriorem, cum qua cõiter Doct. pertranseunt ibi: & in d. l. de diuisione. ubi ipse Bar. idem tenet. Tamen lans æqua ur̃ opi. Bar. in l. si constante. maximè ea rõne, quia si extraneus promittẽdo dotem, uel simplici pacto, uel pro tali dote promissa dãda stipulatio expressa uel tacita censetur bonæfidei in fauorem dotis, ut j. dicetur. Ergo ęqua rãtẽ & uersa uice uidetur dicendũ in dote restituenda ipsi extraneo dotanti ex pacto per stipulationem, ut sic contrahentium æqua sit conditio. l. si id quod. §. fi. ff. de rescin. uen. Et confert in simili rõ Bart. in l. de diuisione. ff. sol. mat. licet posset rñderi, quòd sit diuersa rõ in uno casu quã in reliquo: quia primo casu uersat' fauor dotis, in secundo est fauor contra dotem: ideo non inconuenit, quòd claudicet contractus fauore dotis, sicut in simili fauore pupilli. l. Iulianus. §. si quis a pupillo. ff. de act. emp. & uend. Quid autem si extraneus non dotauit, sed uoluntate mulieris constante matrimonio per uiam delegationis est sibi extraneo promissa per uirum dotis restitutio, ut in casu l. 2. in prin. ff. sol. mat. uel etiam soluto matrimonio est facta delegatio. Potest dici, q̧ si extraneus est submissus per mulierem, ut ad commodum mulieris recipiat, secundùm quod habetur in l. quæ dotis. ff. solut. mat. Et tunc dicta repetitio fienda per extraneum erit bonæ fidei propter generalitatem d. l. 1. §. sed & si non ignoramus, ex quo hic uersatur fauor dotis: & sic mulieris. d. §. sed ut plenius. in prin. & etiam facit tex. ibi, dum dicit, siue ex parte mariti per restitutionem, & multo magis quando soluto matrimonio promitteretur marito secundo ipsa restitutio dotis per uirum primum, uel eius hæredes, prout habetur in l. si prior. eod. ti. Si uerò extraneus recipit promissionem restitutionis dotis ad sui commodum, puta tanquam creditor mulieris: & tunc erit stricti iuris, sicut supra cõclusum est in extraneo dotante. imò multò magis in hoc extraneo, in quo nullus potest uersari fauor dotis: & hoc est de mente doc. in l. quæ dotis. Nunc autem subijcio quæstionem quam supra promiseram, quid si pater dotans, stipulatur dotem sibi reddi eo casu quo potest, puta quando incontinenti, prout habetur in d. l. quoties. & in d. l. Lauia, an pater repetẽdo intẽtet iudicium est stipulatu bonæfidei uel stricti iuris. dubium facit: q a per hanc stipulationem est innouata actio de dote, quæ esset cõmunis patri & filiæ. i. impedita est oriri per dictam stipulationẽ d. l. Lauia.

d.l.unia. Et sic non est eadem cum actione de dote, imò est diuersa. Nam qñ pater agit sol. mat. etiam ex vi consolidationis, illa est eadem: & ideo bẽt eadem priuilegiu ẽt respectu tacitæ hypothecæ: ut supra dixi, quicquid aliter dixerit Cyn. in d.§. sed ut plenius. ut dicetur in 6. par. circa priuilegium tacite hypothecæ. Sed potest concludi in isto casu distinguendo, ꝙ aut euenit casus restituẽdæ dotis pp obitum filiæ prædecedentis in matrimonio: & tunc hæc actio ex stipulatu competens patri stabit in sua propria natura stricti iuris: ex quo hic nullus uersatur fauor dotis, & sic non extenditur hoc priuilegium ad patrem. Et sic cessat rō, de qua in d.§. sed ut plenius, & hoc ẽt fuit de mente Dy. in d.l. post dotem, circa fin. & maximè ex quo isto casu per hmôi stipulationem fuit in aliquo detractum fauori ipsius mulieris. Si autem matrimonium fuiꝫ dissolutum per diuortium, uel per mortem viri: tunc ex quo adhuc uersatur seu versari potest fauor dotis & mulieris, cum pater teneatur reseruare dictam dotem pro secundo matrimonio: ideo dicta stipulatio paterna, uel eius iudicium erit bonæfidei pp generalitatem d.§. sed & si non ignoramus. iuncto d.§. sed ut plenius, cum per tale iudicium subueniatur dotibus. Et ex prædictis notanter infertur, ꝙ si pater fuisset dotem stipulatus reddi ipsi filiæ, cum ex dicta stipulatione videatur dos cõsolidata in filiam etiã matrimonio soluto in vita patris per diuortium, uel per mortem viri, ut sic tunc possit ipsa filia agere & esse in iudicio sine consensu patris: ut no. in l. post dotem. ff. sol. mat. maximè secũdum lecturam Bcoed. de Plumb. & per Bal. in l. 2. §. 1. eo. titu. ubi dicit ita consuluisse Iac. de Bel. & Iac. But. Certè tale iudicium actionis ex stipulatu erit bonæfidei, & non stricti iuris ꝓpter generalitatem. d.§. sed & si non ignoramus. iuncto. §. præced. sed ut plenius. Et maximè ibi, siue ex parte mariti pro restitutione dotis, & maximè cum tunc insit fauor mulieris & dotis, ut sic ipsi doti subueniatur, ut fuit intentio. d.§. sed ut plenius: ut patet ex tex. in prin. Quinimo etiam dici potest, ꝙ isto casu, licet pater iste fuerit pactus citra stipulationem, & sic per simplex pactum, tũc tacita subintelligitur stipulatio fauore mulieris per tex. in d.l. 1. post principium. & in d.§. sed ut plenius, ibi, siue aliæ pro his personæ: licet si per se pater paciscceretur, non subintelligeretur tacita stipulatio. d.l. unica. & d.l. quoties. Vnde sicut tacita subintelligitur stipulatio, eodem modo illa tacita stipulatio erit bonæfidei, sicut expressa. d.§. sed & si nõ ignoramus. Imò etiam de iure antiquo & antedictis ll. illud pactum simplex appositum per patrem produceret actionem ex eo contractu, & sic ex contractu dotis, qui erat bonæfidei tanquam informata ex pacto, per id quod hr̃ in l. iurisgentium §. quinimo. ff. de pact. Ergo eodem modo si tale pactum deducatur in stipulationem, talis stipulatio etiam olim erat bonæfidei, ex quo incontinenti fuit apposita: & sic inerat ipsi contractui bonæfidei, ut ibi. Et sic censebatur pars ipsius contractus. l. fundi partem. ff. de cõtrah. emp. & facit l. emptor. in prin. ff. de pac. Ergo multo magis hodie erit & durabit bonæfidei per id, quod habetur in d.l. 1.

Quartò quæro circa dotem promissam, an ex parte uiri agẽtis sit bonæfidei? Cy. in d.§. sed & si non ignoramus, refert quosdam tenuisse ꝙ non, ea ratione, quia solum est bonæfidei olim, & hodie illa actio, quæ competebat pro dote restituenda mulieri, est transfusa in stipulationem, ut hr̃ in d.l. 1. in prin. & in d. §. fuerat. Sed in dote promissa danda marito non reperiebatur iure cautum, ꝙ esset bonæfidei, sed potius stricti iuris: quia nõ erat contractus nominatus, nec uestitus, nisi legis auxilio d.l. ad exactionem. Tandem refert Pet. tenere contrarium. & ita ipse vr̃ sequi, per d.§. fuerat. cum ex vtraque parte sit hodie bonæfidei, ut ibi. & in d.§. sed & si non ignoramus. Et idem uoluit gl. quam cõiter sequuntur Doct. post Dy. & Bart. in l. de diuisione. ff. sol. mat. Et adducit Bart. rationem: quia ex parte mulieris agentis ad restitutionẽ, est bonæfidei, eodem modo & æqua lance debet esse bonæfidei ex parte viri agentis ad dotis promissæ solutionem: ut sic contrahentium sit æqua conditio. Nec reperitur ꝙ ex eodem cõtractu actio sit pro vna parte bonæfidei, & pro alia parte stricti iuris, secundùm Bart. ibi. Sed hæc sua ratio non concludit: quia imò de iure antiquo ante d.l. 1. ex parte viri agentis non erat bonæfidei, secus ex parte mulieris, ut supra dixi. Nec est verum, ꝙ sit unus & idem contractus: quia vir non agit ex contractu dotis, sed contractu promissionis dotis. Sed mulier agit ex contractu dotis. Reperio etiam do. Pau. de Cast. in d.l. de diuisione. tenere contrariam opio. videlicet ꝙ ex parte viri agentis actio est stricti iuris, & dicit esse casum quasi in terminis in l. fi. §. præterea. C. de iur. do. ante fi. ibi dum dicit post biennium obseruari, quæ leges post litis contestationem pro omnibus hmôi rebus diffiniunt, quasi uelit text. ꝙ si non esset ibi prouisum de dilatione biennali ex speciali prouisione illius legis mora non contraheretur contra promittentem dotem per interpellationem factam per virum extraiudicialiter, sed à tempore litis contestatæ: quæ quidem non cadit nisi in iudicijs stricti iuris, ut hr̃ in d.l. cum fundus. in princ. ff. si cert. pet. & in d.l. uideamus. §. si actionem. ff. de vsu. qui tex. vr̃ multum vrgere. pro qua opi. potest adduci tex. in d.§. fuerat. vbi Imperator dicit, se condonasse naturam bonæfidei iudicij actioni ex stipulatu, quæ erat in actione de dote, quæ dabatur mulieri pro dotibus exigendis. Vnde qm̃ pro dotibus promissis soluendis nihil dicit ille tex. ergo remanere debet iste casus in dispositione iuris cõis, de quo talis promissio dotis non erat inter cõtractus bonæfidei numerata respectu viri agentis ad dotem. Tamen non vr̃ recedendum a communi opin. quam etiam tenuit Cy. post Pet. d.§. sed & si non ignoramus. licet non allegent gl. prædictam in d.l. de diuisione: pro qua vr̃ casus in d.§. sed ut plenius, ad fi. ibi, simili modo intelligi factam stipulationem & hypothecam ex utraque parte, quasi fuerit scripta, & postea immediate sequitur, sed & si non ignoramus, qui uenit continuatiuè ad præcedentia, uolens ꝙ dictæ stipulationi siue expressæ siue subintellectæ ex utraque parte mulieris uel alterius promittentis dotem, siue ex parte viri obligati ad restitutionem dotis insitꝗ natura, & beneficium iudicij bonæfidei. Nec obst. tex. in d. §. fuerat, quia ibi non perfectè refertur dispositio noua, de qua in d.l. 1. de rei uu. act. Vnde quod ibi defecit, hr̃ complete in d. l. 1. & maximè in d.§. sed ut plenius. & in d.§. sed & si non ignoramus. Nec ob. tex. super quo se fundat Pau. de Cast. in d.l. fi. §. præterea, quia ibi tex. procedit exagerando moram dotantis, ne post biennium dicatur non solum in mala fide, sed etiã in pessima, prout sunt illi debitores, qui expectant contra se litem contestari. Et hanc opi. sequitur etiam ibi Bal. uolens insuper, ꝙ si ante biennium fuisset dotans interpellatus etiam extraiudicialiter, ꝙ ex tunc uenirent fructus & vsuræ, prout in alijs contractibus bonæfidei: ut hr̃ in l. mora. in princ. & in §. in bonæfidei. ff. de usu. Et hoc etiam procedit in extraneo dotante, prout loquitur ille tex. & prout illum tex. intelligit illa glo. 1. in prin. super uerbo si quis, & prout etiam intellexit Bart. illum text. in d. l. de diuisione. Vnde multo magis est hoc dicendum in ipsa muliere, uel patre mulieris promittente dotem, adeo ꝙ non solum à die interpellationis extraiudicialis: sed currit mora irregularis hodie, quo vir duxit uxorem ad domum: & sic incœpit subire onera matrimonij, & consequenter impleuit ex parte sua, prout dr̃ in cõtractu emptionis & uenditionis in l. curabit. ff. de ac. & emp. ut etiam ibi tenuit gl. & est cõis opi. Rñdendo ad §. præterea. ut loquatur in extraneo dotante, ut supra dixi, quicquid aliter tenuerit Iac. de Are. & alij sequaces, de quo ibi latius dixi legendo. Et per prædicta iam consului in qõne facti in quodam patre mulieris, qui promisit dotem pro filia cuidam curatori recipienti pro quodam suo adulto, & nepote suo ex fratre, & in contractu matrimonij & dotis promissæ fuit conuentum, ꝙ dictus curator teneret dictum suum nepotem in studio Perus. expensis proprijs dicti patrui, donec dictus nepos, idemque sponsus perueniret ad perfectionem studij, & ad gradum doctoratus: cum dictus nepos non esset potens de suo sufferre dictas expensas, & ita sub istis pactis fuit secutum matrimonium. Nam mortuo dicto patruo quærebatur, qño consuleretur dicto sponso, ut posset expensis hæreditatis dicti sui patrui manutenere se in studio Perusino. Nam dictus nepos nõ fuit pñs dictis pactis: & sic non poterat agere ex stipulatione facta cum dicto suo socero, per id quod hr̃ in §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obli. Nec etiam uidebatur, ꝙ dictus socer posset agere ex dicta stipulatione, cum sua non interesset respectu commodi & interesse communis, seu pecuniarij, prout vr̃ requiri in d.l. stipulatio ista. §. si stipuler. Nihilominus consului contrarium, ꝙ dictus sponsus posset agere contra hæredes dicti patrui ad obseruantiam dictæ promissionis: quia non potest negari, quin sit interesse affectionis respectu coniunctionis, quæ est inter socerum & generum, qui hr̃ loco filij. l. quia parentis. ff. sol. mat. quo casu in cõtractibus bonæfidei hr̃ cõsideratio dicti interesse affectionis, qñ aliter non posset agi: ut est text. not. in l. cum seruus extero. ff. man. & ibi per Bar. & Bal. & per Bar. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest. non sic in contractibus stricti iuris, ut habetur per gl. not. l. fideiussores. ff. de pac. Cum ergo respectu soceri ꝓmittentis dotem talis contractus sit bonæfidei tam in dote per eum promissa danda, q̃ in data per eũ sibi restituenda: ut patet ex præ-

ex prædictis: meritò etiam pactum dicto contractu apposito si militer sapit naturam bonæfidei, tanquam accessorium, & et pars ipsius contractus, per id quod habetur in d.§.quinimo. & l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. quæ omnia sunt bene not. Vltimò quæritur quid si matrimonium est solutum per mortem mulieris, hæredes mulieris agunt contra uirum pro dote restituenda, an hoc iudicium sit bonæfidei uel stricti iuris. Quidam dicunt, quod respectu hæredum est stricti iuris, & non bonæfidei, & inducūt tex. in d.§.fuerat.in fi.ibi, cuius solius prudentia hoc induximus, referendo dictam ultimam clausulam ad omnia præcedentia, prout in dubio debet referri, quare commodè fieri potest, ut hr̄ in l.si idem cum eo.§.fi.ff.de iurisd.om.iu.& no.in l.1.C.de lib.præte. Item inducunt no.per Bart. in l.Nensennius.§.fi.ff.de re iu.ubi dixit, quod priuilegium, de quo in l.in rebus.ut hodie illico solu.matr. transferatur dominium in mulierem: licet secus sit de iure antiquo, ut hr̄ per Bar.in l.filiofamilias.ff.sol.matr.non extenditur ad hæredes mulieris, si matrimonium soluatur morte mulieris. Sed communiter tenetur contrarium, & melius, quia ex quo à principio in personam mulieris cœpit esse bonæfidei, non ualet postea ex persona hæredis natura actionis, arg.l.2.§.ex his.ff.de uer.oblig. quod quidem sine dubio procederet, quā cœpit iam competere mulieri ipsa actio: quia ante eius mortem fuit solutum matr. tamen si non cœpit competere mulieri: quia mulier prædecessit in matrimonio, cum ante solutum matr. non sit obligatum, nec actio nata, secundum communem opi. ut habetur in l. sed & si alia.ff.de bo.dam.& no.in l.si cōstante.§.1.ff.sol.ma. Nam nō potest negari, quod saltem cōtractus dotis fuerit initus in uita mulieris; ergo fuit initus cum sua natura; ut sit bonæfidei. Meritò debet durare bonæfidei tam in uita mulieris, quàm etiam post mortem in persona hæredis: non enim ipsius contractus status, qui à principio fuit, debet ex postfacto mutari. l. insulā infra biennium. ff.de uerb.obl. & hæc opi. communiter tenet, ut etiam tenet Bart. Bald.& Ang.in l.1.ff.solut.matr. Non obstat tex.in d.§.fuerat.in fi.quia imò illa uerba ultima ibi, cuius solius, &c. necessariò referuntur ad proximum substantiuum: ut est de natura relatiui, ut l.1.§.eum qui. ff. de postu. Itē quia illud relatiuum, cuius solius, facit relationem ad ipsam mulierem, cum de dote sua agit hypothecaria, ut talis hypotheca sit priuilegiata: ergo debet limitare dictum suum antecedens, ad quod refertur cum sua qualitate l.filio.§.testator. ff. de alimē. lega.& l.si pater impu.ff.de uulg.& pupill. & quod per Bar. in l.si quis seruum.§.fi.ff.de leg.2.uers.sed quæro testator. Meritò illud relatiuum, cuius solius, debet referri ad mulierem solùm circa priuilegium hypothecæ. Nec obst.dictum Bart. in d.l.Nensennius.§.fi.quia illud priuilegium.d.l.in rebus, non datur actioni uel contractui de dote, uel ex stipulatu propter dotem, prout datur illud, quod sit bonæfidei, sed solum datur ipsi mulieri. Meritò non transit ad hæredes.l.quia talis.ff.sol.matr. cum simil.

ADDITIO.

a Bonæfidei uel stricti iuris. Qui dicantur contractus bonæfidei uel stricti iuris, uide Spe.in tit.de loca.§.6.uers. tertiò quæritur.& in tit.de cessio.actio.§.1.circa fi.optimam gl.in c. cum venerabilis.& ibi per Do.Abb.de excep. multa per eundem in ca.cum dilecti.de empt.& uend. De æquitate tamen canonica omnes contractus bonæfidei dicuntur: ut notan.tenet Bal. in c.1.de plus petitio. do. Bartol. Cæpol.in cap. cum uenerabilis.de excep.

PARS QVINTA.

SVMMARIVM.

1 *Causa pia quando accipiatur largissimo modo.*
2 *Statutum quòd in causis pijs procedatur summariè uel diebus feriatis non obtinebit in causis ultimarum uoluntatum.*
3 *Dotis causa largo modo dicta pia.*
4 *Dos si legetur personæ pauperi, an illa dos dicatur causa pia.*
5 *Donatio facta pro dote mulieris olim egebat insinuatione, nisi fuisset facta pauperi, hodie secus.*
6 *Alimentorum causa propria non est pia, nisi quando legantur uel donantur pauperi.*
7 *Executores dati in testamento ad distribuēdum in pias causas, poterunt pro dote puellæ pauperis, & non aliter.*
8 *Redimens aliquem ab hostibus repetit pretium.*
9 *Expensa pro funere videtur in dubio facta animo repetendi: licet dicatur causa pia.*
10 *Executores ad erogandum in pias causas poterunt pro redēptione captiuorum pauperum, vel pro funere pauperis.*
11 *Priuilegia omnia dotium data mulieribus, communiter procedunt etiam in muliere diuite.*
12 *Executores ad erogandum pro dotibus puellarum, uel simpliciter ad pias causas, poterunt pro dote puella iam nupta sine dote vel cum parua viro etiam existente paupere, aliàs secus.*
13 *Priuilegia omnia data pia causa attribuuntur dotibus circa mulierem pauperem, aliàs secus.*
14 *Iudex ecclesiasticus est competens in causa dotis etiam mulieris non pauperis.*

NVNC me transfero ad quintam partem operis, ut uideamus, an dos seu dotis causa sit pia, quomodo in ipsa dote dici possit causam esse piam: & hæc inuestigatio est magni effectus, & admodum utilis. Nam licet causa dotis multa & plurima habeat priuilegia & fauores, de quibus infrà seriosè dicetur in 6.7.& 8. parte, tamen ualde plura possent sibi attribui priuilegia, si possemus causam dotis appellare verè piam, quæ priuilegia causæ piæ multa sūt, & penè infinita: quæ sparsim in corpore iuris tam ciuilis quàm canonici, si daretur otium, adinuenire possemus, & aliqua ponit Spec.in tit.de instru.edi.§.nunc uerò aliqua. uersicul. & si scias.& etiam Bal.in auth.similiter. C.ad l. Fal. & ualde plura ponit Petr.de Peru.in suo tract.canonicæ portionis, in 10. cap. & per Bar.& Bal.in l.s.C.de sacros.eccl. & quæ ultra alios latè prosequitur Lud.de Rom.in repet.d.authen.similiter. Sed pro clariori euidentia & ueritate huius articuli possumus considerare tribus modis posse dici causam piam. Primò, per modum largissimum seu largiorem. Secundò, per modum largū. Tertiò, per modum strictum, & magis proprium.

1 Primò † quidem respectu per modum largissimū possumus appellare causam piam, ubi aliquis humanitatis intuitu fauor adhibetur à iure, ut est circa deficientium uoluntates & testamenta l.si pars iudicantium.ff.de inoffi.testa.& ca.fi. de re iudi. Cum enim in ipsius morientium uoluntatibus amplius nō redeat arbitrium.l.1.C.de sac.san.eccl. Meritò leges humanitatis & pietatis intuitu disponunt, quantum possibile est, debere fauere testamento in iudicijs.l. in conditionibus primum locum.ff.de cond.& dem.& l.fideicommissa.§.item si quis. ff.de leg.3.ff.de lib.præte.cum multis similibus. Et ideo dicit Imperator in l.cum quidam.post priu.C.de neces. seruis hær. insti. quod semper uestigia sequimur testatorum.& dicit ibi Bar. quod lex pedetentim uadit post uolūtatem testatoris, sicut venator post leporem. Vnde hac ratione iura appellant voluntatem testatoris tanquam causam piam sequendam. l. contra uoluntatem. C.de testa.manu.& ibi text.probat expressè, quod ueniens contra uoluntatem testatoris dr̄ iura pietatis uiolare, etiam si huiusmodi uoluntas tendat contra fauorem libertatis, tamen (ut dixi) hoc admittimus per modum quendam latissimum, & non per modum strictum & proprium. Vnde si statutum dispone-
2 ret † quòd in pijs causis procedatur diebus feriatis, uel summariè de plano, sine strepitu, & figura iudicij, fortè hoc non obtinebit in causis ultimarum uoluntatum non obstante ob. causam piam stricto modo, de quo infrà tangetur. Secundò † mo-
3 do accipitur pia causa non per modum, ut ita latissimum, sed per modum largum: licet non per modum strictum, ut esset quando caderet in muliere paupere & uersaretur fauor animæ, ut infra tangetur. Cum enim causa dotis dicatur esse præcipua & fauorabilis, quia per eam deuenitur ad matr. & sic repletur ciuitas liberis hominibus: & sic uersatur etiam in hoc fauor publicus.l.1.ff.solut.matr.& l.2.ff.de iure do.& ff. de priuil.credi.l.2.& l.hoc legatum.ff.de cond.& demonst. Hinc est, quòd iura appellant dictam causam fauorabilem.c. fi. de re iud. & l. duo iudices.ff.de re iud. & eadem ratione appellant dotem cau-
a sam piam a ut dicit tex.in l.cum is.§.mulier.ff.de cond. indeb. Et ideo communiter Doct.appellant dotem esse causam piam. per d.§.mulier.ut appellat Bart.& communiter doct.in l.1.ff. sol.mat.& in l.2.§.fi.ff.de dona.& in l.si ego.in priu.ff.de iure dot.& in plerisque alijs locis.idem Bal.in l.mandatum. C.man. & in l.sicut C.de actio.& oblig.& l.qui aliena. §. quanquam.ff. de neg.gest.& in repet.l.1.C.de sacr.sanct.eccl. Et ideo plerosque uidi tenere, quod legatum factum pro dote alicuius puellæ nō patitur falcidiam hodie, tanquam in ea uersetur cā pia, per id

id quod hr̄ in auth. similiter. C. ad l. Falcid. non habita distin-
ctione an legetur puellæ pauperi, uel non pauperi, cum iura
indistinctè dicant esse causam piam. d. §. mulier. & adducunt
text. ad hoc in l. fi. C. de iur. do. in priu. ubi donatio, quæ fit mu
lieri ab extraneo propter dotem, non eget insinuatione, quòd
non est ex alio, nisi quia talis donatio concernit causam piam,
in qua causa pia remittitur onus insinuandi: ut l. illud. C. de sa
cros. eccl. Sed salua pace hoc dictum non uī uerum, ut etiam di
cetur infrà in proxima sexta parte circa 26. priuilegium. Nam
ad effectum priuilegij, ne detrahatur falcidia, requiritur, q ver
setur causa pia per modum proprium strictum, uidelicet quan
do respicit fauorem animæ ipsius relinquentis: tunc enim dici-
tur propriè & strictè propria cā: ut per gl. no. in l. si quis Titio.
ff. de leg. 2. si enim non cōcernit fauorem animæ testatoris uel
donatoris, non dr̄ tunc propriè pia cā, q fauor animæ est, qū
fit ecclesiæ, uel hospitali, uel eorum fabricæ: ut in auth. de ec-
cle. tit. §. si quis autem. cum seq. & in auth. de monacis. §. illud
ergo. ad hoc ca. nos quidem. de testa. ad hoc in auth. ut cum de
appel. cognos. §. si unum, ad finem, ubi dr̄, q bona applicata ec-
clesiæ prosunt animæ illius, cuius erant bona. Idem quando in
redemptione captiuorum: ut habetur in auth. si captiui. C. de
episc. & cler. & quod habetur in l. quamuis. & ibi de hoc p Bal.
ff. solut. matr. & in d. §. si unum. ibi, & ipsorumque ex hac pia
causa animæ subleuetur. Idem si pauperi personæ: ut no. in d.
l. illud. & ibi gl. no. quæ dicit non sufficere, si donetur alicui pro
anima donatoris, si donatur personæ diuiti: secus si pauperi. li-
cet esset consanguineus. de quo etiam no. in cap. 2. de sepultu-
ris. Vnde ad propositum infero ad ipsam dotem: ut licet lar-
go quodam modo dicatur continere in se causam piam: tamen
capiendo causam piam stricto modo & proprio dos ipsa non cō
4 tinet causam piam, nisi † quando pro puella paupere b promit-
b teretur, seu traderetur, uel legaretur in testō, & dicto casu fal-
cidia non detraheretur. sed qū pro muliere non paupere, & quæ
non poterat congruè dotari de bonis suis, vel a patre suo, tunc
falcidia detraheretur, & hoc modo procedat gl. illa no. in l. tali.
ff. de iure do. Nec ob. tex. in d. l. fi. in prin. ff. de iu. do. quia imò
5 ille tex. de directo facit in contrarium, dum uult, q † ante dispo
sitionem d. l. talis donatio pro dote egebat insinuatione. Ergo
præsupponebatur dotem non esse causam piam ita indistinctè,
cum aliter dicendo non egebat insinuatione, per id quod habe-
tur in d. l. illud. ut de hoc dicetur infra. in 7. proxima parte, cir-
ca 27. priuilegium. circa dispositionem d. l. fi. Et idem dicēdum
6 † est in causa alimentorum, quæ æquiparatur fauori dotis: ut p
Bar. in l. cum de in rem uerso. ff. de usu. & per Cy. in l. non om
ni. C. de admi. tut. cum etiam d. causa dicatur pia: ut per gloss.
no. in l. si cui annum. ff. de annu. lega. Nam licet ipsum legatum
alimentorum mulieris habeat fauores, & multa sint in eo spe-
cialia, etiam qū diuiti relinqueretur, ut hr̄ in l. cum hi. §. si cū
in annos. ff. de transact. tamen non habet specialitatem piæ cau
sæ stricto modo sumendo, nisi quando pauperi relinqueretur,
puta quò ad detractionem falcidiæ: ut uoluit Bar. in l. dinus. ff.
ad l. Falc. Et licet ibi uideatur sentire Bar. quando relinquitur
pauperibus in genere, & in hoc reprehendatur ab Ange. ibi, &
etiam a Ioan. de Imo. dicendo quòd idem quando certæ perso-
næ in specie relinquitur aliquid pro alimentis: ut tunc cesset fal
cid. tamen intentio Bar. non fuit se restringere, quando in gene
re. l. loquitur absolutè in plurale, vt est communis usus loquen
di. Vnde idem si in singulari certæ personæ relinqueretur per
id, quod habetur in l. 1. C. de cond. inser. & idē uoluit ipse Bar.
in l. alio. ff. de alim. leg. in 3. contrario, & in suo tracta. de alim.
& Bal. in l. cum hi. §. hæc oratio. ff. de transf. & in l. 1. ff. de lega.
2. in repe. ubi dicit, q dos non concernit causam piam stricto
modo sumendo. & sic non habet priuilegia causæ piæ, nisi quā-
7 do donaretur uel legaretur personæ pauperi. Ex quo infero † q
executores dati in testō ad distribuēdum in pias causas possunt
erogare pro dotibus puellarum pauperum, non sic pro puellis,
quæ possunt se congruè dotare, uel haberent patrem non ege-
num & impotentem ad dotandum. Posset bene dici, & equidē
non improbabiliter, q si esset puella, quæ secundùm suam con
ditionem, uel nobilitatem mereatur maiorem dotem quàm es-
set sufficientia sui patris: & propter hoc non posset inuenire ui
rum condignum suæ condōis, q tales executores possent sup-
plere usque ad congruam dotem, ad hoc ut possit condecenter
secundùm suam conditionem maritari: quia tunc censeretur
causa pia ad hoc ut matrimonium condignum contrahatur s
quia non dicitur posse nubere, quando honestè non potest nu-
bere secundùm suam condōnem, argu. l. nepos Proculo. ff. de
uerb. sign. facit l. plenum. §. equitij. ff. de usu & hab. Sed tunc
uidetur obstare prædictæ conclusioni: quia uidemus, q quando
aliquid datur concernens causam piam, tunc uidetur datū non
animo repetendi, sed magis animo donandi, ut probatur in l. li
ber captus. C. de capti. & in l. & si quis. §. sed interdum. ff. de re-
li. Sed quando aliquis extraneus promittit, uel dat dotem pro
muliere, nec aliter exprimit, q animo repetendi, tunc uidetur
donare non habita distinctione, an illa sit diues, uel pauper: ut
est tex. in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. Ergo non ob aliud
nisi: quia est causa pia, quia aliàs repeteretur per supradicta, &
per tex. in d. §. sed interdum. potest ad hoc etiam allegari l. cū
ts. §. si mulier. Sed potest responderi, q dispositio no. d. §. acce-
dit. non emanauit ex eo, quòd dos sit causa pia, sumendo pro-
priè & strictè, ut supra. sed ex eo: quia est causa fauorabilis &
præcipua, propter fauorem matrimonij & nuptiarum & mulie
rum, pro quibus datur ipsa dos: ut l. 1. ff. solut. matr. l. 2. de iu.
do. Nam simile uidemus in alimentis, quæ licet lato quodam
modo respiciunt causam piam, ut habetur in d. l. si cui annuū,
tamen si sunt data, seu erogata pro persona non paupere, non
censentur data animo donandi, nisi quando ab ascendente, li-
cet ille etiam non fuerit protestatus: ut habetur in l. Nensen-
nius. ff. de neg. gest. & in l. alimenta. C. eo. tit. tamen secus si ille
le alimentatus esset pauper persona, non habens unde se ale-
8 ret: ut no. in dictis iuribus. Sic etiam uidemus in † redimente
aliquem ab hostibus: quia licet actus ipse redimendi quem ab
hostibus seu a captiuitate in se possit dici pius largo modo, et
quando persona non pauper redimeretur: tamē proprio & stri
cto modo non dicitur continere causam piam, nisi quando re-
dimeretur persona quæ non esset soluendo, nec haberet unde
se redimere posset: quia tunc uidetur animo donandi redem-
ptus, aliàs quando potuisset de suo redimi, tunc uidetur rede-
misse animo repetendi, ut est tex. no. in l. liber captus. C. de capi.
9 Sic † quoque in actu expendendi pro funere uel sepultura: quia
sic talis erogans præsumitur in dubio animo repetendi & non
donandi animo fecisse, nisi aliter constet, q pietatis intuitu fe-
cerit: ut d. §. sed interdum. Et tamen nullus diceret q expensā
pro funere, uel sepultura non concernat causam piam: ut pa-
tet in §. sed interdum, & sequenti. & no. Bar. in l. hæreditas. §. 3.
ff. de pe. hær. & Ang. & ibi per Imo. in l. 1. §. fi. ad l. Fal. prout su
pradixi in actu redimendi: quia etiam largo modo censetur a-
ctus pius, ut supra dixi. & tamen pro priori modo dicitur cām
piam concernere, quando concernit fauorem animæ, & sic quā
do pro egentibus erogatur, per d. §. si unum. ibi, & ipsorū quo-
que ex hac piissima causa animæ subleuentur, & in auth. de ec
cle. ti. §. si quis autem pro redemptione, ibi, & huiusmodi pium
opus impleri &c. ad hoc etiam tex. in auth. de sanc. episc. §. sed
hoc præsenti, ad fi. ibi in redemptione captiuorum, aut egentiū
10 alimoniam. Vnde executores † dati ad erogandum in pias cau
sas, possent erogare in redemptione captiuorum egentium, se-
cus si possent ex suis facultatibus se redimere. Sic etiam possent
dispensare pro funere & sepultura alicuius pauperis, quando
ex hæreditate illius non posset extrahi talis expensa. Et sic ex
prædictis inferendum est ad dotem: ut sic dispositio d. §. acce-
dit. ut ibi, præsumatur animo donandi &c. non procedat ex eo,
quòd dicta promissio dotis fiat ex causa pia, æquando causam
piam propriori modo: quia tunc illud solum procederet, quan
do promitteretur pro muliere paupere per dicta supra. sed pro
11 cedat ex quodam speciali fauore dotis, † qui fauor adhibetur
dotibus tam pro muliere paupere, quàm etiam pro muliere, q
etiam suo poterat se dotare. Vnde dicti executores, ut supra da
ti, non possent dotes constituere nisi pro puellis pauperib. Nam
pro alijs puellis non dicerentur erogasse ad pias causas, ut su-
pra dixi: & hoc fuit de intentione Bal. in auth. nisi rogati. C. ad
12 Treb. Vidi tamen dubitatum in quæstione facti in certis † exe
cutoribus datis in testamento ad erogandum pro dotibus puel
larum, an possint dicti executores assignare dotem pro puella
iam nupta sine dote uel cum modica dote. Quidam dicebant:
quòd ex quo cessat fauor nubendi, per consequens cessare de-
bet fauor piæ causæ: quia imputari debet tam mulieri quàm ui
ro, qui sine dote contraxerunt matrimonium, allē. no. Bart. in
l. obligamur. §. 1. ff. de act. & obl. Sed potest pro ueritate distin-
gui, quòd an uir, qui accepit talem puellam indotatam erat ta-
le potens in facultatibus ut posset onera matrimonij supporta
re: & tunc non possint dicti executores dotare, uel dotem auge-
re: quia non censetur dicta puella pauper quò ad istum effe-
ctum, de quo quærimus, ex quo sibi non possunt deficere ali-
menta: cum uir teneatur illam alimentare, & sibi in necessa-
rijs

tijs subuenire;licet sit indotata: quia debet sibi imputari, ex quo indotatam non curauit accipere, per id quod habetur in l.q. si nulla.ff.de relig.& sump.fun.& not.in l.si cum dotem. §.sin autem.ff.sol.matr.si autem vir esset egenus, adeo quòd non sufficeret ad supportanda onera matrimonij:& tūc sunt ponderanda uerba testamenti, an dicant pro dotandis puellis; & tunc possunt tali mulieri dotem assignare, uel dotem augere, si uidearnt esse necesse pro supportandis onerib. matrimonij: quia adhuc subest causa pia & necessitas matrimonij. Nec ob.no.Bar.in d.§.lege. quia ibi potest imputari filiæ,quæ nupsit sine consensu patris. Item illud dictum Bar.in d.§.lege.communiter non tenetur: ut dicetur infra in 6. par. circa 16.speciale.l.qui liberos.ff.de rit. nu. An autem dicant pro puellis maritandis:& tunc secus, quia non uidetur satisfactum intentioni,nec etiam uerbis testamenti, & maximè si diceretur pro uirginibus maritandis. Et ad hanc cōclusionem confert no.Bar.in l.socius.ff.de leg.2. & quod per Doc.communiter eum sequentes in l.filia legatorum. C.de leg. & per Petr.de Anch.& Ioan.de Imo.in c.filius.de testa. Et ex prædi-

13 ctis omnibus potest concludi, quòd † priuilegia ex speciali attributa piæ causæ inquantum competant piæ causæ stricto modo sumendo,scilicet quando concernunt fauorem animæ, attribuuntur etiam dotibus, quando mulier, de cuius dote promissa,legata, uel data tractatur, esset egena;aliàs secus, qd est no.ad no.per doc.in præalleg.locis:& maximè per Lud.de Ro.in d.auth.similiter.quod est utile scire ad multa,& maximè an de legato dotis detrahatur hodie Falc.ut supra dixi, & tangetur in d.6.par.circa 26.priuilegium in ordine, & ibi respōdetur ad d.l.cum is.§.si mulier.ff.de cond.indeb. & etiam in eadem 6.par.circa priuilegium d.§.si mulier.in ordine 28.

14 † Item an iudex ecclesiasticus competens pro executione legatorum ad pias causas maximè ob negligētiam hæredis, uel executorum datorum in testamento: ut habetur in c.nos quidem.de test.& in l.nulli.C.de episc.& cler. possit adiri, uel sit competens circa legatum dotis. Et quidem si dos esset legata pro muliere paupere, non est dubium posse adiri, & posse executioni demandari huiusmodi legatum per supra dicta, & eodem modo esset competens pro dote promissa pro huiusmodi muliere paupere, cum tunc sit causa pia & facit quod not. in d.l.hæreditas.§.1.de pet. hær. & etiam quia iudex ecclesiasticus est iudex competens etiam inter laicos in causa pauperum seu miserabilium personarum: ut habetur in cap. significantibus.de offi.deleg. Si autem mulier non erat persona egena,uidetur magis dubium: quia cum causa matrimonialis est spiritualis,& spectat ad ecclesiasticum, ut habetur in cap.causam quæ,extra qui filij sint legitimi.& no.in l.Titia.ff. solut. matr.& dos sit quid accedens seu dependens à matrimonio, & sic a spirituali: ideo uidetur, quòd spectare possit ad ecclesiasticum,per id quod habetur in clem.dispendiosam.de iud. In contrarium facit tex.in c.de prudentia.de do.inter ui.& uxo. ubi solum uidetur permitti talis cognitio super dote,quando uenit incidenter ad causam matrimonij, de quo tamen latius dicetur in nona parte operis.

ADDITIO.

a Causam piam. Adde hic, quòd dos & causa pia æquiparantur. ut not. Bartol.in l.2.§.Titio. de dona.& in l. si ego. in princ. & §.1. de iure dot.& Bald. in l.fin. C. de actio. & oblig.& in l.mandatum. C.mandati.& Alex.in l.cum is.§. si mulier. de cond.indeb.

b Paupere. Not.quòd legatum pro puella paupere pium: quia tunc Deo uidetur relictum Bald. in l.post mortem. de fideic. Alex.in l.cum is.§.si mulier, de cond.ind.& in l. si cum dotē. §.eo autem. sol.matr.

PARS SEXTA.

NVNC deueniendum est ad sextam partem: incipiendo in ea tractare de priuilegijs dotium, et ordinem faciam de ipsarum donum specialibus priuilegijs, quæ tēps respiciunt ante matrimoniū; super quo aduertendum erit: quia multa sunt priuilegia quæ possunt accommodari ad utrunque tempus: tamen huiusmodi priuilegia utrobique accommodabilia interserimus ad id tempus, in quo conuenientius uersari posse uidebatur, siue ante matrimonium, siue constante matrimonio, siue soluto matrimonio, quæ dotium priuilegia cuiuslibet temporis prosequitur gloss.licet minima ex parte in l.1.ff.solut.matr. & licet do. ibi legentes latius dilatando fimbrias satagant alia & plurima ultra gloss.ibi superaddere: tamen ego alia multa magno,copiosoque numero priuilegia, quæ sparsim in toto iuris corpore posita aut enunciata fore comperierim, & a doctoribus ibi legentibus non digesta,& in d.l.1.non posita. immo nec excogitata hoc in opere non parum elaborato ingenio describenda fore duxi, simul & inuestiganda, approbando uel improbando aut limitando, prout diuino accedente suffragio intellectus mihi subministrabit fore iuri consentaneum.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Dos nudo pacto constituitur per quancunque personam.*
2 *Dotis promissio olim erat contractus innominatus, nec appellabatur contractus dotis, sed pactum de donando.*
3 *Dote promissa per modum pollicitationis,non fingitur tunc stipulatio.*
4 *Promisit uerbum in instrumento sicut præsumitur cum stipulatione, ita uerbum, fuit pollicitus,in instrumento præsumitur per uiam pacti.*
5 *Fideiussor dotis dandæ etiam nudo pacto obligatur.*
6 *Stipulatio hodie non fingitur in promissione dotis incerta.*

PRIMVM itaque priuilegium, quod etiam pro primo & principali in primo tempore scilicet ante matrimonium ponit gloss. in d.l.1. scilicet quòd

1 † nudo pacto dos constituitur per id, quod habetur in l.ad exactionem.C.de do.promis. siue igitur per mulierem, siue per patrem mulieris:& sic socerum, siue per alium extraneum marito, uel alteri recipienti pro marito dos simplici pacto citra stipulationem promittitur, huiusmodi pactum est efficax ad agendum, uidelicet per condictionem l. ad exactionem.C.de do.promis.contra regulam,de qua in l.iurisgētium.§.igitur nuda.ff.de pa.hodie tamen subintelligitur tacita stipulatio, & fingitur dos promissa per stipulationem per l.1.C. de rei ux. ac. Nam licet principaliter ibi ficta stipulatio fuerit inducta a lege in fauorem mulieris circa dotem repetendam. Et sic in totum ibi Imperator tollit actionem de dote, quæ appellabatur rei uxoria circa dotem repetendam: tamen illam suam prouisionem extendit etiam in fauorem uiri circa dotem promissam, ut patet ibi post principium, dum generaliter loquitur ibi,sancimus omnes dotes, & in §. sed ut plenius.maximè in fin.in uers.simili modo intelligi factam stipulationem & hypothecam ex utraque parte &c. Et sic posset inferri, quòd hodie fortè propter dictam tacitam stipulationē est sublata promissio condōnis ex d.l.ad exactionem, sicut est sublata actio de dote circa dotem repetendam.& ideo si maritus ageret contra mulierem, uel alium dotem promittētem, non innitendo ex stipulatione expressa uel tacita, sed ex simplici promissione, fortè libellus non procederet, de quo tamē dicetur infra in hac sexta par.circa priuilegium tacitæ stipulationis. Sed uerius est dicere, quòd non sit sublata,nec transfusa in stipulationem expressam uel tacitam, per d.l.1.& per d.§.fuerat.inst.de act.cum dicta dispositio noua respectu transfusionis fiendæ in stipulationem solùm loquatur in actione de dote, quæ solum dabatur pro dote restituenda, ut clarè patet ex litera ibi nec dispositio.l.si ita stipulatus. cum sequenti.ff.de noua.haberet locum isto casu, ut latius de hoc dixi in 3. parte. & ibi, etiam dixi, quòd respectu uiri contractus do-

2 tis &c. Sensit etiam notanter gloss. in d.l.1. quòd † respectu uiri contractus dotis promissæ non erat nominatus, ut dixi supra in 3.par. Licet quidam dixerunt contrarium, ut per Bal. in d.l.ad exactionem, inducendo quod habetur toto titul. ff. de usuc.pro dote,& malè. Nam nō uidemus aliquo iure cautum, quòd actio de dote detur, nisi mulieri dotem repetenti. Nec obstat illud de usuc.pro dote, quia uerum est, quòd contractus dotis erat nominatus, & inducebat habilem titulum ad præscriptionem, quando erat facta traditio, ut habetur in l.si fundum.ff.de fun. dota. ut etiam uidemus in usucapione pro donato, de qua in ti.ff.pro donato: cum donatio non dicebatur

batur contractus nominatus, nisi quãdo fiebat traditio: sed ante traditionem ex sola promissione non resultabat contractus donationis, sed potius dicebatur promissio de donando, licet hodie per l. si quis argentum C. de dona. possit dici contractus nominatus, ut habetur per Bart. & alios in l. fi. ff. de condit. ob cau. Vnde sicut hodie ibi immutatum est in dona. sic etiam hodie in promissione dotis, per d. l. ad exactionem. ut sic pactũ nudum uestiatur hodie legis auxilio speciali fauore dotis: & ita intelligo gloss. in d. l. sic etiam uoluit gl. in l. legitima. ff. de pac. & ibi Bar. dicit, ꝙ dotis datio est cõtractus iurisgentium, sed dotis promissio est cõtractus innominatus, qui tamen hodie fomentum recipit a iure ciuili. Imò dicebant quidam, ꝙ mera pollicitatione dotis posset agi: sicut quando fit pollicitatio reipublicæ. ut etiam uoluit Cy. in rub. C. de do. promis. & uidetur hoc probari in l. fi. C. ad uelle. ibi, dotem, uel pollicitus sit, uel spoponderit. Sed Bald. in d. rub. tenet contrarium, ut ibi etiam est de mente gl. dum exponit pollicitationem pro pacto nudo. ut hoc idem sensit gl. in d. l. fi. C. ad uelle. & hoc fortè uidetur uerius, nisi fortè ultra pollicitationem incœperit postea soluere, & ita hoc æquipararent fauore reipublicæ. ar. l. 1. ff. sol. ma. iũcto eo quod habetur in l. 1. §. cœpisset. ff. de pollici. & facit, quod no. glo. in l. & si dotis. C. de iure do. & gl. in rub. C. de priui. Cum etiam quidam teneant, ꝙ fauore ecclesiæ uel piæ causæ non possit agi ex pollicitatione, quę pollicitatio propriè dr̃, quãdo fit absenti promissio, & nullus ibi præsens recipit pro absente. Et sic nullus receperat pro ecclesia: ut per glo. not. in l. illud. C. de sac. san. eccl. de quo uide d. l. stip. ista. §. alteri. ff. de uerb. obli. & etiam ibi dixi in repe. rub. Imò
3 posset notanter dici & non improbabiliter, ꝙ qñ † dos fuit ꝑmissa non per pactum sed per pollicitationem, dicto casu non inducatur ficta stipulatio, ex quo nõ recepit extrema habilia, & maximè q̃a ficta stipulatio hodie est inducta in locum actionis de dote, uel actionis inductæ per legis auxilium circa nudum pactum. Et sic ubi aliàs poterat efficaciter agi ad dotem datã repetendam per mulierem, uel ad dotem promissam petendam per uirum, ut bene probatur per text. in d. l. 1.

Adde etiam singulare uerbum Bal. in l. 1. C. de do. promis.
4 ꝙ sicut † uerbum promisit, positum in instrumento inducit præsumptionem stipulationis, ut habetur instit. de inuti. stip. §. item si scriptum. & in l. sciendum. ff. de verbor. obliga. Sic et uerbum pollicitatio, positum in instrumento inducit præsumptionem, ꝙ saltem sit pactum simplex: & ideo esset efficax et circa contractum do. ut saltem de iure cano. possit effectualiter agi, per no. in c. 1. de pa. licet ex mera pollicitatione nõ possit agi etiam iure canonum, ut dixi latè in repe. rubricę. ff. de uerb. obl. Sed potest dici, ꝙ si in instrumento dicatur, Titius fuit pollicitus Sempronio centum, ꝙ præsumatur Sempronium fuisse præsentem: sicut si dixisset, Titius promisit Sempronio: licet aliter non exprimatur Sempronio. s. præsenti: ut probatur no. in l. 1. iuncta gl. C. de contrah. & commit. stipu. Et sic illud uerbum, pollicitus, propter subiectam materiam sic habet ad ipsam promissionem. Et maximè quia aliàs non esset præsumendum notarium ita scripsisse. Imò fortè esset puniendus de falso, si probaretur, Semproniũ tunc non fuisse pręsentem, per id quod no. gl. no. in l. iubemus. C. de test. & facit l. si stipulatus. ff. de usu. & quod habetur in l. & si uno. ff. loc. cum sim. Mentò potest dici, ꝙ dicto casu intelligatur nõ solùm ꝙ per pactum fuerit pollicitus Sempronio pręsenti: sed etiam per stipulationem per supradicta iura. Et per prædicta,
5 idem potest referri in † fideiussore dotis dandę: ut etiam nudo pacto possit accedere speciali fauore dotis contra regulam, de qua in l. blanditus. C. de fideiuss. ut est tex. no. in dict. l. fin. C. ad velle. Et multo magis in fideiussore dotis restituendæ eo casu, quo potest accedere, & maximè si posset accedere ex forma statuti uel consuetudine loci: cum tunc uersetur maior fauor dotis, de quo tamen infra in 11. priuilegio circa priuile-
6 gium. l. 1. ne fideiuss. dotium dentur. Si uõ fiat † promissio, uel fideiussio de dote incerta: tunc non ualeret per pactum nudum, per tex. singularem secundum unum intellectum in d. l. 1. C. de do. promis. & habetur in l. cũ post. §. gener. ff. de iu. do. in gl. not. Nec isto casu subintelligeretur tacita stipulatio, ne inducantur circa idem tot specialitates, de quo tamẽ infra dicetur circa specialitatem dotis promissionis incertæ in 20. priuil. pactum autem simplex & citra stipulationem interpositam per patrem de dote sibi reddenda soluto matrimonio sine dubio nec olim, nec hodie ualet, nec uestitur legis auxilio, nec cohærentia contractus, nec subintelligitur tacita stipulatio, ut habetur in l. auia. C. de iure do. & l. quoties. ff. so. mat. secus fortè si pacisceretur, dotem reddi filiæ etiam citra stipulationem: quia olim uestiebatur cohęrentia contractus dotis, quando in ipsa traditione dotis fiebat tale pactum. Si autem in ipsa promissione, fortè secus: quia erat contractus nõ nominatus: & sic non erat potens ad uestiendum, sed fortè sequuto implemento ex parte patris promittentis uestiebatur, per id quod habetur l. iurisgentium, in princ. ff. de pac. hodie tamen in tali pacto subintelligeretur tacita stipulatio, ut infra dicetur in proximo seq. priuilegio.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio tacita hodie fingitur in dote. & quibus detur priuilegium. 6. & 7. an se extendat in promissione dotis incerta numero 11.*
2 *Fictio iure inducta & præsumptio iuris quomodo differant.*
3 *Stipulatio non fingitur in muto uel surdo promittente uel recipiente dotem: quando tale impedimentum esset a natura, secus forte in accidentali. & nu. 4. & 5.*
8 *Pactum simplex in extraneo promittẽte dotem, uestit aliud pactum simplex incontinenti de dote sibi reddenda, non sic in patre promittente.*
9 *Pactum nudum uestitum legis auxilio uestit aliud pactum nudum incontinenti appositum, quod est notabile.*
10 *Stipulatio semper præsumitur interposita in instrumento: sed an subintelligatur ficta, uide plenè.*
11 *Statuta, quòd instrumenta pro dote restituenda habeant executionem paratam, extendantur pro dote promissa danda, & quid econtra.*

SECVNDVM speciale priuilegium est in do-
1 te, ꝙ † fingitur tacita stipulatio, licet nullo modo fuerit interposita, uel si fuerit interposita: tamen minus sollenniter, nihilominus solenniter fingatur interposita, ut patet notanter in dict. l. 1. post prin. C. de rei uxo. act. Et intantum indnotus fictio, ꝙ etiam si probaretur per confessionem partis, stipulationem non interuenisse: tamen fingetur interuenisse, prout est de natura fictionis, ꝙ sit contra ueritatem: ut not. in d. l. 1. & habetur in l. si duo. ff. de acq. hær. licet non sic in stipulatione præsumpta à iure: quia contra eam admitteretur probatio in contrariũ non solùm per confessionem partis, sed etiam per quãcunque aliã probationem: ut no. in l. fin. in princ. ff. quod me. causa, per gloss. & doc. in l. sine possidens. C. de prob. Vnde iura, quæ dicunt, ꝙ qñ apparet promissio facta in instrumento, præsumitur facta cum stipulatione, ut habetur inst. de inut. stip. §. item si scriptum. & no. in l. sciendum. ff. de uerb. obli. non procederet, qñ probaretur per testes, uel aliter, ꝙ stipulatio non intercessit, ut dixi in d. l. sciendum. Si autem pro stipulatione assisteret præsumptio iuris & de iure: tunc non admitteretur ꝓbatio in contrarium, ut potest poni exemplum in stipulatione præsumpta, de qua in l. cum ostendimus. §. fi. ff. de fideius. tunc
2 Tamen † hæc præsumptio iuris & de iure, ꝙ fuerit interposita stipulatio, quæ differt à ficta stipulatione, non dicitur inducta contra ueritatem, sed solùm operatur, ut non possit ꝓbari contrarium: ut per gloss. no. in d. l. fin. & habetur in c. is qui. de spon. & in clemen. 1. de probat. Bene tamen admitteret probationem in contrarium per confessionem partis: ut per gloss. singularem in authen. de æqua. do. in §. illud. & per Cy. in authen. sed iam necesse. C. de do. ante nup. & per Bart. in l. Iul. ff. de cond. indeb. Quæ tamen tacita seu ficta stipulatio nõ haberet locum, nisi quando essent extrema habilia. Vnde si
3 mutus † & surdus, qui non possunt ueram & expressam stipulationem concipere, reciperent dotem, uel promitterent, non fingeretur stipulatio, nisi quando haberent seruum: quia tunc per seruum fingitur promisisse per stipulationẽ, uel fuisse stipulatus, per id quod habetur in l. 1. in princ. ff. de verbor. oblig. iuncto eo quod habetur in l. qui ad certum. ff. loc. Imo autem in l. 1. ff. sol. matr. dicit indistinctè, ꝙ etiam si non haberent seruum, fingeretur stipulatio, ut saltem per notarium intelligatur esse facta stipulatio, per id quod habetur in l. nec ei. ff. de adopt. & in l. 2. ff. rem pup. sal. fore. Cuius dictum posset procedere, qñ notarius fuisset ibi præsens tempore dotis promissæ, uel recepę per mutum seu surdum, aliàs non uidetur,

ꝙ tunc

quòd tunc sint extrema habilia, si probaretur, quòd nullus
notarius erat ibi præsens, & maximè in loco seu domicilio il-
lo. Item hæc procedunt in muto uel surdo à natura. Si au-
tem ex impedimento accidentali, & tunc fortè non impedi-
tur dicta fictio circa stipulationem inductam. Sicut in simi-
li dicimus in adoptione, in qua lex procedit per modum fi-
ctionis: & sic qui non potest generare, non potest adoptare.
l.adoptio ff. de adoptio. & tamen non habet locum, nisi in il-
lo, qui est impotens à natura, & non ex accidenti: ut habe-
4 tur in l. secunda. §. illud. ff. de adopt. Quid autem † si per nun
cium, uel epistolam mutus uel surdus promittit dotem, an
tunc fingatur stipulatio? dubium facit: quia non uidentur
esse extrema habilia ad fingendum. Et si dicas, quòd tunc
lex fingit illos fuisse præsentes. Certè induceretur duplex fi-
ctio contra ea, quæ habentur in l. prima. C. de dot. promiss.
& quod per Bartol. in dict. l. si is qui pro emptore. ff. de usuc.
unde licet etiam haberent seruum, tamen fictio non opera-
5 retur. Imò † posset dubitari etiam in ualente loqui, quan-
do per nuncium uel epistolam promitteret dotem, cum si-
militer uideatur duplex fictio induci. Prima, quòd illi ha-
beantur pro præsentibus, ubi erant absentes. Secùdò, quod inter
ipsos sic fictione iuris inter præsentes fingatur interposita sti-
pulatio per modum congruum, scilicet præcedente interro-
gatione, & illico sequuta responsione, unde cogita. Hoc
6 † autem priuilegium fictæ stipulationis datur ipsi doti, seu
eius contractui, non autem ipsi soli mulieri, ut patet in dict.
l. prima. in princip. Et sic etiam marito recipienti promissio-
nem dotis, ut supra dixi circa primum priuilegium, per tex.
in dict. l. prima. §. sed ut plenius, maximè in fin. ibi simili mo-
do intelligi stipulationem extra hypothecam ex utraque par-
te: ut ibi etiam uoluit gloss. quòd etiam procedit, si extra-
neus promisit dotem pro muliere, ut contra eum fingatur
stipulatio in fauorem uiri, sicut etiam fingitur in fauorē mu-
lieris in casu dotis restituendæ: ut est text. not. in §. accedit.
7 dict. l. prima. Vnde quanto amplius dicendum est † in patre
dante dotem, ut soluto matrimonio possit niti ex tali ficta
stipulatione pro dote commum sibi & patri, patet in dict. l. 1.
§. extraneum. uersicu. parenti. Et sic eodem modo quando
dos consolidatur in patrem superstitem filia præmortua in
matrimonio: & sic etiam econtra, quando consolidatur in fi-
liam factam sui iuris, ut probatur eadem in l. §. uideamus.
& §. & hoc ex rei: & fuit de mente gloss. in dict. §. fuerat. in ulti.
de actio. licet quidam dicant, quòd respectu patris non fie-
ret reconsolidatio in tacita hypotheca: de quo infra dicetur.
Si tamen ipse pater faceret pactum de dote reddenda ipsi fi-
liæ in casu soluti matrimonij: quo casu dixi supra in proxi-
mo priuilegio, quòd tale pactum est efficax in fauorem fi-
liæ pro iure consolidationis in eam causatæ ex pacto, & citra
stipulationem: cum etiam per modum tacitum efficax fit
huiusmodi pactum per id, quod habetur in l. si cum dotem.
in princip. ff. soluto matrimo. secundùm intellectum reten-
tum ibi per Barto. An in tali pacto subintelligatur hodie taci-
ta stipulatio, potest dici quòd sic ex generalitate dict. l. prima.
in princip. ibi, omnes dotes per stipulationem, & in §. & ut
plenius, in fin. in uer. nihil autem. Imò hodie esset dicta actio,
quæ olim nascebatur ex dicto pacto, transfusa in dictam taci-
tam stipulationem, de quo dixi in 4. part. Dicta tamen tacita
stipulatio non fingitur in fauorem extranei dotantis & paci-
scentis dotem sibi reddi soluto matrimonio, ut probatur no.
in d. §. accedit, ibi, pacto uel stipulatione. quasi uelit ibi impe-
rator, quòd tunc non habeat locum stipulatio nisi expressè
interponatur. Et sic isto casu non tantùm fauetur extraneo:
ad hoc gloss. not. in l. secunda. in princ. ff. soluto matrimo. &
dixi supra. in 4. par. licet tale pactum de dote sibi reddenda di
catur uestiri coherentia contractus, uidelicet præambulæ pro
missionis dotis: ut habetur in dict. §. accedit. & in l. auia. C.
8 de iure do. Et hoc est mirabile, quòd † nudum pactum per ex
traneum de dote per eum promissa uestiat aliud pactum sibi
cohærens & iuxta se positum, scilicet de dote sibi restituen-
da: licet non sic in patre promittente dotem: ut habetur in
d. l. auia. & in l. quoties. ff. soluto matrimo. Et est ratio: quia
illud primum pactum de dote danda, licet nō transeat in con-
tractum nominatum, maximè olim, ut supra dictum est in 5.
9 par. tamen † non est simpliciter nudum, sed uestitum legis au
xilio contra ipsum promittentem in fauorem mulieris, per id
quod habetur in l. ad exactionem. C. de do. promiss. Et ideò
uestit aliud pactum nudum iuxta se positum contra ipsum ui

rum & mulierem in fauorem ipsius extranei: ut probatur in
dict. §. accedit. Intelligendo text. ibi, quòd pactum interposi-
tum per extraneum de dote sibi restituenda fuit appositum in
ipsa simplici promissione dotis. Nam si à principio fuisset dos
data & in ipsa datione interuenisset dictum pactum, tunc esset
magis clarum, quòd tale pactum uestitum uestiretur rei tra-
ditione, uel rei interuentu, & oriretur præscriptis uerbis actio,
prout oritur ex illis quatuor speciebus contractuum innomi-
natorum: ut habetur in l. iurisgentium. in princip. §. quini-
mo. ff. de pact. Sed si in promissione dotis interuenisset illud
pactum: tunc daretur præscriptis actio generalis informata
ex pacto illo præcedenti uestito legis auxilio. Et ita debet in-
telligi text. in dict. §. accedit. dum loquitur de præscriptis uer-
bis actione. Et est notabile, quòd calor uestimentis legis au-
xilio se extendit etiam ad aliud pactum contra illum seu il-
lam, in cuius fauorem primum uestimentum fuit inductum
ex legis auxilio: quod est notandum, ad not. in l. legitima. ff.
de pact. & in l. petens. C. eodem titulo. Sed cum hodie in illo
pacto dotis dandæ factæ per extraneum fingatur tacita stipu-
latio, posset dubitari, an dicta sequens stipulatio uestiat se-
quens pactum: ut sic ex ea possit agi per ipsum extraneum
tanquam informata ex pacto in continenti apposito. Nam so
let dubitari etiam quando stipulatio fuit expressa: an uestiat
pactum contra ipsum stipulantem, de quo uide not. in dict. l.
10 petens. Quid † autem si in instrumento restitutionis dotis
uel promissionis dotis, non contineatur stipulatio scripta per
notarium. An tunc fingatur stipulatio. dubium facit: quia
ex quo ante prouisionem nouam dictæ l. 1. succurrebatur pa-
ctū ex præsumpta stipulatione per id quod habetur in §. item
si scriptum. instit. de inut. stipulatio. & in dict. l. sciendum. ff.
de uerborum obligationibus. & in l. prima. C. de contrahend.
& commit. stipul. Ergo non erat opus isto casu prouidere per
fictionem, ex quo erat prouisum per præsumptam ueritatem.
Text. tamen est ualde not. in contrarium in l. prima. §. sed ut
plenius, ad fi. ibi, quasi dotalibus omnibus instrumentis a pru
dentissimis confectis &c. Licet quidam intelligant illum text.
quòd tunc imperator prouiderit solum per stipulationem præ
sumptam & non per fictam: & resultat notabilis effectus: quia
si præsumatur stipulatio dicto casu, & non aliter fingatur, tunc
posset probari contrarium per id, quod habetur in l. sine possi
deris. C. de probat. & per gloss. in l. fina. ff. quod met. caus. Et
ideo intelligas illum tex. ut loquatur de ficta, cum hoc sit ma
gis utile mulieri & etiam uiro, quòd fingatur stipulatio & non
præsumatur. Et sic debet esse cautus ipse agens, ut non agat
ex stipulatione præsumpta, sed potius ex ficta. Imò dixit Bal.
in d. l. 1. quod si statutū disponeret, quòd instrumenta publica ha
beant executionem paratam, & ut non possint contra ipsum
opponi, nisi certæ exceptiones, uendicabit sibi locum etiam in
ficta stipulatione resultante ex dicto instrumēto, licet de hoc
dubitauerit Barto. in l. prima. ff. de his quæ in testa. delen. de
quo per eundem Bald. in l. ad probationem. C. de proba. idem
tenet, licet aliud uideatur uoluisse in l. si pro te. C. de do. pro
miss. & in l. ab Anastasio. C. man. de quo etiam per Angel. in
simili in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. licet forte
non sic esset dicendum, quando quis ageret ex stipulatione
præsumpta in instrumento notarij, & aliter ibi non expressa:
de quo tamen uide quæ dixi in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de
11 pact. Et † prædicta omnia limita, quando dotis promissio esset
de re, uel quantitate certa, secus si incerta: quia tunc licet spe
ciali fauore dotis ualeat promissio incerta, ut l. cum post. §. ge-
ner. ff. de iure do. & etiam infra tangetur in alio priuilegio do-
tis incertæ: tamen dicto casu non fingeretur stipulatio, si es-
set promissa pacto nudo, ne concurrant duo specialia circa
idem, sicut etiam tunc non admittebatur specialitas, quòd
posset agi ex pacto nudo ad dictam dotem incertam: ut est ca
sus notabil. in l. prima. C. de do. promiss. quod uidebatur esse
notandum ad limitationem d. l. 1. C. de rei uxo. actio. Et ideo
tunc si in instrumēto esset promissa dos incerta, necessarium
foret recurrere ad stipulationem præsumptam. Cum in stipu-
latione præsumpta nulla subsit specialitas de dote. Imò est re-
gulare in omnibus aliis conuentionibus contentis in instru-
mento publico uel priuata scriptura, ut habetur in d. §. item si
scriptum. in l. 1. C. de contrahen. & cōmit. stipul. & in l. prima.
C. de usu. Tamen tu cogita, quia non potest negari, quin sit
aliqua specialitas in hoc: cum dicta stipulatio præsumpta sit
tacita extra aliquam expressionem uerborū, & inducatur spe-
cialitas fauore instrumenti uel scripturæ, cum non sit, idem

quaodo probaretur conuendo per testes, ut habetur in d.l.1. C.de usu. Et sic oidentur concurrere etiam dicto casu plura specialia circa idem, & hoc etiam probatur in dict.l.prima.C. de do.promis.ubi præsupponitur, quòd in instrumento continebatur dicta promissio incerta. Vnde cogita, de quo etiam tangetur infra circa promissionem dotis incertæ.

Adde etiam, quòd si ad petitionem mulieris uir constante matrimonio, uel post promitteret dotem alteri se restituturum, & sic per uiam delegationis, non posset hoc effectualiter facere citra stipulationem expressam, nec tunc fingeretur stipulatio, nec ex tali pacto nudo oriretur actio, uel condictio, ex quo actus geritur omninò extra personam mulieris: ut probatur notanter in l.prima.in princip. ibi, stipulanti.ff.soluto matrimo.quod forte non procederet, si mulier illum submitteret ut tanquam procurator mulieris seu ad mulieris utilitatem reciperet talem promissionem, secundùm ea quæ habentur in l.quæ dotis.ff.soluto matrim.cum etiam uerseretur fauor mulieris in ipsa dote promissa, quod est notandum ad limitationem.dict.l.1. de rei uxo. actio. In fideiussore autem dotis dandæ fingitur similiter stipulatio, nec forte ex tali nudo pacto oriretur actio, ex quo actus geritur omnino extra personam mulieris, ut sentit gloss. singul. in l.fina. Cod. ad uelleia. Et idem dici posset eadem ratione per l. fin.

In fideiussore dotis restituendę uel conseruandæ quis potest interuenire, soluto matrimonio, ut l.si constante.§.quoties.ff.soluto matrimonio. Et idem si interuenisset, ante matrimonium tenentia opinio. Dyn. quæ tamen solet reprobari, ut per Barto. in dict.§. quoties, uel secundùm opinio. communem in patre, uel in aliis coniunctis personis fideiubentibus, ut ibi dixi, & idem si esset consuetudo in loco, ut pro dote restituenda fideiussor interuenire possit etiam à princip. ut tunc fingatur stipulatio, si interuenit sine alia expressa stipulatione: licet soleat dubitari, an ualeat talis consuetudo, de quo dixi in dict.§.quoties. Vnde si in fideiussore dotis dandæ fingitur stipulatio, ergo idem & multò magis in fideiussora dotis restituendæ facit gloss. not. in l. exigere dotem.ff.de iudic.quæ uoluit, quòd omnia priuilegia dotis dandæ extenduntur ad dotem restituendam & econtra, bene facit text. ad hoc not. in dict.l.prima.§.sed ut plenius, ibi, & utroque latere, quòd potest induci ad statuta simpliciter priuilegiantia instrumenta dotis, puta, ut habeant executionem paratam, uel quid simile: ut non solùm habeant locum, quando dos peteretur dari per uirum a muliere uigore instrumenti, sed etiam quando peteretur restitui per mulierem, uel eius hæredes ab ipso uiro, facit dict.l.prima.post princ. iuncta gloss. in uerbo exigi. & in dict.§.fuerat. in fin. institu.de actio.quinimo licet in instrumento dotis receptæ per uirum non aliter promittatur ipsius dotis restitutio in casum soluti matrimonij: tamen quia tacitè subintelligitur, ideò etiam prætextu illius taciti per dictum instrumentum habebit executionem paratam ex forma dicti statuti, ut supra dixi, & per Bald. in dict.l.prima.& maximè quia hoc uenit ex natura contractus, ideò habetur pro expresso l. cum quid.ff.si cert.peta. cum si-
12 mil. Sed uidi dubitatum de facto, si statutum dicit † quòd instrumentum pro dote restituenda habeat executionem paratam pro dote in eo promissa danda, & sic contra mulierem uel socerum. Et potest dici, quòd sic per supra dicta: & etiam propter naturam correlatiuorum, per id quod habetur in l. fin. C.de iudic.uidui. & quia uir & uxor debent iudicari à pari, ut sic statutum in uno extendatur ad alium.cap.gaudemus. de diuor. bene facit, quod habetur in cap. 2. de mutu. peti. ubi licet rescripta ad lites sint strictè intelligenda, ut habetur in cap. P. & G. & cap. super eo. de officio delega. & sic non extendantur ultra personam in eis expressam: tamen clausula apposita contra reum in fauorem actoris extenditur contra actorem in fauorem rei propter naturam correlatiuorum. Et ideo uide consi. Anton. de Butr.circa statutum Perusinum disponens, quòd à sententia lata super executione instrumento guarentigiato contra debitorem non possit appellari, extenditur ut uersa uice pronuncietur contra actorem petentem executionem instrumenti in fauorem rei, puta instrumentum non exequendum, non potent similiter ipsi actor appellare: ut seruetur æqualitas inter litigantes, argumen. text. in dict. cap. secundo. & propter naturam correlatiuorum, ut supra, & ita uidi plures seruari de facto in ciuitate Perusij.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotando filiam de se diuitem, cuius est legitimus administrator, videtur de suo dotasse, & non de bonis filia, non sic si extra causam dotis, & nu. 2.*

3 *Mater non tenetur dotare filiam, nisi filia non posset de suo, & utroque casu non repetit, si dotauerit, & nu. 4.*

5 *Mater alimentans filiam etiam qua de suo poterat, nisi fuerit protestata, non repetit, nisi quando sua bona administrat, sic etiam si redimat filium ab hostibus.*

6 *Mater dando in dotem pro filia fundum communem, uidetur in dubio partem suam donare.*

7 *Vir & uxor si simul se obligant pro dote filia communis, non uidetur mater alio animo donandi sed intercedendi pro uiro: & ideo a uiro repetere potest, nisi uir forte ex seipso non esset potens ad tantam dotem.*

TERTIVM priuilegium resultat ex l. fi. C.de do. promis. quòd ubi aliás negociorum gestor seu administrator bonorum explicando actum concernentem
personam eius, cuius negocia administrat, intelligatur uelle
de bonis illius, & sic animo repetendi ab eo soluere: & sic ut
non soluat de suo, per id quod habetur in l. cum post mortem.ff.de administ.tuto.& in l.Nesennius.ff.de nego.gest.facit quod habetur in l. procuratore qui pro euictione.ff.de pro-
1 curato. tamen secus † in filia fauore dotis: ut sic dotata à pa-
u tre intelligatur de bonis patris, a & non ipsius filiæ etiam emãcipatæ, cuius negocia gerit, licet ipsa filia de se esset diues: ut
est casus singularis in d.l.fi. Dices tu, quòd imò illud non est
speciale, cum onus dotandi spectet ad patrem & non ad ipsam
filiam, facit in argumen.l. & magis.ff.de solutio. Sed responde, quòd licèt spectet ad patrem onus dotandi, tamen uidebatur hoc procedere quando filia non habebat, unde posset se
dotare de suo patrimonio. Vnde si filia esset diues in patrimonio, puta ex successione materna, cessare uidebatur tunc dictum onus dotandi de suo, scilicet de bonis paternis: sicut
aliàs dicimus in alimentis.l. si quis à liberis.§.si filius.ff.de lib.
agnoscendis, cum soleant dos & alimenta procedere à pari ratione, ut per Barto. in l.cum de in rem uersu.ff.de usur. & in
l.solent.ff.de alimen.& cib.leg. Item si pater dotaret filiam de
suo, tamen tenetur congruenter dotare inspecta qualitate sui
patrimonij & suæ conditionis, ut habetur in d.l.fina. & in l.si
2 filiæ.ff.de lega.3. Et tamen licet dotauerit filiam † ultra congruentiam, tamen etiam dictum excessum præsumitur promisisse seu dedisse de suo & non de bonis filiæ, ut probatur
3 no. in d.l. fin. † In matre autem administrante bona filiæ di-
b cas quod in dubio præsumitur dotasse de bonis filiæ, b & non ipsius matris: & sic animo repetendi, etiam si mater esset ualde
diues: ut est glo.not.in d.l.fin. & probatur in d.l. Nesennius,
cũ mater non teneatur dotare filiã sicut tenetur pr̃, ut per glo.
no.in l.mater. C.de iure dot.& in d.l.fin. nisi ipsa filia & eius
pater esset inops: ut ibi habetur not.& per hoc patet notabilis
limitatio ad l.primam §.accedit.C.de rei uxo.act.ut non ha-
4 beat locum † in matre, uel fratre, uel quocunque alio administrante bona ipsius mulieris per ipsum dotatæ, ut etiam uoluit Bart.hic, in d.l.Nesennius. & Bal.in d.l.fi. Si tamen dos
data per mulierem uel fratrem uel alium administrantem excederet patrimonium ipsius puellæ: & tunc in illo excessu uidebitur de suo dotasse ipsam mulierẽ, licet diuitem: & sic animo donandi, per dictum §.accedit, iunctò §.extraneum.ubi
expressè fit mentio de matre, dum loquitur de quocunque
ascendente per lineam fœmininam.
5 † Nec ibi distinguitur, an filia dotata ibi, uel neptis à matre uel auo, seu aua materna est diues, uel inops, quod etiam
probatur in dicta l.Nesennius.ubi mater non repetit alimenta præstita filiæ, quam tenebat in domo etiam quando filia
de suo poterat alimentari quando, sua bona mater non administrabat, de quo etiam nota.in l.alimenta. C. de nego.gest.
cum pari fauore procedant dos & alimenta, ut supra dixi. Sic
etiam si mater redimat filium captum ab hostibus, non uidetur animo repetendi, soluisse nisi protestata fuerit, ut est text.
singu.in l.liber captus.C.de capti. Nec ibi distinguitur an ipse
filius redemptus fuerit inops, uel diues, non sic si extraneus
redimeret: quia tunc in dubio animo repetendi uidet̃ fecisse,
6 ut ibi probatur. † Ex quibus infertur, quod si mater dat simpliciter

citer fundum communem cum ipsa filia, uidetur in dubio par
tem suam dotare secundùm Bald. nota. in dicta l. final. Hæc
tamen non procederent, si filia haberet patrem forte absen-
tem, qui posset dotare filiam, nam tunc ipsa mater sic do-
tando, licet aliter non protestetur, posset saltem ab ipso pa-
tre repetere per actionem negociorum gestorum, ex quo onus
dotandi non spectabat ad ipsam filiam, sed ad patrem: prout
idem dicimus in alimentis in l. si quis à liberis. §. si mater. ff.
de liber. agnoscendis, & per Bartol. in dicta l. Nesenuius. &
in dicta l. alimenta. Imò forte posset dici idem in quocunque
alio extraneo. Et sic posset limitari multùm notanter dispo-
sitio, dicti §. accedit. ut habeat locum quando onus dotan-
di spectabat ad ipsam mulierem. Si autem ipsa mulier ha-
beret patrem, qui posset & teneretur filiam dotare, quæ ta-
men non dotatur à patre: quia forte est absens, uel à remo-
tis, uel in carceribus, uel forte perfidia detentus nollet man-
tare, & dotare filiam, tunc si alius amicus uel coniunctus do-
tem promittit, licet aliter protestetur, quòd animo repeten-
di promittat, nihilominus non præsumitur donatio. Imò
poterit repetere ab ipso patre per actio. negociorum gesto-
rum, ex quo utiliter gessit negocium patris, quasi in rem pa-
tris sit uersum, & facit l. nihil. ff. cum de in rem uerso. &
maximè æquiparando dotem alimentis, & sic bene facit dic.
7 §. si mater. quòd uidetur bene notandum. Vidi etiam † de
facto consultum, quòd si pater & mater simul promittunt
dotem pro filia obligando seipsos marito, quòd tunc ma-
ter uideatur magis intercedendi animo pro marito promitte-
re, quàm de suo aliquid donare, & sic repetere potest, ex quo
negocium spectabat in totum ad uirum suum, argumen. l. uir
uxori. §. fina. ff. ad Vellecianum, ualebit tamen dicta intercessio
tacita respectu generi, cui facta fuit promissio. Et responde-
batur ad authen. si qua mulier. Cod. ad Velleia. quæ uult,
quòd mulier se obligans pro uiro, uel unà cum uiro, tamen
in causam uiri, est ipso iure tuta, & non ualet obligatio: quia
dispositio illius authen. non obtinet nisi in casu quo mulier
erat olim tuta Velle. ut sic ubi olim erat mero iure obligata,
sed iuuabatur exceptione, hodie non sit ipso iure tuta. Vn-
de cum beneficium Velleiani non patrocinetur mulieribus
intercedentibus pro dote promissa, ut habetur not. in l. fin. C.
ad Vellecianum, ideo consequenter cessat dispositio dictæ au-
thenticæ. Si tamen uir non esset potens ex seipso ad tantam
dotem, quanta fuit promissa pro ipsa filia communi, tunc ip-
sa mater diues ad illud reliquum uidetur se obligasse de suo,
nec illud repetet, per id quod habetur in simili in d. l. fina. de
dotis promis. & ita iam consului.

ADDITIO.

a De bonis patris. Not. quòd pater dotans filiam simpliciter præ-
sumitur dotare de bonis suis, & non de bonis filiæ. l. fina. &
ibi Bart. C. de dot. promiss. nisi sit negociorum gestor filiæ ha-
bentis bona aduentitia, gloss. ibi & Barto. in l. Nesenuius. ff.
de neg. gest. sed Bartol. reprehenditur ibi per Alex. per dict.
l. fin. & per Ludo. in l. 1. ff. solu. matrimo. & dict. glos. loquitur
in extraneo: & sic melius loquitur Bart. in l. 1. §. nec castren.
de castr. pecu. secundùm Alexan. qui idem dicit in auo, & in
aliis, qui tenentur dotare.
b De bonis filiæ. Not. hic, quòd mater non tenetur dotare fi-
liam de bonis suis, nisi ex causa, & in subsidium, per l. fin. de
dot. promiss. & l. auia. C. de iur. do. gloss. doct. & Bald. in auth.
res quæ. C. communia de leg. & ibi Bart. & Paul. de Cast. cons.
118. Ang. in l. filia. ad Trebel.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta licet non debeantur filio uel filia de se ualenti ale-
re, tamen secus in dote. & nu. 2.*
3 *Dos magis dicitur succedere loco legitima, quàm loco alimen-
torum.*

ET ex prędictis insurgit quartum speciale priuilegium fa
1 uore dotis, uidelicet, quòd † dos erit magis priuilegia-
ta quàm ipsa alimēta, quæ non debentur à principio fi
lio uel filiæ ualentibus ex se uel ex suo alimentari, ut dicta l.
si quis a liberis. §. si filius. Et tamen dotem tenetur constitue-
2 re de suo ipsi filiæ etiam diuiti. Et † per hanc infertur, quòd
non semper dos succedit loco alimentorum, imo dicunt qui-
3 dam † quòd magis hac ratione succedit loco legitimæ: cum le
gitima debeatur filio uel filiæ de bonis patris, licet ipse filius
uel filia esset persona ditissima de patrimonio suo, puta ma-
terno. Quod etiam patet: quia dāta per patrem pro alimen-
tis in uita patris non imputantur in legitimam, per id quod
habetur in l. scimus. §. repletionem. C. de inofficio. testamen.
Sicut nec imputantur in legitimam donata in uita patris, quā
do à principio ualuerunt, ut per Bartol. in l. 4. ff. ad legem
falcidiam. Et tamen secus in datis pro dote: ut in l. quoniam
nouella. eodem titul. & ex quo dos computatur in legitimam,
ideò confertur.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Donationes in filium uel filiam licet non conferantur, tamen
non sic in datis pro dote.*
2 *Dos differt à legitima.*

ET sic resultat ex hoc aliud speciale in dote, & sic quin-
1 tum, quòd † ubi aliæ donationes simplices uel ob cau-
sam factæ à patre in filium uel filiam non conferuntur,
ut habetur in l. fina. C. de collatio. & in l. si donatione. eo-
dem titul. & in authenti. unde si parens. C. de inofficio. te-
2 stamento. tamen secus † in datis seu donatis ex causa dotis uel
donationis propter nuptias, ut habetur in dict. l. fina. licet
possit dici, quod hoc speciale magis sit contra fauorem do-
tis, & ipsius mulieris: & forte non ex alio, nisi quia dos suc-
cedit loco legitimę: licet supra dixerim quòd magis succedit
loco alimentorum quàm legitimę, eo maximè quia debetur
in uita, licet non sit legitima, ut habetur in l. fina. ff. de libe.
agnoscendis. Dicas etiam, si dos ipsa iam habita per filiam
sit deperdita sine culpa filiæ, puta quia uir est factus inops,
forte quia fuit in mari, uel dos consistens in re stabili casma-
te uel alluuione periit, tunc illa non imputabitur in legiti-
mam post mortem patris: cum etiam tunc pater teneatur
redotare, si posset: ut habetur in authen. sed quamuis. C.
de rei uxor. actio. & ita iam de facto respondi.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotans filiam si exprimat, quòd eam tam de bonis suis
quam de bonis filia dotat: nihilominus censebitur dotata
solùm de paternis, si dos esset æquiualens uiribus patri-
monij patris.*

ALIVD etiam singulare priuilegium colligitur ex di-
cta l. fina. de do. promis. & erit sextum. Nam si diues
1 † in promissione seu datione dotis expressit quòd pro
mittebat seu dabat dotem de bonis tam suis quàm et ipsius fi-
liæ: licet tunc secundùm propriam uim uerborum intelli-
geretur promisisse de bonis pro dimidia parte, & pro alia
dimidia de bonis filiæ per id quod habetur in l. reos. §. cum
in tabulis. ff. de duo. reis. & dicta l. prima. C. si plures una
senten. tamen speciali fauore mulieris illa copula, &, pone-
tur pro disiuncta, scilicet quòd in defectum, & inquantum
bona patris non suppeterent, in illo pluri intelligatur pro-
misisse de bonis filiæ & non aliter: & sic uerba ibi improprian-
tur speciali fauore mulieris in eius dote. Imo non solum indu
citur ibi illa interpretatio contra propriam & strictam significa
tionem uerborum, sed etiam contra uerisimilem intentionem
patris promittentis per illum tex. ad finem, quod est mirabile.
Et propter hoc hodie multi patres incauti, nolentes consulere
peritiores, remanent delusi, maximè etiam stante imperitia ta
bellionum, dum in instrumēto dotis dicitur, quam dotem, pu
ta mille promisit dictus pater, computato in ea omni eo quod de-
beretur ipsi filiæ tam de bonis maternis, quàm paternis. Nam
hoc non obstante poterit ipsa filia post mortem patris petere
bona materna ultra dictam dotem, probando tot bona esse in
facultatibus patris, quæ sufficiebant ad dictam dotem promis-
sam: & tamen si pater ipse hoc sciuisset ita esse de iure, nun-
quam promisisset tantam dotem: sed fortè dimidiam, cum

illa fuisset dos congrua, & ita uidi consultum per recolendæ memoriæ do. Ioan. de Montesperello apud Pistorium in fauorem cuiusdam domini Petri militis Tudertini, per tex. in in d. l. fi. & ita etiam mu subscripsi.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita datur etiam pro dote danda in bonis mulieris uel soceri promittentis: & multomagis alterius extranei.*

2 *Hypotheca tacita transit in patrem mulieris, etiam si agat ex iure consolidationis in eum facta.*

3 *Hypotheca tacita non datur extraneo dotanti paciscenti dotem sibi reddi.*

4 *Hypotheca tacita extenditur ad interesse pro re dotali euicta à uiro.*

SEPTIMVM speciale colligitur ex d. l. 1. §. sed ut ple-
1 nius. C. de rei uxo. action. tam ex parte † uiri, quàm etiam ex parte mulieris, uel soceri promittentis dotem, ubi pondera uerbum ibi, ex parte mulieris: & sic non dixit simpliciter bona mulieris etiam tacitè obligata, & etiam bona uiri: sed magis amplè & generaliter loquitur, scilicet quòd tacita hypotheca inducitur ex parte mulieris: & etiam ex parte uiri: & sic quicunque promittit pro parte mulieris: puta pater, mater, uel alius extraneus, bona sua omnia intelliguntur tacitè obligata: Et sic similiter erunt obligata bona fideiussoris intercedentis pro dote danda. Et sic etiam idem in fideiussore pro dote restituenda eo casu, quo potest interuenire, quòd quando procedat, dicetur infrà in ar. priuilegio huius 6. partis. sic etiam posset dici, si interuenisset post matrimonium solutum in terminis dict. §. quoties. l. si constante. ff. sol. matrimonio, & uide glo. not. in dicta l. fi. ad fi. C. ad Velleianum.

Sic etiam si uir non recipit dotem, sed eius pater, erunt bona patris tacitè obligata, imò etiam si solùm pater consenserit, licet non receperit, sed filius, similiter erunt bona patris obligata, per dicta Bart. in l. si cum dotem. §. transgrediamur.
2 ff. solut. matrimon. & ibi tetigi. Vnde hoc † priuilegium tacitæ hypothecæ transit ad patrem uxoris & ad patrem uiri actiuè & passiuè: ut est glossa singu. in dicto §. fuerat. licet Bald. in l. 1. C. de priuileg. do. illam limitauerit, nisi pater agat ex iure consolidationis in eum factæ: puta per suam stipulationem, secundùm quòd habetur in l. quoties. ff. solut. matrimon. uel per mortem filiæ: secundùm quòd habetur in l. dos à patre. C. solu. matrimon. tamen nihil allegat, nec uidetur hoc dictum suum esse uerum: & est contra mentem gloss. in dicto §. fuerat. indistinctè loquentis. & contra text. in dicto §. sed ut plenius, ibi ex utraque parte, quod etiam uoluit Barto. in l. 1. ff. solu. mat. dum dixit quòd hoc priuilegium tacitæ hypothecæ datur actioni, & non personæ.

Et ideò transit ad quamcunque personam, ad quam conuolat ipsa actio.

Confert etiam: quia paribus passibus ambulat priuilegium tacitæ hypothecæ, & tacitæ stipulationis, ut sic ibi locum etiã habeat & reliquum, dict. §. sed ut plenius.

Ergo cum priuilegium tacitæ stipulationis obtineat in patre repetente dotem etiam ex iure reconsolidationis in eum factæ, ut suprà dixi in secundo priuilegio: sic etiam dicimus in tacita hypotheca, sed plenius de hac materia dicam, infrà in ulti. parte operis, ubi tractabitur magis per extensum, an & quando dotis priuilegia egrediantur personam mulieris.

Et ex prædictis inferri potest ad practicam statutorum Italiæ de quibus suprà dixi in secundo priuilegio, scilicet quòd instrumenta confessionata uel guarentigiata habeant executionem paratam. Nam locum habebunt etiam si petatur executio uigore dictæ tacitæ hypothecæ, licet multos uiderim tenere contrarium, ne inducantur tot exorbitantiæ, & ne in pluribus offendatur ius commune, per id quod habetur in dicta l. 1. C. de dotis promissione. & c. cum dilectus de consuetu.

Primò, quòd instrumentum habeat executionem paratã, cum hoc exorbitet à iure communi, per id quod habetur in l. 3. §. si ex conuentione. ff. de re iudic.

Secundò quòd tale priuilegium executiuum locum habeat in non expressis in ipso instrumento. Communiter tamen solet teneri contrarium, ut suprà dixi in tacita stipulatione circa secundum priuilegium: ut fuit de mente Barto. in dicta l. 1. ff. de his quæ in testamen. delen. & Bald. in dicta l. 1. post princip. C. de rei uxo. action. & in l. ad probationem, C. de probatio. Vidi tamen consultum, quòd dicta communis opinio procedat, quando ageretur uia executiua per tacitam hypothecariam contra ipsum principalem nominatum in instrumento, uel eius hæredes, non sic si contra tertios possessores: enim illi neque expressè, neque tacitè censeantur nominati in instrumento, ut etiam fuit de mente Bald. in l. 1. C. communia de leg. & facit not. Bald. in l. 3. C. de pigno.

3 Vidi etiam dubitatum † an extraneus habeat dictam tacitam hypothecam contra bona mariti in dote sibi restituenda ex pacto.

Nam uidetur, quòd sicut illa tacitè contrahitur contra ipsum extraneum promittentem, & sic in fauorem uiri, ut supra dixi, ita etiam econtra habeat locum contra uirum recipientem in fauorem ipsius extranei dotantis, ut sic contrahentium æqua sit conditio. l. si id quod. §. final. ff. de rescind. uendi. Et maximè propter naturam correlatiuorum, per id quod habetur in dicta l. fina. C. de indic. uidui. & in l. fina. ff. de accept. & facit quod in simili dixit Barto. in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio.

Contrarium tamen concludi potest, & potissimè ea ratione; quia (ut dixi) tacita hypotheca & tacita stipulatio in dote paribus passibus ambulant, dicto §. sed ut plenius. Sed in fauorem extranei dotantis & paciscentis dotem sibi reddi non fingitur stipulatio: ut suprà dixi in dicto secundo priuilegio, & probatur in dicto §. accedit & tamen contra ipsum extraneum promittentem fingitur stipulatio: ut suprà dixi. Ergo idem fatendum uidetur in tacita hypotheca. Item quia actio de dote seu ex stipulatu competens extraneo pro dote restituenda non est bonæfidei, sed stricti iuris, ut uoluit gloss. no. in l. secunda, in princip. ff. solu. matrimonio, quam ibi tenet Bartolus, Baldus, & communiter doctor. Et idem ipse Barto. in l. de diuisione. eodem titu. licet ipse Bart. uarianeris in l. si constante. in princ. in septima quæstione, secundæ partis. ff. sol. matr. de quo uide latius suprà, in 3. parte.

Tertiò probatur, nam tunc actio ex stipulatu in dote est priuilegiata, quando succedit in locum rei uxoriæ actionis antiquæ, quo casu ius semper fingit ipsam stipulationem & etiam ipsam tacitam hypothecam: ut patet in dicta l. prima, in principio, & in dicto §. sed ignoramus. Ergo ubi lex non fingit, sed exigit expressam stipulationem: tunc non succedit dicta stipulatio seu promissio dotis restituendæ in locum rei uxoriæ actionis, quæ erat bonæfidei, sed remanebat promissio seu ficta stipulatio extraneo dotandi in sua propria natura: & sic sine aliquo priuilegio, & sic erit stricti iuris & non bonæfidei, ut dixi in dicta quarta parte. Et per prædicta potest concludi, quòd priuilegium tacitæ hypothecæ non datur extraneo, cui ex delegatione facta per mulierem dos fuit promissa per uirum: cum etiam tunc non detur priuilegium tacitæ stipulationis, quæ paribus passibus ambulat, ut supra dixi, & est text. bene ponderatus, & ibi dixi in l. 2. in principio, ff. soluto matrimonio, ubi text. non sine ministerio in dicta delegatione requirit stipulationem non obstante fauore dotis, ut sic delegatio non possit fieri in dote nudo pacto. & hoc no. ad dicta supra in primo priuilegio. Et sic priuilegia actionis nouatæ non transeunt in actionem nouantem per uiam delegationis, quod not. ad notata in l. alia. ff. de noua. & in l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de re iudicata, & facit, quod habetur in l. si marito. §. uoluntatem. ff. solu. matr.

Tamen posset dici & non improbabiliter, quòd si dicta delegatio fuit facta in ipso actu promissionis dotis à principio, & sic ante aliquod ius quæsitum, etiam spe ipsi mulieri: tunc procedat dicta opinio, cum non uideatur dictus extraneus, cui facta est dicta promissio, uenire ex persona mulieris: secus si ex interuallo, cum tunc uideatur uenire & succedere in iure iam quæsito mulieri. Vnde cogita: quia forte posset dici, quòd saltem quo ad ipsam fuit iure nouata & transfusa prima actio de persona mulieris in dictum extraneum, etiam quando inconueniens, per text. in l. ania. C. de iure dotium, & l. quoties. ff. soluto matrimonio, & faciunt, quæ dixi in l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio, super gloss. & dicetur in dicta 1 s. parte. Hæc autem tacita † hy-
4 potheca, quæ contrahitur pro dote data restituenda, uel pro dote promissa soluenda, contrahitur generaliter in omnibus

bonis

bonis mariti, uxóris, uel soceri, uel alterius dotantis, non solùm præsentibus, & quæ erant in bonis tempore contractæ hypothecæ, sed etiam in futuris. Et sic postea quæsitis: ut est text. not. in l. hac edictali §. omnibus. C. de secund. nupt. An autem bona uiri sint tacitè hypothecata pro interesse alimentorum debitorum à uiro uxori, sicut pro ipsa dote, tradit Barto. in l. si cum dotem. §. sinautem, ff. soluto matrimonio, ubi post Iacob. de Aret. tenuit partem affirmatiuam, scilicet quòd sint obligata, per l. Lucius. ff. qui potior. in pigno. hab. & idem Specul. in titu. qui filij sint legitimi. §. formatis. uersicu. sed nunquid bona. & idem Bald. in dicto §. sed ut plenius, ubi idem tenuit Iacob. de Areti. Sed Ioannes Andr. in dicto uersiculo, in additio. contrariam partem amplectitur: & eandem opinionem tenet Bartol. in l. Lucius. ff. de ali. lega. uariando ab his quæ ipse dixit in dictu §. sinautem. prout etiam hanc partem tenuit Guido de Suza. & etiam idem tenuit disputando quidam dominus Iaco. Ruf. fin. de Parma, ut refert ipse Bartol. in dicta l. Lucius. & in dicto §. sinautem. & ita uidi consultum per dictum Franciscum de Alber. respondentem ad dictam l. Lucius. qui potior. in pignor. hab. quòd ibi fuit hypotheca expressa etiam pro usuris, concludendo notanter, quòd hypotheca conuentionalis, uel legalis contracta pro principali sorte uel credito, non extenditur ad usuras, uel interesse causatum ex mora, quòd patet in usuris: quia petuntur diuersa actione, scilicet ex stipulatu, & maximè ubi essent incertæ: ut habetur in l. ubi autem. §. penultimo. ff. de uerborum obligatio. & eandem opinionem, circa usuras, ut ad eas se non extendat hypotheca, nisi expresè sit actum, tenuit ipse Bartolus post dictum Iacobum Ruffin. dicta l. Lucius. ff. de adimen. leg. Et hanc opinionem contra Bartolum & Iacobum de Areti. tenuit post multa Ludouic. de Ro. in dicto §. sinautem. dicendo se ita consuluisse, Paulus autem de Castr. ibi tenuit opinionem primam Barto. post Iacob. de Areti. quam dicit tenuisse eundem Bartol. in suo tractatu alimentorum, subdendo quòd cum hæc quæstio fuisset de facto, ita obtinuit per tres sententias, tamen nihil allegat.

Tu potes concludere in hac materia, quòd aut dos fuit in stabilibus, aut in pecunia.

Primo casu petitur aut interesse alimentorum per mulierem, uel eius hæredes post solutum matrimonium, uel etiam eo constante tanquam fructus dotis non cedens lucro uiri sed uxoris propter onera matrimonij non supportata per uirum, secundùm not. in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio, & tunc sit contracta tacita hypotheca; cum tales fructus per uirum dicantur cedere in augmentum dotis, sicut fructus percepti per uirum ante matrimonium, uel post matrimonium ante ductionem uxoris ad domum, & sic ante onera matrimonij supportata, secundùm ea quæ dixi & conclusi in dicta l. de diuisione. & quod habetur in l. si ante nuptias. eodem titulo. Tunc enim bene procedit opinio Bartol. in dicto §. sinautem. cum censeantur tunc alimenta petita tanquam augmentum dotis, & ita etiam eadem ratione in fructibus perceptis per uirum post solutum matrimonium: cum illi possint peti tanquam dos unà cum ipsa uera dote l. si marito. §. final. ff. soluto matrimonio. Ergo consequenter quòd eis competit hypotheca, sicut pro ipsa principali dote, ut etiam tenuit Baldus in §. exactio. C. de rei uxo. actione. Sed tunc in contrarium facit gloss. nota. in dicto §. ob donationes. l. diuortio. dum uult quòd priuilegium prohibitæ compensationis, uel retentionis in dote non se extendit ad fructus. Tamen potest dici quòd illa gloss. non sit uera, quia licet fructus non sint uerè ipsa dos, tamen ex priuilegio speciali dotis actione de dote petuntur: ut retentum est supra, in secunda parte operis.

Vnde uidetur, quòd ipsa hypotheca tanquam accessoria ad ipsam actionem personalem de dote se extendat ad omne id, ad quod se extendit ipsa actio de dote, per id quod habetur in l. 2. C. per quas personas.

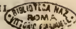
Et per hoc concludo, quòd uersa uice non idem sit dicendum in uiro, si petatur interesse alimentorum propter dotem consistentem in stabilibus non solutam ipsi uiro per mulierem, uel socerum, postquam ipse uir subijt onera matrimonij. Nam tunc tale interesse non potest peti per uirum iure actionis: sed mero officio iudicis, prout in alijs actionibus bonæfidei. & sic tanquam accessorium, prout etiam habetur in simili in l. curabit, C. de action. empti, & uenditi. & per gloss. ita æquiparantem in dicta l. de diuisione. Vnde non puto, quòd tunc ad bona mulieris, uel soceri extendatur hypotheca expressa uel tacita, quæ competit uiro pro dote promissa sibi soluenda. d. §. sed ut plenius. ut infra etiam dicetur de usuris, & alijs accessionibus.

Infertur etiam ex prædictis, quòd si dos soluta uiro æstimata uel inæstimata fuit euicta: tunc ex quo pro interesse euictionis potest agi eadem actione principali, quando incœpit à promissione, uel à traditione, & fuit data æstimata secundùm quod habetur in l. 1. C. de iure dotium. Ideò tunc pro tali interesse euictionis competeret ipsa hypotheca uiro ad bona mulieris, uel soceri, perinde ac si ipsa dos non esset data uel soluta, ut etiam de hoc est casus notabilis in terminis in dic. §. sed ut plenius, post principium ibi, uel pro rebus dotalibus euictis.

Secundo casu principali quando dos fuit in pecunia, & peteretur interesse alimentorum per mulierem propter dotem sibi non solutam legitimo tempore post solutum matrimonium, quòd quando hoc possit procedere non est parua dubitatio, de qua per Bartolum, Baldum & alios in l. diuortio. in principio, soluto matrimonio. & ibi latius per Ioannem de Imola, & Ludouicum Romanum, & diffusius tetigi legendo in l. in insulam. §. usuras. eodem titulo. Et tunc non diceretur contracta tacita hypotheca, cùm non petatur, nec peti possit tale interesse æquè principaliter, & sic actione de dote, sed per modum accessorium, & sic officio iudicis, cùm uideatur hoc uerissimum, quòd hypotheca expressa uel tacita contracta pro ipso debito, uel sorte principali, non se extendat ad interesse uel usuras, nisi hoc sit expresè actum, ut tenuit Bartolus post dictum Iacobum Ruffin in dicta l. Lucius, de ultimentis legatis. & etiam dominus Franciscus de Alber. & dominus Ludouicus ut supra, quicquid aliter dixerit Iacobus de Aretio, & pro hoc uidetur esse casus cum gloss. non aliter uiolando literam in l. pignoribus. Cod. de usuris, & in l. per retentionem. eodem titulo, & dicta l. Lucius. ff. qui potiores in pignor. habeantur, ponderando illum textum, qui se fundat ex eo: quia fuit expresè res pignorata etiam pro usuris, quicquid aliter dixerit Cynus & Baldus in dicta l. pignoribus. cùm ibi contra eos sit ille textus & glo. & etiam in dicta l. per retentionem. & maximè quia ratio Cyni ibi non est uera, uidelicet dum se fundat, quòd pignus uidetur datum pro sorte, & omni causa. Nam immò solet concludi contrarium: quia datio pignoris & fideiussoris æquiparantur, & procedunt à pari. institut. de emption. & uenditio. §. pretium. Sed fideiussor datus pro sorte, non uidetur datus pro usuris, uel interesse, nisi expresè dicatur, uel nisi fideiuberet in omnem causam, ut l. quæro. ff. loca. & l. fideiussores magistratuum. §. si pro Aurelio. ff. de fideiussoribus. tu. & notanter in l. final. ff. de eo quod certo loco. & ibi latius per Bartolum. Et sic ex prædictis potest etiam inferri idem esse concludendum in marito petente interesse alimentorum ratione dotis promissæ sibi non solutæ, ut tunc non habeat tacitam hypothecam in bonis mulieris, uel soceri pro dicto interesse, ex quo tale interesse non petitur nec peti potest æquè principaliter, & eadem actione de dote, uel ex stipulatu expressa, seu tacita: sed magis officio iudicis mercenario deseruiente tali actioni bonæfidei.

Vnde talis hypotheca non se extendit ad dictum interesse, sicut nec ad usuras. Et ideò bona cautela est, prout consueuerunt tabelliones periti & practici, quòd in instrumento dotali tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri promittentis inseratur clausula, sub obligatione bonorum præsentium, & futurorum damna & interesse propter non obseruantiam promissorum &c.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos uel eius quantitas indistinctè remitti potest in arbitrium alterius contrahentium etiam respectu substantiæ obligationis: licet non sit in eius uoluntate.*

OCTAVVM priuilegium est, quod ponit gloss. in dic. l. prima, quòd sit † speciale in dote, ut possit in- 1
distinctè remitti dos a & eius quantitas in arbitrium a
alterius contrahentium. Immò etiam ipsa substantia contractus. & ita quidam ponderauit gloss. in dic. l. prima, sed indi

striuctè loquentém per textum in l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium, quòd tamen non uidetur uerum, uidelicet quando remitteretur tota substantia obligationis, & non sola quantitas.

Et sic an quis sit futurus obligatus, puta si promitto tibi dotem pro filia mea, uel pro alia, si uoluero; quia tunc non uidetur ualere, sicut etiam in alijs contractibus. l. in ementis. C. de contrahenda emptiona. & l. centesimis. §. finali. ff. de uerborum obligationibus. quod etiam uidetur procedere, si sit expressa quantitas: puta promitto tibi centum pro dote si uolam, uel ad meum arbitrium.

Nec refert, an remittatur in uoluntatem, uel in arbitrium promittentis: quia utroque casu non ualeret, probatur in l. hæc uenditio. ff. de contrahenda emptione. & l. stipulatio non ualet. & ibi dixi. ff. de verborum obligationibus. Tamen contrarium uidetur tenere Baldus in l. prima. ff. soluto matrimonio, in penult. columna, dicendo quòd si promitto tibi dotem, quam uoluero tibi dare: licèt quidam dicant non ualere talem promissionem, per id quod habetur in dicta l. in ementis. C. da contrahenda emptione. & ff. de uerborum obligationibus. l. Titio. §. finali. & ff. de regulis iur. l. in personam. §. & generaliter. quia verbum uoluntatis, denotat adeo plenum arbitrium, quòd quis potest præferre iniquum æquo. l. fideicommissa. §. quamquàm. ff. de legatis tertio. & est uerbum ab omni necessitate abstractum, & regulæ iuris non submissum. ff. de pecu. l. ante litem. Tamen refert dominum Cynum renuisse contrarium in l. 3. Cod. de dot. promiss. & dicit Baldus, quòd hæc est ueritas, ut sit speciale in dote: cùm etiam aliquando nulla facta promissione dotis maritus possit agere, quia subintelligitur facta. Cod. de rei uxo. actione. §. primo. C. de dot. promiss. l. si uoluntate. & quia actio quæ dependet à iuris necessitate, non regulatur secundùm uoluntatem hominis, sed secundùm iustum arbitrium. ff. de adoptionibus. l. si arrogator. §. sed an impuberi. allegan. in simili de dote prælega. l. Theopompus. & in argumen. capitu. cùm tibi. da testamen. æquiparando piam causam doti. Sed uerior uidetur opinio contraria, uidelicet quòd solùm sit speciale in contractu dotis, quòd possit remitti siue substantia, siue quantitas solùm in arbitrio promittentis: non autem in meram uoluntatem. Cùm tunc concurrant duo specialia in dote circa idem contra id, quod habetur in l. 1. C. de du. promiss. uidelicet quòd ualeret promissio in certa dote.

Item quòd possit remitti uoluntati illius, qui est futurus obligari. Vnde quando promittitur dos incerta, illud totum uidetur remitti in arbitrium boni uiri, ut dicetur infra, in proximo priuilegio.

Ergo remittendo dotem in arbitrium promissoris, nihil aliud importat, quàm in arbitrium boni uiri: per id quod habetur in dicta l. hæc uenditio: sed remittendo in uoluntatem promissoris, tunc non uidetur remissum in arbitrium boni uiri: sed in meram uoluntatem promissionis. Et sic ut possit præferre iniquum æquo, quòd esset absurdum, & sic læderetur ius commune & eius regula in pluribus: ut supra dixi. Nec obstat. §. gener. l. cum post. ff. de iure dotium, quia ille textus debet intelligi, quando fuerit remissa non substantia obligationis, sed quantitas dotis, ut proximè dicam, quo casu quando arbitrium alterius contrahentium remitteretur quantitas dotis, procedit dict. §. gener. & l. 3. C. de dot. promiss. & hoc speciale in dote etiam quando in arbitrium simpliciter remitteretur, quicquid dixerit Cynus in dicta l. 3. licet Ioannes de Imola in dicta l. prima. ff. soluto matrimonio, uideatur sequi opinionem Cyni, & fortè malè per supradicta. licet regulariter secus in alijs contractibus, etiam si simpliciter in arbitrium remitteretur: ut patet in l. quod sæpe. §. 1. ff. de contrahenda emptione. & in dicta l. stipulatio nō ualet, & not. in d. l. in ementis. & non solùm procedit hoc, quando in voluntate eius, qui futurus est obligari: sed etiam si in uoluntate eius, cui habet obligatio quæri in dote, puta ipsius mariti: ut est textus notabilis in d. l. 3. licet in hoc ultimo casu idem esset in alijs contractibus: ut notat Bart. & alij in dicta l. centesimis. §. fi. ff. de uerb. oblig.

ADDITIO.

a Remitti dos. Not. hic, quòd dos promissa ad arbitrium alterius contrahentis ualet, quo non arbitrante debet dari ad arbitrium boni uiri, & peti potest, & contractu matrimonio per actionem in factum. l. quoties. de præscriptis uerbis. Quod uerum est secundùm personarum cōditionem. l. cum post. §. gener. & l. quæro. ff. de iure dot.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Arbitratore non arbitrante receditur à persona fauore datis, licet non sic in alijs contractibus.*

2 *Incertitudo potest remitti in arbitrium alterius contrahentium.*

Itam ex prædictis no. infertur ad nouum speciale priuilegium, quod potest assignari in dote: † quòd licet in alijs contractibus arbitratore non arbitrante [a] non receditur à persona, ut habetur in l. si quis arbitratu. ff. de uerborum obligationibus. & in l. si coita. ff. pro socio. tamen non sic in contractu dotis, per textum in dicto. §. gener. & in l. 3. quia in dote receditur à persona & recurritur ad arbitrium boni uiri: ut sic contractus non dicatur conditionaliter initus, uidelicet si ille fuerit arbitratus: licet non sic in alijs contractibus. l. fina. de contrahenda emptione. Et hoc ne uxor remaneat indotata, si ille non fuerit arbitratus, per textum in dicto §. gener. Tamen posset dici, quòd hoc non sit speciale in dote. Imò sit regulare in omnibus alijs contractibus: uidelicet quòd ubicunque potest remitti aliquid in arbitrium uel uoluntatem alterius contrahentium, quòd quando sit, patet ex notatis in dicta l. si quis arbitratu. tunc illo non arbitrante, receditur à persona & recurritur ad arbitrium boni uiri. Et sic remanebit contractus firmus, ne aliàs sequatur absurdum, quòd sit in illius patris potestate, an contractus perficiatur uel non, ut probatur in dicta l. hæc uenditio, post principium: & dixi plenè in dicta l. si quis arbitratu. Imo dicunt quidam non esse hoc speciale in dote, scilicet quòd possit remitti in arbitrium alterius contrahentium.

Sed istud uenit in sequelam necessariā ex priuilegio, quod datur in dote, ut ualeat promissio incerta, prout de hoc in proximo priuilegio: Et dicunt hoc probari per §. gener. ibi, arbitrio quoque detracto. Et ex hoc inferunt, idem esse dicendum in quolibet alio contractu uel dispositione, quæ non uitiatur propter incertitudinem, puta si promitterem ubi alimenta secundùm arbitrium Titij. Nam Titio non declarante, uel quia noluit, uel quia non potuit fortè morte præuentus, remanebit nihilominus promissio ualida per dictum §. gener. Cùm etiam si aliter non fuisset facta remissio in Titium, ualeret dicta promissio, licet incerta: per id quod habetur in l. si cui annuum. ff. de annuis legatis. Sed quando incertitudo uitiaret: tunc si est remissa declaratio in tertium: uerùm est, quòd illo non arbitrante non receditur à persona ex eo: quia remanet contractus omnino incertus & sic inualidus. Qua ratione iura uolunt, quòd talis contractus habeat in se tacitam conditionem, scilicet si ille arbitratus fuerit. dicta l. finali. Vnde illo non arbitrante, & sic non impleta conditione, remanet contractus nullus & imperfectus omnino. Et hac ratione iura uolunt non recedi à persona: quia si recederetur, & sic succederet arbitrium boni uiri: tunc conditio non esset impleta in forma prout debet impleri, per id quod habetur in l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de conditionibus & demonstrationibus. benefacit, quod habetur in l. multa. eodem titulo. Et sic ex prædictis concludunt, quòd in dote non est speciale, ut recedatur à persona, sed est speciale quia ualet promissio incerta, sicut in alijs causis pijs seu fauorabilibus, ut proximè dicetur. Quæ opinio licet uideatur satis urgere: tamen multum obstare uidetur textus in d. §. gener. Nam secundùm hoc sequeretur, quòd in casu dicti §. gener. causarentur duo specialia circa eandem promissionem.

Primum, quòd ualeret promissio incerta.

2 Secundum, quòd † ipsa incertitudo possit remitti in arbitrium alterius contrahentium, contra id quod habetur in dicta l. prima. C. de dot. promiss. & quod not. glossa in dicto §. gener. Et maximè quia in terminis dictæ. l. 1. in promissionibus dotis concurrebat illud speciale priuilegium, uidelicet quòd ualeat promissio dotis incertæ: ideò cum ea non debet concurrere aliud speciale, quòd possit remitti in alterum contrahen-

trahentium. Vnde necessariò sequitur, quòd postea ualebit contractus incertus, etiam si non remitteretur aliquid concernens substantiam contractus, cùm non haberet perfici ipse contractus ex arbitrio patris, posteà referendo eum, etiam si non arbitraretur, habet remanere promissio ualida & utilis, & faciunt, quæ dixi in dicta l. si quis arbitratu. Et tunc non absurdè admitterentur illa duo specialia, quando unum uenit per sequelam alterius, ut aliàs habetur in l. singularia. ff. si certum petat. & l. si uerò non remunerandi. §. idem Marcellus. ff. mand. ad hoc textus, & ibi nota. in capit. quia intantùm. de præbendis. Vel potest dici saluando prædictorum opiniones, quòd in dote non sit speciale, ut ualeat promissio incerta, ut tangetur in uigesimoprimo speciali.

Adde etiam quia tenendo, quòd speciali fauore dotis possit remitti in arbitrium patris maximè dotantis etiam ipsa substantia obligationis, ut tenent quidam ita notando gloss. in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio. ut suprà, quòd tunc posset tentari. quòd si iste promittens dotem moreretur, antequàm declaret se uelle obligari uel nolle obligari speciali fauore dotis, & maximè ne mulier remaneat indotata. Sicut aliàs dicimus in fauorem ultimæ uoluntatis per textum notabilem in l. uxorem. §. finali. ff. de legatis tertio, & bene facit textus in l. fideicommissa. §. si sic. eodem titulo, & per Bartolum in dicta l. centesimis. §. finali, ad hoc etiam confert textus in l. post dotem. secundùm lecturam finalem gloss. ibi. ff. soluto matrimonio. & quod ibi per Bartolum, ubi fauore dotis & mulieris bene restitutio dotis est remissa in uoluntatem filiæ: tunc uerificatur ut moriendo filia cum liberis antequam declaret se uelle uel nolle, uideatur tunc uelle: de quo tamen dicetur infra.

ADDITIO.

u Non arbitrante. Adde hic, an arbitratore non arbitrante uel mortuo recurratur ad iudicem, uide Bar. & Alex. plenè in l. si quis arbitratu. de uerborum obligationibus, & per Baldum & Doctores in l. 1. C. de contrah. empt.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipuletur dotem reddi ad filiæ uoluntatem, filia postea moriente cum liberis antequàm declaret, uidetur uoluisse dotem reddi sibi pro filijs.*

1 DECIMVM ergo speciale priuilegium in dote erit qualiter in aliis † contractibus, quando remissio fit secundùm uoluntatem partis eo casu, quo potest fieri, ut habetur in l. centesimis. §. fina. ff. de uerborum obligationibus, tunc ipsa parte decedente antequam declaret contractus ipse redderetur nullus: ut est textus ibi notabilis: tamē secus in dote: quia restitutio dotis fienda per uirum in casum soluti matrimonij per stipulationem factam per patrem est remissa in uoluntatem ipsius filiæ nuptæ, & dotatæ, uerificatur ut moriēdo postea filia in matrimonio cum liberis, antequam declaret se uelle, uel nolle, uideatur tunc uelle dotem sibi restitui pro liberis suis. Si autem moriatur, in matrimonio sine liberis: tunc habetur ac si non esset adiectum illud uerbum ad uoluntatem filiæ, & debet restitui patri, ut est textus singularis in dicta l. post dotem, secundùm ultimam lecturam gloss. ibi. & hoc totum causatur in fauorem ipsius mulieris, scilicet filiæ, & ipsius dotis, de quo tamen dixi latius post Bartolum in dicta l. post dotem, in dicta quinta & ultima lectura glossæ.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Legatum uel promissio dotis incerta respectu rei, siue respectu quantitatis ualet.*

2 *Incertitudo circa corpus ignotum, etiam in dote uitiat.*

1 VNDECIMVM speciale surgit in dote: quia † ualet promissio dotis incerta, puta incertæ rei, uel quantitatis, ubi regulariter est contrarium in aliis contractibus. Et idem si in ultima uoluntate legetur dos, ubi secus regulariter disponitur etiam in ultimis uoluntatibus sicut in contractibus: ut in l. ita stipulatus. la grande. ff. de uerborum obligationibus. & l. triticum. eodem titulo. & in dict. §. gener. & in l. si domus. in princip. ff. de legatis primo. & quod hoc sit speciale in dote uoluit gloss. in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio. uoluit etiam gloss. in dict. l. prima. C. de dotis promissione, in dicto §. gener. & communiter tenent Doctores post Bartolum dicendo in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio, idem esse in aliis causis piis, puta in alimentis, ut habetur in l. si cui annuum. ff. de annuis legatis, quos etiam refert & sequitur Cynus in dict. l. prima. C. de dot. promiss. licet quidam teneant contrarium, dicendo quòd imò non sit hoc speciale in dote propter causam piam. Imò sit regulare in omni contractu & etiam in ultimis uoluntatibus habentibus in se admixtam aliquam causam, propter quam possit sumi interpretatio ipsius quantitatis uel ualoris, quæ opinio in puncto iuris posset sustineri. Nam si dico, dono uel lego tibi fundum, uel pecuniam, non demonstrato fundo, uel non demonstrata quantitate, nulli dubium est quòd hęc promissio non ualeret, ita loquitur. §. gener. & alia iura supra allegata, cum nullam contineat causam, ex qua possit certificari quantitas fundi, uel pecuniæ. Sed si dico, dono uel lego fundum, uel pecuniam pro alimentis: tunc licet non sit demonstratus fundus uel quantitas: tamen tacitè inest demonstratio & certitudo secundùm qualitatem alimentorum: cum dicta causa alimentorum habeat in se certitudinem quandam arbitrio boni uiri, consideratis personis, quibus legantur uel promittuntur alimenta, & quantitate patrimonij legantis, secundùm quòd habetur in l. cum unus. §. fina. ff. de alimen. leg. facit l. cùm hi. §. modus. ff. de transactio. & hac ratione iura dicunt ualere legatum alimentorum incertum, ut habetur in dict. l. si cui annuum. Nec uidetur uerum, quòd hæc procedant, quando legantur alimenta, uel promittuntur pauperi: & sic propter causam piam: quia esset hoc multùm restringere dicta iura. Nam sequeretur, quòd si alimenta legantur diuiti, non aliter facta declaratione, quòd non ualeat tale legatum, nec etiam promissio alimentorum facta diuiti ualeret, & esset contra textum dictæ l. si cui annuum, indistinctè loquentis. Nam bene sciuisset Iurisconsultus ibi hoc declarare & restringere, si uoluisset, argumento l. 1. §. sin autem ad deficientis. C. de caducis tollendis, & in ca. ad audientiam. de decimis. Nam etiam sequeretur, quòd si dos legaretur, uel promitteretur pro muliere diuite, non ualeret, si esset incerta, ex quo tunc non concerneret piam causam. Cum dos non dicatur causa propriè, nisi quando cadit in persona paupere: ut suprà dictum est circa quintam partem principalem, quòd esset contra iura indistinctè loquentia, uel uolentia ualere legatum uel promissionem dotis non obstante incertitudine: ut dict. §. gener. & l. 1. & 3. C. de dotis promissione. & l. si filiæ. ff. de legatis tertio, cum similibus.

Item non uideo, quomodo possit responderi ad l. cum quidam. ff. de legatis secundo. & dicere, quòd ibi sit speciale in legato facto ad refectionem uiæ: ut dicit Bar. in d. l. 1. ff. soluto matr. hoc nullo modo deprehenditur ex illo textu.

Sed ibi iurisconsultus se fundat ex quadam certitudine surgente ex iuris interpretatione propter causam adiectam legato habentem in se quandam tacitam quantitatem, pro modo & quantitate operis.

Quid enim si non pro uia reficienda, sed pro reficienda domo Titij amici testatoris legaretur pecunia, non expressa quantitate. Certè idem respondisset ibi Iurisconsult. Vnde tunc arbitrium boni uiri uersabitur, quanta pecunia possit erogari pro refectione talis domus: sicut aliàs in simili dr̄ in l. continuus. §. cum ita. & §. item si insulam. ff. de uerbor. oblig. Quid etiam si legaret testator, debere solui per eius hæredem matri uel uxori testatoris pecunia pro uestibus uidualibus, uel si legat pecuniam pro emenda una domo commoda suæ uxori, uel alicui suo consanguineo, etiam non pauperi, nullus dixerit non ualere legatum propter non expressam quantitatem, neque text. in dict. §. gener. fundat se super aliqua specialitate dotis: sed uult, quòd satis possit dici legatum dotis esse certum, uel promissionem dotis esse certam ex eo: quia dos uidetur habere certam limitationem secundùm arbitrium boni uiri, habita consideratione qualitatis personæ dotatæ, & etiam patrimonij dotantis. dict. l. filiæ. & l. quæro. & l. siue generalis. ff. de iure dotium,

& in authen. de restitutionibus, & ea quæ parit. §. quamobrem. Vnde est sumpta authentica, res quæ. C. communia de legatis. Nec etiam obstare uidetur, quòd dicebat Bart. in d.l. 1. ff. sol. mat. confutando uidelicet, quòd si esset uera prædicta ratio, eadem ratione deberet ualere emptio & locatio: licet certum præcipuum non sit declaratum cũ possit declarari secundùm rei qualitatem. & idem in legato, cùm fiat propter merita l. nec adiecit. ff. pro soc. Ergo poterit quantitas legati certa censeri secundùm quantitatem & qualitatem meritorũ legatarij, quod esset contra textum in d. §. gener. & in d. l. ita stipulatus. & instit. de empt. & uend. in §. pretium. & ff. loca. l. si merces. in princ.

Ad hoc potest responderi, quòd si in dictis contractibus nõ esset facta mentio de pretio, & eius quantitate, sine dubio nõ ualeret ut emptio uel locatio; quia ad esse dicti contractus requiritur, quòd fiat mentio de pretio, aliàs peccaret in sui forma; puta si dicerem, uendo, uel loco tibi talem rem, & si esset facta mentio de pretio; tamen non esset declarata quantitas: similiter peccaret in sui forma, ut non ualeat tanquàm emptio per dicta iura tamen bene ualeret tanquam contractus innominatus, non obstante incertitudine pretij: puta si diceretur, uendo seu loco tibi istam domum pro pretio condecenti, uel pro pretio iusto: quia tunc succederet arbitrium boni uiri in declarando pretium ex qualitate rei, per tex. notabilem. insti. de loca. §. qua ex causa. per quem tex. ita uoluit Bal. in l. cõtractus. C. de fide instru. & dixi plenè in l. si quis arbitratu. & in l. sciendum. ff. de uerbo. obliga. Et posset responderi ad l. 1. C. de dot. promiss. intellectam secundùm communem opinionem, quòd, ex quo ibi speciale est in dote, ut ualeat promissio incerta, non debet concurrere aliud speciale, quòd ualeat cum pacto nudo. Nam licet iste contractus sit communis: tamen pro certo illa non fuit intentio imperatoris ibi, maximè cùm præsupponatur ibi, quòd dicta promissio fuit facta in instrumento. ergo non est ibi speciale in pacto nudo, cùm præsumatur stipulatio, per id quod habetur in l. sciendum. ff. de uerbo. oblig. & dixi supra in secundo priuilegio.

Præterea uidemus, quòd in dote possunt concurrere plura specialia circa idem: ut in promissione facta nudo pacto per mulierem fideiubentem pro dote, ut dicetur in sequenti priuilegio. Et potest dici, quòd ideò non ualuit dicta promissio; quia non apparet facta in instrumento de præsenti, unde illud, quod habetur in d. l. sciendum. & in dicto §. item si scriptum. procedit in promissione facta de præsenti & tempore scripti instrumenti. Secus si in instrumento notarius ex assertione partium scriberet, promissionem factam de præterito, & sic non in sui præsentia, quod est bene notandum ad limitationem dictorum iurium, licet multùm uideatur obstare tex. in l. ea quæ. ff. de dona. inter uirum & uxorem. de quo dixi in dicta l. sciendum. Doctores tamen communiter transeunt cum ista glo. Sed opinio contraria, quæ fuit Cyn. ut supra, posset bene sustentari per supra dicta. Posset tamen limi-
2 tari, nisi † incertitudo uersaretur circa aliquod corpus: puta promitto tibi fundum pro dote Titiæ nõ adiecto, de quo fundo intellexerim. Nam tunc etiam in dote non ualeret talis promissio incerta: licet secus quando esset incerta respectu quantitatis, ut hoc bene colligitur ex text. in d. §. gener. quia quantitas potest limitari & extendi secundùm qualitatem personarum & quantitatem patrimonij, non sic in specie uel corpore incerto, de æquitate tamen canonica indubitanter esset tenẽdum, ut in decimis, ualere promissionem incertam etiam circa causam doris, quando propter aliquam causam adiectã, uel tacitè subintellectam posset certificari secũdùm arbitrium boni uiri, ut singulariter uoluit Archidiaconus in c. nonnulli. 1. q. 1. per illum tex. prout etiam refert & clarius tenet Abb. Siculus in c. 1. de decimis.

Et adde prædictis, quia fuit de facto: quia dicebatur in quodam instrumento testamenti hoc modo uidelicet. Item relinquo filiam meam hæredem in dotibus, aliàs per eum ordinatis, nec repetiebatur aliqua ordinatio, uel constitutio dotis facta per dictum patrem, qui in testamento instituerat hæredem uniuersalem suum fratrem consanguineum. ista filia dicebat se præteritam: quia fuit instituta in dote, quæ non erat constituta, & sic tanquam instituta in re, quæ non erat in rerum natura tempore testamẽti: ut aliàs per Bar. in l. scimus. in prin. C. de inoff. test. in 3. col.

Item quia institutio uitiatur propter incertitudinem eius, ad quod refertur. Patet in terminis l. 2. §. final. ff. de hæredibus instituendis. In contrarium tamen uidebatur: quia incertitudo non uitiat constitutionem dotis, quia satis uidetur esse certa, ex quo habet certificari & declarari secundùm arbitrium boni uiri per supradicta. pro hoc etiam facit: quia licet dicta institutio in dote referatur ad dotem iam ordinatam, nec reperiatur dicta ordinatio: tamen non uitiatur, quin debeat ordinari secundùm arbitrium boni uiri, qui habeat cõsiderare qualitatem personæ & facultates patrimonij, ut iuribus supra allegatis.

Confert ad hoc bonus textus in simili, in l. in testamento. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Nam legatum, seu mandatum testatoris circa monumentum fiendum pro sua sepultura: licet non fuerit declaratus locus, uel modus impensæ, & sic uideatur incertum: tamen ualet legatum, ut sic hæres intelligatur, nihilominus astrictus ad constructionem dicti monumenti secundùm arbitrium boni uiri, secundùm qualitatem personæ testantis, & facultates patrimonij: quia si hoc inducit ratio & fauor piæ causæ, ut ualeat legatum incertum: ut per gloss. in dicta l. si cui annuum. ff. de annuis legatis, & habetur in l. cum quidam. ff. de legatis secundo. hæc ratio & fauor pietatis similiter uiget in legato constructionis monumenti testatoris. l. & si quis. §. licet interdum. & §. sequenti. ff. de relig. & etiam uidetur textus in l. hæreditas. §. 1. ff. de petitione hæreditatis. ibi, uel quantum testator iusserit. Ergo si testator non iusserit quantum debeat expendi, similiter seruandum est dictum iudicium testatoris, facit lex his consequenter, §. 2. ff. familiæ erciscundæ. Et tamen si testator iussisset fieri sibi monumentum ad exemplum cuiusdam alterius monumenti, quod erat in tali loco: & ibi non reperiatur: nihilominus illa relatio uitiatur, & non uitiat, ac si sine alia designatione & demonstratione mandasset, quo casu debet fieri secundùm arbitrium boni uiri, ut est textus notabilis in dicta l. in testamento. Vnde ad propositum uidebatur, quòd dicta institutio facta in dotibus, aliàs per dictum testatorem ordinatis, non uidetur propterea quãuis non appareat dicta ordinatio dotis facta per dictum testatorem: quòd incertitudo in dote uitiet, & bene confert. dict. §. gener. ibi, arbitrio quoque. Nam si promittitur, uel legatur dos secundùm declarationem talis, & ille talis non declaret, uel non possit declarare: quia mortuus, non uitiatur promissio, uel legatum huiusmodi: & sic eadem ratione, si ille talis non reperiebatur in rerum natura tempore testamenti, uel promissionis. a

Cogitandum est tamen: quia si dicimus, quòd sit speciale in dote, hoc non potest cadere nisi fauore mulieris, ne aliter dicendo remaneat indotata per id, quod habetur in l. 2. ff. de iure dot. & in l. 1. ff. soluto matrimonio. Sed in casu præmisso hoc redundaret in damnum mulieris, uidelicet illius filiæ, quòd institutio ualeat, ne dicatur præterita, & remaneat exclusa ab hæreditate paterna, contra id quod habetur in l. quod fauore. C. de legi. & in regula quod ob gratiam. in 6. & quod habetur in l. filio præterito. ff. de iniu. rup. & irrit. test. licet posset ad hoc responderi, quòd hic etiam concurrit fauor testamenti, ne rumpatur: cùm etiam uersetur in hoc pia causa: cùm pium sit obsequi uoluntati testatoris, ne iudicium suum euacuetur. l. contra uoluntatem. C. de test. manu. Sicut etiam aliàs fauetur testamento, ne ruat, ut habetur in l. placet. ff. de liber. & posthum. in gloss. not. & ibi per Doctor. Et ideo stante tanta difficultate, ego in dict. consil. non curaui hanc dubitationem decidere, eo maximè quia ex alio subsistebat intentio cõsulentis propter clausulam codicillarem appositam in dicto testamento, per quam etiam si filia prædicta diceret se præteritam, tamen tenebatur hæreditatem & bona restituere scripto hæredi, detracta tamen legitima, per not. in l. 1. ff. de iure codicil.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier fideiubens pro dote danda non iuuatur uelleiano. Et idem pro dote restituenda. & nu. 2.*

DVODECIMVM speciale priuilegium sumitur ex l. fin. C. ad uelle. & illa lex est multùm notabilis & singula-
1 ris, uidelicet † quòd mulier fideiubens pro dote nõ iuuetur uelleiano. Imò plus & notanter probat illa lex, quòd possunt concurrere duo specialia circa idem, scilicet quòd pactum nudum

dum ibi est efficax ad agendam etiam sine obstaculo exceptio nis velleiani aliàs competentis ipsi mulieri promittenti pro alia, quod videtur esse contra ea quæ habentur in l. a. C. de dote promiss. ubi non obstante fauore dotis magno indulto mulieribus a iure non possunt concurrere duo specialia circa idē: ut communiter intelligunt Doct. post gl. d. l. t. in proximo priuilegio est dictum, nisi dicamus, ꝙ in d. l. 1. non pñt concurrere duo specialia simul ad eundem effectum causandum: secus si ad diuersos effectus, ut patet in d. l. fi.

Nā primum speciale est ibi, quòd ualeat promissio per pactum nudum, & hoc quò ad unum effectum causandum. s. ad producendam actionem, vel condictionem ex illa lege, non obstante pacto nudo, prout etiam habetur in l. ad exactionem. C. de dot. promiss.

Secundum speciale est in ipsa actione iam producta ad causandum alium effectum, ut per except. Velleiani non excludatur ipsa actio, uel condictio ex l. iam producta. sic & uidemus etiam causam dotis, quòd circa diuersos effectus causandos iura inducunt plura & diuersa specialia circa eundem actum, maximè quando unus effectus sequitur post alium: ut habetur in l. singularia. ff. si cert. pet. & in l. 3. in fi. ff. de dona. inter uir. & uxo. Et adde, quòd dispositio d. l. fi. licet loquatur in muliere fideiubente pro dote danda: tamen idem est dicen- 2 dum ex eadem ratione fauoris. Immo † maiori, quando fideiuberet pro dote restituenda eo casu, quo potest accedere fideiussor, quòd quando procedat, dicetur infra in 21. priuilegio, ad hoc text. in l. 1. post princip. & in d. §. sed ut plenius. C. de rei uxo. actio. ubi priuilegium tacitæ hypothecæ & tacitæ stipulationis in dote promittenda uiro, & in dote restituēda mulieri, procedunt à pari, ut etiam supra in secundo & in tertio priuilegio dictum est. Ergo idem in fideiussore ut sic effectualiter esset Velleianum tam in dote promissa danda uiro, quam in dote data restituenda mulieri, & hoc scire est magni effectus. nam uidi de facto dubitatum in matre intercedente & se obligante pro filio recipiente dotem. Nam cùm soleat communiter teneri, ut titulus. C. ne fideiuss. dot. dentur, locum sibi non uendicet in parentibus intercedentibus pro filio recipiente dotem, uel econtra, per tex. no. in l. fin. C. de dote cauta. & dixi post Bart. in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matr. Immo etiam in alijs coniunctis personis idem solet teneri: ut per Bar. in d. l. si constante. in 8. q. 1. partis. & dicetur in d. 21. priuilegio. Ergo dicta mater sic se obligans pro filio non iuuabitur Velleia. Imò uidi iam de facto obtentum, quòd renunciatio tunc facta per matrem iuri hypothecarum sibi effectualiter nocet, etiam si ipsa mulier aliunde non habere posset regressum contra bona mariti, quod est notandum ad notata in l. Mænia. §. fundum. ff. solut. matr. Quinimmo etiam concludebatur, quòd licet uxor obliget se unà cum uiro pro restitutione dotium eorum communis filij, qui vxorem accepit, non iuuaretur beneficio auth. si qua mulier. C. ad Velleia. quod est notandum. Nam cùm d. authen. prouideat mulieribus, ut ubi de iure antiquo, mulier intercedens pro uiro iuuabatur exceptione Velleiani, hodie tamen sit ipso iure tuta. ergo cum etiam de iure antiquo, uel saltem de iure codicis mulier intercedens pro uiro suo uel alia persona in causam dotis dandæ uel restituendæ non iuuabitur Velleia. ergo nec hodie iuuaretur beneficio d. auth. Et si dicatur quòd mulier non potest fideiubere pro dote restituenda, per id quod habetur in l. 1. & per totum. Cod. ne fideiuss. do. den. poterit responderi, quòd ipsa dicatur persona coniuncta respectu sui uiri. l. cùm alienam. C. de legatis. Immo nulla maior etiam coniunctio per id, quod habetur insti. de patr. potest. in princ. & dicuntur duo in carne una, ut habetur Genesis 2. & cap. debitum. de bigam. ergo poterit fideiubere pro uiro pro ipsa dote restituenda: ut habetur in d. l. si constante. Nam tunc cessat ratio perfidiæ generandæ inter coniuges ponderata per leges, ut patet in l. 2. C. ne fideiuss. do. den. Vidi tamen quosdam tenere contrarium non aduertentes ad rationem supra assignatam circa intelligentiam dictæ authen. si qua mulier. & de hoc etiam dixi legendo in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrim. Tunc cautum esset, quòd in eodem instrumento filius ipse, qui accepit uxorem & dotem, uel pater pro eo obligetur unà cū matre: quia negari nequit, ꝙ respectu ipsius filij mater sit coniuncta persona, & possit pro eo fideiubere per id, quod hr̄ in d. l. fi. C. de dote caut. Hodie tamen cum communiter in instrumentis apponantur iuramenta, nulla esset dubitatio, quin saltem propter uinculum iuramenti talis mulier sit effectualiter obligata, per id quod habetur in c. cum contingat. de iureiur. & dixi in d. §. fundus.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Res subiecta restitutioni pro causa dotis possunt alienari & obligari, etiam non obstante prohibitione testatoris.*

2 *Trebellianica licet hodie possit prohiberi, tamen diminutio illius fienda pro causa dotis etiam ultra legitimam, si ad congruam dotem non sufficeret. Idem si ex causa donationis propter nuptias. & nu. 3.*

DECIMVMTERTIVM speciale priuilegium in dote sumitur ex auth. res quæ. C. communia de leg. quia li- 1 cet aliàs † regulariter res subiectæ restitutioni per fideicommissum seu ex ultima uoluntate non possint alienari interim effectualiter, uel hypothecæ titulo dari per ipsum hæredem grauatum, ut habetur in l. fin. §. sed quia nostra. & §. sin autem. C. communia de leg. tamen speciali fauore dotis possunt alienari & obligari pro dote ipsius hæredis grauati, scilicet siue pro dote danda per ipsum hæredem, si erat filia testatoris, uel neptis, siue etiam pro filia uel nepte ipsius hæredis grauati, si legitima ipsius hæredis non erat sufficiens ad ipsam dotem congruam constituendam. & sic est ibi casus singu- 2 laris † quòd hæres grauatus potest diminuere de bonis testatoris etiam ultra legitimam sibi de iure naturæ debitam, etiam inuito testatore pro dote danda uel restituenda. immo gl. fin. in auth. de resti. & ea quæ parit. §. quamobrem. unde sumitur d. auth. res quæ, uidelicet in gloss. quæ incipit nonne, voluit notanter, quòd testator non posset prohibere in suo testamento dictam diminutionem per hypothecam uel alienationem fiendam per hæredem pro dote danda uel restituenda, quatenus legitima non sufficeret, licet secundùm communem sententiam possit prohibere trebellianicam: ut no. in auth. sed cum testator. C. ad l. Falc. & per Bar. in l. Marcell. §. quod autem. ff. ad trebellia. & ibi etiam per alios legentes. Et sic etiam idem 3 † dicitur in donatione propter nuptias, si filius grauatus ad hoc ut haberet competentem sibi dotem, oportuit donare mulieri propter nuptias etiam excedendo mensuram suæ legitimæ, & idem si pro dote restituenda oportuit diminuere de fideicommisso ultra suam legitimam, si ipsa legitima non sufficeret pro congrua dote habita uel habenda, & postea restituēda in casum soluti matrimonij: ut bene probat text. in corpore, & etiam ibi uoluit gloss. & in d. authen. res quæ. & communiter docto. sequuntur, quæ tamen singularis dispositio solùm haberet locum in dote actualiter data uel numerata, non autem in confessata: quia talis cōfessio facta per hæredem grauatum de dote per eum habita non aliter probata solutione non ualeret in præiudicium fideicommissarij, ex quo uideretur emanasse in materia suspecta, & sic in fraudem fideicommissi secundùm Ang. not. in d. §. quamobrem. & ita dum Pisis legebam consului apud Florentiam, ut hoc bene probatur in d. corpore in §. hæc igitur omnia. & facit gloss. in fi. in l. fin. C. qui po. in pig. ha. & in l. si quis post hanc. C. de bo. dam. & text. cum not. Bart. & Bald. in l. per diuersas. C. man. & quod aliàs per Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. & §. Titia honestissima fœmina. ff. de leg. 3. & quod habetur in l. fi. C. de spon. & de materia dictæ auth. uide plenè not. per docto. ibi.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Promissio facta per sponsam sponso licèt sine causa expressa valet.*

2 *Donatio propter nuptias facta constante matrimonio non ualet quatenus excedit dotis quantitatem.*

3 *Vxor non constituta tradens aliqua bona ante matrimonium uiro præsumitur in dubio, quòd ex causa dotis, licèt etiā ex hoc causaretur dos excessiua.*

DECIMVMQVARTVM speciale priuilegium in dote sumi potest ex l. quod autem. ff. de iure do. quia licèt aliàs promissio seu stipulatio sine causa non ualeat saltem

saltem ope exceptionis, secundùm quòd habetur in l. 2. §. circa. ff. de excep. doli. tamen secus † in stipulatione facta per sponsam sponso: quia licet non sit expressa causa: tamen ualeat,
3 ut sic intelligatur, quòd ex causa dotis sit facta. Bart. tamen in l. 1. ff. solut. matr. & communiter docto. tenent illud non esse speciale in dote, immo idem uidetur in omni alia promissione, in qua propter subiectam materiam & conditionem personarum potest tacitè subintelligi aliqua causa: ut illa tunc de iure præsumatur: ut sic non reddatur inutilis ipsa stipulatio, quod bene not. Et posset poni exemplum, quando esset facta promissio personæ coniunctæ, ut tunc in dubio præsumatur causa donationis, sicut quando simpliciter daret non adiecta causa per id, quod habetur in l. si seruus communis. §. 1. ff. de dona. inter uirum & uxorem, ut aliàs per Barto. & Doct. in l. cum quid. ff. si cer. pet. & tetigi post Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. uel si probaretur merita præcessisse: ut tunc præsumatur promissio facta ea causa remunerationis, per text. in l. si uerò non remunerandi. §. idem Papin. ff. man. & per Bar. in præal. locis. ad hoc etiam tex. in l. quod autem. §. si uir. ff. de dona. inter uirum & uxor.

Quid autem si iam contracto matrimonio, nulla apparente prius facta promissione dotis, uxor simpliciter promittat uiro certam quantitatem, uel rem non adijciendo ex causa dotis, uel si ipsa uxor tradat uiro aliqua bona non aliter expresso quòd pro dote. Iam uidi de facto dubitatum: tamen hoc non dependet ab alia quæstione, an promissio, uel traditio dotis facta ab uxore constante matrimonio, ubi a principio nulla apparet dos constituta, ualeat, super quo iam consului. Nam Bart. in sua dispu. quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium, in effectu uoluit, quòd si non apparet de aliqua promissione, uel traditione facta per mulierem uiro, nec de aliqua expressione causæ dotis, licet ipse uir tenuerit, & fructuauerit bona mulieris, puta stabilia, sciente & patiente ipsa muliere, quòd per hoc non præsumatur titulus dotis: licet longo tempore sic tenuerit: & hoc nisi ipse uir dixisset publicè scienter & patiente muliere, quod illa tenebat tanquam dotalia, ut ibi per eum. Et respondet ad l. cum de in rem uerso. ff. de usuris, & etiam ad d. l. quod autem, ut intelligatur altero de duobus modis: ut etiam intellexit ibi gloss. parua, uidelicet, quòd licet tempore promissionis non fuerit expressa causa dotis, tamen probatur extrinsecus, quòd ita fuit actum inter partes, uidelicet per uerba præcedentia uel sequentia, uel quòd loquatur ibi in stipulatione quam recepit uxor a uiro de quantitate dotis reddenda ipsi mulieri soluto matrimonio. Meritò subintelligitur, quòd ex causa dotis. Tu aduerte: quia primus intellectus est expressè diuinatiuus ad illum text. immo contra mentem & uerba. Secundus etiam intellectus non uidetur applaudere literæ, nec congruit titulo, in quo tractatur de promissione dotis dandæ, & non de promissione dotis restituendæ, de quo ultimo tractatur in eod. tit. ff. solut. matrim. arg. l. imperatores. ff. de in diem adiec. cum sim. Et iura, super quibus fundat se Bar. ibi, uidelicet. l. fi. C. de diuor. & in authen. de nup. §. si quis autem. uersic. si mulierem, nō probant: quia loquuntur, quando consultè mulier nupsit sine dotalibus instrumentis: & sic uoluit accipere uir uxorem indotatam. Vnde non uideo, quō possit responderi, ad l. quod autem, æquiparando traditionem ipsi promissioni, arg. l. fin. C. ad l. Falc. & ut supra dixi per not. in d. l. cum quid. Vnde possunt poni tres casus.

Primus est, si uxor tempore matrimonij, uel post promisit uiro bona sua, non expressa aliqua causa.

Secundus est, si non promisit, uel tradidit expressè ipsi uiro bona, puta in præsentia rei, uel etiam in absentia dicendo trado tibi bona mea, uel talia bona, non aliter expressa causa: quia tunc saltem uidetur data licentia de accipiendo possessionem propria autoritate, secundum quòd habetur in l. prædia. ff. de acqu. possess.

Tertius casus est, si non tradidit aliter, sed fuit passa uirū tenere & fructuare bona sua, aliter non apparente de aliqua dote.

Primo casu nullus dixerit, dotem non esse constitutam per casum in terminis in d. l. quod autem. non uiolando literam, ut supra declaraui. Nec ob. quòd post matrimonium fuerit facta dicta promissio, & sic inter coniuges uideatur prohibita per id, quod habetur in l. 1. & per totum, de dona. inter uir. & uxo. Nam licet uideatur prohibita donatio inter coniuges, siue dicatur, tamen non censetur prohibita dotis constitutio, maximè quando a principio nulla apparet dos data, uel promissa: cum tunc respectu uiri dicatur haberi talis dos ex titulo oneroso, & non lucratiuo, per id quod habetur in l. penult. ff. de exceptio. doli. & l. fi. §. si a socero. ff. quæ in frau. cre. & in l. ex stipulatione. ff. de act. & obl. Quinimmo non posset solum dos de nouo constitui constante matrimonio, sed etiam constituta potest augeri, ut est expressum in l. si constante. C. de dona. ante nupt.

Præterea tunc uidetur talis mulier magis debitum agnoscere, quàm de nouo donare, ex quo uerisimiliter præsumitur nupsisse cum dote, si habebat bona, arguendo à communiter accidentibus, ar. l. certi condictio. §. quoniam. uersi. nam & quotidie. ff. si cert. pet. ad hoc etiam gloss. not. & ibi per doct. in l. neque natales. C. de proba. & quod aliàs habetur in cap. 1. de cleri. non resi. Et idem uidetur si a principio nihil habebat mulier, & posteà sibi obuenerunt bona, puta ex aliqua successione, quasi sit uerisimile, quòd si dicta bona habuisset a principio, illa consignasset in dote, si erant ad congruentiam & mensuram dotis inspecta persona uiri. Vnde illa postea dando constante matrimonio non uidetur fieri locupletior ipse, cum receperit propter onera matrimonij, quæ habebat supportare. & sic in quandam recompensationem, quæ non est prohibita inter coniuges. d. l. quod autem. §. si uir. de dona. inter uirum & uxorem, & facit gloss. no. in l. 4. C. de do. promis. donatione a
facta per coniugem in recompensationem suæ senectutis, uel nobilitatis alterius coniugis, ut etiam per Bar. in l. si diuortio. ff. de uerb. obl. Et si dicatur, quòd ad illa onera matrimonij tenebatur uir, & sibi imputet, ex quo uxorem duxit sine dote, l. quòd si nulla. ff. de relig. Nam potest responderi, quòd ideo illam duxit sine dote: quia uidebat eam inopem, ubi aliqua bona habuisset, uerisimiliter eam indotatam non accepisset. ar. l. cum deinde. ff. de prob. & cap. 1. de cler. non resid.

Præterea aliter tenetur uir ad onera circa uxorem indotatam, & aliter circa dotatam, ut dixi in l. si cum dotem §. si autem. ff. solut. matr. & sic multum interest mulieris stare cum uiro dotata quam indotata, aliàs de facili sperneretur ab ipso uiro, maximè si bona seorsum haberet, arg. l. fin. C. ad Velle. Et sic non uidetur mulier ob hoc fieri pauperior, ut sic prohibeatur talem dotem ea nunc constituere, licet constante matrimonio, licet forte hodie requireretur, quòd ipse uir tantundem de suo assignet mulieri pro donatione propter nuptias,
2 per id quod habetur in d. l. si constante. † Et forte possit tentari, quòd in locis, ubi non est talis obseruātia propter nuptias, nihilominus ualeret talis noua constitutio dotis facta per mulierem constante matrimonio, licet forte non ualeret per uiā augmenti dotis, cum in augmento dotis non subsit eadē rō, ex quo uir tunc magis uidetur tractare de lucro, quàm de dāno euitando propter onera matrimonij.

Adde etiam, in d. l. si constante, uidetur probari, quòd si uir recepta dote ab uxore a principio absque eo quòd uersa uice uir fecerit donationem propter nuptias: quia forte de ea non curauit. Si tamen post matrimonium & dotem habitam ipse donet uxori propter nuptias, licet eo tempore ad hoc non teneretur: tamen ualeret talis donatio licèt inter coniuges. Immo etiam si aliter non exprimeret quòd propter nuptias, donet: tamen hoc non præsumeretur propter subiectam materiam, ut notantes probatur in d. l. quòd autem. iuncta glo. Et hoc procederet, ubi esset consuetudo circa dictas donationes propter nuptias, ut sic dicta consuetudo habeat interpretari dictam tacitam causam, per id quod habetur in l. quòd si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edic. & quod no. in l. excepta. & l. licet. C. loca. aliàs ubi non esset dicta obseruantia donationis propter nuptias, dicendum forte esset contrarium. Quidam tamen dicebant, quòd dicta donatio propter nuptias facta cōstante matrimonio in recompensationem dotis datæ uel promissæ, uel quælibet alia donatio facta in recompensationem inter coniuges: quatenus excedit quantitatem seu ualorem dotis datæ uel meritorum præcedentium non ualeat, per id quod habetur in l. si constante. & auth. ibi posita, & in d. §. si uir. quod etiam uoluit Bar. de Salic. in l. 1. C. de dona. ante nupt. & dixi in d. l. diuortio. & sic idem dicendum uidetur eadem ratione in dote postea promissa ipsi uiro, si aliter non appareat, quòd ante matrimonium fuerit dos constituta, dummodo sit conueniens dos secundùm onera matrimonij, pro quorum recompensatione ipsa mulier promisit: quia (ut dixi) uir ipse non efficitur propter hoc locupletior: quia licet lucretur fructus, tamen illos habet pro oneribus matrimonij, l. pro oneribus. C.

de

de iure do. facit, quod habetur in l. de fructibus. ff. de donat.
inter uirum & uxorem. & in l. fructus. C. eo. ti. quod per Bar.
in l. diuortio. in princ. ff. sol. matr. Et pro hac opin. uidetur ca-
sus in l. si quis pro uxore. §. si uxor. ff. de don. inter uir. & ux.
ubi propriè loquitur tex. qñ uxor constante matrimonio pro-
misit dotem, & dotis usuras, & quæritur ibi, an prohibeatur
hoc inter coniuges, & respondetur ꝙ non. Nam si ante ma-
trimonium fuisset dos promissa, fatua & indubitabilis fuisset
quæstio contra id, quod habetur in l. quod Labeo. ff. ad cath.
& l. ancillæ. C. de usu. cum sim. & etiam hoc probatur in fin.
tex. intelligendo, quòd ante matrimonium mulier promisit
dotem, & etiam fuit pacta, quòd seipsam aleret suis sumptib.
quod quidem pactum ualet, ut ibi probatur, & in l. purè. §. 1.
ff. de exceptio. doli. & dixi supra in secunda parte principa-
li: nihilominus si uir postea constãte matrimonio donauit fru
ctus dotis mulieri: ut ipsa subiret onera matrimonij, ualet
illa donatio, licet uir ipse non teneretur illos fructus sibi con
cedere propter præambulum pactum. Sic etiam ad proposi-
tum, licet ipsam mulierem teneatur uir alere de suo, etiam si
dotem non habuerit à princ. tamen si postea mulier ipsa gra-
tè & humanè se habens erga uirum donauit fructus alicuius
rei stabilis, ipsam consignando pro dote in recompensationẽ
onerum matrimonij, non est hoc prohibitum inter coniuges.
Et sic per prædicta possunt notanter concludi, quòd promis-
sio facta per uirum mulieri post matrimonium contractum
de certis bonis uel quantitate ualeat, ut sic præsumatur, quòd
per uiam recompẽsationis onerum matrimonij talem promis
sionem fecerit, licet aliter causam expressent per supra dicta,
iuncta. d. l. quod autem.

Secundus casus principalis est, si constãte matrimonio vxor
tradit uiro aliqua bona, uel pecunias, non expressa aliqua cã,
& tunc siquidem dos erat iam constituta, præsumitur in du-
bio tradidisse magis ex causa gerendæ administrationis per ui-
rum, seu guberni), q̃ ex alia causa, puta donationis, uel dotis,
ex quo donatio illa erat prohibita & inualida, nec fuit expres-
sum, ꝙ pro augmẽto dotis: cũ in dubio non p̃sumatur, ꝙ pro
augmento, nisi expressè hoc dicatur, ut probatur in d. l. si con
stante. & iustit. de donat. circa fin. & bene probatur in l. fin. C.
de pact. conuen. & in l. si ego. §. in dotis. ff. de iure do. & facit,
quod habetur aliàs in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de le-
3 ga. 2. de traditione clauium. Si autem nulla † erat dos consti-
tuta uiro, & tunc siquidem ante matrimonium fuit facta ta-
lis traditio, præsumitur quòd ex causa dotis propter subiectã
materiam matrimonij imminẽtis & eius onerum, argument.
text. in d. l. quod autem. arguendo de promissione ad tradi-
tionem, per id quod habetur in l. fin. C. ad leg. falcid. & ma-
ximè ex quo tunc potest facile præsumi alia causa, quàm do-
nationis, uidelicet dotis & recompensationis onerum futuri
matrimonij, per id quod habetur in l. si cum aurum. ff. de so-
lutio. & l. si uerò non remunerandi. §. idem Papi. ff. mandat. &
quod per Bartol. in dict. l. cum quid. & hoc non negasset Bar
tol. in dict. sua dispu. qui non ponit casum ueræ & expressæ
traditionis. Sed quando uir administrauit, & tenuit bona mu
lieris ipsa sciente & patiente: ut infra tangetur in tertio casu.
Vnde potest dici, quòd si dicta bona non superexcedant con-
gruentiam dotis, præsumi debet, traditionem esse factam ex
causa dotis propter subiectam materiam, sicut supra in sim-
plici promissione probauimus. Imò etiam forte potest ten-
tari, quòd si dicta bona essent superexcessiua ultra congruen-
tiam dotis, idem dicendum prout supra dictum fuit in sim-
plici promissione, cum non inconueniat, imò aliquando asso
let, quòd mulieres dant in dotem uniuersum patrimonium,
ubi congrua dos fuisset minor inspecta qualitate mariti. Si
autem post matrimonium contractum ex interuallo mulier
tradidit dicta bona uiro. Et iste est casus super quo consului,
quia iam mortua uxore sine liberis stante statuto in loco, ꝙ
uxore p̃decedente in matrimonio sine liberis uir lucretẽ dimi-
dium partem dotis, & agebatur contra uirum per hæredẽ mu
lieris ad bona, quæ obuenerunt mulieri post contractum ma
trimonium ex successione materna, & uir probare non pote-
rat, quòd dicta bona fuerunt sibi data in dotem. Nec obsta-
bat, quòd ipsi uiro dos nunquam fuisset promissa. imò appa
rebat quod tempore matrimonij nihil habebat ex bonis pa-
ternis, sed sperabat bonam successionem sibi obuenturam
post mortem matris, & ipsa uir probauit in processu causæ,
quòd non solum dicta bona sic obuenta mulieri tenuit & fru
ctuauit per longum tempus sciente & patiente uxore: sed &
probauit per aliquos testes, quòd ipsa mulier tempore sibi ob
uenetę successionis protulit erga uirum hæc uerba uel similia.
Trado tibi ista mea bona, uel concedo, & tuę dispositioni com
mitto, nulla habita mentione quòd ex causa dotis. Nam con-
sului debere præsumi mulierem consignasse uiro ex causa do
tis, ex quo ualidè & licitè poterat tunc dos constitui, licèt con
stante matrimonio, ex quo de alia dote non apparebat per su
pradicta. Et maximè monebar: quia unà cum dicta traditione
præcedenti facta per talia uerba fuit continua, diuturna, & lõ
ga possessio uiri postea sequens sibi ipsi fructuando sciente &
patiente ipsa uxore per totum tempus suæ uitæ, ut sic ex se-
quenti illa longa & continua possessione cum patientia mu-
lieris præsumatur titulus ex causa dotis in d. simplici traditio
ne, per id quod habetur in l. quædam mulier. ff. de rei uendi-
catio & l. 1. C. de impo. lucra. descript. lib. 11. Nam ex sequẽn
ti possessione habita conscientia & patientia domini, præsu-
mitur aliquid, quod aliàs non erat præsumendum, ut habetẽ
in l. 5. C. de acquir. possess. & no. in l. 4. ff. eo. tit. & facit, quod
aliàs habetur in l. sicut §. supernacuum. ff. quib. mo. pign. uel
hypothec. sol. ut sic sequentia arguant ad præcedentia, & econ
tra, ut aliàs habetur in l. quisquis. ff. de lega. 3. & in l. si seruus
plurium. §. final. ff. de legatis primo. & facit, quod habetur in
l. si qui adulterij. C. de adult. & l. moueor. C. de ser. expor.
cum simili.

Tertius casus principalis est, quando non apparet nec pro-
batur de aliqua promissione, nec de traditione expressa, sed
solùm de continua possessione uiri per longum tempus us-
que ad mortem, coniuncta patientia mulieris, & ita est ꝓpria
quæstio Bart. in dicta sua disputatione, ubi ipse in effectu con
cludit propter hoc non probari titulum dotis, per id, quod ha
betur in d. l. cum de in rem uerso. de usuris, ubi ipse Bartolus
idem tenet, & hoc nisi probetur, quòd ipse vir publicè & pa-
lam dicebat se tenere & possidere illa bona tanquam dotalia
sciente hoc ipsa muliere, & non contradicente, ut per eum in
dicta sua disputatione. & idem tenuit Bart. de Salic. in l. nul-
la. C. de iure dotium, & multomagis procederet dicta sua con
clusio, quando apparet expressè, quòd ipsa mulier à principio
nupsit sine dote: ut quia eo tempore nulla bona habebat. Sed
forte sibi subuenerunt cõstante matrimonio, quòd etiam pro-
cederet, si dicta bona non erant superexcedentia congruam
mensuram dotis. Cum de promissione dotis nihil apparebat,
licet Incorporalibus patientia cum taciturnitate habeat uim
traditionis. Et sic operetur idem, quod uera traditio in
corporalibus, ut per gloss. notabili in l. secunda. C. quan-
do fiscus uel priua. Et ideo quando transiret longum tem-
pus, præsumeretur titulus secundùm quòd habetur per
Bartol. post gloss. in l. seruitus. ff. de serui. & in l. 1. ff. de aqua
pluuia arcenda. & per eundem in d. l. cum de in rem uerso. un
de cum in ipsis corporibus patientia non haberet uim tradi-
tionis etiam cum longo tempore, nisi appareat expressè titu-
lum præcessisse, ut habetur in d. l. 2. C. de acqu. possess. & per
Bar. in d. l. quæ dotis. ad fin. meritò ex tali patientia licet diu-
turna & longa ipsius mulieris non probatur, nec præsumitur
titulus, ut ibi per Bar. Et conferunt ad prædicta, quæ no. Ant.
de But. in c. peruenit. de censi.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Pater cogitur dotare filiã & in hoc speciali fauore dotis sur-*
gis obligatio quadam inter patrem & filiam.

DECIMVMQVINTVM speciale priuilegium in dote sur
git ex l. qui liberos. ff. de ritu nupt. scilicet, quòd
1 † pater in uita sua cogitur assignare filiæ aliquam par
tem sui patrimonij pro sua dote, sicut etiam tenetur assigna-
re alimenta in uita filijs: ut habetur per totum titu. ff. de libe.
agno. & l. fi. §. ipsum autem filium. C. de bo. quæ libe. & C. de
rei uxo. actio. §. taceat, cum sim. Est tamen differentia: quia a-
limenta non cogitur pater dare nisi successiuis temporibus.
Dotem autem tenetur totam assignare a principio: unde nõ
posset dicere pater, uolo assignare marito loco dotis congrua
alimenta de tempore in tempus, uel usumfructum talis fun-
di, immo tenetur assignare in plena proprietate, sicut dicimus
in legitima. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testam. im-
mo assignando pater simpliciter fundum pro dote, uidatur as

signassu

signasse in plena proprietate: ut sic etiam post eius mortem,
& etiam post mortem filiæ duret talis assignatio, cum in ea fiat
reconsolidatio mortuo patre & etiam eius hæredes, tanquam
proprium patrimonium filiæ, secundùm eundem, quod habe-
tur in l. 1. §. & hoc ex rei. C. de rei uxor. action. & in l. filium
emancipatum. ff. de coll. bon. & in l. 3. §. sed utrum. ff. de mi-
nor. Secus tamen esset, si pater simpliciter assignasset filio fun-
dum pro alimentis: quia tunc mortuo filio fundus deberet re-
uerti ad patrem, uel eius hæredes, ex quo alimenta morte fi-
niuntur. l. cum hi. §. modus. ff. de transact. & no. Bar. in l. fi. ff.
de his quib. ut indi. Et sic infertur, non esse usquequaque ue-
rum illud, quod dici solet, uidelicet dotem succedere loco ali-
mentorum, ut sic iudicentur à pari, ut aliàs per Bart. in l. cum
de in rem uerso. ff. de usur. & per Cy. in l. non omni. C. de ad-
minist. tutor.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium potest consistere inter fratrem & filiam pro do-*
te sibi assignanda, & etiam pro reddenda, tamen petita
uenia.
2 *Filia licet nolit nubere, sed monasterium ingredi, cogitur pa-*
ter congruam sibi dotem assignare: & uidua uolenti ingredi
religionem tenetur sibi eandem dotem dare.
3 *Auus paternus tenetur ad dotandum*
4 *Mater iudæa uel hæretica an teneatur dotare filiam christia-*
nam etiam diuitem.
5 *Filius non tenetur ad dotandum matrem inopem nisi per hoc*
præseruaretur honor filij.
6 *Leges imperiales & statuta laicorum non ualent in matrimo-*
nialibus.
7 *Dos promissa uel constituta etiam post contractum & consu-*
matum matrimonium habet sua priuilegia.
8 *Filia si fuit ab extraneo uel ab ipsomet marito dotata, & ma-*
trimonium contractum, tamē adhuc tenetur pater de suo do-
tem sibi congruam assignare.

ET ex illa l. qui liberos resultat 16. speciale priuilegium
1 in dote, uidelicet quòd † inter filiam & patrem potest
consistere iudicium agēdo & implorando officium iu-
dicis contra patrem, ut eam dotet: licet regulariter contra: ut
l. lis nulla. ff. de iudi. Intellige tamen petita uenia, quæ etiam
requiritur quando imploratur officium iudicis, ut per gloss.
not. in l. si socer. in prin. ff solut. matr. & l. ita tamen. §. qui ro-
gatus. ff. ad Treb. de hoc tamen dicetur in bona parte, dum
tractabitur de priuilegijs dotis, & mulieris circa iudicia. Et
multo magis dicas: ut pater teneatur officio iudicis ad redo-
tandum filiam uiduam, secundùm quòd habetur in authen.
sed quamuis. C. de rei ux. act. & l. si socius pro filia. ff. pro soc.
2 & per gl. no. in d. l. si socer. in prin. Adde etiam † quòd si illa
nollet nubere, sed potius ingredi monasterium, tenebitur &
ipse pater eam dotare, ut commodè possit stare & uiuere in
seruitio Dei, tanquam Dei sponsa, et monasteriū possit onus
alimentationis subire: ut no. uoluit Bald. in l. fin. C. de do. pro
mis. & etiam fuit de mente Bart. in l. 1. §. si parens. ff. si quis a
paren. fue. manu. Quinimmo etiam si semel fuit nupta, licet
cum ampla dote, & tunc uidua uelit religionem profiteri, te-
nebitur eandem dotem assignare monasterio, ut uoluit Ioan.
Andr. in add. Spec. tit. de don. inter uirum & uxorem. in §. for
matus. ad fin. & Cyn. in auth. sed quamuis. C. de rei uxor. a-
ctio. & ita cōsului apud Spoletum, & dixi supra in prima par-
te. immo etiam si dos assignata primo uiro sine culpa mulie-
ris perijsset, teneretur pater iterum assignare, si potest: ut proba
tur in d. auth. sed quamuis, cum aliàs difficulter posset renu-
bere sine dote: & sic impediretur matrimonium, quæ ratio fa-
cit, quòd si constante primo matrimonio dos perijsset, puta
casmate uel alluuione, non teneretur pater iterum constitue-
re dotem: tamen Bar. in d. l. si. sensit contrarium, quando sine
culpa uiri & mulieris superuenit talis inopia, dicendo hoc idē
esse, quando defecerunt facultates uiri, puta quia rupit in ma
ri, de quo tamen dixi in l. 2. §. 1. ff. soluto matrimonio, super
gloss. not. Et potest dici, quòd durante tali matrimonio non
teneatur pater per uiam constitutionis nouæ dotis sed alimen
torum, si potens subuenire esset eis. argum. d. l. fin. §. ipsum au
tem patrem, de qua latius dixi in l. si cum dotem. §. 1. ff. solu-
to matrimonio, ubi etiam per gl. & Bart. An autem dispositio
3 d. l. qui liberos, locum habeat in † auo, dicas quòd sic in pater
a no, ª ut habetur in l. dedit dotem. ff. de collat. bono. & in l. fi.
b ff de in rem uerso, non sic in auo materno, ᵇ cum etiam ipsa
mater ad hoc non teneatur: ut est gloss. no. in d. l. fi. C. de do-
tis promissione, & in l. mater. C de iure dotium. & in l. a filia.
ff. ad Treb. & hoc nisi filia, uel neptis esset inops: quia tunc si-
cut mater, ita etiam auus maternus, si essent diuites teneantur
dotare, secundùm Bald. not. in d. l. mater. & hoc nisi filia uel
neptis esset hæretica secundùm gloss. notab. in d. l. fin & in d. l.
4 & ideo. per l. fin. C. de hære. ècontra † uerò, si mater sit iudæa,
uel hæretica, tenebitur dotare filiam, uel neptem Christianam
etiam diuitem iut notan. sensit glo. notab. in d. l. mater. Quod
forte non est uerum ex quo non reperitur hoc iure cautum e
5 & regula est in contrarium in matre, ut suprà dixi. Filius † au-
tem non tenetur dotare matrem uiduam secūdùm Angelum
in d. l. j. ff. solut. matrim. ne cogatur conferre ad sui iniuriam,
allegat, quod habetur in auth. de non elig. secund. nub §. gre-
goriana. Bald. in d. l. 1. ff. solut. matrim. simpliciter se remittit
ad Guliel. de Cu. in l. 1. C. de inoffi. donat. & in l. 3. de præscr.
long. temp. Tu adde text. notab. in l. tutor secundùm dignita-
tem. ff. de administr. tutor. quem pro singulari alleg. Bald. in
procem. fforum. not. Guliel. de Con. in l. 1. C. de offic. donas.
Sed immo in d. l. 1. ff. solut. matrim. non uidetur in hoc dicto re
sidere: quia dicta iura non probant. Sed tu dic, quòd immo
d. l. tutor, bene probat, etiam suadet ratio: quia anima uiri, &
sic patris sui propter transitum uxoris ad secunda uota, & sic
suæ matris contristatur, in auth. de nupt. § soluto. & §. si non
expectet. & in d §. gregoriana. in uers. prospeximus. Potest di-
ci, quòd si per talem donationem conseruaretur honor filij po
tius, quàm sequatur iniuria: quia esset suspicio incontinētiæ,
& mater esset iuuenis, & pulchra, & pauper, & ipse filius di-
ues, teneatur tunc ipsam dotare, ne alias per indirectum indu
catur ad meretricium, & hoc quando filius non haberet bo-
na paterna, aliàs haberet locum dispositio auth. præterea. C.
unde uir & uxor. Et multomagis teneretur, si mater sua non
habuit patrem huius filij in maritum, & sic ipse filius natura-
lis & diues teneretur tunc dotare: cum cessaret ratio iniuriæ
& contristationis uiri, licet autem filius non teneatur matrem
dotare: tamen bene tenetur eam alimentare, etiam si esset na
turalis, ut infrà tangetur. Econtra autem an pater cogatur do-
tare filiam naturalem, Bart. in d l. 1. ff. solut. matrim. dicit quòd
non. & idem Bal. in d. l. 1. ff. solut. matrim. & in d. l. fin. allegat
Iacob. de Arer. in l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis ter-
tio. Sed ipse idem Bart. in d. l. uxorem §. pater naturalis. ff. de
legatis tertio, & in l. si. ff. de his quib. ut indig. tenuit contra-
rium, si ipsa filia non haberet unde se dotaret. Et sic propter
hoc impediretur in matrimonio contrahendo, cum stante tali
inopia etiam si ipsa esset filia ex damnato coitu teneretur ip-
sam alere de æquitate canonica, per id quod habetur in cap.
cum haberet. de eo qui duxit in matrim. licet non sic de iure ci
uili, ut habetur in authen. ex complexu. C. de incest. nupt. &
sic tenuit Bart. dotem in hoc casu succedere loco alimentorū.
& idem tenuit Bal. Ang. in d. l. mater. immo uidentur ipsi uel-
le, quòd talis æquitas canonica debeat seruari in terris impe-
rij, & suadet ratione, ne sequantur crimina & illiciti coitus in
periculum animarum, quando talis filia aliter non posset nu-
bere de suo: & sic in concernentibus periculum animarum de
bet seruari ius canonicum ubique, ut habetur in regula posses
sor. in 6. & in ca. fin. de præscript. non tamen posset, nec tenere
tur assignare ultra mensuram alimentorum: puta si assigna-
ret unum magnum potere secundùm Bal. in l. cam quam. C.
de fidcicomm. in 13. colum. ubi uidetur uelle, quòd mortua
tali filia talis dos reddit ad hæredes patris: quia finita est causa
alimentorum, & sic etiam in dote. Sed procederet, quando pa
ter inuitus soluisset talem dotem. Sed quid si pater uellet, quòd
transiret ad filios mulieris, consuluit Bart. prout ipse refert &
tenet in l. fin. ff. de his quib. ut indign. quòd possent in testa-
mento relinquere dotem tali filiæ cum hoc, quòd post eius
mortem remaneat filijs dictæ filiæ naturalis, per id quod ha-
betur in l. finali. C. de naturalibus liberis. Sed quid si statu-
tum est in loco, quod uxore prædecedente in matrimonio
sine liberis uir lucretur tertiam partem dotis, uel dimidiam,
uel totam.

Potest non improbabiliter dici tunc non reuerti ad dictos
hæredes patris, cum iuris necessitate causatur tale lucrum. &
sic in illo pater non uidetur exercere aliquam iurisdictionem

in

in talem filiam. immo uidetur illud lucrari in recompensationem onerum matrimonij.

Præterea dato etiam quòd esset illud merum lucrum respectu uiri: tamen non reperitur iure cautum, quòd pater nõ possit donare tali marito filiæ, immo etiam potuisset illud facere per pactum etiam sine statuto, ex quo nihil quæritur filiæ ex tali pacto, quod no. Si tamen talis filia haberet aliqua bona, uel aliquam honestam artem, unde posset se sustentare, tunc non haberet locum dicta æquitas canonica, ad hoc l. si quis a liberis. §. filius. ff. de liberis agnoscendis. & sic ex quo non tenetur pater tunc ad alimenta eodem modo nec ad dotandum secundùm Bald. in l. mater. quod non est ita dicendum in filia legitima & naturali, quam etiam diuitem tenetur pater dotare de suo, licet non alere: ut supra dictum est per d. l. fin. Imo. tamen in d. l. I. ff. solut. matrim. dubitat, circa prædicta, inclinat tamen, quod teneatur pater filiam naturalem dotare, & ex dãnato coitu, quando nihil habet tamen dicit, quòd ipsa filia naturalis etiam non ex damnato coitu non habebit priuilegium, ꝙ uideatur in dubio dotare, qñ filia haberet aliunde, sicut præsumererent in dubio in patre legitimo & naturali, per d. l. fin. quod ultimum dictum non uidetur uerum, quando pater nõ administrabat bona talis filiæ naturalis.

Nam si hoc dicimus in extraneo, ut in dubio præsumatur dotasse de suo, ut in l. prima. §. accedit. C. de rei uxor. actione, multomagis uidetur dici posse in ipso patre, cum in eo magis urgeat ratio naturalis, ut uideatur fuisse liberalis erga filiam magis, quàm extraneus. l. nihil. §. facilior. ff. de bonis liberor.

Quod tamen supra dixi de honestate, dicas procedere, nisi esset filia naturalis alicuius magni nobilis, qui forte non excusaretur, si diceret, quòd ipsa filia posset se alere. & sic etiam se dotare ex arte aliqua, quando illa non esset condecens suæ cõditioni, puta in texendo uel similia, ut aliàs dicebat notanter Azo. in summa. C. de patria potestate, quòd licet mater non teneatur alimentare filium uel filiam: tamen tenetur lactare usque ad triẽnium. l. nec filium. C. de pa. potest. & c. fi. de conuersi. infidelium.

Tamen si mater esset nobilis, cui secundùm morem patriæ esset indecens, uel dedecori lactare filium, uel filiam, quòd tunc excusaretur: licet plerique Canonistarum illud dictum Azonis mordeant in d. cap. fin. cum talis mos patriæ sit potius corruptela & contra rationem quandam naturalem. l. I. in fi. ff. de iust. & iure.

Nec excusaret a peccatu talem matrem, ut est tex. no. 5. distinctio. ad eius concubitum. & uide in d. auth. ex complexu. & ibi etiam per Ang. tamen potest dici, quòd talis mater prætextu talis consuetudinis licet non rationabilis excusaretur a pœna peccati, per id quod uoluit gloss. not. in cap. cum uenerabilis. & ibi per Doct. de consuet. & in cap. denique 4. distin. Sensit tamen Ang. in d. authẽ. quòd mater naturalis tenetur alere & dotare filium, uel filiam inopem: cum inter ipsos sit successio, nisi sit mater illustris habens filios legitimos, licet nõ sic in patre naturali. insti. de succes. cogna. §. uulgò. & habetur in l. si qua illustris. C. ad Orfic. Et sic est econtra in filio uel filia respectu matris naturalis: ut teneantur eam dotare, si est inops, & filius sit diues, ex quo tenentur etiam ad alimenta. l. si quis a liberis, in prin. ff. de lib. agnosc. quæ cum indistinctè loquatur, procedit etiam in parente naturali, & maximè cum ius alimentandi deriuet a quodam iure naturali. d. l. I. in fi. de iust. & iu. quæ natura est communis omnibus filijs tam legitimis quam non legitimis. l. hus accusare. §. omnib. ff. de accus. & quia a principio omnes legitimi nascebantur, ut in authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. licet.

Sed posset dubitari in matre ex damnato coitu: nam de iure ciuili uidetur, quòd filius non teneatur eam alere: sicut nec econtra tenetur pater, uel mater filium ex damnato coitu natum alimentare. d. authen. ex complexu. & in corpore vnde sumitur, ergo nec dotare. Et sic debet limitari d. l. si quis a liberis, in princ. Et de æquitate canonica secus uideretur, quia sicut pater & mater tenerentur filium alere, ut supra, ita etiam econtra filius sic natus teneatur patrem & matrem alere scilicet inopem, argum. l. nam & si parentib. ff. de inoffi. test. & consequenter tenebatur eadem ratione talis filius matrem prædictam dotare de suo, si esset diues. & illa cupiat honestè uiuere, & se reducere ad frugem melioris uitæ, ubi alias fuisset iuuenis pauper daretur sibi occasio meretricandi. l. in fundo. ff. de rei uend. cum sim.

In fratre autem dicas eum teneri ad dotandum sororem, si esset ex eodem patre nata, secus si esset solùm uterina, intellige quando aliter non posset se dotare: ut est text. no. in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de administr. tut. & gloss. notab. in l. nõ omni. C. de administr. tutor. & per Gulielmum de Cuneo in prooemio digestorum, ad quem Bal. in d. l. I. ff. solut. matr. se remittit. & notab. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. cum dicto casu idem sit in onere alimentandi, & uide text. notab. in l. I. §. 2. ff. de tutelis & rationibus distrahendis. & idem per Bart. in l. I. ff. ubi pupillus educari debeat. & ibi etiam per Bal. & in d. l. si quis a liberis. §. item diuus.

Vnde stante statuto, quòd filia fœmina non succedat stantibus masculis: tunc onus, quod incumbebat patri ad filiam dotandam, transit tunc in filium masculum tanquam ad hæredem: cum etiam tunc transeat onus alimentorum, argum. d. l. si quis a liberis. §. item rescriptum. & facit not. post Dyn. in l. si marito. §. uoluntate. & in l. post dotem. ff. solut. matrim. & maximè quum dictum statutum sit exclusiuum filiæ a successione, non uidetur sibi tollere alimenta, immo non posset tanquam de iure naturæ. d. l. si quis a liberis. §. si uel parens & d. l. I. in fi. de iustitia & iure. iuncto eo quod habetur instit. de iure naturali, gentium & ciuili. §. sed naturalia, & in l. eas. ff. de capitis diminutione.

Et sic etiam non uidetur tale statutum illam excludere a dote, quæ succedit loco alimentorum: ut per Bal. in l. cũ lege. C. de episc. & cler. & per Imolam post Bartol. in l. Titio centum, §. Titio genero. ff. de condit. & demonstr. & per eundem Baldum in suo consilio, quod incipit, antiquum statutum Perusij. Immo si pater filiam exhæredauit, & iustè, ut sic non possit aliquid consequi de suis bonis, tamen ipse filius masculus ex debito fraternitatis, si est ex eodem patre natus tenebitur ipsam sororem inopem dotare, licet tunc non teneatur iure hæreditario, ut probat tex. in d. §. cum tutor. sic indistinctè loquens.

Quid autem in patruo. Baldus hic se remittit ad dictam l. nihil. ff. de in rem uersu. Sed ibi uerò nihil de patruo dicitur, sed de auo. Ang. in d. l. I. sol. matr. dicit indistinctè, eum non teneri ad dotandum neptem ex fratre inopem, cum non reperiatur hoc iure cautum ꝙ teneatur ad alimenta, uel dotem. & idem de cæteris agnatis.

Tu dic hoc procedere, nisi patruus, uel alij agnati uocarentur ex forma statuti ad successionem intestati, exclusa ipsa filia uel nepte defuncti, de cuius hæreditate agitur: quia tunc tanquam hæredes succederent in onere dotandi sicut alimentandi per prædicta, arg. d. §. item rescriptum.

Sed potest dici, quòd tenerentur causatiuè saltem ad alimẽta, ne perdant successionem, quam perderẽt, si ipsi mulieri nõ subuenerunt de alimentis, & propter hoc ipsa incurrit infirmitatem aliquam, ex qua decessit, quasi uideantur illa necasse. l. uel necare. ff. de libe. agnosc. & propterea exclusi intelligantur a lucro successionis per id, quod habetur in l. ab hostib. §. fi. ff. solut. matr.

Sed quid si filia nubit inuito uel ignorante patre: nam iure canonum ualet matrimonium, licet non sic de iure ciuili, ut habetur in l. Paulus. ff. de statu hominum. & ibi per gloss. no. & habetur in cap. cum causa. de raptoribus. An tunc pater possit licitè denegare dotem. dicas quòd non, ut sentit gloss. in d. l. Paulus. & expressius in cap. hoc sanctum 32. q. 2. & propter hoc non poterit pater hodie illam exhæredare, & sic text. in §. aliem. in authentica ut cum de appellat. cognosc. esset in totum correctus de iure canonico, quod seruandum est ubique in materia matrimonij, ut per illam gloss. no. & uulgarem. in §. 6. de gradi. instit. de gradi. quod tenuit Hostien. & Ioan. And. & communiter cano. sequuntur in ca. I. de despõ. impuber.

Quicquid aliter ibi dixerit Gof. & gloss. in cap. de raptor. 36. q. I. cuius opinio. procederet, si filia elegisset indignum uirum, uel uitam inhonestam, secundùm Doct. in d. c. ut etiam uoluit gloss. secundùm aliam opinionem in d. c. de rapto. & facit gl. no. & quod ibi per Bar. in l. non tantùm. §. si emancipa. ff. de contra tabul. per quem tex. & ibi no. idem uoluit Bal. in l. I. ff. solut. matr.

Quod ultimum procederet, nisi filia debito tempore expectasset, uidelicet usque ad 25. ann. nam tunc indistinctè pater ita negligens eam nuptui tradere & dotare, non posset priuare ipsam filiam dote sibi debita. immo nec etiam exhæredare licet inhonestam postea uitam elegisset, uel nupsisset indigno,

per

per id quod habetur in auth. si post. C. de inoffic. testamen. & in corpore unde sumitur, uidelicet in d. §. si alicui. & idem uoluit glo. ibi, Archid. in d. c. de rapto.

Quidam tamen admittunt illud procedere in exhæredatione, non sic in dotatione, ut sic teneatur pater illam dotare, licet non expectauerit filia 25. annum, ut est de mente Host. & Ioan. And. in dicto c. 1. tamen uidetur idem dicendum esse in dotatione, cum ista procedant à pari, scilicet quòd omnis causa quæ est sufficiens ad exhæredationem, sufficiat etiam ad denegationem alimentorum, secundum glo. not. in l. si quis. de lib. agnosc. Cum dos succedat loco alimentorum, ut supra pluries est dictum.

Vnde ex quo ipsa filia propter metum exhæredationis, si habere expectare 25. annum limitatum à iure ciuili propter hoc retrahebetur à libertate matrimonij contrahendi, ideo nubendo etiam ante 25. annum, si expectauit tempore congruo secundùm morem patriæ, puta usque ad 20. annum, & tamē propter hoc non curauit ipsam maritare, & dotem sibi constituere, si ipsa postea nubat licet personæ sibi indignæ, & ante 25. annum patre ignorante, uel contradicente, non uidetur, quòd propter hoc possit exhæredari, ne aliàs per indirectum tollatur ipsi filiæ libertas matrimonij, quam libertatem non potest impedire ius ciuile, ut not. in d. ca. 1. & per gloss. & doct. in c. statutum. de hære. in sexto. Cùm ius canonicum non auret de patria potestate circa matrimonium, & alia spiritualia, ut habetur in ca. fin. de iudic. in 6. & in ca. non est nobis. de sponsa.

Et ita reperiu tenere Abb. Sicul. in dicto c. 1. dicendo ita se consuluisse, & quidem rectè. Nam cum pater fuerit in culpa, non potest culpa imputari filiæ, cum culpa patris fuerit causa suæ culpæ, argum. l. cum mulier. & l. uiro atque uxore. ff. sol. matrimo. & quod per glo. iuncto tex. & l. cum in fundo, uersi. quòd si acciderit. ff. de iure dot. Secus fortè si dicta filia non expectauit tempus consuetum secundum morem patriæ, nubendo personæ indignæ. Imò fortè idem esset, si nupsit personæ dignæ ignorante uel inuito patre non expectato dicto tempore congruo, ut tunc pater non teneatur dotem dare, ex quo præcessit culpa filiæ, ita irreuerenter & impudenter se habentis erga patrem, & hoc fortè nisi pater prius tractasset ipsam filiam tradere alieni personæ indignæ ipsi filiæ non decenti. Vnde tunc præponderaret culpa patris culpæ ipsius filiæ. d. l. cum mulier. Si autem filia elegisset uitam inhonestam meretricando etiam ante 25. annum, tunc fatendum esset, dispositionem d. §. si quis alicui. remanere hodie incorrectam de iure canonico, quod solum se intromittit circa matrimonia. Vnde propter hoc sine dubio posset pater ipsam exhæredare, & etiam per consequens alimenta sibi denegare, & sic etiam dotem, per id quod notat gl. in d. §. si quis ex his.

Sed posset nō improbabiliter dici, quòd si dicta filia uellet se reducere ad frugem melioris uitæ, adeo quòd si haberet dotem, inueniret uirum, licet non satis æquè dignum conditioni ipsius patris, ut tunc cogatur ipse pater eam dotare, ne aliàs ob hoc impediatur matrimonium & etiam ut illa moueatur à meretricio, & sic a materia peccandi: cui rei multùm fauet ius canonicum, ut in c. inter opera charitatis. de sponsalibus. Nec dispositio. §. si quis alicui, deberet extendi ad hunc casum, ut sic impediatur matrimonium per dicta supra. Imò etiam si expressè ipsum ius ciuile disponeret contrarium, non ualeret quia
6 † leges & statuta principum & aliorum laicorum non ualent in matrimonialibus, & maximè inducentia pœnam, & præcipuè etiam si aliquo tacito, uel indirecto modo per illa impediretur libertas matrimonij contrahendi, ut not. uoluit Ioannes Andreæ in dict. cap. statutum. & per Anton. & ibi etiam per Abbat. Sicu. in cap. 1. de sponsalibus. & per Bald. in l. in copulandis. C. de nuptiis. de quo etiam per eundem in l. 1. §. ius naturale. ff. de iustitia & iure. & not. in c. fin. de secundis nuptiis. dum ibi concluditur per canones, quòd pœnæ inductæ de iure ciuili contra mulieres non expectantes annum luctus, sed secundò nubendo, sunt hodie sublatæ, ut etiam notatur in l. 1. C. de secundis nuptiis. & in l. decreto. C. de infamibus. Et sic etiam eadem ratione sunt sublatæ pœnę inductæ à iure ciuili contra filiamfamilias, uel filiumfamilias nubentem ignorante uel contradicente patre, quod ultimum fuit de mente Bal. in l. 2. §. 1. ff. sol. matr. super gl. dum ibi gl. allegat l. si proponis. C. de nuptiis. Prędicta autem procedunt, quando filia nupsit ignorante, uel contradicente patre: tamen promittendo dotem. Si uerò nulla fuit facta promissio dotis, sed maritus accepit eam indotatā præ nimio amore fortè, an pater teneatur tunc dotem constituere. Et similiter etiam quæri posset, quando nupsit indotata de uoluntate patris. Nam Bar. post Gui. in l. obligamur. §. lege. ff. de actionibus & obligationib. tenet, quòd ex quo tunc iam cessat eā difficultas matrimonij contrahendi, cum iam sit contractum, non teneatur pater, ut ibi per eum. Et idem posset dici eadem ratione quando pater sibi assignauit paruam dotem: quia maritus non curauit de maiori, ubi pater poterat & tenebatur maiorem constituere secundùm conditionem suæ personæ, & quantitatem sui patrimonij. Et idem etiam tenuit ipse Bartolus, in authen. res quæ. C. communia de lega. Dicendo, quòd dispositio dictæ authent. non habet locum in filia, quæ nupsit cum parua dote, uel sine dote quæ iā erat grauata à patre uel matre de restituendo hæreditatem post mortem suam, ut non possit dotem de nouo constituere, uel augere diminuendo fideicommissum, ex quo iam cessat causa fauoris matrimonij contrahendi, per supradicta. Et idem in effectu sequitur ibi Bar. de Salyce. & etiam Rapha. Fulg. idem etiam sequitur ibi Ange. in certis lecturis, & eandem opinionem sequuntur plerique Canonistæ, ut Abbas Sicul. in d. c. 1. de desponsatio. impuberum. & cap. 1. de adulteriis.

Tu aduerte: quia gl. in d. §. lege, tenuit contrariū. & idem Bal. in d. l. 1. ff. sol. matr. Dicendo, quòd opinio contraria procederet, quando filia nupsisset ex seipsa personæ indignæ, ut per eū in d. l. & idem tenuit ipse in d. authen. res quæ. Et pro ista ultima opinione facit: quia licet non subsit causa matrimonij, de qua in d. l. 1. tamen subsit alia ratio, propter quam tali filiæ fauēri debet in dote habenda, uidelicet ne propter paupertatem uadat meretricando, & sic fœdus matrimonij rumpatur, & maximè si etiam uir ipse esset pauper. Subest etiam alia ratio: quia si stabit ita indotata spernetur à uiro, & sic non ita libenter tolerabit onera matrimonij, & maximè circa infirmitates & alia sibi necessaria. nam interesse istud, ne mulieres uadant meretricando, consideratur à iure, fauendo eis in dotibus, ut est expressum in l. tertia. ff. de iure dotium. & in d. l. assiduis, & quia spernitur, imò pellitur a uiro saltem de facto uxor indotata, ut in auth. de nupt. §. si uerò altera. & l. generaliter. C. ad Velle. & facit tex. in authen. de non eligendo secundò nuben. circa finem. licet uir teneatur de iure eam alere de suo, & alia onera subire, ex quo sibi imputandum est, quòd eam accepit indotatam. l. si nulla. ff. de re. & sump. fune. & dixi in l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. matr. Et sic ex pluribus causis finalib. circa unum dispositum licet aliquæ cessent, sufficit unam remanere, ut in d. l. liberorum §. notāter. ff. de infami. & ibi per gloss. & in d. §. si uerò altera, & in l. si non sca Ælia sentia. ff. de hæredib. instituend. & etiam per Bar. in simili, in d. l. 2.
7 Et cuius dictis colligitur, quòd † si mulier à principio nupsit sine dote & post matrimonium contractum dotem constituit, talis dos etiam habebit sua priuilegia, licet cesset causa fauoris matrimonij contrahendi. Nam non cessat causa matrimonij conseruandi cum bona pace & sinceritate animi, per prædicta. Et hæc opinio uidetur uerior & benignior, quam etiam posui in d. l. 1. & multi alij Moderni, & cum ea etiam transit Pau. de Castr. in d. auth. res quæ. dicens se pluries ita consuluisse. & allegat ibi Angel. idem tenere in d. authen. in quibusdam lect. & subest alia ratio pro dicta opinione: quia dos data in uita succedit loco legitimæ debitæ post mortem, ut supra dixi pluries. Vnde ex quo talis pater propter hoc non excusaretur, quin teneatur legitimā relinquere dictæ filiæ post mortem per supradicta. Ergo similiter non debet excusari, quin teneatur in uita ad ipsam dotem, quæ succedit loco legitimæ.
8 Et sic etiam infertur † quòd si alius extraneus, uel etiam ipse maritus ipsam filiam dotasset de suo, quòd nihilominus ipse pater teneretur sibi dotem constituere congruam de suo patrimonio, per id quod habetur in d. l. si. Cogita tamen quia uidi quosdā tenere contrariam opin. & sic Barto. etiam quò ad terminos d. auth. res quę. mouendo se per tex. in corpore unde sumitur, in §. hæc ergo omnia, ubi dicit tex. quòd si ipsa filia grauata de restituendo nupserat cum parua dote, uel filius grauatus paruam constituit donationem propter nuptias, non poterunt fideicommissum diminuere de bonis restitutioni subiectis, si noluit dotem, uel donationem propter nuptias augere, qui text. licet uideatur non parum urgere, tamen posset responderi, illum textum procedere, quando filius uel filia post mortem parentis talem dotem uel donationem constituit, uidelicet paruam, ubi poterat maiorem constituere secundùm condecentiam suæ personæ: & sic habent quid sibi imputetur. Si autem

pater

pater ipse in uita dotem uel donationem propter nuptias constituit paruam, ubi tenebatur meiorem constituere, tunc uidetur esse tenio multùm urgens & concludens ut ipse filius uel filia possint angere, ex quo tunc sibi non est culpa imputanda, sed patri. Vel potest intelligi ille tex. quando filius uel filia asserebat dotem uel donationem esse paruam, ubi uerò erat cõgrua, & hic hoc dicebat in freudem fideicommissi, quæ omnia sunt bene not.

ADDITIO.

a In paterno. not. quòd auus paternus tenetur dotare neptem. l. nihil. de in rem uerso. l. dedit. & ibi Ber. in e. not. & in uersi. item dicitur hic. ff. de col. bo. & Bal. in auth. res quæ. uersicu. quæro si teneor. C. commu. de leg. ubi dicit uerum esse etiam in alimentis, quod nota.

b In auo materno. Auus maternus non tenetur dotare neptem. uide Bart. in l. dedit dotem. in uers. idem in auo materno. ff. de colla. bono.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Pater cogitur assignare pro filio donationem propter nuptias pro compensatione dotis habita uel habenda ab uxore filij.*

2 *Pater licet teneatur dotare filiam, tamen poterit stipulando sibi eam appropriare in casum soluti matrimonij, & tunc impeditur consolidatio in filiam fieri.*

3 *Filia si consensit patrem pacisci dotem sibi patri reddi, ualet tale pactum etiam citra stipulationem, & uestitur coharentia contractus.*

4 *Facultates superuenientes tempore mortis patris debent inspici in congruitate dotis, & non facultates, quæ erant tempore donationis.*

5 *Filia licet agnouerit legatum factum sibi cum clausula, quòd non possit plus petere, aliàs cadat &c. tamen poterit petere supplementum congrua dotis. Item si esset aliud onus adiectum.*

6 *Statutum licet dicat, quòd filia debeat stare contenta dote per patrem assignata, potest nihilominus petere supplementum congrua dotis.*

7 *Filia si prærubore pudicitia non audet petere à patre, uel a fratre se maritari, & congruè dotari, possunt cognati hoc petere coram pratore.*

1 POTEST etiam inferri ee prædictis iunct. d. l. qui liberos, ad 17. speciale priuilegium, quòd † pater non solùm cogitur assignare donationem propter nuptias pro ipso filio, uidelicet in loco ubi ita est consuetum donari propter nuptias mulieri in recompensationem dotis. ut etiam satis probatur in d. l. fin. C. de dotis promis. & hoc ea ratione, ut filius magis de facili contrahat matrimonium, & sic inueniat uxorem, cum aliàs si nõ daretur donatio propter nuptias, non inueniret dotem.

Et adde, quòd intantum pater tenetur dotare filiam per d. l. qui liberos. & d. l. fin. C. de do. promis. & etiam propter hoc possit consistere iudicium inter patrem & filiam implorando officium iudicis, ut suprà dixi, quòd si pater ad hoc condemnatus recusat, quòd propter hoc poterit cogi captis pignoribus, & mulcta indicta, uel etiam detineri in carceribus, cum hæc sit obligatio quædam legalis. d. l. obligamur. §. lege. ratione cuius potest quis præcisè compelli ad factum, per id quod habetur in l. stipulatio. §. siue autem. ff. de nou. ope. nunciatione. & per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 8. quæstione. ff. de uerb. oblig. & facit, quod habetur in l. 1. §. tutores q. ff. de suspect. tutorib. Sed si pater omnino recusat, & fortè potius uellet mori in carceribus, quàm dotare filiam, tunc iudex ex officio posset dotem constituere, ut infrà tangetur in proximo priuilegio. Licet autem teneatur pater dotare filiam, & simpliciter dotando dos ipsa & eius actio non quæratur præcipua ipsi filiæ sed remaneat communis patri & filiæ, ut l. 2.

2 §. 1. ff. solut. matrim. tamen poterit † pater prouidendo stipulari dotem sibi reddi, & in hoc præiudicare ipsi filiæ, dummodo hoc fiat incontinenti & etiam per stipulationem, & nõ per pactum nudum, secundùm quod habetur in l. quoties. ff. solut. matrim. Licet extraneus possit per pactum citra stipulationem quando incontinenti, secundùm quòd habetur in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. Et de ratione differentiæ inter patrem & extraneum, not. per gloss. & Doct. in l. auia. ff. de iure dotium. & latius dixi in l. si cum dotem. in princ. ff. soluto

3 matrim. Nam † illa est ratio: quia ex quo talis contractus dotis, ad quam cogitur pater, est inductus in fauorem filiæ, ideo non debet uestire pactum incontinenti appositum contra fauorem dictæ filiæ, ut sic talis contractus inductus in fauorem filiæ præstet arma contra ipsam filiam, per id quod habetur aliàs in l. si tibi. C. locat. & aliàs in l. petens. C. de pact. ex quo sequitur, q si filia consentiret tali pacto: tunc cessaret dicta rõ fauoris filiæ, & iõ tunc tale pactum uestiretur coherentie contractus in fauorem dicti patris, quod est notabile & nouum, & dixi in d. l. quoties.

Adde etiam, quòd licet pater in dote, quam cogitur dare pro filia, possit apponere tale onus, uidelicet ut dos soluto matrimonio reddatur sibi, & non filiæ, adeo quod tunc etiam ipsa filia postea effecta sui iuris impeditur in eam consolidatio fieri, secundùm ueram opinionem, ut per Bartol. in l. post dotem. ff. solut. matrim. & ibi per Doctor. & in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. actio. Tamen non poterit dotem congruam diminuere in quantitate conuenienti, immo cogetur congruam dotem constituere pro dicta filia secũdùm arbitrium boni uiri, ut dicetur in proximo sequenti priuilegio, & alio sequenti.

Et ex prædictis sequitur, quòd nõ procedunt omnino e pari dos & legitima, ad quã tenetur pater ipsi filio, uel filiæ post mortem. l. Papinianus. §. quarto. ff. de inoffic. testamen. cum uulgaribus: cũ in legitime non possit pater apponere aliquod onus, puta si in testamento grauat filium uel filiam post eius mortem, quòd reuertatur ad masculos, ut habetur in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. & in l. scimus. §. cum autem. eod. titul. Et tamen secus in dote in qua potest apponere onus, quod solut. matrim. redeat ad ipsum patrem, & eius hæredes: ut supra ad hoc l. uxorem. §. testamento. ff. de leg. 3. Sed dic esse rationem: quia in dote non multùm præiudicatur ipsi filiæ, cum non obstante tali stipulatione paterna, pater & eius hæredes teneantur redotare ipsam filiam in secundo matrimonio, secundùm quòd habetur in authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Item prouidetur per remedium. l. fi. C. communia utriusque iudic. Item præiudicat, quin filia habere possit legitimam in bonis patris, licet non sit hæres instituta in quota hæreditatis, ut per Bartol. in d. l. post dotem. Sed in legitima, si onus, de quo supra, posset apponi per patrem, non subueniretur aliter ipsi filio, uel filiæ, quòd debeat habere legitimam integram & sine onere. Vnde in hoc magis fauetur legitimæ quàm doti. Et ideo si relinqueretur filiæ dos titulo institutionis, & sibi substitueretur, si decesserit sine filijs, tunc usque ad concurrentem quantitatem legitimæ reijceretur tale onus substõnis, & in residuo dictæ dotis obtineret substõ: ut habetur in l. fi. §. filiæ. & ibi per Bar. ff. de leg. 2. & no. per Cy. in d. §. uideamus.

Et prædicta conferunt ad statutum uolens, quòd filia dotata non succedat stantibus masculis, & pater dotauerit filiam in uita, & fuit stipulatus dotem sibi reddi & eius hæredibus: Nam ex quo per tale onus præiudicatur filiæ: cum non possit sibi aliter subueniri in legitime, à qua censetur exclusa per statutum: meritò uidetur, quòd tunc teneantur filiæ remittere tale grauamen: cum aliter censeatur dos incongruè assignata, & statutum excludens filiam dotatam debet intelligi, dummodo sit congruè dotata, ita not. uoluit Bald. post Iacob. de Aret. in l. fin. C. de do. promis. & idem uoluit in similibus terminis post Iacob. Butr. in d. l. quoniam in prioribus. Similiter etiam si dicto casu filia haberet modicam dotem sibi assignatam per patrem in uita, uel in testamento respectu contradictionis patris & patrimonij: quia filia licet non possit ꝓpriè tunc agere ad supplementum legitimæ, ex quo non succedit ab intestato propter statutum: & legitima commensuratur respectu successionis ab intestato l. cum quæritur. C. de inoffic. testam. cum sim. tamen poterit agere ad supplementum congruæ dotis, secundùm Bald. no. in d. l. fin. Et subdit ibi Bald. not. quòd si statutum ultra procederet dicendo, quòd stantibus masculis filia debeat stare contenta dote sibi data per patrem, q tunc qualiscunque sit dos non potest filia conqueri de incongruitate dotis. Et idem uoluit in authen. res quæ. C. commu. de succes.

Refert ergo, an statutum dicat, filia debet esse contenta dote sibi

te sibi assignata per patrem, an simpliciter dicat, quòd debeat stare dote contenta, quo ultimo casu potest supplementum congruæ dotis petere saltem conuenientis usqua ad mensuram legitimæ, licet hoc ultimo casu contrarium senserit ipse Bald. in l. si defunctus. circa princ. C. de suis & legitim. An autem dicat, quod refert, an filia sit dotata à patre, & nondum sit à patre dotata, sed sit dotãda à fratribus, uel aguatis casu, quo non sit dotata. Primo casu sufficiat quomodocunque sit dotata à patre, nec tunc sit referenda quæstio, quòd pater incompetenter dotauit: cum ipse pater melius quàm alius consiliũ sciat capere pro filijs. l. nec in ea. ff. de adult. & quòd sibi competens uisum fuit pro filia dare, non debet alteri uideri incompetens, argum. ff. de cura. furi. l. si furioso impu. in fi. nec redargui potest à quoquam: cum nullus amor uincat paternum. l. fi. C. de cura. furi.

In secundo casu quando est dotanda à fratribus, uel alijs, tunc requiritur, quòd sit conuenienter dotata per id, quod habetur in l. quæro. ff. de iure dot. Et hanc opinion. tenet Paul. de Cast. in consilio, quod incipit, super primo quæsito, circa 7. dubium consultationis, subdẽdo ibi, quòd patris dotatio semper præsumitur conueniens, & hoc nisi ex magno excessu appareat contrarium manifestè, ita quòd dolum patris possit redarguere ipsa. argu. ff. pro soc. l. unde & si Neruæ. Sæpè enim parentes malignè se habent erga filios.

Quid enim, dicit ipse, si pater est diues de decem milibus, unicam habens filiam fratre instituto relinqueret filiæ ducenta tantùm in dotem, cum inspecta qualitate bonorum & conditione personæ mereretur duo milia. Certè tunc apparet manifestè indiscreta dotatio, cui in dubio non esset standum. Sed si in mille dotasset, non fiet in hac dotatione subtilis indagatio, non sic in facta ab alio. & hoc totum debet relinqui arbitrio boni uiri, ut ibi per eum, cuius dicta mihi non placent usquequaque, inquantum uult, quòd stante dicto statuto, exclusiuo filiæ fœminæ dotatæ a patre, non possit filia conqueri de incongruitate dotis sibi assignatæ, nisi quando esset magnus excessus: quia contrarium uoluit Bald. in d. l. & quia cõmuniter Doct. in hoc concordant, quod statutum uideatur tunc uelle, quòd dicta dos succedat loco cuiusdam legitimæ, ut uoluit Bald. post Iacob. But. in d. l. quoniam in prioribus. Ergo nõ debet esse dicta dos minor, quàm esset sua legitima, si esset successibilis. Vnde arbitrium boni uiri debet in hoc uersari, uidelicet quod debeat habere considerationem ad multa in arbitrando dotem congruam.

Primò ad quantitatem patrimonij patris. hoc probatur per multa iura maximè in l. si filiæ. ff de lega. 3. & l. quæro, cum sequen. & l. cum post. §. gener. ff. de iure dot.

Secundò ad numerum liberorum. d. l. si filiæ.

Tertiò ad qualitatem & dignitatem personæ ipsius patris, & sic etiam filiæ. d. §. gener. & d. l. quæro. Et intantum debet attendi conditio personæ, quòd etiam si legitima non sufficeret secundùm conditionem & notabilitatem personæ, ad hoc ut ipsa dos sit congrua, potest & debet excedere ipsam legitimã, ut notanter probat tex. in auth. de restit. & ea quæ parit, in §. quamobrem. & eodem modo potest dici, quòd consuetudo patriæ & maximè familiæ dicti patris & suorum maiorum esset ab antiquo, ut dos fœminarum dictæ domus esset excessiua legitimæ: nam tunc sine dubio non diceretur dos congrua, si dictam legitimam non excederet dummodo suppetant facultates patris, argum. l. imperatores. ff. de contrahen. empt. & l. nummis. ff. de lega. 3. & l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edict. & l. Titianus. ff. quod cum eo. cum simil. Communiter tamen mos regionis regulatur in plus uel in minus, prout se habet conditio personarum, & uires patrimonij paterni, & numerus liberorum, & in his debet uersari discretio & arbitrium boni uiri non curando, an cõmensuretur cũ legitima uel non, imo etiam ultra mensuram legitimæ poterit arbitrari per supra dicta, & maximè per text. in d. §. quamobrẽ. & ita etiam tenuit Bald. in suo consilio, quòd incipit, antiquũ statutum, & in alio, quod incipit, hæc quæstio habet quatuor capita, & in alio consilio, quod incipit, hæc materia diuiditur in duas partes, & in pluribus alijs suis consilijs. Et idem Bart. & Saly. in quadam sua disputatione, quæ incipit, statuto cauetur per tex. in d. §. quamobrem. & Ang. in consi. 310. quod incipit, Do. Gregorius, & ego pluries consului, & maximè apud regnum in ciuitate Aquilæ super constitutionẽ regni, de mu-
4 bera uupta de parsgio. imo si tempore, quo † pater dotauit filiam erat non multùm diues, adeo quod secundum illud tempus dos illa erat competens, & tempore mortis fuerunt satis aucte facultates patris, poterit dicta filia petere supplementum congruæ dotis, inspectis facultatibus patris, quæ erant tempore mortis; quia statutum uolens, quòd filia dotata à patre stante masculo non succedit, intelligitur de dotata congruenter, & ista qualitas debet esse tempore mortis eius, de cuius hæreditate agitur, arg. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. & ita decidit consulendo Pau. de Ca. in consi. quod incipit, licet ista
5 domina Lisa, in ordine 129. subdendo etiam no. † quod licet pater in testamento legauerit dotem filiæ cum onere, ut non possit plus petere &c. & dicta filia simpliciter agnouerit dictum legatum, tñ poterit supplementum congruæ dotis petere non obstante dicta acceptatione, prout alias dicitur de legitima in l. si quando. §. etiam generaliter. & ibi per Bal. d. C. de inoffic. testam. cum per statutum uideatur assignari tali filiæ dos loco suæ legitimæ portionis, & idem vr uelle ibi si in dicta dote pater grauauerit eam, si decesserit sine filijs. Sed hoc minimè procederet, nisi dos sibi relicta esset superexcessiua ultra congruẽtiam debitam: quia tunc saltem in illo excessu ualeret dictũ grauamen, per notata alias per Bar. in l. si. §. filiæ. ff. de leg. 2. & in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Treb. & per Cy. in l. te. §. uideamus. C. de rei uxo. act. Si autẽ pater in testamento dotasset dictam filiam, ut ipsam dotem consequatur tempora, quo nuberet, & tunc non posset filia de hoc conqueri, dicendo dotem esse incongruè assignatam per patrem: cum etiam si id non expressisset pater, subintelligitur dicta conditio propter naturam dotis. l. tali. & l. stipulationem. ff. de iure dot. & no. per Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonst. & per Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleri. Et licet in patre hoc non procederet de iure communi, quando filiæ reliquisset dotem iure institutionis, adeo quòd non haberet plus de bonis patris: quia tunc non uideretur potuisse filiam grauari, etiã expressè, si dos prædicta non excederet legitimam, sed quatenus excederet, potuisset, ut supra dixi, & per Bart. in dict. §. Titio genero. Ergo non uidetur tacitè subintelligi dicta conditio opposita, ex quo expressè non potuisset: ut ibi per Barto. tamen quando esset in loco tale statutum excludẽs filiam dotatam propter masculos, uoluit Bar. ibi idem etiam dicendum, quòd in extraneo dotem relinquente: cum tunc frustra tractamus de legitima in filia, quę non est successibilis, ab intestato: cum legitima reguletur secundùm successionem ab intesta. d. l. cum quæritur, & authen. nouissima. eodem ut. Et licet plerique doctorum legentium in hoc mordeant Bar. ex ratione, de qua supra: quia tunc statutum uidetur uoluisse, quòd dos assignãda per patrem ipsi filiæ succedat loco suæ portionis legitimæ sibi debitę de iure communi, ut etiam hoc uoluisse uidetur Bald. in dict. l. quoniam in prioribus. & in l. sancimus. C. de nupt. post Cyn. & Ricar. Malum. & licet possit statutum minuere, licet nõ in totum tollere, de quo etiam per Dyn. in regula, indultum. in 6. tamen saltem illam diminutam debet habere sine aliquo onere, ut ibi per eos, per Bald. in d. l. quoniam, tamen communiter tenetur opin. Bar. ut etiam uidetur uoluisse Ioan. de Imo. in dict. §. Titio genero. Imo plus uoluit ibi, quòd statutum potest in totum tollere legitimam filię. Nam ex quo statutum potest tollere ius succedendi in totum, ergo consequenter etiam ipsam legitimam, quæ debetur propter ius succedendi competens ipsi filiæ. Iura enim succedendi fuerunt inuenta à iure ciuili, & sic à iure positiuo: ut dicit Bald. in l. lege 12. tab. C. de leg. hær. & iura, quæ dicunt, successiones descendentium esse de iure naturali, ut habetur in l. scripto. ff. unde lib. cum sim. debent exponi idem de iure ciuili suadente ratione naturali, ut ibi per eum, qui in effectu concludit, quòd per statutum possint huiusmodi successiones in totum tolli, sicut possunt tolli alia iura positiua in loco. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & idem ipse uoluit in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. & in l. ius naturale. ad finem. ff. de iust. & iu. & in l. cum lege. C. de episcop. & cler. Et sic consequenter potest in totum tollere legitimam, & hæc opinio uidetur uerissima, & posset multis rationibus comprobari, quas nunc breuitatis gratia missas facio, non autem potest tollere alimenta debita à patre filiæ. Et sic cum dos succedat locum alimentorum, ut per Barto. in l. cum in rem uerso. ff. de usur. & superius dixi. Meritò non uidetur, quòd statutum potuerit tollera filiæ ius alimentorum, quæ de iure naturali debentur. dict. §. ius naturale. secundùm Bald. ibi, & in dict. l. cum lege. & Ioan. de Imo. in dict. §. Titio genero. & consequenter non uidetur potuisse tollere dotem

te dotem

te dotem ipsi filiæ. Merito communiter statutum loquitur de filia dotata, sed simpliciter disponeret, quod stantibus masculis filia fœmina non succedat, nihilominus poterit filia petere se congruenter dotata, si velit nubere, & si non velit nubera, poterit petere competentia alimenta. Cum statutum non intelligatur voluisse tollere huiusmodi iura naturalia cum etiam si voluisset, non potuisset. insti. de iure nat. gen. & ciui. §. sed naturalia, & i. 3. ff. de usufru. earũ rerũ quæ vsu consumuntur.

Et ex prædictis potest concludi, quòd stante tali statuto, quod ut communiter uiget per Italiam, uidelicet quòd filia dotata nõ succedat stantibus masculis; cum huiusmodi dos succedat loco alimentorum, dicetur magis accedere ad naturam alimentorum, quàm ad naturam legitimæ. Et ideo cum mensura alimentorum debitorũ a patre filiæ uel filio correspectiuetur ad vires patrimonij patris. l. si quis à liberis. §. denique. & §. si quis ex his. ff. de liber. agnos. & l. pen. & fin. C. eod. tit. Item secundùm conditionem personarum, nam alia debent esse alimenta & diuersæ æstimationis, quæ debentur filijs rusticis, & alia quæ filijs ciuibus, & urbanis. l. seruis urbanis. ff. de lega. 3 & sic etiam maioris æstimationis; & alia debent esse alimenta, quæ debentur filiæ uel filijs nobilioris conditionis, quàm illis, quæ sunt inferioris conditionis, l. cum his. §. modus. ff. de trãs. Sic quoq; arbitrium boni uiri uersabitur circa declarandam congruitatem dotis: cum dos & alimẽta regulentur à pari, ut est tex. not. in l. cum vnus. §. fi. ff. de alim. leg. non ergo secundum mensuram legitimæ, sed secundùm modum & mensuram alimentorum æstimabitur congruitas dotis per supra dicta. In hoc tamen differunt: quia cum dos cẽseatur proprium patrimonium filiæ. l. 3. §. sed uerum. ff. de minor. & l. filium emancipatum. ff. de colla. bon. ideo debet ita dari & decerni, ut perpetuò sit apud mulierem, etiam post solutum matrimonium, si pater, à quo est profecta, tunc non uiueret, uel si uiueret, & prius esset effecta sui iuris per emancipationem, tunc enim quando pater superuiueret, & adhuc existente ea in potestate, æquum est, ut redeat ad patrem à quo fuit profecta. l. dos à patre. C. solut. matr. tamen cum onere redotandi eam, si filia superuixit in matrimonio. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & in authen. sed quanuis. C. de rei uxor. act. Sed si non superuixit, sed decessit in matrimonio: tunc similiter redit ad patrem in solacium & refrigerium amissæ filiæ. l. iure succursum. ff. de iure dotium, etiam si decesserit in matrimonio cum liberis, licet ex æquitate hodie & ex consuetudine tũc remaneat apud maritum pro filijs. ut not. in d. l. dos à patre, & in l. post dotem. ff. solu. mat. Sed quando ipsa mulier superuixit soluto matrimonio patre non superstite, uel patre superstite, tamen erat tũc effecta sui iuris, & tunc iura uolunt, dotẽ esse perpetuò mensuram apud eum iure consolidationis & etiam post eius mortẽ apud eius successores, uel prout ipsa disposuerit. d. l. 1. §. uideamus, licet nõ sic in alimentis quæ debentur filijs uel alijs: quia illa de eorum natura sint merè personalia, & cum uita finiuntur. d. l. cum hi. §. modus. cum similib. quò ad modũ ergo cõgruitatis dos magis assimilatur alimentis quàm legitimæ. Sed quò ad eius uitam & durationem magis assimilatur legitimæ. Meritò sequitur, quòd stante dicto statuto de quo supra, non potest per patrem apponi onus doti suæ filiæ, propter quod dos ipsa non sit perpetuò mansura penes ipsam filiam, & eius successores, prout non potest apponi in legitima. Et sic non possent in dote grauara filiam post mortem, per supradicta.

Sed respectu quantitatis & mensuræ dotis posset pater stante dicto statuto assignare dotem in minori quantitate, quàm esset legitima sua, si ex illa possit congruè alimentari. Et si nõ posset ex illa congruè alimentari inspecta qualitate & conditione suæ personæ & consuetudine illius loci, si non excedaret mensuram legitimæ, & tunc non sufficeret usque ad legitimã. sed in maiori quantitate esset decernẽda, quando uires patrimonij patris suppeterent ad instar alimentorum. Et hoc nisi consuetudo regionis aliter limitaret per supradicta.

Et ex prædictis sequitur stãte statuto, de quo suprà si pater legaret dotem filiæ, cum erit nubilis ætatis, sine dubio poterit apponi talis conditio, ex quo ante nubilam ætatem nõ potest propriè & uere conqueri filia, quòd nõ sit congruè dotata; cũ uerè & propriè non possit ante dictã ætatem incipere dos. l. an in patrem. ff. quod fal. tut. auctio. & idem si reliquisset dotem in tempus nuptiarum. l. sancimus. C. de nupt. quia licet sit nubilis ætatis: tamen requirit, quòd nuptiæ contrahantur. dicta l. sancimus. Vnde idem esset, quãdo pater simpliciter reliquisset dotem; cum tunc insit talis tacita conditio, quam pater posset per expressum apponere stante tali statuto, cum per hoc non tollatur congruitas dotis, nec præiudicatur in hoc ipsi filiæ: cum sit interim alimentanda à fratribus, cum pater non potuisset filiæ dicta alimenta tollere non obstante dicto statuto per supradicta. ad hoc tex. & ibi per Bal. in l. qui filiũ. ff. ubi pupil. educa. debe. Et per hoc solitus sum tenere dictum Bart. in d. §. Titio genero. Vnde infertur, quod si filia prædicta decederet, antequam nuberet, & sic ante dictam conditionem, non transmitteret dictum legatum dotis ad hæredem, per l. 1. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. cum suis vulgarib. Quicquid aliter dixerit Bal. post Cyn. in d. l. sancimus.

Sed tunc uidetur obstare: quia stante dicto statuto loquente de filia dotata, uidelicet quòd filia dotata à patre non succedat stantibus masculis, debet intelligi iuxta suos terminos, scilicet quando filia esset dotata tempore mortis patris, & sic tempore, quo agitur de ipsa filia excludenda, aliàs si postea frater eam dotaret, uel offerret eam dotare, non excluderetur dicta filia a successione; quia qualitas iuncto uerbo importat secundùm tempus uerbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. & l. Titius. ff. de testam. mili. cum simil. & ita consuluit Bart. in consi. quod incipit, quidam decessit intestatus. nume. mihi 81. & Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ libe. & aliàs per eundem in l. si matre. C. de suis & leg. & in l. si plures. C. de condi. inser. & per Albe. de Rosa. in suo tract. statutorum. In 2. parte. q. 119. & consuluit Pet. de Anch. in consi. mihi in ordine 188. quod incipit, posset probabiliter dubitari.

Vnde si pater reliquit filiæ pupillæ dotem instituto filio masculo, posset allegare filia se non esse dotatam tempore mortis patris; quia dicto tempore non potest esse dos, ex quo nec etiam potest esse matrimonium. l. si. C. de dona. ante nupt.

Reperio Paul. de Cast. consuluisse in eod. consi. quod incipit super eo, de quo quæritur mihi in ordine. 106. quòd dicto casu talis filia non excluditur a successione per dictum statutum: quia cum tale relictum sit conditionale, ergo ante conditionis euentum non potest dici talis filia dotata, argumen. l. cedere diem. ff. de uerb. signifi. & idem tenuit Cyn. post Iaco. de Arec. in l. non sine. C. de bon. quæ lib. ubi Bald. refert idem tenuisse Rayn. de Forli. Sed Bart. in d. l. Titio genero, tenet contrarium: quia satis dicitur dotata a patre, ex quo dos iam fuit destinata per patrem. allegat glo. in l. cùm in pluribus. §. in primis. ff. de admin. tut. ubi idem tenet Bart. & in l. qui pupillam. ff. de adult. Sed Bald. in l. non sine. tenet opinionem Bar. nisi statutum ultra procederet, videlicet quòd uxor nupta & dotata non succedat, ut ibi per eum. super quo articulo multa possent adduci, tamen non expedit nunc multis euagari. teneo in hoc opinionem Bart. quam etiam tenet ipse Bald. in l. fin. C. de sponsal. quia largo modo potest dici dos etiam ante matrimonium, quando ad matrimonium est destinata, ut est tex. in l. non est matrimonium. ff. de ritu nupt. & dixi latius supra in prima parte, & maximè quia statutum considerauit propositum patris, qui in uita uel in testamento uoluit prouidere filiæ circa dotem.

Et per prædicta satis lepidè declaratum patet, quomodo dicatur & capiatur congruitas in dote respectu filiæ, & an dicatur accedere ad naturam legitimæ, an uerò ad naturam alimentorum, maximè stante dicto statuto uigẽte communiter per Italiam, ut suprà.

Infertur etiam ex prædictis, quòd illud dictum Bald. in d. l.
6 fina. C. de dot. promis. quando statutum diceret † quòd filia non succedat stantibus masculis, sed debeat stare contenta dote sibi per patrem assignata, ut hoc casu non possit filia cõqueri de incõgruitate dotis, quasi statutum uelit stari iudicio patris, ut etiam idem uidetur uoluisse in d. auth. res quæ. Nõ uidetur de iure procedere, quando dicta dos data in uita, uel assignata per patrem in testamento non esset congrua respectu mensuræ alimentorum de iure naturali debitorũ ipsi filiæ a patre d. §. ius naturale. & l. 1. §. sed nec retẽtio. C. de rei uxo. act. & l. fi. §. ipsum autem filium. C. de bonis quæ lib. quæ iura naturalia sunt immutabilia per statuta locorum, ut suprà dixi, quæ mensura alimentorum dictam dotem constituendam æstimabitur eo modo, quo suprà est declaratum.

Nunc reuertor ad illud, super quo principalis nostra dirigebatur intentio, videlicet circa hoc 17. priuilegiũ, de quo S. in d. l. qui liberos. & l. fi. C. de do. prom. dũ dixi, patrẽ teneri in vita ad filiã dotandã. Nã si pr̃ non vult dotare, uel vult dotare tñ incidenter & incongruè secũdùm qualitatẽ suæ psonæ, &

uites sui patrimonij, certè poterit cogi ad id explendum, & quidem præcisè mulcta indicta, uel pignoribus captis, & etiã si opus erit ponendo ipsum in carceribus, prout ad id ipsum cogi circa alimenta filio præstanda. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. & etiam de hoc dixi supra. Et hoc sine dubio procederet, quando filia hoc peteret adeundo prætorem, & querimoniam exponendo cõtra patrem, & per modum honestum exprimendo maritari, diceret uolo esse mater, uolo filios procreare, prout similis locutio ponitur in ca. 1. ad fi. de frig. & malefic.
7 Sed si † dicta filia præ rubore pudicitiæ non auderet per seipsam comparere coram iudice, tunc possent consanguinei & cognati in hoc casu sine alio mandato comparere coram iudice, & petere talem patrem debere cogi ad maritandam, & congruè dotendum dictam suam filiam, cum ratione coniugij, aliàs possunt cognati adire prætorem: ut in l. si cùm dotem. §. sin autem. ff. sol. mat.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest, etiam filia non petente, cogere ex officio patrem negligentem ad congruenter dotandum filiam suam.*

1 ET ex prædictis iuncta d. l. qui liberos, insurgit aliud priuilegium, & 18. quod † si ipsa filia præ rubore uirginali nõ auderet petere se maritari, & dotari, & pater esset negligens, uel fortè expressè renitens, ut aliquando contingit, nec fortè haberet cognatos, qui uellent hoc onus adeundi iudicem suscipere, & ipsa foret iam matura ætatis: tunc iudex ex officio suo, & illa petente, potest & debet impartiri officium suum in cogendo talem patrem constituere dotem congruã, ut est tex. uu. in l. 3. post priu. ff. de iure dot. Et sic surgit speciale contra regulam, de qua in l. 4. §. hoc autem. ff. de damn. infect. & alia iura uolentia, quod iudex non potest supplere ex officio, sed suum officium debet impartiri parte petente. Nam hoc fallit fauore dotis, sicut etiam fallit dicta regula, ubicunque uersaretur fauor publicus: ut per Ion. & Doct. in c. ad nostram. el 2. de iureiur. Sicut & solet dici, quã quis uellet testã facere, tñ non audet pp timorem proximorum cõsanguineorum, qui ipsum impediunt fortè ægrotantem, & timentem accelerationem mortis. Nam potest tunc iudex ex officio suo accedere ad talem infirmum, & testes adhibere & notarium, ut sic illi non tollatur libertas testandi, ut est casus singularis secundùm intellectum Odof. ibi in l. eum qui. ff. de testib. cùm uersetur fauor publicus, ut testamenta fiant & suum possint habere exitum. l. uel negare. ff. quemadmo. testamen. aperiantur.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest ex officio supplere longam absentiam patris constituendo dotem de bonis dicti patris pro filia.*

1 DECIMVMNONVM speciale priuilegium resultat † quod licet aliàs circa bona absentis soleat dari curator, ut in co. tit. ff. de cu. bon. dan. tamen fauore dotis & ad euitandum talem circuitum ipse iudex sine tali curatore hoc ipsum explicabit ex suo officio, constituendo dotem in bonis patris absentis, scilicet congruam & pro modo facultatum patris, ut bene probatur in d. l. 3. & §. 1. & 2. & facit tex. in auth. ut cùm de app. cogn. in §. si autem. Et prædicta non solùm habent locum in dote danda seu constituenda, sed etiam in dote repetenda, si pater dotem repetens soluto matrimonio est improbatæ uitæ, seu dilapidator, & mulier non uellet contradicere propter reuerentiam paternalem: tunc iudex posset ex officio supplere causa sibi cognita, uidelicet quod talis pater esset huiusmodi conditionis, ut est tex. not. in l. si cùm dotem §. eo autẽ tempore. ff. sol. mat. de quo etiam tangetur infra in 8. parte.

Ex prædictis etiam omnibus infertur ad illud priuilegium, de quo supra dictum est in 4. speciali. l. fi. C. de do. promis. uidelicet quod dos erit magis priuilegiata, quàm ipsa alimenta, quæ nõ debentur à patre filio uel filiæ habenti unde se alat de suo. l. si quis à liberis. §. si filius. ff. de lib. agno. & tamen tenetur pater dotem constituere de suo, filiæ etiam diuiti.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Pater potest cogi ad se & sua obligandum, pro restitutione dotis habita uel habenda per filium, ubi donatio propter nuptias non est in obseruantia, quod sex modis limita, ut nu. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.*

8 *Pater quando expressè uel tacitè se obligat inuitus pro dote filij, tunc etiam surgit tacita bonorum hypotheca.*

9 *Pater si est mentecaptus, uel furiosus, an & quando habeatur pro consentiente.*

10 *Pater quando non obligat se expressè pro dote filii, tunc ex dote nullum consequitur lucrum ex statuto, uel pacto de lucrando.*

1 a INFERTVR etiam ex prædictis ad uigesimum priuilegium, † ut teneatur pater a & sic etiam cogi possit ad obligandum se & sua bona pro restitutione dotis mulieris, cũ qua filius est matrimonium contracturus, ubi aliàs non posset cum illa matrimonium contrahere, & hoc in locis, ubi donatio propter nuptias non est in obseruantia, aliàs satis esset, ut teneatur & ueratus sit pater ad constituendum donationẽ ppter nuptias, ut habetur in l. fi. C. de do. prom. & dixi supra in 17. priuilegio. Vnde ubi talis donatio non est in obseruantia, tunc tenenda est post Bart. opi. Dyn. quod pater teneatur ad se obligandum, ut supra, ut uoluit ipse Dy. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. maximè ea ratione, quia si hoc inductum est in fauorem tutelæ per filium administrãdæ l. fi. ff. de suspec. tut. multomagis in fauorem matrimonij contrahendi, per id quod hr in l. 1. ff. sol. mat. ut per eum in l. si cum dotem. §. transgrediamur. co. tit.

Adde, quòd Bald. & Angel. in d. §. transgrediamur, post Oldrad. tenent opin. Dyn. indistinctè per id, quod habetur in l. quemadmodum. ff. da tut. dot. & in authen. ut non fiant exactiones. §. illud. quæ tamen iura parum probant secundùm Imol. in d. §. transgrediamur, in effectu tenentem opin. Bart. tanquam magis æquam, idem tenet Paul. de Cast. in dict. §. transgrediamur, licet Ro. in dict. §. teneat indistinctè opi. Dy. etiam si nunquam fuisset dispositio d. l. fin. de suspec. tut. ut quidam dixerunt illam esse apocryfam, ut dicit Azo in sum. tit. quod cum eo, tamen posset in uia disputandi teneri contrarium, etiam ubi donatio propter nuptias non esset in obseruantia, nec dispositio specialissima d. l. fin. debet trahi in consequentiam contra regulas iuris communis uulgares, & contra titulum. C. ne fil. pro pat. & in l. cùm filius, in princ. ff. de uerbo. obliga. ut idem etiam tenuit Ant. de Pisis, & maximè per id, quod habetur in l. 1. C. ne fideiuss. do. dent. pro qua opin. facit: quia æquiparatio tutelæ ad matrimonium procederet, quando esset eadem ratio inducendi. Sed in tutela illud procedit: quia filius tenetur nõ solùm se obligare pro ea bene gerenda, sed etiam ultra tenetur satisdare, aliàs non posset se ingerere: quæ satisdatio cùm difficilis esset filiosfamilias, meritò aliud disponitur. Inde dicimus, quòd ubi tutor nõ tenetur satisdare, ut est testamentarius, tunc filiusfamilias potest cogi tutelam administrare absque eo, quòd pater se obliget, nec tunc potest cogi pater ad se obligandum, ut est casus not. in l. Lucius Titius Caium. ff. de adm. tut. Et sic idem esse quòd in tutore dato ex inquisitione. insti. de Attiliano tut. §. si ut sic ipse pater tunc non teneatur pro illo se obligare, secũdùm Bal. no. in l. 1. C. quod cum eo. Vnde cùm hæc rõ cesset in filio contrahente matrimonium; quia nõ tenatur satisdare pro ipsa dote restituenda, imò hoc est regulariter prohibitũ, ut hr in d. l. j. & per totum. Ergo nec pater tunc tenebitur pro eo se obligare, sicut non tenetur pro filio se obligare in tutela, in qua non exigitur satisdatio. Sed tenendo communem opi. eam limita pluribus modis.

2 † Primò ut dicebat Bart. in d. §. transgrediamur, dummodò filius uxorem accipiat honestam, & suæ conditioni condignam, aliàs non tenebitur pater, argumento eius quod hr in l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de contrahen.

3 Secundò † limita, nisi filius fuisset ingratus patri, ex quo etiam tunc posset sibi denegare alimenta, & etiam dotem, ut dixi supra in 16. speciali priuilegio. Et sic posset etiam denegare donationem propter nuptias dictis duobus casibus, & consequenter recusare etiam dictam obligationem.

4 † Tertiò limita, si filius posset aliter cautam reddere uxorem

tem absque eo, quòd pater se obliget, puta si bona habet aduentitia, secundùm Imol. in d. §. transgrediamur, quod tamē dicit hoc residere in iudicis arbitrio. Nam si commodè posset inuenire uxorem sibi condignam sine tali obligatione paterna, non obstante q habeat dicta bona, & pater renueret, uidetur in fraudem hoc facere, ne uxorem inueniret, quod etiam tenet Ro. in d. §. transgrediamur. & facit, quod habetur in authen. res quæ. C. communia de legatis.

5 † Quartò limita, nisi filius iam inuenerit uxorem, & dos sibi fuerit promissa. nam licet uxor posteà dicat se nolle dotē soluere, non poterit se defendere, propterea q dicat se uelle cautam facere ex obligatione paterna: quia debet sibi imputari, quare a principio sibi in hoc non prouidit, argumen. eius quod habetur in l. si ab arbitro. ff. qui satisd. cogan. Et sic cessaret ratio, de qua supra, cùm filius iam uxorem inuenerit, & dotem habere possit, & ita reperio uoluisse dom. Franciscum Tigrini in d. l. fin. de suspect. tut. Bene facit, quod aliàs uoluit Bart. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. Cogita tamen: quia contrarium fuit de mente Bart. in d. §. transgrediamur, dum uoluit, quando filius iam acceperat uxorem & non dignam sibi, ad hoc etiam dicta supra in 16. priuilegio circa reprobationem illius dicti Bar. in d. §. lege.

6 † Quintò limita, si pater uellet dotem sibi assignari, & ipse subiret onera matrimonij. Nam si filius recusaret hoc, non cogeretur pater se obligare, maximè si filius esset suspectæ uitæ, & timeretur de dilapidatione, etiam si filius esset emancipatus: ut fuit de mente Dyn. in d. §. transgrediamur. Secus tamen asset dicendum econtra, si pater esset suspectæ uitæ, arg. eius, quod habetur in §. eo autem tempore. l. si cùm dotem. ff. sol. mat. & in l fi. C. de sen. pa.

7 † Sextò limita, ut solus filius possit hoc petere contra patrem implorando officium iudicis, uel condictione ex lege, nō autem posset ipsa nurus hoc petere cōtra socerum, ut se obliget, secundùm Paul. de Cast. in d. §. transgrediamur, cùm tūc nulla obligatio sit cum illa, sicut est cum suo filio, cùm etiam non posset nurus petere contra socerum donationem sibi fieri propter nuptias, sed solus filius hoc possit, per id quod habetur in d. l. fin. C. de do. promi. Cogita tamen super hoc: quia principale fundamentum Dyn. & Bart. est propter dispositionem d. l. fi. de susp. tu. ubi tamen patet, quòd potius pro parte pupilli & pro suo interesse potest cogi pater tutoria ad se obligandum pro filio, quam pro parte ipsius filij possit peti. Sed potest dici, quòd prima opin. procederet ante factum. Secunda opi. procederet post factum, i. post contractum matrimonium, & promissam dotem: cum primo casu uersetur interesse solius filij. Secundo casu uersetur principaliter interesse ipsius uxoris. Adde etiam, q retenta dicta communi opi

8 nione, si pater † obligaret se expressè, uel tacitè pro dicta dotis restitutione, non esset opus hoc facere cum expressa hypotheca bonorum, cum tacitè illa surgat, per tex. in d. l. 1. §. sed ut plenius. C. de rei uxo. act. dum vult, q non solum bona uiri, sed etiam omnium se obligantium ex parte uiri contrahitur talis tacita hypotheca bonorum, quod no. ad dicta supra in 7. priuilegio, & fuit hoc etiam de mente Bart. in d. §. transgrediamur. intantum etiam, q essent tacitè obligata bona patris, licet restitutioni subiecta per singularem dispositionem d. authen. res quæ. quod etiam est no. ad dicta supra circa 13. priuilegium inductum in dote per dispositionem d. authen. res quæ. Adde etiam, quòd si pater recusaret se obligare & iniustè ut supra, posset ad petitionem filij, uel etiam ex officio suo, filio etiam non petente, iudex præcisè cogere ad hoc ipsum patrem pignoribus captis, uel mulcta indicta, & etiam per incarcerationem, cùm ista sit obligatio legalis per supradicta in simili in 15. & 16. priuilegio. quod si adhuc perfidè persistendo pater non curaret de captura pignorum uel de pœna indicta, uel etiam de incarceratione, non curando etiam ibi mori, tunc ne matrimonium impediatur, quominus possit filius uxorem inuenire, & sic fauor reipublicæ impediretur per id, quod habetur in dict. l. 1. ff. solu. matrimo. Iura permitterent, quòd iudex ex suo officio possit obligare patrem, & eius bona pro dicta restitutione dotis, sicut potest dotem constituere pro filia in bonis patris, quando pater recuset dare, uel esset absens & non de proximo reuersurus. Et sic eadem ratione in casu prædicto per tex. no. in d. l. 3. §. 2. ff. de iure do. & dictum est supra in 18. priuilegio. & 19. Et similiter etiam eadem ratione posset iudex ex officio constituere donationem propter nuptias pro filio, ubi illa esset in uso, & quod habetur aliàs in authen. si captiui. C. de episc. & cler. ut fauore piæ causæ, scilicet redemptionis à captiuitate possunt uendi & obligari bona patris. Imò fortè argumento illius tex. posset dici, quòd ipse idem filius posset obligare solus bona patris recusantis se obligare, & consequenter suum matrimonium impedire, & facit quod aliàs habetur in l. si procuratorem. §. si ignorante. ff. man. & quod aliàs per Bart. in l. 4. Cato. ff. de uerb. obl. in tertio contrario. Vel posset tentari & non improbabiliter, q stante tali perfidia & contumacia patris, quando legitimè requisitus coram iudice nollet consentire, q tunc habeatur pro consentiente & consequenter pro se obligante, argumento eius, quod habetur in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau.

9 Quid etiam si pater esset † mentecaptus, uel furiosus, & sic non posset consentire, nec se obligare, dixit Paul. de Cast. in d. §. transgrediamur, se respondisse in quæstione facti, q talis pater habetur pro consentiēte & sic pro obligato, ex quo si fuisset sanæ mentis, potuisset ad hoc compelli. Et hoc quidem factum non fuit, quia fieri nequiuit. Unde uidetur haberi pro facto & succedat dispositio legalis, ut saltem detur actio utilis, argu. l. si finita. §. eleganter, in fi. cum ibi no. ff. de dam. infect. & l. 2. de euict. quod dictum uidetur satis rationabile: & bene facit textus cum ibi notatis per Bart. in l. 2. §. fin. ff. sol. matrimonio.

10 Adde etiam, quòd eo casu, quo pater † non se obligauit pro tali dote filiæ restituenda, tunc nullum lucrum consequetur ex dicta dote, puta si statutum disponeret q uxore prædecedente lucretur uir certam partem dotis, de quo statuto an prosit patri recipienti dotem pro filio, uide no. post Bart. & Dyn. in §. transgrediamur, & ibi dixi latius. Et dicam in 8. parte, in 16. priuilegio. Nec etiam talis pater fructus dotis faciet suos tanquam de aduentitijs, per id quod habetur per Barto. post glo. in l. contra nurum. §. quoties. ff. rerum amot. Idem fortè si consensisset & coactus uel aliter inuitus fuit obligatus, ad id quod habetur in l. ita tñ. §. qui compulsus. ff. ad Treb. licet in contrarium faciat tex. in simili, & quod ibi dixi, in d. l. si cùm dotem. §. sin autem, ad fi. ff. sol. mat.

Et ex prædictis omnibus sequitur, q licet regulariter pro dote restituenda non posset accedere fideiussor ut l. 1. C. ne fideiuss. do. den. tamen fallit in patre: nam ex quo ipse tenetur, imò cogi potest ad se obligandum pro filio, multo magis potest esse fideiussor uoluntarius pro ipso filio, de quo dicetur infra in proximo priuilegio.

ADDITIO.

a Tenearur pater. Adde hic, q pater cogitur se obligare pro dote data filio, nisi uxorem acceperit indignā, & patre inuito. Bart. Bal. Alex. Aug. & Io. de Imo. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. sol. ma. Pau. de Cast. consi. 24. & Dy. & Doc. in l. si quis in tres. §. 1. de exhul. tot.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest accedere pro dote. quod limita 13. modis, ut nu. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 17.*
13 *Iuri prohibitiuo non potest per partes renunciari.*
14 *Donatio inter coniuges firmatur iuramento secundùm communem sententiam.*
15 *Iuramentum non firmat pactum, per quod inducitur uotum mortis secundùm communem sententiam.*
16 *Fideiussio ultro præstita firmatur iuramento.*
18 *Consuetudo an ualeat contra legem derogatoriam ipsius consuetudinis. & nu. 19.*

1 VIGESIMVMPRIMVM priuilegiū, q † licet regulariter pro quolibet obligato possit fideiussor accedere, ut in to. ti. ff. & C. de fideius. tñ fallit in dote, pro qua nō pôt dari fideiussor a, & si est datus, talis fideiussor est ipso iure nullus, ut patet in l. 1. & 2. C. ne fideiuss. do. den. Quod tñ limita secundū Dy. procedere in fideiussore, qui dabatur pro dote conseruanda, ut patet per uerba tex. d. l. 1. Secus ergo pro dote restituenda, pro quo facit. Nam cum dispositio illius tituli & illarum legum procedat prohibitiuè, & uideatur odiosa & exorbitans à regulis iuris communis, ut supra, ideo uidetur

detur restringenda iuxta terminos illius.l.1.& ita refert Cyn. & Dyn. consuluisse de facto, & sequitur eum ibi, & idem tenuit Odofr. Sed Bart.& Ray.de Forli.& communiter Doct. tenent contrarium.l.si constante.§.quoties.ff.sol.mat. & idē ipse Bart.in d.l.si constante, in princ.eo.tit.in quinto contrario,& idem uoluit glo. in d.l.1. & fuit de mente Spec.tiu.de don.inter uir. & uxor.§.2.uer.id quoque. & ibi ēt Ioan. And. in add.& ita est tenendū:quicquid aliter tenuerit Io.de Imo. & maximè quia tex.in l.2.eo.tit. uenit ampliatiuè, dum dicit ibi,nullam satisdationem &c. Præterea pro hac communi opi. facit:quia etiam si tex.in dic.l.2. non loqueretur ita uniuersaliter, sed simpliciter loqueretur seu indefinitè,idem esset dicē dum:cum indefinita æquipolleat uniuersali.l. si pluribus.ff.de leg.2.cum vulgaribus. Et maximè cum subsit eadem ratio in dote restituenda sicut in conseruanda, uidelicet ut cesset ratio perfidiæ,ergo idem ius est.l. à Titio.ff.de uerb.obli.cum sim. Imò necessariò includitur sub obligatione de conseruando etiam obligatio de restituendo, ut patet in fideiussore dando per vsumfructuarium de utendo & fruendo salua rerum substantia, cum necessariò uidetur obligatus de restituendo ipsa corpora salua & illæsa, ut patet in l.1.& per totum.ff.usufruc. quemadmodum caueat.

2 Præterea†licet tex.in d.l.1.loquatur de dote conseruanda, tamen rubrica loquitur generaliter, uidelicet ne fideiussores dotium dentur,& loquitur dispositiuè. Vnde quando rubrica est generalior nigro, possumus & debemus arguere ab ipsa rubrica magis generaliter loquente, ut per glo.in l.1. & in rub. C.si ob chyrographari.pecu.& in auth.de incest.nup.in prin. & in l.1. C. de capit.ciui.censib. eximen.lib.10. & in auth.ut factæ nouæ constitutiones.§.1.super uer.huiusmodi lex. Nec obst. illud,quòd dispositio d.l.1. & 2.sit exorbitans &c.quia concedo, q non solùm est exorbitans à regula iuris communis ut suprà. Imò ēt procedit correctiuè, ut infrà dicetur. Sed hoc non uenit per uiam extensionis, sed potius per uiam comprehensionis ex uerbis generalibus.d.l.2. quo casu etiam lex correctiua extenditur,ut per glo. in auth.minoris debitor.C.qui dari tutores poss.

3 † Secundò fallit, nisi fideiussor daretur per uirum sol. mat. per tex.in d.§.quoties, & ibi per glo.idem ēt tenet in d.l.1. Et est ratio;quia tunc cessat ratio perfidiæ, quæ subesset constante matrimonio.

4 † Tertiò limita in patre, qui potest esse fideiussor pro filio in dote restituenda. Imò aliquando posset cogi ad se obligandum pro filio secundum dicta proximè, & probatur in l.fi.C. de dote cau.non numerata, & ex no. in d.§. transgrediamur. Et ita potest procedere tex.in l.fi. C.de dote cau. non numerata.si intelligamus illum textum,quòd ibi se obligauerit pro dote filius cum patre in eodem instrumento tanquam duo rei debendi, & sic insolidum, licet tex. ibi hoc non aperiat. q an procedat in duobus reis,infrà tangetur, & hoc in parte uidetur clarum cùm in eo cesset ratio perfidiæ ponderata per Imperatorem in l.ult. C.de dote cau. Sed solet dubitari, quid de fratre & alijs coniunctis. Bart.de hoc dubitauit in d.l.si constante.in 8.q.primæ partis,tamen inclinat in partem affirmatiuam,ut possint intercedere,quando simul habitarent, cùm tunc in illis cesset ratio perfidiæ. Sed arbitror, q non sine ministerio Bart.non se firmauit:quia imò non uidetur esse eadē ratio in alijs coniunctis personis, cùm illæ censeantur extraneæ respectu patris, per id quod habetur in §.extraneum. C. de rei uxor.act. Nam naturalis charitas patris erga filium, & econtra, non patitur aliquid esse inter eos suspicionis sinistræ, argum.l.Aurelius.§.Titius.ff.de liber.leg. & l.Paulo Calimaco.§. Pomponius. & quod ibi per glo.ff.de leg.3.& l.isti quidem, in fin.ff.quod met. cau. Quæ ratio cessat in fratribus & alijs coniunctis. Vnde si uxor diceret uiro uel sponso, nolo tibi cōmittere meam dotem, nisi frater tuus pro te fideiubeat, uel se obliget unà tecum,certè ex hoc sine dubio uersaretur indignatio non parua, uidelicet uiri erga uxorem, quòd de eo non confidat in dote, cui etiam commisit corpus suum.l. hac lege.ff.de pac.conuen. Et ut dicit tex.in ca.per uestras, de do. inter uir.& uxor.ad fi.& quòd uelit ipsum uirum semper stare obnoxium, & obsequiosum erga dictum fratrem propter dictam fideiussionem, cùm etiam inter fratres sit stimulus,ut nolit pati alium confratrem sibi superiorem, & sic inæqualem. l.cum pater.§.euictis.ff.de leg.2.& quod ibi no.& quod habetur in l.1.§.ueteres.ff.de aequi.poss.

5 † Quartò limita in fideiussore,qui ab inuito marito extorqueretur, puta si uxor, uel socer non aliter uellet soluere dotem. Secus si sponte & ultro se offerret satisdare, ut uidetur hoc probari per text. in dict. l.1. dum vult quòd siue ex iure scripto hoc permittente, siue ex non scripto, uidelicet ex consuetudine exigatur à muliere uel eius parte fideiussor, ubi dicta dispositio specialis, uidelicet loci, habeatur pro non scripta, & ex tunc habeatur pro abolita & cassa, & similiter.l.2. eod.tit.quæ uenit ampliatiuè ad dic.l.1. ut ibi dicit tex.& sic ampliat dispositionem.d.l.1. ut suprà dixi, uidelicet circa satisdationem & etiam ut non solùm quando exigeretur à marito, sed etiam si a socero, uel ab omnibus, qui dotem suscipiunt hoc non possit fieri, & si satisdatio esset data nō ualeat, & sic uidetur loqui, quando nondum maritus dotem recepit, sed in actu receptionis mulier non aliter vult dotem soluere, uel promittere,nisi sibi satisdetur,& etiam probatur ex uerbo exigere, quod propriè denotat ab inuito extorquere, siue de facto,siue de iure per id,quod habetur in l.fideicommissa.§. si rem.ff.de legar.3.& not.in l. non solùm.ff.solu. matrimo. Et licet gloss.in d.l.1. & Cyn. & communiter Docto. teneant contrariam opin. ut procedat dispositio prohibitiua illius tex. non solùm quando à marito inuito extorqueretur, sed etiam quando sponte dedit fideiussorem, & hæc pars in decisiuis tam in iudicando quàm in consulendo esset tenenda tanquàm communis, per id quod not. in l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur.& in cap. ne innitaris. de constit. Tamen in puncto iuris & in uia disputandi posset satis probabiliter teneri contrarium. Nam quòd de iure ffortum, & ante dispositionem dict. l.1.& 2. C.ne fideiuss.do.den.non reperimus iure aliquo cautum, quòd fideiussor non possit accedere pro dote uel conseruanda,uel restituenda. Imo potius contrarium,cum edictum de fideiussoribus sit prohibitorium, quia omnes in omnibus casibus uidentur admittendi, qui non reperiuntur prohibiti. l.1.& l.fideiussore.1.§.1.ff. de fideiussoribus.facit l.necnon. §. quod eis.ff.ex quibus cau.maio. Imò uidetur hoc expressum in indiuiduo in l.& si fideiussor. ff.de re iudic. quæ uenit continuatiuè ad præcedentem,& debet intelligi secundùm sequentem §.ibi: ut sic ex præcedentibus & sequentibus dignoscamus illam l. loqui in fideiussore dotis restituendæ, facit, quod habetur in l.quisquis.ff.de legat.3.& in l.si seruus plurium.§. fina. ff. de legat.1.& magna esset restrictio ad illum text. ut loquatur de fideiussore dotis post solutum matrimonium. Imò cum simpliciter sic indistinctè loquatur, debet indistinctè intelligi.l.3.ff. de offic.præsid.& l. de precio.ff. de publi.cum uulgaribus. Item & tertiò uidetur tex.sic indistinctè loquens, in l. cum dotis causa.ff. de iure do. Licet glo.illum tex. ibi conetur destruere restringendo ipsum sic generaliter seu indistinctè loquentem. Item & quartò,quia si erat licitum uiro recipere fideiussorem à muliere pro dote restituēda, cum uir & uxor nō debeant ad imparia iudicari.c.gaudemus. circa me.de diuortio.

Insuper & quintò, quia potest mulier petere à uiro, nolo da te confidere pro restitutione meæ dotis mihi fienda. Sed nolo, quòd promittas alteri tertio per uiam delegationis ipsam dotis restitutionem. & hoc non potest denegare uir,nisi quādo aliquod incommodum suspectum haberet, ut est tex. not.à contrario sensu in l.2.in princip.ff.solu. matrimo. & ibi no.& tamen non poterat negari, quin propter hoc uiro causa indignationis præstaretur. Sextò hoc fortificatur per regulam.l.in omnibus. ff.de iudi.& maximè cum subsit fauor mulieris,& dotis,ergo uidetur, q posset mulier petere sibi caueri propter superuenientem suspicionem,ut ibi habetur:Imò fauore mulieris posset post sol.mat. sine alia superuenienti suspicione, ut habetur in d.§.quoties. Septimò probatur hoc per uerba illius tex.l.1.ibi,iubemus.& l.2.ibi,sancimus,quæ uerba denotant, q dispositio,de qua ibi,sit noui iuris promulgatoria, & non antiqui iuris declaratoria, prout de uerbo statuimus,dixit gl.no.in c.statuimus. de off.deleg.in 6. & in c.1.de cle.nō resid.in uerbo, receperit.& in cle.fi.de rescr.& de uerbo nolumus.in cle.1.de off.uic.& in cle.3.de rer.perm.& p Bal.in l.3.C.de sum.tri. & fid.cath.in 3.col. & de uerbo decernimus. p gl.in cle.per literas.de præb. & in cle.2.de reb.eccl.non alie. Cùm ergo dicta dispositio l.1.& 2.sit cōtra regulas iuris cōis: item sit dispō noua & cōtra permissionem iuris antiqui, non dēt extendi extra terminos, de quibus ibi in tex. qui loquitur, qn satisdatio exigeretur per mulierē à marito, uel ab eius patre,& sic ab inuito. Secus ergo si præstaretur à marito sponte offerente:quia tunc stamus iuri cōi & antiquo, cū in illo casu

non

non reperiatur immutatum, & quod non mutatur &c.l.sancimus. C.de testa.cum sim. Et hæc opin. non solùm innititur veritati in puncto iuris, sed etiam æquitati, cum tunc quãdo spõte offerret, cessaret ratio perfidiæ ponderata per text. in d.l.2. & etiam cum ista opinio sit fauorabilis mulieribus, & dotibus, in dubio est tenenda, per id quod habetur in l. in ambiguis, de regu. iuris. Quomodo autem poterat dici ab inuito extorqueri in ista materia, dicetur infra in proxima limitatione, non tamen esset recedendum in decisiuis à communi opin. ut supra dixi. Et tenendo hanc opinionem, quæ videtur verissima in puncto iuris, videlicet quòd dispositio, de qua in d. l.1.& 2.& in rubr.C.ne fideiuss.do.den. sit dispositio noua, & non declaratoria iuris antiqui, inferri potest ꝙ de iure ffsorum poterat mulier contra virum incipientem laborare inopia petere sibi satisdari per dispositionem d.l.in omnibus, ut hoc tenuit Cyn. post Dyn.in d.l. ubi adhuc. Immo plus videntur sentire, videlicet ꝙ etiam hodie posset mulier vti beneficio d.l. in omnibus, ut refert Bart.in d.l.si constante, in prin. in quinto contrario. Et licet ipse impugnet dictam opin. per text. in d.l. 1.& 2. secundùm opinio. communem supra retentam, videlicet quòd obtineat dicta dispositio etiam in dote restituenda, tamen ista impugnatio est contra dicta sua in d.§.quoties, ubi uult, quòd fideiussor possit dari in casu inopiæ per d.cap. per uestras, de dona. inter uirum & uxorem, quod, an procedat de iure, patebit ex proximè dicendis in proxima fallentia. Quin-
6 tò † limita dispositione dictarum legum procedere, nisi propter superuenientem suspicionem inopiæ, uel dilapidationis exigeretur dicta satisdatio per ipsam mulierem, secundùm Bartol.in d.§.quoties, per d.c.per uestras, sed hoc dictum sic indistinctè non placet. Nam hæc mulier principaliter petit à uiro sibi satisdari propter vergentiam ad inopiam, & tunc licet de iure antiquo hoc potuisset per dispositionem d.l.in omnibus, ut supra conclusi. Et sic poterat uti dicto remedio, etiam si nõdum uir uenisset ad extremam inopiam: tamen hodie nõ posset hoc à uiro, exigere, per tex. in d.l.2. Si autem mulier peteret dotem restitui sibi propter talem uergentiam ad inopiam, secundùm ꝙ potest de iure, ut habetur in d.l. si constante. in prin.& in l.ubi adhuc. C.de iu.do.& in l.in rebus.§. omnis, eo.ti.& in auth. de æqua.dotis.§.illud.& tunc potest uir ut euitet talem restitutionem offerre satisdare per tex. singularem in d.c.per uestras. Et sic talis satisdatio permittitur tunc uiro in eius fauorem ad hoc ut euitet restitutionem dotis, quæ est sibi magis damnosa & ignominiosa, & subest tunc ratio in promptu: quia tunc cessat ratio perfidiæ, immo hoc permittitur à iure, ut euitetur maior perfidia secundùm Abb. Sicul.in d.c.per uestras.& bene. Vnde isto casu potest procedere dictũ Bar.in d.§.quoties. & ualebit dicta satisdatio tam in fauorem viri, ut euitet dotis restitutionem, quàm in fauorem mulieris in casu soluti matrimonij, si uiri facultates non sufficerent, & isto casu si non posset inuenire fideiussorem, non credo tunc debere & posse recurri ad iuratoriam cautionem: quia per eã non esset consultum indemnitati mulieris, de quo tamen uide not.in d.c.per uestras. per Anton.& Imol.post Ioã. Andr.
7 † Sexta limitatio surgit ex prædictis: quia in casu, quo esset permissa sequestratio ad petitionem mulieris contra uirum, ut est quando uir malè tractat bona dot. ea consumendo, & dilapidando, ut est casus singu.in l.si cum dotem. §. si autem. in uer.si uerò dotem. ff.sol.mat. & tangetur infra. in 7. parte circa 25. priuilegium, & per Bart.in d.l. si constante, in prin. in 4.contrario, tunc poterit fortè euitare maritus dictam sequestrationem offerendo idoneum fideiussorem ipsi mulieri, ut se obliget, & promittat pro eo datæ dotis conseruationem & restitutionem in euentum dotis restituendæ, cum per hoc consulatur tam uiro, ut euitet dictam sequestrationem, quàm & mulieri pro eius indemnitate, cum hoc sit de natura sequestrationis, ut reuocetur per dationem fideiussoris, ut l.1. & l.si fideiussor.§.fi. ff.qui satisd.cog.& l.fi. C.de ord.cog. & dixi in l. interesse puto. ff.de acq. poss.& per hoc & bene facit rõ æquitatis, tex.in simili in d.ca.per uestras. ut dixi supra in 2.fallen. quod maximè procederet stante opin. de qua supra dixi in 4.
8 fallentia. † Septimò limita procedere, quando mulier uellet sibi consuli, & sibi caueri à uiro per uiam fideiussionis sibi dādæ pro dote restituenda: secus si per uiam delegationis, uidelicet petendo, quòd vir promittat dotem restitui alteri, quàm sibi, quando ex hoc vir nullum haberet timere incommodum, per text. sing. à contrario sensu in d.l.2. in prin. ff. solut. matr. qui text. procedit non solùm si ante matrimonium, & etiam tempore promiss. dotis hoc petat mulier, sed etiam si post solutum: & etiam si post habitam dotem hoc peteret mulier, ut ibi uoluit gloss.& communiter sequuntur Docto. ibi. Vnde ille tex. est multùm notabilis & fauorabilis mulieribus, quæ videntes, non posse extorquere à uiro fideiussorem de dote sibi restituenda in casum restituendæ dotis per d.l.1.& 2. C.ne fideius.do.dent. Immo nec etiam a uolente & sponte offerente secundum communem opinionem. Et dubitaret mulier, ne fortè propter potentiam uiri, uel naturam litigiosam ipsius viri, & conditionem mulieris debilem nõ esset facilis futura exactio fienda per eam vel eius hæredes, ut tunc in dictũ casum deleget ipsum uirum alicui personæ æquè potenti, de qua ipsa confidat, & per quam dotis exactio magis facilis redderetur, & ad hoc poterit uir cogi, ut per stipulationem promittat illi adhibito, si ex hoc non posset uir allegare aliquod sibi suspectum incommodum, nec poterit uir allegare se non teneri, & frustratoriam esse talem delegationem, cum in ea sit eadem ratio generandæ perfidiæ & maleuolentiæ inter ipsos coniuges, propter quam etiam prohibetur datio fideiussoris. d.l. 2. Sed pro parte mulieris poterit responderi, quòd dispositio d.l.1.& 2. debet intelligi in proprijs suis terminis, nec est extẽdenda ad alium casum, cum sit odiosa & exorbitans à regulis iuris communis. ut supra. Immo est correctiua iuris antiqui, ut supra dixi per l.præcipimus.in fi. de appell. cum suis uulga. & ita debemus tenere & transire, cum communiter omnes Docto.in d.l.2. præsupponant, ꝙ prouisio d.l.2. in prin. ff. solut. mat. etiam hodie obtineat. Sed posset non improbabiliter teneri contrarium, ꝙ hodie prouisio illa d.l.2. in prin. licet sit fauorabilis mulieribus, prout olim erat etiam datio fideiussoris: tamen sit correcta per nouam dispositionem d.l. 1. & 2. C.ne fideius.do.den. Nam cum ibi sit expressa ratio illius prohibitionis, uidelicet ne causa perfidiæ in connubio generetur. Vnde cum rõ sit ibi expressa, ampliari debet dicta dispositio ad alium casum ubi subesset eadem rõ, licet ibi non expressum, ut aliàs per gloss. not. in clemen. 1. de elect. in uerbo eligatur. facit l.adigere.§.quamuis.de iure patron. Vnde est cogitandum, maximè quia Doctores non dicunt, ad prædicta nõ
9 aduertentes. Octauò limita dictam † prohibitionem l.1. & 2. procedere in dote conseruanda uel restituenda per uirum, uel eius socerum, secus econtra in dote promissa danda per mulierem uel socerum, quia circa hanc obligationem potest fideiussor accedere, ut per gloss. & communiter Doct. post Cyn. in d.l.1. ita intelligẽtes textum in d.l.cùm dotis. ff.de iure dõ. & est communis opinio: & ita intelligunt & restringunt Doc. d.l.& si fideiussor. ff. de re iud. & d.l.cum dotis. Sed talis restrictio est multùm uiolatiua uerbæ illarum legum, ut supra dixi in quarta limitatione, sed pro ista limitatione est casus in l. fi. C.ad Velle. Nec obstat, quòd non debent ad imparia iudicari &c. Nam potest dici, quòd non sit eadem rõ in marito, cui promittitur dos per mulierem, si pro promissione dotis voluit fideiussorem, quia hic non est tanta causa generandæ pfidiæ inter coniuges, cum respectu uiri obligati fideiussor censeatur habere causam perpetuam perfidiæ: quia etiam ipsa dos similiter censetur habere causam perpetuam ad uirum, ut l.1. ff. de iure dotium. Sed respectu mulieris obligatæ ipsa obligatio non est habitura causam perpetuam, ex quo incontinenti debet solui, & sic dicta causa indignationis, si qua foret; uideretur habere causam quasi momentaneam & non duraturam.
10 Nonò limita, ut † procedant in cautione accipienda per mulierem à marito per dationem fideiussoris secus si per pactionem pignoris secundum gl.in d.l. 2. licet se non firmet ꝓpter textum in d.l.cum generaliter prohibet omnem satisdationẽ, cùm satis uideatur pignus esse loco fideiussoris: quia ꝓcedũt à pari, inst. de rerum diuis.§.uendita.& l.si rem.§.satisfactum. ff.de pignorat.actione. Sed communiter Doct. tenent secus in pignore, per textum in l.1.ff.qui po.in pig.hab.& in l. quam uis, aliàs incipit Calippus. ff.de solu. ad hoc l. quod autem. §.si uxor. ff.de donatione inter uirum & uxorem, & cum hac opinione uidetur transire Dy.& Cyn.in d.l.1.& Bar. in dicto §.quoties.& communiter alij legentes text. Sed illa iura loqui uidentur in hypotheca, quæ contrahitur solo consensu sine alia traditione. Vnde secus fortè in pignore proprio modo accipiendo, quod solùm constituitur actuali traditione.l.si rem. §.2.de pig. act. Et subest ratio differentiæ, quia per hypothecam non generatur causa alicuius perfidiæ inter cõiuges, cùm bona hypothecata remaneant in plena possessione apud maritum, & ideò si etiam non esset expressa hypotheca, bo-

dic iura uolunt contrahi tacitam in omnibus bonis viri pro
restitutione dotis.l. 1.§. 1. C. de rei uxoriæ actione.& dictum
est supra in septimo priuilegio. Sed quando constituitur per
traditionem alicuius rei stabilis, uel mobilis, quæ fieret per vi-
rum uxori pro cautela suæ dotis, ex quo transit tunc omnis
possessio in mulierem tam ciuilis quàm naturalis, & sic nulla
remanet penes virum, ut habetur in l. 1 §. per seruum qui pi
gnori.ff.de acqui. poss.& in l.cum nouissimi.§.illud.ff.de præ
scrip. 30.anno.tunc videtur ex hoc dari occasio perfidię & ma
liuolentiæ viri contra vxorem non confidentem de eo, prout
eadem ratione dicitur in fideiussore, cum in utroque casu ui-
deatur uxor diffidere de marito, & sic ipse conciperet aduer-
sus eam non paruam indignationem, & iura uolũt quòd nul-
la sit inter coniuges perfidiæ uel indignationis occasio ; ut in
d.l. 2.ad hoc.C.de inst.& substi.l.reprehendenda.& licet tex.
in d.l. 1. & 2. non dicat de pignore, tamen possunt uerba illa
generalia ibi, nullas satisdationes, accommodari etiam ad pi-
gnus, & maximè quia quando fuit facta traditio pignoris mu
lieri sit eadem ratio prohibitionis põderata per Imperatorem
in d.l. 2.& sic non dicetur extensio sed comprehensio, ut in si-
mili est dictum in 7.limit.

11 † Decimò limita, nisi alius vnà cum marito obligaretur ad
dotis restitutionem ; quia tunc ualeret talis obligatio, per tex.
in l.fi. C. de dote cau.non nume. & uoluit glo. per illum tex.
in d.l. 2.& etiam Dyn.ut refert Bart.in d.§.quoties. Sed, ut di
cit Bart.in d.§. quoties, ibi, si ambo obligarentur insolidum
tanquam duo rei, & tunc ex quo in effectu censetur alter fide
iubere pro altero: ut habetur in l. vir uxori.ff.ad velle.meritò
non possent hoc modo se obligare: quia veniretur contra mẽ
tem d.l. 1.& 2.facit l.non dubium, C.de leg. Obligabitur er-
go non insolidum sed ad quemlibet pecunia dotalis peruenit;
quia tunc verè quilibet censetur principalis pro rata, pro qua
quilibet eorum recepit. Si autem uir solus recepit dotem, &
tunc alter in nullo erit obligatus: quia tunc propriè censeret
fideiussor, & esset color quæsitus, ut habetur in d.l.vir uxori.
Non obst.d.l.fi.quia ibi non dicitur, q fuerunt duo rei deben
di, sed debet intelligi, q ibi quilibet erat obligatus pro sua ra-
ta per id, quod habetur in l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duo.
reis. Intellige, s. pro rata pro qua recepit seu confessus est se re
cepisse. Imò si ambo sunt confessi se recepisse, tamen si proba
retur, q in ueritate solus maritus receperit, talis confessio ni-
hil operatur, tãquam in materia suspecta, & solus maritus es-
set obligatus, argu.l.idem quæritur.ff.commo. Imò plus põe
tentari, q etiam si aliter non probatur, q in ueritate solus ma
ritus receperit dotem, sed ambo simpliciter fuerunt confessi
se recepisse, illa confessio alterius non probat, nec nocet, maxi-
mè si ille erat omnino extraneus, tanquam sit facta in mate-
ria suspecta, ubi ille non poterat aliter se obligare, uidelicet tã
quam fideiussor lege prohibente. per id quod habetur aliàs in
l.per diuersas. C.man.& aliàs in l.fi. C.de sponsa. & aliàs per
Bar.in l.cum quis decedens.§. Titia.ff.de lega. 3. Et maximè
ex quo coniectura & præsumptio subsit, q dos peruenerit to-
ta ad manus mariti, ex quo non ob aliud datur, nisi pro sup-
portandis oneribus matrimonij, & sic ad cũ spectat tale onus,
ad hoc l.si is qui stichum.§.ibi dos.ff.de in.donum.prout etiã
aliàs idem in simili dici potest, quando uir & uxor se obligant
pro dote nurus restituenda, confitendo ambo se dotem rece-
pisse pro filio marito. Nam ex quo negotium & onus dictæ
dotis habendæ spectat ad ipsum uirum & non ad uxorem pro
supportandis oneribus dicti matrimonij contracti per eorum
filium, præsumitur, q dicta confessio mulieris fuerit facta co-
lore quæsito, ad hoc ut potuerit se obligare tanquam fideius-
sor pro dote restituenda, de quo tñ vide, quæ dixi sup.in 12.
speciali, & etiam quod dixi supra in 3.limitatione: quia po-
test dici, q in matre se promittente & se obligante etiam quã
do per uiam expressam fideiussionis non subsit ratio perfidiæ,
imò in totum cesset, sicut in patre propter naturalem affectũ
& charitatem maternam, ut dixi in prædicta tertia limitatio-
ne, qua ratione non reputo matrem esse extraneam ad hunc
effectum ualidandæ fideiussionis, & sicut in dote danda potest
mulier accedere, nec tunc est tuta velleiano speciali fauore do
tis. C.ad velle. Item etiam pari ratione in dote restituenda.
Nec isto casu militaret dispositio authen. si qua mulier. C.ad
Velle.ut dixi latius in d. 12.priuilegio. Et sic per prædicta ha-
bes satis bene explicatum illum articulum, an duo rei possint
constitui in dote, de quo tetigit Bart.in dicto.§.quoties.& etiã
ibi per Angel. & in princip.illius l. si constante.in 8.quæst.2.

partis per Barto.& per eundem in d.l.fin.C.de dote cau.non
nume. & per Ioan. Andr.in addi. Specu.in tit. de don.inter
vir.& uxor.§.pen.uer.illud.ubi etiam videtur uelle, quòd sim
pliciter coniunctæ personæ possint interuenire pro uno ; ta-
men uideretur illud procedere solùm in patre, & matre, se-
12 cus in alijs remotioribus, ut dixi supra in 2.limitatione. † Vn
decimò limita in extraneo dotante mulierem, & stipulante
vel paciscente: quia potest, ut hr̃ in §.accedit l. 1. C.de rei vxo.
actio.gl.in d.l. 2. uidetur uelle idem, quod muliere uel socero
dante dotem: cum uideatur eadem æquitas, & doct. cõiter per
transeunt cum illa gl. Sed imò vr̃, q pro tali dote reddenda ex
traneo possit accedere fideiussor, cum inter istas personas ces-
set ratio perfidiæ. Nam propter hoc non potest maritus aliqd
impingere mulieri, si ille extraneus dotans de suo uoluit esse
bene cautus, & sibi prouidere de securitate in restituenda do-
te. Vnde cum non sit eadem æquitatis ratio ponderata per il-
las leges, ergo ad istum casum non se extendet dicta prouisio:
cum prouisio dictarum legum dirigatur erga personam mu-
lieris uolentis sibi prouidere per dationem fideiussoris, ad hoc
l.quod uerò.& l.ius singulare.ff.de legi.& maximè cum dicta
dispositio sit exorbitans à regulis iuris communis, imò sit cor-
rectiua iuris antiqui, ut suprà pluries dixi, & maximè circa
quartam limitationem, fatendũ tamen est, q talis extraneus
dotans, si sibi à principio non prouidit tempore dotationis p
dictam satisdationem, non posset postea illam à marito inuito
extorquere, nisi propter superuenientem inopiam, uel suspi-
cionem inopiæ per dispositionem l. in omnibus.ff. de iudi. ut
etiam hoc uoluit Barto. in d.l.si constante.in 6.q. 2.partis.&
maximè cum dicto extraneo non competat contra uirum re-
medium.d.l.si constante, in princ.& l.ubi adhuc.ut uoluit ibi
gl.& etiam ibi Bart.in d. 6.q. & communiter sequuntur doc.
d.l. 2.ibi Lud de Ro.aliter dixerit & fortè malè, ut ibi plenius
tetigi legendo. Dicebat tamen Bald.ibi, q etiam poterit dicto
casu prouideri ipsi extraneo dotanti per sequestrum, cum uia
sequestri bene compatiatur cum uia satisdationis, ut in d.ca.
per uestras. Dicit Io.de Imol.ibi, q hoc de sequestro procede
ret, si mulier consentiat : uel si non possit satisdari per uirum
de dote restituenda, uel si mulier forte sit suspecta de dilapida
tione, adducit, quod habetur in d.l. si cum dotem.§. sin autẽ.
aliàs uidetur, q non obtineat sequestratio, & sic uidetur de
mente d.c.per uestras. secundum eum. Sed potest dici quòd
termini d.c. per uestras. non habeant locum in casu nostro,
quia ibi mulier est, quæ vult esse secura de sua dote, hic autẽ
loquimur in ipso extraneo dotante, qui sine dubio si à princ.
uerisimiliter cognoscebat uirum inopem & suspectum debet
sibi imputari quare à princip. non prouidit, per id quod habe
tur in l. si creditoris. ff. de priuileg. cred. & potuit ipse propter
hanc culpam conditionem dotis facere deteriorem, quæ ratio
cessat in ipsa muliere: ut per Bart.in d.l.si constante.in 6.q. 2.
partis, & ibi dixi. Si autem post dotationem emersit suspicio,
& maximè post datam dotem, & tunc emersit suspicio pro-
pter culpam uiri incipientis dilapidare, & tunc poterit petere
sequestrationem, per id quod habetur in l. si fideiussor.§.fin.
ff. qui satisd.cog. quæ tamen sequestratio reuocabitur, si ma-
ritus offerat idoneam cautionem per ibi no.& etiam suprà di
xi in 5.limitatione. Item poterit etiam peti à princ. satisdatio
per remedium d.l. in omnibus. quia ista remedia bene inter
se compatiuntur : aut emersit suspicio citra culpam uiri, sed
ex alio casu fortuito inopiæ, & tunc non reperio, q in hoc ca-
su de iure sit permissa sequestratio, cum regulariter sit prohi-
bita: ut in l. 1. C. de prohi. sequest. & tunc non audeo posse suc
curri dicto extraneo, nisi per remedium d.l. in omnibus. ut uo
13 luit Bart.in d. 6.q. † Duodecimò limita, nisi priuilegio & pro
uisioni d.l. 1.& 2. esset renunciatum cum iuramento: quando
autem renunciatum esset sine iuramento, tunc communis est
doctorum opin.quòd non possit, ut etiam uoluit glo.in d.l. 2.
& ita ibi sequitur Cyn.post Pet. & etiam uoluit Dyn. Bart.&
communiter oẽs. Nam cum dicta dispositio procedat prohi-
14 bitiuè, meritò † non potest ei renunciari per partes, & ita so-
let allegari illa gl.ibi pro no. q iuri prohibitiuo non potest re-
nunciari, licet aliqua ex parte emanare dicatur in fauorem ip
sius renunciantis, & maximè quando uerba prohibitionis diri
guntur in personam, seu personas, ut est in nostra materia, ut
patet ex uerbis tex. in d.l. 2.ibi, iubemus nullam satisdationẽ
a marito uel uiro exigendam &c.& ẽt patet ex uerbis rubricę,
ne fi. do. den. quæ cũ loquatur dispositiuè, põt per tex. arguen
do allegari, ut est ibi glo.no.& habetur in rubri. C.ne in una

eadem.

eademq; causa.li.ter.prouo.& ibi per glo.& not. in l.si.ff.de eo per quem fac. erit. & hoc est notandum ad not. per doc.in l.pen. C.de pac.& per Ange.in c.si diligenti.de foro compe.& tenet Bar.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.circa tertium membrum,notando hoc ad statuta, ut ibi per eum. Sed tunc dubium remanet,quando interuenisset iuramentum, & Bar.in d.l.si quis pro eo,circa dictum tertium membrum, tenet nō firmari,innitens sua nona ratione , quando lex uel statutum prohibet actum dirigendo uerba in personas,a quo tunc eō trahens ueniendo contra præceptum legis uel statuti, & sic superioris mandato non obedire mortaliter peccat, ut in c.omnis.de maio.& obe.iden iuramentum non firmaret cum eius obseruantia nutriret peccatum , & ex hoc infert ad statuta, quæ communiter sunt per Italiam prohibētia minores & mulieres contrahere uel se obligare sine certa solennitate , ut ibi per eum. sed hoc suum fundamentum communiter non recipitur à Canonistis, quos debemus sequi in materia iuramē ta tanquam spirituali, ut latè per Anto.de But.in repe.d.ca. cum contingat,circa tertium membrum,& per Io. de Imo.latius ibidem in sua repe.super terno casu secūdi membri principalis, uidelicet de effectu iuramenti,quando repugnet iuri in 14.char. licet quantùm ad terminos nostros plerīq; altorū sequantur opin. Bar.ut fuit Ant.de But.ut supra in dicto ter tio casu,non per suam rationem sed ea ratione per dictam si deiussionem dandam pro dote conseruanda, uel restituenda, surgit seu surgere potest quædam inconfidentia inter coniuges,dicit text.in d.l.2. in fin. quia si mulier committit personam suam de eo confidendo, multomagis debet committere dotem , & de en confidete absque alia cautione per fidaiussorem.argumen.l.hac lege. C.de pa. conuen. ad hæc tert. in d.cap.per uestras,ante fin. Et ideo uidetur dicta promissio esse contra bonos mores, & consequenter non debere firmari iuramento, per regulam, non est obligatorium in 6. Cum uideatur dari occasio perfidiæ & indignationis inter cōiuges, quæ occasio tolli debet & non permitti sub uelamine iuramenti, ad hoc l.reprehendenda. C. de insti.& substi. Tu aduerte : quia hæc ratio d.Anto.non uidetur sufficiens ad tollendum uinculum iuramenti : quia si hæc ratio militaret, similiter etiam iuramentum non firmaret alienationem rei do talis factam per uirum cum consensu mulieris : quia mulier consentiendo uiro uidetur hoc facere potius ex metu reuerentiali uiri , quam ex spontanea sua uoluntate , & sic esset causa indignationis intrinsecæ & non patuæ inter eos , & maximè quia propter hoc posset uenire mulier ad extremam inopiam , & tandem remanere indotata : ut dicit tex.in l.1. §.& cum lex. C.de rei uxo.actio. Et hæc est ratio , quare lex ciuilis prohibet talem alienationem etiam cum iuramento, ut ibi per glo.& facit l.non dubium. C.de legi. & d.cap.cum contingat.& cap.2.co.tit.in 6. dum ibi præsupponit tex.quia lex ciuilis improbat etiam iuramentum. Et tamen lex canonica,quæ seruanda est in materia iuramenti, de hac ratione nō curans, uoluit iuramentum esse seruandum, ut in d.ca.cum contingat,&c cap.2.cod.tit.in 6. Sic etiam potest dici in pacto de futura successione perdenda, quę leges reputant esse contra bonos mores, ex ratione secundum Bald.in l.pactum dotali. C.de colla.in 19.q.quia si tale pactum de non succedēdo patri ualeret, conuegeret inconueniens : quia filius uidens tale pactum ualere, & consequenter se destitutum spe successionis paternæ , non curaret præstare obsequia patri, & sic daretur occasio , ut esset rebellis & inobediens patri. Et sic offenderetur ius naturale contra l.ueluti.ff.de iusti.& iur.ubi si ui deret & speraret se successurum patri, accederet ad obsequia paterna , & ad uiuendum uirtuosè , ubi aliter sperando sequeretur contrarium, ut supra , & tamen ius canonicum de ratione tali non curauit , uolens tale iuramentum esse seruandum per talem filium uel filiam , ut patet in capit. 2.de pact.in 6. Similiter etiam potest dici in donatione inter coniuges , quæ est improbata à iure ciuili, ne mutuo amore se spolient : ut dicit text. in l.prima. ff. de donatio. inter uir.& uxor. Et sic posset sequi , quòd alter coniugum ex sua in alterum liberalitate induceretur ad extremam inopiam . Et consequenter causaretur inter eos ultimo loco indignatio & perfidia ea parte illius , qui uideret se quasi omnibus bonis spoliatum ex dicta liberalitate , quam fecit alteri , dum præmebatur ea calore & stimulis iuuentutis , cui difficile est reprimere iuueniles calores : ut l. fina. §. filij autem. C. de bon.quæ liber. Unde poterit sequi, quòd dum in senium demergunt , calores libidinis & amoris conuertantur in odia propter dictam causam : quia calor concupiscentiæ qui cale-
15 scit & abundat in iuuene, arescit in sene. † Et tamen de iure canonico huiusmodi donationes firmantur iuramento secundùm communem sententiam : ut per Bart.in d.l.si quis pro eo.in 10. membro.& in l. Scius & Augerius. ff.ad legem falc. & Gnil.in l.sed & si possessori.§.item si iurauero. ff.de iureiu. & per Fede.de Se.consil.140.& tenet Ant.& Ioan.de Imo. in d.cū cōtingat.ut per Ant.in 3.casu circa fi.& Io.de Imo. in 3.quæst.decimi & ultimi membri usque ad finem suæ repetitionis. Unde super hoc aliter non insisto, & hanc partē, quòd firmetur iuramento talis fideiussio,post multa sequitur Ioan.de Imol.in decimo membro.in 2. quæst. Et respondet ad illud de occasione mali, quæ potest sequi , quòd hoc non contingenter & necessariò, de quo non curauit ius canonicum : sed magis curauit de salute animæ iurantis, ex quo iuramentum potest seruari sine peccato,dict.capit.cum con-
16 tingat.cum simil. Sed tunc obiicitur † quia pactum inter aliquos de futura successione uiuentis non ualet : quia ex hoc datur occasio uoti captandæ mortis illius uiuentis, ut l.fin. C.de pact. Et ideo hac ratione non firmatur tale pactum iuramento secundùm communem sententiam : ut per gloss. Bart. & omnes ibi legentes , & maximè ibi Ioan. de Imol. & Ludo.in l.qui superstitis.ff.de acquiren.hæred.& in d.l.fina. & in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de uerbor.oblig.& sequuntur communiter canonistæ : ut per Anto.de But.in repe.d.c.cum contingat.& ibi etiam Io.de Imol.circa primum casum secundi membri principalis de effectu iuramenti inquantum repugnet iuri. Unde eadem ratione uideretur di-
17 cendum † in ratione fideiussoris pro dote conseruanda uel restituenda ut non firmetur iuramento , ex quo datur occasio perfidiæ & odij inter coniuges, & sic ueniret contra naturam matrimonij , quod est uinculum indiuiduam uitæ consuetudinem seruans inter coniuges.insti.de pa.pote.in prin. & est coniunctio animorum & unitas cordium.l.1. ff.de ritu nupt.& ex ea causatur identitas personarum in una carne.c. debitum.de biga. non ergo debet iuramentum esse causa contraria dictæ naturæ matrimonij, prout esset, si firmaret talem obligationem fideiussoris contra d.l.2. Potest dici, quòd si mari-
18 tus † præstaret talem fideiussorem inuitus: puta si consueto do ita disponeret, quòd maritus teneatur, & possit cogi ad talem fideiussionem præstandam tenendo quòd non ualeat hmōi consuetudo, ut proximè tangetur, & tunc iuramentum non firmat,ex quo non occasionaliter, sed de directo & inconuenienti inducit dictam materiam perfidiæ & maliuolentiæ inter coniuges, prout idem dicetur in iuramento de futura successione, qd de directo & immediatè inducit uotum captādæ mortis, & ita procedat opi.canonistarum. Si autem sponte & ultro maritus offerret talem fideiussionem, & tunc iuramentū firmaret, ex quo non de directo : sed occasionaliter ex post posset sequi dicta occasio perfidiæ & indignationis : & hoc modo procedat opin. Bar.& sequacium.
19 Decimotertiò † & ultimò limita, nisi in loco esset consuetudo , quòd fideiussor possit dari pro dote : quia tunc ualeret consuetudo , ut uidetur uelle Ioan.Andr.post Tan.in d.cap. per uestras. Sed in contrarium facit tex.in dict.l.prima. C.ne fideiuss.do. ubi princeps reprobat talem consuetudinem iubendo eam aboleri. Sed posset responderi, quòd reprobat antiquam consuetudinem : tamen non derogat futuræ, quo casu reprobata consuetudine antiqua non uidetur derogari futuræ : ut est gloss.not.in clem.statutum. de elec. in uerbo consuetudine. & uoluit Cyn.in l.dudum. C.de cōtrahen.empt.quod etiam fuit de mente Bar.in l. cunctos populos. C.de sum.trin.& fide cathol.in 7. col.circa intellectum l.fin. C.de testam.& etiam sensit in l.de quibus. ff.de legi. in antiqua lectura. Et licet allegent quidam Bar. noluisse contrarium in l.omnes populi.ff.de iustit.& iur. circa tertiam quæstionem principalem. An super his,quæ sunt disposita à iure ciuili, possint fieri statuta contraria : tū si bene ponderent eius uerba,ipse loquitur, qñ lex resistit statuto prohibēdo ne fiat. Et sic dirigendo uerba in futurū,& ita uidentur intelligere tex.in l.eos.§. 1. C.de usu.& in auth. naui. C.de furtis.

Sed antequam perueniam ad decisionem casus nostri, potest pro ueritate distingui , an ualeat consuetudo contra legē derogatoriam ipsius consuetudinis , quòd aut lex in aliqua materia expressè derogent præteritæ consuetudini etiam futuræ,& tunc sine dubio non ualet cōsuetudo postea emanās,

aut simpliciter derogat non faciendo mentionem de præterita uel futura consuetudine, puta non obstante aliqua consuetudine in contrarium, & tunc ex quo loquitur ita indefinitè, debet intelligi derogatum etiam futuræ. per id quod habetur in l. si seruitus. ff. de seruit. rustic. prædio. & maximè quia ita est de natura legis, ut ad futura trahatur. l. leges. C. de legi. & l. fi. de cōst. & hoc fortè nisi cōsuetudo de nouo introducta ex noua causa à principio non cogitata propter uarietatem tēporis, uel ex præterita, quæ erat uerisimiliter incognita ipsi legum latori, arg. l. si hominem. ff. mand. & quod ibi per Bal. & etiam not. in §. quibus. in proœmio: quia secundùm uarietatem temporum statuta uariantur, ut c. non debet. de consan. & affi. & l. 1. in prin. C. de cad. tol. quod etiam uoluit Abb. sicu. in c. 2. de proba. Vnde posito, quòd dispositio. l. fina. C. de test. traheretur etiam ad futuras cōsuetudines contrarias eas abrogando: tamen si posteà emanaret consuetudo, ꝙ tempore pestis ualeret testamentum cum quinque testib. uel forte minori numero, ualeret talis consuetudo, & eadem ratione statutum: quia introduceretur ex iusta & rationabili causa uerisimiliter tunc non cogitata per principem, ex quo hodie uidemus ꝙ omnes passim fugiūt, & hominem pestifero morbo confectum euitant, licet consanguinei sint, uel attinentes, ubi olim non ita refrigescebat charitas in sic fugiendo, maximè apud consanguineos. Imò potest attentari, ꝙ etiam si lex abrogaret etiam expressè futuræ consuetudini, idem esset dicendum: quia ad nouam causam habentē rationabilem prouisionem nouiter factam se non extendit talis clausula generalis derogatoria, de qua si fuisset cogitatum, non fuisset sic generaliter derogatum, argu. d. l. si hominem. & quia intelligetur rebus sic stantibus & habentibus l. quod Seruius. ff. de condi. ob causam. & l. si eum Cornelius. & quod ibi per Bart. ff. de sol. Aut fuit facta mentio de præterita consuetudine eā abrogando, & tunc aut fuit expressum de irrationabilitate dictæ consuetudinis, & tūc uidetur reprobata etiam futura cōsuetudo in contrarium, & ita uoluit Bal. in authen. omnes peregrini. C. communia de succes. quod procedit, quando subesset eadem ratio nunc de præsenti, prout erat tempore d. l. abrogatoris: quia non reprobationis habebat perpetuam causam. Si autem dicta ratio nunc non subesset, uel propter uarietatem temporum, uel alio modo, & tunc ualeret consuetudo posteà contraria. & ita not. uoluit Bal. in d. l. dudum. C. de contrahen. empt. Ad propositum dico, quòd in terminis nostris ualet: quia d. l. 1. reprobat simpliciter consuetudinem, nec aliter dicit de præterita uel futura. Certè etiam uidetur improbare futuram: quia uidetur esse expressa ratio improbationis. Nam licet in d. l. 2. non sit expressa: tamen apparet expressa in l. 2. in fi. co. titu. propter quam rationem uidetur se mouisse imperator in d. l. 1. ad reprobandum consuetudinem contrariam. Tamen crederem hoc procedere, quando consuetudo arctaret uirum, uel socerum ad fideiubēdum pro dote restituenda, adeo ꝙ inuitus posset cogi. Si autem non arctaret, sed simpliciter permitteret talem fideiussionem; tunc ex quo non subest tanta ratio perfidiæ, quando maritus sponte offerret: cum tunc etiam uersetur fauor mulieris, & dotis qua ratione se mouit dicta consuetudo, uel statutum loci ita permittendo, & tunc ualeret talis consuetudo, uel statutum, ex quo tunc non est eadem ratio, sicut quando ab initio extorqueretur, quam rationem uidetur considerasse text. in d. l. 1. dum præsupponit, ꝙ consuetudo loquebatur præceptiuè, uidelicet quòd uir exhibeat fideiussionem mulieri &c. Vnde cogita: quia hæc opi. uidetur satis æqua & etiam fauorabilis mulieribus & dotibus: & ideo uidetur tenenda per id, quod habetur in l. ambiguis. ff. de reg. iur. & hoc modo potest procedere opi. Io. And. & Tan. in d. c. per uestras.

ADDITIO.

a Fideiussor. not. ꝙ non debet dari fideiussor per maritum de dote conseruanda. l. 1. & 2. C. ne fideiuss. dot. dent. nisi sit pauper, & uergat ad inopiam. cap. per uestras. de do. inter uir. & uxor. & Bar. in l. si constante. §. quoties. & ibi Alex. & §. si pater. solu. matr. Item nisi cum iuramento, ut per docto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Ioan. de Imol. in c. cum contingat, de iureiu. Pau. de Cast. cons. 167. & in d. l. si constante. §. quoties. solu. matri. & in d. l. si quis pro eo. contra Anton. de But. in d. cap. cum contingat. Item nisi coniunctus uel extraneus principaliter se obliget pro dote non simul cum marito secundùm Pau. de Cast. in consi. 167. & 168. Item nisi duo fratres uel pater & filius, per Barto. & Alexan. in d. §. quoties.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Ascendens etiam per lineam maternam potest stipulari suo descendenti speciali fauore mulieris & dotis ac nuptiarū, imo secundum Bar. idem in quolibet extraneo.*

2 *Mulier si stipuletur dotem reddi alicui tertio absenti non quæritur illi actio.*

3 *Mulieri magis fauetur in dote quàm fisco, cui aliquis priuatus stipuletur.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM speciale priuilegiū est, † quia licet de rigore iuris ascendens per lineam maternā non possit stipulari, & obligationem quærere suo descendēti. l. debitor. in fi. ff. ad Treb. ubi idem econtra dicitur, ꝙ non possit dictus descendēs stipulari, uel actionem quærere, etiā utilem suo ascendenti, ad hoc etiam. l. Caius. uers. sed dicendum. ff. solu. matr. licet secus in ascendente per lineam paternam. Cum possit quærere saltem utilem suo descendenti etiā emancipato: habetur in l. id quod dicitur. ff. de uerb. obliga. & in l. pactum. C. de pact. conuen. Intellige utilem & non directam: ut ibi no. Et sic debet intelligi text. in l. si genero. C. de iure dot. tamen speciali fauore mulieris & dotis potest ex æquitate ascendens per lineam maternam stipulari descendēti: ut est tex. sing. in d. l. Caius. in fin. Bar. tamen quem multi sequuntur ibi inclinat idem etiam esse in quolibet alio extraneo dotante cum tex. ibi in fi. solùm se fundet super æquitate inducta fauore nuptiarum: & dum subdit ibi de affectione personarum loquitur per uerbum maximè. Et sic implicatiuè, ergo uult idem, si non caderet dicta coniunctio personarum, ad hoc l. illud. ff. ad l. Aquil. & c. sponsam. de spon. cum sim. Et in hanc partem inclinant Ioan. de Imo. Pau. de Cast. & Lud. de Ro. qui etiam se mouet stante æquitate, de qua in l. quoties. C. de don. quæ sub modo. Nam si ibi fauore exercentes liberalitatem specialiter prouidetur, ut donans possit quærere alieni actionem super re sua, quæ non erat duratura sua: licet regulariter secus l. proprium. ff. communia prædio. & d. l. pactum. multomagis in terminis nostris ubi concurrit duplex fauor, scilicet exercentis liberalitatem & etiam fauor dotis: licet enim respectu uiri ipsa promissio dotis conceruat titulum onerosum. l. ex promissione. ff. de actio. & obliga. & l. purè. §. pen. ff. de exce. doli. & tamen inspecta persona dotantis, quæ principaliter ducit ad liberalitatem in dotanda muliere, & etiam inspecta persona mulieris, erga quam principaliter habetur respectus, ipsa dotatio procedit ex causa lucratiua. Et sic donationis ut in §. accedit. l. 1. C. de rei uxo. act. quod procedit etiam respectu ipsius patris dotantis: licet enim ad dotandum teneatur ex officio paterno: tamen non potest negari, quin exerceat liberalitatem & donationem in filiam: ut probatur in l. 2. C. de bonis quæ lib. ibi, paterna munificētia: ad hoc etiam tex. cum gl. & ibi dixi post Bar. in l. Mæuia. §. 1. ff. sol. mat. & in l. fi. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credit. Vnde satis mihi placet hæc opinio maximè concurrente hodie dicta æquitate d. l. quoties. Confert etiam: quia talis stipulatio extranei iuuatur suffragio legis, quæ fingeret stipulationem, si extraneus non fuisset dicto modo stipulatus, ut in d. §. accedit. Et sic potest dici, ꝙ dicto casu non subintelligitur ficta stipulatio interposita à muliere, de qua in d. §. accedit. quia nunquam lex fingit nisi in subsidium & ex magna causa: ut per Bat. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. quod est notandum ad limitationem d. §. accedit. Et sic potest dici, ꝙ dicto casu non intelligatur ficta stipulatio interposita à muliere, de qua in d. §. accedit: quia nunquam lex fingit nisi in subsidiū & ex magna causa, ut per Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de usuc. quod est notandum ad limitationem d. §. accedit. Et prædicta etiam opin. fuit de mente Bart. in l. uxorem. §. testa. ff. de leg. 3. Sed tunc pulchrum esse dubium, an hoc possit facere extraneus simplex pactum citra stipulationem. Nam si pacisceretur dotem sibi reddi, sine dubio posset, quando incōtinenti. d. §. accedit. Sed quando alteri pacisceretur reddi: puta mulieri, non posset citra stipulationem, per tex. in d. l. Caius. ibi, pactum & stipulationem: & bene uidetur probari in d. l. pactum. C. de pact. cōuen. in 2. responso. & maximè etiam

quia tunc pactum undum appositum iuxta contractum uesti tur eius cohęrentia, quando apponitur in fauorem ipsorum contrahentium. Secus si pro fauore & interesse tertij : per id quod habetur in l.petens.de pact. & ibi not. quod sine dubio procederet de isto iure : tamen hodie isto casu fingeretur for te tacita stipulatio interposita per ipsum extraneum dotantē in fauorem mulieris,per text.in d.l.§.sed ut plenius,ibi,siue aliæ pro his personæ & dos aduentitia fuerit. Vnde non esset isto casu opus fingere stipulationem interpositam per mu lierem cum uiro : prout disponitur in d.§.accedit. Pōt etiam dici,ꝙ hodie ex speciali æquitate,d.l.quoties.quæratur illi alteri etiam citra stipulationem : ut ibi probatur, quod est no. ad not.in d.l.petens. Item aduertendum est : quia ex d.l.Caius.uers.sed dicendum.satis euidenter colligitur, ꝙ singularis dispositio & æquitas,de qua in d.l.quoties. non erat tempore florum,nisi etiam concurreret fauor dotis: & sic illa est dispo sitio noua de iure codicis inducta per principes. & sic possunt

2 inferri notanter, quòd † etiam quando per ipsum dotantem etiam extraneum esset factum pactum de reddenda dote alte ri quàm mulieri, ualeret,& illi quæreretur actio utilis ex æqui tate d.l.quoties. licet non uerseretur tunc fauor mulieris & dotis,ut etiam hoc uidetur probari notanter in l.pater pro filia. C.de pact.conuen. Intelligendo quòd ibi ille dotans fuit pactus dotem reddi nepotibus nati ex illa filia ex primo matrimonio: licet enim respectu mariti,qui ita promisit restituere non sit liberalitas (ut supra dixi) tamen inspecta persona dotantis dicitur esse liberalitas etiam in dotando filiam, ut supra dixi. Imò tunc tale pactum prodesset ipsi tertio etiam citra stipulationem fauore exercentis liberalitatem, dummodo incontinenti fiat,ut supra dixi,per text.in d.l.quoties.& in d. l.pater pro filia,quæ omnia sunt bene notanda,& à doctorib. non tacta. Ex prædictis sequitur,quòd si mulier dotans si stipularetur dotem reddi non sibi sed alteri tertio in casum soluti matrimonij, tunc illi tertio nulla quæreretur actio: quia tunc cessat æquitas & fauor dotis,de qua in d.l. Caius. Item cessat æquitas dictæ l.quoties.ex quo respectu mulieris & uiri non est liberalitas. Imò est causa onerosa, ut supra dixi, ad hoc l.ex promissione.ff.de actio.& oblig.cum si. & hoc etiam uoluit Bal.notanter in d.l.fi. C.communia utriusque iud. ad fi.allegando ad hoc tex.not.in d.l.debitor.ad fi.ff.ad Trebel.

3 Ex† per prædicta omnia patet,quòd in hoc maior censetur esse fauor mulieris in dote quàm fisci & reipublicæ,cui per libe ram & priuatam personam etiam sibi subiectam non quæritur actio,ut est tex.no.in l.1.ff.de iur.fisc. & ibi per Barto.& dixi in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de uerb. obl.& not.in l. arbiter intra certam.ff.de arb.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri absenti quæritur propter fauorem dotis.*

1 ET ex illa l. Caius. potest colligi aliud speciale priuilegium & uigesimumtertium † quòd in casibus specialibus, quibus quæritur actio alteri sine cessione de quib. per Bar.& ibi dixi in d.l.stipulatio ista.§.si stipuler. oportet, quòd saltem uerba permissiua & substantifica obligationis dirigantur ad ipsum stipulantē, aliàs si in ipsum tertium absen tem in nihilo ualet, adeo quòd etiam naturalis obligatio im peditur l. quæcunque gerimus.ff.de actio.& oblig.& ita com muniter tenetur in d.§.alteri.& §.si stipuler.tamen speciali fa uore dotis quæreretur utilis actio mulieri absenti sine cessione, etiam si uerba promissiua essent directa in eam & non in stipulationem & ita multi legentes tenent in d.l.Caius.per illum text. & dicunt fuisse de mente Bartol. ibi in noua lectura & etiam Bald.in d.l.fin.in pen. col. Sed ego tenerem contrarium quia tex.in d.l. Caius.illud non bene probat.Et quia quando aliter non apparet per uerba stipulationis quod ipsa uerba promissiua fuerint relata ad personam ipsius tertij, uel stipulatoris , debet in dubio præsumi , stipulatorem uoluisse referre ad personam suam & sic actus ualeat, ad hoc tex.no. in l.si seruus communis Mæuij.§.si seruus Titij.ff.de stip.ser no. Confert etiam quia aliter dicendo, inducerentur hoc casu circa eundem actum & effectum plures exorbitantiæ & spe cialitates contra regulas iuris communis contra id,quod habetur in l.1.C.de dot.promiss.& l.eum post.§.gener.ff.de iure dot.prima esset, ꝙ alteri absenti posset quis stipulari fauo re dotis contra regulam uulgarem,de qua in § accedit. Item quòd per liberam personam alteri quæratur actio sine cessio ne contra regulam uulgarem, de qua in l.solutum.§.per libe ram.ff.de pigno.actio. & in l.possessor.§.& si possessor.ff.de acquiren.possess.

Item & tertiò, quòd ex actu nullo modo fundato in perso na stipulatoris obligatio & actio nasceretur contra regulam,de qua in d.l.quæcunque.& in l.obligationum substantia,cod. titu. Et sic infertur, quòd si extraneus dotis stipularetur hoc modo, promittis mulieri absenti istam dotem sibi restituere in casum soluti matrimonij ꝙ tunc nihil ageret. Posset tamē dici,ꝙ hodie ex singulari dispositione.l.1.C.de rei ux.actio. fingeretur talis stipulatio,& haberetur pro ualida,per tex.ibi post princ.ibi,& multo magis si inutilis est,ualidam eam effi ci, cuius dispositio obtinet etiam , quando alia persona quæcunque dotem daret pro ipsa muliere, ut supra dixi per text. in d.§.sed ut plenius.ibi dum dicit,uel alius pro ea dotem da ret,uel reciperet etiam adoentitiam &c. & hoc,quod supra di xi in proximo priuilegio , est bene notandum ad dicta supra in secundo priuilegio tacitæ stipulationis. Sed si extraneus paciscetur in fauorem tertij , & tunc non ualeret sine dubio, etiam quò ad dispositionem singularem.d.l.quoties. Si promissio de directo conferretur in ipsum tertium,& non in ipsum dotantem,quod not.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri quæritur ex stipulatione per alium nomine mulieris facta.*

1 ITem ex ratione æquitatis dictæ legis Caius potest inferri ad aliud priuilegium,& sic 24.ꝙ licet†per procuratorē, uel negociorum gestorem stipulantes nomine nostro per uerba inflexa surgat uobis stipulatio : ut habetur in l.huiusmodi.in prin.ff.de leg.1.in 2.not.& per Bar. & alios in d.§.si stipuler.tamen opus sit cessione , aliàs non quæreretur actio d.§.& si possessio.cum sim. Tamen speciali fauore dotis non esset opus cessione . Nam si hoc conceditur in auo materno, imo & in quolibet extraneo dotante,stipulante nomine proprio , & non nomine mulieris secundùm communem opin. ut supra est dictum in 22. priuilegio.quanto amplius est hoc dicendum, quando stipularetur nomine mulieris , & sic per uerba inflexa, quo casu magis uoluisse & firmiter cōcipitur sti pulatio.quod etiam uoluit Bal.in d.l.fin.communia utriusq. iud.in pen.car. Et maximè quia etiam si dotans nomine mulieris : puta ut procurator,uel neg.gest.aliter non stipularetur dotem reddi, tamen fingitur tunc tacita stipulatio per eū interposita in fauorem mulieris, per tex.l d.§.sed ut plenius, ibi, siue ipsæ principales personæ dotem dederint,uel promiserint,uel susceperint, siue aliæ pro his personæ &c. Vnde si dicta stipulatio, quæ fingitur interposita per ipsum procuratorem mulieris, quæreretur illico ipsi mulieri iuris ministerio, & sic sine alia cessione,multo magis expressa quæreretur.arg. l.qui ad certum. ff.loca. Dices tu,ꝙ imò isto casu potius fingeretur stipulatio interposita per mulierem quam per ipsum promittentem dotem nomine mulieris per d. §. accedit. Sed potest responderi, illud esse, ideo quia non erat ibi aliquod aliud extremum habile ad fingendum stipulationem , nisi in persona mulieris absentis , ex quo ille dabat dotem nomine suo,& non tanquam procurator uel negociorum gestor mulieris. Et hæc ultima inuestigatio non est inutilis ; quia si mulier ageret tanquam ex stipulatione per suam personam interpositam, fortè inutiliter ageret.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Disiuncta posita inter personas honoratas speciali fauore dotis,hodie non reddit actum inutilem.*

1 VIgesimumquintum speciale priuilegium resultat ex d. l. Caius, † quia licet disiuncta posita inter personas honoratas, quibus poterat quæri, redderet de iure

te fforum stipulationem totam ipso iure iouilē.l.1.§.si usufructuarius.&l.proinde.cum seq.ff.de stipu. seruo.tamē speciali fauore dotis talis stipulatio erat & est utilis, ut est casus singularis in d.l.Caius. Intantum quod Dy.& Bart.& communiter doctor. ibi teneot quòd hodie dispositio.d.l.non est immutata, per singularem & nouam dispositionem l.cum q. dam.C.de uerb.signi.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio l.cum quidam.C.de uerb.signi.non obtinet speciali fauore dotis & mulieris.*

EX quo surgit aliud singulare priuilegium & uigesimū-sextum, ꝙ licet hodie dispositio d.§.si usufructuarius,
1 cum sim.sit immutata & correcta † per singularem dispositionem.d.l.cum quidam.ut hodie disiuncta posita inter personas honoratas ualeat & ponatur pro cōiuncta etiam io contractibus, ut sic ponatur uel,pro &,ut sic cuilibet quæratē hodie pro uirili: tamen speciali fauore dotis disiuncta uō ponitur etiam hodie pro coniuncta: ut patet in d.l.Caius.quia unus fuit stipulatus dotem reddi illi nepti, aut sibi, & tamen nepti quæritur actio de dote insolidum, & uon pro rata, nec hæredibus aui præmortui aliqua quæritur actio, ut tenet ibi Bar.& communiter doct.per illum tex. in si.iuncto princ.ibi, ao & cui actio ex hoc pacto ex stipulatione competat,& utrū hæredi materni aui an nepti, &c.

Et sic quærendo ibi iurisconsultus, cui quæratur actio ex illa stipulatione,& nominaōm an quæratur hęredi mortui aui, & respondendo ibi io si. ꝙ illi nepō ex æquitate fauore nuptiarum detur actio, ergo per expressum uidetur oegare, dari actiooem hæredi aui paterni l.cum prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de præsumpt.cum sim.Quinimo Bar.& communiter docto. ibi tenent, ꝙ etiam si fuisset unus auus tempore diuortij facti illi,non competeret actio, quasi uideatur adiectus solutioni & uon obligatiooni fauore nuptiarum,& ne mulier remaneret defraudata dote,si auo competeret actio,& sic eadē ratio æquitatis ibi uigeret in auo, sicut in eius hæredibus. & idem tennit Bar.in d.l.uxorem.§.testamento, & fuit de mente Bal.in d.l.si.C.communia utriusque iudic.ante finem. & ita est tenendum,quicquid aliter uoluerit Bald. in d.l.Caius. aliter intelligendo illum textum secuodùm uonum intellectum Petri de Bellapertic.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua perdit naturam suam propter specialem fauorem dotis: quia non potest verificari in quolibet extremorum.*

ET sic ita tenendo & intelligeudo illum tex.prout communiter intelligitor, resultat aliud notabile speciale fauore dotis & uigesimumsepo mum, ꝙ licet de natura al
1 ternatiuæ † sit, ot possit uerificari io quolibet extremorum: ut habetur in l.si is qui ducenta.§.utrum.ff.reb.dub.cum si. Tamen speciali fauore dotis perdit in totum suam naturam, ut illud primum extremum de persona aui nō possit uerificari sed solū in persona mulieris quò ad obligationis efficaciam.

PRIVILEGIVM XSVIII.

SVMMARIVM.

1 *Persona tertij si sit ipsa mulier dotata,tunc siue sit posita in prima, siue in secunda parte alternatiua censetur apposita obligationi,& non solutioni tanquam adiecta.*
2 *Extraneus dotans si stipulatur dotem reddi sibi: aut cui de iure debetur; soli mulieri quæritur actio,& nu.4.*
3 *Dispositio l.Caius. & eius æquitas non obtinet,si illa stipulatio esset facta in omnem casum soluto matrimonio, & esset solutum morte mulieris.*

ITAM quæritur aliud speciale & uigesimumoctauum ꝙ
1 † quando stipulatio fit per alteruatiuam personarum, singulariter persona tertij, siue sit adiecta in prima parte, siue in secunda, semper censetur adiecta obligatiooni in puncto iuris, ut bene probatur in d.l.Caius.uer.sed dicendum. tamen fallit speciali fauore dotis: quia si persona tertij est mulier dotata, censetur ipsa adiecta obligatiouoi,& stipulator dotans cēsetur adiectus solutioni: ot est tex.ad uers.præcedentem, sed dicendum. Tamen aduerte: quia Bald.in d.l.si.dicit,tex.d.l.Caius procedere ex eo: quia ille auus posuit se in 2.par.alternatiuæ & mulierem in 1.par.hinc est, ꝙ ex hoc uidetur ibi uoluisse principaliter stipulari mulieri,cui poterat quæri speciali fauore dotis. hinc est, ꝙ secuudùm eum forte esset secus, si auus ibi posuisset se in 1.par. alternatiuæ: quia tunc principaliter uidetur uoluisse fundare actum in persona sua:& idō tunc mulier uideretur adiecta solutioni secundùm regulam, quæ solet haberi in adiecto per alternatiuam. l.si cum Cornelius.de sol.cum sim.Et licet ibi Bal.dubitatiuè loquatur, scilicet,per uerbum fortè: tamen hæc sua opinio uidetur multum rationabilis & æqua: quia non sine ministerio Iurisconsultus io d.l.Caius: fecit oim, imponeodo casum, quando stipulator posuit mulierē in prima parte alternatiuæ. Et hāc opinionem magis firmiter tenuit Bar. de Sal. in l. auia.C.de iure dot.& etiam Lud.de Roma.in d.l.Caius. pro qua opin. etiam mouet: quia ex quo casus ille est multùm exorbitans à regulis iuris communis,ut patet ex prædictis: ideo debet restringi iuxta proprios terminos,arg.l.si uerò.§.de uiro.ff.solut.matri.& l.quod uerò.& l.ius singolare.ff.de legib.cum si. licet Barto.in d.l.Caius. & expressius io dicto §. testamento. uoluerit contrarium.

2 Et † per prædicta potest inferri ad quæstionem de facto, si dotans stipulatur dotem reddi sibi, aut cui de iure debetur. Nam tenuit Bar.in d.l.Caius.se de facto respondisse, ꝙ soli mulieri quæritur actio,perinde ac si dixisset, dotem reddi sibi, aut mulieri: quia mulier est illa,cui de iure debetur, ot in d.§.accedit. Bal.autem in d.l.si.communia utri. iud.io pen. col. aliter distinguit, uidelicet, ꝙ aut dotans est pater,& tunc illa uerba, sibi,aut cui de iure debetur, recipiunt ioterpretationem secundùm iuris ordinem & intellectum, uidelicet,si matrimonium soluatur morte uiri: tuoc intelligatur stipulatū fuisse ipsi filiæ & patri communiter. Sed si pater esset præmortuus:tunc intelligatur stipulatus soli mulieri.l.1.§.uideamus.C.de rei uxo.act. Sed si filia esset præmortua in matrimonio,intelligatur tooc stipulatio facta soli patri, per id quod habetur in l.dos à patre.C.solu.mat. Sed tu dic,ꝙ hodie stante consuetudine,de qua per gl.in d.l.dos à patre.quia tunc debetur de iure consuetudinario filiis remanentib. ex eodem matrimonio & uon patri,secundùm dicta in l.post dotem.ff.soluto matrimo. tunc censeretur facta stipulatio pro dictis filiis, quibus de iure debetur de iure uon scripto, & facit no.eiusdē Bal.in l.2.C.de bon.quæ libe. Si autem stipulator erat extraneus,& tunc dicit Bal.ꝙ aut stipulator adhibet nudum suum ministerium, puta promittis mihi stipulanti & recipienti pro eo,cui de iure debetur, & tunc refertur ad ius commune:q̄a uidetur stipulatus pro muliere, cum ita ius disponat.d.§.accedit. Si autem stipulatur sibi,aut cui de iure debetur, & tunc quicquid dicat Bart. ipse ioclinat, ꝙ isto casu ex quo posuit suam personam in prima parte alternatiuæ & sic intentio fuit stipulari sibi,quòd quidem potuit de iure.dict.§.accedit.ergo postea adiiciendo illa uerba, aut cui de iure debetur,non uidetur uoluisse stipulari mulieri,quia sibi mulieri de iure nō debetur, quando ipse dotans prouidit prius sibi per d.§.accedit. Quinimò etiam dic, ꝙ si fuisset stipulatus dotem reddi sibi,aut mulieri,pouendo mulierem in secūda parte,uidetur eam adiecisse solutioni & non obligationi, ut suprà est dictū. Vnde multo minus uidetur secuudùm eum,quando fuit stipulatus sibi,aut cui de iure debetur. Et sic non nominatim,& eadem opi.contra Bar.fuit sequutus Bar.de Saly.in d.l.auia. & etiam Lu.de Roma.in d.l.Caius.& in d.l.post dotem. Tu cogita: quia illud, quod dixit Bald. quando nominatim fuit stipulatus sibi aut mulieri, sit satis rationabile, ut supra est dictum: quia uon sine ministerio Iurisconsultus in d.l.Caius. posuit casum,quando dotans posuit se in secuoda parte alternatiuæ, quo casu uidetur se posuisse tanquam adiectum solutioni & oon obligationi fauore mulieris & dotis, ne fraudetur mulier ipsa dote.

Et aduertendum est: quia videtur præsupponere Iurisconsul.ibi, ꝙ licet tunc uideatur se adiecisse solutioni, ut sic possit solui ipsi auo tanquam adiecto: tamen propter hoc

oon

non habebit remanere fraudata mulier commodo suæ dotis tanquã posuerit se ipse dotãs pro nudo ministerio ipsius mulieris. Sicut etiam idem foret si posuisset aliũ tertium quàm seipsum dotantem in dicta secunda parte alternatiuæ: ut tũc illi tertio nulla sit quæsita actio: sed possit solutionem recipere tanquam adiectus: ut sic & soluendo maritus uel eius hæredes liberentur, per id quod habetur in d. l. si Cornelius. & l. uero procuratori. ff. de sol.

Sed nunc pulchrum est uidere, quomodo consulatur tunc mulieri contra illum auum, uel alium tertium adiectum solutioni si solutionem receperit.

Potest dici, quod posset de iure ff. forum mulier agere actione in factum, seu præscriptis uerbis generali in subsidiũ ex æquitate. l. quoties. ff. de præscript. uerbis. Ne remaneat mulier defraudata sua dote, uel saltem officio iudicis ex æquitate. l. plané. & l. fi. ff. de peti. hæredi. Sed hodie forte possumus dicere, quòd fingatur tacita stipulatio interposita per mulierem contra dictum auum dotantem, quo casu ipse, uel alius pro eo dotem recipiat sol. mat. per id quod habetur in d. §. accedit. licet doc. super hoc non aduertant in d. l. Caius. Sed quantum ad terminos quæstionis Barto. quando non nominatim fuit stipulatus mulieri: sed sibi, aut cui de iure debetur, tunc est diuersa ratio, & quidem satis urgens, quod habeatur perinde, ac si fuisset stipulatus hoc modo, uidelicet mihi aut mulieri inquantum sibi de iure deberetur: quia illud relatiuum cui, importare uidetur conditionem, id est, quatenus alteri personæ de iure deberetur, quàm mihi, si simpliciter dotarem sine alio pacto, argu. l. stichũ qui meus erit. ff. de leg. 2. Quæ tacita conditio non potest intelligi, quando fuisset simpliciter stipulatus sibi aut mulieri: & ita iam ego consului secundùm opin. Bar. apud Camerinum, & multi solennes aduocati curiæ marchiæ se subscripserunt. imo plus dicebam, quòd illa uerba magis habebant operam in fauorem mulieris, quàm si nominatim esset facta stipulatio, uidelicet sibi aut mulieri.

3 Nam isto † casu quæreretur mulieri tunc demum quando ipsa superesset post solutum matrimonium: ut sunt termini. d. l. Caius. Nam tunc propriè militat ratio d. l. Caius. in fine.

4 Sed † quando stipulatio est facta, uidelicet dotem reddi sibi aut mulieri in omnem casum solutionis matrimonij, & matrimonium solutum foret morte mulieris: tunc forte hæredes eius non uenirent. imo præferretur ipse auus dotans uel eius hæredes: quia tunc cessat ratio æquitatis & fauoris dotis: uidelicet ne mulier remaneat indotata. Super qua ratione se fundat text. in d. l. Caius. in fin. & hoc not. uoluit Barto. de Salycet. in d. l. auiæ. & sequitur Ioan. de Imol. & Ludo. in d. l. Caius. Et tamen si dicto casu fuisset stipulatus sibi, aut cui de iure debetur, uidetur tunc succedere dispositio. d. §. accedit. quasi uoluerit ipse dotans, quod inquantum alteri potius, quàm sibi de iure deberetur, quod alijs sit actio ad dotem repetendam: prout disponitur in d. §. accedit.

Si autem extraneus stipularetur copulatiuè, scilicet sibi & cui de iure debetur, tunc cuilibet pro parte æquali competeret actio, sicut si dixisset sibi & mulieri secundùm Bar. in d. l. Caius. per id quod habetur in l. si mihi & Titio. ff. de uerbor. oblig. Bald. tamen in d. l. fi. ad fin. dicit, quòd licet copula posita inter personas soleat diuidere obligationẽ in partes. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de de duob. reis. Tamen in dictis terminis credit, quod non diuidat, sed intelligatur de successoribus suis: quia eis de iure debetur: ut per eum, cuius dictũ non uidetur uerum, & contrarium est de mente Bar. ut suprà. Nã ex quo de iure debetur mulieri, si nullum esset pactum ergo perinde habet, ac si dixisset, dotem reddi sibi & mulieri quo casu cuilibet pro rata. d. §. cum in tabulis. Nec obstat quod dicit Bald. in d. l. fi. per tex. in l. secũdum responsum. C. de contrahen. & commit. stip. quia ibi stipulatio erat incerta: quia fuit stipulatus ei, cui post mortem suam uellet relinquere. Nec obst. quod habetur in l. pactum. ff. de proba. quod in dubio uidetur uoluisse ad hæredes transire: nam illud procedit in casu dubio, seu quando simpliciter fuisset stipulatus, sed ultra adijciendo illa uerba, & cui de iure debetur, uidetur noluisse aliquid addere primæ stipulationi: non enim debent intelligi uerba esse posita in casum, & sine uirtute aliquid importandi. l. si stipulatus. de usu. cum simil.

In patre autem stipulante sibi & filiæ sine dubio illa copula &, non staret in sua propria uirtute, sed debet intelligi secundùm ordinem iuris & intellectus. Et sic non improbabit æquales portiones: sed ambas personas insolidum comprehenderet ex speciali natura & fauore dotis contra id, quod habetur in dicto §. cum in tabulis. cum similibus.

PRIVILEGIVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Pater stipulando sibi & filia talis copula non stat propriè, sed operatur secundùm iuris intellectum.*

1 ET hoc erit uigesimumnonum priuilegium in dote ut † si contingat alterum præmori, uidelicet patrem filiæ, uel econtra, talis copula operabitur, ut uideatur facta stipulatio secundùm iuris ordinem secundùm Bar. notanter in d. l. uxorem. §. testamento. per id, quod habetur in simili in l. Gallus. §. 1. ff. de libe. & posth. & benè probatur in d. §. testamento. & fuit de mente Bald. in d. l. fi. in pen. char. & sequuntur communiter doctor. in d. l. Caius. in d. l. post dotem. dicẽdo non fore in hoc differentiam, an pater stipuletur copulatiuè uel alternatiuè, puta sibi uel filiæ uel stipuletur, aut cui de iure debetur, uel si stipuletur sibi & cui de iure debetur: quia tunc copula & alternatiua uel, non stant in eorum propria natura, sed accummulatiuè uel subordinatiuè, prout ordo iuris & subiecta materia suadet, secũdùm quod casus euenerit & ut supra dixi, debet attendi non solùm ordo iuris cõmunis, sed etiam iuris consuetudinarij, de quo per glo. in d. l. dos à patre. puta quando filia prædecederet in matrimonio superstitibus filijs ex illo matrimonio. Et idem si statutum loci circa hoc aliquid prouideret, ut iam uidi consultum in statuto disponente, quòd filiafamil. prædecedentis in matrimonio cum filijs masculis tota dos remaneat apud eos, sed si cũ filiab. fœminis reuertatur dimidia ad auum paternum, si superest, aliàs ad filios masculos ipsius aui. Nam stipulando pater dotem reddi sibi aut cui de iure debetur, dicta uerba debent referri & intelligi secundum ius statutarium loci & eius ordinem cum quo statuto intelliguntur contrahentes tacitè se uoluisse conformare sicut cum iure communi, ar. l. si duo. ff. de acquir. hæred. bene facit not. Bar. in l. ut iusiurandum. §. si liberi. ff. de oper. lib. & quod aliàs per eũdem in l. hæredes mei. §. cum ita. & l. hæredibus. in prin. ff. ad Trebell.

PRIVILEGIVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Pater stipulando impersonaliter, scilicet dotem reddi, intelligitur sibi & filiæ. Sed in extraneo ita stipulante intelligitur mulieri prouidisse.*

INFERTVR etiam ex prædictis ad trigesimum speciale quod licet regulariter pater stipulando, alternatiuè scilicet, sibi aut filiæ uideatur solùm apposuisse personam filiæ solutioni & non obligationi, ut sic solùm possit ei solui tanquam adiecto, licet filiæ possit quæri ex stipulatione paterna: ut est casus in l. stichum. §. quæsitum. ff. de solut. & l. eum qui ita. §. qui sibi. ff. de uerb. oblig. Tamen fallit speciali fauore dotis, quando pater stipularetur dotem sibi, aut filiæ reddi: quia tũc uidetur adiecisse personam filiæ non tanquam adiectam solutioni, sed obligationi secundùm prædicta.

1 Quid † autem si fuisset stipulatus impersonaliter, uidelicet dotem reddi, & tũc si est pater, ualet stipulatio & debet intelligi nõ de sola persona patris, sed etiam ipsius filiæ: ut actio ex stipulatu sit communis, prout de iure disponitur in actione de dote: ut est casus sing. in d. l. post dotem. secũdùm tertiam lect. gl. & tenent communiter doct. quod si extraneus ita stipularetur impersonaliter, similiter debet intelligi, prout disponit de iure, uidelicet quod soli mulieri quæratur per d. §. accedit.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Persona mulieris in stipulatione impersonali censetur extrinsecus subintellecta.*

1 ET sic resultat trigesimumprimũ priuilegium fauore dotis, quod † ubi aliàs tertia persona nõ debet extrinsecus subintelligi

intelligi in stipulatione personali, sed solum de persona stipulatoris. l. stipulatio ista. §. si quis ita. & l. si ita si stipulatus. §. Grisogonus. uers. sequens stipulatio. ff. de uerb. obli. & etiam ut actus stipulandi uideatur in dubio factus potius nomine suo proprio quam alieno, ar. l. & magis. ff. de sol. Tamen speciali fauore dotis & mulieris debebit interpretari, quod magis uideatur stipulatus mulieri quam sibi, ut singulariter uoluit Bar. in d. l. Caius. & communiter ibi doct. licet Ioan. de Imol. de hoc dubitauerit in d. l. Caius. per tex. in d. §. Grisogonus. tamen ille tex. debet intelligi, quando non subesset fauor dotis, & etiam quia ibi illi tertiæ personæ scilicet patrono non poterat actio quæri ex stipulatione liberti. Et idē tenuit Paul. & Ludo. in d. l. Caius. Si tamen teneretur opin. quæ fuit gl. & multorum, & extraneus non ascendens saltem per lineam maternam non possit stipulari mulieri, tunc stipulando impersonaliter, uideretur magis uoluisse stipulari sibi, quàm mulieri. Et sic explicare actum ualidum magis, quàm inualidum, arg. l. 3. ff. de test. mil. & l. si seruus communis Mæuij & Titij. ff. de stipu. seruorum.

Cogita tamen: quia fortè posset dici, quod etiam si esset uera dicta opi. contraria: tamen ex quo hodie posset ualere saltem ex æquitate. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. Ideo uideretur potius stipulatus mulieri quàm sibi, maximè ex quo de iure deberetur mulieri, si nullum esset interpositum pactum. d. §. accedit. Vnde non sine misterio text. in d. §. accedit. requirit, quod ipse extraneus dotem conferat per stipulationem in suā personam: ergo à contrario sensu, puta quando non in suam personam, sed impersonaliter: tūc quæreretur ipsi mulieri. Sed posset responderi ad motiuum suprà factum, per d. l. quoties, quod ex quo actus donandi principaliter tūc exercetur cum persona mariti. & sic non concernit liberalitatem respectu uxori: ergo non obtinet illa benigna interpretatio, de qua in d. l. quoties. Sed posset non improbabiliter dubitari, quid si esset impersonalitas ex parte promissoris, puta si pater uel extraneus diceret promittitur tibi marito centum pro dote Titiæ, uel pro matrimonio contracto uel contrahendo cum Titia. Et quidem secundùm regulas iuris hæc promissio esset inutilis: per id quod habetur no. in authen. si quando. C. de consti. pecu. & not. in l. fin. ff. si cert. peta. Tamen speciali fauore dotis potest dici contrarium: ut nota. uoluit Paul. de Cast. in d. l. Caius. & ita ibi secutus sum legendo.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo seu impersonalitas ex parte promissionis dotis non uitiat, & subintelligitur persona loquentis.*

ET hoc erit trigesimumsecundum priuilegium arguendo ex ratione. d. l. Caius. in fin. quia aliàs remaneret mulier, imo etiā ipse uir defraudatus dote, & haberet subire onera matrimonij sine dote. Et sic ubi circūscripto fauore dotis talis promissio non ualeret tanquam incerta: tamen speciali fauore dotis censeretur esse certa, & deberet subintelligi persona ipsius loquentis, scilicet promittitur tibi centū, scilicet per me. Sed dum legebam fuit fortiter oppositum & argutum. Nam aut fuit facta stipulatio per modum responsionis & interrogationis præcedentis: quia dixit maritus, promittis mihi centum pro dote istius mulieris, & ille respondet promittuntur, & tunc non haberet locum dispositio. dict. authen. si quando, quia responsio debet intelligi, ut conformet se cum interrogatione. l. 1. §. cum adijcit. ff. de uerborum obligatio. & instit. de inuti. stipu. §. præterea, ad hoc. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrog. ac. & ita legendo tenui. d. l. fi. ff. si cert. pe. & in l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de uerborum obligationibus.

Si autem per uiam simplicis pacti ille dixit, promittuntur tibi decem pro dote &c. Et tunc ne concurrant duo specialia, uidelicet quod dos debeatur nudo pacto: & etiam incerta respectu personæ promittentis non debet ualere. per id, quod habetur in l. 1. C. de do. promis. & no. in l. cum post. §. gener. ff. de iur. dot. Tamen respondebam, quod illud dictum, de quo supra, procedere posset quando præcessit interrogatio impersonaliter: puta si dicat maritus interrogatiuè erga socerum, promittuntur ne mihi centum pro dote tuæ filiæ uel pro dote tuæ sororis? Nam tunc illa inutilis & inualida stipulatio debet reputari pro utili & ualida & etiam certa fauore dotis. per text. in l. 1. post prin. C. de rei uxo. act. immo etiam potest dici, quòd dispositio d. l. 1. secundùm communem intellectum procedit, quando à principio erat incertitudo respectu dotis: quia tunc temporis non poterat surgere aliqua certitudo, nisi de futuro per declarationem fiēdam arbitrio boni uiri. Sed
1 in casu nostro ex tunc † poterat surgere & haberi certitudo iuris interpretatione, quòd intelligatur de persona loquentis fauore dotis, sicut etiam dictum est supra, in decimumquartum priuilegium sumpto ex l. quod autem. ff. de iur. dot. ubi ualeat promissio incerta respectu causæ non expressæ fauore dotis, ut subintelligatur causa dotis, quando subiecta materia suadet, & tamen doct. in hoc non faciunt uim, an promittatur dos per stipulationem, uel per simplex pactum, unde cogita, quia doctores hic non tangunt.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos aduentitia olim et hodie quærebatur, et quæritur filiæfam. pleno iure, et non patri.*

ITAM ex d. l. Caius colligitur aliud singulare priuilegium & 33. fauore dotis & mulieris, quòd licet de iure ffororum omnia aduentitia quærerentur patri pleno iure, nec stabant momento penes filium uel filiam. s. l. placet. de acqu. hær. ff. & inst. per quas perso. nobis acquir. §. 1. cum si.
1 † Tamen non sic in dote aduentitia promissa, uel data pro filiafam. quia illa pleno iure quærebatur filiæ & non patri, puta solut. matrim. Nam ibi præsupponitur, quòd illa neptis erat in patria potestate, & quæritur ibi, an & cui ex illa stipulatione comparat actio, quasi dicat, an patri, uel nepti, uel hæredibus aui dotantis, & tamen ibi in fine respondetur, fauore nuptiarum eam neptem actionem habere, ergo uidetur negare de patre & de hæredibus aui, arg. l. cum prætor. ff. de iud. cum sim. & ita communiter ibi sequūtur doct. legentes, & in l. post dotem. post Bar. in 3. q. ff. solut. matr. Et hæc inuestigatio est utilis hodie.

Nam ex hoc potest inferri, quòd etiam hodie de iure codicis nihil erit in hoc immutatum, per l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. cum sim. ut sic etiam hodie talis dos aduentitia reuersa ad ipsam filiam remanentem uiduam reuertatur per eam pleno iure. s. proprietatis & ususfructus, quia iura codicis concedūt usumfructum patri in locum proprietatis. Et sic de his bonis, quæ bona olim ipsi patri pleno iure quærebantur. Vnde cum iura noua abstrahant proprietatem ab ipso patre, uolendo, quòd illa remaneat apud filiam. Et sic lædunt in hoc ipsum patrem. Ideo in recompensationem concedunt patri hodie usumfructum, ut patet in d. l. cum oportet. post princ. ibi, eas suis parentibus non in plenum, sicut antea erat sancitum, sed usque ad solum usumfructum acquirat &c. Cum ergo in dote aduentitia nihil sit innouatum per iura codicis. Immo iura antiqua remanens intacta: cum nihil tollant patri. Meritò ipsa filiafamil. in dote aduentitia ius consequitur plenum etiam hodie, quod etiam tenuit Ludouic. de Roma. in d. l. Caius.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pater non est legitimus administrator filiæ in dote aduentitia.*
2 *Filia est capax iudiciorū in dote aduētitia ēt sine patris cōsēsu.*

INHÆRANDO ad notabile priuilegium in dote aduētitia,
1 & hoc erit trigesimumquartum † quod pater non sit etiam hodie legitimus administrator ipsius filiæ, ut est in alijs aduentitijs, cum dicta legitima administratio concedatur pa-
a tri ratione ususfructus, [a] ut l. 1. C. de bo. mater.
2 † Et per hoc infertur ad aliud priuilegium. s. quod filia est capax iudiciorum sine consensu patris, de quo dicetur in 9. par. operis in 8. priuileg.

ADDITIO.

a Ratione ususfructus. Nota hic, quod pater non est legitimus administrator

ministrator filiæ nuptæ in dote constan. matrim. nec in ea dote debet habere usumfructum, & ideo patris authoritas non requiritur in iudicio, quo filia constante matrimo. repetit dotem à uiro uergente ad inopiam: sed tunc citari debet pater nisi periculum sit in mora expectandi quando dos est profectitia. Si uerò est aduentitia, non est citandus pater. Bal. fin. in authen. quod locum. 4. q. C. de colla.

PRIVILEGIVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Dos si est assignata filiofamil. per mulierem uel socerum, illa sibi quæritur pleno iure & non patri, olim & hodie.*

1 ET ex prædictis potest inferri ad aliud priuilegium & trigesimumquintum † q si filiusfamilias dotem recepisset pro uxore & non eius pater, q dicta dos quæritur ipsi filiofamilias pleno iure, etiam de iure antiquo ff. orum, nec habeat locum regula d. l. placet. Et sic etiam fructus percepti ex dicta dote quæruntur ipsi filio & non patri, ut fuit de intentione Bartol. in leg. contra nurum. §. quoties. ff. rerum amotarum.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus non quæritur patri in dote aduentitia, nec est legitimus administrator filio seorsum habitante.*

2 *Donatio inter patrem & filium in fructibus aduentitiorum ualet.*

3 *Fructus percepti ex dote per uirum filiumfamil. maximè seorsum habitantem non communicantur cum fratribus post patris obitum.*

1 EX quo ipse ibi notanter infert ad aliud singulare priuilegium in dote & trigesimum sextum† q hodie de iure codicis ipse pater non habebit usumfructum dictæ dotis per d. l. cum oportet. cum simil.

Et consequenter sequitur, q in dicta dote pater non erit legitimus administrator. Tamen ipse limitat hoc procedere, qñ dos erat in corporib. seu specieb. secus si in pecunia: qa tunc de iure ff. orum efficiebat peculij profectitij patris: & sic transibat in domum patris, qui tenebatur de peculio pro dote illa restituenda, per tex. in l. deposui. §. 1. & l. ex facto. ff. de pecu. pro quo facit: quia mulier ipsa in hoc gaudet priuilegio, etiã qñ dos non deseruit oneribus matrimonij: puta antequàm nubat, uel postquam remansit uidua, ut nihil iuris habeat pater in tali dote aduentitia, ut suprà dixi in 35. priuilegio. Multo magis uidetur dicendum in ipso filiofamil. constante matrimonio: & sic quando dos cohæret in matrimonio & eius oneribus deseruit, argumen. leg. dotem. in fin. ff. de castren. pecu. Nam isto casu concurrit duplex fauor, scilicet dotis & etiam matrimonij. Aduerte tamen quia hoc dictum Bartol. fortè procederet, quando filius seorsum habitaret à patre unà cum dote habita à muliere, seu socero: & maximè si postquam seorsum habitauit, duxit uxorem & dotem recepit. Nam æquum est, quòd ibi sit dos pleno iure, & sic dotis fructus, ubi sunt onera matrimonij. leg. cum his. §. ibi dos. ff. de iur. dot. Vnde potest dici, quòd etiam de iure ff. orum, non solùm ipsa dos sit in dominio ipsius mariti filiifamil. sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut sic eos omnes sibi lucrifaciat & non pater, & hoc fauore dotis, & matrimonij ut suprà. Et multomagis hoc fatendum esset si filius accepisset uxorem, dum cohabitaret cum patre: & postea recessit à patre cum dote sibi consignata per patrem, quam ipse pater receperat, quasi tunc pater ipse uideatur consentire filio, ut ipse solus onera matrimonij supportet cum dicta dote. Vnde etiam si fructus dotis superexcederent onera matrimonij, uideatur pater illos sibi tacitè donasse, quæ donatio de facili præsumitur propter tantam coniunctionem personarum, per id quod habetur in l. Publia. in principio. ff. deposi. & in l. si seruus communis. ff. de donatio. inter uirum & uxor. Et maximè cum uideatur quid modicum donasse, ratione cuius modici magis de facili præsumitur donatio. l. utrum. ff. de donatio. inter uirum & uxo. Nec obs. quòd uideatur in peculium concessisse magis quàm donasse per id, quod habetur in l. filiæ cuius. C. fam. ercisun. & in l. si donantis. C. de coll. quia illa iura procedunt, quando à principio non potuisset ualere ut donatio. Vnde secus quando a principio potuit ualere ut donatio inter patrem & filiũ: prout est in dote & eius fructibus per id quod habetur in l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercis. & in l. si cum dotem. in princ. ff. solut. matr. quæ iura licet loquantur in patrefamilias: tamen eadem ratio fauoris respectu dotis & matrimonij

2 uidetur militare in ipso filiofamilias. Et maximè † quia etiam circunscripto fauore dotis in ipso usufructu aduentitiorum

a quorumcunque ualet donatio facta per patrem filio a ut est casus singularis: & ibi etiam per Bald. post Bartol. in l. cum oportet. §. an autem. C. de bon. quæ lib. Et si ualet per modum expressum, eodem modo per modum tacitum, argum. l. cum quid. ff. si certum petat. cum simil. quæ tacita donatio præsumitur, ut suprà. Vnde posset fortè dici, quòd licet non probetur expressè dicta consignatio dotis facta per patrem, tamen eo ipso quòd pater promittit filium de per se tenere & fructuare dotem suæ uxoris, vel quid aliud aduentitium, tacitè uidetur donare dictos fructus, ut no. uoluit Bald. in authen. ex testamento. C. de collat. in 14. c. & etiam idem ipse sensit in l. 2. C. famil. ercisun. & etiam Bartol. in suo tract. de duobus fratrib. & licet Azo in summa illius titul. de bon. quæ libe. post prin. uideatur aliter sensisse, tamen ita communiter tenetur, ut suprà, est speciale in usufructu, qui consistit in iure tenui & de facili perdendo: & ita ego consului: & etiam consuluit Petr. de Auch. consi. quod incipit, præmittendum est, in ordine. 178. quòd bene not. Si autem ipse filius habitaret cum patre: Et sic pater ipse onera matrimonij subiret alimentando filium & uxorem, & tunc non solùm si ipse pater recepisset dotem, sed etiam si ipse filius solus recepisset, posset tamen non improbabiliter dici, quòd de iure ff. orum dominiũ dotis quærebatur ipsi patri. Et consequenter fructus dotis essent ipsius patris, etiam si dos consisteret in speciebus etiam stabilibus. Nec reperio, quòd iura faciunt differentiam inter dotem in pecunia, & in speciebus, prout facit Bart. in d. §. quoties. Nec d. l. ex facto. & d. l. deposui. probant dictam differentiam. immo etiam si detur filiofamilias species pro dote, illa efficiebatur peculij profectitij patris, & tenebatur pater de peculio pro ea restituenda sicut pro alijs rebus paternis consistentibus apud filium in peculio, ut est text. in l. filiofamilias. la 2. solut. matrim. & probatur in l. filiofam. la 1. & in l. si cum dotem. §. transgrediamur. eod. tit. cum tex. ibi indistinctè loquatur, adhoc etiam text. eadem l. fin. immo potest dici, quòd si dictus pater consensit dicto matrimonio expressè uel tacitè ex tunc uidetur se obligasse insolidum, & sic ultra peculium pro restitutione dotis secundùm hanc & no. post Bar. in d. §. transgrediamur. Videtur autem tacitè consensisse, si uxor filij fuit ducta in domum suam & onera matrimonij supportauit, cum ad hoc ipsum faciendum præcedebat obligatio legalis, ar. eius, quod habetur in l. 1. C. de acquir. posseis. idem est, ex quo ipse pater est obligatus ad conseruationem dictæ dotis. Meritò conueniens est, quòd illa efficiatur de dominio ipsius patris. An autem pater possit cogi ad se obligandum pro filio pro dote restituenda, not. in d. §. transgrediamur. & dixi supra in 20. priui. Vnde isto casu de iure codicis pater haberet usumfructum dictæ dotis, ut hoc fuit de mente glo. in d. l. dotem. ff. de cast. pec. in fin. uerbis. quæ per hoc sentit, quòd hodie proprietas dictæ dotis quæ olim erat apud patrem pleno iure, erit de iure codicis apud filium, licet usufructus sit patris, quæ tamen gl. non procederet, quando filius seorsum habitaret a patre & onera matrimonij subiret, ut suprà est dictum. Et hæc omnia sunt notabilia & utilia in practica, quia si filius habet uxorem seorsum habitans à patre, dotem possidet & fructuat,

3 talis usufructus non efficitur patris † nec fructus inde percepti sunt communicandi

b b cum fratribus etiam si erat eorum æstimatio ualde superexcessiua ultra onera matrimonij. Immo etiam posset dici, quòd si dos esset apud patrem, qui nollet eam consignare tali filio, quòd ex quo non debetur sibi usufructus, poterit filius mortuo patre illos fructus, uel eorum æstimationem repetere a fratribus cohæredibus pro eorum ratis. Et hoc quando filius decessisset sine reprehensione fortè de uoluntate patris, uel fortè præter patris uoluntatem ex iusta causa, quia malè tractabatur à nouerca uel alia simili causa. Si autem decessit sine uoluntate patris & sine iusta causa, tunc esset sibi imputandum, immo etiam si filius cohabitaret.

bitaret cum patre, & pater onera matrimonij subiret: tamē pater ipse permitteret filium tenere & fructuare de per se dictam dotem, & de fructibus ad libitum disponere: tunc tacitè uidetur sibi donasse dictum usumfructum: ut suprà dixi. Et ideo tunc filius dictos fructus & pecunias ex eis redactas & lucra exinde percepta, non teneretur communicare aliis fratribus, ut etiam not. uoluit Bal. in d. auth. ex testamento. in 14. c. & in d. l. 2. C. famil. erciscund.

ADDITIO.

a Filiu. Nota, quod donatio usufructus aduenticiorum facta filio per patrem ualet. Adde hic, quod intelligitur secundùm Bal. in auth. excipitur. in fi. C. de bon. quæ lib. Adde per Bartol. in l. quum quidā. de annu. le. & Alex. in l. si seruitus. §. futuru. de serui. urban. prædiu.

b Communicandi. Adde an fructus dotis restituendæ uxori percepti ab ea miss. in poss. bon. uiri computentur in sortem, leg. Titia. de sol. Ang. in l. diuortio. sol. mat. Alex. in l. si constante. eodem titu.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfam. recipiens dotem si stipulatur lucrum dotis in casum sol. matr. illud erit sibi præcipuum.*

2 *Donatio expressa uel tacita in filium circa lucrum dotis ualet.*

3 *Lucrum dotis ob adulterium uxoris quæritur filio, eidemque marito, & non patri.*

4 *Pater si fuit sibi stipulatus lucrum dotis, illud erit sibi præcipuum & non filio. Et hoc si pater subiuit onera matrimonij, aliàs secus.*

1 EX quibus etiam infertur ad aliud speciale priuilegium & trigesimumseptimum † quia filiusfamilias, qui recepit dotem à muliere, uel socero, fuit stipulatus de dote uel eius parte sibi lucranda in casum soluti matrimonij per mortem mulieris, tale lucrum dotis esset ipsius filij, quod sine dubio procederet, quando ipse filius onera supportasset, & nō pater. Sed si pater onera subiret, uidetur magis dubium.

2 Posset † tamen non improbabiliter dici, quod ipse pater consentiendo expressè uel tacitè tali matrimonio & pacto inito per filium uideatur renunciasse & donasse filio dictum lucrū dotis: & sic ipsi filio pleno iure quærebatur. Vnde mortuo postea patre nō teneretur filius communicare aliis fratribus: cum potuerit ualere donatio expressa uel tacita per patrem filio circa dotem facta, prout ualet in filiofa. ut habetur in d. l. Pomponius Philadelphus. & in d. l. si cum dotem. in princ. & in d. l. post dotem. Et multomagis si pater fuit stipulatus, quod filius lucretur dictam partem dotis in dictum casum. In contrarium tamen facit tex. in l. 1. & 2. in fin. C. de bon. mater. ubi generaliter loquitur, quod omnia, quæ obuenerunt filiofamilias ex substantia suæ coniugis, quærantur ipsi filio quò ad proprietatem, & patri quò ad usumfructum. Et sic uidet præsupponere, quod de iure fforum quærebantur patri pleno iure. Et restringere illum tex. ut procedat in aliis bonis obuentis uiro filiofamilias, præterquam in lucro dotis, esset contra mentem illius literæ, & etiam contra mentem Bart. in d. l. dotem. & in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. matr. Et si tale lucrum obuenit filio uiuente patre hodie haberet pater usumfructum: ergo sequitur, quod olim pleno iure quærebat ipsi patri. Et sic uidetur inferri, quod fauor, qui dabatur filiisfamilias circa lucrum suæ dotis aduentitiæ & profectitię, prout suprà est declaratum, nō extenditur ad ipsum filiumfamilias. Vide cogita, & tangetur infrà in alia quęstione circa statutū concedens tale lucrum. In uno tamen casu potest dici, quod de iure antiquo lucrum dotis quærebatur filio & non patri. uidelicet

3 † quādo propter adulterium uxoris. Nam ex quo hoc lucrum, quod cōsequit filius propter iniuriam uiolati thori. Ideo in tali iniuria pater nullo modo potest præiudicare filio, ut est tex. not. in l. Lucius. ff. sol. matr. Et ideo similiter lucrū erat præcipuum filij & sibi pleno iure quærebatur. Vnde multo fortius hodie quæritur filio pleno iure, cū iura codicis in hoc non immutent iura antiqua, ut suprà dixi, in fin. casib.

4 † Si autem pater recipiēs dotem fuisset stipulatus sibi tale lucrum dotis, non esset dubium, quod illud lucrum esset præcipuum patris etiam quò ad proprietatem hodie, quod tamē procedit, nisi ipse pater recusasset subire onera matrimonij, quæ forte subiuit filius seorsum habitans: cum tale pactum uideatur in se habere tacitam conditionem, si onera matrimonij sopportauerit, cum non ob aliud censeatur tale lucrū sibi fuisse stipolatum, nisi in recompensationem onerum matrimonij, ut probatur in d. l. dotem. Et ideo si pater ipse non implenit ex parte sua, cessat dictum lucrum, argum. l. tali. & l. stipulationem. ff. de iur. do. facit l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. non tamen credas, quod tunc huiusmodi lucrum applicet filio supportanti onera matrimonij. Cum respectu filij casus iste fuerit omissus in stipulatione. l. quicquid adstringendæ. ff. de uerborum oblig. Nec stipulatio, uel pactum trahitur ad personam non expressam. l. si unus. §. ante oīa. ff. de pact. & l. si pro dote. C. de dot. prom. Sed facit uē filio, quòd ad eius preces poterit dicta uxor disponere de tota dote, ubi si pater subiuisset onera matrimonij non potuisset ipsa mulier de tota dote disponere obstante dicto pacto.

b Et per prædicta potest inferri ad statuta locorum disponentia, quod uxore prædecedente in matrimonio siue filius uir lucret certam partem dotis, & filiusfamilias accepit uxorem, an lucrum dotis sit patris, uel sit præcipuum ipsius filij, de quo per Bar. post Dyn. in §. transgrediamur & in d. l. dotem. & in suo tract. de duob. fratrib. & per Bald. in auth. ex test. C. de coll. in 13. c. & per eundem post Cy. in l. 2. C. famil. ercis. Nam gl. not. in d. l. dotem. distinguit, an mulier decedat uiuente socero uel post. & idem Dyn. in d. §. transgrediamur. & hoc si pater onera matrimonij sustinuit, aliàs esset præcipuum ipsius filij. & idem sequitur Cyn. in d. l. 2. Sed Bar. in d. l. dotem. & in d. §. transgrediamur, uidetur tandem tenere contra Dyn. secundùm iura hodierna, secundùm quæ tale lucrum dotis dicitur aduentitium: & sic quęritur ipsi filio: licet pater habeat usumfructum per id, quod habetur in l. 1. ad fin. C. de bon. quæ libe. aduentitia non conferuntur inter alios cohæredes post mortem patris. l. fin. C. de coll. & hoc quando statutum loqueretur in persona uiri, uidelicet quod uxore prædecedē te uir lucretur &c. Si autem diceret, quod recipiens dotem lucretur: & tunc procedat opinio Dyn. & hæc etiam opinio fuit Thu. de Formaginis: ut refert Bal. in d. l. 2. in d. auth. ex testamento. Sed ipse & Bar. in d. tract. sequuntur in effectu opinio. Dyn. distinguendo qui subierit onera matrimonij, an pater, an filius, & an uterque, ut ibi per eum, dicendo quod satis potest dici huiusmodi lucrum esse profectitium & non aduētitium, ex quo processit ex re patris, uidelicet propter alimēta per patrem præstita: licet statutum loquatur in persona filij: ut ibi per eum, in cuius opin. tanquam magis æquam inclinat Bald. in d. l. 2. Sed in d. auth. ex testamento. ubi uidet magis maturè loqui & procedere, tenet post multa indistinctè illud lucrum esse aduentitium, & sic præcipum ipsius filij & communicandi maximè ea ratione: quia maritus est cā immediata huius lucri: cum eius contemplatione & propter fœdus matrimonij quæratur, quæ immediata causa debet magis attendi quàm remota, scilicet alimentationis. per id, quod habetur in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulga. & pupil. substitu. & in l. si. ad fi. C. de usufruct.

c Et hanc opin. tanquam communiorem & in puncto iuris magis substentabilem tu teneas: prout tenuit ipse Bartol. in lecturis: ut supra, ut sic tale lucrum dicatur magis aduentitiū quàm profectitium. Nam proxima & finalis causa dicti lucri est propriè ipsius matrimonij & eius coniugalis societatis & fœderis: ut hoc probatur in l. cum quis. circa me. ff. de dot. præleg. ibi dum dicit: quia matrimonij causa lucratus est nō ex patris iudicio. Et sic etiam probat, quod si pater fuit stipulatus tale lucrum dotis ipsi filio ob uxoris prædecessum, illud erit aduentitium, & non profectitium: cum ex causa matrimonij uidetur lucratus, quod matrimonium cohæret personæ filij uel patris. Sicut etiam eadem ratione solet dici de lucro dotis, quod prouenit propter iniuriam uiolati thori, seu coniugij: ut proximè dicetur in alio priuilegio. Præterea ponamus, quod statutum se mouerit etiam propter onera matrimonij: ut uidetur probari in d. l. dotem. in fin. secundùm intellectum gloss. ibi secundùm: tamen tex. ibi ponderat primò & principaliter ipsam cohærentiam matrimonij: & sic debet attendi causa principalior & potentior, argumen. l. quæritur. ff. de stat. hom. Et maximè quia illa ratio oneris matrimonij non uidetur multum attendenda: cum pater teneatur ad alendum uxorem filij & eius liberos. l. si filia. §. 1. ff. famil. erc.

& sic

& sic ẽt indotatã, arg.l.qđ si nulla.ff.de relig.& sumpt.funer.

Potest etiam subintelligi alia causa dicti statuti, quasi in solatium amissæ suæ dilectæ coniugis tale lucrum sibi uiro cõcesserit: ut aliàs in simili dicitur de matre cui Senatusconsultum Tertullianum concessit successionem filij, ut eam sublevaret in solatium amissi filij, instit.ad Tert.post princ.& aliàs in simili.in l.inte succursum.ff.de iu.do.

Et hinc est, ꝙ solet communiter teneri, ut lucrum dicti statuti consequatur uir etiam in uxore nondum ducta, quæ decessit post matrimonium contractum per uerba de præsenti: & sic licet nunquam subierit onera matrimonij: quia saltem remanet alia ratio finalis uinculi & fœderis matrimonialis facit, quod habetur in auth.de nupt.§.si uerò altera.& insti.de nupt.§ affinitatis.& per gl.in l.liberorum. ff.de iufa. quod & tenuit Bar.in l.nihil.ff.rerum amo.& per Bald.in l.non sine. C.de bon.quæ libe.& in l.Deo nobis.C.de episc. & cle.& per Bart.de Salice.in l.si eum in te. C. de dona.ante nupt.& per Abb. Sicu.in c.illud.de præsump. & uidetur casus in auth.de sanc.epis.in §.sponsalibus. Et hanc partem, quod tale lucrum sit præcipuum filij, tenet Pau.de Cast.in d.§.transgrediamur. & Roma. in d. authen. ex testamento.& ita etiam uidi de facto consultum.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vir filiusfamilias quicquid lucratur de dote ob uiolatum thorum & olim hodie pleno iure quæritur ipsi filio.*

2 *Pater non potest remittere iniuriam uiolati thori sine filio.*

TRIGESIMUMOCTAVUM speciale priuilegium sumitur ex eo, quod habetur notan.in l. Lucius. ff.solu.mat. Nam licet olim de iure ffōrum omnia lucra quæ obueniebant filio uel filiæ quærerentur patri pleno iure, nec stabāt momento penes filium.l.placet.ff.de acquir.hæred.& institu. per quas personas nobis acqui.post princip.cum suis uulgat.

1 Tamen hoc erat† speciale in lucro dotis proueniente filiofamilias eidemq; marito propter iniuriam uiolati thori seu diuortij secuti culpa mulieris, propter quòd ipsa mulier perdit dotem: ut habetur in l.consensu.C.de repu. Nam huiusmodi lucrum quæritur pleno iure ipsi filio, eidemque marito & non patri: ut optimè probatur in d.l.Lucius.ubi patet, ꝙ li-
2 cet post tale diuortium sic sequutum culpa uxoris † pater reconciliauerit sponsalia cum eadem muliere, & citra consensum dicti filij .nihilominus ipse filius retinebit dictam dotem non obstante ꝙ fuerit hæres dicti sui patris reconciliantis, ꝙ non est ex alio: nisi quia dicta reconciliatio non potuit fieri in præiudicium dicti sui filij, cui dicta dos iam fuerat quæsita & non patri. Nam si fuisset quæsita patri, pater potuisset dictam iniuriam remittere sine filio. Imo etiam inuito filio.l. sed si unus.§.si filio.ff.de iniur. Cum ergo ex tali remissione facta per patrem ita reconciliantem non fuerit quæsita actio, uel exceptio, nec replicatio ipsi mulieri. Ideo dictus filius hæres patris potuit uenire contra factum patris, ut ibi dicit glos. not.& etiam ibi declarat Bar.& docto.communiter sequuntur, faciunt not.in l.cum uir prædium. ff.de usucap.

Et ex prædictis iuncta d.l.Lucius.sequitur notabilis limitatio ad tex.in d.§.si filio.ut non obtineat in iniuria uiolati thori: quia illa adeo adhæret personæ filij, ut illam non posset remittere pater sine filio: maximè quò ad effectum, de quo suprà.

Item sequitur ex illo tex. dictæ l. Lucius. à contrario sensu, uidelicet quia si ibi filius contrauenisset dictis sponsalibus, per dicta sponsalia & eorum reconciliationem esset remissum crimen adulterij respectu ipsius uiri, ut non possit accusare mortua dictæ mulieris: sicut per reconciliationem factam per contractum secundi matrimonij. Et etiam notatur ampliatio ad l.uxor.§.fi.ff.de adul.

Resultat etiam notabilis limitatio ad dicta supra proximo priuilegio: quia tenendo opinionem Dyn. & sequacium, ꝙ lucrum dotis proueniens ex pacto, uel statuto propter obitū uxoris prædecedentis in matrimonio sine filiis sit ipsius patris & non filij, maximè quando tempore quæsiti lucri pater ipse, idemque socer superuiuebat, de quo habetur in d. l.dotem. ff.de ca.pecu. & in d.§.transgrediamur.& in aliis plerisq; locis: tamen secus in lucro dotis proueniente ex iniuria uiolati thori, uel diuortij secuti ex culpa uxoris. Cum proueniat ex quadam iniuria inhærente ossibus dicti filij sui. Et sequit notabilis effectus, ꝙ etiam hodie iura codicis talis pater ex tali lucro aduentitio non habebit usumfructum per dicta suprà in alio proximo priuilegio. Et etiam poterit esse hodie in iudicio sine consensu patris, prout etiam olim poterat esse in iudicio solus sine patre. Imò etiam forte inuito patre ad persequendum talem iniuriam uiolati thori, uidelicet circa accusationem adulterij dictæ suæ uxoris: ut est tex. not.in l.intra liberos.§.fi. ff.de adul. quæ omnia sunt bene notan.

PRIVILEGIVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Metus in promissione dotis non purgatur per actionem de dolo sed ipso iure reddit actum nullum.*

2 *Stipulatio ficta non surgit quando per metum fieret dotis promissio.*

1 TRIGESIMUMNONUM speciale priuilegium est in† dote promissa per metum, qui metus licet regulariter non annullet actum ipso iure: sed causet rescissionē per actionem quod metus causa: ut l.1. & per totum.ff.quod met. caus. Tamen speciali fauore mulieris promittētis dotem per metum uiri ipso iure est tuta, & talis promissio penitus non ualet: ut est casus sing.in l.penul.§.si dos.ff.quod met caus. ubi tamen Bart. posuit notabile monitum dicendo, non esse speciale in dote, sed in quolibet pacto aliàs de se nullo, quando haberet uestiri legis auxilio, de quibus pactis legis auxilio uestitis per gloss.magistram,& ibi per doc.in l.legitima.ff.de pact.& tunc quando per metum interuenit, talis promissio non uestietur sed remanet in sua nullitate.

Et sic infert, ꝙ si per expressam stipulationem dos promitteretur: tunc ualeret mero iure. licet per actionem, quod metus causa posset rescindi, quod dictum est notabile in se.

2 †Et sic inferri potest, ꝙ dispositio l.1.in prin. C.de rei uxo. actio. subintelligens tacitam stipulationem fauore dotis cessaret, quando dos esset promissa per metum, ex quo talis stipulatio auxilio & ministerio legis inducitur. Tamen aduertas, quia communiter glo.& doctor.antiqui ante Bar. transiuerunt cū dicta specialitate dotis: & sic quomodocunque promittatur, siue cum stipulatione: siue sine, talis promissio non ualet: ut uoluit gl.& ibi etiam Innocen.& communiter docto.sequuntur in c.2.quod met.causa,quod etiam per expressum tenuit ibi Abb. sic impugnando istud dictum Barto.dum infert, ꝙ si per stipulationem expressam promitteretur dos per metum mero iure ualeat, cum tex. in d.§.si dos. loquatur simpliciter & indistinctè per uerbum, quod potest accommodari & intelligi etiam, quando per stipulationem.l.eandem.§.edictum. ff de ædil.edict.& insti.de uerbor. obliga.§.item si scriptum. Aliàs sequeretur ex d.Bart. ꝙ si mulier constituit dotem per metum per uiam liberationis, liberando maritum futurum ab aliqua obligatione per pactum de nō petendo, prout habetur in l.licet.ff.de iu.do. ꝙ tunc talis constitutio dotis mero iure ualeret, ex quo pactum de non petendo non eget legis auxilio, & parit exceptionem efficacem.l.iurisgentium.§.igitur nuda.ff.de pact.

Præterea tex.in d.§.si dos.dicit, ꝙ promissio est nulla, & tamen sine legis auxilio est ualida in uim pacti nudi efficax ad nonnulla, maximè per uiam retentionis uel compensationis: ut uidetur in l.etiam.ff.de compens. & tamen per metum esset ipso iure nulla ad omnem effectum per text.ibi. Sed tunc surgit probabile dubium, præsupposito ꝙ talis promissio dotis sit ipso iure nulla, remanebit ne matrimonium sine dote, & uir habebit subire onera matrimonij sine spe dotis habendæ. Certè non uidetur, nec potest dici hoc habere causari in odium uiri inferentis metum; quia satis uidetur puniri, ut promissio sic facta sit ipso iure nulla, contra regulas iuris, de quibus suprà. Cum annullatio actus sit pœna: ut l. Senatus. ff.de contrahen.emp.& per gloss.not.in cap.decet.de immu. eccles.in 6. unde non uidetur debere excludi à consecutione congruæ dotis, ne duplici pœna afficiatur ex eodem facto,ar. l.1.§.licet.ff.nau.cau.stab. Vnde potest dici, ꝙ talis promissio sic per metum facta licet annulletur à iure respectu quantitatis, uel rei in dicta promissione deductæ: tamen remanebit dicta promissio ualida, ac si à principio simpliciter fuisset promissa

promissa

missa dos per mulierem non expressa certa re uel quantitate: quia tunc ualet, & debet intelligi de dote congrua secundùm arbitrium boni uiri. l. cum post. §. gener. ff. de iu. do. & l. 3. C. de do. prom. cum sim. quod est bene notan. licet doctor. aliter hoc non declarent in d. §. si dos.

PRIVILEGIVM XL.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si esset decepta in contractu dotis promissæ ipso iure non ualet contractus.*

ET ex prædictis inferri potest ad 40. speciale priuileg.
1 † quòd si in contractu dotis promissæ mulier esset decepta etiam per dolum incidentem: & sic non dantem causam contractui dotis: nihilominus erit nullus ipso iure cõtractus fauore dotis & mulieris: sicut idem dicimus infra in distractu dotis, quando mulier esset decepta in 9. part. circa 18. pri. per tex. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. & etiã, quod proximè dicet, pro quo facit, quod supra dixi in proximo priuileg. & tangetur in sequentib. priuileg. In contrarium tamẽ facit, quod habetur in l. 1. C. si aduer. dotem. & in l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. ubi habetur, quod datur restitutio in integrum si mulier minor est læsa seu decepta in dando maiorem dotem quàm esset conuenientia suæ congruæ dotis: ergo mero iure obligatur quia aliàs non esset opus restitutione. d. l. in causæ. in prin. Nisi dicas, dictas regulas procedere, quando mulier esset decepta & læsa sui facilitate: secus si dolo aduersarij per supradicta, quod esset not. ad lim. dictorum iurium. Et bene facit d. §. si dos, æquiparando dolum non uelatum, qui cadit in metum, dolo uelato, imo plus solet inficere dolus uelatus, quàm ipse metus: quia metus regulariter non reddit contractum ipso iure nullum, sed rescindendum per actionẽ quod met. cau. quia uoluntas coacta uoluntas est. l. si. §. si mulier. quod met. cau. & habetur in toto d. ti. & tñ non sic indistinctè dicimus in dolo, qui aliquando ipso iure annullat: ut habetur in d. l. eleganter. Et sic saltem debent iudicari à pari dolus incidens & metus quò ad rescissionem actus, ergo si metus reddit cõtractum dotis ipso iure nullum. d. §. si dos. similiter etiam dolus incidens. Bar. autem in d. §. si dos. dicit non esse ibi speciale fauore dotis, quando dos esset promissa nudo pacto. Nam cum tunc tale pactum uestiatur legis auxilio fauore dotis: ut habetur in l. ad exactionem. C. de do. promis. & dictum est supra in 3. par. & etiam secundo priuilegio circa priuilegium tacitæ stipulationis, ideo ipsa lex præbens tale uestimentum magis dedignatur, quàm in contractib. alijs de se uestitis. Et ideo est ibi, casus quòd metus ipso iure impedit tale uestimentum: qua ratione idem potest dici, quando per dolum etiam incidentem parificando dolum ipsi metui, ut supra quæ opinio. Bar. 20. an sit uera ad illum tex. dixi supra in uigesimonono priuilegio.

PRIVILEGIVM XLI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si in dotis promissione excessit uires patrimonij talis promissio non ualet ipso iure.*

2 *Curator si scienter plus promisit pro dote sua adulta quàm essent res patrimonij tenebitur de suo supplere.*

ESSET tamen bene speciale in dote, & hoc erit 41. pri-
1 uilegium: quia si mulier † minor promisit vel dedit maiorem dotem, quàm essent uires sui patrimonij, talis promissio, uel datio esset nullius momenti, quatenus excedit uires, etiam si cũ curatoris authoritate. Et sic non esset opus restitutione: ut est casus sing. in l. siue generalis. ff. de iur. do. Sed infra uires matrimonij mero iure teneret & remaneret ualida: tamen daretur sibi restitutio, si etiam in hoc esset læsa quia etiam usque ad uires dos esset enormis: ut ibi est tex. not. & no. in l. 1. C. si aduersus dotem. & ibi etiam per gloss. Si tamen curator mulieris adultæ sciebat non esse tantum in bonis, quantum promisit pro dote: & tunc teneretur de suo refundere ipsi uiro, quasi uideatur donasse: ut est casus singular. in l. eum post mortem. §. 1. ff. de administra. tut. Unde
2 talis † dolus curatoris licet adhibitus sit in fauorẽ suæ adultæ ut fortè inueniret maritum sibi placentem, & fortè magnæ conditionis, cedet in damnum curatoris à lucro mulieris: ut sic remaneat dotata ultra quam sint uires sui patrimonij, quod uidetur mirabile, ut sic hoc totum operetur dolus dicti curatoris ad fauorem dotis & mulieris, ut propter hoc inducatur ficta donatio contra uerisimilem dicti curatoris intentionem per illum text. contra regulam, de qua in l. cum de indebito. ff. de probatio. iuncta regula, de qua in l. non omnis. ff. si cert. petat. cum similibus.

PRIVILEGIVM XLII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adeo excessit congruentiam dotis, ut excesserit duplũ congruæ dotis, illi subuenitur, etiam si maioris esset ætatis.*

ET hoc erit quadragesimumsecundum priuilegium & prædicta locum obtinent in muliere minore. In maiore autem si dederit uniuersum suum patrimonium, sibi imputetur, etiam si ultra conuenientiam congruæ dotis. l. nul
1 la. C. de iu. do. & hoc quando scienter. † Si autem fuit circumuenta, & tunc si sui facilitate in nullo sibi subuenitur, nisi esset læsa in dãdo dotem tam enormem, ut sit maior dos in duplum, quàm sit iusta & congrua dos respectu conditionis suæ & uiri & quantitatis matrimonij. Nam tunc iuuabitur ex æquitate. l. 2. C. de rescind. uend. Cuius remedium habet locum ẽt in contractu dotis: ut est gl. not. in d. l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. Si autem non excederet duplum, puta si dos congrua erat in ducentis, & dedi quadringenta, uel abinde infrà, nec aliter fuit dolo uiri inducta: tunc non poterit aliquo iure iuuari: cum infra dimidiam iusti pretij licitum sit contrahentibus se decipere: ut l. item si pretio. uer. quemadmodum. ff. loca. & ibi per gloss. in d. l. in causæ. ff. de mino. Posset tamẽ non improbabiliter dici, quod quando fuit læsa ultra duplum: licet tunc subsit æquitas. d. l. 2. ad rescindendum talem contractum propter enormem læsionem causantem dolum re ipsa, tamen non intentabitur dictum remedium per modum alternatiuum: uidelicet quod dos reducatur ad iustam mensuram, uel quod ex toto discedatur à contractu dotis. Nam si matrimonium iam erat contractum, & sic est factum irreuocabile: ita etiam debet secum habere cõcomitantiam, dotis propter onera matrimonij supportanda. l. pro oneribus. C. de iu. do. cum similibus. Et quia inter partes fuit actum, quod mulier esset dotata, licet in quantitate dotis fuerit causata læsio, aliàs posset sperni. Imò etiam reijci ab ipso uiro, per id quod habetur in l. fin. C. ad Velle. & ideo ipsa mulier tunc debet solùm agere, ut dos reducatur ad congruam mensuram.

PRIVILEGIVM XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Læsio enormis solùm est causa, ut agatur ad reducendum contractum ad dotis congruentiam.*

2 *Dolus dans causam non annullat ipso iure in dote promissa per expressam stipulationem rite interpositam.*

3 *Mulier maior scienter promittens maiorem dotem, quàm essent sua vires, obligatur.*

4 *Vir si in æstimatione dotis est enormiter læsus, etiam sine dolo promittentis, tamen ex æquitate succurritur uiro.*

5 *Maritus minor 25. ann. si fuit læsus in accipiendo dotem minorem quam esset congruentia, restituitur in integrum. non sic tamen maior. num. 6.*

ET per hoc multum notabiliter limitatur dispositio d. l. 2. ut saltem respectu medij alternatiui, de quo ibi, non obtineat in dote, & hoc erit quadragesimumtertium priuilegium.

1 † Si autem dolo mariti fuerit mulier maior læsa & decepta circa quantitatem dotis, potest distingui, quod aut dolus dedit causam contractui, aut incidit, primo casu sine dubio non ualebit ipso iure contractus, sicut idem est in alijs contractibus bonæfidei, per id, quod habetur in dicta l. eleganter. Si uerò incidit, & tunc secus secundùm quosdam. Sed dubium surgit, si dos fuisset promissa per expressam stipulationem ex quo tunc uidetur, quòd remanet in sua uirtute stricti iu-

ris,

ris, quòd etiam si dederit causam tali stipulationi, merò iure ualeat, licet possit rescindi per actionem de dolo, per uo. in dicta l. eleganter.

2 † Sed si non fuerit interposita expressa stipulatio, ex quo hodie surgit tacita stipulatio subintellecta à lege, tam ex parte uiri, qui dotem recepit, quàm ex parte mulieris, uel soceri dotem promittentis, quæ tacita stipulatio habet naturam bonæ fidei. dict. §. sed non ignoramus. ideo tunc sine dubio dolus dans causam tali contractui redderet ipsum ad initio nullum. dict. l. eleganter. quòd intellige respectu quantitatis promissæ non sic respectu simplicis promissionis tanquam remaneat firma uelut à principio facta sina certe quantitate, ut dixi supra, in 29. priuilegio circa dotem promissam per metum. Nec uidetur, quòd dictus §. sed non ignoramus. habeat locum quando uir sibi prouidit per expressam stipulationem ritè & ualidè interpositam. Cum per prouisionem hominis uideatur recessum à prouisione legali, maximè extraordinaria per id, quod habetur in l. fin. C. de pact. conuent. & probatur in dicta l. prima. post princip. Sed quando dolus incidit, tunc uidetur esse magis dubium per dicta supra. Tamen inclinarem, talem contractum non ualere propter fauorem dotis, per id quod habetur in d. §. & quod dixi supra in 39. priuilegio, circa dotem per metum promissam.

Quid autem si mulier maior promiserit dotem amplam, cum non esset soluendo, uel parum esset soluendo respectu tam magnæ quantitatis. Isto casu possunt distingui tres casus.

Aut enim hoc fecit scienter, uel ignoranter, aut sumus in dubio.

3 † Primò casu mero iure obligatur: quia talis promissio censetur magis difficultas, quàm impossibilitas. & ideo non reddit obligationem nullam. l. continuus. §. illud ff. de uerbo. obligatio. Sicut diximus in illo, qui promisit mille marcas auri: ut per gloss. in l. 2. §. da his. ff. de uerb. obligatio. Et iam fuit de facto in quadam uidua, quæ ut haberet uirum pulchrum & iuuenem, promisit omnia sua bona in dotem, asserendo ascendere ad ualorem duorum milium ducatorum, & postea comperij ue contracto matrimonio hæreditatem paternam illius mulieris esse magno ære alieno pressam: adeò quòd uix ascendebat ad trecenta. Certum est enim, quòd propter huiusmodi dolum nõ potest rescindi matrimonium, licet dederit causam contractui: cum matrimonium sit quid spirituale & sacramentale: ut per gloss. in cap. ueniens. de transactio. Ideo non potest retractari ratione doli commissi, etiã per restitutionem in integrum ratione minoris ætatis: ut not. gloss. & ibi docto. in cap. ex parte. de restitutio. spolia. & in l. aut prætor. in princip. & ibi per Bald. ff. de mino. Et sic etiam non potest retractari matrimonium ratione doli, siue carnale, siue spirituale, scilicet per ingressum monasterij: ut per gloss. not. in cap. ex parte, el secondo, & cap. dudum de conuers. coniuga. & not. in cap. ueniens. eod. titu. & per Innocen. in cap. 2. eod. titu. & in capit. cum dilectus. quod met. caus. imo etiam simplex obligatio siue alia solenni professione non uitiatur, ut habetur in cap. in præsentia. de proba. & ibi not. licet tunc uitietur ista obligatio bonorum facta expressè uel tacitè in monasterium ratione dicti doli secundùm gloss. singul. in cap. constituit 20. quæst. 3. Et tenet Innocen. in d. cap. dudum. dicendo, quòd bona debent conseruari uenientibus ab intestato. Sed hæc uidentur procedere quando monasterium: & sic totum capitulum commisit talem dolum, non sic si aliqui de monasterio: per id quod habetur in reg. delictum. in 6. & quod ibi per gloss. & 16. quæst. 6. cap. Episcopum. Item procederet, quando dolus fuit malus: quia principaliter fuit inductus ad ingressum ꝑpter spem quærendorum bonorum illius. Secus fortè si bono zelo, & sic dolus fuit bonus, ut principaliter proficeret animæ illius: licet fortè secundariò monasterium applicauerit animam ad ipsa bona. Et in dubio debet præsumi, quod principaliter bono zelo, argum. l. meritò. ff. pro soc. quod etiam tenet Abb. Sic. in c. dudum. Sed ego dicerem, quòd etiam quando malo zelo, tũc illa bona debeant assignari uenientibus ab intestato demum expectata morte naturali illius ingressi. Et sic interim erunt apud monasterium; quia talis successio respectu uenientium ab intestato debet expectare mortem naturalem, argum. l. ex facto. §. ex facto. ff ad Trebel. & l. Statius Florus. §. Cornelio Fœlici. ff. de iure fisci. Ad propositum ergo potest dici, quòd tale matrimonium ualuit, nec potuit retractari propter huiusmodi dolum: & etiam respectu dotis ualuit cõtractus. Nec tñ mulier posset iuuari per beneficium ne conueniatur, siue exigatur ultra, quàm facere possit, de quo in l. maritũ. ff. sol. mat. cum si. ex quo scienter & sic dolosè promisit talẽ dotẽ, per tex. no. in l. pen. ff de iu. do. Cum tale beneficium perdatur ꝓpter dolum. l. etiam §. licet ff. sol mat. Et eadem ratione quis diceret etiam debera perdere beneficium cessionis per id, quod habetur & not. in l. fi. ff. quæ in fraud. cred. & per Dyn. institu. da act. §. item si quis in fraudem. Tamen tu dicas contrarium cum illud beneficium detur ad finem, ut quis non detrudatur in carcerem. Mulier autem pro quouis debito ciuili non potest incarcerari, ut in authentica sed nouo iur. C. de offi. diuer. iud. Posset tamen expelli à uiro & alimenta sibi denegare propter non solutam dotem ei promissam, per id quod habetur in lege finali. C. ad Velleia. Tamen iure canonico, quod seruandum est in hac materia, non posset uir propria authoritate expellere, sed cum iudicio ecclesiæ per id, quod habetur in capitulo porrò. de diuortijs. Tamen si socer fuit in tali dolo, non solùm sibi denegaretur beneficium illud, ne exigatur ultra, quam facere possit, per text. in dicta l. penultima in fine. Sed etiam posset detrudi in carcerem circunscripto dicto beneficio cessionis, per id quod habetur in d. §. fin. l. fin. Super quo tamen ultimo esset cogitandum, quia actus incarcerãdi est iniuriosus & turpis. l. cum & filij. C. qui bo. ced. pos. Et huiusmodi remedia turpia cessant non solùm inter coniuges, sed etiam inter generum & socerum. l. nihil. ff. rerum amo. iuncta l. 2. eodem titulo. quod not. Sed pone quòd pater non habens nisi unicam filiam, ut eam bene collocaret, dixit in instrumento dotis, uel in præsentia testium, quòd pro dote dabat hæreditatem suam post eius mortem. Iam hoc uidi de facto tractari, tamen potest dici, quòd licet hæreditas nõ possit inter uiuos pacto dari, ut l. 1. ff. de hæred. uel actio. uendi. & l. hæreditas. C. de pact. conuen. Tamen hoc procedit, quando ageretur, quod quis habeat ius hæreditarium. & sic tãquã hæres dicta bona consequatur, sed secus si appareret de patrium intentione, quòd uoluerit donare, uel aliter concedere bona sua post mortem: quia tunc ualeret per id, quod habetur in l. fin. C. de pact. & ibi per gloss. & doct. & in l. licet inter priuatos. eodem titul. Sed si essemus in casu dubij: quia aliter non constaret de dicta intentione, tunc ut actus magis ualeat, quàm pereat l. semper. de reg. iur. cum similibus. Dici potest præsumi habuisse animum, concedere bona sua simpliciter & non propriè hæreditatem ipsam. Vnde non inconuenit aliquando, quod uerba improprientur ad hoc, ut actus saluetur, & non deducatur ad irritum. l. sed & si possessori. §. 1. ff. de iureiuran. & aliàs per gloss. not. in l. & puto. §. 1. ff. familiæ erciscundæ. Et maximè propter subiectam materiam contractus dotis, quando datur uniuersalitas bonorum. l. 1. §. uniuersale. ff. de usucap. pro dote. & in l. nulla. C. de iur. dot. & l. mulier bona communia. ff. de iur. dot. Et sic non inconuenit, quòd improprientur uerba contractus propter subiectam materiam. l. si stipulatus. ff. de usu. & l. si uno. ff. loc. Optimè confert text. iuncta gloss. not. in l. quæsitum. §. si seruus. ff. de legatis primo, & ibi per Bartol. & doctor. quæ interpretatio maximè procedere debet in dote propter infinitos eius fauores.

Præterea non minori aliquando utitur priuilegio mulier in dote, quàm ipse miles in testando, ut habetur notabiliter in l. dotalem. ff. de testamen. milit. & ibi notabiliter. Et tamen fauore militis ualeret donatio hæreditatis collata post mortem, etiam quando donauit tanquam hæreditatem: ut est casus sing. in d. l. inter priuatos. ergo debet ualere multo magis fauore mulieris, quando expressè non apparet, quòd tanquam propriam hæreditatem donauerit. Verùm posito, sine præiudicio, quòd talis contractus non ualeat, & maximè si probaretur quòd intentio fuisset illius soceri propriè ipsam hæreditatem uoluisse dare in dotem. Potest adhuc dubitari, an illa uir remaneat in totum delusus & sine dote. Nam Baldus sensit quòd sic in lege pactum quod dotali. C. de pact. licet ponat terminos secundum quòd ibi habetur in text. puta si pater fortè senex promisit genero futuro & filiæ relinquere ipsi filiæ suam hæreditatem post eius mortem, & quod illa cederet in dotem. Sed potest teneri contrarium: quia est uerisimile, talem uirum errore iuris ductum fuisse; quia non accepisset aliter uxorem indotatam, argumento l. si cum de indebito. ff. de pro-

bationibus , qui error iuris eum excusat, ut sibi uun uo-
ceat in damnis.l. iuris ignorantia. cum seq. ff. de iur. & fact.
ignoran. Et titulus dotis respectu uiri est onerosus.l. ex pro-
missione.ff. de actio. & obligat. & l.fin.§. si à socero.ff. de his
quæ io fraud. credito. Vnde non uidetur esse æquum , talem
uirum sic remanere læsum & deceptum , & esse habituram
talem mulierem indotatam. Nam etiam non parum uersa-
tur ioteresse mulieris , ut remaneat cum suo uiru indotata,
& propter hoc ab eo sit speroenda & reijcienda , dicta. l.fina.
ad Velle . & facit l. si cum dotem.§. sinautem . ff. solut. ma-
trimo . Et ideo posset hic uiro succurri ex æquitate. dict.l. 2.
Cod. de resciod. uendi. ut possit agere contru dictum soce-
rum tanquam sit enormiter læsus in constitunone dotis non
solùm in duplum: sed etiam in totum, ex quo nihil consequi
potest. Et si dicis, quòd tale remedium.l.est rescisiuum; quæ
rescisio non cadit in terminis nostris , ex quo coutractus est
ipso iure uullus.l.nam si sub cōditione. post prin. ff. de ioiust.
rup. & l.in causæ. la secunda, ff. de min.

Potest responderi ut supra dixi in xxxix . priuilegio uide-
licet quòd talis promissio est nulla respectu rei in promissio-
nem deductæ , scilicet ipsius hæreditatis ; tamen remanebit
promissio ualida perinde , ac si esset facta sine expressione
alicuius rei, uel quantitatis, ex quo inter partes uidetur actum
saltem in genere , ut quædam maritus habeat dotem , uel
poterit agi ex æquitate.l.iure succursum.§. fina. ff. de iur. dot.
quod remedium fauore dotis indulgetur etiam maiori, quan-
do esset deceptus re ipsa, idest, enormiter, & ibi loquitur non
solùm in muliere decepta re ipsa , sed etiam in uiro circa do-
tem sibi promissam, ut patet io tex. ibi, circumuentus sit alteru
4 ter . Et secundùm prædicta si uir esset † deceptus in dote:
quia credebat fundum iu dotem ualere ducenta ubi non
ualebat centom , uel mulier dederit iu dotem nomen debi-
toris pro ducentis ; ubi attenta eius inopia , uel alia sua malu
conditione tale oomen non ualebat centum , poterit uir iu-
uari ex ęquitate. dict.l. iure succursum. cum re ipsa sit decep-
tus, etium si mulier , uel socer noo fuissent in dolo ex propo-
sito , fortè quia credebant uerisimiliter tale prædium , uel no-
men debitoris esse ualoris ducentorum : & ita asserebāt. Nam
saltem non potest uegari , quiu uir sit læsus enormiter , quæ
læsio enormis causat dolum quendam re ipsa , ut habetur in
l.si quis cum aliter. ff. de uerbor. obliga. & io dict.l.2. Vnde
tale remedium. dict.l. iure succursum. licet deriuet ab eadem
æquitate, prout deriuat remedium. dict.l.2. tameu habet di-
uersum modum concludendi: quia oon per modum alterna-
tiuum : sed solùm per modum præcisum intentatur , ut dos
ipsa reducatur ad modum conueoientem & decentem uiro
& uxori , quod bene no. ad dicta supra . Si autem dicta læsio
non esset enormis : quia fortè non esset dos constituta infru
dimidiam congruæ dotis ; sed supra dimidiam partis pretij à
princp . inter partes nominari pro dote . Et tune imputare-
tur uiro per id , quod habetur io dict.l. in causæ.§. fin. & iu
dict.l.item si pretio . nisi uir fuisset deceptus dolo ipsius mu-
lieris, uel soceri ex proposito per id , quod no. ibi glo. & bene
facit pro hoc ult. d.l.iure succursum. secundùm uouum intel-
lectum glo.

Quid autem si uir non fuit deceptus in ualore rei , uel no-
minis dati in dotem : sed in ipsa dote : puta ubi dos respe-
ctu suæ conditionis & patrimonij mulieris erat congrua in
mille , accepit pro dote ualde minus , fortè allectus calore u-
5 xoris siue feruore . Dic , quòd istu † casu si esset minor 25.
annor. restitueretur in integrum ratiooe minoris ætatis per
id , quod habetur in dic.l. si ex causa.§. in dotis. ff. de mioo.
qui text. licet loquutur in muliere circumuenta, tamen idem
dicas eadem ratione in uiro , cum iudicentur à pari.l.fina. C.
de indic. uiduit. tollen. & c. gaudemus . de diuu. Et maximè
in circumuentione dotis, in d.l.iure succursum. ibi, circunuen
tus sit alteruter .
6 † Si uutem esset maior, & tunc potest coucludi idem quod
supra in muliere : uidelicet quòd si esset deceptus : quia ha-
beret minus , quàm dimidiam congruæ dotis , poterit iuuari
ex æquitate , dicta l. iure succursum . iuncta etiam æquitate
d.l.2. de rescind. uend. cuius æquitas etiam militat io contra-
ctu dotis, ut supra dixi per glo. in d.§. in dotis . Si autem læ-
sio non esset eoormis: & tunc sibi imputabitur, nisi fuisset do-
lus ex proposito , ut supra est dictum in mulieru , quę omnia
sunt bene notanda in practica.

PRIVILEGIVM XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum solutum per errorem pro dote mulieris nupta non
repetitur .*
2 *Solutum pro qualibet causa pia non repetitur , si apparet ex
pietate solutum.*

QVADRAGESSIMVMQVARTVM priuilegium est quia
1 † licet indebitè solutum per errorem repetatur per cō-
dictionem indebiti: tñ fallit, qñ solueretur pro dote
alicuius mulieris nuptæ . Nam cessat tunc repetitio non ob-
stante tali errore: ut est casus singularis in l. cum is.§. si mu-
lier. ff. de cond.indeb. Sed aduerte: quia Barto. ibi, quem com
muniter sequuntur ibi doct. uidetur restringere illum tex. qñ
soluens soluebat pro alia muliere dotem: & causa, quæ indu-
cebat eum ad credeodum sa obligatum , erat causa pietatis:
quia credebat se teneri ex pietate ad dotandum talem mulie-
rem, ubi de iure non tenebatur: puta si erat mater, uel frater,
uel alius coniunctus , qui credebat se teneri ad dotandum ta-
lem mulierem ex ufficio pietatis, quo casu solutum ex hac cā;
licet de iure non uera: tamen non repetitur , unde secus si ex
alia causa per errorem soluisset talem dotem pro muliere, ut
ibi per eum. Sed (ut dixi supra iu 5.par.) ille tex. debet intel-
ligi capiendo causam pietatis stricto modo : uidelicet qñ pru
2 † muliere paupera & non ualente se de suo dotare: quia tunc
verè & propriè subest causa pietatis . Nam causa dotis potest
considerari esse causa pia dupliciter.

Primò per modum largum propter matrimonium ex tali
pietate potest conuenire etiam circa mulierem diuitem, & ta-
lis causa pietatis potest operari effectum , ut iu dubio præsu-
matur donatio in quocunque promittente uel soluente do-
tem pro muliere etiam diuite. & ita procedit tex. in l. s.§. acce
dit. C. de rei uxo. act. & quod no. Bart. in l. quæ dotis. ff. solu.
matr. Sicut etiam alios operatur effectus, uidelicet ut manda
tum non expiret morte mandantis, ut l. si ego.§. 1. ff. de iure-
iuran. Sicut idem in qualibet pia causa: puta libertatis. l. si pu-
ter. ff. de manu. vin. & per Bald. in l. mandatum. C. man. in 4.
col. & in l. sicut. C. de act. & obliga. oon attento, an mulier sit
diues uel pauper . Sicut etiam ad effectum insinuationis non
necessariæ in concessione dotis etiam facta ab extraneo : ut l.
si. in princ. C. de iu. do. & isto casu non haberet locum dispo-
sitio d.§. si mulier.

Secundò modo consideratur pia causa iu dote magis stri-
ctè, uidelicet, quando datur dos pro muliere paupere, & tunc
propriè procedit tex. in d.§. si mulier. quia noo potest uegari,
quod fecerit ex pietate: licet crederet ille quòd dicta causa pie
tatis arctaret eum de iure ad soluendum dictam dotem. Nam
cessante dicto errore remanet causa pietatis, ex qua se mouit
ad soluendum , ex causa pietatis solutum sine dubio non re-
petitur. Et idem posset dici in omni alia causa pia. Nam pona
mus, quòd quis redimat sanguinem suum ab hostibus soluen
do magnam quantitatem , uel quòd quis eroget pecuniam
pro funere sui consanguinei : tunc si non appareat quo ani-
mo soluerit, potest repetere. l. si quis.§. sed interdum. ff. de re-
ligio. & sumpt. fune. Et idem in redimente captiuum, nisi es-
set mater: quiu tunc præsumitur potius, quòd animo repeten
di quam donandi, ut habetur iu l. liber captus. C. de capti. Si
uutem appareat, quòd hoc fecerit ex pietate fortè hoc expri-
mendo: tunc ualet, licet non dixerit , quòd animo donandi t
ut in dict.§. sed interdum. & beoe probatur in dic.§. si mulier.
io fin. & hoc quando sponte soluit non credens se ad hoc te-
neri. Aliquando autem quis soluit ex pietate tameu oon spon
te , sed credit se ad hoc obligatum de iure propter officium
pietatis, & non repetitur , casus est singularis in d.§. si mulier.
Et sic idem dicendum est iu redimente suum coniunctum ab
hostibus , fortè persuasus & inductus ad hoc faciendum ab
aliqua persona ad iustantiam ipsius capti ex eo quòd diceret,
ipsum esse obligatum ad redimendum talem captiuum. Nam
si magnam quantitatem soluisset non posset repetere , quan-
do tempore redemptionis ille captus erat non soluendo , se-
cus si esset soluendo : quiu tunc talis credulitas causaret erro-
rem magis supinum : & ideo tunc repeteret , & idem in sol-
uente dotem pro muliere sibi fortè attinente. Nam si tertia p
sona forte doctor uolens fauere tali mulieri induxit illum ad
soluendum dictam dotem, asserendo q de iure ex officio pie-
tatis

tatis tenebatur soluere. Nam tunc si quidem illa mulier erat paupet, nec aliter poterat se dotare de suo: tunc non repetereunt, licet errasset in iure. Et licet fortè per dolum fuisset inductus ad ita credendum; ex quo non potest tunc negari quin subesset causa pietatis, ex qua solutum non solet repeti etiã cessante dicto errore. Si autem dicta mulier poterat se dotare de suo: licet fortè non cum tam ampla dote, prout ille soluit: & tunc posset repetere: quia tunc cessat causa pietatis, quæ nõ potest excludere repetitionem soluti: licet ille crediderit se ex pietate teneri: quia talis error potest magis appellari grossities quàm simplicitas, & sic magis videtur succurrendum tali sol uenti prætextu talis erroris: licet supini, ex quo tractatur de damno & perdendo: ut l. iuris ignorantia. cum sequenti. ff. de iu. & fac. igno. Cum etiam in facto proprio errat supinus non impediat repetitionem soluti. l. sed si me putem. ff. de condit. inde. Vnde cogita: quia hæc sunt bene notanda ad intellectũ illius tex. in d. §. si mulier.

PRIVILEGIVM XLV.

SVMMARIVM.

1 *Solutum uel promissum etiam pro muliere diuite præsumitur ex causa donationis speciali fauore dotis.*
2 *Mater & alij coniuncti administratores præsumuntur de bonis mulieris dotasse, non sic in patre administrator.*

1 QVADRAGESIMVMQVINTVM priuilegium est: quia † fauore dotis in dubio præsumitur donatio. d. §. accedit. licet regulariter secus per regulam, de qua in l. cum de indebito. ff. de probat. & in l. si cum aurum. de solu. cum simil. nisi aliæ concurrant coniecturæ ad præsumendum dictam donationem, de quibus per Bar. & doct. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. & in l. cum quid. ff. si cer. pe. Et procedit dispô d. §. accedit. et in muliere diuite quę poterat ex suo patrimonio cõ modè dotari: cum tex. ibi loquatur indistinctè, & ita cõiter se quuntur doct. per illum tex. & per tex. in l. fi. C. de do. ꝓmis. ubi plus probatur, ꝙ etiam pater, qui arctatur ad dotandum filiam promittendo, intelligitur de suo & non de bonis filiæ etiã habentis amplum patrimonium fortè ex successione matris. & idem in matre & fratre & similibus.

2 In † hoc tamen differunt, quia mater & similes si administrarent bona mulieris, præsumeretur in dubio administratorio nomine dedisse, uel promisisse dotem, ut ibi per Bald. & alios, be ne facit l. Nesennius. ff. de neg. gest. & hoc nisi talis mater uel pater scienter promisisset ultra uires patrimonij dictæ mulieris, quia tunc de suo intelliguntur promisisse, quatenus excedit, etiam si dixerit, quòd administratorio nomine, ut est casus sing. in l. cum post. ff. de administrat. tutor. In patre autem licet sit legitimus administrator bonorum filiæ. l. 1. C. de bo. mater. tamen in dubio præsumitur dotasse de suo, ex quo ad hoc tenebatur, ut est casus singula. in dicta l. finali. & dixi supra in tertio priuilegio. Et procedit dispositio. dicto §. accedit. etiam quando alia subesse posset causa quàm donationis. Quando enim nulla alia excogitari posset causa, quàm donationis, tunc nihil specialitatis esset in dote. Immo foret regulare, ut tunc præsumatur dedisse ex causa donationis per id, quod habetur in l. hoc iure. ff. de donatio. & in l. Campanus. ff. de oper. libe. & per no. per glo. in l. cum quid. ff. si certum petat. Et ideo aliàs dicebam posse attentari, quòd si ille, qui dedit, vel promisit dotem pro muliere, erat aliàs debitor eiusdem mulieris in eadem quantitate, uel maiori, & non expressit quòd animo compensandi, uel sibi liberandi à propria muliere hoc facere præsumitur, quòd animo donandi, magisque animo se liberandi speciali fauore dotis propter generalitatem dispositionis. dicto §. accedit. quod est bene not. Vnde licet fortè talis dotans gereret in animo, quòd animo compensandi, uel animo repetendi à muliere solueret, tamen sibi imputari, quia voluntas illa in mente retenta sibi nihil prodest in actu, qui sui natura ad alium sonat effectum. l. si repetendi. C. de condict. ob cau. Vnde si protestaretur, quòd animo repetendi soluebat, tunc repeteret à muliere per actionem negociorum gestorum, ex quo negotium utiliter gessit per id, quod habetur in simili. in dicta l. Nesennius. immo amplius dici potest, quòd promisisset, uel soluisset dotem contradicente ipsa muliere paupere, dicendo ꝙ animo repetendi, posset tunc repetere, ex quo pro causa tam fauorabili & pia expendit, arg. l. & si quis. §. idem Labeo. ff. de religio. & sump. fune.

PRIVILEGIVM XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans filiofa. existenti in studio: licet contra patris uoluntatem mutuauerit: tamen potest repetere ab ipso patre.*
2 *Soluens medico pro curando infirmum repetit.*
3 *Soluens uel promittens dotem uiro si dixit se soluere nomine mulieris, non censetur tanquam negotiorum gestor.*

ET hoc erit quadragesimumsextum priuilegium fauore dotis contra regulam. l. fin. C. de nego. gest. sicut aliàs

1 † diximus in illo, qui mutuauit filiofamilias existenti in studio: licet contra uoluntatem patris mutuauerit: quòd possit repetere ab ipso patre; ut est glo. sing. in l. sed & Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad macedo. & hoc fauore studiorum: cum ita sit reipub. ut aliàs per glo. not. in l. 1. C. de studijs libera. urbis Romæ. lib. 12. & per Bart. & doct. in l. 1. ff. sol. matr. Et sic non uidetur impar esse causa fauoris dotis & studiorum, per tex. in dict. l. 1. Et sic etiam fauore funeris, qui similiter respicit piam causam d. §. idem Labeo. quod maximè procedit, si talis mulier ex causa dictæ dotis solutæ uel promissæ traditæ fuit nuptui, uel aliàs remansisset innupta. Et sic erat uerisimiliter suspicandum de impudicitia propter iuuentutem & paupertatem: cum præponendus sit fauor castitatis & pudicitiæ conseruandæ ipsi periculo mortis. l. 2. §. Virginius. ff. de orig. iur. & l. isti quidem. aute finem. ff. quod met. cau. Si autem talis mulier eo tempore, quo promisit, uel soluit pro ea dotem, iam erat nupta. Et tunc si quidem sine dote nupserat, non posset tunc repeti: cum iam cesset causa, de qua supra: cum etiam à uiro tunc sit alimentanda, licet sine dote. l. quòd si nulla. ff. de relig. & sump. fune. & not. in l. si cum dotem. §. finautem. ff. sol. matr. Si autem ipsa mulier iam nupserat cũ dote promissa & non soluta, fortè dici posset quòd si erat mulier non soluendo: tunc si maior ratio & causa pietatis sit pro ea soluenda; licet contradicente, possit repetere, quando animo repetendi soluitur: ut supra, cum uir tali mulieri posset denegare alimenta: & sic fame periret. l. necare. ff. de libe. agn. Et sic etiam posset eam expellere. propterea propter paupertatem posset labi in impudicam uitam per supradicta, iun

2 cto eo quod habetur in l. fi. C. ad Velle. Sic † etiam aliàs solet dici de soluente medico pro curando infirmum, maximè quãdo stat in periculo mortis, ut possit repetere, licet infirmus cõtradixerit soluere, ut per glos. not. 80. dist. 1. & aliàs per Ioã. And. in c. cum C. laycus. de foro compet. in 6. de soluente pro redimendo captiuum: licet contradicentem, & faciunt not. in l. quamuis. ff. sol. matr.

Quid autem si mulier erat iam obligata uiro pro matrimonio contracto uel contrahendo, uideliceτ pro dote per eã promissa, an soluẽdo extraneus pro ea præsumatur, quòd animo donandi uel repetendi, ut sic possit repetere per actionem negotiorum gestorum tanquam gesserit negotium mulieris utiliter liberando eam à dicta obligatione, per l. soluendo. ff. de neg. gest. cum sim. Dubium facit, quia text. in d. §. accedit, loquitur in donante, & sic in cõstituente dotem, ubi à principio mulier non erat dotata, necdum dos constituta, quia satis dr̃ mulier dotata, qñ dos fuit promissa, licet nondum data. l. cum post mortem. uel. l. sed is. de quo iunct. gl. in uerbo habet dotem. ff. de admi. tu. & quod per Bar. in l. iubemus. §. sanè. C. de sacros. eccl. & per Bal. in l. fi. C. de do. promis. & ꝑ Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demon. & maximè quia tex. in d. §. accedit. loquitur in tali persona donante, quæ poterat facere pactum de dote sibi restituenda solu. matr. Sed 3 in soluente dotem pro muliere obligata animo liberandi mulierem non uidetur cadere tale pactum. Item si fideiussor intercedit pro muliere obligata ad dotem, uẽ in dubio intercedere non animo donandi. l. ò soluens repetit, nisi probetur, ꝙ ex sua liberalitate intercessérit: ut probatur in l. fi. C. ad Velle. & in l. & si fideiussor. iun. gl. ff. de te in. qui tex. non potest intelligi in dote restituenda, per id quod habetur in l. 1. & per totũ C. ne fideiuss. do. deu.

Potest tamen in hoc articulo sic distingui, ꝙ aut loquimur in socero, uel alia persona obligata per dotem citra ipsam mulierem, aut in muliere.

Primo casu non præsumitur, ꝙ quis soluendo dotem prædictam, hoc fecisse animo donandi tali socero vel alteri personæ: & tunc stamus regulæ hoc casu: quia tex. in d. §. accedit. loquitur in promittente uel soluẽte dotem pro muliere. Nec etiam uersatur tunc fauor mulieris: cum omnino sit dotata, uel dotanda ab alio, quòd etiam uidetur procedere, quando nulla adhuc præcesserat promissio soceri: cum onus dotandi non incumbat mulieri, sed patri. Sicut aliàs dicimus in alimẽtis in l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de lib. agno. & per Bar. Bal. & alios in l. alimenta. C. de nego. gest. & l. Nesennius. eo. tit. Secundo casu quãdo onus incũbebat mulieri: & tunc aut quis soluit pro muliere prius non dotata nec obligata pro dote, & non repetit. Ita procedit tex. in d. §. accedit. Aut soluit pro muliere prius obligata ad dictam dotem: & tunc aut soluit tanquam fideiussor, & repetit: quia in dubio uidetur à principio fideiussisse animo repetendi per iura supra allegata. Aut soluit simpliciter, & tunc aut ipse soluens facit pactum de dote sibi restituenda in casu soluti matrimonij: & tunc uidetur, quòd animo donandi: cum aliàs tale pactum esset ineptum & inefficax, si dicat postea se soluisse animo repetendi à muliere: in dubio enim debet præsumi uoluisse inire pactũ utile & ualidum & non inualidum, arg. l. 3. ff. de testam. mili. & facit l. semper. ff. de reb. dub. cum sim. Aut nullum iniuit pactum de sibi restituendo: & tunc aut erat prius debitor mulieris, scilicet ille, qui soluit dotem & uidetur animo se liberandi à muliere hoc fecisse soluendo creditori. l. si onera. ff. de excep. doli. & quod no. in l. solutum. §. solutam. ff. de pig. act. Aut non erat debitor mulieris: & tunc uidetur in dubio soluisse animo donandi speciali fauore dotis per illum tex. §. accedit. indistinctè loquentem.

3 † Quid autem si soluens, uel promittens dicit se soluere nomine mulieris, nec probatum mandatum, an pro illa uideatur soluisse tanquam negotiorum gestor: & sic animo repetendi per actionem negotiorum gestorem, uidetur dicendum quòd sic: & maximè ex quo ipse sic postea declarat sua uerba. Nam dicendo nomine talis, uidetur intelligi, quòd non nomine suo proprio, sed alieno promisit: quia dicta uerba possunt accommodari, quod tanquam negotiorum gestorum alterius secundum Bart. in l. 1. §. nunciano. ff. de nou. oper. nunc. Et secundùm hoc idem dicendum si diceret, promitto dotem pro tali muliere: quia illud uerbum, pro tali, idem importat, quòd nomine talis. l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. 3. & ibi notabiliter & per Barto. in d. §. nunciario. quod esset absurdum. Nam imo tunc uidetur suo nomine promittere: & illud uerbum, pro tali, in ista materia debet intelligi, idest, ad utilitatem mulieris: ut hoc multis iuribus posset probari: ut patet in l. si ego. post principium. ff. de iure do. & in l. fi. in princ. C. eo. tit. Et sic etiam potest dici, quando dixit promitto dotem nomine talis mulieris, aliter non exprimendo, ut illud uerbum intelligatur, idest, ad utilitatem talis mulieris propter subiectam materiam, ad hoc tex. not. iuncta gl. ibi in l. tutorem. ff. de his qui. ut indig. & in l. Polla. C. eod. tit. & no. Bart. in l. interdum. post princ. ff. de acqui. poss.

PRIVILEGIVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote mulieris etiam si excedat legitimam summã non eget insinuatione.*

u *Statutum generaliter disponens, quòd omnia legata & donationes debeant insinuari, non se extendit ad legatum uel donationem pro dote.*

1 QVADRAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium est † quod licet præsumatur donatio fauore mulieris d. §. accedit. uel licet expressè donauerit, & excedit legitimã sum
u mam: tñ non requiritur insinuatio a talis donationis speciali fauore dotis: ut est casus sing. in l. fi. in princ. C. de iure do. Super quo diligenter aduerte; quia ante dictam l. fi. quæ est noua, requirebatur insinuatio talis donationis: licet pro dote esset facta, ut ibi expressè colligitur: & maximè dum loquitur per uerbum sancimus, quod est noui iuris introductorium, prout etiã est uerbum statuimus & decernimus, ut per gl. no. in c. statuimus. de off. deleg. in 6. & in c. 1. de cler. non resi. circa uerbum receperit, & in cle. per literas de præb & in clem. 2. de reb. eccle. non alie. Tamen uidebatur contrarium, cum cã dotis esset fauorabilis, imo & pia. l. cum is. §. si mulier. ff. de cõdi. inde. Et ad piam cãm donatio etiam ultra legitimam summam non indigebat insinuatione. l. illud. C. de sacros. eccle. Et sic ex hoc satis clarè deprehenditur, ꝙ proprio & stricto modo dos non concernit causam piam: quod not. ad dicta supra in 39. priuilegio.

Sed hodie procedit tale priuilegium circa insinuationẽ cũ ante dictam l. fi. non egerit insinuatione p l. illud. non accessoriam fauore dotis, magis tñne piæ causæ in genere pp fauorem mrimonij, q̃ ex alio respectu. Vnde & si mulier, pro qua dos fuit soluta animo donãdi expresso uel tacito, & ultra legitimam summã esset diues de suo patrimonio, adeo ꝙ poterat cõgruenter se dotare: nihilominus pcedit dictum priuilegiũ. l. fi. ex quo loquitur sic indistinctè. Ex quo sequitur, ꝙ si dos fuisset soluta pro muliere: tunc & ante tẽpus d. l. fi. nõ fuisset necessaria insinuatio, per id quod habetur in d. l. illud.

b Et per hoc infert Bar. de Sal. in d. l. fi. ad statutum b uolẽs
a † ꝙ omnia legata & donationes, si excedant summam decem ducatorũ, debeant insinuari, aliàs possit peti cassatio, tñ non hẽret locum tale statutũ in legato dotis, uel in dote promissa pro muliere & per extraneũ & animo donandi, ut sic talis mulier nõ teneatur insinuare: quia tale statutũ recipit interpretationem restrictiuã & limitatiuam à iure cõi fauore dotis per id, quod hr̃ in l. fi. Et ex hoc ipse arguit notanter, ꝙ dispositio quantumcunque gñalis requirẽs aliquid pro solẽnitate actus aliàs annullando &c. restringitur: ut nõ obtineat, qñ actus fieret circa dotem promissam, uel datã pro muliere: cũ aliter intelligendo mulier remaneret infœlix & indotata per illũ tex. ad hoc & tex. no. in l. promittendo. in prin. ff de iure do. dum dicit, ꝙ promittendo dotẽ, oẽs obligant cuiuscũque sint conditionis. Nam ponderanda sunt dicta uerba, ex quo geminatè & reiteratè loquitur per uerbũ gñale. Primò dicẽdo oẽs, & postea subiungẽdo, cuiuscunq; sint conditionis: & sic nõ sine veritate aliquid operandi tex. loquitur p verba uniuersalia duplicata. facit, quod hr̃ per gl. no. iuncto tex. in c. ut circa. de elec. in 6. super uerbo omnia & singula. ad hoc etiã l. balista. ff. ad Treb. & tex. ibi no. in l. cum ultum. C. de fideicomm.

ADDITIO.

u Insinuatio. Nota, ꝙ fauore dotis non insinuatur donatio pro dote, etiam si excedat legitimam summam: ut hic. Item nec donatio facta ecclesiæ, uel pio loco, uel ciuitati, uide Bart. contra Bal. in l. illud. de sacrosan. eccle. l. sancimus. C. de don. & ibi doct. Paul. de Cast. in consi. 30. glo. in authen. de non ul. §. sancimus.

b Ad statutum. Donatio pp nuptias non debet insinuari uigore statuti de donationibus insinuandis. uide Bald. in auth. iure succursum. in fi. C. de don ante nup. & Pau. de Ca. cons. 130. Bar. in l. cum multæ. in prin. C. eo. tit. Sed tex. est in contrarium, & ibi Bar. in l. fi. §. similiq́ue modo. C. de iur. do.

PRIVILEGIVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando possit se obligare sine certa solennitate.*

a *Dotando quis mulierem habentem patrem diuitem licet videatur animo donandi id facere: tamen talis donatio eget insinuatione.*

ET hoc erit quadragesimumoctauum priuilegium notabile & generale in materia dotium, sicut etiam dicimus aliàs fauore reipub. quòd dispositio licet generalis restringitur, maximè quando esset odiosa, & quando aliter intelligendo redundaret contra fauorem reipub. ut est tex. not. in l. si quis in grani. §. hi quoque. ff. ad Sille. iuncta l. ut gradatim. §. sed si lege. ff. de muo. & hono.

1 † Vnde stante statuto, quòd mulier, uel filiusfamilias non possit se obligare sine interuentu certarum personarum, uel patris, non haberet locum, quãdo mulier, uel filiusfamilias se obligaret pro dote alicuius mulieris. facit l. fi. C. ad Velle. & in d. l. promittendo. Et idem si loqueretur statutum de minore. Sicut etiam uidemus quòd prædia minorum non possunt alienari etiam cum decreto, nisi pro ære alieno: tamen etiam citra æs alienum possent alienari pro dote, ad quam tenebatur minor: ut habetur in l. prædia. C. de prædijs mino. & l. ob æs. cod.

æs. eod. titu. iuncta gloss. & in l. lex quæ tutores. C. de administra. tuto. Nam etiam dicto casu si minor se obligaret reipub. puta ratione alicuius officij publici: licet sine dicta solennitate statum ualeret: ut not. uoluit Alber. de Rosa. in suo tracta. statutorum, in secunda parte: circa fin. ut refert & etiam tenet Ludo. Roma. in d. §. hi quoque. Et propter hoc ego iam consului circa statutum Perusinum uolens, quòd obligatio, contractus, uel charta factus, uel facta per filiumfamilias nõ ualeat sine consensu patris: & quidam filiusfamilias se obligauit fideiubendo pro quodam suo amico, qui emit certam gabellam à communi, quòd non poterat iuuari tali statuto. Et sic etiã posset dici, quòd si fideiussisset pro dote mulieris: licet autem statutum prædictum non extendatur ad minorem fideiubentem pro dote, ut supra, quominus ualeat talis fideiussio, tamen fortè sibi non tolleretur beneficiũ restitutionis in integrum per id, quod uoluit aliàs gloss. not. in l. 1. C. si de momen. poss. per quam dicebat ibi Bald. quòd licet statutum in aliquo casu disponat alienationem rei minoris ualere ubi aliàs non ualebat: tamen propter hoc non censetur denegata restitutio in integrum ratione læsionis, & minoris ætatis, ut etiam aliàs per eundem in authen. si captiui. C. de episco. & cler. & facit text. ad hoc nota. in l. prædium. C. de præ. mino.

Redeo nunc ad l. fin. C. de iure dot. circa quam diligenter attende: quia dispositio notabilis illius l. uidetur procedere, quando onus dotandi spectabat ad ipsam mulierem.

2 † Si autem ipsa habebat patrem, qui tenebatur eam dotare: tunc fortè non procederet dispositio d. l. imò talis donatio egeret insinuatione, quasi tunc dotando animo donandi magis uidearur illum gessisse negotium patris, quàm mulieris: & ideo si non animo donandi, tunc posset repetere non à muliere, sed a patre, argu. l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de libe. agn. & quod no. in d. l. alimenta.

Posset tamen distingui, quòd aut donauit contemplatione mulieris: & tunc non eget insinuatione, aut contemplatione patris: & tunc quia ipsi patri uidetur donasse animo liberandi eum ab onere dotandi, argumen. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. Et ideo indigeret insinuatione: & hoc nisi pater ob eius inopiam non poterat dotare dictam filiam maximè congruenter. Nam tunc similiter non egeret insinuatione per id, quod habetur in d. l. illud. & maximè cum in effectu hoc redundet in fauorem mulieris & matrimonij. Et ideo uidetur esse par ratio fauoris, ut non indigeat insinuatione. Aut sumus in dubio: & tunc præsumitur quòd contemplatione mulieris, & non patris, argumen. l. cum aliquis. C. de iure delib. & quod habetur in l. dedit dotem. ff. de colla. bon. Posset tamen dubitari, quando pater poterat dotare de suo, an talis filia dotata ab extraneo possit petere, quòd etiam ipse pater dotet. Et potest dici quòd sic, per id, quod habetur in l. fi. C. de do. promiss. Intellige, nisi iam sit contractum matrimonium: quia tunc cessaret ratio, de qua in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. ex quo iam mulier reperit se nuptam & etiam dotatam congruenter. Vnde secus si incongruenter: quia tũc posset petere sibi suppleri à patre usque ad congruam dotem, & maximè ne spernatur à uiro, quod nota ad dicta supra in 15. priuilegio. & not. ad Barto. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obliga.

PRIVILEGIVM XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dotis non patitur falcidiam, quando fit mulieri pauperi secus si diuiti. Et quid in legato dotis restituendæ.*

1 QVADRAGESIMVMNONVM priuilegium est, ut † legatum dotis non patiatur falcidiam tãquam causa pia per id quod habetur in authen. similiter. C. ad leg. falc. & licet soleat allegari gloss. singu. in contrarium. l. tali. ff. de iure do. Tamen potest illa gloss. saluari, quando tale legatum esset factum mulieri diuiti, & sic quæ poterat se dotare de suo: cum tunc non dicatur proprio & stricto modo causa pia: sed largo modo respectu matrimonij, ut supra dictum est in proximis priuilegijs pluries. Si autem mulier erat pauper, & tunc ex quo proprio & stricto modo dicitur causa pia: adeo tunc obtinet dispositio d. auth. similiter. & hoc etiam uoluit Lud. Ro. ibi in sua repetitione post principium. Sicut etiam idem dicimus in legato alimentorum: cum largo modo respiciat causam piam, ex quo legãtur causa uitæ hominis. Et ideo multa obtinent priuilegia ipsa alimenta, & eorum legatum etiam quando legarentur diuiti, ut sic non possit super eis trãsigi ut l. cum hi. ff. de transaction. & etiam ualet legatum alimentorum incertum. l. si cui annuum. ff. de annu. lega. & sic de similibus priuilegijs: tamen de tali legato alimentorum detrahitur falcidia, nisi quando esset factum personæ pauperi: ut per Bar. notatur in l. alio. ff. de alimen. leg. in 2. col. & per Angel. & Imo. in l. diuus. ff. ad leg. falc. Et idem stante statuto, ꝙ mulier dotata non succedat patri stantibus descendentibus masculis: tunc si pater in testõ legat dotem filiæ institutis masculis hæredibus vniuersalibus, tale legatum non patietur falcidiam, ex quo filia nihil aliud habet. Si autem dicta filia haberet bona materna, uidi quosdam dicere, quòd tunc tale legatum patietur falcidiam. Sed tu dicas contrarium: quia tunc dos succedit loco cuiusdam legitimæ de iure naturæ debitæ, quæ non defalcatur, ex quo uidetur talis legitima & consequenter ipsa dos tanquam æs alienum. Nec capitur iure hæreditario: ut per glo. & doct. in l. cum à matre. C. de rei uend. & facit, quod habetur per Bald. post Iaco. Butr. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. An autem posset pater in tali dotatione apponere aliquod onus ipsi filiæ, dependet ex no. per Bart. & alios in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonst. & per Cyn. & Bald. in l. sancimus. C. de nup. & per eundem Bald. in d. l. fi. C. de do. promiss. & etiam per eundem in suo consilio, quod incipit, antiquum statutum Perusij.

PRIVILEGIVM L.

SVMMARIVM.

1 *Modus appositus in fauorem eius, cui legatum promittitur, importat causam impulsiuam, & non finalem.*

2 *Legatum pro dote alicuius mulieris non respicit fauorem solius legatarij sed etiam reipublicæ.*

1 QVINQVAGESIMVM priuilegium habet: quia solet dici, ꝙ † ubi causa apposita in actu non uenit per modũ conditionis, sed per uiam modi: ut in toto tit. de condi. ob causam, ut est in contractibus innominatis & similibus: tunc si talis modus respicit utilitatem tertij: & sic alterius quã eius, cui datur, uel acquiratur: puta do tibi centum, ut emas fundum Titio: tunc talis causa præsumitur fin. & non impulsiua: & ideo si fundus non ematur, reuocatur actu. l. Titio cẽtum. in prin. & l. quibus diebus. in fi. ff. de cond. & demon. Si autem respicit commodum eius, cui datur, & tunc causa censetur impulsiua & non fin. d. l. Titio centum. secundo responso, tamen fallit, nisi talis causa respiciat fauorem dotis: quia tunc præsumitur causa fi. tex. est no. in l. si ego. in princ. ff. de iure do. & not. Bart. in l. 2. §. fi. ff. de don. super quo tu aduerte: quia ex dictis Barto. ibi potest satis bene colligi, quòd hoc procederet, quando dos promitteretur & daretur pro muliere paupere, non sic si pro diuite, ex quo Bart. ibi dicit, quòd ibi est fauor piæ causæ: & ideo idem dicit in qualibet pia causa per l. si quis pro redemptione. C. de dona. Nam secundum eum uidetur, ꝙ pro anima sua fecerit ille, qui donat, scilicet pro dote mulieris, & sic non tantum ad utilitatem uel fauorem illius, cui dat: sed etiã ad utilitatem sui dantis, scilicet ꝑ anima sua, & ideo cessante, uel non secuta tali causa, non habet effectum talis donatio, quod est not. In contrarium tamen facit tex. not. in cap. uerum. de condi. appos. Nam secundùm hunc intellectum probatur ibi, quòd modus appositus importat causam impulsiuam & non finalem: & tamen ibi erat fauor piæ causæ: quia donabatur ecclesiæ. Tamen si bene aduertatur ad illum text. magis apparebit illum concordare cum supradictis. Nam debes scire, quòd quando modus appositus est causæ finali ipsius cõtractus, uidelicet quia aliàs non fuisset contracturus: tunc etiam in contractibus nominatis operatur, ut possit discedi à contractu modo illo non impleto, casus est no. in l. cum te fundum. iuncta glo. C. de pact. inter empt. Sed si modus appositus non est causa finalis; sed impulsiua: quia aliàs erat contractus, ut est in dubio semper præsumendum in contractibus nominatis: tunc non potest agi ad ipsius contractus resolutionem propter talem modum non seruatum, sed debet agi ad eius modi obseruantiam, aliàs ut teneatur ad interesse: ut habetur in l. a. C. de cõd. ob cau. ꝑ

Bald. & alios ad hoc l. ea conditione. C. de rescinden. uend. Sed in contractibus innominatis semper modus censetur causa finalis, & ideo eo non seruato potest agi condictione ob causam ad resolutionem; ut not. in d. l. secunda. tamen fallit, quando talis modus tenderet ad utilitatem eius, cui datur, argum. d. l. Titio centum. 2. respon. & hoc nisi datio concerneret causam piam: quia tunc modus appositus censetur causa impulsiua, & datio censetur causa finalis, & ideo non resolueretur per cessationem dicti modi: & ita est casus sing. in d. cap. uerum. intelligendo illum text. quòd modus ibi appositus de non alienando magis concernebat utilitatem ipsius donantis, quàm ecclesiæ, ad hoc ut res donata seruiret cultui diuino perpetuo in fauorem animi dicti donatoris. Et sic licet aliàs dicatur, quòd donatio sit contractus nominatus, uidelicet olim quando incipiebat a traditione: & etiam hodie quando à promissione, per l. si quis argentum. C. de dona. tamen hoc procedit, quando donatio fieret simpliciter secus si ob causam: quia tunc est contractus innominatus: ut per Bartol. in dicta l. secunda & in l. fin. ff. de condict. ob cau. & in l. 1. ff. de dona. Nam illud procederet, nisi donatio fiat ecclesiæ, uel aliter tenderet in fauorem piæ causæ: quia tunc talis donatio censetur contractus nominatus: & ideo non potest agi ad eius resolutionem propter modum non seruatum, cum talis modus non imponet tunc causam finalem: sed magis impulsiuam, prout idem solet dici regulariter in contractibus nominatis, ut suprà dixi. Vnde ad propositum, si ego dono mulieri pauperi centum, ut nubat: licet iste modus prima facie uideatur respicere utilitatem, uel fauorem mulieris, cui datur, & hoc respectu censeretur causa impulsiua, argum. d. l. Titio centum. 2. respon. tamen principaliter respicere uidetur fauorem donantis, idest, animæ suæ. Et sic talis donatio remanet in uirtute contractus innominati. Et sic potest reuocari propter causam non sequutam, tanquam causa finalis fuerit magis in fauorem ipsius donantis quàm mulieris, bene facit, quod no. Bar. in l. pater. §. tusculanus. ff. de leg. 3. & ita procedit tex. in d. l. si ego. & quod ibi per Bar. & hoc nisi probaretur, quòd ego aliàs eram donaturus: quia tunc non sumus in casu dubio, sed claro, & ideo tunc causa nuptiarum erat impulsiua & non finalis, sic debet intelligi text. in l. si donaturus. in princ. ff. de condict. ob cau. & facit l. 3. ff. de donat. & ideo si fuisset dictum quòd nuptijs non secutis reddantur donata, tunc etiam sumus in casu claro, quòd illa fuit causa finalis & non impulsiua. & ita etiam probatur in simili casu in d. cap. uerum.

2 Et sic † per prædicta uidetur posse inferri, quod ex quo donando quis mulieri diuiti & nubat, cessat tunc illa causa fauoris animæ illius donantis: ut habetur in d. l. illud. C. de sac. san. ec cle. etiam si fuisset dictum, quod pro anima, ut ibi per gl. no. Ideo illa causa præsumeretur impulsiua & non finalis, & ideo non reuocaretur propter deficientiam dicti modi, quasi aliàs fuisset donaturus: & ita etiam potest intelligi tex. in d. l. si donaturus. Cogita tamen quia licet Bartol. in d. l. 2. consideret piam causam respectu fauoris animæ & propter hoc præsumatur causa finalis, uidelicet quando datur pro dote: tamen ipse idē Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. de condict. & demon. tenet, quòd legatum pro dote non respiciat fauorem solius legatarij, sed fauorem reip. arg. l. 1. ff. sol. matr. & l. 1. ff. de iure doc. Item respicit fauorem incertæ personæ: cum qua habebit contrahi matrimonium cum dicta dote, quæ rō secunda est multùm debilis. Nam secundum hoc si legatur Titio decē, ut fundum emat, diceretur concernere & fauorem incertæ personæ, uidelicet cum qua contrahat. d. l. Titio. in prin. Sed alia rō, uidelicet fauoris reipublicæ, uidetur satis urgere, quo respectu pōt dici largo mō pia causa, ut suprà dixi in §. pat. uide licet tanquam ad pium usum. s. matrimonij, qui censeri debet causa finalis, ut etiam uoluit Bal. in l. generaliter. C. de epis. & cle. & ita communiter est de intentione doctorum, quod indistinctè promissio uel legatum pro dote contineat causam finalem & non impulsiuam.

PRIVILEGIVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia non habet locum ex parte implentis in contractu innominato, ubi datur aliquid in dotem pro matrimonio contrahendo.*

1 QVINQVAGESIMVMPRIMVM priuilegium est: quia † licet aliàs qñ aliquid datur ob causam sit locus pœnitentiæ ex parte dantis re integra, uidelicet nōdum sequuto implemento ex parte eius, cui datur. l. si pecuniam. in prin. ff. de cond. ob cau. Tamen fallit, nisi detur aliquid in dotem pro matrimonio contrahendo in genere, uel contrahē do cum tali, quia tūc non habet locum pñia, & sic non potest repeti ex capite pñiæ: sed solum ex capite causæ non secutæ, p tex. no. in d. l. si ego. in priu. & in § 1. per quē tex. uoluit Bar. in l. quod Seruius. in fi. ff. de cond. ob cau. tñ ille text. in d. l. si ego. non multum urget uideri meo, sed melius probat text. in l. in potestate, 2. resp. ff. de spon. & idem uoluit Bal. in l. mandatum. C. mandat. in 4. col. extendens hoc no. ad omnem piā causam: ut in contractib. innominatis non habeat locum repetitio ex capite pœnitentiæ, qñ respiceret piam causam, qđ est bene notan. licet in contrarium faciat, quia fauor libertatis nō excludit talem pœnitētiam, ut probatur in l. si pater. ff. de manu. uindi. & in l. 3. ff. de seruis expor. Et sic nec ēt fauor ecclesiæ, ut per Bar. no. in l. qui Romæ. in §. Flauius. ff. de uerb. obl. & iō hoc dictum egeret maiori discussione, ut ēt iam uidi diuerso modo consultum per solennes doctores citra ueritatem illis dicti Bart. in d. §. Flauius. Tamen hoc indubiè procederet in persona hæredis ipsius donatoris, ut non possit pœnitere: licet fortè potuisset suus defunctus, ut proximè dicetur.

PRIVILEGIVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non finitur morte mandantis re integra ob fauorem dotis.*

1 QVINQVAGESIMVMSECVNDVM priuilegium † est, quia licet regulariter mandatum finiatur morte mandantis re integra: ut l. mandatum. C. mandati. cum sim. Tamen fallit fauore dotis: ut est tex. sing. secundùm unū intellectum in d. l. si ego. §. 1. Sicut aliàs idem dicimus fauore libertatis in d. l. si pater. ff. de manu. uin. Et sic idem pōt dici generaliter, ubicunque mandatum respiceret fauorē piæ causæ secundùm no. in d. l. mandatum. in 5. col. & per eundem in auth. licentia. C. de epis. & cler. ipse uerò Bal. in authen. si qua mulier. ante fi. C. de sacr. sanc. eccl. dicebat de hoc esse casum unicum, nec habere socium in c. exijt qui seminat. de uerb. sign. in 6. in uers. in eo uero casu: sed ipse non fuit memor iurium suprà allegatorum.

PRIVILEGIVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non expirat morte mandantis ob fauorem dotis intantum quòd hæres non possit reuocare mandatum.*

1 QVINQVAGESIMVMTERTIVM priuilegiū est † quia in casib. in quib. mandatum non finitur morte, sed durat post mortem, illud procedit, donec hæres mandātis reuocet. l. fundi uenditor. §. 1. ff. de acq. poss. & tamen hoc ultimum fallit, nisi uerseretur fauor dotis, & sic piæ causæ: quia tunc durat, etiam ut hæres non possit reuocare, ex quo defunctus non reuocauit: iste est casus no. secundùm alium intellectum in d. l. si ego. §. 1. & quod habetur in d. l. si pater. & in d. l. 3. de seruis expor. & in l. fi. C. si mancipium ita uen. alie. & etiam probatur in d. c. exijt qui seminat. §. in eo uero casu. & quod per Bal. in d. auth. si qua mulier. ante fi.

PRIVILEGIVM LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum legis commissoriæ non est probatum in pignoribus fauore dotis danda.*

2 *Pactum legis commissoriæ pro dote restituenda est improbatum licet uersetur fauor mulieris.*

1 QVINQVAGESIMVMQVARTVM priuilegiū est: † qa licet pactum l. commissoriæ regulariter sit improbatum in pignoribus l. 1. & 2. C. de pac. pign. tamen fallit

speciali

speciali fauore dotis. puta si mulier, uel socer promisit dotem in pecunia dando in pignus fundum interim tenẽdum & fructuandum per uirum pro oneribus matrimonij cum pacto, quòd si infrà certum tempus pecunia non soluatur, fundus ille cedat loco dotis, ut no. uoluit Bald. in c. 1. de feudo dato in uicem. l. commisso. allegat, quod hẽ in l. ita constante. ff. de iure dot. quæ lex parum facere videtur; quia tex. ibi non dicit, ꝙ res illa, quæ potest permutari, ut sit in dote loco pecuniæ, fuerit res data in pignus pro dote, alleg. etiam l. quamuis, aliàs Calippus. ff. de solut. dicendo, quòd ibi est speciale in dote.
2 † Sed tamen licet lex illa loquatur in dote: tamen loquitur in dote restituenda a uiro soluto matrimonio, non autem in dote soluenda a muliere uel socero ipsi uiro. Imò ibi probatur totum contrarium, videlicet quòd tale pactum non ualet, hinc est, quòd uir potest offerre pecuniam debitam pro dote non obstante dicto pacto. & licet doct. post Bart. & ibi gloss. communiter intelligant, quòd illud pactum fuit factum ex interuallo post habitam dotem & non a principio, quo casu licet ualeret ad retinendum, si creditor possideret pignus: ut est casus not. in l. Titius. ff. de acquir. possess. & l. 2. C. de pact. pigno. secundùm unam lecturam: tamen ad agendum non prodest ipsi creditori, ita intelligendo dictam l. quamuis. tamẽ quòd ibi fuerit pactum ex interuallo est in totum diuinare ad illum tex. Vnde probatur, ibi quòd indistinctè tale pactum legis commissoriæ non ualet in pignore etiam fauore mulieris creditricis. In dote tamen bene ualeret fauore mulieris & etiã fauore dotis, prout suprà sunt positi termini, & ita potest saluari dictum Bald. in d. cap. 1. sumendo argumentum ex generalitate. d. l. ita constante. quia tunc subest ratio. Nam quare tale pactum fuit improbatum à iure in pignoribus est illa ratio potissima: quia debitores egentes pecunia præstabant se multùm faciles ad consentiendum creditori in tali pacto, ex quo sequebatur vt plurimum magna læsio debitorũ: quia postea reluere non ualebant in termino, & sic res data in pignus cedebat in solutum ipsi creditori pro debito, & quia ut plurimùm huiusmodi creditores & fœneratores uolunt, quòd pignus ualeat ualde plus debito, & sic tale pactum uidebatur continere quandam asperitatem creditoris contra debitorem, ideo iura ipsum improbant, ut hanc rationem ponderat Bart. & communiter doct. in d. l. Titius. & in d. l. quamuis. & doct. in c. significante. de pig. quæ ratio cessat in promissione dotis, quia communiter & frequentius contingit, quòd ipsi uiri magis solent allici ad faciendum pacta proficua mulieri, quam sibi, ut dicebat Cyn. post Pet. in l. in contractibus. post prin. C. de non num. pecu. & ea ratione iura se mouerunt ad subueniendum uiris confitentibus se habuisse dotem dando eis exceptionem non numeratæ dotis, ut ibi per eum. Vnde mulier uel socer promittens dotem non eget pecunia, sed eget dilatione in soluenda pecunia pro dote, in qua dilatione danda cõmuniter uiri sunt faciles & liberales. Vnde in contractu dotis & pignore, quod datur pro dote non subest illa ratio, quæ mouit iurislatores in alijs debitis & contractibus ad improbandũ tale pactum, prout etiã subest dicta ratio in ipsis uiris se obligantibus ad dotem restituendã, qui sunt magis faciles pro habenda uxore ad ineundum tale pactum pro dote restituenda.

Præterea tale pactum, quòd pignus cedat in dotem nõ tendit ad merum lucrum mariti creditoris, prout tendit in alijs debitis ad merum lucrum creditoris, cum in dote tale pactum cedat etiam in fauorem ipsius mulieris, ad quam tandem ipsa dos erit reuersura. Nam quando uersatur interesse alterius quàm creditoris, tunc respectu illius non est improbatum tale pactum: ut est tex. not. in l. fi. in prin. ff. de contrahen. emp. & ita superiori tempore consului apud Lucam in quæstione facti, licet ibi essent termini, ubi tale pactum, quòd pignus cederet in dotem pecunia non soluta in termino, fuit appositũ ex interuallo, quo casu tale pactum non est improbatum, saltem ad retinendum: ut est tex. not. in d. l. Lucius, quæ omnia bene nota, quia sunt quotidiana.

PRIVILEGIVM LV.

SVMMARIVM.

1 *Res emphyteutica licet non possit legari, uel donari etiam iure emphyteutico tamen speciali fauore dotis posset per titulũ dotis transferri irrequisito domino.*

QVINQVAGESIMVMQVINTVM priuilegiũ est; quia
1 licet sit dubium † an emphyteuta possit donare uel legare rem emphyteuticam sine consensu domini faciendo alium emphyteutam, qui habeat à domino cognoscere rem ipsam, quam quæstionem tanquam hic impertinentem aliter non attingo, sed dicta per doct. uide post Barto. & ibi dixi in l. si domus. §. fina. ff. de lega. primo. & per Bal. Saly. in l. fina. C. de iure emphy. & per eundem Bald. in l. fina. C. ne rei domi. uel temp. & aliqualiter per Ioan. de Imo. mulier petere potest, ut fiat restitutio per modum possibilem, ut probatur in dictis iuribus.

Præterea quando proceditur per uiam restitutionis non potest congruè subintelligi de commoditate sola sed de ipso vsufructu prius dato ipsi uiro & sic reddendo ipsum vsumfructũ propriè intellexit de usufructu iam dato, aliàs propriè nõ esset redditio. l. 1. §. si pecuniam. ff. deposit. & l. uerbum reddendi. ff. de uerb. sign.

PRIVILEGIVM LVI.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione rei prohibita non censetur prohibita concessio cõmoditatis fructuum, nec etiam locatio ad longum tempus, quando non fiat praeiudicium domino directo.*

QVINQVAGESIMVMSEXTVM est, quòd licet in ali-
1 quo casu † prohibeatur alienatio alicuius rei, puta feudi, uel emphyteusis irrequisito domino: tamen non censetur prohibita concessio commoditatis fructuum, ut probatur in dictis iuribus, & maximè in d. l. necessario. §. fi. & in d. l. arborib. §. 2. & in d. l. si vsusfructus. & in d. ca. nuper. quod uidetur notandum, multum tamen obstat: quia per locationem non uidetur fieri alienatio rei. l. non solet. ff. loc. sed solùm uidetur concedi commoditas percipiendorum fructuũ: & tamen locatio ad longum tempus videtur esse prohibita stãte prohibitione alienationis: ut no. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. 2. per Bart. & alios, & in cle. 1. de reb. eccl. non alien. facit, quod habetur in l. fi. C. de reb. alien. non alienan. Vnde cogitaui quia posset dici, multùm referre, an simpliciter prohibeatur alienatio propter se, & tunc indistinctè censetur prohibita locatio, uel concessio commoditatis fructuum ad longũ tempus, & ita procedit, quod habetur in d. §. instituto. & in d. cle. 1. & in d. l. fi. C. de reb. alie. non alienan. An autem prohibeatur alienatio, nec fiat præiudicium tertio ratione sui dominij, & tunc forte non erit prohibita locatio, seu concessio commoditatis ad longum tempus, ita procedit, quod habetur in d. c. nuper, & in d. l. vsufructu, cum alijs supra allegatis.

PRIVILEGIVM LVII.

SVMMARIVM.

1 *Senatusconsultum Macedonianum cessat, quando filiusfamil. fuit mutuatus in causam dotis.*

QVINQVAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia filiusfamilias recepit pecuniam mutuò, ut eam conuertat in causam dotis filiæ suæ uel sororis, obli-
1 gatur tunc efficaciter, nec iuuatur exceptione † senatusconsulti macedoniani. Ita allegat quidam. l. item si alius. aliàs incipit: sed & Iulianus. §. sed & si filius. ff. ad macedo. cum etiam speciale sit fauore studiorum, ut accipiendo filiusfamilias, qui est in studio, pecuniam mutuò efficaciter obligetur: ut eadem l. §. quod dicitur. & l. macedoniani. C. eo. & facit, quod aliàs no. in simili in l. cum filius. ff. si cer. pet. & dicta supra in 46. priuilegio. cum causa studiorum concernat interesse publicum sicut causa dotis: ut not. docto. post Barto. in l. 1. ff. solu. matrimo. & faciunt dicta supra in 48. priuilegio. Tu tamen aduerte: quia dici posset, quòd in d. l. item si filius. illud ideo procedit propter absentiam patris, & etiam quia in rem patris censetur mutuum fuisse uersum, quo casu cessat senatusconsultum macedonianum. ut eadem l. §. proinde. & maximè cum illa uideatur causa necessaria, quo casu quando in necessariam causam accipit mutuum, cessat dictum senatuscõsultum macedonianum. d. l. sed & Iulianus. §. pen. Posset tñ non improbabiliter sustineri, quòd etiam si pro alia extranea

muliere filiusfamilias mutuum accipiat, ut in illius dotem cõuertat, maximè quando illa aliunde non posset se dotare obligaretur efficaciter propter generalitatem l. promittendo. in prin. ff. de iure dotium, & etiam per dicta suprà in 48. priuilegio. & etiam quia senatusconsultum Macedonianum emanauit ex quodam mero rigore & asperitate iuris positiui, qui rigor & asperitas solent cessare & molliri, ubi uersatur fauore dotis, ut dicit text. in l. fin. C. ad Velle. & quia si fauore dotis cessat senatuscõsultum Velleiani, quod est merè fauorabile, multomagis debet cessare senatusconsultum Macedonianum, quod est merè odiosum, ut not. in l. qui exceptionem. ff. de condict. inde.

PRIVILEGIVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Bona minoris licet non possint quoquo titulo alienari uel hypothecari sine tutoris autoritate & iudicis decreto, tamen pro causa dotis possunt.*

2 *Hypotheca legalis sicut contrahitur in bonis maioris, ita etiam in bonis minoris.*

1 QVINQVAGESIMVMOCTAVVM priuilegium est: quia † licet bona minorum non possint uendi, uel quoquo alio titulo distrahi, & etiam titulo hypothecæ obligari sine interuentu tutoris, uel curatoris & decreto iudicis. l. 2. ff. de rebus eorum, & l. fi. C. de rebus alie. non alienan. tamen pro causa dotis possunt obligari, immo tacita surgit hypotheca in rebus minoris promittentis dotem, uel uiri recipientis dotem. Nam ex quo lex permittit minorem contrahere matrimonium, ergo & accessoria ad matrimonium, scilicet dotem recipere, & consequenter pro dote sua bona obligari permittitur: cum aliàs daretur quoddam impedimentum, uel difficultas quædam ad libertatem matrimonij: quia non aliter de facili quis inueniret uxorem cum dote pro oneribus supportandis, nisi permitteretur dicta hypotheca bonorum, arg. l. 2. de iurisd. omnium iud. & facit quod in simili not. Bartol. post Dyn. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matr. De necessaria obligatione patris pro dote & matrimonio sui filij confert etiam ratio, quæ sumitur in l. murus. in princip. ff. de iure dotium, & hoc uidetur fuisse de mente gloss. notabil. in ultima sua opinione, in l. fi. C. de legi. hæredib. quam etiam ibi tenuit Cyn. cum illa non sit hypotheca contracta per ipsum minorem simpliciter, sed tacitè surgit ex legis authoritate. Et secundùm hoc non foret speciale in dote, sed in omni hy-
2 potheca merè legali, vt illa sicut † contrahitur in bonis maioris, ita etiam in bonis minoris, gloss. tamen notabiliter sentit contrarium in l. item quia. ff. de pac. & Dy. in §. itẽ seruians. instit. de actio. de quo tamen me remitto ad no. per Barto. in l. si constante. in prin. in quarta q. 3. partis. ff solut. matrim. ubi et plenius tenuit post Ioan. de Imol. & per legentes in l. itẽ quia, & licet non sit parua hæsitatio respectu uiri minoris dotem recipientis: tamen respectu mulieris minoris dotem dantis uidetur intrepidè posse teneri, quòd sicut non potest dotem cõstituere, maximè in immobilibus sine tutore, uel curatore & decreto iudicis, ut habetur in l. lex quæ tutores. C. de administrat. tut. Similiter etiam non posset pro dicta dote bona sua obligare: cum hypotheca tanquam accessoria sequatur naturam suæ obligationis personalis. l. 2. C. per quas person. nobis acqui. cum sim. Et ideo similiter non causabitur tunc hypotheca tacita legalis, cum ipsa lex improbet ipsum principalem contractum, argum. l. non dubium. C. de legib. cum sim. Aut constituitur dos cum tutore, uel curatore & decreto iudicis, & tunc licet aliter non fuerit conuentum expressè de hypotheca bonorum, nihilominus tacitè surgit ipsa hypotheca, per id quod habetur. C. de rei uxor. act. l. 1. §. 1. Et decretum iudicis porrigitur ad dictam hypothecam tacitè contrahendam, ex quo enim permisit iudex ipsum principalem contractum, uidetur etiam tacitè noluisse, quòd ipsa hypotheca causetur, argum. optimum. in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de rebus eorum. Vnde permittente hoc legis ministro uidelicet quòd dos detur pro muliere, uidetur etiam succedere legis dispositio ad dicti contractus robur & maiorem solidationem, unde cogita.

PRIVILEGIVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum minoris propter dotem an extendatur ad donationes propter nuptias.*

1 QVINQVAGESIMVMNONVM priuilegium † est: quia licet regulariter bona minorum prohibeantur alienari etiam cum decreto, nisi duntaxat propter causam imminentis æris alieni: ut l. ob æs. C. de præd. min. & l. 1. post prin. ff. eod. titul. Tamen speciali fauore dotis talis promissio extenditur ad alienationem fiendam propter dotem, ut l. lex quæ tutores. C. de administr. tut. & ibi no. Solet tamen dubitari, an extendatur ad alienationem propter nuptias donationis in recompensationem dotis, & communiter tenetur quòd sic: ut habetur in l. fi. §. fi. C. si maior factus, & per glo. & doct. in d. l. lex quæ tutores. in l. prædia. C. de præd. min. & no. in l. Titia. ff. de iure dot.

PRIVILEGIVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Res mobiles etiam hodie possunt alienari ab adulto cum curatore sine decreto propter causam dotis, vel donationis propter matrimonium contrahendum.*

2 *Res mobiles minoris an possint dari propter nuptias.*

3 *Munera consueta ex causa nuptiarum circa mobilia, etiam quæ seruari possunt, possunt donari per tutorem etiam sine decreto.*

1 SEXAGESIMVM priuilegium est † quia licet res minorum etiam mobiles sint prohibitæ alienari sine tutore uel curatore & decreto iudicis & tamen dicto casu solum propter æs alienum, sicut disponebatur olim in immobilibus, ita hodie in mobilibus, ut habetur in d. l. lex quæ tutores. tamen quando alienantur per mulierem minorem propter causam matrimonij contrahendi, seu propter nuptias, uel sponsalia, possunt alienari sine decreto, quando ab adulto cum consensu curatoris. immo tunc non est locus restitutioni in integrum prætextu minoris ætatis, ut est tex. notab. in l. 1. C. si aduer. dona. & fuit de mente Bar. in l. si ante nuptias. ff. solut. matr. dũ uult, quòd si mulier, quæ ducitur ad domum uiri cum dote & tamen matrimonio nondum contracto de iure propter impedimentum ætatis non legitimæ, fortè ex parte ipsius mulieris, uel sponsi cum pacto, ut interim uir sustineat onus alimentationis & interim lucretur fructus dotis, tale pactum ualet, si cum decreto iudicis, si mulier erat pupilla, uel si erat maior, puta adulta tunc ualeret etiam sine decreto, immo plus sentit ibi Bartol. quòd etiam si non esset factum tale pactum, tamẽ tacitè uidetur inesse tanquam propter recompensationẽ onerum quasi matrimonij tunc inualidum, unde multomagis quã esset factum tale pactum per uiam expressam. Bartol. tamen ibi nihil alleg. nisi d. l. lex quæ tutores. quæ tamen non facit, & maximè cum ibi non fiat differentia inter pupillam & adultam: licet multi ibidem sequantur Bartol. & maximè Ioan. de Imol. ex eo quia uidetur subesse iusta causa alienationis propter onera quasi matrimonij. Et maximè quia fructus sunt de rebus, quæ seruando seruari non possunt, ut per glo. illam. not. in l. 1. C. si aduer. usuc. tamen hæc ratio concluderet idem in pupillo, quod in adulto etiam sine decreto, per id quod habetur in d. l. lex quæ tutores. in fi. & in l. sancimus. §. fi. eodem titul. Vnde potest dici utroque casu talem uirum non lucrari illos fructus, & sic etiam posset repetere expensas onerum dicti quasi matrimonij interim factas: quia licet res minoris possint alienari pro dote cum decreto d. l. lex quæ tutores. tamen non debet illud extendi ad aliam causam quàm dotis. Immo,
2 ut dixi in proximo priuilegio solet dubitari, an † possit donari propter nuptias, & tamen tenendo quòd possit per text. in d. l. fin. §. fin. C. si maior factus, tamen talis alienatio fructuum non censetur facta, ut illi sint dos, uel ut sint donatio propter nuptias: quia illa fit à uiro uxori in recompensationem dotis. l. fin. C. de donat. ante nupt. Est ergo quædam donatio ex causa quasi dotis & quasi matrimonij. Et licet possint fructus alienari sine decreto tanquam sint de rebus, quæ seruando seruari non possunt. d. l. lex quæ tutores. in fin. & d. l. sancimus, tamen

men hoc procedit, quando alienarentur ex causa, ne corrumpantur: quia tunc ita expedit minori, licet non expediat minori, quando fructus rei datæ in dotem superexcederent expensas onerum dicti quasi matrimonij. Ludouicus tamen Rom. in d.l. si ante nuptias. dicit, tale datum ualere etiam sine decreto, dummodo tria concurrant. s. quòd propter nuptias futuras. Item quòd in rebus mobilibus. Item quòd cum tutore uel curatore, allegat ad hoc tex. sing. in d.l. 1. C. si aduer. dona. & ultra subdit, quòd in tantum ualet pactum, quòd si non sequatur matrimonium: tamen uidetur non reuocabilis talis donatio fructuum, sicut non reuocatur donatio remuneratoria per id, quod habetur in l. si pater. §. fin. ff. de dona. Cujus dictum solitus sum impugnare in d.l. si ante nuptias. & maximè in hoc ultimo: quia in d.l. 1. donatio fuit remuneratoria, seu recompensatoria, uidelicet propter nuptias & propter dotem datam ipsi minori, & tamen reuocaretur ibi non sequuto dicto matrimonio sicut etiam reuocaretur dos data ipsi minori. Et sic uersa uice potest dici, quòd reuocaretur dicta donatio fructuum & similiter uice mutua repeterentur expensæ factæ in dicta puella. Bartol. tamen in d.l. 1. intelligit illum textum procedere in rebus mobilibus, quæ seruando seruari non possunt. Et ideo tunc non datur restitutio in integrum in illo casu, ex quo donatio fuit facta propter spem matrimonij, & etiam in dictis rebus, quæ seruando seruari non possunt. Et sic sentit, quòd si seruari possent, non ualeret ibi illa donatio sine decreto, qui intellectus uidetur multùm restringere, & etiam diuinare ad illum textum, sic simpliciter loquentem. Et ideo gloss. ibi, cum qua transit ibi Cyn. & etiam Bald. & Angel. simpliciter dicit illum textum procedere in reb. mobilib. indistinctè, ut sic non solùm ualeat ibi illa donatio sine decreto, sed etiam non possit rescindi prætextu restõnis in integrum: ut uult ibi gl. quod sit speciale ibi in re data propter spem matrimonij, sed Bal. ibi sentit, quod iõ non restituitur ibi minor; quia est usus iure communi, cum illa munera sint consueta fieri: ut hoc & colligitur ex eius summario, quia solent mitti dicta munera ad sponsam, & iõ tutor uel curator nõ posset de hoc redargui per id, quod habetur in l. cum plures. §. cum tutor, ff. de admin. tuto. Et ista opinio de iure uidetur uerior iudicio meo, & probatur ex illo tex. l. 1. ibi, concurrentu moderatione, quæ congruens moderatio munerum erit: ut fiant secũdùm solitam obseruantiam loci, & secundùm conditionem personarum & facultatum dicti minoris in huiusmodi nuptijs. Et hoc casu si erit facta donatio per adultum cum authoritate curatoris circa huiusmodi mobilia, quæ consueuerant dari, uel mitti ipsi sponsæ, ualebit etiam sine decreto, nec poterit adiuuari per restitutionem in integrum: cum tũc sit usus iure maioris, ex quo ita expediebat ipsi minori facere per id, quod habetur in l. 1. C. de in integr. rest. & hoc etiam est de mente gl. in d.l. 1. bene probatur in d. §. cum tutor. maximè si in litera est ibi uerbum, solita munera, ut multi libri habent, licet aliqui habeant uerbum solennia munera. † Si autem fieret donatio immoderatè & præter dictas circunstantias tunc non ualeret, ex quo facta esset per modum non expedientem ipsi minori, ut probatur à contrario sensu in §. cum tutor. ibi, si hoc pupillo expediet. Ergo secus nõ expediet. Et sic non esset opus restitutione stante regula prohibitæ alienationis rerum minorum & mobilium. d.l. lex quæ tutores, quòd procedit etiam in mobilib. quæ seruando seruari non possunt, quando fieret pro causa non expedienti minori, ut supra dixi.

3 (margin number beside "qui habeant uerbum solennia munera.")

PRIVILEGIVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *Patre existente furioso vel mentecapto, filiafam. licet in eius potestate sit, potest de bonis patris sui promittere pro sua dote, & pacta inire cum viro de dote lucranda.*

1 SEXAGESIMVMPRIMVM priuilegium est: quia † patre existente furioso uel mentecapto, filiafamilias licet in illius potestate consistat, potest de bonis talis sui patris promittere pro sua dote, & etiam pacta inire cum suo uiro de dote lucranda: ut est casus sing. in l. quoties. ff. de pact. dot. tamẽ forte põt dici, quod hodie ille tex. non procedat: quia immo tunc requiritur, quod interueniat curator dicti patris furiosi uel mentecapti & etiam propinqui dictæ mulieris in constõne dictæ dotis & etiam iudicis authoritas, per l. furiosi. C. de nupt. Vel dicas, quod cum legum correctio sit euitanda per id quod habetur in l. præcipimus. in fi. C. de app. cum suis uulgarib. quod dispositio d.l. si furiosi. procedat, quñ furiosus uel mẽtecaptus haberet curatorem, secus si non haberet curatorem, & filia esset maior 25. ann. in qua non esset præsumptio alicuius læsionis. Nam tũc posset ipsa sola absque eo, quod debeat dari curator dicto suo patri, & ita procedat tex. in d.l. quoties. & facit quod habetur in simili in l. si cum dotem. in §. si soluto. ff. solu. mat. tñ tunc cautius esset, quod interueniret ipse iudex per id, quod habetur in l. 3. §. 1. ff. de iu. do.

PRIVILEGIVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Prælegatum dotis non venit in restitutione fideicommissi.*
2 *Pater an possit grauare filiam expressè per fideicommissum.*

1 SEXAGESIMVMSECVNDVM priuilegium est: quia licet regulariter † prælegata ueniant in restitutione fideicommissi uniuersalis: ut habetur in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Treb. & l. cum uirum. C. de fideicomm. tamen fallit in prælegato dotis facto per patrem filiæ institutæ unà cum fratre, uel sorore, uel cum alia persona: ut hoc potest colligi per ea, quæ habentur in l. à filia. ff. ad Treb. & uoluit Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg. in ult. colum. super quo tamen diligenter aduerte: quia si dos fuit data, uel promissa per patrem in uita, clarum uidetur, quod non ueniat in restitutione fideicommissi: etiam si pat uerba generalia, puta si quid ad te perueniret de bonis meis &c. tanquam illud sit æs alienum & sic quasi debitum filiæ & ius quoddam, quod iam exiuerit de patrimonio patris. l. pater filiam. ff. ad legem Falcid. Meritò non uidetur uenire in restitutione fideicommissi, sic debet intelligi tex. in d.l. à filia. Si autem pater in testõ prælegauit dotem, & tunc dubium uidebitur, quod filia deducat dotem de dicto fideicommisso; & maximè hodie: cum dicta filia possit deducere duas quartas. s. legitimam & Trebellianicam secundum quod habetur in cap. Raynut. de test. & communiter hodie obseruatur etiam in terris Imperij, ut habetur in l. quanquam. C. ad l. Falc. & per Bald. in l. iubemus. C. ad Treb. Et ideo potest dici, quod tale prælegatum dotis imputabitur in ipsa legitima per id, quod habetur in l. quoniam nouella. & l. omnimodo. §. imputari. & in l. scimus. §. repletionem. C. de inoff. testa. Et si dicta dos transcenderet legitimam, tunc illud plus imputabitur in Trebellianica per id, quod habetur in l. in quartam. ff. ad l. Fal. Si autem Trebellianica non posset retineri forte, quia incontinenti debebat fieri restõ, uel erat prohibita a testatore, cum secundùm communem sententiam possit prohiberi sicut & falcidia, secundùm quod no. per doct. in authen. sed cum testator. C. ad l. falc. & in d.l. Marcell. §. quod autem. ff. ad Trebell. tunc illud quod transcenderet legitimam, non ueniret in restitutione fideicommissi uniuersalis, argu. eius, quod habetur in d. auth. res quæ. Nam si ipsa filia potest diminuere fideicommissum pro dote sua per eam data uel promissa, etiam si excederet legitimam, dummodo esset dos cõgrua: ut d. auth. res quç. & in corpore unde sumitur, eodem modo, eademque ratione potest illam sibi retinere sibi a patre relictam, cum ipse pater, idemque testator relinquendo dictam dotem uideatur ipsam congruentiam & conuenientiam dotis existimasse, & secundùm hoc non ita esset dicendum in dote prælegata ab alio, quam ascendente, cuius officium non erat dotare dictam mulierem, cum tunc cesset ratio d. auth. res quæ. & ita de facto uidi consultum & obtentũ in ciuitate Perusij in quadam causa, in qua eram aduocatus. Nã testator institutis duabus filiabus suis hæredibus uniuersalibus, prælegauit alteri filiæ, quæ minorem dotem habuerat, augendo sibi dotem, & uolendo quòd essent in dote æquales, postea eas inuicem substituit, si decederent sine filijs prohibendo omnem deductionem falcidiæ. Nam illa, cui fuit factum augmentum dotis in testõ, prædecessit sine filijs instituto uiro suo hærede uniuersali. Nam fuit obtentum, quòd etiam respectu illius augmenti dos haberet suum priuilegium, ut non ueniret in restitutione fideicommissi, quatenus esset ultra legitimam, per supra dicta, quia augmentum cẽset uenire cum eadem natura & priuilegio, ut hi in l. si constante. C. de dona. ante nupt. & quod aliàs not. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. & quod
2 ibi per Bar. An † autem pater possit in dote grauare filiã expressè

presse per fideicommiss. maximè ipsa decedente sine filiis. uide no. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Treb. & in l. fi. §. filię. & ibi per Bar. ff. de leg. 2. & in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. & per Io. And. in additio. Spec. tit. de instru. edi. §. ut autem. in additione quæ incipit, sed incidit alia quæstio, quam disputauit dominus meus in legibus.

PRIVILEGIVM LXIII.

VMMARIVM.

1 *Tutor an possit dotare paupercula coniuncta pupillo.*
2 *Maior 18. ann. licet minor 25. potest necessariam sibi personam ab hostibus redimere.*

SExagesimumtertium speciale priuilegium: quia licet tutor dicatur dominus rerum pupillarium. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore. tamen non propterea habet liberum arbitrium donādi etiam in minimis per id, quod habetur in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & in c. 2. de do. Tamē
1 pro † dote alicuius pauperculæ coniunctæ pupillo potest donare: ut est glo. not. iuncto tex. l. cum plures. §. tutor. ff. de admin. tuto. secundùm quosdam. Sed dici potest, quòd ibi pupillus ad hoc tenebatur, uidelicet dotare sororem pauperem, de quo dictum est supra in 3. priuileg. & etiam in 16.

Imò hoc casu posset tutor solus dotare sine decreto iudicis, quando esset dos in pecunia, secus si in stabilib. uel mobilibus, quæ seruando seruari possent: ut l. lex quæ tutores. C. de admin. tutor. quia tunc sicut non potest tutor, uel curator pro dota suæ pupillæ vel adultę sine decreto: ut dixi supra in 59. priuilegio. ita & multominus pro dote alterius: uidetur enim tunc subesse quoddam æs alienum, ex quo pupillus ad dictam donationem tenebatur, ut supra. & ideo iusta causa interponendi decretum, & sic infertur, quòd si minor tenebatur dotare, licet mulier illa esset coniuncta & pauperrima persona, & sic res foret pijssima illam dotare: tamen talem pietatem exercere non posset tutor uel curator de bonis pupilli, nec etiam posset iudex interponere decretum, ex quo non subest causa æris alieni, sicut etiam si uellet tutor uel curator redimere ab hostibus necessariam seu coniunctam personam pupillo uel adulto, etiam si cum decreto iudicis: quia hoc est causa iusta alienandi uel aliquid diminuendi de bonis minoris. & quia minor 10. & 8. ann. non incurreret pœnam, de qua in auth. si
2 capti. C. de episc. & cle. In † maiore autem 10. & 8. ann. & minore 25. forte posset tolerari, ut minor possit saltem redemptionem facere, per tex. d. authen. & in corpore unde sumitur. Imò fortè posset dictus minor solus alienare bona sua ob dictam causam, siue habebat curatorem siue non: quia in hoc ipsa lex facit ipsum maiorem & legitimæ ætatis, si excedit 18. annum abreuiando ætatem 25. ann. Et ideo posset pro dicta causa alienare, & immobilia sine decreto tanquam maior per illum tex. ex quo etiam posset inferri, quòd sibi non competeret restitutio in integrum aduersus huiusmodi actum, sicut etiam non posset restitui, si talis minor & maior 10. & 8. ann. neglexisset redimere. ut hoc uoluit ibi gl. no. ex qua gl. ibi solet notari iunctis dictis Bald. ibi quòd ubicunque lex uel statutū procedit limitando ætatem, puta abreuiando ætatem 25. an. tunc cessat restitutio in integr. Et sic etiam ècontra, quādo lex uel statutum elongatet ætatem 25. ann. Nam tunc etiam ultra tempus. 25. ann. daretur restitutio in inte. ut est text. not. in l. fin. C. de rep. hæred.

PRIVILEGIVM LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum incontinenti appositum per patrem appropriantem sibi dotem citra stipulationem, non uestitur cohærentia contractus.*
2 *Mulier si consentiat pacto incontinenti apposito per patrem, tūc uestitur pactum.*

1 SExagesimumquartum speciale priuilegium, † quia licet regulariter pactum nudum appositum iuxta contractum uestiatur eius cohærentia, & sic ipsum contractum & eius ueterem actionem informet, ut detur actio ex eo contractu ad id, quod in pacto deuenit: & nouam pariat actionē præscriptis uerbis: ut habetur in l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pac. & in l. legem. & in l. bonæfidei. C. eod. titul. Tamen fallit in cōtractu dotis à patre promissæ per id, quod habetur in l. auia. C. de iu. do. Et ideo in patre sic paciscente requiritur stipulatio ut ibi & in l. quoties. ff. solu. matr. non sic extraneo, in quo seruatur regula, de qua in d. §. quinimo. ut l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. & hęc specialitas surgit in dote ex eo: quia talis contractus dotis est necessarius ipsi patri, qui tenetur ad talem contractum ineundum fauore ipsius filiæ d. l. fin. C. de dot. prom. & l. qui liberos. ff. de ritu nupt. Ideo nō uidetur esse æquum, quòd contractus causatus ex præambula obligatione patris in fauorem mulieris uestiat ipsum pactum iuxta se positum contra fauorem ipsius filiæ, ut dixi in d. l. quoties. legendo. Et hæc ratio fuit de mente glo. in d. l. auia. Vel potest dici, quòd ex quo pater cogitur dotare filiam, & sic talis cōtractus est necessarius patri, & hoc est inductum à iure in beneficium ipsius filiæ & matrimonij contrahendi. Certè non uidebatur de iuris rigore patrem posse etiam per stipulationem sibi appropriare actionem de dote: quia hoc beneficium uidebatur largè interpretandum in fauorem filię. l. fi. ff. de const. priu. & in regula, indultum. in sex. nihilominus tamen iura dispensatiuè permiserunt patri sibi posse pacisci & hoc cum modificatione quadam. s. ut non per nudum pactum sed cum stipulatione sibi prouideret. Et hinc est, quòd in tali pacto non subintelligeretur hodie tacita stipulatio, de qua in l. 1. in prin. C. de rei uxo. actio. ex quo illa non tenderet in fauorem filiæ sed potius in diminutionem sui iuris, ut suprà dixi in secundo priuilegio, & hoc fuit concessum patri. s. quòd per stipulationem possit sibi appropriare actionem de dote propter communionem actionis de dote inductam à iure inter patrem & filiam, quæ communio fuit permissa patri propter onus redotandi, quod sibi patri incumbit not. in l. 2. in princip. & l. non solum. ff. soluto matrimonio.

Ex quo sequitur, quòd in alijs personis, quæ necessitantur aliquando ad dotandum, ut in matre diuite & etiam in fratre ut suprà est tactum in proximo priuilegio & etiam supra in tertio priuilegio, uidelicet quòd si paciscerentur, non subintelligeretur hodie tacita stipulatio, de qua in d. l. 1. nec posset sibi prouidere etiam per stipulationem de dote sibi reddenda in casu soluti matrimonij: quia in eis cessat dicta communio actionis de dote & etiam onus redotandi, quod ultimum est bene notan. ad limitationem. d. §. accedit. & etiam eius, quod habetur in auth. sed quamuis. C. de dot. promiss.

2 Ex ea † prædictis potest inferri, quòd si mulier esset præsens tali contractui, de quo in dicta l. quoties. & consentiret patri sic ita paciscenti, tunc uestiretur tale pactum cohærentia dicti contractus, quando incontinenti, ex quo tunc cessat ratio, de qua supra. Et quia potest mulier renunciare tali fauori suo in fauorem patris sui, secus tamen esset, si ex interuallo consentiret: quia tunc non prodesset patri tale pactum nisi cum stipulatione: ut probatur in d. l. quoties. in 2. respon. & maximè cum tunc non subsit subiecta materia, cum non dicatur inesse pactum ipsi contractui, ut sic ab eo uestiatur, nisi quando incontinenti d. §. quominus. & l. lecta. uers. dicebam. ff. si cert. pet. Et ita potest intelligi tex. in l. post dotem. solu. matr. dum Iurisconsul. præsupponit, quod pater sibi prouidit post dotem datam & sic ex interuallo per stipulationem: licet consentiente filia, & hoc secundùm unum intellectum ibi. Raph. autem Ful. in hac materia quò ad intellectum d. l. auia. & d. l. quoties. fuit in noua opinione, ut per eum in d. l. lecta. & in d. l. traditionibus. ff. de pact. de quo tamē dixi in d. l. quoties. Tamen tu teneas rationem esse, & quidem uerissimam, prout suprà dixi. Ex quo sequitur, quòd si pater uellet pacisci in fauorem ipsius solius filiæ, uidelicet dotem reddi filię sol. matrimo. tunc posset etiam citra stipulationem. ut probatur in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matrimo. secundùm intellectum communem, quòd ibi actio sit solius filiæ & non cōmunis, & idem si fuisset stipulatus pater impersonaliter, uidelicet dotem dari: quia intelligeretur dotem dari utrique, ut habetur in d. l. post dotem. secundùm unam lecturam: licet istis duobus ultimis casib. hodie subintelligeretur tacita stipulatio. Si autem ex interuallo fuisset pater stipulatus dotem dari filiæ: & tunc non uestiretur tale pactum etiam in fauorē filiæ, ex quo non est materia apta ad uestiendum ut supra. Et ita etiam potest intelligi text. in d. l. post dotem. secundùm alium intellectum. Fatendum tamen esset quòd dicto casu fauore mulieris subintelligeretur hodie tacita stipulatio, &

idem

idem si incontinenti propter generalitatem d.l.1. quæ omnia sunt bene not. & per doctor. non tacta.

PRIVILEGIVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum expressum citra stipulationem in casu.l.si cum dotem, licet sit efficax respectu patris paciscentis: tamen pactum tacitè surgens ex illo expresso est efficax in fauorem præcipuum filiæ etiam citra stipulationem, quod est mirabile.*

1 EX quibus infertur ad 65. speciale priuilegium † ꝙ illud tacitum pactum surgens in casu notabili.l. si cum dotē. in princ. ff. soluto matrimonio. secundùm intellectum communem, ꝙ ibi sit quæsita actio de dote præcipua ipsi filiæ in casu omisso, intelligendo secundùm intellectum Bart. ibi, ꝙ illud expressum pactum patris non fuit cum stipulatione, & sic fuit inefficax respectu patris, tamen causauerit pactum tacitum in fauorem filiæ efficax ad agendum sine alia stipulatione: & hoc uidetur mirabile, ꝙ pactum ibi expressum incōtinenti appositum non uestiatur cohærentia contractus, & tamen tacitum pactum surgens ex illo expresso & uili pacto uestiatur cohærentia contractus dotis, ut sic maioris sit potētiæ & efficaciæ tacitum, quàm expressum causans ipsum tacitum contra omnia iura mundi, uolentia, ꝙ quando uitiatur expressum uitiatur tunc & ipsum tacitum surgens ex ipso expresso. leg. 3. C. si pend. ap. mors interue. Et quia expressum inducens abnegationem alterius actus non ualet tunc, etiam quod consequutiuè abnegabatur, similiter nō ualet. l. si iure. ff. de lega. 3. facit l. si ita stipulatio. ff. de oper. libertorum. propter quæ & multa alia argumenta & rationes solet impugnari d. lectura Barto. & vide latius, quæ dixi in d.l. si cum dotē, in principio, propter quod si tenemus dictam lecturam Barto. oportet dicere, quòd ibi illud sit speciale fauore filiæ, ut dictam dotem habeat liberam & præcipuam propter dictum pactum factum per patrem in unum casum sibi patri expresse prouidendo: licet inutiliter, ut saltem resultet ex hoc pactum tacitum & utile fauore dotis, aliter non posset dicta lectura Bart. sustineri propter multas impugnationes doctorū, & maximè d. Bar. de Salic. ibi in sua repetitione: ut ibi dixi respondendo multis modis ad l. planè. nu. 1. in princ. ff. de lega. 1. & quia in d.l. si cum dotem, non præsupponitur, ꝙ ibi filia fuisset præsens imò loquitur tex. simpliciter & indistinctè.

PRIVILEGIVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Pactum tacitum prodest filiæ absenti etiam in uirtute agendi. & num. 2.*

3 *Actus tacitus non uidetur esse tantæ potentiæ quàm expressus circa inducendam uel deriuandam ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas.*

1 RESVLTAT secundùm aliquos alia specialitas, & erit sexagesimumsextum speciale priuilegium † ꝙ pactum illud tacitum ibi prodest filiæ absenti citra nuncium uel epistolam contra regulam, de qua in leg. 1. ff. de pact. Vnde dicebat ibi Ludo. ꝙ erit unum mirabile fauore dotis, ut concurrant plura specialia ex eodem fonte deriuantia circa idem. Primum, ꝙ ibi pactum nudum sit efficax ad agendum. Secundum, ꝙ tacitum pactum prouidet absenti, ut illi quæratur actio ex eo. Tertium, ꝙ licet pactum uestitum uestiat aliud pactum, aliàs de se nudum, ut per gloss. & doct. in l. petens. C. de pact. & per glo. notab. in l. 2. C. de euictionibus, & illud obtineat solùm inter easdem partes paciscentes, & non inter alias personas, argum. l. si tibi. C. loca. tamen fallit fauore filiæ & dotis in terminis d.l. si cū dotem. ut ibi per eum latius. Sed tu potes dicere tenendo prædictū intellectū Bar. ꝙ pactū illud aliàs de se nudum uestitur cohærentia contractus per regulam, de qua in d.§. quinimo. cum simil. nec tunc sumus in terminis d.l. auia. & d.l. quoties. cum istu casu illud pactum apponitur in fauorem ipsius filiæ, in cuius etiam fauorē principaliter talis contractus dotis initur, ut suprà dixi. Illud autē, ꝙ prosit filiæ absenti, uidetur dubium: quia ipsemet Bar. in l. si constante. in prin. in 5. quæst. 2. patris dicit, oportere intelligere, ꝙ in d.l. si cum dotem, filia ibi erat præsens, sed Bart. de Salic. ibi tenet contrarium, & dicit hoc esse regulare, quòd in omni pacto tacito resultante ex iuris interpretatione acquisitio etiam fiat absenti, allegat l. 2. & quod ibi not. C. de pact. &
2 in l. si creditores. eo. tit. Sed Lud. dicit † ꝙ ideo in casu dictarū legum tacitum illud pactum prodest absenti: quia illud tēdit ad exceptionem parandam & sic ad liberationem, quæ liberatio facilius quæritur alteri absenti per alterum, q̃ ipsa actio ꝑ id, quod habetur in l. rescriptum. §. si. ff. de pact. Hinc est, ꝙ pactum liberatorium prodest absenti, ut per glo. not. in l. non solùm. §. si liberationis. ff. de liber. leg. Tn aduerte quia Bar. in d. §. si liberationis. tenuit contrarium, prout etiam contrarium tenuit glo. & ibi etiam Bar. in l. idem in duob. in fin. ff. de pact. Tamen difficile uidetur respondere ad d. l. 2. & l. si creditores, nisi dicas, ꝙ in d.l. 2. tacitum illud pactum nō prodest absenti; quia uidetur factum a procuratore ipsius absentis, licet in rem suam ideo prodest absenti per id, quod habet in d.l. rescriptum. & ita multi post Bar. intelligunt illum tex. procedere in d.l. 2. sed in d.l. si creditores. prodest pactum absenti: quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor liberationis. Secundum: quia ibi res redit de facili ad suam pristinam naturam, quæ est, ꝙ in contractu & obligatione duorum quilibet intelligatur ꝓ sua uirili obligatus. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. & l. Paulus. ff. de re iudicata. & ita potest limitari not. gl. & opi. Bar. in d.§. si liberationis. ut dixi legendo in d.l. idem in duobus. Vnde similiter dici potest in casu d.l. si cum dotem, ꝙ ideo ibi illud tacitum pactum prodest filiæ absenti: quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor filiæ, & dotis, & etiam quia res ibi de facili redit ad suam pristinam naturam, quæ natura dotis est, ꝙ dos semel data uel promissa per patrem pro filia dicatur egredi de patrimonio patris, & efficitur propriū patrimonium filiæ ex quadam donatione patris ualida fauore filiæ & dotis, ut l. Pomponius Phyladelphus. ff. famil. ercisců. & l. 3. §. sed utrum. ff. de minoribus. & l. filium emancipatū. ff. de collationa bonorum. Vel potest dici, & melius forte, ꝙ ibi sit speciale fauore mulieris & dotis, ut acquiratur mulieri etiam absenti ex illo tacito pacto ꝑ personam ascendētis ita prouidentis per id, quod habetur in l. Caius. ff. sol. matr. Imò etiam idem in extraneo prouidente, ut ibi communiter tenetur, & dictum est suprà in 22. speciali priuilegio circa dispositionem d. l. Caius. Si etiam acquiritur mulieri absenti in §. accedit. C. de rei uxor. actio. Sed ibi illa stipulatio fingitur interposita per ipsam mulierem, & sic acquiritur ibi mulieri absenti ex tacito pacto patris. Cogita tamen: quia negari nequit, ꝙ in d.§. accedit. non concurrant duæ specialitates, uidelicet ꝙ fingatur stipulatio ibi interposita per mulierem. Secūda, ꝙ fingatur interposita per absentem tāquam præsentem. Sic etiam potest dici in d.l. si cum dotem. ꝙ inducatur ibi pactum tacitum. Secundò, ꝙ ex illo pacto quæratur filia absenti, & sic uidetur contra doctrinam, quæ solet sumi in d.l. 1. C. de dot. prom. & per gloss. in l. cum post. §. gener. ff. de iur. dot. Vel potest dici, ꝙ ex illo pacto taciti patris immediatè quęrat filiæ absenti tanquam uideatur initum pactum non cum ipsa filia, sed cum ipso marito de restituendo dictam dotem filio in casu ibi omisso, & consequenter filiæ absenti quæratur per id, quod habetur in d.l. Caius. & erunt duo specialia. Primum, quòd surgat illud pactum tacitum tanquam factum cum genero. Secundum, quòd ex illo quæratur filiæ absenti, nec incongruit: cū illa duo specialia ueniant non æquè principaliter, sed unum sequitur ex alio, quo casu admittitur talis contractus plurium specialitatum, per id quod habetur in l. singulare. ff. si cer. per. & in l. 3. ff. de don. inter uir. & ux. ad
3 fi. Sed tunc obstare uřquia † tacitus actus nō uř esse tātæ potentiæ quantū expressus circa inducendam uel deriuandā ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas, ut per Bar. no. in l. si rē aliquā. ff. de acq. pos. & per Bal. in l. cū filia. C. de iur. & fac. ign. nisi dicamus, ꝙ sit speciale fauore dotis: ut tacitus actus sit tantæ potentiæ, quantum expressus, ut ex eo deriuet specialitas aliqua fauore dotis, sicut deriuaret ex actu expresso, per text. in dicta l. si cum dotem. iunctis prædictis.

PRIVILEGIVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Casus omissus non habetur pro omisso, ut sic remaneat in dispositione iuris communis speciali fauore dotis & mulieris.*

SEXAGESIMUMSEPTIMUM, speciale priuileg. est: quia li-
1 cèt aliàs dicatur quòd † casus omissus debet haberi pro omis-
a so a & remanere in dispositione iuris communis. l. si cum extraneus. ff. de condict. ob cau. & l. commodissimè. ff. de libe. & posthum. cum sim. Tamen ubi uersatur fauor dotis, secus est dicendum, uidelicet quando in casu omisso posset resultare aliquis effectus fauorabilis ipsi mulieri & doti ultra ius commune: ut est in casu no. d. l. si cum dotem. in princ. secundum communem intellectum, quòd ibi Iurisconsultus uoluerit mulieris esse actionem, scilicet præcipuam paciscendo uel stipulando pater ibi in unum casum, scilicet dotem sibi patri reddi, ut uideatur in alio casu omisso renunciasse iuri suo in dicta dote: & ita uoluit Bartol. esse hoc speciale fauore matrimonij & dotis, in d. l. si cum dotem: & in d. l. si constante. in d. §. q. 2. par.

ADDITIO.

a Pro omisso. An & quando casus omissus remaneat in dispositione iuris communis: & quando habeatur pro expresso. Bal. in l. 3. C. de inst. & subst. sub cond. fac. in l. si extraneus. ibi per Ale. de cond. ob cau. in l. si cum dotem. in prin. so. ma. in l. cōmodissimè. de lib. & posth. Et omnino per And. Bar. in consi. spectabilis &c. quod est post cons. 46. Ale. de Imo. 4. par. & gl. in l. tale. §. fi. & ibi Bal. ff. de pact.

PRIVILEGIVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio hominis expressa an faciat, ut aliquando recedatur a prouisione legis ordinaria: immo nec extraordinaria. & nu. 2.*

3 *Mulier sol. ma. recipiendo fideiussorē uel pignus à uiro uel eius haredibus non uidetur recessisse ab hypotheca legali.*

SEXAGESIMUMOCTAUUM priuilegium surgit: quia &
1 si aliàs dicatur, quòd † per prouisionem hominis expressam nunquam uidetur recessum à prouisione legis ordinaria: ut habetur in l. 2. C. de iu. emph. in gloss. not. & l. cum ex filio. §. filij. ff. de uulgar. & pupillar. Secus si esset extraordinaria & specialis, ut habetur no. in l. fin. C. de pact. conuentis. & l. certè. §. cum qui. ff. de precario. tamen ubi uersatur fauor dotis, tunc censetur recessum a prouisione legis ordinaria, & ita ponderantur notanter multi tex. in d. l. si cum dotem. Sed ut dixit ibi Bartol. prouisio partis expressè ibi fuit circa alium casum. Nam id quod habetur in d. l. fi. procedit, quia in eodem casu uidebatur recessum à prouisione ordinaria legis, & tamen ibi contrarium not. gloss. Potest tamen dici procedere dictum priuilegiū circa prouisionem legis extraordinariam, ut regula, de qua in d. l. fin. & in d. l. cum qui. non procedat fa-
2 uore dotis. immo per prouisionem † hominis expressam non uidetur recessum à prouisione legis extraordinaria, ut si mulieri pro dote obligauit uir in specie certa prædia, ut propter hoc non censeatur recessum a tacita hypotheca legali, de qua in l. 1. C. de rei uxo. act. & uoluit gloss. sing. & ibi Cyn. eam sequitur, & communiter Doct. in d. l. fin. Et uidi iam de facto in quodam instrumento dotis, ubi uir pro restitutione dotis obligauit omnia sua bona mobilia & immobilia. Nam certum est, quod tunc non censentur obligata nomina debitorum: cū illa faciant tertiam speciem, ut habetur in l. quàm Tuberonis. §. alia. ff. de pecu. & no. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. & in l. 1. ff. de sta. homi. per Bal. post Guil. Nam mulier sol. matrim. agebat hypothecaria contra debitorem uiri, tanquam illud nomen fuerit sibi tacitè obligatum, & tamen opponebatur, quòd ex quo mulier expressè sibi prouidit per hypothecam bonorum mobilium & immobilium, uidebatur recessisse ab extraordinaria, & speciali prouisione legis circa tacitam hypothecam omnium bonorum, & tamen obtentum fuit contrarium, per gloss. ibi no. in d. l. fin. & maximè dicebatur gloss. illam esse ueram: quia etiam expressè non potuisset ipsa mulier renunciare dicto suo priuilegio circa tacitam hypothecam faciendo suæ dotis conditionem deteriorem, per id quod habetur in l. 2. & l. de die. & l. Atilicinus. ff de pact. dot. & faciūt dicenda infra in octaua parte, in decimo priuilegio circa pactum, quod non ualet factum per mulierem in præiudicium suæ dotis, ergo si non ualet in uim expressi, multominus in uim taciti, per id quod habetur in l. cum quid. ff. si cert. pet. & in l. qui ad certum. ff. loc. Allegabatur tandem in cōtrarium, quod habetur in l. etiam. & l. iubemus. C. ad Velle. ubi habetur, quòd potest mulier renunciare suæ hypothecæ, etiam ipsi uiro, de quo tamen ultimo no. in l. Mæuia. §. 1. ff. sol. matr. & ibi dixi. Nam fuit responsum, quòd illa procedunt in hypotheca conuentionali: quia non uidetur esse tanta prohibitio, ut mulier non possit renunciare fauori inducto ex suamet prouisione. Nam sic in hypotheca tacita hodie inducta a iure, per d. l. 1. de rei uxo. actio. quæ tempore dictarum legum nondū erat cognita, quo casu maior est ratio & difficultas, ut possit mulier illi derogare, sicut potest suæ hypothecæ conuentionali. Nam lex suum magis, quàm tuum auxilium conseruat, arg. eius, quod habetur in l. fi. C. qui potior. in pigno. habe. per gl. in l. 1. C. si aduersus transact. quod etiam fuit de mente Cy. in d. l. fin. dum allegat l. si unus. §. quod in specie dotis. ff. de pactis. quod est bene notandum ad limitationem d. l. etiam. & l. iubemus.

Ex prædictis infertur, non idem esse in hypotheca uiri, quę hodie tacitè contrahitur in bonis mulieris pro dote promissa sibi danda. Nam si uoluit, quòd mulier in instrumento dotis promissæ obligaret sibi certum podere, uel bona sua mobilia & immobilia: tunc uidetur recessisse ab hypotheca legali & extraordinaria. & idem si uir accepit a muliere fideiussorem pro dote sibi danda, quo casū potest fideiussor accedere, licet non sit pro dote restituenda, ut dixi supra in 21. priuil. & aliqualiter tangetur infra in 8. par. in 10. priuil. Nam tunc uidetur recessisse ab hypotheca tacita, per id quod habetur in d. l. fi. pro hoc etiam bene facit tex. no. in l. pe. ff. quib. mo. pi. uel hypo. sol. ubi quis recipiendo a colono suo fideiussorem, uidetur renunciasse hypothecæ tacitæ de rebus in uectis & illatis, secundum quòd habetur in l. item quia. ff. de pac. & in l. certi iuris. C. loc. Secus autem in conuentionali hypotheca: quia ab illa nunquam uidetur recessum per acceptationem fideiussoris postea dati ipsi creditori, ut est text. no. in l. item liberatur. ff. quibus mo. pig. uel hyp. sol. Cui non obst. quòd in d. l. pe. fuit ēt expressè conuentum de ipsa hypotheca, & tñ tollitur accipiēdo postea fideiussorem ibi, quia respondetur, quòd illa expressio hypothecæ nihil operatur ibi, ex quo tacitè inerat de ipsis inuectis & illatis, per id quod habetur in l. non rectè. C. de fideiuss. & ista est uera solutio ad illum tex. quia alia posita ibi per glo. & in d. l. item liberatur. est expressè diuinatiua. ad prædicta bene facit tex. in l. 1. §. sciendum. de separa. qui solet ponderari pro notabili, quòd unus correorum debendi dando fideiussorem pro ipso debito, uř recessisse & renunciasse prouisioni & beneficio legali & speciali, circa exceptionem diuisionis, de qua in auth. hoc ita. C. de duo. reis, quæ omnia sunt bene notanda.

3 Et † ex prædictis potest inferri, quòd licet mulier recipiat fideiussorem soluto matrimonio de dote sibi reddenda post tempus indultum a lege, secundùm quòd hř in l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Tū propter hoc non uidetur recessisse a prouisione legali suæ tacitæ hypothecæ bonorum, & idem si reciperet aliqua pignora in specie & hoc fauore dotis, per gl. not. in d. l. fi. iunctis prædictis. Cogita tamen, quia fortè in hoc ultimo posset tentari cōtrarium, ex quo mulier potest soluto matrimonio per pactum sibi præiudicare in dote, licet non sic ante matrimonium, uel eo constante, ut infra dicam in 8. par. in decimo priuilegio.

PRIVILEGIVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Remunerationis causa non præsumitur, ubi uersatur fauor dotis, ubi aliàs præsumeretur à iure.*

2 *Adhibitus ad stipulandum a creditore in dubio adhibitus præsumitur tanquam procurator, uel minister.*

3 *Mulier si post donationem factam per extraneum aliquid dedit, uel promisit ipsi donanti, fortè non præsumeretur, quòd animo remunerandi, sed potius animo repetendi, nisi illud esset quid modicum.*

SEXAGESIMUMNONUM speciale priuilegiū: quia † licet
1 aliàs pſumatur donatio ex causa remunerationis, propter merita aliqua præcedentia erga ipsum donantem, ut est tex. no. in l. si non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. & per Bar. in l. cum quid. ff. si cer. pe. & in l. quæ dotis. ff. sol. ma.

Vnde si mihi aliquid donasti, & postea te adhibeo ad stipulandum incertam summam, uel quid à meo debitore, præsumitur, te fuisse adhibitum animo tibi donandi, non autem tanquam meum procuratorem, per tex. in d. §. idem Papinianus. & tamen secus est in dote, & ibi fauor dotis uersatur, ut est casus singular. in l. idemque. §. si mater. ff. mand. & ita illum text. pro notabili allegat Barto. & docto. in l. quæ dotis. ff. soluto matr. Regulariter autem si aliæ non subsint coniecturæ in contrarium, præsumeretur, ꝙ te adhibuerim ut meum procuratorem seu ministrum, non autem animo tibi donandi, ut l. mulier bona. §. si. ff. de iur. dot. & in d. l. idemque. §. si cui. & no. in d. l. quæ dotis. Sed, ut dixi in d. l. quæ dotis, licet communiter doct. pertranseant cum hoc dicto: tamen posset responderi multùm faciliter ad d. §. si mater. quod ideo ibi non præsumatur causa remunerationis: quia ibi illa filia adhibuit ad stipulandum matrem per uiam mandati suscepti ab ipsa matre postea stipulante, cum uideatur nomine filiæ ibi fuisse stipulatum propter præcedens mandatum, & non nomine suo, per id quod habetur in l. post dotem. ff. solu. matr. in tertia lectura. glo. facit l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hæred. & ita ꝯe probatur in l. cum quis decedēs. §. nuptura. ff. de leg. 3. Vnde

2 posset † dici, ꝙ si simpliciter ibi filia adhibuisset illam matrem ad stipulandum, uideretur animo donandi ex præsumpta remuneratione, per id, quod habetur in dic. §. Papinianus, quæ donatio præsumeretur facta solùm in casu soluti matrimonij per mortem filiæ, non sic per mortem mariti, ne ipsa mulier remaneat indotata, per id, quod habetur in l. 2. ff. de pact. dot. & in l. 1. in prin. ff. de dote præleg.

Ex quibus potest inferri, ꝙ si extraneus dotem promittendo pro muliere, licet paciscendo uel stipulando dotem sibi reddi, soluto matrimo. præsumatur ad suam utilitatem & suo nomine prouidisse, & non mulieris. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. & facit l. & magis. ff. de solut. tamen hoc procedit, nisi stipularetur sibi reddi tanquam adhibitus ab ipsa muliere, quia tunc uidetur ad utilitatem mulieris fuisse stipulatus, per text. not. in d. §. si mater. quod est no. ad limitationem d. §. accedit. Et multò magis si nomine mulieris à principio promisit dotem, & sic non suo nomine; quia tunc uidetur tanquam negot. gesto. promisisse, per id quod no. Bart. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de uerbo. oblig. non sic fortè si simpliciter promisit pro tali muliere & eius dote: quia tunc fauore mulieris uideretur magis promisisse suo nomine, quàm nomine mulieris, per id quod habetur in d. §. accedit. sed in contrarium facit, quod no. Bar. & ibi doc. in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. oper. nunc. ubi dixi, non esse differentiam, an dicatur facio nomine Titij, uel dicendo pro Titio. Si autem promisisse certum quid pro dote talis mulieris, sine dubio uideret̃ promisisse nomine suo, & sic animo donandi, secus quando nomine mulieris, & sic tanquam negot. gest. ex quo tunc uidetur animo repetendi per actionem negotiorum gestorum; cum tunc non simus in casu dubio, ꝓut sunt termini d. §. accedit. & effectus resultat non paruus ex prædictis; quia quando nomine mulieris promisit uel dedit dotem: licet postea stipuletur dotem sibi reddi. & sic non paciscatur dotem reddi mulieri, tamen præsumitur, ꝙ nomine mulieris fuerit stipulatus. Et sic repetita prima qualitate per id, quod habetur in d. l. post dotem, secundùm 3. lectu. gloss. & etiam secundùm lecturam Dyn. & quintam. & quod habet̃ in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerbor. obligat. & in l. si post mortem. ff. quando ex fac. tut. & ibi per Bart. quæ omnia sunt bene not. & adde ad dicta supra in 45. priuileg.

3 † Quid etiam si in terminis d. §. accedit. postea mulier ex interuallo aliquid dedit, uel promisit dicto extraneo dotanti. nec aliter appareat de animo donandi, uel remunerandi, diceret quispiam, ꝙ in dubio præsumatur animus remunerandi, per id quod habetur in d. §. idem Papinianus. & per Bar. in d. l. cum quid. & l. quæ dotis. Tamen fortè dici posset contrarium per supradicta, & per id, quod habetur in dicto §. si mater. cum aliter præsumendo non diceretur mulieri in effectu habuisse dotem ex causa donationis seu lucratiua propter compensationem præsumptam, quod maximè uidetur præsumendum in muliere: cum mulierum genus sit auarissimum, & in eis magis difficiliter præsumatur donatio. l. sed si ego. ff. ad Velle. & in l. si stipul. in fin. ff. de donatio. inter uirum & uxor. Vnde cogita; quia fortè posset dici, quòd si dicta res data, uel promissa per mulierem tali extraneo esset non magni pretij, & nullo modo ascendat ad æquiualentiam dotis; tunc magis de facili præsumatur remuneratio, per id quod habetur in l. utrum. ff. de donatio. inter uirum & uxor. & in l. & omnino. & in l. pen. ff. de impens. abàs si esset in magna quantitate: secus esset præsumendo: quia aliter dicendo magis uideretur mulier in effectu dotata de suo, quàm de bonis dicti extranei.

PRIVILEGIVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio licet regulariter sit prohibita, tamen speciali fauore mulieris & dotis est permissa, uiro incipiente malè tractare bona dotalia.*

SEPTVAGESIMVM speciale priuilegium; quia licet re-

1 gulariter sit prohibita sequestratio, ut † habetur in l. 1. C. de prohib. seq. tamen hoc non procedit, ubi uersaretur fauor dotis, puta in uiro dilapidante, uel malè tractante res dotales; quia tunc potest peti sequestratio dictæ dotis, etiam si uir ipse de suo patrimonio esset ditissimus, ut est tex. not. in l. si cum dotem. §. si autem. ante fin. ff. solu. ma. An autem hodie illud habeat locum, ex quo hodie saltem de iure nouissimo uiro incipiente labi facultatibus possit mulier petere consignationem dotis sibi fieri, ut habetur in auth. de æqualitate dotis, in §. illud. unde no. post Bart. in l. si constante. in prin. ff. solu. matr. Nam potest dici, ꝙ habeat hodie utrunque remedium, quia per dispositionem iuris noui, uel nouissimi non uidetur recessum à prouisione iuris antiqui, quominus mulier habere possit plura remedia contra ipsum uirum, per id quod habetur in l. ubi adhuc. C. de iure dot. imò posset dari casus, ꝙ si uir malè tractaret bona dotalia: tamen per hoc nō diceretur labi facultatibus, seu uergeret ad inopiam, maximè si in suis rebus esset ditissimus & diligentissimus, & tamen posset tunc locum habere remedium sequestrationis, per dictum tex. quod no.

PRIVILEGIVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si dat in dotem nomen debitoris, transit utilis sine cessione, licet regulariter secus.*

2 *Mulier secundò nubendo cum prima dote expressè uel tacitè, non uidetur per hoc in dotem dedisse nomen primi uiri.*

3 *Ius quando superuenit actori post conclusum in causa, licet ex causa de præterito non conualidatur iudicium.*

1 SEPTVAGESIMVMPRIMVM speciale priuilegium est, † ꝙ si mulier, uel socer dat in dotem nomen debitoris, transit utilis actio in uirum sine alia cessione, ubi aliàs regulariter requireretur cessio, ut est tex. no. in l. 2. C. de actio. & obliga. prout etiam est speciale, quando per titulum emptionis, ut ibi probatur, & in l. emptor. C. de hære. uel actio. uend. licet regulariter secus, ut habetur in l. 1. eo. tit. prout & hoc speciale uoluit in d. l. 1. Et licet Cy. post Pet. in d. l. 1. aliter dixerit, intelligendo illum tex. ꝙ ibi fuit facta cessio, tamē Bar. & Bal. sequuntur gl. ut suprà, & idem Ang. & communiter docto. in d. l. 1. & ita est tenendum cum ad illum text. l. 2. non possit bene responderi. Et uidi iam de facto in muliere, quæ transiuit ad secunda uota nondum exacta dote ab hæredibus primi uiri, quæ erat in pecunia, & uir secundus egit contra hæredes non aliter sibi facta cessione per uxorem innitendo ex eo: quia talis mulier censetur in dubio nupsisse cum eadem dote, licet aliter non appareat de alia promissione, per id quod habetur in l. pen. §. uxor. ff. solu. matr. & ibi not. ad hoc l. diuus. ff. de iure dot. & per Bar. in disputatione sua, quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium, & dixi suprà in 14. priuilegio. Nam aduocando in dicta causa obtinui sententiam cōtra talem uirum, licet aduocati partis aduersæ fundarent se ex eo, quod habetur in d. l. 2. tamen ineptè fundauerunt talem libellum: quia licet in dubio uideatur nupsisse cū eadem dote, tamen talis tacitus actus non debet operari magis quam expressus, arg. l. qui ad certum. ff. loc. cum si. Nam

2 † etiam si expressè nupsisset, cum eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non surgit, ꝙ uideatur mulieri dedisse in dotem nomen debitoris. l. primi uiri, seu eius hæredum,

sed

sed uidetur ipsa promisisse dotem soluere, nec tunc liberare-
tur cedendo actionem contra illos hæredes, quia aliud pro
alio &c. ut habetur in l. 2. §. appella. ff. si cert. peta. & bene fa-
cit tex. & quæ ibi dixi in l. nuptura. ff. solu. matrimo.

Præterea dato sine præiudicio, ꝙ nubendo secundo uiro,
non aliter facta mẽtione dotis, intelligatur tacitè in dubio de-
disse nomen debitoris s. primi uiri in dotem, tamen talis taci
tus actus non debet aliam operari specialitatem, ꝙ cẽseatur
tacita actio iuris ministerio, per id quod habetur in l. 1. C. de
do. prom. & in l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. Præterea quũ
ex aliquo actu seu cõtractu resultat aliqua specialitas & exor
bitantia contra regulas iuris communis: tunc nunquàm ta-
lis actus causat talem specialitatem: quia ipse actus resultaret
tacitè ex aliqua iuris præsumptione, ut no. uoluit Bart. in l. si
rem aliquam. ff. de acquir. poss. & Bal. in l. cum falsa. C. de iu.
& fac. igno. Et sic per prædicta potest notabiliter limitari, qđ
habetur in d. l. 2. ut procedat, quando assignatio nominis de-
bitoris fieret expressè, secus si resultaret per modum tacitum.
Vnde infertur notãter, ꝙ eo casu, quo mulier nõ aliter facta
dotis mentione nuberet, uideretur omnia bona sua in dotem
dedisse, ꝙ quando fit, resultat ex not. per Bar. in dicta sua dis
putatione. & per Bal. & Bar. de Sali. in l. nulla. C. de iure dot.
& dixi suprà in d. 14. priuil. Et sic etiam uenirent nomina de
bitorum, per ea quæ habentur per Bal. post Gul. in l. 1. ff. de
statu ho. & no. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudic.
non posset tunc uir agere cõtra dictos debitores nisi facta ces-
sione per supradicta: tamen aduocati patris aduersæ perpen
3 dendo se malè egisse, fecerunt, ꝙ † dicta mulier pendente iudi
cio cessit actionem ipsi uiro, ut sic tanquam ex causa de præ-
terito ius superuenerit actori, conualidaretur iudicium, per
id quod habetur in l. si rem. §. fi. ff. de pign. act. & l. si manda-
uero. ff. mand. sed hoc non profuit eis: quia iam erat conclu-
sum in causa tempore dictæ cessionis factæ, quo casu non ha-
beret locum d. §. fi. ut simpliciter uoluit Bar. quem ibi Doct.
sequuntur in l. si mater. § eandem. ad fi. ff. de excep. rei iud. fa
cit, quod habetur in c. pastoralis. de causa pos. & proprie. quia
paria sunt esse post latam sententiam, & esse ante sententiam
latam, tamen post conclusum in causa, ut ibi ad hoc l. qui pe-
nè. §. diuus. ff. de manu. & quod habetur in l. si rem. §. fin. &
l. & ideo. in princip. cum gloss. not. ff. de euict. An autem il-
lud prodesset, quando post sententiam & in causa appellatio-
nis superueniret. uide per Bald. not. in l. per hanc. C. de tem.
appel. in 3. colla.

PRIVILEGIVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit relicta in testamento inter alia legata: & postea in codicillis fuit apposita clausula diminutiua legatorum in testamento factorum, talis clausula non refertur ad legatum dotis.*

SEPTVAGESIMVMSECVNDVM speciale priuilegium est
quia si in † testamento inter alia legata fuit dos relicta, &
postea in codicillis fuit apposita clausula diminutiua lega
torum factorum in testamento, talis diminutio non refertur
ad legatum dotis, ita reperio quosdam dicere per tex. no. in l.
liberis. §. posthumus. ff. de alimentis legatis. Qui tamen text.
loquitur in legato alimentorum: tamen cum dos parem fa-
uorem obtineat: ut per Bart. in l. cum de in rem uerso. ff. de
usu. & suprà pluries dictum est quò ad diuersos effectus. ideo
potest trahi ille tex. ad fauorem legati facti pro dote. Et põt
generaliter notari, quòd omnes fauores & specialitates, quæ
reperiuntur à iure concessæ alimentis, & causæ alimentorũ,
de quibus fauoribus per Barto. in l. Mela. ff. de ali. leg. exten-
dantur ad dotem, ꝙ maximè procedit, quando esset dos reli-
cta pauperi personæ, ex quo tunc uerè & propriè loco alimen
torum uidetur relicta, ut sic ex ea possit sustẽtari, & uir subire
onera matrimonij propter talem dotem, argu. l. pro oneribus.
C. de iure do. & l. si cum dotem. §. si autem. ff. soluto matri-
mon. facit quod habetur in l. cum hi. §. si in annos. ff. de tran
sactio. & l si cui annuum. ff. de annu. leg. & quod per Bart. in
l. Stichum. §. stip. ff. de uerb. oblig. quod not.

PRIVILEGIVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Nummorum si certa summa legatur uel promittitur, in dubio, intelligitur de maiori fauore dotis.*

SEPTVAGESIMVMTERTIVM speciale priuilegium est
1 quia licet aliàs regulariter † in legando uel promittendo
certam summam nummorum intelligatur in dubio. de
mino. l. nummis. ff. de lega. 3. & l. si seruus plurium. §. fi. ff. de
leg. 1. & l. inter stipulantem. §. 2. ff. de uerb. obli. & l. semper in
stipulationib. de reg. iu. cum si. fallit, nisi ex cã dotis fiat huius
modi legatum, uel promissio: quia tunc, quod maius est uř eẽ
in obligatione: ut est tex. no. in d. l. nuptura. in fi. iuncta gl. fi.
ibi in princip. Nam sic etiam idem dicimus qñ uariaretur, fa
uore religionis, seu alterius piæ causę. Nam si lego Titio lan
cem, ubi habebat argenteam & auream uel maiorem uel mi-
norem, uideor legasse argenteam uel minorem, ut habetur in
l. qui lancem. ff. de aur. & ar. leg. tamen non sic si legaretur ec
clesiæ. Vnde si legarem ecclesiæ calicem, uidetur in dubio sen
sisse testator de preciosiori, per tex. not. & quod ibi per glo. &
Bar. in l. Titia. §. fi. de aur. & arg. leg. Super quo tamen cogi-
ta: quia semper dubitaui super intellectum illius text. quia
licet semper ita soleat allegari gl. ꝙ fauore religionis uenit in
dubio, quod est maius. Tamen bene ponderando illum tex.
probat totum contrarium; quia ibi Iuriscon. fundat se: quia
in eo templo non consueuerunt fieri dona, nisi de auro uel ar
gento. & sic præsupponere uidetur, ꝙ si dona erant solita fie-
ri ibi etiam de signo æreo, tunc in dubio censetur legatum si-
gnum æreum per regulam, de qua suprà.

Præterea si ibi solitum erat solùm de auro uel argento fieri
dona, ergo fauore religionis deberet præsumi legatum esse fa
ctum de auro & non de argento, nisi conditio testatoris sua-
deret, & tamen ibi indistinctè respondetur contrarium: uide-
licet quòd de argento testator uidetur sensisse. Vnde cogita
pro responsione.

PRIVILEGIVM LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Tempus nuptiarum in promissione inspicitur: & non tempus promissionis.*

ET ex prædictis surgit aliud priuileg. & 74. ꝙ licet in al-
ternatiua summarum minor summa censeatur esse in
obligatione. l. si stipulatus fuero 10. aut 5. ff de uer. obl.
& l. si ita relictum. §. fi. ff. de leg. 1. tamen fallit fauore dotis, ut
intelligatur maior summa uenisse, ut probari potest in dic. l.
nuptura. ad fi. & ita illum text. pro notabili & speciali fauore
dotis reperio ponderatum per Raph. Ful. in l. cum is. §. si mu
lier. ff. de cond. indeb. ad limitationem d. l. si stipulatus fuero,
Tamen Lud. Rom. in d. l. si stipulatus. dicit, ꝙ hoc non pro-
batur ex illo tex. in d. l. nuptura. quia ibi non fuit obligatio al
ternatiua, sed simpliciter fuit dos constituta, eo ꝙ filiusfami-
lias debebat mulieri, non autem alternatiuè, uidelicet in eo,
quod filius, aut pater debebat mulieri: quia hunc secundùm
casum dicit esse sensum in l. si pater. §. quæ debitorem. eod. tit.
uidelicet, quòd censeatur uenire in obligatione id, quod fi-
lius debet. & sic totum debitum, ubi si ueniret, ad id, quod pa
ter debet, non esset in dote totum debitum, sed quantum est
in peculio, & non plus, & hoc speciali fauore dotis & mulie-
ris. Sed mirandum est de Ludo. qui ibi allegat casum in ter-
minis contra se: & consequenter etiam contra Raph. secun-
dùm intellectum glo. ibi, intelligendo, quòd ibi alternatiua il
la posita in tex. ibi committi debes, uel committit filius tuus,
debet intelligi sicut uerba partium contrahentium, & secun-
dùm hoc tex. ibi. & glo. uult quòd in obligatione ueniat mi-
nor summa, uidelicet quod pater debet, & sic quantum est in
peculio non plus. Vnde dici potest, quòd allegatio Rapha. sic
magis fundamentalis, & probetur per argu. d. l. nuptura. in
fin. iuncta glo. fin. ibi in princip. dum Iurisconsultus probat
ibi per rationem d. l. in ambiguis. Et potest dici pro constanti,
quòd intellectus gl. in d. §. quæ debitorem. non sit uerus, nec
in se nec quò ad lecturam ibi. Nam bene ponderando tex. ibi
illa alternatiua est Iurisconsulti & non partium, quasi dicat,

siue dos constituatur hoc modo quod mihi tu debes, siue constituatur hoc mō, ꝙ mihi filius tuus debet, tunc quantum sit
1 in peculio † debet inspici tempus nuptiarum postea sequutarum & non tempus dictæ promissionis, nec illi literæ obuiat tex. d.l. nuptura. quia ibi Iurisconsultus in d.§. quæ debitorē. non intendit decidere, quid in dubio uideatur esse actum inter partes; quia istum casum in dubio decidit Iurisconsultus in dicta l. nuptura. Sed eo casu quo senserint de obligatione patris respectu peculij, an tunc habeatur respectus ad tempus promissionis, uel nuptiarum, & hic casus deciditur in d.§. quæ debitorem.

Præterea non esset uera in se dicta lectura, quia esset cōtra fauorem dotis & mulieris cōtra infinita iura & contra casum quasi in terminis in d.l. nupt. iuncta d.l. in ambiguis.

PRIVILEGIVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Fructus verbum prolatum ab homine circa fructus pendentes non intelligetur de integris: sed deductis expensis fauore mulieris.*

SEPTVAGESIMVMQVINTVM speciale priuilegium est;
1 † quia licet quando uerbum fructus, prolatum ab homine circa fructus pendentes intelligatur de integris, & sic non deductis impensis, puta si uendo tibi uineam plenā uuis, non potero deducere impensas ibi factas in eo anno, etiam si uendo tibi uineam cum fructibus. nam intelligeretur non deductis impensis, per id quod habetur in l. si pendentes. & l. quoties. §. si colono. ff. de usufr. & l. fin. §. pen. ff. quæ in frau. cred. & l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empt. secus in materia, quæ concerneret fructus nascituros: quia intelliguntur fructus, qui restant deductis impensis. l. fundum Trebatian. ff. de usufr. leg. & per gloss. no. in l. si quis argentum. C. de do. & per Bartol. in l. si fructus. eod. tit. tamen secus in dote, puta si mulier dat in dotem fundum etiam pendentibus fructibus, tamen intelligitur deductis expensis, per text. no. in d. l. fructus. quem ibi notanter ponderat Ioan. de Imo. mirum tamen uidetur, quòd doct. aliter non aduertentes, non ponderant illum tex. qui hoc uidetur probare, & est ratio secundùm eundem ibi uidelicet pro æqualitate seruanda inter uirum & uxorem, ex quo enim postea uir solut. matrim. de fructibus, qui sunt diuidendi, deducit expensas, ut ibi, sic etiam uersa uice debet mulier deducere de fructibus pendentibus datis à principio cum fundo dotali, non tamen dicas, ꝙ mulier dato tali fundo cum fructibus in dote possit dicere uiro, uolo deducere expensas, quas feci pro uinea colenda: quia tunc contra eam surgerent iura supra alle. sed debet expectare futurum euentum, & secundum hanc rationem Imo. potest inferri, quòd si uir nollet deducere expensas in fructibus ultimi anni, quo solutum est matrimonium, fortè quia fuerunt paruæ, & fructus fuerunt in copia. nam tunc nec ipsa mulier posset deducere expensas fructuum primi anni. Vnde uir poterit in hoc esse bene cautus, uel eius hæres, si uideat sibi fore magis expediēs non deducere suas expensas factas pro fructibus primi anni, si fortè illæ expensæ mulieris fuissent maiores. Item sequeretur, quòd si non caderet deductio expensarum factarum in ultimo anno, quia fortè nullos fructus percepit propter intemperiem aeris, uel grandinem, uel guerram, similiter non deducit mulier.

PRIVILEGIVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Conditio tacita semper intelligitur in promissione dotis, si matrimonium sequatur.*

2 *Legatum factum mulieri pro dote, uel dotis nomine, an sit conditionale.*

SEPTVAGESIMVMSEXTVM speciale priuilegium est,
1 † quia semper in promissione dotis subintelligitur tacita
2 conditio, si matrimonium sequatur, & sic interim nulla est orta obligatio, ut l. stipulationem. & l. tali. & l. promittendo. ff. de iure dotium, & l. item quia. de pact. cum sim. Et si interim detur dos, transfertur dominium, licet non sequutis nuptijs possit conduci, ut habetur in l. dotis fructus. in fi. cum seq. ff. de iure do.

2 Quid † autem dicendum sit in legato facto alicui mulieri pro dote, uel pro se maritando, uel dotis nomine an sit conditionale, adeò quòd illa decedente antequam nubat, dicatur esse factum caducum, & remaneat apud ipsum hæredem. An autem dicatur esse purum uel modale, est materia multum diffusa & dubitabilis, ut per Bartol. post gloss. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condict. & demonst. & per Cy. Bal. & Salyc. in l. sancimus. C. de nupt. & per Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleric. Et ista inuestigatio est magni effectus: quia tenendo, quòd sit purum & sub modo, potest peti à principio tale legatum cum cautione de nubendo, per id quod habetur in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de condit. & demon. & idem si interim moriatur mulier, antequam nubat, ex quo per eum non stetit, deberet remanere apud hæredes dictæ mulieris, & non apud hæredem testatoris grauatum, per id quod habetur in l. si fundum per fideicommissum. §. 1. ff. de lega. 1. ex quo tale priuilegium modi deficit per casum: ut ibi not. & in l. si quis Titio. ff. de leg. 2. un. gloss. in l. 1. C. de instit. & substit. & in l. 1. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. in fi. gloss. magnæ. Si autem tale legatum censeretur conditionale, tunc antequam nubat, non posset peti. l. cedere diem. ff. de uerbor. signifi. Et si interim ipsa moreretur, deficeret legatum, & remaneret apud hæredem, non autem transmitteret ad hæredem talis puellæ, quòd procederet, etiam si esset tale relictum factū eius sponso uel marito futuro pro eius dote, & ille moreretur ante contractas nuptias. Et sic talis mulier remaneret indotata: quia tunc uideretur conditio mixta, quæ si deficiat, etiam per casum, etiam in persona, cui debet impleri, deficit legatum: ut l. legatum. C. de conditio. inser. & no. in d. l. 1. de instit. & substit. Possunt ergo distingui tres casus. Primus est, si esset dictum lego tali puellæ centum, ut nubat: & tunc ab ipso initio debetur legatum, etiam antequam nubat, immo etiam si adhuc non sit nubilis ætatis: tamen tenebatur cauere de nubendo. d.§. Termilius. & si interim decedat, transmittit ad hæredem suum, ex quo casu & non culpa sua deficit conditio. d.§. 1. l. si fundum. supra alleg. & idem si fuit dictum: ut nubat tali: nam si ille talis interim moritur, nihilominus consequitur legatum per dicta iura. An autem tunc tenebitur talem rem, uel pecuniam legatam conuertere pro nuptijs cū alio contra hæredes, tangetur infra. Secundus casus est, si fuit dictum, lego tali puellæ, si nubet: & tunc sine dubio ipsa decedente antequam nubat, non transmittit, immo remanet apud hæredem. d.l. Titio centum. §. Titio genero. uersicul. si ante nuptias. Quod etiam procedit, si fuisset dictum, si nubet Titio, & ipsa nō possit nubere, quia Titius postea est mortuus, & sic remanebit indotata, ut est text. in l. legatum. C. de cond. inser. An autem hæres teneatur illam rem legatam conuertere pro alio matrimonio alterius puellæ pauperis, infrà tāgetur. Tertius casus est, si esset dictum, relinquo tali puellæ pro dote, uel pro se maritando, seu nubendo, & iste est casus dubitabilis. Nam in contractibus, si promittitur per alium hoc modo pro dote, uel se maritando, non est dubium, ꝙ est cōditio, ut supra dixi per iura supra all. Sed in ultimis uoluntatib. qō est ardua. Et si ponerem omnia, quæ reperio scripta in hac materia, multas occuparem membranas, & Bal. latè disputando, & alias disputationes recitando in d.l. generaliter, finaliter dicebat, ꝙ si mulier non est talis persona, cui non sit necesse relinqui pro legitima, ꝙ istud relictum tanquam ad pium usum relictum censetur, & sic non transmittatur propter causam fi. all. ff. de cond. inde. cum is. §. si mulier. ubi est expressum, sed causa dotis in dubio causa fi. præsumitur. Nec obstat determinationi mea. l. tutor. §. 1. ff. de excusatio. tuto. Primò facit pro me, quia ibi non fuit expressum per modum causæ. Nam si fuisset expressum per modum causæ, puta lego decem cognato meo, ut gerat tutelam, tunc non debetur, si tutela non geritur, quia destructo ordine perueniendi ad fin. &c. ut ff. de excus. tut. l. Nesennius. cum seq. & ista est ueritas, & quicunque uult berlengare berleoguet, ista sunt uerba sua ibi. Quæ opin. uidetur esse ex medulla cordis ipsius Bal. & cum magno pensamento. & tamen cum reuerentia, uereor, ne sit friuola, quia non sequitur, quòd causa finalis legati fuit ipsum nubere, ergo censet condit. & sic non transmittat. Nam etiam quando legatum fit expressè per modum; qui modus sic expressus est causa final. legati, tamen si modus non potest impleri casu fortuito, adhuc non remanet penes hæredē, sed

remanet penes legatarium, uel eius hæredem: ut supra dictū est, per d. l. si fundū. per fideic. & d. l. si quis Titio. Nā ponamus, q legatur alicui, ut suscipiat tutelam filij, non est dubium, q concernit causam si. talis modus, ut fatetur ipse Bald. per d. l. Nesennius. & tamen ponamus, q ille nō exercet tutelā ex eo, quia non uelit, uel quia se excusat, sed quia non potest impedimento iuris, certè non perdit legatum. l. cum filius. §. non iure. ff. de leg. 2. & not. in l. ab administratione. C. de le. Vnde multò magis si morte præuentus non potuisset tutelam suscipere. d. §. 1. & per gl. in d. l. 1. de instit. & substi. & in l. pater. §. Tuscul. ff. de leg. 3. Et sic eodem modo si relinqueretur puellæ per uiam modi, puta ut nubat Titio. Certè si Titius uel ipsa interim moritur, remaneret legatum apud hæredem, ut suprà dixi. Non ergò est ratio illa, q non præsumatur esse cōditio: quia censetur esse causa si. legati ipsæ nuptiæ. Vnde mihi uidetur, q uerior sit opin. Bart. & sequacium non ex rōne Bald. ut suprà, sed ex ratione à doct. non ponderata, uidelicet; quia legando pro dote, uidetur habuisse respectum ad tēpus nuptiarum, & sic matrimonium: cum dos non possit esse, nisi ubi est matrimonium, & ante matrimonium non est dos: ut l. fin. C. de dona. ante nupt. & l. 3. ff. de iure dot. ergo antequam nubat. & sic antequam possit esse matrimonium non debetur legatum. Sic etiam si diceretur: lego tali mulieri centum ad se maritandum. Sic etiam si diceretur: lego Titio centum ad honorem sui consulatus cum non esset consul. Nā ista est conditio: quia antequam sit consul, non potest subesse substantia dicti legati, ut l. Publius. ff. de condit. & dem. & ista est ratio, quæ mouit iurisconsultorem ad disponendum, q promittendo quis certum quid pro dote alicuius mulieris, talis promissio habet in se tacitam conditionem, ut in terminis probatur in l. tali. ff. de iur. dot. dum dicit deberi ex die, quo dos. i. quo nuptiæ sunt &c. & non magis est intuenda res ipsa quam sonus uerborum, dicit tex. in l. promittendo. eod. titu. quæ idē eodem modo militat in ultimis uoluntatibus. & bene facit l. à Titio. ff. de uerborum obligatio. Præterea legando testator pro dote tali mulieri, non uidetur esse onus adiectum mulieri, sed totum uidetur esse adiectum ipsi hæredi grauato. uidelicet grauādo hæredem certo modo: quo casu ipsi grauato adijcitur onus. & sic totum hoc explicandum est per grauatum, tunc uidetur magis importari conditio, quàm modus secus quando adijcitur honorato, ut no. declarat Bart. in d. §. Termihus. ita intelligendo tex. in l. a testatore. eo. titu. & maximè etiam quando hoc dependet ex uiribus fortunæ; quia esset possibile, quòd antequam nubat, uel sit nubilis ætatis moriatur. Vnde posset ex hoc inferri, q etiam si esset dictum hoc modo: lego tali mulieri centum pro dote, ut nubat Titio; ex quo non potest dari pro dote, & q sit dos, nisi nubat, quòd erit conditio & non modus per suprà dictam rationem. Nam licet ipsum nubere sit explicādum per mulierem honoratam, tamen ipsum dare pro dote est onus adiectum cum dicta qualitate in persona grauati; ut suprà dixi. Si autem diceretur, lego tali mulieri centum, ut nubat Titio, uel simpliciter ut nubat: & sic non relinquit pro dote, nec dotis nomine, uidetur esse tunc relictum ex quo hoc non expressit, ut etiam uoluit Bald. l. legatum. licet simpliciter legauit hoc modo ut nubat; ex quo istud onus appositum simpliciter in persona honorati non importat conditionem, sed simpliciter ipsum modum. & ideo ipsa prius moriente antequam nubat, uel præmoriente dicto Titio, non remanebit apud hæredem, ut suprà dixi. secus si dixisset, si nubat. d. §. Titio genero. uersicu. si ante nuptias. & d. l. legatum. de cond. inser. Sed tunc succedit pulcherrimū dubium, si esset dictum: relinquo Bertæ centum pro dote, si Titio nubet, & Titius moriatur antequam ipsa nubet, & per eam non remansit, uel fortè nondum erat nubilis. Bald. in d. l. legatum, mouet quæstionem istam; quia uidetur, q tunc non procedat legatum speciali fauore dotis, sicut est speciale fauore alimentorum. l. 1. C. de leg. secūdùm unam lecturam, quæ communiter tenetur. facit l. annua. in princ. ff. de annu. leg. Sed ipse Bald. ibi tandem inclinat in contrarium, per tex. cui fortè non uidebat posse responderi, in d. §. Titio genero. uers. si ante nuptias. Sed durum mihi uidetur, q causa alimētorum habeat maiorem fauorem dotis: cum pari fauore procedat, ut per Bar. in l. cum de in rē uerso. ff. de usu. Imò maior cum in dote uersetur fauor non solum piæ causæ, prout in alimentis: sed etiam fauor reipub. ut l. 1. ff. solu. matri. Potest dici, q si dicta puella erat pauper, adeò q si non haberet dictum legatum, remaneret indotata: tunc licet deficiant dictæ nuptiæ per mortem dicti Titij, nihilominus debetur sibi legatum, & maximè cum uideatur testator etiam respexisse ad alimenta, cum dos sit relicta pauperi, succedit loco alimentorū, & maximè attenta mente testatoris, ad hoc, quod habetur aliàs in l. cum hi. §. si in annos. ff. de transa. & in l. si cui annuum. ff. de annu. leg. & sic militat ratio fauoris, de qua in d. l. 1. C. de leg. & in d. l. annua. & per Bar. in l. in illis liber. ff. de condit. & demon. & in l. in testamento. eod. tit. & gl. in d. l. 1. C. de insti. & substi. sub condi. fac. Si autem dictum legatum sit factum, fuit factum mulieri diuiti, quæ aliunde poterat se dotare: & tunc ex quo testator non uidetur habuisse intuitum ad alimenta, procedit tūc tex. in d. §. Titio genero. in uer. ante nuptias. & dictum Bal. in d. l. legatum.

ADDITIO.

a Si matrimonium. An autem legatum sit conditionale, uidelicet, si nuptiæ sequantur. uide Bar. Bald. & Raph. in l. Titio genero. ff. de condi. & demon. & not. q pro matrimonio contracto est purum, pro contrahendo autem est conditionale, per Bald. in l. scimus. C. de nupt. ubi dicit, quòd est purum, & ibi Cy. & Saly. & Bal. in l. 1. C. de priu. dot. & in l. non sine. C. de bon. quæ libe. quod est conditionale, & non transmittitur, in l. qui filium. ff. ubi pupil. edu. debe. ubi dicit Bal. q statim quādo est nubilis, licet nondum sit nuptæ: ut ibi & uide per Bal. in authen. nisi rogati. C. ad Trebell. quod legatum pro dote est purum, secus si fiat sub conditione dotandi. Idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. & in §. Titio genero. dicit quod licet dos legata ante nubilem tempus non debeatur, tamen debentur alimenta. & Pau. de Ca. consi. 76. unde est conditionale, quod etiam tenet Paul. de Cast. in consi. 108. 2. q. & Bar. in consi. pater legauit filiæ &c. quem etiam uide in l. 1. & in l. quibus. §. Termihus. de cond. & demon. Bar. autem in l. qui negociationem. §. puellę. de admin. tut. dicit, quòd si pater legat simpliciter filiæ, potest statim peti legatum non expectato tempore nubili. Et si legauit pro dote quatenus est in legitima statim debetur: sed si legauit quatenus est supra legitimam potest esse contentio: quia uidetur purum.

PRIVILEGIVM LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Puella pauper, cui factum fuit legatum, ut nubat Titio, & si Titius præmoriatur, an dicta puella debeatur tale legatum: & nu. 2. & 3. Et quid si talis puella nollet maritari: sed uellet religionem ingredi. 2. nu. 4.*

5 *Testator si dixerit, si filius meus decesserit sine filijs ex suo corpore descendentibus: tamen intrando postea monasterium, excluderetur substitutus contra mentem testantis.*

EX prædictis resultat septuagesimumseptimum speciale priuilegium fauore dotis contra regulam, de qua in dic. uer. ante nuptias. & in d. l. legatum. & per gloss. in d. l. 1. C. de condi. insti. pro quo etiam facit, quia testator tunc propriè uidetur habuisse respectum ad piam causam, uidelicet animæ suæ ex quo legauit pauperi, per id, quod habetur in l.
1 illud. C. de sacr. san. eccl. Dicas tamen, quòd dicta † puella pauper non consequitur dictum legatum, nisi nubat alteri: quia si non potest habere locum eo modo, quo testator disposuit, debet conuerti in alium similem pium usum: ut infra tangetur. Quid autem, si stantibus supradictis terminis non moritur Titius: sed ipsa mulier, antequam nubet Titio, & erat
2 relictum mulieri pauperi, sine dubio † deficit tunc legatum non solùm in persona mulieris, ut non transmittatur ad eius hæredes: sed etiam in persona dicti Titij, ex quo deficit conditio nuptiarum, ut in l. 1. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. & in d. uers. si ante nuptias. & in d. l. legatum. Sed quæro, nunquid reuertatur ad hæredem cum onere dictam pecuniam erogandi in similem causam. nam uidetur, q non: quia quando legatum efficitur caducum, ut per defectum conditionis: licet redeat ad hæredem cum eodem onere. l. 1. §. sin. autem sub conditione. C. de cadu. tol. tamen quando est tale onus, quod cohæret personæ legatarij, ut est de nubendo: tūc redit legatum ad hæredem sine aliquo onere, ut ibi in uersi. ne autem. ibi, uxorem accipere &c. tamen contrarium puto dicendum in terminis supra dictis: nam licet testator habuerit re-

rit respectum ad personam dictæ Bertæ tamen principalis motiuo & causa finalis legati fuit ipsa pia causa: & consequenter fauor animæ testatoris: quia illa censetur semper causa finalis legati magis, quam fauor personæ legatarij: ut dixi supra in quinquagesimo priuilegio. & probatur in cap. uerum. de condi. appo. & etiam iura uolunt, quòd relicta ad aliquem pium usum, siue causam piam, si illa causa, ad quam fuit factum legatum, aliquo ex casu impeditur: tunc debet conuerti ad aliquam causam similem & equè piam: ut habetur in l. legatũ. ff. de usufr. leg. & ibi per Bartol. & in l. legatum. ff. de admi. rerum ad ciuitatem pertinen. & in c. nos quidem. de testa. & ibi no. & hoc etiam potest decidi ex no. per Bar. in l. post. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. Vnde ad propositum dico in terminis prædictis, quòd mortua dicta Berta tenetur hæres eandem pecuniam erogare in dotem alterius puellæ pauperis pro anima dicti testatoris: & ita potest ad hoc cogi, maximè per episcopum, per id quod habetur in præallegatis locis: & maximè in d. cap. nos quidem. Et hoc est uerum, nisi talis puella, cui à principio fuit relictum pro dote, uel ut nubat Titio, uel simpliciter ut nubat, fuisset persona multùm coniuncta & dilecta testatori, adeò quòd esset uerisimile, quòd non reliquisset alteri: quia tunc uideretur magis reliquisse contemplatione personæ, quam pro anima: & sic debet attendi, quod principaliter magis mouit testatorem: ut l. qui exceptionem. & ibi no. ff. de condict. indeb. & aliàs in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulgar. & pupillar. cum similib. ut etiam hoc deprehenditur ex dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. In dubio autem præsumẽdum est, quòd magis contemplatione piæ causæ & animæ, quàm personæ, uideretur reliquisse fauore religionis & animæ, argum. l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fune. sed Bartol. ibi not. & bene facit, quod ipse Bartol. in simili conclusit in consilio, quod incipit, testator in testamento. nume. 26. ubi omnino uide. Et hæc dicta possunt optimo argumento trahi ad legatum sic factum pro dote puellæ pauperi maritandæ, quæ interim moritur, ut in terminis hoc etiam uoluit Abb. Sic. in dict. capit. nos quidem. ad fi. fundando se super dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. ubi tamen dicit, quòd si illa puella iam esset talis conditionis: adeò quòd sit uerisimile, quòd non legasset alteri: puta, quia diu steterit in seruiendo testatori in domo: tunc uideretur principaliter quòd magis ea causa remunerationis, quàm pro anima legauerit: & sic quòd non legasset alteri, aliàs teneretur hæres erogare pro dote alterius puellæ: ut ibi per eum. Facit, quòd aliàs habetur in l. cum alienam. C. de leg. & aliàs in l. demonstratio falsa. ff. de conditio. & demonstrat. in gloss. penult. & ibi per Bartol. Confert optimè ad prædicta quod not. Bald. post Iacob. de Are. in l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis, in 6. colum. in uersicul. quarto, si testator. ubi dicit, quòd licet quando institutio est pro nonscripta propter aliquod iuris impedimentum: tunc remanet hæreditas apud hæredes ab intestato sine onere apposito in d. institu. de caduc. tollen. §. in primo. tamen hoc procedit, nisi onus concernat piam causam: quia tunc etiam illud est explicandum per uenientes ab intestato, alleg. ff. de fideicommiss. liber. l. cum uou. §. si pro nonscripto, secundùm Iacob. de Are. in suo tractatu executorum, & ipse Bal. pro hoc alleg. l. eam quam. C. de fideicommiss. secundum unam lecturam singularem ibi, & aduertendum: quia ex quo testator deputauit tale legatum ad pium usum maritandum, non posset hæres dicere, uolo expendere in alium pium usum similem, puta pro dote alterius capellæ, uel alterius: quia talis dos nõ concernit pium usum matrimonij. Immo etiam episcopus nõ potest dispensare super tali commutatione: sed solus Papa posset ex absoluta eius potestate, per id quod habetur in cle. quia contingit. de relig. domi. Immo legatus de latere non posset facere talem commutationem, ut uoluit ibi gloss. mulsum not.

Et sic potest concludi, quòd dicto casu hæres debet dictam pecuniam expendere pro dote alterius puellæ maritando æquè pauperem, & fortè talem electionem non posset facere hæres sine episcopo loci, nec episcopus sine hærede, per id quod habetur in l. legatum. ff. de usufru. leg. & in d. l. legatum. de admi. rerum. quia non potest negari, quòd non alteretur legatum primum propter impedimentum sequens ex morte puellæ, cui fuit relictum: ergo non potest solus hæres; nec solus episcopus, per ibi no. per Bartol. & bene ad prædicta facit not. Iacob. de Aret. in dicta l. si quis ad declinandam. prout etiam ibi refert Bartol. in 4. colum. ubi dicit, ita consuluisse Iacob. Butrig. & Docto. decretalistas & legistas, quòd legatum factum pro sustentatione, uel alimentatione pauperum non potest conuerti per episcopum in redemptionem captiuorum: licet uideantur hæc inter se similia, & magis in terminis ipse Bald. in l. 1. C. de his quæ pœn. no. ad fin. idem dicit in legato facto pro puellis maritandis, ut non possit etiam per episcopum in alium pium usum cõuerti, ut ibi per eum. Illud tamen de legato pro alimentis pauperum non procederet, si simpliciter esse legatum pro distribuendo inter pauperes, & pro sustentatione pauperum: quia tunc posset conuerti pro redemptione captiuorum pauperum, cum non dicatur aliqua commutatio legati, ut & aliàs per Ioan. Andr. in cap. fin. de test. legato facto, ut bona sua erogentur pauperibus, ut tunc possit expendi pro refectione alicuius ecclesiæ indigentis, ut etiam refert Bald. in d. l. si quis ad declinandam.

Ex quo etiam posset inferri, quòd si hæres nollet dictam pecuniam dare pro dote alicuius puellæ pauperis, quæ uellet intrare monasterium, non posset episcopus dispensare, ex quo non seruatur uoluntas defuncti circa eundem usum pium, prout erogauit testator, quando legauit dictæ mulieri pro dote, uel pro ea maritanda, uel quando nubet, quòd etiam fuit de mente Bald. in d. auth. nisi rogati. ubi uoluit, quòd executores dati in testamento ad uirgines maritandas non poterũt pecuniam erogare pro dote puellæ, quæ uellet intrare monasterium etiam pauperis: quia non potest negari, ꝙ alteretur usus pius. Nec obst. d. auth. quia illa debet intelligi in proprijs suis terminis: uidelicet, quia talis alimentatio fieret pro eadem met puella, cui fuit factum legatum pro ea maritanda, quòd illud fiat illo iure nouissimo permittente, ne impediatur ingressus monasterij, ut infra subdetur. Nec posset episcopus allegare talem usum pium dispositum per testatorem, nisi in casu necessitatis: uidelicet quando subesset aliquod impedimentum iuris uel facti: propter quod mandatum testatoris non potest habere effectum eo modo, quo disposuit: ut habetur in d. l. legatum. ff. de vsufr. leg. & ibi per Bartol. in d. l. legatum. de admi. rerum. & in d. cap. nos quidem. & per Bald. in d. l. si quis ad declinandam. & in d. l. 1. C. de his quæ pœnæ no. ad fi. Et si dicatur, quòd non uidetur alteratus pius usus: cum per utrunque modum dicatur contrahi matrimonium, uidelicet quia unum est corporale, & alterum spirituale, quod spirituale uidetur magis præualere, & maioris esse fauoris, per id, quod habetur in cap. 2. & cap. fi. de translat. prælat. & cap. ex parte. & cap. ex publicen. de conuer. coniu. Quia respondetur, quòd licet utrunque dicatur matrimonium: tamen de tali matrimonio spirituali non uidetur sensisse testator, per id, quod habetur in authen. cui relictum. C. de ind. uidui. tollen. & in corpore unde sumitur: ubi conditio legati facti per coniugem, si ad alias non transierit nuptias, nõ intelligitur defecta, si mulier fuit facta monaca. Immo ibi dicitur, quòd dicto casu deficit spes nuptiarum, quod maximè procedit attento communi usu loquendi & intelligendi ipsius uulgi. per id, quod habetur in l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de legatis tertio, & in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de suppel. le. Vnde attenta uerisimili mente testantis diceretur hæres ad diuersum usum expendisse pecuniam legatam. Et hæc dicta puella, cui fuit taliter legatum, posset consequi intrando monasterium, ut habetur in dict. authentica, nisi rogati. C. ad Trebellian. & in corpore unde sumitur, quod uidetur procedere, etiam si esset dictum pro Berta maritanda per carnale coniugium, per infrà dicenda, tamen illud non procedit ex eo, quòd uideatur impleta uoluntas testatoris, sed speciali fauore religionis, & ne aliàs dicendo impediatur uita contemplatiua, & sic ne propter hoc tollatur libertas ingrediendi monasterium, ut tenent Docto. in dicta authentica, nisi rogati. & in capitulo in præsentia. de probatio. quo respectu dicitur dicta conditio nuptiarum haberi pro non scripta & inualida, ut dicit text. in corpore ibi, tales conditiones & inualidas, & pro nonscriptis haberi, quæ ratio cessat in casu nostro: cum non impediatur talis libertas in persona, cui fuit relictum.

3 Et per prædicta infero † ꝙ qñ esset factum legatum pro dote mulieris, ut nubat certæ pſonæ, & illa persona esset mortua ante nuptias: licet suprà dixerim, ꝙ legatum non euacuatur, qñ illa puella erat pauper: tamen debet conuerti in eundem usum pium: uidelicet ut nubat alteri, sed si nollet nubere, tũc posset hæres, & teneretur conuertere ꝑ alia puella paupere maritanda,

ritanda, per suprà dicta, uerùm si illa uellet religionem ingredi, potest non improbabiliter dubitari, an tunc consequatur legatum. Nam prima facie dicendum uidetur, quòd sic per id, quod habetur in dict. authent. nisi rogati. & in corpore unde sumitur. Sed ad illum text. posset responderi ut procedat, quando legatum esset factum simpliciter sub conditione nuptiarum, non expressa aliter certa persona. Nam si esset dictum, ut nubat Titio, sine dubio uidetur tenendum, quòd illa, si recusaret nubere Titio, non posset religionem ingrediendo consequi huiusmodi legatum: nec dicto casu dicta conditio haberetur pro inualida & pro non scripta, si Titius esset persona sibi digna. l. cum ita. ff. de conditio. & demonstratio. Continere etenim uidetur duo capitale legatum, uidelicet quòd nubat, & quòd Titio nubat. Et sic licet
4 † ex primo capite solo posset eludere talem conditionem intrando monasterium, tamen non ex secundo: cum respectu illius capitis conditio sit honesta, & debet seruari ad unguem, ut seruetur mens testantis, & cum dispositio dic. §. sed hoc præsenti. in authent. de sanc. epis. unde est extracta dict. authent. nisi rogati. sit exorbitans, non solum à regu. iur. uolentibus conditionem debere impleri in forma propria & specifica. l. Mæuius. & l. cui fundus. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstratio. Sed etiam à mente testatoris. ideo non debet extendi ad alios terminos, quàm ibi positos: ut not. doct. post gloss. in dict. authent. nisi rogati. per id, quod habetur in l. ius singulare. & l. quod uerò. ff. de lega. cum alijs uulgari-
5 bus. In tantum quod communiter tenent doct. † quòd si testator dixerit, si filius meus decesserit sine filijs ex suo corpore descendentibus, tamen intrando postea monasterium excluderetur substitutus contra mentem testantis, quicquid aliter uoluerit Ric. Malum. ut consuluit Dyn. & etiam ipse Dyn. & Bartol. tenuit in l. si ita quis. §. 1. ff. de legat. secundo. & Barto. in dic. authent. nisi. & in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerbo. obligat. & etiam ipse consuluit in suo consilio, quod incipit, Nursiensis quidam. & etiam consuluit Franc. Tigri. de Pisis, tenet Anto. de Butr. & Abb. Sicul. & communiter Canonistæ in cap. in præsentia. de probat. & Angel. in dict. authent. nisi. & etiam in dict. §. sed hoc præsenti. & etiam consuluit Gas. Cal. & est communis opin. ne impediatur libertas ingrediendi monasterium: & etiam uita contemplatiua, ut suprà dixi. Cum ergo dicta dispositio sit non solùm contra iuris regulas: sed etiam contra mentem testantis, non debet extra terminos suos operari. ut etiam uoluit gloss. in dict. authen. nisi. & not. doct. post Ioan. Andr. in d. cap. in præsentia. ergo non debet extendi ad casum, quando conditio nuptiarum adhæret certæ personæ, cui nubat. Ex quo sequitur, quòd ex quo non potest nubere dicto Titio præmortuo, debet seruari uoluntas defuncti, qui reliquit ad piam causam, in eadem pia causa: uidelicet nubendo alteri, non autem ingrediendo monasterium; cum à principio dictum legatum habuit dictam certam formam: uidelicet matrimonium carnalis ineundi, quæ non poterit in matrimonium spirituale extendi, ut suprà. non enim dispositio, quæ à principio habuit certam formam, potest ex post facto mutari, argu. l. insulam intra biennium. ff. de uerbo. obliga. In contrarium tamen facit: quia res uidetur reducta ad eum statum, prout si à principio fuisset factum legatum sub solo primo capite, scilicet nuptiarum, ex quo illud secundum caput deficit, seu est factum impossibile: ut aliàs habetur in l. si quis ita institutus. ff. de condi. insti. & aliàs in l. Celsus. ff. de arbit. & aliàs in l. si mihi & tibi. §. si quis seruus. ff. de lega. 1. & ibi per Bald. & in l. hæc scriptura. ff. de condi. & demonst. quo casu quando esset factum legatum tali mulieri pro ea maritanda, posset ingredi religionem, etiam si testator dixisset pro ea maritanda per coniugiũ carnale: ut suprà dixi: quia talis conditio reijcitur, & haberetur pro non scripta fauore religionis per illum tex. in d. §. sed hoc præsenti. Ergo uidetur, q dicta mulier mortuo illo Titio possit consequi legatum ingrediendo religionem: licet hoc resultaret contra intentionem testantis: & fortè hæc opinio est uerior. licet non transeat sine dubitatione, & Doctor. non tangunt.

PRIVILEGIVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua de præterito etiam propter aliud probant et disponunt fauore dotis.*
2 *Instrumentum diuisionis si reperiatur inter fratres, in quo fiat mentio de detrahenda dote uxoris alterius fratris, quæ fuit in tanta summa, talia uerba prosunt dictæ uxori pro sua dote consequenda.*
3 *Confessio prodest patre absente fauore dotis.*
4 *Confessio uel promissio nõ prodest fauore fisci, si nullus sit præsens, qui pro fisco recipiat.*
5 *Verba in instrumento, quòd socer soluit decem pro rata centum dotis promissa, faciunt fidem de dicta dote centum promissa.*
6 *Promissio facta de soluendis usuris pro certa sorte principali facit præsumi obligationem sortis præcessisse fauore dotis: aliàs secus.*

SEPTVAGESIMVMOCTAVVM speciale priui-
1 legium est: quia † uerba enunciatiuè de præterito,
a etiam a propter aliud fidem faciunt & disponunt fauore dotis: ut est text. singul. in l. secunda. C. de dot. promiss. intelligendo iuxta intellectum secundum gloss. ibi, uidelicet quòd ibi non apparebat expressè de dote promissa: sed solum de promissione usurarum pro debito dotis: ut ex hoc possit agi non solum pro ipsis usuris promissis: sed etiam pro ipsa sorte dotis tanquam promissæ: & ita illum text. ad hoc allegauit Bartol. in simili in quodam consil. quod incipit, factum sic se habet, prout etiam refert, & etiam uidetur sequi Paul. de Castr. in suo consil. quod incipit, quòd præfata sententia arbitralis, in ordine mihi. 72. ubi ponuntur termini, & similiter in dict. consil. Bartol.
2 quòd † ubi reperitur instrumentum diuisionis inter fratres, in quo inter alia continetur, quòd alter frater debeat ante omnia deducere tantam quantitatem, uel talem rem pro dote uxoris suæ ab eo recepta & posita in communi. Nam concludit Bartol. quòd uxor potest ex tali instrumento uti licet aliam probationem non habeat: quia uerba enunciatiua pro dote inducunt plenam probationem, & allegat ad hoc casum in dict. l. secunda. Nec obst. quòd fuerunt prolata dicta muliere absente: quia ista diuisio est quædam ratio composita inter fratres. Sed ratio inducit probationem contra confitentem etiam in fauorem absentis: ex quo confecta est scriptura, per notata per eundem Bartol. in l. nuda. ff. de donatio. & in l. Publia. §. fina. ff. dep. & in l. quædam. §. nummularios. ff. de edend. sicut liber rationum compositus inter tutores probat contra eos in fauorem absentis l. fina. C. arbitr. tutel. ista sunt uerba Bartol. formaliter in dict. consil. secundum Paul. ut suprà, quæ saltem in dote, quæ est fauorabilis, uidetur posse procedere secundum ipsum Paul. ibi licet regulariter seruandum esset, quod nota. ipse Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiuran. circa medium, in uer. quid si instrumentum public. & per Cyn. in l. desiderium. C. dep. & in l. antiquæ. C. ad Velleya. in 3. quæstio. Sed ipse Paul. in dict. consi. magis audacter conclusit in fauorem dictæ uxoris: quia ibi fuit confessio reiterata postea in testamento dicti mariti, ut ibi per eum latius. Super quo aduertendum duxi: quia ex causa dotis non est dicendum, quòd instrumentum celebratum inter fratres super diuisione, si alter deduxit ante omnia certam quantitatem uel rem, quam dixit habuisse mutuo, uel commodato à Sempronio, & posuit in communione, quòd dictum instrumentum probet in fauorem dicti Sempron. quia illa confessio tanquam facta absente parte, & sic ipso Sempronio absente sibi prosit per id, quod habetur in l. fina. ff. de interroga. actio. & in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & nota. in capitul. fina. eodem titu. & etiam uoluit Cyn. in dict. l. desiderium. & in dic. l. antiquæ. & Bartol. in dict. l. admonendi. licet faciat semiplenam probationem: ut ibi per eum nota. quicquid aliter uoluerit Bald. in dict. l. desi. per illum text. Cyn. tamen ibi dicit, quòd ille text. hoc non probat, & bene dicit, prout gloss. ibi ponit casum. Imò ipse idem Bald. ibi in fin. dicit illum text. posse intelligi, quòd confessio facta ibi fuit præsente utraque parte: & sic præsente primo deponente. Nec obst. rat. Bartol. in dicto suo consilio, dum se fundat per id, quod habetur in dict. l. nuda. & in d. l. fi. C. arbitr. tut. quia illud procedit, quando uerba scripturæ de directo dirigũtur in ipsum absentẽ ut creditorẽ, tanquã illa uerba loquantur cũ ipso absente per mediũ illius scrip. uel lib. rationum. & ita sunt termini Barto. in d. l. nuda.

& in d.l.certum. §. si quis absente. Similiter etiam potest di-
3 ci in terminis cons. Bar.& Pau.de Cast. ut suprà, quia † non re
peritur iure cautum, quòd fauore dotis concessio facta ab-
b sente b parte prosit & probet in fauorē mulieris. Nā licet sit
speciale, ut quæratur actio de dote mulieri absenti: ut l. Caiua.
ff.sol.matrimo. tamen secundùm multos est speciale in ascen
dente stipulante pro muliere decedente, ut dictum est supra,
in 21.priu.& etiam tenendo idem esse in extraneo quocunq;
ut ibi est dictum. Tamen ideo est: quia actus tendebat de dire
cto ad obligandum. Sed confessio sui natura non tendit ad
obligandum; sed simpliciter ad probandum.l. Publia.§.fin.ff.
depo. ut etiam hanc rationem ponderauit in simili Bat. in l.
4 cum quis decedens.§. codicillis. de leg. 3. Præterea † si fisco
absente non quæritur, quando nullus recepit pro eo promis-
sionem non obstante eius fauore: ut habetur in l. 1.ff.de iure
fis.& ibi per Bar. ergo nec mulieri pro dote, cum mulier &
fis.paribus passibus ambulēt: ut habetur in l. 2. C de priu.fis.
& in l. dotis.C. de iu. do. Insuper si maritus in testamento
fateretur habuisse pro dote suæ uxoris centum, quæ man-
dat restitui sibi, nec aliter appareret de solutione dotis factæ
uiro, nisi ex dicta confessione, non potest uxor niti uigore
dictæ confessionis: sed solum agere uigore legati, ut habetur
in l. si non designata.C. de fal. causa adiect.l. & not.in l. qui
uxori. ff. de aut. & ar. le. Sicut hoc est regulare in aliis lega-
tis, & hoc in præsente uxore: ut habetur in l. Lucius.§. quis-
quis.el 2.ff.de le.2.& per Bar.in d.l.cum quis decedens.§.co-
dicillis.de le.3.& hoc est utile scire: quia cōiter inter istos co-
mitatenses, non fiunt instrumenta, nec de pmissione dotis,
nec de solucione facta, & deducunt mariti confitendo in te-
stam.de dot.recepta quam mandant restitui, post quorū mor-
te instant creditores totum patrimonium absorbendo, cū præ-
ferantur legatariis.l.fi.§.licentiam.C.de iu.deli. Et sic pauper-
culæ mulieres reperiunt se indotatas. Nam sæpe de facto respō
di, q si unà cum dicta confessione matiò in testam.probaren-
tur aliquæ coniecturæ, saltem facientes semiplenam probatio-
nem: puta q aliquando maritus asseruit se habuisse pro dote
dictæ suæ uxoris: licet tunc uxor non fuerit præsens, cum tūc
faciat saltem coniecturam quandam inducentem saltem semi
plenam probationem, ut per Bar.in d.l.adm. Coniungerentur
dictæ duæ confessiones reiteratæ, & facerent plenam probatio-
nem, per no.in d.l.adm.& per Dy.in l.2.§.1.ff.de excu.tu.&
quod habetur in c.fi. de suc.ab int.& aliàs per Barto.in l. cum
scimus. C.de agri.& censi.li.11.& ita etiam conclusit Paul.de
Cast.in præall.cons. dicendo, q saltem illa uerba affirmatiua
in instrumento diuisionis inter fratres circa dotem uxoris alte
rius fratrum detrahenda facerent saltem semiplenam proba-
tionem, ut sic iuncta cum confessione mariti in testamento, ut
supra sufficerent, ut dicta mulier saltem cōcurrere possit cum
aliis creditoribus in bonis dicti mariti, non autem ut præfera-
tur propter tacitam hypothecam cum aliis creditoribus, quia
illud priu. prælationis, de quo in l.fin. C. qui potio. non habet
locum in dote solùm confessata: ut ibi no. & latius dicetur in-
fra in decima parte operis. Nunc reuertor ad id, quod suprà
5 dicebam de uerbis enunciatiuis, pone in quæstione in qua de
facto consului: quia † in instrumento uel coram testibus fuit
dictum, Berta, uel eius pater soluit Titio marito Bertæ de-
cem pro rata centum dotis promissæ. An possit maritus age-
re ad dicta centum tanquam promissa: nam uidetur quòd
non, quia uerba enunciatiua de præterito in contractib. quan-
do emanant, non principaliter, propter se, sed propter aliud,
non disponunt, nec fidem faciunt, etiam quando ad liberan-
dum emanauerunt, ut fuit in terminis nostris: quia fuit facta
confessio ad liberandum ab illis decem, licet aliqualem præ-
sumptionem inducant, per id quod habetur in l.iubemus,
C.de liber. cau. in dicta l. quidam. ff. de probatio. & l. opti-
mam. C.de contrahenda & committenda stipulatione, & per
Bartol.in l.ex hac scriptura. ad fi. ff.de donat. & per Bald. in
l.ex his uerbis. C. de testam. milit. & in l.3. C.de fal. causa
adiec.lega. & not. in capitu. fin. de successio. ab intest. Ta-
men contrarium arbitror posse dici in casu præmisso spe-
ciali fauore dotis, cum fauore causæ piæ uerba enunciatiua,
etiam propter aliud probent, ut est text. not. secundùm
unum intellectum in capitu. fin. de successio. ab intest. ut ibi
per d. Anton. & alios. & hoc respectu poterit dici dos causa
pia, ne uxor talis remaneat sine dote, per id, quod habetur in
l.cum is.§.si mulier.ff.de condic. indeb. & dixi supra in quin-
ta parte operis, cum etiam idem soleat dici fauore libertatis.l.
1.§.sed si quis.C. de lati. lib. tol. & ibi per Bald.nec dubium
est, libertatem respicere causam piam l.1.§.penul.C. de com-
mun.sce.manumis.& l.in testamento. ff. de fideicomm. liber.
& facit cap.fin.de re iud. Sed quid plura, de hoc uidetur tex.
in terminis bene intellectus in dict. l. 2 C. de dot.promis. &
ita pro notabili allegauit Bartol.in præalleg.suo consi. relato:
ut supra per Pau. in suo consi. in ordine 82. qui uidetur sic
simpliciter transire cum Pau. quando dicta uerba enunciati-
ua fuissent prolata in præsentia partis: & ita etiam illam l. 2.
secundum intellectum gloss.ibi ad hoc allegauit Lud.de Ro.
in dict. l.ex hac scriptura. & in dict. l. ex his uerbis: ut mul-
ti habent, & licet ibi gloss. non faciat uim in fauore dotis, sed
quod operatur promissio usurarum pro sorte, quòd opera-
tur longæua & continuata præstatio usurarum per l. cum de
in rem uerso. ff. de usu. ut ibi etiam sequi uidetur Cyn. &
Bald.& Bartol. in dict. l. cum de in rem uerso.ff.de usu. Ta-
men pro certo hoc non placet: cum ualde minor ratio sit in
simplici promissione per momentum unius horæ facta, quam
in solutione continuata per longum tempus, uidelicet decem
6 ann. Aut enim promittit quis † usuras pro tempore præteri-
to, & tunc ex quo potuerunt esse usuræ pro duobus annis,
absurdissimum esset dicere, quòd plus operetur promissio
usurarum præteritorum duorum annorum, quàm ipsa solu-
tio facta pro duobus annis, & sic per non longum tempus,
quo casu non præsumetur præcedens promissio sortis, sed
solùm lapsum decem ano. d.l. cum de in rem uerso. cum
non minus sit aliquid facto exprimere quàm uerbo. l. de qui-
bus.in fi. ff. de leg. Immo plus operatur aliquid ostendere fa-
cto quam exprimere uerbo.l.si tamen.§.1.ff.de ædi. edi.& ca.
dilecti.de arb.qua ratione posset dici, quòd etiam si promit-
teret usuras pro decem an.idem esset tenendum, quia non po
test negari, quòd magis operentur plura continuatiua facta
de anno in annum, quam unica promissio pro pluribus præ-
cedentibus annis, ut in simili uoluit Cyn. in dict.l. secunda,
de soluente usuras semel pro pluribus annis præteritis: nam
esset eadem ratio, sicut quando fieret actualis solutio conti-
nuata de anno in annum pro decem ann. Aut promittit usu-
ras pro tempore futuro, & tunc ex quo talis promissio adhuc
habet suum esse, sed est in pendenti ex futuro euentu, non
debet ex nunc producere aliquod tacitum cum suo perfecto
esse, ut sic plus operetur in tacito quam in expresso, contra
l.qui ad certum. ff. locat. cum similib. Potest ergo concludi,
quòd intelligendo illam l.2. prout intellexerunt quidam, ut
refert ibi gloss. quòd ibi non aliàs constabat de promissione do
tis, nisi per promissionem usurarum pro ipsa dote promissa,
& ut illud sufficiat ad hoc, ut dos possit peti tanquam pro-
missa, & quòd ibi procedat ex illis uerbis enunciatiuè prola-
tis: sed propter aliud, quòd illud sit speciale in dote contra
regulas communis iuris, ut intellexit Bartol. in dicto consil.
& Paul.& Ludo. ut supra. Et sic patet responsio ad quæstio-
nem supra positam, quòd si probatur, quòd sint solutum
aliquid pro parte dotis promissæ, ex hoc possit peti dos tan-
quam promissa, & hoc procederet non solùm quando ipsa
sors, & eius quantitas esset expressa: puta Titius soluit de-
cem pro parte centum dotis promissæ pro eius uxore: sed
etiam si non fuisset aliter quantitas expressa, cum ualeat pro-
missio dotis incertæ, ut dictum est supra in undecimo priui-
legio. Nec obstat, quòd hoc casu concurrerent duo spe-
cialia circa idem quod non uidetur admittendum etiam in
dote: maximè quando promittitur dos incerta: ut habetur
in l. 1. C. de do.promi. quia hic duo specialia concurrunt cir-
ca diuersa, uidelicet unum circa modum probandi: & aliud
circa effectum obligandi, seu disponendi, quo casu possunt
concurrere, ut habetur in l.singularia. ff. si cert.pet.& proba-
tur in l.fin.ad Vellei. C.ubi ualet fideiussio in dote danda citra
stipulationem, & erga effectum tollendum exceptionis Vel-
leiani.

ADDITIO.

a Etiam propter aliud. Verba enunciatiua de futuro emissa, uel
de præterito sine expressione rei non disponunt.l. Titia, la pri
ma, in princip. de legat. 2. & ibi Bartol. secus si res, species, uel
quantitas fuisset expressa: quia disponunt & emissa propter
aliud, glo. ibi; in uerbo, legasse. uide etiam Bart. in l. ex hac scri
ptura. in uersi. sed contra prædicta uidetur. ff. de dona. & Ang.
in reper. uer. uerba.

b Absente parte. Adde ꝙ confessio facta absente parte non nocet confitenti. l. fin. ff. de interroga. actio. l. certum §. si quis absente. de confe. de quo per Pau. de Cast. in consi. 81. & consil. 372. quia dicit uerum, etiam si fiat in iudicio, nedum extra iudicium, & Bar. in l. 1. in uer. op. de l. cetum. C. de confe. Adde latè per Pa. io c. ex par. in uer. 5. requiritur. de confes. cum con cor. ibi per Alex. consi. 18. in 4. par.

PRIVILEGIVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus quando tāquam debitor soluit sponso futuro animo donandi pro dote mulieris non inest tacita conditio, & ideo non sequutis nuptijs non repetit. & nu. 2.*

3 *Extraneus si solum promisit sponso animo donandi: & non soluit, tenetur sponsus non sequutis nuptijs cedere actionem mulieri, quod est notabile.*

4 *Extraneus creditor successoris mariti quando liberat ipsum maritum per acceptilationem animo donandi mulieris pro causa dotis: talis liberatio habebit effectum, etiam non sequutis nuptijs.*

SEPTVAGESIMVMNONVM speciale priuilegium. Nam qui scienter soluit indebitum, non repetit, quasi uideatur donare, l. 1. & l. quod quis sciens. ff. de condit. indeb.
1 & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. † Item si extraneus promittit uel soluit dotem pro muliere, uidetur donare. l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. & tamen illa donatio habet tacitam conditionem, si nuptiæ sequentur. l. stipulationem. & l. si ego. ff. de iure dotium, & dixi supra in septuagesimosexto speciali priuilegio. & si nuptiæ non sequuntur, repetit per condictionem ob causam. l. si extraneus. ff. de condictio. ob causam. cum similib. & tamen secus quando per uiam tacitæ donationis, de qua suprà. Pone exemplum, si quis tanquam debitor mulieris sciens tamen se non esse debitorem soluit pro muliere ipsi sponso futuro, fortè ne illum inducat in suspicionem. Nam tunc dicta tacita donatio non habet in se illam
2 tacitam conditionem, si nuptiæ sequentur. † nam non repetit nuptijs non sequutis. Immo tamen repetitur per ipsam mulierem ab ipso sponso tanquam ipsa dederit, text. est sing. in l. qui se debere. uersic. sed cum sciret. iuncta gloss. ff. de condictio. ob causam. Immo etiam si solùm promisisset ita scienter & non soluisset, talis promissio ita scienter indebitè facta non habet dictam tacitam conditionem. Immo ipsa mulier tunc agit contra ipsum promittentem secundùm quòd ibi notanter habetur. Nam non uideo rationem, quare hoc magis caueretur in tacita donatione, quam in expressa. l. cum quid. ff. si certum petatur. Immo maioris esset efficaciæ tacitum, quam expressum, contra l. qui certum. ff. loc. Nisi dicamus hoc procedere habita mixta consideratione fauoris dotis & mulieris: & etiam odij ipsius scienter soluentis pro dicta muliere indebitum. Vel potest distingui, quod aut uterque sciebat, scilicet ipse assertus debitor soluens, uel promittens, & etiam ipsa mulier debitum non subesse; & tunc uidetur uera donatio: & tunc habet locum condictio ob causam non sequutis nuptijs, nisi probaretur, quod ille in omnem euentum erat donaturus. d. l. si extraneus. Aut solum ipse assertus debitor sciebat & non mulier. Immò ipsa credebat se creditricem, & sic non recipiebat tanquam ex donatione: tunc habet locum, quod habetur in dicta l. qui se debere. quia non uidetur tunc uera donatio per notata, per Bartol. & docto. post gloss. in l. j. ff. de do. Licet doc. in d. l. qui se debere. ad hoc non aduertant: Et uidetur esse ratio in promptu: quia conditio ob causam & indebiti; & similia condictiones dantur ex neg. gest. ut l. si non sortem. §. libertus. ff. de condict. indeb. Sed dictus assertus debitor soluendo sponso tanquam debitor mulieris gerit principaliter negotium, ut est in apparenti, ut se liberet à muliere, non autem ex causa matrimonij contrahendi: & ita hoc ani-
3 mo recepit talis sponsus: & multò magis si hoc faciat † iussu mulieris. Vnde licet ipse soluens gerat in animo, quòd soluat animo donandi: tamen quia nec sponsus recipiens, nec mulier ipsa hoc in animo gerebat. Immo per expressum agebatur, quòd non animo donandi, ideo non potest dari condictio ob causam ipsi soluenti, propter nuptias non secutas, quia hæc uoluntas dicti soluentis in mente retenta nihil operatur. l. si repetendi. C. de condictio. ob causam, & facit, quod nota. in l. qui mihi donatum. ff. de dona. non ergo ille soluit apparenter ex causa matrimonij principaliter, sed tanquam debitor mulieris: & ita sponsus recepit & mulier consensit. Sed quando mulier similiter sciebat illum soluere indebitum scienter, inter eos uidetur negocium gestum quòd soluat ex causa ueræ donationis propter futuras nuptias: per not. per Bartol. in d. l. 1. ff. de dona. & ideo non secutis potest soluens, idemque donans repetere per condictionem ob causam: secus quando expressè quis promisisset dotem pro muliere animo donandi, & non tanquam debitor mulieris, prout in dubio tunc præsumitur semper quòd animo donandi. l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. & dictum est supra in quadragesimoquinto priuilegio. Aduerte tamen: quia hæc intelligentia est contra mentem Bartol. in d. l. qui se debere. ubi uult, quòd quā extraneus soluit sponso futuro animo donandi mulieri pro dote ipsius mulieris, quòd non insit tunc tacita conditio. Immo tunc non secutis nuptijs mulieris est repetitio: ut est ibi casus uo. & alter l. si extraneus. eodem titulo, in uersic. nisi fortè. Si autem solum promisit & non soluit, licet gloss. ibi in uerbo, quoniam, sentiat, quòd tunc insit tacita conditio, nisi expressè sit actum, quòd non insit dicta conditio, ita intelligendo text. ibi, tamen ipse Bartol. tenet ibi contrarium, quòd immo in dubio non inest dicta tacita conditio respectu mulieris, per text. in d. l. si extraneus. in uersic. nisi, licet insit respectu ipsius sponsæ, ut sic ipse sponsus non secutis nuptijs non possit agere condictione ob causam pro suo interesse, uult dicere Bartol. quòd mulier potest agere contra talem sponsum, ut sibi cedat talem condictionem ob causam, quæ licet sit inutilis ipsi sponso propter non secutas nuptias: tamen erit utilis ipsi mulieri ad effectum cessionis, quod est not. ut etiam ibi uoluit gloss. nec istud aliquando inconuenit: ut aliàs habetur in l. fin. in prin. C. de iure do. & aliàs in l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrim. & dicetur in 7. par. in 8. priuilegio. Et licet hoc idem fuerit de mente Bal. uolendo, ꝙ quando extraneus promittit animo donandi, tunc non inest tacita conditio, immo non secutis nuptijs habet locum promissio respectu mulieris, per text. ibi no. tamen ut supradixi, ille tex. potest & debet intelligi, quando ille debitor promittens, & non ipsa mulier sciebat debitum non subesse, quo casu uidetur esse ratio in promptu, ut supra dixi, & maximè cum non sit uera donatio; ut tunc sit speciale fauore mulieris, mixta etiam consideratione odij talis asserti debitoris scienter promittentis indebitum; cum etiam si soluisset, non posset ipse repetere per condictionem ob causam, ex quo dicta causa solutionis propter nuptias quā faciebat animo donandi fuit sibi in mente retenta & non expressa in dicto actu promissionis uel solutionis indebiti. Si autem mulier similiter sciuerit illud non esse debitum: & sic illum promittere uel soluere animo donandi, & tunc illa est propria & uera donatio, ex quo ex utraque parte hoc uidetur agi, ut per Bartol. in d. l. 1. de dona. ergo non plus debet operari tacitum quam expressum, ut sit in utroque casu insit tacita conditio, uidelicet si nuptiæ sequentur, nec uidetur uera opi. Bartol. & Bald. in dict. l. qui se debere, ubi uidentur uelle, quòd quando animo donandi extraneus promittit, uel soluit dotem pro muliere: tunc non insit tacita cōditio respectu mulieris, per text. ibi, & in dicta l. si extraneus. in d. uersicul. nisi fortè. Nam ipse idem Bartol. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condict. & demonstrat. tenuit contrarium reprobando opinionem quorundam, de qua ibi in gloss. distinguentium inter patrem uel ipsam mulierem promittentem dotem & ipsum extraneum promittentem: cum iura indistinctè loquantur in quocunque promittēte dotem pro muliere, quòd semper insit tacita conditio, sicut in legato pro dote à quocūque fiat, & sic expressè præsupponit in extraneo promittente etiam animo donandi, sicut etiam ipsum legatum, cum sit quædam donatio. l. legatum. ff. de legatis secundo. & ita procedant omnia iura loquentia de promittente dotem pro muliere, ut tacitè uideatur promittere sub conditione, si nuptiæ sequentur, in l. promittendo. & l. stipulationem. & l. tali. ff. de iure dotium, & l. item quia. ff. de pact. cum multis similibus, & ista est uera & communis opinio, quam etiam sequitur Angel. & Ioan. de Imol. & alij legentes in d. §. Titio. & ita etiam conclusi supra in 76. speciali priuilegio, & est text. clarus in dict. l. si ego. primo & secundo responso. Nec obstat text. in d. l. si extraneus. quem pro se alle. in d. l. qui se debere. Bar. quia immo est casus de directo in contrarium, prout etiam ibi uoluit Bar. secundùm ueram & communem lecturam glo. ibi, ꝙ

ibi

ibi ille casus non secutarum nuptiarũ omissus remanet in dispositione iuris communis, quod vult, quòd quando extraneus promittit, vel soluit dotem pro muliere, præsumitur quòd animo donandi: & quòd uidetur semper tacitè actum, quòd nõ secutis nuptijs promissio, uel solutio non haberet effectum etiam si ibi ille extraneus nullum pactum fecisset. Nec obst. tex. ibi in uersi. nisi fortè. quia debet intelligi ille tex. quando probaretur, quòd ideò dictus donator noluit exprimere casum non secutarum nuptiarum, sed solùm casum soluti matrimonij: quia noluit in dictum casum omissum prospicere mulieri & non sibi, uidelicet quòd dicto casu dicta dos esset mulieris: & ille est uerus intellectus ad illum text. Item non obst. tex. in l. licet. §. 1. ff. de iure dot. in uersi. nisi forte sic accepto tulisset, ubi uidetur uelle text. quòd † quando extraneus creditor successori mariti liberat ipsum maritum per acceptilationem animo donandi mulieri pro causa dotis: quia tunc haberet effectum dicta liberatio etiam nuptijs non secutis: & sic non inest tunc tacita conditio, si nuptiæ sequentur, cuius contrarium uidetur ibi uelle text. in princip. d. §. quando acceptilatio fuisset interposita non animo donandi. Sed respondeo ad hoc, quòd ille tex. debet aliter intelligi, uidelicet quòd totus d. §. loquatur, quando extraneus accepto tulit marito futuro animo donandi, prout in dubio semper debet hoc præsumi d. §. accedit. Sed tamen multum refert, an simpliciter uoluit accepto ferre animo donandi: & tunc inest dicta tacita conditio per iura supra allegata, ut etiam ibi glo. intelligit, super uerbo non sequetur, dum pro concordante allegat d. l. si ego. primo responso. An autem appareat quòd in totum noluit donare, idest, in omni casu: & tunc non inest dicta tacita conditio. Vnde non sine ministerio & uirtute aliquid operandi iurisconsultus ponit ibi illud uerbum in totum, ibi dũ dicit, ut uelit mulieri in totum donatum, idest, in omni casu, per id quod habetur in l. si quando. in princip. ff. de leg. 1. & in l. si stipulatus. ff. de usur. tunc enim credendum est breui manu acceptum à muliere, & marito per ipsam mulierem datũ, ut dicit ibi tex. & ideo tunc datur condictio ob causam ipsi mulieri, prout est, si per ipsam mulierem fuisset datum ex causa dotis: unde tunc non secutis nuptijs repelleretur mulier: ut d. l. 1. in princip. & iste est uerus intellectus illius text. prout etiam intellexit ibi glo. dum alleg. d. l. si ego. Item non obst. dictæ conclusioni d. l. qui se debere. in d. uer. sed cum sciret. quia debet intelligi ille tex. prout suprà fuit dictum, uidelicet quando solum ipse assertus debitor erat sciens debitum nõ subesse, secus si etiam ipsa mulier. Vel potest dici, & quidem non improbabiliter, quòd cum ille tex. loquatur ibi simpliciter & indistinctè debet & possit indistinctè intelligi l. de pretio. ff. de publi. cum simil. & sic etiam quando ipsa mulier hoc sciebat: & dictum est uerisimile, & erat concingibile, si extraneus fortè pro nimio amore, quem gerebat erga illam mulierem, forte sibi amicam, uel amasiam uolebat esse erga eam maritus gratiosus & nec nolebat, quòd propter hæc aliqua ingereretur suspicio ipsi marito futuro fortè non accepturo illam in uxorem, si per uiam donationis dictus extraneus dotem promisisset, quando inter dictum extraneum & mulierem fuit actum, quòd ipsi promitteret & solueret tanquam debitor ipsius mulieris. Vnde hoc casu singulariter prouideretur ibi, quòd in tali casu non insit dicta tacita conditio, imò fingatur tunc esse solutum matrimonium & per mulierem uiro. Vnde ex quo tũc præsumitur ex causa turpi hoc factum, quòd potior sit conditio mulieris tanquam possidentis l. pen. ff. de condi. ob turpẽ causam. & licet ipsa uerè non possideat: sed sponsus: tamen fingitur ipsa possidere hoc casu, ex quo censetur sponsus ab ipsa muliere habuisse: & hoc speciali fauore mulieris & dotis & mixta consideratione odij dicti soluentis: ut supra dixi in princip. imò etiam quando dictus assertus debitor nondum soluisset, sed solùm promisisset ex causa tunc uidetur fuisse uera donatio: ex quo inter ambos uidetur hoc tacitè actum, talis donatio isto casu non habebit dictam tacitam conditionem, & habebitur promissio illa pro quadam solutione, argu. l. si. C. ad l. Falc. & tunc prouidebitur mulieri per modum fictum, prout glo. ibi notabiliter dicit.

PRIVILEGIVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter patrem et filiamfam. ualet etiam ut soli filiæ quæratur: et non patri dotis repetitio. et nu. 2.*

1 OCTVAGESIMVM speciale priuilegium est: † quia licet inter patrem & filiamfamil. non ualeat donatio in profectitijs, & hoc propter regressum, sicut nec subsistit aliqua obligatio uel contractus, ut habetur in l. secunda. C. de inofficio. donat. Tamen fallit in dote, quando pater dat, uel promittit aliquid pro dote filiæfamilias: quia tunc ualet olim & hodie l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscun. & per gloss. in dict. l. 2. quæ idem dicit in donatione propter nuptias, quæ fieret per patrem pro filiofamilias accipiente uxorem, & notatur in l. 2. §. primo. ff solut. matrimo. quod procedit non solùm, ut quæratur tunc actio filiæ communiter: & sic ut actio sit communis patri & filiæ, ut est regulariter: ut habetur in dict. §. 1. & etiam quò ad effectum causandæ posteà reconsolidationis in ipsam filiam posteà effectam sui iuris morte patris uel emancipatione l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. actio. Sed etiam ut ab ipso initio possit tota dos quæri ipsi filiæ, puta si pater stipularetur dotem reddi ipsi filiæ, quo casu efficitur præcipua ipsi filiæ ex quadam donatione paterna: & sic etiam ut ipsa filia possit sola agere secundùm Dyn. Bartol. & Docto. communiter in l. post dotem. ff. solut. matrimon. & Bald. & communiter doct. in l. 2. §. 1. ubi dicit Bald. ita consuluisse Iacob. de Bel. & Iacob. Butr. & intellige hoc, etiam si ipsa filia tempore dictę stipulationis paternæ fuisset absens, cum possit pater stipulari filiæfamilias absenti: ut habetur in l. quod dicitur. & l. quodcunque. §. 1. ff. de uerb. oblig.

Sed posset tunc dubitari, quid si non per stipulationem, sed per simplex pactum prouideret ipsi filiæ reddi solut. matrimo. Potest dici idem, dummodo incontinenti: quia si potest hæc prouisio procedere per tacitum pactum inductum ex prouisione facta per patrem in unum casum solut. matrimo. ut in alium casum omissum uideatur prouidisse filiæ, scilicet ut filiæ dos sit præcipua: ut est casus singul. in l. si cum dotem. in princip. secundùm unam lecturam approbatam ibi per Bart. multomagis per pactum expressum, ut possit tunc filia agere actione de dote informata ex illo pacto, uel præscriptis uerbis: prout dicimus in extraneo paciscente sibi dotem reddi. l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. actio. imò fortè posset dici, quòd hodie tale pactum maximè habebit tacitam stipulationem fauore mulieris. Et idem potest dici, quando extraneus dotasset, per text. in dict. l. 1. §. sed ut plenius. ibi, siue aliæ pro his personæ: & dixi supra in 22. speciali priuilegio, & etiam in 25. & conferunt etiam dicta supra in 65. priuileg.
2 imò † intantum ualet dicta donatio inter patrem & filiam in dote, quòd etiam quæritur actio ipsi filiæ: licet fuerit absens, tale pacto expresso uel tacito: puta in casu no. dict. l. si cum dotem. secundùm dictam lecturam, cum etiam ex donatione extranei quæratur ipsi mulieri: licet tunc absenti: ut probatur in d. §. accedit. Vnde multomagis quæritur filiæ: licet absenti ex facto patris d. l. quod dicitur. cum sim. Et licet Barto. in d. l. si constante. in princ. ff. sol. matr. in 5. q. 2. partis aliud uideatur uoluisse, & malè per supradicta: & uide quæ dixi latius ibi super glo. 2. in 3. parte glo. ibi, & etiam dixi supra in 60. speciali priuilegio.

PARS SEPTIMA.

EXPEDITA est sexta pars circa priuilegia concernentia tempus ante matrimonium, in qua maiorem numerum sum complexus quàm in alijs duobus temporibus posita uidebuntur: licet multa interserta sint: quæ ad alia etiam tempora accõmodari possent: tamen non curaui ea in hac 6. parte describere; licet magno numero: congruentiorem enim eum locum fore existimaui: & quidem magis communem ad omnia suprascripta priuilegia quàm loca. 7. & 8. partis.

Descendo igitur ad 7. partem, in qua priuilegia dotium cõstante matrimonio complectemur.

PRIVILEGIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis non potest alienari, qua quidem regula habet multas fallentias, quas uide in nu. 2. 6. 7. 8. & 9. et consequenter usque ad nu 23.*

moliete filiusfamilias motum accipiat, ot in illius dotem cõuertat, maximè quandiu illa aliunde non posset se dotare obligaretur efficaciter propter generalitatem l. promittendo. io prin. ff. de iote dorium, & etiam per dicta supra in 48. priuilegio. & etiam quia seustusconsultum Macedonianum emanauit ex quodam mero rigore & aspetitate iuris positum, qui rigot & asperitas solent cessare & molin, ubi uersatur faoore dotis, ut dicit text. in l. fin. C. ad Velle. & quia si fauote dotis cessat senatuscōsultum Velleiani, quod est merè fauorabile, mol tomagis debet cessare senatusconsultum Macedonianum, quod est merè odiosum, ot oot. in l. qui exceptionem. ff. de condict. inde.

PRIVILEGIVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Bona minoris licet non possint quoque titulo alienari uel hypothecari sine tutoris authoritate & iudicis decreto, tamen pro causa dotis possunt.*

2 *Hypotheca lega lis sicut contrahitur in bonis maioris, ita etiam in bonis minoris.*

1 QVINQVAGESIMVMOCTAVVM priuilegium est: quia † licet bona minorum non possint uendi, uel quo quo alio titulo distrahi, & eoam titulo hypothecæ obligari sioe interuentu totoris, uel curatoris & decreto iudicis. l. 2. ff. de rebus eorum, & l. fi. C. de rebus alie. non alienan. tamen pro causa dotis possunt obligari, immo tacita surgit hypotheca in rebus minoris promittentis dotem, uel uiri recipientis dotem. Nam ex quo lex permittit minorem contrahere matrimonium, ergo & accessoria ad matrimonium, scilicet dotem recipere, & consequenter pro dote sua bona obligari permittotut: eum aliàs daretur quoddam impedimentum, uel difficultas quædam ad libertatem matrimonij: quia non aliter de facili quis iouenitet uxorem cum dote pro oneribus supportandis, nisi permitteretur dicta hypotheca bonorum, arg. l. 2. de iatisd. omnium iud. & facit quod in simili not. Bartol. post Dyo. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matr. De oecessaria obligatione patris pro dote & matrimonio sui filij enosert etiam ratio, quæ sumitur in l. mutus. iu princip. ff. de iute dotium, & hoc uidetur fuisse de mente gloss. notabil. io oltima soa opinione, io l. fi. C. de legi. hæredib. quam etiam ibi tenuit Cyn. cum illa ooo sit hypotheca contracta per ipsum minorem simpliciter, sed tacitè surgit ex legis authoritate. Et secundùm hoc non foret speciale in dote, sed in omni hy-

2 potheca merè legali, ut illa sicot † contrahitur io bonis maioris, ita etiam in bonis minoris, gloss. tamen ootabiliter sentit coottarium in l. item quia. ff. de pac. & Dy. in s. itẽ seruiana. iu stit. de actio. de quo tamen me temitto ad no. per Barto. iu l. si constante. iu priu. in quarta q. 3. partis. ff solut. matrim. ubi et pleuius tenoit post Ioan. de Imol. & per legentes io l. itẽ quia, & licet non sit parua hæsitaoo respectu uiri minoris dotem recipientis: tamen respectu mulieris minoris dotem dantis ui detur intrepidè posse teneri, quòd licet ooo potest dotem cõstituere, maximè in immobilibus sioe tutore, uel curatore & decreto iudicis, ut habetur in l. lex quæ tutores. C. de admioistrat. tut. Similiter etiam non posset pro dicta dote bona sua obligare: cum hypotheca tanquam accessoria sequatur ootatam suæ obligatiooìs personalis. l. 2. C. pet quas person. nobis acqui. cum sim. Et ideo similiter nou causabitur tuoe hypotheca tacita legalis, cum ipsa lex improbet ipsum principalem contractum, argum. l. oon dubium. C. de legib. cum sim. Aut constituitur dos cum tutore, uel curatore & decreto iudicis, & tunc licet aliter ooo fuerit conuentum expresse de hypotheca bonorum, nihilominus tacitè surgit ipsa hypotheca, per id quod habetur. C. de rei uxor. act. l. 1. §. 1. Et decretum iudicis porrigitur ad dictam hypothecam tacitè contrahendam, ex quo enim permisit iudex ipsum principalem contractum, ot, detur etiam tacitè uoluisse, quòd ipsa hypotheca causetot, argum. optimum. in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de rebus eorum. Vnde permittente hoe legis ministro uidelicet quòd dos detur pro muliere, uidetur etiam succedere legis dispositio ad dicti contractus tobur & maiorem solidauooem, unde cogita.

PRIVILEGIVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum minoris propter dotem an extendatur ad donationes propter nuptias.*

1 QVINQVAGESIMVMNONVM priuilegiom est: quia licet regulariter bona mioorum prohibeaotut alienari etiam cum decreto, nisi duntaxat propter causam immineotis æris alieni: ut l. ob æs. C. de præd. mio. & l. 1. post prin. ff. eod. titul. Tamen speciali fauore dotis talis promissio extenditur ad alienatioeem fiendam propter dotem, ut l. lex quæ tutores. C. de administ. tut. & ibi uo. Solet tamen dubitari, an extendatur ad alienationem propter nuptias donatio, nis in recompensationem dotis, & commooiter tenetur quòd sic: ut habetur in l. fi. §. fi. C. si maior factus, & per glo. & doct. in d. l. lex quæ tutores. in l. prædia. C. de præd. min. & uo. in l. Titia. ff. de iure dot.

PRIVILEGIVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Res mobiles etiam hodie possunt alienari ab adulto cum curatore sine decreto propter causam dotis, uel donationis propter matrimonium contrahendum.*

2 *Res mobiles minoris an possint dari propter nuptias.*

3 *Munera consueta ex causa nuptiarum circa mobilia, etiam quæ seruari possunt, possunt donari per tutorem etiam sine decreto.*

1 SEXAGESIMVM priuilegium est † quia licet res minorum etiam mobiles sint prohibitæ alienari sine totore uel curatore & decreto iudicis & tamen dicto casu solum propter æs alienum, sicut disponebatur olim in immobilibus, ita hodie io mobilibus, ut habetur iu d. l. lex quæ tutores. tamen quando alicuiotut per mulierem minorem propter causam matrimonij contrahendi, seu propter nuptias, uel sponsalia, possunt alienari sine decreto, quando ab adulto cum consensu curatoris. immo tunc oou est locus restitutioni iu integrum prætexto minoris ætatis, ut est tex. notab. in l. 1. C. si aduer. dotia. & soit de mente Bar. in l. si ante noptias. ff. solut. matr. dis uult, quòd si molier, quæ ducitur ad domum uiri cum dote tamen matrimoaio uoodum coottacto de iure propter impedimentum ætatis oon legitimæ, fortè ex parte ipsius mulieris, uel sponsi cum pacto, ut interim uir sustineat onus alimentationis & ioterim lucretur fructus dotis, tale pactum ualet, si cum decreto iudicis, si mulier erat pupilla, uel si erat maior, puta adulta tuue ualeret etiam sine decreto, immo plus sentit ibi Bartol. quòd etiam si uon esset factum tale pactum, tamẽ tacitè uidetur inesse tanquam propter recompensationẽ onerum quasi matrimonij tunc inualidum, unde multomagis qñ esset factum tale pactum per uiam expressam. Bartol. tamen ibi oihil alleg. nisi d. l. lex quæ tutores. quæ tamen non facit, & maximè eum ibi non fiat differentia inter pupillam & adultam: licet multò ibidem sequantur Bartol. & maximè Ioan. de Imol. ex eo quia uidetur subesse iusta caola alienationis propter onera quasi matrimonij. Et maximè quia fructus sunt de rebus, quæ seruando seruari non possunt, ut per glo. illam. oot. in l. 1. C. si adnet. asuc. tamen hæc ratio concluderet idem in popillo, quod in adulto etiam sine decreto, per id quod habetur in d. l. lex quæ tutores. io fi. & io l. sancimos. §. fi. eodem titul. Vnde potest dici utroque casu talem uirum non lucrari illos fructus, & sic etiam posset repetere expensas onerum dicti quasi matrimooij interim factas: quia licet res minoris possint alienari pro dote cum decreto d. l. lex quæ tutores. tamen oon debet illud extendi ad aliam causam quàm dotis. Immo,

2 ot dixi iu proximo priuilegio solet dubitari, ao † possit donari propter noptias, & tamen tenendo quòd possit per text. io d. l. fin. §. fiu. C. si maior factus, tamen talis alienaoo fructuum ooo censetur facta, ut illi fiat dos, uel ot fiat donatio propter ouptias: qoia illa fit à uiro uxori in recompensatiooem dotis. l. fin. C. de donat. aote oupt. Est ergo quædam donatio ex causa quasi dotis & quasi matrimonij. Et licet possint fructus alienari sine decreto tanquam fint de rebus, quæ seruando seruari oon possunt. d. l. lex quæ tutores. io fin. & d. l. sancimus, tamen

men hoc procedis, quando alienarentur ex causa, ne corrumpantur: quia tunc ita expedis minori, licet non expediat minori, quando fructus rei datæ in dotem superexcederent expensas onerum dicti quasi matrimonij. Ludouicus tamen Rom. in d.l. si ante nuptias. dicit, tale datum ualere etiam sine decreto, dummodo tria concurrant. s. quòd propter nuptias futuras. Item quòd in rebus mobilibus. Item quòd cum tutore uel curatore, allegat ad hoc tex. sing. in d.l. 1. C. si aduer. dona. & ultra subdit, quòd in tantum ualet pactum, quòd si non sequatur matrimonium: tamen uidetur non reuocabilis talis donatio fructuum, sicut non reuocatur donatio remuneratoria per id, quod habetur in l. si pater. §. fin. ff. de dona. Cuius dictum solitus sum impugnare in d.l. si ante nuptias. & maximè in hoc ultimo: quia in d.l. s. donatio fuit remuneratoria, seu recompensatoria, uidelicet propter nuptias & propter dotem datam ipsi minori, & tamen reuocatetur ibi non sequuto dicto matrimonio sicut etiam reuocaretur dos data ipsi minori. Et sic uersa uice potest dici, quòd reuocaretur dicta donatio fructuum & similiter uice mutua repeterentur expensæ factæ in dicta puella. Bartol. tamen in d.l. s. intelligis illum textum procedere in rebus mobilibus, quæ seruando seruari non possunt. Et ideo tunc non datur restitutio in integrum in illo casu, ex quo donatio fuit facta propter spem matrimonij, & etiam in dictis rebus, quæ seruando seruari non possunt. Et sic sentit, quòd si seruari possent, non ualeret ibi illa donatio sine decreto, qui intellectus uidetur multùm restringere, & etiam diuinare ad illum textum, sic simpliciter loquentem. Et ideo gloss. ibi, cum qua transit ibi Cyn. & etiam Bald. & Angel. simpliciter dicit illum textum procedere in reb. mobilib. indistinctè, ut sic non solùm ualeat ibi illa donatio sine decreto, sed etiam non possit rescindi prætextu restõnis in integrum i us uuls ibi gl. quod sit speciale ibi in re data propter spem matrimonij, sed Bal. ibi sentit, q iõ non restituitur ibi minor s. quia est usus iure communi, cum illa munera sint consueta fieri: ut hoc ẽt colligitur ex eius summario, quia solent mitti dicta munera ad sponsam, & iõ tutor uel curator nõ posset de hoc redargui per id, quod habetur in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tuto. Et ista opinio de iure uidetur uerior iudicio meo, & probatur ex illo tex. l. 1. ibi, concurrenti moderatione, quæ congruens moderatio munerum erit: ut fiant secũdùm solitam obseruantiam loci, & secundùm conditionem personarum & facultatum dicti minoris in huiusmodi nuptijs. Et hoc casu si erit facta donatio per adultum cum authoritate curatoris circa huiusmodi mobilia, quæ consueuerant dari, uel mitti ipsi sponsæ, ualebit etiam sine decreto, nec poterit aduocari per restitutionem in integrum: cum sũc sit usus iure maioris, ex quo ita expediebat ipsi minori facere per id, quod habetur in l. 1. C. de in integr. rest. & hoc etiam est de mente gl. in d.l. 1. bene probatur in d.§. cum tutor. maximè si in litera est ibi uerbum, solita munera, ut multi libri habent; licet aliqui

3 habeant uerbum solennia munera.† Si autem fieret donatio immoderatè & prætet dictas circunstantias tunc non ualeret, ex quo facta esset per modum non expedientem ipsi minori, ut probatur à contrario sensu in §. cum tutor. ibi, si hoc pupillo expediet. Ergo secus nõ expediet. Et sic non esset opus restitutione stante regula prohibitæ alienationis rerum minorum ẽt mobilium. d.l. lex quæ tutores, quòd procedit etiam in mobilib. quæ seruando seruari non possunt, quando fieret pro causa non expediente minori, ut supra dixi.

PRIVILEGIVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *Patre existente furioso vel mentecapto, filiafam. licet in eius potestate sit, potest de bonis patris sui promittere pro sua dote, & pacta inire cum viro de dote lucranda.*

1 SEXAGESSIMVMPRIMVM priuilegium est: quia † patre existente furioso uel mentecapto, filiafamilias licet in illius potestate consistat, potest de bonis talis sui patris promittere pro sua dote, & etiam pacta inire cum suo uiro de dote lucranda: ut est casus sing. in l. quoties. ff. de pact. dot. tamẽ forte põt dici, q hodie ille tex. non procedat: quia immo tunc requiritur, q interueniat curator dicti patris furiosi uel mentecapti & etiam propinqui dictæ mulieris in constõne dictæ dotis & etiam iudicis authoritas, per l. furiosi. C. de nupt. Vel dicas, q cum legum correctio sit euitanda per id quod habetur in l. præcipimus. in fi. C. de app. cum suis uulgarib. q dispositio d.l. si furiosi. procedat, qñ furiosus uel mẽtecaptus haberet curatorem, secus si non haberet curatorem, & filia esset maior 25. ann. in qua non esset præsumptio alicuius læsionis. Nam tũc posset ipsa sola absque eo, q debeat dari curator dicto suo patri, & ita procedat tex. in d.l. quoties. & facit quod habetur in simili in l. si cum dotem. in §. si soluto. ff. solu. mat. tñ tunc cautius esset, q interueniret ipse iudex per id, quod habetur in l. 3. §. 5. ff. de iu. do.

PRIVILEGIVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Prælegatum dotis non venit in restitutione fideicommissi.*

2 *Pater an possit grauare filiam expressè per fideicommissum.*

SEXAGESSIMVMSECVNDVM priuilegium est: quia licet

1 regulariter † prælegata ueniant in restitutione fideicommissi uniuersalis: ut habetur in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Treb. & l. cum uirum. C. de fideicomm. tamen fallit in prælegato dotis facto per patrem filiæ institutæ unà cum fratre, uel sorore, uel cum alia persona: ut hoc potest colligi p ea, quæ habentur in l. à filia. ff. ad Treb. & uoluit Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg. in ult. colum. super quo tamen diligenter aduerte: quia si dos fuit data, uel promissa per patrem in uita, clarum uidetur, q non ueniat in restitutione fideicommissi: etiam si per uerba generalia, puta si quid ad te peruenirer de bonis meis &c. tanquam illud sit æs alienum & sic quasi debitum filiæ & ius quoddam, quod iam exiuerit de patrimonio patris. l. pater filiam. ff. ad legem Falcid. Meritò non uidetur uenire in restitutione fideicommissi, sic debet intelligi tex. in d.l. à filia. Si autem pater in testõ prælegauit dotem, & tunc durum uidebitur, q filia deducat dotem de dicto fideicommisso, & maximè hodie: cum dicta filia possit deducere duas quartas. s. legitimam & Trebellianicam secundum q habetur in cap. Raynut. de test. & communiter hodie obseruatur etiam in terris Imperij, ut habetur in l. quanquam. C. ad l. Falc. & per Bald. in l. iubemus. C. ad Treb. Et ideo potest dici, q tale prælegatum dotis imputabitur in ipsa legitima per id, quod habetur in l. quoniam nouella. & l. omnimodo. §. imputan. & in l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. Et si dicta dos transcenderet legitimam, tunc illud plus imputabitur in Trebellianica per id, quod habetur in l. in quartam. ff. ad l. Fal. Si autem Trebellianica non posset retineri forte, quia incontinenti debebat fieri testõ, uel erat prohibita a testatore, cum secundùm communem sententiam possit prohiberi sicut & falcidia, secundùm quod no. per doct. in authen. sed cum testator. C. ad l. falc. & in d.l. Marcell. §. quod autem. ff. ad Trebell. tunc illud quod transcenderet legitimam, non ueniret in restitutione fideicommissi uniuersalis, argu. eius, quod habetur in d. auth. res quæ. Nam si ipsa filia potest diminuere fideicommissum pro dote sua per eam data uel promissa, etiam si excederet legitimam, dummodo esset dos cõgrua: ut d. auth. res quę. & in corpore unde sumitur, eodem modo, eademque ratione potest illam sibi retinere sibi a patre relictam, cum ipse pater, idemque testator relinquendo dictam dotem uideatur ipsam congruentiam & conuenientiam dotis existimasse, & secundùm hoc non ita esset dicendum in dote prælegata ab alio, quam ascendente, cuius officium non erat dotare dictam mulierem, cum tunc cesset ratio d. auth. res quæ. & ita de facto uidi consulium & obtentũ in ciuitate Perusij in quadam causa, in qua eram aduocatus. Nã testator institutis duabus filiabus suis hæredibus uniuersalibus prælegauit alteri filiæ, quæ minorem dotem habuerat, augendo sibi dotem, & uolendo quòd essent in dote æquales, postea eas inuicem substituit, si decederent sine filijs prohibendo omnem deductionem falcidiæ. Nam illa, cui fuit factum augmentum dotis in testõ, prædecessit sine filijs instituto uiro suo hærede uniuersali. Nam fuit obtentum, quòd etiam respectu illius augmenti dos haberet suum priuilegium, ut non ueniret in restitutione fideicommissi, quatenus esset ultra legitimam, per supra dicta, quia augmentum cẽset uenire cum eadem natura & priuilegio, ut hr in l. si constante. C. de dona. ante nupt. & quod alias not. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. & quod

2 ibi per Bar. An † autem pater possit in dote grauare filiã expressè

presse per fideicommiss. maximè ipsa decedente sine filiis. uide no. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Treb. & in l. fi. §. filię. & ibi per Bar. ff. de leg. 2. & in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. & per Io. And. in additio. Spec. tit. de instru. edi. §. ut autem. in additione quæ incipit, sed incidit alia quæstio, quam disputauit dominus meus in legibus.

PRIVILEGIVM LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an possit donare paupercolæ coniunctæ pupillo.*
2 *Maior 18. ann. licet minor 25. potest necessariam sibi personam ab hostibus redimere.*

SEXAGESIMVMTERTIVM speciale priuilegium: quia licet tutor dicatur dominus rerum pupillarium. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore. tamen non propterea habet liberum arbitrium donādi etiam in minimis per id, quod habetur in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & in c. 2. de do. Tamē
1 pro † dote alicuius pauperculæ coniunctæ pupillo potest donare: ut est glo. not. iuncto tex. l. cum plures. §. tutor. ff. de admin. tuto. secundùm quosdam. Sed dici potest, quòd ibi pupillus ad hoc tenebatur, uidelicet dotare sororem pauperem, de quo dictum est supra in 3. priuileg. & etiam in 16.

Imò hoc casu posset tutor solus dotare sine decreto iudicis, quando esset dos in pecunia, secus si in stabilib. uel mobilibus, quæ seruando seruari possent: ut l. lex quæ tutores. C. de admin. tutor. quia tunc sicut non potest tutor, uel curator pro dote suæ pupillæ vel adultę sine decreto: ut dixi supra in 59. priuilegio. ita & multominus pro dote alterius: uidetur enim tunc subesse quoddam æs alienum, ex quo pupillus ad dictam donationem tenebatur, ut supra. & ideo iusta causa interponendi decretum, & sic infertur, quòd si minor tenebatur dotare, licet mulier illa esset coniuncta & pauperrima persona, & sic res foret pijssima illam dotare: tamen talem pietatem exercere non posset tutor uel curator de bonis pupilli, nec ētiam posset iudex interponere decretum, ex quo non subest causa æris alieni, sicut etiam si uellet tutor uel curator redimere ab hostibus necessariam seu coniunctam personam pupillo uel adulto, etiam si cum decreto iudicis: quia hoc est causa iusta alienandi uel aliquid diminuendi de bonis minoris. & quia minor 10. & 8. ann. non incurreret pœnam, de qua in auth. si
2 capti. C. de episc. & cle. In † maiore autem 10. & 8. ann. & minore 25. forte posset tolerari, ut minor possit saltem redemptionem facere, per tex. d. authen. & in corpore unde sumitur. Imò fortè posset dictus minor solus alienare bona sua ob dictam causam, siue habebat curatorem siue non: quia in hoc ipsa lex facit ipsum maiorem & legitimæ ætatis, si excedit 18. annum abreuiando ætatem 25. ann. Et ideo posset pro dicta causa alienare, & immobilia sine decreto tanquam maior per illum tex. ex quo etiam posset inferri, quòd sibi non competeret restitutio in integrum aduersus huiusmodi actum, sicut etiam non posset restitui, si talis minor & maior 10. & 8. ann. neglexisset redimere. ut hoc uoluit ibi gl. no. ex qua gl. ibi solet notari iunctis dictis Bald. ibi quòd ubicunque lex uel statutū procedit limitando ætatem, puta abreuiando ætatem 25. an. tunc cessat restitutio in integr. Et sic etiam ècontra, quādo lex uel statutum elongaret ætatem 25. ann. Nam tunc etiam ultra tempus 25. ann. daretur restitutio in inte. ut est text. not. in l. fin. C. de rep. hæred.

PRIVILEGIVM LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum incontinenti appositum per patrem appropriantem sibi dotem citra stipulationem, non uestitur coharentia contractus.*
2 *Mulier si consentiat pacto incontinenti apposito per patrem, tūc uestitur pactum.*

1 SEXAGESIMVMQVARTVM speciale priuilegium,† quia licet regulariter pactum nudum appositum in ata contractum uestiatur eius cohærentia, & sic ipsum contractum & eius ueterem actionem informet, ut detur actio ex eo contractu ad id, quod in pacto deuenit & nouam pariat actionē præscriptis uerbis: ut habetur in l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pac. & in l. legem. & in l. bonefidei. C. eod. titul. Tamen fallit in cōtractu dotis à patre promissæ per id, quod habetur in l. auia. C. de iu. do. Et ideo in patre sic paciscente requiritur stipulatio ut ibi & in l. quoties. ff. solu. matr. non sic extraneo, in quo seruatur regula, de qua in d. §. quinimo. ut l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. & hęc specialitas surgit in dote ex eo: quia talis contractus dotis est necessarius ipsi patri, qui tenetur ad talem contractum ineundum fauore ipsius filiæ d. l. fin. C. de dot. prom. & l. qui liberos. ff. de ritu nupt. Ideo nō uī esse æquum, quòd contractus causatus ex præambula obligatione patris in fauorem mulieris uestiat ipsum pactum in ata se positum contra fauorem ipsius filiæ, ut dixi in d. l. quoties. legendo. Et hæc ratio fuit de mente glo. in d. l. auia. Vel potest dici, quòd ex quo pater cogitur dotare filiam, & sic talis cōtractus est necessarius patri, & hoc est inductum à iure in beneficium ipsius filiæ & matrimonij contrahendi. Certè non uidebatur de iuris rigore patrem posse etiam per stipulationem sibi appropriare actionem de dote: quia hoc beneficium uidebatur largè interpretandum in fauorem filię. l. fi. ff. de const. prin. & in regula, indultum. in sex. nihilominus tamen iura dispensatiuè permiserunt patri sibi posse pacisci & hoc cum modificatione quadam. s. ut non per nudum pactum sed cum stipulatione sibi prouideret. Et hinc est, quòd in tali pacto non subintelligeretur hodie tacita stipulatio, de qua in l. 1. in prin. C. de rei uxo. actio. ex quo illa non tenderet in fauorem filiæ sed potius in diminutionem sui iuris, ut suprà dixi in secundo priuilegio, & hoc fuit concessum patri. s. quòd per stipulationem possit sibi appropriare actionem de dote propter communionem actionis de dote inductam à iure inter patrem & filiam, quæ communio fuit permissa patri propter onus redotandi, quod sibi patri incumbit not. in l. 2. in princip. & l. non solum. ff. soluto matrimonio.

Ex quo sequitur, quòd in alijs personis, quæ necessitantur aliquando ad dotandum, ut in matre diuite & etiam in fratre ut suprà est tactum in proæmio priuilegio & etiam supra in tertio priuilegio, uidelicet quòd si paciscerentur, non subintelligeretur hodie tacita stipulatio, de qua in d. l. 1. nec posset sibi prouidere etiam per stipulationem de dote sibi reddenda in casu soluti matrimonij: quia in eis cessat dicta communio actionis de dote & etiam onus redotandi, quod ultimum est bene notan. ad limitationem. d. §. accedit. & etiam eius, quod habetur in auth. sed quamuis. C. de dot. promiss.

2 Et ex † prædictis potest inferri, quòd si mulier esset præsens tali contractui, de quo in dicta l. quoties. & consensisset patri ita paciscenti, tunc uestiretur tale pactum cohærentia dicti contractus, quando incontinenti, ex quo tunc cessat ratio, de qua supra. Et quia potest mulier renunciare tali fauori suo in fauorem patris sui, secus tamen esset, si ex interuallo consentiret: quia tunc non prodesset patri tale pactum nisi cum stipulatione: ut probatur in d. l. quoties. in 2. respon. & maximè cum tunc non subsit subiecta materia, cum non dicatur inesse pactum ipsi contractui, ut sic ab eo uestiatur, nisi quando incontinenti d. §. quominus. & l. lecta. uers. dicebam. ff. si cert. pet. Et ita potest intelligi tex. in l. post dotem. solu. matr. dum Iurisconsul. præsupponit, quod pater sibi prouidit post dotem datam & sic ex interuallo per stipulationem: licet consentiente filia, & hoc secundùm unum intellectum ibi: Raph. autem Ful. in hac materia quò ad intellectum d. l. auia. & d. l. quoties. fuit in noua opinione, ut per eum in d. l. lecta. & in d. l. traditionibus. ff. de pact. de quo tamē dixi in d. l. quoties. Tamen tu teneas rationem esse, & quidem uerissimam, prout suprà dixi. Ex quo sequitur, quòd si pater uellet pacisci in fauorem ipsius solius filiæ, uidelicet dotem reddi filię sol. matrimo. tunc posset etiam citra stipulationem. ut probatur in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matrimo. secundùm intellectum communem, quòd ibi actio sit solius filiæ & non cōmunis, & idem si fuisset stipulatus pater impersonaliter, uidelicet dotem dari: quia intelligeretur dotem dari utrique, ut habetur in d. l. post dotem. secundùm unam lecturam: licet istis duobus ultimis casib. hodie subintelligeretur tacita stipulatio. Si autem ex interuallo fuisset pater stipulatus dotem dari filiæ: & tunc non uestiretur tale pactum etiam in fauorē filiæ, ex quo non est materia apta ad uestiendum ut supra. Et ita etiam potest intelligi text. in d. l. post dotem. secundùm alium intellectum. Fatendum tamen esset quòd dicto casu fauore mulieris subintelligeretur hodie tacita stipulatio, &

idem

idem si incontinenti propter generalitatem d.l.s. quæ omnia sunt bene not. & per doctor. non tacta.

PRIVILEGIVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum expressum citra stipulationem in casu.l.si cum dotem, licet sit efficax respectu patris paciscentis: tamen pactum tacitè surgens ex illo expresso est efficax in fauorem præcipuum filiæ etiam citra stipulationem, quod est mirabile.*

1 EX quibus infertur ad 65. speciale priuilegium † q illud tacitum pactum surgens in casu notabili. l. si cum dotẽ. in princ. ff. soluto matrimonio. secundùm intellectum communem, q ibi sit quæsita actio de dote præcipua ipsi filiæ in casu omisso, intelligendo secundùm intellectum Bart. ibi, q illud expressum pactum patris non fuit cum stipulatione, & sic fuit inefficax respectu patris, tamen causauerit pactum tacitum in fauorem filiæ efficax ad agendum sine alia stipulatione: & hoc uidetur mirabile, q pactum ibi expressum incõtinenti appositum non uestiatur cohærentia contractus, & tamen tacitum pactum surgens ex illo expresso & nulli pacto uestiatur cohærentia contractus dotis, ut sic maioris sit potẽtiæ & efficaciæ tacitum, quàm expressum causans ipsum tacitum contra omnia iura mundi, uolentia, q quando uitiatur expressum uitiatur tunc & ipsum tacitum surgens ex ipso expresso. leg. 3. C. si pend. ap. mors interue. Et quia expressum inducens abnegationem alterius actus non ualet tunc, etiam quod consequutiuè abnegabatur, similiter nõ ualet. l. si iure. ff. de lega. 3. facit l. si ita stipulatio. ff. de oper. libertorum. propter quæ & multa alia argumenta & rationes solet impugnari d. lectura Barto. & vide latius, quæ dixi in d.l. si cum dotẽ, in principio, propter quod si teneamus dictam lecturam Barto. oportet dicere, quòd ibi illud sit speciale fauore filiæ, ut dictam dotem habeat liberam & præcipuam propter dictum pactum factum per patrem in unum casum sibi patri expresse prouidendo: licet inutiliter, ut saltem resultet ex hoc pactum tacitum & utile fauore dotis, aliter non posset dicta lectura Bart. sustineri propter multas impugnationes doctorũ, & maximè d. Bar. de Salic. ibi in sua repetitione: ut ibi dixi respondendo multis modis ad l. planè. nu. 1. in princ. ff. de lega. 1. & quia in d.l. si cum dotem, non præsupponitur, q ibi filia fuisset præsens imò loquitur tex. simpliciter & indistinctè.

PRIVILEGIVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Pactum tacitum prodest filiæ absenti etiam in uirtute agendi. & num. 2.*

3 *Actus tacitus non uidetur esse tantæ potentiæ quàm expressus circa inducendam uel deriuandam ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas.*

1 RESVLTAT secundùm aliquos alia specialitas, & erit sexagesimumsextum speciale priuilegium † q pactum illud tacitum ibi prodest filiæ absenti citra nuncium uel epistolam contra regulam, de qua in leg. 1. ff. de pact. Vnde dicebat ibi Ludo. q erit unum mirabile fauore dotis, ut concurrant plura specialia ex eodem fonte deriuantia circa idem. Primum, q ibi pactum nudum sit efficax ad agendum. Secundum, q tacitum pactum prouidet absenti, ut illi quæratur actio ex eo. Tertium, q hoc pactum uestitum uestiat aliud pactum, aliàs de se nudum, ut per gloss. & doct. in l. petens. C. de pact. & per glo. notab. in l. 2. C. de euictionibus, & illud obtineat solùm inter easdem partes paciscentes, & non inter alias personas, argum. l. si tibi. C. loca. tamen fallit fauore filiæ & dotis in terminis d.l. si cũ dotem. ut ibi per eum latius. Sed tu potes dicere tenendo prædictũ intellectũ Bar. q pactũ illud aliàs de se nudum uestitur cohærentia contractus per regulam, de qua in d.§. quinimo. cum simil. nec tunc sumus in terminis d.l. auia. & d.l. quoties. cum isto casu illud pactum apponitur in fauorem ipsius filiæ, in cuius etiam fauorẽ principaliter talis contractus dotis initur, ut suprà dixi. Illud autẽ, q prosit filiæ absenti, uidetur dubium: quia ipsemet Bar. in l. si constante. in prin. in 5. quæst. 2. partis dicit, oportere intelligere, q in d.l. si cum dotem, filia ibi erat præsens, sed Bart. de Salic. ibi tenet contrarium, & dicit hoc esse regulare, quòd in omni pacto tacito resultante ex iuris interpretatione acquisitio etiam fiat absenti, allegat l. 2. & quod ibi not. C. de pact. &

2 in l. si creditores. eo. tit. Sed Lud. dicit † q ideo in casu dictarũ legum tacitum illud pactum prodest absenti: quia illud tẽdit ad exceptionem parandam & sic ad liberationem, quæ liberatio facilius quæritur alteri absenti per alterum, q̃ ipsa actio per id, quod habetur in l. rescriptum. §. si. ff. de pact. Hinc est, q pactum liberatorium prodest absenti, ut per glo. not. in l. non solùm. §. si liberationis. ff. de liber. leg. Tu aduerte quia Bar. in d. §. si liberationis. tenuit contrarium, prout etiam contrarium tenuit glo. & ibi etiam Bar. in l. idem in duob. in fin. ff. de pact. Tamen difficile uidetur respondere ad d. l. 2. & l. si creditores, nisi dicas, q in d.l. 2. tacitum illud pactum iõ prodest absenti; quia uidetur factum a procuratore ipsius absentis, licet in rem suam ideo prodest absenti per id, quod habetur in d.l. rescriptum. & ita multi post Bar. intelligunt illum tex. procedere in d.l. 2. sed in d.l. si creditores. prodest pactum absenti; quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor liberationis. Secundum: quia ibi res redit de facili ad suam pristinam naturam, quæ est, q in contractu & obligatione duorum quilibet intelligatur pro sua uirili obligatus. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. & l. Paulus. ff. de re iudicata. & ita potest limitari not. gl. & opi. Bar. in d. §. si liberationis. ut dixi legendo in d.l. idem in duobus. Vnde similiter dici potest in casu d.l. si cum dotem, q ideo ibi illud tacitum pactum prodest filiæ absenti: quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor filiæ, & dotis, & etiam quia res ibi de facili redit ad suam pristinam naturam, quę natura dotis est, q dos semel data uel promissa per patrem pro filia dicatur egredi de patrimonio patris, & efficitur propriũ patrimonium filię ex quadam donatione patris ualida fauore filiæ & dotis, ut l. Pomponius Phyladelphus. ff. famil. ercisũ. & l. 3. §. sed utrum. ff. de minoribus. & l. filium emancipatũ. ff. de collatione bonorum. Vel potest dici, & melius forte, q ibi sit speciale fauore mulieris & dotis, ut acquiratur mulieri etiam absenti ex illo tacito pacto per personam ascendẽtis ita prouidentis per id, quod habetur in l. Caius. ff. sol. matr. Imò etiam idem in extraneo prouidente, ut ibi communiter tenetur, & dictum est suprà in 22. speciali priuilegio circa dispositionem d. l. Caius. Si etiam acquiritur mulieri absenti in §. accedit. C. de rei uxor. actio. Sed ibi illa stipulatio fingitur interposita per ipsam mulierem, & sic acquiritur ibi mulieri absenti ex tacito pacto patris. Cogita tamen; quia negari potest, q in d. §. accedit. non concurrant duæ specialitates, uidelicet q fingatur stipulatio ibi interposita per mulierem. Secũda, q fingatur interposita per absentem tãquam præsentem. Sic etiam potest dici in d. l. si cum dotem. q inducatur ibi pactum tacitum. Secundò, q ex illo pacto quæratur filiæ absenti, & sic uidetur contra doctrinam, quæ solet sumi in d.l. 1. C. de dot. prom. & per gloss. in l. cum post. §. gener. ff. de iur. dot. Vel potest dici, q ex illo pacto tacito patris immediatè quęrat filiæ absenti tanquam uideatur initum pactum non cum ipsa filia, sed cum ipso marito de restituendo dictam dotem filiæ in casu ibi omisso, & consequenter filiæ absenti quæratur per id, quod habetur in d.l. Caius. & sic sunt duo specialia. Primum, quòd surgat illud pactum tacitum tanquam factum cum genero. Secundum, quòd ex illo quæratur filiæ absenti, nec incongruit: cũ illa duo specialia ueniant non æquè principaliter, sed unum sequitur ex alio, quo casu admittitur talis contractus plurium specialitatum, per id quod habetur in l. singulare. ff. si cer. pet. & in l. 3. ff. de don. inter uir. & ux. ad

3 fi. Sed tunc obstare uř; quia † tacitus actus nõ uř esse tãtæ potentiæ quantũ expressus circa inducendam uel deriuandã ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas, ut per Bar. no. in l. si rẽ aliquã. ff. de acq. pos. & per Bal. in l. cũ filia. C. de iur. & fac. ign. nisi dicamus, q sit speciale fauore dotis: ut tacitus actus sit tantæ potentiæ, quantum expressus, ut ex eo deriuet specialitas aliqua fauore dotis, sicut deriuaret ex actu expresso, per text. in dicta l. si cum dotem. iunctis prædictis.

PRIVILEGIVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Casus omissus non habetur pro omisso, ut sic remaneat in dispositione iuris communis speciali fauore dotis & mulieris.*

SAXAGE-

SEXAGESIMVMSEPTIMVM. speciale priuileg. est: q. licèt aliàs dicatur 1 q † casus omissus debet haberi pro omisa sso a & remanere in dispositione iuris communis. l. si cum extraneus. ff. de condict. ob cau. & l. commodissimè. ff. de libe. & posthum. cum sim. Tamen ubi uersatur fauor dotis, secus est dicendum, uidelicet quando in casu omisso posset resultare aliquis effectus fauorabilis ipsi mulieri & doti ultra ius commune: ut est in casu no. d. l. si cum dotem. in prin. secundum communem intellectum, quòd ibi Iurisconsultus uoluerit mulieris esse actionem, scilicet præcipuam paciscendo uel stipulando pater ibi in unum casum, scilicet dotem sibi patri reddi, ut uideatur in alio casu omisso renunciasse iuri suo in dicta dote: & ita uoluit Bartol. esse hoc speciale fauore matrimonij & dotis, in d. l. si cum dotem: & in d. l. si constante. in d. 5. q. 2. par.

ADDITIO.

a Pro omisso. Ad & quando casus omissus remaneat in dispositione iuris communis: & quando habeatur pro expresso. Bal. in l. 3. C. de inst. & subst. sub cond. fac. in l. si extraneus. ibi per Alex. de cond. ob cau. in l. si cum dotem. in prin. su. ma. in l. cōmodissimè. de lib. & posth. Et omnino per And. Bar. in consi. spectabilis &c. quod est post cons. 46. Alex. de Imo. 4. par. & gl. in l. tale. §. si. & ibi Bal. ff. de pact.

PRIVILEGIVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio hominis expressa an faciat, ut aliquando recedatur a prouisione legis ordinaria: immo nec extraordinaria. & nu. 2.*

3 *Mulier sol. ma. recipiendo fideiussorē uel pignus à uiro uel eius hæredibus non uidetur recessisse ab hypotheca legali.*

SEXAGESIMVMOCTAVVM priuilegium surgit: quia & 1 si aliàs dicatur, quòd † per prouisionem hominis expressam nunquam uidetur recessum à prouisione legis ordinaria: ut habetur in l. 2. C. de iu. emph. in gloss. nut. & l. cum ex filio. §. filij. ff. de uulgar. & pupillar. Secus si esset extraordinaria & specialis, ut habetur no. in l. fin. C. de pact. conuentis. & l. certè. §. eum qui. ff. de precario. tamen ubi uersatur fauor dotis, tunc censetur recessum a prouisione legis ordinaria, & ita ponderantur notanter multi tex. in d. l. si cum dotem. Sed ut dixit ibi Bartol. prouisio partis expressè ibi fuit circa alium casum. Nam id quod habetur in d. l. si. procedit, quia in eodem casu uidebatur recessum à prouisione ordinaria legis, & tamen ibi contrarium not. gloss. Potest tamen dici procedere dictum priuilegiū circa prouisionem legis extraordinariam, ut regula, de qua in d. l. fin. & in d. l. eum qui, non procedat fa2 uore dotis. immo per prouisionem † hominis expressam non uidetur recessum à prouisione legis extraordinaria, ut si mulieri pro dote obligauit uir in specie certa prædia, ut propter hoc non censeatur recessum a tacita hypotheca legali, de qua in l. 1. C. de rei uxo. act. & uoluit gloss. sing. & ibi Cyn. eam sequitur, & communiter Doct. in d. l. fin. Et uidi iam de facto in quodam instrumento dotis, ubi uir pro restitutione dotis obligauit omnia sua bona mobilia & immobilia. Nam certum est, quod tunc non censentur obligata nomina debitorum: cū illa faciant tertiam speciem, ut habetur in l. quàm Tuberonis. §. alia. ff. de pecu. & no. in l. à diuo Piu. §. in uenditione. ff. de re iud. & in l. 1. ff. de sta. homi. per Bal. post Guil. Nam mulier sol. matrim. agebat hypothecaria contra debitorem uiri, tanquam illud nomen fuerit sibi tacitè obligatum, & tamen opponebatur, q ex quo mulier expressè sibi prouidit per hypothecam bonorum mobilium & immobilium, uidebatur recessisse ab extraordinaria, & speciali prouisione legis circa tacitam hypothecam omnium bonorum, & tamen obtentum fuit contrarium, per gloss. ibi no. in d. l. fin. & maximè dicebatur gloss. illam esse ueram: quia etiam expressè non potuisset ipsa mulier renunciare dicto suo priuilegio circa tacitam hypothecam faciendo suæ dotis conditionem deteriorem, per id quod habetur in l. 2. & l. de die. & l. Atticinus. ff. de pact. dot. & faciūt dicenda infra in octaua parte, in decimo priuilegio circa pactum, quod non ualet factum per mulierem in præiudicium suæ dotis, ergo si non ualet in uim expressi, multominus in uim taciti, per id quod habetur in l. cum quid. ff. si cert. pet. & in l. qui ad certum. ff. loc. Allegabatur tandem in cōtrarium, quod habetur in l. etiam. & l. iubemus. C. ad Velle. ubi habetur, quòd potest mulier renunciare suæ hypothecæ, etiam ipsi uiro, de quo tamen ultimo no. in l. Mæuia. §. 1. ff. sol. matr. & ibi dixi. Nam fuit responsum, q illa procedunt in hypotheca conuentionali: quia non uidetur esse tanta prohibitio, ut mulier non possit renunciare fauori inducto ex suamet prouisione. Nam sic in hypotheca tacita hodie inducta a iure, per d. l. 1. de rei uxo. actio. quæ tempore dictarum legum nondū erat cognita, quo casu maior est ratio & difficultas, ut possit mulier illi derogare, sicut potest suæ hypothecæ conuentionali. Nam lex suum magis, quàm tuum auxilium conseruat, arg. eius, quod habetur in l. si. C. qui potior. in pigno. habe. per gl. in l. 1. C. si aduersus transact. quod etiam fuit de mente Cy. in d. l. fin. dum allegat l. si unus. §. quod in specie dotis. ff. de pactis. quod est bene notandum ad limitationem d. l. etiam. & l. iubemus.

Ex prædictis infertur, non idem esse in hypotheca uiri, quę hodie tacitè contrahitur in bonis mulieris pro dote promissa sibi danda. Nam si uoluit, quòd mulier in instrumento dotis promissæ obligaret sibi certum podere, uel bona sua mobilia & immobilia: tunc uidetur recessisse ab hypotheca legali & extraordinaria. & idem si uir accepit a muliere fideiussorem pro dote sibi danda, quo casu potest fideiussor accedere, licet non sit pro dote restituenda, ut dixi supra in 21. priuil. & aliqualiter tangetur infra in 8. par. in 10. priuil. Nam tunc uidetur recessisse ab hypotheca tacita, per id quod habetur in d. l. si. pro hoc etiam bene facit tex. no. in l. pe. ff. quib. mo. pi. uel hypo. sol. ubi quis recipiendo a colono suo fideiussorem, uidetur renunciasse hypothecæ tacitæ de rebus in uectis & illatis, secundum q habetur in l. item quia. ff. de pac. & in l. certi iuris. C. loc. Secus autem in conuentionali hypotheca: quia ab illa nunquam uidetur recessum per acceptationem fideiussoris postea dati ipsi creditori, ut est text. no. in l. item liberatur. ff. quibus mo. pig. uel hyp. sol. Cui non obst. q in d. l. pe. fuit ēt expressè conuentum de ipsa hypotheca, & tū tollitur accipiēdo postea fideiussorem ibi, quia respondetur, q illa expressio hypothecæ nihil operatur ibi, ex quo tacitè inerat de ipsis inuectis & illatis, per id quod habetur in l. non rectè. C. de fideiuss. & ista est uera solutio ad illum tex. quia alia posita ibi per glo. & in d. l. item liberatur. est expressè diuinatiua. ad prædicta bene facit tex. in l. 1. §. sciendum. de separa. qui solet ponderari pro notabili, q unus correorum debendi dando fideiussorem pro ipso debito, uī recessisse & renunciasse prouisioni & beneficio legali & speciali, circa exceptionem diuisionis, de qua in auth. hoc ita. C. de duo. reis, quæ omnia sunt bene notanda.

3 Et † ex prædictis potest inferri, q licet mulier recipiat fideiussorem soluto matrimonio de dote sibi reddenda post tempus indultum a lege, secundùm q hr̄ in l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Tū propter hoc non uidetur recessisse a prouisione legali suæ tacitæ hypothecæ bonorum, & idem si reciperet aliqua pignora in specie & hoc fauore dotis, per gl. not. in d. l. si. iunctis prædictis. Cogita tamen, quia fortè in hoc ultimo posset tentari cōtrarium, ex quo mulier potest soluto matrimonio per pactum sibi præiudicare in dote, licet non sic ante matrimonium, uel eo constante, ut infra dicam in 8. par. in decimo priuilegio.

PRIVILEGIVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Remunerationis causa non præsumitur, ubi uersatur fauor dotis, ubi aliàs præsumeretur à iure.*

2 *Adhibitus ad stipulandum a creditore in dubio adhibitus præsumitur tanquam procurator, uel minister.*

3 *Mulier si post donationem factam per extraneum aliquid dedit, uel promisit ipsi donanti, fortè non præsumeretur, quod animo remunerandi, sed potius animo repetendi, nisi illud esset quid modicum.*

SEXAGESIMVMNONVM speciale priuilegiū: quia † licet 1 aliàs psumatur donatio ex causa remunerationis, ppter merita aliqua præcedentia erga ipsum donantem, ut est tex. no. in l. si non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. & per Bar. in l. cum quid. ff. si cer. pe. & in l. q̄ dotis. ff. sol. ma.

Vnde si mihi aliquid donasti, & postea te adhibeo ad stipulādum incertam summam, uel quid à meo debitore, præsumitur, te fuisse adhibitum animo tibi donandi, non autem tanquam meum procuratorem, per tex. in d. §. idem Papinianus. & tamen secus est in dote, & ibi fauor dotis uersatur, ut est casus singular. in l. idemque. §. si mater. ff. mand. & ita illum text. pro notabili allegat Barto. & docto. in l. quæ dotis. ff. solu to matr. Regulariter autem si aliæ non subsint coniecturæ in contrarium, præsumeretur, quod te adhibuerim ut meum procuratorem seu ministrum, non autem animo tibi donandi, ut l. mulier bona. §. si. ff. de iur. dot. & in d. l. idemque. §. si cui. & no. in d. l. quæ dotis. Sed, ut dixi in d. l. quæ dotis. licet communiter doct. pertranseant cum hoc dicto: tamen posset responderi multùm faciliter ad d. §. si mater. quod ideo ibi non præsumatur causa remunerationis: quia ibi illa filia adhibuit ad stipulandum matrem per uiam mandati suscepti ab ipsa matre postea stipulante, cum uideatur nomine filiæ ibi fuisse stipulatum propter præcedens mandatum, & non nomine suo, per id quod habetur in l. post dotem. ff. solu. matr. in tertia lectura. glo. facit l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hæred. & ita etiam probatur in l. cum quis decedēs. §. nuptura. ff. de leg. 3. Vnde
2 posset † dici, quod si simpliciter ibi filia adhibuisset illam matrem ad stipulandum, uideretur animo donandi ex præsumpta remuneratione, per id, quod habetur in dic. §. Papinianus, quæ donatio præsumeretur facta solùm in casu soluti matrimonij per mortem filiæ, non sic per mortem mariti, ne ipsa mulier remaneat indotata, per id, quod habetur in l. 2. ff. de pact. dot. & in l. 1. in prin. ff. de dote præleg.

Ex quibus potest inferri, quod si extraneus dotem promittendo pro muliere, licet paciscendo uel stipulando dotem sibi reddi, soluto matrimo. præsumatur ad suam utilitatem & suo nomine prouidisse, & non mulieris. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. & facit l. & magis. ff. de solut. tamen hoc procedit, nisi stipularetur sibi reddi tanquam adhibitus ab ipsa muliere, quia tunc uidetur ad utilitatem mulieris fuisse stipulatus, per text. not. in d. §. si mater. quod est no. ad limitationem d. §. accedit. Et multò magis si nomine mulieris à principio promisit dotem, & sic non suo nomine; quia tunc uidetur tanquam negot. gesto. promisisse, per id quod no. Bart. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de uerbo. oblig. non sic fortè si simpliciter promisit pro tali muliere & eius dote: quia tunc fauore mulieris uideretur magis promisisse suo nomine, quàm nomine mulieris, per id quod habetur in d. §. accedit. sed in contrarium facit, quod no. Bar. & ibi doc. in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. oper. nunc. ubi dicit, non esse differentiam, an dicatur facio nomine Titij, uel dicendo pro Titio. Si autem promisisse certum quid pro dote talis mulieris, sine dubio uideretur promisisse nomine suo, & sic animo donandi, secus quando nomine mulieris, & sic tanquam negot. gest. ex quo tunc uidetur animo repetendi per actionem negotiorum gestorum; cum tunc non simus in casu dubio, prout sunt termini d. §. accedit. & effectus resultat non paruus ex prædictis; quia quando nomine mulieris promisit uel dedit dotem: licet postea stipuletur dotem sibi reddi. & sic non paciscatur dotem reddi mulieri, tamen præsumitur, quod nomine mulieris fuerit stipulatus. Et sic repetita prima qualitate per id, quod habetur in d. l. post dotem, secundùm 3. lectu. gloss. & etiam secundùm lecturam Dyn. & quintam. & quod habetur in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerbor. obligat. & in l. si post mortem. ff. quando ex fac. tut. & ibi per Bart. quæ omnia sunt bene not. & adde ad dicta supra in 45. priuileg.

3 † Quid etiam si in terminis d. §. accedit. postea mulier ex interuallo aliquid dedit, uel promisit dicto extraneo dotanti. nec aliter appareat de animo donandi, uel remunerandi, diceret quispiam, quod in dubio præsumatur animus remunerandi, per id quod habetur in d. §. idem Papinianus. & per Bar. in d. l. cum quid. & l. quæ dotis. Tamen fortè dici posset contrarium per supradicta, & per id, quod habetur in dicto §. si mater. cum aliter præsumendo non diceretur mulieri in effectu habuisse dotem ex causa donationis seu lucratiua propter compensationem præsumptam, quod maximè uidetur præsumendum in muliere: cum mulierum genus sit auarissimum, & in eis magis difficiliter præsumatur donatio. l. sed si ego. ff. ad Velle. & in l. si stipul. in fin. ff. de donatio. inter uirum & uxor. Vnde cogita; quia fortè posset dici, quòd si dicta res data, uel promissa per mulierem tali extraneo esset non magni pretij, & nullo modo ascendat ad æquiualentiam dotis; tunc magis de facili præsumatur remuneratio, per id quod habetur in l. uirum. ff. de donatio. inter uirum & uxor. & in l. & omnino. & in l. pen. ff de impens. aliàs si esset in magna quantitate: secus esset præsumendo: quia aliter dicendo magis uideretur mulier in effectu dotata de suo, quàm de bonis dicti extranei.

PRIVILEGIVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio licet regulariter sit prohibita, tamen speciali fauore mulieris & dotis est permissa, uiro incipiente malè tractare bona dotalia.*

SEPTVAGESIMVM speciale priuilegium; quia licet re-
1 gulariter sit prohibita sequestratio, ut † habetur in l. 1. C. de prohib. seq. tamen hoc non procedit, ubi uersaretur fauor dotis, puta in uiro dilapidante, uel malè tractante res dotales; quia tunc potest peti sequestratio dictæ dotis, etiam si uir ipse de suo patrimonio esset ditissimus, ut est tex. not. in l. si cum dotem. §. si autem. ante fin. ff. solu. ma. An autem hodie illud habeat locum, ex quo hodie saltem de iure nouissimo uiro incipiente labi facultatibus possit mulier petere consignationem dotis sibi fieri, ut habetur in auth. de æqualitate dotis, in §. illud. uide no. post Bart. in l. si constante. in prin. ff. solu. matr. Nam potest dici, quod habeat hodie utrunque remedium, quia per dispositionem iuris noui, uel nouissimi non uidetur recessum à prouisione iuris antiqui, quominus mulier habere possit plura remedia contra ipsum uirum, per id quod habetur in l. ubi adhuc. C. de iure dot. imò posset dari casus, quod si uir malè tractaret bona dotalia: tamen per hoc nō diceretur labi facultatibus, seu uergere ad inopiam, maximè si in suis rebus esset ditissimus & diligentissimus, & tamen posset tunc locum habere remedium sequestrationis, per dictum tex. quod no.

PRIVILEGIVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si dat in dotem nomen debitoris, transit utilis sine cessione, licet regulariter secus.*

2 *Mulier secundò nubendo cum prima dote expressè uel tacitè, non uidetur per hoc in dotem dedisse nomen primi uiri.*

3 *Ius quando superuenit actori post conclusum in causa, licet ex causa de præterito non conualidatur iudicium.*

1 SEPTVAGESIMVMPRIMVM speciale priuilegium est, † quod si mulier, uel socer dat in dotem nomen debitoris, transit utilis actio in uirum sine alia cessione, ubi aliàs regulariter requireretur cessio, ut est tex. no. in l. 2. C. de actio. & oblig. prout etiam est speciale, quando per titulum emptionis, ut ibi probatur, & in l. emptor. C. de hære. uel actio. uend. licet regulariter secus, ut habetur in l. 1. eo. tit. prout est hoc speciale uoluit in d. l. 1. Et licet Cy. post Pet. in d. l. 1. aliter dixerit, intelligendo illum tex. quod ibi fuit facta cessio, tamē Bar. & Bal. sequuntur gl. ut suprà, & idem Ang. & communiter docto. in d. l. 1. & ita est tenendum cum ad illum text. l. 2. non possit bene responderi. Et uidi iam de facto in muliere, quæ transiuit ad secunda uota nondum exacta dote ab hæredibus primi uiri, quæ erat in pecunia, & uir secundus egit cōtra hæredes non aliter sibi facta cessione per uxorem innitendo ex eo: quia talis mulier censetur in dubio nupsisse cum eadem dote, licet aliter non appareat de alia promissione, per id quod habetur in l. pen. §. uxor. ff. solu. matr. & ibi not. ad hoc l. dinus. ff. de iure dot. & per Bar. in disputatione sua, quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium, & dixi suprà in 14. priuilegio. Nam aduocando in dicta causa obtinui sententiam cōtra talem uirum, licet aduocati partis aduersæ fundarent se ex eo, quod habetur in d. l. 2. tamen ineptè fundarunt talem libellum: quia licet in dubio uideatur nupsisse cū eadem dote, tamen talis tacitus actus non debet operari magis quam expressus, arg. l. qui ad certum. ff. loc. cum si. Nam
2 † etiam si expressè nupsisset, cum eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non surgit, quod uideatur mulieri dedisse in dotem nomen debitoris. l. primi uiri, seu eius hæredum,

sed

fed uidetur ipsa promisisse dotem soluere, nec tunc liberare-
tur cedendo actionem contra illos hæredes, quia aliud pro
alio &c. ut habetur in l.2.§.appella.ff.si cert.peta.& bene fa-
cit tex.& quæ ibi dicit in l.nuptura.ff.solu.matrimo.

Præterea dato sine præiudicio, φ nubendo secundo uiro,
non aliter facta mētione dotis, intelligatur tacitè in dubio de-
disse nomen debitoris.s.primi uiri in dotem, tamen talis taci
tus actus non debet aliam operari specialitatem, φ cēseatur
tacita actio iuris ministerio, per id quod habetur in l.1.C.de
do.prom.& in l.cum post.§.gener.ff.de iure dot. Præterea qñ
ex aliquo actu seu cōtractu resultat aliqua specialitas & exor
bitantia contra regulas iuris communis: tunc nunquàm ta-
lis actus causat talem specialitatem: quia ipse actus resultaret
tacitè ex aliqua iuris præsumptione, ut no.uoluit Bart. in l.si
rem aliquam.ff.de acquir.poss.& Bal.in l.cum falsa.C.de iu.
& fac.igno. Et sic per prædicta potest notabiliter limitari, qđ
habetur in d.l.2.ut procedat, quando assignatio nominis de-
bitoris fieret expresse, secus si resultaret per modum tacitum.
Vnde infertur notāter, φ eo casu, quo mulier nō aliter facta
dotis mentione nuberet, uideretur omnia bona sua in dotem
dedisse, φ quando sit, resultat ex not. per Bar. in dicta sua dis
putatione.& per Bal.& Bar.de Sal.in l.nulla.C.de iure dot.
& dixi suprà in d.14.priuil. Et sic etiam uenirent nomina de
bitorum, per ea quæ habentur per Bal. post Gul. in l.1.ff.de
statu ho.& no.in l.à diuo Pio.§.in uenditione. ff.de re iudic.
non posset tunc uir agere cōtra dictos debitores nisi facta ces-
sione per supradicta: tamen aduocati partis aduersæ perpen
3 dendo se malè egisse, fecerunt, φ † dicta mulier pendente iudi
cio cessit actionem ipsi uiro, ut sic tanquam ex causa de præ-
terito ius superuenerit actori, conualidaretur iudicium, per
id quod habetur in l.si rem.§.fi.ff.de pign.act.& l.si manda-
uero.ff.mand. sed hoc non profuit eis: quia iam erat conclu-
sum in causa tempore dictæ cessionis factæ, quo casu non ha-
beret locum d.§.fi.ut simpliciter uoluit Bar. quem ibi Doct.
sequuntur in l.si mater.§ eandem.ad fi.ff.de excep.rei iud.fa
cit, quod habetur in c.pastoralis.de causa pos.& proprie.quia
paria sunt esse post latam sententiam, & esse ante sententiam
latam, tamen post conclusum in causa, ut ibi ad hoc l.qui pe-
nè.§.diuus. ff.de manu. & quod habetur in l. si rem.§.fin.&
l.& ideo. in princip. cum gloss. not.ff.de euict. An autem il-
lud prodesset, quando post sententiam & in causa appellatio-
nis superueniret. uide per Bald.not.in l. per hanc. C.de tem.
appel.in 3.colla.

PRIVILEGIVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit relicta in testamento inter alia legata: & postea in codicillis fuit apposita clausula diminutiua legatorum in testamento factorum, talis clausula non refertur ad legatum dotis.*

SEPTVAGESIMVMSECVNDVM speciale priuilegium:
1 quia si in † testamento inter alia legata fuit dos relicta, &
postea in codicillis fuit apposita clausula diminutiua lega
torum factorum in testamento, talis diminutio non refertur
ad legatum dotis, ita reperio quosdam dicere per tex.no.in l.
liberis.§.posthumus.ff.de alimentis legans. Qui tamen text.
loquitur in legato alimentorum: tamen cum dos parem fa-
uorem obtineat: ut per Bart.in l.cum de in rem uerso.ff.de
usu.& suprà pluries dictum est quò ad diuersos effectus. ideo
potest trahi ille tex. ad fauorem legati facti pro dote. Et pōt
generaliter notari, quòd omnes fauores & specialitates, quæ
reperiuntur à iure concessæ alimentis, & causæ alimentorū,
de quibus fauoribus per Barto. in l.Mela.ff.de ali.leg. exten-
dantur ad dotem, φ maximè procedit, quando esset dos reli-
cta pauperi personæ, ex quo tunc uerè & propriè loco alimen
torum uidetur relicta, ut sic ex ea possit sustētari, & uir subire
onera matrimonij propter talem dotem, argu. l.pro onerib.
C.de iure do.& l.si cum dotem. §.si autem.ff.soluto matri-
mon. facit quod habetur in l.cum hi.§.si in annos. ff.de tran
sactio.& l si cui annuum.ff.de annu.leg. & quod per Bart.in
l.Stichum.§.sup.ff.de uerb.oblig. quod not.

PRIVILEGIVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Nummorum si certa summa legatur uel promittitur, in dubio, intelligitur de maiori fauore dotis.*

SEPTVAGESIMVMTERTIVM speciale priuilegium:
1 quia licet aliàs regulariter † in legando uel promittendo
certam summam nummorum intelligatur in dubio de
mino. l.nummis.ff.de lega.3. & l.si seruus plurium.§.fi.ff.de
leg.1.& l.inter stipulantem.§.2.ff.de uerb.obli.& l.semper in
stipulationib.de reg.iu.cum si.fallit, nisi ex cā dotis fiat huius
modi legatum, uel promissio: quia tunc, quod maius est uī cē
in obligatione: ut est tex.no.in d.l.nuptura.in fi.iuncta gl.fi.
ibi in princip. Nam sic etiam idem dicimus ōn uariaretur, fa
uore religionis, seu alterius piæ causę. Nam si lego Titio lan
cem, ubi habebat argenteam & auream uel maiorem uel mi-
norem, uideor legasse argenteam uel minorem, ut habetur in
l.qui lancem.ff.de aur.& ar.leg.tamen non sic si legaretur ec
clesiæ. Vnde si legarem ecclesiæ calicem, uideretur in dubio sen
sisse testator de pretiosiori, per tex.not.& quod ibi per glo.&
Bar.in l.Titia.§.fi.de aur.& arg.leg. Super quo tamen cogi-
ta: quia semper dubitaui super intellectum illius text. quia
licet semper ita soleat allegari gl. φ fauore religionis ueniat in
dubio, quod est maius. Tamen bene ponderando illum tex.
probat totum contrarium; quia ibi Iuriscon. fundat se: quia
in eo templo non consueuerunt fieri dona, nisi de auro uel ar
gento.& sic præsupponere uidetur, φ si dona erant solita fie-
ri ibi etiam de signo æreo, tunc in dubio censetur legatum si-
gnum æreum per regulam, de qua suprà.

Præterea si ibi solitum erat solùm de auro uel argento fieri
dona, ergo fauore religionis deberet præsumi legatum esse fa
ctum de auro & non de argento, nisi conditio testatoris sua-
deret, & tamen ibi indistinctè respondetur contrarium: uide-
licet quòd de argento testator uidetur sensisse. Vnde cogita
pro responsione.

PRIVILEGIVM LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Tempus nuptiarum in promissione inspicitur: & non tempus promissionis.*

ET ex prædictis surgit aliud priuileg. & 74. φ licet in al-
ternatiua summarum minor summa censeatur esse in
obligatione. l. si stipulatus fuero tu. aut 5. ff de ver.obl.
& l.si ita relictum.§.fi.ff.de leg.1.tamen fallit fauore dotis, ut
intelligatur maior summa uenisse, ut probari potest in dic.l.
nuptura.ad fi.& ita illum text. pro notabili & speciali fauore
dotis reperio ponderatum per Raph. Ful.in l. cum is.§.si mu
lier.ff. de cond.indeb.ad limitationem d.l.si stipulatus fuero.
Tamen Lud.Rom.in d.l.si stipulatus. dicit, φ hoc non pro-
batur ex illo tex. in d.l.nuptura. quia ibi non fuit obligatio al
ternatiua, sed simpliciter fuit dos constituta, eo φ filiusfami-
lias debebat mulieri, non autem alternatiuè, uidelicet in eo,
quod filius, aut pater debebat mulieri: quia hunc secundùm
casum dicit esse sensum in l.si pater.§.quæ debitorem.eod.tit.
uidelicet, quòd censeatur uenire in obligatione id, quod fi-
lius debet.& sic totum debitum, ubi si ueniret, ad id, quod pa
ter debet, non esset in dote totum debitum, sed quantum est
in peculio, & non plus, & hoc speciali fauore dotis & mulie-
ris. Sed mirandum est de Ludo. qui ibi allegat casum in ter-
minis contra se: & consequenter etiam contra Raph. secun-
dùm intellectum glo.ibi, intelligendo, quòd ibi alternatiua il
la posita in tex.ibi committi debes, uel committit filius tuus,
debet intelligi sicut uerba partium contrahentium, & secun-
dùm hoc tex.ibi. & glo. uult quòd in obligatione ueniat mi-
nor summa, uidelicet quod pater debet, & sic quantum est in
peculio non plus. Vnde dici potest, quòd allegatio Rapha. sic
magis fundamentalis, & proberent per argu. d.l.nuptura. in
fin. iuncta glo.fin. ibi in princip. dum Iurisconsultus probat
ibi per rationem d.l.in ambiguis. Et potest dici pro constanti,
quòd intellectus gl.in d.§.quæ debitorem.non sit uerus, nec
in se nec quò ad lecturam ibi. Nam bene ponderando tex. ibi
illa alternatiua est Iurisconsulti & non partium, quasi dicat,
siue

siue dos constituatur hoc modo quod mihi tu debes, siue constituatur hoc mõ, ꝙ mihi filius tuus debet, tunc quantum sit 1 in peculiu † debet inspici tempus nuptiarum postea sequutarum & non tempus dictæ promissionis, nec illi literæ obuiat tex. d.l. nuptura. quia ibi Iurisconsultus in d.§. quæ debitorē. nun intendit decidere, quid in dubio uideatur esse actum inter partes; quia istum casum in dubio decidit Iurisconsultus in dicta l. nuptura. Sed eo casu quo senserint de obligatione patris respectu peculij, an tunc habeatur respectus ad tempus promissionis, uel nuptiarum, & hic casus deciditur in d.§. quæ debitorem.

Præterea non esset uera in se dicta lectura, quia esset cōtra fauorem dotis & mulieris cōtra infinita iura & contra casum quasi in terminis in d.l. nupt. iuncta d.l. in ambiguis.

PRIVILEGIVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Fructus verbum prolatum ab homine circa fructus pendentes non intelligetur de integris: sed deductis expensis fauore mulieris.*

SEPTVAGESIMVMQVINTVM speciale priuilegium est 1 † quia licet quando uerbum fructus, prolatum ab homine circa fructus pendentes intelligatur de integris, & sic non deductis impensis, puta si uendo tibi uineam plenā uuis, non potero deducere impensas ibi factas in eo anno, etiam si uendo tibi uineam cum fructibus. nam intelligeretur non deductis impensis, per id quod habetur in l. si pendentes. & l. quoties. §. si colono. ff. de usufr. & l. fin. §. pen. ff. quæ in fraud. cred. & l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empt. secus in materia, quæ concerneret fructus nascituros: quia intelliguntur fructus, qui restant deductis impensis. l. fundum Trebatian. ff. de usufr. leg. & per gloss. no. in l. si quis argentum. C. de do. & per Bartol. in l. si fructus. eod. tit. tamen secus in dote, puta si mulier dat in dotem fundum etiam pendentibus fructibus, tamen intelligitur deductis expensis, per text. no. in d.l. fructus. quem ibi notanter ponderat Ioan. de Imo. mirum tamen uidetur, quòd doct. aliter non aduertentes, non ponderant illum tex. qui hoc uidetur probare, & est ratio secundùm eundem ibi uidelicet pro æqualitate seruanda inter uirum & uxorem, ex quo enim postea uir solut. matrim. de fructibus, qui sunt diuidendi, deducit expensas, ut ibi, sic etiam uersa uice debet mulier deducere de fructibus pendentibus datis à principio cum fundo dotali, non tamen dicas, ꝙ mulier dato tali fundo cum fructibus in dote possit dicere uiro, nolo deducere expensas, quas feci pro uinea colenda: quia tunc contra eam surgerent iura supra alle. sed debet expectare futurum euentum, & secundum hanc rationem Imo. potest inferri, quòd si uir nollet deducere expensas in fructibus ultimi anni, quo solutum est matrimonium, fortè quia fuerunt paruæ, & fructus fuerunt in copia. nam tunc nec ipsa mulier posset deducere expensas fructuum primi anni. Vnde uir poterit in hoc esse bene cautus, uel eius hæres, si uideat sibi fore magis expediēs non deducere suas expensas factas pro fructibus primi anni, si fortè illæ expensæ mulieris fuissent maiores. Item sequeretur, quòd si non caderet deductio expensarum factarum in ultimo anno, quia fortè nullos fructus percepit propter intemperiem aeris, uel grandinem, uel guerram, similiter non deducit mulier.

PRIVILEGIVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Conditio tacita semper intelligitur in promissione dotis, si matrimonium sequatur.*

2 *Legatum factum mulieri pro dote, uel dotis nomine, an sit conditionale.*

SEPTVAGESIMVMSEXTVM speciale priuilegium est, 1 † quia semper in promissione dotis subintelligitur tacita 2 conditio, si matrimonium sequitur, & sic interim nulla est orta obligatio, ut l. stipulationem. & l. tali. & l. promittendo. ff. de iure dotium, & l. item quia. de pact. cum sim. Et si interim detur dos, transfertur dominium, licet non sequutis nuptijs possit conduci, ut habetur in l. dotis fructus. in fi. cum seq. ff. de iure do.

2 Quid † autem dicendum sit in legato facto alicui mulieri pro dote, uel pro se maritando, uel dotis nomine an sit conditionale, adeò quòd illa decedente antequam nubat, dicatur esse factum caducum, & remaneat apud ipsum hæredem. An autem dicatur esse purum uel modale, est materia multum diffusa & dubitabilis, ut per Bartol. post gloss. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condict. & demonst. & per Cy. Bal. & Salyc. in l. sancimus. C. de nupt. & per Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleric. Et ista inuestigatio est magni effectus: quia tenendo, quòd sit purum & sub modo, potest peti à principio tale legatum cum cautione de nubendo, per id quod habetur in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de condit. & demon. & idem si interim moriatur mulier, antequam nubat, ex quo per eum non stetit, deberet remanere apud hæredes dictæ mulieris, & non apud hæredem testatoris grauatum, per id quod habetur in l. si fundum per fideicommissum. §. 1. ff. de lega. 1. ex quo tale priuilegium modi deficit per casum: ut ibi not. & in l. si quis Titio. ff. de leg. 2. no. gloss. in l. 1. C. de instit. & substit. & in l. 1. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. in fi. gloss. magnæ. Si autem tale legatum censeretur conditionale, tunc antequam nubat, non posset peti. l. cedere diem. ff. de uerbor. signifi. Et si interim ipsa moreretur, deficeret legatum, & remaneret apud hæredem, non autem transmitteret ad hæredem talis puellæ, quòd procederet, etiam si esset tale relictum factū eius sponso uel marito futuro pro eius dote, & ille moreretur ante contractas nuptias. Et sic talis mulier remaneret indotata: quia tunc uideretur conditio mixta, quæ si deficiat, etiam per casum, etiam in persona, cui debet impleri, deficit legatum: ut l. legatum. C. de conditio. inser. & no. in d.l. 1. de instit. & substit. Possunt ergo distingui tres casus. Primus est, si esset dictum lego tali puellæ centum, ut nubat: & tunc ab ipso initio debetur legatum, etiam antequam nubat, immo etiam si adhuc non sit nubilis ætatis: tamen tenebatur cauere de nubendo. d.§. Termilius. & si interim decedat, transmittit ad hæredem suum, ex quo casu & non culpa sua deficit conditio. d.§. 1. l. si fundum. supra alleg. & idem si fuit dictum: ut nubat tali: nam si ille talis interim moritur, nihilominus consequitur legatum per dicta iura. An autem tunc tenebitur talem rem, uel pecuniam legatam conuertere pro nuptijs cū alio contra hæredes, tangetur infra. Secundus casus est, si fuit dictum, lego tali puellæ, si nubet: & tunc sine dubio ipsa decedente antequam nubat, non transmittit, immo remanet apud hæredem. d.l. Titio centum. §. Titio genero. uersicul. si ante nuptias. Quod etiam procedit, si fuisset dictum, si nubet Titio, & ipsa nō posset nubere, quia Titius postea est mortuus, & sic remanebit indotata, ut est text. in l. legatum. C. de cond. inser. An autem hæres teneatur illam rem legatam conuertere pro alio matrimonio alterius puellæ pauperis, infrà tāgetur. Tertius casus est, si esset dictum, relinquo tali puellæ ꝑ dote, uel pro se maritando, seu nubendo, & iste est casus dubitabilis. Nam in contractibus, si promittitur per alium hoc modo pro dote, uel se maritando, non est dubium, ꝙ est cōditio, ut supra dixi per iura supra all. Sed in ultimis uoluntatib. quō est ardua. Et si ponerem omnia, quæ reperio scripta in hac materia, multas occuparem membranas, & Bal. latè disputando, & alias disputationes recitando in d.l. generaliter, finaliter dicebat, ꝙ si mulier non est talis persona, cui non sit necesse relinqui pro legitima, ꝙ istud relictum tanquam ad pium usum relictum censetur, & sic non transmittatur propter causam fi. all. ff. de cond. inde. cum is. §. si mulier. ubi est expressum, sed causa dotis in dubio causa fin. præsumitur. Nec obstat determinationi meæ. l. tutor. §. 1. ff. de excusatio. tuto. Primò facit pro me, quia ibi non fuit expressum per modum causæ. Nam si fuisset expressum per modum causæ, puta lego decem cognato meo, ut gerat tutelam, tunc non debetur, si tutela non geritur, quia destructo ordine perueniendi ad fin. &c. ut ff. de excus. tut. l. Nesennius. cum seq. & ista est ueritas, & quicunque uult berlengare berlenguet, ista sunt uerba sua ibi. Quæ opin. uidetur esse ex medulla cordis ipsius Bal. & cum magno pensamento. & tamen cum reuerentia, uereor, ne sit friuola, quia non sequitur, quòd causa finalis legati fuit ipsum nubere, ergo censet condit. & sic non transmittit. Nam etiam quando legatum sit expresse per modum: qui modus sic expressus est causa final. legati, tamen si modus non potest impleri casu fortuito, adhuc non remanet penes hæredē, sed

remanet

remanet penes legatarium, uel eius hæredes: ut supra dictũ est, per d. l. si fundũ. pat fideic. & d. l. si quis Titio. Nã ponamus, ꝙ legatur alicui, ut suscipiat tutelam filij, non est dubium, ꝙ concernit causam si. talis modus, ut fatetur ipse Bald. per d. l. Nesennius. & tamen ponamus, ꝙ ille nõ exercet tutelã ex eo, quia non oelit, uel quia se excusat, sed quia non potest impedimento iuris, certè non perdit legatum. l. cum filius. §. non inte. ff. de leg. 2. & not. in l. ab administratione. C. de le. Vnde multò magis si morte præuentus non potuisset tutelam suscipere. d. §. 1. & per gl. in d. l. 1. de instit. & substi. & in l. pater. §. Tuscul. ff. de leg. 3. Et sic eodem modo si relinqueretur puellæ per uiam modi, puta ut nubat Titio. Certè si Titius uel ipsa interim moritur, remaneret legatum apud hæredem, ut suprà dixi. Non ergò est ratio illa, ꝙ non præsumatur esse cõditio: quia censetur esse causa si. legaõ ipsæ nuptiæ. Vnde mihi uidetur, ꝙ uerior sit opin. Bart. & sequacium non ex rõne Bald. ut suprà, sed ex ratione à doct. non ponderata, uidelicet; quia legando pro dote, uidetur habuisse respectum ad tẽpus nuptiarum, & sic matrimonium: cum dos non possit esse, nisi ubi est matrimonium, & ante matrimonium non est dos: ut l. fin. C. de dona. ante nupt. & l. 3. ff. de iure dot. ergo antequam nubat. & sic antequam possit esse matrimonium non deberet legatum. Sic etiam si diceretur: lego tali mulieri centum ad se maritandum. Sic etiam si diceretur: lego Titio centum ad honorem sui consulatus cum non esset consul. Nã ista est conditio: quia antequam sit consul, non potest subesse substantia dicti legati, ut l. Publius. ff. de condit. & dem. & ista est ratio, quæ mouit iurislatorem ad disponendum, ꝙ promittendo quis certum quid pro dote alicuius mulieris, talis promissio habet in se tacitam conditionem, ut in terminis probatur in l. tali. ff. de iur. dot. dum dicit deberi ex die, quo dos. l. quo nuptiæ sunt &c. & non magis est intuenda res ipsa quam sonus uerborum, dicit tex. in l. promittendo. eod. titu. quæ rõ eodem modo militat in ultimis uoluntatibus. & bene facit l. à Titio. ff. de uerborum obligatio. Præterea legando testator pro dote tali mulieri, non uidetur esse onus adiectum mulieri, sed totum uidetur esse adiectum ipsi hæredi grauato. uidelicet grauãdo hæredem certo modo: quo casu ipsi grauato adijcitur onus. & sic totum hoc explicandum est per grauatum, tunc uidetur magis importari conditio, quàm modus secus quando adijcitur honorato, ut no. declarat Bart. in d. §. Termilius. ita intelligendo tex. in l. a testatore. eo. titu. & maximè etiam quando hoc dependet ex uiribus fortunæ; quia esset possibile, quòd antequam nubat, uel sit nubilis ætatis moriatur. Vnde posset ex hoc inferri, ꝙ etiam si esset dictum hoc modo: lego tali mulieri centum pro dote, ut nubat Titio; ex quo non potest dari pro dote, & ꝙ sit dos, nisi nubat, quòd erit conditio & non modus per suprà dictam rationem. Nam licet ipsum nubere sit expediẽdum per mulierem honoratam, tamen ipsum dare pro dote est onus adiectum cum dicta qualitate in persona grauati; ut suprà dixi. Si autem diceretur, lego tali mulieri centum, ut nubat Titio, uel simpliciter ut nubat: & sic non relinquit pro dote, nec dotis nomine, uidetur esse tunc relictum ex quo hoc non expressit, ut etiam uoluit Bald. l. legatum. licet simpliciter legauit hoc modo ut nubat; ex quo istud onus appositum simpliciter in persona honorati non importat conditionem, sed simpliciter ipsum modum. & ideo ipsa prius moriente antequam nubat, uel præmoriente dicto Titio, non remanebit apud hæredem, ut suprà dixi. secus si dixisset, si nubat. d. §. Titio genero. uers. si ante nuptias. & d. l. legatum. de cond. insti. Sed tunc succedit pulchrũ dubium, si esset dictum: relinquo Bertæ centum pro dote, si Titio nubet, & Titius moriatur antequam ipsa nubat, & per eam non remansit, uel fortè nondum erat nubilis. Bald. in d. l. legatum, mouet quæstionem istam; quia uidetur, ꝙ tunc non procedat legatum speciali fauore dotis, sicut est speciale fauore alimentorum. l. 1. C. de leg. secũdùm unam lecturam, quæ communiter tenetur. facit l. annua. in princ. ff. de annu. leg. Sed ipse Bald. ibi tandem inclinat in contrarium, per tex. cui fortè non uidebat posse responderi, in d. §. Titio genero. uers. si ante nuptias. Sed durum mihi uidetur, ꝙ causa alimẽtorum habeat maiorem fauorem dotis; cum pari fauore procedat, ut per Bar. in l. cum de in rẽ uerso. ff. de usu. Imò maior cum in dote uersetur fauor non solum piæ causæ, prout in alimentis: sed etiam fauor reipub. ut l. 1. ff. solu. matri. Potest dici, ꝙ si dicta puella erat pauper, adeò ꝙ si non haberet dictum legatum, remaneret indotata: tunc licet deficiant dictæ nuptiæ per mortem dicti Titij, nihilominus debetur sibi legatum, & maximè cum uideatur testator etiam respexisse ad alimenta, cum dos sit relicta pauperi, succedit loco alimentorũ, & maximè attenta mente testatoris, ad hoc, quod habet aliàs in l. cum hi. §. si in annos. ff. de transa. & in l. si cui annuum. ff. de annu. leg. & sic militat ratio fauoris, de qua in d. l. 1. C. de leg. & in d. l. annua. & per Bar. in l. in filis liber. ff. de condit. & demon. & in l. in testamento. eod. tit. & gl. in d. l. 1. C. de insti. & substi. sub condi. fac. Si autem dictum legatum sic factum, fuit factum mulieri diuiti, quæ aliunde poterat se dotare: & tunc ex quo testator non uidetur habuisse intuitum ad alimenta, procedit tũc tex. in d. §. Titio genero. in uer. ante nuptias. & dictum Bal. in d. l. legatum.

ADDITIO.

a Si matrimonium. An autem legatum sit conditionale, uidelicet, si nuptiæ sequantur. uide Bar. Bald. & Raph. in l. Titio genero. ff. de condi. & demon. & not. ꝙ pro matrimonio contracto est purum, pro contrahendo autem est conditionale, per Bald. in l. secundus. C. de nupt. ubi dicit, quòd est purum, & ibi Cy. & Saly. & Bal. in l. 1. C. de priu. dot. & in l. non sine. C. de bon. quæ libe. quod est condioonale, & non transmittitur, in l. qui filium. ff. ubi pupil. edu. debe. ubi dicit Bal. ꝙ statim quã do est nubilis, licet nondum sit nuptæ: ut ibi & uide per Bal. in authen. nisi rogati. C. ad Trebell. quod legatum pro dote est purum, secus si fiat sub conditione dotandi. Idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. & in §. Titio genero. dicit quod licet dos legata ante nubilem tempus non debeatur, tamen debentur alimenta. & Pau. de Ca. consi. 76. unde est conditionale, quod etiam tenet Paul. de Cast. in consi. 108. 2. q. & Bar. in consi. pater legauit filiæ &c. quem etiam uide in l. te & in l. quibus. §. Termilius. de cond. & demon. Bar. autem in l. qui negociationem. § puellę. de admin. tut. dicit, quòd si pater legat simpliciter filiæ, potest statim peti legatum non expectato tempore nubili. Et si legauit pro dote quatenus est in legitima statim debetur; sed si legauit quatenus est supra legitimam potest esse contentio: quia uidetur purum.

PRIVILEGIVM LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Puella pauper, cui factum fuit legatum, ut nubat Titio, & si Titius præmoriatur, an dicta puella debeatur tale legatum: & nu. 2. & 3. Et quid si talis puella nollet maritari: sed uellet religionem ingredi. 2. nu. 4.*

5 *Testator si dixerit, si filius meus decesserit sine filijs ex suo corpore descendentibus: tamen intrando postea monasterium, excluderetur substitutus contra mentem testantis.*

EX prædictis resultat septuagesimumseptimum speciale priuilegium fauore dotis contra regulam, de qua in dic. uer. ante nuptias. & in d. l. legatum. & per gloss. in d. l. 1. C. de condi. insti. pro quo etiam facit, quia testator tunc propriè uidetur habuisse respectum ad piam causam, uidelicet animæ suæ ex quo legauit pauperi, per id, quod habetur in l.

1 illud. C. de sacr. san. eccl. Dicas tamen, quòd dicta † puella pauper non consequitur dictum legatum, nisi nubat alteri: quia si non potest habere locum eo modo, quo testator disposuit, debet conuerti in alium similem pium usum: ut infra tangetur. Quid autem, si stantibus supradictis terminis non moriatur Titius: sed ipsa mulier, antequam nubat Titio, & erat

2 relictum mulieri pauperi, sine dubio † deficit tunc legatum non solùm in persona mulieris, ut non transmittatur ad eius hæredes: sed etiam in persona dicti Titij, ex quo deficit conditio nuptiarum, ut in l. 1. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. & in d. uers. si ante nuptias. & in d. l. legatum. Sed quæro, nunquid reuertatur ad hæredem cum onere dictam pecuniam erogandi in similem causam. nam uidetur, ꝙ non: quia quando legatum efficitur caducum, ut per defectum conditionis: licet redeat ad hæredem cum eodem onere. l. 1. §. sin. autem sub conditione. C. de cadu. tol. tamen quando est tale onus, quod cohæret personæ legatarij, ut est de nubendo: tũc sedit legatum ad hæredem sine aliquo onere, ut ibi in uersi. ne autem. ibi, uxorem accipere &c. tamen contrarium puto dicendum in terminis supra dictis: nam licet testator habuerit te-

tis respectum ad personam dictæ Bertæ tamen principalis motiuo & causa finalis legati fuit ipsa pia causa: & consequenter fauor animæ testatoris: quia illa censetur semper causa finalis legati magis, quam fauor personæ legatarij: ut dixi supra in quinquagesimo priuilegio. & probatur in cap. uerum. de condi. appo. & etiam iura uolunt, quòd relicta ad aliquem pium usum, siue causam piam, si illa causa, ad quam fuit factum legatum, aliquo ex casu impeditur: tunc debet conuerti ad aliquam causam similem & equè piam: ut habetur in l. legatū. ff. de usufr. leg. & ibi per Bartol. & in l. legatum. ff. de admi. rerum ad ciuitatem pertinen. & in c. nos quidem. de testa. & ibi no. & hoc etiam potest decidi ex no. per Bar. in l. post. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. Vnde ad propositum dico in terminis prædictis, quòd mortua dicta Berta tenetur hæres eandem pecuniam erogare in dotem alterius puellæ pauperis pro anima dicti testatoris: & ita potest ad hoc cogi, maximè per episcopum, per id quod habetur in præallegatis locis: & maximè in d. cap. nos quidem. Et hoc est uerum, nisi talis puella, cui à principio fuit relictum pro dote, uel ut nubat Titio, uel simpliciter ut nubat, fuisset persona multùm coniuncta & dilecta testatori, adeò quòd esset uerisimile, quòd non reliquisset alteri: quia tunc uidetur magis reliquisse contemplatione personæ, quam pro anima: & sic debet attendi, quod principaliter magis mouit testatorem: ut l. qui exceptionem. & ibi no. ff. de condict. indeb. & aliàs in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulgar. & pupillar. cum similib. ut etiam hoc deprehenditur ex dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. In dubio autem præsumēdum est, quòd magis contemplatione piæ causæ & animæ, quàm personæ, uidetur reliquisse fauore religionis & animæ, argum. l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fune. sed Bartol. ibi not. & bene facit, quod ipse Bartol. in simili conclusit in consilio, quod incipit, testator in testamento. nume. 26. ubi omnino uide. Et hæc dicta possunt optimo argumento trahi ad legatum sic factum pro dote puellæ pauperi maritandæ, quæ interim moritur, ut in terminis hoc etiam uoluit Abb. Sic. in dict. capit. nos quidem. ad fi. fundando se super dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. ubi tamen dicit, quòd si illa puella iam esset talis conditionis: adeò quòd sit uerisimile, quòd non legasset alteri: puta, quia diu stetit in seruiendo testatori in domo, tunc uidetur principaliter quòd magis ea causa remunerationis, quàm pro anima legauerit: & sic quòd non legasset alteri, aliàs teneretur hæres erogare pro dote alterius puellæ: ut ibi per eum. Facit, quòd aliàs habetur in l. cum alienam. C. de leg. & aliàs in l. demonstratio falsa. ff. de condictio. & demonstrat. in gloss. penult. & ibi per Bartol. Confert optimè ad prædicta quod not. Bald. post Iacob. de Are. in l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis, in 6. colum. in uersicul. quæro, si testator. ubi dicit, quòd licet quando institutio est pro nonscripta propter aliquod iuris impedimentum: tunc remanet hæreditas apud hæredes ab intestato sine onere apposito in d. institu. de caduc. tollen. §. in primo. tamen hoc procedit, nisi onus concernat piam causam: quia tunc etiam illud est explicandum per uenientes ab intestato, alleg. ff. de fideicommiss. liber. l. cum non. §. si pro nonscripto, secundùm Iacob. de Are. in suo tractatu executorum, & ipse Bal. pro hoc alleg. l. eam quam. C. de fideicommiss. secundum unam lecturam singularem ibi, & aduertendum: quia ex quo testator deputauit tale legatum ad pium usum maritandum, non posset hæres dicere, uolo expendere in alium pium usum similem, puta pro dote alicuius capellæ, uel alterius: quia talis dos nō concernit pium usum matrimonij. Immo etiam episcopus nō potest dispensare super tali commutatione: sed solus Papa posset ex absoluta eius potestate, per id quod habetur in cle. quia contingit. de relig. domi. Immo legatus de latere non posset facere talem commutationem, ut uoluit ibi gloss. in sum. not.

Et sic potest concludi, quòd dicto casu hæres debet dictam pecuniam expendere pro dote alterius puellæ maritando æquè pauperem, & fortè talem electionem non posset facere hæres sine episcopo loci, nec episcopus sine hærede, per id quod habetur in l. legatum. ff. de usufrn. leg. & in d. l. legatum. de admi. rerum. quia non potest negari, quòd non alteretur legatum primum propter impedimentum sequens ex morte puellæ, cui fuit relictum: ergo non potest solus hæres, nec solus episcopus, per ibi no. per Bartol. & bene ad prædicta facit not. Iacob. de Aret. in dicta l. si quis ad declinandam. prout etiam ibi refert Bartol. in 4. colum. ubi dicit, ita consuluisse Iacob. Butrig. & Docto. decretalistas & legistas, quòd legatum factum pro sustentatione, uel alimentatione pauperum non potest conuerti per episcopum in redemptionem captiuorum: licet uideantur hæc inter se similia, & magis in terminis ipse Bald. in l. 1. C. de his quæ pœn. no. ad fin. idem dicit in legato facto pro puellis maritandis, ut non possit etiam per episcopum in alium pium usum cōuerti, ut ibi per eum. Illud tamen de legato pro alimentis pauperum non procederet, si simpliciter esset legatum pro distribuendo inter pauperes, & pro sustentatione pauperum: quia tunc posset conuerti pro redemptione captiuorum pauperum, cum non dicatur aliqua commutatio legati, ut & aliàs per Ioan. Andr. in cap. fin. de test. legato facto, ut bona sua erogentur pauperibus, ut tunc possit expendi pro refectione alicuius ecclesiæ indigentis, ut etiam refert Bald. in d. l. si quis ad declinandam.

Ex quo etiam posset inferri, quòd si hæres uellet dictam pecuniam dare pro dote alicuius puellæ pauperis, quæ uellet intrare monasterium, non posset episcopus dispensare, ex quo non seruatur uoluntas defuncti circa eundem usum pium, prout erogauit testator, quando legauit dictæ mulieri pro dote, uel pro ea maritanda, uel quando nubet, quòd etiam fuit de mente Bald. in d. auth. nisi rogati. ubi uoluit, quòd executores dati in testamento ad uirgines maritandas non possūt pecuniam erogare pro dote puellæ, quæ uellet intrare monasterium etiam pauperis: quia non potest negari, ꝙ alteretur usus pius. Nec obst. d. auth. quia illa debet intelligi in proprijs suis terminis: uidelicet, quia talis alimentatio fieret pro eademmet puella, cui fuit factum legatum pro ea maritanda, quòd illud fiat illo iure nouissimo permittente, ne impediatur ingressus monasterij, ut infra subdetur. Nec posset episcopus allegare talem usum pium dispositum per testatorem, nisi in casu necessitatis: uidelicet quando subesset aliquod impedimentum iuris uel facti: propter quod mandatum testatoris non potest habere effectum eo modo, quo disposuit: ut habetur in d. l. legatum. ff. de usufr. leg. & ibi per Bartol. in d. l. legatum. de admi. rerum. & in d. cap. nos quidem. & per Bald. in d. l. si quis ad declinandam. & in d. l. 1. C. de his quæ pœnæ no. ad fi. Et si dicatur, quòd non uideretur alteratus pius usus: cum per utrunque modum dicatur contrahi matrimonium, uidelicet quia unum est corporale, & alterum spirituale, quod spirituale uidetur magis præualere, & maioris esse fauoris, per id, quod habetur in cap. 2. & cap. fin. de translat. prælat. & cap. ex parte. & cap. ex publico. de conuer. coniu. Quia respondetur, quòd licet utrunque dicatur matrimonium: tamen de tali matrimonio spirituali non uidetur sensisse testator, per id, quod habetur in authen. cui relictum. C. de ind. uidui. tollen. & in corpore unde sumitur: ubi conditio legati facti per coniugem, si ad alias non transiuerit nuptias, nō intelligitur defecta, si mulier fuit facta monaca. Immo ibi dicitur, quòd dicto casu deficit spes nuptiarum, quod maximè procedit attento communi usu loquendi & intelligendi ipsius uulgi. per id, quod habetur in l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de legatis tertio, & in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de suppel. le. Vnde attenta uerisimili mente testantis diceretur hæres ad diuersum usum expendisse pecuniam legatam. Et licet dicta puella, cui fuit taliter legatum, posset consequi intrando monasterium, ut habetur in dict. authentica, nisi rogati. C. ad Trebellian. & in corpore unde sumitur, quod uidetur procedere, etiam si esset dictum pro Berta maritanda per carnale coniugium, per infrà dicenda, tamen illud non procedit ex eo, quòd uideatur impleta uoluntas testatoris, sed speciali fauore religionis, & ne aliàs dicendo impediatur uita contemplatiua, & sic ne propter hoc tollatur libertas ingrediendi monasterium, ut tenent Docto. in dicta authentica, nisi rogati. & in capitulo in præsentia. de probatio. quo respectu dicitur dicta conditio nuptiarum haberi pro non scripta & inualida, ut dicit text. in corpore ibi, tales conditiones & inualidas, & pro nonscriptis haberi, quæ ratio cessat in casu nostro: cum non impediatur talis libertas in persona, cui fuit relictum.

3 Et per prædicta infero † ꝙ qñ esset factum legatum pro dote mulieris, ut nubat certæ pſonæ, & illa persona esset mortua ante nuptias: licet suprà dixerim, ꝙ legatum non euacuatur, qñ illa puella erat pauper: tamen debet conuerti in eundem usum pium: uidelicet ut nubat alteri, sed si nollet nubere, tūc possent hēs, & tenerentur conuertere ꝑ alia puella paupere maritanda.

ritanda, per suprà dicta, uerùm si illa uellet religionem ingredi, potest non improbabiliter dubitari, an tunc consequatur legatum. Nam prima facie dicendum uidetur, quòd sic per id, quod habetur in dict. authent. nisi rogati. & in corpore unde sumitur. Sed ad illum text. posset responderi ut procedat, quando legatum esset factum simpliciter sub conditione nuptiarum, non expressa aliter certa persona. Nam si esset dictum, ut nubat Titio, sine dubio uidetur tenendum, quòd illa, si recusaret nubere Titio, non posset religionem ingrediendo consequi huiusmodi legatum: nec dicto casu dicta conditio haberetur pro inualida & pro non scripta, si Titius esset persona sibi digna. l. cum ita. ff. de conditio. & demonstratio. Continere etenim uidetur duo capita le-gatum, uidelicet quòd nubat, & quòd Titio nubat. Et sic li-
4 cet † ex primo capite solo posset eludere talem conditionem intrando monasterium, tamen non ex secundo: cum respectu illius capitis conditio sit honesta, & debet seruari ad unguem, ut seruetur mens testantis, & cum dispositio dic. §. sed hoc præsenti. in authent. de sanc. epis. unde est extracta dict. authent. nisi rogati. sit exorbitans, non solum à regu. iur. uolentibus conditionem debere impleri in forma propria & specifica. l. Mæuius. & l. cui fundus. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstratio. Sed etiam à mente testantis. ideo non debet extendi ad alios terminos, quàm ibi positos: ut not. doct. post gloss. in dict. authent. nisi rogati. per id, quod habetur in l. ius singulare. & l. quod uerò. ff. de lega. cum alijs uulgari-
5 bus. In tantum quod communiter tenent doct. † quòd si testator dixerit, si filius meus decesserit sine filijs ex suo corpore descendentibus, tamen intrando postea monasterium excluderetur substitutus contra mentem testantis, quicquid aliter uoluerit Ric. Malum. ut consuluit Dyn. & etiam ipse Dyn. & Bartol. tenuit in l. si ita quis. §. 1. ff. de legat. secundo. & Barth. in dic. authent. nisi. & in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerbo. obligat. & etiam ipse consuluit in suo consilio, quod incipit, Nursiensis quidam. & etiam consuluit Franc. Tigri. de Pisis, tenet Anto. de Butr. & Abb. Sicul. & communiter Canonistæ in cap. in præsentia. de probat. & Angel. in dict. authent. nisi. & etiam in dict. §. sed hoc præsenti. & etiam consuluit Gas. Cal. & est communis opin. ne impediatur libertas ingrediendi monasterium: & etiam uita contemplatiua, ut suprà dixi. Cum ergo dicta dispositio sit non solùm contra iuris regulas: sed etiam contra mentem testantis, non debet extra terminos suos operari. ut etiam uoluit gloss. in dict. authen. nisi. & not. doct. post Ioan. Andr. in d. cap. in præsentia. ergo non debet extendi ad casum, quando conditio nuptiarum adhæret certæ personæ, cui nubat. Ex quo sequitur, quòd ex quo non potest nubere dicto Titio præmortuo, debet seruari uoluntas defuncti, qui reliquit ad piam causam, in eadem pia causa: uidelicet nubendo alteri, non autem ingrediendo monasterium; cum à principio dictum legatum habuit dictam certam formam: uidelicet matrimonium carnalis ineundi, quæ non poterit in matrimonium spirituale extendi, ut suprà. non enim dispositio, quæ à principio habuit certam formam, potest ex post facto mutari, argu. l. insulam intra biennium. ff. de uerbo. obliga. In contrarium tamen facit: quia res uidetur reducta ad eum statum, prout si à principio fuisset factum legatum sub solo primo capite, scilicet nuptiarum, ex quo illud secundum caput deficit, seu est factum impossibile: ut aliàs habetur in l. si quis ita institutus. ff. de condi. insti. & aliàs in l. Celsus. ff. de arbit. & aliàs in l. si mihi & tibi. §. si quis seruus. ff. de lega. 1. & ibi per Bald. & in l. hæc scriptura. ff. de condi. & demonst. quo casu quando esset factum legatum tali mulieri pro ea maritanda, posset ingredi religionem, etiam si testator dixisset pro ea maritanda per coniugiũ carnale: ut suprà dixi: quia talis conditio reijcitur, & haberetur pro non scripta fauore religionis per illum tex. in d. §. sed hoc præsenti. Ergo uidetur, ꝙ dicta mulier mortuo illo Titio possit consequi legatum ingrediendo religionem: licet hoc resultaret contra intentionem testantis: & fortè hæc opinio est uerior. licet non transeat sine dubitatione, & Doctor. non tangunt.

PRIVILEGIVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua de præterito etiam propter aliud probant et disponunt fauore dotis.*

2 *Instrumentum diuisionis si reperiatur inter fratres, in quo fiat mentio de detrahenda dote uxoris alterius fratris, quæ fuit in tanta summa, talia uerba prosunt dictæ uxori pro sua dote consequenda.*

3 *Confessio prodest patre absente fauore dotis.*

4 *Confessio uel promissio nõ prodest fauore fisci, si nullus sit præsens, qui pro fisco recipiat.*

5 *Verba in instrumento, quòd socer soluit decem pro rata centum dotis promissa, faciunt fidem de dicta dote centum promissa.*

6 *Promissio facta de soluendis usuris pro certa sorte principali facit præsumi obligationem sortis præcessisse fauore dotis: aliàs secus.*

SEPTVAGESSIMVMOCTAVVM speciale priui-
1 legium est: quia † uerba enunciatiuè de præterito,
2 etiam a propter aliud fidem faciunt & disponunt fauore dotis: ut est text. singul. in l. secunda. C. de dot. promiss. intelligendo iuxta intellectum secundum gloss. ibi, uidelicet quòd ibi non apparebat expresè de dote promissa; sed solum de promissione usurarum pro debito dotis: ut ex hoc possit agi non solum pro ipsis usuris promissis: sed etiam pro ipsa sorte dotis tanquam promissæ: & ita illum text. ad hoc allegauit Bartol. in simili in quodam consil. quod incipit, factum sic se habet, prout etiam refert, & etiam uidetur sequi Paul. de Castr. in suo consil. quod incipit, quòd præfata sententia arbitralis, in ordine mihi, 72. ubi ponuntur termini, & similiter in dict. consil. Bartol.
2 quòd † ubi reperitur instrumentum diuisionis inter fratres, in quo inter alia continetur, quòd alter frater debeat ante omnia deducere tantam quantitatem, uel talem rem pro dote uxoris suæ ab eo recepta & posita in communi. Nam concludit Bartol. quòd uxor potest ex tali instrumento uti: licet aliam probationem non habeat: quia uerba enunciatiua pro dote inducunt plenam probationem, & allegat ad hoc casum in dict. l. secunda. Nec obst. quòd fuerunt prolata dicta muliere absente: quia ista diuisio est quædam ratio composita inter fratres. Sed ratio inducit probationem contra confitentem etiam in fauorem absentis: ex quo confecta est scriptura, per notata per eundem Bartol. in l. unda. ff. de donatio. & in l. Publia. §. fina. ff. dep. & in l. quædam. §. nummularios. ff. de edend. sicut liber rationum compositus inter tutores probat contra eos in fauorem absentia l. fina. C. arbitr. tutel. ista sunt uerba Bartol. formaliter in dict. consil. secundum Paul. ut suprà, quæ saltem in dote, quæ est fauorabilis, uidetur posse procedere secundum ipsum Paul. ibi licet regulariter seruandum esset, quod nota. ipse Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiuran. circa medium, in uer. quid si instrumentum public. & per Cyn. in l. desiderium. C. dep. & in l. antiquæ. C. ad Velleya. in 3. quæstio. Sed ipse Paul. in dict. consi. magis audacter conclusit in fauorem dictæ uxoris: quia ibi fuit confessio reiterata postea in testamento dicti mariti, ut ibi per eum latius. Super quo aduertendum duxi: quia ex causa dotis non est dicendum, quòd instrumentum celebratum inter fratres super diuisione, si alter deduxit ante omnia certam quantitatem uel rem, quam dixit habuisse mutuo, uel commodato à Sempronio, & posuit in communione, quòd dictum instrumentum probet in fauorem dicti Sempronii. quia illa confessio tanquam facta absente parte, & sic ipso Sempronio absente sibi prosit per id, quod habetur in l. fina. ff. de interroga. actio. & in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & nota. in capitul. fina. eodem titu. & etiam uoluit Cyn. in dict. l. desiderium. & in dic. l. antiquæ. & Bartol. in dict. l. admonendi. licet faciat semiplenam probationem: ut ibi per eum nota. quicquid aliter uoluerit Bald. in dict. l. desi. per illum text. Cyn. tamen ibi dicit, quòd ille text. hoc non probat, & bene dicit, prout gloss. ibi ponit casum. Imò ipse idem Bald. ibi in fin. dicit illum text. posse intelligi, quòd confessio facta ibi fuit præsente utraque parte: & sic præsente primo deponente. Nec obst. tex. Bartol. in dicto suo consilio, dum se fundat per id, quod habetur in dict. l. unda. & in d. l. fi. C. arbitr. tut. quia illud procedit, quando uerba scripturæ de directo dirigũtur in ipsum absentẽ ut creditorẽ, tanquã illa uerba loquantur cũ ipso absente per mediũ illius scrip. uel lib. rationum. & ita sunt termini Barto. in d. l. unda.

& in d.l.certum . §. si quis absente. Similiter etiam potest di-
3 ci in terminis cons. Bar.& Pau.de Cast. ut suprà, quia † non re
peritur iure cautum , quòd fauore dotis concessio facta ab-
b sente b parte prosit & probet in fauorē mulieris . Nā licet sit
speciale, ut quæratur actio de dote mulieri absenti : ut l. Caius.
ff. sol.matrimo. tamen secundùm multos est speciale in ascen
dente stipulante pro muliere decedente , ut dictum est supra,
in 22. priu.& etiam tenendo idem esse in extraneo quocunq;
ut ibi est dictum. Tamen ideo est: quia actus tendebat de dire
cto ad obligandum . Sed confessio sui natura non tendit ad
obligandum : sed simpliciter ad probandum.l. Publia.§.fin.ff.
depo. ut etiam hanc rationem ponderauit in simili Bar. in l.
4 cum quis decedens.§. codicillis. de leg. 3 . Præterea † si fisco
absente non quæritur, quando nullus recepit pro eo promis-
sionem non obstante eius fauore : ut habetur in l. 1.ff.de iure
fis.& ibi per Bar . ergo nec mulieri pro dote , cum mulier &
fis. paribus passibus ambulēt: ut habetur in l. 2. C de priu.fis.
& in l. dotis.C. de iu. do. Insuper si maritus in testamento
confitetur habuisse pro dote suæ uxoris centum , quæ man-
dat restitui sibi , nec aliter appareret de solutione dotis factæ
uiro , nisi ex dicta confessione, non potest uxor uiō uigore
dictæ confessionis : sed solum agere uigore legati, ut habetur
in l . si non designata. C.de fal. causa adiect.l. & not.in l. qui
uxori. ff. de aur. & ar. le. Sicut hoc est regulare in aliis lega-
tis , & hoc in præsente uxore: ut habetur in l. Lucius.§ . quis-
quis.el 2.ff.de le.2.& per Bar.in d.l.cum quis decedens.§.co-
dicillis.de le.3.& hoc est utile scire: quia cōiter inter istos co-
mitatenses, non fiunt instrumenta, nec de ꝓmissione dotis ,
nec de solutione facta , & deducunt mariti confitendo in te-
stam. de dot.recepta quam mandant restitui, post quorū mor-
te instant creditores totum patrimonium absorbendo, cū præ-
ferantur legatarijs. l.fi.§. licentiam. C.de iu.deli. Et sic pauper-
culæ mulieres reperiunt se indotatas. Nam sæpe de facto respō
di, ꝙ si unà cum dicta confessione mariti in testam. probaren-
tur aliquæ coniecturæ, saltem facientes semiplenam probatio-
nem: puta ꝙ aliquando maritus asseruit se habuisse pro dote
dictæ suæ uxoris: licet tunc uxor non fuerit præsens, cum tūc
faciat saltem coniecturam quandam inducentem saltem semi
plenam probationem, ut per Bar.in d.l.adm. Coniungerentur
dictæ duæ confessiones reiteratæ, & facerent plenam probatio-
nem, per no.in d.l.adm.& per Dy.in l.2.§. 1.ff.de execu. tu.&
quod habetur in c.fi.de suc.ab int.& aliàs per Barto.in l. cum
scimus. C.de agri.& censi.li.11.& ita etiam conclusit Paul.de
Cast.in præall.cons. dicendo , ꝙ saltem illa uerba affirmatiua
in instrumento diuisionis inter fratres circa dotem uxoris alte
rius fratrum detrahenda facerent saltem semiplenam proba-
tionem, ut sic iuncta cum confessione mariti in testamento, ut
supra sufficerent, ut dicta mulier saltem cōcurrere possit cum
alijs creditoribus in bonis dicti mariti, non autem ut præfera-
tur propter tacitam hypothecam cum alijs creditoribus, quia
illud priu. prælationis, de quo in l.fin. C. qui potio. non habet
locum in dote solùm confessata: ut ibi no. & latius dicetur in-
fra in decima parte operis. Nunc reuertor ad id, quod suprà
5 dicebam de uerbis enunciatiuis , pone in quæstione in qua de
facto consului : quia † in instrumento uel coram testibus fuit
dictum , Berta, uel eius pater soluit Titiō marito Bertæ de-
cem pro rata centum dotis promissæ . An possit maritus age-
re ad dicta centum tanquam promissa : nam uidetur quod
non, quia uerba enunciatiua de præterito in contractib. quan-
do emanant, non principaliter, propter se, sed propter aliud ,
non disponunt, nec fidem faciunt , etiam quando ad liberan-
dum emanauerunt, ut fuit in terminis nostris: quia fuit facta
confessio ad liberandum ab illis decem ; licet aliqualem præ-
sumptionem inducant , per id quod habetur in l.iubemus,
C.de liber. cau. in dicta l. quidam. ff. de probatio. & l. opti-
mam. C.de contrahenda & committenda stipulatione , & per
Bartol.in l.ex hac scriptura. ad fi. ff.de donat. & per Bald. in
l.ex his uerbis. C. de testam. milit. & in l.3. C.de fal. causa
adiec.lega. & not. in capitu. fin. de successio. ab intest. Ta-
men contrarium arbitror posse dici in casu præmisso spe-
ciali fauore dotis , cum fauore causæ piæ uerba enunciatiua ,
etiam propter aliud probent, ut est text. not. secundùm
unum intellectum in capitu. fin. de successio. ab intest. ut ibi
per d. Anton. & alios . & hoc respectu poterit dici dos causa
pia, ne uxor talis remaneat sine dote , per id, quod habetur in
l.cum is.§.si mulier.ff.de condic. indeb. & dixi supra in quin-
ta parte operis, cum etiam idem soleat dici fauore libertatis . l.
1.§.sed si quis. C. de lati. lib. tol. & ibi per Bald. nec dubium
est, libertatem respicere causam piam l. 1.§. penul.C. de com-
mun. ser.manumis.& l.in testamento. ff. de fideicomm. liber.
& facit cap.fin. de re iud. Sed quid plura, de hoc uidetur tex.
in terminis bene intellectus in dict. l. 2 C. de dot. promis. &
ita pro notabili allegauit Bartol.in præalleg. suo consi. relato:
ut supra per Pau. in suo consi. in ordine 82. qui uidetur sic
simpliciter transire cum Pau. quando dicta uerba enunciati-
ua fuissent prolata in præsentia partis : & ita etiam illam l. 2.
secundum intellectum gloss. ibi ad hoc allegauit Lud.de Ro.
in dict. l.ex hac scriptura. & in dict. l. ex his uerbis : ut mul-
ti habent, & licet ibi gloss. non faciat uim in fauore dotis , sed
quod operatur promissio usurarum pro sorte, quòd opera-
tur longæua & continuata præstatio usurarum per l. cum de
in rem uerso. ff. de usu. ut ibi etiam sequi uidetur Cyn. &
Bald.& Bartol. in dict. l. cum de in rem uerso. ff.de usu. Ta-
men pro certo hoc non placet: cum ualde minor ratio sit in
simplici promissione per momentum unius horæ facta, quam
in solutione continuata per longum tempus, uidelicet decem
6 ann. Aut enim promittit quis † usuras pro tempore præteri-
to , & tunc ex quo potuerunt esse usuræ pro duobus annis,
absurdissimum esset dicere , quòd plus operetur promissio
usurarum præteritorum duorum annorum, quàm ipsa solu-
tio facta pro duobus annis , & sic per non longum tempus ,
quo casu non præsumetur præcedens promissio sortis , sed
solùm lapsum decem ano. d.l. cum de in rem uerso. cum
non minus sit aliquid facto exprimere quàm uerbo. l. de qui-
bus.in fi. ff. de leg. Immo plus operatur aliquid ostendere fa-
cto quam exprimere uerbo.l.si tamen.§. 1.ff.de ædi. edi.& ca.
dilecti.de sub.qua ratione posset dici , quòd etiam si promit-
teret usuras pro decem an.idem esset tenendum, quia non po
test negari , quòd magis operentur plura continuatiua facta
de anno in annum, quam unica promissio pro pluribus præ-
cedentibus annis , ut in simili uoluit Cyn. in dict.l. secunda,
de soluente usuras semel pro pluribus annis præteritis : nam
esset eadem ratio . sicut quando fieret actualis solutio conti-
nuata de anno in annum pro decem ann. Aut promittit usu-
ras pro tempore futuro, & tunc ex quo talis promissio adhuc
habet suum esse , sed est in pendenti ex futuro euentu . non
debet ex nunc producere aliquod tacitum cum suo perfecto
esse, ut sic plus operetur in tacito quam in expresso , contra
l. qui ad certum. ff. locat. cum similib. Potest ergo concludi ,
quòd intelligendo illam l.s. prout intellexerunt quidam , ut
refert ibi gloss. quòd ibi non aliàs constabat de promissione do
tis, nisi per promissionem usurarum pro ipsa dote promissa ,
& ut illud sufficiat ad hoc , ut dos possit peti tanquam pro-
missa, & quòd ibi procedat ex illis uerbis enunciatiuè prola-
tis: sed propter aliud , quòd illud sit speciale in dote contra
regulas communis iuris , ut intellexit Bartol. in dicto consil.
& Paul.& Ludo. ut supra. Et sic patet responsio ad quæstio-
nem supra positam , quòd si probatur, quòd fuit solutum
aliquid pro parte dotis promissæ, ex hoc possit peti dos tan-
quam promissa , & hoc procederet non solùm quando ipsa
sors , & eius quantitas esset expressa : puta Titius soluit de-
cem pro parte centum dotis promissæ pro eius uxore : sed
etiam si non fuisset aliter quantitas expressa , cum ualeat pro-
missio dotis incertæ , ut dictum est supra in undecimo priui-
legio . Nec obstat , quòd hoc casu concurrerent duo spe-
cialia circa idem quod non uidetur admittendum etiam in
dote : maximè quando promittitur dos incerta : ut habetur
in l. 1.C.de do.promi. quia hic duo specialia concurrunt cir-
ca diuersa , uidelicet unum circa modum probandi: & aliud
circa effectum obligandi , seu disponendi , quo casu possunt
concurrere, ut habetur in l.singularia. ff. si cert.pet.& proba-
tur in l.fin.ad Velle. C. ubi ualet fideiussio in dote danda citra
stipulationem, & erga effectum tollendum exceptionis Vel-
leiani.

ADDITIO.

u Etiam propter aliud. Verba enunciatiua de futuro emissa, uel
de præterito sine expressione rei non disponunt.l. Titia, la pri
ma, in princip. de legat. 2. & ibi Bartol. secus si res, species, uel
quantitas fuisset expressa : quia disponunt & emissa propter
aliud, glo.ibi, in uerbo, legasse. uide etiam Bart.in l.ex hac scri
ptura.in uersi.sed contra prædicta uidetur.ff.de dona.& Ang.
in reper. uer. uerba.

b Absente parte. Adde ꝙ confessio facta absente parte non nocet confitenti. l. fin. ff. de interroga. actio. l. certum. §. si quis absente. de confe. de quo per Pau. de Cast. in consi. 81. & consil. 172. quia dicit uerum, etiam si fiat in iudicio, nedum extra iudicium, & Bal. in l. 2. in uer. op. de l. certum. C. de confe. Adde latè per Pa. in c. ex par. in uer. 5. requiritur. de confes. cum concor. ibi per Alex. consi. 18. in 4. par.

PRIVILEGIVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus quando tanquam debitor soluit sponso futuro animo donandi pro dote mulieris non inest tacita conditio, & ideo non sequutis nuptijs non repetit. & nu. 2.*

3 *Extraneus si solum promisit sponso animo donandi: & non soluit, tenetur sponsus non sequutis nuptijs cedere actionem mulieri, quod est notabile.*

4 *Extraneus creditor successoris mariti quando liberat ipsum maritum per acceptilationem animo donandi mulieris pro causa dotis: talis liberatio habebit effectum, etiam non sequutis nuptijs.*

SEPTVAGESIMVMNONVM speciale priuilegium. Nam qui scienter soluit indebitum, non repetit, quasi uideatur donare, l. 1. & l. quod quis scient. ff. de condit. indeb.
1 & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. † Item si extraneus promittit uel soluit dotem pro muliere, uidetur donare. l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. & tamen illa donatio habet tacitam conditionem, si nuptiæ sequentur. l. stipulationem. & l. si ego. ff. de iure dotium, & dixi supra in septuagesimosexto speciali priuilegio. & si nuptiæ non sequuntur, repetit per condictionem ob causam. l. si extraneus. ff. de condictio. ob causam. cum similib. & tamen secus quando per uiam tacitæ donationis, de qua supra. Pone exemplum, si quis tanquam debitor mulieris sciens tamen se non esse debitorem soluit pro nubere ipsi sponso futuro, fortè ne illum inducat in suspicionem. Nam tunc dicta tacita donatio non habet in se illam
2 tacitam conditionem, si nuptiæ sequentur. † nam non repetit nuptijs non sequutis. Immo tamen repetitur per ipsam mulierem ab ipso sponso tanquam ipsa dederit, text. est sing. in l. qui se debere. uersic. sed cum sciret. iuncta gloss. ff. de condictio. ob causam. Immo etiam si solùm promisisset ita scienter & non soluisset, talis promissio ita scienter indebitè facta non habet dictam tacitam conditionem. Immo ipsa mulier tunc agit contra ipsum promittentem secundùm quòd ibi notanter habetur. Nam non uideo rationem, quare hoc magis caueretur in tacita donatione, quam in expressa. l. cum quid. ff. si certum petatur. Immo maioris esset efficaciæ tacitum, quam expressum, contra l. qui certum. ff. loc. Nisi dicamus hoc procedere habita mixta consideratione fauoris dotis & mulieris: & etiam odij ipsius scienter soluentis pro dicta muliere indebitum. Vel potest distingui, quod aut uterque sciebat, scilicet ipse assertus debitor soluens, uel promittent, & etiam ipsa mulier debitum non subesse; & tunc uidetur uera donatio: & tunc habet locum condictio ob causam non sequutis nuptijs, nisi probaretur, quod ille in omnem euentum erat donaturus. d. l. si extraneus. Aut solum ipse assertus debitor sciebat & non mulier. Immò ipsa credebat se creditricem, & sic non recipiebat tanquam ex donatione: tunc habet locum, quod habetur in dicta l. qui se debere. quia non uidetur tunc uera donatio per notata, per Bartol. & docto. post gloss. in l. j. ff. de do. Licet do. in d. l. qui se debere. ad hoc non aduertant: Et uidetur esse ratio in promptu: quia conditio ob causam & indebiti; & similes condictiones dantur ex neg. gest. ut l. si non sortem. §. libertus. ff. de condict. indeb. Sed dictus assertus debitor soluendo sponso tanquam debitor mulieris gerit principaliter negocium, ut est in apparenti, ut se liberet à muliere, non autem ex causa matrimonij contrahendi: & ita hoc ani-
3 mo recepit talis sponsus: & multò magis si hoc faciat † iussu mulieris. Vnde licet ipse soluens gerat in animo, quòd soluat animo donandi: tamen quia nec sponsus recipiens, nec mulier ipsa hoc in animo gerebat. Immo per expressum agebatur, quòd non animo donandi, ideo non potest dari condictio ob causam ipsi soluenti, propter nuptias non secutas, quia hæc uoluntas dicti soluentis in mente retenta nihil operatur. l. si repetendi. C. de condictio. ob causam, & facit, quod nota. in l. qui mihi donatum. ff. de dona. non ergo ille soluit apparenter ex causa matrimonij principaliter, sed tanquam debitor mulieris: & ita sponsus recepit & mulier consensit. Sed quando mulier similiter sciebat illum soluere indebitum scienter, inter eos uidetur negocium gestum quòd soluat ex causa ueræ donationis propter futuras nuptias: per not. per Bartol. in d. l. 1. ff. de dona. & ideo non secutis potest soluens, idemque donans repetere per condictionem ob causam: secus quando expresse quis promisisset dotem pro muliere animo donandi, & non tanquam debitor mulieris, prout in dubio tunc præsumitur semper quòd animo donandi. l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. & dictum est suprà in quadragesimoquinto priuilegio. Aduerte tamen: quia hæc intelligentia est contra mentem Bartol. in d. l. qui se debere. ubi uult, quòd quando extraneus soluit sponso futuro animo donandi mulieri pro dote ipsius mulieris, quòd non insit tunc tacita conditio. Immo tunc non secutis nuptijs mulieris est repetitio: ut est ibi casus no. & alter l. si extraneus. eodem titulo, in uersic. nisi fortè. Si autem solum promisit & non soluit, licet gloss. ibi in uerbo, quoniam, sentiat, quòd tunc insit tacita conditio, nisi expresse sit actum, quòd non insit dicta conditio, ita intelligendo text. ibi, tamen ipse Bartol. tenet ibi contrarium, quòd immo in dubio non inest dicta tacita conditio respectu mulieris, per text. in d. l. si extraneus. in uersic. nisi, licet insit respectu ipsius sponsæ, ut sic ipse sponsus non secutis nuptijs non possit agere condictione ob causam pro suo interesse, uult dicere Bartol. quòd mulier potest agere contra talem sponsum, ut sibi cedat talem condictionem ob causam, quæ licet sit inutilis ipsi sponso propter non secutas nuptias: tamen erit utilis ipsi mulieri ad effectum cessionis, quod est not. ut etiam ibi notat gloss. nec istud aliquando inconueniens: ut aliàs habetur in l. fin. in prin. C. de iure do. & aliàs in l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrim. & dicetur in 7. par. in 8. priuilegio. Et licet hoc idem fuerit de mente Bal. uolendo, ꝙ quando extraneus promittit animo donandi, tunc non inest tacita conditio, immo non secutis nuptijs habet locum promissio respectu mulieris, per text. ibi no. tamen ut supradixi, ille tex. potest & debet intelligi, quando ille debitor promittens, & non ipsa mulier sciebat debitum non subesse, quo casu uidetur esse ratio in promptu, ut supra dixi, & maximè cum non sit uera donatio; ut tunc sit speciale fauore mulieris, mixta etiam consideratione odij talis asserti debitoris scienter promittentis indebitum: cum etiam si soluisset, non posset ipse repetere per condictionem ob causam, ex quo dicta causa solutionis propter nuptias quam faciebat animo donandi fuit sibi in mente retenta & non expressa in dicto actu promissionis uel solutionis indebiti. Si autem mulier similiter sciuerit illud non esse debitum: & sic illum promittere uel soluere animo donandi, & tunc illa est propria & uera donatio, ex quo ex utraque parte hoc uidetur agi, ut per Bartol. in d. l. 1. de dona. ergo non plus debet operari tacitum quam expressum, ut sit in utroque casu insit tacita conditio, uidelicet si nuptiæ sequentur, nec uidetur uera opi. Bartol. & Bald. in dict. l. qui se debere, ubi uidentur uelle, quòd quando animo donandi extraneus promittit, uel soluit dotem pro muliere: tunc non insit tacita cōditio respectu mulieris, per text. ibi, & in dicta l. si extraneus. in d. uersicul. nisi fortè: Nam ipse idem Bartol. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condict. & demonstrat. tenuit contrarium reprobando opinionem quorundam, de qua ibi in gloss. distinguentium inter patrem uel ipsam mulierem promittentem dotem & ipsum extraneum promittentem: cum iura indistinctè loquantur in quocunque promittente dotem pro muliere, quòd semper insit tacita conditio, sicut in legato pro dote à quocunque fiat; & sic expressè præsupponit in extraneo promittente etiam animo donandi, sicut etiam ipsum legatum, cum sit quædam donatio. l. legatum. ff. de legatis secundo. & ita procedant omnia iura loquentia de promittente dotem pro muliere, ut tacitè uideatur promittere sub conditione, si nuptiæ sequentur, in l. promittendo. & l. stipulationem. & l. tali. ff. de iure dotium, & l. item quia. ff. de pact. cum multis similibus, & ista est uera & communis opinio, quam etiam sequitur Angel. & Ioan. de Imol. & alij legentes in d. §. Titio. & ita etiam conclusi supra in 76. speciali priuilegio, & est text. clarus in dict. l. si ego. primo & secundo responso. Nec obstat text. in d. l. si extraneus. quem pro se alle. in d. l. qui se debere. Bar. quia immo est casus de directo in contrarium, prout etiam ibi uoluit Bar. secundùm ueram & communem lecturam glo. ibi, ꝙ

ibi

ibi ille casus non secutarum nuptiarum omissus remanet in dispositione iuris communis, quod vult, quòd quando extraneus promittit, vel soluit dotem pro muliere, præsumitur quòd animo donandi: & quòd uidetur semper tacitè actum, quòd nō secutis nuptijs promissio, uel solutio non haberet effectum etiam si ibi ille extraneus nullum pactum fecisset. Nec obst. tex. ibi in uersi. nisi fortè. quia debet intelligi ille tex. quando probaretur, quòd ideò dictus donator noluit exprimere casum non secutarum nuptiarum, sed solùm casum solut matrimonij: quia uoluit in dictum casum omissum prospicere mulieri & non sibi, uidelicet quòd dicto casu dicta dos esset mulieris: & ille est uerus intellectus ad illum text. Item non obst. tex. in l. licet. §. 1. ff. de iure dot. in uersi. nisi forte sic accepto tu-
4 lisset, ubi uidetur uelle text. quòd † quando extraneus creditor successori mariti liberat ipsum maritum per acceptilationem animo donandi mulieri pro causa dotis: quia tunc haberet effectum dicta liberatio etiam nuptijs non secutis: & sic non inest tunc tacita conditio, si nuptiæ sequentur, cuius contrarium uidetur ibi uelle text. in princip. d. §. quando acceptilatio fuisset interposita non animo donandi. Sed respondeo ad hoc, quòd ille tex. debet aliter intelligi, uidelicet quòd totus d. §. loquatur, quando extraneus accepto tulit marito futuro animo donandi, prout in dubio semper debet hoc præsumi d. §. accedit. Sed tamen multum refert, an simpliciter uoluit accepto ferre animo donandi: & tunc inest dicta tacita conditio per iura supra allegata, ut etiam ibi glo. intelligit, super uerbo non sequetor, dum pro concordante allegat d. l. si ego. primo responso. An autem appareat quòd in totum uoluit donare, idest, in omni casu: & tunc non inest dicta tacita conditio. Vnde non sine ministerio & uirtute aliquid operandi iurisconsultus posuit ibi illud uerbum in totum, ibi dū dicit, ut uelit mulieri in totum donatum, idest, in omni casu, per id quod habetur in l. si quando. in princip. ff. de leg. 1. & in l. si stipulatus. ff. de usur. tunc enim credendum est breui manu acceptum à muliere, & marito per ipsam mulierem datū, vt dicit ibi tex. & ideo tunc datur condictio ob causam ipsi mulieri, prout est, si per ipsam mulierem fuisset datum ex causa dotis: unde tunc non secutis nuptijs repelleretur mulier: ut d. l. 1. in princip. & iste est uerus intellectus illius text. prout etiam intelleait ibi glo. dum alleg. d. l. si ego. Item non obst. dictæ conclusioni d. l. qui se debere. in d. uer. sed cum sciret. quia debet intelligi ille tex. prout suprà fuit dictum, uidelicet quando solum ipse assertus debitor erat sciens debitum nō subesse, secus si etiam ipsa mulier. Vel potest dici, & quidem non improbabiliter, quòd cum ille tex. loquatur ibi simpliciter & indistinctè debet & possit indistinctè intelligi l. de pretio. ff. de publi. cum simil. & sic etiam quando ipsa mulier hoc sciebat: & dictum est uerisimile, & erat contingibile, si extraneus fortè pro nimio amore, quem gerebat erga illam mulierem, forte sibi amicam, uel amasiam uolebat esse erga eam maritus gratiosus & nec uolebat, quòd propter hæc aliqua ingereretur suspicio ipsi marito futuro fortè non accepturo illam in uxorem, si per uiam donationis dictus extraneus dotem promisisset, quando inter dictum extraneum & mulierem fuit actum, quòd ipsi promitteret & solueret tanquam debitor ipsius mulieris. Vnde hoc casu singulariter prouideretur ibi, quòd in tali casu non insit dicta tacita conditio, imò fingatur tunc esse solutum matrimonium & per mulierem uiro. Vnde ex quo tūc præsumitur ex causa turpi hoc factum, quòd potior sit conditio mulieris tanquam possidentis l. pen. ff. de condi. ob turpē causam. & licet ipsa uerè non possideat: sed sponsus: tamen fingitur ipsa possidere hoc casu, ex quo censetur sponsus ab ipsa muliere habuisse: & hoc speciali fauore mulieris & dotis & mixta consideratione odij dicti soluentis: ut supra dixi in princip. imò etiam quando dictus assertus debitor nondum soluisset, sed solùm promisisset ea causa tunc uidetur fuisse mera donatio: ex quo inter ambos uidetur hoc tacitè actum, talis donatio isto casu non habebit dictam tacitam conditionem, & habebitur promissio illa pro quadam solutione, argu. l. fi. C. ad l. Falc. & tunc prouidebitur mulieri per modum fictum, prout glo. ibi notabiliter dicit.

PRIVILEGIVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter patrem et filiamfam. ualet etiam ut soli filia quaratur: et non patri dotis repetitio. et nu. 2.*

1 Octuagesimum speciale priuilegium est: † quia licet inter patrem & filiamfamil. non ualeat donatio in profectitijs, & hoc propter regressum, sicut nec subsistit aliqua obligatio uel contractus, ut habetur in l. secunda. C. de inofficio. donat. Tamen fallit in dote, quando pater dat, uel promittit aliquid pro dote filiæfamilias: quia tunc ualet olim & hodie l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscun. & per gloss. in dict. l. 2. quæ idem dicit in donatione propter nuptias, quæ fieret per patrem pro filiofamilias accipiente uxorem, & notatur in l. 2. §. primo. ff. solut. matrimo. quod procedit non solùm, ut quæratur tunc actio filiæ communiter: & sic ut actio sit communis patri & filiæ, ut est regulariter: ut habetur in dict. §. 1. & etiam quò ad effectum causandæ posteà reconsolidationis in ipsam filiam posteà effectam sui iuris morte patris uel emancipatione l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. actio. Sed etiam ut ab ipso initio possit tota dos quæri ipsi filiæ, puta si pater stipularetur dotem reddi ipsi filiæ, quo casu efficitur præcipua ipsi filiæ ex quadam donatione paterna: & sic etiam ut ipsa filia possit sola agere secundùm Dyn. Bartol. & Docto. communiter in l. post dotem. ff. solut. matrimon. & Bald. & communiter doct. in l. 2. §. 1. ubi dicit Bald. ita consuluisse Iacob. de Bel. & Iacob. Butr. & intellige hoc, etiam si ipsa filia tempore dictæ stipulationis paternæ fuisset absens, cum possit pater stipulari filiæfamilias absenti: ut habetur in l. quod dicitur. & l. quodcunque. §. 1. ff. de uerb. oblig.

Sed posset tunc dubitari, quid si non per stipulationem, sed per simplex pactum prouiderit ipsi filiæ reddi solut. matrimo. Potest dici idem, dummodo incontinenti: quia si potest hæc prouisio procedere per tacitum pactum inductum ex prouisione facta per patrem in unum casum solut. matrimo. ut in alium casum omissum uideatur prouidisse filiæ, scilicet ut filiæ dos sit præcipua: ut est casus singul. in l. si cum dotem. in princip. secundùm unam lecturam approbatam ibi per Bart. multomagis per pactum expressum, ut possit tunc filia agere actione de dote informata ex illo pacto, uel præscriptis uerbis: prout dicimus in extraneo paciscente sibi dotem reddi. l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. actio. imò fortè posset dici, quòd hodie tale pactum maximè habebit tacitam stipulationem fauore mulieris. Et idem potest dici, quando extraneus dotasset, per text. in dict. l. 1. §. sed ut plenius. ibi, siue aliæ pro his personæ: & dixi supra in 22. speciali priuilegio, & etiam in 23. & conseruat etiam dicta supra in 65. priuileg.
2 imò † intantum ualet dicta donatio inter patrem & filiam in dote, quòd etiam quæritur actio ipsi filiæ: licet fuerit absens, tale pacto expresso uel tacito: puta in casu no. dict. l. si cum dotem. secundùm dictam lecturam, cum etiam ex donatione extranei quæratur ipsi mulieri: licet tunc absenti: ut probatur in d. §. accedit. Vnde multomagis quæritur filiæ: licet absenti ex facto patris d. l. quod dicitur. cum sim. Et licet Barto. in d. l. si constante. in princ. ff. sol. matr. in 5. q. 2. partis aliud uideatur uoluisse, & malè per supradicta: & uide quæ dixi latius ibi super glo. 2. in 3. parte glo. ibi, & etiam dixi supra in 60. speciali priuilegio.

PARS SEPTIMA.

Expedita est sexta pars circa priuilegia concernentia tempus ante matrimonium, in qua maiorem numerum sum complexus quàm in alijs duobus temporibus posita uidebuntur: licet multa interiecta sint: quæ ad alia etiam tempora accōmodari possent: tamen non curaui ea in hac 6. parte describere; licet magno numero: congruentiorem enim eum locum fore existimaui: & quidem magis communem ad omnia suprascripta priuilegia quàm loca. 7. & 8. partis.

Descendo igitur ad 7. partem, in qua priuilegia dotium cōstante matrimonio complectemur.

PRIVILEGIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis non potest alienari, qua quidem regula habet multas fallentias, quas uide in nu. 2. 6. 7. 8. & 9. et consequenter usque ad nu. 23.*

3 *Res mobiles quæ seruari possunt data in dotem, an & quando possint alienari.*

4 *Alienationis prohibitio circa res dotales non est inducta in rebus mobilibus.*

5 *Oratio diui Imperatoris prohibebat res minorum alienari, & hoc tamen non extendebat ad mobilia: nisi quòd postea fuit facta extensio per l.lex quæ tutores.C.de admin.tutor.*

PRIMVM igitur speciale est, & quidem maximum con-
1 cernens dotis & mulieris fauorem: ut fundus † dotalis prohibente l.Iulia non possit alienari: ut in to.titu. ff.& C.de fun.do.& C.de rei ua.act.in §.& enim lex.quæ quidem
2 regula multas patitur fallentias. Et † primò secundum quosdam: ut solum habeat locum in immobilibus non sic in mobilibus: ut tenuit Azo in sum. C.de fun.dot.quia lex Iulia prohibendo alienationem in fundo dotali siue rustico, siue urbano: & sic circa immobilia uidet permisisse circa mobilia. Sed gl.in l.libertas.ff.de reg.iu.tenuit, quòd etiam se extendat ad res mobiles dicta prohibitio: & idem uidetur tenere gl. in d.§.& cum lex.licet non uideatur ibi se firmare: & idem tenuit Odofred.respondendo, quòd gratia exempli dixit de fundo dotali, quæ responsio uidetur satis debilis, & gl.insti.quib.alie.non licet, tenuit opinionem Azo. Iaco.de Ra. ut refert Barto. in l.1.ff.solu.mat.fuit in quadam opi.media, uidelicet, quòd interim pôt uir alienare mobilia: ex quo non reperitur contrarium cautum de iure, nisi in immobilibus. Sed solu.matrimo.reuertetur dominium ad mulierem: & sic ipsa poterit uendicare, argu.l.3.§.idem scribit.ff.de in diem adiec. Sicut in rebus quæ subiacent restitutioni, ut in auth.res quæ.C.communia de lega.quam opi.tenuit ipse Bart.procedere de iure antiquo: sed
3 secundùm ius authenticorum nouissimum † si sunt res, quæ seruando seruari possunt: tunc non possunt alienari, nisi cũ solennitate requisita, de qua in auth.siue à me.C.ad Velleia. & in corpore unde sumitur. Si uerò non possunt seruari, tũc licet indistinctè posse alienari, per tex. in l.res in dotem.ff.de iure do. Ang.uerò dicit illam l. procedere in rebus, quæ sunt in pondere, numero uel mensura: quia in illis uidetur à principio datum arbitrium ipsi uiro alienandi: ut dicit text. ibi. Imol.uerò in l.1.ff.solu.mat.dicit, quòd de iure antiquo ante dispositionem l.in rebus.C.de iu.do.non poterat mulier solu.mat.uendicare, quia nõ reuertebatur dominium ad eam, sed solum agere poterat actione personali de dote contra uirũ, uel eius hæredes, per tex.in l.1.ff.de fun.dot.& in l.quædam.ff.de acq.rer.dom.de quo tamen ultimo infra tangetur in 8.par.in 6.priuilegio, circa priuilegium dictæ l.in rebus. Not.tñ ex dictis Bar.in d.l.1.ff.sol.matrimo.quòd singularis illa dispositio, d.l.in rebus.obtinet etiam circa res mobiles dotales. Et
4 pôt dici, quòd imò multa iura probant, quòd † prohibitio alienationis circa res dotales non est inducta in rebus mobilibus: imò magis permissa etiam consistentibus in speciebus, ut probatur in l.diuortio.§.si fundum.ff.solu. matrimo. ubi si bene ponderetur tex.loquitur ibi in rebus mobilibus, dum facit differentiam, an res ipsæ existant, uel non existant, quæ consideratio propriè cadit in rebus mobilibus & non in stabilibus: probatur etiam in l.si ex lapidicinis.ff.de iur.do. Nec est credendum, quòd lex Iulia fuerit loquuta nisi cum magno ministerio solùm exprimendo de fundo dotali, & non de aliis rebus dotalibus: de quibus bene potuisset dicere, si uoluisse, arg. l.1.§.si autem. C.de caduc.tollend.& cap. ad audientiam.de decim. Imo non solùm dixit in prohibendo de fund.dot. sed prohibuit solùm de fundo dotali italico. Et sic tacitè permittebat alienationẽ fundi prouincialis, ut in terminis dicit text. in dicto §.& cum lex.& institu.quib.alien.non licet, in princip. Vnde sicut Imperator ibi immutat extendendo de nouo prohibitionem l.Iuliæ ad fundos prouinciales, etiam si uoluisset, extendisset ad mobilia, nec mirum: quia magis erat prohibita alienatio circa immobilia cum in ipsis non uertebatur tantum præiudicium, & maximè cum non possit tandiu te-
5 neri, seu conseruari sicut immobilia. Hinc est † quòd oratio diui Imperatoris prohibebat res minorum immobiles alienari: & tamen non extendebatur illud ad mobilia: nisi quòd posteà fuit facta extensio per l. lex quæ tutores. C.de administratio.tuto.uidelicet circa mobilia, quæ seruando seruari possunt. Et sic ibi patet, quòd si non esset illud de nouo prohibitum possent alienari etiam hodie res mobiles minorum sine solennitate, de qua ibi. Vnde sic dicendum est in terminis nostris: cum hodie non reperiatur aliquid de nouo prouisum uel immutatum in rebus mobilibus, argumen.l.sancimus.C.de testamen.cum sim. Sic etiam patet in authentico, ut immobilia ante nuptias, collatio.5. unde sumitur d.auth. siue à me, ubi solùm prohibetur alienatio rei donatæ propter nuptias in immobilibus, & sic circa mobilia est permissa alienatio, ut ibi not. Sed contra prædicta & pro opinione contraria facit dict.l.in rebus.§.omnis.ubi prohibetur constante matrimonio rẽ dotalem præscribi posse nõ solùm in præscriptione decem uel 20.annorum, sed etiam præscriptione triennali, quæ propriè dicitur usucapio circa mobilia, ut habetur institu.de usucap.post princ.ergo non obst.illud, nisi quia prohibita est alienatio etiam rei mobilis, & consequenter usucapio, per id quod habetur in l.alienationis.ff.de uerb.signif.& per gl.not.in l.ubi lex.ff.de usucap.

Et potest responderi, quòd non prohibeatur usucapio constante matrimonio in re mobili dotali ante dispositionem d.l.in rebus. ex eo quia non poterat præscribi contra mulierem: cum erat impedita agere tanquam sit non domina constante matrimonio, sed ipse maritus l. dote ancillam. C. de rei uendi. in quam mulierem dicto tempore non reuertebatur dominium solu. matrimou. ut infra tangetur in 8. parte in sexto priuileg. circa speciale dict. l.in rebus. Et sic sibi non competebat rei uendicatio, per id quod habetur in l.1.in fin. C. de anna. except. Vnde ex quo hodie oritur talis actio ipsi mulieri pro rebus dotalibus generaliter: & sic etiam pro mobilibus, per dictam l.in rebus. Et ideo hac sola ratione motus Imperator in d.§.omnis. uult, quòd constante matrimonio non currat præscriptio contra mulierem.

Et sic potest concludi, quòd ex quo res mobilis non prohibetur alienari. Hinc est, quòd contra uirum currit præscriptio, quòd etiam procederet hodie tenendo, quòd de iure nouissimo possit alienari, ut infrà tangetur, cum tunc non sit simpliciter prohibita alienatio talis rei mobilis dotalis: sed sit prohibita casu, quo non interueniat certa solennitas, de qua in auth. siue à me. & in corpore unde sumitur: & ideo tunc non uidetur prohibita præscriptio, uel usucapio, ut per glos. not.& ibi per Bartol.& Bald.& alios in l.fin. C. quib. ex cau. in integrum restitu. non est necessar.& per cano. post Anto. in cap.cum non liceat.de præscript. ubi dicunt, quòd res ecclesiæ sunt præscriptibiles: quia ipsarum alienatio non est prohibita simpliciter: sed cum certa solennitate, de qua 12. q. 2.c.sine exceptione.& habetur in c.1.& 2.de reb.eccl.nõ alie. in 6.non sic in re immobili dotali, in qua simpliciter est prohibita alienatio: nec in ea iura exigunt aliquam solennitatẽ, ut infra tangetur, & hinc est, quòd simpliciter prohibita est præscriptio et contra uirum per id, quod habetur in l.si fundum. ff.de fun.do. Licet soleat dubitari, an sit prohibita præscriptio xxx.ann. cum per illam omnia iura extinguantur, de quo infra tangetur.

Et sic per prædicta potest limitari gl.illa not.in d.l.ubi lex. ut procedat in usucapione largo modo sumpta, idest in præscriptione circa immobilia & sit longi temporis, cum etiam iura illam appellent usucapionem. ut l.seruitutes.ff.de seruit. & in plerisque aliis legibus hoc probatur.

Potest tamen distingui circa hoc, an res mobiles dotalis possit alienari, quòd aut loquimur de iure antiquo aut de iure nouissimo authentic. Primo casu, aut res data æstimata, aut inæstimata. Si æstimata, & indistinctè tunc potest alienari, etiam sine consensu mulieris, si fuit aliter data, ut induceretur emptio. Cum etiam idem in immobilibus l. quoties. ff. de iure dot.cum similibus. Sed sit aliter fuit data æstimata, ut nihilominus remaneret dotalis: & tunc dicas idem prout infra, in proximo casu. Secundo casu quando inæstimata: & tunc aut de iure antiquo ante dispositionem dict.l.in rebus. aut post, primo casu, aut in dote est genus: scilicet consistens in pondere, numero, uel mensura: & indistinctè potest uir alienare sine alia uoluntate uxoris: quia uidetur tacitè actum, quòd in eodem genere & bonitate reddatur per id, quod habetur in l.cum quid.ff.si certum pet. Et si ex natura rei uidetur à principio datum arbitrium distrahendi, ut dicit tex.in d.l.dedit dotem.quæ alienatio etiam hodie esset in totum reuocabilis nõ obstante dispositione noua. dict.l.in rebus. Aut in dote est species: & tunc aut seruando seruari non potest, ut potest contingere, si mulier habuerit patrem mercatorem, & dedit mercantias in dote inæstimatas. Et sic cum sint uenales, dicuntur esse res non conseruabiles sui natura: ut aliàs solet dici in pecunia: ut per gl.no.in l.1.

§.fuit

§. fuit quæsitum. ff. ad Trebell. & ibi dixi, in l. si ex legati causa. ff. de uerb. obliga. & maximè quia possunt esse mercantiæ de facili corruptibiles: ut aliàs per glo. no. in l. 1. C. si aduers. vsucap. Et tunc potest dici idem eadem ratione, quod suprà in genere, ut uideatur data lege, uel à contrahentibus tacitè licētia distrahendi, per id quod habetur in l. æstimatæ. ff. solu. matrimonio. facit tex. in l. diuortio. §. interdum. eod. tit. Si autem possent conseruari diu. & tunc similiter possunt distrahi & uendi per uirum, ut ex eadem pecunia ematur res alia, quæ sit dotalis, dummodo accedat consensus mulieris, & etiam eius utilitas, prout in dubio quòd intersit mulieris magis pecuniā reddi, quæ amodo sibi perire non potest. l. incendium. C. si cert. peta. quam dotem ipsam remanere in speciebus, quæ si deteriorarentur, uel perirent, hoc caderet ad sui damnum. l. plerunque. in princip. ff. de iure do. & l. si æstimatis. ff. solu. matr. ubi tex. propriè loquitur in rebus mobilibus, cum ibi fiat differentia an extent, uel non extent. Et sic ibi probatur not. quòd siue res sit data inæstimata, siue sit data æstimata: tamen ut remaneret dotalis, non potest alienari per uirum sine consensu mulieris: & sic ibi capitur quædam media uia: cum immobilia non possint alienari etiam cum consensu mulieris. l. 1. §. & cum lex. C. de rei uxo. actio. de quo etiam dixi in d. l. si æstimatis. Si autem mulier non consentiret, uel consentiret, tamen caderet ad sui damnum: tunc licet alienatio ualeret & esset irreuocabilis ante dispositionem d. l. in rebus, tamen teneretur uir uxori ad interesse: uidelicet quantum magis nunc interesset mulieris rem illam non esse uenditam: cum talis commutatio non possit fieri nisi duobus conuenientibus, ut supra, & hoc per tex. & glo. not. in l. si ex pecunia. C. de iure do. & ita etiam debet intelligi tex. in l. constante. ff. de iur. dot. ubi vult, quòd corpora dotalia possint commutari in pecuniā, & sic distrahi pro pecunia redigenda: ut illa sit dotalis, quia tex. non potest intelligi in mobilibus: quia tunc esset de directo contra l. Iulianus. ff. de petit. hæred. & multa iura indistinctè prohibentia alienationem rei immobilis dotabilis. Si autem loquimur post dispositionem d. l. in rebus. & tunc in speciebus, uel alijs mobilibus, ubi non requirebatur uoluntas mulieris in alienando: ut suprà dixi, tunc indistinctè alienatio esset irreuocabilis, licet mulieris consensus non interuenerit, ex quo lege permittente, ut etiam permittente ipsa muliere saltem tacitè uir alienauit. Sed in speciebus, in quibus requiritur mulieris consensus: tunc eo interueniente similiter erit irreuocabilis alienatio, ex quo muliere permittente fuit facta consequenter. l. permittente, uerùm si fiat sine consensu mulieris: tunc licet interim ualeat, & dominium transferatur tamen erit reuocabilis, ut sic dominio translato in mulierem soluto matrimo. possit ipsa uendicare, & ita est de mente Barto. in l. 1. ff. soluto matrimonio post Iacob. de Rauen. licet ante dictam l. in rebus non posset. Nec obst. illud de re subiecta restitutione per id, quod habetur in dicta authen. res quæ. quia procedit in re subiecta restitutioni ex ultima uoluntate, secus si ex contractu per id, quod habetur in l. si ita quis. §. ex lege. ff. de uerbo. obliga. & in l. dotalem. ff. solut. matrimo. & ibi etiam dixi. Et est ratio: quia ex ultima uoluntate transferetur dominium eueniente conditione sine alia traditione: ut l. fina. §. sed quia. C. communia de lega. Vnde idem eadem ratione quando transferretur dominium ex contractu, ut est hodie in dote, per d. l. in rebus. ualet tamen interim alienatio, prout etiam idem tenetur communiter, quando ex ultima uoluntate: ut no. in d. §. sed quia.

Quid autem in talibus mobilibus, quæ possunt conseruari: ut supra, an impediatur hodie interim alienatio prout prohibetur in stabilibus, per d. l. Iulianus. Barto. in l. 1. ff. sol. matrimo. tenet quòd sic, concurrente tamen solennitate, uidelicet, quòd mulier consentiat à principio, & quòd iterum post biennium confirmet. Item quòd uir habeat bona sufficientia pro restitutione pretij bonorum alienatorum, ut dicit hoc probari in d. auth. ut immobilia ante nuptias: unde est sumpta d. auth. siue à me. ubi tex. in fi. extendens eam prohibitionē alienationis immobilium propter nuptias datorum mulieri ad alienationem rei dotalis, non aliter limitat in stabilibus, ut suprà dixerat in donatione propter nuptias: sed generaliter loquitur. Et quia si hoc intelligeretur in stabilibus: ut supra dixerat in donatione propter nuptias, nisi de nouo prouideret dict. authentic. cum de hoc erat clarè prouisum per iura antiqua. Et cum hac opin. Bartol. uidetur transire Bald. in dic. l. 1. & Imol. & communiter doct. & fuit de mente gloss. in dict. authent. Sed tu cogita: quia licet opinio ista sit communis, tamen pro certo posset in puncto iuris teneri contrariam: nec uidetur de mente iurium: & maximè illius text. in dict. authent. Nam ibi dum idem dicit in dote non alienanda: licet loquatur sic simpliciter, tamen se refert ibi Imperator ad iura præcedentia: & sic antiqua, ibi dum dicit, prout hæc à nobis declarata & sancita sunt, quæ iura antiqua solum prohibebant in stabilibus: ut supra dixi, & Barto. & communiter docto. hoc fatentur, scilicet quòd ante dictam authen. non reperiebatur prohibita alienatio circa mobilia dotalia: nec etiam est credendum, quòd ibi Imperator ex illo unico uerbo: ibi, ne quid dotis &c. uoluerit corrigere iura antiqua cum tanta diligentia ordinata, argumen. l. si quando. in princip. C. de inoffic. testamen. & c. ecclesia uestra. de elect. tenendo tamen supradictam opin. quæ est communis, ut supra, idem esset dicendum, si secundus consensus mulieris non appareret aliter post biennium, tamen elapsum esset tempus 30. annor. per cuius temporis lapsum censetur interuenisse dictus iteratus mulieris. ut est gloss. singul. cum qua doct. communiter transeunt, in cap. peruenit. de empt. & uendit. Imò forte sufficeret lapsus 10. annor. ad dictam præsumptionem inducendam, scilicet interuentus iterati consensus, maximè possessione emptoris continuata per dictum tempus, per id quod habetur in l. si filius. C. de petit. hæred. & in l. qui in aliena. & ibi per docto. post Barto. & Angel. ff. de acquir. hæred.

Sed circa prædicta potest generaliter quæri, an sit uerum indistinctè quòd res dotalis maximè immobilis non possit alienari, super quo ponas regulam cum multis fallentijs.

Nam regula est, quòd non possit alienari, ut in toto titu. ff. & C. de fun. dota cum suis vulgaribus.

Fallit primò secundùm aliquos, quando mulier consentiret uiro alienanti concurrente postea secundo consensu post biennium, & quòd uir sit sufficiens. per text. in dict. authen. ut immobilia ante nuptias. ibi, mulieri per uirum, uel alium ex ea parte: & postea extenditur ad dotem, quod uoluit etiam Pla. & multi docto. & etiam gloss. in dict. cap. peruenit. Tamen gloss. in d. authen. siue à me. & in corpore unde sumitur, & doct. communiter tenent contrarium, & etiam in d. cap. peruenit. quia ex hoc sequeretur, quòd illa dispositio extendens fauorem dotis, operetur diminutionem fauoris: & sic contra eius priuilegium, inter quæ illud est maximum, ut indistinctè non possit alienari etiam cum consensu mulieris: ut in dict. §. & cum lex. & instit. quibus alien. licet. in princip. probatur etiam ex text. in dic. authent. ubi vult remanere firma priuilegia dotis, & hinc est, quòd etiam hodie constante matrimonio non currit aliqua præscriptio etiam contra uirum in re dotali, cum indistinctè prohibeatur alienatio, per id quod habetur in d. l. ubi lex. quod tamen secus esset, si hodie posset alienari secundùm solennitatem, de qua in d. auth. ut supra dictū est. Et hinc est, quod etiam hodie curreret vsucapio contra uirum in rebus mobilibus dotalibus, ut supra dixi, quod bene no. Potest tamen non improbabiliter dici, quòd saltem locum habeat præscriptio longissimi temporis, maximè 40. anno. per quam indistinctè præscribitur hodie omni iure. l. omnes. in fin. C. de præscrip. 30. anno. & fortè sufficeret præscrip. 30. annu. per l. sic. eo. tit. quæ præscriptio longissimi temporis de iure fforum erat incognita: ut per gloss. not. in l. non solùm. ff. ex quib. cau. maior. & l. qui occidit. §. 1. ff. ad l. aqui. Vnde res, quæ olim erant in usucapibiles, efficiuntur præscriptibiles dicta præscriptione longissimi temporis: ut erant res furtiuæ, secundùm glo. not. in §. furtiuæ. insti. de usucap. Et sic etiam res fisci, & quæ erant patrimonij cæsaris, quæ sunt inalienabiles: ut habetur in l. apud Iulianum. §. fi. ff. de legat. 1. & consequenter sunt imprescriptibiles, ut l. 1. C. ne rei domini. uel templorum, tamen præscribuntur tali longissimo spacio, secundum gl. no. insti. de usuca. in §. res fisci. Vnde idem dicendum uidetur in rebus dotalibus, ut prohibitio præscriptionis inducta à l. ex quo sunt inalienabiles: per id quod habetur in d. l. ubi lex. ff. de vsuc. & in l. alienationis uerbo. ff. de uerb. sig. non se extendat ad præscriptionē longissimi tēporis hodie inductam à iure codicis, & maximè 40. ann. per d. l. oēs. in fin. & ita etiam reperio tenuisse Ioan. de Imo. in c. cum non liceat. de præscrip. licet in contrarium faciant no. Ang. in d. l. omnes. ubi dicit, quòd quando lex uel statutum inhibet præscriptionem in aliquo casu speciali: ut tunc etiam sit prohibita præscriptio 30. uel 40. anno. licet tunc non censeatur prohibita præscriptio centum

anno. alle. gloss. not. & ibi per eundem Angel. in dic. l. 1. C. na
tei do. uel temp. Sed potest dici, φ forte procederet dict. opi-
nio. Io. de Imol. quando tractaretur de præscribendo contra
ipsum maritum, ex quo sibi non denegatur potentia agendi
& recuperandi res dotales: secus in muliere, quæ interim est
impedita agere constante matrimonio, ut l. in rebus. §. omnis.
C. de iure dot. Et ideò licet soluto matrim. adhuc fundus du-
ret dotalis, donec mulier ipsum recuperet: & sic interim non
possit alienari: ut l. etiam. & l. 3. in fi. cum sua glos. ff. de fun.
dot. tamen tunc contra mulierem curreret dicta præscriptio
longissimi temporis: licet nõ curreret ante solutũ matrimo-
nium, ex quo matrimonio soluto nõ est mulier impedita aga
re. Et sic etiam potest dici, quando uir uergit ad inopiam: &
sic potest mulier agere ad dotem, secundùm φ habetur in l.
si constante. ff. soluto matrimo. & in l. ubi adhuc. C. de iu. do.
& tunc contra mulierem inciperet currere dicta præscriptio
longissimi temporis, ut etiam hoc uidetur probari in d. §. om-
nis. aliàs uiro non uergente ad inopiam, etiam si matrimo-
nium duraret per centum anni. contra mulierem nulla curre-
set præscriptio etiam longissimi tẽporis, cum sit impedita age
re. facit l. 1. in fi. C. de anna. excep. Et ideò potest inferri, quod
etiam dato, φ dos ecclesiæ à principio sibi constituta sit inalie-
nabilis, de quo supra dixi in 1. parte, tamen quia contra eccle
siam admittitur præscriptio longissimi temporis, uidelicet 40.
ann. ut habetur in l. fin. C. de sacrosanct. eccle. & in c. de quar
ta. de præscript. cum sim. nihilominus fundus dotalis ecclesiæ
præscriberetur dicto longissimo spacio, sicut præscriberetur
dos mulieris dicto spacio longissimo, quãdo mulier potuisset
agere, cum etiam ipsa ecclesia interim nunquam fuerit impe
dita agere: & ita fuit conclusum per collegium Perosinum in
fauorem cõmunitatis Interanensis: ut supra retuli, in 1. par.

6 Secundò fallit, quando† alienatio dotis facta per uirum tẽ
deret in fauorem mulieris: puta quia fundus erat parum uti
lis, & illa pecunia sic redacta esset magis eis proficua, uel pro
emendis aliis stabilibus, uel in ponendo pecuniam ad bancũ,
ut stet ad licitum & honestum lucrum, secundùm φ habetur
in c. per uestras. de don. inter uir. & uxo. & aliàs per Bart. in l.
sequi natura. §. non tantum. ff. de neg. gest. & in l. diuus. ff. ad
l. fal. Vnde potest uir & uxor tale contractum sequi: licet em-
ptor uellet rescindere, forte postquã sibi innotuit rem esse do-
talem. Et sic claudicabit contractus in fauorem mulieris & ui
ri, sicut aliàs dicimus in pupillo in l. Iulianus. §. si quis à pupil
lo. ff. de actio. empt. & aliàs in l. obligari. §. 1. ff. de auto. tut. &
quod no. in l. quod fauore. C. de leg. Et ita iam de facto respõ
di super quadam uenditione facta per uirum & uxorem de re
dotali, de qua nondũ erat confectum instrumentũ, & sic non
poterat dici adhuc contractum esse firmatum iure, per cap.
cum contingat. de iur. iur. Vnde mulier poterat hoc accepta-
re & uelle nõ rescindi, si dicat, φ pecunia esset sibi utilior: &
ita erat in ueritate. Allegabam præterea tex. in d. l. ita constan
te. ff. de iure dot. dum uidetur loqui generaliter, φ res dotalis
possit conuerti & computari in pecunia, si hoc appareret esse
utile, unde multomagis si conuerteretur pro emendo fundo
utiliori, facit & l. quamuis. ff. sol. mat. licet quidam respondis-
sent contrarium ea ratione mot: quia per hoc uideretur eua
cuari totus titulus. ff. de fund. dot. nec deberet attendi, an uir
uel mulier ex hoc sint facti locupletiores ad effectum, ut ua-
leat alienatio, & sic ut dominium sit translatum, per id quod
habetur in l. si fundus. in prin. ff. de re. co. & quod ibi p Bart.
& in l. cum hi. §. eam transactionem. ff. de transactio. & respon
debant ad d. l. ita constante. ut procedat eo casu, quo lex Iu-
lia non obstaret, & sic in rebus mobilibus dotalib. Tamen po
test dici, φ præsupposita ueritate, φ ita expediret uiro & uxo-
ri magis illam pecuniam hẽre & ipsam ponere ad honestum lu
crum, uel ad conuertendum in rem habilẽ utiliorem, & põt
contingere si fundus dotalis erat magis preciosus q̃ fructuo-
sus, uel fuit uenditus pro maiori precio q̃ ualeret. Et propter-
ea forte emptor quæreret rescindere talem contractum, φ
tunc non audiretur. Si autem stante tali utilitate uiri & uxo-
ris nihilominus ipsi uellent rescindere talem uenditionem
amptore inuito, & tunc bene audirentur, non obstante quòd
emptor allegaret & probaret, quòd ipsi ex tali uenditione sint
facti locupletiores, & ita procedat, quod habetur in dicta l.
7 si fundus. & in dicto §. eam. Tertiò limita † nisi uenderetur
fundus pro emendo aliam rem stabilem magis expedien-
tem per supradicta, dummodo concurrat consensus mulie-
ris, per id quod habetur in dicta l. quamuis. & in l. si ex pecu-
nia. C. de iure dot. & in l. mutus. §. manente. ff. de iure dot.
tunc interim antequam ematur alius fundus alienatio esset
in pendenti. Quid enim si postea alius fundus non ematur
ex precio redacto, uel ematur: tamen in uero non sit utilior.
Certè nulla erit prima uenditio per id, quod habetur in l. si
mulier. ff. de pact. dot. & in d. l. si ex pecunia. Et intellige, quod
tempore emptionis apparebat, & ita indubitatè erat utilior.
nam licet posteà casualiter efficeretur deterior, non propterea
infirmabitur prima uenditio: quia sufficit, rem fuisse utiliter
gestam à sui initio per id, quod habetur in l. sed an ultro. ff.
de neg. gest. & in l. in totum. ff. de Impen. Sic etiam econtra, si
ex tali pecunia redacta ex dicta alienatione fuit postea emptus
alius fundus, qui eo tempore non erat utilior. Nam licet po-
stea casualiter sit factus utilior, puta ex incremento alluuio-
nis, uel ex alia causa, non propterea confirmabitur prima alie
natio, quæ à principio fuit nulla. Vnde poterit mulier postea
dicere, puta soluto matrimonio, nolo quòd primus fundus sit
dotalis, nec tamen poterit dicere, uolo quòd secundus fun-
dus sit dotalis, ut probatur notanter in l. cum maritus, in
8 prin. ff. de pact. dota. † Quartò limita, nisi alienaretur per mu
lierem de consensu uiri, uel econtra, pro ea soluendo ære alie-
no, quo ipsa mulier esset astricta, per tex. not. in l. fi. ff. de iure
9 do. † Quintò limita, quando alienaretur in casibus speciali-
bus, de quibus in l. quamuis, cum seq. ff. sol. matr. & ibi dixi.
10 † Sextò limita, nisi dotalis fundus fuisset datus æstimatus, tñ
ut remaneret dotalis, & sic propriè non habetur pro empto:
quia tunc potest alienari, si res sit mobilis, quæ seruari possit,
dummodo de consensu mulieris, per tex. singu. in l. si æstima-
tis. ff. sol. matr. de quo ibi dixi, cum ille tex. loquatur de rebus
mobilibus, ut patet ex d. l. ibi dum dicit, quæ extant: ut supra
dixi, licet opinio communis sit in contrarium: ut supra est di-
11 ctum. † Septimò si soluto matrimonio & nondum dote re-
stituta uir alienaret de consensu mulieris, ex quo non potest
dici omnino fundus esse dotalis, secus si sine consensu mulie-
ris: quia tunc omnino esset nulla alienatio, sicut si alienasset
ante solutum matrimonium secundùm quosdam, per tex. no.
in l. si constante. C. de do. ante nupt. & quia mulier ita consen-
tiendo matrimonio soluto potuit facere dotis conditionem de
teriorem per id, quod habetur in l. licet. ff. de pac. dot. & in l.
hæres. §. filia. ff. de pac. tamen quando mulier non consensit, &
dos nondum fuit restituta, tunc censetur fundus dotalis quò
ad ipsum uirum, per tex. ad hoc singularẽ in l. etiam directo.
ff. de fund. do. quod etiam tenuit Bald. in l. si prædium. ad fi.
C. de iure do. & ibi etiam hoc sentit glo. Cogita tamen quia
tex. in l. 3. ff. de fund. do. iuncta gl. uult, φ donec duret mulie-
ri actio de dote, non potest alienari talis fundus. Vnde licet
sit solutum matrimonium, siue fundus sit apud uirum, siue
apud hæredes eius, est inalienabilis, & sic etiam impræscripti-
bilis, quod procedit uiuante ipsa uxore, mortua aũt ipsa mu-
liere licet adhuc non fuerit dos reuersa ad ipsam mulierem,
uel ad eius hæredem, tunc desinit esse dotalis, & ideo ipse hæ
res, etiam si esset filius, potest alienare, secundùm Bal. in d. l.
3. ff. solu. matrimo. & φ etiam matrimonio soluto indistinctè
non possit alienari, donec restituatur mulieri, uoluit Bal. in
l. dotalem. ff. de testamen. mili. Vnde ponamus dotem non
esse reuersam ad patrem per mortem mariti, certè antequam
ad eum reuertatur: quia adhuc durat actio ad ipsam dotem,
erit inalienabilis, etiam si consentiat pater ipsi filiæ alienan-
ti, uel filia ipsi patri, cum uideatur tunc esse eadem rõ, pro-
ut in marito. Sed postquam ad patrem fuit reuersa, posset
alienari quando ipse pater esset potens ad redotandum, aliàs
secus: ut no. uoluit Cy. in auth. sed quamuis. C. de rei ux. act.
12 † Octauò limita, nisi mulier alienaret dotem constante matri
monio conferendo ipsam alienationem in tempus soluti ma-
trimonij, puta post mortem suam, uel post diuortiũ, per tex.
à contrario sensu, & ibi est gloss. no. in d. l. si constante. In con
trarium tamen facit: quia ante matrimonium solutum non
potest causam dotis deteriorem facere, etiam conferendo in
tempus soluti matrimonij: ut probatur not. in dicta l. licet.
& l. Atilicinus. ff. de pact. dot. & ita etiam tenuit Io. de Imol.
in repe. c. cum contingat. de iureiu. in 9. col. Videtur tamen,
quòd prima opinio sit uerior, & sic illa glo. sit tenenda: quia
illa iura procedunt quando ipsa mulier pacisceretur cum ma
rito, secus si cum alio, maximè coniuncto, puta cum fratre,
uel cum patre, præiudicando sibi in dote in tempus postea
matrimonij soluti, per text. in l. si cum dos. ff. de pact. dot. &
in l. 2. §. 1. ff. soluto matr. & l. quoties. eod. titu. & l. dotis. C. de
colla.

colla. & probatur à contrario sensu in d.l. si constante. unde co-
23 gita.† Nonò limita, quando mulier alienaret cum consensu uiri, ut probatur à contrario sensu in d.l. si prædium. quod etiam tenuit ibi Cy. post Iacob. de Are. respondendo ad §. sed cum lex. C. de rei uxo. act. quòd loquatur in casu econtra, quando uir cum consensu mulieris alienaret, in quo uidetur maior ratio prohibitionis. Bald. tamen ibi & Salyc. tenent contrarium, & melius, cum immo uideatur tunc eadem ratio prohibitionis, quod etiam tenuit Ioan. de Imo. in d. cap. cum contingat. respondendo ad d.l. si prædium. ut non debeat assumi ibi arg. à contrario sensu, ex quo resultaret absurdus intellectus, & contra alia iura per id, quod habetur in l. 2. C. de condict. infer. ad hoc gloss. no. in cap. 1. de ætate, & qualitate in 6. Decimò limita, nisi postea solut. matr. puta per mortem mulieris uir succedat ipsi mulieri in hæreditate, uel saltem in ipsa dote iam per eum alienata, puta ex testamento mulieris, uel per pactum factum de lucranda dote, uel ex forma statuti: quia tunc confirmatur ipsa præcedens alienatio: ut habetur notan. in l. prædium. ff. de usuc.

24 Vndecimò † quando mulier alienasset consentiente, uel nõ consentiente uiro, & postea solut. matrim. & sic dote ad eam reuersa per dispositionem d.l. in rebus. C. de iur. do. uellet petere ab ipso emptore. Nam ex quo sibi superuenit ius in dote prædicta, ideo uidetur confirmari dicta alienatio eadem ratione prout supra in uiro, per id quod habetur in d.l. cum uir. & de hoc est gloss. sing. in d.l. si constante. quam uidetur tenere Cyn. Bald. & Salyc. in d.l. si prædium. & Specul. in titul. de emptio. & uenditio. §. 3. loco. uer. sed nunquid confirmetur. licet idem Specul. in eo. §. uer. consueuit autem uariauerit, & hoc ultimum uidetur esse uerius: quia non cessat causa prohibitionis legis Iuliæ, propter matrimonium solutum, ex quo ipsa mulier remanet indotata. Immo quidam tenuerunt quòd etiam si fiat alienatio solut. matr. ut supra dixi in 7. limitatione, & hoc idem tenuit gl. sing. inst. qui. alie. non li. post prin. & ibi etiam Ioan. Fa. ut eum refert & tenet Io. de Imo. in d. cap. cum contingat.

25 Duodecimò † limita secundùm quosdam: quia licet nõ ualeat alienatio quò ad præiudicium mulieris, ut sic etiam dominium non transferatur: tamen uir ipse alienans non poterit uenire contra repetendo ab emptore, ut uoluit gl. no. in d.l. cum uir. quam ibi etiam tenuit Angel. dicendo quòd tenetur etiam fideiussor datus per uirum de euictione. Et sic etiam patet, uirum teneri de euictione, si postea talis fundus repetatur per mulierem postea solut. matr. Ergo si agenti obstabit exceptio, de qua in l. uendicantem. ff. de euic. & quia non potest uenire contra factum suum. l. post mortem. ff. de ado. & quod teneatur fideiussor, alle. quod habetur in l. si is qui. C. de præ. mi. bene facit, quod habetur in d.l. si prædium. & quod ibi per Bald. & per Bartol. in l. cum lex. ff. de fideius. & in d.l. dotalem. ff. de test. mil. Et subdit Angel. hoc procedere, si uir repetat ex persona sua: secus si ex persona mulieris ita dicit procedere glo. not. in d. §. sed cum lex. Tu aduerte: quia communiter tenetur, quòd indistinctè possit repetere etiam ex persona sua, ut est de mente illius gloss. d. §. sed cum lex. & gloss. in insti. qui. alie. non licet. in prin. Nec obstat regula, de qua in d. l. post mortem. quia non habet locum, quando prohiberetur à iure alienatio ratione publicæ utilitatis, ut ibi notanter per Barto. & alios, & in d.l. cum lex. de fideius. Nam quomodo potest uir nomine mulieris petere: cum ipsa mulier non possit constante matrimonio, quia non est domina. l. doce ancillam. C. de rei uen. quod etiam tenuit Specul. in d. §. tertio loco. uers. quid ergo si uir. ad fi. etiam si fuisset ignorans, cum adhuc subsit ratio utilitatis propter publicam utilitatem, quòd etiam si uir ipse iurasset, ut uoluit Ioan. An. & ibi expressius Ant. & Imo. in d. ca. cum contingat. per illum tex. à contrario sensu, cum iuramentum non liget ipsum iurantem in præiudicium tertij & sic mulieris. ad hoc tex. in ca. quamuis. de pact. in 6. ad fi. & etiam probatur à contrario sensu in d. cap. cum contingat. ad fi. de iureiu. & quòd aliàs per Bartol. in l. Titia. §. imperator. ff. de leg. 2. & per Bald. in l. 1. C. de inoffi. do. in 7. colum. de quo infra in ult. fallentia, prout etiam aliàs dicitur de prælato alienante, qui potest reuocare etiam non obstante suo iuramento, ex quo reuocat pro interesse ecclesiæ & non suo, ut habetur in cap. peruenit. & cap. sicut nostris. de iureiur. licet in consequentiam resultet etiam incommodum suum propter fructus per eum percipiendos. Et per hoc respondetur, quòd immo constante matrimonio tendit in præiudicium sui & nõ mulieris: cum ille sit dominus, & ipse capiat fructus & sustineat onera matrimonij. Nam ex quo tenetur illos conuertere in onera matrimonij, ideo uersatur interesse mulieris. & licet in consequentiam uersetur interesse uiri, tamen de hoc non est curandum, per id quod habetur in l. 1. ff. de aucto. tuto. & aliàs in l. dictantibus. C. de testa. & per gloss. no. in l. 1 §. huius studij. ff. de iust. & iu. Et sic stant hæc simul, quòd ipse uir ex persona sua reuocet non autem nomine mulieris, tamẽ propter præiudicium & interesse mulieris. Et prædicta procedunt, si uir esset etiam locuples: cum etiam esse uersetur interesse mulieris, ut magis diligenter uir sibi subueniat, & mulier magis de facili recuperabit dictam rem dotalem ab hærede uiri quã ab extraneo. & bene faciunt, quæ habentur in d. cap. peruenit. & d. cap. sicut. & quod no. Anton. de Butr. in cap. cum uenisset. de inst. Quid autem si uir esset negligens in recuperando, cum possit, an tunc mulier possit pro suo interesse recuperare dictam rem dotalem. & quidem si uir non uergat ad inopiam, & habet alia bona sufficientia ad dotem, uidetur dicendum, quòd non possit, ex quo tunc non est proditum sibi remedium, de quo in l. si constante. in prin. ff. solu. matrim. & l. ubi adhuc. C. de iure dot. Quidam tamen tenent contrarium, ut tunc per negligentiam uiri in subsidium ipsa possit audiri implorando officium iudicis, ut dicta res dotalis, maximè si esset magni redditus restituatur uiro pro supportandis onerib. matrimonij ex æquitate. l. is qui stichum. §. ubi dos. ff. de iure dotium. de quo tamen dixi in l. si constante. in princi. & in §. 1. eiusdem legis. Et prædicta procedunt quò ad effectum repetitionis, quò ad effectum autem euictionis an teneatur ipse uir uel mulier, sunt opiniones, ut per Specul. in d. uer. ubi distinguit, an emptor fuerit sciens, uel ignorans, communiter tamen tenetur, uirum teneri de euictione quando uenditio fuit datur in persona sua. secus si uendat uxor: quia tunc ipsa obligabitur etiam naturaliter, & consequenter, nec eius fideiussor per id, quod habetur in d.l. cum lex. quicquid aliter senserit gl. in d.l. si prædium. cum in uiro non prohibeatur alienatio propter uirum, sed principaliter propter mulierem etiã ad effectum: ut non transeat dominium, licet ipse sit dominus. unde licet respectu obligationis personalis teneretur, si postea euincatur per se uel soluto matrimonio per mulierem, seu eius hæredes. & sic multo magis eius fideiussor: ut tenet Bartol. post Dyn. in dicta l. cum rei. & in d. l. cum uir. & Bald. in dicta l. si prædium. & Cyn. in d.l. si is qui. & Anto. de Butr. post Ioan. Andr. & Ioan. de Lig. in d. cap. cum contingat. & ibi etiam Imol. quod procedit, ubi emptor fuit ignorans non solùm factum, scilicet rem esse dotalem, sed etiam si errauit in iure, dummodo sit persona, in qua tollerat iuris ignorantia, puta rusticus, minor, uel mulier, per id quod habetur in l. reg. ff. de iur. & fac. igno. & l. cum de indebito. de proba. Item procedunt prædicta respectu precij repetendi, nõ autem alterius interesse, secundùm Imo. in d. cũ contingat. licet Specul. in præalleg. uersic. gloss. in d.l. si prædium. tenuerit contrarium, puta respectu expensarum per id quod habetur in l. si prædium. C. de prædi. min. & ne maritus sit in lucro cum aliena iactura. & hoc uidetur uerius, & bene facit gloss. in l. quemadmodum. C. de agric. & censi. lib. 11. Si autem fuit omnino sciens emptor, & tunc licet quidam dicant, quòd saltem recuperet precium, & non aliud interesse per id, quod habetur in l. fin. & in authen. res qui. & ibi per gloss. C. de sacros. eccle. tamen communiter tenetur cõtrarium, quòd nihil recuperet: cum uideatur ei, quod imputandum. Nec obstat habetur in l. fin. §. sed si emptor. C. commu. de lega. quia ibi non est prohibita alienatio, immo transfertur interim dominium, ut ibi not. & gloss. in d. authen. qui res. solet reprobari per d.l. quemadmodum. & est gloss. contraria in authen. de non alienan. §. si quis illud. de quo per Doct. in cap. si quis presbyterorum. de rebus eccle. non alienan. Et si dicas, ergo uir remanebit in lucro ex suo dolo responde, quòd hoc non inconuenit: cum sunt in pari causa turpitudinis. Vel potest dici & fortè melius, quòd precium applicatur fisco, ut uoluit gloss. not. in d.l. quemadmodum. & aliàs per gloss. in l. 2. C. de condic. ob turp. cau. & in l. Luc. de iure fisci. Quæ etiam procedunt, si emptor fuisset expressè stipulatus de euictione, uel lucro, ut no. uoluit Imo. in d. ca. cum contingat. cum uideatur continere turpem causam ex parte utriusque, ex quo contra legum interdicta sunt interea per id, quod habetur in l. generaliter. ff. de uerbor. oblig. & ibi per eum. Si autem mulier alienasset, tunc teneretur de euictione solùm ad preciũ & non ad interesse, ne ipsa sit in lu-

cro,

ero, & consequenter etiam ne fideiussores per id, quod habetur in d. l. cum lex. Et per prædicta habes decisionem quid dicendum, quando uir & uxor simul uendiderunt. Nam multùm interest emptoris, quòd quilibet obligetur insolidum: cũ aliàs in dubio solùm teneretur quilibet pro uirili, & sic uir nõ teneretur de euictione, nec fideiussor suus, nisi pro sua uirili, quod etiam tenuit Bartol. in suo consi. quod incipit punctus quæstionis talis est, quędam mulier domina nupsit oum. 134. tamen communiter tenetur, quòd tunc uir teneatur insolidũ quasi mulier fuerit nominata in instrumẽto ad maiorem cautelam emptoris, & sic animo intercedendi, quo casu esset mulier ipso iure tuta, licet ambo fuot confessi in instrumento pretium recepisse per id, quod habetur no. in authen. si qua mulier. C. ad Velle. ut not. uoluit Specul. in titul. de sol. & ob. §. ante omnia. uersic. quid si vir & uxor. quod sic tenuit Bald. in l. 1. C. de duo. reis. & in d. authen. si qua mulier. & sequuntur Modar. legentes ibi, dixi in l. si eum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Nam consului de facto, & hoc fuit obtentum hic Perusij, q̃ ista procedunt, quando notarius in instrumento esset rogatus de confessione uiri & uxoris confitẽtium pretium peruenisse ad eos; quia tunc nihilominus iura præsumunt, quòd totum pretium peruenerit ad manus mariti, & sic color fuerit quæsitus in tali materia suspecta confessionis mulieris per id, quod habetur in l. uir uxori. in fi. ff. ad Velle. cum res uendita licet esset dotalis, tamen pertinebat tunc constante matrimonio ad ipsum uirum & non ad uxorem. Si autem notarius in instrumento attestaretur, quòd uir & uxor pretiũ recepissent: tũc intelligitur, q̃ actualiter & de præsenti habuerint & receperint per id, quod habetur in gl. no. in l. si ex cautione. C. de non nu. pe. & no. in l. si ex pretio. C. si cer. pet. licet cauti tabelliones soleant dicere & habuerunt & receperunt in præsentia mei notarij & testium suprascriptorum &c. de quo tetigi in d. §. transgrediamur.

16 Decimotertiò † limita nisi esset datus fideiussor: quia tunc obligaretur, quando esset datus per maritũ alienantem, probatur not. in l. si prædium. C. de iu. do. ibi per Bal. post Cyn. & per Bart. in d. l. cum lex. & in l. dotalem. ff. de test. mil. & tactũ est suprà in proxima fallen.

17 Decimoquarto limita secundùm quosdam circa † seruitutes fundi dotalis, quia illæ saltem sunt alienabiles, & sic perdi possunt præscriptione secundùm gloss. singu. in l. si filiosam. la 1. ff. solut. matr. Sed communiter tenetur contra illam glo. de quo ibi dixi.

18 Decimoquinto † limita in fundo quasi dotali, & sic in matrimonio putatiuo, ut non habeat locum priuilegium d. l. Iuliæ. secundùm quosdam, ut sic casus uerus comprehensus sub prohibitione l. Iuliæ. non extendatur ad casum fictum, seu putatiuam dotem, & sic quasi dotem per id, quod habetur in l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. cum uulgaribus. Sed gloss. sing. est in contrarium, quæ communiter solet teneri in l. dotalem. §. fin. ff. de fun. dot. no. Doct. & ibi dixi & in l. si cum dotem. §. fin. ff. solut. matrim. Nam etiam in sponsa, quæ nondum est uxor, non potest esse uera dos, ex quo nondum est matrimonium, per id quod habetur in l. fi. C. de do. ante nup. Et sic potest dici quasi dos, & tamen ad talem quasi dotem extenditur prohibitio l. Iuliæ, ut est casus no. in l. lex Iulia. ff. de fun. do. Sic etiam patet, quod quo ad priuilegium ante lationis in personalib. æquiparantur illa, quæ non est uxor uera, sed quasi uxor, & ea quæ nondum est uxor, sed sponsa, ut est tex. notab. l. 2. in fi. cum seq. ff. de priuil. cre.

19 Decimosexto limita † quando maritus locaret fundum dotalem ad nõ modicum tempus: quia licet communiter teneatur, q̃ illa sit species alienationis per id quod habetur in l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. & instit. loca. §. 1. & per Bartol. in l. qui fundum. ff. loc. adeo q̃ prohibitus alienare censetur etiã prohibitus locare ad longum tempus, & sic ad decem annos, uel ultra, ut tenet Bartol. & Bald. post Dyn. reprobata gloss. sing. in l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis secundo, & uoluit gloss. not. in clemen. 1. de rebus eccle. non alienan. tamen fortè hoc nõ procederet in uiro nec lex Iulia prohibens fundum dotalem alienari uidetur habuisse mentem ad talem locationem: quia non uidetur uera & propria alienatio, ex quo maritus nõ abdicat à se dominium. immo loco talis fundi habet pensionem annuam loco fructuum l. pensiones. ff. de petitio. hære. Et sic ex tali fructu seu reddito pensionis potest supportare onera matrimonij, sicut si ipse percepisset fructus absque locatione. Quid etiam si locasset non pro pecunijs, sed pro certa tam fructuum habenda quolibet anno. & idem multò magis si locasset colono partiario ad 10. annos: cum per hoc nullum fiat præiudicium doti tam respectu uiri, quàm mulieris, & maximè si talis locatio cederet in commodum ipsius uiri: quia fortè magis confert sibi ita locare fundum, licet ad longum tempus, quàm apud se habere, & ipsum culturare uel coli facere. Quid etiam si maritus uenderet usumfructum dicti fundi. nam uendendo usumfructum etiam ad modicum tempus censetur alienare: ut l. fin. C. de reb. eccl. non alienan. Absurdum esset dicere, q̃ uir non possit facere: & maximè quando uendit in fauorem & commodum sui. Quid etiam si uir haberet castrum in dotem & uenderet fructum pedagij, adeò q̃ esset magis uenditio fructuum percipiendorum per talem emptorem, quàm esset contractus locationis, iuxt. not. per Bartol. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de pub. Absurdum est dicere, q̃ maritus non possit hoc facere. Vnde posset dici prohibitionem legis Iuliæ ad hunc casum non debere extendi, & maximè quia licet tale ius uideatur constitutum in ratione cuiusdam dominij: tamen per hoc non habet præiudicare mulieri, quia resoluto iure dantis & sic mariti, resoluitur ius accipientis, argumen. l. lex uectig. ff. de pign. Et potest imputari tali conductori uel emptori usufructus, qui uerisimiliter sciebat & scire debebat tale ius debere resolui posteà soluto matrimonio, & sic pleno iure transire in mulierem, maximè hodie per singularem dispositionem, l. in rebus. C. de iure dot. bene facit l. si quis domum. uersiculo hinc. ff. locatio. & tetigi in l. si filiofamil. §. fin. ff. solut. matrim. Vnde cogita, quia hoc à nemine reperi tactum.

20 Decimoseptimò limita † procedere in alienatione uoluntaria, secus in necessaria, habetur notanter in l. 2. ff. de fund. dot.

Ex quo infertur, quòd si est datus unus fundus cum alio communis pro indiuiso poterit procedere alienatio per uiam licitationis, ex quo tunc censetur talis alienatio necessaria, ut est text. not. in l. cum fundo. §. si fundus. ff. de iure dotium; hoc tamen procedit, quando ipse uir prouocaretur à consorte ad diuisionem. Si autem ipse prouocaret; tunc non audiretur; quia alienatio, quæ postea sequeretur, puta per uiam licitationis, deriuaret ex causa uoluntaria ipsius uiri, ut est tex. not. in l. 2. C. de fun. dot. Sed cùm semel super hoc fuissem de facto interrogatus dixi, quòd si maritus uideret, quòd talis diuisio esset, sibi & vxori multùm expediens: quia forte consors est persona rixosa, vel propter talem communionem parum utilitatis & fructus habet uir, quòd tunc posset petere talem diuisionem per id, quod habetur aliàs in l. si conuenerit. ff. pro socio, & quod alias habetur nota. in l. iubemus. in princip. C. de sacrosanct. eccle. & quod ibi per Bald. & maximè si maritus uellet commutare dictam pecuniam habendam ex licitatione in aliquam aliam rem stabilem utilem & fructuosam de uoluntate mulieris, ut sic illa res commutata cedat in dotem, per id quod habetur in l. ita constante. ff. de iure dot. & l. quamuis. ff. solut. matr. quæ omnia bene nota.

21 Decimooctauò fallit, † quando uersaretur fauor libertatis, nam tenendo, q̃ res mobilis, quæ seruando seruari potest, non potest alienari, ut multi tenuerunt, ut dictum est supra in prima fallentia: tamen fallit in seruo dotali, qui manumitteretur per uirum de uoluntate uxoris per tex. no. in l. si constante. §. si seruus. ff. sol. ma. & ibi dixi.

22 Decimonono fallit † quando alienatio rei dotalis transiret cum uniuersitate alienata uel translata in alium, ut habetur in d. l. 1. ff. de fun. dot. Et sic fortè posset inferri q̃ si mulier habens castrum dedit in dotem uiro quosdam redditus dicti castri; q̃ posteà uendendo mulier ipsum castrum, potuit et cum eo transferre in emptorem dictos redditus, ut sic liceat sibi hoc facere per uiam alienationis uniuersalis, quod non liceret alienando particulariter dictos redditus. bene facit l. quædam. ff. de acq. rerum do. & quod habetur in l. in modicis. ff. de contrah. emp. & in c. literis. de iure patr.

23 Vigesimò & ultimo † limita in alienatione, in qua interueniret iuramentum per tex. in c. cum contingat. de iureiur. & in c. licet mulieri. eo. ti. in 6. quo tamẽ casu quo solus uir alienaret etiam cum iuramento, non firmaretur talis alienatio iuramento, ex quo tenderet in præiudicium mulieris, tunc non admitteretur uir ex persona mulieris per id, quod suprà est dictum in 12. fallen. facit, quod habetur in l. 1. & 2. ff. de libe. cau. & quod aliàs per Bald. in l. fina. §. in computatione. C. de iure delib.

lib. Et sic econtra, quando mulier alienaret etiam iurando: quia non ualeret in praeiudicium uiri per illum tex. sed solùm in praeiudicium mulieris iurantis, ut sic etiam soluto matrimonio non possit ueniri contra, ut ibi not. tamen iuramentū non firmaret actum in praeiudicium uiri, ut dixi. facit, quod aliàs per Bald. in l. cum quis decedens. §. codicillis. & §. Titia. ff. de lega. 3. & per Bald. in l. 1. C. de inoff. dona. An autem tale iuramentum transeat ad haeredes mulieris, uide omnino per Aug. & ibi per Imo. & Pont. ad finem in l. qui superstitis. de acqui. haered. Si autem uir alienaret cum consensu mulieris, & ipse uir solùm iurasset & non mulier: tunc ex persona sua non posset uir conueniri, sed ex persona mulieris posset: ex quo talis consensus mulieri non praeiudicaret siue eius iuramento in praeiudicium suae dotis per id, quod habetur in l. Attilicinus. & l. de die. ff. de pact. do. Et sic etiam ipsa mulier posset constante matrimonio petere per officium iudicis ex aequitate. l. si is qui stichum. §. qui dos. ff. de iure dot. ut dos ipsa consignetur ipsi uiro pro interesse mulieris supportandis oneribus matrimonij. Et multò magis posset petere soluto matrimonio non obstante dicto consensu per dicta supra, & per id quod hř in d. §. sed cum lex. de rei uxor. actione.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Pater hodie non habet usumfructum dotis habita per filium fam. pro sua uxore.*

2 *Dos non solum est in potestate filij mariti: sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut eos omnes sibi lucrifaciat, nō pater.*

3 *Vsusfructus dotis filij mariti seorsum à patre iustè habitantis an sint patris. Et quid si filius seorsum habitaret contra patris uoluntatem & sine iusta causa. nu. 4.*

SECVNDVM speciale in dote est, ut etiā est de mente Bart. in l. contra iurum. §. quoties. ff. rerum emo. quòd hodie
1 † de iure codicis ipse pater non habebit usumfructum do
a tis a receptae per filiumfam. pro uxore, per l. cum oportet. C. de bon. quae lib. cum sim. Et consequenter sequitur, quòd in dicta dote pater non erit legitimus administrator: tamen ipse limitat hoc procedere, quando dos esset in corporibus, seu speciebus, secus si in pecunia, quae tunc de iure ffrorum efficiebatur peculij profectitij patris. & sic transibat in dominium patris, qui tenebatur de peculio pro dote illa restituenda, per tex. in l. deposui. §. 1. & l. ex facto. ff. de pecu. pro quo facit: quasi ipsa mulier in hoc gaudet priuilegio, etiam quando dos non defuit oneribus matrimonij, puta antequam nubat, uel postquam remansit uidua, ut in ea nihil iuris habeat pater in tali dote aduentitia, ut infra dicam in octaua parte, in decimo priuileg. multo magis uidetur dicendum ipso filiofamilias constante matrimonio. Et sic quando dos cohaeret in matrimonio & eius oneribus defuit, argum. l. dotem. in fi. ff. de castren. pecu. Nam isto casu concurrit duplex fauor, scilicet dotis & etiam matrimonij. Aduerte tamen: quia hoc dictum Barto. forte procederet, quando filius seorsum habitaret à patre unà cum dote habita à muliere, vel socero, & maximè si postquàm seorsum habitauit, duxit uxorem & dotem recepit. nam aequū est, quòd ibi sit dos pleno iure, & sic dotis fructus, ubi sunt o-
2 nere matrimonij. l. cum his. §. ibi dos. ff. de iure dotium. † Vnde potest dici etiam, quòd de iure ffrorum non solùm ipsa dos sit in dominio ipsius mariti filij familias: sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut sic eos omnes sibi lucrifaciat, & non pater, & hoc fauore dotis & matrimonij, ut supra & multò magis hoc fatendum esset, si filius accepisset uxorem cū cohabitaret cum patre, & posteà recessisset à patre cum dote sibi consignata per patrem, quam ipse pater receperat, quasi tunc ipse pater uideatur consentire filio, ut ipse solus onera matrimonij supportet cum dicta dote. Vnde etiam si fructus dotis superexcederent onera matrimonij, uideatur illos sibi tacitè donasse, quae donatio de facili praesumitur propter tātam coniunctionem personarum, per id quod habetur in l. Publia. in princ. ff. depositi. & in l. si seruus communis. ff. de dona. inter uirum & uxorem. Et maximè cùm uideatur quis modicū donasse ratione cuius modici magis de facili praesumitur donatio. l. uirum. ff. de dona. inter uir. & uxor. Nec obstat, quod uideatur in peculium concessisse magis quàm donasse, per id quod habetur in l. filiae cuius. C. fam. erci. & in l. si donatione. C. de col. quia illa iura procedunt, quando à principio non potuisset ualere ut donatio. unde secus quando à principio potuit ualere ut donatio inter patrem & filium, prout est in dote, & eius fructibus, per id quod habetur in l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercisc. & l. si cum dotem. in princ. ff. sol. matrim. quae iura licet loquantur in filiafamilias: tamen eadem ratio fauoris respectu dotis & matrimonij uidetur militare in ipso filiofamilias. Et maximè etiam quia circumscripto fauore dotis in ipso usufructu aduentitiorum quorumcunque ualet donatio facta per patrem: ut est casus singul. & ibi etiam per Bald. post Barto. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bonis quae libe. Et si ualet per modum expressum eodem modo per modum tacitum, argum. l. cum quid. ff. si cert. peta. cum sim. quae tacita donatio praesumitur ut supra. Vnde posset forte dici, quòd licet non probetur expressè dicta consignatio dotis facta per patrem, tamen eo ipso quòd pater permittit filium de per se tenere & fructuare dotem suae uxoris, uel quid aliud aduentitium, tacitè uidetur donare dictos fructus: ut notanter uoluit Bald. in authen. ex testamento. C. de col. in 14. col. & etiam idem ipse sensit in l. 2. C. fam. ercisc. & etiam Bart. in suo tractatu de duobus fratribus, licet Azo in sum. illius tituli de bonis quae lib. post princ. uideatur aliter sentire: tamen Docto. communiter tenent, ut supra, & est speciale in usufructu, qui consistit in iure tenui & de facili perdendo, & ita iam ego consului & etiam consuluit Pet. de Anch. consilio, quod incipit, praemittendum est. in ordine 177. quod bene not. Si autem ipse filius habitaret cum patre, & sic pater ipse onera matrimonij subiret, alimentando filium & uxorem, & tunc non solùm si ipse pater recepisset dotem, sed etiam si ipse filius solus recepisset, posset nō improbabiliter di[...] quòd iure ffrorum dominium dotis quaerebatur ipsi patri & cōsequenter fructus dotis essent ipsius patris, etiam si dos consisteret in speciebus etiam stabilibus. nec reperio, quòd dicta iura faciant differentiam inter dotem in pecunia & in speciebus, prout facit Bart. in d. §. quoties. nec d. l. ex facto. & d. l. deposui. probant dictam differentiam. imò etiam si detur filiofami. species in dote illa efficiebatur peculij profectitij patris & tenebatur pater de peculio postea restituendo sicut pro rebus paternis consistentibus apud filium in peculium: ut est tex. in l. filiofamilias. la 2. ff. sol. matr. & probatur in l. filiofamilias. la prima. & in l. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. eo. tit. cum tex. ibi indistinctè loquatur, ad hoc etiam tex. eadem l. in §. fin. Imò potest dici, quòd si dictus pater consensit dicto matrimonio expressè uel tacitè, ex tunc uidetur se obligasse insolidum, & sic ultra peculium pro restitutione dotis secundùm dicta & nota post Bar. in dicto §. transgrediamur. Videtur autem tacitè consensisse, si uxor filij fuit ducta in domum suam & onera matrimonij supportauit: cum ad hoc ipsum faciendum praecedebat obligatio legalis, argum. eius quod habetur in l. 2. C. de acquir. poss. Inde est quòd ex quo ipse pater est obligatus ad conseruationem dictae dotis, meritò conueniens est, quòd illa efficiatur de dominio ipsius patris. An autē pater possit cogi ad se obligandum pro dote restituenda, notatur in d. §. transgrediamur. unde isto casu de iure codicis pater haberet usumfructum dictae dotis, ut hoc fuit de mente glo. not. in d. l. dotem. ff. de castren. pecu. in finalibus uerbis, quae per hoc sentit, quod hodie proprietas dictae dotis, quae olim erat apud patrem pleno iure, erit de iure codicis apud filium licet usufructus sit patris,
3 quae tamen glo. † non procederet, quando filius seorsum habitaret à patre & onera matrimonij subiret, ut supra est dictum, & haec omnia sunt notabilia & utilia in practica, si filius habens uxorem seorsum habitans à patre dotem possidet & fructuat, talis usufructus nō efficitur patris, nec fructus inde percepti sunt communicandi cum fratribus, etiam si erat eorum aestimatio ualde superexcessiua ultra onera matrimonij. Imo etiam posset dici, quod si dos esset apud patrē, qui nollet eā consignare tali filio, quòd ex quo tunc non debetur sibi usufructus, poterit filius mortuo patre illos fructus, uel eorum aestimationem repetere à fratribus cohaeredibus pro eorum ratis, & hoc quando filius discessisset sine reprehensione, forte de uoluntate patris, uel forte praeter patris uoluntatem ex iusta causa, quia malè tractabatur a nouerca, uel alia simili cau-
4 sa. † Si autem discessisset sine uolūtate patris & sine iusta causa, tunc esset sibi imputandum. Imò etiam si filius cohabitaret cum patre, & pater onera matrimonij subiret, tamen pater ipse permitteret filium tenere & fructuare de per se dictā dotem, & de fructibus ad libitum disponere, tunc tacitè uide-

tur

tur sibi donasse dictum usufructum, ut supra dixi. Et ideò
tūc filius dictos fructus & pecunias ex eis redactas, & lucra ex
inde percepta non tenetur communicare alijs fratribus, ut et
uoluit notanter Bald. in d. authen. ex testamento, in 14. cap.
& in d. l. 2. C. fam. ercisc. & istud speciale, de quo supra, super
abundat errore scriptoris: quia positum est supra in 6. par-
te. in 35. & 36. priuilegio. licet illa duo aptius possint ᵃ accom-
modari ad hanc septimam partem.

ADDITIO.

a Vsumfructum dotis. No. quòd pater nō habet usumfructum in
dote data filio emancipato seorsum habitanti à patre, aliàs
sic. Bal. & Doct. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. sol. ma.
Io. de Por. in l. si constante. §. 1. eo. tit. & ubique per Bal. & in
l. 3. C. de bon. mat. quod est uerum, præsertim quando pater
non obligatur pro dote recepta. uide Bart. in l. contra. §. 1. ff.
rerum amot. ubi dicit uerum, si species in dotem data est, uel
pecunia ex qua empta est species, de cuius speciei fructibus si
uir lucratur nil patri quæritur. Sed si pecunia in dotem da-
tur, cum qua alius lucratur, patri quæritur. uide Bart. in l. 1.
C. de bon. quæ libe. & per Alex. in l. si cum dotem. §. transgre
diamur. solu. matrimo.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Fructus rei in pignus data pro dote mulieris non computantur
in sortem.*
2 *Dispositio c. salubriter, obtinet, etiam si res esset in pignus da-
ta, cuius fructus non subijcerentur futuro iudicio.*
3 *Vsura non solùm in dote, sed etiam in contractu uenditionis pos-
sunt deduci in pactum, ut interim termino durante aliquid
soluatur, licet nulla sit mora contracta, et hoc nisi quātitas
promissa superexcederet iustum interesse.*
4 *Pactum ualet, quòd socer tātum soluat pro centenario pro sin-
gulis annis dati termini.*

Tertium speciale priuilegium est: quia licet in alijs
contractibus seu debitis, si datur res in pignus, fructus
percepti per creditorem non cedant eius lucro, imò ha-
bent sortem extenuare. l. 1. & 2. C. de pign. act. cum si. tamen
2 hoc † non obtinet in pignore dato uiro pro dote: quia fru-
ctus cedunt lucro ipsius mariti propter onera matrimonij, q̄
ipse suffert, ut est tex. no. in c. salubriter. de usur. & in tantum
dixit ibi Ioan. And. esse speciale in dote, quòd ille tex. non debet
trahi extra proprios terminos: quia in iure non reperitur usu
ra permissa, nisi in illo casu: & qui allegat casum similem,
a debet adducere casum expressum, dicendo ex hoc † quòd si pro-
mitteretur interim aliqua quantitas certa pro dicto interesse
onerum matrimonij, puta pro singulo mense, uel singu-
lo anno tantum, quo dos non solueretur, non ualet, & tale pa
ctum inhæreret prauitati usurarum, non sic in fructibus fun-
di, qui subijciuntur diuino iudicio, & possunt nasci & nō na
sci, uel nasci, tamen recolligi in paruissima quantitate: hinc
est, quòd æquitas canonica non habet tale lucrum pro usura propter
dubium euentum, & etiam propter fauorem dotis. Nec ob-
stat secundùm eum si diceretur, hoc permittitur uiro, ut ua-
leat sustinere onera matrimonij: quia posset responderi per
id, quod habetur in c. per uestras, de donat. inter uir. & uxor.
uult dicere forte, quòd tunc posset uir prouidere: ut fundus
uendatur, uel ut dos deponatur apud mercatorem, ut ex eius
honesto lucro uir possit onera matrimonij supportare, quæ
responsio uidetur multum puerilis; quia si posset dos depo-
ni apud mercatorem, ergo multo magis solui posset ipsi uiro
sine alio pignore.

Et ex dicto Ioan. And. inferri potest, quòd licet dos fortè esset
parua, & ex fundo dato in pignus uir percepisset tot fructus,
qui ualde superexcessissent expensas onerum matrimonij, quòd
tales fructus superexcedenter cederent lucro uiri, ex quo po-
tuisset etiam pauciores percepisse, quàm essent onera matri-
monij. Anto. etiam de But. in d. cap. salubriter. similiter uide
tur restringere dispositionem d. ca. ut procedat, quando fuit
commissa mora per mulierem, uel socerum in dote soluen-
da. Vnde infert, quòd si à principio factum fuit pactum de do-
te soluenda in certo termino: tunc nil potest uir interim lu-
crari de fructibus rei pignoratæ, ex quo nulla mora præces-
sit: unde si dos debuisset solui incontinenti, & tamen fuit mu
lier, uel socer in mora: tunc procedit, quod ibi dicitur, ut pro
interesse possit lucrari fructus, uidelicet quantum uerisimili-
ter fuit lucratus cum illa pecunia promissa pro dote, & sic ha
betur ratio lucri cessantis.

Sed aduerte: quia dictum illud primum Io. And. ut suprà
communiter impugnatur ibi per Doct. post Ioan. Cal. & An.
& etiam per Ioan. de Imol. in l. in insulam. §. usuras. ff. soluto
mat. Nam uidetur nimium restringere illum text. qui loquit
indistinctè, & sic uidetur habere locum in qualibet re data in
pignus pro dote. Et sic etiam si daretur domus, uel apotheca
solita locari in pignus, cuius possessio potest esse certa & non
subiecta diuino iudicio, sicut fructus fundi. Nam secundùm
intentionem Io. And. fructus talis pensionis non cederent lu
cro uiri, quod esset contra illum tex. sic indistinctè loquentē.
Item quia si ratio Io. And. militaret, idem esset dicendum in
alijs contractib. quando in pignus daretur res, cuius fructus
essent incerti & diuino subijcerentur iudicio, ut tunc cedant lu
cro creditoris, nec habeant extenuare sortem, quod esset con
tra omnia iura mundi. Sed Ioan. And. respondet, quòd sic specia
le in dote propter onera matrimonij. Et sic posset uir esse in
damno, si nullos, uel paucos fructus perciperet, quod non cō
tingeret in alijs creditoribus. Item contra Io. An. facit; quia
incertitudo & periculum nō excusat quem à labe usurarum,
ut habetur in c. nauiganti. & c. in ciuitate, de usu. Et ideo opi.
Io. An. non solet teneri, ut etiam eam improbat Abb. Sic. in
d. c. salubriter. Illud etiam dictum Ant. de Butr. communiter
solet mordeŕi à legentibus ibi, ut ibi per Ab. Sic. & etiam per
Imo. & Lud. in d. §. usuras, qui tenent, quòd etiam à principio li
ceat pacisci ratione dicti termini à principio indulti per uirū:
cum aliàs ipse dictā dilationem non fecisset, nisi propter quā
titatem promissam ratione sui interesse. Vnde si simpliciter
mulier, uel alius dotans remansisset purè obligatus, teneret
ad usuras ratione interesse uiri, per id quod habetur in l. de
diuisione. ff. solu. mat. & propter æquitatem. l. curabit. C. de
act. empt. Et sic idem potest concludi secundùm eos, quando
3 uenditur fundus† cum termino solutionis pretij cum pacto,
quòd interim soluatur aliquid durante dicto termino pro inter-
esse uenditoris, ut sic tale pactum ualeat, ex quo aliàs dictum
terminum non fecisset emptori: quo casu posset uenditor pe
tere dictum iustum interesse, per d. l. curabit. Et sic non uidet
sapere tale pactum labem aliquam usurarum, nec iura cano-
nica improbabant huiusmodi pacta, quando ratione interesse
usura promitteretur, cum non possit tūc propriè dici usura;
ut habetur in l. socium, qui in eo. ff. pro soc. & not. in c. con-
questus. de usu. Fatendum tamen esset quòd si quantitas promis-
sa superexcederet iustum interesse mariti: quia expensæ one-
rum matrimonij non æquiualerent, tunc illud ultra esset usu-
ra, & idem in uenditore ita paciscente. Posset tamen fortè pro-
cedere opin. Ao. si uir fecisset terminum, & reciperet pignus,
nec aliter pacisceretur de lucrandis fructibus, tunc. n. tales fru-
ctus non faceret suos, nec ratione pacti; quia nihil fuit con-
uentum, nec ratione moræ; quia durante dicto termino non
potest censeri dotans esse in mora, quod esset notandum ad
intellectum & limitationem d. c. salubriter.

Sed tunc succedit pulchra dubitatio, quid si uir est perso-
na industriosa & solita negotiari & lucrari cum pecunia, & di
cat, quòd licet expensæ & onera matrimonij non ascendant ad
dictam summam promissam durante dicto termino, tamen
ipse fuisset lucratus uerisimiliter cum illa pecunia dotali du-
rante tempore dictæ dilationis dictam summam promissam
pro interesse. Potest dici ipsum audiendum esse; quia si non
fuisset facta dicta dilatio, & sic mulier, uel socer fuisset in mo-
ra, potuisset uir petere dictum interesse lucri cessantis, ut uo-
luit Ao. de But. in d. c. salubriter. & ita Doct. communiter se-
quuntur non solùm Legistæ, sed etiam Canonistæ in d. c. con
questus. post gl. ibi per text. in l. 3. §. de usu. ff. de eo quod cer.
loc. & ibi no. & nota. in l. 1. C. de sen. quæ pro eo quod inter-
est. & per Ange. post Bar. in l. commissa. ff. rem rat. habe. Et
idem in uenditore quando erat solitus negotiari cum pecu-
nia, ut tenent Doct. in d. l. curabit. & in d. l. de diuisione, & ibi
dixi. & Bar. & Sal. in l. 2. C. de usur. Vnde potest idem dici, quādo
in pacto deduceretur, quòd tantum debeat solui durante termi-
no à principio dato, quantum esset suum uerisimile interesse
ratione lucri cessantis: cum eadem ratione licitum uideatur
tale pactum, quando uenditor esset solitus negotiari ut supra.

Sed

Sed si apud se retinuisset fundum venditum, & durante dicto termino percepisset tot fructus, qui ascendissent ad dictam quantitatem. Dices tu ꝙ hoc uidetur esse contra textum in c. in ciuitate, de vsu. ubi habetur, quòd propter terminum datum ad soluendum non debet uenditor carius uendere, aliàs esset vsura. Nam satis dicitur emptor carius emere, si ultra pretium rei soluit dictam summam ratione termini. Sed respondet intelligendo illum text. ut notatur intellexit enim Barto. in rub. C. de usur. quòd procedat solùm in rebus mobilibus consistentibus in pondere, numero, uel mensura, in quibus committitur usura: non sic in domo, fundo & similibus: maximè ex quo ex eis habentur interim fructus per emptorem, & ideò tunc in illis magis toleratur usura, idest interesse propter compensationem fructuum, quos interim percepit emptor. Et ita est ratio intrinseca æquitas d. l. curabit. Hinc est, ꝙ si interim emptor nullum fructum perciperet, non suaderet tunc ratio prædicta, ut sic tunc non censeatur esse in mora: ut per glo. not. in d. l. de diuisione. & ibi dixi, & probatur ex tex. & glo. in l. Iulianus. §. ex uendito. C. de actio. empt. & hoc est ualde notandum ad limitationem d. c. in ciuitate, quod etiam uoluit Petr. de Auch. in sua disputatione de monte Florentino.

4 Et ex prædictis potest concludi circa terminos nostros † de dote ualere pactum, quòd socer teneatur soluere tot pro centenario dotis promissæ quolibet anno dati termini ad soluendam dotem; quia etiam procedit, si dicta summa excederet expensas onerum matrimonij quando uerisimiliter persona uiri esset talis conditionis, ꝙ uerisimiliter fuisset tantum lucratus, si à principio dictam dotem habuisset, aliàs autem si non fuisset talis conditionis, tunc non posset licitè & sine labe vsurarum consequi dictam summam, quatenus excederet expensam onerum. Et sic etiam infertur, quòd dispositio d. ca. salubriter, obtinet, etiam si uir dilationem indulsisset mulieri uel socero, ut tunc etiam interim lucretur fructus omnes, quatenus non excederent onera matrimonij. Si autem excederent, & consuetus esset lucrari cum pecunia, & uerisimiliter fuisset tantum lucratus, quantum ascendunt dicti fructus vel ultra, si pecuniam dotalem à principio habuisset, similiter faceret fructus suos per suprà dicta.

Et sic ex omnibus prædictis infertur, quòd dispositio d. ca. salubriter. non manauit propter specialem fauorem dotis, sed propter interesse iustum onerum matrimonij cum similiter idem esset dicendum in alijs contractibus, ubi uersaretur iustum interesse per supra dicta. Vnde si uenderem tibi fundũ pro centum soluendis infra certum terminum constituendo me tuo nomine possidere, & in specie obligas mihi dictũ fundum pro dicto pretio. Certè fructus interim per me percepti cedent lucro tui emptoris, & extenuarent sortem, nisi esset pactum factum ꝙ excederent lucro mei interesse. Et idem fortè dicendum foret si mihi uenditori esset data aliqua alia res in pignus, puta domus, pro dicto pretio soluendo infra certum tempus, cùm sit eadẽ ratio, & sic eadem surgit dispositio. l. à Titio. ff. de uerb. obliga. cum sim. quæ omnia bene notabis ad intellectum & ampliationem d. c. salubriter.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Compelli quis præcisè potest in obligationibus rem tradi, uel*
2 *in alijs obligationibus facti, fallit tamen in dote, ut nu. 2.*

QVARTVM speciale priuilegium est; quia licet sit regu-
1 la † quòd in obligationibus rem tradi, uel alijs obligationibus facti quis præcisè non possit compelli etiã post moram ad tradendum, seu ad ipsum factum, sed post moram succedit obligatio ad interesse, etiam inuito creditore. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. & l. si rem tradi. cum
2 si. ff. de uerb. oblig. Tamen fallit in dote: ut † si quis promittat dotem pro muliere consistentem in facto, puta in fabricando domum, uel etiam de tradẽdo fundum in dote. Nam poterit præcisè ad hoc compelli maximè si potest, nec liberabitur soluendo interesse, per tex. no. in l. fi. C. ad Velle. ibi dũ dicit, oĩno compellatur, quod verbum, omnino, sonat in præcisam coactionem. q. d. præcisè compellatur, uidetur enim respicere magis actualem executionem quàm obligationem: ut per Bart. not. in l. 1. ff. iudi. solu. ad intellectum. l. sancimus, C. de fideiuss. facit tex. & quod ibi not. in auth. uxore. C. de secund. nupt. ibi, omnino seruandum est, & maximè, quia text. in d. l. fi. non sine ministerio geminat illa duo uerba, scilicet, omnino compellatur, & sic ad finem uel ad aliquid dicta duplicatio ultra operetur, quàm si simpliciter dixisset, compellatur, facit, quod habetur in l. si stipulatus. ff. de usufr. & quod habetur in l. si quando. in prin. ff. de lega. 1. & quod per glo. no. in c. ut circa. de elect. super uerbo omnia & singula. & quod in l. ballista. ff. ad Treb. & aliàs, & per glo. in no. in l. cum pœna. ff. de arb. & tex. cum gl. in l. promittendo. in prin. ff. de iure do. Confert etiam quia fauore ultimæ uoluntatis obligatio ad factum importat præcisam coactionem, nec liberatur hæres, uel legatarius obligatus ad factum soluendo interesse: ut est tex. not. in l. fideicom. §. fi. ff. de lega. 3. & per Bart. & docto. in d. l. stipulationes non diuiduntur. in 8. q.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Mulier intãtum potest præcisè compelli pro donatione dotis, ut etiam possit in carcerem detrudi.*

IMò comperio quosdam dixisse per illum text. l. fi. & hoc
1 erit quintum priuilegium † ꝙ mulier poterit pro tali debito dotis ꝑmissę incarcerari, sed regulariter mulier pro debito ciuili non posset in carcerem detrudi, ut in auth. sed nouo iure. C. de offi. diuer. iu. Intellige tamen hoc in alia muliere quàm uxore, quando non haberet, unde solueret, ex quo habet beneficium, ne exigatur ultra quàm facere possit. l. ex diuerso. §. 1. ff. solu. matrimo. nisi dolosè hoc fecerit. l. fi. ff. de iure dot. tamen illud dictum uidetur mihi dubium, & fortè non uerum, nec probatur ex illo tex. l. fi. quia satis est, ꝙ illud uerbum, omnino compellatur importet specialitatem contra regulas iuris communis tam circa amissionem beneficij uelleiani, quàm etiam præcisam coactionem, ut possit compelli ad factum mulcta indicta & pignoribus captis. Vnde non debet extendi, ut in tot & tantis lędat ius commune, uidelicet etiam circa ipsam detrusionem in carcerem, arg. c. cum dilectus. de consue. & quod habetur in l. 1. C. de dot. promis.

Præterea uidemus, ꝙ fauor mulieris, ne detrudatur in carcerem, præponderat fauori pupilli, si forte mulier, quæ gessit tutelam uel curam pupilli, malè & fortè dolosè administrauit, ut propter hoc non perdat beneficium d. auth. sed nouo iure. & hoc nisi in assumptione tutelæ uel curæ renunciauerit dicto beneficio saltem in genere, ut bene colligitur ex dictis Bar. in l. si quis sub conditione. ff. de test. tu. & in auth. matri & auiæ. C. quando mul. tuto. offi. fun. potest, ꝙ maximè procedit, si talis mulier esset persona bonæ conditionis & famæ, facit, quod no. Bald. in l. consentaneum. C. quo. & quan. iud. & maximè si esset matrimonio copulata, cum etiam forte tunc non posset expressè renunciare dicto priuilegio, & tunc etiam uersaretur uerecundia uiri, & etiam damnum eiusdem uiri, in cuius est potestate quò ad debita & obsequia coniugalia, qua ratione dicimus, quòd non potest mulier se obligare ad uotum innerationis, uel similis actus sine consensu uiri, quando per hoc subtraherentur ipsi uiro obsequia coniugalia, ut habetur in c. manifestum. 33. q. 5. ex hoc posset etiam dici, ꝙ etiam si mulier esset persona uilis & parum honesta posset renunciare priuilegio. d. auth. ut etiam fuit de mente Io. And. in add. Spe. in rubr. de ra.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filiæ pro dote imputatur in legitimam: non sic tamen aliæ donationes.*

SEXTVM priuilegium est: quia licet aliæ collationes collatæ in filiam in uita patris non imputentur in legitimã quando à principio ualuerunt, ut habetur no. in l. si quãdo. §. si. C. de inoffi. test. & in l. etiam. §. & si non mortis. ff. de bon.
1 lib. & per Barto. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. † Tamen fallit in donatione facta filiæ pro dote: quia tunc imputatur in legitimam. l. quoniam nouella. C. de inoff. test. cum filia dicatur habere dotem ex quodam titulo lucratiuo, & sic donatione.

l. fi.

l.fin.§.si à socero. ff.de reuo.donat.& not.in l.Meuia.§.1.ff. sol.mat.& ibi dixi post gl. Licet possit dici, q non cedat in fauorem & priuilegium ipsius mulieris sed potius in damnum, ut sic non possit habere legitimam & etiam dotem de per se & præcipuam, & hoc non ex alio, nisi quia dos uidetur cedere loco cuiusdam legitimæ datæ per patrem in uita, quod nota ad dicta supra in sexta par. in tertio, quarto,& decimoquinto priuilegio.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote sicut propter nuptias confertur.*

1 SEPTIMVM speciale priuilegium est: quia licet † aliæ donationes, quæ à principio ualent factæ per patrem filio uel filiæ non conferantur cum fratribus.l.illud.C.de coll. & habetur in auth.unde & si parens.C.de inoffi.test. Tamen fallit in dote, quæ confertur, & similiter in donatione propter nuptias, ut habetur in d.l.illud.& l.ut liberis.eod.tit.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote facta per mulierem uiro constãte matrimonio ualet, et maximè si à principio fuit indotata.*

2 *Dos licet à principio matrimonij sit constituta tamen postea potest augeri per mulierem.*

3 *Congruitas dotis consideratur non modo respectu onerum matrimonij, sed etiam respectu conditionis et dignitatis uxoris et uiri.*

1 OCTAVVM speciale priuilegium est † quia licet regulariter inter coniuges sit prohibita donatio, ut in toto titulo.ff.& C.de do.inter uir.& uxor. Tamen si mulier fortè à principio nupta sine dote postea constante matrimonio donat uiro aliqua bona ex causa dotis, ualet tunc donatio. Nam si hoc potest facere mulier dotata à principio per uiam augmenti dotis, ut est expressum in l. si constante.& l.fin. C.de don.an.nupt.& licet dos respectu uiri dicatur haberi ex titulo oneroso,& non lucratiuo, ex quo habet propter onera matrimonij supportanda.l.ex promissione.ff.de act.& obl. l.purè.§.pe. ff.de except.doli. & l.fi.§.si à socero.ff.de his quæ in fraud.cred. Nam uerisimile est, quòd si dos sibi non fuisset promissa, dictam mulierem non accepisset, ut dicit text.in d.§.si à socero.& in d.§.pe.tamen quando à principio non curauit uir de dote, sed dictam uxorem accepit indotatam cessat dicta ratio imo tacitè uidetur se obligasse ad subeunda onera matrimonij de suo.l.quod si nulla.ff.de relig. Vnde si mulier postea constante matrimonio se obligat ad dotem, uidetur ex quadam liberalitate, & donatione hoc facere, ex quo ad hoc non tenebatur.l.donari.ff.de regul.iur.& l.donare.ff.de dona.

Præterea si mulier donando pro dote remittit uiro liberaliter onus alimentandi de suo, ad quod tenebatur ergo propriè uidetur mulier donare, & maximè quia ex hoc uir uidet fieri locupletior: cum per hoc minus de suo expendit, & mulier uidetur fieri pauperior, ex quo sibi abest, quod habitura fuisset ex dictis fructib.rei datæ uiro ad hoc, quod habetur in l.si fructus.C.de don.inter uir.& uxor. & quod not. in l.pro oneribus.C.de iure do.& tamen text.in d.l.si constante. probat, quòd etiam post matrimonium contractum sine dote potest de nouo dos constitui per mulierem.& idem probatur expressè in d.l.fi.post principium.in uer.quare n.& expressiue, insti.de do.§.est & aliud.in uer. & primus quidem.& ibi glo. & idem uoluit glo.magna.in l.1.ff.soluto matrimo.quæ simpliciter & indistinctè dicit, dotem posse constante matrimonio constitui per mulierem. per d.l si constante. probatur etiam in l.si quis pro uxore.§.si uxor.ff.de dona. inter uir.& uxor. ut induxi supra in 6.par. circa 14. priuilegium ad intellectũ, l.quod autem.ff.de iure dot. Imo probatur expressè in d.l.si

2 constante.& in d.l.fin.quod † etiam licet dos à principio matrimonij sit constituta, potest post matrimonium contractũ augeri per mulierem,& loquũtur illa iura generaliter & indistinctè, ergo procedunt generaliter, etiam quando à principio dos erat congrua ad supportandum onera matrimonij, argu. l.3.ff.de offi.præsi.& l.de pretio.ff.de pub.cum sim. Nec uidetur obstare, si diceretur, quòd illa iura procedunt, quando talis constitutio dotis, uel augmentatio facta constante matrimonio fieret propter æqualem donationem propter nuptias factam mulieri per uirum. Quia responderi potest, quòd imò illa iura hòc non dicunt, quòd dicto casu bene posset uir donare tali uxori æquiualentiam, nec talis donatio esset tunc prohibita, quasi fiat per uiam cuiusdam compensationis. Vnde non præsupponunt illa iura, quòd uir similiter donabat, sed quòd poterat tunc donare, nec de illo iure tenebatur uir facere æquiualentem donationem tali mulieri, sed hodie tenetur per ius nouissimum, ut habetur in auth. dos data. C.de dona.ante nupt.ubi tamen gl.& doct. communiter sequuntur, quòd mulier posset negligere talem æquiualentem donationem petere sibi fieri,& tamen ualeret dicta sua noua constitutio & augmentatio dotis. Et ideo comperio plerosque tenere quòd hoc totum toleretur à iure ex æquitate speciali fauore dotis contra iuris regulas. Sed posset dici, & quidem non improbabiliter, quòd eo casu, quo uir non faceret æquiualẽtem donationem propter nuptias, & mulier non curasset illam sibi fieri, uel ubi esset consuetudo, q uir non arctaretur ad talẽ donationem propter nuptias, prout in multis partib.consueuit, ut per Bal.post Odofr.in d.auth.dos data.quòd istis casibus non ualeret dicta augmentatio dotis, nisi quando à principio dos erat parua, adeo quòd non sufficiebat pro oneribus matrimonij, quo casu si dictum augmentum non est excessiuum respectu onerum matrimonij, ualet dictum augmentum: quia ex hoc uir non efficitur locupletior, ex quo totum consumit pro onerib.matrimonij, per tex.no.in l.fin.in d.l.si quis pro uxore.§ si uxor.in fi.& quod no.per gl.in l.pro oneribus. C.de iure dot. quatenus autem excedat ualor fructuũ expensam onerum matrimonij,& tunc non ualeret,& posset per mulierem repeti: quia tunc negare nequit, tale augmentum cedere in uerã & expressam donationem: cum per hoc uir efficiatur locupletior,& mulier pauperior, bene facit text. cum gloss.in d.l.si fructus.C.de dona.inter uir.& uxor.& ita per hunc modum potest & debet limitari, quod habetur in d.l.si constante.& l.fi.ut etiam hoc idem dixi in d.14.speciali

3 6.partis. Posset etiam non improbabiliter dici q † si dos esset

2 congrua & sufficiens respectu onerum matrimonij: tamen non congrua respectu conditionis ipsius uiri, forte quia erat uir nobilis & magnæ conditionis, adeo q dicta sua conditio requirebat maiorem & nobiliorem dotem, q hoc casu procederet dicta augmentatio dotis constante matrimonio, licet nõ sit facta econuerso per uirum donatio propter nuptias, nec mulier curauit dictam recompensatiuam donationem sibi fieri, cum congruitas dotis non solum consideretur respectu mẽsuræ expensarum & onerum in personam mulieris, sed etiam respectu conditionis personæ mulieris & etiam conditionis & dignitatis uiri, ut dicit tex.in l.quæro.ff.de iure dot. Vnde nõ potest censeri uir esse factus locupletior ex dicto augmẽto dotis si à principio tantam dotem meruisset à dicta muliere qd maximè procederet, quando fuit uir contentus tali dote sibi incongrua: quia uidebat dictam eius uxorem deficere in facultatibus, & non posse ampliorem dotem dare. vnde cum postea secuto matrimonio superuenissent aliæ facultates ipsi vxori, forte ex aliqua successione, posset tunc mulier dotem augere vsque ad dignam congruitatem dotis habito respectu non solum ad mensuram onerum matrimonij, sed etiam ad conditionem & dignitatem dicti sui uiri. Nec propter hoc posset dici uirum effectum esse locupletiorem: quia (ut dixi) eius conditio merebatur tantam dotem, nec minorem dotem, seu dictam uxorem cum dicta minori dote recepisset, si ipsa mulier fuisset potens in facultatibus, prout fuit ex post facto, licet aliter mulier non curauerit recompensatiuam donationem sibi fieri. Si autem dictum augmentum constitueret totam dotem superexcessiuam tam respectu onerum matrimonij, q respectu conditionis mulieris & uiri, & tunc fatendum est respectu dicti excessus non ualere, nisi èconțra donationem faceret uir mulieri propter nuptias per supradicta.

Et ex prædictis surgit decisio, quando à principio nulla dos fuit constituta per mulierem in eius patrem, nec expressè, nec tacitè secundùm dicta supra in d.14.priuilegio. Nam hoc casu maior subest ratio, ut possit postea constante matrimonio dos de nouo constitui, & maximè quando à principio nulla dos fuit constituta propter paupertatem, & tunc imminentẽ in personam mulieris seu soceri. Nam est uerisimile, quòd si

potuisset

potuisset congruè dotare de bonis suis illam non accepisset sine congrua dote prout ipse merebatur, & sic constituendo postea congruam dotem nō uidetur fieri locupletior, ex quo merebatur talem dotem. Sed quatenus esset postea de nouo constituta ultra congruentiam dotis non ualeret; quia tunc censeretur cedere in loco donationis, ex quo talis uidetur factus locupletior, & ita restringi & limitari possunt dicta iura supra alleg. Et hæc sunt ualde notanda & noua ad limitationem dictorum iurium. & licet uideantur æquitate & ratione suffulta, tamen multùm restringunt dispositionem d.l. si constante. & d.l. fin. cum loquitur & simpliciter & indistinctè, & est uerisimile, quod Imperator ibi de hoc cogitauerit, & tamen non curauit se arctare & limitare ad casus, de quibus suprà, & si uoluisset, hoc dixisset, arg. l. 1. §. pen. C. de cad. toll. & c. ad audientiam. de deci. Et ideo comperio aliquos moderniores dicere, quòd in dictis legibus dicta noua constitutio, uel augmentatio dotis constante matrimonio procedat indistinctè, etiam quando à principio dos fuisset congrua omni respectu, & etiam quando dicta augmētatio uel constitutio noua dotis esset superexcessiua, licet mulier non habuerit, nec curauerit habere à uiro æquiualentem donationem, & hoc speciali fauore dotis, licet per alium modum donando mulier uiro nihil ageret obstante prohibitione donationis inter coniuges, ut suprà. quòd si esset uerum aperta & parata esset uia malignandi in fraudem legum per hanc uiam indirectam contra id, quod habetur in l. hęres meus. ff. de condi. & dem. & l. Seius & Augerius. ff. ad l. falcid. & contra. l. in fundo. ff. de rei uend. cum si. ut dixi in d. 14. priuileg. unde cogita.

ADDITIO.

a Si dos esset. Adde hic & not. quod dos dicitur congrua inspecta quantitate patrimonij, numero liberorum & qualitatem cōiugum. Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio constāte dos potest minui sicut augeri, ita tamen ut ècontra æqualis donationis propter nuptias fiat diminutio.*

2 *Maritus consentiendo dotis diminutioni tacitè uidetur consentire dotis restitutioni, quæ regulariter constante matrimonio fieri nequit. & nu. 3.*

4 *Pactum si est factum de lucranda dote tota uel quota, censetur uersa uice tacitè factum pactum de lucranda donatione propter nuptias.*

5 *Res propter nuptias donata mulieri est inalienabilis, etiam de uoluntate mulieris, sicut etiam res dotalis.*

1 NONVM priuilegium est èconuerso, uidelicet † circa
a diminutionem a dotis, quæ fieri potest constante matrimonio: sicut enim data est potestas augendæ dotis constante matrimonio, sic etiam datur potestas diminuendæ: ut est text. in d.l. si constante. uer. sed & si èconstrario. In hoc tamen est aduertendum: quia ista non procedunt omnino à pari. Nam licet per mulierem possit constante matrimonio fieri dotis augmentum absque eo, quòd fiat èconta per uirum donationis adæquamentum, si mulier de tali donatione non curaret, uel si in loco esset talis donationis propter nuptias consuetudo: ut sup. proximo priuilegio est ostensum, tamen non sic fieri posset constante matrimonio dotis diminutio etiam uiro consentiente, nisi èconta fieret donationis iam factæ æqualis diminutio, ut expresè probatur per illum tex. in d. uers. sed & si èconstrario. ibi, ad diminuēdam dotem & donationem propter nuptias consenserunt. Et ibi: ut pacta de ambarum diminutionibus firma & legitima esse intelligātur. Vnde ex hoc uidetur, quòd propter talem dotis diminutionem mulier non dicatur effici locupletior, nec uir pauperior: quia licet mulier una ex parte uideatur lucrari rehabendo partem dotis pleno iure, quæ erat apud uirum, & sic etiā uice uersa uir uideatur effici pauperior, perdendo dotem, uel eius partē. & sic de cætero habebit necesse de suo onera subire, ubi à principio subibat de ipsa dote sibi data à muliere: tamē ex alia parte mulier perdet donationem propter nuptias in parte, & uir releuabitur in reacquirendo bona donata pro aliqua parte, pro qua est facta dotis diminutio. Nam si èconta non fieret diminutio donationis propter nuptias, clarum
2 esset, quòd non procederet dotis diminutio. Nam † tunc maritus consentiendo tali diminutioni dotis in consequentiam uideretur consentire dotis restitutioni constante matrimonio, quæ sicut est prohibita in totum, ut proximè dicam, sic etiam dicetur esse prohibita in parte, arg. in l. quæ de tota. ff. de rei uend. constat enim quòd restitutio dotis non potest fieri per uirum mulieri constante matrimonio, ut l. 1. C. si dos constan. mat. & hoc nō ob aliud, nisi quia hoc cederet in uim donationis, quæ est prohibita inter coniuges, ut ibi not. & ex hoc uir perderet lucrum fructuum dotis, & haberet necesse onus alimentandi subire de suo ubi subibat de reddit u dotis sibi datæ per mulierē, & sic ex hoc uir ipse fiebat pauperior, & mulier locupletior, ideo stat tunc prohibitio talis donationis resultantis ex restitutione dotis constante matrimonio: ut habetur in d.l. 1. Sed quando haberet per mulierem remitti uiro donatio propter uim cuiusdam recompensationis, non durant tunc leges de dicta dotis diminutione seu restitutione in totum uel in partem secundū dicta in d.l. si constante.

Et ex hoc infertur, quòd sicut talis dotis diminutio potest fieri in parte dotis, quando æquiualenter fieret donationis propter nuptias diminutio, eadem ratione posset in totum diminui, quando etiam in totum diminueretur donatio propter nuptias: quia etiam quando quid reducitur ad nihil, dicitur esse deuentum ad minus. ff. de uerb. sign. l. illud. §. minus. sic èconta appellatione pluris totum continetur, argu. l. cæterorum. ff. de uerb. sig. facit gl. in l. hac edictali. uers. si uerò plusquam. C. de secund. nup. in uerbo diuidi. Sed tunc fortiter obstat, quod licet diminuatur donatio propter nuptias per uirum, non tamen resultat æquiualentia, quando maritus perdendo dotem in totum, uel in parte reddendo eam uxori, ex tali diminutione efficiatur pauperior, & uxor locupletior: quia & ante diminutionem dictæ donationis mulier non habebat, nec lucrabatur fructus rei sibi donatæ per uirum propter nuptias. imò uir ipse ipsos fructus percepit, licet dominium sit apud ipsam mulierem, ut habetur in auth. dos data. C. de dona. ante nupt. & ibi per gl. & doc. & per Azo. in sum. illius tit. & etiam habetur in auth. promissa. eo. tit. Vnde uir ex diminutione dotis perdit & mulier lucratur. Et propter hoc glo. in d.l. si cōstante. in uerbo firma, timore huius contrarij fuit coacta intelligere & restringere illum tex. quando diminutio dotis fieret in casibus illis specialibus, in quib. est permissum de iure dotem restituere constante matrimonio contemplatione mulieris, puta ut mulier se, suosque alat: ut fundum idoneum emat &c. ut patet in l. manente. §. manente. ff. de iure dot. sic etiam in aliis casibus, de quibus in l. quamuis. cum l. seq. ff. sol. mat. Sed ista intelligentia & restrictio glo. ad illum tex. communiter non placet doctoribus: quia est contra mētem Imperatoris ibi loquentis simpliciter & indistinctè. ergo indistinctè debet intelligi, per iura uulg. & quia si hæc fuisset intentio Imperatoris ibi, hoc expressisset, ideo ergo non expressit: quia noluit, arg. d.l. 1. §. pen. C. de cad. toll. & d. c. ad audientiam. de deci.

3 † Præterea non uidetur, quòd Imperator exigeret tunc fieri æqualem dotis diminutionem: cum in dictis casibus permisisset fieri restitutio dotis, & sic diminutio sine dicta diminutione donat. ut uolunt illa iura. Et ideo gl. uidens quod dicta solutio & restrictio ad illum tex. non erat conueniens ad illum tex. imò in totum diminutiua transiuit ad secundam solutionem, uidelicet quod ille tex. procedat & intelligatur, quādo dos nondum erat soluta, sed solùm promissa uiro, quo casu pōt uir per pactum remittere mulieri etiam constante matrimonio: licet soluto non possit restituere, quæ solutio similiter non tenetur per doct. quia prohibitio donationis inter coniuges accommodatur etiam ad remissionem iuris quando ex illa altera coniunx, cui remittitur, fieret locupletior & remittēs fieret pauperior, ut l. si sponsus. §. circa. ff. de donat. inter uir. & uxor. quod procedere potest non solùm, quando uir remitteret uxori petitionem dotis promissæ, sed etiam si remitteret petitionem usurarum sibi promissarum pro dote non solutæ. l. si quis pro uxore. §. si uxor. ff. eod. titu. nec ulli dubium esse debet, quòd si uir remittit uxori, ut dotem promissam non soluat, ex hoc uir ipse efficitur pauperior, ex quo habebit subire onera matrimonij erogando de suo, ubi erat erogaturus de bonis mulieris. & sic mulier ex hoc efficitur locupletior: meritò talis remissio est prohibita inter coniuges: ut

probant

probāt dicta iura. Constat enim quòd remissio iuris, ut esset, quando fieret pactum de non petendo, habet tacitè inclusum titulum donationis, ut l. contra iuris. §. fi. ff. de pact. & ibi per glo. in l. 5. ff. quib. mod. pign. uel hypo. sol. & not. in l. si quis delegauerit. ff. de noua. Et licet uiceuersa per uxorem fieret viro remissio donationis propter nuptias: tamen (ut dixi) ex hoc quia nihil deperit uiro respecto statu præsenti cum fructus rei donatæ poterat sibi retinere cōstante matrimonio: ut suprà dixi, & uoluit gloss. in d. authen. dos data. Vnde Cyn. in d. l. si constante. post Iaco. de Rau. reiectis dictis duabus solutionibus glo. dicit, quòd per illum tex. limitatur titu. C. si dos constan. matr. ut quod ibi habetur, procedat quando restituitur dos sola. Sed quando diminuitur uiceuersa donatio propter nuptias, tunc potest hoc fieri, & assignant rationem: quia quando restituitur, uel diminuitur dos sola, uir censetur donare fructus dictæ dotis, qui pertinebant ad eum, quasi uelit proponere, quòd si ècontra remittatur donatio propter nuptias ipsi uiro, tunc uideatur uir ipsos fructus recuperare per talem remissionem, & sic sentiunt, quòd ante remissionem donationis fructus dictæ rei donatæ perueniebant ad mulierem, cuius contrarium tenet ipse idem Cyn. & communiter doct. in dic. authen. dos data. & Azo. in sum. illius titu. ut suprà dixi, & etiam suprà in proximo priuilegio. & etiam uoluit glo. ordin. insti. de do §. est & aliud. in uersi. & primis quidem. in uerbo exequētur. aliàs si mulier lucraretur fructus talis donationis, sequeretur unum absurdissimum: quia cum de iure cōmuni hodie uir teneatur ad petitionem mulieris facere ipsi mulieri æqualem donationem propter nuptias etiam post matrimonium contractum: ut in d. auth. dos data. & in corpore unde sumitur. Si ipsa mulier ex ea donatione haberet lucrari interim fructus, iam ipsa dos data per mulierem non haberet deseruire oneribus matrimonij in effectu: cū uxor recuperaret fructus dotis ex tali donatione sibi facta, quod esset contra na

4 turam dotis d. l. pro oneribus. C. de iure do. Imò † ualeret pactum contrarium. l. 4. ff. de pact. dot. & dicetur infrà in proximo priuilegio. Et pro certo non est credendum tantos, tamque celebres uiros uoluisse firmare se in hac ratione solùm de se friuola: cū uerisimiliter credatur dictos doctores fuisse memores eorum, quæ habentur in d. authen. dos data, prout ipse idē Cyn. ibidem hoc ipsum firmauit. Et ideo potest dici, quòd dispositio singularis d. l. si constante, circa potestatem diminuendæ dotis procedat de iure antè dispositionem. l. 5. §. sed ut plenius. C. de rei uxor. actio. Nam eo tempore non erat inducta tacita hypotheca in bonis uiri pro restitutione dotis in casu soluti matrimonij. Vnde si pro parte mulieris aliter non prouidebatur pro expressa obligatione bonorum uiri, & postea contingeret matrimonio soluto, uel etiam constante matrimonio mulierem uelle recuperare dotem suam propter inopiam uiro contingentem, uel propter solam uergentiam ad inopiam secundum dispositionem. l. si cōstante. ff. sol. mat. & l. ubi adhuc. C. de iure do. Ipsa mulier remanebat defraudata & indotata sui facultate propter creditores alios habentes expressas hypothecas, si non reperiebantur tot bona uiri creditoribus hypothecas prosequentibus obnoxia, quæ sufficerent mulieri pro suæ dotis restitutione. Tamen tunc inter alias securitates mulieris inuenit mos, ut uir, cui dos promittebatur, faceret æqualem donationem mulieri, ex qua donatione etiam si non sequebatur traditio, illico in mulierem trāsibat dominium: ut dicitur infrà proximo priuileg. tamen fructus exinde non lucrabatur, ut suprà est dictum. Vnde fuit solum inuenta dicta donatio pro securitate mulieris, non autem ut constante matrimonio exinde quicquam lucraretur. Et ista securitas consistebat in duobus: ut dicit glo. & communiter docto. in d. authent. dos data. & clarius gloss. in d. §. est & aliud. in uerbo exequentur. quia per eam consulebatur mulieri sol. mat. uel eo constante & ad inopiam uergente uiro si res dotales non existant, ut tunc donatæ res possint uendicari per mulierem: utpote tanquam in eam iam translato dominio tēpore donationis à die contracti matrimonij. Imò potest dici, quòd si dos fuisset in pecunia, tunc consulebatur mulieri non solum per actionem personalē de dote, sed etiam poterat tunc pro sua securitate uēdicare per actionem in rem, ipsas res donatas, siue tunc existentes apud uirum, uel eius hæredes, siue apud tertios possessores etiam prætendentes hypothecā quando fuissent hypothecatæ per uirum post factam donationem: tamen postea refusa sibi mulieri pecunia pro quantitate datæ dotis teneretur illas res ita uendicatas restituere detracto pro rata lucro sibi mulieri quæsito ex pacto de lucrando si matrimonium fuisset solutum morte uiri, ita hæc probantur in d. auth. permissa. C. de do. ante nup. & in corpore unde sumitur & in d. l. ubi adhuc. & etiam in auth. de do. posita super d. l. ubi adhuc, & etiam in auth. siue à me. C. ad Velle. quod pactum de lucrando dictam donationem propter nuptias tacitè censetur inesse, etiam si non fuisset aliter expressum pro modo pacti facti inter uir. & ux. de lucranda dote in casu soluti matrimonij per mortem mulie. cum paribus passibus ambulent, ut est tex. no. in l. fi. C. de do. ante nupt.

5 Secūda † securitas causabatur ipsi mulieri pro sua dote: quia res donatæ propter nuptias mulieri licet interim sint apud uirum, & quo ad usumfructum tamen non possunt per uirum alienari etiam de uoluntate dictæ uxoris, sicut non possunt alienari res dotales, ut est expressum in d. auth. siue à me. Fallit, nisi interuenirent illa duo, de quib. ibi, licet si essent dictæ res solum hypothecatæ mulieri & non factæ de dominio mulieris, potuisset mulier cōsentiēdo dictæ alienationi renuntiare iuri suo hypothecæ, per id quod habetur in l. fin. & l. iubemus. C. ad Velle. & talis securitas prodest ipsi mulieri non solum pro faciliori recuperatione suæ dotis, sed etiam pro conseruatione lucri sibi quærendi ex dicta donatione ex pacto supradicto de lucrando expresso uel tacito, ut ibi per gl. & doct.

His ergo ita præsuppositis infero intellectum d. l. si constante. in d. uer. sed & si ècontrario: ut intelligatur: ut ualeat dotis diminutio facta constante matrimonio, siue iam dos esset data, siue solum promissa, quando ècontra fieret æqualis diminutio donationis propter nuptias, uidelicet solum in fauore mulieris scilicet ad hunc finem & effectum, ut interim constante matrimonio non possit uir dictam dotem remissam ut redditam uxori repetere uel petere non tradita ab ipsa uxore, nec se fundare tanquam dicta remissio cesserit in locum donationis prohibitæ inter coniuges, quo casu possunt taliter donata & tradita repeti per actionem in rem, si sunt corpora. Si esset pecunia per condictionē indebiti, uel sine causa, ut habetur in l. 5. §. sciendum. ff. de donati. inter uir. Licet enim prima facie uideatur mulier ex hac diminutione, seu remissione dotis facta locupletior: quia propter hanc diminutionem seu remissionem dotis ipsa uiceuersa perdit dominium rerum sibi donatarum iam sibi quæsitum etiam constante matrimonio & consequenter perdit omnem suam securitatem, de qua sibi prouiderat recipiendo donationem propter nuptias pro conseruatione & restitutione suæ dotis. nam casu quo per dictam reperiatur soluto matrimonio non esse effectam locupletiorem forte: quia dictam dotem sibi restitutam dilapidauerit, quo casu poterit iterum dotem suam repetere à uiro, ut proximè tangetur, cum dicto casu eueniente non poterit pro nouo restitutione dotis sibi fienda uendicare res sibi donatas, & maximè si interim forent alienatæ per uirum, quæ poterunt alienari etiam contradicente uxore, uidelicet pro rata, pro qua esset facta diminutio dictæ donationis. Ideo non immerito poterit esse, quòd mulier ex hac donatione non sit facta locupletior ad finem, ut possit uir durante matrimonio repetere dotem diminutam pro rata, pro qua est facta diminutio, si fuisset tradita mulieri. Aliò mulier ipsa stante diminutione reciproca poterit agere contra uirum, ut restituat pro rata diminutionis factæ, aliàs de uento prouidisset imperator in dicta l. si constante. argum. cap. commissa. de electio. in sexto. Et si dos sic diminuta per dictum pactum reciprocum nondum fuisset soluta per mulierem, tunc esset mulier tuta per exceptionem pacti de non petendo ualidi hoc casu inter coniuges durante matrimonio. Si autem contingeret casus, quòd matrimonium esset solutum per mortem uel diuortium, & dos illa remissa per uirum sic restituta mulieri in totum uel in partem non reperiretur apud mulierem uel eius hæredes: quia iam fuisset malè consumpta per mulierem, adeo quòd ex illa restitutione mulier non reperiretur facta locupletior, quo casu posset de nouo peti restitutio tanquam nunquam fuisset facta, ut habetur nōt. in dict. l. 5. C. si dos constante matrimo. Et certè isto casu ad istum effectum in fauorem mulieris non ualuisset dicta diminutio dotis facta ex communi consensu non obstante reciproca & æquali remissione donationis propter nuptias facta per mulierem uiro, & isto casu non habebit locum dispositio. d. l. si constante. ex quo ad istum effectum mulier nō reperitur facta locupletior, & sic ualebit dicta diminutio dotis secundum diuersitatem contingentiæ & casus, prout uersatur fauor mulieris, & iste est uerus intellectus dict. l. si constante. &

te. & ita forte fuit de intentione Pe. & Cyn. ibi, licet doct. nō aliter aduertendo ad illum tex. non uiderint anguem in herba iacentem, quod est singulariter notandum ad limitationem necessariam illius: quia aliter intelligendo, & maximè ita simpliciter & indistinctè illum tex. incideremus in multos legū laqueos.

ADDITIO.

a Circa diminutionem. An constante matrimonio dos possit augeri uel minui de consensu partium, in authen. de nup. §. de augmentis. Paul. de Castr. consi. cix. quòd sic per authen. sed iam necesse. de don. ante nup. Et an dos minuatur propter sūptus factos in eius exactione. gl. & doct. in l. 1. ff. de impē. Item an dos minuatur ex impensis necessariis. in l. quod dicitur, de impen. l. in reb. dot. in l. si is. §. quod dicitur. de iure dot. & in l. 1. §. sed nec ob impensas. C. de rei uxo. actio.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Dominium transfertur sine alia traditione ex solo titulo donationis propter nuptias fauore dotis.*

DECIMVM priuilegium deberet hic subiigi secundùm remissiones alias datas, sed illud ponetur in 11. Sed ut annectamus, quod uidetur resultare magis ad pręcedentia pertinens. Unde ponendum est x. speciale: quia licet 1 sit illud regulare, quòd † ex solo titu. sine traditione non transferatur dominium, insti. de rer. di. §. tradi. & l. traditionibus. C. de pact. cum si. In tantum quòd etiam per contractum dotis promissæ non transfertur dominium rei dotalis in uirum, nisi facta traditione, ut est tex. in l. de diuisione. ff. sol. mat. & ibi dixi post Bal. tamē in fauorem mulieris & dotis fallit in donatione propter nuptias, quæ fit à uiro mulieri in recompensationem dotis datæ uel promissæ uiro per mulierem. Nam cum illa fiat principaliter pro securitate mulieris in sua dote, ut suprà dixi in proximo priuilegio, & per gl. & doc. in d. auth. dos data. & per gl. in d. §. est & aliud. insti. de don. in uerbo exequētur, & maximè ut interim res donata non possit alienari, ut sic habeat stare & durare pro cautela dotis. Ideo iura uolunt, quòd ex solo illo titulo donationis factæ mulieri per uirum, ex tunc ipsa mulier efficiatur domina, & sic in eam dominiū sit illico translatum, ut sic tanquam res non amplius persistens in dominio uiri non possit alienari per uirum etiam constante matrimonio, & dum ex illa percipit per se fructus etiam de uoluntate mulieris, ita singulariter probatur in auth. de do. posita super l. ubi adhuc. C. de iure do. & in corpore unde sumitur. & ibi per Cy. & alios, in auth. permissa. C. de dona. ante nup. quòd est bene not.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum cum muliere, per quod remaneret indotata non ualet hac regula fallit decem modis ut num 2. 3. 4. & 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*

5 *Pactum de lucranda dote soluto matrimonio, an habeat locum quando mulier intrat monasterium de consensu uiri.*

6 *Adultera mulier hodie perdit dotem sine aliquo repudio, dummodo sit petita iudicialiter thori separatio. & nu. 7.*

8 *Mulier si sua sponte recessit à uiro ob timorem uiri propter adulterium, nec uir aliter curauit, potest eius hæres dotem retinere.*

16 *Iura permittentia patri à principio pacisci per stipulationem eo modo quo uelit circa dotem filia procedunt circa dotem restituendam, non sic fiat circa dotem retinendam per uirum.*

17 *Pactum, quòd mulieri dos reddatur in illis terminis, quibus uiro soluta esset, non ualet, si ex hoc contingeret, quòd longiori tempore quàm à iure statuto haberet dos restitui.*

VNDECIMVM priuilegium est: quia licet omnia iura clament, pacta esse seruanda. l. iurisgentium. §. ait prætor. ff. de pactis & nihil sit ita decens humanæ fidei quàm pacta seruare, & graue sit fidem fallere. l. 1. ff. de pact.

1 & l. 1. ff. de consti. pecu. tamen speciale est in muliere, ut † nō teneatur soluto postea matrimonio ad obseruantiam pacti, p quod ipsa mulier in totum, uel in parte remaneret dotata: uel aliter suæ dotis cōdō efficeretur deterior. l. 5. & l. Atilicinus. & l. de die. ff. de pac. dot. uerum quia multa iura probare uidentur contrarium, ut infrà patebit. Iō pro clara doctorum intelligentia & ueritate, pono regulam negatiuam suprà.

2 Quam † primò limita procedere, quando per tale pactum sequeretur casus, quòd mulier remaneret indotata, adeo q impediri posset matrimonium secūdùm, ut est si soluatur matrimonium per mortem uiri superstite uxore, etiam si remanerent filij ex eodem matrimonio. Et idem si solueretur diuortio, & ita procedit tex. in dict. l. 2. & l. 1. post princ. ff. de dot. præleg. Secus si sequeretur casus soluti matrimonij per mortem mulieris. Unde si pactum fuit simpliciter factum per mulierem de dote non repetenda soluto matrim. tale pactum non est inutile, sed secundum futurum euentum erit utile uel inutile per supradicta, per tex. in dict. l. 5. & d. l. 1. Unde si præmoriatur uir, poterit mulier dotem repetere non obstante dicto pacto, licet etiam superfiot filij ex eodem matrimonio ut probatur in dictis iuribus & uoluit gloss. not. in l. si dotali. ff soluto matrimon. Nam si esset dictum generaliter, q quocunque modo soluatur matrimonium liberis interuenientibus non extenderetur ad casum, quando uir prædecederet, cum etiam si dicto casu fuisset expressum, pactum non ualeret. d. l. 2.

Ex quo potest notanter inferri, quòd si statutum loci simpliciter disponeret, quòd sol. matrimo. dos remaneat apud liberos eiusdem matrimonij. Tale statutum reciperet interpretationem restrictiuam à iure communi, sicut & pactum, de quo suprà, ut intelligatur statutum prædictum sol. matrimo. morte mulieris, & hoc ne aliàs sequatur absurdum, quòd mulieris conditio fiat deterior in dote, imò ne remaneat indotata. Nā hoc casu fauor mulieris præponderat fauori filiorū: ut d. l. 2. & ita reperio Bal. dixisse in d. l. 2. in certis lecturis, & maximè ne statutū uideat lucrū iniustū inducere cū aliena iactura. s. mulieris, ar. l. 2. C. de noxa. cū aliàs eēt cōtra fauorē pub. uidelicet impe. matr. cōtra id, qđ hr̄ in l. 1. ff. sol. mat. & in l. 1. ff. de iur. dot. & multomagis hoc est dicendū, si statutū disponeret, q sol. mat. uir lucret certā partē dotis cū. n. uerba statuti referant ad uirū, oportet q tpa soluti matrimonij uir superſit, ar. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. & l. Lucius. de testa. mil. cū si. Plus ēt pōt tentari, q si statutū expressè disponeret, q in casu soluti matrimonij per mortē uiri dos remaneat apud filios eiusdem mr̄imonij superstites, non ualeret tale statutū: cū esset impeditiuū secūdi matrimonij, & hoc per not. per docto. post Ant. & Abb. in cap. 1. de spons. & per Io. And. in c. statutum. de hæred. in 6. & ita etiam reperio consuluisse Anto. de Bu. Et multominus ualeret, si statutum disponeret expressè quòd dos remaneat apud uirum, etiam si matrimonium per ingressum religionis ipsius mulieris eo casu, quo pt solui, secundùm q habetur in ca. ex parte. & cap. ex publico. de conuer. coniug. Ex quo tale statutum esset impeditiuum matrimonij spiritualis per indirectum, per id qđ hr̄ aliàs not. in auth. uiri rogati. C. ad Trabel. & ēt quia per indirectum uř disponere super materia spūali & ecclesiastica, contra ea quæ habentur in c. cām quæ. qui filij sint legi. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. An autem pactum de dote lucranda in casum matrimonij extendatur ad casum, quo matrimonium soluatur per ingressum religionis, tangetur infrà.

3 Secundò limita dictam regulam procedere † quando tale pactum fieret constante matrimonio, uel in contractu matrimonij, secus si antequam matrimonium contrahatur: quia tunc ualeret per tex. cum glo. no. in l. & hæredi. §. filia. ff. de pact. & l. cum dos. uersic. si uerò sic pacta sit filia. ff. de pact. dota. pro quo facit: quia magis uidentur huiusmodi pacta tolerari à iure ante nuptias, quàm post. ut patet in l. si liberis. §. 1. aliàs incipit lex quæris. ff. de pac. dota. & cum illo intellectu gl. in d. §. filia. uidetur trāsire ibi Bar. licet dicat tutius fore, tenere, q ibi pactum fuit factum post solutum matrimonium ante exactam dotem. Sed tu dic, quòd imò illa intelligentia gl. quòd ibi post matrimonium solutum pactum fuerit factum, est necessaria per supradicta, aliàs esset contra multa iura, & maximè suprà allegata, & etiam contra tex. in l. Pōponius. in pri. ff. de pac. dot. ubi non ualet pactum ēt ante matrimoniū uidelicet tpa promissæ dotis, q uir non teneatur, nisi de dolo tm̄, & non de aliqua culpa. Unde intelligamus, quòd d. §. filia.

procedat eo casu, quo de iure potest ualere tale pactum de dote non repetenda, uidelicet in casu, quo matrimonium solueretur morte ipsius filiæ iam factæ sui iuris per supradicta, ut sic eo casu prosit tale pactum uiro etiam in præiudicium patris superstitis, licet ab eo dos fuerit profecta, & ita intelligẽdo tex. ille est ad hoc notabilis, & subest ratio: quia res est deducta ad eum casum, quo iam dos ipsa facta erat propria & præcipua ipsius filiæ factæ sui iuris, puta per emancipationem l. 1. §. uideamus. C. de rei.uxo. act. licet tempore initi pacti per illam filiam actio non esset eius propria, & præcipua, sed communis, quia erat in potestate patris, & bene ad hoc facit text. in l. 2. §. quòd si in patris in fi. ff. solut. matrim. & hunc intellectum ad illum tex. in §. filia. tenuit etiam Io. de Imo. & Lud. Ro. in d. l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrim. per text. in d. l. 2. & in d. l. 1. de dot. præleg. & etiam per text. in d. l. de die. & d. l. Atilicinus. nam si non ualet pactum, quòd ulteriori die, quàm a lege statuta dos solut. matrim. reddatur, etiam si fiat ante matrimonium, ut ibi, quia per hoc fieret dotis conditio deterior, maximè pro secũdo matrimonio, quod propter hoc posset impediri, ergo multo amplius quando in totum, & perpetuò haberet impediri petitio dotis. Ex quo etiam potest inferri, quòd supradicta iura sibi uendicant locum etiam quando fieret pactum de non petenda parte dotis, etiam minima. nam quòd longiori tempore soluatur dos censeretur tunc solui in minori summa, argum. l. 1. § dies. ff. de eden. & instit. de act. §. minus. & l. 1. §. si creditori. ff. ad l. Fal. cum simili. Nec obstat prædictis. d. l. quæris. quia ex litera ibi colligitur ratio decisionis: quia per illud pactum ibi uidetur ab ipso initio minor dos constituta. Præterea illud pactum ibi tendit in præiudicium uiri, cui lex non resistit, quin possit pacisci in sui præiudicium, ut patet in d. §. Lucius. cum multis simili. Item nõ obstat si dicatur debere ualere tale pactum, ex quo eius effectus est collatus post tempus matrimonij soluti, & sic in tempus licitum, quo licet pacisci per mulierem per id, quod habetur in l. in tempus. ff. de hære. inst. & l. quod sponsæ. C. de do. ante nup. & in l. si eum. §. si. cum seq. ff. de do. inter uir. & ux. quia responsio patebit ad dicta iura in sequẽtibus, & quia dicta regula d. l. quod sponsæ. cum sim. habet locum, nisi lex resistat ipsi initio. l. si minor. ff. de ser. expor. & aliàs per Bart. in l. si constante. §. quoties. ff. sol. matr.

4 Tertiò limita: ut † ualeat tale pactum, de quo suprà, si cõtingeret casus, quo matrimonium solueretur diuortio culpa mulieris, quia tunc ex quo de iure deberet ipsa perdere dotẽ, & sic dos remaneret apud uirũ: ut habetur in l. Luc. ff. solut. mat. & l. consensu. C. de repu. iõ tale pactum põt ad hunc casum permissum trahi, & ita debet intelligi tex. in d. l. 1. de do. præleg. Alii aũt intelligunt tex. illum procedere ẽt, quando diuortium non fieret culpa mulieris, dummodo tunc superessent liberi ex eodem matrimonio, ut uoluit ibi gl. & ẽt gl. in d. l. si dotari. ff. solut. matr. quæ dicit hoc procedere, nisi diuortium fieret culpa uiri: quia tunc tale pactum non porrigetur ad eum casum, cũ non ualeret, & si expressè hoc esset dictum ex quo inuitaretur uir ad delinquendum, contra l. conuenire. ff. de pact. dota. Et sic tenet ibi glo. quòd si diuortium fieret sine culpa mulieris, & etiam uiri, puta quando communi consensu, licet hodie iure canonum hoc non possit, tale pactum extenderetur ad dictum casum subdendo quòd posset mulieri in talem casum expressè pacisci, ut dotem non repeteret maximè quando exprimeretur de superexistentia liberorum tempore talis diuortij, cuius dictum non placet: cum dicto casu subsit eadem ratio, quæ est, quando matrimonium solueretur morte uiri; ut sic mulier non remaneat indotata, & ne possit impediri secundum matrimonium, imò etiam si communi culpa solueretur, idem esset dicendum: cum tunc mulier non perderet dotem: ut not. in dict. l. consensu. cum uir non possit obiicere culpam mulieri, cum etiam ipse fuerit in culpa per id quod habetur in l. uiro atque uxore. & l. cũ mulier. ff. soluto matrimon. Quidquid aliter senserit gloss. in d. l. 1. Item aduerte: quia licet gloss. ibi dixerit, quòd huiusmodi pactum de lucranda dote sit frustratorium, & nullius effectus, quando diuortium esset sequutum culpa mulieris, nam uidetur, quòd imò aliquid possit operari tale pactum tanquã illud sit fortius & potentius quam ipsa prouisio legis, quando ex sola prouisione legis uir lucraretur dotem, tale lucrum de facili perditur, puta si non accusauit mulierem de adulterio, uel aliter si illam non repulerit: ut not. in dict. l. consensu. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. soluto matrimon. uel si per longum tempus stetit, quòd tale lucrum non petiit à muliere: ut habetur in l. cum post. in princ. ff. de iure dos. & per Bar. in l. quæ dotis. ff. soluto matrimo. dum alleg. illam l. Et tamen secus dicendum foret, si uir sibi prouidisset per expressum pactum de dote lucranda: quia in dictis casib. & simılib. perditionis talis lucri lex suum non suum denegat auxilium: ut aliàs habetur per gl. in l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. & in l. 1. C. si aduers. trans. & quia fortius est uinculum acquisitionis quod habeo ex mea prouisione, q̃ sit uinculum prouisionis legalis uel alterius. l. si filius. §. erit. ff. de fideicommis. lib. Confert etiam, quod aliàs habetur in l. 3. §. si rem. ff de lega. 3. & aliàs in l. non solùm. ff. de rei uen. Aduertendum etiam puto: quia quod suprà est dictum de diuortio, quod fit bona gratia, uidelicet ex communi consensu & citra aliquam culpam alicuius coniugum, procederet, nisi fieret ex causa ingressus religionis uiro remanente in seculo. Nam tunc potest distingui, quòd aut separatur matrimonium quò ad thorum tantùm & non quò ad uinculum ut esset, quando matrimonium iam fuit consumatum per copulam, & posteà mulier de licentia uiri ingreditur monasterium, quo casu non permitteretur hoc nisi quando cessaret suspicio de incontinentia uiri, secundùm q habetur in c. 1. de conuer. coniug. & tunc pactum lucrandę dotis in casum soluti matrimonij non trahitur ad hunc casum. nam licet dicatur solutum matrimonium quodam respectu, uidelicet thori: tamen uerè & propriè matrimonium durat: ut sic dici nequeat uerificatum esse casum soluti matrimonij, & sic idem in statuto ita disponente: cum parificentur pactum & statutum circa dictum lucrum dotis: ut supra dixi, ut l. Deo nobis. post princip. & ibi per Bal. C. de episc. & cler. & l. pen. de secund. nupt.

Item quia illud uerbum, soluto matrimonio, debet intelligi in potiori significato, arg. l. 2. §. qui in perpetuum. ff. si ager uect. uel emph. pe. & etiam probatur hoc in auth. ut nulli iudi. §. adulteram. ut infra inducam. Et quia aliter dicendo, daretur materia impediendi libertatem matrimonij spũalis, & sic ingressum religionis, si mulier cupiens profiteri religionẽ, ob hoc ipsa haberet perdere dotem, contra id quod habetur in simili de matrimonio carnali in l. si. C. de spon. & l. Titia. in prin. ff. de uerb. obl. & in c. Gemma. de sponsa. Sed bene tũc expectatur mors naturalis talis mulieris ingredientis, & tunc uir superstes consequeretur tale lucrum: quia tunc uerè successit casus soluti matrimonij per mortem, s. naturalem mulieris, facit, quod habetur in l. Statius Florus. §. Cornelius Felix. ff. de iure fisci. & l. cum pater. §. hæreditatem. el 1. ff. de lega. 2. & quod no. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad treb. Si autem, uir moreretur ante dictam uxorem iã ingressam uidetur magis dubium. Nam uidetur, quòd habeat locum dicto casu tale pactum, ex quo tunc cessat ratio prædicta, quòd ob hoc habeat impediri secundùm matrimonium, quam rationem cõsiderant iura: ut suprà dixi. Sed in cõtrarium facit: quia si ob hanc causam uir haberet lucrari dotem tanquam in casum soluti matrimonij per mortem cuiuslibet eorum, & ubi mulier non ingrederetur religionem, uir non lucraretur, nisi per mortem mulieris, ergo propter hoc uidetur impediri libertas matrimonij spiritualis: quia non ita de facili mulier ipsa inducetur ad talem ingressum per supradicta. Item quia adhuc ipsa mulier uidetur esse nupta & in matrimonio saltem spũali, ergo debet esse nupta cum dote, cum etiam ab ipso initio conueniat dotem dari monasterio pro oneribus supportandis pro tali ingredientem tanquam nupta: ut per Cyn. not. &
5 per Bal. in auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. † Et prædicta procedunt, quando sua sponte mulier ingrederetur monasterium. Si autem coactè, uidelicet pp delictum & pœnã adulterij, secũdũ q hr̃ in auth. sed nouo iure. C. de adul. & tũc licet uir prius decedat, & sic matrimonium sit solutũ per mortẽ uiri remanente uxore ita inclusa in monasterio, hæredes uiri dotem possent retinere uigore talis pacti, per tex. in auth. ut nullus iudicum. §. adulteram. unde sumitur d. auth. sed nouo iure. quẽ tex. ad hoc inducit Pon. in l. Lucios. ff. sol. ma. ibi dum dicit tex. ut per omnes casus uiro pecunia dotalis illata instrumentis seruetur. dicendo, q dictus tex. à nemine ante ipsum fuit ad hoc ponderatus: & tamen ibi matrimonium non erat solutum, quia uir non miserat libellum repudij, & à die qua fuit inclusa mulier in monasterium stansiuit biennium, intra quod tempus uir eam non repetierat, quo casu non põt uir amplius eam repetere, licet bene potuisset intra bienniũ. Si autem uir pp adulterium misisset libellum repudij, & sic

solutum

solutum esset matrimonium propter dictum adulterium & repudium, tunc incontinenti non expectata morte mulieris uir lucratur dotem. ita debet intelligi tex. in dict. l. consensu. & in auth. ut liceat matri & auiæ. §. quia uerò plurimas, qui tex. uidetur contrariari ad dict. §. adulteram. ubi à contrario sensu uidetur probari, quòd per adulterium mulier non perdit dotem, nisi quatenus pacta dotalia suffragentur. Sed, ut dixi, ille tex. debet intelligi, quãdo ob adulterium mulieris uir non curauit separare matrimoniũ, mittendo libellũ repudij.

Et sic patet singularis limitatio ad d. l. 2. & alia iura suprà alleg. Nam cessat tunc ratio considerata à iure, uidelicet, ne impediri possit secundùm matrimonium: quia dictæ mulieri sic inclusæ non datur facultas amplius nubendi, sed dẽt perpetuò agere pœnitentiam in dicto monasterio, secundùm pacta ubi suprà.
6 Sed tu dices † quòd ista ratio sola non sufficeret, nisi concurreret delictum adulterij ipsius mulieris propter quod est coacta manere in monasterio. Nam si non ob delictum sed sponte intrasset monasterium uiro remanente in seculo, tunc aliter esset dicendum, prout suprà dictum fuit. Et per illum text. probatur notanter, quòd tale pactum de dote lucranda soluto matrimonio non extenditur ad casum, quo matrimonium solueretur tantùm quò ad thorum, etiam si hoc contingeret propter adulterium mulieris. Sed tunc debet expectari mors naturalis, quod no. ad dicta suprà. Vnde cum hodie etiam propter adulterium non possit diuortium fieri quò ad uinculum sed solùm quò ad thorum, uidelicet iure canonum, quod in hoc seruandum est ubique: ut not. ff. de nego. gest. in l. diuortio. cum similib.
7 Hinc est † quòd mulier perdit hodie dotem sine aliquo repudio dummodo per iudicem ecclesiæ petita sit thori separatio propter iustam causam, ut in cap. fin. de adul. Sed si non esset separatio petita, & sic expectanda mors naturalis, ut uir consequatur ex pacto uel statuto, cum requirat matrimonium esse perfectè solutum: ut suprà dixi. Sed si adulterium esset notorium, propter quod uir uxorem à se repulisset, cum tũc possit propria authoritate & sine iudice ecclesiæ, ut no. in d. c. fin. & c. porrò. de diuor. Tunc sine alia sententia, uel iudicio mulier perdit dotem, uel saltem ope exceptionis possit uir uxorem repulsam dotem repetentem repellere, ut per text. no. in
8 c. pen. de donatio. inter uirum & uxorem. Et † idem si ipsa mulier propria uoluntate discessisset à uiro ob timorem commissi adulterij, & ideo dicto casu pactum prædictum parum operatur etiam soluto postea matrimonio per mortem, cum lucrũ dotis iam fuerit causatum ab adulterio. Si autem non fuisset causatum forte quia uir non petiisset separationem thori, uel à se nõ repulisset uxorem, quando in publico fuisset notorium: ut suprà, & tunc dictum pactum operaretur muliere prædecedente, & econtra si uir prædecessisset, & tunc secus, ut suprà per id quod not. in d. l. secunda, ne impediri possit libertas secundi matrimonij, non posset hæres mariti obijcere de adulterio mulieris, ex quo uir in uita non obiecit. imò secum cohabitando usque ad mortem uidetur eius mores approbasse, ut habetur in l. rei iudicatæ. §. 1. & quod ibi per Bar. & doctor. ff. sol. ma. & no. Spec. tit. de dona. inter uir. & uxo. §. fin. uer. quid si mulier. & in tit. de censi. §. uiso. uer. item quare. Si autem uir uxorem non reiecit sed ipsa sponte discessit ob timorem adulterij, non reperio hunc casum tactum per docto.

Potest dici, quòd hæres possit repellere uxorem dotem repetentem probando de adulterio, sicut potest defunctus in uita, nec potest mulier se fundare, quòd uir uidetur iniuriam remisisse, ex quo eam non accusauit, nec petiit separationem fieri in iudicio ecclesiastico. Potest responderi, quòd ideo nõ petiit, nec accusauit: quia uidebatur non esse hoc expediẽs, ex quo seipsam separauit, nec uir curauit eam repellere, nec potest mulier allegare tale culpam uiri, ex qua ipsa lucrum accepit: quia remansit impunita propter talem culpam, argumen. l. cum in fundo. uer. quid si. ff. de iure dot. & hoc de primo membro, quando separatum est matrimonium quò ad thorum. Quando autem separatur quò ad uinculum per ingressum religionis, ut est quando matrimonium non est consumatum per copulam carnalem, ut habetur in cap. ex parte. & cap. ex publico. de conuer. coniug. & tunc pactum de dote repetenda ad hunc quoque casum se extendit, ut est tex. in l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. imo plus probant illa iura, quòd etiam si pactum esset factum in casu soluti matrimonij per mortem mulieris, obuenit uir tale lucrum propter casum soluti matrimonij per ingressum non expectata morte naturali mulieris, ut est gloss. in l. si cum dotem. in princip. ff. solu. matr. Et sic isto casu mors ciuilis æquiparatur naturali etiam quò ad conditionis implementum, contra no. in l. ex ea parte. §. insulam. ff. de uerb. obl. Sed quod communiter doct. dicunt, ut per Cyn. & Bald. in d. l. Deo nobis. & per Bar. & alios in d. §. insulã. & hoc procedit, ubicunque mors ciuilis operatur id, quod naturalis. l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. secus si non operaretur eundem effectum: quia tunc mors ciuilis non æquiparatur naturali, ita procedunt alia iura, ut in dict. §. in insulam. & l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. & qđ habetur in l. ex facto. ff. ad trebell. & quod nota. gloss. 23. quæstio. 1. cap. placuit. & per Bald. in authentic. ingressi. C. de sacr. sanct. eccle. in princ. Ideo autem operatur mors ciuilis in l. Deo nobis. quia sicut per mortem naturalem soluitur matrimoniũ, ita etiam per illam ciuilem mortem ibi, quæ ratio non uidetur concludere: quia etiam olim quando per deportationem soluebatur matrimonium, quod erat, quando alter cõiugum mutabat affectionem, ut habetur in l. 1. C. de repudi. nihilominus propter hoc uir non lucrabatur dotem ex pacto, ut est gloss. sing. in d. l. si cum dotem. in prin. & tamen talis mors ciuilis operabatur eundem effectum respectu soluti matrimonij. Vnde alia ratio erat in d. l. Deo nobis. ultra rationem dissolutionis matrimonij: quia per tale lucrum ex tunc acquirendum uiro non habebat impediri libertas alterius spiritualis matrimonij: quia secuta professione non poterat ad seculum redire, ut habetur in ca. 1. de uoto in 6. & in ca. 2. qui cle. Sed mulier deportata poterat etiam post deportationem alteri nubere: cum matrimonium sit contractus iurisgentium, ut habetur in l. eas obligationes. ff. de capi. dimi. & dixi suprà in prima parte operis: qui contractus iurisgentium non sunt prohibiti deportato, ut habetur in l. si tibi mãdauero §. is cui. ff. manda.

Præterea posset mulier postea restitui per principem & sic renubere postea per id, quod habetur in l. intercidit. ff. de condi. & demonstr. Sed tunc prædictis multum obstare uidetur: quia immo in terminis d. l. Deo nobis. adhuc subest impedimentum libertatis matrimonij spiritualis: quia uidens mulier, quòd profitendo haberet perdere non ita de facili induceretur ad ingressum, immo potius retardaretur, ne propter hoc haberet dotem perdere & staret in matrimonio sine dote, & maximè si nihil haberet in bonis nisi ipsam dotem. Et iõ Anton. de Butr. in suo primo consilio dubitauit, an dispositio dict. l. Deo nobis. & dict. l. si uerò constante. procedat de iure canonico cum per indirectum ob talem perditionem dotis haberet impediri ipsa professio, & etiam fauor animæ, circa quod non posset sic per indirectum lex humana etiam Imperatoris disponere per dicta suprà, & per not. in cap. 1. de sponsa. per Ant. & Abb. Sicu. & facit, quod habetur per Io. in c. statutum. de hære. in 6. confert ẽt, quod habetur in authẽ. nisi rogari. C. ad trebel. & in corpore, ubi disponitur quòd hæres grauatus de restituendo hæreditatem si decesserit sine liberis, & ipse hæres non uellet matrimoniũ carnale contrahere sed spirituale, ad hoc ut non impediatur talis libertas matrimonij spiritualis, iura uolunt, quòd ex tunc habeatur conditio pro defecta ad exclusionem substituti sic ingrediendo, quasi tunc monasterium habeatur loco filij, de quo etiam habetur in ca. in præsentia, de probat. unde pari ratione dicendum uideretur circa tale pactum uel statutum de dote lucrãda per uirum si soluatur matrimonium, etiã si diceretur de casu soluti matrimonij per mortem mulieris, & multomagis si diceret, si mulier decesserit in matrimonio sine liberis, ut tunc satis uideatur mulier decedere in matrimonio cum liberis, si intrat monasterium, quasi monasterium habeatur loco filij, & maximè ut dicebam ne impediatur libertas ingrediendi monasterium, unde cogitaui quia doct. communiter tenent, quòd dispositio d. auth. non habet locum, nisi in ultimis uoluntatib. non autem in contractibus, licet subesse uideatur eadem ratio impedimenti libertatis matrimonij spiritualis, ut fuit de mente glo. in d. c. in præsentia. & etiam ibi uoluit Ioan. Anto. & communiter doct. post Marti. Sili.

Insuper aduerte: quia licet cum præallegata gl. in l. si cum dotem, transeãt cõiter doc. dum uult, quòd per deportationẽ mulieris non uideatur esse locus dicto pacto de lucrando dotem: tamen non uidetur procedere intelligendo, quòd mens glo. fuerit, quãdo matrimonium esset solutum per talem deportationem, referẽdo gl. ad proxima præcedentia. Nã si non esset so-

lutum matrimonium: quia forte nullus coniugum mutauit affectionem, secundùm quod habetur in d.l.1. C.de diuor. Nullum esset dubium, ex quo non eueniret casus soluti matrimonij, sed quando matrimonium esset solutum per deportationem gloss. illa malè uidetur loqui. Nam immo poterit uir dotem retinere, nec tunc confiscabitur, nisi in quinque casibus, de quibus in l. quinque legibus. ff. de bo. dam. ut hoc probatur in l. sed si alia. eo. tit. secundùm intellectum Dy. & Bar. ibidem, & est ratio: quia tunc talia mors ciuilis operatur eundem effectum quem operatur naturalis, uidelicet dissolutionem matrimonij. Nec tunc obstat, quod mulier remanebit sine dote, si postea uellet renubere. nam non poterit cum eadem dote, quia si dos remaneret apud uirum propter tale pactum illa transiret cum publicatione bonorum ipsius mulieris, ut l. si constante. §. fin. ff. solut. matrim. Ex quo sequitur, quòd si fuissent tali mulieri deportatæ reseruata bona fortè ex gratia principis, uel aliter in sententia essent reseruata bona, secundùm quod habetur in l. eas. ff. de cap. dim. in gloss. no. Tunc fortè uir non lucraretur talem dotem, ex quo dicta mulier uolendo postea renubere eum possit non obstante deportatione: quia contractus matrimonij est de iure gentium, ut habetur in d.l. eas. qui contractus iurisgentium non denegatur deportato. d.l. si tibi. §. is cui. ff. manda. propter dictam perditionem dotis posset impediri tale matrimonium. Si autem bona fuissent publicata, & postea mulier esset restituta à principe, tunc non solùm recuperaret bona sua à fisco, sed etiam fortè dictum lucrum quæsitum uiro propter talem deportationem, per id quod habetur in dict. l. intercidit, & maximè cum tunc uersetur fauor dotis & matrimonij contrahendi per suprà dicta.

9 Quartò limita dictam regulam procedere, quando † pactũ esset factum cum muliere, secus si cum alio dotante mulierẽ, uidelicet extraneo, puta matre, uel alio coniuncto: nam licet extraneus possit ab inuito pacisci de dote sibi reddenda soluto matrimonio, ut in §. accedit. C. de rei uxo. act. tamen non sic si ex interuallo, ut ibi & tamen si ex interuallo stipularetur à uiro de uoluntate mulieris per talem consensum sibi præiudicaret & sic post ius sibi quæsitum, ut est casus sing. in l. ob res. §. 1. ff. de pact. dot. Et pro certo si non esset ille text. multi dicerent contrarium per regulam suprà assumptam, & iura supra alleg. & sic habebit mulier remanere indotata propter talem consensum. potest dici, quòd talis consensus mulieris solùm se extẽdat ad casum, quo matrimonium solueretur morte mulieris, ut dixi suprà, in simili ad intellectum. d. §. filia. & l. hæredi. ff. de pact. non sic ergo si morte uiri, uel diuortio solueretur sine culpa mulieris nec refragatur huic intellectui text. in d. §. 1. dum dicit, quòd postquam extraneus dotem dederit, si uult stipulari, debet consentiente muliere: nam debet intelligi: quia tunc ipsi paciscenti quæritur actio propter consensum mulieris, scilicet in casu quo mulier per suum consensum potest dotis conditionem deteriorem facere, ut est, quando solueretur matrimonium per eius mortem. Vel fortè posset dici, & non improbabiliter, quòd isto casu potest mulier consentire indistinctè tali dotanti propter causam remunerationis, ubi ratione meræ donationis non ualeret talis consensus inclusam habens tacitam remunerationem iuris sui, argum. eius, quod habetur in l. quod autem. §. si uir. ff. de donatio. inter uir. & ux. & quod aliás per glo. un. in l. si uoluntate. C. de dot. promiss. & per Bar. & alios in l. si diuortio. ff. de uerbor. oblig. & facit l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. & hoc uidetur fuisse de mente Bartol. in l. quæ dotis. ff. solut. matrim. in solutione contrarij. l. idemque. §. si mater. ff. man. Nam ibi est casus notab. secundùm communem intellectũ, quòd adhibitus simpliciter ad dotem pro muliere non præsumitur in dubio animo remunerandi, licet talis adhibitus fuerit ille, qui dotauit mulierem, ut sic in muliere nõ præsumatur in dubio remuneratio, & hoc fauore dotis, ut dixi suprà in 69. priuil. 6. partis. Et sic uidetur præsupponere Bar. quem communiter sequuntur doc. ibi in d. §. si mater. quòd illud procedat in casu dubio, ergo si expressè appareret de mente illius mulieris, quod adhibuerit dictam matrem animo donandi, quod præiudicasset sibi ipsa mulier in tali dote. Quod quidem sine dubio procederet, quando incontinenti tempore donationis hoc fuisset factum, per §. accedit. Sed quando ex interuallo, & tunc idem si contingeret casus, quòd matrimonium solueretur morte dictæ mulieris, sed si morte mulieris tunc cesset aliquale dubium per supradictam regulam, nisi limitetur propter causam remunerationis, & ita procedat tex. in d.l. ob res. §. 1. unde cogita.

Et ex prædictis infertur ad quintam limitationem ut d. re-
10 gula non procedat, quando † mulier consentiret patri dotanti ex interuallo stipulanti dotem sibi patri reddi, per tex. in l. quoties. uer. cæte. ff. sol. matri. & l. 2. §. 1. eo. tit. à contrario sensu, & in l. cum dos. 2. resp. ff. de pac. Et forte est ratio in patre: quia tale pactum non uidetur multùm esse præiudiciale ipsi filiæ, si contingat matrimonium solui morte uiri, uel diuortio. nam si non propter huiusmodi pactum dos remansura esset apud uirum, tenebitur pater iterum redotare filiam. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & authent. sed quamuis. C. de rei uxo actio.

Ex quo inferri potest, quod si tunc pater non reperiretur potens ad redotandum talem filiam, talis consensus pręstitus per filiam non haberet sibi obesse: ut non habeat remanere indotata, bene facit gl. in d.l. 2. §. 1. ff. solu. matrimo. super uerbo sui iuris. & hoc etiam probatur notanter in l. post dotem. ff. eod. titu. secundùm nouam lect. quam ibi ponit Barto. & sibi patet, & plerique alij doct. ibi limitando singulariter. d. §. quoties. uer. cæterùm. Nam licet ibi dicant, quòd pater stipulando ex interuallo de filiæ uoluntate possit sibi appropriare actionem de dote repetẽda, & sic eam adimere filiæ. Tamen fallit, nisi postea tempore soluti matrimonij filia haberet iustã causam imponendi & contradicendi patri, puta si erat suspectæ uitæ tunc, adeo quòd illam dotem consumeret, & propter hoc filia omnino remaneret indotata, & non posset secundò modò nubere. Et licet illam lecturam improbet ibi dominus Bene. cum filia habeat sibi imputare, quare patri ita suspecto à principio consenserit sic stipulando, argu. l. si creditores. ff. de priuil. cred. cum simil. Tamen hæc sua ratio non multùm urget, maximè si suspicio contra patrem emerserit ex post. Tamen idem dici potest, quando à principio inerat. nam scientia filiæ circa suspicionem uitæ patris non debet nocere ipsi filiæ, ex quo etiam si expressè uellet, non posset ex tali certa sua scientia sibi præiudicare, & dotis conditionem deteriorem facere, ut sic habeat remanere indotata per supradicta, sicut etiã in simili dicebat notanter Bar. in l. si constante. in princ. in 6. quæstione primæ partis. Quando mulier à principio dotem promisit uiro, quem tunc sciebat suspectum & labi facultatib. ut sic non sit destituta remedio. d.l. & bene facit. cap. per uestras. de dona. inter uir. & uxorem. Et per prædicta sequitur, quòd multominus nocet filiæ, si ipsa consentiret patri dotanti & paciscenti de dote retinenda per uirum soluto matrimonio: quia si solueretur morte uiri, uel diuortio, & pater reperiretur inops ad redotandum, ut possit tunc agere contra uirum in subsidium non obstante tali pacto & consensu filiæ, per id, quod habetur in l. quamuis. C. de pact. dot. Potest tamen dici, quod isto casu quando pater esset potens ad redotandum, tale pactum præiudicaret filiæ propter suum consensum per supradicta. & facit tex. in l. aliud in simili. ff. de pact. do. supplendo ibi uerbum maximè, prout subaudit gloss. non sic si pater fuisset ita potens etiam à principio sine consensu filiæ: quia tale pactum nullo modo sibi filiæ nocet, ut dicetur infrà in ul-
11 tima limitatione. Sextò limita † quando per pactum mulieris remitteretur uiro obligatio: quia tenetur mulieri ad dotem restituendam, quando accepit pro dote nomen debitoris insolutum, si contingat postea talem debitorem effici non soluendo. Et sic per pactum potest mulier in se suscipere periculum nominis talis debitoris:, ut est text. not. in l. Pomponius. ff. de pact. dot. ubi idem probatur, quando dos esset data æstimata uiro, nam potest mulier per pactum in se periculum suscipere talis rei datæ æstimatæ, ut est casus ibi singu. Vnde si dos esset data fortè in rebus mobilibus æstimatis, puta in armento boum, posset mulier per pactum suscipere in se periculum interemptionis dicti gregis, si contingat animalia casualiter mori, & sic mulier remaneret indotata sine sui culpa, & sic idem in periculo nominis, ut suprà, quod procedit, quando nomen debitoris esset datum æstimatum, & sic in solutum pro dote, ut suprà, ut tunc circa pactum periculũ sit uiri, per id quod habetur in l. nomen. ff. de hære. uel act. uen. Si autem debitor mulieris simpliciter dotem pro muliere promisit, & tunc periculum esset mulieris, nec præcessisset aliqua culpa uiri: quia potuit ipsum nomen exigere & non exigit, ut probatur in l. promittendo. §. s. ff. de iure dot. à contrario sensu. & not. in l. Mæuia. ff. soluto matrimo. & ibi dixi, & in l. si cum dotem. §. si mulier. eod. titu. Et sic etiam in dote

data

data æstimata quando culpa uiri præcessit dictum casum puta mortis animalium. Nam tunc tale pactum non se extendit, quando culpa uiri præcessit talem casum. Sed dicet quispiam, non potuit mulier per pactum renunciare, ut uir non teneat de culpa: quia licet per pactum non possit remitti dolus futurus, imò nec per testatorē. l. si unus. §. illud nulla. ff. de pact. & l. conuenire. ff. de pact. do. & l. quidam decedens. in princ. ff. de adm. tut. tamen culpa de futuro potest remitti, ut est text. not. in l. qui plures. ff. de adm. tuto. & etiam probatur in d. l. quidam decedens. iuncta gl. in uerbo senserit. facit text. in l. si seruus uetitus. ff. de lega. 1. Non sic fortè in lata culpa: quia cum illa dolo æquiparetur. l. quod Nerua. ff. deposi. cum sim. non uidetur posse remitti, sicut nec dolus de futuro. Et sic remissio potest se solùm extendere ad leuem culpam, uel leuissimam de futuro, & non ad dolum, ut hic fuit de mente illius gl. not. in uerbo senserit. propter quod tam de facto respondi, quòd remissio facta de omnibus damnis illatis & inferendis, licet non tollat actionem legis aquiliæ pro damno postea illato per dolum uel latam culpam: tamen intelligeretur sublata pro damno postea illato ex leui uel leuissima culpa etiam faciendo, de quo aliàs. Nam potest responderi, quòd hæc non procedunt circa dotem in muliere, quæ non potest per pactū remittere culpam mariti de futuro etiam leuem ad quem ipse tenetur, ut habetur in l. etiam. §. 1. ff. soluto matrimo. ut de hoc tex. not. in d. l. Papinianus. in princ. quod uo. Septimò li-
22 mita † quando esset tale pactum per quod non ueniretur cōtra naturam dotis seu eius actionis, sed potius per dictum pactum rediremus ad propriam naturam ipsius actionis, ut est tex. no. in l. si unus. §. pactus ne peteret. uer. quòd in specie dotis. ff. de pact. Nam si mulier ab initio fuit pacta, quòd dos, puta, consistens in pecunia restitueretur soluto matrimonio incontinenti, & sic non expectata dilatione legali, quæ hodie est annus, ut in §. cum autem. C. de rei uxor. act. & postea per pactum fuit contenta, quòd dos non redderetur incontinenti, sed post aliquod tempus, licet per hoc pactum fieret conditio mulieris deterior, in tali dote tamen ualeret, ut ibi, & ratio notabiliter assignatur ibi: quia res de facili redit ad suā pristinam naturam. Intellige tamen, dummodo talis dilatio postea facta non excedat dilationem legalem, aliàs tunc non ualeret tale pactum, per id quod habetur in l. de dic. & d. l. Attilicinius. licet fortè tunc non uitiaretur tale pactum usque ad dilationem legalem, argumen. l. sancimus. in princip. C. de do.

Et ex prædictis sequitur, quòd si mulier ab initio dotis fuit pacta, quòd uir teneatur non solùm de culpa leui, sed etiam de leuissima, & etiam de casu, & postea ipsa mulier remisit uiro dictum pactum, ei renunciando, ualeret tale pactum remissiuum, licet suæ dotis conditio deterior fieret: quia non fit deterior contra propriam naturam dotis, imò reditur ad naturam dotis, quæ est, ut maritus non teneatur de culpa leuissima, neq; de casu, ut habetur in l. pe. in prin. & d. l. etiam. §. 1. ff. sol. mat. ꝙ bene no. Et ꝙ dictum est supra de pacto inualido, ut dos ulteriori die soluatur, per id quod habetur in d. l. de dic. & d. l. Attilicinius. procedit, quando matrimonium solueretur diuortio, uel morte uiri, secus si morte mulieris. nam tunc ad dictum casum extenderetur, sicut extenderetur pactum de dote omnino non petenda, ut d. l. de pac. do. Cum hæc inter se æquiparentur, ut suprà dixi in d. l. quod autem, & maximè, quia tale priuilegium non trahitur ad hæredem mulieris tanquam merè personale, ut habetur in l. 1. C. de priui. dot. etiam si esset filius eiusdem matrimonij, cum adeo sit merè personale, & solam mulieris personam concernens, ut nullo modo possit accommodari ad eius filios: cum tunc cesset ratio, ne remaneat mulier indotata, ut sic possit renubere per supradicta, unde talis hæres etiam filius necesse habebit expectare talem dilationem, licet longam, & ultra metam tēporis legalis indultam per mulierem à principio dotis, non sic forte, si cōstante matrimonio talis mulier dictam dilationem concessisset uiro, ex quo saperet donationem quandam, super quo tamen ultimo cogita: quia uideretur dicendum hoc procedere, quando dilatio esset adeo magna, propter quam ipsa mulier & eius hæres efficeretur pauperior, & uir locupletior, aliàs secus.

23 Octauò limita dictam regulam procedere † quando pactum de dote petenda fieret ante matrimonium uel constante matrimonio, secus si eo soluto: quia tunc ualeret, ut uoluit gloss. not. in l. cum dos. ff. de pact. dotalibus. Ratio quia fa-cit: quia sol. ma. potest mulier sibi præiudicare donando tunc uiro, quia tunc oratio diui Pij prohibens donationem inter coniuges non esset impedimento, & facit, quod aliàs dixit gl. in simili. de pacto, ut uir teneatur etiam ultra quàm facere possit, quòd ante matrimonium uel eo constante non ualet, in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. Et tamen pactum soluto matrimo. ualeret ut uoluit ibi glo. no. Et licet multi post Dy. illam impugnent: tamen Bar. & multi alij illam sequuntur, ut etiam ibi legendo hoc idem tenui per multa iura & rationes. Sed tunc multùm ob. tex. in l. licet. ff. de pac. do. ubi nō solùm pactum de dote non repetenda longiori tempore non ualet, nisi suadente aliqua iusta causa, & gl. ibi intelligat, scilicet paupertatis uiri, quæ causa paupertatis adeo iusta cēsetur, ꝙ posset uir omnino excusari à dote reddenda, donec perueniat ad pinguiorem fortunam, secundùm quòd habetur in l. maritum. ff. sol. mat. cum suis uulgaribus. Et ista procedunt à pari, ut ubi non potest fieri pactum, quòd longiori die soluatur dos, similiter, imò multominus potest fieri, ut omnino dos non soluatur, ut uult tex. in l. ut autem. ff. de pact. do.

Præterea si pactum posset fieri sol. mat. quòd dos non redderetur, eadem ratione uideretur posse fieri ante matrimoniū, cum conferatur ad tempus, quo tale pactum potest ualere, argu. l. in tempus. ff. de hære. insti. & facit gl. in l. quod sponsæ. C. de do. ante nupt. & tamen constat, ꝙ etiam ante matrimonium non potest fieri, ut patet ex prædictis. Et ideo Ioan. de Imo. in d. l. Lucius. pro concordia distinguit, quòd aut interuenit iusta causa, & ualebit tale pactum, arg. d. l. licet. & ita intelligatur gl. in d. l. cum dos. Aut non interuenit iusta cā, & tunc non ualet per d. l. licet, à contrario sensu, & iustam cām dicit satis adesse, si fiat pactum in casu, quo de iure permitteretur ante matrimonium. Et sic sequitur, quòd in casibus, in quibus tale pactum valet, & se extendit, quando esset factum ante matrimonium, in eisdem casibus ualebit & se extenderet, quando factum esset soluto matrim. aliàs secus. Vnde si sol. matr. per diuortium, uel per mortem uiri mulier pacisceretur cum uiro, uel eius hærede de dote non repetenda, non ualeret tale pactum, nisi quando uir esset factus inops, adeo ꝙ posset dotem retinere per beneficium uidelicet, deducto ne egeat. Et sic fieret pactum ex causa paupertatis uiri, aliàs contra publicam utilitatē, si talis uxor remaneret indotata & impediretur libertas nuptiarum. Sed si fortè mulier dum esset in ægritudine faceret pactum hæredi uiri de dote non repetenda, si contingat eam mori, & tunc ualeret: quia per hoc non efficeretur indotata, nec impediretur libertas matrimonij, & hæc fuerunt de mente Ioā. de Imo. ibi, ut supra, & cum eius opin. concordat Lud. ibidem, subdendo inter alia rationem: quia etiam solu. mat. dicitur prædium dotale respectu priuilegij, ut sit inalienabile, ut est tex. in l. etiam directo. ff. de fun. do. Vnde sicut constante matrimonio non potest mulier sibi præiudicare in dote ipsam alienando, sic etiam non potest soluto matrimo. ut ibi est casus, cuius dictum & ratio militaret in rebus stabilibus, uel mobilibus dotalibus, in quibus obtinet prohibitio legis Iuliæ de fundo dotali, secundùm latè dicta suprà in primo priuilegio huius septimæ partis. Sed quando dos esset in pecunia, non cadit tunc dictum priuilegium, nisi dicamus arguendo à simili & ab identitate rationis, super quo aduerte: quia quando dos esset in stabilibus uel mobilibus, ubi locum sibi uendicaret prohibitio legis Iuliæ, tunc ante restitutam dotem, & sic donec competeret actio de dote ipsi mulieri, non posset mulier pacisci uiro uel eius hæredibus de dote non repetenda: quia uideretur per hoc dotem alienare, quòd non posset etiam sol. matr. donec esset sibi restituta, per tex. not. in l. 3. ff. de fun. do. Et sic debet intelligi text. in d. l. etiam. Vnde eadem ratione potest dici, quando dos esset in pecunia: ut donec sibi mulieri competit actio ad dotem, adhuc uidetur durare dos, & eius priuilegia etiam soluto matrimo. & ideo tunc non ualeret pactum de dicta dote non repetēda, & sic faciendo suæ dotis conditionem deteriorem, sed postquā dos fuit restituta ipsi mulieri, & sic extincta fuit actio dotis solutione. insti. quib. mod. tol. obl. in princip. tunc ualeret pactum uel donatio facta per mulierem ipsi uiro uel eius hæredi: quia non potest dici amplius dos, nec fundus dotalis: ut probatur in dict. l. 3. Vnde si ponatur contingentia casus, quòd aliqua ex causa ipse uir, uel eius hæres postea rehabuerit dictam rem dotalem, tunc ualeret pactum de non petendo gratuitū, cum aliam actionem, quam de dote uideatur remisisse, idem si pro dote consistente in pecu-

nia uir dederit mulieri in solutum certum prædium, tamen antequam mulier possessionem uacisçantur, fecit pactum de nõ petendo ipsi uiro uel hæredi, ualeret quidem, licet per illud pactum remaneret indotata: cum etiam posset cuicunque alio extraneo talem rem donare: immo etiam omnia sua bona, nec posset talem donationem impugnare ex eo, quòd postea dicat se remansisse indotatam, & non posse renubere, cum nullo iure hoc cautum reperiamus: cum etiam ipsi uiro post matrimonium solutum, puta diuortio, posset dotem iam acceptam sicut alia bona donare: cum solum hoc sibi prohibeatur constãte matrimonio, ne mutuo amore se expolient, ut habetur in l. 1. 2. & 3. ff. de donat. inter uir. & ux. sed ante habitam dotem non posset ipsam donare uiro non solùm si consistat in corporibus, sed etiam si in pecunia: cum adhuc duret dos supra dicta, quod est bene not. Quid autem si constante matrimonio fuit factum tale pactum per mulierem de dote non repetenda. Dicas, quòd ea quo tale pactum patitur duplicem defectum. Primò, quia conditionem dotis deteriorem facit. Secundò, quia sapit donationem, quæ est prohibita etiam extra res dotales constante matrimonio, ideo non ualet, etiam si cõtingeret, mulierem prædecedere in matrimonio. Nec obstat, quòd collatum uideatur in tempus solut. matrim. & sic licitum, argum. l. in tempus. ff. de hæred. instit. prout etiam uidetur fuisse de mente glo. in d. l. quod sponsæ, dum dicit, ideo ualere donationem causa mortis inter cõiuges. s. quia collata est in tempus licitum solut. matrim. allegando text. in l. si eum. §. si eum seq. ff. de do. inter uir. & ux. nam respondetur, ꝙ nõ ualet talis donatio cã mortis: quia modici est præiudicij, cum sit reuocabilis. Vnde si inter coniuges fieret donatio causa mortis, uel collata post mortem, adeo ꝙ esset irreuocabilis, non ualeret ab ipso initio: quia illa esset magni præiudicij, licet conferatur in tempus solut matrimonij secundum Paul. & Pon. ut supra, allegant ad hoc tex. no. & singularem in l. ubi ita donatur. ff. de do. cau. mor. Et ipsi non respondent ad dictam rationem, qua fortè fuit mota gl. d. l. quod sponsæ. per d. l. in tempus. Sed tu responde, ꝙ illud arg. uulgariter sumptum ex d. l. procedit, nisi lex resistat ipsi initio, per id, quod habetur in l. si minor. ff. de ser. expor. & per Bar. in l. quoties. l. si constante. ff. sol. ma. nam lex resistit ab ipso initio. s. eo tempore, quo est suspicio, ne coniuges mutuo amore se spolient, per id quod habetur d. l. 1. & 3. ff. de do. inter uir. & ux.

14 Nonò limita: † nisi tale pactum esset iuratum, nam tunc iuramentum, ex quo seruari potest per ipsam mulierem sine dispendio salutis æternæ, ideo seruandum est, per tex. in ca. cum contingat. de iureiur. ubi fauor animæ iurantis mulieris præfertur fauore matrimonij & dotis. quod quidem indubiè procedit, quando mulier fecisset pactum tale in omnem casum soluti matrimonij, etiam per mortem uiri. Sed si simpliciter fecisset pactum de dote nõ repetenda in casum soluti matrimonij. Fortè posset dici, ꝙ tale iuramentum recipit interpretationem secundùm terminos iuris communis, ut suprà dixi in statuto disponente super tali lucro dotis, ut sic uideantur pater, & maximè mulier ipsa intellexisse de casu soluti matrimonij, per eius mortem, & hoc propter subiectam materiam, ita suadente fauore dotis & matrimonij, ne impediatur, argum. d. l. 2. C. de pact. dota. & maximè fauore publicæ utilitatis. Ad hoc etiam est gloss. 3. in l. cum dos. ff. de pact. dota. Iuramentum enim & eius uirtus restringitur secundum materiam subiectam ipsius actus, ut habetur in l. fin. ff. qui satisdat. cogan. & l. fin. C. de non nume. pecu. bene facit tex. & quod ibi nota. Ioan. Andr. in cap. quemadmodum. de iureiu. & quod habetur in c. P. & G. de renun. Potest dici, & non improbabiliter, ꝙ eo casu, quo per tale iuramentum sibi mulier præiudicasset in tali pacto, & mulier non haberet aliunde, ex quo se posset dotare pro secundo matrimonio, ꝙ possit petere absolutionem à tali iuramento secum tali casu soluti matrimonij per mortem uiri; tunc quia uidetur enormiter læsa, tum etiam quia surgit impedimentum matrimonij contrahendi, per id quod no. Io. And. & docto. communiter sequuntur in d. cap. cum contingat. circa terminos d. c. & similes.

Decimò & ultimò lim[illegible] dictam regulam procedere in mu-
15 liere † paciscente, secus in patre; quia tunc si incontinẽti tempore donationis paciscitur in præiudicium filiæ, ualebit si cum stipulatione, licet secus si ex interuallo, ut l. quoties. ff. sol. ma. & l. cum dos. in prin. quod procedit, nisi matrimonium solueretur morte uiri, & sic remanet filia, quia tunc non uidetur filiæ præiudicare eo casu, quo actio esset reintegranda filiæ, puta factæ sui iuris morte patris, uel emancipatione, ut bene probare uĩ tex. in d. l. aliud. in fi. ff. de pac. do. a cõtrario sensu, ubi patet, ꝙ si pater paciscitur, ꝙ ulteriori die quàm statuta lege dos reddatur, tale pactum nocet ipsi patri, puta si superfit tpe soluti matrimonij diuortio, uel morte uiri. Sed si pater non superesset, quo casu dos uenit reintegranda filiæ. l. 1. §. uideamus. C. de rei ua. act. tunc filiæ non noceret dictũ pactum, nisi ipsa esset hæres patris: tunc enim tenetur stare facto sui defuncti, ut ibi est text. & ideo potest dici, immo multomagis si pactum fuisset factum per patrem ab initio, ꝙ dos retineretur per uirum solut. matrim. per mortem uiri, etiam si fuisset dictum, ꝙ nomine liberorum haberet detineri: ut est tex. secundum uerum intellectum, quem ibi communiter tenent doct. post Pe. & Cyn. & etiam ibi Bal. in l. quamuis. C. de pact. dot. Videtur enim tunc tale pactum aduersari publicæ utilitati, & ideo non ualet in præiudicium filiæ, ut ibi: & ita etiam illum tex. intellexit & notauit gl. 3. in d. l. cum dos. in prin. antea autẽ quàm filia efficeretur sui iuris, noceret sibi tale pactũ patris, ut probatur in l. 2. §. quòd si in patris. ad fi. ff. solut. matrim. à contrario sensu, ut sic ipsa non posset agere contra uirum, idem si esset effecta sui iuris, puta per mortem fratris, & ci esset hæres: quia tunc pro ea rata, pro qua est hæres, noceret sibi tanquam pactum, per d. l. aliud. in fi. & facit tex. in l. Lucius. ad fi. ff. solut. matrim. Dices tu, quòd immo deberet nocere filiæ, licet effectæ sui iuris, saltem respectu uiri, uel eius hæredũ, ut non possit contra eos agere, ex quo ipsi filiæ potest esse consultum in agendo contra patrem, si est emancipata, ut eam redotet, per id quod habetur in authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. & si pater esset mortuus posset agere contra hæredes patris, qui succedunt etiam in onere redotandi, ut per Dyn. in l. si marito. §. 2. ff. solut. matrim. per Bartol. in l. post dotem. eo. tit. & si pater, uel eius hæredes essent impotentes ad redotandum: tunc ex æquitate restitueretur filiæ pristina actio contra eius hæredes, per id quod habetur in l. fin. ff. de eo per quẽ fac. erit, & quod no. gl. in l. 2. §. 1. super uerb. sui iuris. ff. solut. matrim. & dixi supra in 5. limit. quando filia consensit patri, ut stipularetur dotem sibi patri reddi. Nam respondetur, ꝙ isto casu iura à principio considerant hunc futurum euentũ paupertatis uiri posse contingere: & iõ ab ipso initio annullant tale pactum, ut patet in d. l. quãuis. Et iõ licet postea appareat, ꝙ pater possit redotare: nihilominus quod ab initio fuit nullum, non põt reconualescere: ut l. quod ab initio. ff. de reg. iu. & in regula non firmatur. in 6. & in l. si rem meam. ff. de uerb. oblig. ita singulariter dicit Cyn. in d. l. quamuis. Sed quando filia consensit patri ita paciscenti: tunc iura non considerant ab initio dictum futurum euentum aduersæ fortunæ, licet postea dicto casu adueniente, scilicet paupertatis patris, prouideant indemnitati mulieris & dotis fauore publicæ utilitatis, ut ibi dixi.

16 Et † per prædicta habes notabilem limitationem ad iura disponentia & permittentia patri à principio facere ꝙ pactum uelit circa ipsam dotem. d. l. quoties. & d. l. Lucin. & dict. l. cum dos. in prin. ut procedant in pacto circa dotem restituendam, secus in pacto circa dotem retinendam per uirum; ut tunc nõ possit illud facere in præiudicium filiæ, ut d. l. quamuis. Cum tunc uideatur non contra filiam, sed etiam contra utilitatem publicam esse factam, ut etiam uoluit d. gloss. 3. in d. l. cũ dos. & hoc nisi filia postea fuisset hæres patris: quia tunc deberet sibi imputari: cùm teneatur stare pacto sui defuncti. d. l. aliud, in fi. Item nisi filia consensisset tali pacto patris, quo casu dic ut conclusum est suprà in quinta limitatio. Et per hoc sequitur, quòd si filia adhibuerit patrem ad stipulandum dotem reddi eidem patri, tunc etiam si animo donandi adhibuisset, ualebit talis stipulatio in præiudicium filiæ, propter eius consensum, sed posset tunc ipsi filiæ succurri parte existente inope, ut dixi. Sed si mulier ipsa adhiberet alium, quam patrem ad stipulandum animo sibi donandi, talis stipulatio se non extenderet ad casum quo matrimonium solueretur diuortio, uel morte uiri: & sic restringeretur ad casum solum, quo solueretur matrimonium per mortem mulieris per suprà dicta, iuncta d. l. 2. de pact. dot. & l. ut autem. eodem titulo, & d. l. 1. de do. præle. Cum etiam si expressè adhibuisset ad stipulandum in dictum casum, non ualeret stipulatio per dicta iura, ut etiam hoc tenuit Ioan. de Imo. & Lu. in l. Lucius. quod not. ad not. in dict. l. quæ dotis. An autem in dubio præsumatur adhibuisse patrem animo donandi, patet ex dictis suprà.

Item

Item adde ad prædicta, dum dixi circa pactum de dote sol uenda longiori tempore: nam multi errarent in isto casu, si
17 in instrumento promissionis dotis fuerit dictũ q† mulieri dos redderetur in illis terminis, in quibus dos soluta esset ui ro per ipsam mulierem uel socerum. Nam ratione æqualitatis seruandæ & mutuæ dilationis inter eos considerandæ uidebatur ualere tale pactum, argu. eius, quod habetur in l. fideicommisso. C. de transa. & in l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. Et tamen casus est no. in contrarium. d. l. Atilicinius. ubi dicit Bar. quòd si ille casus non reperiretur decisus ibi, quilibet responderet in contrarium. Sed in socero uidebatur minus dubium, quòd non noceret filiæ, ut patet in dict. l. aliud. Quidam tamen dicunt, illud procedere, quando à principio partes conuenerunt de termino soluẽdæ dotis. ut sic propter datam dilationem à uiro in dote soluenda nõ potuit uice mutua dari dilatio in dote restituenda per uirum in eodem tempore. Vnde secus si contingeret, dilationem esse causatam in dote soluenda uiro propter moram mulieris: quia tunc uidetur ualere tale pactum recompensatiuum culpæ uiri cum culpa mulieris: tamen non uidetur hoc esse uerum per tex. in d. l. Atilicinius. qui simpliciter & indistinctè loquitur. Imo etiã idem probat esse, quando mulier fuisset in mora soluendi, ut patet in illo tex. dum loquitur de serotina solutione & sic de morosa. Dicas tamen, quòd bene ualebit statutum ita disponens, ut est Perusij, quòd in eisdem terminis debeat dos restitui per uirum mulieri, uel eius hæredibus, in quibus fuit soluta uiro, postquam subijt onera matrimonij, sed posset de hoc dubitari, ex quo uidetur impedire libertatem nuptiarum per supradicta, unde cogita.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Casus futurus aduersæ fortunæ est in consideratione fauore dotis.*

1 DVODECIMVM priuilegiũ est† quia fauore dotis non habet locum illud uulgare, de quo in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerbor. oblig. quia iura nolunt, q casus futurus aduersæ fortunæ non sit in consideratione ut ibi, & tamen secus est fauore dotis secundùm Cyn. not. in l. quamuis. C. de pact. conuen. quod tamen declara ut supra in proximo priuilegio est dictum.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Grauatus in uno, in alio debet releuari. hæc regula fallit fauore dotis.*

1 DECIMVMTERTIVM priuilegium † est quia fauore dotis fallit regula illa uulgaris. l. secundùm naturam. ff. de re. in. secundùm Barto. in l. si constante. in princ. in 5. q. 4. par. ff. sol. mat. quod declara ut ibi per eum, & bene facit tex. in d. l. Atilicinius. ff. de pact. dota. quia uidebatur dicendum, q mulieri sequeretur incommodum matrimonio soluto, ex quo stante matrimonio habuit commodum in dote soluenda, & sic maritus interim habuit incommodum subeũdo onera matrimonij sine dote propter moram mulieris, & sic uidebatur uice uersa debere sequi commodum, & releuari matrimonio soluto in dote restituenda, cuius contrarium ibi dicitur, & sic etiam econtra illud uulgare, qui in uno releuatur, in alio debet releuari. l. eum qui. ff. de iureiu. cum sim. & totũ illud operatur fauor dotis, ne interim mulier remaneat indotata, & sic innupta, per dicta supra in 11. priuilegio.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor perdit beneficium cessionis bonorum ratione doli commissi, dissipando bona in fraudem creditoris.*

1 DECIMVMQVARTVM priuilegium est: quia † licet dicatur in l. fin. §. fin. ff. de his quæ in fraud. credit. & ibi per Barto. quòd ratione doli commissi per debitorem in dissipatione bonorum in fraudem creditoris perdat ipse debitor beneficium cessionis bonorum, de quo etiam per Dyn. in. § si quis in fraudem. inst. de act. per Bar. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matri. ad fi. licet secus si per culpam latam dissipatet ut probatur singulariter in l. et. §. licet. ff. eo. tit. ubi probatur q licet ratione doli in dissipando perdat maritus beneficium illud sibi indultũ à iure ne eacutiatur ultra quàm facere possit: tamen secus si per culpam latam, de quo ibi uide quæ dixi: tamen prædicta fallunt, quando in re dotali esset commissa culpa in dissipando: quia tunc talis culpa facit uirum perdere suum beneficium, per tex. ibi nota. de quo ibi uide dicta.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Res empta per uirum etiam si à principio esset actum, quòd non efficeretur dotalis: tamen dotalis efficitur in subsidium fauore mulieris.*

1 DECIMVMQVINTVM speciale priuilegium est: quia res† empta per uirum ex pecunia dotali efficitur dotalis in subsidium, quando non sunt facultates uiri sufficientes, & sic præfertur mulier omnibus alijs tanquam domina, licet à principio non fuerit dicta res empta cum duob. illis concurrentibus & requisitis, ut conuertatur in dotem, uidelicet, quòd de consensu mulieris ab initio sit actum, quòd conuertatur in dotem. Secundò quòd conditio mulieris per hoc efficiatur melior: ut habetur in l. ex pecunia. & in l. si inter uirum. C. de iu. do. tamen etiam si à princ. hæc non interuenerit, tamen in subsidium, ut suprà, potest ad eam rem regressus haberi tanquam rem dotalem, ut probatur nota. in l. uxor uiro. ff. de don. inter uir. & uxor. & de hoc uide per Bal. not. in l. in rebus. C. de iu. do. in 6. col.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens cum persona, quam tunc sciebat suspectam, sibi debet imputari.*

1 DECIMVMSEXTVM priuilegium est † quia talis contrahens cum persona, quam tunc sciebat suspectam sibi debet imputare, ut sic non posset tunc petere sibi caueri. secundùm formam l. in omnib. ff. de iu. ut habetur in l. si creditores. ff. de priui. cred. & not. in l. 2. in princi. ff. soluto matrim. Tamen fallit in muliere fauore dotis: quia licet promiserit, uel dederit dotem uiro, quem sciebat non esse soluendo: tñ poterit postea ꝓpter talem suspicionem petere sibi caueri à uiro secundũ Bal. no. in auth. q locũ. C. de coll. & bene facit, quod no. Bar. in l. si constante. ff. sol. ma. in 6. q. 1. par. unde per hoc singulariter limitatur totus titulus. C. ne fideiuss. do. den. tamen cogita: quia si hoc esset uerum, surgeret magna restrictio ad dictum titulum, & maximè cum tunc nõ cesset ratio perfidiæ inter coniuges, quæ mouit legislatorem ad prohibendum fideiussores dari pro dote restit. uel conseruanda, & maximè cum ipsa mulier habeat paratum aliud remedium, de quo in l. adhuc. C. de iu. do. & in auth. q locum, & in cor. unde sumitur.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Bonis uiri condemnati publicatis non censentur publicata bona dotalia.*

1 DECIMVMSEPTIMVM speciale priuilegium est: quia licet † publicatis bonis alicuius condemnati intelligantur etiam publicata dominia, & iura, & alia bona, quæ subiacent restitutioni post mortem illius condemnati, tamen cum sua causa & onere restituendi post mortem, ut sic resoluto iure illius condemnati dicatur resolutum ius ipsius fisci, ut l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellian. facit l. lex uectig. ff. de pigno. & nota. in l. finita. §. si de uectigal. ff. de damn. infect. Et sic per hoc uideretur,

ꝙ dominium rei dotalis, quod est penes uirum constante matrimo. l. doce ancillam. C. de rei uend. intelligatur illico transi re in fiscum, sicut alia dominia uiri, per id quod habetur in l. fideicommissa. ff. de pu. & in l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio. tamen hoc non est uerum in dominio rei dotalis, nec publicatis bonis uiri intelliguntur publicata bona dotalia, ut uidetur uoluisse gl. not. in l. sed si alia. ff. de bo. dã. pro qua quidam alleg tex. ad hoc singu. in l. si quis post hãc. C. de bon. dam. ubi uidetur probari, ꝙ mulier potest incontinenti uendicare bona dotalia à fisco tãquam domina, facit l. l. si marito publico. in prin. ff. sol. mat. Nec poterit fiscus dicere se uelle retinere dicta bona, quousque poterat maritus, & sic usque ad tempus solu. mat. Nam imo incontinenti debeset restituere, ut sic interim ipsa dos maneat apud mulierem, licet matrimonium non esset solutum, prout hodie non soluitur ex quacunq; dãnatione facta de uiro, ut in auth. quod hodie. C. de don. inter uir. & uxo. Et multominus soluitur de iure canonico, quod ubique seruandum est in materia matrimonij. Sed aduerte: quia illud de dominio, quòd illico transferatur in mulierem, maximè iure isto, non uidetur esse uerum, imo trausit in fiscum cum sua causa, ut est text. no. in l. 1. in fi. cum seq. ff. de fun. do. Nec obst. d. l. si quis post hanc, quia loquitur in princ. de bonis propriis mulieris, & sic non dotalibus, & dum postea subdit de bonis dotalibus, non repetit illud uerbum uendicati: ut infià subdetur in proximo priuileg. Vnde potest intelligi, quòd d. l. si quis. procedat de iure nouo codicis, ut l. ubi adhuc. C. de iur. dot. quia non potest negari, quòd per talem publicationem bonorum non dicatur ad inopiam uergere: ut per Bar. in l. si constante in 5. q. 1. par. ff. solu. mat. & sic est dos in casu restitutionis, quo casu multi tenent, ꝙ illico transeat ipso iure dominium recta uia in mulierem, sicut trausit hodie sol. mat. per l. in rebus. C. de iu. do. ꝙ an sit uerum, uide quæ latius dicam infra, in 8. par. circa priuilegium. d. l. in rebus. in 6. speciali.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non potest mandari executioni in rebus dotalibus pro debito uiri, imo nec etiam pro debito communi uiri & uxoris.*

2 *Maritus, quando timet sibi de insultu suorum creditorum contra sua bona, debet meliora bona consignare mulieri, ut conuertatur in dotem, quæ erat in pecunia, & est bona cautela.*

1 DEcimvmoctavvm priuilegium: quia † uiro condẽnato etiam pro debito ciuili & priuato non potest fieri executio in re dotali mulieris, etiam si debitum esset commune uiri & mulieris, secundùm glo. not. in d. l. sed si alia. & sequitur Bal. in l. ob maritorum. in fi. C. ne uxo. pro mari. ꝙ est utile in practica, ut in executione sententiæ, uel instrumenti confessionati contra uirum mulier possit comparere, & se opponere ad impediendum, ne fiat executio in bonis dotalibus: cum tunc esset quædam alienatio, quæ est prohibita per l. Iuliam. de fun. do. Dubium tamen facit: quia ista uidetur esse quædam alienatio necessaria, quæ non uidet esse prohibita per l. Iuliam 2 ut probatur in d. l. 1. in fin. cum seq. ff. de fun. do. tamen respondeo, quòd illud procedit in publicatione omnium bonorum, quæ in effectu nõ est præiudicialis mulieri, cum possit illico mulier recuperare, & maximè hodie, ut supià proximè dixi, & ideo cauti aduocati † docent cau-
2 telam, quando uir dubitat, ne bona sua occupentur à creditoribus pro executione eorum debiti, ut tunc uir tanquam uergens ad inopiam, seu incipiens labi facultatibus consignet, seu insolutum pro dote mulieris consistente in pecunia det ipsi mulieri bona sua. & maximè meliora & præcisiora, ut per Bar. in d. l. si constante. in 5. q. 4. par. Quæ bona sic consignata censebuntur esse dotalia & in dotem conuersa, quod quidem fieri potest etiam, circa causam uergentiæ ad inopiam, ex quo conditio mulieris efficitur melior, ut habetur in l. ita constante. ff. de iu. do. & l. quamuis. ff sol. matrim. & sic poterit postea mulier pro suo interesse comparere ad impediendum talem alienationem, seu adiudicationem fiendam pro executione sententiæ pro suo interesse: tamen uidi in practica, quòd aduocati ipsorum creditorum allegabant, quòd falsitatem non poterat mulier impedire missionem in tenutam, seu possessionem ex primo decreto, de qua. l. à diuo pio. §. in uenditione & seq. ff. de re iu. Vt sic maritus tædio affectus procurет soluere creditoribus. Tamen respondeo, quòd ex quo per tale primum decretum & tenutam constituitur pignus prætorium, seu iudiciale, ideo potest mulier impedire tale pignus cum largo modo censeatur species alienationis, & ideo lex Iulia se extendit etiam, ut non possit res dotalis iure pignoris obligari, ut no. uoluit Azo in sum. C. de fund. do. ante fi. per tex. in l. fi. C. de reb. alie. non alienan. ad hoc etiam tex. instit. quib. alie. licet. post princ. quòd no. in pract. Si autem mulier uellet impedire dictam executionem fiendam tãquam in bonis uiri, quæ nondum essent sibi consignata pro dote propter uergentiam ad inopiam. Vidi dubitatum, an mulier possit pro suo interesse comparere ad impediendum talem executionem. Nam dicebatur quòd sic propter ius suæ hypothecæ, per id quod habetur in d. l. à diuo Pio. §. sed illud. Sed in contrarium allegabatur: quia hypotheca nondum est orta, sicut nec personalis, nisi soluto matrimonio, per id quod habetur in d. l. si constante. §. 1. uel postquam est certum, uirum uergere ad inopiam. d. l. ubi adhuc. & ideo cautela est, quòd mulier in sua comparitione dicat, uirum uergere ad inopiam, & sic iam certum esse, hypothecam suam esse natam, offerendo se esse probaturum incontinenti, & quòd interim non fiat executio in dictis bonis: cum ipsa intendat incumbere suo pignori & hypothecæ dotis ob dictam uergẽtiam uiri ad inopiam, imo tunc non audirentur creditores, offerentes mulieri debitum suæ dotis, ut sic habeat eis relaxare dicta pignora, ut uoluit sing. Cyn. in l. cum tibi. C. qui po. quod ultimum an sit uerum, dicam infra, in 10. par. operis, circa finem.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dotis pro filia prefertur, & ante omnia legata detrahitur uelut æs alienum contra alios collegatarios, licet non contrà creditores.*

2 *Obligatio quadam surgit contra patrem pro dote filiæ, qua non iure obligationis, sed officio iudicis pater potest arctari.*

1 DEcimvmnonvm priuilegium est † quia legatum dotis factum per patrem filiæ ante omnia alia legata detrahitur, & sic aliis legatis præfertur tanquam æs alienum, secundùm Bar. ino. in l. 2. §. si sponsa. ff. de priu. cred. Et sic etiam potest dici quòd de tali legato falcidia non detrahatur, tanquam uideatur legari dos debita filiæ. facit, quod habetur in l. cum dotem. l. sed si ususfructus. §. 1. ff. ad l. falci. de quo tamen ultimo dictum est suprà, in 6. par. in 49. priuileg. cum. n. officium paternum sit dotare filiam. l. qui liberos. ff. de rit. nupt. ideo non uidetur habere in uim meri tituli. Et licet filia dicatur habere titulum lucratiuum in ipsa dote pro sessua. l. fi. §. si à socero. ff. de priuil. cred. & habetur in l. Mæuia. §. 1. ff. eod. per gloss. & doct. & tamen propter hoc non ob. quia quodam respectu dicantur debita filiæ, imo quidam
2 uolunt quòd † sit orta quædam obligatio & actio contra patrem ad ipsam filiam dotandam, ut fuit de mente gloss. in l. obligamur. §. ex lege. ff. de act. & obli. quam gl. tenuit Ang. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. dicendo ꝙ datur condictio ex lege. C. de dos. promi. & ex d. l. qui liberos. per id quod habetur in d. l. 2. ff. de cond. ex lege, nisi dicas secũdùm eum, quòd illæ leges non sunt nouæ sed antiquæ, & sic se non firmat: tamen hanc etiam opin. tenuit Paul. de Cast. in l. socer in prin. ff. solu. matrim. Sed communiter tenetur, quòd non iure obligationis sed officio ex æquitate possit cogi pater, quod officium iudicis nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. §. pretij socer. ff de actio. empt. & l. quin tue. ff. de an. leg. Et idem uoluit gloss. in d. l. si socer. etiam in actu redotationis filiæ iam uiduæ. & idem Bartol. in dict. §. lege. & Iaco. de Are. & Imol. & alij Modern. legentes in d. §. cum proponeretur. dicentes, quòd uerba dictarum legum & maximè dict. l. qui liberos. diriguntur ad iudicem, quo casu non datur condictio ex l. sed iudicis officium surgit, ut no. in d. l. 1. ad hoc l. si fuint. C. de col. & ibi not. unde ad propositum dicas, quòd dos dicitur deberi filiæ magis ex quadam æquitate naturali, quàm ex iure alicuius obligationis, licet largo modo, qui tenet officio iudicis, cẽseatur teneri ex quadam

dam obligatione ratione & æquitate naturali inducta, ut per gloss. no. in l. si seruum. § sequitur. ff. de uerbor. oblig. & in l. promissor stichi. ff. de constit. pec. Et ideo negari nequit, dotẽ filiæ computari largo quodam modo inter æs alienum quò ad aliquem effectum, maximè ut præferatur alijs legatarijs, ut dixi: licet dicatur deberi ex quadam causa lucratiua, qua ratione non concurreret cum alijs creditorib. sic & legitima. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. test.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio per uirum uxori facta pro uictu liceat ualeat, tamen si superexcederet uires dotis, quatenus excederet onera matrimonij non ualeret.*

1 VIGESIMVM priuilegium est: quia licet † fructus dotis sint uiri, etiam quatenus excederent onera matrimonij, ut l. dotis fructus. ff. de iure dotium, & l. 4. ff. de pactis dot. & aliàs dicatur, q̃ si uir donat uxori aliquod annuum pro uictu & amictu: tunc quatenus illud excederet ultra necessarium, similiter superabundarent ultra necessitatem onera matrimonij, ualeret talis donatio tanquam ex quadam compensatione. Sed si superexcederet tale annuum uires dotis, non ualeret, ut est casus sing. in l. ex annuo. ff. de donatin inter uirum, & uxorem.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum in testamento a testatore dicendo, quòd pro dote filia legat, importat titulum institutionis*

1 VIGESIMVMPRIMVM priuilegium est, † quia licet regulariter quando filiæ aliqoid relinqueretur sine titulo institutionis non ualeret testamentum tanquam filia esset præterita, ut in auth. ut cum de app. cogn. in §. aliud quoque capitulum. Tamen si legaret ipsi filiæ aliquid dicendo pro sua dote, ualeret testamentum periodo, ac si esset dictum pro sua legitima, ut not. uoluit Anton. de Butr. per illum tex. in cap. Rayn. de testa. iunctis his quæ habentur per Bartol. & Bald. in authen. si patens. C. de inoffi. test. & per eundem Bal. in l. humanitatis. in 2. col. C. de imp. quod tamen dictum semper tenui pro dubitabili, quia nullo modo probatur, q̃ dicendo pro dote, importetur titulus institutionis, de quo per Imo. & Abb. Sic. in d. c. Ray.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Legatum rei alienæ licet ualeat saltem in æstimatione, tamen non sic in legato rei dotalis alienæ.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM priuilegium † est, quia licet rei alienæ ualeat legatum saltem in æstimatione secundum tamen distinctionem, de qua in l. cum alienã. C. de leg. Etiam qñ aliqua ex parte esset prohibitum commerciam, ut no. in l. si quis inquilinos. ff. de leg. 1. Tamen rei alienæ dotalis legatũ factũ nõ ualet indistinctè, & quò ad æstimationẽ sedm glo. not. in l. dotalem. ff. de testam. mil. Cuius tamen dictum non solet teneri, ut ibi per Bart. no. per Cyn. in l. si prædium. C. de iu. do. & uide per Ioan. de Imo. post Aug. in l. apud Iulianum. §. si. & ibi dixi. ff. de leg. 1. Et ibi quid de re ecclesiæ legata alteri, de quo uide no. in c. filius. de test. & per Bal. & alios in d. l. cum alienam.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Res æstimata quãdo datur in dotem, licet sit quadam emptio, non uenit dupla tamen sicut in emptione uenit.*

1 VIGESIMVMTERTIVM priuilegium est † quia licet quando in dotem datur res æstimata dicatur esse facta quędam emptio. l. plerunque. §. si ante. ff. de iu. do. adeo q̃ tunc uenit emptio, ratione cuius potest agi exemptio per uirum, siue cœperit à promissione, siue a datione dos ipsa, licet secus hoc ultimo casu quando esset data inæstimata, ut habetur in l. 1. C. de iu. do. & aliàs dicatur, q̃ ex contractu uenditionis uenditor teneatur emptori promittere duplam per stipulationem, etiam si aliter à princ. de hoc non fuerit conuentum, ut habetur in l. emptori duplam. & l. 2. ff de euict. Tamen non sic in contractu dotis datæ æstimatæ: quia non tenetur dotans ad duplam, nisi de hoc ab initio fuerit conuentum: ut est tex. singu. in l. non solum. ff. de iu. do. & licet glo ibi supplendo uideatur destruere illum tex. & Bald. ibi eam sequatur: tamen uidetur maxima uiolatio ad illum tex. simpliciter loquentem. & uidetur esse ratio, quam assignat Iurisconsl. in l. quoties. eod. tit. quia non censetur propriè & omni respectu esse emptio, seu datio ex causa dotis, unde quò ad unum tantùm effectum scilicet periculi ut transeat in uirum iudicatur emptio, ut dicebat glo. in d. §. si ante. Item quò ad effectum ut non dicatur fundus dotalis respectu legis Iuliæ de fundo dotali. de quo uide dicta in l. si æstimatis. iunctã eo. tamen in subsidium potest dicta res uendicari per uxorem, etiam si esset apud tertios possessores, quando alia bona non reperirentur, ut dixi in alio priuileg. per text. sing. in l. in rebus. in princ. C. de iure dot.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos potest peti consignari mulieri constãte matrimonio ex causa inopiæ uiri.*

2 *Mulier potest comparendo impedire executionem petitam in bonis uiri ad petitionem creditorum.*

1 VIGESIMVMQVARTVM priuilegium: quia † licet sit regula uulgaris, quòd constante matrimonio non possit peti dotis restitutio ex parte mulieris: cum tunc nõ sit casus restituendæ dotis, sed demum soluto matrimonio: ut habetur in l. 2. in princ. ff. sol. matrim. imo restituendo maritus ante solutum matrimonium non liberatur, ut habetur in l. 1. C. si dos constan. ma. Tamen fallit ex causa inopiæ uiri, ut l. si constante. in princ. ff. sol. matr. q̃ hodie procedit, etiam cum facultates uiri adhuc sufficerent pro dotis restitutione, dummodo tamen uir incipiat labi facultatibus, uel ex sui culpa, uel ex aliquo infortunio, ut habetur in d. l. si constante. & & in l. ubi adhuc. C. de iu. do. & in l. in rebus. eo. tit. & in auth. quod locum. C. de coll. & in corpore unde sumitur. uidelicet in authen. de qua d. §. illud. quam tamen materiam non expedit hic examinare: sed recurrendũ est ad plenè no. per Bar. & alios legentes in d. l. si constante. & ibi etiam plenè scripsi, per Cy. & per Bald. in d. l. ubi adhuc. Vnde pro remedio dictorum iurũ est plenè succursum & consultũ maximè hodie indemnitati mulierum pro recuperatione suarũ dotium contra creditores uiri, qui accipiunt de bonis uiri tenutam pro executione sententiæ, uel instrumenti guarentigiati, seu confessionati, quod secundũ statuta Italię cõiter habet executionem 2 paratam, non poterit ipsa mulier † comparere ad impediendũ dictam executionẽ pro iure suæ dotis allegando & ẽi probando dictam uergentiam uiri ad inopiam. Nam in quæstione facti uidi dubitatum: quia aduocati creditorum dicebant, quòd hoc non posset facere mulier, nisi prius agat contra ipsum maritum, & faciat pronũciari ipsum uergerẽ ad inopiã, & sic esse locum restitutioni dotis, sicut aliàs dicitur in authen. hoc si debitor. C. de pign. & in corpore unde sumitur. ubi habetur, q̃ hodie non potest creditor prosequi suam hypothecam contra tertios possessores, nisi prius intentata personali contra principalem debitorem, immo etiam prius facta discussione in bonis debitoris, super quo haberet pronunciari, discussionem esse factam, & non repertis bona sufficientia pro tali satisfactione sui crediti, ut per Bartol. & alios in l. stipulatio. §. habet. ff. de nou. oper. nuncia. & ibi per legentes in l. certus. controuer. & ibi latè scripsi. ff. de acquir. possess. Insuper allegabant hoc uoluisse Paul. de Cast. in l. 2. in prin. super gloss. ff. solut. mat. Sed ego fui in contraria opi. quòd immo illo casu nõ sit opus mulieri prius intentare personalem contra uirum. immo sufficeret

haeret

ficeret ipsi mulieri comparere coram iudice adito super dicta executione, & opponere iura suæ hypothecæ sibi acquisitæ in dictis bonis propter uergentiam uiri ad inopiam, prout possunt alij creditores comparendo & de iure suæ potioris hypothecæ opponendo & docendo possunt impedire huiusmodi executionem contra tertium: ut habetur in l. à diuo Pio. §. sed illud. ff. de re iud. Nec obst. quod habetur in d. auth. hoc si debitor. quia si dispositio noua illius auth. obtinet, quando creditor pro iure suæ hypothecæ uellet agere contra tertium possessorem pro aduocando rem ipsam hypothecatam, uolendo ipsam apud se retinere & pignori incumbere, donec sit ei satisfactum de suo debito. Nam olim poterat indistinctè etiam nō aliter agendo prius contra principalem debitorem etiam existentem soluendo. l. distractis. C. de pign. tamen hoc hodie est correctum: ut non possit hoc facere: ut in d. auth. hoc si debitor: tamen quando creditor non per uiam agendi, sed per uiā excipiendi comparet pro iure suæ potioris hypothecæ ad impediendum alium creditorem: hoc casu non est aliud immutatum, nam hoc potest facere etiam si obtinuisset sententiam contra suum principalem debitorem etiam existente soluendo. & sic nondum facta aliqua discussione in bonis dicti debitoris, dummodo doceat de suo credito & sua potiori hypotheca: ut habetur in d. §. sed illud. & ibi legēdo. ut etiam ibi hoc tenet Io. de Imo. dicta enim authen. tanquam exorbitans, imo correctiua iuris antiqui non est extendenda extra suos terminos: per id quod habetur in l. præcipimus. in fin. cum suis vulga. etiam quia non est tanta ratio, quando per uiam excipiendi creditor prosequitur ius suæ hypothecæ, sicut quando per uiam agendi: quia facilius paratur exceptio quàm actio. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pact. & l. etiam. ff. de compen. Cum exceptio maiori nitatur æquitate quam actio. l. qa æquitate. ff. de excep. do. Admittere tamen illud, quod dicebat Paul. de Cast. in d. l. 2. in princ. uidelicet ꝙ ante omnia Iudex, coram quo uertitur talis controuersia, habeat plenè cognoscere & discutere super tali uergentia ad inopiam, ex quo non agitur contra uirum sed contra tertios creditores, quibus paratur plenum præiudicium: ut per Bart. in d. l. si constante. in 1. q. 1. par. & maximè circa fi. qua cognitione habita si legitimè sibi constiterit de tali uergentia ad inopiam, prout ibi tradit Bart. debebit super hoc interlocutoriè pronunciare, uidelicet dictum uergere ad inopiam, prout suprà dixi de interlocutoria ferenda circa discussionem, uidelicet discussionem bonorum debitoris esse factam, & nō reperiri bona sufficientia pro credito: ut per Bart. & alios in d. §. habet, plenè dixi in d. l. exisus controuersiæ. Aduertendum tamen: quia isto casu speciali fauore dotis & mulieris non seruabitur forma tradita in d. §. sed illud. uidelicet, ut tunc procedatur ad venditionem bonorum dicti uiri captorum in tenutam pro executione sententiæ, & de precio inde redacto prius satisfaciat dicto priori creditori, & residuum soluatur pro executione dictæ sententiæ. nam imo poterit mulier dicere, uolo incumbere pignori, ut ex dictis bonis alatur ipsa & sua familia unà cum uiro, per tex. in d. l. ubi adhuc. nec isto casu dicti creditores habebunt ius offerendi, ut dicetur infrà, in penul. & ult. priuileg. huius 7. par. Hæc uolui scripsisse hic: quia sunt notanda & nulla in pract. nec per Bart. & alios legentes tacta, & in d. l. si constante. Posset etiam non improbabiliter dici, quòd speciali fauore dotis etiam quando mulier principaliter ageret contra tertios possessores pro iure suæ hypothecæ, non sit opus sibi prius agere contra suum uirum uel eius hæredes, nec prius fieri facere discussionem bonorum, de quo tamen dicetur infrà, in 8. part. in pen. priuilegio.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio dotis est permissa circa bona dotalia, quæ per uirum incipiunt dissipari.*

1 VIGESIMVMQVINTVM priuilegium est † quia fauore dotis est permissa sequestratio contra uirum dissipantem circa bona dotalia, de quo tamen dixi suprà in 6. par. in priuilegio 70. tamen congruentius debebat in hac 7. part. poni, ut etiam me remisi, dum posui in d. 6. part. 51. priuileg. circa titulum. C. ne fideiuss. dot. den. & maximè in 6. & 11. limit. quorum ibi dictis adde, quòd licet Bart. in d. l. si constante. in 1. q. 3. par. & etiam in 4. cōtrario. uideatur uoluisse, ꝙ in casibus, ubi habet mulier remedium sequestrationis, nō possit etiam hodie uti remedio d. l. ubi adhuc. & d. § sed illud. Tamen hoc non uidetur esse uerum: cum intersit nostra habere plura remedia etiam circa idem, ut l. non est nouum. ff. de actio. empt. & illa sunt de electione creditoris. l. cum filius. §. uarijs. ff. de lega. 2. cum sim. unde multomagis hoc admittendum est in ipsa muliere magis priuilegiata pro recuperatione suæ dotis, in qua est speciale, ut sibi dent plures actiones etiam incompatibiles inter se, ut patet in d. l. ubi adhuc. & no. in auth. permissa. C. de do. an. nup. & tangetur infrà in 8. par. circa 35. priuilegium.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dos potest repeti per mulierem constante matrimonio per condictionem ob causam in casu l. quemadmodum ff. de iu. dot.*

1 VIGESIMVMSEXTVM priuilegium est, ut † possit dos repeti constante matrimonio in casu l. quemadmodū. ff. de iu. dot. ubi est casus, ꝙ etiam constante matrimonio repetitur per mulierem res, quæ dotalis fuit effecta, ut dicit glo. in d. l. 5. in princ. ff. sol. matr. sed ibi ideo quia non per actionem de dote, sed per condictionem ob causam: ex eo qa causa, propter quam fuit dicta res tradita seruo pro dote sui domini domino inscio, non fuit secuta: quia dominus nō habuit ratam dictam traditionem, unde sequitur, ꝙ in illo casu non orietur tacita stipulatio, de qua in l. 1. in princ. C. de rei uxo. act. sed si de uoluntate domini fuisset facta dicta traditio tali seruo, ex tunc fingeretur, mulierem fuisse stipulatam à seruo de uoluntate domini. Si autem uoluntas domini postea fuit secuta per ratihabitionem, & tunc ex parte ratihabitionis fingeretur interposita dicta stipulatio. Et hæc sunt ualia ad procuratorem mariti recipientem dotem à muliere, nam si præcessit mandatum speciale, uel etiam generale ex tunc recipiendo fingitur stipulatio interposita de dote restituenda, & etiam fingeretur tacita hypotheca. Si autem non præcessit aliquod mandatum, fingeretur stipulatio & hypotheca ex die ratihabitionis, si autem talis procurator uiri recepit à muliere simplicem promissionem de dote danda: tunc similiter in fauorem uiri fingeretur tacita stipulatio & hypotheca bonorū cum ista paribus passibus ambulent circa tacitam stipulationem & hypothecam d. l. 1. §. 1. ibi, ex utraque parte, iuncto ibi siue aliæ pro his personæ. Et si mandatum non præcesserit, non ea tunc, sed ex die ratihabitionis fingeretur. An autem transiret in mulierem uel uirum talis stipulatio sine cessione. Potest dici saltem fauore mulieris & nuptiarū quæri ipsi mulieri dictam actionem saltem utilem sine cessione, per id quod habetur in l. Caius. ff. sol. matr. & dicta suprà, in 24 priuileg. 6. par. non sic in marito per regulam, de qua in l. possessio. ff. de acq. poss. quæ omnia sunt notanda ad dicta suprà, in eadē 6. part. in 2. & 7. priuilegio.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Dos redit ad mulierem proprietariam ob negligentiam uiri constante matrimonio.*

1 VIGESIMVMSEPTIMVM priuilegium † quia in casu singulari. l. cum in fundo. §. j. ff. de iu. do. constante matrimonio dos reuertitur ad mulierem & descendit à uiro, & illud procedit ex iuris censura propter naturam vsusfructus, qui de facili reconsolidatur cum sua proprietate iuncta culpa uiri non utentis longo tempore ipso usufructu sibi dato in dotem per ipsam uxorem proprietariam. Et sic facit in arg. ꝙ si quædam magna domina dedit in emphyteusim aliquod magnum potere uel castrū suo uiro pro dote sua, & postea dictus uir non soluit canonem debito tempore, uel uendiderit irrequisita muliere, ꝙ propter hoc dicta bona reuerterentur ad dictam uxorem, cum inciderint in commissum. Et sic remanebit sine dote ex sui culpa, nec mulier ex eo quòd remaneat indotata, censebitur esse in damno, ex quo utile dominium, quod erat apud virum, reintegratur (ut ita dixerim) cū

dominio

dominio directo, & acquisiuit plenam proprietatem, per tex. in d.§. 1. Sed dubium esset, quid si accepit dictum castrum uel potere in emphyteusim pro dote à socero. & sic à patre mulieris, & sic socero est facta reintegratio propter dictã causam & culpam uiri. Et similiter potest quæri in usufructu dato in dotem à socero proprietario. Potest dici, quòd interim constante matrimonio uxor remanebit indotata, nec propter hoc damno afficietur: quia uir tenebitur onera matrimonij subire sicut prius, & ac si remansisset dotata, ex quo culpa sua dotem amisit, argum. d.§. 1. Sed soluto matrimonio tenebitur mulieri ad restitutionem fiendam eo modo, quo potest scilicet ad æstimationem dictorum bonorum datorum in dotem, non æstimando respectu plenæ proprietatis, sed respectu iuris emphyteusis prout ualuisset, si dicto tempore soluti matrimonij remansisset emphyteutica. Et si fuisset usufructus datus in dotem per socerum, ut suprà, tunc fiet restitutio mulieri per modum, de quo in d.l. cum in fundo. §.2. & sequen. & faciunt not. in l. usufructu. ff. solut. matrim. Et hoc, nisi tempore soluti matrimonij mulier ipsa extitisset hæres dicti sui patris, eiusdemq́ue soceri, ex quo tunc ipsa in plena proprietate dictorum bonorum succedit, & sic nihil deperit, & multomagis dicendum est, si dicta pœna incessionis in commissum, uel amissionis usufructus contigisset uiro post mortem dicti soceri & ipsa muliere existente hærede sua: quia tunc habetur ac si ipsa mulier a princip. dictam dotem constituisset dicto casu ut suprà.

PRIVILEGIVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vir an liberetur soluendo dotem mulieri constante matrimonio.*

1 Vigesimumoctavum priuilegium est: quia licet † regulariter uir soluens dotem mulieri constante matrimonio non liberetur, quin etiam soluto matrimonio teneatur mulieri de nouo refundere: ut est casus in l. 1. C. si dos constan. mat. quasi uideatur uir donasse mulieri: quæ donatio inter coniuges constante matrimonio est prohibita: & ideo posset non obstante dicta restitutione de nouo repetere, prout alia donata possunt repeti, ut in eod. tit. & C. de do. inter uir. Tamen si soluto matrimonio mulier reperiatur non consumpsisse dictam dotem redditam: sed locupletiorem effectam ex ea restitutione, tunc non tenebitur uir, uel eius hæredes, ut uoluit gloss. no. in l. 2. in prin. ff. solut. matrim. & ita ibi sequitur Bartol. & communiter legentes, ita limitando text. in d.l. 1. licet Iacob. de Are. dixerit simpliciter & indistinctè non liberari uirum per illum text. dum dicit, quòd uir uidetur uoluisse donare, nec uideretur esse donatio, si esset liberatus. Tamen Cy. in dict. l. 1. & communiter docto. tenent, ut suprà, & maximè per tex. in auth. de nup. in §. dotes. de quo tamen per Bar. in d.l. 2. in prin.

PRIVILEGIVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Casus quot sint, in quibus uir liberatur soluendo dotem mulieri constante matrimonio.*

2 *Vir potest sponte & non inuitus soluere dotem mulieri.*

Vigesimumnonum priuilegium est in casibus, de quibus in l. quamuis. cum sequ. ff. solut. matrim. in quibus maritus soluendo dotem constante matrimonio liberatur, etiam si non esset ex hoc mulier facta locupletior, uidelicet si soluat uir, ut mulier liberetur ab ære alieno: quia premebatur fortè debitis paternis: quia hæres patris, uel ex alia causa, uel si soluit dotem ad hoc, ut mulier prædia meliora, aut utilia emat, uel si soluat ad hoc, ut parentes mulieris, uel eius fratres, uel filios ex alio matrimonio egentes gubernet, uel huiusmodi personas, uel alias necessarias mulieri personas à captiuitate seu à carceribus liberet, ut patet in di-
1 ctis legibus † qui casus omnes possunt reduci ad tres casus doct. ibi.

Primus, ubi est urgens necessitas, ut quãdo propter æs alienum, ad hoc etiam l. fi. ff. de iur. do.

Secundus, ubi est euidens utilitas, puta ut prædia utilia aut meliora emat, ad hoc. l. mutua. § manente. ff. de iu. dot. Quod tamen intellige, secundum quod habetur in l. ita constante. eod. tit. secundum Bart. & communiter docto. in d. l. quamuis. & de hoc uide dicta supra, in 1. speciali huius 7. par. Et maximè in 2. fallentia. Nam, ut ibi dixi, licet hic text. & tex. in d.§. manente. loquatur, quando solueretur dos, ut emeretur fundus utilis mulieri: tamen aliquid dicitur gratia exempli, cum exemplum non restringat regulam. l. damni infecti stipulatio. ff. de dam. infect. Vnde idem est dicendum in omni alio casu, quando pecunia solueretur per uirum, ut dos conuertatur in melius & utilius. Et intellige hunc secundum casum, dummodo illud emptum conuertatur in dotem, ut habetur in d.l. ita cõstante, ut etiam hoc uoluit gl. in d.§. manente.

Tertius casus, ubi est pietatis ratio. Vnde quod dicitur in d.§. manente. uidelicet ut dos possit solui mulieri constante matr. ut in exilium, uel in insulam relegato alimoniam præstet, est positum gratia exempli. Nam idem est dicendum in omni alio casu, ubi esset similis pietas, ut patet in text. dict. l. quamuis, uidelicet, ut parentes ipsius mulieris & fratres & filios ex alio matrimonio egentes nutriat, & ut dictas personas uel alias personas mulieri necessarias redimat a captiuitate, uel carceribus, & idem si pro persona mariti capti, uel aliter egentis dos tota uel erogaretur: ut probaretur in d.§. manente. Adde tertium, quod in omnibus dictis casibus uir ipse licet possit sponte soluere & soluendo liberetur, ut supra. Tamen inuitus non cogitur, quia dicta iura relinquunt hoc potestati uiri & non necessitati, ex quo loquuntur per uerbum potest, ut patet in dictis iuribus, & uoluit gloss. in d. §. manente. & in uerb. reddi potest. prout etiam tenuit Ioan. de Imol. & Ludo. Roma. in d. l. quamuis. licet gloss. in d.§. manente, senserit, quod in casu d.l. fin. ff. de iu. do. cogatur maritus inuitus dotem reddere, tamen hoc nullo iure probatur, & tex. in d.l. fi. hoc non probat, sed solùm disponit, quòd uir consentiat, ut de dote soluatur æs alienum, quo præsumatur uxor propter debita patris, cui extitit hæres, ad hoc ut præseruentur prædia hæreditaria meliora & fructuosiora, propter hoc non fit ui-
2 ro præiudicium. Non autem ibi dicitur, quòd † uir cogatur inuitus hoc facere, uel ad hoc consentire, & hoc uidetur uerius, ut etiam est de mente præfatorum doct. in d.l. quamuis. Bar. autem in d.l. quamuis. uidetur sentire contrarium, dum dicit, quod si uir aliquid impendit de dote pro redimendo parentes mulieris, uel aliquem suum proximiorẽ a captiuitate ignorante muliere redimeret: quia negotium spectabat ad eam te ipsa, cum aliàs fuisset priuata successione per id, quod habetur in authen. si captiui. C. de episcop. & cleric. Nam si ipsa mulier non potuisset cogere uirum ad hoc, ergo non erat obligata stante impossibilitate. Sed potest responderi, quòd hoc operatur consensus uiri. Nam tenetur mulier consentire talí redemptioni, si ipse uir hoc uult, & ideo tunc mulier priuaretur successione, si dissentiret, aliàs autem non esset iusta causa exhæredationis filiæ a successione paterna, quando non staret per filiam sed per uirum, qui ad hoc non posset inuitus cogi per supradicta.

PRIVILEGIVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium familiæ erciscun. non datur inter cohæredes sed ipsi exhæredato ad hoc ut dos sibi reddatur constante mat. pro oneribus subeundis.*

1 Trigesimum priuilegium, quòd licèt aliàs dicatur, quòd † si socer, qui dotem recepit pro nuru decessit relictis pluribus hæredibus, siue maritus filius fuerit institutus, siue exhæredatus, potest per iudicium famil. erciscun. petere, ut ante partem sibi consignetur per cohæredem dos suæ uxoris, uidelicet directo iudicio, si est hæres patris, & si esset exhæredatus utili iudicio, ad hoc ut dos sit apud illum, qui subit onera matrimonij, & hoc est mirabile, ut tale iudicium detur non inter cohæredes. Sed ipsi filio non hæredi sed exhæredato speciali fauore dotis pro ipsius dotis consecutione constante matrimonio, ut est expressum in l. 2. secundo responso. ff. de do. prælc. & no. in l. 2. C. fam. ercisc.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas soceri qui dotem recepit si nondum est adita per maritum et alios cohæredes tamen interim ex æquitate poterit uir dotem petere ut deseruiat oneribus matrimonij adhuc cõstantis.*

1 TRIGESIMVMPRIMVM priuilegium est: quia † dato q; dictus filius, idemq́ue maritus non sit hæres patris, nec etiam alius adiuerit eius hæreditatem, & sic non possit dotem suæ uxoris recuperare per iudicium fam. erc. nec per actionem personalem de dote sibi restituenda: quia illa nõ est nata constante matrimonio: ut not. in l. si constante. §. 1. & ibi per Bart. & docto. communiter hoc tenentes, & consequenter etiam non sit nata hypothecaria tãquam eius sequela & pedissequa. l. 2. C. per quas nob. acqui. & maximè etiam quia actio de dote & hypothecaria pro dote restituenda datur soli mulieri & non uiro; ut habetur in l. 1. in princ. & per totum C. de rei uxo. actio. Tamen quia subest quædam æquitas, ut dos debeat esse penes uirum, qui sustinet onera matrimonij. l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. Ideo speciali fauore dotis & mariti, qui subit onera matrimonij, in subsidium datur actio in factum, uel officium iudicis ex æquitate d. l. si is qui. ita uoluit glo. singu. in d. l. 2. §. 1. ff. de dot. prælег. & ibi per Barto. & per Cyn. in d. l. 2. C. fam. ercisc. & per Bart. in d. l. si constante. in princ. in 8. q. 2. par. intellige tu, q; dicto casu opus erit dari curatorem bonis & hæreditati iacenti, contra quem uir habebit intentare dictum remedium, per id qđ hř in l. si quis ita instituatur. ff. de hæred. institu. & sensit Barto. in d. l. si constante. §. 1. ad fin.

Sed quid si uir ipse in hoc est negligens, an aliquo modo subueniatur mulieri, proximè tangetur.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier constante matrimonio potest ad dotem agere contra hæredes soceri, qui dotem habuit, & decessit filio marito exhæredato et incipiente subire onera matrimonij, et nu. 2.*

3 *Maritus si esset negligens in exigenda dote ab hæredibus soceri, eiusdemque patris posset succurri mulieri ex æquitate. l. si is qui. §. 1. ff. de iu. do.*

1 TRIGESIMVMSECVNDVM priuilegium † quia licet ex singulari prouisione d. l. si constante. in princ. fuisset à iure proditum remedium mulieri pro sua dote recuperanda etiam constante matrimonio, uidelicet quando constabat euidentissimè bona uiri non sufficere ad integræ dotis exactionem, ut tunc contra uirum posset agere, ut suprà est dictum in 24. speciali. Tamen etiam quando constabat bona illius, qui dotem recepit, & onera subibat, sufficere ad dotis exactionem. Adhuc etiam potest agi, quando uir non obligatus ad dotem habebat onera matrimonij subire, & dotem nõ habebat. Vt est quando pater, idemq́ue socer dotem recepit pro nuru, & postea decessit ipso filio eodemq́ue marito exhæredato: tunc enim licet hæreditas patris sit opulentissima, & sic sufficiens ad dotem: tamen quia per hoc non est consultũ plenè ipsi mulieri: cum ipsa dos non sit mansura penes maritum, qui habebat subire onera matrimonij, ideo æquum uidetur, tunc ipsi mulieri succurri contra hæredes soceri pro ipsius dotis recuperatione, postquam hæreditatem adiuerint, & iste casus singul. in d. l. si constante. §. 1. Et iste est uerus intellectus & nouus ad illum tex. prout ibi legendo dixi. Nec placet intellectus Bart. & communiter doct. sequendo lect. Ro. q; ibi non ponatur casus differens in effectu a prouisione illius l. in princ. licet sit diuersus in facto. Sed fiat uis in inopia ipsius filij eiusdemq́ue mariti quæ causatur propter exhæredationem factam à patre. Sed cum exhæredatio non sumat effectum, nisi hæreditas sit adita. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de contrata. Ideo non censetur inopia esse euidens, nisi à die aditæ hæreditatis, cum ex dicta prouisione. l. si constante. requiratur, quòd inopia sit euidens, imo euidentissima, ut patet in tex. ibi euidentissimè &c. Nam pro certo hic intellectus uidetur esse satis extraneus à tex. illius §. 1. & etiam à mente Iurisconsul. ibi, & etiam fortè à mente Roge. Sed uerus intellectus illius §. est ista. Nam secundùm nouam prouisionem d. l. si constante. prouidebatur mulieri contra uirum obligatum ad dotis restitutionem, quando euidentissimè constabat bona uiri, qui dotem recepit, non sufficere ad integræ dotis exactionem, quæ prouisio extenditur etiam ad socerum, qui dotem recepit, ut ibi dicit glo. & Bart. ibidem in 7. q. 1. par.

2 † Sed poteris dubitari, quid de hæredibus soceri, si constante matrimonio socer decessit, & tunc si quidem hæreditas soceri non erat sufficiens ad dotis exactionem, tunc sine dubio poterat mulier contra eos agere, sicut potuisset contra socerum: quia ex persona hæredis conditio obligationis non alteratur. l. 2. §. ex ijs. ff. de uerbo. obliga. Si autem hæreditas erat sufficiens & soluendo, tunc uidebatur dicendum, mulieri tunc non dari repetitionem constante matrimonio, ex quo ipsa est bene cauta pro sua dote, & cessat tunc ratio intrinseca & finalis iurislatoris. d. l. si constante. Quod etiam uidebatur procedere etiam quando maritus, idemq́ue filius fuisset exhæredatus à patre alijs institutis hæredibus. Nam contra filiũ, eundemq́ue maritum non poterat mulier agere, cum dotem non receperit, contra hęredes institutos etiam uidebatur non posse agere, ut supra, quia bona erant sufficientia.

Præterea cum dicto casu, quando maritus fuit exhæredatus, sit proditum remedium marito, ut possit ad dotem agere contra hæredes per utile iudicium fam. ercisc. ut supra est dictum. in 29. priuileg. Non uidebatur esse opus dari actionem aliquam mulieri ad ipsam dotem dicto matrimonio constante sed suo uiro, ut supra. Et tamen isto casu quando maritus fuit exhæredatus à patre, emanauit singularis & noua prouisio, de qua in d. §. sed cum exhæredatio. ut competat mulieri dotis exactio contra hæredes scriptos non incontinenti, sed postquam adiuerint hæreditatem, ut ibi expressè dicitur, & 1
ponderanda sunt uerba Iurisconsulti ibi dum dicit, quòd incipiet dotis exactio, non autem dicitur, ex tunc esse ortam actionem. Nam actio fuit à princ. uidelicet à tempore mortis 2
soceri contra hæreditatem, licet à tempore aditionis incipiat exercitium actionis contra hæredes adeuntes; ut l. apud Iulianum. §. fi. ff. qui. ex cau. in poss. ea. cum sim. uel potest intelligi, dum dicitur, dotis exactio, idest actio, prout etiam intelligitur in princ. d. l. quia totũ hoc causatur ex quadam æquitate propter exhæredationem dicti mariti, ex qua uerisimiliter uidetur causata quædam inopia, & sic impossibilitas supportandi onera matrimonij, quæ exhæredatio non sumit aliquem effectum, nisi à die aditæ hæreditatis. d. §. sed cum exhæredatio. Ideo Iurisconsultus dictam æquitatem in petendo dictam dotem non vult locum habere, nisi post aditam hæreditatem ab hæredibus scriptis. Nam esset possibile, q; hæredes scripti forte dubitantes de uiribus dicti testamenti propter dictam exhæredationem fortè iniustam, hæreditatem ex dicto testamento non adirent, sed magis repudiarent, & sic reduceretur ad causam intestati: & sic dictus filius, idemq; maritus esset hæres ab intestato, & cessaret dicta uerisimilis inopia cõsiderata à lege, propter quam ex æquitate erat proditum remedium ipsi mulieri ut supra, unde satis aliena & diuersa est prouisio. d. §. à prouisione. d. l. in princ. cum nullo modo possit in dicto casu accommodari illud dictum seu requisitum in princ. l. videlicet euidentissimè constante mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere, quomodo enim potest dicto casu in persona mariti accommodari dotis exactio, ex quo ad ipsam dotem nullo modo erat obligatus, cum dotem ipse non receperit, sed pater eius, idemque socer. Differunt ergo inter se prouisiones prędictæ, uidelicet d. l. 1. in princip. & §. quia. in princ. prouidetur mulieri principaliter, ne dotem perdat, & sic indotata remaneat. Sed in §. 1. principaliter prouidetur ipsi mulieri, ut dos sua oneribus matrimonij deseruiat. Sed cum uideat mulier ipsa uirum suum à patre esse exhæredatum, & sic uerisimiliter impotentem ad subeundem onera matrimonij, cum nec facultates paternas, nec dotem suam apud se habeat. Et cum decens sit, mulierem ipsam cum sua familia ex sua dote alimentari. Ideo tanta æquitate suadente proditum est nouum & singulare remedium, de quo in d. § 1. solummodo causatum ex dicta exhæredatione filij. Et etiam hunc intellectum bene sensit gloss. in l. sed si pro dote. §. 1. ff. de lega. præstan. dum simpliciter vult, quòd sola exhæredatio mariti 2
facta per patrem est causa, ut mulieri detur actio contra hæredes soceri pro dote constante matrimonio per tex. in d. §. Nec obst. si obijceretur per dictos hæredes soceri quod non tenentur

tur tibi dotem restituere, sed tuo marito exhæredato, per id quod habetur in d.l.2.§.1.ff. de dot. præleg. & sic obijciendo de iure tertij: quia poterit replicare mulier, habeo suspectum uirum de mala erga me & familiã gubernatione & circa onera matrimonij supportanda: quia si pater noluit sibi filio bona sua committere, multominus debeo ego uxor hoc permittere, ꝙ quidem in patre non sine magna causa debet contra filium proprium ita præsumi.l.isti quidem.in fi.ff.quod met. causa.& nullus amor uincit paternũ.l.fi. C.de cura.fu.omnia enim liberis nostris ee naturali uoto paramus.l. nihil.§.fa cilior.de bon.libe. & quod habetur in l. Paulo Calimaco.§.1. ff.de leg.3.in glo. Vnde quando pater se spoliat à tali naturali suo uoto, non est uerisimile, nisi ꝙ ob malos mores talis filij fuerit ad hoc motus.

Concluditur ergo, quòd magna æquitas mouit Iurisconsultum in d.§.1. ad prouidendum suspicioni mulieris circa suum guberniũ & obseruationem suæ dotis. Recolendæ tamen memoriæ D. Ang. de Periglis præceptor meus legendo posuit alium nouum intellectum ad d.§.1. quòd ibi competat actio mulieri contra hæredes soceri, ut dos restituatur uiro sustinenti onera matrimonij. & hoc ex æquitate d.l. si is qui.§.1.ff.de iur.dot. Tamen ego ibi legendo dubitabam de dicto intellectu: quia licet uideatur hoc in se æquum, tamen non uidetur posse hic intellectus applicari ad illum tex. dum in fine dicit, quòd mulieri datur exactio, ergo non solum ipsum agere, sed etiam ipsum exigere est mulieris: cum exigere importet executionem & sic solutionem sibi fiendam, per id quod habetur in l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.3.& in l. non solùm.ff.sol.matr. Item quia æquitas d.§.ibi dos.non est causa inducendæ actionis de dote, & sic etiam obligationis, sed officij iudicis, uel saltem condictionis ex illa.l. ut dicit Bart.in l.si constante.in d.8.q.2.par.

Præterea uidetur, quòd dicta æquitas magis sit prodita ad subueniendum ipsi uiro, ad quem spectant onera matrimonij, quàm ipsi mulieri, per id quod habetur in d.l.2. C.famil. ercisc.& uoluit glo.in d.l.2.§.1. & Bart.in d.8.q.2.par.& dixi supra 30.priuileg. Nam cum onera matrimonij spectent ad uirum potius, quàm ad mulierem, qua respectu dos uiro dicitur deberi ex ut.oneroso.l. ex promissione.ff. de actio. & obliga.ideo æquum est, ut apud eum sit dos.d.§. ibi dos. ideo ipsi uiro debet competere actio & non mulieri.

Præterea cum æquitas, de qua in d.§.ibi dos. sit subsidiaria & in defectum ordinarij remedij, seu ordinariæ actionis inducta, ut per glo.& ibi d.l.2.§.1.per Bart.in d.8.q. Meritò uidetur, ꝙ ex quo lex adinuenit remedium, seu utilem actionẽ marito per utile iudicium fam.ercisc.ut supra, uidetur cessare dicta æquitas, de qua in d.§.ibi dos. & facit l.si maritus.ff.fa. ercisc. Vnde posset dici circa prædicta & quidem non impro-
3 babiliter † quòd aut maritus est diligens in petendo dotem ab hæredibus soceri, & esset homo probatæ uitæ, & tunc non audiretur mulier non solùm in agendo & allegando, ut uelit dotem apud se manere, sed etiam si peteret dotem reddi uiro, ex quo tunc cessat omnis æquitas dandæ actionis, uel alicuius alterius remedij ipsi mulieri, aut maritus non esset probatæ uitæ, & esset suspicio de futura dilapidatione paterna, ut esset in dubio probata exhæredatione paterna, ut hic, nisi aliter in contrarium constaret, ut habetur in l.siue possideris. C. de proba. & tunc posset petere dotem sibi reddi à dictis hæredibus soceri etiam constan. matr. hunc tex. ad hoc not. secundùm intellectum nouum infrà datum. Et in tantum audiretur tunc mulier contra hæredes soceri, ꝙ si concurreret tunc etiam ipse uir in repetendo dotem contra dictos hæredes, tũc præferetur ipsa mulier, ut sic dos sit potius apud ipsam mulierem mansura, quàm apud uirum ita suspectum, ut exinde etiam ipse uir alatur, ut aliàs in d.l.ubi adhuc. ad fin. Posset etiam fortè hodie uti ipsa mulier remedio, de quo in ca. per uestras.de do.inter vir.& uxo.quod ca.licet loquatur, quando dos nondum fuerat soluta per mulierem uel socerum ipsi marito. Tamen eadem uidetur subesse æquitas in terminis nostris, uidelicet quando dos fuerat soluta socero, & euenit casus ipsius dotis soluendæ ipsi uiro puta per mortem soceri. Si autem ipse maritus erat homo probatæ uitæ, nec contra eum urgebat suspicio de dilapidatione, uel alia consumptione. Tamen erat negligens in recuperanda dote à dictis hæredibus patris, & tunc procederet opi. præfati domini mei, ut tunc mulier audiatur petendo dotem restitui suo uiro, ut exinde melius possent sufferre onera matrimonij, maximè circa ipsam uxorem: & licet hoc non probetur ex hoc tex. tamen suffragatur æquitas, de qua in d.§.ibi dos.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Libellus, ago ut soluas alteri, quàm mihi mulieri, uidelicet uiro meo dotem, procedit fauore dotis.*

2 *Dotem si alius quàm uir receperit, adeo quòd uir non est obligatus ad dotis restitutionem, tunc uiri inopia non est causa dandæ actionis mulieri.*

T hoc erit trigesimumtertium priuilegiũ in dote. Nec
1 inconuenit aliquãdo † quod procedat iste libellus, ago ut soluas alteri, quando in hoc uersatur meum interesse, ut aliàs habetur in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de uerb. obliga. quod maximè procedere debet speciali fauore mulieris & dotis, prout aliàs in simili est speciale fauore mulieris, quando agit contra maritum, ut agat contra hæredes soceri ad dotẽ pro interesse ipsius mulieris, ut habetur in l. si socer. §. Lucius.ff.sol.matr.& dicetur infra in 8.par. in priuileg.24. & aliàs quando agit contra uirum ut alteri promittat & soluat, in l.2.§.1.ff.eo.tit. Et ideo si dictus maritus esset grauatus ære alieno, cautela esset, quòd different. Si autem ipse filius exhæredatus à patre probaret esse uirum diligentem, & ꝙ fortè magis ob culpam patris, uel ob nouercales persuasiones fuisset exhæredatus, quàm culpa dicti filij, eiusdemq́ue mariti, & tunc non procederet dicta opi. Rom. & Bar. sequacium. Nam dato ꝙ uir ipse esset inops: tamen ex quo esset suspectus dum de mala sua gubernatione, uel administratione tam circa uxorem quàm etiam circa dotem, si sibi redderetur per hæredes soceri, non uideo rationem, quare tunc dos magis deberet reddi mulieri, quàm uiro. Item ex quo tunc est locus remedio ordinario, ut tunc possit agere ad dotem, ut habetur in d.l.2.§.1.de do.præleg. Cessare debet extraordinarium proditum mulieri in subsidium ut supra, per id quod habetur in l.in prouinciali.ff.de noui ope.nun.

Et quia æquitas est magis pro uiro, quàm pro muliere, ut dos debeat residere apud eum, qui sustinet onera matrimonij d.§.ibi dos. Nec reperitur iure cautum, quòd propter inopiam uiri competat repetitio mulieri, quando uir non recepit dotem, & ubi dos est in securo: quia ut dicit glo. in d.§.sed cum exhæredatio.dicto casu nec plus nec minus mulier habet timere de proditione suæ dotis. Et si diceres, imo haberet timere si dos reddatur uiro suo inopi.

Sed respondebitur, quòd tempore ſſorum iura non curabant de inopia uiri, nisi quando erat adeo suprema inopia, propter quam constabat euidenter, quòd uiri facultates non sufficiebant pro ipsius dotis restitutione. & ita erat prouisum in d.l.si constante.in princip. ut etiam declarat Bart. in tertio contrario, & ibi latius legendo dixi, siue ergo dos restituenda tali uiro sit in corporibus, siue in pecunia, ipsa erit in securo magis apud dictum uirum diligentem & probatum q̃ apud ipsam mulierem. Imo fortè isto casu non uendicabunt sibi locũ remedia d.l.ubi adhuc. & d.§.illud.in auth. de æquali.dot. Si talis uir non esset pressus alijs debitis, nec contra eum laboret aliqua suspicio de mala administratione: quia non abutitur, ut sunt termini §.illud.imo est homo diligens, adeo ꝙ est uerisimile, ut habita consideratione quantitatis dotis mulier nõ poterit conqueri de mala gubernatione, uel de sua necessitate, ac si dos ipsa esset apud ipsam mulierem æquè diligentem, & sic essemus extra terminos d.l.ubi adhuc. & d.§.illud. ut & declarat ipse Bart.in d.3.contrario. Et hanc opinionem reperio etiam tenuisse dictum Franc. Tig.de Pisis in d.l.si constante.in princ.super glo.ibi magna ad h. Dicendo ꝙ illa in ultima
2 particula uidetur sentire cõtrarium, dum dicit, quòd † si alius quàm uir recepit dotem, & sic uir non est obligatus ad dotis restitutionem. Sed alius puta socer, uel fortè extraneus, puta frater uiri, qui erat maior natu, qui omnia amiserat, ut aliquãdo assolet. Nam dicit glo.ibi, quòd eadem æquitas est dandæ restitutionis ipsi mulieri: nam si uis glo. intellexisse, quòd propter inopiam uiri detur actio tunc mulieri, tunc esset hoc contra opi.glo.in d.§.sed cum exhæredatio. in reprobatione opi. Roge. Tamen ipse Franc.dicit, ꝙ hoc non fuit de intentione illius glo. sed potius intellexit de inopia dicti alterius, qui dotem recepit, & ista est ueritas, & ita etiam ibi Dyn. & etiam

Bart. in 9. quæst. 1. par. Dicit tamen Franc. ibi, quòd uidit contrarium iudicari in quæstione facti, & malè, & contra gloss. in d. §. sed eum exhæredatio. & quia tunc nulla subest æquitas dandæ actionis ipsi mulieri, & hoc uidetur esse uerissimum. Solùm ergo prouidetur mulieri in casu singulari. d. §. sed eum exhæredatio. quando essemus in casu quo persona exhæredati filij esset persona non probatæ uitæ & suspecta de mala administratione seu gubernatione, prout in dubio hoc est uerisimiliter præsumendum propter exhæredationem paternam, nisi probetur contrarium ut supra dixi. quod maximè procedit de iure isto, de quo præsumebatur contra filium exhæredatum propter iudicium paternum, ut habetur in l. liberi. C. de inofficio. testam. Licet hodie respectu effectus ipsius exhæredationis, ne filius ex solo iudicio patris remaneat destitutus bonis paternis de iure naturæ sibi debitis. l. cum ratio. ff. de bo. damn. & hoc sit immutatum, ut habetur in l. omnino. C. de inofficio. testam. & in auth. non licet. C. de lib. præter. & in corpore unde sumitur. Nec hodie per prouisionem. d. l. ubi adhuc. & d. §. illud esset subuentũ mulieri in isto casu quando uir non erat obligatus ad dotem, quia eam non receperat sed socer qui decessit. Sed solum erat prouisum in hoc per dispositionem. d. §. sed eum exheredatio.

Quid autem si socer, qui dotem recepit adhuc uiuit & filius seorsum habitat cum ipsa uxore, an isto casu competit aliquod remedium pro dote repetenda à socero proximè tangetur.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Socer mulieris si consignat dotem filio seorsum habitanti muliere consentiente liberatur à muliere.*

2 *Maritus licet possit per uiam delegationis se liberare alteri promittendo de uoluntate mulieris, licet ad hoc non cogatur: tamen hoc non procederet, quando constante matrimonio ita promitteret.*

3 *Cõsignatio dotis facta per patrem filio seorsum habitanti de dote sua uxoris ipsa nuru consentiente, non nocet ipsi nurui, quãdo filius erat in potestate.*

4 *Filius potest ex iusta causa seorsum à patre habitare maximè cum uxore Et tunc pater non potest iustè denegare alimenta & dotis restitutionem. & nu. 5.*

6 *Filius diuertens à patre ex iusta causa si non esset persona diligens: pater non teneretur sibi dotem consignare nec liberaretur etiam si mulieris consensus accederet.*

7 *Maritus si constante matrimonio dotem consignat socero de uoluntate mulieris filiafam. uidetur esse liberatus in casu soluti matrimonij.*

1 TRIGESIMVMQVARTVM priuilegium † ut licet socer pariterque maritus soluendo constante matrimonio dotẽ non liberetur: quia eadem ratio uidetur subesse in socero, quæ est in marito, & maximè quia dicta solutio habet se ad instar donationis, ut d. l. 1. C. si dos constan. matri. quæ donatio est prohibita inter socerum & nurum, sicut inter ipsos cõiuges. l. 3. §. 1. & ibi no. ff. de do. int. uir. & uxor. Tamen si ipse socer consignat dotem habitam ipsi filio seorsum habitanti de uoluntate uxoris, tunc ipse socer erit liberatus, adeo quòd mortuo postea ipso filio non poterit nurus amplius dotẽ repetere ab ipso socero, uel eius hæredibus, ita sing. dixit Bar. in l. sanè. ff. de iu. do. arg. illius tex. dicẽdo ita no. illũ tex. ibi Ric. de Malsi. Sed aduerte, quia Bar. loquitur quando pater emancipauit filium, & sic reputatur pro extraneo, quo casu cessat rõ prohibitæ donationis, de qua supra. Cum tunc maritus nõ sit in potestate soceri, & sic cessat ratio de qua in d. §. 1. l. 3. Vnde illa liberalitas mulieris erga socerum in liberando ipsum ab actione de dote debet & potest ipsi mulieri nocere. Sed si filius nõ esset emancipatus, & ipsi filio seorsum habitanti pater consignaret dotẽ de uoluntate nurus pro subeundo onera matrimonij hoc esset magis dubiũ. Nam reperio Paul. de Cast. in l. 2. in prin. ff. so. ma. hoc tenuisse, non faciendo uim in emancipatione filij, & allegando Bar. in d. l. sanè. ut suprà. Tamen non sine ministerio Bart. & Ricard. Malumb. loquuntur in filio emancipato: & sic uim facere uideretur in emancipatione. Nam si esset emancipatus, & sic reputaretur pro extraneo. l. 1. §. extraneum, C. de rei uxo. actio. Satisfacere uidetur tex. in d. l. sanè. iuncta l. debitor. eod. tit. ad quam in l. sanè continuatur, dum uult ille tex. quòd si debitor mulieris pecuniam debitam promisit uiro soluere ex causa dotis, & postea uir dictum debitorem liberauerat per acceptilationem iussu dictæ mulieris, quòd nihilominus mulier erit obligata uiro per actionem mandati, ut tantũdem conuertatur in dotem, & postea soluto matrimonio si mulier de dote ageret, poterit sibi compensari obligatio prædicta orta ex mandato, ut supra. ita dicitur in d. l. sanè. Tamen aduertendum est, nam potest dici, quòd d. l. sanè. cum præcedenti, non conferat ad terminos, de quibus supra. Imo potest dici contrarium de iure; quia non potest mulier per suum consensum dotis conditionem facere deteriorem: ut l. de die. & l. Atilicinius. ff. de pac. dota. cum suis uulga. & dictum est suprà in 11. priuilegio huius 7. partis. Sed in d. l. debitor. & d. l. sanè. consensus & iussus mulieris circa liberandum dictum debitorem non uersatur in dote: quia tempore dicti consensus ille non erat nomen de-
2 bitoris. Sed quia † dictus debitor per delegationem censetur soluisse uiro. Tunc quicquid sit, non potest negari, quin per talem consensum in effectu, & saltem per uiam indirectam efficiatur conditio dotis mulieris deterior, ex quo ibi soluto matrim. remanebit indotata propter talem iussum. Vnde potest dici, quòd regula, de qua in d. l. de die. & d. l. Atilicinius procedat, quando in fauorem uiri conditio dotis efficeretur deterior: secus si non uersaretur fauor uiri, sed fauor tertij, ut patet in simili in d. l. 2. in prin. uers. nec cogitur. ff. sol. matr. ubi potest mulier petere à uiro, ut dotem promitteret alteri per uiam delegationis in casum soluti matrimonij: & licet tũc uir cogatur ad hoc, quando timeret de aliquo suo damno. Tamẽ quando non est suspicio de suo damno cogeretur: ut ibi probatur à contrario sensu: & ibi no.

Præterea licet non cogatur tunc quando est suspicio de suo damno. Tamen si uult pater: & tunc liberaretur, & ibi probatur à contrario sensu. Et tamẽ est possibile, quòd propter hoc remaneat soluto dicto matrimonio indotata. Sed potest dici, quòd hoc procederet, quando ab initio & ante matrimonium & post promissam dotem hoc peteret mulier, non sic si constante matrimonio, & hoc nisi in casibus, de quibus in dict. l. quamuis. cum sequ. eod. tit. & dictum est suprà in 27. priuile. Sic ergo ad propositum dico, quòd in casu d. l. debitor. cum seq. si dicta acceptilatio iussu mulieris sfuit facta per uirum constãte matrimonio, tunc non liberatur, & perdit dotem. Si autem ante nuptias contractus: & tunc perit dos periculo mulieris: quia potuit tunc sibi præiudicare, per dicta suprà in dicto undecimo priuilegio, in secunda limitatione. Et iste est uerus intellectus d. l. debitor. ut patet ibi ad fi. in uers. nam si sequuntur ouperijs, & tex. l. non enim. cum l. sanè. repetit casum, quando ante nuptias fuit facta talis acceptilatio, & postea nuptiæ fuerunt sequutæ.

Et distinctio, quam facit gloss. in d. l. debitor. super uerbo perdit dotem. uidelicet, an uir accepto tulit iussu mulieris animo donandi, an uerò non animo donandi. Vt primo casu dos pereat uiro, nec liberetur. Secundo casu dos non pereat uiro. Non uidetur esse tuta in secundo casu, quando ex hoc mulier esset damnificata fortè: quia uoluit complacere tali debitori: ut sibi accepto ferretur per uirum animo donandi dicto debitori, ut sic ipsa haberetur refundere dotem de nouo ipsi uiro, nec haberet recipere à dicto debitore commodum æquiualens: & sic in effectu remaneret indotata, & maximè si non esset potens ad soluendum marito de nouo aliam dotem: & idem si esset potens tempore dictæ acceptilationis, & uir non curauit repetere ab ea id, quod accepto tulit suo iussu & tempore soluti matrimonij reperit mulier se sine dote, adeo quòd non posset de nouo se remaritare. Si autem matrimonium esset solutum morte mulieris: & tunc forte potuisset mulier in hoc casu præiudicare per dicta suprà, in d. 11. priuilegio, in prima limitatione.

3 Nunc redeo ad primam propositam, quando † mulier consentit socero, ut dotem consignet uiro suo, eidemque filio dicti soceri seorsum habitanti: tunc siquidem ipse filius erat in potestate, nec pater cogebatur dictam dotem assignare dicto filio: & tunc sibi non nocet talis suus consensus: quia ita consentiendo uidetur liberaliter remittere socero dictam obligationem, & remissio iuris habet uim donationis. Et sicut censetur prohibita inter uirum & ux. l. si sponsus. §. circa. & §. si uxor. ff. de do. inter uir. & ux. ita etiam est prohibita inter nurum & socerum. d. l. 3. §. 2. eo. tit.

Item

Item in secundo: quia non potest mulier per suum consensum dotis suæ conditionem facere deteriorem, ut suprà dixi. Et hęc ratio est melior quam prima: quia tunc remissio non ualet, quando ex remissione iuris seu liberatione facta marito uel socero, ipse uir uel socer esset factus locupletior, aliàs ualet, l. si cum mulier. ff. de dona. inter uir. & uxorem. Sed socer ex tali liberatione non esset factus locupletior, ex quo dotem soluit uoluntate mulieris. Si autem filius esset emancipatus à patre ex tunc ex quo pater tenetur dotem consignare dicto filio seorsum habitare uolenti, ut proximè dicetur, ideo soluendo ipsi uiro de uoluntate mulieris liberatur, quam hoc scit. l. permittente.

Ideo ex hoc non debet pati damnum. l. Graecus. C. de adulte. aliàs iniquum esset, quòd sub clipeo legis ita permittentis haberet periclitari dictus socer, contra l. C. de his qui ue. æta. impet.

Et isti sunt termini Bart. post Ryc. Malum. in d. l. sanè. 1

Imo forte posset dici, quòd etiam quando sine uoluntate mulieris, & maximè eo ignorante solueret dotem marito, eidemque filio seorsum habitanti, si dictus filius erat tunc homo diligens & probatæ uitæ, ex quo soluit dotem uir ex ea do- 2 te posset se & uxorem cum sua familia gubernare, quod tunc esset liberatus tanquam bene soluerit filio non perdituro, prout in simili dicitur in l. quamuis. ff. solu. matr. & dixi supra in 21. priuilegio. Cum subsit eadem ratio, quæ est in casu d. l. quamuis. Et licet tempore soluti matrimonij non reperiantur tot bona uiri, quæ sufficiant ad dictam dotem: tamen non tenebitur propterea uir uel eius hæres, ex quo à principio solutio fuit ex iusta causa facta, per no. in simili in d. l. quamuis. cum seq. quia debet inspici bonum initium per id, quod habetur aliàs in l. sed an ultra. ff. de neg. gesto. & aliàs in l. & in totum. ff. de impen. In hoc tamen non aliter me firmo, & relinquo cogitandum, & tangetur infra in simili. in 8. parte. ad fi. super ueritate illius glo. no. in l. si cum dotem. §. 5. ff. sol. mat. super uerbo iustis causis, & alterius glo. no. in l. 2. §. 1. eod. tit. super uerbo sui iuris. An autem si filius diuertit a patre seorsum habitando cum sua uxore possit petere a patre dotem uxoris sibi consignari, tactum est aliqualiter, supra in 6. par. in 36. priuileg. Nam Bal. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ante fi. refert Dyn. consuluisse, & eum sequitur, quòd si filius prædictus est emancipatus, & supportat onera matrimonij, tenebitur pater sibi dotem consignare, nec eam poterit retinere saltē pro dimidia usufructus sibi consignandi pro præmio emancipationis, secundum quòd habetur in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bo. quæ lib. & idem ipse Bal. tenet in l. 2. C. fam. erc. dicendo Dyn. ita consuluisse in hac ciuitate Perusij, uidelicet quòd licet pater dicat, uolo onera matrimonij subire in alendo te & uxorem, & mihi retinere & fructuare dotem: tamen filius poterit hoc recusare dicendo, uolo seorsum habitare, & uxorem apud me retinere, & onera matrimonij subire: quia ista sunt quasi inseparabilia. l. si maritus. ff. fam. erc. & quia sicut filius per mortem patris potest petere dotem pręcipuam, ut ibi, sic etiam per emancipationem factam à patre: cum emancipatio æquiparetur morti. ff. de iure do. l. si pater filiæ, & l. si socer. in prin. ff. sol. mat. & l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. Item quia simile est, quem esse mãcipatum & exhæredatum. ff. quod cum eo. l. 2. Sed exhæredatio est causa, ut filius possit petere dotem præcipuam: ut l. 2. §. 1. ff. de dot. præleg. ita & emancipatio, & dicit idem tenere fac. de Are. in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. Et subdit, quòd pater poterit petere à dicto filio sibi caueri: ut conseruet eum indemnē à dicta muliere, arg. l. pater, in princ. ff. de dote præleg. & ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. interdum. Et per hæc sentiunt expressè præfati docto. quòd licet hoc posset petere emancipatus: non sic si esset adhuc in patria potestate. Sed Ang. in d. §. transgrediamur. simpliciter tenet hoc in filio, non distinguendo inter emancipatum & filiumfam. quia dos debet esse penes illum, apud quem sunt onera matrimonii, per regulam l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. Io. de Imo. in d. §. transgradiamur. 4 non sequitur Ang. in filio in potestate† nisi quã incepisset seorsum habitare cũ sua uxore de uolũtate patris, secus si absque uolũtate patris: qa tunc imputet filio ex quo seorsum uellet habitare, nisi forte pp aliquam iustã cãm non posset simul cohabitare cum patre: nã sicut ex causa potest cogere patrē ad emancipandum iuxta ea, quæ no. in l. nec auus. C. de emancip. li. & l. quidemũ filio. ff. de uerb. obli. Ita etiam uidetur, quòd ex causa possit seorsum ab ipso habitare. Subdit tamen, quòd si filius esset suspectus de mala administratione, forte tunc sufficeret patrem præbere alimenta: cum ipse sit ille, qui est obligatus ad dotis restitutionem. & sic non debet cogi restituere, nisi esset sibi cauendum de indemnitate, arg. l. 2. §. 1. & l. pater. ad fi. ff. de do. præleg. In filio autem emancipato tenet opi. Bal. ut supr. quia eo ipso, quòd pater emancipauit, uidetur eum posuisse in libertate alibi morandi: cum per emancipationem dicatur exiuisse familiam paternam, l. fi. ff. de cap. dimi. Et ideò cum uxor non debeat separari à cohabitatione uiri, & debeat deseruire oneribus matrimonij, meritò tenetur dare dotem ipsi filio. Sed Lud. Rom. in d. §. transgrediamur. ultius exordiendo hanc materiam primò examinat, an pater hodie habeat usumfructum ex bonis dotalibus siue nurus. Et post multa concludit quòd sic, non distinguendo, prout distinxit Bar. in l. contra outum. §. quoties. ff. cer. amot. Et per multa iura & rationes, de quibus ibi per eum. Super quo aliter non insisto: quia uidetur uerum concludere: ut etiam supra conclusi in d. 36. priuileg. 6. partis. tandem in filio in potestate concludit contra opinio. Ioan. de Imo. de qua supra. Dicendo, quòd dicta sua uidentur somnia: quia ex quo hodie talis dos est peculij aduentitij, ut supra, consequens est: ut eius omnimoda administratio sit penes patrem. & consequenter non posse peti per filium quamuis seorsum habitantem per l. 1. C. de bon. mater. Et quòd ipse pater tenebitur tali filio seorsum habitanti prouidere de alimentis pro se & uxore & liberis ex eis, & quia ad hoc tenetur, ut habetur in l. si quis à liberis. §. non tantùm. iuncta gl. ff. de libe. agnosc. & l. si filia. §. 1. uer. hoc amplius. ff. famil. ercis. Nec ex eo quòd filius uelit 5 seorsum habitare potest † ei alimenta denegare, quia qui tenetur ad alimenta, non est excusatus, si dicat se nolle præstare extra domum suam: & sic illi seorsum ab eo habitanti: ut habetur in l. liberis. la 1. §. fi. ff. de alim. lega. Nam si hoc procedit, ibi quando alimenta debentur ex dispositione hominis, multo magis quando ex dispositione legis, cum qua mitius agitur. l. Celsus, ff. de arbit. quòd maxime dicit procedere, si filius iustam habuit causam diuertendi à patre, quo casu poterit filius adire iudicem, ut cogatur patrem pati filiũ seorsum à se habitare. arg. l. fi. ff. de interdi. & releg. & l. moris. in prin. ff. de pœ. Idem dicit, non esse ita de iure expeditum ut filius possit cogere patrem ad ipsum emancipandum, ut ibi per eũ. Sed salua pace opi. Io. de Imo. quam dicit esse somnium, uidetur esse Euangelium, & sua reprehensio meretur apocripham, maximè dum uidetur præsupponere, quòd etiam quãdo filius discedit à patre sine iusta causa, teneatur pater sibi alimenta subministrare: quia obligatio ad præstanda alimenta non requirit identitatem cohabitationis &c. Nam in filiofa. respectu patris hoc est falsum: quia sicut ratio naturalis arctat patrem ad alendum, ita econtra ratio naturalis arctat filiumfamilias ad morandum cum patre, & in eadem domo obsequia præstandum propter uinculum patriæ potestatis. & ideo dicuntur sui: quia domestici, idest in domo patris nati, & moram ibi trahentes. insti. de hæred. qualit. & different. §. sed sui. & sub eodem tecto unà cum patre & uxore morantes. ff. ad Syllanian. l. 1. §. si uir. Et sicut uxor morari debet cum uiro & in domo operari, ita & filius. dicit Bal. in authen. ex testamento, C. de collat. in 7. colum. Vnde si filius non uult stare cum patre, & sibi in domo obsequia præstare, non potest conqueri de patre si uice uersa alimenta denegat. & sic culpa cum culpa compensatur. l. si ambo, ff. de compen. & l. uiro atque uxore. ff. soluto matrimo. Vnde inepta satis ac puerilis uidetur illa inductio, quòd qui ex legis dispositione tenetur ad alimenta alteri, arctetur ad illa præstandum absque eo, quòd ille secum cohabitet, sicut quando ex dispositione hominis. Nam hoc non procedit in patre uel alia persona, quæ habet alimentarium obligatum ad secum cohabitandum, sicut etiam esse dicimus in marito, qui tenetur alere uxorem: ut l. si cum dotē. §. si autem. ff. sol. matrimo. Nam ad hoc non teneretur, quãdo non uellet cohabitare cum uiro. & tunc omnes fructus dotis suo lucro cederent: ut ibi not. & per Bald. in l. 1. C. de lega. in pen. colum. & per glo. no. in ca. significasti. de diuor. in fin. glo. magnæ. Si autem subesset aliqua iusta causa, propter quã filius uellet seorsum habitare à patre, fortè propter nimiam sęuitiam, uel propter nouercales contentiones, uel quia filius haberet uxorem iuuenem & pulcram, & pater esset homo improbatæ uitæ, & admitteret in domo socios sibi similes, uel alia simili causa, tunc sine dubio absque alia auctoritate & sententia iudicis posset à tali patre discedere & recusare morationem

tionem domus, argum. l. Caius. §. 2. cum suis concord. ibi. ff. de alim. lega. & quod habetur in l. non aliter. ff. de usu & ha. & tunc non esset excusatus talis pater a præstatione alimentorum, argum. d. §. fi. Et ideò cum tunc filius habeat subire onera matrimonij erga suam uxorem, uidetur dici posse, quod teneatur dotem nurus consignare tali filio ex æquitate. d. l. si is qui. §. ibi dos. ff. de iure dot. & ita debet intelligi uoluisse Angel. in dicto §. transgrediamur. Sed tunc opponitur, si pater tenetur tali filio ex iusta causa diuertenti alimenta ministrare, ergo pro se & uxore & sua familia: ut l. si filia. §. 1. uersi. hoc amplius. ff. fam. ercisc. & per glo. in d. l. si quis a liberis. §. non tantum. ergo in effectu dicetur talis pater subire onera matrimonij & non filius. ergo dotem potest & debet apud se retinere. & sic fructus dotis sibi lucrifacere, sicut poterat ante discessum filij, ex quo etiam tunc subierat onera matrimonij, ut dictum est supra in 6. parte. in 36. speciali. Nec potest negari, quòd dictum lucrum fructuum dotis dicatur esse de lucris nuptialibus & iura uolunt, quòd hodie pater habet vsumfructū omnium lucrorum nuptialium prouenientium ex persona filij: ut probatur in l. 1. & 2. & l. quod scitis. C. de bo. quæ liber. & per Bart. in l. contra nurum. §. quoties. ff. de rer. amot. & retulit Lu. in d. §. transgrediamur. Sed tu responde, quod licet dictus pater subministret alimenta: tamen non potest dici propriè propter hoc sustinere onera matrimonij, ex quo secum non cohabitat nurus: nec familia uiri, eiusdemque mulieris cum ipso uiro, qui habet dietim, & per continuum tempus & continuam cohabitationem supportare ipsam uxorem: & idē in omnibus necessarijs magnis & minimis dietim supplere, tam in sanitate quàm in ægritudine ipsius mulieris: & maximè dum erit prægnans & in partu, ante partum, & post partum, & in medelis & similibus, ut habetur in d. l. si cum dot. §. fin autem. Pater autem ipse idemque socer ammodo ab omni ista cure erit exemptus, & se expediet & liberabit assignando in initio cuiuslibet anni uel mensis ipsi filio, quod sufficiat ad victum, secundum quod no. in l. pecunia. ff. de alim. lega. & ibi per Barto. & in l. si ff. de libe. agno. Item quia debet inspici magis causa proxima & immediata oneris matrimonij, quæ est in uiro, quàm causa remota & mediata, quæ est in socero, argum. l. socium. §. si ff. pro soc. & l. pater qui castrense. ff. de castren. pecu. Meritò dicendum est, quòd opi. Angel. intellecta secundum distinctionem Io. de Imol. est uerior de iure, & tanquàm æquior & benignior est tenenda, argum. l. pro amè. ff. de his quæ in testam. delen. & maximè quia per eam magis fauetur dotibus & mulieribus, quarū interest, ut dos magis cōsistat apud maritum, quando esset persona diligens, quam apud socerum. facit l. in ambiguis. ff. de iure dot. An autem socer restituēdo dictam dotem dicatur liberatus à muliere in casu soluti matrimonij, dictum est supra in proximo priuilegio. Tamen Dyn. & Bart. ut supra in d. l. a. uidetur sentire nō esse liberatum, ideò dicunt, quòd pater potest extorquere cautionem de indemnitate ab ipso filio, aliàs non teneretur restituere. Sed tenendo opin. Bart. in d. l. sanè. ff. de iu. dot. Posset dici, quòd si mulier consentiret tali consignationi, non teneretur filius dare fideiussorem de indemnitate, sed sufficeret nudo uerbo cauere ad abundantiorem cautelam patris: quia superfluis remedijs non est utendum. l. stipulatio. §. diuus. ut legato-
6 rum nomine caueatur, ut supra. Si autem talis filius † diuertens à patre, etiam si ex iusta causa hoc faceret, non esset persona multùm diligens, & esset suspicio de mala administratione: & tunc esset uerum, quod pater non teneretur eidem assignare, nec liberaretur ab ipsa muliere, etiam si consensisset, per dicta supra. Et si dictus socer esset etiam persona suspecta, tunc mulieri prouideretur per remedium. d. l. ubi adhuc. C. de iur. do. de quo per Bart. in d. l. si constante. in princ. in 7. q. 1. par. Et si maritus esset persona diligens, similiter posset contra personam agere per remedium d. l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. per dicta supra, maximè in 31. priuilegio. & per Bart. in d. l. si constante. in princ. in 8. q. 2. partis, & facit, quod aliàs habetur in l. fin. C. de sent. pass. & aliàs in l. Imperator. ff. ad Treb. & per Bart. in l. 2. §. 1. ff. sol. matrim. & per Bald. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bon. quæ lib. Et prædicta omnia procedunt, quando socer obligatus ad dotis restitutionem consignaret dotem constan. mat. alteri quàm mulieri, ipsi tamen de uolun-
7 tate mulieris. Sed si maritus † constan. matr. consignat dotem socero patrique mulieris & sine iustis causis: de quibus in d. l. quamuis. cum seq. ff. solu. matrim. Tunc si sine uoluntate mulieris, clarum est, quod non liberatur ab ipsa muliere. Sed si cum uoluntate filiæ hoc facit, uidetur quod sit liberatus ab ipsa filia, ut sic postea sol. matrimo. non posset dicta mulier à uiro petere etiam mortuo patre, allegando dotem in eam esse con sol datam, per l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. act. ut probatur not. in d. l. a. §. 1. ff. sol. matrim. & a contrario sensu, quod maritus accepto ferendo dotem a socero constan. matr. de uoluntate uxoris, liberatur ab ipsa uxore, & hoc fortè est speciale, ex quo talis consensus mulieris tendit in fauorem patris, quo casu potest conditionem suæ dotis facere deteriorem, ut probatur in l. quoties. ff. sol. matr. & in l. cum dos. ff. de pact. dota. & dixi suprà in 21. priuilegio, in 5. limit. & in decima.

PRIVILEGIVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando fuit læsa in æstimatione rei dotalis, licet citra dimidiā iusti pretij, tunc uiro datur electio uel rem dotalem reddere: licet constante matrimonio, uel mulieri respondere usque ad iustam æstimationem.*

2 *Dolus in contractu bonæfidei plures res continente si dedit causam respectu unius tantùm: tunc respectu illius rei tantùm contractus erit nullus, in alijs ualido remanente, quod est notabile.*

1 TRigesimumquintum priuilegium est: quia † etiā in alio casu repetitur dos constante matr. uidelicet in casu. l. si res. §. 1. ff. de iure dot. Quia quādo mulier fuit decepta in æstimatione rei datæ in dotem: quia minori pretio fuit æstimata: & tunc datur electio mulieri uel rem repetere & iustam æstimationem præstare, licet dicta res iam fuerit facta dotalis, aut rem dimittere apud maritum, licet regulariter non audiatur quis ex tali læsione, nisi quando uel dolo aduersarij decepta sit, uel quando esset citra mediam iusti pretij decepta in æstimatione: ut habetur in l. in causæ. §. si ff. de minor. & not. in l. 2. C. de rescin. uend. Et ita secundum unam lectur. glo. in tex. hanc specialitatem probat, in d. §. 1. & allegat pro concord. tex. in l. iure succursum. §. fi. eo. tit. Quia in hoc grauatur maritus contra regulam, de qua in d. l. §. fin. renelatur in aliorquia datur sibi electio, an uelit reddere rem, an autem iustam æstimationem. Aduerte tamen: quia si eliget non supplere mulieri vsque ad iustam æstimationem, sed rem ipsam sibi reddere. Licet aliter text. non declaret, tamen ipsa mulier tenebitur dare uiro dotem pro pecunia secundùm æstimationem factam a princip. de dicta re, ne aliter dicendo mulier sit in lucro, & uir in damno, quod esset iniquum, & hæc æquitas probatur ex tex. in d. l. iure succursum §. fi. & hoc maximè procederet, quando nihil fuisset datum in dotem, quàm dicta res æstimata: licet minus æstimata quàm ualeret, aliàs iniquū esset, quod uir cogeretur habere uxorem indotatam. l. si donaturus. §. 1. ff. de condi. indeb. quod not. ad d. §. in 42. priuilegio 6. partis. Si autem intelligatur ille tex. in §. secundùm aliam lecturam glo. ibi, uidelicet quòd ibi fuit decepta ultra dimidiā iusti pretij: & tunc non resultat aliquod priuilegium in contractu dotis: quia tunc datur electio ipsi conuento per remedium l. 2. C. de rescin. uē. Cum illud sit remediū alternatiuū, ut electio detur ipsi conuento, uel rem reddere, uel ut res reducatur ad iustum pretiū: ut ibi, & in c. dilecti. de empt. & uend. Sic ēt in cōtractu dotis, qñ deceptio fuit in æstimatione rei datæ in dotem, electio erit mariti conuenti, uel ut rem reddat mulieri, uel ut iustam æstimationē præstet, i. suppleat mulieri vsque ad iustam æstimationē rei. Tu intelligas, ut s. dixi, quod si uir eligeret restituere rē, debebit mulier sibi uiro refundere æstimationem conuentam. Si autem decepta fuit mulier principaliter, idest ipsa re data in dotem: quia non erat intentionis suæ dictam rem dare in dotem, & tamen per dolum fuit inducta ad dandum rem prædictam: & tunc contractus dotis esset ipso iure nullus, cum sit bonæfidei. §. fuerat. instit. de act. iunctis his quæ habentur in l. eleganter. in princ. ff. de dolo. Tamen esset in electione mulieris, uel rescindere contractum & rem repetere, uel stare dicto contractui, per not. in d. l. eleganter. & ita probat tex. ad hoc not. in d. l. si res. §. 1. ut est de intentione gloss. ibi, & etiam Bart. & Bald. ibidem. & uidetur præsupponere text. & Doct. ut supra, ita illum tex. intelligentes post glo. quod possit mulier in totum annullare dictum contractum dotis quò ad illam rem, in qua dolus dedit causam cōtractui: & sic si nihil aliud fuisset in dote remanebit uir sine

dote,

dote, quod est no. & hoc procedit propter dolum dicti mariti: cum aliàs ipsa mulier dictam dotem non tradidisset uiro. & sic istud procedit, quando dedisset causam contractui in totum, uel in partem. Et sic resultat unum not. ad no. in d. l. ele-
a ganter. quòd si dolus † det causam in parte & non in totum: puta in una ex pluribus deductis in contractu bonæfidei, q̃ respectu illius partis uel rei tantùm contractus erit nullus, & in alijs remanebit ualidus. facit in argum. l. qui duos. ff. de cõtrahen. empt. Et uide quæ circa hoc dixi in l. scire debemus. in princ. ff. de uerbor. obligat. Si autem mulier uolebat dotem constituere & dare uiro: tamen non in re illa: sed in alia, uel in pecunia, & tamen per dolum uiri fuit inducta ad dandum dotem in re illa: & tunc ex quo huiusmodi dolus potest dici incidens, q̃ daret causam contractui, ideò ualeret mero iure talis contractus: tamen posset mulier repetere etiam constante matrimonio rem illam iam effectam dotalem: tamen tunc esset in arbitrio mulieris petere æstimationem dictæ rei, uel rẽ ipsam, & hoc etiam modo potest intelligi tex. in d. §. cũ loquatur simpliciter & indistinctè. An autem per actionem ex contractu, uel de dolo agere posset mulier dicto casu, ibi text. innuit, q̃ per actionem ex eo contractu purgabitur talis dolus uiri, quod est not. ad not. in d. l. eleganter. & in l. si cũ aurum. ff. de uerb. obl.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dolus si incidat: quia mulier dotem dedit in re, quam ipsa non fuisset datura, ualebit contractus.*

1 ET erit in isto casu aliud speciale in contractu dotis, & hoc erit 36. speciale † uidelicet & qñ dolus incidit in cõtractu dotis; quia mulier est decepta per dotem, in dando in dotem magis unam rem, fortè sibi utiliorem, quàm aliã minus utilem, de qua danda erat sua intentio: tunc nõ solum potest mulier agere ad interesse: & sic ad æstimationem sui dãni, sed etiam potest recedere à contractu repetendo dictam rem datam: ut ibi est casus singulari secundùm hunc intellectum. Tamen tu intelligas, quòd eo casu, quo elegit rem ipsam repetere, tenebitur uiro resarcire, ac totum, super quo erat prima intentio mulieris in dote danda, si non fuisset dolo decepta dicta re danda, ne aliàs resultet iniquitas, quòd ipsa mulier remaneat indotata, & uit in dando per dicta suprà in dicto quadragesimosecundo priuilegio, sextæ partis, & quadragesimotertio, & quadragesimoprimo, ubi non fuit ponderatus nec allegatus d. tex. in d. §. 1. l. si res. qui tamen uiget in materia illa: & ista est ualde notabilis.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Dos si est soluta filiofamil. iussu patris, præsumitur solutum contemplatione utriusque, & uterque tenetur insolidum.*

1 TRIGESSIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia si filius † accepit pecuniam iussu patris, tunc non est obligatus filius, sed pater: ut l. 1. & per totum. ff. quod iussu, & hoc nisi contemplatione utriusque ille soluerit filio: quia tunc uterque tenetur, per id quod not. in l. si pupilli. §. 1. ff. de negotijs gestis, & ibi per gloss. & Doctor. & facit l. cum mandato. ff. manda. Tamen hoc procedit, quando in ipso actu soluendi exprimeret, quòd contemplatione utriusque soluit filio, aliàs præsumitur, quòd contemplatione solum ipsius patris iubentis soluat: ut ibi not. quia uoluntas in mente retenta nihil habet operari, si postea ipse diceret, quòd ipse egit in mente, quòd contemplatione utriusque soluerit, argum. l. si repetendi. C. de condictio. ob. causam. & bene facit dict. l. cum mandato. Tamen hoc fallit speciali fauore dotis: quia præsumitur mulier uel socer soluens uiro filiofamil. iussu patris soluisse contemplatione utriusque: cum ita intersit mulieris, ut duos habeat obligatos. argum. l. in ambiguis. ff. de iure dotium, iuncto eo, quod habetur in l. 3. §. fina. de libe. lega. & hoc singulariter uoluit Bartol. post Iac. de Aret. in l. si eum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Unde per hoc uidetur uelle Bartol. post Iacob. de Aret. quòd in dicto casu, quando expressè, uel tacitè fuit data dos filio iussu patris, contemplatione utriusque uidetur: tunc quilibet obligatur insolidum, ut sic uideatur uoluisse esse obligatum tam patrem iubentem, quàm etiam filium recipientem ad dictam dotem restituendam. Sed in hoc aduertendum: quia gloss. in dict. l. si pupilli. §. 1. loquitur circa mandatum, & non circa iussum patris uel domini. Nam uerum est, quòd quando quis mandat certæ personæ, ut pecuniam numeret alteri, puta Titio, nec exprimat, quòd numeret illi Titio, tanquam recipienti nomine mandantis, sed simpliciter mandat: tunc est uerum, quòd ille numerans, si aliter non exprimit, uidetur uelle habere illum recipientem obligatum tanquam nomine suo, & mandantem habere obligatum tanquam mandatarium. & sic ut intercessorem, per text. in l. si literas. C. manda. & etiam ibi per Doctor. & per Bartol. in dict. l. si pupilli. sed si expressit, quòd mutuet illi tanquam recipienti nomine ipsius mandantis, & tunc ille recipiens in nihilo est obligatus, nisi aliter astrinxerit fidem suam, per id quod habetur in l. procurator qui pro euictione. ff. de procurat. Unde in hoc nulla est specialitas in dote, cum etiam hoc sit singulare in omnibus, quando non fuit expressum in mandato, cuius nomine haberet numerare pecuniam. Et distinctio illa, quam facit gloss. in dict. §. transgrediamur. se remittendo ad not. in dict. l. si pupilli. §. primo. ff. de negocijs gestis. procedit, quando mandatum fuit directum ad incertam personam, & ita debet credi, quod gloss. in dict. §. transgrediamur, intellexerit, dum se remittit ad id, quod dixit in dict. §. 1. Ex quo est bene not. quòd distinctio gloss. de qua ibi, dum loquitur in mandato respectu extranei, habet locum in omnibus, & per omnia in iussu respectu patris & filij, quod est bene not. ad declarationem totius titul. ff. quod iussu. In hoc tamen est speciale in dote: quia in dubio dicto casu uidetur actum, quòd contemplatione utriusque soluatur dos. & sic ambo sunt obligati, uidelicet filius nomine suo, & pater quod iussu: ubi quando esset alius contractus, puta mutui, uidetur actum, quòd solùm contemplatione filij recipientis, quod ultimum uidetur dubium, quando mutuans erat certus de tali iussu patris, licet directò ad incertam personam, ex quo tunc uidetur elegisse uiam magis sibi proficuam pro suo interesse, ut haberet duas personas sibi ad idem obligatas, argum. dict. l. 3. §. fin. intelligendo ergo illum text. in dict. §. transgrediamur, & dicta Bartol. post Iacob. de Aret. ibi, quòd iussus patris continebat certam personam, uidelicet mulieris, uel soceri, quòd numeraret dotem tali filiofamil. sponso seu marito, certè tunc illa numerando, & aliter non exprimendo, cuius contemplatione uidetur uoluisse habere obligatum filium, eundemque maritum nomine suo, & patrem quod iussu. Credas tamen, quòd illi non censentur obligati tanquam duo rei debendi insolidum, ex quo non fuit actum, & etiam quia non uidetur ambo simul contrahere: cùm pater erat absens, & non cogitauit unus de alio. & ita fuit expressè de mente Bartol. in l. si constante. in princ. in 8. quæstio. 1. partis. ff. solut. matrim. Si autem ambo erant præsentes in receptione pecuniæ, & tunc fortè posset dici esse speciale in dote, per l. fin. C. de do. ca. ut censeantur facti duo rei, & tanquam duo rei debendi teneantur, quòd est no.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius si in eodem instrumento confitentur se dotem habuisse, quilibet est obligatus insolidum, & censentur duo rei debendi.*

1 ET sic surgit trigesimumoctauum priuilegium in dote, quòd si pater † & filius in eodem instrumento confitentur se habuisse dotem ab uxore, uel patre uxoris, & tunc quilibet est obligatus insolidum, & censentur duo rei debendi facti, quod etiam fuit de mente Cyn. & etiam Bald. ibidem, uidelicet in l. fi. C. de do. cau. intelligẽdo illum tex. q̃ ibi pater & filius simul obligati pro dote fuerunt facti duo rei de-

bendi, qui possunt constitui in dote, secundum Bald. ibi, licet non possit fieri expressa fideiuss. Et idem fuit de mente Cyn. in l. ubi adhuc. in 2. quæstio. C. de iure dotium, & etiam Bartol. in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matrim. dum intelligit d. l. fin. quòd ibi filius cum patre recipiendo dotem censentur facti duo rei debendi insolidum. Dicit tamen Rom. in d. §. transgrediamur. quòd si probaretur expressè dictam dotem peruenisse ad manus alterius, puta patris uel filij, licet instrumentum cantet, quòd ambo receperint: tamen debebit prius excuti ille, ad quem tota dos peruenit, sumptibus tamen & periculo alterius correi, per id quod habetur no. in l. inde quæritur. ff. commo. Cuius dictum uidetur dubitabile: quia text. ille loquitur in duobus reis obligatis insolidum: tamen quando quilibet tenetur pro parte, cessaret ratio illius tex. & duorum reorum debendi, de quo per Bartol. in l. 3. §. ubi duo. ff. de duobus reis. & ita etiam per eundem in l. duos reos. eodem titul. Tamen in casu prædicto, quando pater & filius confitentur simul se recepisse dotem, dicas quòd tunc quilibet pro sua uirili sunt obligati, nisi aliter appareat, quòd tanquàm duo rei receperint dictam dotem: quia non uidetur unus cogitasse de obligatione alterius: ut tenuit Bartol. in d. 8. quæstio. & etiàm fuit de mente Dyn. in d. §. transgrediamur. & etiam sequitur Bald. & Angel. ibidem, per id quod habetur in l. uir uxori. §. fi. ad Velleia. & facit l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. Potest tamen distingui, quòd aut pater & filius simpliciter simul se obligant, uel confitentur se habuisse dotem in eodem instrumento: & tunc sit uera opi. Bartol. in d. l. si constante. & ita etiam procedat opi. communis. Docto. quia nullo iure cautum reperimus, quòd isto casu fauores dotis exorbitent, seu lædant regulas iuris communis, uolentes quòd ubi aliter non apparet, quòd duo simul obligati uoluerint se constituere duos reos debendi insolidum, tunc in dubio quilibet pro sua uirili censetur obligatus. d. §. cum in tabulis. & d. l. uir uxori. in fi. & l. 1. C. si plu. una sen. & maximè quia ita suadet natura copulæ: ut habetur in l. cum quidam. C. de leg. Nec obstat. d. l. fin. C. de dona. cau. quia ibi nihil dicitur, an quilibet sit obligatus insolidum, uel pro uirili: sed solum disponitur, quòd quilibet habeat exceptionem non numeratæ dotis. Aut constat, quòd filius recepit totam dotem, tamen iussu patris: & tunc si est actum inter eos, quòd cõtemplatione utriusque mulier soluerit, prout in dubio præsumitur speciali fauore mulieris in dote: ut supra dictum est in proximo priuilegio: & tunc oportet necessariò fateri, quòd uideatur actum, ut quemlibet habeat obligatum insolidum diuersa actione: uidelicet filium actione de dote, & patrem actione quod iussu, uel actione mandati tanquam mandatore patre soluente: & sic quilibet est insolidum obligatus propter diuersum respectum, uidelicet filium, quia recepit, & patrem, quia iussit: prout aliàs in si. habetur in l. 3. in fi. ff. de nego. gest. & in d. l. si pupilli. §. 1. eodem titul. & etiam probatur à contrario sensu in l. cum mandato. ff. man. Nam si ego mutuo tibi pecuniam mandato Titij, licet in dubio uideat tunc mutuare contemplatione Titij mandantis, & non tua: & sic non possum agere contra te mutuatarium certi condictione ex mutuo: sed solum contra Titium actione mandati, tamen quando appareret, quòd contẽplatione utriusque mutuauerim, tunc possum agere contra quemlibet insolidum diuersa actione, contra te certo condictione ex mutuo, & contra Titium actione mandati: ut habetur in d. l. cum mandato. Ergo idem in muliere soluente dotem filio & uiro suo iussu & mandato patris: & sic soceri, ut habeat quemlibet obligatum insolidum, non tanquam duos reos debendi propriè: cum unus non cogitauerit de obligatione alterius: & quia sub diuersa specie obligationis: sed tanquã duos diuerso modo obligatos ad eandem rem, quando expressè uel tacitè apparet, quòd contemplatione utriusque soluerit mulier. Præterea si dicimus hoc speciale est fauore mulieris, ut habeat plures personas obligatas ad idem, per id quod habetur in l. 3. in fin. de li. leg. Puerile quidem esset dicere, quod tunc quilibet sit obligatus pro sua rata. Nam si hoc esset uerum, magis interesset mulieris habere socerum solum obligatum & insolidum, quàm pro sua uirili, cum filius, de facili credendum sit, quòd non esset soluendo, maximè de iure filiorum. Vnde intrepide tenenda est opin. eiusdem Bartol. post Iacob. de Aret. in dict. §. transgrediamur. quicquid aliter ipse dixerit in dict. l. si constante. ponendo terminos, quando ambo non simul se obligant, sed filius eius dotem recepit iussu patris.

PRIVILEGIVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Dupla non uenit tacitè in contractu emptionis, qui surgit in dote data æstimata.*

1 TRIGESIMVMNONVM priuilegium est: quia licet quando † datur in dotem res pro emptionis contractu, & tunc incommutabiliter transit dominium in uirum, & in restitutione non uenit res, sed æstimatio: ut habetur in l. plerunque. §. sed si ante. ff. de iure do. ubi dicit tex. quòd est uera uenditio: & habetur in l. res in dotem. eod. tit. & in l. æstimata. ff. solut. matrim. & l. cum dotem. C. de iur. do. & regulariter in contracta euictionis uenit dupla de necessitate, quãdo res pretiosæ uenduntur, ut habetur in l. emptori duplam. ff. de euic. Tamen in æstimatione pro dote non uenit, nisi uoluntariè promittatur, ut est tex. in l. non solum. ff. de iu. do. qui text. loquitur simpliciter & indistinctè.

PRIVILEGIVM XL.

SVMMARIVM.

1 *Re data in dotem æstimata euicta in restitutione fienda soluto matrimonio uenit dupla promissa.*

1 QVADRAGESIMVM priuilegium est, quia quando in contractu dotis † datur res æstimata, & est promissa dupla, & cõtingat rem ipsam postea euinci, & propter hoc uir fuit consecutus duplam à muliere, tunc illa dupla succedit loco dotis, & dotem auget, adeò quod sol. mat. uenit restituenda mulieri, uel eius hæredib. sicut uenisset restituenda ipsa dos, si nõ fuisset euicta, ut est casus notab. in d. l. non solùm. & expressius in l. quamuis. eo. ti. Vnde licet in alio tempore illa dupla cederet in merum lucrum emptoris, & incommutabiliter adeo quod emptor recuperat pretium à uenditore pro dicta euictione & etiam duplam, tamen non sic in muliere dante fundum uel aliam rẽ æstimatam pro dote, quia tunc duplum recuperat tanquã conuersum in dotem ex æquitate. d. l. quoties. quæ fundatur ex eo, quia non debet uir lucrari ex damno mulieris, de cuius intellectu dixi supra in 2. parte operis circa diffinitionem dotis, dicendo ibi, quod dispositio no. d. l. quoties. nõ haberet locum, si uir habuisset dotem ab alia persona quàm a muliere. nam cum tũc mulier non sit in damno: quia duplam non habuit uir ab ipsa muliere, sed ab alio dotante, cum respectu mulieris illa dos data respiciat causam lucratiuam & donationem: ut habetur in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. ergo cessat ratio æquitatis. dict. l. quoties. Qua ratione idem dici potest, etiam si pater dotasset & pro dote æstimata euicta uir consequutus fuisset duplam ab ipso socero, cùm ista mulier non fuerit in damno in soluendo dictam duplam, sed socer ipse, quod est bene not.

PRIVILEGIVM XLI.

SVMMARIVM.

1 *Contractus aliquando claudicat fauore dotis, & diuerso iure censebitur.*

1 QVADRAGESIMVMPRIMVM priuilegium est, quia fauore dotis † aliquando est dare casum, quod unus & idem contractus diuerso iure censeatur & claudicabit contra id, quod habetur in l. eum qui ædes. ff. de usuc. & in cap. tua nos. de dec. sicut etiam aliquando claudicat contractus fauore pupilli in l. Iulianus. §. si quis à pupillo. ff. de act. empt. & aliàs propter culpam alterius contrahentium in l. potest. ff. mand. ita uoluit gl. not. in dote æstimata in l. cum dotem. C. de iu. do. Dum dicit, quod licet dato dotis æstimatæ cadat in contractum emptionis & uenditionis ad hoc. d. l. plerunque. §. sed si ante. ff. de iu. do. Tamẽ ex parte uiri oriretur actio ex empto pro traditione rei sibi fienda, ex parte uxoris non dabitur actio ex uendito ad pecuniam sibi restituendam solut. matr. sed dabitur actio ex stipulatu tacita hodie, per id quod habetur in l. 1. C. de rei uxo. ac. & sic hoc respectu claudicat contractus, sed ut dicit ibi Cy. & Bald. ibi ideò est, quia iam uidetur dicta pecunia soluta mulieri,

fieri, & breui quadam manu reddita uiro, ut fit apud eũ pro dote, & fit conuersa in dotem, ut aliàs in l. singularia. ff. si certum petat. Et sic uidetur tunc initi duo contractus, scilicet emptionis & uenditionis, & contractus dotis, & illico unus uidetur conuerti in alium, ut aliàs in l. si permutata. C. si certum petatur.

PRIVILEGIVM XLII.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dotis licet sit onerosus respectu uiri: tamen si dos data inæstimata euincatur, non uenit euictio, si incepit à traditione.*

1 QVADRAGESIMVMSECVNDVM priuilegium, quod † licet in contractib. onerosis, ubi agitur de re in alium transferenda ueniat euictio, ut patet in contractu emptionis & uenditionis, ut in toto ti. ff. & C. de euic. Item in contractu donationis insolutum pro æstimata. l. si prædiũ. C. de euic. Item in contractu diuisionis, ut hr̃ in l. si fratres. C. fa. erc. Itẽ permutationis & in alijs contractib. tam noĩatis quàm innominatis, ut hr̃ in l. fi. ff. de cond. ob cau. In lucratiuis autem secus, nisi qñ inciperetur à promissione, ut hr̃ in l. Aristo. ff. de don. & in l. 2. C. de euic. Tamẽ in contractu dotis, licet sit onerosus tam ex parte mariti, quàm mulieris dotantis. l. ex promissione. C. de act. & obl. & l. pen. ff. de exce. doli. cum sim. Tamen non tenetur ipsa mulier de euictione, quando incoepit à traditio. ut l. 1. C. de iu. do. & ita debet intelligi, qd hr̃ in l. 1. §. sed ut plenius. ad fi. C. de rei ux. act. ut ibi no. & hoc uĩ mirabile in contractu dotis: ut sic uir remaneat in damno, & subit onera matrimonij sine dote. & hoc quando mulier fuit ignorans dãdo in dotem rem alienam, quam credebat esse suam & inæstimatam dedit: secus si scienter: quia tunc competit de dolo actio ad instar contractus donationis: ut hr̃ in d. l. Aristo. ut est tex. in d. l. 2. in fi. Cogita tamen, si mulier asset duas habẽs alia bona paraferualia: cum intẽtio ambarum partium fuerit, quod matrimonium illud non esset sine dote, & sic etiam mulieris: cum uerisimiliter ulr aliter eam non accepisset in uxorẽ, & sic sine dote, & quia sperniture à uiro uxor indotata. l. fi. C. ad Velleia. quia fortè isto casu ult licet non agat de euictione contra mulierem: tamen quod nõ põt per uiam actionis, posset per uiam exceptionis: quia posset tali uxori de diuiti denegare alimenta, & si ipsa mulier ageret contra uirum ad alimẽta præstandum, ipse posset excipere, quod non tenetur ad hoc, ex quo dotem non habet, & intentio contrahentium à principio fuit, quod matrimonium non esset sine dote, unde quia hoc æquum est, & ipsa est ad hoc potens, ut de suo se alat & dotem de nouo constituat, & omnis exceptio nititur æquitate. l. quia æquitate. ff. de exce. do. Qua rõne facilius patatur exceptio quam actio. l. sufficienti. §. igitur nuda. ff. de pac. & hoc est bene no. ad ea quæ habentur in d. l. 4. C. de iu. do. Et sic erit casus, quo potest peti constitui do de nouo cõstante matrimonio, quod no. ad dicta supra in 8. priuil.

PRIVILEGIVM XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Solutio dotis per uirum facta ante conditionis euentum dominium non transfertur, nec eueniente conditione præstat libera tionem.*

1 QVADRAGESIMVMTERTIVM priuilegium est, quia si- cet † obligatus sub conditione, si ante conditionem solnat, transferat dñium, & eueniẽte cõdõne contingit incommutabilis liberatio. l. sub conditione. ff. de so. no. in l. do tis fructus. §. 1. ff. de iure do. & l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uerb. ob. tñ secus in dote: quia licet maritus sit obligatus ad dotem restituendam sub conditione, uidelicet si matrimonium solueretur & ante conditionem existentem non sit orta obligatio, ut no. in l. in reb. §. omnis. C. de iur. do. & in l. 1. constante. §. 1. ff. so. ma. Tñ si ante matrimonium solutum: & sic ante condõnis euentum soluit muberi dotem, non transfert dñium, nec eueniente conditione coniugij libertatio, ut est expressum in l. 1. C. si dos const. mat. & hoc nisi mulier reperitec esse facta locupletior ex dicta dotis restõne facta ante solutum matrimonium: ut ibi no. & in l. 2. in prin. ff. so. ma. & p glo. & Bart. Et est rõ prædictorum: quia soluendo uir añ dictam donationem uĩ donare: ut d. l. 1. qđ donatio inter coniuges dicto tpe est à iure prohibita, & sõ dñium tunc non transfertur ex contractu illo tacito donationis à iure prohibito, ut l. pen. C. de do. inter uir. & ua. cum suis uulgaribus.

PRIVILEGIVM XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum licet uideatur contra substantiam dotis, uidelicet quãde per tale pactum dos redditur inutilis ipsi uiro subeunti onera matrimonij: tamen tale pactum ualet.*

2 *Pactum appositum in contractu dotis per id, quod dos redditur inutilis, est reale.*

1 QVADRAGESIMVMQVARTVM priuilegium: quia licet † non ualeat pactum de dote, quod esset contra naturam & substantiam dotis, uidelicet quod mulier, uel socer & non maritus lucretur fructus, uel quod sint dotis, & nihilominus uir subeat onera matrimonij, ut habetur in l. 4. ff. de pac. do. Item patet in casu l. Iulianus. ff. de iure do. Item in casu l. si pater mulieris. in fi. ff. eo. ti. Tamen ualet pactum, quod cõstan. ma. dos promissa non petatur: quia hoc nõ est contra naturam dotis cum dos iam sit constituta, sed est differre ipsam dotis exactionem, ita dicit tex. in d. l. Iulianus, quòd quidem si ne dubio procederet, qñ pactum esset personale & ab ipso socero dotante petatur, quia tunc dotis promissio non erit omnino inutilis, ex quo poterit dari casus, in quo dos poterit peti, ab hærede ipsius soceri post mortem soceri, l. qui in fructũ. §. si ex altera. ff. de pact. & ff. sol. matr. l. si marito. §. 1. & l. si socer. §. Luc. & l. ob res. §. 2. de pa. do. Sed quando pactum esset reale, quia non esset dictum, ne à se socero petatur. Sed esset dictum, ne dos promissa petatur, per uirum tunc esset magis dubium. Nam multa iura uĩt simpliciter uelle, quod ualet tale pactum, ut probatur in d. l. Iulianus & in l. si pater dotem. & in l. fi. ff. de pac. do. Et tamen dos erit inutilis marito, quia tunc & ab hærede soceri non petetur. l. quod de reddenda. ff. de pac. do. Potest dici, quod si fuit factum pactum de lueranda dote in totũ uel in partem sol. ma. & tunc ualebit talis promissio dotis eum dicto pacto de non petendo, & sic non erit inutilis lucri, aliàs non uĩ ualere, immo in totum uitiatur promissio dotis, ut fuit de intentione glo. in d. l. Iulianus. Qño. n. põt dici dos, ex qua nunquam onerib. matrimonij deseruire potest, & sõ tale pactũ uitiatur & uitiat, ut sic habeatur perinde, ac si nulla promissa fuisset ut probatur in d. l. fi. & in l. si pater. §. 2. in fi. ff. eod. secũ dùm unum intellectum, quia tale pactum uidetur esse contra substantiam dotis, ergo uitiatur & uitiat, per id quod habetur in l. cum precario. ff. de preca. erit ergo dicta uxor indotata, & ab ipso initio possit esse matrimoniũ sine dote, ut hr̃ in l. fi. C. de do. ante nup. operatur tñ tale pactum, quia ubi non fuisset appositum, ualuisset promissio dotis, & unlis fuisset, & hoc procedit, qñ in ipsa promissione dotis, & sic ab ipso initio fuisset appositum, si autem ex interuallo, & tunc aut constan. ma. & tunc si cum socero uel extraneo dotante ualeret tale pactũ in præiudicium mariti, & non uxoris, per id qđ hr̃ in l. cũ dos. ff. de pac. do. Sed si ante matrimonium in socero ualebit, per id quod habetur in l. quoties. ff. solut. matr. & in l. 1. § accedit. C. de rei uxor. act. His ergo præmissis, surgit hoc speciale in

2 contractu dotis † quòd pactum appositum in contractu dotis, per quod dos redditur inutilis ipsi marito, ut sic ipsa habeat subire onera matrimonij, & dos & eius lucrũ remaneat apud mulierem, uel socerum, ualebit, ut est qñ fit tale pactũ de non petendo, & est reale, ut supra. & tamen uidebatur contrariũ, quod immo uitiaretur, & non redderet dictum contractum inutilem omnino, ex quo est contra substantiam ipsius dotis, per id qđ hr̃ in l. cum precario. ff. de preca. ut no. per Bar. in l. ubi ita donatur. ff. de dona. causa mor. & in terminis hoc probatur in dict. l. 4. ff. de pact. dota. ubi pactum appositum in contractu dotis, quod est contra naturam & substantiam dotis, uitiatur, immo uitiat, ut est quando fieret pactum, quòd fructus percipiendi ex fundo dotali conuerterentur in dotem, & sic non efficerentur ipsius uiri, ut ea eis habeat subire onera matrimonij, & tamen illud pactum, de quo supra, uidelicet de non petendo dotem seu fundum dotalem, ualezet, licet propter hoc nec dos, nec eius fructus habeant deser-

uire oneribus matrimonij, quod uidetur mirabile. Aduertendum tamen: quia in hoc non uideo uersari aliquem fauorem dotis, imò tale pactum tendere uidetur ad exclusionem ipsius dotis: ut sic mulier ipsa in effectu remaneat indotata, & uir sostineret matrimonij onera sine dote. Et potest responderi ad iura supra dicta: quia aliquando pactum appositum in ipso contractu tendit contra substantiam seu naturam substantiæ ipsius contractus, non tamen directò tendit ad exclusionem ipsius contractus: & tunc si potest tale pactum operari quòd conuertatur in naturã alicuius alterius speciei contractus: & tunc ualet & operatur dictam conuersionem: ut in l. ubi ita donatur. ff. de do. causa mor. Aut non potest operari dictam conuersionem, & tunc uitiatur & non uitiat: ut d. l. cum precario. & in contractu dotis patet expressè in d. l. 4. Nã ibi illud pactum, quòd fructus conuertantur in dotem, non est pactũ to totum exclusiuum & ademptiuum ipsius contractus, cum nõ faciat desinere fundum esse dotalem, nam ex quo fundus erat prius dotalis, consequetur uir ipsum fundũ & ẽt fructus percipiet: tamen illud pactum, quòd fructus conuertantur in dotem, negari non potest esse contra naturam substantialem dotis, & ideò uitiatur & non uitiat, ut in simili in d. l. cum precario. Aut pactum appositũ in ipso contractu, uel simili dispositione est non solùm contra substantiam contractus; sed ẽt est in totum exclusiuum, seu ademptiuum ipsius contractus, uel actus, & tunc uitiatur & uitiat, ut est casus in l. per seruũ. §. fina. ff. de usu & hab. ubi si dono, uel uẽdo, uel lego tibi usũ fructũ mei fundi cum pacto, quòd tu nõ habeas usum, certè quando tale pactum, uel talis reseruatio uenit ad exclusionẽ dictæ confessionis in totũ, tũc uitiat in totũ ipsum actũ, ut ibi: sic etiam in contractu dotis si mulier, uel socer dotem promiserit, & facit pactũ, quòd dicta dos non petatur cõstante matrimonio, uel simpliciter, quòd non petatur, & tunc non uitiatur tale pactum, imò ualet in ui totius exclusionis dicti contractus dotis, ac si nulla fuisset dos ꝓmissa per iura, de quibus supra, & hoc nisi fuisset pactum factum de lucrando: quia ualebit tale pactum de non petendo solum ui conseruatiua dicti lucri dotis: quia in recompensationem onerum matrimonij fuerit appositum: ut per glo. in d. l. Iulianus.

PRIVILEGIVM XLV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum cum socero, ne eo viuo dos petatur, censetur personale fauore dotis.*

QVADRAGESIMVMQVINTVM priuilegium reperio
1 esse in dote: † quia licet pactum factum in contractu dotis per socerum, quòd dos promissa per eum non petatur constante matrimonio, ualeat, & est reale: ut sic in effectu nulla dos uideatur consistere, & sic ipsa mulier remaneat indotata etiam ad fin. ut mulier non contra impium uirum ita paciscentem non possit agere nec contra eius hæredes solu. matrimo. secus si ex interuallo fuerit factum, ut dictum est supra in proximo priuilegio: tamen si paciscatur pater, ne se uiuo petatur dos: & ne constante matrimonio petatur: tunc tale ultimum pactum erit personale sicut primum, & subintelligetur repetitum in secunda illud uerbum ipso patre uiuo, quod erat in præcedenti appositum, ut est casus singula. in l. cum pater. ff. de pact. dota. & hoc uidetur mirabile: ut sic illa uerba sequentia non intelligantur apposita cum uirtute aliquid operandi contra omnia iura mundi nolentia, quòd nullum uerbum debet censeri appositum in contractu, uel alia dispositione, nisi ad aliquem effectum operandum dict. l. si stipulatus. ff. de usu. & l. si quando. ff. de lega. 1. & cap. si Papa. de priui. in 6. cum infinitis simil. Et sic surgit specialitas quædam, ut aliquando uerba contractus reducantur ad nihilum propter subintellectam repetitionem qualitatis præcedentis, ubi aliàs non fieret repetitio prædicta: & hoc totum speciali fauore dotis, ne mulier in effectu remaneat indotata. Et hoc ex quadam benigna interpretatione tam contemplatione paternæ pietatis: ut non noluerit per illud pactum secundum filiam esse indotatam: & etiam ne contraria sententia dotis fructum ab oneribus matrimonij separaret, & indignissimum esset, ut ipse maritus & mulier non habuisse dotem existimetur. ita in terminis dicit ille text. not. in d. l. cum pater. Et licet aliqui uelint intelligere illum text. ut ibi non sit aliqua specialitas in dote, imò illud sit regulare in omnibus, quòd licet qualitas in præcedenti non intelligatur repetita in sequenti particula: ut habetur in l. in actionibus. ff. de his qui not. infa. iuncta l. 1. eodem titul. & ibi nota. Tamen illud procedit, quando id, quod continetur in sequenti particula, potest per se stare, nisi fieret repetitio, & tunc intelligitur facta repetitio: ita intelligunt illum text. ut etiam uidetur intellexisse Barto. ibi ita limitando, quod habetur in dict. l. in actionibus. & sic non est ibi specialitas propter fauorem dotis, ad hoc etiam facit, quod habetur in simil. in l. cum seruus. ff. de conditio. institu. in l. & a uia. ff. de condit. & demonstrat. quòd semper qualitas uel conditio censetur repetita in sequenti dispositio uel legato, quando aliàs legatum redderetur inutile, sic ècontra, nunquam censetur facta repetitio, quando per repetitionem legatum redderetur inutile: ut habetur in l. fin. ff. de fideicom. libe. & in l. si seruo alieno. §. si ab impubere. ff. de lega. 1. & l. si quis à filio. in princip. eod. tit. Tamen in casu d. l. cum pater. illa sequens particula ibi, neve constante matrimonio dos petatur, non redditur inutilis & nullius effectus operatiua, imo ualeret, si non repeteretur præcedens qualitas ibi, se uiuo: quia operaretur præcedentis contractus dotis adoptionem: ut supra est ostensum.

Præterea, quòd ibi non ponatur decisio secundùm iuris communis regulas. Patet: quia regulam habet in contrarium, de qua supra, uidelicet quia non debet fieri interpretatio, per quam uerba pacti essẽt ludibrio posita & sine uirtute aliquid operandi: ut supra, & maximè quando per modum copulæ & additiuè ponitur aliud sequens dispositum; ut patet in terminis in d. l. si stipulatus. ubi quando copulatiuè in contractu quis promittit tradere & dare, in plus se obligat, quàm quando simpliciter promittit tradere, uel simpliciter promitteret dare: ut etiam per Barto. in l. si filius. §. 1. ff. de uerbor. obligat. Et aliàs de geminato uerbo ut per gl. in l. cum pœna. ff. de arbi. & aliàs per Bart. in l. generali. ff. de usufr. n. lega.

Insuper & tertiò hoc patet expresse: quia iurisconsultus ibi se mouit ex quadam benigna interpretatione, ergo in contrarium uergebat rigor iuris, seu ius positiuum, quæ benigna interpretatio communiter accipitur in iure contra iuris regulas, ut habetur in l. quoties. C. de do. quæ sub mo. & in l. si ita scriptum. ff. de lib. & posth.

Quid enim si fiat contractus aliquis hoc modo; puta dono tibi usumfructum talis fundi ad decem annos cũ hoc pacto, ne me viuo petas; & ne donatore dicto tẽpore petas. Absurdũ esset dicere, quòd isto casu intelligantur in illa secunda particula pacti relicta illa uerba, me uiuo, cum uerba sint clara; & in uerbis claris non est locus coniecturæ seu interpretationi l. continuus. §. cum ita. ff. de uerb. oblig. cum suis uulga. Et non obst. alio, fuisse posita intelligantur illa ultima, nisi ad finem perimendi & tollendi totam substantiam dicti contractus; & sic erit negatio quædam, ut in simili habetur in l. si debitor. §. 1. ff. quib. mod. pign. uel hypo. solui. & in l. si quis à filio. in princip. ff. de legat. 1. Sicut si pater promisisset dotem pro filia cum hoc simplici pacto, ne dos ipsa constante matrimonio petatur; quia ut supra dixi, ista pacta apposita in contractu totum perimentia effectum ipsius contractus uitiant ipsum contractum, & hoc nisi possint operari conuersionem in aliam speciem contractus, ad hoc l. cum manu fact. §. 1. ff. de contrahen. empt.

Concludendum est ergo, quòd in d. l. cum pater. totum illud est speciale fauore dotis.

PRIVILEGIVM XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Verba aliquando intelliguntur prolata sine virtute aliquid operandi, ne sequatur iniquitas mulieris indotata.*

ET sic ẽt resultat aliud spãle & erit quadragesimumsextum speciale contra regulam, de qua in d. l. si stipula-
1 tus. de usu. cum si. supra allegatis, ꝙ † fauore dotis uer-
2 ba a intelliguntur prolata aliqñ sine uirtute aliquid operandi, ne sequatur iniquitas, ut mulier remaneat indotata, quod ẽt fuit de mente Bal. in d. l. cum pater. Et hæc omnia sunt bene no. & à doc. non põderata. Posset tñ dubitari stante intellectu ad d. l. cum pater. ut totum illud procedat speciali fauore dotis.

Quid

Quid si extraneus & nō pater mulieris dotem promisisset cum dicto pacto, ne dicta dos se uiuo petatur neve constante matrimonio petatur. Posset quispiam dicere, quòd isto casu cessat benigna dispositio. d.l. cum pater, cum uim faciat in patre ita promittente ergo noluit sic loqui in extraneo: quia potuisset etiam in quocunq; dotante disponere, si noluisset, ar.l. 1. ante fi. C. de ca. tol. & c. ad audientiā. de deci. Item quia ibi iurisconsultus dictam benignam interpretationem fundat in tribus. s. ne mulier sit indotata, & ne uir habeat subire onera matrimonij sine dote. Item & tertiò propter paternam pietatem. Sed in extraneo cessat illud tertium, meritò &c. ar. l. si hæredi pluret. ff. de condi. insti. cum suis uulga. Sed potest dici contrarium: quia censentur dictæ rationes, quibus se mouit ibi iurisconsultus, esse finales. unde licet una cesset, sufficit alias uel aliam remanere, ut habetur in l. si uerò lex A elia sentia. ff. de hæred. inst. & in l. liberorum. §. notanter. ff. de infa. per glo. & in auth. de nupt. §. si uerò altera.

ADDITIO.

a Verba intelliguntur. Not. hic quòd uerba aliquando intelliguntur prolata sine uirtute operandi fauore dotis. Adde etiā, quòd uerba contrahentium improprientur, ut actus ualeat. l. insulam. de præscriptis ver. c. cōstiturus. de relig. do. l. si non. in prin. loca. l. si olei. C. co. n. Ale. cons. 42. quarta par. ubi plenè.

PRIVILEGIVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si agat hypothecaria cōtra tertium etiam creditorem, ipse creditor non habebit ius offerendi ad impediendum ipsam mulierem, uiro ad inopiam uergente.*

QVADRAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium posuit
1 Cyn. in l. cum ubi. C. qui po. in pig. ha. quòd licet tertius possessor uel creditor fortè posterior habeat ius offerendi primo creditori l. Paulus. §. qui pig. ff. quib. mo. pig. uel hyp. solu. Tamen secus in muliere agente hypothecaria pro sua dote, uel etiam retinente bona hypothecata: quòd tū dicit procedere, quando mulier retineret ante sol. ma. propter uergentiam ad inopiam: secus si post sol. mat. quia tunc mulier tali priuilegio non utetur: & idem tenuit ipse Cyn. in l. ubi adhuc. in 15. q. C. de iu. do. & tetigi supra in 24. priuil. huius septimæ partis. Sed non parum mirandum est, quòd Bar. in l. si constan. ff. sol. mat. super hoc dubio nihil dixerit, nec & Bal. in d. l. ubi adhuc. licet repertam Pau. de Ca. illud dictum Cy. in l. 2. in prin. ff. sol. mat. dicendo, quòd Bar. idem consuluit. Et potest esse ratio motiua domini Cyn. quia ante matrimonium ob causam uergentiæ ad inopiam tunc non est propria & uera dotis restitutio: ut uoluit gl. & Bar. & communiter doct. sequuntur in d. l. si constante. quicquid aliter dixerit ibi Ludo. de quo ibi latius dixi. Tenebit ergo mulier dicta bona tanquam sibi obligata pro sua cautela & tanquam posita in loco tuto, & ex fructibus dictorum bonorum se & familiā suam cum uiro sustentabit d. l. ubi adhuc. Nec tales fructus computabuntur in sortem dotis, ex quo sunt consumpti pro oneribus matrimonij: & sic interest mulieris potius habere apud se dicta bona sibi hypothecata, q̃ pecuniam dotalem sibi oblatam a tertio possessore, uel ab aliis creditorib. cum mulier non possit sic de facili ex dicta pecunia luctari, & uitam suam ducere sicut ex fructib. dictorum bonorum. Etiō posset dici, q si dicta bona obligata, quæ apud se retineret, uel adnotare uellet propter dictam causam uergentiæ ad inopiam essent bona mobilia: puta mercantiæ, uel essent nomina debitorum sibi obligata, ex quibus non posset facile se sustentare, ni si dicta bona redigeret ad pecuniam penes se tenendam: tunc forte liceret aliis creditoribus pecuniam dotis offerre mulieri: ex quo tunc cessat ratio prædicta: cum omnimodo mulier pro supportandis oneribus matrimonij habeat dicta bona ad pecuniam redigere, aliter absurdissimum & iniquissimum uideatur, q dicta mulier posset per talem retentionem damno efficere alios creditores, uel forte illum qui emit dicta bona obligata à uiro, si dicant se uelle effectualiter soluere pecuniam ipsi mulieri debitam pro dote.

Quid etiam si dicta bona, quæ mulier sibi uellet retinere pro sua hypotheca, essent in magno patrimonio & quorum fructus ualde superexcederent expēsas onerum matrimonij cum tunc mulier certaret de lucro, & possessor seu creditor de damno. & ideò eis uidetur magis fauendum per id, quod habetur in l. fi. §. licentiam. ff. de iure delibe. Licet enim faueatur mulieri in sua dote: non tamen iura hoc permittunt, uel lucretur propter hoc mulier cum aliena iactura. l. iure succursum. §. fin. ff. de iure dot. Aliàs esset in potestate mulieris, quando uidet uirum labi facultatibus eludere alios creditores, dicendo se uelle retinere uniuersa bona pro dote, quod esset captiosum in iacturam aliorum creditorum, & quia malitijs hominum obuiandum est l. in fundo. ff. de rei uend. & quia esset aperire uiam fraudibus aliter dicendo contra ea, quæ habentur in d. l. in fundo. & in c. sedes. de rescrip. Licet possit mulier ratione suæ hypothecæ anterioris & priuilegiatæ eligere se uelle retinere de multis bonis mariti sui unū prędium, uel unum petere fortè de melioribus, quod esset sufficient pro dote sua & oneribus matrimonij supportandis, & alia bona relinquere alijs creditoribus, per id quod habetur in l. creditoris arbitrio. ff. de pign. Nisi creditores alij, uel possessor: puta emptor offerat mulieri integram suam dotem soluere in pecunia: & hoc modo posset saluari opinio Cy. unde cogita: quia sæpè uenit de facto.

PRIVILEGIVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Muliere comparente ad impediendum executionē sententia sua hypotheca non habet locum forma, de qua in l. à diuo Pio. §. illud. ff. de re iudica.*

ET ex prædictis potest inferri ad aliud & ultimum priuilegium, & 48. quòd licet aliàs dicatur, quòd quando creditor habens hypothecata bona debitoris quæ sunt capta iure prætorij pignoris pro executione sententiæ possit comparere & impedire dictam executionem: & tunc seruatur forma, de qua in l. à diuo Pio. §. sed illud. ff. de re iudi. uidelicet, ut tunc procedatur ad uenditionem, & prius de pretio satisfiat dicto creditori: & de residuo soluatur pro executio-
1 ne dictæ sententiæ. Tamen hoc † non procederet in muliere comparente ad impediendum executionem sententiæ, uel instrumenti guarentigiati habentis executionem paratam secundùm statuta communiter in Italia allegando uergentiam mariti ad inopiam, ut dixi in 24. priuil. huius 7. partis, nam poterit mulier dicere uolo incumbere pignori, quòd tamen limita & restringe: & supra proximè dixi.

PARS OCTAVA.

EXPEDITA est Septima Pars. Circa priuilegia cōcernentia tempus constantis matrimonij: licet in ea parte nonnulla sint priuilegia intermixta, quæ accommodari possunt etiam ad tempus sol. matr. tamen non est curandum cum aliqua ex parte possint deseruire utrique emptori. Nunc deueniamus ad priuilegia ultimi temporis, uidelicet solu. matrimo.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio non potest opponi mulieri dotem repetenti, quod limita tribus modis, ut nu. 3. 4. & 5. et 2. 3. 4. et 5. in secundo priuilegio sequenti.*
2 *Retentio poterat olim admitti sicut compensatio.*

ET quidem inter alia primum ordinandum censui, qđ
1 posuit gl. in d. l. 1. ff. sol. mat. uidelicet, q † mulieri do-
a tem repetenti non potest opponi compensatio: a & aduerte quia tex. in d. §. taceat: in illa gl. allegata non loquitur de cōpensatione: sed de retentione: & iō glo. sensit ibi contrariū in sua ultima opi. se remittendo ad id, quod dixi in l. neque. C. de compen. ubi tenet, q capienda compensationem proprio modo. s. quando fit de quantitate ad quantitatem, potest opponi contra mulierem: & idem uoluit glo. in l. rei iudicatæ. §. 1. & in l. diuortio. §. ob donationes. ff. solu. matrim. & ita tenetur communiter per illa iura. Et idem uoluit gl. in l. si

constante.§.si maor.& in l.in his.§.j.& in l.si com dotem.§.j. ff.eo.& omnes illi tex. hoc idem probant, gl.tamen in l.si filio familia.la t.in ptin.ff.eo.tenuit idem, quod gl.& idem Bald. post Guil.in d.l.rei iudicatæ.§.j.& ibi etiam Lud.Ro.dicendo quòd ille tex.in §.taceat. dum loquitur de retentione non potest intelligi, nisi de compensatione, cum retentio propriè nō cadat nisi in re, in qua, uel pro qua est facta impensa: ut habetur in l.fi.C.commo.& no.in l.si non sortem.§.si centum. ff.de cond.indeb.ut ergo ille text. aliquid operetur & aliquid de nouo inducat, debet intelligi de retentione per modum cōpensationis: tamen Mod.doct.communiter sequuntur opin. aliarum glo.de quibus supra. quam sequitur Bar.post Dyn. & alios in d.§.r.& ibi Ange.Imo.& Pau. pro quibus facit: & sic contra Lud.& gloss.in d.l.r. quia ex quo iura communiter permittunt compensationem fieri, nec reperitur in hoc expressè correcta, non debet sic de facili fieri interpretatio ad illum text.in §.taceat. ut ueniat correctiuè contra iuris regulas, arg.l.præcipimus.in fi.C.de app.cum sim. Nec ob. illud de retentione, ut sic ibi tex.de nouo nihil induceret. Nam immo induceret de nouo, quia lex antiqua, quæ emanauit super actione rei uxoriæ, permittebat fieri tales retentiones, de quibus ibi, contra iuris regulas & contra fauorem dotium. Sed ubi iuris regulæ non prohibent, immo permittunt fieri retentionem: uidelicet quando propter impensas in re petita, secūdum quòd habetur in d.l.fi.C.comm.& in d.§. si cētum. Imperator ibi speciali fauore dotis & mulieris prohibet fieri retentionem propter impensas utiles: ut in d.§. sed nec ob impensas.ca.l.r. nisi quando impensæ forent necessariæ: quia tunc ipso iure minuunt dotem, ut habetur ibidem. & in l.qđ dicitur.ff.de impen. Nec uera uidetur ratio Lu. quòd eadem uideatur esse ratio in compensatione, sicut est in retentione: nam Imol.ratio magis urget, quòd permittatur compensatio ad dotem, quàm retentio: quia compensatio ipso iure extinguit debitum petitum, sicut ipsa solutio: cum habeatur loco solutionis eo ipso quòd est opposita l.amplius non peti.ff. rem ratam habe. Sed retentio non extinguit debitum sed solùm impedit executionem, ut habetur in l.si in area.ff.de con dict.indeb.nec obst.l.pen.C.depos.quam allegat Lud.dicendo quòd si est speciale fauore contractus depositi, ut non admittatur compensatio, multo magis fauore contractus dotis: cum sit magis priuilegiatus propter infinita eius priuilegia: & maximè fauore reipub.ut in d.l.r.ff.solut.matr. Nam potest dici, ꝙ immo Imperator in §.in bonæfidei.instit.de actio. excludit omnes alios contractus etiam bonæfidei, de quibus prædixerat, ponendo etiam de contractu dotis in præcedenti §.loquendo per dictionem taxatiuam ibi, sola depositi causa excepta. Et sic expressè uidetur permittere compensationem in contractu dotis, de quo prædixerat, argum.l.4.§. cum Titio. ff.de adi.lega. Et potest esse ratio specialitatis in solo deposito, quia est propria natura depositi sit, quòd fiat in specie & non in pecunia numerata, & sic nō in quātitate, ad quam speciem non permittitur compensatio.l.si conuenerit. ff. de pignor.action. Ideò si depositum fiat in numero, talis contractus depositi egreditur proprios fines depositi, ut l.Lucius.& l.die sponsaliorum.ff. deposi. Et ideò non est inconueniens, quòd excedens suos terminos, excedatur à non suis terminis, ut habetur in l.fin.C.de edic.diui Adria. tollen. ut sic ad talem pecuniam numeratam in deposito nō admittatur compensatio, sicut non admitteretur in proprio deposito, quando fieret secundùm sui naturam, & sic in ipsa specie. Et licet hæc opin.sit communior: tamen æquior uidetur opinio gloss. d.l. 1.ff.solut. matrim. & maximè cum ei assentiat multi docto. non paruæ authoritatis ut supra. Et in dubijs amplectenda uidetur opin.quæ est pro dote: ut in l.in ambiguis.ff. de iure dotium, prout infra proximè dicetur, & maximè per text. in d. §.taceat. quia licet loquatur de retentione, tamen ibi Imperator capit retentionem generaliter, cum quis compensando uidetur uelle retinere apud se pecuniam debitam & non soluere: & sic hoc respectu potest appellari retentio: ut est text. in l.4.ff. de compen. ad hoc text.in l. si cum filio. eod.titul. ubi probatur, quòd per recompensationem dicitur seruare nobis, quod debemus, & sic retinere nobis. Item text. loquitur ibi in terminis d.§ ob donationes.& dict.l.rei iudicatæ.§.1. ubi dicitur, quòd ob res donatas, uel amotas, uel ob mores compensatio fieri potest, licet non in fructibus: ut in dicto §. ob donationes.& text.in dicto §. taceat referendo se ad illa iura dicit, ꝙ taceat retentio ob mores, uel ob res amotas, uel donatas. Po-

2 test etiam non improbabiliter dici, quòd † sicut de iure antiquo poterat opponi compensatio proprio modo sumpta, ita etiam poterat fieri retentio dotis propter impensas, ut probatur in l.si cum dotem.§.fin.cum sequen.ff.solut. matrim. qui text.licet loquatur in dote, putabam idem tamen, ex quo tex. ibi procedit per uiam æquiparationis ad dotem uerum circa aliqua priuilegia, ut ibi etiam per glo. ergo debet intelligi, ꝙ eodem modo circa ius retinendi propter impensas factas in re dotali, uel quasi dotali, & hæc opi.uidetur placuisse gloss.in l.omnino.ff.de impen.licet Hug.dixerit contrarium, tamen secundum uerum intellectum gloss. uidetur ibi casus de hoc, ut etiam dixi supra in 3.par.dum quæsiui, an sit dare actionē de dote contrariam. Item pro hac opin. uidetur casus cum gl. in l.utilium.ff.de impen.& etiam text. in dicto §. sed nec ob impensas. ibi, non aliter detinebatur &c.referendo se ad ius antiquum, de quo detinebantur res dotales propter impensas, quando erant factæ de uoluntate mulieris &c. Et tenendo hanc opinio. tanquam æquiorem, uidelicet quòd de iure hodierno non habeat locum compensatio, sicut nec retentio.

3 † Posset limitari, nisi compensatio opponeretur per uiam extenuationis sortis principalis propter fructus perceptos ex re ipsa hypothecata pro dote, quando fructus essent consumpti, per tex.in d.§.ob donationes.& in l.Titia.ff.sol.ma. prout etiam hoc tenuit Io.de Imo.in d.§.pen.

Secundò potest limitari, quando opponeretur ipsi restitutioni dotis: secus si restitutioni fructuum perceptorum per uirum, uel eius hæredes post so.ma.uel in ultimo anno sol.ma. pro rata tangente ipsi mulieri, qui fructus essent consumpti & sic deberetur eorum æstimatio: quia tunc posset opponi cōpensatio. Et sic diuerso iure censerentur fructus ab ipsa dote: licet alio respectu possint peti tanquam dos & actione de dote, per tex.no.in d.§.ob donationes: & ibi dixi, & tactum est supra, in 2.par.operis circa diffinitionem dotis.

Tertiò limita, ut non habeat locum, quando opponeretur compensatio non ab ipso uiro contra mulierem, sed econtra à muliere contra uirum agentem aduersus mulierem, puta ad res donatas, si essent in pecunia, uel in specie fuissent: & tamē essent consumptæ: & sic deberetur æstimatio pro rebus amotis: nam posset mulier conuenta objicere contra uirum uel eius hæredes de eo quod sibi debetur pro dote: ut est tex. in l. si filiof.la tertia, in prin.ff.sol.mat.& ibi per Bar.post Iaco.de Are. Nam ꝙ in dote non habeat locum compēsatio, obtinuit in fauorem mulieris: non debet retorquere in eius odiū, l.quod fauore.C.de leg.cum sim.

Et per prædicta etiam potest limitari illud aliud speciale, ut fauore dotis non possit fieri hodie retentio d.§.taceat. & d. §. sed nec ob impensas. Nam illud obtinet, quando allegaretur retentio circa ipsam dotem: secus si circa fructus dotis, prout supra dictum est in compensatione, per tex.in d.§.ob donationes: quia tunc non esset prohibita retentio fructuum perceptorum post solutum matrimonium, uel in ultimo anno solut.matrim.propter impensas, quod est no. Et dixi in §.ob donationes. licet ipsi fructus speciali priuilegio dotis censeantur dos, & actione de dote peti possint l.marito.§.fin.ff.solut. matrim. Non autem possent retineri dicti fructus propter res amotas, uel donatas, ex quo tunc esset hoc non solùm contra naturam retētionis, quæ fieri potest solùm pro debito surgente in re uel propter rem retentam, ut supra dixi per id quod habetur in d.l.fin.C.commo. & in d.§. si centum: sed etiam contra fauorem mulieris & dotis, quicquid alij dicant. in d.§.ob donationes.

4 Secunda limitatio surgit † ex tex.in d.§.sed nec ob impensas.& in d.l. quod dicitur. quando opponeretur retentio propter impensas necessarias factas ad perpetuam utilitatē: quia tunc ipso iure talis impensa minuit dotem, quod intellige: ut supra fuit declaratum in d.l.2.par.operis.

5 Tertia limitatio surgit † ut habeat locum dictum priuilegiū, qū retentio opponeretur contra mulierem, secus si mulier uellet retinere cōtra maritum, uel eius hæredes: puta ob res amotas, uel donatas, dicendo ꝙ ipsa uult retinere pro dote sibi debita, siue cōsistat dos in corporibus siue in pecunia: ut uoluit no. Bar.post Iac.de Aret.in d.l.filiof.in princ.dicendo, ꝙ hoc erit speciale fauore mulieris: ut etiam respectu anterioris debiti etiam omnino diuersi petiti à uiro uel eius hæredib. possit ipsa mulier retinere ipsam rem petitam pro dote sibi debita: & donec sibi de dote erit plenè satisfactum.

ADDI-

ADDITIO.

1 Compensatio. Contra dotem non potest opponi uxori eam repetenti rigore legati ei facti per uirum de rebus sibi donatis, uel per eam amoris, si dos consistat in specie: secus si in quantitate. gloss. no. in uer. numeratæ. & Bald. in l. 3. uersic. item dicit gloss. C. de fal. causa adiec. le. & etiam in l. 1. C. rerum amo. Adde insuper, quòd compensatio potest fieri per uxorem contra uirum, & non econtra. Vide Bar. in l. filiof. in prin. ff. sol. matr.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Retentio non habet locum in dote, uide hic quatuor limitationes contra regulam praecedentem in primo priuilegio.*

1 ET sic ex hoc habes secundum priuilegium & singulare fauore mulieris & † dotis in materia retentionis contra regulam, de qua in d. §. si centum. & in d. l. fi. C. commu.

Quartò limita, qñ uir haberet restituere fundum plenum fructibus sibi restituendis per mulierem pro rata ultimi anni sibi tangente, & mulier denegaret, haberet locum retẽtio fundi, donec sibi caueatur, ut est tex. sing. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matr.

Quintò limita si uir ex alia causa timeret damnum incurrere propter obligationem, qua astrictus esset occasione rei dotalis, nam est licita sibi retentio rei dotalis, donec sibi caueatur de indemnitate, per casum no. in l. cum mulier. la 2. solut. matr. ad hoc etiam tex. in l. si filiof. la 2. §. fi. ff. eod.

Sextò limita habere locum d. §. taceat. & §. sed nec ob impensas: quando mulier ageret actione personali de dote tanquam contra uirum uel hæredes uiri, secus si tanquàm contra simplicem possessorem, ex quo tunc non potest mulier ui ti fauore dotis, ex quo remedium dotis non intentat, per id quod habetur per Bartol. & alios in simili. in l. si filiofamil. la secunda. ff. solut. matrim. & per no. in l. maritum. ff. eo. Et ideo si maritus constituisset se precario nomine mulieris & eius hæredum tenere & possidere fundum dotalem eueniente casu restitutionis dotis, quo casu mulier & eius hæredes possent agere contra uirum uel eius hæredem tãquam contra simplicem possessorem remèdio l. fi. C. de acqu. poss. tunc haberet locum retentio ob impensas, uel simili causa, per id quod habetur in l. 3. §. illud. & §. si rem. ff. de acq. poss.

Septimò limita in casu singulari. l. penul. §. seruus. in fin. ff. sol. mat. & ibi dixi. Et ex illo patet, q̃ est magis priuilegiata expensa facta in persona serui mulieris non dotalis, uidelicet circa uestiarium, quàm facta in putaoua, quia propter illam habet locum retentio dictę dotis, ut est casus sing. in l. cum dotem. §. fi. cum seq. ff. sol. matr.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu datur et ad certum contra eius naturam.*

1 TERTIVM priuilegium est, † quia licet natura actionis ex stipulatu sit, ut solum detur ad incertum, non autem ad certum in stipulationem deductum, sed tunc datur certi condictio, ut instit. de uerb. obl. post prin. tamen speciale fauore dotis actio ex stipulatu datur ad quodcunque scilicet incertum & certum, ut probatur in l. 1. in prin. C. de rei uxo. act. iun. gloss. 2. & idem uoluit gloss. esse hoc speciale in dote, in ea. l. §. sed & si non ignoramus. quod tamen procedit in actione ex stipulatu subintellecta a lege. Vnde fortè secus in stipulatione expressa & ualido modo concepta pro dotis restitutione, uel dotis promissione, cum illa non uideatur habere aliquod priuilegium.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu pro dote est bonæfidei: licet regulariter sit stricti iuris.*

1 QVARTVM priuilegium est: quia † actio stipulatu licet sit stricti iuris & bonæfidei ex quo cõnumerant in §. actionũ. insti. de act. & est tex. in d. l. 1. §. sed & si non ignoramus. ibi ex stipulatu actionẽ ex stricto iure uallatã & nõ ex bona fide descendentẽ: tñ illa ex stipulatu, quæ hodie datur loco rei uxoriæ actionis sublatæ est bonæfidei: vt dicit tex. in d. §. sed & si nõ ignoramus. Sed dic, q̃ non est bonæfidei: sed tũc assumit naturã bonæfidei: ut ibi dicit tex. Et est ratio: quia illa hodie est subrogata in locum dictæ actionis rei uxoriæ, quæ erat bonæfidei, meritò assumit eius naturam, per id qđ hr̃ in l. 1. §. hæc actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. Qđ sine dubio procedit, qñ daretur pro dote restituenda. Sed si daret̃ pro dote promissa soluẽda uiro, vr̃ dubium: cum tunc non succedat in locũ actionis rei uxoriæ: q̃a illa solùm competebat ꝓ dote restituenda, q̃ hodie est sublata, & in eius locũ subrogata est dicta actio ex stipulatu, subintellecta a lege, ut patet in d. l. 1. in prin. Et idem si esset expresè apposita stipulatio a partib. cum similiter succedat in locum actionis rei uxoriæ. Sed in dote ꝓmissa uiro vr̃, q̃ actio ex stipulatu remaneat in sua ꝓpria natura, ex quo nõ succedit, nec subrogat̃ in locũ dictæ actionis rei uxoriæ, sed olim dabat̃ actio ex stipulatu, si erat interposita, & si nõ erat interposita, agebat̃ cõdictione legis ad exactionẽ. C. de do. promis. Tamen dicas, q̃ ẽt illa, quæ datur uiro contra mulierem, uel socerum, est bonæfidei, ut hr̃ in l. de diuisione. ff. sol. ma. per gl. & doc. & dixi supra in 4. par. operis.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Seruus factus liber, tenetur pro obligatione ante contracta fauore dotis reddenda.*

1 QVINTVM priuilegium est, quia † licet seruus factus liber, non teneatur ex obligatione antea contracta, ut l. 1. & per totum. C. ne seruus ex suo facto, tamen fallit fauore dotis reddendæ, ut est casus not. in l. si serua seruo. ff. de iure do.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Dominium illico sol. matr. retransit in uxorem sine alia retraditione, uel noua apprehensione. limitata, ut num. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 23. et 24.*

2 *Dominium directum non retransit illico, licet mulieri detur actio utilis in rem speciali fauore dotis.*

3 *Dispositio l. in rebus. C. de iur. do. est noua, et non procedit de iure antiquo: nec etiam de iure codicis primano.*

6 *Dispositio l. in rebus, an habeat locum in dote profectitia.*

18 *Mulier si so. ma. intret possessionem rei dotalis propria authoritate, non incidit in pœnam l. si quis in tantam, si possessio adhuc erat uacans.*

19 *Exceptio dominij potest obijci contra uiolentum possessorem: quando uiolentia est uera, secus in quasi uiolentia.*

20 *Mulier soluto matrimonio potest propria authoritate ingredi possessionem bonorum uiri propter clausulam precarij appositam in instrumento dotis, et hypotheca bonorum uiri.*

21 *Mulier si remansit in domo uiri, sol. ma. potest apprehendere et incumbere pignori propria authoritate.*

22 *Actio l. Aquilia, olim non dabatur mulieri pro damno dato in re dotali, hodie secus.*

SEXTVM priuilegium resultat ex singulari dispositione l.
1 in rebus. C. de iu. do. † ubi speciali fauore mulieris solut.
2 mat. illico in eam transit [a] dominium rei dotalis iuris ministerio sine alia traditione contra regulam, de qua in l. traditionib. C. de pac. cum sim. Super quo aduerte: quia licet olim nonnulli dubitauerint. An constante matrimo. uir sit dominus rei dotalis: tamen communis est sententia, q̃ uir habeat dominium & nõ mulier, immo ẽt possessionem, per id quod habetur in l. sciendum. ff. qui satis. cog. & in l. doce ancillam. C. de rei uen. & in l. seruus dotalis. ff. solut. mat. & in l. si dotis. C. de iure dot. & in l. dotalem. §. 1. ff. de fund. do. & no. in l. diuortium. §. si fundum. ff. solut. mat. Ideò uidebatur non debere dictum dominium ab eo recedere post solutum matrimo-

nium sed durare apud eum, donec traderet mulieri: & ita multi tenebant, ut refert Bartol. de Salyc. in d. l. si dotis. quia sicut per contractus dotis non transfertur dominium in uirum, nisi à die traditionis. l. de diuisione. in fi. ff. solut. matrim. & ibi no. inn. d. l. dotalem. §. 1. Ergo idem necessario uidebatur, quod per distractum dotis non transferatur in mulierem sine traditione, per regulam, de qua in l. ab emptione. ff. de pact. & in l. nihil tam naturale. ff. de reg. iu. & probabam per text. in l. si si liæ. la prima. §. 1. ff. solut. matrim. & ita tenet Iacob. de Aret. ibi per illum text. & in l. si mora. & ibi refert Bartol. ff. eod. Et

2 respondent ad l. in rebus. quia datur ibi utilis † actio in rem non ratione dominij: ut alias habetur in l. 1. C. de donat. quæ sub modo, licet largo modo habens utilem actionem in rem censeatur habere quoddam quasi dominium, ut ibi no. quod etiam probatur in d. l. in rebus proprijs, quæ dictio, quasi, est impropriet atis nota. no. l. si. de duo. reis. Et licet posset hæc opinio teneri in puncto iuris: tamen non uidetur recedendum à communi opinio. docto. ut supra, secundùm quam conclude, quòd de iure antiquo uir remanebat dominus etiã solut. matr. ut probatur in l. fi. ff. de fund. dot. & l. quædam. ff. de acq. rer. dom. ut etiam fuit de mente gl. in d. l. si filio. super uerbo nostras.

3 Hodie † tamen de iure codicis secus est: immo illico dominium transit in mulierem per d. l. in rebus. unde dispositio d. l. noua est, & exorbitans à iure antiquo: & ita tenet Bar. in d. l. si filio. §. 1. & in l. si mora. & in l. si filio. la secunda, eod. tit. & ibi etiam Bal. Ang. & cõmuniter legentes, & in l. Nesenius. §. fundum. ff. de reiud. post Bar. & idem ipse tenet in l. ob res amotas. ff. de rer. amo. ubi text. optimè probat, quod de illo iure dominium adhuc remanebat apud uirum: immo etiam de iure codicis primæuo idẽ erat: probatur in d. l. & si do. ubi Bald. refert audiuisse Bar. in uore scholis hoc dicere, & tamen ipse ibi uidetur reprehendere Bartol. & quod immo de iure fforum istud priuilegium de quo in l. in rebus. erat introductum, & hoc probat per reductionem ad absurdum, quod si uir illico sol. matrim. remansisset dominus, ergo fructus percepti per uirũ in ultimo anno solut. matrim. omnes essent uiri, donec fundus restitueretur: & hoc ratione dominij, arg. l. Herennius. ff. de usu. & sic non diuiderentur proportionabiliter, quòd esset contra l. diuortio. ff. solut. matrim. cum sua materia: cuius tamen salua pace est inepta: quia non sequitur, uir adhuc durat dominus: ergo non restituat fructus. Nam concedo, quod fructus sunt in eius dominio, sicut ipsa dote sed teneretur restituere pro rata temporis, quo non subijt onera matrimonij: & maximè quia quando res nunc tua est debita mihi: quia iam fuit mea, tunc teneris ad fructus à prin. etiam sine mora: ut habetur in l. si mora. ff. sol. ma. & infra tangetur. Conclude ergò, quod hodie illico dominium transfertur in mulierem: licet olim secus, quod tamen pluribus modis potest limitari.

4 Et primò † ut procedat, quando mulier remansit post solutum matrimonium: secus si uir solus: quia dominium non transit illico ad hæredes mulieris, nisi per modum regularem: & sic ius antiquum in hoc remanet illæsum: ut uoluit no. Bartol. in d. l. Nesenuius. §. si fundum. & communiter sequuntur doctor. quia termini d. l. in rebus. sunt, quando mulier remansit solut. matrim. ad quod etiam confert: quia ibi Imperator dictum priuilegium confert circa ipsam actionem in rem ad similitudinem hypothecariæ in priuilegio prælationis contra creditores uiri: & tamen certum est, quod dictum priuilegium prælationis in hypotheca non transit ad hæredes: ut habetur in l. 1. C. de priui. dot. & in l. fi. C. qui po. & dicetur infra in 12. parte operis. potest tamen teneri, quod dictum priuilegiũ circa actionem in rem transit ad filios mulieris & eius hæredes. s. matrimonij, prout communiter tenetur in priuilegio prælationis hypothecæ, in d. l. fi. & in d. l. 1. & dicetur infra in d. 12. parte.

5 Et sic potest inferri ad secundam limitationem: ut † non habeat locum d. l. in rebus. in persona patris agentis ex iure consolidationis in eum factæ propter stipulationem uel prædecessum filiæ: cum d. l. in rebus. se fundet principaliter super fauore mulieris: prout dicetur in ca. 8. par. in ult. priuil. quod non extendatur ad patrem, ut dicetur in d. 15. par. licet Bald. etiam referendo Bar. contrarium senserit in l. & si dotis. C. de iure dot. tamen nihil allegat.

6 Sed tunc surgit pulchrum dubium, quod in dote † profectitia, cuius actio communis est patri & filiæ, gloss. in l. 2. §. 5. super uerb. dos. ff. solut. matrim. & in l. non solùm, in gloss. 2. in princ. eod. tit. uidetur uelle, quod licet ipsa actio personalis de dote sit communis: non tamen ipsa dos est communis, idest, ipsum corpus dotis, quasi uelit, quòd ipsum corpus dotis sit solius patris: & sic respectu dominij. Et licet Bartol. & plerique alij intelligant gloss. de ipsa dote: prout est ius uniuersale secundùm opinio. Bartol. & sequacium in l. 1. ff. solut. matrim. super diffinitione dotis: tamen ista non fuit intentio gloss. maximè in dict. l. non solùm. dum subdit, quòd ipsa dos est uiri, quando esset consumpta. Et sic intellexit de ipso corpore dotis: cum iura uniuersalia propriè non recipiant consumptionem, immo sensit ibi gloss. à contrario sensu, quòd quando ipsa dos, idest species dotis esset consumpta, tunc solut. matrim. non esset mulieris, nec soceri: sed adhuc duret in dominio uiri, quod sine dubio poterat procedere secundùm tempora fforum. Bald. in dict. l. non solùm. dicit, quòd ex quo hodie pro dote competunt tres actiones, scilicet personalis, item hypothecariæ, item actio in rem, de qua in dict. l. in rebus. quòd istæ tres actiones pariformiter procedunt, ut omnes communiter & insolidum competant patri & filiæ: sicut olim competebat actio personalis de dote: & sic etiam dominium inter eos commune & apud quemlibet insolidum soluto matrimonio sicut ipsa actio de dote. Nec obstat. §. ex contrario. & quod ibi habetur in l. 3. ff. de acquiren. possession. quia istud dominium habebit naturam anomalam, & non erit denotatiuum partis sed denotans ius quoddam connexum consistens in intellectu: & erit apud quemlibet insolidum: connexo tamen modo ut unus non habeat exercitium sine alio, in quo plures & ut una persona repræsentantur, ut habetur in simili in l. in suis. ff. de libe. & posthum. & contraria dicit procedere in non connexis sed separatis. Ioann. tamen de Imol. ibi dicit non uideri posse, quòd dominium eiusdem rei sit penes duos insolidum in eadem specie dominij contra omnia iura, unde dicit tutius esse tenere, quòd respectu dotis profectitiæ consistentis in specie nihil sit innouatum, per dict. l. in rebus. & sic pro ea non competat rei uendicatio: sed solùm aliæ duæ actiones, & ideo secuta exactione sit dominium penes ipsum patrem, respectu cuius dominij sit in eum facta quædam reconsolidatio, per l. fin. C. communia utriusque iudi. ubi dicit esse casum, & facit text. in authent. sed quamuis. C. de rei uxor. action. & in corpore unde sumitur. Sed Ludo. Roma. ibidem dicit, quòd ista iura prima fronte non probant: quia licet dicant, dotem exactam factam esse de substantia patris: tamen non negant, quin etiam sit proprium patrimonium filiæ. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. Et subdit, quòd si tenemus opin. quòd dominium transferatur etiam in filiam, ut tenere uidetur Bald. non esset inconueniens dicere, quòd illud sit penes patrem & filiam: diuersis tamen respectibus, prout etiam constante matrimonio dicitur esse penes maritum & uxorem: ut probatur in dicta l. in rebus. quod plenius declarat, ut ibi per eum. Qui tandem subdit, quòd licet opinio sit communis, scilicet quòd dotis profectitiæ solut. matrim. dominium transferatur ipso iure, ut sit penes patrem & filiam insolidum: tamen diuersis respectibus. Sed dicit, quòd hæc opinio non est uera, per tex. in d. l. in rebus. quia præsupponit, quod res ab initio fuerunt ipsius mulieris. & sic non potest intelligi de dote profectitia; cuius ab initio fuit ipsius patris. Et si quispiam uellet. dict. l. intelligere etiam in profectitia, oportet ipsum fateri, quòd retranslatio fiat solùm in ipsam mulierem: quia text. in dict. l. in rebus. loquitur solùm in muliere, & de patre non est ibi expressum, argum. l. si uerò. §. de uiro. ff. solut. matrim. Ergo oportet, quòd stemus regulæ, de qua in d. l. traditionibus. cum simılib. Nec est uerum, quòd priuilegium datum mulieri extendatur ad eius patrem, ut dicit probari in l. aliud. ff. de pact. dot. iunctis legibus præceden. & facit, quod supra dixi in princ. huius fallentiæ secundæ. Et sic cessabit obiectio. dict. §. si duobus uehiculum. l. si ut certo. ff. commoda. Vel dicit ipse, non est uerum illud, quod communiter dicunt Doctor. per dict. l. in rebus. quia non uidetur, quòd ille text. dicat dominium transferri illico in mulierem, sed dicit dari rei uendicationem mulieri, tanquam dominium semper apud eam remanserit, & hunc dicit esse suum nouum intellectum ad dict. l. prout iuxta literam & illam non uiolando debet intelligi. Sed tu dic, quòd immo oportet ita intelligere illum text. prout communiter doctor. intelligunt post gloss. ibi, scilicet quòd loquatur de quodam dominio uelato, quod est apud mulierem

propter

Propter spem translationis fiendæ post solutum matrimonium, uel loquatur de quodam dominio, quod erat ab initio, scilicet de iure primæuo, uidelicet pro quodam communi & naturali usu. Et sic cōsiderato ipso dominio rudi, prout erat tempore antiquo ante iusgentium secundarium, de quo in l. ex hoc iuregentium. ff. de iusti. & iu. Et sic illa uerba text. ibi, iuris subtilitate, debent intelligi de subtilitate & ab inuentione iurisgentium secundarij, & aliter intelligendo illum text. multa præsupponeret & exorbitantia in iure. Et ideo uerior uidetur opinio, quòd disposi. in d. l. in rebus. non loquatur, nisi in dote reuersa ad ipsam mulierem solam soluto matrimonio, quæ opinio uidetur etiam fuisse de mente Bal. in d. l. non solum. Nam ipse in 2. sua opin. non se firmat: sed dicit, quòd si quis uellet tenere, quòd dominium transeat ipso iure in patrem & filiam in solidum &c. Et mouetur ad dictam opinionem nec odam, quam etiam tenuit Imo. ut supra; quia certum est, quòd de iure ffforum licet actio de dote esset communis: tamen exactio spectabat ad solum patrem: & sic eo ipso quòd pater recuperabat dotem soluto matrimo. illa efficiebatur de dominio & substantia patris: ut probatur in d. l. fin. C. commu. utriusq. iud. Et idem erat in omnibus aliis actionib. quæ erant communes patri & filio, de quibus per glo. magnam in l. si longius. §. 1. ff. de re iud. Nam res, uel pecunia exacta per patrem uigore dictarum actionum transibat illico in dominium patris, per regulam d. l. placet. cum similib. Vnde idem erat dicendum circa dotem exactam in tantum, quòd poterat pater illam diminuere in secundo matrimonio, si secundus maritus non erat ita dignus: licet hodie per d. auth. sed quamuis. hoc non posset: ut per Bart. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. matrimo. unde stante hoc, quòd dominium dotis exactæ trāseat in solum patrem, respectu cuius uidetur fieri quædā consolidatio in patrem, etiam si ipse non fuerit eam sibi stipulatus, ut etiam tenet Bar. in d. l. post dotem. & assentit Bal. in d. l. non solùm. bene facit l. pen. §. filia. ff. soluto matrim. & ibi not. Sequitur ergo, quòd dispositio d. l. in rebus. solùm innouat ius antiquum: uidelicet quòd ubi de iure antiquo dos, quæ erat in casu restitutionis, habebat effici de dominio mulieris sequuta traditione, hodie sine alia traditione ipso iure in eam transit dominium: & sic non debemus dict. l. in rebus. intelligere, quòd offendat, uel corrigat ius antiquum in pluribus, quando possumus intelligere, quòd aliquid de nouo prouideat, per id quod habetur in c. cum dilectus. de consue. & in l. 1. C. de do. promiss. facit l. præcipimus. in fi. C. de appell. Cum ergo de iure antiquo dominium dotis profectitiæ non habeat transire in filiam sed in patrem per traditionem: ut supra, ergo in isto casu non uendicat sibi locum. d. l. in rebus. & ita ui-
7 detur tenendum, prout etiam ultimo loco uidetur hoc sequi Ludo. in dict. l. non solùm. Et ex † his potest inferri ad 3. limita. uidelicet quòd dicta dispositio l. in rebus. non obtineat etiā quando esset reconsolidata in filiam, adeo quòd posset sola agere & eam exigere soluto matrimo. puta iam facta sui iuris per mortem uel emancipationem patris uel propter stipulationem paternam: prout habetur in d. l. post dotem. uel per expressum uel tacitum pactum patris: ut habetur in d. l. si cum dotem. in princ. uel si pater esset absens, uel non probatæ uitæ. secundùm quòd habetur in d. l. si cum dotem. §. si patri. & §. eo autem tempore, uel ex similibus aliis causis, de quibus rigi in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. Nam ex quo dicta dos, uel eius dominium non fuit ab initio & ante matrimonium ipsius mulieris: sed patris ideo cessare uidetur ratio d. l. in rebus. ibi ab initio. Tamen potest teneri contrarium, quòd satis uidetur ab initio fuisse mulieris: ex quo alius nomine mulieris dedit, arg. l. licet. §. 1. ff. de iu. do. & quod no. Bar. in rub. ff. sol. mat. circa diffinitionem dotis: & etiam super gl. dict. rub. in uerb. reputatur. & per eundem Bart. in l. si mora. ff. eod. titu. Aliàs sequeretur absurdum, quòd etiam dotis aduentitiæ datæ per extraneum non transferretur dominium in mulierem illico. soluto matrimo. per d. l. in rebus. quod esset absurdum. Nec ob. illud, quòd ibi dicitur ab initio, quia debet intelligi scilicet ab initio contracti mat. tempore, cum etiam durante matrim. ipsa mulier censeatur durare in suo dominio uelato, quod ipsa uel alius pro ea à princ. dedit ipsi marito: & uidetur contra intentionem omnium docto. Nam gaudet mulier suo priuilegio, siue dos data sit per mulierem, siue per alium pro ipsa muliere. l. si nuptura. §. 1. ff. de fund. dot. ad hoc etiam tex. in l. 1. §. sed ut plenius. C. de rei uxor. act. ibi, siue ipse principales personæ dotem dederint, siue aliæ his personæ &c. Sed posset resp. quòd tex. in d. l. in rebus. fundat se super rei ueritate ibi dum dicit, ideo rei ueritat &c. Sed secundùm rei ueritatem non fuerunt à priu. in dominio mulieris: sed alterius dotantis: licet per modum quendam fictè uideatur ipsa dedisse, & in consequentiam transtulisse dominium in uirum: tamen non uidetur recedendum à prædicta opi. quæ est de intentione docto. licet per expressum non loquantur: prout sentit Bart. in d. l. si mora. & tex. in d. l. in rebus. potest intelligi: ut loquatur secundùm rei ueritatem. s. considerato dominio, quod erat de illo iure primæuo. s. pro communi quodam usu, ut supra.
8 Et sic potest ex his inferri ad 4. limit. † ut non habeat locum d. dispositio l. in rebus. quando mulier à prin. non fuit domina nec alius qui pro ea dedit fuit dominus: sed fuit data in dotem res aliena, quam maritus postea durante matrimonio bona fide & tit. præscripsit: & sic per usucapionem dominium quæsiuit: cum non simus tunc in terminis d. l. in rebus. nec ratio ibi posita comprehendit hunc casum, ut aliàs legendo dixi in l. alienam. ff. sol. mat. licet. n. hæc res per præscriptionē sit facta propriè dotalis: & subiciatur restitutioni solu. mat. prout aliæ res dotales, quasi ad opus mulieris uir usuceperit ut habetur in l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acq. poss. nisi in casu sing. l. Proculus. ff. de iure do. Tamen uerum est dicere, hanc dotem à prin. non fuisse mulieris: & in mulieris permansisse dominio: unde cogita, quia doct. non tangunt. Et potest dici, quòd uir in quærendo tale dominium uidetur ipsum accepisse ab ipsa muliere, quæ occasionem præstitit usucapiendi. l. qui alienam. ff. de do. ca. mor. nisi dicas, illud esse per quandam fictionem. Sed quid si mulieri superuenit dominium fortè: quia uerus dominus legauit rem ipsam mulieri constante mat. Dicas tunc nō esse opus priuilegio d. l. in reb. Imo de iure ffforum sine alia traditione sol. mat. mulier erit domina, nō quidem per uiam dominij de nouo in eam translati: sed tanquam perseuerauerit in suo dominio in eam translato uigore dicti legati: quia licet ius superueniens authori prosit ipsi successori: tamen non ad effectum, ut ex tunc dominium quæsitum authori transeat in ipsum successorem uigore præcedentis tituli & traditionis iam factæ, imo requireretur noua traditio, ut probatur no. in l. si à Titio. ff. de rei uē. & in l. apud Celsum. §. si à Titio ff. de excep. doc. per Barto. in l. cum uir prædium. ff. de usuc. hoc bene not. † Quintò limit. d. l. in rebus.
9 habere locum in dominio nō sic in quasi dominio, quod quæritur ex publiciana; super quo considera: quia licet prima facie quis diceret contrarium ex regula, quæ sumitur in l. cum qui. §. in publiciana. ff. de public. scilicet, quòd rei uendicatio & publiciana procedūt à pari, & eisdem regulis subiiciuntur. Et sic in casibus ubi dominium transfertur sine traditione, similiter & quasi dominium ex publiciana. l. 1. in fi. cum seq. & l. cum sponsus. §. is cui. ff. de publi. Tamen hoc non procedit sic simpliciter. nam uerum est, quòd tunc transfertur quasi dominium per publicianam sine alia traditione, quō ipsa publiciana erat iam quæsita ipsi authori: à quo successor habuit eām: vnde sicut ipsum dominium ad hoc ut transferatur sine traditione i casib. specialib. oportet esse penes uel apud ipsum authorem: sic etiam ipsum quasi dominium, ut no. glo. & ibi etiam Bart. in d. l. 1. Distingue ergo, quòd aut maritus constante matrimonio habebat publicianam in re aliena data in dotem fortè: quia eam habuit à socero, sciens esse alienā, quo casu ex titu. dotis non quæsiuit sibi publicianam: & sic quasi dominium. l. cum qui. §. pen. de publ. cum sim. Et tunc soluto matrimonio mulieri nullum quæreretur illico quasi dominiū nisi traditione secuta per uirum, si fortè mulier erat in bona fide. Si autem fuisset sibi quæsitum quasi dominium ex publiciana: quia à princ. fuit in bonafide, & tunc sicut in re non aliena dominium consistens penes uirum hodie transfertur illico in mulierem per dispositionem. d. l. in rebus. Sic etiam in re aliena ipsum quasi dominium iam quęsitum uiro ex titulo dotis & bonafide transferretur hodie illico in uxorem sine alia traditione. Dicet quispiā, quòd dispositio d. l. in rebus. loquēs io dūio cū sit exorbitans à regu. iu. cōis & à iure antiquo, nō dēt extendi ad quasi dñium, arg. l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legi. & in regula, quæ à iure. in sex. Præterea Bald. in l. ancillæ. C. de fur. dixit, quòd non sp pcedit illa regula, de qua in d. l. cum qui. §. 1. uidelicet quòd publiciana & usucapiēdi conditio procedunt à pari, dicēdo quòd dispositio noua auth. malæfidei possessor. C. de præscrip. long. temp. prohibens hodie præscriptionē, quando author immediatus licet singularis fuisset malæfidei non se extendit ad publicianam, ut ibi per

cum

eum. Nam respõ. ꝙ diuersa potest assignari ratio in publiciana quàm in præscriptione quò ad terminos d.authen. ut ipse Bal. declarat in d.l.ancillæ. & faciunt not. Bart. in d.l. cum uir prædium. Præterea dictum Bal. non solet teneri per Moder. ut dicsit in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poss. Bar. tenuit contrarium. & etiam uoluit contrarium glo. singu. in d.l. cum qui. §. prætor ait. Vnde licet maritus acceperit in dotem rem alienã bonafide: tamen si socer erat in malafide sicut hodie ipse maritus, non præscriberet, per d.auth. malæ fidei. ita etiam non haberet uir hodie publicianam, quod bene no. Et non obstat, quod dixi per d.l. quod uerò. Nam imo cum dispositio d.l. in rebus. sit merè fauorabilis concernens merum fauorem mulieris & dotis, potest & debet extendi ex indentitate rationis: licet sit exorbitans, & maximè cum concernat piam causam. l. cum is. §. mulier. ff. de condit. indeb. ergo debet extendi per id, quod habetur in l. illud. C. de sac. eccle. ibi per doct. post glo. & in l. si constante. in princ. ff. solu. matrimo. Præterea ex quo ista duo sunt parificata a iure antiquo, per modum regulæ d.§. in publiciana. cum sim. Ergo dispositio noua in non debet se extendere ad aliud, ut per glo. no. in d.l. quod uero. & l. si quis seruo. C. de fur. ad hoc etiam glo. not. in clem. per literas. de præben. Nec refragatur, si diceretur, quòd prædicta procedunt, quando à principio illud quasi dominium ex publiciana fuit apud mulierem, antequam traderetur res dotalis: secus si mulier nũquam habuit dictum quasi dominium: quia d.l. in rebus. procedit propter dominium antiquum mulieris. Sed in terminis nostris hoc quasi dominium fuit de nouo quæsitum uiro, postquam habuit dotem. Nam respondetur, ut suprà dixi in dominio quæsito uiro constante matrimonio ex præscriptione, ut sic uideatur istud quasi dominium maritus habuisse a muliere, per id quod habetur in d.l. alienam. Nec obst. quod dicta dispositio noua non debet extendi de dominio uero ad dominium fictum, per id quod habetur in l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum sim. Nam imo talis extensio de casu uero ad fictum est permissa, quando casus fictus habet eandem rationem fauoris, per id quod habetur in l. Gallus. §. & quid si tantùm. & ibi etiam per Io. de Imol. & in §. si eius. ff. de libe. & posthum. Et maximè quando casus uerus & fictus reperiuntur æquiparati a iure antiquo circa eundem effectum, per id quod habetur not. in c. ad audientiam. & c. cũ dilectus. de cler. non resi. & tradunt Mod. in l. 1. §. bonorum. ff. ad Trebel. & ibi dixi, quæ æquiparatiu de dominio uerò ad fictum ex publiciana habent ex regula d.l. cum qui. §. in publiciana. cum similibus.

10 † Sextò limita non habere locum d. dispositionem. l. in rebus. in dominio utili quæsito ipsi uiro ratione vsusfructus sibi dati in dotem. Nam licet dicatur, ꝙ habens usumfructum formalem dicatur habere quoddam dominium saltem utile in ipsa re: ut probatur in l. 4. ff. si usufruct. pe. uel quoddam dominium respectu iuris usufructus: ut per glo. illam not. in l. 3. §. desinere. ff. usufruct. quemadm. ca. tamen tale dominiũ tanquam procedens ex iure quodam merè personali & non transmissibili de sui natura, non transfertur in mulierem sol. matr. Sed tũc adhibentur alij modi & cautelæ ad hoc, ut uxor loco restitutionis in effectu non remaneat indotata, de quibus in l. usufructu. ff. sol. matr. & in l. si usufructus. ff. de iure dotium.

11 † Et per hoc posset inferri ad 7. limitat. ut non obtineat dispositio d.l. in rebus. in dominio utili quæsito uiro in re emphyteutica sibi data in dotem: cũ enim possit fieri noua alienatio: & sic dominij noua translatio in mulierem, uel eius hæredes sol. matr. sine consensu proprietarij, per id quod habetur in l. 2. C. de iure emphy. & in c. potuit. de loca. Hinc est, quòd illud, quod non potest fieri per ueram traditionem non uidetur etiam posse fieri citra traditionem legis ministerio: ut hoc fuit de mente Bart. in d.l. usufructu. ad fi. dicent idem esse in re feudali uxoris data in dotem uiro subdendo, quòd tunc modus sit, ut fiat restitutio per modum indirectum: prout habetur in d.l. usufructu. Et sic sentit, quòd tunc debet fieri restitutio mulieri, uel de consensu proprietarij, uel sine eius consensu, concedendo mulieri solam commoditatem rei emphyteuticæ uel feudalis. Sed pro ueritate huius articuli oportet primò discutere, an emphyteuta possit à princ. ipsam rem emphyteuticam dare in dotem, uel rem feudalem, maximè pro sua filia citra consensu domini, de quo tamen dixi suprà in 6. par. in 45. priuilegio. Nam præsupposito quòd possit dari in dotem: tunc res transiret sine dubio, ꝙ sicut a princ. posset mulier, uel socer dictam rem emphyteuticam alienare pro dotis contractu: ita etiam ex causa distractus dotis permitteretur retranslatio in casum sol. matrimo. argum. l. ab emptione. ff. de pact. cum suis uulga. Sed præsupponendo, quòd non possit sine consensu domini: ut uidetur per expressum uelle Barto. in d.l. 1. sol. matr. tamen non uidetur, ꝙ postea in noua translatione in casum solu. matr. requiratur de nouo consensus domini. Nam ea quo à princ. ipse consensit in donatione dotis necessario, etiam uidetur consentire secundæ alienationi fiendæ postea in mulierem sol. matr. propter naturam contractus dotis, prout iura disponunt, argum. l. si uno. ff. locati. & quia illud uidetur uelle consequens, qui consensit suo antecedenti. l. illud. ff. de acquir. hæred. & l. quamuis simpliciter. C. de fideiuss. cum sim. Nam pone, ꝙ ille, qui uendit rem emphyteuticam de consensu domini, agit postea ad rescissionem contractus, puta remedio d.l. 2. C. de rescin. uend. uel si eodẽ contractu fuit appositum pactum de reuendendo, absurdum esset dicere, ꝙ nõ posset fieri noua retrãslatio dominij in uenditorem sine nouo consensu domini. & eandem opinio. contra Bart. tenuit Ioan. de Imo. & Ludo. in d.l. usufructu. & idẽ ibidem fuit sequutus legendo per tex. maximè in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de re. eo. ubi consensus seu decretũ prætoris in pignoratione rei pupilli se extendit, ut creditor postea possit ipsam rem pignoratam uẽdere iure creditoris sine alio permissu prætoris.

Et secundùm hoc potest concludi, ꝙ tale utile dominium rei emphyteuticæ, uel feudalis transfertur in mulierem ipso iure sine alia traditione, uel consensu proprietarij, per dispositionem d.l. in rebus. sicut suprà dixi in quasi dominio ex publiciana. Nec obst. illud de usufructu; quia in eo est diuersa ratio: cum usufructus sit ius omnino intransferibile & inseparabile a persona. s. utile dominium, quod erat apud mulierem emphyteotam, sicut fuit translatum in uirum: ita etiam illud idem habet transferri in eandem mulierem. Et sic potuit transferri, ut illud sit idem specie & numero, prout erat apud mulierem: quia nihil prohibet, quòd utile dominium non possit transferri de vno in alium, sicut transfertur utilis actio: ut habetur in l. emptor. C. de hæred. uel actio. uendi. per glo. not. in l. ea asse. ff. ad Trebel. non sic in usufructu: quia etiam consentiente domino non dicitur transferri de uno in alium: imo tunc de nouo alius usufructus creatur: ut nota. in d.l. usufructu.

Nota tamen ex dictis Bart. in d.l. usufructu. dum sentit, ꝙ licet emphyteuta non possit rem emphyteuticam alteri concedere sine uoluntate domini, ut illud procedat respectu utilis dominij: tamen bene posset concedere commoditatem fructuandi alteri sine uoluntate domini, quod dictum, si procederet indistinctè, esset multum no. Tamen non uidetur procedere, quando concederetur talis commoditas ad longum tempus: quia tunc esset species alienationis, per id quod habetur in l. 1. §. quod ait, ff. de superficie. & per Bar. in l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. 2. & in l. qui fundum. ff. loc.

12 † Octauò limita non habere locum d.l. in rebus. in iuribus personalibus quæsitis uiro constante matrimonio ea causa ipsius dotis, quæ essent in causa restitutionis unà cum ipsa dote. Nam in his necessaria est cessio fienda per uirum, uel eius hæredes ipsi mulieri, per id quod habetur in l. si filiofam. §. si. ff. sol. matrimo. ubi si uir locauit constante matrimonio fundum dotalem iussu locatoris, non transit in mulierem dominium contra colonum nisi possessionem. ad idem etiam d.l. usufructu. & d.l. si constante. §. si uir. in fin. & l. dotalem. & l. si uerò. uersi. sed si. eod. tit. Nam hæc iura personalia non ita de facili euolant de una persona in aliã, sicut ipsum dominium circa corporalia. l. possessio. §. & si possessor. ff. de acquir. poss. & l. 1. C. per quas perso. ad hoc l. 1. §. dare. ff. de usufruct. Dispositio igitur noua d.l. in rebus. prouidens de translatione dominij circa corpora dotalia non se extendit ad translationem actionum illico inducendam de uiro in mulierem solu. matrim. sine cessione: enim in talibus iuribus personalibus sit diuersa, imo fortior ratio impediens dictam translationem, ut suprà, licet in contrarium faciat glo. illa not. in l. fi. C. quando fiscus uel priua. & in l. 2. C. de hære. uel act. uend.

Sed regula illius glo. procedit affirmatiuè & non negatiuè: ut uoluit Bald. in l. traditionibus. C. de pact. & sensit in l. 1. C. de action. & obliga. dispositionem d.l. non procedere in rebus mobilibus dotalibus secundùm quosdam, ut refert Bart. in l. ob res amotas. ff. de rer. amo. per illum tex. quàm tamen opi-

reprobat

reprobat ibi Bart. Bald. autem in l. & si dotis. C. de iu. dot. tenet, ꝙ ex quo hodie habet annum uir circa ipsa mobilia: ut in §. exactio. C. de rei uxo. act. ideo non transfertur illico dominium: sed demum post annum: & hoc probat per tex. in d. §. exactio. & ita dicit se audiuisse a Bart. in uoce in scolis: & idem tenet ipse Bal. in d. §. exactio. adducit etiam, quod habetur in l. Sempronius Attalus. ff. de usufruct. lega. quæ opinio non placet, & licet forte Barto. hoc dixisset uerbo uolatili, tamen uidens ipse hoc dictum non esse fundatum in iure, uoluit postea in scriptis resecare: & ideo ipse in d. l. ob res amotas, indistinctè tenuit, dictam l. in rebus. habere locum tam circa mobilia, quàm immobilia: cum loquatur generaliter, imò tex. in princ. loquitur etiam de mobilibus, nec distinguit ibi tex. inter mobilia & immobilia, ut primo casu demū post annum, & secundo casu illico tempore solut matrimonij trāsferat dominium.

Et fortè Bald. fuit motus ad hoc tenendum: quia tex. in d. §. exactio. dum in uersi. fructibus, loquendo de immobilibus dicit, ꝙ fructibus immobilium sunt illico restituendi à tempore sol. matrim. quasi uelit, ꝙ fructus immobilium sunt illico restituendi ex tempore ante elapso: cum ipsa mobilia interim sint apud uirum: ergo uidetur uelle, quòd interusurium respectu fructuum perceptorum extunc interim sit ipsius uiri, ergo non ex alio nisi quia interim maritus est dominus. facit. l. si constante. §. quoties. ff. soluto mat.

Sed imo ille tex. non debet sic intelligi, quoniam concedo, quòd fructus interim percepti ex ipsis mobilibus durante anno debent esse apud uirum, sicut ipsa mobilia dotalia: & uir habebit interusurium illorum fructuum: & fortè posset illos distrahere & precium ipsorum conuertere in suum usum durante ipso anno: sed post annum tenebitur ipsos fructus uel ipsorum precium restituere, sicut ipsa corpora dotalia: & hoc probatur per tex. ibi in fi. uersic. similique modo. Intelligendo similique modo, idest a die sol. matrim. sicut in fructibus immobilibus prædixerat. fructus ergo intrinseci sunt interim ipsius mulieris: licet eorum interusuriū sit ipsius uiri. d. §. quoties. ut etiam ibi tenet Bart. & communiter docto. post Dyn. & ibi dixi, & in l. diuortio. §. non solùm. & ibi text. in fin. eod. titu. & tenet in l. mulier. §. rerum. ff. rer. amot. & Bald. in d. §. exactio. imo etiam hoc procederet de iure ffortum. de quo iure uir remanebat dominus: & hoc propter regulam, quæ traditur in l. si mora. ff. sol. mat. & in l. indebiti. in princ. ff. de condi. indeb. & etiam infrà tangetur.

23 Nonò limita † dispositionem d. l. in rebus. non procedere in fructibus perceptis in ultimo anno soluti matrimonij, qui erant restituendi mulieri pro rata temporis, quo uir in eodem anno non amplius subijt onera matrimonij: secundùm materiam d. l. diuortio. & l. de diuisione. eo. tit. & in §. sed nouissimi. C. de rei uxor. act. Nam uidetur, quòd ex quo illi fructus uerè & propriè non sunt dos, sed fructus dotis: licet actione de dote peti possint. l. si maritus. §. fi. ff. sol. matrimo. Ideo non habet priuilegium, ut hodie illorum fructuum dominiū transferatur, sicut & dos: ut in sim. uoluit glo. sing. in §. ub donationes. d. l. diuortio. & ibi dixi: tamen Bald. in d. l. 1. in princip. C. de rei uxo. act. post Iaco. de Aret. ibi uidetur uoluisse contrarium, dum dicit, ꝙ priuilegium tacitæ hypothecæ subintellectæ à l. in dote danda uel restituenda extenditur ad fructus & accessoria: & facit, quod no. Spec. in tit. de donat. inter uir. & uxor. uersi. formatur. dum tenet, ꝙ illa tacita hypotheca intēditur, ut etiam bona uiri sint obligata pro alimentis debitis p uirum uxori. & sic etiam contra bona uxoris, uel bona soceri sint obligata tacitè uiro pro alimentis uel interesse non solutæ dotis. quod an sit uerum, uide quæ dixi post Bart. & alios in l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. matrim. Nam Bart. uariauit ibi ab eo, quod ipse dixit in l. Lucius. ff. de alim. lega. & etiam tactum est supra, in 6. par. in 7. priuilegio. Tamen in terminis nostris potest indistinctè teneri, quòd dominium dictorum fructuum non transferatur in mulierem sic indistinctè, & potest dici, quòd aut loquimur in fructibus perceptis per uirum in eodem anno. solu. matrimo. tamen postquam matrimonium fuit solutum etiam tunc eorum dominium a princip. fuerit uxoris & non uiri. & sic etiam ante restitutionem dotis: quia ex quo ipsa mulier immediate sol. matrim. est effecta domina hodie ipsius rei dotalis. ex qua postea sunt percepti fructus per dict. l. in rebus. consequenter dominium ipsorum fructuum ad eam spectat. l. non solùm. §. meum. ff. de rei uend. & l. Herennius. ff. de usucap. Et ideo tales fructus non solùm poterunt peti actione de dote per id, quod habetur in d. §. exactio. sed etiam per actionem in rem dominij. Aut loquimur in fructibus perceptis ab ipso marito ante matr. solu. Tamen in anno sol. matrim. & tunc in illis non habet locum dispositio d. l. in rebus. ex quo fuerunt percepti per ipsum maritum tunc temporis dominum, nec potest subesse ratio d. l. in rebus. quæ fundatur ex ueteri dominio, quod habuit mulier in ipsa re dotali, de cuius dominio transferēdo tractatur. Sed in d. fructibus mulier nunquam habuit dominium uerè nec interpretatiuè. Nec obst. quod priuil. dotis extendatur ad fructus & accessoria, ut suprà dixi; quia potest resp. quòd hoc procederet, quando esset eadem ratio in ipsis accessorijs: sed ratio in qua fundatur d. l. in rebus. nō subest in dictis fructibus, ut suprà dixi. Præterea licet priuilegia ad accessoria extendantur: tamen ubi sumus in correctiuis exorbitantibus: tunc fortè secus, per id quod habetur in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle.

24 † Decimò limi. non habere locum d. dispositio d. l. in rebus. quando dos esset in casu restitutionis ante sol. matrimo. puta propter uergentiam uiri ad inopiam secundum materiam. l. si constante. ff. sol. matrim. & l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & sic non transferatur dom. in uxorem. & sic non potest intentare actionem in rem ratione dominij, sed solùm ratione hypothecæ, uel ratione personalis, ut uoluit glo. in uerb. uendicare. d. l. ubi adhuc. & in d. l. dote ancillam. C. de rei uend. & id multi sequuntur, ut fuit Ange. in d. l. si constante. & in d. l. seruum. ff. de manu. ubi se solùm fundat super actione personali: quæ tamen iura nihil faciunt: cum loquantur secundùm tempora Digest. secundùm quæ nondum erat cognita dispositio d. l. in rebus. ut suprà est dictum. unde Bart. in d. l. si constante. tenet, dominium hodie transferri in mulierem propter dictā uergentiam ad inopiam: & ita etiam fuit de mente Cyn. in d. l. ubi adhuc. in 9. quæstio. & idem uoluit Bald. ibi in 3. not. Et postea in 3. col. idem sensit in authen. quod locum. C. de col. & idem sequitur Imo. & Lud. & in d. l. si constante. & maximè per tex. in d. l. ubi adhuc. ubi loquitur per uerbum uendicare, quæ opin. licet uideatur esse communis de mente gloss. in authen. donationem. posita super d. l. ubi adhuc. tamen in puncto iuris uidetur posse teneri contraria opin. nam communiter doct. se fundant per tex. in d. l. ubi adhuc. dum dicit uendicare: & tamen si bene consideretur, ille tex. non habuit respectum ad uendicationem ratione dominij, sed hypothecæ: quia largo modo dicitur uendicari etiam res, quæ auocatur per hypothecariam: cum ipsa sit actio in rem scripta, ut habetur inst. de act. §. item seruiana. & C. de pigno. l. pignoris. cum sim. Et ideo dicitur res uendicari per hypothecariam. l. si fundus. §. in uendicatione. ff. de pigno. Imo aliquando largo modo dicitur res uendicari etiam per actionem personalem. l. si peculium. post princ. iuncta glo. super uerb. uendicatio. ff. de pecu. lega. & facit, quod habetur in l. uendicatio. ff. de rei uend. & quòd illud uerbum uendicare ponatur ibi. f. per hypothecariā, prout ibidem ponit glo. clarè ostenditur per tex. illum in princip. ad quem se refert illud uerbum uendicare; dum loquitur de bonis mariti suppositis pro dote. l. obligatis quomodo circa d. bona consulatur mulieri tam aduersus maritum d. bona tenētem, quàm etiam aduersus alias personas dictorum bonorum suppositorum pro dote detentores: hoc etiam declaratur per tex. in d. l. in rebus. in fin. ibi, hypothecarias suas exercere iam nostra l. humanitatis intuitu diffinitum est. Vnde non reperio aliquo iure cautum, quòd pro bonis dotalibus marito uergente ad inopiam detur rei uendicatio mulieri: sed solùm iura loquuntur de personali actione & etiam hypotheca. Moueor & secundò pro hac opi. quia iura sunt inducta ad fauendum mulieri dicto casu in subsidium humanitatis intuitu, ne ipsa remaneat indotata & inalimentata ex sua dote: ut dicit tex. in dict. §. omnis. ibi, humanitatis intuitu. & in d. l. ubi adhuc. ex quo ergo in subsidium iura in dicto casu prouident & succurrunt mulieri per actionem de dote & hypothecæ, non uidetur uerisimile, ꝙ dispositio d. l. in rebus. quæ fuit facta post d. l. ubi adhuc. ut patet ex text. ibi in fi. habuerit oculos retro ad dispositionem d. l. ubi adhuc. anteriorem, per quam erat plenè consultum ipsi mulieri: & sic non uidetur uoluisse inducere nouum remedium quasi frustra, argum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut leg. no. ca. & frustra fit per plura &c. l. dominus testamento. ff. de cond. indeb. Præterea non sine ministerio tex. in d. l. in rebus. in princ. dum loquitur de actione in rem danda mulieri solū loquitur, quando sol. est mat. & bene sciuisset

Impera-

Imperator ibi etiam ponere casum, quando ante matrimonium maritus uergit ad inopiam, prout loquitur in fin. illius tex. ad aliud tamen effectum. ſ. præscriptionis. Et si diceres, etiam Imperator in d. l. in rebus. laborat frustratorijs remedijs, cum satis erat mulieri ante d. l. in rebus. esse consultum non solùm per actionem personalem sed etiam per tacitam hypothecam. Nam respondetur, quòd in casu d. l. in rebus. Imperator non fuit motus ad succurrendum mulieri in subsidium circa rem dotalem datam inæstimatam. sed procedit ampliando fauorem dotis, ut in simi. facit in l. 2. C. commu. de leg. ampliando fauores legatorum, accumulando plura remedia: sed in dict. l. ubi adhuc. Imperator processit ad succurrendum mulieri humanitatis intuitu, ut suprà dixi. Vnde sufficit, quòd in casu talis subsidij & ultimi remedij in paucis amico consulatur, argumento. l. tutori. C. de nego. gest. Tertiò fortificatur hæc opinio, quia quando lex, uel princeps inducit aliquid de nouo in beneficium alterius, illi debet censeri prouisum sine iactura tertij: maximè quando posset tale beneficium transire sine damno ipsius tertij l. impuberibus. ff. de administra. tutor. & l. 2. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco public. Sed si mulier efficeretur domina rerum dotalium propter superuenientem inopiam uiri, consequenter maritus perdet suum dominium. l. Pomponius. §. sed & hic. ff. de procur. Nam licet iura subueniant mulieri ad hoc ne sit in damnu, & ne remaneat indotata & inalimentata: tamen non debet censeri in iacturam & damnum ipsius uiri, ut probat dominium suum, quãdo potest aliter esse consultum mulieri. Et quia limitata causa fauoris propter uergentiam ad inopiam uiri limitatum debet producere effectum. l. generaliter. C. de epis. & cle. & l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mo. pig. uel hypo. sol.

Sed causa quare succurritur mulieri p dictum beneficium d. l. ubi adhuc. est, ne mulier sit in damno ex humanitatis intuitu. ergo non debet trahi dicta dispositio, ut propter hoc mulier consequatur lucrum, quòd maximè uersaretur quãdo dominium à uiro cederet, & sibi mulieri applicaretur propter fructus. Pone enim dotem esse amplam, adeo quòd fructus ualde superexcederent onera matrimonij, certè si uir remaneret dominus, tales fructus superabundantes cederẽt eius lucro. Vnde si mulier est facta domina, cedunt lucro mulieris per id, quòd habetur in l. Herennius. & in d. §. meum. Fuit enim intentionis legislatoris, ut subueniret mulieri in damnu, non autem in afferendo sibi lucrum propter talem uergẽtiam uiri ad inopiam, nec ur̃ præsumẽdum uoluisse addere infortunium aliud infœlicitati ipsius uiri, & sic afflictionem affli. d. l. diuus. de off. præsi. Cum tale beneficium detur mulieri ex causa infortunij ipsius uiri d. §. omnis. ibi, ex quo eius hoc infortunium illatum est: unde ubi mulier deberet esse particeps infortunij ipsius uiri l. si cum dotem. §. maritus. ff. solu. matrimo. sequeretur contrarium totum: quia mulier haberet lucrari ex infortunio uiri, nec uidetur uerum dictum Barto. in d. l. si constante. in 7. q. 4. par. dum dicit, quòd mulier debet restituere illos fructus superexcedentes onera matrimonij. Nam si præsupponimus mulierem esse factam dominam, non reperio aliquo iure cautum, quòd tales fructus non sequantur dominium. & si dicis hoc esse propter onera matrimonij, certè hæc onera magis dicitur subire mulier, quàm uir per dictam restitutionem dotis, ut probatur in dict. l. ubi adhuc.

Item quia causa limitata onerum non se extenderet nisi usque ad mensuram fructuum æquiualentem ipsis oneribus: ergo alij excedentes fructus deberent sequi ipsam mulierem dominam. Vnde rectius est dicere, ut euadamus tale scrupulum, quòd dominium remaneat apud ipsum uirum. Confert etiam ad prædicta: quia Barto. in dict. l. si constante. in 2. quæstio. 4. part. & ibi communiter doctor. sequuntur, tenet, quòd per remedium dict. l. ubi adhuc. conditio non habet fieri deterior: sed non est dubium, ipsam effici deteriorem, si haberet uir perdere dominium rerum dotalium: & consequenter omne emolumentum, quod sibi per prius contingebat. Insuper etiam adhoc facit: quia in casu dict. l. si constante. & l. ubi adhuc. non dicitur propria & uera restitutio dotis: cum adhuc sit matrimonium: & fiat hoc ad finem ut mulier exinde se, suosque alat: ut uoluit gloss. not. in d. l. si constante. & in l. ubi adhuc. ut etiam ibi Cyn. in 5. quæstio. & Barto. in 5. quæstio. 2. part. & in dict. l. si constante. & communiter sequuntur docto. quanquam aliter teneant Pomp. & malè, ergo dispositio. dict. l. in rebus. loquens de propria & uera restitutione non debet extendi ad propriam restitutionem. arg. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. cum simil.

Accedit etiam: quia aliàs sequeretur absurdum, nam ponamus, quòd ab ipso initio matrimonij, uel datę dotis uir laboraret inopia. Nam non possumus dicere, quòd mulier dando dotem non transtulerit dominium: cum concurrat titulus habilis & traditio: & etiam animus in translatione dominij per id quod habetur per d. l. in traditionib. cum etiam aliàs animus sit sufficiens in transferendo dominium: licet sit etiam error in causa: ut habetur in l. 3. §. subtilius. ff. de condit. ob cau. aliàs si non transferetur dominium in uirum, fundus nõ efficeretur dotalis l. dotalem. §. 1. ff. de fun. do. Ergo si talis inopia à princ. non impedit translationem dominij, multominus si postea superueniret, nõ operaretur dominij perditionem, sicut econtra, diuitiæ superuenientes non faciunt deficere effectum iam causatum propter inopiam. l. sciendum. §. si. ff. qui satisd. cog. & quia res uenit ad eum casum à quo potuit incipere, argu. §. ex contrario. inst. de leg. cum sim. Et tamen propter talem inopiam uiri, quæ erat à princ. non impeditur repetitio dotis constante mat. etiam si mulier à princ. sciuisset, per id quod habetur in cap. per uestras. de don. inter uirum & uxor. & per Bar. in d. l. si constante. in 5. q. 2. par. imo ex d. ca. per uestras. satis colligitur quòd dominium talis pecuniæ uel rei depositandæ penes mercatores est ipsius uiri & non mulieris. Vltimò monet ad hanc opin. amplectendam: quia si teneremus contrarium, scilicet quòd dominium illico transferretur in mulierem uiro uergente ad inopiam, multa simul concurrerent specialia & exorbitantia circa idem contra id, quod habetur in l. 1. C. de dot. promiss. Primum, quod constante matrimonio possit dos repeti contra regulas communes. Secundùm, quòd possit repeti actione in rem propter dominium translatum illico in traditione, contra reg. in l. traditionibus. cum simi. Tertium: quia in re propria concurreret hypotheca contra regulam l. neque pignus. & l. nec ex prætorio. ff. de reg. iur. Et sic concurrerẽt actiones incompatibiles. Quartum, quòd transferatur dominium si. contractus uel distractus, contra reg. l. nunquam nuda. ff. de acq. rer. domi. ubi quãdo solu. est matrimo. tunc subest talis tit. distracti matrimonij & dotis: quia ex tunc desinit esse dos proprio & uero modo loquendo: ideo non immeritò ratio urget, quòd tunc desinat esse dominium uiri propter titulum distractum: & sic dispositio d. l. in rebus. aus extrema habilia ad ita transferendum dominium propter titu. distractus magis quam ubi nondum est inductus distractus matrimonij & dotis, ex quo adhuc dicitur 8
dos, & deseruit oneribus matrimonij, & durat fundus dotalis etiam quò ad prohibitionem l. Iuliæ. ff. de fund. do. & l. ubi adhuc. ubi si dominium esset abdicatum à uiro, uidetur quòd non bene posset dici fundus dotalis: ut d. l. dotalem. §. 1. Et hanc etiam opin. tenuit præceptor meus D. An. de Pe. in d. l. si constante: licet non ita amplè eam comprobauerit: prout suprà est deductum. Inferendo etiam, quòd si mulier auocasset dotem per actionem personalem, & lata sententia peteret sibi assignari aliqua bona uiri insolutum per ipsum iudicem, quòd dominium talium bonorum non esset translatum in mulierem: sed potius dicta bona remanebunt in dominio uiri, sicut alia bona dotalia, uel saltem illico recipiendo mulier dicta bona tanquam pro dote, uidetur recepisse non solùm nomine suo, sed etiam ipsius uiri ad hoc, ut dicta bona sint supposita oneribus ma. ut se & uirum suum & familiam alat ex dictis bonis: & sic uidetur sic accipiendo, quòd dicta possessio mulieris prodesset uiro, etiam ne in eum transferatur dominium nouum: quia ubi a princ. dominium erat apud se incommutabile nunc efficiatur commutabile. Quæ tamen opin. uidetur dubia: cum ipsa mulier dictam actionem de dote intentet nomine suo proprio & non nomine uiri. Imo contra ipsam uisum magis & executionem sententiæ inde ferendæ petit nomine suo & pro suo interesse licet secundariò, & in consequẽtiam uit ipse assequatur commodum propter alimenta & alia onera matrimonij. Et iden uerior fortè uidetur opinio. Spec. post Vber. de Bo. in titu. de don. inter uir. & uxor. §. fin. uers. sed nunc. ut ipsa mulier assequatur bona dotalia, uel bona uiri pro executione sententiæ magis iure pignoris possidendo quàm iure dominij, quam tamen opin. non sequitur Bart. in d. l. si constante. in 2. quæstiu. 4. par. tenendo quòd imo poterit petere, ut assignentur sibi dicta bona insolutum, per quam assignationem poterit iudex expresse adiudicare iure dominij, distinguendo tamen ut ibi per eum, & alleg. textum auth.

authen.de æquali.dot.§.illud quoque.ibi, sic enim habitura
erat in collationis ratione res proprias vndique sine diminu-
tione &c. Sed posset intelligi ille tex. secundùm largum mo-
dum loquendi : cum etiam constante matrimonio dicantur
quodammodo res dotales esse propriæ mulieris, saltem spe:
ut habetur in l.diuortio.§.si fundus.in fi.& in d.l. si cōstante.
§.si maritus.sicut etiam dicit tex.in d.l.in rebus. Vnde patet,
quòd quādo mulier ageret actione personali, & uellet sibi res
adiudicari insolutum, non debet ipsa deterioris esse conditio-
nis quàm alij creditores, quibus fit adiudicatio iure dominij:
ut habetur in l.à diuo Pio. in §.si pign. & seq.ff. de re ind.&
in l.ordo ff.de excep.rei iud. Et in hoc solùm est differentia:
quia dicta res adiudicata mulieri succedet loco dotis & stabit
apud mulierem cum onere alimentandi, & tunc esset conce-
dendum, quòd dominium transferetur in mulierem: non ip-
so iure, sed per sententiam adiudicatiuam secuta traditione:
nec per hoc lędertaur regula iuris communis, de qua in d.l.
traditionibus. cum per tit. sententiæ uel secundi decreti non
transferatur dominium sine traditione : ut habetur instit. de
offi.iu.§.fi.& in l.prætoris officium.ff.de damn.infect. Si au-
tem dos fuisset in corporibus & tunc ageretur actione perso-
nali non ad finem adiudicationis fiēdæ, sed ubi dos erat apud
uirum quoad dominium & possessionem debeat possessio na
turalis & ciuilis residere penes mulierem : non autem ut fiat
adiudicatio dotis post sententiam, ut habeat iure dominij, sed
iure cuiusdam administrationis: ut ex ipsa dote mulier se, ui-
rumque suum & familiam suam alat, dicit text.in d.l.in reb.
& eodem modo & multo clarius quando mulier intentauerit
hypothecam, & erit hic magnus effectus: quia primo casu qū
per uiam adiudicationis dominij : ut est quando dos erat in
pecunia, fructus, qui superessent ultra onera matrimonij,
erunt ipsius mulieris tanquam proprietarij, nec poterunt cre
ditores uiri recurrere super illis tāquam super bonis uiri: sed
secundo casu esset dicendum, quòd esset bene no. & uidetur
satis rationabile, ꝙ ex quo a princ.illa res erat dotalis, & etiā
ex post habeat remanere dotalis, non habeat fieri commuta-
tio respectu dominij: sed solum respectu qualitatis: ut ammo
do sit ī administratione mulieris & possessione, ubi prius erat
uiri, quæ ratio cessat in primo casu : cum non possit de nouo
res illa uiri effici nunc dotalis, nisi per uiam translationis do-
15 minij, argum.d.l.dotalem.§.1.ff. de fundo dot. Et † ex præ-
dictis potest inferri ad vndecimam limit. quòd publicatis om-
nibus bonis uiri propter delictum ex forma iuris uel statuti,
ex quo etiam iura passiua transeunt in fiscum, ut teneatur lo
co uiri dotem restituere mulieri.l. si marito. in princ.ff. solu.
matrimo. dominium transferetur illico in fiscum etiam sine
alia apprehensione per id, quod no. in l.commissa.ff.de pub.
& cap.cum secundùm. de hære. in 6. tamen cum onere resti-
tuendi ipsi mulieri etiam constante matri. Posset tamen mu-
lier antequam bona ueniant in fiscum agere contra talem ma
ritum præueniendo, uidelicet per remedium d.l. ubi adhuc.
ut per Bart.in d.l.si constante.in 5.q.1.part. Si autem iam bo
na peruenerunt ad fiscum: & tunc posset mulier contra fiscū
intentare personalem, uel hypothecariam, prout poterat con-
tra uirum propter causatam inopiam per id, quod habetur in
16 d.l.si marito.iuncta d.l.ubi adhuc. † Duodecimò lim. ut non
habeat locum in dote putatiua, uidelicet data pro matrimo-
nio inualido fortè contracto inter ignorantes : quia talis dos
non potest repeti per actionem de dote : & sic tanquam pro-
priè dos, sed per condictionem ob causam: ut habetur in d.l.si
cum dotem.§.fi.& in l.1. C.de cond. ob caus.cum nulla con-
dictio detur domino sed contra dominum. inst. de actio.§.sic
17 itaque.& dixi in d.§.fi.† Decimotertiò limita, ut licet transfe-
ratur dominium per dispositionem d.l. in rebus. tamen non
possessio: cum illa difficilius transferatur sine apprehensione,
quàm dominium.l.cum hæredes.ff. de acquir.poss. Et idem
in alijs personis priuilegiatis: ut in fisco & ecclesia, in quos li-
cet dominium transferatur sine apprehensione.l.fi. C.de sacro
sanc.eccle. & l.commissa.ff.de publ. tamen non possessio : ut
per glo.in l.cum duobus.§.idem respondit.ff.pro soc. cum fi-
scus, ecclesia & mulier paribus passibus ambulent circa priui-
legia: ut per gloss.in l. si ex pecunia. & l.si ut proponas. C.de
rei uend.& in l.do. C.de iu.do. Et per hoc resultat solutio quę
stionis, quam glo. solutam dimisit in l.si mulier.§. rerum.ff.
18 rer.amot. uidelicet † si mulier solu.matrimo. propria autho-
ritate & de facto intrauit in possessionem. an incidat in pœ-
nam l.si quis in tantam. C. unde ui. uel l.extat.ff.quod met.
cau. Nam ex quo ipsa prius non possidebat, uidetur in dictam
pœnam incidisse, secundùm Odofr. sed Dyn. in d.§.rerum.
quem uidetur sequi Bart. ibi, tenet contrarium : cum d.le-
ges sint pœnales, quia inducunt pœnam priuationis iuris; sed
actiones pœnales non dantur contra coniugem l.1.ff.re.amo.
cum sim. Bald.etiam in l.si dotis. C.de iu.do. uidetur sentire
contrarium, & fortè melius; quia actiones pœnales cessant,
quando amotio, seu occupatio esset facta matrimo. constan.
secus si post: ut l.& ideo.ff.rer.amot. Sed potest distingui, ꝙ
aut mulier intrauit in possessionem adhuc uacantem; quia for
tè nondum erat apprehensa hæreditas, uel possessio, & tunc
non uidetur, quòd habeat locum pœna istarum ll. uidelicet in
possessione uacante : sed tunc habet locum pœna & remediū
l.fi.C.un.ui. Tamen tenendo opin.glo.quia communiter ap-
19 probatur in d.l.fi. uidelicet quòd ratione dominij, quod † est
apud ipsum occupantem possessionem uacantem; ut possit
obijcere de suo dominio, mulier ipsa erit tuta. Nam licet ex-
ceptio dominij non obstet uero spoliato, & sic quando agere-
tur ex capite uiolentiæ ueræ: ut habetur in l. si quis ad se fun-
dum. C. unde ui. tamen secus quando ageretur ex uiolentia
ficta & non propria: ut in casu d.l.fin. & ibi per gloss.& tenet
Bart.in l.si de ui.ff.de iud. & dixi latius in l.naturaliter.§. ni-
hil commune.ff.de acquir.poss.ad fi. Et ex hoc apparet, quòd
dispositio noua d.l.in rebus.habet hodie producere magnum
effectum in fauorem mulieris : quia cum communiter post
mortem uiri hæredes non ita repente apprehendant posses-
sionem rei dotalis, posset ista mulier præuenire in apprehen-
dendo propria authoritate, & sic impune, non sic tamen pos-
set apprehendere possessionem aliorum bonorum uiri ratio-
ne suæ hypothecæ; quia tunc incideret in pœnam diui Mar-
ci, de qua in d.l. extat. maximè si esset apprehensa prius per
20 hæredem.† Si tamen in instrumento dotis, in quo obligando
sua bona omnia pro restitutione dotis esset clausula precarij,
uel simplicis constitutionis, uidelicet constituendo se precario
nomine mulieris sua bona obligata tenere in casu restitutio-
nis: & tunc uigore dicti precarij posset mulier propria autho-
ritate intrare & apprehendere possessionem dictorum bono-
rum uiri, etiam si fuissent apprehensa l.certum.§. quæsitum,
ff.de preca.& quod no.per glo.in l. cum creditor. ff. de fur. &
per Bartol. in l.3.& C.de pign.& Bald. in l.si filiofam.la 2.ff.
21 sol.mat.& dixi in l.interdum.ff.de acqui.poss.imo etiam † si
non esset dicta clausula, & mulier remansisset in domo uiri
post eius obitum posset non solùm bonorum dotalium; sed
etiam mariti possessionem apprehendere propria authoritate
pro dicta sua hypotheca, nolendo incumbere pignori, quasi
tunc sine uitio uideatur intrare, ex quo prius stabat in quadā
possessione iure familiaritatis.l. qui iure ff.de acqui.posses. &
hoc not. uoluit Bald.in l.pen. C.de pign.act. & facit quod ha-
betur per Bart.in l.si non sortem.§. si centum.ff.de cond.in-
deb.& no.per Moder.in l.diuortio.§. ob donationes.ff.sol.ma
trimo. Sed in re ipsa dotali nullum esset dubium ratione dicti
sui dominij in eam translati per dispositionem d.l. in rebus.
ex quo apparet, quòd supradicta inuestigatio circa dict. l.
in rebus. non est inutilis, imo est magni effectus. Ex alio est
22 utilis dict. inuestigatio † quia ante d.l. in rebus. mulieri non
dabatur actio l.Aquiliæ. etiam pro damno dato in rem dotalē
post solu.matrimo.antequam fieret restitutio: cum illa detur
solùm domino. unde illa actio cōpeteret mulieri: ut per Bart.
no.in l. si mora.ff.solu.matrimo. de quo tamen ibi uide dicta
per me. Tertius effectus potest sequi propter fructus perce-
ptos per uirū, uel eius hæredes sol.mat.ex re dotali: ut s.est di
ctum. Quartus effectus sequitur; quia posset dici, ꝙ hodie so.
matr.immediate fundus desinit esse dotalis; cum apud uirum
non sit amplius dñium, quæ ratio sumi uidetur ex l.3.ff. de
fund.do.quæ lex declarat, quod habetur in l.etiam.eod.tit.&
facit ratio l.dotalem.§.1.eo.ti.propter quod repetio quosdam
dicere, ꝙ ex tunc efficeretur alienabilis maximè in mulierem
vtpote dñam effectam non obstante l.Iulia. de fund.do.tamē
cautum est tenere, ꝙ adhuc remaneat dotalis, donec effectua-
liter redeat ad mulierem, & sic non solùm respectu dñij sed re
deat respectu possessionis; cum adhuc competat actio tam per-
sonalis de dote contra uirum uel eius hæredes. & sic debet in-
telligi d.l.4. & hæc opi. vr̄ uerior & fauorabilior dotibus ipsius
mulieris ideo amplectenda, argu.l. in ambiguis.ff.de iur.dot.
Quintus not. effectus surgit quò ad præscriptionem, quia si
præscriptio fuit inchoata circa rem dotalem eo casu, quo erat
usucapibilis secundùm latius d. supra in 6.par. in priuilegio.

Certè olim ubi præscriptio inchoata cõtra maritum complebatur post solutum matrimonium in præiudicium mulieris in totum, non posset ipsam rem dotalem recuperare ab ipso præscribente, licet posset agere contra uirum saltem ad æstimationẽ re præscripta per id, quod habetur in l. mater. C. de rei uend. & in l. si seruum. §. finali. ff. de uerb. obliga. tamen hodie ex quo immediate sol. matri. dominium, quod erat apud uirum conuolat ad mulierem, non poterit ille præscribens uti accessione temporis, quo possedit contra uirum, ut compleat præscriptionem contra mulierem, tunc effectam dominam: quia illa præscriptio inchoata non potuit currere contra mulierem constante matrimo. tanquam impeditam agere, sed incipiet currere de nouo a die sol. matrimo. quo ista mulier potuit agere contra illum præscribentem ratione sui matrimonij: ut probatur in d. l. in rebus. §. omnis. quod dictum est no. Sextus effectus causatur; quia licet de iure ualeat alienatio rei mobilis dotalis, adeo quod sol. matr. olim non efficeretur reuocabilis, licet uir teneretur ad æstimationẽ, ex quo sua culpa amisit: tñ hodie per dispositionem d. l. in rebus. quæ locum habet, etiam in re mobili, ut s. dixi. Talis alienatio in effectu rescinderetur: cum possit mulier sol. matr. illam rem aduocare pp dominium in eam trãslatum, sicut dicimus in rebus subiectis restitutioni sub conditione ex vl. uolun. ut habetur in l. fin. §. sed quia. C. com. de leg. licet hoc communiter teneatur, ut ẽt ab initio non ualeat alienatio rei mobilis dotalis, nisi interueniat solennitas, de qua in auth. siue à me. C. ad Vel. & in corp. vnde sumi. licet in puncto iuris tenuerim contrarium in d. s. priuileg. 7. par. Iste tamen effectus remaneret hodie in seruo dotali manumisso per uirum inuita uel ignorante muliere, quod potest: ut habetur in l. dotalem. ff. solu. matrimo. Nam hoc procedebat de isto iure, de quo etiam sol. matr. uir adhuc remanebat dominus: nam licet mulier posset aduocare talem seruum per actionem personalem de dote agendo contra virũ uel eius hæredes, saltem ad hoc ut consequatur æstimationẽ: tamen contra ipsum tertium, in quem fuit facta alienatio, talis actio personalis non poterat dari. l. s. §. si hæres. ff. ad Treb. cum si. Sed cum hodie mulieri competat actio realis propter remedium in eam translatum per d. l. in rebus. Meritò dispositio d. l. dotalem. hodie non haberet locum propter d. l. in rebus. iuncto eo, quod habetur in d. l. j. §. sed quia. C. comm. de leg. & in l. seruum sub conditione. ff. de manu. Cuius dispositio haberet locum etiam, qñ res subiaceret restitutioni ex contractu: cum eadem subsit ratio, quæ subest in ult. uolun. Et si diceretur, quod ibi sit fauore ultim. uoluntatis, certè non minori fauore est digna mulier in sua dote: ut no. in l. secũda. in principio. ff. soluto matr. & quod ibi per Bart. & alios. & si diceretur, quod hic uersatur fauor libertatis in tali seruo manumisso subiecto restitutioni, hoc esset contra tex. in d. l. seruum. Et hoc tenebat Iac. de Are. in d. l. dotalem. dicẽdo esse rationem: quia non transferebatur illico dominiũ in mulierem eueniente conditione. s. solu. matr. Vnde sequitur ex hac sua ratione, quod cum hodie transferatur illico dñium eueniente condicione sol. matr. dispositio d. l. dotalem. non habet locum. Et subdit rationem rationis; quia conditio existens facit, ut trahatur retro ad tempus manumissionis, quam rõnem Bart. improbat in d. l. dotalem. quia in d. §. sed quia. dici nequit, conditionem trahi retro: cum in ultimis uoluntatibus conditio existens nõ trahatur retro. l. s. §. serui. ff. ad Sylle. & l. si mater. §. eandem. ff. de excep. rei iud. & propter hoc ipse Bart. coactus est dicere in d. l. dotalem. quod etiam hodie obtineat dicta dispositio. & sit speciale fauore libertatis iuncta etiam causa dotis, quæ datur, ut perpetuò sit apud uirum. Sed hæc reprehensio Bart. non uidetur concludere: cum etiam in ultimis uoluntatibus conditio existens circa res subiectas restitutioni trahatur retro quò ad rescissionem alienationis interim factam perinde, ac si nunquam esset facta; ut est tex. in terminis in d. l. fi. §. sin autem sub condicione. & ibi hoc etiam declarat & tenet Bart. & communiter doct. in d. §. sin autem. dicendo quod d. §. serui. & alia similia iura, quæ uolunt, quod in ultimis uoluntatibus condicio existens non trahitur retro intelliguntur quò ad commoda & effectus interim causatos pendente conditione non quò ad rescissionem alienationis ut ibi. Præterea in d. l. dotalem. fauor libertatis non posset operari per id, quod habetur in d. l. seruum sub conditione. & no. in l. quidam ita. §. 1. ff. ad Treb. Item illud de uoto coniugum, ut dos sit perpetuò penes uirum, uidetur satis debilis ratio: nam immo natura dotis & uotum coniugum est, ut dos sit perpetuò penes uirum .i. durante uita uiri, imo etiam aliquãdo, ut ante discedat dos a uiro si mulier prædecederet: ut habetur in l. 1. ff. de iur. dot. iuncto eo quod habetur in l. s. ff. pro soc. & quod habetur in l. Titia cum testamento. § Titia cum nuberet. & quod ibi per Bal. ff. de leg. 2. Vnde Ioan. de Imo. in d. l. dotalem. dicit oportere tenere unum de duobus, uel ut euitemus legum correctionem, quod sit speciale propter duo concurrentia. s. fauorem libertatis & reuerentiam & societatem maritalem: cum coniuges censeantur socij diuinæ & humanæ domus. l. aduersus. C. de cri. expila. hære. & l. j. & 2. ff. de ritu nup. vel quod dicamus: ut dispositio d. l. dotalem. cum si. hodie remaneat correcta propter nouam dispositionem d. l. in rebus. cum ratio legis antiquæ, de qua ibi hodie cesset. imo subest ratio inducens nullitatem alienationis suprà ponderata per Iac. de Are. Nam correcta ratione l. antiquæ cõdecedenter uidetur corrigi ipsa lex, per id quod habetur in ca. miramur. de ser. non ordi. Et hæc opi. uidetur uerior in puncto iuris. Nam dicere, quod dispositio d. l. dotalem. sit fundata super fauore libertatis est contra tex. in d. l. seruum sub conditione. & ratio socialis coniugij nihil facit, ex quo tendit contra fauorem dotis: & si illa ratio hodie impediret retranslationem dominij inductam in fauorem mulierum & dotium, esset satis absurda opi. & maximè quia qñ opin. se fundat super specialitate, est ire ad refugium miserorum: ut per glo. illam no. in l. filium quem habentem. C. fam. erc. & maximè quando potest esse aliqua alia ratio fundata in iure: ut poterat olim esse in casu d. l. dotalem. & similium ll. ut suprà est dictum post Iac. de Are. imo ipsi Bart. placuit ratio Iaco. de Are. licet ergo displicuerit ratio rationis, uidelicet quod conditio illa retrotrahitur, & in hoc ipse malè sensit: ut supra dixi. Vnde potest concludi, quod ratio fi. d. l. dotalem: fuit, quia de illo tempore conditio postea existens sol. matr. non operabatur retranslationem dominij. Cum ergo illa ratio sit finalis & unica, & illa hodie sit correcta per dispositionem d. l. in rebus. Consequenter & necessariò resultat correctio d. ll. quæ fundabantur super dicta ratione; ut aliàs est glo. no. & ibi per Bart. in l. 1. ff. de leg. ru. Et optimè facit tex. & ibi no. in d. c. miramur. Vel posset dici, quod dispositio d. l. dotalem. procedit pro fauore libertatis, qui quandoque concurrit cum fauore matrimonij: & sic etiam dotis: ut est casus singu. in l. Titio vsusfructus. § fi. ff de cond. & demon. Sed tunc ob. d. l. seruum. ff. de manumiss. nisi uideas quod illud ibi procedit propter fauorem ult. uolunt. cuius fauor præfertur fauori libertatis ibi, & sic oporteret dicere, quod fauor ultimæ uoluntatis esset potentior quã fauor dotis. Vnde mihi uidetur, quod præcedens opi. quod dicta dispositio d. l. dotalem. hodie non procedat per supradicta. Tñ si quispiam tenere uellet opi. Bar. uidelicet quod in d. l. & similibus sit speciale pp fauorem libertatis concurrentis uoto con-
23 iugum. Resultaret † 24. lim. ad d. l. in rebus; ut eius dispositio non extendatur ad seruum dotalem alienatum constante ma. per uirum p modum manumissionis pp duo cõcurrentia, ut supra est dictum post Bart. & Iac. de Are. Et secundum hanc opi. surgit alius no. effectus, quod ubi cessat dictus fauor libertatis: & socialis uinculi coniugum, & essemus in casibus in quibus alienatio rei mobilis dotalis ualeret a ptinc. ut plenè fuit dictum in glo. magna. in particula supra relata. hodie tñ in effectu non ualeret, quia mulier posset rescindere postea so. ma. agendo actione reali contra possessorem, quod maximè procederet, si sine consensu mulieris res fuerit alienata. Et idem posset dici in re immobili, quando esset data æstimata cũ pacto, ut remaneret dotalis; quia licet posset alienari cum consensu mulieris, secundum quod habetur no. in l. si æstimatis. ff. sol. ma. Nihilominus posset hodie mulier sol. matr. illam alienationẽ rescindere agendo reali actione contra ipsum possessorem ppter dominium in eam translatum: ut sic talis consensus hodie sibi non præiudicet, nec uideatur renunciasse d. beneficio l. in rebus. sibi competituro solu. matrimo. imo non potuit sibi præiudicare etiam si uoluisset expressè faciendo suæ dotis conditionem deteriorem per id, quod habetur in l. Atilicinus ff. de pact. do. quod maximè procederet in subsidium per d. su-
24 prà in s. priuileg. 7. par. † Vltimò limita secundùm quosdam dispositionem d. l. in rebus. solùm obtinere in ipsa dote, quæ sol. matrimo. habet reuerti ad mulierem, non sic in donatione propter nuptias sibi facta a marito, quæ solu. matr. per mortem uiri habet cedere lucro mulieris; quia illa nõ gaudet pari priuil. dotis. ut l. fin. C. qui pot. licet in aliquibus gaudeat eo. priuileg. maximè quò ad tacitam hypothecam, ut habetur in d. l. fin. de dot. promiss. & etiam quò ad tacitam stipulationem

nem & multa alia: ut habetur in l. a. C. de bonis quæ liber. Et quia potest mulier petere sibi dictam donationem consignari ante solutum matrimonium uiro uergente ad inopiam, sicut potest petere dotem: ut est casus not. in d. l. ubi adhuc. Tamẽ uidetur, quòd non possit per actionem in rem: ut sic non dicatur dominium translatum in mulierem, sicut in re dotali: glo. tamen singu. in authen. donationem. posita super d. l. ubi adhuc. tenuit contrarium per illum tex. ibi, dum dicit uendicare. Et sic vult, ꝙ non solùm sol. matrimo. sed etiam eo constante transferatur dominium in mulierem ipsius rei donatæ propter nuptias propter uergentiam uiri ad inopiam, licet effectuale lucrum habeat expectare mortem uiri, quod est mirabile, & dicit ibi illa glo. quòd si à princ. mulier fuisset inducta in possessionem: tunc haberet directam rei uendicationem, demum uiro uergente ad inopiam, aliàs si nunquam fuisset inducta in possessionem, haberet utilem rei uendicationem, cum qua etiam transit ibi Cyn. Tamen posset non improbabiliter dici, quòd tex. in corpore illius auth. dum loquitur: per uerbum uendicare, debet intelligi de hypothecaria & non de propria rei uendicatione: ut supra dixi in alia limitatione circa effectum. d. l. in rebus. Nam etiam tenendo, quòd competat rei uendicatio in casu d. l. ubi adhuc. pro dote consignanda: tamen non uidetur esse eadem ratio in donatione propter nuptias, ex quo adhuc est incertum rerum natura: & sic etiam ipsi legi, an dicta donatio cedat lucro mulieris; tamen hoc pendeat ex futuro euentu, ex quo posset mulier prædecedere in matrimonio, non sic in dote; cum ipsi legi sit certum, quòd in omnem euentum dos est restituenda mulieri, & matrimonium aliquando debere dissolui. unde quando tractamus de translatione dominij ex solo l. ministerio, tunc lex ipsa nunquam inducit dictum effectum, quando adhuc res est in pendenti: ut per Bart. in l. si pluribus. ff. de leg. t. unde videtur illum tex. in d. authen. & in corpore necessariò debere intelligi de uendicatione per hypothecariam, & non propter aliquod dominium adhuc translatum in mulierem dictæ rei donatæ. Vnde uidetur, quòd licet possint esse extrema habilia, ut trãsferatur dominium dictæ rei matrimonio soluto propter mortem uiri: tamen hoc non reperimus iure cautum: vnde standum uidetur regulæ, de qua in d. l. traditionibus. nec dispositio noua d. l. in rebus. se extendat ad donationem propter nuptias, & maximè cum in ea non subsit ratio antiqui dominij, ponderata ibi per Imperatorem si tñ possessio fuisset a princ. data mulieri. Et tunc ex quo præsumitur adhuc possidere etiã tempore sol. matr. per id quod habetur in l. fiue possidetis. C. de proba. Et tunc fatendum esset, dominium transferri illico sine alia traditione, uel apprehensione noua, per id quod hƒ in l. qua ratione. §. interdum. ff. de acqui. poss. & in l. certi condictio. §. si. cum seq. ff. si cert. pet. quod no.

ADDITIO.

a In eam transit. Not. quòd dominium transit in uxorem ipso iure sol. matr. scilicet dominium rerum dota. Bal. in l. 3. C. de iur. dot. not. in l. in rebus. eo. tit. & in l. dotis actio. sol. matrim. Bart. in l. t. ff. de fund. dot. ubi dicit hoc uerum hodie, quia secus olim. & in l. in rebus. per Bart. & in l. si dotis. C. de iur. dot. Item non tamen potest uxor propria authoritate sine iudice ingredi poss. bono. l. dotis. sol. matrim. secundùm Salic. in l. 2. 4. q. ad fi. C. de iu.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio rei data in dotem æstimata adeo ut faciat emptionem in subsidium datur etiam contra tertium pro dote recuperanda.*

SEPTIMVM priuilegium sumitur ex eadem l. in rebus.
1 circa princ. nam licet regulariter quando † res datur æstimata talis æstimatio faciat emptionem etiam in dote, qñ aliter non esset dictum expreßè uel tacitè quòd res remaneat dotalis: ut tunc dominium transferatur in uirum, ut amplius non subijciatur restitutioni: ut habetur in l. plerunque. in princ. & l. quoties. ff. de iure do. cum sim. Tamen speciali fauore mulieris & dotis quando non haberet regressum ad alia bona uiri ꝓ recuperatione suæ dotis: tunc in subsidium datur a actio a in rem mulieri contra tertium possessorem, si dicta res æstimata fuerit postea alienata per uirum: ut est casus singu. ibi secundùm communem intellectum, & communiter tenẽt doct. quòd detur utilis in re. & sic dominium quoddam utile dicatur esse translatum in mulierem, ut aliàs habetur in casu singu. fauore alimentorum in l. t. C. de do. quæ sub mo. & idem dicas, quando uir ad inopiam uergeret, ut per Bart. in l. si constante. in princ. ff. sol. matrim. in t. q. 3. par. Et ista actio utilis in rem præfertur dominio directo, quod esset penes illum tertium: puta emptorem, & sic ultra hypothecariam daretur ibi rei uendicatio. Et hoc est magni effectus: quia si competeret solùm hypothecaria: tunc alij creditores, qui haberẽt hypothecariam anteriorem & expressam præferentur mulieri etiam in bonis postea quæsitis: ut habetur in l. fin. C. qui po. Nam si præfertur habenti dominium directum per supradicta, & facit, quod habetur aliàs in l. siue autem. §. si duobus. ff. de pub. Multomagis præfertur illi, qui nullum haberet dominium sed solam hypothecam, ex quo dicta hypotheca nõ potuit causari in præiudicium mulieris, saltem habentis spe quadam ipsum dominium utile sibi acquisitum, uel acquirendo in subsidium solut. matr. super eadem re, & multomagis prædicta procedunt, quando bona essent data æstimata tali æstimatione, quæ non faceret emptionem secundùm quòd habetur in d. l. si æstimatis. & in l. si inter uirum. C. de iu. do. Nam si postea essent alienata etiam de consensu mulieris, quo casu ualerà princ. alienatio: ut est supra dictum: tunc in subsidiũ uiro existente non soluendo posset mulier uendicare per tex. in d. l. in rebus. qui indistinctè loquitur. imo forte tunc etiam si esset soluendo. per dicta supra in proximo priuileg. circa pe. limit. & bene conferunt dicta in fi. in 7. part. circa 15. priuilegium.

ADDITIO.

a Datur actio. Adde hic in quibus locum habeat repetitio. uide Bart. in l. licet Imperator. ff. de lega. t. & in l. si fundum. §. si pater. eod. titu. & in l. dob. de ser. cor. & Bald. in l. Titius. C. de oper. liber.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Socer si soluit dotem genero ignoranter habebit repetitionem non condictione indebiti: sed per actionem de dote.*

2 *Dispositio l. qui exceptionem. ff. de condictione indebiti. non obtinebat quando soluenti ignoranter competebat, exceptio quæ a sui natiuitate actionem non elidebat.*

1 OCTAVVM priuilegium est: quia † si pater mulieris, q erat obligatus uiro pro dote promissa credẽs matrimonium adhuc durare, ubi erat solutũ diuortio, dotẽ soluit, & sic indebitè ductus errore facti secundum regulas iuris communis, daretur condictio indebiti ad repetendum, per id quód habetur in l. 1. & per totum. ff. de cond. indeb. Tamen speciali fauore dotis non datur condictio indebiti, sed habet locum repetitio per actionem ex eo contractu. s. per actionem de dote, ac si esset soluta dos constante mrimonio: ut est casus sing. in l. si pater ignorans. ff. sol. ma. & ẽt uoluit gl. in l. si quis fundũ. §. pe. ff. loc. dicens esse speciale in dote. & idem Bar. post Pet. in d. l. si pr̃. subdendo rõnem: quia in hoc uersatur interesse filiæ, ut repetatur per actionem de dote, & non per condi- 2
ctionem indebiti: quia si actio de dote competit, illa est communis etiam ipsi filiæ, non sic si ageretur condictione indebiti: quia tunc illa esset solius patris & non filiæ uolunt dicere, quia cum talis condictio detur ex neg. gest. l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. ind. & nullum negotiumgestum est cum filia sed cum solo patre soluente indebitum, ideo non posset dari dicta condictio ipsi filiæ, alij autem ut Iaco. de Are. dicebant, ꝙ immo in d. l. si pater ignorans. non soluit ibi pater indebitum, quia etiam sol. matr. durat actio contra socerum & eius hæredem. l. si donaturus. ff. de cond. ob caus. & l. si socer. §. Luc. ff. solu. matr. ideo non uidetur pater soluisse debitum, quia opi. procederet, quando uersaretur aliquod interesse ipsius mulieris. s. ꝙ actio adhuc competat uiro, ut est in termi- 1
nis §. Luc. l. si socer. ff. sol. mat. ut sic mulier ibi non remaneat denudata iure petendi dotem suam, quia contra patris hæredem

dem non posset ipsa agere ad dotem promissam uiro: ut l. si ꝑte. C. de dot. promiss. Idem speciali fauore mulieris iura uolunt, ꝙ adhuc duret actio de dote ipsi uiro contra hæredes soceri: ad hoc ut eam dotem targat & soluat mulieri, uel saltem ipsam actionem cedat ipsi mulieri: & hoc erit aliud priuilegiũ in dote, quod ponetur infra in 24. speciali. At in terminis d. l. si pater. non vr̃ uersari tale interesse mulieris, de quo in d. §. Lucius. quia etiam si dos fuisset soluta marito ante solutum matrimonium, filia non habebat, nec habere poterat exercitium de dote contra uirum uiuente patre: sed solus pater, per id quod hr̃ in l. 2. §. fi. & in l. dotem. ff. sol. matr. Sed in §. Lucius. cum pater iam esset mortuus, actio erat iam consolidata in filiam. l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. Et ideo actio non competebat uiro contra socium in d. l. si pater. ex quo cessat ratio, de qua in d. §. Lucius. & ideo erat ibi indebitum saltem ope exceptionis. Bal. autem ibi dicebat, non esse speciale ibi in
2 dote danda. no. † doctrinam ad ea quæ hñt in l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. & ille tex. procedat in exceptione, quæ a sui natiuitate elidebat actionem: & tunc solutum ignoranter repetitur per condictionem indebiti. Si autem competebat exceptio, quæ a sui natiuitate non elidebat actionem, sed tũc demum si opponatur, ut exceptio, dolo facis petere, quod incontinenti restituturus esset, uel exceptio compensationis: & tunc non facit indebitum, antequam opponatur: & ideo tũc solutum non repetitur per condictionem indebiti ita dicit esse casus notabilis in d. l. si pater. cum cuius dicto transit ibi Io. de Imol. & pleriquæ Moder. Tamen licet illud dictum sit no. & sine dubio procedat in exceptione compensationis: tamen in dicta exceptione, dolo facis petere, & maximè quo ad terminos d. l. si pater. non uidetur procedere: quia dicta exceptio, dolo facis petere, &c. habet in se inclusam exceptionem, sine non interesse agere, quæ exceptio ab initio suæ natiuitatis elidit actionẽ iam ortam. Nam ubi ex postfacto interesse, quod competebat a princ. desinit nunc competere, tunc etiam desinit competere ipsa actio. l. si autem. §. possidere. ff. de rei uen. & l. si enim. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & per Barto. in l. qui autem. eo. tit. & per Bald. in l. ad comparandas. C. manda. Imo non solùm desinit actio competere, sed etiam ipsum iudicium iam cœptum extingui, si pendente ipso iudicio desinat interesse. l. si mulier. ff. sol. matr. & ideo magis placet opin. glo. Pet. & Bart. quòd in d. l. si pater. sit speciale in dote propter rationem supra assignatam: quia interesse ipsius filiæ, ut detur actio de dote: ut sic remaneat cõmunis, quod non esset ita, si daretur condictio indebiti: & maximè si antequam pater ipse repetat decedat.

Præterea etiam uersatur ibi interesse patris sicut si fuisset à princ. stipulatus dotem sibi reddi. quo casu illa erit præcipua patris. l. quoties. ff. sol. matr. Et sic sibi patri ad repetendam dictam dotem sic solutam daretur etiam tacita hypotheca, quæ non daretur per condictionem indebiti, cum illa non sit priuilegiata. Nam tale priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis uiri transit etiam in ipsum patrem, quando sibi esset dos consolidata, uel per stipulationem, uel per mortem filiæ: ut est gloss. sing. quæ communiter tenetur in §. fuerat. insti. de actio. & dictum est supra in 6. par. in 7. priuilegio, quod est not. & tangetur infrà in ultima parte.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus datus in dotem per mulierem proprietariam, & sic ad tempus matrimonij, non extinguitur ipso iure finito matrimonio,*

NONVM priuilegium est; quia vsusfructus tanquam seruitus personalis & non realis potest constitui duraturus ad tẽpus: adeo ꝙ post tempus ipso iure extinguitur & consolidatur proprietati. ut l. 4. ff. de usufruct. & l. cum ususfructus. ff. de usufruct. leg. non sic in seruitutibus realibus: ut hr̃ in l. 4. ff. de serui. & ibi per Bart. de ratione differen
1 tiæ. Et sic uideretur ꝙ † mulier habens fundum si dat marito non ipsum fundum sed vsumfructum fundi pro dote & sic ꝑ matrimonio, si postea matrimonium soluatur diuortio, uel morte, & maximè uiri, quod tunc dicatur extinctus ipso iure talis usus fructus, & redeat ad proprietatem quasi ad tempus sit datus, scilicet, daturus quousque durat matrimonium. Et tamen nihilominus iura uolunt, quòd adhuc duret ipsum ius vsusfructus in persona uiri, nec extinguatur ipso iure, sed opus sit restitutione fienda per uirum per modum cessionis: ut est text. not. in l. vsusfruct. uersi. quòd si fundi. ff. soluto matrimonio. quod uidetur mirabile, & maximè, quia ultra hoc uidebatur subesse ratio fauore mulieris, ut ipso iure ad eam rediret vsusfructus, & sic ad proprietatem, absq; eo quòd ipsa mulier haberet aliter laborare in petendo restitutionem talis dotis. Tum etiam, quia subest æquitas euitandi circuitus, quando potest immediatè & de directo causari effectus sine alio circuitu, argumen. l. dominus testamento. ff. de cond. indeb. & l. cum fundus. §. seruum tuum impendens. ff. si cert. peta. Nam quando fundus fuisset alterius dotantis, quàm mulieris, qui pro dote constituisset usumfructum in dicto suo fundo: tunc surgeret ratio & æquitas, ut non censeatur tunc usufructus concessus ad tempus, s. durationis matrimonij, ut sic non extinguatur matrimonio cessante propter fauorem mulieris, ne remaneat indotata, sed tunc fiet restitutio talis vsusfructus per modum de quo in d. l. usufructu. & in l. usufructus. ff. de iure do. Sed quando cessat talis ratio, & etiam fauor mulieris, ut ĩ. uidebatur aliter dicendum, & idem qñ matrimonium esset solutum per mortem mulieris: licet isto secundo casu adhuc uigeat aliqua æquitas ut non extinguatur usufructus; quia cum dos uideatur data pro muliere animo donandi perpetuò & non pro solo tempore matrimonij, ut patet not. in §. accedit. l. 1. C. de rei uxo. actio. Merito tunc talis usufructus transiuit ad hæredes mulieris duraturus uita mariti usufructuarij durante, faciendo restitutionem secundùm modum de quo in d. l. vsufructu. Tamen quando mulier erat à princ. plenè proprietaria, & dedit vsumfructum in dote, non uideo rationem aliquam urgentem, ꝙ tunc usufructus non extinguatur ipso iure tanquam concessus ad tempus, & maximè cum hic non subsit fauor dotis, sed potius contrarium, nisi dicamus, quòd sit ratio; quia vsusfructus est quoddam ius personalissimum, adeo quòd sicut cum persona finitur, ita difficiliter ab ipsa persona euellitur sine facto ipsius vsufructuarij. Sed hæc non habet instantiam; quia quando datur usufructus ad tempus, nõ difficiliter euellitur a persona. imo satis faciliter recedit a persona post ipsum tempus ut supra. Vnde posset assignari alia ratio: quia dotis causa est de per se perpetua l. 1. ff. de iure do. Hinc est, quòd uidetur datus usufructus in dotem perpetuò, & dicetur perpetuus vsque ad uitam uiri, argu. l. 1. ff. pro soc. iuncto eo quod habetur insti. de vsufruct. in §. finitur. cum si. uerum quia non uidetur conueniens, ꝙ post sol. ma. amplius dos sit apud uirum, ex quo amplius non durant onera matrimonij. ideo potest peti restitutio dotis. Hinc est, ꝙ olim dominium rei dotalis durabat apud uirum etiam soluto matrimonio. l. 1. ff. de fun. dota. licet hodie secus pp nouam dispositionem l. in rebus. C. de iure do. ideo petebatur restitutio. Sed ad hanc rationem potest satis clarè responderi, ꝙ ideo durabat dominium post matrimonium solutum; qa contrahentes nec expressè, nec tacitè poterant facere, ꝙ dominium non duraret apud uirum sol. matr. licet posset peti restitutio dotis, & consequenter dominij, facit, quod habetur in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. oblig. Hinc est, quòd etiam si a princ. inter coniuges fuisset actum, quòd sol. matrimo. dominium uõ remaneret apud uirum, sed illico ab eo recederet, & transferretur in mulierem, nihil ageretur per ibi not. & in l. si ea lege. C. de cond. ob cau. tamen non sic in vsufructu; quia potest pacto fieri, ut duret ad tempus & non ultra, ut dixi supra. Vnde non uideo, quòd possit assignari alia ratio nisi ista, ex quo uir grauatur in uno & fauetur mulieri: ut durante matrimonio possit talis dos constituta in usufructu de facili perdi ipsi uiro propter non usum, uel alios modos, quibus solet ipso iure perdi usufructus: ut institu. de usufruct. §. fina. cum simil. & habetur in l. cum in fundo. uersicu. quòd si mulier. ff. de iure dot. & facit, quod habetur aliàs in l. si grege. ff. de lega. 1. Ideo in alio releuatur uir, & grauatur ipsa mulier, ut talis vsusfructus in dote datus non extinguatur illico soluto matrimo.
Vnde cogita; quia posset inferri ex prædictis, quòd si expres- 1
sè fuisset actum, quòd vsusfructus datus in dotem sit duraturus per tempus matrimonij, quòd tunc immediate extingueretur soluto matrimonio. Et sic non opus esset alia restitutione, per id quod habetur in d. l. 4. ff. de vsufruct. Posset etiam teorari, quòd si non esset factum tale pactum, non trãsferetur illico in mulierem, & hodie per nouam dispositionem dict. l. in rebus. C. de iur. dot. ex quo diuersa est ratio in usufructu,

fructu, q in ipso dominio, de quo dictum est supra in 6. priu. circa limitationes d. l. in rebus.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. de iure digestorum habebat hæredem ab intestato in dote profectitia, vel aduentitia consolidata filia, licet regulariter secus.*

2 *Filiusfa. miles si decedit intestatus, relicto filio iam emancipato ab auo succedit in castrensibus nepos ex tali filio excluso auo: etiam ex iure veteri. & nu. 3.*

1 DECIMVM priuilegium est † quia licet regulariter filiafam. de iure digestorum non haberet hæredem etiam ab intestato, ut habetur in l. 2. ff. de cast. pecu. Tamen in dote tã aduentitia, quàm etiam profectitia in ipsam filiãfam. consoli-
2 data habebat a hæredem ab intestato: cum enim ipsa dos profectitia consolidata in filiamfam. & sibi facta præcipua quæratur ipsi filiæ pleno iure: ut est quando per stipulationem paternam, uel pactum paternum expressum, uel tacitum dos debet reddi filiæ soluto matrimonio: ut dictum est supra in ultimo speciali 6. part. & habetur in l. si cum dotem. in prin. ff. soluto matrimo. Meritò dici potest, quòd in tali dote profectitia habebit ipsa filiafam. hæredem ab intestato: ut probatur in l. post dotem, secundùm unum singularem intellectum gloss. & probatur in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. Et in aduentitia uidetur multomagis dicendum: cum illa quæratur sine dubio pleno iure ipsi filiæfam. nec ullum participium habet pater hodie, nec olim secundùm dicta supra in 6. parte. in §§. & 14. priuilegio. Meritò in ipsa dote aduentitia habebit hæredem: ut hoc probatur in l. auus. ff. de pact. dota. & ita tenet hoc Bartol. in d. l. post dotem. in 3. & 4. quæst. & hoc etiam sentit gloss. & Dyn. ibi, aduentitia. Tu aduerte: quia multi tenent contrarium: prout etiam sentit gloss. in l. nupta. §. 1. & l. filiæ meæ. ff. solut. matrimo. & maximè ea ratione: quia uidemus, quòd castrensia, uel quasi castrensia de iure digestorum pleno iure quærebantur filijsfam. & in eis habebantur pro patresfam. adeo q poterant testari. l. fi. C. qui testa. fa. pos. cum si. & tamen ab intestato non habebant hæredem etiam in castrẽsibus, sed pater omnia occupabat iure peculij, ergo multominus filiafam. in dote, licet sibi pleno iure quæsita: cum non sit minor fauor militiæ quàm dotis: cum in ea uersetur publicum interesse. l. 1. & per totum. ff. solut. matrimo. & pari priuilegio gaudeat: ut habetur in l. dotalem. ff. eodem titul. Sed respondet Bartol. in d. l. post dotem. hoc ideo: quia etiam de facto nõ potest hoc contingere in filio milite: quia si filiusfam. miles relinqueret descendentem, ille est remansurus in potestate aui. & sic propter auitam potestatem haberet dictam hæreditatem quærere ipsi auo paterno. Vnde ut euitetur talis inutilis circuitus, iura uoluerunt, quòd eo tempore pater occuparet iure peculij, & habebant iura pro absurdo, quòd pater ab intestato ueniret ut hæres sui filij. Et ideo per uiam quandam indirectam fecerunt ipsum patrem non hæredem directum, sed bonorum possessionem ut occuparet iure peculij. facit, quod habetur in l. tam ex contractibus. ff. de iud. Quæ ratio cessat, si ipsa filia relinqueret filios: quia illi non remanent in potestate aui materni, sed eorum patris, meritò ipsi succedunt. Sed tunc obstat quia posset esse, quòd filiusfam. miles haberet filium emancipatum ab auo paterno. & sic mortuo filio talis nepos non est remansurus in potestate aui. Respondet Bartol. quòd ex quo talis nepos est liberatus ab auita potestate: ideo non est conueniens, quòd manumissio aui habeat in hoc sibi nocere per id, quod habetur in l. 1. §. nepos. ff. si quis à paren. fue. manu. Et ideo talis nepos debet excludi ab ipso auo. Sed Ioan. de Imo. in d. l. post dotem. dicit primò, quòd d. l. auus. non probat: quia licet ibi auus, qui dedit dotem pro nepte nõ contemplatione patris, esset mortuus tempore solut. matrim. tamen non apertè ibi text. quòd matrimonium fuerit ibi solutum per mortem illius neptis. & sic ut dicta dos transiret ad eius filios tanquam eius hæredes. immo potius sentit ibi text. quòd illa neptis erat uiua. & sic quòd matrimonium fuerit solutum morte uiri, uel diuortio. & ideo dos non debet redire ad patrem tanquam aduentitia, sed remaneret apud neptem per id, quod habetur in dict. l. Caius. Secundò dicit, quòd nõ uidetur bona ratio Bartol. cites dict. l. 2. de castr. pec. Quia im-
2 mo dictus † filiusfam. miles posset habere nepotem ex filis, qui non est in potestate aui materni. Et tamen tex. ibi dicit indistinctè, talem filium non habere: hęc impugnatio fuit etiam do. Bene. de Ful. in repetitione dict. l. post dotem. Tertiò dicit non obstare dict. §. nepos. quia ratio dispositionis illius tex. colligitur ibi, uidelicet ne fraus fiat auo emancipati nolenti succedere nepoti, quem ipse sua gratia liberauerat à patria potestate, quæ ratio cessat in casu nostro, in quo nulla emancipatio interuenit. & sic dicit Bartol. non bene sensisse: quia si filiusfam. non potest habere hæredem in castrensi peculio, in quo plus iuris habet filius, quam filia in dote aduentitia: cum filius possit successionem patris, quam habet iure peculij, sibi tollere testando, multominus ipsa filiafam. in dote aduentitia habebat hæredem: cum non posset per testamentum talẽ successionem iure peculij tollere patri, arg. authen. multomagis. C. de summa trinitate, & fide Catholica, cum similib. Eãdem opi. contra Bartol. tenet Bald. in d. l. post dotem. licet ex alia ratione, uidelicet quia uidetur inconueniens, quòd ipsa filia haberet hæredem in aliquibus bonis. s. in dote, & in alijs bonis non haberet hæredem, arg. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. inst. & ibi per eum. Cuius rationes tanquàm multum debiles improbat ibi Ioan. de Imo. ut ibi per eum, qui per prædicta infert, quòd similiter etiam eadem ratione de iure digestorum filiafam. non habebat hæredem in dote profectitia consolidata filiæ, quicquid aliter tenuerit ibi Bartol. in 4. quæst. Et respondet ad tex. in d. l. post dotem. quia habet uarias lecturas & ex ea non potest capi bonum fundamentum, nec potest capi argum. à contrario sensu: cũ est ualde exorbitans contra regulas iuris communis, ut ibi per eum latius. Tu aduerte: quia licet hæc quæstio hodie sit sublata, cum de iure codicis & auth. hodie filiusfam. in aduentitiis habeat hæredem descendentem non obstante patria potestate: ut habetur in l. quod scitis. C. de bonis quæ liberis. & in authen. de hære. quæ ab intesta. §. 1. & sic etiam eadem ratione in profectitiis quæsitis pleno iure ipsi filio uel filiæfam. tamen non est inutilis propter multa ad inuestigandum quid de iure antiquo. Et pro certo non uidetur recedendum ab opin. Bartol. & Dyn. quæ est communis, cum non possit bene responderi ad text. in d. l. post dotem. & in d. l. auus, qui multùm urget: cum loquatur indistinctè, nec ibi Iurisconsultus se restringit, quando matrimonium fuit solutum diuortio uel morte uiri, simpliciter dicit, dotem ad patrem non reuerti, scilicet in casu dotis restituendæ, & quia tenendo hanc opinionem pro uera difficilis uidetur responsio ad dict. l. 2. de castren. pecu. Ideò semper mihi uisum fuit, quòd dict. l. procedat secundum communiter accidentia: quia descendentes ex ipso filiofam. milite mortuo remanerent in potestate aui, sicut erant à prin. & sic subest ratio euitandi circuitum inuolem per id, quod habetur in l. dominus testamento. ff. de condiction. indebiti. Vnde sic daretur casus, quòd filius natus ex dicto filiofam. milite, mortuo ipso milite non esset in
3 potestate aui, forte quia emancipatus ab auo. † Pro certo mihi uidetur, quòd talis nepos succedat patri in castrẽsibus, nec tunc auus paternus affert iure peculij: cum prima causa sit liberorum per iura uulgaria: & etiam quia tunc suadet fauor militis, cuius uotum uerisimiliter magis dirigitur erga filium suum, quàm erga patrem. l. nihil. §. facilior. ff. de bo. liber. iuncto eo quod habetur in l. isti quidem. ff. quod metus causa. Nec obstat d. §. nepos. quem allegat Bart. quia non facit. Nam ibi loquitur text. in casu, quando nepos emancipatus ab auo decessit, & sic ibi tractatur de successione nepotis emancipati ab auo: tunc enim est ratio in promptu, quòd dictus auus præfertur patri ipsius nepotis emancipati ex eo: quia ab auo fuit manumissus. & sic æquum est, auum succedere tanquam in bonis quasi liberti. Sed hic tractamus de successione ipsius filii circa castrensia. Nam cum prima causa successionis sit liberorum, ut iura uolunt, uidetur præferendus filius militis ipsi patri militis, eidemque suo paterno. & maximè cum in hoc non offendatur ipse auus in iure sibi quæsito per suam manumissionem: cum in omnem euentum habeat postea succedere dicto nepoti in dictis bonis sibi quæsitis tanquam in bonis quasi liberti.

Prætereà ponamus, dictum nepotem dedisse se in adoptionem alteri extraneo de uoluntate aui, qui nepos postea fuit emancipatus ab ipso patre adoptante, & postea moriatur eius pater naturalis. f. filiusfamil. miles. tunc cessat omnino ratio Bartol. & nihil prohiberet, quominus dictus nepos succedat patri militi in castrensibus remoto auo paterno: ergo idem est

dicendum in filiafam. circa dotem aduentitiam, uel profectitiam reconsolidatam, ut supra, ea quu nihil iuris in ea habet pater: imò ipsa habetur pro matrefamil. meritò habebit hæredem ab intestato: sicut etiam filius miles in castrensibus, quando descendentes non sunt remansuri in potestate auit ut supra est probatum, quæ opin. probatur de directo in d.l. post dotem. à contrario sensu. Et puerilis uidetur reprehensio Imo. in filiofamil. milite habente nepotem ex filia nuptat cum de iure ffiurum ille nepos tanquam cognatus non poterat uenire ad exclusionem aui materni, qui censetur agnatus suo filio, qui a patre trahit iura sanguinis, solùm cadebat in agnatis: ut habetur institu. de leg. agn. suc. post princip. licet hodie sit sublata dicta differentia per id, quod habetur in authent. defuncto. C. ad Tertull. & in corpore unde sumitur.

ADDITIO.

a Habeat hæredem. No. quòd filiafamil. habet hæredem ab intestato de dote profectitia. Barto. in l. filiæ. soluto matr. & in l. post dotem. 5. q. & per Bal. in l. pro hæreditans. C. de hær. act. vbi dicit, quod lex dos à patre. C. so. ma. intelligitur ab intestato: & in filia in potestate patris non in emancipata. Pau. de Cast. in consi. 122. dicit, quòd non habet hæredem. unde ibi Io. de Imo. in l. nupta. §. quoties. ff. solu. mat. qui tenet idem, & per Bal. & Pau. de Cast. in l. leuium. C. qui test. fac. pos. Et plenè per Alex. in d. l. post dotem. & ibi uide, quid de dote aduentitia. in quo tenet quòd sic post Bat. ibi. in 3. & 4. q.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia licet detrahatur de legato dotis danda: tamen non sic in legato dotis restituenda respectu commodi repræsentationis.*

2 *Legatum dotis restituenda non expressa quantitate, si non potest operari respectu commodi repræsentationis: ualebit saltem, ut per illud uideatur sublatum beneficium, ne hæres teneretur nisi inquantum facere possit, quod est notandum.*

1 VNDECIMVM priuilegium † est, quòd licet de legato dotis dandæ pro muliere nõ detrahatur falcidia, de quo dictum est supra in 6. par. in 49. priuilegio, & ibi circa ueritatem illius glo. no. in l. tali. ff. de iu. do. satis plenè discussum fuit, non sic fortè in legato dotis restituendæ eo casu, quo ualeret propter commodum repræsentationis; ut l. cum uulgari. & per totum illum tit. ff. de do. præleg. Nam respectu illius commodi non detrahitur falcidia, ut uidetur probari in l. cum dotem. ff. ad l. Falcid. licet secus in aliis legatis, quæ consistunt solum in commodo repræsentationis; quia de tali commodo detrahitur falcidia; ut habetur in l. 1. §. si creditori. ff. ad l. Falcid. cum sim. Et sic resultat dictum speciale in dote, ut hoc fuit expressè de mente Bal. in l. 1. §. sed & si ignoramus. C. de rei uxor. actio. dum alleg. l. sed & usufructus. §. dos. ff. ad l. Falcid. Tu aduerte, quia glo. in d. l. cum dotem. uidetur tenere contrarium restringendo illum tex. & d. §. dos. ut procedat in suspecto exitu, quia quod detrahitur per falcidiam, petitur per actionem de dote, sed considerato effectu detrahitur, uidelicet respectu commodi repræsentationis: ut ibi per gloss. cum qua uidetur transire Barto. & communiter docto. pro quo facit: quia non potest negari, quòd respectu talis commodi repræsentationis & interusurij medij temporis legatum non consistat: & ideo stante statuto, quòd de quolibet legato soluatur gabella, uidelicet tantùm pro qualibet libra, quòd respectu æstimationis illius commodi repræsentationis soluetur dicta gabella: non autem de ipsa summa legata, secundùm Bal. in l. si non designata. C. de fal. cau. adie. leg. & Bartol. post gloss. in l. 2. §. unde quæritur. ff. de do. præle. uidetur per expressum hoc uoluisse: prout tenuit gloss. in d. l. cum dotem. Sed in ista materia potest distingui, quòd aut aliter constat, quam per confessionem uiri ita legantis. s. dotem esse solutam. Et isto casu potest distingui, quòd si ipsa mulier esset pauper, & non posset aliter uiuere, nisi apud se haberet dictam dotem de præsenti, & tunc uidetur uir legasse mulieri dictum cõmodum repræsentationis, & ipsum ademisse ab eius hærede: ut sic non habeat expectari terminus soluendæ dotis, uidelicet ex quadam pietate, & cõsequenter propter piam causam. Nam tunc uidetur in effectu ratione alimentorum legasse mulieri dictam dotem, ut interim ex ea se alimentet, quo casu quando alimenta legantur pauperi, non detrahitur falcidia: ut latè dictum est in dicto 49. priuileg. 6. partis. Et sic isto casu subest eadem ratio in legato dotis dandæ secundùm ibi dicta. Nec obstat si diceretur, quòd non potest tunc subesse ratio paupertatis mulieris: cum debuisset alimentari interim durante dicta dilatione legali ab ipsis hæredibus uiri per id, quod habetur in §. exactio. C. de rei uxor. actio. per gl. & doct. in l. diuortio. in princ. ff. sol. matrim. Nam respondetur, quòd dicta prouisio legis uolentis, quòd durante dicta dilatione mulier debeat alimentari interim ab hæredibus, tollitur per prouisionem hominis, per id quod habetur in l. fi. C. de pact. conuen. idest ipsius testatoris uolentis, quòd debeat mulier per manus hæredum alimentari, & maximè stãdo in domo cum eis, sed per manus suas & de sua dote incontinenti sibi soluenda, & sic pro maiori fauore & honore ipsius uxoris: tunc uiduæ forte, ut magis præseruaretur pudicitia ipsius mulieris stando de per se & seipsam alimentando, maximè si erant hæredes extranei. & ideo uidetur fecisse tale prælegatum dotis pro seipsa alimentanda. ex quo nihil aliud habebat aliunde, ex quo posset alimentari. & ideo tunc non detraheretur falcidia, & procedat dispositio d. l. cum dotem. & d. §. dos. Si autem talis mulier non esset pauper: quia habebat aliunde, ex quo posset alimentari, fortè bona parafernalia: & tunc procedat opin. contraria, ut possit detrahi falcidia de tali commodo repræsentationis: & tunc cessaret dispositio d. l.

2 cum dotem. & d. §. dos. Aut aliter † non constat de dote data uiri, nisi per tale legatum, ex quo resultare uidetur quædam confessio dotis receptæ: & tunc non de commodo repræsentationis, imò de tota summa dotis prælegatæ posset detrahi falcidia tanquam legatum cõsistat in ipsa tota summa dotis prælegatæ, & non in solo commodo repræsentationis temporis: ut not. per Bar. in l. qui uxori. ff. de aur. & argen. leg. & no. in d. l. si non designata. & ibi etiam per Bar. & gl. no. inst. de leg. §. sed si uxori. super uerbo instrumentum dotis. ubi dicit, quod tunc detraheret falcidiam de toto dicto legato dotis, si fecisset inuẽtarium, facit l. Lucius §. quisquis. 2. ff. de leg. 2. & in l. l. ucius. §. 1. ff. de leg. 2. & per Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. 3. ubi dicit, quòd si dicta uxor fuisset tunc præsens, quando fuit sibi factum tale prælegatum dotis per uirum, probaret talis confessio. Et ideo infertur, quòd tunc nõ procedunt prædicta, nec etiam dictum Bart. in d. l. qui uxori. & sic tunc non detraheretur falcidia, nisi respectu commodi repræsentationis. Et adde ad prædicta, dum dixi de commodo repræsentationis respectu dilationis legalis. Nam idem esset dicendum, quando hæredi competeret dilatoria illa, ne exigatur ultra quàm facere possit secundùm quòd habetur in l. ẽt. in princ. ff. sol. mat. Nam si maritus prælegaret dotem mulieri: tunc non teneretur hæres nisi inquantum facere potest, secundùm gl. no. in d. §. sed si uxori. Nam tunc in legato censeretur esse tantum, quantum hæres potuisset detrahere propter dictum beneficium eadem ratione sicut supra in beneficio dilationis legalis competens marito uel eius hæredi, de quo in d. §. exactio. & ideo falcidia esset detrahenda habito respectu æstimationis dicti commodi, quo hæres uenit priuandus propter dictum prælegatum. & idem in quolibet alio interesse competenti hæredi ex pacto à princ. inito inter coniuges secundùm gl. no. in d. §. sed si uxori. Intellige tamẽ, dummodo tale prælegatum dotis non censeatur factum mulieri ea pietate secundùm dicta suprà. Item intellige, quod diximus de beneficio, ne hæres teneatur ultra, quàm possit, quando fuit factum legatum expressa quantitate: secus si non expressa quantitate per id, quod habetur in l. si prior. ff. solu. matri. & aliàs in l. Mæuio. §. si à me. ff. de leg. 2. & in d. l. si non designata. Posset tamen dici, quòd si fuisset factum pactum à princip. quòd dos, quæ erat in mobilibus, debeat restitui incontinenti, vbi de iure olim annua, bima, trima die, hodie post annum. d. §. exactio. tunc si maritus legaret mulieri dotem simpliciter non expressa quantitate: tunc ualeret legatum, ut hæres non utatur dicto beneficio, de quo in d. l. etiam. ut sic aliquid operetur, ubi aliter dicendo in nihilo ualeret, arg. l. si quando. ff. de legatis primo. & facit l. fundus qui locatus. ff. de fund. instruct. & l. Titia cum testamento. §. Lucius. ff. de leg. 2. quod est bene not. in d. l. si prior. & in dict. §. auus. & in dict. l. si non designata.

PRI-

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Cautio, uerbum fauore dotis intelligitur cum fideiussore, licet regulariter secus.*

1 DVODECIMVM speciale est, † quia licet regulariter quando à lege, uel statuto, uel testatore requiritur cautio intelligatur tunc nudo uerbo per stipulationem & sine fideiussore: ut l. sancimus. C. de uerbo. significa. & ibi not. Tamen fallit fauore mulieris & dotis, ut sic semper intelligantur cum fideiussore, ut probatur not. in l. si constante. §. quoties. ff. solu. matrimon. Et ita nota. dixit Bald. per illum text. in l. diuortio. §. interdum. eodem titulo. Et sic facit, quòd si ex forma statuti disponeretur, quòd maritus ad omnem petitionem uxoris etiam constante matrimonio teneatur sibi de dote restituenda cautionem facere, intelligeretur cum fideiussore non obstante eo, quod habetur in l. 1. & per totum. C. de fideiuss. do. deo. cum aliàs dictum statutum censeretur quasi ludibrio positum, & de uento prouidisset mulieri, & maximè quádo dubitaret de inopia uiri, si solo uerbo sufficeret caueri mulieri. Vnde non immerito fauore mulieris & dotis intelliguntur dicta uerba statuti de cautione, scilicet idonea, quæ idonea cautio dicitur esse, quando cum fideiussore, ut habetur in l. si mandato Titij. §. fina. ff. manda. Multum tamen uidetur obstare gloss. iuncto text. in l. 1. §. cum autem. C. de rei uxor. actio. Tamen potest responderi, quòd prima opin. gloss. ibi sit uerior, uidelicet quòd ibi cum fideiussore per supradicta. Vel potest dici, quòd illud uerbum cautio, est prolatum à lege circa personam uerisimiliter non facilè ualentem inuenire fideiussores, uidelicet circa personam inopem: ut erat ibi maritus, qui utebatur priuilegio, ne conueniatur ultra, quàm facere possit ab ipsa muliere. Nam durante dicta egestate tenetur de iure saltem cauere de restituẽda dote, cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, & ideo debet intelligi de uerbali cautione. Et sic facit in argum. quòd licet iura dicant, quòd debitor, cui est indulta dilatio à principe, ne intra certum tempus possit conueniri à creditoribus, teneatur interim cauere non nudo uerbo, sed cum fideiussore, ut habetur in l. uniuersa. C. de precib. impera. offeren. tamen illud procederet, quando superior dictam dilationem seu saluumconductum indulgeret ex alia causa quam paupertatis, puta propter incommoditatem aliquam, uel quando indulget crucesignatis, secus si exprimeretur in rescripto, quòd propter paupertatem debitoris ita indulget: quia tunc non est uerisimile, superiorem uelle, illum teneri interim ad satisdandum, ne dictum rescriptum uideatur frustratorium & ludibrio concessisse, arg. cap. si Papa. de priuileg. in 6. cum simil. Vnde sufficeret tunc præstare iuratoriam cautionem secundùm quòd habetur in authen. generaliter. C. de episc. & cler. & per gloss. not. in l. 1. ff. qui satisd. cog. Imò tunc fortè teneretur cauere cum generali hypotheca bonorum & etiam cum adiectione pœnæ, secundũ quod habetur in l. prætoriæ. ff. de præto. stip. & ibi per Bart. & per glo. & per Angel. in l. 2. §. si dubitetur. ff. de iu. & no. in l. filio. ff. ut leg. no. caue. quæ omnia sunt bene not.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus si legat, quicquid ad eum peruenerit de dote talis mulieris non intelligitur deductis impensis. licet uerbi significatio aliud importet, non sic in uiro delegante.*

1 DECIMVMTARTIVM priuilegium † quia si uir legat dotem mulieri, legasse uidetur, quod restat de dote deductis impensis. l. dote prælega. ff. de dot. prælega. Et multomagis si dictum fuerit, quicquid ad me peruenerit de dote: quia cum hoc uerbum peruenerit, importet effectualẽ peruentionem. l. 2. §. peruenisse. ff. de hære. uel actio. uend. & l. cogi. §. unde quæritur. ff. ad Trebell. Ideo non censetur in effectu peruenisse totam dotem ad uirum, ex quo pro ea tantam pecuniam impendit, maximè si fuit necessariò impensa. Nam hoc procedit in testamento uiri: secus in testamento extranei prælegantis: licet significatio uerborum aliud importet: ut est text. not. in l. Mæuio. §. à me. ff. de legat. 2. & ibi per Bartol. & uoluit gloss. in l. 3. C. de fal. caus. adiect. leg. & licet Bart. in dict. §. à me. hoc dixerit sub dubio fortè: tamen uidetur hoc posse dici firmiter per illum text. in fin. dum facit dictam differentiam inter uirum & extraneum legantem, quæ autem sit ratio differentiæ text. ibi non assignat, & difficile uidetur assignari posse, qua ratione gloss. ibi uoluit non esse differentiam, & fortè malè. Vnde potest dici esse rationem differentiæ: quia quando debitor legat creditori, non uidetur legare, nisi commodum repræsentationis in tempore: ut habetur in l. si creditori. ff. de lega. 1. Et sic uidetur negari ipsum interusurium tẽporis, quod ipse debitor habebat, seu habiturus erat. Item quia ipse idem legans erat creditor respectu dictarum expensarum, & ideo ex quo legatum potest esse in aliquo utile, uidelicet respectu ipsius interusurij: ideo non debet extendi ad aliud commodum, ne uideatur hæredem grauare duplici onere. l. Titia. §. qui in uita. ff. de lega. 2. Sed quãdo extraneus, qui non est debitor mulieris, legat dotem, nunc non cadit ibi commodum interusurij: cum ipse legans tale commodum non habebat. Vnde totum corpus dotis legare uidetur, & sic sine aliqua deductione expensarum, in quibus impensis ipse nullum ius habebat. Et ideo potest inferri, quod si uir legat dotem mulieri, in qua dote nullum interusurium habebat: tunc dẽt intelligi legata dos, ut integra debeatur sine impensarum deductione, aliàs legatum esset inutile, contra l. si quando. in princ. ff. de leg. 1. & l. Titia. §. Lucius. ff. de legat. 2. Nec obst. d. l. dote præleg. quia debet intelligi: quia legatum ualebat, & erat inutile in anno. s. respectu commodi repræsentationis, & sic erat ibi dilatio. Dices tu, quod ibi loquitur in stabilibus, in quibus nec olim, nec hodie datur dilatio à lege. l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. act. Nam respondetur, quod licet esset in stabilibus in aliqua parte: tamen pro alia parte erat in pecunia, uel fortè ibi erat dilatio data per partes in ipso contractu dotis scilicet pro dote restituenda: quæ omnia sunt bene notanda.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si faciat generalem remissionem de omnibus legatis sibi factis per uirum tanquam sibi solutis: non uenit legatum dotis sibi prælegatæ.*

1 DECIMVMQVARTVM priuilegium est, † quia in generali remissione uel liberatione, quam uxor relicta omnibus legans sibi factis per uirum facit hæredibus tanquam sibi solutis, non uenit legatum dotis prælegatæ, ut post multa concludit Paul. de Cast. in suo consi. 234. & prosequere, ut ibi per eum, qui not. loquitur, & indigeret maiori indagine, & istud priuilegium magis procederet ex natura prælegatæ dotis: quia habet commodum repræsentationis propter diem legalem tacitè subintellectum, prout etiam in alijs legatis debitis in diem, quæ ualent propter commodum repræsentationis. d. l. si creditori. de lega. 1. Et sic similis quæstio posset cadere in testatore & debitore in diem; quia legãdo debitum, ualet legatum, unde si creditor, cui in eodem testamento erãt facta multa alia legata, ultra legatum dicti debiti facit liberationem hæredi de omnibus bonis legatis &c. compræhenditur dictum legatum debiti. Si tamen non esset aliud legatũ, quod dictum debitum esset clarum, cum non posset referri nisi ad illud, arg. l. fundus qui locatus. de fun. instru. Et idem si non esset legatum unum ultra illud debitum: quia loquendo in plurali de omnibus legatis, necessariò compræhendit illud, argu. l. ubi numerus: de testi. aliàs non saluaretur ratio recti sermonis. contra l. Plautius. ff. de auro & arg. leg. bene facit l. fin. ff. ad Treb.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest supplere ipsa parte uidelicet mulieris, non opponẽte & hoc speciale fauore dotis.*

1 DECIMVMQVINTVM speciale † quòd licet regulariter iudex non debeat, nec possit ex officio de facto

supplere, & sic parte non opponente: ut habetur in l. 3. §. hoc autem. ff. de damn. infect. cum suis similib. Tamen speciali fauore dotis, quando pater, qui esset improbatæ uitæ, dotem repeteret à uiro, uel eius hærede solu. matrimo. & conuentus non opponeret contra socerum sic repetentem de eius inhabilitate, & etiam ipsa filia, quæ remansit uidua similiter non opponeret, nec contradiceret patri fortè præ rubore seu reuerentia paternali, & ipsi iudici constaret de insufficientia patris, posset ex officio talem patrem repetentem dotem repellere, per text. not. & singul. in l. cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrimo. & faciunt dicta in simili suprà in sexta parte, in 18. priuileg. ubi simile priuilegium ponitur circa dotem constituendam per iudicem ex officio pro ipsa filia maritanda.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote licet anomalam quandam naturam habeat citra alias actiones: quia ista non est hæreditaria competens patri, non transit in hæredem: etiam lit. contest. sed conuolat ad filiam: etiam non hæredem.*

1 DECIMVMSEXTVM priuilegium est, quòd † actio de dote habet anomalam quãdam naturam citra aliàs actiones, quæ communiter sunt hæreditariæ maximè non poenales: ut l. 1. & per totum. C. de hære. actio. quia ista
a non est hæreditaria; quia ipsa competens patri a per eius mortem non transit in eius hæredem etiam lite per eum contesta
b stata transit & uolatum facit in filiam, b licet non hæredem,
c in quam consolidatur ipsa actio de dote per mortem patris. c l. 1. §. uideamus. & §. sed hoc ex rei. & ibi per gloss. C. de rei uxor. actio. sicut etiam in alio casu habet naturam anomalam: quia competat patri & filiæ & cuilibet insolidum: ut not. in l. non solùm. ff. solu. matrimo. post & Barto. tale ius insolidum competens cuilibet habet naturam quandam extraneã: quia non potest æquiparari iuri seu actioni competenti duobus reis stipulandi cuilibet insolidum, in quibus non est dare, quòd sit una, & eadem actio utrique & cuilibet competens insolidum, sed sunt duæ actiones: ut habetur in l. 3. ff. de duobus reis. Et multæ aliæ assignantur differentiæ: ut not. in dict. l. non solùm. post gloss. ibi. Nec potest dari commoda æquiparatio ad aliquem alium casum omnino similem. Item conuolat de patre in filiam etiam lite contestata & pendente. imò etiam lata sententia pro patre agente transit ius executionum sententiæ in filiam ipso iure, & sine alia cessione: ut not. in l. si marito. §. 2. ff. soluto matr.

ADDITIO.

a Competens patri. An & quando dotis actio competat patri, & quando filiæ. Doctor. & Barto. post gloss. in l. post dotem. solu. matrimo. & in l. 2. eodem titu. & in l. Caius. eodem titu. Barto. in l. uxorem. §. testamento. de legat. 3. & in l. auia. C. de iur. dot. quòd quæritur patri, si eam sibi stipuletur, aliàs non, sed in extraneo dotante solùm pactum sufficit, & per Paul. de Cast. consi. 123.

b In filiam. Adde, quòd licet dotis actio sit communis patri & filiæ: tamen solus pater agit: nisi filia contradicat ex causa iusta. l. 2. §. quod si in patris. cum gl. & doct. in l. si eum dotem. §. eo autem. solu. matr. & Paul. de Cast. consi. 126. incipiente. uiso dicto libello.

c Per mortem patris. Nota hic, quòd dos, uel eius actio consolidatur in filiam morte patris uel emancipatione. uide Paul. de Castr. consil. 126. l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. actio. Bald. in l. maximum. de liber. præter. Et an per filiæ ingressum consolidetur actio in patrem. Alexand. consi. 139. in secunda parte.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus soluto ma. tenetur ad restitutionem pœnæ quàm fuit consecutus ab ipsa muliere ratione dotis euictæ, ne mulier remaneat in totum indotata.*

1 DECIMVMSEPTIMVM priuilegium est; quia solet dubitari an pœna † quam quis consequitur ratione rei meæ, quam quis debet mihi restituere, sit mihi restituenda cum ipsa re, de quo per glo. & docto. in l. utrum. cum sequen. ff. de petit. hæred. & in l. si pignore. ff. de pign. actio. & 1
per Bart. latius in l. prætor. §. quod de fructibus ff. de bo. aut. iud. poss. Et inter alia solet dici, quòd quando ille, qui tenetur mihi restituere, fuit consecutus pœnam aliquam à me: 2
tunc illa non uenit in restitutione, secus si ab alio, ut est tex. in d. l. utrũ. cũ seq. Sed tunc obst. tex. in d. l. quoties. ff de iu. do. Soluunt multi, ut etiam fuit Bart. ibidem. & in d. l. si pignore. & d. §. quod de fructibus. quòd ideo ibi pœna restituitur; quia ipsa pœna succedit loco rei amissæ, quæ erat restituenda, & sic loco rei datæ in dotem, quando autem non succedit loco rei, & tunc illa non uenit restituenda, ita procedit tex in d. l. si pignore. quæ solutio non uidetur bona ad d. l. quoties. quia Iurisconsultus non fundat se ex illa ratione, sed ex quadam æquitate, ne mulier sit in damno, & sic reperiat se in totum indotatam.

Præterea dicta ratio Bart. non est uniuersalis. nam pone, quod locator promisit sub pœna ipsum conductorem non molestare, nec impedire, quominus, ut possit uti frui re conducta: & postea, quia conductor fuit impeditus in suo usu, & commoditate rei conductæ, consecutus fuit pœnam à locatore, quæ pœna succedit loco sui interesse, tamen si postea habet ipsam rem restituere locatori, absurdum esset dicere, quòd habeat restituere pœnam, cum illam habuerit loco sui interesse: ut probatur in l. is quidem. ff. loca. Quæ ratio cessat in creditore, qui fuit consecutus pœnam, etiam si illam habuisset ab ipso debitore, qui rem ipsam subtraxit, uel aliter impediuit: cũ creditor non habeat usum & commoditatem rei, sicut habet conductor: ut hanc rationem differentiæ assignant docto. post glo. in d. l. si pignore. Vnde illa ratio, quæ est in conductore, uidetur subesse in marito. imò maior: cum non solum habeat commoditatem rei datæ: sed etiam dñium, uel quasi. l. doce ancillã. C. de rei uend. cum si. Vnde maritus fuit cõsecutus pœnam contractus ex eo: quia socer, uel mulier impediuit uirum uti frui, non teneretur uir talem pœnam restituere sol. matr. Sic etiam uidebatur dicendum in terminis d. l. quoties, cum maritus fuerit ibi consecutus duplam pro omni suo interesse; quia diu postea stetit sine dote subeundo onera matr. Et ideo uidebatur ipsum nõ teneri ad restitutionem dictæ pœnæ ma. sol. Tamen ibi est speciale ex quadam æquitate, ne mulier sit in damno, ut sic remaneat indotata. Et licet ibi tex. ponderet rationem, uidelicet ne uir sit in lucro: tamen illud procedit, quia omnis pœna apponitur pro lucro, sicut dicimus in usuris: ut habetur in l. qui semisses. & l. cum quidam. §. diuus. ff. de usu. licet apponi soleat ratione interesse: ut habetur in l. fi. ff. de præto. stipu. unde cogita.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si per delegationem, uel nouationem pro dotis restitutione accepit reum inopem ignoranter: etiam sua facilitate decepta, præseruatur illæsa ipso iure quò ad pristinam obligationem.*

1 DECIMVMOCTAVVM priuilegium est, † quia licet aliàs per nouationem seu delegationem, quæ fit interuentu nouæ personæ, prima obligatio ipso iure tollatur. Insti. qui. mod. tol. oblig. §. præterea. adeo quòd nõ potest creditor 2
ad primum debitorem redire, licet debitor assumptus per delegationem reperiatur non soluendo. l. inter causas. §. abesse. ff. mand. quod etiã procedit, qñ dolo primi debitoris creditor fuit inductus ad talẽ delegationem, quo casu solũ subuenitur 2
sibi per actionem de dolo: ut hr̃ in l. sub prætextu. C. de transac. & l. promittendo. §. si debitorem. ff. de iu. do. Tamen speciali fauore mulieris, & dotis ipso iure præseruatur mulier illæsa, ut tũc redeat ad pristinam obligationem contra uirũ, uel eius hæredem debitorem dotis, qui fuit in dolo: ut est casus sing. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. quasi talis obligatio habeat in se tacitam conditionem si nomen delegatum sit soluendo, quod est no. Doct. tamen communiter intelligũt illum tex. dum dicit decepta, procedat siue sit decepta dolo mariti, siue sui facilitate: cum text. loquatur indistinctè, argu. l. 3.

ff. de

ff. de offic. præsid. cum si. & hoc est magis not. & facit, quod habetur in fin. in l. qui rem. ff. de sol. & subdemus in proximo priuileg. licet extra causam dotis tunc mulier, uel alia persona in nullo iuuaretur sic recipiendo tale nomen debitoris inutile decepta solùm sui facilitate, nisi esset minor 25. annis. quia tunc iuuaretur beneficio restitutionis in integ. l. patri. §. pen. ff. de minor. Et sic patet, quòd magis fauetur mulieri in dote, quam ipsi minori extra dotem: cum minori mero iure præiudicetur: licet sibi detur restitutio: tamen mulier ipso iure præseruatur illæsa.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Actio prima non extinguitur per dationem insolutum nominis debitoris, uel alterius rei inutilis pro dotis restitutione.*

EX quo potest inferri ad decimumnonum priuilegium, ut idem sit dicendum in datione insolutum, ut sic prima † obligatio & actio non extinguatur. imò possit mulier ad illam redire, quando nomen debitoris, uel alia res daretur insolutum pro dote, & postea appareret, quod sibi mulieri tale nomen esset non soluendo, uel alia res sibi data insolutum esset sibi inutilis: ut est casus sing. in d. l. qui rem. 1

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio licet sit contractus stricti iuris, tamen dolo dante causam tali contractui annullatur ipso iure fauore mulieris in dote.*

1 VIGESIMVM priuilegium surgit ex prædictis iuncto dicto §. sed si mulier † quòd licet delegatio sit contractus stricti iuris: quia non fit nisi per stipulationem ut in dict. §. præterea. Et soleat dici, quòd dolus dans causam contractui stricti iuris: quia non annullet ipso iure, licet causet rescisionem per actionem de dolo, ut habetur in d. l. eleganter. in princip. ff. de dolo. & in d. l. sub prætextu. & in l. si id quod. ff. de uerbo. obligat. licet secus in contractu bonæfidei: quia ipso iure annullat, ut habetur in d. l. eleganter. Tamen fallit speciali fauore dotis: ut talis contractus delegationis ipso iure sit nullus, quando dolus dedit causam, ut probatur in dict. §. si mulier. indistinctè loquens, dum dicit ibi decepta. Et sic potest intelligi, quando mulier non erat liberatura uirum per delegationem: nisi quia fuit ad hoc inducta dolo ipsius uiri, & hoc etiam est de mente glo. in dict. §. si mulier. & communiter ibi docto. sequuntur. Tu autem potes dicere, quòd imò illud non sit speciale in dote. nam ea quo delegatio ueniat per modum distractus & ad resoluendum primam obligationem dotis per uiam transfusionis, & cum ipse contractus sit bonæfidei ut supra, similiter etiam eius distractus, qui initur per uiam delegationis sortietur eadem naturam bonæfidei, ut aliàs traditur nota. in dict. l. de tutela. C. de in integ. restitut. mino. & not. in dict. l. sub prætextu. Et sic idẽ potest dici in acceptilatione, quæ licet fiat per stipulationem, & sit remissio gratuita. l. uir ab eo. ff. de iure dot. cum similib. Tamen si uenias ad extinguendum contractum bonæfidei: tunc ipso iure erit nulla, quando dolus dedit causam. & sic mulier solu. matrimo. liberet per acceptilationem maritum, uel eius hæredes eius socerum dolo ad hoc inducta: tunc ipso iure acceptilatio erit nulla, & poterit mulier redire ad pristinam actionem de dote per id quòd habetur in dict. §. si mulier. Sed si intelligamus illum text. in dict. §. si mulier. procedere etiam, quando dolus incidit in ipsa delegatione: quia erat liberatura uirum per delegationem: tamen fuit decepta ab eo dando debitorem inopem: & tunc bene esset speciale fauore dotis, ut talis delegatio licet sortiatur naturam bonæfidei uelut distractus dotis: tamen redderetur ipso iure nulla propter talem dolum incidentem. & sic non sit opus, ut rescindatur per actionem de dolo, quod est not. Et dicas tunc uerum esse in dolo, ex quo sciuit talem debitorem esse non soluendo, & mulier hoc ignoraret alitet ab eo non certificata, argumen. eius, quod habetur in l. 1. in fin. ff. de actio. emptio. quod etiam tenet Paul. de Cast. in d. §. si mulier. Nam sic autem esset in uiro recipiente a muliere per uiam delegationis, uel in solutum nomen debitoris pauperis pro dote sibi promissa ab ipsa muliere hoc sciente, & sic per dolum: quia talis delegatio mero iure tenet, licet ueniat rescindenda per actionem de dolo per text. in l. promittendo. §. si debitorem. ff. de iure dot. Aduerte tamen: quia dici posset, quòd in casu dict. §. si debitorem. si mulier fuit in dolo dante causam tali delegationi. & sic distractui, quòd tunc similiter posset uir redire ad primam actionem, ex quo dicta delegatio uenit ad distrahendum contractum bonæfidei, maximè secundum iura hodierna, secundum quæ etiam ex parte uiri, cui dos est promissa, contractus est bonæfidei, seu sortitur naturam bonæfidei: ut supra dixi per dict. §. sed & si non ignoramur. Ex quo posset inferri, quòd si ab ipso initio mulier non incepit a promissione dotis, sed à donatione in solutum dando talem suum debitorem uiro pro dote per uiam delegationis: tunc forte talis delegatio staret in sua uirtute contractus stricti iuris. & hoc forte, nisi in tali delegatione non interuenisset stipulatio, sed debitor mulieris nudo pacto promisisset uiro: quia tunc fingeretur stipulatio secundùm id, quod habetur in dict. l. 1. §. & ut plenius. quæ ficta stipulatio maximè hodie habet naturam bonæfidei dict. §. sed & si non ignoramus. quod not. ad gloss. nota. in l. secunda. in princip. ff. solu. matrimonio.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Maritus debitor licet ante sol. mat. nullo modo sit obligatus, tamen soluendo ante non liberatur.*

1 VIGESIMVMPRIMVM speciale est: quia † ex quo tempus soluendæ dotis cœperat à die soluti matrimonij & non ante, nec ante orta est aliqua obligatio, secundum quòd habetur not. in l. si constante. §. 1. ff. solu. matrimo. & regulariter debitor soluendo ante tempus, uel ante conditionem liberetur, ut postea eueniente die uel conditione non possit amplius agi contra eum, ut habetur in l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uerbo. oblig. & ibi not. & no. in l. post mortem. C. de fideicommiss. Tamen fallit in dote: quia mulier recipiendo dotem a uiro ante solutum matrimonium; ut aliquando uiri fatui faciunt concorditer uolendo seorsum habitare, tamen non liberatur, quin iterum postea sol. mat. soluere teneatur, ut est casus no. in l. 1. C. si dos cõst. ma. & hoc nisi mulier reperiatur nsic facta locupletior, ut sic apud se habeat dotem non consumptam, nec aliqua ex parte diminutam, secundum glo. no. in l. 2. in princ. ff. sol. mat. & ibi per Bar. & cõiter legentes, & per Cy. in d. l. 1. Item nisi esset soluta dos pro causis, de quibus in l. quamuis. cum seq. ff. sol. mat. Si tamen mulier sic recipiens iurasset non contrauenire, nec amplius dotem repetere: & tunc repelleretur prætextu dicti iuramenti per id, quod habetur in c. cum contingat. de iureiuran. & etiam dixi in d. l. 2. in princ. ff. sol. mat. & tetigi supra in 6. par. in 24. priuil. & alijs seq.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si sol. mat. incumbat pignori in bonis mariti, fructus interim percepti non extenuant sortem dotis.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM speciale † est: quia si mulier sol. matrimo. incumberet pignori in bonis mariti sine uitio, iuxta not. Bald. in l. pen. C. de pigno. act. uel per sententiam in executione, & ea illic bonis fructus perciperet, huiusmodi fructus nõ extenuarent sortem dotis. imò cederent lucro mulieris. licet regulariter contra: ut habetur in l. 1. & 2. C. de pign. actio. cum simi. & hoc not. uoluit Bald. in authent. ei qui. C. de bon. auth. iudi. poss. in pen. char. Cuius tñ dictum solet morderi a multis per tex. in l. Tina. ff. de sol. de quo uide, quæ dixi Ianus in l. in insulã. §. usurar. ff. sol. mat. Nã posset saluari dictũ Bal. qñ mulier dictos fructus cõsumpsit pro onerib. sui uictus, si aliunde non habebat, ex quo alimenta pro se & sua familia perciperet, & iam uir, uel eius hæredes fuissent in mora per lapsum anni per id, quod habet in

l. 1. §. exactio. C. de rei uxor. actio. Alias solet teneri, quòd pro dote restituenda non debeatur mulieri interesse ratione alimentorum, sicut debetur uiro pro dote danda: cum hoc secundo casu debeatur interesse uiro ratione onerum matrimonij: ut habetur in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. & dixi latius in d. §. usuras. circa dispositionem cap. salubriter. de usur. Et idem si mulier esset persona solita negotiari & lucrari cum pecunijs: quia tunc ratione moræ & lucri cessantis posset dictos fructus pro recompensatione quadam sibi retinere. & de hoc etiam dixi in d. §. usuras. per ea quæ habentur in l. 3. §. de off. ff. de eo quod certo loco. & in l. cōmissa. ff. rē ra. ha. & not. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. & per cano. in c. conquestus. de usur.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca dotis in bonis uiri maximè expressa incipit à tempore promissionis dotis & non à tempore solutionis.*

1 VIGESIMVMTERTIVM speciale est, quia † hypotheca dotis in bonis uiri maximè expressa incipit à tempore promissionis dotis & non a tempore solutionis: & ideo si interim maritus obligaret bona sua alteri recipiendo ab illo pecuniam mutuò, hypotheca mulieris præfertur: licet postea ipsa dotem soluisset. & dicebat Cyn. nota. in l. assiduis. C. qui pot. hoc esse speciale fauore dotis, per tex. in l. 1. ff. eodem titul. de quo tamen uide, quæ infra dicentur in hac octaua parte in ultimo priuilegio. Nam non uidetur hoc esse speciale in dote, sed regulariter in omni hypotheca conditionali: quia conditio non est in potestate debitoris: ut habetur in l. potior. & l. qui balneum. ff. qui pot. Et respondent Bartol. & Bald. in dict. l. prima, quòd ibi non potest commodè dici, quòd sit in potestate mariti non recipere dotem: ut sic subeat onera matrimonij sine dote. Sed pro certo uidetur, quòd dictum Cyn. sit uerius: quia non sequitur: uir non potest non recipere dotem, ex quo habet onera matrimonij subire. Nam immo si uellet, posset non recipere dotem: cum non teneatur, nec posset inuitus teneri & cogi ad dotem recipiendam pro muliere: cum possit renunciare suo fauori interim constante matrimonio faciendo pactum de non petendo maximè ipsi socero: ut habetur in l. si socer. §. Lucius, & l. nupta. §. primo. & l. si marito. §. 1. ff. solut. matrimon. Et ideo uidetur, quòd ibi illud disponitur per uiam cuiusdam fictionis fauore mulieris, ne interim ipsa mulier remaneat indotata, argumen. l. secunda. ff. de iure dot. & quia sperneretur a uiro, si interim esset indotata. l. fina. C. ad Velleia. quæ bene not. quia conferunt ad dicenda infra in d. ultimo priuilegio huius octauæ partis.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote oritur contra uirum sol. matr. ad dotis restitutionem etiam si sibi non fuit soluta nec fuit in culpa in non exigendo quod est mirabile.*

VIGESIMVMQVARTVM priuilegium est, nam
1 certum est † quòd secundùm communem opinion. act. de do. non nascitur ad dotem repetendam nisi demum solut. matrimo. ut habetur in l. si constante. §. 1. solut. matrimo. ad hoc l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot. Et ideo non uidebatur nasci contra uirum, nisi post quam fuerit consequutus dotem. Si autem dotem sibi promissam à socero nunquam accepit, & socer mortuus est ante matrimo. solut. Diceres tu prima facie, non uideri actionem de dote tunc reconsolidari in mulierem, nisi quando uir fuit in culpa, quare dotem à socero non exegit: & tamen contrarium probatur not. in l. si socer. §. Lucius. ff. solu matrimo. & ibi per gloss. & docto. hoc ergo non ex alio inductum est, nisi speciali fauore mulieris & dotis, & sic infœlix mulier indotata non remaneat: ut aliàs dicit tex. in l. fina. in princip. C. de iure dot. Nam cum dos promissa non fuerit mulieri: sed uiro non potest mulier agere contra hæredes patris ad ipsam dotem uiro promissam. l. si pro te. C. de do. promiss. & ideo in subsidium succursum est mulieri, ut ipsa possit agere contra uirum tanquam dotem receperit, ubi ipsam nunquam habuit, nec in culpa fuit in exigendo sed bene esset tunc in culpa in nō exigendo contra hæredes patris, cum possit, ut dicit ibi glo. magna circa fin. quod est mirabile.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Interesse petendi dotem sol matr. licet deficiat uiro, tamen speciali fauore mulieris ne remaneat indotata, agit uir, licet nō habeat ex seipso interesse agendi.*

1 EX hoc sequitur aliud priuilegium, & sic uigesimumquintum fauore mulieris & dotis, uidelicet † quòd actio ad dotem promissam per socerum uiro ubi prima facie uidebatur non durare post solu. matrimo. ex quo deficit interesse uiri, propter quod sibi datur actio, uidelicet ob matrimonium & eius onera supportanda. l. pro oneribus. C. de iure dot. Et ideo ubi uir non supportaret onera matrimonij, non posset petere dotem etiam constan. matrimonio, secundum quòd habetur in l. dotis fructus. ff. de iur. dot. per gl. not. in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. Et regula est, quòd ubi deficit interesse etiam ex post, ibi desinit actio orta competere saltem ope exceptionis. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. ad hoc. l. si mulier. ff. solu. matrimo. & notat in l. quia autē. §. illud. ff. si quis cau. Tamen fauore mulieris & dotis non desinit actio competere uiro: imò ad hoc potest effectualiter agere contra hæredes soceri. & hoc non pro interesse ipsius uiri, sed ipsius mulieris, ne remaneat sine dote cum ipsa non possit agere contra dictos hæredes ad dictam dotem promissam, ut supra, & sic poterit & debebit uir agere contra dictos hæredes, & ab eis exigere dictam dotem, ut sic eam exactam illico restituat mulieri, & sic iura permittunt dictam exorbitantiam contra regulas iuris communis, ut suprà etiam per modum circuitus: ut sic mulier agere possit contra uirum, & uir contra hæredes soceri. uerùm quia non uidetur æquum, quòd uir propter hoc sit in damno, ideo iura permittunt uiro, ut possit talem actionem cedere mulieri, & hoc modo liberari, ut probatur not. in d. §. Lucius. & maximè quia tunc stat regula, de qua in l. quod debetur. ff. de pecu. quòd ille, qui tenetur ex eo: quia actionem hēt, illam cedendo liberatur. Sed Pet. de Bel. tenuit contrarium, & q̄ tex. ibi, dum loquitur alternatiuè ibi, necesse habebit maritus, aut exactam dotē, aut actionem ei præstare, debet intelligi. q̄ ibi electio sit mulieris speciali fauore dotis. Sed Bal. ibi tenet, q̄ imò est mariti, per id, quod hēr in d. l. quod debetur, & per gl. in l. 2. §. idem Nerua. ff. ne quid in loco pub. & ita ēt est de mente gl. in d. §. Lucius. videlicet in gl. magna ad fi. & maximè dum allegat d. l. qd debet. Et posset dici. q̄ opi. Pet. sit uerior: quia in d. §. Lucius. illa pōt magis dici alternatiua remediorū, quam rerum: ut sic mulieri cōpetat duplex remedium, s. in agendo contra uirū, ut agat, & exactam dotem sibi restituat, uel agendo ut cedat sibi actionem, & constat, q̄ in alternatiua remediorum electio est actoris. l. cum filius. §. uarijs. ff. de lega. 2.

Præterea attendendo mentem iurium, uir non est obligatus mulieri ex eo; quia actionem habeat contra hæredes soceri, sed ex eo: quia uidetur esse uir in culpa in non exigendo dotem ab hæredibus cum posset, ut ibi uoluit gloss. magna ad finem. Et si dicis, non uideri æquum, quòd uir agat, & sic teneatur ad quoddam factum, ut alteri prosit, & sua non intersit in aliquo. Vnde satis uidetur esse, quòd cedat actionem, argumen. l. nec creditoris. C. de noua. & quod habetur institut. de actio. §. præterea. quia posset responderi, speciale esse in dote fauore mulieris: ne maritus cogatur facere, quod mulieri prodest, & sibi non nocet: ut habetur in l. 2. in princ. ff. solu. matrimo. ad hoc etiam glo. no. & ibi per Bart. in l. qui se debere. in uer. sed cum sciret. ff. de cond. inde. & uide, quod dixi supra in 79. speciali 6. par. quòd quis tenetur ex eo: quia habet actionem, non liberatur actionem cedendo speciali fauore dotis, sicut etiam fauore ultimæ uoluntatis. l. quiu poterat. & l. recusare. §. si. cum sequen. ff. ad Treb. ubi etiam probatur, quòd hæres tenetur itinerare fauore fideicommissarij, quando nulla sibi esset cautio. Potest tamen dici eo casu, quo uir ageret pro interesse mulieris ad dotem sibi dandam, quando non fuisset aliter in culpa, teneretur mulier sibi dare

pecuniam

pecuniam pro expensis litis per id, quod habetur in l. quia poterat. & in l. sed est sciendum. eod. tit.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Socer si legat dotem genero: tunc enim licet possit gener agere ad tale legatum pro suo interesse constan. mat. tamen sol. ma. non poterit agere.*

ET hęc sunt bene no. & si uera essent surgeret 26. priuil. ad limit. dictæ regulæ. l. quod debetur. cum sim.

Nunc redeo ad no. dispositionem. dict. l. Lucius. dum dicebam, quòd licet ibi uir non fuisset in culpa in exigenda dotem à socero: tamen nunc sol. mat. pro interesse mulieris iura conceduntur, ut possit, & teneatur uir agere ad dotem exigendam, & ad eam exactam soluendam mulieri, ex quo sequitur, quòd si cessaret dictum interesse mulieris: quia posset per alium modũ ei succurri, cessaret etiam rigor iuris cõmu-
1 nis cũ æquitatem. §. Lucius. puta † si socer legasset dotem genero: tunc. n. licet possit gener agere ad talem legatum pro suo interesse const. mat. maximè cum uerba legati sint directa. l. Titio centũ. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. tñ sol. mat. nõ posset agere: quia tunc cessat oẽ suũ interesse, & ipsa filia tunc põt agere, sic dẽt intelligi tex. no. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de leg. 1. Nec ob. qđ hr in d. l. si pro te. quia in legatis nõ sic strictè proceditur sicut in contractib. in quibus non sit intentio ad personam non expressam in promissione. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. facit l. in testis. ff. de reg. iur. & no. in d. §. si testator. per doct. post gl. facit l. cum pater. §. dona. ff. de lega. 2. Et multomagis dicendum foret hoc, si mulier ipsa erat obligata, & postea facto diuortio uir ipse ageret ad dotem sibi promissam, certè tunc non audiretur, imò etiam tunc delegaret uiro ipsa actio licet prætenderet interesse propter interusurium medij temporis secundùm Barto. nota. in dict. §. Lucius. per l. si donaturus. in fin. ff. de condit. ob cau. per quem not. limitar, quod habetur in l. fin. §. 1. ff. ut leg. no caue. ubi dicitur, quòd licet exceptio illa, dolo facis petere, quod restituturus es, obtineat, quando est restituturus incontinenti. secus si ex interuallo. Nam illud procedit, quando tale interuallum ueniret ex natura obligationis, uel ex facto, vel dispositione testatoria: secus si esset concessum miserationis causa: quia tunc talis exceptio, dolo facis petere, &c. obstaret, per text. not. in d. l. si donaturus. facit l. depositi. §. si nuptura. ff. de pecu. quod dictum licet in se sit no. tamen semper est mihi uisum dubium. Et per prædicta liquet, quòd licet ex post facto deficiat interesse uiri in petendo dotem soluto matrimo. tamen propter hoc actio iam nata non expirat ipso iure, sed solùm ope exceptionis eliditur, & sic mero iure mulier, uel socer adhuc remanent obligati uiro ad dotem soluendam. ad hoc. l. prima. §. sed si dotem. ff. de do. prælег. quod not. ad no. per Bar. in l. qui autem. §. illud. ff. si quis cau.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus tenetur facere quod mulieri prodest & sibi non nocet, etiam quando tractatur de mero lucro.*

2 *Dilatio indulta uiro miserationis causa cessat, quando uir non satisdaret, etiam si non posset satisdare, quo casu admitteretur sibi interusurium.*

EX quibus infertur ad aliud no. priuilegium, & 27. magis ampliando fauorem dotis & mulieris, quòd licet re-
1 gulariter † quis non teneatur facere, quod sibi non nocet & alteri prodest, quando tractatur de mero lucro & non de damno euitando, per id quod habetur. insti. de act. §. præterea. Tamen speciali fauore mulieris & dotis secus est: ut probatur in l. 2. ff. soluto matrimo. Sicut etiam idem solet dici fauore ultimæ uoluntatis: ut l. quia poterat. ff. ad Treb. de quo per Bar. in l. fin. Et sic facit, quòd si mulier habet pecuniã in contanti in bancho mercatoris soluendam sibi in certo termino, & uelit nunc nubere, nec possit cõmodè hoc facere, nisi illã pecuniam habeat incontinenti dandã viro futuro in dotẽ: quia poterit talis debitor illam incontinenti soluere dimisso apud illum interusurio medij temporis. Nam ex quo mulieri prodest, & mercatori non nocet: quia habet pecuniam paratam & etiam est habiturus suum interesse lucri cessantis propter interusurium, & subsit fauor dotis & matrimonij contrahendi, ideo poterit cogi. Nam idem uidemus esse prouisum speciali fauore fisci in l. 1. C. de condi. ex lege. ubi singulariter habetur, quòd fiscus potest agere ad debitum suum et ante tempus, quando urgeret aliqua necessaria causa habendæ pecuniæ: dimisso tamen interusurio medij temporis apud ipsum debitorem: ut ibi probatur no. iuncta glo. & Bal. ibi ad fin. uidetur idem seruire in dote, dum dicit, sicut in dote, allegando l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Sed tex. illius §. licet probet illud de interusurio: prout etiam glo. ipsum allegat: tamen quòd ante diem possit mulier conuenire debitorem suum ille tex. hoc non probat, nam ideo ibi mulier potest cogere uirum ad soluendum ante tẽpus sibi datum à lege: quia ipse uir tenebatur interim satisdare mulieri de soluendo eue-
2 niente tempore, nam lex † indulget uiro dilationem ad dotem restituendam gratia miserationis cum ista qualitate & modificatione, dummodo uir satisdet de soluendo dotem in tempore, unde non satisdando uiro, cessat tunc dicta dilatio: ut tunc possit incontinenti cogi ad soluendum cum distinctione tñ, quia si non satisdat ex eo quia nolit, tunc nullum sibi dimittitur interusurium. Aut ex eo: quia non possit inuenire fideiussorem, & tunc dimittitur sicut interusurium medij temporis: tamen pro ipsa muliere bene facit ratio d. text. l. 2. & specialitas dotis & eius fauoris, quæ est ratio finalis illius tex. tñ: quia si in d. l. 1. illud procedit speciali fauore fisci, ergo eadem ratione speciali fauore mulieris & dotis: cum parib. passibus ambulent mulier & fiscus: ut habetur in l. dotis. C. de iu. do. & in l. 2. C. de priuil. fisc. Accedit etiam: quia fauore religionis & piæ causæ similiter procedit d. regula affirmatiuæ, quòd quis cogatur facere, quod alteri prodest & sibi non nocet secundũ Bar. in d. l. 2. per l. si cui sepulchrum. ff. de reli. & sump. fune. & l. a. §. pen. eo. tit. Et maximè quia vr̃ mulier dicto casu prætẽdere interesse, ne damnum subeat, si innupta remaneat, uel non posset congruenter nubere forte: quia tunc inueniebat uirum sibi condecentem, ubi pecuniam suam non haberet de præsenti, remaneret frustrata & priuata tali spe. Aduerte tñ: nam quidam dicunt, quòd in d. §. pen. non sit speciale fauore religionis & piæ causæ, sed illud sit regulare, ut fuit de mente glo. no. ibi dum allegat pro concordantia l. si quis domum. in prin. ff. loc. & glo. etiam in l. si cui. ad fin. de serui. & expressius ibi Bar. uoluit per tex. in d. §. pe. Quia si tu habes seruitutem in fundo meo, scilicet eundi per certam partem fundi, & ego uelim tibi concedere in alia parte fundi tibi æquè commoda, & sic commutando locum. Sed tu cogita quia text. multum urget in contrarium in l. fi. ff. de usu & habi. & etiam text. sic indistinctè loquens in d. l. si cui. Sed potest in hoc distingui, quòd aut ego uolo locum itineris commutare, ut euitem aliquod damnum: & tunc possum ea ratione: quia uideor uelle reducere aliquid in pristinum statum, & sic reducere locũ illum ad libertatem pristinam, quo casu possum hoc petere, ex quo tibi non nocet, habendo alium locũ æquè ubi idoneũ per id, quod habetur in l. 2. §. idem Varrus. ff. de aqua plu. ar. & per no. Bar. in d. l. 2. ff. soluto matrimo. bene facit. l. apparet. post princip. ff. de itine. actuque priua. Si autem hoc peterem ad merum lucrum: puta quia uellem per dictum locum plantare uineam, uel arbores: & tunc non possem. & ita potest procedere text. in d. l. si cui. ad fin. quæ omnia sunt bene nota.

PRIVILEGIVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor potest delegari inuitus speciali fauore dotis, si hoc sibi non noceat.*

1 VIGESIMVMOCTAVVM priuilegium est † quia licet regulariter debitor non possit delegari à suo creditore inuitus, ut l. prima. & l. nec creditoris. C. de no. tamen fallit speciali fauore mulieris & dotis: ut probatur singu. à contrario sensu in l. 2. ff. soluto matrim. post princip. in uer. nec cogitur, uidelicet quòd maritus dotem à muliere uel socero sibi datam uel promissam cogitur alteri promittere,

scilicet uel promittēdo tpe sol. ma. uel ēt ante à prin. in casu sol. ma. si hoc sibi uiro non noceat contra regulam, de qua in d. l. a. & in d. l. nec creditoris. & ita cōiter ibi sequuntur doct. post Bar. & glo. licet Bal. post Pe. ibi aliter dixerit.

PRIVILEGIVM XXIX. & XXX.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ad tempus potest ante tempus cogi satisdare speciali fauore dotis.*
2 *Fauor dotis & ultimæ uoluntatis quomodo æquiparentur.*

1 Vigesimvmnonvm priuilegium est † quia licet debitor in diem ante tempus non cogatur satisdare creditori de soluendo in termino, nisi quando iusta emerserit suspicio post contractum in bonæfidei iudicijs, secundùm quod habetur in l. in omnibus. ff. de iud. & in l. si creditores. ff. de priuil. cred. Tamen speciali fauore dotis & mulieris uir qui dilationem habet in dote restituenda sol. mat. interim ante tempus satisdare tenetur etiam nulla aliter emergente causa: ut est tex. not. in §. quoties. l. si constante. ff. solu. mat. ita communiter ibi tenetur & per gl. & doct. in l. 2. eod. tit. prout etiam est hoc speciale fauore ultimæ uoluntatis, ut in totu ti. ff. ut leg. no. ca. Ex quo potest inferri æquiparādo in hoc fauorem dotis & vltimæ uoluntatis, ut suprà, quod sicut † in dote nō
2 tenetur uir satisdare, quando sibi laboriosum esset inuenire fideiussorem, ut ibi. Sic etiam dici potest in ultima uoluntate, ut sic hæredi obligato ad tempus ad legatum laboriosum foret inuenire fideiussorem, non teneretur tunc fideiubere, neq; posset deueniri ad missionem in possessionem, ex quo nō uidetur esse in contumacia, & dicebat Pau. de Cā. in d. l. 2. quod tunc debet stari iuratoriæ cautioni hæredis: & aliæ sibi possibili securitati: puta cum hypotheca bonorum suorum & adiectione pœnæ. facit, quod habetur in l. cum non facilè. ff. si cui plusquam per l. falc. & in l. filio. ff. ut le. nu. ca. & gl. no. in l. 12. ff. qui satisd. cog. Dicendo hoc ad limitationem totius ti. ff. ut leg. no. ca. Sed imò tu dicas, quod in dote non sufficit uiro offerre iuratoriam cautionem, & etiam aliam sibi possibilem securitatem, ut suprà, imò incontinenti posset tunc contra eum, uel eius hæredes exactio fieri, dimisso sibi interusurio medij temporis, per tex. in d. §. quoties indistinctè loquētem, & per dicta suprà in 28. priuil. quod non esset dicendum in ultima uoluntate, imò etiam si contumaciter nollet hæres cauere cum posset, non potest ob hoc statim cogi ad legatum soluendum, sed fit missio in possessionem ex primo decreto: ut habetur in eo. tit. ff. ut in poss. leg. Et tamen in dote dicto casu fieret restitutio dotis incontinenti, & sic non expectato tēpore, & non dimisso sibi interusurio: ut suprà dixi per d. §. quoties. Ex quibus liquet, quòd iura maiorem exhibent fauorem doti q̄ ultimæ uoluntati. Posset etiam non improbabiliter dici, quòd si iam transiuit annus, uel dote consistente in stabilibus, quæ debet incontinenti restitui. l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. act. Maritus uel eius hæres recusaret restituere, & mallet litigare cum muliere teneretur dicto casu incontinenti satisdare de dote restituenda, seu de iudicatum soluēdo cum hoc idem disponatur in legatis puris, quando hæres dilatat, & vult magis litigare, q̄ soluere: ut l. hæc stipulatio. in prin. & l. etiam de præsenti. & l. postquam. §. Imperator. ff. ut leg. no. caue. cū non sit minoris fauoris causa dotis, quam ultimæ uoluntatis, imò maioris: ut suprà, licet regulariter nullus suo nomine cōuētus teneatur hodie satisdare: ut insti. de satisd. §. sed hodie.

Tamen dicta regula in ultima uoluntate & dote non procederet, ut suprà. Et hucusq; 30. priuilegium.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum si quis sperat ex morte alterius: & talis sperans sit cā mortis illius, non est ipse iure priuatus dicto lucro: tamen ab eo aufertur à fisco, tamen fallit in lucro dotis.*

Trigesimvmprimvm priuilegium est, quia licet re-
1 gulariter † quando quis sperat lucrum ex morte alterius: tunc si talis ita sperans esset causa mortis illius, nō est ipso iure priuatus dicto lucro: tamen remanet incapax & ab eo aufertur à fisco vt ab indigno: ut habetur ī l. indignū. ff. de his qui. ut indi. & l. cum ratio. in fin. ff. de bon. dam. & l. Lucius. ff. de iure fisci. tamē fallit in lucris dotalib. seu nuptialibus. puta in dote, quam debebat uir lucrati per mortem mulieris prædecedentis in matrimonio. Nā si uir esset causa mortis mulieri ipso iure est priuatus & factus incapax tali lucro, & sic transit dos ad hæredes mulieris & non ad fiscum: ut est casus singu. in l. ab hostibus. §. fi. ff. sol. ma. ubi Bar. dixit illud esse speciale in lucris nuptialibus: tamen ipse idem Bar. uariauit, aliter intelligendo illum tex. in l. fi. ff. de his qui. ut indi. & aliter in l. 3. ff. si quis ali. test. prohi. de quo uide, quæ latius dixi in d. §. fin.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier habens actionem de peculio contra socerum, potest opponere compensationem.*

1 Trigesimvmsecvndvm speciale est † quia licet alias sit speciale, quòd habens actionem de peculio non possit opponere compensationem de eodem: ut l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. pet. & l. si creditor. §. 1. ff. de pe. licet posset per solutionem liberari. & sic isto casu compensans non habetur pro soluente, contra id, quod habetur in l. si debitor. ff. qui po. in pig. hab. in l. amplius. non pen. ff. rem ra. ha. tamen hoc speciale non procederet contra mulierem in dote habentem actionem de peculio contra socerū & hoc speciali fauore dotis & mulieris: & est casus singu. ad hoc ponderatus per Lud. Ro. ibi in l. filiofa. la 17. in prin. ff. so lu. mat. quicquid aliter ibi intelligendo dixerit Bar. super quo tamen uide ibi dicta.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Testator licet expressè, uel tacitè non possit in testamento prouidere, quòd unus cohæredum soluat totum debitum, quin creditor uolendo agere non agat contra omnes cohæredes: tamen non habet locum fauore dotis.*

1 Trigesimvmtertivm priuilegium est: quia licet testator expressè, uel tacitè non possit in testamento prouidere, quod unus cohæredum soluat totum debitū, quin creditor uolendo agere personali habeat eam intentare contra omnes cohæredes: cum lex 12. tabu. ēpdāt ipso iure actiones actiuas & passiuas inter hæredes pro ratis hæreditariis: ut habetur in l. 1. C. si cert. pet. cum uulg. & facit, quod habetur in l. cum qui ita. §. tu & Titium. ff. de uerbo. obli. Et est ratio: quia quo ad partem tangentem cohæredi, ille alius cohæres reputatur pro extraneo ipsi defuncto: tamen fallit speciali fauore dotis legatæ per maritum uxori: ut est casus sing. in l. cū ab uno. ff. de lega. 2. secundùm primum intellectum glo. ibi, & tenent communiter doct. post Cy. in l. pro hæreditarijs. C. de hære. act. Bar. in d. l. cum ab uno. & in l. continuus. §. fi. ff. de uerb. oblig. ad fin. ibi. Et sic in hoc mulier est magis priuilegiata, q̄ fiscus, qui tale priuilegium non habet: ut patet in d. l. pro hæreditarijs. Et licet gl. in d. l. pro hæreditarijs. dicat, istud esse regulare, quando testator legauit ab uno hæredum causa debiti compensandi: tamen non uidetur tunc esse ratio urgens: & ideo communiter doct. tenent, illud esse speciale fauore dotis & mulieris: ut mulier non habeat actionem distinguere contra plures, & sic sequitur, quod si uellet cōtra alios cohæredes agere: fortè quia sua interesset: & tunc posset, ex quo fauor non debet retorqueri in eius odium. l. quod fauore. C. de leg. Potest ergo si uult non tamen cogitur. facit l. quamuis. C. de pig. act. Adde etiam, quod prædicta specialitas procedit, quando cum ea concurrit fauor ultimæ uoluntatis: ut est de mente doct. in præallegatis locis. & est expressè de mente Bar. in d. §. fi. unde si in contractu dotis maritus in casu restitutionis dotis in instrumento obligaret se & eius hæredes, uolens, quod dotem possit repetere & effectualiter consequi contra unum hæredem insolidum, uel omnes & singulos, prout de sua processerit uoluntate, tale pactum nullius erit effectus per id, quod habetur in d. §. tu & Titium. non obstante fauo-

re do-

re dotis, quod no. Item prædicta procedunt, quando aliter apparet de debito dotis q̃ per ipsum testamentum, secus si solũ per uerba testamenti: quia tunc non uidetur propriè dos præ legata, sed simplex legatum dotis, per tex. & ibi not. per Bart. in l. qui uxori. ff. de aur. & argent. legat. Et hoc uidetur probari per illum text. in dict. l. cum ab uno. ubi agebatur actione de dote. ergo probatur aliter, quàm per testamentum. Cogita tamen: quia potest dici idem esse & multomagis, quando aliter non appareret de dote: cum tunc censeatur solum deberi ut legatum, & constat, quòd testator solum unum hæredem grauaret in legato. l. si tibi homo. §. t. de leg. t. cum sim.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Res empta de pecunia dotali licet non sit dotalis: tamen in subsidium potest agi actione reali tanquam pro dotali.*

1 TRIGESIMVMQVARTVM speciale est † quia licet soluto matrimo. mulier non possit agere actione reali, uel personali contra bona uiri, quæ non sunt dotalia, sed solum tunc agere poterit hypothecaria pro expressa uel tacita hypotheca orta in bonis uiri, ut habetur in l. t. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. Tamen fallit in casu singu. l. in rebus. in prin. C. de iure do. & ibi per Bal. in l. uxor uiro. ff. de dun. inter uir. & uxor. uidelicet duobus concurrentibus. s. quòd dicta res fuerit empta de pecunia dotali quamuis non fuerit actum, quòd esset dotalis.

Secundò, quando non essent alia bona mariti sufficientia pro integra dotis restitutione & sic in subsidium, ut dictum est suprà in 6. par. in 15. speciali, & hoc multùm utile mulieribus in practica pro consecutione suarum dotium.

PRIVILEGIVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Remedia multa etiam inter se incompatibilia competunt mulieri solu matrimo.*

1 TRIGESIMVMQVINTVM † speciale surgit ex dispositione d. l. in rebus. ut fauore dotis sol. mat. dentur mulieri actiones incompatibiles circa idem, uidelicet rei uendicatio & hypothecaria, cum aliàs hypothecaria non possit cõpetere in re propria. l. neque pignus. & l. neque ex prætorio. ff. de regul. iur. ita probatur in d. l. in rebus. & ibi per gl. Cyn. & Bar. & habetur in d. l. ubi adhuc. & in auth. præterea. C. de do nat. ante nupt. & ibi per Bal. sicut etiam est speciale fauore ultimæ uoluntatis: ut habetur in l. t. C. communia de leg. Et idem quando propter uergentiam ad inopiam: ut habetur in d. l. ubi adhuc. C. de iure do. Si tamen eligeret mulier alteram ex his. s. hypothecariam, uel rei uendicationem, & in illa succumberet, uel renunciaret liti, non posset ad alteram redire, secundùm docto. in dict. l. in rebus. & facit, quod habetur in l. fin. C. de codi. & l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tributo. & est utile hoc ad id, quod dixi in 25. priuil. septimæ partis.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita alias si non erat inuenta in bonis uiri, mulier in ipsa personali de dote præferebatur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus non habentibus hypothecam.*

1 TRIGESIMVMSEXTVM erat olim speciale † quo tempore nondum erat inuenta tacita hypotheca in bonis uiri pro dotis restitutione in causam sol. mat. quia præferebatur mulier in sua actione personali dotis omnib. alijs creditoribus nõ habentibus hypothecam, licet essent anteriores in tempore: ut est casus sing. in l. 2. ff. de priui. cred. quod priuilegium non extendebatur ad ipsum uirum agentem contra mulierem, uel socerum pro dote sua consequenda: quia tunc seruabatur ius commune, ut concurreret cum alijs creditoribus: sicut nec hodie extẽderetur dicta prælatio ad uirum, qui hodie habet tacitam hypothecam in bonis mulieris uel soceri pro dote sibi promissa consequenda, ut dictum est suprà in 7. priuil. t. partis. Sed solùm dicta prælatio datur mulieri in bonis uiri uel soceri: ut habetur in l. fin. C. qui potio. & tangetur infrà in proximo priuilegio, & etiam tangetur in ultima parte operis. Sed cum hodie tacita hypotheca ipsi mulieri hoc priuilegium, quod olim dabatur in personalibus parum aut nihil sibi prodest contra alios creditores habentes solam personalem, ex quo ipsa mulier est tuta per hypothecariam. taliẽ tacitam: ut tangetur infrà proximo priuilegio. & plenius tangetur in tu. par. operis.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier potest agere hypothecaria pro dotis restitutione contra tertios possessores, antequam principalis conueniatur & discutiatur.*

2 *Reipublicæ & fisci fauore potest agi contra fideiussorem non discussa principali.*

TRIGESIMVMSEPTIMVM speciale est, uolũt quidã
1 quòd pro dote mulier † possit agere hypothecaria contra tertios possessores non aliter facta discussione contra bona mariti principalis debitoris; licet regulariter contra: ut in auth. hoc si debitor. C. de pign. glo. not. in l. ubi adhuc. C. de iu. do. tenuit cõtrarium. & idem ibi Cy. in t 1. q. & ibi Bal. dicens, quòd licet mulier in dote plurimos habeat fauores & priuilegia; tamen non reperitur in hoc. s. quo ad modum discussionis, quòd habeat aliquod priuilegium. & idem Bart. in l. si constante. in 2. q. 3. par. ff. sol. ma. & hoc etiam uidetur probari per tex. in d. l. ubi adhuc. ibi, secundùm legum distinctionem moueat. Sed aduerte; quia alij, qui tenebant contrariũ: ut refert Cy. ibi uidentur magis probabiliter dixisse: nã istud iudicium dotis est summarium, ut infrà dicetur in 9. parte. & in eo procedi debet ex bono & æquo, quo casu rigor & apices iuris non curantur. l. si fideiussor. §. quædam. ff. man. Sicut ẽt
2 non curantur, quando tractatur † de interesse reipublicæ: puta fisci, ad cuius petitionem potest agi hypothecaria cõtra tertium possessorem, non aliter discusso ipso principali debitore fisci: ut est no. in l. Moschis. ff. de iure fisci. ergo eodem modo fauore dotis, in quo etiam uersatur fauor reipublicæ: ut l. t. ff. de iure do. Et ideo in priuilegijs mulier & fiscus ambulant à pari: ut habetur in l. 2. C. de iure fisci. per glo. & doc. & in l. dotis. C. de iure do. & maximè circa hypothecam: ut ibi not. Sic etiam uidemus, quòd fauor fisci & reipublicæ est: ut possit agere contra fideiussores non facta discussione contra principalem: ut habetur. C. de decu. lib. 1 t. & in l. libertus. §. t. ff. ad muni. & not. in l. cum filius. & ibi dixi. ff. de uerb. oblig. Et ideo Pon. in d. l. si constante. dicebat, oportere dicere, non esse ueram illam gloss. quæ solet allegari pro singul. in l. si mancipium. §. si commum diuis. ff. de euic. si teneamus opinionem communem, de qua suprà, q̃ requiratur excussio etiam in hypotheca dotis. Nam glo. illa uoluit, quòd exceptio illa excussionis prius non factæ uel alia exceptio præpostetationis est de apicibus iuris, & ideo ubi agitur de bono & æquo, non debet opponi. Sed tu dic, quòd illa glo. communiter tenetur: ut etiã tenuit Bar. & Bal. & communiter legentes in l. 2. C. communi diuis. & ideo si non opponatur ante litem contestatam: non potest postea opponi, & ualet processus & sententia, per id qđ habetur not. in l. 1. C. de app. & per Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. in 2. q. prin. Vnde cum non possit negari in causa dotis, quòd non agatur de bono & æquo. ut supra: ideo talis exceptio excussionis non factæ censetur esse extranea in tali iudicio, tanquam concernat merum rigorem & apices. Nec ob. d. l. ubi adhuc. ibi secundùm distin. legum: quia debet intelligi non de discussione, sed de alia distin. & modificatione, prout requiritur in hypothecaria, uidelicet probando de anterioritate temporis, & quòd res erat in bonis mariti, & sic de simil. Nam tempore d. l. ubi adhuc. talis ordo discussionis erat incognitus. nã postea fuit inductus per ius auth. ut habetur in d. auth. hoc si debitor. & in authẽ. præsente. C. de fideiuss. & in corpo. unde sumitur. & ita posset teneri in puncto iuris: licet in decisiuis fortè non esset recedendum à communi opin. Si tamen facultates uiri manifestè seu notoriè essent non soluendo: tunc sine dubio procederet d. opin. quòd non requiratur discussio siue post sol. mat. siue

ante

ante propter uergentiam uiri ad inopiam, per id quod habetur in l. nisi dumtaxat. ff. de pact. per gl. & doct. & in l. si. ff. si cert. pet. & no. post Bar. in l. decem. ff. de uerb. oblig.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca mulieris etiam tacita praefertur omnibus alijs creditoribus habentibus hypothecam.*

1 TRIGESIMVMOCTAVVM & ultimum priuilegium, & quidem maximum est in dote, † ut hypotheca mulieris etiam tacita in ipsa dote restituenda praeferatur omnibus alijs creditoribus, etiam habentibus hypothecam: ut est tex. in l. fin. C. qui po. & in §. fuerat. insti. de act. quod an & quando sit uerum, & maximè sic indistinctè, & quid in dote confessata, latius discutietur infrà in 10. par. uper.

PARS NONA.

ABSOLVTA & expedita est Pars Octaua, nunc restat deuenire ad Nonam, in qua multa priuilegia complectemur communia & accommodabilia ad omne tempus tam ante matrimonium, quam constante matrimonio, & etiam sol. mat. concernentia ipsum iudicium dotis, seu actus iudiciales conferibiles ad ipsam dotem.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in dubijs tam in modo procedendi quàm decidendi, debet magis inclinare pro dote quàm contra.*
2 *Instrumenta eadem die facta si reperiantur, illud, quod est pro dote praesumitur prius factum, & nu. 3.*
4 *Fiscus non praefertur anterioribus creditoribus in quaesitis ante suam hypothecam, secus in muliere circa dotem.*
5 *Priuilegium fisci circa prioritatem extenditur ad ecclesiam, & quamlibet piam causam agentem hypothecaria contra causam lucratiuam à debitore ecclesiae, uel piae causae, quod est notabile.*

PRIMVM itaque priuilegium & generale est in materia
1 dotium, uidelicet quod † in dubijs iudex in modo procedendi & decidendi debet magis fauere mulieri agenti, uel insistenti pro dote, quam alteri: ut in l. in ambiguis. ff. de iu. do. Sic, inquit Dyn. & Bar. & communiter doct. in l. 1. ff. sol. mat.
2 per d. l. in ambiguis. iuncta d. l. 1. arguendo † quod si reperiuntur duo instrumenta de eodem die, nec aliter apparet, quod fuerit prius, & quod posterius, praesumatur semper praecessisse instrumentum dotis, & non erat olim hoc multum & uniuersaliter utile in personalibus, in quibus praeferebatur mulier alijs creditoribus, etiam anterioribus non habentibus hypothecã: ut habetur in l. 2. ff. de priuil. credit. & dixi suprà in 36. priuilegio 8. partis. Sed hodie est hoc utile mulieribus; cum hodie habeant tacitam hypothecam, quae secundùm opinionem cõmunem non praefertur anterioribus creditoribus habentibus expressam, secundùm quod habetur in l. fin. C. qui potio. & dixi suprà in 7. priuileg. 6. partis. & etiam dicetur infrà in 10.
3 parte. Vnde si reperirentur illa † duo instrumenta eodem die facta, praeferetur creditori alterius instrumenti etiam habenti expressam, licet instrumentum mulieris non contineat expressam hypothecam. Si autem contineret expressam: tunc etiam olim ante dict. l. fin. praeferebatur mulier tanquam anterior iuris praesumptione, ex speciali priuilegio dotis. & haec procedunt etiam si cum muliere concurrat fiscus secundùm Bald. not. in l. dotis. C. de iure dot. Vnde licet fiscus multa habeat priuilegia, de quibus per Bald. not. in l. prima. C. de haered. uel act. uend. tamen non habet tantùm priuilegium, ut praeferatur priuilegio mulieris: imò caeteris paribus praefertur mulier. Sed tu aduerte: quia iura uidentur uelle, quod mulier & fiscus iudicantur à pari circa fauores, & paribus passibus ambulant, secundùm gloss. in dict. l. dotis. ut habetur in l. secunda. C. de priuil. fisc. ergo mulier non debet uti priuilegio contra fiscum, & econtra fiscus contra mulierem, per id quod habetur in authentic. quas actiones. C. de sacr. sanct. eccles. in l. fin. §. exceptis. & ibi gloss. uoluit, quòd mulier non utatur priuilegio anteriorita(ti)s contra fiscum. ad hoc etiam tex. no. in l. prima. C. de iure fisc. li. 11. ubi fiscus est priuilegiatus caeteris paribus circa prioritatem hypothecae. ad hoc etiam, quod habetur in l. si is qui. ff. de iure fisci. ubi fiscus in quaesitis post suam hypothecam praefertur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus: ergo non solùm in dubijs, sed etiam in certis interpretamur pro fisco non contra fiscum. Et sic uidetur quòd mulier non utatur suo priuilegio contra fiscum, ut in dubio praesumatur hypotheca mulieris anterior & ratio Bald. in dict. l. dotis. contra fiscum. per l. non puto. ff. de iure fisc. non uidetur esse bona, nec etiam uidetur procedere dictum Bartol. post Dyn. in dict. l. non puto. quòd si reperiantur duo instrumenta eodem die celebrata, unum fisci, alterum priuati cum hypotheca, praesumendum sit instrumentum fisci posteriori hora confectum. nam imò uidetur dicendum contrarium per supradicta, & per text. in dict. l. is qui. & in l. prima. &
4 etiam contra dictum eiusdem Bartol. & in dict. l. is qui. ubi dixit, quòd si fiscus conuenitur hypothecaria tanquam tertius possessor, debet agens creditor probare suam hypothecam fuisse priorem, & praecessisse acquisitionem bonorum debitoris: nisi dicamus, quòd illud dictum Bartol. in dict. l. is qui. procedat, nisi apparerent instrumenta ambo eodem die confecta: quia tunc si conuenitur fiscus ipse habet probare, quòd suum instrumentum fuerit prius celebratum, & secundùm hoc non esset speciale in dote, quando contenderet mulier cum fisco: quia idem esset, quando fiscus contenderet cum alio priuato non priuilegiato, quod uidetur notabile & contra intentionem Bartol. in dict. l. is qui. & contra text. in dict. l. prima. Et licet Bart. in dict. l. prima. respondeat esse ibi speciale, quando fiscus agit contra donatarium habentem causam à debitore fisci, & sic contra praetendentem causam lucratiuam. Et sic uidetur uelle secus esse, quando ageret contra praetendentem causam onerosam: quia tunc haberet locum dict. l. non puto. & idem uoluit Angel. in authen. de triense & semiss. §. illud quoque capitulum. Tamen Bald. in dict. l. si debitur. C. de priu. fisc. dicit idem esse, quando fiscus ageret contra emptorem, & sic praetendentem causam onerosam. & idem fuit de mente Angel. in l. matrem. ad finem. C. de probationibus. Immo ipse idem Bal. in l. prima. C. de haered. uel actio. uend. ubi ponit multa priuilegia, quae habet fiscus, inter alia posuit illud maximum pro generali quodam priuilegio fisci, quòd ubicunque est dubium de prioritate, maximè circa hypothecam semper fiscus praefertur, allegando dict. l. prima. de iure fisci. Et haec opin. uidetur uerior: quia text. in dict. l. prima. de iure fisci. C. non facit uim in donatione, & sic in causa lucratiua, sed simpliciter respondet consultationi, quo casu nunquam est interpretandum, quòd responsio principis nitatur super iure dispensatiuo, sed super regula communi: ut per gloss. & docto. in cap. ex parte Adae. de test. & cap. consultatio. de temp. or. Si enim ibi princeps se fundasset propter specialitatem causae lucratiuae, hoc expressisset, argumen. cap. ad audientiam. de deci. & posset responderi ad dict. l. non puto. ut procedat, quando esset dubitatio super aliquo articulo iuris. Nam princeps uult, quòd contra fauorem fisci, & consequenter ipsius principis fiat interpretatio, & maximè quando fiscus contenderet circa poenas sibi applicandas, per id quod habetur in l. si praeses. & in l. si de interpretatione. ff. de poen. & ita intellexit illũ tex. gl. ibi in ultima sua opi. quae ultima opi. semper uĩ esse consentanea gl. ut per glo. not. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. & per Bald. in auth. ex testã. C. de colla. Et quia si iura uolunt, quod fiscus in sua hypotheca praeferatur alijs, etiam anterioribus circa bona postea quaesita, hoc non nisi propter fauorem fisci contra alios priuatos inductum est. ergo multò magis quando dubitaretur in facto de prioritate temporis, qua ratione dici potest, quod in terminis d. l. is qui. si dubitaretur, an bona fuerint quaesita post contractam hypothecam fisci, uel ante, in dubio praesumẽdum est, quod fiscus praeuenerit, nisi alius creditor probet contrarium per text. in d. l. 1. quicquid aliter senserit Bart. in d. l. is qui.

Et per praedicta põt inferri ad illum dictum Bal. in praealle. l. dotis. ut non sit usquequaque uerum, & maximè ex quo concurrunt adinuicem duo priuilegiati, qui parib. passibus ambulant: ut est mulier & fiscus: ut dicit gl. in d. l. dotis. & in l. 2. C. de priuil. fisc. imò aliquando praefertur fauor fisci fauori mulieri,

mulieri, & dotis etiam quando mulier est anterior : ut habetur in l. satis notum. C. qui. cau. pign. ta. con.

Quid autem si mulier ageret hypothecaria contra illum, cui uir bona sua alienauit, & ille negat alienata fuisse in bonis uiri tempore contractæ hypothecæ mulieris, & quòd per antea fuerunt sibi alienata per uirum. Posset dici, quòd ex quo mulier ambulat paribus passibus cum fisco circa præsumendum proprietatem : cum utroque casu uersetur fauor publicus, ut l. 1. ff. sol. mar. dicendum uidetur, onus probandi incumbere illi conuento : prout idem dicitur fauore fisci in d. l. 1. ubi circunscripto fauore dotis contrarium esset dicẽdum, per id quod habetur in l. de rebus. C. de do. ante nup. & quod ibi per Bald. post Cyn. imò maior uidetur esse ratio in ipsa muliere, q̃ in fisco : cum eis magis faueatur circa proprieta-
4 rem hypothecæ quàm fisco. Nam fiscus † non præfertur anterioribus creditoribus in bonis quæsitis ante suam hypothecam, sed solùm in quærendis. l. assiduis. C. qui po. in pign. ha. ꝙ maximè procederet, si ille possessor haberet causam à uiro lucratiuam : & sic donationis, tenendo opi. Bal. in d. l. 1. ut ꝓcedat solùm, quando fiscus agit contra possessorem habentem causam lucratiuam : ut sic idem sit dicendum in muliere respectu dotis, quod etiam fuit de mente Lud. Ro. in rep. auth. similiter. C. ad legem Falcid. in §. charta. & 13. fallen.
5 ubi dixit idem in qualibet pia causa, & maximè fauore † ecclesiæ agentis hypothecaria contra tertium habentem causam lucratiuam à debitore ecclesiæ, æquiparando fauorem ecclesię fauori fisci, uel reipublicæ. l fi. C. de sacr. sanct. eccl. & ita dicit iam consuluisse dominum Franc. de Al. Vnde uidetur posse similiter hoc trahi ad fauorem dotis, æquiparando ipsum fauorem fisci uel reipublicæ : cum paribus passibus ambulent : ut supra dixi. & hoc est bene no. & practicabile priuilegium circa ipsam hypothecam mulieris in dote.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia circa præsumendam proprietatem in hypotheca non egrediuntur personam mulieris.*

ET hoc sit secundum priuilegium mulieris in dote :
1 hæc † autem duo priuilegia circa præsumendam anterioritatem : ut supra, non uidentur posse egredi personam mulieris : & ideo non transferentur ad eius hæredes, nisi fortè essent filij eiusdem matrimonij, per id quod habetur in d. l. assiduis. & in §. fuerat. insti. de act. Et ideo fortè huiusmodi priuilegium non extenderetur ad maritum in sua hypotheca tacita, uel expressa in dote sibi soluenda, de quo dicam plenius in ultima parte operis. Dubium tamen facit: quia tex. in d. l. in ambiguis. simpliciter indulget hunc fauorem dotib. meritò uideretur militare tam ex parte mulieris quàm uiri, argu. l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio. ubi patet, quòd illud priuilegium datum simpliciter dotibus comprehendit fauorem tam in dote promissa à uiro soluenda, quam etiam in dote soluta, restituenda etiam circa hypotecam tacitam : ut sic paribus passibus ambulent : & sic iudicentur à pari uir & uxor. Posset tamen ad hoc responderi, quòd in priuilegio antelationis non ambulant paribus passibus : ut plenè dicetur infra in 11. parte, nisi dicamus, quòd priuilegium, de quo in d. l. assiduis. obtinet, quando certum est de ipsa anterioritate hypothecæ tam ex parte mulieris, quàm ex parte aliorum creditorum, & tunc est uerum, quòd nõ egreditur personam mulieris : nec extenditur ad uirum : sed quando dubitatur de anterioritate, & quis prior, & quis posterior, & tunc priuilegium, quod in dubio pro dote non concernit simpliciter personam mulieris : sed ipsam dotem, debet extendi ad uirum, ut etiam de hoc tangetur infra in quarto priuilegio. Adde tamen, quòd prædicta non uendicarent sibi locum, quando essent illa duo instrumenta confecta ab eodem notario eodem die : cum ex ordine scripturæ sui prothocoli possit apparere quod prius, quod posterius : quia etiam prior contractus in scriptura censetur etiam prior in tempore : arg. l. siquis ex argentariis. §. in initium. ff. de eden. de hoc etiam. l. quoties. ff. de usufruct. & noluit Bal. in d. l. in rebus.

Sed quid si non appareant instrumenta, sed probatur per testes : quia alter creditor probat, quòd tali mense, puta Ianuarij, fuit cõtractum suum debitum cum hypotheca, & mulier probat, quòd de dicto eodem mense fuit contractum matrimonium, & dos data : tamen non recordantur testes de die. Põt dici, quòd si non apparet probatio de die pro aliqua parte, sed solùm de mense : & tunc sine dubio pręsumatur præcessisse contractum mulieris per supra dicta, iuncta d. l. in ambiguis. Sed si aliter creditor probaret de mense & de die per instrumentum uel testes, & mulier solùm probaret per testes de eodem mense, & non de die, fortè succumberet mulier, ex quo probatio alterius partis est magis specificata & indiuidua, & sic non sumus in terminis paribus. & hoc per singulare dictum Cy. & Bal. in l. de rebus. C. de do. ante nupt. Fortè tamẽ posset dici, si mulier non ageret, sed esset res conuenta per hypothecariam ab alio creditore : tunc ex qua uertitur duplex fauor, uidelicet dotis & etiam quia rea, cui in dubiis probationibus magis fauetur quàm actori : ut no. in c. ex literis. de probatio. facit l. Arrianus. ff. de actio. & obli. ꝙ tunc non haberet locum illud dictum Cyn. & Bal. unde cogita super hoc : quia non esset non paruus effectus.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Testes quando discordant, iudex debet adhærere testibus pro dote.*

ET ex prædictis potest inferri ad aliud priuilegium & ter-
1 tium, † ꝙ si testes mulieris super dote sua sunt cõtrarij testib. alterius partis instantis contra dotem : puta si mulier agit contra hæredes uiri ad mille pro restitutione suæ dotis. Et hæredes se opponendo dicunt, quòd qñ uir fuit confessus de dote recepta non fuit dictum, nisi de quingentis : & ita probant testes, ꝙ solùm audiuerunt de quingentis, & non ultra, & sic astruendo negatiuam bñ coarctatã, uidelicet quòd non potuisset tunc dici de mille, quin ipsi audiuissent, secundùm quòd hr in l. 1. §. fi. ff. de iniur. actionẽ priua. per gl. no. & in auth. de hære. & falc. §. si uerò absint. & per Bal. in l. 2. C. de bono. pos. secũdùm tabul. & in l. si prædia. ad fi. C. de don. añ nup. Testes uerò mulieris deponunt se tũc audiuisse de mille. Põt dici debere stari testib. deponentib pro muliere speciali fauore dotis, arg. d. l. in ambiguis. licet alij testes deponant pro reo, bene facit, quod hr alias in simili de testib. deponentibus pro libertate : ut l. pen. ff. de manum. & per gl. no. in d. c. ex literis. ubi aliàs circunscripto dicto fauore cæteris parib. staretur testibus deponentibus pro reo : ut suprà, cum fauor dotis & libertatis æquiparentur : ut est tex. no. in c. fi. de re iudic. Et idẽ quando deponerent testes pro matrimonio, secundùm gl. no. in d. c. ex literis. ubi glo. etiam non extendit ad fauorem dotis ponendo illos uersus, testamentum, libertas, coniugium dos si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudices quando discordant, licet in dubio standũ sit sententiæ illius, qui pro reo sententiauit : tamen si esset cõtra dotem stãdum est sententia, quæ est pro dote etiam agente muliere.*

ET sic ea prędictis põt inferri ad quartum speciale, quòd
1 sicut † qñ inter pares numero iudices ordinarios est discordia : tunc statur sententiæ, quæ pro libertate pronunciatur, etiam si esset cõtra reum, eodem modo debet stari sententiæ, quæ fertur pro dote, uel etiam pro matrimonio : cum istæ causæ omnes sint etiam fauorabiles : ut est tex. in l. 1. ff. soluto mat. & in d. c. fin. & not. in l. inter pares. ff. de re iudic.

Potest enĩ dubitari, quid si fertur snĩa pro dote in fauorem uiri, puta pro dote sibi danda maximè per extraneum, potest dici idem esse : cum similiter sit fauorabilis, ex quo datur pro matrimonio, & propter dotẽ magis habet præseruari ipsum matrimonium & amor coniugalis : quia spernitur à uiro uxor indotata : ut l. fin. C. ad Velleian. Et tex. in d. cap. fin. simpliciter se fundat super fauore dotis, sicut super fauore matrimonij, nec potest negari, quòd si sententia fertur pro uiro in fauorem matrimonij etiam contra mulierem, quòd habeat locum dispositio d. c. fi. & facit tex. iuncta gl. in cle. dispẽdiosam. de iudi. dum extendit causam matri. ad cãm dotis, &

illa

illa gl. obtinet, siue petatur dos per uirum, siue per mulierem, de quo dicetur infrà in 12. speciali circa priuilegia causæ sum maritatis. Et idem potest dici in priuilegio suprà proximo, quando testes essent contrarij super promissione dotis facta uiro: quia testes uiri deponerent de dote promissa tali loco & tempore, & testes soceri deponerent de negatiua per modum, de quo supra, quod no. ad dicta supra in 2. priuilegio, & ad dicenda in ultima parte operis.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentis duobus stantib. contrarijs preferendum est instrumentum pro dote.*

1 ET per prædicta potest inferri ad aliud 5. priuil. † si reperiuntur duo instrumenta inter se contraria, unum productum ab actore, aliud à reo conuento: ut præferatur instrumentum concernens fauorem dotis tanquam magis dignum & fauorabile, per id quod habetur per gl. not. in l. scripturæ. C. de fide instr. iuncto eo quòd habetur in d. c. si. & d. c. ex literis. & d. l. pen. ff. de manumis.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum unus si in decem, alter in quinque cōdemnat, stabitur sententia pro decem circa dotis restitutionem.*

RESVLTAT etiam ex prædictis aliud no. priuilegium, & sic sextum: quia licet dicatur in l. inter pares. ff. de re iu.
1 quòd † ubi iudices plures sunt inter se discordes: quia unus condemnat in 10. alius in 5. quòd statur sententiæ eius, qui condemnat in quinque, & sic in minori summa. Tamen falli, si esset summa pro dotis restitutione: quia unus iudex condemnat decem esse restituenda mulieri pro dote, & alius in quinque: quia stabitur sententiæ eius qui condemnat in decem. hoc sensit gloss. singul. in l. nuptura. ff. de iu. do. dum allegat dict. l. inter pares. argum. illius tex. & esset singu. limitatio ad illum text. & ad tex. in l. diem proferre. §. si plures. de arbi. quòd uidetur dubium: quia in illa maiori unus solus iudicat, sed licet sit unus solus: tamen propter hoc nō sequitur, quòd in causa fauorabili alterius solius sententia præualeat: ut supra dixi per d. c. si. quòd no.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Appellari an possit à sententia lata pro dote. & nu. 3.*
2 *Appellatur à sententia lata in causa alimētorum, licet per hoc non debeat executio interim impediri, quando pars appellata esset inops.*

1 SEPTIMVM speciale est: quia † à sententia lata in causa dotis in fauorem mulieris non potest appellari, sicut non potest à sententia pro alimentis præstādis: ut l. si. ff. de appe. ut ibi per Dy. & Bar. ut etiam hoc ultimū uoluit ipse Bar. in l. Mela. ff. de ali. leg. Aduerte: quia non uidetur hoc esse expeditum, quòd non possit appellari à sntia lata pro alimentis: quia tex. in d. l. si. solùm uidetur loqui in sententia lata in fauorem militum pro eorum usu & alimonia, quasi tunc uersetur publica utilitas: & sic uidetur probari, quòd quando agitur pro alimentis in fauorem priuatarum personarum: tunc secus esset, arg. l. cum prætor. ff. de iu. cum suis uulg. Præterea licet reperiam quosdā ita dicere in sententia lata pro dote, tñ uidet hoc contra casum in l. si. C. de sen. quæ sine cer. quant. Circa primum tamen de alimentis Spec. in tit. de appel. §. in quibus uer. 8. & seq. posuit uarias opin. & tandem post Mar. de Fan. concludere uidetur, quòd quando alimenta petuntur iudicis officio, quod est in quibusdam personis, quando pp inopiam: &
2 † tunc non appellatur, ex quo huiusmodi causa dilationem non capit, ita intellexit d. l. fin. secus si iure actionis, ut ibi per eum: & sic etiam uidetur sequi Barto. in d. l. fin. Sed hæc ratio subesset, etiam qñ peterentur iure actionis: puta ex testō, quando essent legata personæ inopi, unde ex quo aliàs non haberet vnde se aleret, & sic res requirit celeritatem, ne pereat fame. ideo uidetur eadem militare dispositio in l. à Titio. ff. de uerb. oblig. cum sim. & facit, quod habetur in l. 2. ff. de re iu. cum tūc deberent abbreuiari termini siue iure actionis, siue iudicis officio petantur alimenta à persona paupere. Gui. autē de Suz. ut refert ibi In. An. in addi. dicebat, non reperiri iure cautum, quòd à sententia pro alimentis non appelletur, arg. l. illam. C. de colla. Dicit tamen æquum esse, quòd si ille, pro quo est lata sententia, non haberet interim, unde se alat, quòd pendente appellatione pars appellans dabit alimenta, argu. l. instituta. §. pen. ff. de inoffi. testa. & facit, quod habetur in ca. ex parte. de accu. & in hac opi. uidetur tandem residere ibi In. An. quæ mihi satis placet. Et sic pōt concludi, quòd text. in d. l. fi. & exempla ibi posita procedunt, scilicet, ut non possit appellari ad finem suspensionis, & impediendæ executionis latæ sententiæ. Nam non obstan. appellatione sententia mandabitur interim executioni propter periculum in mora. Nec est uerum, quòd tex. in d. l. si. ponat specialitatem, quando pro usu & uictu militum, nam illud ponitur ibi gratia exempli. & tex. in prin. loquitur generaliter, uidelicet quando res dilationem non capit: exempla enim nō arctant regulam positam. l. damni infecti stipulatio, in fin. de damn. infec. Et negari nequit, causam alimentorum celeritatem requirere: quia non recipit dilationem, quando ab inope peterentur. imò tunc die feriata procedi potest. l. 2. ff. de feriis. & dicam infra. in 13. priuile. Et
3 sic potest similiter concludi in causa † dotis quando sentētia esset lata pro dote, & requireret celeritatem: puta quia repeterent à muliere uidua: ut possit se remaritare, uel exinde se alere: quia nihil aliud haberet: uel à puella paupere, ut exinde possit se nubere: & licet tunc possit appellari à tali sententia: tamen propter hoc non impedietur eius executio: quia (ut dixi) non potest negari, quin talis causa non capiat dilationem, sicut non capit causa alimētorum: ut infra dicam in 13. priuil. & est tex. in d. l. si. in prin. dum simpliciter dicit, quòd si res dilationem non recipit, non potest appellari: debet intelligi ad finem impediendi executionem per supra dicta. ad quæ etiam facit, quod no. Spec. titu. de offi. iudi. §. 1. uers. sed an in eisdem. Confert etiam, quod aliàs legitur no. in cle. 1. de re iudi. & per Bald. in l. 1. C. ne liceat ter. prouo. Et per prędicta pōt responderi ad tex. d. l. si. C. de sent. quæ sine cer. quanti. ut procedat ad finem: ut sententia lata super dote etiam ad fauorē mulieris possit retractari per appellationem quando esset iniusta, cum etiam in minoribus causis & summariis quibuscunque possit appellari. l. & in maiorib. C. de appe. & quia edictū de appellationib. est prohibitorium, idest, quia regulariter in omnibus causis potest appellari, nisi à iure reperiatur expressè prohibitum: ut per gl. no. in l. qui restituere. ff. de rei uend. tñ speciale est in causa dotis, & alimentorum, & similibus, quæ non recipiunt dilationem, ut in eis sententia lata non suspendatur per appellationem: quominus interim executio fiat ita potest intelligi, quod Bal. no. in l. 1. ff. sol. mat. in 4. col. ubi uī uelle, quòd à sententia lata super dote non possit appellari, ut procedat, scilicet ad fi. ut interim non impediatur executio talis sententiæ, per supra dicta, & hoc intelligo, quando esset data pro dote in fauorem mulieris, non sic quando esset data cōtra mulierem: quia tunc cessat ratio, de qua supra.

Quid autem si esset data pro marito petente dotem promissam, & sic contra mulierem, uel socerum, uel extraneum, dubium facit: cum isto casu, licet uersetur fauor dotis pro subeundis oneribus matrimonij: tamen non uersatur fauor mulieris. Posset tamen dici, quòd si maritus esset inops, adeo quòd impossibile esset sibi, uel difficile dicta onera matrimonij supportare sine dicta dote: quia tunc idem sit dicendum, prout supra est dictum in causa alimentorum: cum pari passu ambulent: ut per Bar. in l. cum de in rē uerso. ff. de usur.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Filiafa. pōt eē in iudicio sine cōsensu patris pro dote aduētitia.*
2 *Pater nullum habet hodie usumfructum in dote profectitia cōsolidata in filiamfa.*

OCTAVVM speciale est contra regulam, de qua in §. necessitatem. l. fin. C. de bon. quæ libe. ubi dicitur quòd filiusfa.

filiusfa. licet hodie sit capax aduentitiorum , saltem respectu proprietatis : tamen non est capax iudicij mouendi sine con-
1 sensu patris. Nam hoc † non procedit in dote aduentitia : ut probatur in l. Caius. in fi. ff. sol. mat. dum dicit, quòd illa filiafam. fauore nuptiarum in ea dote habet actionem. Nam debet intelligi effectualiter , & sic quò ad plenum exercitium, argumen. l. 1. §. hec uerba. ff. quod quisque iur. cum sim. Vnde licet quidam dicant, hoc esse solùm de iure nouissimo, per auth. quod locum. C. de collat & in corpore unde sumitur : tamen contra eos multùm urgent text. in dicta l. Caius. in fi. & etiam à contrario sensu text. in l. 2. §. 1. ff. soluto matrim. iuncta gloss. not. in uerbo, perfecta, circa princip. ad hoc etiam gloss. in dict. §. necessitatem. quod maximè etiam procedit de iure cano. de quo circa matrimonium filiafamil. habetur pro matrefamil. & sic patria potestas non curatur , & potest esse in iudicio sine consensu patris, sicut in aliis spiritualibus. cap. si annum. de iudi. lib. 6. Imò etiam contra ipsum patrem: ut habetur in cap. non est nobis. de sponsa. ergo eadem ratione pro ipsa dote, quæ est de appendiciis matrimonij : ut aliàs per gloss. not. in simili in clemen. dispendiosam. de iudic. & facit, quod aliàs habetur in l. qui liberos. ff. de ritu nuptia. & dixi supra in sexta parte, in 15. & 16. priuileg. unde si dos esset relicta mulieri à matre uel alia coniuncta persona posset ipsa filiafamil. sola agere , & non posset pater agere tanquam legitimus administrator filiæ, licet posset tanquam coniuncta persona , & sic cum cautione rati , & non aliter , per id quod habetur in l. 2. §. fin. & ibi dixi. ff. soluto matrimo. ad hoc glo. no. in l. 1. C. si per uim uel alio modo . & ideo si appareret de contraria uoluntate filiæ expressè uel tacitè : puta, quia ipsa constituisset procuratorem ad petẽdum dictam dotem, non posset tunc pater agere , etiam cum cautione rati, per id quod habetur in l. non solùm. §. fi. ff. de procurat. Et ideo uidi iam de facto dubitatum , si pater , qui administrauit certa bona relicta filiæ suæ pro dote per auum maternum, illa bona pro maiori parte dispersit & alienauit, an propter hoc filia habebit tacitam hypothecam in bonis patris. Nam
2 dixi , quòd † cum illa tacita hypotheca sit inducta à lege circa administrationem aduentitiorum , in quibus pater habet usumfructum : & sit etiam legitimus administrator. l. cum oportet. §. fina. C. de bonis quę liber. ideo se non extendit circa dicta aduentitia, in quibus pater non habuit legitimam administrationem. Vidi tamen quosdam consuluisse contrarium, per id quod habetur in l. pro officio. C. de administra. tutor. in gloss. not. quæ tamen gloss. non facit : quia illud procedit in personis, quæ administrant tanquam tutores uel curatores minorum ubi non sunt , sed in filiafamil. à patre administrante bona filiæ , hoc non cadit , ex quo pater in dicto casu se non gessit tanquam tutor uel curator filiæ : sed tanquam pater , nisi fortè probaretur , quòd ipse pater ita administrans credebat se esse legitimum administratorem , ubi non erat : quo casu intelligeretur dicta tacita hypotheca legalis inducta , sicut quando esset uerus, & legitimus administrator : per id quod habetur in dict. l. pro officio . quod esset not. ad ampliationem eius , quod habetur in dict. §. fin. Amplius etiam dici potest , quòd si dictus pater fuit consequutus dictum legatum factum pro dote dictæ filiæ suæ, hæres, qui soluit , non esset liberatus à dicta filia legataria, quominus possit filia agere contra eum , argum. l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. imò agendo tunc filia contra dictum patrem posset repelli tanquam agens sine actione, & hoc nisi hęres, qui tenebatur ad dictum legatum solutum indebitè dicto patri esset factus non soluendo: quia tunc daretur utilis actio ipsi filiæ contra patrem in subsidium ex æquitate. l. si. ff. de eo per quem fact. erit. Nec poterit repelli filia agens tunc contra patrem , per regulam l. lis nulla. de iud. quia illa regula non habet locum in filiafamil. agente contra patrem ratione dotis , ut supra dixi in 6. parte, in 15. & 16. priuileg. Et quæ dicta sunt supra in dote aduentitia eadem ratione obtinent in profectitia eo casu , quo dos consolidaretur in filiam uiuo patre : ut est , quando pater stipulatus est, uel aliter pactus est expressè , uel tacitè dotem reddi filiæ soluto matrimo. ut habetur not. in l. post dotem. & in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matri. maximè secundùm intellectum Bart. uel quando pater non esset probatæ uitæ : ut habetur in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore: & alijs similibus casibus: cum dictis casibus possit sola filia agere & esse in iudicio sine patre & eius consensu : ut legitur & nota. in d. authen. quod locum. & ibi per Doctor. & per Barto. in d. l. post dotem. 4. q. Vnde sequitur , quòd in tali dote profectitia reconsolidata in filiamfamil. uiduam effectam , ipse pater etiam hodie nullum habebit usumfructum , & sic non censebitur legitimus administrator filiæ , cum etiam olim pater nihil iuris habebat facta dicta consolidatione in filiam : & sic iura noua Codicis nihil hodie immutant in tali dote profectitia : sicut suprà dixi in aduentitia. & maximè : quia indistinctè hodie in profectitijs iura antiqua remanent intacta , ut per gloss. not. in l. frater à fratre. ff. de condictio. indeb. & est text. in dict. l. cum oportet. post princip. ibi, non ex eius substantia, cuius in potestate sit : & idem etiam dixi post Pon. in dict. l. 2. §. 1. ff. soluto matrimo.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Ius executiuum sententia lata cum patre in dotis restitutione transit in singularem successorem , id est in filiam succedentem ex ui consolidationis.*

1 NONVM priuilegium : quia licet † regulariter ius executiuum sententiæ non soleat transire in singularem successorem tam actiuè quàm passiuè : tu uide de hoc latè per Barto. in repe. l. 3. C. de pign. & dixi post ipsum Bart. in l. à diuo Pio. §. si super. ff. de re iudic. Tamen speciale est in dote : ut sententia lata contra uirum in fauorem patris, qui egit actione de dote , possit mandari executioni ad petitionem ipsius mulieris post mortem dicti patris propter consolidationem factam in eam per mortem patris, & sic dictum ius executiuum sententiæ ipso iure transit in filiam, siue uelit agere actione iudicati , siue officio iudicis pro dicta executione sententiæ , secundùm quod habetur in l. debitoribus. ff. de re iudi. & sic si sine alia cessione sibi fienda per hæredes soceri , ut nota. probatur in l. si marito. §. secundo. soluto matrimo. sicut ergo transit instantia dicti iudicij de dote in filia : ut dicetur infra proximè: ita etiam transit instantia iudicij executiui , licet propriè non posset dici instantia in executione : ut per Barto. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. 11.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Instantia iudicij in dote transit in singularem successorem , uidelicet in filiamfa. factam sui iuris, licet regulariter contra.*

1 DECIMVM : quia licet regulariter † instãtia iudicij cœpta non soleat transire in singularem successorem. l. 2. §. non solùm. ff. de hære. uel ac. uen. & no. per Barto. & alios in l. si eum hominẽ. ff. de fideiuss. & hoc nisi scienter successerit in uitium uiolentiæ: quia tunc in eum transit instantia passiua, sicut tunc transit rescriptum : ut est casus not. in in c. quia. V. de iudi. in singu. uoluit ibi Inno. Tamen secus instantia cœpta per patrem super dote repetẽda: quia eo mortuo transit in filiam: ut sic ex eadem instantia possit ipsa prosequi, licet non sit hæres : & solet allegari text. pro no. in §. sed hoc ex rei. l. 1. C. de rei uxor. action. & dixi in l. si marito. §. 2. Bar. autem in dict. l. si eum hominem. intellexit illum text. quòd non sit speciale ibi in dote , sed sit regulare in omni singulari successore , in quem ex iuris necessitate transitur ipsa res, super qua lis est mota, & alle. d. §. sed hoc ex rei. & l. 1 iudicio. ff. fam. erc. & no. Iaco. de Are. in l. inter quos. §. 1. ff. de damn. infec. Sed tu aduerte: quia tex. in d. §. sed hoc ex rei. non bene probat illud, quòd in filiam ibi transeat instantia cœpta, & sic eã possit prosequi sine nouo iudicio, licet glo. in l. si unus. §. filio. ad fin. ff. de iniur. hoc idem uoluerit per illum tex. in d. §. sed hoc ex rei. Nec uidetur bonum simile de actione iniuriarum cœpta per patrem ad actionem de dote : quia tex. in dict. §. filio. in fin. debet intelligi , quando pater egit nomine filiæ , & sic intentauit actionem iniuriarum competentem filio, aliàs si pater intentasset actionem competentem sibi , non uideo quomodo filius possit prosequi tale iudicium cœptum per patrem : cum competant duæ actiones ex iniuria illata filiæ , una patri & alia filio. l. non solùm. §. si pater. ff. de procu.

Etsi

Et si intelligamus, quòd ibi pater intentauit sibi actionem cō petentem, oportet dicere, quòd propter absentiam patris filius non prosequatur eandem instantiam cœptam per patrem, sed de nouo possit incipere iudicium super actione sibi competente, tanquam sit persona sua habilitate propter absentiā patris. facit l. si longius. in princ. & §. si filius. ff. de iud. Tenendo tamen communem opi. sequeretur, quòd si uir constante matrimonio egit ratione dotis sibi assignatæ, contra tertium possessorem rei dotalis, uel contra debitorem, cuius nomen fuit sibi assignatum in dotem, & nōdum lite finita matrimonium esset solutum per mortem uiri, fortè tunc ex quo mulier uidetur succedere in dicta dote ea iuris necessitate, quòd in ipsam transeat dicta instantia cœpta, nisi dicas, quòd non uidetur, quòd ipsa mulier succedat in dicta actione intentata per uirum, quæ non fuit actio de dote contra illum tertium intentata: & maximè quia actio prædicta competens uiro non transit ipso iure in mulierem solu. mat. nisi facta cessione: ut probatur in l. si filiofam. la j. §. fi. & ibi dixi. ff. solu. mat. & in l. si usufru. eod. tit. & etiam dixi suprà.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier pro sua dotis restitutione potest petere ut sibi edantur instrumenta per uirum, uel heredes eius consuetos.*

1 VNDECIMVM priuilegium est: 1 † quia licet regulariter quis non teneatur edere instrumenta & dare actori ad intentionem fundandam. l. fin. C. de eden. & no. in l. t. §. editione. ff. eod. tit. Tamen secus est in causa dotis: puta si mulier sol. mat. uult dotem petere, nec habet apud se probationes, uel instrumenta ipsius dotis: puta promissæ & instrumentum promissionis dotis sit apud uirum, uel eius hæredē, potens petere sibi fieri editionem dicti instrumenti in iudicio: ut nota. uoluit Anto. in cap. 1. de prob. & sequuntur ibi Ioan. de Imo. & alij Modern. Nam fauor fisci & dotis proceditur à pari: ut habetur in l. dotis. C. de iur. do. & l. 2. C. de priuileg. fisc. per gloss. & fauore fisci eduntur instrumenta etiam ad intentionem fundandam: ut habetur in l. nec quicquam. secundùm nouam lecturam ff. de eden. de quo tamen in l. 2. §. Diuus. ff. de iu. fis. per Bar. & in l. in fraudem. §. neque. eo. tit. ergo idem in dote fauore mulieris, & idem quando uersaretur fauor matrimonij, ut ille, qui stat pro matrimonio possit petere sibi edi: ut not. uoluit Ioan. And. in addi. Spe. ti. de instrum. edi. §. uidendum. uers. ex præmissis. in fin. ubi dicit, ita fuisse disputando conclusum: ergo idem in dote, quæ dependet à matrimonio: & sic debet pari gaudere priuilegio, & maximè cum utrobique uersetur fauor publicus, facit, quod habetur in c. fi. de re iud. Et idem dicit ibi Anto. in qualibet causa pia, de quo ibi per Doct. & maximè per Abb. Sicu. qui hoc tenet procedere in subsidium, & quando aliæ probationes deficerent, ut ibi per eum. Verùm dici posset, quòd quando aliæ deficerent probationes, & sic non posset aliter actor in sua iustitia foueri, & reus nollet instrumenta edere, & sic lucraretur cum aliena iactura, fortè posset per denūciationem euangelicam compelli reus, ne sit in peccato, per id, quod habetur in c. nouit. de iudic. & quod ibi per Doc. & quod ibi per Ant. post Ioan. Andr. & per Batt. in extrauaganti ad reprimendam in uerbo per denunciationem: cum etiam possint testes cogi ad perhibendum testimonium: ubi aliàs de iure non possent, puta contra parentes, uel patronum, quando aliàs non esset possibile ueritatem ipsam probare. Imò multi tenent, quòd tunc de æquitate & in foro fori possit de nouo probationes extorquere: ut not. Docto. in cap. dilectorum. & in cap. fin. de testi. cogen.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa est summaria sicut causa alimentorum: non tamen ut non requirantur plena probationes.*

DVODECIMVM speciale est; quia causa dotis ultra alias causas est priuilegiata; quia in ea debet pro-
1 cedi † summariè & dilationes & termini debēt abbreuiari per iudicem: ut celeriter expediatur, maximè propter fauorem matrimonij, si illa esset uidua, & uellet se nubere, prout est uerisimile: quia esset iuuenis, & sic esset periculum: quia difficile est reprimere iuueniles calores. l. fina. §. filij autem. C. de bon. quæ liber. Et hæc uoluit gloss. not. in l. prima. ff. soluto matrimo. quam etiam sequitur Barto. & communiter Doctor. per id, quod habetur in l. 2. ff. de re iud. quicquid aliter dixerit Dyn. dicendo quòd potius hoc esset odium & damnum mulieris, quàm fauor: & quia hoc non reperitur iure cautum. & habemus regulam in contrarium, quòd omnis causa est ordinaria & plenaria: ut l. iudices. C. de iudic. nam imò reperimus hoc iure cautum in similibus causis, uidelicet alimentorum: ut habetur in dict. l. 2. & in l. si quis à liberis. §. si uel parens. ff. de lib. agno. cum dos & alimenta procedant à pari: ut per Barto. in l. cum de in rem uerso. ff. de usu. Et posset dici, quòd cum hoc priuilegium detur causæ quòd idem esset, quando uir ageret ad dotem promissam pro supportandis oneribus matrimonij, & sic pro alimentanda uxore & sua familia: imò satis in genere reperimus hoc expressum in omnibus causis requirentibus celeritatem: ut habetur in dict. l. secunda. de re iudic. ubi idem not. Doctor. in omnibus aliis causis piis & fauorabilibus, nec esset hoc de damno mulieris uel uiri; imò esset damnum, si periret sua iustitia & causa dotis propter tempus instantiæ: per id, quod habetur in l. secunda. C. ut intra cert. temp. & ita potest hoc ultimo modo saluari dictum Dyn. per dicta suprà. de quo infrà in alio priuilegio: non tamen propter talem summariotatem debens omitti probationes legitimæ & plenæ, secundùm Barto. & Docto. in dict. l. prima. ff. soluto matrim. quod quidem procedit, quando uerteretur plenum præiudicium: ut esset, quando ageretur contra uirum, uel eius hæredes ad dotis restitutionem propter solutum matrimonium. Sed si ageretur ea causa uergente ad inopiam, in qua non uersetur plenum præiudicium contra uirum: cum ea dote ipse habeat alimentari unà cum uxore; ut habetur in l. ubi adhuc. C. de iure dot. tunc sufficerent semiplenæ probationes tam super uergentia ad inopiam, quàm etiam super debito dotis promissæ & datæ; ut uoluit Barto. in l. si constante. in 6. quæst. 3. partis. facit, quod habetur per eundem in sim. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. & in l. prima. in fi. ff. de præto. stip. Si autem ageretur contra extraneum ex dicta causa; puta hypothecaria, & tunc secus cum in eo uersetur plenum præiudicium.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa potest agi etiam in diebus feriatis.*

1 DECIMVMTERTIVM priuilegium est, quia † in causa dotis potest procedi etiam diebus feriatis etiam de iure ciuili, sicut causa alimentorum. l. 2. ff. de fe. ut communiter tenent ibi Doct. modern. & in l. 2. ff. de re iud. quòd etiam tenet Specu. titu. de fer. §. sequitur. in 1. col. æquiparans in hoc causam dotis causæ alimentorum, quòd etiam probatur in l. publicas. C. de fe. ubi in causis publicis. & sic concernentibus publicam utilitatem cessant feriæ. Intellige prædicta de feriis indultis ob utilitatem hominum, non sic si ob honorem Dei, cum etiam causæ alimentorum, quæ requirunt celeritatem dicto tempore non possint agitari, ut habetur in d. l. secunda. & tenet Spec. ut supra. ad hoc etiam gl. in d. l. publicas. quòd etiam hic tenet Ange. & Imo. & etiam patet; quia in causis matrimonialibus; licet non sint feriæ inductæ ob utilitatem hominum, tamen bene debent seruari feriæ inductæ ob honorem Dei, ut per gloss. & Doctor. in clemen. dispendio. de iudic. Et fortè potest dici idem in uiro agente ad dotem, ut suprà dixi in proximo priuilegio.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa seu instantia an finiatur triennio.*

DECIMVMQVARTVM priuilegium est; quia se-
1 cundum † quosdam causa dotis non finitur triennio, sicut

segu.

regulariter finiuntur aliæ causæ, seu instantia aliarum causarum. l. properandum. C. de iudi. Et licet Bald. de hoc dubitauerit in rubric. C. de priuil. do. tamen Ludo. Roma. in suis singularibus tenet hanc opi. pro quo facit dict. l. properandum. post prio. ubi in causis fiscalibus, & super publicis functionibus, idest officijs, talis instantia non perimitur tali tempore. pro quo etiam facit: quia causa dotis est dependens à causa matrimonij: cuius instantia est perpetua, sicut aliæ causæ spirituales, immo sicut & temporales de iure canonico: ut in cap. fin. de iudi. tamen communiter solet teneri contrarium, ut tenet Bartol. in l. 1. ff. solut. matrimo. & sequitus Angel. & Imol. & communiter legentes. Nec obstat dict. l. properandum. quia licet ibi tex. excipiat causas fiscales & causas publicas super functionibus, idest super tributis: quia excipiendo ibi dictas causas uidetur confirmare regulam super alijs non exceptuatis, argum. l. nam quod liquidæ. de penu. leg. ff. & in auth. de non alienandis. §. ut autem. & 3 a. quæst. 7. cap. dominus. Nec obstat si dicatur, quòd exceptio extenditur etiam ad alium casum non exceptuatum habentem eandem rationem cum excepto: ut per gloss. not. & ibi per Bald. in l. 1. C. de condict. indeb. facit cap. cum dilecta. & quod ibi per Abb. Sicu. de confirmatio. uti. uel in uti. Nam potest negari quòd sit eadem ratio in causa dotis: quia ibi fortè Imperator magis illud induxit contra fiscum, quàm eius fauorem, argum. l. non dubito. ff. de iure fisci cum sua interesset, quòd causa contra eum mota perimeretur tempore, & non esset perpetua. Vnde forte posset dici dictam exceptionem non habere locum, quando fiscus ageret, & eodem modo in muliere. Nam cum dos & eius causa habeat multos fauores & plenè infinitos, certè esset magis odium & damnum mulieris, quòd sua instantia perimeretur tempore, quàm quòd non perimeretur. Vnde ibi ideo fortè excepit causam fiscalem: quia esset damnum fisci, si sua causa perimeretur tempore, quando fiscus esset actor, & pro hac intelligentia facit text. ibi, dum loquitur de causis publicarum functionum, in quibus ipse fiscus uel respublica semper sustinet partes actoris, & non rei agendo pro tributis. Vnde super hoc cogita, quia posset ille text. retorqueri contra dictam opinionem, quia excipiendo ibi Imperator causam publicam: quando uerteretur super publicis functionibus, ergo expressè uidetur uelle stari regulæ in alijs causis publicis, quæ agitarentur super alijs rebus & iuribus fisci & reipubl. argum. l. cum prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de præsumpt. cum similib. & maximè etiam arguendo ex illo text. à contrario sensu per iura uulgaria, & prædicta procedunt, quando causa dotis uentilaretur in foro seculari, & in terris, quæ non essent de temporali iurisdictione ecclesiæ. Si autem tractatus in foro ecclesiastico, quod potest: ut dicet infra in decimosexto priuilegio, & cum tunc debeant seruari iura cano. secundùm quæ omnis causa est perpetua. capit. fin. de iudi. Ideo tunc non finietur talis instantia triennio. & idem si agitaretur coram seculari in terris ecclesiæ, per not. in dict. cap. fin.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Libellus non requiritur in causa dotis nec litis contestatio.*

2 *Dotis causa licet semper dependeat à matrimonio: tamen non semper dependet à causa matrimoniali.*

DECIMVMQVINTVM speciale est: quia secundum
1 quosdam in causa dotis † non requiritur libellus, nec litis contestatio, & alia solennia iudiciorum: sed debet & potest procedi summariè de plano, sine strepitu & figura iudicij, sicut in causa matrimonij, per tex. in Clemen. dispendiosam. de iudi. iuncto eo, quod habetur in Clemen. sæpe. de uerbor. signific. prout etiam uoluit gloss. in d. Clemen. dispendiosam. per illum textum, dum loquitur de alijs causis dependentibus à causa matrimoniali, uel alijs spiritualibus, uel quomodocunque dictas causas spirituales tangentibus, cum non possit negari, quia causa dotis tangat ipsum matrimonium, uel ab ipso matrimonio dependeat, Bartol. autem in l. prima. ff. solut. matrimo. & expressius in l. si constante. in sexta quæstio. 3. partis. eodem titul. tenuit contrarium, dicendo d. Clemen. & quod ibi habetur procedere, quando non tractatur de pleno præiudicio in casu dotis sed semipleno. Tu aduerte: quia licet Doctor. communiter dicant d. Clemen. cum gloss. procedere de iure canonico, & non sic de iure ciuili. Tamen potest dici, quòd dispositio illius Clemen. procedit de iure nouissimo, nam ante tempus d. Clemen. in matrimoniis, & aliis spiritualibus quibuscunque non poterat procedi lite non contestata, quando contra præsentem, sed solùm erat speciale, quando contra absentem & contumacem: ut in capitulo quoniam frequenter. §. porrò. ut lite non contestat. Vnde successit postea dispositio d. Clemen. quod indistinctè etiam quando contra præsentem non requiratur ordo iudiciarius. & sic illa dispositio est noui iuris promulgatoria, & non antiqui iuris declaratoria: ut patere potest ex uerbis ipsius text. & etiam ibi tenent legentes. Et sic patet, quòd etiam de iure canonico antiquo in causa matrimoniali requirebatur litis contestatio. unde multò magis in causa dotis, de iure autem Ciuili etiam Digestorum hoc est clarissimum: ut patet in l. si cum dotem. §. eo autem. & in l. si mulier. & in l. si marito. §. secundo. ff. solut. matrimo. idem etiam de iure codicis. leg. tertia. C. de do. promiss. ibi, more iudiciorum. Angel. in dicta leg. prima. idem tenet, dicendo tamen, quòd dispositio d. Clemen. obtineret, quando causa dotis tractaretur incidenter, & sic quando causa matrimonii intentaretur principaliter. Et potest poni exemplum, si ageretur de matrimonio de facto contracto separando: puta propter aliquod impedimentum, uel quò ad thorum petendo etiam ipsa mulier dotem. Nam tunc potest intelligi, quòd causa dotis tanquam tunc dependens à causa matrimonii, uel ipsa causa matrimonii contingens gaudeat eodem priuilegio quò ad iudiciarium ordinem remittendum, secus si ageretur principaliter ad ipsam dotem propter casum soluti matrimonii. Nam tunc ordo iudiciarius est seruandus: ut iura suprà allegata uolunt. Et subdit, quòd idem esset eadem ratione, quò ad iurisdictionem iudicis ecclesiastici, coram quo pendet causa matrimonii, ut sic incidenter possit cognoscere & pronunciare super ipsa dote tanquam dependente ab ipsa causa matrimonii, allegat capitul. de prudentia. de donatio. inter uirum & uxorem, non sic si principaliter intentaretur causa dotis propter solut. matrim. quia tunc coram seculari tantùm esset tractandum, de quo ultimo infra proximo priuilegio tangetur. Imol. autem in dict. l. 1. tenet, quòd etiam quando principaliter ageretur pro dote, non esset ordo iudiciarius seruandus, per text. in dict. Clemen. dum sic generaliter loquitur de dependentibus, ut suprà, & sic etiam idem dicit in causa sponsaliorum de futuro, etiam si principaliter ageretur, per illum textum. Et dicit idem tenere ibi dominus Cardin. Zabarell. Floren. Tandem ipse concludit concordando, quòd illa Clemen. seruetur in foro ecclesiastico, siue incidenter, siue principaliter agatur, & in foro seculari seruetur sententia contraria: cum moderatione Angel. immo tunc & in terris ecclesiæ in foro seculari, per id quod habetur in capitul. secundo, de arbitr. in sextò, & idem tenet Ludo. Roma. in dict. l. si constante. super d. 6. quæstio. Bartol. & licet ista uideatur esse communis opinio: tamen quia (ut dixi) dict. Clemen. inducit ius nouum exorbitans a dispositione iuris antiqui etiam cano. uidetur, quod debeat restringi intra suos terminos, & non ampliari ultra suos terminos: per id quod habetur in l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de leg. & in regula quæ à iure, in sex. loquitur enim in causis matrimonialibus & dum subdit, uel in causis eas tangentibus, uel ab eius quomodolibet dependentibus. Et sic debet intelligi, scilicet in dictis causis matrimonialibus, & aliis spiritualibus.

2 † Sed causa dotis: licet dependeat semper à matrimonio: quia sine illo esse non potest. l. 3. ff. de iure dotium, cum similib. Tamen non semper dependet à causa matrimoniali: quia sine causa matrimoniali esse potest: puta quando non esset quæstio, uel causa super matrimonio: sed solùm super dote repetenda solut. matrim. & nullus diceret, immo absurdissimum esset dicere, quòd ista causa dotis dependeat a causa matrimonii. Sed bene possumus dicere, quòd dependeat ab ipso matrimonio iam contracto. ergo isto casu remanere debent iura antiqua intacta. Et sic potest dici, quòd in puncto iuris etiam in terris ecclesiæ, immo etiam in foro ecclesiastico, si contingat causam dotis uentilari ibi principaliter, talis causa requireret iudiciarium ordinem, prout regulariter aliæ causæ: licet alio respectu deberet esse summaria propter dilationes abbreuiandas ut supra fuit dictum.

ADDI.

ADDITIO.

1 Non requiritur libellus. Adde tamen, quòd libellus requiritur in repetitione dotis à uiro uergente ad inopiam. uide Bart. in l. si constante. 6. quæst. 6. prin. solut. matrim. & quomodo formetur, habetur in Specul. de donatio. inter uir. & uxor. §. fin. uers. sed quo iure.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa est utriusque fori.*

DECIMVMSEXTVM speciale est: quia causa dotis habet 1 priuilegium: quia est mixti seu † utriusque fori, uidelicet, quòd potest de eo cognoscere tam iudex ecclesiasticus, quam secularis, etiam principaliter, & absque eo quod uertatur aliqua quæstio super matrimonio: ut not. uoluit Innocen. d. cap. prudentia. & dicit Ioann. de Imo. in l. 1. ff. solut. matrim. quod idem sequitur Hostien. & Ioan. Andr. in d. l. 1. licet gloss. ibi contrarium dixerit, quando principaliter: quia tunc solùm iudex laicus est iudex. & ita sequentum dicit ipse Imol. alleg. cap. ex literis. de pign. Sed Angel. in d. l. 1. sequitur opin. gloss. ibi, ut supra est relatum in proximo priuilegio. Tu aduerte: quia Ioan. Andr. in d. cap. potius inclinat in opin. glo. dicendo opin. Innocen. procedere in muliere uidua expressa: quia tunc ecclesia potest esse iudex tanquam in causa miserabilium personarum. facit, quod habetur in ca. significantibus. de offic. deleg. & per gloss. & Doctor. in cap. cum sit generale. de foro compet. & sic uidetur uelle, quòd quando causa non esset cum uidua: puta quia repeteretur dos constante matrimonio propter uergentiam uiri ad inopiam: secundùm quòd habetur in d. l. si constante. ff. solut. matrim. Vel propter separationem thori: tunc iudex ecclesiasticus non esset competēs & idem uidetur esse de mente An. ibidem. Sed Abb. Sicu. indistinctè sequitur ibi opin. Innocen. pro qua alleg. text. in cap. 1. & 2. & cap. per uestras. eod. titul. & quia ratione connexitatis ampliatur iurisdictio: ut in cap. quanto. de iudi. Item, quia ecclesia debet esse fauorabilis mulieribus in suis dotibus. d. ca. per uestras. & cap. nuper. eodem titulo. Multi etiam tenent, quod tunc dicitur causa uiduarum & pupillorum, & similium personarum esse pia, quando essent pauperes: secus si essent diuites: ut uoluit Spec. titul. de instrum. edi. §. nunc uerò aliquādum tractat materiam exemptorum & miserabilium personarum. uersicul. fin. cuius dictum procedit quò ad effectum, de quo ibi. s. an relictum factum talibus miserabilibus personis dicatur ad pias causas: sed quò ad effectum, de quo supra, scilicet priuilegij causæ dotis placet dicta opin. tanquam fauorabilis & benignior pro mulieribus, & dotibus, per id quod habetur in l. in ambiguis. ff. de iure dotium, & quod not. Io. Andr. post Host. in cap. 1. de cogna. spi. uidelicet temperando eam, dummodo sit uidua: licet aliter non oppressa, seu licet non alleget ipsa mulier in sua petitione dictam qualitatem oppressionis, prout uidetur requirere opinio. Ioann. And. quia uiduæ dicuntur esse personæ miserabiles, ut habetur in leg. prima. C. quan. impe. inter pu. & uid. & quod habetur in capitulo significantibus, de officio delega. Et ecclesia debet dictis uiduis fauere in dotibus: quia ecclesia hortatur eas, ne mortuo uiro renubant, ut in capitulo fina. de secundis nupt. Et sic diceretur tunc fauere non solùm doti, sed in consequentiam ipsi matrimonio, ut sic facilius renubant. Subest etiam fragilitas sexus, & quia iam dicuntur derelictæ & orbatæ uiro, & sic domino suo. facit, quod habetur in capitulo ex parte. de foro competenti. Et idem est de mente Paul. de Castr. in l. 1. ff. solut. matrim. Et sic sequitur ex prædictis, quod si dos repeteretur ex causa inopiæ uiri constante matrimonio, uel propter separationem thori, & sic non repeteretur per uiduam, tunc procedat opin. gloss. in d. cap. de prudentia. & Angel. in dict. l. 1. soluto matrimonio. & idem si repeteretur à patre mulieris, uel uiua filia, uel post eius mortem: ut tunc coram ecclesiastico contra laicum non possit tale iudicium intentari. & idem si repeteretur ab hæredibus mulieris & multominus si dos peteretur à uiro tanquam promissa: quia tale priuilegium mixti fori est merè personale, uidelicet, quando dos peteretur à muliere uidua, per supradicta.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier minor 25. ann. potest esse in iudicio pro dote secundùm aliquos.*

1 DECIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia † mulier etiam minor 25. annis potest esse in iudicio pro dote sua repetenda soluto matrimo. secundùm quosdam: quia fauore dotis etiam filiafamil. quæ aliàs non habet personam integram ad standum in iudicio: tamen in dote habet personam habilem, ut in auth. quòd locum. C. de colla. & per glo. in l. 2. §. 1. in uerbo perfectam. ff. solu. matri. & facit l. promittendo. in priu. ff. de iure dot. ad quod etiam allegant text. in cap. si. de iudi. in 6. secundùm Ludo. Ro. in d. l. si constante. in prin. in 7. q. Bar. 3. partis ibi. tamen Bar. tenuit contrarium indistinctè per tex. in d. authen. quòd locum. & forte melius: quia licet tolleretur inhabilitas filiæ ratione patriæ potestatis eo casu, quo in eam esset reconsolidata: tamen non sic tolleretur inhabilitas ratione minoris propter imbecillitatem consensus, siue animi. & ita in terminis uidetur probari in d. authen. quòd locum. Et potest respōderi ad d. c. si. ut procedat, quando causa dotis agitaretur unà cum causa matrimonij, & sic ueniret incidenter uel per modum connexum: quia tunc sicut ipsa mulier minor 25. ann. & maior 12. habet personam habilem in causa matrimonij per eam mota, ita etiam in causa dotis, quæ uenit tunc per uiam consequentiæ ad ipsam causam matrimonij: cum multa permittantur per uiam incidentiæ, quæ non permitterentur principaliter, per id quod habetur in l. quoties. C. de iudi. & quia tunc propriè dicitur causa dotis dependere à causa matrimonij, ut dixi suprà in proximis duobus priuilegiis.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si receperit dotem in loco non sui domicilij, sed mulieris uel soceri, non poterit ibi conueniri pro dotis restitutione, sed in loco sui domicilij, etiam si diuortium alibi fiat.*

1 DECIMVMOCTAVVM priuilegium est: quia licet † uir recipiendo dotem in loco sui domicilij possit ex causa dictæ obligationis ibi conueniri, non quidem ratione contractus, sed ratione domicilij. authen. qua in prouincia. C. ubi de cri. cum simil. Tamen non sic, si dotem reciperet in loco non sui domicilij: quia tunc ratione contractus non posset ibi conueniri, sed solum in loco sui domicilij, ita solet allegari casus singularis in l. exigere dotem. ff. de iudi. mirum est hoc: cum potius tendat in iacturam mulieris. Sed dicunt Doctor. esse rationem, quasi uir recipiendo dotem alibi etiam in domicilio uxoris, uideatur ex tunc contulisse solutionem fiendam pro restituenda dote in loco sui domicilij, argumen. l. contraxisse. ff. de actio. & obligat. secundùm Barto. ibi, & Angel. dicit ibi, quòd tunc uidetur habere animum discedendi: & sic ibi contrahere uideretur tanquam aduena. Sed tu cogita, an hoc procederet, si postea contingat diuortium fieri, uel aliter matrimonium separari in loco alio quàm domicilij, quod tamen patebit in proximo priuilegio.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Maritus potest conueniri ad dotem restituendam, ubi dissoluitur matrimonium non obstante priuilegio fori, ut est, si diuertatur Romæ.*

2 *Iudex potest supplere de facto in causa dotis, etiam parte non petente: maximè in fauorem mulieris non opponentis.*

1 DECIMVMNONVM speciale est: quia † ubi dissoluitur matrimonium, ibi poterit uir conueniri ad dotem reddendam, licet ibi aliàs non posset conueniri ratione priuilegij fori: ut est text. singu. cum gloss. in l. si uxor. ff. de iudi. Sed aduerte; quia hoc nō uidetur priuilegium: sed potius

ius

ius commune: quia per diuortium factum inter coniuges, uidetur induci quidam quasi contractus de dote soluenda, ratione cuius quasi contractus facti in loco potest legatus conueniri ibidem sicut ratione contractus, non obstante suo priuilegio: ut not. in l. de eo. iuncta l. interdum. ff. de iudi. Item, quia non uidetur posse negari quin per diuortium inducatur quidam distractus matrimonij, & consequenter distractus dotis. & sicuti ratione contractus quis sortitur forum in loco: ut l. hæres absens. §. 1. & l. omnem obligationem. ff. de iud. ita etiam sortitur ratione distractus: ut l. si is qui loco certo. ff. de cond. indeb. & not. in l. 2. C. ubi & apud quem. Ideo uidetur ibi legatus posse conueniri ratione talis distractus non obstante suo priuilegio sicut ratione contractus. Sed potest dici, quòd sicut est speciale in dote: ut per distractum, idest per diuortium factum in alio loco quàm in domicilio uiri ipse vir non sortitur forum, quem aliàs ibi non habebat: sed solum ut possit conueniri in loco sui domicilij, per id quod habetur in d. l. exigere dotem. Si autem poterat uir conueniri aliàs de iure: tamen ratione priuilegij fori poterat declinare forum: ut est in legato, qui est Romæ: nam tunc poterit ibi conueniri non obstante dicto suo priuilegio per casum singul. in d. l. si uxor. quod est not. ad limitationem eius, quod habetur in d. l. exigere. Tamen cogita, quia uideretur, quod etiam subsit fauor dotis, & mulieris, quòd in loco diuortij possit uir conueniri, sicut & in loco domicilij: ut sic diuortium addat forum foro, & maximè quia censetur quidam distractus: ut s. dixi, qui distractus est eiusdem effectus, cuius est cõtractus & quò ad sortitionem fori: ut s. dixi, & etiam ne sit deterioris conditionis mulier quam aliæ personæ non priuilegiatæ. Vnde cogita, quia a † Doct. communiter intelligunt & præsupponunt quod per diuortium non inducatur ex tunc aliqua obligatio de nouo ad dotem restituendam, sed magis per ipsum uidetur purificari conditio restituendæ dotis ex antecedenti cõtractu dotis: ita intelligendo d. l. si uxor.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

4 *Locus contractus magis attenditur quò ad sortitionem fori, quàm locus, ubi est purificata conditio, fallit tamen in dote.*

EX qua surgit singulare aliud priuilegium, & sic 20. quod licet quò ad sortitionem fori non attendatur locus, ubi est purificata conditio, sed magis locus contractus: per id quod habetur in l. si filius. ff. de uerb. obliga. & glos. est ad a hoc not. in d. l. si uxor. ff. de iur. † Tamen fallit fauore dotis; non quidẽ ut ibi in loco diuortij dicatur de nouo contrahi forum: sed quò ad hoc, ut forum ibi de iure cõi sortitum nõ possit uir declinare ratione sui priuilegij: ut est casus sing. in d. l. si uxor. & dicit ibi Ang. hoc priuilegium esse not. & non positum per Bart. inter alia priuilegia. in l. 1. ff. sol. mat.

PARS DECIMA.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecam tacitam prior habens pro dote an præferatur alijs creditoribus habentibus anteriorem hypothecam expressam.*

2 *Iudex, qui pronunciat pro hypotheca dotis contra habentes anteriorem expressam, an teneatur in syndicatu.*

3 *Mutuans pro re emenda in ipsa non præfertur alijs creditoribus maximè anterioribus, nisi dictam rem habeat pro sua pecunia obligata, in quo casu præfertur mulieri & fisco etiam in postea quæsitis.*

4 *Dos solum confessata habet priuilegium tacitæ hypothecæ contra uirum, si infra tempora non opponeretur exceptio non numeratæ dotis.*

5 *Renunciatio exceptionis non numeratæ dotis non tenet in eadẽ confessione, secus si ex interuallo, & nu. 6.*

7 *Confessio dotis receptæ facta per uirum constante matrimonio non ualet.*

8 *Donatio recompensatoria tunc ualet inter coniuges, quando reciprocè uersaretur commodum bursale.*

9 *Vir plebeius nihil nobilitatis assumet ab uxore nobili, licet secus econtra.*

10 *Mulier nobilis nubendo ignobili, suam nobilitatem denigrat.*

11 *Priuilegium antelationis habet mulier non solùm contra tertios creditores prætendentes anteriorem expressam hypothecam, sed etiam tacitam, quando dos esset solùm confessata, quod limita ut nu. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. & cõsequenter usque ad nu. 36.*

37 *Hypotheca in dote à quo tempore incipiat.*

38 *Maritus non præsumitur velle subire onera matrimonij sine dote.*

39 *Iura, quæ dicunt, quòd hypotheca trahitur retro à tempore promissionis dotis, debent intelligi à tempore contracti matrimonij & non ante, etiamsi ante esset soluta.*

40 *Hypotheca, quæ contrahitur pro legatis, non trahitur retro ad tempus aditæ hæreditatis in legato conditionali conditione purificata.*

41 *Dispositio l. qui balneum, non obtinet in ultimis uoluntatibus.*

41 *Hypotheca conuentionalis non sequitur naturam suæ principalis obligationis surgentis ex ultima uoluntate.*

PRIVILEGIVM I.

ABSOLVTA est nona pars principalis circa priuilegia dotis, & mulierũ in ipsa dote concernentia ipsa iudicia. Nũc descendo ad partem decimam: uidelicet an dos, quæ non probatur numerata: sed surgit solùm probatio per confessionem mariti uel soceri, quã vulgari modo appellamus dotẽ confessatã, habeat priuilegiũ, maximè circa ius antelationis contra alios creditores. Et antequam attingamus medullam qõnis, expedit examinare articulum, de quo s. remissiuè, & breuiter tactum est in ultimo priuil. 8. par. 1 An † dictum priuileg. antelationis se extendat ẽt cõ- a tra creditores hñtes anteriorem hypothecam [a] expressam, an solũ obtineat aduersus creditores hñtes tacitam: licet anteriorem, de quo per gl. in l. fi. C. qui pot. in pig. hab. quam disputationem latè ponit Cy. ibi: & licet gl. cõiter tam iuris ciuilis, quàm canonici restringant illam l. in hñtibus tacitam, ut ẽt per glo. & doct. cano. in c. ex literis. de pig. & Bart. & cõiter alij post eũ teneant hãc opinionem: tñ multi docto. magnæ authoritatis tenebant contrarium, quæ secunda opin. in uia disputationis posset satis faciliter teneri: quia tex. in d. l. fi. loquitur gñaliter & indistinctè, nam pro certo si ibi Imperator uoluisset se restringere ad creditores anteriores hñtes solùm tacitam hypothecã hoc expressisset: & sic quia non expressit vr̃ intellexisse ẽt de habentibus expressam, argu. l. 1. §. si autem ad deficientis. C. de cad. tol. & c. ad audientiam. de deci.

Item quia uidemus, quòd mutuans ad refectionem, seu conseruationem alicuius rei, habet in illa re tacitam hypothecam, quæ præfertur prioribus creditoribus, non solùm habentibus tacitam, sed etiam expressam: ut est casus not. in l. interdum. ff. qui pot. in pigno. habean. unde multò magis in dote quæ non uidetur habere minus priuilegium, cum per matrimonium conseruentur, non solùm res ipsæ inanimatæ: sed etiam totum genus humanum. Ciuitas etiam conseruatur ac immortalis efficitur, dicit tex. in authen. de nupt. in princ. imò uidetur dos ipsa magis priuilegiata, quàm sit talis mutuans ad nauem reficiendam: quia ei præfertur in sua tacita hypotheca: ut est casus singul. in authen. de æquali. do. §. consequens: unde subest illa regula, si uinco uincentem te, ergo uinco te: ut habetur in l. Claudius. ff. qui pot. in pignu. hab. & in ca. authoritate. de concess. præben. in 6. vnde si mulier uincit talem mutuantem ad refectionem nauis in ipsa hypotheca, multò magis uincere debet creditores qui uincuntur ab illo, communiter tamen practicatur opin. contraria. & Bar. & alij tenentes eam moti sunt; quia lex magis de facili inducitur ad tollendum suam prouisionem, quàm prouisionem hominis in ipsius hominis præiudicium; inde solet dici, quòd lex suum & non tuum denegat auxilium, ut habetur in l. 1. C. si aduer. uendi. & quia fortius & tenacius est ius mihi quæsitum ex prouisione mea, quàm ex prouisione alterius, & sic etiam legis. l. 2. ff. de off. procons. & l. quod princip. & l. si Augustæ. ff. de leg. 2. & l. si filius. §. erit. ff. de fideicomm. liber. Et quia magis de facili tolluntur quæsita ex iure speciali, quàm quæsita ex iure communi. l. militis codicillis. §. militia missus. ff. de testam. mil. Tamen ad hæc generalia posset multum de facili a rũderi, & fortè † iudex qui in sententia sua inclinaret in partem & fauorẽ mulieris, non teneretur in syndicatu; quia negari nequit, quod articulus sit dubius; & in articulis dubijs pronun-

ciandū est pro dote. l. in ambiguis. ff. de iur. dot. & dixi supra
in 9. par. in 1. priuilegio. & tenendo dict. opin. communem il-
la procederet, etiam si mulier prætenderet hypothecam ex-
pressam, prout hodie communiter solet apponi in instrumen
tis dotalibus, ne illa non præferatur prioribus hypothecis ex
pressis, sed solùm tacitis; quia d. l. fin. non dat illud priuile-
gium prælationis magis hypothecæ expressæ quàm tacitæ in
dote; cum etiam idem dicamus in fisco, qui licet soleat habe
re priuilegium in sua hypotheca, ut habetur in l. 2. C. de iu.
fisc. lib. 10. & in l. si is qui. ff. eod. tito. Tamen non præfertur
in sua hypotheca etiam expressa aliis creditoribus anteriori-
bus. l. si pignus. ff. qui pot. in pign. hab. Et tamen mulier & fi-
scus paribus passibus ambulant. l. quamuis. & ibi not. C. de pri
uileg. fisc. & l. dotis. & quod ibi per gloss. C. de iure dot. Si ta-
men prætendens hypothecam expressam concurreret cum
muliere in tempore; quia eodem die apparerent facta instru-
menta seu contractus celebrati: tunc præfertur mulier, ut di
xi supra in 9. parte. in 2. priuilegio. Posset tamen non impro-
babiliter dici, quòd saltem in quæsitis post contractam hypo-
thecam mulieris præferatur ipsa mulier creditoribus habenti
bus priorem expressam. Nam licet hypotheca generalis non
solùm expressa trahatur ad postea quæsita, ut habetur in l. fi.
C. quæ res pi. sed etiam tacita: ut est tex. not. in l. hac edicta-
li. §. omnibus. C. de secundis nuptiis. Tamen sicut dicimus
in fisco, ut ex suo principali priuilegio præferatur in po-
stea quæsitis aliis creditoribus anterioribus, etiam prætenden
tibus expressam hypothec. ut est casus not. in l. si is qui. idem
dicendum sit in ipsa muliere: cum mulier & fiscus parib. pas-
sibus ambulant, ut supra dictum est. Imò circa priuilegium
in hypotheca magis fauetur mulieri in dote quàm fisco: ut
suprà dictum est, licet ipsa sit posterior in sua hypotheca: ta-
men præfertur prioribus habentib. tacitam d. l. fi. Et tamen fi
scus non præfertur prioribus, etiam habentibus tacitam, ut so
let communiter teneri contra glo. illam sing. in d. l. si pignus.
ut per Bar. post Dyn. in d. l. si is qui. Regulariter autem qui
prior est tempore in hypotheca, est potior in iure, etiam in
quæsitis post secundam hypothecam, ut probatur no. in d. §.
omnibus. & ibi per Bal. & probatur etiam in d. l. fi. & per Bar.
3 in d. l. si is qui. In † tantùm quòd etiam præfertur secundo cre
ditori qui mutuauit ad dictam rem emendam, nisi dictam rē
sic emptam ea pecunia mutuata habeat specialiter obligatam
ad dictum pretium: quia tunc in illa re præfertur etiam an-
terioribus: ut est casus sing. in l. licet. C. qui po. Et sic posset
præcedens dictum limitari, quòd mulier & fiscus præferan-
tur in quæsitis post eorum hypothecam posteriorem contra-
ctam omnibus creditoribus anterioribus per d. l. si is qui. nisi
in re quæsita ex pecunia mutuata & obligata specialiter ad di-
ctum mutuum, per d. l. licet. & idem forte posset dici in re po-
stea empta, & specialiter obligata uenditori, ut in illa hypothe
ca præferatur omnibus aliis creditoribus anterioribus, per id,
quod no. in l. quamuis. C. de pigno. & in l. quod quis. de pri-
uileg. ff. & te ogi in l. si cum dotem. §. fin. ff. solu. matrim. His
ergo præmissis descendo ad quæstionem principalem: nam si-
ue teneamus opinio. quòd dictum priuilegium antelationis
obtineat solùm contra alios creditores habentes anteriorem
hypothecam tacitam, siue teneamus, quòd etiam contra ha-
bentes anteriorem expressam: an se extendant ad dotem con
fessatam: & sic ubi non probaretur datio dotis nisi per con-
fessionem, & an contra ipsum maritum confitentem opere-
tur dicta confessio, & quomodo. Nam tex. in d. l. fin. & gl. ibi
in uerbo, data. uidetur uelle, quòd solùm in dote uerè data
& numerata locum habeat: & sic non in dote solùm confes-
sata, & pro hoc facit, quod habetur in l. si quis post hanc. C.
de bon. dam. & quod alias per Bart. & alios in l. qui per diuer-
sas. C. man. quod maximè procedit, quando fieret constante
matrimonio. & sic in materia suspecta, quasi tunc uideatur
fieri in fraudem donationis, quæ est prohibita inter coniuges,
super quo tamen, an sit uerum, quòd dos confessata per ui-
rum habeat sua priuilegia in omni casu: aduerte quia gloss.
in l. exigere dotem. ff. de iu. solet allegari in contrarium, & sic
ex illa oriatur tacita hypotheca, sicut quando appareret de ue
ra numeratione. Bart. tamen in d. l. fi. dicit, quòd si esset tran
sactum tempus datum ad opponendum exceptionem non nu
meratæ dotis, illa glo. ibi non esset uera. Sed Bal. hic simplici
ter transit cum illa gl. Ang. autem hoc distinguit, an tūc mu-
lier uelit uti priuilegiis contra creditores priores prætenden-
tes similiter debitum ex confessione, & tunc possit, & non sit
uera illa gloss. An autem ex uera numeratione, & tunc pro-
cedit illa glo. & ita transit hic Io. de Imo. Sed tu pro ueritate
distingue duos casus principales.

Primus est, an habeat talis dos suum uigorem & sua priui-
legia contra uirum & eius hæredes.

Secundus casus, an habeat sua priuilegia contra tertios.
4 Primo casu † sine dubio habet priuilegia, & sic etiam tacitam
hypothecam in bonis uiri, & procedat gl. in d. l. exigere dotē,
& hoc nisi infra legitima tempora opponeret uir, uel eius hæ
redes exceptionem non numeratæ dotis, quo casu posset uir
uenire contra confessionem suam, & sic etiā eius hæredes trās
ferendo onus probandi in ipsam mulierem, uel eius socerum,
per id quod habetur in l. fi. & in auth. ibi posita. C. de do. cau.
non nu. Sicut dicimus in confessione mutui: ut habetur in l.
si ex cautione. & per totum. C. de non nu. pec. licet Bal. in l. 1.
C. de priuil. do. dicat non oriri tacitam hypothecam in dote
confessata & malè: ut communiter tenent doct. hic legentes
& etiam Bal. & Ang. & etiam fuit de mente glo. in prin. dum
5 dicit & omni casu. † Si tamen uir renunciasset dictæ exceptio-
ni, prout communiter in instrumentis dotalibus hodie solet
fieri, tunc non audietur uir uel eius hæres, secundùm Bart. in
d. l. fi. C. qui po. Cuius dictum non solet sic indistinctè teneri,
& contrarium est de mente Ang. hic, & ipsius ibidem Bar. con-
trarium uoluit in d. l. si ex cautione, quando ita inconinenti:
quia eadem facilitate inducitur ad renunciandum, qua indu
citur ad confitendum, arg. l. doli mali. uers. diuersum. ff. de no
6 ua. facis l. iudex circumuento. ff. de mino. Vnde secus est † qñ
ex interuallo renunciaret secundùm Bar. ibi, & potest procede
re dictum Bart. in d. l. si ex cautione. & in l. 5. C. de do. cau. &
idem si ante dictum tempus datum ad opponendum dictam
exceptionem uir iterum ex interuallo fuisset confessus, quasi
tunc magis deliberatè hoc fecerit, & sic non sub spe numera-
tionis futuræ: ut per gl. no. iuncto tex. in l. in contractib. C. de
non num. pec. & quod alias habetur in l. sancimus. C. de agri
co. & censi. lib. 11. & quod ibi no. per Bart. Et in tantum pōt
uir, uel eius hæres iuuari dicta exceptione, quòd etiam si ipse uir
iurasset super tali contractu dotali, nihilominus tale iuramen
tum non extenderetur, quominus possit postea opponi talis
exceptio propter non secutam numerationem, quasi tale iu-
ramentum habeat tacitam cōditionem, scilicet si sequatur nu-
merationem, per id quod habetur no. in l. fi. C. de non nu. pec.
Cuius dispositio obtinet etiam de iure can. & hoc nisi cum di
cto iuramento sit facta renunciatio dictæ exceptioni, uel nisi
iuramentum sit assertorium de præterito: puta si in instru-
mento dicatur, quæ omnia & singula iurauit uera esse & fuis-
se: ut de his latè Ioan. de Imol. in rep. c. cum contingat. de iu
reiur. super 7. membro. char. 41. & super 10. membr. char. 52.
Et prædicta procedunt, quando confessio uel renūciatio ema
nasset ante matrimonium, ubi autem constante matrimonio:
tunc indistinctè non ualet talis dispositio tāquam in materia
suspecta, quasi animo donandi fuerit confessus, ut supra dixi.
& per id, quod habetur in d. l. per diuersas. & in l. fi. C. de spon.
& in l. qui testamentum. ff. de probatio. & alias per Bar. & Do
cto. & l. si donatione. C. de colla. & per Barto. in l. cum quis
decedens. §. Titia honestissima fœmina. ff. de leg. 3. cum inter
ipsos coniuges sit prohibita donatio constante matrimonio;
7 ut supra. Vnde † sicut non ualet donatio, ita etiam non ualet
confessio uiri de dote recepta, quod etiam uoluit Bald. in l. 1.
C. de priuileg. dot. quòd an procedat, quando ante matrimo-
nium præcesserat promissio dotis: infra tangetur, si tamen
uir ipse confitens prædecessisset in matrimonio tunc sicut do
natio expressa confirmatur morte, ut habetur in l. donatio-
nes, C. de don. inter uir. & uxor. cum simil. ita etiam dicta ta-
cita donatio inducta per dictam confessionem; licet enim
ad confirmationem donationis per mortem requiratur tra-
ditio, ut est text. not. in l. Papinianus. ff. de donat. inter uir.
& ux. tamen talis confessio uiri de recepto habetur loco tradi
tionis, & ideo confirmatur morte, per text. singul. iuncta gl.
in l. quod de fun. C. de do. cau. non num. quod etiam uoluit
Bald. in dict. l. prima. C. de do. ante nupt. Licet multi impu-
gnent illam glo. & de ea dubitauerit Paul. de Cast. consi. 63.
quod incipit super ista puncto occurrunt multa. & ibi refert
uidisse quandam disputationem cuiusdam magni Docto. fi-
lij Ray. de Forli. ubi multis rationibus & iuribus illam im-
pugnant, tamen ipse Paul. dicit, quòd dato, quòd illa glo.
sit uera, tamen debet intelligi procedere in terminis suis, ui-
delicet quando interuenit acceptilatio, quæ inducit fictam
solutionem,

solutionem, ut ibi per eum. Tamen quicquid sit, docto. communiter intelligunt illum text. procedere etiam, quando non per uiam acceptilationis, sed per simplicem confessionem uir se obligat ad dotis restitutionem confitendo se eam habuisse & recepisse, ut tunc ualeat saltem in uim donationis confirmatæ postea per mortem uiri confitentis & prædecedentis ante mulierem, ut satis bene probatur ex illo text. & ita intelligit Barto.& Bald. in d. Papinianus. & etiam idem Bald. in d. l. 1. de dona. ante nupt. & Bartol. in dict. §. Titia. ad fin. & Cyn. post Petr. in l. 1. in fin. C. de sacrosanct. eccles. & ita seruatur in practica. Si autem ipsa mulier prædecederet, & tunc nullo modo ualeret. An autem confirmetur iuramento proximè dicetur.

Quid autem si talis confessio fuit facta ante matrimonium & constante matrimonio uir renunciasset dictæ exceptioni non numeratæ dotis? Dicas idem, scilicet quòd non ualeat talis renunciatio tanquam facta tempore suspecto: cum renunciatio habeat se ad instar donationis, ut habetur in l. si qs delegauerit. ff. de noua. facit gloss. in l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. ad hoc etiam text. not. in l. si sponsus. §. si uxor. ff. de donatio. in scain. Dicas etiam quòd si uir ante matrimonium fuit confessus se habuisse dotem & appareret hoc fecisse scienter & non animo donandi, tunc ualeret. nec posset opponi dicta exceptio non numeratæ dotis intra sua tempora, ut habetur not. in d. l. 1. C. de donatio. ante nupt. & in d. l. quod de suo. tamen in dubio si aliter non constat, præsumeretur fuisse confessum potius sub spe futuræ numerationis, quàm ea causa donationis: ut habetur not. in d. l. 1. quod etiam ibi expresè uoluit Bald. nam quælibet alia causa, quæ posset subesse, causam donationis excluderet: ut habetur in l. cum aurum. de solu. Constante autem matrimonio si emanaret talis confessio uiri, ex quo tunc sumus in materia suspecta, præsumendum est magis, quòd animo donandi, quàm sub spe futuræ numerationis dotis uir sit confessus, secundùm Baldum ibi notan. ubi tamen limitat hoc, nisi essent coniuges inter se dispares respectu nobilitatis, uel iuuentutis, puta si ignobilis, uel senex maritus confiteretur se habuisse dotem ab uxore nobili uel iuuene: quia tunc præsumeretur, quòd ex causa recompensationis hoc fecerit, quo casu non est prohibita donatio, & hoc per ea quæ not. gloss. singul. in l. si uoluntate. C. de dot. promiss. quam gloss. ibi sequitur Cyn. & communiter alij. & Bartol. in l. si diuortio. ff. de uerborum obligatio. & l. si stipulatus. §. si tibi nupsero. ff. eodem titu. Licet in puncto iuris, & per uiam disputationis realiter tenerem contrarium: ut latius de hoc dixi in dicta l. si diuortio. per multa iura & rationes, & maximè per text. quasi in terminis in l. 3. §. uideamus. ff. de donatio. inter uirum & uxorem. ubi Iurisconsultus improbat donationem factam a liberta filio senatoris, cum quo contraxerat matrimonium, & hæc ex eo dicit ibi textus: quia inter eos matrimonium non ualet, ergo si ualeret, apertè ibi præsupponit Iurisconsultus, ipsam debere ualere.

Præterea text. in §. si uir. l. quod autem. ff. de donatio. in-
8 ter uirum & uxor. procedit † quando donatio facta reciprocè consistebat in commodo bursali, sed maritus accipiendo uxorem nobilem, uel iuuenem nihil recipit ab ea consistens in commodo bursali, & sic non debet esse in consideratione. l. quod adipiscendæ. ff. eod. titu. Vnde non est congrua proportio, argum. l. planè. 2. §. fin. ff. de legat. 1. non enim potest fieri locupletior uir ex eo, quòd habet uxorem nobilem, & ideo sibi donauit, sed ex dotatione, quam facit uir in persona uxoris, ipsa efficitur locupletior, & uir donans pauperior, ergo non ualet.

9 † Præterea uir nihil nobilitatis assumit ab uxore nobili, sicut econtra consequitur uxor à uiro nobili, dicebat Barto. in l. fi. C. de uerb. signifi. ut ibi etiam per Bald. facit, quod habetur in l. mulieres. C. de dign. lib. 12. & in l. fœminæ. ff. de sena. Et ideo hoc dictum fortè potius procederet econtra, quando uxor ignobilis donaret uiro nobili aliquid ultra dotem in actu matrimonij, ex quo ipsa dignitatem acquirit à uiro, facit, qd habetur in l. si Augustæ. ff. de legat. 2. & licet ex hoc ipsa uxor non efficiatur locupletior: sed potius pauperior respectu interesse bursalis: tamen est speciale, quãdo ex hoc ipsa assequitur dignitatem; ut patet in l. sequen. post l. quod adipiscendæ. ff. de donat. inter uir. & uxor. ubi si uxor donat uestem uiro conuenientem pro dignitate uiri assumpta ualet donatio: & tamen non potest negari, q̃ ex illa ueste uir non efficiatur locupletior: & maximè quia ipse uir erat eam facturus de suo. Vnde cogita: quia communiter Docto. ita transeunt cum illa gl. in l. 3. C. de do. promiss. per Bart. & Ang. & Imol. & cõter doct. in d. l. si diuortio. & tenet Bart. & Saly. post Bald. in d. l. 3.

10 Et posset fortè saluari dicta opin. ex eo, quia † mulier nobilis nubendo ignobili suam dicitur perdere nobilitatem. dicit tex. in l. mulieres. & l. interdicimus. C. de mutile. lib. 12. & meritò: quia facit se famulam dicti uiri ignobilis, cum uxor dicatur famula uiri quodam respectu, ut 33. q. 5. ca. hæc imago. & c. mulierem. & sic ex hoc uidetur fieri pauperior, unde cogita. Tamen retenta communi opin. illa non procederet, quando dos confessata esset superexcessiua, adeo quòd secundùm arbitrium boni uiri esset magna inæqualitas, & mala compensatio habito respectu nobilitatis uel iuuentutis mulieris ad talem donationem superexcessiuam: quia tunc saltem quatenus esset inæqualitas & superexcessus non ualeret, argumen. eius quod habetur in l. si constante. C. de dona. ante nup. Insuper uidi dubitari, an talis præsumpta donatio inducta ex tali confessione eo casu, quo non ualeret de iure, firmetur iuramento, & quidem quando donatio esset facta per modum expressum, communiter tenetur eam firmare iuramento, adeo quòd non indiget alia confirmatione per mortem uiri. Nam imo si uir prædecederet, nihilominus ualeret: ut tenuit Bart. in l. si quis pro eo. ad fi. ff. de fideiuss. & etiam tenet Ioan. An. in addit. Specul. titu. de dona. inter uirum & uxor. videlicet in rubr. circa fin. ut latius de hoc per Ioan. de Imol. in cap. cum contingat. de iureiuran. in decimo membro char. 52. Tamen quando surgit præsumpta donatio ex confessione facta per uirum de dote recepta aliter non apparente numeratione reperio Ludou. Ro. suo consi. 44. quod incipit, ex suprà narrato themate. tenuisse non firmari iuramento, allega. Cyn. post Petr. hoc uoluisse not. in l. 1. ad fin. C. de sacrosanct. eccles. & Bart. in l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. & maximè quia iuramentum nõ firmat, quando est interpositum super contractu simulato ex quo tunc abest consensus per id, quod no. gl. in l. 3. C. plus ua. quod agi. & facit, quod no. per Bal. in l. non dubium. C. de leg. & in l. sed patronus. C. de ope. libe. & Bart. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Tamen hæc sua opin. nunquam mihi placuit, & sæpius uidi consultum in contrarium, & etiam ego consului: quia licet iuramentum non firmet actum, prout est in apparenti: & sic non est uerum: tamen hoc non ex alio procedit, nisi quia in illo actu apparenti & nõ uero abest consensus, tamen actum tacitum & uerum, seu qui in uero inter partes gestus est, firmat iuramẽtum: ex quo ibi adest consensus: ut hæc est conclusio doctor. in d. c. cum contingat. & ibi hoc tradit Ant. de But. in 8. membro, & ibidem Ioan. de Imo. in 7. membro, char. 41. nec obst. dictum Cyn. & Barto. ut supra, quia loquuntur in iuramento assertorio de præterito: puta si uir constante matr. confessus est, se habuisse tantum pro dote: & ita iurauit esse uerum: quia uidetur tunc in fraudem iurasse, & ex ratione, qua fuit motus ad confitendum non uerum: quia ita ius præsumit, q̃ in fraudem donationis fuerit confessus, eadem ratione fuit motus ad iurandũ rem sic fuisse, argum. l. doli mali. uers. diuersum. ff. de noua. Secus in iuramento promissorio: quia sicut illud firmat expressam donationem inter coniuges: ut supra, ita & firmat tacitam & præsumptam donationem: ut sic idem operetur iuramentum in tacito, quod in expresso, argu. l. cum quid. ff. si cert. pet. l. de quibus. in fi. ff. de leg. cum si.

Nec tunc habebit locum exceptio non numeratæ dotis: quia (ut supra dixi) talis confessio in dubio magis uidetur facta sub tacita intentione donandi, quàm sub spe numerandæ sibi dotis: ex quo ita constante matrimonio fuit facta. Refert ergo, an sit dictum in instrumento, talis uir fuit confessus habuisse & recepisse tantum pro dote suæ uxoris: & ita iuraret, & tunc tale iuramentum de præterito non trahitur ad obseruantiam tacitæ donationis de futuro. & ita procedunt dicta Cyn. & Barto. An autem promittendo dictam dotem restituere in casum sol. matrimo. & ita iurauerit, & tunc tale iuramentum de futuro firmat ipsum actum tacitum & uerum: & sic ipsam donationem præsumptam: & ita post multa tenuit Io. de Imol. in d. c. cum contingat. in 10. membro & char. 52. quod uidetur esse uerissimum.

Secundus casus principalis est, an dicta dos confessata ualeat & habeat sua priuilegia contra tertium, circa quod multa & uaria reperio doct. scripsisse, & maximè Bald. & Barto. de Saly. in l. 1. C. de priuil. dot. & in d. l. fin. C. qui potio. & etiam

per Lud. in d. l. 1. solu. matrimo. & in l. si constante. sol. matr. in 4. q. 4. par. Barto. Sed potest ex multis distingui, quòd aut contendit mulier cum tertio creditore uel possessore non prętendente hypothecam in bonis uiri, uidelicet soluto matrim. uel eo constante, & uiro iam uergente ad inopiam prætendendo hypothecam expressam uel tacitam contra dictum tertiū uigore talis dotis confessatæ: & certè admitteretur secūdùm Ray. Cu. in d. l. quia non reperitur iure cautum contrariū, tex. cum gloss. in dict. l. fina. loquitur quando alius creditor contendens cum muliere prætenderet hypothecam, & sic qū mulier uellet uti priuilegio antelationis suæ hypothecæ cōtra alium creditorem uiri prætendentem priorem, & tacitam hypothecam. Item non obstat, quod habetur in authent. sed iam necesse. & in corpore unde sumitur. ex qua authen. doct. sumunt argumentum, quòd confessio facta per maritum obstante matrimonio de pecunia, uel aliis mobilibus pro dote, quando uir haberet creditores, non præiudicat dictis creditoribus: ut per Cyn. in dict. authen. & per Bart. in d. 4. quæst. ad fin. Nam ille tex. uult, quòd mulier pro tali dote non possit uti priuilegio prælationis in sua hypotheca contra alios creditores hypothecam habentes, licet anteriorem tamen tacitam, ut satis clarè colligitur ex text. in dict. auth. Ergo quando uellet uti priuilegio solùm tacitæ hypothecæ contra alios quoscunque creditores non habentes hypothecam licet anteriores: tunc Imperator in dict. authen. hoc bene concedit, ex quo solùm facit uim creditoribus habentibus hypothecas: & gloss. in d. l. fin. C. qui potio. super uerbo, datæ. iuncto illo tex. solùm ponderat dotem requiri esse numeratam & non confessatam ad effectum dicti priuilegij in hypotheca: & in hoc non facio differentiam, an confessio dotis fuerit constante matrimonio, uel ante. Et hinc est, quòd de iure antiquo, de quo nundum erat inuenta hypotheca tacita pro dote, sed mulier præferebatur aliis creditoribus etiam anteriorib. in tempore, quando non habebant aliquas hypothecas, ut habetur in l. 2. ff. de priuil. credit.

Tamen iura indistinctè procedebant, siue dos esset confessata, siue numerata, unde licet mulier prætenderet debitum dotis solùm ex confessione uiri: nihilominus præferebatur aliis creditoribus etiam anterioribus circa personales actiones. Nec reperio, quòd tit. ff. de priuileg. cred. faciat uim magis in creditoribus prætendentibus ueram numerationem, q̄ in prætendentibus confessionem debiti, & hoc forte nisi probaretur, quòd debitor confiteretur in fraudem aliorum creditorum, si in hoc adessent coniecturæ fraudis, argu. l. si priuatus. ff. qui & à qui. & per Bart. in l. post contractum. ff. de do. Et ita debet intelligi tex. in l. prima. §. qui mutuam. ff. quæ in frau. patru.

11 Sit ergo conclusio, † quòd hypotheca mulieris expressa uel tacita operatur contra alios creditores et anteriores non habentes aliquam hypothecam: quia in hoc non reperimus aliquid in contrarium expositum, & multomagis contra alios possessores bonorum mariti non habentes ius hypothecæ anterius, si tamen tertius possessor, contra quem mulier, uel eius hæredes agerent hypothecaria, opponeret exceptionem non numeratæ dotis, audiretur, dummodo intra tempus datum ipsi uiro, uel eius hæredi ad opponendum, per text. in l. si cui. C. de non numera. pecun. quod uoluit Barto. in d. l. fin. Imo probat d. l. si cui, quòd si adhuc dictum tempus non esset elapsum: tamen uir non posset illam opponere, uel eius hæres: quia fortè renunciasset eo casu, quo potuisset renunciare, secundùm dicta suprà.

Tunc similiter ipse tertius non posset opponere, secundùm Barto. in d. l. fin. & etiam uoluit Bald. in d. l. si cui. Potest tamen dici, quòd tunc ipse tertius, uel alius creditor audiretur circa talem exceptionem, quando prætenderet causam ab ipso uiro immediatam, uel mediatam puta quia emisset ab ipso uiro, uel ab alio, qui emit à uiro, aliàs non dicitur, quòd posset opponere, puta si possideret de facto uel cum titulo: tamē non habito ab ipso marito immediatè uel mediatè, aliàs non uideo quomodo talis possessor possit uti iure uel beneficio ipsius uiri & allegare ius tertij contra id, quod habetur in l. loci corpus. §. competit. ff. si serui. uendi. & quod habetur in l. 1. ff. de exceptio. rei iudic. facit, quod habetur in l. si mater. §. fina. ff. soluto matrimo. & in l. si superatus. ff. de pign. Et ita intellige, & limita, quod not. in d. l. si cui. quod etiam fuit de mente gloss. ibidem & facit, quod habetur in l. tam mandatori. ff. soluto matrimo.

Aut ipsa mulier contendit cum tertio prætendente se creditorem cum hypotheca, in eisdem bonis uiri. Et tunc dicas, quòd aut ille creditor prætendit hypothecam expressam & anteriorem: & tunc sine dubio mulier non præfertur etiam in dote numerata & etiam si haberet hypothecam expressam secundùm communem opinio. de qua suprà. Aut prætendit hypothecam, tamen tacitam cum isto solo casu mulier habeat priuilegium antelationis secundùm opinio. ut suprà, & tunc conclude, ꝙ priuilegia dotis circa ius antelationis non habent locum in dote solùm confessata, scilicet in præiudicium talium creditorum, unde opus est sibi probare ueram numerationem dotis, ad hoc ut eis præferatur in sua tacita hypotheca: & ita procedat tex. cum gl. in d. l. fi. quod tamen pluribus modis limita.

12 † Primò, nisi transiuerit tempus datum ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis, secundùm Bart. in d. l. fin. quod etiam tenuit hic Bald. & fuit de mente Angel. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonos. ff. de uerborum obligationib. Vnde ex quo non competebat uiro, similiter non debet competere suis creditorib. per id quod habetur in d. l. si cui. & etiam per suprà dicta.

Quidam de hoc dubitant: ut fuit Pau. de Cast. tamen uidetur tenenda opin. Bar. communis, & etiam propter eius authoritatem. Tum etiam quia in ambiguis est tenenda opin. quæ facit pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure dot. & maximè si creditores habuissent notitiam de dicta confessione uiri: cum posset eis imputari, quare infra tempus legitimum sibi non prouiderunt circa querelam non numeratę dotis, aliàs fortè si ignorassent: secus esset, per id quod habetur in l. mater decedens. ff. de inoffi. testam.

Tamen dicas idem esse data ignorantia, ex quo tales creditores non possunt uti adminiculo ipsius mariti, à quo habuerunt causam, nisi cum sua causa, argum. l. Pomponius. §. cum quis adminiculo. ff. de acq. poss.

Et sic potest inferri idem esse, si uir renunciasset tali exceptioni non numeratæ dotis: ut communiter in instrumentis solet talis renonciatio poni: ut per gloss. nota. in l. prima. C. de dot. cau. Intellige, quòd eo casu renunciatio ualeret secundùm supra dicta.

Et idem dicas si in instrumento confessionis fuisset iuramētum, uidelicet promissorium de futuro: cum tale iuramentum excludat dictam exceptionem non numeratæ dotis secundùm tamen suprà dicta. Aduerte tamen: quia prædicta procederent, quando dicti creditores uellent se iuuare contra dictam confessionem per exceptionem non numeratæ dotis.

Si autem dicerent & allegarent, dictam confessionem fuisse simulatam factam in fraudem creditorum: & tunc si quidem confessio fuisset facta ante matrimonium, tunc non possent talem fraudem allegare: quia nullo iure cauetur, quòd talis confessio præsumatur facta in fraudem creditorum, nisi aliter extrinsecus probaretur de fraude. Si autem fuisset facta constan. matrim. & tunc si tempore confessionis maritus præmebatur magno ære alieno, & tunc eo ipso præsumitur facta in fraudem creditorum, & est præsumptio tanta, quæ uocatur iuris & de iure: contra quam non admitteretur probatio in contrarium. ita solet allegari tex. in argum. pro sing. in dicta authen. sed iam necesse. & in corpore unde sumitur, qui text. licet loquatur, quando uir confitetur se habuisse aliqua mobilia pro augmento dotis: tamen doctor. illum text. trahunt ad confessionem etiam ratione primæ dotis confessatæ constante matrimonio: ut ibi uoluit Cyn. & etiam ibi sequitur Bart. de Salic. & etiam Bart. in d. l. si constante. in 4. quæst. 4. partis ad finem.

Et sic ex prædictis iuncto text. in d. authent. resultat secun
13 da limitatio ad dict. glo. in dict. l. fin. ut † non habeat locum, quando creditores non uellent se iuuare ex eo, quòd dicta confessio fuerit facta sub spe futuræ numerationis, sed ex eo, quòd præsumatur facta in fraudem creditorum: quia tunc audirentur duobus concurrentibus, scilicet, quòd fuerit facta constan. matrimo.

Secundò, quòd tunc temporis maritus præmebatur magno ære alieno, si autem essent creditores in parua quantitate, & tunc non resultaret dicta præsumptio fraudis secundùm gl. sing. in d. auth. sed iam necesse. quia pro parua quantitate debiti non causatur dicta suspicio fraudis, facit cap. & si quæstiones. de simo.

Tertiò

24 Tertiò limita † quando confessio esset facta mulieri: secus si fieret extraneo, qui dotauit mulierem, confitendo uir ab eo recepisse dotem: quia tunc talis dos confessata habet priuilegium non solùm circa tacitam hypothecam, sed etiam circa priuilegium prælationis contra alios creditores, secundùm Bald. not. in l. 1. C. de priuil. dot. Vnde sequitur, quòd dicto casu non haberet locum sing. dispositio d. authen. sed iam necesse. quod est bene not. & fortè dubitabilis, maximè quando talis extraneus esset persona, in qua uersaretur suspicio, puta, si esset persona coniuncta ipsi marito, qui dicto tempore præmebatur magno alieno ære. Nam tunc ratione sanguinis subesset suspicio fraudis, per id quod habetur in l. dam. C. de dona. & per Bart. in l. post contractum. ff. eod. secundùm casum principalem primi temporis. & facit glo. ou. in l. illud. C. de sacros. eccl. Et multomagis si uir confiteretur dotem à socero constan. mat. quia uidetur subesse eadem suspicio, prout in ipsa uxore, per id quod habetur in l. 3. §. qui in eiusdem. ff. de dona. inter uir. & uxor.

25 Quartò limita † quando tali confessioni uiri essent coniuncta aliqua adminicula, & indicia arguentia ueritatem dotis datæ secundùm Bald. in d. l. 1. puta si uir diu alimentauit uxorem tanquam dotatam: uel si post confessionem ex magno interuallo iterum ipse maritus recognosceret debitum dotis, argum. l. cum de in rem uerso. ff. de usu. ut ibi per eum, quæ tamen coniectura uidetur multùm debilis nec multùm urget. Nam fuit possibile, quod à princ. uxorem duxit indotatam, uel fortè cum parua dote, & forte uir confiteretur habuisse maiorem dotem, quo tempore imminebant multi creditores. Item illud de recognitione debiti non uidetur sic indistinctè uerum, quando eadem suspicio, quæ erat tempore primæ confessionis, duraret etiam tempore recognitionis debiti, imo uideretur, quòd per talem reiteratam confessionem surgat maior suspicio tanquam ex nimia cautela emanauerit, per id quod no. glo. aliàs in l. 4. de cond. insti. Cogita etiã quia licet supra dixerim, quòd confessio reiterata excludit exceptionem non numeratæ pecuniæ secundùm illam glo. not. in l. in contractibus. C. de non nume. pecu. Tamen illam ibi Cyn. post Pet. non tenet indistinctè, nisi quando secunda confessio habuit magnum interuallum, uidelicet duorum annorum, per id quod habetur in l. si mulier. & in auth. siue à me. C. ad Velleia. de quo etiam per eundem Cyn. in l. cum fidem. C. de non num. pecu. Tamen ad excludendum præsumptam fraudem, de qua in d. authen. sed iam necesse. non noceret dicta secunda confessio etiam post biennium contra ipsos creditores, qui imminebant tempore dictæ secundæ confessionis: cum illa sit præsumptio talis, contra quam non admittitur probatio in contrarium, & sic multominus per confessionem illam geminatam, aliàs parata esset de facili uia malignandi ipsi uiro, & sic eludendi ipsos creditores, & consequenter etiam euitandi dictam dispositionem, de qua in d. authen. per iura uulgaria.

26 † Quintò limita, nisi alij creditores prætenderent eorum credita & hypothecam similiter ex sola confessione eiusdem uiri, secundùm An. hic nota. & in dict. §. Chrisogonus. quod etiam hic sequitur Imol. & fuit originale dictum Bald. in d. l. fin. qui potio. in pign. hab. quod tamen dictum non uidetur esse tutum, quando tempore confessionis factæ priori creditori non imminebat magnum æs alienum, & sic dicto tempore non erat suspicio fraudis, & maximè contra futuros creditores, & sic contra dictam mulierem postea ductam ab eodem uiro per id quod habetur in l. 1. C. de iur. fisci. & prout dicetur proximè in alia fallentia. Vnde non uidetur esse par ratio in utraque confessione, ex quo tempore confessionis secundi debiti dotis imminebat magnum æs alienum. Vnde cogita: quia magna est authoritas præallegatorum docto.

27 † Sextò limita, nisi creditores, qui se opponunt contra mulierem in tali dote confessata contraxissent cum marito post dictam confessionem dotis, & sic tempore, quo non erat suspicio fraudis, emanauit talis confessio. Si autem esset aliqua præsumptio, quòd in fraudem futurorum creditorum fuerit facta, & maximè quando incontinenti contraxit dicta debita, & tunc illi non noceret, arg. l. 4. §. in bonis. ff. de priuil. cred. & quod habetur in l. 1. & ibi per Bart. ff. si quis test. libe. & quod per eundem Barto. in l. post contractum. ff. de do. & ita debet procedere & intelligi, & saluari glo. no. in d. auth. sed iam necesse. ut ibi per Bald. post Cyn. de quo etiam per Bart. in l. ait prætor. §. ita demum. ff. quæ in fraud. credit. ubi sic limitat. d. gloss. in d. authent. de quo etiam per eundem in d. l. 1. C. de iure fis. lib. 10.

28 † Septimò fallit, quando confessio esset facta constante matrimonio, ubi præcesserat uera promissio dotis ante matrimonium: quia tunc uidetur uirum magis fuisse confessum, ut uellet recognoscere bonam fidem, quàm in fraudem creditorum: ut quidam Moderni dicunt in d. l. 1. ff. sol. matr. ut fuit recolendæ memoriæ D. Ang. de Peri. doctor meus, dicens, hoc fuisse de mente Cyn. in l. in contractib. C. de non nu. pecu. & quod ita fuit consultum Paduæ per solennes doct. allegando not. Ioã. An. in addi Spe. tit. de do. inter uir. & uxo. super rub. ad fin. & idem & magis expressè hoc tenet Lud. Ro. & in l. si constãte. ff. sol. mat. in 4. q. 4. par. Bar. dicendo ita se consuluisse in ciuitate Castelli. Tu tñ super hoc aduerte: quia Cy. post Pet. in d. l. in contractib. dicit per illum tex. in uer. illis etiam securitatibus, quòd quando præcedit instrũm promissionis dotis, & sequitur postea confessio mariti constante matrimonio facta, quòd non habet locum tunc exceptio non numeratæ pecuniæ, mouendo se ex ratione: quia priusquam maritus habeat uxorem obligatam ad ipsam dotẽ, iam habet, quod affectauerat, scilicet uxorem cum dote, quam uxorem potest ad libitum conuenire pro consecutione suæ dotis, quæ ratio cessat, quando confiteretur ante matrimonium: quia ut plurimum uiri inducuntur ad confitendum dotem habuisse, ad hoc ut ipsam uxorem habeant, sperantes postea sibi debere solui ipsam dotem. Et hac ratione iura simpliciter indulserunt marito dictam exceptionem non numeratæ dotis, ut non possit uenire contra eorũ confessionem etiam transferendo onus probandi in mulierem contra regulam, de qua in l. generaliter. C. de non nu. pecu. Et eadem ratione mouerunt se iura ad indulgendum exceptionem non nume. pecu. in mutuo, ut habetur in l. si ex cautione. C. de non nu. pecu. quia ut experientia docebat, uidebãt, quòd ut plurimùm homines egentes pecuniæ confitebantur creditori mutuanti se habuisse pecuniam mutuò, quam nunquã habuerant, sperantes tñ habere, imò aliàs confitebantur se plus habuisse in mutuo, quàm in uero habuerunt. Vnde succursum dederunt debitoribus contra creditores mutuantes, ne possent opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ infra biennium, transferendo onus probandi in creditorem: & sic uenire possent contra eorum confessionem contra regulam, de qua in d. l. generaliter. ut ibi per Cyn. Ex qua ratione tanquam uerissima, quæ mouit legum conditores, potest argui, quòd si confessione per me facta de mutuo recepto præcessit promissio facta per creditorem, qui solenniter mihi promiserat mutuare dictam pecuniam per me reddẽdam inde ad certum tempus, non potest tunc opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ex quo promissio & obligatio præcesserat de mutuando. & sic habebam illum obligatum per id, quod habetur in l. si pecuniam. ff. de uerbor. obligatio. Et sic non poterat tunc subesse ratio, quòd uideam illam confessionem fecisse tanquam affectans, & ut illum faciliorem reddam ad pecuniam numerandam, quod est multum not. & maximè ad not. in dicta l. si ex cautione. & in l. a. §. fina. ff. si certum petatur. Vnde confert, quòd habetur in simili. in l. Titius. ff. de pigno. actio. & ibi per Barto. & quòd aliàs per eundem in l. si fundus. §. fin. de pigno. Aduerte tamen quia ex dictis Cyn. & Pet. ut supra resultaret, quòd quando non præcessit promissio dotis, & uir constante matrimonio confessus est, non posset tunc opponi exceptio non numeratæ dotis, ex quo cessat ratio cocum eũm dicto tempore uir iam habuerit, quòd affectauerat. imo ille tex. in d. uers. illis etiam securitatibus, probaret per argum. à speciali, imò etiam à contrario sensu quòd ubi confessionem dotis non præcesserunt dotalia instrumẽta, quòd tunc possit opponi dicta exceptio non numeratæ dotis, nisi dicas illum text. debere intelligi, quando instrumentum dotale, & confessio sequens manarunt ante matrimonium: Si autem confessio fuisset post matrimonium contractum, posset tunc dici attenta ratione prædicta Petr. & Cyn. quòd non possit opponi prædicta exceptio, sicut etiam non posset, quando per prius factum esset instrumentum dotale; cùm utrobique sit eadem ratio, nisi dicas, quòd non sit per omnia eadem ratio in utroque: quia quando per antea manauit promissio dotis, tunc uir postea confitendo se recepisse, uidetur præsumendũ magis quod bona fide confessus est: & sic animo recognoscẽdi bonam fidem de receptis circa numerationem antea factã, & tam præcedentis debiti dotis: quæ ratio si uera esset, argueret quòd non præsumatur tunc facta dicta confessio in fraudem

donationis prohibitæ inter coniuges: & hoc probatur not. ex illo tex. in dicto uers. illis etiam. Nam si præsumeretur, quòd in fraudem donationis, tunc confessio esset nulla, sicut est nulla donatio, & ideo frustra tractaretur ibi de exclusione exceptionis non numeratæ dotis. Potest ergò distingui in hoc articulo, quòd aut confessionem uiri factam constante matrimonio nulla præcessit promissio dotis, maximè ante matrimonium, & tunc in uanum tractamus de exceptione non numeratæ dotis: quia non præsumitur tunc facta sub spe futuræ numerationis, sed magis in fraudem prohibitæ donationis: ut suprà dixi in primo membro, per l. quod de suo. C. de dote cau. non nume. & per Bald. post Cyn. in d. l. prima. C. de donat. ante nupt. Nec tunc oritur tacita hypotheca dotis, ex quo in uero non fuit facta ex causa dotis. Imo plus & notan. dico, quòd si in dicto instrumento confessionis dotis esset apposita expressa hypotheca: tunc illa nihil operaretur tanquā nulla & simulata sicut est ipsum suum principale, per id quod habetur in dicta l. fina. C. de non numera. pecun. & l. fina. ff. qui satisda. cog. cum similibus. Ex quo not. sequitur, quòd si talis donatio præsumpta confirmaretur morte: tamen propterea mulier non præferetur aliis creditoribus uigore talis hypothecæ: & ita iam uidi de facto obtentum. Nec ob. quod suprà dixi de iuramento, quod non annullat oppositum super tali confessione, quin eam firmat in ui tacitæ donationis inter coniuges, ut dixi in primo membro. Quia illud procedit in iuramento promisso de futuro, sed dicta hypotheca habet se tanquam super actu de præterito, scilicet pro dote iā recepta me & mea bona obligaui in casum restitutionis dotis. Vnde ex quo non sumus in casu uero restitutionis: quia dos non fuit numerata, meritò illa hypotheca nihil operatur, maximè contra tertios quod bene not. Aut confessionem dotis constante matrimonio factam præcessit instrumentum dotale: & tunc aut quærimus, an talis confessio excludat præsumptam donationem inter coniuges, & sic ualeat in præiudicium mariti ad excludendum eum, & etiam alios habentes causam ab eo: & excludit, ut per tex. sing. ad hoc in d. l. in contractibus. & in dict. uer. illis etiam. Aut quærimus an talis confessio excludat exceptionem non numeratæ dotis, de qua in l. fin. & in authen. ibi posita. C. de do. cau. & similiter excludit, per text. ibi singu. secundùm Cyn. post Petr. per quem text. non limitatur dispositio. dict. l. fin. & authen. ibi positæ. Nec obst. text. in fin. illius l. in contractibus. quia debet secundùm eum intelligi secundùm terminos dict. l. fin. uidelicet quando non præcesserunt instrumenta dotalia, & hoc casu possunt procedere dicta præallegatorum docto. & Ioan. Andr. in dictis addi. super rubr. de donat. inter uirum & uxor. Aut quærimus, an dicta confessio sic sequens post instrumentum dotale ualeat ad exclusionem præsumptæ fraudis in præiudicium creditorum secundùm quòd habetur in dict. authen. sed iam necesse, & tunc quicquid aliter dixerit Ludo. in dict. l. si constante. & quicquid ipse uel alij consuluerint, tenendum uidetur, quòd propter dictam promissionem dotis præcedentem non excludatur præsumptiò iuris, imò etiam iuris, & de iure, de qua in dict. authen. & in corpore unde sumitur, ex quo ille text. loquitur indistinctè. Nam cum tempore confessionis imminebat magnum æs alienum, potuit talis uir confiteri, imò ita præsumitur magis in fraudem creditorum, q̄ ex causa ut uelit recognoscere bonam fidem. Nec Cyn. & Petr. Ioan. Andr. ut suprà dixi, tangunt illum casum, nec text. in dict. uers. illis etiam, facit pro dicta opin. quia solùm loquitur ad exclusionem exceptionis non numeratæ dotis in præiudicium ipsius uiri confitentis. Imò potest dici, quod text. in d. authen. & in corpore unde sumitur: non aliter debet intelli-
19 gi, nisi quando † appareret de præcedenti instrumento, seu promissione dotis. nam si non appareret de debito dotis præcedentis, ad quid esset opus, quòd textus ibi dicat, quòd mulier non potest uti sua hypotheca contra creditores habentes priores hypothecas. Si enim in instrumento confessionis uiri facto constante matrimonio diceretur, quòd dos iam fuerat promissa pro matrimonio contrahendo, & sic hypotheca contracta, cui dubium est, quòd talis assertio uiri in materia ita suspecta, non probaret dictam priorē hypothecam in præiudicium aliorum creditorum, per text. in l. scripturas. C. qui pot. in pignor. hab. quod etiam uoluit Spec. titu. de solutio. §. nunc omnia. uers. sed pone ecce. allegando d. l. scripturas. & l. Seya. ff. ad Velleya. facit l. secunda. §. qui mutuam. ff. quæ in fraud. patro. & ideo necessariò est intelligendus textus in dicta authentica. quando confessio seu augmentum dotis fuit facta seu factum constante matrimonio, & præcesserat promissio, & licet textus ibi loquatur de augmento dotis in pecunia, uel in aliis mobilibus: tamen docto. ut suprà dixi, infesunt, idem esse ex eadem ratione in dote confessata constante matrimonio: ut mulier tunc non possit uti contra creditores priuilegio prælationis seu hypothecæ, quæ prælatio non cadit, nisi quando allegaret contra priores creditores, quòd sua hypotheca præcessit: cum illa sit orta à tempore dotis promissæ, & non à tempore solutionis, uel soluti matrimonij: ut suprà dictum est.

20 † Octauò limita, nisi statutum disponeret, quòd instrumentum confessionatum dotis, seu confessionis dotis mandetur executioni, sicut sententia: quia tunc ex quo statutum figit pedem super ipsa confessione & non super ipsa dote data, non haberet tunc locum illa gloss. de qua in l. assiduis. secundùm Bald. not. in dict. l. prima. de priuileg. dot. & in l. pecuniæ. C. de solutio. quod dictum non uidetur esse tutum: cum dictum statutum debeat intelligi secundùm ius commune, & ab eo interpretationem passiuam recipere, secundùm quòd habetur in l. 2. C. de noxa. & in c. cum dilectus. de consuetud. & maximè ne inducat plures exorbitantias, uidelicet primò quòd quamuis instrumentum confessionis, uel alterius debiti ueri de iure communi non habeat executionem paratam ut habetur in l. 4. § si conuentione. ff. de iudi. & per Ange. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. & per Barto. & alios in l. si possessio. §. & si possessio. ff. de acquiren. possess. Tamen ex forma dicti statuti meretur executionem sicut sententia, quæ transiuit in rem iudica. Secundum exorbitans esset, quòd dicta executio data à statuto extenderetur ad alias personas, q̄ expressam in instrumento: & sic non solùm contra maritum, uel eius hæredem, sed etiam contra tertias personas, scilicet tertios possessores, contra id quod habetur in rubric. C. res inter ali. acta, per totum. & in l. sæpè. ff. de re iudica. bene facit nota. Bartol. in l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ad fin. ff. de re iudicata, & ibi dixi post Imol. & Barto. in l. rerum. C. de pignor. dum tractat, an priuilegium executiuum sententiæ extendatur ad tertios possessores. & ita iam uidi consultum per solennes docto. ut tale statutum solùm habeat locum contra maritum, uel alium debitorem confitentem, & eius hæredes, non autem contra tertium possessorem. ad hoc etiam no. Bal. in l. prima. C. communia de legat. in secunda columna. in le-
21 ctura antiqua. Quinimò dicebatur in dicto consilio † quòd etiam si statutum diceret, quòd instrumenta confessionis dotis mandentur executioni contra quemcunque possessorem, ut est statutum Florentiæ: tamen dictum statutum reciperet interpretationem passiuam à iure communi: ut intelligatur, quando dicta confessio dotis haberet hypothecam suam priuilegiatam contra ipsum tertium possessorem secundùm casus contra positos in limitando theoricam illam glo. in l. assiduis. Si autem essent tales possessores, qui prætenderent hypothecam anteriorem, & potiorem, quòd sit hypotheca mulieris in sua dote solùm confessata, tunc ad illos statutum nō extenditur, ne uideatur dictum statutum esse inductum in perniciem & damnum creditorum habentium iura potiora, argumento. l. secundæ. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & quod habetur in capitu. quamuis. de rescript. in sexto. imò si esset actum contra maritum, uel eius hæredes, dicta uia executiua statuti possent dicti creditores comparere & allegare eorum hypothecam potiorem. & sic impedire dictam executionem, maximè fiendam uigore secundi decreti per id, quod habetur in dict. l. à Diuo Pio. §. illud. unde multò magis possent se defendere per uiam retentionis pignoris. l. in tutum. §. cui damus. ff. de rebus dubiis, & in dict. l. prima. §. quod ait. ff. de superfi. Cogita tamen: quia in ciuitate Florentiæ apud practicam, ut intelligo, adest aliter & alio modo.

22 Et nunc † hucusq; fuit satis planè discussa prima limitatio data ad dictum priuil. dotis, circa ius prælationis in hypotheca. de quo in d. l. assiduis. quod fuit positum pro ultimo in 9. par. ubi nulla fuit facta de hoc disceptatio: sed me remisi ad dicenda in hac decima par. ut etiam suprà dixi. Multæ etiam dari possunt aliæ limitationes ad dictum priuilegium.

23 Nam secunda est † ut solùm habeat locum, quando tractaretur de dote restituenda ipsi mulieri post solutum matrimonium, secus si patri ex iure consolidationis post mortē filiæ, & maximè quando ageret ex stipulatione per eū interposita de

dote

dote sibi patri restituenda, ex quo tunc agit ex persona sua & non ex persona mulieris, & sic filiæ: quia tex. in dicta l. assiduis, solùm indulget dictum priuilegium ipsi mulieri, & etiam probat tex. in §. fuerat. institu. de actio. de quo per Bart. in l. post dotem. ff. solu. matrimo. quemadmodum dos petat. in ultima quæstio. & ibi per docto. communiter tenentes contra Barto. licet fortè opin. Barto. posset teneri, quando pater ageret actione de dote in eum consolidata, secus si ageret ex sua promissione facta per stipulationem interpositam, & multo magis est hoc dicendum in extraneo, qui fuit stipulatus dotem sibi reddi: ut probatur in dict. §. fuerat, imò dicto casu ultimo nõ esset orta tacita hypotheca, de qua in l. i. C. de rei uxo. actio. de quo tamen dictum est supra in septimo priuilegio sextæ partis.

24 † Et ex prædictis infertur ad tertiam limitationem quòd tale priuilegium antelationis non transit in cessionarium mulieris, de quo uide not. post Barto. in d. l. post dotem. & per Bald. post Cyn. in d. l. i. C. de pri. do. potest dici, quòd si cessio fuit facta ad commodum mulieris & eius periculo. Et sic quicquid exigitur ad mulieris commodum uertitur, & tunc est locus dicto priuilegio, secus si ad commodum cessionarij: ut in simili aliàs habetur per Bat. post Iac. de Are. in l. facta. §. si hæres. ff. ad Treb.

25 † Et sic etiam quartò limitatur, ut non habeat locum quãdo delegatio esset facta de uoluntate mulieris ante solutum matrimonium, uel post; quia maritus promisit alteri stipulanti de uoluntate mulieris restitutionem dictæ dotis. Tamen potest eodem modo distingui, an fuerit facta delegatio ad utilitatem mulieris, uel non; & uide dict. l. 2. in princip. ff. sol. matrimonio.

26 † Quintò ut non habeat locum in hærede mulieris, nisi sit filius, uel alius descendens; ut est text. in d. l. assiduis. uer. exceptis. imò oportet, quòd sit filius eiusdem matrimonij, ut communiter tenetur ibi per doct. & in d. l. i. C. de priuil. do. facit, quod habetur in l. etiam. in princ. ff. sol. matrim. Et hoc procederet, nisi filius ueniret ad ipsam dotem uigore consuetudinis, de qua per glo. in l. dote a patre. ff. sol. matr. Si teneremus, quòd filij mulieris abstrahant dictam dotem immediatè ab ipso auo materno uigore dictæ consuetudinis, & non tanquam hæredes mulieris: ut uoluisse uidetur Bart. in d. l. post dotem. & capressius in l. in quartam. ff. ad l. falc. licet teneatur communiter, quòd consuetudo uocet ipsos filios tanquam hæredes matris, de quo dixi in d. l. post dotem. & aliquid in l. si cũ dotem. in princ. eod. titulo.

27 Sextò limita † ut dictum priuilegium obtineat in bonis mariti, uel soceri mulieris pro dote restituenda, non sic in bonis mulieris, uel soceri, uel alterius dotantis pro dote promissa exsoluenda ipsi uiro: licet quidam teneant contrarium, dicendo quòd in ipsa hypotheca procedunt a pari uir & uxor, & sic ex utroque latere. & sic tam pro danda q̃ pro restituenda dote, hypotheca sit priuilegiata, per tex. in l. i. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. ibi, ex utroque latere. Tamen communiter tenetur contrarium, maximè per text. in d. §. fuerat. ibi, præferri autem alijs creditoribus in hypothecis censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experitur, cuius solius prouidentia hoc induximus. Nec obstat, quod alij dicunt, quòd alius, quando mulier dotasset, uideretur ad fauorem mulieris cedere in quandam consequentiam; ut dos facilius uadat ad uirum, & solidius apud ipsum uirum sit mansura; quia tex. in d. l. fin. qui po. & in d. §. fuerat. loquitur taxatiuè ibi, cuius solius. Et sic uidetur excludere omnem aliam personam. l. 3. §. cũ Titio. ff. de alim. lega. cum similibus.

28 Septimò limita † nisi mulier concurrat cum alia persona eodem modo priuilegiata, puta cum alia uxore primi matrimonij, uel filijs & hæredibus dictæ primæ uxoris, cum habeant parem fauorem in hypotheca, & maximè anteriori, ut est tex. in dicta l. fi. §. exceptis. Et intellige, quando illi filij essent suscepti ex eodem matrimonio, uidelicet suæ matris & eiusdem uiri, in cuius bonis fuit contracta hypotheca: unde secus si essent ex alio uiro: quia tunc illis præfertur ista secunda uxor uel eius filij & hæredes, unde multo magis præferentur alijs hæredibus extraneis dictæ primæ uxoris. & hoc nisi pro dote primæ uxoris fuisset contracta hypotheca expressa: quia tunc illa esset potentior per dicta in nono priuilegio 9. partis. & etiam in princip. huius 10. partis. Et sic potest inferri ad octauam limitationem; ut non procedat, quando prior creditor etiam fiscus habens hypothecam tacitam, & anteriorem per no. in l. 2. C. de priui. fis. & etiam probatur à contrario sensu in l dotis. C. de iure do. & not. gloss. in d. l. fina. Imo si uir esset obnoxius fisco ex causa primipilari, præferetur fiscus, & si esset posterior; ut est casus not. in l. satis notum. C. qui. cau. pig. tacit. cont. & no. in l. i. C. de priuileg. fisc.

29 † Nonò limita in debito fiscali, quod habet priuilegiũ, ut antecedat omne aliud creditum; & eum pignore. l. penult. C. de relig. & sum. fu. & uoluit glo. not. in d. l. fina. in uer. pœnæ. & licet communiter docto. ibi transeant cum illa glo. tamen non uidetur uera, quando debitum & hypotheca dotis antecederet, & maximè quando mulier haberet expressam hypothecam per id, quod uoluit glo. in dict. l. penult. Tamen uidetur idem in tacita, ex quo mulier habet anteriorem, & priuilegiatam, ergo in pari causa priuilegij præfertur mulier in dote, quando habet anteriorem per id, quod habetur in d. l. fi. §. exceptis. sicut etiam tunc præfertur fisco, ut supra dixi, & habetur in d. l. dotis. C. de iure dot. & licet tex. in dict. l. pen. loquatur per uerbum uniuersale omne, tamen debet restringi, ut non comprehendat creditum dotis: quia fauore dotis uerba legis, licet generalia restringuntur, ut non comprehendant casum in præiudicium dotis, per tex. in l. fi. in prin. C. de iure do. per quem tex. Bart. de Saly. ita dicebat not. quòd uerba generalia non extenduntur contra fauorem dotis, & facit tex. no. in l. permittendo. in princip. ff. de iure dot. & dixi supra in 48. priuilegio 6 partis.

30 † Decimò limita, ut tale priuilegium solùm sit concessum mulieri in dote recuperanda, secus si in consequenda donatione propter nuptias. Nam licet dos & talis donatio paribus passibus ambulent circa priuilegium tacitæ hypothecæ: ut l. ubi adhuc. C. de iure dot. tamen non in priuilegio antelationis, per tex. no. in d. l. fi. ad fi.

31 † Vndecimò limita in dote data pro contracto matrimonio ante uel post, secus si non esset contractum, puta ex pœnitentia, uel ex alia causa, & sic repeteretur per condictionem. ob cãm per ipsam sponsam: unde licet talis dos data per sponsam sit priuilegiata inter personales actiones. l. 2. §. si sponsa. ff. de priuil. credi. tamen non quò ad ipsam hypothecam: qua quælibet hypotheca præferetur etiam si posterior; cum in tali dote repetenda non contrahatur hypotheca tacita, nec reperitur hoc iure cautum: ut not. doct. in d. §. si sponsa. tamen etiã dato, quòd contrahatur tacita hypotheca: nihilominus non esset priuilegiata: ut fuit de mente glo. in l. eos. C. qui po. & ibi hoc tenet Saly. & Barto. post Dyn. in d. §. si sponsa. licet glo. ibi dixerit contrarium, & etiam Cyn. in d. l. i. in 6. q. Sed potest distingui, quòd aut repetitur tanquam per sponsam, & sic tanquam nunquam matrimonium fuerit contractum, & procedunt prædicta. Si autem repeteret tanquam pro matrimonio putatiuo iam contracto. & tunc sit uera opi. glo. & Cyn. per id, quod hẽ. in l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. mat.

32 † Et sic resultat duodecima limitatio: ut dictum priuilegium non procedat in dote putatiua, uidelicet ratione matrimonij inualidi, quod putabatur ualidum secundùm quosdã: ut uoluit glo. sing. in l. si sponsam. ff. de iure do. tamen gl. not. est contraria in d. l. si cum dotem. §. fi. quæ uult, quòd dos putatiua habeat priuilegium tacitæ hypothecæ & etiam prælationis hodie, sicut olim habebat in pionalibus: ut in d. l. 2. & ita cõmuniter doct. transeunt cum illa glo. in d. §. fi. post Bat. & Dy. & etiam in d. l. 2.

33 † Decimotertiò limita in eo, qui mutuauit ad militiam emendam, & de hoc esset factum publicum instrumentum, ut est tex. singu. in auth. de æqua. do. §. his consequens. unde est sumpta auth. quo iure. posita super d. l. fi. & intellige hoc, quando talis mutuans esset anterior in tempore: unde secus si esset posterior: quia tunc præfertur mulier cuicunque priuilegiato: cum etiam præferatur tunc fisco, nisi ex causa primipilari: ut suprà dixi. & ita fuit de intentione glo. in dicta auth. quo iure. & etiam in cor.

34 † Decimoquartò fallit in eo, qui mutuauit ad nauem, uel domum reficiendam uel conseruandam, uel quid simile. Nã ex quo iste habet suam hipothecam priuilegiatam: ut l. interdum. ff. qui pot. in pig. hab. Ideo mulier posterior eis non præfertur: ut est tex. in d. §. his cõsequens; unde secus si essent posteriores in eorum hipotheca.

35 † Decimoquintò fallit in eo, qui mutuauit ob hoc, quòd aliqua res exinde ematur, & quòd sit illa specialiter obligata pro pecunia mutuata, secundùm quòd habetur nota. in l. licet. C. qui pot. & hoc uoluit glo. no. in d. auth. quo iure. ita

extendens not. dispositionem d.l. etiam ad creditum dotis. sed doct. communiter tenent contrarium: cum hoc non reperiatur iure cautum, ut per Bar. in d.l. interdum. Et intellige hoc, si mulier excedit in hypotheca, non sic si posterior sit, ex quo iste est priuilegiatus, & habet expressam hypothecam. & quia mulier non præfertur alijs priuilegiatis habentibus hypothecam anteriorem, ut supra dixi.

36 † Decimosextò & ultimò limita, ut dictum priuilegium de quo in d.l. fin. obtineat contra creditores anteriores habentes tacitam hypo. secus si expressam: ut supra fuit conclusum, secundùm communem opi. circa princ. super hac particula glo. licet fortè in puncto iuris posset teneri contrarium, non esset hoc improbabile tenere circa hoc quandam mediam uiam, ut opi. illa communis procedat, qñ mulier iuuaretur solùm ex hypo. tacita; ut tunc non præferatur prioribus habentibus expressam. Si autem iuuaretur expressa hypotheca, prout hodie communiter apponitur in instrumentis dotalibus, & tunc præferatur prioribus habentibus expressam. & ita tenuit Ang. in d.l. fi. & ēt in d.§. his consequens, dicendo ita seruari de consuetudine, quæ opin. uidetur satis æqua, & maximè fauore dotis amplectenda, per id quod habetur in l. in ambiguis. ff. de iure dot. & quia non est incongruum, imò satis tolerabile, quod stante contrarietate opinionum, de quibus in d.l. fin. capiatur quædam media uia, iuxta doctrinam iurisconsulti in l. ad eo. §. cum quis. de acqui. rer. dom. & Papæ in ca. quætenus. de off. deleg. Posset etiam dici, quòd etiam creditoribus prioribus habentibus expressam præferatur mulier in postea quæsitis ad similitudinem fisci: ut l. si qui. ff. de iure fisci. Et licet gloss. in hoc ultimo inclinauerit in contrarium: tamen Bald. ibi inclinat pro muliere fauore dotis, quod uidetur uerius; quia mulier & fiscus paribus passibus ambulant: ut habetur in l. dotis. C. de iure dot. & in l. 2. C. de priuil. fisc. imò maiorem habet fauorem mulier: quia fiscus non habet priuilegium antelationis in quæsitis ante suam hypothecam, sed solùm in quærendis & contra priores habentes tacitam, ut habetur in d.l. si is qui. & tamen secus in muliere, unde cogita.

37 † Sed tunc surgit not. dubium, uidelicet a quo tempore incipiat ista hypotheca mulieris, scilicet, an a tempore promissionis dotis, an a tempore solutionis. & quidem si esset factũ instrumentum dotis, in quo contineretur promissio de dote restituenda cum expressa hypotheca bonorum, ut communis est mos tabellionum, non esset dubium tunc, quòd inspiceretur tempus celebrati instrumenti, non autem tempus solutionis dotis postea secutæ, & multominus inspiceretur tempus sol. matrim. ut est tex. in l. 1. ff. qui pot. in pig. hab. & uide Cy. in l. si eum tibi. C. qui pot. in pig. hab. ubi dicit, quòd in d.l. 1. est casus specialis fauore dotis. Et licet hypotheca non oriatur ante solutum matrimonium, sed matrimonio soluto unà cũ actione personali secundùm communem opin. ut habetur in l. si constante. §. 1. ff. sol. matrimo. & ibi dixi post Bart. tamen ex tunc quo oritur ipsa hypotheca, retrotrahitur ad tempus contracti matrimonij, ex quo enim uidetur contrahi obligatio sub quadam conditione, uidelicet, si matrimonium soluatur, quæ conditio est casualis, ergo trahitur retro hypotheca ad tempus promissionis dotis restituendæ: quia ita est regulare in contractibus; ut conditio retrotrahatur: ut l. potior. & l. qui balneum. ff. qui pot. Tamen non sic quando conditio esset potestatiua, uidelicet quia esset in potestate debitoris, quòd committatur, uel non committatur obligatio, ut dictis iuribus. & l. pen. ff. quæ res pign. Nec obst. si dicatur, quòd imò uidetur esse in potestate mariti, an sit futurus obligari, uel non: & sic accipere uel nõ accipere pecuniam sibi promissam pro dote: & sic in liberando ipsum debitorem dotis per pactum de non petendo, uel acceptilationem. l. uir ab eo. ff. de

38 iur. dot. Nam respondetur, quòd † non uidetur esse hoc uerisimile, nec potest hoc fieri commodè, ut sic uir ipse habeat subire onera matrimonij siue dote: & sic uxorem indotatam habere, ita not. dicit Iurisconsultus in d.l. 1. ff. qui pot. & ibi hoc etiam declarat Bart. quod maximè procedit, quando alia persona, quàm mulier promisisset dotem; cum tunc dos sit facta proprium patrimonium mulieris, & ideo non potest fieri tale pactum, uel acceptilatio in præiudicium mulieris, & sine mulieris uoluntate, per id quod habetur in l. pen. §. si uir. ff.

39 solu. matrimo. Et licet suprà dixerim, hypothecam † trahi retro ad tempus promissionis dotis; tamen intelligi debet & contracti matrimonij, argumen. l. tab. ff. de in. dot. quia licet dos fuerit promissa ante matrimonium; tamen adhuc propriè non potest censeri dos. l. fin. C. de don. ante nup. quod etiam fuit de mente Bart. in d.l. fi. C. qui po. Et ex ista inuestigatione resultat effectus; quia si esset factum instrumentum dotale tempore sponsaliorum, ut communiter fit, puta per annum ante matrimonium contractum, in quo instrumento esset promissio de dote restituenda, cum expressa hypotheca bonorum, & post annum sequatur matrimonium, & dos postea fuit numerata per annum, uel ultra post matrimonium contractum, si maritus contraxisset aliqua debita cum expressa hypotheca bonorum post tale instrumentum: tunc si quidẽ contraxisset ante matrimonium contractum, mulier tali creditori non præferetur, sed bene præferetur creditori, qui contraxit post initum matrimonium, licet ante solutionem dotis; quia hypotheca mulieris trahitur retro à tempore contracti matrimonij, & non à tempore promissionis dotis; quod etiã procederet si a princ. tempore sponsaliorum dos fuisset soluta, ex quo dicto tempore nõ erat dos, & si dos soluta fuisset in stabilibus, & interim sponsus fructus percepisset, qui postea matrimonio contracto cederent in dotem, & dotis augmentum. l. si ante nuptias. ff. solu. matr. tamen pro illis fructibus, seu eorum æstimatione hypotheca mulieris non se extenderet, nisi a tempore matrimonij contracti, & non ante, per supra dicta. Si autem promissio dotis non appareret facta ante matrimonium contractum, sed post matrimonium, & tũc hypotheca traheretur retro a tpe promissionis & non à tpe cõtracti matrimonij. Si uerò non appareret instrumentum dotale, sicut ut plurimùm contingit in comitatensib. & sic solùm tractaretur de tacita hypotheca dotis, & non expressa, tũc magis est dubium, an talis tacita hypo. trahatur retro ad tempus promissionis dotis, si fortè de ea probaretur per testes, & sic contracti matrimonij. An autem à tempore solutionis dotis: nam gl. in d.l. fin. uer. hypothecam. tenuit, quod talis tacita hypotheca non traheretur retro à tempore contracti matrimonij & promissionis, sicut traheretur expressa; quæ gloss. non reperitur alibi secundùm Bald. ibidem, qui uidetur eum ea transire, & maximè per iura, quæ ibi allegat gloss. Et si hoc esset uerum, sequeretur notabilis limitatio ad omnia iura supra alleg. & eãdem opi. tenuit Specul. titul. de solu. §. ante omnia. ad fi. uers. sed pone contraxi. dicendo ibi ipse Specul. quòd talis tacita hypotheca incipit a die datæ dotis, & non à die promissionis, & se fundat per tex. in d.l. fi. ibi. si in re ipsa. & etiam per tex. in l. j. C. de du. cau. ibi, re ipsa. & idem sequitur ibi Bal. in sua additio. dicendo hoc esse no. pro qua opi. facit: quia aliter dicendo concurrerent duæ fictiones. prima, quod hypotheca tacita intelligatur contracta fauore dotis. secunda, quòd retrotrahatur & fingatur à tempore promissionis dotis, & contracti matrimonij. quod uidetur inconueniens & contra id; quod habetur in l. j. de do. promissio. & in l. ei à quo. ff. de usucap. & aliàs per Bartol. in l. si is qui pro emptore. eod. tit. & aliàs per eundem in l. si rem aliquam. ff. de acquiren. possessio. ubi non dixit, quod ubi titolus est tacitus, non est ita sufficiens ad translationem possessionis & dominij per modum fictum, sicut titulus uerus & expressus, super quo tamen est cogitandum: quia Bartol. in l. fina. tenuit contrarium, dicendo idem in hypotheca tacita, quod in expressa, ut trahatur retro ad tempus contracti matrimonij, si promissio præcessit matrimonium, & sic fuerit sequuta ad tempus promissionis, ut ibi per eum pro cuius opin. facit text. in l. cum oportet. §. final. C. de bon. quæ liber. dum uult, quòd tacita hypotheca, quæ contrahitur in bonis patris pro bonis maternis alienatis trahitur retro ad tempus, quo cœpit administrare ipsa bona aduentitia filij: unde super hoc est cogitandum: quia authoritas gloss. & Specul. est maxima. & maximè procedit, quando non appareret de uera numeratione, sed solùm de confessione dotis receptæ, quæ non est tantæ potentiæ, maximè in præiudicium aliorum creditorum per supra dicta, & ideo optima est cautela, quòd mulier, uel socer mariti prouideant per expressam hypothecam. Vidi tamen dubitari, si non appareat aliter de promissione dotis, nec de solutione: sed solùm apparet instrumentum refutationis & confessionis dotis factum constante matrimonio per ipsum maritum. nam licet dicatur in instrumento, quòd maritus fuit confessus, se habuisse & recepisse dotem sibi promissam per mulierem, uel socerum ante matrimonium contractum: tamen talis assertio non noceret anterioribus creditoribus etiam prætendentibus tacitam, ut supra dixi, per id quod habetur in l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habean. Specul. tit. de solut. §. ante omnia. uersicul.

ficu. sed pone ecce. Et si aliter maritus non assereret dotem
fuisse promissam ante matrimonium, sed simpliciter confite-
retur, se habuisse & recepisse dotem sibi promissam: tunc præ-
sumeretur promissionem & solutionem sibi factam tempore
refutationis: ut aliàs per Bartol. in l. post dotem. ff. solut. ma-
trim. in 2. q. & in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de uer-
bor. oblig. & si confiteretur dotem habuisse tempore contra-
cti matrimonij, nec aliter appareret, similiter non staretur di-
ctæ assertioni in præiudicium creditorum per supra dicta, &
ideo tunc non esset tractandum de hypotheca bonorum extē-
denda ante tempus dicti instrumēti refutationis, quod est no.
& utile in pract.

Et prædicta omnia faciunt ad q. super qua hoc anno consu
lui in ciuitate Florentiæ. Et plerique alij subscribendo assensi-
40 tunt. † An tacita hypotheca, quæ contrahitur in bonis defun
cti pro legatis factis in testamento uel codicillis: ut habetur in
l. 1. C. communia de leg. si legatum fuit conditionale illa tra-
hatur retro purificata conditione ad tempus aditæ hæredita-
tis: quia hæres interim alienauit aliqua bona hæreditatis, ut sic
legatarius eueniente conditione legati posset agere contra ip-
sum emptorem hypothecaria. nam dubium faciebat: quia tē-
pore existentiæ conditionis & sic hypothecæ contractæ ipsa bo
na non reperiuntur in dominio hæredis, & sic fictio illa retrā-
slatiua ad tempus aditæ hæreditatis non repetit extrema habi
lia: nam dicebant quidam aduocati, quod dicta hypotheca retro-
41 trahitur etiam in ultimis uoluntatibus, allegando tex. no † in
d. l. balneum. in uersi. sed si hæres. & respondebant ad id quòd
habetur in l. 1. §. serui. ff. ad Sylla. & ad alia iura uolentia, quod in
ultimis uoluntatibus conditio legati existens non trahitur re-
tro, non habent locum, quando uersatur, uel uerteretur nō
paruum præiudicium legatarij, & alleg. text. in l. fina. §. finaū-
tem sub conditione. C. communia de leg. & hoc etiam uidetur
fuisse de mente Ioan. de Imol. in l. si filius. ff. de uerbor. oblig.
licet ibi Bartol. contrarium uoluerit, uidelicet quòd dispositio
d. l. qui balneum. cum simil. non obtinet in ultimis uoluntati-
bus, nam ibi Ioan. de Imo. dicit, quòd contra ipsum est tex. in
eadem l. qui balneum. in d. uersicul. sed si hæres. sed in contra-
riam sententiam fuit conclusum, tenendo opin. Bartol. in d.
l. si filius. quam etiam expressius firmauit in d. l. si is qui pro em
ptore. ff. de usucap. & fuit responsum ad d. uersi. si hæres. quia
ibi non erat hypotheca procedens ex ultima uoluntate sed hy
potheca conuentionalis: ut etiam ibi respondet Ange. in d. §. &
etiam Bart. in quibusdam lecturis: & fuit responsum ad d. §.
finautem. secundùm quòd ibi uoluit Bart. & quia cum agitur
de perditione uel acquisitione hypothecæ non uersatur ma-
gnum interesse: ut habetur in l. fin. C. quæ res pig. & in l. 3. §.
penult. ff. de legatis tertio. præterea, si uera esset opi. gloss. in d.
l. fin. qui po. & Spec. ut supra, hypotheca illa tacita, quæ con-
trahitur pro legato non est tantæ potentiæ quantum haberet
expressa ad effectum, ut possit trahi retro: & sic ex illo text. in
42 d. uersi. sed si hæres resultat unum ualde not. quod † hypotheca
conuentionalis non sequitur naturam suæ principalis obliga-
tionis surgentis ex ultima uoluntate, cum illa trahatur retro,
sicut est conditio & natura ipsorum contractuum conditiona
lium: licet in contrarium faciat, quod habetur in l. si legati ser
ui. ff. de leg. 1.

A D D I T I O.

a Hypothecam. Nota, quòd hypotheca tacita prior præfertur
expressæ posteriori etiam fisco l. 1. 2. respon. C. rem ali. ge. ui-
de glo. in l. pignus. qui po. in pig. ha. Idem credo in altera do-
te, ut expressa posterior non excludat tacitam priorem ad do-
tem competentem, per l. assiduis. §. fi. ubi dicit in dotibus præ
ferri priorem, cogita.

P A R S V N D E C I M A.

RELIQVVM est, ut ueniamus nunc ad partem 11.
uidelicet circa dotem putatiuam, & eius priuile-
gia. Ibi autem diximus, dotem esse putatiuam,
ubi dos uera non potest consistere: quia ibi est ue-
ra dos, ubi est uerum matrimonium, seu ubi prætextu ueri ma
trimonij contracti uel contrahendi est data, & ubi non est ma
trimonium ibi non est dos. l. 1. ff. de iu. do. & l. fin. C. de dona.
ante nup. cum sul. Sed ubi matrimonium contractum uel cō
trahendum est inualidum, & in figura dicti matrimonij dos
quæ datur tunc, non est propria, nec uera dos, sed dicitur dos
impropria, seu putatiua: ut habetur in l. si cum dotem. §. fin.
cum sequen. ff. solut. matrim. & in l. 1. C. de condict. ob cau.
& l. fin. ff. de cond. sine causa. Vnde primum & ante omnia est
uidere, an ubi dos est data propter matrimonium inualidum
aut à iure ciuili, uel canonico improbatum, possit repeti
per ipsam mulierem, uel eius hæredes. Secundò eo casu
quo repeti potest. An talis dos putatiua habeat priuilegia do-
tis ueræ.

P R I V I L E G I V M I.

S V M M A R I V M.

1 *Dos ob matrimonium inualidum an & quando possit repeti, & an talis dotis repetitio habeat fauores speciales dotis ueræ. uide quinque opiniones notabiles diuisas in 14. membra. ut nu. 2. 3. 4. & consequenter usque ad nu. 14.*

15 *Fructus percepti in matrimonio inualido ab altero coniugum an & quando repetantur. & nu. 16. 17. uide sex not. combinationes. nu. 18. 19. 20. 21. & 22.*

23 *Maritus si accipiat rem alienam pro dote, quam credebat non esse alienam, an faciat fructus suos contra dominum.*

24 *Maritus putatiuus quando possit retinere dotem pro oneribus matrimonij.*

CIRCA primum uarias doctorum reperio opiniones. Pla
1 cen. post Irnerium tenuit, quòd indistinctè posset † re-
peti siue inter ignorantes, siue inter scientes fuerit con
tractum: ut hæc opinio recitatur in d. l. fin. ff. de cond. siue cau
sa. & in d. l. 1. C. de condict. ob causam, & in cap. & si necesse.
de donatio. inter uirum. & de do. post diuor. restituen. fundat se
per text. in d. l. fi. de cond. sine causa, sic simpliciter & indistin
ctè loquentem, & etiam in d. l. 1. ff. de condict. ob caus. & pro-
batur in l. à diuo Pio. ff. de ritu nupt. & in l. si tutor. C. de in-
terdict. matri.

Sed hæc opi. communiter reprobatur: quia uidetur contra
tex. in l. qui contra. C. de incest. nupt. ibi, nihil ex eodem ma-
trimonio siue ante nuptias donatum siue deinceps quoquo
modo datum fuerit consequentur &c. Iuncto ibi, exceptis tam
fœminis quàm uiris, qui aut errore acerrimo &c. ergo à con-
trario sensu quando ex certa scientia & non per errorem ni-
hil repetitur, ut suprà dicebat.

Item est contra text. in authen. incestas ibi posita ibi, fœmi
na quoque scienter talia perpetrauerit simili pœna subiungen
da &c. & melius probatur in corp. unde sumitur, uidelicet in
auth. de incest. nupt. §. 1. probatur etiam instit. de nupt. §. si ad
uersus. ibi, sequitur ergo, ut dissoluto tali coitu nec dotis, nec
donationis exactio fit.

Item quia non potest negari, quòd uterque non sit in de-
licto ueniendo contra legum interdicta. l. quemadmodum. C.
de agri. & censi. lib. 11. & in pari causa delicti potior est con-
ditio possessoris. l. penul. ad fi. & l. 3. ff. de condict. ob turpem
caus. cum similib. An autem tunc in tali dote succedat fiscus,
infra tangetur.

Nec obstat tex. in d. l. 1. de condict. ob caus. quia illa debet
intelligi in casibus, ubi repeti potest dos data propter matrimo
nium inualidum: ut est, quando inter ignorantes ut infra sub-
detur: & tunc non fit repetitio dotis per actionem de dote, cū
io uero nulla sit, sed repetitur per condictionem ob causam.
Et ita etiam respondetur ad d. l. fin. ut ibi respondet glo. quòd
procedat illa lex, quando credebatur, matrimonium ualere in
ter illos coniunctos, ubi non ualebat: quia tunc nō uidetur da-
tum ex causa incestus, sed ex causa matrimonij: unde licet
tunc causa sit nulla: tamen non est turpis, ut probari uidetur
ex tex. ibi, sed non rectè defendi, non tam turpem causam in
proposito, quàm nullam fuisse, cum pecunia, quæ daretur, in
dotem conuerti nequit: non enim stupri, sed matrimonij gra-
tia datum esse.

Nec obstat uerba præcedentia illius text. ibi, & in delicto pa
ri potiorem esse possessorem &c. quia respondet ibi gloss. &
Bartol. & communiter doct. quod ibi Iurisconsultus dicta uerba
retulit ad alios extrinsecos casus, & non ad casum, de quo ibi,
qui debet intelligi, quando partes & maximè ipsa mulier, quæ
dedit dotem, errabant in iure, licet fortè non in facto: quia cre
debat matrimonium non esse prohibitum de iure inter ipsos
sic coniunctos, & ita ibi Iurisconsultus interpretatur saltem

ex

ex parte mulieris dotem dantis: ut crederet matrimonium ſubeſſe, nec committere crimen ſtupri, quæ iuris ignorantia ibi præſumitur in ipſa muliere, & etiam excuſatur, ut non cenſeatur committere ſtuprum, nec uoluiſſe ſtuprum committere, ueriſimiliter credens ſibi licere, ut probatur ex illo text. ibi. Non enim ſtupri, ſed matrimonij gratia data uidetur. Præterea dato ꝙ præſupponeretur, ꝙ ibi eſſet ſcientia tā facti quàm iuris: tamen ibi matrimonium non fuit ſequutum, ideo dos non perditur, ut infra tangetur.

Nec etiam obſtat d.l. à diuo Pio. quia ibi non dicitur, quòd poſſit repeti dos per illam mulierem, quæ ſciebat ſe libertam, & decepit ſenatorem contrahentem matrimonium tanquam cum ingenua. ſ. ꝙ uir. non lucratur aliquid ex tali dote data uigore pacti initi de lucranda dote in caſum ſolut matrimonij, licet poſſit agere actione de dolo ratione talia lucri amiſſi. unde ibi eſt caſus ſing. iunct. glo. ꝙ actio de dolo licet ſit in ſe odioſa, & non detur niſi in ſubſidium, ubi alia actio deficit. l. 1. ff. de dol. tamen datur nō ſolùm ratione damni cauſati propter talem dolum, ſed etiam ratione lucri ceſſantis, illum etiā text. cum gloſſ. allegabat Bald. pro ſingulari in l. non dubium. C. de legi. in 9. oppoſi. ad fi. quòd licet ubi dolus dat cauſam contractui bonæfidei tunc actus claudicet: quia eſt in poteſtate dolum paſſi illum actum annullare, ſeu nullum dicere, uel confirmare: ut habetur not. in l. eleganter. in principio. ff. de dolo.

Tamen hoc procedit, niſi contractus talis eſſet celebratus contra prohibitionem legis: quia tunc non claudicat, ut ibi eſt tex. iunct. gloſſ. & idem dicit allegando gloſſ. illam cum text. pro not. ad hoc in l. 1. in fi. 2. colum. C. plus uel quod agitur. Similiter non obſt. tex. in d.l. ſi tutor. C. de interdi. matr. quia ibi fuit error in iure ex parte illius pupillæ uel adultæ, quæ præſumitur ius ignorare, & etiam excuſantur ab errore eius: cum in iſta materia parcatur ætati. d.l. qui contra. & facit l. ſi adulterium cum inceſtu. §. nonnunquam. ff. de adol. & maximè cum ibi concurrat imbecillitas ætatis, & et ſexus. & ſic ſit duplex impedimentum in d.l. t. per id, quod hr̄ in l. ubi exigitur. ff. de eden. & in l. cum indebito. ff. de prub.

Fuit ſecunda opinio, ꝙ ſi ignoret ius: tamen non factum: quia ſciebat ſe conſanguineam, tamen credebat poſſe de iure contrahere, non repetit etiam nuptijs non ſecutis, argum. l. ſi ignorans. C. ſolut. matrim. a contrario ſenſu, & intelligitur, d. l. fin. quando ignorabant factum & ius, quæ opinio recitatur in gloſſ. t. in fin. in d.l. ſi. Sed hæc opin. reprobatur per Barto. in d.l. fin. & etiam per gloſſ. quia in d.l. fin. ſciebat factum, ex quo erat in tam proximo gradu, qui præſumitur ſciri inter cōſanguineos. l. octaui. ff. unde cognat. Nec obſtat d. l. ſi ignorans, quia non debet ibi ſumi argum. à contrario ſenſu contra alia iura per id quod habetur in l. 2. C. de condict. inſer. Sed melior eſt, quod debet ſumi argum. a contrario ſenſu, quando ſciebat ſtatum illius ætatis, & ſic quando ſciuiſſet eum eſſe ſeruum, & etiam ueriſimiliter ſciebat, quòd de iure non poterat cum illo contrahere matrimonium: & ſic quando ſciret factum & ius. Præterea ibi loquitur, quando nuptiæ fuerunt ſequutæ, uidelicet de facto, de quo infra. Et ideo alia fuit opin. Ioan. & Azo. & communiter glo. diſtinguentium, ꝙ aut dans dotem ſciuit factum & ius prohibitiuum: & tunc dotem non repetit, nec applicatur uiro. licet omnino ignorauerit, ſed applicatur fiſco, ut d.l. qui contra. & d. authen. inceſtas. & in cor. unde ſum. aut ignorauit ius & factum: & tunc repetit per tex. in d.l. qui contra. uer. exceptis. & etiam à contrario ſenſu, in d. authen. inceſtas. & in cor. unde ſumitur. & etiam eſt tex. in d. l. ſi ignorans. & etiam probatur in d.l. fin. ſecundùm intellectum Placen. aut ſciuit factum, ſed ignorauit ius: & tunc aut nuptiæ non ſunt ſecutæ, & repetit: & iſte eſt caſus not. in d.l. fin. ibi, neque nupſit. Aut ſunt ſecuta: & tunc non repetit, ſed dos applicatur fiſco per tex. in d.l. qui contra. in uer. exceptis, ubi requirit errorem nō ſolùm iuſtum, ſed etiam iuſtiſſimum ad hoc, ut data non applicetur fiſco, & loquitur tam in fœminis, quàm in maribos Quæ opi. non placet ex toto ipſi Bartol. in d.l. fin. Et primò dum uoluit, quòd quando ſciuit ius & factum indiſtinctè non repetit. Nam immo repetit, quando dos fuit data propter ſponſalia de futuro, & tamen poſtea mulier non nubit: quia ſua ſponte non vult contrahere matrimoniū: quia tunc repetit. & ita ſaluat opi. Pla. & hoc probat per illum text. in d.l. fin. dum ibi præſumitur, quòd illa mulier non nupſit. Item præſupponit ibi Iuriſcon. quòd fuit turpitudo ex parte utriuſque. & ideo uidebatur, quòd potior eſſet conditio poſſidentis: quia oportet, quòd turpitudinis cauſa ſit proxima & nō remota ad hoc, ut nō poſſit repeti: ut l. 3. §. ſed quod meretrici. de condict. ob turp. cau. proxima enim tamen erat in d.l. fina. uidelicet cauſa dotis, quæ non eſt turpis, licet ibi ſit nulla, licet matrimonium, quod eſt cauſa remota, ſi copularetur, eſſet turpe. unde dicit ibi Bartol. quòd ratio motiua Iuriſconſ. in d.l. fina. non eſt propter ignorantiam, ſed quia cauſa eſt turpis.

Item in alio reprobat opi. Io. & ſequacium, dum tenet, ꝙ quando ſcit factum: tamen errat in iure: tunc dotem non repetit, ſed eam perdit & applicatur fiſco: ut ſupra. Nam immo poteſt repeti, ex quo ibi tractatur de perditione proprij: ut probatur in d. authen. inceſtas. & in corpore unde ſumitur, vbi ponderatur ſcientia: ergo à contrario ubi eſſet aliqua ignorantia, puta uel in facto uel iure, non perdit dotem, & reſpondet ad d.l. qui contra. per quam ſe fundat Io. & alij, quia ibi loquitur ſolùm de perditione lucri, puta quòd niſi fiat errore iuſtiſſimo perdat lucrum donationis propter nuptias, & uir lucrum dotis, non autem loquitur in perditione proprij, & ſic in perditione dotis: nam magis ſubuenitur erranti in iure in damnis, quàm in lucris: ut l. error. ff. de iu. & fac. igno. cum ſimilib. ut ibi per eum latius. Qui ex prædictis ponit ſuam quartam opin. in d.l. fin. & etiam in l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adult. uidelicet quòd aut ſciuit ius & factum: & tūc dos fuit data propter ſponſalia contracta, aut propter matrimonium contractum.

Primo caſu, aut mulier ſpontè receſſit ab eis: & tunc repetit dotem, per text. in d.l. fin. ex quo delictum non fuit conſumatum. facit l. qui cum maior. §. accuſaſſe. ff. de ope. lib. & ita poteſt procedere & ſaluari opin. Pla. Aut poſt dicta ſponſalia fuit ſequutum matrimonium, & ſic mulier non receſſit ſua ſponte à matrimonio, immo ipſum contraxit, ſed oportuit per ſententiam ab eo recedere: & tunc non repetit dotem, & dicit hoc probari per tex. in l. cum hic ſtatus. §. ſi. iunct. glo. ibi. ff. de dona. inter uir. & ux.

Secundo caſu quando dos fuit a principio data propter matrimonium de præſenti ſcienter contractum, & tunc licet poſtea non fuerit conſumatum, ſentit Bartol. quòd non repetit dotem: quia non poteſt dici, ꝙ ſua voluntate receſſerit, ſed magis ex iuris neceſſitate. cum oporteat ſeparari per ſententiam, facit d.l. qui cum maior. §. accuſaſſe. & l. in ſeruitutis. §. penult. eo. ti. & l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffi. teſt. Vnde multo magis tunc perderet dotem, quando matrimonium fuit poſtea de facto ſequutum, & ſic cum copula.

Si autem hoc caſu ſciret factum & non ius: & tunc tenet ut ſuprà, ut dotem non perdat, licet perdat alia lucra, quæ opin. fuit etiam Io. gloſſ. iuris canonici in d. cap. & ſi neceſſe. ita intelligendo illum text. Sed hæc opin. Bartol. licet placeat in primo caſu, quando dos fuit data propter ſponſalia de futuro, & poſtea mulier ſua ſponte receſſit quia noluit matrimonium contrahere: ut not. probatur in d.l. fin. Tamen dum ſentit, immo quaſi per expreſſum præſupponit Bartol. quòd ſi fuit data dos propter matrimonium, uel propter ſponſalia, & fuit ſequutum matrimonium de præſenti, & fuit ſequuta copula, ꝙ tunc perdat dotem, hoc uidetur dubium, ex quo delictum, uel turpitudo non dicitur conſumatū, uel conſumata, & proxima cauſa fuit ipſa dos, uel ipſum matrimonium, quod de ſe non eſt turpe, ſed ipſa copula, quæ cauſat inceſtum, eſt turpis, ita probatur in terminis in d.l. fin. ibi dum dicit, non enim ſtupri, ſed matrimonij gratia dotem eſſe datam. Et ſic ibi Iuriſconſultus non ponderat actum matrimonij, ſed ipſum actum ſtupri, quod quidem ſtuprum, cum non fuerit ſecutū: quia coitus non interuenit, ideo ibi dos repetitur.

Item quò ad pœnam confiſcationis in odium contrahentis illicitum matrimonium iura ponderant ipſam ductionem in domum uiri: ut eſt tex. in l. cum hic ſtatus. § fin. ff. de dona. inter uir. & ux. & in l. 2. §. item ſi quis. ff. de his quib. ut indi. & in l. fin. ff. de lega. 1. per quam ductionem præſumitur copula ſequuta, ubi ætas eſt legitima: quia ex ſimultanea cohabitatione uiri & uxoris præſumitur coitus, argum. ca. litetas. de præſcr. Et maximè in caſu quando præceſſit contractus matrimonij uel ſponſaliorum, quaſi ad finem conſumendi matrimonij uidetur facta ductio, & ex ductione mulieris ad domum mœchatiu, ad prædicta facit, quod habetur in l. cum fuerit. ff. de condict. & demonſtr. & in l. mulierem. cum ſequ. ff. de ritu nupt. unde non ſine miniſterio iura ſupra alleg. ponderant ipſam ductionem, niſi quia requirunt delictum conſumatum,

& hanc

& hanc opi. fuit etiam sequutus Ant. de But. & in c. & si necesse. de do. inter uir. & ux. & ibi post multa sequitur Abb. Sic. ut infra subijciam.

Præterea in alio uidetur Bartol. posse reprehendi, dum tenet sic indistinctè contra opi. Io. quòd licet mulier sciat factũ puta consanguinitatem: tamen errer in iure non perdit dotem: licet fuerit sequutum matrimonium & consumatum. Respon. ad d. l. qui contra. quòd ibi loquitur de perditione lucrorum, uidelicet dotis respectu uiri & donationis propter nuptias respectu mulieris: ut ibi per eum. Nam tex. in d. l. qui cõtra. ponit duo dicta. Primò respectu donationis ꝓpter nuptias repetendæ per uirum eo casu non cederet lucro mulieris. s. quando mulier prætenderet in matrimonio: ut in auth. dos data. C. de do. ante nup.

Item in dote repetenda per mulierem non obstante pacto de lucrando dotem, ut est, quando uir prædecederet in matrimonio, uel culpa uiri fieret diuortio: & isti duo casus ponuntur in princip. d. l. qui contra. usque ad uer. idque totum. & sic istis casibus non competebat repetitio nec uiro, nec mulieri contrahenti incestas nuptias: ut patet ibi: nihil ex eodem matrimonio siue ante nuptias donatum, siue deinceps, quomodo datum fuerit, supple secundum gloss. scilicet pro dote, consequenter ita intellexit illum Azo in summa. C. de ince. nup. circa prin.

Secundus est in d. uer. idque totum. ubi ponit casum, quãdo facta donatio cederet lucro mulieris, & dos lucro uiri per dissolutionem matrimonij, & similiter deciditur, quòd non possunt lucrari: sed id totum aufertur, ut ab indigno & applicatur fisco, & tamen tex. ibi in uer. exceptis, excipit, quando iustissimo excusarentur errore, qui error iustissimus est, quando erratur in facto & non in iure qui error iuris licet aliquando reputetur iustus: tamen non potest appellari iustissimus prout error facti. Item contra Bartol. facit: quia nunquam error iuris excusat etiam mulieres nisi in casibus expressis à iure: ut est text. cum glo. not. & magistra. in l. fin. C. de iu. & fac. igno. & in text. & gloss. in l. regula. in princ. ff. eod. tit. Sed iste casus non reperitur in iure expressus, meritò &c. immo ponitur regulariter in contrarium: quod maximè procedit, quãdo matrimonium esset prohibitum propter incestum inter personas gradu proximas, quasi uideatur tunc error iuris supinus, & causatus à iure gentium seu naturali ratione, in quo non parcitur sexui, nec rusticitati, ut habetur in l. a. C. de in ius uoc. & facit, quod habetur in l. fin. C. qui petant tut. Et hanc opi. Io. gloss. iuris ciuilis tenuit Ioan. Andr. in d. cap. & si necesse, maximè quia hoc non reperitur iure expressum, quòd talis error iuris excuset etiam mulieres, per id quod habetur in dict. l. fin. de iuris & facti igno. & hoc etiam tenuit Cyn. in d. l. qui contra. allegando d. l. fin. Reperio quintam opi. quæ fuit Bal. in rubr. ff. solut. matrim. super gloss. ibi distinguendo, ꝙ aut dos est data propter matrimonium, quod non tenuit ratione turpitudinis: aut propter aliam causam non sonantem in turpitudinem, & hoc secundo casu indistinctè repetitur non habita distinctione inter scientem & ignorãtem, ita intelligit procedere l. 1. C. de cond. ob cau. & l. à diuo Pio. ff. de rit. nup. nec uerum donare, ita scienter dando: quia expressa causa licet inualida facit cessare præsumptionem tacitæ donationis, ut l. si cum aurum. ff. de so. Aut matrimonium non tenet ea causa turpitudinis, & tunc aut est datum ab ignorante ius & factum probabiliter & repetitur, nec perditur dos.

Aut à sciente factum & ius & non repetitur, ut d. l. qui contra. C. de incest. nup. Aut à sciente factum & ignorante ius, & tunc si talis ignorantia consistit in iure naturali, & non repetitur, argum. l. a. C. de in ius uoc. Aut consistit circa ius ciuile & sic merè positiuum, & repetitur, & ita etiam intelligitur d. l. 1. C. de cond. ob cau. Sed si quæritur an talis ignorantia præsumatur, distinguit.

Aut est error in facto, & præsumitur per id, quod habetur in l. consensu. §. fi. de re iu. & hoc nisi sit nimia proximitas personarum, quia tunc præsumitur potius scientia quàm ignorãtia. l. octaui. ff. unde cog. Aut est error in iure, & tunc si circa ius naturale, uel quasi naturale, seu gentium, & tunc sicut nõ excusat ut supra. ita etiam non præsumitur. Si circa ius ciuile & sic positiuum, & tunc non præsumitur, fallit in mulieribus d. l. si adulterium cum incestu. §. 1. Item fallit, nisi ex perspicuis iudicijs aliud præsumatur, ut l. Senatus. C. de his qui sibi ascribunt. Ex cuius dictis potest elici, quòd in casu d. l. aunncu lo. ubi est incestus circa collaterales, inter quos est prohibitio matrimonij de mero iure positiuo, mulier non perderet dotem, licet matrimonium fuerit sequutum, uidelicet si allegaret ignorantiam iuris, licet sciret proximitatem, non sic si matrimonium esset prohibitum de iure gentium, quod potest appellari ius naturale, uel ratione naturali procedens, ut est, quã inter ascendentem, & descendentem, ut habetur in l. fin. ff. de ritu nup. Et hæc opin. Bald. uidetur inter alias opiniones minus deuiare à iuris rationibus & argumentis, ut patebit per infra dicendis, licet in uno uideatur dubia, dum uult, quãdo matrimonium est illicitum ex alia causa, quàm causa turpitudinis: tunc etiam repetitur dos per mulierem scientem. Nam uerum contra casum à contrario sensu in l. si ignorans. C. sol. mat. Et ideo pro ueritate huius articuli in iure dubijssimi subijciam multa membra seu multos casus respondentes.

2 Primus casus † est, quando datur dos in sponsalibus, & sic pro matrimonio contrahendo, quod postea non fuit secutum uel propter sententiam, uel propter mortem alterius, uidelicet sponsi, uel sponsæ, & tunc siue scienter, siue ignoranter dederit, indistinctè repetitur, per tex. no. & ibi per Bar. & alios in d. l. si. ff. de cond. sine cau. & in isto casu potest saluari opin. Pla
3 cen. † Secundus casus est, quãdo fuit matrimonium secutum per uerba de præsenti: tamen nondum consumatum per copulam, & isto casu similiter repetitur, siue fuerit solutum per mortem alterius, siue per sententiam diuortij, non cum, quia factum prohibitum, seu delictum non fuit consumatum, & ideò non incurritur pœna confiscationis, de qua in d. l. qui cõtra. & in d. auth. incestas. & in alijs iuribus, & ita potest intelligi procedere tex. in d. l. 5. C. de condict. ob cau. & etiam potest sic intelligi text. in d. l. auunculo. dum ponderat stuprum magis quàm ipsum matrimonium uerbale, prout uidetur sic intellexisse Bald. ibi, maximè summando d. l. hoc modo. titulus coloratus uelat maleficium & turpitudinem, scilicet quando est factum in finalibus uerbis, & non est processum ad executionem facti. hoc dicit. Hæc sunt uerba sua, ita summendo cõfert ad hanc partem: quia ubi pœna imponitur à iure ipsi facto, tunc semper requirit factum consumatum & non inchoatum. l. 3. §. hæc uerba. ff. quod quisque iur. ita dicit not. Bart. in d. rubr. ff. solut. matrim. alleg. ut. Ioan. Andr. in cap. perpetuæ. de elect. in 6. & idem ipse uoт. in regula in pœnis. eo. lib. Sic etiam no. & refert ipse Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. Et sic potest concludi, quòd dos propter matrimonium prohibitum inchoatum & non consumatum carnali copula & sciente repetitur quicquid aliter dixerit Barto. in d. l. fin. Pro qua facit tex. in cap. & si necesse. inducendo ipsum, ut infra inducetur in fine sexti casus, ad hoc facit text. in d. l. si. ubi ponderatur causa proxima, uidelicet quia ibi gratia matrimonij contrahendi non gratia stupri, quod causatur ex coitu, dos fuit data. Sed quando dos datur pro matrimonio contracto: tunc nihil restat, nisi ipse coitus, & sic ipsum stuprum, ergo tunc ipsum stuprum est causa proxima. Sed quando datur dos pro matrimonio contrahendo, causa proxima est ipsum matrimonium, & causa remota est ipsum stuprum exinde sequendum. Sed potest responderi, quòd illa non fuit intentio iurisconsulti, quia causa prohibitionis matrimonij ita se habet ad sponsalia de futuro, sicut ad ipsum matrimonium. l. oratio. ff. de spon. & l. si quis tutor. §. quamuis. Vnde non uidetur differentia, an dos detur in sponsalibus, & sic pro matrimonio contrahendo, uel detur in matrimonio contracto per uerba de præsenti: quia utroque casu uidetur datum gratia matrimonij, quod est nullum, magis, quàm gratia stupri, ut supra dixi, quia iura quò ad dictam pœnam exigunt ductionem ad domum uiri, ut probatur in d. l. cum hic status. §. fin. de donatio. inter uir. & uxor. & in d. l. 2. §. item si quis. ff. de his qui. ut indig. & in d. l. si. ff. de leg. 1. ut etiã tenuit do. Ant. de
4 Butr. & Abb. Sien. in d. c. & si necesse. † Tertius casus, quando est datum contemplatione matrimonij quod esset non contra l. resistentem, uel contra l. prohibentem, sed quia lex non assistit tali matrimonio, ut inter liberam & seruum uel econtra, & tunc uidetur, quòd etiam si scienter non perditur dos, nec applicatur fisco: quia hoc nõ reperitur iure cautum, quia d. l. qui contra. & auth. ibi posita loquitur, quando contra præceptum legum, seu constitutiones Imperatorum est matrimonium contractum, nam magis peccatur, quando aliquid fit lege resistente, uel prohibente, quam quando lege aliter non resistente, ut l. quemadmodum. C. de agric. & censi. & quod habetur per Barto. in l. cum lex. ff. de fideius. & quod habetur in l. si non sortem, in princ. ff. de condict. indeb. & quia tunc ma-

gis

gis in contemptum legis uidetur actus explicari, per id quod habetur in l. si libertus minorem. ff. de ope. lib.

Item quia licet causa tunc sit nulla, non est turpis: ut in simili dicitur in d. l. fin. ff. de condict. ob causam. & in d. cap. & si necesse & hoc uidetur probari in ca. 2. de coniugio seruorum, ubi dos redditur mulieri, quæ existens serua scienter contraxit cum libero ignorante, immo uoluit Bald. in d. rubr. ff. solu. matrim. quòd etiam quando matrimonium contrahitur contra prohibitionem legis: tamen non est causa turpis, etiam si scienter dos non perderetur, immo repeteretur, ut supra est relatum. Et sic etiam potest idem concludi, quando mulier maior daret dotem pro matrimonio contracto per uerba de præsenti inter ipsam & uirum nondum nubilis ætatis, licet fortè esset proximus pubertati: tamen nondum habilis ad matrimonium de præsenti, fortè quia malitia non suppleret ætatem per id, quod habetur in cap. puberes. & cap. de illis. el secundo. de despon. impub. postea contingat alterum spõsorum mori, puta uirum nondum perfectæ ætatis, posset mulier dotem repetere, licet præsupponeretur talem mulierem sciuisse tale matrimonium non potuisse de iure contrahi, & hoc eadem ratione ut supra: quia tale matrimonium non est nullum ratione alicuius prohibitionis, seu resistentiæ legis, nec etiam alicuius turpitudinis, sed quia iura non assistunt tali matrimonio. Sed tunc prædictis multùm obstare uidetur text. à contrario sensu in dict. l. si ignorans. C. solut. matrim. ubi text. facit uim, quòd ignoranter fuit dos data ob matrimonium contractum inter liberam & seruum, & ideo repetitur per cond. ob cau. ergo à contrario uidetur innui, secus si scienter fuerit data.

Secundò obstat tex. inst. de nup. §. si aduersus. ubi in præcedentibus, uidelicet à prin. illius tituli usque ad d. §. fuerunt positi multi casus impeditiui matrimonij, inter quos erat impedimentum propter cõditionem seruilem ex parte amborum, uel alterius tantùm. Item impedimentum ætatis: ut patet in primo & secundo responso illius tituli. & tamen in d. §. si aduersus. in uersic. sequitur ergo, dicitur, quòd in omnibus prædictis casibus impeditur dotis exactio, qui text. non potest intelligi, nisi quando scienter: quia quando ignoranter non impeditur dotis exactio, ut habetur in d. l. qui contra. & authen. incestas. immo uidetur uelle tex. in prin. illius tituli, instit. de nup. in dicto primo & secundo responso, quòd etiam in dictis duobus casibus uidetur matrimonium contractum contra legum præcepta, ut etiam hoc fuit de mente gloss. magistræ iuncto tex. in §. sunt & aliæ. eod. tit. ubi connumerat gloss. omnes casus, in quibus matrimonium contrahitur contra legum præcepta, uel contra iuris prohibitionem enumerat inter primos casus dictos duos casus. ad hoc etiam text. in cap. 2. de despon. impube. ubi Papa prohibet, ne matrimonium contrahatur inter personas non legitimæ ætatis, ergo contrahendo sic scienter puta mulier maior cum masculo adhuc puello, uidetur cõtrahere contra legum & canonum præcepta, ergo dotem ob hoc datam non repetit, ut in d. §. si aduersus. in uersi. sequitur ergo. Sed uideras posse concludi in hoc secundo casu, quando minor ætas obstaret contractui matrimonij, ut dos non perdatur: quia impedimentum non habet causam perpetuã prohibitionis: cum speretur talem debere peruenire ad legitimam ætatem de proximo, argum. eius, quod habetur in l. non solùm. §. si libertus. cum seq. & l. post susceptam. ff. de excusat. tuto. unde spes collata in tempus breuium excusat actum in temporalibus, ad hoc l. si quis officium. ff. de ritu nuptia. unde licet mulier sciuerit illum non esse ætatis ad legitimum matrimonium: tamen est uerisimile, quòd contraxerit spe, ut matrimonium habeat confirmari ob superuenientem legitimam ætatem, & ideo non tantùm peccat talis mulier, quantùm illa, quæ uerisimiliter non cogitat de tali superuenientia legitimi matrimonij.

Nec obstat d. §. si aduersus. in uersic. sequitur ergo. quia dictus uers. non debet referri ad istum casum, ubi de directo nõ uenitur contra legum præcepta habentium perpetuam causam prohibitionis, & ubi non uersatur peruersa intentio contrahentis, tale matrimonium affectus enim propensione magis, quàm dolo malo talis mulieris id factum esse uidetur, ad hoc bonus tex. in l. an in patrem. ff quod falso tuto. autho. per quem tex. uidetur posse decidi iste casus.

In primo autem casu quando scienter liberam & seruum potest concludi, quòd mulier libera cõtrahens cum seruo matrimonium scienter perdat dotem, nec ipsam possit repeteret quia non solùm lex non assistit tali matrimonio, immo etiam resistit ab ipso initio, ut probatur in d. §. si aduersus. referendo illum tex. ad omnia præcedentia, prout debet referri, ut patet expressè ex continentia illius tex. iuncto uer. seq. ibi sequitur ergo &c. & probatur, immo uidetur casus à contrario sensu. in d. l. si ignorans.

5 Quartus casus est, quando † pro matrimonio prohibito sciẽter contrahendo nondum est soluta dos, sed sunt solutæ arræ, & isto casu uoluit gloss. in l. fin. C. de sponsa. super uer. tantummodo, quòd repetantur arræ datæ per ipsum ignoranter dantem quo casu si accipiens sciuit matrimonium prohibitum illas restituet duplicatas. Si autem ex parte dantis fuit scientia, & tunc non repetit, immo illæ applicantur fisco, sicut applicatur dos data, per tex. in d. l. qui contra. & authen. incestas. Sed Cyn. post Iacob. de Ra. tenet contrarium, ex quo matrimoniũ non fuit secutum, per text. in d. l. fin. de cond. sine causa. Sed mihi uidetur, quòd nec gloss. nec Cyn. in hoc bene senserint, nam d. l. fin. & eius dispositio, super qua se fundat Cyn. non confert ad terminos istos, uidelicet respectu arrarum, & diuersa sit ratio in arris, quàm in dote: quia arræ dantur ad finem, ut si matrimonium culpa ipsius donantis non sequatur, quòd tunc perdat arras, & eas sibi lucrifaciat ipse accipiens, & si non sequatur matrimonium culpa accipientis, eas reddat duplicatas: ut d. l. fin. Sed dos data datur ad finem matrimonij contrahendi, & ut ipsa dos reddatur in casum dissolutionis matrimonij per iura uulg. non ergo potest dici matrimonium dissolutum, ubi non fuit contractum. cap. ad dissoluendum. de desponsa. impu. & l. decem. ff. de uerbor. oblig. Si ergo matrimonium non est contractum nec de iure nec de facto, & sic propter hoc cessat causa, propter quam datur dos, ideo repetitur. Sed natura arrarum est per contrarium: quia tunc perduntur, quando culpa dantis non est secutum matrimonium, unde hic culpa non dantis, sed ex iuris prohibitione non fuit secutum matrimonium. Nam potest responderi, quòd pars, quæ dedit arras, fuit in culpa, immo in dolo, ideo non possunt repeti: immo accipiens sibi lucrifacit: quia uerum est, nuptias non esse secutas, & si repetens arras alleget, quòd nuptiæ non fuerunt secutæ: quia erant prohibitæ, replicatur de dolo dicti repetentis, qui induxit aliam partem ad contrahendum tale matrimonium prohibitum: quia ipse accipiens non similiter credebat, non esse prohibitum: quia dictum matrimonium non contraxisset, si sciuisset fuisse prohibitum ducitur enim ignorantia facti uel iuris excusabili, ad quod bene facit text. in d. l. à diuo Pio. ff. de ritu nup. immo potest dici, quòd culpa sua tale matrimonium est impeditum, quia si altera pars, quæ dedit arras, sciuisset talem prohibitionem, non contraxisset dicta sponsalia. Et ideo non fuisset opus deuenire ad dictam dissolutionem sponsaliorum, & sic culpa ipsius dantis arras propter matrimonium contrahendum, quod sciebat non posse contrahi, est deuentum ad dictam dissolutionem, ut sic dicta culpa fuerit causa licet nõ immediata talis dissolutionis: quia si certificasset tale impedimentum, non fuissent contracta talia sponsalia, & consequenter non esset postea deuentum ad eorum dissolutionem, ubi propter talem culpam fuit opus deuenire ad dictam dissolutionem, ergo illas arras sibi lucrificare debet dicta alia pars recipiens per id, quod habetur in d. l. fin. & consequenter non debent confiscari quicquid aliter dixerit gloss. in d. l. fin. licet cum ea transiuerit Bald. in d. rubr. ff. solut. matrim. uel si uelles tenere dictam gloss. cuius magna est authoritas, & in dubio ab ea non est recedendum in decisiuis, ut notant docto. post Iacob. Butrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisdict. ipsam limita, nisi esset factum pactum de lucranda dote promissa pro tali matrimonio contrahendo: nam tunc ex quo uir ipse, qui erat in iusta ignorantia, defraudatur tali lucro ex dolo mulieris, uel soceri scienter contrahentis talia spõsalia: tunc si mulier, uel socer repeteret arras datas repellentur exceptione doli per talem sponsum putatiuum, & sic per hunc modum sibi lucrificaret dictas arras, nec uenirent ad fiscum per id, quod habetur no. in d. l. pen. ff. quod falso tutore. & in d. l. à diuo Pio.

6 Quintum membrum, seu quintus casus est † quando dos est data propter matrimonium interdictum per leges seu constitutiones, & sic lege resistente non tamen sonaret in turpitudinem: ut est quando lex merè positiua resisteret, puta inter senatorem & libertam.

Item filium tutoris uel curatoris & pupillam uel adultam, uel inter gerentem magistratum in loco seu prouincia & ipsam prouincialem, & sic de similibus, de quibus per gloss. ma-

gistram

gistram in §. sunt & eliz. inst. de nup. dico secundùm iura ciuilia licet aliter hodie secũdum ius canonicum quod debemus sequi ubique in materia matrimoniali, ut per gloss. in §. sexto gradu. instit. de gradi. facit l. paulus. ff. de statu homi. cum sua gloss. & tunc secundum Baldum, in d. rubr. ff. solut. matrim. indistinctè potest repeti dos etiam si matrimonium esset contractum, immo si fuisset de facto consummatum non habita distinctione inter scientem & ignorantem ita intelligendo tex. in l. 1. C. de condict. ob causam, allegando etiam dictam l. à diuo Pio. & ita posset saluari ne procedet opin. Placen. Tamen hæc opinio uidetur contra conclusa suprà in tertio casu per tex. in d. §. si aduersus. iunct. uersi. ergo sequitur, inst. de nupt. cum in d. §. si aduersus. referatur litere ad omnes casus prohibitiuos mixti positos in titulo & ad omnes alios positos in libris digestorum. Et tamen constat quòd multi sunt casus immo pro maiori parte in quibus matrimonium est prohibitum de mero iure positiuo & non ex causa turpi, ut esset non solũ in nephatijs nuptijs uidelicet inter ascendentes, & descendentes, sed etiam in nup. incest. uidelicet inter agnatos & cognatos ex latere de quib. habetur in auth. de incest. nup. §. 1. & ibi per gl. & in d. l. si. ff. de ritu nupt.

Aduerte tamen: quia gloss. in d. §. si aduersus. in d. uersi. sequitur. ergo dum dicit, quòd in prædictis casibus nulla est dotis exactio, intelligit, scilicet per actionem de dote, uel ex stipulatu, de qua in §. fuerat. instit. de act. sed per condictionem ob causam, uel sine causa datur repetitio saltem ex parte ignorantis, licet Placen. dixerit, quòd etiam ex parte scientis, ut suprà dixi, circa princ. in prima opin. Sed dato quòd opinio Placen. non esset uera ita indistinctè: ut patet ex prædictis, tamen si intelligeremus illum textum ita indistinctè, quòd etiam non daretur exactio dotis per condictionem ob causam in illis casibus hoc esset contra multa iura, maximè contra dictam l. 1. C. de condict. ob causam. & ideo oportet necessariò intelligere illum textum sic indistinctè loquentem, quòd in dictis casibus nulla sit dotis exactio. s. per actionem de dote, quæ hodie transfusa est in actionem ex stipulatu: ut dicit gl. & ideo sic intelligendo illum textum non facere contra opin. Bal. pro qua opin. Bald. uidetur casus in l. præfectus. in fin. ff. de ritu nupt. ubi necesse est præsopponere, quòd ibi inter scientes fuit contractum matrimonium, & quòd illa mulier, quæ contraxit, sciebat illum esse præfectum, & officio potestatis fungi in illa prouincia, & tamen ibi dicitur in fi. ꝙ dos debet sibi, aut hæredibus suis reddere, ergo non ex alio, nisi quia talis prohibitio matrimonij non fit ex causa turpi, sed ex alia ratione positiua, nisi dicas, quòd ibi ideo dos restituitur: quia talis mulier licet sciret factum: tamen errabat in iure quia credebat tale matrimonium posse contrahi inter tales personas, de quo tamen infra tangetur, quicquid sit, non auderem discedere e communi opinio. quæ habet, quòd si cõtrahetur matrimonium illicitum, quòd dos data à sciente non repetitur, immo efficitur caduca, & sic applicatur fisco, quocunque modo matrimonium sit illicitũ, & sic etiam si mero iure positiuo, & etiam ex causa non turpi, ut probatur per text. in d. §. si aduersus. iunct. d. uersic. ergo sequitur. indistinctè loquente, & per tex. in l. dote per illicitum. ff. de ritu nupt. & etiam per tex. in d. l. si ignorans. à contrario sensu, cùm inter liberam & seruum matrimonium sit interdictum per leges, ut probatur in d. §. si aduersus. iuncto primo responso illius tituli. Nec obst. tex. in d. l. 1. C. de cond. ob cau. & in l. à Diuo Pio. super quib. se fundat Bar. quia tex. in d. l. j. debet intelligi, quando inter ignorantes, quo casu etiam quando ex causa turpi, dos repetitur per condictionem ob causam, ut infra subijciam.

Item dicta l. à Diuo Pio. nullo modo probat: quia ibi non dicitur, ꝙ dos repetatur. Sed ꝙ ille senator ita deceptus potest agere actione de dolo ad interesse propter lucrum dotis emissum culpa illius mulieris.

7 Sextus casus, quando † dos datur propter matrimonium prohibitum ex causa sui natura turpi, & à sciente, ut quando nuptiæ essent nephariæ & incestæ, puta inter ascendentem, & descendentem.

Item quando essent solùm incestæ: ut inter consanguineos & collaterales, & tunc quicquid aliter dixerit Placent. & Irnerius dicendum est, dotem effici caducam, & non posse repeti, immo applicatur fisco per tex. in d. l. qui contra. in corben. incestas. ibi posita, & in corpore unde sumitur. & in l. incestæ. & in d. l. dote per illicitum. ff. de rito nuptia. cum multis similib. Et sic etiam uersa uice perderetur donatio propter nuptias data pro parte uiri sia scientis, ut dictis iuribus, & licet pro opin. Placent. multum faciat text. in d. c. & si necesse. ubi ille rex Logonensis dedit quædam castra donatione propter nuptias pro matrimonio, quòd contraxit cum filia regis Castigliæ, quæ erat sibi coniuncta in gradu satis propinquo cum pacto, quòd si ipsam aliqua ratione relinqueret, dicta castra remaneant ad lucrum dictæ filiæ regis Castigliæ, dicitur ibi, quòd si rex relinquat dictam uxorem propter sententiam diuortij inter eos latam propter causam consanguinitatis, ꝙ dicto regi Logonensi debent restitui dicta castra sic ut supra donata propter nuptias, nec dicta donatio debet cedere lucro dictæ mulieris, nec dos lucro dicti regis, ut quod in pœnam debent iniungi, habeat conuerti in lucrum, & sic præsopponitur, ꝙ ex parte amborum erat scientia illiciti matrimonij, aliàs nihil debebat iniungi in pœnam, licet fuissent ignorantes.

Glossa ibi & Doctores multùm laborant, & inter alia ponit ibi glo. sing. intellectum, uidelicet, ꝙ ibi fuisset in pœnam tam dos, quàm donatio propter nuptias confiscandas. Sed ibi non erat fiscus inter illos reges: quia non recognoscebant superiorem, ex hoc not. ibi Abb. Sicul. illum textum sic inductum per gl. ꝙ licet in non recognoscentib. superiorem de iure uel de facto Papa possit in defectum adiri tanquam superior, ut per Innocen. in cap. licet ex suscepto. de foro competen. & in cap. nouit. de iudic. tamen non potest adiri, ut exigat aliquas pœnas applicandas suo fisco sed solùm ut faciat iustitiam, & per sententiam censuræ rogat ad obseruantiam, quod est bene notanda.

Alij autem intelligunt illum textum, ꝙ ibi sciebant illi contrahentes impedimentum facti & cõsanguinitatem inter eos, sed errabant in iure. Sed certè ibi non est uerisimile, ꝙ ignorarent ius, & maximè illi reges tum propter multarum rerum experientiam occasione tanti regiminis, ad hoc l. eum quem temerè. §. 1. de iud. tum etiam quia solent iuxta se habere proceres & consiliarios doctrinatos propter officium iudicandi. l. fi. ff. de offic. assess. cum sim.

Item quia ibi tex. præsupponit, ꝙ illi erant magis puniendi, quàm uocandi ad præmium, ergo erant in delicto: quia scientiam non ignorantiam uolumus obligari, dicit tex. in l. generali. C. de tabula. lib. decimo. Et ideo quicquid ibi dicant doctores intelligendo illum textum, ꝙ ibi licet essent scientes illi legum: tamen matrimonium non fuit consummatum carnali copula, & etiam audio hoc bene deprehendi ex registro & hoc modo intelligendo est ibi casus pro eo, quod est conclusum supra in secundo casu, ubi illum tex. allegaui.

8 Septimus casus est † quando ignorabatur factum, & eo casu esset excusabilis ignorantia, prout est in dubio l. fin. ff. pro suo. & l. nerius. ff. de probat. & tunc sine dubio non perditur dos, nec donatio propter nuptias, per textum in d. l. qui contra. & probatur in d. auth. incestas. à contrario sensu, & in corpore unde sumitur, & hoc est indubitatum: ut per gloss. in d. l. fina. & in dicta rubric. ff. solut. matrim. & in d. l. 1. de condic. ob causam.

Si autem non esset excusabilis ignorantia talis facti, prout esset, qñ diceretur se ignorasse esse ibi consanguineum in gradu prohibito: quia ex quo talis gradus non est multum à remotis, in eo non cadit ignorantia. l. octaui. ff. unde cog. & l. de tutele. C. de rest. in inte. & uoluit gl. in d. l. fi.

Ideo dicas, ꝙ tunc perditur dos; quia ad hoc ut non perdatur dos ex parte mulieris, & donatio propter nuptias ex parte uiri propter ignorantiam, oportet ꝙ sit error iustissimus, ut probatur in d. l. qui contra. & hoc nisi unà cum tali errore facti non excusabili allegaretur etiam error iuris, secundùm tamen dicenda infrà proximè.

9 Octauus casus est, † si sciret factum, & ignoraretur ius, puta quia mulier dans dotem sciebat uirum esse sibi coniũctum in certo gradu: tamen credebat, quòd de iure non esset prohibitum matrimonium inter eos, & isto caso surgit maior dubitatio: quia gl. in d. l. fin. secundùm opinio. Ioan. uoluit, ut suprà in tertia opinione, non posse repeti etiam ex parte mulieris, & sic dos hoc casu similiter applicatur fisco: quia ad hoc ut dos repeti possit propter errorem, oportet, ꝙ sit error iustissimus, ut probatur quasi in terminis in d. l. qui contra. tamen (ut supra dixi) ista opinio Ioan. licet fuerit de mente gloss. tamen non uidetur uera, sed tanquam uerior & benignior tenẽda est opi. Bart. suprà recitata quarto loco, prout etiam suprà est deductum in dicta tertia opinione Ioan. pro qua opinione Bart. uidetur esse casus in ca. 3. de donatio. inter uirum. ubi

debet

debet præsupponi, quòd illi coniuges sciebant factum uidelicet eorum consanguinitatem in tam propinquo gradu. l. si filium. C. de liber. causa. & in d. l. octaui. ff. unde cogn. & in d. l. de tutela. C. de in integ. rest. tamen ex quo ignorabant ius prædictum prohibitiuum, Papa mandas, quòd feratur inter eos sententia diuortij & tamen dos restituatur mulieri, & illa fuit opinio Ioan. gloss. iuris canonici, quam communiter sequuntur ibi Canonistæ, & ibi Ant. de But. & Abb. Sicu. quicquid aliter senserit ibi Io. And. in d. c. & si necesse. ut suprà retuli in quarta opinione, quæ fuit Bar. ut suprà retuli ad fin. d. quartæ opinio.

Adduco secundò textum pro hac opinione in l. præfectus. ad finem. ff. de ritu nuptiarum, ubi necesse est præsupponere, quòd ibi non solùm uir, sed etiam mulier sciebat factum, scilicet illum esse præfectum illius prouinciæ, & ibi exercere officium tanquam publicum per id quod habetur in l. si tutor. C. de petien. tutor. & tamen ibi mandatur debere dotem restitui mulieri seu eius hæredib. & hoc non ex alio, nisi quia illa errauit in iure, credens licere de iure, cum illo præfecto matrimonium contrahere: quia si sciuisset, nullũ dubium esset, ꝙ dos non deberet restitui, sed confiscatur, ut suprà est conclusum circa quintum casum.

Tertiò uidetur casus, prout adducit Bar. in d. auth. incestas à contrario sensu, melius in corpore unde sumitur.

Quartò: quia saltem in muliere ut non perdat dotem confert: quia mulieres magis excusantur ab ignorantia iuris quã masculi, ubi tractamus de damno uitando, per tex. in l. cum indebito. ff. de probat.

Nec obstat ratio Ioan. Andr. in d. cap. & si necesse. quòd fœminæ non excusantur ab ignorantia iuris, nisi in casibus in iure expressis per id, quod habetur in l. fin. C. de iur. & fact. ignoran. quæ opinio fuit originaliter Cy. in d. l. qui contra. quia in terminis nostris satis hoc probatur iure, ut patet in d. auth. incestas. à contrario, & in corpore unde sumitur, & etiam in d. l. præfectus in fine. & in d. cap. tertio, de donatio. inter uirum, & uxorem, suprà alleg.

Quintò probatur: quia uidemus, quòd quando coitus fit sub colore matrimonij inter illos, qui coniungebantur gradu prohibito consanguinitatis, si erat mulier uel erat masculus: tamen minor 25. annis excusatur a pœna incestus, propter iuris ignorantiam, quæ in fœmina & minore isto casu toleratur, ut est tex. in l. si adulterium cum incestu, post prin. uersi. quia mulier. & in §. fratres. & ibi etiam per Bar.

Si ergo excusatur à pœna incestus, sequitur, quòd dotem non perdatur: quia non propter aliud mulier perdit dotem contrahendo incestas nuptias, nisi in pœnam, & pœna est damnum, quod respicit perditionem matrimonij, ut l. 3. ff. de dam. infect.

Cùm ergo mulier excusetur propter iuris ignorantiam à pœna incestus, quando sub colore matrimonij ipsum admisit ut suprà, meritò &c.

Nec uidetur posse assignari aliqua diuersitatis ratio inter unam pœnam & aliã, ut uoluit Azo in sum. C. de incest. nup. in uers. si uerò esset error in iure.

Sed tunc prædictæ opi. obst. tex. in d. l. qui contra. prout eũ induxit contra hanc opi. Bar. suprà in sua 4. opi. sed potest responderi duobus modis.

Primò, quòd dictus uersic. exceptis, referatur solùm ad id, quod proximè dixerat de perdendo lucro dotis uel donationis propter nuptias uigore pacti à principio initi. uidelicet in uersic. idque totum, quod ab alterius liberalitate in alterum processens &c. ut tunc requiratur error acerrimus, idest, fortissimus & iustissimus, ut gloss. & docto. exponunt ad hoc, ut alia lucra non perdant, non autem referatur dictus uersicul. exceptis, ad illud, quod dixerat in principio, & sic ad remota, ubi disponitur de perdenda dote, uel donatione propter nuptias: quia in illa pœna erat prouisum per alia iura, ut etiam error iuris excuset: licet non dicatur error acerrimus, idest iustissimus: sed iustus quò ad euitationem damni per suprà alleg. iura, nam clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, sed solùm ad proxima, quando aliter sequeretur iuriũ correctio, ut habetur in d. l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisdict. omnium iudicum, & facit glos. in l. talis scriptura. ff. de legat. 1. & quod ibi per Bar.

Vel secundò potest responderi intelligendum illum text. l. qui contra. ut tam in prin. quàm etiam in d. uers. idque totum loquatur de amissione lucri dotis, uel donationis propter nuptias, ut etiam intelligit ibi Bar. illum tex.

Nec obstat regu. Ioan. Andr. per gloss. in l. fin. C. de iur. & fact. ignor. quia immo reperitur expressum, quòd mulier excusatur à tali ignorantia iuris per text. in d. l. si adulterium cum incestu. ut suprà.

10 Nonum † membrum est circa donationes propter nuptias, de cuius natura est, ut sicut dos redditur mulieri dissoluto matrimonio propter mortem uiri, uel propter diuortium secutum non culpa mulieris, ita & donatio propter nuptias debet restitui uiro secuta dissolutione matrimonij propter diuortium secutum non culpa uiri, uel propter mortem mulieris, in authen. dos data. C. de donat. ante nupt. cum simil. quia ista procedunt à pari, ut hr̃ in l. fi. C. de do. ante nupt. unde ponamus, uirum contraxisse matrimonium prohibitum, & sic necesse fuit dissolui saltem de facto, uel per mortem mulieris, an repetat donationem propter nuptias per eum factam mulieri in recompensationem dotis.

Potest concludi, quòd si scienter contraxit, sine dubio non repetet, dicta lege qui contra. & d. authen. incestas. in uerbo tam cæterorum. potest tamen dici, quòd fuit donatum propter nuptias: & nuptiæ non fuerunt secutæ etiam de facto, nõ perdat tunc uir dictam donationem propter nuptias, immo potest repetere, prout idem diximus suprà in proximo membro in muliere circa dotem, cum hæc sit quædam coæqualitas, ut statutum in uno, censeatur etiam in alio, & maximè cũ uersetur eadem ratio, ut d. l. fi. §. si autem. cum sim.

Et idem potest dici, si matrimonium fuit secutum per uerba de præsenti, tamen non consumatum per copulam, ut dixi suprà in muliere respectu dotis in 2. membro.

Si autem matrimonium fuisset secutum & consumatum per copulam, & uir allegaret ignorantiam, & si quidem dicat, se ignorasse factum, & tunc nõ perdit, si esset excusabilis ignorantia, aliàs secus, ut infrà dicetur.

Sed si allegaret se errasse in iure, licèt sciret factum, puta consanguinitatem: quia dicat, se credidisse matrimonium ualere, an possit repetere data per eum mulieri ex causa donationis propter nuptias, hic est maior dubitatio. Nam uidetur dicendum, quòd possit repetere ab ipsa muliere, uel eius hærede.

Primò propter coæqualitatem, quæ est inter ipsam dotem & donationem propter nuptias. d. §. si autem. cum sim.

Vnde sicut in dote suprà proximo membro est cõclusum, etiam locum esse repetitioni ex parte mulieris uel eius hæredum. Sic eodem modo ex parte uiri respectu donationis propter nuptias.

Secundò: quia uidetur casus in d. c. & si necesse. ubi parificat tam data pro dote, quàm propter dotem, idest, ex causa donationis propter nuptias matrimonio dissoluto propter cõsanguinitatem, ut reddantur hincinde.

Tertiò: quia error iuris excusat non solùm fœminas, sed etiam mares in damno euitando. l. error. in fin. ff. de iuris & facti ignor.

Sed nulli dubium est, ꝙ damnum esset uiro non recuperare donationẽ propter nuptias, quæ de sui natura repetitur matrimonio dissoluto superstite ipso uiro, ut suprà dixi.

Quartò: quia absurdum, immo iniquum uideretur, quòd dicto casu dos reddatur uxori, & uiro non reddantur data per eum propter nuptias, & sic daretur talis inæqualitas contra supra dicta iura, & sic claudicaret talis contractus contra l. si id quod. ff. de rescin. uend. cum sim. & hæc opinio fuit de mente Bar. in d. l. si adulterium cum incestu, ubi primo membro quãtùm ad pœnam incestus contra contrahentes incestas nuptias ductos iuris ignorantia facit differentiam inter masculum & fœminam, sed quantùm ad pœnas respectu illiciti matrimonij, de quib. in d. auth. incestas. & similibus respectu iuris ignorantiæ non facit differentiam inter masculum & fœminam, ut indistinctè excusentur.

In contrarium tamen, uidelicet quòd uir non excusetur talis iuris errore, sicut excusatur mulier, probatur in d. auth. incestas, ubi fit mentio tam de dote mulieris contrahentis incestas nuptias, quàm de donatione propter nuptias uiri contrahentis dictas incestas nuptias, ut patet in text. ibi in uerbo cæterorum. & expressius in corpore, & tamen quando ibi Imperator intenderet, quòd etiam fœmina pœna, de qua ibi punitur, limitatè loquitur, restringendo se, quando scienter peccaret, quasi uoluerit specialiter excipere mulierem à pœnis, de quibus ibi, quando ignoranter uidelicet ignorantia iuris

non

non ignorantia facti excusaret etiam mores, quòd intellexit de scientia & ignorātia iuris, patet ex textu, in corpora ibi, mulier uerò si legem sciens hanc quidem neglexerit, incestis uutem semetipsam tradiderit nuptijs sub eadem cōstituenda pœna, unde uidetur pœna expresse de intentiona Imperatoris in dicto corpore ab ignorantia iuris solùm excipere fœminas respectu pœnarum, de quibus ibi & mulier incurrat dictas pœnas si ipsa fuerit sciens dictam legem prohibentem, in masculo autem indistinctè disposuit & sine alia limitationa seu distinctione.

Secundò probatur: quia quando masculus contrahit incestas nuptias, licet ignoranter, sibi non parcitur, quin incurrat pœnam, nisi statim cum cognouerit, pœnituerit, & hoc nisi sit maior annis: ut d. l. si adulterium. §. nonnunquam. & §. idem Pollioni. cū ergo amissio donatorum propter nuptias sit pœna: quia concernit perditionem patrimonij, merito ab illa pœna non excusatur.

Tertiò, quia hoc est regulare, quòd masculus, quando cōmittit aliquid illicitum, nunquam excusatur a pœna propter ignorantiam, ut d. l. si adulterium cum incestu. §. nonnunquā. in fin. ad hoc l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. 11. cum sim. Et hæc opinio uidetur uerior per iura & fundamenta supra adducta, licet aliter senserit Bartol. in d. l. si adulteriū. ut supra dixi, & hoc nisi esset minor 25. annis, cùm propter fragilitatem ætatis sibi magis parcatur in huiusmodi ignorantia iuris, ut patet in dict. l. si adulterium. §. idem Pollioni. & §. frater. quia in huiusmodi ignorantia iuris æquiparatur minor ætas sexui mulieris, & facit text. in dict. l. qui contra. ad hoc gloss. in dict. l. ubi exigitur. & sic idem potest dici, si talis uir esset rusticus per id, quod habetur in dict. l. ubi. & in l. 2. ff. si quis in ius uocatus non ierit. & in l. cùm de indebito. ff. de probatio.

Nec obst. l. 1. C. de interdict. matr. quia illa tex. communiter intelligitur, q ibi ideò: quia clam matrimonium fuit contractum, quo casu præsumitur dolus per id, quod habetur in l. fi. ff. de ritu nupt. de quo etiam infra.

Nec obst. illud, quod supra primo loco adducebatur de rōne æqualitatis inter dotem & donationem propter nuptias: quia illud procederet, quando esset eadem ratio inter dotem & donationem propter nuptias per iura ibi alleg.

Sed hic nō est eadem rō; quia in uiro, & sic in masculo magis de facili præsumitur scientia, quàm in fœmina, ut suprà, & maximè quia habet maiorem habilitatem in eundo ad consulendum peritiores, quàm habeant fœminæ.

Item non obstat d. cap. & si necesse. quia licet fuerit scientia facti, idest consanguinitatis inter illos Reges: quia consanguinitas inter Reges & alios Principes censetur magis notoria, quàm inter alias priuatas personas, tum etiam quia in grado non multùm remoto, ut ibi dicit gloss. magna, circa medium. Sed etiam erat scientia in iure, quæ ibi præsumitur propter illud pactum appositum, quòd si rex ille Legionensis dictam filiam regis Castellæ de dicta commissione fienda propter impedimentum consanguinitatis, & maximè surgit mala suspicio de hoc, quia tale pactum est insolitum apponi in contractu matrimonij, per id quod no. gloss. illa uoc. in l. 5. ff. de cond. inst.

Præterea ex quo illi reges non recognoscebant superiorem saltem de facto, ut præsupponit ibi gloss. ideò dicuntur ipsi esse principes & Imperatores in eorum regnis, ut habetur in ca. per uenerabilem. qui filij sint legitimi, & sic funguntur uice Imperatoris, quia iura non præsumuntur ignorare. immo omnia iura in scrinio pectoris habere. l. omnium. C. de testam. & hoc non ex alio nisi propter assistentiam multorum Doctorū, & aliorum peritorum, qui semper assistunt, ut no. in l. omniū. facit l. humanum. C. de legi.

Sic etiam idem seruatur in regibus maximè non recognoscentib. imperatorem. Nam, ut quotidiana docet experiētia: multos apud se habent uiros Iurisconsultissimos, qui in rebus maximè arduis habent iurium notitiam: non ergo donationē illam propter nuptias Papa ibi mandat restitui ex causa ignorantiæ: quia imm o præsupponi debet, q ibi fuit scientia tam in facto quàm in iure, ut suprà est dictum.

Sed illud mandat Papa debere fieri propter scandalum euitandum, & ut pax seruetur inter illos reges, & illud spectat ad curam & solicitudinem Papæ, & ita intelligit ibi glo. cum qua communiter transeunt ibi Doctores, quæ intelligentia mihi placet; quia quando Papa dispensatiuè aliquid, quod sit contra iura, mandat propter pacem seruandam, & ut cesset scādalum, semper illam talem causam exprimit, ne uideatur contra iustitiam expressam disponere, ut in multis canonibus hoc probatur, 6. quæst. 6. cap. hoc quippe. & in cap. nisi cùm pridem. §. pro graui quoque scandalo, de renunciat. & in cap. 2. de desp. impu. & in c. nisi essent. de præb. cum sim. potuisset quippe de facili in d. c. exprimere: si propter dictam causam pacis conseruandæ id mandasset, unde ideò non expressit: quia de dicta causa non cogitauit, arg. c. ad audientiam. de decimis. & l. 2. §. pen. C. de cad. toll.

Et ideò datur secunda intelligentia per gloss. ibi ad illum text. uidelicet quòd ex quo illi reges non recognoscebant superiorem, puta Imperatorem, ideò nullum habebant fiscum supra se.

Et ideò dicta bona data per dictum regem pro donatione propter nuptias dictæ filiæ regis Castellæ, cum qua matrimonium contraxerat, non fuerunt confiscata, licet scienter contraxerit: quia non erat aliquis eorū superior, cuius fisco dicta bona potuissent de iure applicari, quod est bene notandum.

Sed diceret aliquis, nonne erat eorum superior ipse Papa, qui propter defectum Imperatoris succedit in omnibus loco Imperatoris, per id quod habetur in cap. licet ex suscepto. de foro competen. unde sicut uacante imperio in totali dominio imperij, puta propter mortem Imperatoris, ante electionem successoris succedit Papa in totali potestate, ut ibi, ita etiam quando uacaret de facto imperium in aliquo loco, uel principatu, uel regno de facto, uel priuilegio, uel antiqua præsumptione, ut hodie uidemus de facto in pluribus regibus, & ciuitatibus maximè Italiæ, ut per Bartol. in l. hostes. ff. de captiuis. succedit & succedere debet potestas Papæ, ut possit ipse adiri, & ad eius tribunal recurri in defectum superioris, & sic iustitiæ, ut probatur in d. cap. licet ex suscepto. & ibi notanter Doctores: tamen licet hoc uerum sit, tamen non propterea dicti Reges & ciuitates subijciuntur in aliquo ipsi fisco cameræ apostolicæ, uidelicet in pœnis imponendis, & maximè si subest illa ratio: quia dicto casu contra tales principes Papa solùm utitur, & uti potest mucrone spirituali. i. censuræ ecclesiasticæ, & sic excommunicationis, ut hoc etiam probatur in d. ca. & si necesse. in fi. quem textum iuncta prædicta glo. & eius intellectu Doctores, & maximè Abb. Sic. notant pro multum singulari ad limitationem eorum, quæ habentur in d. cap. licet ex suscepto.

Sed tunc posset contra hanc solutionem & intelligentiam instari, quia ex quo præsupponitur, quòd ibi fuerit scientia tam in facto, quàm in iure, ex parte utriusque, & sic ex parte utriusque fuit turpitudo. nam ex quo erat impedimentum cōsanguinitatis inter eos, turpitudo erat hincinde in coniungendo per matrimonium illicitum: ergo potior esse debet conditio possessoris per id quod habetur in l. pen. & per totum. ff. de condict. ob turpem causam, & in regula in pari. in 6. cum sim. Sed responde, quòd illa regula procedit, quādo causa turpitudinis erat proxima & immediata, secus si erat remota & mediata, ut fuit in dicto casu dicti c. & si necesse. probatur no. in d. l. fi. & ibi not.

Præterea, ut dixit ibi gloss. & Bartol. & dixi in tertia opinione, & quarta Bartol. quam ponit ibi ad illum textum. ideò ibi non est potior conditio possessoris: quia turpitudo ibi nō fuit consumata, ex quo nuptiæ non fuerunt sequutæ, & ideò posset dici, quòd in d. cap. & si necesse. similiter matrimonium non fuit consumatum per carnalem copulam, licet fuerit contractum per uerba de præsenti, hinc est, quòd dos repeti potest per id, quod habetur in d. l. fin. Et sic facit pro his, quæ dixi suprà in secundo membro. Cogita tamen, quia text. in d. ca. & si necesse. ostendit, quòd matrimonium fuit carnali copula consumatum ibi, dum dicitur, quòd copula inter eos fuit dissoluta, facit l. decem. ff. de uerborum obligationibus. nisi intelligas ibi de copula coniugii, & sic de coniunctione per mutuum consensum, non autem de copula respectu coitus.

Aduertendum tamen est: quia pluries dictum est de ignorantia tam iuris, quàm facti: quia prima excusat in hac materia, uidelicet tam fœminam quàm masculum. secunda non excusat masculum: quia perdat donationem propter nuptias, sed fœminam sic, ut non perdat dotem secundùm dicta & suprà conclusa. Potest dubitari, an hæc ignorantia tam facti quàm iuris præsumatur in hac materia: quia licet suprà aliquid ipsatum tactum sit: tamen pro clariori intelligentia potest

test distingui quod aut loquimur de ignorantia iuris, aut de ignorantia facti.

Primo casu, aut in mare, aut in fœmina. Si in mare nõ præsumitur: quia in eo non est excusabilis error iuris in ista materia etiam in damno, uidelicet ad finem perditionis donationis propter nuptias, ut d. l. qui contra. & supra est dictum in proximo membro, & hoc siue clam, siue palam contraxerit, hoc tamen fallit in minore, rustico, prout infrà dicetur in muliere.

Si uerò loquimur in fœmina, & hoc casu distingue quòd aut loquimur in ignorantia iurisgentium, aut iuris ciuilis, & sic iuris positiui. Primo casu indistinctè non præsumitur ignorantia talis iuris etiam in fœmina, cùm etiamsi probaret se ignorasse, non esset excusabilis etiam si palam contraxerit, per text. indistinctè loquentem in dict. l. fin. de ritu nuptiarum, & sic idem potest dici in minore & rustico, quib. non parcitur in tali iuregentium quod dicitur quasi naturale per id, quod hẽ in l. 2. C. de in ius uocan. & bene facit text. in l. fi. C. qui petant tut. cùm etiam ignorantia facti, quæ est magis de se excusabilis, in huiusmodi impedimento iurisgentium nõ præsumatur, nec sit excusabilis, ut infrà subdetur.

Dicitur autem impedimentum de iure gentium propriè, quando inter ascendentem & descendentem contraheretur matrimonium, ut suprà dixi pluries, etiam si posset dari casus, quòd sint in gradu satis remoto, ut per textum & gloss. in d. l. fin. primo responso. hoc enim casu dicerentur nuptiæ non solùm incestæ, sed etiam nefariæ, ut habetur in d. authen. de incest. nupt. in princ. & ibi gloss. magna, unde si Adam hodie resuscitaret, non posset contrahere matrimonium, aut dicerentur nuptiæ incestæ & nephariæ, ut dixit gloss. instit. de nuptijs, post principium, in uersicul. ergo non omnes. Aut loquimur in impedimento iuris positiui; & in mare non præsumatur talis ignorantia, & etiamsi probaret se ignorasse non excusaretur, cùm requiratur in masculo error non solùm iustus, immo etiam iustissimus in hac materia, ut est textus in dict. l. qui contra.

Fallit, si esset minor uigintiquinque annis, ut in eadem l. excepto. nam ibi probatur, quòd magis parcitur ætati quàm sexui, ut etiam probatur in l. regula, post principium. ff. de iuris & facti ignorantia. ad hoc etiam d. l. si adulterium. uersicul. deinque. Et sic eodem modo si esset rusticus: quia tales personæ, & personarum conditiones æquiparantur quantùm ad iuris ignorantiam, ut habetur in l. cùm de indebito. de probationibus. & quod habetur in d. l. ubi exigitur. Aut loquimur in muliere, & tunc præsumitur in ea iuris ignorantia, & est excusabilis in ista materia quò ad non perditionem dotis, ut suprà conclusum est in 8. mẽbro, & prædicta procedunt, si prædictæ personæ sic priuilegiatæ contraxerunt palam.

Si autem clam, & tunc præsumitur in eis magis scientia talis iuris, quàm ignorantia, ut infrà dicemus in ignorantia facti. Sed tunc prædictis obstat, dum dixi in muliere præsumitur scientia impedimenti de iuregentium: nam immo uidetur, quòd non præsumitur, immo sit in ea excusabilis talis ignorantia per textum in dicta l. si adulterium cum incestu, §. nonnunquam. ibi, incestus dicitur committi contra iusgentium. Et tamen ibi excusatur mulier à pœna incestus, si matrimonium contraxerit ignorantia iuris ducta, secus si coiuerit sine calore matrimonij.

Sed potest dici, quòd in hac materia iura dupliciter assumunt iusgentium. Nam quoddam appellauit iusgentium naturali ratione procedens, quo prohibetur ascendens quicunque contrahere cum suo descendente, de quo loquitur text. cum gloss. in d. l. fin. in prin. ff. de ritu nuptiarum. quo casu dicuntur nuptiæ non solùm incestæ, sed etiam nephariæ, ut supra dixi, & hoc casu non præsumitur in muliere talis ignorantia, ex quo etiam si ignoraret, nullo modo talis ignorantia in ea excusaretur: ut supra dixi per id, quod habetur in d. l. 2. C. de in ius uocan. & in l. fin. C. qui petant tuto. & ideò mulier tunc dotem non repeteret, ut etiam uoluit Bald. in rubr. ff. solut. matrim. Et ideò (ut dixi) nec minor, nec rusticus excusaretur, quod etiam uoluit Bald. in d. rubric. solent enim in huiusmodi æquiparari mulier, minor & rusticus, ut habetur in d. l. ubi exigitur, & in l. cùm de indebito. de probat. Et sic debet restringi & limitari tex. in d. l. si adulterium cum incestu. & §. fratres. ut non loquatur de tali specie iurisgentium. Et sic etiã limitatur text. in d. l. qui contra. §. excepto. dum loquitur in minore, ut nõ procedat in nuptijs incestis simul & nepharijs, ut sic à tali ignorantia minor non excusetur, & similiter nec mulier, nec rusticus, & hoc quando dotem dedisset, uel uir donationem propter nuptias pro matrimonio contracto: secus si pro matrimonio contrahendo, quod posteà non fuerit sequutum: quia tunc repetit, sic etiam repetit, quando omnino scienter contraxissent secundùm dicta supra in primo membro: immo potest dici, idem iuris esse, quando fortè pro matrimonio contracto, tamen posteà non consumato per carnalem copulam secundùm dicta supra in secundo membro, quod maximè procederet, quando probaretur, quòd tunc non fuit matrimonium consumatum propter compertum errorem, & sic superuenientem notitiam talis impedimenti argumẽto eius, quod habetur in simili in dict. l. qui contra. ibi, aut errore comperto &c.

Quædam autem dicitur prohibitio iurisgentium magis largo modo sumendo, uidelicet quia iuregentium cœpit tanquam matrimonium sit inhonestum impediri: & istud cœpit desinere contrahi & impediri inter coniunctos ex latere, & de hoc iuregentium loquitur tex. in d. l. si adulterium. post principium, uers. quare mulier. licet proprio & stricto modo non possit dici esse iurisgentium, sed magis iuris positiui, ut bene probatur hoc in dict. l. fin. ff. de ritu nuptiarum. in uersi. si uerò ex latere.

Sed quia contra bonos mores gentium uidetur esse quòd contrahatur matrimonium inter istos coniunctos, licet ex latere, uidelicet quando in gradu non remoto, ut habetur in l. in celebrandis. C. de nuptijs. & instit. eodem in §. fratres. & sequenti. tale enim impedimentum non procedit à iure seu ratione quasi naturali. Sed quia uidetur contra bonos mores, ut dicit text. in l. si stipuler. ff. de uerb. oblig. Unde aliquando sic largo modo leges appellant esse prohibitionem iurisgentium uidelicet quia ita moribus gentium cœpit esse talis prohibitio: & ideo tales nuptiæ dicuntur esse incestæ, tamen nõ nefariæ: prout sunt illæ, quæ contractæ essent contra iusgentium suprà in prima specie, qua ratione etiam cum nouerca matrimonium dicitur prohibitum esse de isto iuregentium in secunda specie, & sic ita largo modo sumendo, ut est tex. in d. l. fin. ff. de cond. sine causa. Nam contra bonos mores esse, uisum fuit gentibus, quòd quis cõtrahat matrimonium cum nouerca, ex quo illa habita est loco matris, ex quo fuit uxor patris illius, ut dicit text. instit. de nupt. §. socerum. & ideò hoc respectu omne impedimentum matrimonij ratione consanguinitatis, & etiam affinitatis dicitur largo modo esse de iuregentium secundùm Bar. post Azon. in d. l. si adulterium. Sed quia in effectu uidetur tale impedimentum concernere magis ius positiuum, quàm proprio modo concernere iusgentium, quod censetur esse ius quoddam naturale, idest naturali ratione procedens, ut habetur in l. itaque. ff. ad l. Aquil. & habetur per gl. in l. 1. in princ. ff. de acquir. poss. & in l. cùm amplius. §. is natura debet. ff. de regulis iuris. Ideò mulier est excusata ab ignorantia talis iuris, & consequenter in ea præsumitur ignorantia talis iuris, per d. l. si adulterium. §. nonnunquam. & §. Imperatores & per dicta supra in octauo membro. Et cõsequenter etiam minor & rusticus facta inter eos in ista materia omnimoda æquiparatione per dicta supra.

Sequitur secundus casus, uidelicet circa ignorantiam facti. Quid enim si quis, puta mulier confitetur, uel aliter probaretur, eam sciuisse iuris impedimentum: tamen dicat & alleget se ignorasse factum, puta proximitatem gradus, uel aliud impedimentum in facto, an præsumatur talis ignorantia, uel sciẽtia, & similiter potest dubitari in uiro ita contrahente incestas nuptias, uel aliter de iure prohibitas, ut sic euitet pœnas de quibus in d. l. qui contra. & d. auth. incestas. Potest similiter distingui, quòd aut est impedimentum in prima specie iurisgentium, & sic circa incestas simul & nepharias nuptias, ut esset inter ascendentes & descendentes, & tunc tam in fœmina, q̄ in masculo non præsumitur talis ignorantia facti. Sed potius scientia præsumitur, etiam si palam contraxerint, per tex. in d. l. fi. in prin. iuncta gl. & sic idem in minore, & rustico, si dicant se ignorasse talem coniunctionem, etiam si esset dare casum, quòd essent in ualde remoto gradu. Aut est impedimentum iurisgentium in secunda specie, & tunc contrahitur clam & secretè, & non præsumitur ignorantia, sed potius scientia, tam in masculo quàm in fœmina, & sic etiam tã in minore quàm in rustico, per id quod habetur in d. l. fin. de ritu nupt. & per gl. in l. 1. C. de interdicto matrimonio, glo. & Bar. in d. l. si adulterium. quasi ita clam contrahendo præsu-

matur

matur ; quòd ex conscientia prohibitæ materiæ hoc fecerint.

Et sic idem potest dici in quolibet alio impedimento, ut infra subdetur, quod maximè procedit, si aliquando diu perstiterint in tali secreto matrimonio: quia tunc multò magis præsumitur fraus secundùm Bald. in l. fraus. ff. de legib. qui allegat Iac. de Aret. in l. filiæ meæ. ff. sol. matr.

Aut contrahitur palam, & tunc aut est nimia personarum proximitas, & præsumitur scientia talis proximitatis in quocunque, & sic etiam in fœmina per l. si filium. C. de liber. caus. & in dict. l. octaui. ff. unde cogna. & in dict. l. de tutela. gloss. & Bartol. in dict. l. fin. de condictione sine causa, & gloss. in dicto capitul. & si necesse. circa medium magnæ glossæ, & Bald. in dict. rubric. ff. solut. matrim. Vnde non excusaretur tunc mulier, minor, uel rusticus, si probetur per confessionem, uel aliter eos non ignorasse iuris prohibitionem. Sed allegant ignorantiam facti, quasi talis ignorantia censeatur crassa & supina, quæ nullum excusat. l. regula. ff. de iure & facti ignorantia. Aut talis proximitas gradus est remota. Et sic non tam propinqua: & tunc non præsumitur etiam in masculo per text. à contrario sensu in dict. l. si filium. & in dict. l. octaui. ad fin. & in dict. l. de tutela, ibi dum dixit, sanguinis proximitas, & non dixit sanguinis coniunctio, & sic ibi requirit text. coniunctionem sanguinis esse proximam ad præsumendam scientiam consanguinitatis. hoc tamen totum, uidelicet an consanguinitas sit nimia, uel sit proxima, uel remota, uersabitur in arbitrio iudicis, qui fortè arbitrabitur, quòd illa dicatur nimia proximitas, uel coniunctio gradus non remota, uidelicet usque ad gradum de iure ciuili prohibitum in matrimonijs, puta in fratribus primi gradus, non sic in ulterioribus fratribus, puta, patruelibus uel consobrinis qui sunt in quarto gradu.

Sed in illis fratribus ulterioribus de iure ciuili non erat hæsitandum: quia inter eos ualebat matrimonium. l. in celebrandis. C. de nupt. licet cum aliquibus alijs non ualeret, licet essent in gradu quarto: ut habetur instit. de nuptijs. §. fratris. cum sequent. Vnde potest dici, quòd ignorantia facti, uidelicet circa coniunctionem consanguinitatis non præsumatur tam in masculo, quàm in fœmina, & sic idem in minore & rustico, ex quo uersatur in gradu proximitate propinqua, & non remota.

Sed circa ignorantiam iuris, uidelicet quòd in tali gradu prohibetur matrimonium à iure, præsumatur in fœmina, licet non in masculo per dicta suprà circa ignorantiam iuris, unde cum hodie de iure canonico prohibitio uigeat in ulteriori gradu circa matrimonium, uidelicet usque ad gradum quartum, ut habetur in c. non debet. de consang. & affinit. capiendo gradum secundùm ius canonicum, quod seruandum est ubique in materia matrimonij, ut suprà dixi, & dicuntur de iure canonico esse in quarto gradu illi, qui de iure ciuili dicuntur esse in octauo considerata computatione graduum secundùm quod habetur in cap. fin. de consanguinitate & affinitate, & in c. ad sedem. 35. q. 5. & per Legistas in l. 2. de succes. edi. quam computationem pro nunc non prosequor, quia non expedit.

Ideò potest satis rationabiliter dici, quòd non solùm in fœmina, sed & in masculo etiam minore præsumatur in dubio ignorantia facti, idest dictæ coniunctionis, quando esset ultra gradum quartum, prout capitur à iure ciuili: quia iura solùm excusant, & præsumunt talem ignorantiam facti, quando esset proximitas, seu coniunctio non nimia. Et contra præsumunt scientiam & notitiam, quãdo esset nimia, seu non multùm remota coniunctio, seu proximitas, ut suprà dixi per d. l. octaui. & dictam l. si filium, cum suprà allegatis. unde si hodie contraheretur matrimonium inter filios duorum fratrum patruelium uel consobrinorum, qui uocantur sobrini, qui sunt infra quartum gradum consideratum à iure canonico.

Et sic non ualet tale matrimonium. d. c. non debet. tamen ex quo sunt ultra quartum gradum consideratum à iure ciuili uidelicet in sexto gradu: ut l. sexto gradu. uersi. item qui ex fratribus. ff. de gradibus. ideò non punirentur tales in perditione dotis in muliere, uel in masculo in perditione donationis propter nuptias, si allegarent se ignorasse factum, idest talem coniunctionem maximè in tali gradu: quia præsumeretur talis ignorantia per suprà dicta, licet probaretur non ignorasse ius. i. iuris prohibitionem, prout hoc probatur præsumptiuè in masculo maiore per supradicta, & sic fortè idem esset dicendum in illis, qui inter se uiuerent in quinto gradu de iure ciuili, ut inter eos in dubio præsumatur ignorantia facti, quò ad euitandum dictas pœnas, licet in ipso masculo non præsumeretur ignorantia iuris: quia talis præsumpta scientia non sufficit ad perditionem donationis propter nuptias, & etiam arrharum, cum in eo præsumatur saltem ignorantia facti excusabilis, non obstante dict. l. qui contra. quæ requirit errorem non modo iustum, immo iustissimum: quia in ista materia error in facto excusabilis est, & reputatur iustissimus, ut suprà pluries dictum est, & sentit gl. & Bar. in d. l. fin. ff. de condict. sine caus.

Præterea ibi potest intelligi quantùm ad perditionem lucri dotis, vel donationis propter nuptias, vt intellexit Bar. in d. l. fi. Et prędicta procedũt, nisi esset publica vox & fama, quòd tales essent inter se consanguinei, vel affines in gradu sic propinquo, quia tunc præsumeretur scientia & notitia inter eos, ex quo cum tali fama concurrit ueritas per id, quod habetur in l. si tutor. C. de periculo tutorum. & quod habetur decimaseptima distinctione. capit. quod dictis. imò isto casu sufficeret de hoc fama in eorum parentela, seu cognatione, vel conuicinia: quia sic inter eos publicè dicebatur & reputabatur. Nã hoc magis spectat scitu in parentela eorum, & in conuicinia, quàm inter alias personas, uel in alio loco. ut habetur per Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæstio. uers. 2. quæro. in quo loco debet esse fama, & de fama uiciniæ habetur in c. illud. de præsumpt.

Si autem essemus in alio impedimento, quàm consanguinitatis, uel affinitatis, cùm multa alia sint impedimẽta solùm de iure ciuili, de quibus per gloss. magistram instit. de nupt. in §. sunt & aliæ. licet non omnia procedant hodie de iure canonico, quod debemus sequi in hac materia, ut supra dixi, secundùm ꝙ habetur in cap. cùm secundùm. de hæret. in sexto. Sed etiã multa, & ualde plura sunt de iure canonico, de quo multa & in maiori numero reperiuntur expressa, quorum enumeratio, & descriptio non esset doctrinam ingenij, sed potius laboriosa & fastidiosa, & parum utilis. Et tamen quotidie uidemus, quòd multi aberrant in contrahendo matrimoniũ prohibitum per canonicas sanctiones, & maximè circa impedimẽtum publicæ honestatis ignorantia, de quo habetur in cap. 1. de despon. impube. in 6. & in c. sponsam. de spons. de quo pauci habent peritiam, etiam mares, prout est circa impedimentum affinitatis iam finitæ per mortem alterius coniugum, & maximè in gradu ita remoto prohibito per canones, ut suprà, & ut habetur in dicto toto titulo, de consanguinit. & affin. & etiam circa impedimentum cognationis spiritualis, quod causatur ex compaternitate, de quo toto titulo, de cognatione spirituali. Et tamen durum & inhumanum esset, tales sic errantes debere puniri amissione dotis, aut donationis propter nuptias. Nam sine dubio in fœmina non solùm excusaretur talis ignorantia, immo ætas præsumeretur per supradicta circa prohibitiones ex causa consanguinitatis, in qua non uidetur ita uerisimilis ignorantia, sicut in huiusmodi prohibitionibus, ubi prohibitio uidetur magis, (ut ita dixerim) scrupulosa & rigorosa, & sic idẽ in mare minore uigintiquinque annis, uel rustico, per dicta suprà. Sed in masculo maiore nõ rustico, tunc circa amissionem lucri dotis ex pacto uel statuto loci procedentis ignorantia talis iuris non excusaret, nec præsumeretur per id, quod habetur in d. l. qui contra eum. tunc requiratur error iustissimus, ut dicetur infrà proximo membro. Sed circa damnum uidelicet in amissione donationis propter nuptias, uel in perditione arrharum datarum per eum uidetur dubium. Nam Bar. in d. l. & si adulterium. & in d. l. fin. de condict. sine causa, circa ignorantiam iuris, quando tractatur non de consecutione lucri, sed de amissione & perditione bonorum in pœnam talium contrahentium, non fecit drãm inter fœminam & marem, & respondet ad d. l. qui contra, ubi requiritur error acerrimus, & sic iustissimus, ut procedat in pœna amissionis lucri dotis, donationis propter nuptias, ut proximè dicetur in ultimo membro, ut est relatum in 4. opin. & etiam circa mẽbrum octauum. Sed potest dici, ꝙ licet ignorantia circa impedimenta iurigentium tam in prima specie, quàm in secunda non præsumitur in masculo: immo etiam si probaretur ignorasse masculus, tamen non excusaret talis ignorantia: in fœmina autem non solùm præsumitur ignorantia in dicta secunda specie, sed etiã ipsa ignorantia in ipsa fœmina est excusabilis, & ita procedunt dicta supra. Tamen

circa alia impedimenta, quæ de mero iure positiuo tam iuris ciuilis, quàm canonici si sunt inducta, præsumatur in dubio ignorantia in masculo, & etiam excusetur, & sic non sit in hoc differentia inter fœminam & marem circa pœnam amissionis iurium, & bonorum, & ita possit procedere opinio Bartol. in d.l. si adulterium. & d.l. fin. pro qua opinione uidetur gl. in d. l. si adulterium. §. nonnunquam. in glo. 1. facit text. in l. 3. §. si quis ignorans. ff. ad Sylle. pro qua etiam confert gloss. in l. fin. C. de sponsal. dum uult, quòd stante ignorantia dantis arthas, ipsæ arthæ non perdantur, immo repetantur per ipsum dantem, nec facit differentiam in hoc casu, an ipse dans arthas ignorãter sit masculus, uel fœmina, de quo dixi supra in quarto membro.

Quæ tamen gl. debet limitari secundùm prædicta, uidelicet, nisi talis ignorantia dantis arthas uersatur circa iusgentium, siue esset in prima specie, siue in secunda: quia tunc masculus non excusaretur à tali ignorantia, secus in fœmina, quãdo esset in secunda specie per supradicta.

An autem quando in masculis, non reperiretur propter nõ excusabilem ignorantiam, ut supra, tunc dictæ arthæ datæ debeant cedere ad lucrum recipientis, an autem applicentur fisco? Dicas, quòd tunc fisco applicantur, per textum in dict. authen. incestas. in uerbo, ceterorum. & in l. qui contra. post principium, ibi, quoquo modo dans, coniunctis sequẽtibus, quòd no. add ꝺta supra in dicto quarto membro, dato tamen sine præiudicio ueritatis, quòd in masculo non præsumatur talis ignorantia iuris merè positiui circa prohibitionem matrimonij etiam ad euitationem pœnæ amissionis donationis propter nuptias, uel alterius iuris, tunc contra talem præsumptionem posset admitti probatio in contrarium, uidelicet quòd ignorauerit, ut est de natura præsumptionis iuris, ut habetur in l. fine possideris. C. de probationibus, cum suis uulgaribus.

Et sic differret in hoc masculus à fœmina: quia in fœmina præsumeretur ignorantia absque eo, quòd probet se ignorasse tale ius merè positiuum, cùm etiam excusetur circa ignorantiam iurisgentium in secunda specie, ut supra est dictum, in masculo autem non præsumitur, sed bene posset probare se ignorasse, quo casu talis ignorãtia erit excusata à dicta pœna, ita probatur quasi in terminis in d. ꝺ. l. 3. §. si quis ignorans. dum dicit textus, quòd excusatur ibi a dicta pœna: quia aperuit tabulas testamenti ante habitam uindictam necis defuncti. Si propter rusticitatem, aut imperitiam hoc fecit. Nam ibi imperitia talis iuris merè positiui, licet in actu non sonante in delictum oportet, quòd probetur; quia si ibi præsumeretur, non esset differentia inter rusticum, & non rusticum: quia ibi parcitur rusticitati, uidelicet ut in eo non solùm excusetur talis ignorantia: sed etiam ut in eo præsumatur: quia ponuntur ibi illa duo mediante copula, & sic tanquam diuersa per id, quod habetur in rubrica. C. de iuris & facti ignorantia, & ita potest etiam intelligi dict. gloss. in dicto §. nunquam. posset tamẽ fortè dici, quòd ex quo sumus in his, quæ dependent ab alio, staretur saltem iuramento ipsius allegantis talem ignorantiam, ex quo in huiusmodi, quæ dependent ab animo alterius, difficilis est probatio ab extra, & ideò iura de facili permittunt, posse declarari per iuramentum illius, de cuius animo quæritur, ut per glossam notabilem, institutio. de actionibus. §. aliæ. & per glossam notabilem in l. si qui. §. finali, super uerbo docere. ff. de accusatio. & quod habetur in capitul. pastoralis. de exceptio. & in capitul. in præsentia. de test. & text. cum gloss. in capit. ut circa, & capitul. nullum. de electio. in sexto. & maximè, quia contractus huiusmodi matrimoniorum non sonant in delictum: nam ubi actus sonaret in delictum, & quis uellet se excusare propter ignorantiam iuris etiam merè positiui, tunc opus esset probare talem ignorantiam aliter, quàm per proprium iuramentum, per text. iunct. gloss. in l. etiam senatus. C. de his qui sibi ascribunt, & hoc quando non sonaret in delictum specificum, seu in aliquam speciem delicti, & tunc fortè etiam si probaretur ignorantia per alium modum legitimum, quàm per iuramentum tamen non censetur talis ignorantia iusta, & excusabilis in masculo maiore, prout esset, quando ex contractu talis matrimonij causaretur crimen incestus etiam in secunda specie prohibitionis iurisgentium; ut probatur not. in dict. l. si adulterium. licet minus tunc puniatur probata tali ignorantia, ut ibi est text. not. Et prædꝺta omnia sunt utilia inuestigare, & scire in practica, non solùm circa repetitionem donationis propter nuptias, & etiam arrharum datarum per uirum putatiuum: sed etiam circa repetitionem aliorum. Nam uidi in facto, quòd quidam iam in senio constitutus, & etiam paruæ conditionis, accepit uxorem quandam iuuenem & nobilem mulierem, & sibi constituit dotem in non parua quantitate confitendo ex certa scientia se dotem prædictam fuisse consecutum à socero cum pacto, quòd si contingeret eum præmori in matrimonio sine filiis, restitueretur suis & hæredibus suis dimidia dictæ dotis, & postea fuit repertum dictum matrimonium contractum, & iam carnali copula consummatum, & iam finitum per mortem uxoris decedentis sine filijs non tenuisse propter impedimentum consanguinitatis ex latere materno in quarto gradu de iure canonico, & petebatur per hæredes uxoris dimidia dictæ dotis iam constitutæ, & ut alia dimidia remaneret apud uirum uigore dicti pacti, duo obijciebantur pro parte uiri. Primò, quòd dicta constitutio dotis non ualeret tanquam facta ex causa donationis, & maximè ex certa scientia, ut supra, tanquam esset prohibita inter coniuges, etiam quando fieret ante matrimonium, cum confirmatur in tempus matrimonij per id, quod habetur in l. 1. C. de donatio. ante nupt. Secundò obijciebatur: quia dato quòd dicta constitutio dotis ualuisset tanquam ex causa remunerationis, & talis confessio habeat uim tacitæ traditionis ex causa donationis per id, quod habetur in l. quod de suo. C. de dote cau. non nume. Tamen quia dictum matrimonium non tenuit obstante impedimento consanguinitatis in gradu prohibito, & fuit ignoranter contractum, sicut si fuisset uerè facta traditio, posset repetere condictione ob causam d. l. 1. C. de condic. ob cau. Ideò & multò magis habet locum retentio: quia magis de facili conceditũr retentio quàm petitio, per id quod habetur in l. etiam. ff. de compensa. & l. 1. §. quod ait. ff. de superficieb. & multa possumus iustè retinere, quæ nõ possumus petere. l. 1. §. 1. ff. de uat. & extraord. cog.

Circa primum respondebatur, quòd immo talis constitutio dotis sit facta ualeret tanquam ex causa remunerationis, quæ non est prohibita inter coniuges. l. quod autem. §. si uir. ff. de donatio. inter uir. Et licet de hoc gloss. dubitauerit in l. si uoluntate. C. de do. promiss. Tamen Bartol. in l. diuortio. ff. de uerbor. obligat. hoc firmauit, & in l. si ita stipula. §. si ubi uxor. ff. eodem titul. & utrobique Angel. & Bald. in dict. l. 1. C. de donatio. ante nupt. hoc pro nunc non examino: quia latius dixi legendo in dict. l. si diuortio. satis dubitando de ueritate dictæ opinionis Bartol. in dictis locis. Sed præsupposito pro uera opin. Bartol. tanquam communi dicebatur, quòd dicta repetitio debuisset concedi dicto olim marito putatiuo, si quid uerè dedisset dictæ putatiuæ uxori ex causa dicti matrimonij. Et consequenter non posset etiam nec retentio prædictæ dotis, uel exceptio, si conueniatur pro restitutione dictæ dotis, habere locum: quia dictus maritus perdidisset dictam dotem contrahendo matrimonium sic à iure inter eos prohibitum, nec sibi daretur repetitio per id, quod habetur in dict. l. qui contra. & instit. de nupt. §. si aduersus. Sed decisio patet ex prædictis: quia si quidem uir scienter contraxisset tale matrimonium tam scientia facti, quàm iuris. Et tunc sine dubio dicti hæredes mulieris, uel eius pater, si uiueret post obitum mulieris, non posset ipse petere nisi dictam dimidiam, prout ex pacto conuenit. Sed alia dimidia, quæ debet apud eum remanere uigore dicti pacti à principio initi, applicaretur fisco per text. in dict. l. qui contra, & in dict. authen. incestas. & in corpore unde sumitur. & in dict. §. si aduersus. Si autem allegaret se ignorasse, & tunc præsumeretur ignorantia facti, ex quo non erat in gradu propinquo, si hoc affirmaret suo proprio iuramento, & hoc nisi publicè sciretur saltem inter consanguineos, & cognatos, quo casu licet non præsumatur ignorantia facti: tamen iuris fortè præsumeretur, & maximè stante suo iuramento per supra adductas quia talis contractus matrimonij non erat de iure mero positiuo, nec sonabat in delictum per dicta supra. Et ita de facto respondi. Alij autem dicebant, ꝙ magis uidebatur dicendum illud esse lucrum, quod dictus maritus fuit ex pacto consecutus, quàm prædio proprii, quo casu quæritur fisco non obstante iuris ignorantia, cum sic sequi uideatur error iustissimus per dict. l. qui contra. per dicenda infra in proximo membro. Sed hoc dictum non placuit, nec placet: quia non potest dici fuisse lucrum consecutus, prout requirit tex. in d. l. qui contra. ex quo non dicitur processisse ex alterius liberalitate, prout requirit text. ibi, cùm non possit dici, dictam mulierem

decreuisse ex hoc aliquam liberalitatem de suo in dictum uirum, immo potius ex pacto oportuit ab ipso inuito in hoc cõsentire: quia aliter dictam dotem non constituisset. & sic non uidetur mulier donasse per id, quod habetur in l. donari. ff. de regul. iur.

21 † Decimum membrum est, quando alicui esset donatum per uirum uxori, uel econtra, & traditum inter coniuges coniunctos per matrimonium sic prohibitum. Super quo respondeo, quòd siquidem ambo erant scientes non ualere, uel saltem ipse donans sciebat, licet aliter, cui fuit donatum, crediderit ualere ex iusta ignorantia, tamen nihilominus fisco quæritur, nec remanet apud coniugem, cui est donatum, licet ignoranter receperit per text. in l. cùm hic status. §. fin. de donation. inter uirum. Sed si donator ignorauerit, repetit, & non applicatur fisco: immo non confirmatur morte hoc casu, per text. in l. 2. §. item uideamus. in fin. eodem titulo, & l. si ea uoluntate. C. eodem titul. Sed si coniunx recipiens donationem ignorauit, & donans sciuit, tunc ab eo non repetetur, nec fisco applicatur, si matrimonium putatiuum fuit consumatum per carnalem copulam, per tex. in l. fin. ff. de legat. 2. & in l. 2. C. de his qui. ut indig. Sed si fuit matrimonium contractum per uerba de præsenti, non tamen consumatum per carnalem copulam, tunc applicatur fisco, nec remanet apud recipientem, per text. in dict. l. cùm hic status. §. fin. Et ratio est differentiæ: quia quando nondum fuit consumatum matrimonium, res adhuc dotantis integra, & potest sine difficultate alteri nubere. Sed quando fuit consumatum dictum matrimonium, licet de facto res non est integra, & uxor remanet corrupta, de facili non potest alteri nubere, quasi iam steterit pro concubina ulterius, & non pro uera uxore, ut dicit text. in dict. §. item uideamus. unde in recompensationem talis amissi pudoris, iura indulgent dictam retentionem dotis, & non curant applicari fisco, quod est no. An autem quò ad supradictos effectus præsumatur scientia uel ignorantia, tam in muliere, quàm in masculo, patet ex prædictis in proximo membro, quia refert, an clam, uel palam contraxerit. Et si palam, an fuerit prohibitum contra ius gentium, uel contra ius positiuum. & si contra ius positiuum, aut illud sonat in delictum, uel in rem de se turpem, seu inhonestam, puta in tutore ducente uel pro se uel pro suo filio pupillam, quo casu uidetur sonare in rem de se inhonestam: facit, quod habetur in l. si patris. C. de interdic. mat. Et ideo tunc in dubio non præsumatur ignorantia iuris, etiam ad finem euitandi pœnam amissionis donationis propter nuptias, uel arrharum, uel donationis per eum factæ non repetendæ propter dissolutum tale matrimonium de facto cõtractum. An autem tendat in rem de sui natura non inhonestam, sed ex mero iure positiuo ex aliqua alia ratione introducta, puta in habente officium in illa prouincia, uel simili, & tunc præsumitur ignorantia etiam in masculo quò ad prædictos effectus per supradicta. Quæ autem si non per uiam donationis inter uiuos, sed aliquid ex ultima uoluntate durante quasi matrimonio alter coniugum conferret in alterum. Quidam dicunt non idem esse, prout qñ per uiam donationis, ut per Cy. in d. l. qui contra. tamen iura superius allegata non uidentur facere uim, seu talem differentiam pro nunc: tamẽ non curo super hoc aliter insistere.

22 Vndecimum membrum est. † Si allegatur ignorantia uel scientia non ipsorum coniugum in tali matrimonio contrahendo, sed patris, puta ipsius mulieris dotatæ uel patris ipsius uiri, qui dicitur pro filio, fecit donationem propter nuptias: quia tempore contracti matrimonij ipse uir erat minor uiginti quinque annis, & sic in eo præsumebatur ignorantia per dicta supra. Nam pone, quòd pater mulieris scienter copulauit nuptias pro filio stante iuris impedimento, postea fuit detectum tale impedimentum, an talis dos applicetur fisco. Potest responderi, quòd si dissoluatur per iudicium ecclesiæ, & si applicaretur fisco, uxor remaneret indotata fortè: quia pater, uel eius hæredes non essent potentes ad redotandum propter eorum inopiam. & idem si de facto solueretur propter mortem uiri: quia talis scientia patris dictæ filiæ non debet nocere, argumen. l. liberorum. §. fina. cum sequen. & ff. de his qui notan. infam. sicut etiam econtra, delictum, uel culpa filii circa perditionem dotis non debet nocere patri, ut per gloss. in l. consensu. C. de repudijs. & in l. si dotem. C. de iure dot. & per Cyn. & Bald. & quod habetur in l. 2. §. 1. ad fin. ff. solut. matrim. & quod ibi per Bartol. cùm pater teneatur redotare filiam quomodocunque soluto matrimonio, ut habetur in l. si socius pro filia. ff. pro socio. & authen. sed quamuis. C. de rei ux. act. unde si non posset, quia fiscus auferret, succurri debet mulier in subsidium. Si autem pater, uel eius hæredes essent soluendo, & ualerent redotare dictam mulierem, tunc dos applicabitur fisco, & maximè cum nulla actio possit dici nata dictæ mulieri pro dicta dote putatiua, cum nulla fuerit dos, ex qua nullum fuit matrimonium. l. fina. C. de donatio. ante nuptias, cum simil. Et si pater dotans fuisset ignorans, tunc ad repetendum datetur solùm condictio ob causam. l. 1. C. de condictio. ob causam, quæ condictio ob causam datetur solùm patri, uel hæredibus, non autem mulieri, cum qua nullum negotium fuit gestum, argumen. l. si pro te. C. de do. promi. & condictio. ob causam & similes condictiones dantur ex negotio gesto inter dantem & recipientem. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condictio. indeb. de quo etiam tangetur infrà, unde si soli patri, aut eius hæredibus datetur, & non mulieri, tale ius repeten. ergo ab ipso patre aufert & auocat fiscus, & dolus patris debet ipsi nocere, maximè quia in scienter contrahendo tale matrimonium pro filia uidetur esse in dolo. Et sic non obstat, quod habetur in l. an in patrem. ff. de sal. tot. contra. quia ibi ponitur casus specialis, ubi ignosciuit patri scienter collocanti filiam adhuc existentem in ætate immature: nam ibi non erat perpetua causa prohibitionis, ut etiam ita intelligit in dict. l. prima. de condictio. ob causam. Et ideo ea quo pater est soluendo, tenetur iterum de suo redotare & non fiscus. Sed quando pater, uel eius hæredes non essent soluendo ad redotandum talem mulierem, tunc ex æquitate, & in subsidium deberet succurri tali mulieri, ne remaneret indotata etiam contra fiscum, argumen. l. sio. ff. de eo per quem fac. erit. & gloss. in simili not. in dict. l. 2. §. 1. in uersic. sui iuris. quæ ratio cessaret in patre ipsius mariti scienter donantis mulieri & sic uxori propter nuptias: quia tunc indistinctè applicaretur fisco per text. in dict. l. qui contra. Nam uix putamus nullum ius penitus haberet repetendi talem donationem, nec in eo habet locum æquitas, de qua supra, uidelicet quæ est in muliere, ne remaneat indotata. Dicerem tamen, quòd si sequuta tali inopia patris, propter hoc fiscus non auocauit talem dotem, tamen ipsa mulier postea non fuit renupta, & decessit uiuente patre, tunc ex quo cessat dicta ratio fauore redotantis, licet pater iam exegerit dictam dotem a primo uiro putatiuo uel eius hæredibus tũc poterit fiscus eam auocare, & idem si mulier fuit renupta, & postea decessit in matrimonio sine filijs: quia ex quo tunc dos redit ad patrem, per l. dos a patre. C. sol. ma. ideo dicta dos redibit ad fiscum propter delictum, seu culpam patris per id, quod habetur in simili in d. l. 2. §. 1. in fi. ff. sol. mat. & quod ibi per Bar. & doct. Et quod dictum est suprà in patre sciente, idẽ dicendum, si pater allegaret iuris ignorantiam non præsumptam nec excusabilẽ in masculo, secus si esset excusabilis per dicta supra.

23 Succedit duodecimum membrum, quando † tractatur de lucro dotis. uel donationis propter nuptias perdendo propter prohibitas contractas nuptias: puta si mulier dedit dotem cum pacto de lucrando dotem uel partem dotis, puta si matrimonium solueretur morte mulieris, uel si esset statutum de lucranda dote tota, uel etiam eius parte matrimonio dissoluto per mortem mulieris sine filijs. Et postea contingat matrimonium dissolui propter impedimentum aliquod prohibitiuum matrimonij, potest distingui, quòd aut uterque fuit sciens, & tunc non solùm tale lucrum, quod debet quæri alteri coniugi, sed etiam tota dos data, uel promissa applicatur fisco, per textum in dict. l. qui contra. C. de ince. nuptijs, & hoc si nuptiæ fuerint sequutæ. Si autem fuerunt sola sponsalia, & matrimonium non fuit sequutum, tunc repetitur totum, nec confiscatur, per text. in dict. l. fin. ff. de condictio. sine causa, secundùm dicta suprà in primo membro & secundo. Si autem sciuit alter tantùm, & alter ignorauit, & tunc si solùm sciuit mulier, uel socer dotans, & uir ignorauit, & tunc frustra tractatur de lucro: quia tota dos publicatur, & eam totam reddere debet maritus fisco sine aliqua detractione ratione dicti lucri propter dictum pactum, ut l. dote per illicitum, & l. incestæ. ff. de ritu nuptiarum. & l. qui contra. tamen ex quo dicta mulier fuit in dolo, potest uir deceptus propter amissum dictum lucrum agere ad interesse contra dictam mulierem actione de dolo, per textum notabilem in l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptia.

Et hæc procedunt, quando ex tali scientia excusaretur dolus ipsius mulieris, uel soceri dantis dotem, ut regulariter debet ita præsumi: ubi autem non esset dolus, puta quia alia uerisimilis causa excusaret à dolo, ut est in casu sing. l. an in patrem. ff. quod falso tuto. author. uidelicet, quando pater tradidit suã filiam nondum nubilis ætatis nuptui, tanquam esset nubilis ætatis uiro, qui ita credebat esse nubilis ætatis, & cum pacto de lucrando, & tunc quia uidetur propensiore affectu hoc fecisse magis quam dolo, & quia de proximo sperabat tale impedimentum ætatis cessare, & sic matrimonium conualescere, ideo excusatur à tali dolo, & dos sibi restituitur, nec tenetur ad interesse ratione lucri prædicti deperditi, si dicta puella interim decesserit, per text. singulari in dict. l. an in patrem. qui etiam not. probat, quòd tunc talis dos non confiscatur, ut etiam dixi suprà: quælibet enim causa colorata, immo rudis excusat à dolo. l. igitur. ff. de libe. cau. & l. 1. ff. de abig. & per gloss. iuncto text. in l. satisque pœnæ. ff. de in ius uocan. & l. plagij. Codic. de plagia. si uerò ignorauit mulier & uir, qui fecit pactum de lucrando sciuit tale impedimentum, & tunc similiter tale lucrum dotis, quod erat consequuturus talis uir, perdit & applicatur fisco: ut dict. l. qui contra. In contrarium tamen facit: quia huiusmodi pacta, uel statuta de lucranda dote in casum solut. matrim. restringuntur, quando matrimonium solueretur morte uxoris, non sic, si morte uiri, nec uxor remaneat indotata, immo tunc etiam per expressum non ualeret tale pactum: ut l. si conuenerit. la prima. ff. de pact. dota. & dixi suprà circa undecimum speciale septimæ partis. ergo multò magis dicendum uidetur, quando per expressum tale pactum fuit specificatum in casum solut. matrimo. per mortem mulieris, ut tunc non extendatur, quando fuisset solut. matrim. per sententiam diuortij propter impedimentum aliquod iuris: quia destructo principali omnia accidentia ad illud ruunt. prima quæstione prima cum Paulus. & est de hoc casus in l. prima. C. de condictio. ob causam. & ibi not. per Baldum. Sed fortè potest dici, quòd primum dictum procedat, quando tale matrimonium putatiuum esset solutum morte mulieris, uidelicet de facto: quia de iure non potest dici solutum, ex quo à principio non ualuit. cap. ad dissoluendum. de desponsa. impub. Si autem esset solutum per diuortium, uidelicet per iudicium ecclesiæ superuenientibus ambobus coniugibus, & tunc procedat quod habetur in dict. l. 1. de condictio. ob causam. Ad hoc etiam confert: quia scientia mariti non debet præiudicare uxori putatiuæ, ut propter hoc ipsa defraudetur dote tota uel quota propter dictum pactum, uel statutum, ex quo tale pactum non potuit uerificari: quia uerum est, matrimonium non fuisse solutum morte ipsius mulieris, ergo si non potuit, tunc quæri tali uiro putatiuo, non potest fiscus ab eo auferre tanquam ab indigno. Sed in primo casu quando non fuit ante mortem coniugum dissolutum de facto per iudicium ecclesiæ, sed mors mulieris præuenit, tunc largo modo dici posset matrimonium solutum morte mulieris, & ideo tunc fortè locum obtinet tale pactum. Et maximè si fuisset dictum, quòd quomodocunque matrimonium solueretur uir lucraretur dictam dotem per id, quod habetur in l. si quis sic stipuletur. ff. solut. matrim. Cogita tamen quia ex quo sumus in pœnalibus, fortè posset dici, quòd in isto casu non uendicaret sibi locum dictum statutum, uel pactum de lucrando, ex quo propriè non censetur matrimonium solutum morte uxoris, uel alio modo, cum nunquam fuerit matrimonium. Et uerba statuti, uel pacti debent intelligi in casu proprio & uero. l. 3. §. hæc uerba. ff. de negotijs gestis. & l. quicquid astringendæ. ff. de uerborum obligationibus, maximè in pœnalibus & in odiosis, argumen. l. cùm quidam. ff. de liberis & posthumis, in regula odia. in sextò, cum simil. & secundùm hæc dict. l. quæ contra. multum ueniret restringenda, uidelicet ut procedat, quando ambo coniuges fuissent scientes: quia quando alter tantùm, puta mulier, uel eius pater dans dotẽ sciuisset tale impedimentum, & non maritus, tunc frustra tractatur de dicto lucro dotis perdendo: cum tota dos ueniret confiscanda, ut suprà est dictum in præcedenti proximo casu, & si maritus tantùm fuisset sciens & non mulier. Similiter non uidetur tractandum, quòd maritus sciens perdat lucrum, ex quo sibi non potuit quæri propter conditionem pacti uel statuti non purificatam, quia non potest dici tunc matrimonium esse solutum per mortem mulieris. Si ergo non potuit quæri tali uiro, ergo non uenit fiscus, qui fiscus uenit auferendo ab eo tanquam ab indigno, & sic præsupponunt iura, primò debere quæri uiro, & successiuè à dicto uiro postea auferri tanquam ab indigno, ut multa iura hoc probant in ista materia lucrorum inter coniuges, qui contraxerunt matrimonium prohibitum, & maximè in l. cum hic statue. §. fin. de dona. inter uirum. & in l. 2. & in l. Claudius. ff. de his quib. ut indignis.

Aduertendum etiam: quia quando fuit dictum quòd lucretur dotem in omnem solut. matrimonij, uel quomodocunque soluatur matrimonium. & sic ista uerba ita uniuersaliter posita non uidentur posita solùm ad unum casum, uidelicet si per mortem mulieris solueretur matrimonium. Sed ad plures casus, per id, quod habetur in ca. solitæ, de maiorit. & obedient. nec posset hodie tale pactum extendi ad casum soluti matrimonij per diuortiũ: quia hodie de iure canonico, quod debemus sequi in matrimonijs, non permittitur diuortium, seu separatio matrimonij per diuortium: ut notat. in ca. quanto. & cap. gaudemus. de diuortijs. per totum. & no. in l. diuortio. C. de nego. gest. ergo ut aliàs uniuersalis locutio aliquid operetur, intelligatur, quando solueretur de facto per iudiciũ ecclesiæ, facit, quod habetur in dict. l. si quis sic stipuletur. Sed hoc non placet: quia non est interpretandum, quòd partes de dicto casu cogitassent: quia cogitassent de delicto, quod non est credendum, arg. l. meritò. ff. pro socio. & sensit Bal. in d. l. 1. C. de cond. ob causam.

Poterit autem dicta uniuersalis locutio accommodari ad casum, quando solueretur matrimonium non quò ad uinculum, sed quò ad thorum a mutua cohabitatione ex causa fornicationis carnalis, uel spiritualis, uel simili, ut habetur in d. cap. porrò. & cap. quanto. & cap. gaudemus. & per totum titulum de diuortijs. intelligo, quando propter culpam mulieris fieret talis separatio, & non aliter, ut habetur in c. plerunque. de dona. inter uir. & ux. & ibi not. quòd si facta dicta separatione quò ad thorum propter mulieris fornicationem postea detegatur impedimentum, propter quòd tale matrimonium fuit nullum.

Vnde super prædictis est cogitãdum circa intellectum dict. l. qui contra. Et eadem dubitatio caderet in lucro donationis propter nuptias, quando deuoluitur in mulierem soluto matrim. per mortem uiri ratione seruandæ æqualitatis, per id quod habetur in l. si constante. & in auth. ibi posita. C. de donatio. ante nupt. Si mulier sciuisset impedimentũ, & non uir, & econtra uir putatiuus, qui donationem prædictam constituit non mulier.

Si autem uterque coniugum ignorauit impedimentum: tunc siquidem esset ignorantia facti excusabilis, & non habet locum dicta pœna amissionis lucri dotis, uel donationis propter nuptias, uel arrarum, & similis lucri nuptialis: nam non deuolueretur ad fiscum, sed repeteretur, si esset iam datum, per id quod habetur in d. l. 1. & in d. l. qui contra. ubi text. excludit casum, quando esset error acerrimus, idest iustissimus, prout potest appellari error facti.

Si autem esset error in iure, dicas, quòd in masculo non præsumitur, & si probaretur, quòd errauerit in iure, non excusaretur à tali pœna perditionis lucri dotis: quia in masculo talis error iuris non est iustus, maximè quò ad dictum effectum, ut habetur in dict. l. qui contra. cum requiratur error iustissimus, ut ibi. Tamen in hoc casu non caderet dicta pœna perditionis lucri, cum non cadat perditio, ubi nulla fuit, nec potuit esse acquisitio l. decem. ff. de uerbor. obliga. cum uulg. Cum enim mulier fuerit ignorans in ea non solùm præsumitur, sed etiam excusatur talis ignorantia iuris, ut dotem non perdat, immo posset totam repetere secundum conclusa suprà in octauo membro, & etiam circa nonum. Ideo non potuit dicta dos in aliqua eius parte tali uiro quæri, nec esse quæsita, & si fuisset in iusto errore, & consequenter non potest dici, quòd fiscus eam auocet à dicto uiro tanquam ab indigno, & sic isto casu non potest militare dispositio d. l. qui contra.

Si autem mulier tali iuris ignorantia lapsa esset, licet sciret factum, propter quod causatur tale iuris impedimentum, & si matrimonium tenuisset, in eius dissolutione lucraretur donationem propter nupt. tunc licet Cy. & plerique aliorum. in d. l. qui contra. quos etiam fuit sequutus Io. And. in cap. & si necesse. de dona. inter uir. & ux. uoluerit non esse fiendam differentiã inter mulierem & uirum putatiuum, ut indistinctè iuris error non excuset etiam fœminam, per text. in d. l. qui contra. quæ requirit errorem iustissimum, & etiam per id, quod habetur in l. fin. C. de iuris & fact. igno. quæ uult, quòd mulier non

excusa-

excusatur ab ignorantia iuris nisi in casibus vbi reperietur a iure hoc expressum. Bar. in d. l. si. de condict. sine causa. & in d. l. si adulterium. quò ad huiuc effectum perditionis lucri non fecit differentiam inter marem & fœminam, & ꝙ utroque casu obtineat talis pœna: tamen mihi uidetur, quòd isto casu mulier non consequatur tale lucrum donationis propter nuptias arguendo à sufficienti diuisione: Nam aut ipse uir, qui fecit donationem propter nuptias mulieri & recompensationem dotis sibi datæ uel promissæ pro parte mulieris fuit in errore excusabili: quia ignorauit factum, unde causabatur impedimentum iuris circa tale matrimonium, licet mulier non ignorasset tale factum, licet errasset in iure: & tunc sicut nõ ualet matrimonium, ita etiam non ualet dicta donatio per dictum uirum errantem facta prætextu dicti matrimonij. & ideo ipsa repetit dicta donata propter nuptias, per id quod habetur in d. l. 1. C. de cond. ob cau. & ideo non potest hic tractari de lucranda dicta donatione propter nuptias per mulierem, & consequenter ꝙ ab ea habeat tale lucrum auferri per fiscum tanquam ab indigna.

Aut fuit in errore iuris solùm, & tunc suprà est finaliter conclusum per multa media in nono membro, ꝙ uir non excusatur à tali iuris ignorantia, quin perdat dictam donationem factam mulieri, & applicetur fisco in pœnam ipsius uiri contrahentis prohibitas nuptias.

Si ergo applicatur fisco, quomodo possumus dicere quòd remaneat apud ipsam mulierem, & eius lucro cedat, & maximè quia tale lucrum defertur mulieri eo modo, quo defertur uiro lucrum dotis ad æqualitatem seruandam, ut in l. seruandæ. C. de dona. ante nupt. & auth. ibi posita. Sed lucrum dotis non defertur uiro, nisi in casu soluti matrimonij per mortem uiri, ut suprà est dictum. ergo similiter & æqua lance lucrum donationis propter nuptias nõ defertur mulieri, nisi in casum soluti matrimonij per mortem uiri. Sed iste casus non euenit, nec euenire potuit, cùm non fuerit matrimonium, & consequenter non potuit dissolui maximè per mortem coniugum, sed de facto per iudicium ecclesiæ, meritò &c.

Sed posito, sine præiudicio ueritatis, ꝙ opinio contraria esset uera, uidelicet ꝙ uir non perdat donationem propter nuptias, si errauit in iure, nec tunc applicetur fisco, quam tenuit Barto. & multi sequuntur, ut dixi circa dictum nonum membrum, adhuc frustra tractaremus de aliqua perditione lucri donationis propter nuptias ex parte ipsius mulieris: Nam ex quo nuptiæ non tenuerunt, ergo nec ipsa donatio propter nuptias, tanquam eius sequela, ut suprà dixi, ergo restituetur uiro, perinde ac si non esset facta donatio, & consequenter mulier non potest eam lucrari, meritò nec ab ea potest fiscus auferre tanquam ab indigna per dicta suprà in simili.

Et per prædicta sequitur, quòd pœna dict. l. qui contra. & eius dispositio multum restringitur circa coniuges ignorantes, ut locum non habeat, non solùm respectu perditionis proprii: sed etiam respectu perditionis lucri dotis uel donationis propter nuptias, siue tractetur de ignorantia facti, siue iuris, nisi dicamus, quòd habeat locum, quando mulier fuit sciens, quæ dedit dotem uiro ignoranti cum pacto de lucrando: quia tunc perdit dotem, & applicatur fisco, nec aliquid lucratur talis uir, qui dicit se deceptum, si fuit in errore iuris.

Sed si fuit in errore facti iustissimo: & tunc fiscus ab eo non aufert lucrum dotis, quod fuisset consequuturus si matrimonium tenuisset: & iste est casus singul. in dict. l. qui contra. Sed tunc obstaret, quod supra dixi in casu, quando mulier sciuit, & uir ignorauit, & maximè per text. in dict. l. à diuo Pio. ff. de ritu nupt.

Sed posset dubitari, quòd lex à diuo Pio & eius dispositio procedat, quando uiro non posset de facili esse consultum aliter, fortè quia apud eum non erat dos; quia nondum habuit, uel si habuit, fuit auocata per fiscum, nec aliter fuit usus contra fiscum retentione dictæ dotis, uel eius parte propter dictum pactum factum de lucrando, ut tunc in subsidium succurratur per actionem de dolo sibi tanquam decepto. Sed si fiscus ageret contra eum pro dicta dote sibi applicanda, & ipse opponeret, quòd lucrum dictæ dotis non debet sibi auferri per fiscum: quia ipse fuerit deceptus per mulierem, & ipsa fuerit in acerrimo errore, & tunc posset iuuari contra fiscum ius excipiendo, per textum notabilem in dict. l. qui contra. in uersic. exceptis. ibi, tam iuris, quàm aut errore acerrimo &c. aliàs si intelligeremus dictum textum l. qui contra. sic indistinctè, uideret, ut qui lucrum dotis, quod ex pacto solet apponi per uirum, illud non perdat; quia fuit in iustissimo errore, oporteret præsupponere, quòd dict. l. à diuo Pio, esset hodie correcta per dict. l. qui contra. quam correctionem in dubio semper debemus euitare, per id quod habetur in l. præcipimus. C. de appell. cum simil. Et ideo quia congruum est, iura iuribus concordare, quòd non fiunt inter se contraria: ut l. s. C. de inoffic. do. & cap. cum expediat. de electio. in sexto. intelligamus dict. l. à diuo Pio. quando aliter uiro decepto non potest esse consultum, ut supra dixi: quia tunc in subsidium subuenitur per actionem de dolo, quæ non datur nisi in subsidium, uidelicet quando aliud remedium non competeret ipsi decepto, ut l. 1. post princ. ff. de dolo, quod est not. ad limitationem dictorum suprà post principium huius membri, etiam allegando ibi dict. l. à diuo Pio. quæ lex est multum singularis, & maximè ad effectum, de quo ibi dixi, ut etiam ad alium effectum no. illam Bald. post Cyn. pro singulari in l. ea quæ. C. de dona. ante nupt.

Vnde secundùm prædicta sequitur, ꝙ dispositio d. l. qui contra. non potest accommodari ad pœnam perditionis lucri donationis propter nuptias irrogandam mulieri, quæ contraxit prohibitas nuptias. Nam si uir donauit ignoranter, tunc repetit donationem, sicut mulier ignorans repetit dotem. dict. l. 1. de condictio. ob causam. Si uir donauit scienter, tunc in eius pœnam applicatur fisco, nec quæritur mulieri. dict. l. qui contra. & authen. incestas. ibi posita, & dixi supra post princ. huius membri, & tamen text. dict. l. qui contra. in uersi. exceptis. de directo uult contrarium, uidelicet, quòd pœnam perditionis lucri donationis propter nuptias euitat mulier, quæ fuit in iusto errore. Et sic præsupponit ibi text. quòd talis mulier sic iustè errans lucratur dictam donationem propter nuptias, si contraxerit prohibitas nuptias, & ideo ut euitemus iurium discordiam, ut suprà est dictum circa lucrum dotis ex pacto, hoc ipsum dicendum est etiam in lucro donationis propter nuptias, ut intelligatur dict. l. qui contra. quando uir scienter contraxit tale matrimonium prohibitum, & mulier fuit ignorans, & tunc mulier tanquam decepta possit tale lucrum retinere, & uir non possit repetere, ne fisco applicetur, sicut nec dos econtra applicatur. ut suprà est dictum, ut sic à pari iudicentur, & ut non detur inæqualitas inter lucrum donationis propter nuptias & lucrum dotis, per id quod habetur in dict. l. si constante. & in cap. fin. de donatio. inter uirum. immo in muliere maior uiget ratio, ut lucretur, quam sit in uiro, ea quia enim propter hoc mulieris pudor est læsus, & maximè si à principio duxit eam uirginem, eius uirginitatem deflorando contra eius pudicitiam, uidetur esse magis æquũ, quòd in recompensationem amissi pudoris remaneat apud eam tale lucrum, ut dixi suprà in simili casu circa decimum membrum in donatione facta inter coniuges putatiuos constante matrimonio: dum tamen ibi allegaui ad hoc propositum. l. cum hic status. §. fin. ff. de donatio. inter uirum & uxorem, ille text. facere uidetur in contrarium. Nam ille tex. communiter intelligitur, quando coniunx putatiuus, uel uxor putatiua donauit scienter, ut ibi intelligit glo. in l. si ex uoluntate. & ibi Cynus. C. eodem titulo, & etiam infra tangetur in proximo membro, tunc siue scienti, siue ignoranti, non cedit lucro recipientis, sed applicatur fisco, etiam si uxor fuerit ducta, & sic deflorata. Sed posset responderi, quòd in illo casu donatio ualuit; quia non fuit facta tanquam inter coniuges, sed tanquam inter sponsos, quo casu etiam si uerè fuissent sponsi, ualuisset. l. si sponsus. in prin. ff. de donat. inter uir. & l. cum in te. C. de do. ante nup. cum si. & ideo cum uoluerit, & sic mero iure fuerit quæsita coniugi recipienti talem donationem, meritò cadit, ꝙ auferatur ab ipso recipiente per fiscum. Sed hæc responsio non placet, quia si ualuisset, & quæsita fuisset illi mulieri ignoranti, & sic non fuisset in culpa, non posset tanquam ab indigna auferri, & tamen tex. ibi dicit, ꝙ aufertur tãquam ab indignis.

Præterea nõ est uerum, quod ibi donatio ualeat: ex quo. n. fuit facta donatio tanquam sponsæ, quæ in uero non poterat esse sponsa de iure, meritò non ualet talis donatio, sicut non ualeret etiam facta tanquam uxori. quæ non erat uxor, nec poterat esse uxor, quo casu adeò non ualet, ut etiam non confirmetur morte, cum in hoc casu cesset oratio diui Pij, confirmantis donationes inter coniuges per mortem donantis præcedentis. l. cum hic status. §. 1. & seq. ff. de don. inter uir. & probatur hoc in d. l. 2. §. uideamus. & ideo melius est intellige

re illum textum quando uterque fuit sciens, & sic etiam ipse recipiens donationem, quòd quasi per expressum probatur ex illo text. ibi, quasi ab indignis, & sic præsupponitur, quòd uterque erat indignus, & sic in uterque erat in culpa, & sic uterque sciebat, & sic etiam recipiens, & ita etiam illum text. intelligit gloss. in l. ea quæ. C. de do. ante nupt. dicendo, quòd ibi illa mulier, quæ recepit, erat etiam sciens, cum qua glo. ibi transit Cy. & communiter Doct. Et sic præsupponit ibi glo. q si in d. §. fin. illa mulier, quæ recepisset donationē, fuisset ignorans, ab ea non repeteretur, nec fiscus ab ea aufert, licet glo. in d. l. qui contra. in uerbo, fisco, post prin. intellexerit illum textum in §. fin. quòd ille, qui recepit, erat ignorans, & malè, per supradicta.

Et secundùm prædicta sequeretur, quòd etiam si dictum matrimonium putatiuum non fuerit consumatum per carnalem copulam: tamen adhuc mulier ignorans, & decepta possit retinere talia donata, & sibi lucrifacere, non solum si esset donatio facta propter nuptias in recompensationem dotis, cū pacto de lucrando, sed etiam donationem simplicem possit retinere, per textum illum indistinctè loquentem in dict. l. qui contra. ibi, siue deinceps quoquo modo datum fuerit iuncto uer. exceptis, nec ibi fit differentia, an fuerit matrimonium consumatum per copulam carnalem, uel non: licet aliter dixerim non sic accuratè loquendo supra in decimo membro, per text. in l. cum hic status. §. fin. qui hoc in uero non probat. pro hoc facit, quia ea quo turpitudo uersatur solùm ex parte dantis, & non recipientis, transfertur dominium in recipientem, enim spe non repetendæ, argumen. l. idem est. §. sed quod meretrici. de condictio. ob turpem causam. Et ideo ex quo iam fuit quæsitum dictæ mulieri, non est conueniens quòd fiscus ab ea auocet tanquam ab indigna, cum ipsa non fuerit in culpa. hoc uoluit gloss. in dict. l. ea quæ. argum. illius text. in §. sed quod meretrici. & etiam gloss. fin. in l. eum qui. C. de adulter. Sed quando donans ignorauit, tunc indistinctè repetit, nec fiscus aufert, etiam si recipiens fuit sciens, ut dixi in dicto decimo membro, ut est casus in dict. l. si ex uoluntate. Et prædicta conferunt etiam ad lucrum arrharum, an coniunx recipiens lucretur arrhas propter non sequutum matrimonium ex causa impedimenti iuris, ut distinguatur, prout suprà in alijs lucris datis inter tales coniuges putatiuos, quod not. ad dicta suprà in quarto membro. & hæc omnia sunt necessariò addenda ad dicta supra in decimo membro. Vnde nunc possumus concedenter redire ad suprà positum dubium. Quid si ex parte recipientis esset ignorantia non facti excusabilis, sed iuris. An tunc possit retinere huiusmodi lucra, puta uir dotem propter pactum, uel mulier donationem propter pactum ut supra dixi, & similiter potest quæri de alijs lucris, distinxi suprà inter maritum putatiuum & uxorem putatiuam: ut primo casu indistinctè perdat tale lucrum, & applicetur fisco, per text. in dict. l. qui contra. qui requirit in mare errorem iustissimum.

Sed in secundo casu uidetur magis dubium: quia Bartol. in dict. l. fi. de condictio. ob causam. & in dict. l. si adulterium. circa talem pœnam perditionis lucrum non fecerit differentiam inter marem & fœminam, & etiam idem uoluit Cyn. & Ioan. And. ut suprà relatum est. Tamen in hoc casu caperem quandam mediam uiam: quia aut tale impedimentum matrimonii sonat in turpitudinem, & tunc sine dubio talis ignorantia iuris non excusat mulierem, maximè circa lucra retinenda, per id quod habetur in l. fin. in fin. ff. de actio. & obligat. & uoluit Bald. sic indistinctè loquens in rubrica ff. solut. matrim. ad finem. Et sic idem est dicendum, si esset impedimentum de iuregentium in prima specie: quia illud nullum excusat, immo semper in ea præsumitur scientia in quacunque persona: ut probatur in l. fina. iuncta gloss. ff. de ritu nuptiarum. Si autem non sonaret in turpitudinem, & tunc si est impedimentum de iuregentium in secunda specie, ut est illud, quod uersatur inter coniunctos sanguine ex latere, de quo in dict. l. si adulterium. & dixi supra circa nonum membrum, & isto casu sit uera opin. Bartol. Dy. & aliorum, uidelicet, quòd non sit differentia inter marem & fœminam circa pœnam perditionis lucrorum per text. indistinctè loquentem in l. incestæ. ff. de ritu nuptiarum. ibi dum dicit, omne quod perceptum &c. Et sic siue sit perceptum per uirum, siue per mulierem perditur, licet respectu mulieris dos non perdatur, ut applicetur fisco, quando fuit in tali ignorantia etiam iurisgentium in secunda specie, ut est conclusum supra in octauo membro.

Et per hunc modum potest intelligi tex. in ca. & si necesse. de do. inter uirum. ubi mulier perdit lucrum donationis propter nuptias, & ipsam restituit uiro putatiuo, licet ignorauerit tale impedimentum consanguinitatis ibi. Et debet intelligi ille tex. q ignorauerit ignorantia iuris: quia si ignorantia facti, & sic excusabili, non perdidisset tale lucrum donationis propter nuptias, immo ipsa tanquam decepta à uiro ibi scienter retineret dictam donationem, per id quod supra dixi per tex. in d. l. qui contra. & quod habetur in d. l. ea quæ. C. de do. ante nup. per gl. & Doct.

Si autem esset aliud impedimentum matrimonij emanans à iure merè positiuo. & tunc non sit uera opin. Cyn. & Bart. & aliorum, ut respectu pœnæ perditionis lucrorum non sit fienda differentia inter marem & fœminam ut indistinctè perdāt, & applicentur fisco, uidelicet in casib. quib. non esset fienda restitutio ipsi danti: immo uī, q sit fienda differentia per tex. in d. l. qui contra. in d. uer. exceptis. ibi, tam fœminis quàm uiris, qui aut errore acerrimo &c. referendo illud relatiuum, qui, ad illud proximum uerbum iuris, & non ad illud præcedēs remotum uerbum fœminis: quia congrua relatio debet fieri ad proxima, & non ad remota, quando commodè fieri potest: ut hī in l. si idem cum ea. §. fi. ff. de iuris. om. iud. & maximè quia referendo illud relatiuum, qui, ad uerbum fœminis non esset cōgrua latinitas, nec seruaretur rō recti sermonis, per not. in d. §. fi. quasi fuerit intentio tex. ibi, q in fœminis non requiratur iustissimus error, prout in marib. super quo tamen aliter non auderem me firmare, nec recedere ab opi. Cy. & Bar. tanquā communi, ut suprà.

14 Tertiumdecimum membrum est † de lucris prouenientibus ex ultima uoluntate alterius coniugum putatiuorum, puta si maritus putatiuus, uel uxor putatiua in testamēto, uel in codicillis reliquit alteri titulo legati uel institutionis. Circa quod dic, q si uterque fuit sciens, tunc ualet tale legatum, uel institutio hæredis, tamen in pœnam aufertur, & applicatur fisco. l. Claudius. & l. 2. ff. de his qui. ut indign. & l. uxori maritus. ff. de usufruct. lega. prout etiam ibi communis litera, uidelicet, repeti posse, & secundum hoc communiter intelligitur ille tex. q etiam legataria erat sciens: & ibi per Bar. & in l. fi. ff. de leg. 1. & per glo. in l. præfectus. ff. de ritu nupt. immo si per hæredem esset solutum tale legatum, potest ab illo legatario repeti per tex. in d. l. uxori. secundùm communem intellectum post Bar. ibi, tamen dubium facit: quia hic intellectus non applaudet illi literæ: quia in fisco ibi non cadit propriè repetitio, ex quo ipse non dedit, nec soluit, sed hæres: & sic in fisco magis caderet petitio, quam repetitio, per id quod habetur in l. 1. §. eleganter. ff. depositi. & in rub. ff. sol. ma. Et pro certo non fuit alia mens Iurisconsulti ibi, nisi intelligere, q ibi repeti possit ab ipso hærede, qui soluit illud legatum inualidum, & sic per condictionem indebiti, uel sine causa. Et ideo potest dici, q ibi de mero iure datur repetitio ipsi hæredi, si fortè fiscus non curabat petere, nec agnoscere tale legatum, nec posset tunc talis legatarius opponere de iure fisci, & sic tertij per id quod habetur in l. his consequenter. §. 1. ff. de his qui. ut indi. Et ita intelligendo esset ibi casus cōtra opi. Bar. quam posuit in l. fi. ad fi. ff. de cond. sine cau. dum dicit sub dubio tamē fortè, q tunc acquiritur fisco tale lucrum ab ipso initio ipso iure, etiam antequam aliter expressè agnoscat, & sic posset tunc opponi de iure fisci, sicut de iure cuiuscunque tertij, quando in totum eneruat fundamentum agentis, ut not. in l. 2. ff. de except. rei iudic. in l. si seruum quispiam. C. de seruis fugit. & si hoc esset uerum, hæres in d. l. uxori. nulliter ageret repetendo, cuius contrarium ibi uidetur præsupponi. Sed potest distingui, quòd aut loquimur in legato, aut in datis uel donatis inter uiuos.

Primo casu non ipso iure applicatur fisco ab ipso initio, sed tunc demum, si uelit agnoscere, & ita procedit tex. in d. l. uxori. Aut in donatis uel datis inter uiuos, & tunc ipso iure applicentur fisco, & ita procedat opinio Bar. in d. l. fi. & hoc p text. in d. l. qui contra. ibi dum dicit, fisco uendicari, de cuius uerbi efficacia est, quòd importetur dominii acquisitio. l. peculium. ff. de pecu. legat. iuncta gl. & l. uendicatio. ff. de rei uend. cum si. & cum agitur de dominio quærendo fisco; tunc fit acquisitio ab ipso initio ipso iure. l. commissa. ff. de publica. & l. cum duob. §. idem respōdit. & ibi per gl. ff. pro socio. & c. cū sēdm. de hæt. in 6. cū si. sup quo tñ est cogitādum. Aut uterque ignorauit & sic nullus fuit in dolo, uel culpa, & tunc ualet sine dubio

bio

lio tale legatum, nec aufertur à fisco, per tex. in l. præfectus. ff. de ritu nuptia. An unus sciuit, & alter ignorauit, & tamen si sciens reliquit ignoranti ualet. nec aufertur à fisco, ut l. fin. ff. de leg. 2. & l. 2. §. t. ff. de his qui. ut indi. Si autem econtra ignorans relinquat scienti, & tunc licet ualeat mero iure tale legatum, tamen à tali legatario aufertur ut ab indigno & applicatur fisco, d. l. 2. §. fi. & d. l. 2. uer. per contrarium. Et secundùm prædicta est differentia inter donationes factas inter tales coniuges putatiuos & legata, uidelicet quantùm ad hoc, scilicet quando donans esset ignorans, licet alter, qui recepit, esset sciens: quia tunc donans, uel eius hæres repetit, nec aufert fiscus, ut suprà dixi in proximo membro, per l. si ex uolũtate. C. de do. inter uirum. & etiam dixi suprà in decimo mẽbro, licet gl. in d. l. præfectus. dicetur contrarium, uidelicet quòd imò non repetit donans, & fiscus aufert, allegat d. l. cum hic status. §. fi. & l. ea quæ. C. de do. ante nupt. quæ iura non probant: quia (ut suprà dixi in proximo membro) d. §. fin. intelligitur, quando recipiens donationem sciebat matrimonium non ualere, & similiter donans, quod patet: quia ibi dicitur, quòd ambo ibi dicuntur esse indigni, ut suprà dixi d. l. ea quæ. Similiter non probat: quia ibi ideo non petitur, quod est promissum in causa donationis: quia causa non fuit sequuta de iure, ex quo donauit propter nuptias, & sic propter causam nuptiarum futurarum, quæ causa non fuit sequuta, nec poterat de iure sequi, quia erat turpis, seu de iure improbata, maximè respectu promittentis, qui sciebat nuptias contrahi non posse, per id quod habetur in l. cum donationis. C. de transac. Nec huic dicto obstat, quod no. Bart. sequendo opin. Iaco. de Aret. & Cyn. & Vltram. in l. affectionis. ff. de don. & in l. 4. §. sed quod meretrici. ff. de conditio. ob turpem causam. & communiter sequuntur docto. in l. 2. C. eod. tit. quòd quando uersatur turpitudo ex parte promittentis, & non recipientis, puta quando promittitur aliquid meretrici ex causa coitus, ualet promissio, per tex. in d. l. affectionis. indistinctè loquentẽ. sic ergo uidetur in casu prædicto ex quo in recipiente nõ erat turpitudo. Nam respondetur, quòd illud procedit ex eo: quia causa nec apparenter, nec existenter est turpis ex parte recipientis. Sed in terminis d. l. ea quæ. causa non erat turpis ex parte, nec promittentis, nec recipientis: quia promittebatur ex causa, quæ apparenter dicebatur ex parte utriusque esse iusta, & non turpis: tamen existenter erat prohibita & turpis ex parte utriusque, ideo non ualet dicta promissio, nec potest stipulator ex ea, nisi ipse non esset in praua & turpi intentione, sicut erat promittens. Et est tex. not. singulariter limitans not. per Bar. & alios in d. l. affectionis. & in d. §. quod meretrici. Et potest esse ratio dictæ differentiæ, de qua suprà, uidelicet inter donationem inter uiuos, & relicta ex ultima uoluntate: quia donationes inter uiuos ratione matrimonij illiciti seu prohibiti, siue fiant ante matrimonium, siue constante matrimonio sunt à principio nullæ, ut dict. §. uideamus. & ideo non quæritur aliquid ipsi donatario, sed habentur pro infectis, & ideo remanent apud ipsum donantem, ac si non donauerit, & ideo ex quo donans non est in culpa: quia ignoranter fecit, non est æquum, quod ab eo auferatur ut ab indigno. Sed in ultimis uoluntatibus ualet legatum mero iure factum per ignorantem scienti, & ideo ab eo aufertur ut ab indigno.

Nec obstat tex. in dict. l. si ex uoluntate. ubi dicit, quod ualet dicta donatio ipso iure: quia respondetur, quòd ualet dicta donatio ipso iure, idest attento rigore iuris improbantis solùm donationem inter uirum & uxorem, & sic ubi esset matrimonium, sed ex æquitate & honestate non ualet, ita dicit text. in d. §. uideamus. procedit ergo æquiparatio inter donationem & legata in hoc, uidelicet quando continua scienter accepit à sciente, ut uoluit gloss. in dict. l. ea quæ. in fin. ubi æquiparat ista, quò ad hoc, gloss. etiam in dicta l. qui contra. in uerbo, sicut in alio fecit differentiam inter legata & donationes: quia quando legatur à sciente ignoranti, ualet indistinctè, nec aufertur à fisco, ut suprà dixi, non sic quando à sciente donat ignoranti: quia tunc ualet per text. in dicta l. qui contra. licet Doctor. ibi communiter cum illa gloss. transire uideantur: tamen non bene loquitur, imò est differentia cum hoc casu secundo casu ualeat aliquando, nec aufertur à fisco ipsi ignoranti per dicta suprà ad plenum in præcedenti membro.

Quid autem si tempore contracti talis putatiui & prohibiti matrimonij ille, de cuius perditione dotis, uel donationis propter nuptias, uel alterius lucri tractatur, erat ignorans. Et postea durante tali matrimonio prohibito est factus, uel est facta sciens: & nihilominus perseuerat in tali matrimonio, an ex tunc incurrat pœnam perditionis dotis, uel donationis propter nuptias, uel arrarum, uel alterius, uel pœnam perditionis lucri, ac si à principio fuisset sciens.

Circa quod respondeo per casum expressum in d. l. qui cõtra. circa finem, ubi licet parcatur mulieri uel marito qui à principio fuit in iusta aut excusabili ignorantia, ut sic non incurrant pœnam prædictam perditionis dotis, uel donationis propter nuptias, uel lucri ex pacto: tamen si postea cum ad eos, uel alterum eorum peruenerit sciencia, non procurauerit tale matrimonium dirimere, tũc habetur, ac si à principio fuisset sciens, & idem in minore masculo, qui à principio excusatur ab ignorantia iuris positiui, si postea factus maior perseuerat in eadem ignorantia: tunc non excusatur à tali pœna, ut est ibi casus not. & sic ibi non consideratur nec inspicitur initium, & quod tempore illegitimæ ætatis fuit causata excusatio, seu immunitas ab aliqua pœna, si in eodem delicto, seu culpa postea perseuerat. Et sic uidetur esse ibi quasi casus decidens quæstionem in simili, si mater, quæ tempore mortis mariti erat minor uigintiquinque annis: qua ætate minori durante non petiit tutorem dari filio pupillo: nam dicta minori ætate durante si decesserit filius ante pubertatem est excusata, ut non incurrat pœnam perditionis successionis filij, de qua in l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. & habetur in l. 2. C. si aduersus delictum. Nam pone, quòd dum filius durat impubes, ipsa mater peruenit ad legitimam ætatem: tunc uidetur, quòd ex tunc incipiat non excusari. Et ideo si postea decesserit filius in pupillari ætate, & maximè post annum à die, quo mater est facta maior, non excusatur à dicta pœna perditionis successionis per illum textum, ex quo tunc cessauit causa excusationis suæ. facit l. Titia Seyo §. usuras. ff. de legat. 2. & quod aliàs habetur in cap. 2. de coniugio serui. Et sic facit contra opin. quam tenuit Bal. post Spec. ut ipse refert in d. l. 2. & per eundem post gl. in simili in l. 2. C. in quib. cau. in integrum restitutio. de quo tamen uide ibi nota. quia nescio quomodo possit bene responderi ad illum text. dict. l. qui contra.

15 Decimumquartum membrum est, quid † de fructibus interim perceptis per illum, cui est datum pro dote putatiua, uel pro donatione, uel legato factis ex causa dicti putatiui matrimonij, an fructus percepti per illum cedant lucro ipsius, an autem repetantur per fiscum, uel alterum coniugum eo casu, quo non fiscus, sed alter coniugum donans, uel eius hæres repetere potest datam, & sic articulus non parum habet dubitationis: Nam uidetur primò dicendum, quòd fructus percepti indistinctè repetantur, per text. in l. incestæ. ff. de ritu nuptiarum. Item & secundò per text. in l. uxori maritus. ff. de usufruct. legat. Confert ad hoc & tertiò: quia paria sunt matrimonium non esse contractum, & nulliter contractum, argumen. l. quoties. ff. qui satisda. cog. & quod habetur in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & in l. 1. in fin. ff. de pœn. & in l. 2. §. primo. ff. quemadmodum testa. ape. Sed certum est, quòd quando maritus dotem fuit consequutus nondum contracto matrimonio non facit fructus suos, imò ipsos restituit, si matrimonium ualidum non sequatur, & si postea sequatur, illi conuertuntur in dotem, & sic non cedunt lucro uiri. l. si ante nuptias. ff. soluto matrimo. & l. dotis fructus. in prin. & §. t. ff. de iure dotium. Ergo idem est dicendum, quando matrimonium fuit sequutum, tamen nulliter per dicta iura.

Nec obstat, si dicatur, quòd ex quo onera matrimonij uel quasi matrimonij subiit, ergo debet facere fructus suos, per id quod habetur in l. pro oneribus. C. de iu. do. Nam respondetur, quòd non sufficit onera subiisse, nisi etiam sit matrimonium: ut in d. l. dotis fructus. & etiam ibi tradit gloss. inferendo ibi notabiliter, quòd si maritus duxit uxorem ad domum, quæ non erat nubilis ætatis, & eam nutriuit, tamen non lucratur fructus dotis per eum habitæ. & sic debet eos restituere, si interim decedat mulier ante nubilem ætatem, licet interim onera alimentorum subierit.

Ad idem & quartò: quia dos sic data intuitu talis matrimonij, quod postea nullum detegitur, repetitur per condictionẽ ob causam: ut l. t. C. de condit. ob causam. & ideo tunc per talem condictionem ob causam repetitur non solùm dos data: sed etiam fructus interim percepti ex dicta dote, ut est

text. in l. uideamus. 2. post prin. ff. de usu. & l. qui se debere. §. fi. ff. de cond. ob cau. merito &c.

Ad contrariam partem arguitur, uidelicet, quod non repetantur dicti fructus, immo remaneant apud ipsum maritum putatiuum, arguendo à sufficienti diuisione. Nam aut talis maritus ignorauit, & sic fuit in bonafide circa dictum matrimonium, & sic bonafide possidendo, & fructuando dictam dotē, & onera matrimonii putatiui subeundo: & tunc fructus non uidentur ab eo posse repeti: & maximè si eos consumpsit in onere talis matrimonii, per text. in l. in insulam. §. fructus. ff. solut. matrim.

Secundò per text. in l. penul. quod falso tuto. autho. ubi ille tiro, qui credebat se duxisse puellam nubilis ætatis, quæ nondum erat, ubi socer fuit sciens, & ita falsò eum induxit ad contrahendum matrimonium per uerba de præsenti, & per ductionem ad domum non perdit lucrum dotis, quod fuit stipulatus in recompensationem onerum matrimonii, & si interim puella decedat in ætate adhuc illegitima, licet possit socer repetere dotem, tamen poterit per uirum sibi obiici de retentione dicti lucri dotis, licet matrimonium non ualuerit. Si ergo illud est dispositum in tali lucro propter pactum, quòd solet apponi in recompensationem onerum matrimonii, ergo idem eadem ratione in lucro fructuum interim perceptorum ex dote pro oneribus talis matrimonii. dict. l. pro oneribus. cum simil. Et ideo gloss. notabiliter ibi infert ad fructus dotis datæ pro puella, quæ fuit traducta ad domum uiri, licet matrimonium dicto tempore non potuerit esse, ut illi non repetantur saltē ex æquitate, prout etiam hoc idem uoluit gloss. in l. si ante nuptias. ff. solut. matrim. & in l. 2. C. de do. promiss. & Azo in sum. C. de iure dotium. in fin. penulti. colum. Aut tale matrimonium fuit contractum inter scientes, & tunc ex quo dans dotem scienter dedit, uidetur donasse, argument. leg. 1. & l. quòd quis scient. ff. de condict. indeb. & l. cuius per errorem. ff. de regul. iur.

Ad idem & secundò: quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis, & maximè circa matrimonium illicitum, per expressum dicit text. in l. fin. ff. de condict. sine causa.

Tertiò: quia patiendo talis mulier, ut dictus maritus putatiuus percipiat & consumat fructus talis suæ dotis putatiuæ uidetur eos donare, seu concedere tales fructus ex certa eius scientia, non ex causa turpi, seu illicita uidelicet illiciti matrimonii. Sed ex causa remunerationis, seu recompensationis onerum, quæ subiit dictus uir erga dictam mulierem, quæ est causa proxima & immediata, & non est de se turpis, seu illicita, licet causa matrimonij esset turpis, seu illicita, quia causa proxima non turpis debet esse in consideratione, & non dicta causa remota, ut dicitur in simili in d. l. fi. ff. de cōd. sine causa.

Ad idem & quartò, quando potest subesse causa turpis & illicita, & causa non turpis & licita, ut est illa causa recompensationis onerum, tunc semper debemus coniecturari & præsumere causam licitam magis, quàm illicitam, arg. l. meritò. ff. pro socio. & facit, quod habetur in ca. estote misericordes. de reg. iur. cum sim.

Vnde non obstat, si diceretur, quòd etiam per modum expressum non ualet donatio cuiuscunque rei, & consequenter nec fructuum ex causa illiciti matrimonii contracti uel contrahendi, ut l. 2. §. uideamus. & l. cum hic status. §. fi. de dona. inter uirum. & l. ea quæ. de donatio. ante nuptias. cum similib. & dictum est supra in decimo & duodecimo membro: quia (ut dixi) illa non potest dici propriè donatio, sed remuneratio quædam propter onera supportanda, uel quæ continuò aliàs uir supportat. Et licet in aliqua materia sit prohibita donatio, non est prohibita remuneratio. l. quod autem. §. si uir. ff. de donatio. inter uirum & uxorem, & quod aliàs per Bartol. in l. si diuortio. ff. de uerbor. obligatio. & ibi not. per docto. Et quando potest cadere uerisimilitudo aliqua remunerationis, illa semper est præsumenda potius, quàm donationis, argum. l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. manda. & per Bartol. in l. cum quid. ff. si certum petat. & in l. quæ dotis. ff. solut. matrim. Et sic per prædicta uidetur iste passus non parum dubius. Sed pro ueritate huius articuli possumus distingui duo membra.

Primum est, quando impedimentum matrimonii haberet perpetuam causam prohibitionis.

Secundum membrum erit, quando non habet perpetuam causam prohibitionis, sed habet spem conualidationis in futurum, ut est, quando contrahitur matrimonium cū puella nondum nubilis ætatis, uel si contrahuntur solùm sponsalia, & illa est ducta ad domum sponsi cum consignatione dotis. Et sic eo tempore, quo non potest esse dos, cum adhuc non sit matrimonium. l. fi. C. de dona. ante nup. cum sim.

16 Assumo primum membrum † in quo distinguo, quòd aut ambo sunt scientes, quo casu nō repetit mulier talem dotem, immo fiscus aufert. d. l. qui contra. cum similib. Et tunc ipse fiscus auocat eam ab ipso uiro etiam cum fructibus interim ab eo perceptis, licet onera talis matrimonij sustinuerit ipse uir, ut est tex. not. in d. l. incestæ. ff. de ritu nupt. Et etiam bene facit text. in d. l. uxori maritus. ff. de usufru. leg. intelligendo illum secundùm lecturam communem, & affirmatiuam in fine, uidelicet repeti posse, & prout intelligit Bartol. & communiter doct. quòd ibi repetat fiscus, & facit etiam tex. à contrario sensu in d. l. in insulam. §. fructus. ibi dum dicit bonafide percepto, ergo secus si malafide. immo per d. l. incestæ. sic indistinctè loquentem potest dici, quòd dictus uir non potest repetere expensas erogatas erga dictam uxorem illicitè ductam & retentam: à fisco enim consequi non potest, ut bene potest colligi ex illo text. Si enim ab eo posset consequi, hoc non posset nisi per uiam retentionis ex quo cum eo nullum negotium est gestum, per id quod habetur in l. si in area. ff. de condict. indebit. Sed per uiam retentionis non uidetur posse: quia malæfidei uidetur erogasse erga personam eius, quam sciebat non esse suam uxorem iure prohibente, argum. instit. de rerum diuisio. §. ex diuerso. ff. de acquiren. rerum domi. l. adeo. §. ex diuerso. Item quia text. in dict. l. incestæ. loquitur indistinctè & præcisè, quòd fiscus petit etiam fructus interim perceptos ex tali dote. Nam si posset habere locum retentio dotis propter tales expensas, expressisset ibi Iurisconsultus. Sed ideo hoc non expressit: quia non curauit, quasi præsupponendo, quòd dictæ expensæ non possent impedire talem repetitionem fructuum, argum. cap. ad audientiam. de deci. & l. 1. §. pen. C. de cad. tol. Et hoc uidetur fuisse de mente Bald. in simili, quando uir duxit puellam nondum nubilem, quòd expensas repetit, ut infra tangetur in secundo membro principali.

Cogita tamen: quia uidetur hoc dubium: quia in contrarium facit text. in l. dote per illicitum. ff. de ritu nuptia. ubi expensas necessarias factas in dote putatiua etiam à uiro sciente, consequitur ipse uir a fisco, patet quia tales expensæ minuunt ipso iure dotem putatiuam prædictam etiam contra fiscum, ut est casus singularis, sicut minuunt dotem ueram. l. quod dicitur. ff. de impensis. Vnde si hoc respectu fauemus talibus expensis necessariis factis in rebus mulieris magis, quàm fauemus doti, quæ est ibi fauorabilis, multò magis debemus fauere ipsius expensis factis in persona ipsius mulieris, cum persona sit magis digna, quàm res ipsæ, ut insti. de iure naturali, gentium & ciuil. §. fin. & l. instituimæ. ff. de ædil. edic.

Item quia si fauemus expensis factis in rebus ratione culturæ agrorum: cum illæ retineantur etiam per malæfidei possessores. l. fundus ille. ff. familiæ erciscundæ. & l. si à domino. §. fin. ff. de peti. hære. ergo multò magis debemus fauere expensis necessariis factis circa personam maximè liberi hominis.

Cogita tamen: quia potest concludi contrarium, & quod prima opinio sit uerior, uidelicet, quòd dictas expensas non potest repetere, non quidem ab ipsa muliere, uel eius hæredibus: quia eas non erogauit animo repetendi ab ipsa muliere, ex quo enim retinebat dotem pro dictis oneribus supportandis, ideo non expendit animo repetendi. ergo non potest habere locum actio negotiorum gestorum, quæ datur illi solùm, qui expendit animo repetendi. l. alimenta. in fin. C. de negotijs gestis. & maximè quia credebat se ad hoc arctari ex quadam necessitate. quo casu non solet dari neg. gesto. actio, ut no. in l. siue pro fratre. cod. tit.

Item actio negotiorum gestorum datur ei, qui impendit nomine alieno, non ei qui impendit nomine suo, ut not. in d. l. si in area. & ibi per Bartol. & alios. Ergo maximè hoc procedit in ipsa muliere, ut ab ea non repetat tales expensas: quia dos, ratione cuius factæ sunt tales expensę, ad ipsam mulierem non redijt, sed ad fiscum, minus etiam consequi potest à fisco, ad quem redit dos, etiam per uiam retentionis, ex quo fuit in malafide, ut probatur per textum à contrario sensu in l. in insulam. §. fructus. ff. soluto matrimonio. ubi permittitur retentio

tentio propter expensas factas in dote putatiua, quando uir erogauit bona fide, ergo secus si mala fide, ut est quando sciebat matrimonium inter eos esse prohibitum & non ualere; de quo etiam dicetur infià in secunda quæst. princ. huius vndecimæ partis, ergo magis tunc uidetur animo donandi, quàm repetendi, ex quo ea certa scientia expendit, per id quod habetur in d. §. ex diuerso. & in d. l. si in area. Nec obst. d. l. dote per illicitum. quia illud quod ibi dicitur, habet locum, quando ille quasi maritus erat in bonafide: quia credebat matrimonium esse licitum, ubi erat illicitum, fortè errans errore facti excusabili, aliàs fortè secus per supradicta.

Sed cogita: quia glo. ibi uidetur uelle intelligere illum textum, quando ille coniunx fuit sciens, & ideo glo. ibi intelligit, quòd maritus soluere debet dotem cum fructibus ipsi fisco, per id quod habetur in d. l. incestæ. de ritu nuptiarum: quia si ignoranter fuisset contractum ibi matrimonium inter coniuges, tunc fiscus non auferret, sed restitueretur mulieri, ut d. l. qui contra. C. de incest. nupt. & l. 1. C. de condict. ob causam. vnde durum & periculosum esset recedere ab intellectu glo. ibi, quam non reperio impugnatam à doctoribus, per ea quæ no. Iacob. But. in l. 1. C. qui pro sua iurisdictio. & in l. 2. C. de sent. quæ sine certa quantitate. & ibi Bald. & per eundem in auth. cessante. C. de legi. hære. & in d. l. fi. §. necessitatem. C. de bonis quæ liber. & in l. cum hæreditas. C. de deposit. quod maximè procedit in expensa necessaria, in qua non solet haberi differẽtia inter malæfidei possessor. & bonæfidei possessor. per infra dicenda in alio proximo casu.

Et ideo potest responderi, quòd in nostro casu non potest accommodari materia, seu ratio urgens retentionis. Nam remedium retentionis est quoddam remedium contra strictum rigorem iuris ciuilis; quia datur non ex iure ordinario, sed in subsidium, ubi nulla datur actio d. l. si in area.

Item non datur per uiam propriam exceptionis, & sic ex æquitate, ut dicit tex. in l. planè. ff. de petitio. hæredit. cum omnis exceptio innitatur æquitate. l. quia ex æquitate. ff. de exceptio. doli. & instit. de exceptio. post princ. & tamen tex. in d. l. planè. denegat exceptionem. Sed ipsa retentio est quædam species defensionis per modum non ita firmum quantum est per modum exceptionis. Sed causatur ex quadam benignitate, pro qua imploratur officium iudicis in subsidium; ut ibi dicit tex. licet ibi aliter declaret Bart. in l. in fundo. ff. de rei uendica. Et hinc est, quòd licet tutus exceptione fauorabili soluẽs ignoranter repetat, ut habetur in l. qui exceptionem. ff. de cõdic. indeb. non tamen sic si esset tutus solo remedio retentionis, ut habetur d. l. si in area. licet etiam tenendo opin. Bart. in d. l. planè. quam etiam uidetur sequi Bald. in l. domum. C. de rei uendica. eadem militet ratio, uidelicet, quòd dicta exceptio doli datur ex æquitate per modum retentionis, & nõ alio modo, & ideo si res non extaret, in qua est facta expensa, non haberet locum dicta exceptio: quia non subest materia accommodata ad dictam æquitatem exceptionis dandæ, scilicet per uiam retentionis respectu malæfidei possessoris, ut d. l. planè.

Vnde in materia retẽtionis cum sit ius debile procedimus multum strictè, uidelicet, ut solùm habeat locum, quando fit in eadem re, in qua esset facta expensa, & non aliter, uel alia re: ut legitur & not. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb. & ibi per Bart. & doctores. & not. C. commo. l. sub prætextu. Vnde ad propositum dico, quòd licet expensæ necessariæ ipso iure diminuant dotem, ut d. l. quod dicitur. ff. de impen. cum simil. & hoc ipsum locum obtinet etiam in dote putatiua, ut d. l. dote per illicitum. tamen illud procedit per uiam quandam retentionis totius dotis, considerando dotem tanquam quoddam totum, uel unum corpus, licet plures res sint datæ in dotem: quia licet sit facta expensa necessaria in una re ex pluribus dotalibus, tamen potest tota dos teneri tanquam unum corpus, ut probatur in d. l. quod dicitur. in l. 1. §. sed quod diximus. ff. de dote præleg. & declaraui supra in secunda parte operis circa diffinitionem dotis. Sed cum in terminis nostris expensa non sit facta in re dotali, uel in corpore dotis. Sed in persona mulieris licet necessaria fuit expensa: ideo cessat tunc materia & ratio retentionis tanquam in re omnino separata, si fieret talis retentio per supradicta.

Et sic non obstat, quod supra dicebam per dict. l. fundus ille. quia illud speciale procedit solùm per uiam retentionis fiẽdæ in eadẽ re, in qua, uel pro qua est facta expensa, uidelicet in retentione fructuum, pro quibus est facta expensa.

Rursus illa specialitas, quòd etiam credo habet ius retentionis pro expensis factis pro ipsis fructibus recolligendis, est inducta fauore culturæ, ut sic agrorum cultura non deseratur, & ut fertilitas in patria præseruetur, ut aliàs specialia multa fauore culturæ à iure inducuntur, ut patet in l. omnes. la j. C. de ferijs & in l. eorum. C. de malefi. & Math. ad hoc l. quẽadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. Et sic non est tradenda talis specialitas ad casum alium, maximè non omnino similẽ, per id quod habetur in l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de lega. & in regula quæ à iure. in 6.

Et sic per prædicta fatendum esset, quòd nec expensa facta mulier ad perpetuam utilitatem esset deducenda contra fiscum, sed quòd expensa solùm facta gratia dictorum fructuũ recolligẽdorum, ut est illa, quæ facta esset immediatè pro cultura, & recollectione fructuum posset deduci per dictum uirum contra fiscum per dicta iura: & quia iura, quæ dicunt, quòd fiscus repetit dotem cum fructibus perceptis, debent intelligi, quòd fructus dicantur illi, qui supersunt deductis expẽsis, ut habetur in l. fructus. ff. soluto matrimonio. & in dicta l. si à patre. cum similibus.

Si autem non sunt ambo coniuges scientes, & tunc si ipse maritus putatiuus est sciens, & mulier ignorans, & tunc est dicendum totum contrarium. Ex quo enim tunc dos prædicta putatiua uenit restituenda mulieri erranti, si erraret in iure positiuo, imò etiam si in iure gentium in secunda specie, ut supra est conclusum in octauo & nono membro, debebit restitui, etiam cum fructibus perceptis: interim ex tali dote, nec illos facit suos, ex quo malafide percepit, ut probatur à contrario sensu in d. l. in insulam. §. fructus. & uoluit Dyn. in l. si ante nuptias. ff. soluto matr. & ita etiam potest intelligi text. in d. l. qui se debere. §. fin. ff. de condict. ob causam. qui tex. loquitur propriè, quando matrimonium non est sequutũ, quæ uerba possunt applicari ad casum nostrum. Nam ideo non est sequutum, quia non potuit sequi, quia fuit contractum matrimonium iure prohibente.

Præterea isto casu non potest mulier repetere, nisi per condictionem ob causam, uel sine causa, ut habetur in d. l. 1. C. de cond. ob caus. in qua condictione regulariter ueniunt fructus, ut habetur in d. l. qui se debere. & in l. uideamus. la 2. circa princ. ff. de usu.

Sed tunc surgit hoc dubium, an possit dictus maritus retinere talem dotem propter expensas factas per dictum uirum erga personam mulieris, dubium facit; quia hic uersatur turpitudo non ex parte dantis, sed solum ex parte recipientis dotem, & ideo mala fide expendit: & ideo non uidetur posse dictas expensas consequi, argum. d. §. ex diuerso. insti. de re. diuisio. quia non per uiam alicuius actionis, & maximè negotiorum gestorum actionis, ex quo nomine suo proprio expẽdit, & non mulieris, tanquam suum negotium gesserit, & quòd ad se spectabat, seu spectare credebat, & non ad ipsam mulierem, ut supra dixi, per id quod habetur in d. l. si in area. & in l. si pupilli. §. sed & si quis. ff. de neg. gest. nec etiam animo repetendi à muliere expendit, nec aliter fuit protestatus, per id quod habetur in d. l. alimenta. & in l. Nesennius. eod. tit. non etiam per uiam retentionis: quia, ut dixi, remedium retentionis, & eius æquitas solùm uersatur, quando retentio fieret in eadem re in qua esset facta expensa: ut habetur in d. §. si centum. & in d. l. sub prætextu. C. commo.

In contrarium tamen facit; quia non uidetur quis donare, quod se putat facere ex necessitate, argum. leg. rem legatam. ff. de adimen. legat. Arbitrabatur enim se teneri alere dictam putatiuam uxorem, prout de iure tenetur uir alere uxorem. l. si cum dotem. §. finantem. ff. sol. matrimo. & ideo non uidetur donare, facit l. mortis suæ causa. ff. de do. inter uir. & uxorem, & quod per Bart. post Dyn. in l. pen. §. seruis ff. solu. matrimonio: non enim debemus coniecturari, quòd animo donandi, quando alia causa potest præsumi, ut habetur in l. si cùm aurum. ff. de solutionib. & in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. Inde dicimus, quòd expensæ factæ in personam eius, cuius quis negotia gerit, non præsumuntur factæ animo renouandi, sed animo gerendi negotium illius. l. fin. ff. de pet. hæred. & habetur in d. l. Nesennius.

Sed in terminis nostris ideo præstitit alimenta: quia fructus dotis putabat fieri suos sic in recompẽsationem fructuũ, seu quasi dotis talia onera subijt: & ideo ex quo tales fructus non facit lucra, sed tenetur eos restituere tali mulieri, uel eius hæredibus: ideo potest tales expensas consequi per uiam re-

tentionis

tentionis dotis, aliàs non uidetur esse æquum, nec æquitati cõsonum, quòd talis mulier locupletetur cum aliena iactura, & quòd fructus dotis consignatæ pro oneribus matrimonij repetat, & dictas expensas pro dictis oneribus factas per uirum non refundat, saltem per remedium extraordinarium officij iudicis, per id qđ habetur in d.l. planè. & in l.fi. ff. de peno. hæred. & maximè ex quo est conuersa in eius utilitatem, & ideo non debet deficere sibi æquitas in prouidendo ei per aliquod remedium subsidiarium, ut aliàs in sim. in l. ei qui. & ibi per Bal. C. quod cum eo.

Præterea dato, sine præiudicio, quòd uideretur donare tales expensas, tamen ex quo scienter fecit inter coniuges, non solùm ueros, sed etiam putatiuos, non ualet donatio. l. 2. §. ui deamus. ff. de dona. inter uirum & vxor. Ideo ipsas expensas posset deducere, argumen. leg. si uxor filio. in fin. ff. de dona. inter uirum. & quod per gl. ibi. & in l. cum uir. ff. de exceptio. doli. & quod no. Bart. in d. l. in fundo. pen. col.

Sed circa hoc dubium distinguerem, quòd aut loquimur de expensis factis in persone mulieris, aut rebus dotalibus, uel quasi dotalibus.

Primo casu, aut fuit expensa necessaria, puta circa victum & uestitum quotidianum, & non pretiosum, & illa potest deduci per uiam retentionis dotis, uel saltem implorando officium iudicis ex æquitate, de qua in d.l. planè. ne aliàs sequetur quid iniquum, quòd mulierem cõtingat locupletari cum aliene iacture contra legem & natura. ff. de cond. indeb. iuncto quod habetur in d.l. planè & in d.l. fin. & in l. domum. C. de rei uend. & quod aliàs habetur in d.l. ei qui. & ideo ex quo in tali officio iudicis multum uersetur æquitas, & debebit iudex arbitrari, an operæ talis mulieris putatiuæ correspondeant dictis expensis, uel nõ: q̃a nõ ob aliud tenetur opera uiro, nisi quia uersa uice eam alimentat, argumen l. si id quod. §. t. ff. de dona. inter uir. & quod aliàs per gloss. & doct. in l. sicut. ff. de oper. lib. & facit, quod aliàs per glo. & doct. in l. paterno. C. de neg. gest.

Si autem fuit expense non necessarie, sed utilis, uel uoluntaria: puta circa uestes non quotidianas & necessaries, sed uestes sumptuosas, seu pretiosas, & illas uestet, si quidem ipse extant, poterit deducere, aliàs nihil repetet, nec erit locus retentioni, per id quod habetur in d.l. domum, in fin. & in d.l. planè.

Si autem fuit expense facte in rebus dotalibus, & tunc si fuit necessarie, illa deducitur; quia ipso iure diminuit dictam quasi dotem, per tex. in d.l. dote per illicitum.

Si autem esset expense utilis uel uoluntarie, an talis uir sciens deducat, & tunc distingue, prout in alijs malæfidei possessoribus, uidelicet an sit expensa circa recollectionem fructuum, uel sit ad perpetuam rei utilitatem, ut per Bart. Ang. & Bal. in l. in fundo. ff. de rei uend. & per doct. in d.l. domum. C. de rei uend.

Sequitur tertius casus, quando ipse uir est ignorans, mulier autem sciens: & tunc dotem consequitur fiscus, per id quod habetur in d.l. qui contra. tamen expensa necessariò facta per uirum in re dotali ipso iure minueret dotem prædictã putatiuam, tex. in d.l. dote per illicitum. fructus autem dotis non consequitur fiscus à dicto marito tanquam bonæfidei possessore d.l. in insulam. § fructus & maximè ex quo subijt onera. Sed tunc uersatur dubium, si uir multas expensas fecit necessarias in dicta re dotali dotem minuit. ut supra dixi per d.l. dote per illicitum. Nam constat, quòd in dote uera fructus interim percepti non extenuant dictam expensam, seu eius repetitionem, sicut extenuant in bonæfidei possessore, de quo in l. sumptus. ff. de rei vendi. vt hoc probatur in l. diuortio. §. impendia. & ibi not. ff. sol. matrimo. & in d.l. in insulam. §. fructus. & ibi etiam per Bal. & facit glo. no. in simili. in l. emptor. in princip. ff. de rei vend. maximè cum uir perceperit ut dominus l. dote ancillam. C. de rei vend. Sed in dote putatiua redigimus talem uirum ad instar cuiuslibet bonæfidei possessoris, ut d. §. fructus. Et ideo dici potest, quòd impensa necessaria minuit dotem putatiuam, scilicet illa solùm, quæ restet ex facta compensatione fructuum perceptorum, & non aliter, ita debet restringi & limitari notabiliter singulari dispositione d.l. dote per illicitum, quantum ad casum suprà dictum per tex. d. §. fructus. uidelicet, quando fructus percepti haberent cedere lucro talis uiri putatiui, nec essent restituendi fisco, uel mulieri secundùm dicta suprà. Sed si essent restituendi, ut contingeret, quando ipse uir fuit sciens secundùm conclusa suprà, tunc non caderet hæc dubitatio: cum non debeat fieri deductio talium expensarum propter fructus perceptos, sic etiam potest dici, quando essent factæ expensæ utiles ad perpetuam utilitatem, adeò quòd in plus se habent tales expensæ, quàm fructus exinde percepti, uel se habeat æqualiter adeo, quòd non possent repeti: quia compensant cum fructibus perceptis; per id quod habetur in d. §. fructus. & in l. sumptus. ff. de rei vend. & sic onera subijt talis putatiui matrimonij in persona uxoris sine lucro fructuum excludentium repetitionem expensarum, ut suprà. Et quidem poterit illas petere à dicta vxore sic scienter contrahente per actionem de dolo, cùm etiam posset petere dicta actione lucrum deperditum, quod fuisset consequuturus ex pacto de lucrando dotem, quod lucrum non fuit consequuturus propter dolum vxoris scientis impedimentum matrimonij, & non reuelantis ipsi uiro, qui non contraxisset, si sciuisset, & hoc per tex. not. in d.l. à Diuo Pio. ff. de ritu nuptiarum & bene facit tex. cum glo. in d.l. pen. ff. de falso. tutor. author.

Vnde si potest recuperare lucrum deperditum, ut suprà, multo magis potest petere damnum ab ipsa muliere, cum iura magis de facili subueniant certantibus de lucro. l. fi. §. licentiam. C. de iure deliber. cum sim. & hoc quasi per expressum voluit glo. in d.l. pen. in glo. fine.

Restat quartus casus, quando vterque fuit ignorans super quo breuiter dicendum est, quòd dos est restituenda mulieri; & fructus remaneant apud virum putatiuum uel eius hæredes, licet eorum æstimatio deductis expensis ualde superexcesserit onera dicti quasi matrimonij, per tex. in d.l. in insulam. §. fructus. Potest etiam dici, quòd expensæ necessariæ minuere dictam dotem putatiuam ipso iure, sicut dotem veram, per tex. in d.l. dote per illicitum. si enim inter scientes hoc procedit per supradicta, multo magis inter ignorantes, effectus est magnus: quia in dote uera dicta expensa necessaria tota, & in nullo diminuta ipso iure dotem minuit. Sed in tali putatiua dote non integra minuit, sed prius facta deductione fructuũ perceptorum per dicta suprà in proximo casu.

Absolutum est primum membrum, sequitur uidere circa secundum membrum, uidelicet quando impedimentum non habet causam perpetuam, sed speratur, quòd cesset, puta propter superuenientem legitimam ætatem, vt est quando puella nondum nubilis ætatis est ducta ad domum sponsi, uel viri putatiui cum dote, pro qua uir ipse supportauit onera ipsam gubernando circa uictum & uestitum, & similia, an talis uir lucretur fructus, adeo quòd si puella decedat ante nubilem ætatem, uel uir interim decedat, illi non restituantur, uel an augeant dotem, si sequatur matrimonium propter superuenientiam legitimæ ætatis, quo casu sponsalia prius contracta per uerba de futuro, vel per uerba de præsenti transeunt in matrimonium, secundùm quòd habetur in c. 1. de despon. impu. in 6. Et multò magis superueniente copula, ut habetur in c. is qui. de spon.

In hoc articulo uarias reperio doctorum opiniones. Nam Azo in sum. C. de iure dot. in fi. pen. col. in versi. si autem ante nuptias percipientur fructus. tenet, quòd de æquitate talis uir lucretur fructus, quasi uelit secus esse de rigore, de quo tales fructus conuertuntur in dotem, & ipsam dotem augent, per id quod habetur in l. si ante nuptias. ff. solu. matr. & in l. dotis fructus. ff. de iure dot. Et sic videtur talem rigorem limitare, ut procedat quando ante matrimonium contractum vir onera non subijt. Sed si subijt onera, tunc secundùm Azo. subest æquitas, ut fructus faciat suos, sed nihil allegat ad hoc gloss. tamen in d.l. si ante nuptias. alleg. pro opinio. Azo. rationem; quia non ob aliud lucratur uir fructus dotis, nisi quia subijt onera. l. pro oneribus. C. de iure do. & d.l. dotis fructus. Sed hæc eadem ratio videtur esse in tali puella ducta a marito &c. argumen. l. illud. ff. ad l. Aquil. cum sim. tamen gloss. ibi aliter hoc non firmat, sed dicit, quòd hæc æquitas seruatur Bononiæ. Sed siue per simplicem consuetudinem, siue per statutum expressum seruetur Bononiæ, talis obseruantia non se extendit ad alia loca. l. fi. ff. de iurisdict. omn. iud. cum vulg. opi. cũ Azo. tenuit Spe. in ti. de dote inter virum. §. formatis. versi. qđ si mulier. fundãdo solùm se ex æquitate, quasi uelit secus esse de rigore iuris, & eandem opinionem fuit sequutus Host. in sum. de do. inter vir. & ux. Sed cũ æquitas ista nõ reperiatur scripta specificè, non dẽt præferri rigori scripto, p id quod hr̃ in l. j. C. de legib. & in l. placuit. C. de iud. Et ideo alia fuit opinio Accursij in d.l. dotis fructus. volẽs indistinctè nõ

lucren

lucrari fructus, nec facit vim ibi gl. in aliqua æquitate in contrarium, & sic videtur gl. ibi adhærere rigori scripto, de quo in d. l. si ante nuptias & in l. dotis fructus. cum si.

Tertia fuit opin. gloss. in l. 2. C. de dot. promiss. uolens simpliciter debere lucrari fructus talem virum sic sustinentem onera, sicut quando esset matrimonium, non aliter distinguẽdo inter æquitatem, & rigorem, quasi uelit, ꝙ etiam de iuris rigore ad similitudinem mariti, qñ matrimonium subest, & onera subijt vir, immo plus dicit, & not. ibi glo. quòd dicto casu si dos non esset tradita, uel soluta, tunc possent peti vsuræ ratione interesse, uel fructus, si dos promissa esset instabilis, quæ opi. an sit uera, tam in primo, quàm in secundo dicto patebit ex infrà dicendis.

Quarta fuit opin. Dyn. in d. l. si ante nuptias. & in d. l. 2. ut refert Cyn. ibi, & Barto. in d. l. si ante nuptias, quòd aut talis uir, qui ita subijt onera, credebat matrimonium ualere, & tunc facit fructus suos, aut sciebat non ualere, & tunc secus, uidelicet quia tunc ualeret tanquam donatio, per tex. in d. l. dotis fructus. §. primo, prout etiam refert Cyn. in d. l. 2. C. de do. promiss.

Quinta fuit opi. Cyn. in d. l. 2. qui dicit, quòd aut dos non dum fuit soluta, & tunc non possunt peti fructus uel usuræ, licet uir onera subierit, ex quo adhuc non est dos. quicquid aliter uoluerit ibi gloss. aut dos fuit tradita, & tunc etiam si partes sciunt matrimonium non ualere, facit talis maritus fructus suos. & hoc non tanquam fructus dotis, sed ex tacita donatione, uel potius remuneratione propter onera, quæ est subitus talis sponsus, argumen. leg. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. manda. quæ opinio non placet, nec uidetur æqua sic indistinctè, si dos esset magna, & magis ex ea reditus, & onera parua essent, & sic non præsumitur tunc donatio in tam magno excessu, argumen. l. cum de indebito. ff. de probat. & quod per Barto. in l. cum quid. ff. si cert. peta. & facit quod habetur in l. uirum, suprà de donat. inter uirum & uxorem.

Pretetea, ut dicit Bart. in d. l. si ante nuptias, etiam si puella uellet expressè donare tales fructus, non posset etiam cum decreto, nec etiam dotem constituere, ut ff. de iure dot. l. siue generalis. cum sequen. & C. de administra. tutor. l. lex quæ tutores. ut habetur in l. prædia. C. de præd. minor. & quòd fructus non lucretur, allegat Barto. tex. in l. penult. ff. quod falso tuto. author. Vnde ipse distinguit, quòd aut talis puella est pupilla: & tunc non lucratur talis sponsus, aut est maior, & tunc procedit opinio prædictorum. & ita dicit procedere gloss. in d. l. secunda. & l. in insulam. §. usuras. ff. solu. matrimonio. quæ opinio non uidetur procedere: quia eadem ratio esset in maiore pupilla. & sic quæ esset extra pupillarem ætatem, & tamen minor uigintiquinque annis: quia dispositio l. lex quæ tutores. non facit differentiam inter pupillam & puberem. Sed indistinctè vult, quòd mobilia, quæ seruando seruari possent, non possint alienari sine authoritate tutoris, uel curatoris, & etiam decreto iudicis. Sed in mobilibus, quæ seruari non possunt, ius antiquum non immutatur: quia possunt sine decreto, ut ibi habetur, ergo fructus alienari potuerunt per dictam pupillam, dummodo cum tutoris authoritate, si essent tales, quæ seruari non possunt, & qui sint tales fructus habetur per glo. in l. 1. C. si aduersus vsuca.

Præterea dum ipse Bart. dicit, quòd etiam cum decreto nõ posset dotem constituere, non bene loquitur, ut infra subdetur. Bald. in d. l. si ante nuptias. dicit, ꝙ in puncto iuris non lucratur fructus talis vir, & licet de æquitate seruetur in practica opi. Azo. tamen dicit, ꝙ talis æquitas non reperitur scripta, & ideo præferri debet rigor scriptus, de quo lucratur fructus, ex quo nondum est dos. & ita dicit tenere glo. in d. l. an in patrem. quæ est d. l. pen.

In pacto autem de lucrando dotem intrepidè & sine aliqua dubitatione, tenet quòd non lucratur talis vir per tex. in d. l. an in patrem. cùm tale pactum non habeat locum in sponsa, quæ nondum est uxor. per text. ibi, & ita dicit tenere Guliel. de Cun. in l. non sine. C. de bonis quæ liber. & sic videtur tenere Bald. quòd etiam si vir credidisset matrimonium ualere nõ lucratur tales fructus per tex. in d. l. an in patrem, cum sua gl. Sed tex. in d. l. an in patrem. non confert in terminos nostros, videlicet circa fructus eo casu quo vir fuisset ignorans, & sic in bonafide: quia tunc videtur quod lucretur fructus saltem consumptus ad instar bonæfidei possessoris, per id ꝙ habetur in d. §. fructus. maximè ex quo subijt onera.

Præterea tex. in d. l. an in patrem, loquitur in puella habente patrem, qui poterat expressè, uel tacitè disponere de fructibus talis dotis. Idem Bal. in l. 1. C. de vsucap. pro dote. distinguit, quòd aut matrimonium fuit sequutum superueniente legitima ætate, & tunc lucratur tales fructus propter onera quasi matrimonij, quæ ante subijt, aut non fuit sequutũ, & tunc sicut condicit dotem, ut habetur in l. quod sequutus. ff. de condict. ob causam. ita etiam fructus, & quicquid dicta occasione fuit consecutus, ut l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. pro quo facit: quia in tali condictione ob causam repetuntur etiam fructus interim percepti d. l. qui se debere. §. fin. ff. de condict. ob causam & l. videamus. la 2. circa principium. ff. de vsur. quæ opin. procederet, quando fuit dos data ex causa futuri matrimonij, & si tunc sponsus sciebat matrimonium non subesse. Sed quando ipse credebat valere matrimonium iusto errore ductus: quia pater puellæ ita asserebat, uel si non habebat patrem, ex aspectu verisimiliter putabat esse nubilis ætatis, tunc ex quo ipse credebat esse dotem, & habere dominium dotis, & onera subijt, tanquam esset matrimonium; tunc cessat dispositio d. l. qui se debere. & d. l. videamus. & ideo tunc videtur, quòd lucretur fructus, uelut bonæfidei possessor, ut d. §. fructus. l. in insulam. Ioan. de Imo. in in d. l. si ante nupt. tenet dictam opin. quòd lucretur fructus, si vir fuit in errore excusabili: quia ex aspectu credebat esse maiorem 12. annis, argumen. dict. §. fructus. saltem si interuenit authoritas tutoris, & decretum iudicis: per id quod habetur in d. l. lex quæ tutores. & in l. Titia. ff. de iure dot. subdendo, quòd hoc casu possit tolerari pactum expressum, quòd vir lucretur fructus, etiam si sciat illam minorem 12. annis, cũ iusta causa videatur subesse, & solummodo isto casu alienantur fructus, qui seruari non possunt, ut l. cum plures. §. penult. ff. de administ. tutor. & fortè secundùm eum tacitè videtur hoc agi, videlicet quòd lucretur fructus, & in recompensationem onerum, argumen. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. & d. l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. cuius dictum, dum videretur requirere authoritatem tutoris, & decretum iudicis, ad hoc ut dictus maritus putatiuus faciat fructus suos, non videtur procedere, & maximè dum præsupponit hoc etiam in fructibus, qui seruando seruari non possunt, cum in illis alienandis non uideatur necessarium decretum iudicis, etiam si tractetur de illorum donatione expressa uel tacita: cum dicta alienatio mero iure ualeret, ut in d. l. lex quæ tutores. Sed posito, quòd ualeret mero iure sine decreto talis donatio expressa uel tacita, tamen quando fructus essent multùm superexcessiui ultra expensas onerũ talis puellæ educandæ, posset peti restitutio in integrum ratione talis læsionis non paruæ & dictæ minoris ætatis per totum tit. ff. de minoribus. & sic contingeret tale matrimonium non esse sequutum, & sic in effectu talis uir putatiuus non lucraretur dictos fructus.

Præterea tex. in dict. §. fructus. magis facit in contrarium, & contra opin. Dyn. ut ibi illum inducit Bartol. contra Dyn.
17 dum ibi test. uidetur uelle, quòd † solùm illi fructus, qui sunt consumpti pro oneribus talis matrimonij putatiui, non repetantur à tali uiro. ergo alij, qui sunt consumpti ultra onera, restituuntur. Ludouic. Roman. in dict. l. si ante nuptias. est in eadem opin. in qua fuit Dyn. Ioann. de Imol. reprehendit Bartol. dum uoluit, quòd etiam cum decreto iudicis non possit sponsa, cuius onera suffert sponsus, pacisci, quòd fructus rei dotalis quam dat sponso cedãt lucro sponsi. Nam dicit, quòd Barto. in hoc falsissimè loquitur: quia licet etiam cum decreto iudicis non possit res immobilis per puellam minorem sponso donari. l. prædia. C. de prædijs minor. non sic, in dote, & donatione propter nuptias dict. l. lex quæ tutores. & l. fin. §. sin autem. C. si maior factus. tamen res mobilis cum authoritate solius tutoris potest sponsa donare sponso, etiam sine decreto iudicis, & dicit de hoc esse casum singul. in l. 1. C. si aduersus dona. secundùm ueram lecturam quem tex. etiam alleg. gloss. pro contrario in dict. §. sin autem. dicit tamen, quòd si matrimonium non sequeretur, possunt tales fructus donati repeti per sponsam. l. cum ueterum. C. de don. ante nuptias. & l. si à sponso. eodem titulo. In contrarium tamen ad hoc ultimum alleg. l. si pater. §. fina. ff. de dona. quæ vult, remuneratoriam donationẽ nullo modo posse reuocari, & in hanc opin. inclinat respondendo ad d. l. cum ueterum, & l. si à sponso. quia procedunt in simplici donatione & non in remuneratoria, plus ibi subdit, posse teneri, & quidẽ non improba-

probabiliter, quòd talis donatio remuneratoria fieri possit per sponsam minorem etiam in stabilibus, dummodo interueniat solennitas decreti iudicis & authoritas tutoris, per text. not. 12. quæst. 2. cap. pro remuneratione. & cap. quicunque suffragio. ubi disponitur, quòd res ecclesiæ regulariter sunt donari prohibitę: tamen pro remuneratione donari possunt. Sic etiam pari ratione dicit in minore, cum hi duo æquiparentur, ut in cap. 1. de restitutione in integrum. Adducit etiam text. in finib. in l. uiuus libertus. ff. si quid in frau. patron. ubi liberto est permissa donatio remuneratoria, etiam si pro illa diminuatur legitima portio patroni, licet per simplicem donationem non posset hoc fieri, & dicit maximè hoc esse uerum, si ita se haberet consuetudo loci circa similes donationes remuneratorias, quę fierent per sponsam sponso, prout dicit gloss. in dict. l. si ante nupt. esse Bononiæ. Et sic præsupponit gloss. ibi ualere talem consuetudinem, adducit, quod in simili habetur not. in cap. cæterum. de do. vbi licet prælatus non possit donare res ecclesiæ, tamen ualet consuetudo, quòd possit donare, dummodo non excessiuè donet. Et per hoc dicit posse notabiliter limitari, quod habetur in dict. l. fi. §. sin autem. C. si maior factus. ubi dicitur, quòd minor non potest res suas donare etiam cum decreto. Nam hoc procedit, nisi sit donatio remuneratoria, quia potest etiam sine decreto per supradicta, cuius dicta an procedant patebit ex infra dicendis.

In tanta uerò doctorum & opinionum uarietate possunt pro ueritate huius articuli fieri plures combinationes.

18 † Prima combinatio est, quando maior 20. annis, & quæ habet liberam suorum bonorum administrationem contraxit sponsalia per uerba de futuro, & postea fuit ducta in domum uiri, nec fuit sequuta copula, nec etiam aliquis actus inter eos, per quem possit apparere, quòd sponsalia illa de futuro transiuerint in matrimonium seu in sponsalia de præsenti; quia per solam ductionem in domum uiri non transeunt spõsalia de futuro in matrimonium de præsenti, ut probatur in l. quæsitum. ff. de ritu nuptia. & licet aliqui legistarum teneant contrarium, ut etiam fuit de mente Bartol. in l. cum fuerit. ff. de conditionibus & demonstrationibus, & probari uidetur in l. mulierem. ff. de ritu nuptia. & in l. Seya. ff. de do. inter uir. & uxor. & l. ea quæ. ff. de admini. & in authen. de nupt. §. quæ uerò. etiam uoluit Ioan. And. in cap. fin. de sponsa. per tex. in dict. l. quæsitum. tamen (ut dixi) ille tex. de directo probat contrarium, si bene ponderetur, alia etiam iura, quæ ad hoc allegat Ioan. And. hoc non probant tamen communiter cano. tenent contrarium, uidelicet quòd per solam ductionem ad domum sine copula sponsalia de futuro non transeant in matrimonium de præsenti, si alia signa non interuenerunt in contrarium. Nam etiam si fuerit nisus ad copulam per talem actum sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium, ut tex. in dict. ca. fin. etiam plus probat sic indistinctè loquens quòd etiam si fuit ducta in domum sponsi, non aliter apparendo de matrimonio de præsenti, per talē nisum sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium etiam si puella esset uiripotens, quod est notabile, quod tamen procederet, quando in tali nisu puella non consensit, sed uiolenter sponsus tentauit coitum, ut aliquando assolet, licet non perfecerit. Si autem consenserit tamen coitus non habuit effectum, fortè impeditus propter superuenientiam alicuius, tunc fortè dicendum esset contrarium iuris præsumptione, quod maximè procederet, quando à principio fuerant contracta sponsalia per uerba de præsenti: tamen propter impedimentum ætatis iuris intellectu conuertuntur in sponsalia de futuro, per id quod habetur in cap. 1. de despons. impu. in 6. Nam si postea superueniente legitima ætate superuenerit talis nisus, puto quòd iuris præsumptione censeatur cõtractum matrimonium, cum etiam dicto casu per amplexationem postea secutam inter ipsos sic inter se amplexantes sponsalia transeant in matrimonium ut probatur in cap. 1. de matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ, & ita potest limitari tex. & quod ibi habetur in dic. cap. fin. Et isto casu esset differentia inter nisum & copulam: quia primo casu oritur præsumptio iuris, contra quam admitteretur probatio in contrarium. Sed in secundo casu oritur præsumptio iuris, & de iure, contra quam non admitteretur probatio in contrarium per text. in cap. is qui. eodem titulo, & facit gloss. & quod ibi not. in l. si. in princip. ff. quod metus causa, per solam ergo ductionem puellæ ad domum sponsi constante credo non præsumi matrimonium contractum, licet præcesserint sponsalia de futuro: quia hoc nullo iure probatur, & (ut dixi) dict. l. quæsitum, probat de directo contrarium, quicquid aliter dixerit Ioan. And. ut suprà, ita etiam sequitur Anto. de Bu. post Ioan. Cald. in dic. cap. fin. & etiam sequitur ibi Abb. Sicu. & communiter doct. ibi legentes, & iura, quæ allegantur in contrarium nullo modo hoc probant, & hoc aliquando contingit, quando puella esset etiam nubilis ætatis, licet sit ducta in domum sponsi: tamen ob aliquam ægritudinem sponsi, uel etiam sponsæ non curant aliter contrahere matrimonium de præsenti, uel si cõtingat, quòd sponsus sit absens de longinquo per aliqua tempora, tamen sponsa, quæ fortè remansit orbata parentibus, uit ad domum sponsi, & patris dicti sponsi, & tamen sponsus, uel eius pater recipit dotem.

Reuertendo igitur ad propositum dico, quòd si talis sponsa de futuro erat maior 25. ann. Et sic habebat liberam suorum bonorum administrationem, & dotem tradidit sponso, seu eius socero, qui pro ea onera subiit, eam gubernando & alimentando, dico, quòd tales fructus interim percepti in dotem non conuertuntur postea sequuto inter eos matrimonio, quasi uideatur tacitè in recompensationem onerum, & sic pro quadam remuneratione consensisse, ut dictam dotem teneat & fructer, licet fortè fructus superexcedant onera prædicta, argu. d. l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff man. & quod per Bar. in l. cum quid ff. si certum pet. & per gloss. in l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio, & ibi per Barto. & docto. & in hoc nullus doctor contradicit, ut etiam per Imol. in d. l. si ante nupt. & etiam ibi Ludou. & ita potest procedere opin. gloss. in dict. l. 2. & isto casu bene limitat opin. & ratio Cyn. ibidem dum alleg. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petitione hæreditatis. & hoc est notabile ad limitationem iurium dicentium, quòd fructus percepti ante matrimonium per uirum augent dotem: ut in l. si ante nupt. & l. dotis fructus. & in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. cum simil. ut procedant, si uir ipse interim onera subierit: quia tunc cedũt in tacitam donationem ex causa donationis eo casu, quo mulier esset etiam talis conditionis, ut posset donare tales fructus. Si tamen contingeret casus, quo nuptiæ non sequerentur, fortè quia interim sponsus uel sponsa decessit, uel fortè renouauerint sponsalia cum altero, uel altera contrahendo, an tales fructus repetantur, puto quòd non, ex quo talis donatio fructuum fuit facta per uiam remuneratoriam, & non simpliciter ex causa futuri matrimonij, & sic non obstan. d. l. cum ueterem. & l. à sponso, ut etiam suprà retuli secundùm do. Ludo. cuius dictum uidetur satis iuri consonum. & facit d. l. dotis fructus. §. 1.

Aduertendum tamen puto: quia si talis mulier & sponsa ultra dotem concessisset tacitè, uel expressè ipsi sponso, seu eius socero alia sua bona, quæ dicuntur paraphernalia ex quibus ipse sponsus fructus percepisset, tam ante matrimonium contractum, quàm etiam post matrimonium cõtractum, certè perceptos ante matrimonium non lucratur, prout lucraretur perceptos post matrimonium, licet illos in domo consumpserit unà cum dicta sponsa: quia in illis cessat prædicta ratio pręsumptæ remunerationis, ex quo satis est, quòd dotem concessit ex dicta causa onerum: ut suprà, nec etiam tunc obtinet dispositio l. fin. cum gloss. sua. C. de pactis conuentis. & quod not. in l. pen. ff. ad l. Falcid. quia illud obtinet in marito propter tacitam & præsumptam sibi concessam administrationem ratione uinculi coniugalis, nec dispositio dictæ l. fina. quæ uidetur aliqualiter exorbitans à iure cõmmuni, debet extendi ad casum, ubi nondum esset matrimonium, licet essent sponsalia. per id quod habetur in l. si uerò. §. de uiro. ff. soluto matrim. & in l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legi. cum sim. quod not. & ita de facto iam interrogatus respondi dum legebam Pisis.

19 † Secunda combinatio est in puella minore 12. ann. tradita per patrem & ducta ad domum sponsi cum dote sibi tradita: tunc siquidem sponsus accepit, & etiam pater dedit tanquam sponsam de futuro, & sic etiam sciens eam non esse nubilis ætatis. Et similiter potest concludi, quòd interim lucratur fructus, ex quo pater potuit talem rem suam alienare, sicut potuisset mulier sui iuris, & maior, cum in dubio censeatur dedisse animo dominium transferendi, dict. l. dotis fructus. in fin. cum l. seq. Et sic duo concurrunt isto casu ad causandum lucrum fructuum, uidelicet dominium apud ipsum spõsum. facit, quod habetur in l. Herennius. ff. de usu.

Item & secundò præsumpta causa donationis fructuum

ex

ex tacita remuneratione, arg. d. §. idẽ Papinianus. & si nuptiæ non sequerentur, non restituerentur dicti fructus; quia licet dos censeatur data, dominium translatum sub quadam conditione, scilicet si nuptiæ sequentur. dicta l. doris fructus. cum sequenti, tamen donatio fructuum non censetur habere illam tacitam conditionem, ex quo causa ipsa remunerationis in se est pura, & de præsenti, bene facit dicta l. si pater. de donat. supra allega. & hoc etiam casu potest procedere dict. gloss. in dict. l. a. C. de dot. promiss. cum dictis Cyn. ibidem. Si autem pater dictam puellam tradidit ducendam in domum spõsi, tanquam uxorem, & tanquam nubilis ætatis, vbi erat adhuc in ætate non legitima ad matrimonium, & tunc ex quo videtur agi, ut fructus percipiat non tanquam sponsus, sed tanquam maritus, & tãquam propter verum matrimonium, & sic interim talis maritus onera subijt, puto quòd talis sponsus fructus lucratur: quia tria videntur concurrere. Primò eius bonafides. Secundò: quia onera subijt per id, quod habetur in dict. l. in insulam. §. fructus. Tertiò: quia pater sic scienter tradendo dotem & puellam videtur voluisse sua voluntate largiri dictos fructus, argumen. eius, quod habetur in §. ex diuerso, instit. de rerum diui. & in l. adeo. §. ea diuer. ff. de acquir. rer. domin. & in l. cuius per errorem. ff. de regul. iur. & hoc fuit de mente gloss. in d. l. penul. ff. quod falso tuto. argumen. illius text. & ideo dicendum est, quòd isto casu talia fructus, sic interim percepti ante nubilem ætatem, & antequam sequatur verum matrimonium, non conuertũtur in dotem, & maximè ex tacita & præsumpta voluntate dicti patris, imò potest dici, quòd si tale matrimonium non perficeretur, dicti fructus interim percepti, ex quo pater videtur donasse, maximè in recompensationem onerum, non repeterentur per dicta supra. Si autem esset factum pactum de dote tota, uel eius parte lucranda in casum soluti matrimonij, an tunc talis vir lucretur, & quomodo subueniatur, tunc obtinet distinctio d. l. pen. videlicet, an dictus pater sic sciens dolo, uel propensiori affectu fecerit.

20 Tertia combinatio † si puella est ducta ad domum sponsi dote sibi promissa, & tamen nondum tradita, & interim onera subijt, an dictus sponsus possit agere ad vsuras ratione interesse. si dos promissa erat in pecunia uel interesse rationi fructuum si dos erat in stabilibus, prout in simili legitur & notatur in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio, quando vir subijt onera matrimonij. Nam gloss. not. & singul. in dict. l. 2. C. de dot. promissio. voluit quòd sic, æquiparando quando sponsus onera subijt sicut quando maritus. & hoc saltem ex quadam æquitate, ex quo interim sponsus onera subijt cum quo videtur ibi transire Bald. & etiam videtur fuisse de mente Dyn. prout colligitur ex dictis Dyn. in dict. l. 2. Sed Cyn. ibi tenet contrarium in dote nondum tradita ex quo nondum est vxor, & etiam nondum est dos nec verè nec fictè, ex quo nondum est tradita, & subdit Cy. ibi, quòd etiam in dote vera nondum tradita expectatur biennium antequam mulier sit in mora: ut l. fina. §. præterea. C. de iure dot. Sed hæc vltima ratio non concludit, quia commũniter tenetur, quòd in muliere, uel socero promittente dotem currit mora irregularis à principio à die, quo uir duxit uxorem: & sic cœpit onera subire, ut tenet Bartol. post gloss. & communiter sequuntur Docto. in dict. l. de diuisione. & respondent ad §. præterea. ut loquatur in extraneo promittente dotem, ut etiam loquitur principium illius text. & etiam fuit de mente gloss. ibi, de quo dixi plenius in dict. l. de diuisione. tamen ratio prima Cyn. bene concludit; quia quod dicitur in dict. l. de diuisione in gloss. in d. l. doris fructus. procedit ex quadam ratione naturali fundata ex æquitate. l. curabit. C. de action. empt. & in l. Iulianus. §. ex uendito. ff. eodem titu. videlicet quando contractus est ultro citroque obligatorius, & alter contrahentium incepit implere ex parte sua, ex tunc constituitur mora irregularis contra alterum non implentem, ut teneatur ad fructus, & usuras in contractibus bonæfidei sine alia interpellatione. Sed in terminis nostris non subest dicta æquitas: quia nondum fuit initus aliquis contractus matrimonij, & sic nec etiam contractus dotis, licet dictus sponsus onera subierit, illa non subijt tanquam ex causa veri matrimonij, nec ullo iure probari potest illa opi. glo. d. l. 2.

In tantum etiam, quòd si pater expresè promisisset etiam per stipulationem dotem & dotis usuras, tales usuræ non committerentur, nec currerent, nisi post secutum matrimonium, & non à die ductionis: quia talis promissio habet tacitam conditionem, videlicet, si nuptiæ sequentur. l. stipulationem. & l. tali. ff. de iure dot. cum similib. Si tamen pater, dum tradidit dictam puellam nondum nubilis ætatis, promisit dotem incontinenti, & si non daret, promisit usuras, licet sciret non esse legitimæ ætatis, tunc uidetur magis ea causa remunerationis onerum talem intempestiuam dotis dationem promisisse, quàm ex causa matrimonij. Et sic per istum modum posset saluari opin. gloss. in dicta l. 2. ut tunc possint peti usuræ, uel fructus ratione interesse, fatendum tamen esset, quod eo casu, quo non posset petere sponsus talis dotis promissæ usuras, uel interesse fructuum dotis promissæ: & onera subijsset, posset petere dictas expensas à dicta puella, uel eius patre, ad quem spectabat de iure onus alimentorum per id, quod habetur in l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de liber. agnosc. & in l. alimenta. C. de negot. gest. quia non uidetur talia sponsus fecisse tales expensas animo donandi: quia animus donandi in dubio nunquam præsumitur. l. cum de indebito. ff. de proba. maximè quando potest subesse alia causa quàm donationis, per id quod habetur in l. cum aurum. ff. de solut.

Quarta combinatio, si puella nondum nubilis ætatis est ducta in domum sponsi cum dote sibi tradita forte constituta per patrem prædefunctum, aut per tutorem, & sic interim spõsus, uel eius pater onera subijt, sciens illam esse ætatis non legitimæ, potest distingui, quòd aut talis puella transiuit sine tutore aut cum tutore.

Primo casu sine dubio tales fructus interim percepti augent dotem, deducto tamen ante extra quod expendit sponsus, uel eius pater in exhibitione talis puellæ: tunc enim non fuit propriè dos, sed quasi dos, contra quam admittitur compensatio propter expensas. l. si cum dotem. §. fin. ff. soluto matrimonio. nec potest dici, quòd tunc spõsus facit fructus suos integros ex quadam tacita donatione & remuneratione propter onera: quia talis donatio etiam expresè non potuisset fieri per saltem puellam non habẽtem tutorem, licet fructus sint de rebus quæ seruando seruari non possunt: nam in eis alienandis est data potestas solùm tutoribus, ut possint sine decreto non autem ipsis solis pupillis, dicta l. lex quæ tutores. in fi. & l. fin. in fin. C. de administra. tutor. Sicut enim pupillus uel pupilla non potest obligari per aliquem contractum sine tutoris authoritate, inst. de author. tuto. post princ. cum sim. ita etiam non potest per contractum alienare: quia ista conuertuntur per id quod habetur in l. is cui bonis. ff. de uerbo. obligat. & in l. si ad resoluendum. C. de prædi. mino. nec esset opus aliqua restitutione.

Secundo casu quando pupilla habet tutorem, & de consensu tutoris fuit ducta in domum sponsi cum dote sibi tradita, & tunc aut talis sponsus percepit ex tali dote fructus, qui seruando seruari possunt, ut esset oleum & etiam pecunia forte ex redditu dotis consistentis in pecunia, quæ stabat ad usuras, uel hodie ad honestum lucrum. Nam quidam dicunt, pecuniam connumerari inter res, quæ seruando seruari possunt, licet alij contra, de quo per gloss. & doctor. in l. 1. §. quæsitum. ff. ad Trebell. & habetur in l. agitur. ff. de iure deliberand. & in l. Iulianus. ff. de petitio. hæredita. & tales fructus, aut alia mobilia, quæ seruari possunt, ex quo non possunt alienari, etiam per tutorem sine decreto hodie, ut habetur in dict. l. lex quæ tutores. ideo talis sponsus non lucratur, immo conuertuntur in sortem: quia non potuit tutor donare expresè, ergo nec tacitè, nec etiam præsumitur voluisse id facere tutor, quod etiam expresè non potuisset argumen. l. si conuenerit. el primo. ff. de pact. dot. & quod per gloss. in l. prima. §. 1. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisdict. in gloss. quæ incipit, argumen. tripl. in fin. & ideo tales fructus sic percepti per sponsum augent dotem. Nec obst. l. prima. C. si aduersus uendi. ut infra subdetur. Aut sunt tales fructus percepti, qui seruando seruari non possunt, & tunc aut sunt æquiualentes, uel sunt in minori ualore, quàm sunt onera, & tunc sine dubio præsumuntur donati in recompensationem talium onerum: & quia tunc satis de facili præsumitur tutorem uoluisse in recompensationem onerum illos largiri dicto sponso: quia tunc est potestas alienandi, & etiam præsumpta uoluntas, cum non uersatur damnum pupillæ, imò magis subest cõmodum & utilitas ad hoc ut pupilla facilius & libentius alimentetur: facit l. cum in plures. §. cum tutor. ff. de administr. tutor. ad hoc etiam tex. in l. tuto. secundùm dignitatem. ante fi. ff. de admin. tut. cum etiam quia in omnem euentum tales

fructus

fructus haberent in totum retineri & æstimari propter expensas factas in persona dictæ puellæ. unde etiam constanter puto, quòd isto casu non sit necessarium decretum iudicis, cum ista datio, seu consignatio talium fructuum erat necessaria pro alenda puella per text. in l. qui filium. ff. ubi pu. edu. de. Et licet in contrarium faciat text. uidelicet quod requiratur decretum in l. 1. post princip. uersi. sed nonnullos. ff. de tutel. & ra. di. ibi, decreto scilicet interueniente, tamen Dyn. ibi Bal. post Rayn. de For. in d. l. qui filium. supplet ad illum textum, scilicet maximè, sed quia consonum est iura iuribus concordare iuxta l. 1. C. de inoffi. do. quia tex. in d. uersic. sed nonnullos, loquitur quando pupillus teneretur erga personas sibi coniunctas alendas ex honestate & pietate, ut in matre & sorore scilicet uterina, de qua etiam loquitur text. in d. §. cum tutor. tunc enim requiritur decretum in tali largitione, sed lex, quæ filium. loquitur, quando etiam ex iuris positiui necessitate tenetur, ut in alenda, uel dotanda sorore consanguinea, ut ibi patet. & ibi dum dicit cum aliter ei contingere non posset, unde multomagis quando tutor aliquas res, puta pecunias, uel fructus cuiuscunque generis concederet sponso, uel patri sponsi pro alenda ipsa puella. Aut dicti fructus superexcedunt onera, & tunc aut talis superexcessus est modicus habito respectu ad ipsas expensas onerum & quantitatem dotis & hoc casu forte potest dici, quòd illud cedat lucro sponsi nec auget dotem. Nam præsuppono, quòd tutor possit quid modicum donare & elargiri, quando subest aliqua iusta & honesta causa, uidelicet pro onere & commoditate pupilli, uel pupillę, etiam sine decreto: ut probatur in d. §. cum tutor. ibi, solennia munera parentibus cognatisve mitter.

Secundò probatur per textum à contrario sensu in d. l. 1. C. si aduer. donat. ibi congruenti moderamine. Causa enim satis honesta & iusta dicitur in casu nostro, quia propter hoc sponsus & eius pater magis libenter & liberiori animo, tractabit puellam in sui gubernatione & regimine illecti tali præmio licet exiguo fructuum percipiendorum.

Tertiò probatur ex eo, quod habetur in cap. secundo. de donatio. ubi prælatus potest ex causa aliqua iusta uel honesta in modico facere donationem de rebus ecclesiæ: nam æquiparatur tutor prælato ecclesiæ, & econtra: ut per gloss. in capit. qualiter & quando. el 2. de accusa. & aliàs per gloss. in capit. sint manifestæ. 1 2. quæstio. 2. facit, quod habetur in capit. & si quæstiones. de simo. ubi ratio modici permittitur, quod alias non permitteretur, unde si tutor in huiusmodi modico potest diminuere de patrimonio pupilli ex causa honesta, & rationabili ut supra. Ideo data tali potestate ipsi tutori sequitur, quòd ipse tutor præsumatur noluisse donare illud modicum pro quadam remuneratione: quia in modicis magis de facili præsumitur donatio, quàm in aliis non modicis, ut habetur in l. utrum. ff. de donat. inter uir. & in l. omnino. ff. ter. amo. & per Bat. in d. l. quæ dotis.

Si autem tales fructus essent ualde superexcessiui ultra dictam impensam onerum: tunc arbitror, quòd non possit tutor donare illos etiam cum decreto: quia non subest causa, propter quam fieri possit dicta donatio, imò magis in contrarium, ex quo donatio non censetur facta moderatè, & tunc magis uideretur interuenire furor ad perdendum & diminuendum patrimonium pupilli, quàm ad augendum, nec decretum iudicis ualidat isto casu, ex quo in rebus, quæ seruando seruari non possunt, iudex non habet interuenire, ut supra, & probatur hæc opinio à contrario sensu in d. l. 1. C. si aduersus dona. & causa interponendi decretum in alienandis rebus minoris eo casu, quo habet interuenire, est in iure expressa, & limitata: quia solum propter æs alienum, ut l. ob æs. C. de prædiis minu.

Item propter dotem. d. l. lex quæ tutores.

Item propter donationem propter nuptias propter recompensationem dotis, ut ibi no. in l. prædia. C. de prædiis minorum. & in l. Titia. ff. de iure dotium. & in l. fin. §. sin autem. C. si maior factus. Vnde præter has causas non est permissa alienatio rerum pupilli, uel minorum etiam cum decreto. Et hæc opinio, quæ fuisse uidetur Bartol. in dicta l. si ante nuptias. mihi placet, quicquid aliter dixerit Ludouicus ibi. per textum in dict. l. 1. C. si aduersus donationem. & probatur per textum in dict. l. fina. ante fin. C. si maior factus. ubi prohibet omnem donationē rei minorum & cum decreto excepta donatione propter nuptias, quæ fit per uirum in recompensationem dotis: quia tunc illa saltem cum decreto potest fieri, & est permissa. Meritò sequitur, quòd aliæ donationes prohibentur ex quacunque alia causa, argum. l. cum prætor. ff. de iudi. cum simil. Et ideo si fieret donatio sponsalitia, illa non est permissa etiam cum decreto, ut habetur in l. prædia. C. de præd. minor.

Nec obstat tex. in dict. l. 1. super qua se fundat Ludouicus: quia illa loquitur in donatione propter nuptias, quæ olim appellabatur ante nupt. ut ibi dicit gloss. & sic illa lex loquitur secundùm iura antiqua, quæ hodie immutant tale nomen, uolendo quòd appelletur propter nuptias, ut habetur in l. fin. C. de donationibus ante nuptias, & ita communiter Doctor. hanc intelligentiam sequuntur. Vnde illa lex debet intelligi secundùm alia iura uolentia, quòd donatio propter nuptias non possit fieri de re minoris, nisi cum decreto, & non per solum tutorem, uel curatorem, ut uult tex. in dicta l. fin. ante fin. C. si maior factus. quia consonum est iura iuribus concordare. d. l. 1. C. de inofficiosis dotibus. & capit. cum expediat. de electio. in sexto. non enim uertebatur dubitatio, an dicta donatio ualeret sine decreto, uel cum decreto. Sed dubitabatur stante ualiditate talis donationis an possit peti in integrum restitutio. & ibi dicitur quòd non, ex quo ille maritus, licet esset minor, fuit usus iure communi: quia ad hoc necessitabatur saltem causatiuè, si uolebat habere uxorem cum dote, & maximè si illa aliter non uolebat dotem dare vel constituere nisi in recompensationem haberet donationem propter nuptias secundùm quòd habetur in dict. l. fin. C. de in integrum restitutione. Et iste est uerissimus intellectus ad illum textum l. 1. C. si aduersus donationem. uel si uolumus intelligere, quòd ibi res minoris fuit donata ante nuptias sine decreto, debet intelligi eo casu, quo sine decreto potuisset fieri alienatio, uidelicet non de rebus stabilibus sed mobilib. ut ibi uoluit gloss. quæ intelligentia communiter à Doctorib. approbatur, & Bartol. ibi supplet ad gloss. uidelicet de mobilibus, quę seruando seruari non possunt, secundùm quod habetur in dicta l. lex quæ tutores. quia in mobilibus, quæ seruari possunt, eadem uiget prohibitio, sicut in bonis stabilibus, ut ibi est tex. non enim est credendum, quòd gloss. ibi intellexerit de mobilibus, quæ seruando seruari possent contra dic. l. lex quæ tutores.

Item non est credendum, quòd ibi gloss. uoluerit intelligere esse ibi speciale in quibuscunque mobilibus, etiam quæ seruando seruari possent, uel donari possent cum authoritate solius tutoris uel curatoris & sic sine decreto iudicis: quia hoc esset contra tex. in dict. l. lex quæ tutores. & in d. l. fin. ad fin. C. si maior factus. Et si dicatur, quòd in d. l. 1. sit speciale fauore nuptiarum, ut ualeat talis donatio in mobilibus quibuscunque etiam sine decreto, certè per hoc esset multum restringere d. l. fin.

Præterea ibi Imperator respondet ad consultationem, ergo non debet intelligi, quòd ibi inducat nouum ius & specialitatem contra regulam iuris communis, de qua insta, ut per gl. notab. in capitulo consultationi. de tempor. ordi. & in capitulo ex parte Adæ. de festi. Nam si Imperator uoluisset respondere per uiam dispensatiuam & specialitatis contra iura communia simpliciter prohibentia talem donationem, pro certo hoc expressisset, argumen. ad capitu. ad audientiam. de deci. & in l. 1. §. penul. C. de caducis tollendis. Dico ergo, quòd ibi non fuit donatio simplex propter sponsalia, sed fuit donatio propter nuptias in recompensationem dotis, prout fit de sui natura. Et ideo ubi in rebus, quæ seruando seruari possunt, fieret per tutorem uel curatorem cum decreto iudicis, tamen in rebus, quæ seruari non possunt potest fieri per solum tutorem uel curatorem sine decreto.

Præterea non uideo rationem urgentem, quare tunc ualeat talis donatio mobilium, & sic fructuum: quia tunc non dicitur propter nuptias, ut est illa, quæ fit per uirum in recompensationem dotis ut suprà, nam si illa lex intelligeretur de donatione propter nuptias, & quòd possit fieri per solum tutorem uel curatorem etiam in mobilibus, quæ seruando seruari possent, & sit speciale in illa, quæ fit ex causa nuptiarum magis, quàm ex alia causa, maximè quando esset necessaria, esset absurdum. nam non posset talia mobilia, quę seruando seruari possent alienari prętet causam exoluendi æris alieni, puta si haberet necesse reparare domos ruentes, nec haberet pecuniam pro ipsarum reparatione, non posset talia mobilia, quæ seruari possent, alienari: quia ista non est de causis permissis: ut habetur in d. l. ob æs. & in d. l. lex quæ tutores. si ergo

go non potest fieri alienatio ex causa, ex qua haberet sequi augmentum patrimonij ipsius pupilli, nisi ex causis expressis & limitatis iure etiam cum decreto, videlicet ex causa aeris alieni, dotis, & donationis propter nuptias, ut supra est dictum, nihilominus posset fieri alienatio ex causa, ex qua haberet se qui perdino & diminutio patrimonij, rum donare sit perdere. l. cum de indebito. de proba. ff.

Concluditur, ergo quod tutor non potest donare mobilia pupilli, quae seruando seruari possunt ex causa donationis propter nuptias sine decreto, vnde oportet intelligere illum textum d. l. in immobilibus, quae seruando seruari non possunt, ut fuit de mente glo. ibi, expressius ibi voluit Barto. & communiter sequuntur ibi doct. quo casu potest alienare solus curator minoris sponsi ex dicta causa donationis propter nuptias tanquam necessaria in recompensationem dotis constitutae & promissae dicto sponso.

Nam (ut dixi) dicta donatio videtur necessaria, & non voluntaria in tantum, quod teneri solet, ut sicut patet cogitur dotare filiam ad hoc, ut inueniat maritum, sic etiam tenetur se obligare ad donandum propter nuptias pro filio, ad hoc ut inueniat vxorem, ut per Bartolum & docto. post Dyn. in l. si aum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. confert etiam: quia donatio propter nuptias non dicitur proprie donatio, sed magis datio ob causam, & magis dicitur accedere causae onerosae quam causae lucratiuae, ut habetur in auth. eo decursum. C. de do. ante nupt.

Sed hic sumus in casu multum diuerso: quia tutor puellae donaret sponso ex causa merè voluntaria dictos fructus super excessiuos, licet essent tales, qui seruando seruari nō possunt, non enim reperimus iure cautum, quod tutor, uel pupillus cum authoritate tutoris possit alienare per uiam donationis res ipsius pupilli etiam quae seruando seruari non possent.

Et licet ante dispositionem d. l. lex quae tutores. iura permittant tutoribus & curatoribus alienare res mobiles tam quae seruari poterant, quàm quae seruari non poterant, permittebant talem alienationem per modum venditionis, ut ex eis pecunia redigeretur, & ut ex illa pecunia vsurae, uel reditus aliqui haberentur, ut dicit tex. in d. l. lex quae tutores. in princip. non autem dabatur potestas eis, ut illas donarent, & tamen ibi prouidetur de nouo prohibēdo talem distractionem mobilium tutoribus, & curatoribus, nisi fiat cum decreto, & ex causis aliàs permissis in alijs bonis stabilibus, & licet in fine illa lex excipiat res mobiles, quae seruando seruari non possunt: tamen illa exceptio ad hoc ut extrahatur ex regula data in principio legis per id, quod habetur in l. nam quod liquide. ff. de pen. lega. cum similibus, necessariò debet intelligi, scilicet quòd talia mobilia, quae seruando seruari non possunt, ualeant alienari pro redigendo pecuniam ex eis, ut etiam hoc liquidò patet ex tex. ibi in fin. & melius declaratur in l. fina. in fin. eodem titulo, ergo non pro causa donationis, ut etiam hoc probatur ex regula prohibitiua generaliter sumpta ex tex. in d. l. fina. §. sinautem. C. si maior factus. ut etiam patet ex gloss. ibi dum excipit aliquos casus, & maximè dum excipit, quòd pro alimentis pupilli potest immobilia dare & concedere, & etiam pro alimentis sororis pupilli, dum allegat d. l. cum plures. §. cum tutor. & l. 1. §. sed non nullos. & quia in d. §. sinautem. excipitur donatio propter nuptias, ergo omnis alia donatio intelligitur inclusa sub regula prohibitiua, argu. à speciali. l. 1. C. de thesau. lib. 10. cum sim.

Et ita debet intelligi tex. in d. l. 1. C. si aduer. dona. ut sic intelligatur proprio modo de donatione propter nuptias, quae datur, & fit in recompensationem dotis, ut supra dixi, non autem de donatione, quae fieret per sponsam sponsae, uel econtra mera liberalitate: quia non posset fieri per tutorem, uel curatorem, uel cum eorum authoritate, ex quo tunc tractatur de perdendo per iura & rationes suprà alleg.

Nam, ut dixi, ex quo donatio propter nupt. quando fit per modum aequalem ad dotem, & sic moderatè, videtur fieri ex quadam necessitata saltem causatiua. & ideo ibi disponitur, quòd non conceditur tunc restitutio, quia ratio cessat in donatione sponsalitia: quia illa est merè voluntaria, & ideo absurdum esset tunc denegari restitutionem in integrum. Et illam tamen l. 1. intellige secundùm communem intellectum gloss. & maximè cum declaratione Barto. ibi & communiter doctor. notabiliter limitantium praedicta, quòd talis donatio propter nuptias, quando fieret de rebus mobilibus, quae seruando seruari non possent, potest fieri per tutorem, uel curatorem, uel eorum authoritate sine decreto, & non mirum ex quo tunc tria ibi concurrant ad hoc.

Primò: quia illa donatio propter nuptias censetur esse quaedam alienatio, seu confessio necessaria, ut supra dixi.

Secundò: quia est de rebus, quae seruando seruari non possunt, in quibus iura magis de facili permittunt tutoribus & curatoribus alienationem.

Tertiò: quia ibi fuit donatio propter nuptias moderata, vnde secus si immoderata, ut praesupponit ibi tex. Nam tunc non diceretur talis donatio fieri ex necessitate, quatenus excedit modum dotis datae, uel promissae per virum secundum quòd habetur in d. l. si constante. & in l. si. versi. si igitur. C. de dona. ante nup.

Ex ea praedictis ergo potest breuiter distingui circa hanc combinationem, quòd aut pupilla dedit dotem sponso sine tutore, & tunc etiam si expressè donasset fructus propter onera subeunda, non ualet talis donatio, etiam si eum decreto: quia cum etiam non potuisset dotem constituere cum decreto sine tutore, ut voluit Barto. in d. l. si ante nupt. & bene. aut cum tutore, & tunc aut fructus sunt tales, qui seruari possent, & tunc similiter non potest, imò etiam cum decreto, ex quo non alienatur ex causa permissa, de qua in dicta l. lex quae tutores. & in d. l. ob aes. ut etiam hoc fuit de mente Barto. in d. l. si ante.

Aut sunt fructus, qui seruando seruari non possent, & tunc aut erant aequales in valore cum expensis onerum, & tunc ex quo magis dicitur compensatio cum expensis onerum, quàm donatio, ideo potuit hoc fieri etiam sine decreto, & non conuertuntur in dotem. Aut tales fructus excedunt onera, & tunc siquidem in modico est excessum, & ualet etiam sine decreto, & sic aliter modicus excessus non conuertitur in dotem. Aut excessus non est modicus, & tunc patet suprà conclusum, quod etiam eum tutore, & cum decreto non possunt tales fructus donari, quatenus superexcedunt immoderatè, ex quo sequitur, quòd nihilominus faceret talis sponsus fructus suos, quasi do aliter expressè non essent donati. Et sic conuertuntur in dotem, & si matrimonium non sequeretur, possent repeti, quatenus excedunt, ut supra est conclusum; quia ex quo non poterat tutor etiam cum decreto per modum expressum, ergo simpliciter tradendo dotem cum puella, non praesumitur tacitè facta donatio, cum etiam expressè non potuisset, arg. l. qui ad certum. ff. loca. cum simil.

21 † Quinta combinatio est, si puella, quae est nubilis aetatis, & sic supra 12. annos, & minor viginti quinque annis est sponsa de futuro, & esset ducta ad domum sponsi nondum contracto matrimonio, nec per copulam, nec per verba de praesenti: tamen cum dote tradita ipsi sponso, uel patri ipsius sponsi, ut potest contingere, si sponsus nondum esset aetatis legitimae ad matrimonium, uel fortè esset sponsus aliqua aegritudine praessus, & pater sponsi subiret onera gubernando & vestiendo talem sponsam fortè orbatam patre, nam potest distingui, quòd aut talis sponsa habebat curatorem, & sine authoritate curatoris dictam dotem consignauit, & tunc sine dubio nec expressè, nec tacitè potest dici donatio: cùm talis puella habens curatorem aequiparetur pupillae, uel pupillo habenti tutorē, ut habetur in l. si curatorē habens. C. de in integ. rest. & sic non posset pupilla sola donare fructus, & alias res, etiam quae seruando seruari non possent, ut dictum est suprà in prima combinatione. eodem modo nec adultus habens curatorem per ibi not. & facit, quod habetur in l. prima. §. fuit quaesitum. ff. ad Trebell. & in l. si ex legati causa. ff. de uerborum obligationibus.

Vnde si non posset talis puella donare expressè dotis fructus, etiam pro remuneratione, seu recompensatione onerū, multò minus posset, uel diceretur uelle donare tacitè, argum. d. l. qui ad certum. & l. si conuenerit. de pact. do. vnde tales fructus interim percepti per talem sponsum, uel eius patrem, antequam matrimonium contrahatur, quatenus excedunt onera, conuertuntur in dotem, & si matrimonium non sequeretur, possent condici, sicut condiceretur dos: per id quod habetur in dict. l. qui se debere. §. fina. & in dict. l. cum veterum.

Si autem dicta puella sit ducta cū authoritate curatoris, dictam dotem consignasset nondum secuto matrimonio saltem per uerba de praesenti, uel ipsa sola quando non haberet curatorem: potest hoc casu dubitari, an idem dicendum sit, ut suprà in proxima combinatione in puella non legitimae aetatis

ris sola, uel cum curatoris authoritate consignante dotem: tam uideretur dicendum quòd possit expressè & etiam tacitè talis puella adulta donare dictos fructus interim perceptos, licet excedentes onera, ex quo tenacior uidetur esse actus gestus per adultum, uel adultam cum curatoris authoritate, quàm gestus per pupillam cum tutoris authoritate, patet: quia authoritas tutoris in pupillo accedit ad supplendum defectum iudicij, & intellectus, qui est in pupillo, qui non habet integrum, & plenum intellectum, sed semiplenum: ut habetur Insti. de inuti. stipu. §. pupillus. & l. 1. §. furiosus. ff. de actio. & oblig. facit, quod habetur in l. quamuis. §. infans. ff. de acquir. possess. Sed authoritas curatoris circa adultum præsupponit iudicium & consensum adulti esse magis plenum & integrũ. Et ideo actus ipse uidetur esse magis efficax, & maioris roboris, cum adultus mero iure obligetur, licet non habeat curatorem: & ideo uidetur, quòd saltem cum curatore possit alienare mobilia, quæ seruando seruari non possunt.

Nec obstat d. l. lex quæ tutores. in fine, & d. l. fi. C. de administra. tutor. quia loquuntur de solis curatoribus ita alienantibus, ut non possint alienare dicta mobilia, nisi illa uendendo, ut ex eis pecuniam redigant: ut probatur ex illa l. lex quæ tutores. in prin. & post prin. iuncto §. fin. dict. l. fin. ad finem. non sic uidetur, quando curatores alienaret dicta mobilia cũ ipso adulto, uel adultus cum authoritate curatoris: nam tũc ualeret alienatio ex quocunque titulo facta: licet si esset læsus competeret restitutio, ut habetur in l. 1. & per totum. C. si tutor uel curator interuenerit. quicquid sit, potest concludi contrarium: quia dicta iura loquuntur de curatoribus circa alienationem dictorum mobilium, & ipsa iura parificant ipsos curatores tutoribus, ut sic procedant à pari circa distractionem dictorum mobilium, unde curatoris authoritas circa suum adultum non uidetur esse maioris potentiæ, quàm authoritas tutoris circa suum pupillum in tali alienatione, quod etiam patet in dicta l. prima. C. si aduer. dona. ubi patet, quòd sicut non potest pupillus donare propter nuptias ipsa mobilia sine tutore, eodem modo nec potest adultus hoc facere sine curatore, etiam si fieret donatio propter nuptias, quæ uidetur esse necessaria ipsi sponso pro recompensatione dotis sibi datæ, uel promissę, ut supra dixi in proxima combinatione. Et sic infertur, quòd talis sponsus non lucratur dictos fructus imò augerent dotem, quatenus excedunt expensas onerum: prout suprà dixi in pupilla.

22 † Sexta combinatio, si spõsus deceptus in ipsa ætate puellæ fortè ex aspectu puellæ, uel propter assertionem matris, uel consanguineorum contraxit matrimonium per uerba de præsenti cum dicta puella, credẽs ipsam esse nubilis ætatis, ipsam ducendo ad domum suam cum dote & onera subeundo, & postea nondum contractu matrimonio per copulam, uel aliter per uerba de præsenti, ipse uir, uel puella decessit, an teneatur ipse uir, uel eius hæredes restituere dotem cum fructibus interim perceptis, dubium surgit: quia licet non tractetur de donatione expressa, uel tacita, seu præsumpta: quia partes uidelicet mulier & uir, uel saltem uir ipse credebant esse matrimonium, & sic fructus habere & lucrari & consequi tanquam fructus dotis pro matrimonio contracto, & sic ex necessaria natura dotis & onerum sequuturum d. l. pro onerib. & l. dotis fructus. tamen saltem uidetur potuisse talem uirũ putatiuum facere fructus suos, uidelicet consumptos propter suam bonam fidem, & ad instar cuiuslibet bonæfidei possessoris, quod uoluit Dyn. in d. l. si ante nupt. per text. in d. l. in insulam. §. fructus. Cuius opi. licet multi doct. sequantur in d. l. si ante nupt. & etiam Cy. in d. l. 2. C. de do. promiss. tamen uidetur dubia: quia text. in d. §. fructus. pręsupponit, quòd illi fructus percepti per dictum maritum putatiuum & bonæ fidei possessorem erant consumpti in oneribus dicti putatiui matrimonij, & ideo Bar. ibi tam in suo summario quàm etiã in dictis suis ibi, dum opponit de l. certum. C. de rei uend. dicit notanter, quòd regula d. l. certum. & aliorum iurium dicẽtium, quòd bonæfidei possessor suos fructus facit consumptos & etiam habetur in l. bonafide. ff. de acquir. rer. do. habet locum in bonæfidei possessore, qui putat incommutabiliter dominum, non sic in eo, qui putat se dominum commutabiliter, ut est in uiro, qui putat, & putare debet se teneri ad restituendum soluto matrim. & sic eodem modo uir putatiuus: quia tunc non facit fructus suos, & ideo quatenus illos non consumpsit circa onera talis matrimonij putatiui restituet, per illum text.

Aduertendum tamen est: quia licet multi allegent Barto. ibi ita dicere, tamen si bene considerentur uerba Bart. aliter sonant: nam dicit, quòd regula, de qua in d. l. certum. cum simil. procedit in eo bonæfidei possessore, qui putat se dominum, & sui contemplatione fructus percepit non alio respectu, ut erat ibi in uiro putatiuo, qui respectu onerum matrimonij fructus percepit. ista sunt uerba Barto. sed licet maritus percipiat fructus ratione onerum matrimonij: tamen hoc non sufficit, nisi etiam putaret se dominum rei dotalis: nam

23 & † ille, qui scienter contraxisset matrimonium inualidum, percipit fructus ex dote ratione onerum illius quasi matrimonij, & tamen fructus suos non faceret, ut probatur ibi à contrario sensu, & in l. incestæ ff. de ritu nupt. & etiam dixi supra circa princ. huius 14. membri. Et tamen text. in d. §. fructus. se fundat super bona fide dicti mariti putatiui, non ergo sufficeret maritum percepisse fructus ratione onerum matrimonij, si non esset dominus dictæ rei dotalis. Vel saltem se dominum non putaret, unde ponamus matrimonium esse ualidum: tamen dotem esse datam in re aliena, & uir crederet dotem non esse alienam, sed accepisse eam tanquam propriã mulieris, certè fructus talis dotis faceret suos contra dominum euincente non ex eo quòd onera subiit, licet ex eo: quia se dominum putauit, & sic etiam si credidisset alienam, tamen fructus percepisset tanquam pro oneribus matrimonij supportandis: tamen non faceret suos. Sed posset saluari opinio. Bar. in d. §. fructus. quòd suum dictum procedat, quando dos & fructus percepti repeterentur per alium, quàm per ipsam mulierem, ut fuit in d. §. fructus. quia repetebãtur per dominum rei dotalis: cum ibi mulier non erat, nec fuit domina, cũ fuerit detecta serua, secus si repeteretur dos per ipsam mulierem cum fructibus, si forte matrimonium esset detectum nullum, & ut tunc possit repetere fructus, quatenus excedunt onera matrimonij, quæ supportauit talis maritus, ex quo ipsos percepit de uoluntate domini iuncta bonafide ipsius mariti, quę tamen saluatio uidetur, quòd illa opi. Dy. indistinctè sit uera, nec ratio Bart. uidetur concludens, cum tempore talis perceptionis fructuum non solum erat bona fides: sed etiam erat possessor pro suo, & possidebat uerè tanquam rem suam, & non tanquam alienam respectu statu præsenti secundùm ueram & communem opi. quòd maritus haberet dominium rei dotalis, ut habetur in l. doce ancillam. C. de rei uend. & in l. diuortio. § si fundum. ff. soluto matri. unde ponamus, quòd uiro fuit data in dotem res aliena, quã uir possidebat tanquam suam, & tanquam sibi datam ab uxore, certè licet fructus percipiat ratione onerum matrimonij, tamen (ut dixi) hinc non sufficeret, nisi quia etiam concurrit bona fides circa ipsum dominium; & tamen maritus scit se aliquando esse restituturum in casum soluti matrimonij, & tamen absurdum esset dicere, quòd talis uir interim non faceret fructus suos etiam consumptos, & hoc maximè concurrente uero titulo dotis, & bona fide mariti, quod ostenditur; quia facilior est acquisitio fructuum in bonæfidei possessore, quam acquisitio dominij dictæ rei ex præscriptione; quia in præscriptione requiritur titulus. Item longum tempus & bonafides ipsius possessoris per iura uulgaria; non sic in acquisitione fructuum, in qua sufficit sola bonafides sine tit. ut habetur d. l. bonæfidei. de acq. rer. dom. & in d. l. certum. Item in acquisitione per præscriptionem non sufficit habere bonam fidem causatam ex errore iuris, ut l. nunquam. ff. de usucap. & tamen non sic in acquisitione fructuum, in qua error iuris non nocet, imò opitulatur, ut habetur in l. si fur decesserit. & ibi per Bart. ff. de usuca. & in l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. hæred. cum sua glo. & tamen maritus licet possideat rem, quæ erat dotalis putatiua, & illam possideat non tanquam propriam & incommutabiliter, & sic non ratione dominij proprij, & incommutabilis; tamen præscribit propter suam bonam fidem, ut habetur in d. l. fundum. ff. de fund. do. & in l. si alienam. ff. soluto matrimo. & ibi no. in l. Pomponius. §. in dotis. ff. de acquir. possess. ergo multomagis fructus facit suos, & lucratur, sicut quilibet bonæfidei possessor.

Item sequeretur secundùm opin. Bart. & sequacium, quòd si quis possideret bona fide rem, ut non propriam simpliciter, sed tanquam rem propriam talis ecclesiæ, uidelicet ut emphyteuticam, uel ut feudalem talis domini, & tamen erat res alterius & contingat postea talem rem euinci à tali bonæfidei possessore talis teneretur ad fructus perceptos & consumptos, quia non possidet, ut propriam incommutabiliter, sed

ex

ex alio respectu; quia erat emphyteutica, uel feudalis, quod esset iniquissimum, & maximè quia talis posset præscribere cōtra verum dominum tale ius emphyteuticum propter eius bonam fidem, & maximè iunctam cum titulo, ut no. in l.com perit. C. de præscrip. 30. anno. & in c. ante audientiam. de præscrip. l. cum sponsus. §. in vectigalibus. ff. de publi. & in l. fi. C. de præscript. long. tempo. & not. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. ergo multò magis acquirit sibi fructus ex tali sua bona fide per supradicta, & facit, quod habetur in l. qui scit. §. in alieno. ff. de usur. ubi habetur, quòd non solùm ille, qui possidet tanquam dominus, sed qui possidet tanquam vsufructuarius: licet in uero non haberet ius vsufructus, tamen propter eius bonam fidem lucratur fructus consumptos contra dominum euincentum.

Vnde per prædicta potest concludi, quòd vir putatiuus, licet possideat rem commutabiliter, & sic hoc respectu tanquā alienam: quia scit se teneri ad restituendum soluto matrimonio, & sic respectu onerum matrimonij percipiat fructus: tamen si est in bona fide iusto errore ductus credendo matrimonium tenere, & sic rem illam esse dotalem, & sic esse in suo dominio, licet commutabiliter, tamen facit fructus suos etiam quos percepit excedentes onera dicti matrimonij putatiui, & hoc fuit de mente glo. in d. §. fructus. dum dicit: quòd non lucratur propter matrimonium, quòd in uero non est, sed propter eius bonam fidem, & ita etiam est de mente Bald. ibi, & maximè in suo summario, & etiam fuit de mente Io. de Imo. ibidem. Et pro hac opin. uidetur satis benefacere text. in d. §. fructus. in uer. sumptus uerò. ubi Iurisconsultus vult, quòd si putatiuus fecit aliquas expensas necessarias, uel utiles in prædijs quasi dotalibus, illæ non repetuntur, sed excomputantur in fructibus interim durante tali putatiuo matrimonio perceptos: & hoc est de natura sumptuum necessariò, uel utiliter factorum per bonæfidei possessorem: quia licet illos fructus faciat sibi lucrari tanquam bonæfidei possessor: tamen si tales sumptus sunt facti in prædijs compensantur ex quadam æquitate cum dictis fructibus, sic loquitur secundùm regulam traditam in l. sumptus. ff. de rei uendicatione. sic etiam in uiro putatiuo in terminis loquitur tex. in dicto §. fructus. nam si fructus perceptos non faceret suos, non caderet dicta compensatio ex aliqua æquitate, ex quo illi in omnem euentum essent restituendi, quatenus supra onera essent percepti. & sic text. in dict. uersicu. sumptus verò. oportet necessariò intelligere in fructibus, qui essent percepti supra onera matrimonij: nā illi licet cedant lucro dicti uiri putatiui propter eius bonam fidem: tamen compensantur cum sumptibus utilibus uel necessarijs factis in prædijs quasi dotalibus secundùm formam d. l. sumptus. vnde licet d. uersicu. sumptus uerò. contradicat principio illius. §. oportet intelligere. quòd illud principium non concedit, quòd fructus, qui non fuissent consumpti in oneribus illius matrimonij putatiui, sed excessissent onera, possint repeti. Sed in illo disponitur in uersic. sequent. vide licet ibi, sumptus uerò &c. quòd fiat compensatio cum sumptibus factis in prædijs quasi dotalibus, prout in alijs bonæfidei possessoribus secundùm dispositionem d. l. sumptus.

Item non debet capi argumen. à contrario sensu in princ. illius text. ibi, & mulieris oneribus assumptos, contra iura communia per id, quod habetur in l. 2. C. de cond. inser. & in cap. 1. de ætat. & qualit. in 6. cum suis vulg. ut sic à contrario sensu uideatur disponi, quòd fructus percepti bona fide per illum maritum putatiuum & non consumpti oneribus matrimonij, sed restantes ultra onera nō efficiantur dicti mariti sustinentis onera matrimonij: cum tale argumen. resultaret contra regulas iuris communis, de quo in d. l. certum. & d. l. bonæfidei. & instit. de re. diui. §. si quis à non domino. uolens, quòd tales fructus percepti bonæfidei possessorem putantem se dominum ex quadam æquitate & naturali quadam ratione, maximè pro cultura & cura sint ipsius bonæfidei possessoris, imò in casu nostro maior subesse uidetur ratio: quia iste putatiuus maritus hēbat titulum dotis saltem putatiuū, qui titulus dotis arctabat eum saltem iusta opin. motum ad onera dicti matrimonij supportanda: & ita subijt dicta onera. Intantum etiam ut dici possit, quòd fructus extantes tempore detectæ talis nullitatis matrimonij uel uertente lite super dirimendo dicto matrimonio retinere possit pro expensis onerum dicti putatiui matrimonij, si fructus iam percepti & consumpti non sufficerent ad dicta onera supportanda: quia non uideretur esse æquum, nec ratio naturalis suaderet, quòd talis maritus putatiuus perdat de suo, & mulier ipsa sit in lucro sic interim alimentata sumptibus alienis. arg. l. nā hoc natura. ff. de condit. indeb. ubi si talis uir sciuisset tale impedimentum, dicta onera & expensas non supportasset: ut etiam hoc idem uoluit Ioan. de Imol. in d. §. fructus. plus etiam dici
24 potest † quòd si fructus etiam extantes non sufficerent unà cum fructibus perceptis pro dictis expensis factis erga mulierem, & sic pro oneribus dicti putatiui matrimonij, posset tunc talis maritus putatiuus retinere dotem, uel si dos fuisset in pecunia, allegare compensationem, per id quod habetur in l. si cum dotem. §. fin. cum seq. ff. solu. matrimo. & dicetur ut stà in sequent. parte, & etiam est suprà dictum in primo, secundo, & tertio membro huius decimiquarti membri principalis.

SVMMARIVM.

1 *Dos putatina, & dos uera in quibus conueniant. & num. 6. 7. 8. & consequenter usque ad numerum 24.*
2 *Dos data pro matrimonio legitimo contrahendo, quod nō fuit sequutum, habet priuilegium prælationis: fallit tamen, ut patet nu. 3. 4. & 5.*
25 *Dos uera & dos putatina in quibus differant. & nu. 26. 27. & consequenter usque nu. 44 item uide in nu. 48.*
45 *Priuilegia dotium non obtinent in matrimonio contracto inter infideles.*
46 *Infidelis uel hæreticus si ad fidem redeat, consequitur, uel recuperat priuilegia dotium.*
47 *Infidelis si conuertatur ad fidem uxore remanente infideli debet ei dotem restituere, tamen sine priuilegijs, nec ob hoc auditur quòd dicat non uelle restituere ad hoc, ut facilius eam reducat: sed si uxor postea ueniret ad fidem uirum recuperaret.*
49 *Maritus licet succedat uxori ab intestato propter uinculum coniugale, & econtra: tamē non sic si essent cōiuges putatiui.*

HACTENUS expeditum est secundum membrum decimiquarti membri principalis, quod secundum membrum explicauimus per sex combinationes, & sic omnia quæ ad hanc primam partem dotis putatiuæ spectare uisum est. Superest, ut ueniam ad secundam partem principalem, uidelicet in casu quo dos putatiua potest reperi, an talis
a dos habeat eadem priuilegia a & eosdem fauores, prout habet dos uera, tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri. & hanc partem diuido in tria membra.

1 † Primum, in quibus conueniat dos putatiua cum dote uera circa priuilegia & fauores speciales tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri.

Secundò, in quibus conueniant circa alias qualitates & circumstantias.

Tertiò in quibus inter se differant.

Circa primam partem dico, quòd conueniunt primò in actione personali: quia sicut olim dos uera & pro uero matrimonio data in eius repetitione habebat inter personales priuilegium prælationis: quia omnibus alijs creditoribus non habentibus hypothecam præferebatur, licet esset posterior in tempore, ut l. dotis. C. de iure dot. & in l. assiduis. in princip. C. qui pot. in pigno. habean. cum simil. ita etiam habebat dos putatiua: ut l. 2. §. si sponsa. ff. de priuileg. credit. & l. si
2 sponsa. ff. de iure dot. nam † etiam ubi adhuc non esset matrimonium uerum, uel putatiuum: sed data est dos pro matrimonio contrahendo, habet locum dictum priuilegium, ut dictis iuribus. multò ergo magis ubi esset matrimonium putatiuum, ut ibi patet in puella, quæ nondum existet nubilis ætatis, deducta est domum sponsi tanquam uxor. & sic tanquam sponsa de præsenti: ut patet in d. §. si sponsa. in fi. ibi. idem puto dicendum etiam si minor 12. annis in domum quasi uxor deducta sit, licet nondum sit uxor, & esse non possit, & idem dicitur in d. l. si sponsa. ut sic si renunciatum sit matrimonio contrahendo, uel de facto contracto ut suprà, & dos repetitur, præfertur talis mulier omnibus alijs creditoribus in recuperatione dictæ suæ dotis datæ, si fortè sponsus uel maritus putatiuus reperiatur non soluendo: & si eius patrimonium non sufficiat pro satisfaciendo omnibus suis creditoribus, & idem si aliter matrimonium non tenuisset propter aliquod aliud impedimentum per tex. not. in l. si cum dotem. §. fina. ff. solu. matrimo.

3 † Sed hæc possunt limitari multis modis. Primò, si mulier, quæ dedit talem dotem pro matrimonio inualido ignoranter contraxisset: secus si scienter: quia tunc in eius odium cessabit tale priuilegium, ut probatur à contrario sensu in d. §. fin. ibi, si mulier in conditione mariti errauit &c. Diceret aliquis, quòd isto casu non daretur repetitio dotis mulieri sic scienter contrahenti, sed fisco, qui à dicta muliere aufert tanquam ab indigna per id, quod habetur instit. de nupt. in d. §. si aduersus. in fi. iuncta l. qui contra. C. de incest. nupt. Sed potest responderi per ea, quæ dixi suprà in tertiò membro principali huius vndecimæ partis: quia aliquando non succedit fiscus, ut est in muliere maiore, quæ scienter contraxit matrimonium cum uiro nondum legitimæ ætatis, ex quo tale impedimentum non habebat causam perpetuam prohibitionis: ex quo enim talis mulier commisit in legem, frustra legis auxilium & fauorem inuocat. l. auxilium. ff. de mino. & ex. quia frustra. de usucap. cum similibus, quòd fortè procederet in ipsa muliere sic scienter contrahente. secus forte si pater eius sic scienter contraxit: nam isto casu, ex quo mulier non fuit in dolo uel culpa, non deberet tale priuilegium perdere, si ipsa haberet talem dotem recuperare forte mortuo patre: quia tunc subest ratio, de qua in d. l. 2. in fin. cum sequentib. de priuileg. cred. Si autem pater ipse uiueret & recuperaret matrimonio non secuto, uel secuto de facto: & tunc si hoc non fecit dolosè sed propensiore affectu motus, & tunc fortè tanquam excusatus non perdet tale priuilegium prælationis, argumen. eius, quod habetur in l. penult. ad fin. ff. quod falso tutor. autho. Aut fuit dolosè uersatus sic scienter tradendo nuptui filiam Innubilem, uel aliter ubi matrimonium non poterat subsistere, & filia esset de hoc ignara: & tunc non haberet tale priuilegium prælationis, argumen. tex. in dicta l. si cum dotem. §. fina. à contrario sensu. & hoc fortè, nisi talis pater non præferretur alijs creditoribus, talis filia haberet remanere indotata propter inopiam patris: quia tunc in subsidium debet succurri tali mulieri, ut possit alteri nubere sumpta ratione tex. in dicta l. 2. in fin. cum sequent. de priuileg. credit. & facit quod aliàs habetur per æquitatem. l. fina. ff. de eo per quem factum erit. & gloss. in fi. in l. 2. §. 1. super uerbo sui iuris. ff. solu. matrim. & quia isto casu uersatur interesse potius ipsius filiæ, quàm ipsius patris repetentis: ut aliàs per glo. not. in §. fuerat. instit. de actio. in glo. pen. ad fin. Si autem mulier scienter contraxisset cum seruo, qui fortè gerebat se pro libero, tamen non ignara suæ conditionis, quo casu non haberet ipsa dotis repetitionem, sed fiscus: ut post multa conclusi in d. tertio membro. Dico, quòd fiscus non haberet priuilegium antelationis: quia non uenit tunc fiscus ex persona sua, sed ex persona dictæ mulieris, à qua tanquam indigna ipse fiscus aufert. & ideo aufert cum omni iure suo & sua qualitate, ergo sine dicto priuilegio antelationis. Ex quibus inferri potest, quòd si mulier contraxit scienter sponsalia de futuro & prohibita dando dotem tali sponso: nam tunc nuptijs de facto non secutis habet mulier dotis repetitionem, nec est locus fisco, ut supra est conclusum in primo principali membro huius vndecimæ partis, per tex. not. in l. fi. ff. de condict. sine causa. tunc non repeteret dictam dotem cum dicto priuilegio antelationis, & multominus si contraxisset tale matrimonium per uerba de præsenti scienter, nec fuisset consumatum matrimonium per copulam, quo casu conclusi in secundo membro principali, non denegari tali mulieri dotis repetitionem: tamen eodem modo & eadem ratione, imò maiori ratione denegaretur tale priuilegium prælationis in tali dotis repetitione per supradicta argum. tex. in d. §. fi. ubi iurisconsultus facit vim: quia talis mulier errantes contraxit, & ideo sibi concedit dictum priuilegium.

4 † Secundò limita procedere, quando tale matrimonium putatiuum fuisset separatum uiuente muliere: quia tunc subest ratio tex. quæ ponitur in l. 3. ff. de priuileg. credi. uidelicet ut iterum nubere possit mulier: quia sic interest reipublicæ. Sed si separatum esset tale putatiuum matrimonium morte mulieris, & eius hæres dotem repeteret, & inter creditores esset contentio de prælatione, & hæres, uidelicet filius talis mulieris allegaret priuilegium, fuit obiectum, quòd tale matrimonium non ualuit: quia contractum iure prohibente, licet inter ignorantes. nam licet tale priuilegium, quod olim dabatur in personalibus in dote uera non transeat ad hæredem extraneum: tamen ad filium mulieris transit: ut habetur in l. 1. C. de priuileg. dot. in tex. & gloss. ibi. & ita communiter tenetur, facit, quod habetur in l. dabimus. §. 1. de priuil. cred. quod maximè procedit, quando esset filius eiusdem matrimonij: ut ibi not. & in l. assiduis. §. excep. C. qui pot. in pigno. habean. tamen non sic in tali dote putatiua: quia tunc cessat ratio renubendi ponderata per tex. in d. l. 3. Et sic hæres mulieris etiam filius non habebit tale priuilegium, etiam si esset natus ex eodem putatiuo matrimonio, etiam si esset legitimus: cum possit hoc contingere, quòd matrimonium non ualeat, licet filij inde nati sint legitimi propter iustum errorem: ut habetur in l. si quis incesti. C. de incest. nup. & per gl. in l. qui contra eo. tit. & habetur in l. qui in prouincia. §. diuus. de ritu nupt. & in c. pen. qui filij sint legitimi.

5 † Tertiò limita procedere in ipsa dote putatiua numerata, non sic in solùm confessata: quia tunc non uidetur, quòd priuilegium antelationis in personalibus datum à iure antiquo speciali fauore dotis, & extensum ad dotem putatiuam extendatur, nisi ad dotem putatiuam uerè numeratam, nõ autem ad solam confessatam, & sic ut ius singulare ita multipliciter non extendatur. l. ius singulare. ff. de legi. & maximè ubi uersatur præiudicium tertij, quo casu confessioni non ita fauemus sicut ueræ numerationi. l. 1. §. qui mutuam. ff. de his quæ in fraud. patr. & quod habetur in authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nupt. & quod habetur in l. qui testamentum. ff. de probat. & bene facit, quod habetur in d. l. assiduis. C. qui pot. in pign. habean. ubi priuilegium antelationis nouiter ibi concessum mulieri in sua hypotheca non extenditur ad dotem confessatam: ut probatur in tex. & glo. & ita ibi Cy. Barto. Bald. & communiter omnes. & dixi supra in 10. parte operis in 125. char. & sic eadem ratione potest dici, quòd etiã olim de iure antiquo, de quo non erat orta tacita hypotheca pro dote mulieris, & etiam si erat expresse hypotheca apposita, illa non erat cum priuilegio antelationis contra creditores prætendentes hypothecam anteriorem: sed solùm iura indulgebant mulieri ius prælationis in personalibus: ut habetur in l. 1. C. de priuileg. do. tale priuilegium prælationis non habebat locum in dote solùm confessata per rationes supra adductas, licet contrarium fuerit conclusum in dicta 10. parte in 125. char. licet pronunc dicta conclusio mihi uideatur dubia per supradicta: tamen posito quòd opinio ibi posita procederet, nihilominus non esset hoc extendendum ad dotem putatiuam: maximè ne tot specialia concurrant circa idem, & ne in multis lædatur commune, per id quod habetur in l. 1. C. de dotis promiss. & in cap. cum dilectus. de consuet. cum similibus.

6 † Secundò conueniunt dos putatiua & dos uera in tacita hypotheca, ut pro restitutione dotis etiam putatiuæ, & sic pro matrimonio inualido, quod credebatur ualidum omnia bona uiri putatiui sint tacitè obligata, sicut sunt obligata pro dote uera. l. 1. §. 1. C. de rei uxor. act. & hoc uoluit gl. no. in d. l. si cum dotem. §. fi. & glo. in d. l. 2. cum seq. de priuileg. cred. & idem glo. in d. l. assiduis. & ibi Cyn. in 7. quæst. ubi dicit ita communiter teneri. & ibi Barto. transit & etiam in d. §. fin. & communiter ibi doct. legentes sequuntur. Sed Dyn. & Iacob. de Are. & plerique aliorum tenent contrarium, cum quibus transit Bart. in d. l. 2. in fi. ubi dicit, quòd ita tenent omnes. & idem fuit de mente glo. in l. eos. C. qui pot. in pign. hab. & in l. sponsam. ff. de iure dot. & hæc opin. uidetur mihi uerior in puncto iuris.

Moueor primò: quia ius singulare circa tacitam hypothecam nouiter inductam per d. l. 1. §. 3. C. de rei ux. act. est inductum speciali fauore dotium, & est indultum dotibus, ergo nõ debet extendi ad quasi dotes, & quæ uerè non sunt dotes [illegible] dos non possit esse, ubi non est matrimonium. l. fi. C. de donat. ante nupt. cum sim. Et casus uerus non trahitur ad non uerum, sed fictum, uel contra uerum in materia exorbitanti à regulis iuris communis. l. constitutionibus. ff. ad municip. & l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum sim. & maximè ubi non esset eadem ratio fauoris, sed certum quod non est eadem ratio in matrimonio non uero, ex quo non repletur ciuitas liberis & legitimis hominibus, sicut est in matrimonio uero per id, quod habetur in l. 1. ff. sol. mat.

Item & secundò: quia talis tacita hypotheca est indulta à iure actioni ex stipulatu hodie tacitè subintellectæ, ut dicit tex. in d. l. 1. §. sed ut plenius. ad finem ibi, ita & huiusmodi actioni, scilicet ex stipulatu damus ex unoquelatere hypothecam: & quia ibi tex. vult, quòd procedunt à pari tacita stipulatio & tacita hypotheca; ut patet ibi, simili modo intelligi factam

etiam stipulationem & hypothecam ex utraque parte, quasi fuerit scripta &c. & etiam patet ex princ. d. §. ibi, ita & huiusmodi actioni damus ex utroque latere hypothecam &c. & sic loquitur in actione ex stipulatu tacitè subintellecta ex noua dispositione d. l. r. ut dictæ actioni sit indulta tacita etiam hypotheca. Sed clarum est, quòd in dote putatiua à iure non est indulta tacita stipulatio: sicut est indulta doti ueræ, ut dixit gloss. instit. de nupt. §. si aduersus. ad finem. quod patet: quia pro ea repetenda solùm datur condictio ob causam, uel sine causa, ut habetur in l. r. C. de condict. ob causam. & in l. fin. ff. de cond. sine causa. & dicetur infra in tertio & ultimo membro, uidelicet in quibus disconueniunt: ergo similiter non est indulta tacita hypotheca dictæ condictioni ob causam. Præterea hoc nullo iure cautum reperimus, ergo nec nos debemus ex nobis ipsis adinuenire. l. illam. C. de coll. & c. 2. de trāsla. epis. cum si. dato tamen ꝙ opinio primæ procederet, quam communiter tenuerunt glo. esset limitanda modis quibus supra est deductum in proxima conuenientia.

Item limita ut tacita hypotheca non habeat locum in dote putatiua in casu d. l. si cum dotem. §. fin. uidelicet, si mulier contraxit matrimonium cum seruo, qui reputabatur liber: quia non potest seruus contrahere hypothecam bonorum: quia ipse nihil habet, nec habere potest quod possit obligare de suo, nec etiam bona domini potest expressè obligare, ergo nec tacitè, argum. l. cum quid. ff. si cert. peta. & l. qui ad certum. ff. loc. nisi haberet liberam peculij administrationem. l. si conuenerit. §. si. ff. de pign. act. secundùm Barto. & communiter docto. in d. §. fin. Fatendum tamen esset, quòd si dominus consensisset tali matrimonio inualido & dotis receptioni fingendo fortè se non dominum, tunc sibi esset præiudicatum in casu hypothecæ bonorum suorum: quia qui consentit actui uidetur consentire omnibus effectibus, qui sequuntur ex natura illius actus. l. quamuis simpliciter. C. de fideicommiss. & consensus in principali extenditur ad suum accessorium seu consecutiuum. l. si pupillorum. §. pupillus. ff. de reb. eod. & l. 2. C. eod. tit. & quod habetur per glo. not. in ca. quia in tantū. de præben. Ex quo inferri posset, quòd si minor accepit tandem uxorem putatiuam cum dote, ex quo ipse non potest sine curatore, imò etiam cum decreto obligare bona sua d. l. lex quæ tutores. ideo nec etiam tacitè surget talis hypotheca bonorum. Et licet in uera dota sit hoc dubium secundùm no. per Bartol. in l. si constante. in princip. ff. solu. matrimo. in 4. quæst. 3. partis, de quo ibi latius per doctor. & ibi dixi, & per Cyn. & Bald. in l. fina. C. de legiti. tuto. & per Doctor. in l. item quia. ff. de pact. tamen in dote putatiua tenerem opinion. negatiuam, uidelicet quòd tacita hypotheca bonorum minoris non contrahatur, cùm in ea non sit tanta ratio fauoris.

7 † Tertiò conueniunt: quia concesso, quòd dicta tacita hypotheca obtineat etiam in dote putatiua, illa obtinet cum priuilegio antelationis, de quo in d. l. assiduis. sicut ibi habetur in dote uera, quod uoluit gloss. ibidem in magna gloss. ad fin. & ibi Cyn. in 7. quæst. ubi dicit ita communiter teneri, idem gl. in d. l. si cum dotem. §. fi. & in d. l. r. §. fi. sic etiam transit Bar. in d. l. assiduis. & in d. l. si cum dotem. §. fin. & ibi etiam Imol. Paul. Ludou. Roman. & communiter Doctor. Sed (ut supra dixi) in tacita hypotheca Dyn. & Iacob. de Are. & plerique aliorum in d. l. r. §. fina. tenent contrariam opinio. quòd nec tacita hypotheca; nec etiam cum priuilegio antelationis contrahatur: cum quibus transit etiam ibi Bart. dicens, sic omnes tenere. sed tenendo opin. quòd tacita hypotheca contrahatur etiam in dote putatiua; & quòd in dicta dote putatiua obtineat priuilegium prælationis in personalibus, de quo dictum est supra in primæ & secunda conuenientia, posset non improbabiliter teneri, quòd dicta hypotheca similiter habeat priuilegium prælationis: sicut habet actio personalis: ut sic sortiatur naturam sui principalis, scilicet actionis personalis per id, quod habetur in l. r. C. per quas perso. no. acqui. ut sic accessorium sortiatur naturam sui principalis per regulam accessorium. de regul. iur. in sexto. Ex quo posset inferri, quòd de iure antiquo ante dispositionem d. l. r. §. sed ut plenius. & d. l. assiduis. §. si mulier. in contractu dotis exigebat à marito expressam hypothecam pro restitutione dotis, quòd illa hypotheca sic expressa præferebatur omnibus alijs creditoribus etiam præcedentibus hypothecam etiam anteriorem, & eadem consimilique ratione dicendum esset in dote putatiua, Sed hoc non uidetur posse sustineri de iure: quia secundùm hoc frustratoria fuisset noua dispositio d. l. assiduis. quæ fuit in dispositione d. l. r. §. sed ut plenius. C. de rei uxor. actio. nam illa tacita hypotheca ibi noniter inducta ex noua dispositione d. l. r. non fuit orta cum priuilegio prælationis, quam habet rei uxoriæ actio personalis: & ideo de nouo fuit prouisum per d. l. assiduis. quod illa hypotheca haberet priuilegium prælationis, prout habet actio de dote personalis, seu ex stipulatu pro dote. solùm enim hypotheca sortitur naturā priuilegij prælationis incūbentis personali actioni, super qua apponitur, qñ in eadem re contrahitur hypotheca conuentionalis, pro qua erat datum priuilegium antelationis ipsi personali actioni: ut est tex. not. in l. licet. C. qui pot. in pigno. habean. not. in l. interdum. cum sequentib. ff. qui pot. in pigno. habean.

8 † Quartò conueniunt; quia sicut res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis. l. si ex pecunia. C. de iure dot. ita etiam res empta ex pecunia quasi dotali efficitur quasi dotalis: ut est tex. no. in d. l. si cum dotem. §. si. cum seq. ut sic talis mulier putatiua in tali re sic empta præferatur cæteris creditoribus licet anterioribus.

Sed aduertendum, dixi super hoc: quia gloss. in l. Labeo & Sabinus. ff. de uerborum significat. uoluit, ut hoc, quòd res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, esse inductum speciali fauore dotis, cum regulariter contra dicamus: ut habetur in l. ex pecunia. C. de rei uend. cat. quia in particularibus res empta ex pecunia mea non efficitur mea, ut ibi habetur, Sed Barto. & Angel. & communiter doctor. tenent hoc non esse speciale fauoris dotis, sed hoc esse ex natura uniuersi, secundùm quam res succedit loco pretij & pretium loco rei: ut l. si & rem & pretium. ff. de peti. hæred. & l. imperator. §. fin. ff. de lega. r. Sed de hoc latius dixi in secunda parte
operis concludendo contra opinio. communem, & pro opin.
Bald. quam etiam aliqui Modern. sequuntur, quòd imò hoc
9 non uenit ex natura uniuersi in dote: † & tunc res empta
ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando duo concurrunt,
scilicet quòd accedat consensus mulieris. Secundò, quòd hoc
uertatur in utilitatem mulieris, & sic quòd conditio dotis efficiatur
melior: ut probatur in l. ita si constante. ff. de iure dot.
& in d. l. si ex pecunia. & ibi gloss. C. de iure dot. & in l. si inter
uirum. eod. titu. & dixi in 7. parte. in priuilegio 15. chat. 186.
10 Vnde idem dicendum † puto in pecunia quasi dotali, uidelicet
quando esset data pro matrimonio inualido putatiuo,
quod tunc efficiatur quasi dotalis, quando dicta duo concurrerent,
de quibus supra, & ita intelligatur procedere text. in
d. l. fin. Vel potest dici, quòd in subsidium fauore mulieris res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis, uidelicet quando aliàs bona mariti non sufficerent pro restitutione dotis, & consequenter præferatur tunc omnibus creditoribus etiam prætendentibus hypothecam etiam expressam & anteriorem etiam quando illa duo, de quibus supra non concurrerent per text. singul. in l. in rebus. in princip. C. de iure dot. & probatur in l. uxor uiro. ff. de donat. inter uirum & uxorem: ut dixi in d. 15. priuilegio. Et sic idem dicendum sit in quasi dote, seu in dote putatiua, & ita procedit text. not. in d. §. fina. qui simpliciter & indistinctè loquitur, & hæc erit conuenientia. Vel dicamus, quòd licet res empta ex pecunia dotali non efficiatur dotalis nisi duobus illis concurrentibus, de quibus supra: tamen poterat mulier si uideret sibi expedire uti suo priuilegio antelationis, quod olim habebat in personalibus, uidelicet dicendo se uelle uti dicto suo priuilegio in dicta re empta ex sua pecunia dotali, ut sic in illa præferetur omnibus alijs creditoribus etiam prioribus in tempore, quod procedebat, etiam si dictus maritus esset soluendo: tamen mulieri expediebat magis uelle executionem suæ dotis impetrare à iudice in dicta re empta ex pecunia dotali, quàm in alijs rebus, & sic etiam erat dicendum in re empta ex pecunia dotis putatiuæ per text. not. in d. §. fi. & sic ista erit sexta conuenientia: tamen de illo iure uidetur fortè, quòd mulier non poterat hoc obtinere, si alius in illa se haberet hypothecam, & maximè specialem: quia ius antelationis in personalibus tantùm competit, quando creditor, licet posterior haberet hypothecam, ut notat. in l. quod quis. ff. de priuileg. credit. & ideò hodie subuenitur plenius per dispositionem d. l. assiduis. propter tacitam hypothecam hodie priuilegiatam. & sic idem in dote putatiua, ut dictum est suprà in tertio simili. Sed per notabilem dispositionem d. l. in rebus. est pinguius subuentum circa rem emptam ex pecunia dotali, ut præferatur om-

nibus creditoribus etiam prætendentibus anteriorem etiam expressam non solum tacitam, ut ad illam possit mulier recurrere in subsidium tanquam ad rem propriam dotalem, & tanquam illa à principio fuisset data in dotem, & idem priuilegium sicut in subsidium indultum: ut suprà extendatur ad rem emptam ex pecunia quasi dotali vel data pro dote putatiua per textum notabilem in d.§ si.

11 † Septima conuenientia, quia sicut expensa necessaria ipso iure minuit dotem veram, ut l. quod dicitur. ff. de impen. & in l. 1. §. sed quod dicimus. ff. de dote prælega. cum simil. ita etiam ipso iure minuit dotem putatiuam: ut est casus singul. in l. dote per illicitum. ff. de ritu nuptia. Et ideò si tota dos sit in corporibus, tunc sit diminutio per viam retentionis propter expensas necessarias non obstante fauore dotis. Si autem partim est in corporibus, & partim in pecunia, tunc propter dictas expensas factas in corporibus defalcatur ipso iure pecunia, quæ debetur pro dotis restitutione secundùm veram & communem opinionem, quæ ponitur in l. quod dicitur, la prima. ff. de impen. & ibi per Barto. unde (ut dixi) idem est dicendum in dote putatiua, ut talis expensa necessaria facta in corporibus ipso iure minuat dotem in ea parte, pro qua pecunia est in restitutione, & si essent tantùm corpora, talis diminutio fit per viam retentionis, licet in expensis utilibus sit discrepantia inter dotem veram & putatiuam circa retentionem fiendam vel non fiendam, ut dicetur infrà in certo membro, quando ponetur, in quibus non conueniunt dos putatiua & dos uera.

12 † Octaua conuenientia est secundùm aliquos: quia sicut dos uera dicitur esse quoddam ius vniuersale secundùm opinionem Bart. & aliorum, ut dixi in secunda parte operis, eodem modo ipsa dos putatiua censetur esse ius quoddam vniuersale. hinc est, quòd non propter aliud iura uolunt, quòd impensa necessaria ipso iure minuat dotem putatiuam, ut dicit tex. in d. l. dote per illicitum, nisi quia hoc procedit ex natura iuris vniuersalis, prout dicit tex. in dote uera in d. l. quod dicitur. Sed tenendo quòd imò in dote vera non versatur vniuersalitas iuris, quando dos non est in aliquo vniuerso: sed in pecunia, uel in re particulari, ut dixi plenius in secunda parte operis, idem dicendum est, & tenendum erit in dote putatiua. imò multò magis cum in ea subsit tanta ratio.

13 † Nono conueniunt in modo procedendi secundùm Bald. in l. 1. C. de cond. ob caus. ad fin. ubi dicit, quòd in tantum dos putatiua obtinet priuilegia dotis ueræ, quòd stante statuto, quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, quòd similiter instrumentum dotis putatiuæ habebit executionem paratam, tamen ad hoc nihil allegat, nisi quia se mouet per id, quod ibi glo. dum vult, quòd illa condictio ob causam, quæ datur ad repetendum dotem putatiuam est priuilegiata in prælatione temporis, sicut actio de dote, per l. 1. in fin. ff. de priuileg. credi. du nuo supra dictum est in prima conuenientia, & si verum esset hoc dictum Bal. idem dicendum esset circa modum procedendi, ut supra dixi: ut sic abbreuientur dilationes: ut dictum est supra in nona parte operis, in 12. speciali, char. 121. & sic etiã ut procedi possit diebus feriatis: ut in 13. speciali, & sic ut hodie non requiratur libellus, nec litis contestatio, & sic ut non solùm in his, quæ dependent à matrimonio vero habeat locũ dispositio. clem. dispendiosam. de iudic. Sed etiam in his, quæ dependent à matrimonio putatiuo, quod uidetur notabile, & maximè ad dicta ibi in 15. speciali. & etiam posset hæc conuenientia extendi ad multa alia priuilegia concernentia modum procedendi, decidendi, & iudicandi in dote uera, de quibus in dicta nona parte, super quo tamen cogita: quia essent ista maioris effectus, & non parua est authoritas Bald. in d. l. 1. in fi. de condic. ob cau. cuius dictum non reperio impugnatum à Doctoribus, quòd tamen esset limitandum ut suprà limitaui in prima conuenientia.

14 † Decimò conueniunt circa prohibitionem l. Iuliæ de fundo dotali, quia extenditur etiam ad dotem putatiuam, videlicet datam pro matrimonio inualido, quod credebatur ualidum, ut si tali durante putatiuo matrimonio fiat alienatio talis rei dotalis non ualeat ipso iure, sicut quando alienatur res propriè dotalis: ut est glo. sing. in l. dotale. §. dotali. ff. de fund. do. & probatur in simili in l. lex Iulia. quæ est quarta, co. titu. ubi dos data pro matrimonio cõtrahendo, & item sponsalib. de futuro gaudet dicto priuilegio legis Iuliæ: & etiam uide dicta supra in 7. parte operis, in primo priuil. 16. fallentia, char. 73. & etiam in prima par. char. 2. & sic etiam si fieret talis alienatio per maritum de uoluntate uxoris putatiuæ nõ ualeret, sicut etiam non ualet, quando fieret de uoluntate uxoris alienatio ueræ dotis: ut l. 1. §. & cùm lex. C. de rei uxo. act.

15 † Vndecimò: quia sicut maritus in dote uera lucratur fructus etiam superexcedentes onera matrimonij: ut habetur in l. dotis fructus. ff. de iu. do. & in l. 4. ff. de pact. do. & maximè, quia est dominus rei dotalis. l. dote ancillam. C. de rei uend. ita & maritus putatiuus lucratur fructus dotis putatiuæ etiam superexcedentes, quod an sit uerum uide dicta suprà in 1. parte huius 11. partis in 14. membro, in 6. combinatione.

16 † Duodecimò: quia sicut quæ uenerunt ad uirum ex causa ueræ dotis dicuntur esse apud uirum ex titulo oneroso & non lucratiuo. l. ex promissione. ff. de act. & oblig. & l. fi. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. & l. si donaturus. ff. de cõd. ob caus. ita etiam in obuentis ad maritum putatiuum ex titulo putatiuæ dotis: ut habetur no. in l. Proculus. ff. de iu. dot. & ibi per gloss. fin. & no. dum infert ad not. limitationem. l. mater. C. de rei uend. ubi dicitur, quòd si res mea consistens apud alium est perempta, uel præscripta, possum in ex æquitate in subsidium agere ad pretium rei, habendo tamen, quod nomine meo nõ est gestum: nam illa æquitas habet locum, quando ad illum, qui uẽdidit rem meam, res ipsa peruenit ex lucratiuo tit. secus si ex tit. oneroso: puta ex tit. dotis ueræ, uel ex tit. dotis putatiuæ: ut erat in casu dictæ l. Proculus. de qua etiam per Doctor. in d. l. mater. & ibi per Cyn. maximè in 7. quæst.

17 † Tertiodecimò; quia quemadmodum titulus dotis ueræ est habilis ad causandam usucapionem, si in dotem datetur res aliena: ut l. Pomponius. §. in dote. ff. de acqui. possess. & in l. 1. & per totum. ff. de usucap. pro dote, sic etiam titulus dotis putatiuæ: ut est tex. notabilis in d. l. Proculus. & uidebatur esse dubium; quia sicut matrimoniũ ibi non tenebat, & sic erat ipso iure nullum, uidelicet inter seruam & liberum hominem ibi: & sic non est uera dos nec uerus titulus dotis, sed quasi dos. l. si serua. eo. titu. ita etiam uidebatur, quòd titulus dotis pro dicto matrimonio nulliter contracto esset tanquam accessorium, ut in regula accessorium. in 6. cum simil. Et titulus nullus non præstat iustam causam præscribendi non obstante errore iuris. l. nonunquam. ff. de usucap. Sed potest dici, quòd imò etiam titulus nullus est sufficiens propter iustum errorem facti, quasi error facti habeatur pro titulo, ut habetur in l. Celsus. ff. de usucap. quod procedit etiam in præscribendis rebus ecclesiæ alienatis sine solennitate requisita, ut tunc error iustus in facto præbeat iustum titulum ad præscribendum etiam contra ecclesiam secundùm gl. notabilem in cap. apostolicæ. de dona. in uerbo præscriptione.

18 Et hoc potest inferri ad 14. conuenientiam, uidelicet † quòd sicut maritus uerus præscribendo constante matrimonio rem dotalem illam præscribere censetur etiam ad utilitatem mulieris, ut sic soluto postea matrimonio teneatur uir, uel eius hæres dictam rem præscriptam tanquam uerè dotalem effectam restituere mulieri, uel eius hæredibus, ut habetur in d. §. in dote. l. Pomponius. & not. in d. l. si alienam. ff. solu. matrimo. & in l. qui alienam. ff. de don. cau. mor. sic quoque dicendum in marito putatiuo: qui præscripsit constante putatiuo matrimonio rem alienam tanquam dotalem, ut probatur not. in d. l. Proculus. in uer. quòd si uir. ff. de iur. do. à contrario sensu. & facit, quod habetur in d. l. qui alienam. & quod aliàs habetur in l. indebiti. §. quod si nummi. ff. de cond. indeb. Fallit tamen in casu notabili. d. l. Proculus. in dicto uersi. quòd si uir, uidelicet quando matrimonium erat nullum: quia coniux, quæ dotem dedit, erat seruilis conditionis, & sic non poterat inter eam & uirum esse matrimonium: quia uir erat homo liber, & ignorans illam tanquam liberam accepit, ubi in uero erat serua, & sic erat talis persona, cui nihil poterat quæri. l. quod attinet. ff. de reg. iur. imò sentit ibi textus hoc, si procederet vsucap. fuisset completa illa uxore putatiua adhuc durante serua, si interim ante usucapionem completam illa mulier fuit facta libera, fortè; quia erat statulibera, & conditio libertatis euenit durante tali matrimonio putatiuo, & sic durante etiam dicta præscriptione, & tunc ex quo dicto casu conualescit matrimoniũ propter cessans impedimentum, & sic præscriptio fuit completa post dictum matrimonium conualidatum: tunc talis præscriptio completa proderit mulieri: ut sic matrimonio postea soluto talis dos reddi debeat dictæ mulieri cum sua causa, & sic cum dominio quæsito per dictam præscriptionem completam postquam matrimonium reconualuit, quod est notabile. An autem hoc sit uerum, quòd ibi probetur, uidelicet ex illo tex,

quòd

quòd ex tunc matrimonium conualescat, si non appareat de nouo consensu, infrà tangetur. Et sic infertur ad aliũ casum, si matrimonium non tenuisset propter aliud impedimẽtum, q̃ seruilis conditionis mulieris, puta, si puella erat nondum nubilis ætatis, tamen maritus eam desponsauit tanquam uxorem per uerba de præsenti, & dos sibi fuit tradita in certa re, q̃ erat aliena; tamen fuerit cœpta præscribi per ipsam mulierẽ, uel eius patrem cum titulo & bonafide, tunc siue antequàm peruenerit ad annos nubiles, uir compleuit præscriptionem, siue compleuerit postea, intelligitur præscriptio completa etiã ad commodum talis mulieris, ex quo erat talis conditionis, cui poterat sibi quæri, nõ sic si fuisset serua: ut d. l. Proculus. quia tunc distinguitur, ut supra dixi. & ideo etiam si fuissent contracta solum sponsalia de futuro dote etiam tradita, & postea nuptiæ non essent sequutæ, præscriptio prodesset dictæ sponsæ: ut possit repeti per condictionem ob causam talis res sic tradita & præscripta per id, quod habetur in d. §. sed si nummi. & in d. l. qui alienato. Vnde multò magis si fuissent sequutæ nuptiæ etiam per copulam, tamen de facto, quia erat impedimentum consanguinitatis, quo tempore uir putatiuus & ignorans præscripsisset talem rem datam pro dote putatiua; ut prosit mulieri pro restitutione sibi fienda: sicut prodesset uero uxori per supradicta: si tamen mulier scienter contraxisset cum uiro iustè errante: quia non credebat impedimentum puta consanguinitatis esse: tunc posset præscribere talis uir ꝑpter iustum eius errorem, non tamen ad utilitatem talis mulieris, sed fisci, qui aufert tanquam ab indigna, per l. qui contra. C. de incest. nup. & secundùm plenè dicta suprà in prima parte huius 11. partis.

Dicet aliquis, ꝙ saltem hodie non procederet talis præscriptio, si esset longi temporis, propter malam fidem authoris. s. mulieris dantis dotem sic scienter p id, quod habetur in auth. malafide. C. de præscrip. lon. temp. & sic non prodesset etiam ipsi uiro putatiuo: quia potest respõderi, ꝙ dispositio d. auth. procedit, quando malafides authoris uersaretur circa ipsam rem, seu eius dominium: quia sciret eam non suam, & consequenter esse alienam. l. fi. C. unde ui. & sic habebãt malam fidem aduersus dominum. Sed in casu nostro malafides dictæ mulieris non uersabatur circa dominium, nec contra uerum dominum, imò respectu domini erat in bonafide: quia credebat esse suam. Sed sua malafides uersabatur circa ipsam causam dationis: quia sciebat matrimonium non ualere: licet uir crederet ualere. & ideò ista malafides non nocet in præscriptione: ut hř in l. si quis fundum. ff. de acqui. poss. & in l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de cond. ind. & ibi per alios: & per Bal. in l. 1. C. de usucap. trans.

Reuertor nunc ad intellectum. l. Proculus. quia supra dixi probari ex illo tex. ꝙ si durante tali matrimonio putatiuo illa mulier est facta libera, puta propter euentum conditionis, uel alio modo, ꝙ tunc reconualescit matrimonium. Tamen dubium facit, ex quo enim dictus maritus nesciebat illam esse seruam, & sic errans in eam consensit, & nunc ea facta libera adhuc est in eodem consensu, prout erat in principio, ergo uidetur etiam nunc durare primus consensus cum eadẽ qualitate erroris, meritò uidetur, quòd non conualescat matrimonium, nisi uir ille de nouo consentiat, nec ille tex. in dict. l. Proculus. probat contrarium, dum dicit ibi, antequàm matrimonium esse inciperet: nam intelligo scilicet, quòd sequuto nouo consensu partium maximè ipsius uiri putatiui, & hunc intellectum ad illum tex. l. Proculus. reperio fuisse glo. in c. 1. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. determinando per illum tex. similem casum, si uxoratus aliam superinduci uxorem, illa secunda ignorante eum uxoratum, & contingat primam uxorem mori, an ex nunc reconualidetur matrimonium cum illa superinducta sine alio nouo consensu, & tandem concludit ꝙ non: quia consensus requiritur de nouo, non autem sufficit primus cõtinuatus ex quo cum eodem errore uř continuatus, prout etiam probatur in d. l. Proculus. ante fi. secundùm gl. in d. c. 1. cum qua cõiter transeunt Doct. ibi post Io. And. & etiam uoluit glo. in c. fi. de coniug. seruo. Sed Imo. in d. c. 1. tenet contrarium, arg. quamuis. & l. si mulier. la 2. C. ad Velle. & l. 4. §. Seru. ff. de mino. & pro opi. gl. facit tex. & gl. illa no. in l. 3. in princ. ff. de acq. poss. dum uoluit, ꝙ intrans possessionem animo continuandi possessionem tanquam iam de præterito sibi quæsitam, quæ in uero non erat quæsita, non quærit tunc possessionem: quia animus tenendi, seu continuandi non operatur animũ de nouo quærendi. sed pro opi. Innoc. facit quia Bart. ibi post Dyn. & cõiter tenent contra illam glo. quia sufficit adesse animum in possidendo: nam qui habet animum tenendi, seu continuandi, etiam censetur habere animum possidendi, allegat. contra illam glo. in argu. quod habetur in l. 1. C. commu. utriusq. iud. & in l. posthumus. §. fi. de iniust. rup. & irri. fact. & in l. qui liberis. §. testamentum. ff. de secund. tab. Sed dum prima iura parum faciunt, & §. testamento. facit de directo in contrarium: quia imò non sufficit nõ apparere de dissensu, uel de reuocatione. Sed opus est noua declaratione animi, & sic de nouo consensu. Sed licet in terminis d. glo. l. 3. uerior uideatur opin. Bart. ibi, cum qua communiter transeunt ibi Doct. & etiam ego legendo ibidem tenui: ut ibi latius dixi, tamen illa decisio Bart. & gl. ibidem contrariæ non confert ad terminos nostros: nam licet ille intrans possessionem non habeat animum de nouo quærendi possessionem, tamen nõ potest negari, quin habeat animum possidendi, unde sufficit animus possidendi in quærenda possessione: ut probatur in d. l. 3. & in l. licet. C. in. ueru. tamen in terminis, de quibus in d. l. Proculus. & in d. ca. 1. de eo qui duxit in matr. oportet, quòd sit animus contrahendi matrimonium ad hoc, ut intelligatur matrimonium de nouo contractum, unde perseuerando in primo matrimonio non dicitur quis hodie contrahere, cras contrahere, & sic successiuis temporibus. Sed qui continuat possessionem de præterito, dicitur hodie possidere, cras possidere, post cras possidere, & sic successiuis temporibus: quia possessio est actus continuus non autem momentaneus; ut per Barto. in l. Celsus. ff. de usucap. & dixi in l. 1. ff. de acquiren. possess. in diffinitione possessionis. Præterea animus & consensus, qui à principio nulliter interuenit ob aliquod impedimentum, non ita de facili facit actum reconualescere propter cessans impedimentum, nisi appareat de nouo de perseueratione uoluntatis, ut est tex. iuncta glo. & ibi no. in l. 1. §. sed si filius. ff. de lega. 3. Sic est in casu nostro, cùm primus consensus fuerit nulliter præstitus ob impedimentum seruilis conditionis, de quo in d. l. Proculus, uel aliud impedimentum, de quo in d. c. 1. uel aliud simile impedimentum, non sic quando à principio animus utiliter interuenit in actu, sed ex post redditur actus nullus propter aliquod superueniens impedimentum: nam si postea id impedimentum cessaret, an tunc reconualidetur sine alia noua uoluntate, esset distinguendum: ut per Bart. in l. si quis filio exhæredato. §. finali. ff. de iniusto, rupto testamento.

19 † Decimoquintò conueniunt: quia si extraneus dotem dedit sponso futuro pro dote mulieris, intelligitur conditio, si nuptiæ sequentur. l. stipulationem. ff. de iure dot. cum sim. & tunc sequutis nuptiis præsumitur donatio in persona mulieris, & sibi acquiritur actio ex tacita stipulatione hodie pro dotis restitutione, ut in §. accedit. l. 1. C. de rei uxor. act. & si nuptiæ non sequentur, puta mittendo nuntium repudij: tunc talis extraneus repetit per condictionem ob caus. si dedit ea conditione, ut statim fiant accipientis. l. si ego. secundo respon so. ff. de iure dot. In dubio autem uidetur agi, ut statim fiant accipientis, ut l. dotis fructus in fi. cum seq. eo. tit. Si autem apparet, ꝙ uoluerit effici statim accipientis, sed tunc demum nuptijs secutis: tunc non secutis nuptijs non agetur condict. ob caus. sed poterit talis extraneus uendicare tanquam rem suãr ut in d. l. si ego. & hæc omnia similiter locum hñt in dote putatiua data per ex̃neum pro matrimonio contrahendo de iure inualido quod credebatur ualidum: nam non solùm si nuptię non sequentur de facto, sed & de facto sequerentur, s. per uerba de præsenti, imò etiam si facta fuisset ducta ad domum talis sponsi, & etiam sequuta copula de facto haberet locum repetitio per condictionem ob causam in persona dicti extranei: quia paria sunt nuptias non esse secutas in matrimonio legitimè contrahendo, uel esse sequutas de facto in matrimonio nulliter contracto uel contrahendo, ut probatur in dict. l. si ego. post princip. ibi, quare etiam si sequi nuptiæ non possunt propter matrimonij inductionem &c. Et ideò dicto casu posset dictus dotans repetere deducendo & allegando inualiditatem matrimonij, licet ipsi coniuges instarent pro ipso matrimonio: cùm intersit dicti dotantis ꝑ conditionem illam tacitè subintellectam non impletam de iure, quod est notabile, maximè ab limitationem d. §. accedit. ex quo sequitur, quòd si tale matrimonium fuisset solutum morte uiri, uel mulieris, & extraneus ipse, qui dotauit, nunc comperiens haberet tale matrimonium non tenuisse, repetere posset dictam

dotem in uita dicta vxore: nec teneretur eam reddere pro matrimonio nouiter de nouo & legitimè contrahendo per talem mulierem, ex quo talis destito ad tale matrimonium nouum se non extendit, per id quod habetur in l. stipulationem. cum sequen.

20 Et ex hoc inferri post ad 16. simile, si extraneus † qui omnino erat donaturus mulieri, iussu mulieris eius sponso putatiuo numerauit pecuniam pro dote putatiua, nec nuptiæ sequutæ sunt, tunc sicut nuptijs legitimis non sequutis misso nuntio repudij talis dos non repeteretur per extraneum ipsum dotantem: ut habetur in l. si donaturus. in princip. ff. de condict. ob causam. ad hoc l. si extraneus. uersic. nisi fortè. eodem tit. ita etiam in dote putatiua soluta per ipsum extraneum soluente sponso putatiuo animo donandi ipsi mulieri, ut dictis nuptijs non sequutis de facto, uel sequutis, tamen de facto & non de iure dicta dos non posset repeti per ipsum extraneum. Sed debet reddi mulieri, ut probatur à contrario sensu in dict. l. si ego. iuncto dicto uersic. quare etiam cum dicta lex loquatur, quando extraneus aliàs non erat donaturus, nisi sequutis nuptijs, ergo si esset aliàs donaturus, dictus uersic. quare. etiam probat à contrario sensu, quòd res datæ non remanent suæ, uidelicet dicti donatoris, sed debent reddi mulieri: & ita etiam probatur ex generalitate tex. & literæ in d. l. si donaturus. in princ. intelligendo tex. ibi, nec nuptiæ sequutæ sunt, uidelicet nuptiæ ualidæ: quia paria sunt, nuptias non esse sequutas, uel esse sequutas & inualidas, arg. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur. & in l. 2. in princ. ff. quemadm. testam. aperian. & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & c. fin. eod. tit. in 6. cum sim.

21 Ex quo infertur ad 17. simile, † quòd si dicto casu talis extraneus non soluisset talem dotem promissam animo donandi: & posteà detecto impedimento nuptiæ non fuerunt sequutæ, uel si fuerunt sequutæ, fuerunt retractatæ propter tale impedimentum, nihilominus teneretur mulieri facta sibi cessione à dicto sponso, seu marito putatiuo, prout idem dicitur, quando nuptiæ erant legitimè contrahendæ. l. qui se debere. uersic. sed cùm sciret. iuncta glo. ff. de condict. ob caus. ex quo etiam potest inferri, quòd si talis maritus peteret à dicto extraneo talem dotem sibi promissam, & ipse promittens opponeret de inualiditate matrimonij, propter quod ipse promisit, nihilominus non audiretur: quia sua non interest, ita opponere, cùm in omnem euentum erat soluturus, & sicut non audiuntur agentes, quorum non interest, ita etiam nec excipientes. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoffic. testam. & instit. de excep. post princ. Si autem non fuisset omnino donaturus, nisi sequutis nuptijs, ut in dubio ita præsumitur, ut not. in d. l. si donaturus. & in d. l. si extraneus. & tunc si contra eum ageretur ex dicta sua promissione posset opponere de inualiditate matrimonij per supradicta.

Aduertendum tamen est: quia si mulier scienter contraxisset tale matrimonium inualidum ignorante dicto extraneo promittente dotem, tunc in locum dictæ mulieris ita lucrantis succederet fiscus, per text. in d. l. qui contra. C. de incest. nupt. & sic posset fiscus agere contra dictum maritum putatiuum, uel eius hæredes, ut cedant prout posset mulier, si ignoranter contraxisset per supradicta, & per id quod habetur in d. l. qui se debere. uersi. sed cum sciret. ex quo etiam sequitur, quòd eo casu quo extraneus non animo in totum donandi dotem dedisset pro matrimonio contrahendo. & sic sub tacita conditione, si nuptiæ sequerentur: tunc etiam si scienter dedisset, quia sciebat matrimonium non tenere, nec nuptiæ secutæ fuerunt, tunc dotem repeteret per condictionem ob causam. nec fisco quæreretur, sicut etiam datur repetitio dicto casu ipsi mulieri sponsæ, per id quod habetur in l. fin. ff. de condic. sine causa. & secundum dicta supra in 1. parte huius vndecimæ partis. in primo casu seu membro, & idem si sequutæ fuissent nuptiæ, non tamen consumatæ per carnalem copulam secundùm dicta in secundo membro, dictæ primæ partis. Si autem nuptiæ fuissent consumatæ per copulam, & tunc tali dotatori non datetur repetitio, nec etiam ipsi mulieri, sed fisco, per id quod habetur in d. l. qui contra. & per no. in d. l. si. & dicta supra in 1. parte huius vndecimæ partis, maximè in 6. membro. Et potest concludi, quòd in omnibus casibus, in quibus conclusi non competere repetitionem mulieri scienter dotem soluenti in eisdem denegatur extraneo scienter donanti eadem ratione.

22 Decimaoctaua conuenientia: quia † dos putatiua licet propriè & strictè dici non possit, ex quo dos non potest esse sine matrimonio. l. fi. C. de do. ante nup. & matrimonium inualidum non possit dici matrimonium & consequenter nõ possit in eo versari proprium nomen dotis, tamen largo modo potest dici dos, & consequenter talis mulier potest dici esse dotata: vnde stante statuto quòd filia uel mulier dotata à patre, vel matre, fratre, uel alio consanguineo non possit succedere vnà cum fratre masculo &c. locum obtineret ad exclusionem dictæ mulieris, etiam si foret dotata pro matrimonio inualido obstante aliquo impedimento, & ita iam vidi de facto consultum apud Pisas per Doct. solennes, & ita etiam me subscripsi, eo maximè quia ad dictum effectum statuti illa filia uidetur dotata, cui pater dotem assignauit, licet adhuc non esset matrimonium: ut per Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonst. & maximè per tex. in l. non est matrimonium. ff. de ritu nuptia. & in l. qui pupillam. ff. de adult. & ibi etiam per Bart. ad hoc etiam glo. & ibi etiam not. Barto. in l. cùm plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. facit l. vnum ex familia. in princ. & §. 1. ff. de leg. 2. & l. cùm pater. §. fidei. co. tit. si pater, uel mater &c. dotem promisisset sponso futuro, licet nondum esset matrimonium, censeretur esse dotata ad effectum dicti statuti, licet pater decessisset ante solutionem, & et ante nuptias contractas, ad hoc glo. in l. cùm post mortem. §. pen. ff. de admin. tut. & idem uoluit Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ liber. & in l. si pater. C. de sponsa. & per eundem in l. pen. C. de cond. inser. in antep. col. & in l. Deo nobis. C. de episc. & cle. Vnde ad propositũ, licet talis dos data pro dicto matrimonio inualido non esset propriè dos, dos tamen est, ex quo fuit destinata dos, nec potest dici, quòd pater non exercuisset in filiam actum donandi: ideò excluderetur à successione, sicut si fuisset uerè & propriè dotata.

23 Decimanona, † quia stante statuto, uel consuetudine loci, ut est in quibusdam locis, quòd acquisita per coniuges, seu alterum coniugum constante matrimonio efficiantur communia, & ueniant æqualiter diuidenda soluto matrimonio, vendicat sibi locum etiam in matrimonio putatiuo, ac si matrimonium tenuisset, ut probatur in ca. 2. de donat. inter uir. & uxo. secundùm intellectu aliquorum ibi, quem etiam ibi sequitur Abb. Sicul. qui tamen intellectus non probatur ex illo tex. licet glo. ibi tertia in prin. aliqualiter faciat pro hoc dictor tamen nec tex. nec gl. hoc probat bene intelligendo. Nam uerba tex. ibi, & non est aliud quod obstat, debent referri ad ius commune, & non ad consuetudinem, obsisteret autem de iure communi ipsi mulieri, quominus dotis restitutio non deberet sibi fieri, quando ipsa scienter contraxisset matrimonium illicitum per id, quod habetur in l. qui contra. & in authen. ibi posita. C. de incest. nupt.

Item intendo glo. ibi fuit loqui de pacto, uel consuetudine loci, quod uxore prædecedente uir lucretur dotem, uel eius partem, dum allegat glo. tex. in ca. si. eo. tit. & quod illud dictum non sit uerum, apparebit infra in tertio membro dum ponetur sexta differentia inter dotem ueram & putatiuam circa pactum uel statutum de dote lucranda.

24 Vigesima conuenientia: quia † sicut ea, quæ quærit uxor constante matrimonio, uera præsumuntur quæsita de bonis uiri, ut cesset suspicio turpis quæstus, ut habetur in l. quintus. ff. de dona. inter uir. & uxor. de quo tamen remitto me ad notata per Bal. & alios in l. si uxorem. C. de cond. inser. & dixi in l. ex diuerso. §. 1. ff. sol. mat. sic etiam dicendum est in quęsita per uxorem putatiuam durante matrimonio non uero, ut probatur ex tex. iuncta glo. si. in d. c. 2. quod videtur satis æquum, quando uersabatur tale matrimonium inter ignorãtes, super quo tamen aliter non insisto; quia non concernit propriè materiam nostram circa dotem putatiuam, prout etiam non concernit aliud suprà proximum simile. Et per prædicta apparet expeditum esse primum membrum, & consequenter etiam secundum, cum ex suprà deductis appareat esse ostensum, in quo conueniunt dos uera & dos putatiua, tam circa priuilegia dotis, quàm etiam circa alias qualitates, & circunferentias dotis.

25 Sequitur tertium membrum, uidelicet in quibus † differant dos uera & dos putatiua & quidem. Primò differunt in actione, seu quò ad remedium agendi: quia pro dote uera dabatur olim rei vx. actio, seu actio de dote, & in locũ eius succedit tacita stipulatio, ut habetur in l. 1. in princip. C. de rei uxor. actio. & in §. fuerat. instit. de actio. Sed pro dote putatiua restituenda, quæ est data pro matrimonio inualido,

datur solùm condictio siue causa: ut habetur in l. 1. C. de condict. ob causam. & in l. fin. ff. de condi. sine causa. & not. in d. l. si cum dotem. §. fin. & dixi suprà in secunda conuenientia ad finem.

26 Ex quo sequitur secunda differentia: † quia licet pro dote uera profectitia restituenda actio de dote, seu hodie ex stipulatu sit communis patri & filiæ: ut l. 2. §. 1. ff. solu. matrim. tamen non sic in dote putatiua illa condictio ob causam pro ipsa repetenda erit dicta communio, ut illa sit communis patri, & filiæ, imò erit præcipua ipsius patris, ut dixi suprà in 1. parte huius vndecimæ partis circa 11. membrum, & subest ratio: quia condictio ob causam oritur ex negotio gesto inter accipientem & repetentem, prout est etiam de natura condictionis indebiti, imò multò magis in condictione ob causam, & in condictione indebiti, cùm condictio ob causam requirat factum explicandum ab homine. Bart. in l. is cui hæreditas. ff. de condict. indeb. cùm ergo nullum negotium sit gestum inter ipsum maritum, & vxorem filiam dotantis. ergo nulla communio potest esse inter patrem & filiam pro dicta dote repetenda per condictionem ob causam.

Ex quo potest inferri ad tertiam differentiam, videlicet quod

27 † licet in dote vera & profectitia posteà effecta sui iuris morte patris, uel emancipatione ipsa dos, & eius actio reconsolidetur in filiam, ut l. 2. §. videamus. C. de rei vxor. actio. Tamen non sic in dote profectitia putatiua, videlicet data per patrem pro matrimonio inualido, quod credebatur validum: nam si pater ignoranter dotauit, tunc soluto tali matrimonio putatiuo per mortem uiri post mortem dicti patris dotantis dotis repetitio non spectabit ad dictam mulierem. Sed ad hæredes dicti sui patris repetendo per condictionem ob causam, & si fuisset emancipata & matrimonium esset solutum per mortem viri putatiui, uel etiam ante mortem dicti uiri fuisset matrimonium retractatum per iudicium ecclesiæ propter aliquod impedimentum: tunc dos non esset reconsolidata in filiam prædictam, sed pleno iure repetitio ad dictum patrem spectaret per condictionem ob causam. plus dico, quòd si dictus maritus putatiuus expressè per stipulationem promisisset dictam dotem restituere in casum solui matrimonij, & sic impersonaliter: nam tunc dicta stipulatio intelligitur de restituendo, cui de iure debetur, per id quod habetur in l. post dotem. ff. solu. matrimon. in 3. lectu. gloss. Et sic fortè hoc casu non censeretur stipulatus sibi & filiæ: quia verba stipulationis recipiunt interpretationem, prout de iure communi disponitur, ut aliàs in simili per eundem Bart. in l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & aliàs per eundem in l. ut inscriuan. §. si liberi. ff. de oper. lib. & facit l. si duo. cum sua glo. ff. de acquir. hæredit. Fatendum tamen esset, quòd prædictis casibus dicta dos censeretur reuersa ad patrem, uel eius hæredes cum onere redotandi dictam mulierem per id, quod habetur in auth. sed quamuis. C. de do. promiss. & aliàs per Bar. in d. l. post dotem.

Quarta differentia: quia maritus putatiuus in talis dotis putatiuæ restitutione non habebit dilationem anni, prout habet maritus in dote vera, videlicet quando dos consistit circa mobilia: ut habetur in l. prima. §. cùm autem. & §. exactio. C. de rei vxor. actio. & probatur ex text. indistinctè loquente l. 1. C. de condictio. ob caus. & est gloss. singul. in d. §. exactio. in glo. fi.

28 Quinta differentia est: † quia maritus in tali dotis putatiuæ restitutione non habet beneficium indultum à iure in restitutione dotis veræ, videlicet ne conueniatur, uel exigatur, nisi inquantum facere potest. Et licet gloss. nota. relata ad illum tex. in cap. 1. de donatio. inter virum & vxor. dixerit contrarium: tamen Ioan. Andr. ibi, & communiter Docto. eum sequentes tenent vt supra, & melius: nam dictum priuilegium fuit indultum viro ob reuerentiam maritalem, quæ durat etiã solu. matrimo. propter reliquias matrimonij & eius uinculi, propter quod uir & vxor dicuntur fuisse socij diuinæ & humanæ domus. l. aduersus. C. de crimine expil. hæred. & etiam quia censentur fuisse vna caro. cap. debitum. de bigamis. & facit instit. de patria potesta. post principium. iuncto eo quod habetur in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrimo. in tex. & glo. ibi quæ ratio cessat, quando non fuit inter eos verum & legitimum matrimonium, licet reputaretur uerum. & pro hac opinione videtur casus in d. cap. 1. ubi non sine ministerio ibi Papa mandat reddi mulieri totam dotem, quando matrimonium separatur ex aliqua causa legitima, & sic sine aliqua diminutione: quia nihil aliud importat illud uerbum totam, ut aliàs per glo. not. in l. decem. ff. de fideicom. lib. quam pro notabili allegat Bald. in authen. sed cum testator. C. ad legem Falc. quòd si testator mandat hæredi, ut soluat totam rem legatam, uidetur ex tunc prohibuisse Falcidiam. & facit tex. in l. Iulia. in princ. ff. de leg. 3.

29 † Sexta differentia est circa pactum de lucrando dotem totam, uel eius partem: ut solet apponi in instrumentis dotalibus, scilicet quòd uxore prædecedente in matrimonio sine filijs uir lucretur dotem totam, uel eius partem. nam si contingat posteà tale matrimonium fuisse nulliter contractum ob aliquod iuris impedimentum, debet restitui dos mulieri tota per ipsum virum, nec est locus retentioni propter dictum pactum de lucrando dotem: ut est tex. not. in l. 1. C. de condict. ob caus.

Ex quo infert ibi Bald. not. idem esse in statuto de dote uel eius parte lucranda per uirum uxore prædecedente sine filijs, cùm procedant à pari tale pactum & statutum circa dictum lucrum, ad hoc. cap. fin. ad fi. de dona. inter uirum & uxor. & per Bart. & alios in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solu. matrimo. quod procedit non solùm si tale putatiuum matrimonium fuit dissolutum inter coniuges uiuentes per iudicium ecclesiæ, sed etiam per mortem ipsius mulieris, & posteà detegatur talis nullitas, quæ poterit allegari per hæredes talis mulieris contra talem uirum uolentem retinere dictam dotem propter dictum pactum, uel statutum de lucrando propter dictã generalitatem d. l. 1. ut etiam hoc idem uoluit Bart. de Saly. & tenet Ioan. de Imol. Paul. de Cast. & Ludo. Roma. in l. si ante nuptias. ff. sol. matrimo. quod intelligo procedere, etiam si uir ignoranter contraxisset, cum ille tex. in d. l. 1. indistinctè loquatur. Et licet glo. fin. d. cap. 1. de dona. inter uirum & uxo. senserit contrarium relata ad illum tex. & ipsum intelligendo ibi, & nisi aliud obsistat &c. videlicet quando esset factum pactum de lucranda dote, uel esset de hoc consuetudo loci: tamen etiam ibi moderni legentes tenent cõtrarium per tex. in d. l. 1. & ita est tenendum: ut etiam probatur in d. cap. 1. ibi dum dicit, totam dotem, quasi dicat, quòd nihil de dicta dote possit retineri per uirum, fortè si allegaret dictum ius retinendi propter dictum pactum, uel statutum seu consuetudinem loci, si hæredes agerent per condictionem ob causam, uel sine causa, prout ibi agebatur. Si autem hæres ageret actione de dote, seu ex stipulatu tacita uel expressa secundùm quòd habetur in l. 1. C. de rei uxor. actio. & tunc ex quo hæres dictam viam elegit, sibi debet imputari, argum. l. si mulier. §. fin. ff. quod met. caus. ex quo dictæ actioni de dote sic intentatæ inest tale pactum sic incontinenti appositum, cùm non possit aliter intentari, nisi cum sua qualitate inhærente, & sic cũ exceptione rei insita in ipsa actione intentata. arg. l. lecta. §. dicebam. ff. si cer. pet. & quod ibi per Bart. & per eundem in l. cũ qui ita. ff. de uerb. obl. Et prædicta omnia procedunt, quando uir ignoranter contraxisset. Si autem scienter ipse uir & similiter ipsa mulier contraxisset, & tunc sicut dos applicatur fisco per tex. in d. l. qui contra. & auth. ibi posita. & dictum est supra in 6. membro 1. partis huius 11. partis, ita etiam lucrum illud, quod uiro erat quærendum ex pacto uel statuto per d. l. qui contra. ut dictum est supra in 10. & 11. membro 1. partis. Sed si mulier ignoranter contraxisset, quo casu ipsam dotem non perdit, tunc tota dos esset sibi restituẽda, nec scientia uiri debet sibi obesse, ut sic pp scientiam uiri lucrum, quod sibi esset quærendum uigore pacti uel statuti loci, ut supra, sit applicandum fisco in præiudicium dictæ mulieris, ut sic ipsa remaneat indotata in totũ, uel in partẽ, & maximè ut non possit commodè alteri renubere. & hoc pp generalitatem tex. in d. l. 1. & facit in ratione sui, quod habetur in l. 2. §. fi. cum seq. ff. de priuileg. cred. & in l. 2. ff. de iur. dot. Et sic eodem modo est dicendum, si puella nondum nubilis ætatis fuit desponsata p uerba de præsenti, & sic non ualuit matrimonium, & anteq̃ matrimonium reconualidaretur adueniente legitima ætate, uel aliter puella decessit, ut tunc uigore dicti pacti, uel statuti loci, talis sponsus nõ lucretur dictam dotem, uel eius partem. Sed dubium est non mediocre, imò satis arduũ an si sponsalia fuerunt sequuta de præsenti, & sic fuit contractũ matrimonium, tñ mulier nondum ducta ad domum uiri decesserit, an uir talis lucretur dotem prædictam uel eius partem uigore dicti pacti uel statuti. Nam si solùm fuissent sponsalia de futuro non est tunc dubiũ sponsum non lucrari secundùm dicta supra in secundo membro decimiquarti membri huius vndeci-

mæ partis in secunda combinatione. & per Bald. in l. 2. C. de doc. promiss. Solùm ergo est dubitatio in sponsa de præsenti nondum ducta. Nam Bart. in l. nihil. ff. rerum amot. tenuit talem virum lucrari, & etiam Bald. in l. Deo nobis. C. de episco. & cler. per illum text. vbi in vero uidetur casus, prout ipse inducit. & etiam in auth. de sanct. epis. §. sponsalibus. cum sequen. & cum opin. Barto. transiuit idem Bald. in l. sancimus. C. de nupt. Sed idem Bald. in l. non sine. C. de bonis quæ lib. tenet contrarium: quia tale lucrum attribuitur viro propter onera matrimonij. Vnde sicut dos debetur ea causa onerosa, ita etiam tale lucrum dotis per id, quod habetur in l. si donaturus. §. 1. & ibi per glo. ff. de condict. ob caus. & ita dicit se consuluisse Vincentiæ: vbi tamen limitat, nisi per mulierem, uel socerum steterit, uel nisi vir fecerit præparamenta & expensas pro ducendo ipsam mulierem quasi ex tunc inceperit subire onera, & sic intelligit, quod habetur in d. l. Deo nobis. & in d. §. sponsalibus. quia stetit per ipsam mulierem propter ingressum suum ad religionem. Sed de hac quæstione plenè per Abb. Sicul. in cap. 3. Ioco. de præsumpt. vbi refert consilium suum, & post multa tenet, & ita cōsuluisse se dicit pro opin. Bart. ut supra. Sed Bart. de Sal. in l. cum in te. C. de dona. ante nupt. aliter distinguit, an dicatur in statuto, muliere decedente sine liberis, quo casu vidatur intellexisse de matrimonio consumato per copulam, cum aliter non possint accommodari verba dicti statuti, an autem simpliciter dicatur, muliere prædecedente in matrimonio, vt ibi per eum, & hanc considerationem fecit etiam Bald. in dicto suo consi. & etiam Angel. in suo consi. quod incipit, quidam vir accepit, & etiam ipse Bart. de Saly. in quodam suo consil. quod uidi, & incipit, circa examinationem dubiorum. Sed opin. prima quam tenuit Bart. ast magis communis, quam tenuit Paul. de Castr. in d. l. Deo nobis. per illum text. & ibi etiam Raph. Fulg. dicens ita se aliàs consuluisse cum pluribus doctoribus, & idem ipse Paul. in l. si ante nupt. & in l. si marito. §. 1. ff. solu. matr. dicendo se vidisse pluries consultum pro hac parte, & etiam quòd ipse consuluit, idem tenet Rapha. Cuma. in d. l. si ante nupt. & in d. l. nihil. & in eandem partem inclinat Angel. in l. 1. C. de impo. lucri. descrip. lib. 10. & post multa idem sequitur Petr. de Anch. in repet. cap. canonum. de constit. 41. char. in 14. q. princ. vers. quæro de quæstione, quæ mihi occurrit de facto Venetijs. volui hæc dixisse: quia hæc quæstio sæpè de facto contingit, & ego iam consului pro dicta opin. Bart. quando statutum simpliciter disponeret quod vxore prædecedente &c. Secus si statutum diceret, quòd vxore prædecedente in matrimonio sine filijs, prout de facto proponebatur dictare statutum: quia tunc illud verbum, in matrimonio sine liberis, habet denotare talem consuetudinem matrimonij, ut latius dixi in dicto consilio per multas rationes satis fundamentales. Quod autem supra dixi de dicto lucro dotis vigore pacti uel statuti loci, ut non obtineatur in matrimonio putatiuo, limitant quidam procedere, nisi mulier, uel eius pater scienter contraxisset ignorans: quia tunc tale lucrum non perdit talis uir putatiuus, quasi tunc dolo mulieris, seu soceri factum sit: ut talis dos non sit conuersa in eius lucrum secundùm Ludou. Roma. in d. l. si cum dotem. §. fina. allegat casum singul. in l. an in patrem. ff. quod falso tuto. autho. Sed imò dicendum est quòd dicto casu tota dos applicatur fisco, nec talis vir aliquid retinet per dictam l. qui contra. tamen si mulier uel eius pater fuit circa hoc dolo versata uel uersatus, potest talis vir putatiuus per actionem de dolo petere interesse dicti lucri deperditi, per text. not. in l. à Diuo Pio. ff. de ritu nuptia. in casu tamen dicta l. an in patrem. distinguitur, an dictus pater sic sciens hoc fecerit propensiori affectu paterno non animo fraudulento, de quo dixi latius in vndecimo, & duodecimo membro dictæ primæ partis huius vndecimæ partis & etiam aliqualiter est tactum in tertio membro ad fi.

30 Septima est differentia: quia † licet in dote uera prohibeatur retentio propter impensas utiles etiam ad perpetuam utilitatem factas in ipsa re dotali, sed tunc opus uiro agere negotiorum gestorum actione pro earum repetitione: ut habetur in l. 1. §. sed nec ob impensas. C. de rei uxor. act. tamen secus in dote putatiua; quia tunc potest retinere pro dictis expensis, ut est tex. no. in d. l. si cum dotem. §. fi. cum seq. ff. sol. mat. & ibi no. & dixi in 8. parte operis. in primo & secundo priuilegio. & ibi in octaua fallentia.

Octaua differentia resultat secundum dicta supra in 14. con-
31 uenientia, uidelicet quando † matrimonium esset nullum ratione seruilis conditionis mulieris, quæ dotem habet in re pertinente ad alium, & sic quæ erat aliena: nam licet maritus uerus, qui rem alienam accepit ab uxore, præscribat eam titulo dotis ad commodum etiam mulieris, adeo quod soluto mat. talem rem sic uiro quæsitam ex præscriptione teneatur restituere mulieri, uel eius hæredi, ac si à principio illam tanquam propriam mulieris accepisset. l. Pomponius. §. in dote. ff. de acquir. poss. ut dictum est in d. 14. conuenientia: tamen non sic in dote putatiua mulieris seruilis conditionis per tex. not. in l. Proculus. ff. de iure do. & ibi d. 14. conu. dixi rationē differentiæ, licet secus quādo matrimonium esset nullum propter aliud impedimentum: quia tunc præscriberetur etiam ad utilitatem uxoris putatiuæ secundùm ibi dicta.

32 Noua differentia: † quia licet fructus dotis ueræ uir faciat suos etiam excedentes onera matrimonij: tamen non sic fructus dotis putatiuæ, quatenus superexcederent onera quasi matrimonij, ut uidetur à contrario sensu in l. in insulam. §. fructus. ff. sol. mat. & ibi etiam uoluit Bar. quod an sit uerum, patet ex dictis supra in 6. combinatione 14. principalis membri huius 11. partis.

33 Decima differentia † quia intantum lucratur uir fructus ueræ dotis etiam excedentes onera, quòd ex illis non sit necesse deducere expensas factas in dotem, ut l. diuortio. §. impendia. ff. sol. matr. & habetur. ff. de impen. per totum: tamen non sic in dote putatiua: quia expensas, quas uir putatiuus fecit in ea, etiam ad perpetuam utilitatem deducere debet de dictis fructibus, sicut deducit quilibet bonæfidei possessor, etiam si tantundem onerum suscepit in persona uxoris putatiuæ: ut est casus singularis in dicto §. fructus. in uersic. sumptus uerò. ut etiam uoluit gloss. in uerbo compensatis. & etiā gloss. not. in dicto §. impendia. in gloss. fin. quæ assimilat talem uirum putatiuum bonæfidei possessori, qui licet fructus perceptos faciat suos: tamen si quas expensas utiles, uel necessarias fecit in re ipsa, ipsas non recuperat, quatenus ascendunt ad ualorem fructuum perceptorum, sed solùm quatenus excedunt, ut habetur in l. sumptus. & in l. emptor. in princip. ff. de rei uendic. & in l. super empti. C. de euict. quod forte potest limitari procedere in expensis utilibus, sed in necessarijs uidetur posse dici, quòd ipso iure extenuant dotem putatiuam, sicut dotem ueram, ut l. dote per illicitum. ff. de ritu nuptia. & dictum est supra in septima conuenientia. Cogita tamen: quia tex. in d. §. fructus. quò ad prædictum effectum parificat sumptus necessarios sumptibus utilibus, & sic procedūt à pari quò ad extenuationem fiendam de fructibus perceptis. Vnde posset limitari tex. in d. l. dote per illicitum, uidelicet ut ipso iure necessariæ impensæ extenuent dotem putatiuam, scilicet quatenus superexcederent fructus perceptos per tex. in d. §. fructus. unde cogita.

34 Vndecima differentia † circa singularem dispositionem l. in rebus. C. de iure dot. ut non extendatur ad dotem putatiuam, ut dixi supra in octaua parte operis circa sextum priuilegium in 12. fallentia: quia si dominium dotis putatiuæ illico retransferretur in mulierem dissoluto tali matrimonio putatiuo per mortem, uel sententiam non posset dari pro ea repetenda condictio ob causam uel sine causa: cum nulla condictio detur domino, instit. de actio. §. sic itaque discretis. & l. 1. ff. vsufruct. quemadm. caue. & tamen pro tali dote putatiua restituenda mulieri nō potest agi nisi condictione ob causam, vel sine causa, ut habetur in l. 1. C. de cond. ob caus. & l. fi. ff. de cond. sine caus. & per glo. in rub. ff. sol. mat. & dixi in d. l. si cum dotem. §. fina.

35 Duodecima differentia, † quia licet dos vera immobilibus consumptis non possit repeti incontinenti soluto matr. sed demum post annum hodie. l. 1. §. exactio. C. de rei vxo. act. tamen non sic in dote putatiua: quia potest incontinēti repeti per ipsam mulierē, vel eius hæredes, ut est gl. no. in d. §. exactio. Reperio tñ, quod quidam Moderni legentes in d. l. si cū dotem. §. fi. tenent contrariū. & allegant glo. in l. 3. de don. inter vir. & vxo. in fi. glo. primæ referendo eam ad illū tex. ibi, qui loquitur in dote data pro matrimonio nulliter contracto propter impedimentum consanguinitatis, tñ doct. communiter tenēt ut supra, vt & tenuit Abb. Sicu. in d. c. 3. & etiam est de intentione Io. And. in c. 2. eod. tit. quia tale priuilegium non datur doti, nec actioni de dote, seu simpliciter marito miserationis cā, sicut dilatio, ut non teneatur, nisi inquantum facere pōt, donec peruenerit ad pinguiorem fortunam: cum ista duo priuilegia procedant à pari in fauorem viri, ut patet in l. 1. §. cum autem.

autem. C. de rei ux. actio. Vnde sicut supra conclusum est in quinta differentia, quòd tale beneficium denegatur uiro putatiuo, etiam qui ignoranter contraxit, eadem ratione dicendum est in beneficio dilationis anni indultæ marito uero. Cõfert ad hoc: quia text. in d. cap. 3. non sine ministerio mandat totam dotem debere restitui, & sic sine aliqua diminutione, prout etiam loquitur text. in cap. 1. eod. titu. non autem diceretur tota restitui, si restitueretur post annum & non ante: quia imo tunc diceretur restitui minus propter commodum repræsentationis, argumen. institu. de actio. §. minus. & quia dies dicitur esse pars summæ. l. 1. §. dies. ff. de eden. facit l. 1. §. si creditori. & l. cum dotem. ff. ad leg. Falcid. Et multò minus cõsequeretur uir priuilegia dilationis tam anni, quàm etiam, ne exigatur ultra quàm facere possit, quando peteret fiscus propter dotem sibi applicatam, auferendo eam à muliere ut ab indigna, quando uxor sciuisset impedimentum: licet uir ignorasset per id, quod habetur in l. qui cõtra. C. de incest. nup. & dictum est supra in 6. casu, seu membro primæ partis huius undecimæ partis: cum tunc fiscus succedat in locum dictæ mulieris, ergo sicut contra ipsam mulierem uir non utitur dictis priuilegijs, similiter nec cõtra fiscum in eius locum succedentem, facit l. apud Celsum. §. de authoris. & ibi not. ff. de except. doli. hæc omnia erant ponenda supra in 4. differentia, tamen inaduertenter fuerunt ibi omissa.

36 Decimatertia differentia: † quia licet propter adulterium per l. consensu. C. de repu. perdat mulier dotem ueram, & applicetur uiro: tamen non sic in dote putatiua ob uiolatum matrimonium putatiuum & non uerum, ut expressè præsupponunt doctores omnes post gloss. in cap. plerunque. de don. inter uirum & uxor. ea ratione, quòd tunc non potest dici adulterium, ex quo uerè non est uxor per id, quod habetur in l. si uxor. ff. de adulte. & ubi non est uerum matrimonium sed putatiuum, ibi non cadit adulterium: ut ibi habetur, & in l. serui. C. de adult. ergo non cadit perditio dotis, quæ propter adulterium imponitur in dict. l. consensu. & dict. cap. plerunque. & hoc nisi iam sit lata sententia super perditione dotis propter adulterium: quia licet postea sit repertum dictum matrimonium fuisse inualidum, tamen propter hoc non debet sententia lata super dotis perditione retractari: ut est glo. not. hanc quæstionem disputans, & hanc opi. ultimo loco amplectens in d. cap. plerunque. cum qua communiter ibi transeunt Doctores.

37 Decimaquarta differentia: quia uxor † uera discedens à uiro propria authoritate & sine iudicio ecclesię perdit dotem, ut l. fina. C. de repu. & ibi not. non sic in uxore putatiua, & maximè si ex causa dicti impedimenti recessit, licet propria authoritate, & sine iudicio ecclesiæ: ut uoluit gloss. nota. cum qua communiter transeunt doctor. in dict. cap. plerunque. in gloss. 2.

38 Decimaquinta differentia: quia constante † matrimonio uero non potest interim præscribi contra dotem in præiudicium mulieris, nisi esset ante matrimonium cœpta præscriptio, ut habetur not. in l. si fundum. ff. de fund. dota. ad hoc l. in rebus. §. omnes. C. de iur. dot. Tamen secus in dote putatiua ea ratione: quia constante matrimonio uero mulier non potest agere pro iure suo, quod habet in ipsa dote, ex quo omne ius suum transtulit in uirum, qui est factus perfectè dominus rei dotalis l. doce ancillam. C. de rei uendica. cum simil. Et sic succedit regula, quòd impedito agere impedimento iuris non currit aliqua præscriptio. l. 1. in fin. C. de anna. excep. Sed mulier quando matrimonium non ualuit, non transtulit ex tali titulo dotis ullo dominium in uirum, ergo potest agere tanquam non impedita à marito &c. Sed in contrarium facit: quia imò talis mulier transtulit dominium in uirum putatiuum, licet ex falsa causa l. 3. §. subtilius. ff. de cond. ob causam. patet: quia mulieri repetenti datur condictio ob causam, uel sine causa l. 1. C. de conditio. ob causam. & in l. fin. ff. de condict. sine causa, ergo necessariò non præsupponitur domina, sed magis præsupponitur dominium esse apud talem uirum, institu. de actio. §. sic itaque discretis. Aut ergo fundus non fuit traditus, & tunc non dicitur dotalis, & sic potest interim præscribi: ut habetur in d. l. si fundum. Aut fuit traditus tali uiro putatiuo, qui postea cecidit à possessione, & tunc ex quo mulier iam transtulit dominium, non potuit agere uendicando dictum fundum, ergo ibi non currit præscriptio.

Præterea dixi supra in primo membro, uidelicet in quib. conueniunt in decima conuenientia, quòd etiam in dote putatiua obtinet priuilegium prohibitionis alienationis per l. Iuliam. de fund. dota. ergo si non potest alienari, nec etiam præscribi, d. l. si fundum & l. alienationis. ff. de uerbor. signific. & habetur in l. ubi lex. ff. de usucap. Et ideo potest concludi per supradicta, quòd non currat præscriptio in dote putatiua, quod procedit fortè constante tali matrimonio putatiuo inter ignorantes contracto: secus si inter scientes, & maximè quando mulier fuisset sciens per supra dicta circa primam cõuenientiam in prima fallentia.

Item procedit durante tali matrimonio putatiuo, secus eo dissoluto de facto, uel per mortẽ, uel per sententiam: quia tunc non est ratio, quare duret tale priuilegium licet non sic in dote uera per id, quod habetur in l. etiam. ff. de fund. dota. & dixi supra in primo priuilegio septimæ partis in 8. fallentia, chart. 71. est tamen cogitandum super prædictis, ex quo mulier putatiua semper habuit experiundi potestatem, allegando matrimonium non tenere, & sic non uidetur esse eadem ratio, quæ est in dote uera, & sic quando matrimonium ualuit, dico saltem quo ad effectum præscriptionis, ut mero iure currat, licet fuerit impedita impedimẽto facti: quia ignorando tale impedimentum & reputando tale matrimonium ualere, consequenter etiam cogitabat se non posse agere ad suam dotem recuperandam contra tertium possessorem. Cõstat autem, quòd impedimentum ignorantiæ etiam iustissimæ non impedit cursum præscriptionis, ut l. fin. C. de præscr. long. temp. & l. 1. C. de usuca. trans. tenendo tamen hanc opinionem non denegaretur tali uxori putatiuæ beneficium restitutionis in integrum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse uidebitur. de qua in l. 1. in fi. ff. ex quib. cau. maio. quæ iusta causa uersatur etiam propter iustum errorem, seu ignorantiam facti: ut l. 2. ff. de in integ. resti. ad hoc l. Attilicinius. ff. de serui. rusti. præd. & not. Barto. in l. 1. §. si quis autem. ff. de itine. actuq; priua. & gl. in l. 1. C. de patria pote. & in l. si patrem. §. 1. & l. si sic. in princ. ff. quemadm. serui. amit. & not. Spe. in tit. de præscript. §. 1. uers. quid si colonus.

39 † Decimasexta differentia: quia licet in dote uera soluto matrimonio fructus ultimi anni ueniant diuidendi inter uirum & uxorem uel eius hæredes habita consideratione, uidelicet pro tempore, quo à principio fundus cœpit esse dotalis, & uir onera matrimonij subire, secundum quòd traditur in l. diuortio. ff. solut. mat. & in l. 1. §. sed nouissimi. C. de rei uxo. actio. tamen non sic in dote putatiua data pro matrimonio, quòd postea repertum est non ualuisse: quia tenendo opinionem, quòd uir putatiuus non faciat fructus suos ratione putatiui matrimonij, & eius onerum, sed magis ratione eius bonæfidei, prout tenuit Bart. & plerique aliorum secundùm supradicta in decima differentia, & etiam in sexta combinatione secundæ partis decimiquarti membri: ideo cessat iurisconsulti dispositio & eius consideratio circa fructus ultimi anni, de qua in dict. l. diuortio, & ideo distracto tali matrimonio uel per mortem, uel per sententiam diuortij ratione dicti impedimenti incontinenti fructus illius anni sunt mulieris, & ipsi mulieri integraliter sunt restituendi, intelligo tamen, quatenus superexcedunt impensas onerum dicti quasi matrimonij secundùm dicta in præallegat. locis.

40 † Decimatertia: quia licet post solutum matrimonium pro honore & reuerentia maritali & reliquijs matrimonij, quod censetur quodam respectu adhuc durare, ut habetur in l. fin. C. de bonis mater. & in authen. de nupt. §. soluto. iura uelint, non dari contra mulierem actionem famosam, puta furti, sed iudicium rerum amotarum, ut habetur in l. 1. & per totum ff. rerum amotar. tamen non in uxore putatiua, ut est tex. no. in l. si concubina. in prin. ff. rerum amota. ex quo tex. sumit gloss. ibi argumentum, quòd non debetur idem honor illi mulieri, quæ postea est, uel fuit uxor non uera, sed putatiua, sicut uxori ueræ, quod not. ad suprà dicta in quinta differentia, ubi beneficium, quod datur miserationis causa, ne uir exigatur ultra quàm possit, non competere marito putatiuo.

41 Ex quo infertur ad 18. differentiam, quòd † licet hodie nõ sit permissa uiro, uel eius hæredi contra mulierem dotem repetentem compensatio ob res amotas per uxorem, per tex. in l. 1. §. taceat. C. de rei uxo. act. ut uoluit Bald. & plerique aliorum post gloss. in l. diuortio. §. ob donationes. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. solu. mat. & licet hæc opi. multorum sit in contrarium, cui adhæsit Barto. tamen uerior & æquior uidetur opinio prima, ut latius dixi supra in octaua parte operis, in pri-

mo

mo priuilegio. char. 99. hoc non procederet in uxore putatiua: & ubi matrimonium apparet, non fuisse legitimè contractum, licet reputarentur inter se coniuges etiam probabili errore ducti, ut propter res amotas possit obiici compensatio: uidebatur enim dubium respectu rerum amotarum, ut contra talem uxorem putatiuam similiter nō possit obiici dicta amotio per uiam compensationis propter honorem quasi maritalem & pudicitiam coniugalem; quæ uidetur fuisse inter eos per id, quod habetur in l. fi. §. uideamus. ff. de donat. inter uirum, & uxor. & tamen contrarium est dicendum: quia respectu rerum amotarum reputatur talis uxor putatiua tāquam omnino extranea, ut habetur in dict. l. si concubinam. Et eadem ratione dicendum est, & multò magis in qualibet compensatione ex quacunque alia causa, intelligo, quando de pecunia ad pecuniam fieret: quia aliàs non posset admitti, puta de specie ad quantitatem, uel econtra. l. si conuenerit. ff. de pigno. actione, cum simil. per uiam enim propriæ retentionis hoc dubio non caderet retentio dotis propter res amotas, & non solum dotis putatiuæ, quæ respectu retentionis proprio modo sumptæ non habet par priuilegium cum dote uera secundùm dicta supra in 7. differentia: sed etiam respectu cuiuscunque alterius debiti, cui propriè retentio promittatur solùm quando fieret in eadem re, in qua, uel respectu cuius fieret expensa, ut habetur in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. indebi. & in l. fi. C. commodati.

42 Decimanona differentia † est: quia inter coniuges putatiuos licet sit de æquitate quadam prohibita donatio constante tali matrimonio putatiuo, & nulliter contracto, sicut est prohibita inter coniuges ueros, licet non sit de rigore, ut habetur in d. l. 2. §. uideamus. & in d. l. si uoluntate. C. eod. ti. tamen illa non confirmatur donatio inter ueros coniuges: ut ibi probatur, & ibi est gl. & probatur in l. cum hic status. §. pe. in fi. eo. ti. quem tex. ad hoc allegauit pro notabili & singulari Bald. in l. eam quam. C. de fideicommiss. in a. colum. in uersicu. modò quæro, nunquid ista lex habeat locum in contractibus.

43 Ex quo infertur ad 20. differentiam, ꝙ † retenta opin. de qua supra in ante proxima differentia, quòd hodie in dote uera non habeat locum compensatio, & maximè respectu rei amotæ uiro ab uxore, uel donatæ per uirum uxori, ut est tex. in d. §. taceat. ut l. 1. C. de rei ua. act. tamen secus in dote putatiua, cum donatio inter tales putatiuos coniuges sit penitus nulla & infirma, ut supra.

44 Vigesimaprima differentia: quia † priuilegia data dotib. pro fauore matrimonij, secundùm quòd dicitur in l. 1. ff. soluto matr. & in aliis iuribus uulgaribus obtinent in matrimonio uero & rato, seu confirmato ab ecclesia fidelium, & apostolica, ut est matrimonium contractum inter catholicæ fidei
45 personas: † non sic in matrimonio quod esset inter infideles: quia licet matrimonium inter istas personas sit permissum, tamen non est ratum, & confirmatum ab ecclesia, ut in cap. quanto. & cap. gaudemus. de diuor. & not. in cap. de infidelibus. de consangui. & affinita. hinc est, quòd huiusmodi matrimonium tanquam non ita ratum magis de facili potest dissolui, etiam quò ad uinculum, & ambobus uiuentibus: ut habetur in d. cap. gaudemus. & c. quanto. Et ideo dotes talium mulierum infidelium non gaudent priuilegio aliarum dotium mulierum fidelium, quorum matrimonia sunt uera & rata ab ecclesia: ut est tex. authen. de priuil. do. hære. mulier. non præstan. coll. 8. unde est sumpta auth. ita priuilegium. C. de hæreti. ubi disponitur idem, si mulier in hæresim foret lapsa: quia tunc dos huiusmodi mulierum nullo gaudet priuilegio: licet enim dictum matrimonium fuerit uerum, ac etiam ratum & firmum: & si dos data cœperit esse fauorabilis & priuilegiata: tamen propter prauitatem hæresis omne priuilegium perdit, ut ibi habetur. Et idem eadem ratione potest dici in uiro infideli, uel hæretico, ut non habeat priuilegium ratione dicti sui matrimonij: & ideo poterit conueniri insolidum, & sic ultra quam facere possit, ut est de mente glo. in d. authen. item priuilegium, & probatur in corpore. in uersic. igitur ibi his qui alienant semetipsos: & sic loquitur etiam de
46 masculis, & sic etiam maritis. Si tamen † illa quæ fuit infidelis ad fidem transit, uel mulier hæretica pœnitens sui erroris ad fidem reuertatur, tunc consequitur & recuperat priuilegium in sua dote, ut ex gloss. not. in d. corpore. & ibi probat tex. quia sufficit, ꝙ tempore, quo mulier uult uti priuilegio, sit fidelis: & sic qualitas illa fidei orthodoxæ sit tempore usus priuilegij, argumen. l. ex facto. ff. de uulg. & pupill. cum uulg. & ita communiter tenent doctores, & maximè cano. post Io. And. in d. cap. gaudemus. Sed quid si postquam mulier in hæresim est lapsa, & propter hoc diuortium factum fuit, & matrimonium, saltem quò ad thorum separatum, & consequenter talis mulier dotem perdidit: cum culpa sua fuit factum diuortium, per id quod habetur in l. Lucius. ff. sol. ma. & in l. consensu. C. de repud. & notant doct. in cap. fi. de conuer. coniuga. & ibi per Abb. Sicul. cum tunc dicatur mulier incidere in fornicationem spiritualem, ut habetur 28. q. 1. cap. idolatria. & no. in d. cap. fi. An mulier prædicta postea reuersa ad fidem dictam dotem recuperet, uidetur dubium: quia uidetur ipso iure restituta, ut uidetur probari ex præallegata gloss. in corpore, & in tex. ibi, licebit autem eis melioris facti sententiæ &c. & facit, quod habetur in l. 1. & fin. C. de sent. pas. In contrarium facit, quod habetur in l. Deo nobis. §. fin. uersic. quod si fortè. C. de epis. & cler. Potest distingui, quòd aut fuit in breui reuersa ad uirum, & tunc recuperat, argumen. l. diuortium. ff. de diuort. & de pœni. di. 1. cap. diuortium. aut ex interuallo, tunc aut est res integra: quia uir dotem interim aliter non alienauit, & recuperat. Aut res non est integra; quia alienauit, & tunc non recuperat in præiudicium alterius tertij, per id quod habetur in d. l. fi. C. de repu. hæredi. & in l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de mino. & quod aliàs habetur in ca. quamuis. de pact. in 6. & aliàs in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthu. Sed uidi aliàs dubi-
47 tatum † si infidelis, puta iudæus uxoratus conuersus est ad fidem, uxore remanente in iudaismo, non est dubium ꝙ illa non uult conuerti, debet rehabere dotem suam a tali conuerso: quia propter hoc, quòd non uelit conuerti, non debet perdere dotem: quia nullus cogitur accipere fidem, sed uoluntariè est inducendus, ut 23. q. 5. cap. ad fidem. & 45. di. c. qui sincera. & ca. de iudæis. & habetur in ca. maiores. §. item quæritur. de baptis. tamen illa talis mulier non recuperaret tunc cum aliquo priuilegio per supra dicta. Sed quid si postmodum illa tandem ad fidem est conuersa, an recuperabit dotem, cum priuilegio. Potest dici, quòd si illa conuersa reperit primum uirum iam conuersum, quod quidem facere potest, ut habetur in d. c. fin. de conuer. coniug. intelligo nisi ille tam secundæ se adhæserit uxori, quia cum prima infideli non poterat cohabitare sine contumelia creatoris, secundùm quòd habetur in d. cap. quanto. Et tunc durante tali matrimonio tanquam nunc rato, & approbato ab ecclesia, dicta dos habebit priuilegia, puta tacitæ hypothecæ, & similia, si uult illam recuperare uir & uxor à socero, uel aliis cognatis infidelib. Nam si Christiana lapsa in hæresim postea rediens ad fidem recuperat dotem cum suis priuilegiis, ut supra est dictum, eadem ratione de nouo nunc conuersa illa priuilegia consequitur: imò multò magis: quia magis peccauit fidelis, quæ ad infidelitatis transit errorem, quàm illa quæ in suo errore nata est, mansit à principio, inde dicitur, quòd magis deliquit fidelis apostatando, quàm infidelis in sua infidelitate persistendo, 32. q. 4. c. in eo. & in tex. & gl. in uerbo maior. in d. c. quanto. Vnde multò magis gaudebit priuilegiis post mortem dicti sui uiri. Amplius dici potest, quòd si talis mulier conuersa ad fidem uellet recuperare dotem à primo uiro remanente in iudaismo, poterit illam recuperare cum suis priuilegiis, ex quo nunc tempore, quo petit dotem, reperitur fidelis & Catholica: quia nunc uerum est dotem esse mulieris Catholicæ, ergo habet priuilegia; quia qualitas iuncta uerbo importat, & operatur secundùm tempus uerbi. d. l. ex facto. & l. Titius. ff. de testa. mil. & l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. iuncto tex. in dicto corpore de priuilegiis dotis hæreticis mulieribus non præstandis, circa medium ibi, illis dedimus solis quatenus his fruantur & utantur, & quę diligentiam habent rectā, ut adorādam nostram fidem &c. Quinimò si primus uir iam erat conuersus ad fidem, & aliam fortè acceperat uxorem, tenebitur primæ uxori nunc conuersæ dotem restituere cum suis priuilegiis, eadem ratione per supradicta. Posset tamen dubitari, quid de infidelibus ambobus coniugibus simul conuersis ad fidem, qui tamen contraxerant prius matrimonium de iure prohibitum, potest distingui, quòd si talis prohibitio erat de iure diuino, & tunc licet iura permittant dispensatiuè, ut nunc non separentur, imò ut filij exinde suscepti reputentur legitimi propter publicam utilitatem, & vt alij infideles animentur ad conuersionem: tamen matrimonium non ualet; vt habetur in cap. fi. qui filij sint legitimi: & ideo

potest

potest dici, quòd dotes talium mulierum non habent priuilegia, licet sint nunc personæ catholicæ: quia non debent propterea esse melioris conditionis, quàm mulieres natæ in fide, quæ non excusantur ab ignorantia prohibitionis iuris diuini secundùm dicta supra in nono membro primæ partis, & sic æquiparentur scientibus: & sic faciunt dicta supra in prima conuenientia in prima limitatione. Ex quo habes notabilem limitationem ad dispositionem l. qui contra. C. de incest. nup. uidelicet, ut in casu isto contra contrahentes prohibitas nuptias, ex quo non erant in errore iusto, non obtinet locum pœna, de qua ibi, & in authen. ibi posita, & maximè confiscationis dotis: & hoc fauore fidei, quod not. ad dicta supra in prima parte huius 11. partis, maximè in primo membro, & etiā in nono. Si autem talis prohibitio erat de iure positiuo, & sic à lege canonica, & non diuina: & tunc propter talem eorum conuersionem fauore publicæ utilitatis dispensatiuè iura confirmant tale matrimonium: ut habetur in cap. gaudemus. in prin. de diuor. & no. in d. c. fi. meritò dotes talium mulierum sortiuntur priuilegium propter talem earum conuersionem, & approbationem.

Vigesimosecundò addo differentiam, & quidem generalē
48 in ista materia: quia † licet in aliquibus & quidem in multis mulier putatiua habeat priuilegia, quæ dotibus ueris, & legitimis uxoribus indulta sunt à iure, ut patet per extensum in primo membro posito circa conuenientias ipsarum: tamen quò ad alios effectus, circa quos matrimonium uerum speciales habet fauores circa ipsam dotem, non est facienda extensio ad ipsum matrimonium putatiuum, non legitimè contractum, licet inter ignorantes: ita singulariter tradit Bar. per illum tex. in l. si concubina. in prin. ff. ret. amot. allegat supra in 17. differentia.

Ex quo inferri posset ad multas differentias ultra differen-
49 tiam ibi positam: & maximè ut † licet propter uinculum cōiugale succedat ab intestato uir uxori, & econtra deficientib. agnatis & cognatis, etiam excluso fisco, ut habetur in l. 1. ff. & C. unde uir & uxor. tamen non sic si essent coniuges putatiui, ut est tex. in d. l. 1. ff. unde uir & uxor. Vnde etiam si ponerentur, quòd stetissent tales putatiui coniuges in tali matrimonio sic bona fide contracto per longissimum tempus propter quam diuturnitatem temporis iuncto dicto iusto errore & sic bona fide coniugum filij ex singulari iuris dispensatione efficiuntur legitimi, ut est casus singul. in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. cuius dispositio licet emanauerit de iure ciuili, tamen eam approbat æquitas canonica, ut nota. cano. post Inno. & Ioan. And. in cap. pen. qui filij sint legitimi. & gloss. allegans illum tex. in cap. fin. eod. titu. Tamen si alter dictorum coniugum decederet ab intestato postea sine filiis cognatis, fiscus excluder putatiuum coniugem superuenientem à tali successione, probando nunc impedimentum sic de nouo compertum, quod est nota. Ex prædictis etiam posset inferri ad alium effectum, uidelicet, quia in tali coniuge putatiua remanente inope, & indotata, uel cum parua dote sibi constituta, cessaret singularis dispositio auth. præterea. C. unde uir & uxor. ut sic non succedat in illa portione, de qua ibi etiam cum filiis communibus etiam sic dispensatiuè ut suprà legitimatis ob diuturnitatem temporis, quod est bene notanda ad limitationem eorum quæ habentur in dicta authen. præterea.

A D D I T I O.

a Eadem priuilegia. Not. quòd dos putatiua habet priuilegia ueræ dotis: & hypothecæ in bonis uiri. l. si cum dotem. §. fin. & ibi doc. sol. ma. Bal. & Gui. de Su. in l. 1. C. de cond. ob causam. & ideo instrumentum datis putatiuæ habet executionem paratam sicut instrumentum ueræ dotis, uide Bart. in d. l. 1. de condi. ob causam.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia dotis an & quando egrediātur personam mulieris, & an extendantur ad alias personas.*

2 *Actio ex stipulatu, in quā rei uxoria actio antiqua hodie est translata, transit mortua muliere in matrimonio ad eius haredes secundùm naturam.*

3 *Priuilegia actionis nouata, licet non soleant transire in stipulationem nouantē, tamen secus est, quando sit nouatio, seu trāsfusio ex legis natura.*

4 *Priuilegia, qua doti dantur, quomodo extendantur ad personam uiri pro dote sibi promissa.*

5 *Stipulatio paterna non habet priuilegium tacita hypotheca.*

6 *Hypotheca tacita transit ad eamdem personam, ad quam transit ipsa actio.*

7 *Hypotheca tacita transit in socerum pro dote promissa sibi dāda & etiam in patrem mulieris.*

8 *Hypotheca tacita transit contra bona paterna, etiam quando resultat tacita obligatio paterna pro ipsius dotis restitutione.*

Item quando pater se obligat inuitus.

9 *Priuilegium pralationis hypotheca non extenditur ad haredē nisi sit filius eiusdem matrimonij.*

10 *Priuilegium pralationis hypotheca non transit ad personam uiri pro dote sibi promissa.*

11 *Priuilegium pralationis hypotheca non transit ad personam extranei dotantis & paciscentis sibi reddi.*

12 *Antelationis priuilegium an transeat in cessionarium.*

13 *Priuilegium, quod datur rei dotali, uidelicet quod non possit alienari, an transeat ad haredem.*

14 *Priuilegium, quod datur constructui dotis, uidelicet quòd sit bonafidei transit ad haredem.*

15 *Priuilegium, quod datur mulieri in actione personali de dote, uidelicet quòd tacita hypotheca sit priuilegiata, non transit ad successores.*

16 *Priuilegium antelationis an sit cessibile.*

17 *Cessionarius si intentet directam nomine cedentis, uel utilem suo nomine quid differat.*

18 *Mulier quando cedit ad sui utilitatem, ut sit cessio uertatur in mulieris commodum, tunc transit in cessionarium priuilegium pralationis.*

19 *Cessio quando tendit principaliter in alterius fauorem, tunc etiam per expressum non transit priuilegium pralationis in cessionarium.*

20 *Priuilegium, quòd fauore mulieris illico transferatur dominium sol. ma. an egrediatur personam mulieris.*

21 *Priuilegium supradictum, de quo in l. in rebus. C. de iur. dot. non se extendit ad extraneum dotantem & paciscentem sibi reddi soluto matrimo.*

22 *Mulier si à principio stipulatur dotem reddi alteri non habet locum priuilegium, de quo in l. in rebus. C. de iur. do.*

23 *Mulier si constante mat. donaret dotem alicui conferendo eius effectum post mortem in illum, non transibit illico mortua muliere dominium per dispositionem l. in rebus.*

24 *Mulier donando causa mortis, uel legando in testamento rem dotalem, tunc non transibit rectà uia dominium, prout transit fauore ultimarum uoluntatum: & hoc nisi constante ma. uir cœperit labi facultatibus.*

25 *Priuilegium, quod in re data astimata in subsidium praferatur mulier alijs creditoribus, an transeat ad haredem.*

26 *Priuilegium, de quo in l. si constante. & in l. ubi adhuc. C. de iu. do. an possit per ipsam mulierem cedi alteri, ut possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio experiri, distingue, ut num. 27.*

28 *Priuilegium, quod in dubio pro dote sit iudicandum, an transeat ad haredem, & an ad patrem nu. 29. item an ad cessionarium mulieris. nu. 30.*

31 *Priuilegium de quo in §. accedit. l. 1. C. de rei ux. act. an transeat in haredem, & an in cessionariam.*

32 *Mulier, si pro dotis restitutione accepit in solutum, uel per uiā delegationis ignoranter debitorem inopem, quid tunc considerandum sit, si eius hares matrimonio soluto per mortem mulieris acceperit talem debitorem.*

33 *Priuilegium, de quo in l. si cum dotem §. si mulier. sol. ma. quādo transeat ad haredem mulieris.*

34 *Priuilegium supradictum non extenditur ad uirum, si ignorāter receperit nomen debitoris pauperis in solutum pro satisfactione dotis sibi promissa. & nu. 35.*

36 *Priuilegium, quòd non ualet pactum, per quod dotis conditio efficitur deterior, an & quando extendatur ad uirum, & quando ad haredem mulieris. nu. 37.*

38 *Priuilegium, quòd non ualet pactum &c. an extendatur ad pactum factum per patrem mulieris.*

39 *Priuilegium de quo in l. Cuius. sol. ma. an extendatur ad aliā personam, quàm mulieris.*

40 *Extraneus dotans, an possit alteri stipulari.*

41 *Pater*

hypothecam. loquitur enim de ipsa rei uxoriæ act. hodie conuersa in tacitam stipulationem, prout hoc declaratur per superiorem literam illius. §.

Item & lexiò tex. in d. §. & ut plenius. extendit dictum priuilegium tacitæ stipulationis, & tacitæ hypothecæ ad uirum, cui dos fuit promissa, si pro ipsius dotis consecutione agatur.

Et sic per prædicta iura, & multa alia, quæ ad propositum induci possent, apparet, an in ista materia extendantur dotis priuilegia ad alias, quàm ipsarum mulierum personas uario modo loquuntur.

Similiter etiam doctores in hac materia inter se discrepantes comperio: nam Odofredus dixit, huiusmodi priuilegia cõcedi à iure personæ mulieris, & non actioni, patet, quia si eun cederentur actioni, transirent ad omnem personam, ad quam transit ipsa actio, ut d. l. in omnibus. & l. priuilegia.

Sed constat, quòd in hæredem mulieris transit ipsa actio, ut suprà, & tamen non transit priuilegium actionis. d. l. r. C. de priuilegio dotis. meritò &c. Tamen ipse non respondet ad contraria suprà assignata.

Dyo. autem in l. 1. ff. sol. ma. prout refert Bar. ibi. & ut refert Cy. in d. §. & ut plenius. aliter dicebat, uidelicet, ꝙ priuilegia dantur actioni, ramen rõne personæ mulieris: & ita uidetur uoluisse saluare iura suprà allegata, dum uidentur attribuire dicta priuilegia ipsi doti, seu actioni de dote: & sic in effectu uidetur uelle, quòd non egrediantur personam mulieris, quod tamen est contra multa iura suprà allegata pro secunda parte. dominus Cy. etiam uariauit: quia distinguendo multa priuilegia dotium in d. l. fin. C. qui potiores. ad finem dixit post Iaco. de Are. quòd tacita hypotheca non transit ad extraneum hæredem. & in d. l. 1. de priuilegio dotis, dixit post Petrum totum contrarium. Bar. uerò in d. l. 1. dicit, ꝙ priuilegium quoddam datur ipsi actioni, ut est priuilegium tacitæ hypothecæ: & hoc transit ad quemcunque, ad quem transit ipsa actio. probat hoc per text. in d. §. fuerat. in fi. à contrario sensu, ubi tex. loquitur per aduersatiuam.

Item per text. in dict. §. & ut plenius. idem dicit, si detur ipsi contractui dotis, ut est priuilegium fictæ stipulationis.

Item priuilegium, quòd illa stipulatio sit bonæ fidei, & hæc transeunt ad hæredem. Idem si detur ipsi doti, idest rei in dotem datæ, ut est, ne possit alienari obstante l. Iulia. & hoc priuilegium similiter transit ad omnes, ad quos transit ipsa dos; & sic transit in hæredem, ut possit uendicare fundum dotalẽ alienatum, sicut ipsa mulier poterat. l. fundum dotalem. ff. de fun. do. uel dicit ipse, pone exemplum in priuilegio, quod habet dos, ut in dubio semper ꝓ ea fiat interpretatio: quia tex. in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. & in l. in ambiguis. ff. de iu. do. dicit, quòd in ambiguis pro dote &c. & non dicit pro mulieribus in dote. Et ideo extenderetur hoc priuilegium etiam ad uirum agentem pro dote promissa, subdit postea ipse Barto. quoddam est priuilegium, quod datur actioni fauore mulieris, uel datur mulieri in ipsa actione, ut erat olim in actione personali de dote sine alia hypotheca, in qua personali præferebatur mulier etiam posterior in tempore omnibus aliis creditoribus: ut d. l. dabimus. ff. de priuil. credito. quod etiam hodie obtinet in ipsa tacita hypotheca inhærente ipsi actioni de dote, ut præferatur omnibus aliis creditoribus præcedentib. tacitam, de quo in d. l. fin. ut dictum est suprà in decima par. Et quia hoc priuilegium datur mulieri in ipsa hypotheca, siue dicamus, quòd datur hypothecæ mero fauore mulieris: tamen in idem recidit, ideo hoc priuilegium non extenditur ad alias personas, etiam hæredes mulieris, nisi essent filij & eiusdẽ matrimonij, ut in d. l. fi. §. exceptis, quoddã priuilegium datur instantiæ, scilicet ut in causa dotis procedatur summariè: & hoc etiam datur mero fauore mulieris. Et ideo sentit Bar. ubi suprà. ꝙ non transit ad hæredem, sed in ipso hærede habebitur consideratio, prout in qualibet alia persona, uidelicet si esset persona pauper, adeo quòd uictus sibi deficeret, si causa non abbreuiaretur: per id quod habetur in l. a. ff. de re iudicat.

Vnde sentit Bar. quòd si mulier ageret ad dotem indistinctè, causa ipsa esset summaria: & si eius persona non esset pauper uel miserabilis; tamen secus in hærede, ut suprà dixi, quæ dicta Barto. uidentur satis notabilia, & conclusiua in hac materia. tamen sua dicta pro maiori parte reperio fuisse extracta ex dictis Rayn. de Forli. in d. l. 1. Reperio tamen eundem Bart. in aliquibus ex his fuisse contrarium. Et primò dũ dixit, quòd priuilegium, quod datur doti, idest, ipsi rei dotali, trãsit ad hæredem mulieris, quod sine dubio procederet, quã do ipse hæres uellet uendicare alienata per mulierem constante matrimonio: quia in hoc non esset priuilegium in ipso hærede, cum dominium non fuit translatum. Et ita etiam exemplificat Barto. ut suprà, non sic fortè si hæres alienasset rem dotalem nondum sibi restitutam per uirum, ut uoluit ipse idem Bar. in d. l. 1. per tex. in d. auth. ut immobilia ante nuptias. §. fi. de quo infrà dicetur.

Item ex dictis Bar. sequeretur, quòd priuilegium, de quo in l. in rebus. C. de iur. do. uidelicet ut dominium rei dotalis retransferatur in mulierem ipso iure soluto matrimonio, ex quo uidetur datum ipsi doti, similiter transibit in hæredem mulieris prædecedentis in matrimonio etiam extraneum, in quem hæredem transit ipsa dos: & tamen idem ipse Bar. in l. Nesennius. §. fundum. ff. de re iudica. tenuit contrarium, de quo tamen infra dicetur.

Item circa illud de hypotheca priuilegiata, ut non egrediatur personam mulieris, ipse idem Bar. reperitur contrarius in l. post dotem circa finem. in uers. sextò quæro. ff. sol. mat. ubi post multa tenendo opinionem Dyn. dicit, quòd hoc priuilegium antelationis extenditur ad patrem agentem nomine cõmuni, uel nomine administratorio. Et sic quando agit uiuente muliere, non sic quando ea mortua, ita intelligendo gloss. procederet in d. §. fuerat. uidelicet in glo. pen. in fi. & similiter ibi tenet, tale priuilegium transire in cessionarium ipsius mulieris, quando ad utilitatem mulieris ageretur, & fieret cessio, ut ibi per eum, de quo etiam plenius dicetur infra in 4. q. Similiter etiam illud de instantia non uidetur uerum, si tale priuilegium extendatur etiam ad personam uiri, uel soceri agentium pro dote promissa consequenda, cum huiusmodi priuilegium detur doti, seu actioni ex stipulatu expressè uel tacitè iudicialiter intentatæ, ut probatur in clemen. dispendiosam. de iudic. iuncta gl. Et ideo transit in uirum uel socerum agentes pro dote danda, sicut datur mulieri pro dote restituenda, per tex. in d. §. & ut plenius. de quo infra dicetur. Et ideo pro ueritate huius materiæ non parum dubiæ subijciam signanter & particulariter aliquas quæstiones circa multa priuilegia: ex quarum decisionibus aperietur intellectus, quid dicendum & respondendum sit circa multa alia priuilegia, quæ longum esset recensere, arguendo de similibus ad similia, iuxta l. non possunt. ff. de legi. & in cap. inter cæteras. de rescript. cum simil.

Et primò quæro de priuilegio tacitæ stipulationis, simul etiam admiscendo priuilegium, quòd ipsa sit bonæfidei: nam ista duo paribus passibus ambulant: ut supra adduxi, circa quæ conclusiuè dicen, ꝙ sine dubio transeūt in hæredem mulieris: quia hæc priuilegia dantur contractui dotis, & sic non dantur principaliter personæ, & ideo transeunt ad quemcunque transit ipse contractus, & eius effectus per id, quod habetur in d. l. in omnibus. & in d. l. priuilegia. & ideo transeunt ẽt in patrem etiam post mortem filiæ. Et licet Dyn. in d. l. post dotem. dixerit contrarium, tamen Bart. & communiter Doct. & ibi, & in l. 1. cod. titu. impugnant Dyn. ex quo dicta priuilegia ab ipso initio fuerunt orta tempore dotis promissæ, & sic censetur facta executio à iure, unde tractare dicimus potius de iure quæsito, quàm quærendo, ut etiam hoc idem sensit Bald. post Pet. in d. l. 1. C. de priuileg. dot. & est pro hoc text. in d. l. 1. §. illo proculdubio. de rei uxoriæ actio. ubi expressè
a dicitur, quòd † actio ex stipulatu, in quam rei uxoriæ actio antiqua hodie est translata, trãsiuit mortua muliere in matrimonio ad eius hæredes secundùm naturam, & sic cum sua natura, ut sit bonæfidei, prout olim erat ipsa rei uxor. actio. ut eadem l. 1. §. sed etsi non ignoramus. & in d. §. fuerat. de quo etiam supra in quarta parte circa finem. in pen. col. Vnde id quod dicitur in d. l. 1. C. de priuilegio dotis. debet intelligi, ut loquatur de alio priuilegio, quàm de istis duobus, & sic etiam intelligatur tex. in d. auth. ut exactiones instãtis dotis. in prin. & in d. auth. ut immobilia ante nuptias. §. fin. & eadem ratione in tacita stipulatione, & præsumpta donatione, quando extraneus dotat mulierem, de qua in §. accedit. de quo priuilegio supra in sexta parte in 45. priuilegio, ut sic transeat in hæredem mulieris; ex quo iam facta executio de iure ut supra, quod procedit non solùm in actione ex stipulatu tacita, seu ficta à lege, sed etiam in expressa, ut hodie in instrumentis dotalibus communiter exprimitur, ut sic etiam illa sit hodie bonæfidei; licet regulariter actio ex stipulatu sit stricti iuris, ex quo non connumeratur in §. actionum. insti. de actio.

& hoc

& hoc probatur in d. l. 1. in princ. & expressius. in d. §. illo pro
culdubio. ut sic possit dici, quod illa expressa stipulatio, ex quo
tacitè inest à lege, nihil ultra operatur: ut sic cum eadem na
tura, & qualitate intelligatur expressa, prout tacitè inerat per
id, quod habetur in l. non rectè. C. de fideiuss. & in l. si arro-
gator. ff. de adopt.

3 Ex quibus notanter infertur † quod licet in stipulationem no
uantem non soleant transire priuilegia actionis nouatæ, se-
cus quando expressè actum fuit inter partes, quod animo nouã
di sit interposita: ut habetur in l. aliam. in fi. ff. de nouatio. &
in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iu. & si prima erat bonæfi
dei, non efficiatur stipulatio nouans bonæfidei, imò tunc no-
uat, ut persistat in sua propria natura stipulationis, de quo ẽt
nota. in l. qui bis idem. ff. de uerb. obl. tamen quando nouatio
seu transfusio unius actionis in aliam sit ex legis censura, tũc
nouat cum eadem natura, prout erat prima, in cuius fauorẽ
fuit facta transfusio, ut sic remaneat bonæfidei, prout erat à
principio per dicta iura, quod est notandum, ad notata in d. l.
aliam. & in d. §. si ex conuentione. de quo etiam per Bal. in d.
l. 1. §. sed etsi non ignoramus. & suadet ratio: quia fauorabi-
lius agitur cum lege, q̃ cum hoĩe: ut aliàs in simili in l. Cel-
4 sus. ff. de arbitris. & aliàs in c. illa. de elect. Et quia hæc † duo
priuilegia dantur doti, ut supra, ideo extenduntur etiam ad
personam uiri, cui dos fuit promissa, ut sic etiam fingatur per
uirum interposita ualida stipulatio pro dote sibi danda, sicut
fingitur in muliere in dote sibi restituenda, ut expressè patet
in d. §. & ut plenius. & de hoc dixi plenè supra in 6. parte circa
secundum priuilegium, uidelicet tacitæ stipulationis. Conclu
dendo etiam ibi hoc procedere non solùm in dote promissa
per mulierem, sed etiam per eius patrem, uel extraneum, &
quod extendatur ad patrem dote in eum consolidata per mortẽ
filiæ. §. extraneum. uers. parenti. quicquid aliter senserit Dy.
in d. l. post dotem. Idem si esset consolidata in filiam morte
patris, uel ex pacto patris etiam ex interuallo, uidelicet dotem
reddi soli filiæ, non sic ut fingatur fauore extranei paciscentis
dotem sibi reddi.

Item non sic, quando per uiam delegationis, nisi quãdo ad
mulieris utilitatem fieret delegatio, prout etiam in fideiusso-
re dotis restituendæ ad mulieris utilitatem interueniente eo
casu, quo potest de iure interuenire: ut dixi latius in dic. 6
par. circa dictum secundum priuilegium, inferendo ibi, quòd
in casu legis si constante. §. quoties. ff. sol. mat. fideiussor nu-
do pacto interueniens utiliter obligatur, ut sic fingatur etiam
tunc tacita stipulatio, subdendo etiam ibi, quid in fideiussore
dotis danda, ad quæ ibi dicta me remitto.

Similiter etiã, quòd dicta tacita stipulatio subintelligatur
circa personam uiri, cui dos fuit promissa per mulierem, uel
socerum: & sic extendatur ad personam uiri cum sua natu
ra, ut sic sit bonæfidei, ut conclusi in 4 part. in 10. col. contra
Pau. de Cast. & etiam in 7. par. dixi, uidelicet in quarto priui-
legio. & etiam quòd hoc priuilegium extendatur ad patrem
agentem ex iure consolidationis in eum factæ, ut tunc etiam
sit bonæfidei, quicquid aliter uoluerit Dyn. ut supra. Non sic
si ius stipulationis à prin. per ipsum patrem interpositum sit,
dotem sibi reddi, ut latius dixi in d. 4. par.

Bar. tamen in d. l. post dotem. ad finem sensit contrarium
ea ratione: quia priuilegium, in quo semel à principio est fa-
cta executio à lege, & sic immediatè quòd est dos priuilegia-
ta: & sic transit ad quemcunque uadit ipsa dos. unde cum ẽt
uiua muliere dicta actio sit quæsita patri soluto matrimonio,
ut supra, ergo transit in patrem, si matrimonium soluatur
morte filiæ, pro quo facit: quia non debet natura dictæ stipu
lationis mutari, ex postfacto, ex quo ab exordio nata fuit cũ
dicta natura sibi à iure attributa, uidelicet quòd esse bonæfi-
dei. facit in argumen. l. insulam intra biennium. ff. de uerbo-
rum obligationibus.

Sed hoc dictum non placet: imò dico, quòd à principio est
facta à iure executio, ut sit bonæfidei, uel stricti iuris secun-
dum futurum euentum. & prout causa fauore priuilegij du-
rabit in persona mulieris, uel non, ut sic dici possit hoc pen-
dere ex futuro euentu, ut aliàs in simili in l. si non sortem. §.
si decem. ff. de cond. indeb. & alias in l. secunda. §. 1. ff. de uer
borum oblig.

Posset etiam non improbabiliter dici, quòd quando pater
uult prouidere sibi soli in dote restituenda, sicut tunc non da
tur priuilegium tacitæ stipulationis: imò oportet, quòd in-
terponatur expressa: ut habetur in l. auia. C. de iu. dot. & in l.
quoties. ff. sol. mat. quo casu dicta stipulatio manet in sua na-
tura, ut sit stricti iuris, nec tunc est priuilegiata, quòd efficia-
tur bonæfidei, sicut efficitur illa tacita, ut dixi suprà in 6. par-
te circa primum priuilegium.

Nam nullo iure cauetur, quòd actio ex stipulatu pro dote
repetenda sit bonæfidei, nisi illa, quæ successit in locum rei
vxoriæ actionis: & hoc ex ratione, quia subrogatum uenit cũ
eadem natura eius, in cuius locum subrogatur, ut iura uolũt,
imò ita expressè dicit tex. in dict. l. prima. §. sed & si non igno-
ramus.

Sed quando pater stipulatur dotem sibi reddi, hæc stipula-
tio stat in proprio suo esse, & sua natura: quia cessabat tunc
rei uxo. act. d. l. auia. & l. quoties. quod maximè procedit tenẽ
do opinionem communem, quod dicta stipulatio patris non con
solidatur in filiam postea sui iuris effectã per mortem patris,
uel emancipationem, de quo per Bart. in d. l. post dotem. & per
Dy. & per Bal. in l. pen. §. fi. eo. tit. & per Cy. & Bal. post gl. ibi
in d. l. 1. §. uideamus. & hoc uidetur tenendum in puncto iu-
ris pro nunc maiori adhibito studio, licet aliter dixerim supra
5 in 4. par. & sicut dicimus † quod dicta expressa stipulatio patris,
uidelicet dotem sibi patri reddi, non est priuilegiata, ut sit bo-
næfidei, ut supra, sic etiam non est priuilegiata circa tacitam
hypothecam: quia illa solùm, quæ succedit in locum rei uxo-
riæ actionis, habet hypothecam tacitam, ut hoc probatur in
terminis in d. §. & ut plenius. iuncto princ. illius l. & in d. l. fi.
C. qui pot. in uers. sic. sancimus. quicquid aliter in hoc ultimo
senserim suprà in sexta parte operis, in septimo priuilegio,
ubi tamen me remisi ad dicenda in hac ultima parte, & repe-
tetur infra proxima quæstione. Et hæc sunt utilia, cum ex his
resultet, quid concludendum sit circa usuras, & fructus: nam
si dicta stipulatio patris esset bonæfidei, uenirent à tempore
moræ: non sic si esset stricti iuris, ut dixi in d. 4. part. subiun-
gendo ibi, quid in extraneo repetente dotem sibi reddi ex pa-
cto, ut ibi latius inuestigaui, & sic etiam subdendo ibi, quid in
extraneo per uiam delegationis submisso.

6 Secundò quæro de priuilegio † tacitæ hypothecæ an egre-
diatur personam mulieris, & respondeo breuiter quòd ex
quo datur actioni de dote, uel ex stipulatu, ut suprà, ideo trã
sit tacita hypotheca, ad quem transit ipsa actio, ut habetur in
d. l. in omnibus. & d. l. priuilegia. tum etiam quia à principio,
& in ipso actionis ortu est facta executio à lege, uidelicet ipso
iure producendo dictam tacitam hypothecam, ergo transit
cum sua natura sibi à principio attributa: & ideo sicut ipsa
actio in hæredem transit, etiam in extraneum, sic etiam tran
sit in ipsum hęredem dicta hypotheca, & sic cum sua natura
tacitæ hypothecæ: & probatur hoc in d. §. illo proculdubio.
ibi, secundùm suam naturam.

Vnde de hoc priuilegio non est intelligendus tex. in d. l. 1.
de priuilegio dotis. ut communiter etiam ibi tenent docto. &
Dy. & Bar. & communiter doct. in d. l. 1. sol. mat.

Et ex hoc sequitur, quòd sicut hoc priuilegium tacitæ hy-
pothecæ transit in hæredem, sic etiam transit in cessionarium
ipsius mulieris per regulam l. ex pluribus. ff. de administr. tu-
to. quia quicquid est transmissibile ad hæredem, est etiam ces
sibile, quod etiam uoluit Bar. in d. 6. quæst. in d. l. post dotem.
licet aliter ibi dicatur de priuilegio prælationis, de quo ulti-
mo tamen dicetur infra in 4 quęst. Et idem uoluit Bald. in
dict. l. 1. C. de priuileg. dot. imò facta cessione actionis de do-
te per ipsam mulierem consequenter transfertur ipsa tacita
hypotheca in cessionarium, tanquam pedissequa, licet de ea
nihil sit expressum. l. emptori nominis. & l. uẽditor actionis.
ff. de hæred. uel act. uend. licet uideretur in hoc dubium, ut di
cta iura intelligantur procedere in hypotheca expressa & con
uentionali, non sic in tacita dispensatiuo modo causata, arg.
l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legib. Sed dicas contra-
rium, per id quod habetur in l. 1. C. per quas perso. nob. acqu.
& hoc etiam tenet Bald. in dict. l. prima. de priuileg. dotis. in
quinta colum.

7 Et hoc quidem † priuilegium tacitæ hypothecæ ex quo da
tur actioni ut supra, obtinet, siue competat actio mulieri, si-
ue socero pro dote restituenda, siue competat uiro, siue so-
cero mulieris pro dote promissa sibi danda: ut est text. in §.
& ut plenius.

Et an transeat in patrem mulieris pro dote in eum consoli
data, dixi in 6. par. operis, in septimo priuilegio, ubi ponitur
hoc priuilegium tacitæ hypothecæ. Et licet gloss. in d. §. fue-
rat, senserit, quòd sic, dum indistinctè loquitur, dicendo illud
dari

dari patri mulieris pro dote sibi restituenda, & etiam fuit de mente Bar. in d. l. 1. solut. mat. dicendo hoc priuilegium data actionem, & ideo transita in omnem personam, in quam trãsit ipsa actio de dote. Vnde cum trãseat ipsa actio in patrem, ut dixi supra in priuilegio tacitæ stipulationis, & est text. in d. §. extraneum. uersic. parent. transire etiam debet ipsa tacita hypotheca.

Bald. autẽ in d. l. 1. C. de priuilegio dotis, tenuit indistinctè contrarium, cuius dictum licet impugnauerim in dicto septimo priuilegio, tamen saluari potest, ut possit procedere in casu, quando pater ageret ex iure consolidationis in eum factæ propter expressam stipulationem per eum à principio interpositam dotem sibi reddi, ut dixi supra in proxima quæstione ad finem. Nam sicut ita paciscendo non habet locum priuilegium tacitæ stipulationis, nisi expressu interponatur, d. l. quoties. & l. ania. & dictum est suprà in primo & secundo priuileg. 6. par. ita etiam non habet priuilegium tacitæ hypothecæ: cum dicta duo priuilegia procedant à pari, & per uiũ cuiusdam concomitantiæ, seu socialitatis, ut suprà dixi, & probatur in d. §. & ut plenius. & sic ubi nõ obtinet locum tacita stipulatio, similiter nec tacita hypotheca: & hinc est, quòd talis expressa stipulatio paterna non habet priuilegium, ut sit bonæfidei, ut dictum est supra in proxima quæst. ante fin.

Item quia talis stipulatio tendit contra fauorem mulieris, & ideo non esset æquum quòd talis fauor mulieris, uidelicet ut habeat tacitam hypothecam, redundet in eius odium, & præiudicium, sicut etiam non habet dictum priuilegium extraneus dotans, & paciscens dotem sibi reddi, ut dictum est in dicto septimo priuilegio, & ita uidetur tenendum, quicquid aliter senserit gl. in d. §. fuerat. & quicquid aliter senserim in dicto septimo priuilegio. ad finem.

8 † Item transit hoc priuilegium in bonis patris promittentis dotem pro filia, etiam quando tacita resultaret obligatio paterna pro ipsius dotis restitutione: ut dixi in dicto septimo priuilegio. Sic etiam quando pater cogitur inuitus se obligare pro filio pro dote restituenda: ut habetur & nota. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. ma. & dixi supra in sexta parte, in uigesimo priuilegio: tunc enim pater se obligando, licet inuitus, ex tunc surgit obligatio tacitæ hypothecæ, ut dixi in dicto uigesimo priuilegio: imò ex quo ibi dixi, ꝙ stante duritie patris nolentis se obligare pro dote recipienda per filium, & non habentis iustam causam dissentiendi, quòd tunc ex iuris censura habetur pro consentiente. Ideo tunc surgit ficto quodam consensu patris obligatio pro dicta dote restituenda, & consequenter etiam surgit secum tacita hypotheca, tanquam pedissequa, arg. eius, quod habetur in d. §. transgrediamur. iuncto eo, quod habetur in l. 2. C. per quas personas no. acquir.

Nec obstat, si dicatur, quòd tunc in eodem actu duæ concurrunt fictiones. Prima, quòd fingatur pater consensisse, & consequenter se obligasse. Secunda, quòd ex tali obligatione surgat ficta hypotheca contra id, quod habetur in l. 1. C. de dotis promiss. & per gloss. in l. cum post. §. gener. ff. de iu. dot. Nam responderi potest, quòd impedimentum talis concursus procedit, quando dicta duo specialia, uel dictæ duæ fictiones concurrent circa idem.

Item quando ueniunt æquè principaliter: secus si circa diuersa, uel quando una ueniret tanquam sequela ad alteram: nam tunc possunt concurrere: ut habetur in l. singularia. ff. si cer. pet. & in l. 4. §. fin. ff. de dona. inter uir. & uxor. Sed ita est in proposito nostro: quia dicta tacita hypotheca uenit consecutiuè ad dictam tacitam, seu fictam obligationem patris, meritò &c. Quid autem si pater post solutum matrimonium administrat bona dotalia filiæ uiduæ, quando dos esset in ea consolidata, uel erat dos aduentitia, an tunc surgat tacita hypotheca in bonis dicti patris ꝓ mala administratione, uide suprà in 9. par. in 8. priuileg.

9 Tertiò quæro † circa priuilegium prælationis hypothecæ, de quo in d. l. assiduis. C. qui pot. in pigno. habean. de quo dixi in 8. parte. in ultimo priuilegio, & etiam in decima parte. An egrediatur personam mulieris, & quidem respectu eius hæredis est tex. ita communiter intellectus per gloss. & doctor. in d. l. 1. C. de priuilegio dotis. & in d. l. assiduis. & hoc nisi hæres sit de filiis. & in dict. l. assiduis. §. exceptis. quòd intelligunt communiter doct. ibi post gl. in filijs eiusdem matrimonij, quicquid aliter glo. in l. etiam. ff. solu. matrimo. dixerit de quo per Cyn. in dicta l. assiduis. in 9. quæstio. & in dict. l. 1. de priuilegio dotis: & tenent doct. communiter in d. l. etiam. & in l. si cum procu. & l. sciendum. ff. de re iud. & dixi in 10. part. in 5. limitatione. Et licet fuerint opiniones, an extendatur tale priuilegium ad personam soceri, eiusdemque patris mulieris, quando agitur ex ui consolidationis in eum factæ, de quo dixi in 10. par. in 2. limitatione, & quid in persona uiri agentis pro dote sibi promissa, ut suprà relatum est circa principium huius ultimæ partis, de quo tetigi in decima par-
10 te, in sexta limitatione. Tamen potest concludi primò † circa personam uiri, quòd ad eum non extendatur: quia tale priuilegium est concessum mulieri, uel si dicimus esse concessum actioni in suu tacita hypotheca, illud limitatè quodammodo concessum est solùm fauore mulieris: & sic non simpliciter actioni, ut patet in d. l. assiduis. ibi, hoc nunc mulieri beneficium damus. Et ideo sicut non extenditur ad hæredem mulieris, multò minus extendi debet ad illam personam non ita repræsentantem ipsam mulieris personam, & sic non ad uirũ, ut uoluit gl. in uer. ex utroque latere. in d. l. 1. §. & ut plenius. & ibi etiam hoc ipsum tenet Cy. & Bal. quia hoc priuilegium conceditur personæ mulieris, & sic non debet egredi eius personam. d. l. in omnibus. ad hoc Inst. de iure naturali, gentium & ciuili. §. sed quod prin. uers. planè.

Item quia non reperitur iure cautum, quòd hoc priuilegium detur uiro, ergo non debemus nos nostro ex capite ad inuenire. l. illam. C. de colla.

Item quia rationes, propter quas se mouit Imperator in d. l. assiduis. ad dictum priuilegium mulieribus indulgendum, non conueniunt econtra in uiro, ergo nec eadem subesse debet dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. cum similibus.

Præterea uidetur tex. in d. §. fuerat. in fin. ibi, cuius solis, scilicet mulieris prouidentiu hoc induximus, & etiam bene probatur in d. l. assiduis. uers. sancimus. ubi solùm dicit dari mulieribus, ad idem text. in d. auth. ut immobilia ante nuptias. §. fin. ibi, alijs enim omnibus præter mulierem huiusmodi priuilegia nec ex anni quo dedimus, nec nunc damus, & hæc est cõmunis docto. opinio. per Bart. & docto. in d. l. 1. soluto matrimonio. & Bal. & alij legentes in d. l. 1. de priuilegio dotis. Et
11 ex prædictis infertur, quòd † multò minus se extendit ad personam extranei paciscentis dotem alij reddi in casu solu. matrimon. de quo dixi supra in decima parte, in secunda fallentia.

Circa personam autem patris mulieris maius est dubium. Nam gl. fi. in d. §. fuerat. in fi. tenet, hoc priuilegium dari patri. Et quia sicut ipsa hypotheca datur patri, eodem modo debet dari cum suo priuilegio antelationis. Bart. autem in hoc fuit contrarius in l. 1. ab eo, quod dixit in l. post dotem. eo. tit. ad finem: ut suprà latius retuli. Bald. etiam in d. §. & ut plenius. indistinctè tenet, non dari patri, quando agit ex iure consolidationis, & sic nomine proprio, reprobando glo. in d. §. fuerat. Sed Cyn. post Per. in d. l. 1. de priuilegio dotis, dictam gl. sequitur Dyn. etiam in d. l. post dotem. tenet eam, uidelicet ꝙ uiuente filia habet pater tale priuilegium; quia tunc uersatur etiam fauor filiæ, & sic ita simpliciter loquendo, uidetur ibi uelle, ꝙ si dos non esset consolidata in patrem, puta quia matrimonium solutum fuit morte uiri, & filia uiuente, dos non fuit exacta, sed nũc pater agit post mortem filiæ, ex quo tunc amplius non uersatur fauor filiæ, pater non habebit dictum priuilegium prælationis. Bar. autem in d. l. post dotem. ad fin. distinguit, ꝙ aut agit pater nomine proprio, ut est, quando actio est in eum consolidata uel per mortem filiæ, uel ea uiuente, ut in casu l. 5. §. 1. sol. mat. & tunc pater non habet priuilegium, aut nomine communi agit, uel coniuncta persona filiæ, uel administratorio nomine, & tũc habet dictum priuilegium, ut ibi per eum.

Sed quicquid in hac materia uario modo loquantur doct. potest concludi circa personam patris, ꝙ aut pater agit actione ex stipulatu; quia prouidit stipulando dotem sibi reddi, & sic innouando sibi actionem de dote eo casu, quo potest, secundùm ꝙ habetur in d. l. quoties. & in d. l. ania. & tunc sicut matri, uel alij extranei dotanti, & ita paciscenti non datur tale priuilegium prælationis, ita etiam non datur tunc patri qđ euidentèr ex hoc ostenditur, quia dicto casu non datur patri tacita hypotheca, ut suprà post multa cõclusi in proxima quæstione. ergo consequenter non datur priuilegium antelationis: quia deficiente ipso subiecto, idest, ipsa hypotheca, deficeret debet ipsa qualitas inhærens subiecto, arg. l. eius qui in prouincia.

prouincia. ff. si cer. pet. Nec isto casu haberet pater priuilegiũ contra alios creditores prætendentes solùm personalem actionem, prout olim dabatur ipsi mulieri, antequam esset sibi prouisum de tacita hypotheca & priuilegiata: quia tale priuilegium dabatur solùm mulieri, & non alij, ut dicit tex. in d. l. dabimus. ff. de priuileg. cred. Et ideo etiam de iure antiquo non transibat ad hæredem mulieris: ut ibi notatur, & probatur ẽt ex tex. in d. §. fuerat. & in d. l. assiduis. post princ.

Nec obstat ratio gl. in d. §. fuerat. & Dy. in d. l. post dotem. & Cy. in d. l. 1. de priuil. dot. uidelicet quia in consequentiã consulebatur utilitati mulieris in eius uita, ad hoc ut ex dicta dote denuo posset remaritari. facit d. l. 2. ff. de priuile. cred. quia dicta ratio consideratur à iure in actione competente ipsi mulieri soluto matrimo. siue sit facta eius præcipua, siue remanserit communis cum patre: sed quando actio competit patri, dicta ratio non est in consideratione, cum iura cõsiderent, ad cuius utilitatem principaliter intentetur iudicium dotis, & non quod secundariò subsequitur, arg. eius, quod habetur in l. si quis nec causam. ff. si certum petatur. & in l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. & in l. 1. ff. de author. tutor. hinc est, quod isto casu iura dicũt, tale priuilegium dari mulieri: & sic quando mulier ipsa agit, uel alius eius nomine, uel cõi nomine.

Sed si pater non fuit stipulatus dotẽ sibi reddi tamen dos fuit in eum aliter consolidata, & facta præcipua, seu propria ipsius patris, & tunc aut fuit in patrem consolidata post mortem filiæ prædecedentis in matrimonio per l. dos à patre. C. soluto matrimonio. & tunc licet in eum consolidetur cum priuilegio tacitæ hypothecæ, ut suprà dixi in proxima quæstio. & etiam in sexta parte, in septimo priuilegio: tamen dictam hypothecam non puto transire cum priuilegio antelationis, ex quo isto casu nullo modo mulieri prouidetur: & iura dicunt, quòd solius mulieris prouidentia indultum est dictum priuilegium, ut patet in d. §. fuerat. & alijs iuribus, suprà allegat. quod & uoluit Dyn. in d. l. post dotem. & Cyn. post Petr. in d. l. 1. de priuil. dot. Et in hoc quasi omnes concordant, ut etiam tenet Rayn. in d. l. 1. ff. solu. mat.

Aut fuit consolidata in patrem ante mortem, ut in aliquibus notatis in l. 2. §. 1. ff. solu. mat. & ibi latius dixi ponendo multos casus, & tunc. Aut pater agit coniuncta persona filiæ: quia potest, si uult, & sic renunciando suo fauori: cum potuisset tunc proprio nomine agere, vbi est tex. secundùm unũ intellectum, & in l. cum dos. ff. de pactis dotalibus. & tunc locus esset dicto priuilegio, ex quo uidetur tunc agere etiam nomine filiæ, & hoc modo potest procedere opi. gl. in d. §. fuerat. & Dy. & Cy. ut suprà.

Si autem ageret pater nomine suo proprio, & non coniuncta persona filiæ, nec ut administratorio nomine, tunc non esset locus dicto priuilegio in tali hypotheca tacita: quia soli mulieri datur. secundum d. l. assiduis. & d. §. fuerat. cum alijs suprà alleg. & ita in hoc sequor opi. Bar. in d. l. post dotem.

Nec obst. si dicatur, quod isto casu potest etiam uersari utilitas mulieris, cum pater teneatur eam redotare cũ eadem dote, ut in d. auth. sed quamuis. C. de rei uxor. act. quia fortè si dictum priuilegium cessaret, non posset pater recuperare talem dotem propter alios creditores anteriores, qui absorberent totum patrimonium uiri. Et si pater non recuperaret, reperiret se impotentem ad redotandum filiam cum eadem dote: & sic resultaret damnum ipsi filiæ, ut propter hoc non posset congruè renubere: & sic esset contra fauorem nuptiarum, contra id quod habetur in d. l. 2. ff. de priuil. cred. Nam potest responderi, quòd de hoc interesse mulieris ita considerato per uiam ita remotam iura non curarunt, tanquam ueniat per modum secundarium, per id quod habetur in d. l. 1. ff. de auth. tutor. cum simil. suprà allegatis.

Sed solùm indulgent ipsi mulieri dictum priuilegiũ quando ipsa ageret, uel nomine suo saltem admixto ageretur pro sua dote recuperanda, ut dicit tex. expressè in d. §. fuerat. ibi, præferri autem alijs creditoribus in hypothecis tunc censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experiatur &c. quæ uerba obtinent, siue ipsa mulier agat, siue alius suo nomine, uel saltem nomine communi experiretur: aliàs sequeretur absurdum, quòd oporteret, quòd ipsa mulier personaliter compareret in iudicio, & non per procuratorem, quod esset contra mulieris pudicitiam, ita se in publicum exhibendo, & acta describi faciendo in earum persona, contra id, quod habetur in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. ad hoc l. si si hij. C. de dona. inter uir. & uxo. & in l. si pupillus. §. pen. ff. de author. tutor. Vnde multò magis quando pater ageret nomine communi, ut est, quando actio de dote durat communis, prout est regulariter d. l. 2. §. 1. uel quando pater agit coniuncta persona filiæ, ut suprà, non ergo sufficit, quod effectus agendi contingenter possit resultare in utilitatem filiæ, nisi concurrat aliud, uidelicet, quòd agatur nomine ipsius filiæ, uel proprio, uel communi, uel admixta, seu coniuncta persona filiæ, ut suprà; quia in his casibus uerum est dicere, quòd commune est, meum est, ut habetur in l. serui electio. §. 1. ff. de leg. 1. Sed quando pater agit nomine suo proprio & non admixto nomine filiæ, tunc uerum est dicere, quòd mulier tunc de dote non experitur, & ideo tali priuilegio prælationis tunc non est locus, ut expressè patet in d. §. fuerat. uer. præferri autem. ubi duo requiruntur, uidelicet, quòd uersetur utilitas mulieris, ut patet ibi, eius solius prouidentia &c.

Secundò, quòd ipsa mulier experiatur, intelligo, siue ipsa agat, siue suo nomine agatur. Ex quibus sequitur quod multò minus tali priuilegio locus esset, si propter dissolutionem matrimonij actio de dote fuisset communis, puta per mortem uiri prædecedentis; tamen postea mortua etiam filia pater ageret. cum tunc amplius non uersetur aliquod commodum filiæ, ut suprà dixi, & multò minus si hodie pater ageret tanquam hæres filiæ, cum hodie filiusfamil. habeat hæredem, ut habetur in auth. defuncto. C. ad Tertul. & in corpore unde sumitur. Vnde licet sit speciale, ut tale priuilegium transeat ad hæredes mulieris, si sunt sibi descendentes. d. l. assiduis, tamẽ non transit ad hæredes mulieris ascendentes, & maximè, quia non aliter ad descendentes, nisi eiusdem matrimonij, vt suprà dixi, quæ ratio cessat in hæredibus ascendentibus.

Quartò, quia dixi suprà in 2. q. circa principium quòd taci-
12 ta hypotheca transit in cessionariũ mulieris. Quæro † nunc, an transeat cum suo priuilegio prælationis, de quo in d. l. assiduis. & maximè si cederetur expressè cum dicto priuilegio. hanc quæstionem dicit Bald. in d. l. 1. C. de priuilegio dotis. esse pulchram, de qua aliqualiter tactum est suprà in decima parte, in tertia limitatione, circa quam uarias reperio doc. opin. Nam Dy. in l. si minoris. ff. de administ. tuto. simpliciter tenuit partem negatiuam, motus ea ratione: quia ex quo dictum priuilegium non est transmissibile ad hæredes, nisi ad filios eiusdem matrimonij, ut suprà, ergo non est successibile ex regula sumpta per Iurisconsultum, in l. ex pluribus. ff. de administra. tuto.

Et ex quo non transit in uniuersalem successorem, in quo uidetur maior ratio, multò minus in singularem successorẽ, in quo est minor ratio, cùm facilior sit translatio in successorem uniuersalem, quàm in singularem. l. quædam. ff. de acquit. rerum dominio. Refert tamen ibi Dyn. quosdam tenere contrarium per l. quod si minor. in princ. ff. de minorib. & beneficiũ restitutionis in integrum, quod est merè personale indultum personæ minorum propter ætatis fragilitatem potest cedi per ipsum minorem personæ maturis ætatis.

Sed ipse respondet: quia in terminis nostris persona mulieris est immediata causa priuilegij. Sed in dict. l. quod si minor. immediata causa priuilegij est ipsa læsio, ut etiã ipse Dy. notat in regula, priuilegium personale. in sexto, ita etiam refert Rayn. de Forli. in l. 1. ff. solu. mat. dicens, quòd quidam reprehendunt hanc rationem Dy. quia persona mulieris non est causa immediata priuilegio huic: quia cùm omni casu & omni tempore sit mulier, & sic etiam ante matrimonium, ergo ipsa mulier & in omni casu haberet priuilegium, quod est falsum. Sed bene tenent opinionem Dy. ex alia ratione; quia causa huius priuilegij non est transitoria ad hæredes mulieris. d. l. assiduis. Sed in l. quod si minor. est transitoria ad hæredes, ut l. non solùm. ff. de in integrum restitutio. tandem ipse Rayn. dicit posse saluari utranque opinionem, uidelicet, quod priuilegium, quod datur actioni de dote, prout est tacita hypotheca, bene transit ad omnem successorem.

13 Item priuilegium † quod datur rei dotali, uidelicet quòd non possit alienari.

14 Item priuilegium † quod datur contractui dotis, uidelicet, quòd sit bonæ fidei similiter transit ad hæredem. Sed priuile-
15 gium † quod datur ipsi mulieri in actione personali de dote mero fauore mulieris, quòd illa tacita hypotheca sit priuilegiata, non transit ad successores. d. l. assiduis. & l. priuilegia. & l. in omnibus. ff. de reg. iur. & ideo nec etiam transit ad cessionarium. hæc sunt uerba dom. Rayne. in d. l. 1. contra quam opinionem facit: quia mulier & fiscus circa priuilegium antelationis

lationis paribus passibus ambulant, ut habetur in l. 2. C. de priuile. fisc. & in l. dotis. C. de iure dot. Et tamen constat, quòd priuilegium prædictum antelationis potest cedi per fiscum, ut l. fin. & 3. eo. tit. Ergo & similiter mulier potest cedere. Cynus autem in l. 1. C. de priui. dotis. refert Dyn. tenuisse in d. l. si minoris. ut supra. Sed dicit, quòd quidam tenent cõtrarium, uidelicet, quòd possit cedi; quia fiscus & mulier in dote paribus passibus ambulant. d. l. 2. de priuilegio fisci & tamen priuilegium fisci transit in extraneum per uiam cessionis. l. ul. eo. ti. adducunt etiam per hoc. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. & l. & hæredi. eo. titu. & l. 1. C. aduersus do.

Item quia licet cessionarius in rem suam agat; tamen hoc proficit mulieri: quia ipsa tenetur de euictione secundùm naturam contractus. Subdit ipse Cy. se inuenisse in quadam gl. extraordinaria, quam Accur. hic tenoit non obst. secundùm prædictos doctores d. l. ex plurib. quia plenior fit cessio in emptorem, vel donatarium, quàm in unum ex tutoribus. Nam tutor tenebatur ex persona sua insolidum, sed ille, cui mulier vẽdit, uel donat non tenebatur prius mulieri ad aliquid. Subdit tamen ipse Cyn. ibi, quòd ratio illius l. ex pluribus. est multùm generalis, & sic ualde obstat, dum dicit, quòd ideo non potest cedendo transire; quia moriendo non transit ad hæredes, quasi dicat, quòd illud, quod non est transitorium ad hæredes, est etiam transitorium ad cessionarium, nisi dicamus, quòd illud, quod non est transitorium in d. l. ex pluribus. est idem, quia non est cessibile: ergo quodlibet aliud est cessibile, licet non sit transmissibile. Tandem subdit Cyn. ibi post hæc verba.

16 Ego dico, quòd † priuilegium, quod datur mulieri in dote, datur personæ, uel si datur causę, datur ratione personæ: quia persona est immediata causa priuilegij concedendi, ut not. ff. de regulis iuris. l. in omnibus. & per Dynum in l. 1. ff. soluto matrimonio. & institutio. de actio. §. fuerat. & ideo si uera esset opinio istorum, proficeret priuilegium ei, cui est cessa actio uiuente muliere, uel mortua relicto filio hærede: aliàs non, ut d. l. si tibi. §. pactus. quod forte non est improbabile, nisi dicamus, quòd aliud est in pactu speciali, & aliud ĩ priuilegio legis. Ex quibus uerbis Cyn. non apparet quòd ipse bene se firmauerit in hac materia, licet Bartol. in d. l. post dotem. dicat, Pet. & Cyn. tenere, quòd uiuente muliere tale priuilegium transit, & prodest cessionario: quia ad utilitatem mulieris pertinet, per d. l. fina. C. de priuileg. fisci. Sed si bene ponderentur uerba Cyn. prout supra retulit ipse, non figit pedem, licet referat opinio. licet illa, quam refert Bartol. fuerit opinio Petr. de BellaPerti. qui plus uoluit, scilicet quòd etiam mortua muliere proderit cessionario, si ipsa decesserit cum filio hærede, quasi uelit, quòd ex quo tunc transit ad hæredem prædictum tale priuilegium, ideo tunc transibit in cessionarium, per d. l. ex pluribus. Bartol. autem in d. l. post dotem. ad finem, & in 6. quæstio. fuit in noua opinio. distinguendo, quòd quædam est cessio, quæ fit ex necessitate ex utraque parte: quia illi, qui cedit, cogitur cedere, & ille, qui emit, cogitur emere. & hoc casu transit cum onere suo. sic intelligit d. l. fina. de priuilegio fisci. subdendo hæc uerba, & si nescires hunc intellectum extrahere ex illa l. uenias ad me. Quædam est cessio, quæ fit ex uoluntate, & hoc casu transit priuilegium in cessionarium, si agat directa nomine cedentis: & hoc dicit probari per gl. in d. §. fuerat. secus si ageret sua utili. Ex quo infert ad quæstionem, de qua supra proximè est dictum: uidelicet, an transeat ad partem agentem ad dotis restitutionem soluto matrimonio.

Nam si agit nomine filiæ, & tanquã administrator filiæ, quod potest, secundùm quòd no. in l. cum dos. ff. de pactis dotab. & in l. 2. §. uoluntate. & in l. si cum dotem. §. si pater. & hoc casu haberet tale priuilegium. aut agit nomine suo, & ad suam utilitatem: & tunc non habet priuilegium, ut ibi per eũ qui uidetur idem tenere in effectu in d. l. 1. C. de priuileg. do.

Sed aduertendum doxi: quia non uideo, quomodo possit extrahi ille intellectus ex d. l. fi. scilicet ꝙ ideo ibi ceditur tale ius prælationis in fisco: quia ille, qui cedit, tenetur soluere ipsi fisco. & sic etiam fiscus consequenter tenebatur ei cedere tale ius suum. Vnde fortè uoluit, intelligere Bar. illum tex. quòd fideiussor principalis debitoris soluit, qui ad hoc tenebatur: & ideo fiscus ibi cogitur cedere fideiussori ius suum, prout alius creditor, prout habetur in l. 2. ff. de distract. pignor. tamen hic intellectus est magna diuinatio ad illum textum. d. l. fina.

Præterea est contra tex. in l. 3. eod. titulo. ubi mulier, quæ soluit fisco pro suo marito, soluit uoluntariè, & sine mandato. & ideo habet ibi contra maritum actionem negotiorum gestorum, ut ibi dicit gl. per id, quod habetur in l. soluendo, ff. de neg. gest. & tamen si fuisset cauta potuisset ibi impetrare, ut sibi cedatur actio hypothecaria, quæ fisco competebat contra maritum.

Præterea licet fiscus, cui soluitur tanquàm creditori, teneatur cedere ius suum soluenti pro debitore fisci, sicut quilibet alius creditor tenetur cedere per id, quod habetur in l. mulier. ff. qui po. in pig. hab. & no. in l. Modestinus. ff. de solutio. & in l. si res obligata. in fi. ff. de leg. 1. cum sim.

Tamen hoc uidetur habere locum, quñ ius est cessibile: sed priuilegium antelationis est merè personale, & ideo non est cessibile: ut est tex. in d. l. ex pluribus. per quem text. uidetur etiam confundi illa distinctio Bar. uidelicet an ex uoluntate, uel necessitate.

Nam ibi contutor soluit suo olim pupillo ex necessitate ꝑ mala administratione sui contutoris, & quilibet tenebatur insolidũ ipsi pupillo, & ideo sibi soluenti necessariò debet fieri cessio, per illum olim pupillum contra alterum contutorem per id, quod habetur in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de curo. & ratio. distrahen. & in l. 1. C. de transact. & tamen. in d. l. ex pluribus. dicitur, ꝙ dictum ius cessum non transit cum priuilegio antelationis indulto speciali fauore pupilli, quæ repræhensio fuit etiam de mente Ioan. de Imo. in d. l. post dotem, ad finẽ. de quo infra, & Bal. in d. l. 1. C. de priuilegio dotis. post multa distinguit, aut cedens est mortuus, & tunc expirat dictũ priuilegium in cessionario, sicut expirat ipso cedente. l. nõ solùm. §. si pupillæ. ff. de ritu nupt. pro quo facit: quia expirante iure dantis expirat ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de pignorib. Aut cedens adhuc viuit, & tunc aut intentat directam nomine cedentis, & tunc utitur priuilegio cedentis. Aut intẽtat utilem nomine suo, & tunc secus.

Ex hoc ipse elicit vnã doctrinã mẽti tenẽdã, ꝙ vbicũq; tractamus de priuilegio, an egrediatur personam priuilegiati, differentia est inter directam & utilem, ubi uult dicere, ꝙ facienda est uis, an quis intentet directam nomine cedentis, an autẽ utilem nomine suo, quæ doctrina si esset vera, forte magni ef-

17 fectus. Nam per hanc viam sequeretur, ꝙ † emens ius priuilegiatum in persona alicuius speciali illius fauore, & sic quantumcunque plenissimum posset cedi, ut saltem duret uiuente persona cedentis, dummodo intentet directas actiones, seu exercitium directarum nomine cedentis, licet ad utilitatem cessionarij, secus si intentaret utiles nomine suo, & sic solùm esset differentia in modo agendi, & concludendi in libello per notata in lege, qui stipẽdia. C. de procur. & in l. 1. C. de actio. & obligationibus.

Et sic permitteretur per indirectũ, quod non permittitur ꝑ uiam directam contra id, quod habetur in l. Seyus & Augerius. ff. ad l. Fale. & in regula, cùm quid una uia, in sexto.

Ex quo sequeretur, ꝙ si in casu d. l. ex plurib. ille cõtutor, qui soluit, & cui est facta cessio, intentaret directas nomine illius olim pupilli cedentis, ꝙ tunc uteretur priuilegio prælationis dicti pupilli contra alios creditores, quod est contra mentem & rõnem d. l. ex plurib. Cogitandum est tñ: quia hoc etiã uidetur fuisse de mente Bar. in d. l. post dotem. & si esset uerum, esset multum notabilis, & utilis in practica: tamen iure non uidetur procedere, nec in se habet rationem differentiæ urgẽtem. Et est differentia magis uerbalis, quàm realis, cum utroque casu petitio tendat ad utilitatem cessionarij, & non mulieris, ut etiam eam impugnat Ludou. in d. l. post dotem. de quo infra. Et posset procedere, qñ quis intentaret directam ad utilitatem mulieris, ut esset procurator, per dicta suprà ut per id, quod habetur in l. si cum procurator. ff. de re iudica. Ioan. de Imo. in d. l. post dotem. contra distinctionẽ Bart. an cessio fiat ex uoluntate, uel ex necessitate, allegat dictam l. ex plurib. inducendo ut suprà dixi, nisi saluaremus Bar. ꝙ in d. l. ex pluribus. erat priuilegium, quod ad nullum hæredem transit. Sed in terminis nostris non est omnino non transitorium ad hæredem: quia saltem transit ad filios, & dicit hanc responsionem esse de mente Bar. in l. 1. C. de priuilegio fisci. tñ. ctis his quæ ipse dicit in l. 1. C. de priuilegio dot. Subdit Imo. ꝙ fortè dicta responsio non est bona, quia ratio d. l. ex plurib. habet locum etiam in casu nostro, ex quo agitur de transferẽdo priuilegium in extraneum, & sic debet stare eadem dispositio, argu. l. a Titio. ff. de uerbo. oblig.

Item Bate adducit tex. in d. auth. ut exactione instante dotis, colla. septima. ubi dicit tex. creditoribus mulieris non competere hoc priuilegium, & tamen uidetur, quòd mulier de necessitate teneatur cedere, cum teneatur eis satisfacere, & respondet ad d. l. fin. C. de priuilegio fisci. quod loquitur in priuilegio, quod datur fisco, quod est perpetuum, cum fiscus nunquam moriatur, argument. c. si gratiose. de rescript. in 6. & l. proponebatur. ff. de iudic. Vnde non mirum si illud priuilegium facilius ad alium transire potest, hoc autem priuilegium erat finitum cum persona. Subdit postea, quòd pro Bartol. facit, quod habetur in l. pro hærede. §. sed quod Papinianus. & §. quid tamen. ff. de acquirenda hæreditate. & l. peto. §. prædium. de legat. 2. Sed responderi potest, quòd alijs casibus loquuntur, nec loquuntur propriè de iure concesso in priuilegium personæ, & per hæc uerba apparet, quòd ipse Io. de Imol. non est ausus se firmare, & magis uidetur se inclinare in opinion. contra Barto. ut sic etiam, quando cessio fieret ex necessitate, nõ transit tale priuilegiũ prælationis in cessionarium, & maximè per textum in d. l. ex pluribus. illa tamen responsio, quam ipse Ioan. de Imol. dat ad d. l. fina. C. de priuilegio fisci. licet videatur aliqualiter persuasiua, tamen non uidetur concludens. Nam licet fiscus non moriatur: tamen propter hoc non sequitur, quòd ius priuilegiatum datum speciali fauore fisci possit in alterum quàm ipsum fiscum transire per cessionem, ex quo tale priuilegium cohæret soli personæ fisci per id, quod habetur in l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. & l. mulier. §. ex asse. ff. de iure dot. & not. in l. qui ita. ff. ad. Trebel. & ut suprà dixi. d. l. fina. C. de priuilegio fisci, non probat, quòd ibi cessio fieret ex necessitate respectu personæ, cui cedebatur, & quòd ille de necessitate haberet soluere fisco, vel debitori fisci illud, quod ibi soluit, imò potius probatur contrarium in l. 3. eod. tit.

Reperio Ludouic. Roman. d. l. post dotem, qui in hac materia multa uerba effundit more suo, & tandem recitat opin. Bartol. in d. l. post dotem, & Bald. in d. l. 1. de priuilegio dotis. dicit differentiam Bat. an ex uoluntate, uel ex necessitate fiat cessio, ut suprà esse contra text. in d. authen. ut exactiones instantis dotis quem etiam suprà allegauit Io. de Imo. dum loquitur de creditoribus mulieris.

Itẽ cõtra tex. in d. l. ex pluribus. similiter allegatũ & inductum per Ioan. de Imo.

Tertiò vltra Imo. allegat duas leges, quas tamen didicit à gloss. in d. l. ex pluribus. videlicet in l. sed si restituatur. ff. de iud. & in l. cũ patronus. ff. de leg. 2. inducẽdo vt ibi p eũ, & respondet ad l. fin. quã dicit esse fundamẽtũ Bat. prout suprà per Ioan. de Imo. quia loquit in fisco, qui nõ habet hæredem

b quia nunquã morit. Et ideo ex quo in vno uidetur grauatus quia nõ põt transferre per successorem uniuersalem, releuat in alio, ut possit transferre per cessionem fiendã inter uiuos. Illam etiam differentiã, an agat directa nomine cedentis, uel utili nomine suo, dicit esse magis uerbalẽ, quàm realẽ: quia debemus in hac materia cõsiderare effectũ, idest ad cuius utilitatẽ agatur: nã ex quo utroque casu agitur in effectu ad utilitatẽ cessionarij nõ ipsius mulieris cedẽtis, meritò cessat dictũ priuilegiũ, cùm solùm ut mulieri prouideatur esse inductum, ut dicit tex. in d. §. fuerat. ibi, cuius solius prouidentia hoc induximus &c. quod ultimũ dictũ satis placet p dicta suprà in reprehẽsione opinionis dicti Bald.

Respõdet insup alio modo ad d. l. fin. q ideo ibi priuilegiũ fisci trãsit in illũ soluentẽ p debitore fisci; quia expressè & specificè fuit facta cessio, & translatio priuilegij fiscalis p ipsũ fiscum. Et ideo ipse distinguit, q aut quærimus an cessa actione in aliũ intelligat cessum, uel trãslatũ in consequentiã ius prælationis competens illi cedenti in suæ psonæ priuilegium, uel in suæ psonæ specialem fauorem, & tunc transit non habita in hoc differentia an cessio fiat ex uoluntate, uel necessitate: ita dicit procedere tex. in d. l. ex pluribus. & in d. auth. ut exactiones instãtis dotis, in uersic. omnibus. & in dicta authen. ut immobilia ante nuptias. §. fi. & d. §. fuerat. insti. de actio. & quod habetur in d. l. in omnibus. & in l. priuilegia. ff. de reg. iur. & ĩ d. l. cũ patronus. & d. l. sed & si restituatur. & alia iura allegata contra Bar.

Aut quærimus, an specificè & expressè possit cedi tale ius priuilegiatũ, & tũc distinguit. Aut cessio fit ex uoluntate, & non põt: allegat tex. in l. 2. §. fi. ff. de religio. ubi licet debitor possit locũ datũ pignori facere religiosum, inferẽdo ibi cadauer suorum, uel si suũ cadauer suus hæres intulerit; tamen tale priuilegium non potest debitor alteri cedere; allegat etiam nota. dictum Cyni in l. ad officium. C. communi diuidundo. ubi priuilegium datum consorti, ne possit reuocare alienationem factam alteri non consorti eo non requisito, non potest per talem consortem alteri cedi: Aut ex necessitate, & tunc potest, per tex. tum. in l. quod si minor. ff. de minoribus. & in l. si minoris. ff. de administratione. tuto. & ita dicit procedere tex. in d. l. fin. C. de priuileg. fisci. uidelicet q ibi specificè fuit per fiscum translatum suum priuilegium prælationis in actu illo recedendi, ut suprà illum tex. intellexit idem Lud. Et licet reprehensio ista contra Bar. quæ primò fuit Ioan. de Imol. & postea præfati domini Lud. uidelicet in differentia illa, an ex uoluntate, uel ex necessitate fiat cessio, uideatur de iure procedere, & maximè per dictos duos tex. quos primò allegauit Imo. uidelicet in d. l. ex pluribus. ubi cessio fiebat ex necessitate, & tamen non transit ius priuilegiatum pupilli, uidelicet prælationis, & etiam in d. authen. ut exactiones instantis dotis. dum simpliciter & indistinctè dicit, tale priuilegium non transire ad creditores mulieris, & tamen non possunt cadere termini in creditoribus mulieris, nisi quando ex necessitate fieret eis cessio saltem causatiuè, uidelicet quia mulier ipsa cedit suis creditorib. ius suũ, quod habet cõtra uirum, vel hæredes viri in dote sua, & hoc, ut satisfiat suo debito. imò aliquando ex necessitate præcisa, puta si creditoribus mulieris pro executione sententiæ in defectum bonorum mobilium & immobilium mulieris oportet uenire ad nomina debitorũ ipsius mulieris, & sic propter hoc creditores mulieris caperent in solutum nomen hæredũ uiri debitoris olim ipsius dotis secundùm formam traditam in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudic. & in l. ordo. C. de executio. rei iudic. profectò si quæratur tunc, an dicti creditores ita succedant in dicto debito dotis cum priuilegio antelationis in actione personali de dote uel hypothecaria. text. est in terminis in d. auth. quod no. Et tamen talis necessitas surgit, non solùm ex parte mulieris cedentis, sed ex parte creditorum, qui non habent unde possit eis aliter satisfieri: & sic etiam posset poni casus in terminis auct. nisi debitor. C. de solu. iunctis notatis in l. si maritus. ff. sol. mat. Tex. autem in l. sed & si restituatur. ff. de iudic. & l. cum patronus. de legat. 2. quos allegat Ludouic. parum faciunt: quia d. l. sed & si restituatur. loquitur in restitutione fideicommissi, quæ fit per hæredem, quæ causatur ex quadam iuris censura quædam cessio, per quam non transferuntur in fideicommissarium, nisi ius hæreditariũ, nõ aũt alia iura, q acquisita essent hrẽdi ex ius hrẽditariũ, vt ẽ ibi priuilegiũ fori, sicut & hac rõne nõ trãsferret in fideicõmissariũ instãtia cœpta cũ hrẽde, qđ est plus: vt l. cũ hrẽditas ea fideicõmissi. ff. ad Treb. & ibi no. & per Bar. ĩ l. si cũ hominem. ff. de fideiuss. Ius. n. priuilegij fori est merè psonale, qđ nõ pt trãsferri ĩ cessionariũ, ut l. uẽditor. ff. de iud. Et iõ si statutũ diceret, q inter fratres possit peti cõpromissum, cessionarius fratris nõ poterit vti tali priuileg. fori cõpromissarij cõtra fratrẽ sui authoris cedẽtis, ut p Bal. ĩ l. si post diuortiũ. ff. sol. ma. & ibi no. lex ẽt cũ patronus. ff. de leg. 2. nõ facit ad ppositũ, qa nõ loquit de iure, qđ trãsfert p cessionẽ, sed de iure, qđ acquirit, & ĩ aliũ trãsit ex repudiatione hrẽdis: qa nõ trãsit cũ priuilegio cõcesso psonæ ipsius repudiãtis. Opinio ãt sua, dũ tenet indistinctè, q qñ cessio fit de re, & ex necessitate, tũc p modũ expressũ trãsit hmõi priuilegiũ prælationis: secus si ex uolũtate, ita ĩtelligẽdo tex. ĩ d. l. fi. de priuil. fisci. nõ vr̃ de mẽte iuriũ, nec hẽt ĩ se rõnẽ vrgẽtẽ: nã, vt dixi d. l. fi. nõ pbat, q ibi expressè fuerit cessum dictũ priuilegiũ prælationis, sed simpliciter dr̃, q in dca ascripsit illi soluẽti ius fisci, qđ ius fisci principaliter cõsistebat ĩ obligatione psonali, qua ille principalis debitor astringebat fisco, & ẽt ĩ hypotheca tacita, & licet tale ius esset cũ priuil. antelationis, tñ de tali priuilegio nihil fuit expressum, prout Lud. præsupponit fuisse expressum ibi: similiter ẽt in l. 3. eo. tit. nihil apparet fuisse specificè dictũ de iure fisci respectu priuilegij prælationis. & l. qđ si minor ĩ prin. ff. de minorib. & l. si minoris. ff. de adm. tut. Ea qb. ẽt se fundat Lud. nihil faciũt: qa loquunt de priuil. speciali restitutionis in integrũ, qđ est trãsmissibile ad hrẽdẽ. l. nõ solũ. ff. de ĩ integr. rest. Ego aũt ĩ tãta uarietate adhærẽdo fauori mulieris, prout cõ. tet iura oĩa ita suadẽt esse adhærendũ, ut dicit tex. ĩ l. ĩ ambiguis. ff. de iur. dot. sic distinguẽtẽ, q aut mu- c

lier iura sua, quæ habet ad dotem contra uirũ, seu eius hæredes, cedit ad sui utilitatem, ita q dicta cessio uertatur in commodum mulieris, prouidendo ipsa mulier necessitati, aut

utilitati

utilitati suæ per talem cessionem: adeo q transeundo dictũ priuilegium prælationis in cessionarium, hoc redũdet in mulieris cedentis commodum: & si non transiret, non esset ita prouisum ipsi mulieri, & tunc transit in cessionarium; quia non potest negari, quin tunc tale priuilegium deseruiat utilitati mulieris, cuius prouidentia est inductum, ut dicit text. in d. §. fuerat. ibi, cuius solius prouidentia hoc induximus, nec est fienda in hoc differentia, an in cessione fiat expressa mentio dicti priuilegij, uel non: ex quo per talem cessionem licet simpliciter factam transit hypotheca prædicta mulieris, ut habetur in l. emptori nominis. ff. de hæred. uel actio. uend. & l. si solutum. C. de actio. & obligat. ideo transit in cessionarium, quicquid est transibile concernens ipsum ius cessum, ut l. uenditore actio. ff. de hæredit. uel action. uendita. quod etiam procedit, si post mortem mulieris fiat cessio per filios, & hæredes ipsius mulieris, qui ex eodem matrimonio superstint: nam cum tale priuilegium transeat in eos, ut in d. l. assiduis. uel suprà est dictum. ideo fiat cessio per eos concernens eorum utilitatem.

Similiter tale eorum priuilegium, licet text. in d. §. fuerat. loquatur per taxatiuam, uidelicet, cuius solius prouidentia, tamen non excludit fauorem filiorum qui eodem priuilegio gaudent. d. l. assiduis. facit, quod hr̃ in l. ob æs. C. de prædijs cu ria. & quod habetur ĩ l. ita pudor. C. de adulterijs.

Nam dictio taxatiua non excludit, quin dispositio taxata extendatur per aliam legem, ut dictis iurib. ad hoc not. Bart. in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. in 9. q. 1. part.

Nec fieri debet uis, aut differentia, an cedatur utilis uel directa, seu exercitium directæ: quia hæc cõsideratio est potius uerbalis, q̃ realis: quia satis est, q transeat utilis principaliter in mulieris, uel filiorum mulieris commodum, ut supra.

19 Si autem † talis cessio fit principaliter ĩ fauorem alterius, & tunc non transit tale ius priuilegiatum in cessionarium, et per modum expressum, ex quo soli mulieri seu solius mulieris utilitati est indultum. d. §. fuerat. & in d. auth. ut exactio. instantis dotis, in prin. & in d. authent. ut immobilia ante nupt. §. si. eum sim. Et similis distinctio, uidelicet an in commodum cedentis, vel cessionarij tendat ipsa cessio, habetur per Bar. & alios in l. facta. §. si hæres. ff. ad Treb. & l. si. ff. de transact.

Potest poni exemplum in primo casu, quando in utilitatem mulieris tẽderet ipsa cessio, si mulier soluto matrimonio per mortẽ uiri uideat uiri hæreditatem esse implicitam multis debitis, & multi sint creditores, qui habeant bona uiri obligata, partim per expressam hypothecam, partim per tacitam hypothecam & anteriorem, q̃ in hypotheca mulieris cedit iura sua secundo uiro ex causa dotis. Nam talis secundus uir utetur priuilegio ipsius mulieris saltem contra alios creditores prætendentes tacitam hypothecam, licet anteriorem: alias si non posset uti, remaneret dicta mulier frustrata sua dote, & sic esset indotata, quippe nullum dubium esse debet, quod tale priuilegium prælationis hypothecæ potuit cedi unà cum actione personali de dote: quia ad prouidendum ipsi mulieri in dote sua est facta cessio, meritò uidetur cessa dicta hypotheca cum omni suo priuilegio: licet aliter de eo non sit expressum, argu. d. l. uenditor nominis. Sic etiam si alius pro muliere prædicta dotem promisit, & soluit dicto secundo uiro animo repetendi ab ipsa muliere, & ipsa mulier propter hoc dedit insolutum nomen hæredis uiri debitoris ipsius mulieris pro restitutione dotis. Certè uidetur cessum dictum nomen cum hypotheca, & cum priuilegio prælationis, ubi aliàs si dictum priuilegium prælationis non obtineret, ipse qui soluit, haberet regressum contra ipsam mulierem: imò à principio non fuisset ita promptus in promittendo, & soluendo pro ipsa muliere, si sciuisset mulierem non posse sibi satisfacere effectualiter circa cessionem iuris hypothecæ cum priuilegio antelationis, & sic multa alia possent poni exempla.

Exemplum in secundo casu, uidelicet quando ad utilitatem cessionarij, potest poni, quando ipsa mulier ex causa donationis cederet alteri ius suæ dotis repetendæ ab hæredibus uiri, & idem potest dici, quando ex causa donationis cederet alteri ius suæ dotis repetendæ ab hæredibus uiri, & idem potest dici quando ex causa onerosa cederet, puta ex causa iudicati: ut suprà induxi post Imol. & Ludou. text. in dict. authentic. ut exactiones instantis dotis. post princip. dum ibi dicitur, tale priuilegium non transire ad hæredes, uel creditores mulieris, posui exemplum.

Si mulier eẽt condemnata pro aliquo debito, & creditor videns, quòd mobilia & stabilia mulieris non possent possideri sine controuersia pro executione sententiæ suę, quo casu potest deueniri ad nomina debitorum, secũdùm quòd habetur in l. à diuo Pio. ff. de re iudica. & ex secundo decreto fuit facta adiudicatio & cessio nominis debitoris ipsius mulieris, qui erat hæres sui quõdã mariti pro suæ dotis restitutione, certè tunc non transibit in dictum creditorem cessionarium priuilegium mulieris, respectu prælationis, actionis personalis, vel hypothecæ, cùm talis cessio tenderet in fauorem dicti creditoris, & non ipsius mulieris, ita in terminis probatur in d. authen. vt exactiones instantis dotis. & sic etiam si mulier pro restitutione suæ dotis egit hypothecaria cõtra hæredes viri, & sibi fuit data possessio, seu tenuta in bonis dicti quondam viri, vt interim incumberet pignori, donec fuerit sibi de dote satisfactum: postea quidam alius creditor dicti quondam viri fortè non prætendens hypothecam, vel si haberet hypothecam illam haberet posteriorem, obtulit velle mulieri pecuniam soluere pro dote facta sibi cessione per mulierem, secundũ q habetur in l. mulier. ff. qui po. in pig. habe. & in l. 3. & 5. ff. de distrac. pig. & in l. Modestinus. ff. de solutio. & in l. si res obligata. ff. de lega. 1. Certè in talem cessionarium non transibit priuilegium prælationis contra alios creditores, ex quo cessio non fuit facta per mulierem ad eius vtilitatem, sed ad utilitatem illius alterius creditoris quærentis sibi fieri cessionem à dicta muliere, & multa alia possunt poni exempla ad eundem effectum tendentia.

Nec obst. text. in l. fina. C. de priuilegio fisci, super quo miror, quòd Bar. & alij doc. videntur facere vim in ista materia: quia si bene & diligenter ille text. ponderetur nihil dicit de priuilegio fisci respectu iuris antelationis, sed iuris respectu tacitę hypothecæ, quã ex priuilegio habet fiscus in bonis sui cuiuscunque debitoris. l. 1. C. in quib. cau. hypo. taci. cõtra. & habetur in l. 2. C. de priuilegio fisci. Nã tale ius tacitę hypothecæ potest cedi, imò tacitè transit vnà cũ personali cessa, vt suprà est dictum, & habetur in l. venditor nominis. C. de hę re. vel act. vend. & in l. si insolutum. C. de act. & oblig. & ita etiam debet intelligi tex. in l. 2. eod. titu. de priuilegio fisci, & sic illa mulier soluens fisco pro marito, qui fisco tenebatur, arguitur ibi de negligentia: quia non impetrauit a iudice ius fisci sibi cedi, scilicet hypothecæ tacitæ. Sed in l. fin. ille soluens fisco fuit cautus, & diligens in faciendo sibi cedi ius fisci, nec ibi præsupponitur, quòd dicta hypotheca fisci haberet ius prælationis ex suo priuilegio speciali: nam competebat ius prælationis ex prioritate temporis, quo fuit contracta talis tacita hypotheca fisci, & id dicta iura nõ probant, q ius prælationis in hypotheca competens ex priuilegio speciali possit cedi. Et sic ex prædictis potest patere responsio, quid dicendum, si est facta delegatio per mulierem: quia uir & socer ad petitionem alteri dotis restitutionem mulieris promisit per stipulationem alteri dotis restitutionem in casu soluti matrimonij, de quo etiam dixi in decima parte in quarta limitatione.

Et per hæc apparet iste articulus completissimè expeditus.

20 Quintò quæro, an † priuilegium, de quo in l. in rebus. C. de iure dotium, uidelicet, quòd dominium rei dotalis illicò soluto matrimonio transeat in mulierem, de quo dixi latius supra in octaua parte, in sexto priuilegio, egrediatur personam mulieris, puta soluto matrimonio per mortem mulieris.

Item an transeat in patrem circa dotem profectitiam, cuius actio personalis de dote ad repetendum est communis patri & filiæ, & quid si dos est in eum recõsolidata per mortem filiæ prædecedentis in matrimonio, & quid si est effecta præcipua patris per stipulationẽ, uel alio mõ, dixi latius in dicto sexto priuilegio, in prima & secunda limitatione.

21 Ex quibus dictis, & conclusis ibi infertur, quòd † dictum priuilegium l. in rebus. non uendicat sibi locum in dote data per extraneum inæstimata, quam fuit incontinenti stipulatus, seu pactus reddi sibi in casum soluti matrimonij: nã sine dubio soluto matrimonio non transibit dominium illico in dictum extraneum dotantem: quia tale priuilegium non est datũ rei dotab speciali fauore mulieris: & ideo nõ debet egredi eius personam, per dicta supra in proxima qõne, & per text. eum in d. l. in omnib. & in l. priuilegia. ff. de regu. iu. & arg. instit. de iure naturali, gentium & ciui. §. sed quod princip. ver. planè. & l. quia personale. ff. sol. mat. cum simi.

Item quia tex. in l. in rebus. se fundat ex eo: quia dictæ res dotales à principio fuerunt mulieris. ibi, cum eadem res, & à principio fuerunt &c. Quæ ratio cessat, quando dos fuit data per extraneum. Vnde res magis de facili reddit ad dominiũ eiusdem mulieris cum eius speciali priuileg. argu. l. si unus. §. pactus ne peteret. uers. quod in specie dotis. ff. de pact.

22 Et per hoc infertur, † q̃ si mulier tpe contracti matrimonij & datæ dotis stipulatur dotem reddi alteri, puta fratri suo, uel filio suo, puta ex altero matrimonio suscepto, non transibit illico soluto matr. puta per mortem mulieris dominium in illum, pro quo fuit stipulatus, & eodem modo si illum talem interposuit à principio ad stipulandum animo illi donandi, uel ex alia causa, & non tanquam procuratorem mulieris secundùm q̃ habetur in l. quę dotis. ff. sol. ma. uel per uiam delegationis, prout habetur in l. 2. in prin. eo. tit. Nam sol. ma. non transibit dominiũ rei dotalis in eos, & sic non haberent actionem in rem, sicut haberet ipsa mulier, si non fuisset ita stipulata, uel passa stipulari.

23 Aduerte tñ: quia † qñ ipsa mulier fuisset stipulata alteri dotem reddi, nõ vr̃ esse hoc tutum, q̃ illi quæratur actio etiam personalis p id, quod hr̃ in §. alteri. & §. si stipuler. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obl. licet stipuletur reddi suo filio, puta ex primo matrimonio, ut suprà, licet stipulatio interponatur super dotis restitutione fienda alteri, q̃ mulieri, per id, quod hr̃ in l. debitor. §. 1. ff. ad Treb. & no. in l. quod dr̃. ff. de uerb. obli. & ibi per Bal. licet qñ interponitur per dotantem super dote reddenda mulieri, tũc secus, ut dictum est suprà in 6. part. in 23. & 24. priuileg. Sed posset poni exemplum si talis, pro quo, & cuius nomine stipulatum erat, erat ibi præsens: quia tunc potest utiliter illi stipulari, & illi quæritur saltem utilis sine cessione propter illius præsentiam, per id quod habetur in l. si procuratori præsenti. ff. de uerb. oblig.

24 Sequitur ẽt ex prædictis † q̃ si mulier constan. mat. donaret alicui causa mortis rem suam dotalem, uel ẽt donaret irreuocabiliter inter uiuos, uel cederet iura sua: tñ conferendo eius effectum post mortem ipsius mulieris, quo casu posset per istum modum alienare suam rem dotalem secundùm gl. no. in l. si constante. C. de dona. ante nupt. de quo dixi suprà in 7. par. in 1. priuileg. in 8. uel 9. fallen. Nam mortua muliere non transibit illico in talem donatarium, uel cessionarium dominium dictę rei dotalis sine noua traditione: nam ex quo non transiter tale dominium in successore uniuersalem mulieris, ut dixi suprà in 8. par. circa 6. priuil. in 1. limita. multò minus transibit in successorem particularem, vel cessionariũ, per id quod habetur in l. ex pluribus. ff. de administra. tutor.

Dicet quispiam, hoc esse dubium, qñ donasset causa mortis, in qua donatione sicut in legatis transfertur illicò dominium sequuta morte donantis, sine alia traditione, ut habetur not. in l. uel mortis. ff. de publi. Respondebitur, hoc procedere, qñ dominium erat apud ipsum donantem causa mortis, saltem tempore mortis, & sic quando sunt extrema habilia: nam uiuente ipsa muliere dominium erat apud uirum, ut habetur in l. doce ancillam. C. de rei uend. cum si. ergo per eius mortem non potuit dominium transferre, quod apud se non habebat. l. traditio. ff. de acq. rer. dom.

Ex hoc etiam infertur not. q̃ mulier legando in testamento rem dotalem constante matrimonio, dominium non transferet recta uia in legatarium, prout regulariter transfertur dominium rei legatæ in legatarium, per regulam l. à Titio. ff. de furtis. & l. si ubi homo. §. cum seruus. de lega. 1. cum si. Cum tempore mortis dominium nõ erat mulieris legantis, nec est tale dominium, quod transferatur recta uia in hæredem, ex quo non haberet extremum habile, licet regulariter secus. l. cũ hæredes. ff. de acq. poss. Si ergo non transfertur in hæredem, multò minus in legatarium, qui non ita repræsentat defunctum, sicut repræsentat hæres, licet quodam respectu legatarius habeatur loco hæredis. l. id tempus. ff. de usucap. & facit, quod hr̃ in l. si sic. §. si quis ita. ff. de leg. 1. & quod ibi per Barto. & alios. Et prædicta limita, nisi ipse uir constante matrimonio inciperet labi facultatibus, quo casu ex tunc retransit dominium in mulierem non expectata dissolutione matrimonij, ut per Bart. in l. si constante. in princip. in a. q. 4. partis. & licet ipsa mulier non egerit contra uirum, uel contra tertios possessores actione reali propter dominium in eam retranslatum, in dicto casu uergentiæ ad inopiam, tamen non propterea sequitur, quòd dominium non fuerit in eam retranslatum, & sic ea mortua transit in hæredem cum tractet de iure quæsito mulieri, per dicta suprà in proxima quæstione, quæ omnia sunt bene notanda, & per alios non tacta.

Sextò quæritur, quid in alio priuilegio, de quo in d. l. in re
25 bus. in principio, q̃ † in subsidium datur utilis in rem mulieri contra tertios possidentes rem datam æstimatam pro dote, adeo q̃ præfertur omnibus aliis creditoribus etiam habentib. hypothecam anteriorem, de quo dixi suprà in 8. par. in 7. priuileg. & per Bar. in l. si constante. in princ. in 1. q. 3. par. solu. mat. Et similiter potest quæri in re empta ex pecunia dotali, licet à principio non fuerit actum, q̃ esset dotalis: quia tunc in subsidium efficitur dotalis, ut dixi supra in septima parte, in 15. priuileg. An transeat in hæredem mulieris, dubium facit, quia huiusmodi priuilegium habet se ad instar priuilegij antelationis in hypotheca, de quo in dic. l. assiduis. quod non transit ad hæredem, uel cessionarium, uel alias personas secundùm tamen dicta supra in tertia, & quarta quæstionibus. Sed potest teneri contrarium: quia istud ius utilis dominij, uel utilis actionis in rem fuit à principio quæsitum mulieri, saltem potentialiter in eius uita, & potuit mulier propter uirum suum non existentem soluendo, & non ualendo habere recursum contra uirum, uel eius bona, intẽtare utilem actionem in rem contra tertios possessores, tanquam dictæ res à principio tempore contracti matrimonij fuissent datæ inæstimatæ, quo casu dominium etiam tunc directum, & sic directa actio in rem oritur mulieri, constante matrimonio, uiro uergente ad inopiam, ut proximè dixi in fine proximæ quæstionis.

Item dum tractamus, utrum priuilegium personale transeat ad hæredem, debent poni termini de priuileg. respectu iuris nondum quæsiti exequendi. Sed quando in persona defuncti fuit iam facta exequutio: quia iam fuit ius quæsitum, trãsit ad hæredem secundùm Bar. in d. l. post dotem. ad fi. in d. 6. q. ad hoc gl. no. in simili in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris. dum uult, q̃ licet iura inducta in merum odium alicuius non transeãt ad eius hæredem, hoc procedit, ubi iam à iure non fuit executio facta, secus in iure exequendo, ut ẽt eam allegat Bal. ad hoc propositum circa priuilegium dotis merè personale in d. l. 1. C. de priuileg. dotis, & quidam habẽt in rubrica, in 5. col. & bene faciunt not. Bar. in l. quia personale. ff. soluto matrimo.

Et ex prædictis infertur, q̃ similiter tale priuilegium transibit in patrem mulieris, sicut transit in hæredem. Et quidem multo magis, maximè si matrimonium est solutum post mortem uiri, cũ uersetur interesse non solùm patris, sed ẽt ipsius mulieris: cum dos redeat ad patrem cum onere dotandi ipsam nuberem: ut habetur in l. filia. ff. pro socio. & in authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Qua ratione dicimus, quòd remediũ d. l. si constante. transit ad patrem mulieris, ut uoluit gl. quam communiter sequuntur doct. post Bar. in d. l. si constante. de quo per ipsum Bar. ibi in 4. q. 2. partis princip.

26 † Sed tunc congruẽter applicatur suprà proximæ quæstioni septima quæstio. An priuilegium, de quo in d. l. si constante. in priu. & l. ubi adhuc. C. de iure. dot. ut in casu uergente ad inopiam possit mulier constante matrimonio agere contra uirum in actione de dote, & etiam contra tertios possessores actione reali, uel hypothecaria, de quo dixi in 7. parte in 24. priuilegio, cedi possunt per ipsam mulierem alteri, ut possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio dictis remedijs experiri. Bal. in d. l. 1. de priuilegio dotis. in 6. colum. mouet hanc quæstionem in uer. modo ego quæro, & breuiter se expedit tenendo, quòd non sic inquiens. Et uidetur dicendum, quòd non: quia est merum priuilegium mulieris, & quia deputata est oneribus matrimonij, ideo cohæret personæ: nam ius alimentorum futurorum non uidetur cedi posse, & maximè in præiudicium tertij, argum. ff. solu. mat. l. 2. uel sic. nec cogitur, nec ultra dicit. Sed in contrarium facis: quia dictum priuilegium egreditur personam mulieris respectu patris, ut proximè dixi, ergo etiam respectu cessio-
27 narij mulieris. Sed potest distingui, quòd aut mulier † cedit solum exercitium directarum, ut quando uult experiri contra uirum per procuratorem nomine mulieris, & tunc sine dubio potest: quia etiam in priuilegijs merè personalibus potest quis per procuratorem adesse l. si cum procuratorem. ff. de re iudica. & in l. alia causa. ff. solu. matrimon. Aut uult per procuratorem in rem suam, & sic tanquam cessionarium: & tunc aut cessio non tendit in fauorem mulieris cedentis, & non potest: ut sic efficiatur deterior

condino

conditio dotis suę, de quo dixi suprà in 7. par. in 15. priuileg. Aut dicta cessio tendit in fauorem ipsius mulieris cedētis, puta si bona uiri uergentis ad inopiā, quæ sunt obligata pro dotis restitutione, uel etiam ipsæ res dotales sunt apud tertios possessores, & ipsa mulier fortè propter paupertatem, uel propter potentiam ipsorum possessorum uidet, se non posse consequi, uel recuperare dicta bona, cedit dicta sua iura cuidam personæ potenti, ut suis expensis & laborib. recuperet, & cessionarius uice uersa dat mulieri prædictæ aliquid, ex quo dicta mulier commodè potest se & uirum suum sustētare, arbitror isto modo pro certo posse mulierem cedere ius suum, cum ꝓpter hoc sua conditio efficiatur melior, cum aliter erat difficile sibi recuperare, & fortè impossibile, ut solet aliquando hoc contingere in miserabilibus mulieribus, & cum possit fieri cessio in fauorem cedentis, ut per Bar. in l. facta. §. hæres ex asse. ff. ad Trebel. & possit fieri etiam propter utilum permutationis, seu contractus innominati, ut habetur in l. per diuersas. C. manda. ibi etiam per Bal. in princ. 4. col. Et pro hac conclusione confert, quod suprà fuit conclusum in 4. q. circa priuilegium prælationis in hypotheca.

Præterea cum hypotheca, & dominium iam sunt orta & quæsita ipsi mulieri, etiam antequam agat contra uirum uel alium tertium possessorem, uidelicet eo ipso quòd uir incipit uergere ad inopiam, & sic iam est facta executio à iure: ideo sicut dicta hypotheca & dominium iam sunt quæsita mulieri ipso iure, licet constante matrimonio, & ideo transit in hæredem, ut suprà est dictum in 5. & 6. q. ergo etiam transit in cessionarium etiam constante matrimonio, argum. regulæ l. ex pluribus. ff. de administra. tutorum. Fatendum tamen esset, ꝙ si mulier cederet actionem personalem contra ipsum uirū uergentem ad inopiam, ut sic cessionarius in rem suam agat contra uirum per remedium d. l. si constante. tale ius non posset cedi: tum quia non seruaretur per mulierem reuerentia coniugalis erga maritum, uidelicet quòd cedat ius suum contra summet uirum sibi socium diuinæ & humanę domus. l. aduersus. C. de crimi. expi. hæ. cum communiter isti redemptores litium sint personæ odiosæ & litigiosæ, & duri aduersarij, ut dicit tex. in d. l. per diuersas, & sic uexaretur uir inligiis & litigiis à persona dura, & odiosa legibus, facit in argumen. cum l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. tum etiam quia non potest uersari fauor mulieris, si uirum suum indignatum uerisimiliter ex hoc sibi facit odiosum, & inimicum, & propter hoc in supportandis oneribus matrimonij causaretur uerisimiliter detractio contra ipsum uirum, & sic militaret ratio Bal. in suprà allegata l. 1.

Octauò quæro: quia inter alia priuilegia mulieris in dote
28 posui in nona parte in primo priuilegio † quòd stante dubio de prioritate, uel posterioritate in hypotheca, puta quia per testes, uel instrumenta apparet probatio in una & eadem die, ꝙ præsumi debet, hypothecam mulieris præcessisse. An tale priuilegium egrediatur personam mulieris, de quo dixi in 2. priuileg. d. 9. par. inclinando tandem, ꝙ egreditur personam mu
29 lieris, & transit ad hæredem. † Item ad patrem, item ad maritum agentem ad dotem in sua hypotheca tacita uel expressa pro dote sibi soluenda, ut ibi plenius dixi, quod etiam tenuit Bart. & Dyn. & etiam Ray. de Forli. in d. l. 5. & communiter ibi sequuntur docto. quia tex. in d. l. in ambiguis. ff. de iure dot. & in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. simpliciter dicit, in dubiis debere caueri dotibus, & consequenter potest inferri, ta
30 le† priuilegium transire in cessionarium mulieris, ex quo est transmissibile ad hæredem per regulam, de qua in d. l. ex pluribus. ff. de admin. tutor. Similiter etiam eadem ratione circa priuilegium tertium, quartum, quintum, & sextum, quæ sunt posita in dicta nona parte, ut illa extendatur ad hæredem mulieris, ut etiam ibi dixi in d. 4. priuileg.

Item ad maritum, item ad patrem agentes. Item ad cessionarium: quia stāte dubietate in oīb. dictis casib. fauere dēt doti, quæ repetitur per mulierem & ēt per alias prædictas pſonas petentes, & repetentes dotē: qa oīa dicta priuilegia attribuuntur simpliciter doti, ut patet in c. fin. de re iud. & in l. inter partes. ff. de re iud. & per gl. in c. ex literis. de probatio.

31 Nonò quæritur † an priuilegium, de quo in §. accedit. l. 1. C. de rei uxor. actio. de quo suprà dixi in 45. priuilegio, transeat in hæredem mulieris, si mulier prædecedat in matrimonio. Et in hoc bī & sine dubio dicendū est transire: qa ex quo extraneo ipso dotante, & aliter in suā personā nō paciscente, fingitur mulierem ipsam fuisse stipulatā sibi reddi, ēt si tunc fuisset mulier absens, ut est text. nota. in d. §. accedit. & sic ius quæsitum iam est quæsitum mulieri in uita: ergo cum tractamus de iure iam quæsito mulieri, cui dubium est, ꝙ in tali iure quæsito succedat eius hæres, imò etiam quicunque alius cessionarius, ut in simili per Bar. in d. l. post dotem. in 6. q. & per Bal. in d. l. 1. C. de priuil. dotis. & quia ficta stipulatio, quæ fingitur in persona mulieris, transit ad eius hæredem, ut dixi suprà in prio. 1. q.

32 Decimò quæritur † circa priuilegium, de quo in l. si cum dotem. §. si mulier. sol. ma. de quo dixi in 8. par. in 18. priuil. vsque ad 20. qñ mulier pro dotis restitutione accepit à uiro, uel eius hæredib. in solutum, uel per delegationem debitorem uiri inopem, ut licet etiam sui facilitate decepta præseruetur illæsa circa primam actionem, & ut ipso iure sit nulla talis delegatio uel distractio.

Quid si matrimonium fuit solutū morte mulieris, & eius hæres ita recepit talem inopem debitorem. potest dici ꝙ non: quia ratio specialitatis, de qua ibi, est, ne uxor remaneat indotata, quæ ratio cessat. si uxor iam erat mortua, & sic dotis causa & eius fauor amplius non suberat.

Item quia ibi, etiam si mulier sciebat illum esse inopem: tñ sui facilitate circūuenta illum accepit, restituitur non minus ad pristinam actionem, ut ibi hoc tenuit Lud. Ro. Et est rō secundùm eum ibi; quia sicut per modum, uel per pactum expressum non pōt mulier suę dotis conditionem facere deteriorem. l. Aruliennius. & l. de die. de pactis dot. & dixi suprà in 7. par. in 11. priuil. circa prin. & maximè facit, quod ibi dixi ad finem 3. limita. in char. 83. quod procederet etiam, qñ fieret pactum per mulierem post solutum mat. & non subesset aliqua iusta causa, ut hř in l. licet. eo. tit. & dixi in d. 15. priuil. in 8. limita. char. 84. Sic etiam eadem rōne non posset sibi præiudicare pactum tacitum, argu. l. cum quid. ff. si cert. pet. & qꝛ plus operetur tacitum q̄ expressum. l. qui ad certum. ff. loca. cum sim. Quæ ratio si procederet ad illum tex. satis concluderet ad terminos nostros, sed de hoc dubitauit legendo d. §. si mulier. sed sufficit, ꝙ militet prima ratio suprà assignata. Vnde cum iam mortua sit mulier hæres sic recipiendo talem debitorem, redigitur ad terminos iuris communis, de quib. in l. inter causas. §. abesse. ff. manda. & ad alia iura, quæ ibi allegantur pro contrario.

Similiter etiā dico in priuilegio prædicto, ne possit mulier per pactum efficere suæ dotis cōditionem deteriorem, de quo in d. 11. priuil. ut non transeat ad hæredem mulieris, cū tunc iam nō sit amplius dos, & cesset rō, ne mulier remaneat indotata, ut ibi dixi in 5. limita. & sic non transit ad hæredem, etiā si esset filius eiusdem matrimonij, ut dixi ibi in 7. limita. Fa
33 teor tñ † ꝙ postquam tale priuileg. incepit cōpetere ipsi mulieri sic deceptæ per talem delegationem, si decederet, eius hæres posset eodem iure, & remedio uti, quod incipit competere ipsi mulieri iam defunctæ: quia tunc non tractamus de iure quærendo, sed de iure quæsito ipsi defuncta mulieri transferendo in hæredem, per ea quæ diximus in aliis, quæ supra, & maximè in 4. 6. & 7. q. An autem transeat ad patrem mulieris, si pater soluto matrimonio pro restitutione suæ dotis accipiat à uiro, uel eius hæredibus insolutum, uel per uiam delegationis nomen debitoris pauperis, dubium facit: quia dispositio d. §. si mulier. emanauit principaliter in fauorem mulieris, & suæ dotis: tamen etiam concurrit ratio fragilitatis sexus, propter quam magis de facili circūuenitur in iure suo mulier, quàm masculus l. cum de indebito. ff. de probationib. l. 1. in fi. l. ubi exigitur. ff. de edend. cum simil. Potest dici, si est solutum matrimonium per mortem uiri, & sic adhuc durat fauor mulieris, & dotis propter onus redotandi, ipso iure præseruabitur illæsus pater, sicut & ipsa mulier, ex quo per hunc modum in consequentiam prouidetur etiam mulieri, facit gloss. instit. de actio. §. fuerat. in glo. pen. ad fin. nec in d. §. si mulier. tex. ibi nec etiam ibi doc. faciunt uim in fragilitate sexus, sed in fauore mulieris, ne remaneat indotata. Si autem matrimonium fuisset solutum morte mulieris, tunc cessaret dicta ratio fauoris, prout supra dixi in hærede mulieris, & ideo patri
34 tunc non subuenitur sicut mulieri. † Et per hoc potest inferri, quòd similiter dictum priuilegium non extenderetur ad uirum recipientē pro satisdatione dotis sibi promissæ per mulierem, uel socerum insolutum nomen debitoris inopis, non solùm quando scienter, & sic sui culposa facilitate recepit, ut est text. in l. promittendo. §. si à debitore. ff. de iure dot. sed etiam si ignoranter.

Nec obst. d. §. si à debitore. ubi à contrario vr̃ præsupponi,
35 quòd † si uir recipit pro dote mulieris nomen debitoris pauperis ignoranter, ꝙ sibi non præiudicetur, & hr̃ in l. is à quo. §. fi. cum sua gl. & in l. 2. ff. de fideiuss. & ibi per Bart. post Dy. Nam respondetur, ꝙ ꝑꝑ hoc præseruatur ibi uir illæsus ipso iure, ut possit reuerti ad pristinam obligationem contra mulierem, quæ dotem promisit, licet succurratur dicto uiro ignoranter recipienti agendo ad interesse, ea quo est in damno, cũ inanis sit sibi actio propter inopiam talis debitoris delegati, uel insolutum dati. l. nam is. ff. de dolo. iuncto eo, quod habet in l. si stipulatus sim Stichum aut Pamphilum. §. fi. ff. de verbor. oblig. & facit, quod not. Bar. in d. l. 3. ff. de fideiuss. Et tamen ipsa mulier est in lucro: quia pro pecunia per ipsam promissa pro sua dote satisfacit dando nomen debitoris, quod erat sibi inutile, posset etiam petere restitutionem in integrũ ea clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. de qua in l. 1. in fi. ff. ex quib. causis ma. In qua iusta causa connumeratur iusta ignorantia facti l. 2. ff. de in integr. restit. & quod habetur in l. Aruleinius. ff. de serui. rusti. præd. & quod habetur in l. cum filius. §. in hac. ff. de uerb. obl. Et tamen secus in muliere recipiente ex causa delegationis, seu dationis insolutum pro restitutione suæ dotis reum inopem; quia tunc ipso iure præseruatur illæsa, & reddit ad pristinam actionem, ac si saltem rsum non receperit, ut est casus singularis in d. l. si mulier. ad hoc etiam, quod habetur nota. in l. qui rem. ff. de sol. Sic etiam patet: quia licet mulier scienter receperit talem inopem debitorem pro restitutione dotis ex sui facilitate, fortè quia credebat, quod rediret ad pinguiorem fortunam; tamẽ nihilominus ipso iure præseruatur illæsa opi. secundum Ludoui. Rom. ibi. de qua suprà dixi. & tamen uiro sic recipienti noceret d. §. si à debitore. Et licet illa opin. Ludo. sit dubia, ut ibi dixi legendo, tamen posset sustentari, quando mulier habuisset aliquam uerisimilem spem, quòd in futurum rediret ad pinguiorem fortunam, uel fortè: quia errabat in iure, credens se teneri ad recipiendum talem delegatum, ut hoc uoluit Pau. de Cast. ibi per id, quod habetur in d. l. cum de indebito. Et licet extra causam dotis fortè tali mulieri sic erranti non subueniretur, & maximè ipso iure: tamen fauore dotis subuenitur, ut est casus ibi singularis, qui fauor ibi non extenderetur ad uirum sic errantem: sed ex causa dotis recipere per supradicta, & uide quæ dixi in d. 8. par. in 20. priuileg. uersic. fi. quæ omnia sunt bene notanda.

Subsequenter subiicio 11. q. Quid in priuilegio, de quo su-
36 prà in 7. part. in 11. speciali, uidelicet † quòd non ualeat pactum per mulierem factum, uel de eius consensu in aliquo actu, per quem consensum conditio dotis efficiatur deterior. An extendatur ad aliam personam in præiudicium dotis.

Et primò an extendatur ad uirum ita paciscentem, licet in præiudicium dotis: puta si paciscitur uir, ne ipse sibi dotem promissam petat. Et uidetur, quòd extendatur, ex quo propter tale pactum detrahitur oneribus matrimonij, & tendit etiam in quandam consequentiam in mulieris iacturam; quia durante matrimonio remanet mulier indotata, & dicit text. quòd reipublicæ interest mulieres esse dotatas, in l. 2. ff. de iure do. & in l. 1. ff. sol. mat. quæ uerba sic simpliciter, & indistinctè prolata accommodari possunt ad omne tempus, & sic constantis matrimonij: ut per glo. in d. l. 1. & quia spernitur à uiro uxor indotata. l. fi. C. ad uelleya. Sed in contrariũ facit tex. in l. si socer §. Lucius. & l. si marito. §. 1. ff. solu. mat. & l. Iulianus. ff. de iu. do. & in l. cum pater. ff. de pac. dota. & dicta suprà in 7. par. in 44. priuil. & hoc est uerius per suprà allegata iura, & dicta in suprà d. 44. speciali. & etiam tetigi in 11. speciali in secunda fallentia ante finem, char. 80.

Vnde pôt dici, ꝙ aut tale pactum factum per uirum tendit aliquo mõ in præiudiciũ mulieris de directo circa impediẽdã restitutionẽ suæ dotis in totũ, uel in partẽ, & non ualet, cum et ipsa mulier non posset sic per pactum suũ præiudicare secũdùm dicta suprà in d. 11. speciali. Aut tendit solùm in præiudicium dicti uiri, uidelicet circa tempus constantis matrimonij, quo tpe ipse uir subiit, & subire tenetur onera matrimonij: & tunc ualet secundùm dicta iñ suprà in d. 44. priuilegio.

Nec obstat, quod suprà adducebam, quòd in consequentiam uersatur præiudicium mulieris: quia censetur interim indotata, & spernitur à uiro &c. Quia respondetur, quòd imo non censetur indotata, ex quo uir censetur dotem fuisse consequutum, quantum ad ipsam mulierem, & sua uoluntate fecit pactum de non petendo suo socero uel alteri promittenti dotem pro muliere, tanquam si pecuniam acceperat & postea eam donauerit eidem promissori, sicut et qñ gratis dotem accepto tulit: ut l. uir ab eo. ff. de iure dot. & illud, quod dicitur in d. l. fin. & C. ad uelleya. procedit, qñ mulier erat indotata, idest, qñ dos erat promissa, & nõ soluebatur uiro subeunti onera matrimonij contra eius uoluntatem: quia non immeritò tunc mulier spernitur à uiro, idest, sperni debet & potest. Sed quando ipse per suum pactum non curat sibi solui, sibi debet imputari, & tenetur tunc subire onera matrimonij, sicut tenetur, quando à principio nuptam accepit sine dote. l. quòd si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. Nec tuta præsumunt, quòd dicto casu uir spernat uxorem, & sic faciat rem illicitam. l. meritò. ff. pro socio. cum simil.

Item adde, quòd licet mulier non possit sibi præiudicare ꝑ pactum de lucrãda dote per uirum in casum soluti matrimonij per mortem uiri, ut dictum est in d. 11. speciali, tamen talis fauor non extenditur econtra ad uirum circa pactum de lucranda dona. propter nuptias casu, quo matrimonium solueretur per mortem mulieris an ualeret, ut est casus sing. in l. quod scius. §. 1. C. de bon. quæ lib. & de ratione differentiæ ibi per Cyn. & licet Bart. ibi impugnet ea ratione: cum uiri & mulieris sit æqua conditio, nam docto. cõmuniter sequuntur 1. opin. ex quo non est eadem ratio in utroque, quo casu correlatiuorũ non est eadem regula: ut habetur in l. curatorem. C. de interdic. mat. & in l. fi. C. de indic. uid. tol. ꝑ per doctores.

37 † Aut quærimus, an tale priuilegium extendatur ad hæredem mulieris. Dicas, quòd si dictũ priuilegium habuit executionẽ in persona mulieris: quia matrimoniũ fuit solutũ morte uiri, quo casu pactum factum per mulierem uiro, per quod dotis condõ fiebat deterior, non ualet, ut suprà. Et sic non obstante dicto pacto poterat mulier dotem repetere à uiro, uel eius hæredib. matrimonio soluto per diuortium, uel per mortem uiri, secundùm dicta in d. 11. priui. in prin. & 1. limitatio. Nam si postea ipsa mulier moriatur nondum petita uel exacta dicta dote, poterit eius hrs ipsam petere à uiro, uel eius hæredibus non obstante dicto pacto, sicut poterat ipsa mulier, ex quo ius fuit iam quæsitum mulieri circunscripto dicto pacto: quia in iure quæsito, & sic ubi iam est facta executio à lege respectu acquisitionis iuris ipsi mulieri non obstante dicto pacto propter priuilegium & fauorem mulieris & dotis, talis executio transit ad hæredem: ut dixi suprà in 4. q. & etiam in 5. & 6. per id, quod not. gl. in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisq; iuris. & per Bar. in d. l. post dotem. ad fi. in 6. q. & Bart. in l. 1. C. de priuil. dot. & aliàs per Bar. in l. quia personale. ff. sol. ma.

Si autem in uita mulieris tale ius non fuit sibi quæsitum in derogationem dicti pacti, ut est, si matrimonium soluatur morte mulieris, & pactum esset factum de dote non repetenda, uel de repetenda ulteriori die, q̃ die à iure statuta, & tunc tale priuileg. nõ transit ad hrẽdẽ mulieris, et si esset filius eiusdem matrimonij: cum tunc cesset rõ, ꝙ mulier ꝑꝑ tale pactũ remaneat indotata ꝑ id, quod hr̃ in l. 2. ff. de pac. dota. & dixi suprà in d. 11. priuil. in 7. limita. char. 84. Aut quærimus, an tale priuilegium extendatur ad patrem mulieris; qui dotem promisit, an possit pacisci in ipsa dote, ut sic dotis conditio efficiatur deterior, & tunc aut quærimus, an tale pactum noceat filiæ respectu renouandæ actionis de dote, ut fiat præcipua patris, & tunc potest præiudicare filiæ, qñ incontinenti & per stipulationem, secundùm quòd hr̃ in l. quoties. ff. sol. mat. & in l. auia. C. de iur. do. licet fiat tunc præcipua patris cum onere redotandi, ut habetur in auth. sed quamuis. C. de rei ua. act. quod qualiter procedat no. in d. l. post dotem. per Bar. & alios legentes, & in §. uideamus. C. de rei ua. act. per gl. & Cy. & dixi in d. 11. speciali in 10. fallẽ. vbi prædicta certo mõ limitaui.
38 † Si aũt pr̃ stipularet̃ ex interuallo de consensu filiæ, an tũc filia cõsentiẽdo prĩ possit sibi præiudicare, dixi in d. 11. priuil. in 5. limit. post duas col. Aut quærimus, an pr̃ paciscẽdo possit sibi præiudicare, & certè sic in casu, quo ipsi soli patri dos erat restituẽda: secus si filiæ, hoc est, nisi ipsa filia hrs esset patris: quia tunc tenet̃ stare cõuẽtioni. Et iõ si pr̃ cõuenisset de dote retinenda per uirũ de reddẽda lõgiori die, q̃ à lege statuta: præiudicat̃ soli prĩ, & nõ filiæ, nec ipsa esset hrs prĩs, ut ꝓbat̃ in l. aliud. ff. de pac. dot. & dixi in d. 10. limita. Quid aũt si extraneus dotasset, nec à principio sibi ꝓuidisset incõtinenti, secũdũ ꝙ hr̃ in §. accedit. l. 1. de rei uxo. act. tñ sibi ꝓuidit ex interuallo consentiente muliere, an tale priuilegium se extendat ad istum casum, ut per talem consensum possit sibi præiudicare, dictũ est in d. 11. speciali, in quarta limitatione.

39 Vodecimò pôt dubitari circa priuilegium † q̃ fauore mulieris, & nuptiarum possit non solùm ascendens ẽt per lineã maternam stipulari, sed ẽt quilibet extraneus dotans, ut fuit plurimorum, & magis cõis opin. post Bar. in l. Cayus. ff. solu. mat. de quo dixi in 6. par. in 22. speciali, char. 60. An se extendat non solùm qñ stipulatur dotem reddi mulieri: sed ẽt si stipulatur dotem reddi alteri tertio, vr̃ q̃ non, q̃a æquitas d. l. Cayus. consistit in duob. uidelicet pp fauorem mulieris in dote, & pp fauorem nuptiarum, ut patet ibi in fi. ibi, ne commodo dotis fraudetur eam actionem hr̃e, fauor. n. nuptiarum, & maximè per affectionem personarum ad hoc decurrendum est. Vnde quando stipularetur alteri quàm mulieri, tunc mulier destraudaretur commodo dotis. Potest dici, quòd aut ille talis stipulatur dotem reddi patri mulieris, aut alteri.

Primo casu, aut matrimonium soluitur morte mulieris, & tunc stipulatio redditur inutilis pp regulam, de qua in l. stipulatio ista. §. alteri. & §. si stipuler. ff. de uerb. oblig. & quia tunc cessat fauor mulieris & dotis, & maximè quia stipulatur sup re sua, quę non est duratura sua l. proprium. ff. communia prædio. & l. pactum. C. de pac. conuen. Aut matrimonium soluitur morte uiri, uel per diuortium, & tunc talis actio saltem utilis quæritur patri, cum onere tamen redotandi dictam filiam, arg. authen. sed quamuis. C. de rei uxor. act. & l. si socius pro filia. ff. pro socio. Nam eo ipso quòd stipulatur reddi patri, vr̃ hoc fecisse fauore mulieris, uerisimiliter considerans, q̃ pater habeat filiam ex eadem dote in matrimonio iterum copulare, cum ad hoc teneatur ipse pater. l. qui liberis. ff. de ritu nupt. q̃ maximè procederet, quando filia non fuisset à patre dotata saltem sufficienter, fortè propter eius impotentiã: qualitas enim personæ, cui ille stipulatur: facit hoc præsumi propter affectionem patris erga filiam, argu. l. Paulo Callimacho. §. Pomponius. & ibi per gl. ff. de leg. 3. facit in argumentum. l. Aurelio. §. Titius. ff. de lib. leg. & l. si seruus plurium. §. fi. ff. de lega. 1. ibi. & caritas & necessitudo, & secundùm qualitatem personæ aliquid præsumimus, quod aliàs non præsumeremus l. plenum. §. equitij. ff. de usu, & habita. cum sim. & ideò tunc subest ratio æquitatis, de qua in d. l. Cayus. Et hoc est bene not. ad ampliationem dispositionis d. auth. sed quamuis. ut procedere possit in dote etiam aduentitia, quando extraneus dotans simpliciter stipularetur dotem reddi patri, similiter etiam est not. ad ampliationẽ dispositionis d. l. Cayus. Si autem stipularetur talis dotans ipsam dotem alteri quàm patri, uel mulieri reddi in causa restituendæ dotis, & tunc nõ posset per regulam d. §. si stipuler. cum etiam ipsa eadem mulier, quæ se dotauit, non possit alteri stipulari, quàm sibi, per regulam prædictam: & quia tunc cessat fauor dotis & nuptiarum, quod etiam procedit, si stipularetur filiis suis ex altero matrimonio, uel etiam ex eodem matrimonio natis uel nascituris per tex. no. in l. pactum. C. de pact. conuen.

40 † Cogita tamen: quia uidetur dicẽdum, q̃ extraneus dotãs possit alteri stipulari, licet non ipsa mulier se dotans, ut supra, & hoc propter æquitatem singularis dispositionis l. quoties. C. de dona. quę sub modo, scilicet fauore liberalitatis dotantis, quæ ratio cessat in muliere: quia respectu uiri censetur data dotem non ex causa lucratiua, sed onerosa l. ex promissione. ff. de act. & oblig. Sed respectu extranei dotantis inquantum se mouit intuitu mulieris, cẽsetur causa lucratiua: ut in d. §. accedit. & dixi in d. 22. speciali post princ. & etiam circa fio.

Sed posset probabiliter dubitari, quid in patre dotante.
41 Aut † sicut potest stipulari sibi reddi uel nou nouo l. quoties. ff. sol. ma. possit ẽt stipulari alteri. & quidẽ constat, q̃ si stipulat̃ filio, & posset ẽt si emancipato, ut saltem utilis quæratur: ut no. in l. pactum. C. de pac. conuen. & in l. pr̃ pro filia. eo. ot. & no. in l. si genero. C. de iu. do. Sed si stipularetur alteri, & sic extraneo, uideretur non posse, cum tunc cesset rõ æquitatis. d. l. Cayus. q̃a non est fauor mulieri, imò ipsa mulier tunc defraudatur dotis cõmodo post solutum mat. & vr̃ de hoc casus in d. l. si genero. secundùm ultimum intellectum gl. ibi, qui vr̃ esse de mente gl. ibi per id quod hr̃ in l. filium. §. Sabinus. ff. ad treb. & hoc ẽt tenet ibi Cyn. & hoc ẽt probatur in l. cũ patrem. eo. tit. intelligendo q̃ illa, cui pr̃ fuit stipulatus dotem reddi, erat persona extranea, prout intellexit gl. & ibi sequitur Cy. & Bal. cõiter doct. Sed in cõtrariũ facit: q̃a saltem vr̃ quæri utilis actio illi tertio ex æquitate d. l. quoties. quia licet regulariter quis non possit stipulari alteri ẽt super re sua, quõ non est duratura sua, ut habetur in d. l. proprium. tñ quando iste stipulatur, tertio stipulatur, qui consequitur rem eandem ex causa lucratiua, est speciale, quòd possit stipulari alteri, ut saltem tunc ex æquitate quæratur illi tertio utilis actio. Sed non uidetur posse negari, quòd pater dotando filiam uideatur in eam exercere liberalitatem: ut dicit tex. in l. 2. C. de bon. quæ libe. ibi, parentum circa liberos munificentia retardetur: nihil enim aliud est munificẽtia: quam liberalitas quædam l. si constante. post prin. C. de do. ante nup. Vnde solet dici, quòd filia censetur habere dotem à patre ex causa lucratiua, licet uir ex cã onerosa: ut l. 1. §. si à socio. ff. quæ in frau. cred. ad hoc tex. iuncta gl. in l. Mæuia. §. fundus. ff. sol. mat. & ibi not. ad hoc etiam tex. in auth. de æquali. dot. §. quia uerò. unde uer. si autem fortuita ibi, ex largitione paterna.

Nec obstant iura supra allegata in contrarium: quia procedunt iura antiqua ante dispositionem d. l. quoties. sed hodie est immutatum ex benignæ interpretatione principis, de qua ibi, uidelicet fauore exercentis liberalitatem, ut ẽt uoluit Bar. in d. §. si stipuler. ante fi. & ibi dixi, quòd etiã probatur in l. Caius. ubi Iurisconsultus se non fundat ex fauore illius qui exercentis liberalitatem in dotando, sed ex fauore mulieris in dote & nuptiarũ. Vel pôt dici, quòd dispositio noua d. l. quoties. cum sit exorbitans à iure antiquo, ut supra, debet ꝓcedere in proprijs suis terminis, uidelicet qñ exercetur liberalitas erga illum; à quo stipulatur, sed in terminis supradictis, cùm stipulatur à uiro, erga quem non exercetur liberalitas, cum habeat ex causa onerosa, ut supra dixi meritò &c. & ita procedat tex. in d. l. pactum. cum aliis supra allegatis.

Præterea licet dicatur habere dotem ex causa lucratiua, tamen illud dr̃ respectiuè ad ipsum virum, qui propriè ex causa onerosa, idest, propter onera matrimonij supportanda. l. pro oneribus. C. de iure dot. tamen proprio & uero modo mulier non habet dotem ex mera liberalitate, & donatione paterna, cum ad illud astrictus de iure ipse pater dict. l. qui liberos. & l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obligat. & l. fin. C. de do. promiss. iuncta l. donari. ff. de regul. iur. & l. senatus. §. donari. ff. de dona. Et ideo olim, licet quando extraneus dotabat, egebat insinuatione, tamen non sic, quando pater dotabat: ut probatur in d. l. fin. in princ. C. de iure do. hinc est, quòd non potest pater pacisci circa stipulationem de dote sibi reddenda etiam incontinenti, sicut potest extraneus, cum talis dotatio patris non procedat ex mera liberalitate, sicut procedit dotatio per extraneum, ut habetur in l. unica. C. de iure do. & in l. quoties. ff. solu. matrim. Et ideo potest concludi, q̃ pater licet tempore dotationis possit stipulari dotem sibi reddi, tamen non sic si stipularetur dotem reddi alicui extraneo, per id quod habetur in d. l. pactum, & in d. l. cum patrem. Quinimmo etiam posset teneri, q̃ etiam ipse extraneus dotans licet possit stipulari vel pacisci dotem reddi sibi quasi incontinenti, tamen non sic si stipularetur dotem reddi alteri, cum in virum, à quo stipulatur, non exerceat liberalitatem, prout sunt termini d. l. quoties. vt supra dixi. Et licet censeatur exercere liberalitatem erga ipsam mulierem. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. tamen non stipulatur ab ipsa muliere: sed ab ipso uiro, cum quo negocium contrahitur, & ex titulo oneroso: ut supra, cum ipsa autem muliere nullum negociũ contrahitur l. si pro te. C. de do. promiss. Ergo non sunt extrema habilia ad causandam singularem illam dispositionem d. l. quoties. & hoc uidetur de iure uerius, quicquid aliter in hoc dixerit Lud. Ro. in d. l. Cayus. ut etiam retuli supra in 6. par. in dicto 22. speciali, post princip.

Decimumterò quæro circa priuilegium 12. de quo supra.
42 in 6. parte, ubi conclusi, q̃ † mulier non solùm quando pro dote danda fideiubet, sed etiam pro dote alterius restituenda in casum soluti matrimonij, possit effectualiter obligari absque beneficio Velle. uel beneficio authen. si qua mulier. C. ad Velle. & hoc fauore mulieris, ut dotem suam consequatur, hoc dico in casib. in quib. potest talis fideiussor accedere pro dotis restitutione, de quibus dixi supra in 6. parte, in 21. speciali, egrediatur personam mulieris, in cuius fauorem alia mulier fideiussit, super quo distingue, quòd. Aut quærimus, an extendatur in fauorem hæredis mulieris, an autem in fauorem alterius, puta patris mulieris, uel alterius, si tractamus, an dictum priuilegium extendatur etiam in fauorem hæredis ipsius mulieris matrimonio soluto. Nam videtur, q̃ non extendatur ad eius hæredem per id, quod habetur in l. 1. C. de priuileg. dot. & quia tunc uidetur cessare ratio fauoris ponderata per tex. in l. fin. C. ad Velley. videlicet, ut mulier remaneat

Indotata. Potest concludi, quòd aut actio de dote repetenda
incipit competere mulieri in eius vita contra talem uirum, &
consequenter contra ipsam mulierem pro uiro fideiubentem
fortè, quia uir cœpit ad inopiam vergere per id, quod habe-
tur in l. si constante. in princ. ff. solut. matri. & in l. vbi adhuc.
C. de iure dot. Et licet ipsa non curauerit agere contra di-
ctum uirum fortè morte præuenta, & tunc ex quo ius fuit
iam quæsitum ipsi mulieri super dote repetenda, transit in
eius hæredem, & ideo sicut poterat ipsa mulier in uita expe-
riri contra dictum uirum fideiubentem, sic etiam eius hæ-
res: quia tunc tractamus de iure quæsito, & sic iam execu-
tionem ipso iure in hæredem transferendo, non sic si ius
nunquam incepit competere ipsi uxori in uita contra dictum
uirum fideiubentem, prout regulariter non competit, imò
non est orta actio de dote constante matrimonio pro dotis
restitutione: ut habetur in l. sed si alia. ff. de bon. damn. &
not. & in l. si constante. §. 1. ff. solu. matrimo. Et sic tractamus
de iure in sui origine exequendo in persona hæredis ex pri-
uilegio indulto ipsi mulieri in sua dote: quia illud non tran-
sit in hæredem per dicta supra in alijs quæstionibus, & ma-
ximè in quarta, quinta, & sexta. Nam tale priuilegium, de
quo in d. l. fina. non est simpliciter concessum doti, sed doti
fauore mulieris, ne remaneat indotata: ut ibi hoc bene pro-
batur. Et sic potest inferri, quòd dicto casu non transiret si-
militer in cessionarium per dicta in supra allegatis quæ-
stionibus. Et sic etiam sequitur vnum notabile circa dictam
conclusionem factam in dicto 12. priuilegio, in muliere fi-
deiubente, seu aliter intercedente pro dotis restitutione ali-
cuius mulieris, uidelicet quòd non sit illud indistinctè ue-
rum, ut effectualiter obligetur, sed tenebitur, uel non te-
nebitur secundùm futurum euentum: quia si matrimonium
solueretur morte uiri efficaciter, tunc dicetur intercessisse, si au-
tem morte mulieris, tunc secus nisi superueniente inopia vi-
43 ti per supradicta. Aut quærimus † an dictum priuilegium
extendatur ad patrem mulieris, & potest non irrationabili-
ter teneri, quòd non extendatur ad patrem, uel eius hæredē,
si matrimonium fuit solutum morte mulieris, & sic reconso-
lidata fuerit actio de dote in patrem, per l. dos a patre. C. solu.
matri. quia hoc casu non uersatur fauor mulieris, vt suprà di-
xi, & tale priuilegium non est indultum simpliciter ipsi doti,
sed doti fauore mulieris, vel ipsi mulieri in dote, quo casu
non transit ad hæredem, ut suprà dixi, & per not. per Barto.
post Dyn. in l. 5. ff. solu. matr. ergo pariformiter, imò multò
magis transit in patrem succedentem in dote ex iure conso-
lidationis. Si autem matrimonium solueretur morte uiri, &
dos haberet reconsolidari in patre ex virtute stipulationis per
eum interpositæ, & tunc ex quo talis dos reconsolidatur
cum onere, ut iterum detur pro ipsa filia remaritanda, & sic
uersatur in consequentiam fauor mulieris, transiret in pa-
trem tale priuilegium, ut sic possit agere contra mulierem,
qui intercessit pro dotis restitutione sine aliquo obstaculo be-
neficij velleiani, uel dictæ authenticæ, si qua mulier. cum per
hoc censeatur esse prouisum etiam in fauorem mulieris per
id, quod no. in simi. glo. in d. §. fuerat. institu. de actio. in gl. fi.
& dicta suprà in 3. q.

Decimoquartò quæritur, circa priuilegium, de quo supra
44 in sesta parte, num. 80. si pater † per modum expressum vel
tacitum paciscatur dotem reddi filiæ in casum soluti matrimo
nij, quam potest in hoc utiliter pacisci, & quæritur filiæ præci-
pua dotis actio & non patri, ut sic non sit tunc locus regulæ,
de qua in l. dos a patre. C. solu. mat. & in l. iure succursum. ff.
de iure dot. & sic speciali fauore dotis ualeat tunc donatio pa-
tris in filiam, ut ibi latius dictum est, & contingat filiam præ-
decedere in matrimonio superstite patre, an dictus fauor ex-
tendatur in hæredem dictæ filiæ, maximè de iure hodierno,
de quo non solùm in dote, sed etiam in aliis vndecunque si-
bi quæsitis habeat hæredem ab intestato, tam de media iuris
prudentia. & sic l. quod scitis. & l. cum oportet. in fin. princ. C.
de bonis quæ liberis, quàm etiam de iure nouissimo, ut in
authen. defuncto. C. ad Tertu. & melius in corpore unde su-
mitur, uidelicet in authen. de hæredi. ab intesta. §. si quis igi-
tur. licet multorum sit opinio, quòd etiam de iure antiquo filiafa-
milias, tam in dote aduentitia, quàm in profectitia poterat ha
bere hæredem ab intestato, ut uoluit Barto. post Dyn. & Ia-
cob. de Bel. in l. post dotem. ff. soluto matrimonio. in 3. & 4.
q. & dixi supra in octaua parte in 10. priuilegio. Concluden
do tandem pro d. opin. Bartol. & sequacium, quòd maximè
potest procedere, si decedat filiafam. cum filijs, ut post multa
in hoc residet Bald. in d. l. quod scitis. de quo etiam per eun-
dem in authentica, sed & si quis. C. de secund. nup. Nam di-
cendum uideretur, quòd talis fauor, & eius effectus non trā-
seat ad hæredes dictæ filiæ, per regulam dictæ l. 1. C. de priui-
legio dotis. & in authen. ut exac. instan. do. & in authent. ut
immob. ante nupt. & in dicto §. fuerat. institu. de actio. suprà
pluries allegata. & quia illud est specialiter receptum in fauo
rem mulieris & dotis, ut dos ipsa efficiatur præcipua filiæ pro
se maritanda, per id quod habetur in l. 1. ff. soluto matrimo-
nio, & in l. 2. C. de iure dotium. & in l. fin. C. ad Velleyanum,
cum simi. quæ ratio fauoris cessat ipsa muliere iam mortua.
Sed in contrarium facit: quia dictum priuilegium semel ha
buit suam executionem factam a iure in uita filiæ: quia fuit
quæsitum ius filiæ in eius vita, quo casu priuilegium, licet per
sonale transit in hæredem iam facta executione in persona
defuncti, per id quod habetur in l. 3. ff. quod quisq; iur. in §.
quod autem. & suprà tactum est in alijs quæstionibus, & ma-
ximè in 1. quæst. post princi. & etiam in quarta, & in alijs se-
quentibus.

45 † Tamen distingui potest, quòd aut pater fuit stipulatus do-
tem reddi filiæ & hæredib. eius, scilicet ipsius filiæ: ut hodie cō
muniter consueuit in huiusmodi instrumentis dotalibus in-
terponi stipulatio, & tunc extenditur ad hæredes mulieris ex
cluso ipso patre mulieris superstite, si supersunt filij mulie-
ris, cum prima causa successionis sit filiorum excluso patre
dict. authen. defuncto. cum similib. & si non reliquit filios,
sed alios: puta si decedat filia in matrimonio superstite pa-
tre & matre uel fratribus utrinque coniunctis, uel superstiti
bus matre, & fratribus vnà cum patre, tunc ad dictam do-
tem profectitiam non uocaretur pater, tanquam pater, per
regulam, de qua in dict. l. dos a patre. Sed uocaretur tan-
quam pater, & hæres filiæ vnà cum matre, & fratribus ip-
sius filiæ, per id quod habetur in d. authen. defuncto. Nam
ita stipulando pater, uidelicet pro filia & hæredibus eius
videtur uoluisse pater sibi præiudicare in suo fauore, &
beneficio sibi indulto a iure in ipsa dote profectitia, quod
est, vt mortua filiafa. in matrimonio dos reconsolideretur, &
reuertatur ad patrem in solatium amissæ filiæ: ut dicit tex. in d. l.
iure succursum. unde licet dictis hæredibus filiæ tanquam sibi
extraneis non potuerit pater utiliter stipulari, sed solùm ipsi
filiæ, cùm auus maternus, sicut nec ipsa mater non possit sti-
pulari suis descendentibus ex ipsa matre: ut habetur in d. l.
debitor. in fi. ff. ad Treb. & in l. pactū. C. de pact. conuen. & in-
frà etiam tangetur. Tamen ex quo paret ita stipulando vi-
detur uoluisse, quòd tale pactum non esset merè personale,
sed reale, & sic transitorium ad hæredes, ut sic stemus regulæ,
de qua in l. pactum. ff. de proba. & in l. iurisgen. §. pactorum.
ff. de pact. ideò ueniunt hæredes mulieris non ex eo, quòd pa
ter mulieris potuerit eis stipulari, sed ex eo: quia secundùm
formam dicti pacti apparet, dictum pactum fuisse reale, & nō
personale: ut suprà. Nec puto, quòd isto casu possit dictus pa
ter contendendo cum matre ipsius filiæ, eademque sua vxo-
re, uel cum fratribus ipsius filiæ vtrinque coniunctis, uel mix-
tim cum vtriusque possit allegare diuisionem patrimonij ip-
sius filiæ, si fortè ipsa filiafam. habuisset bona aliunde sibi quæ
sita, uel non haberet alia bona, & dicetur, quòd ipse in bonis pa-
ternis, & sic in ipsa dote profectitia tanquam hæres ab intesta
to præferatur, & præferri debeat matri & fratribus cohæredi-
bus, & in alijs bonis, si qua alia habuisset, dicat se uelle uenire
communiter seu æqualiter cum matre ipsius mulieris, & fra
tribus, tanquam isto casu videatur suadere æquitas quædam,
ut in bonis à se profectis præferatur: ut aliàs habetur in simi-
li in d. l. quod scitis. secundùm lecturam Bart. & aliàs in l. de
emancipa. C. de legitim. hæred. Nam imò dico, quòd hæc al-
legatio patris nō uidetur aliqua lege subfulta: ergo nō exau-
dienda, argum. illam. C. de collat. cum suis simil. imò iura
simpliciter & indistinctè dicunt, quòd pater succedat filio, vel
filiæfam. unà cum matre, & fratribus utrinque coniunctis in
bonis ipsius filij, uel filiæfam. non adhibita distinctione, an
sint bona profectitia, uel aduentitia, uel castrensia: ut patet
in auth. de hære. ab intesta. in §. si quis igitur. ibi dum dicitur:
licet enim defunctus sub alterius potestate sit, in illis uidelicet
rebus, quæ secundum alias nostras leges patribus non acqui-
runtur &c. Et licet Bart. in d. l. post dotem. in finalibus suis
uerbis, ibi uideatur uoluisse contrarium, per textum in d. l.
quod scitis. §. finaliter. tamen termini Bart. in d. l. post dotem
sunt,

sunt, quando pater fuit stipulatus simpliciter dotem reddi filiæ, non sic est dicendum, quando ultra processit, uidelicet dotem reddi filiæ & eius hæredibus: quia in hoc casu pater ita stipulando dictam dotem profectitiam filiæ & hæredibus suis reddi, uidetur intellexisse non de seipso tantùm, sed de alijs quibusdam hæredibus ipsius filiæ futuris, qui haberent succedere unà cum dicto patre, uel sine patre: imò (ut ita dixerim) quodammodo magis de alijs hæredibus, quàm de seipso uidetur intellexisse, argum. l. si insulam. §. si. ff. loca. & quod habetur in l. inquisitio. C. de solutio. licet hoc ultimum non firmem.

Nec obstat, quod habetur in d. l. quod scitis. & d. l. de emãcipatis: quia illa iura loquuntur in alio casu diuerso, & etiam quia cùm sint casus speciales, non debent egredi terminos ꝓprios, argum. l. ius singulare. ff. de legib. cum similib. Et maximè in casu nostro, ubi pater sic stipulando hæredibus filiæ ipsam dotem profectitiam reddi, uidetur uoluisse suo iuri ꝓfectitio præiudicare per supradicta: non sic quando simpliciter fuit stipulatus dotem reddi filiæ, & licet hoc uideatur satis rationabiliter dictum, tamen relinquo pro uuna cogitandum.

Preterea illa opinio Bar to. non recipitur à multis Doctori-
46 bus, & est dubia, ut infrà subijciam. † Aut pater fuit stipulatus dotem reddi filiæ & eius filijs ex dicto matrimonio nascituris, tunc puto, quòd dicta adiectio filijs, nihil ultra habeat operari, quàm si simpliciter dixisset, dotem reddi filiæ: quia pater non potest stipulari filijs filiæ: cùm sint sibi extranei. l. 1. §. extraneum. C. de rei uxo. act. Inde est, ꝙ non potest quia stipulari suis descẽdentibus ex latere materno: ut suprà dixi, per id, quod habetur in d. l. debitor. & l. pactum.

Nec obstat, quod habetur in l. Cayus. ff. solu. matrim. quia est speciale duobus concurrentibus, uidelicet quando uersatur fauor nuptiarum, & etiam fauor mulieris superuenientis matrim. soluto, ad hoc ut remaneat dotata: ut dicit text. in d. l. Cayus. in fin. ut etiam per glo. no. & ibi per Cyn. & Bald. in l. si genero. C. de iure do. & in d. l. pactum. C. de pact. conuen. super uerbo actiunem. & dixi supra in 6. parte, in 22. priuilegio. & clarius in 28. colum. 4. Ex quo sequitur, quòd si dicti filij filiæ masculi, uel fœminæ non essent hæredes matris, forte quia iustè exhæredati, uel repudiassent hæreditatem maternam, uel instituti in re certa, alio instituto hærede uniuersali sine dubio non possent uigore dictæ stipulationis uenire ad dictam maternam dotem, licet non supersit dictus auus maternus, idemque stipulator tempore mortis dictæ filiæ: licet iam uiderimus de facto cõsultum in contrarium, & fortè malè per supradicta. Sed potest opinio dictorum consulentium saluari, si maritus, uel soceri ita se obligauit de uoluntate dicti patris mulieris, quòd ipsa uideatur prouidisse dictis filijs nascituris.

Si autem dicti filij, uel filiæ essent hæredes matris, supersieque dictus auus maternus, qui tunc dicendum sit proximè
47 tangetur. † Aut fuit stipulatus pater simpliciter dotem reddi filiæ, non adijciendo illa uerba, & eius liberis, uel eius hæredibus: & iste casus uidetur in se nonnihil difficultatis continere, si contingat filiã prædecedere in matrimonio, superstite dicto eius patre. Nam si dictus pater, idemque stipulator non superesset tempore, quo filia decessit in matrimonio, nulli dubium est, quòd hæredes filiæ admittuntur, cùm iam fuerit effecta sui iuris per mortem patris, & sic fuit illico mortuo patre, in eam consolidata dos ipsa profectitia, etiam si nulla fuisset stipulatio paterna interposita in fauorem filiæ. l. 1. §. uideamus. C. de rei uxoriæ actione. Vnde multò magis, si dicta paterna stipulatio intercessisset, uidelicet, dotem reddi filiæ, imò posset dici, ꝙ isto casu stipulatio prædicta nõ operatur, ex quo tacitè inerat stipulatio, uidelicet subintellecta à lege, ut filia, scilicet effecta sui iuris morte uel emancipatione. d. §. uideamus. & dixi in 6. parte, in 50. priuilegio, in 4. colum. dicti priuilegij: ex quo expressa per partes nihil operatur, argumento l. non rectè. C. de fideiuss. & l. si arrogator. ff. de adopt. & in l. 3. ff. de lega. primo. cum simil. Potest tamen teneri contrarium, quòd isto casu tacita stipulatio non est uana: ut uoluit glossa notabilis in parte expressè stipulante in l. 1. §. extraneum. C. de rei uxor. actio. in uersi. tacitam. & ibi Cynus dum uolunt, quòd tunc illa tacita stipulatio non subintelligitur, quasi per prouisionem hominis specialem intelligatur recessum à prouisione legis generalis, argum. l. doli clausula. & l. stipulationes commodissimum. ff. de uerborum obligat. & probatur in l. 1. in prin. C. de rei uxor. actio. ibi, sancimus omnes dotes per ex stipulatu actionem exigi, siue scripta fuerit stipulatio, siue non, ut intelligatur ea ipsa stipulationem esse sequutam, intelligo, quando stipulatio fuit scripta, frustra dicimus, quòd intelligatur stipulatio esse sequuta. unde talis fictio iuris ibi inducitur à iure in defectum stipulationis non scriptæ, uel quũ fuit scripta, ut patet ex uersiculo, eodem modo, qui immediatè ibi sequitur. Concedo tamen, quòd talis expressa stipulatio erit bonæfidei tãquam succedens in locum ueteris actionis rei uxoriæ, sicut succedit illa tacita stipulatio: ut in dicto §. sed etsi non ignoramus. & proximo præcedenti ad finem eiusdem l. & dixi supra in quarta parte, & nona colum. dictæ patus, & tactum est suprà in 6. parte, circa 22. speciale. Effe-
48 ctus erit non patuus, si exprimitur stipulatio. † Si statutum disponeret, quòd omnia instrumenta confessionata, seu guarentigiata habeãt executionem paratam sicut sententia: nam quidam dicunt, quòd si in instrumento confessionis dotis receptæ factæ per uirum uxori, uel socero non appareret promissio, uel stipulatio de dote restituenda, talis stipulatio subintellecta à lege non haberet executionem paratam, sicut haberet expressa stipulatio contenta in dicto instrumento, de quo tamen dubitauit Bar. in l. 1. in principio. ff. de his quæ in testa. delen.

Et licet Bald. in d. l. 1. in princ. C. de rei uxor. act. & in l. ad probationem. C. de probationibus, tenuerit, tale statutum extendi ad tacitam, seu fictam stipulationem, tamen uidi iam in contrarium consilium Domini Francisci de Albergotis, ea ratione maximè; quia si ita essent, concurrerent simul duo specialia, unum, quòd contractus induceretur per uiam tacitam & fictam.

Item, quòd talis contractus tacitus & fictus haberet executionẽ paratam, sicut sententia, contra id quod in simili dicitur in l. 1. C. de dotis promissione, & in l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. in glo. notabili, ubi promissio incerta, quæ ualet in casu ibi speciali, non operatur ad effectum, ut ualeat sine stipulatione, & sic ut pactum nudum: & facit, quod aliàs per Bart. in l. si rem aliquam. ff. de acquir. poss. de tacito titulo: ut non operetur translationem dominii, quando traditio nõ fuit uera, sed ficta: & sic ne concurrant duo specialia in læsionem iuris communis, & priuilegiũ datum legatis, ut in eis transferatur dñium siue alia traditione. l. à Titio. ff. de fur. cum si. nõ obtinet in legatis tacitis. l. seruum filij §. fi. & qđ ibi per Iacobum de Arez. ff. de leg. 1. & notanter Bar. in l. 1. eo. tit. quicquid sit, opinio Baldi ut s. uñ cõtor, & ita pluries uidi consultum in similib. terminis, licet ipse Bal. uariauerit in simili in l. ab Anastasio. C. mand. & in l. 1. C. cõia de leg. & Ang. in l. 1. §. si hæres. ff. ad Treb. & uide dicta s. in 6. par. circa 2. priuilegium, in 6. col. dicti priuilegij. Si autem tpe mortis filiæ decedentis in mrĩmonio pater superesset, tunc (ut dixi) esset magis dubiũ: & reperio quẽdã distinguere, ꝙ aut pater fuit simpliciter stipulatus filiæ, ut filiæ, aut filiæ tanquàm de se benemeritæ.

Primo casu, cùm dos dicatur tunc merè ꝓfectitia, meritò dẽt ad eum redire, ꝑ regulam d. l. dos à prẽ. & sic talis stipulatio & acquisitio uideatur restricta solùm ad ꝑsonam filiæ, quũ esset superstes mrĩmonio soluto, non aũt in casu, quo restitutio dotis non bẽret fieri filiæ, sed eius hæredib. ut est qñ ueniret casus restituendæ dotis ꝑ mortem filiæ ꝑdecedentis in matrimonio, tanquã non uideat, nec ꝑsumatur in dictum casum pacti per stipulationẽ sic factam uoluisse prouidere filiæ post eius mortẽ, sed solùm, ꝙ uoluerit ꝓuidere filiæ in eius uita, ut dos sit ꝑcipua in casu solutí mrĩmonii per mortẽ uiri. Aut fuit stipulatus filiæ tanquã benemeritæ: & tunc ex quo uĩ uoluisse stipulari filiæ tanquam extneæ: per id quod hr̃ in auth. unde si parẽs. C. de inof. test. & in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. & per Bar. in l. quod dr̃. ff. de uerb. obl. Ideo dicta dos non censetur tunc tanquã merè profectitia, sed magis sit aduentitia, ideo dicta stipulatio trahitur ẽt ad casum restituendæ dotis ꝑ mortẽ filiæ: & ideo tũc dos aduentitia nõ quæritur patri, nec in ea haberet cõionem soluto matrimonio, & per mortem ẽt iure ueteri: ut plenè per gl. & Doct. in l. 2. §. 1. ff. sol. mat. & in l. auus. ff. de iu. do. & in auth. ꝙ locum. C. de coll. Sic ẽt ista dos sit profecta à patre in filiam stipulando, pater eã reddit filię ut benemeritæ, quod maximè ꝓcederet hodie, quo tpe sine dubio filiafa. hẽt hæredem ab intestato in oĩbus suis bonis, unde cuique sibi q̃situs: ut d. l. quod scius. & d. l. cùm oporter. in si. prin. & in d. §. si quis igitur. in auth. de hæred. ab intest. Quæ opinio licet prima facie uideaẽ demulcere aures audientium tamen

tñ non vr̃ tuta, nec concludent primò, dum vr̃ isti præsuppo-
nere, q quando dos fuit merè ꝓfectitia, tunc reuertatur ad
patrem filia pdecedente in matrimonio, siue cũ filijs, siue sine
filijs, quod vr̃ esse non æquum: & contra tex. in d. l. post dotẽ.
secundùm lect. D. Bened. ci. de Plumbi. ut infra subijciam: li-
cet quando prædecessisset sine filijs, dicta opinio videatur mul
tùm æqua & rationabilis: ut infra subdetur.
49 † Secundò non vr̃ procedere dicta opinio, dum ꝓsupponit,
dictã stipulationem penam ualere factam in fauorem filiæ: li-
cet tanq̃ benemeritæ, & sic tanquam extraneæ, quód est contra
ea, quæ hñr in d. §. si pactus. & d. auth. vnde si parens. & p Bar.
in l. quod dr̃. de uerb. obl. Et si ipsi rñderent, q hic versatur fa
uor mulieris & nuptiarum, per tex. in d. l. Cayus. ff. sol. ma. vbi
non solùm pater, imò auus maternus utiliter stipulatur mu-
lieri dotẽ reddi, imò & quilibet extraneus: ut ibi per Bar. & alios,
& dixi s. in 6 pat. in 22. speciali, replicabitur, q imò isto casu,
.s. qñ matrimonium soluitur morte mulieris, cessat rõ ponde
rata per Iurisc. in d. l. Cayus. in fi. &, ut s. dixi, allegando gl. in
l. si genero. C. de iu. do. & in l. pactum. C. de pac. conuẽ. & dixi
50 s. in 6. par. in speciali 28. Et ideo † põt aliter dici distinguen-
do, q aut dicta filia decessit in matrimonio superstitibus filijs,
& tunc aut fuit stipulatio collata in filiam tanquã benemeri-
tam, & hoc posset probari, & tunc ea quo non ualet, ut s. dixi,
ideò hr̃ perinde, ac si dictus pater non fuisset stipulatus ipsi
filiæ: quia paria sunt, non esse patrem stipulatum, & inutili-
ter stipulatum, argumen. l. quoties. ff. qui satisda. cogan.
Et tunc incidimus in illud arduum dubium, de quo in l.
post dotem. & in d. l. dos à patre. licet hodie statemus consue-
tudini, quæ est pro opi. Bal. Et an tunc dicti filij ueniant tan-
quam hæredes matris. An aũt immediatè ex beneficio dictæ
consuetudinis per Bar. & Doct. in d. l. post dotem. & ibi dixi, &
in l. si cùm dotem. in prin. eo. tit. & per Bart. & alios in l. 3. &
4. ff ad l. Falc. Aut pater fuit stipulatus filiæ ut filiæ, s. dotem
reddi, & tunc extẽditur ad ipsos filios tanquã hæredes matris:
nec tunc reuertitur dicta dos profectitia ad ipsum patrem, &
hoc, q fuerit stipulatus filiæ ut filię, in dubio præsumitur: ut
no. in d. §. si pactus. & p Bar. in d. l. quod dr̃, quo casu ipsa dos
remanet merè ꝓfectitia, nec reuertit̃ ad patrẽ: nã ea rõne ita
stipulãdo dilexit filiã, & ipsã noluit sibi patri pferri, faciendo di
ctã dotẽ ppetuam filiæ, eadẽ rõne vr̃ dilexisse filios ipsius filiæ,
ar. l. Lucius in fi. in vlt. char. ff. de hær. inst. & quod hẽ in l. cum
nuns. ff. de cond. & dem. & in l. cum acutissimi. C. de fideicom.
Item, q̃a ideò pater fuit stipulatus dotem filiæ reddi, & nõ
sibi, ut magis liberè deseruiret dos oneribus matrimonij tam
contracti. q̃ & de nouo & iterum contrahendi. Sed si ex ma-
trimonio remanent filij, in eis durare adhuc vr̃s quædam reli
quiæ matrimonij, & sic onera reliquiarum matrimonij, ut sic
ex dote alantur liberi inde suscepti. l. mutuæ. §. manent. ff. de
su. do. ibi, ut se suosq; alat. & in l. ubi adhuc. C. eo. tit. ibi mari
ti filiorumq́ue. facit l. quamuis. ff. sol. mat. Filij enim sunt pars
corporis, & viscerum matris. l. cùm somus. C. de agri. & censi.
lib. 11. & reputant̃ una p sona in l. fi. C. de impu. & alijs subst.
Item, quia hmõi fauores, qui specialiter indulgent mulieri
bus in dotibus, licet sint & reputentur psonales, & non egre-
diantur ut plurimum psonam mulieris, tñ extenduntur ad fi
lios ipsius mulieris, ut hẽ in l. fi. C. qui po. in pig. habea.
Et ex pdictis sequitur, q si filiafamilias reliquisset filios ex
alio matrimonio, tunc illi essent hęredes dictæ eorũ matris:
cũ non uenirent vigore dictæ stipulationis paternæ per id, qđ
hr̃ in simili in d. l. fi. C. qui po. in pig. hab. & ibi nota. & no. in
l. & in princ. ff. sol. ma. & quod notat Bart. & Doct. in simili in
d. l. post dotem. circa dictam consuetudinem, de qua per glo.
in d. l. dos à patre: ut non extendatur dicta consuetudo, qñ su
peressent filij alterius matrimonij, & pro hac opinione vr̃ esse
casus in terminis à cõtrario sensu in d. l. post dotem. secundũ
nouam lect. D. Benedicti de Plub. proximè inductam. Aut di-
cta filiafamilias decessit in matrimonio non superstitibus filijs,
tñ superstite patre, & alijs personis, quæ poterunt & pñt maxi
mè hodie ab intestato succedere vnà cum patre ipsius mulie-
ris, puta superstite matre, uel fratribus, uel matre & fratribus
mixtim, & iũt talis filiafamilias in tali dote profectitia non hẽt
hæredem & hodie. Sed reuertitur ad patrem tanquam in hũc
casum non pręsumatur uoluisse stipulari filiæ dotẽ reddi, sed
solùm in casum restituendæ dotis per mortem uiri. & hoc ca-
su puto opinionem prædictorum, de quibus s. procedere & eẽ
satis æquam, & rõnabilem, per rõnes s. per eos adductas, & ad
hoc adducendo tex. in d. l. post dotem, secundùm lect. nouam
Dñi Bened. de Plumbi. in sua repetitione, punctando, seu vir-
gulando post verbum filiæ: ut sic verbum filiæ, determinetur
à verbo dari, quod sequitur, s. filiæ dari. & sic verbum filiæ erit
datiui casus, & genitiui casus. & sic verbum uoluntate, quod
ponitur immediatè post verbum dari, non ponatur ad deter-
minandum uerbum stipulatus est, ibi præcedens, sed ad deter
minandum verbum illud facto diuortio, s. uoluntate: & sic p
modum uoluntariũ vtriusque partis, ut sic ex diuerso modo
punctandi resultent diuersi termini in facto, & & quò ad diuer
sum iuris effectum: & est quædam figura, quæ uocatur amphi
bologia: ut aliàs hr̃ ff. de bon. libe. l. si ea modica. in princ. & l.
cùm filium. C. de inoff. testa. secundùm quam lecturã non vr̃,
q litera ibi patiatur aliquã uiolentiam, & & euitantur mul-
ta contraria, quæ ibi assignantur maximè d. l. quoties. uersi. cę
terùm. eo. tit. Ex qua lectura resultat hoc notabile à contrario
sensu, videlicet q si pater est stipulatus dotem dari filiæ, & ipsa
filia posteà decedat cùm liberis, tunc dicta dos trãsit ad filios,
& non reuertitur ad patrem: dicebat tñ ipse D. Bened. q tunc
nõ habebunt dicti filij ut hæredes filiæ, q̃a de illo iure filiafa.
non habebat hęredem & in dote, & maximè profectitia: sed
filij habebant dictam dotem ex quadam tacita uoluntate dicti
primi mariti ita stipulantis. Sed si filia decederet sine filijs: tũc
dicta dos reuerteretur ad patrem, ut ibi probatur, negat tñ, q
51 † pater dicto casu uocetur ad dictam dotem, tanquam hæres
filiæ, sed q uenit tanquam occupans iure peculij: prout dr̃ in
castrensi peculio filijfa. militis decedentis ab intestato per id,
quod hr̃ in l. 2. ff. de castr. peculio. & ibi per ipsum, quæ lectu
ra D. Bened. licet à multis Moderniorib. mordeatur, tñ vr̃ sa-
tis æqua, & procederet sine aliquo scrupulo contrarium: licet
non multùm applaudat literæ, ut ibi legendo dixi, dum tñ ip-
se Do. Bened. tenet, q ibi pater post mortem filiæ decedentis
sine filijs agat ex stipulatu, non tanq̃ hæres filiæ peculij: tenen
do contra opinionem Bart. & sequa. q in dote & profectitia
de illo iure filiorum filia non habeat hęredem, ut & multi alij
tenuerunt: ut & tenuit Io. de Imo. & aliqui alij legentes in d.
l. post dotem. & Lud. Ro. in d. l. si cùm dotem. in princ. eo. tit.
hoc non placet: ut & dixi in 10. speciali in 8. parte nec vr̃ con-
cludens illa rõ ipsorum, q sicut filiusfa. miles in castrensibus
non hẽt hęredem, ut in d. l. 2. ita &, imò multò magis est dicẽ
dum in filiafa. in dote profectitia: ut non habeat hęredem, &
& aduentitia cùm filiusfa. miles habeat personam magis legi-
timam: ut habeat hęredem ab intestato, ex quo potest hr̃e ex
testõ. l. fi. C. qui testa. fac. poss. cum si. & tñ tunc non habebat
hæredem ab intestato. Vnde multò minus dẽt hr̃e filiusfa. in
dote profectitia maximè, quia rñderi potest, q illa potuit esse
rõ in filiofa. milite: quia ex quo filiusfa. poterat testando præ-
iudicare patri relinquendo cui uellet, & hr̃ in l. fi. C. de inoff.
test. Ideo uolendo decedere sine testõ, vr̃ uoluisse q omnia bo
na sua deberent remanere penes ipsum patrem iure peculij,
rõne patriæ potestatis, arg. eius quod in simili hr̃ in l. 1. §. scien
dum. ff. de leg. 3. quę ratio cessat in filiafa. quæ non potest te-
stari etiam in dote. d. l. qui in potestate.
Item quia ex quo iura permittendo, filiumfa. militem te-
stari in derogationem iuris patriæ ptãtis, sic grauatur in hoc ip
se pater, & eius patria potestas dando iura hanc dispensationẽ
patri, ut filius possit testari solùm per actũ emancipationis pa
tris, ideò in alio uoluerunt ipsum patrẽ iura releuare, & tñ vo
lũt q circa emancipationẽ possit filiusfamiliàs miles testari in
castrensibus: ideò uoluerunt ipsa iura releuare ipsum patrem
in alio: videlicet, ut si filiusfa. miles non vult uti tali priuilegio
decedendo intestatus, q habeatur filius oĩno, & in omnibus,
& per omnia pro filiofa. & in castrensibus, & tanquam à prin-
cipio fuissent q̃ si ea pacti non obstãte priuilegio militiæ, per re-
gulam l. placet. ff. de acqui. hære. cum si. argu. l. eum qui. ff. de
iureiur. cum vulg. quæ rõ cessat in filiafa. respectu dotis profe-
ctitiæ in eam consolidatæ, & sibi acquisitæ per stipulationem
paternã: vnde dicendum est, q posito q dicta lect. D. Bened.
sit uera, tam in se, q̃ & quò ad illam literam d. l. post dotem.
tñ sibi pater ageret ex stipulatione illa non tanquam simplici-
ter ut pater, sed tãquam pater & hæres dictæ suæ filiæ ageret,
tenendo opinionem Bar. quæ etiam fuit glo. & Dyn. & Iac. de
Aret. & aliorum sequacium.
Præterea tenendo dictam lect. D. Benedicti non probat opi
nionẽ illorum s. relatam in hoc casu, videlicet, qñ ipsi filij non
extarent, rõnabilem & æquam, ut s. dixi: quia quasi secũdùm
oẽs lecturas oportet intelligere q ibi matrimonium non fuit
solutum per mortẽ filiæ decedentis sine filijs, sed per diuor-
tium,

tium, quo casu iam purificata fuit conditio stipulationis paternæ interpositæ dotem dari filiæ sequuto diuortio uoluntate filiæ, quo casu dos, & actio ex stipulatu q̃sita fuit filiæ, & non patri sine dubio: sic ipsa filia tunc posset agere sola, & esse in iudicio sine patre, sicut in dote aduentitia, per tex. in d. l. post dotem. & dixi s̃. in dicto 80. priuil. 6. par. ergo ex quo dicta acquisitio priuilegiatiuo modo indulta filiæ à iure iam sortita fuit suum effectum, & sic à iure fuit facta executio, nihil obstat, quin transeat in hęredẽ ipsius filię, in qua dote est speciale, ut ẽt olim ipsa filia haberet hęredem ab intestato: ut s̃. dixi. & sic dicta stipulatio fit facta realis, ubi ante executionem erat psonalis, per id quod hr̃ in l. 3. §. quod aũt. ff. quod quisque iuris. & s̃. pluries dixi, & maximè in alijs q̃ōnibus: unde tunc si filia familias posteà moriatur superstitibus filijs, tunc pater excludetur pp filios in dicta dote profectitia, cũ prima causa successionis sit filiorum excluso patre, d. auth. defuncto. cum sim. ita pbatur in d. l. post dotem. maximè secundùm dictam lect. D. Benedicti. Si aũt tunc non supersunt filij, & tunc pater admittetur tanquam proximior hæres ab intestato, & nõ solùm hodie per iura noua, sed ẽt olim de iure fforum, per tex. in d. l. post dotem. Reuertendo ergo ad terminos q̃ōnis propositæ, videlicet, qñ stante dicta stipulatione paterna, videlicet dotem reddi filiæ si matrimonium solueretur morte filię. Concludẽdum est, ꝙ si quidem filij supersunt & eiusdem matrimonij, tunc ipsi succedunt sine dubio, & tanquam hęredes eorũ matris olim, & hodie in dicta dote profectitia, ẽt excluso dicto eorum auo materno, à quo dos illa fuit profecta: ut s̃. est ostensum. Aut filij nõ supersunt, & tunc dicta dos reuertitur ad patrem ex sui natura, videlicet tanquã in eum reconsolidata pp solutum matrimoniũ per mortem filiæ d. l. 1. §. videamus. C. de rei uxo. act. & d. l. dos à patre. cum alijs sim. Et sic nõ uenit dicto casu tanquã hæres filiæ, ut multi uolunt, nec tanquam successor iuris peculij vigore dictæ stipulationis, ut uoluit D. Bened. de Plum. & multi sequaces, sed uenit ex iure reconsolidationis, tanquam dicta stipulatio non censeatur interposita in hunc casum filię non extantis sol. matrimonio: sed solùm ut p dictã stipulationẽ intelligatur pater uoluisse prouidere filię, casu quo superesset filia matrimonio soluto, & sic per mortẽ uiri, uel per diuortiũ: non aũt ut videatur uoluisse per dictam stipulationem, sicut s̃. tactum, suo iuri pıudicare pater prouidendo filiæ, ut sibi filię q̃ratur dicta dos tpe, quo filia moriẽ in matrimonio, sed magis ut q̃ratur actio filiæ præcipuè in casu, quo filia superesset post matrimonium: ut s̃. clarè est deductum. Et hęc opinio mihi vr̃ esse multùm æqua, & ẽt iuri consentanea, & multùm notabilis in practica. Effectus huius decisionis erit magnus: qa si teneremus, ꝙ dicta stipulatio nõ trahatur ad casum, quo matrimoniũ solueretur morte filię, tũc mortua filia in matrimonio dos iret ad patrem, non tanquam ad hęredem filię, sed iure consolidationis: & tunc non incideret pater in contentionem cum matre eiusdem filię, uel fratribus. Sed si teneremus, ꝙ stipulatio paterna trahatur ẽt ad istũ casum, quo matrimonium solueretur morte filię, tunc dictus pater, idemq; stipulator mortua hac sua filia, non posset uenire ad hanc dotem ex iure consolidationis, sed solùm uigore dictę stipulationis: vnde non posset uenire nisi tanquã hęres filię, maximè hodie, quo iure nouo & ẽt nouissimo est indubitatum secundùm omnes, ꝙ filiafa. habet hęredem ab intestato ẽt de dote profectitia, ut s̃. dictum est, & sic si decederet dicta filiafa. superstite dicto eius patre & matre, uel fratrib. utrinque coniunctis, uel mixtim superstitibus matre & fratribus: tunc oportet incidere in illam arduam q̃ōnem. An in hac dote profectitia pręferatur dictus pater matri, & fratribus, uel sororibus utrinque coniunctis: nam Bart. in d. l. post dotem. in finalib. verbis suis indubitãter p̃supponit, patrem pręferri, per tex. in d. l. ꝙ scitis. §. si autem. s̃. alleg. nam ibi est casus secundùm eum, ꝙ si decedit nepos superstite auo materno, & auo paterno, ꝙ in bonis profectis à matre pręfertur auus maternus auo paterno: ut ẽt ipse Bart. in d. l. quod scitis. hoc ipsum tenet, & in auth. itaque. C. cõia de success. subdendo, ꝙ eadem rõne dicendum est uersa vice, videlicet in bonis profectis à patre pręfertur auus paternus auo materno, & adducit, quod hr̃ in simili in l. de emancipatis. C. de legi. hæredib. & idem consuluit ipse Bartol. bina vice, ut multi allegant in cons. quod incipit. Vanius. nu. 70. & in alio consi. quod incipit, an testm̃ sit nullum, tertio in ordine secundùm aliquos, licet prout cõmuniter hr̃ in stampis illa non reperiantur. Sed Bal. in auth. defuncto. C. ad Tert. tenet contra Bar. & ita ẽt inclinat Bart. de Salic. in d. auth. defuncto. & ẽt in dicta auth. itaque. mouetur ea rõne: quia etiam posito, ꝙ dicta opinio probaretur per d. l. quod scitis. §. 1. tñ hodie esset correcta per dictam auth. defuncto. & text. in corpore, videlicet, in §. si quis igitur. ubi tex. simpliciter vult, ꝙ hæreditas nepotis descendentis diuidatur inter auum paternum, & maternum æqualiter, uidelicet dimidia bonorum delata auo paterno, & dimidia auo materno, nõ habita ibi differentia agnationis, & cognationis, pro qbus facit, quia si Iustinianus p̃supposuisset, ꝙ ante dictam nouam constõnem suam in bonis maternis deberet succedere in totũ auus paternus, & non pro dimidia, pro certo ibi Iustinianus ĩ d. §. si quis igitur. non dixisset ita indistinctè, ꝙ paternus & maternus auus deberent succedere æqualiter in bonis, & hęreditate nepoti, sed distinxisset, prout distinxit in d. l. quod scitis. vnde qa non distinxit in dicta noua prouisione d. §. si quis igitur. ideò hoc non fecit; quia noluit, & quia habuit pro constãti, ꝙ in omnibus bonis iam paternis, q̃ maternis, & ẽ aliunde quæsitis succederent æqualiter, arg. l. 1. §. pen. C. de cad. tollẽ. & in c. ad audientiam. de dec. quod maximè persuadetur: qa, ut docet naturalis ratio, & cõis experientia, rarò moritur nepos in uita aui, & post mortem patris, nisi satis puer & adolescens, quo tpe non præsumitur quæsiuisse bona aliunde, & sua opera & industria. l. cæterùm. ff. de rei uen. Et sic magis ex successione patris uel matris præmorientium, quã ex alia causa aduentitia, arguendo à cõiter accidentibus, & à cõi rerum experientia tanquam rerum magistra. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pet. & l. neque natales. C. de prob. & c. q̃ sit. de elect. cum sim. verisimiliter ergo intellexit ibi Imperator magis de bonis quæsitis ex successione lineæ paternæ uel maternæ, & sic consanguineorum, q̃ aliunde, & ex alia causa: qa debent adaptari leges ad ea, quæ cõiter contingunt. l. non ad ea. ff. de leg. cum si. & tñ non curauit Imperator ibi distinguere inter bona ex linea paterna uel materna obuenientia. Insuper & clarius ultra eos dico, ꝙ d. l. quod scitis. nullo modo po-
52 test intelligi, ꝙ † ibi cõcurreret auus paternus, & maternus in successione nepotis: qa de iure ffōrum, & ẽt Codicis auus paternus tanquam agnatus p̃ferebatur auo materno tanquã cognato in successione nepotis, sicut, n. pater præferebat matri in successione filij. l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tert. eodem modo auus paternus præferebatur auo materno, & auiæ maternæ: insti. ad Tert. §. posteà autem. sicut. n. filius censetur proximus agnatus patri, ita econtra. l. filius. ff. de suis & legi. solùm. n. de iure nouissimo authenticorum est sublata differentia agnationis & cognationis: ut in auth. post fratres. la 1. & 2. C. de legi. hær. & in corpore vnde sumitur: & sic agnati præferebantur cognatis. inst. de leg. agna. suc. post princ. cum suis vulg. nec reperitur in hoc immutatum esse ius ffōrum, p lus Codicis, & maximè respectu ascendentium, & descẽdentium.

Præterea in d. uer. si autem. tex. apertè loquitur, ꝙ ibi non contendebat auus paternus cum auo materno secundùm clarum & planum intellectũ illius tex. ibi dum dicit non ad auũ, s. paternum nepotis, sed ad patrem eius, s. nepotis perueniãt, quasi dicat, ꝙ perueniant bona nepotis ad patrem tanquam proximiorem, & non ad auum paternum, cùm sit remotior: ut ẽt hoc modo intellexit ibi glo. super uer. sed ad patrem: licet auus paternus hẽc debeat vsumfructum pp patriam potestatẽ, quæ erat apud ipsum auũ paternum, in cuius potestate erat dictus nepos, & etiam filius, ex quo natus fuit nepos: & secundùm hanc intelligentiam est necesse intelligere illũ tex. in d. uers. si autem. quod prosequitur ibi Imperator casum in muliere lucrante donationem pp nuptias ex pacto, quod quomodocunque soluatur matrimonium ẽt si per obitũ mulieris ipsa mulier lucretur donationem pp nuptias: ut ẽt hoc modo intellexit glo. super verbo ex matre. Nam si posteà dicta mulier decedat superstite filio ex eodem matrimonio, ac etiam superstite marito, & sic patre ipsius filij communi: & etiam superstite auo paterno ipsius filij cõe lucrum transfertur ad dictum filium cõem respectu proprietatis, licet ad auum paternum respectu vsusfructus, ut dixi in prin. Sed qd si ipse filius decedit superstite dicto patre dictũ decedẽtis & superstite dicto auo paterno decedentis, uidebatur dicendum, ꝙ succederet auus paternus pp patriam eius potestatem, & etiã ex quo lucrum fuit initiatum in eius persona, videlicet respectu vsusfructus & in uita nepotis: tñ rñdetur contrarium, ꝙ imò succedit dicto filio mulieris lucrantis eius pater, non aũt auus paternus, videlicet respectu proprietatis, remanente tñ usufructu apud dictum auum paternum quandiu uixerit, &

secundùm

secundùm hoc malè vr intellexisse gl. 1. illius. §. si autē. dum dicit, ꝙ ibi prosequitur in filiafa. lucrante donationem pp nuptias, ubi s. dixerat ēt de filiafam. lucrante dotem. Nam imo tex. dēt intelligi de qualibet muliere, quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, ēt si non fuisset filiafam. si postea decedat superstitibus filio, marito, & socero, & contingat postea dictum filium decedere superstitibus patre & auo suo paterno, ut s. dixi. & hunc intellectum tanquam clariorem ad illum tex. sequuntur ibi Raph. Fulgosi. & Paul. de Cast. licet Bart. de Sal. intelligat illum tex. ꝙ loquatur de auo paterno, s. matris, & de patre. s. illius nepotis decedentis, sed nō applaudent literæ, quia illa uerba ibi, tam patre quam auo paterno secundū congruitatem recti sermonis & regulam grammaticalem debent determinari pariter ob eodem subiecto, uidelicet tam patre q̄ auo, s. ipsius personæ defunctæ, & sic nepotis, de cuius successione agitur, arg. l. quamuis. & l. hereditatem. C. de impub. & alijs substi. & l. legatarius. ff. de leg. 3. & bene facit glo. prout ēt no. ibi Bar. in l. cetar. ff. quod me. cau. quod ēt ostendunt uerba sequentia ibi, non ad auum, sed ad patrem eius perueniāt, aliàs mala esset grammatica facere relationem ita diuersimodè per id, quod hr̄ in l. Plautius. ff. de au. & arg. leg.

Sed tunc vr̄ obstare intelligentiæ supradictæ, videlicet intelligendo, ꝙ loquatur de patre, & auo paterno dicti nepotis, de cuius successione agitur: quia libri cōiter habent verbum idē nepos ibi, si autem idem nepos, & sic vr̄ referri ad nepotem natum ex filiafa quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, de qua proximè dixerat. & ita intelligit gl. 1. & secundùm hoc illud verbum ibi, superstitibus tam patre, quam auo paterno, non pōt commodè referri ad eandem personam. s. nepotis, videlicet superstitibus tam patre, s. ipsius nepotis, q̄ etiam auo paterno ipsius nepotis: qa tex. in princ. l. præsupponit, ꝙ illa mater eadem decesserit filiafa. superstite filio, & sic dicto patri fuit acquisitus vsusfructus, & dicto eius filio, eidemque nepoti fuit quæsita proprietas, & sic intelligo, si referamus uerbū, auo paterno, ad personam nepotis, mala esset intelligentia: qa auo paterno illius nepotis, de cuius successione agitur, nō fuisset q̄situs vsusfructus, sed auo materno. Et ideo pp hoc gl. ibi super uerbo patre, intelligit tex. ibi tam patre, s. ipsius mulieris lucrantis, & consequenter auo materno ipsius nepotis defuncti, de cuius successione agitur. & ibi, quam auo paterno, s. eiusdem nepotis, cuius pater p̄decesserat, ob cuius mortem mater sua fuit lucrata donationem pp nuptias, uel fortè fuit lucrata ob mortem ipsiusmet matris p̄decedentis in matrimonio: quia ita ex pacto conuenerat: ut dicit glo. ibi super uersi. ex matre. Sed ut supra dixi, hæc intelligentia in se non vr̄ continere ueritatem, videlicet, ꝙ auus maternus, qui est cognatus, illo iure Codicis in aliquo succedere non possit nepoti stante auo paterno, & sic agnato.

Item quia litera ibi multum uiolaretur, & in duobus locis, uidelicet, in principio ibi, superstitibus tam patre q̄ auo paterno, & ibi non ad auum, sed ad patrem eius perueniant; qa debet intelligi ad patrem eius, s. nepotis, de cuius agitur successione. & ideò multi libri non hn̄t illud uerbum idem, sed tex. simpliciter dicit si autem nepos &c. Licet Cyn. intelligat hoc casu tex. ꝙ intelligatur de patre & auo paterno ipsius nepotis & malè: qa auus paternus non quæsiuisset sibi usumfructum: sed auus maternus: idemque pater ipsius mulieris lucrantis, quæ decessit filiafa. prout dicunt ibi Bart. de Salyc. & Raph. Fulg. nisi dicas, ꝙ ex quo dicta mulier habebat quærere dictum lucrum pp eius mortem, quod vr̄ quæsiuisse potius post mortem, q̄ in eius uita: ergo vsusfructus potius fuit quæsitus patri ipsius nepotis, & marito mulieris prædecedentis in matrimonio, q̄ patri ipsius mulieris, ut est de mēte Pau. de Cast. ibi, sed non bene intelligit: qa imò dictum lucrū censetur quæsitum in vita mulieris, licet pp eius mortem: ut sic in uno quasi instanti dum moritur, sibi quæritur per id, quod hr̄ in l. si. ff. de cond. iust. & hr̄ in l. si. ff. qn̄ dies leg. ced. & quatenus dr̄ mori. l. qui duos. ff. de manumiss. test. Et ideo ex sūe in illo puncto dum moreretur, sicut fuit quæsita proprietas mulieri filiæfam. ita eodem instanti vsusfructus eius patri. Ea enim q̄ iuris ministerio quæruntur, lex ipsa inducit per motū quendam, & per vnum instans: ut aliàs hr̄ in l. Arethusa. ff. de statu hom. & in l. post mortem. ff. de leg. 1. Et licet gl. in d. §. si autem. vacillauerit circa intellectum illius tex. quia in primis gl. intellexit tex. ibi dum dicit de patre: videlicet de patre mulieris lucrantis, & sic de auo materno illius nepotis, tamen alia gl. super uer. ad patrem. intellexit de patre ipsius nepotis, qui proximior est in gradu ipsi nepoti, q̄ sit auus paternus, ut dixi supra. Tn̄ primæ intelligentiæ applaudit litera, si ibi esset uerbum idem. & secundæ intelligentiæ applaudit litera, si nō esset uerbū idē. Sed quicquid sit, ēt si uera litera esset cū verbo idem, tn̄ dēt intelligi, ꝙ illud relatiuum idem, non faciat relationem omnimodam, videlicet, ut referat se ad nepotem natum ex filiafa. quæ fuit lucrata donationem, de qua proximè dixerat: sed faciat simplicem relationem causa euitandæ absurditatis: ut aliàs in l. 5. C. de nego. gest. & aliàs no. in d. l. Iulianus. ff. de hæred. insti. & ibi per Bar. videlicet hoc modo. Si autem idem nepos, uidelicet natus ex muliere prædecedēte, quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, decedat superstitibus patre & auo suo paterno &c. Et si aliter intelligeremus, incideremus in maiorem incongruitatem, imò maiorem uiolationem illius literæ: ut s. est deductum. Et hæc opinio posset realiter, & sine aliqua difficultate teneri in uia disputationis, & in puncto iuris: licet in uia consulendi & iudicando nō auderem recedere ab opin. Bart. circa intellectum illius tex. l. qđ scius. prout ēt intellexerunt gl. primæ ibi, & ēt prout intellexit ibi Cy. est uerbum idē prout est cōiter in illo textu. Et ꝙ etiā hodie in hoc non corrigatur p iura nouissima, dum uolunt, ꝙ auus paternus & maternus æqualiter succedant nepoti, nō aliter curando distinguere inter bona materna & paterna: nā debent restringi verba tex. in d. §. si quis igitur. secundùm distinctionem d. l. quod scius. §. 1. licet contrarium pro constāti præsupposuerit Dyn. in sua disputatione magna, quam ponit in auth. itaque. C. cōia de suc. quam ēt ibi sequitur Cy. & ēt Ray. de Forli. cum qua opi. Bar. transiuit ēt Io. de Imol. in d. l. post dotem. in fi. Et idem post multa sequitur Lud. Rom. in d. l. post dotem. in ro. ebar. dicendo dictam opinionem esse tenendam tanquam magis æquam: & eandem sequitur Ang. in d. auth. itaque. & in tantum eam tenet, ꝙ dicit posse teneri, sub dubio tn̄ fortè, quod ēt ipsum patrem excluderet auus maternus in bonis prouētis à matre: cuius tn̄ dictum ultimū nullo modo vr̄ esse verum, & nullo iure probatur: & ēt candē opi. Bart. sequitur Pau. de Cast. in d. auth. itaque. ad fi. dicens illum casum esse mirabilem & notabilem: & maximè in hoc videlicet, ut considerandum & cognoscendum, an bona processerint à linea materna uel paterna, debeat inspici causa immediata & nō mediata: nam prima origo acquisitionis ibi circa lucrum donationis pp nuptias quæsitum mulieri processit ab auo paterno illius nepotis, uel ēt à patre secundùm alium intellectum, & tn̄ quia dicta acquisitio immediata processit à dicta muliere acquirente: eademque matre in ipsum nepotē, meritò dr̄ deriuasse à linea materna, quod dicit esse menti tenendum. & bene facit tex. in simili in l. socium, qui in eo. in fi. ff. pro socio. ubi causa immediata dēt magis considerari, q̄ mediata, cum illa magis influat & operetur effectum, q̄ causa mediata. l. de die. §. tutor. ff. qui satisd. cog. & l. 1. circa princ. ff. de autho. tut. cum sim. Et opinio circa intellectum illius tex. sequitur Bal. in d. l. quod scius. licet dicat, illud esse speciale in lucris nuptia. videlicet in lucro dotis, & donationibus pp nuptias prouenientibus ex pacto, de quibus loquitur tex. ibi in princ. & in l. præcedenti. in quibus ille tex. etiam hodie remaneret incorrectus: & sic in alijs lucris siue procedentibus ex linea materna, siue paterna pariter succedat auus paternus & maternus, cuius dictum nōnulli sequuntur, pro quibus facit: quia ex quo ille tex. exorbitat a regu. iur. antiqui ēt Codicis, quo auus maternus indistinctè excludebatur ab auo pāno, tā quam agnato: ut s. dixi, ergo dēt intelligi & restringi, quantū potest, ut non egrediatur terminos, de qbus ibi, arg. l. ius singulare. & l. quod verò. ff. de leg. & in regula quæ à iure. in 6. quæ ratio vr̄ multum urgere ex eo, ꝙ dicta extensio ad alia lucra prætereaquam nuptialia, de quibus ibi, uenit non solùm in derogationem iuris antiqui, sed ēt in derogationem iuris tertij, uidelicet ipsius aui paterni, qui per anteriora iura non solùm quod non excluderetur ab auo materno, imò ipse auus maternus indistinctè excludebat maternum in quibuscunque bonis vndecunque prouenientibus, & sic erant duæ exorbitantiæ, vnà contra ius cōe antiquum, alia ius tertij contra. l. nec auus. C. de eman. lib. & l. impuberi. ff. de admin. tut. cum suis vulg. iunctis his, quæ hn̄r in l. cum post. §. gener. ff. de iu. dot. & in l. 1. C. de do. promiss. Et secundùm hanc opinionem Bar. & sequacium probaret, ꝙ ibi auus maternus excludat auum paternum circa illud lucrum donationis pp nuptias; tn̄ circa alia lucra, quæ vndecunque obuenerunt dictæ matri, auus maternus non solùm non excludat auum paternum, imò nullo

modo

modo admittitur, & solùm auus paternus illo iure ad dicta bona uocatur: ergo multo magis uocatur solus auus paternus illo iure ad alia bona undecunque quæsita ipsi nepoti, etiam si ea linea paterna non deriuassent, cuius contrarium uoluit ibi Bar. & in d. auth. defuncto. Et ex hoc posset inferri ad terminos nostræ quæstio. principal. uidelicet posito, quòd in dote profectitia, quam pater fuit stipulatus reddi filiæ in casum soluti matrimonij filiafamil. decedit in matrimonio superstitib. patre & matre & fratribus, ipse pater ita stipulatur non possit uenire nisi tanquam hæres filiæ, & non ea iure cõsolidationis: tunc in tali dote non excluderet matrem dictæ mulieris filiæfamil. nec etiam fratres utrinque coniunctos, imò pariter uenirent per dict. authent. defuncto. & in corpore unde sumitur.

Nec d. l. quod scitis. §. 1. obstat: quia loquitur in lucris nuptialibus quæsitis ipsi nepoti, de cuius hæreditate agitur ex linea materna. Sed termini quæstionis nræ sunt in bonis quæsitis ipsi mulieri ex paterna substantia & si dicatur, quòd hoc operatur natura, & regula correlatiuorum per id, quod habetur in l. fi. C. de indic. uidui. & in l. fi. C. de accept. uidelicet, ꝙ sicut ibi disponitur secundùm intellectum Bar. & sequacium, ꝙ in bonis quæsitis illi nepoti, de cuius hæreditate agitur ex materna substantia, uidelicet iam quæsita matri illius nepotis præfertur auus maternus auo paterno, ita econuerso in bonis quæsitis à paterna linea præferri debet auus paternus auo materno.

Nam responderi potest, ꝙ hoc argum. non potest sumi ex illo tex. illius. l. secũdùm quem auus paternus indistinctè præferebatur auo materno in quibuscunque bonis, ut supra dixi. ergo in bonis pñis non erat opus uti dicto tempore tali arg. Et si dicatur, ꝙ possumus uti tali argu. hodie secundùm iura authenticorum, secundùm quæ auus maternus adæquatur auo paterno in successione nepotis per d. auth. defuncto. & in corpore unde sumitur, ut sic iura noua limitentur & distinguantur per iura antiqua per id, quod habetur in l. nam & posteriores. ff. de legi.

Nam respondetur, ꝙ iura noua recipiunt limitationem, & restitutionem per antiqua, uidelicet in aliquo specialiter prouiso per iura antiqua, per id quod hr̃ aliàs in l. sciendum. ff. qui satisd. cog. per glo. & Docto. & in auth. offeratur. C. de lit. contest. Sed in terminis nostris ius antiquum, l. Codicis, solùm prouidet in certo casu, uidelicet circa lucra, seu bona, quæ prouenerunt ex linea materna, ex substantia matris illius, de cuius hæreditate agitur, & non circa bona, quæ prouenerunt ex substantia paterna illius, de cuius hæreditate agitur, meritò &c. nisi dicas, ꝙ licet per d. l. Codicis sit prouisum solùm in uno casu, uidelicet circa bona prouenta à matre, tñ hodie dispositio d. l. quod scitis. extenditur ad bona paterna, ita restringendo iura nouissima authenticorum, pp naturam & regulam correlatiuorum, ut s. cum subsit eadem rõ restringendi & limitandi iura antiqua in utroque casu, uidelicet tam in maternis, quàm in paternis, per not. in d. l. fina. & per Ioan. de Imol. in repet. §. de uiro. l. si uerò. ff. solu. matrimo. in 3. fal. regulæ, an fiat extensio in correctiuis in 8. col. Et maximè quia aliàs sequeret̃ absurdũ, ꝙ melioris cõditionis esset auus maternus, q̃ paternus, per id quod ibi Imo. cõcludit in 2. & 6. fal. Vnde sentirent vr̃ opi. ꝙ dispositio d. l. quod scitis. §. licet. loquatur in bonis prouentis à m̃re, vt in eis auus maternus præferatur auo paterno, secundùm intellectum Barto. qui ẽt fuit glo. ibi primæ & secundæ, ut supra dictum est. Ita tñ ho-
53 die extendatur ẽt ad auum paternũ: & sic ecõtra, ut in bonis prouentis à paterna linea præferatur auo materno: sicut olim per d. l. quod scitis. auus m̃rnus præferebatur paterno in bonis prouentis ex materna linea, quã opin. ẽt fuit sequutus Ioã. de Imo. ut supra dixi in d. l. post dotem. in fi. & ẽt post multa ibi Ludo. Ro. in 10. char. maximè innitens ex æquitate simili, de qua in d. l. de emancipatis. quæ hodie non est correcta in illo, ut tenet glo. in d. authen. itaque. & in auth. post fratres. de legit. hæred. Et cõiter sequuntur ibi Doctores, & ẽt per id, quod in simili disponitur in l. cum alia. C. de secun. nupt. & aliàs in l. si qua mulier. in fi. C. ad Tertul. Et põt rñderi ad id quod supra allegabatur in cõtrarium, ꝙ ante iura authenticorũ auus maternus tanquã cognatus præferebatur auo paterno: ut supra dixi. Quia põt dici, ꝙ iura antiqua in illo casu sunt immutata per ius Codicis, de quo in d. l. quod scitis. ꝙ licet in alijs bonis non solùm paternis, sed ẽt undecunque quæsitis auus maternus in nullo succederet stante auo paterno, tanq̃ in quęsitis à linea materna succedit in totum. per text. ibi sing. & in hoc à doctoribus non ponderatum. Item non ob. ꝙ tex. in d. §. si quis igitur. loquatur indistinctè, ꝙ auus paternus succedit in bonis nepotis solùm in dimidia, & maternus in alia dimidia, non habita differentia agnationis & cognationis: quia dicta constitutio noua recipere debet limitationẽ & restrictionem à iure antiquo, de quo in d. l. quod scitis. facit, quod hẽtur in d. l. nã & posteriores. & in d. l. sciendum. & d. auth. offeratur. Et pro hoc optimè facit, quod not. glo. quam cõiter sequuntur Doct. in d. auth. itaque. & in d. authen. post fratres. dum uoluit, ꝙ licet de iure nouissimo authenticorum proui-
54 deatur † ꝙ fratres uterini tm̃ succedant fratri unà cum consanguineis tm̃ non habita differentia agnationis & cognationis, ut hẽtur in auth. cessante. C. de legi. hære. & in corpore unde sumitur, tñ recipit limitationem & distinctionem secundùm ius antiquum. de quo in d. l. de emancipatis: ut intelligatur in bonis aliunde quæsitis per fratrem defunctum, de cuius hæreditate agitur, non de quæsitis ex materna, uel paterna linea: quia in quæsitis ex materna linea præfertur uterinus tm̃. & in quęsitis ex paterna linea præfertur consanguineus tm̃. Si aũt esset frater utrinque coniunctus præfertur coniuncto ex uno latere tm̃, in quibuscunque bonis ut d. auth. itaque. Et iõ consuluit Paul. de Castr. in qõne facti, ut ipse refert in d.
55 auth. itaq; † quia statutum disponebat, ꝙ frater consanguineus tm̃ præferatur uterino in successione fratris, an in bonis quæsitis, à matre habeat locũ dictũ statutum: & arguit pro, & contra: & tandem dicit cõsuluisse pro parte dicti illius uterini tanq̃ æquiori, & ꝙ dictum statutum recipiat interpretationẽ restrictiuam, & passiuam à iure cõi, uidelicet d. l. de emancipatis. prout etiam eandem interpretationem recipit ius nouũ auth. ut per d. glo. & doct. in d. auth. itaque.

Et hæc faciunt ad q. nr̃i statuti Perusini disponẽtis, ꝙ si qs decesserit ab intestato sine filiis descẽdentibus supstitibus, matre & auo paterno, ꝙ m̃r succedat in dimidia, & in alia dimidia auus paternus: & si nõ supesset m̃r, sed supesset auus maternus, tunc auus m̃rnus succedat in dimidia, & in alia dimidia auus p̃rnus: & si nõ supesset auus p̃rnus, sed patruus, uel filius patrui, similiter succedat patruus uel filius patrui in dimidia, & m̃ter uel auus maternus in alia dimidia: nã decessit quis sine filijs superstite auo materno, & patruo: & dubitabat̃ de bonis, quæ ille defunctus habuit ex successione matris, & uidi consilia hic Perusij pro & contra, & qõ fuit ardua, & tandem terminata per transactionem. Tñ ego in tanto dubio inclinarem in partem aui materni tanquam æquiorem, retenta opi. Bart. tanquam magis æqua, & ꝙ statutum prædictum recipiat interpretationem restrictiuam & limitatiuam à iure cõmuni, prout in simili dr̃ per gl. & doct. in d. auth. itaque. & authen. post fratres. & quod ibi per Paul. de Cast. ut s. retuli, tñ negari non potest, quin ista qõ sit dubijssima in iure per s̃. allegata. Sed tenendo opinionem, ꝙ stante dicta stipulatione paterna, uidelicet dotem reddi filiæ in casum soluti matrimonij, dicta stipulatio non extendatur ad casum, quo matrimonium soluitur per mortem filiæ, prout s̃. est conclusum, & quidem uerissimè meo iudicio tunc euadimus dictam dubitationem, de qua supra, ut sic dos dicto casu reconsolideretur in patrem ex ipsius dotis pfectitiæ natura, ut supra dixi. & hoc nisi fuisset adiectum, dotem reddi filiæ, & eius hæredibus, ut ã. conclusi: nam tunc stipulando pater dotem reddi filiæ & eius hæredibus, vr̃ uoluisse pater quoscunque hæredes sit habitura dicta filia, siue ex testõ, siue ab intestato, illi succedant in dicta dote: siue pater ipse supersit tpe mortis filiæ, siue nõ supersit: quia talis indefinita loquutio æquipollet uniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. & c. quia circa. de priuil. cum si. Cognita tñ: quia posset responderi, ꝙ non est præsumendum patrem cogitasset, seu considerasse dictum casum futuræ mortis filiæ ante patrem: & sic turbato ordine naturæ contra id, quod habetur in l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testa. & in l. cum impubere. ff. de reb. dub.

Decimoquintò quæritur circa 57. speciale 6. partis. char.
56 55. ad finem dicti priuilegij, tentaui posse dici, ꝙ † filiusfam. recepit pecuniam mutuo, ut illam conuertat in causam dotis pro filia sua, uel sorore. imò dixi ꝙ etiam si pro extranea efficaciter obligatur ex dicto mutuo, ut ibi dixi: an hoc extendatur, qñ pro dote restituenda alicui mulieri pp causam sol. matrimonij, & quidem si casus restituendę dotis contingeret ppter mortem mulieris pdecedentis in matrimonio, sine dubio non obligaretur efficaciter pp exceptionem Macedoniani: quia

tuua

tunc nullus uersatur fauor mulieris in dote, uel dotis respe-ctu mulieris. Sed si contigerit ob mortem uiri pdecedentis in matrimoniu, & dictus filiusfamilias uolens negotium uule facere hæredibus uiri, & etiam mulieris, ut suam dotem consequatur pecuniam accepit mutuò, & illam soluit dictæ mulieri, fortè posset dici, quòd efficaciter obligatur, quia tunc subest fauor dotis, & etiam mulieris in dote, qui est publicus, ut l. 1. ff. sol. matr. qui fauor ita subest in promissione dotis dandæ sicut dotis restituendæ, ut probatur in l. 1. post prin. inncto §. sed ut plenius. C. de rei uxo. actio. & faciunt dicta supra in 1 2. speciali. 6. patris: ubi dixi, quòd priuilegium, ut cesset Velleianum in muliere intercedente pro dote danda, extenditur etiam intercedente dote restituenda: sic etiam de priuilegio, de quo in authen. res quæ. C. communia de leg. de quo in proxima quæstione.

57 Decimosextò quæritur † circa priuilegium authẽ. res quæ. C. communia de leg. quòd res subiectæ restitutioni ex causa fideicom. ut possint alienari & obligari pro dote mulieris filiæ hæredis grauati, uel ipsius filiæ grauatæ, de quo dixi supra in 6. parte. in 13. priuilegio. an extendatur etiam ad dotem restituendam. & dic, sicut ibi dictum, & maximè per text. ibi in corpore.

58 †Decimoseptimò dubitatur circa priuilegiũ 62. char. 57. in 6. parte, quòd prælegatum ab ascendente dotis dandæ non uenit in restitutione fideicommiss. an extendatur, quando esset factum ab alia persona, cui unus dotandi non incumberet. ibi est expedita hæc quæstio.

59 Decimooctauò, an priuilegium † datum rei dotali, ut obstante. l. Iulia. non possit alienari, de quo supra septima parte in primo priuilegio, char. 68. extẽdatur ad rem donatam mulieri propter nuptias. & dic ꝙ non etiam consentiente muliere, ut in authen. siue à me. C. ad Velleianum, & in corpore, ut si duobus concurrentibus, de quibus in d. auth. siue a me. ut dixi supra in 9. priuilegio, 7. partis. char. 79. 2. col. Similiter & dicendum est, ꝙ priuilegium datum doti, ut tacita hypotheca bonorum uiri contrahatur pro dote restituenda, ut habetur in l. 1. in prin. & §. 1. C. de rei uxo. actio. Similiter cõtrahatur in bonis uiri, pro donatione propter nuptias, etiam constante matrimonio propter uergentiam uiri ad inopiam, ut est tex. in l. ubi adhuc. C. de iure dot. Vnde multò magis solu. matr. propter mortem uiri, & sic mulier possit lucrari illã ex pacto, sicut uir debebat lucrari dotem. & hoc etiam uoluit glo. antepenul. in l. fina. C. qui potior. in pigno. habeant. & ibi probat hoc ille tex.

60 †Sed licet habeat tacitam hypothecam pro donatione propter nuptias, sicut habet pro dote; tamen non habet eam priuilegiatam respectu anterioris temporis, ut est tex. cum glo. antepen. & licet glo. pen. in c. ex literis. de pig. dixerit cõtrarium: tamen ibi Inno. & Io. And. & communiter doct. sequuntur, ꝙ habeat saltem tacitam, licet non priuilegiatam, per tex. in d. l. ubi adhuc. & in l. assiduis. & ibi etiam sequitur Cyn. & in d. l. ubi adhuc. imò glo. alia super uerbo fauor. d. c. ex literis. idem sensit: pro qua opin. facit, quia similiter dicimus, ꝙ sicut pro dote restituenda contrahitur ficta stipulatio, ut l. 1. in prin. C. de rei uxo. acti. & dictum est supra in 6. parte, in 7. priuilegio. ita etiam pro donatione propter nuptias, ut est tex. no. quem ad hoc ponderat & no. Bal. in l. 2. C. de bon. quæ liber. & hoc procedit, quando esset donata propter nupt. quantitas: secus si species, uel quid immobile: quia tunc illico transit dominiũ ex sola donatione absque alia traditione adeo, ꝙ tunc nõ ageretur soluto mat. per mortem uiri ex stipulatione, sed actione in rem tanquam mulier sit facta domina ab ipso initio, ut dictum est supra in 10. priuilegio. 7. partis. char. 79.

Decimononò potest quæri circa priuilegium, de quo supra
61 in septima parte, in primo speciali, ꝙ res † dotalis non possit alienari etiam cum consensu mulieris obstante. l. Iulia. An extendatur, quando concurreret in dicta alienatione facta per uirum, non solùm consensus mulieris, sed etiam patris mulieris, & sic soceri respectu uiri alienantis, uel alienaret pater cum consensu uiri, & mulieris filiæfam. dico, quòd etiam dicto casu est alienabilis, ex quo enim dos est facta proprium patrimonium filiæ, ut habetur in l. 3. §. sed utrum. ff. de min. & tamen consensus ipsius filiæfa. non ualidaret dictam alienationem, ut l. 1. §. sed cum lex. C. de rei uxo. actio. multo minus consensus patris: quia illa dos licet profectitia magis dicitur esse in bonis & patrimonio filiæ, quàm patris. l. filium emancipatum. ff. de collatio. bonorum. imò plus dico, ꝙ si dos esset in casu restitutionis solutum matrimonium per mortem uiri, & sic erat orta actio communis patri & filię. l. 2. §. 1. ff. solu. matr. tamen antequam ipsa dos sit restituta patri, adhuc esset inalienabilis, nec posset alienari per uirum, uel eius hæredes etiam de consensu patris & filiæ: licet secus postquam esset reuersa ad patrem, qui esset potens ad redotandum, ut dixi supra in septima parte in prædicto primo priuilegio, circa septimam limitationem, char. 71.

Item quia priuilegium illud, ut non ualeat alienatio rei dotalis intantum, ut ipsa mulier etiam principalis in alienatione non teneatur emptori de euictione, licet secus in uiro alienante, an extendatur ad fideiussorem mulieris, ut similiter ipsa nõ teneatur. uide, quod supra dictum est in dicto primo priuilegio, in 12. limit. char. 72.

62 Vigesimo, †circa dispositionem no. l. quoties. ff. de iur. do. an extendatur ad aliam personam, quàm ad personam ipsius mulieris se dotantis, etiam si pater mulieris dotasset: uide supra in 7. parte, priuilegio 40. char. 96.

Vigesimoprimò, quæro circa priuilegium primum octa-
63 ue partis, ꝙ non † possit uir, uel eius hæres uti remedio retẽtionis contra mulierem repetentem dotem, ut habetur in l. 1. §. taceat. §. sed nec ob impensas. C. de rei ux. act. An econtra extendatur contra mulieres repetentes dotem, dubium facit: quia tex. in d. §. sed nec ob impensas. loquitur de persona mulieris, ut mulieri non possit opponi compensatio: & sic priuilegium datur mulieri non actioni. ergo non transit ad hæredes, per id quod habetur in l. priuilegia. & in l. in omnibus. ff. de regul. iur.

In contrarium facit; quia priuilegium, quod datur uiro, ut possit opponere contra mulierẽ dotẽ repetentẽ de adulterio, & pp hoc ipsum habere dotis retentionem, ut habetur in l. fi. C. de adulter. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. solu. mat. non extenditur ad hæredem ipsius uiri cõuenti ad dotis restitutionem: ut habetur in dictis iuribus.

Sed potest respondari, quòd ideo illud ibi: quia uir tacendo in uita sua, & dissimulando dictum adulterium mulieris, tacitè uidetur remisisse dictam iniuriam uiolati thori, prout aliàs habetur in simili in l. fi. C. de reuocan. do.

Potest distingui, ꝙ aut matrimoniũ est solutum morte mulieris, & tunc non extẽdatur ad eius hæredem, quin contra eũ possit uti retentione dotis ob impensas utiles in re dotali factas. Si autem est solutum morte uiri, uel per diuortium, & tunc secus, & uidetur subesse differentiæ ratio: & quia hoc secundo casu tale priuilegium iam cœpit competere mulieri. Et ideo nimirum si ad eius hæredem transfereretur. Sed in primo casu nunquam cœpit competere, sed cogitandum: nam posset teneri contrarium: quia licet matrimonium sit solutũ morte uiri, & sic muliere superstite, tamen ex quo mulier nõdum in uita dotem repetijt, & sic nondum fuit locus retentioni: ergo in uita mulieris tale ius nulla habuit nec à iure, nec ab homine executionem, & sic res remansit omnino integra post mortem mulieris, prout erat ante mortem, & ideo priuilegium illud tanquam merè personale concernens personam mulieris repetentis dotem, non debet extẽdi ad eius hæredẽ: secus si aliqua esset facta à iure executio, ut s. pluries est dictum, per id quod habetur per tex. & glo. in l. 3. §. quod autẽ. ff. quod quisque iur. & per Bar. in l. quia personale. ff. soluto matri. & dixi supra in 4. 5. & 6. qõ. & in pluribus alijs. & hæc sunt notanda ad dicta supra in d. 1. priuil. 8. partis. Similiter potest idem concludi circa secundum priuilegium, ibi, de pri
64 uilegio concesso mulieri, †ut possit uti retentione rerum per eam amotarum, uel sibi donatarum à uiro, contra ipsum eundem uirum repetentem dictas res amotas uel donatas, si dicat se illas uelle retinere pro dote sibi debita à uiro, uel eius hæredibus, ut per Barto. post Iac. de Aret. & in l. filiofam. in princ. la 2. ff. sol. mat. ut non extendatur ad hæredem mulieris uolentis dictas res retinere pro dote mulieris, cui successit, cũ illud priuilegium sit merè personale, & concessum mulieri, uel doti mero fauore mulieris, quod etiam est no. ad dicta in suprascripto secundo priuil. & ad notata in d. l. si filiofam.

Vigesimusecundò quæritur, circa priuilegium uigesimũseptimum, & aliud ibi sequens, de quo in octaua parte, quòd
65 †maritus potest cogi inuitus per uiã delegationis alteri promittere dotem restituere, quando sibi non nocet, & hoc fauore dotis & mulieris: ut habetur in l. 2. post prin. in uersic. nec cogitur. ff. sol. ma. licet regulariter contra: ut l. nec creditoris. C. de noua. an hoc extendatur ad patrem mulieris hoc petentem,

tem, dic ꝙ aut agit nomine cõmuni, & sic actione communi, & quæ est communis patri & filiæ pro dote profectitia, ut habetur in l. 2. §. 1. ff. sol. ma. & tunc posset hoc petere pr̃: quia & in isto casu versatur fauor dotis & mulieris, & quia verũ est agi noĩe mulieris, ex quo agitur nomine cõi, quia quod cõe est, meum dr̃ esse, l. si quis seruos. ff. de leg. 3. & l. serui electione. §. 1. ff. de leg. 1. ergo si cõi nomine agatur, dicitur agi nomine cuiusque per dicta iura, & ẽt quia versatur fauor mulieris, ut dos redeat ad patrem cum sui natura, ut habeat iterum deferre secundo matrimonio. l. si socius pro filia. ff. pro socio. & auth. sed quamuis. C. de rei uxo.

Aut pater agit nomine suo proprio, & tunc actio est in patrem reconsolidata pp mortẽ filiæ, per l. dos à prẽ. C. sol. ma. & l. iure succursum. ff. de iure do. & tunc non posset pr̃ hoc petere, & tunc staremus regulæ, de qua in d. l. nec creditoris. quia tunc nullus versatur fauor mulieris. aut est consolidata in patrem: quia fuit pater stipulatus à principio incontinenti dotẽ sibi reddi: vt hr̃ in l. quoties. ff. sol. mat. & tunc potest dici, ꝙ posset pater cogere uirum ad promittendum alteri per uiam delegationis, si sibi uiro non esset damnosum, ex quo versat fauor mulieris, ut pp hoc possit mulier iterũ redotari melius per patrem. & facit glo. no. in §. fuerat. insti. de actio. in glo. pe. Esset aũt sibi damnosum, si timeretur de consumptione patris fienda: puta quia esset factus improbatæ uitæ, quo casu non hẽt exercitium pater solus sine filia. l. cum dotem. §. eo autem tpe. ff. sol. mat. Et ideo uir si soluendo sine uoluntate filiæ expressa, non esset liberatus, ergo eodem mõ soluendo per modum delegationis: quia ista æquipatantur. l. 2. §. 1. uers. sic ergo. ff. sol. matr. & ideo tunc sicut non cogetur soluere vir tali patri, eodem modo, nec promittere per delegationem. & idem si non esset improbatæ vitæ, sed aliter est factus pauper, puta fortuito casu. & tunc fortè similiter non cogetur vir promittere per delegationem, per id quod not. glo. in d. §. 1. super verbo sui iuris. quæ glo. plus voluit, & notanter, ꝙ etiam quando
66 pater tpe. quo exegit dotem à viro, non erat pauper, sed † postea est factus pauper, nihilominus mulier haberet regressum contra dictũ uirum in subsidium, arg. eius. quod hr̃ in l. fi. ff. de eo per quem fac. erit, quæ glo. si ita intelligatur, videlicet, quando per factus esset inops, postquam dictus vir dicto patrifam. soluit, non uidetur bene loqui: quia debet inspici initiũ, & sic tempus, quo soluit, quo tempore bene soluebat patri, tunc non suspecto. Et licet postea sit factus pauper, tamen tẽpore dictæ solutionis erat excusatus, & non fuit in culpa, licet postea res malè verterit, facit, quod habetur in l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & in l. & in totum. ff. de impen. nec tunc debebat uerisimiliter credere talem aduersam fortunam de futuro. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uer. obl. imò potius debebat arbitrari contrarium, videlicet, ꝙ in futurum lucretur. l. si defunctus. C. de arbi tut. Nec obst. d. l. fi. ff. de eo per quẽ fac. erit: quia ibi res habuit malum initium, uidelicet propter dolum eximentis, hic uerò nullus à principio fuit dolus, uel culpa ex parte alicuius.

Item ibi restituitur actio contra illum, qui aliàs erat in lucro: hic autem restitueretur contra maritum, qui esset in dãno. & ideo alij intelligere uidentur illã glo. ut fuit Dy. & Bar. quòd à principio tempore solutionis factæ per uirum pater ille iam incipiebat esse pauper, & sic erat factus suspectus, & sic propter huc perdidit exercitium actionis, & ideo iustè uir poterat sibi denegare soluere, allegando, quod alias habetur in l. Imperator. ff. ad Trebellianum.

Vigesimotertiò dubitari potest circa septimum priuilegiũ,
67 de quo in nona parte, † ꝙ sententia lata super dote in fauorẽ mulieris non possit appellari, uidelicet ad effectum impediendæ executionis, an extendatur, qñ esset lata pro uiro contra mulierem, uel socerum pro dote promissa danda, ibi dixi ad finem dicti priuilegij.
68 † Sed nunquid extendatur ad hæredem mulieris. Dic, ꝙ si fuit lata pro muliere pro dotis restitutione, à qua fuit appellatũ, vel adhuc poterat appellari, quia erat intra tpa appellandi, quæ mulier decessit post latam snĩam, & dicto casu in dubitanter talis appellatio procederet, & suspẽderetur executio talis sententiæ: quia tunc cessat fauor mulieris & dotis, & ad hæredẽ non transit per id, quod habetur in l. 1. C. de priuil. do. quod etiam vr̃ procedere, si talis hæres esset de filijs dictæ mulieris, & eiusdem matrimonij, si fortè ipse non est hæres sui patris fortè quia repudiauit, uel fuit institutus in re certa, uel exhæredatus: quia si esset speciale in priuilegio antelationis in hypotheca, ut tale priuilegiũ ad illum extendatur per l. assiduis. C. qui potiores. & dixi s. in 4. q. in prin. & in 10. parte, in s. limitatione, talis specialitas non est extendenda ad aliũ casum contra regulam iuris cõis, de qua in d. l. 1. C. de priuileg. dot. per id quod habetur in l. ius singulare. & in l. quod uero. ff. de leg. & in regula, quæ à iure. in 6. & maximè ubi non est eadẽ ratio extenden. nam si tolleretur filijs eiusdem matrimonij dictum priuilegium antelationis, & sic quòd alij creditores præferantur filijs prædictis in dote, posset sequi, quòd ipsi filij haberent in totum defraudati seu priuati commodo, & iure eis quæsito in dote materna: quod uidetur esse satis inhumanum, cum ipsi filij censeantur eadem persona, cum dicta eorum matre. l. fin. C. de impu. & alijs substi. imò dicuntur pars corporis & uiscerum matris l. cũ scimus. C. de agri. & censi. lib. 11. non sic si executio snĩæ latæ differatur usque in euentum snĩæ ferendæ in causa appellationis: quia pp hoc nõ haberent priuari hæredes filij iure, quod haberent in dote materna: quia quod differtur, non aufertur. l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. Et idem, imò multo magis si matrimoniũ fuit solutum morte mulieris, & hęres extraneus ut filius dictæ mulieris agat pro dotis restitutione, & obtineat sententiam à qua appellerut per uirum ad eius hæredes, quia nihil obstat, quin executio differatur per regulam, de qua in toto ti. ff. nihil nouari appel. pe. & in c. uenientes. de iureiu. Si autem sententia fuit lata pro muliere, à qua fuit appellatum viuente muliere, & pendente appellatione, mulier petit executionem sentẽtiæ, & si dotem recuperauit, & postea decessit, mulier hæres eius obtinuit talem executionem sic factam non obstante, quòd interim pendeat appellatio, cum iam sit facta executio ex iuris prouisione. quod priuilegium, licet personale, transit ad hæredem post factam executionem per dicta supra in 3. qõ. & tribus seq. & per id, quod habetur in l. 3. §. quod autem. quod quisque iuris. & per Bar. in l. quia personale. ff. so. mat. & per Bald. in d. l. 1. C. de priuileg. dot.
69 Si autem † mulier petijt executionem, & fuisset pronunciatum sententiam exequendã, & interim decessit ante actualem executionem, certè talis interlocutoria non habebit effectũ in hærede, ex quo adhuc res erat integra, & aliud est exequi actualiter, & aliud pronunciare exequendum, sicut aliàs dr̃, quòd aliud est mittere in possessionem, & aliud pronũciare mittendum, ut per glo. no. in l. iubere cauere. ff. de iurisdi. om. iudic. & aliàs in l. ab executore. C. quo appel. Sed incidenter potest dubitari, quid si facta executione ad petitionẽ mulieris ipsa mulier renupsit cum dicta dote, quam consignauit secundo uiro, postea sententia in causa appellationis fertur cõtra mulierem, uidelicet primæ sententiæ infirmatoria, quæ trãsiuit in rem iudic. quomodo tunc subuenietur hęredibus uiri, similiter nihil aliud habet, ut possit retro refundere dictis hæredibus uiri, nisi dictam dotem datam uiro secundo, ut qua fuit facta executio pendente appellatione.

Potest responderi, quòd si quidem mulier egit reali actione ex prouisione l. in rebus. C. de iure do. tanquam dominio illico in eam translato, & sic sententia fuit pro ea lata declaratoria dominij. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei uẽd. nunc certè si per secundam sententiam infirmatoriam primæ apparebit mulierẽ non esse dñam, retractabitur executio iam facta cõtra dictos hæredes in eadem re, in qua fuit lata snĩa, & in qua fuit facta executio, nõ obstante ꝙ dicta res sit nunc apud maritum ex titulo dotis. Et idem si egit personali actione, videlicet actione de dote ad ipsam rem dotalem: quia eadem est ratio in vtroq; casu, & hoc per uiam attẽtati, ex quo in eadem re, in qua appellatio pendet, est facta executio. & hoc per id, quod hr̃ in l. chirographis. §. 1. ff. de admin. tut. & quod ibi per Bar. ubi est tex. ꝙ attentata appellatione pendente reuocantur per modũ attẽtati ẽt contra tertium possessorem, qui successit, & habuit causam ab ipso appellante etiam cum titu. & bona fide.

Nec obst. quod habetur in ca. Romana. §. in alium. de appell. in 6. ubi habetur, quòd remedium attentatorum appellatione pendẽte non obtinet contra tertium attentantem: nam illud procedit, quando nec pars, nec index cum illo aliquid attentasset. Si autem tertius attentasset per medium partis appellantis, uel appellante, à quo habuit causam: & tunc secus per illum tex. in d. §. 1. quod etiam fuit de mente glo. in c. non solùm. de appel. in 6. in glo. super uerbo reducendum, in uer. hæc autem omnia. & allegat, quod habetur in ca. cum M. Ferrariensis. ad fi. de consti. & in ca. 2. ut lite pend. quod etiam uolunt docto. legentes in cap. non. de appella. & ibi per Imo. & Abb.

& Abb. Sicu. ꝑ quu facit; qa vr̃ tunc res affecta uitio litigiosi secundùm Bar. in d. § 1. & hõ facit, qd h̃r in d. c. a. ut lir. pẽden. & multò magis vr̃ dicendũ in casu isto, ex quo re, ipsa ẽt antelationis erat iam affecta uitio attentati: qa ipsa mulier pẽden. appel. innouauit, & executionem obtinuit in dicta re uigore dictæ sñiæ, à qua tñ erat appellatum, quo casu remediũ attentati hẽt locum contra tertium possidentium, licet nõ habuerit cãm à iudice, uel à parte, q̃ innouauit: ut est casus singul. prout ibi notat & ponderat Imo. in c. ex parte Adæ. de restitu. in antepenultimo notabili, q tñ se remittit ad gl. in d. c. non solùm. quæ tñ requirit, ꝙ dictus tertius habuit cãm ab ipso iudice uel parte, & ita põt intelligi tex. ĩ d. c. ex parte. qa ibi ille filius militis detinebat dictam ecclesiam tanquam habitam ab ipso milite; qa obtinuerat sententiam contra illum presbyterum, à qua presbyter appellauit, quod maximè ꝓcederet, quando ille tertius scienter successisset in uitium, argu. eius, quod habetur al. às in c. ex parte. de restitu. spolia. & aliàs in c. quia V. de iudicijs.

Nec obstat, si diceretur, ꝙ prædicta vñt ꝓcedere, qñ aliqd est illicitè attentatum appellatione pendente: qa tunc vr̃ hr̃e locum remedium attentati, per id quod hr̃ in c. ueniens. de iureiur. Sed ĩ casu præmisso licitè ipsa mulier innouauit, ea quo iure pmittente per dicta supra iuncto eo, qđ hr̃ in l. Graecus. C. de adult. Sed respunde, ꝙ hoc dependet ex futuro euentu, an licitè, uel illicitè attentauerit: nã lata postea sñia contra ipsam mulierem apparet illicitè attentasse, interim ergo est in pẽdenti: ut probatur in d. c. non solùm. ubi pendente appellatione ab interlocutoria nõ est prohibitum innouare, & prosequi in causa, & tamen sequuta postea sententia pro appellante, retro acta habentur pro illicitè attentatis.

Concluditur ergo, ꝙ lata postea sñia in cã appellationis cõtra ipsam mulierem, bona adiudicata interim mulieri uigore dictæ sñiæ reuocantur, & auferuntur non solùm cõtra ipsam mulierem, sed ẽt contra ipsum uirum habentẽ cãm ab ea per supradicta. Sed dubitatio surgeret, & qdem non parua, quid si
70 † dos fuit in pecunia, & mulier lata ꝓ ea sñia, & pẽdente appellatione interim obtinuit executionẽ: qa bona aliqua, puta stabilia, fuerunt sibi adiudicata insolutũ secundũ formam l. à diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iud. & illa eadem dedit in dotẽ secundo uiro: an dictum remedium attentati lata postea sñia infirmatoria ĩ cã appellationis obtinebit contra uirũ: nam vr̃ ꝙ non, ex quo actus attentationis in parte dicti mariti, & sic tertij possessoris nõ fuit ĩ eadẽ re, sup qua fuit lata sñia, & super qua pendebat appellatio: qa sñia fuit latã ĩ pecunia, & sic super pecunia appellatio pendebat, non super dictis bonis adiudicatis, cũ dictũ remediũ attẽtatorũ solũ obtineat maximè contra tertiũ, qñ super eadẽ re, super qua est lata sñia, est attẽtatũ, quasi tunc res ipsa dicat effecta quodã quasi uitio litigiosi pp pendentiã appellationis super eadẽ re. & ita est de mẽte gl. supra allegatæ ĩ d. c. non solùm. & doct. ĩ d. c. bonæ. vñ tũc solùm contra ipsam mulierẽ poterit succurri ipsi appellanti, qui obtinuit in causa appellationis, & hoc fortè nisi ipsa mulier non haberet alia bona, ubi posset succurri ipsi appellanti, qa tunc fortè in subsidium haberetur recursus contra dictũ uirum, argumen. l. fin. ff. de eo per quem fac. erit. facit glo. in l. a. §. 1. in uerbo sui iuris. ff. soluto matrimo. cogita tamen.

71 Vigesimoquartò quæritur, † circa 8. priuil. de quo supra in 8. par. ubi filiusfa. põt esse in iudicio ẽt sine consensu patris ꝓ dote aduentitia. Item ĩ profectitia iam consolidata ĩ filiã, an hoc priuilegiũ extendat' ad filiumfa. eo casu, quo dos sine uaris est facta ꝓpria ipsius filijfa. adeò ꝙ pr̃ in ea nõ hẽt ẽt vsumfructum, & similiter ẽt in lucro dotis ex pacto, uel statuto, ꝙ qñ fit, dixi supra ĩ 33. priui. 6. par. usq; ad 38. inclusiuè respõdeo, ꝙ sic eadem rõne, uidelicet, ex quo pr̃ ĩ talibus non est legitimus administrator, nec sibi quæritur usufructus, ut ibi dixi. Et constat, ꝙ ĩ aduentitijs, ĩ qb. patri non quærit' vsusfructus, sed pleno iure quæruntur filio, tunc non requiritur consensus patris, siue agat. siue conueniatur ipse filiusfam. secundùm cõem op. n. Doct. post Bart. ĩ d. §. necessitatem. per text. ĩ c. fin. de iud. ĩ 6. & rõnem ibi positam ĩ tex. qa ĩ talibus non uersatur ĩteresse patris. Item qa, ut dicit ibi glo. nihil deerit patri, unde iõ requiritur consensus patris regulariter: qa regulariter acquiritur usufructus patri, & sic posset aliqd deperire patri. hinc est, qñ filiusfa. ageret ut ꝓcurator alterius, tunc habet legitimam personam, ut est text. hodie clarus ĩ c. q generaliter. §. 1. de ꝓcu. ĩ 6. qa non uersat' aliquod ĩteresse patris, licet de hoc dubitauerit gl. ĩ d. §. necessitatem. tñ hodie est hoc expressum ĩ d. c. q generaliter. confert ẽt, qa cã dotis est dependens à matrimonio, & sic spiritualis, ut per gl. iũcto tex. ĩ clem. dispendiosam. de iud. Et constat, quòd ĩ spiritualibus filiusfamil. habet legitimam personam standi in iudicio sine consensu patris. d. cap. si annum. iuncto princip. cum si. illius text.

72 Vigesimoquintò circa 12. priuileg. 9. part. ꝙ † cã dotis sit summaria, qñ pro dote restituenda ageret mulier, an extendatur ad uirum agentem pro dote promissa sibi danda: uide ibi, ubi dixi, ꝙ extẽditur: qa hoc priuilegiũ datur doti & cãæ dotis, & sic ẽt in alio sequenti proximo priuilegio ꝙ non sint feriæ. & idem põt dici in 15. priuileg. ibi intelligo, qñ cã dotis uenit cum cõcursu matrimonij, vt est qñ uir agit, ex quo agit pro onerib. matrimonij supportandis. l. pro onerib. C. de iure dot. cum si. Dices tu, ergo tale priuilegium non daretur mulieri, nisi qñ ageter constan. matr. pp uergentiam uiri ad inopiam, ut dixi in d. 12. priuil. non sic qñ ageret iam sol. ma. per mortem uiri, cum tunc non sit amplius matrimonium. Sed responderetur, ꝙ tũc subest fauor mulieris in dote, & maximè ut ex ea interim alimentetur, & ẽt ut possit renubere ẽt incõtinenti iuxta uerbum Apostoli, uidelicet, mortuo uiro nubat in dño. c. pen. & si. de secun. nup. & no. in l. decreto. C. de infa. Item esset dicendum, quando ageret socer. i. pater uiri, cum etiam ipse agat pro oneribus matrimonij subeundis, cum ad eum spectent onera matrimonij, ut l. si filia. §. si filius. uersic. nec solùm. ff. fam. erc. non sic si agat extraneos pro dote sibi restituenda propter pactum per eum interpositum, ut habetur in l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. Sic etiam in pr̃e agente ad dotis restitutionem per mortem filiæ, cum tunc non sit amplius fauor, nec mulieris, nec onerum matrimonij. Si autem ageret pater propter casum dotis restituendæ per mortẽ uiri pro dote profectitia, & tunc haberent locum dicta priuilegia, etiam quando dos esset in eum consolidata propter stipulationem interpositam, dotem reddi patri, ex quo adhuc dicta dos saltem habitu & spe quadam censetur destinata secũdo matrimonio, iuxta auth. sed quamuis. C. de rei uxor. act. & propterea adhuc censetur dicta causa dotis priuilegiata, ꝑ id quod nota. gloss. in d. §. fuerat. instit. de actio. in glo. pen. per quæ notiua, & rationes idem dicas in alijs sequentib. priuilegijs, ut supra dixi. Et quid in priuileg. 18. de quo in l. exigere dotem. ff. de iud. An extendatur, quando extraneus stipulatus est dotem sibi reddi, ut habetur in d. §. accedit. l. 1. C. de rei uxor. actio. dic, quòd non: ut per Bal. not. in l. 1. C. de priuil. dot. in 2. col. & uide in priuileg. 26. dictæ 9. partis, uide licet, quòd causa dotis sit mixti fori: & sic possit tractari cotã iudice ecclesiastico, an extendatur ad alias personas, quàm personam mulieris agentis pro dotis restitutione, ibi dictum est circa finem dicti priuilegij.

ADDITIO.

a Egrediatur personam. Ad istam materiam uide Dom. Alex. in l. si cum dotem. §. sin autem. ff. soluto matrimonio. Bald. in l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxor. actio. & Bartol. & Doct. ibi multa per Paul. de Castr. in consil. octano, incipien. ad primum responde. Ang. in consilio incipien. punctus talis est. Simon.

b Non habet hæredem. Ad hoc uide Bartol. in l. inter eos. §. fin. ff. de fideiussoribus. in consilio suo incipien. Teghonua de Spoleto. Specul. in titul. de cessio. actio. §. primo. uersi. quid si bona. Bald. in l. 3. C. ad legem Falcid. & in l. executorem. C. de exec. rei iud.

Explicit solennis ac famosissimus Tractus Baldi Nouelli de Dote.

D. IOANNIS CAMPEGII

QVAESTIONVM DE DOTE ET DOTIS CONSTITVTIONE, ET PRIVILEGIIS EIVS.

Pars Prima.

SVMMARIVM.

1 *Dos quid sit.*
2 *Azonis opinio reprobatur in diffinitione dotis.*
3 *Dotis diffinitio secundùm Bar. quomodo sit intelligenda.*

PRIMO QVAERO,

1 QVID sit dos. Dominus † Azo posuit diffinitionem suam, quam recitat, & eam reprehendit Bart. in rubr. ff. solu. matri.

2 Addo, quòd † diffinitio, quam posuit Azo maximè mihi displicet: quia ex ea sequeretur quòd uerba diffinitionis paterentur interpretationem ultra proprium significatum. Itē etiā quod possent intelligi in casu ficto, quæ omnia sunt falsa: quia ad eas sequeretur, quòd necessariò ex ipsa diffinitione nō uerietur proprietas uocabuli, quod debet esse. l. 1. ff. de testam. ff. de tute. insti. de oblig. in princ. attento quòd fictio denotat improprietatem. Casus est no. in lege, l. Cornelia. ibi, licet minus proprie. ff. de testa. & ibi Bal. Vnde Bar. in d. rub. in 5. col. aliter diffinit, dicens: Quòd dos est ius quoddam uniuersale in se continens, quod à muliere, uel eius patre uiro, vel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter onera matrimonij sustinenda. Et pro hoc potest allegari bonus tex. in l. si pater mulieris. ff. de iu. dot. ubi dos non dicatur, quæ constituenda uenit solùm post mortem mulieris. Quod ideo est: quia tunc onera matrimonij, quod iam solutum est sustinere non potest: ergo sequitur, quòd propter onera datur. Sed obstat dixit Angel. in d. rub. qui uoluit, quod etiam si maritus onera matrimonij non supportet, dicatur dos: ut quia mulier conuenit, quod teneatur se alere, quod fieri potest. l. si. in si. prin. ff. de doli excep.
3 & l. 3. ff. de pact. dota. Quidam respondent, quòd dum † Bar. dixit propter onera matrimonij, habuit respectum ad id, quod communiter accidere solet, uidelicet quòd maritus debet sustinere onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium. ergo &c. Sed istud non est tutum propter l. omnis diffinitio. de reg. iur. ubi omnis diffinitio debet in quocunque casu conuerti cum suo diffinito. Sed secundùm prædicta uidetur fateri, quòd non dicatur dos, ubi non sustinet onera matrimonij cōtra d. l. 3. cum alijs supra alleg. ergo &c.

Item si à communiter accidentibus posset sumi diffinitio, certè non diceretur ita periculosa: ut dicit d. l. omnis diffinitio. Vnde alij respondent, dato quòd uir ex pacto non teneatur uxorem alere, non tamen sequitur, ergo nec filios, nec seipsum, quæ tamen inter onera matrimonij numerantur, ut l. ubi adhuc. C. de iure dotium. Vel secundùm Imol. dato quòd onus alendi specter ad mulierem, tamen alia onera quò ad uestes spectant ad maritum. l. uestis. & l. argento. §. ornamenta. ff. de auro & argen. lega. quæ parum probant. Et contra Imol. facit, quòd appellatione alimentorum ueniunt etiam uestes pretiosæ, si conueniant dignitati, & conditioni mulieris. l. penult. & ibi not. ff. de auro & argento lega. notat Bal. in l. si maritus la ultima. ff. soluto matrimonio. Præterea Imola nō bene rē ponderasse tex. in d. l. 3. de pactis dotali. ubi probatur, quod super omnibus istis oneribus supportandis per mulierem extra dotem potest apponi pactū, ut patet in illo tex. ibi, & uniuersa onera sua expediret. Vnde fortè posset dari alia diffinitio, uidelicet, dos est ius quoddam in se continens quod à muliere, uel eius patre marito, uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter matrimonium: nam dos non est sine matrimonio. l. 3. ff. de iure dotium. l. fina. C. de dona. propter nupt. & hoc est magis tutum, quàm dicere propter onera matrimonij. Et inquantū dixi, quod est ius quoddam an sit uerum: uide infra in 4. q. Adde etiam, quòd dos posset alio modo diffiniri, ut patebit ex dicendis infra proxima quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Dos promissa, an propriè dicatur dos.*
2 *Bartoli opinio defenditur.*
3 *Dos olim incipiebat à traditione.*

II. QVAERO,

1 AN dos promissa dicatur propriè dos. Et uidetur quòd † non: quia ei non congruit diffinitio Bart. de qua supra proximè. maximè in uerbo, traditum, uel pro tradito habitum: quia si dos promissa haberetur pro tradita amplius peti nō posset, & obstaret marito exceptio, dolo facis: quia petis, quod intus habes. Contrariū tenet Ang. in l. prædiorū. C. ad legem Falc. & in cons. suo 79. incipien In Christi nomine, pro euidentia. dicens, quod prædicta diffinitio Bar. est imperfecta; quia non comprehendit dotem promissam, quæ etiam dos dicitur secundùm eum. l. si mulier ita in dotem. ff. de iure dot. l. 1. uersic. & si tantùm promissa. ff. de collat. dot. patet in rubro & nigro. C. de dot. promis. unde ipse in d. cons. diffinit aliter, quòd dos est ius quoddam datum, traditum, uel promissum à muliere, uel eius patre marito, uel eius patri ob causam matrimonij. Et hoc satis placet, posset tamen su-
2 stineri opi. † Barto. per text. in l. si is qui Stichum & in l. si pater mulieris. ff. de iure dot. ubi dos promissa, quæ nondum tradita est; cum non sustineat onera matrimonij, dos dici non potest. Secundò, quia cùm quidam sint contractus, qui solo consensu perficiuntur, puta emptio & similes, ut institu. de obli. in princ. & quidam, in quibus opus est rei interuētu, ut in commodato, deposito, & similibus contractibus: ut l. iurisgentium. in fin. princ. ff. de pact. & ibi Barto. declarat illud uerbum, & cæteri contractus, exemplificari posse in contractu dotis. Et idem Bat. in l. legitimam. co. ut. Præterea in d. rub. sol. mat. non uoluit diffinire dotem promissam, sed tra-
3 ditam: † quia illo iure Digestorum propriè dicebatur dos incipere à traditione, & sicut erat in dona. quæ est doni datio. l. senatus. §. 1. ff. de dona. causa mort. nec ante illa iura Digestorum dicebatur dos propriè, nisi esset tradita, quod patet, quia ante l. ad exactionem. C. de dot. promis. non poterat agi ex sola promissione dotis absque stipulatione: hodie tamen procedit opi. Ang. per d. l. ad exactionem.

SVMMARIVM.

1 *Dos an dicatur sol. mat. postquam est recuperata à muliere.*
2 *Statutum disponens, quòd mulier teneatur æquis portionibus relinquere dotem suam filijs utriusque matrimonij habet locum etiam quando moritur mulier uidua, post solutum secundum matrimonium.*
3 *Mulier si propter adulterium perdat dotem, quid si uidua postquam recuperauit dotem commisit stuprum cum uno scholare, an perdat dotem.*

III. QVAERO,

1 AN dicat dos soluto † matrimonio a postquam est recu-
a petata à muliere. Et uidetur quòd non: quia nõ potest
esse sine matrimonio. l. 3. ff. de iure dot. l. fi. C. de don. ante
nupt. Sed hoc matrimonium est iam solutum, ergo &c. Con
tratium est uerius, quia prædicta procedunt, ubi nunquam
matrimonium contractum fuisset, secus eo contractu, licet
postea soluto, ut patet in rub. sol. matr. quemadmodum dos
petatur. & in l. 2. eod. tit. ibi, sol. mat. & bonus tea. in l. etiã.
ff. de fund. dota. ponit Bart. in l. si marito. § 1. sol. ma. & in l.
filiæ dotem. ff. de colla. do. Et per hæc deciditur quæstio, quæ
2 fuit de facto † quod statutum dictans, prout Mutinæ, q̃ mu-
lier teneatur æquis portionibus relinquere dotem suam filijs
utriusq; matrimonij habet locum etiam, quando moritur
mulier uidua post solutum secundum matrimoniũ: quia tūc
etiã dicitur dos, ita dicit Bal. fuisse iudicatum, in l. 1. in fin. C.
unde uir & uxor. & Bal. in l. filiæ legatorum. C. de leg. & in
quodam suo consi. incip. quidam Ioannes. An autem dicatur
dotata mulier, quæ est uidua, & quæ recuperauit dotẽ suam,
ut sic excludatur à successione patris ex forma statuti, dicam
in ultima parte huius tractatus.
3 † Et an si mulier pp adulterium perdit dotem, quid si ui-
dua, postquam recuperauit dotem, committit stuprum cum
uno scholare, an perdat dotem. uĩ q̃ sic: quia dicitur ẽt dos,
licet solutum sit matrimonium ut supra. Veritas pendet ab
illo articulo, an si aliquis accusat de adulterio, & probat de stu
pro, debeat obtinere, in quo Ang. multa bona dicit in tract.
maleficiorũ, in uersi. Tu hai adulterato la mia dona. de qua
quæst. dicam in tertia parte huius tractatus, in uers. quando
mulieri repetenti dotem obstet exceptio adulterij.

ADDITIO.

a Soluto matrimonio. Adde, q̃ dos sol. mat. restituta non dĩ
dos Bal. in l. 2. in prin. sol. mat. Ioan. de Por. in rubr. eod. tit. &
per l. cũ in fundo. §. q̃ si accedent. de iure dot. Bal. in l. 1. C. si-
ne censu, uel reliq. Contrarium uo. in l. ẽt de fun. dot. secun-
dùm Barth. Cæp. in sing. uer. 111. Sed Bal. & Paul. in l. 1. C.
unde uir. & Paul. in rub. sol. mat. dicunt, q̃ statutũ de non te-
stando de dote intelligitur sol. mat. & per Bar. Soci. in d. rubr.
sol. ma. in uers. 4. Et an, & quãdo amplius non dicatur dos s
nec habeat priuilegia dotis, uide per eundem in consi. 147. in
1. parte.

SVMMARIVM.

1 *Dos an sit ius uniuersale: & an ualeat sententia incerta. & libellus super dota.*
2 *Dos ipsa aliud est: & aliud corpora dotalia.*
3 *Fructus non augent res particulares, sed uniuersales.*
4 *Pretium non succedit loco rei in particularibus: secus in uniuersalibus.*
5 *Mulier repetens dotem. sol. mat. non tenetur stare colono.*
6 *Peculium est uniuersitas.*
7 *Successor uniuersalis tenetur stare colono.*
8 *Libellus generalis, in quo dos petitur, procedit.*
9 *Sententia, in qua iudex condemnat maritum ad restitutionem dotis, ualet: licet res specificata non sint.*

IIII. QVAERO,

a AN dos sit ius uniuersale a & † an ualeat sententia incerta,
1 & libellus super dote. Bar. in rub. sol. mat. in 5. colum. te
net quòd sic per plures rationes.
Et primò per tex. in l. quod dicitur. §. 1. ff. de impensi. ubi
2 appatet † q̃ aliud sunt copora dotalia, aliud est ipsa dos. facit
glo. ibi, in uerbo, dotem, quæ æquiparat omnia ista dos hære
ditas & peculium: sed hæreditas & peculiũ dicũtur esse quod
dam uniuersale. l. hæreditas. & l. hæreditatis appellatione. ff.
de uerbo. significa. bonus tex. in l. quædam. §. nihil. ff. de edẽ
do. l. peculium. ff. de pec. leg.
3 Secundò adducit Bar. quia † fructus non augent res parti-
culares, sed uniuersales l. item ueniunt. §. fructus. de petit. hæ
red. sed fructus augent dotem. l. si marito. §. fi. ff. sol. matr. l.
etiam. C. de iure dot.
4 Tertiò mouetur Bar. † quia in particularibus pretiũ non
succedit loco rei secus in uniuersalibus. l. si rem & pretium. ff.
de pet. hære. l. si ea ea. de rei uen. l. Labeo. §. item domi-
nus. ff. de uerb. sign. Sed in dote pretium succedit loco rei.
l. ita constante. l. res quæ ea dotali. ff. de iure dot. ergo dos
dicitur esse quid uniuersale. Idem tenet ibi Imol. & Bald. si-
bi contrarios. l. 2. circa 5. colu. ff. de eden. & Bald. in l. 1. in
princ. C. de rei uxo. act. Idem Barto. in l. 1. §. 1. ner. impensæ.
ff. de dote præle. & in l. fin. C. de sen. quæ sine cert. quant. Pro
quo ultra allegata per eum facit tex. quem ibi ponderat Do.
Anto. in c. Raynutius. de testa. nam ibi uerbum relinquo, re-
latum ad dotem, trahitur ad institutionem, sicut quando re-
fertur ad aliud uniuersale puta legitimam, ut in authen. ne
cum de appel. cog. §. aliud quoque. iuncto uersic. cæterùm. &
per Imol. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. ergo dos est ius
uniuersale: & ita tenet Ang. in consi. 73. incip. in Christi no-
mine, domina Audriola. In contrarium, q̃ nõ sit ius uniuer-
sale facit: quia si esset ius uniuersale, mulier repetens dotem
solu. matri. tanquam uniuersalis successor teneretur stare co-
lono, argumento eorum, quæ no. in l. filio. §. si uir. ff. sol. mat.
5 & † tamen constat, quòd non tenetur stare colono, quod sic
probo. Nam frustra in d. §. si uir. peteretur ab hæredibus uiri
cautionem præstan à muliere, stando colono, si illa de iure te-
neretur, nec posset ab ea recedere, argu. l. hæc stipulatio. ff. ne
leg. uo. ca. ergo constat, q̃ dos non est ius uniuersale. Ad idẽ
facit l. peculium. ff. de pecu. leg. ubi dicitur, quòd totum pecu-
lium non potest uendicari, sed singula corpora sunt uendican
da: tamen in l. in rebus. C. de iure dot. dicitur, quòd dos po-
test in totum uendicari: ergo dos non est quid uniuersale, si-
cut peculium, & istam sententiam tenet Ang. hic & Bald. in a
l. fin. C. de sen. quæ sine cert. quanti. Et respondent ad allega-
ta per Barto. Et primò ad. l. quod dicitur. §. 1. iuncta glo. quia
secundùm Ang. ille text. habet locũ tantùm in casu suo. Bal.
clarius loquitur in d. l. fin. dicens, quòd in d. l. quod dicitur.
impensæ necessariæ fuerunt factæ circa ipsam dotem, quo ca-
su cum impensæ minuant dotem ipso iure: corpora uerò do-
talia minuere non possunt: quia speciei ad quantitatem non
admittitur compensatio. l. si conuenerit. ff. de pig. act. l. fin. cũ
ibi no. C. de compen. & ideo necesse fuit illo casu fingere
unum corpus intellectuale dotis, quod possit intelligi minu-
tum ipso iure: sed in alijs casibus dos dicitur esse quid parti-
culare. & istud satis colligitur ex litera. l. qđ dicitur. quia
quando pecunia fuit data in dotem, quo casu potuit fieri cõ-
pensatio quantitatis ad quantitatem: tunc non fingitur aliqđ
corpus intellectuale, sed fit diminutio ipso iure ipsius pecuniæ
datæ in dotem: ut ibi, ergo &c. Non ob. l. si marito. in fin in-
fra eo. & l. etiam. C. de iure dot. quia respondet Ang. quòd illa
iura intelligunt, quòd fructus augent dotem, idest conuer-
tuntur in dotem, quòd nihil est dicere. Ideo Bald. in d. l. fin.
aliter dicit, uidelicet, quòd fructus augent dotem. hoc est q̃
ueniunt in actione de dote, quæ est bonæfidei, in qua ueniẽ
quicquid bonum & æquum est uenire. l. sed Celsus. ff. de con
trah. empt. ergo sicut in cæteris actionibus bonæfidei ueniunt
fructus, ita etiam ueniunt in actio. de dote. Non obst. l. res
quæ. & l. ita constante. quia respondet Ange. q̃ illud non est
ex eo, quòd dos dicatur esse quid uniuersale, sed ex priuilegio
dotis: quia dos habet multa priuilegia, ut solet notari in l. 1.
ff. sol. mat. Vel aliter potest responderi, quòd in dote pretiũ
non succedit loco rei, nec econtra, ut est casus expressus in l.
ex pecunia. C. de iure do. Non obstat etiam l. res quæ. & l. ita
constante. quia debet intelligi, q̃ hoc fuit actum ab uxore &
uiro secundùm glo. Bar. Bald. & alios. in d. l. ea pecunia.
Ego puto, q̃ possit sustineri opi. Bar. per rationes suas, non
tamen per d. c. Raynutius. quia nihil facit, ut ibi p Imo. quia
sequeretur, q̃ si diceretur, relinquo peculium, intelligeretur
6 iure institutionis. † Cum peculiũ sit etiam uniuersitatis: ut
no. Bar. in d. rub. sol. mat. circa fi. quod tñ non reperitur alicu
bi expressum. Non ob. d. c. Raynutius. quia ideo ibi ualuit te-
stamentum: quia de iure canonico non requiritur titulus in-
stitutionis, sed sufficit quoquo relicti titulo, licet secus de iu-
re ciuili: ut peregriuè pbat Bal. in l. fi. C. fam. ercis. quod no.
Et cũ opi. Bar. q̃ dos sit ius uniuersale concor. Bal. in l. empto
rẽ. C. loc. & in l. frater à fratre. ff. de cond. inde. quicquid dixe-
rit Ang in consi. 79. incip. quidã Petrolus. Nõ ob. argu. supra
7 formatũ da d. §. si uir. quia respondeo, q̃ † successor uniuer-
salis tenetur stare colono: quia in totum repræsentat perso-
nam defuncti: ut l. 4. §. in omne. ff. de acqu. hæredi. quod non
est in muliere succedente marito in dotem, imò non est pro-
priè successio, uel quædam translatio: ut l. mulier bona. ff. de
iure

iure do. Non obst. d. l. peculio. inducendo ut supra, quia Bar. uidetur respondere in d. rub. quem uide. nam ibi facit differentiam inter uniuersitatem, quæ consistit ex meris corporibus, & inter uniuersitatem, quæ consistit etiam in iuribus, sed per hoc non tollitur contrarium. d. l. in rebus. nisi dicerimus Bar. voluisse sentire, quòd quando dos consistit in uno corpore tantum, quòd tunc dos possit uendicare, aliàs secus: tamen istud non esset uerum, quia uniuersitas consistens, vel apta consistere in iuribus & creditoribus, licet redacta sit ad vnum corpus; tamen vniuersitas non potest in totum uendicare, d. l. si peculium. & est bo. glo. in l. uendicatio gregis. ff. de rei uend. Et puto Bar. aliter intellexisse, dum facit d. distinctionem in præall. rubrica, videlicet quòd res dotales, id est corpora bene uendicari possunt, ita intelligitur d. l. in rebus. Sed dos ipsa non potest in totum uendicari, prout est ius vniuersale, & ista sine dubio fuit intentio & mens sancta D. Bar. Non obstant fo. supra datæ ad argumēta Bar. ad primo ad d. l. si marito. §. fi. ubi est optimum fundamentum pro Bar. inquantum Bal. dicebat, ꝙ ibi fructus augerent dotem, idest ueniunt in actionem de dote, quæ est bonæfidei, sicut in cæteris actionibus bonæfidei fructus ueniunt eadem actione &c. quia cum reuerentia respondeo, istud non est verum, imò ueniunt iudicis officio mercenario deseruient ipsi actioni bonæfidei. l. qui per collusionem. ff. de ac. emp. glo. 3. in l. 4. circa fi. C. depo. Sed in d. l. si marito. §. fin. dicitur, quòd fructus ueniunt in actione de dote iure actionis, non autem officio iudicis: ergo non est uerum dicere, quòd fructus ueniant in act. de dote; quemadmodum in cæteris actionibus bonæfidei: ergo &c. Rapha. tamen ponit quandam distinct. in d. rub. de qua non curo: quia in nullo est vera, sed sto cum Barto. per supradicta. Ex his infert Bartol.

8 quòd † procedit libellus generalis, in quo dos petitur, licet quantitas non exprimatur, sicut in cæteris uniuersalibus procedit libellus uniuersalis, iuxta no. in l. 1. ff. de eden. Item sicut in cæteris uniuersalibus fructus percepti medio tempore pendente iudicio ueniunt eadem actione, non autem officio iudicis, eodem modo est in ipsa dote, iuxta no. in d. l. 1. alle. etiā l. si. C. de senten. quæ sine cer. quæ iudicio meo parum facit, quia ibi non apparet, quòd fuerit oppositum libello, nec ibi dicitur, quòd si fuisset oppositum, processisset libellus, etiam si res eo specificatæ non fuissent, imò potius uidetur d. l. si. facere in contrarium, si bene pōderetur. Nam ibi dicitur, quòd sententia incerta lata super ipsa dote non ualet, ergo nec procedit libellus incertus, cui sententia debet esse conformis. l. ut fundus. commu. diui. facit: quia tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sententia secundum Bal. in l. Pompo. §. sed si id. ff. de procur. & in l. 1. & 2. C. de offic. asses. In hoc tamen

9 vult Bar. in l. fina. in fi. præall. † quòd ualet sententia, in qua iudex condemnat maritum ad restitu. do. licet res specificatæ non sint, idem tenet Ang. ibi. Sed Bal. contra, & Sal. & Bal. in l. 1. solut. ma. & in l. 1. 4. col. mouentur, quia licet appareat dotem esse datam, tamen sententia est nulla, ubi per acta probatoria non constaret de certitudine: nam tunc ualeret, dato ꝙ iudex in sententia expresse non se referat ad acta ordinaria, est doctrina Barto. in l. ait prætor. §. fina. ff. de re iudic. & si dictum Bartol. procedit, quando per acta probatoria constaret de certitudine: aliàs contra eum fortiter stringeret d. l. fina. Est uerum. quod cum Bart. simpliciter transit Matthæ. in suo nota. 121. & bene secundum Rapha. in d. rub. ff. sol. mat. qui ex mente Bartol. si bene ponderetur in d. l. si. dicit, quòd quando est incertum, an dos fuerit data, & quanta fuerit data, & tunc nō procedit libellus, nec sententia incerta: quia tunc est incertitudo respectu uniuersi, & in his terminis loquitur d. l. fina. Aut sumus certi dotem esse datam, sed sumus incerti quanta sit ipsa dos, & tunc procedit libellus uniuersalis, & sententia incerta: quia non est incertitudo respectu uniuersi, & ita procedit opin. Bartol. Et talis sententia incerta postea declarabitur & liquidabitur in eius executione, uel si fuerit facta liquidatio in processu, tunc sufficit per supra proximè dicta.

ADDITIO.

a Ius uniuersale. Adde Bal. in l. 2. C. de bon. mat. & in auth. ei qui. de bo. authori. iud. po. & in l. cum in fundo. §. si fundus. de iur. dot. Ang. in l. si. C. de sen. quæ sine cer. quanti. pro ser. But. in c. Raynu. de testa. & per Bat. Soc. in consi. 180. in uersi. confirmabam ibi. nam dos, in 2. par.

SUMMARIUM.

1. *Dos uel contractus dotis, an sit de iuregentium uel ciuili.*
2. *Actio quæ oritur ex contractu dotis, an sit de iuregentium.*

V. QUAERO,

1 AN dos, uel † contractus dotis sit de iuregentium a uel ciuili? Bar. in rub. ff. sol. mat. in fi. tenet, quòd sit de iuregen. per l. ex. ff. de capi. di. quem tex. tene menti. quia singularis est secundum Bal. Idem dicit Bar. in l. legitima. in 2. col. ff. de pac. & allegat l. ad exactionem. Facit: quia non reperitur connumeratus inter contractus iuris ciuilis, qui enumerantur per gl. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu.

Limita esse uerum, quando incipit à traditione, secus si dos est constituta per stipulationem expressam re nondum tradita: quia tunc contractus dotis, qui fit per stipulationem, dicitur esse de iure ciuili. l. ex diuerso. §. 1. ibi, iure ciuili. ff. solu. mat. alij dicunt, quòd ibi non dicitur de contractu dotis. Et uide omnino Bal. in rub. C. de priui. do. & Bar. in d. l. ex.

2 † Et an actio, quæ oritur ex contractu dotis sit de iuregen. uel ciui. uide Bal. in d. rub. de priui. do.

An autem contractus matrimonij sit de iuregen. uel ciui. ponunt Moderni l. 2. ff. de iust. & iure.

ADDITIO.

a De iuregen. Vide Alex. in l. ex obligationes. ff. de cap. di. & in l. quinque. de bo. damna.

SUMMARIUM.

1 *Contractus dotis, an sit nominatus, uel innominatus.*

VI. QUAERO,

1 AN sit contractus † nominatus a vel innominatus: Bar. in l. legitimam. ff. de pact. tenet, ꝙ sit nominatus, & adde Bal. in l. ad exactionem. circa prin. C. de do. promis. & Bar. in l. iurisgentium. in fin. prin. ff. de pac. Et in hoc art. Bal. uariauit; quia qñque dixit eum noīatum, qñque innominatū, ut per Bal. in l. legem. C. de pac. & in rub. C. de rerū permu. & in d. l. ad exactionē. & in l. si aut. C. de act. & oblig. & in l. qui aliena. §. quanquā. ff. de neg. gest. Bal. in l. 1. ff. sol. mat. dicit, ꝙ solū de iure Digestorū erat contractus innominatus: quia solum pro dote competebat actio præscriptis uerbis. l. 1. in §. accedit. C. de rei uxo. actio. l. auia. C. de iu. do. Sed cum hodie semper siugatur stipulatio, dr̄ contractus noīatus, & hoc quātum ad ipsam mulierem, sed quantum ad extraneum si pepigit dotem sibi reddi debere, tunc ex illo pacto adhuc hodie ipsi extraneo competit actio præscriptis uerbis. d. §. accedit. Si uero stipulatus fuit, tunc competit sibi actio ex stipulatione, nec est paciscendum aliquid tunc de actione de dote. Communis opi. est, quòd sit cōtractus nominatus: quia habet speciale nomen iuxta no. in rub. C. de rerum permu.

ADDITIO.

a Nominatus. Nota, quòd contractus dotis est nominatus: ut communiter tenent Doc. in l. legem. uers. quæro unum. C. de pac. Adde Alex. in §. Flauius. de uerb. obl.

SUMMARIUM.

1 *Paraphernales res quæ sint, & unde dicantur, & quid iuris habet maritus in eis, & qua actione repetantur, & de fructibus earum.*
2 *Fructus industriales sunt segetes & uinum.*
3 *Seruorum opera dicitur fructus, uel saltem fructibus æquiparatur.*

VII. QUÆRO,

1 QUÆ sint † paraphernales, & quando dicantur, & quid iuris habet maritus in eis, & qua actione repetantur, & de fructibus earum.

a Et dicuntur paraphernales à para, ꝙ est iuxta, & phernæ,

3 *Dos aduentitia quæ sit.*

X. QVÆRO,

1 DOS diuiditur,† quia alia profectitia alia aduentitia, circa quod uide omnino totam l. profectitia. ff. de iure dot. ubi habes aliquos casus no. & ibi per Salic. & per Azo. in summa de iur. dot. in 1. col. aliquantulum plenius per Hostien. in summ. de dona. inter uir. & uxo. §. ulti.

2 Et dicas, q † dos profectitia dicitur, quæ à patre, uel tanquam à patre, uel auo, uel proauo paterno, i. de bonis eius profecta est pro filia, nepte, uel pronepte, ut d. l. profectitia. & intellige de filia in potestate constituta. Si uerò sit emancipata, adhuc, quò ad quædam dicitur profectitia, uidelicet quantū ad not. in l. filiæ. ff. sol. ma. & in l. si ab host. eo. tit. non tñ quò ad ius: quia actio est propria ipsius filiæ, uel nepris emancipatæ, ut no. in l. 2. §. qđ si in pris. ff. sol. ma. no. Cy. in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. Ex qđ diui à parente profecta, declara, si ue ipse dederit, uel iusserit aliū dare, uel eius procur. dederit, uel eius negotiorū gest. & ipse ratum habuerit. Idem si proc. parentis prodigi, uel furiosi dederit, uel prætor, uel præses, vel etiā si quis parenti donaturus exhibuerit pro dote eius filiæ, nepti, ut de his omnibus est casus in d. l. profectitia.

Quod autem dixi, uel de bonis eius, intellige ueritate inspecta. & ideo dicit tex. in d. l. profectitia. §. si pater. uer. quòd si legitimè, quòd si parens repudiauit legatum sibi factum, ut apud generum, qui erat hæres legantis, remaneret dotis causa, q tunc non dicitur profectitia: quia pater nihil erogauit de suo patrimonio. Sed secundùm gloss. ibi potest dici profectitia attenta fictione: quia patris facto dos est constituta, ut probatur in ea. l. in prin. ibi, uel de facto eius. & ad hoc allego. l. si nuptura. §. fi. ff. de fund. do. & bonum tex. in l. 3. §. fi. ff. de don. inter uir. & uxor. & quod not. Bal. in l. singularia. ff. si cer. tum pet. Et facit urgens ratio: quia illud dicitur profectitium nedum, quod à patre realiter profectum est ad descendentē, sed ēt quod ab alio, contēplatione tñ patris: quia tunc ea substantia patris esse uidetur. l. à Titio. ff. de acq. hære. l. si plures. §. in atrogato. ff. de uulg. & pup. not. gl. in l. cum oportet. §. 1. C. de bon. quæ lib. Et contemplatione patris in dubio intelligitur relictum, si de eo fuit facta mentio in dispositione, ut tenet Dy. in l. cum aliquis. C. de iure delib. & in l. fi. ff. de condi. & demonstr. & ita debes intelligere, quod dixi supra, & si aliquis parenti donaturus &c.

Et ex hoc quidam inferunt, quòd si aliquis legauerit centum filiæ Sempronij pro ea maritāda, q esset in dubio dos profectitia propter id, quod habuit mentionem Sempronij. Sed in contrarium facit l. fi. in fi. C. de usufr. ubi fuit facta mentio patris; tamen in dubio uult, q censeatur relictum cōtemplatione filij, quasi mentio patris sit facta causa demonstrationis. l. his uerbis. in fi. ff. de hæred. insti. Posset dici, q præcedēs opi. posset procedere, quando esset relictum commemoratione patriæ potestatis, puta filiæ existentis in potestate Sempronij eius patris: ita est de mente Bar. in l. si filio. ff. de do. cā mor. per l. filio. ff. de cond. & demon. Tamen aduerte: quia ibi non simpliciter sub commemoratione patriæ potestatis reliquit, sed conditionaliter, si in patris potestate mansisset.

Præterea illo tempore quicquid quærebat filius, quærebat patri. l. placet. de acq. hære. & ideo de facili eius cōtemplatione præsumebatur relictum, cui de necessitate erat acquirendū: sicut hodie uidemus in seruo. l. cum quid. C. de iur. delib. & idē de iure ſſorum dico, q idem erat in filio, cui simpliciter relinquebatur sub commemoratione patris non dico patriæ potestatis, quicquid dixerit Bar. in d. l. si filio. Sed hodie cū filius acquirat sibi quò ad ꝓprietatē, uideretur sic dicendū ꝓ nūc. Aut loquit̃ in alio relicto, quā in relicto dotis, & tūc si fiat mētio simpliciter pr̃is, nō censet̃ relictum cōtēplatione pr̃is. Sed uī facta eius commemoratio causa demonstrationis, ut suprà dixi. Si uerò relinquitur sub commemoratione patriæ potestatis, tunc quò ad usumfructum censetur relictum factum contemplatione patris, cui quæritur, non quò ad proprietatem, & sic proprietas non erit profectitia. & hæc theorica colligitur ex præmissis. Si uerò tale relictum sit pro dote, tunc siue simpliciter, siue sub commemoratione patriæ potestatis non censebitur relictum aliquid contemplatione patris, cum in dotibus ab extraneis prouenitis non habeat pater aliquod ius, neque usumfructum, cum ex iuris dispositione totum sit filiæ, sim. l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercis. & ideo isto casu, quando sumus in dubio, commemoratio patriæ potestatis uī̃ facta causa demonstrādi.

3 † Ex prædictis de facili habetur, quæ dicatur dos aduētitia, quia dicitur illa, quæ relinquitur, seu datur ab alijs personis, quàm supra dictis. not. bene prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Dos à quo constituatur.*

XI. QVÆRO,

1 A QVO † constituatur ᵃ dos. Est sciendum, q aliquando constituitur dos ex uoluntate, aliquando ex necessi- (a) tate. Nam ex uoluntate constituitur dos à quacunque muliere, uel à quocunque alio quamuis extraneo eius nomine. l. promittendo. 2. responso. ff. de iur. dot. l. 1. §. exacttaneum. C. de rei uxo. actio. ex necessitate autem constituitur ab aliquibus personis, de quibus infra per sequentes quæstiones.

ADDITIO.

a Constituatur. Nota hic, quòd dos debet constitui & dari à patre filiæ. l. Pompo. ff. fami. ercis. & erit ea præcipua, etiam si postea instituatur hæres cum alijs filijs. Item ex quibus constituatur dos profectitia, glo. & Bal. in l. auia. C. de iure donū.

SVMMARIVM.

1 *Vxor si promittat aliquid uiro, an præsumatur promisisse ex causa dotis.*

XII. QVÆRO,

1 SI mulier † promittat aliquid uiro, an præsumatur promisisse ex causa dotis. Bar. in l. 1. in 4. colum. ff. sol. mat. uidetur dicere quòd sic, si illud tacitè agitur. & ita ipse intelligit. l. quod autem. ff. de iure dot. ut ibi not. gl. ut quia in instrumēto Titia sub commemoratione matrimonii dicat, quòd ipsa intendens nubere Seio promittit ei &c. Idem not. Bal. in rub. C. de priuil. do. in princ. & plenius Bar. in sua disput. inci. quædam mulier habens amplum patrimonium: ubi dicit, q dicta l. quod autem, potest intelligi propter præcedentem contractum matrimonium fuisse factam illam promissionem ex causa dotis. Idem tenet Bal. in l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quanti. & in l. mulier. C. de iure dot. Et de hac q. etiam aliquid inferius tangam.

SVMMARIVM.

1 *Pater an teneatur indistinctè dotare filiam.*
2 *Comitissa quantumuis magna si nubat doctori, non dicitur nupta indignè.*
3 *Filia, quæ peccat in corpus suū, nec ali, nec dotari dēt à patre.*
4 *Filius, qui commisit ingratitudinem, adeo quòd exhæredari potest, si pœnitentiam agat uiuo patre, nō poterit exhæredari.*

XIII. QVÆRO,

1 AN pater teneatur † indistinctè dotare filiam. Videtur quòd sic, glo. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. quæ dicit, q postquam filia est maritata potest implorare officium iudicis, vt cogatur pater eam dotare. Plus etiam sentit ibi glo. q pater sit obligatus, quod tñ reprobat ibi Bar. quia solū officium iudicis cōpetit filiæ, ut cogat patrem dare dotem. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. Quod officiū iudicis non præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. ff. de actio. emp. Reprobat etiam Bar. illam glo. dicens, q licet pater possit cogi ad cōstituendum pro filia, antequam sit nupta: tamen postquā est nupta, nō potest cogi ad ipsam dotandam, quia ideo cogitur dotare, ut nubat: ergo ipsa nupta cessat causa, & per consequens cessare debet legis effectus. l. quod dictum. ff. de pac. cū vulgatibus. Et hæc intelligit uera, talio nisi promisisset filiæ dotem, ut habere posset maritum, quia tunc pater posset cogi, licet filia esset nupta. ita tenet Bar. in auth. res quæ. C. communia de leg. & ibi Sal. & Bar. in l. cum is. §. si mulier. de cond. indeb. & d. Abb. in c. 1. extra de adult.

tamen intelligitur de bonis ipsius patris non filiæ.

2 † Limita primò, nisi pater esset inops: ut ibi.

3 † Secundò limita, nisi filia legitimè consentiat. l. profectitia. §. fi. ff. de iure do. nec distinguitur, an filia sit emancipata, uel non secundùm gl. ibi.

4 † Tertiò limita, nisi pr̃ gereret negotia filiæ: quia tũc eam dotando ẽt in dubio præsumitur de bonis filiæ eam dotasset secundùm Bar. in d. l. Nesennius. per tex. ibi, & gl. in d. l. fi. & faciunt no. per Bar. in l. alimenta. C. de neg. gest. Adde tamẽ, ꝙ Imo in d. l. 1. in 4. col. ff. solu. mat. in hoc tenet contrarium tam in filio in potestate, q̃ emancipato: secus in extraneo: & tunc procedit d. l. Nesennius. & sic ad illam respondeas. Vel aliter non ob. d. l. fin. & d. l. alimẽta. quia loquuntur in persona, quæ præstabat alimenta, ad quæ præstanda non poterat cogi. nos autem secus, ut supra dixi. Pro opinio. Imol. facit optimè quò ad extraneum glo. in d. l. fi. in uerbo, paternum. Item pondera rationem d. l. fi. quæ est, ꝙ pater cogitur dotare filiam, quæ ratio militat, siue pater fuerit negotiorum gestor filiæ, siue non. Et contra Bart. facit d. l. profectitia. §. si rectè inspiciatur. Item contra Bart. facit: quia clarum est, ꝙ pater tenetur dotare filiam d. l. fin. & l. qui liberos. de ritu nupti. & hoc indistinctè, siue pater sit negociorum gestor, siue non d. ll. sed traditioni quæ fit ex aliqua necessitate non potest apponi aliquod pactum expressum l. si intra, & l. in traditionibus, supra de pactis. ergo minus potest apponi tacitum, & sic multo minus præsumptum, ut præsumatur dotasse de bonis filiæ. Item & contra Bar. pondera tex. in l. fi. ibi, quocunque alio modo actionem contra patrem. Rom. etiam in d. l. 1. addit plures rationes contra Bart. & dicit, ꝙ totus mundus eum reprehendit. Et hanc opin. contra Bar. probo ultra omnes per tex. in l. fin. C. de alimen. pup. præstan. & per id, quod uoluit ipsemet Bar. per illum tex. in l. cum seruus. in 2. col. ff. de uerb. obl. & uide bo. tex. in l. fin. C. de dona. ante nupt. ubi loquitur in patre, qui erat legitimus administrator, eadem uidetur ratio, si fuerit merus neg. gest. filiæ.

5 † Quartò limita, nisi † in patre naturali, qui in dubio non uidetur dotare filiam naturalem de bo. ipsius patris secundùm Bal. in l. Mænius. §. duob. el 1. de leg. 2. & ita dat istum intellectum ad tex. in l. uxorem. §. pr̃ naturalis. ff. de leg. 3. & de eius ueritate dicam infrà proxima quæs. Et si aduertas, ille tex. facit potius contra Bal. Nunquid autem dicta suprà in patre habeant locum in auo, qui dedit dotem simpliciter pro ipsa nepte, ut intelligatur ipsam dotasse de bo. proprijs, docto. ꝙ sic, per casum. l. dedit dotem. ff. de col. bon.

SVMMARIVM.

1 *Pater naturalis an teneatur dotare filiam.*

2 *Pater tenetur alere filium etiam spurium de iure canonico.*

3 *Furiosus uel mentecaptus si contraheret matrimonium de facto: & sic haberet filiam, si post reuerteretur ad sanos mores, tenetur illam indistinctè dotare.*

XVII. QVAERO.

1 AN pater naturalis † teneatur dotare filiam? Bar. in l. 1. in 3. col. ff. sol. mat. tenet ꝙ non, per l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. idem Bald. ibi & Imol. in 3. col. & Bal. in auth. res quæ. commu. de le. & in l. fi. C. de dot. promis. & in l. qui liberos. in repertorio antiq. ff. de ritu nupt. Et ita se habet communis opi. quam etiam sequutus est D. Iac. Put. motus: quia pater naturalis non potest aliquid donare filio naturali tantùm. l. 1. C. de natu. liber. Sed ipsa filia dicitur habere titulum lucratiuum in causa ipsius dotis. l. ex promissione. ff. de act. & oblig. l. ait prætor. similiter l. fin. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. gl. in l. si donaturus. ff. de cond. ob cau. omnino uide ad hoc, quod uoluit Bar. in d. §. si à socero. in quæst. an creditores patris possint reuocare data in dotem pro filia, tanquam in fraudem ipsorum creditorum factum fuerit &c. Ex qua no. ꝙ licet pater naturalis teneatur filiam alere, auth. licet. C. de natu. lib. tamen non tenetur eam dotare. Et sic infero, ꝙ non procedit arg. de alimentis ad dotem secundùm Angel. in l. à filia ff. ad Treb. & secundùm Imo. & Ro. in l. 1. licet doctor. in pluribus locis utantur illo argu. ut Cy. in d. l. fi. & in l. omni. C. de administ. tutor. & in l. mater. & ibi Bal. C. de iure do. & per Bar. in l. fi. C. de his qui. ut indi. de quo arg. an procedat tangam inferius in loco suo. Alij dicunt, quod pater naturalis non tenetur dotare filiam, qñ habet unde possit se alere, ita intelligitur d. §. quia naturalis. pr̃ habebat fideicõ. alias uerò alere eam tenetur sic: & tenetur in dotem dare tantum, quod ad alimenta sufficiat secundùm Bal. in d. l. mater. & Ro. in d. l. 1. ff. solu. mat. Et hæc opin. in dubio uideretur amplectẽda, arg. l. in ambiguis. ff. de re. iu. Nõ ob. arg. D. Iac. quia si illud esset uerum, sequeretur, ꝙ pater legitimus & naturalis non posset cogi dotare filiam, ex quo simpliciter non potest aliquid donare ipsi filiæ. l. donationes quas in parentes. C. de don. inter uir. & uxo. Item ex illo arg. sequeretur, quòd pater naturalis non posset uoluntariè dotare ipsam filiam naturalem, contra d. §. pater naturalis.

2 Ex his uidetur inferri, ꝙ † cum de iure cano. pr̃ tenet alere filium etiam spurium, tex. est sing. in c. cum haberet extra, de eo qui dux. in ma. quam pollu. per adul. licet secus de iure ciuili. auth. ex complexu. C. de incest. nup. ita & dotare filiam. Et ita propriè in dote firmant in terminis Bart. & Imo. in l. Mænius. §. duobus. el 1. in 3. q. de leg. 2. & Bar. in l. fi. § à socero. ff. quæ in frau. cred. & Bar. in d. auth. ex complexu. & in d. l. fi. ff. de his qui. ut indi.

Aduertas: quia istud fortè procederet in terris ecclesiæ, ubi seruatur ius canonicum, non autem ciuile & ita reperio dixisse Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb.

Dubito: quia contra prædicta facit, ꝙ licet pr̃ teneatur eã alimentare, non sequitur, ergo & tantum in dotem dare, qđ ad alimenta sufficiat: quia annua, & menstrua præstãtur alimẽta l. pecuniæ. ff. de alim. leg. no. Bar. in l. fi. ff. de lib. agno. Sed dos unica præstatione dari debet, ergo non parum interest patris, iuxta no. in l. hæredes. §. idem iure. ff. fam. ercis. Et iõ forte sufficeret, si offert ei alimenta, & ita debent prædicta intelligi: quia si non uult alere, tunc tenebitur tantum in dotem dare, secus si uellet potius præstare alimenta, quod not.

3 Vnum ẽt tene menti, ꝙ † si aliquis furiosus, uel mentecaptus contraheret matrimonium de facto, & haberet filiam, si postea reuerteretur ad sanos mores, tenetur illam indistinctè dotare secundùm Bal. in d. auth. res quæ. in fi. 1. col. arg. l. ad hoc. §. fi. ad Treb. Aduerte tamen: quia si postquam resipuit, perseuerauit in eodem matrimonio, talis filia deberet dici legitima. Sed quid si non perseueraret, cogita.

SVMMARIVM.

1 *Auus an teneatur neptem dotare.*

XVIII. QVAERO.

1 AN auus teneat † neptẽ dotare? Distingue in auo paterno ꝙ sic: sed in auo materno, secus. & ita saluat gl. in l. fi. C. de do. promis. quæ dicit, ꝙ auus nõ tenet dotare neptẽ: quia intelligitur in auo materno: quamuis Bart. in d. l. 1. in 3. col. ff. sol. ma. reprehendat ipsam glo. limita prædicta secundũ Bal. in auth. res quæ. C. cõia de leg. nisi filius hr̃et, unde dotaret filiã ex se natã: quia tunc ipse filius tenetur, & non auus, sicut in alimentis decidit Bar. in l. non quemadmodum. ff. de libe. agnos. Et hoc sequitur Rom. in d. l. 1. & Sal. in l. si filius § id. ff. ad Maced. allegat l. pater. cum gl. ff. de euict. idem Bald. Saly. & in l. fin. C. de dot. promis. & Specu. in titu. de iud. §. sequitur. uersic. quid si auus. in quarta part. idem Bald. in dicta l. pater.

SVMMARIVM.

1 *Patruus an teneatur dotare neptem.*

XIX. QVAERO.

1 AN patruus † teneatur dotare neptẽ? Ang. & Imo. in d. l. 1. ff. sol. ma. concludunt quòd nõ. Nec ob. l. & si nihil. ff. de in rẽ uersu. quia loquitur in nepte, quò ad auũ. & ita illam l. intelligit Bal. ibi, & Salic. in l. si filius in id. ff. ad Maced.

SVMMARIVM.

1 *Frater habens filiam si eam dotauit sciente & consentiente fratre de communibus bonis, an in dubio uideatur consentire frater animo donandi, ita ut non possit postea in diuisione petere illud.*

XX. QVAERO,

1 FRATER habens † filiam si eam dotauit sciente & consentiente fratre de communibus bonis, an in dubio uideatur consentire frater animo donandi, ita ut non possit postea in diuisione petere illud? Pau. de Cast. consuluit quòd sic, per l. cum is. §. mulier. de cond. inde. iuncta l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. alij allegant ad hoc tex. in l. si seruus communis. ff. de dona. inter uir. & uxo. l. creditor. ff. man. Et istud in terminis firmauit Io. Fa. in d. l. fi. C. de do. prom. secus dicit, si frater, idemq́, patruus stetisset in finibus simplicis promissionis: quia tunc uidetur promisisse tanquam de bonis suis, scilicet dotantis, & animo repetendi.

Vnum volo te notare, quòd si frater de communibus bonis emeret vxori iocalia, vestes, festucas, & similia, tunc frater tacens non uidetur consentire animo donãdi; quia nec ipse maritus uidetur donare l. si ut certo. §. interdum. ff. commod. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Filius an teneatur dotare matrem.*

XXI. QVAERO,

1 AN filius † teneatur dotare matrem? Ang. in l. 1. ff. solu. mat. dixit quòd non, per l. tuto. secundum dignitatẽ. §. fi. ff. de admi. tut. Item quia ipsa nubente cõtristantur filij primi matrimonij, ut in §. soluto. in auth. de nup. de non eligen. 2. nub. §. Gregoriana. uersi. prospeximus. contristantur & amici uiri secundum Ang. per d. iura. Sed certè ibi nõ probatur si bene aduertatur secundũ Imo. adde ꝙ prædictũ facit l. 3. & ibi per Guli. & Ang. C. de præscrip. long. temp. & tex. in l. 1. §. pen. & ibi Bal. ff. de iu. & fa. ignor. quem tex. etiã allegat Bal. in l. 1. in fi. C. de inoffi. do & uide Bal. in l. si matre. C. de iu. do. & in pro. digestorũ. & in l. qui liberos. ff. de ritu nup. Adde tamen, quòd filius tenetur matrem alere, si nõ habet aliunde l. si quis à liberis. §. parens. ff. de lib. agnos.

SVMMARIVM.

1 *Mater an teneatur dotare filiam.*

XXII. QVAERO,

1 AN mater teneatur † dotare filiam? Dic quòd non regulariter. l. mater. C. de iure dot. Sed Cyn. & Bald. ibi & in authẽ. res quæ. C. communia de leg. limitat illam l. nisi pater esset inops, sicut dicimus in alimentis l. si quis à liberis. §. 1. uersi. ergo in matrem. ff. de lib. agno. & no. in l. alimenta. C. de neg. gest. & argu. l. cum in plures. §. pe. ff. de admi. tut. arguendo à fortiori ibi de fratre ad matrem hic. Ro. tamen tenet contrarium in d. l. 1. ff. sol. mat. quia non procedit arg. de alimentis ad dotem, ut tetigi supra, & hoc põt esse satis uerum, nisi dicamus quòd mater tenetur dotare filiam, quæ non haberet vnde se aleret: nec mater vellet postea eam alere.

SVMMARIVM.

1 *Frater an teneatur dotare sororem.*

XXIII. QVAERO,

1 AN frater teneatur † dotare sororem? Glo. quòd sic in l. cum plures. §. pen. ff. de admi. tuto. quando non habet vnde se dotet: quia si haberet legitimã, ex qua se dotare posset tunc secus: Idem tenent Barto. per l. quæsitum. ff. ubi pu. edu. debet. Idem Cy. post glo. in l. non omni. C. de admi. tut. & Cy. in l. 1. C. de alendis lib. & Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg. Plus dixit D. Abb. in c. peruenit. extra de arbi. ꝙ frater clericus tenetur dotare sororem de reditibus beneficiorum suorum. Et ad hanc quæstionem uide pulchrè Abb. in suo consi. 12. incip. Iesu Christi Saluatoris, vt clarè materia thematis &c. in secundo & septimo dubio, ubi concludit, quòd frater tenetur dotare sororem ex duplici capite, & quia hæres patris, & ex capite, quia frater, ut ibi per eum. Prædicta uerò in sorore ex eodem patre nata, secus si ex alio patre: licet eadem matre, ut in d. l. cum in plures, quamuis Ang. in l. à filia. ff. ad Treb. referat, quòd Bar. in auth. res quæ. C. cõia de leg. tenet idem, si ex eadem matre tantum, scilicet quòd teneatur eã dotare, quod ipse Ang. reprobat. sed certè Bar. in lect. d. mea in auth. res quæ: illud non dicit, sed si dicat, potest saluari, quando frater erat diues, & soror non habebat, vnde se dotaret: quia eodem casu tenetur eam alimentare: ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Frater habens bona communia pro indiuiso cum sorore eam dotauit de communibus bonis, an uideatur fecisse quò ad partem suam.*

XXIIII. QVAERO,

1 PONE quòd frater † habens bona cõia pro diuiso cum sorore eam dotauit de cõibus bonis, an uidetur fecisse quò ad partem suam? Io. Fab. in l. fin. C. de do. promis. & ibi Bal. tenet quòd non: sed potius animo repetendi. Contrariũ tenet Cy. & Marti. de Fano, quos refert Sal. in d. l. fi. mouetur per l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. ubi extraneus dans dotẽ simpliciter, & non stipulans alij, vr̃ donasse mulieri. Sed certũ est, quòd in materia dotis frater censetur extraneus d. l. 1. §. per extraneum, ergo &c. Mihi æquior uidetur prima opinio, arg. l. fi. ff. de pe. hære. Sed si non esset negotiorum gestor, nec debitor, tunc intelligitur dotare: ita procedat opinio contraria. Et ideo puto, quòd fratres, qui dotant sorores in eadem familia existentes cum gerant negotia sororum cura, & solicitudine intelligitur dotare animo repetendi, seu de patrimonio mulieris considerato exitu.

XXV. QVAERO.

QVID si statuto cauetur, quòd soror dotata non succedat cum fratribus, an si, & fuerat dotata, illam perdidit, teneantur iterum dotare. Vide j. in ulti. par. huius tractatus.

SVMMARIVM.

1 *Dotare aliquam si quis teneatur ex dispositione hominis, si illa semel fuerit dotata & dotem perdidit, an teneatur iterũ dotare.*

XXVI. QVAERO,

1 QVID si aliquis † tenetur aliquam dotare ex dispositione hominis, an si semel fuit dotata, & illam perdidit,
2 teneatur iterum dotare, a Imo. in d. l. si cum dotem. §. j. ff. so. ma. cõcludit, ꝙ non: secus qñ tenetur ex dispõne legis. Et pro hoc allegat l. planè. §. j. ff. ut in poss. leg. iuncta l. secundum. ff. qui satis. cog. sed certè illa iura potius faciunt in contrarium: nam in l. secundũ. obligatus erat ex dispõne legis; tñ fideiussor si desinit esse soluendo, non tenetur iterũ cauere. ergo mitius agitur cum lege quàm cũ homine, ar. l. Celsus. ff. de arb. melius igitur facit pro Imo. tex. in l. ueluti. §. hæc actio. ff. de edẽ. iunctis no. ibi per Bar. & iuncta l. fideicõmissa. §. si quis. 10. de leg. 3. in quibus iuribus dictio rursus, in dispõne l. intelligitur toties quoties. sed in dispõne hominis de secunda uice tñ. faciunt ad hoc no. per Bal. in l. qui per salutẽ. de iureiur. & per Rom. in l. prætor. §. hoc interdictũ. ad fi. in addit. oouis. ff. de oper. noui nun. & Pau. in l. si socius pro filia. per illum tex. ff. pro so. conclusio, vr̃ ꝙ tenetur tñ semel dotare, quia ob conuentionalis tollitur, & perimitur ex primo actu solutionis. l. prout. ff. de solu. §. præterea, institu. quib. mod. tollen. obl. Sed obligatio legalis tñ durat, quantũ durat causa finalis inducti ua ipsius obligationis, seu ipsa necessitas. l. si is à quo. cum ibi no. ff. ut in pos. leg. l. 2. cum ibi no. ff. de fideiuss. & iden in casu §. proxima 2. q. qñ filia perdidit dotem absque dolo, lata, & leui culpa ipsius, pater tenetur iterũ dotare, quia adhuc durat causa finalis, quæ consistit in hoc, uidelicet, ꝙ officiũ patrum est dotare filiam &c. Et ad istam rõnem uidetur no. per Bal. & Mod. in d. l. ueluti. & in d. l. qui per salutem. ubi dĩ, ꝙ stante statuto, ꝙ si fuerit qõ inter affines, coguntur ad cõpromissum, non sufficit, si factum esset unum compromissum uel mille, sed semper quousque causa sit sopita, coguntur ad compromissum, de quo p Raph. in l. si finita. in prin. ff. de dã. infe.

Ego

Ego adduco, seens si partes per stipulationem promisissent facere compromissum de certa causa: quis per primum compromissum factum 20t. tunc capitasset, partes essent liberatæ à dicta stipulatione per supra dicta, quod not.

A D D I T I O.

a Iterum dotare. Not. quòd licet pater teneatur toties, quoties opus fuerit dotare filiam; tamen si semel fuit dotata, & eā consumpsit, non tenetur amplius eam dotare si sua culpa cōsumpserit. Vide Bar. Soc. in consi. 75. uersi. t. quia ultra, circa principiū in 2. parte. uide etiam, quod not. Ias. de May. instit. de act. §. fuerat. nu. 117. & 0n. 135.

S V M M A R I V M.

1 *Onus dotandi filiam an transeat ad heredes patris etiam extraneos.*

XXVII. QVAERO,

1 AN onus † dotandi filiam transeat ad hæredes patris etiam extraneos. Dic aliquantulum latius quam alij. Aut filia fuit instituta unà cum fratribus suis: tunc eo casu, quo fratres haberent in simili lucro à patre tantum quātum est quantitas dotis, & tunc mulier debet habere dotem præcipuam: ut est tex. in l. fi. C. communia utriusq. iudi. Aut fratres nō habent simile lucrum: & tunc dos filiæ uenit diuidēda cū fratribus sicut reliquum patrimonium, ex quo exacta fuit à primo uiro per patrem, uel appropriata per stipulationem: & sic mulier poterit se dotare de bonis, quæ uenerunt sibi in partem. Quod tamen intellige, dummodo tantum sit, quantum erat dos: quia pater non potest dotem minuere filiæ. authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Aut filia fuit instituta cum extraneis: & tunc ante partem suam, quam debet habere, habebit dotem præcipuam: ut est casus sing. in d. l. fin. C. communia utri. iud. Aut filia fuit exhæredata, & tunc aut legitimè, & uidetur, quòd nihil possit petere: cum etiam perdat tali casu ius petendi alimenta: ut l. si quid à liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agnoscen. & clarum est, quòd dos succedit loco alimentorum: ut not. Cy. in l. sancimus. C. de nup. Quod intelligo uerum, quòd non possit petere à talibus hæredibus dotem de nouo dari, sed exactam per patrem uidetur, quòd possit petere ut æs alienum. l. 3. §. sed utrum. in uer si. ergo. & ibi gl. ff. de mino. aut fuit iniustè exhæredata: & tūc rumpit testamentum: & de bonis, quæ ei obuenient, poterit se dotare. Aut pater ab intestato decessit: & tunc seruatur l. fi. C. communia utri. iud. Ita colligitur ex mente Bar. & Imo. in l. post dotem. ff. sol. mat. Et ad hanc q. uide Bal. in l. fi. C. de do. promis. & Bar. in l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mo. pig. uel hyp. so. Pau. in l. si socer. in prin. ff. sol. mat. & in l. si marito. §. si uoluntate. eo. tit. Et est utile pro statutis, quòd filia fœmina non succedat: nam hæredes patris tenentur illam dotare, ita dicit in d. l. fi. C. de do. promis. & quamuis Imo. in d. l. post dotem. dicat, quòd hodie huic quæstioni non est insistendum: an onus dotandi filiam transeat ad hæredes, & arguit à sufficienti partium enumeratione: ut ibi per eum, tamen ut ibidem aliàs scripsi, uidetur, quòd insufficienter enumeret: si enim ponatur, dotem pro filia promissam in maiori quantitate, quàm sit portio, in qua fuit instituta, nec filia uelit succedere, sed petit se dotari ab hæredibus secundùm quantitatem promissam, certè potest. Et sic remaneret, inuestigationem prædictam tunc non esse inutilem.

XXVIII. QVAERO,

QVID si pater dotaui e filiam non actu, sed promissione. Postea decessit filio & filia æquis portionib. institutis, an onus dotandi spectat etiam ad filium pro dimidia, pro qua est hæres patris? Tex. est mirabilis quòd non, in l. 1. §. filiam. ff. de coll. do. sed ad filiam spectat onus se dotandi, & rationem illius uide post Bar.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si instituit filiam suam in potestate in centum, an reliquit ei centum in dotem si nupserit, an possit statim peti tale relictum, an tempore nuptiarum.*

2 *Dictiones suspensiua non faciunt conditionem.*

XXIX. QVAERO,

1 SI pater † instituit filiam suam in potestate in 100. aut reliquit ei centum in dotem, si nupserit, uel cum nupserit, an possit statim peti tale relictum, an demum tempore nuptiarum? Videtur primò quòd non statim peti possit: quia relictum est conditionale: ut in §. sed hoc præsenti. in auth. de sanct. epis. & l. cum ita legatum. §. uideamus. de cond. & dem. & l. legatum. ff. de cond. inser. ergo peti non potest, tanquam existat conditio. l. qui hæredi. §. fin. ff. de condi. & demon. l. 1. §. sin autem sub condi. C. de cadu. tollen. Testator enim conditionem apposuit: quia eam impleri uoluit l. si ouis locuples. ff. de annu. lega. & l. cum patrem. C. de condi. inser. Sed uerba, si nupserit, rem perfectam significant. l. 1. §. pen. ff. quod quisque iuris. ergo ante nuptias relictum peti non potest. Absurdum est enim, plus tribui, quàm testator uoluerit l. aut facta. §. sub conditione. ff. ad Trebel. Item dos non est sine matrimonio l. 3. ff. de iure do. l. fi. C. de don. ante nupt. ergo ante matrimonium dos peti non potest. Item cum testator ex aliqua causa relinquit, tunc demum debetur, cum causa subest: ut pater in relictis ad habitationem, uel disciplinam, ut l. nec semel. §. cum in habitatione. ff. quando dies le. ce. l. actione. §. fi. ff. pro soc. l. quidam. §. si scriptum. ff. de leg. 1. cum ergo testator in causa dotis reliquit, antequam causa subsit, peti non potest. Item pro hac parte uidetur casus plurium legū. Nam hæc conditio, si nupserit, uel cum nupserit, aut apponitur mulieri nubilis ætatis, & tunc non est locus coniecturæ tēporis; sed demum cum nupserit, impletur cōditio. & peti pōt. l. hæc cōdō. §. filiæ. ff. de condi. & demō. l. cum fuerit. ff. de leg. 2. l. cū pater. §. pater certam. eo. tit. Aut apponitur mulieri nō nubilis ætatis, & tunc solum tempus nubilis ætatis expectatur: ut ff. qn̄ dies le. ce. l. si dies. & l. quod pupillæ, & l. pater Seuerinam. ff. de condi. & demonst. nisi appareat testatorem de matrimonio sensisse. l. sancimus. C. de nup. ubi Cyn. no. hanc q. Præterea lex dicit, q quando aliquid datur contemplatione certæ causæ, & illa causa non sequitur, datum repetitur, ergo multò fortius exceptitur: ut de cond. ob causam. per totū. & l. 1. in fi. de rerum permu. facit ad hanc partem. l. alumnæ.
2 §. hæredibus. ff. de ali. & cib. leg. l. & si pater. §. 1. ff. ad Maced. l. dotis fructus. §. fi. ff. de iure do. l. Lucius. §. al. ff. de lega. 2. l. creditor. §. si inter. ff. man. l. si hæres. ff. de condi. & dem. Item negari non potest, q istud legatum non sit in diem, ut dicit Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamē. Modò cum talis dies incertus dicatur conditio. l. dies incertus. ff. de cond. & demon. siue sit in diem, siue sub conditione ante nuptias peti non potest secundùm Bal. quam opin. sæpius consulendo sequutus est Pau. de Cast. ut ipse dicit in suo consi. 16. & ibi dicit plures singulares uiros secum concordasse. Ex hoc uidetur, quòd si pater aliud non relinquat filiæ suæ, quam dotem, si nupserit, uel cum nupserit, dictam filiam in potestatē posse testamentum patris nullum dicere: nā filia in ptāte posita pōt dicere testm̄ patris nullum esse: ut in authent. ut cùm de appel. cogno. §. aliud quoque capitulum. & in l. maximum uitium. C. de liber. præter. sed filia dicitur præterita, ergo, &c. Et patet eam esse præteritā: quia fuit instituta sub conditione nuptiarum, & probatur in d. §. sed hoc præsenti. ubi expressè dicitur, quòd tale relictum est conditionale. Item dictio cum, quando ponitur cum tempore futuro incerto facit conditionem: ut no. in l. qui promisit. ff. de condi. indeb. & in l. qualitercunque. §. fi. ff. de uerb. oblig. Hoc expressè tenet Bar. in l. 1. ff. de condi. & demonst. Sed filius in potestate institutus sub conditione casuali, & mixta dicit testamentum nullum: quia interim est præteritus, ut legitur & not. in l. suus quoque. ff. de hæred. instit. & in l. si pater. C. de insti. & substit. ratione. n. incertitudinis temporis & ætatis nubilis, & nuptiarum censenda est dicta institutio, siue relictum conditionale, & sic testamentum est nullum: quia institutio, uel testamentum sub conditione incerta inducit interim præteritionem ad hoc l. posthuma. & quod ibi not. ff. de lib. & posthum.

Non obstat, quòd institutio fuerit pura, & præstatio in diē: nam licet tempus certæ ætatis faciat diem, non conditionem, quando post legatum perfectum adijcitur præstationi. l. his. C. quando dies leg. ce. tamen secus si adijcitur tempus incertum præstationi: quia tunc facit conditionem. l. quibus dieb.

§. qui.

§. quidam Titio. ff. de cond. & demon. hoc firmat gloss. in l. Servus Saturninus. ff. ad Trebel. in l. si cui. §. hoc autem legatum. ff. de leg. 1. Ex his patet, quod institutio est censenda conditionalis: quia præstationi fuit adiectum tempus incertum nuptiarum, dum dixit testator, si nupserit, uel cùm nupserit. Illud etiam est certissimum, quòd sequentia restringunt præcedentia, & præcedentibus præstant intellectum, tex. no. in l. si cum fundum. ff. de verb. signi. Ex ea vltimis apparet, qualiter præcedentia intelligantur: ut pulchrè no. Bar. in l. Aurelius. §. Sucho. ff. de lib. lega. ex tempore & die incerto apposito præstationi post institutionem, uel relictum apparet, institutionem fuisse & esse conditionalem. l. 1. & l. hæres meus. & l. dies incertus. ff. de condi. & demon.

Non obstat, si dicatur, quòd hæc sic censenda institutio: puta quia dos succedit loco legitimæ, ut plenè per Cyn. in dicta l. sancimus. & a legitima subducitur omnis conditio & omne grauamen: ut l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. testamen. & l. sancimus. § cum autem. eo. titul. vbi casus in conditione casuali secundùm Bar. ibi qui dicit hoc pluries consuluisse. Quia respondeo, quòd l. quoniam in prioribus. loquitur in grauamine, sed conditio casualis nõ est propriè grauamen ut no. ff. de hæredib. instituen. l. sub conditione. & C. de eod. tit. l. 1. §. 1. Præterea illa prætendit firmare testamentũ contra querelam, nõ cõtra nullitatẽ, ut apparet ex titulo, sub quo situata est, & ista ratio uidetur multum efficax. Nam l. quoniã in prioribus. intendit tollere grauamen filiorum, non autem commodum, sic & in d. §. cum autem. tollitur illud grauamẽ in commodum filij, sed hic tolleretur commodum: nã commodum filiæ est, quòd testamentum non ualeat ipso iure. hoc uoluit Cyn. in dicta l. suus quoque. facit in argu. l. quòd fauore. C. de leg. Istud etiam non est grauamen: quia non ualet testamentum, ex quo peccat in forma, & in solennitate, & in mandatu, ut instituatur filius non sub tali conditione. Omissio enim formæ uitiat actum quantumcunque fauorabilem. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de uerbor. oblig. uolũt doct. in l. 1. ff. de testa. & in l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. & hanc opinionem tenuerunt Petrus, Cy. Rayn. Iac. de Are. & Bal. cõsulendo. Et per hãc etiam partẽ aliàs consuluit collegium Bononiense. Itẽ illud quòd amoueatur conditio, loquitur quando filius instituitur sub conditione potestatiua; quæ non includit uitium. d. l. quoniam in prioribus. & ita loquitur gl. quæ est in l. suus quoque. in prin. & apparet quòd quoad illam conditionem signata est in versi. constat. Et quantum ad illam dicit, quòd remoueatur omne grauamen. Si autem id quod relictum est sub conditione casuali sit aliem relictũ iure institutionis: tunc suppletur per l. odio querelę. ut l. omnimodo. & l. sancimus. in prin. C. de inof. test. Aut nihil est sibi relictum nisi sub conditione casuali: & tũc refert. Aut præteritus non potest dicere nullum, sed uenire per contratab. vt emancipatus de iure digestorum & C. & etiam de iure authẽticorum secũdùm quasdam gl. ut aliàs scripsi in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & no. in l. filius ff. de mino. saltem cum distinctione, quam ponit gl. in §. exhęredatos. in auth. de hære. & fal. & tunc reijcit conditionis grauamen. l. omnimodo. C. de inof. te. ut sicut querela excluditur: ita excluditur contratab. ut expressè ibi dicitur. Aut est talis præteritio, quæ ipso iure testamentum anoullat: & tunc isto casu testamentum potest dicere nullum: nec hoc casu haberet locum l. quoniam in prioribus. quia non prouidet contra nullitatem, sed contra grauamen, nec in hoc ius antiquũ reperitur immutatũ, nec est mirum si facilius tollit querela, quàm nullitas: nã in primo casu testamẽtũ est aliquid: in secũdo est nullũ & facilius est adiuuare, quod tenet per se, quàm de nullo aliquid facere. Itẽ quia querela est odiosa rescindens testamẽtũ. Sed ius dicẽdi nullũ fauorabile: querela etenim est inducta in pœnã testatoris: quia quodammodo non instituit, sed potius exhæredauit. l. Titia. ff. de inoffi. test. sed ius dicendi nullum licet dicatur pœnale pro quanto annullat testamẽtũ: ut l. fi. in fi. C. de posth. hære. inst. tamen propriè non est introductum in pœnã: sed propter defectum solennitatis.

1 Item l. sancimus. §. cum autem. non ob. nam iure. C. sufficiebat quilibet titulus relicti, nec requirebatur institutio, ideo non habebat locum ius dicendi nullum: sed querela inofficiosi, unde omissum si illa conditio amouebatur odiũ querelæ. sed iure authenticorum requiritur titulus institutionis, quo titulo caret pendẽte condõne nuptiarũ. Et iũ tãquã præterita interim dici nullum, & sic d. §. est correctus. Nam secundũ ueritatẽ nõ disponit ille §. cũ aũt. in terminis nullitatis, sed inofficiositatis, quæ inofficiositas cessat in leg. quando est nullum ratione præteritionis, uel alia causa. l. cum qui. & l. contra maioris. C. de inoff. test. & not. in l. si quis in suo. eo. tit. in uer. cum nepotem. & in auth. ex causa. C. de lib. præter. in gl. magna. & quia conditionis casualis additio non onerabat filium ẽt ante tempora. l. quoniam in prioribus. cum ipso iure redderet testamentum nullum: ut not. in d. l. suus quoque. ideo non adaptatur intentio ipsius grauaminis: quia non est priuatio sine habitu. l. decem. ff. de verbo. oblig. loquitur ergo. §. cum autem. In casu quo præteritio non irritauit ipso iure testamentum secundùm illa tempora, puta in filio, qui non erat in potestate, uel erat in aliquo institutus, quod ex eo colliges: quia dispositio illius §. uenit ad remotionem querelæ, sicut l. quoniam in prioribus, & querela non dabatur suo præterito. Similiter non obst. gl. per aliquos allegata in l. si pater, C. de insti. & subst. quia illa glo. non dicit, quòd conditio casualis tollatur per l. quoniam in prioribus, sed potius dicit contrarium: quia dicit, quòd hodie filius debet habere debitum bonorum subsidium sine omni conditione & dilatione, quod quidem ex superioribus non negat, sed cõfirmat: ergo si non habuit, testamentum nullum redditur. Et similiter non obst. gl. in l. suus quoque. ff. de hære. insti. in verbo cõstat: quia (ut dixi) loquitur relata ad tex. de potestatiua, cui erat necesse parere, non autem de casuali, cui non erat necesse parere: sed reducebat rem ad causam intestati; ideo non onerabat. Probatur in simil. in l. filius. ff. de condi. inst. nam sicut prætor non curabat remouere conditionem tempore appositam in institutione filii: quia non onerabat filium: ita l. quoniam in prioribus. non curauit remouere cõditionem aliàs inutiliter adiectam: quia non onerabat. Non obst. prædictis quod not. Bal. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. ubi dixit, quòd cum pater legat filiæ pro dote, cui nihil aliud reliquerit, non uidetur facere conditionale relictum, sed casuale & admonitorium potius, quàm necessitatem: quia aliud esset dicendum, ubi uerba essent casualiter concepta: ut in quæstione per eum ibi formata. Nã dictio pro, facit causam. l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 2. secus est, si uerba sint conditionaliter expressa: quia tunc important necessitatem expectationis euentus: ut l. sancimus. C. de nupt. Similiter non obst. l. mutus. §. hac autem. allegata per Barto:

2 quia fateor quod † dictiones suspensiuæ non faciunt conditionem; quoniam apponuntur euentui necessario, uel apponuntur ei, quod tacitè inest de necessitate personæ uel actui, cui apponuntur. & ita loquitur dictus §. hac autem. l. si pupillus. §. 1. ff. de noua. & l. in illa. in fi. de verb. obliga. & l. 3. cum sua materia. ff. de lega. 1. Sed in proposito secus est: quia imminet filiæ necessitas nubendi, nec tacitè suberat de natura actus: imò aberat de necessitate ab actu institutionis quæ fiẽda erat absque suspẽsione casualis euentus: ergo &c. Item ultra prædicta, quod dictum relictum siue institutio, si nupserit, censeatur conditionalis. facit; quia conditio nihil aliud est, quàm adiectio diei cessionem dum pendet impediens: ut not. Bald. in rub. C. de insti. & substitu. & l. cedere diem. de uerb. signifi. Et conditio est illa, quæ habet se ad esse & non esse, l. 1. & l. hæres meus. ff. de cond. & demonst. ca. coram in fin. de offi. deleg. Sed hæc est huiusmodi: ergo est cõditio. Et si dicatur, quod hic dies fuit apposita præstationi, & sic non facit conditionem. l. Firmio. ff. quando dies leg. ced. & l. ex his. & ibi gl. C. eo. Respondeo ut suprà dixi. Vel aliter: quia illud procederet, quando solus dies apponeretur, ita quod ad præstationem sufficeret solus lapsus diei, ita loquuntur illa iura. secus ubi ultra diem requireretur conditionis implementum, ut in casu nostro, in quo non sufficeret, quòd curreret tempus nubilis ætatis, nisi ipsa ẽt nuberet; quia illa uerba, si nupserit, rẽ perfectam significãt, ut suprà dixi, & ita notabiliter uult Dy. in l. si mater. ff. de uulg. & pupil. Itẽ ex prædictis patet, quod ista est condõ casualis, uel saltem mixta non potestatiua, patet: quia non potuit impleri omni tpe; quia non tpe pupillaris ætatis, vt in c. 1. extra de despon. impub. ergo &c. l. fi. ff. de cõdi. insti. Item consistit in facto dependente ex alterius uolũtate, scilicet mariti, ut l. nuptias. de reg. iur. ergo non potestatiua. d. l. suus quoque. & l. 1. cum ibi notat. C. de insti. & substi. cum ergo sit instituta sub conditione non potestatiua, tanquam præterita ante euentum conditionis dicit testamentũ nullũ, si in alio capite nõ sit exhæredata per iura prædicta. Et si dicatur, quod prædictis fortiter obstat text. in d. §. cum autem.

ubi sumus in conditione casuali: ut ibi patet iuncta l. hæres meus. de cond. & demon. & tamen illa remouetur, & remanet firmum testamentum. Et si respondeatur, ut suprà tetigi, per dominos Bononienses consulentes, uidelicet, quòd tunc non requirebatur de iure Codicis institutio, sed sufficiebat quoquo relicti titulo: & sic non competebat ius dicendi nullum, sed querela, uel contratabulas. Videtur, quòd hæc solutio non procedat: quia licet non requireretur institutio, & in hoc bene dicunt, tamen adhuc erat ius dicendi nullum propter præteritionem, ut est casus in d. l. omnimodo. §. si uerò. & est bonus tex. de iure Codic. in l. si pater. C. de insti. & substitu. quòd institutus sub conditione non potestatiua dicit testamentum nullum, & illum ualde commendat ibi Saly. tamen tex. in d. §. cum autem. dicit, quòd talis conditio non potestatiua remouetur, & ualet testamentum fauore filij, & hæredis instituti, & testatoris: ergo ibi directò est casus, quòd cõditio non potestatiua remoueretur etiam tempore, quo, si nõ remoueretur, testamentum esset nullum. Vnde potest respõderi, quòd ibi ille filius erat amancipatus: & sic testamentum ualebat, & sic competebat contratabulas, ut suprà. Vel quòd aliquid erat ei relictum purum, & etiam hæres extraneus grauatus, ut post mortem hæreditatem restitueret, quo casu bene testamentum ualuisset. d. l. omnimodo, sed quia non habet integram legitimam, usque ad quantitatem legitimæ remouetur dicta conditio, & hoc uult ille text. & hoc maximè procedit in terminis nostris secundùm ea, quæ singulariter dixit Bald. in quodam suo consilio, quod reddidit in ciuitate Pistorij, cuius verba aurea sunt, ubi dixit, quòd etiam tenendo, ꝙ conditio casualis, uel mixta remoueatur per l. quoniam in priorib. tamen illud procedit, quando grauamen, uel conditio potest remoueri remanente commoditate relicti, ut si dicatur instituto te, si iueris Romam: potest enim remoueri conditio & institutus gaudere commoditate relicti: & ita loquitur d. l. quoniam. secus quando non posset haberi commoditas relicti remota conditione, ut in casu nostro, quando institutit in mille, si nupserit, ut illa sint in dotem, quæ debẽt sohesse oneribus matrimonij. ergo non potest esse ante ipsam conditionem purificatam: ergo est necesse expectare euẽtum conditionis, ut ipse dicit in præallegato consilio. Ex prædictis uidetur satis constare, quòd tale relictum, ut suprà non dicitur purum, nec statim peti potest.

In contrarium, quòd statim peti possit, facit: quia ex testamento pagani hæreditas ex die uel ad diem dari non potest, sed sublato uitio temporis remanet institutio pura, ut ff. de hære. insti. l. hæreditas. Sed testator in casu proposito uidetur filiam instituisse ex tempore nubilis ætatis: ergo sublato uitio temporis statim peti potest, ut sic additio temporis uitietur & non uitiet, ut est aliàs. ff. de manumis. test. l. libertas ad tempus. & l. ideoque. Item sicut conditio impossibilis in institutionibus & legatis pro non scripta habetur, ut insti. de hæred. insti. §. impossibilis. & dicitur impossibilis non solùm natura: sed etiam contra bonos mores: ut ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. sed illa conditio dicitur inhonesta & contra bonos mores, per quam filij ferè fructu paterno defraudantur: ut C. de instit. & substi. l. generaliter. & de fideicom. l. cum acutissimi. quod esset, si filia deberet expectare conditionem prædictam: careret enim alimentis, & nihil haberet, si conditio non existeret: ut ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. ergo talis conditio pro non scripta habetur. Item ad dotandam filiam pater est debitor: ut C. de do. promis. l. fi. & dictum est suprà eo. sed quando debitor legat creditori ualet tale legatum, quatenus est commodum creditoris, non autem ad diminutionẽ, ut insti. de leg. §. si quis debitor. & de lega. 1. l. si debitor. ergo in proposito dilatio adiecta circa dotem nõ tenebit, & statim peti potest. Et pro hac parte facit. ff. de admin. tuto. l. qui negociationem. §. 1. Item facit: quia dicta conditio, si nupserit, uidetur fauore filiæ adiecta: ut ff. de condi. & demon. §. filia, in prin. Et sic uidetur magis inclinare ad causam impulsiuã, q̃ ad finalem, & ideo causa cessante non cessat affectus, ut ff. de posth. l. 1. § sextum. cum ibi no. Et ad hãc partem uide Bal. Ang. Rapha. & Imo. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. & Cyn. & Bald. in l. generi. C. de episc. & cler. & Bal. & Saly. in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testa. Cy. Bal. & Saly. in l. sancimus. C. de nup. Bal. in l. item quia. ff. de pac. Bal. in l. fin. in pen. q. C. de lib. præte. & Bald. in l. si pater. C. de instit. & substi. & per eundem in l. filia. C. de leg. & per Barto. in l. 1. & in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cond. & demon. & per Ang. in sua disputatione quæ incipit, facti cõtinstorij. & Bal. in l. si plures. C. de condit. insertis. & Bald. in l. 1. in penult. q. C. de priuilegio dotis. uide Bar. & docto. in l. si diuortio. in fin. ff. de uerb. oblig. Angel. de Aretio in §. fuerat. instit. de actio. in uersic. ulterius quæro. quotidie parentes &c. ubi ex de mente prædictorum doctorum concludit pro hac parte, ꝙ per quæcunque uerba sit relictum dictæ filiæ uel sub modo, uel sub conditione, si maritetur, uel alimentetur: tamẽ dictum relictum quò ad ualorem legitimæ dicitur esse purũ: quoniam non omnis conditio, omnis dilatio, & omne grauamen de legitima remouetur, d. l. quoniam in priorib. & ibi gl. C. de inoffic. testamen.

Ex quo infertur, ꝙ si interim dicta filia moriatur quò ad legitimam illud sibi relictum transmittit ad hæredes suos, nec remanebit penes hæredes patris, ita etiam expressè dicit Bal. in l. generaliter. Et hæc uera sunt, nisi pater ultra relictum pro dote reliquerit, quòd interim antequam maritetur, alimentetur de bonis hereditatis suæ: quia tunc testator uidetur compensasse dicta alimenta cum onere temporis, & dilationis. & sic hoc totum dicitur fauor filię, quæ interim alimentatur: nec potest ei perire quantitas legata, & sic cessat ratio d. l. quoniã in prioribus. Idem dicendum esset, si statutum disponeret, quòd interim per fratres alimentetur. ita dicit Saly. in d. l. sancimus. C. de nupt. Subdit tamen Ang. in dict. §. fuerat. quòd isto casu, quamuis sit prouisum de alimentis filię, & quòd nõ possit interim petere dotem, non tamen legatum erit conditionale, ita ut decedens interim non transmittat: quia imò transmittet ad hæredem suam: ubi autem nec per parentes, nec ex testamento esset prouisum de alimentis filiæ, tunc procedant allegata pro hac parte. Et hæc fuit opin. Ricard. Malumb. de qua Bald. in d. l. generaliter. facit mentionem: uidelicet quòd statim omni conditione & temporis dilatione cessante filia relictum petere possit, & interim decedens transmittat ad hæredem suum quò ad quantitatem legitimæ: ut dict. l. quoniam in prioribus. Residuum autem ultra legitimam non potest interim petere: sed si defecerit sibi aliquid ad legitimam integram, poterit agere ad supplementum. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. Ita dicit Sal. in d. l. sancimus, nisi statutum diceret, quòd sit sua dote contenta: quia tunc succedit loco legitimæ, ut ibi per Cy. Non obst. qđ no. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cõd. & dem. ubi dicit, ꝙ quando aliquid relinquitur in tempus nuptiarũ, uel pro dote, dr̃ esse conditionale, & in minore duo requiruntur, scilicet, quòd peruenerit ad ætatem nubilem, & quòd nuptiæ contrahantur, ut ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. quando dies leg. ced. l. si pupillæ. Sed si relinquitur mulieri pro se maritanda, uel ad se maritandum, & tunc si relinqueret minori, idem dicendum: quia requirit tempus nubilis ætatis, nam tunc requiritur, ꝙ causa instet. d. l. nec semel. §. in habitatione. Sed si ad ætatem nubilem peruenerit, tunc poterit petere legatum præstita cautione de nubendo: non enim requiritur hic, ꝙ nuptiæ contrahantur: nam ante contractum nuptiarũ multæ expensę sunt necessariæ, & sic istud legatum non habet in se conditionem matrimonij, sed sufficit, quòd extendatur pro ipsa maritanda, licet non maritetur, & hoc demonstrat significatio dictorum uerborum secũdum eum. Quia respondeo, quòd dicta theorica Bart. procedit, & ita loquitur, quando penitus extraneus fecit tale relictum mulieri, qui non tenebatur eam dotare, nec in bonis eius debebatur mulieri legitima, ut patet per iura allegata per eum, & idem dicerem in patre naturali tantum, quia non cogetur dotare filiam naturalem regulariter, ut dixi supra, & per consequens cum non possit petere legitimam suam, idem erit in ista filia naturali, qđ in alia extranea, & habebit locum prædicta opinio, imò cum tale relictũ succedat loco legitimæ, statim peti posset omni dilatione remota. Et ideo si statutum diceret, ꝙ filiæ fœminæ sint contentæ dote sibi relicta, nec aliquid dicere possint contra testm̃ patris, prout extat in egregia ciuitate Mantuę, & in quam pluribus alijs locis, tunc idem esset, quòd in extraneo, & in patre naturali, uidelicet, quòd dicta dos peti non posset, nisi post euentum conditionis, quia sicut pater potuit diminuere legitimam in quantitate, ita in tempore secundùm Bar. in d. l. Titio cẽtum. §. Titio genero. in uer. quæro statutũ est hic, de quo articulo latè posuit Paul. de Cast. in suo consi. 76. & in consi. 231. Soluendo uerò, ꝙ Bal. in quodã suo consilio, qđ incipit, in Christi noĩe amen, super primo puncto dico, quòd mater &c. senserit ueritatẽ. Nã

ibi

ibi distingnit sic, aut legatur nomine dotis extraneæ. Aut genero futuro. Aut præsenti, & isti casus nibil ad nos. Aut legatur filiæ legitimæ & naturali in potestate. Et tūc, aut apparet, quòd noluit facere conditionem, ut puta si dixerit, lego, sine instituo filiam meam in centum nomine dotis, si nupserit, & non aliter. Et tunc est conditionale, & procedunt omnia allegata pro prima parte, maximè circa intellectum. l. quoniam in priorib. & l. sanci. §. cum aūt. C. de inof. te. Aut apparet, ꝙ noluisset esse purū, & erit purū. Aut dubitatur, & tūc, aut relinquitur incerta quantitas, & erit conditionale: quia ex qualitate mariti constituentis est modus dotis & ēt ex alijs, quæ notantur in l. filiæ pater. ff. de lega. 3. & in l. quæro. & in l. siue generalis. ff. de iu. do. ergo antequam de marito simus certi, de legato non possumus esse certi. Non obst. l. 1. ff. de leg. 2. quæ dicit, tale legatum habere in se certitudinem & purū esse: quia respondet, ꝙ habet in se certitudinem legis, idest apud legem, non apud hominem: ut ille. in l. sed & si restituatur. in fi. ff. de iud. & in l. si pecuniam. §. si seruum ff. de cond. ob ca. Vel dic, ut ibi no. tñ isto casu cum dos succedat loco legitimæ, putat, ꝙ remoueretur talis dilatio, & posset peti dos secundum qualitatem, & quantitatem patrimonij testatoris: & hoc casu procederent allegata pro 2. parte, maximè dū ibi pungo de d l. quoniam in priorib. Aut relinquitur filię certa quantitas nomine dotis, & tunc non est conditionale sed causale, ar. l. si ego. ff de iur. do. & in dubio est potius præsumenda causa quam conditio. l. item quæritur. §. inter locatorē. ff. de loc. Et si dicatur, omnis causa debet præcedere causatum, ergo si matrimonium est causa dotis, debet præcedere præstationem legati, ar. ff. de æstimatoria act. l. fi. respondet Btar. uerum est, quòd causa efficiens debet præcedere causatum. idē de causa materiali, sed causa formalis & causatū simul fiunt, & ista non est nostra materia, sed est causa fi. Causa aūt finalis debet præcedere causatum in intentione, tñ posterior est & ultima in executione. Et sic non ob. & sic putarem concludendum in hoc passu quotidiano & ualde utili, de quo etiam articulo uideatis omnino Alb. de Ros. in 2. parte statutorū. q. 4. Et quia tactum est, an pater relinquens filiæ dotem possit facere tale legatum conditionale. Succedit dubitatio, an in tali relicto dotis possit filia grauari onere substitutionis, uel restitutionis. Et cōcludo, ꝙ substitutio pupillaris ualet: quia dicitur esse prouisio filiæ & non patris, quæ etiam in legitima admittitur l. tribus. C. de inof. te. Sed in substitutione fideicōmissaria, si decesserit sine liberis, uidetur esse maius dubium. Tamē Pau. in suo cons. 76. incip. in Christi nomine, uiso pūcto. tenuit, quod indistinctè ualet alis substitutio. & idem cōsulit ipsemet Pau. in suo cōs. 106. & in cōs. no. & seq. & Rom. in cons. 134. Sed unum quæro, si pater reliquid filiæ dotem, & grauauit eam, si decesserit sine liberis restituere dictā quantitatem Seyo, postea dicta mulier nupsit Titio Mediolanensi, ubi uiget statutum, ꝙ mortua uxore sine liberis uir lucretur dotem: & dicta mulier decessit sine liberis, utrum Seyus substitutus, uel maritus habet dotem uigore dicti statuti. De hac quæstione dico in ultima parte huius operis, ubi notabiliter hoc examinabo. Et ibi etiam tracto, an ualeat talis substitutio, & an possit dari aliqua cautela marito, dic ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pater an possit relinquere filia minorem dotem in ingressu religionis, quam si nupserit.*

XXX. QVÆRO,

1 AN PATER possit† relinquere filiæ minorem dotem in ingressu religionis, quàm si nupserit. Alb. de Ros. in 2. parte statutorum. q. 104. determinat, quòd non succedat loco debiti bonorum subsidij: secus si mulier esset extraneat & ita refert disputasse Thomam de Formaginis de Bononia. Fatit, quod uoluit Io. And. in addi. Spe. in ti. qui fil. sint legitimi. §. ī hoc. I addi. quæ īcipit, Martinus de Fano. ubi tenuit, ꝙ filia uiduata pōt petere eādē dotē sibi dari, si uelit īgredi religionē, & idē sequit Rom. in suis notabilibus notabili 432.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25 annis nubens an possit dare totam hereditatem patris in dotem.*

XXXI. QVÆRO,

1 AN minor 25.† annis nubens possit dare totam hæreditatem patris in dotem. Quidam dicunt, quòd non: quia in ea continentur prædia, quæ non possunt alienari. Glo. tamen uidetur dicere, quòd ex causa dotis possunt alienari, quod intellige interueniente decreto: ut not. ff. de iur. do l. siue generalis per glo. & per Saly. in l. Tisia. eo. tit. dummodo uir sit dignus tanta dote, ut de hoc per glo. Bart. & Saly. in l. 1. C. si aduer. dotem. ubi dicunt, quòd si mulier uiro indigno constitueret magnam dotem, a tali posset petere restitutionē in integrum, & non solùm ipsa, sed etiam hæres eius. Sed Bal. in l. nulla. C. de iu. do. circa finem tenet per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. uend. quòd siue uir sit dignus tanta dote, siue non, non est uis: quia ubi iuratum est, non potest prætendi læsio, nisi interueniat dolus aduersarij, da hoc suprà aliquid dixi.

SVMMARIVM.

1 *Fundum si dederim Berta in dotem sub conditione nuptiarum, & interim decedo an poterit heres meus illum fundum reuocare siue repetere.*

XXXII. QVÆRO,

1 SI donaui Bertæ † fundum in dotem sub conditione nuptiarum, & interim decedo: an poterit hæres meus illū fundum reuocare, siue repetere. Vide tex. singu. in l. si ego. §. si tes. ff. de iu. do. ubi probatur, ꝙ ego cuidam sponso tradidi nomine futuræ dotis fundum, non ut statim transeat dominium, sed nuptijs sequutis, & ego decedo ante nuptias, & interim hæres meus adit hæreditatem meam & fit dominus illius rei, quòd licet postea contrahatur matrimonium de iuris subtilitate, maritus non efficitur dominus, cum fundum reperiatur apud hæredem meum, à quo inuito non recedit: sed de æquitate secus est fauore dotis. unde hæres meus compellitur ad consentiendum. Item eo inuito transit dominiū, si nolit consentire: & sic apparet, quòd hæres pœnitere non potest: & ita signanter probatur ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pater si dotet filiam ultra legitimam suam, & ultra aliquid petere prohibuit: an dicta filia possit petere dotē maternam.*
2 *Super, præpositio quid importet.*

XXXIII. QVÆRO,

1 SI pater dotet † filiam ultra legitimam suam, & ultra aliquid petere prohibuit, an possit petere dotem mater-
2 nam. a Bar. in l. ut iurisiuran. §. 1. in fi. ff. de oper. lib. format hanc quæstionem, & dicit, quòd si pater iussit filiam esse tacitam, & contentam de centum sibi legatis, & ultra de bonis suis petere non possit, quod tamen hoc non obstante filia potest petere dotem matris suæ per l. prætor. §. emancipati. ff. de colla. bo. & l. si quando. §. fi. C. de inof. test. & quod not. Guli. de Cu. in l. de his. ff. de transact. Nam petit filia dotem matris tanquam æs alienum. Sed Bal. in l. liberti, libertæ que. C. de oper. lib. in antepen. col. dicit, quòd aut dixit simpliciter, quòd non plus posset petere, & tunc uidetur animo cōpensandi relinquere, ut illa clausula aliquid operetur. l. si debitor. ff. ad legem Falc. aut apposuit uerbum super bonis suis, & tunc quia quod petit, est extra bona testatoris, quia est æs alienum, & tunc procedit dictum Bar. Vel dic, aut testator erat debitor speciei, & tunc non fit cōpensatio, aut quantitatis, & tunc aut testator habuit respectum ad bona propria, ut quia dixit, relinquo filiæ meæ pro sua legitima centum, & quòd non possit plus petere, & tunc non prohibetur petere dotem maternam.

Aut dixit relinquo centum pro omni iure, quod posset prętendere super hæreditatem meam, & tunc non possit plus petere, & tunc nihil petet. Si autem res in obscuro est, tunc cum iusta prohibitio sit quædam prouisio facta hęredi uniuersali, latè eam interpretabor, ar. ff. de reg. iur. l. in testamentis. & sic animo compensandi factum interpretor. Non ob. d. l. prætor. §. emancipati. ubi nomine bonorum suorum non includitur

includitur dos uxoris: quia istud est secundùm significationẽ uerborum legis. Sed hic sumus in interpretatione uerborum extensiua testamenti, quæ latius accipiuntur. l. cogi. in princ. cum ibi no. ff. ad Treb. Et de dictione super, uide in l. 1. §. super his. C. communia de lega. Si autem testator diceret, non possit plus petere de bonis meis, tunc non includitur, ne petat de alienis, sed significat decisionem, prout aliquid deciditur ab aliquo, ut frustum à carne. Sed† dictio super, sequitur in accessionem. Et ideo nõ sunt eiusdem significationis, quæ omnia no. Et de illis uerbis, quod plus petere non possit, vide aliqua quotidiana, per Barto. in l. si adulta. C. de hær. act.

2

ADDITIO.

a Maternam. Adde hic, quod refert Paul. de Cast. cons. 176. scilicet an filia dotata a patre: quę cum iuramento renunciauit, & ꝓmisit nihil ultra petere, possit succedere in bonis maternis, quæ ipse pater possidet. Et si absoluatur a iuramento, qua actione aget, uide eundem Pau. de Cast. ubi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Filia dotata si cedat, omnia iura, quæ habet in hæreditate patris: an uideatur cedere iura dotis materna.*

XXXIIII. QVÆRO,

1 SI filia dotata † cedat omnia iura, quæ habet in hæreditate patris, an videatur cedere iura dotis maternæ. Bart. in d. l. ut intrisiu. §. 1. de ope. lib. tenet quòd sic. Secus si dixit super bonis: quia tunc non poterit filia petere dotem maternam. Bal. in d. l. liberti, libertæq; in antepe. col. limitat hoc secũdo casu, qñ dixit super bonis, quòd si aliud ius habebat contra bona patris: tunc secus, aut cedit ex contractu stricti iuris, & restringuitur uocabulum bonorum, ut non includat æs alienum. Aut ex contractu bonæ fidei. Et tunc latè interpretamur. l. mulier bona. ff. de iur. do. Hoc intelligo uerũ, nisi pro cessione sit datũ precium. Nã tunc ex qualitate precii æstimatur, ut no. ff. de superfici. l. 1. §. 1. facit I arg. l. 1. ff. de reb. dub.

SVMMARIVM.

1 *Filia si renunciauerit cum iuramento, & dixerit, quòd erat dote sua cõtenta, an faciat partẽ aliis fratribus in legitima.*

XXXV. QVÆRO,

1 SI filia renunciauit † cum iuramento & dixit, quòd erat sua dote contenta. An faciat partem aliis fratribus in legitima.

Conclude, ꝙ si filia in uita patris dixit, quòd erat sua dote contenta, facit partem: quia uidetur habere partem suam. Si autem ex alia causa placuit sibi sic facere non propter dotem datam, tunc habetur pro mortua in uita patris, & ideo non accrescit aliquid fratribus ex connumeratione sororis: quia cum suæ legitimę nunquam dies cesserit, pro nulla debet baberi, non aũt pro caduca, ar. ff. de bo. lib. l. qui libertinus. in prin. Et de hac qõne, & de materia, quando filia exclusa faciat partem fratrib. in legitima recurrere ad repetitionẽ Bar. Bal. & Ang. in l. pater filium. ff. de inof. test. & per Bar. in l. 1. ff. de contratab. & p Bal. in l. 1. C. quando non pet. partes.

SVMMARIVM.

1 *Pater si in testamento legauerit filia ducenta pro dote, deinde superuiuens maritauit eam, & dedit centum in dotem, an uideatur minuisse legatum.*
2 *Implementum causa roborat & confirmat legatum.*
3 *Voluntas demonstratur non solùm verbis, sed etiam facto.*

XXXVI. QVÆRO,

1 SI pater in † testamento legauit filiæ ducenta pro dote, deinde superuiuens maritauit eam, & dedit centum in dotem, an uideatur minuisse legatum.

Videtur primò ꝙ non, & sic filia potest petere alia centum per l. alumnæ. §. filius. ff. de ali. le. l. Lucius. eo. ne. Itẽ uidetur casus a contrario sensu in l. filia legatorũ. C. de leg. vbi si totũ fuerit solutum in vita testatoris nil potest peti: ergo si tantũ pars, residuum peti potest. Item quia testator ex quo non mutauit testamentum, uidetur in eandem uoluntate decessisse, ideo residuum debetur. l. omnium. C. de test. Item quia si uoluisset pater filiam petere residuum, illud dixisset, quando eam dotauit in minori summa, ar. l. 1. §. sinautem. C. de cad. tol. Item quia uoluntas testatoris & legis à pari procedũt, sed lex disponit, ꝙ post mortem patris legitima debeatur filiis, & si pater eam præstat pro parte in uita debet impleri residuum post mortem. l. si quãdo. C. de inoffi. testa. ergo & cæ. Item hæc pars probatur auctoritate Old. in dict. l. filia legatorum, quia legatum factum sub taxatione certæ quantitatis non minuitur per adiectionem causæ, ut l. creditor. §. sciẽter. ff. man. Potest adduci tex. in l. Lucius. de leg. 2. Itẽ quia Bar. in l. si constan ff. so. ma. dicit, ꝙ dos constante matrimonio recipit augmentum ut in l. fi. & in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. ergo præstita pro parte non est finita causa præstationis dotis: quia in illo augmento potest & debet præstari legatum factum pro dote, & in residuo legati constituetur augmentum dotis ex legato, & ista ratio est satis fortis secundùm Bar. in d. l. filia legatorum. Item quia Bald. ibi dicit
2 † quòd implementum causæ roborat, & confirmat legatum, bo. tex. in l. si iam facta. ff. de cond. & demonst. Itẽ quia absurdum uidetur, ꝙ sit indotata pro testo comprehenso in legato. l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. Item quia pater debitor filiæ pro dote necessarius, ergo uidetur dotasse animo compensandi usque ad concurrentem quantitatem, ergo confunditur dos in legato, & residuum peti potest. l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. faciunt no. in l. si quidem. C. de noua. In contrarium concludo, quòd filia repellatur: quia legatum ob causam causa impleta peti non potest, ut l. liberis. ff. de ali. & ci. leg. qui tex. multùm fundat istam partem. Sed uideamus, an responsio Bar. congruat illi legi, qui dicit, ꝙ ibi fuit plus relictum in secunda uoluntate, quàm in prima: ergo nimirum si hæc secunda petitur, & ex prima cessat petitio. Idem in casu nostro secundùm eum, si pater dotasset filiã in 300. Nam nihil petere posset ex legato. Sed salua reuerentia tanti doct. malè uidetur calculasse: quia in testamẽto ibi legauit menstrua 10. in causa alimentorum, & sic in anno sunt centum & 20. in codicillis legauit 7. menstrua. & 10. annua, quæ sunt in anno 94. & sic 26. plus faciunt in prima uoluntate, quàm in secunda: ergo responsio Bar. non bona. Itẽ pro hac parte faciunt no. in l. vltima ff. de proba. Nam in secunda voluntate impletur causa relicta in prima voluntate, ex prima cessat petitio. Item facit, quia si voluisset testator de toto dotare eam, de toto dotasset, quod si non fecerit, præsumitur. uoluntatẽ mutasse, ar. C. de testa. l. iub. Item quia
3 † non solùm uerbis, sed etiam facto demonstratur uoluntas. l. Paulus. ff. rem ra. hab. & l. repræhendẽda. C. de instit. & substit. sub cond. fac. Sed ex hac actuali voluntate, in qua pater dotauit filiam in centum, tantum primæ uoluntatis mutatio præsumitur, ergo &c. Item causa huic legato cohærens est impleta, ergo plus impleri non potest, cum sufficiat prima impletio. l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. Item si uideretur legatum factum in augmentum dotis, ut uoluit Bartol. ergo tota summa deberetur: quia non potest assignari ratio, quare non dicamus, quòd dos augmentetur ex toto legato simul ex parte. Accedit: quia ex legato est debitor uoluntarius. ergo si postea eam dotauit, non uidetur compensare. l. 1. §. sciendum. C. de. rei uxor. action. Item ratio, quæ induxit partem ad plus legandum, cessat per coniunctionem matrimonialem, quam de ea fecit, & per consequens illius debet cessare dispositio. l. cum tale. §. legato. ff. de cond. & demonst. & l. legatum. C. de condit. inser. Sed ratio fortè, quia nõ inueniret tam idoneum uirum mortuo parte, sicut viuo, ideò uoluit, ut eo casu dos esset maior, & sic ubi collocauit, hæc præsumptio cessat, & ita concludo in disputando.

Sed in decidendo non auderem ita affirmare, nisi hæredes patris essent pauperes, ita ꝙ releuandi essent ab isto onere. Et ita reperio fuisse disputatum per Ia. de Isolanis de Bononia, qui posteà fuit Cardinalis Papiensis, anno, 1392. die duodecima Maij.

Restat respondere ad allegata in contrariũ. Et primò non obstat prima nec secũda ratio, quia illi text. loquuntur in legatis simplicibus, quæstio nostra in legato ob causam, quo impleta cessat legatũ, ut supra probaui. Non obstat quòd uoluntas

luntas non fuit mutata: quia imò fuit mutata iuris præsumptione, arg. d. l. Paulus. Non obst. quod pater non fecit eam renunciare tempore instrumenti dotalis, quia ut prudens in iure cogitauit superfluum fore, uel fuit obliuione omissum. Non obst. dictum Oldrad. quia fateor, quòd per adiectionem causæ non minuitur quantitas, sed impletione ipsius causæ sic. Non obstat doctrina Barto. quia tempore legati non erat dos: quia non erat matrimonium. l. fi. C. de do. ante nup. Ideò in augmentum non potest dici uideri legatum. Non obst. doctrina Bal. per d. l. si iam facta: quia loquitur in implemento causæ à fortuna facto, hic ab ipso testante. Præterea implendo causam hic abfuit pecuniariter testatori, ibi secus. Non obst. q remaneret mulier indotata, si fuisset nupta absque dote: quia negatur, imò secundùm facultatem matrimonij, & personarum constitueretur ut l. cùm post. §. gener. de iure dot. l. si filia, de leg. 3. Vel ageretur tunc uigore legati: quia causa non fuisset plenè impleta: nam in causa dotis pro ea maritanda legatum fuit. ergo &c. Non obst. quòd pater sit necessarius debitor: quia responsio patet per allegata pro hac parte.

SVMMARIVM.

1 *Pater si legauit aliquid filiæ, & simpliciter postmodũ dotauit eam an dos debeat compensari in legato, an verò filia debeat habere vtrunque.*

XXXVII. QVÆRO,

1 QVID si pater † legauit aliquid filiæ simpliciter, & postmodum dotauit filiam, an debet dos compensari in legato: an uerò debet habere utrunque. Bart. in l. huiusmodi. §. cum pater. circa fi. ff. de leg. 1. sed quod habet utrunque, argumen. l. quinquaginta. de probat. & quod no. in l. planè. §. 1. de leg. 1. Sed contrarium tenet Dyn. Iac. de Are. Olde. Bald. & Imo. in d. §. cùm pater. scilicet, quòd etiam isto casu dos uidetur dari animo compẽsandi per l. filia legatorum. C. de leg. quæ hoc probat non uiolãdo literam. ad diem: l. Lucius, & ibi Bald. ff. de lig. 2. Non obstat d. l. quinquaginta. quia respondeo, quòd ibi interuenerunt duæ dispositiones ultimarum uoluntatum, unde si ibi intelligitur in secunda dispositione de eadem quantitate, certè illa secunda dispositio redderetur inutilis, nimirum si intelligitur duplicatum legatum. Sed in casu nostro, modò aliud est, sequens fuit inter uiuos, unde dato quòd secundus actus censeatur factus animo compensandi, de post tamen adhuc iste secundus actus aliquid operatur: quia per illum sustinentur onera matrimonij. Item per istũ secundum actum traditionis dotis fit constitutio dotis irreuocabilis. l. sicut. C. de actio. & oblig. quòd secus erat in legato. l. 3. ff. de adimen. leg. pro hoc facit, quia quando pater legat filiæ simpliciter, uidetur in dubio legare pro dote & nomine dotis, tex. est no. in l. tali. §. fi. cum glo. 2. ff. de iure dot. & dixi supra. ergo sequitur, quòd dos uidetur data animo compensandi per ea, quæ dixi in præcedenti q.

Reperio tamen, quòd aliqui limitant prædicta, nisi legatũ esset relictum filiæ infanti: nam hoc casu uidetur cessare ratio proximè reddita. Inquantum dictum est, q pater uidetur legare filiæ nomine dotis: nam hæc ratio cessat in filia infante, cùm pater non possit compelli ad dotem constituendam. Sed de ista limitatione modicum curo, & fortasse non est uera per ea, quæ not. Barto. in l. quod autem. ff. de iur. dot.

SVMMARIVM.

1 *Pater si dedit in dotem pro filia mille primo marito, cuius morte solutum est matrimoniũ, mox promittit secundo viro alia mille in dotẽ pro filia, & si non fuerit exacta dos ab hæredibus primi viri, & ita decessit pater, an filia habebit actionem contra hæredes primi mariti, & insuper in dotem datam secundo viro.*

XXXVIII. QVÆRO,

1 PONE pater † dedit in dotem pro filia mille primo uiro, cuius morte solutum est matrimonium, mox promittit secundo uiro alia mille in dotem pro filia, & non fuit exacta dos ab hæredibus primi uiri. Et ita decessit pater dote non exacta, quare cùm de iure communi actio de dote mortuo patre consolidetur in filiam. l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. act. l. si socer. ff. sol. mat. An filia habebit actionem contra hæredes primi uiri, & insuper in dotem datam secundo uiro. Imo. in supradicta l. huiusmodi. §. cum pater. de leg. 1. relinquit super hoc cogitandum. Alij tenent, q filia possit petere utranque, quoniam cùm pater dederit secundam dotem uiro ex sua uoluntate & non ex necessitate, ut notat Bar. Bal. & Doc. in l. si cum dotem. §. 1. in glo. 1. ff. sol. mat. Bal. & Bar. in auth. quod locum. C. de coll. & in l. fi. C. de dot. promiss. Ideò non uidetur data illa dos animo compensandi cum prima. l. cùm quidam. & l. creditorem. de leg. 2. & per Docto. Iaco. de Are. Bart. & sequacium in d. l. si cùm dotem. §. 1. inquantum uolunt, q ille, qui non erat obligatus ex obligatione necessaria præcedente, si aliquid legat, non uidetur relinquere animo compensandi, facit, quod uoluit Bald. in d. l. filia legat. in 4. q. Sed in casibus, in quibus concludunt Doct. in d. l. si cùm dotem. §. 1. & in d. auth. q locum. patrem teneri ad secundò dotandum filiam, tunc posset procedere opin. contraria.

SVMMARIVM.

1 *Mulier diues transeũdo ad virum cum omnibus bonis suis, an videatur dedisse in dotem illa bona.*

XXXIX. QVÆRO,

1 AN mulier † diues transeundo ad uirum cum omnibus bonis suis uideatur illa in dotem dedisse. Conclude, q si mulier dedit in dotem primo uiro mille, postea nubendo secundo sine expressione quantitatis in dubio uidetur illam dotem dedisse, quam dedit primo marito, ut est tex. in l. dotem. cum sequen. ff. de iu. do. Sed Bar. in sua disp. quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium. dicit hoc fore uerum, si ex primo matrimonio non remanserunt filij, sed si remanserunt, tunc non ur̃ illam eandem dotem secundo uiro dare per casum in l. hac edictali. in prin. C. de secun. nupt. & in l. si constante. §. pen. C. de do. ante nup. Si autem mulier non habuit amplius maritum, uel habebat alia bona, quæ non tradiderat, an postea simpliciter contrahendo matrimonium uideatur omnia bona in dotem dedisse. glo. in l. mulier bona. ff. de iure do. tenet q sic. Sed Bat. in d. disp. dicit. Aut mulier est minor, & clarum est, quòd non uidetur omnia dedisse in dotem: quia etiam si uellet expressè dare in dotem immobilia sine decreto non posset, ut no. in l. Titia. ff. de iu. do. de quo tamen dixi supra, ergo nec tacitè. Aut erat maior, & tunc etiam non ur̃ tacitè actum, quòd sit dos, ut in auth. de nupt. §. si quis autẽ. uer. & si mulier. & l. fi. C. de repudijs. Facit, quod not. Bal. & Salic. in l. nulla. C. de iur. dot. unde debebit postea uideri an mulier patiatur, quòd maritus utatur illis bonis tanquam dotalibus uel non. Et etiam potest colligi ex alijs coniecturis, de quibus per Bar. in sua disp. & per Ang. in §. fuerat. instit. de act. in uer. aduertas. Vide Abb. in suo consi. 46. incip. omnipotentis Dei. tria mihi dubia. ubi sequitur gloss. in d. l. mulier bona. mouetur tamen satis debiliter. unde conclusio, quam supra feci, uidetur uera. Dubito tamen de eo, quod dixit Angel. in d. §. fuerat. uidelicet, quòd debet attendi, an mulier patiatur uirum uti dictis bonis, & disponere tanquam de dotalibus: quia posset uti rebus ipsius, tanquam procurator constitutus ex traditione iurium, ut no. in l. fi. C. de pac. conuentis. Et ideò putarem, quòd illa non esset sufficiens coniectura, nisi alia adminicula concurrerent, quod nota. Et hic adde ea, quæ dixi supra in illa q. si mulier promisit aliquid uiro &c.

SVMMARIVM.

1 *Dos qualiter expressè constituatur.*
2 *Res, quæ dantur in dotem nulla facta æstimatione, non possunt per maritum alienari etiam consentiente muliere.*

XL. QVÆRO,

POSTQVAM dixi suprà proxima quæstione, & et in aliquibus superioribus tetigi, qualiter constituatur dos tacitè, uideamus † modò qualiter expressè dos constituatur. Ad
1 quod respondeo, quòd multipliciter, aliquã stipulatione, aliquã simplici pollicitatione, vel pacto nudo, aliquãdo mortis causa, aliquando traditione, aliquando acceptilatione, aliquãdo per debiti

debiti remissione, aliquando per delegationem debitoris. Ad primum, uidelicet per stipulationem non est dubium posse dotem constitui, imò si non interuenerit stipulatio, fingitur hodie interuenisse, ut in l. 1. & per totam l. C. de rei uxo. actio. Item quod dixi posse constitui simplici pollicitatione, & pacto nudo, intelligitur, ꝙ licet de iure ciuili non detur regulariter actio ex pacto nudo: tamen speciale est in dote, ut ex eo possit agi, ut l. ad exactionem. C. de iure dot. Et in constitutione dotis potest adijci persona extranei, ut si mulier promittat tibi marito mille nomine dotis, aut Titio, quo casu Titius uidetur adiectus ad solutionem tantum, non autem ad actionem quærendam. l. si mulier ita dotem. ff. de iur. do. Et addo, ꝙ in tantùm causa dotis respicit solum mariti personam, ut in constitutione dotis non possint rei stipulandi constitui, casus est in l. si id quod. ff. de duob. re. Item aduerte: quia in cõstitutione dotis tacitè inest conditione, si nuptiæ & matrimonium sequantur. l. stipulationem. ff. de iur. dot. l. plerunque. §. si ante. eod. titu. Et ideò si remittantur nuptiæ, euanescit stipulatio in tantum, quòd si posteà eisdem nupserit non conualescat stipulatio. l. licet. de iur. dot. facit l. inter stipulantem. §. sacram. cum ibi not. ff. de uerbo. oblig. Et quia inest tacita conditio, de qua supra, sequitur, ꝙ si mulier centum promiserit pro dote in anno proximo, non incipiet annus à die promissionis, sed à die nuptiarum. l. tali. in princip. ff. de iur. dot. Item adde, ꝙ tacita conditio intelligitur de primo matrimonio, de quo uidetur cogitatum. l. dotis promissio. ff. de iu. do. l. boues. §. hoc sermone. de uerbo. sign. l. inter socerum. §. fin. de pact. dot. facit. l. fideicommissa. §. sic fideicom. de leg. 3. Itẽ mortis causa constituitur dos, quando pater mulieris, uel extraneus mortis suæ causa promittit dotem. Nam potest accidere, ꝙ moriatur promissor constante matrimonio. l. si pater mulieris. ff. de iur. dot. Sed mulier ipsa mortis suæ causa non potest promittere dotem, ut ibidem, quia dos illa oneribus matrimonij non potest deseruire, ut tetigi supra eo. 2. q. bene uerum est, ꝙ pro dote simpliciter constituta potest pacisci, ut ea viuẽte petatur. casus est in l. Iulianus scribit. ff. de iur. dot. Item traditione constituitur dos, siue res tradantur ipsi marito, siue alij eius nomine, dum tamen maritus posteà tantum habeat, alioquin periculum esset mulieris, & ipsa posset repetere, quod dedit. l. quemadmodum. §. 1. de iur. dot. nec refert, an tradantur res corporales in dotem, uel incorporales, puta vsusfructus, de quo usufructu in dotem constituto, dic ut in l. cum in fundo. ff. de iu. dot. Item acceptilatione constituitur dos, de qua uide in l. permittendo. §. acceptilatione. & in l. licet. in princip. ff. de iur. dot. Item per simplicem remissionem debiti sine acceptilatione constituitur dos, quando marito debitori remittitur quantitas debita gratia dotis constituendæ. Idem si erat species debita, quæ erat ipsius uiri, quo casu uidetur ipsa res breui manu ad ipsum maritum deuenisse. Sed si species debita non erat uiri, tunc ad eum magis uidetur liberatio obligationis deuenisse, quàm res ipsa, quod est magni effectus. l. si sponsalibus. §. 1. de iur. dot. dic ut ibi. Item per delegationem constituitur dos, si mulier suo marito delegauerit suum debitorem, quo casu potest imputari suo marito, cur illum debitorem non coegerit ad solutionem, si erat soluendo, cum postea factus sit non soluendo: super quo tamen distingue, ut habetur in l. si extraneus. ff. de iur. dot. Et not. quòd quando mulier pro dote delegat debitorem suum ante nuptias, non poterit illum conuenire: quia illa promissio in pendenti est l. si debitor. ff. de iur. dot.

Vnum tamen non omitto, quod ualde aduertendum est
a in constitutione dotis: nam † aliquando datur res in dotem nulla facta æstimatione: & tunc non potest per maritum alie-
a nari [a] etiam consentiente muliere, institut. quib. alien. licet. in principio. An autem per ipsam mulierem alienari possit consentiente marito, tangam infra in quæstio. de priuilegijs dotalibus. & etiam in §. de feudo. Aliquando etiam datur æstimata animo, ut habeat uim emptionis, & tunc res non remanet dotalis, ideò potest alienari etiam non consentiente muliere, tanquam res propria ipsius mariti. l. plerunque. §. pater. ff. de iure dot. Aliquando datur æstimatio, non ut fiat emptio, sed ad finem ut uitetur augmentum uel diminutio ualoris rei, & tunc desinit res esse dotalis. l. quòd si fundus. ff. de fund. do. Sed talis æstimatio operatur tunc, ut possit alienari consentiente muliere, quòd aliter non posset, ut supra dixi, casus est singularis. & ibi Bartol. Bald. & Modernio, in l. si æstimatis. ff. soluto matrimo. Aliquando fit æstimatio simpliciter, & non apparet quo animo. Sed sumus in dubio, & tunc uidetur facta, vt faciat emptionem, glo. no. l. si inter vi. & ibi Barto. C. de iu. dot. dicens pro ea casum in l. quoties. co. tit. & eam sequitur Imo. in d. l. si æstimatis. Et in hac materia uide omnino Bart. in l. si vt certo. §. nunc uidendum. ff. commo. & quæ latissimè dicam in quarta parte principali, infrà.

ADDITIO.

a Alienari. Adde hic, quòd dos potest alienari in utilitatem vxoris etiam ipsa uxore inuita. l. ita constante. §. fi. de iur. dot. Paul. de Cast. consi. 16.

SVMMARIVM.

a *Pater fideiussor pro dote promissa pro filia ab extraneo soluens an repetat à promittente.*

XLI. QVÆRO,

1 PATER fideiussor † pro dote promissa pro filia extraneo soluens, an repetatur à promittente. Ro. in suis singularibus nota. 169. tenet, quòd non esset, si soluit tanquam fideiussor per text. in l. profectitia. §. si pater. ff. de iu. do. sed si consideres, ille tex. parum facit, & fortè in contrarium teneo authoritatem Ro.

SVMMARIVM.

a *Testator si mandat quibusdam monialibus, quòd recipiant filiam suam in sororem, pro cuius ingressu relinquit monasterio, ducenta, alioquin priuat moniales legato, an tale grauamen valeat.*

XLII. QVÆRO,

1 SI testator † mandauit quibusdam monialibus, ꝙ recipiãt filiam suam in sororem, pro cuius ingressu reliquit monasterio ducenta, alioquin priuauit moniales legato, an tale grauamen valeat. Et uidetur quòd non, quia continet speciem simoniæ, Bar. in l. uxorem. §. hæres. in fi. ff. de leg. 3. tangit & non decidit. Sed in l. ille aut ille. ff. de hæred. inst. in lecturis modernis, & ibi Bal. & Ang. concludunt, quòd non ualet: quia sapit simoniam, nisi secundùm Ang. monasterium esset ita tenue, ut dicere posset, non comedes mecum, nisi portes tecum: quia tunc valeret. facit no. Bar. in l. Titio centum. §. 1. ff. de cond. & demonst. ubi dicit, ꝙ ualet tale legatũ, relinquo tali monasterio, si Caium recipiat in monacum pro alimentis: bene facit, quod no. Ioan. And. & canon. in c. non satis, extra de simonijs. & quod notat Dum. in l. 2. C. de his quæ pœnæ nomine.

SVMMARIVM.

a *Titius habet centum pro dote Sempronia si contraxerit matrimonium cum Seio. & in casu, quo non contraheretur matrimonium, promisit restituere illa centum Sempronia, tunc si illa requisiuit Seium, ut contraheret matrimonium secũ, & ipsi dixit, se nolle contrahere, an statim possit ipsa petere illa centum.*

XLIII. QVAERO,

1 TITIVS habet † centum pro dote Sempronię, si contraxerit matrimonium cum Seio, & in casu, quo non contraheretur matrimonium, promisit restituere illa centũ Semproniæ: tunc si illa requisiuit Seium ꝙ contraheret matrimonium secum, & ipse dixit, se nolle contrahere, an statim possit ipsa petere illa centum. Istud dubium uidetur originem trahere ex lege, ita stipulatus. ff. de uer. obl. quæ dicit, quòd stipulatio concepta sub conditione de non dando, uel faciendo committitur, cum desijt posse dari, uel fieri, ut not. in l. & si post tres. supra si quis cau. sed hic non est probatum, ꝙ desierit matrimoniũ posse contrahi, ergo &c. Et uidetur uoluisse gl. in l. quod Seruius. ff. de condi. ob causam, ubi dicit, ꝙ quando aliquid datur nomine dotis pro matrimonio

contra-

contrahendo, tunc demum potest reperi, si spes nuptiarum defecerit, quod est altero mortuo, uel alias nuptiae contrahēse, ut ibi gloss. magna. Et pro hac parte uidetur tex. in authē. de nupt. §. quæ uerò. in uersicu. tantummodò. & C. de in dicta uidui. tol. autben. cui relictum. ibi, nisi spes nuptiarum defecerit. Contrarium concludo, quod eo ipso, quòd Seius denegat contrahere matrimonium, quòd extiterit cōdit. stipulationis, & ita reperio consuluisse Barto. in suo consi. 121. incip. lator præsentis cedulæ. Pro hoc allegat tex. C. de institu. & substitu. l. 1. ibi, recusante ff. de condi. institu. l. ut ea fratribus. ibi, quæ illa nubere noluerit, & ff. de condi. & demonst. l. Titio. §. ante nuptias. in uersicu. quòd si nollet eam uxorem ducere. Et si tu diceres, quòd illæ leges loquuntur in ultimis uoluntatib. in quibus non est eadem ratio d. l. ita stipuletur. uersicu. Sabinus. Respondeo per notata per gloss. in l. etsi post tres. ff. si quis cau. quod in contractibus sufficit diuortium sponsaliorum fieri, ut l. si ego. in princip. ff. de iure dot. & l. stipulatio. eod. titu. ibi, quia si nuntius remittatur. & l. seq. quæ incipit, & licet. quæ leges tollunt omnem contrarietatem. Non obstant contraria, & primò d. l. ita stipuletur: quia hic desijt contrahi posse ex his sponsalibus, uel forte illa lex loquitur in eo, qui periit, quod iam suum fuit. Non obstat d. l. quod Seruius, quia imò facit pro, si tex. simpliciter intelligimus. Non obstat glo. ultim. ibi posita: quia debes subaudire dum dicit, aliàs contraxerit, adde. f. uel repudium miserit, aliàs malè diceret. Nec obstat. gloss. quæ est in l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam. in princip. gloss. quæ dicit, quòd in illo casu non est locus pœnitentiæ: quia uerum est, si uolo pœnitere de eo, quod dedi nomine dotis, uolo tamen, quòd sponsalia maneant. sed si repudio omnino, tūc deficit spes, ut supra dixi. Non obstat. §. quæ uerò. & authen. cui relictum. quia loquuntur quando est cōditio, ut nubat simpliciter, & tunc non potest impleri, nisi cū spes nuptiarum defecerit, ut ibi. Sed quando est conditio, si non nupserit, ex talibus sponsalibus, tunc misso repudio extat conditio, quæ omnia nota.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si in testamento reliquit aliquid filia simpliciter, an videatur relinquere pro dote, & filia dicatur dotata.*

2 *Testator si relinquat centum filia, si nubat, certum est, quòd ipse reliquit pro dote.*

XLIIII. Q V Æ R O,

SI pater in testamento reliquit aliquid filiæ simpliciter, an
1 † videatur relinquere pro dote, & dicatur dotata. Videtur quòd non: quia tale legatum, uel institutio multum differt à constitutione dotis. l. filiæ legatorum. cum ibi nota. C. de lega. aliàs sequeretur, quòd si mulier nunquam nupsisset, ex quocunque legato diceretur dotata, quòd lege non probatur, & ita consuluit Franc. Tigri. Facit ad hoc, quod not. Barto. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. ubi dicit, quòd si pater leget simpliciter filiæ, deinde illam dote, filia petit utrunque, de quo dixi supra, & sic patet, quòd legatum non intelligitur factum ea causa dotis, ad quod uide not. in l. si cùm dotem. §. si pater. ff. solu. matr. & uide omnino Roma. in consi. 203. Tamen reperio, quòd Barto. decidit contrarium, quòd propter tale relictum mulier dicitur dotata in l. quod autem. ff.
2 de iure dot. & ibi Pau. pro hoc allegat: † quia si testator legat centum filiæ, cùm nubat, certum est, quòd intelligitur pro dote. l. uxorem. §. testamento quoque. cum gloss. in uerbo dedit. de lega. 3. Fortè posset distingui, aut loquitur in patre relinquente filiæ non nubilis ætatis, & tunc cùm legatum fit à debitore uoluntario, non præsumitur compensari in ipsum debitum dotis. l. creditorem. de lega. 2. l. 1. §. secundum. C. de rei uxo. actio. Et quia pater tunc est debitor dotis in diem, cuius debiti non fit compensatio. l. quod in diem. & l. si cum militi. § 1. ff. de compen. Aut loquimur in patre relinquente filiæ post tempus nubilis ætatis, & tunc uidetur relictum pro dote: quia tunc pater ex dispositione legali est obligatus dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. cum uulgatibus. ideò legatum præsumitur factum animo compensandi in dotem. l. si cùm dotem. §. si pater. supra allegat. in auth. præterea. C. unde uir, & uxor. Nec obstet dicta l. quod autem. quia responsio euidenter ex se patet. de hoc articulo tangam infra in ultima parte.

S V M M A R I V M.

1 *Testator si legauit filia pro dote quando nupserit, an intelligatur repetita conditio, si legauit purè domum.*

XLV. Q V Æ R O,

1 SI testator legauit † filiæ pro dote, quando nupserit, an intelligetur repetita conditio, si legauit purè domum. Io. de Imo. Pau. de Cast. consuluerunt quod sic, sed Flo. de Bonon. doctor eximius, & Io. de Anan. contra, hos ultimos sequutus est Rom. per tatum sing. in l. si iudicetur. §. fin. ff. de conditio. & demonst. ut ipse dicit in suis notabilibus, notabili. 131.

XLVI. Q V Æ R O,

AN mulier & maritus possint dare fundum dotale filiæ cōi in dotē, de quo uide in tertia parte huius tractatus.

S V M M A R I V M.

1 *Iudaus an teneatur dotare filiam effectam Christianam, & ei legitimam relinquere.*

2 *Iudaus per conuersionem ad fidem non perdit agnationem.*

3 *Iudaus effectus Christianus, an succedat patri Iudao.*

4 *Ecclesia non accepiat legatum à quocunque decedente in peccato mortali.*

5 *Iudaus usurarius non debet baptizari nisi facta restitutione.*

6 *Vsura aequiparatur rapina.*

XLVII. Q V Æ R O,

1 AN Iudæus † teneatur filiam effectam Christianam dotare, & ei legitimam relinquere, & quid in Christiano manifestè usurario, an in bonis quæsitis ex sua usura debeat legitima. Videtur quod sic: quia actus actiuorum sunt in patiente bene disposito, pro hic in 2. de anima, sed Iudæus effectus Christianus habet subiectum habile susceptiuū legitimæ successionis in bonis parentum, ut statim ostendam: ergo potest petere legitimam, & filia dotem. nam Iudæus per conuersio-
2 nem ad fidem non perdit agnitionem. † Est enim agnatio de iure naturali. l. ius agnationis. ff. de pact. ideò non tollitur per conuersionem ad fidem. Facit, quod scribit Roma. in suis notabilibus, notabili 39. ubi plus dixit, quod non solum per baptismum, sed per monacationem perditur nobilitas, seu ius agnationis. & ideò gl. in c. Iudæorum. 28. quæst. 1. dicit, quòd Iudæi per baptismum exeunt patriam potestatem, tamen nō perdunt successionem. Facit no. Bar. & alij in authen. sed episcopalis dignitas. C. de episco. & cler. & in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & sic effectus Christianus non perdit ius agnationis, non perdit patriam potestatē, quò ad sui commodum, non perdit etiam ius successionis, facit c. Iudæi. el c. in fi. extra de Iudæis. quinimò nō posset exhæredari Iudæus cōuersus ad fidē, arg. l. Deo nobis. C. de episc. & cler. sumpto simili de ingressu, ut ibi etiam propter ingratitudinē commissam ante cōuersionē, tex. est sing. in c. nō liceat. 19. q. ulti. facit l. cognonimus. C. de hære. ubi hæreticus tenetur dare filio catholico alimēta, & donationē propter nuptias. quā l. Salyc. & Ful. ibi extēdunt ad idoneū. ergo & dotare & legitimā relinquere, sicut tenetur præstare alimēta: quia hæc procedunt à pari, ut dixi supra eo. Accedat, quod uoluit Bal. in l. mater. C. de iure dot. ubi extēdit gl. dicētē, quod mater hæretica tenetur dotare filiā, habere locū etiam in matre Iudæa. Idē uoluit Aug. in auth. ees q. C. cōia de le. ubi loquitur de matre hæretica, & Iudæa. Facit gl. in l. si uerò. ff. de in iē uerso, quæ æquiparat Iudæū & hæreticū. Et nō est mirū, si Iudæus effectus Christianus succedit patri Iudæo: quia siue dicamus successionē esse de iure diuino, ut habetur Leuitici 25. c. ubi dr̄ hæreditatio iure transmittēs ad posteros. & 27. c. ubi dicit. homo cùm fuerit mortuus absq; filio, ad filiā eius transibit hæreditas. & Deuteronomij 3. c. Dabo vobis terrā hāc in hæreditatē. Siue dicimus esse de iure naturali, vt dicit textus in l. fin. in uer. lex naturæ eos fecit successores. C. quorū bonorū. & gl. 1. d. iue naturale. & Bald. in l. 5. cōtra. C. de inoff. test. op. bonus tex. in auth. de hære. & fal. §. primū. in uer. secūdū ipsam naturā etiē debebatur successio. Siue dicimus, quod est de iure gentium, ut uoluit Bar. in l. 5. interdum. ff. de condi. indebi. Siue dicimus, quòd est de iure ciuili, vt uoluit

luit Bar. in rub. de acquiren. hæred. & in l. quia à latronibus.
3 ff. de testam. † Iudæus succedit patri suo Iudæo ergo fortius, si est affectus Christianus. Effectus est enim melioris conditionis, ergo multò magis debet posse succedere patri suo licet Iudæo. Facit illud, si in uirtute, quod iu ando: si Iudæo patri succedit filius Iudæus, quare non Christianus. Et si aliud diceremus, sequeretur, quod Iudæus retraheret se à fide, si factus Christianus non succedit, quod ausa non debet. Et hoc decidit formaliter textus in dicto cap. Iudæi. ibi à possessionibus suis nullatenus excludatur. & in uer. nec portionem hæreditatis, & ibi bonorum suorum ex integro exhiberi. Et sic uidetur apertè probari, quòd Iudæus retinet partem hæreditatis, & per consequens ius succedendi, & ita allegat illum textum gl. in dicto c. Iudæorum. Et pro hac parte adduco fortissimam rationem. Nam excludere quem à iure succedendi sibi debito est pœna. l. si quis maior. C. de transact. l. testamento centurio. ff. de test. mil. Sed non debet apponi alicui pœna priuationis, nisi sit in iure expressum, ita dicit glo. quæ reputatur singul. in c. fin. de iurepatr. secundùm do. Abb. ibi. sed ad idem allego glo. in c. cùm nos. de offic. ord. & tex. in auth. de nō eligēdo secundò nubentes. §. cū igitur. in uer. nec est lex tale quid dicēs, quē tex. allegauit Bal. in auth. ex testamēto. C. de secun. nup. ad idē est bonus tex. in l. sed & si quis. §. diuus. in uer. cùm in eum pœna nō sit statuta. ff. de reli. & sumpt. fune. Sed certum est, quod non reperitur imposita pœna priuationis hæreditatis, aut legitimæ Iudæo si effectus Christianus, ergo nec nos illam imponere debemus.

Ex ex his uidetur satis persuaderi, quòd filia Iudæa effecta Christiana possit petere dotem, seu legitimam in bonis patris Iudæi: In contrarium uidetur ueritas, pro qua dilucidè eruenda præmitto, quod scribitur Matth. 11. c. Redēptor noster dixit Iudæis, tolerabilius erit Sodomis in die iudicii quàm uobis. & Ezechiel propheta, iustificabis Sodomam, quod exponit Augustinus 24. q. 3. c. nonne. dicens, quòd Iudæi sunt peiores gētilibus, & sic Iudæus est in statu damnato. Et ideò dixit Old. in suo consilio 51. quòd si Iudæus transit ad sectā sarracenorum non est puniendus: quia uterque est in statu damnato. unde non curandum in qua secta sit, cùm uterque sit extra ecclesiam, ideò nihil ad nos de his, qui foris sunt. 1. q. 1. c. multi. & facit glo. elegās in l. apud Iul. ff. de leg. 2. quæ dicit, quòd esse Iudæum est delictum, quod est uerū largè, non autem strictè & propriè capiendo delictum. ns cōcordans cum gl. in l. multùm. ff. de uerb. obl. & sic quando Iudæus moritur, dicitur mori in notorio peccato, maximè quādo exercuit publicè usuras, unde præsupposito etiam quòd iste Iudæus fecisset testamentum, & reliquisset dotem, siue legitimam dictæ suæ filiæ effectæ Christianæ, tamen non posset illam petere, uel consequi in dictis bonis patris sui, qui publicè usuras exercuit.

4 Et his præsuppositis pro fundamento arguo † sic, ecclesia nō acceptat legatum à quocunque decedente in peccato mortali, Bar. in l. 2. C. de sacr. sanct. ecc. in uer. 6. quæro. allegat c. placuit. 33. quæstio. 5. & quod habetur in c. qui cum fuerim. c. quia in omnibus. extrà de usur. & Inno. in c. cùm uoluntate. de senten. excom. ubi dicit, quod si excommunicatus legat pro anima sua, non ualet, & sequitur Innoc. in c. quia. extra, de testib. ubi dicit esse incongruum, quod ecclesia capiat relictum ab eo, qui decessit in notorio peccato: quia habet causam mali exempli, & ab omni eo, quod habet speciem mali iussit Dominus abstineri. c. cùm ab omni. de ui. & hone. cle. facit l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ibi, res mali exempli. ff. de pœnis. l. 3. §. sed etiam. & l. mulierem. ff. de sicar. & l. exemplo. C. de probat. Et pulchrè dicit Bald. in l. iubemus. C. de test. quòd si testator decedit in tali statu, quòd de fauore animæ suæ non tractandum sit, non ualent relicta ab eo etiam ad pias causas. Et licet Bald. mordeat doct. Bar. in d. l. 2. C. de sacr. sanct. eccle. & allegat contra Baldus. l. nulli. C. de episcopis & clericis. in uersic. Barbaricæ nationis. tamen uidetur, quod Bald. malè considerauit illum tex. Primò, quia glo. ibi exponit barbaricæ, id est, incognitæ nationis: incognita enim erat patria illius defuncti. Secūdò, quia tex. ibi dicit, pij testatoris, quod uerbū nō conuenit Barbaris aut Iudæis. sunt enim Iudæi impij, & cātat ecclesia in die ueneris sancti. & pro perfidis Iudæis. Tertiò: quia iura loquentia de testamētis nō uēdicāt sibi locū in Barbaris. ut per Bartolus. & alios in l. qui à latronibus. ff. de testamen. Et si quis opponat de eo, quod uoluit R ycar. de Salic. in sua repet. solemni. d. l. 2. C. de sac. sanct. eccle. ubi dicit, quod licet usurario manifesto, seu aliàs doloso & existenti in peccato notorio mortali, non debeat dari beneficium, ut l. 1. C. de hære. tamen si habet firmum propositum redeundi, ecclesia non claudit ei gremium suum, delicto proposito, & prima intentione depulsa: ergo debet acceptare legatum: quia respondeo, quod Saly. ibi, & etiam Bald. loquuntur in Christiano usurario, sed nos loquimur in Iudæo, quo casu non debet ecclesia acceptare legatum, & allego text. in c. ubeuntibus. 13. quæst. 2. ubi ecclesia nihil debet acceptare ab his, qui non decesserunt ut ueri Christiani, licet acceptare possit eleemosinam à peccatoribus, & indignis ex eo: quia priuatæ fiunt, non tamen posset acceptare oblationes, quæ fiunt publicè, sed actus testandi est publici iuris, & fit coram testibus, & publicatur, quo casu ecclesia non debet acceptare tale legatum. Præterea dico, quod licet relinquat ecclesiis, tamen non uidetur habere animum redeundi, ex quo non restituit usuras, aut non præstat cautionem de illis restituendis. Et si dicatur, quod omnia prædicta uidentur procedere eo casu, quando Iudæus legaret ecclesiæ pro anima sua, sed hic relinquit filiæ suæ dotem uel legitimam, & sic debitum. Et non est peccatorio lucra non capere, & debita perdere. l. fina. C. de codicil. & text. in d. c. Iudæi. disponit, Iudæum effectum Christianum posse retinere hæreditatem, & sic intelligitur de hæreditate paterna: quia prima causa est filiorum, ut in auth. de hære. ab inte. & inst. de hæred. qual. & differen. §. sui. & gloss. in cap. cùm Ioannes. de fide instru. Quia respond. quòd licet filius in legitima dicatur creditor, tamen dicitur ex causa lucratiua, glo. in l. si emācipata. C. de iur. & fact. ign. & ibi Bar. unde iura prædicta debet limitari, nisi filius iudæus efficeretur Christianus, & pater iudæus relinqueret ei legitimam, seu dotem. & multò magis prædicta haberent locum, si forte ille iudæus effectus Christianus intrasset aliquam religionem, licet talis religio esset capax acquisitionis: tamen nō posset acquirere tale relictum per iura, & rationes suprà allegatas. Non obstat d. c. iudæi. quia glo. ibi in uerbo à possessionibus. dicit, nisi ex usuris fuerint emptæ, quas tenetur cedere & restituere, ut in cap. cùm tu. extrà de usuris. Et quo sequitur, quod multò minus petere potest hæreditatē quæsitā ex usuris: quia facilius abdicatur à nobis ius quærendum, quàm iam quæsitum. Et ideò Gofredus super illa glossa dicit idem, si res eorum mobiles sunt furtiuæ: & sic extendit illam gloss. quod habeat locum etiam in rebus mobilibus. Et si dicas, peccata delentur in baptismo, res. uō tamen extinguunt actiones aliis competētes, ut not. in cap. gaudemus. de diuortiis. & 26. dist. per totū. ad idem facit, quod uoluit D. Car. in c. debitū.
5 de baptismo. in prima sua quæstione, ubi dicit † si iudæus fuis-
a set usurarius non debuisset baptizari, nisi facta restitutione, ut est glo. de consec. distin. 4. cap. iudæi. Ipse tamen dicit, quod sufficeret cautio sufficiens de restituēdo. c. quamquam. de usur. in 6. Secus si non esset usurarius, uel aliàs raptor: quia tunc esset baptizandus, etiam si non renunciaret bonis propriis, argum. d. c. iudæi. de iudæis licet multi per imperitiam iuris contrarium credant. Præterea uidetur, quòd in d. c. iudæi. portionem hæreditatis, & bonorum suorum possit intelligi de hæreditate acquisita, antequam conuerteretur ad fidem, sed de hæreditate in bonis delatis post conuersionem non loquitur ibi, & facit tex. ibi, bonorum suorum ex integro faciant exhiberi, & sic loquitur de hæreditate, & bonis quæsitis, & non de quærendis. Et licet tex. ibi dicat, quòd debet esse melioris conditionis effectus Christianus, quàm esset antea iudæus, tamen restringitur per finem illius capituli ad bona sua, & sic quò ad quæsita ante conuersionem ad fidem. Præterea dico, quòd non uidetur dicere, quòd Iudæus effectus Christianus non perdat agnationem: quia imò perdit, & allego duas glo. in simili in capitul. primo de post. can & in c. ea quæ de statu monacorum. quæ dicunt quòd monaci per ingressum religionis perdunt nobilitatem, & sic ius cognationis: ergo fortius iudæus perdit agnationem propter cōuersionem ad fidē. Facit illud Apostoli, expurgate uetus fermentum: nam per baptismum dicitur effectus nouus homo, ut not. in c. debitū. de baptis. & in c. fertū. quinquagesima dist. & ideo dicit gl. I d. c. iudæorum. 28. q. 1. quod per baptismum liberatur iudæus à patria potestate, & multò fortius in casu, quo concurrent duo, Christianitas, & religio, ut suprà dixi. Facit ad prædi-

cta quæstio, quam ponit Federi. de Senis in suo consi. 61. in
cap.quidam vsurarius non habens nisi pecuniā vsurariā ma-
ritauit filiam genero hoc sciente, & conuenit q̄ dos restituat
filiæ in casu dissoluti matrimonij, an ista filia teneatur satisfa
cere creditoribus, & arguit q̄ sit, ex quo constat, q̄ bona vsu-
rarii peruenerint ad ipsam p id, quod habetur in c. tua nos.
de vsur. tamen quia illa filia recepit illa bona cum onere suo
tanquam subiecta restitutioni. ergo tenetur ea restituere per
id, quod habetur in c. pastor. de decimis. & in c.cum tu. in
ver. sanè quod præallegato. Istud tenet Spec. in tit.de vsur.
circa finem, in ver. pone quod usurarius. ubi dicit, quòd tene-
tur talem rem restituere: quia succedit loco pretii, allegat d.
c.cum tu. Pro hoc facit tex. ibi cū gl. in l. si me & Titium. ff. si
cer. pet. ubi habetur, q̄ si pecunia mihi debita peruenerit ad
te, teneris mihi illam restituere. Pro hoc etiam, quod not.
Hosti. In summa de pœnitentiis. c. ult. uer. de his. ubi conclu
dit, q̄ siue scienter, siue ignoranter quis recepit aliquid de pre-
da, uel rapina, uel sacomano tenetur restituere per d.l. si me
6 & Titium.† Sed usura æquiparatur rapinæ b 14.q.4. si quis ra
b pinam. facit l.fin.§.1.ff. quæ in fraud.cred. ubi mulier, cui in
fraudem creditorum fuit dos constituta per patrem, tenetur
illam restituere, ut dixi supra. Sed usurarius semper intelligi
tur in fraudem facere, ut notat. io. c. pro possessore. de reg.
iur. in 6. Facit etiam: quia uxor illud, quod recepit ab hære-
dibus uiri, habet loco eius, quod datum fuit uiro, & sic eo-
dem iure censetur, ut in cap. ecclesia. ut lite pendēte. & ideò
dixit Ioann. And. in dicto cap. cum tu. quòd si ea causa usura
ria emaret domus, & posteà uendatur, & ex eius pretio alia
ematur, quòd succedit in locum primæ, & est subiecta resti-
tutioni: arguit tamen Fed. in præfato cons. ad partem contra
riam: quia ad æs alienum non tenetur singularis successor. l.
æris alieni. C. de do. & hoc tenet Hostien. in summa de usur.
nec distinguitur isto casu inter causam lucratiuam, & onero-
sam. Item prædicta mulier non capit à parte usurario, sed à
marito, eius hæredes non illam, sed aliam reddiderunt pecu-
niam, pro quo facit, quod habetur in l. qui uas. §. fina. ff. de
fur. quia non recipit pecuniam subiectam restitutioni sed alie
nam, quæ spectabat ad hæredes viri, quæ non erat ad hoc affe
cta. præterea licet patris psona esset obligata soluendis vsu-
ras, non tamen bona eius, qui recipit pecuniā uiri. l. nō om-
nis. ff. si cert. pet. l. si numm alieni. ff. de sol. & sic ista filia
recipiendo ab hæredibus uiri, nō recipit pecuniā usurariā. &
eodem modo respondet Federicus ad dictū Spe. supra allega
tum. Nec obstat d. l. si me & Titiū. quia ibi recipit pecuniam
saltem debitā creditori de uoluntate ipsius creditoris. Ista ue
rò filia nec pecuniā creditorū, nec patris, nec eis debitam re-
cepit. Et sic consuluit, quod tenetur ista filia restituere dotē
talem. & istud consiliū refert & sequitur Laurentius de Ro-
dulphis in suo tractatu. de usuris. q. 72. Sed Per. de Ancha. in
dicto c. cùm tu. faciens mentionē de dicto consilio, an bene
cōsuluerit Federicus, uel nō, ulterius nō dicit. Subdit tamen,
q̄ contra Federicū facit illud, quod not. Bar. in rub. ff. solu.
matrimonio. ubi dicit, q̄ in dote admittitur libellus vniuersa
lis, ut in petitione hæreditatis, ut dixi suprà, sed in uniuersa
libus una res succedit loco alterius. l. Imperator. in fine. ff. de
legatis 2. & licet ista pecunia data à socero genero nō sit illa,
quę redditur per hæredem generis mulieri, sed alia: quia ta-
men ista non succedit in locum alterius, dicit, q̄ non uidet
rationem, cur ad mulierem reuertatur occasione dotis, & ti-
tulus dotis sit lucratiuus ex parte mulieris. l. fi. §. si à socero. ff.
quæ in fraud. cred. & sic potius dicit subueniendum creditori-
bus, quàm ipsi filiæ in eo, quod de bonis usurarii reperitur
habere, & propter hoc dicit se dubitare, an decisio Federici
sit uera, & hoc etiam quasi de uerbo ad uerbum ponit An-
to. de Bu. in d. c. cum tu. Hoc idem uult do. Abb. dicens, q̄
decisio Federici multum restringit illum tex. Et quòd licet
Federicus loquatur, quādo filia non est hæres, tamen non de
bet habere quartam, nisi deducto ære alieno: l. Papin. §. quar
ta. ff. de inoff. test. Et ideo concludit, quòd decisio Federici est
ualde dubia, & quod de æquitate uerior est alia opi. Modò ad
propositum quæstionis nostrę si id, de quo magis uidetur in-
esse & non inest, idest, id quod magis uidetur non restituen
dum, & tamē uenit restituendū, ergo multò fortius nō pote-
rit quis illud, quod est restituturus, petere; quia uideretur esse
in dolo, sed minus uideatur, q̄ ueniret restituēda dos data,
& tamen uenit restituenda, ut supra dixi, ergo multò minus
debet posse peti dos, uel legitima in bonis usurarii: cum
ueniat restituenda illis, à quibus extortę sunt usuræ. Non
obst. allegata in contrarium, & in primis inquantum dixi, q̄
actus actiuorum &c. quia nego, q̄ ista filia effecta Christia-
na habeat subiectum habile ad succedendum patri iudæo in
quæsitis ex usuraria prauitate, ut plenissimè suprà dixi. Nec
obst. dum dicitur, quòd non perdit hæreditatem, siue ius
successionis: quia responderetur, q̄ illud verum est quò ad iā
quæsita, seu quò ad quærenda, tempore quo erat Iudæa: se-
cus quò ad quærenda tēpore quo est Christiana. Nec ob. dū
dicitur, q̄ est in patria potestate quò ad fauores: quia dico,
q̄ non procedit quò ad eum statum, quo est effecta Christia
na, nec quo ad illicitè quæsita. Nec ob. quod dictum est de
iudæo & hæretico æquiparando, qui tenentur dotare filiam
Christianam: quia intelligitur de bonis non quæsitis ex usu-
ris. Nec obst. dum dicitur, q̄ successio est de iure diuino, &
gentium, & positiuo, ergo non perdit ius succedendi: quia fa
teor ista quò ad licitè quæsita, ut supra dixi. & sic stat conclu
sio vera, & indubitata, q̄ filia iudæa effecta Christiana non
succedit patri vsurario in bonis ea vsura quæsitis, nec de illis
potest petere se dotari, nec legitimam sibi dari, imò si fuit
dotata, & mortuo uiro dos sit sibi reuersa, tenebitur resti-
tuere illis, a quibus usuræ sunt extortæ per prædicta, quæ om
nia tene menti.

ADDITIO.

a Fuisset usurarius. no. quòd iudæus non debet dimittere bo-
na, nisi quęsiuerit ea ex usuris, uide Abb. in c. iudæi. & glo. de
consec. dist. 4. iudæi, quorum. uide etiam Alex. in cons. 85. in
quartę parte. Et per Fel. in d. c. iudæi.
b Æquiparatur rapinæ. no. quòd vsura est rapina & furtum.
Bal. in l. cum oportet. in uersi. modò quæro; quid si ex pecu-
nia. C. de bo. quę lib.

SUMMARIUM.

1 *Sacerdos si maritauit filiam suam spuriam de bonis pater-
nis, aut de bonis ecclesiæ, an mortuo sacerdote possit repeti
illa dos per successorem.*

XLVIII. QUÆRITUR,

1 QUID si sacerdos maritauit † filiam suam spuriam de
bonis paternis, aut de bonis ecclesiæ, an mortuo sacer-
dote posit repeti illa dos per coniunctos sacerdotes, aut per
successorem. Barto. in l. fina. §. si a socero. ff. quæ in frau. cre.
refert se consuluisse, a marito non posse repeti: quia causam
habet ex titulo oneroso. Sed post quam ad mulierem est re-
uersa, potest reuocari: quia habet eam ex titulo donationis.
Sed pater filiæ spuriæ donare nō potest. l. 1. C. de natura. lib.
ergo &c. Limita tamen uerum, nisi quatenus de iure canoni
co filius, uel filia habere potest pro alimentis, ut in c. cùm ha-
beret. extra de eo qui duxit in matri. quam polluit per adul-
terium. Adde, quod idem uoluit Ange. in d. §. si a socero. &
l. ignoti. C. de reuoc. his quæ in frau. cre. & idem Bal. in auth.
ex complexu. C. de incestis nup.

SUMMARIUM.

1 *Filia Iudæi effecta Christiana, & quia non potest habere do-
tem in bonis patris usurarij, an possit saltem petere partē
suam bonorum paternorum.*
2 *Papa Martinus & Eugenius dederunt bullam Iudæis, quòd
possent fœnerari cum Christianis.*
3 *Vsura extorta a Iudæis, an possint repeti.*

XLIX. QUÆRO,

1 SI filia effecta Christiana † non potest habere dotem in
bonis patris usurarii, ut suprà dixi. An possit saltem pete-
re partem suam bonorum paternorum, ut sibi restituat ma
lè ablata. Videtur quòd sic: nam tales hæredes possunt com-
pelli ad restitutionem usurarum, ut uoluit gloss. cap. iudæi.
de iudæis. & est tex. in c. cum tu. de usu. uidetur, quòd ista fi-
lia possit talia bona capere, & distribuere his, a quib. extorta
sunt: Contrarium determino: quia restitutio malè ablatorū
non spectat ad sacerdotē: quia audiuit confessionem eius, qui
tenebatur

tenebatur restituere, ut uoluit Atthidia. in c. 2. de testa. in 6. & in c. sané. 14. q. 5. & Pau. de Liaza. in clem. dudum. §. huiusmodi. extra de sepul. & in cle. religiosi. §. quibus. de priui. & Io. And. in cap. cum sit. de iudæis. Aut spectat ad Episcopum loci, ubi extorsit malè ablata, ut uoluit Hostien. in d. cap. cum sit, & in d. c. cum tu. & in sum. de usur. & in summa de pœniten. & remissio. §. cui confitendum. uersic. tu dic. & in §. forma. uersic. sed ubi. Bar. in c. 1. §. furtum. in tit. de pace iuramē to fir. Angel. in auth. de ecclesia. titulis. §. si quis pro redemptione. Bal. in l. post desertionem. C. de fur. & in authen. omnes peregrini. C. communia de suc. ergo sequitur, quòd facultas restituendi non spectat ad ipsam filiam effectam Christianam. Præterea, & plus dico, quòd prædicta bona patris iudæi
2 & usurarij non sunt in causa restitutionis † maximè præsupposita quadam bulla papali Martini & Eugenij, per quā permittitur ipsis Iudæis fœnerari Christianis, & sic licitum suit fœnerari, tamen quia non committitur peccatum ex parte Christianorum recipientium ad usuras, ut uo. in c. super eo. de usur. nec ex parte iudæorum mutuantium, nil ad nos de his, qui foris sunt c. gaudemus. extra de diuor. & ut dicunt canoni. super uacuæ rei uidetur dare operam, qui coercere nititur iudæos à peccato, ut quia iam damnatos propter perfidiā. Tolerandi sunt igitur in eorum ritibus. 40. dist. c. qui sincera. ergo cum huiusmodi promissio de exercendis usuris non uideatur in se continere peccatum, dicitur ualida & eos tueri, cum omnia sint de genere permissorum, nisi expressè reperiantur prohibita. c. inter corporalia. extra de transl. prælat. Nā aliquando propter bonum, quod ex aliquo malo gesto sequitur, ipsum malum toleratur, & similiter propter maius malū. Nam Paulus cum quosdam incontinentes in ecclesia inspiceret, concessit minora, ut maiora declinarent, dicens propter fornicationem unusquisque habeat uxorem suam 1 3. distin. c. nerui. ecclesia. n. tolerat publicas meretrices, & sub dissimulatione transit, ut euitetur maius malum, ut not. in cap. inter opera charitatis. extra de spon. sed Papa permittit iudæis fœnerari propter maius malum euitandum, quod committeretur per Christianos, qui fœnerarentur sub usuris, & subditi & forenses non possent reperire pecunias mutuò. unde orirentur scandala, & multa pessima, unde bonum est sub dulci fœnore usurarum, & ex hac causa potest defendi tēporalis permissio in iudæis. Hinc est, quòd dicitur, de iure diuino prohibita conceduntur iure humano, ut furtum, homicidium, & similia. cap. si quis propter. de fur. c. licet. de ferijs. clem. 1. de homicid. & ideo D. Per. de Anch. consi. 130. incipiente, Christianissime & singularissime domine, ibi refert, quòd quidam dominus secularis unà cum consensu populi fecit decretum, quòd iudæi possent publicè fœnerari in territorio suo, nec interuenit permissio Papæ, decidit per rationes urgentissimas, quòd tale decretum ualeat propter publicum bonum: cum ex neutra partium committat peccatum mortale, dicit tamē, quòd non credit spectare ad iurisdictionem domini temporalis, sed spectat ad Papam. Accedat consilium Pauli in numero 326. incipiente, non uidetur expediens. ubi quædam ciuitas subdita domino Venetorum conueniit cum iudæis, ut facerent usuras cum certis capitulis, quæ confirmata fuerant per dominium Venetorum, modo iudæi petebant usuras à Christianis secundùm dispositionem pactorum initorum cum ipsa ciuitate, Christiani confitebantur debitum, sed nolebant soluere usuras, an potestas secularis possit mandare Christianis salua conscientia, ut soluant usuras secundùm quòd in pactis erat conuentum, & sic illud decretum exequi, cōsuluit quòd sic: quia talia pacta & consuetudines uigent per totam Italiam, & concurrit etiam priuilegium Papæ Martini & Eugenij, de quo supra dixi. Et si dixeris, quòd usuræ sunt regulariter prohibitæ tam diuina, quàm humana lege. l. t. C. de sum. trini. nec possunt licitè fieri, nec aliqua obligatio, uel exactio pro eis petendis introduci. l. si non sortem. in prin. ff. de cond. inde. facit clem. 1. de usuris. quæ improbat statuta terrarum quæ disponunt contrarium, tanquam si non essent prohibitæ, à cuius clementinæ dispositione præfata dubia sæpe oriuntur, sed frustra secundùm eum: quia illa cle. uoluit obuiare proteruiæ & stultitiæ quorundam laicorum uolentium plus credere capiti suo, quàm scriptis diuinis & humanis, contra capitulum, ne iouitatis. de constitutio. & eis aliqua ratio suggerit, quòd propter necessitates hominum usuræ hodie debeant esse permissæ, sicut olim erant de iure ciuili, & ita perti naciter asserunt, & statuta condunt, & condi faciunt, non solum in personis iudæorum, sed etiam Christianorum laicorū saltem in eorum territorijs, & sic communi sententiæ contra dicunt, quæ est in contrarium. c. per miserabilem. de usur. Talia namque statuta & obseruationes continentes hæresim constitutio illius cle. detestatur & annullat. Cæterùm obseruantia uniuersalis, quæ uiget per Italiam de tolerando iudæos, ut sunt in singulis terris, & præstent ad usuras propter inmensas necessitates non est illius conditionis, & naturæ, eius erat opi. illorum, qui dederunt causam illi clementinæ, & quæ per ipsam reprobatur. Non. n. populi Christiani tales cōuentiones faciunt cum iudæis, quòd credant usuras posse fieri licitè: quia si hoc crederent ipsi inter se fœnerarentur, immo cum sentiant cōtrarium noluut potius illaqueari animas iudæorum, & sic potius detestantur usuras per præfatas conuentiones, quàm approbent, & sic non peccant, sed peccatum euitant. Et sic nec uerba, quæ sunt in principio illius clementinæ, conueniunt huic obseruantiæ, nec uerba, quæ sunt in fi-
3 ne eiusdem cle. Ex his stat ueritas, quòd † huiusmodi usuræ extortæ à iudæis non possunt repeti, nec sunt in causa restitutionis, & per consequens hæredes ipsius iudæi non possunt inquietari per Episcopum, aut per ipsam filiam effectam Christianam, pro dicta restitutione malè ablatorum. Taceat igitur ipsa filia.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si donauit aliquid de bonis suis alicui, ut ille constitueret dotē uxori ipsius donantis, an ualeat talis donatio.*

L. QVÆRO,

1 SI uir donauit aliquid de bonis suis alicui, ut ille constitue ret dotem uxori ipsius donantis, an ualeat. Et concludo quòd non: quia res, quæ erat ipsius uiri, non potuit concedi ei in dotem: quia est titulus totaliter in maritū domiuiū transferens secundum ueram opi. positam in glo. in l. in rebus. C. de iure do. & in l. doce ancillam. C. de rei uen. unde res sua non potuit amplius effici sua, ut l. debitum. ff. de pig. ac. l. cum res. ff. de contrahen. emp. & si dixeris, iam non erat amplius ipsius mariti, quia alteri donauerat ipsam rem suā, & sic potuit post in dotem dari. Respondeo, ꝙ enim extraneus dederit hāc in dotem uxori ipsius uiri, qui ut supra rem suam donauerat certè uidetur extraneus eam ipsi mulieri donasse. l. t. §. accedit. C. de rei uxo. act. & quia res prius erat in patrimonio mariti donata ab extraneo de consensu mariti, uidetur ab ipso marito donata uxori, ut dicit notabilis tex. in l. si extraneus. ff. de do. inter uir. & uxo. quia qui consentit rem suam ab alio donari, ipse donare uidetur. l. si liqueat. in fin. C. de inoffi. do. l. 2. C. si aduersus do. Sicut ergo si maritus de directo donasset uxori rem, ut postea eam sibi uxor in dotem daret, etiam hoc expresso, non ualet donatio, nisi morte uiri confirmetur. l. si quis uxori ea conditione. ff. de dona. inter uirum & uxorem. ergo nec similiter ualebit in hoc casu, & non attendetur illa imaginatio, quòd uir recipiendo in dotem rem propriā, uidetur donare extraneo, & extraneus uxori: quia dico, quòd illa uidetur fuisse intentio mariti donantis extraneo, ut extra neus donaret uxori, ad quam peruenturum erat ex constitutione dotis, ut l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. ergo licet ipse donet extraneo, ut donet uxori, non extraneus, sed ipse donasse uidetur uxori, ut dicit tex. no. in l. profectitia. §. si quis centum. ff. de iure do. & sic donatio non ualet, nisi cōfirmetur morte mariti. l. sed interim. §. idem Marcellus. & ibi glo. ff. de do. inter uir. & uxor. est enim donatio facta per interpositam personā, quę est prohibita. l. si sponsus. in prin. eo. tit.

LI. QVÆRO,

SI uir est confessus habuisse & recepisse dotē, quam soluto matrimonio promisit &c. & in continenti alio instro promittitur dicto marito non obstante dicta confessione dari dictam dotē, uel si post cōfessionē recepit partē dotis, an ob hoc præsumatur cōfessio simulata & quòd ad residuum dotis. Tex. est sing. qui nō est alibi secundùm Bald. ibi, quod sic in l. ab Anastasio. C. mand. Accedat, quòd si confiteor habuisse centū, quæ mihi debes, & postea tu promittis mihi eadē centum, præsumitur facta cōfessio spe futuræ promissionis, tex. est sin. in l. minor, cui fideicōmissum. §. de minor. in prin. secundū Bal.

da.C. de do.cau. Sed certè Bar.non loquitur, nisi secundùm gloss.ibi, quæ non loquitur in confitente, sed muliere stipulasse, quam non declarat. Item constabat, ꝙ animo donandi, vt suprà dixi. Addo, ꝙ istam partem expresse uidetur firmare Bar.in l.cum quis decedent.§.Titia.de lega.3.ubi uult, quòd 4 †confessio de dote recepta facta constante matrimonio poterit quasi donatio p maritum reuocari, licet iuramento sit roborata. Idem tenet Bald.in l.prima.C. de inoff. dona. & quod in dubio præsumatur donatio, firmat Raph. in d.l. si donatio.& Bal.in l.generi.C.de nō nu.pecu. Iacob.de Aret. ut refert Salicet. in d.l.secunda. C. de donatio. ante nupt. & ibi Salicet.refert.

Sed in contrarium, ꝙ imò in dubio non uidetur donare, uelle vr̄ Cyn.in dict.l.secunda. & ibi refert & sequitur Salicet. quia aliàs in paucis casibus haberet locum exceptio non numeratæ dotis, & in dubio ubi potest accipi alia coniectura, cessat coniectura donationis.l.cū de indebito.ff. de ꝓbat. Et ꝓ hac parte facit authēti. sed tā necesse.C.de do. ante nupt. ubi dicitur, ꝙ talis confessio de recepta dote non præiudicet creditoribus ipsius confitentis, tamen ipsi confitenti præiudicat, quod non esset, si non præsumeretur animo donandi fecisse: quia tunc non ualeret, toto titu. C.de donatio.inter uirum & uxor. Ego ꝓ clariori dilucidatione, quia articulus est quotidianus & utilis, primò ponam quosdam casus, in quibus in dubio non præsumitur facta animo donandi, deinde arguā ad partes, & concludam.

In primis si mulier, uel alius per stipulationem promisit dotem marito, & postea maritus confitetur, statim sibi præiudicat, casus est secundùm intellectum Petri in l.in contractibus.§.1.ibi, illis etiam securitatibus &c. C.de non nume. pecu. quem intellectum tenet ibi Salycet.de hoc etiam est gloss. in l.final.C.de dot.cau.& ita fortè intelligit Bar.in d.authentic.sed iam necesse.uel etiam potest intelligi, quando confessus est, & renunciauit exceptioni non nu.dotis, uel lapsum est tempus opponendi, quo casu sibi præiudicat confessio, licet non creditoribus præterius, & ita tenet Imol.in l.pen.§.si uir.in penult.colum.ff. soluto matrimo. Sed primo casu addo rationem, nam ex quo præcessit instrumentorum promissionis dotis, non est mirum si confessio mariti postea facta de dota recepta sibi præiudicat: quia uidetur facta occasione dictæ promissionis sibi factæ per mulierem, quod tene menti. Itē quādo esset confessio geminata de dote recepta diuersis temporibus, certè sibi præiudicaret, & non præsumitur animus donandi, ut dicta l.in contractibus.§.1. secundùm alium intellectum.gloss.ibi communiter approbatur, facit, quod solet dici de uirtute actus geminati. Rapha.in rubric.ff. de uerbot. obligation.per Bartolum in l. cum scimus. C. de agricolis, & censi.libr. undecimo. in l.balista. ad trebellianum. Præmissis autem casibus cessantibus arguo ad partes. Si quæratur, an in dubio præsumatur confiteri animo donādi, & uidetur ꝙ nō: quia nunquam debemus taliter interpretari, ꝙ actus sit nullus.l.quoties in stipulationibus.ff. de uerbot. obli.imò debet esse ultima interpretatio, ut not.per gloss.in l. inter stipulantem.§.1.eodem titul.& l.ueteribus.ff.de pact.potius ergo debemus interpretari, ꝙ spe futuræ numerationis, quo casu ualet dispositio, licet infrà certum tempus possit opponi exceptio non numeratæ dotis. Præterea si in dubio præsumeretur animus donandi, ergo nunquam in dubio opponeretur exceptio non numeratæ dotis. Sed tantum, quando constaret, quòd spe futuræ numerationis hæc fecisset, quod esset ualdè restringere titulum.C. de do.cau. Item pro hac parte uidetur casus in l.si sponsus.§.circa.ff. de dona. inter uir. Item quia tunc talis confessio etiam cum renunciatione exceptionis non numeratæ dotis non prodesset mulieri, cum etiam talis renunciatio sit quædam priuatio l.si quis delegauerit. & ibi Bartol. ff. de noua. cuius contrarium uult Barto. in l. assiduis. C.qui po. in pig. dicens plus, quòd talis dos confessata cum tali renunciatione habet priuilegia ueræ dotis, & ita dicit communiter obseruari, de quo nonnihil infrà tangam in loco suo. Præterea ad idem uidetur casus in l. final. C. de dot. cau. ubi expresse patet quòd loquitur in dubio, & tamen dat except. non nume.dotis etiam hæredibus mariti, quibus non daretur, si censeretur facta animo donandi: quia donatio morte confirmaretur.l.donationis.C.de donatio.inter vir.

Pro contraria parte, quòd præsumatur animo donandi facta adducitur: quia in constitutione dotis exigitur numeratio, ut no.in l.1.C.de do.cau.non num. Sed habemus regulam, ꝙ ubicunque requiritur numeratio, & de facili pōt committi fraus, seu simulatiō: tunc confessio nunquam probat numerationem l. per diuersas. C. mand. per Imol. in l.si ita stipulatus.§.Chrisonus.de verbor.obligatio. Sed huic arg respondeo fatendo, quòd non probatur numeratio, & ideo habet locum exceptio non nume. do. non autem præsumitur animus donandi. Item prædicta secunda procedit quantùm ad præiudicium tertij, tamen bene nocet ipsi confitenti secundùm Bar.in d.l.per diuersas. Bald.in l.prima. C. de inof. dona. Bar.in l.duobus.§.1.de iureiur.not.ī l.rūm filios.in prin. ff.de uerbo.obligatio.in l.Titia.in princip.eod.tit.& etiam uult Barto.in proprijs terminis in d.authen. sed iam necesse. Item pro hac parte arguo sic, ubicunque titulus lucratiuus est prohibitus inter eos, inter quos dispositio geritur, tunc confessio de recepto præsumitur in fraudem legis emanasse, & animo donandi, quòd aliàs non poterat l.prohibente. casus est in l.qui testamentum.ff.de proba. glo. Bart. & Sal.in l.si donat. C.de col. Adde text.in l.de suo. C.de do. inter uirum. & facit, quod eleganter dicit Bart.in l.si fortè. per illum tex.de cast.pecu. & quod no. Io.And.in addi. Specu. t.respon.de rebus ecclesi.non alien. Sed inter uirum & uxor.est prohibitus titulus lucratiuus, ut in toto titu. de do- 5 na.inter uirum & uxor.ergo dicta †confessio, ubi aliter nō apparet de numeratione, præsumitur in fraudem l.animo donandi. Sed respondeo, quòd prædicta uera, quando non potest accipi alia coniectura, quàm aut ueræ receptionis, aut simulatæ confessionis in fraudē legis, quo casu inter incapaces potius præsumitur simulatio, & fraus, quàm uera receptio. Sed in casu nostro potest accipi tertia coniectura præsumptiua per totum titu.C.de dote cau. uidelicet, quòd nec uerè receperit, nec etiam confessus erit in fraudem legis animo donandi, sed potius spe futuræ numerationis, & hanc ultimam præsumptionem debemus assumere, ut sustineatur actus, per allegata pro alia parte. Vel aliter potest respondéri, quòd d.l.qui testamentū.loquitur in ultima uoluntate, quæ nunquā intelligitur facta sub spe futuræ numerationis, ut est gloss.in l.1. C.de fal.causa adie. leg. quam ad hoc singularem facit Bald.in titu.de pa. Constan.in uersic.uasalli.el primo, & in l.fin.C.de non nume.pecu. Ad d.l.quod de suo.respon.ut ibi per Cy.uidelicet, quòd constabat ibi, quòd fecit animo donandi. Ad not.in d.l.si forte.respon.quòd loquitur in casibus, in quibus non cadebat præsumptio futuræ numerationis, nec exceptio non numera.pecun.cum illa tantum habeat locum in certis casibus, de quibus in l.generi.& in l.in contractibus. & in l.si ex cautione. C.de non numе.pecu. Item pro ista parte facit ratio Cuma.in d.l.si donatio. vbi dixit, quòd inter uirum & uxo. & alios necessitudine coniunctos de facili propter mutuum amorem præsumitur animus donandi.l.unum ex familia.§.2. ff.de lega.2. Bartol.in l.Procula.ff.de probat. Sed responde per interpretationem, & argu. potest negari per l.si sponsus. in §.circa. cum sua gloss.ff.de dona. inter uir. Vel aliter respon. quòd prædicta procedunt, vbi donatio posset ualere, aliàs secus. Tamen huic responsioni obstat l.si filiu.cum seq. & ibi no. Barto. C.de don.inter uirum. Vnde aliter respon. ꝙ præmissa procedunt, ubi alia uerisimilior coniectura non potest accipi, sed hic alia uerisimilis & legibus approbata potest accipi, ergo &c. Item pro hac parte adducitur tex.in d.l. 1.C.de do.cau. ubi tex. loquitur in dubio, ut necessariò ibi probat finis, & uult, ꝙ dos nuda confessione non constituatur. Et dicitur, quòd illud dicit propter exceptionem non numeratæ dotis. Respon. quòd non est uerum, quòd ille tex.probet, imo probat, quòd confitens ipso iure sit tutus, ut patet ibi, ita demum ad petitionem &c. Item dicit, quòd dotem scriptura instrumenti dotalis non facit, sed numeratio, ergo nō loquit̄, qñ cōfessus est sub spe futuræ numerationis: quia tunc cōfessio faceret dotem, licet obstaret exceptio, quinimo effectualiter faceret dotē post tēpus, de quo in l.fi. cū sua auth. C.de do.cau.nō nu. Innuit ergo, ꝙ ī dubio ꝑsumitur cōfessio emanasse aīo donādi, quo casu ipso iure tutus ē cōfitēs. Et si diceris, ꝙ d.l.1.loquit̄, qñ expresse cōstabat, ꝙ animo donandi. Respon.non est verum propter finem illius tex.ibi, si dotē, & de re ipsa datam &c. quę uerba tunc frustra tentiè apponerent̄, & gl.fi.ibi non bene dicit, inquantum uidet̄ intelligere, ꝙ talis confessio non nocet, nisi lapso tēpore opponendæ exceptionis non numeratæ dotis, & sic uult intel

ligere illum tex. in confessione facta spe futuræ numerationis, & ita etiam Bar. ibi aduertendum puto: quia cum ille tex. loquatur in dubio, ut dixi, consequenter erit ibi decisio glo. ac etiam Barto. quòd in dubio præsumitur facta sub spe futuræ numerationis potius, quàm animo donan. Tene tamen menti auctoritatem illius glo. & in ueritate ille tex. subtiliter intellectus fortiter uiget, & Barto. in suo summario sensit ueritatem, quia dicit, quòd dos confessata non numerata non potest effectualiter repeti: nam dicit effectualiter, propter exceptionem non numeratæ dotis, & quamuis repugnent uerba ipsi literæ: tamen per rationes quas feci supra pro alia parte uidetur, quòd ita debet necessariò intelligi, uel etiam potest dici, quòd ubi maritus confitetur sub spe futuræ numerationis, ipso iure esse tutus, & illa exceptio esset intentionis, & facti: cum intra tempus opponendæ exceptionis sit solùm ciuiliter obligatus secundùm ueram opinion. de qua in l. cum quis. C. de iur. & facti ignorantia. & in l. 1. ff. de condiction. indeb. Et ista pars de iure, & æquitate uidetur tutior, quòd in dubio uidetur sub spe futuræ numerationis, & ideo in iuramento inesset ista tacita conditio. l. fina. C. de non numera. pecu. secus si præsumeretur donatio: quia tunc firmaretur iuramento secundùm magis communem opinion. de qua per Bartol. in l. prima. ff. de donat. inter uir. in l. Scius & Augerius. ff. ad l. Falcid. in l. si quis pro eo. de fideicom. per Imol. in capitu. cum contingat. de iureiuran. enim concord. Et istam partem, quòd in dubio talis confessio præsumitur facta spe futuræ numerationis, firmant Imol. & Roman. in dicta l. si diuortio. Dyn. in quodam suo consil. incipien. quæritur, vtrum instrumentum dotis Salyc. in dicta l. quòd de suo. Item tenet Angel. in consi. 5. incipien. Andræas Ioannis. & ita etiam audio consuluisse D. Bald. idem consuluit Petr. de Anchar. in suo consil. 307. incip. nulli dubium.

6 Limito † tamen, nisi mulier esset ita pauper, quòd non esset spes in solutione dotis confessatæ, quia tunc bene præsumeretur animus donandi secundùm Salyc. in l. 2. C. de do. cau. non nu. Alij in hoc articulo dicunt, aut dos est confessata sine alia renunciatione, & non præsumitur donatio, etiam si sit iuratum non contrauenire per l. fina. C. de non numer. pecu. Aut renunciatum est exceptioni non numeratæ dotis, tunc si sine iuramento adhuc idem: quia non tenet renunciatio, vt dicam infra, in alia q. de hoc. Si uerò cum iuramento tunc si fuit iuratum de non contraueniendo, certè enim renũciare exceptioni competenti sit donare. l. si quis delegauerit. ff. de noua. præsumitur animus donandi in marito. ad quod uide Bald. in l. 1. C. de priuileg. do. Si uerò iurauit contenta esse uera: tunc quia vna præsumptio tollit aliam l. diuus. ff. de in integ. rest. præsumam, ꝙ verè receperit: quia nemo præsumitur immemor salutis æternæ. l. fi. C. ad l. Iul. repe.

S V M M A R I V M.

1 *Confessio dotis receptæ, an & quando præsumatur facta in fraudem creditorum, & quid in futuris creditoribus, numero 2.*

3 *Dominium non transfertur ex simulato contractu, quinimmo nec possessio.*

4 *Iuramentum licet non firmet contractum simulatum de iure canonico, tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, si est talis, qui posset firmari, uel iuuari iuramento, etiam si esset fœneratitius.*

5 *Confessio dotis facta cum renunciatione simplici nullatenus præiudicat creditoribus.*

LIII. QVÆRITVR,

1 AN dicta † confessio a præsumatur facta in fraudem creditorum, & communiter tenetur, quòd sic in pluribus creditoribus: siquidem dos confessata fuit in rebus mobilib. ut est glo. ord. in authen. sed iam necesse. in uerbo debitor. C. de dona. ante nup. & Bar. in l. si constante, in 4. q. ultimæ partis, in uerbo idem aduerte. ff. sol. mat. cum quo trãsit ibi Bal. & Imo. & Bar. & doc. in l. post contractum. ff. de dona.

2 Quid autem † in futuris creditoribus, an uideatur facta in fraudem? Docto. examinant in d. authen. sed iam necesse, & uide omnino Bald. in rub. C. de his quæ in fraud. cred. Adde, quòd glo. in d. authen. sed iam necesse, tenet, quòd etiam uideatur facta in fraudem futurorum creditorum, & creditoribus postea factis non nocebit. Quod uerum secundùm Bartol. & Angel. & Salyc. ibi, si essent aliqua signa, seu indicia, ex quibus posset fraus præsumi. l. si maritus. ff. qui & à qui. aliàs secus in futuris creditoribus. Et quæ possint esse ista indicia, uide Bartol. in l. ait prætor. §. 1. ff. de his quæ in frau. cred. & erit præsumptio fraudis, si statim post dictam confessionẽ maritus recipit pecunias mutuò ab aliquo, cui mulierem scit anteferri. Vide Cyn. & Salyc. in d. authen. & faciunt not. per Bartol. in l. post contractum. ff. de dona. Et hæc uera, quando confessio allegatur simpliciter facta in fraudem creditorum, cæterum si allegaretur simulatio: tunc prodesset etiam futuris creditoribus: quia simulatio nulli creditorum nocet, ita dicit Angel. Aretin. in §. fuerat. insti. de act. in 18. col. allegans ad hoc Bald. in rubr. quæ in fraud. cred. uersi. quæro cum cœpisset &c. ubi dicit, quòd tantùm præsumitur facta in fraudem creditorum quibus non nocet, argu. notator. in l. secunda. C. de dote cau. & sic sentit, quod dicatur simulata, etiam quò ad creditores futuros, quod uerum dicit, si sint creditores ex causa onerosa, secus si ex causa lucratiua, & quòd confessio, de qua suprà, dicatur simulata. Adde, quod hic vult Iacob. de Are. ut refert Salyc. in d. l. secunda. Idem Bal. in authen. sed iam necesse. C. de donatio. ante nup. Et fortifico præmissam

3 opi. quia † ex simulato contractu b non transfertur dominiũ,

b quinimmo nec possessio. l. emptor. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. si uir. ff. de acqui. pos. ergo absque dubio nulli creditorum nocebit. Sed credo præmissam opi. ueram tenendo, ꝙ confessio de dote recepta præsumatur in dubio facta animo donandi: quia tunc fieret simulatio de uno contractu ad alium, seu de una dispositione ad aliam: quo casu sine dubio id, quod simulatè concipitur non nocet creditoribus etiam futuris, ut in rubro & nigro. C. plus ualere quod agi. & d. §. si uir. nec etiam ipsis creditoribus postea factis per maritum noceret id, quod in ueritate agitur, uidelicet donatio: quia non tenet, toto titulo de do. inter uir. & uxo. nec dixeris, morte confirmatur, & illa confirmatio trahitur retro quò ad fructus, non autem quò ad dominium propter inhabilitatem extremi, ad quod est glos. Bartol. Bald. & docto. in l. secunda. C. de inoffic. do. cum ergo iste titulus sit inualidus, & dominium non habeatur ante mortem mariti, consequenter iste donatarius dicetur posterior omnium aliorum creditorum. Ergo eis non debet præferri, potissimum si sint creditores ex causa onerosa, secus si ex causa lucratiua: quia tunc iste titulus lucratiuus impediret confirmationem fiendam per mortem, quasi alteri donando censeatur maritus reuocasse. l. si maritus, la 2. C. de donat. inter uirum & uxorem. quinimmo & hypothecam solam, ut est ibi casus singu. ideo si postquam donauit iocalia uxori, ea pignorauerit, uidetur reuocasse secundùm Bald. in l. si quidem. C. eodem titu. ubi est casus, & tenendo opinion. de qua suprà, & consequenter quòd hic sit simulatio insurgit mirabilis effectus: quia iuramentum interpositum secundùm Angel. Aretin. in §. fuerat. inst. de action. non tollit d. exceptionem simulationis: quia iuramentum non ligat in casu simulationis, ut est glo. secundùm eum communiter approbata in l. 3. C. plus ualere, quod agitur, & ita dicit Angel. ut ipse refert in l. 1. C. de do. cau. & istud est, quod uolunt quotidie aduocati.

4 Sed ego dico, † quòd licet de iure canonico iuramentum non firmet contractum simulatum: tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, seu præstat illi fomentum, si est talis, qui possit firmari, uel iuuari iuramento, etiam si esset fœneratitius, ideo non poterit contrauenire sine absolutione à iuramento per Episcopum. Ita tenet Angel. in quodam consil. quod incip. domina Catherina. & Fed. de Sen. in consil. 279. ut refert Panor. in cap. cum contingat. extra de iureiuran. Et idem reperio firmasse Bartol. & Salyc. in dicta l. 3. Modò in casu præmisso uerus contractus, hoc est donatio inter uirum & uxorem. potest firmari iuramento secundùm ueram opin. ergo &c. quinimmo, nec tunc uidetur danda absolutio: cum ille contractus donationis non prohibeatur odio creditorum, sed propter alias subiectorum utilitates, per notata per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & ideo uerum iuramentum est seruandum, sed (quod plus est) iuramentum firmat ipsum cõtractum, & consequenter non uidetur danda absolutio iuxta communem theoricam legistarum in dicta l. si quis pro eo. & canonistarum in d. c. cum contingat. præallegato, & maximè si iurauerit omnia esse uera. quo casu statim fuit piurus, nec postea audiretur allegans turpitudinem suam. Sed nunc non

præsu.

præsumitur animus donandi, ut suprà dixi, & circa iuramentum distingue, ut supra dixi, & (ut dixi) procederent præmissa tenendo, quòd in dubio confessio dotis receptæ præsumatur facta animo donandi, prout multi tenuerunt iuxta ea, quæ supra dixi. Sed tenendo aliam opini. quam tenui, quòd imò spe futuræ numerationis uideatur fecisse talem confessionem, tunc si non esset renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, ego dico, quòd ista confessio non nocebit creditoribus etiam futuris habentibus bona mariti hypothecata: quia etiam ipsi poterunt obiicere exceptionem non numeratæ dotis, casus est ualde notabilis in l. si cui. C. de non num. pecun. quem Bartol. ibi dicit menti tenendum. secus fortè si bona non haberent obligata, licet Azo in summa illius titul. generaliter loquatur. Item secus si esset lapsum tempus opponendæ excep.

Sed aduerte, quia ille tex. innuit, quòd etiam post lapsum tempus creditores possunt excipere, ut patet ibi, nec eo prohibeantur, quòd principalis debitor ea nunquam usus est &c. & hoc tenuerunt quidam, ut ibi refert Salyc. sed ipse dubitat propter principium & finem illius l. dic ut ibi. Si uerò maritus confitens recepisse dotem renunciauit exceptioni non numeratæ dotis, tunc teneo opinion. Bartol. de qua in l. assiduis. C. qui potior. in pignor. habean. uidelicet, quòd confessio cum renunciatione habeat uim ueræ dotis, etiam quò ad priuilegia, consequenter præiudicat omnibus creditoribus etiam præteritis, sicut dos uerè recepta, sed gl. ibi tenet contrarium, & Ang. Cu. & Imo. in l. 1. ff. sol. mat. quam do ipsi creditores probent de uera ipsorum numeratione, seu donatione, ut statim latius dicam infra proximè.

Sed ego quò ad actiones personales dicerem sic, quòd
9 † confessio dotis cum renunciatione simplici nullatenus præiudicat creditoribus, quasi in fraudem ipsorum præsumatur facta potius, quàm uerè receperit. Item quia exceptioni non nume. pecu. non potest simpliciter renunciari sine iuramento, ut statim dicam, sed casu quo sit renunciatum, & iuratum contenta esse uera: tunc adhuc præteritis creditorib. non nocet, sed futuris sic, quasi cesset præsumptio fraudis quò ad futuros, & potius præsumatur quò ad se, & futuros ipsos creditores, quàm falsum iurasse, & ita potest intelligi Bar. in d. auth. sed iam necesse. Si uerò renunciauit cum iuramento de non contraueniendo, quo casu præsumitur donatio, ut suprà dixi, quæ firmatur iuramento: tunc dico, quòd non nocebit creditoribus præteritis, nec etiam futuris: quia iuramentum non firmat cõtractum aliàs prohibitum in præiudicium tertij, seu creditoris, casus est in c. cum contingat. extra de iureiur. nisi uelis restringere ad creditores præteritos, qui erant tempore, quo fuit iuratum, sed dic, quòd hic sumus in casu simulationis, qui nulli creditorum nocet, ut ui disti per Bal. & Ang. Are. in hoc poterit saluari opin. Bald. Vi so qualiter possit dos confessata præiudicare creditorib. quan tùm ad actiones personales restaret nunc uidendum, an dos confessata in casibus, in quibus tenet, habeat priuilegia circa prælationem in hypotheca, quam habet dos, de cuius numeratione constat, de quo sit. dicam infrà eo. §. in ultimo, uers. de priui. dotis &c.

ADDITIO.

a An dicta confessio. No. quòd confessio mariti de dote recepta constante matr. non nocet creditoribus, sed sibi, & prodest uxori. Bar. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. Ioã. de Pot. in l. 1. in fi. & in l. si constante. ff. sol. mat. Sed Pau. de Ca. in consi. 216 dicit, quòd nec sibi præiudicat.

b Ex contractu simulato. No. hic, quòd dominium non transfertur ex ficto contractu. Sed possessio sic, uide Bar. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. & in l. emptor. de aqua plu. arcen. & Bal. in c. 1. uer. calidis. de probi. feu. alie. Vide in super Bar. Soc. in consi. 164. in cip. uisis instrumento. uer. circa 3. q. cum nec. seq. in 2. parte.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio non numeratæ dotis, quæ solet apponi in confessionibus, quæ fiunt de dote recepta, an teneat.*

2 *Iuramentum licet non adstringat heredes: tamen vinculum obligationis firmatum per iuramentum bene adstringit eos.*

LIIII. QVÆRO, 1

1 QVIA in istis confessionibus, quæ fiunt de dote recepta, solet apponi renunciatio non numeratæ dotis. An talis renunciatio teneat. Gloss. tangit in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. & uidetur uelle quòd non: tamẽ operatur, ut renuncianti incumbat onus probandi. Sed Iac. de Are. tenet, quòd non præiudicet etiam quò ad onus probandi, quia eadem facilitate, qua inducuntur ad confitendũ, eadem ad renunciandum, & de pacto fecerunt in his exceptio non numeratæ dotis, uel pecuniæ, & hãc opin. sequuntur Bart. Bal. Cy. & Sal. in d. l. si ex cautione. & hoc quando renunciatio est in eodem cõtractu, sit est eodem tempore, quo confessio, secus si ex interuallo: quia tunc ei præiudicaret non tam uirtute renunciationis, quã agnitionis debiti ex ea resultantis, & pro hoc adduco, quod uoluit in simili Bar. l. nemo potest. ff. de leg. 1. in renunciatione ex interuallo exceptioni simulationis, quẽ refert & sequitur Pan. in c. cum cõtingat. extra de iureiu. Ad duco etiam quod ipse Bar. uult in l. Polipodius. al. ãt incipit quamuis. ff. de sol. & Pano. in c. significante. extra de pigno. per l. 2. C. de pac. pig. facit etiam l. Titius. ff. de pig. act. licet Sal. teneat idẽ, si ex interuallo in d. l. si ex cautione. Et præmissa procedunt, si nõ interueniat iuramẽtũ. Quid si iuratũ fuit, distingue sic: quia aut confessus est se recepisse dotem, & iurauit reddere sine alia renunciatione, & tunc in iuramento inest tacita conditio, si numeretur, sicut in simplici promissione, ut est casus in l. si. C. de non nu. pec. quæ ita intelligit secundùm Pe. & Cyn. Si uerò renunciauit cum iuramento de non contraueniendo, tunc licet de iure ciuili adhuc sibi non præiudicet: tamen de iure canoni. sic c. cũ cõtingat. extrà de iureiu. secundũ Pet. Cy. Bar. & Sal. & doct. Adde tamen secundum Bar. in l. si. C. de non nu. pe. quòd licet sibi præiudicet, tamẽ si soluerit, poterit repetere, sicut dicimus de eo, qui iurauit usuras soluere. c. debitores. extra de iureiur. & hoc sequitur Sal. in l. si ex cautione. & sentiunt, quòd etiam ante solutionem posset petere absolutionem à iuramento ad finem contraueniendi, sicut etiam dicimus in iurante soluere usuras, iuxta notata in d. cap. debitores. & in cap. 1. eod. tit.

Sed ego arguo, quòd utrunque sit falsum per not. per eundẽ Bar. & communiter legistas in l. si quis pro eo. ff. de fideiuſ. & canonistas in d. c. cum cõtingat. Ecce, ubi cõtractus est prohibitus odio creditoris, ut in usurario, Macedoniano, & in iudice prohibito emere durante officio, si interueniat iuramẽtum, tunc licet iuramentũ sit seruandũ: non tamẽ firmat talẽ cõtractũ. & ideo facta solutione remanet res apud creditorẽ sine causa, ideo nimirum si potest repeti, & etiam ante solutionẽ potest peti absolutio à iuramento, quo casu contractus remanebit postea in sua nullitate: cũ per iuramentũ non fuerit firmatus. Sed quando contractus prohibetur fauore debitoris, ut in uelleiano & in minor contractum tunc iuramentum bene firmat contractũ, auth. sacramẽta pube. & ibi gloſ. C. si aduer. uendi. Idem tenet Io. Cal. in d. cap. cum conngat. & Fede. de Sen. in suis consi. & glo. in c. 2. de pac. lib. 6. ideoque tunc potest peti absolutio, nec facta absolutione repeti; quia tunc non remanet res penes creditorem sine causa: quia contractus fuit firmatus. Et hanc differentiam sequũtur communiter doctor. ut refert Panor: in cap. cum cõtingat, ac etiam Angel. post Bartol. in l. si quis pro eo. præalleg.

2 Addo, quòd hinc uidemus † quòd licet iuramentum non astringat hæredes; tamen uinculum obligationis firmatum per iuramentum bene adstringit eos, ut singulariter traditur per Io. an. Andr. in c. fin. extra de sepul. & per Bu. in cap. cum sit. de so. compe. Modo sic, quemadmodum exceptio uelleiani fauore mulieris non odio creditoris est inducta, ita quoque exceptio non numeratæ pecu. fauore debitoris est inducta non odio creditoris: quia in ea non uersatur aliquis dolus, ut dicit Salyce. in dicta l. si ex causa. super glo. 2. & quæ hoc sentit declarando, ut ibi per eum. Nam in dubio, nisi ex uerbis appareat aliter dispositio præsumitur fauorabilis: licet in consequentiam redundet in odium alterius. Bartol. & doctur. in l. qui exceptionem. ff. de condictio. indebi. idem sentit Bartol. in l. secunda. ff. quod metus causa. tenens, quòd exceptio metus est fauorabilis, non odiosa, de quo dicetur ibi: ergo iuramentum de non contraueniendo firmabit dispositionem, seu contractum mutui ciuilis, quod mutuum inducitur ex confessione, sicut firmat contractum mulieris & minoris. d. cap. cum contingat, & consequenter non erit

locus repetitioni, nec etiam petitioni absolutionis: tamẽ quia libenter non recedo à Barto. cogitabam eum substinere hoc modo, ut id, quod dicitur, iuramentum firmare contractum prohibitum fauore contrahentis, non est uerum, nisi ille contractus habeat in se tacitam conditionem; quia tunc licet iuramentum, quo se adstringit ad non contraueniendum, sit seruandum etiam ante euentum illius tacitæ conditionis; nõ tamen firmat contractum ante illam tacitam conditionem, ideo facta solutione poterit repetere. nam ubi quis confitetur recepisse pecuniam mutuò, & promittit reddere, inest tacita conditio, si numerabitur, & eadem tacita conditio inest in prædicta renunciatione præall. ut suprà dixi. Si interuenit iuramentum de non contraueniendo, tunc etiam si petatur ante euentum conditionis, hoc est, ante numerationem, debet seruari iuramentum, non tamen ante confirmabitur dispositio. Sed posset argui, quòd imò facta tali renunciatione cum iuramento, de quo suprà, non insit aliqua tacita cõditio: quia tunc præsumitur animus donandi, ut suprà dixi, & consequenter ista præsumpta donatio pura firmabitur iuramento, nec erit locus repetitioni eius, quando est ex causa donationis solutum: quia respondeo, quòd illud uerum in cõfessione de dote recepta facta à marito, ut suprà, ubi facilius præsumitur donatio, quàm inter extraneos. l. si filij. cum l. seq. C. de do. inter ui. & uxor. cum alijs suprà alleg. & idem dicerem eadem ratione in confessione mutui facta modo, quo suprà inter coniunctos, in quos etiam de facili præsumitur animus donandi. l. Procula. ff. de proba. l. unum ex familia. §. si ff. de leg. 2. ideoque tunc non procederet dictum Bar. sed solùm procederet, quando confessio mutui recepti cum renunciatione, & cum iuramento, de quo suprà, facta est inter extraneos, & hæc procedunt, quando iurauit non contrauenire, si uerò iurauit contenta in instrumento esse uera, prout fit, certè tunc non uidetur ꝙ possit petere absolutio. uel etiam facta solutione repetere tanquam non recepisset; quia allegaret periurium & turpitudinem suam.

Contrarium tenuit Imol. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. sed attende: quia loquitur, quando contractus dicitur simulatus, quo casu dicendum est, ut suprà dixi, sed in casu præmisso iurando contenta esse uera, præsumemus quòd re uera receperit, nec audietur uolens dicere contrarium, quia allegaret turpitudinem suam, quæ ratio cessat, quando agitur de simulatione contractus; quia licet iurauerit contenta esse uera, non tamen sequitur necessariò, quòd sit periurus: quia potuit simulatè iurare ex mente deferentis iuramẽtum, quæ consideratur: ut in authen. iusiuran. quod præstatur &c. circa prin. & ibi glo. 22. q. 5. c. quacunque arte. In iuramento enim magis attenditur animus, quàm uerba. 22. q. 5. c. antecessor. & de hoc 22. q. 5. §. item obijcitur. & §. si ergo. unde probando contractum simulatum, præsumetur quoque iuramentum simulatum: sed quia in dubio non est præsumendum, quòd uoluerit abuti iuramento, oportet petere absolutionem à iuramento iuxta ea, quæ supra dixi.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando dicatur inofficiosa.*
2 *Vxor prætendit causam lucratiuam in dote, maritus uerò onerosam.*

LV. QVÆRO,

1 QVANDO † dos dicatur inofficiosa, ita quòd habeat locum titulus de inoffi. dotibus.

Et hic attende: quia iste titulus à plerisque malè intelligitur, & habet aliquid difficultatis, & debes scire, ꝙ ille titulus habet duos principales intellectus. Primus est gl. ibi, & Bar. uidelicet, quòd loquatur, quando mater habens prolem omnia bona sua dedit in dotem pacto apposito, quòd ea mortua maritus eam lucretur, uel etiam sine pacto, quando uigore statuti debet eam lucrari, uel saltem dimidiam, uel tertiam: quia si per hoc lucrum diminuetur, legitima filiorum reuocaretur per querelam inofficiosæ dotis, quòd non esset necesse, cessante tali pacto uel statuto: quia filii ea mortua succederent in dotem, sicut in aliis bonis matris. l. si quidem. ff. solu. matri. l. illam. C. de col. Sed huic intellectui obstat: quia & in casu præmisso uidetur prouisum filiis primi matrimonii remedio l. hac edictali. C. de secu. nup. sed solue ut ibi per Barto. Item etiam obstat: quia in casu præmisso non debet dici inofficiosa dos: quia in ea nulla est inofficiositas, ex quo mortua uxore eademq; matre debet reuerti ad filios iuribus præallega. sed potius debet dici querela inofficiosi pacti, seu donationis. Sed dic, quòd solutio apparebit ex infrà dicendis. Allegatur & secundò, quòd intelligitur ille titulus ibi per gloss. uidelicet, quòd mater ibi non dedit bona sua in dotem pro se ipsa, sed pro filia, uel alia extranea, & tunc secundùm Ioan. Fab. ibidem nihil obstat: quia iste fuit intellectus Placen. in quo glos. residet, ac Odofre. Bald. & Ioan. Fab. Sed Azo in summa Cyn. Iacob. But. & Barto. dicunt, quòd habet locum titulus de inoffic. don. quia illud dotare est donare. l. unica. §. accedit. C. de rei uxor. acti. sentiunt tamen secus in patre sic donante omnia bona sua pro filia in dotem: quia tunc non est donare, ut patet ex l. fi. ff. de do. quid dicemus.

2 Ego dico pro euidentia, quòd debes scire, quòd † filia in dote prætendit causam lucratiuam, maritus uerò onerosam. l. Mæuia. §. 1. ff. sol. mat. & ibi gl. & Bart. & est causa onerosa quò ad maritum, etiam si fuit pactum de lucranda dote causa: ut est in l. si donaturus. ff. de cond. ob causam. hoc præmisso dicerem pro concordia non constituendo differentiam inter patrem & matrem dotantes, quòd Azo. Bart. & sequaces solùm considerarunt per personam dantis dotem, qua inspecta est mera donatio. Pla. uerò, & sequaces considerant personam mariti accipientis, qua inspecta non est donatio, ut dixi, unde contra eum oportet mouere querelam inofficiosæ dotis, sed si contra filiam prætendentem causam lucratiuam moueretur lis, tunc competeret querela inofficiosæ donationis, & procedat opin. Bar. Azo. & sequacium, & quod nõ debeamus considerare personam dantis quantùm ad querelam, sed potius accipientis, patet: quia aliàs in æternum non posset sustineri primus intellectus suprà relatus, qui est communiter approbatus: quia responsum ipsius dantis & paciscentis de lucrando dotem deberet potius competere querela inofficiosi pacti, seu donationis. Sed quia quò ad maritum accipientem non est donatio, ut prædixi, datur querela inofficiosæ dotis. Et collige, quòd non debemus considerare dantem, sed accipientem, & tene menti hæc ad multa. Et not. hanc præclaram doctrinam, & intelligentiam ad illum titu. quia alibi non reperies.

LVI. QVÆRO,

VIDENDVM est, an titulus dotis sit lucratiuus vel onerosus, & suprà proximè dixi, quantùm ad maritum dicitur onerosus, sed quò ad mulierẽ dicitur lucratiuus. Bar. in l. Mæuia. §. fundus. ff. sol. matri. Et ex hoc dedi perfectum intellectum ad titulum. C. de inoffi. do. Ideo pone, patrem dedisse omnia bona sua in dotem, prout uidi, & reuocetur per alios filios, uel filias: tunc si reuocetur à marito fortè qui lucratus est ex pacto secũdùm quòd suprà quæstione proxima dixi: tunc reuocabitur per titulum de inof. dotibus. Si uerò à filia reuocetur, tunc p titulum de inoffi. dona. Et dico etiã ex hoc insurgere alium notabilem effectum; quia debes scire quòd quando creditores reuocant bona alienata per debitores in fraudem ipsorum, si sunt alienata titulo lucratiuo, tunc sufficit fraudem debitoris tantùm interuenisse. Si uerò titulus non est lucratiuus, sed onerosus, tunc oportet, ꝙ tam debitor, quàm acceptor participauerit de fraude, ad hoc ut possint reuocare alienata, ut C. de reuo. his quæ in fraud. cred. l. pen. & l. quod autem. §. hoc edictum. & §. simili modo. ff. eod. tit. Et ideo per præmissa dicerem, quòd si creditores experiuntur contra maritum, oportebit docere, quòd ipse participauerit de fraude, secus si contra ipsam mulierẽ: quia quantùm ad hæc ut similia consideramus per personã accipientis & eius contra quem agitur, non autem dantis. Et postquam præmissa cogitaui, reperi casum rotundum de omnibus his in l. fin. ff. de his quæ in fraud. credito. quem perpendito.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio an fingatur hodie in promissione dotis ex parte uiri.*
2 *Priuilegium fictæ stipulationis & hypotheca non tantum competit vxori, sed viro & hæredibus.*

LVII.

LVII. QVÆRO,

1 AN Hodie † in promissione dotis fingatur stipulatio ex parte uiri, Imol. io l. j. ff. soluto matrimon. in uer. in ea. gloss. ibi, nudo pacto, tenet quòd sic, alleg. gloss. in l. 1. §. 1. C. de rei uxor. action. quam sequuntur communiter doct. Adde, quòd idem not. gloss. in l. si diuortio. ff. de uerbo. obligation. & in §. fuerat. institu. de action. & in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. & gl. sentit. I l. de diuisione. in gl. 3. ff. sol. ma.

Contrarium tenet gloss. in l. 1. C. de iure dot. sed malè. Et pro prima opin allego tex. in l. 1. uersicu. & nemo. C. de rei
2 vxor. actio. ubi est tex. quòd † non tantum uxori, sed uiro & hæredibus competit priuilegium fictæ stipulationis & hypothecæ, de quibus pariter loquitur, ut patet ex fine illius tex. & istud placet reiectis diuinationibus. Ex parte uerò uxoris nullum est dubium, quòd fingitur stipulatio. dicta l. prima. in princip.

Sed quid si mutus accepit dotem? Bartol. in dicta l. 1. ff. solut. matrimon. dicit, quòd fingitur stipulatio interposita eo modo, quo potest, scilicet per seruum, ut l. 1. in princip. ff. de uerbor. obligat. uel si careat seruo per tabellionem, ut l. 2. ff. rem pu. sal. fo. & docto. communiter transeunt cum Bartol. Sed ego ualde dubito, & satis procedit dicta opin. quando dos fuisset promissa ipsi marito, sed si ponamus, quòd mulier dederit dotē marito, qui sit mutus, qualiter fingi potest, quòd mulier sit stipulata dotem sibi restitui à dicto muto, qui per se non potest promittere per stipulationem, nec reperitur, quod possit per seruum, uel per tabellionem promittere: quia seruus potest domino stipulari acquirendo, non autem obligando, ut l. seruus. C. de pactis. & l. seruus uetante. ff. de uerborum obligatio. Et si dicis, quòd præsumitur mutum dedisse mandatum seruo de promittendo, hoc non satisfacit: quia tunc uidentur plura specialia concurrere contra l. prima. C. de dot. promiss. nisi sustinendo Bartol. diceretur, quod illa duo habentur tantum pro uno: quia unum uenit in consequentiam alterius, iuxta not. in l. singularia. ff. si cer. pet. & in l. 3. §. 1. de do. inter ui. & uxor. l. licet. ff. de iure do. circa quod uide not. in l. 1. C. de do. promiss. Et aduerte inquantum suprà dixi, quod fingitur stipulatus per tabellionem, si caret seruo, quia tunc solum acquiritur utilis actio ipsi muto ex ipsa ficta stipulatione, quia etiam ex uera stipulatione facta per tabellionem non fuisset quæsita nisi utilis, legibus supra alleg. secundum Imol. in d. l. 1. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio dotis, an possit conferri in alteram ex partibus per uerba importantia meram uoluntatem.*

2 *Promissore non arbitrante, an & quando possit recedi ab eius persona.*

LVIII. QVÆRO,

1 AN stipulatio † dotis conferri possit in alteram ex partibus per uerba importantia meram uoluntatem. Bartol. in l. 1. ff. solut. matrimon. tenet quòd sic, & ibi bene uidetur loqui, quòd potest conferri in arbitrium alterius. Sed tu dic idem per uerba importantia meram uoluntatem, ita tenet Cyn. in l. 3. C. de do. promiss. licet aliàs non parum distet inter uerbum liberam uoluntatem, & arbitrium boni uiri, ut l. si sic in princip. cum sua materia. ff. de leg. 1. & pro Cyn. facit: quia iura dicentia, stipulationem conferri posse in alteram ex partibus, non faciunt huiusmodi differentiam. ergo &c.

2 Sed dubito † nunquid istis casibus ipso promissore non arbitrante possit recedi ab eius persona. Bald. in præalleg. l. 3. C. de dot. promiss. tenet quòd non. Contrarium puto uerius per ea, quæ dixi post Bartol. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. tene menti.

LIX. QVÆRO,

QVI Sunt casus, in quibus fingitur stipulatio à iure. Et quia hæc quæstio à foris est, uide per Bartol. & scribentes in l. 1. ff. de uerbo. oblig. in princip. per Angel. in l. optimam. C. de contrahen. & commiten. stipu. per Angel. insti. de action. in §. fuerat. in uersi. 2. ex glo. no. &c.

LX. QVÆRO,

AN actio ficta dicatur utilis uel directa. Cyn. & Salv. in l. 1. §. 1. C. de rei uxor. act. tenent, quod sit directa: quia fictio habetur pro ueritate. Ideo perinde est ac si ipsa mulier esset stipulata. Igitur competit directa, quod est uerum, quando fingitur stipulatio in persona eius, qui si uerè fuisset stipulatus, competijsset actio directa: aliàs secus, ut dixi supra proximè. 3. q. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias constituitur per uirum in tanta quātitate: quanta est dos data per mulierem.*

2 *Pactum dotis extenditur ad dona.*

LXI. QVÆRO,

DE augmento dotis, pro clara intelligentia notare oportet, quòd habemus donationem propter nup. quæ olim dicebatur ante nupt. Item habemus augmentum dotis. Item & tertiò sponsalinam largitatem, quæ omnia inter se multū
1 differūt. † Nam donatio propter nuptias constituitur per virū in tanta quantitate, quanta est dos data per mulierem. & licet olim propter prohibitionem tituli, de dona. inter uir. & uxor. non posset fieri, nisi ante nuptias, tamen hodie etiam constante matrimonio potest fieri l. fi. C. de do. ante nuptias. quia simplex donatio est prohibita, non autem ista, & hoc respectu nō dicitur amplius donatio ante nupt. sed propter nupt. ut ibidē dicitur: & ideo constituta dote potest mulier maritum astringere ad constituendum talem donationem in tantundem, authen. dos data. C. de do. ante nupt. quinimò multi tenent, quod sit constituta ipso iure in simili quantitate, ut ibi per gloss. & doct. dic ut ibi, & hodie omnia æqualitas seruatur inter hāc donationem & dotem tam in constituendo, quàm in pactis lucratiuis: nam sicut maritus fit dotis dominus, ita mulier donationis propter nupt. licet habeat usumfructum maritus, ne contingat dotem non seruire oneribus matrimonij: cum tantundem reddatur uxori: & sicut dos soluto matrimonio uxori redditur, ita talis donatio uiro. §. 1. in auth. de æqualit. dot. & quantum maritus ex pacto debet lucrari de dote, tantundem uxor de dicta donatione, ut æqualitas in omnibus seruetur, licet nullum pactum in lucro talis donationis interuenerit:
2 quia † pactum dotis extenditur ad donatio. secundùm Azo. in summa, de donatio. ante nuptias. dicens esse casum expressum in l. ulti. §. sin autem dona. in eodem titu. & ibi gl. & Cy. ex quo sequitur, quòd tenendo opin. de qua supra, quòd statim data dote intelligatur donatio propter nupt. celebrata ad similem quantitatem & consequenter ad simile pactum lucratiuum, consequenter parum prodessent hodie pacta, quæ fiūt de lucranda dote, uel certa parte dotis, de quo uide per pulchrè Cyn. in d. auth. dos data. & dic ut ibi. & si quæsieris qua ratione fuerit introducta donatio talis. respon. quòd ex ea cōsulitur mulieri matrimonio soluto, si res dotales nō existant: quia illam non potuit alienare maritus etiam cōsentiente muliere: licet aliàs uiri hypothecę possit mulier renunciare. l. fi. C. ad Vellei. l. iubemus. & auth. siue a me. in eodem ti. & no. per gl. in §. est autem. instit. de do. per Azo. in summa. de do. ante nup. de consuetu. tamen in plerisque locis non fit talis donatio secundùm Bald. in d. auth. dos data. subiicit tamen, quod in quibusdam locis fit quædam parua donatio, sicut fit Florentiæ. Nunc uideamus de augmento dotis: ac etiam donationis præmissæ, & scire debes, quòd augmentum dotis fit ex parte mulieris: augmentum uerò donationis propter nuptias fit ex parte mariti, quod olim eis non licebat constante matrimonio. l. si constante. C. de dona. ante nupt. & muliere augente dotem, licebat etiam marito in tanto augere donationem de iure Codic. quod hodie de iure authenticorum redactum est ad necessitatem, ut muliere augente dotem teneatur maritus augere donationem propter nuptias in tantundem. authentic. sed iam necesse. C. de donatio. ante nuptias. quæ tamen necessitas de consuetudine non seruatur: ut refert Bald. in dicta l. si constante. etiam secundùm eum per consuetudinem remanemus hodie in finibus d. l. si constante.

LXII.

LXII. QVÆRO,

QVÆ sit ratio, quare non potest fieri augmentum dotis ex una parte? Dicit Abb. in suo cons. 46. incipien. Omnipotentis Dei &c. tria mihi dubia. In primo dubio dicit, ne fiat præiudicium ipsi mulieri. & hoc uidetur dicere tex. in authen. de æqualitate dotis. §. aliud. ibi, nè aliqua fiat circunscriptio: sed, ut dicunt Cyn. & Fran. Tigri. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. non uideo, ꝙ possit fieri circunscriptio, vnde assignant rationem, quia dos & donatio propter nupt. debent esse æquales tàm in constitutione, quàm in augmento: ut in d. auth. de æqua. do. §. 1. & quare requiratur ista æqualitas, dic ut ibi.

LXIII. QVÆRO,

QVOD tempus inspiciatur, ut sciamus, an maritus sit debitis prægrauatus. Respon. ꝙ inspicitur tempus facti augmenti, ut si tempore illo maritus non sit debitis grauatus, mulier possit facere augmentum in quibuscunque rebus: quia tunc nō potest esse suspicio, ꝙ sit factum in fraudem creditorum, qui tunc nulli erant, vnde ipsa est potior in tempore & in iure. & hoc dicit tex. in dicta authen. sed iam necesse. C. de donatio. ante nupt. & expressius in corpore, in §. illud. & in §. si uero non fuerit. Nec obstat prædictis, ꝙ potest præsumi factum in fraudem futurorum & posteriorum creditorum: quia responsio patet ex notatis per Bal. in d. authē. sed iam necesse. Sed si tempore facti augmenti maritus erat debitis prægrauatus: tunc habet locum præsumptio, ꝙ dicatur factum augmentum in fraudem credito. quibus ex priuilegio esset præferenda. Et ideo dicta authen. uoluit, ꝙ tunc fieret augmētum in rebus immobilibus & non mobilibus, aliàs mulier non habet priuilegium in augmento: quia possent creditores faciliter defraudari, cum mobilia lateant. Vnde dicere posset vxor, dedi augmentum, sed maritus consumpsit seu contraxit: ita quod non posset clarè apparere, verum verè fuisset datum augmentum. Sed si fiat augmentum in rebus immobilibus non potest ita de facili fraus committi, quia immobilia non latent, sed patent: vnde si mulier dicat se fecisse augmentum in immobilibus, puta fundo, uel domo, poterūt statim ipsi creditores offerre sibi res prædictas, argumen. qui bus mod. pign. uel hypoth. solu. l. Paulus. §. qui pignoris. ita dicit tex. in dicta authen. in princip. & Cyn. & alij in d. authen. sed iam necesse.

LXIIII. QVÆRO,

SI dicatur, augmentum fuisse factum in rebus immobilibus, sed res non apparet, quam mulier dicit dedisse in augmentum, an præsumatur fraus? a Docto. in dicta authen. sed iam necesse. tenent quod non. Nec obst. quòd dicta authen. loquitur indistinctè, quia respicit frequentiam, nam frequentius accidit, quod immobilia apparent, & non latent, mobilia econtrario quod lateant, & non appareant, argum. optimum. C. quando & quibus quarta pars debetur. l. 2. & ad hoc facit quod not. Cyn. in l. fi. in 6. q. C. de spon.

ADDITIO.

a An præsumatur fraus. Adde hic, quod augmentum dotis præsumitur in fraudem factum, quando creditores sunt marito: non aliàs. uide Bald. in additio. Spec. de do. inter uirum & uxorem. uersi. fi. & ibi Spec. uersi. quid si uit. & per Bal. in consil. maritus constante matri.

LXV. QVÆRO,

SI vxor dicit se fecisse augmentum dotis in rebus mobilibus, & illæ res extant penes maritum, ita ꝙ apparet fuisse datas in augmentum, an tunc præsumatur fraus. Cōcludo, ꝙ nō, & uxor in augmēto utetur priuilegio suo, quo cessat hoc casu ratio præsumendæ fraudis. Nec obstat, ꝙ dicatur hoc casu, quando augmentum fit in rebus mobilibus, mulier non hēt priuilegium in augmento, ēt si probet se dedisse augmentum, ut no. Azo in summa. C. de do. ante nup. & notatur in corpore de æqual. dotis. quia respon. & tene menti, ꝙ illud fortè procedit, quando uxor probat solummodo, quod dedit augmentum, sed non probat, quòd sint modo penes maritum, quo casu non cessat fraudis præsumptio. Nam præsumitur, quòd dederit, & quòd maritus postea reddiderit uxori in fraudem creditorum. Sed quando probat, quòd illud augmentum est penes maritum, cessat communis præsumptio fraudis, igitur &c.

LXVI. QVÆRO,

SI maritus est debitis prægrauatus, mulier impedit facere augmentum dotis in rebus mobilibus, & sic facit, ꝙ non habet priuilegium in augmento. Sed dubium uidetur, quando dicatur maritus ære alieno impeditus, ita quòd prædicta locum habeant. Gloss. in dicta authenti. sed iam necesse. uidetur intelligere, quando maritus est debitor in magna quantitate, sed Cyn. dicit, quòd debet haberi respectus ad facultates mariti, ut si habet in facultatibus plus, q̃ debeat, non præsumatur fraus, aliàs si minus, uel tantundem habeat in bonis, dicitur ære alieno grauatus, allegat. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. Franc. Tigri. in reper. dictæ authen. dicit, quòd semper dicitur ære alieno grauatus, ut sic præsumatur fraus siue in parua, siue in magna quantitate sit debitor, & innuit text. in authen. de æqual. dotis. §. aliud. & §. si dos non fuerit. Et distinguit. Aut tempore facti augmenti & tempore quo agunt creditores maritus habet tot bona, quòd posset ex eis satisfacere creditoribus, & mulieri de dote & dicto augmento. Aut tempore facti augmenti habet, sed tempore quo agunt creditores non habet. Aut contra, tempore facti augmenti non habet, sed tempore quo agitur habet.

Primo casu dicit, quòd præsumitur augmentum factum in fraudem, sed ista præsumptio fraudis nil nocet uxori: quia non est necessarium sibi priuilegium cum omnibus creditoribus satisfieri possit, & sibi de dote, & dotis augmento.

Secundo casu præsumitur fraus in bonis, quæ habuit uir tempore facti augmenti, ut mulier non præferatur cęteris creditoribus propter suum priuilegium sibi denegatum.

Tertio casu dicit, quòd præsumitur fraus, ut tamen si cōtingat maritum bona sua augere, mulier præferatur cæteris creditoribus: nec suum priuilegium sibi denegetur, hæc probantur in d. authen. de æqua. do. si rectè ponderentur uerba d. §. si uerò non fuerint. & sic semper fraus præsumitur, sed fraudis præsumptio quandoque nocet, quandoque non, ut supra patet.

LXVII. QVÆRO,

AN illud, quod supradictum est, habeat locum, siue mulier sciebat, siue non maritum debitis prægrauari? Frāc. Tigri. & Bald. in dict. authen. sed iam necesse. tenent, ꝙ tunc demum habeat locum, quando mulier sciuit: quia illo casu præsumitur factum in fraudem creditorum. Secus si ignorauit: quia tunc nullos putauit esse creditores ergo tunc cessat fraudis præsumpto: nam ignorantia excusat quem à dolo: ut l. si quis in graui. §. ignorantia. ff. ad Sylle. & l. plagij. ff. de plagiariis. & l. si quis id quod. §. dolo. ff. de iurisd. omn. iud.

Concludo, ꝙ si mulier probet se fecisse augmentum, & ꝙ tunc ipsa ignorabat maritum debitis obligatum, quod habet priuilegium in augmento.

LXVIII. QVÆRO,

SI mulier fecit augmentum in rebus immobilibus, an cesset fraudis præsumptio, si datæ fuerunt æstimatæ? Docto. in authen. sed iam necesse. magis communiter tenent quòd non: quia licet istæ res appareant & non lateant, tamen non possunt creditores dicere, accipe res tuas, quia tunc non res, sed earum æstimatio debetur, ut l. quoties. C. de iure dot. & l. cum dotem. eodem titu. Item non debet tunc dici factum augmētum in rebus immobilibus, sed in æstimatione rerum, & sic in pecunia: quia illæ res uenditæ dicuntur mariti. d. l. cum dotem, & l. plerunque. §. si autem. ff. de iure dot. & pretium dicitur esse in dote, ut nota. Cyn. in l. cum dotem Præterea posset fieri fraus: quia mulier daret augmentum in rebus immobilibus, ut puta domum ualentem centum æstimatam pro ducentis, & hoc modo possent fraudari creditores,

ditores, & ideo dicendum, quòd augmentum debet fieri in rebus immobilibus inæstimatis, aliàs non habet priuilegium.

LXIX. QVAERO,

AN prædicta locum habeant siue ante, siue post contractum matrimonium fiat augmentum. Conclude, quòd d. auth. sed iam necesse. locum habet in augmento facto solùm constante matrimonio, sed ante matrimonium contractum potest fieri in quibuscunque rebus. & habebit priuilegium in augmento. Et est ratio: quia si fiat augmentum matrimonio constante præsumitur factum in fraudem creditorum: quia lex præsumit fraudem propter affectum, quem habent inuicem iugales. Sed ante contractum matrimonium non habent tantam affectionem uir & uxor, quantum post: quia incipit coniugalis amor, & ideo non ita de facili præsumitur fraus secundùm Franc. Tigri. in d. auth. sed iam necesse. Potest adduci fortior ratio: quia tex. in corpore unde illam authen. sumitur, licet quidam dicant, quòd indistinctè loquitur, tamen si ponderabis uerba in pluribus partibus illius auth. expressè patet, quòd loquitur constante matrimonio, & maximè ea rubrica, quæ dicit de æqual. dot. & sic loquitur quando erat dos constante matrimonio, argu. l. 3. ff. de iure dot.

LXX. QVÆRO,

AN prædicta locum habeant, quando dos constituitur à princ. Cyn. in d. authen. sed iam necesse, determinat, quod non cessat ratio fraudis præsumendæ hac ratione, constante matrimonio prohibentur donationes inter coniuges, sed non ante, ut C. de dona. inter uirum & uxorem. l. 1. Et pro hoc: quia l. dicit, quòd mulier habet priuilegium in dote, vt l. fi. C. qui pot. in pig. habean. licet in dotis augmento distinguatur, an fiat in rebus mobilibus, uel immobilibus, ut dicta authen. sed iam necesse.

LXXI. QVÆRO,

QVID si ante matrimonium fuit constituta dos, sed post matrimonium soluta. Puto, quòd tunc d. authen. sed iam necesse. non hēt locum: nam non præsumitur fraus ex constitutione, seu promissione dotis: quia facta fuit ante contractum matrimonium, non in solutione quæ ex necessitate facta fuit, scilicet uigore primæ promissionis, argum. ad hoc in l. qui autem. §. apud Labeonem. ff. quæ in fraud. credi. & §. sciendum. in ea. l. & est argum. in l. 3. §. Scio. ff. de mino. & per dict. §. apud Labeonem. uidetur dicere hoc esse uerum tunc demum, quando mulier iudicis authoritate soluit coacta, & idem dicerem, si fuisset dos promissa constante matrimonio, sed soluta post maritus fuisset debitis prægrauatus per præalleg. rationes.

LXXII. QVÆRO.

QVID si mulier faciat augmentum in rebus mobilibus contra dictam auth. sed iam necesse. an etiam priuetur iure communi suo? Cyn. ibi dicit quod non: imò perdit suum proprium speciale eius, quod habet, ut præferatur aliis creditoribus anteriorib. sed iure communi potest uti. Adde, quod idem tenuit Aug. ibi, & in l. assiduis. circa 4. col. C. qui pot. in in pig. hab. per tex. in d. auth. sed iam necesse. in fin. & melius in corpore unde sumi. §. si autem.

LXXIII. QVÆRO,

DICITVR quando maritus habet creditores, quòd mulier debet facere augmentum in rebus immobilibus, aliàs non habet priuilegium pro augmento. Quæro: quia si non habet res immobiles, an poterit in mobilibus facere augmentum, & sic pro eo habeat priuilegium? Videtur quòd sic per tex. à contrario sensu d. authen. sed iam necesse. ibi dum dicit, eum mulier in bonis substantiæ suæ &c. Econtra uidetur, quòd non habeat priuilegium ut ibi, dum dicit, rer mobiles &c. & in d. §. si autem. & hoc puto uerius: quia mulier potest ex rebus immobilib. mobilia comparare, & illa postea in augmentum dare, facit, quod dicitur in d. auth. sed iam necesse. quòd si uir non impeditur ære alieno mulier potest facere augmentum in quibuscunque rebus, & habebit priuilegium etiam in augmento: ergo aliud sentit, quando maritus erat debitis inuolutus.

LXXIIII. QVÆRO,

QVOMODO tempore, quo mulier agit, probabit se dedisse augmentum ante debita contracta. Respondeo facili: probabit per instrumentum, uel testes, ex quibus apparebit de tempore dati augmenti, & ex instrumentis, uel aliis probationibus creditorum apparebit de prioritate, uel posterioritate: habet tamen causa dotis hoc priuilegium, quòd in dubio præsumitur prior in tempore, ut dicam infra.

LXXV. QVÆRO,

AN sufficiat, si maritus confiteatur, quòd mulier sibi dedit augmentum. Conclude, quòd non: quia si hoc sufficeret, posset semper maritus fraudare creditores. secundò: quia talis confessio præsumitur fieri in frau. cred. & ideo non, arg. l. Seya. ad uelleia. & not. in l. repetita. C. de fid. & l. si creditor. ff. de solu. accedat, quod not. Cy. in l. ubi adhuc. in 12. q. C. de iure dot.

LXXVI. QVÆRO.

EO casu, quo maritus erat debitor tempore, quo dicitur datum augmentum, & mulier dicit dedisse augmentum in rebus immobilibus, quomodo hoc probabit mulier. Respondeo, quòd hoc apparebit ex instrumentis, uel per testes, ex quibus probabitur, quòd mulier dedit domum, uel aliud immobile, aut per apparentiam, uel existentiam ipsarum rerum, quæ dicuntur esse datæ in augmentum. oportet enim, quòd res appareat ad hoc, ut mulier habeat priuilegium, ut dixi supra.

SVMMARIVM.

1 *Maritus quare potest facere augmētum donationis propter nuptias in quibuscunque rebus, etiam existentibus creditorib. sed uxor non, nisi in immobilibus.*

2 *Maritus licet sit debitor, si tamen uxor non est debitrix, potest maritus facere augmentum in quibuscunque rebus.*

LXXVII. QVÆRO.

QVARE maritus potest facere augmentum donationis propter nuptias in quibuscunque rebus etiam existētibus creditoribus, sed uxor non, nisi in immobilibus? Cyn. in d. auth. sed iam necesse. respon. quòd per donationem ante nupt. & pro eius augmento non competit hypothecaria priuilegiata, ut l. fi. in fi. C. qui po. in pign. hab. Sed hoc mihi non placet: quia imò competit priuilegiata, sicut pro dote, ut plenè not. Bal. & alij in l. si constante. C. de dona. ante nup. Vnde fortasse uidetur distinguendum in donatione propter nuptias & eius augmento, sicut in dote, & dotis augmento. Nam sicut distinguitur in augmento dotis, an sit impeditus maritus ære alieno, uel non, d. authen. sed iam necesse. ita debet distingui in donatione propter nuptias, an uxor impediatur ære alieno, uel non: quia quod de uno dicitur, de alio intelligitur esse dicendum, cum in nullo differat dos & donatio propter nuptias, ut l. fi. C. de dona. ante nupt. Et pro hoc pondero tex. in auth. de æqual. do. §. illud. ibi. maximè in parte mulieris: nam dictio, maximè, implicat idem in casu econtrario, & sic ex parte uiri. l. illud. ad legem Aquil. Non ob. quod dicitur in d. §. illud. ibi, uir autem &c. quia respon. quòd loquitur solùm, quando maritus est debitor, ut ibi patet. Nam li-
a cet † maritus sit debitor, si tamen uxor non est debitrix, pōt maritus facere augmentum in quibuscunque rebus, nec ex hoc creditores læduntur: quia siue faciat augmentum per promissionem, licet pro isto augmento bona mariti sint uxori tacitè obligata, tamen ipsa non habet priuilegium, ut ipsa creditoribus anterioribus præferatur, ut no. in d. l. si constante. siue etiam faciat augmentum tradendo pro illo augmento non obligantur bona mariti uxori, sed obligantur marito. d. l.

si con-

si constante. unde ex hoc tunc læduntur creditores, & ita intelligitur tex. in d. auth. sed iam necesse. Sed ubi mulier esset debitrix, tunc oportet maritum facere augmentum in rebus immobilibus, sicut supra dictum est in augmento dotis ex parte uxoris: quia est eadem ratio, & per omnia sunt paria. l. fina. C. de dona. ante nuptias. & authent. æqualiter. C. de pact. conuent.

LXXVIII. QVÆRO,

CVI incumbit probare, quòd maritus non esset prægrauatus debitis tempore dati augmẽti, an mulieri, an uerò creditoribus, quod esset debitor. Doct. in d. auth. sed iam necesse. tenent, quòd creditoribus: quia ei, qui dicit &c. l. actor. C. de proba. & ff. eo. l. 2. & l. quoties. §. qui dolo. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia largitas quæ sit.*
2 *Mulierum genus auarum est.*
3 *Res quas uir mittit uxori, quando eam ducit, in dubio non uidetur eas donare, sed accommodare potius, ut magis ornata accedat ad uirum.*

LXXIX. QVÆRO,

VIDEAMVS nunc tertium genus donationis inter
1 coniuges, quæ uocatur sponsalitia largitas. † Et est donatio, quæ fit à sponso sponsæ ante matrimonium contractum; quia aliàs non teneret per titu. de dona. inter uirum & uxorẽ. & datur simpliciter, & non propter nupt. inest tamen semper conditio nuptiarum: quia intuitu matrimonij fit uerè; tamẽ non potest dici propter nupt. donatio, de qua supra diximus, cum non fiat ad recompensationem dotis, ut not. gl. in auth. ut sponsalitia largitas, in princip. inest autem conditio nuptiarum, nisi steterit per eos, quo minus nuptiæ fuerunt secutæ: tunc donatio facta per sponsum sponsæ rescinditur in totũ, si osculum non intercessit: osculo autem interueniente resol-
2 uitur donatio solùm pro parte dimidia. † Sed si sponsa dedis-
a set spõso, quod rarò accidit, a ut dicit text. in l. si à sponso. C. de dona. ante nupt. quia genus mulierum est auarum, gloss. & etiam Azo in summa, tunc non distinguitur, utrum interueniat osculum, uel non: imò in utroque infirmatur donatio in totum. d. l. si à sponso. ubi casus de præmissis, etiam magis fauet ut sponsæ, & ideo quia mulier dicitur dare osculum, non accipere, ut ibi dicit glo. & gratia uiri non autem mulieris fit; quia uir redit ad proprios lares alacrior; & sponsa remanet uerecunda, & incurrit ruborẽ secundùm Azo. in sum. & Cy. in d. l. si à sponso. Et sic not. ex præmiss. quòd uir osculando mulierem, efficitur alacrior, & quia supra dixi, quòd hæc donatio non potest fieri post contractum matrimonium, quid dicemus in dubio, si non constet, an ante uel post fuerit facta. Dicitur, quòd si est facta in domo sponsæ tenet, quod censetur acta ante matrimonium; secus si in domo uiri, ut est casus in l. cum te. C. de dona. ante nup. qui casus est singularis secundùm Barto. ibi & ex eo nota. Bald. quòd ex ductione sponsę ad domum sponsi præsumitur matrimonium. Et ibi glo. quęrit, quid si fiat donatio in uia, dum ducebatur ad domum mariti, & respondet perinde esse, ac si facta fuisset in domo sponsæ, & sic ualeret. Plus dicit Azo in summa, de donatio. ante nupt. prope finem; quia licet per consensum de præsenti contrahatur matrimonium; tamen quantum ad prohibitionem donationis non uidetur matrimonium perfectum, antequam sponsa sit ducta, unde & in itinere poterit ei donare, & postquam sit ducta, si non sit in dicta domo separata à uiro l. pen. §. 1. ff. de don. inter uir. & uxor. Sed Iac. de Raue. Cy. Bal. in d. l. cum inter. dicit, quod uxor non consueuit duci ad domum mariti, nisi nuptiis celebratis per uerba de præsenti, ideo nõ ualebit donatio facta in uia. & dicit Bal. ita tenere doctor. Et ex præmissis uidetur, quòd iocalia. & alia, quæ sponsi mittunt sponsis suis sint ipsarum sponsarũ, quod clarè quando constat, quòd animo donandi miserunt. Sed quid in dubio? Bar. in l. si ut certo. §. interdum. §. commod. tenet quòd non uideatur fecisse animo donandi, di-
3 cens † quòd stagnalia argentea, & bursæ & coronæ, quas uir mittit uxori, quando eam ducit, in dubio non uidetur donare, sed magis accommodare, ut magis ornata accedat ad uirum, & ideo non firmatur morte, nec debebit apud uxorem remanere, nisi aliter cõsuetudo se haberet, & dicit esse casum ibi, & sequuntur communiter doct. Ego dico, quòd ille text. hoc nullatenus probat: quia non loquitur in dubio, prout loquitur Bar. in casu, quo constat, uirum accommodasse sponsæ, vel vxori, quo honestius culta ad se duceretur, ut ibi exprimitur in tex. vnde in dubio quantùm ad vxorem credo non præsumi donationem talium rerum pretiosarum: tum quia non valeret, toto ti. de dona. inter vir. & vxor. tum etiam quia potest accipi alia coniectura, quàm donationis, videlicet vt honestius culta ad se ueniat. & per hoc consueui dicere, quòd si frater emat iocalia vxori suæ sciente & patiente fratre, qui est in communione, non tamen uidetur ipse frater cõsentire animo donandi: quia nec ipse frater uidetur in dubio id, quod tradit, vxori suæ tradere animo donandi, ergo multò minus alter frater tacens, quod singulariter notabis ad limitationem l. si seruus communis. cum ibi not. ff. de dona. inter uirum & vxor. & est quotidianum. In sponsa autem pluscùlum dubitationis est circa ea, quæ primò dixi: quia in ea potest uideri donatio iuxta præmissa. Tamen in contrarium facit: quia potest accipi alia coniectura, de qua suprà, vnde succedunt no. in l. cum deinde. ff. de probation. nec adhuc inter eos est fauor amoris, donec consuetudinem dulcem inuicem habuerint; ut suprà dixi post Cyn. vnde non ita de facili debet præsumi donatio, & ad præmissa, quæ suprà dixi latè, & quod in dubio non præsumatur donatio, uidentur uelle Bartol. & docto. in d. §. interdum. per illum tex. quem dicit menti tenendum, quem no. inquantum loquitur de sponsa. quia si ibi est casus in uxore, prout uolunt doct. etiam in sponsa, de qua etiam expressè loquitur, sicut de uxore, & de uestibus tam quotidianis quàm festiuis, & alijs iocalibus traditis uxori, siue etiam sponsæ, an in dubio debeant esse ipsius mulieris, uide infinitas opin. quas recitat Imo. in l. pe. §. seruus uxoris. ff. sol. ma. & in sponsa concludit effectu idem quò ad præmissa, quod in uxore, & de hac quæstione dixi etiã in §. proximo.

ADDITIO.

a Quod rarò accidit. Adde hic, & no. quod refert D. Bat. Soc. in cons. 214. incipiente in causa, uersi. confirmatur, usque cum legis. in 2. parte. Nam mulierum genus est auarissimum.

SVMMARIVM.

1 *Contractus seu constitutio dotis ornatur 32. priuilegijs.*
2 *Petitio generalis dotis admittitur.*
3 *Dos potest peti coram iudice ecclesiastico.*
4 *Iudex potest dare dilationes breuiores, quàm consueuerit ratione dotis.*
5 *Priuilegia dotis sunt 27.*
6 *Mulieri quot priuilegia dentur ratione dotis.*
7 *Marito dantur 24 priuilegia ratione dotis.*

LXXX. QVÆRO,

OPORTET Discurrere per singula priuilegia dotis. De quibus habetur glo. in l. 1. ff. sol. mat. & ibi Pau. Rupha. & scriben. omnes, & per Specu. in tit. de dona. inter uir. & vxo. in §. formatis. Saly. in l. 1. C. de priui. do. Alb. in l. 1. C. de rei vxo. actio. Et reperio aliqua priuilegia esse data contractui, seu cõstitutioni ipsius dotis, aliqua petitioni, aliqua actioni, aliqua foro, aliqua instantiæ, aliqua ipsi doti, hoc est rei do-
1 talis, aliqua uero marito. † Contractus enim seu constitutio dotis est multipliciter priuilegiata. Primò, quia multi sunt. qui astringuntur à iure mulieres dotare, de quibus dic, ut dixi supra. Item secundò: quia constituitur nudo pacto efficaciter, l. ad exactionem. C. de do. promiss. & dixi supra. Item tertiò, quia hodie fingitur stipulationem interuenisse. l. 1. circa princip. C. de rei ux. act. Quartò, quia eius constitutio potest
2 poni in arbitrium patris, & intelligitur de arbi. boni uiri. l. 4. C. de do. promiss. Sed potest dici, quòd in hoc non est speciale per l. hæc uenditio. ff. de contrahen. emp. & per no. per Bar. in l. si quis arbitratu. ff. de uerb. obl. licet Azo in ti. de do. promiss. ponat pro speciali in dote. & Bald. in d. l. 3. Vel dicit, quod est specialitas in hoc; quia nedum in arbitrio, sed etiam in uoluntate alterius, puta patris, potest poni, secundùm Cyn. in l. 1. C. de do. promis. & sequitur Ang. & Imo. & dixi supra.

Quintò

Quintò, quia potest constitui dos incerta, licet talis promissio incerta nō teneat. l. cum post. §. gener. ff. de iu. do. Attēde tamen, quia dico quod ex æquitate canonica ille tex. procederet in quacunque promissione incerta, & ueniret certificanda officio iudicis, ita singulariter Archi. in c. cum sint multi. j. q. j. & Bat. in c. ex parte. extra de censi. & sequitur ibi Panor. quamuis Goff. ibi sentiat contrarium.

Sextò est priuilegiata constitutio dotis in tacito pacto præsumpto: quia in instrumento dotali plura tradita scripsisti, quam susceperis, præsumitur pactum fuisse consecutum de his, petendis, quæ desunt etiam ex confessione liberatoria oritur tacitum pactum de agendo, quod est speciale in dote, casus est in l. si de uoluntate. C. de do. promiss. quæ non est alibi secundùm Bald.

Septimò: quia dos intelligitur constituta per patrem de bonis proprijs, licet filia habeat proprium, ut latius dixi supra, & hoc est speciale in dote, ut patet ex l. fin. ff. de pe. hære. ubi casus valde no.

Octauò habet ipse contractus, seu stipulatio ficta priuilegium, quod habet naturam bonæfidei contractus, ut in §. fuerat insti. de act. & per Bat. in l. 1. ff. sol. mat.

Nonò, ut etiam si constituatur dos per extraneum, nisi sibi paciscatur expressè dotē restitui, uidetur donare, & mulier censetur tacitè stipulata, & intelligitur extraneus omnis, qui mulierem, quam dotauit, non habet in potestate: pater uerò seu parens habens mulierem in potestate, non uidetur donare: & ideo actio communis est patri & filiæ, quæ solidatur in filiam per patris obitum. & etiam si pater fuerit litem contestatus, in filiam trāsit instantia. Ista omnia habentur in l. vnica. §. accedit. cum seq. C. de rei uxor. act. quos casus no. valde secundùm Bal.

Decimò: quia pro dote constituenda possunt alienari res minoris cum debita solennitate. l. lex quæ tutores. C. de admi. tu. quod aliàs non licet. l. ob æs. C. de prædijs minorum, nisi imminente ære alieno, ut ibi.

Vndecimò: quia pro dote constituenda possunt res, quæ subiacent restitutioni, irreuocabiliter alienari, auth. res quæ. C. com. de le. & hoc tam pro se, hoc est pro eius dote, vel ēt ꝑ dote recepta restituenda secundū Bar. gl. & doc. ibi, quā pro eius filiab. quas vult dotare, & hoc vbi grauatus est filius defuncti, quia pr̄ est, & eius officiū est dotare filiam. Item si filia defuncti esset grauata fideicōmisso, quia ex illo posset dotare filiā suam, si eius maritus esset pauper, aliàs secus secundùm Bar. in l à filia. in priu. ff. ad Treb. d. auth. res quæ. quia ēt tūc mr̄ tenetur dotare, ut dixi s̄. Item dicit Bart. in filio grauato qū tenetur dotare sororem, quod qū sit, dixi s̄. Sed Sal. dubitat; quia hic soror accepit legitimam à primo testatore iure institutionis, aliàs testm̄ non ualeret, qui pater uoluit fideicōmissarium præferri illi sorori, eidemq́ue filiæ, sed non filio hæredi instituto, nec eius liberis. l. cum acutissimi. C. de fideicō. vos autem remitto ad d. auth. res quæ.

Duodecimò, quia pro constituenda dote potest diminui illa quarta, quæ reseruanda est fideicommisso, per grauatum de restituendo, si sine liberis decesserit, quicquid ea hæreditate superesset, ut est casus in auth. contra rogatus. C. ad Treb.

Terriodecimò dotis constitutio est priuilegiata, ut si inceperis à traditione, non debetur euictio. Casus est singularis, & quem ibi commendat Bar. in l. 1. C. de iure do. dicens, quòd si ille tex. non esset, l. mulier. signaretur. Et ego puto singularem; eo quia titulus dotis non est parte mariti lucratiuus, ut dixi supra. Item est ultro citroque obligatorius iudicio meo, per authen. dos data. C. de do. ante nup. licet in contrarium senserit Bald. in d. l. 1. & non sumus in terminis l. Arist. ff. de do. in fi. l.

Quartodecimò est priuilegiata, quia licet constituatur dos per quemcunque, qui non teneatur, & respectu mulieris sit titulus lucratiuus, seu donatio; tamen non eget insinuatione, licet excedat summam legitimam. l. cum quidam. & ibi glo. Cyn. & Bar. C. de iure do. secus tamen in donatione propter nuptias, ut in ex. l. §. similiq́ue modo.

Quintodecimò: quia per solam confessionem rustici accipientis nobilem uxorem constituitur dos ex præsumpto animo renunciandi, unde signanter Barto. in l. si uoluntate. C. de do. promiss. & specialitas patet per l. 1. & fi. quia idem in donatione, licet aliàs sit reprobata inter uir. & ux. ut no. Bar. in l. si diuortio. ff. de uerb. obl. quia fateor, ubi de animo donādi constaret, sed quòd confessio præsumatur facta aīo donandi, seu remunerandi potius, quam spe numerationis, puto esse speciale in dote mixta ratione affectionis per d. l. 1. & fi. & intellige tamen, quando est magna inæqualitas inter ea, quæ dixi supra.

Sextodecimò est priuilegiatus ipse contractus dotis, & ex inutil. stipul. agitur l. unica. §. 1. C. de rei uxor. act. & ratio ponitur ibi.

Decimoseptimò, ut possit constitui dos pro muliere incerta l. à Titio. ff. de uerb. obl. dicit Ang. ff. so. ma. sed uidere mea ratio illius l. non fundatur super aliqua specialitate, sed super iure communi.

Decimooctauò: quia licet in dubio interpretemur contra loquentem in ambiguo l. ueteribus. ff. de pact. cum ibi not. tū fauore dotis interpretamur pro loquente, uide tex. cum gl. in l. iuxta. ff. de iu. do. licet gl. ibi dicat esse speciale in dote, posset tamen dici, quòd nulla sit specialitas: quia ibi sensus, qui faciebat pro loquente, erat uerisimilior, ut patet. Et super hac ratione uidetur etiam se fundare ille text. in fin. ibi, uerisimile est, ergo nulla est specialitas, per not. gloss. & Docto. in d. l. ueteribus.

Decimonono contractus, seu const. dotis dicitur priuilegiata: quia si mulier nupta in eodem instrumento se ad dotem pro filia communi obliget unà cum uiro, ualet talis obligatio licet aliàs uxor non possit obligari unà cum uiro. §. & aliud. in auth. si qua mulier. C. ad Velleia. tamen erit speciale in casu illo fauore dotis secundum Bal. in d. l. 1. ff. solu. mat. & sequitur ibi Ray. qui allegat idem uelle Iac. de Bel. in d. §. & aliud. Item pro hoc alleg. l. cum uxor uirum. ff. de iure dot. Sed in ueritate si bene aduertatur, ille tex. parum facit: quia ibi maritus iussu mulieris soluens dotem filiæ communi bonis dotalibus uxoris suæ eatenus liberat ab uxore in actione de dote, sed non dicit ille tex. quòd inuitos se obliget alicui, & sic natura actus, ibi non patebatur præsumptionem intercessionis pro marito, nec tex ibi dicit, quòd in eodem instrumento, uel contractu intercessent consens uiri, & uxoris, unde istud priuilegium non uidetur bene de iure probari: nec Iaco. de Bel. in d. §. & aliud. aliquid dicit, faciunt ea, quę dixi in quarta parte in illa quæstio. utrum ualeat alienatio feudi dotalis pro dotanda filia communi.

Vigesimum speciale, seu priuilegium est secundùm Ro. in d. l. 1. quia uerba enunciatiua fauore dotis disponunt, de quo dixi infra eo. §. 1. q. an uerba enunciatiua &c.

Vigesimumprimum priuilegium est, ꝙ pro dote res litigiosa potest alienari. l. 1. in fin. C. de liti. secundùm Salic. in l. 1. soluto matrimo.

Vigesimumsecundum priuilegium est, quòd sicut fauore alimentorum ex trina præstatione legati in minus solenni uoluntate relicti obligatur hæres in futurum l. 1. C. de fideic. l. si certis annis. C. de pact. ita etiam fauore dotis, secundùm Bar. in sua disp. quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium. in d. l. si certis annis. & l. l. cùm de in rem uerso. de usu. licet quidam contra. & pendet ab illo articulo, an procedat ar. de alimentis ad dotem, de quo infra dixi.

2 Sunt & alia † priuilegia data petitioni, quia admittitur petitio generalis, uel uniuersalis, sicut in petitione hæreditatis, & similibus secundùm Bar. & Imo. in rub. ff. sol. ma. & dixi supra. Sed attende: quia dico, quòd tenendo opin. Bar. in d. rub. uidelicet, quòd dos sit ius quoddam uniuersale, nulla existente specialitate per ea, quæ habentur in l. 1. ff. de eden. nisi dixeris, quòd etiam speciale fauore dotis introductum sit, quòd sit quid uniuersale, & tunc in consequentiam huius sequeretur illud, quod prædixi.

Actioni uerò de dote primò datur priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis mariti pro restitutione dotis, & etiam ex parte mulieris pro ipsa dote præstando l. vnica. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. §. fuerat. insti. de act. illa tamen tacita hypotheca, quam habet maritus, non est priuilegiata, ut præferatur cæteris. sicut illa, quam habet uxor. l. assiduis. C. qui po. in pig. habe. ita gl. Bar. in d. §. & ut plenius.

Secundò est priuilegiata actio: quia non potest elidi per exceptionem Velleiani: quia mulier intercedendo pro dote non iuuatur Velleiano l. si dotare. & l. generaliter. C. ad Velle. nisi dixeris, quòd potius illud priuilegium sit datum mulieri, quàm actioni per rationem illius l. generaliter. ibi, nec enim ferendum est &c. de quo aliquid tetigi supra in hac eadem quæstione.

Tertiò est priuilegiata actio de dote, ne detur, ubi daretur

aliàs

aliàs actio de dolo, ut habes casum cum sua gl. in l. si cum dotem. §. si mulier. & ibi Bart. & Doct. ff. sol. mat.

Quartò: quia ipsa actio personalis habet priuilegium hypothecæ, licet ille, qui recipit dotem, si talis, qui nõ possit ita simpliciter bona obligare, puta minor. Istud priuilegium ponit Sal. post Bald. in rub. C. de priuileg. dot. Ratio secundùm eum: quia ista obligatio est necessaria, & inseparabilis, & obligat etiam absque ipsius consensu, de cuius uirtute dicam infra in tertia parte huius operis.

Quintò: quia fructus percepti possunt eadem actione peti: quia augent dotem l. si marito. §. fi. ff. sol. mat. & dixi supra in illa q. utrum dos sit ius uniuersale &c. alia petentur officio iudicis, iuxta not. in l. ex diuerso. ff. de rei uend.

Sextò: quia pater dans dotem pro filia non potest simplici pacto incontinenti apposito eam sibi appropriare l. unia. C. de iure dot. licet secus in extraneo, & in hoc priuilegiata actio, quantum ad patrem, nec est ius commune, ut patet ex l. 1. C. de pact. conuen.

Septimò, ut actio ex stipulatu pro dote detur etiam ad exterum. l. unica. §. 1. & ibi gloss. Bartol. & Cyn. C. de rei uxor. actio. & specialitas patet ex his, quæ habentur institu. de uerb. oblig. in princ.

Octauò: quia ex stipulatione actio, quæ est ex contractu, non transit ad hæredes etiam lite cont. sed per mortem patris appropriatur ipsi filiæ. l. unica. §. uideamus. C. de rei uxo. act. & §. & hoc, ubi dicit, hoc esse speciale.

Nonò datur priuilegium actioni de dote: quia si esset profectitia, esset communis patri & filiæ l. a. §. quòd si in patris. ff. solu. matri. specialitas insurgit ex ratione gloss. ibi ex parte patris, & ex ratione Bar. ex parte filiæ.

Decimò datur priuilegium: quia est reperire iudicium directum de dote, & istud competit mulieri, iudicium contrarium, & hoc competit ipsi uiro secundùm Ange. in l. s. ff. sol. matrimo. allegat gloss. singul. in l. unicimodo. ff. de impen. in rebus do. fac. Sed illa gloss. subiungit, quòd non meminit illud.

3 Ratione autem † fori datur priuilegium doti, ut possit peti coram iudice ecclesiastico, de qua natura dicam infra eod. Secundò: quia mulier sequitur forum uiri, licet alibi sit celebratus contractus. l. exigere dotem. ff. de iudi. quod non est in extraneo, qui stipulatus esset dotem sibi reddi: quia ipse non transfertur in forum uiri, sicut uxor.

4 Instantiæ autem † seu caulæ iudicij datur priuilegium ratione dotis, quò ad dilationes, ut iudex possit breuiores dare, quàm consueuerit, arg. l. 2. ff. de reg. iur. & citius firmatur secundùm Rayn. & Bald. & Imol. & docto. in l. s. ff. soluto matrimon. & dixi infra eo. in quæst. an dos sit priuilegiata in instantia &c.

5 Ipsi autem † doti dantur plura priuilegia. Primum est: ut fundus dotalis non possit alienari. l. 1. ff. & C. de fun. do. etiam in ultima uoluntate. l. dotale. ff. de testa. milit. An autem tunc debeatur æstimatio, tangit ibi gloss. & doctor. Secundò: quia in ambiguis fit interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. l. in ambiguis. ff. de regulis iuris. per quæ iura dicit Imol. in l. 1. ff. soluto matrimonio. quod ubicunque in materia dotis sunt opinio. in dubio est amplectenda opinio, quæ fauet doti, nisi illa esset communiter reprobata secundùm Imol. argum. l. minimè. ff. de leg. Sed ego dico fortius, quòd etiam si opin. quæ fauet doti, non esset communis: tamen illa esset amplectenda: quia ubicunque singularis opin. est humanior & rationabilior & æquior, tunc præfertur communi. ita Host. & Panor. in cap. si uir. ubi etiam tex. probat extra, de cogn. spirituali. ideo dicunt, quòd ubi agitur de matrimonio sustinendo singularis opi. præfertur communi tendenti ad dissolutionem, nisi communis opin. habeat aliquem text. apertum pro se, quod est singulariter no. secundùm Panor. ubi supra: nam paucorum opi. in casu fauorabili præfertur opi. multorum, ut est casus. & etiam sequitur ibi But. dicens post Hostien. quòd ubi magistri per suas glo. soluunt matrimonium, nec tex. expressum inducunt, si reperias aliquem, qui scripserit contrarium illi adhæreas, quòd est bene menti tenendum, & adde unum tex. singul. in l. 1. §. sed neque. C. de ueteri iure enucle. ubi uidetur, quòd unius etiam deterior opin. potest plures & meliores in aliqua parte superare, ideo ex multitudine actorum non est iudicandum, ut ibi in tex. etiam soleo allegare ibi casum pro eo, quod dicunt canonistæ in c. s. extra, de consti. Tertiò habet priuilegium dos: quia reuertitur ad patrem siue per pactum, siue iure potestatis cum sua causa; hoc est, quòd filia denuo nubenda non possit diminui, nisi substantia patris casualiter decreuerit, auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. Et attende: quia dico, quòd istud etiam erat de iure antiquo, ut habes casum notabilem in l. si socius. ff. pro socio. Item plus uult, quòd etiam si reuertatur ad patrem unà cum socio bonorum, idem sit, ut possit diminui. uel dic de hoc ut per Barto. in l. post dotem. ff. soluto matri. Quartò habet priuilegium, ut non possit repeti per condictionem indebiti, licet ex errore fuerit indebitum solutum, casus est notabilis & singularis in l. cum is. §. mulier. ff. de condi. indeb. & est ibi casus, quòd debitum omni iure solutum per errorem non repetitur, quod intellige, quando mater pro filia, frater pro sorore, consanguineus pro cõsanguinea, nutritor pro alumna credẽtes se teneri ad dotandum soluerunt dotẽ, & idẽ credo in quacunque alia persona, quæ crederet se pro dote obligatam: quia tunc sublata falsa causa, remanet causa pietatis, ut ibi dicit Iurisconsultus. secus si credebat teneri mulier ex causa mutui, & non tenebat, & solui animo liberandi me à mutuo, certè repetam ut l. si donaturus. & l. qui se debere. ff. de cond. ob causam. quod not. aliàs ille tex. deciperet. Quintò est priuilegiata dos: quia dos dicitur pia causa, ut patet ex præmissis, & infra dicam in q. an causa dotis dicatur pia &c. Sextò dos habet priuilegium, ut in ea nec maritus, nec uxor durante matrimonio habeãt propriè & absoluiè dominium: sed mixtim & qualificatum, ut dicam infra. Septimò: quia de dote, seu relicto pro dote non potest detrahi falcidia. seu ususfructus. l. si. ff. ad leg. falcid. Octauò, quia delicto mulieris damnatæ non publicatur dos constante matrimonio, nisi in quinque casibus, de quibus in l. quinque legibus. ff. de bo. damna. extra quos casus maritus lucratur dotem, quasi matrimonium sit solutum culpa mulieris delinquentis. Si uerò non damnatur ad mortem, tunc absque dubio non publicatur dos; quia matrimonium durat §. quod autem. in authen. de nupt. & etiam in illis quinque casibus si maritus fuerit pactus de dote lucranda, uel ex statuto debeat lucrari, ut per gl. & Bar. in l. quinque legibus. uel melius tunc agit contra fiscũ l. omnes, in eod. ti. & ibi glo. & etiam Bar. ubi suprà. Si uerò mulier damnatur solu. mat. tunc dos indistinctè publicatur secundùm Iac. de Aret. & Bart. & ita intelligunt l. si constante. §. fi. ff. sol. mat. Attende tamen; quia dico istud procedere de iure antiquo, & hodie bona damnatorum reseruantur descendẽtibus usque ad gradum tertium, auth. bona damnatorum. C. de bo. pro script. de quo dic, ut ibi plenè habetur de materia per Ang. Are. in tract. malefi. super uerbo, & eius bona publicamus. Nonò priuilegiatur dos, quia fructus interim percepti eam augent. l. si marito. §. fi. ff. sol. ma. Sed istud dependet ab eo, quod dixi circa priuilegium datum petitioni. Decimò est dos priuilegiata in casu notabili. l. s. ff. qui po. in pign. hab. & declara, ut per Cy. in l. non tibi. C. qui po. in pig. hab. ubi dicit, quòd & si dos non sit numerata, sed tantùm promissa; nihilominus præfertur creditori facto post dictam promissionem, licet ipse numerauerit, quod est speciale in dote secundùm Cyn. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui pot. in pig. hab. & l. diuersis. C. eod. ti. & l. Titius. ff. quæ res pigno. obli. pos. Undecimò, quia licet pater appropriauerit sibi actionem de dote secundùm quod potest l. quoties. ff. soluto. matrimo. tamen si tempore restitutionis fiendæ esset non soluendo, non teneretur quis restituere, ut dos dissipetur, ita Besucius in l. a. §. quod si in patris. ff. solu. matrimo. per rationem quæ ibi assignatur, tene menti ad limitationem d. l. quoties. plus sentiunt, quod nec possit tam sibi appropriare, si tempore pacti non erat soluendo ista, quando nõ sunt penes me sine dubio, licet D. Ia. de Puteo transeat cum eis. Duodecimò, quia dos data donationem propter nup. meretur authen. dos data. C. de do. ante nupt. & ipso iure constituitur statim dote constituta secundũ opin. Martini, de qua ibi in gloss. & eam sequitur ibi Iaco. de Raue. & transit Io. Fab. & etiam approbant Cyn. & Bald. ibi, licet gloss. aliter dicat. Tertiodecimò, quia promissor dotis per cursum biennij constituitur in mora, ut teneatur ad fructus & usuras expressas. l. si. §. præterea iam. C. de iure do. & declara, ut ibi per Bartolom. Quartodecimò, quia pro dote augenda toleratur liberalitas inter uirum & uxorem, quæ aliàs est reprobata. l. si constante. C. de donationibus ante nuptias. Quintodecimò, quia res empta ex pecunia dotali solo consensu efficitur dotalis. l. res quæ ex dotali. ff. de iure dot. quod est speciale in dote secundùm Angelum, ut dixi supra, licet Bartolus

tolus aliter dicit. Sextodecimò: ut pater mariti cogatur se & sua obligare pro restitutione dotis l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. fin. C. de dotis promissione, quod qualiter procedat, dic, ut per Bartolũ in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. Decimoseptimò: quia pater mariti simpliciter cõsentiendo filio recipiendi dotem obligatur ipse, & eius bona, secundùm Bart. in dicto §. transgrediamur. de quo dic ut ibi. quia uenit in consequentiam præcedentis priuilegij, ut patet ex his, quæ dicit ibi Barto.

Decimooctauò, secũdùm aliquos priuilegiata dicitur dos: quia fideiubentes pro constituente dotem secundùm formã. l. creditor. §. 1. ff. mand. si soluit, non repetit, ut est ibi casus singul. sed iudicio meo ibi fundatur super iure communi, non super specialitate dotis.

Decimononò: quia prætor absente patre de bonis patris potest dotare. l. profectitia. in fin. ff. de iure dot. quia pro dote constituenda potest pater incarcerari.

Vigesimò: quia in traditione dotis; quæ fit ex necessitate præambulæ promissionis, cogitur maritus ultra aliquid promittere, quàm conuentum sit in ipsa promissione contra id, quod habetur per glo. in l. traditionibus. ff. de pact. casus est in l. 2. in 1. responso, secundùm intellectum glo. & Barto. & doct. ff. solu. mat.

Vigesimoprimò: quia hodie ipso iure sine traditione dominij rei dotalis retro transfertur sol. mat. in uxorem. l. in rebus. C. de iure dot. & infra dicam.

Vigesimosecundò: quia pro dote recepta restituenda possunt res subiacentes restitutioni alienari authen. res quæ. & ibi glo. Bar. & doct. C. communia de leg. & idem uidistis pro dote constituenda. s. circa priuilegia data constitutioni dotis.

Vigesimotertiò: quia fauore dotis non admittitur compẽsatio, glo. & Bald. in l. diuor. §. ob donationes. ff. solu. matrim. dicam infra in 3. parte.

Vigesimoquartò dos dicitur priuilegiata: quia licet regulariter reus non edat actori ad fundandam intentionem suam; tamen fallit fauore dotis, sicut fauore fisci, iuxta l. 3. ff. de edẽ. quia æquiparantur fiscus & dos l. 2. C. de priuileg. fisci. secundùm Roma. in l. prima. ff. solut. matrimo. allgat hoc tenero domi. Anto. in cap. 2. de probatio. & Ioan. And. in titu. de instru. edi. §. uidendum. uel ex præmissis. licet contrarium teneat Bal. in l. 1. in 4. colum. ff. de eden. & Salyc. in l. fi. in fi. C. eo. Bal. in rub. C. de priuil. dot.

Vigesimoquintò dos dicitur priuilegiata: quia licet regulariter pactum de non petendo sit transitorium ad hæredes, ut not. Bar. in l. si sic. de uerb. obli. Fallit tamen in pacto de non petendo dotem facto per uirum socero; quia non transit ad hæredes soceri l. si marito publico iudicio. §. 1. ff. sol. mat.

Vigesimosextò dos est priuilegiata: quia licet aliàs in pluribus diuersis sententijs præualeat illa, quæ fertur pro reo. l. inter pares. ff. de re iu. fauore dotis quia præualet lata pro actore cap. fi. & ibi per canonist. de re iud.

Vigesimoseptimò est priuilegiata dos: quia licet nulla præscriptio præterquam 30. uel 40. annorum currat minori. l. sicut. C. de præscrip. 30. anno. l. fin. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. Fallit in præscriptione aduersus exceptionem non nume. dotis, quæ currit marito etiam minori, ut est casus in authentic. si minor. C. de tempor. in integrum restitutio.

6 Mulieri autem † datur priuilegium ratione dotis. Primò, ut in actione personali de dote præferatur alijs. l. 1. C. de priuile. do. & istud priuilegium datur, etiam si matrimonium nõ fuerit uerum, sed putatiuum. l. 2. in fi. cum sequen. ff. de priuileg. cred. & quòd detur mulieri, est casus in l. dabimus. in eod. titu. ideo non transit ad hæredem secundùm Bart. & Docto. in l. 1. ff. sol. ma. Secundò, ut in illa tacita hypotheca præferatur creditoribus anterioribus habentibus etiam tacitam hypothecam, de quo dicitur in l. assiduis. C. qui pot. Utrum autẽ istud priuilegium habeat dos confessata, dixi infra in q. an dictum priuilegium &c. Datur & tertiò mulieri priuilegium: ut soluto matri. in uendicatione rei dotalis etiam æstimatæ omnibus creditoribus præferatur, siue agat rei uendicatione, siue hypothecaria, quæ diuersis respectibus consideratis in eadem re possunt concurrere. l. in rebus. & ibi Bartol. & Bald. C. de iu. do. quòd sit fauor dotis in rebus æstimatis, patet in l. duorum, insta, cod. titu. secundùm Bartol. Quartò: ut marito uergente ad inopiam possit agere constante matrimonio secundùm formam l. ubi adhuc. C. de iu. do. & uide ibi Bald. nam de rigore constante matrimonio actio personalis non competit, & consequenter nec hypothecaria, quæ est accessoria, de quo plenè per Bar. in repe. l. si constante. ff. soluto matrimonio. Item datur & quintò, ut pro dote & filiafam. habeat legitimam personam standi in iudicio, auth. quod locũ. C. de col. quod intellige, ut ibi habetur. Item & 6. ut licet dos sit profectitia: tamen acquiritur ipsi filiæ quò ad possessionẽ, & dominium l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. ercis. quod non est in alijs profectitijs. l. cum oportet. in princ. C. de bon. quæ liber. & ita uult Sal. in rubr. C. de priuileg. dotis. Item & septimò, ut etiam dos aduentitia tempore filiorum ei acquiratur, ut no. in l. 2. §. quod si in patris. ff. soluto matr. ubi glo. specialiter hoc dicit per l. placet. ff. de acquir. hæredit. Item & octauò: quia datur sibi actio ad restituendam seruitutẽ amissam facto mariti; quia non est soluendo, licet nõ dolosè, nec facto culpabili amiserit. l. si maritus. ff. de fun. dot. etiam plus est, quàm in casu. l. fin. circa princ. ff. de eo per quem fac. erit. Nonò, ut pactum patris non noceat filiæ in actione de dote. l. 2. C. de pac. conuen. & ibi Bart. & Bald. qui dicunt, hoc esse notabile. Decimò, priuilegium mulieris est introductum: ut ex pacto matris non quæratur actio filiis. l. pactum dotale. & & ibi Bar. C. de pact. conuen. licet aliàs secus. l. Cayus. ff. solu. matrimo. Undecimò, quia paciscendo potest facere conditionem dotis meliorem, sed non deteriorem. l. si pater. §. 1. cum seq. & l. 2. & l. de die. ff. de pact. dot. Duodecimò, priuilegium mulieris est introductum, ne non possit pacisci, quòd maritus solum teneatur de dolo, non de culpa, licet aliàs hoc possit fieri. l. Pompon. ff. de pact. dot. & dic ut ibi. Ternodecimò: quia habet beneficium, ne à marito conueniatur ultra, quàm facere possit. l. non tantùm. ff. de cond. indeb. & l. ex diuerso. §. 1. ff. soluto matrimonio. & idem beneficium habet maritus conuentus de dote, dicam infra in uersic. marito etiam. Quartodecimò, ut in re empta ex pecunia dotali præferatur alijs creditoribus in actione personali. l. si cum dotem. in fin. ff. soluto matrimo. & uult Ion. Fab. in l. si ex pecunia. C. de iure dot. sed dices, quòd non est speciale in dote; quia idem in alio quocunque, ex cuius pecunia res est empta, ita Bar. in l. licet. C. qui po. post Iaco. But. sed dic, quòd contra eos est gl. in l. procul. §. planè. ff. de tribu. sed potest eorum opin. sustineri, quando specialiter mutuasset pecuniam ad illam rem emẽdam, ita Pet. & Cyn. in d. l. licet. aliàs secus, præterquam in uxore. d. l. si cum dotem in fin. Quintodecimò: quia talem rem emptam ex pecunia dotali potest in subsidium uendicare, ita Cyn. in d. l. si ex pecunia. per l. uxor mariti. ff. de donat. inter uir. & uxor. Sextodecimo, quia licet secundùm gloss. & communem sententiam in l. in reb. C. de iu. dot. maritus dicatur dominus rei dotalis: tamen thesaurum in ea inuentum pro parte restituit mulieri, quasi in alieno inuentum. l. diuortio. §. si fundum. in fin. ff. soluto matrimonio. Decimoseptimò: quia ipsa mulier habet restitutionem, si in dote contingat læsio, quasi læsa in proprio patrimonio. l. 3. §. sed utrum. in fin. ff. de mino. & plus dixit Pau. in l. 1. ff. soluto matri. quod mulieri læsæ in dote restituenda subuenitur, quamuis ipsa sit maior xx. annis, & cesset dolus aduersarij per l. cui succursum. in fin. ff. de iure do. ubi text. not. Decimuoctauò, quia persona ipsius mulieris intelligitur in stipulatione inserta. l. post dotẽ. secundùm unum intellectum, qui est communis. ff. sol. matr. licet aliàs persona extrinsecus nõ subintelligatur. l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. ff. de uerb. oblig. scilicet secundùm aliquorum rationem, de quibus uideatur in l. post dotem præal leg. ibi, non esset specialitas, sed uide Bart. in l. Cayus. eod. tit. qui dicit, quod si extraneus dotem stipuletur simpliciter reddi, licet non dicat cui, intelligitur mulieri fauore dotis dicens esse casum in d. l. post dotem, secundùm tertiam lecturam. Et ex hoc insurgit decimumnonum priuilegium: quia ipsi mulieri potest alius stipulari dotem. l. Cayus. ff. soluto matrimo. contra. §. alteri. insti. de inuti. stip. & contra §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obl. Vigesimò, ut siquis stipuletur sibi, aut mulieri alternatiuè, mulieris est integra actio. dicta l. Cayus. Vigesimoprimò mulier est multùm priuilegiata: quia si agit hypothecaria pro dote recuperanda, & creditores petunt sibi cedi actionem de dote cum priuilegiis suis, mulier ipsa non cogitur cedere secundùm Bal. & Ang. in d. l. 1. ff. soluto matrimo. alleg. no. per Iac. de Are. Cyn. in l. cum ubi. C. qui po. in pign. hab. Imo. alleg. no. in l. 1. C. de priuileg. dot. & in l. ex pluribus. de admin. tuto. tangam aliquid infra proxi. q. Et in ueritate magna est authoritas Bal. Ang. & Imol. sed tu uideas origina-

originaliter Cy. in d. l. cum tibi. Vigesimosecundò; quia licet quilibet creditor agens hypothecaria contra extraneum possessorem repellat, si ipse possessor offerat sibi debitum. l. Paulus. ff. quib. mo. pig. uel hypo. sol. tamen si mulier agat hypothecaria pro ipsa dote recuperanda, & possessor ipsius rei offerat quãtitatem dotis ipsi mulieri non repellet eam: eo quia mulier agit hypothecaria ad ipsam rem, ut ex fructibus ipsius rei possit se, & eius liberos alere. Ita singulariter uoluit Iac. de Are. & Cyn. in d. l. cum ubi. per illum tex. de cuius uirtute uide Bar. & Mod. in l. si constante. ff. sol. mat. dicam infra in 3. parte huius operis.

7 Marito autem † seu ex parte mariti reperio data multa priuilegia ratione dotis. Primò: quia habet priuilegium maritus & filij eius eiusdem matrimonij: ne conueniantur pro dote ultra, quàm facere possunt. §. item si de dote. insti. de act. in tantum ut non ualeat pactum in contrarium. l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. quod uerum, nisi conuenirentur actione reali, & declara, ut dixi infra in 3. par. huius operis. Secundò est priuilegiata pars mariti in tacita stipulatione sicut uxor, & ita glo. Cyn. & Bald. in l. unica. circa princip. C. de rei uxo. actio. Tertiò: quia potest expellere vxorem propter non solutam dotem, ut dicam in 2. par. Quartò; quia potest licitè pro dote usuras recipere, quod qualiter procedat, dicam ubi supra. Quintò, ut non obstante confessione de recepta dote possit opponere exceptionem non numeratæ dotis. & incumbat mulieri onus probandi fuisse numeratam: ut in toto titu. C. de non numera. pecun. In cæteris autem statur confessioni. l. generaliter. C. de non numera. pecu. Sextò: quia maritus lucratur dotem propter adulterium uxoris, notatur in l. consensu. C. de repud. dicam infra in 3. parte. Septimò habet priuilegium maritus, ut pro dote conseruanda non teneatur dare fideiussorem, & si dederit, non tenet, ut in rubro & nigro. C. ne fideiuss. dot. dentur. & ideo ponitur in l. 2. eodem titu. Idem si detur pro dote tradenda, ut firmat glo. post Azo. in in l. 1. eod. titu. & ibi Barto. & idem Barto. in l. si constante. §. quod. ff. soluto matrimonio, licet Dyn. ibi tenuerit contrariũ, ut possit dari fideiussor pro dote reddẽda, & idem tenuit Cy. post Odofre. in d. l. 1. per suas rationes, de quibus ibi, & etiã Bald. ibi in eandem partem inclinat, quia non est eadem ratio in dote restituenda, quæ in conseruanda: quia facilius conseruant quàm restituant. & ita etiam dicunt Bald. & Ang. in d. §. quod. ubi etiam hoc firmat Imol. & respondet argumentis, quæ fiunt in contrarium. & idem tenet Ioan. Fab. in dicta l. prima. & tetigi infra in tertia parte. Octauò est priuilegiatus maritus, ut possit pro dote agere rei uendicatione. l. doce ancillam. C. de rei uend. l. in rebus. C. de iure dot. licet nõ sit propriè & absolutè dominus, sed qualificatus, & etiam sit quędam mistura dominij inter eum & uxorem. Nonò: quia potest manumittere seruum dotalem. l. prima. C. de seruo pigno. da. l. & si dotis. C. de iure dot. Item iubere seruo dotali, ut adeat hæreditatem. l. seruus dotalis. ff. soluto matrimonio. Decimò: quia potest agere ad impensas necessarias factas in re dotali non obstante, quòd pactus fuerit in contrarium l. quo iure. ff. de pact. dot. ratio: quia tales impensæ minuunt ipso iure dotem, ut ibi etiam est expressum in litera. Vndecimò: quia habet inducias annales pro exactione in rebus mobilibus, de quo dic, ut l. unica. §. exactio. C. de rei uxo. actio. Duodecimò pars mariti est priuilegiata in tacita constitutione dotis super toto matrimonio mulieris, quando simpliciter contraxit, de quo dic, ut dixi supra. Decimotertiò etiam in tacita constitutione dotis constitutæ primo marito, de quo dic ut dixi s. Decimoquartò: quia si ipse maritus facit expensas necessarias ipso iure minuitur dos. l. qui in re. ff. de pac. do. in fi. & §. per retentionẽ. insti. de act. specialitas patet per l. si seruos. ubi casus multũ notabilis. ff. de pig. & per l. in fundo. ff. de rei uen. & hoc præsertim tenẽdo, quod ipse fundus possit tũc desinere esse dotalis, prout tenuit gl. in d. §. per retentionem. & in l. 1. §. primum etiam ob impensas. C. de rei ux. act. & ibi Iac. de Are. Dy. & Cy. pro quibus uidetur expressum in l. si is qui. §. quod dicitur. in fi. ff. de iu. do. nisi mulier infra annum obtulerit impensas, ut ibi, sed in contrarium uidetur casus rotundus in §. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dot. fac. ut ibi pro hoc. Contrarium tenet ibi Bart. quasi Vlpianus corrigat opi. Sceuolæ, de qua in d. §. quod dicitur. & ita tenet Iac. But. & Sal. in d. §. nec ob impensas. & ibi Bal. dicit, quod tales expensæ minuunt dotem ipso iure intellectualiter, & antequam opponatur exceptio, & minuitur secundùm eum dos nomine, durat tamen titulus dotis. d. l. quod dicitur. ideo adhuc durat inalienabilis secundùm Bald.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia, quæ dantur contractui dotis, an transeant in hæredem.*
2 *Priuilegium, quod datur rationi fori, s. quòd dos possit peti coram iudice ecclesiastico, an transeat ad hæredes.*
3 *Priuilegium l. exigere dotem. ff. de iure dotium. transit ad hæredes.*
4 *Priuilegium, quod datur instantiæ, seu causæ, an transeat ad hæredes.*
5 *Interpretatio in dubio fit pro dote.*
6 *Priuilegium, quòd fundus dotalis non possit alienari: quando transeat ad hæredes.*
7 *Periurij exceptio afficit personam iurantis.*
8 *Dos publicatur in quinque casibus in fauorem mariti.*
9 *Priuilegium, quod mulier præferatur alijs in actione personali, non transit ad hæredes.*
10 *Priuilegia data parti mariti, an competant hæredibus ipsius mariti.*

LXXXI. QVÆRO,

VISIS priuilegijs dotium uidere congruit, an ista priuilegia transeant in uniuersalem, aut singularem successorem. Et quia tex. ualde not. in l. ex pluribus. aliàs incipit, si ex pluribus. ff. de administr. tutor. uidetur nobis dare una singularem doctrinam, uidelicet, quòd illa priuilegia, quæ non sunt transmissibilia ad hæredes, non possunt in alium transferri per cessionem, ut ibidem per Bar. & Doct. idcirco prius cognitis, quæ transeat ad hæredem, de facili cognoscemus, quæ sint cessibilia, seu quæ transeant in singularem successorem. l. 1. in princ. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Discurramus igitur per singula membra posita in præcedenti quæstione. Et primò ui
1 deamus, † an priuilegia quæ dantur contractui, seu constitutioni dotis transeãt in hæredem. & Bar. in l. 1. ff. soluto matrimo. tenet quòd sic, & exemplificat in priuilegio tacitæ stipulationis, de quo in l. 1. C. de rei uxor. actio. & in priuilegio quod sit contractus bonæfidei. §. fuerat. institu. de actio. & idem credo in omnibus alijs priuilegijs, quæ enumeraui in quęstio. pręcedenti, quæ respiciunt constitutionem dotis: quia dote creata & constituta modis & formis ibidem contentis non potest negari, quin commoditas illius modi constitutionis à iure receptæ transeat ad hæredes. Idem credo in priuilegio dato petitioni dotis. idem Bar. dicit ubi supra, in priuilegio dato actioni de dote, ut est tacita hypotheca: quia transit ad quemcunque, ad quem transit actio. Et ego dico idem in alijs omnibus per me enumeratis in §. præcedenti. uerb. actioni. l. in eo. quod respiciat excepit. Velleya. possit dubitari per rationem. l. generaliter. C. ad Velleya. quasi potius sit datum mulieri quàm actioni.

2 Sed quæro † quid de priuilegio, quod datur ratione fori, ut possit dos peti coram iudice ecclesiastico, certè non credo illud trãsire ad hæredes: quia potius respicit ipsam mulierem, non autem hæredes, & præsertim tenendo, quod coram iudice ecclesiastico non possit dos peti nisi incidenter: quia tunc illud potest accidere nisi in muliere.

3 Sed priuilegium † legis, exigere dotem. ff. de iudi. bene teneo transire ad hæredes à fortiori.

4 Sed quid † de priuilegio, quod datur instantiæ, seu causæ, an transeat ad hæredes? Bar. in d. l. 1. dicit quòd sic ad uniuersales, secũdùm tamen qualitatem hęredum. l. 2. ff. de re iud. Sed ego dubito: quia uidetur respicere mulierem, & eius pietatem intantum, ut etiam marito agenti actione ex stipulatione, qui sibi stipulatus est dotem, non uideatur competere. l. 3. C. de dot. promiss. ibi, more iudiciorum perueniens.

5 Sed uideamus † quid de priuilegio, quod datur ipsi? Bar. dicit, quòd transit ad omnem, ad quem transit ipsa dos, & exẽplificat in priuilegio illo, quod in dubio fiat interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure do. nec enim secundùm Bart. datur tantum mulieri, sed etiam ex parte uiri. d. l. in ambiguis. quod est bene notandum, similiter exemplificat in eo priuilegio, quòd fundus dotalis non potest alienari, quod transit ad hæredes. Sed attende: quia istud uidetur falsum: quia solu.

matrimo.

mat. per mortem mulieris definit fundus esse dotalis, & potest consequenter alienari. Sed dic, quòd Bar. & Doct. qui sequun
6 tur eum, intelligunt † quando fundus fuit alienatus uiuente uxore, quo casu hoc priuilegium inualidæ alienationis, quod competit uxori, transit ad hæredem eius, & quod ita intellexerit Bar. patet ibi, dum dicit, quòd hæres potest uendicare, sicut ipsa mulier. Et attende: quia iuramentum transit ad hæredes mulieris uendicatio fundi alienati, ut etiam si mulier ipsa alienãs, seu consentiens alienationi non possit contrauenire propter iuramentum. cap. cum contingat. extra de iureiur. tamen hæres eius poterit uendicare, quando Io. Fab. inst. qui. alie. licet, uel non. in princ. quia iuramentum solùm ligat animam iurantis, nec transit ad hæredes, ut not. canonistæ in cap. ueritatis. extra de iureiuran. & ideo tex. in cap. cum contingat. not. dicit, mulieres ipsas seruare debere huiusmodi iuramenta, quasi dicat, quòd non sint hæredes. Ex quo infero singulariter, quòd si ille, qui iurauit in contractu, cederet alteri. poterit cessionarius conuenire, nec obstabit exceptio periurij per d. c. ueritatis. iunctis his quæ dicunt Bar. & Doct. in l. apud Celsum. §. sed cum legitima. ff. de excep. doli. ubi dicunt, quòd illa exceptio, quæ non afficit actionem, sed personam, non ob. cessionario, licet obstet cedenti, per gl. no. quæ est ibi, quã perperuò tene mẽti.
7 sed certum est, quòd † exceptio periurij afficit personam iurantis. d. c. ueritatis. ergo &c. Quod uerum credo in casibus, in quibus iuramentum non firmat contractum, ut est, quãdo in odium creditoris reijcitur contractus, quod exemplifica ut per Barto. & Docto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. in 4. combinatione. Cæterùm in casibus, in quibus iuramentum firmat cõtractum, ut quando debitoris reijcitur contractus in muliere alienante seu consentiente alienationi fundi dotalis. c. cum cõtingat. extra de iureiur. secundùm Bar. in d. si quis. in quinta combinatione, & sequitur ibidem, & communiter Canonistæ in d. c. cum contingat. & consequenter tunc non possunt procedere, quæ supra dixi, coniungendo id, quod dixit Bar. in cap. cum sit generale. de foro competen. ibi, tertius casus &c. post Io. And. in cap. fi. extra de sepul. ubi concludit, quòd efficacia obligationis firmatæ per iuramentum transit ad hæredes, & per consequens ad cessionarium, ut teneantur obseruata iuramentum ipsum, licet non quò ad hoc, ut possit conueniri coram iudice ecclesiastico ratione iuramenti: quia non peccat cõtraueniendo, seu non est periurus. & idem firmat Bal. & Saly. in d. authen. sacramenta. quod uerum iure actionis, tamen poterit officium iudicis ecclesiastici implorari, ut hæres teneatur satisfacere animæ defuncti, ita dicit Panor. in d. cap. fi. de sepul. per illam tex. & c. à nobis. 2. de senten. excom. & ita secundùm eum saluabitur opi. Abbatis tenentis contrarium, quod bene not. quia etiam erit uis in modo practicandi: quia implorando officium iudicis, ut supra, poterit indistinctè trahere etiam hæredes iurantis ad forum ecclesiasticum. Et ex præmissis infero, Ioan. Fab. in loco, ubi supra, malè dixisse: quia iuramentum mulieris super alienatione fundi dotalis firmat contrarium, & consequenter hæredes non poterunt uendicare per præmissa, & ista etiam tene menti ad alium effectum: quia ubi contractum firmat iuramentũ, non tamen poterit contrauenire.

Quæro demum: quia multa alia priuilegia supra enumeraui, quæ sunt data doti, uideamus, an alia quoque transeant ad hæredes, & dico breuiter quòd sic, exceptis illis, quæ non possunt adaptari ad hæredes, quorum tamen commoditas potest respicere hæredes: nam quædam sunt quæ ad personam hæredum non possunt adaptari, ut est tertium & ultimum priuilegium. de quinto etiam posset dubitari, quia illa pietas solùm uidetur respicere mulierem in uita. Octauum uerò priuilegiũ,
8 quod est, quia † dos non publicatur, nisi in quinque casibus, tendit in fauorem mariti, cui tantum publicatur dos, ut ibi dixi: illud autem, quòd dos non publicetur, ubi mulier non damnatur ad mortem, bene tendit ad fauorem mulieris in consequentiam, & reliqua poteris per te percipere, an adaptentur ad hæredes uel non.

9 Nunc dicamus de ipso priuilegio † quod datur ipsi mulieri in actione personali, ut præferatur alijs, quod non transit ad hæredes l. prima. C. de priuileg. dot. & l. dabimus. in princip. ff. de priuileg. credi. Sed si illud in tacita hypotheca præferatur, transit ad suum hæredem non ad alios, ut l. assiduis. C. qui pot. in pigno. hab. in §. fuerat. institu. de act. idem dico in beneficio, quod habet maritus, ne conueniatur in plus, quàm facere possit: quia hoc etiam habẽt eius filij, non alij hæredes. l. & fideiussor. l. fi. cum sua gloss. coniuncta. l. non tantùm. ff. de re iud. sed illud beneficium restitutionis, quod datur per l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. in fin. §. puto bene transire ad hæredes, per l. non solùm. ff. de in integrum restitu. Alia uerò priuilegia, quæ supra enumeraui, respiciunt ipsam mulierem, licet in consequentiam possit redundare in fauorem hæredum.

10 Reliquum est † an priuilegia data parti mariti competant eius hæredibus. & dic quòd primum, ne conueniatur ultra, quàm facere possit, competit filiis eiusdem matrimonij, non autem alijs hæredibus: ut habetur in l. etiam. ff. sol. mat. Secundum uerò competit soli marito, cui soli competit actio ex stipulatu tacita de dote, non eius hæredibus: quia per mortem mariti soluitur matrimonium, & dos est in casu restitutionis; & cui damus actionem, multo magis exceptionem. Similiter tertium non potest adaptari nisi ad maritum, patet de se. Quartum uerò etiam non competit hæredibus mariti: quia cap. salubriter. extra de usuris. non procedit in hærede mariti secundùm Innocen. & Panor. ibi. Quintum not. priuilegium exceptionis non numeratæ dotis bene competit hæredibus mariti. Casus est in l. fi. C. de. dot. cau. Utrum autem sextum priuilegium competat hæredibus mariti, patet ex his, quæ ibi dixi, quæ sunt bene not. quia quotidiana. Septimum autem priuilegium solùm respicit maritum, & similiter octauum. 9. uerò competit eius hæredibus: quia eius pactum, quasi sit donatio, improbatur, & ideo tam ipse, quàm hæredes consequi poterunt expensas non obstante pacto, idcirco d. exceptio: quia illas inducias habent etiam hæredes. d. §. exactio. in fin. qua quæritur, an hæredes extranei teneantur alere uxorem, ex quo medio tempore habent dotem. & dic ut est ibi nota. Reliqua uerò priuilegia non possunt adaptari nisi ad maritum excepto 9. quod etiam respicit eius hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotalia an possint per uiam cessionis transferri in emptorem, uel in alium singularem successorem.*
2 *Priuilegia, quæ ad suum hæredem transeunt, an possint etiam transire ad cessionarium ex necessitate.*

LXXXII. QVÆRO,

VISO igitur, an ista priuilegia transeant ad hæredes
2 uniuersales, uideamus † an possint per uiam cessionis transferri in emptorem, uel in alium singularem successorẽ. Super quo dic, quòd ea, quæ sunt merè personalia, ita ut ad nullum hæredem transeant, non possunt per cessionem trãsferri, si fiat cessio ex necessitate secundùm Bar. in l. unica. C. de priuil. dot. per l. si ex plurib. ff. de admin. tut. Sed ille, quæ ad suum hæredem transeunt, licet nõ ad extraneum, possunt ita demum in singularem successorem transferri, si fiat cessio ex necessitate, secus si uoluntariè. l. fi. C. de iure fisc. & ibi Angel. & ita dicit Ang. ubi supra. Sed uideamur, an bene dicat, & uidetur, quòd non in 2. membro, quãdo fit exceptio ex necessitate, arg. d. l. fi. & quia magis subuenitur in necessitate posita. Nec obstat l. si ex plusibus. quia potest responderi, quòd ibi tutor debebat ex persona sua insolidum, ideo nulla fit ei iniuria, si exigatur in solidum, sed ille, cui mulier uendit, uel donat, non tenebatur primò mulieri in aliquo, ergo plenior fit eidem concessio, uirtute cuius debet transire priuilegium. Sed tunc obst. ratio illius. l. si ex pluribus. quæ uidetur facere regulam, quòd illa priuilegia, quæ ad nullum hæredem transeunt, nullatenus sunt cessibilia. Sed potest dicere, quòd illa uerba ibi, quæ nec hæredi &c. non sunt ratio, seu quid causatiuum. nec necessariò tribuunt regulam apud bene considerantes. Cy. no. in l. unica. tenet, quòd illud priuilegium, quod datur mulieri pro dote, detur personæ, seu causæ idõne personæ, quod idem est secundùm eum in l. in omnibus. ff. de reg. iur. & per Dy. in d. l. 1. ff. sol. ma. ideo dicit ipse, quòd priuilegium prodest cessionario uiuente muliere, uel ea mortua eius filio, aliàs non l. si tibi. §. pactum. ff. de pact. Intelligo, quod dicit de filio, quando ei competit priuilegium, quod quando sit, uidistis supra. Item intellige, quando debetur euictio, ut sentit idem Cyn. coniungendo sua dicta, & expressè hoc uult ibi Ioan. Fab. Adde rationem: quia tunc si secus diceremus, nec prodesset mulieri, nec eius filio, contra quos habe-

tetut regreſſus de euictione, unde ſuccedat.l.hæredi.§.ſi.eum
1 ibi notat.ff.de pact.conueo.l.ſequen. Demum uideamus† an Bar.bene dicat in ſecundo membro, dum dicit, quòd priuilegia, quæ ad ſuum hæredem tranſeunt, poſſunt etiam tranſire ad ceſſionarium ex neceſſitate, per l.fin. C. de iure fiſci. & repetio, quòd Imo.in l. poſt dotem.ff.ſoluto matrim. tenet, quòd nec tunc tranſeat priuilegium in ceſſionarium, per §.1. in authent. ut inſtrumentum do.exa. ubi illa ceſſio fiebat ex neceſſitate, quæ fiebat creditoribus ibi. Item creditorib. &c. & tamen non tranſit priuilegium. nec obſtat illa l.fina. quia loquitur in priuilegio, quod datur fiſco, quod ſui natura eſt perpetuum : cum fiſcus nunquam moriatur, argumen.cap. ſi gratioſè.extra de reſcript. lib.6. Sed in muliere erat priuilegium, quod debebat extingui unà cum perſona. Sed ſalua pace Imo. ille § 1.nihil facit : quia loquitur de creditoribus mulieris, ut patet ex tex & etiam glo.ubi uult, quòd his creditoribus nec cogitur mulier cedere : quia poteſt eis ſatisface re aliter, quàm per ceſſionem : unde ſecus ſi cedat uoluntariè, Roma.etiam in d.l. poſt dotem.tenet contra Bar.per tex. in authen.ut immobi.ante nupt.dan.§.fin.ubi duntaxat præfertur mulieri, & non aliis. Item Roma.uidetur reprehendere Barto. inquantum dicit, ceſſionarium ex cauſa neceſſaria uti priuilegio cedentis : nam ſecundùm Rom. dato quòd nomine cedentis utatur, tamen ad utilitatem ſuam,non autem cedentis agit l.qui ſtipendis. ff.de procu. Dicit tamen Rom. quòd ſi expreſsè actum fuiſſet, quòd in ceſſionarium ex cauſa neceſſaria transferatur priuilegia, quòd hoc fieri potuiſſet per l.ſi minor.in prin. ff.de mino.& l.ſi minor.C.de reſtitu.in integr.ſecus ſi ex cauſa uoluntaria : quia hoc fieri non poſſet per l.2.in fi. ff.de relig.do.& per Cyn.in l.ad officium. C.communi diuid.dum firmat,quòd priuilegium conceſſum uiciois, ut primò requirantur in alienatione rei immobilis, an emere uelint, non poteſt in alium cedi. per l. mulier.§.ex aſſe.ff.de iur.dot.quia huiuſmodi ceſſio eſt uoluntaria. Et in hoc articulo non uidetur Barto.in d.l.poſt dotem.poſſe ſecurè defendi : quoniam non bene reſpondit ad tex.in d.auth. ut non fiant exactio.do.per quem tex. uidentur etiam Pet.& Cy.malè diſtinxiſſe,quos ſupra retuli: quia utroque caſu militat eadem ratio Rom.etiam non uidetur benè loqui,inquantum tenet,quòd ſi expreſsè actum fuiſſet &c. quia hoc eſt cõtra d.l.ſi ex pluribus. Non obſt.ll.alleg.per eum quia loquuntur in beneficio reſtitutionis in integrum quod tranſit ad hæredes omnes.l.non ſolùm. ff. de in integr.reſtitu. Nec etiam uidetur rectè diſtinguere,dum dicit,aut ex cauſa uoluntaria, aut neceſſaria : quia indiſtinctè uidentur priuilegia perſonalia non tranſire in ceſſionarium, etiam ſi agatur expreſsè,ut no.in authen.ut non fiant exact.do. Nec prædictis obſt.ſi pro Bar.allegat tex.in l. Seyo.§.ſi prædium.de leg.2. quem alleg. Bar.in l.1.C.de priui.dot.quia reſpon.ut per Imo.in d.l.poſt dotem.Et in hoc articulo uide Bal.& Sal.in d.l.1.uide Ang. & Imol in l.3.ff ſol.ma.ubi tunc contra Bart.in d.l.poſt dotem.& in puncto iuris iſtud uidetur mihi uerius.

SVMMARIVM.

1 *Pater quando acquirit pro dote filia an ſit priuilegiatus ſicut filia.*
2 *Priuilegium prælationis in hypotheca an competat ſecundo uiro cui dos fuit promiſſa per hæredes primi uiri.*

LXXXIII. QVÆRO,

1 AN quando † pater acquirit pro dote filiæ ſit priuilegiatus ſicut filia ? Bar.in l.poſt dotem.in pen.q. ff.ſol.mat. tenet quòd ſic,ſi agit nomine filiæ,alias ſecus,ut ibi per eum. & in l.in quartam.ff.ad l. Falc.& in conſ.ſuo incip. Gibertus. & Bald in l.ſcimus.in prin. C.de inoffi.teſt. Sal. in ea.l.§.repletionem. Bal.in l.quoniam nouel. C.de inoffi.teſt. per Ang. in l.illud.& in l.illam.C.de colla. Sed in contrarium,† pater debeat indiſtinctè eſſe priuilegiatus, ſicut filia, facit : quia pater tenetur dotem filiæ conſeruare, authen.ſed quamuis C. de rei uxor.actio.argu.l.rum dotem. ff.ad l. Falc. Tamen reſpondeo, quòd in dictis iuribus commodum illud debet peruenire ad perſonam priuilegiatam in omnem euentum, ſecus in l.omnimodo: quia dos exacta per patrem efficitur propriè patrimonium.l.ſi. C.communia utriuſque iud.& licet teneatur eam filiæ conſeruare, tamen ipſius rei ſalus non tendit ad illud,attento quòd poſſet non nubere : unde non inſpicitur, quod euenire poſſet, iuxta materiam l. inter ſtipulantem.§. Stichum.& §.ſacram. ff.de uerb.oblig.unde mihi plus placet opin.Bar.quam ſequitur Angel.& Imol in l.ſi.ſolu.
2 mat.uide Bal.in l.1.in 1.col.C.de rei uxor.actio. Et † ex prædictis infero , quòd priuilegium prælationis in hypotheca competat ſecundo uiro,cui dos fuit promiſſa per hæredes primi uiri : quia intereſt ipſius mulieris , quòd hoc priuilegium competat ipſi ſecundo uiro ad hoc , ut ipſa ſe reperiat dotatam.facit in arg.l.auia.cum ibi no. C.de iu.do.

SVMMARIVM.

1 *Dos an ſit priuilegiata in præſumenda prioritate temporis.*
2 *Study cauſa & cauſa dotis æquiparantur.*

LXXXIIII. QVÆRO,

1 AN dos † ſit priuilegiata in præſumenda prioritate temporis ? Barto.quòd ſic in l.1.in figuratione caſus. ff.ſol. matrimo.ex cuius dictis not. quòd ad hoc ut quis præferatur in hypotheca , ſufficit , quòd inſtrumentum fuerit rogatum anteriori hora quàm aliud inſtrumentum, de quo eſt glo. in l.ex pluribus.in uer.eadem die.ff. de ſolu.quam ſummè commendat Bald. in l. Imperator.ff.de ſta.hom.& in l.fina.in 3. colum. C.de edict.diui. Adde , quòd idem quod Barto.in d. l.1.tenet etiam ibi Bald. referens Dyn. ita tenuiſſe. idem Bal. in l.dotis. ff.de iure dotium.& in l.in ambiguis.eodem titu.& in l.ad exactionem. C.de dot.promiſſ.plus dicit Bald.in d.l.dotis. quòd etiam ſi ex altera parte concurrat fiſcus præſumetur potius contra fiſcum, & ſic cauſa dotis præſumetur prior,alleg.l.non puto ff.de iur.fiſci.quia tamen loquitur in quocunque priuato : ut ſemper præſumatur potius contra fiſcum, ut declarat Dyn. & Barto. Prædicta uera, quòd inſtrumentum dotis præſumetur prius factum , ſi ita præſumi ſit ſanotabilius . & idem dicit Bald. in d.l.1.ſolu. matri. ſi unum inſtrumentum contineat ſalarium doctoris legentis : quia
2 † cauſa ſtudij & cauſa dotis æquiparantur : ut not.ibi Bar.in fin.faciunt not. per gloſſ.in l. 1. C. de ſtudiis liberalibus urbis Romæ.lib.11.

LXXXV. QVÆRO,

AN mulier nupta habeat priuilegium in actione de dote. Bar. in l.1.in pen.col.ff.ſol.mat.tenuit quòd ſic. & in uer.net Bal.in l.2. ff.de iu.do.& pp hoc eſt caſus in l.aſſiduis §.exceptis, C.qui po.in pig.hab. & idem tenet Bart.in l.nupta.ff. ſol.mat.tetigi incidenter ſuprà.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſterilis an habeat priuilegia dotis.*
2 *Cauſa plures ubi concurrunt ad producendum unum & eundem effectum, licet ceſſet una, & alia militet, non ceſſat effectus.*

LXXXVI. QVÆRO,

1 AN mulier † ſterilis habeat priuilegia dotis ? Bart. in d.l.1.in pen.col.ff.ſolu.mat. tenet quòd ſic, idem tenet ibi Imo.& Bart.in l.ſi quis poſthumos.§.ſi. ff.de lib.& poſth. Bal. in auth.res quæ. C.communia de le.& in rub.de priuil.dotis. & in l.2.ff.de iu.do.& in l.aſſiduis. C.qui po. in pign.hab.& ponderat illum text. in §.ideoque.in fin. & ſiue mulier habeat liberos, ſiue ab initio nõ habuit, & ſic eſt ibi caſus huius quæ-
2 ſtionis. Facit † quis † ubi concurrunt plures cauſæ ad producendum unum & eundem effectum, licet ceſſet una, ſi modò alia militat, non ceſſat effectus.l.ſi uentri.§.in bonis.de priuil. cred.l.liberorum.§.notatur.ff.de his qui no.infa Bart.in extrauagant.ad reprimen.in uer.non eorum.gl. in § affinitatis, inſti.de nu.ſed in propoſito multæ ſunt cauſæ, propter quas ipſa priuilegia ſunt indulta doti. Et primò ratio ſobolis procreandæ. Secundò fragilitatis adiuuandæ. Tertiò abuſus per ſonæ ipſius mulieris , & ſubſtantiæ per maritum ratio compenſandi : ut hæc probantur in d.l.aſſiduis.ergo licet in muliere ceſſet una ratio , militant tamen aliæ contra hunc eundem effectum.

ADDI-

ADDITIO.

Priuilegia dotis. Adde Bal.in c. 1.§.motus.in fi. si Episcopus uel Abb.not.quod Bart.in l.si quis posthumos. de lib. & posthu.dicit, quòd mulier sterilis habet priuilegium dotis, nisi sit naturaliter arcta.

SVMMARIVM.

1 *Dos an sit priuilegiata in instantia.*
2 *Causa dotis principaliter intentata an recipiat fomentum à natura accessorij.*

LXXXVII. QVÆRO,

1 AN dos † sit priuilegiata in instantia,& in quibus. Barto. ponit in l.1.in 3.col.ff.sol.mat.& ibi Imo.in 1.col.& cõmunis conclusio uidetur esse, quòd sit priuilegiata circa dilationes,non autem quò ad libellum,lit.contest. & alia substantialia iudicij : quia clarum est de iure ciuili, in causa dotis debet ordinariè procedi secundùm Bald.& Ange. in d.l.prima. per l.si eum dotem.§.eo autem tempore.eod.titu.ibi,lis contestata.& l.3.ibi more iudiciorum. & ibi Bald. C. de doc.promiss.& Bar.in l.si constante.in 6.q.1.quęstionis princ.ff.sol. mat. Et quò ad dilationes abbreuiandas in causa dotis, uide Imo.in l.2.ff.de re iud.tex. Bald.& Saly.in l.si. C.de senten. quæ sine cert. quant. Sed quid de iure canonico, utrum debeant interuenire substantialia iudiciorum. Quidam , ut dicit Do. Cardinalis in clemen.de iud.& Ioan.de Imol.& Lud. Rom.in d.l.1.tenent,quòd non,& in d.l.si constante.in prin. eod.tit. Sed in ea summariè, simpliciter, & de plano procedi debet, & sine libellum.per d.clemen.dispen.ibi, in matrimoniis,& eum quoquo modo tangentibus , sed dos dependet à matrimonio.l.3.ff.de iur.dot.ergo &c. Sed Bal.Aug.& Pau. de Cast.in d.l.1.ff.sol.mar.& Pet. de Anch.in d.clem.dispen dio.de iud.tenent,ius ciuile non esse correctum in hoc per d. clemen.dispen.de iud.quia illa clemen.intelligitur,& intelligi debet,quando incidenter tractaretur causa dotis in causa matrimonij principaliter intentata : & ita etiam uidetur fuisse

2 de intentione Bart.in d.l.si constante. † Absurdum enim esset, quòd causa dotis principaliter intentata reciperet fomentum à natura accessorij , idest matrimonij. l.ex pupillari.ff. de uulgar.& pupil.& not.glo.in l.pactus. C. de pact.aliàs sequeretur,quòd si filius tanquam natus ex legitimo matrimonio ab intestato peteret hæreditatem paternam , quòd hæc causa tangens matrimonium esset summariè cognoscenda contra not.per gloss.in d.clemen. dispen. in uerb. matrimoniis.& in hanc partem inclinat Bald.in l.si.C.de sen.quæ sine cert.quant.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa an possit cognosci die feriata.*
2 *Die feriata potest cognosci de omni causa pia.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 AN causa † dotis possit cognosci die feriata ob necessitatẽ hominum,sicut cã alimentorum. Ang.in l.1.ff.sol.ma. sub dubio fortè tenet q̃ sic,iuxta l.2.ff.de fer. & allegat Spe. eo.ti.§.sequitur.uers.sed quid si uxor,ubi tantum loquitur de cã alimentorum,& fuit originale uerbum Ia.de Are.ut refert Alb.in l.assiduis.C.qui pot.in pig.hab.cum qua opi.sing.trãseunt Imo.Ro.Raph.& Pau.in d.l.1.& Bald.in l.1.& 2.ff.de fer.& hæc pars pp eorum authoritatem seruaretur in practica ; non tamen vt multùm bene iure probari: quia non ꝑcedit.ar.de alimentis ad dotẽ indistinctè, ut no. Ang.in l.à hiia. ff.ad Treb.& tãgam in proxima q. Posset sic concludi:qa aut petens dotem non habet,vñ se alat,& tunc procedat opi.Augel.q̃ possit tractari die feriato, sicut causa alimẽtorum,quæ

2 etiam petantur, ne quis fame pereat. d. l. 2. de feriis. † quia in omni causa, in qua uersatur pietas, potest die feriato procedi : ut nor. Bart.in l.diuus.ff.ad leg. Falcid. Aut habet, unde se alat : & tunc non potest procedi die feriato,faciat ad hoc illud , quod nota. Barto.in l. aliu.ff.de alim. & cib.leg.& quod not.gloss.in l.illud. C.de sacrosan.eccle. An autem causa alimentorũ possit tractari die feriato, uide per Gul.& scribẽ.in d.l.2.ff.de fer.per Ant.de But.in c.fi.extra eo.ti. Si tamen aliquis teneret illam opin. quòd in causa dotis procedatur summariè, sine strepitu,& figura iudicij, de qua tetigi supra proxima quæst. tunc non esset dubium, quod cognosci posset etiam die feriato. Bal.tamen in d.l.1.ff.sol.mat.dicit, q̃ causa potest dici summaria pluribus modis,dic ut ibi.

LXXXIX. QVÆRO,

AN causa dotis & alimentorum æquiparentur : & pari priuilegio potiantur: Bal.in l.1.in 4.col.ff.sol. mar.sentit, quòd sic. In contrarium uidetur tex.in l.cum de in rem uerso.ff. de usu. ubi loquitur in dotis præstatione,in qua requiritur decennium.secus in alimentis, in quibus sufficit triẽnium.l.1.C.de fidcicom. Sed posset responderi , quòd ibi non est speciale fauore alimentorum tantùm, sed ultimæ uoluntatis, & sic si utrunque concurrat, ut ibi not.in l.non dubium. C.de testam. & idem esset in dote , si concurreret ultima uoluntas. Ita not.Bar.in l.si certis annis. C. de pact.quod no.ad limi.d.l.cum de in rem uerso. Puto tamen , quòd melius sit distinguere,an habeat unde se alat,uel non. Primò casu non æquiparatur causa dotis& alimentorum . Secundò sic,ut diai supra in proxima quæst.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa principaliter intentata, an possit tractari coram iudice laico,uel ecclesiastico.*
2 *Dotis causa tractatur coram iudice ecclesiastico, quando non potest haberi copia iudicis secularis.*

XC. QVÆRO,

1 AN causa † dotis principaliter intentata possit tractari coram iudice laico, uel debeat tractari coram iudice ecclesiastico. Aug.in l.1.ff.solu.matri.tenet , quòd iudex ecclesiasticus debet cognoscere ita demum, quando causa dotis incidenter tractatur in causa matrimonij intentata , aliàs si causa dotis per se principaliter intentatur, poterit cognoscere iudex laicus. Sed Imo.ibi tenet, quòd etiam iudex ecclesiasticus principaliter adijci poterit super dote.allegans : quia uidetur causa pia spectans ad ecclesiam,ut firmat Hostien.& Io.And. in c.de prudentia.extra de donat.inter uir.pro quibus allegat Innocen.casum in ca.ex litens. de pig. & id quod not. in cap. cum sit.& in capit. licet. de foro competen. & an causa dotis dicatur pia.uide infra proxi.quæst.ad idem alleg. id quod no. in cap.1. de in. in 6. ubi in causa dotis maior 14. annis habetur pro maiore. 25. Item filiusfam. habetur perinde,ac si esset sui iuris:cum in spiritualibus & dependentibus ab illis patria potestas non curtat , ut ibi , & eum Imol.in d.l.1. transeunt Paul.Ro. ibi & Bal.in l.1.C.de do.promiss. Sed ultra eos pro hac opin.allego opti.tex.in c.nup.extra de donation. inter uirum.ubi dicitur,quòd ecclesia tenetur protegere dotes uiduarum. Non obstat,si dicatur,quòd ibi loquitur in uidua, quæ tanquam miserabilis persona subest foro ecclesiastico:ut not. in cap.ex tenore.de for.compet.quia respondeo,quòd non est uerum,quòd uidua dicatur miserabilis persona, nisi quando est pauper oppressa uel spoliata,ut est glo.sing.in c. significasti.extra de offi.deleg.in glo.1. habetur per Legistas in l.1.C. quando.Impera.inter pupil.& uiduas. Sed tex.in d.c.nup.generaliter loquitur, ergo comprehendit diuitem & non oppressum. Et pro hoc facit id,quod not. Specu. in titu.de dona.inter uirum.§.formans. uersicu. sed utrum si causa dotis, ubi mouetur:quia causa dotis accedit matrimonio , quæ uerba possunt dupliciter intelligi. Primò, quando principaliter fuerat intentata causa matrimonij : & tunc non habet dubium. Alio modo possunt intelligi : quia non potest esse dotis causa sine matrimonio, & tunc uidetur ibi Specul. firmare pro hac parte, & iisdem uerbis utitur Bald. in l. prima. C.de dot. promiss.sed Bald.in l.in contractibus. §. fina.

2 C.de non num.pecu.tenet, quòd † ubi non potest haberi copia iudicis secularis, uerum est,causa tractari posse coram ecclesiastico : aliàs secus per illum text. Fortè posset sic dici, quòd in terris Imperij procedat opin. Bald.& Ang.sed in terris ecclesiæ etiam principaliter, & indistinctè tractari possit coram ecclesiastico,argum. notatorum per Docto. in c.2. de arbi.per Bald.in l.priuilegia. C.de sacrosanct. eccle. quic-

quid dicat do. Ant. in c. licet. de foro compe. & in d. c. de prudentia. De isto arg. uide Gem. in c. si. de fo. compe. in 6. Pan. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in 9. col. de consti.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando dicatur causa pia.*

XCI. QVÆRO,

AN causa dotis dicatur pia. Imol. in l. 1. ff. sol. mat. ut retuli supra, prima q. tenet, quòd sic. idem sentit Bar. in l. si constante. in 9. q. 1. q. prin. co. tit. & in quibusdam lect. allegat. l. cum ita. §. si mulier. ff. de condi. indeb. sed parum facit ille tex. secundùm intellectum Bar. & aliorum ibi. sed pro hoc, quòd causa dotis sit pia, uide Bar. in l. si ego. in princ. ff. de iu. do. & in l. 1. §. si. ff. de donat. dum tractat, quando dicatur causa finalis. idem in repe. l. 1. in 2. col. C. de sac. san. eccle. & Bal. in l. mandatū. in 4. col. C. mandati, alleg. d. l. si ego. idem Bal. in l. sicut. C. de act. & obli. In contrarium facit, quod no. glo. ordi. in l. tali. §. 1. ff. de iu. dot. ex qua colligitur, quòd non gaudet ex toto priuilegio piæ causæ, ubi dicit, quòd de legato dotis detrahitur falcidia. Posset sic dici, quòd † ant dos relinqui-
2 tur pauperi, & tunc dicitur pia causa: secus si diuiti, argu. eorum, quæ nota. Bar. in simili in l. alio. in 1. col. ff. de ali. & cib. leg. & in l. diuus. ff. ad l. Falc. & Ang. in l. stichum. §. stipu. ff. de uerb. obl. & Barto. in suo tract. de alimentis. & ita intelligitur tex. in l. Mela. ff. de ali. & cib. leg. facit, quod no. glo. in l. illud. C. de sacrosan. eccle. & quod not. Ro. in auth. similiter. in 3. col. C. ad leg. Falc.

XCII. QVÆRO,

AN priuilegium tacitæ hypothecæ uel fictæ stipulationis, & priuilegium prælationis in ipsa hypotheca competat extraneo dotanti mulierem. Imol. in l. 1. in 3. colum. ff. solu. matri. tenet quòd non, in uer. item aduertas, allegat id, quod habetur in §. fuerat. instit. de actio. ubi loquitur de priuilegio prælationis, quòd non competat extraneo. Subdit etiam, quòd nec habet tacitam hypothecam, imo nec fingitur stipulatio pro ipso; quia si nihil paciscitur incontinenti, cum promittit dotem, uel illam dat, ubi dos incipit à datione mulieri donare uidetur. §. accedit. in l. 1. C. de rei uxor. actio. l. ex morte. C. de pact. conuent. Adde, quod priuilegium prælationis non competat extraneo, tenet Cyn. in §. & ut plenius. in d. l. 1. & Paul. in l. de diuisione. ff. soluto matrim. ubi probatur, quòd Iustinianus illam actionem fictam ex stipulatu inducit tantùm fauore coniugum non alterius: ut patet in dict. l. 1. Non obst. si dicatur, quòd si soli fictæ stipulationi esset concessum priuilegium hypothecæ: sequeretur, quòd si mulier stipularetur expresse dotem reddi non haberet tacitam hypothecam, & eius priuilegia. Quia resp. quòd hæc ratio non urget: quia expressa stipul. inducitur ad augmentum iuris mulieris, ergo non debet operari diminutionem, argumen. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. cum concordan. Et ad hanc quæst. uide Ang. in d. §. fuerat. in uer. quæro, extraneus dedit dotem.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium prælationis in hypotheca an competat mulieri pro dote confessata, si non probetur regulariter data.*
2 *Dos confessata non dicitur propriè dos.*
3 *Ius speciale est debilius iure communi.*
4 *Priuilegia dotis competunt etiam ante contractum matrimonium.*

XCIII. QVÆRO,

1 AN prædictum † priuilegium prælationis in hypothe-
2 ca competat mulieri pro dote confessata si probatur regulariter data. Gloss. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean. tenet, quòd prædictum priuilegium habet locum in dote data. secus in confessata. & pro hac opinio. facit text. in dict. l. assiduis. & in l. si quis post hac. C. de bon. proscrip. Idem probatur in l. per diuersas. cum gloss. in uer. solitorum. & in l. ab Anastasio. C. man. hanc opin. firmat Cy. in authenti. in 4. quæst. prin. in fin. ff. solu. mat. Et facit: quia non reperitur iure cautum, quòd priuilegia sint concessa doti confessatæ: ergo &c.

2 Item quia † dos confessata non dicitur propriè dos. l. 1. C. de do. caut. & hanc partem sequutus est etiam Bal. in l. generi. C. de non nu. pecu. & in l. neque. C. de compensa. Sed Bart. in d. l. assiduis. limitat illam glo. non procedere, quando esset transactum tēpus proponendæ exceptionis nō numeratæ dotis. uel esset renunciatum ipsi exceptioni secundùm Bal. in l. assiduis. & in l. 1. C. de priuileg. dot. ubi plures elegantes limitationes ad hoc posuit. Item Bald. in l. pecuniæ. C. de sol. Angel. in l. 1. ff. sol. mat. dicit, quòd si mulier concurrit cum alijs creditoribus probantibus realem dationem, tunc indistinctè procedat dictum glo. Si uerò probatur per solam confessionem sicut mulier: tunc quia sunt in pari causa, potior est conditio mulieris, arg. l. in ambiguis. ff. de iur. do. & cum hac distinctione trāsit Imo. in d. l. 1. Sed Do. meus dicit, quòd dictū eorum debet restringi, quando mulier concurreret cum his, qui essent creditores ex causa mutui, seu dotis: secus si ex alia causa, puta confessionis depositi, uel simili, quia tunc talis creditor esset melioris conditionis, quàm in causa dotis infra tēpus, intra quod potest opponi exceptio non numeratæ dotis: quia præterquam confessionem mutui, uel dotis non habet locum exception non numeratæ pecuniæ. l. generaliter. C. de non num. pec. & no. in l. si ex cautione. eo. titu. unde alij creditores essent melioris conditionis; quia eis non posset opponi exceptio non nume. pecu. & per consequens cum non essent in pari causa, cessaret ratio Angel. & Imol. Et quia ista non uidetur par causa, patet quòd creditores fundant se in iure communi: quia prior in tempore &c.

Mulier uerò fundat se super iure speciali, idest priuilegio
3 † quod debilius est quàm ius cōmune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testam. milit. cum similib. & l. fina. auth. ibi posit. C. de do. cau. Quidam alij dicunt aut confessio dotis emanauit, antequam maritus, siue confitendo, siue realiter contrahendo se obligaret alijs creditoribus: & tunc procedat opi. Barto. quia ius postea fuit acquisitum creditoribus in bonis mariti, argumen. l. si superatus. ad fin. ff. de pigno. & pro hoc facit, quod not. Barto. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. Aut confessio emanauit post ius quæsitum creditoribus, & tunc si lapsum est tempus opponendi excep. non numer. dot. tunc etiam procedat opin. Barto. quia imputandum est creditoribus, si non interruperunt cursum dicti temporis, iuxta formam l. in contractibus. §. in omnibus. & authen. ibi positæ. C. de non nume. pecu. ubi apparet, quòd creditores mariti non possunt opponere exceptionem non nu. dotis, nisi quando competit principali debitori, ad idem l. scripturas. cum gloss. in uer. solùm robur. C. qui potior. in pigno. habean. ubi confessio dotis in causa pignoris non nocet alijs creditoribus, etiam si fuit facta in instrumento, uel scriptura priuata à testibus subscripta, & si creditores ignorassent, eis competeret restitu. in integr. d. l. in contractibus. in princip. cum glo. in uerb. protinus, & quod uoluit Barto. in l. si quis. ff. de usufr. actuque priua. no. gloss. in l. si pater. ff. quemadmo. ser. amit. Si uerò non esset elapsum dictum tempus: tunc licet maritus renunciauerit exceptioni non nu. dotis, tamen posset repelli per creditores allegantes dotem non fuisse numeratam. dicta l. assiduis. quæ renunciatio mariti eis non nocet, argumen. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pactis. & non debet esse in potestate mariti fraudare creditores. l. prima. §. qui mutuam. ff. si quid in frau. pat. & pro hoc facit tex. & ibi no. Barto. in d. auth. sed iam necesse. & tunc uera sit glo. in d. l. assiduis. cum limitatione. Angel. & Imol. intellectu: ut supra retuli.

Adde, quòd potest limitari dict. glo. nisi creditores in positionibus faterentur dotem uerè datam esse: licet instrumentum loquatur tantùm de confessione secundùm Ang. in authen. de æqua. do. §. 1. ad fi. Ro. in d. l. 1. ff. so. mat. dicit, quòd exceptio non nu. do. potest semper opponi, per d. l. si cui. sed dominus meus dicit, quòd ibi tantum dicit, quòd creditores mariti possunt talem exceptionem opponere, quamuis maritus ea nunquàm usus fuerit. Quidam etiam in d. l. 1. sol. matr. dicunt, quòd in uno casu cōfessio dotis præiudicat anterioribus creditoribus, unde licet quando talis cōfessio est facta ante matrimonium contractum. d. l. assiduis. referentes Cy. ita tenere in d. auth. sed iam necesse. in 3. q. Sed certè Cy. non loquitur isto casu, nec posset sustineri: quia si istud diceret, male loque-

4 loqueretur: quia priuilegia † dotis competunt etiam ante contractum matrimonium: quia cõpetunt etiam sponsæ. text. cũ gl. in l. si sponsalib. ff. de iu. do. & tangam in eo. §. & no. in d. l. assiduis, & in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. Non ob. d. auth. sed iam necesse. quia nihil facit: quia loquitur in dote uerè tradita. ita illam intelligit ibi Cyn. Franc. Tigri. Bar. Bald. & alij scribentes.

ADDITIO.

a Pro dote confessata. Adde hic diligenter not. quod refert do. Ias. de Mayn. insti. de act. §. fuerat. nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *Dotalis res, siue mobilis, siue immobilis an transeat in dominiũ mulieris soluto matrimo.*

2 *Possessio rei dotalis an retransferatur sine traditione uera, uel ficta.*

XCIIII. QVÆRO,

AN soluto matrimonio res dotalis, siue mobilis, siue immobilis transeat in dominium mulieris, Bar. in l. in mora. in uer. ultimò oppo. ff. solu. matri. tenet, quòd non de iure fforum. per l. 1. in fi. ff. de fund. dota. & l. quidam. ff. de acq. re. dom. & l. si cum dotem. C. de iur. do. & no. in l. si filio. ff. solu. matri. Ad idem facit tex. in l. & si dot. C. de iur. dot. & in l. dotalem. ff. solu. mat. iuncta l. si seruo. C. de testa. mil. Bald. uerò in d. l. si mora. tenet, ꝙ dominium rei immobilis transeat in mulierem; quia immobilia statim restituebantur, sed mobilia annua, bima, trina die, meritò in illis dominium erat apud uirum. Imol. in dicta l. si mora. in penul. colum. tenet cum Bar. Sed idem quod Bald. in l. si mora. tenet ipsemet Bald. in l. 3. C. de iure dot. & in l. 1. §. exactio. C. de uxor. actio. ubi etiam dicit Bal. quòd licet hodie secundùm omnes transferatur dominium in mulierem. l. in rebus. C. de iur. dot. tamen illud est uerum in rebus immobilibus, quæ incontinenti restitui debent, secus in rebus mobilibus, prò quibus hodie maritus habet annum: quia talis dilatio impedit transferri dominium ante illam finitam, ut l. Sempronius Attalus. de usufruc. leg. ubi est text. singul. quòd licet legatum ad diem certam cedat quò ad transmissionem à die mortis testatoris, non tamen quò ad acquisitionem domini. ita refert Bal. in l. 3. audiuisse Barto. dicentem, quòd ultimum est not. & puto uerum. Nec obst. si dicatur, quòd d. l. in rebus. in uerb. mobilibus, repugnat huic limitationi, maximè ratione ratione, quam subijcit ibi Imperator: quia respondet, quòd hæc limitatio non procedit in rebus mobilibus in specie consistentibus, sed tantùm in pondere, numero, uel mensura. Et tenendo opi. Bal. hæc responsio placet magis, dum ut dicunt quidam, d. l. in rebus. inquantum dicit, quòd mulier in uendicandis rebus tam mobilibus, quàm immobilibus habet prærogatiuam, intelligitur in rebus immobilibus statim, in rebus mobilibus idem transacto anno, & sic finito tempore dilationis datæ à Lipsi marito; quis in ueritate istud uiolat illum tex. licet fuerit opin. Iaco. de Are. in suis apostilis ibi. Si tamen uelles tenere opin. Bar. quam sequitur Imol. & Pau. in d. l. si mora. uidelicet quòd de iure fforum nõ transferatur dominium ipso iure, maximè per d. l. 1. de fun. do. ubi probatur, quòd transit ad hæredem mariti. Posset respondere ad dictam l. si mora; ubi dicitur, quòd fundus est mulieris, quod intelligitur spe, non re: ut tenet Angel. in l. si marito. § fi. in fi. per illum tex. eod. tit. dum ibi litera dicit, acquisitum marito, non mulieri. Idem tenet Angel. in l. si constante. §. si maritus. eod. tit. per gl. ibi. licet & mihi uidetur, quòd glo. ibi non aperiat. Adde Bar. idem tenentem in l. ob res. per illum text. ff. rerum amo. & in d. l. si filio. §. 1. ff. solu. matri. & Bart. in l. Nesennius. § 1. ff. de re iud. ubi dicit Bar. quod est ualde notandum, quòd licet hodie à re transferatur ipso iure in mulierem: non tamen transfertur in hæredem mulieris: quia l. in rebus. hoc concedit personæ mulieris. & illud dictum reputat singulare Imol. in d. l. Nesennius, quòd tãtum intelligo uerum in hæredib. extraneis, secus in suis hæredib. l. 1. cum gloss. C. de priuileg. dot. l. etiam. & ibi nota ff. soluto matrimonio. bonus text. in l. assiduis. §. excep. C. qui pot. in pign. hab. Dicit etiam Barto. in l. Nesennius. quod prædicta procedunt, quando mulier agit contra maritum, uel eius hæredes. soluto matrimo. sub commemoratione matrimonij nunc soluti: secus si tanquam ex-
2 tranea: uide omnino ibi Bartol. & quæ ibi dixi. Sed † nunquid retransferatur possessio sine traditione uera uel ficta. Gloss. tenet quòd non. in l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro so. uide post Bartol. in l. final. C. de sac. sanc. eccles.

XCV. QVÆRO.

AN ualeat donatio ex causa dotis inter patrem & filium in potestate? Respondeo quòd licet regulariter non ualeat donatio inter eos. l. 2. cum ibi not. C. de inoffic. don. fallit ex causa dotis per tex. no. in l. si cum dotem. in prin. secundũ unam lect. ff. solu. mat. & facit l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercisc. quod procedit, etiam si continuò matrimonium non sequi, tex. est no. qui non est alibi, in l. si extraneus. §. fi. ff. de condi. ob causam.

XCVI. QVÆRO,

AN iudex in causa dotis interponat officium suum etiam non imploratum? Tex. est in l. cum dotem. §. eo autem tempore. in uerb. nec non. ff. soluto matrimonio. quem ponderat Imo. & Modern. probent quod sic. & si teneamus, quòd causa dotis dicatur pia, ut dixi suprà, hoc non habet dubiũ per ea, quæ no. Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium. in secunda quæst. ff. de damno infecto. ubi probat, quòd iudex interponit officium suum non petitum circa actum pium & miserabiles personas, & si non interponit, punitur, ut ibi dixi. idem tenet Rom. in repe. authen. similiter. C. ad l. Falcid. in 31. speciali circa iudicia. & pro hoc dicit esse text. in l. profectitia. post prin. in uer. sed si ponamus. ff. de iu. dot. ubi secundùm expressum, ꝙ iudex potest ex officio suo nemine petente taxare dotem filio eo casu, quo pater non prouiderit. Et ita alleg. illum text. Barto. in l. 1. circa 4. col. ff. soluto matri. non tamen dicit Bar. illud uerum nemine petente, nec etiam illud exprimere uidetur tex. in d. l. profectitia. licet idem teneat Angel. in l. 1. ff. solu. mat. de quo tex. uideas etiam Bald. in l. qui liberos. ff. de ritu nupt.

SVMMARIVM.

1 *Dos putatiua in quibus sit priuilegiata.*

2 *Dos putatiua habet priuilegium, quòd alienari non possit. fallit, tamen, ut nume. 1.*

3 *Matrimonium putatiuum licet habeat priuilegium matrimonij ueri, quò ad priuilegiandum exactionem dotis, tamen secus quò ad alia.*

XCVII. QVÆRO,

1 AN dos † putatiua sit priuilegiata, & in quibus? Bart. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. tenet, ꝙ dos putatiua habet priuilegium in personali. Item habet priuilegium in tacita hypotheca, & intellige ut ibi per eum: & per Cyn. in l. fin. in 7. q. C. qui po. in pigno. habean. vbi solùm disputat, an habeat priuilegium tacitæ hypothecæ, de quo aliquid per Modern. in l. 1. ff. solu. matri. Idem de omnibus priuilegiis uidetur uelle Spec. in titu. de dona. inter uirum. §. formatis. uer. sed si matrimonium pro quo facit, quod uidemus multa priuilegia competere doti ueræ, ut mulier possit facilius nubere in futurum, ut l. 2. §. fi. ff. de priuil. cred. sed hæc ratio militat in uxore putatiua: ergo &c. Et ideo dicit Bald. & Saly. in l. 1. C. de condi. ob causam, in fin. per ibi notata per glo. quòd si ex forma statuti instrumenta habent executionem paratam. Idem erit in instrumento dotis putatiuæ, quod est mirabile, cum dictum statutum sit correctorium iuris communis, quo iure communi instrumenta non habẽt executionem paratam, & tale statutum dicitur esse odiosum: ut dicam in ultimo §. huius tractatus. Et quia propriè dicitur, ubi est uerũ matrimonium. l. 3. ff. de iu. do. Tamen sustinendo dictũ Bal. potest dici, quòd sumus in materia fauorabili: ideo ex identitate rationis potest fieri extensio, iuxta no. per Bar. & alios in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. cum hæc extensio fiat ad id, quod sublata propria significatione dotis compræhenditur, ar. l. senatusconsulto. ff. de rit. nuptiarum.

2 Quod autem dos † putatiua habeat priuilegium, quòd alienari non possit, sicut nec dos uera, est glo. no. in l. dotale. 3 §. dotale. ff. de fundo dotali. facit l. 3. eod. titu. † Fallit in priuilegio, de quo in l. 1. §. sed nec ob impensas. C. de rei uxo. act. quia illud non habet dos putatiua: ut per Barto. in d. §. si mulier, in secunda opposi. Prædicta limita, nisi defectus matrimonij processisset ex parte mulieris, quæ decepisset uirum scienter: quia tunc non habebit mulier in dote putatiua priuilegium, ut ex dolo suo &c. l. à diuo. ff. de ritu nup. l. siue hæreditaria. ff. de neg. gest. & est optimum argumen. l. penul. §. fina. ff. quod falso tuto. autho. bene facit l. fœminis. C. ad l. Velleya. Item prædicta sunt uera ex parte mulieris, sed ex parte uiri non habet dos putatiua priuilegia dotis l. in insulam. §. fructus. & ibi not. ff. soluto matrimonio. ubi uir non lucratur fructus dotis putatiuæ, quos aliàs retinere posset, iuxta l. diuortio. in princip. & §. impendia. eo. titu. sed eos facit suos, ut quilibet bonæ fidei possessor. Et id solùm retinet, quantum in re dotali, uel pro utilitate mulieris impendit, reliquos restituere tenetur, ut ibi habetur. Et ibi uidisti: utrum ipsa mulier sit libera & maritus seruus, an econtra. Quicquid dixerit glo. & Dy. in l. si ante. eo. titu. Item maritus putatiuus non habet priuilegium. l. maritum. ff. soluto matrimonio. & tangam infrà, in 3. §. Item pactum ipsius mariti de dote lucranda non potest sibi in dote putatiuæ. d. l. prima. de condi. ob causam. & ibi firmant Bald. Ang. & Salyc. & Bald. in l. penul. quod falso tutore autho. Ang. in d. authen. de nupt. §. ascriptio. ubi bonus tex. & eod. titu. §. si uerò ab initio. Et idem dicunt in dote lucranda ex forma statuti. Quod limita uerum, nisi intercessisset dolus dantis dotem putatiuam per tex. singul. & ibi Bal. in d. l. penul. In contrarium facit d. l. à diuo. Veritas uidetur, quòd ui pacti, uel statuti directò non lucratur dotem putatiuam, etiam si dolus dantis dotem intercessit. sed per exceptionem doli, uel per actionem de dolo illud idem consequitur. d. l. à diuo. cum glo. fi. & hoc satis colligitur ex uerbis illius literæ. Ex hix potest uerificari illud, quod not. glo. in l. ex consensu. §. uit quoque. C. de repu. quæ dixit, quòd maritus putatiuus non lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, sicut si uera esset uxor, similis glo. in cap. plerunque. in glo. fi. & ibi per Canonistas. extra de donat. inter uir. Ex his etiam potest uerificari dictum glo. nor. §. exactio. in glo. 3. l. 1. C. de rei uxor. actio. quòd maritus in dote putatiua non habet dilationes, quæ conceduntur pro restitutiona dotis ueræ: quia hoc priuilegium est ex parte mariti, & sic uidetur malè loqui Cy. in d. §. exactio. quia repræhendit illam glo. licet cum opi. Cy. concordet glo. quam sequitur Domi. Anto. in cap. prudētia. extra, de donat. inter uirum. Mouetur Cy. principaliter per l. a. §. fi. ff. de priuil. cred. quæ lex nihil facit: quia loquitur ex parte mulieris.

Nec etiam procedit glo. in d. c. de prudentia. quia si intelligatur secundùm leges, quas allegat, certè non facit pro Cyn. contra quem Cy. est tex. & ibi Bar. in l. si concubina. ff. rerum amo. & illam glo. in d. §. exactio. sequuntur ibi Ray. & Salyc. quia secundùm eos non est eadem ratio fauendi uiro, quæ est uxori putatiuæ, ut supra dixi.

4 Adde etiam pro intellectu prædictorum, quòd † licet matrimonium putatiuum habeat priuilegium matrimonij ueri quò ad priuilegiandam exactionem dotis d. l. si cum dotem. §. si mulier. tamen secus quo ad alia: ut probatus in d. l. si concubina in prin. Ex hoc uerificatur illud, quod uoluit Bald. in l. eam quam. circa medium. C. de fideicom. ubi dixit, quod donatio facta inter coniuges putatiuos non confirmatur morte, allegat tex. sing. in l. cum hic status. §. sponsam. ff. de dona. inter uirum. Idem Bal. in l. si uoluntate. per illum tex. C. eod. titu. pro hac etiam successio ab intestato inter coniuges putatiuos locum non habet. l. 1. in uerb. istud matrimonium. C. vnde uir. & uxor. Quid autem ex testamento. die ut in l. uxori maritus. cum concordan. ibi allegatis in glo. ff. de usufru. leg. & in materia uide glo. in l. Proculus. aliàs incipit, ancilla, de iure dotium. quæ dicit, quòd quemadmodum titulus ueræ dotis est onerosus, ita & titulus dotis putatiuæ, de quo dixi supra.

XCVIII. QVÆRO,

SI minor recepit dotem, an bona sua sint tacitè obligata, & mulier habeat priuilegium hypothecæ, uide infra, §. tertio.

XCIX. QVÆRO,

AN mulier pro sua dote possit impedire confiscationem bonorum uiri, seu destructionem domus, seu aliorum bonorum. uide per Imo. in l. si marito. in prin. in uerb. extra glo. ff. sol. mat. & dicam infra. §. 3.

C. QVÆRO,

QVID si mulier habet instrumentum dotale cum hypotheca bonorum, & qualiter procedatur in ista contradictione. Vide infra, in d. §. 3. huius tractatus.

CI. QVÆRO,

SI priuilegiatus, ut non soluat collectas, accepit uxorem, quæ soluebat pro datione in dote, an soluere teneatur? Alber. de Rosa. in 2. par. statutorum. q. 186. tenet quòd per collectam impositam teneatur, pro futuris non. & ita dicit fuisse de facto determinatum per l. incola. ff. ad municipa.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. an testari possit in dote consentiente patre.*
2 *Pater an possit emancipare filium quò ad unum actum, puta testandi.*

CII. QVÆRO,

1 AN filiafamil. possit † testari in dote consentiente patre? Bal. in l. fennium. C. qui testam. fac. pos. tenet quòd nō. Idem notant Moderni in l. filiæ matrem. ff. sol. mat.

2 † Sed an pater possit emācipare filium quò ad unum actū, puta testandi. Bar. tangit in l. 1. §. in filij ff. ad Treb. & uī dicere quòd sic, quod trufa est: quia patria potestas est indiuisibilis, nec potest quis esse in duplici statu contrario. l. 1. §. 1. C. de lat. lib. tol. secundùm Bal. in d. l. fennium.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. quando est stipulata patre uolente an habeat hæredes in dote profectitia.*

CIII. QVÆRO.

1 AN filiafam. in dote † profectitia quando ipsa filia est stipulata patre uolente, uel pater eius nomine, uel alio modo pater donauit ipsi filiæ integram actionem de dote ab intestato, habeat hæredes: nam una filia non est dubium, quod est ipsius filiæ, secundùm Dy. in l. si cū dotem. in prin. ff. sol. mat. & l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. ercisc. Sed filia mortua uidetur, quòd transeat ad filios filiæ hæredes, ut est casus secundùm lectur. Dyn. in l. post dotem. ff. solu. mat. & hoc tenet ibi Bart. in 4. q. Idem tenet Bald. in l. si extraneus. ff. de cond. ob causam. & in l. quod scitis. C. de bon. quę lib. & in authen. sed & si quis. in 8. col. eod. titu. & in l. pro hæreditariis. in ult. col. de hæred. act. & sentit Bald. in l. dos à patre. C. soluto matrimo. & Paul. in d. l. si cum dotem. & est tex. clarus in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dotal. secundùm intellectum Iacob. de Bel. de quo tangitur per scribentes in d. l. si cum dotem. & tangam infra in 3. parte. Et idem tenet Bald. in l. quoniam. nouel. C. de inoffic. testam. Contrarium tenet Bal. Angel. Imol. & Rom. in d. l. post dotem. allegant l. quòd si nulla. ff. de religio. & sumpt. fun. Sed nihil facit: quia ibi nulla erat dos, nimirum si non habet hæredem in dote. & licet quidam respondeant ad iura Bart. Et primò ad l. Iul. scilicet, auus. ff. de iure dot. uidelicet quòd ibi loquitur quando auus, qui dotem dedit nepti non patris contemplatione, sed ipsius nepus, erat mortuus tempore restitutionis dotis: & sic potest intelligi, quòd matrimonium sit dissolutū morte uiri, uel diuortio: unde cum dos censeatur aduentitia non competeret actio patri neptis quo ad auum dotantem, sed ipsi nepti per l. Cayus. ff. solu. matrimo. Ego dico, quòd licet ibi non probetur opin. Bart. tamen clarius probatur in dote profectitia, in l. dedit dotem. ff. de collat. dotis. ubi à patre dicitur de morte filię, ex quo matrimonium fuit solutum. hoc etiam manifestè probatur in d. §. cum inter socerum. qui necessariò ita debet intelli-

gi, ut dicam in 3. par. q. 135. hodie autem hoc uidetur expeditum in §. t. in authen. de hæred. ab intesta. & uide ad hanc quæst. omnino illud, quod dicam infra in 3. parte in quæstio. præallegata.

CIIII. QVÆRO,

AN sponsa de futuro habeat tacitam hypothecã & priuilegiatam? Glo. in l. 2. §. fi. ff. de priui. cre. tenet, quòd sic: quia est eadem æquitas. idem not. glo. in l. si sponsa. ff. de iure dot. hoc tenet Cy. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. in 2. q. sed quòd non habeat tacitam hypothecam, tenet glo. in l. ad eos. C. qui pot. in pig. ha. Idem tenet Dy. & Iac. de Aret. & omnes doct. ibi, & Barto. in d. l. 2. §. fi. de priuil. cred. Ratio quia l. 1. C. de rei uxor. actio. & §. fuerat. institu. de actio. dat hypothecam pro dote. Sed non est dos ante contractum matrimonium. l. pen. C. de donat. ante nup. ergo &c.

CV. QVÆRO,

AN per instrumentum dotis probetur matrimonium. Vide in l. donationes in concubinam. ff. de dona. & in l. liberi. de ritu. nup. & glo. 30. q. 5. aliter. Et quòd probetur uidetur casus in c. illud. extra de præsumptionibus. & ibi Innocen. Sed parum facit quia loquitur in donatione ꝓpter nuptias, in qua est diuersa ratio, ut ibi nota. Et in contrarium, quòd non probetur, uidetur casus in l. neque. C. de nup. ibi, non enim dotibus, sed affectu matrimonia contrahuntur: ut l. iubemus. C. de repud. Bal. ponit in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & in l. ab executore. C. quorum appella. non recip. & in rub. C. de priui. do. Ego sic dicerem: aut quæritur, an probetur quò ad dotis restitutionem, & dic quòd sic: casus uidetur expressus in §. illud. in auth. ut fratrum filij. Aut quò ad iudicandum super matrimonio: uidelicet an fuerit, uel non fuerit. Et tunc pleuè non probat, sed semiplenè, seu præsumptiuè, casus est in d. §. illud. & uide ad hoc glo. in l. si concubinã. ff. de concubi.

CVI. QVÆRO,

AN verba enunciatiua fauore dotis inducant plenã probationem. Videtur quòd sic tex. iuncta glo. in l. 1. C. de dot. promiss. & dicit Barto. idem si proferatur inter extraneos. sed nunc semiplenam probationem inducit, ita dicit Bart. in suo consi. Titius & Seyus. allegat gloss. in l. capite quinto. de adult. sed mihi uidetur, quòd illa loquatur de iudicio, & dicit Bar. in d. consi. quod est nu. 123. quòd tantam probationem faciant etiam inter extraneos, quòd possit deferri iuramentum in supplementum probationis iuxta materiam l. in bonæfidei. C. de reb. cred. l. admonendi. ff. de iureiu. & istud idem Ro. in suis notabilibus no. 499.

SVMMARIVM.

1 *Mulier licet secundùm iura digestorum, & C. posset renunciare rei hypotheca, tamen secundùm iura authenticorum mulier non potest obligari pro uiro.*

CVII. QVÆRO,

AN mulier possit renunciare iuri hypotheçe, quam habet in bonis mariti. Videtur quòd non: quia ille, qui potest repelli exceptione, dicitur teneri ad non petendum. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. & ibi no. in l. ubi pactum. C. de transact.

1 †Sed mulier licet secundùm ff. totum, & C. posset renunciare rei hypothecæ, ut l. iubemus. & l. &t. C. ad Velleia. tamen secundùm iura authenticorum mulier non potest obligari pro uiro. auth. si mulier. C. ad Velleya. sed si renunciauit, obligatur ad non petendum pro uiro, ut suprà dixi. ergo uidetur, q non ualeat de iure authenticorum, quod concedit Iac. de Are. & Bar. in l. Mçuia. §. si fundus. ff. sol. mat. quando uir nõ habet alia bona: tunc talis renunciatio non præiudicat mulieri, quia per hoc impeditur petere, secus si alia bona habet, argu. C. ad Velleya. auth. siue. ibi aliæ res & c. cum Bar. transit Imo. & alij in d. §. si fundus. & uide per Iac. de Bel. in auth. ut immobilia ante nup. dona. §. 1.

PARS SECVNDA.

DE EXACTIONE DOTIS & commodo uel incommodo. Et periculo deteriorationis & euictionis eius Rubric.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu competens marito contra uxorem, uel extraneum promittentem dotem, an sit bonæfidei, uel stricti iuris.*
2 *Actio ex uno contractu non est bonæfidei ex una parte, & ex alia stricti iuris.*
3 *Actio ex stipulatu, qua competit extraneo, est stricti iuris.*

I. QVÆRO,

1 AN actio ex † stipulatu competens marito contra uxorem uel extraneum promittentẽ dotem sibi bonæfidei a vel stricti iuris? Bar. in l. de diuisione. in 2. col.
a in fi. ff. sol. mat. tenet, quòd sit bonæfidei, sequutus Petr. & Cyn. in l. 1. §. sed non ignoramus. C. de rei ux. act. & glo. in dic. l. de diuisione. Et per rationem
2 quia † non reperitur, quòd ex uno contractu actio sit bonæfidei ex una parte, ex alia sit stricti iuris. unde §. fuerat. iustit. de actio. debet intelligi secundùm dictum §. sed non ignora-
3 mus: fatetur tamen Bar. quòd † actio ex stipulatu, quæ com petit extraneo, est stricti iuris, ut per eundem in l. 1. cod. tit. Adde, quod Imo. in d. l. de diuisione. tenet idem, quòd actio ex stipulatu, quæ competit uiro siue contra uxorem, siue contra extraneum semper est bonæfidei. Et pro hoc facit: quia eum natura bonæfidei sit concessa stipulationi introductæ à Iustiniano. d. l. 1. §. sed non ignoramus. licet semper stipulatio fingitur tam ex parte mariti, quàm ex parte mulieris, & hoc fuit per Iustinianum introductum, ut not. gloss. in d. l. 1. §. t. & probatur apertè in eadem l. §. nemo. & glo. in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. & dixi suprà. §. proximo. ergo restat, quòd ex parte uiri est bonæfidei. Bald. in d. l. de diuisione. refert, quòd quando datur contra extraneum, est stricti iuris sicut actio ex stipulatu, quæ competit extraneo repetenti dotem, ut suprà dixi. & hoc operatur secundùm eum ratio æquitatis seruandæ. Pau. in d. l. de diuisione. pro hoc inducit tex. in l. fin. §. pen. C. de iure dotium. ubi loquitur de extraneo promissore, ut ibi dicit gloss. in uersicu. si quis. & ibi uult litera, quòd teneantur merito ad accessiones dotis promissæ post biennium, & post litem contesta. ergo illa actio est stricti iuris: quia si fuisset bonæfidei, ex sola mora uenissent accessiones. l. mora. §. bonæfidei. ff. de usur. iuncta. l. uideamus. §. actionem. eod. utu. & utraque istarum opin. vi sustentabilis, & in hac q. uide Ang. in d. §. fuerat. in gl. in uer. meruit. in fin.

ADDITIO.

a Bonæfidei. Actio ex stipulatu, quæ competit uxori, sicut est bouæfidei, an ita etiam sit bonæfidei, ut illa, quæ competit marito. & utrum ipse contractus matrimonij sit bonæfidei, uide pulchrè do. Ias. de May. in §. fuerat. in 2. nota. de act.

II. QVÆRO.

QVALITER formetur libellus in actione de dote ex parte uiri? Ang. in d. §. fuerat. iustit. de actio. in uer. & in practica aduetas. dicit, quòd quando uir petit dotem, potest esse libellus uniuersalis, siue generalis, sicut in petitione hæreditatis & fructus interim percepti ueniunt iure actionis non officio iudicis, arg. notatorum per glo. magnam in l. 1. in princ. ff. de eden. Ita dicit Bart. in l. 1. in uersi. 3. quæro, hic dicitur dos & c. in fin. illos uers. ff. sol. ma. & dixi supra. & prox. q. 3. Ex quo sequitur, quòd potest petere uir à socero suo dotem sibi promissam unà cum fructibus siue interesse sibi dari, cum sustineat onera matrimonij & ad prædicta ipsum socerum petit condemnari.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si recepit à muliere rem non locupletem, an exigat contra mulierem.*
2 *Maritus ante matrimonium sibi præiudicare non potest.*

III. QVÆRO,

1 QVID si maritus † recepit à muliere rem non locupletem, an exigat contra mulierem? Bar. in l. si cum dotē. §. si mulier. in fi. ff. sol. mat. distinguit, aut accepit ignoranter, & non imputatur sibi. l. promittendo. §. cum debitorem. ff. de iur. dot. aut accepit scienter, & non ualet: quia uidetur donare, ut l. cum uir. de iu. dot. Rom. in d. §. si mulier. tenet contrarium, quod imo uidetur fecisse maritus sub spe, quòd in futurum efficiatur soluendo, arg. l. si defunctus. C. arbi. tut. & l. cura. §. deficientium. de mune. & hono. Idem tenet Bal. in d. l. promittendo. §. si à socero. per illum text. idem sensit Bart. in l. Mæuiam. in prin. ff. sol. mat. & ibi hanc contrarietatem Bar. expressè tetigit. Imo. qui distinguendo nititur concordare. Quòd aut constante matrimonio maritus accepit talem debitorem delegatum: & tunc procedit opin. Bar. in d. §. si mulier. Aut ante contractum matrimonium, & tunc secus, alleg. id quod not. glo. in l. cum dos. ff. de iure do. Sed hæc concordia non placet: quia si fiat ex causa dotis, etiam si fiat ante contractum matrimonium, semper uidetur conferri in tempus matrimonij sine quo dos esse non potest. l. fin. C. de do. ante nupt. l. 3. ff. de iure dot. Facit etiam: quia sicut mulier soluto matrimonio ea uiuente non potest sibi in dote præiudicare. l. 1. & l. quod autem. ff. de pact. dot. & hoc propter spem futuri matrimonij, ne indotata remaneat.

2 † Ita econtra, maritus ante matrimonium sibi præiudicare non potest. l. contracto. de don. inter uir. & uxor. quando cā, propter quam sibi præiudicare intendit, respicit tempus matrimonij, arg. l. in tempus. ff. de hæredi. instit. cum si. Quidam sustinendo Bar. in d. §. si mulier. in fin. dicunt, quòd in eo, in quo non reperitur esse soluendo talis debitor delegatus, non ualet delegatio: sed in eo quod soluendo erat, procedat opin. Bal. & Ro. Truffa est: quia quæstio nostra formatur, & ita loquuntur omnes doct. maritus recepit à muliere rem non locupletem: ergo dubium est in eo, in quo debitor non est locuples. posset dici sic, aut maritus accepit debitorem delegatum inopem ignoranter, & omnes concordant, quod sibi non præiudicat. Aut accepit scienter, & tunc si talis debitor delegatus promittit purè, indistinctè maritus præsumitur recipere animo donandi, ex quo de præsenti ille debitor non est soluendo, & ita procedit opin. Barto. in d. §. si mulier. si uerò promittat in diem, uel sub conditione, tunc procedat dictum Bal. quasi maritus sperauit, quod ipse promissor pendente conditione efficeretur locuples, uel soluendo, per iura supra alleg.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit dotem exigere solu. mat. ut lucretur interusurium medij temporis.*
2 *Fienda multa sunt quæ impediunt, & iā facta non impediunt.*

IIII. QVÆRO,

1 AN maritus soluto † matrimonio possit dotem exigere, ut lucretur interusurium medij temporis? Bar. in l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. tangit & remittit se ad notata in l. si socer. §. Lucius. cod. ti. ubi ipsemet uidetur facere istam differentiā. Aut maritus solu. mat. uult exigere dotem, quam nunquam exegerat: & tunc non auditur: quia dilatio conceditur miserationis cā, arg. l. si donaturus. in fi. ff. de cond. ob causam. Aut maritus exactam dotem soluerat mulieri constante matrimonio, deinde sol. mat. eam reciperet propter commodum interusurij medij temporis, & tunc potest, ut l. 2. C. si dos constante matrimonio. & l. si mulier. §. rerum. ff. rerū amo. Secundò, quia ille, qui repetit ex aliqua iusta cā, uidetur quodammodo petere, ut tanquam spoliatus restituatur, ut l. interdum. & quod ibi nota. ff. de condit. indebiti. & iura debent magis esse fauentia repetitioni, quàm aduentitio lucro, & dict. l. 2. & d. §. rerum. loquitur in repetente, cui fauetur propter interusuriū medij temporis, licet haberet dilationem miserationis causa, quod nō faceret, si principaliter peteret. d. l. si socer. §. Lucius. in fi. & d. l. si donaturus. Adde, quòd in repetēte non uidetur attendi commodum interusurij medij temporis, siue dilatio detur miserationis causa, siue non, ut l. in diem. ff. de condit. indeb. & l. nam si cum moriar. co. ti. & no. gl. in l. cum quis. C. de iu. & fact. igno. & ibi Cyn. uidetur residere in hac parte, quod debitum in diem si soluatur ante diem, quocunque errore soluatur, non repetitur. & idem Bar. iuxta. fi. vbi concludit, quod non habetur ratio interusurij medij temporis: & sic uidetur sibi contrarius. Idem sensit gl. in l. fideiussor quamuis. ff. mādat. Potest dici pro concordia, quòd interdum est nata repetitio: & hoc est certum, & tunc conseruabitur propter interusurium medij temporis, etiam si dilatio detur miserationis cā, & sic intelligatur. d. l. 2. cum ibi no. C. si dos constante matrimo. nam ibi data fuit repetitio uiro, qui soluit dotem mulieri constante matrimonio: cum sapiat uim donationis, quæ nō cadit inter uir. & uxor. Interdum uerò non est certum ab ipso principio natam esse repetitionem, & tunc non nascitur propter tale interusurium, & ita intelligitur d. l. in diem. & quod not.
2 Bar. in d. l. cū quis. Facit pro ratione diuersitatis † quia multa impediunt fienda, quæ non impediunt iam facta. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alien. iur. secundùm Imo. in d. §. Lucius. Mirum tamen uidetur, quòd si soluatur ante diem propter errorem facti probabilem, quòd non debeat posse repeti, præsertim cum dies est ualde prolixa, uel esse potest, ut quia est incerta, uel quia certa, an, ut dies mortis tertij, ut loquitur l. nam si cū moriar. Maximè attendo quòd non est nata act. & ob. secundùm ueram opi. de qua per gl. in l. in omnibus. de reg. iur. & per Bar. in l. ita stipulatus. de uerb. obl. & in l. 1. C. vt actio. ab hæredi. & maximè attento quòd condictio indebiti est fundata super naturali æquitate. l. nam hoc natura. de condi. indebiti.

SVMMARIVM.

1 *Maritus cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda an possit petere usuras & interesse iure actionis.*
2 *Intellectus qui trahunt iura ad gratias sunt fugiendi.*

V. QVÆRO,

1 AN maritus† cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradēda possit petere usuras & interesse iure actionis, & per consequens facta iam satisfactione de principali? Bal. in l. si marito. §. si fundum. in fi. ff. sol. mat. dixit, quòd nō, quia secundùm eū maritus petit odiosam usurarū accessionē, pro qua nō cōpetit actio principaliter de per se, sed solū iudicis officiū mercenariū, quod principaliter intētari nō pōt. l. si in iudicio. secūdo responso. ff. de excep. rei iu. & qđ ibi no. Idē tenet Bal. in l. fi. §. præterea. post Pe. & Cy. C. de iu. do. Ro. in d. §. si fundū. tenet contrariū, quia dos est quid uniuersale. vñ sicut propter hoc ex parte mulieris ueniūt accessiones iure actionis, ut d. §. si fundū. Idē cōtra eē oportet ex parte mariti: cū fauor dotis ēt marito cōcessum sit. l. 3. §. 2. C. de rei ux. act. Ita tenēt quidā Pap. in d. §. si fundū. Mihi placet opin. Pet. & Bal. quia ex parte mariti dos sibi promissa non est ius uniuersale, aliàs sequeretur, quod si pro dote fundus esset promissus, quod fructus augerēt dotem, & per consequens ēt absq; mora mulieris deberētur, ut l. item ueniunt. §. fructus. de peti. hæredi. & l. 2. C. eo. tit. & d. §. si fundū. Sed istud est contra dictum. §. præterea. ubi marito non debentur fructus nisi post biennium, uel post lit. cōtesta. nimirum si non est ius uniuersale, cum pro eis non detur actio marito, ut in l. 4. C. depositi. Ang. tñ in d. §. si fundū. dicit, quòd in uno casu singulari officium iudicis competit ēt sublato principali, uidelicet in casu d. l. 2. §. Iul. ff. de eo quod cer. lo. nam ibi est speciale, ne debitor locupletetur cum aliena iactura, non interueniente facto creditoris. Imol. in d. §. si fundum. tenet intellectum Bar. quia iste intellectus Ange. est nimis exorbitans à regulis iuris communis, & nimis gratio-
2 sus, † fugiendi autem sunt intellectus, qui trahunt iura ad gratias, seu ad ius gratiosum, ut no. Ioā. And. in c. ex parte Adæ. extra de testib. & in dubio semper est inhærendum regulis. Bal. in c. de feu. da. in ui. legis commissio.

SVMMARIVM.

1 *Maritus cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda, an possit petere usuras etiam de iure canonico.*

2 *Maritus*

2 *Maritus cui facta est mora in soluenda dote, an possit petere aliquid emolumenti nulla super hoc praecedente conuentione.*

3 *Maritus cui facta est mora in soluenda dote, si longo tempore tacuerit, puta per decennium non poterit postea petere alimẽta vel vsuras dotis.*

VI. QVÆRO,

1 AN maritus † cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda possit petere vsuras etiam de iure canonico. Et in hac q. duo occurrunt dubia. Primum, an & quando praecedit conuentio de aliquid dando propter moram, si conuentio sit licita. Secundum, an aliquo casu maritus possit petere aliquod emolumentum propter talem moram nulla super hoc praecedente conuentione. Circa primum Bar. tangit in l. in insulam. §. usuras. ff. sol. mat. Inn. & Io. And. & Can. in c. salubriter. extra de usuris. Et communis conclusio canonistarum uidetur esse, quòd tex. in d. c. salubriter. intelligatur strictè, ut in casu illo, tunc sit licitum uiro aliud recipere ultra sortem, puta quando recipit fructus ex re pigno. data pro pecunia dotali, & istud sit speciale in dote, ut patet ex c. conquestus. de usuris. & ex his, quae habentur in c. illo nos. de pigno. & in c. ad nostram. de emp. & uen. & ratio specialitatis exprimitur in d. c. salubriter. quia frequenter dotis fructus nõ sufficiunt oneribus matrimonij, secus autem si uelit recipere aliquam pecuniam pro ipsa dote in pecunia consistente, donec soluatur: quia tunc id non erit licitum: cum hoc non sit iure cautum, & regula sit in oppositũ, quòd quicquid accedit sorti, usura est. 14. q. 3. c. plerique. nec eadem ratio, quae est in fructibus ex pignore perceptis: quia illi subijciuntur iudicio diuino. Et ideo dicit Bar. in d. c. salubriter. quòd si res pignori data talis, ꝙ eius fructus essent certi: quia fortè esset locata ad fictum certum: tunc non procederet tex. in d. c. salubriter. imo maritus tantum illos debet computare in sortem: & ita debet limitari tex. in d. c. salubriter. quem secundò limitat procedere: quia secus dicit, si ab ipso principio cõueniatur de dote danda ad tempus: quia tunc non erit licitum pacisci de aliquo emolumento pro illo tempore, nec etiam procederet tũc casus dicti cap. salubriter. quia tunc solùm ratione temporis perciperetur emolumentum, & sic non uidetur licitum. c. in ciuitate. de usu. Sed certè haec opi. nimis restringit. d. c. salubriter. quod simpliciter & indistinctè loquitur: & quia si maritus ab initio recipit pignus, uidetur accepisse confisus lucrari fructus auctoritate illius cap. secundùm do. Abb. ibi. Item opi. Inno. & Ioan. And. non uidetur uera: quia licet fructus subijciantur iudicio diuino: tamen communiter percipiuntur, & ideo non deberet esse permissum, aliàs data hac sententia pro uera sequeretur, quòd etiam creditori mutuanti deberet esse licitum percipere fructus ex re pignorata. Item in effectu uidetur esse eadem ratio utrobique maximè: quia dicitur mutuum nihil inde sperantes. Vnde fortè posses dicere, ꝙ aut vir facit pactum de percipiendo aliquid nomine usurarum, & istud nullo modo est licitum: cum usurae sint prohibitae. Aut facit pactum, ut aliquid detur pro alimentis, & hoc uidetur esse licitum: quia & ualeret pactum, quòd ille, qui promittit dotem, ex quo non dat, debeat alere ipsam uxorem. l. pater. §. pen. ff. de doli excep. facit l. 4. & l. si pater. §. 1. ff. de pac. do. Et pro hoc facit regula. l. si is. §. quod dicitur. ff. de iur. do. ubi patet, quòd penes quem est dos remanet in effectu penes promittentem, & sic ad ipsum debet spectare onus alimentorum mulieri, ergo uidetur licitum pactum, quod aliquid praestet nomine alimentorum mulieri. An autem si quid superesset ultra alimenta, teneatur restituere? Dic ut colligitur ex tex. cum glo. no. in l. creditor. §. si inter uirum. ff. man. quia si erat nudus minister, tenetur restituere: aliàs non. Aut fit pactum, quòd uir debeat habere ad rationem sex pro centenario pro alimentis, & hic casus est magis dubius, quia uidetur uelle, ꝙ pecunia accedat pecuniae, & pariat pecuniam, quod esse non debet, ut not. Io. And. in regula. peccatum. de reg. iur. in 6. Tamen potest dici oppositum, ex quo pro alimentis, quae sunt licita, fit promissio, ut sic potius res ualeat, quàm pereat, arg. l. quoties. ff. de uerb. obl. Praesertim quãdo dicta quantitas sufficit ad alimenta, uel saltem non multum excedit, facit, quod not. Bald. in l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. act. Quandoque facit pactum, quòd recipiat ad rationem sex pro cẽtenario, nec dicit pro alimentis, & tunc est magna dubitatio: tamen cum id possit intelligi nomine usurarum, uel alimẽtorum, uidetur fienda interpretatio pro alimentis. d. l. quoties. Tutius esset tamen propter euitandas opi. practicare casum d. c. salubriter. & ita multi faciunt, quia conueniunt, quòd aliqua res immobilis detur in pignus, & ꝙ fructus cedat in onus alimentorũ, tunc in hoc casu non uidetur peccare: quia est expressum in d. c. salubriter. & ubi agitur de periculo animarũ tutior pars est eligenda. cap. iuuenis. extra de spon. Et per praedicta uidetur etiam dicendum quòd si aliquo casu alimenta debeantur mulieri, quod quando sit, dicam in § prox. ꝙ tunc licitum est mulieri pacisci, quòd aliquid sibi detur nomine alimentorum, & consequenter recipere fructus de re pignorata in d. cap. sum. Et de hac materia ultra praeallegata, uide in clemẽ. 1. de usu. per Pet. de Anchara. in quodam suo consi. 143. per Bal. in auth. ei qui iurat. C. de bon. autho. iu. pos. & per Bal. alios in l. rogasti. ff. si cer. pet. per Ang. in l. 1. ff. solu. mat. per Imol. in d. l. in insulam. §. usuras. & per Aret. in §. fuerat. insti. de act. in uer. & est bonaefidei. Et ea mente praedicta uidetur esse uera conclusio.

2 Circa secundum dubium, an † maritus, cui facta est mora in soluenda dote possit aliquo casu petere aliquid emolumenti nulla super hoc praecedente conuentione? Imol. in d. §. usuras. concludit, ꝙ aut mora non est commissa in dote soluenda: quia fortè promissa fuit ad diem, & dies nondum uenit: & tunc uidetur nihil posse petere: cum dilatio uideatur esse in dubio fauore debitoris adiecta, ut not. in l. cum qui calendis. ff. de uerb. obl. Aut mora est commissa in dote soluenda, quod quando sit, collige ex his quae dicam infra 8. q. & tunc uideretur posse petere usuras, non tanquam usuras, sed interesse loco alimentorum, ut uoluit Bar. in §. usuras. & facit. quod habetur in tex. singulari cum gl. in l. socium, qui in eo. ff. pro soc. Sed in contrarium fortiter facit, quia si vult petere usuras tanquam usuras, non dubium est, ꝙ non potest; cũ illae sint prohibitae, saltem de iure canonico, ut not. in auth. ad haec. C. de usur. vult petere usuras, ut interesse, quod lato sumpto uocabulo potest dici usura: quia sorti accedit, licet uerè & strictè non sit usura, & tunc uidetur ꝙ non possit; quia cum simus in obligationibus dandi, nõ succedit obli. post moram ad interesse. l. si seruo. § fin ff. de uerb. oblig. licet secus in obligationibus facti. l. stipulationes non diuiduntur. eo. ti. Aut vult petere interesse propter morã officio iudicis: cum actio sit bonęfidei, & sic uidetur posse petere per d. l. socium, qui in eo. & ad instar eius, quod dicitur de arbitrijs, ut in l. 2. §. fi. ff. de eo quod certo loco. & tunc etiam uidetur, ꝙ non possit: quia tunc interesse uidetur uenire in homine consueto negotiari, & sic lucrari ex pecunia, & ita loquitur d. l. socium qui in eo. ubi socij erant mercatores, & sic etiam d. l. 2. §. fina. ut apertè patet ibi in tex. not. Barto. in l. 1. C. de senten. quae pro eo quod interest, in illa quaestio. an habeatur ratio pro interesse consistente in lucro. Et sic uidetur, ꝙ si maritus nõ sit cõsuetus negotiari, ex hoc capite uenire non possit. Non uidetur etiam posse agere actione negotiorũ gestorũ, quasi onus alimentandi uxorem spectet ad alium, ex quo dos non soluitur, ut est tex. cum gl. in §. fi. in auth. de non eligendo secundo nub. & not. Cyn. post Vbertum de Bobio in l. quod in uxorẽ. C. de nego. gest. & Bal. in l. si cum dotem. §. trãsgrediamur. ff. sol. mat. Nam uidetur, quòd etiam hoc petere non possit per notata in d. l. quod in uxorem. & sic uidetur, ꝙ unicum tantùm remedium habeat, scilicet remittere uxorem ad domum suorum. Sed fortè potest dici, ꝙ aut iste uir protestatur, ꝙ facit sumptus animo repetendi ab eo, ad quem spectat alere ipsam uxorem, & tunc uidetur, ꝙ repetere poterit per actionem negotiorum gestorum, per notata in l. alimenta. C. de neg. ge. & quod no. in l. Nesennius. ff. eo. Nec ob. d. l. quod in uxorem. quia loquitur in casu dubij, non autem in casu certo, quando interuenit protestatio declaratoria animi, ut ibi patet, aut non interuenit aliqua, & tunc potest dici: quia aut mulier est sana, & tunc potest repetere: si autem expensa sic facta in ipsam infirmam, tunc quia maior est pietas, uidetur fieri in dubio ex maritali affectione: & sic loquitur d. l. quod in uxorem. Et pro huius distin. facit, quod not. in l. fin. ff. pro derelic. ubi similiter distinguitur inter seruum sanum, & infirmum: & maior adhibetur in casu infirmitatis. Nec obst. praedictis, quod habetur in l. curabit. C. de actio. emptio. & in capit. conquestus. de usuris. ubi dicitur, quòd in actionibus bonaefidei habeatur ratio interesse post moram commissam etiam in lucro. Hinc est, ꝙ venditor post moram commissam per emptorem in pretio soluendo, uidetur posse petere

tere haberi rationem interesse, & usuras petere: & sub nomine vsurarum nullo modo potest petere. tamen bene potest petere, quod habeatur ratio interesse ad quantitatem fructuũ perceptorum ex re vendita. Quia non est æquum, ꝙ emptor gaudeat re vendita & pretio, vnde illud contingit ibi: quia ille emptor percepit fructus ex re vendita: cuius occasione debetur pretium, sed hic promittens pretium in pecunia ex pecunia ipsa non percepit fructum, cum pecunia nullatenus germinet pecuniam, ut no. per Io. And. in d. regula peccatum, ideo non est eadem ratio in casu isto. Et de hac q. vide Bal. in l. usuras. C. de usuris. Ioan. And. & Mod. in c. salubriter. extra eo. Bald. in l. 1. C. de sum. tri. uide Bald. in suo consi. inci-
3 piente, Tinus pro filia. † ubi limitat, omnia prædicta procedere, nisi maritus longo tempore taceret: puta per decennium: quia non poterit postea petere alimenta, uel usuras dotis. Nam tunc ut grauosior esset apud debitorem, præsumitur omissa & remissa petitio usurarũ. tex. est not. in l. cùm quidam. §. diuus. ff. de usuris.

VII. QVÆRO,

QVID in hærede mariti possidente uel detinente pignus datum uiro pro cautione dotis, nunquid ipse lucretur fructus post mortem uiri, sicut ipse maritus Inno. recitat plures opi. circa hoc in d. c. salubriter. de usuris. tandem tenet quòd non, & idem sequitur ibi do. Abb. quia in optione hæredis est, quandoq; restituere pignus, & se liberare ab obligatione, ꝙ non est in marito, cum ipse teneatur ad onera matrimonij. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando dicatur esse in præstatione dotis.*
2 *Maritus tenetur ad onera matrimonij ultra mensuram dotis.*
3 *Locationes tot sunt, quot sunt anni.*

VIII. QVÆRO,

1 QVANDO mulier † dicatur esse in mora in præstatione dotis, si mulier promisit pro seipsa mille in dotem, & dote non soluta accessit ad domum mariti, & uir sustinuit onera matrimonij per quadriennium: modò agere uult contra uxorem pro dote non soluta & petere interesse totius quadriennij, an possit. Bar. in l. de diuisione. in 2. col. ff. sol. ma. distinguit. Aut mulier seipsam dotauit, & tunc cum ei impleatur contractus per uirum, qui sustinet onera matrimonij ac ipsa mulier dicitur esse in mora. Aut dos fuit promissa ab extraneo, & tunc licet uxori uir præster alimenta, quantum ad extraneum nullum contractum implet, & ideo extraneus non est in mora nisi per interpellationem, vel cursum biennij, & ita ipsa intelligit l. fi. §. præterea. C. de iu. do. & ita ponderat ibi gl. in verbo si quis. quæ dicit, scilicet extraneus, & patet ex continuatione illius. §. ad præcedentia. secundùm eum, cũ quo transit Bal. in d. l. de diuisione. Sed Iac. de Are. & Cy. in d. l. fi. C. de iu. do. tenent indistinctè, quòd non committitur mora, nisi per interpellationem, uel cursum biennij, etiam quando mulier seipsam dotauit. Et hanc opi. sequitur Imol. in d. l. de diuisione. per d. l. l. fi. §. præterea. vbi non sufficit, quòd maritus onera matrimonij sustineat, ad hoc ut promissor dotis dicatur esse in mora, & ad cessiones teneatur: sed requiritur lapsus biẽnii: Et idẽ tenet ibi Alb. & Bal. per alias rationes, quas refert Imo. licet de Bal. mentionem nõ faciat. Non ob. quod d. §. præterea. in uer. si quis. loquatur in extraneo, vt dicit Bar. quia secundum Bal. eadem est ratio, quæ in muliere, attento maximè ꝙ ob nullam aliam causam datur dos ab extraneo, nisi ut onera matrimonij sustineat: ergo non differt, an maritus impleat contractum ipsi extraneo, uel alij de eius uoluntate, ar. l. solutum. ff. de pig. ac. Non ob. d. l. curabit. C. de ac. emp. tenendo istam opi. quia pluribus modis respondet Bal. in d. §. præterea. & maximè quia illa l. loquitur in cõtractu emptionis & uenditionis, in quo hinc inde præstatio est commensurata, & dato uno, scilicet re vendita, datur & reliquum, scilicet pretium commensuratum, sed hic nos loquimur in onerib. matrimoniorum supportatis,
a quibus datis non datur dos a cum possit esse matrimonium
2 sine dote. l. fi. C. de do. ante nup. & † dato ꝙ sit dos tradita, tamen maritus ultra mensuram dotis tenetur ad onera matrimonii: ut no. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. ac l. ꝙ si nolla. ff. de relig & no. gl. in l. si cum dotem. §. sin autem. ff. sol. ma. & facit, quia cum mulier promittit dotem, uidetur sub conditione voluisse maritum lucrari fructus, scilicet si sequatur matrimonium, & onera sustineat. l. dotis fructus. §. 1. ff. de iure do. sed sic est, ꝙ lex non tolerat. ꝙ euentus conditionis, qui producit in eodem instanti actionem & obligationem, constituat etiam debitorem in mora. l. quod dicimus. in prin. ff de sol.

Secundò facit; quia cum Iustinianus in d. §. non ignoramus. allegatus per Bar. simpliciter tribuat naturam bonæfidei actioni de dote. Item cum habeamus, ꝙ Iustinianus non curat, an dos fuerit promissa à muliere, vel ab alio pro ea, est tex. in d. l. fin. §. præterea. C. de rei vxo. ac. dicendum, ꝙ non constituatur promissor in mora re ipsa, nisi interpelletur. Nec obst. ille tex. in d. l. final. §. præterea. dum dicit, quòd ita demum constituitur in mora, si lis fuerit contestata, uel lapsum sit biennium: ergo sequitur, quòd loquitur in actionibus stricti iuris tantùm: & sic quæ competit extraneo &c. Quia respondeo, ꝙ ibi nulla interuenit interpellatio, unde non negat ille tex. ꝙ si interuenisset, non fuisset in mora constitutus promissor, etiam ante litem contest. & lapsum biennii. Nõ obst. si dicatur, ꝙ imo interpellatio interuenit, ut ibi, dum dicit, libellum iudici porrectum; quia dico, ꝙ talis porrectio uim interpellationis non habet, ut no. Bart. in l. denũciasse. ff. de adult. & solet notari in l. 2. §. uoluntatem. in fin. ff. sol. mat. Nec obst. si dicatur, ꝙ cum clarum sit, ꝙ actio ex stipulatu competens extraneo pro dote restituẽda sit stricti iuris, vt suprà dictum fuit. Cenè si diceremus, actionem ex stipulatu competentem contra extraneum esse bonæfidei, sequeretur, ꝙ una & eadem actio ex una parte sit bonæfidei, & alia stricti iuris, quod esse non debet, ne eadem res diuerso iure censeatur. l. eum qui ædes. ff. de usucap. quia respondeo, ꝙ non est una & eadem actio, quæ datur extraneo contra maritum, & marito contra extraneum, sed sunt duæ, quod patet: quia nullibi reperitur, ꝙ si extraneus dedit dotem, & nõ stipuletur sibi reddi, ꝙ fingatur talis stipulatio interuenisse, prout fingitur in marito & uxore. l. 1. §. sed ut plenius.

Et per prædicta uidetur, ꝙ opin. Iac. de Are. sit satis sustentabilis, & in puncto iuris sit melior, quàm opi. Bar. maximè per tex. in d. l. de diuisione. qui uidetur expressè contra Bar. nõ attentis solutionibus datis per glo. quæ omnes uidentur esse diuinationes. Nam ibi contractum erat matrimonium, & maritus subibat onera matrimonii: tamen fructus non ueniunt, sed computantur uiro demum à die traditionis ergo &c. Hanc etiam opin. tenet gloss. in l. dotis fructus. ff. de iure dot. Non potest tamen negari, ꝙ opin. Bartol. non sit multùm æqua, & si teneres eam, esset necesse respondere ad dict. l. fin. §. præterea. ꝙ loquitur in extraneo, vt dicit ibi gloss. parua in uerb. si quis. Item quia tex. nõ dicit, si qua. Item quia si loqueretur in muliere promittente accessiones, debuissent uenire à tempore moræ non lit. contest. cum actio competens contra mulierem sit bonæfidei, ut in §. fuerat. inst. de action. iuncta l. uideamus. §. si actioni. ff. de usu. & tamen tex. ibi sentit oppositum, ergo sequitur, ꝙ loquitur in actione stricti iuris. Ad rationem Iac. de Are. posses melius respondere quàm faciat Bar. quia si uerum diceret Iac. sequeretur ꝙ nunquam maritus posset petere dotem nisi soluto matrimonio: quia ante non dicitur in totum onera supportasset & sic contractum ex parte sua impleuisse, quod tamen est falsum, ergo &c. Item sequeretur, ꝙ mulier non posset in mora constitui per interpellationem contra d. §. præterea. Item dum Bar. respondet ad rationem Pe. dicẽs, ꝙ est cõtra l. curabit. adde illud probari ibi per ar. à fortiori: quia donatio est prohibita inter uir. & uxo. &c. Sed quia in ueritate non est sufficienter responsum ad d. §. præterea. Et rationes adductæ contra Bar. non mediocriter stringunt: ideo posset audacter teneri contra Bar. contra quem etiam facit, dum allegat l. ęde. quia illa ratio faciliter tolli posset dicendo quòd
3 † tot sunt locationes, quot sunt anni. l. si seruus Mæuii, & castrensis peculii. & ibi no. Bar. ff. de stip. seruorum. Et ideo Cy. in d. §. præterea. super hoc passu relinquit cogitandum.

ADDITIO.

a Non datur dos. Adde hic, an maritus nõ sustinens onera matrimonij teneatur restituere integros fructus dotis iam perceptos,

ceptæ, ad alimenta tantùm, uel necessaria: uide Pau. de Ca. in consi. 190.

SVMMARIVM.

1 *Maritus qui sustinet onera matrimonij, quum non esset matrimonium, an lucretur fructus dotis.*

IX. QVÆRO,

1 AN maritus † qui sustinet onera matrimonij, cum nõ esset matrimonium, lucretur fructus dotis? Glo. in l. si ante nuptias. ff. sol. mat. tenet, ꝙ non de rigore, sed de æquitate lucratur; quia est eadem ratio in isto, quæ in uiro, quia subijt onera matrimonij. Et dicit obseruari Bononiæ ex l. municipali. & hanc æquitatem firmat glo. in l. dotis fructus. in princ. ff. de iure dot. in l. pen. §. 1. quod sal. cur. auth. Idem tenet Spec. in tit. de dona. inter uirum & uxo. §. fin. uer. sed si mulier. Cy. in l. 2. C. de dot. promiss. ex mente Dyn. distinguit, aut credebat uir matrimonium tenere, & lucratur fructus, aut non: & tunc secus: ut l. in insulam. §. 1. ff. solu. mat. nisi fuerit pactum de lucrandis fructibus: quia tunc lucratur, etiam si sit sciens, matrimonium non tenere: ut l. dotis. ff. de iure dot. plus dicit ibi Cy. ꝙ in casu, quod mulier tradidit dotem, uidetur donasse fructus ex præsumptione: quoniam benefacienti debemus benefacere, quod an sit uerum, dicam infra proxima q. Adde, ꝙ prima opin. quæ habet, quòd maritus non lucretur fructus de rigore, quæ fuit opi. Azo. in sum. C. de ind. do. & uidetur casus in l. sancimus. C. de nupt. de quo & uide per cano. in c. ex parte. super glo. 2. de restitu. spol. & in c. ex publico. de conuer. cõiuga. uide omnino Bal. in l. 1. in 4. oppositio. C. de condit. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Sponsa an possit facere cum sponso, quòd ipse lucretur fructus dotis ante matrimonium.*

X. QVÆRO,

1 AN sponsa † possit facere pactum cũ sponso, ꝙ ipse lucretur fructus dotis ante mrimoniũ. Bar. in l. si nuptias. ff. solu. ma. distinguit. Quòd aut sponsa est minor, & si expressè uellet donare, nõ posset, ergo nec & ualet pactũ de lucrãdis fructib. sed si sponsa esset maior, tũc ualeret, & ꝓcederet id, qđ not. gl. & Cy. in l. si pro ea. C. de do. ꝓmiss. & in l. 1 insulã. §. usuras. ff. solu. matrim. & tetigi supra proxima q. Adde & limita prædicta uera, nisi maritus haberet bonam fidem: quia putaret ipsam maiorem ex aspectu corporis, ut per Imo. in d. l. si ante nup. Itẽ limita illud, quod dicit Bar. in d. l. si ante nup. de sponsa maiorem non procedere, si fructus excedunt quãtitatem onerum supportatorum: quia cum maritus reciperet fructus mulieri restituendos: ut d. l. si ante. alendo eam non uidetur ei alimenta donare, sed propter fructus uxorẽ alere. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. si. ff. de pen. hære. Et sic cessat ratio dicti §. Pap. allegata per Bar. unde isto casu erit idem concludendum, quod dicit de pupilla. Sed adde, quòd si mulier expressè donasset, ualeret: cum esset maior, per l. dotis fructus. §. 1. ff. de iur. do. Imo, & Ro. in d. l. si ante. idẽ dicunt, si esset minor, etiam apparet, quòd uoluisset expressè donare: quia posset donare fructus, qui seruando seruari non possunt cum uideatur subesse iusta causa, scilicet ob alimenta, per l. 1. C. si aduersus dona. maximè secundùm intellectum Bartol. ibi, qui intelligit, quòd loquatur in rebus, quæ secundo seruari nõ possunt, uide gloss. in l. 1. C. si aduersus usucap. & in l. diuortio. §. interdum. ff. so. mat. ubi dicuntur illi, qui ultra triennium non durant. Et subdit Imõ. ꝙ ideo si mulier isto casu potuisset expressè donare, ita uidetur secundùm eum, sub dubio tamen fortè quòd donasse præsumatur per dictum §. idem Papi. allegat l. cum plures. §. 1. ff. de admi. tu. quæ parum facit. & sic Imo. & Ro. uidetur tenere cum opin. Dyn. Sed mihi uidetur, ꝙ non perfectè loquantur. Primò inquantum dicunt, ꝙ expressè potuisset donare: nam hoc uerum est, cum curatoris authoritate, non aliàs. Item cum curatore uidetur, quòd non potuerit donare, si fructus excedant alimenta uxori præstita, hæc dum ꝓbantur in l. 1. in uerbo congruentes: & in uerbo curatore. C. si aduersus dona. Ad rationem dicti §. idem Papi. respondeo, ut suprà dixi in primo casu tenendo contra Bar. unde concludendum uidetur isto casu, quando mulier expressè non donauit fructus, quòd aut maritus sciebat matrimonium non esse legitimè contractum, & tunc licet maritus non lucretur fructus, tamen usque ad necessarias & utiles impensas lucrabitur, etiam si mulier sit inops: quia in tantundem locupletior effecta uidetur. l. apud Celsum. §. si quis pupillo. ff. de doli excep. & quia malæfidei possessor tales impensas deducit. l. domum. C. de rei uen. & pulchrè no. in l. in fundo. ff. eo. ti. Aut maritus putabat matrimonium legitimè cõtractum, & tunc lucratur fructus perceptos & consumptos, non tanquam quilibet bonæfidei possessor. l. in insulam. §. fructus. & ibi no. ff. sol. ma. Hanc tamen intellige secundùm distinctionem notatam in l. ex diuerso. in prin. per gl. & Bar. ff. de rei uen. & secundùm hanc dist. & theoricam intelligo glo. in l. pe. ff. quod falso tuto. autho. Et de hac q. uide Bal. & docto. in l. 2. C. pro dote. in l. 2. & in l. dotis fructus. supra allegata.

XI. QVÆRO,

FRVCTVS dotis spectant ad uir pro toto tempore, quo durauit matrimoniũ, & pro rata temporis ultimi anni, qui ultimus annus qualiter computetur, uide in l. de diuisione. & ibi not. distin. Bar. in 2. col. ff. sol. matr.

SVMMARIVM.

1 *Fructus an accipiantur deducta impensa.*
2 *Hæres quando teneatur restituere fructus integros ad instar malæfidei possessoris.*
3 *Fructus dictio quando profertur ab homine, refertur ad fructus existentes in fundo, quod limita, ut nu. 4. 5. & 6.*

XII. QVÆRO,

1 FRVCTVS an † accipiantur deducta impensa. concluda, quòd si uerbum fructus profertur à lege, intelligitur deductis impensis, ut in l. fructus. ff. solut. mat. & ibi not. Bar. Fallit in decimis, ut in c. tua nos. extra de decimis. & per hoc facit, quod not. in l. si à patre, uel domino. ff. de petit. hæred. Adde, quod Bal. in d. l. fructus. & Saly. in l. 1. C. de fruc. & lit. expen. dicunt idem in gabellis ex forma statuti soluendis, ut si dicat statutum, quòd de fructibus possessionum suarum teneantur soluere tantum de gabella; quia non deducẽtur impensæ: cum par debeat esse ratio iuris publici & diuini: ut l. fi. C. de sacrosan. eccle. Item tenet Pau. in d. l. fructus. quia secundum eum illa uidetur fuisse intentio statuti, quod simpliciter considerauit recipientem fructus soluere deberi pro rata fructuum, & sic considerauit solum onerare recipiẽtem. Accedit quia gl. in d. l. fructus. dixit, quòd uerè sunt fructus interim, licet inspecto exitu non dicantur fructus, nisi deductis impensis, sicut aliàs dicitur in lucro. l. mutuis. ff. pro soc. unde cum in statutis uerba intelligantur in proprio significatu. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. ergo &c. Nec obs. d. l. fructus. quia ideo intelligitur deductis impensis: quia maritus lucrari debet fructus pro ea rata ultimi anni, pro qua durauit matrimonium, & onera supportauit: unde si non fieret deductio impensarum, posset esse, quòd plus esset impẽsa mariti quàm portio fructuum sibi attingens, quod est contra mentem legis: ergo, quod absurdum non militat in casu statuti. Ang. in d. l. fructus. contrarium tenet. s. ꝙ in statutis fructus accipiantur prius deductis impensis, & idem sequitur Imo. allegãs l. fundi Trebatiani. ff. de usufruc. lega. mouẽtur etiam per d. l. fructus. Non obst. quod dicitur de decimis, iuncta l. fi. C. de sacrosan. eccle. quia respondent, ꝙ licet parificentur in casu illo non tamen semper æquiparantur: quia non est omnino eadem ratio, cum anima, quæ respicit ius diuinum, sit præferenda rebus publicis. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Quinimò dicit tex. in l. non puto. ff. de iure fisci, ꝙ in dubio iudex non errabit, si ferat sententiam contra fiscum, quod secus dicendum in casu animæ. d. l. sancimus. & not. Inno. in d. c. uenerabilem. extra de elec. Et hanc opinionẽ Ang. uidetur tenere Bal. in l. 3. in ult. col. C. de fruc. & lit. expensis. & in l. si à patre. §. si filius. ff. de pet. hære. & ita refert Butrig. consuluisse. Idem est de mente Bar. in d. l. fructus. dũ loquitur in statuto. Pro quo uide not. per Bar. & alios in l. sed si hoc.

si hoc.§.quidam.per illum tex.ff.de condi.& demonstr. & in l.quoties.ff.ad l.Falc.& Bal.& Ange.in l.nõ amplius.in prin. ff.de leg.1. Non ob.ratio diuersitatis inter casum statuti, & d.l.fructus. quam suprà dixi, & dico, quòd sicut iniquum est, maritum arctari ad fructus restituendos, non deductis impensis, eodem modo uidetur iniquum, quòd statutum arctet recipientem ad soluẽdum gabellam fructuum ualorẽ excedentem consideratis impensis, unde statutum generaliter loquens restringi debet secundùm regulas iuris communis, ne quis indebitè grauetur. l.adigere. §. quãuis.ff.de iure par.& ista pars uidetur mihi æquior. Adde, quod idem puto in uer.reditus. ut in d.l.fundi Trebatiani.in uersi.ex locatione fundi redigere.quam ita allegat Bal.in l.neque.in fi.C. de compensa.& in l.cohæredibus,C.fami.ercis.& ita fuit de mẽte Bar.in d.l.fructus.dum allegat d.l.fundi. Ad idem text.iũcta gl in l.si quis argentum.§.1.in uersi.tradere.C. de dona. Et adde unum singulare, quod fortius dico, ꝙ etiam si in l. uel statuto fieret mentio de fructibus integris,tamen intelligi debet deductis impensis,ita firmat Bal.& Saly.in l.1.in 3.col. C.de fruc.& lit.expen.allegant l.1.C.de his quibus ut indig. in uerbo fructus integros. Ro.in d.l.fructus.dicit, ꝙ in contrarium facit l.fi.C.ad l.Falc. & glo.in l.decem. ff.de fideicõ. liber. Non obst.d.l.1.C.de his quibus ut indig.quia dicit Ro. quòd nunquam uidere potuit, quomodo illa lex inducatur: ut faciat ad id, quod eam allegat Bald. Dicit tamen, ꝙ pro opi.Bal.est bonus casus in l. fundus qui. in uersi.quia nullus casus interuenire potest,qui hoc genus deductionis impedire ualeat &c. ff.fami.ercis.

Mihi uidetur, ꝙ opi.Bal. optimè probetur in d.l.1.C.de
2 his quibus ut indi.dum ibi dicit,† ꝙ hæres qui nõ uendicauit necem defuncti,tenetur restituere fructus integros ad instar malæfidei possessoris. Modò sic constat, ꝙ malæfidei possessor deducit impensas.d.l.si à patre uel domino.§.fi.& l.domum. C.de rei uen.ergo optimè facit pro Bal.pro quo etiam allego tex.in l.diuortio.in prin.in uer.integros.quod exponitur, idest, totius temporis, non autem sine deductione impensarum.ff. sol.mat. Non obst.not.per glo.in d.l.decem,quia intelligo ibi notata procedere in dispositione hominis, secus in dispositione legis uel statuti, facit etiam, quod not. Bar.in l.centurio.ff. de uulg.& pupil. in illa q.an substitutio compendiosa facta à pagano filio impuberi per uerba communia sit omni tempore fideicommissaria.

3 Quid autem† si ista dictio fructus, profertur ab homine. Bar.in d.l.fructus.concludit, ꝙ aut refertur ad fructus existẽtes in fundo seu pendentes, & intelligitur de fructibus integris deductione non facta, allegat l.si pendentem. in prĩo.de uс.emp.& l.fin.§.pe.ff. de his quæ in frau. cre. licet gl. uideatur aliter dicere in l.Iul.§. si de fructibus.ff.de act. emp. & in l.fi.in fi.ff.de iure fisci.

4 † Limita hanc cõclusionẽ Bar.procedere secũdùm Imol. in d.l.fructus.nisi in casu illius legis:quia si mulier dixisset uiro, do tibi istum fundum fructibus plenum in dotem, certè intelligetur deductis impensis per d.l. fructus.quæ loquitur, qõ fructus erant pendentes, qui censentur pars rei. Et istud est ratione æqualitatis seruandæ: quia sicut maritus potest impensas ultimi anni deducere, ita uidetur, ꝙ possit mulier deducere impensas primi anni. Aut refertur dictio fructus, ad futuros fructus colligendos, & tunc secundùm Bar.intelligitur deductis impensis, allegat d.l. fundi Trebatiani. & gl. in l.si quis argentum.§.1.C.de dona. Idem tenet Imo.in d.l. fructus.& Paul.de Cast.& Flo.in l.uideamus.in 1. ff.de usur. & Bal.in l.1.C.de fruc.& lit.expen.refert ita consuluisse. Dicit tamen hoc uerum esse in contractu ex causa lucratiua: secus ex causa onerosa, allegat not.in l.cum duobus.§.in coeunda.ff.pro so.& in l.fin.§.1.de his quæ in frau.cre.quæ iura non probant, ut eóam tangit Bar.in d.l.fructus.in uersi.quæro loca.quis.dum respondet ad d.§.in coeunda.

5 † Secundò limita prædicta uera,nisi aliud actum sit tacitè uel expressè, ut in colono,qui conducit fundum ad dimidiam partem fructus: quia uellet ante omnia deducere sumptus, postea fructus diuidere per medium, non auditur: quia uidetur tacitè actum, quòd operas suas & illas impensas ponat pro illa dimidia parte fructuum quam lucratur: & ita dicit Bar. seruari de consuetudine. Idem tenet Iac.But. & Bal. ibi. Bald.in l.prima.C.de fruc.& lit.expen.& Specu.& Ioann. And.in tit.de loca.§.postquam:uersi.quid si tibi locaui. Cyn. in l.1.in fi. C.pro so.& ibi Bald.in 7.q.& Bar.in d.l.si a patre uel domino,& in d.§.si in coeunda. in reportatis antiquis, & facit, quod no.Innoc.in d.c.tua nos.de decimis.

6 † Tertiò limita prædicta uera, quando nomen fructus indeterminatè profertur, sed si determinatè,ut promitto 10.corbes frumenti ex illo fundo tibi in dotem : tunc non habet locum dicta distinctio, nec intelligitur deductis impensis secundùm Bar.& Imo.in d.l.fructus. Ro.ibi limitat hoc uerum. nisi essemus in contractibus ex causa lucratiua: quia non obstãte specificatione intelligetur deductis impensis, allegat glo.in d.l.si quis argentum.§.1.sed contra tenet expressè Bald.in l. 1.in 3.col.C.de fru.& lit.expen.& sentit etiam Ang.in d.l.fructus. Et licet ipsi non dicant: tamen posset responderi ad gl.in d.l.si quis argentum.quia aut quæritur,si dono tibi decẽ corbes frumenti talis fundi, in quibus decem corbibus tanta fuit impensa, quæ absorbet, puta unum corbem, si impensa de fructibus deducatur, utrum per hoc uideatur donasse tantum 9. corbes? & dico quòd non, sed immo decem: quia non intelligitur deductis impensis, & ita procedat opi. Bar.aut quæritur an uidear donasse fructus illos deductis impensis à te factis, & colendo fundum, ut ex eo colligere possis dictam quantitatẽ donatam.& dico quòd sic: quia potes illas impensas deducere, adeo ut tibi 10.corbes supersint, & ita loquitur glo.in d.l.si quis argentum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si durauerit plures annos, cuius anni deducantur impensa facta à muliere ante dotem datam pro fructibus primi anni, quos percepit.*

XIII. QVÆRO,

1 SI plures † annos durauit matrimonium, cuius anni deducuntur impensæ factæ à muliere ante dotẽ datam pro fructibus primi anni, quos maritus percepit. Gl.quam approbãt Bar.in l.fructus.ff.sol.matrimo.dicit, quòd de ultimis: quia ultimi succedunt loco primorum, ar.l.Imperator.§.fi.cum l. seq.ff.de leg.2.& per casum d.l.fructus. Sed Rap.ibi tenet cõtrarium dicens, quòd immo mulier debet deducere de fructibus primi anni,& similiter maritus debet deducere impensas factas in cultura ultimi anni de fructibus eiusdem anni. Nec ob.l.diuortio.§.impendia.eo.tito.quia secundum Raph.ibi, maritus recipit tantum fructus illius anni,in cuius cultura fecit impensas,secus in casu nostro: quia uir restituit fundum fructibus plenum, aliàs sequeretur secundùm eum: quia cũ aliquando mulier maiores fecisset impensas in cultura primi anni, quàm fecerit ipse maritus in cultura ultimi anni, quòd fieret subrogatio ad inæqualia; tamen teneo communem opi. Et ad hanc rationem respondeo, quòd faciliter esse potest, ꝙ pinguiores erunt fructus percepti, quàm impensæ attento eo, quod communiter accidit, quòd qui plus impendit in similibus, plus recipit. Posset enim contra Bar. allegari glo.in l.diuortio.§.impendia.in uer.satisfacit. ff.sol.mat. Sed respondeo ut ibi per Bar.& ad hanc q.aliqualiter facit illud, quod dicam infrà proxima q.

SVMMARIVM.

1 *Deductio nulla fiet ab aliqua partium, si in ultimo anno nulli fructus sunt in fundo, ex quibus impensa facta per mulierem pro fructibus primi anni deduci possunt.*

XIIII. QVÆRO,

1 QVID si ultimo † anno nulli fructus sunt in fundo, ex quibus impensæ factæ per mulierem pro fructibus primi anni, ut s.deduci possunt. Bar.in d.l.fructus.dicit, ꝙ nulla fiet deductio ab aliqua partium, ut ibi per eum. Raph.ibi tenet contrarium, asserens ita tenere Pet. & Iac.& Ray. Mouetur: quia cũ mulier potuisset sibi prouidere post annũ in deductione impensarum, & non fecit, uidetur in dubio uoluisse, quòd tales impensæ augeant dotem, unde cum maritus sit personaliter obligatus ad talem dotem sic auctam, frustrà tractatur de subrogatione, & si ultimo anno non fuerunt fructus maritus imputet suo infortunio. Sed mihi placet opin. Bartol.quæ est communis, pro qua optimè facit tex. in dicta l.fructus.in uersi.nam si mulier.ibi, antequam portiones fructuum

ctuum stant &c.& sic vult, ꝙ fiat deductio impensarum tempota dioidendorum fructuum vltimi ano. ergo sequitur, ꝙ ipsa mulier statim tempore dati fundi in dotem non potuisset ipsas impensas dedocere. Non obst.arg.Raph. nam dico, ꝙ tales fructus nullo pacto augent dotem, sed ceduut lucro mariti indubitauter sine ulla deductione impensarum, quãdo aono integro durauit matrimonium, & hoc si fundus nõ erat datus æstimatus, ut rectè uidetur probare tex. in d. l. diuortio.& in l.dotis fructus.ff. de iure dot. unde si inchoato secundo anno mulier deduceret impensas, iste maritus esset in damnot quia fecit impensas in fructibus secundi anni, & non haberet fructus primi anni integrus: uode cùm non sit certum tempora primi anni, quòd matrimonium non sit duraturum integru anno, non debet posse mulier deducera aliquas impensas: qm̃ maritus damnificaret̃.dicẽdũ est igit̃, ꝙ cũ maritus fecerit impensas in cultura secundi anni, & si similiter secundo annu fundos sit fructib.plenus, sicut primo anno, debet subrogati cultura secũdi anni cũ cultura primi aoni. Roma.in d.l.fructus.uidetur renere contra communem opiuionem per l.si uno.in princ.ff.loca. Sed respondeo, ut colligitur ex ootans per Bald.io d. §. impendia, uidelicet, quòd ibi omne commodum & incommodum non spectat ad colonom: quia si anuu uno est sterilitas, fit remissio pensionis, dicta l.si uno. & l.item cum quidam. uel fit compensatio cum ubertate alterius anni.c.propter sterilitatem.extra de loca.adeò ꝙ si omni anno fit magna ubertas, cogi potest soluere maiorem pensionem, ut oot.in l.si merces.§. uis maior.ff. loca. Sed io casu nostro nulla istarum considerationum militare potest: quia si non sufficiuut fructus dotis, uir impendit de suo, ut notant Doct.in l.quod iu vxorẽ.C.de neg. gest.

Secundò oon obstat d.l.si uno. quia ibi tota pensio præcedentis anni non erat soluenda de fructibus ultimi anni, sed hic impensa primi anni bene debebat solui & deduci de fructibus ultimi anni, & sicut si fructus primi anni non cautissent, damnum fuisset uiri, ita si fertiles fueruut, debet ipsius esse commodum, licertu possessione bonæfidei conuento petitore hæreditatis locum habeat deductio impensarum per eum factarum, etiam si oulli fiot fructus. l. quòd si sumptus. ff. de petit. hæredit. Secus in reo conuento rei uendicatione, etiam si sit bonæfidei ita singulariter deciditur per Bar. in l.iu fundo. in 2. col. ff.de rei uend. & ita uidetur dicere Pau.in d.l.fructus.& in l.si fuodus.§.1.eo.tit.

XV. QVÆRO,

AN impensæ detrahantur de fructibus fundi in dotem dati æstimati. Bar. in l.fruct.in vlt.col.ff. sol.mat. tenet quòd non per l.1.§.sed si nouissimi. C.de rei va.act. Et facit ratio: quia æstimatio facit emptionem, & ideò fundus uidetur æstimatus carior propter fructus.l. quod ea Pamphila.de lega.2.& l.fin.§.penul.ff.de his.quæ io fraudem credit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si sit alenda sumptibus hæredum mariti infra annum soluti matrimonij: an tunc hæredes lucrentur fructus dotis.*

2 *Præferri debet, qui de damno euitando tractat illi, qui tractat de lucro.*

3 *Mulier si non habet, unde se alat, & dos consistat in rebus mobilibus, tenentur hæredes uiri incontinenti soluto matrimonio restituere tantùm de dote, quod sibi sufficiat ad alimenta.*

XVI. QVÆRO,

AN si infra† annum sol.mat.mulier sit alenda sumptibus hæredum mariti, an tunc hæredes uiri lucrentur fru-
1 ctus dotis. Glo.quam sequitur Bartol. in l. diuortio. in prin. ff.sol.matr.tenet, quòd mulier est alenanda, quando non habet, unde se alat. Item quòd hæredes uiri debent lucrari froctus per regolam ioris, qui sentit commodum, de re. iu. Sed aduerte, ꝙ illa gl.non ꝓcedit quò ad tex.in d.l.diuortio. quia ibi erat data res mobilis in dotẽ, quæ statim sol.matr.restituit̃, & sic nõ põt dici, ꝙ mulier oõ habeat, onde se alat, secũdũ Imol.in d.l.diuortio. Vnde de Itelligo illã gl.secundũ no.i d.l.1.§.exactio.C.de rei vx.act.& ita.dicit Bal.& cõtes Mod.i d.l.diuortio. Quod est uerũ secũdũ Iac. But.i d.l.1.§. illo.& Sal.in d.§.exactio. Et si muliere haberet patrem, uel matrem, aut similer, qui ad eam alendam tenentur, si res mobilis data esset io dotem, tenebuntur hæredes uiri illam alere ex eo: quia pater dicere potest filiæ, nolo te alere: cum habeas, unde ali possis, scilicet ab hæredibos uiri. l. si quis a liberis.§. 1. uers. sed si filius.ff. de lib.agno. ideo hæredes uiri, qui tractant de lucro propter fructus dotis, deberent secuodum dotis quãtitatam mulierem alere, allegant io arg.l.cùm unus.§.1.ff.de
2 alim.& cib.leg.† Item cùm pater tractet de damno euitando, hæredes uerò mariti de lucro, debet præferri, qui de damno tractat.l.fi.C.de eod. Sed aduerte: quia uidetur, ꝙ etiam quãdo res mobiles sunt in dotem datæ, hæredes uiri non tenentur alere, ipsi uerò non lucrentur fructus rerum mobilium post solutum matrimonium perceptos, sed eos restituere debeant mulieri post annum. casus uidetur expressus io d.§. exactio.uer.fructibus.& uersi.similiq; modo. & sentit Bar.in l.si constante.§.quoties.ff.sol.mat. Pau.in d.l.diuortio. multùm se inuoluit, & sentit hoc dubium, & uidetur uelle, quòd aut mulier non petit, ut petere non potuit, se ali ab hæredibus uiri: & tunc procedant prædicta, scilicet ꝙ fructus deberent restitui mulieri. Aut alimenta petiit, & habuit: & tunc tantummodo pro rata alimentorom præstitorom lucrentur hæredes fructus. arg.l.in iosulam.§.fructus.eo.tit.& ita intelligatur gl.in d.l.diuortio.& dicit, ꝙ Ang hoc dicat, imò simpliciter tenet, ꝙ cum mulier infra annum sol.mat.censeatur adhuc esse in primo matrimonio.l.omoem. C.de bon.mat. sicut maritus pro oneribus matrimonii lucrabatur quoscũque fructus etiam excedentes alimenta, ut l.pro oneribus. C.de iure do.ita debet esse io hæredibus loco eius succedentibus, arg.regulæ, si quis ius alterius.de reg.iur. Alia tamen responsio ultra Pau.dari potest, ut oot.per Bal.iu d.l.si constante. §.quo. uidelicet, ꝙ ubi pecuoia, quæ naturaliter fructum non producit, est data in dotem, tuoc commodum tenendi pecuniam pertinet ad hæredes intra annum, nec tenentur ad aliquod interusurium. Secus io aliis mobilibus fructum naturaliter afferentibus, & certè opposito supra formata uidetur ualdè difficilis, & eam sentit Petrus & Cynus in d.§.exactio. Et dicunt
3 † quòd si mulier non haber vnde se alat, & dos consistat in rebus mobilibus, tenentur hæredes uiri incontinenti sol.mat. restituere tantum dotis, quod sibi sufficiat ad alimenta. Non ob.d.§.exactio. ubi haber annum: quia casus necessitans secũdum eos legi non est suppositus l.2.C.de patrib. qui fil.distraxe.l.1.ff.de offic.proconsulis. Ex prædictis opioionibus posses pro concordia distinguere, quòd aut mulier non habet unde se alat, & tunc tenentur hæredes sibi restituere tot res mobiles ex dote, ꝙ possit se alere secundum opinionem Cyn. Aut habebat, onde se aleret, & tuoc si dos est in pecunia, hæredes non tenentur illam alere: nec pecuniam restituere intra annum: quia interim commodum restituendi dictam pecuniam spectat ad hæredes, qui mulieri non tenentur ad aliqđ interusurium secundùm opiuionem Bar.iu d.§.quoties. Aut consistebat dos in alia re mobili naturaliter fructuosa, ut in pecude.& tunc secundùm Pau.est distinguendum. Aut mulier petit alimenta, & habuit, & hæredes uiri tunc lucrantur fructus solùm pro rata alimentorum, ꝙ tamen indistinctè ꝓcedat, dubito, & statim declarabo. Aut non petit alimenta, & tunc fructus restitui debent mulieri post annum unà cum rebus dotalib.d.§.exactio. uersi.fructibus.& uersic.similiq; modo. Adde huic distinctioni inquantum Paulus dicit, ꝙ si fructus excedunt onus alimentorum, hæredes uiri pro illo excessu non lucratur fructus: quia puto ꝙ licet opinio sua in puocto iuris uideatur uerior: tamen in practica seruaretur contrarium: quoniam Bar. Ang. Imo.glo.io l.diuortio. generaliter loquentes tenent contrarium. Et plus dicebãt ibi Bar. & Ang. ꝙ si fructus dotis ad alimenta non sufficerent, tenerẽtur hæredes uiri ad integra alimenta intra annum: sicut enim ita teneretur maritus, si uiueret, ita que dicuntur teneri eius hæredes; cùm mulier uidua remanens uideatur esse in eodẽ matrimonio.d.l.omoem. Est bene uerum, ꝙ Iac. But.in hoc tenet contrarium in d.§.illo procul. uidelicet, ꝙ imò hæredes uiri teneantur secundùm facultatem fructuum dotis, alleg.d. l.cùm unus.§.fi.ff.de alimen.& cib.leg. & ideò dicit, ꝙ opinio Pau.in puncto iuris uidetur uera. Pro qua etiam adduco: quia cùm secundùm glo.in d.l.diuortio.ideò teneantur hæredes ad alimenta: quia fructus habent, ergo ista causa limitata limitatum parere debet effectũ.l.in agris. ff.de acqui. re.do.

re. do. l. ita autem. in prin. ff. de admin. tut. Et tenendo contra hæredes uiri, non obst. arg. Bar. & Angel. ꝙ sicut maritus ita hæredes: quia argu. non procedit: nam clarum est, ꝙ maritus tenebatur ad alimenta uxoris, & si mulier haberet, unde se ale retur: not. Doct. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. & tangam infra eo. §. secus tamen in hæredib. qui non tenentur ale re uxorem etiam intra annum, si habet unde se alat. & no. gl. in d. l. diuortio. ergo arguere de uiro ad ipsius non uidetur cõgruum: patet etiam: quia maritus tenetur alere uxorem etiã, quæ nullam dotem habet. l. ꝙ si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. no. in d. l. quod in uxorem. secus tamen est in hæredib. uiri: quia non reperitur, quòd teneantur alimentare, nisi ꝓpter fructus, ergo &c. Si tamen uelles sequi opi. Bar. quæ (ut dixi) uidetur magis communis, posses respondere, quòd imò ratio sua concludit, ubi aliqua esset dos. & sufficit, quòd ratio concludat in indiuiduo: nam isto casu non urget aliqua ratio diuersitatis: quare non sit idem in hæredibus, quod in uiro, & pro hoc facit in arg. l. si creditor §. si intra. ff. man. Nõ obst. ꝙ quidam dicant contra Bar. ꝙ arg. non procedit de uiro ad hæredes ipsius, etiam quando aliqua est dos: quia maritus tenetur alere, etiam si habet, unde se alat. secus est in hæredibus. glo. in d. l. diuortio. Respondeo, ꝙ quando sol. matr. habet, unde se alat, hæredes uiri non lucrantur fructus: ut in d. §. exactio. & in d. l. diuortio. in gloss. ideò tunc non tenetur alere: nam fructus, qui percipiuntur post solutum matrimonium, quando mulier non alimentatur ab hæredibus, spectant ad mulierem, etiam in fructibus rerum mobilium, excepto quando dos consistat in pecunia: ut supra dixi. & sic ap patet diuersitas casuum. Et ad hanc q. Ang. in §. fuerat. insti. de ac. in uer. circa hoc tamen &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes mariti si statim mortuo viro velint restituere dotem consistentem in rebus mobilibus, & non expectare annum, ne teneantur ad alimenta, an possint.*

XVII. QVÆRO,

1 QVID si † hæredes statim mortuo uiro uolunt restituere dotem consistentem in rebus mobilibus, & non expectare annum, ut non teneantur ad alimenta, ut possint? Iac. de Are. tangit in l. si constante. §. quoties. ff. solu. matr. qui inducit illum text. ꝙ sit in eorum electione. In contrarium allegat. l. qui Romæ. in prin. cum glo. sua. & ibi etiam hoc not. ipse Ia. C. ff. de uerb. obl. Et mouetur tali ratione: quia cum hæredes sint debitores uxoris in diem, soluere ante diem non possunt, si mulieris interest. & istud dictum reassumpsit Bal. in so lhen. ei qui iurauit. in 17. col. uer. quæro mulier. in fin. illius uer. C. de bo. authen. iud. pos. & tenet ibi Bald. quòd imò sit in electione hæredum dotem prædictam incontinenti restituere per d. §. quoties. Idem tenet Rapha. in dict. l. diuortio. Non obstat dict. l. qui Romę. quia illa regula procederet, quando dies inerat actioni & obligationi a principio fauore creditoris, uel utriusque: secus in die data debitori miserationis causa ad soluendum: quia potest tunc & inuito creditore renunciare: ut not. Bar. in l. ita stipulatus. in 1. quæstione principali. ff. de uerbo. oblig. ubi ponit multas differentias inter dotem datam miserationis causa, & illam, quæ inesset obligationi & actioni. Nec obst. quę dixi in præcedenti q. sustinendo opin. Bar. & Ang. in d. l. diuortio. quia loquuntur, quando hæredes uiri uolunt retinere dotem, quo casu uidetur se arctare ad alimenta, etiam ultra facultates fructuũ: nos autem loquimur, quando eligunt incontinenti dotem restituere, meritò ex separatis nõ fit illatio. Plus autem dixit Bal. in d. auth. ei qui. ꝙ isto casu poterunt hæredes uiri incontinẽti restituentes sibi retinere interusurium medij temporis, ar. d. §. quoties. Et illud interusurium consistit in usu pecuniæ, si dos est in pecunia, uel in usu commoditatis illorum fructuũ, qui percipiuntur ex rebus mobilib. uel se mouentib. declarat Bar. in d. §. quoties. ad hoc uide bon. text. in l. 4. ff. de pac. dot.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes viri an teneatur alere vxorem post annum a die soluti matrimonij, vel si sint in mora restituendi dotem: an mulier possit petere aliquid lucrum ex dote.*

2 *Dos si sit in pecunia, an mulier post annum debeat aliquid percipere, etiam si hæredes sint in mora.*

3 *Testator quando damnat hæredem soluere vxori singulis annis octo pro centenario, donec dote petat, siue restituatur, an sit vsura.*

XVIII. QVÆRO,

1 AN † autem hæredes uiri teneantur alere uxorem post annum à die soluti matrimonii, uel si sint in mora restituendi dotem, mulier possit petere aliquod lucrum ex dote. Ange. in d. l. diuortio. dixit, ꝙ si mulier non habet, unde se alat, & hæredes sint in mora, debebunt præstare alimenta, arg. l. si. C. de bo. mater. & sic intelligit procedere, quid ibi dicit Cy. post Ric. Malum. qui dixit, ꝙ donec mulier est uidua, alimentanda est ab hæredibus uiri, quod intellige, qñ hæredes sunt in mora, & mulier non habet unde se alat, aliàs secus, per l. Titia. ff. de sol. Et sic intelligit, quid not. Bar. in l. at qui natura. §. non tantum. ff. de neg. gest. & in l. in insulam. §. usuras. ff. sol. mat. Bal. verò dicebat, ꝙ tunc debebitur interesse ꝑ moram, idem tenet Bal. in d. §. exactio. & in auth. ei qui iurat. 17. col. C. de bo. auth. iu. pos. Et hoc satis posset sustineri, qñ non habet, unde se alat, uel aliter damnum ex mora hæredum pateretur: quia hodie usuræ ratione damni emergentis peti possunt, ut per gl. in l. 2. C. de usu. & in c. conquestus. extrà de usuris. & per gl. in l. curabit. C. de act. em. de interesse autem lucri cessantis statim infra dicam. Sed Inn. & Io. And. in c. salubriter. extra de usuris. uidetur

2 velle, ꝙ † ubi dos est in pecunia post annum, mulier nihil debeat percipere, etiam si hæredes sint in mora: quia illud censetur lucrum usurarium, quod est prohibitum. c. quia in omnibus. de usuris. & no. in authen. ad hæc. C. de usuris. posses dicere, ꝙ dictum Inn. intelligatur, qñ aliunde habet, unde se alat, uel qñ si esset solicita, posset de facili recuperare, sed non curat: quia potius uellet lucrum, quàm pecuniam: nam istis casibus non deberetur aliquid mulieri, secus si non habet, unde se alat, nec potest recuperare de facto, licet insistat, quantum potest: quia tunc uidetur esse eadem ratio, quæ est infra annum. facit, quod not. Bar. in l. 1. C. de sentẽ. quæ sine certa quantitate. Idem uidetur, si mulier esset consueta dare pecunias mercatoribus ad honestum lucrum: nã tunc ratione moræ haberi debebit ratio interesse consistentis in lucro, quod uerisimiliter mulier fecisset: sicut fecit de alijs suis pecuniis, arg. l. 2. §. si. ff. de eo quod certo loco. & eius, quod not. Bar. in l. 1. C. de sententiis quæ pro eo quod interest. Aliàs extra casus prædictos non uidetur, ꝙ mulier possit aliquid petere ratione alimentorum, uel emolumenti. Et nota bene prædicta: quia quotidiana sunt, & Ang. dicit se sæpius in hac materia consuluisse. Et ex his prædictis etiam nota, ꝙ diligenter est ponderanda practica libellandi: quia non debet petere mulier alimenta propter moram, dote existente in pecunia, qñ aliunde poterat se alere, uel de facili poterat recuperare dotē: sed debet petere hæredes condẽnari ad interesse, subiũgendo, ꝙ quia tantum esset lucrata ex pecunia dotali, quantum consueuit lucrari, & lucrata est ex aliis suis pecuniis dans ad partem honesti lucri mercatori, uel subiungendo ꝙ in tantum fuit damnificata; quia non habebat, unde se aleret. adde Cynum in auth. ad hæc. in 3. q. C. de usuris. & in d. §. exact. Idem iuris esset, si mulier diceret, ꝙ emptura fuisset fundum, ex quo uerisimiliter certos fructus perceptura fuisset: nam tale interesse petere potest, ar. l. sociũ, qui in eo. in prin. ff. pro soci. & pro isto facit doctrina Cy. in d. auth. ad hæc. in 2. q. cum sequen. dum ibi utitur illo uerbo, uel si pecuniam otiosam in capsa erat retenturus. Idem Pet. de Anch. in consil. incip. in q. quæ occurrit. & in c. salubriter. aliter tamen non probat. unde fortè posset dici ꝙ tex. in d. l. socium, qui in eo. loquitur in mercatore, uel in eo qui consuetus erat mercari. & ita intelligit eum Imo. in l. in insulã, §. usuras. ff. sol. mat. ibi, quod plus est dicit idem in marito, hoc probatur per textum in d. l. 3. §. fundũ. Sed si quis emit, uel locat fundum, non dicitur mercari: quia non est actus quæstuatius, ut not. Bar. in l. lega. in pen. q. de legatis 3. Pro quo allego textum optimum in l. si cum villico. ff. de instituto. facit l. mercis. la. 1. ff. de uerb. signi. & quod notat glo. in l. 1. in prin. ff. de tributo. Adde Petrum de Anch. in suo consil.

3 89. ubi dicit, an † & quandu testator damnat hæredem soluere uxori singulis annis octo pro centenario, donec dotem petat,

tur, siue restituatur, an sit usura: concludit ꝙ sic, ut ibi. Et adde omnino dictum Bartoli in l. amplius. ff. rem ratam haberi. Et circa ea, quæ suprà tetigi, uide omnino Petrum de Anch. in consi. 143. ubi examinat, an de iure communi pro dote sibi non restituta possit aliquid petere ab hæredibus mariti: ubi etiam quid iuris, quando fuit stipulata sex pro cẽtenario pro alimentis. Et adde dictum Baldi in l. de alimentis. C. de transactionibus. ubi dicit, an mulieres possint petere alimenta suarum dotium etiam si habent, vnde se alant, uide Hostiensem in summa de usur. §. an aliquid. uersi. econuerso Barto. in suo consi. incip. Franc. habuit uxorem. facit l. 1. §. si de uentre in possessionem mittẽdo. l. Fulc. in prin. ex quibus causis in possessionem eatur. uide Laurent. de Rodul. in repet. cap. consuluit. q. 52. extra de usur. & communis opi. uidetur esse illa, quam tenent Ioan. And. & Inno. in d. c. salubriter. secundum Rapha. in d. l. diuortio. & in d. §. usuras quicquid secundùm eum dixerit Bald. in auth. ei qui iurat. C. de bo. author. iud. pol. Idem tenet Pau. in d. l. diuortio. quia cum mulier habuerit in potestate sua recuperare dotem, & non curauit, non debet posse aliquid petere, per l. 1. cum ibi not. per Glo. C. quæ sen. sine cer. quan. ubi qui habet in potestate sua exigere sortem, non potest deducere in iudicium usuras futuri temporis, quæ aliàs deducere potuisset. Idem tenet Tancredus de Corneto in sua compendiosa in 10. rub. in 12. q. allegat: quia cum post annum cesset beneficium dilationis concessum hæredibus uiri ad restituendum dotem per §. exactio. meritò cessare debet onus alimentorum dictæ uxoris, quod in recompensationem dictæ dilationis iura concesserunt ipsi mulieri, allegat in arg. l. in omnibus. ff. de re iudi. Item aliam rationem adducit; quia cum intra annum propter alimenta sibi præstita tenetur operari hæredibus uiri, ut not. in d. l. diuortio. certè reperitur iure cautum, quòd post annum mulier teneatur operari heredibus uiri, immo totum oppositum est secundùm Bal. in d. l. diuortio. licet ipse non alleget, ergo sequitur, quòd non debet habere alimenta post annum, arg. l. secundùm naturã. de reg. iur. Subdit tamen Ang. in d. l. diuortio. ꝙ si mulier dotem peteret, & hæredes fuerunt in mora, nec habet mulier vnde se alat, procedat tunc opinio Ricar. Malum. & Cyn. & idem in effectu tenet Abb. in d. c. salubriter. & ita superius cõclusum est.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus dotis quomodo diuidantur inter uirum & uxorem soluto matrimonio.*

2 *Computatio fit à tempore, quo primùm fundus cœpit esse dotali, & non à tempore sequuta locationis, in diuisione fructuũ & pensionum fienda inter uir. & ux.*

XIX. QVÆRO,

1 FRVCTVS † dotis quomodo diuidantur inter uirum & uxo. sol. mat. ante annum completum, & quid si uir locauerat fundum, quæ locatio excedebat annum matrimonij, an & pro qua parte pensio locationis diuidatur inter uirum &
2 uxo. Concludendo † ꝙ in diuisione fructuum & pensionum fienda inter uirum & uxo. fit computatio à tempore, quo primùm fundus cœpit esse dotalis. non à tempore sequutæ locationis, in qua computatione si fundus sit datus plenus, tempus locationis inspicitur, ut sciamus quantum percipitur, & tempus matrimonij, ut sciamus pro quota parte anni uir fructus lucretur. Si uerò fundus uacuus in dotem detur, locationis tempus non inspicimus. ista probantur ex tex. secundùm uerum intellectum iuncta glo. in l. diuortio. in prin. usque ad §. ob donationes. ff. sol. mat. Et quæ fuerit ratio illius legis, & quid fiat de pensione pro rata temporis, quod excedit annum matrimonij. Ioan. de Imo. melius, quàm cæteri hoc capiat ibi in uer. in ea gloss. ibi quasi dicat, & materiam ipsius legis diuortio: quia subtilis est, attingam infra per plures quæstiones, ubi uidebitis.

XX. QVÆRO,

QVANDO maritus habere debeat de fructibus percipiendis post diuortium. Bar. in d. l. diuortio. in fi. 6. col. dicit, ꝙ si maritus percipit fructus ex fundo, nil sibi debetur à muliere de eo, quod percipiendum est, sed quando maritus nõ percipit, tunc debetur sibi de ea quod percipiendum est à muliere post diuortium, & practicam istius diuisionis fructuum percipiendorum, uide per Bartolum in d. l. diuortio. §. interdum. & melius declaro infrà proxima quæstione.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier si ante contractum matrimonium locauerat fundum, & perceperat pensionem, qualiter prouidebitur marito de fructibus.*

2 *Maritus si scienter accepit fundum in dotem, quem mulier locauerat, & pensionem perceperat, tunc non habebit de fructibus sequentis anni.*

XXI. QVÆRO,

1 QVID si mulier † ante contractum matrimonium locauerat fundum, & perceperat pensionem, qualiter prouidebitur marito de fructibus? Bar. in l. diuortio. in fine principij, quòd uir debet habere de fructibus sequentis anni. & sic est casus, in quo ad maritũ spectant fructus ulterioris anni quàm ultimi, quod est diligenter notandum: Bal. ibi hoc dicit sustineri non posse: quia non debet aliquo modo annus contracti matrimonij esse sine commodo fructuum. l. de diuisione. ff. solu. mat. quod esset secundum opinionem Barto. Sed Imo. Rapha. in l. diuortio. distinguunt, aut maritus tempore contracti matrimonij sciebat mulierem fundum locasse, & pensionem ab initio percepisse, & tunc procedat opinio glo. & Bar. aliàs secus: quoniam propter ignorantiam facti uir sibi prouidere nõ potuit, meritò non debet remanere in damno, argum. l. si quis domum. §. & huc subiungi potest. ff. loca. & l. qui bona. §. de illo. ff. de dam. infec. facit l. si procurator. cum si. ff. ad leg. Aquiliam. Quidam sequuntur opinionem Baldi indistinctè per l. sed addes. §. s. in fi. ff. loca. in ratione sui & l. pen. ff. de ususfru. leg. quoniam in culpa est mulier, quæ uoluit ante tempus fructus colligere. Sed hæc ratio mihi placet: quia si ponamus, ꝙ maritus fuerit sciens, certè eum ex conuentione fecerit, lege permittente fecisse uidetur. l. iurisgen. §. prætor ait. ff. de pact. arg. l. Graccus. C. de adul. Ego tamen alia ratione sto cum Baldo: quia enim maritus possit expellere colonum, cui mulier locauerat, & communiter concludunt omnes in d. l. diuortio. si non expulit, gessit utiliter negotium mulieris: quoniam aliàs tenebatur mulier ad interesse colono. l. si filio. §. si uit. ff. solu. matri. ideo poterit maritus actione negot. gest. consequi partẽ pensionis pro rata. l. temporis, quo durauit matrimonium, arg. l. si pupilli. §. si quid ergo. ibi, ipso gestu. de neg. gest. Clarissimus uir Dominus Iacobus Puteus fuit in alia opinione, dicẽs,
2 quòd † si maritus sciens accepit illum fundum in dotem, quẽ locauerat, & pensionem perceperat: tunc non debet habere de fructibus sequentis anni: quia uidetur accepisse ipsum fundũ in dotem cum hac qualitate, ut pro primo anno sit sterilis penes ipsum maritum, sicut in simili, quando mulier tradit in dotem fundum plenum fructibus, ipse annus est fertilior ipsi marito. l. fin. ff. de exceptione doli, ergo &c. & hoc suadet ratio æqualitatis seruandæ, arg. l. fructus. ff. solu. matr. in practica tamen seruaretur opinio Bar.

S V M M A R I V M.

1 *Fundus si fuit datus in dotem pro parte plenus, & pro parte uacuus, quid fiet circa fructus, si matrimonium non durauit per annum integrum.*

XXII. QVÆRO,

1 QVID si fundus † fuit datus in dotem pro parte plenus, & pro parte uacuus, quid fiet circa fructus, si matrimonium non durauit integro anno. Ang. in d. l. diuortio, uidetur velle, ꝙ fundus datus pro parte plenus, & pro parte uacuus, putà iam perceptam esse ante matrimonium uindemiam. Idẽ sit dicendum, ac si toto datus esset uacuus. Sed Imo. ibi tenet contrarium. Non obstat, quod habetur in d. l. diuortio. §. item si messes. quia ibi fructus messium erat perceptus per uirum secundùm uerum intellectum, nos autem loquimur, qñ esset perceptus per mulierem, & sic essemus in casu ualde diuerso. Et pro Imol. pondera gloss. in d. l. diuortio. in uer. ex contra-

rio.glo magna, dum dicit, q potest dici, quòd benignus agatur &c. Est uerum, q Bar. in d. uer. item si messes. uidetur sentire idem quod Ang. licet non multùm clarè loquatur, dum dicit, q in uer. ex contrario. fructus erat pendentes: & maritus recepit omnes. Mihi tamē magis placet opinio Imol. maximè per ea, quæ not. ipse idē Imol. sup d. §. itē si messes.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus an vi deatur stare colono vxoris, qua dedit fundum locatum simpliciter in dotem.*

XXIII. QVÆRO.

1 AN maritus videatur † stare colono vxoris, quæ dedit fundum locatum simpliciter in dotem: Raph. in d l. diuortio. ff. solu. mat. ponderat ibi esse gl. in uer. inesse, q sic. Et facit ratio æqualitatis seruandæ, sicut econtra uxor tenetur stare colono mariti. Sed in contrarium facit, q maritus est uoluntarius successor: ergo non tenetur stare colono. l. emptorem. eum uulg. C. loca. accedit etiam, q est singularis successor. l. mihi. §. 1. de leg. 1. Nec ob. ratio æqualitatis seruādæ: quia fateor causā quē mulierem teneri stare colono, non autem præcisè: ut notant Moder. in l. si filio. §. si uir. ff. sol. mat. quicquid dicerit Bal. malè allegando illum in l. emptorem. C. loc. & idem tenet R o. in d. §. si uir. Posset tamen dici, q aut maritus ignorauit fundum esse locatum, quando fuit sibi in dotem promissus: tunc non tenetur stare colono. si aūt sciuit, tunc tenetur, quasi consensisse uideatur recipere fundum secundùm eius qualitates: & procedat illa glo. quæ propter eius authoritatem fortè seruaretur: licet alia opinio in puncto iuris uideatur uerior.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si fecit aliquas impensas pro fructibus sequentis anni, nihil tamen spectat ad eum de fructibus illius anni, qualiter detrahet impensas.*

XXIIII. QVÆRO.

1 QVID si † maritus fecit aliquas impensas pro fructibus sequentis anni: nihil tamen spectat ad eum de fructibus illius anni: quia antea solutum fit matrimonium, qualiter detrahet ipse impensas, quas fecit, ut puta si fundus plenus datur in dotem. Et demum aliquas impensas in cultura sequentis anni facit, & posteà incontinenti soluitur matrimonium. Imo. in d. l. diuortio. in princ. in pen. col. dicit, q deducetur de fructibus iam perceptis: cum illi censeantur fructus eiusdem anni. Mod. cōiter tenent contrarium, q imò deducetur de fructibus sequentis anni: quoniam licet factæ sint primo anno, tamen factæ sunt gratia fructuum sequentis anni, non primi, & sic in casu quæstionis nostræ non loquitur l. fructus ff. sol. mat. nec l. si à parte uel domiun. de petitione hæred.

S V M M A R I V M.

1 *Fundus si fuit datus æstimatus in dotem, postea redditur ipse fundus non pecunia, an tunc diuidentur fructus inter virum & vxorem.*

XXV. QVÆRO,

1 QVID si † fundus fuit datus æstimatus in dotem postea redditur ipse fundus non pecunia, an tunc diuidentur fructus inter uirum & uxor. Ang. in d. l. diuortio, concludit q sic, si electio erat mulieris: si verò electio erat uiri, tunc quia ex uoluntate restituit non diuidentur fructus, sed erunt mulieris, si mulier illos postea percipiat sicut dicimus in emptore. l. si. ff. de iure fisci. Et ratio differentiæ est secundum eū, quia uir in primo casu reddit ex necessitate. In secundo ex uoluntate, Sed fortè posset dici q quando electio datur viro, intelligitur data secundum naturam subiectæ materiæ, arg. l. si uno. ff. loc. & l. si stipulatus. ff. de usur. & sic uidetur mens fuisse quod habeat eū restituere, si hoc eligat eo modo quo alias consueuit reddi, ut sic prius diuidantur fructus: & vide quod dixi suprà in 15. q. Et aduerte quia illa quæstio multùm differt ab ipsa si consideras.

S V M M A R I V M.

1 *Anni initiū quomodo computabitur ad diuisionem fructuū, si non apparet de initio anni matrimonij.*

XXVI. QVÆRO,

1 QVID si † non apparet de initio anni matrimonij, quia fortè fuit 30. uel 40. anni, nec factum fuit instrumentum, nec super sunt testes, quomodo computabimus initiū anni ad diuisionē fructuum? Ang. sequitur Imo. in d. l. diuortio. in si. prin. ff. sol. mat. tenet, q recurremus ad annum communem iuxta consuetudinem loci, & sic ad annum à natiuitate domini, si est talis consuetudo loci. Rapha. in d. l. diuortio. §. si uir. tenet, q onus probandi mulieri incumbat, quia ipsa est, quæ se fundat in tempore, arg. l. matre. C. de probat. facit in simili, quod not. Bar. in l. si intra. ff. de rebus dub. Sed certè, q si ipsa mulier non possit probare, tunc erit necesse recurrere ad theoricam Ang.

S V M M A R I V M.

1 *Fundus dotalis si fructificat bis in anno, qualiter diuidantur fructus inter virum & vxorem, si matrimonium non durauit per annum integrum.*

XXVII. QVÆRO,

1 QVID si † fundus dotalis fructificat bis in anno, qualiter diuidantur inter uirum & uxorem, si matrimoniū non durauit integro anno. Bar. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. mat. dicit, q illud, quod habetur in anno, intelligitur de una cultura, sine sit maior, siue minor. & cum Bar. transeunt communiter scribentes, prædicta uolla sunt ad illud, quod dicit Bal. in l. æde. C. loc. & in l. certi iuris. in 2. q. co. ti. Et ad declarationem c. potuit. de loca. l. 2. C. de iure emph. ubi emphyteuta ecclesiæ cessans per biennium in solutione canonis, emphyteuta verò priuati per triennium cadit à iure suo, non habebit locum in eo, qui cessat per biennum, uel trienniū, quādo tali biennio uel triennio vnus solus fructus percipiatur, sed tunc requiritur cessatio per duo bie nnia, uel trienīa, Et istud iudicio meo decidit quæstionem in qua his diebus consului. Concessa erat emphyteusis ab ecclesia pacto apposito, q emphyteuta solueret canonem singulo anno in festo resurrectionis, accidit q transiuit binus terminus resurrectionis, q emphyteuta non soluit, non tamen transiuit totum bienuium, an dicatur à iure suo cecidisse, consului quòd non per prædicta, & ita expressè tenet Ioan. And. in addi. Spe. in ut. de loca §. nunc aliqua. uer. 84. quia requiritur lapsus bienij, non autem sufficit, quòd labatur binus terminus soluendi. & ita dicit senure Cy. in l. 2. in 10. uel 11. q. in fin. C. de iu. emphy. & fuit de mente Bal. in l. æde. dū dicit, q si singulo semestra perciperetur unus fructus æquè principalis, si esset per duos uel tres semestres in solutione canonis, non cadit à iure suo: quia nemo debet à suo iure priuari, nisi ubi est expressè in iure, sed non reperitur expressum, q nisi per biennium, aut triennium emphyteuta cessans à solutione canonis cadat a iure suo. Et quid si unum semestre sit maius altero: quia primum fuit frumentum, postea milium. Gloss. in d. §. q si in anno. dicit idem, quasi unus annus sit fertilior altero. Si enim unus annus est fertilior altero, hoc non inspicitur, ut ibi no. Hoc intellige uerum, si unum semestre est fertilius altero ex casu. Secus si ex alio, ut puta ideò seminatur milium, ut in sequenti tempore possit facere frumētum, quod aliàs non faceret, tunc puto, q totius temporis dicatur una cultura, cum fructibus utriusque temporis concludantur, & pro rata diuidantur, sicut dicimus in messe & uindemia. in l. diuortio. uer. item si messes. Et sicut dicimus in luna & fœtu, ut infra proxim. quæst. Et ideò in aliqua istarum patrium, in quibus seminatur uno anno frumentum, in alio nihil, uel alia leges minoris, puto totum biennium computari pro una cultura, & inspici pro quota parte biennij matrimonium durauit secundùm Bartol. in d. §. q si in anno.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Diuisio qualiter fiat inter uir. & uxo. in fœtu animalium, & prædiorum urbanorum pensionibus.*

XXVIII. QVÆRO,

1 IN animalium † fœtu & prædiorum urbanorum pensionibus qualiter fiat diuisio inter uirum & uxorem. Doct. cōmuniter in d. l. diuortio. §. non solum. ff. sol. mat. tenent, quòd diuidantur pro rata anni, sicut in fructibus rusticorum prædiorum, quod intellige secūdùm Ang. in his, quæ tantum semel in anno fructificant, sed in his tunc haberet locum illud, quod dictum est supra prox. q. Est tamen mirum, quòd tales fructus diuidantur inter uirum & uxorem, cùm à marito datur hodie annalis dilatio ad restituendum mobilia data in dotem, licet olim restitutio fieret annua, bima, trima die, & sic fructus percepti intra dilationem deberent esse uiri, ut. notatorum in l. in fideicommissaria. ff. ad Trebel. Posset dici ultra ea, quæ dixi supra, in 16. q. quòd secundùm tpa Digestorū. solū habebat maritus dilationem in rebus mobilibus, quando consistebant in pondere, numero, uel mensura: alias secus, ut no. in l. 1. §. cùm autem. C. de rei uxor. act. Hodie uerò attento iure Codicis, de quo mobilia indistinctè restituuntur post annum dicendum esset: ut tetigi supra in 16. q. & de hoc articulo qualiter, & infra quod tempus mobilia restituantur de iure Digestorum, uel Codicis dicam infra proximo §.

SVMMARIVM.

1 *Arbores fundi dotalis computantur in fructibus fundi.*

XXIX. QVÆRO,

1 AN arbores † fundi dotalis computentur in fructibus fundi? Concludo quòd sic in arboribus cæduis, secus in arboribus fructiferis, & thesauris, ut est casus in d. l. diuortio. §. si fundus. Quid in arbore exsiccata, an habeatur loco fructuū, & cedat lucro mariti? Ang. in d. §. si fundus. tenet quòd nō, sicut nec arbor ui uentorum deiecta, quod limitat Imo. nisi loco earum maritus subrogasset aliàs, bene facit. l. agri. ff. de usufr. & in l. fraudem. § conductor. ubi bonus tex. ff. de iure fisci. Et quid si maritus succidit arbores fructiferas fundi dotalis, qua actione tenebitur uxori? Bar. in d. §. si fundus. dicit, quòd tenetur actione de dote, secundùm unam opinionem ibi positam in glo. reprobando aliam opinionem, quæ uolebat, quòd teneretur actione l. Aquiliæ, ut ibi per eom. Bal. ibi sustinet, quòd etiam detur utilis actio legis Aquiliæ contra maritum: quia maritus non habet liberum dominium, sed restitutioni subnixum, & nemini dubium, quòd contra talem, qui est dominus reuocabiliter, potest dari actio legis Aquiliæ l. sed proprietatibus. & l. sed si hæres. ff. ad l. Aquiliam. Quod tamen an procedat, scilicet quòd detur actio legis Aquiliæ uxori contra uirum maximè constante matrimonio, uide per Mod. in l. si alienam. & in l. si mora. ff. sol. ma. Prædicta limita uera, nisi loco incisarū maritus substituat aliàs, ut suprà dixi: hoc tamen puto uerū in arboribus uetustis, adeo quòd utilius erat fundo illas incidere, & nouas substituere, & ita intelligo d. §. conducto. & ita ēt uoluit Ang. in l. si colonus. ff. ar. fur. cæsar. & pro hoc facit l. agri. ff. de usufr. iuncta l. æquissimum. §. 1. eo. ti. Limita ēt prædicta, quòd maritus potest excipere arbores non cæduas pro reparatione eiusdem, secundùm Bal. in l. 2. §. si fundus. allegat tex. notabilem in l. arboribus. in prin. ff. de usufr. Sed certè ille tex. loquitur in arboribus ui uentorum euulsis, uel propter tempestatem, unde melius facit l. ex sylua. in uer. ex non cædua cum l. seq. eo. ti. & uidetur etiam de mente glo. in d. §. si fundus. in uerbo tenebitur.

SVMMARIVM.

1 *Lapis, qui renascitur, uel non renascitur, an dicatur esse in fructu.*

2 *Impensa inutiliter facta pro excidendis marmoribus non renascentibus, si fundus propter hoc non reddatur fructuosior, nō repetitur.*

XXX. QVÆRO,

1 AN lapis † qui renascitur, uel non renascitur, dicatur esse in fructu, & qualiter maritus deducat impensam, quā fecit pro inuenienda lapicidina.

Respondeo, quòd decisio huius quæstionis pendet ab intellectu l. diuortio. §. si uir in fundo. ff. sol. ma. unde pro intelligentia dic, quòd primus fuit intellectus gl. & Bar. ad illum tex. uidelicet, ut ille §. ueniat ad decidendum tria.

Primò, ut loquatur de impensa facta ad perpetuam utilitatem rei, uidelicet pro inuenienda lapicidina, & istam impensam consequitur maritus à muliere, ut in l. 3. ff. de impensa in reb. dot. fac. & in d. l. diuortio. §. impendia. in fi. & aduerte: quia non dico de impensa facta causa euellendorum marmorum, quia illa dicitur facta causa fructuum quærendorum, & ideo à muliere non repetitur, sed de fructib. deducitur, ut d. §. impendia.

2 Secundò, ille §. decidit, quòd † impensa inutiliter facta pro excidendis marmoribus non renascentibus, si fundus propter hoc non reddebatur fructuosior, non repetitur.

Tertiò, decidit ille §. redeundo ad primum casum, quāndo impensa utilis facta fuit pro inuenienda lapicidina productiua marmorum renascentiū: nam in prin. solùm dixerat, quòd marmor cæsum erat mariti, posteà uerò addit, quòd impensa repetitur, ut probatur ibi in dictione nisi, iunctis præcedentibus. Alius erat intellectus Mod. ut Raph. & Pau. quòd totus ille §. si uir in fundo. loquatur, quō fundus ex lapicidina inuēta & excisa efficiebatur fructuosior, & illud poterat duobus modis cōtingere. Primò, si lapicidina fuit inuenta & excisa in loco, qui propter lapides sterilis erat, & nullam utilitatē reddebat: quia seminari nō poterat, & isto casu fundus efficitur fructuosior quām fundus seminari pōt: quia lapicidina non renascebatur, & tunc lapides sunt uiri, non tñ petit impensam. Si autē lapicidina nasceretur, in hoc ēt diceretur fundus factus fructuosior, & tunc petit impensam, & lapis est in fructu, & pro isto intellectu facit l. si. ff. de fun. do. & dicunt, quòd intellectus gl. & Bar. repugnat literæ in d. §. si uir in fundo. in uer. & impensa. quæ continuatiuè loquitur, non autem mutant causam, prout uolunt glo. & Bar. Fateor, quòd iste intellectus est satis amicus literæ d. §. si uir in fundo. tamen iudicio meo procedere non potest: quia in primo casu præsupponimus, fundum effectum fructuosum ex eo: quia potest in futurum seminari, deberet posse impensa repeti per l. 3. ff. de impen. in reb. do. fact. Sed Raph. in d. §. si uir in fundo. sentit hanc obiectionem, & dicit, quòd fortè in prin. illius §. marmor incisum æquiualebat impensæ, quasi uelit dicere, quòd erit mariti loco impensæ, sed in eo quod ad impensam non ascendit: sentit tunc, quòd procedat d. §. si uir. ut mulier non teneatur. Sed certè hæc ratio nō potest sustineri, maximè: quia uiolat & restringit tex. in d. §. si uir. ibi dum dicit esse mariti, sed secundùm Raph. deberet esse mulieris. l. si ex lapicidinis. ff. de iur. dot. & sic starem cum intellectu gl. & Bar. Non ob. d. l. fi. quia ibi dicitur, quòd si fundus esset effectus deterior, impēsa non repetitur, sed hic erat fructuosior, & pro intellectu & ampliatione d. §. si uir in fundo. uide tex. cum ibi no. in l. si fundus. in prin. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Lapis an cedat lucro mariti, si ex fundo non percipiebatur alius fructus, quàm lapis, qui non renascitur.*

XXXI. QVÆRO,

1 QVID si ex † fundo non percipiebatur alius fructus, quàm lapis, qui non renascitur, an tunc talis cedat lucro mariti, & dicatur esse in fructu? Ioan. de Imo. in l. si fundus. ff. solut. mat. dicit, quòd si ex fundo nullus alius fructus percipitur: tunc si non renascitur, non dicitur esse in fructu: quia si diceremus oppositum, posset mulier remanere cum modica dote, uel etiam nulla, si fortè matrimonium durat tanto tempore, quòd uir incidisset omnes lapides, uel quòd pauci restassent: ergo in dubio benigna interpretatio fiat pro dote, arg. l. in ambiguis. ff. de iu. dot. secus si alius fructus perciperetur: quia tunc posset procedere prima opin. Azo. no. in d. l. si fundus. Quidam tenent contrarium, quòd imò, quando nullus alius fructus percipitur præter lapicidinam, tunc debet ad uirum pertinere. ne aliàs dos sit apud uirum inutilis, contra l. pro onerib. C. de iure dot. & quia illa uidetur fuisse mens mulieris, quæ sciens dedit talem fundum in dotem, ex quo alius fructus nō percipiebatur, nec est præsumendū, qd partes uoluerint facere actum inutilem & frustratorium,

velilliut, in quo processum fuit ud sententiam? Bal. in l. diuortio. in fin. prin. ff. solut. mat. refert Cy. in l. fin. ff. de iurif. om. iud. tenere, quòd dicitur esse fructus illius anni, in quo commissum fuit maleficium, per l. defuncta. ff. de usufr. Sed Ioan. de Imo. in d. l. diuortio. §. si ur in fundo. in fin. tenet contrarium. Tu adde, quòd ad d. l. defuncta. potest responderi: quia fructus ibi erat perceptus, cuius vigore debebatur pensio, sed in d. §. si vir. non erat perceptus, sed tantummodo, ut ita dixerim seminatus: ideo sicut fructus pendentes non spectant ad fructuarium, ita nec talis fructus, de quo est dictum. Tamen pro opin. Cyn. facit tex. in l. quæcunque actiones. ff. de act. & oblig. l. si quis in puteum. §. si postea. ff. quod vi aut clam. & l. si. ff. arbo. fur. cæsa. & in l. 1. §. cũ fundũ. ff. de aqua quotidiana & æstiua. & tu l. 2. ff. de stipu. ser. & in l. 6 filius. ff. de verb. obl. Sed Bal. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. multa dicit, & nihil videtur elatè firmare. Et in puncto iuris videtur sustentabilior illa opi. quòd non dicatur esse in fructu, nisi pro illo tẽpore, quo processum est ad condemnationem: nam ante latam sententiam pœna non dicitur esse debita fisco, nec habẽti causam ab eo, ut l. si qua pœna. ff. de verb. sig. & l. aliud. §. 1. eo. tit. l. ea iudiciorum. ff. de accu. no. Bar. in l. aufertur. §. fiscus. ff. de iu. fi. ergo cum fructus dictæ pœnæ non censeatur perceptus ante sententiam, falsò quando nulla inquisitio, neq; accusatio præcessit, non debet cedere lucro viri, sed ad fiscum tanquam ad proprietarium spectat. Et pro ista pat te est text. optimus in l. susceptores noui. C. de suscep. & Arch. lib. 10. & ibi Bar. Posset etiam pro concordia dici, quòd aut iste fructus iurisdictionis veniebat percipiendus per illum, ad quem spectat inquirere, tunc pertinet ad mulierẽ; quoniam id percipit mediante exercitio sui officij, & propter operam & diligentiam suam, argu. l. naturalem. §. illud. ussu. de re. di. ubi fera non ad vulneratẽ, nec ad sequentem, sed ad capientem spectare debet. Aut eo modum istius iurisdictionis venit simpliciter propter maleficium, & tunc spectat ad maritum, quia dicitur quasi debita fisco talis pœna, eo ipso quòd delictum est cõmissum, ut no. gl. in l. rescriptum. in prin. in ver. hypothecas. ff. de pac. not. Bar. in l. fi. ff. de iniur. & Bal. in l. scos. in 6. col. de acc. & in l. filius. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Nec ob. iura primò allegata: quia loquitur in singulari successore, contra quem actio personalis non transit. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebel. sed nos loquimur in fisco: quia tanquam proprietarius capi fructus ante non perceptos. Non ob. d. l. defuncta. quia dico, quòd maritus nõ æquiparatur fructuario, patet; quia licet fructuarius decedat ante annum completum. tamen lucratur omnes fructus perceptos. d. l. defuncta. secus in marito, qui non lucratur nisi pro rata anni.

a Sed occurrit alia dubitatio, † quid si est facta condemnatio tempore mariti, sed postea sol. mat. facta est executio ad quem spectabit, an ad maritum uel mulierem? Bar. in l. diuortio. in ult. col. ff. de verb. obl. tenet, quòd ad maritum secus dicit in eo, qui haberet similem ex causa lucratiua, vel saltem non onerosa: quia tunc deberet solui ei, qui ad est tempore executionis. & ita loquitur Bal. in d. l. susceptores. C. de susce. & Arc. dum dicit, quòd debitor ciuitatis soluere debet administratori, tu ne administranti tempore executionis, non antecessori tempore condemnationis. Pro hoc facit tu simili, ubi sunt duo correi stipulandi ex causa lucratiua, uec sunt socij, sed correi tantum, tunc si debitor soluit uni correorum, alter nihil petere potest. casus est no. in l. Fal. §. hoc obseruandum. ff. ad leg. Falcid. Secus autem si ex causa onerosa: quia tũc vterque pro portione sua habere debet, vt not. in l. frater à fratre. ff. de condi. in. per Bart. in d. l. qui hominem. ff. de sol. & in l. reos. in q. 2. ff. de duo. re. Cy. in auth. hoc ita. C. eod. titu.

XXXVI. QVÆRO,

QVÆ sit practica diuisionis fructuum inter vir. & vxo. conclude, quod si fundus restituitur pendentib. fructibus mulier caoet, sed eis perceptis, & matrimonio soluto post annum maritus nihil restituit, si intra annum fuit solutum matrimonium, restituitur pro rata, quòd etiam ad socerũ, & ad hæredes eius extenditur, casus est, qui pro hanc practicã in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. & omnino vide Bald.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si recepit fundum dotalem plenum fructibus, qualiter caueat marito pro parte, quæ eum tangit pro rata temporis, quo matrimonium durauit.*

2 *Cautio verbum quando profertur à lege siue ciuili, siue prætoria debet intelligi cum fideiussore*

XXXVII. QVÆRO.

1 SI mulier † recepit fundum dotalem plenum fructib. qualiter caueat marito pro parte, quæ eum tangit pro rata temporis, quo matrimonium durauit? Gl. in d. l. diuortio. §. interdũ. tenet, quòd sine fideiussore. Idẽ tenet gl. in §. cũ autem. C. de rei van. actio. & Cy. ibi ad similitudinẽ socerũ. l. verum. versi. cæterùm. ff. pro soc. quia vir & vxo. sunt socij diuinæ & humanæ domus, vt l. 1. ff. de ritu nup. Licet sit arg. contra, quòd caueat cũ fideiussore, in l. si cõstãte. §. quoties. ff. sol. ma. Sed lex ibi ultra procedit requirẽdo satisdationẽ, & sic cũ fideiussore, ut l. 1. ff. qui satis. cog. vel ibi hoc operatur fauor dotis conseruandæ, secundũ Bal. & Ang. Sed istę sol. nõ euacuant cõtrarium. d. l. uerũ. ver. cæterũ. vnde Ang. ponit aliã sol. quòd ibi loquitur in marito, qui erat in non releuatus: quia nõ cogebatur incõtinenti soluere, sed habebat dilationẽ annua, bima, trima die secundũm hæc iura, hodie verò habet annũ contra regulas iuris, ar. l. 1. in prin. ff. sol. mat. nimirũ si grauatur satisdatione cũ fideiussore, ne illa dilatio cõcessa ipsi marito à lege miserationis causa cẽdat in præiudiciũ & detrimentũ mulieris, sed hic mulier habebat dilationẽ ad restituẽdos fructus natura rei propter tacitã conditionẽ, quæ inest, cũ nascẽrut, vel maturi erunt, non aũt miserationis causa, ut l. 1. ff. de cond. & de. Aduerte: quia contra primũ dictũ huius so. uidetur tex. in l. uerbũ. §. iñ sciendũ. supra allr. ubi loquitur de cautione, quæ venit præstãda ratione dilationis inductæ à lege miserationis causa: tamẽ vult, quòd sufficiat nuda cautio, & ideo oportet hic dicere, quòd sit fauor dotis conseruandæ, vt supra dixi. Sed Pet.

2 uidetur tenuisse cõtrariũ: quia † uerbũ cautio, quando profertur à lege sine ciuili, siue prætoria, debet intelligi cũ fideiussore, l. prætoriæ. ff. de præto. stipu. l. in omnib. ff. de iudi. iũcta l. si creditores. ff. de pri. cre. & Cy. refert in l. sancimus. C. de uer. sig. & in l. 1. C. de procu. Sed Bar. in d. §. interdũ. dicit, quòd hoc fallit ratione societatis prædictæ. & cum Bart. cõcordat Bal. Ang. & alij, idẽ tenet gl. in l. habere. §. cautum. ff. de verb. sig. & in d. l. sancimus. & hoc sequitur ibi Bar. & Bal. Idẽ Bal. in d. l. 1. C. de procu. & in l. vniuersa. C. de preci. Impera. offe. in l. executorem. in 5. col. C. de execu. rei iudi. & Bart. in l. si prius. ff. de no. ope. nũ. Et pro hoc facit; quia si hoc uidemus in dispositione ultimæ uoluntatis, quæ est tãtũm fauorabilis, quantò fortiùs in dispositione legis. Quidam transeunt cum Petro in d. §. interdũ. & allegãt d. §. cautũ. Mihi placet præcedens opi. quæ est cõis. Non ob. d. l. in omnib. iũcta l. si creditores. allegatæ per Petrũ: quia illud procedit, quãdo lex mandat caueri cũ causæ cognitione, vt ibi: quia debebas subesse cã suspicionis. d. l. si creditores. bene facit l. penul. cum glo. magna. ff. de petit. hæredita.

Præterea illud est in dictis legib. quia nuda cautio ibi nihil operaretur, postquã etiã ante cautionẽ præstitam debitor ad dictũ obligatur. Non ob. d. §. cautũ. quia nihil facit, intelligendo prout ibi intelligit gl. Et ex prædictis collige duas limitationes ad illam regulam, quòd ubi fit mẽtio de cautione à lege ciuili, uel pretoria intelligitur cum satisdatione. Alias limitationes ad eandẽ regulam collige ex dictis Imo. in d. §. interdum.

XXXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier uellet interim relinquere fundum viro, & non cauet, an possit? Bar. in l. diuortio. §. interdũ. ff. sol. mat. sequutus gl. ibi tenet quòd sic. & idem tenet ibi Bald. & facit ad hoc bonus text. in l. de bonis. §. qui pupillo, ff. de Carb. edi. Et adde, & tene menti, quòd etiam potest vxor iobibere viro, ne fructus colligat, nisi in præsentia vnius, quem mittere Intendis, ne fraudetur in fructib. quia iura tolerant, ut est text. no. dignus in l. 2. in uerbo sub aspectu decurialium. C. quando & quibus quarta pars debetur: per quem ita tenet Speeu. in titu. de decimis. §. 1. in tierficu. fina.

XXXIX. QVÆRO,

QVID si soluto matrimonio fructus sunt colligendi de proximo, qualiter fiat restitutio? Doc. cõiter tenẽt, quòd nõ debent

mat. dicit, quòd si talis impēsa erat necessaria pro fructibus, non repetitur. Si autem non erat necessaria, tamen impensa erat temporalis, & non perpetua. & idem per l. 3. §. 1. ff. de im pen. in reb. dot. fa. Mihi placet distinctio Imol. in d. §. impendia. quæ fuit prius Ang. ibi licet Imol. minus fideliter referatur. Et ad materiam prædictam uide not. per doct. in l. in fun do. ff. de rei uen. & per Cy. & Bal. in l. certum. & omnino Bal. in l. si quis sciens. C. eo. tit.

ADDITIO.

a Causa custodiæ. not. hic, quòd expensæ factæ causa custodiæ non repetuntur. Bar. in l. eum quætitur. §. prædiis. de leg. 3. & ibi omnino per Ale. & Bar. in l. si. ff. si cer. pet. & in l. fin. sol. ma. quod non repetuntur etiam si sint maiores quam fructus rei custodiæ. Ang. in l. si sumptus. de leg. 1. Io. de Por. in l. quod si nulla. eo. tit. uide in l. eum pater. §. pater plurib. de leg. 2. Item nec compēsatur cum fructibus per malæfidei possessorem. Bar. in d. §. prædiis.

XLVII. QVÆRO,

IMPENSA facta in certis fructib. an deducatur de aliis eiusdem anni, & eiusdem fundi? Text. uidetur quòd sic in l. si fundus. §. 1. ff. sol. mat. quod intelligit Dy. & Bar. quando ex eodem terreno uterque fructus percipitur, aliàs secus: quod enim facit diuersitas annorum, multò magis faceret diuersitas rerum. Idem, quòd impensa facta in uno anno non deducitur de fructibus alterius anni, ut per Bar. in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si accepit in dotem quandam hæreditatem, seu nomē debitoris, pro quibus oportuit eum longo tempore litigare, an expensæ in litigio factæ minuant dotem.*

XLVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † accepit in dotem quandam hæreditatem, seu nomen debitoris, pro quibus oportuit eum longo tēpore litigare, an expensæ in litigio factæ minuant dotem? Glo. in in l. 1. ff. de impen. in rebus do. far. uidetur dicere quòd non: quia non est impēsum in re mulieris, & ita dicit esse casum in d. l. 1. & est gloss. quæ incipit, res dotales. Spec. tractat hāc q. in tit. de do. inter uir. & uxor. §. si. uers. illud quæritur. & ibi recitat opin. antiquorum, scilicet Ioannis & Guarnerij, qui Guarnerius fuit in contraria opin. Sed pro opin. gl. in d. l. 1. facit text. in l. 1. C. de bon. mat. & in l. fin. §. ubi autem. C. de bon. quæ lib. In contrarium facit: quia si impensa sit gratia rei repetitur, ut l. si à domino. aliàs si à patre. §. fin. de pet. hæ aed. & supradictum est in pluribus quæst. Sed istæ impensæ, quæ fiunt in litigando uidentur esse necessariæ: quia eis non factis maritus teneretur, & suum esset periculum, ut infra tā
a gam, ergo &c. Et tenendo hanc opin. Guarnerij, non ob. l. 1. & l. fi. §. ubi aūt. quia ibi pater percipit fructus propter patriā potestatem, non pp aliquod onus, quod ipse sustineat: quæ etiam si nullum onus sustineret, propterea, mentiō de illis fructibus uidetur facere impensas. Sed hic uir recipit fructus pp onera matrimonij. Si ergo de illis debet facere impensas in litigando, iam in duplici causa computaretur, contra l. quod semel. de compen. Prædicta intellego, quando uir non recupa rauit expēsas à reo sine sua culpa, aliàs imputaretur sibi Bar. in d. l. 1. d stingnit, quòd quandoque datur in dotem nomen debitoris, uel hæreditas æstimata, & sic periculum est mariti, & tunc sine dubio non repeteret impēsas. l. si nomen. ff. de hæ aed. uel act. nen. Quandoque uir accepit nomen debitoris, uel hæreditatem simpliciter in dotem, & tunc dicit, quòd omnis impensa legitimè facta in litigando debet deduci de dote, alla gat pro hoc glo. in simili in l. per diuersas. C. man. in glo. ma gna. ubi dicit, quòd quando nomen datur, tantum uidetur datum, quantum potest consequi deducta impensa. Adde, q Bal. in l. omnibus. C. de actio. & oblig. uidetur tenere contrarium: qui propter istas impensas nomen debitoris non efficitur malus in substantia debiti, unde non perimet ad propriam utilitatem rei, sed ad utilitatem personæ exigentis, unde uidetur, quòd uir illam impensam cum fructibus illius nominis, seu hæreditatis compensare debeat, argu. l. sum ptus. ff. de rei uen. & allegat in simili, quod no. glo. in l. si mu lier. §. si rem. ff. de leg. 3. Sed ego attento Bartol. est uerum, quòd cura & sollicitudo in litigio spectat ad uirum, & ita etiā tenet Salyc. in l. si extraneus. ff. de iure dot.

XLIX. QVÆRO,

FRVCTVS illius anni, quo dos repetitur propter inopiam uiri, an diuidantur inter uirum & uxorem pro rata, uide infra proximo, in uersi. quando dos repetatur.

L. QVÆRO,

AN ubi maritus de mandato uel consensu uxoris facit in prædio dotali impensas, uel picturas, uel similia, possit ipse, & hæredes eius illa retinere uel repetere? Matthesi. in nota bili 92. tenet q nō: sed solùm permittitur ei abrasio, uel etiam hoc, nisi pars mulieris uelit ei tantum dare, quantum habere posset de his rebus abrasis, uel eualsis. ut est tex. not. dignus in l. pro uoluntatijs. ff. de impen. in reb. do. fac. iuncta l. in fundo. C. de rei uen. & tenet menti: quia quilibet prima facie diceret contrarium, & contra casum d. l. pro uoluntatijs. dixit glo. in §. item si dote, instit. de actio.

LI. QVÆRO,

PATER mariti an debeat habere usumfructum dotis filij, & quid si filius lucratur eum dote uxoris suæ. Vide glo. or. & ibi Bar. in l. contra uirum. ff. re. amo. Et conclude, quòd dos eius fructus debet stare penes illum, qui sustinet onera matrimonij, ut l. si filia. §. 1. & l. maritus. ff. famil. ercisc. & l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. Hic sequitur, q si filius habitat cum patre, & pater sustinet onera matrimonij: quia alit filium & eius uxorem, tunc ipse debet habere usumfructum, secus si filius habitat seorsum à patre: quia tunc nullus ususfruc. debetur patri de illa dote, uide etiam, quod not. Bar. & alij in l. 1. C. de bo. quæ lib. & facit l. 2. & 3. eo. tit. quod not. de hoc ultimo dicam infra §. proximo.

LII. QVÆRO.

DE fructibus rerum paraphernalium, an aliquid spectet ad maritum, uide quæ dixi supra §. proxi.

LIII. QVÆRO,

AN maritus teneatur alimentare uxorem ultra reditum dotis. Vide per glo. in l. si cum dotem. §. si uxorem. ff. so. ma. & ibi per Dy. & plenius per Iac. de Are. & Cy. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. per Inn. in c. per uestras. de donat. inter uir. & uxo. Veritas uidetur, q aut mulier habet tantū, q se alere potest ultra dotem, & tunc uir non tenetur ultra reditum dotis, & ita intelligitur tex. in d. §. si uxorem. secus si non habet, vnde se alat, & ita procedit l. quod si nulla. ff. de re lig. & sump. fun. & hoc firmant Bartol. Bal. & alij in d. l. quod in uxorem. & Bar. in suo tract. de alimentis.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit promissa ipsi uiro, & non tradita, an teneatur alere uxorem.*

LIIII. QVÆRO,

1 SI dos † fuit promissa ipsi uiro, & non tradita, an teneatur alere ipsam uxorem? Glo. est reputata no. quæ dicit, quòd non in §. illud. in uersi. onera. in auth. de non elig. secundò nu ben. secundùm Bal. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. & in l. de diuisione. ff. sol. mat. & in l. si. ubi bo. tea. C. ad Velleya. & per Bal. in l. si donaturus. ff. de condi. ob causam. secus si nullam dotem promisit: quia tunc debet alimentari, cum esse debeat in seruitio uiri. l. sicut. ff. de ope. lib. iuncta l. si seruū. ff. de ædil. edi. no. Cy. & Bar. in l. pro oneribus. C. de iura do. & Bal. in l. si. C. de sen. q sine cer. quā. Et adde, q maritus pōt expellere uxorem, & mittere eam ad domum patris propter dotem non solutam, ita dicunt Bal. & Imol. in l. 1. ff. solu. matri. de

attende: quia in dubio, si ante matrimonium mittit iocalia, non uidetur donare, quando sunt magni ualoris, ut l. si ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. sed si essent res parui ualoris tunc fortè uideretur donare, & secundum prædicta posset intelligi id, quod no. Bar. in d. §. nec castrense. Sed quid si est dubium, an ante matrimonium, uel postea sit facta donatio: ut quia reperiatur eodem die facta, quo matrimonium contractum est, uide bo. rec. & ibi Cy. in l. cum inter. C. de dona. ante nup. an autem res sit magni ualoris, uel parui, relinquendũ est arbitrio iudicis inspecta qualitate personarum, ut not. per glo. in auth. præterea. C. vnde uir & uxo. Aduerte tamen tu sponse, ne osculeris sponsam tuam: quia postea præsumitur, quòd donaueris omnia iocalia, casus est, & quod ibi not. glo. in l. quod sponsæ. C. de don. ante nup. de hac etiam materia aliquid tetigi supra §. proxi. in uersi. de augmento dotis, in d. q. de sponsalitia largitate.

S V M M A R I V M.

1 *Vestes uiduales facta per hæredes viri, an debeant computari in dotem, uel possint per hæredes repeti.*

LVI. QVÆRO,

1 QVID de uestibus † uidualibus factis per hæredes uiri, an debeant computari in dotem, uel pretium illatum, uel ipsas uestes repetere possint? Ang. & Imo. in l. si ex re. §. si. ff. de stip. ser. per Imo. in d. l. seruus. ff. sol. mat. Veritas uidetur, quòd aut sumus in casu, in quo hæres tenetur ad alimẽta præstanda uxori, ut quando mulier non habet vnde se alat, & dos est in pecunia, ut dixi suprà in 16. q. Aut sumus in casu, in quo hæres non tenetur ad alimenta, & in hoc secundo casu, si constat de mente illam serua. In dubio satis æquè uidetur posse dici, quòd si sunt uestes non magni ualoris, uideantur hæredes propter maritum donare in reuerẽtiam bene acti matrimonij, arg. l. si. C. de bo. ma. & l. seruos. & l. pe. C. de quæstio. iuncta l. uerum. & l. seruus communis. ff. de don. inter uir. & uxo. Si autem essent uestes magni ualoris, fortè non quotidianæ, tunc non uidetur, quòd donare possit sub alia causa, quam donationis, scilicet ut seruetur bonor uiri, & teneat uestes, donec uelit uidua esse, arg. d. l. si. vnde si postea maritetur, tenebitur illas restituere, quales erunt, uel pretium ipsum, quantum tunc ualent, & propter hoc patet, quod hæredes hoc casu non tenentur de rigore eam induere, licet ex honestate quadam teneantur. Quid si mulier se uestiat de propria pecunia, an repetere possit ab hæredibus uiri. Responsio patet ex prædictis: nam uidetur quòd non, nisi eo casu, quo hæredes tenebantur eam uestire. Præterea intelligo, nisi consuetudo aliter se habeat: quia illa seruanda est, arg. l. minimè. ff. de legi. cum uulgarib.

LVII. QVÆRO.

SI maritus reliquit uxori suæ alimenta, quandiu dotem suam receperit, si hæredes dotem, soluant, finitur legatum alimentorum, an ergo teneatur mulier recipere, & perdere legatum? Bar. in l. amplius. in ulum. col. ff. rem ra. hab. determinat quòd sic. Nec obst. quòd solutum est ab hærede uolente, quia responde, ut ibi per eum.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si dixerit, relinquo habitationem uxori mea in domo cum filijs suis, an ista debeat habere alimenta ex tacita uoluntate defuncti.*
2 *Vsufructuariam, terminus quid significet.*

LVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † dixit, relinquo habitationem uxori meæ in domo cum filijs suis, an ista debeat habere alimẽta ex tacita uoluntate defuncti? Videtur quod sic: quia in obsequio filiorum debet esse, ut l. si in hoc. §. si. ff. de cõd. & dem. imò plus posito, quod esset alia, quam mater, puta amita, idem uideretur in recõpensationem laboris, ut l. Seio. ff. de annu. leg. & l. in rebus. §. possunt. ff. cõmo. & l. idemque. §. idem Labeo. ff. man. & ar. l. quã liberi. C. de testi. Et idem si testator dixisset, relinquo uxo
rem meam dominam in domo. Idem si dixisset usufructua-
2 riam, non adijciendo quarum rerũ: quia † iste terminus usu
fructuariam, ita cõfusus: non põt significare nisi alimẽta ra
tione omnimodæ incertitudinis, & ubi nulla nota demonstra
tionis apponitur, minimum debetur, adeo quod si non intellige
retur de alimentis, relictum esset quodammodo delusorium:
quia donando usumfructum in palmo terræ hæres liberare-
tur, contra l. si domus. in prin. ff. de leg. 1. & no. glo. ma. in l. le
gam generaliter. eo. ti. & ad prædicta uide Bal. in l. si. C. de in
di. uid. tol. & Ang. in l. proprietas fundi. ff. de usufruc. accresc.

LIX. QVÆRO,

AN mulier debeat ali infra annum ab hæredibus uiri, uide suprà 16. q.

S V M M A R I V M.

1 *Testator si reliquerit uxori sua alimenta, donec castè uixerit, deinde legauit ei omnes pannos lanæ, an illa adiectio, donec castè uixerit, uideatur repetita in legato pannorum.*
2 *Item, dictio in uno contextu ponitur copulatiuè, sed in diuersis significat ordinem verborum, non copulam.*

LX. QVÆRO,

1 QVID si testator † reliquerit uxori suæ alimẽta, donec ca
stè uixerit, deinde legauit ei oẽs pãnos lanæ & lini, an il-
la adiectio, donec castè uixerit, uideatur repetita in legato pãno
rũ, Bar. consuluit quod nõ: quia non recipit cõdõnẽ legatũ pãno
rũ, quod est unicũ, & statim recepit plenariã pstationem sicut
legatum alimentorũ uel usufructus. Quod limitat Bal. in l. si.
C. de indict. uidui. tol. uerũ si sunt relicta seorsum in diuersis
partib. uel clausulis testamẽti, sed ubi est una oratio & unum
capitulũ, tũc cõdõ repetita uidetur, allegat l. in repetẽdis. ff. de
2 leg. 3. refert ergo, utrũ in unu contextu uel pluribus: † nam
in uno contextu dictio, item, ponitur copulatiuè, sed in
diuersis significat ordinem uerborum, non copulam: aliud est
enim cõiungere, aliud ordinare. l. quidam. ff. de penu. leg.

S V M M A R I V M.

1 *Vxor an sit alenda à uiro in infirmitate, & quomodo constan. mat.*
2 *Vxor cuius expensis debeat funerari.*

LXI. QVÆRO,

1 AN uxor in † infirmitate sit alenda, & quomodo constante matrimonio a uiro suo? Istam q. mouet gl. Bar. Ang. & Imo. in l. si cum dotem, §. si autem in seruissimo. ff. sol. matri. Iac. de Are. & Cy. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. & Aret in §. fuerat. instit. de actio. Et ultra ea quæ dixi suprà in illa q. an maritus teneatur alimentare uxorẽ ultra reditum dotis, nunc dico, quod aut est talis infirmitas, quæ non prohibet eã esse in obsequio uiri, & tunc tenetur eam alere, & curari facere, arg. ff. commo. l. in rebus. §. possunt. cum ibi not. & in l. si. cut. ff. de ope. lib. aut talis ægritudo prohibet eam esse in seruitio uiri, & tunc aut est dotata, & tunc uir tenetur facere expensas secundùm quantitatem dotis, quod declara, ut dixi supra in prædicta q. Si uerò non est dotata tunc aut mulier habet, unde possit facere se curari, & tunc maritus non tenetur de proprio expendere, & ideo si facit, dicitur naturali affectione fecisse, & ideo non repetit, nisi fuerit protestatus. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. quod in uxorẽ. aut habet aliunde, & tũc non tenetur maritus expensas funeris facere. nam dicta impensa est onus totius patrimonij ipsius mulieris, & pro rata, cui acquiritur, spectat onus funerandi mulierem, & si nihil habet, spectat ad patrem, & si patrem non habeat, nec aliquid ĩ bonis, tunc spectat ad uirum propter dignitatem maritalem: ut est casus in l. Neratius. cum multis legib. sequentib. ff. de relig. & sum. fu. Similiter uidetur, quod non teneatur eam alere maritus, sed pater: ut l. si quis a liberis. §. si uel parens. ff. de lib. ag. & l. alimenta. C. de ne. gest. Quod est uerum, si fuit promissa dos, & non tradita, licet quidam contra, quod etiam si nulla fuit promissa dos, onus alimentorum spectet ad patrem, si autem mulier neminem habet, qui eam alere teneatur

tuito. l. qui decem. in priu. ff. de solu. Adde, ꝙ mora mulieris relevat maritum in alio: quia ubi aliàs ante moram mulieris non tenebatur etiam de fructibus percipiendis ex natura ipsius contractus. l. uideamus. in princip. ff. de usur. nunc uerò tenetur tantùm de pceptis. d. l. si mora. in fi. & infrà pxi. q.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus an lucretur fructus perceptos negligentia uxoris nolentis recipere rem dotalem sol. mat.*

2 *Fructus per venditorem percepti negligentia emptoris ex re debita emptori debent ei restitui.*

LXVIII. QVÆRO,

1 AN maritus† lucretur fructus perceptos negligentia uxoris nolentis recipere rem dotalem sol. mat. Bar. & communiter Docto. in l. si mora. ff. solu. matrimo. tenent, ꝙ non per illum text. non ob. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. quia secundùm Iaco. de Are. hæ erant res propriæ mulieris; quia sol. mat. res dotales sunt mulieris, ut l. in rebus. C. de iure do. sed in contrario erat res alij debita, quæ tamen non erat propria, nec unquam fuerat eius, cui debebatur: sed hæc solutio non placet Bar. quia innuit, quòd secundùm iura Digestorũ solu. matrim. retransiret dominium rei dotalis in mulierem, quod non est uerum secundùm eũ, de quo dixi suprà proxi. unde aliter soluit Barto. quòd in l. contraria attenditur, ꝙ ibi res, quæ erat debita, nunquam fuit agentis, uel alterius, qui dederit pro eo: sed hæc res dotalis quandoque fuit ipsius mulieris, licet nunc solu. matrim. non sit uerum dicere, quòd transeat dominium in ipsam mulierem de iure Digestorum, ut dicebat Iac. & facit in ar. l. uideamus. §. si actionem. ff. de usu. Adde, quòd idem, quod Bar. hic tenet Rapha. in l. de diuisione. ff. sol. mat. Sed contra primum membrum dictæ solutionis videtur casus in l. uenditor. uer. quemadmodum.

2 ff. de hære. uel act. uendi.† ubi fructus per uenditorem percepti negligentia emptoris ex re debita emptori debent ei restitui, licet a uenditore seminati fuerunt: quia licet si uenditor non consuluisset fundum, & sic fructus non percepisset, non teneretur de fructibus, qui percipi potuerunt: tamen quando coluit & percepit, tenetur ut ibi, & tamen ibi loquitur in re debita, quæ nunquam fuerat emptoris.

Vnde Bald. ibi in reportatis antiquis respondet aliter, ꝙ in re debita ex causa lucratiua procedit opin. Bar. secus autem si ex causa onerosa: quia tunc procedit d. vers. quemadmodum. pro quo facit l. fructus. C. de act. emp. licet Bar. & Saly. ibi illum intelligant, quando tempore uenditionis fructus erant a uenditore seminati, & post contractum percepti, secus si post contractum fuissent seminati & percepti nulla mora facta emptori: quia tunc non essent restituendi secundùm eos. Tamen ego considero, ꝙ hoc uidetur contra tex. in d. l. uenditor ex hæreditate. Quidam respondent, ꝙ ibi fructus erant pendentes tempore uenditionis, sed istud est diuinare: quia hoc nullo pacto colligitur ex d. l. uenditor. tamen contra Bar. cum dicta limitatione Bal. de qua supra dixi, arguitur de eo, quod no. glo. in l. de diuisione. ff. sol. mat. ubi fructus percepti a muliere ex dote debita marito recusanti accipere dotem oblatã non sunt ei restituendi, & tamen ibi dos erat debita ex causa onerosa: contra distinctionem Bald. Et si dixeris, quòd in d. l. uenditor ex hæreditate. fructus erant pendentes tempore uenditionis, secus in d. l. de diuisione. cum gl. & ideo in d. ver. quemadmodum. uidentur fructus uendi, sicut & fundus. l. Iulia. §. si fructus. de act. emp. Videtur mihi, ꝙ sit magna diuinatio, quòd magis fructus essent pendentes in d. l. uenditor. q̃ in d. l. de diuisione. Vñ fortè posset dici ꝙ opi. Bar. in pñcto iuris non sit uera; quia terribiliter ei ob. d. uers. queadmodũ.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si neglexerit colere fundum ante moram mulieris, an teneatur ipsi mulieri fructibus, quos percipere potuerat.*

2 *Negligere culturam dicitur esse leuis culpa.*

LXIX. QVÆRO,

1 QVID si maritus† neglexit colere fundum ante morã mulieris, an teneatur ipsi mulieri de fructibus quos percipere potuit. Tex. innuit ꝙ sic, in l. si mora ff. su. mat. In cõtrarium uidetur tex. in l. uenditor ex hæreditate. ff. de hære. vel ac. ven. Bar. soluit, ꝙ ibi loquitur in re debita agenti, quæ nunquam fuit sua, sed hic in re debita uxori. quæ fuit sua. Adde, ꝙ cum Bar. transeunt communiter do. quidam dicunt, ꝙ Bar. malè ponderauit tex. in d. l. uenditor ex hæreditate. in uers. nisi culpa. unde dicunt, aut negligentia cadit in culpam, & tunc uenditor tenetur: aut non cadit in culpã, & tunc secus. Hic dicunt, ꝙ aut uenditor desiderat licentiam emptori ingrediendi fundum propria authoritate, & tunc si uenditor negligit culturam fundi, non tenetur, sed si talem licentiam non dedit, debet fundum colere, aliàs tenetur de negligentia per d. uersic. nisi culpa. Adde primò, ꝙ hic uidetur esse truffa, & uidetur referre, an dederis prædictam licentiam, uel non: quia omnino si emptor uoluisset, potuisset illam petere, & consequi inuito venditore secundũ Bal. in l. si traditio. C. de act. emp. Præterea cõtra prædicta facit:

2 quia† negligere culturã dicitur esse leuis culpa per d. l. si mora. inducendo sic, nam cum ibi ideo maritus exoneratur à cultura fundi: quia illum obtulit mulieri recusanti: ergo innuit, ꝙ fuisset obligatus colere, si non obtulisset, & certum est, ꝙ maritus non tenetur de leuissima culpa in negligendo: ergo apparet, ꝙ est leuis, & non leuissima: sed si uerè esset sententia prędictorum, debuisset uenditor teneri in d. l. uenditor ex hęreditate. quia neglexit colere fundũ, & sic, fuit in culpa, cuius tamen contrarium fatentur ipsi: ergo &c. Non ob. d. uer. nisi culpa. quia intelligitur de negligentia commissa circa substantiam rei, non autem circa fructus, & ita firmant Bal. Ang. & Imo. in l. si seruum. in prin. ff. de uerbo. oblig. & idem sentit una glo. parua in d. uersi. quemadmodum. dicunt hoc esse casum in d. l. si seruum in quantum ibi dicitur de eo, qui non curauit seruum ægrum. Hinc dicunt, ꝙ tex. in d. l. uenditor. dum dicit, non teneri de negligentia circa fructus commissa, non procedit, quando fructus erant pendentes, & passus est eos corrumpi: quia tũc dicitur culpam commisisse circa substantiam rei, cum tales fructus sint pars rei. l. fructus pendentes. ff. de rei uen. cum si. quod tene menti.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier quomodo constituatur in mora recipiendi dotem.*

2 *Obligatio verbalis sufficit quò ad impediendam irretractabilem uenditionem pignoris.*

LXX. QVÆRO,

1 MVLIER quomodo† constituatur in mora recipiẽdi dotem. Glo. in l. si mora. ff. sol. mat. dicit, quòd res fuit oblata, uel etiam consignata qñ erat talis res, quæ poterat consignari, uide Bar. ibi. Et adde secundùm Angel. ꝙ regulariter ubi requiritur oblatio, non sufficit uerbalis, sed requiritur realis, ut l. qui x. §. idem respõdit. ff. de sol. & l. seruus si hæredi. in fi. ff. de stat. li. ou. Bar. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de oper. nu. nunc. Facit: quia ubi opus est facto, uerba non sufficiunt. c. pastoralis. de offi. or. & ibi not. glo. Fallit, vbi obligatio re ipsa non potest fieri ut de re immobili: quia tunc sufficit uerbalis obligatio secundùm gl. in d. l. si mora. & idẽ tenet ibi Bal. & Ang. tamen hoc signanter limitat Bal. in l. acceptam. in 2. q. C. de usu. esse uerum, si uerbaliter offerens rem immobilem illam habeat solutioni paratam, aliàs secus, allegat not. in simili per Dy. in regola peccatum de regu. iuris. in 6. ubi si fœnerator offerat soluere, seu restituere usuras, quas extorsit, puta Titio, non liberatur à peccato, licet dicat Titius, quòd sibi illas remittit, nisi fœnerator habebat pecuniam restitutioni paratam.

2 Adde etiam unum casum singularem, † quòd sufficit oblatio uerbalis, quò ad impediendam irretractabilem uẽditionem pignoris, ut l. fundus, qui Lucii Titii. de rescin. uen. & uide Imo. in d. l. si mora. ubi ponit plures alias fallentias, de quib. ãt aliquid dixi infra d. l. prætor. §. si quis paratus.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si commisit culpam leuissimam in faciendo circa rem dotalem post oblationem factam sol. mat. an teneatur mulieri.*

LXXI.

LXXI. QVÆRO,

1 SI maritus † commisit culpam leuissimam in faciendo circa rem dotalem post oblationem factam sol. mat. an teneatur mulieri, & qua actione? Glo. in d. l. si mora. ff. sol. mat. dicit, quòd tenetur l. Aquilia. ut l. in l. Aquilia. ff. ad l. Aquil. Quod intelligebat Petrus, si uir fuit in mora, aliàs non tenetur de leuissima culpa. Bar. dicit, quòd gl. indubitanter est uera secundùm iura. C. de quo iure dominium dotale sol. mat. est mulieris. l. in rebus. C. de iure dot. & ideo maritus tenetur de leuissima culpa actione legis Aquiliæ. Non tamen intelligas, quòd leuissima culpa ueniat in actione de dote. Culpa uerò leuissima in non faciendo, nec in actione de dote, nec legis Aquiliæ uenit, sed secundùm iura fforum, secũdùm, quæ non transfertur dominium in mulierem ipso iure sol. matri. tunc non datur actio de dote contra uirum pro leuissima culpa, nec actio legis Aquiliæ, quia domina.

Ex prędictis habes notare, ꝙ in omnibus contractibus, in quibus quis tenetur de dolo & lata culpa, tenebitur etiam de leuissima in faciendo commissa, per glo. in d. l. si mora. iuncto text. quam ad hoc ponderauit Barto. in l. quod Nerua. in 12. col. in uers. item quæro, utrum culpa leuissima. ff. depositi. q communiter habetur ibi corruptius, quia dum allegat ibi glo. in l. si constante. in uerbo ne facto. uoluit allegare gl. in d. l. si mora. & ista pars uidetur uerior, licet quidam referant & intelligant pro Bar. in d. l. quod Nerua. quę dicit, quòd pro culpa leuissima in faciendo commissa detur actio ex illo contractu, dum Bar. allegat l. in rebus. §. si autem. ff. commoda. qui text. loquitur in actione ex commodato. & ideo reprehendũt Barto. quia in contractu gratia utriusque celebrato iura dicunt, non teneri ex leuissima culpa, nec distinguunt inter culpam leuissimam in faciendo, & in negligendo, cum dicant de leui solùm teneri, allegant l. quæcunque. §. fin. cum seq. ff. ad leg. Aquil. ibi dum tex. dicit, an ex locato, nam aliàs frustra dubitasset ibi Iurisconsultus, an ex locato &c. Sed aduerte: quia ista fuerunt uerba Bald. in l. pignus. in 10. col. C. de pig. act. & Sal. in l. nulla. in fi. eod. tit. Tamen mihi uidetur, quòd Bar. in d. l. si mora. ponderosè loquatur, dum ibi dicit, quòd pro leuissima culpa datur actio legis Aquiliæ tantùm, non autem ex eo contractu, & hoc clarissimè aperit ipse, dum dicit, non dico actione de dote &c. & est hoc utile scire, an agi possit actione ex eo contractu, uel legis Aquiliæ propter naturam contractuum bonæfidei, qui sunt fauorabiliores. & ideo tene menti. Et adde, quod cum gloss. in d. l. si mora. concordat Imol. in cap. 1. in 10. col. extra, de commo. & Bal. in l. acceptam in 6. q. C. de usur. & in l. 1. in prin. ff. de eo per quem fac. est.

SVMMARIVM.

1 *Vxor an habeat actionem legis Aquiliæ contra maritum pro leuissima culpa commissa in faciendo circa res dotales post soluto matrimonio.*

LXXII. QVÆRO,

1 AN uxor habeat † actionem legis Aquiliæ contra maritum pro leuissima culpa cõmissa in faciẽdo circa res dotales post sol. ma. Bar. in l. si mora. ff. sol. mat. & retuli suprà in præcedenti q. tenet, quòd de iure Digestorum non possit dari actio l. Aquiliæ uxori. Adde quòd Imol. & Modern. ibi tenent contrarium, dato quòd in uxorem non intelligatur te. translatum dominium, allegant, quòd ista actio datur non solum ei, qui est uerè dominus, iuxta l. item Mela. §. fi. ff. ad leg. Aquil. sed etiam ei, qui uerè non est dñs, datur utilis actio. l. Aquiliæ. per l. sed si proprietarius. eo. ti. Posset tñ responderi, ꝙ ideo ibi datur utilis actio usufructuario: quia usufructus dr̃ esse pars dominij, ut hr̃ in l. 4. ff. de usufr. & in l. qui usumfructum. ff. de verb. obl. Sed mulier secundùm iura fforum solùm hẽt actionem personalem ex stipulatu ad dotem, nõ aũt dicebatur aliquo modo domina rei dotalis, ergo &c. Sed hodie cessat huiusmodi ratio per d. l. in rebus. C. de iur. do. quia põt mulier agere rei uen. ergo & actio l. Aquiliæ quidẽ competit. propter culpam, uel etiam leuissimam in faciendo commissam per text. in d. l. in lege Aquilia. An autem sit uerũ, ꝙ actio legis Aquilię detr̃ ex leuissima culpa in faciẽdo cõmissa, uide in l. qui bona. §. cum inter. & ibi p doct. ff. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si committit leuissimam culpam in rebus dotalib. constan. mat. qualiter teneatur.*

LXXIII. QVÆRO,

1 SI maritus † committit leuissimam culpam in rebus dotalibus constante matrimonio, qualiter teneatur? Gloss. in l. etiam. §. 1. ff. sol. mat. dicit, quòd maritus tenetur etiam de leuissima culpa, qñ in suis rebus maritus erat diligẽtissimus, ita etiam dixit gl. in l. in rebus. ff. commo. aliàs stamus regulæ, ex quo contractus est celebratus gratia utriusque tenetur solùm de dolo, lata culpa & leui. l. si ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. Et non mireris; quia quãdo maritus in suis est diligentissimus, nedum dicitur esse in culpa leui, uel leuissima circa res dotales, sed etiam dicitur esse in fraude, & in dolo præsumpto, ut est gloss. not. in l. quod Nerua. in uer. his. ff. depo. quam declara & limita et pulchrè per Bar. ibi in quarta, & quinta oppositione.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quòd maritus non teneatur præstare illam diligentiã in rebus dotalibus, quàm præstat in suis, an ualeat.*

LXXIIII. QVÆRO,

1 AN pactum, † quòd maritus non teneatur præstare illã diligentiam in rebus dotalibus, quam præstat in suis? Gl. in l. ẽt. §. licet. ff. sol. ma. dum allegat l. Pomp. ff. de pact. do. sentit, quòd non. In contrarium uidetur tex. in l. contractus. ff. de regu. iu. & no. gloss. in l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. ubi culpa remitti potest. Puto sic dicendũ, ꝙ aut fuit factum constante matrimo. & tunc non ualet: quia non põt mulier conditionem dotis facere deteriorem. l. licet. & l. Atilicinius. ff. de pact. dota. & ita intelligatur gl. in d. §. licet. Sed si soluto matrimonio pacisceretur, bene ualeret, iuribus præallegatis, & facit l. ob res. ff. de pact. dot. & sentit gl. in d. l. Pompo.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus an amittatur propter negligentiam uiri in non utendo seruitute debita prædio dotali.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN propter † negligentiam uiri in non utendo seruitute debita prædio dotali amittatur seruitus? Gl. sentit ꝙ sic in l. si filiofa. §. maritus. ff. sol. ma. & hoc sequitur Bart. ibi. Nec obst. ꝙ maritus nõ potest alienare seruitutem prædio dotali debitam, ut l. lex Iulia. ff. de fun. dot. quia responde, quòd illud est uerum paciscendo sed non utendo sic, ut in d. gloss. & in l. si maritus. ff. de fun. dot. ar. eius quod no. in l. longe. ff. de diuer. & tẽpo. præsc. Idem tenet gl. in l. 3. §. fi. in uer. remittit. ff. de re. cre. Sed Iac. de Are. tenuit contrarium, & sequitur Aug. & Rom. in d. l. si filiof. §. maritus. allegant tex. in l. si fundũ. ff. de fun. dot. ubi sicut in dote ꝓhibetur alienatio, ita & præscriptio inchoata post dotem institutã, & istud vr̃ verius, pro quo optimè facit text. in l. alienationis. in uer. eum quem. ff. de uerb. sig. Secus ergo si esset inchoata ante dotem constitutam, per tex. in d. l. si fundum, qui nõ est alibi. Et licet Pau. respondeat ad illum text. quòd illud est uerum quantùm ad prohibitionem legis Iuliæ de fundo dotali, tñ hæc responsio uiolat literam. d. l. si fundum. iuncta l. neque. de fun. dot. per quæ iura satis patet responsum ad rationes Cyn. & sequacũ, prædicta limita uera in seruitute prædiali.

LXXVI. QVÆRO,

QVID in seruitute ꝑsonali, puta usufructus, an negligentia mariti possit inducere amissionẽ illius seruitutis? Tex. est ꝙ nõ in l. cũ in fundo. §. ꝙ si mulier. uer. quòd si aliena. ff. de iu. do. licet secus in prædiali, ut supra proxi. q. Ratio differentiæ est: quia seruitus prædialis inhæret fundo, cui est debita. l. qui aliena. §. fi. cum concor. ibi alleg. ff. de neg. gest. & l. Iulia. respicit alienationem fundi & iuriũ inhærentiũ fundo.

l. Iulia. cum seq. secus in seruitute personali: quia cum perso-nę inhæreat, meritò personæ negligentia amittitur. Et isto casu uerificetur gl. in d. l. 3. in uer. remitti . ff. de re. eo. & opi. Dy. & sequacium, pro quibus facit tex. in d. l. 3. cō-iuncta gl. in uer instaurari. ubi uolunt illæ gl. φ res minoris non possunt alienari per negligentiā, sed seruitus personalis minori debita, sic patet: quia dicit tex. instaurari debere propter minorem ætatem, ergo innuit, quòd erat amissa.

SVMMARIVM.

1 *Pater mulieris qui promisit dotem, si erat soluendo, an imputetur marito, qui non exigit, si postea pater efficitur non sol uendo.*

LXXVII. QVÆRO,

1 SI pater mulieris† qui promisit dotem, erat soluendo, an imputetur marito, si non exigit dotem, si postea factus est non soluendo. Vide Bar. & alios in l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. & in l. Lucius. eo. ti. & uidebo. tex. in l. enm in fundo. §. t. ff. de iu. do. & uide tex. magistralem in l. si extraneus, & in l. promittendo. eo. ti. Et uidetur, φ quando pater sine magno incommodo suo non potuisset soluere, φ tunc si maritus non exegit, non potest dici fuisse in culpa, sed si pater erat soluen do, & postea effectus sit non soluendo, & interim neglexit maritus exigere, tenetur de tali culpa per tex. in d. l. nupta. §. 1. inquantum dicere uidetur à contrario sensu, φ exceptis casibus ibi enumeratis tenetur maritus, licet forte non debeat sumi ar. à contrario sensu quia resultaret contrarius intellectus dictæ l. si extraneus. & ita tenet Raph. in d. l. nupta. §. 1. pro quo facit tex. iuncta gl. in l. si marito. in uers. exegerit. ff. sol. mat. dum allegat d. l. si extraneus.

LXXVIII. QVÆRO,

SI maritus remisit dotem socero per pactum an soluto matrimonio poterit maritus ad illam conueniri. uide per Bar. & alios in l. si marito. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Nomen debitoris si sit datum in dotem, an maritus teneatur de periculo, si efficiatur non soluendo.*
2 *Mulier si dicat viro, do tibi istud nomen in dotem pro decem, an videatur dedisse illud æstimatum.*

LXXIX. QVÆRO,

1 SI nomen† debitoris sit in dotem datum, an maritus teneatur de periculo, puta si efficiatur non soluendo. Tex. ui detur quòd non, si culpa sibi imputari non potest ut in l. Ma nia. in princip ff. solu. matrim. Quod limita uerum, nisi sua sit datum in dotem æstimatum: quia tunc periculum esset uiri, ut l. si nomen. ff. de hære. uel act. uend. Sed si nomen debitoris delegaretur uiro, tunc aut loqueris de periculo sub sistentis inopiæ tempore delegationis, & distinguitur, aut fuit uir sciens, aut ignorans. l. promittendo. §. si debitorem. ff. de iure do. aut quæritur de periculo subsistente inopiæ, & pe
2 riculum est uiri. l. pupillum. §. 2. ff. de sol. † quid si mulier dicit uiro, do tibi istud nomen in dotem pro eo. an uideatur dedisse illud æstimatum, Bald. post Iac. de Are. in d. l. Mæuia. ff. sol. matr. tenet quòd sic, quòd est notandum secundùm Imol. ibi.

LXXX. QVÆRO,

SI propter damnum, uel delictum uiri res dotales per dantur, uel deteriorentur, an ille ipsa teneatur. Alber. de Rosa. in secunda parte statutorum, quæst. 61. tenet φ sic, per l. in his. ff. sol. mat. dixi supra in §. 1. vide in proxi. quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum in re dotali ab inimicis viri, an præsumatur datum culpa ipsius mariti.*

LXXXI. QVÆRO,

1 AN damnum† datum in re dotali ab inimicis uiri præsumatur datum culpa ipsius mariti, & quid si taliter inimicitia erat causata absq; sua culpa. Bar in l. io his. ff. sol. ma. indistinctè concludit φ sic, pro quo allego gl. in l. si merces. §. culpæ ff. loc. Bald. in d. l. in his. dicit, quòd si est inimicitia publica, ista annumeratur casui fortuito, per l. si merces §. vis maior. & l. item quæritur. §. si exercitu. eo. titul. sed si est priuata inimicitia, ita demum annumeratur culpæ, si propter culpam causata est illa inimicitia, aliàs secus: quia tunc esset contra omnem naturalem æquitatem, quòd ascriberetur culpæ. & sic dicit tenere Cy. in l. si de fuudo. ff. loca. unde tunc ascribitur casui fortuito secundùm eum, & similiter dicit, quòd quando ex facto præambulo creatur inimicitia: tūc inimicitia illa sequeur non ponderatur ipso actu præambulo, ut probatur in c. cum P. Manconella. de accusa. & in authen. si dicatur. C. de testib. in quibus pater, φ accusans alium de crimine, uel testificans contra eum in causa criminali, propter id efficitur suus inimicus, non tamen repellitur ab illo testimonio, uel ab illa accusatione: sed bene repelletur ab alio testimonio postea ferendo, & sic ex prædictis patet, quòd Bal. post Cyn. contradicit Bar. Potes dicere, quòd dictum Bart. sit uerius: qua licet regulariter sine culpa quis non puniatur, uerum est nisi subsit causa, ut in regula sine culpa. de reg. iur. & in c. siu. cum ibi not. extra de constit. quæ causa uidetur hic esse, ex qua propter odium alterius mulier recipit hoc damnum, uel posse dicere, quòd ante iste scia bat se habere inimicitiam, licet absque culpa sua, & non faciebat custodiam, ac si non habuisset inimicitiam, & tunc φ cedat opi. Bat. quia uidetur esse in culpa non faciendo diligentiorem custodiam propter inimicitiam, & prout communiter quilibet diligens sciens se habere inimicitiam fecisset, aliàs si adhibuisset diligentem custodiam, tunc uideretur, quòd non teneatur, & ita procedat opi. Cyn. & hæc distinctio satis uidetur de mente gl. in d. §. culpæ.

LXXXII. QVÆRO,

a AN maritus, qui in suis est deligentissimus, & non in dotalibus a sit in dolo, uel culpa. Bal. consuluit in cō-silio incipiente quædam mulier quòd dicitur esse in dolo, & idem sentit Saly. in l. quæ fortuitis. C. de pign. actio. quicquid dixerit Bal. in l. pignus. in 5. col. eod. ut. dum allegat tex. in l. hæredes. §. non tantùm. ff. fam. ercisc. Sed potest responderi, quòd illud procedit in re communi, in qua fuit tātum diligens, licet in aliis proprius fuerit diligentissimus: quia uerum est, tunc non teneri de leuissima culpa: quoniam con stat etiam pro ea parte, qua irreuocabiliter erat præsens, eū fuisse diligentem tantùm, non autem diligentissimum. Et per hoc potest decidi quæstio, quam tangit Bald. in d. l. pignus. in 6. colum. in uers. sed iuxta hoc quæritur &c.

ADDITIO.

a In dotalibus. Maritus, qui maiori vtitur diligentia in rebus propriis, quàm in dotalibus, videtur esse in dolo, vel culpa, sed quomodo & quando.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si repudiauit uirum sine causa an perdat dotem*
2 *Mors sola potest separare, quos Deus coniunxit.*

LXXXIII. QVÆRO,

1 SI mulier† repudiauit uirum sine causa, an perdat dotem, & an furor sit iusta causa repudii. Tex. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. ma. dicit, quòd propter furorem non sit di uortium, nisi sit furor intolerabilis.
Quidam dicunt, φ furor nullo modo sit iusta causa diuertendi: quia iure non probatur. Sed Cyn. & communiter alii in l. consensu. C. de repud. ponderant, quòd sit expressum, dū
2 dicitur, uel quibitetenoque uitæ coniugis insidietur. † Sed de iure canonico sola mors separat, quos Deus cōiūxit, facit, qđ habetur in c. 2. de coniu. lepro. & in c. 1. de transla. prela. & in c. dicat aliquis 32. q. 4. Et quis sit modus probandi furorem, uide

uide Imol.& Moder. In d.§.si maritus. de quo in clem.1. de hom.& ibi pulchrè per Pet.de Anch.& per eundem in suo consil.5. Et aduerte: quia non sufficeret probare, quòd aliquis fecisset aliquem actum furoris, uel stultitiæ, puta quod proiecit lapides, sed capitulandum est, quòd non calore iracundiæ, sed sine causa more insanorum, & ex consuetudine lapides proiecit: nam & quandoque sapientes lapides proiiciunt, ut pro tuitione corporis sui, uel causa solatii secundùm Bald.in § item furiosi.insti.quibus non est permis.fa.te. Et adde, quòd probatur quis furiosus ex eo, quòd nadit ridendo per uias, uel in ecclesia, ut est tex. in l.ob quæ uitia. ff.de ædil.edi. Item probatur quis furiosus ex eo, quòd habet memoriam inordinatam: quia unum dicit modò, hunc a i modicum dicit oppositum, ut patet in cap.filii.de hære.in 6.& de materia uide plura per glo.46.q.2.Gonsaldus.& not. 93.distinct.cap.legimus.& not.glo.distinct.66.cap.1. An autem rura loquentia in furioso habeant locum in mentecapto, in quo differunt mentecaptus stultus, insanus, & furiosus, uide Angel.& Imol.in l.ex facto.ff.de uulga. & pupil la. Barrol.& Bald.in l.si furiosi. C.de nupt. & in l.2.C.de insano. furi.& in l.sed & milites.§.iam autem. ff.de excul. tuto.ubi uidentur dicere, quòd multùm nebosus dicitur mentecaptus.

LXXXIIII. QVÆRO,

1 QVID si uidebatur furor sine spe salutis & factum fuit diuortium a an si uir sit sanatus, diuortium habeatur pro infecto, saltem ad hoc: ut uxor excusetur ab amissione dotis? Barto.in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.matrim. sentit quòd non, secundùm Pau.ibi, dum infert Bart.quòd si quis semel sit excusatus a muneribus personalibus propter infirmitatem tempore excusationis, uidebatur esse perpetuò, licet postea sanetur: tamen non perdit immunitatem secundùm Barto. Sed contra tenet ipse Paul.quia ueritas sem per præfertur errori.cap.qui ueritatem.80.distin. cap. fraternitatis.de frigidis. Alii dicunt, quòd Barto.non sentit illud, quod dicit Paul. qui esset expresse hoc dictum contra ea, quæ notantur in prima constitutione Digestorum. ubi sententia lata consilio peritorum retractatur aliis peritioribus contra asserentibus, ut est bon.tex.in l.diui fratres.ff.de iu. repatro. Tu dic sustinendo Barto.quòd cum standum sit peritis in arte, licet postea retractetur ex relatione magis peritorum, tamen non tollitur, quia ex prima relatione peritorum dicentium nullam subesse spem salutis insurgat sufficiens causa ad excusandum mulierem, quæ facit diuortium, à pœna amissionis dotis, de qua in l.consensu.C.de repud. quia quælibet iusta causa excusat a dolo, & pœna, ut not. glo.in l.plagii.C.de plagia.& in l.penul.ff.de abigeis.not.glo. in l.ab executore.C.quorum appel. non recip. & in l.qui solidum.§.etiam.de lega.2.Non obst.d.c.fraternitatis.quia uerum est illud quòd ad ualiditatem matrimonii, non tamen ut dicatur pœnam incurrisse. Adde etiam, quòd iusta causa excusandi quem a pœna, est rumor, siue fama publica, ut est tex.no & ibi Bat.in l.fi.ff.de hæred.insti.& uide Imol.& Bal. in rubr. C.de proba.

ADDITIO.

Furor an sit iusta causa repudii. Et quid si furor uideatur sine spe salutis & fiat diuortium, nunquid si uir postea sanetur, diuortium habeatur pro infecto: saltem ad hoc ut uxor excusetur ab amissione dotis.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an habeat bona uxoris tacitè obligata pro dote euicta.*

LXXXV. QVÆRO,

1 PRO dote euicta † an maritus habeat bona uxoris tacitè obligata? Glo.in §.fuerat.insti.de act. in ver.hypothecaria,in fi.tenet, φ maritus habeat tacitam hypothecam & pro euictione dotis,φ est uerum,si euictio debeatur:quia dos incepit a promissione,& sic ab obligatione: secus si incepisset a traditione: ut not.in l.1.C.de iu.do. Facit in simili.l.Arist. in fi.ff.de do. Sed contra hoc uidetur casus in l.si pro te.§.1. ff.de euic. Vnde dico, φ quando extraneus dat aliquid nomine dotis:tūc procedit,quod dixi:quia extraneus donare uidetur l.1.§ accedit.C.de rei uxor.act. Sicut ea donatione,quæ incipit traditione, debetur euictio. In casu autem ista dote,aliàs istud dictū non procederet. uide omnino Bal. in l.prima.C.de iure dot. & Areti.in d.§. fuerat. & Salic. in l.1. ff. de euict. & Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de don. inter uir. & uxo. in addi. magna, & Old. in suo consi. 11.& Pau.in consi.71.

SVMMARIVM.

1 *Res in dotem data si fuerit euicta, qualiter marito consulatur.*

LXXXVI. QVÆRO,

1 SI res data in†dotem fuerit euicta, qualiter marito consulatur? Glos.in l.Mænia.§.fundus.ff.sol.ma.tenet, quòd sit in electione uiri uel agere de euictione contra hæredes soceri, uel excipere contra mulierem, ut. l. auia. C. de iure dot.& de pact.l.rescriptum.§. si pacto.& l. uendicantem. ff. de euict. Sed hoc non placet Iacob.de Arez.& Bald.quia constante matrimonio posset uir agere de euic.sed ex soluto uō: quia tunc ageret ad commodum mulieris, sed ipsa mulier non posset agere, eum causam lucratiuam habeat. d.l. Mænia.§.1.ergo non potest conqueri, sic nec alius pro ea.l.Aristo. prællegata. & bonus casus in l.si donatarius.§.si.ff. de condi.ob.causam. Sed Bald.tenet gloss. dicens, quòd mulier non poterit agere sine cessione. Sed si sibi cedatur actio per uirum, bene poterit agere, allegat. l. pater. ff. de euictio.licet modicum faciat. Tu posses concordare hæc dicta duobus modis, primo modo secundùm Imol. quòd opin. Bald.procedat, si constante matrimonio fundus fuit euictus: quia tunc marito fuit nota actio de euictione.secundò opin. Bart. procedat, quando solu. matrimo. fundus euictus fuit: quia tunc non uidetur nasci actio uiro, cum sua non intersit. Sed an hæc saluatio procedat, pendet ex his, quæ habentur in l. qui autem § 1.ff. si quis cant. ubi tractatur, an desinente interesse desinat actio competere. unde potest dici secundò, quòd si quæramus de uili actione ex empto, quæ datur ad interesse, procedat opin. Barto.sed si quærimus de stipulatione dubiæ pœnæ nomine, si illa sit interposita; tunc quia illa non inspicitur, an intersit, ut l. stipulatio ista. §. alten. de uerbo. obli. ff. quæsita est actio uiro, ideo uidetur, quòd debeat cedere mulieri per l.quoties. & per l. non solùm. ff. de iure dot.

LXXXVII. QVÆRO,

SI constante matrimonio maritus egit de euictione & obtinuit, ad quid teneatur postea? Dyn.in l. Mæuia. §. fundus. ff. soluto matrimo. dicit, quòd tenetur. restituere id, quod consequitur per l. non solùm. & per l.quoties. ff. de iure dot. Vide plenè Barto. in l. prætor. §. 1.ff.de bo. autho. iud. poss.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit data in florenis & sol. mat. sint minorati in precio, cuius erit periculum.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 SI dos fuit † data in florenis & sol. mat. sint minorati in precio, cuius sit periculum. Ista est longa quæstio de mutatione ualoris monetæ, in qua sunt uariæ opi. an in moneta grossa sit uariata æstimatio ipsius monetæ, uel sit in totum reprobata, uel alia in eius locum subrogata? De quo uide Cyn.& alios in l.in minorum. C.in quib. cau.in integ. restit.non est necessaria. & in proposito dotis uide bonum tex. & ibi Bald.in l.res in dotem. ff. de iure dot. per Bar.in l.Paulus.ff. de sol. per Anton. de Bur. in c. quanto. de iureiur. per Moder. maximè per D meum do. Alex.in Leum quid. ff si cert. pet. per Marti. de Laude in suo singulari tract. monetarum.

LXXXIX.

LXXXIX. QVÆRO,

QVID si mulier fecit pactum cum uiro, quòd redda-tur sibi dos in florenis sub eadem æstimatione, & ualor florenis ut postea dum oritus, quid tunc erit? Bar. in l. 10 his. §. mancipa. ff. soluto matrimonio. sentit, quòd non teneatur uir aliquid refundere mulieri, sed si fit sensum, quòd in eadem æstimatione, quæ daotur etiam reddaotur: quòd sic sufficiat reddi tot de numero. sed Ioan. de Imo. ibi hoc non potat uerum: quia licet non possit esse uariatio bonitatis intrinsecæ, potest esse in bonitate extrinseca respectu ualoris, ideo illa uidetur attendenda. nam & ebàs consueuit dici, quòd eo casu, quo cadit interesse intrinsecum, non habetur ratio extrio seci. l. nummis. ff. de in litem iuran. & l. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest. Et quia non est uerisimile, quòd in dubio mulier uoluerit pati illud damnum, argumen. l. cum de indebito. ff. de probatio. & uidetur illud pactum fuisse adiectum in fauorem uiri, quod scilicet redderet sub eadem æstimatione, etiam si augeretur eorum æstimatio, ergo sen tire debet etiam incommodum, si est diminuta, argumen. l. de fideicommissi. C. de transact. & l. pater puellæ. C. de inoffi cios. testam.

XC. QVÆRO,

AN dolus patris noceat filiæ in dotem? Videtur quòd non l. 1. §. 2. ff. ad Cribo. Sed dic, quòd dolus patris no cet filiæ, sicut dolus cuiusli bet extranei, à quo quis causam lu cratiuam haberet. l. 2. §. de autbori. ff. de doli except. De hoc uide quod not. in l. diui fratres ff. de iure dot. not. Dy. in cap. non debet aliquid. de reg. iur. in 6. per doctor. in l. 1. §. Iulia. ff. de lib. agno.

XCI. QVÆRO,

SI consumpsit res æstimatas in dotem datas an periculum sit uiri? Respon. quòd sic: quia per posteriorem usum rei appreciata non uidetur recessum à præambula æstimatio ne: & ideo potest peti æstimatio non obstante quòd uxor cō sumpserit usu ipsas res æstimatas: ut est tex. notab. & ibi Bal. in l. æstimatæ. ff. soluto matrimonio. ubi dicit, quòd hoc contingit sæpè: quia quotidie mulieres rusticanæ dant res appreciatas, seu æstimatas, quæ postea per usum consumuntur nam perinde est, ac si uiri usu essent consumpti. Et est ratio in promptu: quia æstimatio in dubio facit emptionem: ut not. in l. si æstimata. ff. soluto matrimonio. ideo post talē æsti mationem res debet esse periculo accipientis, sicut esset in tempore, quod not.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si se obligauerit ad aliquas gabellas ratione rei dotalis, postea soluitur matrimonium, quomodo consulatur ipsi marito.*

2 *Compositio super decimis futuris non ualet.*

XCII. QVÆRO,

1 SI maritus † obligauit se ad aliquas gabellas ratione rei do talis, postea soluitur matrimonium, quomodo consula tur ipsi marito: quia onus remanet affixum ossibus eius usq; post restitutionem. Dicit, quòd præstaret cautio indemnita tis per mulierem ipsi uiro, tex. est in l. eum mulier. ff. ult. ma. ff. soluto matrimonio. Hinc inferunt ibi doctor. quod si quis uenit ad cōpositionem super decimis occasione prædij, quod postea euincitur, nihilominus perpetuò tenebitur ad decimas, quod est uerum, si facto suo euincatur, aliàs secus secundùm Iacob. de Are. per l. Mæuia. §. fundum, eod. titu. pro quo facit: quia obligatus ad quantitatem respectu certæ spe ciei uidetur liberari peremptà specie, ut nota. in l. 1. C. de re scind. uendi. & in l. in naue Saufeli. ff. loca. & quia hæc uidetur mens contrahentium, argumen. l. non omnis. ff. si certum petat. ex hoc potest inferri, quòd si emptori gabellarum au ferantur gabellæ pro futuro tempore, non tenetur ad promissionem factam, si absque facto suo auferuntur, aliàs secus, de quo per Gulie. & Bal. in l. fina. ff. de constitu. pecu. & per Barto. in l. secum quo. & in l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. Et aduerte, ne erres: quia quod dixi suprà de decimis,

2 intellige † quòd non ualet compositio super decimis futuris, sed super præteritis sic, ut est gloss. ordin. 10 cap. fina. de rerum permut. & in cap. post susceptum. de reb. eccles. non alie. licet quidam simplices legistæ dicant contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si confiteatur se recepisse dotem sub spe futuræ promissionis sibi fienda ab extraneo pro muliere, & hoc constat, si postea sequuta est promissio ipsius extranei: tamen nunquam fuit soluta: an mortuo uiro possit mulier ex promissione prædicta agere contra hæredes uiri?*

XCIII. QVÆRO,

SI maritus † confitetur habuisse, & recepisse dotem sub spe futuræ promissionis sibi fiendæ ab extraneo pro muliere, & hoc constat, si postea sequuta est promissio ipsius extranei: tamen nunquam fuit soluta, an mortuo uiro possit mulier ex promissione prædicta age contra hæredes uiri, an ipsi hæredes cedendo actionem contra illum extraneum? Videtur quòd sic: ut l. si socer. §. Lucius. ff. soluto matrimonio. In contrarium uidetur: quia postquam confessus fuit se habuisse, uidetur sibi solutum: ut l. fin. §. si uir. eodem titul. & l. uir ab eo. & l. dotem. ff. de iure dotium. Quod sine dubio uerum esset in extraneo promittēte. Sed in patre glo. in d. l. dotem. hoc non tenet: quia illa uerba, quibus confessus fuit habuisse, & recepisse, uidentur emanare spe futuræ numerationis, ut patet ea promissione sequenti, ergo illa uerba ab initio non inducunt obligationem efficacem. Sed Iacob. de Aret. & Barto. in d. §. si uir, respondent, quòd illa uerba non fuerunt dicta spe futuræ numerationis, sed spe futuræ promissionis: pro illa enim futura promissione fuit ille confessus se habuisse dotem, unde illud nomen eorum æstimasse uidetur, facit l. pretij. C. de rescin. uend. uidetur enim in solutum illud nomen accepisse, & sic periculum est uiri, arg. l. Mæuia. in princ. ff. solu. matri. Sed Bald. in d. §. si uir. tenuit, quòd hæc promissio uideatur fieri spe futuræ numerationis, si incontinenti alia die post confessionem emanante dicta promissio, uel etiam ex interuallo in fra tempore, infra quæ competit exceptio non numeratæ dotis: & ideo poterunt hæredes uiri excipere contra mulierem de dote non numerata, & liberabuntur cedendo actionem. d. §. Lucius. & in l. si uxori. §. in bonis. ff. de priuileg. cre. & l. si cui. C. de non numerata pecunia. Secus dicit, si iam transactum esset tempus opponendi exceptionem non nume ratæ dotis: quia tunc ea quo actio esset quæsita mulieri, non posset facto alterius tolli, argumen. fi. ff. de pac. Sed certè mihi uidetur, quòd Bart. meliùs & sobriùs considerauerit: nam est longa differentia, an alicui fiat confessio principaliter spe futuræ numerationis, quo casu locum habet exceptio non numeratæ dotis, an fiat principaliter spe futuræ promissionis, ut in casu nostro: quia tunc sequuta promissione non subest causa: quia efficaciter non debeat teneri maritus, & uidetur uoluisse fortè de illa promissione esse contentus, ut sic ex illa possit postea agere. erit ergo ei loco solutionis. l. inter causas. §. abesse. ff. manda.

XCIIII. QVÆRO,

SI mulier minor petat restitutionem aduersus permutationem, ea qua fundum recepit in emptum quem in dotem dedit, an teneatur uir fundum restituere. Tex. est not. dignus in l. Titia. ff. de iure patronat. ubi dicit quòd non: sed ipsa mulier, uel hæredes eius tenentur ad æstimationem ipsius fundi, in id tempus referenda, quo in dotem datus est ipse fundus, quod tene menti, Ioan. Campeg. Bononiensis Doctor excellentissimus.

TERTIA PARS.

DE PETITIONE, ET RESTITVtione dotis, & eius effectu. Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote an sit bonæfidei, vel stricti iuris in muliere, vel in extraneo, qui stipulatus est dotem. & nu. 2.*

I. QVÆRO,

1 AN actio de dote † sit bonæ fidei, uel stricti iuris a in muliere, uel in extraneo, qui stipulatus est dotem? Barto. in l. 2. in 3. col. ff. solu. matr. dicit, quòd illa, quæ datur extraneo, est stricti iuris, licet competens mulieri sit bonæfidei: ut in §. fuerat. institu. de actio. ex quo potest dici in simili, quòd extraneus in dote non habet tacitam hypothecam in bonis mariti, de quo tetigi in 1. §. ponit Ioan. de Imol. in l. 1. ff. solu. mat. Sed in proposita quæstione, quòd actio de dote, quæ competit extraneo, sit stricti iuris, facit: quia dictus §. fuerat. cum concordantiis loquitur tantùm in actione mulieri & marito competente, ergo &c. Licet Barto. met contrarium teneat in l. si cõstante. in princip. in 6. quæstio. secundæ quæstionis principalis. ff. sol. mat. ubi mouetur per l. 1. §. sed nõ ignoramus. iũcto §. sed ut plenius. C. de rei vx. act. Sed responde, quòd ille tex. non loquitur de actione competente extraneo, sed mulieri.

Secundò monetur Bart. per d. §. fuerat. ibi, autem. Sed dic, quòd aduersatur tantum in hoc, quòd tacita hypotheca competens mulieri contra anteriores creditores similem hypothecam habentes non transit ad hæredes mulieris: cùm
2 aliud sit in alio priuilegio, de quo prius dixerat. † Prædicta limitu uera in actione de dote competente ex constitutione Iustiniani per d. §. sed ut plenius, uel ex conuentione mulieris à princip. interposita, secus si iam sol. mat. quia tunc est stricti iuris secundùm Imol. in l. si diuortio. de uerbor. oblig. & expressius in l. scire debemus. in princip. in 2. col. eod. tit. hoc puto uerum, nisi hæc secunda stipula. facta sol. mat. fuisset animo nouandi primam: quia tunc esset bonæfidei, & haberet omnia priuilegia, quæ prima, argum. notatorum in l. aliam. ff. de noua. & uide omnino Aretin. in §. fuerat. in uer. in gloss. in uersiculo, merui. in fin. institu. de action.

ADDITIO.

a Vel stricti iuris. No. id, quòd actio dotis competens mulieri dicitur bonæfidei, sed competens extraneo dicitur stricti iuris. Adde, quòd actio dotis competens uxori dicitur bonæfidei l. 1. §. sed si non. C. de rei vxo. actio. Item actio dotis contra mulierem dicitur bonæfidei: sed contra extraneum dicitur stricti iuris. Io. de Por. in l. a. ff. sol. matr. & Bald. in l. de diuisione. eo. ti.

II. QVÆRO.

AN mulier secundùm tempora ffotum haberet actionẽ ex stipulatu pro dote. Glo. in l. 2. in princi. in uersi. in commodum. ff. sol. mat. innuit quòd sic, & idem in l. si filiofa. eo. tit. Contrarium communiter tenent Doct. quòd mulier secundùm tempora ffotum non habebat actionem ex stipulatu: sed in l. 1. C. de rei vxo. act. fit mentio de quadam actione ex stipulatu, quæ erat ante tempora ffotum, uel post, cum in nulla parte ffotum habeamus de illa mentionem: habebat ergo tantum mulier de iure ffotum actionem de dote, inquantum facere poterat: quia alia actio quàm de dote datur mulieri contra uirum insolidum: ut no. in l. maritum. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter formetur in actione de dote ex parte mulieris.*

III. QVÆRO,

1 LIBELLVS in actione † de dote ex parte mulieris qualiter formetur. Respon. quòd sic formatur. Ego Berta dico contra Titium hæredem Sempronii, quòd contractum fuit matrimonium inter dictum Sempronium & me Bertam: & quòd dictus Sempronius à me, uel à tali pro me recepit mille dotis nomine, & quòd dictum matrimonium est dissolutum morte dicti Sempronii, iam est annus elapsus: & quòd dictus Titius est hæres dicti Sempronii, cuius hæreditatem adiuit, quare peto dictum Titium condemnari mihi ad dandum, soluendum & restituendum dicta mille, unà cum centum ducatis pro interesse meo pro retardatione solutionis dictæ dotis: hæc sios colliguntur ex his, quæ dixi suprà §. proxi. circa prin. Libellus uerò constante matrimonio sic formatur ex parte mulieris, dico, quòd contraxit matrimonium cum Titio: & ipse pro me dotis nomine recepit mille. & quòd dicto tempore dictus Titius erat soluendo: & quòd postea deteriorauit conditionem suam, & malè vsus est substantia sua: & incipit vergere ad inopiam: uerum cum leges prouideant in talibus casibus indemnitatibus mulierem, ne dictam dotem meam perdam: & ne me, dictum Titium & nostram familiam alimentare non possim: peto per uos & officium uestrum condemnari dictum Titium ad consignandum, & consignare debeat tot de bonis suis, quæ æquiualent doti, uel dictæ quantitati dotis, maximè ut d. dos in toto constituatur: & tunc me paratam offero substinere onera matrimonii, & alia facere & adimplere, ad quæ obligata sum ex forma iuris & statutorum Bononiæ: hæc habentur per Bal. & alios in l. 1. circa fin. C. de rei vxo. act. & per Aret. in d. §. fuerat. in ultimis uerbis: & probantur per ea, quæ dicam infrà, quando fiet exactio dotis constante matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Dos an repeti possit matrimonio quocunque modo soluto.*
2 *Matrimonium hodie non soluitur propter captiuitatem.*

IIII. QVÆRO,

1 QVOCVNQVE modo † matrimonium soluatur, an dos repeti possit? Gloss. in l. si stipuletur. ff. sol. matrimonio. dicit, quòd sic. Sed Paul. in rub. eod. titul. intelligit, præterquam si ex captiuitate unius ex coniugibus isto iure solutum sit matrimonium: quia interim donec tenentur ab hostibus, dos non repetitur, per l. si quidem. ff. soluto matr. Sed certè hoc uidetur mihi contra d. l. si stipuletur. nec obst. l. si quidem. quia ibi solùm dicitur, quòd si uxor fuit capta ab hostibus, frater eius dotem non repetit, quod ex eo est: quia nondum illi fratri delata erat hæreditas mulieris, quæ adhuc non erat mortua: non tamen negat ille tex. quin per
2 eum, cui dotis actio competebat, repeti possit, † hodie uerò per captiuitatem non soluitur matrimonium, sed tantum morte naturali: quia quos Deus coniunxit, homo non separat. cap. inter corporalia. extra de trans. præla. not. Bald. in l. Deo nobis. C. de episc. & cleric.

V. QVÆRO,

QVOCVNQVE modo dos datur matrimonii illiciti, quod non sequitur, an possit repeti. Dic, ut per Bar. & Modern. in l. fi. ff. de condit. sine causa. per Bal. in l. 2. C. de condic. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Dos an debeat reddi indistinctè sol. mat.*
2 *Casus sunt, in quibus dos non restituitur mulieri, nec hæredibus.*

VI. QVÆRO,

1 SOLVTO matrimonio, an indistinctè dos reddi debeat? Respõ. quòd licet dos detur, ut perpetuò sit apud uirum, ut l. 1. ff. de iure dot. tamen soluto matrimonio repeti potest principale propositum, & speciale in dote, ut sentit glo. in l. 1. ff. solu. mat. Sed ego puto, quòd non sit speciale in dote:

dote: quia sæpissimè de iure communi oritur actio extra id, quod agitur: ut ff. commo. l. is cui. unde dictio perpetuò, posita in l. 1. ff. de iure dotium. accipitur, idest durante matrimonio: sicut aliàs pluribus modis uariatur: ut no. in l. 1. ff. pro so. istud tamen, quod supra notaui, limita non procedere in casu, in quo cantaret statutum, deferens lucrum dotis uiro uxore prædecedente: quia tunc non tenetur uir restituere dotem sol. mat. & per hoc est tex. cum glo. in l. 2. de pact. do. Secundò limita, nisi mulier intestata decederet, & maritus esset inops; quoniam tunc uir succedet, sicut in simili authen. præterea. C. unde uir & uxor. quod puto uerum, nisi extarent filij ex eo matrimonio: quia tunc sufficiat ꝙ maritus in talibus bonis habeat usumfructum, iuxta l. 1. C. de bon. mater. & not. per Doct. in auth. præterea. C. unde uir & uxo. † Alios casus, in quib. soluto matrimonio dos mulieri, uel eius hæredi restitui non debet, uide per glo. & Bar. in d. l. 2. & per Aret. in §. fuerat. institutio. de actio. in uers. aduertendum tamē est, ꝙ licet solutum matrimonium. dicam infrà in eod. §. in uers. de exceptionibus, quæ opponuntur contra mulierem repetentem dotem.

VII. QVÆRO,

VIR soluens uxori dotem constante matrimonio ex iustis causis liberatur ab actione de dote: & quæ dicantur iustæ causæ, an ut æs alienū soluat, an ut prædia idonea emat, an ut filios suos ab hostibus redimat, an ut eos egentes alat, uo ut fundum redimat, & quid de alijs causis iustis, ex quib. constante matrimonio dos reddi potest. Vide per Bar. & alios in l. quamuis. ff. sol. mat.

VIII. QVÆRO,

QVID si uxor sit in potestate patris sui, an poterit sibi dos reddi ut exoluat æs alienum ipsius filiæ? Tex. in d. l. quamuis. ff. sol. matri. uidetur dicere ꝙ sic: sed insurgit difficultas: quia pater æs alienum filij uel filiæ soluere non tenetur, nec econtra: ut toto titu. C. ne fil. pro patre. ergo &c. Iac. de Are. in d. l. quamuis. sentiens hoc contrarium dicit, ꝙ uersiculus, id quod in filiafa. referunt non ad causas præcedentes, scilicet dum dicit æs alienum ex soluaur, sed ad sequentes, uidelicet ad l. sed & ideo. quæ immediatè sequitur. d. l. quā. tuis. Raph. ibi dicit, quòd Albe. de Rosat. aliter respondet, ꝙ in d. l. quamuis. æs alienum erat commune patris & filiæ. nimirum: quia potest solui ex dote, quæ est communia patris & filiæ, & licet utraque solutio stare possit: tamen aliqualiter diuinat, & uiolat tex. d. l. quamuis. Igitur posset dici, quòd titulus, ne filius pro patre. procedat, quando pater soluit de propria pecunia, sed per d. l. quamuis. secus, quando soluitur de pecunia, quæ non esset propria, ut patet in dotali, quæ constante matrimonio non dicitur patris, sed proprium patrimonium filiæ. l. Pomp. Philadelphus. ff. fam. ercis. bonus tex. in l. 3. §. minores. ff. de mino.

IX. QVÆRO,

QVONIAM maritus potest constante matrimonio restituere mulieri dotem ex causis iustis, an possit cogi ad hoc? Dyn. in d. l. quamuis. ff. solu. mat. tenet, ꝙ non inuitus, allegat glo. in l. mutus. §. manente. ponderando uerbum potest. ff. de iur. dot. iuncta l. quicquid. ff. de iud. Item intellige prædicta, quòd maritus liberator ab actione de dote ita demum, si probet mulierem, cum dotem restituit, eam expendidisse in aliquam ex causis iustis, aliàs non liberatur. & pro hoc facit glo. in l. fin. in uer. creditori. ff. de iure dot. & hoc innuit tex. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. matr.

X. QVÆRO,

SI MARITVS non probat, mulierem expendisse dotem in iustam causam, an liberetur. Videtur ꝙ non per l. si. ff. de ea erci. & l. si prędiū. C. de pręd. mi. Contrarium tenet Bar. in l. si cum dotem. §. s. ff. sol. mat. per l. quatenus. §. mutua. ff. de in rem uer. Non obst. contrarium: quia respondet Bar. ꝙ ibi soluebatur authoritate iudicis, uel ibi mandatum præcessit. Iudicio meo Bar. malè ponderauit illa iura: nam ibi quia in uenditione prædii minoris non interuenerat decretū, ideo qn̄ pupillus fundum uendicat, si conuentus excipit de pretio soluto sibi restituendo, quatenus ex eo factus est locupletior, habet hoc probare: quia iam fundata erat intentio pupilli, seu minoris agentis propter defectum decreti, sed ubi decretum interuenisset, & minor agens se læsum diceret, & reus conuentus negando exciperet, onus probandi incumbit minori, per l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiu. & declarat glo. & Bar. in d. l. prædiorum. cum ergo in casu nostro istud a uersum in utilitatem mulieris sit fundamentum uiri excipientis aduersus partem intentionem suam fundatam habentem, idcirco incumbit onus probandi marito, non autem patri.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si expendat dotem uxoris contra voluntatem, uel sine voluntate ipsius in aliquam iustam causam, an liberetur ab actione de dote.*

XI. QVÆRO,

1 SI MARITVS † expendit dotem vxoris contra uoluntatem, uel sine uoluntate ipsius in aliquam iustā causam, an liberetur ab actione de dote. Videtur ꝙ non: quia species furti est de alieno largiri. l. si filiusfa. §. 1. ff. de don. sed Bar. in l. quamuis. ff. sol. ma. distinguit. Quandoq; uir expendit de uoluntate mulieris, & tunc habet executionem. Quandoq; absque uoluntate mulieris, non tamen contra uoluntatem, & idem quòd habet executionem, ut colligitur ex d. l. quamuis. in uers. maximè. Aut contra uoluntatem ipsius mulieris, & tunc non habet locum d. l. quamuis. per l. fi. C. de neg. gest. cum si. Et si dicatur, quo mulier cogitur habere ratum: cum illud negotium non sit suum neque re, neq; ipso gestu, neq; cura, & solicitudine: respondet Barto. ꝙ possumus dicere, quòd est negotium suum reipsa, si ille redemptus erat talis, cui ipsa succedebat: nam hoc non facto perdebat ius succedendi, ut auth. si captiui. C. de epi. & cle. facit, quod not. in l. si pupilli. §. si Titii seruum. ff. de neg. ge. sed si erat talis, cui mulier non succedebat: tunc oportet nos dicere, quòd istud est quartum genus negotiorum. s. ꝙ de iure naturali, & ratione ad eum spectat, & sic cogitur habere ratum, sicuti si esset suum re ipsa, ut l. pupilli. §. item quæritur. ff. de neg. gest. Adde inquantum Bar. vult, ꝙ si maritus expendit contra uoluntatem mulieris: tunc non liberatur. Bal. in l. fi. C. de neg. gest. limitantem hoc primum, nisi saluo honore mulieris non potuisset talis eius coniunctus stare in carceribus, allegat in ar. l. Iulianus. ff. si quis omis. causa test. bene facit l. reprehendenda. C. de inst. & subst. sub cond. fac. est uerum, ꝙ Bal. ibi loquitur, ubi agitur de salute personæ, & ita etiam expressè loquitur Bar. in l. Stichus. per illum tex. cum glo. ff. de pecu. leg. sed dicere, ꝙ ibi agitur de honore, esset ualde extendere hunc d. l. Iulianus. ubi solū dicitur, magnificandum esse honorem non tamen æquiparas illum causæ capitali. Item adde inquantum Bart. uult, quòd dicatur esse gestum negotium mulieris re ipsa, qn̄ ille redēptus erat talis, cui ipse succedebat, uidetur, ꝙ non sit in consideratione, per text. no. in l. post emancipationem, iuncta l. præcedenti. ff. de lib. leg. & ibi no. gl. parua. & clarius Bart. sed responderi potest, ꝙ illud procedit uiuente illo, de cuius hæreditate spes erat, sed eo mortuo bene habetur ratio huiusmodi interesse; ut quia ille redēptus ab hostibus, uel carceribus iam mortuus erat, qn̄ maritus uult cogere mulierem ratum habere, quod ipse soluit & tunc rectè loquitur Bar. in l. quamuis. Sed uidetur, quòd etiam redempto uiuente licet propter spem succedendi non dicatur negotiū istud ad mulierem pertinere, tamen saltem idem, deinde sit per aliam rationem, de qua per Bat. in d. l. quamuis. sicut qn̄ ei non est successura, uidetur ratione naturali, ut sanguinē suum redimat, facit tex. cum gl. & ibi doct. in l. conditiones. ff. de cond. inst. Vel aliter secundum Imo. in d. l. quamuis. potest dici, ꝙ alio respectu negotium pertineat ad mulierem: quia cum mulieri quæsita uideatur actio contra illū, qui est redēptus, ex quo de ipsius mulieris dote facta est redemptio, arg. l. si me & Titium. ff. si cer. pet. Et sic non est sine aliqua utilitate mulieris dicta solutio, si ille esset soluendo, aliàs esset maius dubium: tamē idē dicit uideri, per tex. in d. l. quāuis. indistinctè loquentem. Idem adde inquantum Barto. dicit, ꝙ si erat talis persona redempta, cui mulier non succedebat, ꝙ istud

istud est quartum genus negotiorũ. §. φ naturali ratione &c. Ange. ibi contra, φ hoc casu nullo modo possit cogi mulier habere ratum, allegat l. si pupilli. §. si Titij cum glo. de neg. gest. quæ tamen parum facit. Roma. in d. l. quamuis. sequebatur Ang. Sed Imo. & Paul. ibi tenent glo. in ver. maximè. Idẽ tenet Bald. in d. l. si pupilli. §. quid ergo. hoc idẽ tenet ibi Ange. in d. §. item quæreretur. & sic est sibi contrarius, & istud vl
2 timum magis placet. Et ista præstant arg. φ † si aliquis soluit condemnationem pro alio, quam si non soluisset, fuisset illi pes amputatus, quòd cogetur ille ratum habere & restituere illam pecuniam, nec poterit allegare, quòd maluisset sibi pedem amputari. de hoc uide post Barto. in d. l. Stichus. vbi habet. gloss. ualde notabilem. ff. de pen. legata.

SVMMARIVM.

1 *Carceratum ob suum maleficium eximere de carceribus an sit iusta causa.*
2 *Carcerati ob suam culpam non sunt digni venia, sed soli innocentes.*

XII. QVÆRO,

1 AN sit iusta † causa eximere carceratum ob suum maleficium de carceribus? Tex in l. sed si ideo. ff. solu. matr. probat, quòd pium est indistinctè liberare quem à uinculis, etiam si sit incarceratus pro maleficio, & cõdemnatos ad pœnam pecuniariam, cum ibi tex. non distinguat. Et ideo infert ibi Bald. quòd executores deputati ad distribuendum bona in pias causas, uel pro redimendis captiuis, possunt etiam distribuere de bonis pro liberandis incarceratis ad pœnam pecuniariam pro maleficio: possent etiam expendere in alimoniã carceratorum per tex. in d. l. iudices. C. de epis. aud. ubi æquiparat carceratos pauperibus. Et adde bonam glo. 12. q. 2. c. sacrorum. dũ dicit, quòd dispositio illius capituli & l. sancimus. C. de sacrosan. eccl. ubi dicitur quòd res ecclesiæ possunt alienari pro redemptione captiuorum, militat etiam in incarceratis pro maleficio, allegat illa glo. tex. in c. si res aliena. 13. q. 6. & in c. reos. 24. q. 5. & c. 3. eadem causa, & q. ubi dicunt iura, quòd non est inhumanum benefacere etiã illis, q delinquerunt, allegat etiam tex. in c. non sans. 86. disti. ubi tex. dicit plus illis, q siue culpa &c. implicat ergo benefaciẽdũ etiam illis, qui sunt pro culpa captiui, & illam gloss. multum cõmendat Bal. in auth. similiter. C. ad l. Fal. in princ. & in l. illud. C. de sacr. sanct. ecclesi. facit text. in l. si pro redemptione. in uersicu. pijssimam. C. de capti.

Contrarium uidetur uelle Barto. in auth. contra rogatus. C. ad Treb. in duobus locis, uidelicet in uersicu. ulti. quæritur gloss. &c. per notabilem glo. ibi, quam approbant Cy. & Bald.
2 in uer. captiuorum. ubi dicit, quòd † tales carcerati non sunt digni uenia, sed soli innocentes, per l. bona fides. ff. deposi. & l. legem. C. de natu. lib. Et per hoc infert, quòd d. auth. contra rogatus. in uer. pro redemptione captiuorum, non habet locum in talibus carceratis.

Sed mihi uidetur, quòd præcedens opi. sit uerior, & magis pia: ex quibus omnibus inferri potest decisio illius quæstionis, quam in quibusdam locis Bar. reliquit indecisam, uidelicet in auth. res quæ sit. C. communia de leg. videlicet, utrum pro redemptione suæ personæ possit hæres grauatus onere fideicommi. alienare bona hæreditaria restitutioni subiecta, si propter delictum suum fuit hæres captus, & condemnatus & non decidit. sed Imo. post Ange. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebe. determinat quòd non: quia suum delictum dedit causam perditioni seu captiuitati suæ, nihil allegat. Idem uidetur dicere Bal. in d. auth. contra rogatus. & pro hoc facit, quod delinquens perdit beneficium aliàs sibi cõcessum. l. sed si ex parte. §. quanquam. ff. quod cum eo. & l. etiam. §. 1. sol. mat. l. sed hoc ita. ff. de re iud. & l. fin. §. fin. cum ibi not. ff. de his quę in frau. cred. & l. pen. ff. de iure dot. & hanc partem sequitur etiam Salyce. in d. auth. res quæ. per l. siue hæreditaria. ff. de neg. gest. dum ibi tex. dicit, siue uiuo eius &c. Sed Fulg. in d. auth. res quæ. tenet contrarium propter votum parentum & præsumptam eorum mentem, quando hæres esset filius testatoris, cuius etiam delinquentis uerisimile est patrẽ misertum l. si quidem. in fi. ff. quod met. cau. & l. in confirmando. & l. vtilitate. ff. de confir. tut. & l. fi. ff. de bo. eo. q mor. sibi consci. Non obst. quòd culpa sua non debet sibi esse proficua: quia uerũ est, quãdo est ordinata ad illud, scilicet vt sit sibi proficua: aliàs secus: ut patet in l. 4. in prin. ff. si quis cau. & no. Bar. in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. facit, quod no. gl. & doct. in c. statutum, de rescr. in 6. & hæc opi. uidetur verior. Ex qua inferri potest, quòd uera sit opi. Bal. in d. l. quamuis. non autem illa, quã ipse tenet in d. auth. contra rogatus. quia ibi non probatur, nisi per arg. à contrario sensu, quod non est sumendũ contra casum. d. c. non sans. cum si. Non obst. d. l. bona fides. quia non facit ad positum. Non obst. opi. Ang. & Imo. in d. §. res quæ. quia posito quòd sit uera: ibi agebatur de præiudicio tertij, idest fideicommissarij: secus tamen ubi non agitur de auferendo tertio ius suum eo inuito: prout in quæst. Bald. antequam procedat gloss. in d. c. sacrorum &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si constante matrimonio soluit dotem ex iustis causis voluntarijs, vel necessarijs ipsi mulieri, vel patri eius, qui, vel quæ mulier postea perdidit ipsam dotem, nec expendit in causas iustas an sit liberatus.*
2 *Pupillo si solui ex iusta causa pecuniam sibi debitam, licet postea eam perdat, nihilominus ego sum liberatus.*
3 *Debitor cursum vsurarum euitare volens, debet rem debitã penes idoneum iudicem deponere.*

XIII. QVÆRO.

1 SI maritus † constante matrimonio soluit dotem ex iustis causis uolũtarijs vel necessarijs ipsi mulieri uel patri eius, qui, uel quæ mulier postea perdidit ipsam dotem, nec expendit in causas iustas, an sit liberatus? Gl. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. arguit pro & contra. Bar. putat, quòd ex quo perdidit, dicatur solutum mulieri perditurę. & hoc dicit uerum: cum soluit ex iustis causis uoluntarijs. de quib. in l. quamuis. co. tit. sed si soluisset ex causis necessarijs, tũc distinguit. Aut mulier perdidit istam pecuniam data opera, & similiter procedat d. l. quamuis. per glo. in l. quatenus. §. si accepit. allegata ibi in gl. & idem si ipse pater in perdẽdo dolum commiserit: ut l. si pro patre. §. versum. ff. de in rem uerso. Aut fuit perdita casu fortuito, & tunc pater non potest agere: ut l. seruum. in princip. ff. de in rem uerso.

Nec obstat contrarium de § filius. quod format gl. in d. l. quamuis. quia respon. quòd iste recipiens pecuniam censebatur habuisse mãdatum ad illud ratione officij sibi iniuncti, secus in casu nostro, quòd innuit Bar. in d. l. quamuis. in fin. al-
2 terius quæstionis. Sed contra hoc facit † quòd si soluto ex iusta causa pupillo pecuniam sibi debitam, licet postea eam perdat. nihilominus ego sum liberatus. l. in pupillo. ff. de sol. ergo ita demum, quando maritus soluit ex causa iusta ipsi mulieri. Sed responde, quòd in d. l. pupillo. non tractatur de præiudicio tertij, sicut in casu nostro q a hic agitur de præiudicio patris, qui postea iterum filiã teneretur dotare. Vel melius dico, quòd in d. l. in pupillo. nõ dicitur, quòd pecunia fuerit pdita, imò conuersa est in causam iustam, s. in emptionem serui: licet postea perierit seruus ille: quia ita perijsset, si ex pecunia pupillo soluta emptus non fuisset: ideo ibi diuersa ratio militat, quàm in casu nostro, in quo nullo modo pecunia mulieri soluta fuit in causam iustam, propter quam soluebatur. Adde, cum Bar. transit Bal. & Ange. in d. l. quamuis. Sed Imo. Pau. & alij Mod. uidentur indistinctè tenere, quòd solutio ex iusta causa quanquam voluntariè facta mulieri, uerisimiliter non perditur, liberat maritum etiam à patre: quia ex quo soluit authoritate d. l. quamuis. non uidetur posse dici in culpa: licet mulier postea dotem perdat.

Quidam etiam in d. l. quamuis. reprobãt distinctionẽ Bar. inter causas voluntarias, & necessarias: quia in uolũtarijs sufficit, quòd filia sit cũ opi. diligens, & non perditura, allegat in simili no. per Bar. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. sed melius faciunt nota. per Barto. in l. si solutus. ff. de solut. ubi allegat text. no. in l. cum qui. §. fi. ff. commo. bene facit l. argentũ. eo. titu. &
3 istud uidetur sensisse Ang. in l. si à bonæfidei. ff. de rei uen. ubi dicit, quòd † debitor uolens cursum usurarum euitare, debet rem debitã penes idoneum iudicem cõi opi. deponere: iuxta l. acceptã. cum materia. C. de usur. si tamen sine iudice deponat penes aliquem cõi opi. idoneum, qui tamen postrà aufugit, liberatur debitor secundùm eũ. Simile etiam dicit in nauta, caupone & stabulario, qui teneantur de furtis & dãnis datis per

datis per famulos suos iuxta l. 1. §. fin. ff. nau. cau. stab. & l. t. in fin. ff. de fur. aduersus nautam. tamen si famulum hēbant cōi opi. fidelem: qui tamen damnum dederit, non tenebuntur: vt signanter no. Bal. per illum tex. in l. & ita. ff. nau. cau. stab. ergo ita demū in proposito, ꝙ similiter cōi opi. erat diligens, liberetur maritus sibi soluendo ex iustis causis, licet postea dotem perdiderit. Sed hæc opin. nequaquam mihi placet: quia lex ita demum in præiudicium patris permittit solui mulieri ex iustis causis, si soluatur ei cum effectu non perditura, aliàs secus d. l. quamuis. & l. seq. & est optimus tex. in l. mutus. §. manente. ff. de iu. do. dum ibi innuit, ꝙ uir tenetur curare, ꝙ pecunia soluta in cām illam iustam conuertatur, propter quā soluitur. bene facit tex. cum glo. in l. si. eo. tit. Nec obst. ꝙ non sit fienda differentia inter causas uoluntarias & necessarias: quia non debet quis iuris authoritate circumueniri &c. quia fateor, ꝙ ad effectum ut uir à muliere liberetur, non fit illa distinctio. d. l. quamuis. sed ut liberetur a patre, bene debet fieri illa distinctio: quoniam lex sequens post d. l. quamuis. probat, ꝙ requiratur, pecuniam cum effectu esse conuersam in utilitatem eius, cui soluitur.

Vel secundò respōde ea illis causis iustis solui potest mulieri, s. cum effectu non perdituræ: aliàs non dr̄ solutum lege permittente. d. l. si. cum gl. pen. Nec uidetur, ꝙ in materia ista idem per omnia dicendum sit, ꝙ in materia de in rem uerso. unde quicquid dicant alij concluderem sic. Quod aut soluit causis iustis uoluntariis, de quibus in d. l. quamuis. & tunc si mulier culpa sua perdiderit: tunc non liberetur maritus a patre, tum per tex. in d. l. quamuis. cum seq. tum etiam pēr d. l. ꝙ si seruus. & l. 4. §. necnon illud. & §. si. ff. de in rem uer. Aut soluitur ex causa necessaria a marito, ut in casu l. si constante. in prin. ff. sol. mat. & tunc quia soluit necessitate cogente, & soluere potuit etiam sine consensu patris, quando dos erat magna: & tunc liberatur. d. auth. quod locum. C. de coll. & in corpore unde sumitur. Si autem requiritur consensus patris: quia dos erat patria: tunc idem uidetur, ꝙ in causa iusta uolūtaria: quia eadem est ratio. Aut dos soluitur ex causa necessaria, non dico marito, sed patri mulieris, scilicet ut ea dote in subsidium aleretur, uel redimeretur. & tunc mihi uidetur, ꝙ sit uera distinctio Bar. Quod autem mulier perdidit culpa, aut casu &c. Aut solutio est facta ex causa iusta & necessaria mulieri: ut creditoribus suis solueret, à quibus urgebatur. d. l. si. ff. de iure dot. & l. quamuis. & tunc hanc solutionem indicto factam ex causa uoluntaria quò ad unam materiam, uidelicet quò ad matrem; quia quò ad ipsum non est causa necessaria, per totum ti. C. ne filius pro patre. Nec ēt quò ad maritum. cum ipse non posset cogi, nec molestari in dote à creditoribus mulieris, iuxta no. per Bar. in l. à diuo Pio. ff. de re iu. vbi alleg. not. per gl. in l. quinque legibus. ff. de bo. dā. Nec etiam mihi placet, ꝙ in nullo attendatur materia de in rem verso: quia dico, quòd satis inspicitur, an dotet versum; tamen attendi debeat, an perdiderit, uel non, & an cum effectu sit uersum in causam iustā, propter quam soluit, ut est bona litera iuncta gl. in d. l. si. ff. de iure dot.

XIIII. QVÆRO,

An maritus teneatur restituere dotem uxori, quæ non est in eius seruitio culpa ipsius uiri? Bal. in l. si. in ulti. col. C. de sen. quæ sine cer. quant. tenet ꝙ sic, arg. l. si is qui. §. 1. ff. de iur. do. de quo etiam per Io. And. in addi. Spe. in tit. de do. inter uir. & uxo. §. nunc aliqua. in addi. incip. Odofre. bene facit, quod not. Bal. in l. 1. §. sancimus. C. de lati. lib. tol. & uide Bal. in rub. C. de priui. do. in 1. col. dum allegat l. si ab hostibus. §. si. ff. sol. mat. facit: quia econtra mulier, quæ culpa sua non est in seruitio viri, non debet habere alimenta: secus si pp culpam ipsius uiri, gol. est uo. in c. significasti. de diuor. quam allegat Bal. in l. 1. in 3. col. C. de leg. bene facit l. Cayo. & quod ibi no. Bar. ff. de ali. & cib. leg. & Bar. in suo tract. de ali. & Iac. de Are. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest.

XV. QVÆRO,

An & quando dos sit sequestranda, uel ipsi mulieri restituenda propter inopiam uiri? Conclude, quòd aut vir dissipat bona sua, & tunc est restituēda ipsi mulieri, iuxta l. si cōstāte. in prin. ff. sol. ma. & l. ubi adhuc. C. de iu. dot. Aut uir est diligens in bonis suis, sed dotē dissipat: & tūc sequestrāda est non restituenda mulieri: & ita intelligatur tex. in l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Filius si habitet seorsum à patre, an possit petere, quòd pater sibi assignet dotem vxoris sua.*
2 *Emancipatio fi'y æquiparatur morti patris quò ad effectum cōsolidationis actionis de dote in filium.*

XVI. QVÆRO,

1 Si filius † habitet seorsum à patre, an possit petere, quòd pater sibi assignet dotem uxoris suæ? Ang. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. tenet simpliciter, quòd sic, per l. si is qui. §. quod dicit. ff. de iur. do. Sed Imo. putat hoc uerum, si emancipauit eum, qui per hoc uidetur eum, posuisse in libertate alibi morandi; cū per emancipationē intelligatur exiuisse familiā paternam. l. fin. ff. de cap. dimi. & ideo cū vxor non debeat separi à cohabitatione viri. l. 3. C. cōia utri. iudi. & dos debeat deseruire oneri. matrimonii, meritò tenebitur dotē dare ipsi filio, & hoc ēt tenet Bal. in emācipato in d. §. si autem. sed si nō emancipasset eum: tunc si cum uoluntate patris seorsum habitat, idem uidetur dicendum eadem ratione, secus uideretur, si absque uoluntate patris: quia tūc imputandum est filio, ex quo vult seorsum habitare, nisi fortè propter aliquam iustam causam: nam sicut ex causa potest cogere patrem ad emancipandum eum, iuxta no. in l. nec auus. C. de emanci. libe. & in l. quidā cum filiū. ff. de ver. obli. ita uidetur, ꝙ ex causa possit seorsum ab ipso habitare, fortè tamē si filius suspectus esset de mala administratione, sufficeret patrē præstare ei alimēta: cū ipse sit. s. pater, qui obligatus est ad restitutionē dotis: & sic nō debet cogi restituere, nisi sit sibi cautum, ar. l. 2. & l. si pater. ad fin. ff. de do. præle. & facit, quod pulchrè not. Bal. & Saly. in l. 2. C. fami. erc. Adde, ꝙ pro
2 prædicta opi. Imo. facit: quia † cū emancipatio filii æquiparetur morti patris quò ad effectum consolidationis actionis de dote in filium. §. uideamus. C. de rei vxo. ac. & l. si pater nomina filiæ. ff. de iure dot. sed patre mortuo dos debet esse apud filium. l. si maritus. ff. famil. erci. & d. l. si filia. ergo &c. & ita vidi consultū per Dyn. & ita tenet Bal. in d. l. 2. C. fam. erc. referens Cy. ita consuluisse. Idem tenet ibi Saly. dicens ita tenere Iac. de Are. in l. si constante. ff. sol. mat. Idem tenet Bal. ibi, & in l. sanè. ff. de iur. do. adducunt: quia emancipatio æquiparatur exhæreditationi. l. 2. C. qd̄ cum eo. sed exhæredato debet dos restitui: ut est tex. in l. si socer. §. si. ff. sol. mat. & in d. l. si filia. §. 2. ergo &c. limitat tamen Bal. in d. l. sanè. & ꝙ si talis restitutio fiat de voluntate mulieris liberabitur pater à muliere. de quo per Moder. in l. 2. ff. sol. mat. Adde ēt, ꝙ in filio nō emancipato, qui habet iustā causam habitādi seorsum à patre, iudex arbitrio suo prouidere debet, ꝙ dos ei restituat, & eius arbitriū debet esse secūdū distinctionē Imo. de qua supra. Quidā dicūt, ꝙ cū talis dos dicat aduētitia. l. 1. 2. & 3. cū ibi no. C. de bo. lib. & aduentitiorū pater habeat vsumfructū vt l. cū oportet. in prin. eo tit. lib. 1. C. de bo. mater. ergo uidetur, ꝙ pater nō possit aliquo modo compelli, vt dotē filio restituat, ēt si uoluntate patris, uel quōcunque seorsum habitet, cū satis sit ꝙ pater præbeat alimēta filio pro se uxore. l. si quis à liberis. §. nō tantū. de libe. agno. nā habitatio separata non impedit præstationem alimentorū. l. libertis. §. si. ff. de alimen. lega. hinc uidetur, ꝙ si pater non uellet præstare alimēta, tunc deberet fieri restitutio dotis, aliàs secus. Tamen mihi placet opi. Imo. & idem in effectu consuluit Bal. in quodā cōsilio, quod incipit, quædā mulier, idem uidetur de mente Bar. in l. si constante. in 8. q. 2. patris. ff. sol. mat. & facit, quod uoluit Bal. in l. si. in fine. C. de senten. quæ sine cer. quant.

Nec obst. ar. suprà factum: quia si uerum esset, sequeretur, quòd similiter mortuo patre possent hæredes denegare filio restitutionem dotis constante matrimonio, offerendo se libere onera matrimonij, per l. si maritus. ff. fa. erc. & istud arg. in terminis reprobat Cy. in l. 2. C. fam. erci.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote quando nascatur. & nu. 3.*
2 *Actio de dote pendet sub illa conditione, si matrimonium soluatur.*

XVII. QVÆRO,

1 ACTIO de dote † quando nascatur? Circa hoc gl. variarunt: nam gl. in l. iurisgen. §. quinimo. vers. idem Celsus. ff. de pac. tenet, q actio de dote nascatur constante matrimonio, pro quo uidetur casus in l. auia. C. de iure dot. & ff. de bo. dam. l. quinque legibus. & probatur per rationem. Conditio, quæ est omnino extitura, non suspendit natiuitatem obligationis. l. si pupillus sub conditione. ff. de noua sed actio
2 † de dote pendet sub illa conditione, si matrimonium soluatur, & certum est matrimonium debere solui. §. nuptias. in auth. de nup. ergo &c. alia est opi. Io. in l. pater. ff. de dote præleg. quam tenet Iac. de Are. uide licet, q actio de dote nascatur cōstāte matrimonio cōtra hæredes soceri, cōtra maritū uō, nisi in casu inopiæ. & hoc probatur per d. l. pater. in prin. & rationem: quia respectu soceri mortui solutum est matrimonium. l. cum hic status. §. si socer. de do. inter vir. & vxo. ergo contra hæredes soceri competit actio. Præterea uidetur casus in l. sed & si pro dote. §. t. ff. de leg. præstan. Tertia sunt opi. gl. quòd indistinctè actio uō nascatur constante matrimonio, nisi in casu inopiæ: ut no. in l. cum notissimi. §. illud. C. de præscr. 30. ann. & in l. in rebus. §. omnis. C. de iure do. & ibi tex. & gl. & in l. auia. C. de iu. dot. & iu l. si rem. §. omnis. de pig. act. & in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. & in l. quinque legibus. ff. de bo. dā. & uidetur tex. in l. dotalem. ff. de manumiss. & hoc tenet Dy. & Bar. in l. si constante. §. 1. ff. so. ma. quia etiam contra hæredes soceri mortui non nascitur actio constante matrimonio, tex. est in l. 2. in prin. ff. de dote præleg. Ad contraria respondent, & primò ad l. auia. dic ut ibi. Ad l. quinque legibus. dic ut ibi in gl. Ad rationem, q conditio est omnino extitura &c. respondet Dy. in l. pater. de dote præleg. q pōt esse, q soluetur matrimonium culpa mulieris, & sic non nascitur actio de dote: quia illo casu mulier perdit dotem, ergo non est omnino extitura. Vel aliter dicas, condi. omnino extitura non impedit natiuitatem actionis, uerum est, si est certum: an & qn̄ existat, ut ipse Dyn. dicit per illum tex. in l. si pupillus. ff. de noua. sed hic licet sit certum, an est tn̄ incertum, qn̄ soluetur matrimonium: ergo &c. Ex his concluditur, q gl. supra allegata in d. l. iurisgen. nō est vera. Ad rōnes Io. & Iac. de Are. responde, & primò ad text. in d. l. si constante. §. 1. q ibi ꝓcedit opi. Rogerij. s. q uir recepit dotē & est exhæredatus à patre, certè quia per hanc exhæredationem incipit esse non soluendo, nimirū si mihi incipit competere actio de dote, & quia non est certū exhæredationē ualere seu nocituram esse nisi adita hæreditate, cum tunc sumat effectū. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de leg. præst. l. si quis filiū. C. de inof. testam. & ideo tempus aditionis inspicitur, si euidentissimè apparebunt mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere: ut tequint. d. l. si constante. in prin. Ad l. pater. in prin. de dote præleg. dic, quòd ibi exegit de facto. Ad rationem: cum dicitur, quòd quò ad socerum est solutum matr. dici quòd non sufficit, ut l. 2. in prin. ff. de dote præle. Ad l. sed si pro dote. dic, q ille casus non est contrarius. dicit. n. sed cum constante matr. aduersus hæredes soceri &c. expono. sed cum. i. quando, quod est viro uergente ad inopiam propter mortem soceri exhæredationem de ipso factam, ut in casu d. l. si constante. §. t. & ista est sustentabilis conclusio. Et adde inquantum supra saluauit opi. Rogerii, q illa saluatio est de mente. gl. in l. sed pro dote. §. t. ff. de leg. præstan.
3 & pro communi opi. quam supra tenuit, q † non nascatur actio de dote, nisi sol. mat. licet sit certum debere solui matrimonium, facit optimè l. Iulianus. ff. de cond. inde. ubi si ꝓmitto x. si nauis ex Asia uenerit, siue non: certum est, debitū iri, & tamen non nascitur actio, antequam constet alterā partem conditionis euenisse, ad idem bo. tex. in l. nisi finita. ff. de tut. & rat. dist. ubi actio tutelæ nascitur, deinde tutela, & tamen certum est, tutelam debere finiri pubertate & morte. & ad prædicta uide Bal. in l. t. in 7. col. in fin. C. ut ac. ab hæ. & uel contra hæredes. Magis communis opin. est illa, quam supra dixi. uide etiam Bald. & Gul. in l. iurisgen. §. quinimò. ff. de pact.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si vergat ad inopiam sine eius culpa, an mulier constante matrimonio possit dotem petere*

2 *Infortunium quando debeat esse commune coniugibus.*

XVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † uergit ad inopiam sine eius culpa, an mulier constante matrimonio possit dotem petere? Iac. de Aret. in l. ubi adhuc. C. de iure dot. tenet quòd non: secus quando culpa uiri: & ita intelligit dictam l. ubi. mouetur, quòd uxor debet esse particeps infortunij uiri. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solu. matrim. ergo &c. Imol. ibi dicit, quòd hæc opin. uidetur contra mentem d. l. ubi adhuc. & d. l. si constante. quæ simpliciter & indistinctè loquuntur, & ita indistinctè sunt intelligendæ. Nec obst. tex. in d. §. si maritus. quia uerum est, q uxor debet esse particeps infortunij uiri: sed prædicto modo, ut in d. ll. ex quo infert ibi Imo. quòd si propter partialitatem uir expellatur de ciuitate, quanquam illud sit quoddam infortunium consideratis moribus modernis, quòd non debebit dos mulieris usurpari per præsidentem in loco: sed potius erit restituenda ipsi mulieri, quasi uir inchoet malè uti: & incipiat uergere ad inopiam: cum exilium deducat ad paupertatem, & etiam celerius ad mortem, ut uoluit glo. in authen. de exhib. & intro. reis. §. t. Adde, quòd hæc opi. est de mente Bar. in l. si constante. in 4. q. 1. partis. ff. solu. matrim. dum loquitur de mercatore, qui amisit naufragio mercantias, per tex. in d. l. ubi adhuc. in ratione sui. & in d. l. si constante. tamen Benedic. de Plumbi. in l. seruum dotalem. ff. de manumissio. tenet opin. Iaco. de Are. mihi magis placet opin. Barto. quia
2 tex. in d. §. si maritus. dum dicit † q infortunium debet esse commune coniugibus, non loquitur respectu dotis, quod sic ostendo: quia tex. ille in d. §. si maritus. fauore eius, qui patitur infortunium statuit, illud debere esse commune: sed secūdum opin. Iac. de Aret. ista communio infortunij uiri noceret uiro: quia creditores exigerent maritum etiam in dote, ex quo sequeretur, quòd coniunx & liberi, propter quos est constituta. dicta l. ubi adhuc. paterentur potius odium, quàm fauorem.

SVMMARIVM.

1 *Marito inchoante malè uti sua substantia, ita quòd eius facultates non sufficiant ad exactionem dotis, & ad solutionem æris alieni, dos repeti potest & non aliter. quod limita, ut num. 2.*

XIX. QVÆRO,

CONSTANTE matrimonio quando possit uxor pro dote agere propter inopiam uiri? Bat. in l. si constante. in 2. col. ff. sol. mat. declarat, quid esset de iure ff. orum per d. l. si constante. & de iure. C. per l. ubi adhuc. C. de iure dc. & de iure authenticorum per §. illud. in auth. de æqual. dut. dic ut ibi per eum. Cui adde, q magis communiter tenetur, q d. §. illud. corrigat. d. l. si cōstante. & d. l. ubi adhuc. & hoc firmat gl. in d. l. licet gl. in d. §. illud. dicat, q ille §. intelligitur secundùm dictam l. ubi. & ista opi. uidetur in puncto iuris satis sustentabilis: quoniam imperator in d. §. illud. se refert ad d. l. ubi adhuc. Et hanc partē sequitur Dyn. Imo. Ro. & Pau. in d. l. si
1 constante. & secundū hoc erit sensus illius §. illud. quòd † uiro malè inchoante uti sua substantia, ita q eius facultates nō sufficiant ad exactionem dotis, & ad solutionē æris alieni, dos repeti possit, & non aliter. & d. l. si constante. & d. l. ubi adhuc. loquantur, qn̄ facultates uiri non sufficiebant doti & creditoribus, ut apertè innuit tex. in d. l. ubi adhuc. in uersi. creditoribus. Ex quo infertur secūdùm Imo. & Dy. quòd d. l. ubi adhuc. non corrigit d. l. si constante. sed eodem casu loquitur, ut etiam sensit gl. in d. l. si constante. in prin. Et q §. illud. inducit aliquid noui quò ad tp̄s exigendi dotem, patet secūdùm eos: quia solùm intendit tractare, an & qn̄ fiat exactio dotis. Ang. tamen in d. l. si constante. sequitur omnino Barto. ibi. & idem
2 Pau. & Raph. subdentes † q debet limitari, qn̄ culpa ipsius uiri contingit, q incipit malè uti sua substantia: secus si alia cā efficiatur eius cōditio deterior: quia tū dicūt, militare tex. in d. l. si cōstante. & in d. l. ubi. Sed hæc limitatio nō placet alijs cōiter: quia èt si negociet maritus in mari, & naufragio merces submergātur, uel alio casu fortuito, nihilominus hēt locum d. §. illud. qm̄ habito respectu ad exitū, dr̄ quis dilapidare, quamuis sine sua culpa hoc contingat, per l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & dixi supra proxi. q. Item dicit Imo. quòd d. l. ubi adhuc. non corrigit. l. si constante. per illum tex. in uer.

credito-

creditoribus. Sed puto, quòd ista nō probentur: quia ille tex. loquitur quò ad prælationem mulieris aduersus cæteros creditores: tamen non negat, quin procedat etiam illud remedium repetendi dotem, dato quod adhuc bona mariti dilapidātis sufficiant ad dotis exactionem, immo si bene inspiciatur ille tex. satis clarè probat, quod ibi plenius succurritur mulieri, quàm in dicta l. si constante. Puto etiam, quod in punctu iuris. §. illud. nihil adijciat. d. l. ubi adhuc. quò ad tempus dotis exigēdæ, multi dicunt, quod fauore dotis non esset recedendum à Bartol. in dicta l. si constante.

SVMMARIVM.

1 *Facultates mariti multis modis probantur, non sufficere ad dotis exactionem.*

2 *Pauper & inops differunt.*

XX. QVÆRO.

QVALITER prohibentur facultates uiri ad dotis exactionem non sufficere, uel uirum non esse soluēdo, vel inopem, uel inchoare malè uti sua substantia? Vide Bart. in l. si constante. in 1. 2. & 3. q. primæ quæstionis principalis. ff. sol. mat. Idem tenet ipsa in l. fi. §. licentiam. per illum tex. C. de iure delib. & sequitur Bal. in l. cum de lege. ff. de proba. Idem uidetur tenere Bar. in l. lege. in princ. ff. de uerbo. obl. ubi etiam dat modum aliter probandi istam negatiuam. Item tenet Pau. in l. maritum. ff. sol. mat. Sed Iac. But. in d. l. si constante. & in l. actor. C. de probat. & Imo. & Ro. in d. l. si constante. & Pau. in l. Mæuia. §. fi. ff. sol. mat. & Raph. in d. l. lege. tenent contrarium: quia probatio debet de necessitate cōcludere. l. neque natales. C. de proba. & cap. in præsentia. extra, eod. tit. Sed ista allegatio partis, quòd non sunt plura bona, non concludit necessariò: ergo &c. Pro hoc facit l. maritus. §. post aditam. ff. ad l. Fal. & l. 1. §. quod dicitur. ff. si cui plusquam per l. Falc. Ad gloss. in d. l. cum de lege. respondet
1 †plurib. modis, ut per eos in dictis locis, & per Imo. & ibi & aliquid dixi in rub. ff. de no. ope. nunc. Melior uidetur respōsio inter omnes, quòd ibi tractabatur de modo æstimationis, non autem quanta bona essent. Vel quòd illud ideo ibi est, quia nisi aliàs staretur dicto hæredis, ibi præsumeretur delinquere, idest, falsum dicere, propter quod ueniret priuandus falcidia. l. rescriptum. & l. 1. ff. de his quib. ut indig. & l. Pau. ff. ad l. Falc. quis autem non præsumitur delinquere, vulgata l. meritò. ff. pro soc. ergo &c. Sed certè hæc responsio mihi non placet: quoniam stant ista simul, quòd plura sint bona, quàm dixerit hæres: & tamen ipse nō delinquat, ut quia ignoret plura extare. Alij respondent, quòd glo. illa debet intelligi secundùm leges, quas allegat, scilicet secundùm d. l. fi. §. licentiam. quando confecerat inuentarium. & hæc responsio potest esse bona, ex qua infertur, quòd Bar. in d. l. si constante. non in totum bene loquitur, contra quem etiam facit tex. in d. l. decē. non enim statur dicto creditoris quòd plura non essent bona, nisi mittantur nuntij, & exploratores, maximè à uicinis, quibus in hoc creditur: ut no. gloss. in l. 2. C. quan. fiscus uel pri. & postea referant iudici iuxta formam traditam per Bar. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iu. cum simil. Pau. in l. Mæuia. aliàs respondet ad l. cum de lege. quòd ibi reus erat ille, qui asserebat plura bona non extare: sed in casu nostro erat actor, nimirum si sibi incumbit onus probandi. In practica non recederetur ab opinion. Bart. pro quo facit id, quod ipse not. in l. conficiuntur. §. codicillis. ff. de iure codicil. quòd ubi non possunt in testamento haberi 7. testes, sufficiūt quinque, puta tempore pestis, tunc si quinque adhibet, eo ipso quòd ipsi asserunt plures adhiberi non potuisse, fundata est intentio hæredis, nisi contrarium postea probetur, allegat d. l. cum de lege. Et pro hac opin. Bar. facit: quia si quis Bononiæ existens habet producere aliquod statutum Florentinū, & illud producat, dicens esse totum, pro eius assertione præsumitur, donec contrariū probetur, ita tenet Bart. in rub. de no. ope. nū. per gl. in d. l. cum de lege. quam ibi sequitur Ro. pro qua dicit esse tex. fin. in l. si is qui. ff. de testa. idem tenet Ant. de But. in c. 1. in fi. de prob. & in c. cōtingit. de fid. instr. licet Imo. in d. rub. de ope. no. nun. cōtra teneant; & malè: ut ibi dixi. & cū hac opi. Bar. concordat Ang. & Imo. sibi cōtrarius in l. cū ex causa. ff. de re iu. & in l. mutū. §. 1. ff. de acq. hę.

Non ob. illa ratio, quod probatio debet de necessitate concludere: quia illud est uerum quantùm ad ostendendū æris alieni quantitatem, ex quo resultat præsumptio, seu fundamentum talis intentionis eius, qui asserit plura bona non extare. Alij tamē sunt modi securiores ad probandum facultates alicuius non sufficere ad debita, de quibus per Bal. in l. 1. C. de reuocan. his quæ in frau. cre. & in l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. & in l. ubi adhuc. in 10. col. C. de iure do. per Bar. & alios in l. decem. de uerb. oblig. Idem adde, inquantum Barto. in d. l. si constante. in præallegata 2. q. ponit, quomodo probetur paupertas & inopia. Bar. & Bal. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. Bal. & Ang. in d. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. per Iac. But. in l. actor. C. de proba. per Bal. in authen. quod locum. C. de coll. per Host. & alios in c. Odoardus. de solu. per Bald. in l. paupertas. de excu. tut. & in l. si quis ad declinandam. in 3. col. de epis. & cle. & in l. ubi adhuc. in 8. col. præallegata. & est glo. not. in §. si uerò absunt. in uer. substantiam. in authen. de hære. & falc. & Ang. in authen. de æqualit. do. in §. illud. & quod not. Bal. in l. si pro. in princ. C. mand. & Archid. 8. distin. c. quo iure. ubi ponit differentiam
2 inter pauperem & inopem, ubi dicit, quòd † pauper est, qui parum habet, inops qui nihil. & idem dicunt Moder. in l. ad quod pauperibus. C. de epis. & cle. sed illud, quod dictum est de inopia, uidetur contra tex. in d. authen. præterea. iuncta gl. & contra l. si creditores. de priuileg. credi. ubi etiam ille, qui pauper est, appellatur inops. ad idem facit tex. in l. si ab arbitrio. §. fi. ff. qui satisd. cog. uerbo, magna inopia. quia superuacuo dixisset magna inopia. ad idem tex. in l. ubi. maximè secūdum intellectum Barto. in d. l. si constante. in 3. & 4. opin. ad idem tex. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & glo. in d. authē. præterea. Quæ autem sit differentia inter paupertatem & penuriam, uide in c. periculosè. de stat. reg. in 6. Et vnum no. pro intellectu huius materiæ in practica: quia non sufficeret probare per tres dicentes, maritum uergere ad inopiam, sed requiritur, quòd dicant, manifestum esse maritum, se uergere ad inopiam. ita probatur in l. in rebus. ad fi. secundum Bart. ibi. C. de iure dot.

SVMMARIVM.

1 *Maritum non esse soluendo, an possit transire in notorium.*

2 *Factum affirmatiuum habens naturam status transitorij potest transire in notorium.*

XXI. QVÆRO.

1 MARITVM †non esse soluendo, an possit transire in notorium? Barto. in d. l. si constante. in prædicta prima q. sentit hāc theoricā, quod illud, qđ affirmatiuè asseritur, ut aliquem esse soluendo, uel aliquem esse diuitem, bene potest transire in notorium: sed illud, quod negatiuè asseritur, nec certo loco uel tempore coarctatur, ut in q. nostra istud non cadit in plenam probationem, ut l. actor. in fi. C. de probat. & multo magis non cadit in notorium. Non obstat uerbum euidentissimè, quòd est in d. l. si constante. quia accipitur secundùm naturam contractus. l. si uno. ff. loca. nam in his, in quibus fit plenum præiudicium, accipitur pro semiplena, & pro vulgi opinione secundùm eum. Adde: quia Bart. sentit,
2 quòd † factum affirmatiuum, habens naturam status transitorij, ut est homicidium & adulterium committere; potest transire in notorium, cuius contrarium tenet ipsemet Barto. in l. ciues. C. de appellat. per tex. in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. ibi dum text. dicit, uox preconis &c. vnde distinguebant aliqui inter factum affirmatiuum habens actum permanentem, & illud bene transire possit in notorium, & habens actum transitorium, quo casu secus: ut per Bar. in l. hæredes palam. in princip. ff. de testamen. & in d. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. per Bald. in l. ab Anastasio. C. mand. Item inquantum Barto. dicit, quòd illud, quod negatiuè asseritur, non cadit in notorium. idem not. Imol. in l. decem. de uerb. obligat. sed contrarium est uerius, ut per plura iura ostendit Anto. de But. in c. uestra. de cohab. cler. & mul. in 10. charta. maximè per c. 1. de confes. in sexto. iuncto cap. fin. de cohabit. cler. & mulie. & est casus in cap. cum olim. de uerb. significa. & in cap. dudum. al primo. de elec. quod tene menti: quia communiter Doctor. in d. l. si constante. non aduertunt.

XXII. QVÆRO,

SI vir bena inchoat uti substantia sua; tamen malum exitum habet: quia perdit, uel depauperatur: an uxor possit repetere dotem? Dic ut per Bart. in l. si constante. in 4. q. primæ quæst. prin. ff. so. ma. cum quo cæteri transeunt.

XXIII. QVÆRO,

SI maritus sit bannitus da ciuitate sua, an vxor possit repetere dotem? Bar. in l. si constãte. in 5. quæst. primæ quæstionis princip. ff. sol. mat. distinguit, aut iste talis est bãnitus: ita ꝙ perdit omnia sua bona: & tũc nõ est dubiũ, ꝙ mulier repetit dotem: quia tunc est imperfecta inopia. Idem dicit in parte bonorum publicata: ut in l. si marito. in princip. ff. eod. titu. Idem dicit, si solùm iussus est exulare, per §. illud. in auth. de æqual. dot. quia ille, quem oportet exulare, malè vtitur substantia sua. Et subdit etiam, quòd marito absenti debent mitti alimenta, ꝙ dicit esse menti tenendum. Addo ea, quæ dixi suprà in quæstione 18. & idem tenet ipse Bar. in l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. sol. mat. & in l. 2. in princ. eod. tit. & Bal. & Pau. in l. si marito. eod. tit. & D. Ant. in c. per vestras. extra, de donat. inter uirũ & vxorẽ. Angelus in l. cũ notissimi. de præscripto. 30. anno. Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de donat. inter uir. & vxor. §. si. ver. ꝙ si uir est in bãno &c.

XXIIII. QVÆRO,

QVID si maritus est excommunicatus, an mulier possit dotem suam repetere? Dic quòd non: quia uxor tenetur habitare cum marito etiam excommunicato. c. inter alia. de sent. excomm. & ita tenet Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de donat. inter. ui. & uxo. §. si. uer. quid si uir. & Bald. in l. penult. C. ad l. Iul. de plagia. & d. Ant. in c. per vestras. extra de donatio. inter virum & uxorem.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si scienter contraxit cum marito inope, an possit constante matrimonio repetere dotem.*
2 *Dotis restitutio procedit in casu inopia.*

XXV. QVÆRO,

1 SI mulier † scienter contraxit cum marito inope, an possit constante matrimonio repetere dotem? Dy. tenet quòd non, Bart. in l. si constante. in 6. q. primæ quæstionis principalis, tenet indistinctè, ꝙ habeat beneficium. d. l. si constante. & sic possit dotem repetere. Idem tenet Bar. in l. si is à quo. §. 1. ff. ut in pos. leg. cap. per uestras. de don. inter uir. & uxo. & quia tenendo hanc opinionem fauetur matrimonio. l. adigere. §. si maritus. ff. de collat. sed Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de dona. inter uir. & uxo. §. si. uers. quid si mulier. tenet opin. Dyn. quem etiam dicit sequi Matt. de Fano. Idẽ tenet Bald. in d. l. ubi adhuc. & Bald. Ang. & Rom. in d. l. si constante. Per. de Anch. D. Ant. & Imol. in c. propter sterilitatem. in prin. de loca. Idem tenet Old. in d. auth. quòd locum. prout refert ibi Bald. in 7. quæst. Idem Benedic. de Plumb. in l. seruum dotalem. ff. de manumis. Nec obst. ꝙ mulier non potest doti præiudicare. l. Atulicinius. ff. de pac. dot. quia respondet, cùm per tale pactum reducatur dos ad propriam naturam dotis, uidelicet ꝙ non restituatur constante matrimonio, iuxta l. 2. in princip. ff. sol. ma. non uidetur fieri deterior conditio dotis, arg. l. si unus. §. pactus ne peteret. uer. quod si in speciẽ. ff. de pac. Et ad rationem Bar. vltra responsionem Bal. & Ang. quæ non uidetur multùm sufficiens, posset responderi, ꝙ imò per pactum, si ante nuptias factum sit, potest sibi mulier præiudicare in dote. l. & hæredi. §. filia. & ibi not. ff. de pac. hic tamen non multum satisfacit per d. l. si Atulicinius. in uer. ante nupt. Ad d. §. filia. potest dici, quòd debet intelligi in aliquo de illis casibus, in quibus licet sibi præiudicare, de quibus per Imolam in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. puta, quando factum est pactum sol. mat. uel collatum in id tempus, uel uerius debet intelligi d. §. filia. quòd ibi ideò per pactum sibi in dotem præiudicare potuit: quia habebat alium extraneum expromissorem, aduersus quem regressum habere poterat, quamuis non aduersus maritum, pacto scilicet obstante. D. Anto. in d. c. per uestras. dicit mulieri isto casu denegari restitutionem dotis: tamen tenetur maritus satisdare mulieri de dote conseruanda, & restituenda per illum text. qui propriè uidetur loqui hnc casu. Imol. et in d. l. si constante. tenet opin. Cyn. dicens,
2 quòd imò † natura dotis est, quòd restitutio dotis in casu inopiæ procedit, per dict. l. si constante. Nec obstat §. pactua. quia ibi per pactum non derogabatur. dict. l. si constante. & dict. l. ubi adhuc. & subdit, saluari posse illam opinio. quòd remedium dicti cap. per uestras. habeat locum tantummodo, quando maritus esset suspectus de dilapidatione: ut ibi not. in glos. & ita procedat opinio Bartol. aliàs autem secus. Ergo uerò tenendo opinionem Barto. dico quòd d. c. per uestras. & d. l. si constante. habere possunt locum secũdum quòd elegerit mulier: ut ibi uoluit dom. Ant. & Cyn. in l. ubi adhuc. in 2. opposit.

XXVI. QVÆRO,

QVID si mulier cõtraxit matrimonium cum hæretico, an possit dotem repetere. Text. in c. decreuit. de hæret. in 6. dicit, ꝙ ubi mulier scienter contrahit matrimonium cũ hæretico, amittit dotem, & fisco applicatur fauore fidei catholicæ, quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Socer, qui recepit dotem, si ipse vergit ad inopiam: an mulier repetat dotem.*
2 *Actio ad dotem an detur mulieri constant. matr.*

XXVII. QVÆRO,

1 QVID in † socero, qui recepit dotem, si ipse uergit ad inopiam, uel incipit malè uti sua substantia, an repetat dotem? Bartn. examinat in l. si constante. in 7. q. primæ q. prin. ff. sol. mat. cui adde, quod communiter tenetur, quòd idem sit in socero, quòd in uiro, pro quo facit. l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. & not. in l. rei iud. §. si. eod. tit. Nec obst. quod habetur in l. si uerò. §. de uiro. eod. titu. quia Bart. in d. q. multùm insistit pro responsione.

Et adde: quia idem tenet glo. in §. illud. in auth. de æquali. dot. & ibi Iac. de Bel. & Ang. idem Cyn. & alii in l. ubi adhuc. C. de iure dot. & Paul. in d. l. si constante. Quidam dicunt ad d. §. de uiro, ꝙ ueritas uidetur, ꝙ imò in casu nostro sumus in terminis. & l. 1. & 2. ff. de iure dot. loquuntur in plenaria restitutione, sed in casu nostro dos adhuc deseruire debet oneribus matrimonii. d. l. ubi adhuc, ergo &c. Sed hæc sol. mihi non placet: nec uidetur bene considerasse: quia exor
2 bitant à d. l. ubi adhuc. §. constante. surgit ex eo, quòd † mulie-
a ri const. mat. datur actio a ad dotem, quòd regulariter esse nõ debet: ut not. in l. 2. in prin. ff. solu. mat. & dixi suprà eo. in 17. q. unde teneo solutionem Bart. in d. l. si constante. & per eundem in d. §. de uiro.

Vel aliter solue, quòd in d. §. de uiro. non loquitur de eo, quod peruenit ex manumissiona facta de uoluntate mulieris, sed ex bonis liberti.

Primus tamen intellectus, qui colligitur ex solutione Bart. magis placet. Nec uidetur uerum, quòd in d. l. si uerò maritus. ideò teneatur: quia mandato mulieris &c. quia d. l. ex mandato. ff. mand. quæ habet, quòd quicquid ex mandato meo ad te peruenit, debes mihi restituere, procedit, quando illud sine mandato meo explicari potuisset, quod secus erat in casu illo: quia & sine mandato uxoris potuisset maritus seruos manumittere: ut est in l. dotalem. ff. sol. mat. non recedas igitur à Bart.

ADDITIO.

a Darnr. adde, quòd actio dotis oritur etiam constante matrimonio. l. si socer. in prin. & ibi Bart. vers. 2. scitis. de do. præle. & tradit Bal. in auth. quòd locum. 3. q. C. de col. quod est nata constan. matr. non ad rescindendum: sed ad protegendum & conseruandum eam dotem in turo. uide Bartol. & Doct. in l. si constante. §. 1. uer. pro huius glo. declaratione, & ibi per Bald. in fi. Et latè per dom. Alex. in uer. utrum autem actio. ff. sol. matr.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Maritus & socer si ambo teneantur pro dote, & alter tantùm vergat ad inopiam, an mulier possit dotem suam repetere.*
2 *Ratio si non sit scripta in lege, quando fiat extensio in correctoriis ad casum non expressum.*
3 *Lex an extendatur ex similitudine rationis.*

XXVIII. QVÆRO,

1 QVID si † maritus & socer teneantur, & alter tantum oergit ad ioopiam, an mulier possit dotem suam repetere? Bar. in l. si constante. in 8. q. 1. q. princ. ff. sol. mat. distinguit, ut ibi per eum. Cui adde inquãtum dicit, ꝙ si snot obligati vt duo rei: tunc propter paupertatem unius potest agi contra alium. Bal. & Ang. ibi tenent contrarium etiam si suot duo rei debendi, uidelicet, ꝙ non possit agi contra uergẽtem ad inopiam, nec etiam contra alium: quia diuitiæ unius supplere debeot pro inopia alterius, allegant l. si plures. §. 1. alias §. prætereà. el 2. cum glo. 1. ff. de fideiuss. quem tex. ad hoc reputat sing. ipse Bal. in l. mulier. C. de iu. dot. hanc opin. velue æquiorem sequitur Raph. & Mod. in d. l. si constante. & in l. quoties. C. quo quisq; ordine conuenitur. lib. 11. Non tamen respondet ad rationem §. illud. in auth. de æqua. do. quem alleg. Imo. in d. l. si cõstante. pro opi. Dy. nam ibi uidetur, ꝙ ubi maritus cœpit dilapidare, etiam licet soluendo sit in decuplũ, tamen potest mulier agere ad dotem constante matrimonio. potest dici, ꝙ ille tex. parum facit: quia loquitur, qñ solus maritus erat obligatus, nos aũt qñ plures. oel dicas ẽt, ꝙ interpretari debet secundum iura antiqua magis limitatè loquentia, uidelicet secundum dictum §. prætereà. la. de Bel. & Ang. in d. §. illod. simpliciter sequunt, gl. d. l. si constante. & idẽ Io. And. in addi. Spe. in ti. de do. inter vir. & uxo. in §. formatus. in addi. quæ incipit, ut oo. in l. obi. & idem tenet Imo. in d. l. si constante. siue sint duo rei, siue non, per d. §. illud. Paul. in d. l. si cõstante. dicit, ꝙ aut ille, qui sustinebat onera matrimonii solus, est effectus inops, & tunc contra eum agi potest: & si non est soluendo, agit contra alium. & hoc remediũ dat mulieri, ne fraudet dote & alimentis. Aut alius, qui non sustinebat onera matrimonii, est effectus inops, & tunc cessat istud remedium: quia mulier per hoc non fraudatur dote, nec alimẽtis. Sed certè hæc opi. in ult. dicto est contra communem inĩam, & contra d. §. illud. in rõne sui. Passus est dubius: tamen in veritate sententia Bar. non uidet uera: quia tex. in auth. hoc ita. per quem se fundat Bart. non uidetur obstare: quia loquitur in beneficio diuisionis introducto de iure speciali: unde nimirum si propter inopiam unius, alii illo beneficio priuantur, cũ facilius tollantur ea, quæ sunt de iure speciali, quàm de iure cõi. l. cius militis. §. militia missus. ff. de test. mili. §. quia uerisimile. in auth. de non alie. sed de iure cõi cauet, ꝙ dos constã. mat. peti non possit: ergo &c. vnde dicendum videtur, ꝙ etiã quando sunt duo rei debendi, inopia unius in casu nostro nõ debet alteri nocere. l. mora. §. fin. ff. de usu. & sic uera sit opin. Bal. Potest etiam saluari opio. Bart. quaodo essent socii: quia tunc inopia unius alteri præiudicat. l. pen. cum ibi not. ff. de duob. reis. & d. l. mora §. si. secundum cõem intellectũ. Prædictis ẽt adde: quia d. l. si constante. est correctoria, qñ pauat extensionẽ. Bart. in d l. si constante. pulchrè examinat in 9 q. 1. q. princ. Et inquantum ibi tractat, an in correctoriis fiat extẽsio ex identitate rationis: & uidetur dicendum ꝙ non. Limita uerum, nisi per talem extensionem rediretur ad ius commune: quia tunc ex identitate rationis fieret extensio tãquã de causa fauorabili, glo. melior de iure in c. statutum. in uer. diminuendum. de præben. in 6. not. D. Anto. in c. olim ubi. per illum tex. de uerb. signifi. Secundò limita per l. 2. C. de indi. uidui. tol. Tertiò limita, nisi ratio scripta sit in l. correctoria: quia tunc ex identitate rationis fiet extensio ad casus similes. glo. est iuncto text. in c. 1. in uers. eligitur. de elec. in 6. not. Bald. in authent. quas actiones. in 2. colum. C. de sacrosanct. eccle. ubi conatur hoc aliquibus iuribus comprobare. Hoc tamen intelligo esse uerum, ꝙ talis lex esset correctoria: non tamen pœnalis, secus ubi esset pœnalis gl. sing. in clem. 2. in uer si. in eisdem. iuncto tex. de æta. & qual. dum tex. ibi ponit rationem expressam, & tamen uult ibi gl. ꝙ non extendatur. Secũdò intellige uerum, nisi alia ratio nõ scripta in lege suaderet extensionem non debere fieri: ex hoc enim deprehenditur, ꝙ in casu non expresso non militat omnino eadem ratio. gl. est not. in c. constitutus. de elec. in 6. quam ibi ponderat Imo. & Dom. de sancto Gemi. Alias limitationes uide per D. Ant. in c. fœminatom. in 1. & 12. falleoula. de consue. per Dom. in c. 1. de temp. or. lib. 6. & in c. si postquam. §. 1. eod. tit. per Alber. de Rosa. in prima parte statutorum. in q. 9. per Imol. & Raph. in l. cùm mulier. ff. sol. mat. per Imo in l. 2. §.
2 fi. & in l. in ædibus. §. 1. ff. de do. Fortius uidetur, ꝙ † etiam si non ratio sit scripta in lege, tamen si non põt reddi, nisi unica ratio, tunc fiet extensio in correctoriis ad casum nõ expressum: sicut si ratio scripta esset in lege. gl. est not. & ibi Bal. in l. quamuis. C. de fideicom. & Bald. singulariter decidit plures quæstiones propter hoc in l. maximum vitium. circa 4. col. C. de lib. præte. & in l. fi. & ibi per Imol. ff. de hær. inst. & Pau. in suo cõsi. 334 & in l. si uerò §. de uiro. ff. sol. mat. licet Bar. in l. liberorum. in 6. col. ff. de verb signi. dicat, ꝙ non audet firmare prædicta, scilicet quaodo ratio non est scripta in statuto, licet unica tantùm ratio reddi possit: tamen Bal. & alij suprà allegati tenent contrarium. Adde etiã, quod not. dicit Bar. in l. 2. §. conditio. ff. de adim. lega. ꝙ si ab uno statuto imponatur noua pœna in eodem delicto non inducitur correctio primi statuti. Et an quando statutum inducit aliquã pœnã pro delicto, pro quo de iure communi erat alia pœna inducta, intelligatur correcta pœna iuris communis. uide in l. 1. §. 1. ff. de ope. no. nun. Io faoorabilib. licet exorbitantibus, an possit fieri extensio ex identitate rationis, Bar. in d. l. si cõstante. tenet ꝙ sic, ubi adde gl. in l. 1. C. de his qui ante apertas tab. similis gl. in l. miles. in prin. ff. de re iudi. ad idem tex. in l. libertum. §. senatus. ff. de rit. nup. & in l. 2. §. si mater nõ petiit. uer. quid si curatores. ff. ad Tertul. idem Bar. in auth. res quæ ad fi. C. communia de leg & Angel. ibi, qui ponderat ad hoc glo. l. posthumi appellatione ff. de lib. & posth. & Ro. in repetitione authenticæ. similiter. 12. char. C. ad l. Falci. Hoc tamen intellige, nisi ex una parte esset pœna grauis, puta infamiæ, arg. l. si quidem. cum glo. ff. quod metus causa: quia tunc nõ fieret extensio, ut est tex. in l. fi. C. de interdicto matrimonio. Dixi autẽ. pœna grauis: quia si nõ esset grauis, licet de pœna ageretur, tñ fieret extensio, ut est tex. in dicto uer. ꝙ si curatores. Secundò intellige, nisi ageretur de præiudicio alterius piæ, uel fauorabilis causæ: quia non fiet extẽsio. glo. in c. quæ à iure. de reg. iur. in 6. & in c. constitutione, de re iudic. eod. lib. Et est ratio: quia pietas contra pietatem extensionis priuilegio nõ unt, ar. §. sed hoc præsenti. in auth. de sanct. episcop. & probatur in l. sed & milites. ff. de excu. tuto. Hoc tamen dictum limita, nisi maior esset fauor extensionis quàm restrictionis: quia tunc fiet extensio ex identitate rationis. arg. l. uerum. §. si. cum l. sequen. ff. de pignoribus.

Ex his dubitatur, an rectè loquatur gloss. in c. fides. de hæretic. in 6. uolens, ꝙ procedendi per uiam inquisitionis contra hæreticum fauore fidei sit concessum, ut admittantur testes aliàs inhabiles, & suspecti, an extendatur contra hæreticum per uiam accusationis, & tenet ꝙ non: quia est exorbitans, & certè gl. illa uidetur malè loqui: quoniam agitur de causa fidei, quæ est multùm fauorabilis: & ideò contra illam gloss. tenebat ibi Archidi. licet Dom. de sancto Gemi. sequatur illam. Ex eo 1 quia secundùm eum modus procedendi per inquisitionem est magis fauorabilis, quàm per accusationem: tamen gl. ibi se non fundat in ista ratione: sed in illa: quia exorbitans &c. & quòd causa accusationis sit magis fauorabilis quam inquisitionis contra ipsum Dominicum not. Barto. & omnes in l. 2. §. si publico. ff. de a-
3 dult. & Bald. in l. ea quidem. C. qui accus. † An autem lex extendatur ex similitudine rationis, tangit in d. l. si constãte, & de materia extensionis ex similitudine: uel identitate rationis, ex fauoris paritate, ex iuris antiqui correctione, ex absurditatis euitatione, ex connexitatis identitate, uide Cyn. Barto. & Bal. in l. non dubium. C. de legib. & in l. oẽs populi. in 6. q. principali. ff. de iust. & iur. & per Bal. in l. fin. C. de interdicto matrimonio, per Bal. in 1. C. de interdictis. per Io. And. in c. odia. de reg. iur. in mercu. & in addit. Spe. in ti. de act. & pet. §. pe. & in addit. quæ incipit aucta. & in addit. quæ incipit, item cautè. per Iono. in l. si utrò. §. de uiro. ff. sol. ma. per Mathesi. in suo tractatu extensionis, per Cyn. & Bald. in l. 1. C. quæ sit long. consue. per Bald. in l. de quibus. ff. de legi. per canon. in c. fin. de consuetudine. per Salic. in l. 2.

C. de nona. per Pet. de Ancha. in c. canonum statu. in ioch. de consti & Ioan. Andr. in regula pro possessore, in mercurialibus, per Bal. in l. 2. C. de patri. qui filios distra. per Ang. in l. qui uerò. & in l. non possunt. ff. de legi. per Imol. in l. 2. §. t. de do. per Domi. in c. t. de temp. or. in 6. per omnes in clem. t. de rescript. per Paul. in l. benignius. ff. de legib. & in suo con. 334.

XXIX. QVÆRO,

SI maritus, uel socer nolunt mulieri dare fideiussorem, an euitabunt exactionem dotis? Bar. in d. l. si constante. in 10. q. primæ quæstionis principa. ff. sol. mat. decidit ꝙ non. Addo, ꝙ idem tenet Ang. in §. illud. in auth. de equali. do. Sed ipsemet Ang. in d. l. si constante. & Ro. tenent cōtrarium. Mouentur per tex. in c. per uestras. extra, de dona. inter uir. & uxor. Mihi placet opin. Bart. quæ est communis, maximè per rōnes eius in d. l. ubi adhuc. C. de iur. dot. quia non est æquum, mulierem se committere fragilitati cautionis. l. ogi. §. si pater. & l. qui ita. §. t. ff. ad Treb. Item canonistæ in d. capi. per uestras, & Ioan. Andr. in addit. Specu. in tit. de do. inter mit. & uxor. in §. si. in addit. incipiente. Idem no. Item tenet Bart. in dicta l. si constante. in quinta oppositione, dum refert uerba Dyn. & Ray. dicentium, melius esse dotem repetere, quàm fideiussores accipere. Non obst. textus in d. c. per uestras, quia potest respondere, ꝙ ibi mulier sciebat utrum esse inopem uel aliter: ut in proxima quæstione.

XXX. QVÆRO,

AN per remedium capituli per uestras. extra de dona. inter uir. & uxor. cesset remedium dictæ legis si constan- a te. a ff. solu. matrimo. Respon. ꝙ non, ut patet in præcedenti quæst. nuia ubi actoti conceduntur plura remedia alternatiuè, uel simpliciter, eius est electio. notatur in l. quod in hæredem. §. eligere. de tribu. & no. Bar. in l. eū proponas. C. de transactionibus.

ADDITIO.

a Si constante. No. hic, ꝙ remedium l. si constante. ff. so. mat. non cessat per remedium capituli, per uestras. extra de don. inter uirum. & uxorem.

XXXI. QVÆRO,

SI dos est communis patris & filiæ, an filia poterit agere contra maritum inopem inuito patre? Vide Bartolum in d. l. constante. in t. q. & q. prin. ff. sol. matr. Et uide ibi, an sit distinctio, utrum dos sit parua uel magna. Et eum Bart. transit ibi Bal. Ang. Raph. & communiter omnes Doctores, & Bald. in l. ubi adhuc in 8. col. C. de iura do.

XXXII. QVÆRO,

QVANDO dicatur dos parua, uel magna. uide Bart. in l. si constante. in 2. q. 2. q. prine. ff. soluto matr. Et adde Bart. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & quod not. Bart. & Doct. in auth. quod locum. C. de collat.

XXXIII. QVÆRO,

SI pater est absens eo casu, quo filia non potest agere sine consensu suo quid fiet? Bar. in d. l. si constante. in 1. q. 2. q. prin. tenet, quòd tunc filia agere possit. bene facit l. longius. §. t. ff. de iud. & l. sed si uniur. §. filiusfa. & §. seq. ff. de iniur. & pro opinione Bar. est melior casus de iure in l. filiusfa. §. sed si filio. ff. de procur.

XXXIIII. QVÆRO,

QVID si non mulier, sed pater uult agere in casu inopiæ, an possit? Bar. in dicta l. si constante. ff. sol. matr. in 4. q. 1. q. princ. tenet quòd sic, si filia consensit, uel causam contradicendi non habet. l. si eum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio. quod limita, ut infra proxima quæst.

XXXV. QVÆRO,

QVID si pater est uilis & suspecta persona, an possit agere in casu, de quo supra proxima quæst. Pau. in d. l. si constante dicit, quòd etiam si persona patris sit suspecta, possit agere; quia non debet dos isto casu peruenire ad patrē, sed ad filiam, ut oneribus matrimonij ualeat deseruire d. l. ubi adhuc. C. de iur. dot. mihi tamen non uidetur, quòd propter hoc Bald. malè loquatur: quia non negat, quin dos debeat esse in manibus patris & filiæ: sed dicit, si iustam causam contradicendi habuit filia, &c. Hoc autem satis colligitur ex modo agendi intentato per patrem: quoniam si peteret dotem sibi restitui: ut eam posteà reddat filiæ, cùm interim eam dilapidare posset, poterit filia ex iusta causa contradicere. Si autem concluderet non sibi, sed filiæ reddi, tunc procedat opinio Pauli.

XXXVI. QVÆRO,

AN si mulier stipulata est dotem sibi reddi quandocunque sol. mat. an uideatur renunciasse, ita quod eueniente inopia non possit agere? Vide Bart. in l. si constante. in 5. q. 2. q. prin. cum quo cæteri transeunt. ff. sol. mat.

XXXVII. QVÆRO,

SI extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus est illam sibi reddi soluto matrimonio, an si constante matrimonio uir uergit ad inopiam, possit extraneus agere pro dote? Bartolus in l. si constante. in septima quæstio. 2. quæstio. princip. ff. soluto matrimonio, dicit, quòd non: quia in casu soluti matrim. uidetur tantùm stipulatur: ergo casus inopiæ remanet iuri communi, & sic mulier agit, præterea sic restitutio in d. l. si constante. impropriè, scilicet, ut mulier se, suosq; alat, quod non posset fieri, si extraneo restitueretur, facit, dicam infra proxima quæstione.

XXXVIII. QVÆRO,

QVO remedio, uel qua actione succuratur mulieri in casu supra proximè dicto, si extraneus non potest agere. Nam certè dicendum est, ipsum extraneum agere non posse, ut dixi supra proxima qō. & expresse firmat Aug. in §. illud. in auth. de æqual. dot. & Modet. in l. si extraneus. ff. de iur. dot. Quicquid dixerit Rapha. in d. l. si constante. qui mouebatur, quòd extraneus agere posset: quia cum eadem actio competat constante matrimonio, mulier agere non potuisset, ergo nec eo constante. Potest respondeti, quòd competit mulieri officium iudicis, per quod ei succurritur, ut exinde alatur, & idem tenet Bar. in d. l. si constante. in 8. & 9. q. 3. q. prin. uolens, quòd filius possit per officium iudicis petere dotem à patre uergente ad inopiam, licet nullam habeat actionem, plus putatē dici posse, ꝙ in isto casu detur mulieri actio de dote: nam hoc casu extraneus per stipulationē, uel pactū sibi expressè non prouidit: eo quia noluisset in casu omisso donare mulieri, & tunc fingitur mulier sibi stipulata, l. t. §. ac cedit. C. de rei uxo. act. ergo &c. nec uideo quod obstet &c.

XXXIX. QVÆRO.

SI Pater stipulatur est dotem sibi reddi sol. mat. nunquid in casu inopiæ ipse aget, uel non? Bar. in l. si constante. in 7. q. 2. q. prin. ff. sol. mat. dicit, ꝙ secundùm opi. l. si cum dotem. in prin. eo. tit. pater in casu non expresso vr renunciaret & ideo isto casu sola filia ageret, & hoc tenet, si filia fuisset persent, aliàs casus omissus remanet in dispositione iuris cōis, & sic est actio cōis patri & filiæ. Adde, ꝙ istud ulnmum uide tur indistinctè tenendū: quia uerè iste fuit casus in stipulatione omissus, & sic remanere debet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de lib. & posth. l. si extraneus. ff. de cō di. ob causam. Non ob. d. l. si cum dotem. quia omnes dicunt, ꝙ illud ideo ibi contingit fauore dotis, scilicet ꝙ pater possit cōem actionem de dote exercere in casu isto ad utilitatē filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pater si est stipulatus dotem sibi reddi in omnem casum dotis restituenda uel in omnem casum sol. mat. & nu. 2.*

XL.

XL. QVÆRO,

1 QVID si † pater stipulatus est dotem sibi reddi in omnem casum restituendæ dotis, uel in omnem casum sol. matrimo. Barto. in d. l. si constante. in 7. q. a. q. princ. tenet idẽ, quod in præcedenti quæstione. istud etiam sequitur ibi Pau. & est fauor filiæ: quia possit isto casu uterque agere, quia omnino deseruire debet onerib. matrimonii. Adde quod Spec. & Io. And. in tit. de do. inter uir. & uxo. §. nunc de do. circa prin. dum dicunt, ꝙ latior est forma, quando est stipulatus in oẽm casum & euentum restituendæ dotis, quàm quando in omnem casum solu. matrim. uidentur sentire contrarium. Idem tenet Imo. & Roma. in d. l. si constante. & Imo. in l. si quis sic stipuletur. eo. tit. quia negari non potest, quin iste sit casus dotis restituendæ: cùm debeat dos onerib. matrimonij deseruire. & pro ista parte quidam allegant tex. in d. l. ubi adhuc. in uer. & potuisset. C. de iu. dot. Mihi uidetur, quòd opinio Barto. sit ipsa ueritas. Nec iudicio meo Specul. & Ioann. Andr. in loco præallegato uidentur contradicere. Nam illud dixerunt: ut denotarent comprehendi sub illa latiori forma etiam causam separationis thori: quia quamuis matrimonium non soluatur, dos debet restitui, ut est text. cum glo. in c. 1. extra, ut lite non contestata, qui casus non poterat comprehendi sub illis uerbis, in omnem casum soluti matrimonii: ut notat Barto. in d. l. si quis sic stipuletur. Plus
2 dico, & est menti tenendum, quòd † licet pater fuisset stipulatus in omnem casum dotis restituendæ tam sol. quàm constante: tamen non comprehenderetur casus inopiæ, & ita aliàs audiui fuisse obtentum Bononiæ. Et per hoc faciunt ea, quæ supra dixi declarando uerba Speculatoris. Quidam dicunt, quòd opinio Bartoli est uera in extraneo: quia ita est fauor filiæ: sed in patre secus, & ideo poterit pater agere uigore stipulationis, quoniam ita est fauor ipsius filiæ. sed certè in utroque casu sto cum Bartolo, quia uerba debent intelligi secundùm subiectam materiam, scilicet quòd dos debeat deseruire oneribus matrimonii. l. stipulatus. in princi. ff. de usuris. Aduerte tamen: quia contra Barto. facit, quòd ista uerba in omnem casum restituendæ dotis latissimam habent interpretationem, vt probatur in l. uideamus. §. in summa. ff. de usuris. unde propter illud signum uniuersale, omnem, uidetur comprehendi debere etiam restitutio impropria, ut in simili dicitur de uerbo quibuscunque, & similibus: ut notat Bald. in cap. imperialem. in 6. col. de prohib. feud. alien. per Federicum, bene facit, quod not. gloss. in l. cum postea. ff. de arbitr. Similiter uerum dicit Bartolus in l. generali. ff. de usufru. leg. & in l. Iulianus. in princip. de lega. 3. unde ex prædictis uideretur posse concludi, quòd dato, quòd ista restitutio sit impropria; tamen propter illa uerba latissima debet in stipulatione comprehendi, sed licet supra dictum sit, uerba intelligi debere secundùm subiectam materiam, tamen unum fortiter obstat: nam cùm ista duo determinabilia, scilicet casus ueræ & impropriæ restitutionis determinentur sub eadem determinatione, pariformiter determinari debent, arg. l. iam hoc iure. ff. de uulg. & pupi. sed in casu ueræ restitutionis non debet oneribus matrimonii deseruire, ergo nec isto casu inopiæ. Cogita, quia non parum stringunt contra Bartolum.

XLI. QVÆRO,

QVID si pater fuisset stipulatus in omnem casum restituendæ dotis quæ uis esse posset tam constante matrimonio quàm soluto, dic ut ex præmissis patet in præcedenti quæstione.

XLII. QVÆRO,

SI socer, idest uiri pater, uel extraneus, qui dotem accepit, uergit ad inopiam: an maritus mulieris possit dotem repetere suo nomine, an uerò tantùm ipsa mulier agat. Vide Bar. l. si constante. in 8. q. 3. q. prin. ff. sol. mat. & vide quæ latius dixi suprà in 16. q.

SVMMARIVM.

1 *Filij an possint agere contra patrem inopem.*
2 *Pater licet non sit pronunciatus prodigus, tamen si malè administrat bona sua propria, filius potest cogere patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quod alimentari possit.*

XLIII. QVÆRO,

1 AN mortua † uxore, filii possint agere contra patrem inopem, & quo remedio eis succurratur? Bat. in d. l. si constante. in 9. q. a. q. princip. uidetur tenere, quòd succurratur eis per remedium d. l. si constante. quia priuilegium dotis transit ad filios eiusdem matrimonij: ut ibi per eum. Cõtrarium tenet ipsemet Bartolus in l. his nulla. ff. de iudicijs. uidelicet, quòd remedium dictæ l. si constante. non habet locum: quia illa tantùm subuenit mulieri constante matrimonio, sed ea mortua solutum est matrimonium: ergo &c. Sed si pater malè utatur sua substantia, si quidem talis abusus est, qui cadit in prodigalitatem, faciant ei constitui curatorem, & de hoc non est dubium. Aut non cadit in prodigalitatem, & tunc aut malè utitur forte, quia fundum dotalem uendidit: & tunc filij non possunt agere, sed patre mortuo poterunt illam rem uendicare: ut in l. 1. C. de bon. mater. & in authẽtic. de nuptiis §. & ita. collat. 4. Etiubescimus enim &c. & ibi. sed si dotem alio modo dissipat, & subuertit, cùm dos sit in quantitate, adeò quòd dos filiis non sit salua, tunc eis consuletur per officium iudicis, ut si uideatur ius suum saluum habeant. l. imperator. ff. ad Trebell. l. 3. C. de senten. pas. ubi etiam uidetur hoc optimè probari, & in l. fina. circa principium. & ibi no. ff. ut leg. no. caue. Adde, quòd idem tenet Ioan. Andr. in ad dit. Spe. in ti. de don. inter uirum & uxorem §. formaris. ad fin. & Rayn. in d. l. imperator. & Barto. & Bal. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. soluto mat. & Bald. in d. l. ubi adhuc. bene faciunt notata per Bartolum in l. & oportet. §. cum autem. & ibi gloss. & Bald. C. de bon. quæ liber. & quæ singulariter not. Bal. in l. 2. C. si quid in fraud. pa. ubi
2 ponit, quòd quantumcunque † pater non sit pronunciatus prodigus, tamen si malè administrat bona sua propria, potest filius facere cogi patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quòd alimentari possit, ne aliàs dissipando & pater & filii alimentis fraudentur: uide etiam Bald. in l. non potest. ff. de adopt. Contrarium uidetur tenuisse Imol. in dicta l. constante. mouetur; quia d. l. imperator. loquitur, quando per fraudem & dolum dissipat, quicquid ibi dicerit Bald. & sic ille tex. à contrario sensu quando sine dolo & fraude dissipat, facit contra Bar. secundùm eum, ego non recedo à Barto. quia fateor, quòd in rebus proprijs patris & restituẽdis in certum euentum filio requiritur fraus patris, ut priuetur administratione, ita loquitur dicta l. imperator. sed in rebus proprijs filij, prout in quæst. nostra, sufficit sola dissipatio sine fraude, ad hoc ut pater administratione priuetur. d. l. fi. Nec obst. responsio, quam dat Imol. in d. l. fi. allegata per Bart. scilicet quòd ibi erat priuatus administratione per deportationem, & ideò propter malos mores & suspitionem malæ administrationis, non autem loquitur de administratione iam concessa et auferenda, iuxta illud, Turpius eijcitur quam non admittitur hospes. c. quemadmodum. de iureiuran. quia potest responsio ista tolli: nam ratio posita in d. l. fi. locum habet, siue iam concessa sit administratio, siue nõ. & ideo ex idẽtitate rationis debet extendi. l. illud. cum vulg. ad l. Aquil. Nec etiam obstat responsio Imo. ad d. l. imperator, scilicet, ꝙ loquatur, quando dolo dissipat &c. quia respondeo, ꝙ ille tex. utitur verbo fraudem, quod necessariò non præsupponit dolum: quoniam etiam re ipsa committitur fraus: ut est text. cũ gl. in l. iurisgen. §. sed si fraudandi. ff. de pac. & ibi hoc firmant Bat. & Ang. ita intelligentes d. l. imperator. idem tenet Dy. Ray. & ipsemet Imo. in d. l. imperator. in fi. quia tex. ibi non dicit de fraude ex proposito, sed absolutè de fraude. Nec obst. si dicatur, ꝙ debet sufficere, ꝙ pater suspectus sit de mala administratione, & tunc cõpellatur officio iudicis satisdare filijs de rebus suis conseruandis, & restituendis, quæ cautio, licet olim inter patrem & filiũ non militaret per d. l. imperator. tamẽ hodie secus per l. iubemus. § 1. C. ad Treb. quia respondeo, filiũ non teneri se committere fragilitati cautionis. l. qui ita. §. 1. ff. ad Treb. & sic remanet defensata opinio Bar. licet Ro. in d. l. si cõstãte. dicat, ꝙ ꝓpter motiua Imo. passus sit dubius, & vtraq; pars sit sustentabilis. Adde, ꝙ licet d. l. nõ multũ stringat pro Bar. ꝓp rationẽ Imo. tamen non satis uidetur subueniri filiis per remedium dictæ cautionis, ut supra dixi, & hæc omnia not.

SVMMARIVM.

1 *Filijs qualiter succurratur, quando mater est bannita, uel propter suum delictum alio modo impedita agere.*
2 *Filij an dicantur habere alimenta in bonis matris titulo oneroso.*

XLIIII. QVÆRO,

1 SI uxor non est † mortua, sed bannita, uel excommunicata, uel propter suum delictum alio modo impedita agere, an & qualiter succurratur filiis? Vide Bar. in d.l. si constante. In ult.q.2.q. principalis.ff. sol.mat. Et adde, quod Imo.ibi dicit, quod licet doctrina Bart. de æquitate seruari debeat; tamen iura sua hoc non probant. Et contra allegata per Bar. in primo remedio dicit facere, quod filij non debent in tota dote iudicari procuratores in rem suam: quoniam ad eos non spectat, nisi tantum, quod ad eorum alimenta sufficiat, pro quibus officio iudicis prouideri debet, arg. l. si cùm dotem.§. eo autem tempore.ff sol.mat.bene facit, quod not. in l. 2.C. si quis in frau.pa. Non tamen respondet Imol.ad l.1.& 2.cum sequenti.ff.de lib.cau.sed tu dic, quòd ibi aliter prouideri non poterat agenti pro suo interesse: sed in casu nostro aliter prouideri potest filijs, scilicet officio iudicis, ut dixi, ergo &c. Nec obst.l.2.§. uoluntate. ff. solu. matr. quia ibi ideo: quia actio erat communis patris & filiæ, hic autem ius petendi alimenta pro filiis nullam habet cōionem cum matre, ergo &c. Nec obstat l. ex promissione.ff.de act.& obl. per quam Bar.ibi di-
2 cit † quod filii dicuntur habere alimenta in bonis matris titulo oneroso. Nam hoc est falsum: quia licet iure naturali ali debeant filij à parentibus. l.1.§.ius naturale. de iust. & iur. non tamen sequitur, ergo habent alimenta ea tit. oneroso, imò dicit gloss.in l.si emancipata.C.de iur.& fact.igno.quam singularem facit Bal.in l.iuris.C.qui admitti.sed habes aliam similem in l.si duo.quam ibi ponderat Imo.ff.de acquir.hære. quod licet bona patris uoto parentum deueniant in filios, tamen titulo lucratiuo, uel saltem quasi lucratiuo obuenire dicuntur, de quo idem iudicatur quod de lucratiuo.d.l.si emancipata. Aliqua alia adducit Imo. in d.l.si constante. contra alia duo remedia Bar.sed parum cuto.uide ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Mulier qua actione agat pro dote in casu inopiæ mariti.*
2 *Maritus si dissipat res dotales æstimatas remedium sequestrationis habet locum.*

XLV. QVÆRO,

1 QVA actione † mulieri agat pro dote in casu inopiæ mariti? Bar. ponit in d.l. si constante.in 1.q.3.quæst.princ. ff.sol.mat. ueritas uidetur ista, quod aut mulier dedit in dotem res consistentes in pondere, numero, uel mensura, & tunc mulier poterit agere actione personali de dote: ut in d.l.si constante.ibi, doris actio.& l.seruus.ff.de manumis. optima litera in l.si pater.& ibi no.ff.de dote præle. Item poterit agere hypothecaria: ut l.ubi adhuc.C.de iu.do. & hoc dicit glo.2.in d.l. si constante. Probatur etiam per rationem, quod eo tempore defertur hypothecaria, quo personalis, ut l.cum soluendo.de distr. pig. ff.sed hic defertur personalis: ut supra dixi, ergo & hypothecaria. Item si poneres res emptas ex dotali pecunia, uel dotem esse datam in rebus æstimatis tali æstimatione, quæ faciat uenditionem eo casu, quo uir est non soluendo, satis puto mulierem habere utilem in rem, sicut competeret sol.ma.& hęc probantur in d.l.ubi adhuc.& in l.in rebus.in prin.
2 & §.fi.eo.ti. facit ff.de do.inter vi.& ux.l.uxor marito.† Si uerò mulier dedit in dotem res æstimatas, tunc si quidem uir res ipsas dotales dissipat, habet locum remedium sequestrationis, ut supra dixi circa prin. huius §. & probatur in l.si cùm dotem.§.sin autem.ff.sol.ma. Si uerò substantia sua malè utitur, tunc concedo, quòd potest uendicare ab extraneo possessore.d.l.ubi adhuc.& l.in rebus.hoc gloss.de hoc dubitauit in lege, doce. C.de rei uen. Quidam dixerunt, quòd sola hypothecaria sibi competit, quod est falsum: ut no. Cy.in d. l.ubi adhuc.in 8.q.& infra uide.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si agat hypothecaria contra extraneos possessores, an debeat præcedere executio mariti.*
2 *Multa, dictio non est signum uniuersale, sed uerificatur in duobus, uel in tribus tantum.*

XLVI. QVÆRO,

1 SI mulier † agat hypothecaria contra extraneos possessores, an debeat præcedere executio mariti? Bar. in d.l.si cōstante.in 2.q.3.q.principalis, tenet quòd sic, per gl.in l. ubi. C.sol.mat. Idem tenet ubi Cyn.in 11. q. Idem Spe. in ti. de do.inter ui.& uxo.§.si.uer.sed quo iure. Ro.in d.l. si constāte. dicit se consuluisse contrarium per gl.sing.in l.si mancipium. §.1.ff.de eui. quæ dicit, exceptionem executionis esse de apicibus iuris. Sed ea, quæ sunt de apicibus iuris, opponi nō possunt in causa, in qua agitur de bono publico, per l.ita uulneratus.in fi.ff. ad l.Aquil.ergo cum in causa dotis agatur de bono publico.l.1.ff. sol. mat.l.assiduis. C. qui po.in pign. habe.debet posse obijci ista exceptio, quæ est de apicibus iuris, scilicet quod maritus excutiatur. Fatetur tamen, se malè consuluisse: quoniam glo. in d. l. si mancipium. non est uera: quia contra eam est text.in l.1. C.de decu.& in l.Moschis.ff. de iure fisci. Mihi uidetur sustinendo Barto. quòd Rom. malè consuluerit, quòd patet: quia est contra theoricā Bart. in d.l. si constante. & ipse pactum suum fatetur. Item quòd malè loquatur, patet: quia dictum illius gl.in d. l. si mancipium.optimè probat per iura sua, & illam gl.approbat Bart. in l.1.in fin.ff.de cond.ind. & in l.cum quis. C.de iur.& fac. igno.& Bald.in d. l. si mancipium. in quibusdam apostillis: quia cum talis exceptio excussionis non concernat facti ueritatem, meritò dicitur de apicibus iuris.l.fideiuss.§.quædam. ff.mand. Non ob.d.l.ita uulneratus. in fin.quia dico nō esse uerum, quòd tales exceptiones excussionis, quæ sunt de apicibus iuris, non prosint in causis, in quibus agitur de bono publico: quia in contrarium allego casum in l.libertus. §. 1. ff.ad munici. ubi respublica prius debet excutere filium decurionem, quam patrem eius fideiussorem, & tex.in d. l.ita
2 uulneratus. solùm dicit, pro utilitate publica multa recepta esse contra iuris subtilitatem. dictio † autem multa, non est signum uniuersale, sed uerificatur in duobus, uel in tribus tantùm, insti.de iure personarum.§.fi.l. 1. §. est receptum. ff.ad sille. glo.ordi.in c.latores.extra de clericis excom. ministrante. Secundò: quia id, quod dicitur in d. l. ita uulneratus.loquitur in ea publica utilitate, quæ uersatur in puniendis delictis, quæ ratio cessat in casu, ergo &c. Adde tamen & tene menti unum, quod licet exceptio excussionis dicatur de apicibus iuris: tamen opponi potest in causa coram arbitro uertente, ita signanter uoluit Bal.in l.fi.§.si quis.C.cōia de leg. Et potest assignari ratio: quia talis exceptio nō tantùm iuris ordinem cōcernit, sed & partis beneficiū, ut de se patet &c.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuerit restituta mulieri ob inopiam uiri, & uir postea redeat ad pinguiorem fortunam, an recuperet pristinam administrationem.*

XLVII. QVÆRO,

1 SI dos † est soluta mulieri uiro uergente ad inopiam, & uir reddeat ad pinguiorem fortunam, an recuperet ueterem administrationem. Glo.in l.ubi adhuc.C. de iure do. tenet quòd non, per finem illius legis. sed Spe.in ti. de do. inter uir.§.fi.tenet contrarium, pro quo facit: quia illud, quod fit propter inopiam, est temporale, donec superueniant diuitiæ.l.semper.de mune.& hono. Bar.in l.si constante.in 9.q. ultimæ quæstionis principalis, tenet opi.gl. in d.l.ubi adhuc. ut ibi per eum, & adde quod idem tenet Spec.in d.§.fi.uer. quid si uir. idem Bar.in l. pluribus. §. placet.& ibi Pau. ff.de uer.obl.& Auge.in §.illud.in authen.de æqual. do. & Bald. post Cy.in d.l.ubi adhuc.in 12.col. idem tenet Imo. & Pau. in d.l.si constante.per l.sciendum.§.fi.ff.qui satis.cog.& idē tenet Aut.de Bur.in c.per uestras.de do.inter ui.& uxo.Cōtrarium tenet Bal.Ang.Ro.& Raph.in d.l.si constante. & in d.§.placet.per l.1.§.tamdiu.ff. de eu.sur. & Bal.in l.ad comparādas.in fi.C. mā. Aug.in l. si cū dotē.§.fin.per illū text ff. so.ma. Idē sequitur Dy.mouentur per iura allegata per Bar. in d.l.si constante. pro ista parte. Primò: quia cessante causa resti-

restitutionis cessare debet & retractari restitutio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iurepa. Sed tu dic, quòd Bar. optimè respõdet ad iura allegata per eum pro ista parte. Secundò non ob. ar. d. §. quamuis. quia illa ratio non militat, quando actus causæ iam est cõsumatus. l. qui res. §. aream. ff. de so. & l. sancimus. C. de admi. tuto. sed in casu nostro restitutio dotis semel est sortita effectum, uidelicet dominij translationem, ut bene declarat Bar. in d. l. si constante. in 8. q. eiusdem partis. ergo &c. Non ob. d. l. si cum dotem. §. si uerò. quia ibi per sequestratio nem non erat actus retranslationis dominij consumatus. Ad ea etiam, quæ no. Bal. in d. l. ad comparandas. patet responsio ex no. per Bar. in d. l. si constante. in d. 9. q. circa intellectum. l. certa. §. deficientium. ff. de mune. & hono. Nec ob. tea. in d. ver. tandiu. quia ibi curator non habebat ius in re, sed mulier, & sic non putarem recedendum ab opi. Bar.

XLVIII. QVÆRO.

FRVCTVS illius anni, quo dos repetitur propter inopiam, an diuidantur pro rata inter ui. & uxo. Bart. in l. si constante. in 5. q. 3. q. princ. ff. sol. mat. tenet quòd sic: allegatur tex. in l. ubi. C. de iure do. Nam si dat actionem sicut soluto matrimonio, tunc dicit, ꝙ omnes fructus extantes debent conuerti in onera matrimonij. In alijs uerò debet fieri prædicta diuisio: & hoc probatur ex identitate rationis, quæ insurgit ex finali effectu repetitionis: nam sicut dos, quæ repetitur solu. matrim. repetitur, ut sit dos, penes uxorem, & ea utatur tanquam sua, & ideo fit sibi restitutio fructuum, qui spectant ad eam, & quibus uti potest. Eodem modo in casu nostro cum restitutio fiat, ut mulier fructus in causam matrimonij expendat, dicemus omnes fructus debere restitui mulieri eadem ratione, & in hoc concordant omnes doc.

XLIX. QVÆRO.

AN in isto iudicio, quod fit propter inopiam, requiratur libellus & litis cõtestatio, & plena cognitio, sicut in alijs, uide quæ dixi supra, in §. 1.

L. QVÆRO.

QVAS actiones admittit iudex in isto iudicio, ꝙ fit propter inopiam? Barto. in dicta l. si constante. in 7. q. 3. quæst. principalis. ff. solu. matrimo. dicit, quòd potest admittere omnes exceptiones iuridicas contra libellum, & contra personam; ut quia minor, uel quia filiusfa. agit sine consensu patris, per tex. in auth. quod locum. C. de colla. De quo uide ibi Barto. in 8. quæstio. & adde, quod in contrarium est tex. in cap. si. de iud. in 6. coniuncta glo. in uer. spiritualibus. & hoc tenet Imo. in l. 1. in 2. col. ff. sol. mat. & Ro. in l. 2. §. ꝙ si in patria. eo. tit. licet Bal. in d. authen. quod locum. dicat, ꝙ hoc est uerum de iure canonico, uide omnino Barto. in d. l. si constante. in quæstione supra allegata. & uide supra eo. in q. 31. cum aliquibus sequentibus.

LI. QVÆRO.

AN creditores, contra quos mulier agit hypothecaria, possint ipsi mulieri dotem auferre? Bar. in d. l. si constante. in 7. q. 3. q. principalis. ff. solu. mat. tenet quòd sic. Adde, quod idem tenet Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de don. inter uirũ. §. si. super uer. & cum mulier. & Bal. in d. l. ubi adhuc. in 3. col. C. de iure do. & Aug. in l. 1. sol. ma. & Pau. in l. a. in princip. eo. ti. Contrarium tenent Bal. Ang. Imo. Pau. Rom. in d. l. si constante. & Bal. in authen. quod locum. C. de colla. & ista pars uidetur mihi uerior, maximè quia isto casu cessat ratio Cy. de qua per Bart. in d. l. si constante. Limita tamen, ut no. per Bal. in d. auth. quod locum.

LII. QVÆRO.

AN mulier possit sibi consulere per uiam retentionis? Bar. in d. l. si cõstante. in 9. q. 3. q. principalis tenet quòd sic, tam contra extraneos hypotheca. agentes. d. l. ubi adhuc. quàm etiam contra ipsum uirum, qui sibi dotem non soluit. & ad prædicta uide bonam glo. in c. per uestras. extra de don. inter uirum.

LIII. QVÆRO.

SI uir est contumax, an procedatur ad diffinitiuam sententiam? Bart. in d. l. si constante. in 9. q. 3. q. principalis tenet quòd non, sed mittetur mulier in possessionem, sicut alibi regulariter fit. l. cum proponas. C. de bo. authorit. iud. pos. Adde, quòd practicam huius ponit Spe. in titu. de do. inter ui. & uxo. §. fin. uersic. sed quid si uir uocatus. & ibi Ioan. And. in in addicionibus.

LIIII. QVÆRO.

QVIS sit effectus istius repetitionis, quæ fit propter inopiam? Bar. in d. l. si constante. in 1. q. 4. q. principalis respondet, ꝙ est magnus. Adde: nam mulier amodo non poterit repetere dotes suas propter uiri dilapidationẽ. Item mulier aletur ex ea. Itẽ uiri conditio ex hoc non fit deterior, qa mulier ex ea alimentatur. Item non põt alienare. Item pacta dotalia remanent sibi salua in casu futuri matrimonij. d. l. ubi adhuc. & l. si cum dotem. §. si uerò. ff. sol. ma. & hoc clarũ est.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an consequatur dominium rerum sibi assignatarum pro dote in casu inopia, & num. 2*

LV. QVÆRO.

1 AN mulier † consequatur dominium rerum sibi assignatarum pro dote in casu inopiæ? Barto. in l. si constante. in 2. q. 4. q. principalis. ff. sol. mat. dicit, quòd quidam tenent quòd sic, quando agitur actione personali. Addo, quòd tunc res dantur in solutum, & mulier consequitur dominium, ita uidetur tenere glo. parua in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. Alij tamen tenent contrarium, quòd probant ex d. l. vbi adhuc. in quantum dicit, quòd prohibetur alienare, dicunt ipsi ergo nõ datur in solutum, sic nec transfertur dominium, idem nota. Spec. in ti. de don. inter uirum. § fin. versicu. sed nunquid poterit. Videtur tamen Bar. distinguere, quòd aut mulier agit hypotheca. & tunc certum sit, quòd non consequitur dominium, sed pignus tãtùm, ut d. l. ubi. Aut agit actione in rem, & tunc dominium non consequitur per traditionem, sed suũ esse declaratur. l. in rebus. C. de iur. do. Aut agit personali actione, & datur sibi res in solutum, & tunc consequitur dominium. & sic Barto. tenet opin. gl. in d. l. vbi adhuc. pro qua est tex. in auth. de æquali. do. §. sicut. Aut dubitatur, verbi gratia mulier petit de rebus uiri sibi assignari usque ad dotis quantitatem, & iudex in sententia sibi assignauit, modò istud uerbum assignare, est dubium. Potest enim intelligi per translationem dominij. sicut in l. item si uerberatum. §. 1. ff. de rei vẽdi. & l. Lucius. ff. de eui. & ad hoc ff. de assigna. lib. per totum. Item potest se habere ad dationem loco pignoris, uel custodiæ, ut ff. de uen. in pos. mit. l. 1. §. antepe. isto casu secundùm, Gul. bona uidentur data causa custodiæ, & sic loco pignoris non dominij.

2 Contrarium uidetur verius † quòd imò uideatur translatum dominiũ in dubio, cum præcedat causa habilis, casus uidetur in l. dotis fructus. §. si. cum seq. ff. de iu. do. & in l. 1. post medium. ff. pro dote. Non obstant iura allegata per Gulielmum: quia loquuntur de quadam assignationẽ, quæ fit mortuo uiro, quæ habetur loco vniuersalis successionis, sicut fit in casu speciali fauore libertatis: ut insti. de eo cui libert. causa bona addicuntur &c. & ff. de fideicom. lib. l. cum uerò. §. subuentum. Nec obst. si adducatur. l. cum pater pluribus. de leg. 2. ubi uidetur dici, quòd in dubio traditio videatur facta causa custodiæ, ut ibi not. glo. quia respondeo, quòd ibi non præcedebat aliqua causa habilis ad translationem dominij, & ideo nimirum fit, si intelligitur facta causa custodiæ tantùm.

LVI. QVÆRO.

AN mulier agens hypothecaria propter inopiam viri incumbat pignori omnibus bonis uiri, an pro quantitate dotis? Bar. in l. si constante. in 3. q. 4. q. principalis. ff. sol. mat. tenet, quòd pro rata dotis tantùm. Adde, quod idem tenet Io. And. in addi. Spec. in tit. de do. inter uir. & vxor. §. fin. in addi.

addi.incip.in d.l. ubi adhuc. Ruma.in d.l.si constante. tenet contra, sed malè loquitur. & non respondet ad ratione Bart. Et contra eũ facit: quia quamplurimæ sunt differentiæ inter istam restitutionem, de qua in d.l. si constante. & ea quæ fit soluto matrimonio: patet, quia cum mittitur mulier in possessionem bonorum viri cessantis dotem uelle restituere in casu soluti matrimonij, certè tunc uxor computat sibi fructus in sortem, seu dotem. l. Titia. ff. de solu. mo. Ang.in d.l.diuor no.in prin. ff. so. ma. secus in casu inopiæ: quia fructus cedunt oneribus matrimonij. d.l. ubi adhuc. ergo &c.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si constãte matrimonio confessus est se vergere ad inopiã, & dotẽ restituerit uxori sua, an valeat talis restitutio.*

L V I I. Q V Æ R O,

1 SI † maritus constante matrimonio confessus est se vergere ad inopiam, & dotem restituit uxori suæ, an valeat talis restitutio? Bat.in d.l.si constaote.in 4.quæst. 4. q. principalis dicit, hanc q. fortè dubiam per ea, quæ no. Cyn.in l.ubi. C.da iure dot. Tandem uidetur tenere, quòd non ualeat talis contractus: quia donationis est instar secundùm Cy. Tamen ipsemet Barto. distinguit, ꝙ aut est uerum illud, quod confessus est, scilicet, quòd uergit ad inopiam, & hoc constat, & tũc putat talem restitutionem ualere, quia cogitur bonam fidem agnoscere. l. quoties. §. sicut. ff. de admi. tut. & maximè si hoc est manifestum, quod quasi habetur pro sententia: ut l. emptorem. in princ. de act. emp. & isto casu ipse maritus non poterit reuocare, nisi quatenus dedisset res maioris precij: quia tunc caderet in donationem. Aut est falsum: quia in ueritate non uergit ad inopiam, uel non potest probare ipsum uergere, & tunc scias, ꝙ ista falsa causa adiecta à sciente nun uitiat contractum: ut l. si diuortio. ff. de uerb. obl. Et quis cõtractus sit licitus inter uir. & uxo. uide pulchram theoricam Barto. quam teneas pro regula in d.l. si constante. in q. præallegata. & cum eo transeunt cæteri Moderni.

L V I I I. Q V Æ R O,

QVID si non apparet instrumẽtum dotis, nisi per confessionem uiri factam constante matrimonio? Barto.In d.l.si constante.in 4.q. ultimæ partis in fin. dicit, quòd si dos fuisset in rebus mobilibus, præsumptio est iuris, & de iure, ꝙ fuerit facta fraus, & nullo modo præiudicat creditoribus. An autem ipse maritus possit renocare. uide per Cyn. in l.quod de suo. C.de do. causa mor. & per Barto. in auth. sed iam necesse. C.de do. ante nup. per Bald.in l.si uoluntate. C.de dotis promis. per Bar.& alios in l. si diuortio. ff. de verbor. obliga.

L I X. Q V Æ R O,

SI tales res mulieri restitutæ fiant meliores, uel fertiles, ad quem spectet commodum, uel incommodum. Dic, ut per Bar.in d.l.si constante.in 5.q. vltimæ partis. ff. sol. mat. cum quo cæteri transeunt.

L X. Q V Æ R O,

SI fructus dotis non sufficiunt mulieri ad alimenta, an uir teneatur ultra dare. Vide Bar.in d.l.si constante, in 6.q. vltimæ partis, de quo etiam tetigi latè suprà proximè.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus si excedũt onera matrimonij in casu restitutionis facta propter inopiam an debeant ipsi viro restitui.*

L X I. Q V Æ R O,

1 SI † fructus excedunt onera matrimonij in casu restitutionis factæ propter inopiã, an debeant ipsi viro restitui? Bar. in d.l. si cõstante. in 7. q. ult. partis. ff. so. ma. tenet ꝙ sic: qa si vxor lucraretur, conditio uiri fieret deterior, qđ iura nolunt sic: Præterea esset donatio, quæ ꝓhibita est inter vi. & uxo. Adde, ꝙ Imo. ibi cõtra Bar. adducit tex. in d.l. ubi adhuc. C. de iur. dot. in uer. abutatur. iuncta glo. sed tu dic, ꝙ illud uer. abutatur, respicit onera matrimonij, & non aperit, quid si fructus super abundant, nec dicitur ibi, ꝙ cedere debeant lucro mulieris. Secundò ponderat Imo. illum tex. in d.l. ubi contra Barto. inquantum ibi dicitur, quòd in bonis postea quæsitis saluum sit ius creditoribus, ergo innuit, ꝙ excepto illo casu omnia spectent ad uxorem: sed certè imò facit pro Bar. quia bona dicuntur postea quæsita propter fructus superabundantes. Et pro Bar. adduco optimam rationem, uidelicet quòd limitata causa limitatum parere debet effectum, iuribus vulgaribus, sed restitutio, quæ fit propter inopiam, fit pro sustinendis onerib. matrimonij: ergo illud, quod superabundat ultra onera sustentata, debet ipsi uiro restitui. Ro. in d.l. si constante. contra Bar. allegat tex. in l. creditor. §. scienter. ff. man. Sed responde ut patet ex ibi no. in gl. dum dicit, ꝙ quando onus alimentandi est commissum alicui uelut nudo ministro, tunc quod superest, reddi debet: sed in casu l. si constante. mulier est relicta nuda ministra redituum dotis restitutæ, ꝙ patet: quia, ut dixi supra in proxima q. si reditus dotis non sufficiunt oneribus matrimonij, tenetur de suo supplere, si habet vnde, ergo idem econtra, si fructus superabundant, sunt uiro restituendi, arg. l. secundùm naturam. de reg. iu. cum si. & hãc puto esse ueritatem.

S V M M A R I V M.

1 *Exactio, quæ fit propter inopiam uiri, an fiat insolidum, an uero inquantum uir facere potest.*

L X I I. Q V Æ R O,

1 AN ista † exactio, quæ fit propter inopiam uiri fiat insolidum, an uerò inquantum uir facere potest? Bar. in d.l. si constante. distinguit in 8. q. 4. q. principalis, cui adde, quòd cum opi. glo. in l. ubi adhuc. C. de iu. do. transierunt ibi Cy. & Bar. & Bal. in l. si quis crediderit. ff. de pac. & Ray. Imo. & Pau. in d.l. constante. & idem Rom. ibi, qui reprehendunt distin. Bar. nolentes, ꝙ etiam quando mulier agit actione personali, uir non habeat dictum beneficium, ne conueniatur ultra, quàm facere possit &c. quia cum ex dote restituta debeat ali. d.l. ubi adhuc. egere non potest, nec etiam talis restitutio dotis facere potest præiudicium, quin so. mat. saluum sibi remaneat dictum beneficium, & omnia priuilegia, ac si dos nõ fuisset constante matrimonio restituta. d. l. ubi adhuc. & ex his patet responsio ad rationes Bar. tu adde, quòd quicquid dixerit glo. in d.l. ubi adhuc. in uer. ad sustentationem. tamen alia glo. ibi quæ est prima, quam doc. non ponderant, uidetur apertè sentire idem, ꝙ glo. in d.l. si constante. & contra Bart. ibi tenet ipsemet Bar. in l. si filiofa. per illum tex. co. us. & Bal. in l. quod nomine. ff. de cond. inde. & Bar. & Ang. in l. fundũ. in l. Nesennius. ff. de rei ind. Nec ob. tex. ibi, qui aliqualiter facit in contrarium: quia responde, ꝙ ibi donator tradendo rẽ donatario, semel fuit liberatus ab illa obligatione priuilegiata, qua tenebatur ex donatione, iuxta no. per glo. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. bona glo. in l. si fundum. in fi. ff. de rei uend. Si ergo postea res ibi peruenerit ad donatorem, tunc teneri dicitur ex alia causa non priuilegiata, meritò non gaudet beneficio donationis, secus erat in casu nostro, in quo siue reali, siue personali conueniatur, semper ex causa ueteri, & nunquam extincta dicitur conueniri, scilicet ex causa dotis. ergo habet istud beneficium. Et tenendo hanc opin. fortè posset saluari glo. in d.l. si constante. dicendo, quòd non loquitur quò ad materiam illius legis, sed quò ad terminos. §. item si de dote restituenda. institu. de actio.

L X I I I. Q V Æ R O,

AN mulier ex dictis bonis sic restitutis ut supra teneatur alere, non solùm uirum, sed etiam socerum & filios alterius matrimonij? Bar. in d.l. si constante. in 9. qõ. ult. partis primo pahs. ff. solu. matr. dicit se credere quòd sic, quod intellige, si sunt bona omnibus sufficientia. aliàs secus. quia agris meis sitentibus &c. l. præses. C. de serui. & aqua. & iuxta illud, ne deficiat nobis & uobis. &c. & uide omnino. quod not. Cyn. in l. ubi adhuc. in 10. quæstio. C. de iu. do. & uide supra eo. q. 46.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Maritus si efficiatur inops propter exhaeredationẽ patris sui, an mulier possit agere pro dote, & qua actione.*

2 *Exactio potest fieri cum effectu contra haereditatem iacentem.*

LXIIII. QVÆRO,

1 SI † maritus efficiatur inops propter exhaeredationem patris sui, quando mulier possit agere pro dote & qua actione? Bar. in l. si constante. §. si exhaeredato. ff. sol. mat. concludit, ꝙ à die aditae haereditatis, & per actionem de dote: Nam mulier praetendit actionem propter inopiam, quae incipit esse euidens propter exhaeredationem à die aditae haereditatis. l. filium sed cum exhaereda. ff. de contrahab. l. Papinianus. §. si cõditioni. ff. de inoffi. test. Et praedicta procedunt etiam constãte matrimonio, sed gl. in d. §. si exhaeredato. recitat etiam opi. intelligendo, ꝙ ibi post mortem soceri erat solutũ matrimonium morte uel diuortio, sed licet hoc sit in se uerum, tamẽ non congruit. d. §. si exhaeredato. secundùm Barto. quia cum ibi dicatur, ex die aditae haereditatis si solutum esset matrimonium, certè inciperet actio ex die soluti matrimonij, nec aditio haereditatis deberet expectari. Sed Ange. Raph. & Roma. defendunt glo. quia tex. in d. §. si exhaeredato. nõ dicit actio, sed exactio, & bene secundùm eos: quia ante aditam haereditatem non potest cum effectu debitum haereditarium exigi. l. is cui. §. cessatum. ff. ut in poss. leg. Mihi magis placet opin. Bar. primò quia tex. in d. §. si exhaeredato. considerat exhaeredationem filij, sed secundùm opin. praedictam idem iuris esset, si filius fuisset institutus: quia non posset cum effectu dos exigi, nisi haereditate adita eadem ratione. Praeterea illa opin.

2 mihi non placet † quia cõtra haereditatem iacentem uidetur, ꝙ possit fieri exactio cum effectu: nam uidemus, ꝙ etiam curatore non dato haereditati iacenti potest contra illam perueniri ad missionem in possessionem ex primo decreto. l. si duo. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. si bona. & ibi Bar. C. de bon. authoritat. iu. pos. l. cùm debitoris. & ibi Bald. C. de iud. & petito ac dato curatore haereditati iacenti potest perueniri ad venditionem, & secundum decretum contra illam, & sic ad plenam exactionem. d. l. si du. ergo non bene dixit litera in d. §. si exhaeredato. ex die aditae haereditatis exactionem fieri posse: qa imo etiam potest fieri exactio ante aditam haereditatem, ut dixi. Et ideo standum est cum Barto.

LXV. QVÆRO,

QVID si haeres institutus à patre in casu praedicto haereditatẽ adire differt, qualiter cõsulatur mulieri? Resp. ꝙ statuetur tempus ad adeundum, uel dabitur curator bonis. l. si instituatur haeres. ff. de haered. insti. & l. 3. in princ. de Carbo. edic. l. 1. de cura. bo. dan. uo. Bar. in d. §. si exhaeredato. in fi.

LXVI. QVÆRO,

QVANDO actio de dote sit communis patris & filiae. Respon. quòd regulariter, quando dos est profectitia & filia est in potestate. l. 2. §. quod si in patris. ff. sol. mat. Limita uerum, nisi pater esset stipulatus simpliciter dotem reddi filiae: quia tunc agere potest sola filia secundùm Bal. ibi referentem ita tenere Iaco. de Bel. & Iaco. But. per l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. erci. idẽ tenet Imo. & potest allegari l. post dotem. secũdum secundam lect. eo. titu. quinimo plus potest dici, ꝙ si pater sit simpliciter stipulatus dotem reddi filiae uedum soluto matrimo. sola filia agere posset, sed etiam si matrimonium non esset sequutum: & propter hoc dos esset in casu, quo restitui deberet: secundùm casum no. in l. si extraneus. in fin. in uersicu. nisi euidenter aliquid actum sit. ff. de condi. ob causam. Alias plures limitationes collige ex infra dicendis.

LXVII. QVÆRO,

AN factum pactum filiae possit praeiudicare patri in actione de dote? Respon. quòd non: imo praeiudicat sibi filiae praemortuo patre, ut per Bar. in d. §. quòd si in patris. circa fin. Adde Bar. in ea. l. §. uoluntatem. per Cano. in c. ex literis. in glo. 4. de pign. Specu. in titu. de dona. inter uir. §. formatis, uersicu. quòd si filia renunciauit. Et inquantum Bar. in d. §. quòd si in patris, allegat d. authen. contra si filij. adde glo. in l. consensu. eo. titu. quae idem sentit, & sequitur expresse Cyn. & Bal. in l. si dotem. de iure dotium licèt glo. ibi senserit contrarium, & malè, idem tenet Bal. in l. si fundus. ff. de pac. doc. in reportatis antiquis. & Anto. de But. in c. qui plerunque. de dona. inter uir. & uxo. & in l. si finita. §. si de uectigalibus. ff. de dam. infect. & Salye. in l. 3. C. de bon. damna. Contrarium tenuit Raph. in d. §. quòd si in patris. per l. 3. §. fi. ubi dicit esse casum. ff. rerum amo. Ego teneo Bar. Nec ob. d. §. fin. quia ideo ibi pater potest reconueniri pro filia: quia agebat nomine suo & filiae, ut expresse ibi declarat Bar. nimirum si eam tenetur defendere, iuxta l. sed & haec. §. praetor. ff. de procurat. cum vulgar.

LXVIII. QVÆRO,

AN filia, quae est sui iuris, possit sibi praeiudicare in dotem? Tex. in d. l. 1. §. quod si in patris. ff. solu. mat. uidetur innuere quòd sic, intelligendo quòd filia fecit alium stipulari animo donandi, quod tamen uidetur contra l. de die. & l. Atilicinus. ff. de pact. dotal. sed intellige, quòd soluto matrimon. potest sibi praeiudicare d. §. quòd si in patris. secus si ante uel eo constante secundùm Imo. per no. per gloss. in l. cum dos. circa fina. ff. de pact. dot. & quod habetur in d. l. Atilicinius. licet glo. sentiat contra. in l. & haeredi. §. filia. ff. de pact. & non bene secundùm eum, tu adde inquantum Imo. tenet, ꝙ quando est sui iuris, possit sibi praeiudicare in dote, si fiat sol. mat. ideo uidetur bene dictum: quia contra tex. in l. licet. in uersicu. iusta causa. ff. de pact. do. Vnde uidetur dicendum, ꝙ in d. §. quod si in patris. ille tertius fuit adhibitus in casu, in quo potest sibi mulier praeiudicare in dote, ut puta si constante matrimonio adhibeat tertium animo donandi ad stipulandum dotem in casu soluti matrimonij morte mulieris, uel diuortio in casibus, in quibus mulier potest sibi praeiudicare, de quibus notatur in l. 2. ff. de dote praele. & in l. 2. ff. de pact. do. & dicam plenius infra proximè circa princip.

SVMMARIVM.

1 *Filia an & quando possit agere in dote aduentitia sine patre.*

2 *Consensus patris non requiritur in spiritualibus.*

LXIX. QVÆRO,

AN in dote aduentitia filia possit agere sine consensu patris, Respondeo quòd sic, ut C. de colla. authẽ. quod locum. secundùm Bar. in d. §. ꝙ si in patris. cui adde, ꝙ idem tenet Dyn. Bal. Ange. Imo. & Pau. ibidem glo. in §. illud. in gl. parua. in auth. de aequali. do. cum qua transit Iaco. de Bel. ibi, & Barto. & Bald. in d. auth. quod locum. Plus dicunt Imol. Pau. & Rom. in d. l. Cayus. ff. sol. mat. per illum tex. ꝙ filia de iure florũ sola potest agere sine patre in dote aduentitia. Sed Iac. de Are. & Cy. in d. auth. quod locum dicunt illud uerum

1 † in dote magna, secus est in parua per illum tex. cum glos. 1. quae uidetur contrariari glo. 2. ibi, & glo. in d. §. quòd si in patris. Sed reducuntur ad concordiam per dictam distinctionẽ. Aut dos est magna, aut parua &c. Et hanc distinctionem sequitur Ray. in l. non solum. ff. sol. mat. Roma. in d. §. quòd si in patris. dicit, quòd siue dos sit magna, siue parua, indistinctè requiritur consensus patris per regulam l. fi. §. necessitatem. & §. ubi autem. ff. de bo. quae lib. Et pro ista opin. uidetur gloss. in d. l. Cayus. Non ob. tex. in d. auth. quod locum. quia loquitur in casu tantùm, quando mulier agit propter inopiam uiri, vnde dispositio exorbitans, & correctoria non debet attendi ad casum, ꝙ dos sol. mat. uerè restitui debet, authen. quas actiones. cum ibi nota. C. de sac. san. eccl. Vel aliter posset dici, ꝙ ibi non agebatur de aliquo interesse siue commodo patris: cum in casu praedicto dos adhuc deseruire deberet oneribus matrimonij. l. ubi. C. de iu. do. Nec ob. si dicatur, quòd si dos illa aduentitia dilapidaretur, posset cogi pater filiã ipsam de suo dotare: quoniam dico, quòd illud non est in consideratione, quia etiam si illa dos non dilapidatur, potest cogi pater filiam de suo dotare, ar. l. qui liberos. de ritu nup. & l. fi. C. de iu. do. Vel aliter põt rñderi, ꝙ illa verba, cũ mr̃ obtulerit, q̃ sunt in d. auth. qđ locũ. nõ aũt in corpore, sed fuerũt addita ab Irnerio, qui non habuit potestatem legis condendae,

secun-

secũdùm Bal.ibi. Et tenendo istam partem posset responderi ad d. l. Cayus. ꝗ licet ibi dicatur acquiri ad utilitatem filiæ, non tamen dicitur illam posse exercere sine consensu patris, ergo &c.ar.l. Papinianus exuli. ff.de minor. Vnde fortè dici posset, quòd in puncto iuris opi.glo.in d.§. ꝗ si in patris.non sit uera de iure ciuili. Sed de iure canonico uidetur hoc deci
1 sum in c.fi.de iud. lib. 6. ubi in spiritualibus † & dependentibus ab eis non requiritur consensus patris, & ibi est glo.quæ exemplificat illum tex.in dote, quæ dependet à matrimonio. c.de pruden.de dona.inter uir. Vnde concludo: nam cum ista quæstio sit dubia de iure ciuili, sed de iure cano.clara, standum esse iuri canonico, iuxta no.in c.licet. de fo. compet.& est bona glo in c.per uenerabilem. qui filij sint legit. Reperio tamen, quòd Bal.in contingentia facti consuluit secundùm glo.in d.§.quòd si in patris.& consilium incipit. Quædam pulchra mulier. Et mouent: quia pater in dote aduentitia non habet usumfructum, nec in ea est legitimus administrator, ergo non est necessarius eius consensus etiam de iure ciuili.l.fina.§. si uerò.C.communia utriusq.iudi. Sed hoc non puto uerum: quia in contrarium est regula.l.quæcunque.C. de bo.quæ lib.& §.si uerò.probat magis contra Bald.ut ipsemet fatetur ibi. Sed si aliquis uellet tenere contra communē opi.posset respondere ad tex.in d.c.fi.cum glo.quòd illa malè exemplificauit in dote quò ad materiam nostrã: quia quando principaliter est iudicium intentatum super dote: tunc nõ dicitur esse dependens à causa matrimoniali, siue spirituali sed ita demum quando incidenter de dote tractatur in causa matrimonij principaliter intentata: ut pulchrè probat Imol. in l.1.ff.solu.matr.& tetigi nobis suprà in §.1. in quæstione. vtrum dos sit priuilegiata in instantia. Adde tamen, quòd nõ puto recedendum à communi opin. in decidendo. Pro qua facit, quod no. Bal.in l.fi.in fi.princ. C.de iure do. ubi infert, ꝗ similiter filiusfa.in donatione propter nuptias aduentitia potest agere sine consensu patris, sicut dictum est in dote: quia pari passu ambulant, quod est notandum.

LXX. QVÆRO,

SI pater dat dotem pro filia emancipata, an pro ipsa agere possit: quia etiam talis dos dicitur profectitia. l. profectitia.§.1.ff.de iur.dot. Vide Bar.in l.2.§. quòd si in patris.ff. sol.matrim. & in l.si constante.in 2.col.eo.titu.cum quo cæteri transeunt.

LXXI. QVÆRO,

QVARE lex induxit communionem inter patrem, & filiam in actione de dote. Certè ex persona patris una fuit ratio, ne si filia haberet actionem integram, & eam peteret, & perderet ipsam dotem exactam, pater cogeretur eam iterum dotare &c. Item ex persona filiæ fuit ratio, ne pater ipse recipiens consumeret dotem. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff.solu.matrim.secundùm glo.in d.§.quòd si in patris.quam sequitur ibi Bar.& in l.si constante.in 1.q. secundæ partis principalis.eo.titu.& Bal.in l.ubi adhuc.in 9.col.C. de iure dot.& Bar.in l.imperator.ff.ad Treb.

LXXII. QVÆRO,

FILIA in potestate, an aliquo casu possit agere ad dotē patre inuito? Gloss.in d.§.quòd si in patris.dicit quòd sic, si pater esset inops, allegat l.fin. ff. de eo per quem fac. er. ubi sicut inopia eximentis rescindit liberationem exempti, ita inopia patris tollit communionem, & facit pro hoc de legat. primo.l.planè.la secunda.§.1.& melius.l. pater. in fin.de dote præleg. & bene facit l.imperator. ff.ad Treb. nam sicut ibi suspicio patris facit transire fideicommissum in filium, ita hic suspicio propter paupertatem facit transire actionem de dote in filiam. Posset etiam allegari ad hoc, l. si cum dotem. §.eo autem tempore. eodem titu. si tamen uelles posses dicere, quòd iura gloss. non multum probant quia in dicta l. fina. tractatur de lucro perdendo: sed in casu nostro tractatur de damno euitando, quorum non est par ratio l. fina. C. de codicil. Nec obst. dicta l. imperator. quia ibi inopia nocet ipsi inopi, & non alij. unde per glo. melius faciunt alia iura supra allegata.& uide omnino Bartol. in l.fina. C.communia de lega.

LXXIII. QVÆRO,

AN pater & filia in actione de dote sint tanquã duo rei? Glo.in l.2.§.quòd si in patris.ff. sol.ma.tenet quòd non per l.qui hominē.§ gener.ff.de sol. Et quia in duob. reis quilibet agit nomine suo, sed hic pater agit nomine filiæ tãtum, facit ad hoc: quia duobus reis mortuis quilibet transmittit ad hæredes suos, sed hic mortuo altero consolidatur actio de dote in alterum &c. Item si essent duo rei socij, factum vnius præiudicaret alteri, quod non est in patre & filia secundùm glo. præallegatam. Sed certè hoc ultimum non fuit necesse dicere; quia remissio per partem vnius sociorum non nocet alteri, etiam si sunt duo rei credendi.l.si unus. in princip. ff.de pac. Nec ob.l.si duob.ff. de arbi. quia aut agimus de quæsitis tollendis, & tunc siue sint socij, siue non, factum vnius non præiudicat alij. Aut agimus de quærendis, & tunc si sunt socij bene præiudicat vnus alteri, & ad prædicta uide Paul. in l. non solùm ff.solut.matri.

SVMMARIVM.

1 *Pater quando agat adiuncta persona filia ad vtilitatem communem, vel ipsius patris tantùm, quando filia sibi præiudicauit per pactum.*

2 *Actio de dote profectitia spectas ad patrem pleno iure.*

LXXIIII. QVÆRO,

1 QVANDO pater † agat adiuncta persona filiæ ad vtilitatem communem, uel ipsius patris tantùm, quando filia sibi præiudicauit per pactum, & hæc est solẽnis dubitatio. de qua uide Bart.in d.l.2.§.quòd si in patris. in pen.colum. ff.sol.mat. Et pro eius conclusione uide glo.& doct. in l. si cũ dotem.§.1.uersicu.superest.eod.tit. Alij tenent ultimam solutionem glo.in d.§.quòd si in patris. uidelicet quòd aut filia promiserat non petere sub pœna, & tunc si pater agat adiũcta persona filiæ, potest reconueniri ad pœnam. & sic licet in pœna præiudicet filiæ: non tamen in dote præiudicat patri aliquo casu. Nec uidetur uera solutio Barto.secundùm eos; q a non potest dici, quòd agatur ad utilitatem patris tantùm, cũ teneatur pater illam dotem filiæ reseruare, auth. sed quamuis. C.de rei uxo. act. Ideo perinde iudicari debet, ac si pater ageret ad utilitatem ipsius filiæ. hanc opin.tenet Cyn.in d.§. quòd si in patris.& Salv.in d.l. cum dos. ubi dicit, ꝗ solutio ultima, de qua suprà, diuinat: quoniam ibi in tex t.nec de illa pœna, nec de reconuentione dicitur, sed fortè sustineri potest opin. Bar. Nec ob.ratio Pau. quia imò non agitur de utilitate filiæ: quia pone filiam culpa sua dotem amisisse, iuxta d.auth.quod locum. certè non teneretur pater iterum illam dotare: ut no.in l.si cum dotem.§.post.ff.sol.mat. Vel secundò, si filia alteri delegasset dotis solutionem: non tamen animo donandi, certè tunc cum filia ab illo possit recuperare, nõ tenebitur pater iterum eam dotare. Adde tamen, quòd etiam opi. Pau. potest procedere per d.l.cum dos. Nec ob.quòd uideatur diuinare, ut dicit Salyce.quia non est uerum: imò ibi optimè probatur in uer.nullo casu præiudicat. casus autem, quo poterat præiudicare patri erat.quia pater tenebatur cauere in causa reconuentionis de defendendo filiam cum ageret adiuncta eius persona: ut l.sed & hæ.§.prætor.ff.de procurat. Et ideo tex.in d.l.cum dos.dicit, quòd nullo casu præiudicat. Raph.in d.§.quòd si in patris.dicit, quòd standum est solutioni Barth. de necessitate tamen si uidetur uera secundùm eum: quia non reperitur iure cautum, quòd pater sit legitimus administrator filiæ in bonis profectitijs, sed in aduẽtitijs tantùm; quoniam secundùm eum restituta dote profectitia dominium pleno iure spectat ad patrem l.fi. C.commu. utriu. iud. vnde in re propria non debet dici legitimus administrator filiæ &c. Mihi uidetur, quòd Barto. bene loquatur. Nec
2 ob.ratio Raph. quia nõ puto expressum in iure, quòd † actio de dote profectitia spectet pleno iure ad patrem, imò expressè dicitur contra in d.§.quòd si in patris. Fateor, ꝗ considerata ipsa re dotali, prout iam est restituta patri, verũ est quòd respectu pleni dominij spectat ad patrem, non ante.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote competens patri an sit vna, & eadem cum illa,*

qua competit filia.

2 *Iniuriarum pluralitas inducitur ex pluralitate personarũ.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN actio † de dote competens patri sit vna & eadem cũ illa, quæ competit filiæ? Glo. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. sol. mat. dicit Io. tenere, quòd vna sola, quam pater intentat, quandoque solus, quandoque adiuncta persona filiæ, quandoque sola filia. Sed contra Ioan. facit litera in d. §. quòd si in patris. ibi, nec eam &c. quia copulatiua inclusa in d. negatiua, ostendit diuersitatem actionum esse, & sic plures. Licet posset dici, quòd significat pluralitatem circa modum agendi non circa substantiam actionis. Secundò contra Io. facit: quia ex eadem iniuria facta filio nascuntur plures actiones, ut l. pater. & ibi no. ff. de iniur. ergo sicut una est actio iniuriarum, quæ datur patri, alia uerò quæ datur filio, idem debet dici in

2 actione de dote. Sed posset responderi, quòd † in actione iniuriarum aliud est: quia ex pluralitate personarum inducitur pluralitas iniuriarum, & per consequens pluralitas actionis: ut l. 1. §. fi. ff. de iniur. & l. eum qui. §. pe. eod. tit. sed hic pluralitas personarum non inducit pluralitatem dotium, & ideo nec pluralitatem actionum. Idem contra Ioan. facit. nam sicut in duobus reis duæ sunt actiones. l. si reus. ff. de duo. reis. ergo eadẽ ratione in dote, in qua pater & filia sunt quasi duo rei: sed potest responderi, quòd ubi est pluralitas obligationum meritò sequitur pluralitas actionum, sed hic una tantùm est obligatio. l. qui hominem. §. gener. ff. de so. mihi placet opin. Ioann. quam communiter sequuntur Modern. in d. §. quòd si in patris.

S V M M A R I V M.

1 *Dominium sol. mat. transit statim in mulierem, cui datur utilis rei uendicatio.*

2 *Dispositio l. in rebus. an militet in dote profectitia.*

LXXVI. QVÆRO,

1 HODIE † quod statim sol. matr. dominium transit in mulierem, cui datur utilis rei uendicatio. l. in rebus. C. de ie. do. An ista sit communis patris, & filiæ, cum dominiũ non possit esse penes plures insolidum l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commu.

Reperio quosdam antiquos dixisse, quòd penes utrunque sit insolidum, & similiter dominium insolidum penes quemlibet, & inter eos erit communio non denotatiua partium, sicut in l. ea quæ. C. fam. ercis. sed denotans ius quoddam connexum, quod est penes quemlibet insolidum, & in quo plures, ut una persona, reputantur. & §. si duobus uehiculum. cum simi. procedit in non connexis, & separatis. Sed hoc mihi non placet: quia non uidetur possibile, quòd dominium eiusdem rei eodem respectu sit penes duos insolidum, unde uidetur tutius dicere, quòd in dote profectitia nihil sit innouatum, & quòd pro illa hodie competit rei uendicatio, quinimmo uidetur dicendum, quòd sequuta exactione dominiũ sit penes patrem, & sit facta, ut ita dixerim, in ipsum consolidatio, per l. fi. C. communia utriusq. iud. ubi uidetur casus, & in auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. Vel aliter potest dici, quòd actio de dote erat propria ipsius filiæ secundùm iura ffitorum. Sicut & aliæ quædam actiones, ut dicam infra proxi. quæst. Et istud ultimum est de mente Bald. in dicta l. in rebus. Addo, quòd per d. l. dominium uidetur transferri in patrẽ solum; quoniam matrimonium est solutum filia superueniente, & pater utitur hoc priuilegio pro filia: quia ad utilitatem filiæ tendit, ut dixit glo. in d. §. fuerat. in uersicu. cum ipsi. c. institu. de actio. & no. Dyn. & Bar. in l. post dotem. in ulti. col. ff. sol. matr. Et pro hoc facit: quia ad patrem non ad filiam reuerti debet. d. l. fin & d. authen. sed quamuis. Attende etiam:

2 quia uidetur † quòd d. l. in rebus. non militet in dote profectitia: quia tex. ibi dicit: cum eadem res ab initio uxoris fuerat & naturaliter in eius permanserit dominio &c. ergo uidetur ibi clarissimè loqui de ea tantum dote, quæ quò ad dominium ab initio fuit mulieris: hoc autem non potest uerificari in profectitijs: quoniam olim & hodie permanent patris. l. cũ oportet. in princip. & in uersicu non ex eius substantia. C. de bon. quæ libe. no. glo. fin. & ibi Barto. & alij in l. 1. C. qui admitti.

Teneas igitur pro conclusione, quòd d. l. in rebus. non habet locum in dote profectitia, & pro ea non datur rei uendicatio quod est notandum.

LXXVII. QVÆRO,

AN de iure ffitorũ actio de dote profectitia esset propria ipsius patris tantùm, uel filiæ tantùm? Quidam tenet, quòd est propria filiæ: sicut & aliæ quædam actiones, ut per glo. in l. longius. §. si filius. ff. de iud. facit l. Pompo. ff. fami. ercis. dicebatur tamen esse communis: quia filia non poterat eã exercere sine patre, nec contra. l. 2. §. 1. solu. matr. Et si dicas, quomodo consolidabatur in patrem mortua filia? Respondeo eo modo, quo actio iniuriarũ mortuo filio. ff. sed si unius. §. fin. ff. de iniur. Et sicut id, quod habebat filius ex castrensi peculio consolidabatur in patrem mortuo filio ab intestato. l. tam ex contractibus. cum ibi not. ff. de iudi. Attende, quòd idem uidetur esse de iure C. quia in profectitijs nihil est innouatum, ut dixi suprà proxim. q. Licet Cyn. in l. auia. C. de iure dot. dicat, quòd actio de dote erat solius patris. Sed quicquid dicatur, ego puto uerum, quòd dotis actio erat communis patris & filiæ, non autem solius filiæ, uel solius patris. Et pro hoc allego bonum tex. in l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. & in l. 2. §. 1. ff. sol. mat. & in l. filiusfa. §. sed si filia. ff. de procu. & sequitur Bald. in d. l. auia. & communiter doct. in l. non solùm. ff. solut. matrim.

S V M M A R I V M.

1 *Filia an habeat exercitium actionis de dote profectitia volente patre.*

2 *Filia agit sine consensu patris, quando pater non habet legitimam causam contra dicendi.*

LXXVIII. QVÆRO,

1 AN filia † habeat exercitium actionis de dote profectitia volente patre, & an requiratur expressus consensus, uel sufficiat, si non contradicat, & quid econtra in patre. Barto. in l. non solùm. ff so. mat. tenet. quòd in filia requiratur expressus consensus patris, sed in patre sufficit, q filia non contradicat, uel causam contradicendi non habeat. Et pro Bar. vide gl. in l. si cum dotem. §. 1. & ibi sequitur Ray. Bar. Bal. Ange. Imo. & Pan. & omnes excepto Roma. ff. sol. matr. & sequitur Guli. in l. 2. §. 1. eo. tit. Et pro hoc uidetur tex. in d. auth. quod locum. in uersic. consensit. & expressius facit text. in corpore vnde sumitur. Bal. tamen ibi uidetur contra tenere, dum dicit idem simpliciter in patre, quod in filia, allegat l. dotem. ff. sol. mat. pro quo fortiter facit l. filius. §. sed si filia. in uersi. sed puto. ff. de procur. & glo. in d. l. non solùm. in uer. peruenit. Mihi uidetur, q si pater potest expressè contradicere, non sufficit scientia cum taciturnitate, sed requiritur consensus expressus: ita procedat gloss. & doc. licet secus in filia. Aut pater non potest contradicere: ut quia est suspecta persona, & tunc potest filia sine expresso consensu patris agere. & hoc dicit d. §. sed si filia. & ita distinguendo intelliguntur verba Ful.

2 & Paul. in d. auth. quod locum. dum dicunt † q si pater non habet iustam causam contradicendi, filia agit sine eius consensu: nam intellige, scilicet expresso, quia tacitus consensus ex taciturnitate, & scientia præsumitur, & q regulariter quãdo pater tacet, non possit filia agere, firmat Io. And. per illum tex. in c. fin. in uersicu. de consensu patris. de iudi. in 6. in nouella. hoc idem nota. Bald. in l. fin. §. necessitatem. uersic. quid si pater. C. de bon. quæ lib. Considera tamen, q huic uidetur obstare text. in dicto. §. sed si filia. dum loquitur de absente, vide omnino Ange. in §. fuerat. institu. de actio. & Barto. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio.

LXXIX. QVÆRO,

AN pater qui agit de dote, quæ est communis ipsius & filiæ, teneatur cauere de rato, si filia sit absens, & quare cauet? Bar. in l. non solùm. ff. solut. mat. sequendo glo. ibi dicit, quòd ideo cauet: quia requiritur alterius consensus, quòd secus in duobus reis, & communiter eum sequuntur doctor.

LXXX.

LXXX. QVÆRO,

AN pater possit indistinctè sine causa contradicere filiæ petenti dotem? Bar. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. ponit duas opi. glo. videlicet, quòd aut pater habet legitimam causam contradicendi, & tunc potest. Aut non, & tunc secus, sed Imo. tenet ibi, quòd possit indistinctè contradicere, & sit pro ratione uoluntas. Facit: quia idem uidemus in actione iniuriarum. l. sed si vnus. §. filiofa. ff. de iniur. Itē quia si contradictio patris non attenderetur, frustra tex. in d. l. non solum. requireret promissionem de rato, quæ non posset cōmitti. l. hæc stipulatio. ff. ut leg. no. ca. Item quia ubi filia agere vult de dote, requiritur, ꝙ pater expressè cōsentiat: ut not. gloss. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. & hanc opin. sequitur Rom. in dict. §. si pater. quicquid dicatur Rapha. & Paul. de quibus non curo.

SVMMARIVM.

1 *Pater si sit absens & reliquit procuratorem, an talis procurator præferatur filia.*

2 *Consensus patris expressus requiritur ad hoc ut filia agere possit.*

LXXXI. QVÆRO,

1 QVID si pater † sit absens, & reliquit procuratorē: an talis procurator præferatur filiæ, & quid si reliquit procuratorem ad contradicendum filiæ? Dic, quòd aut pater absens constituit procuratorem ad petendū dotem, & tunc procedat opin. quæ habet, ꝙ præferatur filiæ, quæ hoc casu agere non posset. Aut constituit procuratorem ad contradicendum filiæ agere uolenti, & tunc aut habet legitimam causam contradicendi, & præfertur filiæ aliàs non: & ita procedat opinio. Barto. si autem non est aliquis procurator ipsius patris: tunc filia indistinctè admittitur cum cautione rati. Nec obst. quòd frustrà requireretur cautio, si pater non potest indistinctè cōtradicere &c. quia respondeo, ꝙ idem uidemus in patre, qui cauet, filiam absentem ratum habituram, & tamen si sine causa contradiceret, filia non noceret patri. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi glo. ff. sol. mat. ergo &c. Et quòd pater sine iusta causa non possit contradicere, tenent Saly. Fulg. & Pau. in authen. quod locū. C. de colla. Nec obst. quod dixi suprà proxi.
2 q. uidelicet, quòd † quādo filia agit, requiritur expressus cōsensus patris: quia illud intelligitur, quādo pater est præsens, sed eo absente sufficit cautio tan. Nec ob. tex. in l. si cum dotem. §. si soluto. eod. titu. quia ibi erat curator patris furiosi. & similiter responde ad d. §. filiofamilias.

LXXXII. QVÆRO,

QVID si filia contradicat patri agēti, cui incūbat onus probandi causam contradictionis esse iustam an ipsi filiæ, an uerò patri esse iustam. Glo. fin. in l. Titia. ff. sol. mat. sensit, quòd incumbit filiæ, & cum ea transeunt ibi Moder. & in l. dotem. eod. titu. & in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. eod. titu. & Bald. in l. si marito. §. si soluto. eo. titu.

LXXXIII. QVÆRO,

AN merita ipsius mariti sint iusta causa: quia filia contradicat patri petenti dotem. Gloss. ponit opinio. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. mat. Dy. uidetur tenere, ꝙ non de meritis mariti: ut l. iubemus. §. 1. C. de sacr. sanct. eccles. Idem tenet Bald. Ange. & Imo. in d. §. eo autem tempore. quia non reperitur, ꝙ merita ipsius mariti sint sufficiēs causa: ut filia contradicere possit patri, attento ꝙ filia nō habet plenum ius in ea actione de dote, sed commune cum patre. Nec obstant iura allegata in gloss. licet doct. non respondeant: quia loquitur in filiofa. uel in prælato habente plenam administrationem, vnde bene merentem potest remunerare: ut pulchrè not. per Ioan. And. in addi. Spec. in rubr. de rebus ecclesia. non alien. sed filia non habet plenam administrationem in dote. l. 3. cum simil. ff. solut. matrimo. & hoc placet, licet Bartol. in dicto §. eo autem tempore. in fin. dicat, hoc committi arbitrio iudicis per illum textum qui parum facit.

SVMMARIVM.

1 *Pater si sit litem contestatus, deinde interueniat consensus filia an ualidetur iudicium.*

2 *Consensus propinquorum si ex forma statuti requiratur in contractibus minorum, non sufficit talem consensum præstari post contractum.*

LXXXIIII. QVÆRO,

1 SI pater † sit litem contestatus, deinde interueniat consensus filiæ, an ualidetur iudicium. Imo. in l. si cum dotem. §. eo autem. in prin. ff. sol. mat. uidetur dicere, ꝙ expediat adesse tempore litis contest. idem no. glo. in l. fin. §. necessitatem. in glo. 3. C. de bon. quæ lib. ubi Bald. ad hoc ponderat tex. in d. §. eo autem tempore. Sed certe in casu illius §. etiam si consensus interuenisset post lit. contesta. tamen ualidaretur iudicium: quia talis consensus necessarius est, imo plus: quia ratione interesse patris sequitur. l. licet. ff. de iud. l. fin. ad Macedonia. trahitur retro, & mandato comparatur, & hoc apertè vult Barto. in d. §. necessitatem. Non obst. tex. in dicto §. eo autem tempore licet ipsi non respondeant: quia intentio d. §. fuit, ꝙ si non præstatur cautio rati, non audiatur uolens litē contestari: vnde si postea opponatur, non auditur opponens. l. ita demum. C. de procur. l. Pompo. §. rati. ff. eo. tamen si ante litem contesta. opponatur, ꝙ agit sine consensu patris, & lite contesta. superueniat talis consensus, non negat ille text. quin iudicium ualidetur etiam quò ad patrem, adeo ꝙ maritus soluens etiam à patre liberetur. Sed ubi requiritur consensus ad legitimandam, seu integrandam personam alicuius: tunc non sufficit interuenire consensum post litem contesta. sed debet in ipso actu interuenire: quia talis consensus pro solennitate requiritur: ut est tex. nota. in c. auditis. de elect. & est de mente Ange. in d. §. necessitatem. ubi apertè glo. hoc firmat. Idem tenet Barto. Bald. & alij in l. si quis mihi bona. §. iussum. de acquiren. hæred. Idem Specu. in titu. de actore. §. 1. uersicu. sed pone lis est contestata. & uersic. sed quid si filius. cum duobus uersicu. sequentibus. Et ꝙ ubi talis consensus requiritur pro formali solennitate, non sufficiat interuenire postea, ita tenet Imo. expressè in c. cum consuetudinis. extrà, de consue. & in c. cum uos. extrà de his quæ fiunt à prælat. sine consensu capituli. & Bald. in l. executorem. in 5. colum. C. de execu. rei iudi. & Cyn. in l. senium. C. qui test. fa. pos. Et ideo
2 determinat Bald. in l. 1. in ultim. char. C. qui admit. ꝙ † si ex forma statuti in contractibus minorum requiritur consensus propinquorum, non sufficit talem consensum præstari post contractum, ex quo requirebatur pro solennitate ad integrandum personam minoris. Idem tenet dom. Anton. & Imol. in d. c. cum consuetudinis. Bene facit, quod nota. Bald. in l. cum is. §. 1. in fin. ff. de don. causa mor. licet Ange. contradicerit, & minùs bene in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellia. quod nota pro declaratione eorum, quæ posuit Bart. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arceo.

LXXXV. QVÆRO,

QVID si pater est litem cōtestatus cum consensu filiæ, quæ postea emancipatur per patrem, an perimatur iudicium ipsius patris? Tex. in dic. l. si cum dotem. §. eo autem. à contrario sensu innuit, ꝙ non perimatur.

Sed contrarium puto uerius; quia etiam si post sententiam filia efficiatur sui iuris ante factam executionem totum ius consolidatur in filia: ut est tex. in l. si marito §. si uoluntate. ff. sol. mat. & post talem consolidationem factam in filiam sui iuris effectam ante executionem sententiæ pater non potest amplius prosequi: sed filia prosequitur illud idem iudicium: l. iam ex contractibus. ff. de iudic. Vide tex. in l. 1. §. ex hoc. C. de rei uxor. actio. & nota. Bart. in l. si tamen hominem. ff. de sol.

LXXXVI. QVÆRO,

SI pater sit persona suspecta, filia autem sit honestæ vitæ: an iudex possit ex suo officio repellere ipsum patrem agentem de dote? Imol. ꝙ sic. in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrimo.

Adde: quia ubi publica utilitas uersatur, iudex ex officio procedere

procedere poteſt: ut pulchrè per Barto. in l. 4. in §. hoc autem
iudicium. in 4. oppo. ff. de dam. infect. dum dicit, ꝙ in cauſis
pijs iudex ſupplet ex officio etiam parte non petente: & quòd
dos ſit cauſa pia, dixi ſuprà. in §. 1. circa fin. & ultra ibi dicta
eſt tex. in l. cum is. §. ſi mulier. in verſic. pietatis. & ibi Bald.
ff. de condi. inde. & no. Bart. in l. ſi ego. §. 1. de iure dot. & Bal.
in repe. l. 1. C. de ſacr. ſanct. eccle. Adde, quòd prædicta debent
intelligi, quando filia expreſsè non conſentiret patri: nam
aliàs ſi expreſsè conſenſit, etiam ſi pater ſit perſona ſuſpecta,
iudex ex ſuo officio eum repellere non poteſt, ſecundùm Bal.
in d. §. eo autem tempore. Ex quo habes, quòd priuata vtilitas
præfertur publicæ, quādo publica vtilitas ueniebat ſecūdario.

LXXXVII. QVÆRO,

SI filia non contradicit patri agenti propter reuerentiam,
an habeatur pro conſentiente. Imol. in l. ſi cum dotem. §.
eo autem tempore. ff. ſolu. matri. tenet quòd non, per l. pen.
ff. de furt. & per no. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum
actio nō datur. ubi ſuccurritur mulieri, uel filiæ, quæ propter
reuerentiam mariti, uel patris conſenſit in aliquo actu. Nec
obſt. id, quod habetur in l. ſi patre. ff. de ritu nup. & quod not.
glo. in c. inſinuante. extra qui cleri. uel vouen. vbi gloſſ. ſuper
hoc arguit pro & contra: quæ reſpondet, ut dicam in proxima
quæſtione.

SVMMARIVM.

1 *Metus an præſumatur interceſſiſſe in contractu celebrato in præſentia alicuius perſonæ, cui debetur reuerentia.*
2 *Ingreſſus religionis, vel profeſsio an vitietur, quando filia inuita ingreditur monaſterium ob reuerentiam patris.*
3 *Libertas omnimoda requiritur in matrimonijs.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 AN eo ipſo † quòd actus celebratur in præſentia patris,
vel mariti uel alterius perſonæ, cui reuerentia debetur,
præſumatur metum interceſſiſſe.

De hac q. uide, quod habetur in l. ſi patre. ff. de ritu nupt.
& quod not. gloſſ. in c. Inſinuante. extra qui cleri. uel uouen.
ubi gloſſ. ſuper hoc arguit pro & contra. & facit etiam, quod
habetur in c. ex literis. de deſpon. impu. & in c. præſens cleri-
cus. 20. q. 3. Imo. in d. §. eo autem tempore. diſtinguit, quòd
interdum propter meram reuerentiam conſentiunt prædicti
ne forte incurrant odium uel indignationem. & iſtud nō ha-
bet reſcindere actum, per d. l. ſi patre. Quandoque non inter-
uenit ſimplex reuerentia ſed etiam minæ, uel uerbera: & tūc
officio iudicis ſuccurritur, dato quòd aliàs non induceretur
metus propter talia in uirum conſtantem, & ſic intelligatur
gloſſ. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non da-
tur. & ibi Barto. & per Innocen. in c. cauſam matrimonij. de
offic. dele. & ad hanc diſtinctionem allegat l. ſi patre. ſubdit ta-
men, quòd matrimonium carnale cōtractum per filium pro-
pter reuerentiam paternam non inualidatur per d. l. ſi patre.
Secus uidetur in mrīmonio ſpirituali, ſeu in ingreſſu religio-
nis facto per filium coactum ex reuerentia paterna per d. c.
præſens. quod non eſt alibi: ſed intelligi debet ſecundùm di-
ſtinctionem ſuprapoſitam, niſi dicas, quòd maior libertas re-
quiritur in matrimonio ſpirituali: cum voluntarium militē
eligat ſibi Chriſtus non coactum. 9. quæſtio. 5. c. ſi quid inue-
niſti. Et dicit Imo. quòd prædicta ſunt notāda ad ea, quæ quo
2 tidie contingunt; quia† quandoque filiæ inuitæ propter reue-
rentiam paternam ingrediuntur monaſterium, an tunc uitie-
tur ingreſſus, uel profeſſio, adde tu, quod Barto. in d. §. quæ
onerandæ. vult, quòd eo ipſo, quòd præſens eſt maritus pater
ſuperior, uel alia reuerentia prima nō cenſetur adhibitus me-
tus, niſi de minis, aut uerberibus præcedentibus probetur, al-
legat l. interpoſitas. cum ibi nota. C. de tranſact. & optima li-
tera, & ibi Barto. in d. l. ad inuidiam. C. quod metus cauſa. &
ibi nota. gloſſ. optimè probatur in d. l. ſi patre. Et de materia
uide per Bald. in c. 1. §. item ſacramenta. de pa. iu. fir. & in l.
pactum. C. de colla. & in l. ſi ſine. C. ad uelle. & in l. 1. poſt Cy.
C. de bonis mater. & in toto titu. de pace Conſtan. in verſicu.
pactionis. Bart. in l. fin. §. ſi fœnerator. ſuprà quod metus cau-
ſa. per dom. Anto. in c. cum uirum. ubi bonus tex. de regula-
ribus, & quod nota. gloſſ. 22. q. 4. c. vnuſquiſque. Et ideo
cautela notabilis eſt ſecundùm Bar. in l. tranſactionem. la 2.
per illum tex. C. de tranſactio. quando maritus contrahit cū
uxore interueniat præſentia propinquorum: quia tunc non
obſtantibus minis, aut uerberibus præcedentibus mulier non
præſumitur metu contrahere, & ſequitur d. Ant. in c. cauſam
matrimonij. licet primò ibi aliter dicat Sal. in dicta l. tranſac.
vbi dicit, illud dictum Bar. procedere in marito, & in alijs, nō
autem in patre contrahente cum filio: quia non obſtante tali
conſenſu propinquorum contractus dicitur meticuloſus, alle-
ga. l. uelut. de iuſti. & iur. ſed non uidetur uerum, & ꝙ cautela
la Bar. procedat in omnibus caſibus, firmat Bal. & Pau. in d.
l. tranſactionem. Rom. in dicto §. eo autem tempore. dicit, ꝙ
licet ſola reuerentia patris, aut ſimilis non reddat contractū
filij cum extraneo contrahentis meticuloſum. d. l. ſi patre. ta-
men ſecus in contractu cum ipſo patre celebrato, & ceſſanti-
bus minis & uerberibus per d. §. quæ onerandæ. cum gl. Ad-
ducit etiam not. per Bar. in l. ſi fideiuſſor. in lect. antiqua. ff.
de pig. Sed in contrarium eſt glo. in d. l. ſi patre. Nec Bal. in di
cta l. fideiuſſor. loquitur quando minæ, aut uerbera præceſſe-
runt. Et contra Rom. uidetur tex. in c. quamuis. de pact. in 6.
bene facit tex. in l. fideiuſſor. §. pater. ff. de fideiuſſ. ad idē tex.
in d. l. ad inuidiam. vnde non recederem à communi opinio-
ne, quam limito, niſi eſſemus in caſu requirente omnimodā
libertatem: quoniam tunc ſufficit præſentia eius, cui reueren-
tia debetur, ad hoc ut actus poſſit ueluti meticuloſus reſcin-
di, etiam non præcedentibus minis, aut uerberibus ſecundùm
D. Ant. in d. c. cum uirum. qui reputat illum tex. ſingularē.
Sed puto, quòd iſtud dictum procedat in ingreſſu religionis
per d. cap. præſens & pro hoc eſt tex. in d. c. cum uirum. aliàs
uerba D. Anto. uidentur eſſe nimis generalia. Nam uidemus,
3 quòd † in matrimonijs requiritur omnimoda libertas. l. Ti-
tia. ff. de uerb. obli. præſertim de iure canonico. c. gemma. & c.
cum locum. de ſponſa. c. cauſam. de rapto. no. glo. in l. Pau. ff.
de ſponſa. & tamen præſentia patris non reddit contractum
matrimonij meticuloſum. d. l. ſi patre. ergo &c. Adde etiam
prædictis glo. quòd communis ſententia ampliari poteſt, ne
non ſolùm procedat, quando filius parte præſente contrahit,
qui minatus ſit, uel uerbera intulerit, ſed etiam ſi ſit abſens,
dummodo adhuc duret cauſa metus: quoniam etiam iſto ca-
ſu contractus redditur meticuloſus: ſecus ſi cauſa talis timo-
ris ceſſet, probatur per no. in ſimili per Bar. in l. ſi ob turp. ff.
de condi. ob turp. cauſam. ubi licet ſolutio facta ex interual-
lo gratia implendi contractū metu factum præſumatur ſpon
te facta, nec ſolutum repeti poſſit: ut eſt caſus in l. 1. C. quod
metus cau. tamen fallit ſecundùm eum, niſi creditor eſſet per
ſona, cuius metus adhuc durare diceretur, ut eſſet in tyranni
de: quia tunc ſolutum, ex interuallo repeti poteſt, allegat no.
per Innoc. in c. 1. quod metus cauſa. ita ergo eſſet in propoſi-
to noſtro, & ita firmat Ang. in d. l. ad inuidiam. & Bal. in d. l.
2. Circa ēt prædicta tene menti, ꝙ in omnibus caſibus, in qui
bus per præſentiam & patientiam quis uidetur tacitè conſen-
tire, de quibus in regula, qui tacet. de reg. iur. in 6. Illud nun-
quam uendicat ſibi locum in perſona, quæ reuerentiam præ-
ſtare debet: quia ſi taceret, & pateretur eum cui reuerentiam
debet actum agere, nunquam uidetur conſentire: ita no. Bat.
in l. quæ dotis. in fi. ff. ſol. matri. allegat. d. §. quæ onerandæ. &
idem no. D. Ant. in c. nonne, de præſumpt. pro quo eſt gl. in l.
filiusfa. §. inuitus. & ibi Bal. ff. de procur. licet D. Abb. teneat
contrarium in d. c. nonne. allegat tex. in c. 1. de deſpon. impu.
in 6. de quo uide in d. l. quæ dotis.

SVMMARIVM.

1 *Filia quæ conſenſit patri agenti, an poſsit mutare voluntatem.*
2 *Procurator, qui fecit ſumptus in lite, an & quando mutare poſsit.*

LXXXIX. QVÆRO,

1 FILIA quæ † conſenſit patri agenti, an poſſit mutare
uoluntatem? Ang. in l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore.
ff. ſo. mat. multū cōmendat illum tex. ꝙ ubi requiritur præ-
ſtare cōſenſum certo & determinato tēpore, ſi ante dictum
tempus præſtetur, poteſt ante dictum tempus reuocari. ubi
autem non requiritur præſtari conſenſum certo & determi-
nato tempore: tūc hēt locum in regula, qđ ſemel placuit &c.

Quidam

Quidam dicunt, quòd tex. in d. §. eo autem tempore. nihil facit pro Ange. quia ibi consensus non requirebatur certo & determinato tempore, nec pro solennitate, sed pro interesse: & ideo non mirum, si post lit. contest. superueniat, ualeat iudicium. sed ego dico, quòd licet isto respectu non faciat pro Ange. tamen inquantum text. loquitur de cautione tan præstida ante lit. contest. in hoc fumi ar. Ange. quòd sicut cautio ista præstita ante lit. contesta. cùm dicatur sapere mandatum more mandati ante lit. contest. reuocari possit. l. ante litem. ff. de procu. ita & consensus certo & determinato tẽpore requisitus, si aute tempus præstetur, poterit ante illud reuocari. Et quando sit licitum voluntatem mutare, uide per Imo. in d. §. eo autem tempore, & Barto. in l. rebus. ff. rerum amo. & Iac. de Bel. in l. causæ. ff. de procur. in quibus locis habes, quando liceat uariare: de his etiam uide Bald. in l. de die. §. fin. qui satilda. cog. & per eundem in d. §. eo autem tempore. qui inter cætera dicit, quòd vbi mutatio esset præiudicialis aduersario, tunc impeditur, aliàs non. Ex quo infertur, quòd quidam dicebant † quòd licet procur. ante lit. contesta. mutari possit. d. l. ante litem. tamen secus est, si procurator fecisset sumptus in lite, quos reprehendit ipse Bald. quia secundùm eum mutari potest, tamen dominus tenetur primum procuratorem seruare indemnem, allegat in ar. l. pecuniam. circa princ. ff. de condi. ob cau. & est casus in l. qui omnia. §. fin. cum se. ff. de procur. Ex hoc etiam infert Bald. & Ange. in d. §. eo autem tempore. pone appellatum fuit à duobus iudicibus interlocutoriã proferentibus, & vnus detulit appellationi, an possit reuocare delationem suam, antequam alius detulerit? & deciduut quòd sic, & antequam uterque detulerit, non fuit acquisitum ius parti, ut est tex. in cle. 1. cum ibi nota. de app. ergo mutare potest, & istud tenet Paul. de Leaza. in suis quæstionibus in q. causa fuit tribus. limita tamen, nisi esset appellatum ad sedem Apostolicam: quia si tunc vnus tantùm detulit, alio nondum referente, non poterit primus, qui detulit reuocare, per tex. in c. si duobus. de appella. ubi hoc non uidetur probari: licet enim verum sit, vnum solum posse appellare ad Papam omisso proximo superiore, non sequitur, ergo vnus solus iudex potest tali appellationi deferre: stat ergo conclusio, quòd mutatio uoluntatis impeditur, quando res non est integra. §. rectè. insti. manda. Secundò quando consensus semel præstitus traxit secum executionem, ut est tex. in l. apud Aufidium. ff. de ope. leg.

XC. QVÆRO,

QVALITER fiat conclusio libelli, quãdo pater agit nomine suo & filiæ in potestate. Et quid si filia sit furiosa. Dicas, quòd si filia sit sanæ mentis, pater debet concludere dotem solui sibi, filiæve, & sic dictio ve, stat pro &: ut est casus clarior de corpore iuris in l. si cũ dotem. §. pater. ff. sol. mat. Aut filia est furiosa: & tunc illa dictio ve, exponitur sibi filiæ, furiosæve, nomine filij secundùm Barto. in dict. §. item si pater. in fin.

XCI. QVÆRO,

SI pater sit in furore, quis tunc agat de dote curator eius, vel filia. Vide Bar. in l. si cum dotem. §. si soluto. ff. sol. mat.

XCII. QVÆRO,

AN ea, quæ dicta sunt suprà de actione de dote de communi inter patrem & filiam habeant locum, si filia agat propter inopiam uiri. Vide suprà ead. quæst. 35. cum sequẽt.

XCIII. QVÆRO,

SI pater implorauit officium iudicis, dicens filiam esse in sua potestate, utrum interim agere possit de dote contra maritum? Barto. in l. Titia. in prima lect. ff. sol. mat. tenet quòd non: quia ordinata illa causa præiudiciali sequentes causæ silere debent: ut l. ordinata. C. de lib. causa. & instit. de actio. §. præiudiciales. vnde secundum eum officiũ iudicis esset pronunciare, donec pendet causa præiudicialis, super non esse procedendum. Et hoc communiter tenetur, licet gl. contrariũ dixerit in d. l. Titia quã Bal. sustinere conatur: quia pendente causa status præiudicialis silere debẽt aliæ quæstiones inter eosdem, sed non inter extraneos, & sic non debet iudicium silere inter filiam & maritum. Sed Imol. ibi hoc reprehendit per plures rationes, & cum eo concordat Rom. & maximè per rationem literæ in d. l. Titia. quæ tamen mihi hoc non probat, nec etiam in eius ratione uidetur aliud facere. Vnde fortè glo. sustineri posset cum modificatione, uidelicet intelligendo tex. in d. l. Titia. quòd iudicium possit inchoari. finiri autem per sententiam non. Nec contrarium dicit d. l. Titia. si bene inspiciatur, & sic non ob. d. l. ordinata.

ADDITIO.

a Contra maritum. Nota, quòd si pater implorauit officium iudicis dicens, filiã esse in sua potestate, non potest interim agere de dote contra maritũ secundùm Bar. in l. Titia. ff. sol. mat.

XCIIII. QVÆRO,

QVID si pater agit contra maritum dicens dotem sibi restitui debere, & filiam esse in sua potestate, utrum si filia compareat, & dicat, se sui iuris esse, & sibi in dotem restitui debere, debeat talis exceptio examinari, & impediatur iudicium. Bart. in d. l. Titia. in 2. lec. tenet, quòd talis exceptio examinabitur, cum ipsius filiæ opponentis intersit, allegat l. suspecta. in prin. ff. de inoffi. test. & C. de liti. authen. si hæres. ff. de re in. l. sæpe. & ad Treb. l. ita tamen. §. quoties. & ff. de rei uen. l. is à quo. & ff. de peti. hære. l. pen. & idem tenet Bar. in qualibet dictarum legum. Ex quo habes notare, quòd tertius potest comparere in iudicio moto per alios pro suo interesse, & opponere exceptionem, per quam repellatur actor, de quo per Bar. in l. si perlusorio. §. 1. ff. de ap. ubi hoc singulariter limitatur procedere, ubi in terminis d. l. Titia. comparuisset filia ad impendiendum patrem ante lit. contest. secus si post cõtest. litem filia sciente per rationes, quas ibi uide per eum. & idem tenet Bar. in l. sæpe. in 9. q. & Ant. de But. & canonistæ in c. quamuis. ad fi. & in c. cum super. in 2. char. de re iud. de quo per Imo. in l. à sententia. in 6. col. & in l. ab executore. §. alia. ff. de appel. Bene est uerum, quòd poterit assistere liti pro suo interesse, ne fiat collusio, per d. l. si suspecta. cum ibi not.

XCV. QVÆRO,

QVID si filia compareat ut suprà post litem conte. per patrem, & quid si uelit assistere liti per procuratorem, & an requiratur speciale mandatum, quando filia vult contradicere patri, uide in remissionibus, quas dedi supra in proxi. q.

SVMMARIVM.

1 *Filia an præsumatur esse sui iuris, uel in patria potestate.*
2 *Filia, quæ fatetur, se esse legitimam patre reprobante, an sit in quasi possessione sui iuris.*

XCVI. QVÆRO,

1 AN filia † præsumatur esse sui iuris, uel in patria potestate? Bart. in d. l. Titia. distinguit, an sit in quasi possessione existentiæ sui iuris, uel non. uide per Specu. in tit. de actore. §. 1. uer. quid si postquam. & seq. & per Bar. in l. is potest. in 5. col. in uer. expediti. ff. de acq. hære. & illud ualet ad cautelam, de qua per Imol. in l. sed si de sua. eod. titu. per Fed. de Sen. in suo consi. 105. inci. agit quidam. & Io. An. in re. in famibus in mercantialib. & Ang. in l. post mortem. de adop. no. Ro. in l. si emancipati. C. de coll. † Limita tamen, nisi filia se
2 legitimam fateretur, uel pater hic probasset: quia licet filia esset in quasi possessione existentiæ sui iuris, non releuatur ab onere probandi: quia primæus status naturalis contradicit huic quasi possessione. l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. ergo non releuat ab onere probandi: ut colligitur ex no. per glo. in l. sicuti. §. si quæratur. ff. si ser. uen. & clarè not. Bar. in l. si prius. in 3. 4. & 5. q. ff. de ope. no. nun. Et de hac materia uide per Cyn. in l. 2. C. de seru. & aqua, per Bal. in l. non ignorat. C. qui accu. per Cyn. in l. prima. in penul. & ult. quæstio. C. ubi causa status. per Bald. in l. sicut. C. de libe. causa, & Cyn. & Bald. in l. solennibus. C. de fide instrumen. Bal. in l. eam quam. C. de fideicom. uide quæ dixi in d. l. si prius.

XCVII.

XCVII. QVÆRO,

AN pater possit petere dotem aduentitiam? Bar. & doct. communiter in d.l. Titia. ff. sol. mat. concludunt, quòd non: etiam si filia sit in potestate, uide per scribentes in auth. quòd locum. C. de collatio.

XCVIII. QVÆRO,

1 QVALITER pater probet filiam esse in potestate. a Glo. in d.l. Titia. ff. sol. mat. dicit, ꝙ probando filium esse legitimam, per l. nam & ciuium. ff. de his qui sunt sui ua alie. iu. & insti. de pa. po. in prin. Sed quomodo hoc probabit, quòd sit legitima. Barto. in d.l. Titia. dicit, quòd probando, ꝙ sit nata ex legitimo matrimonio.

ADDITIO.

1 Nota hic, quòd pater probans filiam legitimam esse: probat eandem esse in potestate.

SVMMARIVM.

1 *Pater in qua curia debeat probare filiam esse in potestate.*
2 *Pater christianus debet probare filiam esse in potestate coram iudice ecclesiastico, iudæus verò coram seculari.*
3 *Matrimonij causa potest incidenter cognosci per iudicem secularem, quod fallit octo modis. ut num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*

XCIX. QVÆRO,

1 AN hic † articulus possit probari in curia seculari, an uerò debeat probari coram Episcopo? Bar. in d.l. Titia. ff. solu. mat. distinguit, quandoque est dubium, an inter patrem & matrem fuerit matrimonium, & dicitur causa specialis, & debet examinari coram Episcopo. Quandoque nõ dubitatur de matrimonio: sed an illa filius fuerit natus ex matrimonio, & istud non est spirituale, poterit examinari coram, iudice layco, ut ibi per eum. Adde, quòd contra tenent omnes Moder. ibi, cano. in c. tuam. extra de or. cogni. per illum text. in c. lator. & in c. causam. extra qui filij sint legi. Fulg. & Moder. in l. 2. C. de iuri. om. iu. & ipsemet Bar. in l. omni nouatione. C. de sac. san. eccle. & in l. quoties. C. de iud. & in d.l. 2. aliter loquutus est, uolens quòd ubi causa matrimonialis, uel usuraria, aut similis incidit coram iudice seculari. Tunc aut dubitatio uertitur super facto, & poterit per eum cognosci, ut ibi dubitatur, an mulier fuerit desponsata, uel non, secus si uertitur dubitatio super iure: puta, utrum matrimonium fuerit matrimonium vel non per iura præallegata. Et istud etiam sequutus est Fede. in consi. 82. incip. facta est lea &c. & in consi. 42. incip. do. Andreæ &c. Idem Ioan. And. d. Ant. Cardiualis; & do. Abba. in d.c. tuam. & in c. cum sit generale, de foro cõpetenti. & Bal. in l. filium. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & in authen. ei qui. in 6. col. C. de bon. author. iudi. poss. & in c. 1. §. si mulier. in tit. de contro. inuest. per Pau. de Leaza. in clem. 1. de usur. per Ang. in disputatione sua. Astensis miles. Idem consuluit Petr. de Ancha. consi. 224. Principalis ratio istorum est: quia quæstio facti non habet spiritualitatem: & quia d.l. omni nouatione. loquitur in q. iuris, Bald. tenet contra in d.l. quoties. & in d.l. omni nouatione. & in d. cap. cum sit generale. & ibi nota. per glo. in uersic. usur. per Lapum allegatione. 56. incip. uenerande domine. Mouentur: quia regulariter iura in d.c. tuam. cum si. loquitur indistinctè. Item quia text. in cle. 1. de usur. uoluit edi libros suos actori ad intentionem fundandam contra usurarium: aliàs compellũtur ecclesiastica censura: ergo innuit, ꝙ corã ecclesiastico. Itẽ mouent̃ p d.c. si iudex laycus, extra de sen. excõ. in 6. Adde Bald. aliter dicẽt in l. 1. in fi. C. de sen. q̃ sine cer. quan. in l. eos. in fi. C. de usu. & in authen. ad hæc. co. ut. & in l. 1. C. de lat. li. tol.

Verior uidetur communis opin. quam limita & declara secundùm Pet. de Anch. in rep. c. ea quæ. in 5. q. de reg. iu. in 6. nõ ꝓcedere in his, quæ sunt spiritualia & ecclesiastica iura: ut quia nullo modo actiuè spectant ad laycos: & quia agit̃ de puniendo clericũ, uel hæreticũ: quoniam siue incidat quæstio facti, uel quæstio iuris, nunquã cognoscit secularis, ita loquitur. in c. si iudex lay. & in c. inquisitoris. de hæretic. in 6. Si autem actiuè caderent in laycum, tunc procederet distinctio, Bar. præallegata, quæ fuit Pau. de Leaza. in cle. 1.

Et ex hoc potest communis opin. glo. sustineri, & respondere ad c. post miserabilem. & in c. 5. de usur. quia loquuntur, quando uertebatur quæstio iuris. Vel secundùm Pe. in d. rep.
2 procederent † quã inter Christianos ageretur talis quæstio: sed
ubi inter iudæos & infideles: tunc potest iudex laicus cognoscere: quia de his, quæ sunt foris, nihil ad nos, idest ad ecclesiã
pertinet per ibi per eum allegata, quod no. quia non inuenies
3 ab alio tactum. Et ex prædictis habes secundam † quòd causa
matrimonij, uel similis potest incidenter cognosci ꝑ iudicẽ
4 secularem, quæ multipliciter limitari. † Primò, ut non proce-
5 dat, quando uertitur quæstio iuris. † Secundò, quando actiuè
6 non cadit in laicum. † Tertiò fallit, ubi per confessionem, &
de plano iudex uellet informari de legitimo matrimonio, uel
de singulis. Nam dato quòd quæstio incidens uertatur super
iure, poterit tamen secularis de ea cognoscere, ita Spec. in tit.
de reconuen. §. 2. uersi. sed nunquid. el 1. & sequitur Bald. ibi
in d.l. non ignorat. in fin. & in d.l. filium diffinimus. & in l. in
omni noua. & in l. unica. C. de sen. quæ sine cer. quant. & in d.
auth. ei qui. in 5. & 6. col. & do. Ant. in c. tuam.
7 † Fallit quartò, ubi constaret, quòd per calumniam opponeretur exceptio remitten. ad iudicem ecclesiasticum secundùm Bal. in d.l. 1. C. de sen. quæ sine cer. quan. facit l. 2. C. de fal. c. post electionem. de concess. Ex quamuis ista sit bona cautela, quominus secularis remittat huiusmodi exceptionem ad ecclesiam eam reijciendo & ad ulteriora procedendo: tñ aduerte iudex, ne id faciat, nisi apertè constet de calumnia. Vnum no. quod dixit Sal. in suo consi. inci. in q̃õne uertente in castro Argentæ &c. asserens, ꝙ aliàs uidit consilium Io. Cal. & Io. de Ligna. ꝙ iudex secularis, coram quo tales exceptiones remittendæ ad forũ ecclesiasticũ proponuntur, debet opponenti statuere terminum ad producendum coram eo capitula, quæ vult probare in curia ecclesiastica, ut sic uideat, an capitula releuent: & si non releuant, ad ulteriora procedat.
8 † Quintò fallit, ubi essemus in causis summarijs, siue extraordinarijs. Bald. in l. 2. C. de Cath. edic. & in d.l. si. diffinimus. & in d. auth. ei qui. allegat no. p Spe. in ti. de primo & secũdo decreto. §. restat. uer. qd si agat actione priuilegiata &c.

Sed Io. And. contra tenet in addi. Spe. in ti. qui fil. sint legi. §. 1. super uer. competit. sed dictum Bal. fortè posset sustineri in casu, de quo loquitur Spec. uidelicet, quando pars aduersa erat contumax, & tractabatur de missione ex primo decreto, uel secundo. Sed hoc dictum magis ex authoritate, quàm iure probatur, maximè quando quæstio est super iure non super facto.
9 † Sextò fallit, quãdo agitur coram arbitrio secundùm Bal. in l. unica. in 9. col. C. de cõfes. quia isto casu cognoscitur per priuatum non per personã publicã: ideo non fit præiudiciũ iudici ecclesiastico, ar. l. notionem. ff. de uer. sign. & l. an prætor. §. 1. ff. de reg. iur. Ex quo infertur, ꝙ talis sententia etiã à partibus emologata non producit actionem iudicati, nihil allegat. facit l. cum antea. C. de arbi. quæ dicit, non actionem iudicati: sed in factum, sicut oritur ex cæteris sententijs arbitrorum, pessimè loqueretur. Sed tamen contra eum uidetur facere tex. in c. cum contingat. ext. de arbi. ubi in laicum non potest fieri compromissum de causa spirituali: unde dictum Bal. uidetur esse ualde dubium.
10 Septimò † fallit, ubi statutum disponeret, secularem posse tales exceptiones, & super eis probationes admittere: ut not. Bal. in d.l. non ignorat. & in d.l. quoties. Dubium facit: quia non uidentur laici hoc posse statuere per c. nouerint. de sent. exc. & c. ecclesia S. Mariæ de consti. Sed respondet Bal. ꝙ non ualent istæ probationes tanquam coram competenti iudice. Sed quia statutum videtur uoluisse, ꝙ probationes non plenæ habeantur pro plenis, ar. l. si quando. C. vnde ui. & l. thesaurus. ad exhiben. Ro. ibi contra Bal. per d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. Raphael ibi tenet idem, quod Bald. quia cum possint partes inter se pacisci, quòd ꝓbatio imperfecta habeatur pro perfecta: ut no. Inn. in c. cum causa. de testib. & Bal. in l. fi. C. eo. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. ita ergo potuerunt statutores, arg. glo. in u. de decretio.

In contrarium facit, quod not. Fede. in consi. 91. & Anto. de Bu. in c. cum sit generale, de for. compe. dum dicunt, non posse per statutum laicorum induci, ꝙ fama sit sufficiens iudiciũ ad probandũ plenè instrumentum usurarium. & hæc opinio uidetur uerior. Et puto quòd si essemus in facto, sem ꝑ ecclesiasticus iudex inhiberet seculari, ne ulterius procedat.

De hoc articulo uide Bal. in c. 1. & c. seq. de controuer. inuest.

11 Octauò † fallit, ubicunque sufficeret probare quasi possessionem alicuius iuris spectantis ad cognitionem iudicis ecclesiastici: ut si agatur aliquo interdicto possessorio, in quo incidenter opponatur de matrimonio: nam tūc potest indistinctè cognosci coram iudice seculari secundùm Bal. in d. auth. ei qui. allegat gl. in cle. dispen. in uer. beneficijs. extra de iudi. quæ parum facit, imò tex. ibi innuit contrarium in quoquo modo connexis spiritualibus, & causa possessoria matrimonij pendet à matrimonio. ergo &c.

C. QVÆRO,

SI pater exegit dotem sine cōsensu filiæ: & postea instituit ipsam filiam hæredem, uel ei simpliciter legauit, an prohibeatur filia amplius petere dotem? Bar. in l. si cum dotem. §. cum pater. ff. sol. mat. tenet q; sic: licet aliud sit in uiro relinquente uxorem. l. 1. §. sciendum. C. de rei uxo. ac. Et ideo ratio est: quia uir est debitor uxoris spontaneus, qui in dubio non uidetur relinquere animo compensandi. l. creditorem. de leg. 2. Sed pater est debitor de necessitate: quia cogitur dotare filiā. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. fi. C. de dot. promiss. in quo debito necessario legatum in dubio computatur. d. l. si cum dotem. § cum pater. & authen. præ. C. de col. Prædicta intelligo, quando filia legatum uel hæreditatem agnouit, secus si repudiauit: quia tunc salua sibi manet actio de dote, not. glo. in l. Titia. §. qui in iure. & in l. cùm ab vno. in prin. de leg. 2.

SVMMARIVM.

1 *Filia si à patre sit hæres instituta pro dimidia tantùm, quæ doti æquiualet, an priuetur actione de dote in totum, vel pro dimidia tantum.*

CI. QVÆRO,

1 QVID si filia † à patre sit hæres instituta pro dimidia tātùm, quæ doti æquiualet, an priuetur actione de dote in totum, uel pro dimidia tantùm? Videtur quòd pro dimidia tantùm filia priuetur actione de dote, per l. si socer. in fin. ff. sol. mat. & l. si adulta. C. de hære. actio. & l. si ab eo. C. de nego. gest. Contrarium uidetur uerius per text. in l. si cum dotem. §. cum pater. ff. sol. mat. & indistinctè loquentem. & quia si legatum uidetur relictum animo compensandi idem dicendū uidetur, si pars hæreditatis relinquatur. Non ob. iura in contrarium allegata: quia loquuntur, quando testator erat debitor hæredis: quia solùm pro portione hæreditaria fit confusio actionum, sed hic filia erat creditrix mariti. l. qui hominem. §. gener. ff. de solu. & istud uidetur tenere Pau. in d. §. cum pater. Sed contra eum allego tex. in l. cum à matre. C. de rei uēdi. in uersi. pro qua portione. item sans patet ex litera, si bene ponderetur in d. §. cum pater. ubi tantùm loquitur, quando hæres fuit insolidū. tex. enim ibi loquitur simpliciter, quo casu etiam in dubio intelligitur de hærede ex asse: ut est text. in l. si defensor. §. qui iuter rogatus. ff. de interroga. actio. Ad idem glo. in l. pater filiam. in prin. ff. ad l. Fal. secundùm vnam lect. quæ licet illi literæ non conueniat: tamen in se uera est. facit l. si pluribus. in princip. de leg. 2. & hæc ratio fortius stringit, quàm d. l. cum à matre. ad quam posset responderi, quòd cum ibi nulla esset obligatio, qua teneretur mater filio ex dispositione legis: ideo cessat præsumptio compensationis, sed in casu nostro pater erat obligatus obligatione legali ad dotādum filiam. d. l. qui liberos. non uidetur tamen posse respondari ad l. si socer. §. fi. præalleg. ubi vult tex. q; actiones confundant solùm pro portione hæreditaria: & ita teneo, qd̄ notate.

SVMMARIVM.

1 *Filia agnoscens legatū continens minus dote, an sibi præiudicet.*

CII. QVÆRO,

QVID si hæreditas relicta non erat æquiualens ad dotem, & nihilominus filia hæreditatē adiuit, an sibi præiudicet in tota dote? Tex. in d. l. si cum dotem. §. cum pater. ff. sol mat. generaliter loquens innuit q; sic.

Contrarium puto uerum per text. in l. dotale. in §. fin. & ibi no. gl. ff. de fun. do. & eadē ratione idem dico in legato non æquiualente, & licet filia legatum agnoscat tamen sibi nō præiudicat in dote, in qua est speciale: ut ibi, licet regulariter sit secus l. imperator. §. si centum uersi. enim. de leg. 2. licet Pau.

2 inaduertenter consuluerit, quòd † filia agnoscens legatum continens minus dote sibi præiudicat, per text. in c. officij. extrà, de testa. qui tex. non loquitur in materia nostra, vnde teneo, quòd suprà dixi. & hæc opin. uidetur esse de mente glo. in d. l. pater filiam. Quod tamen hodie dicas procedere filia, quæ adiuit illam hæreditatem cum beneficio inuentarij: quia tunc potest relictum petere etiam ueniendo contra factum defuncti, per l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. secus si non fecit inuentarium, arg. l. ex qua persona. ff. de reg. iur. Nec obst. d. l. dotale. §. fin. quia illud est uerum de iure ffo-rum, ad quod etiam citra confectionem inuentarij non tenebatur hæres, nisi pro uiribus hæreditarijs. l. si vniuersa. cum simil. C. de leg. hodie autem secus, nisi fiat inuentarium. §. hinc nobis. in auth. de hæredi. & falc.

SVMMARIVM.

1 *Pater si reliquit filiæ legatum, in quo minus erat quàm in dote & prohibuit eam plus petere, & ipsa agnouit dictum legatum an sibi præiudicet in tota dote.*

CIII. QVÆRO,

1 QVID si pater † reliquit legatum, in quo minus erat, quàm in dote, & prohibuit eā plus petere, & ipsa agno

a uit a dictum legatum: an sibi præiudicet in tota dote? Pau. in l. si cum dotem. §. cum pater. ff. sol. mat. tenet quòd sic, arg. l. cum ab vno. in prin. de lega. 2. & d. c. officij. idem Dy. in l. cum pater. §. qui dotale. de lega. 2. Imo. tamen putat contrarium esse verius per l. dotale. §. fin. ff. de fun. do. licet secundùm eū loquatur ille tex. in institutione hæredis: tamē idem putat esse in legato: quia cum institutio hæredis sit titulus vniuersalis continens maius & honorabilius l. filius. §. omnibus. uersi. sed si portio, de lega. præstan. tamen quatenus plus est in dote, petere potest: ergo &c.

Mihi uidetur in proposito nostro q; uerior sit opin. Pauli. non obst. d. l. dotale. §. fin. quia ibi non fuerūt adiecta illa uerba prohibitiua, nec etiam æquiualentia, ut dixi supra proxima q. Sed ubi testator non adiecisset illam prohibitionem, tunc pro rata intelligit' relictū animo cōpensandi, p l. Lucius. la. t. de le. 2. Idē uo. Bal. in l. huiusmodi. §. cū pater. ff. de le. 1.

ADIDTIO.

a Et ipsa agnouit. Adde hic, aut filia (si pater ei reliquit in testamento decem: & iubeat eam esse contentam, ita quòd de bonis suis non possit plus petere, uel habere occasione legitimæ) acceptans legatum, & id recipiat à fratre faciendo finem & refutationem, possit agere ad supplementum legitimæ, ex quo agnouit iudicium defuncti. Vide Barth. Socin. in consi. 203. incip. viso. uersi. 4. dico nullo modo. in 2. parte. pro quo vide etiam, quæ habentur per Francisc. Aretin. in l. si testamento. C. de impu. & al. sub.

CIIII. QVÆRO,

SI filia hæres instituta, sed hæreditas sit exhausta legatis, vel ipsa filia sit grauata restituere hæreditatem, ita quòd sola falcidia uel Trebellianica remaneat apud eam, an possit dotem petere? Videtur q; sic, & etiam habebit falcidiam & Trebellianicam: ut not. Moder. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. ma. Et est ratio: quia in Treb. & fal. computatur id, quod obuenit hæredi ex causa testamenti: secus si extra testamentū l. id autē. & l. in quartam. ff. ad l. Falc. & l. pater. & l. debito. §. fi. & l. à filia. in prin. ad Treb. vnde dos, quæ obuenit filiæ extra testamentum, non compensatur in quartam debitam iure naturæ. l. quoniā nouella. C. de inoffi. test. l. illud & ibi not. C. de collat. Adde, quod dixi in filia instituta, q; potest petere dotem ultra falc. uel Treb. est uerum, quando pater dotē nūquam exegit, ita loquitur d. l. pater. sed si aliquo modo exegisset pater dotem, tunc filia hæres non posset amplius à marito dotem petere, ut fatetur gl. magna in d. l. pater. licet in d. l. si cū dotem. §. si pater, ff. sol. mat. teneat contrarium, & malè.

CV.

CV. QVÆRO,

QVID si pater reliquit filiæ centum pro sua legitima, an impediatur petere dotem? Respõdeo, quòd per prædicta appatet, ꝙ compensabuntur in dotem : & uide Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. & Bar. in l. quæsitum. §. spu usæ. de priui. cred. & uide quæ dixi supra §. proximo.

CVI. QVÆRO,

AN pater, qui exigit dotem à marito filiæ sine ipsius cõsensu dicatur debitor ipsius filiæ? Rapha. in d. l. si cum dotem. §. pater. ff. sol. mat. dicit, quòd non: sed maritus, qui sine eius consensu dotem soluit, per l. socer. §. si. eo. titu. & l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. Tamen mihi uidetur, quòd cũ pater dotem exactam teneatur conseruare filiæ. l. socius pro filia. ff. pro socio. & auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. ideo satis dicitur esse debitor filiæ, uel secundùm Imo. in l. cũ pater. §. pater filiæ. de leg. 2. pater dicitur debitor filię per quandam consequentiam: quia si maritus ab uxore conueniatur, aget condictione indebiti aduersus patrem, cui dotẽ sine consensu uxoris soluerat: & ideo dicetur in effectu esse debitor filię ipse pater. & hoc magis placet.

CVII. QVÆRO,

AN maritus cogatur alteri promittere dotem, quàm mulieri? Vide Bar. in l. 2. in 3. col. ff. sol. matr. cui adde, ꝙ ubicunque maritus constante matrimonio de uoluntate mulieris promitteret Titio restituere dotẽ animo donandi, actionem, quæ primò mulieri ad dotem contra maritum acquisita erat, si Titius soluendo non est, liberatur maritus ab uxore per talem promissionem, ut est gl. fin. quam ibi ponderat Bal. & Ang. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. matr. & ideo non tenetur maritus isto casu dictam promissionem Titio facere de uoluntate mulieris : quia ipsi marito esset incommodum, cum sic remaneret obligatus duobus, & hoc ꝙ mulier de suo dedisset, quod not. quia singularis est limitatio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adhibuit aliquos ad stipulandum partem dotis: an in dubio uideatur animo donandi.*

CVIII. QVÆRO,

1 SI mulier † adhibuit aliquos ad stipulandum partem dotis, an in dubio uideantur adhibiti animo donandi? Glo. in l. quæ dotis. sol. mat. tenet ꝙ non: sed uidentur magis adhibiti tanquam procuratores, nisi expressè constet, ꝙ animo donandi. Sed Bar. ibi aliter distinguit : quia aut mulier adhibet ad stipulandum totam dotem, & tunc procedit dictum gl. aut ad stipulandum partem dotis: tunc uidetur donare: & rationem dicit ibi per eum. Sed adde, quòd opi. gl. est magis cõis, uidelicet ꝙ non præsumat animo donandi, nisi hoc expressè constet, quam tenent Dy. Bal. & Imo. in d. l. quæ dotis. & Cy. & Bal. in l. 2. C. de iure dot. Nec ob. ratio Bart. quæ contra eũ est. d. l. 2. ubi filia fuerat stipulata tãtmodo partẽ dotis, & tñ dr ibi. si animo donandi, quasi dicat, si cõstet &c. Præterea in d. l. quæ dotis. fuerũt adhibiti ad stipulãdũ sol. mat. quæ clausula ẽt importat ꝑ mortem uiri superuiuente muliere; quia omnem casum habet. l. cùm quærebatur. de uerb. sign. Sed in dicto casu nõ possunt adhiberi animo donandi. l. 2. & l. de die. ff. de pac. dot. sed solùm ut nudi ministri: ergo in dubio ut potius res ualeat, quàm pereat. l. quoties. ff. de uerb. oblig. & ut in dubio eadem determinatio determinet plena æqualitate seruata. l. iam hoc iure. de vulg. & pup. debet intelligi, ꝙ uideantur adhibiti ad stipulandum partem dotis ad omnem casum soluti matrimonij tanquam nudi ministri, sicut si totam dotem. Itẽ nec ratio Bar. est efficax: quia non vr̃ referre, an mulier adhibuerit nomen alterius in instrumento per honestatẽ non animo donandi, & in alia parte uoluit succedere dispositionẽ legis secundùm Imo. in d. l. quæ dotis. ff. sol. mat. Idẽ tenet Raph. Pau. & Rom. & idem Bal. in l. filia. in 7. q. C. famil. erci. ꝓ quo facit: quia siue mulier expressè mãdet alicui tertio, ut stipulet, semper censetur habere mandatũ. l. post dotẽ. secundũ 6. lect. Dy. & Bar. ff. sol. mat. & licet tex. in d. l. q̃ dotis, non multùm stringat: quia ibi non partem dotis, sed simpliciter dotem fuit stipulatus, tamen satis hoc uidetur probari in d. l. 2. ergo censetur adhibitus ad vtilitatem mandantis: quia ista est natura mandati. Si autem uidetur adhibitus animo donandi, non esset mandatum, sed consilium. l. 2. ff. mand.

CIX. QVÆRO,

QVID si mulier adhibet aliquos ad stipulandum totam dotem in vno tantum casu? Bart. in l. quæ dotis. in fi. 1. col. ff. sol. matr. tenet, quòd præsumitur donatio: etiã si fuerint adhibiti ad stipulandum dotem in omnem casum l. mulier. §. fi. ff. de iure dot. & l. cum quis. §. nuptura. ff. de leg. 3. Doct. tamen communiter tenent contrarium per l. post dotem. secundùm lect. Dy. ff. sol. mat. facit tex. in l. Seya. & ibi gl. ff. de dote prælег. quem ita ibi intelligit Bar. in summario. & ideo uerius uidetur, quòd dixi in præcedenti q. &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adhibuit ad stipulandum totam dotem animo donandi, an dicatur donatio inter uiuos, uel causa mortis.*
2 *Promittẽs in instrumẽto donationis omnia & singula firma habere, & in nullo cõtrauenire, sũc dicitur donatio inter uiuos.*

CX. QVÆRO,

1 SI mulier † adhibuit ad stipulandum totam dotem animo donandi, an dicatur donatio inter uiuos, uel causa mortis? Glo. in l. quæ dotis. ff. solu. mat. vult, quòd in dubio intelligatur donatio causa mortis, allegat tex. in l. cum quis. §. nuptura. ff. de lega. 3. & nihil facit: quoniam ibi fuit mandatum non dona. uide melius probatur. d. glo. in l. Seya. coniuncta glo. fi. ff. de dote præleg. Quod tamen limita esse uerum, si in ea sit facta mentio mortis: aliàs dicitur donatio inter uiuos: licet sit facta ab infirmo, ut est tex. fin. in d. l. Seya. §. fi. ff. de do. cau. mor. & uo. glo. pe. in l. Seya. ff. de dote præleg. & sequitur Dyn. Barto. Bald. & Imo. & communiter doct. in d. l. quæ dotis. Hinc infero, quòd malè loquutus est dominus Ant. in c. 2. extrà de consuetu. ubi per illum tex. in uersicu. bona ualitudine, uel in ultima uoluntate. dixit, quòd infirmus in dubio non uidetur facere actum inter uiuos, sed ultimæ uoluntatis, pro quo facit tex. & glo. ibi. & no. in l. 1. C. de fals. causa adie. leg. Sed dixit contra casum in d. l. Seya. §. fi. & eum reprehendit Imo. in d. c. 2. allegat l. Titia. §. fi. ff. de do. causa mor. sed uoluit allegare d. l. Seya. §. fi. Item limitat prædicta Bald. in l. pro hæreditarijs. in fi. C. de acquir. hæred. procedere, quando ista dispositio sub cõmemoratione mortis est eius solius, qui post mortem suam dispositionem confert, sed si cum eo curtat alius disponens, cuius intersit non reuocari : tunc censetur donatio inter uiuos & irreuocabilis. exemplum ponit, si mulier uiro dotem dedit, & inter eos actũ est, quòd post mortem mulieris in matrimonio decedentis cum liberis dos à marito retineatur pro liberis : nam quia cum muliere disponente post mortem suam cõcurrit, cuius interest, uidelicet fauor filiorum, ualet irreuocabiliter tanquam donatio inter uiuos, allegat l. 1. in princip. ff. de dote præleg. ibi, deteriorem conditionem dotis &c. nam si posset reuocari, non diceretur conditio dotis fieri deterior, quòd reputat Bal. ualde no. Mihi uidetur, quòd sit contra tex. in d. l. Seya. ff. de dote prælega. ubi cõcurrebat persona, cuius intererat actum illum esse irreuocabilem, & tamen tex. ibi & glo. pen. clarius dicit, quòd intelligitur causa mortis. Ad l. 1. allegatam per Bald. posset responderi, quòd ibi expressè uoluit donare irreuocabiliter. Item limita, nisi aliqua alia causa irreuocabiliter & obligatoria præcesserit secundùm Bartol. in l. si cum moriat. in fi. princip. ff. de conditio. indeb. ita intelliges illum tex. & l. prima. C. ut actio. ab hære. & contra hære. & l. penul. C. de contrahen. & committen. stipul. & ita dicit tenere Guliel. de Cu. & alios. item fallit, nisi esset facta mentio mortis in genere, non autem in specie, ita uidetur esse text. in dict. l. quæ dotis. secundùm intellectum gloss. & docto. inquantum ibi erat conuentio, quòd quocunque soluerentur matrimonium &c. Et sub istis uerbis generalibus comprehenditur casus mortis; & tamen non dicitur donatio causa mortis, sed 2
inter uiuos, & hoc modo uidetur sensisse Bartol. in dict. l. quæ dotis. si bene inspicitur, dum antequam opponatur de l.

Procula.dicit,ut in legibus suprà allegatis. Item limita, nisi in donatione, ubi facta est mentio mortis, actum sit, quòd reuocari possit est casus in l. ubi ita donatur. ff.de do. causa mor.

2 Et ultra prædicta cadit dubitatio notabilis † si in instrumẽto donationis promisit omnia & singula firma habere, & in nullo contrauenire, an dicatur donatio inter uiuos facta in casu d. l. ubi ita donatur. Bald. in l. cum quis. ff. de conditio. ob causam. argui & finaliter concludit, quòd sit donatio causa mortis: quoniam illa uerba contrauenire, intelliguntur secundùm naturam cõtractus, super quo apponuntur ut l.dãni infect.ff de dam.infec.cum simi.facit.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.de quo uide etiam per Ang. in consi.incip.do. Antonia de Floren.& per Pau.aliud tangen.in consi.49.incipiente in Christi nomine,notandum &c. ubi inter unum,qđ est satis mirandum,quòd si quis omnia bona sua, quæ in præsenti habet & in futurũ habiturus est usque ad tempus mortis donauit,& promisit de non reuocando, & sic in contractu facta est mentio mortis, isto casu non habebit locum d. l. vbi ita donatur. attento quòd cum donat.bonorum præsentium & futurorum non ualet: quoniam liberam testamenti factionem aufert, ut not.doct.in d.l.fi.C.de pact. ideo uidetur iudican.donat.causa mortis,ut actus potius ualeat, quàm pereat.l. quoties. cum vulga.ff. de reb. dub. quia cum reuocari possit,non aufert liberam testamenti factionem.l. qui mortis. ff.de donat.causa mort. Tamen contrarium forte est uerius: quia uerba illa futurum tempus denotantia non fuerunt adiecta in modum causæ finalis, sed demonstrationis causa.vnde cum donatio præsentium & futurorum saltem in præsentibus ualida remaneat secundùm docto.magis communiter in d.l.fina. non obst. argumen. d. l. quoties. quia illud uerum in casu dubio,secus ubi constet de mente disponentis per prędicta, quod not.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier si adhibuit coniunctam personam ad stipulandum, an præsumatur animo donandi inter uiuos licet sit facta mentio mortis.*

2 *Donatio propriè non resultat, ubicunque fit mentio mortis.*

CXI. Q V Æ R O,

1 SI mulier † adhibuit coniunctam personam ad stipulandum: an præsumatur animo donandi inter uiuos, licet sit facta mentio mortis? Glo.in l.cum maritus.in fi.ff.de pac.do. tenet quòd non, nisi hoc sit expressè actum ut ibi istud communiter tenetur, licet Bar.in l.quæ dotis.in 2.col.ff. sol.mat. dicat, quòd illud ibi est propter duos actus: quia mulier primò fuit pacta fratri suo, deinde frater fuit stipulatus. secus in vno actu tantùm secundùm eum. sed Imo. ibi hoc reprehendit: quia proprius actus uidetur tendere ad executionẽ primi.ideo non debet inducere donationem inter uiuos, quam non induxit primus,argumen.clemen. 1.de prębend.& quod no.in cap. accessorium. de regul. iur. secundùm eum. Et facit; quia quando regulariter sunt duo, quorum regulariter alter de per se non ualet, etiam simul iuncta non operantur. l.spadonem.§.qui iura. de excusa.tutor.& in l.1. C. qui numero se excusant. lib. 11. Adde, quòd prædicta intelligebat hic Raphael, quando talis donatio sub cõmemoratione mortis facta fuit coniunctæ personæ, per tex.in l. 1. & l.cum pater.C. de iure dot.& in d. l. cum maritus.§. fina.istud tamen
2 fortè non est uerum: quia ubicunque † fit mentio mortis, tunc propriè donatio non resultat.l. 1. & l. mortis.ff.de donat. causa mort. dicitur impropriè donatio, ut ibi facit ratio d.l.si cum aurum. cum simil. quæ indistinctè procedit etiam inter coniunctos: quia quilibet præsumitur causam propriã non præferre alienæ. ergo donator dum uiuit uidetur potius uoluisse sibi quam coniuncto prouidere. Nec ob.d.l.cum maritus.§.fi. quia ibi expressè actum fuit, ut supra retuli.& ita intelligitur d.l.2.

S V M M A R I V M.

1 *Ascendens si adhibet descendentem ad stipulandum dotem, an uideatur in dubio adhibuisse animo donandi.& nu.2.*

3 *Ascendentes masculi differunt à fœminis.*

CXII. Q V Æ R O.

1 SI ascendens † adhibet descendentem ad stipulandum dotem: an uideatur in dubio adhibuisse animo donãdi? Bar. in l.quæ dotis.in 3.colum.ff.solut.matr. tenet, quòd si per l. donationes.§ species.ff.de dona.& per l.fin.eod.tit. quod est verum in casu, quo potest acquirere & stipulari descendenti ad utilitatem descendentis,aliàs secus: ut quia descendentem in potestate sua existentem in profectitijs adhibuit ad stipulãdum: quia cum etiam hodie in eis nihil sit immutatum per l. cum oportet.in princip. C. de bon.quæ lib.ideo uidetur indistinctè adhibitus potius, ut habeat in peculium, quàm animo donandi, secundùm Barto. in tract. de duobus fratribus, & in l.si pater.in princip.ff.de don.Idem tenet Cyn.in l.2.C. de iure dot.& Imo.in d.l.quæ dotis.ff.sol.matr. & Bald.in l. filiæ.C.famil.ercisc.cum aliquali tamen modificatione. Sed Cuma. Pau.& Rom.in d.l.quæ dotis.contra tenent per.§.nuptura.in l.cum quis.ff.de leg.3.ibi allegata. & ubi potest capi alia cõiectura &c.d.l.si cum aurum. Sed ibi in d.l. quæ dotis.potest capi coniectura mandati,ergo &c.mouetur per d.l. 2.à cõtrario sensit.Idem tenet Dy.Nico.de Neapo. & Raiu. in d.§.nuptura.sed Imo.in d.l.quæ dotis.respondet ad §.nuptura.quia secundùm Cyn in d.l.debet intelligi,quando cõstat,quòd fuit adhibitus ut nudus minister. Sed hæc solutio diuinat secundùm Imo.vnde dicit,quòd ibi filius fuit adhibitus ad stipulandum dotem in omnem casum soluti matrimonij & sic etiam in casu, in quo morte viri solueretur muliere superueniente, quo casu quis non potest adhiberi animo donandi: & ideo debet dici adhibitus ut nudus minister, ut sic potius res ualeat quam pereat. Sed hæc ratio non ualet: quia uidetur contra tex.in d.l.quæ dotis. vnde melior uidetur esse solutio Cyn.quæ uidetur probari in d.§.nuptura. in uersicu. mandauit. Ad text.in d.l. 2. potest responderi, ut intelligit Barto.summando illam l. uidelicet quòd in dubio filia uidetur adhibita animo donandi,sed communis opin.est,quòd ille casus non intelligitur in casu dubio,sed demum quãdo expressè constabat de animo donandi.vnde tenẽtes contra Bar. respondent ad iura sua,quæ loquuntur,quando ipsemet ascẽdens stipulatur descendenti reddi rem ipsius ascendentis,quo casu cadere non uidetur præsumptio, quòd descendens censeatur mandatarius,non autem loquuntur illa iura, quando ascendens adhibet descendentem ad stipulandum: quia tunc censetur ut mandatarium adhibuisse.d.l.post dotem. & fortè etiam gratia honestioris modi, ut dicit Bart.in d.l. quæ dotis. & facit d.l.si cum aurum.Adde,quod Barto.in d.l.si.pater.ff. de don.& in tractatu suo de duobus fratribus.in fin.dixit, ꝙ in dubio uidetur adhibitus ut mandatarius, nisi ex qualitate rei modicæ donatæ & ex quantitate liberorum non in magno numero existentium præsumi posset donatio.argu.l. usum. ff.de donat.inter uir.& l. filiæ. de leg.3.Idem tenet Bald.in l.
2 fin.in 7.quæstio.C.famil.ercisc.& Imo.in d.l.si pater † ubi limitat istam distinctionem non procedere,quando talis descẽdens esset adhibitus à matre ad stipulandum dotem in omnẽ casum soluti matrimonij,per tex.in d.l. quæ dotis.& in l. 2. ff.de pact.do.Ro.etiam in d.l.quæ dotis.uidetur aliter limita-
3 re faciendo † differentiam inter ascendentes masculos & fœminas: quia auarissimum est genus mulierum, quod donationibus repugnat. l. si ego. ff. ad vellean. Sed hoc non placet; quia in proposito nostro etiam in masculis præsumitur auaritia quò ad excludendum præsumptionem donationis, ut not.gloss.in d.l.quæ dotis.

CXIII. Q V Æ R O,

AN vicissitudo faciat præsumi dationem in dotem Bart. in d.l.quæ dotis.in 4.colum.tenet, quòd non fauore dotis.& ita debet limitari.l.idemque.§. Papinianus.ff.mandati. & cum eo transeunt cæteri scribentes.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si succedat mulieri, quæ non numerauit dotem, sed adhibuit aliquos ad stipulandum à marito, & confecit inuentarium, qualiter ipsis stipulatoribus tenebitur.*

2 *Hæres gaudet beneficio inuentarij nedum quò ad obligationes iure hæreditarias sed etiã quò ad mixtas resultantes ex promissione propria ipsius hæredis iũcta aditione hæreditatis.*

CXIIII.

CXIIII. QVÆRO,

1 QVID si maritus † succedit mulieri, quæ nō numerauit dotē, sed adhibuit aliquos ad stipulādū à marito, ut supra dixi, & confecit inuētariū, qualiter ipsis stipulatorib. tenebit. Vide Bar. ī l. quæ dotis. in uer. Venio ad alias gl. ff. su. ma. Et adde q glo. ibi uidetur uelle, q successiu babeat uim solutionis. Sed Bart. tenet, q solùm tollitur iure confusionis. Sed Bal. & Imo. dicunt, q imò tollitur iure solutionis, & etiā cōfusionis, per tex. cum gl. in l. si debitor creditori. ff. de fideiuss. Nec ub. q hoc erit damnum mariti, uidelicet, successionē habere uim solutionis, quod esse non debet per ea, quæ habentur in l. Vranius. ff. de fideiu. quia respondent, q imò nō patietur damnū, nam licet dos sit soluta marito, non tamen sequitur, q teneatur ultra quā facere possit, ergo multò minus tenebitur, quando nō uera, sed ficta solutio interuenit. Et adde, q hodie distinguitur, an fecerit inuentarium secundùm
2 Bar. in d. l. quæ dotis. Ex quo infert Bal. ibi, q † hæres gaudet beneficio inuentarij, nedum quò ad obligationes iure hæreditarias, sed ēt quò ad miatas resultantes ex promissione propria ipsius hæredis iuncta aditione hæreditatis, de quo p Ange. in consi. suo 238. quod incipit, beneficium inuētarij. & cū Bal. cōcordat Ro. in rub. ff. de acq. hæred. & quod in casu nostro adesset miata, patet ex eo: quia antequā maritus adiret, non tenebatur cum effectu soluere dotē, sed liberabatur cedendo actiones contra eum, qui tenebatur soluere, sed postquam adiuit, non liberatur, nisi soluat, ergo &c. quod est notādum. Et an teneatur inquantum facere potest ipsis stipulatoribus, dixi supra, & uide Bar. in d. l. quæ dotis.

CXV. QVÆRO,

QVID si mulier non adhibuit aliquos ad stipulandum dotem, sed ipse stipulatur dotem alteri solui, an uideatur stipulata animo donandi? Vide Barto. in d. l. quæ dotis. in uersicu. ista lex loquitur, quem alij sequuntur.

CXVI. QVÆRO,

CONSOLIDATIO actionis de dote qualiter fiat in persona patris uel filiæ? Respondeo, q nō trāsit actio de uno in alium: quia vna est tantùm actio, sed obstaculum tollitur. nam patre mortuo tollitur obstaculum, quod obstat patri, & ita sensit gl. & Bar. in l. non solùm. ff. sol. matri.

CXVII. QVÆRO,

DOS profectitia mortua filia in potestate uerè uel fictè an consolidetur in patrem. Bar. tenet q sic in l. si ab hostib. in prin. ff. sol. mat. & ultra ibi allegata per gl. uide gl. in l. 2. §. 1. in uer. perfecta. eo. ti. sol. mat. ubi ponitur opin. Io. de qua gl. vult facere mentionē in d. l. si ab hostib. Et adde p cōclusione, qd qū filia exiuit de potestate patris, licet fictè dicatur esse in potestate, uidebatur in patre non debuisse consolidari actionem de dote: quia cū filia exiuerit patriā potestatē uerè, puta transeundo in potestatē hostiū, ut in d. l. si ab hostib. uidebatur actionē de dote à patre recessisse. l. si cū dotem. §. eo autem tempore. ibi, uel etiam emancipata. & l. si socer. in principio. ff. solut. matrimo. & pro hoc gloss. in d. l. si ab hostibus. conatur dare plures solutiones, ultima uidet̄ uerior.

SVMMARIVM.

1 *Filia si tempore matrimonij est emancipata, an dos profectitia consolidetur in patrem.*

2 *Contrarietatis tollendæ gratia una dictio exponitur pro alia.*

CXVIII. QVÆRO,

1 QVID si filia † tēpore mr̄imonij est emācipata, an dos profectitia consolidetur in patrē? Raph. in l. si ab hostib. ff. sol. mat. tenet q sic p illā implicatiuā etiam, quæ est in d. l. si ab hostib. & p tex. in l. pater filiæ. ff. de euict. sed cōis sn̄ia est in cōtrariū, q imò transit ad hr̄des mulieris emancipatæ sol. mat. per l. dos à patre. in uerbo filiafa. C. sol. mat. faciunt not. per Bart. in l. post dotē. in 3. q. eo. ti. p illū text. ibi secundùm sextā lecturam Dy. cōiter approbatam, facit tex. in l. inter socerum. §. cum inter. de pac. dot. pro hoc etiam facit tex. in authen. de hære. ab intesta. uen. in §. 1. Nec ob. tex. in d. l. si ab hostib. §. 1. uer. etiam, quia uerum est, q implicat istos casus, vt non solùm, si uerè in patris potestate decessit, sed etiam fictè apud hostes decessit, dos profectitia, uel eius actio teneatur
2 ad patrem † Præterea non est inconueniens, quod vna dictio exponat p alia gratia cōtrarietatis tollendæ. ut est gl. in l. eas causas. ff. de cōdi. & demō. Nō obst. tex. in d. l. pater filiæ: quia respōde ut ibi per gl. & eo. modo respōde ad l. filiæ. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Actio iudicati an post mortem patris consolidetur in filiam, sicut actio de dote.*

CXIX. QVÆRO,

1 AN actio † iudicati post mortem patris consolidetur in filiam, sicut actio de dote? Bar. tenet q sic in l. si marito. §. si uoluntate. ff. sol. mar. In contrarium fortiter facit l. qui libertinus. §. sed si iam. ff. de ope. lib. gl. in d. §. si uoluntate. multum se inuoluit, & est difficilē contrarium: ideo dic, q glo. arguendo dicere uoluit, q sicut facta condemnatione liberti p operis non existentib. actio iudicati transit ad hæredes extraneos: ut no. gl. in l. si operatum. ff. de oper. lib. ita facta condemnatione de dote debet actio transire ad hæredes, quamuis ante sententiam non transiuisset. Solue, q in contrario soli patrono debentur operæ ante condemnationem non liberis, ideo facilius sn̄ia operatur transitū ad extraneos, sed in casu nostro actio de dote non erat solius patris. Vel aliter dicas, q ideo in d. l. qui libertinus. post sn̄iam transeūt operæ ad extraneos hæredes; quia per sn̄iam fuerat condemnatus ad pretiū certatū operarū non præstitatum, iuxta l. fabriles. & l. à duob. & l. si quando. ff. de ope. lib. vnde videtur, q ad hæredes extraneos transeat virtus facti, sicut ad eos transeunt operæ certæ, vel uerificatæ d. l. fabriles. & ibi notatur, & ista fuit solutio Dyn. & Rapha. quæ est notanda.

SVMMARIVM.

1 *Consolidatio in filiam an impediatur per exactionem factam per patrem.*

CXX. QVÆRO.

1 AN per † exactionem factam per patrem impediatur cōsolidatio in filiam? Bar. in d. l. si marito. §. si uoluntate. in fi. tenet q sic, per l. fi. C. communia utri. iudi. idem tenet gloss. in l. in insulam. in priu. ff. sol. mat. & sic idem tenet Imo. in d. §. si uoluntate, & cōiter alij. Sed contrarium tenet Rom. in l. post dotem. eo. tit. quia si per sententiam non impeditur cōsolidatio. d. §. si voluntate. ergo nec per executionem sententiæ, scilicet, per solutionem, pro hoc allegat l. 1. §. filiam. ff. de col. dotis. vbi dos promissa à patre non soluta consolidatur in filiam, ergo pari ratione soluta, & exacta per patrem, ut apertè probatur per l. si socer. §. 1. ff. sol. mat. & in l. si pater. ff. de col. bo. Ad l. fin. C. communia utri. iudi. responde, quòd ibi pater erat stipulatus sibi soli reddi. Sed hæc responsio est directè contra illum tex. in princi. ibi, stipulationis uel l. Nec ob. iura allega. per Rom. quia iden ibi non impeditur consolidatio in filiam: quia pater, qui dotem promiserat, non erat à marito soluto matrimonio liberatus ab obligatione de dote, nisi per maritum acceptilatione liberetur. tex. in l. nupta. §. 1. in fin. ff. sol. mat. nimirum si actio potest consolidari in filiam cum ante acceptilationem non censeatur dos effecta patrimonij paterni. d. l. fin. Et eadem ratione idem dicēdum est in iuribus præallegatis, nisi pater fuisset à marito liberatus per acceptilationem, quæ uim solutionis habet, quod puto notandum. Tamen prædictam conclusionem limita procedere in uera actione dotis, secus si exacta sit per patrem in casu inopiæ mariti, ita eleganter notatur in l. si constante. in princip. §. quæstio. 2. par. ff. solut. matrim.

CXXI. QVÆRO,

SI pater incontinenti stipulatus est, dotem sibi reddi, utrū filia pdat ius cōsolidationis mortuo patre, uel ipsa emācipata.

pata. Vide Bar. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. mat. ubi examinat quid de iure antiquo, & quid de iure. C. & quid de iure authenticorum, & quid si tunc pater habet alios filios, qui habent donationem propter nuptias, uel filias, quæ habent dotem sibi præcipuam, an tunc in dicto casu non impediatur cõsolidatio in ipsam filiam. Vide Bar. ibi in uerb. ego autem dico, & quid si pater instituisset hæredem extraneam, uide ibi, & uide infrà eo. q. 151.

CXXII. QVÆRO,

AN actio de dote cõsolidetur in filiam post ciuilem mortem ipsius patris, sicut per naturalem. Barto. quòd sic in l. in insulam. in princip. ff. sol. matr. & ibi uide Imo. ubi etiam habes, quando mors ciuilis habeat eundem effectum, quem habet mors naturalis.

CXXIII. QVÆRO,

SI pater succedat ipsi marito, an perimatur ius consolidationis in personam filiæ. Vide per scribentes in l. Lucius. ff. solu. matrim.

SVMMARIVM.

1 *Pater dans dotem pro filia, an possit sibi appropriare actionem de dote per simplex pactum.*

2 *Pater an mutare possit naturam actionis de dote per pactum appositum iuxta contractum dotis promissæ uestitum cohærẽtia contractus.*

CXXIIII. QVÆRO,

1 AN pater † dans dotem pro filia possit sibi appropriare actionem de dote per simplex pactum? Tex. in l. si cum pactum. in prin. ff. sol. mat. innuit quod sic, dum dicit, pepigit. In contrarium uidetur tex. in l. auia. C. de iu. dot. & in l. quoties. ff. sol. ma. Nec ob. tex. in l. si cum dotem. in uer. pepigit. quia illud uerbum refertur tantùm ad extraneum: sed prout refertur ad patrem intelligitur per stipulationẽ, ut ibi per Bar. Tu dic pro intellectu d. l. auia. quòd limitari debet, qñ pater in omnem casum soluti matrimonij, & dotis restituendæ uelit sibi actionem da dote appropriare solo pacto: qm̃ nõ põt: quia tunc tractaretur de magno præiudicio filiæ: secus uĩ esse, ubi in unum casum sol. matr. uellet sibi actionem de dote appropriare, qui potest & solo pacto: qm̃ in cæteris casibus remanet mulieri actio de dote integra, uidetur esse casus in d. l. si cũ dotem. pro hoc facit l. de fideicõ. C. de transac. nam igit in uno casu grauetur filia, in oĩbus casibus releuat. Sed hoc tñ non uĩ tutum: quia tex. in d. l. si cum dotẽ. non bene aperit, quod in uno casu sol. mat. possit per pactum mutare naturam actionis de dote, attento maximè cõi intellectu doc. qui ne directo est cõtra tex. d. l. si cum dotem. Contra quem & facit generalitas d. l. auia. Aliam limitationẽ ad l. auiam. refert in d. l. si cum dotẽ. Cuman. qđ ubi uerba patris paciscentis super dotẽ sunt dubia: tunc uerum sit, qñ nõ mutetur natura actionis de dote, ita secundũ eos, probat l. auia. in uer. creditor. sed ubi constaret de mente pris sic paciscentis: tunc secundũ eos non negat ille tex. quin pater sicut extraneus per solũ pactũ hoc possit, ut in d. l. si cum dotẽ. & ita dicit esse Nico. de Nea. ibi & Fulg. in l. lecta. ff. si cer. pet. sed Cum. in d. l. si cum dotem. tenet cõtra: qm̃ tex. in d. l. auia. intendit facere dĩam inter pactum, & stipulationẽ patris: sed si esset uera rõ prædictorum, sequeretur, quod per stipulationẽ dubiam uĩ pr̃ mutasse naturã actionis de dote, qđ est falsum: qm̃ per uer. stipulationis dubiæ non uĩ a iure cõi recedere, & est casus in d. l. post dotẽ. secundùm 3. lect. ff. solu. mat. Facit & contra prædictos: quia nulla urgens ratio diuersitatis assignari põt, quare magis constat uerba pacti fuisse ambigua. in d. l. auia. quàm in casu d. l. si cum dotẽ. ergo sequitur, quod d. l. auia. non habuit respectũ, an uerba essent ambigua, uel nõ. sed an fuerit pactũ, uel stip. ut in d. l. si cum dotem. & tenent cõiter doc. Aliam limitationem ad d. l. auia. assignabat Ang. in d. l. lecta. ff. si cer. pet. ut procedat in pacto per patrem apposita iuxta traditionẽ dotis.

2 † Secus si esset appositum iuxta cõtractum dotis promissæ: quia per tale pactum contractus cohærentia uestitũ posset pr̃ mutare naturã actionis de dote, tex. est no. secundũ eũ, iũcta gl. in l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. Pro hoc etiam adducit Ange. quia isto casu cessat ratio d. l. in traditionib. cũ gl. qm̃ non agitur de uestiendo pactum cohærentia contractus. Sed contra hanc limi. facit: q̃a non põt dari ratio urgens diuersificans. Secundò q̃a tex. in d. l. tale pactum. §. fi. loquitur, qñ interuenit stipulatio non autẽ pactum secundùm intellectũ gl. ibi. Tertiò & melius secũdùm Gul. Ray. Ang. & Paul. in d. §. fi. idõ ibi ualuit pactũ patris: quia fuit collatũ post mortẽ filiæ, & sic in casu, quo dos erat reuersa ad patrẽ. l. dos à patre. C. sol. matr. pro quo uĩ bonus text. in l. si conuenerit. ff. de pac. dota. Tamẽ hoc mihi non multũ placet: quia ibi pater erat mortuus, antequã solueretur mr̃imonium, unde dicendum uidebatur, actionẽ de dote consolidatam esse in filia, iuxta §. sed nõ ignoramus. C. de rei uxo. act. ergo ad hr̃des filiæ non autem patris spectare debebat actio de dote, cuius contrariũ dr̃ in d. §. fin. ergo &c. Si tamen uelles sustinere limitationẽ Ang. posses dicere, quod illo casu non habet locũ ius consolidationis in filiã: q̃a per pactũ ab initio factũ potuit pater mutare naturã actionis de dote ex eo: quia pactũ illud fuit collatũ casu, quo mr̃imoniũ solueretur morte mulieris sine liberis, quo casu iura dicunt non censeri ita præiudiciale mulieri, arg. l. 2. ff. de pact. do. & ita loquitur d. l. tale pactũ. §. fi. Sed si collatũ fuisset illud pactũ in alio casu sol. mat. ea superstite, tunc nõ ualeret: quoniam censeretur nimis præiudiciale mulieri, nisi hoc fiat per stipulationẽ. d. l. 2. & d. l. auia. & hunc intellectum sensit Pau. de Cas. in d. l. si cũ dotẽ. pro quo facit tex. in d. l. si pater. ff. de pac. dot. iũcta l. 2. eo. ti. Ex quo potest inferri ad d. l. si cũ dotẽ. ibi, uel in mortem. quod si pactum patris collatũ fuit in casu, quo solueretur matrimonium morte mulieris uidelicet, & per illud mutatur natura actionis de dote: quia isto casu nõ censetur nimis præiudiciale filiæ, dictis iurib. Et isto casu uerbum pepigit, positũ in d. l. si cum dotẽ. etiam relatum ad patrẽ retinet suum proprium significatũ. quod est sing. not. maximè quia communiter scrib. ibi intelligunt illud uerbum pepigit, quò ad patrem, scilicet, per stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Pater si est pactus dotem sibi reddi in uno casu sol. ma. licet tale pactum non ualeat quò ad acquirendam actionem patri in casu prædicto, an saltem ualeat quò ad hoc, ut pater præsumatur in casu omisso uoluisse donare actionem de dote ipsi filiæ.*

2 *Actus primus ualidus tollitur per sequentem inualidum factum in ultima uoluntate, secus in actu inter uiuos ualido.*

CXXV. QVÆRO,

1 SI pater † pactus est dotẽ sibi reddi in uno casu soluti mat. licet tale pactũ non ualeat quò ad acquirendã actionẽ patri in casu prædicto, an saltẽ ualeat quò ad hoc, ut pater præsumatur in casu omisso uoluisse donare actionẽ de dote ipsi filiæ? Bar. tenet, quod sic, in l. si cũ dotẽ. in princ. uer. uel dic 3. ff. sol. mat. & secundùm hoc uerbũ pepigit, positum in text. potesit intelligi de pacto nudo. Salye. ibi in repe. Imo. Rapha. & Pau. de Cast. & Rom. tenent contrarium, quòd per dictum inutile pactum non debet uideri uoluisse pater sibimet ius auferre, ut l. si iure. de leg. 3. quia per actum inualidum non uidetur recessum à iure ualido, ut in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. & in l. 1. ff. de noua. & sic tenent, quòd in casu omisso actio sit communis. Ad l. planè. respondẽt, quòd ibi expressè constabat de ademptione legati, secus si tacita fuisset ademptio, per d. l. si iure. Sed hæc responsio nõ placet: quia etiam per actum nullum, puta per donationem factam uxori de re, quam alteri legauerat, & sic separatim ab actu testandi, inducitur tacita ademptio, text. est nota. in l. legatum sub conditione. §. 1. ff. de adim. leg. quem text. ponderat Bald. in rubr. ff. de uerbo. sign. Vnde responde aliter, quòd d. l. planè. loquitur in ultimis uolũtatibus † ut scilicet primus actus

2 ualidus tollatur per sequentem inualidum factum in ultima uolũtate, uel contractu, secus in actu inter uiuos ualido: quia non tollitur per actum sequentem inualidum, prout in casu nostro, & ita dicit Barto. in l. si transferã. ff. de adi. leg. uel dic quòd in di. l. planè. tractabatur de adimendo sibi ipsi. pro hac opinio. facit secundùm Pan. quia istud pactum est ad augendum ius patris, ergo non debet diminutio operari. l. si mancipia. ff. de fund. instrumen. Sed fortius stringunt supra

allegatur

allegata: quia si uera esset ratio Paul. sequeretur, quòd etiam quãdo pater per stipulationem prouidisset in actione da dote vno casu solu. matrim. quòd in alijs casibus non uidetur donasse filiæ, quod est contra glo. 2. in d. l. si cum dotem. & communiter doct. quia idem esset dicendum in extraneo, quod est falsissimum.

CXXVI. QVÆRO,

IN casu omisso per patrem, an actio de dote sit communis ipsius patris & filię, an uerò sit propria ipsius filiæ tantum? Bart in l. si cum dotem. ff. sol. mat. tenet quòd sit propria ipsius filiæ tantùm, & cum eo transeunt communiter scribẽtes.

SVMMARIVM.

1 *Filia si erat absens tempore, quo pater appropriauit actionem in vno casu tantùm, in alio casu omisso uideatur acquisita ipsi filia.*

2 *Pactum tacitum prodest etiam ad actionem producendam.*

CXXVII. QVÆRO,

1 QVID si filia † erat absens tempore, quo pater appropriauit actionem in uno casu tantùm, aut in alio casu omisso uideatur acquisita ipsi filiæ? Bar. in l. si constante. in q. 7. q. 4. prin. ff so. mat. tenet, quòd tunc propter absentiam nõ potest resultare tacitum pactum, uidelicet quòd in casu omisso pater fingatur pacisci, quòd soli filiæ restituatur: quoniam in pactis requiritur præsentia & consensus duorum. l. 1. & 2. ff. de pact. vnde cum agatur hic, quòd pater censeatur renunciasse iuri de futuro. s. actioni de dote, quæ non nascitur, nisi soluto matrim. ut not. in l. si constante. §. 1. ff. eo. ti. non potuit renunciare simplici renunciatione, sed per pactum l. scriptum, filiabus. §. si sub conditione. de leg. 1. no. glo. ord. in d. l. 1. C. de pac. Sed contrarium tenet Salyc. in repet. d. l. si cum dotem. Imo. Pau. & Raph. in l. si constante. Mouentur: quia diuinata est, dicere, quòd in d. l. si cum dotem. filia fuerit præsens. Secundò: quia in tacito pacto non requiritur partis præsentia. l. 2. & l. si creditores. & utrobique no. per Bart. C. pact. Aliqui dicunt, quòd illud est uerum; quòd tacitum pactum non requirit partis præsentiam quantùm ad pariendum exceptionem per dicta iura. Sed quò ad actionem nihil dicunt, & constat, quòd facilius datur exceptio, quam actio. l. sicut. §. 1. ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol. iuncta l. si hæres pecuniam. ad Treb. l. rescriptum. §. fina. ff. de pac.

2 Mihi uidetur, quòd immo † tacitum pactum prodest etiã ad actionem producendam. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc. Ad idem l. solutum. §. solutam. ff. de pig. act. Plus tamen me mouet pro opi. contraria: quia si uera esset opi. prædicta, sequeretur, ꝙ tres specialitates essent in casu isto contra l. 1. C. de promiss. Nam primò est speciale, quòd ex pacto nudo oriatur actio contra regulam, de qua in l. legem. C. de pac. Secundò: quia pactum sit inter absentes sine nuncio, uel epistola, contra l. 1. & l. Labeo. ff. de pactis. Tertiò: quia sequeretur, quòd istud pactum uestiretur quò ad alias personas contra l. si tibi. C. loc. Mihi placet secunda opi. contra Bar. quam confirmo: quia uidemus, quòd extraneus præsumitur taciè mulieri donare, propter quam tacitam donationem acquiritur etiam actio mulieri: licet ipsa patris non fuerit. l. 1. §. accedit. C. da rei uxor. act. & ideo dicit notabiliter Bal. in l. 3. §. si. cum sequenti per illum tex. ff. de neg. gest. quòd licet expressa donatio non possit fieri absenti sine nuncio, uel epistola, ut no. glo. in l. consensu. ff. de act. & obl. tamen secus dicit esse in tacita, pro quo etiam allegat in argumentum l. 2. C. de pact. & quod dicit l. secunda. habeat locum quò etiam ad actionem. ita sensit apertè Bald. in rub. C. qui admit. in 8. quæstio. & in authen. si quas ruinas. C. de sacrosanct. eccle. Nec obst. quòd hic essent multæ specialitates. quia respondeo, non esse uerum: primò: quia attento quòd istud pactum censetur in continenti appositum, & ideo est uestitum rei traditione, iuxta l. in traditionibus. ff. de pac. ergo non potest dici, quòd ex nudo pacto oriatur actio. Nec etiam concurrit secundùm speciale: quia quò ad casum omissum fuit tacitum pactum: quia regulariter ita operatur quò ad absentem, sicut quò ad præsentem, ut supra dixi.

Nec etiam concurrit tertium speciale: quia illud est uerũ, si tale pactum tenderet in fauorem tertij, cum quo nõ censet factum pactum. Secus si tenderet in fauorem illius tertij, cum quo factum esse censetur, ita procedit. dict. l. 2. C. de pactis. Nulla ergo concurrit specialitas. Et si dici potest, aliquas concurrere, solùm concurrit, quòd fauore dotis prodest absenti, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Pater vel extraneus dans dotem, si stipulatus est dotem ipsi dotanti reddi, si mulier in matrimonio decesserit sine liberis, & contingat, quòd mulier decedat cum liberis, an dos debeat esse mariti, an verò hæredum mulieris, an verò liberorum, licet hæredes non sint.*

2 *Miles potest stare in iudicio sine consensu patris pro castrensi peculio.*

3 *Dos non est minus priuilegiata, quàm militia.*

4 *Maritus quando venit nomine filiorum tanquam hæredum, si filij sint aliquo modo sui iuris, & repudiauerint hæreditatẽ maternam, deuoluatur ad alios propinquos matris.*

5 *Pater quando stipulatur dotem sibi reddi, si filia decesserit sine liberis: & si contingat, quòd decedat cum liberis, videntur vocati liberi, etiam si non sint hæredes matris.*

CXXVIII. QVÆRO,

1 SI pater † uel extraneus dans dotẽ stipulatus est aut pactus dotẽ ipsi dotanti reddi, si mulier in matrimonio decesserit sine liberis, & contingat, ꝙ mulier decedat cũ liberis, an dos debeat esse mariti, an uerò mulieris, idest, eius hrdũ: an uerò liberorũ, licet nõ sint hr̃des matris? Bar. in l. si cũ dotẽ. in 3. col. ff. sol. mat. sequendo Iaco. de Bel. tenet, ꝙ in casu omisso quæratr̃ mulieri per d. l. si cũ dotem. per l. Bebius. ff. de pac. dot. & quia tacita præsumptio donationis est semp in ipsam mulierẽ. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. ad l. inter socerũ. §. cũ inter. de pactis do. respõdet, ꝙ dos retinebit̃ p maritum pro filijs eius, qui sunt hr̃des matris eorũ, non ꝙ ut ipse lucretur. Ad alia iura, quæ adduci possẽt, ꝙ cedat lucro viri. respondet Bar. ꝙ loquũtur, qñ fuit expreisè actũ, ꝙ uiro quæreretur. Adde, quòd ad l. inter socerũ. §. cũ inter. respõdet aliter Dy. in quodã suo cõsilio, ut referunt & sequunt̃ Bal. & Ang. in d. l. si cum dotẽ. uidelicet ꝙ in §. cũ inter. maritus retinebat uigore taciti pacti resultãns à cõtrario sensu pacti expressi, uidelicet in casu, quo mulier decederet in mrĩmonio cũ liberis, quo casu taciè à cõtrario vr̃ actũ, ꝙ maritus non tenet̃ dotẽ restituere. sed hic casus, qui euenit, fuit casus omissus, nõ autẽ prouisus etiã per arg à cõtrario sensu pacti expressi. Saly. reprehendit hanc solutionẽ, idẽ Raph. Imo. & Ro. in d. l. si cũ dotẽ. quia secundùm eos vr̃, ꝙ cũ pater in d. l. si cũ dotẽ. fuerit stipulatus à marito dotẽ reddi in casu solu. mat. per mortẽ, quo resultare deberet tacita prouisio à cõtrario sensu, uidelicet ꝙ nõ teneat̃ restituere, si soluat̃ mrĩmoniũ p diuortiũ, qđ arg. à cõtrario sensu ꝓcedit ẽt in cõtractib. l. pe. ff. si cer. pet. & probatur in d. §. cũ inter. & sic deberet idẽ esse in d. l. si cum dotem. qđ in d. §. cũ inter. Vnde aliter dicit Iacob. de Belui. & Bart. in l. si cum dotem. & suprà retuli. Sed Bald. Ang. Imo. & Ro. eos reprehendũt, quòd de iure ſtorũ. filiusf. nisi sit miles habens castrense peculiũ non habet hæredẽ. l. 2. ff. de castrensi pecu. Et qđ de iure ſtorũ. filiaf. nõ habeat hr̃dem in dote, firmat Ray. Bal. Ang. Raph. Imo. & Ro. in d. l. post dotẽ. ff. sol. ma. quia cõtingere posset, quòd si hr̃et bona ultra dotẽ, decederet pro parte testata & ꝓ parte intestata cõtra l. 1. § si ex fundo. ff. de hær. inst. Itẽ quia nec cõuenire, q satisfaceret creditorib. mulieris. Et p ista concludunt, quòd nedũ in dote profectitia de iure ſtorũ nõ habet hrdẽ, sed nec in aduentitia, etiã qñ pater esset stipulatus dotẽ reddi soli filiæ, vel aliter ad solã filiam spectaret actio de dote. Pro quo Imo. in d. l. post dotẽ. dicit, quòd ipsemet Bart. in l. in quartã. ff. ad l. Falc. tenet hoc expressè in dote profectitia. Nec secũdũ eos cõtrariũ clarè probat̃ in d. l. post dotẽ. qm̃ habet plures lecturas. & quia si Iurisconsul. hoc speciale in dote uoluisset inducere, facile expressisset. & quia potentius est ius militis in suo peculio castrensi quàm filijfami. in dote. d. l. 2. & l. penul. in fin. C. qui testa. fami. poss.

2 Patet etiam † quia potest miles pro suo castrensi pecu. esse in iudicio sine consensu patris. cap. fin. de iudi. in 6. & not. in l. lis nulla. ff. de iudi. quod secus est in filiafam. quò ad do-

tem, ut dixi in l. 1. §. ꝙ si in patris. post Im. ff. so. mat. ergo &c.
Mihi placet solut. Iac. de Bel. & Bald. quam quasi ubique se-
quitur Bald. præterquam in l. si cum dotem. Nec obst. quòd
filiusfamil. non habet hæredem: quia fallit in dote, ut proba-
tur in l. annus. ff. de iure do. & ibi in gl. & probatur in d. §. cum
inter. qui ita necessariò uidetur esse intelligẽdus: & hanc opi-
nionem firmat etiam Bal. in l. post dotem. ff. sol. mat. ad quã
in d. l. si cum dotem. in fi. se remitti, & sequitur Bal. in l. 2. C.
de hæred. act. & in d. l. annus. & in d. l. si extraneus. & in l. quod
scitis. C. de bo. quæ lib. & Pau. in d. l. si cum dotẽ. & de hoc est
tex. in d. l. post dotem. secundum omnes lecturas maximè se-
cundùm 6. lec. Dy. per illum tex. ver. sine liberis, à contrario
sensu excepta illa lectura septima, secundùm quã ibi subau-
ditur maximè, & sic quia est diuinatiua, cõiter ibi reprobat.
Nec ob. ꝙ filia isto modo possit decedere pro parte testata &
pro parte intestata: quoniam dico, ꝙ hoc non est incõueniẽs
fauore dotis: cum idem uidemus & in milite, maximè cum
dos sit quoddã ius uniuersale, ut dictũ fuit suprà in §. 5. ideo
non est absurdum, ꝙ hæredem habeat in certa uniuersitate:
3 in alia non, ar. notatorum in l. 1. C. de test. milit. nec † minus
priuilegiata est dos, quàm militia: ut patet ex infinitis priui-
legijs enumeratis suprà in §. proximo. Nec obst. ꝙ non inue-
niretur, qui satisfaceret creditoribus. pro ea parte, pro qua nõ
habebat hæredem: quoniam ista est debilis ratio, ut etiam fa-
tetur ipsemet Imo. in d. l. post dotem. poterit enim pater, qui
occupat bona iure peculij satisfacere, arg. l. pater qui castren-
se. in prin. ff. de castrens. pec. Nec etiam uerum dicit Imo. dũ
alleg. d. l. in quartam. & ibi Bar. quoniam ibi Bar. non loquit
in casu, quando stipulatus esset dotẽ reddi soli filiæ. imo si be-
ne inspiciatur, contrarium sensit in illo casu, ut etiam fuit de
mente Bar. in d. l. post dotem. in 10. col. dum allegat gl. in d. l.
nupta. §. 1. ff. sol. matr. Salyc. in d. l. si cum dotem. in rep. aliter
respondet ad d. §. cum inter. ut refert & sequitur ibi Ro. Imo.
& Raph. uidelicet ꝙ quando casus omissus non potest eueni-
re uiuente filia tunc procedat. §. cum inter. quia tunc in casu
omisso spectabat ad uirum, & ita est de mente Bal. in d. l. si cũ
dotem. & Dy. in d. c. qđ ob gratiam. aut potest aliter euenire,
quàm per mortem filiæ, & tunc procedat tex. in d. l. si cũ do-
tẽ. ꝙ in casu omisso spectet ad filiam. Et pro hoc: quia ita in-
telligendo erat fauorabilius doti & mulieri, facit l. si extra-
neus. §. fi. ff. de cond. ob causam. dicimus enim fieri interpre-
tationem contra regulas iuris cõis fauore dotis & mulieris. l.
1. ff. sol. mat. Hæc solutio uidetur satis colorata: tamen uide-
tur contra d. l. si cum dotem. quia exceptio in casu expresso
uult, ꝙ penes mulierẽ remaneat. Nec obst. ꝙ tex. ibi, uel mor-
te, exemplificare uidetur ĩ casu mortis mariti ex eo, ꝙ postea
subdit, mulieris esse actionẽ de dote: ergo uidetur præsuppo-
nere filiam uiuere: quoniam dico, ꝙ cum exemplificatiõe lo-
quatur, non dicuntur exempla generale dictum restringere. l.
damni infecti stipulatio pertinet. cum sim. ff. de dam. infec. Itẽ
quia cum pariformiter ponantur in d. l. si cũ dotem. isti duo
casus, scilicet mors mariti & mulieris sub indefinita exceptio-
ne uerborum: ergo debent pariformiter determinari: ut idẽ
iuris sit, qualitercunque matrimonium morte soluatur, ar. l.
iam hoc iure. ff. de vul. & pu. Nisi sustinendo solutionem præ-
dictorum dicas, ꝙ in d. l. si cum dotem. non euenit casus, quo
solueretur matrimonium morte mulieris. ergo iste casus non
deciditur in d. l. si cum dotem. sed in d. §. cum inter. Nõ enim
rectè intelligi potest, ꝙ casus omissus acciderit morte mulie-
ris, cui tex. in d. l. si cum dotem. principaliter fauere intendit:
quoniam si esset mortua, frustra tractaretur de eius fauore,
ar. l. 2. ff. de pact. dot. Hæc quæstio est ualde uolis secundùm
4 Imo. in d. l. si cum dotem. quia † si uir uenit nomine filiorũ
tanquam hæredum, certè si filij essent aliquo modo sui iuris:
& repudiarent hæreditatem maternam, deuolueretur ad alios
propinquos matris. secus si ui pacti debent remanere penes
maritum. Dy. in d. c. quod ob gratiam & Cy. in d. l. quod fauo
re. & Bal. Ange. & Imo. in d. l. si cum dotem: dicunt, ꝙ debet
esse mariti per d. §. cum inter. secundùm intellectũ eorum:
quoniam tex. in d. l. si cum dotem. In uer. uel morte. dicũt ex-
poni debere, uidelicet uiri per ea, quæ suprà dixi. Et subdunt
Bal. & Aug. in d. l. si cum dotem. & Bal. in l. pe. C. de sal. cau-
sa adiec. leg. & in l. dos à patre. C. sol. matr. & in l. cum inter.
in reportatis antiquis. qđ hodie inspecta consuetudine, quæ
est, ꝙ filiafami. decedente cum liberis dos spectet ad liberos
mulieris: ut no. glo. in l. dos à patre. isto casu dos erit mulie-
ris & eius hæredum liberorum: quia dicta consuetudo intel-
ligitur secundùm perfectam consuetudinem, ar. l. ꝙ si nolit.
§. quia assidua. ff. de ædil. edic. Sed Iaco. de Bel. & Bart. in l. si
cum dotem. tenent, ꝙ etiam de iure communi dos spectat ad
hæredes mulieris, per istum tex. & latè hoc firmat Bal. in au-
then. sed si quis. C. de secun. nupt. & in l. pro hæreditarijs. C.
de hære. act. in l. quoniam nouella. C. de inof. test. & in l. si ex-
traneus. & in l. quod scitis. & idem Pau. in d. l. si cum dotem.
qui tamen dicit, quòd contra Iac. de Bel. Bart. & sequaces ui-
detur esse casus de directo in l. inter socerũ. ubi in casu omis-
so spectat ad liberos ut hrẽdes matris, & dicit, ꝙ ille tex. à nullo
ponderatur, & ideo dicit responderi posse, limitando doctrinã
Bar. quod autem pater stipulatus est dotem sibi reddi, si filia
sine liberis decessit, & tunc si decedat cũ liberis procedat opi.
Bar. Aut pater stipulatus est dotẽ reddi filię, si sine liberis de-
cesserit, & tunc si decedat cum liberis debet isto casu omisso
dos remanere penes uirum, uel eius liberos ut eius hæredes,
non autem ut hæredes matris, per d. l. inter socerum. §. 1. & l.
si filia. ff. de diuor. Sed certè Bal. in d. l. si cum dotem. allega-
uit illum tex. in d. auth. sed si quis. in 8. & 9. col. quem text. in-
telligit alio modo, quàm faciat Pau. Nam dicit Bald. ꝙ ibi ex-
pressè actum fuit, ꝙ si cum liberis decederet, dos esset mariti,
& eius hæredum non autem mulieris. Est uerum, ꝙ ille text.
non aperit modum, nec formam uerborum stipulationis, sed
solum narrat, qualiter dos sit restituenda. Sed certè magis est
amicus literæ intellectus Bal. quàm Pau. de Cast. cum multũ
diminuat ad d. l. si cum dotem. in se tamen uidetur esse ueris-
simus. & illum sequitur Bal. in d. l. pro hæreditarijs. dum di-
cit, dotem non restitui hæredibus mulieris, licet non aperiat,
apud quem debeat remanere. Clarius hoc tenet Bal. in auth.
sed si quis. C. de secun. nup. ubi dicit, apud maritum remane-
re debere: quia cum in casu expresso uoluit acquiri mulieri,
non est credendum, ꝙ in casu contrario uoluerit idem: quia
imo talis expressa prouisio debet in casu contrario contrariũ
producere effectum: allegat Bal. in arg. l. pater filiæ nubenti.
ff. de coll. do. Sed contra hunc intellectum uidetur: nam cum
ratio, ex qua se fundat Bal. sit, quia uirtus contrarij sensus re-
sultãns ex prouisione casus expressi hoc innuit, & habemus,
ꝙ illud arg. à contrario sensu duntaxat locum habet, quando
in casu contrario resultat ratio in contrarium, aliàs non mili-
tat arg. l. apud antiquos. C. de furt. & l. 2. C. de fideic. per ca-
sum & tex. in l. si extraneus. ff. de cond. ob causam. & in casu
nostro non militat ratio contraria in omisso, seu contrario,
scilicet, quando decidit cum liberis: quia tunc ratio non di-
ctat, quod maritus dotem lucretur sed potius liberi, quibus
præsumitur pater mulieris uoluisse prouidere. l. Lucius. & in
d. l. si cum dotem. allegata per Barto. ergo sequitur, ꝙ decisio
Bal. & Pau. non uidetur ratione tueri. Sed sustinendo eos dic.
ꝙ in dicto casu omisso, siue contrario remaneat onus apud
maritum alendi filios, idcirco satis dici potest, patrem mulie-
ris satis prouidisse liberis filiæ suæ, si uoluit maritum lucrari,
dotem, attento etiam ꝙ illa tenetur quò ad proprietatem re-
seruare liberis. auth. hæredes. C. de secun. nupt. l. si constante.
ff. sol. ma. Item & eos alere tenetur. l. si quis à liberis. ff. de lib.
agno. & sic uidetur defensata 1. limit. ad doctrinam Bar. in d.
l. si cum dotem. Alio etiam modo limita, nisi mulier ipsa sti-
pulata esset dotẽ sibi reddi, si in mr̃imonio decesserit sine libe-
ris: q̃a ea decedẽte cũ liberis acquiritur nõ marito sed liberis,
quib. affectionẽ hẽt, ita notanter uoluit Bal. in d. l. pro hr̃dita
rijs. C. de her. acti. ẽt si nõ sint hr̃des mulieris secundùm Pau.
in d. l. si cũ dotẽ. sed in hoc forte cõtrariũ est uerius, ꝙ liberi
nõ uideãtur uocari: q̃a fuerunt tantùm p modũ conditionis
noĩati. l. ex facto ẽt agitatũ. ff. de hær. insti. l. si quis sub cõdit.
ff. de cond. insti. & quasi in terminis est gl. iũcto tex. in l. Lu-
cius. la 2. in gl. fi. ff. de hær. inst. q̃ ferè ab omnib. approbat ibi,
& Io. And. in addi. Spe. in rub. de testa. & Bal. in l. si emancipa
ti. C. de colla. & Pet. de Anch. in c. si pater. de test. in 6. & in c.
licet. de uoto. & in rep. c. in præsentia. de ꝓb. Et licet doc. in d.
l. Lucius. referãt Old. ibi reprobasse gl. in lectura, tñ ego repe-
rio Old. pro illa consuluisse in cõsi. 141. id vr̃ in proposito, ꝙ
maritus reuocat dotẽ ꝓ se inspecto ar. à cõtrario sensu facto,
ut ẽt fuit de mẽte Bal. in d. l. qđ scitis. qđ arg. hẽt locũ ẽt in
cõtractib. p tex. in d. §. cũ inter quẽ dicit meliorẽ tex. de in. do.
Abba. in c. apostolica. de his quæ fiunt à præla. sine consensu
capituli. Sed certè nõ minus ꝓbat d. l. pecunia. ff. si cer. per. &
5 per hoc non placet opin. Ro. dicentis † ꝙ quando stipulatur
sibi reddi dotem, si filia decesserit sine liberis, qđ si decesserit
cum liberis, uidentur uocati liberi, etiam si non sint hæredes
matris,

matris, ar. l. seruo leg. §. si testator. ff. de leg. 1. quia dico, quòd cum fuerint solùm conditionaliter nominati, ipsi liberi non uidentur uocati, ut dixi. Et fuit ratio Bal. in d. l. quod scitis.

S V M M A R I V M.

1 *Filia si ingrediatur monasterium, an committatur stipulatio dotis collata in casum mortis.*
2 *Filius à patre uiuente licet religionem ingresso non potest petere legitimam.*

CXXIX. QVÆRO.

1 SI Filia † ingrediatur monasterium, an committatur stipulatio dotis collata in casum mortis? Barto. quòd sic in l. si cum dotem. in prin. ff. solu. mat. hoc limitat uerum Imol. ibi, si copula non sit sequuta post contractum matrimonium: quia tunc talis ingressus dissoluit, sicut mors naturalis, aliàs secus. si uterqua religionem ingrederetur, allegat c. uerum. & c. cum sis. & c. coniugatis. & ca. ex publico. de conuet. coniug. vnde sequuta copula si alter tantùm ingrederetur monasterium, de iure canonico non dicitur euenisse casus dotis restituendæ collatæ in casum mortis naturalis, licet secus sit de iure ciuili, per l. Deo nobis. cum glo. C. de episc. & cler. quæ non facit istam distinctionem, sed generaliter loquitur. Et adde quod glo. in cap. 2. de conuer. coniug. uidetur dicere, quòd l. Deo nobis. & §. si uerò constante. in authen. de sanctis. Episc. debet intelligi secundùm distinctionem iuris canonici. Hoc idem tenet Bal. in d. l. Deo nobis. in 3. uel 4. col. idem firmat Ang. in d. §. si uerò constante. facit c. cum expediat. de elec. in 6. debent enim iura taliter interpretari, quòd si fieri potest ius ciuile non discordet cum canonico, faciunt no. per glo. in institu. de nup. in prin. in uer. ciues. & insti. de gradibus. §. hactenus. quæ dicunt, in matrimonijs standum esse iuri canonico. Facit, quòd ita demum in terris Imperij statur iuri ciuili, in terris Ecclesiæ statur iuri canonico: si non agitur de materia peccati, uel de re spirituali, ut no. glo. in cap. possessor. de reg. iur. in 6. & doct. in c. si. de solut. & in c. 2. de arbit. in 6. Item adde inquantum Imol. in d. l. si cum dotem. tenet, quòd casus mortis naturalis non uerificatur per ingressum monasterij factum ab altero ex coniugibus post copulam sequutam, quod Ro. in d. l. si cum dotem. tenet contrarium, per d. ca. cum simus. de reg. ubi secundùm eum probatur, quòd patre uiuente filius debet habere legitimam, si pater est religionem ingressus. Sed uerior uidet opinio Imo. per l. ex ea parte. §. insulam. ff. de uerb. obli. ubi quando non est idem effectus mortis naturalis, & ciuilis, tunc appellatione mortis non uenit ciuilis, sed naturalis tantùm, ut no. glo. 16. q. 1. ca. placuit. el 2. & in c. susceptum. de rescrip. in 6. Facit ad hoc ratio l. 2. ff. de pact. ubi pactum lucrandæ dotis non ualet, si conferatur in casu, in quo mulier non esset naturaliter mortua. Nec obst. tex. in d. c. cum simus. quia non dicitur, quòd legitima debeatur patre naturaliter uiuente, immo in contrarium habemus tex. in authen. si qua mulier. C. de sacr. sanct. eccle. Et licet glo. ibi non firmet, tamen Barto. & alij excepto Bal. hoc firmant, facit pro eis: quia regulam habemus, quòd legitima non debetur patre uiuente. l. 1. §. si impuberi. de col. bo. Bal. in rep. c. si pater. de test. in 6. refert aliquos tenere, quòd statim post ingressum possit legitima peti. Aliquos uerò dicit tenere, quod non possit peti legitima: sed alimenta sic. Alios uerò refert tenere, quòd post mortem naturalem patris tantùm, & hanc dicit esse ueritatem per tex. in authen. de nup §. si qua mulier. & tex. in l. Statius. §. Aurelio. ff. de iur. fisci. & pro hoc, dicit, facit l. uxorem. C. de do. int. uir. & uxo. & d. c. cum simus. de regularibus. Abbas ibi dicit se dubitare, & quòd libenter uideret compilationem decretalium antiquam: quia fortè hanc quæstionem explicaret. est uerum, quòd Bal. in d. auth. si qua mulier: uersus finem. dicit, quòd de æquitate canonum potest uiuente patre religionẽ ingresso petere legitimam, ac si mortuus esset naturaliter, & illam opin. tenet Abb. in c. Raynu. de test. de hoc arg. tetigit Pet. de Auc. in c. 1. de delictis puerorũ.

2 Mihi magis placet, quòd filius † patre uiuente licet religionem ingresso non possit petere legitimam. licet contraria opin. teneat etiam glo. in authen. nunc autem. C. de episc. & cler. cuius auctoritas facit pro opin. Bald. in d. authen. si qua mulier. sed pro opin. quam teneo facit: quia ita concordat ius canonicum cum ciuili. Item quia si aliter diceremus, fieret extensio contra regulam. d. §. si impuberi. facit etiam: quia si cõtingere posset: quia fortè filius ante patrem præcederet: & sic uiuente patre tractaretur de transmissione petendi legitimam ad hæredes uiri. uidetur igitur ex prædictis, quòd in casu limitationis traditæ per Imo. ad glo. in d. l. si cum dotem. quòd casus mortis quò ad effectum restituendæ dotis non uerificetur per ingressum alterius ex coniugibus post copulam, sed quid si stante illo pacto lucrandæ dotis uxore prædecedente uterque coniugum post copulam ingrediatur monasterium, an dicatur euenisse casus lucrandæ dotis tex. in d. §. si uerò constante. iuncto §. seq. satis innuit quòd non, & ita illum intelligit Ro. in d. l. si cum dotem.

S V M M A R I V M.

1 *Pater quare nõ possit sibi appropriare actionem de dote, nisi per stipulationem, extraneus uerò potest etiam per pactum.*
2 *Filia fingitur ab initio acquisita actio in patre dotante.*
3 *Nouatio non potest induci per pactum, sed per stipulationem.*

CXXX. QVÆRO,

1 QVAE est † ratio l. auia. C. de iu. dot. quòd pater non potest sibi appropriare actionem de dote, nisi per stipulationem. Extraneus uerò potest ẽt per pactum? Imo. in d. l. si cum dotem. in 2. col. uidetur approbare, quòd bona sit ratio, quòd ideo pater non põt per pactum sibi appropriare: quia in alio ius sibi subuenit, uidelicet quòd etiam si non prouideat sibi per stipulationem, uel pactum: nihilominus actio est cõis sibi & filiæ, & ipse habet exercitium de uoluntate, seu ipsa non contradicente. l. 2. §. uoluntate. ff. sol. mat. ideo ius grauabit patrẽ in alio, ar. l. cum qui. ff. de iureiur. Sed in extraneo nulla competit actio sibi, quando non prouidet sibi per stipulationem, uel pactum incontinenti appositum. Nam quia tunc mulieri, cui in dubio uidetur uelle donare, ut in §. accedit. C. de rei uxo. act. per l. ex morte. in si. C. de pact. conuen. ideo l. sibi in alio magis subuenit, arg. d. l. cum qui. Nec placet ratio Bald. qui ibi dicit, quòd istud operatur hic natura actionis de dote, quæ est, quòd sit cõis patri & filiæ, & ẽt onus paternum in dotando, ut sic prædicta non possunt tolli per pactum. Sed certe eadem ratione debuisset statui, quòd per stipulationẽ prædictã possent lædi, cuius tamen contrarium est uerum. Nec placet ratio Ang. qui dixit, quòd ratio esse poterat: quia pactum appositum in traditione necessaria non ualet, ut notatur per gl. quę reputatur sing. in l. in traditionib. C. de pac. sed traditio pr̃is uidetur esse necessaria, cum teneatur dotare filiam. l. si. C. de dot. promiss. & l. qui liberos. de ritu nup. ideo &c. Quæ ratio cessat in extraneo. Nam hæc ratio non uidetur bona, & secundùm illam sequeretur, quòd pater dans dotem pro filia emancipata non posset pacisci per pactum sibi reddi, attento etiam quòd pro filia emancipata tenetur dotem dare, ut est casus expressus in d. l. fin. C. de do. promiss. & tamen hoc non est uerum, ut probatur in d. §. accedit. iuncto §. extraneum. C. de rei ux. actio. Adde, quòd gloss. in d. l. auia. assignat aliam rationem: quia officium paternum est dotare filiam, nõ autem extranei, quasi uideatur pater ex necessitate facere, sed extraneus ex uoluntate. Sed contra hoc uidetur, quòd magis deberet subueniri ei, qui ex necessitate facit. arg. l. fideiussor. §. qui necessaria. ff. qui satisd. cog. cum si. præterea ex illa ratione sequeretur, quòd pater dans dotem pro filia emancipata non posset solo pacto mutare naturam actionis de dote: cum utique dotet ex necessitate, iuncta l. si. C. de do. promiss. quod tamen est falsum. d. §. accedit. iuncto §. extraneum. in ea. l. Tertiam assignat ra-
2 tionem glo. in d. l. auia. quòd † in patre dotante fingitur acquisita actio filiæ ab initio: secus in alia persona dotante, arg. l. nõ enim. ff. de noua. Truffa est: quia nulla urgens ratio diuersitatis potest assignari. Secundò, si esset uera, non posset pater etiã per stipulationem alterare naturam actionis de dote: quia ius quæsitũ filiæ nõ posset ab ea auferri sine eius cõsensu, arg. l.
3 quo. ff. sol. ma. Quartã rõnem assignat gl. in d. l. auia. quia † per pactũ non põt induci nouatio: sed bene per stipulationẽ: sed hoc est falsum: quia per quẽcunq; contractũ producentẽ saltẽ naturalem obligationem potest induci nouatio. l. si mandato meo. §. si. ff. mand. & not. Bart. in l. 1. ff. de noua. facit l. si pro mutua. & l. si ex pretio. C. si cer. pet. Præterea ad hoc quod dicitur de nouatione, nam cum incontinenti pactum fuerit appositum in constitutione dotis, non uidetur aliquis cõtractus

perfe-

perfectus, neque aliqua actio quæsita, quæ nouari possit per tale pactum l. cōtractus. C. de fid. instr. tene igitur rationem, quam suprà dixi e. loco.

CXXXI. QVÆRO,

1 QVID in fratre a dotante sororem, an æquiparetur patri, uel extraneo in appropriando sibi actionem de dote? Ang. in d. l. si eum dotem. dicit, quòd cum frater teneatur dotare sororem, quæ aliunde dotari non potest. l. cum plures. §. pe. ff. de admi. tu. no. Cy. in l. non omni. C. eo. ti. quod si dotem det, non potest solo pacto sibi appropriare actionem de dote: quoniam secundùm eum talis traditio facta ex causa necessaria non potest pactum uestire, & sic constat, quòd æquiparetur patri, sed malè loquitur, ut patet ex his, quæ dixi in præcedenti quæst.

ADDITIO.

1 Frater dotans sororem an æquiparetur patri, uel extraneo in appropriando sibi actionem de dote.

CXXXII. QVÆRO,

QVANDO pater possit sibi appropriare actione de dote, & quando incontinenti sibi appropriasset? Vide Bar. & doc. in l. quoties. ff. sol. mat.

CXXXIII. QVÆRO,

QVARE pater potest quandocunque ante contractum matrimonii stipulari secus in extraneo? Glo. in d. l. quoties. ff. solu. matrim. ponit suam rationem, de qua non euro. Bar. ibi dicit, quòd ratio est: quia pater ante contractum matrimonii potest sponsalia à muliere contracta dissoluere, & sic est in eius potestate, ne matrimonium contrahatur, meritò etiam est in eius potestate stipulari dotem: sed in potestate extranei non est dirimere sponsalia eodem modo, nec stipulari dotem, licet secus de iure canonico, ut ibi per eum, cum quo transit Bal. Ang. & Moder. ibi Bal. in l. legem. C. de pact. & in l. si cum dotem. in princip. ff. solut. matr. & in l. si cum dos. in reportatis antiquis. ff. de pact. do. & in l. cum a socero. C. de io. do. per Bal. in d. §. accedit. per Imo. in l. huiusmodi. §. cum pater. ad fin. ff. de leg. 1.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipulatus est à marito dotem de consensu filiæ sub conditione, an ante euentum conditionis possit pater agere primæua actione contra ipsum maritum de voluntate filiæ.*

2 *Dilatio in dubio videtur adiecta fauore debitoris.*

CXXXIIII. QVÆRO,

1 SI pater † stipulatus est à marito dotem de consensu filiæ sub conditione, an ante euentum conditionis possit pater agere primæua actione contra ipsum maritum de voluntate filiæ? Bart. quòd sic, in l. post dotem. in 2. lect. ff. solu. mat. idē sequitur Imol. Et pro ista parte Benedic. de Plumbino allegat tex. in l. si debitor. la 2. iuncta glo. ff. de iure dot. & est sing. limitatio ad l. pecuniam. allegatam per Bar. Sed ipsemet Benedictus allegat in contrarium glo. in l. debito. in ver. nuptiæ. ff de iu. do. & idem sentit Bal. in d. l. post dotem. circa secundam lec. quia cum actio primitiua sublata fuerit consensu patris & filiæ mariti non potest solo consensu patris & filiæ, qui ꝑ una parte interuenerunt, reuiuiscere sine uoluntate debitoris, scilicet mariti, ar. l. Pomp. scribit, si negotium. in uer. nuda uoluntate. ff. de neg. gest. Imo. in l. post dotem. dicit, quòd imo actio prima non est sublata, nisi in euentum conditionis: quia stip. conditionalis interposita animo nouandi ante euentum conditionis non tollit obligationem. l. quoties. ff. de noua. & sic interim mero iure possit agi, licet obstet exceptio quæ uidetur tolli, ex quo consensit ille, in cuius fauorem sperabatur, obligationem nouari: Non ob. gl. in d. l. si debitor quia si bene ponderetur, non facit ad propositum, attento ꝙ Bal. dicit, an mulier possit agere de consensu mariti contra debitorem delegatum marito in causa dotis, sed ponit rationem dubitandi, an possit fieri acceptilatio ipsi debitori de uoluntate mulieris ante nup. ex quo nondum euenit conditio promissionis factæ à marito, cum intelligatur promisisse, si nuptiæ sequantur. Nam uidebatur, ex quo non erat obligatus propter pendentiam conditionis, quòd ibi non posset cadere acceptilatio: & sic si bene ponderatur, nihil ad rumbum: sed Imo. & Pau. in d. l. post dotem, uidetur idem tenere quod Benedictus, remittens ad notata per se post gloss. in l. Iulianus uerum debitorem. in glo. in uer. solutionis. ad fi. allegata per Bar. in d. l. post dotem. Rapha. & Ro. in d. l. post dotem. tenent contra Bar. ex quo conditio pendens causat debitori

2 dilationem ad soluendum; quia † dilatio in dubio uidetur adiecta fauore debitoris. l. cū qui. §. quoties. & l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uer. obli. ergo sine facto debitoris auferri non potest, ar. l. eum qui. ff. de annu. leg. & ar. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pact.

Ista pars uidetur uera de iure, & probatur: quia in d. l. post dotem. in tex. uidetur facta delegatio mariti debitoris: quia maritus de uoluntate creditoris alii promiserat, uidelicet patri. l. 1. & 2. C. de noua. glo. in l. 3. eo. ti. per quam delegationē indubitanter fit nouatio etiam hodie: ut no. in d. l. 2. & Bart. in d. l. delegare. ff. de noua. Et dato etiam ꝙ non fuisset delegata, omnino per secundam promissionem conditionalem facta esset nouatio: quia secunda compræhendebat largiorem dilationem quàm prima: ergo fit nouatio. l. pen. ff. de præt. stip. quod procedit etiam hodie, ut firmat glo. approbata in l. fi. C. de noua. Bar. in d. l. 2. ff. de noua. Si igitur secunda promissio uidetur facta animo nouandi, ergo interim pendente conditione secundæ stipulationis non debet posse debitor cōueniri, ut exigatur: quia si aliàs posset interim compelli ad soluendum, sequeretur, ꝙ per solutionem tolleretur 1. obligatio. insti. quib. mod. tol. ob. in prin. cum si.

Et sic amplius non posset nouari per secundam: quia si per solutionem iam esset sublata omnis obligatio: sequeretur, ꝙ conditio postea eueniens non inueniret, quid nouare posset, quod est contra illud, quod censetur actum à partibus, idest ꝙ interim non exigatur, & hic fuit consideratio subtilis Iac. Butr. quem omnes sequuntur in d. l. pecuniam. per quam & patet responsio ad l. pure. melius, quàm respondeat Rom. in d. l. post dotem. Et pro ista parte contra Bar. facit: quia licet, si ad id, quod mihi purè debes ex contractu mutui, postea ex interuallo te mihi obligasti ex constituto sub conditione, tunc pendente conditione agi possit ex prima obligatione mutui: puta quia non fit nouatio primæ obligationis per sequentem obligationem ex constituto: ut est tex. in l. id quod. in prin. cū glo. in uer. actione. ff. de consti. pec. Tamen ut ibi subdit Bar. illud uerum, quando secunda promissio conditionalis facta est ex constituto. Nam esto, quòd accumuletur primæ obligationi, non autem quòd nouet primam: ideo tunc utraque actio l. Item illa. §. fina. de const. pec. Sed ubi esset facta secunda promissio animo nouandi, & non sic ex constituto: tunc secundùm eum nullo modo potuit agi pendente cōditione secūdæ ꝓmissionis: & ita debet intelligi & limitari gl. præallegata. in uer. actionem. Sed gl. illa loquitur, quando agebatur ex consensu illius, cui ueniebat quærenda actio ex purificatione conditionis adiectæ in secunda promissione: patet, quia ibi eidem met quærebatur ex secunda, cui ex prima erat quæsitū a ergo relatis uerbis Bar. ad gloss. illam, de directo Bart. ibi contrarium eius tenet, quod in d. l. post dotem. propterea teneo rem contra Bat. in d. l. post dotem.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipuletur marito dotem simpliciter, an videatur stipulari sibi filia. ita quòd solus ex stipulatione non possit agere.*

2 *Modus primus conceptionis verborum non subintelligitur, nisi exprimatur.*

CXXXV. QVÆRO,

1 SI pater † stipuletur à marito dotem simpliciter, an uideat stipulari sibi & filiæ, ita quòd solus ex stipulatione nō possit agere? Bar. ꝙ sic, in l. post dotem. in 3. lect. ff. sol. mat. ex cuius dictis habes notare, quòd licet pater simpliciter stipulando non uideatur stipulari dotem reddi filiæ, tunc subintelligitur

ligitur persone filiæ, scilicet ut uideatur stipulari sibi patri recipienti nomine filię: quia ista sunt diuersa, me uideri stipulari à te dare Titio, & me uideri stipulari à te data mihi nomine Titij.

2 † Nam uerum est, primum modum conceptionis uerborũ non subintelligi, nisi exprimatur: sed secundum modus sic. & ita intelligitur text. in d.l. post dotem. quia tã uerba obligatiua quàm executiue censentur collata in personam stipulantis: sed secundùm primum modum intelliguntur uerba executiua concepta in personam extrinsecus subintellectam, quod est contra d.§. Grisogonus. & istud est, quod sentit Bar. in l. post dotẽ. in 3. lect. licet non ita elatè. Et Imo. ibi obscurius refert, & non ita bene. & isto modo defenditur Bar. à contrario in d.§. Grisogonus. alleg. per eum. aliter tamen respondebat Oldr. ad d.§. Grisogonus. ut referunt Ang. & Imo. in d.l. post dotem. & sequitur Bal. in l. si patruus. in 3. col. C. communia. utriusq. iudi. uidelicet quòd contra d. §. Grisogonus. procedat, quando redderetur stipulatio inutilis, sed tertia persona subintelligatur: secus si non redditur inutilis: ut in casu nostro, cum possit pater stipulari filiæ dotem. l. Pompo. Philadelphus. ff. fam. ercis. quinimo etiam extraneus l. Cayus. ff. sol. mat. Et licet ista solutio approbetur communiter, & multum sit colorata: tamen contrarium sentit glo. in d.§. Grisogonus. dum dicit, maximè si stipulatio &c.

S V M M A R I V M.

1 *Extraneus dans dotem pro muliere, si ab initio stipulatur dotem sibi reddi simpliciter, an videatur stipulari sibi, an mulieri.*

CXXXVI. QVÆRO,

1 SI extraneus † dans dotem pro muliere ab initio stipulatur dotem reddi simpliciter, an uideatur stipulari sibi, an mulieri? Berto. in l. Cayus. ff. so. ma. quem sequitur ibi Pau. & Roman. tenet, quòd uideatur stipulari mulieri non sibi: quia ista est natura dotis, ut mulieri, non autem extraneo dotanti actio quæratur: iuxta l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. action. Sed Imo. in d.l. post dotem. & Imo. & Raph. in d.l. Cayus. contrarium tenent primò per l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerb. ob. Secũdò per regulam l. stipulatio. §. sicut. & §. si quis ita. ff. de uerb. ob. Non ob. text. in d.l. post dotem. quia ibi ab initio iam quæsita erat actio cõiter patri & filiæ. unde licet postea uoluntate filiæ stipuletur simpliciter dotem reddi, non propter hoc uidetur uoluisse filiam suo iure priuare, nec ipsum suo iuri uoluisse renunciare, arg. l. cum de iudabito. ff. de probat. quæ omnia cessant in casu extranei ab initio stipulantis dotem sibi reddi: ergo sibi potius, quàm mulieri stipulatus uidetur, attento quòd adhuc nullum ius quæsitum erat mulieri in dote, vnde licet numeratio dotis interuenerit, uidetur in dubio facta animo complendi promissionem dotis magis, quam animo donandi, arg. l. si ita fuerit stipulatus. §. 1. ff. de nnua. & ita est intentio prædictorum.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si stipulatur constante matrimonio de voluntate filia dotem sibi reddi, an intelligatur secundùm naturam dotis, vel nomine filia.*

CXXXVII. QVÆRO,

1 QVID † si pater stipulatur constãte matrimonio de uoluntate filiæ dotem sibi reddi: an intelligitur secundùm naturam dotis ut nomine filiæ: & sic non possit solus agere? Cum. in l. post dotem ff. sol. mat. tenet, quòd dicta stipulatio intelligatur secundùm naturam contractus dotis, super qua apponitur, arg. l. si stipulatus. in prin. ff. de usur. & sic erit actio communis patris & filiæ, allegat in simili tex. in l. si ita. §. si filio. ff. de bonn. possessione secun. tab. ubi dictio mihi impuberi substituo, perinde operatur, ac si adiecta non esset. Sed tu dic quod contra Cu. facit text. in ratione sui in l. maritus. C. de procurato. Nec obst. dict. §. si filio. quia illud ideo ibi quia hæres hæredis primi testatoris est hæres. l. sciendum. & l. hæredes. ff. de uerbor. significa. l. in annalibus. C. de legatis.

Quæ ratio non militat in casu nostro. Præterea in ueritate dictum Cum. destruit l. quoties. ff. soluto matrimonio.

CXXXVIII. QVÆRO,

QVID si pater ex interuallo stipuletur dotem sibi reddi, nec filia consensit, an si maritus scienter promisit, teneatur? Bartn. in l. post dotem. in 4. lectu. tenet quòd sic, per l. 1. ff. de condi. indebi. Dic tamen, quòd hoc non præiudicat mulieri, arg. l. quoties. & l. 2. §. quòd si in patris. ff. solu. matrim. secus si maritus promisisset patri ignoranter, & isto casu quæ sit forma opponendi talem exceptionem, uide Bar. ibi. & Imol.

CXXXIX. QVÆRO,

QVID si filia sit mortua, an talis stipulatio sit vtilis patri? Roma. in d.l. post dotem. tenet quòd sic, tenendo quartam lect. de qua ibi, cum tex. dicat, patrem agere posse mortua filia. Sed mihi non placet: quia pater agit velut ille, qui occupat bona filiæ iure peculii secundum opin. aliquorum, uel agit ut hæres filiæ secundùm communem opinionẽ, non autem agit ex stipulatione.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si stipulatur dotem facta diuortio sibi dari voluntate filia, an valeat talis stipulatio.*
2 *Voluntas extinguitur per mortem.*

CXL. QVÆRO,

1 SI pater † stipulatur dotem facto diuortio sibi dari uoluntate filiæ, idest si tunc filia uoluerit, an ualeat talis stipulatio, & quid si filia moriatur, & non declarauit uoluntatem suam, an stipulatio sit utilis quasi moriendo uideatur velle? Bart. in l. post. dotem. ff. sol. mat. in quarta lect. tenet, quòd ualet, & quòd sit speciale in dote, quòd filia moriendo dicitur velle. idẽ tenet Bart. in l. ita stipulatur. in 10. colu. ff. de uerborum obligationibus. & in l. vxorem. §. pen. ff. de lega. 3. & in l. fideicom. §. fideicom. in eod. nt.

2 Sed in dict. l. post dotem. tenet contrarium: quia † per mortem extinguitur omnis uoluntas. l. quarta. ff. loc. cap. si subdelegatus. ff. de officio delegat. in sexto. Idem tenet Bar. in l. centesimis. §. si. ff. de verb. ob. non obstant iura allegata per Bart. in d.l. post dotem. quæ solùm dicunt, quòd testator uidetur conferre legatum, uel vltimam uoluntatem post mortem hæredis dicendo, hæres det, cum uolet, uel cum uoluerit, secundum Ang. Imo & Moder. in dict. l. centesimis. §. 1. & contra Bart. in dict. l. post dotem. casus in l. si ita legatum. §. illi si volet. de leg. 1. unde Bald. in dict. l. post dotem. distinguit, quòd aut substantia dispositionis confertur in alterius uoluntatem, & tunc siue inspiciat inchoationem dispositionis siue conditionis finita uoluntate per mortem finitur: & ita dispositio, nisi in uita declarauerit se uelle. d.l. centesimis. §. si aliàs. non dicitur purificata dispositio.

Aut sola executio, seu exercitium dispositionis confertur in uoluntatem alterius: & tunc per mortem sortitur effectum sine alia declaratione, per tex. in l. si. ff. qui si. manu. ad lib. pue. pos. & d.l. qui stipulatus. §. quod si ab initio. declarando ut ibi per Bart. in 10. colu. Imo. in dict. l. post dotem. repræhendit hanc theoricam; quia est contra l. item quia. §. huius. ff. de pac. l. fœnerator. cum ibi not. ff. de nau. fœno. & l. quibus dieb. §. quidã Titio. ff. de condi. & demonst. & quæ not. per gl. in l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebel.

Tamen potest dici, quòd non obst. dict. §. huius. cum glo. quia solùm ibi dicitur, pendentiam tacitæ conditionis sicut & expressæ impedire actionis & obligationis natiuitatem, quod nihil facit ad propositum: quia per mortem uidetur conditio purificata per prædicta, non obst. §. quidam Titio. quia illud in vltimis uoluntatibus, ut in glo. secus in contractib. l. obligationem ferè. §. conditio. ff. de actio. & oblg. not. glo. in l. secunda. in prin. ff. de in diem adiect.

Non obst. §. cum gener. quia non tractamus de incertitudine respectu quantitatis, sed respectu conditionis importatæ per illa uerba ad uoluntatem filiæ: & ideo teneo opinionem Bal. in d.l. post dotem.

A D.

ADDITIO.

a Omnis uoluntas. Adde hic, quòd uoluntas finitur etiam per reuocationem, de quo per Alexandrum in l. centesimis. ff. de uerborum oblig. & in l. post dotem. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Pater si ex interuallo stipulatur dotem sibi reddi uoluntate filiæ, an actio quæratur sibi, uel filiæ tantùm.*

2 *Mandato alicuius facere, uel uoluntate, an idem sit.*

CXLI. QVÆRO,

1 SI pater † ex interuallo stipulatur dotem sibi reddi uoluntate filiæ: an quæratur actio sibi uel filiæ tantùm? Vide Bar. in l. post dotem. in 6. lectu. quæ fuit Dy. ff. sol. matr. Cui adde, quod Bal. ibi impugnat illam lectu. Dy. quia causa dotis pertinet cõiter ad patrem & filiam, ut in l. secun. §. q si in patris. ff. sol. matr. vnde si ipse pater stipuletur simpliciter super ea, uidetur stipulari super re cõi, nõ autem propria ipsius filiæ, ar. l. 2. §. tua. ff. mand. & l. planè. ff. fami. ercis. & l. licet. §. ea obligatio. de procur. Idem tenet Raph. in d. l. post dotem. quia si Dy. uerum diceret secundùm eum sequeretur, q quãdo socio meo mandaui, quòd contraheret super re communi, & ipse postea simpliciter contraxit, partem suam uidetur mihi donasse, per tex. in d. l. post dotem. secundùm d. lectu.

Sed hoc est contra iura allegata per Bal. ergo &c. Ro. similiter in d. l. post dotem. mouetur contra Dyn. quia dicit, q sequeretur, quòd mandatum filiæ eius morte non firmaretur, contra l. mandatum, cum vulga. C. mand.

Sed certè illud nihil ualet: quia secundùm Dy. pater quòd agit ut hæres filiæ, uel secundùm opinionem aliorum, qui tenent, filiamfamilias in dote non habere hæredem, pater occupat bona iure peculij, non autem agit uigore mandati. Mouetur secundò Ro. contra Dy. per l. 2. ff. quando ex fact. tu. & l. 1. §. fi. ff. de ope. no. nunc. quæ nihil faciunt: quia ibi nec præcessit mandatum, nec fuit acceptatum. Nec iura Bal. quia procedunt, ubi filia mandasset patri, quòd communi nomine dotem stipuletur. idem etiam puto si simpliciter mandasset, non exprimendo, an sibi soli uoluit stipulari: quia tunc simpliciter stipulando, uidetur stipulatur utrique, attento quòd ubi potest capi alia coniectura, quàm donationis &c. l. si cum animum. ff de solu. & l. eleganter. §. qui reprobos. de pig. act. sed ubi mandasset filia patri, quòd sibi soli filiæ stipuletur dotem reddi, & ipse postea acceptato mandato fuerit simpliciter stipulatus: tunc uidetur procedere lect. Dy. & uidetur pater portionem sui iuris filiæ donasse, quod posset. d. l. Pompo. Philadel. nu. Iac. de Are. & Bal. in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. facit l. si eum
2 dotem. in prin. ff. sol. mat. & l. 2. C. de inoffi. dona. † Et an sit idem uoluntate alicuius facere, quod mandato, uide Bart. in d. l. post dotem. in 6. lec. cum quo transit Bal. & Moder. in d. l. si cum dotem. C. de neg. gest.

CXLII. QVÆRO,

QVID si non apparet, quòd pater fuerit adhibitus per filiam, uel non, sed simpliciter in instrumento dicitur, quod pater stipulatus est dotem filiæ uoluntate? Pau. de Ca. in d. l. post dotem. ff. solu. matr. dicit, quòd hoc casu habet locum 3. lec. posita ibi in glo. quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Filia quando adhibuit patrem ad stipulandum, & postea ipse pater simpliciter stipuletur, an uideatur facere tanquã procurator filiæ.*

2 *Procurator in dubio an uideatur agere procuratorio nomine.*

CXLIII. QVÆRO.

1 IN dubio † quando filia adhibuit patrem ad stipulandum, & postea ipse pater simpliciter stipuletur, an uideatur facere tanquam procurator filiæ? Bar. in d. l. post dotem. in 6. lec. distinguit, aut in stipulatione de tali uoluntate sine man. fuit habita mentio, & tunc uidetur pater stipulari tanquam procur. filiæ, secus si nihil fuisset dictum. Adde, q si procurator suscipit mandatum de emendo domum, & postea simpliciter emat, uidetur procuratorio nomine emisse secundùm lect. Dyn. in d. l. post dotem. Adde ad idem tex. in l. qui seruum. uer. idem, est ibi Bar. ff. de interr. ac. & est tex. in l. seruus cõmunis sine omnium. in fi. & in l. proinde. in princ. §. 1. ff. de stip. ser. & in l. qui aliena. §. si is qui putabat ff. de acq. hær. & ibi no. Bar. in lectura moderna. idem tenet Imo. in d. l. post dotem. sed Bar. ibi uidetur contra tenere, ut suprà retuli, nisi procurator faceret mentionem in emptione de officio procuratoris: nam intelligitur contraxisse procuratorio nomine per d. §. sed quid de tutore. quia non loquitur in terminis nostris, videlicet quando præcesserat mandatum, uel iussus. & hoc sciret procurator, uel ibi apparebat, q nullo modo uolebat gerere procuratorio nomine, dato quòd mandatum præcessisset. Hanc opin. Bar. in d. l. post dotem. tenet ipsemet in l. quæ mihi donatum. circa ult. col. in uer. quæro quid in dubio. ff. de do. præleg. l. res ex mandato. ff. de acq. rer. do. quæ etiã probat: quia licet ibi dicatur, quòd res empta per procuratorem non acquiritur domino, si nondum tradatur per procuratorem: non ergo sequitur, procurator non uidetur emisse procuratorio nomine: quia dato etiam quòd uideatur procuratorio nomine emisse: tamen ad hoc ut acquiratur domino, requiritur, quòd uendens hoc ageret, ut probatur in l. absenti. in fi. ff. de don. per quam hoc affirmat Bar. in l. qui mihi donatum. & Cy. in d. l. 1. C. de acq. poss. cum opi. Bar. in d. l. post dotem. concordat Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 15. q. per l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verb. obli. Sed colligi potest responsio ex his, quæ superius dicta sunt circa intellectũ illius. §. Plus placet. 1. opin. per d. l. post dotem. secundùm lectu. Dy. cum alijs suprà alleg. quam etiam sequitur Bar. in d. l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de admi. tu. per tex. in l. qui negotiationem. in prin. eo. ti. quam ad hoc reputat not. Bal. in l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. Nec ob. tex. in l. post mortem. ff. quando ex facto tut. quia etiam si procuratorio nomine gessisset, dominium quæreretur ipsi procuratori: tamen mandans posset actione mandati cogere procuratorem, ut in eum transferat dominium, per l. pignori. §. fi. & ibi Ang. ff. de usuca. ut no. Bal. in l. si patruus. in 3. col. C. communia utri. iudi. pro hoc est bonus tex. in l. 4. §. vnde quæritur. iuncto §. præcedenti. & ibi no. Bar. ff. de manumi. & Bal. in l. 1. C. si lex nus extero. & Bar. in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunc.

2 † Et in dubio uideatur quis agere procuratorio noĩe. uide Bar. & Ang. in l. si pupilli. §. 1. ff. de neg. gest. ubi Ang. sequit̃ opinionẽ, quam s. tetigi. cõtra Bar. in d. l. si cũ dotẽ uide Ioã. And. in addi. Spe. in rub. de procu. Bal. in l. procurator, qui pro euictione. ff. de procu. & in l. pe. aliàs fin. ff. si quis. cau. p Bar. in d. l. post mortẽ. & d. l. 3. ff. iud. sol. & Barto. in d. §. altero. & Bal. in l. 1. C. quando ex facto tut. & in l. si literas, C. manda.

CXLIIII. QVÆRO,

QVID si pater à principio stipulando appropriat sibi actionem de dote, utrum filia possit ex iusta causa con-
a tradicere[a] patri agenti ex prima stipulatione: & in quo prudicet filiæ, qñ pr̃ à principio stipulando appropriat sibi actionẽ.

Vide Bar. quem cæteri sequunt̃, in l. post dotẽ. in 8. col. ff. sol. mat. ubi vr̃ cõcludere, q filia possit cõtradicere, si filia habeat iustã causam cõtradicendi, & sic præiudicat sibi filia cõsentiendo patri, in hoc, q actio, quæ primò erat cõis, nunc est propria patris, & perdit ius consolidationis. Item in alio: quia quando actio est communis, oportet patrem probare filiam scire, uel de rato cauere. l. 2. in fi. ff. sol. matr. Sed hic non est necesse: nam hic admittitur etiam filia ignorante, nisi contradicat ex iusta causa, quod est satis notabile.

ADDITIO.

a Contradicere. Nota hic, quòd filia potest contradicere ex iusta causa patri agenti ex stipulatione, quando ipse pater appropriat sibi actionem de dote.

CXLV. QVÆRO,

QVID si pater ex internallo stipuletur dotem reddi ipsi filiæ, qd quærat̃ filiæ ex tali stipulatione? Rñdeo: q actio de dote erit propria ipsius filiæ, & pr̃ perdet ius consolidationis. Potest tamen ex iusta causa contradicere ipsi filiæ,

sicut

sicut dixi suprà proxima q. & hæc fuit opin. Benedict. de Plumb in d.l. post dotem. Imo tamen dicit, quod nimis uiolat illam literam, & eam transportat. Nec etiam uidetur habere magnam dubium, unde non multum placet.

S V M M A R I V M.

1 *Stipulatio an præsumatur interposita tempore numerationis, si in instrumento dicatur, quòd maritus confessus est habuisse & recepisse centum in dotem à tali patre mulieris, quam dotem eidem restituere promisit per stipulationem.*

2 *Probare debet intentionem suam ille, qui eam fundat super exceptione contra regulam.*

CXLVI. QVÆRO,

1 SI in instrũ dr̃ † quod maritus cõfessus est habuisse & recepisse centũ in dotem à tali patre mulieris, quã dotẽ eidẽ restituere promisit per stipulationem, utrũ stipulatio præsumat interposita tempore numerationis, & sic patrem sibi appropriasse actionẽ de dote, an verò ex interuallo. Bar. in d.l. post dotẽ. ff. sol. mat. in 1. q. tenet, quod eodem instanti præsumitur facta stipulatio. Bal. ibi idem tenet tali ratione: quia pater habet fundatam intentionem, & ideo filia contradicens stipulationem esse ex interuallo factam, cum uideatur ex illo se fundare, probare debet, per notata per gl. pen. in cle. si. de rescript. l. non solùm. §. sed ut probari. ff. de no. oper. nun. ubi allegat multa alia iura. Sed Imo. in d.l. post dotem, reprobat istam rationẽ 2 Bald. quia gl. præallegata concludit, quod † fundans intentionẽ suam super exceptione contra regulam, debet illam probare: ut no. in l. ab ea parte. ff. de probat. Sed sic est, quod filia habet intentionem suam fundatam super regula: quia habet, quod actio de dote est cõis, nisi in aliquibus casibus: ut in l. 2. ff. sol. matr. ergo &c. optimè facit tex. in c. ad decimas. extrà de restit. spol. in 6. Imo. tñ stat cum Bar. per rationes suas. Idem tenet Bart. in l. prædia. ff. de acq. poss. & in l. certi condictio. § si nummos. ff. si cer. pet. & in l. triticum. de uerb. obli. & in l. si ita stipulatus. § Chrysogonus. circa secundam col. ff. de verb. obli. & ibi Ang. & Imo. in l. qui uolebat. ff. de hære. insti. Idẽ tenet Bal. in c. 1 §. notandum. in tit. qui feud. da. poss. allegat notata per Io. And. in d.c. Abbate sanè. ff. de uerb. sign. in 6. per Inn. in c. quoniam contra. de proba. & Bal. in l. si ex cautione. in 6. q. & in l. generaliter. in 3. q. C. de non nume. pec. & in l. fi. in 6. q. C. communia utri. iudi.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, utrum filia perdat ius consolidationis mortuo patre vel ipsa emancipata? Et quid si pater instituisset extraneum hæredem. & nu. 2.*

CXLVII. QVÆRO,

1 SI pater † incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, utrum filia perdat ius consolidationis mortuo patre, vel ipsa emancipata? Vide Bar. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. ma. ubi examinat quid de iure antiquo, quid de iure Codicis, quid de iure Authenticorum, de quo aliquid tetigi suprà. q. 124. Et quid si pater tunc habet alios filios, qui habent donationẽ propter nuptias, uel filias, quæ habent dotem sibi præcipuã: an tunc in dicto casu nõ impediatur consolidatio in istã filiã.

2 † Et quid si pater instituisset hæredem extraneum, uide Bar. ibi in uerb. econtra autem dico. Cui adde, in quantum allegat l. fi. C. communia utri. iudi. quòd text. ibi non uidetur loqui de actione de dote, sed de condictione ex illa l. attento maximè quòd ibi loquitur, quando dos per exactionem iam erat effecta patrimonium patris: & sic actio de dote erat extincta per solutionem. insti. qui mo. tol. obli. in princ. meritò ibi agi non potest de consolidatione actionis iam extinctæ l. in insulam. & ibi not. ff. sol. matr. Facit etiam contra Barto. quia tex. in d. l. fi. intelligitur etiam in dote à matre profecta, & sic aduentitia, & ita tenet Ro. in d. l. post dotem.

Sed sustinẽdo Bar. uidetur, quòd ille tex. possit induci per arg. à fortiori: nam sicut in casibus illis dos exacta per patrem redit ad filiam, quanto plus si non esset exacta, cõsolidari debet in filiam effectam sui iuris, arg. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, uel alieni iur. & secundùm hoc apparet, quòd dictum Bar. optimè probatur in ratione d. l. fin. & eius o.. sequebantur plures antiqui, quos refert Cy. in d. §. uideamus. Idem tenet Dy. Ray. Ang. Imo. Rom. & Paul. de Castr. in d.l. post dotem.

Sed Ang. in l. 2. § quòd si in patris. & in l. si marito. §. si uolantate. ff. sol. mat. & Bald. & Ang. in l. pe. § filia. eod. ti. tenent contrarium, sequentes gl. in d. §. uideamus. Idem Bald. licet non ita clarè in d. l. fi. C. comm. utri. iudi. Bald. tamen in d. §. uideamus. & in l. si socer. ff. sol. mat. nihil clarè firmat. Opi. tamen Bart. uidetur esse magis communis, & optimè uidetur probari in d. §. filia. à contrario sensu.

CXLVIII. QVÆRO,

QVA actione tunc agat talis filia. Sol. patet ex dictis in præcedenti q.

S V M M A R I V M.

1 *Dos si est reuersa ad patrem sol. mat. qui pater tradidit eam secundo viro, & incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, an appropriauerit sibi actionem.*

2 *Dos quàm primum redit ad patrem dicitur effecta proprium patrimonium patris.*

CXLIX. QVÆRO,

1 QVID si † soluto matrimonio dos est reuersa ad patrem, qui tradidit eam secundo uiro, & incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, an appropriauerit sibi actionẽ? Barto. tenet quod non: in d.l. post dotem. in 2. q. fi. Nec hoc potest filiæ præiudicare secundùm eum. Imol. ibi contra, quia tex. in auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. & in corpore unde sumitur, solùm prohibet diminui dotem in mensura: & sic quantitatem in 2. matrimonio: non autem prohibet appropriare: & constat quod ista sunt diuersa: ergo &c. ideo ius antiquum non debet dici esse correctum, arg. l. præcipimus C. de ap. eum si. Nec ob. gl. in d. auth. sed quãuis. quia volunt habere respectum ad diminutionem in mensura, aliter non uide- 2 retur iure probari. Pro hoc facit: quia † quamprimum dos redit ad patrem, dicitur effecta proprium patrimonium patris. l. fi. C. comm. utri. iudi. Hoc idem tenet Ro. in d.l. post dotem. & Cy. in d. §. uideamus. in fi. 1. q. ubi refert plures antiquos ita tenuisse. idem tenet in d. auth. sed quamuis. in fi. 1. oppositionis. Ray. in d.l. post dotem. idem tenet, quod Barto. cum quo etiam transit Sali. in d. §. uideamus. Non obst. ratio Imo. quia dicendum est procedere arg. de re ad tempus, vulgata l. miles ita. §. & quia diximus. ff. de test. milit. unde Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. dicit, quod si statutum potest diminuere legitimam in mensura, ita & in tempore. ita ergo in proposito: cum non possit fieri diminutio in mẽsura: ergo nec in tempore, pro hoc facit: quia licet dicatur effecta proprium patrimonium patris, quando reuertitur ad patrem mortuo uiro, tamen dicitur esse ad commodum mulieris penes patrem. d. auth. sed quãuis. quod quidem ius auferretur filiæ si patri concederetur facultas appropriandi sibi suã actionem, quando eam tradit secundo uiro, quod non est dicendum, arg. regulæ, id quod nostrum. de reg. iur. cum si.

CL. QVÆRO,

SI pater stipulatus est sibi, aut filiæ: an impediatur consolidatio in filiam. & quid operetur tunc talis stipulatio. Bar. in d.l. post dotem. in 2. q. in fin. tenet, quod impeditur consolidatio actionis de dote in filiam, si sit effecta sui iuris, de quo arg. uide clarius Barto. in d. §. testamento. ubi dicit, quòd uidetur stipulatus ordine successiuo, & sequitur Pau. & Raph. in l. Cayus. ff. sol. mat. Imo. & Pau. in l. eum qui ita. §. qui sibi. de uerb. obl. idem Bal. in l. fi. C. cõia utri. iudi. & Imol. in d.l. post dotem. & sic primo sibi existenti tempore restitutionis dotis, & per consequens non erit necesse, quod caueat de rato, nec impediretur agere, licet filia expressè contradicere: ut per Bar. in d.l. post dotem. in fi. ult. lect.

S V M M A R I V M.

1 *Filia an habeat hæredem in dote profectitia, quando actio competit ipsi filiæ insolidum.*

CLI.

CLI. QVÆRO,

1 AN filia † habeat hæredem in dote profectitia, quando actio competebat ipsi filiæ insolidum? Bar. in l. post dotem. 4. q. ff. sol. mat. tenet quòd sic: & licet de hac q. dixerim suprà. §. 1. Adde quod idem tenet Bald. in l. si extraneus. ff. de condi. ob cau. & in l. quod sciris. C. de bonis quæ libe. & in authen. sed & si quis. in 8. col. C. de bonis quæ liber. & in l. pro hæreditarijs. in ult. col. C. de hære. act. & in d. l. auus. & sentit Bal. in d. l. dos a patre. & tenet Pau. in l. si cum dotem. ff. solu. mat. & in l. filiæ. ff. co. & est tex. in l. inter socerum. §. cũ inter. & ĩ d. l. post doté. secũdũ intellectũ Iac. de Bel. de quo tetigi ĩ d. l. si cum dotem & Bal. in l. quoniam nouella. C. de inof. test. Sed in hoc reprehendunt Bal. Ang. Imo. & Rom. in d. l. post dotem. & in d. l. si cum dotem. allegat contra Bald. l. quod si nulla. ff. de reli. & sump. fun. sed nihil facit: quia ibi nulla erat dos: ideo mirum si non habet hæredem in dote: licet Imo. in d. l. post dotem. conetur respondere ad iura Bar.

Et primò ad l. auus. dicens, ꝙ ibi loquitur, quando auus, qui dotem dedit nepti non patris contemplatione, sed nepris erat mortua tempore restitutionis dotis, & sic potest intelligi, ꝙ matrimonium sit dissolutum morte uiri, uel diuortio, unde cum dos censeatur aduentitia, non competeret actio patri neptis, sed ipsi nepti. l. Cayus. ff. sol. matri. ergo non stringit pro opin. Barto. Tamen ego dico, quòd licet non probetur clarius, tamen probatur in dote profectitia in l. dedit dotem. aliàs incipit dotem, quam dedit. ff. de collat. bonorum. ubi apertè dicitur de morte filiæ, ex qua matrimonium fuit solutum.

Hoc etiam satis probatur in d. §. cum inter. qui necessariò ita debet intelligi, ut dixi in d. l. si cum dotem. in princ. hodie hoc apertè probatur in §. 1. in auth. de hære. ab inte.

Mihi placet opi. Bar. quæ optimè probatur in d. §. cum inter. uide omnino, quæ not. in d. l. si cum dotem. in prin.

CLII. QVÆRO,

DOS à patre profecta, an mortua filia, quæ erat in potestate cum liberis, de iure communi reuertatur ad patrẽ, uel debeat remanere penes filios ipsius filiæ? Vide Bart. hoc disputãtem in l. post dotem. in 5. q. ff. sol. mat. Et adde, ꝙ opi. Io. & Bal. de iure uidetur esse magis communis, vt uidetur sequi Io. And. in addi. Spec. in tit. de don. inter uirum & uxo. §. si. circa prin. Bal. in l. constitutiones. C. de bon. quæ lib. & in l. pe. C. de tal. causa adiecta lega. & communiter Moder. in d. l. post dotem. licet Ray. in repet. in 1. q. teneat opi. Marti. de iure, sed tamen eam non bene defendit &c.

CLIII. QVÆRO,

QVID si filii ipsius filiæ sint ita pauperes, quòd non habent unde se alant? Rom. in d. l. post dotem. dicit, ꝙ tunc loco alimentorum habere debẽt ipsam dotem, quemadmodum petere possent alimenta ab auo materno iuxta l. non quemadmodum. ff. de libe. agno. poterunt dotem matris suæ detinere. Sed alii tenent contrarium, cum facilius sit auo materno alimenta menstrua parare, iuxta l. fina. & ibi no. doct. ff. de lib. agn. & per Bald. in l. 1. concor. C. de fide instru. & ideo in preiudicium eius non poterunt liberi dotem maternam cõsequi: quia hoc iure non probatur. Et contra Ro. facit l. tutor. §. Lucius. in ratione sui. ff. de usur. in l. hæredes. §. idem iuris. ff. fam. erci. & de materia d. q. uide Bal. in auth. sed si quis. C. de secun. nup. ubi quid si liberi non nolunt esse hæredes matris, sed dotem iuris consuetudine consequi, non adiuuantur, & per Bar. in l. si dotali. ff. sol. mat. & in l. 1. in princ. ff. de dote prælega.

SVMMARIVM.

1 *Doctoribus concessum est iura interpretari.*

CLIIII. QVAERO,

VTRVM credatur Martino alleganti dictam consuetudinem, de quo per Imo. in d. l. si nunciatio. in 4. col. ff. de oper. no. nun. ubi tenet quòd sic, si doc. & id cõiter asserãt, ita intelligit no. p Io. And. in c. 1. de cõstu. & per Bar. in l. fi. C. de pedaneis Iudi. Secus si unus aut duo. alii uerò de hoc nihil dicerent, sed de iure simpliciter contrarium tenent, alii tenẽt indistinctè, quòd doctoribus, uel gl. non credatur: quia non reperitur iure cautum, ꝙ per uocem eorum mortua probetur consuetudo, quæ est facti. l. 2. C. quæ sit longa consue. &
1 † doctoribus concessum est iura interpretari, non autem super his, quæ facti sunt. l. si ex plagis. §. in cliuo capitolino. ff. ad l. Aquil. & l. Arethusa. cum ibi not. ff. de statu. ho. Nec ob. allegata per Imol. quia loquuntur in dubijs iuris non autem facti, in quibus principes etiam sæpe errant. c. 1. de constitu. in 6. De hac materia uide per Bart. in repet. l. de quibus. ff. de legi. ubi allegat notata in l. dos à patre. solut. mat. uide etiam Bald. in l. si his. §. 1. ff. de pigno. in lectura antiqua. & in l. consentaneũ. & in 5. oppositione. C. quomodo & quãdo iudex.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si habuit liberos ex primo matrimonio, deinde decessit in secunda matrimonio sine liberis, an dos pertineat ad liberos, vel ad patrem.*
2 *Verba testium debent interpretari secundùm communem vsum loquendi.*

CLV. QVÆRO,

1 SI mulier † habuit liberos ex primo matrimonio, deinde decessit in secundo matrimonio sine liberis, an dos pertineat ad liberos, uel ad patrem. Barto. d. l. post dotem. dicit, ꝙ si opi. Mart. esset uera, de iure, succederẽt in dotem filii primi matrimonij: quia prima causa est liberorum, sed si de consuetudine tantùm est uera opi. Marti. tunc secus: nam consuetudo dictans, quòd dos remaneat apud uirum propter filios eiusdem matrimonii, non extenditur ad alium casum: quia de eodem matrimonio filios extare debere. Adde, quòd idem tenet Iaco. But. in l. fi. C. commu. utri. iud. tamen Bal. ibi incidenter, & in l. senium. C. qui testa. fa. pos. in uers. sed an filia. dum dicit, uel ex antecedenti &c. tenet contra Ro. in d. l. post dotem. & dicit, quòd si testes deponant, consuetudinem esse, ꝙ mulier in matrimonio decedente dos reuertatur ad liberos, non autem ad patrem mulieris, quòd uidentur probasse eandem consuetudinem militare, quando decedit mulier in uiduitate uiro iam præmortuo: quia dicitur satis in matrimonio decedere, cum uidua decessit. per l. fi. C. de bo. mater. & no. gloss. in §. exactio. C. de rei vxo. act. Sed alij hoc non tenent. Primò quia contra Barto. in d. l. post dotem. Secundò
2 quia cùm † uerba testium debeant interpretari secundùm communem vsum loquendi: ut no. Bald. in u. de pace Constan. in uers. possessores: ut no. gl. in l. cum delanionis. §. asinã. ff. de fun. instr. in l. librorum. §. quod tamen Cassius. de leg. 3. Nec obst. d. l. fi. & gl. in d. §. exactio. quia illud uerum iuris fictione, sed uerè non: unde quia consuetudo exorbitans à iure communi debet intelligi in casu uero & non ficto: ut notatur in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posth. Et pro hoc facit: quia in dubio uerba testium interpretari debent contra producentem l. inter stipulantem. §. sticum. ff. de uerb. obli. & de hac q. uide Ang. insti. de ac. §. fuerat. in uer. vidimus, quòd quando.

CLVI. QVÆRO,

QVID si pater à principio stipulatus est dotem sibi reddi, an tunc habeat locum opi. Marti. præsupposita etiam consuetudine. Io. And. tenet quòd non in addi. Spe. in ti. de don. §. fi. Idem tenet Cy. & Iac. But. in d. l. dos à patre. quia cõsuetudo isto casu non loquitur, ergo cum sit exorbitans non debet attendi. l. ius singulare. & l. quod uerò. ff. de legi. notatur in l. 1. C. quæ sit lon. consuetudo.

CLVII. QVÆRO,

SI pater stipulatus non fuit, ꝙ omni casu soluti matrimonij dos rediret ad eum, sed simpliciter stipulatus fuit. Respondeo, ꝙ in omni stipulatione intelligitur reseruata consuetudo loci. l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edic. l. excepto. §. loc. cum si. ita tenet Bald. in l. constitutiones. cum si. C. de bo. quæ lib. sentit idem Bald. in §. taceat. C. de rei vxo. actio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, qua liberis defert retentionem dotis, venit ad interpretationem iuris dubij.*
2 *Arbitri electi ad arbitrandum secundùm ius commune debent etiam arbitrari secundùm ius municipale.*

CLVIII. QVÆRO.

QVID si in stipulatione dixisset in omnem casum, & euentum dotis restituendæ de iure communi, an debeatur, si matrimonium contingit solui morte mulieris, ex qua supersint liberi? Bal. mirabiliter in d. l. constitutiones. tenet q
1 non: † quia consuetudo, quæ liberis defert retentionem dotis, uenit ad interpretationem iuris dubij, & da ea indicari debet, ut de iure interpretatiuo: ut est tex. in auth. de filijs ante dotalia instrumenta natis. in princip. Sed Pau. in d. l. constitutiones. tenet contrarium: quia omnes communiter dicunt opi. Io. & Bul. esse de iure uetiorem: ergo dos debet restitui, non autem esse ius commune. opi. tamen Bal. est menti tenē da propter eius auctoritatem, & confirmari potest: nam consuetudo in loco ubi uiget, appellatur ius commune. l. de quibus. ff. de leg. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vnde Bal. in l. illa institutio. ff. de hær. insti. & do. Ant. in cap. quintanallis. de
2 iureiur. & Ro. in rub. ff. de arbitr. dicunt, q † arbitri electi ad arbitrandum secundùm ius commune, debent etiam arbitrari secundùm ius municipale illius: quia ibi appellatur ius cōmune, licet Io. And. in addi. Spe. in n. de arbi. d. l. post dotem. Ray. in uer. excipitur. aliter loquatur, ut refert do. Ann. ubi suprà, vide in 4. col. ubi ponit quæstionem de statuto.

CLIX. QVÆRO,

AN consuetudo Martini habeat locum prædecedente marito? Bar. quòd nō, d. l. post dotem. Idem tenet in d. l. si dotali. eo. ti. Idem tenet. Bal. in l. fi. C. commu. utri. iudi. & Pet. de Anch. in consi. 347. incip. in proposito themate.

CLX. QVÆRO,

AN filij filiæ computent sibi dotem matris eorum in legitimam? Bar. tangit, & non decidit in d. l. post dotem. in §. q. ter. si. uide per Bar. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. & in suo cō sil. incip. si libertus. & Iacob. But. & Bal. in l. scimus. in princ. C. de inoffic. test. & Salyc. in d. l. scimus, in §. repletionem. & per Imo. in d. l. post dotem, & in d. l. in quartam. per Bal. in l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. per Ang. & alios in l. illud. & in l. illam. C. de collatio.

CLXI. QVÆRO,

SI pater dedit dotem pro filia, & stipulatus est dotem reddi ipsi filiæ, quæ postea decessit sine liberis, an dimittatur solus pater, an etiam mater, & alij, qui admittuntur ad bona ipsius filiæ? Bar. in d. l. post dotem. in fi. dicit, quòd quando legebat illam l. fuit de hoc interrogatus, & respondit, quòd ad solum patrem renertitur, per casum in l. quod ferme. in 2. responso. C. de bo. quæ libe. quem casum dicit esse sing. & eum Bar. transeunt ibi Mod. & Bal. in d. l. quod scitis. & Adde Bartol. in auth. itaque. C. de communia de suc. ubi dicit, quòd in omnibus bonis peruenns à patre, uel linea paterna, præfertur pater omnibus in successione ab intte. Sed Bal. Sal. & Ful. in auth. defuncto. C. ad ter. tenent contra Bar.

CLXII. QVÆRO,

QVID si extraneus dans dotem est stipulatus sibi reddi, & mulieri, uel sibi reddi, cui de iure debetur, cuius erit actio: an ipsius, uel mulieris, uel pro qua patte? Vide Barto. & subscribentes in l. Gallus. ff. sol. mat.

CLXIII. QVÆRO,

QVANDO dos soluitur patri ipsius mariti: an ipse maritus teneatur, si nō sit hæres patris? Bar. in l. si cum dote. §. transgrediamur. ff. sol. mat. tenet quòd non. Adde, q fallit. si hæredes patris dotē restituissent filio: quia licet per errorem non petierit cautionem de defendendo eos de cautione de dote, nihilominus si ipsi hæredes soluendo non sunt, potest mulier in subsidium agere contra maritū. tex. est not. in l. pater filiæ. ff. de dote præle.

CLXIIII. QVÆRO,

QVID si soluitur ipsi patri contemplatione filij, uel è contra filio contemplatione patris? Vide Bar. & Imol. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. Et not. bene distinctionem Bar. de qua ibi, secundùm quam consuluit Ang. in suo consi. 40. & Pau. de Cast. in suo consi. 113.

CLXV. QVÆRO,

QVID si soluitur filio tantum, an pater teneatur: & an ipse debeat habere usumfr. in dote, pro qua se nō obligauit. Bar. tangit in d. §. transgrediamur & uide Bar. & Ang. in l. cōtra nurum. §. 1. ff. rerum amo. & Ang. in l. 1. C. de bo. quæ lib. Pau. & Ro. in d. §. transgrediamur. & uide Bal. in autheo. ex testamento. in 1. col. C. de col. per Pau. in l. 2. in principio. ff. sol. mat. ubi etiam habes, quando pater habeat administrationem dotis, prō qua se non obligauit.

SVMMARIVM.

1 *Pater an cogatur consentire filio, & se obligare pro restitutione dotis filij.*
2 *Nuptiæ condignæ quæ dicantur.*

CLXVI. QVÆRO.

1 AN pater † cogatur consentire filio, & se obligare pro restitutione dotis filij? Bar. in d. l. si cum dotē. §. transgrediamur. ff. sol. mat. distinguit, aut sumus in partibus, ubi fit donatio propter nuptias, & tunc sufficit, si pater assignet filio donationem propter nuptias, sed si ad utrunque cogeretur, asset inconueniens. Sed si sumus in partibus, in quibus non est consuetudo, quòd constituatur donatio propter nuptias, & tunc aut filius accepit uilem personam, & tunc non cogitur pater se obligare: imò secundùm iura forum erat iusta causa exhæredationis, sed si filius accipit personam honestam: tūc cogitur pater promittere, ne matrimonium impediatur: & maximè si pater consensisset matrimonio, cogeretur om-
2 nino se obligare pro dote: ut ibi per eum. † Cui adde primò, quæ dicantur nuptiæ condignæ: uide Bar. in l. si rogatus. ff. de manu. uindi. Secundò adde, q idem tenet Raph. Imo. & Ro. in d. §. transgrediamur. Limitant tamen doctrinam Bar. procedere, ubi patre recusante se obligaret filius, & non posset aliter commodè contrahere matrimonium: aliàs secus per l. honores. in fi. ff. de decurio. & l. 2. ff. ad municip.

CLXVII. QVÆRO,

QVID in casibus, in quibus pater tenetur se obligare pro dote restituenda, si sit mentecaptus: an perinde est, ac si se obligasset. Respondeo quòd sic, arg. l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. infec. & l. 2. ff. de curatio. hoc tamen non potest pro constanti: quia si sit mentecaptus non uideo, quare possit dici, quòd obliget, nisi dans dotem pro muliere, uel ipsa mulier petat dari curatorem pro socero suo mentecapto, qui se obliget pro dote per l. 1. & l. admonendi eā. C. qui pet. tut. quæ cessat in d. §. eleganter. Nec illa l. 2. aliquid facit.

SVMMARIVM.

1 *Pater consentiens filio recipienti dotem, an uideatur se obligare ad restitutionem ipsius dotis.*
2 *Pater tenetur eodem modo se obligare pro filio emancipato sicut in potestate.*

CLXVIII. QVÆRO,

1 AN pater † consentiendo filio recipienti dotem uideatur se obligare ad restitutionem ipsius dotis? Bart. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. Distinguit, aut pater cogitur consentire, non aūt obligare se, & tunc consensus eum non obligat.

obligat. Aut non potest cogi consentire, aut se obligare, & tūc
consensus obligat eum tantum de peculio, ut ibi per eum. Et
circa primum membrum adde, quòd istud in terminis tenet
Spec. in ti. de do. inter uir. um. §. formatis. uerf. quid si filius. &
Bart. & Bald. in l. 1. C. de decurio. lib. 10. Limita tamen, nisi
matrimonium, pro quo daretur dos; esset nullum· quia tunc
simplex consensus patris nullo modo obligat eum ad resti-
tutionem dotis: ut est tex. in d.l. 1. C. de mu. & hono. inter
patrem & filium non commune. li. 10. Secundò limita se-
cundùm Spe. vbi suprà: nisi filius, cui pater consenciset, esset
emancipatus per tex. in l. 1. C. de filiofa. li. 10. licet hæc limita
2 tio in totum non sit tuta: † quia pater tenetur se eodem mo
do obligare pro filio emancipato sicut in potestate: ut pro-
batur in l. fi. C. de dotis promis. quæ etiam loquitur in filijs
em ancipatis. Nec ob. d. l. 1. C. de filiofa. quia ibi pater non
poterat cogi se obligare pro filio creato decurione. d. l. hono
res. & in d. l. 2. Nec ob. ꝙ si tunc pater consentit, videtur esse
fideiussor filij: quia responde, ut no. in d. l. 2. & de materia
uide omnino Bald. post Cy. in l. 1. C. quod cum eo. & Ang.
insti. de act. §. fuerat. in uer. quæro, an eo ipso quòd pa
ter consentit.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius in eodem instrumento confessi sunt se recepisse dotem, & promiserunt eam restituere, an quilibet teneatur insolidum, vel pro parte.*

CLXIX. QVÆRO,

1 SI pater † & filius in eodem instrumento confessi sunt se
recepisse dotem, & promiserunt eam restituere: an quilibet
teneatur insolidum, vel pro parte. Videtur quòd pro dimidia
teneatur. l. reos. §. cùm in tabulis. ff. de duo. reis. Et hoc clarū
de rigore: sed de æquitate uidetur, ꝙ si pater gubernatur a fi-
lio, præsumatur pecunia tota peruenisse ad filium, & sic solus
filius debebit teneri: secus ecōtra, si filius gubernabat à patre
quia pr̄ tenebit insolidum, & præsumetur ad eū peruenisse pe
cuniam. Bald. tamen dicit hanc æquitatem succumbere rigori
scripto, per l. prospexit. C. qui & à quibus. & per l. 1. C. de le-
gi. Imo. tamen in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol.
mat. firmat, de quibus tenetur pro parte, per d. §. cum in ta-
bulis. Idè tenet Bald. in l. si constante. in prin. ff. sol. ma. & idē
Imo. in 2. col. & idem Dy. in l. si cum dotē. §. trāsgrediamur.
ff. sol. mat. licet Iac. de Are. ibidē teneat, quemlibet insolidū
obligari. sed malè secundùm Bal. & Imo. & fuit de mente Bar.
ibi in 8. q. primæ partis. Ro. in d. l. si cum dotem. §. transgre-
diamur. dicit, ꝙ si apparet totā pecuniam peruenisse ad pa-
trem, poterit filius conuentus opponere exensionem prius
fiendam contra patrem per nota. per Bar. in l. duobus. in 7.
q. ff. de duo. rei. & in l. cū in plures. §. uestimenta. ff. loca. &
in l. unde quæritur. per illum tex. ff. com. o. Sed certè Bart.
in locis præallegatis loquitur, quando quilibet tenebatur in-
solidum. sed in casu nostro quilibet tenetur pro uirib tan-
tùm: licet ex postfacto pecunia in totum ad unum peruene-
rit: & uide Ange. instit. de act. in §. fuerat. in uer. quæro, uide
mus quid debeat restitui &c.

CLXX. QVÆRO,

SI maritus instituitur sit hæres à patre suo pro parte, an ꝓ
aliis partibus mulier agat contra cohæredes. Vide Barto. &
scribentes in l. si marito. §. cum patri. ff. so. ma.

CLXXI. QVÆRO,

QVID si alii cohæredes sint instituti sub conditione, ꝙ
protuidebitur uxori. Melius uidetur, quòd petat dari cu-
ratorem parti conditionali: ut l. si quis institutus ff. de hære.
insti. secundùm Imo. in d. l. si marito. §. cum patri. ff. sol. mat.

CLXXII. QVÆRO,

SI maritus dedit fideiussorem pro dote restituenda iuxta
statutum Florentiæ, an mortuo uiro dato fideiussione fa-
ciat cessare beneficiū auth. res quæ. C. communia de le. Ro.
in suo no. 245. dicit ꝙ non: quia prouisio mulieris non facit
cessare prouisionem legalem. ut est gl. fin. in l. fi. C. de pac.
conuen. & illa glo. uidetur uera: quia facto mulieris non pōt
fieri deterior conditio eius in dote l. Athlcanus. ff. de pac. do.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor de dote restituenda an possit dari constan. matr*

CLXXIII. QVÆRO,

1 AN fideiussor † de dote restituenda dari possit constan-
te matrimonio? Glo. in l. si. constante. §. quoties. ff. sol.
mat. innuit. quòd non: sed eo soluto sic: & idem tenet glo. in
l. 1. C. ne fideiuss. do. dētur. & Imo. & D. Ant. in c. per vestras.
extra de dona. inter vir. & uxo. & Spec. in tit. de do. inter uir.
& uxo. §. fina. in uersi. illud. & And. de Pisis, & Bald. in l. si cū
dotem. §. transgrediamur. ff. sol. ma. & Bart. & Pan. & Ray. &
Rom. & Raph. in l. si constante. §. quoties. eo. tit. & Ang. in
auth. de æquali. do. §. aliud. Bald. in l. profectitia. §. si pater. ff. de
iure do. & Nico. de Neapo. in d. §. quoties. ubi etiam Rapha.
dicit, hanc esse communem opi. Contrarium tenent aliqui,
quorum opin. refert. glo. in d. l. 1. C. ne fide. dot. dentur. quam
ibi sequitur Odof. Iac. de Bel. & Rayo. & idem consuluit Dy.
& idem tenet Ioan. And. in addi. Spec. super dicto uersi. a-
liud. & id Imol. in d. l. si constante. in princ. Sed si teneas
opin. gloss. in d. §. quoties. limita tam, ut patet ex quæstioni-
bus infra proximè.

CLXXIIII. QVÆRO,

QVID si ante nuptias dedisset fideiussorem de dote re-
stituenda casu, quo matrimonium non sequatur, an va
leat? Tex. est no. & fortè singu. quòd sic. in l. Titio centum. §.
Titio. de con. & demon. secundùm Bald. & Imo. ibi.

CLXXV. QVÆRO,

QVID si iuramentum interuenisset, an debeat seruari, cū
non possit sine interitu salutis æternæ? Videtur ꝙ sic, per
tex. in c. cū contingat. extra de iureiu. & ibi tenet Imo. in 57.
charta in 2u. mēbro. & idē tenet ibi D. Abb. in fi. Pau. in cōs.
167. & in cōl. seq. Pau. I d. l. si cōstāte. §. quoties. & in l. si quis
ꝓ eo. in prin. ff. de fideiuss. licet Bar. ibi in 4. mēbro. & in d. l. 1.
C. ne fideiuss. do. den. & D. Ant. in c. cum contingat. contra-
rium teneant & malè, mouentur primò: quia huiusmodi
fideiussio est contra præceptum seu prohibitionem. l. ant
principis. ergo est peccati inductiua. c. 2. de maio. & obed.
q. 6. c. qui resistit. ideo iuramentum super ea emanatum
non potest seruari sine interitu &c. ergo non tenet c. si uerò.
& c. cum contingat. eo. titu. Sed contra Bartol. est casus in
l. non solum. C. de præd. mi. & in l. 1. in prin. & in l. qui ne-
que. ff. de reb. eccle. iuncta authen. sacramenta puberum. C. si
aduer. uend. ad idem tex. in l. l. Iulia. ff. de fun. do. insti. quibus
licet alie. uel non. in princ. iuncto c. cum cōtingat. & c. 2. de iu
reiu. in 6. adde aliam rationem contra Bar. quia ubi aliquid est
prohibitum ex parte recipientis tantùm, talis prohibitio non
impedit, quin iuramentum seruari debeat. c. debitores. & c. si
verò. de iureiu. Sed rubrica. C. ne fideiuss. dot. dentur. prohibet
respectu mulieris recipientis, non autem mariti præstantis, er
go &c. Non tamen puto hanc rationem esse veram, quæ est cō
tra tex. in d. l. 2. prout ponderat gloss. in l. 1. eo. tit. Tamen con
tra Bar. tenet Bal. in l. iurisgen. §. si paciscar. ff. de pa. & in rub.
ff. de iurein. & Sal. & Fulg. in d. auth. sacramēta puberū. Nec
obst. si dicatur, ꝙ legi prohibitiuæ non pōt renunciari: vt est
gl. sing. in d. l. 1. C. ne fideiuss dot. dentur. quia respondeo, ꝙ il-
lud uerum est in pacto uel stipulatione simplici. Secus si iura-
mentū interueniat. d. l. cū cōtingat. cū concor. & ita expressè
respondet Io. And. in addi. Spec. in ti. de instru. edit. §. postō.
in addi. magna.

CLXXVI. QVAERO,

QVID si sponte est præstita talis satisdatio, an ualeat? Vi
detur ꝙ sic: quia d. l. 2. C. ne fideiuss. do. dētur. prohibet
satisdationes exigi, & per consequens ab initio. l. fideicom. §. si
rē. de le. 3. & quia hic cessat ratio perfidiæ, & hoc tenet Cy. in
d. l. 2. Ioan. And. in tit. de do. inter ui. & uxo. super uer. illud.
in addi.

in addi.incip.ut not.& Rn.in d.l.si constante. in prin.& hãc opi.refert Inno.in d.cap.per nestras.licet eam non approbet, nec improbet.gl tñ ca.l.1.C.ne fideiuss.do.den.& Bar.in l.1. eo.ti. uidentur firmare, quòd etiam à sponte præstante non possit recipi fideius. pro dote. Nec illis legibus possit renunciari. Et pro hac opin.faciunt uerba illius rubricæ, quæ sunt multum generalia,& cum habeant rationem perfectam:ergo disponit, ar.eorum, quæ no.in l.1.ff.si cer. pet.& licet Rapha.dicat hoc satis posse sustineri:tamen præcedens opi.plus placet:quia satis uidetur militare ratio perfidiæ: quia mulier non uidetur confidere de marito &c.

CLXXVII. QVÆRO,

QVID si extraneus dotem dedisset,& stipulatus esset, illam sibi reddi,& peteret sibi dari fideiussorem, an possit. Videtur ꝙ sic: quia hoc casu non loquitur dictus titulus ne fide.do. den. & uidetur esse de mente Bat. in l.si constante.in 6.q.2.q.prin. iunctis notatis per eum in 5. oppo. ff.sol. matr. & apertè firmant Imol.& Ro.ibi,& hoc mihi satis placet. Licet contrarium teneat glo. in d.l.1. C. ne fide.do.den. Mouetur:quia est ea tam æquitatis in casu isto. Sed in ueritate imò est diuersa: quia licet extraneus non confidat de marito, non tamen sequitur, ergo nec mulier.

CLXXVIII. QVÆRO,

QVID si maritus iam uergeret ad inopium, an possit peti talis satisdatio? Videtur ꝙ sic, per tex.in ca. nestru. de do.inter uir.& ux.secundùm Barto. & cõiter alios in d.l.si cõstante.§.quoties.& Cy.in d.l.ubi adhuc.in 2.oppo.Et Bul. & Imo.in d.l.si cõstante.in prin.& sequuntur cano.in d.cap. per uestras.& Benedictus in l. seruum dotalem. de manu. Licet contrarium teneat Bat.in d.l. si constante. in 5.oppo.cũ quo concordat Bal.in l.ubi adhuc.in 6.col. & in l. 1. C.ne fideius.do.den.& Ang.in auth.de nup.§.illud licet minus.

SVMMARIVM.

1 *Rei duo an possint constitui in dote.*
2 *Fideiussor potest dari pro dote restituenda.*

CLXXIX. QVÆRO,

1 AN in dote † possint duo rei constitui? Bar.in d.l. si constante.in prin.in 13.q.primæ partis.ff.sol.ma.relinquit sub dubio. Sed in eadem l.in §.quoties.determinat ꝙ nõ.Idẽ tenet Io.And.in n.de do.inter uir.& ux.§.si.uersic. illud. Nã aliàs sequeretur, ꝙ una uia est prohibitum, alia uia esset permissum, & per indirectũ contra regulã l. cum quid.ff.si cer. pet.& in l.fi.C.si mancipiũ ita uenerit, ne prostituatur, & lex esset imposita uerbis,& non reb.cõtra.l. 2. C.cõia de le.quia semper promitterẽt ut duo rei,nõ ut duo fideius.& hanc partẽ tenet Imo.in d.l.si cõstante.in prin.& Pau.in d.l. si cũ dotẽ.§.transgrediamur.eo.ti. Sed cõtrariũ tenet Cy.in l.j.C.ne fideius.do.den.post gl.ibi.& Specu.in d.§.uer. illud.& Bar.& Bal.in l.fi.C.de do.cau.& Bal.in l.profectitia.§.si pr.ff. de iu.do. Ang.Imo.& Ro.in d.l.si cõstante.in prin.& in d. §.quo-
2 ties.& Pau.in cõs.168.ubi tenent, ꝙ † pro dote restituẽda dari põt fideius. Itẽ duo rei cõstitui per d.l.fi.C.de do.cau.quę nõ probat,ut dicit Bar.in d. §. quoties. quia ibi sunt obligati pro uirili,quo casu nõ dicunt propriè duo rei, nec uidentur inuicem fideiubere.l.reos. §. cũ in tabulis. ff. de duo. reis.l.si mihi & Titio.de uerb.obli.uel d.l. si. loquitur in duabus personis coniunctis: unde uidetur uerior præcedens opin.

CLXXX. QVÆRO,

AN maritus possit constante matrimonio dare mulieri expromissorẽ ꝓ dote aĩo donãdi obligationẽ ipsius mariti? Ang.in l.si cũ dotẽ.§.1.ff.so.ma.p ibi nótata per gl.dicit, ꝙ ista punctus nõ decidit l d.n.ne fideius.do.dẽ. de hoc ĩ.c.§.

CLXXXI. QVÆRO,

AN pro dote possint dari pignora? Bar.in d.l.si constante.§.quoties.ff.sol. mat. distinguit,aut maritus obligat bona sua:uidelicet, quia non est eadem ratio, quæ in fideius. Aut obligat bona alterius:& tunc est eadem, & non ualeret. adde, qđ pro hoc vr̃ esse tex.in l.quod aũt.§.si uxori. in uer.pignora.de do.inter ui.& uxo. Ro.tamen in §.quoties.tenet cõtrarium dicẽs,illum tex.corrigi per l.1. C.ne fideius.do.den. prima tamen opi.est uerior.per rationem Bar.

CLXXXII. QVÆRO,

SI aliquis de per se ut principalis absente marito promittat dotem datam ipsi marito saluare, & restituere:an ualeat? Videtur ꝙ sic: quia de hoc non loquitur ille titulus: & cessat d.l.1.C.ne fideius.do.den.& ita tenet Pau. in cons.suo 157.& seq. Sed in contrarium facit, quod habetur in l.si mulier contra senatus.§.1.ff. ad Velle. ubi sicut pro muliere intercedente pro aliquo non potest aliquis ea mandante fideiu-
a bere, a ita & nõ ualet, si aliquis ea ignorante fideiubeat: & istu passus alibi nõ deciditur secundũ Bal.in l.1.C. ad Velle. Secundò contra Pau.facit:quia eo ipso quòd mulier accepiat fideius.etiam ab alio, quàm à marito, satis uidetur nõ cõfidere de marito,& hoc mihi magis placet:licet si opi. Pau. esset uera, daretur elegans cautela ad d.l.1.C.ne fide.do.dentur.

ADDITIO.

a Fideiubere. No.hic, quòd sicut pro muliere intercedente pro aliquo non potest aliquis ea mandante fideiubere: ita etiam non ualet, si aliquis ea ignorante fideiubeat.

CLXXXIII. QVÆRO,

TENENDO cautelam Pau. de qua proximè suprà, si appareat maritum postea promisisse de indemnitate illi expromissori, qui eo absente promiserat, an pro hoc probetur fideiussio, uel simulatio in præiudicium mulieris? Videtur quòd non: quia ita uidemus in simili, ꝙ mulier non possit pro alio intercedere, sed pro facto suo sic: si tamen promisit tanquam in facto proprio: licet postea reperiatur aliquis promisisse eam indemnem seruare, non propterea inualidat mulieris promissio uelut simulata, nisi aliud appareat, ita signanter dicit Bal. in l.2.C.ad Velle.per tex.in l. Seyu municipia.in prin.ff.ad Velle.Et pro hoc bene facit, quod no. Bart. in l.si quis in graui.ff.ad sille. ubi loquitur de iudice, uel teste, qui in articulo mortis dicit se subisse falsum testimoniũ, uel falsam sententiam:quia non præiudicat illi, pro quo sententiauit, uel testificatus est &c.

CLXXXIIII. QVÆRO,

a AD quas res mariti mulier agere possit? a Vide Bart.in d.l.si constante.in 3.qõ.tertiæ quæstionis principalis:ff. sol.mat.& infrà specificè dicam uobis &c.

ADDITIO.

a Agere possit. Adde hic, quæ actio sit efficacior mulieri agenti in re empta per maritum de pecunia dotali, an actio utilis rei uendicationis uel hypothecaria, & an agendo per eã cõtra emptorẽ & tertiũ possessorẽ emptor, uel tertius possessor retinere possit rẽ & offerre debitũ uel æstimationẽ, uide D. Bart. Soc.in cõs.124.inc.elegãter.ver.j.cũ uer.se.usq; ad fi.in 2.p.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an possit agere hypothecaria ad merces quas maritus habebat venales.*

CLXXXV. QVAERO,

1 AN mulier † possit agere hypothecaria ad merces quas maritus habebat uenales? Bar.in d.l.si constante.in d.5.q.decidit ꝙ sic,pro quo facit id, quod uoluit Cy. in l.ubi adhuc.in 15.q.de iure do. & ibi Bal. in 8. col. Et pendet ab alio articulo, an in obligatione generali ueniant merces uenales? Rom.in d.l.si constante. tenet quòd non, per l.debitor.ff.de pig.argu.l.ex facto.in grande.ff.de hære.insti. & fuit de mente Bal.in l.certi iuris.in 6. quæstio. C. loca. & in l. debitor. &

expressè uoluit Iac. de Are. in l. generali §. uxori. per illũ tex. de usuf. leg. Sed si aduertas, Bar. in d. §. uxori. tenet cõtrariũ, dum facit differentiam, an fiat legatum, uel dispositio de rebus existentibus in certo loco, & tunc non comprehenduntur merces nenales. d. §. uxori. & d. l. debitor. Et quod no. per Bar. in d. l. certi. quia cum ibi ad tempus positæ sint, non cẽsentur ibi esse. Secus ubi generaliter esset facta dispositio de rebus: quia secundùm omnes indifferenter comprehenduntur res uenales, allegat in arg. Bar. in l. pediculis. §. Labeo. de au. & arg. leg. & l. Iulianus. in prin. de leg. 3. & istud tenet Bartol. in l. cum tabernam. ff. de pigno. Et hoc allegat: quia quis res uenales obligaturus esset, sicut & uenditurus: ergo ueniunt in gñali obligatione, arg. d. l. cũ tabernã. & istud placet.

CLXXXVI. QVAERO,

AN mulier possit agere ad supellectilia? Imo. in d. l. si cõstante. in antepen. char. ff. solu. mat. tenet ꝙ sic: quia nõ interest uiri, ex quo alimentari debet ex dote. d. l. ubi adhuc. & ideo cessat hoc casu ratio. l. obligatione generali. ff. de pig. In contrarium facit: quia mulier sol. mat. posset huiusmodi bona insolutum retinere marito cessante in solutione dotis, ut no. Barto. in d. l. si constante. in 8. q. 3. partis. Ideo non uidetur cessare ratio d. l. obligatione generali. Et pro hoc facit: q̃a sicut in casu ueræ restitutionis nõ posset agere hypothecaria ad huiusmodi bona. d. l. obligatione. uer. supellex. ita nec in casu isto, arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. substi.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an possit agere ad res feudales uiri.*
2 *Obligasse bona restitutione subiecta quis non uidetur in generali obligatione.*

CLXXXVII. QVAERO,

1 AN mulier † possit agere ad res feudales uiri? Bat. in d.
l. si constante. in 3. q. 3. q. principalis tenet, ꝙ sic, donec
durat ius mariti, aliàs secus: ut l. lex uectigali. ff. de pign. Con-
trarium tenet Ro. quia in feudo non cadit hypotheca, immo
hypothecans suo iure priuaretur. c. imperialem. de prohib.
feud. alie. per Fed. imò dixit Bal. ibi, quòd & non uenit in ge-
nerali hypotheca: quia propter pœnam priuationis non est ve-
risimile, ꝙ quis in specie esset obligaturus. l. obligatione gene-
rali. ff. de pig. l. 1. & ibi Bal. C. quæ res pig. oblig. pos. & Spec.
in terminis hoc uoluit in tit. de pig. §. 2. uersi. pen. Facit, quod
dicit Bar. in l. codicil. §. institutio. ff. de leg. 2. ubi uoluit, ꝙ ge-
nerali obligatione quis non uideatur obligasse rem, quæ est
prohibita alienari sub pœna. Et idem uoluit Bal. in l. uolũtas.
C. de fideicom. & Aug. in auth. de rest. & ea quę parit. in prin-
2 cip. † ubi dixit, in generali obligatione non vr̃ quis obligasse
bona libellaria, uel alia bona restitutioni subiecta per illum
tex. bene facit c. generali. in ti. si de feu. fuerit contro. inter do.
& agna. & c. 1. de capita. qui curiam uendidit.

CLXXXVIII. QVÆRO,

AN mulier possit agere ad res emphyteuticarias uiri? Bar. in d. l. si constante. in 3. q. 3. q. principalis, tenet ꝙ sic, & uidetur bene loqui: quia illa possunt obligari irrequisito domino, ut l. tutor. §. fi. & ibi Bal. ff. de pig. actio. & in d. l. lex uectigali. & firmat glo. & doc. in l. fi. in uersi. uendere. C. de iure emphy. & Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. uer. 122. quicquid dixerit Ro. in d. l. si constante. ff. sol. mat.

CLXXXIX. QVÆRO,

QVID si res emphyteuticariæ fuerunt datæ in dotem uiro, & ei refirmatę per dominium, qualiter sol. mat. restituantur mulieri: cum non possit fieri alienatio nisi consentiente domino: Bar. in l. usufructu. ff. solu. matr. in fi. tenet, quòd sit recurrendum ad remedia dictæ legis.

CXC. QVÆRO,

QVID de rebus feudalibus occasione dotis concessis in feudum uiro: cum talia inuito domino non possunt alienari? Bart. in d. l. usufructu. in fin. tenet idem quod suprà proximè dixi in rebus emphyteuticis. Et si aduertas iũgendo quæ dixi in istis duabus ultimis quæst. aliqualiter uideor contradicere ei, quod dixi suprà de rebus emphyteuticis. & ideo est inhærendum Barto.

CXCI. QVÆRO,

QVID si usus fructus fuit datus in dotem, qualiter restituatur ipsi mulieri uel hæredi eius? Vide Barto. in d. l. usufructu. & ibi Imo. circa intellectum gloss. ff. sol. mat.

CXCII. QVÆRO,

FRVCTVS dotis an repetantur & pro qua rata? Vide suprà. §. proximo, vbi pono materiam fructuum & cõmoditatem dotis.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis an petantur actione de dote.*
2 *Fructus etiam in contractibus bonæfidei non veniũt iure actionis, sed officio iudicis.*

CXCIII. QVÆRO,

1 FRVCTVS † dotis an actione de dote petantur? Bar.
in l. si marito. §. si fundum. ff. soluto matrimonio, tenet ꝙ
sic, pro quo facit: quia iudicium de dote est vniuersale: ut no-
ta. Barto. in rub. ff. sol. mat. in quo iudicio vniuersali accessio-
nis tanquam pars rei ueniunt iure actionis: ut d. l. si fundum.
& l. item ueniunt. §. fructus. ff. de peti. hære. & l. 5. C. eod. titu.
& l. non est. & ibi Cyn. C. fam. erc. Sed in iudicijs particulari-
bus si accessiones non sunt promissæ per stipulationem, nun-
quam debentur iure actionis, sed officio iudicis mercenario,
vnde lata sententia super principali tantùm extinguitur ius
petendi tales accessiones. l. 4. & ibi nota. C. depo. si. nec facio
differentiam inter fructus naturales, & usuras: quia non re-
2 petitur quòd † fructus etiam in cõtractibus bonæfidei veniãt
iure actionis, sed officio iudicis: ut per Bartol. in l. 1. C. de
usur. & fructibus legatorum. ubi assignat rationem, de quo
dic ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis an sint necessariò petendi.*
2 *Fructuum petitio non requiritur in iudicijs vniuersalibus.*

CXCIIII. QVÆRO,

1 AN fructus† dotis sint necessariò petẽdi, & an sit expri-
menda certa quantitas? Imo. tangit in d. l. si marito. §.
si fundum. & ibi dat plures remissiones. Adde doct. in cap. 2.
de ordi. cog. & in c. significantibus. de libel. obla. & in c. certi-
ficari. de sepul. aliquoid per Bar. in l. 3. §. hoc autem. ff. de dam.
infect. & Barto. & Bald. in l. 2. C. de peti. hære. per Cy. & Bald.
in l. 2. C. si secundò nupserit. text. in l. 1. & in l. 3. C. de fru. &
lit. expen. & in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iu-
dic. & in l. edita. in repet. Paduana in 18. col. C. de eden. & do.
de Rota. in sua conclusione 24. per Aug. & Imo. in l. si filius.
§. 1. ff. de verb. obli. per Aug. in l. fi. C. de annali excep. Et cõ-
2 cludi potest † ꝙ in iudicijs vniuersalibus non requiritur pe-
titio fructuum. d. §. fructus. & d. l. 2. & Barto. & Bal. C. de pet.
hæred. Et dato quòd peterentur fructus, sufficeret libellus, &
sententia generalis per notata per gloss. in l. 1. in princ. in gl.
magna. ff. de eden. Aut loquimur in iudicijs particularibus,
& tunc fructus ueniunt percepti post litem contest. etiam si
non petantur, secus in fructibus ante lit. contesta. percepti. l.
ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. tamen non est necessa-
ria expressa specificatio quantitatis fructuũ in libello, nec in
sententia. Et probatur in §. itẽ si in rem. insti. de offi. iud. sicut
nec in expensis litis. l. terminato. C. de fruct. & lit. expens. &c.

CXCV. QVÆRO,

MVLIER cui soluto matrimonio datum est pignus pro restitutione dotis, nunquid lucretur fructus? Abb. ponit

ponit in c. salubriter. extrà de vsuris. & Auge. institu. de actio. §. fuerat. in versi. quid in muliere, quæ habet pignora. & magis communis conclusio videtur esse quod sic.

CXCVI. QVÆRO,

STATVTVM viget Bononiæ, quòd soluto matrimonio, quandiu dos fuerit restituta post mortē mariti & moram hæredis debeantur mulieri certæ summæ, ut inde possit se alere, nunquid valeat hoc statutum: & sic cum bona conscientiæ mulier possit recipere? Remitto ad ea q̄ dixi in principio huius. §. ubi tango de marito, an possit iustè recipere aliquid pro dote sibi non soluta, de quo etiam per Abba. in c. salubriter, præallegato, & per Imo. in l. in insulam. §. vsuras. ff. sol. mat. & per Angelum institu. de actio. §. fuerat. uersicu. & quia ista actio.

CXCVII. QVÆRO,

DILATIO in dote restituenda an habeat locum, quādo extraneus est stipulatus dotem sibi reddi, & in quibus casibus habeat locum dicta dilatio? Bartolus in l. c. in 4. colum. ff. sol. mat. decidit quòd sic. Cuius dictum singulariter limito, nisi extraneus bis stipulatus esset per interuallum. & idem esset in muliere, quæ postquam dedit dotem, & sic iā sibi quæsita est actio de dote stipulata ex interuallo dotem sibi reddi, non intelligitur dilatio, quæ tacita inerat in ipsa stipulatione, uel obligatione repetita in secūda: & sic poterit incontinenti soluto matrimonio repeti, sicut quando legatur dos mulieri. l. 1. ff. de dote præleg. & sic secunda stipulatio aliquid operatur circa legatum in casu prædicto. Ita singulariter dicit Iacobus de Are. Bartolus & Modern. in l. si diuortio. ff. de uerbo. oblig. licet Paulus dicat, q̄ hoc in practica nō seruatur, & quòd est contra l. si prior. ff. sol. mat. & uide pleniùs in dicta l. si diuortio. Et prædicta intellige secundùm doct. Barto. in l. stichum. §. 1. de nouat.

CXCVIII. QVÆRO,

AN olim de iure ffforum fieret restitutio rei immobilis annue, bima, trima die? Bart. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. tenet q̄ non, contra gloss. ibi. de quo vide Barto. & Imo. in l. 2. in princip. eod. titu.

SVMMARIVM.

1 *Fructus si restituantur tāquam accessorij ad fundum, an maritus habeat dilationem legalem.*

CXCIX. QVÆRO,

1 QVID si † fructus restituantur tanquam accessorij ad fundum, an habeat maritus dilationem legalem? Imo. in d. l. diuortio. §. interdum. in pe. not. tenet Rom. & pro hoc facit: quia de augmento dotis iudicatur: prout de ipsa dote. l. etiam. C. de iur. dot. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. do. Sed isti tales fructus cōstante matrimonio percepti, & restituendi mulieri pro portione illius anni quo matrimonium non durauit, censentur ita, ac si essent percepti sol. mat. adeò quòd dotem augent. dicta l. si marito. in fin. ff. sol. mat. Et sequendo hanc opinionem potest dici, quòd non obst. gloss. in d. §. interdum. quæ contrarium tenet; quia in dicto suo est reprobata, uidelicet dum dicit, quòd fundus & fructus restituātur annua, bima, trima die. Sed in fructibus opinio. gloss. habet magnam authoritatem, pro qua facit text. in §. exactio. C. de rei uxo. actio. in uersic. fructibus ultimi anni ex illo die restituēdis. Nam sic intelligitur ex illo die, q̄ incipiat currere annus, aliàs frustrà apposuisset dictionem ex. Nec obstat argumen. supra factum pro opinione Bald. quia fateor, quòd dotem augent, non tamen augent fundum, ita intelligitur d. l. si marito. in fine. bene facit tex. in l. cùm in fundo. §. si fundus. ff. de iu. dot. Nec obstat, quòd gloss. in dict. §. interdum sit in dicto suo reprobata: quia dico, quòd bene reprobatur quò ad fundum, secus quò ad fructus: quia aliàs sunt separati ab ipso fundo: sed si fructus essent pendentes, quia dicuntur esse pars fundi, de eis iudicaretur ut de fundo. l. fructus pendentes. ff. de rei vend.

CC. QVÆRO,

QVAE est ratio, quòd immobilia restituuntur statim, mobilia verò post tēpus? Bar. in d. l. diuortio. §. interdū. dicit, quòd nō est alia ratio, nisi quòd principi sic placuit. Adde, quod Cy. in d. l. 1. §. exactio. C. de rei uxoriæ actio. limitat illum §. in eo, quod dicit de mobilibus, nisi hæredes uiri incōtinenti restituere possent: quia tunc etiam immobilia erunt incontinenti restituenda secundùm eum. Pau. de Castro in l. non solùm. ff. sol. mat. sequutus Cyn. istud limitabat procedere, nisi hæredes interim fuissent percepturi aliquam utilitatem ex retentione rerum mobilium intra annum. Sed Bat. in d. l. diuortio. §. interdum. tenet contra Cy. per d. §. exactio. dū loquitur de iuribus cedendis, quæ constet, quòd poterant incontinenti cedi. subdit tamen, quòd istud est intelligendum secundùm determinationem. l. licet. §. fi. ff. de iu. do. uoluit dicere, quod dicitur in dicto. §. exactio. de cessione iurium procedit, quando nomina debitorum dotalium erant iure obligata, uel si ab initio erant conditionalia, fuerat purificata conditio: tunc est uerum concedi annum marito ad cedendum, scilicet ubi essent obligata sub conditione, uel in diem, quæ nondum extitit, tunc cogeretur maritus incontinenti restaurare illa nomina debitorum in pristinam diem, uel conditionem. Et pro Bar. etiam allego textum in l. socer. §. Lucius. in fi. ff. solu. matr.

CCI. QVÆRO,

SI maritus non potest satisdare, sed vult statim dotem restituere, qualiter fiat deductio interusurij medij temporis? Bar. tangit in l. si constante. §. quo. in 2. col. ff. sol. mat. & cum eo transit ibi Imo. & Innoc. & Pau. in l. diuortio. §. non solùm. eod. titu. sol. mat.

CCII. QVÆRO,

SI mulier uelit potius pati dilationem, quàm deductionē, an possit isto casu uariari? Bar. in l. si constante. §. quo. in ultima colum. ff. soluto matrim. tenet, quòd mulier eo ipso quòd petijt satisdationem ab initio, non possit postea mutare uoluntatem. Rom. ibi transit cum eo per regulam, nemo potest mutare consilium. de reg. iuris. per textum in dicto §. quo licet. Bal. Ang. & Pau. ibi teneat contrarium, & respondent, quòd mutatio, siue uariatio circa diuersa permittitur: vt in l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. l. de rebus. & ibi pulchrè Bart. ff. rer. amo. ergo licet à principio mulier petierit maritum cogi satisdare, si satisdare non potest, mulier dicere poterit sibi uelle solui à marito finita dilatione, & non incontinenti cum deductione interusurij medij temporis: quia hæc uariatio uidetur circa diuersa: quia primò petijt satisdare, nunc solui. Et per prædicta patet non obstare textum in d. §. quo. quia debet intelligi, prout intelligit ibi glo. in uer. uel die ibi uerius. uel regulatur, ut ibi per Imol. & per Pau. de Cast. qui intelligunt ista, quando mulier in libello petijsset simpliciter sibi satisdari, ut quia maritus ad inopiam uergit, scilicet si plus dixisset, uidelicet, quòd satisdare non potest, dotem restituere compellatur interusurio medij temporis, deducto, hoc casu non posset post litis contestationem uariare, argumen. d. auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. & l. edita. cum sua materia. C. de eden. & ita procedat opinio Ro. & Barto. Item prædicta intellige secundùm Imo. ibi, quando mulier primò petebat sibi satisdari simpliciter, non autem petebat dotem simpliciter: quia tunc incideremus in illam difficultatem, an marito essent duplicandæ induciæ iuxta §. penul. institu. de except. quod tamen uerum esset marito opponente, aliàs autem si iudici constaret diem non euenisse, non duplicabuntur induciæ, sed condemnabitur ad soluendum adueniente die, nō autem simpliciter absolui ab obseruatione iudicij, ut no. per Barto. in l. exceptionem. C. de probatio. & in l. cum qui ita. ad fin. ff. de uerb. obliga. cum concord. Tamen quod dixi de duplicatione induciarum marito opponente non habet locum, quando agitur ante diem miserationis causa adiectæ ad soluendum secundùm Bar. in l. ita stipulatus. in 1. q. ff. de uerb. oblig. licet contrarium teneat Innoc. in cap. 1. de plus petit. de quo tangitur per Specu. eo. titu. §. 1. uer. 1. per Ioan. Feb. in §. penul. institu. de except. per Paul. & Rom. in l. pecuniam. ff. si cer. pet.

CCIII. QVÆRO,

QVO iure mulier petit istam satisdationem? Bar. in d. l. si constante. §. quoties. tenet, ꝙ officio iudi. Contra tenet ibi Raph. uidelicet, ꝙ imò iure actionis. Nec obst. tex. in d. §. quo. in uerbo iudicis igitur officio: qa exponit, idest mercenario, nihil tamen allegat, & dicit, quòd non facit multom in hoc. Et pro hoc adda tex. in l. ꝙ si uolit. §. quia assidus. de ædil. edic. & glo. in l. 2. ff. de ed. quæ propriè loquitur in casu d. l. in omnibus. Item adde, ꝙ immo non parum refert, an officio iudicis, an iure actionis teneatur satisdare, quoniam inter alias differentias si iure actionis teneretur, sufficeret extraiudicialis interpellatio ad constituendum eum in mora, iuxta l. si ex legati causa. ff. de uerb. oblig. sed si officio iudicis agitur, tunc demum efficeretur morosus post litis contest. ut est casus secundùm Ang. ibi in l. cùm postulasset. ff. de dam. infec. & not. Cy. in l. 2. C. de alie. iud. mu. cau. fact.

CCIIII. QVÆRO,

QVALITER mulier formabit libellum? Respondeo, quòd potest petere sibi satisdari, & adijcere, ꝙ si p contumaciam recusauerit, statim condemnetur insolidum, arg. l. non abs re. & l. conductores. C. unde ui. tamen si peteret simpliciter sibi satisdari, succederet officiu iudicis ad faciēdū satisdare secūdū formā dicti §. quoties. & ibi per Bar. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Deductio interusurij temporis quomodo fiat.*

CCV. QVÆRO,

1 QVOMODO † fiat deductiu interusurij medij temporis, cū potius stari dēat suæ iuratoriæ cautioni: qooniam satisdare noo potest. auth. generaliter. C. de epis. & cler. & in authen. cui relictum. C. de iodi. uidui. tol. Solutio, dic ꝙ ubi potest alio remedio, quàm per iuratoriam cautionem prouideri utrique parti, nunquam recurritur ad iuratoriam cautionem: aliàs secus, ut iuribus contrarijs, & hæc limitatio colligit ex pulchrè no. per Bar. in l. usufru. de usufr. & ibi per gl. & Doc. & de materia, qñ nun uolens satisdare liberet per iuratoriam cautionem: uide per Ray. Ang. Imo. in l. cùm non facile. ff. si cui plusquam per l. Fal. & Bal. in l. fi. §. 1. C. de assertiu. tol. & in l. 2. C. de usur. & fru. legatorū. & d. auth. generaliter. in prin. & in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth. iud. pos. per Pau. in l. si fideiussor. §. 1. ff. qui satisd. cog. per Pau. & Rapha. in d. §. quoties. per Bal. in d. auth. cui relictum. per Abb. in c. qua fronte. de app. per Bal. in l. filiusfa. §. diuus. uer. idem princeps. per illum tex. & ibi per Ang. & Imo. de leg. 1. per cano. maximè Mod. in c. fi. de resti. spol. & in c. 1. de sequest. pos. & fruct. per gloss. Angel. & Paul. in l. 1. qui satisda. cogan.

CCVI. QVÆRO,

SI matrimonium fuit reintegratum. an mulier excludat ab actione de dote. Et quomodo dicatur reintegratū, aut iurgium, uel diuortium intercessisse. Dic ut not. in l. si mulier. ff. solu. matrim.

CCVII. QVÆRO,

AN sponsalia contracta per patrem extinguunt ius retinendi dotem competens filio culpa mulieris. Bar. ꝙ nō in l. Lucius. ff. solu. matrim. cum quo transit Imol. & cæteri scribentes.

SVMMARIVM.

1 *Filius si fuit præsens & tacens, quando pater contraxit sponsalia ad reintegrandum matrimonium cum ea. qua sui culpa perdiderat dotem, an uideatur patri consensisse.*

2 *Præsens ubi quis est actus, quem posset contradicendo impedire; tacendo uidetur consentire, etiam si actus esset sibi præiudicialis.*

CCVIII. QVÆRO,

1 SI filius † fuit præsens & tacens, quando pater contraxit sponsalia ad reintegrandum matrimonium cum ea, quæ sui culpa perdiderat dotem, an uideatur patri cōsensisse? Bar. ꝙ sic in l. Lucius. in 1. oppo. ff. sol. ma. Sed Bal. Ang. Imo. Rapha. Pau. & Ro. ibi dicunt, ꝙ licet aliàs filius patris sciens & tacens, dum sponsalia contraherent, uideatur consentire per ea, quæ allegat Bar. tñ fallit, nisi ex tali consensu filio induceretur aliquod præiudicium extrinsecus per gl. in d. l. Lucius. facit l. sicut. §. non vr. ff. qui. mod. pig. uel hypo. sol. & l. filiusfa. §. iouitus. ff. de procu. Sed adde, ꝙ Bar. in d. l. Lucius. iudicio meo firmat, ꝙ in terminis illius l. ubi agitur de pιudicio, ꝙ sibi extrinsecus gñareretur in amissione lucri dotis pri sciēs, & tacens uideatur consentire, ꝙ ēt satis probatur ex tex. d. l. Lucius. in uer. absenti filiæ, à cōtrario sensu. Secundò probat
2 ex cōi regula, quæ hēt † ꝙ ubi quis est præsens actui quem posset cōtradicendo impedire, sed tacitè vr cōsentire, etiam si actus sit sibi præiudicialis. l. in delictis. in prin. ff. de noxa. not. Inn. in c. ea parte decani. extra de rescri. not. Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. Sed ita est, ꝙ filius cōtradicendo potuisset spōsalia impedire dictis iuribus, ergo &c. Nec ob. d. §. non vr: quia non potuisset ibi contradicendo cōtractū pignoris impedire: ut no. in d. l. quæ dotis. & ex ibi not. p Bar. habes responsionē ad d. §. iouitus. Nec ob. alia ratio, quā pro se adducebat Bald. & Ang. uidelicet, ꝙ si aliter diceremus, sequeretur, ꝙ sicut filius per solū consensum in sponsalibus sibi potuisset pιudicare, eodē modo pr solus cōsentiendo debuisset pιudicare filio, attento ꝙ actio, quæ cōpetit filio, cōpetit ēt patri l. dotē. secūdùm secundā lect. ff. de cast. pecu. & tñ hoc est cōtra tex. in d. l. Lucius &c. Quia rñde, ꝙ l. dotē. procedit, qñ pr non pp iniuriā filio illatam, sed pacto, uel alio mō poterat agere, sicut filius, secus si propter iniuriam filio illatam per dictā l. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Pater quare non possit remittere iniuriam illatam filio ab uxore ipsius filij.*

2 *Pater non potest remittere iniuriam exhæredationis, uel præteritionis à matre factam de ipso filio.*

CCIX. QVÆRO,

1 QVARE pater † non pōt remittere iniuriā illatam filio ab uxore ipsius filij? Bar. in d. l. Lucius. vr sentire, ꝙ sit speciale in istis iniurijs, quæ à coniuncta persona inferunt:
2 sicut est uxor. simile adducit, ꝙ † uidemus per patrē nō posse remitti iniuriam exhæredationis, oel præteritionis à matre factam de ipso filio. l. Papin. ff. de inoffi. test. Adde, ꝙ Raph. in d. l. Lucius. dicit, ꝙ hoc non est bonum simile: quia in dicta l. Papin. illud iō. quia ius querelandi erat cōpetiturum de futuro, arg. l. qui hæres. in prin. ff. de acq. hæred. Nos uerò in iure iam quæsito, & pro hoc oltra eum facit, quod not. Bar. in d. l. Pap. ubi assignat rōnem illius tex. qoia nondū competebat, ut probatur in ea l. Papi. §. si conditioni. Assignari igitur posset alia ratio in qō. nostra: quia cum nō possit pr sponsalia contrahere pro filio, nisi eo consentiente, l. in sponsalibus. & l. spōsalia. ff. de sponsali. iō simpliciter cōtrahendo vr cōtrahere sub quadam cōditione tacita, si filius consenserit, ergo eo nō consentiente non vr etiam ipse pr consensisse. Sed certè ista constantia non multū ualet apud me, ꝙ saltim pro sua persona videatur pr cōsentire, vñ quamuis dictum Bar. non probetur in d. l. Papi. tamen satis puto probari in d. l. Lucius. unde sto cum Bartolo. Limita tamen, ut infra proxima q.

CCX. QVÆRO,

QVID si pater expressè remitteret talē iniuriā, an pιudicet filio? Puto ꝙ sic, ēt in iniuria illata à cōiuncta persona per d. l. filiosfa. ff. de iniur. attento ꝙ isto casu nō loquitur d. l. Lucius. ff. sol. mat. & ita limita ea quæ dixi supra proxi. q.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contracta per patrē, an præiudicent filio: si ipse filius esset hæres patris.*

2 *Actus primus tollitur per secundum, si secundus ualeat.*

CCXI.

CCXI. QVÆRO,

1 QVID si filius † esset hæres patris, an tunc sponsalia cō
tracta per patrem præiudicarent ipsi filio? Bar. in d. l. Lu
cius ff. sol. mat. tenet q non. Nec obst. l. ex persona. ff. de reg.
iu. & l. cùm à matre. C. de rei uend. ubi hæres cogitur habere
ratum factum defuncti: quia illud est uerum, quando illud
factum est obligatorium, adeò quòd contra defunctū compe-
teret actio, uel exceptio. Sed hoc nō est huiusmodi, ergo &c.
de quo etiam tangitur per Bar. in l. cum uir. ff. de usuc. & in l.
in rem alienam. ff. de pig. act. Adde, q Raph. in d. l. Lucius. al
legat contra dictam solutionem Bar. tex. in l. si ab eo. & in l.
si filiā. ff. de li. cau. ubi licet manumittētī non quæratur actio
uel exceptio, tñ hæres manumittentis potest habere ratum.
Vnde potest secundùm eum respondērī ad dictam l. Lucius.
q ibi pater consensit sub tacita conditione, si filius sponsalia
approbaret, qua non impleta nimirum si contrauenire potest.
Sed certè hæc uidetur maxima diuinatio ad tex. in d. l. Lu-
cius. ideo omnes glo. ibi uidentur fuisse contrarię, q cùm iste
consensus patris non tendat ad inducendum remissionem lu-
cri dotis, nimirum si filius etiam hæres patris potest contraue
2 nire, arg. l. sponsalib. Confirmo, † nam ita demum per secun-
dùm actum tollitur primus, si secundus ualet. l. si iura. & ibi
no. Bar. de legat. 3. sed tacita remissio lucri ueniens in conse-
quentiam contractus sponsaliorum inualidi dicitur actus se-
cundus, & inualidus, ergo &c.

CCXII. QVÆRO,

QVID si ipse filius sponsalia contraxisset cum tali quō-
dam uxore, an sibi præiudicet? Glo. in d. l. Lucius tenet,
q non solùm sponsalia contracta fuerunt, sed communiter re
probatur: quia eadem est ratio in sponsalibus, quæ in matri-
monio: nam in contrahendo spōsalia uidetur approbare mo
re ipsius, sicut in contrahendo matri.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio pauperis debitoris facta per maritum uxori, an pe-*
rimat actionem de dote.
2 *Restitutio in integrum propter ignorantiam non impetratur, ni*
si per creditorem ignorantem.
3 *Dolo delegantis cessante, uel cessante ignorantia mulieris, tunc*
eatenus dicitur maritus liberatus, quatenus debitor delega-
tus extitit soluendo.

CCXIII. QVÆRO,

1 AN delegatio † pauperis debitoris facta per maritū uxo-
ri perimat actionem de dote? Tex. uidetur quòd non in
l. si cùm dotem. §. si mulier. el 1. ff. sol. mat. Quod est uerum
secundùm Bar. ibi, si mulier recepit talem delegationem ino-
pis debitoris ignoranter, secus si scienter per l. inter causas. §.
abesse. ff. manda. & in l. si ita mihi stipulatus illud. ff. de uerb.
oblig. sed uoluit Bar. allegare textum in l. si ita stipulatus Sti
chum aut Pamphilum. §. si. cum glo. magna. eod. tit. & adde,
quod not. glo. in l. si à quo. §. si. cum l. seq. ff. ut in poss. leg. &
not. Bal. & Ang. in l. 1. ff. si quis in ius uoc. non ierit. Imol. ta-
men in d. §. si mulier. sub dubio fortè dicit, q dicta differen-
tia, an quis scienter receperit, uel ignoranter delegationē ino
pis debitoris procedit, quando dans fideiussores tenebatur
ad dandum. & ita loquuntur iura allegata per Bar. sed aliud
quando interuenit delegatio: quia tunc interuenit nouatio
præcedentis obligationis, cùm delegatio non fiat citra noua-
tionem l. 2. & 3. C. de nouat. ideo dic, q tunc non est reme-
diū, nisi dolus interueniat, uel nisi fauore dotis. Adde, quòd
Bar. & Ang. in l. qui debitorē. post gl. ff. de fideiuss. uolunt, q
omnino fiat differentia inter scientem & ignorātem. Pro hoc
facit: quia nulla urgens ratio diuersitatis assignari potest quò
ad materiam istam inter delegationem debitoris & dationem
fideiussoris. Nec obstat §. abesse. quia non dicitur admisisse,
quando ignoranter admisit. Imol. in d. l. qui debitorem. fa-
tetur hoc esse uerum in causa dotis per tex. in d. cap. si mu-
2 lier. sed in alijs casibus putat, quòd † non, nisi per credito-
rem ignorantem impetretur restitutio in integrum propter
ignorantiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa ui-
debitur &c. argumen. l. 1. in fin. & l. sed & si per prætorem,
§. hęc clausula. ff. ex quibus caus. ma. Puto tamen etiam, q
siue restitutione in integrum uera sit opinio Barto. & seqna-
cium, maximè per l. permittendum. §. si à debitore. in uersic.
sciens à contrario sensu. ff. de iure dotium, quem allegat Bar-
to. in dicto §. si mulier. Pau. ibi tenent idem: ut Imo. in dicta l.
si mulier. quando principalis debitor delegasset aliquem de-
bitorē suum non idoneū: quoniā cùm nec creditor, nec prin-
cipalis debitor sit in culpa: ut quia uterque ignoret, & quili-
bet tractet de damno euitando, in pari causa debet esse po-
tior conditio rei non obstante ignorantia creditoris, argumē.
l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerbo. obliga. Sed respōdē, quòd
non censentur esse in pari causa; quia creditor iusta causa, id-
est propter ignorantiam fuit læsus, aut deceptus, sed debitor
principalis nullam deceptionem in hoc passus est: nam si de-
bitor delegatus iam soluendo non erat, & sic iam desierat es-
se illud in bonis debitoris principalis: quoniam inanis est a-
ctio &c. l. nam is. ff. de dolo. meritò de eius læsione tractari nō
dicitur. Præterea non respondetur per aliquem ad d. §. si de-
bitorem. Vbi autem debitor principalis delegasset alium suū
debitorem, & inopem, tunc dicit Pau. ueram esse opinionem
Barto. & hoc uidetur uerum, ne debitor principalis cum alie-
na iactura locupletetur.

Adde, quòd in dubio præsumitur creditorem sciuisse sibi
debitorem delegatum fuisse inopem, & sibi debet imputari, si
ante non explorauit eius conditionem: quoniam eum reci-
piendo uidetur tanquàm idoneum approbasse, nisi probet
creditor suam iustam ignorantiam, uel se fuisse subductum
suasionibus principalis delegantis asserentis debitorem dele-
gatum esse idoneum, ita loquitur tex. in d. §. abesse. & proba-
tur in l. qui cum alio. ff. de re iu. & in l. 3. ff. de fideiuss. & in l. si
remunerandi. §. si quis filiofami. in fin. ff. manda. & hoc nota-
biliter voluit Ange. & Pau. in l. 1. si quis in ius voc. non ierit.
bene facit l. qui satisdare. in fin. & ibi Paul. de Castr. ff. de fide-
iuss. & ibi per Bar. circa pen. col. Item adde inquantum Rom.
in d. §. si mulier. subaudit ad illum tex. dictionem maximè, &
vult q etiam si mulier scienter accepit debitorem delegatum
inopem, quòd non præiudicat sibi, nec etiam maritus taliter
delegando liberatur: quia sicut constante matrimonio nō po-
test mulier dotis suæ conditionem facere deteriorem. l. licet.
& l. Attilicinus. ff. de pac. do. ita nec eo soluto muliere uiuē-
te per l. 2. & per l. ut autem. ff. de pac. do. Adde, quod in con-
trarium facit tex. in d. §. si mulier. in uersicu. decepta. Nisi di-
cas, quòd ibi dolus ex ipsa interuenit, non autem ex proposi-
to delegantis iuxta ea quæ traduntur in l. si quis cùm aliter.
3 ff. de uerbō. obliga. Potest concludere, quòd † cessante dolo
delegantis, vel cessante ignorantia mulieris, tunc eatenus di-
citur maritus liberatus, quatenus debitor delegatus extitit sol
uendo, aliter secus per iura Rom. adde etiam, quòd contra
communem opinio. doct. ibi dicentium, quòd debitor prin-
cipalis non liberatur delegando creditori aliquem debitorem
suum minus idoneum cum distinctione de qua ibi per Bart.
uidetur tex. in l. si nomen. ff. de hæredita. uel actio. uendit. ubi
si vendidi nomen debitoris mei, non attenditur, an sit soluen
do uel non, & tamen nulla uidetur esse urgens ratio differē-
tiæ inter obligationem & uenditionem secundùm Barto. in l.
Mænia. in princip. ff. solu. mat. qui sentiens hoc contrarium
dicit, secus esse in debitore delegato, quàm in nomine debito-
ris uendito: nullam tamen differentiæ rationem assignat. Et
cùm difficultate posset bona ratio inueniri, propterea uide-
tur dicendum, q ibi emptor sciebat illud nomen non esse sol-
uendo, sed sperabat eum in futurum ditari, aliàs nisi ita dice-
remos, succedere regulā, q si sciuit emptor, & uenditor igno-
rauit, tenetur uenditor actione ex empto per l. 1. §. 1. & l. quæ
ro. ff. de actio. empt. Si autem uterque ignorauit, tunc tene-
tur emptori uenditor, quāto minoris empturus fuisset, si sci-
uisset eum non esse soluendo per l. 1. §. causam huiusmodi
edict. ff. de ædil. edi. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos sicut non potest solui mulieri constante matrimonio, ita nec*
dari alius expromissor pro ea animo donandi.

CCXIIII. QVÆRO,

QVID si talis delegatio est facta constante matrimo-
nio. Imo. in d. l. si cùm dotem. §. si mulier. el 1. in fin. ff.

sol. mat. ponderat ibi gl. peregrinam secundùm Bald. & Ange.
1 quòd † sicut dos non potest solui mulieri constante matrimonio, ita nec dari alius expromissor pro ea animo donandi. Quod tamen limitat esse uetam uiro existente non soluẽdo, per l. 2. §. nec cogitur. ff. sol. mat. vbi de uolũtate mulieris maritus potest alteri promittere dotem. Adde, quòd ista esset ũngu. cautela, & menti tenenda, si esset uera, uidelicet, ꝙ quãuis fideiussor pro dote dari non possit constante matrimonio: tamen possit debitor delegari, uel expromissor dari, si est soluendo. Puto tamen, quòd text. in d. uersicu. nec cogitur. non probet opinio. Ange. quia ibi non interuenit aliqua delegatio, quæ fieret per maritum suum dotem aliter promittere. Secundò quia text. ille loquitur, quando talis promissio conferebatur in tempus solusi matrimonij, sed glos. in d. §. si mulier. loquitur, quando ille delegatus promittebat nouando obligationem constante matrimonio, quo casu non valet, sicus nec dos constante matrimonio solui potest l. 1. C. si constante matrimonio dos soluta sit. Tamen dictum Imo. in se uidetur uerum. Intelligendum tamen est secundùm quòd loquitur dictus versicu. nec cogitur. ut. s. talis delegatio ualeat, si conferatur in tempus solu. mat. aliàs secus, ut solet dici in d. l. 2. uersi. nec cogitur. Et licet Pau. dicat, quòd sicut fideiussor dari non potest constante matrimonio pro dote restituenda, ita nec debitor delegari, aut dari expromissor: tamen teneo opin. Ange. & Imo. Pro quo facit: quia isto modo intelligendo non offenditur ius commune: quoniam titulus: C. de fideiuss. do. dentur. licet mulier, nedum in fideiussore pro dote conseruanda, sed etiam restituendæ: ut solet dici in l. si cõstãte. §. quo. ff. sol. mat. tamẽ secus puto esse in expromissore, uel delegato promissoris: quoniam in datione fideiussoris militat ratio timore perfidiæ: cum eodem tẽpore mulier habeat maritũ, & etiã fideiussores obligatos. sed in casu delegationis uel expromissionis obligatio mariti nouatiõe extinguit, & antequã fiat nouatio obligationis, mulier non hẽt aliquẽ obligatum præter maritũ. Notare tñ diligenter uerba Ang. & Imo.

CCXV. QVÆRO,

SI bona mariti pro parte publicantur, an pro illa parte fis-
a cus [a] teneatur ad dotem? Barto. in l. si marito. in princip. tenet ꝙ sic, de qua materia uide per Bald. in l. princeps. ubi tex. not. ff. de uerb. sig. & in l. 3. in prin. ff. de bon. pos. ti. generali. & in l. si quis seruum. §. fi. ff. de leg. 2. & in l. fi. ff. de usufr. leg. & Bar. in l. 3. §. ex causa. de iure fisci. per Per. & Cy. in l. tutores. C. ad l. Iul. uide per Iac. But. & Bal. in l. tutor. C. de sent. pas. per Bald. in l. libera. in antepen. col. C. de oper. lib.

ADDITIO.

a Fiscus. Nota hic, ꝙ fiscus tenetur ad dotẽ pro illa parte, quã accepit ex bonis mariti publicatis secundùm Bald. & Bar. in l. princeps. ff. de uerbo. signifi.

CCXVI. QVÆRO,

AN vir sit ipso iure liberatus pro ea rata, & parte quæ puenit ad fiscum. Vide per doct. in locis allegatis supra proxima quæst. & maximè p Bar. in d. l. si marito. in fine. prin.

CCXVII. QVÆRO,

AN mulier pro sua dote possit impedire confiscationem bonorum uiri & incorporationem? Bald. & Ange. in l. si marito. ff. sol. mat. tenent ꝙ non. sed necessariò habet agere contra fiscum pro dote publicata. Et ratio est: quia incorporationem habet impedire proprietas alterius & possessio. l. fin. C. de bo. uac. lib. 10. Cum autem mulier non habeat proprietatem rerum uiri, nec earum possessionem, idcò non potest illam impedire. facit, quod no. per gl. & doct. in l. ob maritorum. C. ne uxor pro marito. & in l. 1. C. de priuil. fisci. Vide omnino Bar. in l. res quæ. §. 1. ff. de iure fisci. & hoc addas his, quæ dixi supra §. 1. ubi etiam hanc q. tango.

CCXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier habet instrumentum dotale cum hypotheca bonorum uiri & cum clausula precarij? Vide-
a tur, ꝙ tunc possit impedire talem confiscationem bonorum [a] viri secundùm Imo. in d. l. si marito. in addi. Adde, quòd hoc est de mente Ang. ibi allegantis in simili l. si filio. in prin. ff. solu. mat. & quæ no. Cy. in l. ob maritorum. C. ne uxor pro marito. adde glo. & Bar. in l. à diuo Pio. §. si super. ff. de re iudi. Et de hac contradictione mulieris talem incorporationem impedire uolentis cognoscetur sine libello & summariè. Idem in omnibus alijs ius habentibus, ut l. si quis post hac. in uerbo statim. C. de bon. proscrip. ita dicit Sal. ibi & Bar. in l. res quæ. §. 1. ff. de iure dot.

ADDITIO.

a Bonorum. Not. hic, ꝙ mulier habens dotale instrumentum cum hypotheca bonorum uiri: & cum clausula precarij potest impedire publicationem bonorum mariti.

CCXIX. QVÆRO,

AN mulier propter dotem possit defendere bona mariti delinquentis, ne deuastentur ex forma statuti? Albet. solenniter tractat in 2. parte statutorum. q. 56. & in 3. parte. q. 7. dic ut ibi per eum.

CCXX. QVÆRO,

AN & in quo casu dos publicetur ex delicto uxoris uel uiri? Vide Albe. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 60. & in 3. parte. q. 4. & q. 6. Et an propter crimen hæresis publicetur dos. Albe. in 3. parte statutorum. q. 5. dic ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri repetenti dotem, an possit obijci exceptio, quod non sit domina dotis.*

2 *Maritus recusans restituere rem mulieri, uidetur illam spoliare possessione sua.*

CCXXI. QVÆRO,

1 AN mulieri † repetenti dotem possit obijci exceptio ꝙ non sit domina? Bar. in l. si alienam. ff. solu. matr. altius exorditur ab illo articulo, utrũ ille, qui habet à me causam, possit mihi inferre quæstionem dominij. Cui adde in quantũ concludit, quòd si conuenitur actione in rem potest referre quæstionem dominij: quia hoc est uerum, nisi in libello rei vendicationis fieret mentio de contractu. nam tunc uidetur sufficere ad probationem dominij, probare contractum initum cum reo, ut puta si in casu nostro mulier agens rei uendicatione narrasset contractum dotis, & illum probasset. Idem si in libello non fieret mentio de contractu: sed produceretur in processu instrumentum contractus, per not. per glo. in l. cùm res. C. de prob. Et quia quando agit contra spoliatorem rei uẽdicatione, sufficit spoliato probare spoliationem ad probationem dominij, l. si quis emptionis. §. sed hoc super illis.
2 C. de præscri. 30. anno. Sed hic † maritus recusans mulieri rẽ restituere, uidetur illam spoliare possessione sua. l. colonus. & l. cùm fundum. ff. de ui & ui ar. & l. si quis conductionis. C. loc. Et istam limitationem posuit Paul. in d. l. si alienam. & isto modo dicit posse saluari opiniones contrarias positas ibi in glos. Et certè illud esset ualde singulare, si esset uerum. Tamen in contrarium faciunt rationes allegatę in glo. d. l. si alienam.

Prædicta limitatio uidetur esse expresiè contra doct. Bar. in l. alimenta. ff. de alim. leg. & Spec. in ti. de loca. §. nunc aliqua. uersi. 52. cum seq. & uer. 68. ubi dicunt, ꝙ si ecclesia egit rei uendicatione contra suum emphyteutam, & produxit instrumentum locationis, non propter hoc obtinebit, arg. l. ad probationem. C. loca. Non obstat gl. in d. l. cum res. allegata per Pau. quia loquitur in casu econtra, uidelicet, ꝙ ille, à quo habeo cãm, non potest mihi opponere, ꝙ ipse non fuerit dominus: quia allegaret turpitudinem suam, quæ ratio cessat in casu nostro. Non obstat d. §. sed hoc super illis: quia licet maritus deneget restituere mulieri, non tamen uidetur eam spoliasse, cùm nulla possessio esset apud eam. l. dotis. ff. solu. mat. Alia plura membra facit Barto. in d. l. alienam, quæ omitto, quia parum faciunt ad propositum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Tertius si dicat se dominũ rei, & petit eam sibi restitui, an hoc noceat mulieri.*

2 *Extraneus si ueniat non agendo, sed protestando, ne res restituatur, an talis protestatio impediat.*

CCXXII. QVÆRO,

1 QVID si † tertius dicit se dominum illius rei, & petit eam sibi restitui, an hoc noceat mulieri? Glo. in d.l. si alienam. ff. sol. mat. dicit, quòd uerus dominus præfertur per l. bonafides. ff. depositi.

Adde, ꝙ hoc sanè debet intelligi, si dominus primò dilapidauit de iure suo, antequam mulier in actione de dote iura sua contra maritum liquidauerit. Secus autem si mulier primò liquidasset: quia feretur sententia pro ea, & ad eius petitionem exequeretur. l. pen. ff. de pet. hære. l. is à quo. ff. de rei ven. præstita tamen per mulierem ipsi marito cautione de eũ defendendo, ut in dictis iuribus secundùm Bar. in d.l. si alie-
2 nam. † Et quid si extraneus veniat non agendo, sed protestando, ne restituatur, an tunc ista protestatio impediat. Bar. tangit in d.l. si alienam, in fi. & remittit ad not. in l. pen. C. depo. & auth. ibi posita. Vide omnino Bar. in l. non solùm. §. morte. circa protestationem inhibitoriam. ff. de nov. op. nun. & Bar. & Ang. in l. hæres cum debuerat. ff. ad Treb. Inn. in c. sanè. ext. a de offi. deleg. do. Ant. in c. cum M. Ferrariensis. de consti. Pet. de Anch. in cle. 1. de excel. præla. Bar. ponit unum verbum in l. si à furioso. ff. si cer. pet.

CCXXIII. QVÆRO.

AN maritus lucretur dotem propter adulterium uxoris? Vide in l. consensu. ver. causas. C. de rep.

CCXXIIII. QVÆRO,

QVID si maritus lucratus est dotem propter adulteriũ, & post sententiam diuortij uxor probat parentelam, an poterit eam repetere. Notatur in d.l. consensu. §. si uerò causam, de quo dicendum, ut ibi per Cy. &c.

CCXXV. QVÆRO,

AN & quid hæres mariti possit objicere mulieri? Vide Bar. in l. alia. §. hæredi. ff. sol. matr. & ibi per Imo. & in l. Lucius. eo. tit. & per Ro. in suo notabili 230. per Doct. in §. taceat. C. de rei uxo. ac. & in l. si constante. §. uxor. ff. sol. matr. & l. in his. §. 1. eo. ti. &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si ignorauit uxorem commisisse adulterium, an hæredes mariti possint retinere dotem.*

2 *Dominus si sciuerit uasallum commisisse feloniam, & nihil dixerit, non potest hæres domini uasallum feudo priuare.*

CCXXVI. QVÆRO,

1 QVID si maritus † ignorauit uxorem cõmisisse adulterium, an hæredes ipsius mariti poterint retinere dotem. Dubium facit: quia si ipse maritus ignorauit, non potest dici remisisse illud, quod ignorauit. l. mater decedens. ff. de inoffi. testa. & tamen Bal. in §. hæredi. sentit contrarium: quia uidetur hoc remedium tenere ad meram uindictã per theoricam glo. in l. cum emancipati. §. emancipatus. de colla. bo. similis glo. in l. pro hærede. §. fi. in glo. ult. ff. de acquir. hære. & sic uidetur, ꝙ non transit ad hæredem, ex quo non est facta contestatio. & hoc idem tenet Imo. & Pau. in d. §. hæredi. Ro. ibi tenet contrarium per no. glo. in l. fideicommissum. C. de fideicom. & tex. in l. 1. cum ibi not. per Bar. ff. de his quib. ut indig. & per d.l. mater decedens. de inoffi. testa. & ultra eũ facit l. in confirmando. & l. utilitatem. ff. de confir. tuto. & ꝙ per illa iura eleganter dicit Ioan. An. in tit. de feudo, in addit.
2 incipiente, reuoluitur. † ubi licet dominus sciuerit, uasallum commisisse feloniam, & dixerit regulariter, non potest hæres uasallum feudo priuare, ut est glo. no. in l. fi. C. de reuo. don. & glo. in c. fi. de don. & in l. omnimodo. C. de inoffic. testa. tamen si ignorauit, dicit, quòd licet ista pœna tendat ad uindictam, tamen per hæredem auferri potest feudum uasallo. & idem tenet Cyn. in l. 1. C. de reuoc. dona. & idem Bal. in cap. 1. §. porrò. in tit. quæ fuit prima causa benefi. ami. & Bal. licet non ita clarè in l. 1. in 39. q. ff de rer. diui. & fuit de mente Salyc. in l. fi. C. de adult. & pro Ro. facit, quod singulariter decidit Io. An. in c. fi. de do. ubi limitat d.l. fi. procedere, nisi donator ignorasset donatarium fuisse ingratum: quia tunc hæres bene posset donationem reuocare per illum tex. in uersicu. tacentem. Sed aduerte: quia opin. Bald. in d. §. hæredi. est melior per rationem suam, quæ non uidetur militare in iuribus supra alleg. & idem reperit Bal. in l. cum mulier. in repetitione in 15. oppo. & sequitur Imo. in 7. col. licet fortè opi. Ioan. And. seruaretur in practica propter eius auctoritatem.

CCXXVII. QVÆRO,

QVID si maritus sciuit uxorem commisisse adulteriũ, & tamen in uita sua nihil dixit, an hæredes ipsius mariti poterunt hoc objicere ipsi mulieri repetenti? Bar. quòd non, in l. rei iudicatæ. §. morum. ff. sol. mat. Adde l. fin. C. de repu. & c. quia plerunque. de dona. inter uir. & uxor. & idem uidetur reprobari in l. si maritus. uer. sed si morte. ff. qui & à quibus. & l. si ille. in fi. C. de decur. lib. 10. Simile in l. fi. C. de reuo. do. Adde tex. in l. 1. in fi. ff. ad Sillan. l. omnimodo. in princip. & uers. nam si nulla. C. de inoffic. test. Quod tamen limita per ea, quæ dicam infra proxi. q.

CCXXVIII. QVÆRO.

QVID si maritus repentè decessit, antequam posset ipsam uxorem de adulterio accusare, an poterit hæres dotem retinere? Io. And. signanter decidit quòd sic in addi. Specu. in titu. de feudis. §. fi. in addi. incip. reuoluitur hæc quæstio. & loquitur, quando uasallus commisit feloniam non scienter, & ita repentè decedente, allegat tex. in l. in confirmando. & in l. utilitatem. ff. de confir. tut. & idem sequitur Cy. in l. 1. C. de reuoca. dona. & Bal. in c. 1. §. porrò. in titu. quæ fue. prima causa benefi. amit. Adde etiam, quid si maritus prouenisset mortem uxoris, ut quia eam expulisset, uel fuit conquestus, licet non accusauerit. Iaco. de Bel. in §. quia uerò plurimas. in auth. ut liceat matri & auiæ. in fin. tenet, ꝙ hæres eius poterit opponere, argu. l. hæredem. ff. de reg. iu. & pro hoc est bonus tex. in l. 1. in fi. in uer. conquestus. ff. ad Sil. idem tenet Imo. in l. cũ mulier. in 8. col. eo. ti. idẽ tenet Ang. in d. §. hæredi. dum intelligit illũ tex. quando maritus sub silẽtio trãsiuit.

CCXXIX. QVÆRO,

MORTVA muliere an possit maritus hæredibus eius objicere de adulterio? Bar. in l. rei iudicatæ. ff. sol. ma. in §. morum. dicit, ꝙ de hoc est tex. in l. fi. C. de adul. qui tex. uidetur probare ꝙ sic. idem tenet Bald. & Ang. in d. §. morum. intellige tamen, prout declarat glo. in d.l. fi. uidelicet quando diuortio solutum erat matrimonium tempore, quo decessit mulier, secus si morte mulieris tantùm solutum esset matrimonium: quia tunc non poterit per maritum dos retineri cõtra hæredes mulieris. Sal. etiam in d.l. fi. limitat illud, quod dicitur ibi, esse uerum, quando maritus sciuit, secus si ignorauit, quod an sit uerum, tetigi supra proximè.

CCXXX. QVÆRO,

SI mulier commisit adulterium, uir lenocinium, quid sit, & quomodo aduersus exceptionẽ doli admittat̃ replicatio doli? Vide Bar. & scribentes in l. uiro atque uxore. ff. sol. ma.

CCXXXI. QVÆRO,

SI mulier cõmisit dolum uel culpam in rebus uiri, an & qualiter teneatur, & an liberetur cedẽdo actionem? Imo. in l. si constante. §. si uxor. in fi. ff. sol. mat. tenet, ꝙ quis non liberetur cedendo actionẽ, quando ex sua culpa incidit in obligationem, idem tenet ibi Bar. in lecturis moder. & idem Iac. de Are. Bal. & Ang. ibi. Nec obst. l. quod debetur. ff. de pecu. quia ibi nulla culpa erat commissa.

Et pro ueritate illius dicit, quòd aut mulier rem uiri commodauerat sciente uiro, & tacente, uel etiam ignorante, tamen si sciuisset, uerisimiliter consensisset: & tunc procedit gl. in d.§. uxor. Aut uir ignorans uerisimiliter non consensisset, si sciuisset: & tunc procedat opi. Bar. & Imo.

CCXXXII. QVÆRO,

SI res non reperiatur, uel non compareat, an deueniatur ad æstimationem? Bar. tenet quod sic, in d.l. si constante. §. si uxor. in fin. Adde idem, si res appareat, sed non sine magna difficultate haberi possit: quia paria sunt. l. naturaliter. in principio. ff. de acqui. rerum domi. l. multum. in prin. ff. de cond. & demõ. l. 1. in fi. cum seq. ff. de institor. allegat etiam notata per glo. in l. damni infect. §. fi. ff. de dam. infec. & ita uoluit Cyn. in l. mater. C. de rei uxo. in 3. q. & ibi Bal. in pe. col.

SVMMARIVM.

1 *Compẽsatio an possit obijci per uirum uxori de parte fructuũ, quæ uenit restituenda uxori pro rebus amotis uel donatis.*
2 *Maritus potest retinere fructus ob res donatas.*

CCXXXIII. QVÆRO,

1 AN compensatio † possit obijci per uirum uxori de parte fructuum, quæ uenit restituẽda uxori pro rebus amotis uel donatis. Et uidetur quòd sic, in l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. mat. hoc tamen limita secundũ Bald. ibi, nisi maritus uxori dotem, uel fructus de iure restituendos legasset: quia tunc titulus legati excludit compensationis exceptionem, ut aliquid contra ius commune operetur. alleg. glo. no. in l. si non designata. C. de fal. causa adiect. legato. in uersicu. numeratæ. quam sequitur ibi Bal. Cy. & Sal. licet Bal. ibi restringat eam, ut procedat, quãdo fructus illi, uel res amotæ extarent, aliàs autem si consumptæ fuissent, procedit exceptio compensationis per notat. per glo. in d.l. diuortio. §. ob donationes. & Doctores ibi. Et hoc puto uerum: quoniam nec iura per glossam illam allegata contradicunt. Et dicit Bald. ibi glossam illam esse mirabilem. Bal. in d.§. ob donationes. & in l. dotis fructus. ff. de don. dicit per glo. in d.§. ob donationes. quòd licet fructus percepti ante matrimonium dicantur esse dotis, & in dotem conuertantur, ut in l. si ante. ff. sol. matr. & in d.l. dotis. tamen secus in fructibus perceptis post solutum matrimonium: & idem simpliciter tenet Ang. ibi. Imo. Paul. & Rom. ibi dant alium intellectum, uidelicet quòd gloss. illa non uoluit dicere, quod dixit Bald. qui malè loquutus est secundùm eos, sed uoluit sentire, quòd aliud sit in fructibus, quàm in dote, quasi satis sit, quòd lex faueat ipsi rei principaliter datæ in dotem absque eo quod faueat fructibus perceptis ante contractum matrimonium, uel post. Et contra Bal. quod fructus percepti etiam solu. mat. dicantur esse dotis, est tex. apertus in l. si marito. §. fi. in uers. minorem dotem. ff. sol. mat. ubi dicit Pau. quòd est casus contra Bal.

2 Colligitur ergo ex illa gl. secundũ Imo. & prædictos, † quòd ob res donatas possit maritus retinere fructus: ut ibi secundùm nouum intellectum glossæ primæ declaratæ: ut suprà qui est notabilis. Et cum eo transit etiam ibi Raph. Sed hic uidetur contra communem opinionem Doctorum, qui uolunt idem esse in fructibus, quòd in alia re dotali: quia si conuertuntur in dotem, & sunt augmentum dotis, ut dixi, ergo statutum in dotem intelligitur etiam statutum in eius augmento per tex. in l. etiam. C. de iure dotium. & l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. do. & in l. si marito. §. fi. ff. eo. quam uoluit allegare glo. ibi, dum alleg. l. si filio. §. fi. ff. sol. ma. Alius ergo est communis intellectus Doct. ibi positus per glossam illam in sequenti contrario. Ex quo colligitur uera solutio etiã ad primum contrarium, scilicet quòd retentio fieri non potest de rebus dotalibus extantibus, sed de consumptis potest fieri compensatio pro rebus donatis, & consumptis, ut ibi, & l. res iudicatæ. §. 1. ff. sol. mat. & ibi dicitur.

CCXXXIIII. QVÆRO,

AN mulier possit obijcere compensationem in actione de dote ad sui utilitatem? Doct. quòd sic, in l. si filiosfam. ff. sol. matrim.

CCXXXV. QVÆRO,

AN compensatio possit obijci in dote putatiua? Barto. quod sic, in l. in insulam. §. fructus. ff. sol. mat. per illũ text. facit quod not. Dyn. & Barto. in l. si ante nuptias. eo. titu. ubi quod in matrimonio putatiuo tenet maritus restituere fructus, nisi quatenus consumpsit in muliere.

CCXXXVI. QVÆRO,

SI extraneus fuit stipulatus dotem sibi reddi: an possit agere contra maritum insolidum. Gl. in l. 1. in prin. ff. sol. ma. sentit quod sic, & sit communis opinio, uidetur quòd distinguũ debeat, qualiter concipiatur natura stipulationis, iuxta l. si prior. ff. sol. mat.

CCXXXVII. QVÆRO,

AN maritus putatiuus habeat priuilegium, nec conueniatur ultra quàm facere possit? Imo. in d.l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. tenet quod non, allegat tex. & quod ibi not. Ioan. And. in c. 1. de dote post diuortium restituenda idem tenet Iaco. de Bel. in l. 1. in fine. C. de rei uxo. actio. Idem tenet Imo. in l. si filio. la 2. ff. solu. mat. licet Rapha. contrarium teneat in l. si cum dotem. §. fin. ff. eo. sequutus glo. in d.c. 1. sed non est recedendum ab opinio. Ioann. Andr. Quò autem ad alia priuilegia dotis, an militent in dote putatiua, ponunt doctores in d.§. fin. & ponit Bart. in l. si concubina. in principio. ff. rerum amota.

SVMMARIVM.

1 *Maritus non tenetur, nisi in quantum facere potest, sed hæc regula fallit. 20. modis.*

CCXXXVIII. QVÆRO,

QVANDO maritus habeat priuilegiũ, ne cõueniatur, nisi inquantum facere potest, & quando nõ. Et nota re-
1 gulã, quod † maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest l. maritum. ff. sol. ma. Quod limita sex modis, ut ibi colligitur ex notatis per Barto. cuius dictis infra in aliquibus addam, ubi erit oportunum.

Septimò limita non procedere in marito putatiuo, ut est text. not. in c. 1. in uers. totam, de donat. inter uir. & uxor. secundùm uerum & communem intellectum. Ioann. And. & doct. quicquid ibi dicat gloss. Idem tenet Iacob. de Bel. in sua disputatione, quam ponit in l. 1. C. de rei uxor. actio. idem Pau. in d.l. diuortio. §. impendia. & ibi per Imo. ff. sol. mat. ubi allegat l. in insulam. §. fructus. ff. sol. mat. & Imo. in l. si filio. la 2. ff. sol. mat. licet Rapha. contra in d.l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. Sequutus gloss. in d.c. 1. & malè: quia contra text. illum in uerbo totam.

Octauò fallit, ubi maritus conueniretur ad dotem constituendam in matrimonio: eò quia malè uteretur re sua secundùm glo. & Cyn. in l. ubi. C. de iure dot. Sed in hoc contrariũ tenet glo. in l. si constante. in princip. ff. eo. dic ut per Bart. & alios in d.l. si constante. in q. ult. partis, & ibi dixi.

Nonò fallit, si maritus sciens à principio illam non posse solidam dotem reddere, illam acceperit, uel confessus fuerit accepisse, glo. no. iuncto tex. in l. pen. ff. de iure dot. in glo. fini. nut. Bar. in l. alia. §. eleganter. in fin. ff. sol. mat. Sed certè ista fallentia non potest adaptari ad l. maritum, quia l. pen. loquitur in socero, qui promisit, & qui sciebat se statim soluendo non esse. Nos uerò loquimur in marito, qui licet tẽpore receptionis dotis sciat se esse inopem; tamen potest accipere & cõseruare, & sic totam restituere; ergo ex hoc argui non debet dolus. Sed imò uidetur, quod militet hæc fallentia: quia si maritus recipiens dotem sciat se nihil habere præter dotem, licet eam integram conseruet, usque ad tempus restituẽdæ dotis, tamen scit, quod de iure dicto tempore poterat tantùm de dote retinere quod non egeret: ergo sequitur, quod in eo ita recipiente uersatur dolus. Tamen adhuc puto, quod nõ sit in dolo: quia licet sciret, se nihil habere præter dotem, quando illam recipit, tñ quia nõ erat illico restituenda, sed demũ sol. mat. ideo cõtingere poterat, quod efficeretur soluẽdo, prout iura præsumũt. l. si defunctus. C. arbi. tu. l. cura. §. deficiẽtis. ff. de mune. & hono.

Decimò

Decimò fallit, si res dotales extent apud maritum, ut quia species sit in dotem mobilis, uel immobilis: quia marito non uidetur concessum hoc priuilegium, nisi quando dos data esset in rebus consistentibus pondere, numero, uel mensura. l. 1. §. eam autem. C. de rei uxo. act. pro hoc bene facit tex. in l. bonæfidei. ff. de pec. & tenet hoc Bal. in c. 1. in princ. de notis feudorum. & Imol. in l. si filio. ff. sol. mat. Sed Bar. in l. Nesennius. §. si feudum. ff. de re iu. & Ianus in d. l. si filio. la. 2. uult apertè contrarium, ideo dic ut ibi notat. Et idem uidetur dicendum, si res dotalis non extaret, sed extaret alia acquisita marito ex re dotali, per l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. mat. & arg. l. Imperator. §. fi. cum seq. ff. de leg. 2. & uidetur tex. in l. marito. ff. de dona. inter uirum & uxor.

Vndecimò fallit, si maritus conuentus negauerit se esse maritum, per l. sed hoc ita. in fi. ff. de re iud. & l. utrum §. fi. cũ seq. ff. pro soc. & in terminis firmat Bar. per uerbum puto, in l. etiam. §. 1. ff. sol. mat.

Duodecimò fallit, ubi maritus promisisset alteri, quam mulieri restituere dotem: quia talis extraneus agit contra maritũ insolidum, ut dixi supra proximè.

Terdecimò fallit, si mulieri in iudicio iurasset, maritum sibi debere ex causa dotis centum marito deferente, an esset creditrix in dicta quantitate, ut est text. nota. iuncta glo. in l. cum qui. §. si mulier. ff. de iureiur. de cuius text. intellectu remitto ad ibi dicta post Bar.

Quartodecimò fallit, ubi ultra dilationem legalem marito esset concessa longior dilatio in restituenda dote, quam habere deberet de iure communi: ut in casu l. licet. cum ibi not. in glo. in uerbo causa. ff. de pact. do. ubi mulier potest propter inopiam uiri sibi in hoc præiudicare in dote. uidelicet concedendo longiorem dilationem uiro, qua elapsa non gaudet hoc beneficio, tex. est not. secundùm unã lect. gl. in l. sed si ex parte. §. solu. in uers. sed an etiam. ff. quod cum eo. tamen si bene ponderetur, contrarium uult ibi Bar. approbans ibi alium intellectum glo: quem etiam sequitur ibi Saly. Pro quibus allego bonum tex. in l. fi. C. qui bo. ce. pos. ubi si debitor quinquennales habuit inducias a creditoribus, priuatur facultate cedendi bonis, ergo per minores inducias non priuaretur dicta facultate. Posset tamen responderi, quòd imò etiam acceptis minoribus induciis priuaretur dicta facultate, ut est glo. not. in d. l. fi. & sic ille tex. facit pro prædicta limitatione, non tamen est mihi sine dubio, per l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. quia si pacto expresso non potest huic beneficio renunciari, ergo nec tacito l. qui ad certum. ff. loca. cum simil. Nec obst. tex. in l. fi. præallegata, tenendo glo. ibi, quia illud beneficium cedendi bonis, propter quod tenetur ultra, quàm facere possit. l. 3. ff. de cessio. bono. non est causatum a iure reuerentiali, prout in beneficio mariti. In illa enim l. fi. non debetur reuerentia a creditore debitori, imò magis econtra: quoniam debitor dicitur seruus creditoris: ut no. gl. in l. fideicommissaria. §. si rem. ff. de leg. 3. & in l. 3. in uersi. clientem. C. de do.

Decimoquintò fallit, si maritus, uel eius liberi artifices sint, ita quod ex artificio commodè uiuere possint l. si maritus in id. & ibi not. doct. ff. sol. mat. & not. glo. in l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de dona.

Decimosextò fallit, si maritus errore soluit totam dotem, etiam non deducto ne egeat: quoniam tunc repetere aliquid non poterit: ut est casus in l. quod nomine. cum seq. ff. de cond. indeb. quod declara: ut per Bart. in l. ex diuerso. §. fin. & ibi not. ff. sol. mat.

Decimoseptimò fallit, si maritus hanc exceptionem opposuit: & ea reiecta iudex contra eum tulit sententiam insolidũ, à qua maritus non appellauit: quia in executione sententiæ non poterit de huiusmodi beneficio postmodum opponere: ut est gl. not. in l. Nesennius. §. fi. ff. de re iud. licet aliàs si non fuisset opposita ante sententiam, bene potuisset opponi in executione sententiæ, ut ibi plenè not.

Decimooctauò fallit, ubicunque ista inopia marito obuenisset post sententiam contra eum latam, etiam si sine culpa sua obuenit: quoniam tunc huiusmodi beneficio uti non potest. l. rei iudicatæ. in prin. ff. sol. mat.

Decimonono fallit, quando maritus in bonis non habebat, nisi actionem mandati contra mulierem: puta ad centũ, quæ ipse petit: tunc poterit mulier eum repellere opponendo compensationis exceptionem de quantitate dotis sibi mulieri restituenda; quæ similiter erat centum: licet si maritus habuisset penes se illa centum, mulier non potuisset insolidum exigere per d. l. maritum. Et est ratio: quia quædam honestè retinentur, quæ non honestè petuntur. l. 1. §. 1. ff. de var. & extraor. cogni. ita not. dicit Pau. in l. facere posse. ff. sol. matr. se putare tenendum per tex. in d. l. quod dictum est mirabile. & ideo non est uerum: quia contra tex. in l. quæcunque. ff. de compen. ubi nunquam potest opponi compensatio actori de alio debito, à quo debitor se tueri per aliquam exceptionem etiam reuerentialem potuisset, si contra eum ageret: unde quia maritus pro dote conuentus habet exceptionem, ne teneatur, nisi inquantum facere potest, ergo non debet pro dote integra opponi posse compensatio. Nec obstat d. l. facere posse: quia si rectè ponderetur, nihil obstat, ut patet in gl. 1. nam licet tex. ille probet, quod nomen debitoris dicatur esse in patrimonio creditoris, id est mariti: non tamen hoc sufficit: quia imò principaliter attendi debet: an in patrimonio tantum habeat, quod agere non possit. Raph. in d. l. facere posse. tenet idem, quod Pau. per illum text. & per l. nam & maritus. ff. de cond. indeb. quæ similiter nihil facit ad nostram quæstionem: quia ibi solùm dicitur illud, quod supra retuli in 16. fallentia. Nec illud mirum: quia tutus exceptione temporali si soluat. non repetit. l. in diem. cũ sim. de cond. indeb. maritus. n. habet hoc beneficium temporale. s. quousq; ad pinguiorem fortunam peruenerit, cum præsumatur in futurum ditari: ut dixi. unde ibi loquitur, quando interuenit solutio: sed in casu nostro nulla interuenit solutio, ergo &c. Præterea ego non uideo responsum ad d. l. quæcunque. terribiliter obstat contra eos.

Vigesimò fallit, quando propter delictum mulieris dos est confiscata: quoniam maritus à fisco conuentus pro dote non utitur hoc beneficio secundùm Bal. in d. l. quod nomine. allegat text. in l. si mariio publico iudicio. in prin. ff. sol. mat. Sed quia ille tex. non probat istud, fortè lec. Bald. est defectiua. & facit: quia permutationem personæ mulieris non mutatur priuilegium mariti, ut no. in d. l. maritum. ergo &c. alias fallentias colliges ex his, quæ infra proximè dicam.

S V M M A R I V M.

1 *Clausula, inquantum facere potest, quomodo intelligatur.*
2 *Dignitas viri non attenditur, si mulier sit inops, aliàs secus.*
3 *Alimenta debita titulo lucratiuo debent præstari pro modo reditiuum tantùm, secus quando debentur ex titulo oneroso.*

CCXXXIX. QVÆRO,

1 QVID est dicere† inquantum facere potest, & an intelligatur salua dignitate quò ad uictum, & an cogatur uendere palatium, & emere domum minoris pretii? Gl. & Barto. in d. l. maritum. intelligunt, inquantum facere potest, deducto ne egeat: ut in l. in condemnatione. ff. de re. iu. Quod intelligunt Ia. de Are. Bal. & Aug. in d. l. si maritus. in eo. tit. ita quod non habeatur aliquis respectus ad dignitatem: sed quò ad uictum duntaxat: licet iudicio meo Bald. hoc clarè non firmet. Secundò Imol. ibi & Rapha. contrarium tenent, ar. l. nepos Proculo. ff. de uerb. signifi. & per text. in l. tutor secundùm dignitatem, in prin. ff. de administr. tut. & l. cùm in plures. §. pen. eo. ut. Idem tenet Bar. in l. 2. in prin. C. quod cum eo. ubi allegat in simili tex. in l. sed & si quid in ædificia. §. sufficienter. ff. de usufruct. Idem tenet Imol. in l. Nesennius. §. fin. ff. de re iudic. idem sensit Bald. in rubr. C. qui bo. ce. poss. Imol. in d. l. si maritus in id. dicit, quòd de mente Barto. in d. l. si maritus. uidetur esse, quòd † si mulier sit
2 inops, non attenditur dignitas uiri, aliàs secus. & hoc satis placet. An autem cogatur uendere palatium, ut emat domum minoris pretii, & ex residuo possit se alere, & restituere mulieri dotem suam integram? Bald. in d. l. si maritus. in id remittit se ad l. qui bonis. ff. de ces. bo. Imol. dicit, Bald. uoluisse inferre, maritum non cogi illud uendere, sed magis de dote poterit retinere, ne egeat. & idem expressim tenet Ang. in l. 1. C. de lega. dicens se ita consuluisse. Tamen Imol. in d. l. si maritus in id. contrarium tenet per l. qui potest facere, de re. iu. Ad d. l. qui bonis. respondet, quòd loquitur de bonis acquisitis post cessionem bonorum, in quibus magis fauetur debitori, quam creditori: quia maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest, secus in acquisitis ante cessionem: quia omnia dare oportet creditoribus, etiam si nudus remaneret. l. pen. & ibi no. ff. de ces. bon. Idem tenet Ang. in d. l. 2. C. quod cum eo. ubi etiam aliter respondet ad l. qui bonis.

nis. idem Bald. in l. quod nomine. ff. de condi. indeb. & in l. fi. C. qui bono. ce. pos.

Sed pro alia parte, quòd maritus non teneatur uẽdere palatium, faciunt not. per Barto. in l. pen. in princip. ff. de ali. & ci. leg. & in l. Imperator. in fin. ff. ad Trebel. per illum tex. ubi habetur, quòd alimenta debent præstari secundùm quantitatem redituum, non autem de proprietate, vnde si non sufficiant reditus, & in hæreditate sit aliqua res pretiosa, modici tamen reditus, non tenentur hæredes illum uendere ad instantiam legatarij. Idem not. Ange. in d. l. Nesennius. §. fin. & ibi Imo. ff. de re iud. & Ange. in d. l. qui bonis. ubi etiam refert se consuluisse. Sed sequendo aliam partem, quam puto ueriorẽ,

5 posset responderi, quòd † in alimentis debitis titulo locratiuo ista procedunt: quia illa debent præstari pro modo redituum tantùm: secus ubi debentur ex causa onerosa, & ita procedunt arg. d. l. qui facere potest.

CCXL. QVÆRO,

AN mulier in libello contra maritum debeat petere solidum, uel inquantum facere potest maritus? Barto. in l. maritum. ff. solu. mat. tenet, quòd sufficit simpliciter petere. Adde, quòd idem tenet Barto. in l. si dubitetur. §. fin. ff. de fideiuss. Goff. Bald. & Paul. in l. pen. ff. quod cum eo. & Bald. in l. 2. eod. titu. ubi plura singularia ponit in hac materia. Idem Barto. in l. sunt qui putant. de re iud. & Bar. in l. ex diuerso. §. fin. ff. solu. mat. per scribentes in §. præterea. institu. de actio.

CCXLI. QVÆRO,

MVLIER inops an insolidum possit conuenire maritum? Barto. in d. l. maritum. dicit, mulierem præferendam: quia agris meis serenib. &c. l. præses. C. de serui. & aqua. Adde, quòd pro doct. facit l. bonafides. in uersicu. & probo. ff. deposi. limita hoc uerum, quando istud beneficium erat concessum miserationis causa, ut hic: secus si cõpetebat ex modificatione contra iuris rigorem: ut per Bald. in l. 2. C. quod cum eo. circa fin. Adde, quòd cum opi. Bart. simpliciter transit Bal. in l. si quis crediderit. ff. de pac. quã limita ut per Dyn. in l. ubi adhuc. in 10. q. C. de iu. dot. per Barto. & Bald. in l. si maritus. in id. ff. sol. mat. & Bald. in d. l. præses. nec placet sententia rusticorum, quam ponit Iac. de Bel. in sua disputatione in l. 1. C. de rei uxo. act. ubi tenet, ꝙ hoc casu dos debeat esse pro dimidia apud uirum, & pro alia dimidia apud vxorem, allegat d. l. vbi adhuc. quæ nihil facit: quia loquitur constante matrimonio, quo casu uiro uergente ad inopiam non habet locum opin. Barto. quia tunc est commune infortuniũ uiri & vxoris: & ita tenet Bald. in d. l. si quis crediderit.

CCXLII. QVÆRO,

BENEFICIVM ne conueniatur ultrà, quàm facere possit, an competat hæredibus mariti? Dic, ꝙ non extraneis, sed suis hæredibus sic, & intellige suis, idest ex se natis, etiam si non sint in potestate, de quo per Barto. in d. l. maritum. in fin. & l. quia personale. eod. titu.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, ne maritus conueniatur ultra, quàm facere possit, an transeat ad defensorem, vel fideiussorem ipsius mariti.*

CCXLIII. QVÆRO,

1 AN tale beneficium † transeat ad defensorem, vel fideiussorem ipsius mariti. Vide Bar. in l. alia. in princ. post glo. ibi. ff. sol. mat. Et adde, quòd illud, quod patet ibi, de fideiussore mariti limitandum & declarãdum uenire ut per Bar. in l. uerum. in princ. ff. pro socio.

a Cautela a enim est, ꝙ ipse interpellet maritum, quòd poterit maritus comparere pro eo, & allegare suum beneficium: & sic obtinebit, uel aliàs per obliquum priuetur suo priuilegio: nam fideiussor insolidum exactus posset postea similiter insolidum exigere: ita dicit Bar. in l. & fideiussor. ff. de re iud. & l. Stichum. §. quod vulgò. ff. de solu. per tex. satis peregrinũ in l. idemque. §. generaliter. ff. mand. Idẽ Imo. in l. cum filius. §. 1. in fin. ff. de uerbo. oblig. & per Barto. & Imo. in l. procurator. ad exhiben. l. 1. ff. rem. rat. hab. Idem Bald. in l. uerum. ff. pro soc. prædicta tamen intelligas procedere iuxta no. per Cy. in l. quoties. in fin. de preci. Impe. offer. uidelicet, quòd quando fideiussor insolidum exactus posset similiter ipse principalem insolidum exigere, aliàs secus: quia, pone cruce signatos habere priuilegium, ne infra decennium conueniri possint, quod est personale: ut l. exceptiones quæ persona. ff. de fideius. certè si conuenitur fideiussor, non poterunt cruce signati comparendo facere, quin exigatur fideiussor incontinenti: quia talis fideiussor non poterit statim cruce signatos conuenire: cum ergo isto casu non intersit principalis debitoris, ꝙ fideiussor utatur priuilegio, uel non, meritò cessat ratio Bart. in d. l. alia. supra allegata.

ADDITIO.

a Nota bonam cautelam.

CCXLIIII. QVÆRO,

PACTVM quòd maritus conueniatur ultra, quàm facere possit, an ualeat? Tex. Barto. & doct. quòd non, in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. Adde, quod no. Cyn. in l. nec honorem. C. de episc. & cler. ubi uoluit, quòd ius reuerentiale, de quo in l. ad egregias. ff. de iureiur. non possit pacto remitti. Nec obst. tex. in l. quamuis. ff. de in ius uoc. in uersi. non iunius. quia ibi ipso facto non curauit de tali iure reuerentiali: quoniam non opposuit, ꝙ quidem fieri debet, arg. l. quòd nomine. ff. de cond. indeb. non autem dicitur in d. l. quamuis. ꝙ possit fieri per pactum.

CCXLV. QVÆRO,

QVID econtra, an mulier possit pacisci, ꝙ insolidum teneatur marito: cum utique ipsa mulier condemnari non debeat, nisi inquantum facere potest, iuxta l. ex diuersa. in prin. ff. sol. mat. Pau. in l. rei iudic. §. socero. eo. tit. dicit uideri, ꝙ tale pactum ualeat: quia non reperitur iure cautum, ꝙ maritus teneatur reuerentiam exhibere vxori. sed bene econtra. Tamen ipse tenet contrarium propter societatem & cõnexitatem inter eos existentem, arg. l. aduersus. C. de crimine expila. hæredi. Adde Specu. idem tenentem in tit. de renun. & concl. §. 1. uersi. item est beneficium. pro quo facit: quia etiam vxori debetur reuerentia saltem ratione honoris matrimonij, & bene actæ uitæ. l. 1. cum seq. ff. rerum amo. Quid autem in milite clerico doctore, & in alijs, qui gaudent hoc eodẽ priuilegio, an possint pacto renũciare. uide per docto. in l. si quis crediderit. ff. de pact. uide bon. tex. in l. stipendia. C. de execu. rei iud. & per doct. in l. sunt qui putant. ff. de re iud. & est tex. in c. si diligenti. de foro compet.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit facere pactum, quòd teneatur insolidum soluto matrimo.*

2 *Culpa viri circa res proprias non est sufficiens ad priuandum maritum priuilegio, ne conueniatur vltra, quàm facere possit, nisi talis culpa cadat in dolum.*

CCXLVI. QVÆRO,

1 SOLVTO matrimonio † an maritus possit facere pactum, ꝙ teneatur insolidum? Gloss. & Dyn. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matr. tenent quòd non, & tenendo eorum opi. Non ob. l. licet. ff. de pact. do. quia ibi illud pactum solu. matri. fit in detrimentum dotis: & tunc etiam non ualet, nisi ex causa, hic autem ex pacto tẽdente ad fauorem dotis. Sed Gulie. Bar. Ang. & Pau. in d. §. eleganter. tenent contrariũ, scilicet ꝙ tale pactũ ualeat. Sed pro opin. Dy. facit, qa l. diuortio. ff. de neg. gest. in qua Bar. facit magnũ fundamẽtũ, nũ ꝓbat: quia maritũ ibi teneri insolidũ sol. mat. ex neg. gest. ab eo non est contra bonos mores: quia illud contingebat culpa uiri adhibita in dote, facit l. si rerum. ff. de rei u. & l. etiã. §. licet. ff. sol. mat. hic autem nulla fuerat culpa. Ex quo infert Imo. ꝙ ubi culpa est commissa à marito potest pacisci de perdendo beneficio, etiam si ex sola culpa hoc non perderet. d. §. licet. & dict. l. diuortio. & ita concordat opinio. sequutus opinio. Barto. quan-

to. quando uiri culpa interuenit, aliàs stat cum Dyn. Sed hanc concordiam non puto ueram, quoniam in l. diuortio. uit. non conueniebatur actione de dote: sed nego. gest. nata sol. mat. unde non mirum si non gaudet beneficio: quoniam in nullo sapit naturam actionis de dote: nos autem loquimur, quando conueniebatur actione de dote. unde, licet talis actio nata sit sol. matr. tamen non cessat beneficium mariti. facit ad
2 hoc contra Imol. quia † culpa uiri circa res proprias non est sufficiens ad priuandum eum huiusmodi priuilegio, nisi talis culpa cadat in dolum, ut pulchrè nota. in d. §. licet. Et pro opi. Dyn. adduco: quia ubi maritus conueniretur expromissione facta sol. mat. ex causa dotis, non perdit hoc priuilegium, ut est casus in l. quòd si maritus. ff. de consti. pecu. & no. Bar. in l. si maritum. ff. sol. matr. ergo apparet, quòd reliquiæ matrimonialis reuerentiæ durant etiam quò ad id, quod geritur sol. ma. ex causa dotis. Et pro hoc patet responsio ad rationes Barto. qui ēt nō vē bene cīdere ad arg. l. in tēpus. ff. de hære. instit.

CCXLVII. QVÆRO,

AN iuramento firmetur tale pactum, seu renunciatio. Barto. quòd non, in d. l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. Ad hæc uide Barto. in l. si quis pro eo. in primo, & ultimo membro. ff. de fideiul. Bald. in l. pactum, qđ dotale. in 18. q. C. de colla. Barto. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Bal. in rub. C. de cond. ob. cau. & in l. non dubium. in 7. opposi. C. de leg. Imo. in repe. c. cùm contingat. in 17. char. de iureiur. per Imo. in l. si quis inquilinos. §. si quis. ff. de leg. 1. Bald. in c. 1. §. item sacramenta, ad fi. de pace iur. fir. Et adde unum singulare uerbum Archi. in c. quamuis. de pac. in 6. quòd pactum inducēs etiam solum ueniale peccatum non firmetur iuramento, qđ dictum est mirabile: & ideo non uidetur uerum, & cōtra tex. in d. c. quamuis. dum innuit, quòd ita demum non firmetur iuramento, si est inductiuum mortis æternæ: sed peccatum ueniale non uidetur esse huiusmodi, nisi præparatiuè, secūdùm Thomam 4. sen. q. 22. ergo &c.

CCXLVIII. QVÆRO,

AN tempus litis contestatæ, uel tempus sententiæ latæ, seu rei iudicatæ inspiciatur inquantum maritus facere possit? Barto. in l. rei iudicatæ. in prin. ff. sol. mat. tenet, quòd inspiciatur tempus rei iudicatæ. Ang. ibi dicit, quòd ubi quē esse locupletem non est causa solùm dandæ actionis, sed etiam moderandæ condemnationis, quòd tunc inspici debet utrumq; tempus, per l. si à patre. uers. quo tempore ff. de pet. hær. & idē tenet Ang. in l. in pupillo. ff. de sol. Imol. dicit, quòd quando est causa solùm dandæ actionis, si superueniunt diuitiæ post lit. contest. ante sententiam prodest: quia ius superueniens actori ea causa de præterito conualidat iudicium l. si rem. §. fi. ff. de pign. act. pulchrè notatur in l. non potest. ff. de iud. Idem dixit Ang. in d. l. litis. Idem aliud subdit Bald. in d. l. rei iud. quòd quando illud est causa moderandę executionis, tunc quandocunq; ante executionem superueniat, etiam lata sentēna prodest agenti, allegatur §. in bonæfidei. insti. de act. sed meliùs facit l. pe. ff. de cessione bono.

CCXLIX. QVÆRO,

PATER mulieris, qui promissit dotem, an conueniatur ultra, quàm facere possit? Communis conclusio quòd non: ut per Barto. in l. alia. §. fi. & in l. rei iudi. §. fi. ff. sol. matr. facit, quod statim dicam infra proxima quæst.

SVMMARIVM.

1 *Pater mariti qui promisit dotem, an conueniatur ultra, quàm facere possit.*

2 *Pater mulieris si à principio fuit in dolo, promittendo dotem quam sciebat se soluere non posse, & conueniatur constante matri. an habeat priuilegium, quòd conueniri non possit, ultra quam facere potest.*

CCL. QVAERO,

1 QVID econtra † in patre ipsius mariti? Tex. in l. ex diuerso. ff. sol. mat. uidetur uelle, quòd eiusdem conditionis sit socer mariti, cuius conditionis est pater mariti: & per consequens quòd unus sicut & alius indistinctè priuilegium habeat, ne teneatur, nisi inquantum facere potest. Sed tex. in l. sicut. cum l. seq. ff. de re iu. uidetur facere differentiam inter prædictos. s. quòd mater mariti indistinctè priuilegiū habeat, pater uerò mulieris duntaxat, si conueniatur constante matrimonio non potest, quòd gl. in d. l. ex diuerso. uidetur redu- cere hæc iura ad concordiam, & uidetur, quòd uterq; socer habeat indistinctè priuilegium tam cōstante matrimonio, quàm soluto, nisi à principio interuenerit dolus soceri, per tex. in l. pen. in fi. ff. de iure do. & cum illa gl. transeunt communiter doct. excepto Paul. qui dicit, quòd aut loquitur in patre mariti: & tunc gaudet hoc beneficio: quia iura dicunt, eum gaudere hoc beneficio, & quia actio ad restituendum dotem dicitur sol. mat. & non ante. Sed uidetur malè loqui, quare etiam cōstante matrimonio potest conueniri actione de dote per l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. quo casu etiā habet hoc priuilegium: ut per Barto. in l. si constante. in prin. in 8. q. 2. patris, co. tit. Item non placet opi. Pau. quia non distinguit in casu dicti matrimonii, an socer commiserit dolum, an non: & sic dicit contra d. l. pen. Adde, quòd idem Paul. in l. non tantùm. ff. de re iud. uidetur stare cum opi. gl. quàm supra retuli, scilicet quòd non sit differentia, an constante, an soluto matrimonio conueniatur: & an simus in patre mulieris, an mariti cessāte dolo.
2 Sed adhuc remanet mihi dubium, & non facile: † utrum si pater mulieris à principio fuit in dolo promittēdo dotem quā sciebat se soluere non posse, & conueniatur constante matrimonio, an habeat dictum beneficium: quia certum est quòd si soluto matrimonio conueniretur, non haberet. d. l. pe. Sed cōstante matrimonio stat difficultas, & si tenemus uerba gl. quæ supra retuli, uidetur tex. in d. l. ex diuerso. & in d. l. pen. & in d. l. sed hoc ita. ad inuicem contrariari, & sit ita euidens cōtrarietas inter Iureconsultos in dictis iuribus, quòd uix defendi possunt: & uidetur dicendum, quòd non habeat dictum priuilegium, per d. l. sed hoc ita. in fin. in uers. doli. & l. uerum. ff. pro soc. facit l. etiam. §. licet. ff. sol. mat. & istud dicitur tenere Pau. in d. l. ex diuerso. & idem uidetur sentire Bar. in d. l. alia. §. eleganter. in fin. ubi allegat d. l. pen. & non uidetur attendere aliquam differentiam inter prædictos: quia siue pater mariti recipiat dotem, sciens se non esse soluendo, siue pater mulieris promittat dotem, sciens se soluere eam non posse; cum uideātur esse in dolo, perdunt hoc priuilegium secundùm eum.

In contrarium facit: quia si istud esset uerum, sequeretur, quòd nunquam esset differentia, siue conueniatur pater mulieris constante matrimonio, siue soluto. Cuius contrariū uult expressè text. in d. l. sicut. cum l. seq. & contra d. l. pen. coniuncto fine cum princi. & istud uidetur uerius, quādo dolus fuit commissus tempore obligationis contractæ, aliàs non uidetur posse defendi dicta contrarietas. Et ad d. l. sed hoc ita. & d. l. uerum. potest respondei, quòd loquitur de dolo, qui interuenit ex postfacto, scilicet circa facultatem soluendi, non autem à principio circa obligationem, quo casu siue cōstante. siue sol. mat. conueniatur, perdit hoc priuilegium; ut ibi. & ad hoc cogit. d. l. pen. ne contrarietur d. l. sed hoc ita. & in hoc passu Imol. in d. l. non tantùm. relinquit cogitandum.

CCLI. QVÆRO,

AN aliquo casu sit differentia inter prædictos soceros. Reperio quòd in duobus casibus differunt.

Primò; quia pater mariti siue conueniatur actione de dote, siue alia, & ad aliud, quàm ad dotem semper aduersus mulierem, idest nurum, utitur hoc beneficio, ita sonat d. l. non tantùm. cum l. seq. quòd secus est in patre mulieris, secundùm Raph. & Pau. in d. l. ex diuerso. ubi dicunt illum tex. esse ad hoc singularem. Et est uerum, licet illa iura apertè hoc dicāt in patre mariti; tamen dum postea lex sequens dicit, patrem mulieris eodem priuilegio gaudere, si cōueniatur actione de dote, exemplificatiuè loquitur, & ideo non uidetur regulam restringere, & per cōsequens vr̃ idē innuere in utroq; casu cū non possit urgens ratio contraria assignari, & cum tex. in d. l. ex diuerso. eos æquiparet, licet in dote loquatur, & propter hoc uidetur dicta opin. Mod. non posse defendi. Nisi dicamus, quòd fortè posset reddi ratio diuersitatis, quòd pater mariti censetur loco patris mulieris, non autem econtra pater mulieris censetur loco patris uiri: quia uxor accedit uiro, non econtra, ut no. in d. l. sed hoc ita.

Secundus

Secundus est casus in d.l.pen. quia ibi patet mulieris, quoniam sciebat se dotem promissam soluere non posse, deprehenditur fuisse in dolo: quia præsumitur uoluisse generum circunuenire, quòd secus est in patre mariti, qui sciendo se esse inopem, dotem recepit à nuru, cum ex hoc in eo nullus dolus deprehenditur: cum possit dotem conseruare, & etiam præsumatur in futurum ditari ante diem restitutionis dotis, & hanc differentiam sentit litera in d.l.sed hoc ita. iuncta l.præcedenti, quod not.

CCLII. QVÆRO,

ISTA uerba, inquantum facere potest, quomodo intelliguntur in ipsa muliere, quæ promisit dotem. Nam si conuenitur constante matr. non uidetur habere beneficium: cũ enim ali debeat a uiro, quomodo potest agere, aut matr. soluto conuenitur, & tunc nõ põt: quia non ualet pactum de lucrando ea superueniente. l. 2. ff. de pact. do. Dic, ꝙ illa uerba intelliguntur constante matrimonio, & ꝙ mulier uolebat dare, quicquid habebat: sed quia illud non sufficiebat, uir uolebat eam incarcerare uel repellere, certè habet hoc beneficiũ, ne conueniatur, nisi inquantum facere potest. Et ad prædicta uide Bar. & Imo. in l. ex diuerso. §. 1. ff. sol. mat.

CCLIII. QVAERO,

EXCEPTIO ne conueniatur ultra, quàm facere possit, an opponatur post sententiam? I. no. in l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. solu. mat. tenet quòd sic, & respondet ad d.l. peremptorias. C. sent. rescin. non poss. ꝙ hic est speciale, quicquid dicat Bar. in d. §. si in iudicio. Et assignat Imo. rationẽ, uidelicet propter reuerentiam maritalem, propter quam non potest expresse renũciare: ergo nec tacitè, allegat l. si mulier. ff. ad Velle. sed uoluit allegare l. iam & si. ff. ad Maced. Et idẽ dicit in donatione fauore liberalitatis, ut not. in l. si quis credi derit. ff. de pact. secus dicit in socio, & in alijs, qui habent dictum beneficium: quia non possunt opponere hanc exceptionem post sententiam, cum in eis non reperiatur expressum, quod est bene notandum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quomodo dicatur condemnasse maritum insolidum per errorem, maximè si non fuit oppositum.*

2 *Sententia an valeat, si error non est expressus in sententia, sed ex actis apparet iudicem errasse.*

CCLIIII. QVÆRO,

1 QVOMODO † dicatur iudex condemnasse maritũ insolidum per errorem, maximè si non fuit oppositum, prout tenet Bar. in d.l. ex diuerso. §. si in iudicio? Quidam respondent, ꝙ tenet, si non sit oppositum, tamen iudex tenetur in sententia priuilegium reseruare. Sed non placet: quia officium suum non petitum impartiri non tenetur, iuxta l. 4. §. hoc aũt iudicium. ff. de dam. infec. Alij dicunt, ꝙ bene fuit oppositum, sed non discussum, & propter hoc iuris errore ꝓcessit iudex ad condemnandum insolidum: cũ libellus fuisset simpliciter conceptus, nec uidetur, ꝙ aliquo modo posset intelligi tex. in d. §. si in iudicio. qñ nullo modo fuit oppositũ per prædicta. Sed maius dubiũ est, qualiter põt iudex in casu nostro errorem exprimere? Respondet Pau. in d. §. si cum in iudicio. hoc esse, qñ pronunciaret indiffinitè, non competere marito hoc beneficium aduersus uxorem, arg. l. 1. §. qui cõtra sacras. ff. quæ sententiæ sine appel. rescin. Sed si particulariter pronunciaret de hoc marito loquendo, quòd sibi non competit hoc priuilegium, non dicitur esse error expressus: quia esset dare casum, in quo sibi non competit, ut pulchrè dixi supra proximè, ubi posui. aa. fallentias ad l. maritum. nihil tamen allegat Paul. Vnde contra eum uidetur gloss. in l. fin. ff. de appela. reci. dum illa gloss. dicit, sufficere errorem esse expressum in sententia inspectis regulis iuris communis, licet non inspectis casibus specialibus. Et exemplificat, quando iudex pronunciauit seruum meum contra me esse torquendum simpliciter, licet in aliquibus casibus sit uerum dicere, quòd seruus potest contra dominum suum torqueri: tamen sententia erit nulla, facit in simili, quod not. Bar. in l. 2. ff. si quis in ius uoca. non ier. dum allegat c. præterea. cum ibi no. per Innoc. de dila. Sed sustineo dictum Paul. in uno casu, uidelicet quando ex actis constaret, maritum istum huiusmodi priuilegio non gaudere, tamen in dubio sententia referatur ad acta, secundum illa lata esse præsumatur. l. 3. C. de sent. quæ sine certa quan. c. cùm ad sedem. de rest. spo. expressio non ergo talis erroris uitiaret sententiam, ut in iuribus supra allega. Quod tamen pluribus modis limitatur, ut per Bald. & alios in l. cum prolatis. ff. de re iud.

2 † Sed quid si error non est expressus in sententia, sed ex actis apparet iudicem errasse, vtrum ualeat sententia, uide post Imo. in d. §. si in iudicio.

CCLV. QVÆRO.

QVID si ista exceptio fuit opposita in iudicio, & tamẽ ea non obstante iudex condemnauit maritum insolidũ, nunquid poterit post sententiam opponi? Rap. & Imol. in d. l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. sol. matr. tenent quòd sic, facit, quod not. in l. miles. §. decem. ff. de re iudi. & not. Imol. in l. sed hoc ita. eod. tit.

CCLVI. QVÆRO,

SI maritus, cui competebat ista exceptio, soluat insolidum, an possit repetere? Bat. in d. l. ex diuerso §. 1. concludit ꝙ non, & veritas patebit ex his, quæ dixi supra in proxi. q.

CCLVII. QVÆRO,

AN ista exceptio competens marito ante sententiam, vel postquam est condemnatus, dicatur fauorabilis, uel odiosa, & an talis exceptio dicatur dubia. De primo articulo, an sit fauorabilis, uel odiosa dicendum, ut not. in l. quod nomine. ff. de cond. indeb. De secundo arg. Bat. in d. §. si in iudicio. tenet, ꝙ non dicatur dubia, imo est temporalis: quia lex præsumit ipsum peruenturum ad pinguiorem fortunam. Et ꝙ ista exceptio appelletur dilatoria & temporalis, vltra Barto. facit, quod no. gl. magna in §. appellantur. instit. de excep. & per gl. & Bat. in l. 3. ff. de excep. & per gl. inter eos. in fin. ff. de re iu. Sal. in d. l. quod nomine. tenet contra Bart. scilicet, quòd hæc exceptio sit dubia: quia dubium est, an ante tempus mortis extinguatur, uel nunquam dubitatur, an sit peruenturus ad pinguiorem fortunam ante mortem, quæ ratio cessat in alijs exceptionibus temporalibus. Ad hoc tamen posset responderi ꝙ isto respectu non est in consideratione, an sit dubia, sed solùm an ex eo ut sit futura perpetua uel temporalis, per l. sufficit. ff. de condi. indebi. ꝙ in casu huiusmodi exceptionis non contingit, ergo &c.

CCLVIII. QVÆRO.

AN beneficium, ne exigatur vltra, quàm facere possit competat filiis ipsius mariti? Videtur quòd sic: si sine nati ex eodem matrimonio in l. etiam. ff. sol. matr. facit, qđ dixi supra in q. an transeat ad hæredes. Et limita ut in prox. q.

CCLIX. QVÆRO,

SI vir relinquat vxori dotem, an filij habeant priuilegiũ, ne conueniantur ultra quàm facere possint. Barto. in quibusdam lecturis in d. l. etiam. ff. sol. matr. arguit ad partes, & relinquit cogitandum. Adde inquantum Barto. ibi allegat l. in condemnatione. cum gl. ff. de re. iu. quòd illa nihil facit, sed uoluit Bartol. allegare l. quod si maritus. ff. de consti. pecu. Et adde, ꝙ pro glo. in §. sed si uxor. instit. de leg. quæ uidet̃ tenere, ꝙ isto casu nõ habent beneficiũ, dici põt, ꝙ procedat, quã conueniretur ab uxore, ut eã liberarent à dote promissa, & nõ tradita ipsi uiro, & tunc tenetur eam insolidũ liberare, ut est bonus tex. in l. deposui. §. si nuptura. ff. de pecu. & ita vr̃ tenere Imol. in dict. l. etiam. & Bald. in l. 1. C. de priuileg. dotis.

SVMMARIVM.

1 *Priuignus mulieris an conueniatur insolidum.*

2 *Priuignus an gaudeat beneficio mariti.*

CCLX.

CCLX. QVÆRO,

1 AN priuignus † mulieris conueniatur insolidum? Gloss. in d.l.etiam.ff.sol.mat.tenet, ꝙ gaudeat beneficio mariti, licet Barto. ibi teneat contrarium, & allegat plures gloss. hoc idem tenentes.

Adde, ꝙ pro gloss. in d.l.etiam. scilicet ꝙ priuignus gau-
a deat † beneficio mariti, facit, ꝙ istud priuilegium non conceditur ratione matrimonij, sed reuerentiæ mariti, ut in l. alia. §.eleganter.eo.titu.ergo uidetur, ꝙ transeat ad omnes filios, Et pro hoc facit, quod not.in l.dabimus.in l.3.ff. de priuile. cred.inquantum dicit, ꝙ transit ad suos. Et sui dicuntur omnes existentes in patria potestate, dato ꝙ ex pluribus matrimonijs sint procreati. Sed cum opinio. Barto. concordat Iac. de Bel.in sua disputatione, quam ponit in l.1.C.de rei uxo. actio.& Bart. & Bald.in l.1.C.de priui.dotis.& Bald.in l.assiduis. Mouentur per text.in l.etiam.in uersicu.filios mulieris. ergo in alijs sumus in regula l.quia tale.ff.solu.mat. Ad idem allegant d.l.assiduis.in uersicu.anterioris matrimonij, iuncto uersicu.paterno. Nec ob.glo.in d.l.dabimus.quia reprobatus communiter per Barto.& alios in d.l. quia tale. per text.in l. non solùm.§.qui tutelæ. ff. de ritu nupt. & ad hanc quæstionem facit, quod dicam infra proxi.q.

CCLXI. QVÆRO,

AN istud beneficium transeat ad nepotes, idest ad filios filiorum eiusdem matrimonij? Ang.in d.l.etiam. ff.sol. mat.in prin.tenet ꝙ non: quia nati sunt ex alio matrimonio, & istud matrimonium non competit, nisi marito, & filijs natis ex eodem matrimonio, ut supra proxi. q.& idem sequitur Imo.in d.l.etiam.

CCLXII. QVÆRO,

QVALITER maritus perdat istud beneficiũ, si cõmiserit dolum circa administrationem rerum suarum, & quid in rebus ipsius mulieris? Barto.tangit & scribentes in l.etiam.§.1.ff.sol.mat.& communis conclusio habet, ꝙ propter dolum perdat istud beneficium.

CCLXIII. QVÆRO,

QVID si lata culpa maritus dilapidauit bona sua, an perdat istud beneficium. Nico.de Neapo. in d. l. etiam §.licet. ff.sol.mat.refert Dyn.dixisse, quòd non perdit hoc beneficium, allegat glo.hoc pungentem in l. mulier. §. si hæres. in uersicu.consueta negligentia, aliàs comparata negligentia. ff.ad Treb.Sed idem Nico.ibi tenet contrarium, scilicet quãdo in casu nostro lata culpa æquipararetur dolo, & sicut propter dolum maritus perdit istud beneficium, ita etiam propter latam culpam. Raph.in d.l.etiam.§.1.tenet, quod primò dixi. Mouetur: quia tex. ibi requirit animum fraudandi mulierem in dote restituenda, & in bona propris dissipanda, qui quidam animus fraudandi non possit consistere in meris finibus latæ culpæ: quia tunc esset dolus, & non culpa, & hoc satis placet.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si committat culpam in rebus dotalibus, perdat beneficium, quòd non conueniatur vltra quàm facere possit.*

2 *Dolus quomodo probetur, & qualiter differt à lata culpa.*

CCLXIIII. QVÆRO,

1 QVID si † committit culpam in rebus dotalib. an perdat istud beneficium? Bar.tenet ꝙ non, in d.l.etiam.§. 1.& idem sequitur Imo.& Raph.ibi, & Iaco.de Bel. in l.1.§. cum autem.de rei uxo.actio. Et pro hoc facit: quia iure cauetur, quòd nunquam habeat locum pœna priuationis à beneficio, nisi expressè à iure imponatur, ut est text.in §. cum igitur.in auth.de non elig.secun.nub.ibi, nulla lex est, quæ hoc dicat, quem pro notabili allegat Bald.in auth.ex testamento. C.de secun.nupt.& gloss.15.q.8.in summa. Sed Bald. in d.l. etiam.§.1.tenet contrarium, pro qua opin. uidetur text.à contrario sensu in d.§.cùm autem. Sed mihi placet præcedẽs opinio. per text. in d.l.etiam.§.1.à contrario sensu: quia si per dolum dicitur hoc beneficium amitti, ergo à contrario sensu probatur, non sufficere culpam. Nec obst.quod not.gloss.in l. verum.§.tempus.ff. pro soc. quia licet largo modo quælibet culpa appelletur dolus.l.si ex causa.§.si mulier.in gloss. ff. de dolo.& l.quod quis.ff.de regu.iur. Vnde dixit Bart.in l.quod Nerua.in 2.char.ff.deposi. ꝙ ille, qui promisit de culpa famuli, tenetur etiã de dolo, quod est mirabile, ut obligatio augeatur, & plus intelligatur, quàm sit expressum, & illud dictum sequitur dom. Abba. in c. 1. de commodato. Tamen in materia nostra dolus sumitur in primo significatu, quoniam, ut dixi, agitur de pœna priuationis à beneficio. Sed dubium stat, an ista procedant in culpa lata commissa in dotalibus. Et licet doctores non explicent: tamen uidetur, quòd sit sufficiẽs ad perdendum hoc beneficium: quoniam cũ regulariter culpa lata æquipararetur dolo.l.1. si mensor falsum modum dixe. exceptis aliquibus casibus.inter quos non est iste, de quibus in l.in actionibus.ff.de in litem iurando, & illud, quod supra dixi, limitari debet procedere in culpa leui.

2 † Qualiter autem probetur dolus, & in quibus differat a à la-
a ta, uide text.in l.1.§.dolum.ff.de dolo.& glo.in l.Fulcinius.§. quid sit latitare. & ibi per Barto. ex quibus causis in pos. ea. per cano.in c.bonafides.de deposito. in c. 1.de commodato, glo.in l.apud Celsum.de doli excep.

ADDITIO.

a Differt. Adde his, si dolus in libello deducatur, & probetur lata culpa, non sufficit, sed debet ferri absolutoria, & tunc nõ æquiparantur dolus & lata culpa, gloss. not.in l.illud.uersi. in hoc iudicio.ff.de lib.causa.& Bal.in l.2.C.de proba. & Alex. in l.quod Nerua.ad fin.ff.depo.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si negauit illud, quod erat causa beneficij concedendi, puta quòd nunquam fuisset matrimonium inter eos, perdit beneficium, quòd non conuenitur vltra quàm facere posset, quod limita, vt num.2.& 3.*

CCLXV. QVÆRO,

1 QVID si † maritus negauit illud, quod erat causa huius beneficij concedendi, puta ꝙ nunquam fuisset matrimonium inter eos, an perdat istud beneficium? Barto.in d. l.etiam.§.licet.circa fin.tenet ꝙ sic. Adde, quod idem tenet Barto.in auth.contra qui propriam.in 3.colu. C. de non nume.pecu. ubi loquitur de fideiussore, qui negauit se fideiussorem. Sed limita hoc uerum, nisi ante litem contestatam pœniteret, & confiteretur matrimonium.l.electio.§. neque. & ibi uide omnino Bald.de noxa. & fuit originale dictum Iaco. de Aret. quem refert Ange.in l.sed hoc ita.ff. de rei in. Idem tenet Rayn.Ang.Imo.& Pau.in l.sed si dubitetur.§.1.ff. de fideius.& Bald.in l.de ætate.§.fin.ff.de interroga. actio. & fuit de mente gloss.not.in l.inde Neratius.§. hæc actio.ff.ad leg. Aquil.& not.gloss.in §.item mista.institu.de actio. Quod intellige uerum, si mulier uelit acceptare confessionem mariti, sed si nollet uti eius confessione, imò uellet ipsa probare per testes negationem mariti esse falsam, non iuuabit maritum confessio sua, ita eleganter uoluit Bart.in l.cum qui. in princip.per illum tex.ff.de iureiur. circa quod pulchrè uide nota. per Bal.in c.1.§.porrò. in uers. quæ fuerit prima causa beneficij amitt.& in l.quidam æstimauerunt. ff. si cert.pet. & Ange.in authen.de trien.& semis.per Bald.in l.ea quæ.in 7 n.& 81.q.C.de cond.indeb.& in l.1.in 3.& pen.colu. C.de fur. & in l.error.in 7.& 8.colum.C.de iu.& fa. igno. & in l. 1.in 4.colum. C. de confes.

Secundò limita prædicta procedere, si maritus specialiter negauit matrimonium, uel se maritum fuisse, secus si porrecto libello vxoris, in quo ipsa narrabat matrimonium, & dotis traditionem, & maritus generaliter negasset petita in libello, ita signanter dicit Barto.in d.l.sed dubitetur.§. 1. cum quo ibi transit Imo.idem tenet ibi Paul.de quo uide Bald.in l.1.in ultim.colum. C.de lis.contest.& Bald.in l.1.C.de ædi. actio. dominus Anto.in c.1.in ultima charta, de lit.contest. &

cum

cum opin. Barto. transit Salycet. in l. cum precum. C. de liber. causa. quia talis negatio non refertur ad ea quæ ipsi neganti sunt fauorabiliora. Pro hoc facit in argu. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. iuncta l. 1. de except. & in simili uide Barto. in l. si cui. §. filio. ff. de leg. 1.

2 Tertiò limita prædicta non procedere. † ubi dicta negatio dolo facta non fuerit, uel lata culpa, & ita limitantur omnes leges punientes secundùm Bald. in capit. uasallus. el primo. per illum text. in titu. si de feudo fuerit contro. inter dominum & agn. facit gloss. & ibi Angel. in l. fina. in princip. ff. de rei uendic.

3 Quartò limita procedere, † nisi libellus actoris esset ineptè formatus: quia tunc qualibet negatio rei non facit eum incidere in pœnam, & idem esset, si in aliqua parte actor plus petijsset, quàm habere debuisset: ita singulariter uult Bald. in l. edita. in repeti. Paduana, in pen. colu. C. de eden. allegat text. quem dicit no. in l. 1. à contrario sensu. C. de his quæ pœnæ nomine.

CCLXVI. QVÆRO,

AN illa actio, quæ fit propter inopiam uiri, fiat insolidum, uel inquantum uir facere potest. Vide supra eo. §. in materia inopiæ.

CCLXVII. QVÆRO,

AN illud, quod habet maritus in nominibus debitorum, dicatur habere in patrimonio, ut dicatur intantum facere posse. Dic quòd sic, si debitores sint soluendo: quia requiritur, quòd uir possit facere de iure, & facto: quia aliàs inanis est actio &c. l. nam is. ff. de dolo. ita est de mente gloss. Barto. & Imol. in l. facere posse. ff. sol. matr.

CCLXVIII. QVÆRO,

SI maritus promittat mihi soluto matr. dotem, an intelligatur cum hoc, ne conueniatur ultra, quàm facere possit. Barto. in l. si prior. ff. sol. matr. sequendo gloss. ibi distinguit. Aut maritus promittit simpliciter, quod debet, intelligitur deducto, ne egeat. Aut promisit centum, quæ debet, & sic expressit quantitatem, & tunc conuenitur insolidum. Adde, quòd istud uerum, etiam si talis delegatio fuisset facta ex causa lucratiua, ita tenet Barto. in l. doli. in princip. in 3. col. ff. de noua. & Barto. in l. qui id quod. §, fina. de dona. & de materia huius q. uide gloss. Bar. & Doct. in l. quod nomine. ff. de condi. indebi. & in l. Sichum. §. legata. ff. de noua. & in l. si creditori. in princip. ff. de lega. 1.

CCLXIX. QVÆRO,

SI maritus promisit alteri dotem, quam mulier adhibuit ad stipulandum, an teneatur ipsis stipulatoribus insolidum. Dixi supra eo. §. in duobus locis.

Primò in materia, quando mulier adhibet alium ad stipulandum.

Secundò, quando extraneus ipse dat dotem, & stipulatur eam sibi reddi, an agat insolidum, & est in principio huius uersiculi.

CCLXX. QVÆRO,

SI fiscus succedat uxori, an maritus perdat suum beneficium. Tex. est apertus quod non, in l. si maritus. ff. soluto matrimonio.

CCLXXI. QVAERO,

a SI maritus locauit fundum dotalem, deinde, solutum est matrimonium, utrum uxor teneatur stare colono. a Tex. in l. filio. §. si uir. ff. sol. matr. uidetur quòd sic, quod limita ut in proxi. q.

ADDITIO.

a Colono. nota hic, quòd maritus, qui locauit fundum dotalem, tenetur stare colono. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an teneatur stare colono. præcisè uel causatiuè.*

CCLXXII. QVAERO,

1 AN præcisè † uel causatiuè mulier teneatur stare colono. Bart. in lec. Moder. in d. l. si filiofa. §. si uir. tenet, quod causatiuè: quia tenetur cauere marito de interesse, prout ibi dicitur, sed præcisè stare non cogitur. Idem tenet Nicol. de Neap. Imol. Paul. Raph. & Ro. & Dyn. & Imol. in l. diuortio. in princ. eo. tit. & Cyn. & Salycet. in l. emptorem. C. loca. & tenuit gl. in §. si. in 2. solut. ff. de dote præleg. Sed Bal. & Ang. in d. §. si uir. & in l. diuortio. & in l. 1. in penult. colum. C. de iure fisci, lib. 10. tenent, quòd non, imò præcisè stare cogitur per tex. in d. §. si uir. quem ita intelligunt. Et ista opinio uidetur satis sustentabilis. Alii. distinguunt, aut maritus locauerat fundum ad unum annum tantùm, & tunc procedebat opi. quòd præcisè cogatur mulier stare colono: datur enim dos uiro, ut utatur & fruatur pro oneribus; ergo uidetur dare licentiam, quòd etiam locare possit; quoniam facultas locandi dicitur esse in fructibus. l. cum antiquitas. C. de usufruc. Aut est facta locatio ultra annum, & tunc aut singulo anno percipiebantur fructus, & tunc maritus dicitur esse in aliquali culpa locando ultra annum, cùm non habeat plenum dominium. Secus si singulo biennio, uel quinquennio percipiebantur fructus. Et hæc fuit ratio Iurisconsulti in l. si quis domum. ff. loca. & ibi notat Bald. & istud satis applaudet literæ in d. §. si uir. dum text. primò dicit factam locationem ad quinquennium, & postea subdit illa uerba, si quid post unius anni &c. maximè retento, quod ille uersiculus non restringatur.

CCLXXIII. QVAERO,

AVID si locatio fuisset facta per maritum cum fraude in perniciem mulieris. Exemplum in muliere grauiter existente infirma locauit maritus fundum, sicut dicitur in d. §. si uir. certè hæres uxoris postea incontinenti defunctæ non tenebitur stare colono causatiuè, nec præcisè. Ita notanter colligitur ex uerbis Cyn. in l. emptorem. C. loca. facit text. similiter in l. filiæ. ff. sol. matt. bene facit text. in l. in uenditione. §. 1. de bo. auth. iudi. possiden.

CCLXXIIII. QVÆRO,

AN in dote putatiua cesset retentio propter impensas, sicut pro uera. Barto. in l. si cum dotem. §. si mulier. per illum text. ff. sol. matr. tenet quòd non: quia dos putatiua non gaudet priuilegio dotis ueræ quò ad talem retentionem, de quò dixi suprà §. 1. circa finem.

CCLXXV. QVÆRO,

AN in actione de peculio uxor putatiua præferatur domino. Dic quòd non: quia peculium non intelligitur nisi primò deducto &c. Eo quòd debetur domino. l. sed & si damnum. §. peculio. ff. de pecu. & idem uidetur dicendum in omnibus creditoribus, etiam priuilegiatis. l. ex factis. & ibi notatur ff. de pecu. & hoc est, quod sensit gloss. in l. si cum dotem. §. si mulier. Quam limita, scilicet non habere locum in rebus extantibus, quas uxor putatiua dedit in dotem, ut infrà proxi. q.

CCLXXVI. QVÆRO,

QVID in rebus extantibus, quas uxor putatiua dedit in dotem, an præferatur domino. Barto. tenet quòd sic in d. l. si cum dotem. §. si mulier. & est ratio secundum Imol. & Doct. quia illæ res non sunt peculii, & ideo dominus non potest de eis aliquid deducere. l. deposui. in princip. ff. de pec. Io. Camp. de Bononia I. V. Doct. excellentissimus.

PARS QVARTA.

DE PACTIS DOTALIBVS. Et de fundo dotali. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod fit deterior conditio dotis in præiudicium mariti, an valeat.*

2 *Maritus si faciat pactum de non petendo dotem promissam, an valeat tale pactum.*

3 *Pactum, per quod vir perdit omnes fructus, non valet.*

I. QVÆRO,

1 AN valeat pactum, per quod fiat † deterior conditio dotis in præiudicium mariti. Glos. 1. in l. socer. §. Lucius. ff. solu. matri. innuit quòd sic. Sed in contrarium facit text. in l. 4. ff. de pac. do.

Pro concordia posset dici. Aut vir facit pactum circa dotem promissam: aut facit pactum circa dotem datam.

Primo casu, aut facit istud pactum constante matrimonio: aut ante contractum matrimonio, & de hoc dixi suprà §. 1. dum pono quæstionem de confessione mariti, qui cõfitetur &c. aut facit pactum de dote reddenda: tamen adhuc dico, q si constante matrimonio fiat, non uidetur ualere, cum sapiat donationem, nisi fortè in recompensationem factum esset. Vel aliter dico, aut maritus confitetur se recepisse dotem promissam, quam non recepit, & tunc procedit, quod dicam in-
2 frà proximo §. Aut † maritus facit pactum de non petendo dotem promissam, tunc procedit hæc quæstio. In quo dico, q non valet, nisi fortè mulier deberet se alere, uel promittens dotem pro ea: nam & fructus dotis datæ constante matrimonio possunt dicta de causa dari mulieri, ut se aleret. l. ex annuo. & ibi not. ff. de dona. inter uir.

Secundo casu quando fit ante matrimonium, tunc uidetur idem dicendum, per l. quod sponsæ. C. de do. ante nup. Nam uidetur conferri in tempus matrimonij: ideo non uidetur ualere.

In contrarium, q imò ualeat, stringit d. §. Lucius. & quod habetur in l. Iulia. ff. de iure do. Nec ob. d. l. quod sponsæ. quia loquitur, quando uir de proprio aliquid dat mulieri. Non autem quando super dote promissa paciscitur, quod uidetur esse licitum, cum etiam posset mulierem absque do-
a te recipere. l. fi. C. de do. ante nupt. Imol. a in d. §. Lucius. relinquit super hoc cogitandum.

Mihi uidetur, quòd de hoc sit casus apertus in l. si pater. §. a. ff. de pact. do. qui melius probat, quàm dictus §. Lucius. & quàm d. l. Iul. quia in dictis iuribus dicitur uiuo patre, uel uiua muliere, & sic potius differtur exactio quam remittitur. Sed in d. §. indistinctè uidetur remitti. Et pro prædicta responsione, quam dedi ad d. l. quod sponsæ. bene facit, quod habetur in l. si liberis §. fina. ff. de pact. do. ubi rectè considerando uidetur probari dicta responsio. Per quam habes notabilem limitationem ad d. l. quod sponsæ. alias limitationes posui suprà in §. 1. in quæstione, maritus confitendo possit constituere dotem uxori suę.

Secundo casu quando dos fuit data, conclude, q si fit pactum, per quod diminuitur ius dotis. Aut fit constante matrimonio, & cadit in donationem, ita q mulier efficitur locupletior, & tunc non ualet d. l. si liberis. §. fi. secus si fieret solum pactum, quòd esset periculo mariti res, quæ alias non esset. l. Pompo. ff. de pact. do. nam tunc ualet ut ibi. Aut fit pactum ante matrimonium, & tunc siue fit pactum, per quod minuitur ius dotis in fructibus, non tamen ex toto omnes perduntur, ut si fiat pactum, q certo creditori mulieris de fructibus satisfiat, uel q ipsa mulier lucretur fructus ultimi anni matrimonij, & tunc ualet d. l. si liberis. §. fi.

3 † Secus si fiat pactum, per quod uir perdat omnes fructus: quia tunc non ualeret, quasi sit contra substantiã actus, de quo agitur: cum debeat dos data deseruire oneribus matrimonij, & ita loquitur d. l. 4 facit l. cum precario ff. de precario. Fallit in casu d. l. 4. quando propter pactum prædictum mulier duplum dedisset uiro eius, quod aliàs esset datura, non sustinetur pactum, cum saltem aliquod emolumentum possit habere ex usu preoj redigendi ex fructib. dotis, quando non renascuntur, sed semel tantùm percipiũtur, ut spectent ad maritum, licet impropriè dicantur fructus. Generaliter autem concludo, q pactum ad præiudicium mariti super dote ualet. facit, quod habetur in l. de die. & in l. Atilicinius. & ibi notat gl. & Saly. ff. de pact. dotal.

ADDITIO.

a Imol. Adde hic, q Io. de Imo. in l. si socer. §. Lucius. so. mat. declarando, an pactum de dote non petenda ualeat, facit duos articulos, primus est, an ualeat pactum circa dotem, si fiat deterior conditio dotis in præiudicium mariti, & tunc si fiat pactum constante matrimonio, puta de non petenda dote ualet. Idem si pactum fuit factum ante contractum matrimonium, & collatũ in tempus matrimonij. Secundus articulus est, an pactũ valeat in pręiudiciũ mulieris ab ea in dote factũ: & concludit, q si sit factũ ante contractũ matrimoniũ, q ualebit, secus si post. Idem dicit, si mulier faceret pactũ sol. matri. quia non ualeret in præiudicium mulieris, uide Alex. in d. §. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod facit mulier de dote non petenda, an valeat.*

II. QVÆRO,

1 AN ualeat † pactum, quod facit mulier de dote petenda, & sic tendens ad præiudicium ipsius mulieris? Et uidetur indistinctè non ualere per l. de die. & l. Atilicinius. ff. de pact. do. In contrarium uidetur tex. in l. & hæredi. §. filiæ. ff. de pact. & in l. cùm dos. ff. de pact. dot: & in l. 2. uers. nec cogitur. solu. mat. & in l. quæ dotis. eo. titu. Intelligendo, q in dictis iuribus extraneis animo donandi fuit adhibitus ad stipulandum dotem. Glos. in hoc uariant, ut patet in d. §. filiæ. & in d. l. cum dos. & omissis superfluis potest concludi, q aut mulier facit pactum de dote non petenda, & tunc considerandum est q iura in certis casibus uidentur tolerare illud pactum, & in certis prohibere, ut l. a. de pact. do. & not. gl. melior de corpore iuris in l. 1. ff. de dote præle. nam põt valere, si fiat in casu soluti matri. per mortem mulieris præmoriente uiro, uel & si fiat in casu dissoluti matrimonij per diuortiũ secundùm ipa Digestorum, si soluatur communi copula interueniente, & liberis existentibus, uel etiam culpa mulieris eo casu, quo propter solam culpam deberet perdere dotem. l. Lucius. & l. uiro atq; uxore. ff. sol. mat. Secus si fiat in casu dissoluti matrimonij per mortem uiri muliere superstite, uel etiam in casu diuortij extra casus prædictos. His præmissis considero, q aut tale pactum, q dos non petatur per mulierem, sit constante matrimonio: aut sit ante matrimonium: aut sit post ipsum dissolutum. Primo casu, si sit constante matrimonio, non ualet: cum sapiat uim donationis per ea, quæ habentur in l. si liberis. §. fin. & in l. si pater. §. a. de pac. do. & sic intelligo glo. quæ apertè hoc dixit in l. & hæredi. §. filiæ ff. de pact. Si uerò fiat ante matrimonium, tunc ualet, per d. §. filiæ. Nec ob. si dixeris, quòd imò debet ualere, etiam si fiat constante matrimonio, cum conferatur in tempus dissoluti matrimonij, & sic quodammodo in tempus permissum per l. si cùm uxori. §. fi. cum seq. ff. de dona. inter virum. & hoc uidetur sensisse glo. in l. quod sponsæ. C. de donat. ante nupt. Quia potest responderi, q ita demum, quòd confertur in tempus soluti matrimonij, si sit constante matrimonio, uidelicet, quando agitur de modico præiudicio, ut quia est donatio reuocabilis sui natura, sicut est donatio causa mortis, & ita loquitur d. l. si cùm uxori. & sic debet intelligi gloss. in d. l. quod sponsæ. secus si sit magni præiudicij: ut quia sit irreuocabilis, sicut donatio inter uiuos: quia tunc non ualet, etiam si conferatur in tempus soluti matrimonii, ut est casus singu. in l. ubi ita donatur. ff. de donat. causa mort. Et secundùm hoc ratio, quam ponit Iurisconsul. in d. l. si cùm uxori. §. fina. fuit transcursoria & persuasiua, & ad illam debes subaudire maximè. Vel si uis eam indistinctè saluare, uide Imol. in l. diuortio. ff. de uerb. obliga. Si uerò fiat dictum pactũ ante matrimoniũ,

& tunc

& tunc uidetur, ꝙ ualeat, argumen. d. l. si liberis. §. fin. & hoc etiam tenet gloss. in d. l. & hæredi. §. filia.

Sed in contrarium stringit. d. l. Attilicinius. & d. l. de die. arguendo à fortiori, & hoc uoluit tenere glos. in d. l. cum dos. Potest dici, ꝙ tale pactum ualeat in casu, in quo aliàs à iure permittitur, prout dixi suprà præmittẽdo, sed in alijs casibus, in quibus à iure non permittitur, non ualebit pactum. Non obst. d. l. si liberis. quia ibi pactum respicit præiudicium mariti iuxta ea, quæ dixi supra proxi. q. Si uerò fiat dictum pactum soluto matrimonio, & tunc aut interuenit iusta causa, & tunc ualebit pactum, argum. d. l. licet. & sic intelligatur glo. in d. l. cum dos. Si uerò non interueniat iusta causa, tunc secus per d. l. licet. non cauillando eam. Dico autem iustam causam satis adesse, si fiat in casu, in quo aliàs à iure permittitur ante matrimonium, quod quando sit, dixi suprà. §. proxi. in hac ead. quæ.

III. QVÆRO,

AN ualeat pactum, quod facit mulier de dote petenda ulteriori die, quàm sit à iure statutum. Conclude, quòd si fit constante matrimonio, uel ante, non ualet, quasi aduersetur publicæ utilitati: cũ induceretur mulier ad tardius nubendum contra mentem. l. pen. ff. soluto matrimonio. Idem si dictum pactum fiat pòst solutum matrimonium saluo, nisi iusta causa tunc interueniat: quia fortè propter paupertatem mariti non potest statim solui, ut est tex. cum gloss. in l. licet. ff. de pact. dot.

Prædicta uera, quando fit pactum per ipsam mulierem, sed si fieret per patrem mulieris dantem dotem, tũc hoc casu ualeret propter reuerentiam paternæ pietatis, ut est casus no. in l. aliud. ff. de pact. dot. & pro hoc facit: quia ipse pater habet onus maritandi eam, & tradendi dotem etiam secundo uiro, authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. unde uidetur quodammodo magis sibi præiudicare, Hinc est, quòd si consolidaretur actio in filiam, non noceret sibi, nisi etiam hæres patris consensisset. d. l. aliud. Fortè tamen sufficere, ipsam esse hæredem per id, quod notat ibi gloss. 2.

IIII. QVÆRO,

AN mulier possit præiudicare adhibendo alium ad stipulandum dotem? Satis tetigi suprà. §. proxim. in materia, quando mulier adhibet alium ad stipulandum, an uideatur adhibuisse tamen animo donandi ei. Nunc autem sic cõcludo, quòd si adhibetur animo donandi in casu, in quo potest paciscí de dote non petenda, quod quando sit, dixi suprà. 2. quæstio. & tunc tenet talis adhibitio, aliàs secus: quia mulier remaneret indotata, & sic aduersaretur tale pactum publicæ utilitati, de qua in l. 1. ff. soluto matrimonio. Si autem sit adhibitus simpliciter ad stipulandum, in dubio uidebitur adhibitus in casum tantum permissum, ut sic res potius ualeat, quam pereat. l. quoties. ff. de reb. dub. cum vulg. prædicta quæ dixi de adhibito animo donandi, intellige inter uiuos. Quid autem si esset adhibitus animo donãdi causa mortis, uel quid in dubio sit præsumendum, dixi latè suprà. §. proximo, & habetur per docto. in l. quæ dotis. ff. sol. mat.

V. QVÆRO,

AN ualeat pactum dubium, per quod potest sequi damnum, & commodum mulieri adueniente causa præiudicij? Videtur quòd sic ratione dubij: quia non potest esse læsio, ubi est dubium lucri. l. de fideicommis. C. de transact. l. si pater puellæ. C. de inofficio. testam. l. si pater. §. pen. & fin. ff. de pact. dot.

Sed in contrarium uidetur apertè casus in d. l. Attilicinius. ubi Bar. ualde fuit miratus de illo casu, dicens quòd quilibet communiter nesciens illam l. diceret contra. Puto, quòd si per tale pactum potest afferri præiudicium mulieri in eo, quod induceretur ad tardius nubendum, tunc non ualeat adueniẽte casu talis præiudicij, & ita loquitur d. l. Atilicinius. Sed ubi tale præiudicium non fieret, licet posset in aliquo dos minui, sicut augeri, ut patet in dic. l. si pater. tunc ratione dubij euentus toleratur pactum adueniente casu præiudicij, cùm non inducatur per hoc mulier ad tardius nubẽdum: quia dotem, quantacunque erit, recipiet in ea die à iure statuta, & ista sufficiant de hac materia, quæ confusè est tradita per doctores in locis præallegatis.

VI. QVÆRO,

AN dominium rei dotalis transfertur in maritum sine traditione? Tex. in l. de diuisione. & ibi no. Barto. ff. sol. mat. probat, ꝙ prædium non dicitur dotale, nisi possessio tradita sit. Ad idem facit l. fundum dotalem. §. 1. ff. de fundo dotali. Adde, ꝙ hoc etiam uidetur uerum, si in dotem sit uniuersitas bonorum, uel iurium, puta hæreditas, ut est gl. sin. in l. 1. in uer. uniuersæ. ff. pro dote. quam allegat Bal. & Imol. in d. l. de diuisione. de quo etiã uide Bal. in l. 2. C. de iure dotium. & per Bald. in l. 1. C. pro dote. & Bald. in l. 1. in §. quæstio. C. de actio. empt. & in l. fin. §. præterea. C. de iure dot. Et pro illa gl. est text. nota. quem ibi ponderat Bald. in l. si ubi. C. de his qui à non domino manumittuntur.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis an censeatur proprius mariti.*
2 *Datum, dictio importat translationem dominij.*
3 *Maritus si uocetur ad aliqua munera accepto modo substantiæ dos non computabitur.*
4 *Bona dotalia censentur aliena, & non ipsius mariti.*

VII. QVÆRO,

1 AN fundus † dotalis censeatur proprius mariti? Et attende, quia aliud est quærere, in cuius bonis sit, aliud quis sit dominus. l. bonorum. §. in bonis. ff. de verb. sig. unde si quæritur, an dos sit in bonis mariti, dicendum est ꝙ sic, ut est casus in l. cum qui. §. item resp. ff. ad muni. sed an sit dominus dico ꝙ sic, si res dotalis fuit data æstimata. l. quoties. C. de iure dot. Si uerò non fuit æstimata, an constante matrimonio maritus sit dominus, glo. disputat in l. in rebus. C. de iure dot. & concludit, maritum esse dominum, & sequitur ibi Cy. Saly. & communiter docto. allegãt tex. instit. qui. alie. licet, uel non. in prin. ibi, quamuis sit ipsius dotis causa datum, quod verbum † datum, importat translationem dominij. §. sic itaque. insti. de actio. quinimò etiam largè loquendo res uxoris 2 tantùm dicuntur esse uiri, & econtra propter commistam familiam, licet non propriè. l. 1. §. si uir. ff. ad sille. Eodem modo res patris dicuntur esse filiorum, in ea. l. 1. §. domini. ubi Bal. dicit, ꝙ filius vulneratus in domo patris, uel uxor in domo mariti, dicuntur vulnerati in domo propria, & vulnerans punitur pœna statuti, licet in hoc aliquid contra. Concludendo vĩ, ꝙ licet maritus quò ad quædam habeatur pro domino, ut possit uendicare. l. dote ancillam. C. de rei uend. & alia facere tanquam dominus, de quib. in d. l. in rebus. in glo. & econtra uxor quò ad quædam reputatur domina dotis, ut habetur in d. gl. tamen uerè & propriè non uidetur quempiam ipsorum esse absolutè dominum, & de uxore constat, & tenent communiter doct. in marito autem probatur, ꝙ non sit dominus absolutè rei dotalis, sed sit quædam mistura dominij inter eum, & uxorem ut probatur in l. Pompo. ff. de acquirend. possessio. & in l. sciendum. §. si fundum. ff. qui satisdare cogan. & in d. §. idem respondit. ubi probatur, ꝙ licet dos sit in bonis 3 mariti, si tamen † maritus uocetur ad aliqua munera accepto modo substantiæ, dos non computabitur, quasi dicat, quòd licet sit in bonis, non tamen dicitur esse propriè mariti, ut etiam probatur euidenter in dict. l. in rebus. quæ dicit, quòd licet legum subtilitate res dotalis transeat in patrimonium mariti: non tamen ob hoc deletur, uel confunditur rei ueritas, quasi dicat, quòd ueritate inspecta non sunt uiri. & ad hoc uide quæstio. quàm ponit Barto. in dict. l. idem respondit. Et ad hanc quæstionem possem induci, quæ notaui suprà in §. 2. in quæstio. an actio. l. Aquiliæ possit dari uxori contra maritum pro leuissima culpa commissa in re dotali constante matrimonio, uide ibi. Et ad prædicta etiam facit tex. in l. si constante. §. si maritus. ff. solut. mat. Ex quo infertur ibi Bald. & Imo. quòd si maritus locauit omnia prædia sua, non uidetur locasse dotalia: quia propriè non censetur mariti. Roma. ibi tenet contrarium in locatione ad modicum tempus: quia cum maritus fundum dotalem locare possit, ut l. diuortio. in princip. eodem titu. & l. si filiofami. §. si uir. eodem titu. ergo uidetur, quòd in locatione generali comprehendatur.

datur. Adde, quòd pro hoc facit: quia illud dicitur meum, pro quo daretur mihi rei vend. l. quiotus. §. 2. de auro & argen. leg. l. seruos. de legat. 3. sed pro fundo dotali marito daretur rei uendicatio. l. dote. C. de rei uendica. ergo censetur esse proprium. Ad text. in d. §. si maritus. responde, ut colligitur ex gloss. ibi in uerbi. in alienis. Iuxta hoc tamen dicunt Cyn. & Bald. ibi, quòd in generali hypotheca bonorum non ueniunt bona dotalia, quod est notandum. Puto etiam, quòd in quæstione de locatione esset aduertendum: quia secundùm quantitatem pensionis posset de facili cognosci ad locationem bonorum uiri, an fuissent comprehensa bona dotalia in locatione uel non, argum. l.
4 r. cum ibi not. ff. de rebus dubiis. Adde etiam † quòd bona dotalia censentur aliena, & non ipsius mariti, ut in dicto §. si maritus. quia in contractu dotis maritus tenetur de leui culpa, etiam non faciendo commissa: ut not. gloss. in l. si ut certò. §. nunc uidendum. ff. commo. nisi maritus eandem culpam leuem commisisset in rebus propriis: nam licet bona dotalia dicantur aliena, sunt tamen quasi propria uiri constante matrimonio, ut probatur in text. in d. §. si maritus, in uerbo quamuis. quicquid dicat gloss. in d. §. nunc uidendum.

SVMMARIVM.

1 *Res empta ex pecunia dotali an efficiatur dotalis. & numero 3.*
2 *Res succedit loco pretij in uniuersalibus.*

VIII. QVÆRO,

1 AN res empta † ex pecunia dotali efficiatur dotalis & in ea mulier habeat priuilegium. Roma. tangit suo notabili 227. & ibi uidetur tenere quòd sic, & idem sensit Barto. in l. si cùm dotem. §. fin. ff. solu. matrim. allegat. l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. cre. Tu adde, quòd est singulare priuilegium dotis contra regulas iuris communis, quæ habent, quòd res empta ex pecunia mea non efficitur mea. l. qui uas. §. fin. ff. de fur. l. ex pecunia. C. de iure dotium. l. si ex ea. C. de rei uendicatio. l. si ut proponis. & ibi not. eo. titu. Alij dicunt, quòd imò hoc uidetur esse regulare, quòd res empta ex pecunia mea dotali efficiatur mea, si uoluntate mea, & ad meam utilitatem fiat. l. ita constante. iuncta l. res quæ ex dotali pecunia. sicut etiam contingit in qualibet alia re nomine meo empta. l. 1. C. per quas personas nobis acqui. Puto tamen, quòd saluari possit Barto. duobus modis, dicendo quòd imò sit speciale in dote hoc modo: quia licet à principio non interuenerit uoluntas mulieris, sufficeret tamen, si ex postfacto subsequeretur eius ratihabitio, licet serus si expressè contradixisset à principio d. l. res quæ ex dotali pecunia. cum gloss. Secundò saluari potest, quòd sit speciale: quia si eius uoluntate ematur, licet non suo nomine, tamen efficitur dotalis, & de hoc est text. peregrinus in l. qui in aliena. §. interdum. & ibi not. Barto. in lecturis modernis. ff. de acqui. hæredit. & Barto. pungit in l. 3. §. si ab ignoto. ff. de manumissio. Potest etiam hoc
2 dici alia ratione: quia † in uniuersalibus res succedit loco pretii. l. si rem & pretium. ff. de pet. hære. l. imperator. in fin. de leg. 2. Sed dos dicitur esse quid uniuersale, ergo &c. Hic tñ obiicio quæstionē quotidianā & utilē, & quā sæpe uidi de facto: quia dictum est, an res empta ex pecunia mea efficiatur mea. Quid autem si res mea uendatur habita fide de pretio, quod pretium non soluitur, an ego possim agere ad rem meam, & sim præferendus aliis creditoribus. Et Bald. & Angel. & communiter moderni post Barto. in d. l. si cùm dotem. §. fin. concludunt quòd non. Idem Ioan. Fab. in §. uenditæ. insti. de rerum diui. & Bald. in l. sub prætexto. C. commu. & in l. eum qui. ff. de act. & obli. & in l. in rebus. in 2. col. C. de iur. dot. bene facit tex. in l. si pro patre. §. si dictum. ff. de in rem uerso. Licet Bal. contrarium dixerit, & malè in l. pro debito. C. de bon. autho. iudi. poss. Limi-
3 ta † tamen communem sententiam, nisi pecunia fuisset expressè mutuata ad talem rem comparandam: quia mutuans in illa præfertur cæteris creditoribus personaliter agentibus. bonus text. cum gloss. communiter approbata in l. quod quis. ff. de priuileg. credit. Plus dixit gloss. in authen. quo iure. C. qui pot. in pign. habe. quòd talis mutuans expressè ad merces comparandas, uel ad aliam rem, dicitur in eis habere tacitam hypothecam, quam glo. nunquam obliuiscaris. Secundò limita, nisi mercator iste, qui emit rem meam, ante contractum emptionis conceperat fugam, nam licet uenditio dicatur perfecta: quia certa est, & certum pretium, tamen ex ea traditio facta non transfert dominium: quoniam pretium non est solutum, nec est habita fides de pretio. dict. §. uenditæ & l. quod uendidi. ff. de contrahen. emp. Nec obstat, quòd imo in dubio præsumatur habita fides de pretio, maximè concurrentibus coniecturis, de quibus per gloss. Bald. & Docto. in l. si quis. ff. de pign. act. Quia respondeo, quòd cum præsumatur dolus præcedentem causam dedisse fidei habendæ de pretio, perinde haberi debet, ac si nulla fuisset habita fides, & istud tenet Ioan. Fab. in d. §. uenditæ. Et quòd præsumatur dolo, seu fraude ante contractum fugam præconcepisse probatur, eo ipso quòd propediem post contractum aufugit secundùm Angel. in d. l. si cùm dotem. §. fina. Mouetur per l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. credit. Nec etiam prædictis obst. text. in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. ubi uenditor habet ius pignoris in re uendita ad pretium consequendum. Quoniam respondet Bald. in d. l. fina. & in l. eum qui. quòd illud uerum est respectu retentionis rei nondum traditæ, sed si iam uenit ad traditionem, nisi ab initio contractus id actum fuerit, ut pro pretio hypotheca remaneat, non dicitur aliquo modo hypotheca, nec poterit cæteris creditoribus præferri, quod est singulare: bene facit iudicio meo. l. 1. §. fina. cum gloss. ff. de rebus eorum. Nec etiam obst. si diceretur, quòd deficientibus prædictis, nihilominus ex subsequenti traditione transferri debet dominium ueluti ex contractu innominato, ut not. in simi. in Azo in summa instit. locati. probatur in l. si tibi polienda, in fine. ff. de præscript. uerb. & sequitur Bald. in l. contractus. C. de fide instrumen. Quia respondeo, quòd in casu nostro contractus uenditionis perfectus erat, & ualidus, ut supra dixi. Secus in casu Azo. quia expressè collatus erat in uoluntatem patris contra l. a Titio, & ibi not. Barto. ff. de uerb. obligat. mirum ergo, si ex subsequenti traditione resultat contractus innominatus ex præsumpta mente traditionis. Et prædicta nota bene.

SVMMARIVM.

1 *Res dotalis an possit alienari.*
2 *Res dotalis, quæ consistit in pondere, numero, vel mensura, potest alienari.*
3 *Res qualibet dotalis, etiam quæ seruari possit, est alienabilis cum solennitate.*

IX. QVAERO,

1 AN res † dotalis possit alienari? Glo. in l. 1. ff. sol. matr. uidetur indistinctè tenere, ꝙ non, siue sit mobilis, siue immobilis. Idem sensit gl. in l. libertatis. ff. de iure dot. & in §. cum aũt. C. de rei uxo. act. licet ibi non multum se firmet. In contrarium, ꝙ res mobilis dotalis possit alienari, tenet glo. insti. quib. alien. licet. in prin. & Azo in summa de fundo dotali. in fi. quia lex Iulia loquitur de fundo dotali. ergo uidetur permittere indistinctè mobilia alienari.

Secundò per l. dotalem. ff. sol. matr. dicendo, ꝙ ibi non est speciale. Odofred. tenet primam partem: quia leges, quę loquuntur de fundo dotali, ponuntur gratia exempli. Item per d. l. dotalem. ubi necessariò debet intelligi, ꝙ sit casus specialis: quia aliàs, si regula fuisset, ꝙ res mobiles potuissent alienari, ille tex. fuisset sine dubitatione: q̃a illud multò magis erat dicendum fauore libertatis, arg. insti. de dona. §. fin. Sed contra prædicta facit l. res in dotem datæ. ff. de iure dot. Petr. quicquid
2 referat Cyn. in d. §. cum autem. distinguit sic. † Aut res dotalis consistit in pondere, numero, uel mensura, & potest alienari. d. l. res in dotem datæ. Aut consistit in alijs rebus mobilibus, & tunc si possunt seruari, non possunt alienari, & ita intelligit glo. in d. l. 1. ff. soluto matrim. Fallit fauore libertatis, ut l. dotalem. ff. solu. matri. Aut non possunt seruari, & tunc possunt alienari. l. lex quæ tutores. C. de admin. tutor. Sed tamen hæc distinctio non placet Bartol. in d. l. 1. quia non est eadem ratio in muliere & in minore. l. sicut. C. de præscrip. 30. ann. Iacob. de Are. dicit, quòd interim potest uir alienare quia non est prohibitum, sed matrimonio soluto

dominium reuertitur ad uxorem, unde ipsa poterit uendicare, arg. l. 3. §. sed & Marcellus. ff. de in diem adiectio. sicut in rebus, quæ subiacent restitutioni, ut in auth. res quæ. C. commu. de leg. & hoc uidetur tenere Barto. in d. l. 1. Subdit tamé hodie de iure authenticorum, quod est innouatum in rebus quæ seruari possunt ut non possint alienari nisi cum illa solennitate, quam ponit auth. siue à me. C. ad velleia. & ibi no. gloss. in fin. & idem tenet in auth. ut immobilia ante nup. dona. &c. §. vlt. Quod esse uerum patet: quia licet dicta constitutio, dum loquitur de donatione, exprimat de immobili; tamen cum loquitur de dote, dicit generaliter, si quid dotis &c. Adde &
3 no bene, quòd Barto. vult, quòd † quælibet res dotalis etiam quæ seruari possit, alienabilis sit cum solennitate, dicta auth. siue à me. Et plus uidetur mihi, quòd etiam Barto. loquatur de re immobili, & ita intelligit cum Imol. licet quidam dicant, quòd Barto. loquitur de re immobili tantùm, quæ potest alienari seruata dicta solennitate: quia dicunt, quòd si Barto. intellexisset de re immobili, malè fuisset loquutus, & contra dictam authen. Ro. in d. l. 1. intelligit Bart. loqui etiã de re immobili, & ita uidetur esse mens eius, & idem sensit gloss. in l. si æstimatis. eo. ti. ff. sol. matr. Subdit etiam Imo. in d. l. 1. quòd illud, quod dicit Bart. potest procedere hodie per l. ubi. C. de iure dotium. & l. in rebus. eo. tit. ubi soluto matrimo. retransfertur dominium, secus de iure ffotum: quia non retransferebatur ipso iure l. 1. ff. de fun. dot. & nota per Barto. in l. si mora. ff. soluto. mat. unde distinctio. Petr. videtur uerior. Quid autẽ de re immobili æstimata, dicã infra eod. & tangitur per Bar. & scribentes in l. si æstimatis. ff. soluto mat. uide Bal. & alios in l. scire uiro. C. de iure dotium.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus & uxor si vendunt rem dotalem cum iuramento, & confitentur ambo se participasse pretium, deinde mulier solu. matrimo. repetit totam quantitatem, an possit ei opponi: quia iam habet dimidiam.*

2 *Mulier ad hoc vt obligetur (quando se cum viro astringit) quid sit necesse.*

X. QVÆRO.

1 SI vir & uxor uendunt rem dotalem † cum iuramento & confitentur ambo se participasse pretium, deinde mulier soluto matrimonio repetit totam quantitatem, an possit ei opponi: quia iam habet dimidiam. Vr quod sic, ex quo vterq; uẽdidit & utriq; dr̃ pretiũ solutũ, arg. l. reos. §. cum in tabulis. & quod ibi nota. ff. de duobus reis. Et hanc partem uidetur tenere Barto. in suo consilio 129. quod incipit punctus quæstionis talis est. In contrarium ultra ibi allegata per Barto. fortiter facit, quod habetur in authen. si qua mulier. C. ad velle. ubi quando uir & mulier in eodem instrumento se obligant, non tenetur mulier, nisi quatenus doceatur, uersum in utilitatem mulieris. Et pro ista parte decidit Specu. in tit. de so. & liberationibus. §. ante omnia. uersi. pone uir. Et hanc tenuit Ioan. de Imol. in c. cum contingat. in 15. char. extra de iureiur. & Gemi. in c. 2. in 7. col. de pact. lib. 6. Et pro hac parte consuluit Fede. de Se. cons. 18. Mouetur principaliter: quia (ut docet experientia) maritus uere percepit totam pecuniam. Sed pro cautela emptoris ipsa mulier se obligat, & fatetur precium participasse, nec commodè mulier posset resistere uoluntati uiri. Et ideo satis est iustum, quòd non teneatur, etiam si in instrumento dicatur, quòd pecunia fuit sibi numerata, prout sensit Specu. in loco præallegato, & satis uidetur de mente dictæ authen. si qua mulier, quæ uerisimiliter fuit facta propter rationem superius allegatam. Nec obstat d. §. cum in tabulis. quia illud, quod ibi dicitur, procedit in his, qui possunt se aliter obligare. Sed fallit in muliere, quæ non potest se obligare pro uiro, nec etiã regulariter pro aliis, per id quod habetur in dicta authent.
2 si qua mulier. Ex his uidetur, quòd † ad hoc ut mulier obligetur, quũ se cum uiro astringit, quod sit necesse, aliter apparere pecuniam esse versam in utilitatem mulieris, aliter quàm per id solum, quod dicatur in scriptura instrumenti per prædicta.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier an audiatur contra alienationem rei dotalis, cui expressè consensit, & non contrauenire iurauit.*

2 *Mulier si cedat alteri ius, quod habet, an cessionarius possit auocare rem, in quam per cessionem est translatum dominium.*

3 *Contractus non firmatur iuramento.*

4 *Iuramentum an & quando transeat ad heredes.*

XI. QVÆRO,

1 AN audiatur † mulier contra alienationem rei dotalis, cui expressè consensit, & non contrauenire iurauit? Barto. tangit in l. si æstimatis. ff. solu. matr. & text. in c. cum contingat. de iureiu. firmat quòd non. Sed dubium restat, nunquid contractus firmetur iuramento, an uerò mulier solùm obligetur ad obseruantiam iuramenti, propter illud, quod uergit in dispendium salutis æternæ, remanente ipso contractu nullo. Et dubium facit: quia text. in d. c. cum contingat. secundùm domin. Anton. & alios, istud dubium non decidit, sed simpliciter dicit, quòd mulier tenetur seruare iuramentum. Vnde Ioan. Fab. instit. qui. alie. licet. in princ. tenet, quod contractus non firmetur, sed solùm mulier obligetur ea iuramento. Mouetur: quia text. in d. c. cum contingat, & in c. licet mulieres. de iureiuran. in 6. nõ dicunt, contractum firmari iuramento, sed solùm, quòd debet seruare iuramentum, & sic non contrauenire: & sic remanemus in iure antiquo, quatenus non reperitur correctum. l. præcipimus. C. de appel. cum vulga. Ex quo dicto possunt plures illationes fieri. Et primò, quod si contractus remaneat nullus, mulier poterit à tertio possessore, cui non uendidit, soluto matrimonio rem uendicare: quia ille non est dominus, sicut nec ille, qui emit à muliere, ex quo contractus fuit nullus iure prohibente, arg. l. nunquam nuda. ff. de acquiren. rer. domin. & ideo cum mulier sit domina. l. in rebus. C. de iure dot. poterit ab illo uendicare, nec ab eo per exceptionem repelli: quia eius respectu nihil iurauit, sed, si emptor, cui iurauit, possideret, bene posset exceptionem repellere, & sic exceptio personalis, & iuramentum producit obligationem personalem secundum Innoc. in cap. uiam ueritatis ignoras. de iureiur. Sicut in simili habetur in l. milites ueterani. ff. de testamen. milita. & in l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secund. tabul. & facit, quod habetur in l. loci corpus. §. competit. ff. si serui. uendi. Limita tamen hoc esse uerum, nisi ille tertius haberet causam ab eo, cui mulier illa iurauit: quia tunc posset etiam exceptione se tueri, cum exceptio trãseat etiam in singularem successorem l. etiam si in rem. ff. de iureiur. & l. ait prætor. §. 1. cum seq. eo. ti.

Secundò potest inferri, si uerum est, quando contractus sit nullus, sed mulier tantùm obligetur ad obseruãtiam iuramẽti, quod mortua muliere hæredes eius poterunt rem auocare, & ab emptore, cui mulier iurauit, ex eo quia transiuit dominium in eos, quod erat penes mulierem, & ipsi non ligantur iuramento præstito per mulierem, ut per Inno. in d. c. uiam ueritatis.

2 Tertiò infertur † quod si mulier cederet ius, quod habet, alteri, quòd cessionarius posset auocare rem in quem per cessionem esset translatum dominium, uel saltem rei uendicatione, secundùm quòd habetur per gloss. in l. planè. fa. mil. ercisc. & maximè quia ipse cessionarius nihil iurauit. Plus etiam uidetur uoluisse Barto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. quòd si tenemus istam opinio. quòd contractus remaneat nullus, sequeretur, quòd etiam ipsa mulier posset rem repetere: quia uidetur impleuisse iuramentum tradendo rem, & sic remanet postea sine causa res penes emptorem. & ideo uidetur posse repeti per illud, quod habetur in simili in cap. debitores. de iureiuran. In contrarium, quod imò contractus firmetur iuramento, facit: quia aliàs tex. in dicto capitu. cum contingat. serviret nobis de uento, & esset modici effectus, & de facili posset eneruari eius dispositio, si mulier cederet ius alteri. Vel dicamus, quòd ipsamet possit repetere secundùm Ioannem Calder. & hanc partem sensit gloss. in authent. sacramenta puber. C. si aduer. uendi. ubi licet text. dicat, sacramenta præstita per minores debere seruari; tamen gloss. dicit de mente literæ esse, quòd contractus firmetur iuramento, quasi ius uelit, quòd licet non sit licitum contrahere sine iuramento, tamen cum iuramento sit licitum. Et secundùm hoc cessabunt omnes illationes supradictæ. Et hanc partem uidetur tenere Barto. sibi contrarius in d. authent. sacramenta puber.

3 bet. Adde, quòd Ioan. de Ligna. disputauit concludens† quòd contractus non firmetur iuramento: quia hoc non dicitur in dictis iuribus. Et idem tenet domi. Anto. in dicto capit. cum cõtingat. Et ad illas absurditates, inquantum dixi, quòd posset mulier tradendo, & sic implendo contractum postea repetere per dict. capit. debitores. respondet, quòd istud non sequitur: quia iuramentum tunc non impleretur ea momentanea solutione, cum nulla sit turpitudo ex parte recipientis, quæ ratio cessat in casu dicti cap. debitores. Et si dicis, quòd videtur adesse turpitudo in casu nostro, ex quo contrahitur contra legem, argumen. l. non dubium. C. de leg. Potest responderi, quòd per hoc non uidetur esse turpitudo, licet temerè uideatur agere, & satis est, quòd temeritas punitur per nullitatem actus: & quia recipient iuramentum recipit canone permittente, & præferente periculum animæ fauori temporali. Nec obstat, quòd ex quo contractus est nullus, recipiens teneat sine causa; quia hoc non est uerum, immo tenet cum causa, scilicet propter iuramentum. Nec obstat, quòd
4 † non transeat iuramentum ad hæredes: quia illud est uerum quò ad pœnam periurij, tamen tenetur seruare illud, quòd iurauit defunctus, ne lædatur anima defuncti, secundùm doct. in capitu. viam ueritatis, suprà allegato. Ad quod facit, quod habetur in capitu. si. de sepul. & in capitu. ex literis. de rapto. Accedat, quod dicunt cano. quòd ex iuramento oritur duplex obligatio, vna oritur ad obseruandum, & hoc secundùm omnes obligat hæredes. Alia etiam orit ut obligatio ad periurium, & hæc non obligat hæredes, & ita procedũt contraria. Nec obstat, quòd mulier poterit cedere ius sibi cõpetens, & cessionarius poterit uenire contra: quia secundùm domi. Anto. in d. cap. cum contingat: hoc non est uerum, si fiat cessio ex causa lucratiua, uel etiam ex causa onerosa cũ fraude: quia exceptio etiam personalis, quæ obstat cedenti, obstat etiam cessionario. l. apud Celsum. §. de authoris. & §. si cum legitima. de doli excep.

a Mihi uidetur, quòd de iure defensari possit, quòd contractus firmetur iuramento, & sic teneo opin. glo. & Bar. in d. auth. sacramenta pub. & Ioan. Cal. Et moueor per tex. in c. 2. de pac. in 6. ubi litera apertè dicit, quòd licet pactum, de quo ibi, improbetur à iure ciuili, tamen si sit, factum cum iuramento, omnino seruari debet. Et sic pondera, quòd vult ipsum pactum seruari, & non dicit de iuramento, sed de pacto seruando. Ita eadem ratione uidetur dicendum in casu nostro. Et tenendo istam partem cessant omnes difficultates, & illationes suprà factæ. & hanc partem uidetur tenuisse Ioan. And. & Archi. in d. c. ubi dicunt per illam decretalem approbari opi. Placen. positam in l. pactum. C. de colla. Et meritò debuit approbari opi. Placentini: quia qua ratione tenet contractus minoris super re sua, si iurauit, licet aliàs nõ teneret, ut in d. auth. sacramenta pub. eadem debet tenere pactum in casu nostro, & hæc pars uidetur firmior propter authoritatem glo. iuris ciuilis, & canonici, & iden in iudicando & consulendo nõ esset ab ea recedendum, maximè quia hoc clarissimè firmat gl. in d. c. cum contingat. in gl. 2. in uerbo & præterea etiam sententiæ uer. vnde multo fortius quid sentiat in alijs partibus eiusdem glo. & hanc partem libens sequor propter auctoritatem & consilium Bar. & do. Ant. de But. & Imo. in d. cap. cum contingat, quicquid dicant Moder. in dicta authen. sacramenta pub. & in d. l. si quis pro eo.

XII. QVÆRO,

MVLIER cõsentiens alienationi rei obligatæ pro dote, an sibi præiudicet in dicta re? Bar. in l. iubemus. C. ad Velle. concludit, quòd si mulier consentit solum alienationi, non nocet sibi per l. uir uxori. ff. ad Velle. & cum Bar. concordat Imo. in c. cum contingat. in 51. char. de iureiuran. Quòd limita ut infra proxima. q.

XIII. QVÆRO,

SI mulier renunciauit iuri hypothecæ, quid importet? Bald. in l. iubemus. C. ad Velle. tenet, quòd tunc nocet sibi, dummodo supersint alia bona, ex quibus mulieri consuli possit, & ita intelligit dictam l. iubemus. Prædicta intelligit Imol. in c. cum contingat. esse uera, quando iuramentum non interuenit, per illum tex. in cap. peruenit. iuncta glo. de empt. & uend.

XIIII. QVÆRO,

AN iuramentum de non alienando rem dotalem superet iuramentum alienationem corroborans? Glo. in c. 2. de iureiur. in 6. refert Hostien. in c. cum contingat. de iureiu. tenere, quòd si mulier iurat non alienare rem dotalem, quòd istud iuramentum est iustum, & conforme dispositioni iuris communis, & si postea mulier alienat, & iuret non contrauenire, quòd tunc præualebit primum iuramentum,[a] & sic secundùm non obligat mulierem ad obseruantiam, & hoc casu non haberet locum d. c. cum contingat. Et ex hac cautela posset sumi argumentum ad impediendum alienationem rei dotalis, etiam cum iuramento. & idẽ uidetur sentire Spe. in tit. de emp. & uend. §. 3. loco. uersi. & nam consilium. secundùm Ro. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. Et per prædicta posset dari cautela[b] cõtra auth. sacramenta puber. Nam posset fieri, quòd minor iuraret non alienare res suas sine solennitate, & sine decreto iudicis & autho. curatoris: nam cum tale iuramentum sit iustum, & conforme iuri communi, quod fuit ex iusta causa introductum, ne minores ex facilitate ætatis læderentur. l. pen. ff. de minor. uidetur, quòd si postea fiat alienatio, non seruata solennitate iuris, & cum sacramento, quod non ualeat, nec præiudicet secundum iuramentum propter primum. Et ad prædicta facit, quod habetur in ca. intellecto. de iureiur. & per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Prædicta tamen dicas esse uera, ubicunque primum iuramentum fuisset præstitum specialiter ad instantiam, & commodum alicuius. Secus si generaliter: quia cum nulli alij fiat præiudicium, secundum iuramentum ualebit, ita Bald. in cap. ueniens. in fine, de iureiurando.

Secundò limita prædicta uera, ubicunque ille, cui præstatur secundum iuramentum, sciuisset istum primo loco iurasse contrarium. Secus si ignorasset, ne aperiatur uia fraudibus per l. liberi. ff. de contrah. empt. ita Bald. in d. c. cum contingat. in 7. col.

ADDITIONES.

a Nota hic cautelam ad impediendum alienationem rei dotalis cum iuramento.

b Cautela notabilis contra auth. sacramenta puber.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio an possit peti in casu, quo mulier consentit alienationi rei dotalis cum iuramento.*

2 *Verba debent intelligi cum effectu.*

XV. QVÆRO,

1 AN in casu † quo mulier consentit alienationi rei dotalis cum iuramento possit peti absolutio? Io. And. in d. c. cum contingat. refert opi. Inn. tenentis, quòd mulier poterit instare, quòd absoluatur, & sic limitat d. decretalem cum contingat. Licet Ioan. And. hoc dictum Innoc. non approbet, nec improbet: tamen uidetur potius cum illo transire, ex quo nõ reprobat, & illud dictum Innoc. sequitur Pet. de Anch. in c. 2. de pact. in 6. maximè quando est maxima læsio. Sed certè uidetur, quòd ista limitatio sit contra mentem præallegatæ decretalis. cap. cum contingat. quæ secundùm hoc modicum operabitur, quantum ad effectum, si potest peti absolutio: nã uerisimiliter semper peteretur, & sic vana erit prouisio d. decre-
2 talis, cũ cõtingat. Et pro ista parte ẽt facit: quia † uerba debẽt intelligi cum effectu. c. relatũ. de ele. non tesi. l. 3. §. dotem. ff. ne quis eũ qui in ius uo. est ui exi. sic ex quo d. decretalis dictat, quod dẽt seruari iurñ, dẽr intelligi cũ effectu. Præterea Papa hoc uerisimiliter expressisset, si uoluisset, posse peti absolutionẽ: sicut expressit in c. si uerò. & in c. debitores. de iureiur. Cũ ergo simpliciter dicat, seruari debere iurñ, nec adijciat posse peti absolutionẽ, ergo uĩ uoluisse nõ posse peti. Et hanc partem tenuit expressè Arch. & Gemi. in c. 2. de pac. in 6. per illum tex. inquantũ ibi dr̃, quod licet actus si prohibitus per leges: tamen debet seruari, quã põt seruari sine interitu salutis æternæ. Nam põderanda est dictio illa omnino, quæ est præcisa, ut est gl. in c. si. de offi. deleg. in 6. & in c. si à subdeleg. de offic. deleg. eo. lib. & in l. 1. §. si pecuniam. ff. deposi. Et ideo per illum tex. uidetur reprobari prædicta opin. Innocen. Ita tenet

Imol.in d.c.cum contingat.in 7. col.& Roma.in consil.437. incip. in casu proposito. & Abb. in d. c. cùm contingat.& in suo consi.72.incip.& in hac causa, ubi refert se ita tenuisse in quadam sua disputatione, Idem tenet do. Ant.in d c.cum cõtingat. Limitauit tamen, nisi propter enormem læsionẽ, quod est satis æquum, per not.per Fede.de Sen.in consi.199.& per Petr.de Anch.in d.c.2.de iureiur. & in c.accessorium. de reg.iur.tene menti.Item limita, ut in proxi.quæst.

XVI. QVÆRO.

QVANDO mulier per minas eius viri consensit cum iuramento, an possit petere absolutionem à iuramento? Videtur q sic: quia tunc uidetur coacta fuisse per id, quod no.Inn.& Ioan. And.in c.causam matrimonii.de offi.de leg. & Bar.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.quarũ rerum. & ita possunt limitari ea,quæ dixi suprà proxi.q.& ita saluat opin.Inn.quã ibi retuli. Adde etiam, q posset petere absolutionem,quando fuit coacta per ea quæ habentur in c.super eo.de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor an teneatur, quando mulier propter minas uiri consensit alienationi rei dotalis cum iuramento.*
2 *Minoris res si alienetur, licet non teneat alienatio, tenet tamen pignus ad hoc datum.*

XVII. QVÆRO,

1 AN in casu † prædicto fideiussor teneatur, licet non teneatur principalis. Hæc quæstio procedit, quando iuramentum non intercessit: quia si intercessit iuramentum, ex quo principalis est obligatus ab obseruantiam iuramenti, adest obligatio, cui potest accedere fideiussor.l.pe.ff.de fideiuss. Sed eo casu, quo non interuenit iuramentum, procedit tunc dubitatio, an etiam tunc indistinctè intelligatur prohibita fideiussio. Super quo fuerunt opi. quas plenè uide per Ioan. And. D. Ant.& Imol.in d. c. cum contingat. de iureiur. Et uidetur, quòd tunc non teneat fideiussio: quia ex quo non tenet principale, ergo nec accessorium, de reg. iu.l.cum principalis. In contrarium facit, quod habetur in l.pupillus.ff de arb. ubi licet pupillus ad pœnam non teneatur, tenetur tamen fideiussor.ad idem.l.1.& 3.C.de fideiu.mino. ubi licet succuratur minori, non tamen succurritur fideiussori. Ibi etiam casus, quòd
2 † quando alienatur res minoris, licet tamen non teneat alienatio, tenet pignus ad hoc datum, & sic eadem ratione fideiussio. Et per illam l. dicit ibi Cy. fuisse hanc quæstionem determinatã q fideiussor teneatur, & licet ibi loquatur in re minoris alienata: tamen idem uidetur dicendum in re dotali, cũ æquiparantur, ut dicam infrà proa. q. & sic tenet Cyn. q ualeat fideiussio, Spec.in tit.de empt.& uend.§.5.loco.uersi.sed pone vaor. & seq.& uersi. sed in casu præmisso. dicit hoc uerum, quando emptor ignorauit rem esse dotalem, secus si sciuisset: quia tunc non tenetur fideiussor.allegat, quod habetur in l.si prædium. post gloss. C. de iur. do. Alii distingunt, Aut contractus non tenet, uel iure communi, ut quia fit super re sacra, uel litigiosa ignoranter uendita: ut l. si emptione. §. item si emptor. ff. de contrahen. empt. & tunc non tenet fideiussio. Aut contractus non tenet ex iure speciali inducto fauore personæ. Et tunc, aut alienatur per ipsam personam prohibitam in casu prohibito, & tunc non tenetur fideiussor. gloss.in l.cum lex.ff. de fideiusso. Aut alienat in casu concesso, sed competit restitutio ratione læsionis: quia tunc de meo iure tenet contractus, tenetur etiam fideiussor, & uidetur tunc non succurri fideiussori per id, quod habetur in l.1.§.at C.de fideius.mi. Aut alienat ipsa res prohibita l.alienati fauore psonę per extraneũ, & isic tenetur fideiussor.d.l.si is.C.de prædiis min.nã ibi non alienauit minor, sed eius administrator, ut ibi patet. Ex hoc uidetur, q si mulier alienat, q hoc casu fideiussor ab ea datus non tenebitur: quia contractus non valet, nec ipsa mulier obligatur, unde tunc est eadem ratio, quæ est in d.l.cum lex. Sed si maritus, uel alius alienat, tunc uidentur consentire Cy.& Io.Ang.& Bal.& Imo.in d.l.cum lex. q teneatur fideiussor; quia licet non teneat contractus in præiudicium mulieris, tamen uidetur tenere in præiudiciũ extranei hic contrahentis.facit, quod habetur in l.si rem alienam.ff.de contrahen.emp. Et ita uidetur esse communis conclusio doct.quam uidetur sequi D. Io. de Ligna. & D.Ant. in d.c.cum contingat.

XVIII. QVÆRO,

AN alienatio rei minoris,& dotalis parificentur? Glo.in l.cum res.ff.de fideius.uidetur dicere q sic.Et idem tenet Cy.in l.1.C.de fideius.mino.dic ut ibi.

XIX. QVÆRO,

AN legata re dotali debeatur æstimatio? Gl.in l.dotalẽ. ff.de testa.mili.tenet quòd non. Sed communiter reprobatur per Ioan. Andr. & alios in c.cum contingat. extra de iureiur.

XX. QVÆRO,

AN maritus uendens rem dotalem posit ipse eam repetere? Io.And.in c.cum contingat.de iureiur. innuit q sic. Sed in contrarium videtur glo.in l.cum uir.quam ibi sequitur Ang.de usuca.dicens quòd licet uenditio facta per uirum de re dotali non teneat in præiudicium mulieris: tamen ualeat in præiudicium mariti, ut ipse & fideiussores eius teneantur.& quia non debet posse uenire contra factum suum, l.cum profitearis.C.de do.& allegat, quod habetur in l.& si is.C.de præd.min. Limita tamẽ hoc esse uerum, si ex sui persona uelit maritus vendicare rem, sed bene poterit venire ex persona mulieris. Et sic dicit uelle glo.in d.l.cum uir. Sed certè mihi uidetur, q gl.pen.præallegata simpliciter uelit, q ut repellatur exceptione. Adde, q glo.in l.1.§.cum lex. C.de rei uxo.actio.tenet, q maritus poterit repetere non obstante alienatione,& illa gl. uidetur communiter approbata. Nec ob.d.l.cum profitearis, quia regula est, quòd quis non potest uenire contra factum suum. Fallit, qñ factum est prohibitum a iure propter publicam utilitatem: nam tunc potest ipse idem uenire contra, ut probatur in l.quemadmodum.C.de agr. & censi.& no.per doct.in l.post mortem.ff.de adopt. & in c.diuersis fallaciis.de cle.coniug. & in l.1. C.de libe.cau. De quo arg.an maritus ex sua persona uel uxoris possit petere rem alienatam,& an tunc ipse tenebitur de euict.uide gl.& Imo. in c.cum contingat.in 7.char.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor mariti vendentis rem dotalem an teneatur.*
2 *Vendens rem subiectam restitutionis tenetur solùm ad pretium.*

XXI. QVÆRO,

1 AN fideiussor † mariti uendentis rem dotalem teneatur? Et istud dubium pendet ab illo passu, a maritus uendens teneatur de euictione, si ipsa res repetatur per mulierem. Et communis opin.uidetur esse quòd non, per l.cum lex.ff.de fideiuss.iuncta l.non dubium. C.de legi. In contrarium tamen facit, quòd imò simpliciter teneat per l.sed si is. C.de præd.min. Et hanc partem tenet ibi Cyn.& Ioã.de Lig. & Ioan.Andr.in d.c.cum contingat. Ant.ibi.& Bart.sentit in d.l.cum lex.quia cum prohibeatur fideiussor, quando ipsa mulier, cuius fauore facta est prohibitio, alienat; quia non subest obligatio, cui possit accedere, ex quo ipsa mulier naturaliter non obligatur.d.l.cum lex. cum ibi not. ergo secus quando alius alienat: quia tunc licet sit prohibita alienatio in præiudicium mulieris, & ideo non transfertur dominium in emptorem, tamen non intelligitur tunc esse prohibitus contractus, uel obligatio ipsius uiri; & obligatur ex ipso contractu, & tenetur de euictione, & per consequens tenetur etiam fideiussor per id, quod legitur, & notatur in d.l. sed si is.C.de prædiis mino.& hæc pars mihi satis placet. Aliqui tamen uidentur hoc limitare, quòd teneantur solùm quò ad pretium per id, quod habetur in l.sita. §.emptor. C. communia de legat. sicut in simili, uendens rem † subie-
2 ctam restitutioni tenetur solum ad pretium, & sic uidetur dicendum eodem modo in proposito: quia res erat mariti, sed subiecta restitutioni.& istam limitationem ponit Bart.in l.cũ uir.ff.de usucapio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit auocare rem alienatam per uxorem constante matrimonio.*

XXII. QVÆRO,

1 CONSTANTE † matrimonio an uir possit auocare rem alienatam per uxorem? Conclude, quòd si alienat uiro non consentiente, non ualeat alienatio, nec præiudicat uiro, ut est casus expressus in d.l. si prædium. C. de iu. do. Si autem uir consensit, uidetur secus per dicta l. si prædium. à contrario sensu. Tamen in hoc ultimo contrarium tenuit ibi Cyn. & Barto. & communiter doct. quia non debet assumi arg. à contrario sensu per id, quod habetur in §. & cum lex. Institu. qui. alie. licet. in princ. Ideo teneas securè, quòd uir poterit auocare constante matrimonio non obstante consensu per eum præstito, & facit ad hoc l. quemadmodum. C. de agri. & censi.

An autem soluto matrimonio mulier poterit rem auocare? Videtur quòd non: quia confirmabitur alienatio per ius superueniens mulieri, per id, quod habetur in d.l. cum uir. & pro hoc uidetur esse glo. sing. in l. constante. C. de don. quam sequuntur Cyn. Bal. Sal. & Ang. in d.l. si prædium. & Specu. in tit. de empt. & uendi. §. tertio loco. uer. sed nunquid confirmatur. Contrarium uoluit glo. not. insti. qui. ali. licet. in prin. ubi dicit, quòd sol. mat. mulier reuocat rem, & idem Spec. in d. §. tertio loco. uer. consueuit autem notari. Et hanc partem puto de iure ueriorem, quia non cessat ratio legis prohibentis alienationem. Interest. n. mulieris sibi conseruare rem dotalem etiam sol. ma. ut sic possit iterato nubere. l. 1. ff. sol. ma. Fortè dici posset, hoc esse uerum, si emptor fuerit ignorans, & ita dicit Io. Fab. in d. tit. insti. qui. alie. licet. Nec obst. prædictus d.l. cum uir. de usuca. quia ibi loquitur in uiro, cuius fauore non est prohibita alienatio, secus in muliere, in qua non cessat ratio l. prohibentis.

XXIII. QVÆRO,

AN emptor rei dotalis à muliere sine iuramento alienante, & soluto m[at]rimonio repetēte rem repetat pretiū? Cōclude quod non, si fuit sciens, etiam si fuisset expressè stipulatus eo casu, quo alienatio non tenet per ea, quæ superius dixi, quando uir alienat: secus si ignorauit: quia tunc poterit petere pretium, non tamen pœnam per d. l. cum lex. in ratione sui. ff. de fideiuss. Et hoc etiam uoluit Io. Fab. instit. qui alie. licet. in prin. qui respicit ad l. & si is. C. de præd. mi. quod ibi administrator non reuocat ex iure suo. Secus in muliere, & ideo etiam tunc non uidetur teneri de euictione eadem ratione ultra ipsum pretium. Et pro hoc potest dici, quòd glo. in d.l. si prædium. inquantum dixit, mulierem teneri de euictione, si emptor fuit ignorans, non bene dixerit. Et hoc satis uidetur de mente Bar. in d.l. cum lex. Nisi saluando illam glo. intelligas respectu pretij.

XXIIII. QVÆRO,

CONTRACTVS alienationis fundi dotalis factus resistente statuto, in quo expressè fit mentio de iuramento, an iuramento firmetur? Passus est ualde longus. An princeps, uel habens potestatem soluendi possit impedire iuramentum. Et an authoritas statuti habeat uim apostolici, & maximè, posito quod tale statutum non ualeret, an saltem habeat iustam causam petendi absolutionem, de quo articulo: quia potius tangit naturam iuramenti, quàm alienationis dotis, uideas plenè per Imo. in c. cum contingat. in materia iuramenti in tertio membro, de iureiur. secundò per Bart. in l. si quis pro eo. in 7. q. ff. de fideiuss. & Ant. de But. in suo consi. quod incipit sacramenti plures sunt uirentes.

XXV. QVÆRO,

AN mulier & maritus possint dare fundum dotalem filiæ communi? Spe. tangit in tit. de emp. & uend. §. 3. loco. uersi. quid etiam si uir. ibi uidetur concludere, quòd non teneatur, nisi interueniat iuramentum, per tex. in d. cap. cum contingat. de qua q. dixi suprà. §. 2.

XXVI. QVAERO,

AN res mobilis inæstimata propriè dicatur dotalis, ut nō possit alienari etiam cum iuramento de iure ciuili? Com-
a munis conclusio uidetur esse, quòd aut res mobilis a data in dotem nullatenus fuit æstimata, & tunc propriè dicitur dotalis, & in illa locum habent iura, quæ prohibent alienationem, adeo quòd non poterat fieri alienatio etiam consentiente muliere, etiam si interueniat iuramentum de iure ciuili, ut not. in d. §. & cum lex. instit. qui. alie. licet. secus si de iure canonico: quoniam mulier iurauit per ea, quæ supra dixi. Interdum autem datur res in dotem æstimata ea æstimatione, quæ facit emptionem, & tunc illa non censetur dotalis, sed cēsetur propria ipsius uiri, & empta per eum, & in effectu pretium æstimationis uidetur recepisse in dotem per illud, quod legitur & notatur in l. si inter uirum. C. de iu. do. & in l. plerunque. ff. eo. tit. & ideo talis res posset alienari per uirum etiam sine cōsensu mulieris, sicut quælibet alia res ipsius uiri, & ideo non censetur dicta res esse dotalis, siue fuit ipsa res æstimata ad finem, an res esset deteriorata, uel meliorata ad finem, ut faceret emptionem, & tunc aut alienatio fit sine consensu mulieris, & non uidetur ualere. & sic hoc respectu censetur dotalis. facit, quod habetur in l. quid si fundus. ff. de fun. do. Sed si alienetur de consensu mulieris, tunc uidetur, quòd teneat alienatio per illud, quod habemus in l. si æstimatis. secundùm unam lectu. quam communiter tenent doct. ff. solu. matrim. Et sic non censetur ipsa res simpliciter dotalis, quia non posset alienari etiam cum consensu mulieris. d. §. cum enim lex. insti. qui. alie. licet.

ADDITIO.

a Res mobilis. No. hic, quod res mobilis, quæ fuit data in dotem, si non fuerit æstimata, dicitur dotalis, nec poterit alienari cum consentiente muliere, etiam si interueniat iuramentum.

XXVII. QVÆRO,

AN rei dotalis sit commercium, & per cōsequens, an extraneus obligetur? Glo. in l. dotale. ff. de testa. milit. uidetur uelle, quòd non, & idem sentit glo. in l. si prædium. C. de ior. dot. Sed Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuss. tenet contrariū per ea, quæ habentur in l. cum uir. ff. de usuca. & idem tenet Cy. in d.l. si prædium. & sic uidetur, quòd si mulier alienet, non oritur naturalis, neque ciuilis obligatio: quia eius fauore prohibita est alienatio, secus si extraneus alienet, & ista uidetur esse magis communis opinio.

XXVIII. QVÆRO,

SI ex forma statuti possit maritus uendere rem dotalem consensu uxoris & uendidit, quis admittetur ad recuperandum, an proximior ad parentelam mariti, uel uxoris.

Præsupposito quòd sit statutum, uel consuetudo, quod proximior de agnatione admittatur infra annum ad reuocandum alienationem. Albe. de Rosa. in prima parte statutorum. qō. 214. dicit fuisse longam qōnem, & tandem terminatum fuisse, nullum admitti: nam proximior mariti non est admittendus: quia res non est de genere mariti. Proximior uxoris nōt quia ipsa non uendidit. Idem reperio consuluisse Bat. in suo consi. quod incipit, Maulolus. & idem sentit Bal. in l. 1. C. per quas perso. nobis acqui. & in l. creditores. in 3. q. C. de pig.

XXIX. QVAERO,

SI mulier consensit marito alienanti rem dotalem, sed iurauit per procuratorem, an habeat locum dispositio. d. c. cum contingat, ut mulier non possit contrauenire? Bal. singulariter in authen. sacramenta pub. C. si aduer. uend. decidit quod non, & est singularis limitatio ad d. c. cum contingat. quam etiam sentit Imol. licet de Bald. mentionem non faciat in 70. char. & Pau. de Cast. in suo consi. 3 a. aliàs 33.

XXX. QVÆRO,

AN contractus alienationis rei dotalis firmetur iuramento, an uerò mulier teneatur tantùm ad obseruan-

tiam iuramenti, tetigi suprà eo. in quæst. 11. Adde quis erit effectus dicere, quòd mulier teneatur ad obseruantiam, & contractus non firmetur. De quo uide per Imo. hoc latè prosequentem in d. c. cum contingat. in 65. char. & Bar. & Imol. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Bald. Saly. & Angel. in d. authen. sacramenta pub. C. si aduer. uend. Angel. in l. si prædium. C. de iure dot. Et ibi dicit unum, quod est bene notandum, quod tale iuramentum præstat iustam causam præscribendi rem dotalem, quod tene menti.

XXXI. QVÆRO,

AN mulier possit permutare dotale prædium uel in pecunia uel in alio fundo. Spe. quòd sic, in tit. de dona. inter uir. §. formatis. uersi. quæritur uerum. Vide bonum tex. & ibi Batto. in l. res quæ. ff. de iure dot.

XXXII. QVÆRO,

AN possit fieri talis permutatio cum uito. Spec. in loco præallegato. in uer. sed si quæras. tenet quòd sic. Si tamē interueniat iudicis authoritas, ut ibi.

XXXIII. QVAERO,

AN possit fieri executio in re dotali pro condemnatione mariti. Tex. in l. interdum. ff. de fun. do. facit quòd sic. De quo per gloss. & Batto. in l. à diuo Pio. §. executionem. ff. de re indi. & Bald. in l. ob maritorum. in fi. C. ne uxor pro marito. & ibi tenet quòd non. Et ad text. in d. l. interdum. uide, quod respondendo noluit Bal. in l. si prædium. in fi. C. de iur. do. Hæc tamen conclusio, quòd non possit fieri executio in re dotali, uenit limitanda, prout per Batto. & doct. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infect.

XXXIIII. QVÆRO,

AN lex Iulia, de fundo dotali, uetans alienationes habeat locum in matrimonio, & in dote putatiuis & non legitimis? Gl. uidetur quòd sic in l. dotale. §. dotale. in uerbo præstabitur. ff. de fun. do. pro qua bene facit tex. in l. si cū dotem. §. fi. ff. sol. matr. Facit, quod dixi suprà in §. 1. circa fi. in quæstione, an dos putatiua gaudeat priuilegio dotis, tetigi & suprà §. proxi. circa fi. in qstione, an mulier in dote putatiua præferatur domino in actione de peculio, dic ut ibi.

XXXV. QVÆRO,

AN fundus dotalis possit alienari sol. mat. antequam restituatur ipsi mulieri. Bald. quòd non, in l. 1. C. sine censu uel reliquis. Et ibi etiam ponit, an fundus dicatur dotalis sol. mat. De quo p Bal. in l. 1. circa fi. C. unde uir, & ux. etiā suprà §. 1. in q. an dos dicatur sol. mat. postquam est recuperata à muliere. De hac etiam q. uide Saly. per illum tex. in l. etiam. ff. de fun. do. aliquid tangit in l. si prædium. C. de iu. do. & in l. fi. in pen. col. eo. tit.

XXXVI. QVAERO,

AN per patrem mulieris possit fundus dotalis alienari sol. mat. per mortem uiri? Dic quòd sic, si modò pater sit soluendo, & possit denuo dotare filiam in tantundem, aliàs secus. auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. l. fi. C. communia utri. iud. & ibi Bar. & Bald. in l. rem quam. C. de iu. do. & Bal. in l. etiam. ff. de fun. do.

XXXVII. QVÆRO,

AN uendens rem dotalem teneatur de euictione actione personali? Passus iste pendet ab illo articulo, an rei dotalis sit commercium, & per consequens licet alienatio non ualeat in præiudicium mulieris, an saltem ualeat in præiudicium alienantis, ut ipse obligetur. De quo tetigi suprà q. 27. uide plenissimè per Imo. in repe. c. cum contingat. in 70. char. extrà de iureiu. Et ibi uidetur concludere, quòd alienans obligetur, uide Bald. in d. l. si prædium. C. de iur. dot. ibi etiam ponit, quid si maritus a consentiat uxori alienari rem dotalem, an talis consensus ualeat, saltem quò ad obligandum ipsum uirum.

ADDITIO.

a Quid si maritus. Si consentiat uxori, quòd rem dotalem alienet, an talis consensus ualeat saltem quò ad obligandum ipsum maritum.

XXXVIII. QVÆRO,

AN res dotalis possit alienari alienatione necessaria? Tex. uidetur quòd sic in l. interdū. ff. de fun. do. ubi permittitur ex necessitate, quod ex uoluntate prohibetur. Adde, quòd fundus dotalis sicut potest ex necessitate alienari, sic potest cum uniuersitate transire, simile in l. quædam. ff. de acqu. re. do. Et sic in duobus casibus permittitur alienatio rei dotalis. Adde tertium, si prouocatur a socio ad diuisionem: quia poterit in totum adiudicari socio. l. si cum in fundo. §. pen. ff. de iu. do. & l. sed & si quis. §. 1. ff. communi diui.

XXXIX. QVÆRO,

SI sicut fundus dotalis transit ad hæredem an transibit ad legatarium. Gl. in l. interdum. ff. de fun. do. sub dubio tamē forte respondet quòd idem. Sed Saly. ibi tenet contrarium per illum tex. qui non permittit nisi cum uniuersitate, & sic stat regula, ut non possit tit. singulari, & qui procedit ex uoluntate: nam legatum est quædam donatio. l. legatum. ff. de leg. 2. & fit propter merita. l. nec adiecit. ff. pro soc. & beneuolentia testatoris inducit ad legandum. l. cum res. C. de leg. ergo quæ ex necessitate permittuntur ad actus uoluntarios nō extendentur. l. 3. & ibi not. ff. de adi. leg. &c.

XL. QVÆRO,

AN res dotalis, quæ non potest alienari, possit præscribi. Vide tex. in l. si fundus. ff. de fund. do. ubi dicitur, quod nō. Fallit in seruitute fundi dotalis, quæ licet non possit alienari, ut l. lex Iulia. cum l. seq. ff. de fun. do. potest tamen præscribi secundùm gloss. not. & ibi Barto. in l. si filio. §. patri. ff. sol. mat. Secundò fallit in casu l. longè. cum ibi not. ff. de diuer. & temp. præscrip.

XLI. QVÆRO,

AN maritus possit præiudicare mulieri in seruitutibus debitis fundo dotali. Vide suprà §. 2. circa fin. & facit, quod dixi suprà proxi. q.

XLII. QVÆRO,

AN lex Iulia prohibens maritum alienare fundum dotalem habeat locum in sponso. Text. not. in l. lex Iulia. ff. de fun. do. probat quòd sic. Et est ratio, non quia appellatione mariti ueniat sponsus, sed quia fundus est quasi dotalis etiam ante nuptias. l. fun. do. & ibi not. ff. de fun. dot.

XLIII. QVÆRO,

SI fundus dotalis, antequam tradatur marito, de eius uoluntate aliter traditur, & maritus habuit animum transferendi in illum dñium, an transeat & fiat alienatio? Glo. not. per illum text. in l. si nupetura. ff. de fun. do. respondet, quòd tunc fiunt duo actus, quorum primus occultatur quia primò fundus uidetur traditus marito, & per consequens factus est dotalis. Et ex hac gl. singulariter habes notare, quòd fundus efficitur dotalis non solùm si tradatur marito, sed etiam si tradatur alteri de eius uoluntate. Secundus actus est: quia à marito uxore mediante est traditus alteri, & iste actus est nullus: quia non potuit alienari. l. 1. & l. lex Iulia. ff. de fund. dot. bene facit tex. in l. licet. §. 1. ff. de iur. do.

XLIIII. QVAERO,

SI maritus alienat fundum dotalem, & postea fuit hæres institutus ab ipsa muliere, an confirmetur talis uenditio.

ditio? Tex. in l. fundum. ff. de fun. dot. facit quod sic, & illud ibi tenet Sul. Adde, quod in contrarium facit: quia uidetur, quod non sit quæsitum dominium emptori, sed uenditor, ad quem superuenit, teneatur illud transferre, ut est casus in l. si quis aliena. ff. de actio. emp. Sed responde, quod ibi non fuerat facta aliqua traditio emptori, sed hic emptor possidebat ea traditione prius ei facta a marito, & ideo non mirum si maritus non conuenitur amplius ad tradendum, sed dominium transit ipso iure in emptorem, quod est notandum.

XLV. QVÆRO,

SI mulieri legatur fundus ex causa dotis, an possit illud legatum repudiare? Tex. est sing. quod non: quia talis repudiatio esset alienatio. & sic talis fundus remanet dotalis I l. si nuptura. §. fi. ff. de fun. do. Limita tamen, quod secus esset in patre, qui bene potest repudiare legatum sibi factum pro dote filiæ, tex. est in l. profectitia. §. 1. ff. de iur. dot. Et est ratio: quia cum ipse pater teneatur ad dotandum filiam, non potest remanere indotata. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. cum si.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, qui manumittit seruum dotalem, ad quid teneatur ipsi mulieri, quando manumittit inuita muliere.*

2 *Maritus si manumittat ignorans se obligatum ad restituendum, non tenetur ad pretium.*

XLVI. QVÆRO,

1 MARITVS † qui manumittit seruum dotalem, ad quid teneatur ipsi mulieri, quando inuita ipsa muliere manumittit? Gl. 2. in l. dotalem. ff. sol. mat. dum dicit, si non est soluendo &c. innuit, quod teneatur ad pretium serui, aliàs. n. non uideretur esse ponderandum, an esset soluenda, uel non. Pro quo facit: quia facto mariti absque uoluntate mulieris non debet ipse maritus liberari, quin saltem æstimationem ei præstet, arg. no. in l. si seruum. & in l. si ex legati cau. ff. de uerb. obli. Et per hoc patet: quia iuspatronatus non simpliciter succedit loco serui, licet contrarium sensserit Iac. de Are. & Bar. in d. l. dotalem. nam licet maritus teneatur ad id, quod percipit ex iurepatronatus, non tamen est conueniens, quod liberetur ab æstimatione serui. quoniam si non esset manumissus sol. ma. mulier haberet seruum, & etiam acquisita per eum secundùm ea, quæ
2 habentur in l. seruus dotalis. ff. sol. mat. Limita tamen, quod si maritus † manumisit ignorans se obligatum ad restituendum, tunc non tenetur ad pretium. Et est ratio propter bonam fidem: quia non est æquum, ut teneatur ultra quam sit locupletior. l. si non sortem. §. libertus. & l. nam hoc natura. ff. de condi. indeb. secus autem, quando uir manumisit inuita uxore, ut dixi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an hodie possit manumittere seruum inuita muliere.*

2 *Vxor sic dat rem dotalem viro, vt perpetuò sit penes eum.*

XLVII. QVÆRO,

1 AN hodie † uir possit manumittere seruum dotalem inuita muliere? In quo dic quod sic, secundùm tempora illorum, secundùm quæ non transferebatur dominium ipso iure in mulierem, ut tu eig. § .iu §. proxi. & no. in l. si filio §. maritum. ff. solu. mat. ideo non mirum si poterat manumitti, attento quod de illo iure res mobilis non erat prohibita alienari, ut no. gl. insti. qui. alie. licet, in prin. & tengi 2. co. q. 9. Poterat & donari & uendi, licet maritus remaneret obligatus ad restituendum, & si non reddebat, nec reddere poterat, debebat præstare æstimationem, arg. l. si seruum. §. fi. ff. de uerb. obli. Sed hodie est maius dubium, ex quo transfertur dominium ipso iure: quia tunc uidetur eadem ratio, quæ in ultima uoluntate, & sic uideretur, quod non possit manumitti, sicut nec quando debetur sub conditione ea ultima uoluntate. Bart. in d. l. dotalem. dicit speciale fauore libertatis, & propter uotum
2 patrium. † Vxor. n. sic dat rem dotalem uiro, & perpetuò sit penes eum l. 1. & 2. ff. de iur. do. Sed certè hæc ratio non uidetur bona: quia uerbum perpetuò, exponitur, donec uiuat uir, ar. notatorum in l. 1. ff. pro so. Nam etiam sol. mat. debet dos reddi ad mulierem. Et sic attenta dicta ratione uideretur, quod si testator legat Titio seruum, ut eum habeat perpetuò, donec uiuat, & illum post mortem reddat Seio, quod tunc posset Titius eum manumittere, quod est contra infinita iura, maximè contra d. l. si seruum. Vnde melius est, quod dicamus, hodie correctum, quòd uir non poterit manumittere seruum inuita muliere, cùm correcta uideatur ratio legis antiquæ per prædicta. Et per consequens ipsa lex antiqua uidetur correcta per c. miramur. de seruis non ord. & per ea quæ notant Mod. in l. si uerò §. de uiro. ff. sol. mat. Vel posset dici, ut euitetur correctio legum, quod etiam hodie maritus possit manumittere. Et potest dari alia ratio legis antiquæ, uidelicet quod inerit fauor libertatis reuertendæ, & societas maritalis. arg. l. 1. & 2. ff. de ritu nup. cum ergo dicta ratio hodie non sit correcta, igitur &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulier qua actione repetat a marito illud, quod ad eum peruenit ex iure patronatus, seu dotalis manumissionis.*

XLVIII. QVÆRO,

1 QVA actione † mulier repetat à marito illud, quod ad eum peruenit ex iure patronatus, seu dotalis manumissionis? Gl. in l. dotalem. ff. sol. mat. uidetur uelle, quod non detur actio de dote ad percipiendam id, quod habuit maritus patronus. Sed Iac. de Are. & Barto. ibi dicunt, etiam ad illud dari iudicium dotis ex mero iure: quia iuspatronatus succedit loco serui. sed alia ex parte detur de æquitate, ex quo æquum est id, quod auget dotem, præstari, & sic intelligunt tex. illius legis. Sed certè alia fuit mens illius literæ: quia non uoluit diuersificare portionem, quam percipit ut patronus ab alia, ex eo quia primo casu non detur iudicium de dote, sicut dicit glo. Vel quia iuspatronatus succedat loco serui, & ob id directò detur iudicium dotis, ut dicunt Iac. de Are. & Barto. Sed quia de portione, quam percipit, erat minus dubium: cum illam debeat restituere, etiam si uoluntate mulieris gerens eius negotia manumittat, & sic multo fortius si illa inuita manumittat, sed aliam demum restituit, si inuita muliere manumisit secundùm Imol.

XLIX. QVÆRO,

AN mulier possit consentire uiro manumittenti seruum dotalem animo donandi ipsi uiro? Gloss. & Barto. quòd sic, in d. l. dotalem. Sed mirum uidetur, quod cum maritus sit dominus serui dotalis. l. seruus dotalis. ff. sol. mat. l. doce ancillam. C. de rei uend. & res sua regulariter non possit cui quam donari. l. res proprias. C. de leg. ergo &c. Bar. innuit in l. dotalem. quod non dicatur uera donatio & pro tanto litera dixit quodammodo. Adde, quod licet res mea regulariter non possit mihi donari: Illud uerum est, quando est irreuocabiliter mea: secus si reuocabiliter: quia tunc bene potest donari mihi per illum, qui poterat reuocare, argu. eius, quod habetur in simili in l. bello. §. si quis seruum. de capi. & in l. sequitur. §. lana. ff. de v. sue. in quibus patet, quod quis potest rem suam usucapere: quia reuocabiliter erat sua. Non ob. dictio, quodammodo quam ponderat Barto. quia non ponitur ex eo, quod non possit cadere donatio in casu isto: sed quia non fuit expressa donatio, sed mulier tantum consensit manumittenti animo donandi, & sic occultatus uidetur actus donationis ex celeritate coniungendarum actionum. l. 3. §. sciendum. ff. de dona. inter uir. & uxo. & sic habes, quod inter uir. & uxo. cadit donatio in casu prædicto. Item habes, quòd mulier sibi præiudicat in re dotali, quod ad de his, quæ dixi suprà in 2. q. huius §.

L. QVÆRO,

AN dicta in uiro habeant locum in socero, & intellectum l. si uerò. §. de uiro. Vide plenissimè per scribentes maximè per Bar. & Imo. in d. l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. Mihi semper placuit, quod uerus intellectus illius. §. sit, quod ibi non ponatur nouus casus, quando socer manumittit, sed prosequatur casum superius expressum. i. quando uir manumisit de uoluntate mulieris. Nam reuocatur in dubium, an si hoc casu aliquid peruenerit de bonis liberti ad socerum mulieris uel hæredum ipsius soceri, an debeat id restitui mulieri, & dicit I d. §. de uiro, quod non: cum lex Iulia loquatur solùm de eo, quod peruenit ad uirum manumittentem & hæredem eius, & hoc placet, quicquid dicant alij doct. Ioan. Campeg. Bononien. doct. primus,

PARS QVINTA.

DE STATVTIS LOQVENTIBVS de Dote. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd vir lucretur fructus rerum paraphenalium mulieris, quemadmodum lucratur fructus dotis, an valeat.*
2 *Lex, vel statutum potest cum causa auferre ius tertij, etiam sine culpa illius, cui aufertur.*
3 *Statutum, quòd vnus teneatur pro alio valet.*

I. QVÆRO,

1 STATVTVM, ꝙ uir lucretur † fru-
ctus rerum paraphernalium mulieris,
quemadmodum lucratur fructus dotis,
an valeat. Videtur dicendum ꝙ sic, maxi
mè si sit factum cum causa, scilicet, pro
2 pter onera matrimonii: quia † cum cau-
sa potest lex, vel statutum auferre ius ter
tij etiam sine culpa illius, cui aufertur. c.
quoniam frequenter. §. si uerò. extra, vt li. non contest. c. sine
culpa. de reg. iur. in 6. c. 2. & ibi not. de constit. l. item si verbe-
ratum. §. fi. de rei ven. l. venditor. §. si constat. ff. communia
prædi. no. glo. & Bar. in l. Antiochensium. ff. de priu. cre. Bar.
proœmio ffitorum, cano. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. &
specialiter quò ad terminos nostros firmat Bar. in titu. repræ-
3 saliarũ. in 5. q. 1. q. principalis. Vnde † dicit ualere statutum,
quòd unus teneatur pro alio, exemplificat, quòd vxor tenea-
tur pro marito. Idem sequitur Pet. de Ancha. in c. canonum
statuta. de cõst. in 16. car. in uer. quæro vlterius, scriptum est.
Imol. in c. pen. de consue. facit text. in c. 1. de delic. pue. &
quod not. gloss. in rubri. C. de decre. decu. lib. 10. uide Alber.
in prima parte staturorum, q. 61.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponẽte, quòd mortua vxore vir lucretur certam partem dotis, quid si vir occidat vxorem, an mero iure perdat lucrum, & num. 3.*
2 *Lucrum hæreditatis acquiritur delinquenti, & confiscatur.*

II. QVÆRO.

1 STANTE statuto † quòd mortua vxore uir lucretur
certam partem dotis, quid si uir occidat uxorem, an mero
iure perdat lucrũ, an uerò auferatur tanquam ab indigno.
Barto. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matri. sentit, ꝙ perdat
mero iure. Et effectus est magnus: quia transibit ad hæredem
mulieri. Sed si maritus fuisset aliquo tempore lucratus, ab
eo auferretur tanquam ab indigno, & applicaretur fisco, & ita
intelligitur l. ei qui mortem. ff. de his quib. ut indi. & l. cum
mortem. ff. de iure fisci. ubi alius interfecit uxorem, sed uir
perdit lucrum: quia nõ uendicauit mortem eius, & sic aliquo
tempore lutus. Et subdit Bart. quòd est speciale in lucris ma-
trimonialibus, ut non applicentur fisco: sed remaneant pe-
nes hæredes, ut l. 2. C. de secun. nup. secus in aliis lucris, & ita
intelligitur l. cùm ratio. in fi. ff. de bon. dam. & l. 1. §. si domi-
nus. ff. si quis aliquem testari prohi. §. fratris. eod. titu. Adde,
ꝙ Imol. in d. l. si ab hostibus. §. 1. aliter dicit, quòd etiam in
casu dictarum legum, cum ratio. cum similibus, non uidetur
acquiri fisco: eo quia similiter agitur de correctione morum,
sicut in casu nostro, & in casu, l. 1. C. de secun. nupt. Vel cla-
rius dic, quòd d. l. 1. loquitur, ubi agitur de correctione mo-
rum, qui non cadebant in speciem aliquam delicti secundùm
Bald. ibi, sed hic loquimur in homicidio, quod est delictum,
ergo &c. Adde, quod Bar. in l. fin. in uer. quantum tempus.
ff. de his qui. ut indi. distinguit, ꝙ l. cum ratio. cum si. proce-
dit in lucro legali: sed l. si ab hostib. §. 1. procedit in lucro con-
uentionali. Sed miror, ꝙ hæc sint uerba Barto. quia sunt ex-
pressè contra d. l. cum ratio. in fi. & contra l. is qui. §. 1. ff. fa.
erc. ubi loquuntur in lucro obueniente ex testamento, & sic
ex hominis dispositione, & tamen cõfiscatur. Item distinctio
prædicta Barto. est contra tex. in d. l. si ab hostibus. §. 1. secun
dùm secundam lect. glo. positam in uer. uel dic, ubi loquitur
de lucro legali: & tamen non confiscatur, & sic contra Barto.
2 Imo. aliter dicit † ꝙ lucrum hæreditatis acquiritur delinquẽ
ti & confiscatur. d. l. cum ratio. secus in aliis lucris: quia quis
difficilius priuatur hæreditate, quam alio lucro. l. ex parte. &
ibi no. ff. de alimen. lega. Sed hæc solutio uidetur contra text.
in l. 1. per totam l. ff. si quis aliquem testa. prohi. ubi propter
delictum non impeditur lucrum legati capere, & postea fisco
applicatur. quidam somniant, ꝙ in casu d. l. si ab hostibus. §. 1.
lex fingit, ꝙ si maritus non occidisset vxorem, quòd ipsa non
prædecessisset uiro, & sic uir non fuisset lucratus dotem ex pa
cto, uel statuto, sed delata fuisset hæreditas ad proximiorem a-
gnatum uxoris, meritò in præiudicium talis agnati nõ debet
applicari uiro, ut sic postea per fiscum auferatur: sed in casu l.
cum ratio. non agebatur de aliquo præiudicio tertii: quoniam
decedens erat proximior occiso, & sic successurus omnino ab
intestato, nimirum si sibi applicatur, licet postea per fiscum
auferatur. Quis tenuit. quòd casu. d. l. cum ratio. etiam si non
occidisset, etiam posito quòd ipse fuisset proximior, de quo
ibi, nihil apparet, ꝙ fuisset omnino successurus. nonne potuis
set ille proximior, qui occidit, prædecedere, & sic ad alium
fuisset hæreditas delata, ergo &c. Ego considero, quod lucrum
dotale ideo non acquiritur marito in casu d. l. si ab hostibus.
§. 1. quia semper defertur sub condi. si culpa debentis lucrari
matrimonium non sit dissolutum: ut l. consensu. C. de repu.
l. Lucius. ff. solut. matri. Vnde quando uir occidit uxorem, de
ficit conditio: quia matrimonium dissolutum est sua culpa,
ideo sibi nullo modo acquiritur, & sic non uenit auferendum
à fisco. Sed in hæreditate, quando aliquis est hæres institutus
ab aliquo, non subintelligitur tacitè aliqua conditio, quod pa
tet per iura dicenda, quòd sibi applicetur, & postea auferatur
à fisco, uelut ab indigno, & ita loquitur d. l. cum ratio. Et cũ
hac opi. reperio inclinare Bald. in l. 1. C. unde uir & uxor. & in
l. eam quam. in 5. col. C. de fideicom. & ita potest uerificari pri
ma so. Barto. in d. l. si ab hostibus. §. 1. ubi dicit, quòd est spe-
ciale in lucris dotalibus. Et circa hanc materiam uide Petr. de
Anch. in suo consi. 391. Et an maritus occidens uxorem ei
succedat, non dico in dote tantùm, sed in aliis bonis iuxta l. 1.
C. unde uir & vx. uide ibi per Bald. & cæteros scribentes. Et
adde, quòd text. in d. l. si ab hostibus. §. 1. non est alibi secun-
dùm Bald. in §. taceat. in fi. C. de rei uxo. act. Et facit ad quæ-
stionem, de qua per Imo. ibi. Et adde, quòd ea, quæ suprà dixi
3 de hæreditate, non habent locum in marito: quia † si occidat
uxorem, mero iure perdit ius succedendi ipsi uxori, unde ei
vt ab indigno non potest auferri hæreditas, licet secus in alio
occidente eum, cui succedere debet, secundùm Bald. in d. l. 1.
C. unde uir, & vxor. Et rationem differentiæ uide ibi per
eum, contra quem tenet ibi Saliect. per l. his consequenter.
§. 1. ff. fa. erc. Sed certè ille text. loquitur in altero casu, uide-
licet quando tertius à me hæres institutus occidit vxorem
meam: quia tunc bene aufertur ei à fisco. Tamen mihi pla-
cet opin. Sal. quia aliud est in pacto, uel in statuto lucrãdæ do
tis, & aliud in iure succedendi propter rationem, quam su-
prà dixi. Et in hac materia uide omnino Bald. in auth. sed
hodie. C. de adult. & in l. sed si hæres. §. prostituta. ff. de in
iu. uoc. &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si fuit in culpa, quòd mortua fuerit eius vxor, an lucretur dotis partem statuto disponente, quòd mortua vxore vir lucretur partem dotis.*
2 *Medicum indoctum adhibens est indignus hæreditate infirmi defuncti.*
3 *Locus dicitur insignis, quando habet forum meri & mixti imperij*

III. QVAERO.

1 QVID si maritus † non occidit uxorem, sed alio modo
fuit in culpa: quia non adhibuit medicum, uel adhibuit
unum, qui nesciebat unam literam. Barto. in d. l. si ab hosti-
bus. §. 1. ff. sol. mat. dicit, ꝙ perinde est, ac si occidisset eã, per
gl. ibi. Ex qua Bal. sumit arg. ꝙ si uulneratus medicum nõ ad
hibuit, præsumitur sua culpa decessisse, quando uulnus iudi-
cio medicorum putetur se habere, & ad uitam, & ad mortem

& sic

& sic vulnerans non teneretur de occiso, quod est notam di-
gnum. Idem tenet Tauer. in sua compendiosa, in 1 n. rub. &
in 9. q. Idem Bal. in l. qui occidit. §. fin. ubi bonus text. ff. ad l.
Aquil. & per eundem in c. 1. in princip. in titu. quib. mod. feu.
amit. idem not. Doct. in c. 2. de clerico percussore. bene facit
tex. in l. huic scripturæ. §. 1. & in l. Mela. §. Celsus. ff. ad l. Aqui
lia. quæ iura uolunt, ꝙ si quis etiam lethaliter sit vulneratus,
si tamē ab alio postea examinetur uel statim, uel ex interual-
lo, primò vulnerans solùm de vulnere, non autem de occiso
tenetur. Adde inquantum suprà dixi, si adhibuit medicū igna
rum, ꝙ pro hoc est bonus tex. quem ibi ponderat Ang. in l. ꝙ
si nolit. §. si mancipium. uersi. culpa. ff. de ædil. edic. & ibi est
a vna glo. quæ dicit, ꝙ † ille, qui malum medicum adhibet, in-
dignus est hæreditate illius infirmi: non tamen credas, ꝙ sit
necesse adhibere antiquiorem, sed sufficit adhibuisse iuuenē
bene disciplinatum secundùm Ange. in l. si seruum. in princ.
ff. de uerbo. oblig. Et aduerte secundùm Barto. in d. l. si ab ho-
stibus. §. 1. quòd debet probari, ꝙ potuit adhibere medicum,
qui in loco illo erat, aliàs sibi non imputaretur. l. idemq;. post
princip. vbi vide pulchram theoricam Barto. ff. pro socio. In
ciuitatibus tamen, & in loco insigni, imò plus Bononiæ præ-
sumitur ipso iure copia peritorum. l. si duas. §. est autem. ff.
de excu. tuto. not. gloss. in l. fin. C. de testam. & in c. statutum.
de rescrip. in 6. quod est notandum pro omnibus casibus, in
quibus alicui imputatur, ꝙ non fecit per alium: quia debet
probari uel verè, vel præsumptiuè, ꝙ alius inueniebatur, per
quem de facili facere poterat: secūdùm Bart. in d. l. idemq;.
& vide eundem in l. in bonorum. ff. de bono. poss. & Bald. in l.
iuris ignorantia. C. qui admitti. Adde Inno. in d. c. statutum.
de rescrip. & tex. in l. 2. §. sed & si quis. ff. si quis cau. & in c. 1.
de procura. & Barto. in tract. de testibus. in uerbo lata culpa.
Barto. in l. tutor qui repertorium. §. pen. ff. de adminis. tut.
Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in ultim. colum. ff.
de oper. no. nun. Bal. & Ange. in l. si seruum. in princip. ff. de
verbo. oblig. in quibus locis habes † ꝙ locus dicitur insignis,
3 quando habet forum meri & mixti imperij. l. si duas. §. docet.
ff. de excusat. tut. Et prædicta sunt vtiba per omnes casus, in
quibus quis habet implere onus per alium: quia qui vult di-
cere, ꝙ impleuit per vnum, qui erat minus idoneus, habet ne
cesse probare, ꝙ potuisset inuenire meliorem: quia stultus ascē
dit cathedram in defectum sapientis secundùm Baldum in l.
iuris ignorantia. Sed quid si in loco non erat nisi vnus medi-
cus, vel nullus, an debeat ire ad loca uicina pro perito. Et nū-
quid ad loca etiam non uicina, vide post Bar. in d. l. idemque.
Et ad omnia prædicta vide Ange. in §. fuerat. in uersi. quid in
casibus. in quibus dixi, institu. de actionibus.

IIII. QVÆRO,

QVID si maritus expulit vxorem de domo, uel denega-
uit ei præstare alimenta, an perdat lucrum dotis? Bal. in
l. 1. §. si seruus. per illum tex. C. de dedititia libe. tol. tenet ꝙ
sic, idem Bal. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. & in au-
then. dos data. in 2. colum. C. de don. ante nup. idem Paul. in
suo consi. 17. dicens se habuisse de facto Florentiæ, quæ om-
nia sunt notanda pro ampliatione d. l. si ab hostibus. §. 1.

Sed aduerte: quia in contrarium facit; quia ille text. ibi est
pœnalis, ergo non debet fieri extensio. c. odia. de reg. iur. cum
vulgaribus facit tex. cum gloss. not. in l. si donaturus. §. fin. ff.
de condi. ob causam. ubi de lucro procedente ex causa onero-
sa iudicatur idem, ꝙ de ipsa causa onerosa. Prædicta tamē li-
mita, nisi postquàm maritus malè tractauit vxorē. cœpit po-
stea illam bene tractare, ut per Imo. in d. l. si ab hostibus. §. 1.
Pro quo uide, quod singu. notat Bald. in l. si filia. C. de inoffi-
cio testament.

SVMMARIVM.

1 Occidens vxorem in adulterio, an perdat lucrum dotis.
*2 Maritus non perdit, si occidat vxorem adulteram statuto per-
mittente.*

V. QVÆRO,

1 OCCIDENS † vxorem in adulterio an perdat lucrū
dotis? Barto. in d. l. si ab hostibus. §. 1. dum dicit, quòd
sic, si ex statuto, uel consuetudine licuisset eam interficere:
quis tunc non perdit dotem, adde id, quod dicit Imol. ibi in
ult. col. & Matth. in not. 73. Cy. in d. l. si ab hostibus. §. 1. di-
cit idem si ex lucro legali, secus si ex pacto: quia tale lucrum
acquiritur secundùm tacitam mentem partium. l. nō omnis.
in prin. ff. si cer. pet. non est autem uerisimile, ꝙ uxor pro ta-
li casu consenserit maritum lucrari dotem, & hoc refert & se
quitur Bal. & Ang. in d. l. si ab hostibus. §. 1. ubi Bald. Imol.
Paul. & Ro. dicunt, ꝙ Bar. in lucro legali malè dixit per tex.
sing. in l. interdum. §. quid furem. ff. de fur. ubi qui dicit ius si-
bijpsi, perdit priuilegium legale, idem Bal. in repe. l. cum mu
lier. in 14. col. ff. solu. matrim. Pro qua opi. est bonus tex. in
l. sed si unius. §. si ausit. ff. de iniur. & in l. libertæ tuæ. C. de ad-
opt. Contrarium Ang. ibi. Nec obst. d. § qui furem. quia iniu-
ria mariti est damnum irrecuperabile, sed in d. §. qui furem.
secus: cum possibile sit, rem furtim subtractam recuperare.
Sed Imol. dicit, quòd posset esse, quòd fur ignoratur, uel quia
res est consumpta, & cum opi. Bal. uidetur concordare Rom.
Nec obst. tex. in l. qui uas. in princ. ff. de fur. qui tex. uidetur
contrariari ad d. §. qui furem. Quia responde, quòd ibi dixit
sibi ius propria authoritate circa rem, non autem circa perso-
nam, ut in casu nostro, Matth. in d. no. 73. intellexit ueram
esse opin. Bald. in terminis, in quibus loquitur glo. & Doct.
scilicet quando maritus ex delicto uxoris, id est ex adulterio
debet lucrari dotem. Si uerò non ex delicto, sed ex pacto,
2 uel statuto simpliciter dotem lucrari debet, † & postea statu
to permittatur uxorem adulteram occidere, non perdit uir lu
crum, ex quo occidit lege permittente. l. Gracchus. C. de adul.
Et ita procedat opin. Barto. quia isto casu non loquitur d. §.
qui furem. Declaro tamen melius: nam §. qui furem. est ca-
sus exorbitans, & pœnalis: quia permittit sibi ius dicere pro-
pria authoritate, contra l. nullus. C. de iudæ. cum uulga. me-
ritò est restringendus ita in casu, in quo propter adulterium
permittente lege, uel statuto hoc exorbitaret, scilicet quòd
occideretur, non debet lucrari dotem; sed si propter aliam
causam deferatur lucrum dotis, cessat tunc ratio odij. Addo
tamen inquantum Bald. & Matth. si. loquuntur in pacto, uel
in statuto deferente lucrum ex alia causa, quàm ex delicto sta
tuto permittente deprehensam in adulterio posse occidi, ꝙ
non perdatur lucrum dotis. Certè hoc mihi non placet per
rationem Cyn. suprà allegatam: quia non est uerisimile, ꝙ
mulier hoc cogitauerit. Quidam tenet contra Cyn. quia im-
mo satis uidetur mulierem in genere cogitasse: cum potuerit
occidere, quòd si uir eam adulterantem inueniret, eam occi-
deret, maximè statuto permittente, ergo perinde habetur, ac
si specialiter & expressè de hoc cogitasset, argumen. l. sub præ
textu. la 2. & ibi no. Doct. C. de transact. & l. inter militaris. de
testam. mili. Tu dic, quòd hoc non obst. quia in generali co
gitatione, seu concessione non intelligitur uenire illud, quod
quis in specie uerisimiliter non esset concessurus. l. obligatio
ne. & ibi not. Bar. ff. de pigno. Sed si in specie mulier cogitas-
set de hoc, non est uerisimile, quòd concessisset hoc casu, ma-
ritum dotem lucrari, ergo &c. Ex prædictis stat conclusio, ꝙ
in lucro conuentionali indistinctè procedat opin. Cyn. etiam
si lege permittente uxorem adulterantem occidit. Sed si lu-
crum deferatur ex lege, uel statuto propter delictum, tunc
procedat opi. Bal. & sequacium. Si autem ex alia causa, quàm
ex delicto, tunc procedat opi. Bar. dummodo lege permitten
te, & sic omnium saluabitur opi.

SVMMARIVM.

*1 Legatum factum ab uxore uiro, an computetur in partem do-
tis, quam maritus lucrari debet ex forma statuti.*
*2 Pater si dedit dotem filiæ, & postea legat sibi aliquid, an tale le
gatum uideatur factum animo compensandi cum dote.*

VI. QVÆRO,

1 AN legatum † factum ab uxore uiro computetur in par
tem dotis, quam maritus lucrari debet ex forma statu-
ti? Bar. in l. si cum dotem. §. cum mulier. ff. so. ma. tenet ꝙ sic.
Contrarium tenet Bal. in auth. præterea. C. unde uir, & uxor.
& Fed. de Scalis de Bononia disputauit, & incipit, statutum
est in ciuitate, ꝙ præmortua uxore in matrimonio sine libe-
ris &c. Bal. in l. si uxor. C. de bo. auth. iud. poss. Raph. & Ro.
in d. §. cum mulier. tenet opinionē Bar. quæ uidetur esse ma-
gis communis, quam etiam defendit Imo. ibi, & Bal. in l. quo
niam

niam in prioribus. C. de inoffi. test. Fulg. Sal. Ro. Pau. & alij, in d. auth. præterea. & Imo. in c. officij. extra, de test. Argumenta præses non refero; quia passus est disputabilis, & dubius in puncto iuris, tamen & consulendo & decidendo teneas opin. Barto. quæ uidetur debere limitare, quòd ita demum præsumatur animus compensandi, si utrumque sit in quantitate, aliàs secus, secundùm Barto. in l. huiusmodi. §. cùm tamen. ff. de leg. 1. Licet in hoc contrarium teneat Imo. in d. §. cum mulier. per illum text. qui indistinctè loquitur, & sic non uidetur attendenda dicta distinctio in lucranda compensatione à lege ex tacita mente legantis, sed solùm illa distinctio attendatur, quando agitur de compensatione fienda in iudicio alia parte inuita, ut l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. & l. fin. C. de compens. Ange. in d. §. cùm mulier. & in suo consi. 217. incip. quædam domina Mar. dicit, quòd opinio Iacob. de Aret. & Barto. tenentium, quòd legatum præsumatur relictum animo compensandi cum lucro dotis, procedit, quando maritus accepit promissionem tantùm & non dotem ab uxore: quia tunc propriè legat debitor creditori. Si uerò dos esset soluta uiro, tunc mulier legans non est debitrix, sed creditrix in reliqua dimidia, & sic non uidetur tractandum de compensatione, & tunc non sumus in terminis d. §. cùm mulier. Imo. ibi & Rom. in dicta auth. præterea. reprehendunt Ang. quia statutum dat marito exceptionem in dimidia, & sic mulier, vel hæredes eius obligantur ad non petendum, argumen. notatorum in l. si vnus. §. pactus. & ibi gloss. in uersicu. ipso iure. ff. de pact. & in l. Mæuia. §. fundos. in uersicu. non tenetur. ff. sol. mat. & sic est uerum, quòd debitor legat creditori, idem tenet Fulg. per illum tex. in d. auth. præterea.

Ego addo, quòd pro opinione Ange. uidetur facere id, quod
2 notat Barto. in dicta l. huiusmodi. §. si pater. ubi probat † quod si pater dedit dotem filiæ, & postea legat sibi aliquid, licet pater teneatur dotem non petere; tamen legatum non uidetur factum animo compensandi cum dote, nisi respondeat, quòd loquitur, quando pater dedit dotem, ut se liberaret ab obligatione dotandi: quia de iure tenetur. l. fina. C. de iure dotium, & eam ob causam specificè dos erat apud filiam, uel eius maritum, nimirum si postea legando non uidetur habere animum compensandi in causa, cui iam specificè satisfecerat. Sed in casu nostro dos non fuerat ab uxore data uiro specificè ob illam causam, ut sibi haberet pro lucro statuti, nec ex dicta causa erat apud uirum: sed fuerat data dos: ut matrimonium contraheret, vnde debet attendi causa principalis. l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. & l. rogasti. in princip. eodem titu. & uide ad hanc quæstionem Albe. de Ro. in 2. parte statutorum.

S V M M A R I V M.

1 *Filius si lucretur dotem uxoris suæ ex forma statuti, uiuo patre, an teneatur illam fratribus suis communicare tempore diuisionis hæreditatis.*

2 *Filius, qui ex forma statuti lucratus est dotem uxoris, si non sustinuit onera matrimonij, sed pater eius tenetur dotem conferre.*

VII. QVÆRO,

1 SI vnus filius † lucretur dotem uxoris suæ ex forma statuti uiuo patre, an teneatur illam fratribus suis communicare tempore diuisionis hæreditatis? Barto. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. in fin. ff. soluto matrimonio. tenet, quòd sic. Secus si tale lucrum obueniat mortuo patre, allegat Cyn. in l. 2. C. famil. ercíscun. & tex. in l. dotem, ff. de castren. pecu. secundùm vnam lecturam, & in l. actione. §. fin. cum l. sequent. ff. pro socio. Limitat tamen Barto. hoc uerum secundùm iura Digestorum, hodie autem secus: quia quod lucratur filius ex dote, est aduentitium. l. 1. C. de bono. quæ libe. ergo non uenit in collatione. l. fin. C. de col. Adde quòd cum opinione Barto. concordat Ange. in l. 1. C. de bono. quæ libe. Salicetus in l. 2. C. famil. ercisc. Bald. in authentic. ex testamento. in 8. colum. C. de collat. & in l. si donatus. §. 1. ff. de condi. ob causam, alia tamen fuit opinio Bart. suo tractatu de duobus fratribus. in 5. quæstione primæ partis princip. quam dicit esse sustentabilem, licet Pau. in dicto §. transgrediamur. & Roma. in dicta authen. ex testamento, minus fideliter referant, & conentur ex impugnare. Sed Imo. approbat opinionem Bar. quòd aut mortuo patre obuenit tale lucrum, & iste casus nõ habet dubium: aut patre adhuc uiuente, & tunc aut filius sustinuit onera matrimonij non pater, & tunc non confert fratribus: quia dicitur illud lucrum percipere ex causa onerosa, ut est gloss. not. licet ipsi non alleget, in dicta l. si donatus. §. fi. quam allegat Baldus in l. cùm multa. in 2. colum. C. de dona. ante nup. Bald. in l. hac edictali. C. de secund. nup. & in dicta authen. præterea. & Ang. in authen. de nup. & in §. quia
2 uerò. † Aut pater onera sustinuit non autem maritus, & tunc tenetur conferre, iuxta l. filiæ. cum simi. C. de colla. tanquam sit quid profectitium. Item tenet Baldus l. in 2. C. famil. ercisc. allegat textum in l. pro te. §. 1. ff. de euic. & in l. sed hoc ita. de re iudicata. Rapha. & Paul. in dicto §. transgrediamur. tenẽt contrarium in hoc ultimo membro: quoniam indistinctè lucrum dotis dicitur aduentitium. l. quod sciris. C. de bon. quæ liber. ubi uidetur innui, quòd pater onera sustinebat, pater: quia ad eum perueniebant fructus dotis, & aduentitiorum cum illa l. quod sciris. ueniebat ad declarationem l. prima & secunda. eo. tit. & ita in dubio est uerisimile, ergo conferri nõ debet, dicta l. fina. secundùm Rapha. quia etiam posset contingere, quòd per vnam diem tantùm onera sustinuerit, & dos erat magna, ideo delusorium uidetur illud attendi. Sed hæc ratio non placet, quia etiam in primis diebus solent fieri multæ expensæ in festiuitatibus nuptiarum, ideo statutum habuit respectum ad illud, quod solet accidere. Secũdò: quia dicta ratio est contra glo. in d. l. si donatarius. §. fi. Tertiò: quia si uera esset opinio Barto. in dicto tractatu, certè militaret & in casu, in quo statutum deferret lucrum ipsi marito in spe, quod est falsum, per ea per Bar. in dicta l. dotem. ff. de castrẽ. pecu. Quartò; quia iure non probatur, quòd quando pater sustinuit onera matrimonij, lucrum dicatur profectitium, attento quòd loco onerum fructus percepit, & quia non concursit requisita ad esse peculij profectitij, de quibus per Bartolum in l. cum oportet. in principio, de bonis quæ liber. & in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. Et inquantum supra allegaui l. actione. §. fi. cum l. sequẽ. ff. pro soc. dic, quòd nihil facit: quia ibi loquitur in casu societatis expressè contractæ, sed in casu nostro inter fratres nulla est contracta societas, ergo &c. Alia fuit opinio Bar. in dicta l. dotem. quod sint ponderanda uerba statuti. Nam si dicat, quòd ille, qui recepit dotem, lucretur tertiam partem, tunc procedat opinio Dy. secus si statutum diceret muliere præmortua, uir lucretur tertiam partem: quia tunc dictum lucrum non confertur; & istud satis placet, quia modificat opinionem Bartol. in dicto §. transgrediamur. Et in hac quæstione uide Bald. in tractatu de duobus fratribus, & Floren. in l. filia. §. si filius. ff. famil. ercíscun.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum loquens de dote lucranda, an habeat locum in dote putatiua.*

2 *Maritus putatiuus lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, sicut si esset uera uxor.*

VIII. QVÆRO,

1 STATVTVM † loquens de dote lucranda, an habeat locum in dote putatiua, & quid si tale lucrum perueniat ex pacto? Bal. in l. 1. C. de condictio. ob causam, & ibi Aug. & Sal. firmant, quòd tale pactum non prodest in dote putatiua, & idem tenet Bal. in l. pen. ff. quòd falso tuto. authore. Ang. in auth. de nup. in §. ascripticia. vbi bon. tex. sed melior in cod. tit. in §. si uerò ab initio. Idem tenent in dote lucranda ex forma statuti. Quod limita uerum, nisi intercessisset dolus dantis dotem putatiuam per tex. sing. & ibi hoc tenet Bal. in d. l. pen. quod falso tutore. Contrarium tenet Paulus in d. §. transgrediamur. Veritas uidetur, quòd ui pacti, uel statuti directò non lucratur dotem putatiuam, etiam si dolus dantis dotem intercessisset, sed per exceptionẽ doli, uel per actionẽ de dolo illud idem consequitur, per l. à diuo. cum glo. fi. ff. de ritu nuptiarum. & satis colligitur ex uerbis illius auth. de nuptijs. §. si uerò. Hinc potest uerificari illud, quod no. glo. in l. de cõ-
2 sensu. §. uir quoque. C. de repud. quæ dicit, quòd † maritus putatiuus lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, sicut si esset uera uxor. Similis gl. in c. plerunque. in gl. fi. & ibi per Canon. extra de don. inter uir. & uxor.

IX. QVÆRO,

STATVTVM loquens de lucranda dote, quando locum habeat? Et nota vnam maximam, quia oportet, quod sit verus casus in statuto comprehensus. Et uide omnino Bald. in l. 1. C. de condict. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd vir debeat lucrari dotem, an habeat locum cũ præiudicio filiorum primi matrimonij.*
2 *Alienatione prohibita, an prohibeatur cõtractus ex quo sequitur alienatio legalis.*

X. QVÆRO,

1 STATVTVM † quòd uir debeat lucrari dotem, an habeat locum cum præiudicio filiorũ primi matrimonij. Se s enim, quod in præiudicium filiorum primi & eiusdem matrimonij non potest apponi pactum donationis, ualet tamen constitutio dotis simpliciter facta de ipsa dote secũdùm Bar. 2 in l. 1. aliàs in l. eadem l. C. de condict. ob causam. ubi † quærit, an prohibita alienatione prohibeatur contractus, ex quo sequitur alienatio legalis. Et uidetur quòd sic, secundùm datam regulam in l. codicillis. §. penul. ff. de legatis secundo, & in l. cum scimus. §. fin. C. de agric. & cen. libro vndecimo. & ita dicit tenuisse Iacob. Butr.

In contrarium uidetur, quòd quandoque aliquod est permissum, quod includit in se aliquod prohibitum, debemus sequi id, quod permittitur, licet eius occasiona etiam ad prohibitum deueniatur, iste est tex. in l. aliquo casu. ff. de hæredi. institu. aliàs incipit ei qui soluendo quæstionem ad hoc notabilem. ad idem. l. si is qui duos. ff. de libe. leg. ubi propter inseparabilem coniunctionem, cùm aliud est licitum, aliud illicitũ, totum licet, ad idem. ff. de donat. inter uirum & vxorem. l. cũ sponsus. §. generaliter. Nec est mirum, quòd iure uario aliud censeatur, scilicet partẽ permissam ex ordinatione hominis, & partem ex ordinatione legis: ut ff. de manumissis testamento. l. si socius. nam illud, quod nõ potest procedere ex vno capite, procedit ex coniunctione diuersorum capitum. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posthumis. Præterea ista mulier, inquantum in sa est, sibi consulit, quod est licitum, ut l. Proculus. ff. de damno infecto. Et licet statutũ alij officiat, hoc procedit consilio legis non consilio mulieris. Cùm ergo statutum non distinguat, sed generaliter determinat, generaliter debet intelligi, siue de primis nuptijs, siue de secundis. l. placet. ff. de libe. & posthum. & l. in fraudem. §. fin. de testamen. milit. Et ad hanc quæstionem uide Bald. in l. s. C. de inoffi. donat. & aliquid tetigi suprà. §. 1.

XI. QVÆRO,

SI statutum dicit, quòd vir lucretur certam partem dotis mortua vxore in matrimonio, quid si mulier est minor, an possit petere restitutionem aduersus statutum? Respondeo quod non. l. si sine. §. Lucius. ff. de administr. tutor. & casus in l. 1. & ibi Bald. C. si aduersus don.

XII. QVÆRO,

SI ex forma statuti soluto matrimonio per mortem dos remanere debet penes virum, quòd si vir est pactus de dimidia lucranda, an ex hoc pacto uideatur renunciasse beneficio statuti, uidetur quòd sic: ut ff. de solu. l. pupilli debitor. §. fosor. Et quia prouisio legalis tollitur per specialem prouisionẽ hominis. l. fin. C. de pactis conuentis. & prouisio generalis cessat, ubi habet locum specialis. l. doli clausula. cum vulga. ff. de uerborum obligat. Contrarium decidit Alber. de Ros. in 2. parte statutorum. quæstione 58. per l. cõditiones quæ extrinsecus. ff. de condi. & demonstra. & ita dicit de facto fuisse determinatum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote lucranda vxore prædecedente, an habeat locum in illa, quæ nondum est ducta ad domum, si tamen sit desponsata per verba de præsenti.*
2 *Conditio debet inferri in forma specifica, nec sufficit adimplere in effectu.*
3 *Donatio ad hoc vt valeat, non inspicitur, an fuerit facta ante contractum matrimonium, sed an post consensum.*
4 *Argumentatio est licita ab illusione vocabuli.*
5 *Matrimonium est maris & fœminæ coniunctio*

XIII. QVÆRO,

1 STATVTVM † de dote lucranda vxore prædecedẽte, an habeat locum in illa, quæ nondum est ducta ad domum, si tamen sit desponsata per verba de præsenti? Bart. in l. nihil. ff. rerum amotarum. per illum textum, & per tex. in l. cum hic status. §. si mulier & maritus. ff. de donatio. inter virum & vxo. tenet quòd sic. Et pro hoc facit; quia dicitur esse matrimoniũ, ut l. nuptias. ff. de reg. iur. Et pro isto dicto Bar. uidetur gloss. ord. in l. ea quæ. la secunda. ff. ad municip. Secundò pro hoc adducitur l. cùm fuerit. de condit. & demonst. 2 Nam clarum est, quòd † conditio impleri debet in forma specifica, nec sufficit adimplere in effectu. l. quibus diebus. & & l. Mæuius. eodem titu. de conditio. & demonst. & tamen in dicta l. cùm fuerit. dicitur, quòd si alicui relictum fuerit, si in familia nupsisset, uidetur impleta conditio. statim, cum nupta est mulier, licet nondum in cubiculum uiri peruenerit. Et subditur ratio, ergo &c. Tertiò pro hoc uidetur casus in l. Deo nobis. in prin. C. de episcopis & clericis. in uersiculo, & hoc tantummodo lucri nomine, & ibi loquitur, quando erat vxor, & nondum copula carnali cognita, nec traducta ad domum, aliàs non posset alter ex coniugibus ingredi religionẽ altero inuito, ut not. 27. quæstione 2. Agatosa. & c. desponsatam. & tamen ibi loquitur de pacto lucrando, uel statuto, igitur &c. & hoc etiam ibi uidetur firmata Bald. pro hoc facit l. non sine. C. de bon. quæ libe. in uerb. germanus mariti. nam ibi uidetur casus pro ista quæstione, licet Bald. ibi ponderet illum in contrarium: nam ibi solùm disputatur, an appellatione uiri cõtineatur sponsus, & dicitur quòd sic ex benigna interpretatione, & ita sumit ibi Bald. suum argumentum per illum textum, nihil autem dicitur ibi de marito per uerba de præsenti, quando non est sequuta copula carnalis, ex quo sequitur, quòd cùm ibi dicatur, quòd nomẽ mariti illi soli pertineat, qui nuptias contraxit, sequitur, quòd etiam ille, qui nondum duxit uxorem ad domũ, dicatur cõtraxisse nuptias: quia non concubitus, sed consensus facit. l. nuptias. ff. de regulis iuris.

Pondera etiam ibi in uersiculo, post cœptũ matrimoniũ, vbi innuitur, quòd eo ipso, quòd est cœptum matrimonium, licet non consummatum, & per consequens ante copulã carnalem dicatur vxor & maritus, igitur &c. & uide Cynum in dicta l. non sine. & Petrum de Ancha. in c. ex publico. de conuers. coniug. Vna ratio dicti statuti, & mens eius fuit vnica, licet in eo non exprimatur, uidelicet, vt remuneretur maritus propter onera matrimonij, quæ sustinuit, ut l. pro oneribus. C. de iure dotium. Sed maritus antequam ducat vxorem ad domum sustinet onera in faciendo vestes uxori, licet maiora onera esset supportaturus in futurum, igitur &c. cùm ergo mens dicti statuti habeat locum, debet etiam habere locum dispositio, ut notat Bald. in simili in l. fin. C. de liberis præteritis. in pluribus quæstionibus. Præterea ista mulier est destinata in domum uiri intrandum: quia debet eum sequi, quò vadat, honestè tamen: ut notat Cyn. in l. liberti, libertæque C. de oper. libert. & Barto. in l. Mæuia. §. fin. ff. de annuis legatis. Sed res destinata in locum habetur, ac si esset in loco. l. qui fundum. §. fina. & l. granaria. ff. de contrahenda emptione, quia qui de proximo est cingendus pro cincto habetur. l. penultim. ff. de testam. milit. Et maximè cùm ipsa traductio ad domum esset facilis, & penderet solùm à uoluntate viri, ut est textus in simili in l. si non sciuisset. §. quid ergo. de auro & argento legato. & plenè notat Barto. in l. cætera. §. fin. ff. de legatis primo. Præterea in materia pœnali & odiosa sufficit ad pœnam introducendam, qualitercunque matrimonium sit, vt est text. not. in l. si vxor. §. diuus. ff. de adulter. ergo cùm in casu nostro matrimonium sit, debet habere locum dispositio statuti, ut consequatur lucrum propter dictum uerbũ, qualitercunque, quod idem importat, ac si diceret, siue traducta sit ad domum, siue non.

Præterea ad hanc partem facit tex. in l. Seia. in princip. ff. 3 de donat. inter uir. & uxor. quia † an donatio ualeat non inspicitur,

ſpicitur, an fuerit facta ante contractum matrimonium, ſed an poſt conſenſum, licet nondum ſit traducta ad domũ. Præterea ad idem facit l. mulierem abſenti. & l. denique. ff. de ritu nuptiarum, ubi dicitur, quòd mulier abſens poteſt accipi, & ibi dicit, quòd cùm à cœna rediret maritus, in Tibero ſuffocatus eſt, quòd erit lugẽdus, ergo apparet, quòd eſt maritus, & ſubditur ibi in l. 1. §. idemque. quòd uirgo habet actionem de dote, igitur &c. Præterea ad hanc partem uidetur caſus in l. 1. C. de impo. lucra. deſcrip. lib. 10. vbi datum, vel acquiſitũ ex dote propter pactum, uel ſtatutum non dicitur lucrum, ita quòd debeat ſoluere ſiliquas, etiam in marito futuro, ergo ibi eſt caſus, quòd ſi non dicitur lucrum, imò debitum, quòd maritus debet illam partem ex ſtatuto prædicto habere, licet nondum onera matrimonij ſuſtinuerit, & ita ponderat Ange. ibi illum tex. ad hanc etiam partem uidetur caſus in l. ſancimus. C. de nuptijs. ibi, qualiſcunque pacto. & in fine, ibi, ſed ex quo vota nuptiarum re ipſa proceſſerant, ubi eſt caſus, quòd vbicunque fit mentio de tempore nuptiarum uerificatur, licet non interueniat amplexus. Vltimò pro iſta parte facit: quia ſtatutum loquitur ſimpliciter, & indiſtinctè, & omnia eius uerba huic caſui adaptantur, cum uxor & maritus fuerint, & probant iura ſuprà allegata, & in matrimonio deceſſerint, ergo ſtatuti diſpoſitio locum habebit. l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſatio. & iſta argumenta pro maiori parte collegi ex quadam diſputatione Ange. In contrarium determinat Salyce. lariſſimè in l. cùm teſt. C. de dona. ante nup. Primò: quia uerba ſta-
4 tuti non cõueniunt: † nam ab alluſione vocabuli eſt licita argumentatio, nota. in l. 1. ff. de acq. poſſ. ſed vxor dicitur: quia eſt in vſu viri, ſed antequam ſit traducta domum, non eſt in vſu viri, igitur &c. Et clarum eſt, quòd ſtatutum debet accipi in proprio ſignificato, potiſſimè cùm exorbitet à iure communi. Et eodem modo dicitur maritus, qui ritus ſuos, ideſt ordines & res ſuas probet vxori, quod non contingit priùs, quàm ducatur ad domum, igitur &c.

Secundò dicitur in ſtatuto, vxore prædecedente in matrimonio, illa dictio, in, ſignificat perfectionem rei, cui adijcitur. l. 1. §. in flumine. & ibi nota. Barto. ff. de fluminibus. ſed res nõ eſt perfecta, niſi ſequuta copula, igitur &c. Itẽ ponderat uer-
5 bum matrimonio, † quod matrimonium eſt maris & fœminæ coniunctio. l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſtitia & iure. & ponderat, quòd textus ibi dicit coniugatio, & non dicit ſimpliciter coniunctio, ad denotandum, quòd actus, ideſt copula, debet interuenire, vt matrimonium ſecundùm ſuum eſſe dicatur perfectum.

Tertiò ponderat etiam illud verbum in matrimonio, propter quod uidetur ſtatutum conſideraſſe cõiunctionem, aliàs ſatis fuiſſet dicere, uxore prædecedente abſque eo, quòd ſubderet in matrimonio: quia antequàm uxor ſit cũ uiro in actu, quo poſſit eſſe mater, & ſic ante coniugationem, non debet poſſe dici propriè matrimonium, igitur &c.

Adde, quòd pro hac opinione facit: quia uidemus, quòd leges ſimpliciter dicunt, maritum lucrari dotis fructus. ff. de iure dotium. tamẽ licet ita ſimpliciter loquantur, ſubintelligitur, ſi ſuſtinuerit maritus onera matrimonij, ut l. fin. in princip. ff. de doli exceptione. tunc ſi quando vir non lucratur dotis fructus, quod eſt, quando non ſuſtinet onera matrimonij, quod eſt minus, quomodo lucrabitur ipſam dotem, quod eſt maius: & ita reperio conſuluiſſe ipſum Salycetum apud ciuitatem Florentiæ.

Non obſtat dicta l. nihil. ff. rerum amotarum: quia alio caſu loquitur de uiro & uxore, non ſecundùm proprium ſenſum loquitur, ut in gloſſ. Nec obſtat dicta l. Deo nobis. quia in non marito carnaliter coniuncto loquitur: quia matrimonium ſecũdùm ius ciuile ex uarijs cauſis diſſolui poterat, inter quas cauſas religionis erat vna. Præterea ille tex. ſuper lucro fiendo nihil diſponit, ſed ſuper conditione, ſi lucrari debuit per mortem ingredientis religionem, ſtatim debere diſpoſuit: quia ingreſſus habetur pro mortuo.

Adde quòd pro iſta parte adducitur text. in l. liberorum. & in l. uxor. cum l. ſequenti. ff. de his qui notantur infamia. ubi appellatione uiri, vel mariti comprehenditur ille, qui cognouit eius uxorem, de cuius fœminis perturbatione dubitatur: quia infra annum remaritari non poteſt, & ſic non propriè ille dicitur maritus, quando eam non cognouit, igitur &c.

In decidendo licet opinio Salyceti ſit uerior, de ſubtilitate iuris tamen prima opinio cùm ſit gloſſ. Barto. & Bald. obſeruaretur in practica, maximè ſi maritus ante mortem uxoris inceperat ſuſtinere onera matrimonij in faciendo ueſtes, & in alia. Et quamuis iſta expenſa, & damnum mariti non ſit, quantum eſſet lucrum dimidiæ dotis, tamen integram dimidiam debet lucrari, arg. l. ſi creditor. §. ſi inter maritum. ff. mãda. Sicut econtra contingere potuiſſet, quòd dotis fructus, uel etiam dimidia dictæ dotis non ſufficiunt ad onera matrimonij, etiam non inchoati, argum. cap. ſalubriter. de uſuris. vnde hoc ſtat ſub forma, igitur maritus impleuiſſet iſtum caſum, arg. l. ſi. ff. de action. empt. Si autem onera aliqua maritus nondum ſuſtinuerat, tunc non lucrabitur dictam partem ex ſtatuto: quia ratio eſt ſtatuti, quòd lucretur in recompenſationem onerum matrimonij. d. l. dotis fructus. ſed non ſuit paſſus onera prædicta, igitur &c. hæc omnia bene nota, quia quotidiana ſunt.

ADDITIO.

a Impleri debet. Adde, quòd conditio, quæ de iure non poteſt impleri, ſufficit ſi impleatur de facto. l. Mæuius. in princip. de condi. & dem. l. ſi quis hæreditarium. & ibi Barto. aliàs eſt l. ſi mulier. §. 1. ff. de cond. inſti. uide Bal. in rub. C. de inſt. & ſubſti. in fi. & in l. 1. in uer. quæro, nunquid ſufficiat. C. de his quę pę. no. Aliàs uerò debet impleri de iure, & de facto ſecundũ Doctores, & Franc. Vercel. in l. 1. qui ſatiſdare cogantur.

XIIII. QVAERO,

STATVTVM, quòd uir lucretur partem dotis, an habeat locum in dote promiſſa? Bat. in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccl. quòd non. Quod limita uerũ, ubi ſtatutum loquitur de dote data, ſecus ſi ſtatutũ ſimpliciter dicat, quòd lucretur dimidiam dotis: quia habebit locum etiam in dote promiſſa. gl. eſt peregrina in l. ſi donaturus. §. ſi. ff. de cõdict. ob cauſam. facit, quod dixi ſ. in §. 1. in 2. uel 3. q. in quæſtione, an dos promiſſa dicatur propriè dos &c.

XV. QVÆRO,

QVID ſi dos ſit promiſſa, & ſequuta ſit copula carnalis, an habeat locum ſtatutum loquens de dote data attento quòd fuit data? Vide Matheſilanum in ſuo notabili 65. & uide quæ dixi ſupra quæſtione 12.

XVI. QVÆRO,

STATVTVM, quòd uir lucretur certã partem dotis mortua uxore, an habeat locũ, ſi moriatur, poſtquam eſt uidua? Bar. ponit in l. ſi dotali. ff. ſol. mat. & Imo. in l. poſt dotẽ. co. ti. & Cynus in additionibus, in l. mĩ. C. de iu. dotiũ.

XVII. QVÆRO,

STATVTVM de lucro dotis, an habeat locum in uiro, qui conduxit uxorem in domum conductam, præſuppoſito quòd uerba ſtatuti dicant, quòd mortua uxore in do-
a mo [a] uiri uir lucretur dotem? Videtur quòd non: quia genitiuus ſignificat dominium, ergo ſtatutum quod dicit in domo uiri, debet intelligi de domo, quæ ſit in dominio ipſius uiri, argumento l. 2. ff. de relig. & ſump. fu. Contrarium puto uerius: quia debet intelligi ſecundùm communem uſum loquendi ciuitatis, vnde domus uiri accipitur pro habitatione ipſius uiri, ut pulchrè dixi in rubrica. ff. de nou. operis nun. quæ omnia hic reperiri poſſunt.

ADDITIO.

a In domo. not. quòd ſtatutum de lucro dotis habet locum in uiro, qui conduxit uxorem in domum conductam, præſuppoſito quòd uerba ſtatuti dicant, quòd mortua uxore in domo uiri uir lucretur dotem.

SVMMARIVM.

1 *Pater relinquens filia ſi ei ſubſtituat, utrum ex forma ſtatuti maritus lucretur dotem excluſo ſubſtituto.*
2 *Natura humana deturſio, & uarietas indiget paulatim emendatione.*

3 *Teſta-*

3 *Testamenti factio est publici & non priuati iuris.*
4 *Legitima an sufficiat ad dotem.*

XVIII. QVÆRO,

1 QVID si † pater relinquens dotem filiæ ei substituat,
virum et forma statuti maritus lucretur dotem exclu-
so substituto, & ista est vtilis & quotidiana. Videtur primò di-
cendum quòd sic: quia si pater relinquat fideicommissum
præstandum, & non sit aliud, vnde filia possit nubere, potest
de dicto fideicommisso se dotare etiam vendendo, ut Barto.
nota. in l. filia. ff. ad Trebellianum, & in authen. res quæ. C.
communia de leg. Imo. si non sufficit ad filiam maritandam
pars bonorum, potest omnia bona in dotē dare quāuis sub-
iacentia restitutioni, vt not. Bald. in authentica res quæ. cū er-
go in casu nostro de expressa uoluntate patris dederit in do-
tem, & dare potuisset, etiam si pater non expressisset per iura
superius allegata, non debet marito præiudicare dicta substi-
tutio. Secundò pro hoc facit in simili: quia pactum factum de
lucrando dotem super bonis in dotem datis subiectis restitu-
tioni præiudicat ipsi restitutioni, seu substitutioni, ut est text.
in authen. de restitutione, & ea quæ parit. post princip. ergo
multo magis præiudicatur eidem substitutioni, quando per
statutum disponitur, quòd maritus lucretur dotem. Accedit:
quia, quod potest fieri per pactum & per statutum l. non est
impossibile. ff. de pact. not. gl. in rubri. C. de decre. decu. Præ-
tereà ad hoc facit quia ubi factum est fideicommissum gene-
rale, id, quod datum est in dotem, non venit in fideicommis-
sum generale. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Trebellia.
nam dos impedit & minuit fideicommissum, ut ibi. Modò di-
cit Barto. in l. filia. ff. ad Trebellia. quòd idem disponitur de
dote destinata, quod de dote data, sed non est dubium, quòd
in dote data, quæ est propria filiæ, ut dicit Barto. in l. fin. §. fi-
liæ. ff. de lega. 2. quòd ipsa grauari non potest, nisi eidem le-
getur tantum, & ipsa acceptet legatum. l. si cum dotem. §. cū
mulier. ff. sol. mat. ergo uidetur, quòd pater relinquens dotē
filiæ non potuerit eam grauare substitutione. In contrarium
uidetur: quia quando mulieri est relictum fideicommissum,
spectat ad eam cum suis oneribus. l. mulier. §. 1. in fin. ff. de
iure dot. & non potest in maritum transferre, nisi cum oneri-
bus suis: quia nemo plus iuris &c. Et quia contēplatione one-
ris pater fortè maiorem dotem reliquit filiæ. Et eadem contē-
platione maritus fortè tantam dotem recipit eisdem qualita-
tibus, & conditionibus, arg. l. si conuenerit. ff. de pact. do. cum
tacita pacta etiam ualeant in pactis dotalibus, & in dando do-
tem ualeant tacitæ conditiones, & cadat interpretatio uerisi-
milis, argum. l. inter socerum. ff. de pac. Nam sicut dos prima
facie data magna minor efficitur propter pacta in ipsa dote
apposita, ut l. liberi. circa fin. ff. de iure dot. sic & grauamina
apposita doti minuunt, ergo dicta mulier dicitur dedisse do-
tem, ut maritus habeat vsumfructum toto tempore vitæ ip-
sius mulieris, & dissoluto matrimonio per mortem ipsius ex-
tra reddatur dos illis, quibus relictum est fideicommissum;
argument. l. sed nihil. ff. de iure dot. Attento quòd ita fuit de
mente testatoris relinquentis dotem & fideicommissum, nec
causa dotis debet infringere uoluntatem testatoris, qui potest
grauare filios & filias, saltem in eo, quod est ultra legitimam
iure naturæ debitam. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. te-
stam. nam in testamētis & in dotibus fit interpretatio iuxta
uoluntatem testatoris defuncti & uoluntas, & intentio ipsius
magis est attendenda, quàm uerba. l. in testamentis. ff. de reg.
iur. cum simi. Mihi uidetur, quòd vis tota huius hæsitationis
pendeat ex intellectu Iustinianæ legis, de qua in authenti. de
restitutione, & ea quæ parit, in sua principali parte, quæ habe-
tur relata per Guarnerium, licet minus plenè in dicta auth.
res quæ. C. communia de leg.

Idcirco pro euidentia dicendorum ponderanda est inten-
tio illius legis, seu authenticæ per singulas partes ad quæstio-
nem nostram pertinentes. Videtur primò in procemio illius
2 legis dici, quòd † decursio, & uarietas humanæ naturæ indiget
paulatim emendatione, quæ verba notate: quia insertor, de il-
lius intentione non fuisse. l. fin. C. communia de leg. usque
tunc longæuam & in iudicijs approbatam velle totaliter tol-
lere, imò duntaxat in modico emendare. Prosequor, & in d. l.
immediatè dicitur, quòd ad bene se habendū non sufficit prin-
cipis, idest iuxta glo. expositionem, regulas custodire, sed &
quod particulariter resistit corrigere, non igitur aliud quàm
particularis illius l. fi. correctio intenditur. Rursum in eodem
procemio sequitur, quòd ad plurima antiqua dubia dirimen-
da processit illa l. fin. per quam prohibuit, grauatos res mo-
dis omnibus aut alienare, uel obligare, sed cum propria am-
bulare fortuna, & apud quencunque fuerint non manere fir-
mæ, sed reuerti ad illum, cui dari iussæ sunt, & ita illius legis
summarium subijcit, & secundùm communem opinionem
& interpretationem ista est intentio illius legis, alienationem,
scilicet rerum subiectarum restitutioni in diem incertam, uel
conditionem interim efficacem esse, & ualidam, totalisque
iuris & dominij illius in acceptorem medio tempore transla-
tiua, quamuis reuocabiliter hoc dicit, ut patet ibi in litera in
uerbo, transire cum propria fortuna, & sic permittit transla-
tionem interim, licet affectam, & paulò post utitur uerbo
reuerti, & ita supponit dominium translatum, alioquin nō
diceretur reuerti, & est mirabile, quòd dominium ita de fa-
cili deambulet de persona in personam ipso iure sine tradi-
tione contra solitam & communem dominij naturam, quòd
non consueuit nuda uoluntate transire, immo demum iux-
ta vulgarem regulam traditionis, quòd non ideo contingit in
casu d. l. quòd testator, iubendo talia restitui in euentum con
ditionis, uel diei incertæ; credatur tacitè alienari uetuis-
se, cum causa, idest, ut remaneat in familia, cùm neutr
tunc restitutio fienda. Nam eo casu etiam interim alienatio
foret nulla, & continuato dominio ad grauatum recta uia ab
ipso fieret translatio in fideicommissum. Contingit igitur il-
lud, eo quòd sit istud singulare priuilegium in testamento,
quòd non censetur priuato hominis ordinatio, sicut est uiuen
3 tium contractio. Et hoc est † quod dicitur, testamenti factio
est publici & non priuati iuris. l. 3. ff. de test. & quicquid testa
tor disponit, non priuata, immo legalis est ordinatio, ut vul-
gò habetur in authen. de nup. §. disponat. & pulchrè scribit
Accursius hanc differentiam inter contractus, & ultimas vo-
luntates in l. 1. C. de pact. & in l. 2. C. de usucap. pro empr. &
Innocen. in cap. quæ in ecclesiarum. extra de constitu. & pa-
tet ad sensum: quia si contrahentes inhiberent alienationes,
nihilominus factæ contra eorum ordinationem ualerent, li-
cet obligarentur contrahentes ad interesse. ff. de uerb. oblig.
l. si ita quis. §. ea lege. & l. ea lege. C. de condict. ob causam.
& l. si creditor. §. fina. secundum vnam lectu. Accursij. ff. de
distra. pig. & notatur in l. qui absenti. ff. de acquiren. possess.
Aliud est in ultima uoluntate, cuius tanta est uirtus, uelut le-
gis, quòd alienans prohibitus à testatore quamuis sit domi-
nus, nō transfert ipso iure dominium in omnibus & per om
nia, quemadmodum si legibus illa alienatio esset interdicta.
Et ita per contrarium operatur ultima uoluntas dominij trā-
situm ipso iure de uno in alium, quasi fortiatur totaliter uim
legum, adeo cum testamentum hæreditatis aditione inci-
pit esse confirmatum & non ante, tunc censeri incipit testa-
mentum esse. Pro practica in illo momento dominium ad-
huc in hæreditate repertum, & non in hæredem recta uia trā-
sit non ab hærede, sed ab hæreditate in legatarium ipso iu-
re sine traditione. l. sed si damnum. §. 2. ff. de pecul. l. si tibi
homo. §. cum seruus. l. seruum filij. §. 1. de leg. 1. l. a Titio. ff.
de sui. cum si. Datu igitur illo singulari fauore & priuilegio
ipsi testamento, quod lex est, quodammodo exinde descen-
dit ex stricto ac mero iure dominium rei subiacentis restitu-
tioni in alium translatum pendente conditione apud eum
non manere firmum, immo reuocabiliter, adeo quòd condi-
tione existente statim reuertitur ad eum, cui dari iussa sunt.
Fallit in uno casu singulari. l. fina. ff. de leg. 2. scilicet propter
factum defuncti: nam ibi prohibitione facta à testatore ne
aperiantur codicilli uiuente hærede, & sic non potuit graua-
tus scire grauamen, & ideo semper firma & irreuocabilis du-
rat alienatio, & agit fideicommissarius ad æstimationem. Se-
cus si aliter contigisset ignorantia grauaminis, quàm facto
testatoris, arguendo ibi à contrario sensu. Est igitur illud fal-
sum, quòd alienatio, uel hypotheca talium rerum facta conditio
ne pendente sit usque à principio ipso iure inualida, uelut per
illud auth. alienari prohibita, & illud multifariè ex ante scri-
pturis liquet, immo ualet alienatio & hypotheca à principio,
licet regulariter eisdem fiat solutio existente conditione, &
ita præsumendum est, uoluisse Guar. in d. auth. res quæ. quia
dum dicit, quòd prohibentur alienari, uel obligari, loquitur
de irreuocabili alienatione, quam constat in huiusmodi reb.
prohiberi, non de irreuocabili. Ex his uidetur in totum stan-
dum esse iuri antiquo, nisi dūtaxat in exceptione huiusmodi

dotis,

dotis, & propter nuptias donationis, quod est de mirabilibus mundi, secundùm glo. in d. §. quamobrem. in uersi. sufficiat. Restat ergo solùm quæstio, quid importet illa exceptio facta in singulari dotis priuilegio. Et de Christopho. de Castilione consuluit ponderando uerba illius authen. quæ uidentur taliter se habere, ut si quis decreto fecerit restitutionē, idest, facere uoluerit suarum rerum, primum quidem seruet filio legitimam. s. tertiam vel dimidiam secundùm numerum liberorum, deinde ex reliqua parte substantiæ, supple secundùm gl. complere volumus dotem, vel propter nuptias donationem, si non sufficeret legitima pars ad dotis, vel propter nuptias donationis obligationem honestè secundùm personarum qualitatem, & merita, & immediatè concludit, quòd attinet ad onus dotis, uel propter nuptias donationis constituendæ, uel soluendæ, uel onus subeat taliter grauatus de restituenda hæreditate, non obstante fideicommissaria substitutione, etiamsi expediret totam hæreditatem expendere, fortè quia minus sufficeret pro honesta dote, vel ante nuptias donatione (ut præfertur) constituenda, vel soluēda, uel immediatè sequitur litera, & ita exponit gloss. & aliorum omnium scripta. Conclusio uidetur, quòd onus dotis, uel propter nuptias donationis fuit per illam l. nouam. in parte reliqua vltra legitimam non purè sed conditionaliter adiectum, puta si legitima non sufficiat. In tantum: quia dicit Iacob. de Bel. in d. §. quamobrem. per illam literā ibi, si non sufficiat legitima, quòd si sufficiat, non liceret filiæ ex reliqua substantia aliquid recipere, & meritò; quia cessante illa conditione per omnia locum habet illa lex vltima. C. communia de leg. vt ff. de inust. rupt. l. cum in

4 secundo, & in l. institutio talis. ff. de condi. instit. † An autem legitima sufficiat ad dotem, tene mētē singulare uerbum Iacob. de Bel. in d. authen. vbi dicit, quòd inspicienda est personæ grauatæ conditio, & non illius, cui copulanda uenit in matrimonio, iuxta illud poëticum.

Si quando voles aptè nubere, nube pari.

Alioquin vt dicit ipse Iacob. de Bel. semper de facili posset fraus excogitari.

Ex prædictis omnibus concludo, quòd si legitima filiæ sufficiebat ad dotis honestæ oblationem, reliquæ partis alienatio facta ex causa dotis tenuit à principio, sed statim filia defuncta sine liberis ipso iure extitit resoluta, nec ipsum dominiū apud uirum remansit, sed ipso iure reuersum est ad eos, quibus relictum erat fideicommissum. Et ad prædictam q. vide Barto. in suo consi. 141. & dom. Abba. in suo cōsi. 28. & Roma. in suo consil. 424. & Pau. in consil. 20. & in consi. 312. & 16. in quibus locis omnes concordant in prædicta conclusione.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus & vxor possunt facere in augmento dotis noua pacta ab his, quæ facta fuerunt super prima dote.*

XIX. Q V Æ R O,

STATVTVM de lucro dotis an habeat locum in
1 eius augmento. Respondeo, quòd † etiam in augmento dotis possunt maritus & vxor facere noua pacta ab his, quæ gesta fuerunt super prima dote. ut est text. in l. si constitutæ. C. de don. ante nup. sed si nil de nouo actum fuit, statur prioribus conuentionibus, & pactis, ita quòd statuta & consuetudo super dote habeat locum in eius augmento, cum sit pars dotis, & vna & eadem res non debet diuerso iure censeri, l. cum qui. ff. de usuca. c. cùm in tua. de decimis. & c. cognouimus. 12. q. 2. Et hāc sententiam firmat expressè in terminis nostris Cy. in d. l. si constitutæ pro quo uidetur tex. apertus in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. do. Et prædicta uera, quando valuit augmentario dotis, quòd quando sit, recurrendum est ad authen. sed iam necesse. C. de do. ante nup. & dixi suprà §. 1. Et pro hac parte consuluit dom. Abba. in suo consi. 96.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta viri & vxoris quando sunt diuersa circa lucrum dotis quæ statuta sunt attendenda.*

2 *Locus petitionis attenditur, quando tractatur de litis decisiuis circa aliquod, quod non prouenit ex natura contractus, sed ex accidenti.*

3 *Locus viri quare attenditur in dote repetenda ex natura contractus.*

XX. Q V Æ R O,

1 QVANDO statuta viri † & vxoris sunt diuersa, & diuersimodè disponunt circa lucrum dotis, quæ statuta sint attendenda? Quidam dicit, quòd statuta loci contractus. Mouetur per c. illa. 12. dist. & c. contra morem. 8. dist. & c. quisquis. 41. dist. Si autem in loco contractus nullum statutū adsit, seu consuetudo, attendentur statuta loci uiri: quia est caput mulieris. cap. 2. de sepu. & male. ita uidetur tenere Ioan. And. in c. 1. de spon. Sed ista theorica non placet: quia uidetur esse contra l. exigere dotem. ff. de iudi. & contra text. in d. c. 1. ubi non apparet, quòd contraxerit in loco uiri, & tamē si statutum uiri, vel consuetudo non tendisset ad impugnandū matrimonium fuisset tale statutum, uel consuetudo obseruata, ergo &c. dom. Anto. & Pan. in c. 1. ita distingunt. Aut statutum respicit ipsum cōtractum matrimonij. Aut respicit ea, quæ sequuntur post matrimonium, siue quæ respiciunt executionem.

Primò casu, aut matrimonium contrahitur in certo loco, & tunc statuta illius loci contractus sunt attendenda. l. si fundus. ff. de euic. Aut contractus nō est factus in certo loco, sed partes in diuersis locis existentes, qui per nuncium uel per epistolam contraxerunt, & tunc attendenda sunt statuta loci viri: quia est caput vxoris, vt suprà dixi.

Secundò casu subdistinguit dom. Anto. aut statutum respicit executionem, quæ venit fienda contra mulierem, & tūc attendendus est locus uiri, si aliud non apparet. ex quo consensit se transferre in locum uiri. l. fin. §. idem rescripserunt. ff. ad munic. l. cū quædam puel. ff. de iurisdi. omn. iud. & ideo in consequentiam uidetur se allegasse legibus illius loci, & hac ratione uitur Iurisconsultus in d. l. exigere dotē. Et hoc arguit dom. Anton. in dicto c. 1. quod nullum sit speciale in dote hoc casu: quia idem videmus in quocunque alio cōtractu, vt ratione executionis debeat attendi locus destinatæ solutionis. l. 2. in princip. iuncta gloss. ff. de vsur. Tu aduerte, us erres: quia si ex quo uenit fienda ex natura contractus, tunc attendimus locum contractus non locum destinatæ solutionis, dicta l. si fundus. ubi licet fortè fundus esset in alio loco, & sic solutio ueniebat fienda in loco, in quo erat fundus: tamen attenditur locus contractus, non locus traditionis fiendæ, & ex quo venit de natura contractus dicitur inesse cōtractui, & de eo tempore contractus uidetur cogitatum per ea, quæ habentur in l. pacta. ff. de contrahend. emption. Ita est in proposito, quando uxor promittit dotem, quòd debeat ex natura promissionis attendi locus promissionis: tamē hoc est falsum: quia est speciale in dote, ut attendatur locus, in quo tacitè uidetur destinata solutio. d. l. exigere dotem ita intellexit Barto. in l. 1. in quinta colum. C. de sum. trini. Bald. in l. de quibus. in antepen. colum. ff. de legi. Nec ob. in l. 1. ff. de usu. quia loquitur in his, quæ ueniunt extra naturam cōtractus, propter aliquid extrinsecus accidens, puta propter moram in soluendo debentur usuræ, quo casu uerum est, quòd attenditur locus destinatæ solutionis. l. uinum. ff. si cer. pet. & ita intellexit Barto. & Bald. ubi supra. Aut statutum respicit executionem contra maritum fiendam, puta quia loquitur de exigenda dote à marito in toto, uel in parte, & tūc aut iste casus exigendæ dotis nascitur extra naturam contractus matrimonij, & dotis propter aliquid extrinsecus accidēs, puta propter adulterium mariti, uel quia maritus uergit ad inopiam, & isto casu attendimus statuta loci, in quo reperitur maritus tempore huius actus extrinseci. l. si uxor. ff. de iudi. & secundùm vnum intellectum facit, quod not. Barto. in l. 1. C. de summa
2 trini. dum uolut † quòd quando tractatur de litis decisiuis circa aliquod, quod non prouenit ex natura contractus, sed ex accidenti. puta propter moram, quòd si locus solutionis non est destinatus, attenditur locus petitionis, & sic moræ cōmissæ per d. l. vinum. Alium intellectum ponit etiam dom. Abb. in dicto c. primo, de spon. ad d. l. exigere dotem. quia dicit, quòd ponit ius singulare in dote, ut ibi agitur in repetitione eius, maritus, qui aliàs habebat priuilegium declinandi forum, quia erat legatus, & petit se remitti domum, iuxta l. secundam, §. legati. ff. de iudi. & c. fin. extra de foro competen.

cum

cum ibi not. quòd si conueniatur in loco, in quo sortitur forum licet declinabilem, puta Romæ cùm esset legatus hoc casu ex priuilegio dotis nõ potest declinare forum. Aut agitur de executione contra maritum propter aliquod, quod ex natura cõtractus venit, puta ex morte, quæ soluit matrimoniũ, & dat ius repetendi dotem in isto casu, attendimus locum viri. d. l. exigere dotem. & in hoc est speciale in dote secundùm Barto. & Bald. idem tenet Bart. in d. l. cunctos populos. Idem Baldus in c. 1. in titu. de inuesti. de re alie. fac. vbi dicit hanc ac tendendam sententiam. Idem Imo. in c. 1. de spon. quod limita, nisi maritus expressè cõuenisset, & promisisset restituere dotem in loco uxoris; quia tunc attenderetur statutum illius loci secundùm Alb. in trac. statutorum, in secunda pat. q.
3 8. in fin. quod est not. pro cautela. Et si quæratur † quæ est ratio, quare magis in dote repetenda ex natura contractus attẽdatur locus uiri, cum secundùm regulas iuris communis debet attendi locus contractus. d. l. si fundus. & in ipso matrimonio cõtrahẽdo, quòd debet esse magis fauorabile, quàm dos, uttendimus locum contractus, & non recedimus à regulis iuris communis, ut dixi supra in priu. do. Anton. & Abba. non declarant, cogita. Sed quid si maritus mutauit domicilium, nunquid attendamus illud domicilium, quod habebat tempore cõtracti matrimonij, & statuta eius, an uerò domiciliũ, quod tunc habet tempore soluti matrimonij. dom. Anton. & singulariter Pan. in d. c. 1. concludunt, q attenditur locus domicilij, quod tempore contracti matrimonij habebat, & pro hoc adducunt gl. in d. l. si uxor. Et prædicta colligẽdo habetis limitare. d. l. exigere dotẽ. dum facit regulã, quòd in dote exigenda attenditur locus viri: Quia fallit primò, quando dos exigeretur propter aliquod accidens extra naturã contractus: quia tunc attenderetur locus, in quo uir reperiretur tempore perpetrati actus. d. l. si uxor. Secundò fallit, quando maritus cõueniretur in loco, in quo aliàs subijcitur foro, puta Romæ, quæ est communis patria. Sed declinare posset ex aliquo priuilegio, puta legationis: quia isto casu fauore dotis poterit ibi conueniri, nec poterit petere se remitti ad suũ forum originale. d. l. si uxor. & ibi Ange. Tertiò fallit, quando matrimonium non teneret: quia isto casu non attenderetur locus uiri. Ita Bald. in u. iurauit. de probat. Ratio: quia quando matrimonium non tenet, vxor non sequitur forum uiri. l. de iure. §. fin. ff. ad munici. & sic cessat ratio d. l. exigere. ergo etiã cessare debet dispositio. Quartò fallit, quando uxor tempore dotis promissæ ignoraret maritum esse forensem. Nam tunc nõ videt ur consentire in forum uiri alienum, & ideo secundùm statuta uiri non debet terminari exactio dotis, ita Bald. in c. 1. in fin. de inuesti. de re alie. fac. in u. feud.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd soror dotata non succedat cum fratribus, si semel fuerit dotata, & dotem perdiderit, an iterũ frater teneatur illam dotare, sinautem, an excludatur à succedendo.*

2 *Rursus, dictio quid significet.*

XXI. QVÆRO,

1 SI statutum dicit † q soror dotata non succedat cum fratribus, an si semel fuit dotata, & perdidit dotem, teneatur frater iterum illam dotare, aliàs an excludatur à succedendo? Bal. in l. fin. in 3. colum. C. de dot. promis. dicit, q nõ tenetur eam iterum dotare, per l. si quis testamento. §. 1. ff. de lega. 1. nullam tamen mentionem facit de gloss. & doctr. Barto. in l. si cum dotem. §. si post solutum. ff. sol. ma. Vnde uerius uidetur, quòd dictum Bald. debeat limitari secundùm distinctionem Barto. in d. §. si post solutum. Pro Bal. tamen facit: quia istud statutum uidetur esse correctorium iuris communis, meritò intelligi debet de prima uice, argum. l. bonos. §. hoc sermone. ff. de uerborum signi.

Mihi tamen magis placet dicta limitatio, maximè quia dictum statutum uidetur aliqualiter fauere iuri communi, dũ fratrem urctat ad dotandum eam: quoniam si mulier nõ habet vnde se dotet de iure communi, cogitur frater eam dotare, vt uoluit Barto. & alij doc. in l. 1. ff. sol. mat. & tetigi supra, §. 1. Secus tamen putarem, ubi frater, vel aliquis alius teneretur ad dotandum mulierem ex dispositione hominis, & ita dicit dom. Ioan. de Imo. in d. §. si post solutum allegans ad hoc l. planè. §. 1. ff. ut in poss. leg. iuncta l. sciendum. ff. qui satisd. cog. Sed illa iura potius faciunt in contrarium: quia in d. l. sciendum. obligatus erat ex dispositione legis, & tamen fideiussor desinit esse soluendo, nõ tenetur iterum cauere, & sic mitius agitur cum lege, quàm cum homine, arg. l. Celsus. ff. de arbi. Tu ergo allega tex. in l. ueluti. §. hæc. ff. de edeo. iun. ctis not. per Bar. post Cy. ibi iuncta l. fideicommissa. §. si qs.
2 de leg. 1. in quibus iuribus probatur, q † dictio rursus, intelligitur in dispositione hominis, de secunda uice tantum, faciunt etiam ad hoc no. per Bal. in l. qui per salutem. ff. de iure iu. & per Ro. in d. l. prætor. §. hoc interdictum. in fi. in addi. nouis. ff. de oper. noui nunc. & Bal. in l. si socius pro filia. ff. pro soc. Conclusio uidetur, q frater teneatur sororem dotare toties, quoties fuerit opportunum, cum limitatione tamen Bar. in d. §. si post solutũ. quia eadẽ rõ militat, quæ in p̃e &c.

XXII. QVAERO,

STATVTO & iure Longobardo cauetur, quòd si frater dotet sororem succedat patri in totũ, modo frater antequã dotaret sororẽ, decessit relicta filia: Quæritur, an ista filia possit amitam dotare, & sic eam excludere à succedẽdo? Videtur q non: quia amita dicit se debere habere dimidiam hæreditatem patris sui; quia licet frater suus haberet illud priuilegium eam dotandi, & succedendi, tamen istud priuilegiũ non transit in filiam suam: quia erat priuilegium personale concessum propter dignitatem masculini sexus.

In contrarium uidetur propter generalitem. l. omnes populi. de iusti. & iure. & l. uenditor. §. si constat. ff. de communia prædio. Et si diceretur, q istud statutum est contra ius naturale, q filios ad successionem parentum uocat, ut ff. de bo. dam. l. cum ratio. & l. scripto. ff. vnde liberi. & sic statutum, quod excludit filiam, uidetur odiosum. Dic, q certam quotã filijs deberi nõ est à iure naturæ, & hoc apparet: quia taxata est in auth. de tri. & se. §. pen. Sed pro amita facit l. priuilegia. ff. de reg. iur. & l. ex pluribus. ff. de admi. tuto. & quia in multis melior est conditio masculorum. l. in multis. ff. de stat. homi. l. 1. C. de adulte. & ibi per Cy. & quia cessat ratio excludẽdi amitam: quia uoluit successionem retinere apud masculos, sed iam defecerunt masculi, ergo &c. Sed pro ipsa neptefacit l. si minor. ff. de admi. tut. & quia ipsa est hæres uniuersalis patris sui, & in omne ius successit, ut ff. de reg. iur. l. hæres. & quia sufficit semel peruenisse ad causam, quòd amita dẽat esse dote contenta, arg. l. cum bonis. ff. de cura. furio. & quod not. in l. si quis hac, de bonis liberto. & in l. Titia. §. usuras de leg. 2. & in l. cum quidam. §. sicuti. de usuris. Multi consuluerunt, quòd amita admittatur ad dimidiam hæreditatis. Et adducunt ultra prædicta l. pater deseruit. & l. quædam. §. nihil interest. ff. de edendo. & l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. & l. cum hæres. ff. de diuer. & tempo. præscri. & l. cum hæredes. ff. de acqui. poss. Alij consulentes in eadem q. distinguunt, aut frater decessit antequã pater, & tunc uera sit opinio prædictorum consulentium. ut decessit post mortem patris, & tunc quia iam ius est quæsitum in persona filij, transmittit illud ad hæredem etiam fœminam, ut l. cum antiquitas. C. de iure deliberan. & l. 1. C. de his qui ante aper. tab. & l. 1. §. in nouissimo. C. de caduc. tollen. Et quia sufficit, quòd semel fuerit ius quæsitum. l. uideamus. ff. quod met. cau. & in hanc partem inclinat Bald. in l. fina. C. de in ius uoc. & Albe. de Rosa. referens se ita obtinuisse in 2. pat. statutorum. q. 101. Facit, quod dicam infra proxima q.

SVMMARIVM.

1 *Filia dotata per fratrem eo mortuo relictis hæredibus extraneis, an possit aliquid petere in bonis patris.*
2 *Anomalum nullam regulam iuris communis sequitur.*
3 *Conditionem semel extitisse sufficit, etiam si non duret.*

XXIII. QVÆRO,

1 AN dotata per † fratrem eo mortuo relictis hæredibus extraneis aliquid petere possit in bonis patris? Vr q sic: quia ad tempus fuit exclusa, ergo post illud tempus redintegrata intelligitur, & admissa uidetur, ut tunc succedat in hæreditate dicti primi parentis, per no. per Barto. in l. fi. ff. ad Tertul. Et faciunt in argu. l. scire §. tandiu. ff. de condi. fur. & in l. si delictũ.

si delicti. §. in detracta. ff. de noxa. & in l. t. §. fin. ff. de eut. su. & in l. t. §. expectandi. de secun. tab. & l. quandiu. ff. de acqui. hære. Item quia prohibitum ad tempus post uidetur permissum. l. Imperatores. ff. de posthu. l. statuliberi. §. stichum. de statulibe. nam statutum hoc potest facere, quod qui fuit hæres ad tempus, post tempus desinat, & alius sit hæres in totum, uel in partem: quia hoc facere potest miles ex priuilegio. l. 1. in princip. de testam. milit. & l. in substitutione filij. ff. de vulga. & pupilla. Item quia talis filia exclusa à statuto dicitur hæres anomala, vt refert Barto. in l. si auus. C. de liber. præte. & il-
2 lud † quod est anomalum nullam regulam iuris communis sequitur: sed quatenus est dispositum de eo, catenus est iudicandum, & non ultra, argumento eius, quod dixit glo. de tutela matris, ut refert Bald. & Ange. in auth. matri & auiæ. C. quan. mul. tute. offic. fungi potest. Item quia causa dicti statuti est causa filiorum masculorum, ut pulchrè decidit Cyn. in l. publico. C. de adul. & Bald. in d. l. si auus. Barto. in l. 2. §. uidetur. ad Ter. & in l. liberorum. de uerb. sign. & eleganter cõsuluit Rom. in suo consi. 311. Cum ergo cessat ratio finalis statuti propter mortem filij defuncti siue filijs masculis qui medio tempore obstitit dictæ filiæ cessare debet dispositio dicti statuti, argum. l. adigere. §. quamuis de iurepatro. & quod not. Cyn. & Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleric. & notatur in l. Titia Seyo. §. vsuras. de lega. 2. Maximè cum dictũ statutum sit odiosum. l. maximum uitium. C. de libe. præte. ergo restringendum, ut res facilius redeat ad suam naturam, argum. l. si vnus. §. pactus, ne peteret. ff. de pact. ergo necessariò sequitur, quòd tale statutum infringens regulas iuris cõmunis prohibendo succedere tempore uitæ fratris sui & filiorum descendentium masculorum, post ipsorum mortem, & defectũ ad ius commune reintegretur, & tunc succedere possit. Et ista pars adiuuatur authoritate Barto. in d. l. si. ad Ter. & Bald. in l. si quis posthumos. § si filius. ff. de liber. præter. & in d. l. si auus. In contrarium, quòd mortuo filio post immistionem factam in hæreditate patris sui filia ad patris hæreditatem non possit reuerti: nam in hac successione ab intestato ipse admittitur, qui reperitur proximior tempore mortis testatoris, & aditionis hæreditatis. l. si quis exhæredato. in princ. de iniust. test. & l. fin. ff. de condi. instit. Sed iste filius fuit proximior tpe mortis patris exclusa ipsa filia, ergo &c. Itẽ postea quàm filius se immiscuit hæreditati, desinit esse hæreditas patris, & est sua in tantum, amplius non debet hæreditas patris denominari. l. sed si plures. §. fin. ff. de vulg. & pup. arbitratur enim statutum dotem esse congruam portionem mulieris dotatæ, vnde extantibus masculis, uidetur ipsam contemplatione talis dotis exhæredasse, argum. l. qui uolebat. ff. de hæredi. instituen. iunctis notatis in authen. nouissima. C. de inoffi. testa. vnde uidetur statutum hanc legitimam redegisse ad dotem, posteaquam de residuo eam excludit. Et hoc clarum est posse statutum facere, ut notat Cy. in l. sancimus. C. de nup. Item illa uerba, extantibus masculis, uidentur conditionalia, cùm habeant diem incertam. l. dies incertus. & l. quibus die-
3 bus. §. quidam Titio. ff. de cond. & demõ. † In conditionibus autem traditur regula, quòd sufficit eam conditionem semel existere, etiam si non duret. l. pen. de condi. institu. quia omnia exclusio dicitur perpetua. 50. distin. c. 1. & l. si seruus. de pœn. ff. & c. ex literis. de constitu. Et maximè uidentur hæc vera in materia, de qua loquimur, in qua si diceremus, filiam superstitem admitti post mortem filij, qui se immiscuit, rumpimus duas regulas iuris, vnam, quod filius fuisset hæres pro parte temporis, & pro alia parte filia. Secundam, quòd filius semel hæres desineret esse hæres, quod iura non patiuntur. l. hæreditas. ff. de hæred. institu. l. sed si fine. §. quod Papinianus. de minori. Ex quibus uidetur, quòd filia semel exclusa per superexistentiam masculi intelligatur perpetuò exclusa: licet enim causa exclusionis, scilicet masculina proles cesset, nõ tamen cessat dispositio iam perfecta prætextu dictæ causæ, ar. notatorum per Io. And. in c. decet. de reg. iur. in mercu. Decidendo ueritas uidetur, quòd aut statutum simpliciter & indistinctè dicit, filiam dotatam admitti ad successionẽ patris, & tunc perpetuò debet esse exclusa. Et ita procedant allegata pro ista ultima parte. Secus si loquatur per dictiones suspensiuas, ut puta quò ad, uel quousque, uel donec masculus superfit, & tunc propter defectum masculi reintegratur filia ad succedendum, & ita procedant allegata pro prima parte. Et ista conclusio colligitur, & est communis sententia Doctorũ, videlicet Bald. in cap. 1. §. cum etiam. ad fin. in titu. episcopum uel Abbatem. & in c. 1. de beneficio fœminæ. & Salyc. in l. fin. C. de repu. hær. Cy. & Saly. in l. 1. C. de adul. Imo. in l. mulieri. & Titio. ff. de condi. & demonstratio. Ange. in l. antiqui. ff. si pars hæred. peta. Ioan. And. in rub. de succes. ab intest. & Bal. in l. si quis filium. C. de inoffi. testamen. & Bal. in l. si quis posthu. §. filium. & ibi etiam Imo. tangit. ff. de libe. & posthu. uide Ang. in l. quandiu. C. qui admitti. & facit, quod dixi supra proxima q. & uide Bal. in l. 3. C. quando dies leg. ced. & Bal. & Ang. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. in fin. ff. de liber. & posthu. & Imol. in l. is qui soluendo. ff. de hæred. insti. & Bal. in l. sed si quis. C. de secund. nup. Et ita fiat concordia inter collegium Senense & collegium Patauinum: quia collegium Patauinum loquitur, quando statutum loquitur per uerba suspensiua, uel conditionalia. Collegium uerò Senense quando statutum simpliciter loquitur, & ita hanc controuersiam diximit sublime collegium Bonon. prout refert & sequitur Pet. de Anch. in suo consilio 293. incipiente. In Christi nomine, probabiliter. & in cõsi. 24. incipiẽte. In Christi nomine hęc qõ.

Prædicta tamen omnia procedunt, quando ille filius ante mortem se immiscuit hæreditati paternæ. Quid autem si se non immiscuisset, sed statim mortuo patre decessisset, an ẽt si statutum loquatur simpliciter, quòd extantibus masculis fœmina dotata non succedat, an hoc casu poterit filia reuerti ad bona paterna, uide pulcherrimam allegationem, & decisionem Alb. de Rosa. in secunda parte statutorum q. 105.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si simpliciter dicat, quòd filia dotata nullum regressum habeat ad bona paterna contra fratres, aut hæredes parentis defuncti, an illud uerbum fratres, intelligatur de fratribus ipsius filiæ exclusæ, an uerò de fratrib. ipsius defuncti.*
2 *Verba debent accipi in patiori significato.*
3 *Statutum loquens simpliciter de nouerca non debet extendi ad nouercam magnam.*
4 *Statutum in loca non dicitur dispensatio, sed ius commune.*
5 *Statutum quãdo excludit nepotem ex filia, uidetur factum fauore agnationis, sed si nepotem ex filia admittat, uidetur factum in odium sexus.*
6 *Ratio unica in statuto habetur pro expressa.*

XXIIII. QVÆRO,

a SED cadit una dubitatio, quid si statutum † simpliciter dixerit, quòd filia dotata nullum regressum habeat ad bona paterna contra fratres, aut hæredes parentis defuncti, an illud uerbum fratres, intelligatur de fratribus ipsius filiæ exclusæ, an uerò etiam de fratribus ipsius defuncti, & sic de paternis filiæ. His diebus cõsului, quòd intelligatur etiam de fratribus defuncti sequutus in hoc consilium Roma. in suo cõs. 16. quod est notandum. Adde tamen, quòd prima facie uidetur dicendum, quòd debet intelligi de filijs ipsarum mulierũ duntaxat: quia fundata est intentio earum de iure communi, cum sint de liberis defunctæ personæ, & prima causa est in successione liberorum, auth. in successione. C. de suis & legiti. & in authen. de hære. ab intesta. §. 1. quinimmo specialiter est prouisum, quòd ipsæ fœminæ & ex eis descendentes præferantur agnatis transuersalib. cuiuscũque gradus, sine diminutione alicuius partis, ut in dictis iuribus, & not. in l. fi. C. de suis & legitimis. Præterea non potest negari, quòd ille terminus contra fratres nõ sit ambiguus, & obscurus ex eo, quòd est nimis generalis, & indistinctè positus, ergo in dubio illud statutum debet intelligi secundùm ius commune, ut minus lædat illud, quàm sit possibile. l. 2. C. de noxa. cum simil. per consequens uidetur debere intelligi de fratribus ipsarum fœminarum. Et quia non est uerisimile, quòd legislator, seu statuti prædicti conditor sic inuoluto & confuso sermone noluerit huiusmodi fœminas, si non extiterint aliqui fratres ipsarum, excludere, non facta aliqua specifica declaratione per dictos agnatos, aduersus quos lex in fauorem ipsarum descendentium specialiter prouidit: ut in §. penul. & final. institu. de hæredi. ab intesta. & l. fina. ff. de suis & legiti. Accedit etiam, quòd à iure permittitur, quòd etiam expresè possunt tales personæ, quæ sunt de numero liberorum ab hæreditate parentum per statutum excludere. §. prohibemus. in authen. de trien. & semis. uo. in l. sancimus. C. de nuptijs, per Dynũ in regula indultum, de regulis iuris. ergo per uelatam & ob-

scuram

eutam dispositionem, quæ aliter potest intelligi, nullo modo debet dici hoc esse comprehensum. Et talem rationem in simili facit text. in l. illa institutio. ff. de hæred. institu. Facit, quod not. Ioan. And. in cap. eos. de immun. eccle. in 6. & in cap. Romanu. §. contrahentes. de foro competenti. eod. lib. Et per hoc patet non obstare, quod dicitur de honore masculinæ prolis, & conseruatione familiæ: quia illud uidetur procedere, quando firmiter apparet, quòd talis est intentio statuentium, sed in casu nostro magis uerisimiliter apparet de opposito, vel saltim sumus in ambiguo, ergo &c. Adducitur etiam pro hac parte: quia uerba dicti statuti generalis loquuntur de fratribus, ergo debent intelligi de fratribus ipsarum fœminarum: non autem de fratribus defuncti: quia ista esset iniquissima interpretatio, per quam excluditur fœmina magis defuncto proxima, ar. l. assiduis. C. qui pot. in pignore habe. Statuta enim sic debent intelligi, ut si uerba repugnent, quam minimum contineant iniquitatis. l. quo sermo. ff. de regul. iur. Facit in simili, quod dicunt Doct. quòd statutum excludens fœminas extantibus fratribus defuncti, intelligitur de fratribus primi gradus tantùm, non autem secundi & tertij gradus, hoc est de fratribus consobrinis. Ita Bald. in suo consilio incipit. In Christi nomine. Si mei non extant &c. &
2 Bald. in l. Lucius. §. quæsitum. ff. de lega. 3. accipi † enim debent uerba in potiori significato, & per prius non per posterius. Vnde Bald. in l. prima, C. de succ. edict. dixit, quòd stante statuto, quòd si extat patruus, mater non succedat, si extat patruus magnus, mater non excluditur: quia cum nihil sit cautum de patruo magno, standum est iuri communi & generali, & ibidem dicit Bald. quòd statutum faciens mentionem de nepte non habet locum in pronepte, nisi sit casus fauorabilis, & nemini noceat, allegat l. cui eorum. §. fi. ff. de postu. Idem uoluit Bald. in l. iubemus. §. fina. C. ad Trebel. ubi dixit, in dicto statuto de fratre debemus sequi uerborum proprietatem, non extensionis plenitudinem. Idem Bal. in l. omnes populi. in 12. col. de iusti. & iu. & Pet. de Ancha. in repet. c. canonum statuta. in uerbo, quid de patruo. de consti. Idem Bal. in l. hac edictali. in §. qua obseruatione. C. de secun. nup.
3 ubi dicit, quòd statutum † loquens simpliciter de nouerca, non debet extendi ad nouercam magnam. Bald. tamen in l. quod uerò. ff. de legi. ponit unam aliam limitationem, uidelicet quòd si statutum dicit, quòd extante patruo matertera non succedat, quòd patruus bene excludet materteram magnam: quia uerba statuti non repugnant huic casui, immo est uerior ratio in excludendo materteram magnam, & hoc approbant Rom. & communiter Doct. in d. l. 1. C. de success. edicto. Faciunt nos. per Bar. l. uxor. C. qui accu. non pos. Ioã. And. in addi. Spec. in tit. de success. ab intesta. Bar. in l. 2. §. uidendum. ff. ad Tertul. Bal. in l. illam. C. de coll. Bal. in c. quæ in ecclesiarum. in 13. colum. de constitu. Ang. in l. 1. ff. de inoffi. test. & in auth. matri & auiæ. C. quando mulier tutel. offi. fuo. potest Imo. in l. si dotali. ff. sol. mat. His tamen obstantibus ego sum in eadem sniã, pro qua aliàs consului, ut supra retuli, & fuit apud Casalem Montisferrati, & postmodũ idem consului in ciuitate Cremonæ in una opulentissima hæreditate, uidelicet quod filiæ fœminæ excludantur non solũ per fratres ipsarum fœminarum, sed etiam per fratres defunctæ personæ stante statuto, de quo s. Et præmitto, quod cõis opinio scribentium est, quod statutum exclusiuum fœminarum indistinctè dr̃ fauorabile, quinimmo plus dr̃ concernere publicam utilitatem, licet in hoc articulo Bal. more suo uariauerit, ut plenè in hac quæstione dicam infra eo. §. & ideo hic non replico. Secundò præmitto, quòd tale statutum non attento iure cõmuni potest dictas fœminas excludere: quia hæreditas fuit inuenta de iure ciuili, & dñium est iuris ciuilis, tex. est cum gl. in l. 1. de acq. rerum do. no. glo. in l. pro hærede. de acq. hære. dit. 1. dist. c. ius Quiritiũ probatur in l. seruo inuito. §. si pupillo. in similitudinem iuris ciuilis. ff. ad Trebel. no. Bal. in rub. de acquirend. hæredit. Sed proprium est legis aliquos uocare ad hæreditatem, aliquos excludere. l. lege obuenire. ff. de uerborum signi fica. & l. final. ff. de suis & legi. Modò sic. disposita per ius ciuile possunt in totum, & in parte per locorum statuta immutari. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. immo dicit Bald. in l. 1. in 12. colum. C. quando non per partes, quòd
4 † statutum in loco non dicitur dispensatio, sed ius commune. pro quo facit: quia quælibet prouincia habet ritus suos. c. illa. 12. dist. c. certificari. de sepu. ergo statutum potest dictas fœminas excludere, nec dicetur odium: quia nemini facit iniuriam, qui utit iure suo. Nec obst. si dicitur, quod legitima est de iure naturali, & quod non potest tolli per ius ciuile &c. quia hoc est falsum, imò cum legitima habet certas metas à iure ciuili, auth. nouissima. C. de inoffi. testa. non minus potest ius ciuile, quàm iusgẽtium, cum ipsum ius ciuile dederit formã, arg. l. in inutilis. ff. de accep. Non tamen firmo, quod statutum possit in totum tollere legitimam: quia hoc non multũ facit ad propositum nostrum, cum fœminæ dotatę dicantur habere legitimam: quia dos succedit loco legitimæ. Sed concludo, quod non habito aliquo respectu ad ius commune, statutum potest disponere circa exclusionem fœminarum, & non dicitur propter hoc odiosum. Et istud assumo mihi pro una conclusiona ad ea, quæ infrà sum dicturus, pro quo facit: quia dictũ statutum dicitur immutari lege 12. tabu. per quã agnati præferebantur indistinctè cognant. insti. ad Tertu. §. si. quod autem sim ut in casu, in quo statutum uolueri fœminas excludere, infrà ostendam. Secundò ad prædicta facit: quia si statutum excludit fœminas simpliciter non facta mentione de masculis; tamen eorum fauore dicitur factum. ita Barto. in l. 1. §. fin. de contratab. & Bald. in l. pero. ff. de lega. 3. ad hoc pulchrè facit, quod uoluit Bald. in l. cunctos populos. in 19. col. C. de summa tri. in uersicu. item quæro quomodo cognoscam,
5 ubi dicit, quòd † quãdo statutum excludit nepotem ex filia, uidetur fauere agnatis: sed si nepotem ex filia admittat, tunc uidetur factum in odium sexus. Sed in quæstione nostra statutum dicit, quòd filia dotata & descendentes ex ea &c. ergo uidetur hoc factum fauore agnationis. Præterea hoc colligitur ex generali consuetudine locorum, ubi sunt talia statuta, argu. l. si seruus plurium. §. fin. de leg. 1. l. Labeo. de suppel. leg. l. cum de lanionis. §. asinam. de fun. instruc. ergo si censetur factum fauore agnationis, sequitur, quòd illa uerba indefinita, contra fratres, debent intelligi tam de fratribus ipsarum fœminarum, quàm defuncti, attamsi fratres defuncti sint de eadem agnatione, cuius fauore, ut suprà dixi, præfatæ mulieres excluduntur per statutum. Facit: quia in reddenda ratione legis uel statuti potest multipliciter per coniecturas procedi. l. scire oportet. §. aliàs. ff. de exc u. tuto. l. benignius. de legi. l. in ambigua. de regulis ior. l. adigere. §. quamuis. de iurepatro. l. ut gradatim. §. hoc si. de mu. & hono. l. 2. 4. pen. & ibi Barto. de aqua plu. arcen. Sed in casu nostro nulla alia ratio coniecturari potest in dicto statuto, nisi amor conseruandæ familiæ, quæ ratio cum sit unica, debet haberi pro expressa, ut est gloss. nota. in l. quamuis. C. de fideicommis no. ta. Bald. in l. quoties. eod. tit. & in l. maximum uitium. C. de liber. præter. bon. tex. in l. nominatim. ff. de liber. & posthom. Facit, quod not. dom. Abba. in cap. suggestum. de decimis. & pulchrè in proposito in c. 1. de appell. facit l. scire oportet. §. sufficit. de excus. tuto. l. codicillis. §. instituto. de lega. 2. l. tale pactum. §. fina. de pact. & nota. in c. fin. de iud. si ergo ratio statuti fuit fauor agnationis, quis dubitabit, quòd illa uerba contra fratres, debeant intelligi tam de fratribus ipsius defuncti, quam ipsarum fœminarum, habita tamen ratione primoris coniunctionis, ut admittantur primò fratres ipsarum fœminarum, si extant: si uerò non extant, admittantur fratres ipsius defuncti: quia postquam uerba statuti possunt adaptari ad istum casum, ergo & mens ipsius statuti locum habebit. l. 4. §. quoties. de damno infecto. l. hos accusare. §. omnib. de accusa. Accedit pro ista parte, qđ pulchrè consuluit Ang. in suo consi. 340. aliàs 350. Non obst. si dicatur, quòd nullibi reperitur in iure, quòd quando una sola ratio potest assignari in statuto, licet habeatur pro expressa, fiat extensio ex identitate rationis: sed tamen fit extensio ex maioritate rationis: ut patet in dicto Bald. in l. 1. C. de succes. edict. iuncto dicto eiusdem Bald. in l. quod uerò. ff. de legi. & retuli supra. Præterea
6 licet detur unum speciale. uidelicet quòd † quando non potest assignari nisi unica ratio in statuto, quod illa habetur pro expressa, ut no. in d. l. quamuis. C. de fideicom. tamẽ non inuenitur, quod tunc sequatur aliud speciale, uidelicet, quod ita sit licita extensio ex identitate rationis: ergo in casu non põt fieri extensio ex identitate rõnis: quia respondeo, quod etiamsi ratio non sit scripta in lege, si tamen non potest reddi nisi unica ratio, tunc fit extensio non minus, quàm si ratio esset scripta in lege, hoc expressè firmat Bald. in l. maximum uitium. in 5. colum. C. de liber. præte. & in terminis consuluit Pau. de Ca. in suo consi. 334. in 6. col. & idẽ dicit idẽ Paul. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. ma. & aliquid p Imo. in l. si. ff. de hær. inst. quãuis Bar. in l. liberorũ. ff. de uerb. sig. non fuerit ausus hoc firmare,

mare, tũ aduertẽdũ, ꝙ Bar. ibi nõ innuit, ꝙ non possit reddi nisi vnica rõ, & sic nõ põt dici, ꝙ Bar. ibi loquat' in casu nr̃o.

Ex prædictis puto sententiam, pro qua consului, esse uerissimã, nec vllo pacto admitto, ꝙ sit arbitraria iudici, sed pdicta pars in fauorem agnationis, & familiæ est ipsa pura ueritas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si dicat, quòd extantibus agnatis mater non succedat, vel extantibus filijs filia non succedant, vtrum exclusa matre vel filiabus veniant subsequentes in gradu.*

2 *Lex quando ab hæreditate vel parte excludit quampiam contemplatione alterius, illud debet illis applicari, quorum cõtemplatione aufertur.*

XXV. QVÆRO.

1 STATVTVM dicit † quòd extantibus agnatis mater non succedat, uel extantibus filijs filiæ non succedant, nec vltra se extendit statutum: utrum quia de admittendis agnatis, vel filijs aliter non disponit, exclusa matre, uel filiabus veniant subsequentes in gradu etiã cognati, puta in primo casu auus maternus exclusa matre? Videtur quòd sic per l. 2. §. videndum. ff. ad Tertu. maximè quia mater sub nomine proprio excluditur: ergo non excluduntur alij cognati. l. tutelas. ff. de capi. dimi. Nec uidetur possa dici, ꝙ per illa uerba existẽtibus agnatis videantur vocati ipsi agnati: quia verba conditionalia prout sunt illi ablatiui absoluti. l. à testatore. ff. de condi. & demon. non inducũt dispositionem l. si quis sub cõditione. ff. si quis omissa causa test. Præterea sequeretur, ꝙ facta substitutione alicui, si sine liberis decesserit, quòd existentibus liberis uiderentur vocati ex testamento, uel rogatus institutus ipsis liberis restituere, cuius contrarium tenent communiter doct. in l. filiusfam §. cum quis. de leg. 1. & in l. 1. C. de condi. in ser. de quo articulo plenè dixi in tractatu substitutionum. Contra determinat Bar. in l. 2. §. uidendum. ff. ad ter. pro quo facit, ꝙ ablatiui absoluti quando proferuntur ab eo, qui potest disponere, uidentur dispositionem inducere, casus est no. in l. fideicommis. §. cum esset. ff. de leg. 3. & in l. in ratione. §. & si. ff. ad l. fal. Facit etiam tex. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de leg. 1. vbi ei, cuius cõtemplatione facta est dispositio, cõpetit actio, quamuis uerba non referantur ad eum, & ibi ad hoc no. Bart. illum tex. & in simili etiam no. Bald. Facit tex. in l. fideicom. §. interdum. ff. de leg. 3. Item quãdo aliquis remouetur à lucro contemplatione alterius, illi debet applicari, cuius contemplatione remouetur, ut patet in tutore, qui priuatur legato, si nõ gerit tutelam. l. post legatum. §. amittere. ff. de his qui. ut indi. l. pe. C. de leg. l. cum duob. §. si duo emãcipati. de co. bo. & ibi Bar. Et ista pars videtur uerissima, pro quo uidetur casus in l. si defunctus. C. de suis & leg. hære. ubi
2 est expressum, quòd † quando lex ab hæreditate, uel parte excludit quempiam contemplatione alterius, illud debet eis applicari, quorum contemplatione aufertur, & ibi illum tex. põderauit Bal. Præterea si aliter dicemus, iniquum fuisset statutum, ꝙ uoluisset excludere matrem uel filiam faciendo uiam aliam cognatis ulterioribus in gradu, in quib. urget maior ratio exclusionis, & sic non ob. allegata in contrarium, in quib. possunt aliter operari, & alia assumi coniectura. Et pro hac sententia facit glo. in l. Lucius. ff. de hære. insti. cum suis concor. & in l. inter socerum. §. cùm inter. ff. de pact. do. Facit &, quod uoluit Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posthum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd fœmina dotata non succedat patri extantibus masculis, an valeat.*

2 *Legitima debetur iure naturæ.*

3 *Alimentatio filij iure naturæ à patre viuente dependet.*

4 *Statutum licet non possit tollere cognationem, potest tamen tollere ius succedendi.*

XXVI. QVÆRO.

1 AN valeat statutum † quòd fœmina dotata non succedat patri extantib. masculis? De hac q̃stione uide p Dy. in regula indultum. de re. iu. & ibi per Ioan. And. in mercurialib. & Bald. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. Vide omnino Bar. in repe. l. si pater. ff. de inoffi. test. vbi tenet, ꝙ intentio statuti uidetur fuisse, ut haberet dotem loco legitimæ, & conseruaretur honor familiæ. De qua conseruatione notatur per Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de succes. ab intest. in rub. & per Ange. in consi. 318. ubi dixit, ꝙ tale statutum dicitur æquum. uide Bal. in l. non sine. C. de bon. quæ li. & in l. 2. C. de in ius uoc. & in l. sancimus. C. de nupt. & in l. 2. C. de his qui. ad lib. procla. non licet, & in l. certum. in princip. C. vnde legitimi. & in l. si defunctus. & in l. fin. C. de suis, & legitimis. & Anchu. in repe. c. canonum statuta. in uersi. his quoque mẽbris de constitu. arbitratur enim statutum dotem esse cõgruã portionem mulieris dotatæ, & legitima non est aliud, quàm portio taxata legis arbitrio personis, quibus iure naturæ debetur, uel quasi debetur successio. auth. nouissima. C. de inoffic. test. Appellatur enim debitum bonorum subsidium, sed mulieres dotatæ habent subsidium dotis, & maritorum. l. 1. C. vnde vir & uxor. ergo &c. Item dos succedit loco alimentorum, sed mulieribus dotatis tarò deficiunt alimenta: ergo valet statutum, quòd talis filia dotata excludatur à successione patris, & plura circa hoc colliges ex dictis remissionibus Bald. & ex his, quæ dixi supra. §. 1. in quæstione, an filia dotata possit petere legitimam simul & dotem. Sed in contrarium uidetur tale statutum non ualere tanquam sit contra bonos mores, & accusatorium naturæ: quia constituit differentiam inter masculos & fœminas, arg. l. maximum vitium. C. de libe. præter. Secundò probatur; quia quod non fit per pactum, nec etiam per statutum, glo. singu. in rubric. C. de decre. decu. quæ glo. limitatur per scriben. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. procedere, quando pactum reprobatur: quia esset cõtra bonos mores. Sed in casu nostro filia per pactum se non excludit l. pactum quod dotali. C. de colla. & ibi dicitur, quòd tale pactum esset contra bonos mores ergo &c. Tertiò fallit,
2 † quòd legitima debetur iure naturæ, in auth. de trien. & semis. §. hoc nos. & in §. præmium itaque, in auth. de hæred. & fal. & in l. fin. in prin. ff. de bon. dam. & in l. scripto. vnde libe. & in l. 5. §. æquè. de impio. lucra. descrip. lib. 10. Quartò pro-
3 batur: quia † alimentatio filij iure naturæ à patre uiuente dependet. l. 2. §. hinc descendit. ff. de iusti. & iur. ita post mortem ipsius, & ob hoc est constituta legitima, ut est casus in §. prohibemus. in authen. de trien. & semis. ergo sal. ius naturæ nõ potest per statutum tolli. § sed naturalia. institu. de iure naturali. cum concor. Prima tamen pars uidetur verior: quia omnes tenent, ꝙ posito quòd legitima non possit in totum tolli per statutum: potest tamen diminui, prout in casu nostro, in quo dos fuit surrogata per statutum loco legitimæ, ut supra dixi, ut habetur plenè per Cyn. in l. sancimus. C. de nup. per Iaco. de Bel. in d. §. præmium, per Albe. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 99. ubi dicit, ꝙ in hac opin. sunt communiter omnes doct. & facit, quod dicimus in simili de cathedratico quod diminui potest, non in totum tolli c. conquerẽte. de officio ordinarij. & c. in decimis. c. tua. & ibi Inno. de decimis.
4 facit, quod uoluit Bal. in d. §. ius naturale. ubi dicit, ꝙ † licet statutum non possit tollere cognationem, potest tamen tollere ius succedendi, sicut tollitur emancipatione. l. tutela. ff. de cap. dimi. & sic secundùm eum ualebit statutum ꝙ filia dotata non potest dicere testamentum patris nullum, & plus dicit, ꝙ si statutum filiæ nihil habenti omnia deneget, adhuc valebit. sed poterit petere alimenta, pro quo dico, ꝙ ualet statutum ꝙ filia dotata non possit dicere testamentũ nullum: facit: quia posito ꝙ de iure naturali ab intestato deberetur hæreditas filijs: tamen quod eis præteritis competat ius dicendi nullum, non est de iure naturali quia istud ab initio fuit introductum ratione patriæ potestatis, quod patet; quia emancipatis non competebat patria potestas, quæ est de iure ciuili. institu. de pact. pot. sicut & ius quærelandi est etiam introductum de iure ciuili, toto titu. ff. & C. de inoffic. testa. ergo iura ciuili bene potest tolli. Alij etiam dicũt, ꝙ hæreditas, uel legitima nõ debetur filijs de iure naturali, prout latè ꝓsequitur Dy. in d. c. indultũ. latè etiam prosequitur, an sit debitum de iuregẽ. quod naturale appellatur, & an illud sit mutabile per ius ciuile, & concludit ꝙ sic vt per eum.

SVMMARIVM.

1 *Ius prærogatiuum, quod masculi habent ex forma statuti, an tollatur minima capitis diminutione.*

2 *Capitis diminutio solum tollebat ius duodecim tabularum.*

XXVII.

XXVII. QVÆRO,

1 AN illud ius prærogatiuum, quod † ex forma statutorũ habent masculi, ut t. tollatur minima capitis diminutione, puta atrogationa, uel emancipatione. Videtur ꝙ sic: quia per talia statuta reducti sumus ad ius antiquum, quo agnati præferebantur cognatis. Sed tale ius tollebatur minima capitis diminutione. §. fi. inst. de leg. agna. tu. ergo &c. Tñ aduerte: quia illud erat uerum ultra fratres & sorores & patrem & filium, inter quos per minimam capitis diminutionem non tollebatur ius agnationis. l. 3. C. de legitima tu. §. fi. de legi. agna. suc. ergo idem dicemus hodie. Sed si ultra illas personas reperiantur statuta, quæ masculos præferant fœminis, tunc uidetur dicendum, ꝙ si hoc fit sub ciuili nomine, puta, dicit statutum, ꝙ agnati præferantur cognatis, prout in partibus ultramontanis, ut refert Io. Fab. in d. §. fi. insti. de legi. agna. tu. & tune fortasse tale ius tolleretur per capitis dimin. Et si dicatur, ꝙ istud ius, quod ex statuto datur, non datur
2 ex l. 12. tab. & † capitis diminutio solùm tollebat ius 12. tab. non autem aliarum legum posteriorum, ut est casus in l. tutelas. ff. de cap. dimin. Respon. ꝙ illud ideo est: quia aliæ leges præter legem 12. tab. solebant ius, si quod tribuebant, tribuere sub nomine naturali, quod non confunditur capitis diminutione. d. §. fi. ut dicit tex. in l. tutelas. in uersi. ex nouis autẽ legibus. ff. de cap. dimi. & hoc sensit ibi Bat. in sua diuisione. vnde etiam si leges nouæ aliquod ius prærogatiuum dedissent sub nomine ciuili, illud ius tolleretur capitis diminutione, quod etiam sensit Bal. in d. l. tutelas. quamuis Io. Fab. in d. §. fi. dixerit, contrarium & malè. Et ista tene menti: quia in contingentia facti possent facere tibi honorem.

XXVIII. QVÆRO,

a QVID si frater uelit sororem ad successionem admittere, & illa eligat se dotari, quis audiatur? a Videtur ꝙ filia, arg. de leg. 3. l. fideicommiss. §. cum esset. & hoc firmat Alber. de Rosa in 2. parte statutorum. q. 102. ubi allegat l. petẽdæ. cum ibi not. C. de temp. in integ. restit. peten. Adde tamẽ, quòd si filij masculi nollent filiam admittere ad successionẽ, possunt etiam inuitis creditorib. singulare est dictum Bar. in l. 2. §. fin. ff. ad Tert. & sequitur Bal. in l. maximum uitium. in 8. col. in uer. sed pone ꝙ frater. C. de lib. præte. & Bal. in cõsil. quod incipit, quædam Mastena. in 2. col.

ADDITIO.

a Audiatur, Nota hic, quòd si soror mauult à fratre dotari quã cum fratre succedere, auditur.

XXIX. QVÆRO,

SI statuto cauetur, ꝙ si qs decesserit relictis filijs, & filiab. filiæ ad successionẽ nõ ueniant, sed dotari debeãt decẽter: qritur, si pater fecit testamẽtum, & prætetijt filias, an possint rumpere testamentum. Vide Alber. qui hanc q. disputauit in 2. parte statutorũ. qõ. 103. & de hac q. & aliud inferius tãgã.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd frater excludat sororem dotatã: quid si pater solùm sponsalia contraxit pro filia, & dotem promisit: an erit locus statuto.*
2 *Mulier dicitur dotata, si dos est ei relicta in testamento.*

XXX. QVÆRO,

1 SVPPOSITO † statuto, quòd frater excludat sororẽ dotatã: quid si pr̃ solũ sponsalia cõtraxit pro filia, & dotẽ promisit, an erit locus statuto? Alber. de Ros. in 2. parte statutorũ. q. 109. dicit fuisse determinatũ ꝙ sic. per l. nõ sine ratione. C. de bo. quæ lib. & ibi uide Bal. aliquid infra dicã, & ẽt dixi supra. Et adde, nunquid dotata in testõ patris dicatur propriè dotata. Vĩ ꝙ non: sed ꝙ intelligi debeat de muliere uerè dotata & de dote actualiter numerata, ut uoluit Bar. in l. qui pupillum. ff. de adul. & in l. non est. ff. de iure do. ubi propriè loquitur in terminis nostris de statuto.

In cõtrariũ consuluit Ang. in consi. 313. incip. quidã ciuis
2 Florentinus. ubi dicit † ꝙ mulier dr̃ dotata, si dos est ei relicta in testamentu. Vide Bar. in l. cũ plures. §. pe. ff. de admi. tut. & Pet. de Anch. in cõs. 142. Ang. in cõs. 300. Pau. in cõsi. 105. uide Saly. in l. si donaturus. §. 1. ff. de cõdi. ob caus. vbi dicit, ꝙ illa mulier dicitur dotata, quæ habet dotis promissionem, uide Ange. in consi. 95. quod Incipit Pet. & in consi. 132. incip. in q. uertense. ubi vult, ꝙ sufficiat dotem offerre vsq; ad sententiam, per l. fin. ff. de pig. act. quòd est perpetuò notandũ, si est uerum, de cuius ueritate aliquid infra tangam.

XXXI. QVÆRO,

QVID si pater pro filia, quæ ingreditur monasterium, obtulit aliquid monasterio. puta, posuit centum sub altari: an dicatur ex eo dotata, ita ꝙ per statutum excludatur. Vide Barto. in l. Titio centum, §. Titio genero. in fin. ff. de cond. & demon. & Bald. in l. 1. §. si patens. ff. si quis à paren. fu. manu. & in l. omnimod. & in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testamen. Communis conclusio videtur quòd excludatur, & dici debeat etiam dotata.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd filia, quæ ingreditur monasterium, non succedat patri, an valeat.*
2 *Qualitas adiuncta verbo intelligitur secundùm tempus verbi.*

XXXII. QVÆRO,

1 AN valeat † statutum, quòd filia ingrediens monasteriũ non succedat patri? Videtur quòd non: quia uidetur contra priuilegia concessa clericis, per l. Deo nobis. C. de epis. & cler. ergo uidetur cõtra libertatem authen. cassa. C. de sac. sanct. eccle. ergo non ualet. Pro hoc uidetur tex. in authen. de de sanc. epis. §. sed hoc præsenti. & in auth. nisi rogati. C. ad Treb. Sententia Barto. in l. fin. C. de pact. est, quòd aut statutum disponit de ingrediente per hæc uerba, ingrediens monasterium, uel si quis intraret monasteriũ, sit priuatus iure succedendi, uel non succedat, & tunc ualet statutum, quasi non disponat circa clericum, sed circa laycum; nam laycus est ille, qui monasteriũ ingreditur, sicut uiuens moritur. l. qui duos. ff. de manu. te. Et sic non ob. d. auth. nisi rogati. quia ibi grauatur, si monasterium ingreditur, hic uerò lucrum aufertur, non autem in sibi quæsitus grauatur. Aut statutum disponit de iam ingresso per hæc uerba, si quis ingressus fuerit monasterium, tunc non ualet statutum: quia non potest clerici auferre ius suum, & esset contra libertatem eccles. d. l. Deo nobis. argumen. pro hoc in l. stichus. ff. de manu. te. Adde, ꝙ in effectu idem tenet Bald. in l. Deo nobis. §. hoc etiam. in 3. colum. C. de epis. & cler. Sed mihi uidetur, ꝙ hæc distinctio sit uerbalis, & maximè quia sequeret, quòd pater posset exhæredare filium, si ingrederetur monasterium, quod est contra d. l. Deo nobis. In uer. omnimodo. vnde ualde dubito de decisione Barto. Et de hac quæstione uide per doct. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obl. & uide pulchrum cõsilium Pau. in consi. 335. ibi uide. Adde, quod Rapha. Fulg.
2 in d. l. fin. C. de pact. tenet contra Barto. quia † qualitas adiuncta uerbo intelligitur secundùm tempus uerbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. Nam statutum dicit ingredienti antequam ingrederetur, quòd non erat quæsita hæreditas. Sed post ingressum debet quæri filiæ. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. ergo uerba statuti referuntur ad ingrediẽte post ingressum, & sic includit personam ecclesiasticam. Item non potest negari, ꝙ tale statutum non sit impedimento futuræ ingressionis, & sic contra libertatem ecclesiæ: ergo non ualet. c. fin. de immu. eccle. Alij distingũt: aut statutum præcessit ingressum, & excluderur filia, & ualebit statutum, quod potest disponere de bonis quærendis applicando alteri, & ideo mulier excluditur: quia masculus includitur, non quia monialis. Secus si ingressus pcederet statutum, quod nõ multũ placet: imò fortè non esset absurdum dicere, ꝙ tale statutum non valeat.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd mulier sit contenta dote pro falcidia: an intelligatur de debita iure naturæ.*
2 *Falcidia quomodo intelligatur.*

XXXIII. QVAERO,

1 SI statuto † cauetur, quòd mulier sit contenta dote pro falcidia, an intelligatur de debita iure naturæ? Bar. in l. j. ff. ad l. Fal. tenet quòd sic, per glo. ibi, quæ dicit, quòd falcidia dicitur à falce, & sic omne quod defalcat, potest dici falcidia. Et idem tenet glo. insti. ad l. Fal. in prin. & in auth. de hære. & falci. §. hinc nobis. & Azo in summa co. tit. §. circa falcidiam. & pro ista opi. facit l. patronus. §. 1. ff. de do. Contrariũ
2 disputauit Nico. Maratel. quia † uerbum falcidia, propriè sumendo intelligitur de debita iure institutionis, ut patet per totum titulum. ff ad l. Fal. impropriè de trebellianica, quod patet: quia si falcidia & trebellianica idem essent, cur diuersos titulos haberemus, ar. l. si idem. C. de codici. impropriissimè ergo debita iure naturæ, sed uerba accipi debent secundũ proprium significatum. l. non aliter. ff. de leg. 3. cum ibi notatis. pro hoc facit, quod not. in auth. vnde si parens. maximè per Bal. C. de inoffic. testa. Et quia statutum est stricti iuris & cõtra ius commune, & odiosum, & hanc partem sequitur Alb. de Ros. in 2. parte statutorum. q. 133.

XXXIIII. QVÆRO,

SI statuto cauetur, quòd filia succedat matri ab intestato non extantibus masculis, utrum à contrario sensu si extant masculi, excludatur? Aduertendum, quòd quandoque lex dicit, quòd à cõtrario sensu dicitur esse coniectura. l. apud antiquos. C. de fur. Alibi dicitur, quòd est uetus tex. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. Bal. in d. l. apud antiquos. dicit, quòd aut casus omissus, qui uenit à contrario est decisus per alias leges, & tunc per contrarium sensum non deciditur, sed tanquam omissus ab illa lege remanet sub dispositione iuris communis, & uenit decidendus per alias leges, ut l. cum dotem. in prin. ff. sol. mat. & l. si extraneus. de condi. ob cau-
a sam. aut ille casus non est decisus a per alias leges, & tunc argumentum à contrario sensu est ea mente seu interpretatione legis, potiusquam ex uerbis. l. pecuniam. ff. si cer. pet. ibi, tanquam sub contraria contradictione, quæ dictio tanquam, denotat improprietatem, ut l. si pater. §. qui duos. ff. de adop. & sic potest intelligi glo. in d. l. apud antiquos. Modò in quæstione nostra Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. refert Cy. consuluisse, quòd extantibus masculis fœmina excludit per l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. do. ubi in pactis dotalibus sumitur dictum argumentum à contrario sensu, ergo idem erit in stato, quod factum à contrario sensu ciuitatis. l. de quibus. de legi. arg. gl. in rub. C. de decre. decurio. Adde, quòd idem tenuit Pet. de Anch. in repet. c. canonum statuta. in 21. charta, extra de constitu. & in suo consi. 420.

ADDITIO.

a Decisus. Nota quòd argumentum à contrario sensu est ea mẽte seu ex interpretatione legis potius, quam ex uerbis, quando casus non est decisus per leges.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat, quòd filia dotata excluditur ab hæreditate patris, uel matris, sufficit quomodocumque dotetur ad excludendum illam ab hæreditatibus expensis in statuto.*

XXXV. QVÆRO,

SI statuto cauetur, quòd filiæ dotatæ à patre regressum nõ habeant ad bona paterna, uel dotatæ à fratre non succedant fratri; modo in primo casu pater dotauit filiam de bonis m̃ris, & in hoc secundo casu frater dotauit sororẽ de portione sororis, an sic dotata in primo casu hẽbit regressum ad bona p̃rna, in secũdu ad fraterna? Bal. in l. si m̃r. C. de iu. dot. dicit, ꝙ illa uerba dotata, dẽnt intelligi cũ effectu, non per actũ nudi ministerij, allegat l. si p̃r ex prouincia. in fi. ff. de manu. uindicta. & in l. si res. de iu. do. Idẽ tenet Anch. in repe. d. c. canonũ statuta. in 103. char. de cõsti. Cui adde, ꝙ statutũ, ꝙ fœmina dotata nõ succedat, intelligi quò ad bona dotantis, gl. est peregrina. & ibi Bal. in l. 1. C. de legi. hæredib. nisi statutũ
1 vltra procederet disponẽdo, ut vult ibidẽ Bal. & Rom. in cons. 385. q̃d incipit, in casu proposito cõsultationis, puta ꝙ † diceret statutũ, ꝙ filia dotata excludat ab hẽditate p̃ris, uel m̃ris: quia tũc sufficit quomodocũque dotetur ad excludendũ illã ab hæreditatibus expressis in statuto: ita etiam uoluit Pan. in consi. 337. incip. In Christi nomine præsupposito, quod dictũ statutum. & uide Ancha. in consi. 76. incip. In Christi nomine retento ordine. in 2. colum.

XXXVI. QVÆRO,

STANTE statuto, ꝙ filia dotata non succedat, quid si pater decessit relicta posthuma, quam dotare non potuit, vel furiosa, vel infante, an fratres dotando eam excludãt? Bal. in l. si plures. C. de condit. insti. decidit ꝙ non: quia iste casus est omissus à statuto, ergo &c. arg. si cùm dotem. in princip. ff. sol. ma. Et idem uidetur sentire Bar. in l. cum plures. ff. de admi. tut. Adde, an sufficiat quandocunque dotetur filia, uel requiratur, ꝙ sit dotata tempore mortis patris, quod uidetur requiri: quia in suis hæredibus in successionibus ab intestato inspicimus tempus mortis tantùm, & casus superueniens nõ repellit à successione. l. si alienum. ff. de hære. insti. Et ita consuluit Bal. in consi. 31. incip. in nomine domini, quidam decessit intestatus. Vide pro limitatione huius dicti Rom. in cõsi. 442. incip. omnipotentis Dei, ut decisionem &c. Adde inquantum supra dixi, ꝙ ille casus de posthuma infante, uel furiosa uidetur omissus à statuto, quod idem firmat Bald. in l. non sine ratione. C. de bon. quæ lib. subdens ꝙ ita seruatur & practicatur in ciuitate Perusij. Contra tenent ibi Iacob. de Arec. Pet. de Ancha. & Cyn. idem tenet Pan. in rubr. extra de spon. Non ob. tex. in d. l. nõ sine ratione: quia loquitur in fauorabilibus, vel Bal. uerum diceret, quando statutum sic dictaret. Mulier nupta uel maritata debet stare contenta dote tantùm, secus si diceret, mulier dotata non succedat, & illud puto uerius attenta ratione finali ipsius statuti.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd frater ab intestato excludat sororem, saluo quòd debeat eam dotare, modò pater fecit testamentũ, & dixit filios meos hæredes instituo in eo tantùm, quod eos de iure tangit, an excludatur filia.*

2 *Dispositio testatoris ad personas relata in dubio magis recipit interpretationem de iure communi quàm à statuto, vel à consuetudine aliter disponente circa personas.*

XXXVII. QVÆRO,

1 STANTE statuto † quòd frater ab intestato excludat sororem, saluo quòd debeat eam dotare, modò pater fecit testamentum, & dixit, filios meos hæredes instituo in eo tantùm, quod eos de iure tangit, an excludatur filia? Quidam doctor, cuius nomen ignoro, ponendo terminos in consuetudine disponente vt supra, arguit ad partem affirmatiuam ꝙ sic, scilicet, quòd filia sit instituta, & non exclusa: quia appellatione filiorum continentur filiæ. l. si ita scriptum. ff. de leg. 2. & quia res de facili reuertitur ad suam naturam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. uer. quod si specie. ff. de pact. iuncta. l. maximum uitium. C. de liber. præte. In contrarium arguit: quia iuxta consuetudinem regionis interpretanda est intentio testatoris. l. nummis. de leg. 3. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. & ad ipsam se retulisse uidetur. l. si se susceperit. ff. de sod. tandem ipse cõuenit uideri filiam institutam. Sed dubiũ est. in qua parte uideatur instituta, an in utili, an in ea, quæ sibi debetur de iure cõmuni, quod uerius credit: quia ad ius se remittit, ut in §. 2. institu. de iure natura. Adde, ꝙ idem uidetur firmare Bal. & Barto. in aliquibus lect. in l. quicunque.
2 C. de ser. fugi. ubi dicunt † ꝙ in dubio dispositio testatoris ad personas relata magis recipit interpretationem de iure communi, quàm à statuto, uel consuetudine aliter disponẽte circa personas. Dubito, an hoc sit uerũ, & probabilius fortè esset in dubio sequi, quod disponit statutum, uel consuetudo idem, quod ius commune. Pro quo optimè facit text. in c. q̃d dilectio. de consang. & affi. nam ad vulgarem intellectum referenda sunt uerba. c. ex literis. de spon. Vnde si statutum, uel consuetudo disponit diuersum in fœminis, & in filijs masculis, in hac materia differenti, non uidetur inter homines illius loci in eorum dispositione assumenda interpretatio iuris communis, postquam statutum vel consuetudo facit differentiam inter eos: uidetur enim testator potius intellectum

suum

suum applicasse ad consuetudinem propriam quàm ad ius commune: ut dicit d.c. quod dilectio. Et adde, quod pro hac parte decidit Anchara. in d.c. canonum statuta. in consi. 118. charta. extra, de cōstitutionibus.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur, quòd fratres defuncti & fratrum filij praeferantur in successione ab intestato filiabus ipsius defuncti, qualiter accipimus fratres, an pro fratribus primi gradus tantùm, an pro fratribus secundi & tertij gradus, hoc est de fratribus consobrinis.*

2 *Statuta, nisi verba repugnent: sic sunt intelligēda, ut quàm minimum contineant iniquitatis.*

XXXVIII. QVAERO,

1 SI statuto caueatur † quòd fratres defuncti & fratrū filij praefe-
rantur in successione ab intestato filiab. ipsius defuncti,
qualiter accipimus fratres, an pro fratrib. primi gradus tātùm,
an pro fratrib. secundi & tertij gradus, hoc est de fratrib. con-
sobrinis? Bal. consuluit, quòd de fratrib. primi gradus, nō de ul-
terioribus qui nō dicūtur fratres simpliciter, sed patrueles, uel
consobrini. & ita vulgus loquitur, & cōis usus loquendi se ha
bet: & allegat iura quae dicūt, fratres intelliguntur de carna-
lib. nō de consobrinis. l. tres fratres. ff. de pac. Accipi enim dēt
in potiora significato, & nomen fratris sororē non cōprehen-
dit hoc casu, iuxta no. per Dy. in l. 1. ff. de uerb. sig. Filia igitur ex-
cludit sororē defuncti: ut pote non inclusam in statuto, neq;
enim ita dēt iniquè interpretari, ut statutū excludat fœminā
magis defuncto proximā, ar. l. assiduis. C. qui po. in pig. hab.
2 Statuta † etenim, nisi uerba repugnent, sic sunt intelligenda, ut
quā minimū contineant iniquitatis. l. quoties sermo. ff. de re.
iur. no. Bal. in l. vnic. C. qui accu. non poss. Et de hac q̄ō. ui-
de per Rom. in consi. 414. & Pet. de Anch. in c. canonum sta-
tuta. in 19. char. de constit. ubi concludit idem, quod supra.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur, quòd soror dotata nō succedat fratri, quid econtrario, an frater videatur exclusus, vel prohibitus succedere sorori.*

2 *Inconuenienti vno dato non debet dari reliquum.*

XXXIX. QVÆRO,

1 STATVTO caueatur † quòd soror dotata non succedat
fratri. Quid ecōtrario, an frater uideatur exclusus uel pro-
hibitus succedere sorori? Videtur quòd sic: quia dēt hincinde
æqualitas seruari, & taliter succedere ei, qualiter succederet al-
2 teri. l. lege. C. de leg. hær. Bal. ibi tenuit contrariū: nam † dato
vno inconuenienti non dēt dari reliquū, qd ex illa l. patet, ubi
illa patet, ubi illa media iuris prudentia duraret, nisi illa lex
remouisset illud inconueniens. Idē tenet Pet. de Ancha. in d.
c. canonum statuta. in 117. charta. Et Bal. in suo consi. quod
incipit, Pet. & Rom. in suo consi. 122. Pet. de Ancha. in suo
consi. incip. In Christi nomine visis dubijs &c.

XL. QVÆRO,

SI statuto cauetur, quòd filia dotata non succedat extantib. filijs, an extēdatur ad neptē ex filia? Bald. in l. qd uerò. ff. de leg. tenet quòd sic: quia uerisimile est, statutū fuisse factū in fauorē generis masculini, siue agnationis, & includit agnatos dispositiuè: iō non extendo quò ad eos. Similiter nec quò ad nepotes: quia nomē filij potest attribui nepoti; quia gñale est nomē ad descendentes. l. Lucius. ff. de hæt. inst. l. filiū habeo. ad Mace. Et pro hac parte consoluit do. Abb. in consi. 76. & Pet. de Anch. in c. canonū statuta. in cōsi. 131. de hac q. per Cy. in l. 1. C. quæ sit longa consue. per Bal. & Imo. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. & per Bal. in l. maximū uitiū. C. de lib. præte. & in l. illā. C. de colla. & in l. de quib. ff. de legi. & Ang. in §. sed ueque. in auth. de trien. & se. Ang. in cōsi. 341. Pau. de Cast. in cōsi. 33. Facit, qd no. Bal. in l. Gallus. §. instituēs. ff. de libe. & posth. & Pet. de Ancha. in cle. 1. de baptismo. Et Bal. in c. 1. §. hoc autē notandum. in ti. qui feu. da. pos. per d. §. Signorō. in consi. 161. Et conclusiuè pro hoc facit: quia neptis succedit loco filiæ exclusæ: ergo & ipsa excludetur, & uide omnino Bal in l. uenia. C. de in ius vocan.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum excludens filias an videatur excludere nepotem masculum, qui nascitur ex filia.*

2 *Iuramentum, per quod filia renunciet hæreditati paternæ, nullum affert præiudicium.*

3 *Actus quando in principio non sumit initium, non potest ex illo vlterior fieri productio.*

4 *Rex Angliæ nullum ius habet in regno Franciæ.*

XLI. QVÆRO,

1 AN statutum excludens † filias uideatur excludere nepotem masculum, qui nascitur ex filia? Ego habeo cōsiliū Francisci Tigrini, quod incipit, super quæst. q̄ oritur. qui cōsuluit, nepotē non excludi à successione aui, imò præteritum posse rūpere testamentum. & hæc est magna authoritas: quia reputatur Francisc. Tigrini esse in catalogo doctorū: ut dicit Bal. in c. 1. §. 1. in tit. Episcopū uel Abbatē. Mouetur in dicto consilio: quia iste casus est omissus a statuto: nō enim potest dici, quòd si loquitur de filia, quòd loquatur de nepote masculo: ergo remanet in dispositione iuris cōis. l. commodissimè. ff. de libe. & posth. cum vulg. Secundò, quòd fœmininum nō comprehendit masculinum, imò pessimū esset exēplum l. si ita scriptum. in prin. de leg. 2. facit l. qui duos. de leg. 3. facit, qd not. Bar. in l. 1. ff. de uerb. sig. facit gl. no. in cle. attendentes. de regula. ubi dicit, quòd appellatione abbatissæ non uenit abbas, qd procedit maximè in statutis, quæ non recipiunt interpretationem extensiuam, ex quo infert Alber. in tractatu statutorum prima parte q. 17. quod statutum prohibens sub pœna, colonos non tenere in agris suis capras, non habet locū in eo, qui tenet hircum. & ita dicit præfatus doctor fuisse decisum in ciuitate Mutinæ de cōsilio Alberti Papien. Adde, quòd pro ista decisione facit: quia ubi lex disponit respectu certæ qualitatis ad hoc ut lex locū habeat, oportet illam qualitatem adesse. l. 1. §. cùm autē. ff. si quis testa. libe. l. 4. §. hoc autem. ff. de itin. actuq; priua. ergo cum statutū non simpliciter loquatur, sed excludit filiam dotatam, & maritatam, quæ qualitas cadere nō potest in nepote masculo, ergo si uerba statuti locum nō habēt, ergo & statutum. l. 1. §. si is qui in nauem. ff. de exercito. Præterea solum, quæ ad filios peruenire possunt prouisione patris adimuntur filijs per causam in patre contingentem, non ea quæ prouisione legis deueniunt. l. si arrogatus. & ibi no. ff. de adop. & no. in l. diui fratres. ff. de iurepatro. Sed successio aui ad nepotem non in prouisione patris, sed legis transfertur. l. lege obuenire. ff. de uerb. sig. l. si ff. de suis & legitimis. l. nam & si. in prin. ff. de inoff. test. facit l. cùm quæritur. in ratione sui. ff. de bon. liber. ergo &c. Et ad hoc facit: quia filia de medio sublata nepos intrat primū gradum. l. pater filium. ff.
ff. de inoffi. test. l. si quis filium. C. eo. tit. Et pro eadem sentē-
2 tia ultra omnes adduco: quia uidemus, quòd † ex iuramēto, per
quod filia renunciat hæreditati paternæ, nullum fit præiudi-
cium nepotibus, siue uelint succedere cum alijs nepotibus ex
filio suo, iuxta l. si. ff. vnde cognati. siue cū filio, eodemq; auū-
culo, & siue mater superuixerit patri, siue non: & siue ipsa filia in renunciatione fecerit mentionem de filijs, siue non: ut habetur per Bar. in l. qui superstitis. de acqui. hære. gl. Bald. & doct. in l. pactum quod dotale. C. de collatio. ubi Bal. dicit, secus si filia attestata fuisset, se habuisse suam legitimam portionem, quam cautelam not. Sed ad hoc facilis est responsio, quòd præcedit ex eo, quòd iuramentum est personalissimum: ut no. in c. ueritatis. de iureiu. & no. Ioan. Faber. insti. quibus alie. licet, in prin. Nec obstat, si dicatur, quòd sit eadem ratio in nepote masculo excludendo, quæ est in filia: scilicet, ut bona in agnatione conseruentur: quia potest responderi, quòd in statuto ratio non est expressa. Et cùm potuerit esse multiplex, non est ab vna arguendum: ut dicit gloss. notabi. in l. quamuis. C. de fideicommissis. & in l. non dubium. C. de legibus. Absit tamen, quòd ego sim in hac sententia, quòd si remoueretur filia, quæ est magis proxima, non remoueatur etiam nepos: quia si sic obseruaretur, omnia statuta destruerentur. Et ad hoc allego Bartolum in terminis ita tenere in l. liberorum. ff. de uerborum significa. & in l. 2. §. final. ff. ad Tertullianum, & Anchara. in clem. 1. de baptismo. & Roma. in suo consi. 40. qui pro ista decisio. omnino uideatur, & Cy. in l. 1.

C.quæ sit longa consuetudo.& Bal.in l. quod uerò.ff.de legibus,& in l.si uerò.§.de uiro.ff.solu. mar. ubi dicit,idem tenere Old.And.de Iser.in cap. 1.de natura success.feu. Potest adduci ratio clarissima : quia statutum excludens filiam noluit etiam excludere totam lineã fœmininam , seu ex fœmina, fauore agnatorum,facit illud, infecto stipite &c. Adde tamẽ, quòd Bald. in l. maximum uitium . C. de liberis præteritis , distinguit. Aut statutum simpliciter excludit filiam : & tunc nepos & quilibet ex ea descendens dr̃ exclusus, tanquam descendens ex inhabili materia,arg.l. 2. C. de libertis & eorum liberis. Aut non simpliciter loquitur:quia excludit filiam dotatam & maritatam:& tunc aut filia superuixit patri,& tunc nepos ex ea excludetur : aut prædecessit patri,& tunc nepos non excluditur:quia tunc in eo cessat ratio statuti,scilicet dotationis. Idem tenet Bal. in l. scimus, in princip. C.de inoffi. testa. Sed tu aduerte : quia omnes rationes,quibus mouetur Bal.ad dicendum, ꝙ nepos ex filia moriente post mortẽ pr̃is excludatur, militant & qñ pater præmoritur. Præterea quæ dixi supra proxima qõ. scilicet,neptem ex filia excludi, habent & locum isto casu in nepote masculo ex filia : ergo &c.mutato enim sexu non mutatur ratio exclusionis:quia iste nõ potest uenire nisi tanquam imago matris.l.illam.in fi.C.de col
3 latio.facit,quia † ubi actus in principio non sumit initium, non potest ex illo fieri ulterior productio. l. quæcunque gerimus. ff.de act.& obl.sed principium , idest ista filia est exclusa,ergo nõ potest fieri productio ad nepotem,facit, quod no. Ioan. And.in cap.ad apostolicæ.de re iud.in 6. Bald. in l. 1.ff.
4 de senat.& Bal.in l. 1.C.de digni.lib. 12.ubi dicit† ꝙ rex Angliæ nullum ius habet in regno Franciæ:quia descendit ex filia,quæ secundùm consuetudinem in regno non succedebat. Idem uidetur sentire Bar.in l.cunctos populos. in 10. col. C. de sum. Trin.allegat Gulie.& Cyn.in l.de quibus. ff. de legi. Accedat, quia statutum non ad personam , sed ad naturam habuit respectum : ideo quòd nepos masculus ex filia descendens est alterius naturæ & agnationis : certè licet filia de medio sit sublata , non propter hoc descendens ex ea subintrat gradum,uel locum. Ego concluderem, quòd si filia sit dotata & maritata,omnes ex ea descẽdentes fœminæ,& masculi erũt exclusi,quandocunque illa morietur. Et tenendo opin. Bart. quam supra sequutus sum, non ob. allegata in contrarium. Et primo non ob.l.commodissimè.;quia dico, ꝙ iste casus est comprehensus in statuto;quia nedum fœminam,sed etiam lineam fœmininam totam noluit excludere , & bene facit d.§. hoc autem notandum. Præterea de stricta significatione uocabuli ad latam etiam in exorbitantibus licita extensio , sed sublato uocabulo,appellatione filiæ uenit nepos.l.liberorum. ff. de uerb. sig. ergo statutum excludens filiam excludit etiam neptem ex ea,facit,quod uoluit glo.in cap. 1.uersi. canonis.de elec.in 6.& Pau.de Leaza.in cle. 1.eo.titu.facit quod no. Barto.in auth.sacramenta puber.C.si aduer.uen. Facit,quod cõsuluit Rom.in consil. 129.& in consi.250.facit,quod legitur per Gem.in c.si postquam.de elec.in 6.Nec ob. quòd in filio masculo ex filia non sit qualitas dotationis : quia respondeo, quòd sufficit illam qualitatem semel fuisse in personam filiæ, quam & eius lineam statutum intendit excludere. Et ad hoc allego l.in substitutione.ff.de vulg.& pup. & l. Mela.in prin. ff.de alim.leg.no. Bar.in l.ex facto.ff.de vulg. & pup. Bal.in l.antepe. C.de insti.& subst. Bald.in l. 1. C. unde uir & uxor. Nec ob. ꝙ dictum,uel factum patris &c. quia procedit,quando quis odio , uel delicto principaliter excluditur à successione,sed nos loquimur in exclusione, in qua non consideratur persona,sed ipsa natura & sexus fœmineus,cuius pars est nepos.facit,quod no. Bar.in l.maximum uitium.in 2. col. Non obst,quòd in statuto non sit expressa ratio : quia in reddenda ratione legis , uel statuti potest multipliciter per coniecturas procedi.probatur in l.scire oportet.§.alius. ff. de excus.tuto.& in l. benignius.ff.de legi.& in l.ambigua.ff.de reg.iur.in l.adigere.§.quamuis,de iurepa.& in l.ut gradatim.§. sed si lege.ff.de mu.& hono.l.2.§.pen.& ibi Bar. ff. de aqua plu.ar. certè in casu nostro nulla alia ratio coniecturari potest in dicto statuto,nisi ratio conseruandæ familiæ; quæ ratio cum sit unica,debet haberi pro expressa: ut est glo.& ibi Bartol.in d. l.quamuis. C.de fideicom.& Bald.in l.fi. C. de liber, præte.& tex. in l. nominatim. ff. de liber.& postham.facit,quod not. Bal.per illum tex.in l.quoties.C.de fideic.& do Abb.in c.suggestum.de deci.& in c. 2.requiris.de appell.facit.l. scire oportet.§.sufficit.de excus.tut.& l.codicillis.§.instit. de leg. 2.& l. tale pactum.§.fi.ff.de pact.& quod no.in c.fi.extra de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Filius si vult admitti,debet agnoscere hæreditatem patris .*
2 *Emphyteusim si aliquis accipiat pro se,& successoribus suis,an institutus in re certa dicatur successor.*

XLII. QVÆRO,

SI filia prohibetur succedere cũ masculo, an excludatur quò ad ea bona,quæ nõ consequitur ut hæres , sed ex cõtractu patris, vel promissione alicuius extranei , pone in emphyteusi,quã pater accepit pro se & filijs suis masculis,& fœminis,an si superfit masculus,qui uirtute statuti excludit fœminã dotatam possit ipsa fœmina in tali emphyteusi succedere. Et aduerte:quia in feudo nõ cadit in ista dubitatio : quia aut feudũ simpliciter cõceditur, & fœminæ ad eius successionẽ non ueniunt.c. 1.§.hoc autẽ.in ti.qui feu.dare pos.& in c. 1.de succes. feu. aut accipitur pro se & filijs suis masculis & fœminis:& tunc quandiu extant masculi, fœminæ nõ succedunt.c. 1.episcopũ uel abbatẽ, & no.in dictis iurib. & quæ sit ratio uide Bal.in l.liberti.C.de oper.li. Itẽ in feudo est specia
1 le,ꝙ † si filius vult admitti,debet agnoscere hæreditatẽ patris. Tex.in c. 1.an agnatus uel filius. Quod tamen intellige uerum, si filius potest hæreditatem agnoscere, vt no.in dictis iurib. Et quæ sit ratio,uide per Bal.in l.qui se patris. C. vnde liberi.no.tamen, ꝙ ipsum feudum non habebit filius , licet efficiatur hæres patris,tanquam hæreditarium secundùm gl.in d.c. 1.In emphyteusi ergo procedit quæstio nostra, ꝓ qua declaranda tria occurrunt dubia. Primũ,an filius , uel filia possint consequi emphyteusim,licet non efficiantur hæredes patris. Secũdum in casu , in quo oportet illum esse hæredem ad hoc ut possit cõsequi emphyteusim,an sufficiat , ꝙ sit hæres in certa re,de quib.duob.uide per Bar.in l.ut iurisiurandi.§.si liberi.ff.de operis libertorũ,plenius per Bal. in auth. si quas ruinas. C.de sac.san.eccle.& in l.liberti. C. de oper.lib. plenè per Imo.post Bar.in l.qđ dr̃.ff.de uerb.obli.per Bar. Bald.& Ang.in l.si vnus.§.si pactus.ff.de pactis.per Spe.in ti.de locato.§.nunc aliqua uer. 100. per Bal.& Imo.in l. Caius. ff. sol. mat.ꝑ Bal.in d.l.qui se patris.per Pau. in cõsi.135.& 232. &
2 255.ꝑ Lud.Ro.in cõsi.35. Quid aũt † si aliquis accipiat emphyteusim ꝓ se & successorib.suis,an institutus in re certa dicatur successor? Vide Bar.in l.quædã.§.nihil.ff.de edẽ.ubi tenet non:& in repetitione l.2.in 73.col.de iure emphy. Item quid si dixerit pro se , & hæredib.suis:an institutus in legitima tantùm admittatur? Vide Bal.in l.ex facto.in prin.ff.de hæredib. insti.& in d.l.2.C.de iure emphy.& Bal.in c.si pater. de testa. lib.6. Tertium dubiũ. est,de quo in quæstione nostra, si impediatur filia succedere patri extantib.masculis, an poterit habere emphyteusim,quam pater accepit ꝓ se,& filijs suis masculis & fœminis. Concludo ꝙ si loquitur eo casu,oportet filiã esse hæredem patris , ad hoc ut non possit habere emphyteusim,qđ quando sit,notatur in locis præallegatis; tunc quia prohibetur filia esse hæres patris , in necessariã consequentiã prohibetur habere emphyteusim.l.ad rẽ mobilem.& l. ad legatum.ff.de proc.c.pe.de offi.dele. Aut non est necesse, ꝙ sit hæres,& tunc Bar.in d.§. si liberi.tenet , ꝙ etiã hoc casu filia prohibita succedere nõ admittatur ad emphyteusim:quia illa uerba contractus pro se & filijs suis masculis,& fœminis debet interpretari secundùm ordinationẽ statuti , s. masculo non extante,ar.l.si duo ff.de acq.hær.& eius,qđ no.Cy. in l. fi.in cõputatione.C.de iure delib. Contrariũ tenet Bal. in d. auth.si quas ruinas.ar.l.fi. C.de pac.& l.post mortẽ.§.fi.ff.de contrata. Puto posse dici , ꝙ aut statutũ excludit fœminã ab hæreditate patris,& hoc casu cũ istud ius emphyteuticũ sit separatum ab eius hæreditate,filia poterit succedere, sicut masculus,& ita procedat opi. Bal.per iura sua,aut statutũ disponit,ꝙ filia dotata non succedat in bonis patris : & tunc quia appellatione bonorũ cõprehenditur ius emphyteuticũ l. bonorũ. de uerb.signi.filia excluderetur ab emphyteusi propter masculũ:& ita procedat opi. Bar.& hæc distinctio sic considerabilis colligitur ex doctrina Bal.in d.liberti.in 9. col. in uer. quid si statutũ.& quia suprà tetigi,qđ aliud est in feudo,quã in emphyteusim,quia in feudo fœmina omnino nõ succedit.

Adde aliquas singulares limitationes : quia primò fallit, quando feudum esset datum ad certum seruitium, quod nõ minus decenter per fœminam , quam per masculum potest

exhiberi,

exhiberi, casus est not. in cap. si quis militi. in ult. tit. feudorum, quem quidam libri habent de capitulis extraordinarijs. & istum ti. allegat Bal. in l. quoties. de suis & le.

Secundò fallit, ubi feudum ita datur, ut nullum seruitium fiat in dictis iuribus.

Tertiò fallit, ubi feudum est exiguum: nam tunc, cum ex eo non tenetur obligatio ad seruitium, uel ad faciendum fidelitatem, casus est in c. 1. in d. tit. de capitulis extraordinarijs feudorum: quam allegat Bal. in cap. 1. §. est alia. in ti. quæ fuit prima causa benefi. amit. ergo tunc fœmina succedit. d. cap. si quis militi.

Quartò fallit in feudo iure emptionis quæsito, in quo et fœmina succedit magis ea natura cõtractus emptionis, quàm feudi, secundùm Bal. in c. 1. in uersi. decedente. in tit. qui feu. da. poss. facit, quod no. Bal. in d. l. liberi.

Quintò fallit, ubi fœmina feudum à domino redimit. c. 1. in tit. quemad. feudum ad filiam pertineat.

Sextò fallit, ubi feudum est fœmineum, uel ubi specialiter est conuentum, quòd ad fœminam pertineat. cap. 1. de feudo fœminæ.

Vltimò fallit, ubi dominus de nouo fœminam inuestiuit, consentientibus tamen illis, qui aliàs in feudo erant successuri: nam in eorum præiudicium non posset dominus aliũ inuestire. c. 1. de alie. feudi. Paterni. cap. 1. §. hoc quoque. de successione feudi. & ad istas fallentias uide omnino Rom. in suo consi. Adde in quantum supra dixi, quòd in locis, ubi est statutum excludens filias in dubio pater stipulando pro se & filijs quarumcũque copulatiuè uidetur eos uocare ordine successiuo, uidelicet ut filiæ ita demum admittantur, si non extãt masculi, bene facit secundùm aliquos tex. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posth. Sed, ut mihi uidetur, ille tex. nihil facit quia ideo uidentur uocari ordine successiuo quia simul non poterat eos uocare: ut ibi declarat Imol. Præterea, ut dicit ibi Bar. si uocentur plures sub copula, inter quos nõ cadit ordo affectionis, & charitatis, uel uerisimiliter non debet cadere: ut in casu nostro. l. maximum uitium. C. de lib. præte. nam in eodem gradu patri est filia, quo filius, tunc et si alter de iure debeant uenire, attamen intelliguntur uocari. ista est communis sententia in d. §. quidam rectè, ubi doct. dicunt, quòd ad hoc ut natura coniunctiuæ alterarent, requiritur, quòd concurrat ordo affectionis & charitatis: puta quòd instituatur filius & nepos, & quòd respectu eius, quod agitur contineat debitum naturale, quod minimè concurrit in casu nostro, quod esset, quando statutum dictaret, quòd pater primo teneatur prouidere filijs, demum filiabus, sicut dicimus in filio & nepote, quos ordine successiuo pater tenetur instituere, ne rumpatur testamentum, ut not. in d. §. quidam rectè. & per totam legem, & in §. posthumorum. institu. de exhærede. lib. secus in legato, in quo non cadit aliquod debitum respectu eius, quod agitur: ergo idem in stipulatione, in qua respectu eius, quod agitur, nullum cadit debitum. Et ideo teneas distinctionem, quam supra dedi in uersi. puto.

XLIII. QVAERO,

STATVTO cauetur, quòd filia dotata sit contenta dote extantibus fratribus: quia si in dote erat minus legitima, an illud appliceetur masculis? Tetigi s. in §. 1. in illa q. an dẽat hẽre dotem ultra legitimã, & ibi inter alia allego pulchrũ consilium do. Abb. tetigi et de ista q. s. in hoc §. qu. 26. & ibi dixi aliqua me dictatũ hic. Nunc aũt dico aduertendũ: quia si statutũ prohibet ipsas uenire ad successionẽ, uel hæreditatẽ, per hoc nõ uidentur exclusæ à legitima: quia per uerba gñalia, quòd quis non possit uenire ad hæreditatẽ, uel successionẽ, non excluditur ab uniuersali successione per quietationẽ gñalem factam fratribus suis, non tñ excluditur à legitima, nisi hoc specialiter dictũ fuerit. tex. est no. & ibi per doc. in l. si qñ. §. fi. C. de inoffi. testa. Idẽ ergo multo fortius in statuto: nã si pactũ liberatoriũ, quod est fauorabile, nõ excludit legitimã, ergo nec gñalia uerba statuti, quòd proculdubio est mixtũ fauore & odio. l. maximũ uitium. & ibi Bal. C. de libe. præte. facit, quod not. Guliel. in simili in l. de his. ff. de transac. Cõtrarium uidetur terminare Bar. & ita omnes sequuntur in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demon. ubi concludit, filiam dotatam à legitima extantibus masculis excludi, & dr̃ filia quodammodo exhæredata per statutum, arg. l. qui uolebat. ff. de hær. inst. Ad allegata responde, ut plenè per Imo. in d. §. Titio genero. & uide Bal. in consi. suo, qđ incipit, dña Andronica.

SVMMARIVM.

1 *Frater insuccessibilis an excludat sororem ex forma statuti, quod habet, quòd frater excludat sororem.*

2 *Fœmina nõ excluditur filijs repudiãtib. vel statuto renũciãtib.*

XLIIII. QVÆRO,

1 FRATER † insuccessibilis an excludat sororem ex forma statuti, quod habet, quòd frater excludat sororem, uel potius, quòd frater est exclusus propter pactũ factũ patri de non succedendo, vel fortè est incapax; quia bãnitus, uel frater minor. De hac q. me remitto ad Bar. in l. 1. §. qui filiũ ff. de contrata. & in l. 1. § si pater. ff. de coniugen. cũ emanci liber per Bar. in l. Gallus. §. & quid si tãtùm. de lib. & posth. per Bal. in l. maximũ uitium. C. de lib. præte. per Bar. in l. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. & per Bar. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cadimi. per Ang. in l. 2. C. de test. mil. Adde, quid si frater nõ efficiatur hæres patris, an filia erit exclusa: uide Bar. in l. 1. §. sed si non fint, ff ad Tert. & Bar. in d. §. qui filium. & Bal. in d. l. maximum uitium. Bal. in l. in substitutione ff. de vul. & pup.

2 Pan. in cõsi. 388. ubi consuluit, quòd † filijs repudiantib. vel statuto renunciantib. fœmina nõ excludatur. facit illud, qđ tetigi supra. 2. §. in illa q. an frater possit admittere sororem ad successionẽ inuitis creditorib. & illud qđ ibi dixi hic reperias. Hæc dixi in prima traditionẽ huius tractatus: nunc autẽ clarius decidendo dico, quòd in remissionib. supra datis vr̃ concludi, quòd hoc casu non excludatur filia. Non obst. text. not. in l. si filiusfa. §. cũ quis. ff. de le. 1. quia ibi filij nõ impediebãt alios ideo quia haberent potentius ius in successione: sed quia cõditiones alterius faciebant deficere, & adde rationẽ: quia uerba conditionum considerantur simpliciter, prout in facto iacent: non autem ad iuris effectum. l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstra. quæ ratio facit, quòd illa conditio, si sine liberis decesserit, dicatur defecisse stantibus. liberis: licet sint fratres minores, vel filiæ exclusæ per statutũ per l. ex facto. ff. ad Treb. super quo tamen articulo reperiuntur diuersæ opin. quas, cùm non attingant passum nostrum, omitto. uide ibi. & in l. 1. C. de condi. inser.

SVMMARIVM.

1 *Legata quædam sunt, quæ natura vel legata requirũt de necessitate conditionem existere.*

2 *Conditiones vel dilationes quædam sunt, quæ possunt remoueri salua specie & commoditate relicti.*

XLV. QVÆRO,

STANTE statuto ut Pistorij: quòd si testatus decesseritis, de cuius hæreditate agitur relicto masculo; & aliquid reliquit filiæ fœminæ quoquo relicti titul. an ipsa filia debeat esse contenta dicto relicto, & plus petere non possit: modò pater filiæ nuptæ nihil aliud reliquit, nisi quòd si uidua remanserit, possit stare in domo patris eius, quæritur, an filia præterita possit expugnare testm̃, præsupposito, quòd filia excludatur in totũ ab intestato, quæstio est nullũ notabilis, & aliquid et incidẽter tetigi supra eo. Et cõsidero, quòd huic filiæ, dũ dotat matrimoniũ, nil relictũ est. & ideo interim est præterita, & dicit testamentũ iniustũ. l. posthumi p̃ uitilẽ §. ex his. ibi, iniusta faciunt. ff. de inofficio rup. imò plus vr̃ nullũ, s. de stricto iure, si iuris ciuilis regulis regimus. ff. de li. & post. l. Gallus. §. in oĩb. & l. inter cætera. inst. de exhær. li. sed de æquitate possibile est ex testamẽto succedi: q̃s possibilitas tpe mortis attẽtata facit, quòd non uideat̃ tpe mortis intestatus decedere: ut ff. de iniusto testa. l. posth. § idẽ. uer. circa. & l. filio præterito. eo. tit. l. si impubes. §. quæsitũ. ff. ad Carb. & l. scimus. cũ gl. C. de inoffic testa. in uerbo ipso iure. & no. de cõtrata. l. posth. §. sed qualiter. & de leg. præstã. l. si is qui in potestate. & gl. in l. si duo. in gl. sed quoquomõ. eo. ti. & ff. de cõtrat. l. qđ vulgò. in gl. quasi dicat. Et sic quãquã actu pater dicat̃ intestatus, p̃p non ualẽtiã testãmenti de iure ciuili: ut no. gl. in l. cũ in fecũ. ff. de in-iusto testa. tñ certè in multis dr̃ testm̃, s. potẽtiali aptitudine. d. l. filio. Item secundùm cõem usum loquendi. d. §. testamentum. Item quò ad edictum diui Adriani: ut C. de edic. diui.

Adriani tol. l. 2. Item in alio: quia tacitu filio habet figuram esse, licet non habeat præcisè esse. l. si quis legatum. ff. de fal. Item quò ad legata, quæ petuntur iure testamenti propter ipsam figuram institutionis hæredis, auth. ex causa. C. de libe. præteri. Item propter substitutionem pupillarem: ut not. in l. 1. ff. de vulga. substit. Itaque quandoque sumus in causa intestati: & tunc uno loquitur per factum testamentum, quod expresse dicit de testamento. Quandoque est medium inter hæc duo: ut in casu filij præteriti: & iste casus est à statuto omissus: & ideo locus est iuri communi. l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acquiren. hæred. Ratio differentiæ inter istos duos casus manifesta est: Nam ubi omnino non facit testamentum, lex prouidet loco deficientis prouisionis hominis. & illud idem videtur tacitè decedens sentire: vnde nihil iniustum facit moriens. Item ubi facit testamentum iustum iure suo utitur. l. posthumus. in princip. ff. de inoffic. testa. Sed ubi facit testamentum iniustum per amplius filio præterito succurritur propter iniustitiam. Non enim uidetur statutū permisisse patri, quòd iniuriam facit legibus & naturæ, & more hominis insani deponat naturalem erga filios charitatem, vt. get denique patris stimulus naturalis. l. amicissimos. ff. de ex. en. tut. l. cum ratio. ff. de bon. dam. l. nihil. ff. de bon. quæ libe. l. scripto. ff. vnde liberi. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testa. & ideo ista filia præterita habet regressum ad bona paterna de iure communi non obstante dicto statuto, & hoc ad literam consuluit Iacob. de Areti. & Bald. in suo consil. 66. Nec obst. si quis dixerit, ista filia non est præterita: quia quoquo relicti titulo hēt, ꝙ uidua &c. qualitercūq; igitur sit nominata, cùm conditio tollatur, remanet relictum purum l. quoniam & l. omnino. C. de inoffi. test. Præteritio enim, quæ erat ex adiectione cōditionis, non habetur pro præteritione, cùm conditio remoueatur. l. scimus. §. cum autem. C. de inoffi. test. l. suus. & ibi no. gl. & Bart. ff. de hæred. institu. nam hanc opin. non teneo, & maximè in casu nostro: ubi considera.
1 ra. ꝙ † quædam sunt relicta, quæ natura rei legatæ requirunt de necessitate conditionem existere, ut si legantur uestes uiduales, requiritur, ꝙ sic uidua: si doctorales, ꝙ sic doctor: si dos, requiritur, ꝙ sit pubes: si fructus, requiritur, ꝙ nascātur. l. 1. ff. de cond. & demonstra. si ergo reditur ad domum patris uiduitate, requiritur, prout in casu nostro requiritur, ꝙ sit vidua. Nam nupta debet stare in domo uiri & sequi uirum. l. Mæuia. §. fin. & ibi nota. Barto. ff. de annu. leg. l. fient. de ope. lib. & sic conditio non potest amoueri, ideo de necessitate interim est præterita, & triste est hoc legatum, cuius expectatio est uiduitas. l. pater Seuerinam. §. socius. ff. de cond. & demō. & ideo querimoniam præteritionis induxit. l. si filius. ff. de cō.
2 di. instit. † quædam sunt cōditiones, uel dilationes, quæ possunt remoueri salua specie, & commoditate relicti, & de istis loquitur l. quoniam in prioribus. Et ex his uidetur conclusio, ꝙ filia tanquam præterita possit dicere testamentum nullum in casu isto, & ita est mens Bald. in præfato consilio, de quo etiam feci mentionem supra in §. 2. dum quæsiui, an dos relicta, cùm nupserit, possit statim peti reiecta omni conditione, uel filia dicatur præterita, uide ibi, & adde, quæ hic dixi.

XLVI. QVÆRO,

QVID si filia esset dotata de bonis proprijs ipsius filiæ: an excludatur per statutum, quod indiffinitè dicit, filiā dotatam non posse succedere in bonis patris? Bald. in l. mater, C. de iure dot. tenet quòd non. Vide bonam gloss. ibi. & Bald. in l. 1. C. de legi. hære. & Rom. in consi. 32. & in consi. 80. & uide, qđ dixi supra in illa q. quādo frater dotauit sororē de bonis matris, & ibi concludo, ꝙ filia dotata intelligitᷣ exclusa à bonis dotantis tantū, & ista est vera & generalis cōclusio.

XLVII. QVÆRO,

STANTE statuto, ꝙ stantibus masculis filia dotata nō succedat: an intelligatur, quando masculi sunt in pari cōiūctione personæ defunctæ: secus si fœmina sit in potiori gradu, quàm masculus? Fulg. consuluit ꝙ sic, & multum gloriatur de ista limitatione. & sic soror succederet fratri suo utrinque coniuncto, licet extaret etiam frater masculus ex vno latere tantùm coniunctus. Adde, ꝙ idem tenet Rom. in consi. 424. & Pet. de Anch. in consi. 41. Mihi tamen semper placuit contraria sententia; quia mens & intentio statuti fuit, ꝙ bona in agnatione & familia conseruarentur, quæ ratio militat in casu prædicto: ergo militabit etiam dispositio: & ita Mātuæ fuit aliàs obtentum de Anno 1461. uide infra proxi. q.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd soror existentibus fratribus non succedat fratri, si contingat, quòd unus decesserit relicto fratre ex patre tantùm & sorore ex utroque parente: an frater ex patre tātùm excludat sororem utrinque coniunctam defuncto.*
2 *Excludens excludentem me: an excludat.*

XLVIII. QVAERO,

1 STÀNTE statuto † de quo supra proxim. q. & etiam ab eo statuto, ꝙ soror existentibus fratribus non succedat fratri, si contingat, ꝙ decessit unus relicto fratre ex patre tantùm & sorore ex utroque parente. Tenēdo illud, quod supra dixi, ꝙ frater ex patre tantùm excludat sororem utrinque cōiunctam defuncto patre dicit totam hæreditatem ad se pertinere: quia cùm filia, eademq; soror defuncti non succedat ex testamento, perinde est, ac si sola mater & frater ex patre tantùm superessent. l. 2. §. si sunt sui. ff. ad Tertu. quo casu dicit mater, nemini dubium, quòd te fratrē excluderem: quia non ex utrinque coniunctis, auth. defuncto. C. ad Tertu. & per d. §. si suus sui. ubi dicitur, ꝙ nudum nomen exclusorum non debet nocere matri magis, quàm si exclusus non esset in rerū natura. Frater autem insurgit dicens, ꝙ debet succedere in illa dimidia, in qua debebat succedere soror: quia in eius locū succedit per statutum. Et sic quamuis sua persona non admittatur cum matre. d. auth. defuncto. tamen ex persona sororis debet admitti, alleg. pro se tale exemplum. Ecce decessit quidam intestatus relictis patre in adoptiua familia constituto, matre & fratre, in qua successione pater ex se matrem excludit, sicut & in casu nostro mater fratrem ex uno latere tantùm. Sed quia talem patrem frater defuncti uincit, materq; ipsum fratrem, mater patri præfertur non ex semetipsa, sed ex persona fratris. l. 2. §. si si agnatus. ff. ad Tertu. facit etiā, quæ habentur in c. authoritate. de concess. preb. lib. 6. Adducit etiam pro se casum in simili. Nam certum est, ꝙ auus matri non anteponitur in successione per Tertullianam. l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. sed bene pater matri, ut ibidem. Pone modò, ꝙ essent omnes tres, certè auus matrem excludit non ex sua persona, sed filij eiusdemq; patris, quem idem auus, ut est casus in l. æquissimum. §. 1. ff. ad Tertul. Insurgit tertio loco soror, quæ dicit in casu non obstante statuto se debere succedere, & allegat talem rationem fratri. Nam quātùm ad dimidiam uinco matrem meam per auth. defuncto. & in illa dimidia mater mea vincit test. Si ergo uinco uincentem, multò magis vinco test. l. de accessionib. ff. de diuer. & temp. præscri. Item pro se allegat iura præallega. ubi apparet exclusum ex sua persona admitti ex persona alterius. Item allegat, quòd fratre excluso per matrem, debet ipsa admitti, per text. in l. 2. §. si sit consanguinea. ff. ad Tert. In hac q. reperio Bar. in l. 1. §. quidam filium. ff. de bonor. poss. contratab. decidere pro sorore per d. §. si sit consanguinea. & ibi in hac materia
2 ponit tres regulas. Prima est † ꝙ quando ille, qui est remotior me, excludit eum, qui excludebat me: eo quia succedit in locum eius, qui excludit me, tunc ipse succedit, & ego excludor: ita intelligit d. l. æquissimum. §. 1. & l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. Si uerò non succedit in locum eius, tunc facit duos casus: quia aut ille remotior excludit me. Ideo quia habet potētius ius in successione, & tunc non excludor, sed ad successionem uocor per me, ac si exclusus non esset in rerum natura. d. §. si sit consanguinea. & hac ratione dicit in casu nostro admittendam sororem exclusam à fratre tanquam habentem potētius ius: ideo fratre excluso à matre soror admittitur, sed fortior uidetur ratio, quam supra dixi in uersicu. 3. loco. Et si diceretur, ꝙ eandem rationem potest allegare frater dicens, excludo te sororem per dimidia tibi contingente, & tu pro ea dimidia uincis matrē, si ergo uinco uincentē matrē &c. Ad hoc resp. est aduertendum, ꝙ fortior est ratio sororis, quàm fratris, quamuis prima fronte eadem uideatur. Ecce uictoria mulieris, q̄ uincit fratrem & matrē, est de iure cōi per d. auth. defuncto. uictoria uerò fratris uincentis sororē, q̄ pro dimidia, de qua agimus vincit matrē, est de iure speciali uidelicet statutario. qđ facilius tollitur quam ius cōe l. miles. §. militis mis-

sus. &

sus. ff. de test. mili. & sic allegatio sororis est fortior, quā allegatio fratris. Venio nunc ad secūdū casum, qui est, quādo ille remotior excludit me, ideo quia deficit conditio, qua uocabar ad successionem, & tunc non potero admitti: ut in authen. licet. C. de natu. lib. ibi enim excluditur filius naturalis propter coniugem, non quia coniunx habeat potentius ius in successione, sed ideo quia lex uocare, uoluit naturalem sub ea conditione, si coniunx non esset, meritò attenditur, utrum illa succedat, uel non.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens fœminas an dicatur odiosum.*
2 *Fœmina non potest facere pacem de nece patris.*
3 *Statutum excludens fœminas, an uideatur semper factū in fauorem masculorum.*

XLIX. QVÆRO,

1 AN statutum † excludens fœminas dicatur odiosum uel fauorabile? Videtur quòd odiosum: quia nutrit odium inter descendentes contra l. illud. C. de colla. & in l. cum oportet. §. finantem. C. de bon. quæ lib. Secundò: quia dicit Apostolus, si filius, ergo & hæres: ut not. glo. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & no. in l. necessarijs. ff. de acq. hæred. & not. in l. 1. C. si ut se ab hære. ab ergo statutum, quod facit filiam non esse hæredem, est odiosum. Quid ultra? enim filia dicatur per tale statutum exhæredata. l. qui nolebat. ff de hær. insti. sed exhæredatio est odiosa. l. cum quidam. ff. de lib. & posth. ergo &c. Item irrationabilis fauor dicitur odiosus. l. maximum uitium. C. de lib. præt. Item istud statutum est correctorium iuris cōis, & est contra æquitatem, quæ uocat omnes descendentes ad hęreditatem paternam. l. si defunctus. C. de suis & leg. Insuper uidetur accusare naturam, quare non omnes masculos generauit, ut vnde non generetur &c. d. l. maximum uitium. Et pro hac parte tenet Bar. in l. cunctos populos. in 6. q. C. de sum. Trin. Pet. & Cy. in l. non fine. C. de bo. quæ lib. Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg. Bal. in l. 2. C. qui ad lib. perue. non pos. Bal. in d. l. si defunctus. Bar. in l. liberorū. ff. de uer. sig. ubi dicit, quod nulla potest assignari ratio huius statuti, & intellige, rōnabilis, & sic dēr dici iniquū.

In contrarium, quòd immo sit fauorabile, ostenditur sic, ualet argomentum ex mente statuentis. l. milites agrum. ff. de testa. mili. not. Bal. in d. l. maximum uitium. not. gl. in l. tale pactum. ff. de pact. sed mens statuentium sumitur ex eo: quia apud masculos remanent omnia onera defunctorum: ergo & commoda remanere debent: nam ad masculos solùm pertinet propulsatio iniuriæ defuncti: cum fœmina faidam leuare non potest: ut dicit glo. in c. 1. an mutus uel imperfectus. & in c. 1. §. hoc autem. in ti. qui feu. da. pos. quæ dicit, quod de iure Longobardo filia fœmina nō succedat patri. Hinc est, 2 quòd † fœmina non potest facere pacem de nece patris: quia hoc tantum ad masculos spectat, secus si masculi non extarent, ut not. Bar. & Ang. in l. 4. §. Cato. ff. de uerb. obli. & Bal. in l. Titia. §. Lucius. ff. de leg. 2. Ang. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acqui. hære. Imo. in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. Secundò: quia mulieri permissa est uindicta iudicialis. l. sororem. C. de his quib. ut indi. Tertiò uideturi tex. in l. 1. §. potuisse. ff. ad Sille. ubi mulier ancilla ita uendicat necem domini sicut seruus. Adde, idem: quia non reperitur scriptum inter casus, in quibus deterior est conditio mulierum, de quibus in l. in multis. ff. de stat. homin. Ego uidi Ang. in consi. 48. ubi refert hanc quæstionem de facto habuisse. & pro dictis glo dicit esse casum in l. fi. §. fi. ff. qui pe. tu. ibi nitilis anni &c. Dicit tamen, quòd intelligendum est in defensione extraiudiciali, secus in iudiciali per d. l. sororem. Sed contra dictas glo. quòd immò uendicare inimicitias etiam cadat in mulierem, ego allego tex. in l. 1. C. de his qui se deferunt, lib. 10. ibi, mulieris patitur inimicitias. ex quo ibi Ang. refert, quòd qui debent habere pacem cum hæredibus defuncti, debent & habere pacē cū mulieribus. Nec obstat, quod dicitur in Longobarda: quia cōsidera, quòd inimicitia capitur dupliciter. Vno modo prout concernit rancorem animi, & ista cadit in muliere, iuxta illud Terentij deteriores mulieres. Secundò prout concernit actum extrinsecum uiolentum, prout est arma portare & de iniuria uindictam petere, uel duellum, & hoc non cadit in muliere. Modò in proposito, cum tale onus saltem uindictæ uiolente spectet ad masculos, statutum excludens fœminam dotatam tanquam recompensans dictum onus debet dici æquum & fauorabile. Item tale statutum concernit publicam utilitatem, quæ uersatur circa honestatem in singulis familijs conseruandam l. 1. §. sed si hæres. ff. de uen. inspicien. l. super statu. C. de quæstio. per quod autem magis conseruatur honestas familiarum quàm propter diuitias, quæ pereunt propter inopiam. §. sancimus. in authen. de test. l. 4. in princ. cod. l. 1. de custo. reorum. ff. & in auth. de defen. ciui. in princip. in auth. ut omnes obedi. iud. §. 1. l. si creditores. ff. de priui. cred. nam egestate sordentibus mors est solatium, & uita supplicium. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. & dicitur Ecclesia. c. 40. melius est mori, quàm indigere. quid est miserius eo, cuius uita est in cogitatione uictus. Vnde cum appellatione familiæ ueniat agnatio. l. pronunciatio. de uerb. signifi. & agnatio conseruetur per masculos, ad publicam pertinet utilitatem ut prolem masculinam comitentur diuitiæ paternæ: per masculos enim conseruatur æterna memoria ascendentium. l. liberorum. ff. de uerb. significa. Prædictas rationes considerabat lex 12. tab. per quam agnati præferebantur cognatis, & masculi fœminis. institu. ad Tertul. in princip. & §. item uetustas. institu. de hæred. quæ ab intesta. Et pro hac parte tenet Iacob. de Aret. in sua quæstio. incip. statuto uel consuetudine; & refert Ioan. Andr. in additio. Specul. in rubri. de success. ab intesta. in additio. incipien. est sciendum, quòd Iacob. de Aret. Angel. in dicta l. quisquis. & in sua disputatione incipiente, nobilis quidam genere. & in suo consilio 67. & Cyn. in l. prima. C. de adulte. Rom. in suo consilio 26. & in consil. 311. quod consilium omnino uideatur: quia ponit plures elegantes rationes. & Bald. in l. quod uerò. ff. de leg. Paul. de Cast. in consil. 334. Bal. in l. certum. C. unde legit. Bald. in l. maximum uitium. C. de lib. præt. Bartol. in l. 1. §. filium. ff. de contrata. Bald. in l. peto. ff. de leg 2. Lapus in sua allegatione 103. secundùm ordin. antiquum: & incipit in quæstione prædicta. & hæc opin. iudicio meo potest appellari communis.

3 Et nota unum perpetuò, quod licet non exprimatur in statuto, † tamen statutum excludens fœminas uidetur semper factum in fauorem masculorum, ut no. Bar. in d. §. filium. Reperio tamen Bal. in diuersis locis uariasse in hoc articulo. uidelicet in l. 3. C. de in ius uoc. ubi dixit, quod tale statutum respectu masculorum sit fauorabile, sed respectu fœminarum sit odiosum. Alter dixit in l. 1. in fin. C. de secund. nup. ubi considerat causam exclusionis, an sit propter suum delictum, an propter prærogatiuam, & honorem alterius, & attendi debet causa principalis statuentis, an sit fauor, uel odium. Alibi Bal. in l. sancimus. C. de nup. dixit, quòd de iure naturali est odiosum, sed de iure ciuili est fauorabile. Alibi Barto. in l. 2. C. qui ad lib. procla. non possunt. dicit, quòd statutum excludens fœminas à successione fratrum est fauorabile. Alibi in l. cunctos populos. in 16. colum. C. de summa Trinit. dixit, quòd si statutum excludit propter sexum, dicitur odiosum, sed si fauore agnatorum dicitur esse fauorabile. Et quomodo cognoscatur, an odium sexus, uide per eum ibi. Alibi Bald. in lectura eiusdem l. cunctos populos. dixit quòd est mixtum ex fauore, & odio principaliter: tamen fauorem continet secundùm eum. Mihi placet sententia communis, quòd tale statutum sit fauorabile, attento quòd hæreditas est inuenta de iure ciuili: ut est gloss. in l. 1. ff. de acq. rer. do. & probatur in l. seruum inuito. §. si pupillo. ff. ad treb. ibi, similitudine iuris ciuilis. Sed disposita per ius ciuile possunt in totum tolli per statuta. l. omnes populi. cum materia. ff. de iust. & iu. quælibet enim prouincia abundat in sensu suo. Facit etiam quod supra tetigi in pluribus quæstionibus, in quibus dixi, quòd legitima potest saltim minui per statutum, posito quòd non possit in totum tolli, & sic statutū excludens filiam dotatam uidetur æstimasse dotem loco legitimæ, ut ibi dixi.

L. QVÆRO,

SI pater relinquat aliquid filiæ simpliciter in testamento, an uideatur relinquere pro dote, & dicatur dotata, & sic excludatur à statuto? Vide quæ dixi suprà in §. 1. & uide Bar. in l. Titio genero. uer. quæro statutum. ff. de cond. & demon. & Pau. in consi. 221.

LI. QVÆRO,

QVID si filia non vult dotari, nec nubere, sed castitatem seruare, vt patri succedat. Videtur, q cum per eam ster, quominus doteiur, dici debeat dotata: ar. l. qui filium. ff. ubi pupillus edu. debeat, & l. iure ciuili. ff. de con. & demon. & l. Labeo. ff. de contrah. emp. nam cum hoc casu statutum uelit, q dos succedat loco legitimę, sufficit illam offerre. Facit, quod not. Cy. in l. sancimus. C. de nup. & ita determinat Bal. in l. pactum. C. de col. in uer. 20. quæro. & in l. fi. C. de pac. & Pet. de Anch. in repe. c. canonum statuta. in 61. char. extra de consti. Limita tamen, nisi illud ius succedendi iam sit delatū & quæsitum ipsi filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Filia an possit sibi reseruare ius succedendi patri suo, quando dotatur.*

2 *Hæreditas non potest dari pactionibus.*

LII. QVÆRO.

1 AN filia † tempore quo dotatur possit sibi reseruare ius succedendi patri suo? Barto. in l. fin. C. de pact. tenet q sic, per text. in §. fi. inst. de legitima agna. succe. quod limitat ibi Bald. & Moder. uerum, quando masculi consentiunt, quorum fauore emanauit statutum. l. seruo legato. §. si testator. & quod ibi no. Barto. ff. de leg. 1. secus si masculi non consentiunt quibus cum iam quæsitum sit per statutum, non potest eis auferri. l. fina. ff de pact. Et hoc uidetur sequi Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff de uer. obli. Aliqui tamen in dicta l. fin. C. de pact. tenent indistinctè Barto. quòd sicut pater testando potest filiam instituere, & sic tollere ius masculis, q̄n statutum expressè non prohibet fœminas succedere ex testamento, communiter tenent doct. ita ergo uidetur, quòd possit paciscendo, & maximè quia masculis non est perfectè ius quæsitum in uita patris, sed solùm quædam impropria spes succedendi, quæ licet eis ab intestato tolli non possit, tamen potest per pactum, sicut per testamentum tolli, & facit: quia istis masculis etiam in spe non est quæsitum ius, antequam filia sit dotata: ergo potest impedire illud ius quærendi filiis. l. seruum. C. de pactis. Et tenendo hanc opin. Barto. limita illā non habere locum, quando filia ex interuallo, postquam est dotata, faceret pactum cum patre, ut posset succedere: quia tunc filiis masculis erat ius quæsitum, saltem spe considerabilià rate, quæ habet ortum à statuto, ergo non potest eis auferri. Præterea hoc casu semel exclusa per statutum inuitare- 2 tur per pactum ad hæreditatem, sed † hæreditas pactionibus dari non potest. l. hæreditas. C. de pact. conuen. ergo &c.

LIII. QVÆRO,

QVID si pater promisit dotem pro filia: sed noluit eam soluere, & decessit, an filia excludatur stante prædicto statuto, si hæres uelit soluere dotem? Bald. notabiliter in l. si plures. C. de condi. insert. dicit q sic: quia filia non potest dici indotata, ex quo præcessit obligatio dotis, & de isto dicto feci etiam mentionem supra in alia simili q. Idem sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in 103. chas. extra de consti.

SVMMARIVM.

1 *Dos non potest dici, vbi non est matrimonium.*

2 *Legatum si fiat mulieri, si ingrediatur monasterium, vel accipiat habitum respectu ordinis, si mulier suscepit habitum, & postea dimisit: an debeat habere legatum.*

LIIII. QVÆRO,

AN prædictum statutum locum habeat in filia, quæ fuit nupta, sed tempore mortis patris remansit uidua? Bald. in l. 3. in fin. C. unde ui. & vxor. atgnit primò q non: quia 1 † non potest dici dos, ubi non est matrimonium. l. fi. C. de donat. ante nup. l. 2. ff. de iu. dot. contrarium tamen tenet: quia dotata dicitur etiam, quæ dotem recuperauit soluto matr. l. fin. C. communia utri. iud. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & de hoc etiam tetigi supra in §. 1. in illa q. an dicatur dos, postquā est recuperata à uiro sol. mat. Et ad hanc partem facit: quia sic se habet communis usus loquendi. Nam uiduæ solent dicere, ego habeo dotem meam: Maius tamen esset dubium, si statutum requireret fœminam esse maritatam & dotatam, & decisio penderet ex illo articulo, an ubi statutum requirit certam qualitatem, sufficiat illam ab initio esse, licet postea deficiat, de quo pulchrè per Bart. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupi.

Facit, quod pulchrè not. Bald. in l. præcimus. §. sanè. C. de appel. & Ang. in l. si quis hæredem. C. de insti. & substi. vbi 2 † quærit, quid si fiat legatum mulieri, si ingrediatur monasterium, uel accipiat habitum respectu ordinis, an si mulier suscepit, deinde dimittat, debeat habere legatum. & ibi ponit illud q non, quæ incepit &c. de quo pulchrè per Ang. in suo cōsi. 34 & in suo consi. 145. facit, quod not. per Ang. & Imol. in l. in substitutione. ff. de vulg. & pup. ubi quæritur, an si fiat legatum filiæ, si uidua erit tempore mortis patris, sufficiat illam fuisse uiduam, licet postea maritetur. facit, quod not. in l. 1 comprehendenda. C. de insti. & substi. & quod pulchrè not. Ioan. And. in regula, decet. in mercu. & illa q. an consecutus immunitatem à statuto propter numerum 12. filiorum illam amittat, si aliqui filiorum moriantur, & concludit quòd non: uide etiam ad propositum qd consuluit Pet. in suo consi. 145. & uide gloss. not. in uerb. sufficit. & ibi not. Barto. in l. fina. C. de indict. uiduit. tollen.

LV. QVÆRO,

SI statutum simpliciter dicit, q dotata à patre, uel à matre excludatur: an habeat locū, si dotata fuit ab auo uel auia. Concludendum est quòd sic, in l. Nesennius. ff. de ne. gest. per illum text. & in l. maximum uitium. C. de lib. præt. & in l. quicunq. C. de ser. fug. & faciunt not. per Barto. in l. 1. in 2. col. uer. ulterius quæro, utrū tacita. ff. de vulg. & pup. & in auth. matri & auiæ. C. quan. mul. offic. tut. fun. potest. uide omnino Bald. in l. 2. §. sed videndum. ff. ad Ter. & uide omnino Pau. de Cast. in suo cons. 342.

LVI. QVÆRO,

AN prædictum statutum excludens fœminas habeat locum in puellis Iudeorum? Videtur q sic, per ea quæ not. Bald. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusat. tuto. Præterea, q masculus excludat fœminam, est de l. Mosayca, ut habetur Numeri 27. Exod. 11. cap. ergo statutum reducens ad l. Mosayeam est commendabile: quia nullus homo sapientior Moyse, l. lege 12. tabularum. C. de legit. hæredi. ergo &c. Accedit 1. quia iudæi sunt de populo, ut probat text. in auth. de quæst. in prin. quem singularem facit Bald. in c. 1. de noua forma fidelitatis. & in rub. C. qui accusare non possunt. & uide Pe. de Anch. in c. si sententia. de sen. excom. li. 6. per Mod. in c. iudęi. el 2. extra de iudæis. per Io. Cald. in suis consiliis, sub 2 ti. de testamētis. facit, quod dicam in fi. huius §. ubi aliqua pono generalia ad successionem Iudæorum, quæ notanda sunt.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd mulier dotata excludatur, an habeat locum in fœmina dotata, & maritata, antequam fieret statutum.*

2 *Dotata, dictio habet causam permanentem.*

LVII. QVÆRO,

1 AN prædictum † statutum habeat locum in fœmina dotata, & maritata, antequam fieret statutum? De hac quæstione posuit Pet. de Anch. in c. 1. in 30. char. de constitu. Abb. & Imo. in c. fi. eo. tit. & Bald. in l. illa. in fi. C. de do. & pēdet ab illo articulo, utrum statutum trahatur ad præterita, an ad futura tantum, de quo per Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. per Alb. & Bald. in l. leges. C. de legib. per Pe de Anch. in d. c. canonum statuta. in 5. q. prin. & est tex. optimus in c. 2. eo. ti. & in c. si eo tempore. de elect. in 6. & in c. licet canon. extra de elec. facit, quod dicam infra in illa quæstione, an statutum, q fœmina dotata non succedat, debeat limitari si ille fuerit interpellatus, qui tenebatur dotare, & sic an sufficiat, quandocunque dotem offerre, de quo dicendum ut ibi.

Verum

Verum quia quotidiana est ista quæstio, ideo aduertendum: quia vr̃, ꝙ trahatur ad præterita pp illa uerba, si filia dotata fuerit, quod uerbum fuerit, est præteriti temporis. Secundò: quia inspecto tempore, quo filia vult succedere patri, reperi-
a cur, dotata ergo &c. Tertiò: quia † uerbum dotata, habet causam permanentem. Et ita consuluit Barto. prout refert Ang. in auth. hæc cõstitutio interpretatur. col. 6. Ego tamen non reperio in consilijs Bart. & Ang. ibi eum reprehendit pecillum tex. ubi dicitur de illo, qui monasterium intrare uoluerit, & sic loquitur per uerbum præteriti perfecti: & tamen illa dispositio non habet locum in ingressu, antequam esset condita illa constitutio, imo potest talis disponere de bonis post ingressũ. Præterea uerbũ fuerit, ꝓlatũ à statuto potest dupliciter intelligi, uidelicet ꝙ & respiciat tẽpus futurum, ergo ita intelligi debet: quia natura legis & statuti est, respicere futura. d. l. leges. Nec ob. secundùm Ang. ꝙ uerbum dotatam, habeat causam permanentem: quia fatetur illud uerum, præterquam si apponitur in lege uel statuto, cuius proprium est respicere futura. Item non ob. ꝙ ista filia reperiatur dotata tempore, quo uult succedere: quia hoc non debet obstare, cum non fuerit dotata post statutum: sed ante, & ita credit Ang. esse tenendum, licet non uideatur in totum firmare. Sed ego puto, si Barto. consuluit contrarium, ꝙ bene consuluerit, & idem in terminis uoluit Bald. licet de Barto. mentionem non faciat, in l. omnes populi. in 13. col. uer. sed pone. ff. de iust. & iu. & ibi uidetur respondere ad tex. in d. auth. hæc constitutio. in quo Ang. facit suum fundamentum: quoniam ideo ipi uerbum fuerit, non includit tempus præteritum: quia lex ulterius ꝓcessit ita interpretando. unde ille tex. potius facit pro Bart. & non sunt multi dies, ꝙ ita fuit consultum hic apud Nouariã.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum si dicat, quòd extantibus filijs fœmina non succedãt, si extat filius naturalis tantùm, an excludat ipsas fœminas.*
2 *Lex vel statutum quando considerat naturam, semper appellatione filiorum venit naturalis.*

LVIII. QVÆRO,

1 SI statutum † dixit, ꝙ extantibus filijs fœminæ non succedant, utrum si extat filius naturalis tantùm, excludat ipsas filias? Barto. in consil. 229. tangit de hoc, & Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. Ego autẽ præmitto, quòd quæstio ista loquitur de filio naturali, idest, nato ex concubina retenta in domo indubitata affectione, & protestatione debita præmissa, de qua in l. in concubinatu. de concubinis. & in authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si quis autem. & uidetur dicendum, quòd talis filius non excludat fœminam: quia secundùm propriam significationem non dicitur filius. l. filium eũ diffinimus. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. & §. ad hoc. in auth. ut liceat matri & auiæ. col. 8. Prætereà iste dicitur filius in certis tantum casibus, ut in certa parte quandoque pietatis intuitu. sed regulariter non dicuntur filij: quia exceptio in certis casibus firmat regulam in alijs, prædicta per ordinem probantur in l. 1. C. ad Orficia. & insti. eo. in princi. & in §. item quæsitum. & in authentic. quib. mod. natu. effi. sui. §. differenti. & in l. vaori. §. codicillis. de leg. 3. l. naturaliter. §. fin. C. de insti. & substit. facit gloss. reputata notabil. in cle. 1. de baptismo. facit, quod not. in l. 1. ff. de reg. iu. & si lex potest operari in proprio significato, ut in casu nostro: quia statutum potest intelligi in filio legitimo & naturali, ergo non debet trahi ad improprium. l. liberorum. §. ꝙ tamen Cassius. cum uulg. de lega. 3. Idem & fortius dicendum est de filiis uulgo quæsitis: quia multò minus quam in naturalibus habebit locum: quia non ueniunt appellatione filij, nec patrem censentur habere, sed sunt exosi leg., & homini. §. uulgò. insti. de legi. agna. succes. §. si aduersus. insti. de nup. Idem in incestuosis, nefarijs & adulterinis, dictis iuribus. & in auth. eo. ex complexu. C. de secund. nup. Quid ultra? ꝙ sunt omni beneficio priuati. l. si quis. C. de incest. nup. ibi, nec à patre. & in authen. quib. mod. natur. effi. sui. §. 1. Adde, quid de hoc articulo, an appellatione filij ueniat naturalis, notat plenissimè Imol. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ubi ponit quid iuris, quando mentio filij fit à
2 lege, & quando à testatore? Vnum tene menti, ꝙ † quando lex, uel statutum considerat naturam, semper appellatione filij uenit naturalis. hinc est, ꝙ naturalis tenetur l. Pompeia de parricidiis. de quo per Bald. in c. per tuas. de proba. & in l. parentes. ff. de in ius uoc. & in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. per Bald. in l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & in l. 1. in 6. char. C. qui accusare.

S V M M A R I V M.

1 *Filius naturalis legitimatus an excludat filiam.*
2 *Legitimati dicuntur legitimi verè & non fictè.*
3 *Legitimatus per sequens matrimonium comprahenditur appellatione legitimorum etiam in statutis, sed legitimatus per rescriptum principis non.*

LIX. QVÆRO,

1 QVID si talis † filius naturalis fit legitimatus, an excludat filiam fœminam. Tetigi aliàs in simili in tractu de substitutionibus, quando substitutio fit, si sine filiis decesserit, utrum appellatione filiorum ueniat filius legitimatus. Sed illa procedunt, quando nomen filij profertur à testatore. hic uerò loquimur, quando à statuto. & ideo uide Bald. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. ubi in terminis istis tenet, ꝙ excludantur fœminæ: quia legitimatus habet uerum statum legitimum, sed non habet uerum principium. & ibi refert decisionem Iac. de Are. in quæst. per ipsum disputata, quam refert Io. And. in ti. de successio. ab intesta. circa. fi.
2 Accedit † ꝙ legitimati a uerè & non fictè dicuntur legiti-
a mi, probatur in l. 2. C. de iure aureorum anulorum. ubi libertus restitutus natalibus est uerè ingenuus, licet non sit naturaliter. Facit doctrina Barto. in l. si is qui pro emptore. ff. de usuca. ubi dixit, ꝙ esse legitimum, est iuris, & non facti, & ista qualitas per legitimationem uerè non autem fictè imprimitur. Et ad hoc adduci possent omnia, quæ scribuntur de legitimatione in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posth. Bal. tamen in l. eã quam. in 1. col. in uer. item quæsitum fuit a me. C. de fideicom. dicit, quòd de propria significatione appellatione filij legitimi, & naturalis non comprehenditur legitimatus, alleg. cap. naturales. in ut. si de feudo fuerit controuers. Item sentit Bal. & Saly. in l. fi. C. de his qui veniam ætatis impetrauit. per illam legem, dicentes, ꝙ si quis recipit emphyteusim pro se, & filiis suis legitimis & naturalib. ꝙ non uenit legitimatus: quia non est naturaliter legitimus. D. An. io c. per uenerabilem. extra qui filij sint leg. in ulti. q. dum tractat
3 de effectu legitimationis, uidetur firmare, ꝙ † legitimatus p sequens matrimonium uel alios modos legales, de quibus traditur in c. per tuas. eo. tit. comprehenditur appellatione legitimorum, etiam in statutis, sed legitimatus per rescriptum
b b principis non: quia iste non est legitimus de iure communi, sed de iure speciali, de quo statutum non præsumitur cogitasse, maximè ad alios excludendos. facit l. Iul. ff. qui & à quibus. sed solùm censetur disposuisse de legitimis iure communi, & hanc decisionem Ant. de But. commendat, & sequitur Pau. de Cast. in suo cons. 221. circa finem.

Attento ꝙ statutum excludens fœminas est cõtra ius commune, & quia per distinctionem dom. Ant. fit bona concordãtia, & euitatur iuris correctio, & materia fraudis, scilicet ne in fraudem quis se facit legitimari in præiudicium aliorum. Sed idem Pau. in suo cons. 223. tenet contrarium, & transit cum Bald. in d. l. cum acutissimi. & idem facit in cons. 225. & uide eundem in consil. 229. uide tamen gloss. not. quæ sequitur opinio. dom. Anto. in cap. innotuit. de electionibus.

ADDITIO.

a Legitimati. Nota hic, ꝙ legitimatus dicitur uerè legitimus ex certo, si fuit legitimatus in uita patris, aliàs non. uide Ant. Rosel. in tract. legitimati. lib. 1. 2. part. 2. & 3. q.
b Per rescriptum principis. Nota quòd legitimatis per subsequens matrimonium multa conceduntur, quæ non conceduntur legitimatis per rescriptum principis. uide Barth. Soc. cõs. 206. inci. eleganter. uer. ista conclusio. in fi. in 2. part.

S V M M A R I V M.

1 *Filius adoptiuus, vel arrogatus an excludat fœminam,*
2 *Filij adoptiui non veniunt, quando quis accipit emphyteusim pro se & filijs.*

Statutum

3 *Statutum si disponat, quòd filij legitimi, & legitimè nati excludant filiam, non habent locum in legitimato.*

LX. QVÆRO,

1 QVID in filio † legali tantùm, & sic adoptiuo, uel arrogato, an excludat filiam fœminam? Tetigi in dicto tractatu de substitutionibus. Nunc autem plenius dico. Et uidetur primò quòd non, per notata per Cyn. Ang. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. ubi dicunt, quòd dispositio l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. cum auit. ff. de condi. & demon. non habet locum in filio adoptiuo: quoniam illa iura loquuntur de filijs legitimis & naturalibus. & ad idē, quod uoluit Ang. in l. cum adoptiuis. C. de adopt. & addeho. rea. & ibi Bar. in l. 1. C. de imponenda lucra. descrip. lib. 10. & Imo. in l. in suis. ff. de lib. & posthum. facit optima glo. in ca. pastoralis. de decimis. quę dicit, quòd de lucro hęreditatis delatæ filio non debetur decima, facit singulare uerbum Ang. in l. si uerò. in auth. de nup. secus tamen dicit Ang. in d. l. cū in adoptiuis. quando pater instituit filium adoptiuum: quo casu debetur gabella, cum statutum loquens de filio non habeat locum in adoptiuo, per glo. ibi, & ita dicit se in facti quæstione consuluisse.

Ad idem facit: quia statutum considerauit naturalitatem: ergo nō compræhendit adoptiuum, qui est ciuiliter filius l. fi. C. de his qui ue. ætat. impetra. Facit, quod uoluit Bald. in authen. nisi rogat. C. ad Trebel. ubi dicit singulare uerbum, quòd filius meus spiritualis, quem leuaui de sacro fonte: licet sit à me alendus, tamen non excludit substitutum, sicut nec filius adoptiuus.

Ad idem facit l. si quis. §. fi. ff. de leg. 2. ubi Imo. dicit, quòd
2 † si quis recipit emphyteusim pro se & filijs, nō ueniunt filij adoptiui. facit glo. in auth. de trien. & semis. §. 1. quæ dicit, ꝙ hodie non est augmentata legitima, quæ debetur filio adoptiuo, licet illa, quæ debetur filio legitimo, & naturali sit aucta: de quo etiam per Bal. in l. si arrogator. ff. de adopt. & per Bart. in l. hæredibus. §. si. ff. ad Treb. Facit: quia magis attēdenda est natura, quam accidens. l. qui habet. ff. de tute. l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthu. ergo statutum potius sensit de filio secundùm naturam, quàm secundùm accidens. Facit quod uoluit Bal. in c. licet. de offi. leg. uide Bal. in d. l. si arrogator, ubi singulariter limitat iura dicentia, filium legitimū, & naturalem grauatum restituere posse detrahere duas quartas, non habere locum in filio adoptato, siue arrogato.

In contrarium facit tex. & quod ibi not. Bar. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. ubi dicit, quòd appellatione cognatorum ueniunt etiam cognati ciuiles. Nec obst. d. l. si ita quis. §. is cui. quia illud ibi ideo: quia illi filij ciuiles non sunt facto testatoris, sed alterius, sed ubi essent facto testatoris, appellatione filiorum ueniunt etiam ciuiles. & sic adoptiui, & arrogatiui, facit tex. in cap. in præsentia. de probat. ubi appellatione filiorum uenit monasterium, & sic filius ciuilis. Facit, quod uoluit Bald. in quodam suo consilio, quod communiter habetur inter consilia Angel. num. 66. ubi consuluit, quòd statutum excludens fœminas extantibus filijs habet locum in filijs religiosis.

Et ad hanc quæstionem uide Abbatem in cap. Ray. in 73. colum. de testamen. & de hac quæstione uide latissimè Rom. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. in 10. colum. ubi refert in hac quæstione consuluisse, & ibi post multa argumen-
3 ta hincinde facta finaliter concludit, quòd † si statutum dicat, quòd filij legitimi & legitimè nati excludant filiam, quòd tunc in legitimato locum non habet: quia non est legitimè natus, & ideo iste casus tanquam omissus à statuto relinquitur dispositioni iuris communis. l. si extraneus. ff. de condictio. ob causam. immo posito quòd haberetur perinde, ac si esset legitimè natus, hoc tamen fingitur, & aliud est esse talem, & aliud est haberi pro tali, ut notat Bart. in d. l. is qui pro emptore. in q. de ciue facto ex forma statuti: merito de uno ad alium non debet fieri illatio. l. fina. ff. de calum. cum vulg.

Et facit, quod uoluit Barto. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte. facit glo. in l. 2. C. de hære. quæ dicit, quòd fictus denarius non est denarius. & uide per Io. And. in addi. Spec. in titu. de trien. & semis. ubi quærit quæstionem de lodeoubus ad par & impar. & in numero pari reperitur denarius fictus, uel falsus, an dēat cōputari in numero pari. Accedat ad ꝓpositū simile, quòd dicitur de priuilegio dotis, quòd non trahitur ad dotem fictam. glo. est no. in l. assiduis. C. qui pot. in pigno. habe. Et ego dixi suprà in §. 1. circa fi. in quæstione, an dos putatiua habeat priuilegia dotis ueræ. Et uide omnino decisionē Roman. in d. l. si is qui pro emptore. ubi tractat, quid in legitimato per rescriptum principis, siue per oblationem curiæ: quia scias, quòd talis legitimatus non potest dici legitimatus quò ad omnes, sed solùm quò ad patrem, ut in §. filium. in auth. quib. mod. natu. effi. legit.

Et ibi etiam quid de legitimato per subsequens matrimonium, & quid si filius non fuisset positus in sinu matris, an & quò ad quas personas dicatur legitimus.

LXI. QVÆRO,

QVID si pater relinquat filiam dotatam, & illum masculum, & nepotem ex alio filio præmortuo, an iste nepos admittatur ad portionem, ad quam de iure communi filia admitteretur, an uerò solus masculus? Dic, quòd ambo succedunt & excludunt filiam fœminam: quia non corrumpitur gradus, cum nepos succedit in locum filij: sed per ipsum repræsentatur eius pater. §. cum filius. institu. de hære. quæ ab intest. ita singulariter determinat Bal. in l. 1. C. de secund. nup. facit tex. in l. cum scimus. circa fi. C. de agric. & cēsit. lib. 11. & uide not. & quæ ibi aliàs dixi in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. uide Pau. in suo cōsi. 159. & in consi. 354.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filiam extantibus filijs habet locum etiā extante nepote ex filio.*
2 *Filij & nepotes de proprio significato continentur appellatione filiorum.*
3 *Beneficia concessa filijs extenduntur ad nepotes.*

LXII. QVÆRO,

QVIA ex dictis in præcedēti q. satis colligi potest, quòd
1 † statutum excludens filiam fœminam extantibus filijs habet locum etiam extante nepote ex filio. Pro confirmanda illa sententia adde: quia ratio illius statuti fuit, ne bona remanerent in agnatione, quæ ratio si sit expressa in statuto, nullū superest dubium secundùm Imo. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. secus si statutum diceret uolens fauere filijs masculis primi gradus statuimus &c. quia tunc nepotes ex filio nō excluderent filias secundùm eum. Sed quid si aliqua ratio non est expressa in statuto, uidetur esse plus dubitationis: tamen idē dico, quòd nepos ex filio masculo excludat filiam, iuxta notata per Bart. in l. liberorum. ff. de uerbo. signi. Bald. & Sal. in l. maximū uitiū. C. de lib. præt. no. in l. uenia. C. de in ius uoc.
2 Mouentur quia † appellatione filiorum de proprio significato continentur filij & nepotes. Idem tenet Alberic. in secunda parte statutorum. quæstio. 103. & Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de succes. ab intesta. in rub. sed in puncto iuris ista ratio, ꝙ appellatione filiorum de proprio significato contineantur nepotes, nō est uera, ut bellissimè probat Barto. in d. l. liberorum.
3 Alij ergo adducunt aliam rationem: † quia beneficia concessa filijs extenduntur ad nepotes. l. milites. & l. diuo Marco. C. de quæstio. & l. decurionum. C. de decu. & l. emācipatum. in fin. ff. de senato. & ista ratio placuit Bart. in d. l. liberorum. Sed mihi non placet: quia tota præmissa loquuntur in beneficijs concessis alicui, quæ nemini prȩiudicant, ideo facilimè fit extensio l. fin. de consti. prin. Præterea illud ibi fit ex interpretatione, quæ in statutis cessat, & hoc satis fatetur Barto. in d. l. liberorum. Sed dicit, quòd in casu nostro hæc interpretatio est passiua ut illarum regularum antiquarum. Sed nec istud placet: quia in dictis iuribus non proceditur per uiam regulæ: sed in certis casibus dat priuilegium certis personis & eius filijs. Præterea posito quòd loqueretur per uiam regulæ, adhuc solum fieret extensio ut illarum regularum in constitutione specialiter loquente in eadem materia, non autem generaliter: ut gloss. nota. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. Nec etiam placet illa ratio: quia nepos succedit in locum filij. §. posthumorum. institut. de exhæred. libero. §. cum filius. instit. de hæred. quæ ab intest. quia illud est uerū

ex inter-

ex interpretatione, seu quadam iuris fictione, quæ cessat in statutis. Item illud uerum quòd ad successionem aui.

Item licet in locum filii succedat, non tamen dicitur filius taliter, ut faciat cessare in statutis illam conditionem de extantibus filiis. Sed puto, ꝙ uerum fundamentum prædictæ opinionis sit, quòd licet in statuto non sit expressa aliqua ratio: tamen cum non nisi una assignari possit, scilicet fauor agnationis conseruandæ, illa debet haberi pro expressa, ita tenet gloss. in l. quamuis. C. de fideicommo. Bald. in l. quoties. e. ti. Et ex tali unica ratione potest fieri extensio in omni modo: ut plenius dixi suprà, eo. §. in q. utrum statutum excludens filiã censeatur excludere nepotem ex filia, uide ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum si dicat, quòd fœmina dotata non succedat patri ab intestato, si pater decedat intestatus, an habeat locum dictum statutum.*

2 *Verba statuti prolata ab idiotis intelliguntur grosso modo.*

LXIII. Q V Æ RO,

1 SI statutum † dicit, ꝙ fœmina dotata non succedat patri ab intestato, & pater decessit intestabilis, ut furiosus, uel aliter incapax testamenti, utrum habeat locum dictum statutum. Dubium stat in ea, utrum statutum disponens de defuncto ab intestato habeat locum in intestabili. Alb. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 125. refert opinionem antiquorum.

Sed nos referamus opi. Modernorum. & prima fuit opinio Bart. in l. 1. ff. de suis & leg. dicentis, ꝙ licet secundùm propriam significationem intestatus dicatur, qui cum facere posset testamentum, testatus non est, ut ibi. & l. intestatus. ff. de uer. sig. tamen attento communi usu loquendi appellatione intestati uenit etiam intestabilis. i. ille, qui testamentum facere non potest. Et sic licet aliàs statuta sint propriè & strictè intelligenda. l. 3. §. hęc uerba. ff. de neg. gest. cum uulg. tamen propter communem usum loquendi etiam in statutis receditur à propria significatione. l. librorum. §. ꝙ tamen Cassius. ff. de leg. 3. cum sim. Et pro hac opi. Ro. in suo consi. 32. adducit tex. in l. in testamento. ibi, filiæ intestatæ. C. de test. mili. & in l. intestato. ff. de leg. tuto. & in l. hæreditate. C. de impub. & aliis substi. Quare dicit ipse Ro. ꝙ non solùm ex communi usu loquendi: sed etiam naturali, & communi iure infans potest dici intestatus: Secunda fuit opi. Bald. in ca. 1. in tit. de succes-

2 sione feodi. qui aduersatur dicens, ꝙ † quandoq; uerba statuti proferuntur ab idiotis & uulgaribus, & tunc intelliguntur grosso modo. l. si cum te. C. de do. ante nup. gloss. in l. quid si nepotes ff. de test. tut. & in l. quoties. C. fam. ercis. quandoq; uerba proferuntur à statuentibus Iurisperitis, & tunc non est inspiciendum, quid idiotæ loquantur, sed quid iuristæ & periti, nihil allegat, sed pro eo uidetur text. in l. si dictum. ibi nõ ut uulgus opinatur. ff. de euict. ergo cum uerbum intestatus proferatur à statuentibus communiter Iurisperitis, debet propriè intelligi eo modo, quo intelligũt Iuristæ. facit gl. & quod ibi doct. in l. cum antiquioribus. C. de iur. delib. Rom. in præalleg. consi. dicit ueriorẽ esse opin. Bat. primò quia non est uerum illud, quod dicit Bart. ꝙ statuta sint intelligẽda propriè imò debent intelligi secundùm communem usum loquendi.

Non ob. d. l. si dictum. quia loquitur in interpretatione legis generalis, quõ nostra loquitur in interpretatione statuti particularis, ad quod facit dictum. Inn. in c. cum olim. uersi. si uocem. de uer. sig. & in c. cum clamor. in fi. & in c. cum causam. de test. in uer. intelligo dictum testis.

Aduerte: quia Bald. in d. c. 1. & in d. l. intestato. dicit suam opin. procedere in odiosis, secus in fauorabilibus. ergo non procedit in casu nostro: quia statutum excludens filias fœminas dicitur fauorabile, ut superius fuit conclusum. uide Rom. in simili in d. consi. 33. & opi. Bar. sequitur Pau. in suo consi. 284. dicẽs se pluries consuluisse, & uidisse ab aliis consultũ, de quo articulo quandoq; alibi dicturus sum, tñ nunc remitto ad ea, quæ no. Bart. in consil. incip. hæc est copia cuiusdam statuti. & in alio incip. puella, & in consi. incip. statuto urbis Veteris.

S V M M A R I V M.

1 *Filia à patre dotata an excludatur à successione matris suæ.*

2 *Ascendens, dictio, comprehendit nedum patrem, sed etiam matrem.*

LXIIII. Q V Æ R O,

1 AN filia † à patre dotata excludatur à successione matris suæ? Concludo, quòd si statutum simpliciter excludit fœminas propter masculos, debet restringi respectu hæreditatis dotantis ipsas fœminas secundùm Bald. in l. 1. C. de legit. hære. & tetigi supra eo. §. unde filia dotata à patre de bonis patris non succedit patri, sed in bonis maternis sic: quia tale statutum debet restringi tanquam exorbitans &c.

Præterea exclusio restringitur ad causam. l. cancellauerat. ff. de his quæ in test. delen. l. ita tamen. in princ. & §. 1. ff. de admi. tuto. l. Lucius. ff. de fideiuss. sed causa exclusionis filiæ est dos. l. qui uolebat. ff. de hære. insti. ergo ad hæreditatem dotantis restringitur.

Limita tamen hoc uerum, si statutum simpliciter diceret, quòd mulier dotata non succederet, & ita cautè loquitur Bar. in d. l. 1. secus si statutum ultra procederet, & specificaret personas, puta quòd filia dotata non succedat patri, uel matri, uel patruo: quia tunc si dotetur ab uno istorum, excluditur etiam à successione aliorum: quia statutum loquitur in rem, dum dicit, filia dotata. unde non refert, à quo fuerit dotata. l. item ueniunt. §. à quo. ff. de peti. hæred. l. item illa. §. fina. ff. de constitu. pecu. l. hoc autem. §. fina. ff. ex quibus cau. in poss. eat.

Secundò limita, nisi statutum excluderet filiam dotatam

2 à successione ascendentium: quia † uerbum ascendens, comprehendit nedum patrem, sed etiam matrem. l. quique. §. parentes. ff de in ius uoc. uide Pau. in suo consil. 317. & uide supra eo. §. dum tetigi si pater dotauit filiam de bonis paternis, utrum excludatur à successione fratris, uel econtra. & iunge has quæst. simul.

LXV. Q V Æ RO,

QVID si pater dotando filiam dixit, ego doto filiam meam in centum cum hoc, quòd nihil petere possit de dote materna? Vide quæ dixi supra in §. 1. & uide per doct. in l. fin. C. de pact. in l. stipulano hoc modo concepta. ff. de uerbo. oblig.

LXVI. Q V ÆR O,

QVID si statutum dicat in rub. quòd filia dotata non succedat, postea in nigro specialiter loquitur, quòd filia à patre dotata non succedat matri, an intelligatur etiam exclusa à successione patris? Pau. in l. 1. ff. si cert. pet. refert se consuluisse ꝙ sic, arguẽdo à rub. quæ potest allegari pro tex. ut ibi not. ego tamen non reperio in consiliis Pau.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum excludens filiam dotatam à successione ascendentium, an uideatur etiam eam excludere à successione collateralium.*

2 *Renunciatio etiam cum iuramento facta per filiam de bonis patris non præiudicat filiæ quò ad succedendum fratri.*

LXVII. Q V Æ R O,

1 SI statutum † excludit filiam dotatam à successione ascendentium, an uideatur etiam eam excludere à successione collateralium? Bald. in c. 1. §. 1. in titu. Episcopum, uel Abbatem, tenet quòd non, per l. si seruum. §. nunc dicit prætor. ff. de acqui. hære.

Pro qua sententia facit: quia tale statutũ est exorbitãs &c. & quia exclusio in uno non inducit exclusionem in alio. l. si domus. ff. de serui urb. prædio. l. sumn. C. de iu. delib. l. 1. §. uidendum. ff. de suis & leg. Secundò facit simile: quia uirtus contractus nũ se extendit ad alium casum, quàm expressum, uel ad aliã personam. l. si stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verb. oblig. l. ad proba. C. de proba. Nec obst. si dicatur, ꝙ ista hæreditas fratris olim fuit in hæreditate & bonis patris, à quibus filia dotata excluditur: quia respondeo, ꝙ per immistionem, quam fecit filius, ista hæreditas desiit esse patris, & cœpit esse

patrimonium

patrimonium filii, ut not. glos. in l. 1. §. ueteres. ff. de acq. poss. ergo talia bona mutatione personæ nouum sumpserunt statum: & ideo uirtus statuti non nocebit filiæ, quæ non petit ut hæres patris, sed ut hæres fratris. Facit l. Pau. ff. de acqui. hæred. & l. cum patronus. ff. de legat. 2. facit, quòd consuluit Ro
2 ma. in consi. 68. ubi dicit, quòd † renunciatio etiam cum iuramento facta per filiam de bonis patris nõ præiudicat filiæ quò ad succedendum fratri. ergo nec etiam præiudicabit statutũ, & hanc partem tenet Rom. in d. §. ueteres. ubi dicit, ita tenere communiter Bononienses. Addo, quòd pro hoc facit, quod uoluit Bald. in l. matre. C. de suis & legit. ubi loquitur de hæreditate, quæ mutatione personæ mutat statum, & textu in d. §. ueteres. & uide etiam Rom. in suo consi. 40.

LXVIII. QVÆRO,

AN filia dotata exclusa à successione patris admittatur ad bona reseruata filiis ea gratia? Ang. tenet quòd non in l. ii deportatus. per illum tex. C. de bon. dam. & ita consuluit ipsemet Ange. in suo consi. 51. & Bald. in quodam suo consi. 15.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filiam dotatam, an extendatur ad bona existentia extra territorium statuentis in loca, in quo uiget ius commune.*
2 *Bona censentur quid principale, & per se considerabile.*
3 *Lex & statutum possunt quasdam ad successionem vocare, & habilitare, & quasdam alios inhabilitare.*
4 *Sententia legis est fortior, quàm hominis.*
5 *Priuatus non potest habere diuersa patrimonia.*
6 *Ius ciuile ubicunque locorum vires habet.*
7 *Testator non cogitur ad obseruantiam sui testamenti.*

LXIX. QVÆRO,

1 AN talis exclusio † statuti extendatur ad bona existentia extra territorium statuentis in loco, in quo uiget ius cõmune? Quæstio est satis pulchra & disputabilis.

Et uidetur primò, ꝙ non excludatur fœmina. Nam simplex dispositio non extenditur, nisi ad bona, quæ sunt intra territorium disponẽtis. l. cum unus. §. si is qui. ff. de bo. auth. iud. poss. cle. pastoralis. de re iud. sic & dispositio non extenditur, nisi ad ius disponentis. l. si dolus. §. fi. ff. de leg. 1. l. uxor patrui. C. de leg. l. qui tabernas. ff. de cõtrah. empt. ergo tale statutum restringi debet ad bona sui territorij, quæ potuit afficere. l. si quis duas. §. qui duas. ff. commu. prædio. facit 1 quia quãuum, & idem censetur diuerso iure, illud habetur pro duobus. l. Papi. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. l. patris & filii. ff. de vulg. & pup.

Sed patrimonium istius patris censetur diuerso iure propter diuersa iura, quæ uigent in territorio Bononiensi: ergo reputabuntur duo patrimonia, & singuli sua l. miuemus. l. si miles. & l. si certarum. ff. de testam. mil. l. si procuratoris. §. sed si duas. ff. de tributo. & l. pupilo. ff. de tuto. & cu. da. ab his. l. controuersis. & ibi not. ff. de transac.

Et maximè quia tractatur de successione, quæ fit in bonis, & sic ius succedendi respicit bona, & per consequens situm bonorum. l. cum hæredes. in prin. ff. de acqu. poss. l. indictiones. C. de annonis & tributis. lib. 11. l. censu. C. sine censu uel reliquis. l. forma. §. uerò. ff. de cẽsib. l. 1. C. de militibus. & in quo loco. lib. 10. nam qui tangit bona, uidetur adire, ergo bona cõsiderari debent. l. pro hærede. §. Pamphy. & l. gerit. ff. de acqu.
2 hære. nam & aliàs dicitur, quòd † bona censentur quid principale, & per se considerabile. l. ex pupil. ff. de uulg. & pupil. & l. si pacto quo pœnam. & ibi not. C. de pact. l. 2. ff. de pecu. lega. insti. facit, insti. de l. Falc. in princ. facit ad hanc partem: quia tale statutum est prohibitiuum &c. ergo non debet extendi ad bona, quæ sunt extra territorium. l. non solùm. §. testamentum. cum ibi nota. ff. de excusa. tuto. & not. in l. etiam. de testam. tute.

Facit, quod not. Bar. in l. cunctos populos. de summa Trinit. in q̃. de publicatione bonorum. Facit, quod uoluit Spec. in titu. de instrum. editio. §. compendiosè. uers. si quid si sit. ubi loquitur de consuetudine Anglicana, de qua etiam per Bart. in d. l. cunctos populos. in uers. 7. quæritur, facit, quod uoluit idem Barto. ibi in uer. 6. uidendum est. & do. Abb. in c. proposuisti. in 5. colum. de foro compe. & per Imol. in c. cũ olim. in penultima & ultima colum. de cle. con.

In contrarium adducitur: quia potestas statuendi inter subditos non arctatur, nec circumscribitur territorium. l. fi. & ibi no. ff. de decre. ab ordin. faci. l. mercatores. C. de commercijs & mercato. Facit, quia lex uel statutum quocunque uadit per sona. l. ex ea. ff. de postulan. l. relegatorum. §. interdicere. & ibi Barto. ff. de interdict. & relega. c. cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. & d. c. proposuisti, & no. Bar. in l. is cui bonis. ff. de uerb. obli. & l. is cui. ff. de test. & in l. is qui. ff. de tuto. & cura. da. ab his. notat in c. quisquis. in quæstione quinta. in c. si quis presbiterorum. septima, quæstione prima. facit l. 1. C. ubi de crimine agi oportet.

Sed statutum facit inhabilem filiam dotatam ad succedendum patri, ergo ubicunque locorum erit inhabilis: lex enim & statutum possunt suum subditum inhabilitare. l. semper. §. lege. ff. de iure immunitatis. l. nõ tantum. §. fi. ff. ad Carbo. l. 1. C. non licere habi. metropo. lib. 11. l. dudum. in fi. C. de cõtrahend. emption. l. originarios. C. de agrico. & censit. lib. 11.
3 † & possunt quosdam ad successionem uocare & habilitare, quosdam alios inhabilitare: ut in toto titu. C. de hæred. decurio. l. 1. & l. fœminę. C. de secund. nupt. l. 1. C. de naturalib. liber. l. lege obuenire. ff. de uerb. signi. l. illud. C. de sacrosan. eccle. Facit: quia decretum iudicis unius territorij effectum suum extendit ad alterius territorium, l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorum. Item sententia in uno iudicio lata, habet executionem in alterius territorio. l. fin. C. ubi in rem actio. l. à diuo pio §. 1. ff. de re ind. ergo multò magis est statutum, quàm iudex. secundùm Bald. in l. cunctos populos. in lect. in uer. sed quid econtra, si subditus.
4 Fortior † enim est sententia legis, quàm hominis. l. si libertus minorem. in prin. ff. de iur. patro. Facit ad hanc partem: quia si contentio oriatur inter filium masculum, & filiam dotatam de hæreditate paterna iudicium est agendum in patria ipsorum, cui subditi sunt. l. 1. C. ubi de hæreditate agi oportet. Sed uigore statuti sententia foret exequenda, etiam in bonis extrà territorium, ut suprà dixi, ergo filia ab illis excluditur. Accedat: quia statuta habent uim diffinitiuæ sententiæ: ut probat tex. iuncta gl. no. in l. cum quasi. §. si plures. ff. de fi. deicom. libertat. & Bal. in l. per grauia. in prin. C. commi. uel epi. ergo sicut sententia habet executionem in bonis alterius territorii authoritate iuris communis, ita & eadem ratione habebit statutum, cui ius commune dat talem executionem in alterius territorio. Facit: quia cum disputatur de aliquo uniuersali, particulares res sub illo contentæ non considerantur. l. cum qui ædes. ff. de usucap. ergo &c.

Item in consequentiam uniuersi ueniunt ea, quæ principaliter uenire non possunt l. quædam. ff. de acqu. rer. domi. l. item uidendũ. ff. de pet. hær. l. non tantùm. §. fi. ff. de rei uen. l. 1. §. 1. eo. ti. Facit: quia cum agitur de iure succedendi, non attenditur locus. l. 1. §. quædam. ff. de serum diui. facit l. 1. ff. de contrah. emp. facit pulchrè in l. fina. C. de præscrip. long. temp. Cum ergo hæreditas sit quid uniuersale. d. l. hæreditas nec debet diuerso iure censeri. d. l. cum per hæredes. cũ à quo remouetur genus, remoueatur species. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iud. quare cum agatur de hæreditate paterna, uidetur, ꝙ filia debeat excludi etiam a bonis, quæ sunt extra territorium statuentis.

Optimè facit, quod dicitur de solutione collectæ in l. rescripto. §. fina. ff. de mune. & hono. & in l. libertus. §. solam. ff. ad municip. & in l. 1. C. de mulieribus. & in quo loco, ubi dicitur, quòd persona potest in loco, cui subest, collectari etiam pro bonis existentibus in alieno territorio, pro cuius ueritate uide Rom. in consi. 161. & in consi. 275. per Bal. in l. 2. C. sine censu uel reliquis. Facit: quia si aliud diceremus, scilicet filiam non excludi a bonis, quæ sunt extra territorium, rumperetur regula iuris: quia sequeretur, ꝙ posset quis decedere pro parte testatus & pro parte intestatus, contra l. ius nostrum. ff. de re. iu. nam pone, ꝙ pater fecisse testamentum, & instituisse filium masculum hæredem, certè filia non potest uenire ex testamento: quia testamentum de ea nõ loquitur. vult ergo uenire ad bona, quæ sunt extra territorium ab intest. & sic pater uidebitur decessisse testatus, & intestatus contra d. l. ius nostrum.

Nec obst. si diceres, ꝙ hoc operatur diuersitas patrimoniorũ: quia respondeo, ꝙ † nullus priuatus potest habere diuer- 5

sa patrimonia. l. iurisperitos. §. oriundus. ff. de execu. tut. Nec etiam hoc operatur diuersitas consuetudinis: quoniam quando sunt diuersæ consuetudines in diuersis locis, una illarum tantùm attenditur. l. fina. & ibi not. C. de testamen. c. cum dilectus. de fid. instrum. Nec est mirum: quia bona alterius territorij subiacent dispositioni statuti alterius in consequentiã personæ, facit l. 1. ff. de authorit. tut. ubi actus, qui geritur secundùm specialem consuetudinem loci, trahitur ad successoria. Facit etiam, quod not. Ioan. And. in c. pastoralis. de priuil. & Inno. & Ioan. And. in c. 2. de immu. eccle. no. in d. l. referri pro. §. fi. & hoc expreßè uoluit Cyn. Guli. & Iacob. Butr. ne etiam refert Barto. in d. l. cunctos populos. in uersic. 7. quæritur. Aduerte tamen: quia ad hoc arg. respondet Bal. ibi in lectura, uidelicet, quòd dicta l. ius nostrum non patitur. non habet locum, ubi concurreret auctoritas legis, uel secundùm Cyn. illa lex procedit de iure communi, secus ubi consuetudo contrarium induceret.

Et ad hanc partem ultra prædicta facit: quia statutum excludens filiam dotatam est factum auctoritate iuris ciuilis. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. not. Bartol. in l. 5. in princip. ff. de uerb. oblig.

6 Ius † autem ciuile ubicunque locorum uires habet, l. deprecatio. ff. ad l. Rhodi. de iac. ergo quemadmodum si filia dotata esset exclusa de iure communi à successione paterna nihil posset habere et de bonis situatis extra patriã, ita non debet habere, quando excluditur à statuto. Item facit: quia in singulare priuilegium uidetur concessa hominibus libera testandi facultas. glo. est sing. in l. illa institutio. ff. de hære. insti. quam sequitur Paul. in rub. ff. de test. & facit glo. in §. ex omnibus. 8. q. 1. quoniam secundùm regulam iuris naturalis, uel gentium nulli permittebatur testari ea ratione: quia testamentum capit robur post mortem testantis per aditionem hæredis, iuxta illud testamentum morte confirmatum. cap. cum Marthe. de celebra. miss.

7 Nullus † enim cogitur ad obseruantiam sui testamenti, immo quandocunque potest illud reuocare, iuribus vulgar. qui ergo facit testamentum, vult ipsum sortiri effectum post mortem suam, & sic disponit de bonis eo tempore, quo nõ erit uiuus, sed cadauer, & nihil poterit eo tempore, quo bona non erunt sua: quoniam mors omnia soluit. §. deinceps. in auth. de nup. facit l. 2. ff. de usufru. Istud autem uidetur impoßibile: quia nemo plus iuris in alium &c. Vnde concessum est omnibus liber testandi stillus ex gratia. d. l. 1. C. de sacrosan. eccle. ergo testari debet secundùm regulas iuris ciuilis, & secundùm illas disponere, & sic filijs & filiab. legitimam relinquere titulo insti. auth. nouissi ua. C. de inoffi. test.

Sed stante dispositione dicti statuti potest testator filiam dotatam præterire, & nihil ei relinquere: si ergo potest testator quò ad omnia eius bona, fortius poterit, hoc statutum cũ maximè secum habeat uoluntatem testatoris ex duplici capite. Primò: quia testator est subditus statuti, & sic tacitè statuto uidetur consensiße. l. de quibus. ff. de leg. Secundò: quia aut de ipsis bonis sitis extra territorium testatur, & tunc clara est eius uoluntas. Aut moritur ab intestato, & idem: quia præsumitur uoluiße disponere, quòd disponit statutum: sic enim solet dici de eo, qui non testatur. l. conficiuntur. cum simil. ff. de iure codicil.

In hoc articulo Bar. & cæteri scribentes uariè sunt loquuti. Nam primò Bar. in d. l. cunctos populos. in uer. 6. loco uidendum, facit differentiam. An statutum sit permißiuum, an prohibitiuum, an fauorabile, an odiosum. Sed certè non habet in se rationem. Quod primò probatur: quia prohibitio certarum personarum dicitur aliorum, permißio uerò econtra. l. cum prætor. ff. de iud. c. nõne, extra de præsumptio. Secundò: quia statutum etiam odiosum extenditur ad id, quod est consecutiuum. l. relegatorum. §. interdict. ff. de interdict. & releg. Cum ergo bona ueniant in consequentiam personæ, ut suprà dixi, respectu ergo ipsorum bonorum non est considerandum. an statutum sit fauorabile, an odiosum. Et quia eadem est ratio in utroque casu, quod sic deduco: quia Bart. & alij tenentes, quòd tale statutum non extendatur ad bona situata extra territorium, mouentur: quia ad illa tanquam extra potestatem statuentium non porrigitur ratione deficientis potestatis, uel baliæ, per regulam l. extra territorium. cum simil. ff. de iurisd. om. iud. Sed ista ratio ita militat, si statutum contineret prohibitionem, siue odium, sicut si contineret permißionem, uel fauorem, ergo &c. l. illud. cum vulg. ff. ad l. Aquiliam. præterea non habeo pro expedito, quòd istud statutum sit odiosum per ea, quæ dixi supra, ex quibus patet responsio ad alia argumenta supra facta. Ad argumentum dictę legis ea. ff. de postula. multa dici poßent.

Sed pro clara responsione uide Bal. in l. cunctos populos. in repetitione in antepen. char. in uer. sed hic quæritur, quando ista pœna. Aliter dicit Bar. in d. l. cunctos populos. in alio proposito, ubi constituit differentiam, an statutum loquatur in rem, an in personam, sed parum curo: quia qualiacunque sint uerba statuti, semper præsumo defunctum uoluiße disponere secundùm dispositionẽ statuti patriæ suæ. Et ad hanc opin. adduco auctoritatem Iac. de But. in d. l. cunctos populos. & Bal. ibi in repetitione in col. 34. in uer. sed quintò quæritur. & in col. 32. in uer. sed exemplum. ubi tractatur de opi. Barto. & etiam de opin. Spe. quam supra retuli, inquantum Spe. tenuit, primogenitum non consequi bona existentia extra Angliam, & hanc partem sequitur D. Signorolus in suo consi. 167. In tanta uarietate forte poßet eligi quædam concordia, considerando uerba statuti: quia aut excludit filiam ab hæreditate paterna, & tunc cum bona sita extra patriam ueniant sub isto uniuersali nomine hæreditatis, ideo tunc procedat opin. Bald. contra Bart. Aut statutum excludit à bonis paternis, & tunc procedat opin. Bartol. quia tunc cessant ut plurimum rationes contra eum adductæ. Fortius tamen, & magis in practica obtineretur secunda opin. quam supra posui contra Bartolum.

LXX. QVÆRO,

AN attendatur statutum loci, in quo pater habet domicilium, uel sita sunt bona. Decisio pendet ex præcedenti quæstione, ex quibus dicendum uidetur, attendi debere statutum, quod est in domicilio patris, maximè quia ueniunt in consequentiam, & uide rationes quas adduxi pro opin. Bal. supra proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Ius commune si uigeat in loco uiri, & in loco patris uigeat statutum, quod attendi debeat.*

2 *Differentia emancipationis, & patriæ potestatis hodie cessat in omni successione.*

3 *Ius dicendi nullum, uel contra tabulandi datur ei, qui ab intestato primum locum obtinet in succedendo.*

LXXI. QVÆRO,

1 QVID si in loco † uiri uiget Ius commune, & in loco patris uiget statutum, quod attendi debeat. Videtur, quòd filia non ligetur statuto patris: quia propter tale matrimoniũ soluta est l. originis. glos. est no. in l. origine. C. de muni. & origina. lib. 10. quam sequuntur & commendant Cyn. Bald. & Ang. in l. 2. C. de iurisdict. omni. iud. & Barto. in l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municip. & hac ratione singulariter uoluit Barto. in l. quoties. per illum text. C. de priuil. schola. lib. 12. quòd si concedatur mihi priuilegium pro me & meis descendentibus masculis, & fœminis, quòd fœminæ maritatæ non gaudeant priuilegio, quod dictum exclamat Romanus in l. 1. in fin. prin. ff. ad Sillanianum.

Limita tamen singulariter habere locum respectu eorum munerum, ob quæ mulier maritata reuocaretur ab obsequijs marito præstandis: nam eorum respectu dicitur soluta à lege originis, & bene facit l. cæterum. §. mulierem. ff. de vsu & habi. secus est respectu aliorum. l. assumptio. §. filius. ubi text. ff. ad l. munici. ergo in quæstione nostra, cum per hoc filia, quòd impediatur succedere patri non reuocatur ab obsequijs uiri. consequens est, ut non dicatur soluta tali statuto suæ originis. & ista pars uidetur uerior.

Adde, quòd uerba statuti quantuncunque generalia uidentur debere referri ad ius ciuile, non autem prætorium, & sic filia non uidetur exclusa, quin uenire poßit de iure prætorio, ut no. in l. Gallus. §. ille casus. & ibi gl. & doc. ff. de libe. & posth. & ita tenet Fulgosius in l. maximũ uitiũ. C. de liberis præteritis. licet illam legem nõ alleget, facit l. quoties duplici via. ff. de reg. iur. Et bene facit text. in §. nullum. in auth. de hære. ab
2 intest. ubi dicit, quòd † in quacunque successione, & in omnibus successionibus cessat hodie differentia emancipationis,

& patriæ

& patriæ potestatis. & tamen secundùm communem sententiam in auth. in successione. C. de suis. & legi. hære. istud authenticum correctorium solum includit successionem ciuilem non prætoriam. Et ideo uidetur, q adhuc hodie quò ad succedentes de iure prætorio habebit locum edictum de coniungendis cum emancipato liberis. ergo in q. nostra dictum statutum correctorium iuris communis non includet successionem de iure prætorio. In contrarium uidetur tex. in l. non ambigendum in fi. ff. de bo. pos. ubi dicitur, q ubicunq; lex, uel senatusconsultum, uel constitutio principis uetat aliquem hæreditatem capere, cessat bonorum possessio, & sic ius prætorium. & hoc tenet Bald. per illam l. in l. si auus. C. de li. præte. Facit l. 2. C. unde libe. & l. si post mortem. in §. exhæredati. ff. de bon. poss. contratabu. sed responde, q ista loquuntur, quãdo aliquis prohibetur odio ipsius. Secus si ius resisteret propter alium contingentem defectum: ita dicit Dy. in c. cum quid. de reg. iur. in 6. & Bar. in d. non ambigendum. ergo in casu nostro, in quo fœminæ prohibentur succedere non odio ipsarum, sed ut bona remaneant in agnatione, dicemus eas non esse prohibitas de iure prætorio. Ex quo uidetur, q in filia præterita poterit contratabulare testamentum: ut supià dixi. Quinimò dicit Ang. in l. Gallus. in §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. q si statutum excluderet fœminam ab intestato, beneficium contratabulandi poterit sibi prodesse: quia erit venale propter legatarios, cum quibus poterit pacisci, sicut dicimus in l. filium. §. sed cum exhæredato. ff. de cõtratabu. sed istud ultimum est mihi ualde dubiũ: quia ex quo filia per statutum ab intestato nihil erat habitura, neque vllo modo succedere potuisset, ergo nulla sibi fit iniuria, licet sic præterita in testamento patris: & sic debet cessare contratabu. & ideo dicitur, q si est præteritus filius in potestate, institutio eo quod sibi acquirere potest, cessat contratabu. casus est in l. non putauit. §. sed si tempore. & in l. non tantum. §. pen. ff. de contratabu. faciunt not. per Bar. in d. §. & quid si tantùm. ubi dicit, q licet hodie ex testamento non sit sublata differentia emancipationis, & patriæ potestatis, attamen si sit institutus in testamento filius emancipatus, & nepos ex eo in potestate retentus sit præteritus, non tamen iste nepos dicet testamentum nullum: quia nulla est ei facta iniuria, ex quo ab intestato nihil erat habiturus. Idem tenet Ang. ibi, facit etiam
3 quia † ius dicendi nullum, uel contratabulandi datur ei, qui ab intestato primum locum in succedendo obtinet. l. 1. §. uocantur. & l. illud. §. 1. ff. de bon. pos. contratab. sed mulier exclusa per statutum ut supra ab intestato non est successora: ergo &c. Sed dictum Ang. posset procedere, quando per statutum non esset expressè exclusa de iure prætorio, quasi tunc dicatur sibi facta iniuria, ex quo ab intestato potuisset uenire per bonorum possessionem, ita procedunt primo loco allegata, uide infra q. 73.

LXXII. QVÆRO.

STATVTO cauetur, q mater non succedat filio habenti fratres carnales ex patre, decessit filius fratre suo præterito extraneo instituto non turpi persona, an mater impediatur succedere propter illum fratrem. Bar. in l. 5. §. si pater. ff. de coniung. cum eman. liberis. dicit q sic: quia ille frater est exclusus facto defuncti & actus priuationis non præcedit actum translationis in alium, imo est unus & idem: ideo mater impeditur succedere perinde, ac si frater esset institutus per l. 1. §. fi. ff. de assig. liberto. quod tene menti: quia ibi est casus, q qui non admittitur ad partem, facit partem, dixi eoã in simili. q. supra eo. §.

SVMMARIVM.

1 *Filia dotata exclusa per statutum & in testamento patris præterita, an possit dicere testamentum nullum: an saltem audiatur de iure prætorio veniens per bonorum possessione cõtratab.*

LXXIII. QVAERO.

STANTE statuto prædicto, an filia præterita possit rũpere testamentũ patris, uel aliquo iure uenire in eius successionem? De hac q. tetigi supra in §. 1. in illa q. si pater relinquens dotem filiæ sub conditione, si nupserit, an filia possit dicere se præteritam. uide ibi, ubi talè examino intellectum l. quoniam in prioribus. & l. omnimodo. & l. sancimus. §. cum autem. C. de inoffi. test. tetigi etiam de hac q. aliquid supra
1 eo. §. sed nunc subiicio tertiam cõl opin. quòd † filia dotata exclusa per statutum, & in testamento patris præterita non possit dicere nullum, an saltem audiatur de iure prætorio ueniens per bonorum possessionem contratab. Passus est ualde dubius, & doct. uariè loquuntur. Nam Ang. in l. filiæ. C. de coll. & Iac. But. in l. si emancipati. eo. tit. & Pau. in l. certum. C. unde cognat. tenet q sic: quia licet filia sit exclusa ab intestato, tamen quia ueniens per contratab. non dicitur in totum ab intestato uenire: ut no. glo. in l. ut lib. C. de colla. & in l. illud. ff. de contratab. facit l. 1. in princ. ff. si tabulæ testamenti nullæ exta. certè ista filia auditur per contratab. & idem tenet Ang. in d. l. ut liberis. & Ro. in cons. 579. & ideo cautela est, q si filia præterita taceat, quousq; hæreditas sit adita per institutum hæredem, ne fortè timore contratab. ipse omitteret uenire ex testamento, & ueniret ab intestato, quo filia reperiret se exclusam per statutum: & sic nihil posset petere. & hoc etiam uidetur esse de mente Bal. in rub. C. qui admit. circa fi. & quia passus est ualde longus, & aliquantulum extraneus à proposito uide Rom. in d. consil. & scribentes in d. l. ut liberis. & quæ dixi supra q. 71.

LXXIIII. QVÆRO,

STANTE prædicto statuto, q filia dotata extantibus masculis non succedat, an poterit hæres institui per patrem, & sic succedere ex testamento? Respondeo q sic, imò fortè hoc casu non ualeret statutum, tanquam tollens liberã testamenti factionem per ea, quæ scribunt Bald. & doct. in l. fi. C. de pactis. & ideo statutum debet restringi, q filia dotata non succedat præter uel contra uoluntatem defuncti expressam, uel tacitam, qualis est, quando moritur ab intestato. l. conficiuntur. in prin. ff. de iure codicil. hoc enim casu filia excluditur: quia per talem dationem filia desinit esse sua quantum ad hoc, ut in ipsam non fiat continuatio dominij, arg. l. in suis à contrario sensu. ff. de lib. & posth. not. Bald. in l. maximum uitium. C. de lib. præt. Paul. in cons. 230. secus tamen est, quando succedit secundùm uoluntatem defuncti per supra dicta. uide ad hanc q. illud, quod dixi supra. q. 22.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si non appareat dotata, nisi per confessionem mariti sui, an possit dici dotata, ut excludatur à successione patris.*
2 *Confessione maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotẽ.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN si mulier † non apparet dotata, nisi per confessionẽ mariti sui possit dici dotata, ut excludatur à successione patris? Videtur q non: quia statutum uidetur requirere actualem & realem numerationem ipsius dotis: ergo non sufficiũt prædictæ confessiones, iuxta no. per Bar. in l. certi condictio. §. si nũmos. in 2. col. ff. si cer. pet. Bal. in l. ea cautione. in 1 re q. C. de non nu. pec. Et quia dotem numeratio non cautio facit l. 1. & fi. C. de do. cau. non nu. & expressius in l. si quis postbac. C. de bo. dam. facit l. 1. C. de don. ante nup. no. gloss. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. contrarium tamen est uerius: & quod fuerint & dicantur dotatæ, probant plenissimè instrumenta confessionum maritorum, ex quibus dicitur esse soluta dos ipsi marito, quo casu mulier dotem habere uidetur. Bart. not. in l. legem. C. de pact. & in l. fi. in fi. eo. tit. & Ang. in consi. 143. inci. gener. facit l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat.
2 † Præterea per confessionem maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotem, ut pleniè per Doct. in l. pen. §. si uir. ff. sol. mat. ubi etiam Bar. dicit, q si daos dotem & maritus contrarium protestaretur, per hoc non præiudicaretur vxori, ius esset quæsitum per confessionem factam, nec liberaretur maritus, si cedere uellet actionem mulier quam habet contra dotantem, glo. est in l. qui se debere. ff. de cond. ob caus. De qua quæst. uide per Bal. in l. 1. C. de pact. & in l. si absentis. C. si cer. pet. & est tex. expressus in l. si uir ab eo. ff. de iur. do. in fi. illius l. ut in arg. facit l. ad Velle Facit, quod uoluit Sal. in rub. C. de dot. promis. & ibi Cy. uide Bar. in cons. 123. incip. factũ sic se habet. Paul. in cons. incip. Dy. de Vellanis In contrarium tamen uide Sal. in l. fi. C. de dot. cau. non nume. sed

pro eius resolutione, uide Bal. in l. 1. in 5. colum. C. de priui legio dotis.

LXXVI. QVÆRO,

NOTA maximam, quòd aliquam fuisse dotatam potest etiam probari ex coniecturis, nec requiritur, quòd probetur realis & uera numeratio dotis. Et quæ sint istæ coniecturæ uel temporis, uel patrimonij diminuti, uel meritorũ, uel confessionis mariti, uel taciturnitatis, uel dotis datæ filiæ, vel alimentorum præstitorum, & de alijs infinitis cõiecturis, quibus probatur, maritum dotem recepisse. uide bon. glo. & ibi Bal. in l. cum circa. C. de iure dotium.

LXXVII. QVÆRO,

IN dubio, an mulier præsumatur dotata, si est maritata, ut excludatur à successione patris. Adde, quòd Pet. de Anch. in consi. 164. dicit, quòd in dubio non debemus præsumere mulieres maritatas esse sine dote. l. si pater. § 1. ff. de pact. dot. l. si liberis. eo. tit. Non enim præsumitur esse matrimonium sine dote, ut not. glo. 3. q. 5. c. consanguineorum: ergo sicut solet fieri, & communiter obseruari uidemus, à consuetis præsumere debemus, arg. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cert. pet. & l. quòd si nolit. §. quia assidua. ff. de ædil. edic. Facit, quod not. gl. in l. 1. C. de do. cau. non nu. si mariti tenuerũt uxores in domo, & præstiterunt alimenta, nec unquam cõquestæ fuerunt, quòd nunquam fecissent, nec facere obligabãtur, si dos eis promissa soluta non fuisset, ut not. per Moder. in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. ob causam. per Doctor. l. si cum dotem. §. sin autem maritus. ff. solu. matrimo. cum pluribus concordantijs &c.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd mulier dotata non succedat extantibus agnatis, an debeat intelligi, si fuit requisitus ille, qui debuit dotare.*

2 *Hæredes uiri non tenentur mulierem alere post annum.*

LXXVIII. QVÆRO,

1 AN statutum † quòd mulier dotata non succedat extantibus agnatis, debeat intelligi, si fuit requisitus ille qui debuit dotare, & sic debeat imputari mulieri, quæ non interpellauit illum, quòd dotaret eam: & sufficiat, si talis nunc se offerat ad dotandum? Videtur quòd dictum statutum sic debeat limitari. s. si ille fuerit requisitus, qui tenebatur dotare, sicut in simili dicimus, quòd si statutum est in ciuitate, quòd quis non audiatur, nisi prius satisdederit, debet intelligi, si satisdatio fuerit requisita, ita pulchrè consuluit Aug. in suo cons. 40. & in consi. 136. & uasallus potest expectare, quòd requiratur, nec dicitur in mora nisi requisitus. ita singulariter Bal. in c. 1. in tit. de natura feudi. ubi tradit regulam circa hoc, quã nunquã obliuiscaris. Quòd ubi dies est incerta, semper requisitio est necessaria, sed hic est incerta, quã uelit nubere, quod constat, si

2 nupserit ignorantibus affinib. facit: quia † hæredes uiri non tenentur mulierem alere post annum, nec mulier potest aliquid petere, quia sibi debet imputari, quare non repetijt dotes suas: quia finito primo anno luctus debet mulier instare cõtra hæredes mariti, & illos cõstituere in mora, ut per Imo. in l. diuortio. ff. sol. mat. uide Ang. in consi. 138. per Angel. in §. fuerat. insti. de act. & uide expressè hanc limit. ad statutum in proposito de fœmina dotata per Angel. in consi. 300. ubi hoc exclamat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod impeditur libera testandi uoluntas, licet non ualeat; tamen pactum, quòd certa res non deueniant ad certum genus personarum, est de iure ualidum.*

2 *Pacto fieri potest, quod per statutum potest fieri.*

LXXIX. QVAERO,

QVIA dictũ est supra de statuto, quid in pacto, si plures fratres tempore diuisionis fecerunt inuicem pactũ, quod extantibus masculis, ex his fœminæ non succedant tam ex testamento, quàm ab intestato, an tale pactum ualeat, & sit sufficiens ad exclusionem fœminarum.

Videtur primò ex eo capite, quod dicitur ex testamento, quòd non ualeat: quia uidetur quis auferre sibi liberam testãdi facultatem, quod fieri non potest. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de uerb. oblig. l. cum donationis. C. de transac. plus dicitur in dictis legibus, quòd talis conuentio est contra bonos mores, ergo non confirmatur iuramento. c. non est obligatoriũ. de reg. iur. in 6. & pro hoc uidetur expressè glo. in l. pactum quod dotali. C. de colla. ubi dicit, quòd tale pactum non impedit filiam succedere. Facit, quòd filia succedat, procedit ex iure sanguinis: ergo non potest tolli pacto. l. ius agnationis. & ibi glo. ff. de pact. & de reg. iur. l. iura sanguinis. In contrarium uidetur, quòd tale instrumentum diuisionis, & contenta in

1 eo ualeant. Nam licet † pactum, per quod impeditur testandi libertas non ualeat, scilicet quòd quis non habeat hæredem, quem vult, ut est dictum; tamen pactum, quòd certæ res nõ deueniant ad certum genus personarum, est de iure ualidũ. l. si quis ita. §. ea lege. & ibi not. ff. de uerb. obli. & l. codicillis. §. mater. ff. de leg. 2. sed in proposito non est prohibitum, quòd quis non habeat hæredem, quem uult, sed est prohibitum, quòd bona paterna & materna non transeunt in filias fœminas, quod est permissum. Erunt igitur hæredes dictæ filiæ in omnibus bonis aliunde quæsitis per testatorem, non autem in illis, ut d. §. ea lege. & d. §. mater. sicut si esset prohibitum, ne certa res transiret in filias: non enim prohibetur hæreditas, sed certa pars patrimonij.

Secundò probatur, si certum est, quòd per legem, uel statutũ potest fieri, quòd filiã fœmina non succedat in certa parte: ut tetigi supra in pluribus quæstio. & determinat Cy. in c. indultũ, de reg. iur. & not. Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. & quod hoc possit fieri per consuetudinem, casus est in cap. 1. de filijs na-

2 tis de matrimonio contracto ad morganicam, sed constat † quòd illud, quod potest fieri per statutum, potest fieri per pactum. l. non est impossibile. & ibi Barto. ff. de pactis. not. glo. in rubr. C. de decre. decur.

Tertiò probatur elegant augmento, quia si isti fratres haberent iurisdictionem in aliquo castro, uel loco, seu comitatu, idem esset dicendum in eis, quod scribitur in marchia, uel ducatu, uel comitatu. eo. col. de feudo marchiæ, cap. 1. sed in talibus non habent locum iura ciuilia communia, quæ dicunt, filius æqualiter succedere, uel debere habere legitimam, ut in c. Imperialem. §. pen. de prohi. feu. alie. per Feder. c. licet. & ibi not. glo. expressè, extra de uoto. Et præsupponendo istum casum, quòd isti fratres essent comites, uel haberent aliquam iurisdictionem, uel regalia, uel aliquam dignitatem probatur sic, ad ualiditatem dictorum pactorum requiritur cõsensus principis, quia istæ dignitates licitè non habentur nisi a principe, ut l. 1. C. ad l. Iul. de ambitu & in auth. ut iudices sine quoquo suffra. § 1. C. & illi qui habent à tempore, quo non extat memoria, uidentur habere ex concessione principis. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo. & æsti. l. quod principis. ff. de aqua plu. arcen. & ideo de iure in his dignitatibus non est successor, & mortuo patre non succederet, si de nouo ei non concederetur, licet de consuetudine seruent contrarium. c. 1. in fi. de alienatione feudi. & d. cap. 1. de feudo Marchiæ, seu Ducatus. Ex hoc cõcluditur, quòd est rationabilis usus, quòd in dictis dignitatibus non sit successio, licet ex usurpatione fiat contrarium. Si igitur per pactum uel legem fiat, quòd non sit successor indistinctè, non potest dici fieri contra bonos mores, uel contra rationabilem consuetudinem, ut probant dicta capitula: & maximè quòd filiæ fœminæ non succedant in talibus iurisdictionibus, cum ipsæ de iure non sint capaces, ut ff. de iudi. l. cum prætor. & de reg. iur. l. fœminæ. & l. fina. de arbit. Aduertendum enim, quòd si prædicti fratres haberent iurisdictionem suam ita antiquam, quòd non recognoscerent Imperium uel Ecclesiam, & sic fortè esset standũ iuri naturali, uel gentium, adhuc prædicta pacta essent ualida, sic uidemus etiam inferi in testamentis dispositiones factæ inter fratres de modo succedendi, quæ sunt ualidæ & conseruandæ, ut patet in Esau, qui uendidit Iacob ius primogenituræ, quod fuit de naturali iure seruatum: licet de iure ciuili non ualeret; quia esset pactum de futura successione: ut legitur Genes. 25. c. in fi. ut habetur 24. quæst. 2. cap. quando. §. opponitur. Est uerum, quòd Esau iurauit. Et ideo fortè inserendum esset iuramentum in tali diuisione. Et si contra hanc conclusionem diceretur, quòd per tale pactum non im-

peditur translatio in alium l. si ita quis. §. ea lege præallegata. l. ea lege. & in l. fin. C. de reb. alie. non alie. Sed si dicti fratres non habuissent potestatem legis condendæ, ita quòd prædicta conuentio haberet vim simplicis pacti, adhuc posses dare bonam cautelam, de qua per Bald. in d. l. ea lege. ubi uoluit, quòd ad hoc ut impediatur dicta translatio, cautela est, quòd vnus constituat se precario nomine alterius possidere secundùm modũ, quẽ ponit Cy. in d. l. fi. C. de reb. alie. nõ alie. præterea posito quòd esset simplex contractus, & dominij translatio non impediretur, tamen hæredes tenentur ad interesse: vt no. in d. l. ea lege. Et concludit, ꝙ dicta filia, seu dictæ filiæ fœminæ sunt exclusæ tam ex testamento, in quo erat maius dubium, quàm ab intestato, in quo minus dubitabatur. & ita reperio consuluisse Bald. apud Vrbem in cons. quod incipit. Neapolio. & Barto. in suo consi. 72. quod est notandum.

LXXX. QVÆRO.

SI statuto cauetur, ꝙ mortuo uiro sine liberis uxor succedat sibi in dimidia, modò habuit liberos, sed tẽpore mortis uiri prædecesserant: an sufficiant conditionem semel extitisse quò ad ipsam uxorem excludendam? Albe. de Ro. ponit in 2. parte statutorum. q. 108. ubi solenniter arguit, quando sufficiat aliquid semel fuisse, licet non durauerit. Ego aliqua suprà tetigi eod. §. in illa q. si statutum excludit filiam maritatam, & dotatam, an sufficiat, quòd semel fuerit maritata, licet tempore mortis patris sit vidua. Et de isto articulo, an sufficiat certam qualitatem ab initio esse, licet postea deficiat: uide pulchrè per Barto. in l. ex facto. in princi. ff. de vulg. & pupil. & uide gloss. in c. statutum. in uerbo canonicus. & ibi per Petr. de Ancha. de rescript. libr. 6. & pulchrè per eundem in prooemio eiusdem libri: & in cle. & si principalis. de rescript. facit, quod pulchrè no. Barto. in l. præcipimus. §. sanè. C. de appella. & Ang. in l. si quis hæredem. C. de institu. & substitu. & per eundem in consi. 34. & in consi. 141. per Ange. & Imo. in l. substi. ff. de vulg. & pupi. uide pulchrè Ioan. And. in c. decet. de regulis iur. in 6. & Paul. de Castr. in consil. 245. de quo est gloss. nota. in uersicu. sufficit. in l. fina. C. de indi. uidui. toll. & ibi nota. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si in alienationibus, vel contractibus mulierum exigit consensum duorum propinquorum, an sufficiat tacitus consensus, puta præsentia & taciturnitas.*
2 *Religiosi nõ possunt exequi vltimas voluntates, nisi habita superioris licentia.*
3 *Tacere propriè non est consentire, nec dissentire.*

LXXXI. QVÆRO.

1 SI statutum † in alienationibus, uel contractibus mulierum exigit consensum duorum propinquorum, an sufficiat tacitus consensus, puta præsentia & taciturnitas? Concluda, quòd si statutum requirit illum consensum ad perfectionem actus, intelligitur de expresso, non de tacito: & ideo in casu c. beneficium. de reg. iur. in 6. ubi in collatione beneficij, quæ fit infra annum probationis, exigitur consensus ingressi, intelligitur de expresso consensu, nec sufficeret tacitus secundùm Ioann. And. in nouel. de reg. is qui tacet. de reg. iu. qui subdit, formalem consensum oportere esse expressum, dato ꝙ in confirmatorio uel approbatorio multones sufficiat taciturnitatem interuenire, adde glo. in cle. 1. de rest. ubi tex.
2 vult † religiosos non posse exequi ultimas uoluntates, nisi habita superioris licentia, & dicit ibi glo. quòd non sufficeret tacita. Ad idem uidetur glo. in l. si cum dotem. §. 1. in gl. 1. ff. sol. mat. & uide Bald. in l. 2. §. uoluntatem. eodem titu. & in l. si pater naturalis. ff. de adopt. & nota. doct. in capitu. 1. extra, de loca. simile uidemus in filio, qui in iudicio experiri non potest citra consensum patris. l. fina. §. necessitatem. C. de bon. quæ liber. & non sufficit tacitus, sed requiritur expressus secundùm Specu. in titu. de actore. §. 1. uersicu. quid si præsente patre. facit, quod dicit Barto. in d. §. uoluntatem.
3 ubi vult, quòd † tacere, propriè loquendo, non est consentire, uel dissentire, & in l. quæ dotis. eodem titu. dicit, quòd tacere est medium inter consentire, & dissentire, & ista est firma regula secundùm Cy. in l. Iunius. C. de procura. si autem reperitur casus, in quo habetur pro consentiente uel dissentiente, est fallentia à regula. Vnde quando statutum exigit consensum, debet intelligi propriè de consensu expresso, & ubi requiritur expressum, non sufficit tacitum, nec præsentia consentire debentis, glo. in c. 1. & ibi Gemi. de reb. eccles. non alienand. in 6. & in cap. in prælatis. de homic. eod. lib. Arch. in c. fine excep. in 12. q. 2. glo. in c. statutum. in uer. expressus. de rescrip. in 6. Et ubi requiritur aliquid expressè fieri, non sufficit, ꝙ comprehendatur sub generalitate uerborũ secundùm Io. And. in c. quia periculosum. de sent. excom. in 6. in nouel. de quo per glo. in cle. per literas. de præben. & est bo. tex. in l. 1. §. si pup. ff. de consti. pecu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat, quòd in contractibus mulierum adsit cõsensus duorum propinquorum, an sufficiat, quòd propinqui, qui debent consentire, consentiant ex postfacto.*

LXXXII. QVÆRO.

1 STANTE statuto † de quo supra dubitatur, an sufficiat, quòd propinqui debentes consentire ex postfacto cõsentiant? Videtur quòd sic, per l. si autẽ. cum ibi no. per Bar. ff. de aqua plu. arcen. & per c. cura. de iure pa. & hoc uidentur tenere domini de Rota conclusione 170. dicentes, ꝙ ubi consensus capituli, uel patroni, uel alterius requiritur in actu, qui fit ab illo, licet in ipso actu non interueniat, sufficiat tamẽ ante uel post interuenire, facit quia regulæ iuris antiqui subintrant statuta loquentia de eadem materia, argu. no. in l. si quis seruo. C. de fur. iuncta l. non tantum. de seruo corrup. & in auth. offeratur. C. de lit. contesta. iuncta l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. ergo regula tradita in d. l. si autem. cum concord. subintrabit istud statutum loquens de consensu, uidelicet, quòd intelligitur debere interuenire consensum ante, uel post: quia per talem interpretationem minus læditur ius commune. Contra firmat Bald. in l. 1. in antepen. col. C. qui admitti. dicens, quòd talis consensus requiritur pro forma, & ideo nihil operatur, nisi interueniat in ipso actu, antequam diuertatur ad actus extraneos, & consensus accessus nihil operantur, ubi actus fuit ipso iure nullus, non seruata forma. Et iura in contrarium allegata loquuntur in consensu confirmatorio, seu approbatorio actus iam ualidi. Quidam excellens doctor D. Constantius legens Taurini quodam suo consilio ad istud propositum allegat glo. in c. prudẽtiam. de offi. delega. in c. quod sicut. in uer. consentire. de electio. Ioan. And. in c. indemnitatibus. in uersi. à minori parte. de elec. in 6. Idem Innoc. in c. dudum. de elec. eod. lib. & omnino in d. cap. prudentiam. in glo. sua. super uerbo, nihil, & hæc opin. optimè corroboratur per tex. in §. pe. insti. de mili. testa. ubi tex. dicit, ita demum posse rata haberi, quæ ab initio iure subsistere non potuerunt, si nullam solennitatem desiderant, sed solùm ex uoluntate ratificantis dependent, & tunc non ualent ut ex certo, sed tanquam de nouo, quod est not. ad declarationem multorum iurium faciunt ea quæ habentur per Docto. in l. 2. C. communia utri. iudi. & ad prædicta uide bo. glo. in l. fi. §. necessitatem. C. de bo. quæ libe. Ex prædi-
2 ctis potest colligi vna solennis illatio, quòd † si statutum diceret, quòd ex contractu facto cum muliere, sine consensu propinquorum non detur actio uel pignus, quod tunc ex quo per talia uerba non annullatur actus, sed solùm paratur exceptio, sufficeret consensus superueniens. Idem si dicerem, ꝙ donatio facta sine cõsensu propinquorum, nisi fuerit insinuata infra 6. menses, non ualeat, ut quamuis non interuenerit consensus ab initio, nec fuerit insinuata infra tempus, si tamẽ postea superueniat consensus, ualet. Item ad prædicta adde quòd si statutum requireret consilium propinquorum, secus esset, quia sufficeret, si interuenirer quandocunque ante actum: quia istud propriè non est de forma secundùm Bald. in l. 1. C. qui admit. non tamen posset interuenire post factũ ut ibi. & per cano. in c. cum in ueteri. de elec. & in c. cũ olim. de arbi. & in c. 2. ne sede uacan. uide Bar. in l. fi. C. ad ma. Bar. in l. si autem. de aqua plu. arcen. Item si statutum requireret præsentiam propinquorũ, non sufficeret, si interuenirer post factum: quia ratihabitio repræsentat assensum, non autẽ præsentiam corporalem, secundùm Cano. in d. c. cum in ueteri.

LXXXIII.

LXXXIII. QVÆRO,

QVID si statutum exigat authoritatem propinquorũ? Dic quòd non sufficeret, si in actu interueniret simplex consensus, sed oportet, quòd sit principalis author, ut uerbũ sonat secundùm Inno. in c. cum consuetudinis. de consuetu. Ange. & Imo. in l. si quis mihi bona §. iussum ff. de acquiren. hæredi. qui dicunt, quòd non sufficeret dicere, quòd consentit. & adde, quòd non posset interponi post actum secundùm Bald. in l. 1. C. qui admitti. & uide, quod pulchrè not. Ioann. And. in c. 1. de reb. eccle. non alie. in 6. & limita illud uerum, quando requiritur authoritas adesse rei, secus si ad executionem esse. l. si decretum. C. de fer. manu. Item limita, secus in authoritate præsidis: ut ibi per Bald.

LXXXIIII. QVÆRO,

QVID de licentia: quia statutum admittit mulierem ad contrahendum cum licentia propinquorum. Nam uidetur, quòd ea ui sermonis licentia debeat præcedere actum. l. 1. C. de sac. san. eccle. facit l. certa forma. C. de iure fisci. libr. 10. & C. non licere metroc. in rubro & nigro. & facit l. una. C. de comeatu. lib. 12. & quod no. in l. fin. §. necessitatem. C. de bon. quæ libe. Et adde ad hanc quæstionem, & ad alias supra formatas maximè circa consilium, quod no. Barto. in l. 1. §. si plures. ff. de exercito. & per Barto. in l. Titium & Meuium. in princip. ff. de administ. tut.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si ultra consensum propinquorum requirit etiam decretum iudicis, qui interposuit decretum suum sub ista conditione, si de iure debeo, aliàs non, an ualeat.*

2 *Actus uoluntariæ iurisdictionis quò ad partem, est necessariæ iurisdictionis quò ad iudicem.*

LXXXV. QVÆRO,

1 QVID si † statutum ultra consensum propinquorum requirit etiam decretum iudicis, qui interposuit decretum suum sub ista conditione, si de iure debeo, aliàs non, an ualeat? Barto. mouet istud dubium, & non determinat, in l. si conditionalis. ff. de auth. tut. Bald. in d. l. 1. in pen. col. C. qui admitti. tenet, quòd ualeat: quia iudex debet de iure suum

2 decretum interponere, ex quo petitur: † nam actus uoluntariæ iurisdictionis quò ad partem, est necessariæ iurisdictionis quò ad iudicem, cùm iurisdictio sit officium necessarium: ut patet in diffinitione iurisdictionis, de qua in l. 1. ff. de iurisdi. omni. iudic. Limita tamen hoc uerum, si æquitas contractus suadebat decretum interponi, aliàs secus: quia lex cognoscendum non negligendum iudici commisit. l. cùm hi. §. si prætor. cum simili. ff. de transactio. & ad istum articulum uide Imo. in l. gerit. in pen. q. ff. de acqui. hæredi.

LXXXVI. QVÆRO,

AN tale decretum debeat interuenire ante contractum, uel post, & qualiter debeat notarius scribere? Nam tabelliones in fine consueuerunt dicere hæc uerba, uidelicet, qb. omnibus & singulis sic peractis dictus iudex suam authoritatem interposuit, & decretum. Sed uidetur potius, quòd debeat scribi in princip. instrumenti, arg. eorum quæ habentur in l. 2. C. ne liceat potentio. & in l. ait prætor. §. permittitur, in ult. glo. & ibi per Bald. ff. de mino. In contrariũ uidetur: quia decretum debet esse postrema, & conclusa pars, ut l. fin. C. de arb. tut. no. gloss. super uer. directum. in l. 1. C. de tut. & cura. illustrium personarum. Bald. in quodam suo consilio, quod incipit, statutum Pistorij. dicit, quòd nõ refert, in qua parte eiusdem instrumenti interponatur, dummodo ad omnia referatur, ut in l. 4. ff. de lib. & posth. & in c. 2. requisis. extrà de appell. Idem tenet Bal. in l. pe. C. de insti. & substi. sub condi. fa. & Bal. in l. 1. in pen. col. C. qui admit. & Pau. in suo consi. 82.

LXXXVII. QVÆRO,

QVID si iudex dicerit, nos interponimus decretum tali cõtractui, si de iure processit, an ualeat? Videtur quòd non: quia nondum processit de iure ante decretum, & sic conditio uidetur falsa. In cõtrarium est ueritas: quia quò ad partem processit de iure, sicut cum interponitur edictalis, & petitur decretalis: totum enim hoc de iure procedit, ut ff. de success. edic. l. 1. §. decretalis. & ita in terminis decidit Bar. in l. cum propter. ff. de leg. præstan.

LXXXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier non potest contrahere sine consensu propinquorum, an ipsi propinqui sint citandi? Videtur quòd sic, ut nota. no. in l. tut. ff. de bo. pos. quasi redacta sit ad instar minoris, arg. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. cõtrarium determinat Bal. in l. 1. C. qui admitti. pro quo facit quia citatio eorum, quorum non interest, dicitur leuis solennitas, unde eius omissio non uitiat. l. 1. §. denunciari. & ibi per Bal. ff. de uen. inspi.

LXXXIX. QVÆRO,

QVID fiet, si omnes sunt absentes, posito quòd non sunt citandi? Dic, quòd contrahi potest sine eis, bonum tamen esset consilium, si adhiberetur iudicis auctoritas secundùm Bal. & scribentes in l. transactione, C. de transac.

XC. QVÆRO,

QVID si ipsi propinqui contradicant, an mulier poterit cõtrahere cum auctoritate iudicis tantum? Bar. & Bal. in d. l. transactione. C. de transactio. tenent quòd sic, de quo uide Bal. ubi egregiè loquitur, an iudex debeat pronunciare prius iniustam esse contradictionem propinquorum c. 1. de consuetudine recti feu. & quomodo iudex suppleat isto casu, an tanquam surrogatus in locum propinquorum, uel qualiter, uide Bal. in l. in copulandis. C. de nup. & Bar. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. matri.

XCI. QVÆRO,

QVID si mulier non habet propinquos, an tunc poterit contrahere sine eis, & sine iudice. Vide Bald. in d. c. 1. de consuetudine recti feudi. ubi dicit quòd sic: licet postea dubitando subdat, quòd ante factum bonum esset adhibere auctoritatem iudicis, & sic sentit, quòd si factum est etiam sine iudice, ualeat. unde Bald. & Mod. in l. turpia. ff. de leg. 1.

XCII. QVÆRO,

AN si statutum requirit citationem coniunctorum absentium, an & qñ sint expectandi? Dic, quòd sunt expectandi tempore arbitrario à iudice, ut est gl. peregrina in c. ubi periculum. de elec. lib. 6. Et idẽ tenet Bal. in d. l. 1. C. qui admit.

XCIII. QVÆRO,

QVID si tales propinqui citati non compareant, uel si cõparent, & recedunt, an uideantur contradicere? Vide, quod not. Spec. in ti. de arbi. §. si. uersi. quod autẽ circa fin.

XCIIII. QVÆRO,

AN prædictum statutum requirens consensum propinquorũ intelligatur de propinquis masculis uel fœminis? Bal. in d. l. 3. C. qui admitti. dicit, quòd de masculis. Adde, quia consiliũ & auctoritas propriè est uirorũ, non mulierũ. & bo. tex. & quod ibi no. Bar. in l. quidã decedens. §. Pap. ff. de admi. tu. Secundò facit: quia si statutũ facit mulierẽ inhabilem in facto suo, non debet authorari in alieno. l. fi. ff. de legi. tu. & per hoc non obst. quod no. Inno. in c. indemnitatibus. in fi. in gl. quæ incipit, puta religiosi. de elec. lib. 6.

XCV. QVÆRO,

QVID si magis propinqui sunt pupilli, uel furiosi, qd tunc fiet? Bal. in d. l. 1. circa fi. C. qui admitti. dicit, quòd accipi debent alij remotiores, cum statutũ uideatur requirere tales, qui non repellitur propter lubricũ cõsilij. Adde ad hoc

Barto.in l.quanquam. §. si tertius. ff. de aqua plu.arcend.& Bar.in l.idemque.ff.pro soc.& Bal.in l. furiosi. & in l.in copulandis. C.de nup.

XCVI. QVAERO,

QVID si consiliariorum aliqui consentiunt, aliqui uerò contradicunt? Videtur præualere dissensus: ut l.consilio.§. i.ff.de cura.furio. In contrarium uidetur, nam ex quo principaliter persona consentit, maior pars uidetur consentire. Bald.tenet, quòd iudex arbitretur, in d.l.2. in fi. C.qui admitti.adde Bal.in l. stichum qui meus erit. ff. de leg. 2.& uide per Mod.in l.4.§. Cato.ff.de uerb.oblig.

XCVII. QVÆRO,

QVID si statutũ requirit consensum proximioris propinqui, an sufficiat consensus mariti ipsius mulieris? Bal.in l. 1. C.vnde vir & uxor.concludit ꝙ non: quia uir non dicitur esse propinquus mulieri. Contrarium tenet Bal.in l. qui se patris.in ult.col. C. vnde liberi.& Bal.in l.affinitas.C. commu. de succeß. & pro hoc facit: quia affinis admittitur ad agendum sine mandato.l. sed & hæ. ff. de procu. sed maritus eo modo admittitur pro uxore sine mandato. l. maritus. C.de procu ergo apparet, quòd de eo iudicatur ut de affine. Pro prima tamen parte facit gl.& ibi Bar. in l. quod Seruius. ff.de con.ob cau. Posset sic concludi, quòd aut statutum loquitur de propinquis,& tunc uerum dicat Bal.in d.l.1.C.vnde uir & uxor. Aut statutum loquitur de affinibus,& tunc uera sit alia pars,& istam di.sensit Sal.in l.non ideo. C.de hær. insti.& Bar.in l.fi.C.de uerb.signi.

XCVIII. QVÆRO,

QVID si statutum requirit consensum propinquorũ, & mulier non habet nisi vnum propinquum? Bal. in d. l.1.C.vnde uir & uxor.tenet, ꝙ requiratur illius consensus, de quo uide Bar. in l.stichum qui meus erit. ff. de le. 2. facit l.2.C.de cond.inser.& l.non est sine liberis.de uerb.sig.

XCIX. QVÆRO,

QVID si mulier uellet contrahere cũ ipso propinquo, an sufficiat eius consensus? Bal. in d.l.1. C. vnde uir & uxor.dum loquitur in uiro, sentit, ꝙ ut seruetur tenor statuti, ꝙ bonum est ad cautelã cum consentire, uel adhibere aliũ, qui consentiat. Et de isto articulo quando requiritur consensus alicuius, an requiratur si cum eo contrahitur, uide Bald. in l.bonorum.in fi.qui admit.& Bal.in l.si uxorem. in princ. C.de cõd.inser.per Pau.& Ro.in l. senium. C.qui te.fa.pos. per Bal.in l.si quando.§.1.C.de inoffi.test.Imo.in l.2.§.quæsitum.ad Treb.per Ang.in auth.de alie.& emphy. §. pe.per Abb.in c. cum in ueteri. de elec. & de ualiditate talis statuti, uide Pau.in l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.

C. QVÆRO,

QVÆ potuit esse ratio prædicti statuti requirentis consensum propinquorum? Vide Bar.in l.transactione.C. de transac.& in locis superius allegatis.

CI. QVÆRO,

SI filia contrahat cum patre, an tunc habeat locum dictũ statutũ,& requiratur consensus propinquorũ? Bald. in l. pactũ, qđ dotali.§.fi. C.de colla.tenet, ꝙ non, pp naturalem affectum plurimum patri uĩ esse concessum, ar.ff. de lib.leg. l. Aurelius.§. Titius te.& l.si furiosi puberi.ff.de cur.furi. l. nec in ea.§.fi.ff.de tut.Et sic mens Bal.uĩ, ꝙ si cõtraheret cũ aliis remotioribus, qui plerunque malum consilium capiunt pro puellis, ut l. uiduæ.§.sed nec fortè. C.de nup.tunc haberet locum statutum, adde ẽt, ꝙ dictum statutum habet locũ non solùm in contractibus, sed etiam in distractibus, ar. l. Mecum.§.j.& quod ibi no.ff.sol.mat. Et quia istud statutum, quod prouidet imbecillitati mulieris, etiam ad renunciationes extendi debet, ut no. Bar.in l.mutum.§.2.ff.de acq.hær. & in l.si iudex.ff.de minor.ubi uideas per te.

CII. QVÆRO,

AN & cui incumbat onus probandi mulierem habere, uel non habere propinquos habiles? Vide Bal.in l.transactione.in addi.nouis.C.de transa.& Bar.in l. quanquam.§. si tertius.ff.de aqua plu.arcen.& in l.idemque.ff.pro soc.Cõmunis conclusio uidetur, quòd nemo præsumitur natus sine coniunctis, quod etiã approbat Bal.in l.1.C.vnde uir & uxor. & Bal.& Ang.in l.si seruus stichum.ff.de uerb. oblig.& Bal. in d.consi.quod incipit statuto Pistorij.

CIII. QVÆRO,

AN poterunt constituere procuratorem ad præstandum talem consensum? Bal.in d.l. 2.in fi. C. qui admi. tenet ꝙ non, ar.l.2. C. de his qui ue.æta.impe.facit, quod uoluit Alb.in 2.parte statutorũ.q.88.ubi dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ agnati possunt infra certum tempus rem uenditam extrã parentelam recuperare, ꝙ agnatus tale ius in alium transferre non potest, allegat l.ad officium ̃.commu.diuidundo.

CIIII. QVAERO,

QVID si statutum diceret de attinẽtibus usque ad certum gradum, an includẽtur affines? Vĩ ꝙ sic, cum uerbum attinentiæ, vĩ latissimum. Contrariũ credo propter adiectam qualitatẽ gradus, quæ declarat non intellexisse de affinibus in quib.non est gradus.l. nõ facile.§.gradus. ff. de gra.& hoc propriè loquendo, ut dicit ibi gl.licet impropriè sic.l. Iurisconsultus.in princip.eo.tit. bo. glo.in l.lex Cor. in prin. & ibi Bar.C.de iniur.

CV. QVÆRO,

QVID si statutum loquitur de genere, an comprehendentur affines, seu cognati & naturales? Gl. & doc.uariant: nam gl.in l.j.C.de prob.tenet, ꝙ soli agnati cõprehendantur,& sic ꝙ sit nomen ciuile, ex quo infertur, ꝙ ẽt bastardi non cõtinentur, & istud ultimũ firmat Imo. in l.ex facto. §. si quis rogatus.ff.ad Treb.sed Bal.tenet contra in d.l. 2.de proba.pro quo põderabis ibi gl.in sui prin. bene facit tex. cũ gl.in l.sæpe.in prin.ff.de uer.sig. ibi, agnatorũ gentilium, & glo.exponit gentiliũ, id est, cognatorũ.& ita dicit, ꝙ accipitur in d.l. 2.ad idẽ vĩ tex.rotundus in auth.de mã. prin. in §.oportet.ibi gl.in uerbo generi.exponit, idest, agnatis & cognatis, uide tex.in §.sancimus.in auth. de inc.nup. multo fortius, ergo si statutũ loqueret de gente, quod uerbũ est generalius, ut patet ex tex.cum gl.in d.l.1.& in d.l. sæpe. licet Imo.in d. §. si quis rogatus. in hoc ultimo dicat contrarium in materia exorbitanti, uel odiosa, uide quæ ibi dixi in repetitione, ubi ẽt dixi, quid si statutum loquatur de familia, de domo, de parentela & similibus omnino loquatur.

CVI. QVÆRO,

STANTE statuto, de quo ̃. ꝙ mulier nõ possit cõtrahere sine cõsensu duorũ propinquorũ, an intelligit' de cõtractu mrĩmoniali? Vĩ ꝙ non per ea, quæ no.In. And.in c.fi. de sec.nup. qui dicit, ꝙ leges ciuiles prohibentes mrĩmoniũ inter certas psonas, uel usq; ad certũ ips, nõ procedũt de iure can.idẽ firmat Fed.de Sr.in cõsi.35.D. Ant. in d.c. fi.facit l.in copulãdis.& l.in cõiunctionib.C.de nup. ubi uideas Bal. talia.n.statuta solũ vñr prohibere in reb. non aũt in persona.

CVII. QVÆRO,

SED an talia statuta habẽt locũ in quasi cõtractu? Alb.de Ros.in 2.par.statutorũ determinat, ꝙ statuta loquentia in contractu nõ habent locũ in quasi cõtractu. Idem uident tenere Bal.& Ang.in l. mutũ.ff.de acq. hære. reprehendẽtes Bar.ibi, qui vĩ uelle contrariũ. sed põt sustineri Bar.quia ipse loquitur, qñ statutum uult, tales personas non posse obligari sine certa solennitate, & ita dr̃ obligari per quasi contractũ sicut per contractum, vnde in præmissa quæstione puto esse considerandum, an ratio statuti sit etiam generalis ad quasi contractus, uide omnino Barto.in l.apud Iul.§. si pupillus.ff. ex quibus caus.in pos.qui concordat cum præfatis doct.

CVIII.

CVIII. QVÆRO,

QVID si stante dicto statuto mulier non contraxit per se, sed per procuratorem sine illa solennitate, an ualeat contractus? Barto. in l. apud Iul. §. si pupillus. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. arguit, quòd non ualet, quasi satis uideatur contractum cum ipsa muliere, postea subdit tunc, quod tunc propriè ipsa mulier non dicitur contrahere, & reliquit cogitandum. Veritas uidetur, quòd etiam isto casu non ualebit contractus per ea, quæ not. Barto. in l. si unius. §. seruus. ff. de iniur. cum concor. quæ solent tradi in illo articulo, an qui per aliũ facit, per seipsum facere uidetur propriè, uel impropriè, de ut ibi. Sed ego fundamentum facio, ne circumueniatur statuti mens, fateor tamen, si in constitutione illius procuratoris specialis ad contrahendum interuenisset solennitas statuti, quòd sufficeret, & contractus postea celebratus per talem procuratorem absque alia solennitate ualeat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de contractu, an includat donationem & alios contractus, qui non sunt ultro citroque obligatorij.*
2 *Statuta recipiunt interpretationem per maioritatem rationis.*

CIX. QVÆRO,

1 QVID † si statutum loquitur de contractu, an includat donationem & alios contractus, qui non sunt ultrò citroq; obligatorij? Casus uidetur quòd non in l. Labeo. ff. de uerb. sign. nam tales propriè non dicuntur contractus, ut ibi etiam habetur in glos. l. & Bar. ibi dicit, nota ad statuta. Ad idem uidetur tex. optimus in l. fin. C. de prædijs curia. Sed in contrarium in casu nostro fortiter facit: quia si lex, seu statutum prohibet contractus ultrò citroq; obligatorios citra solennitatem propter imbecillitatem mulieris, quanto magis debet intelligi etiam prohibuisse contractus obligatorios tã-
2 tum ex parte mulieris, ut est donatio ab eis facta. † Statuta enim recipiunt interpretationem per maioritatem rationis, ut in authen. præterea. C. unde uir & uxor. quinimò etiam per identitatem rationis, iuxta plenè tradita per Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ergo &c.

CX. QVÆRO,

QVID si statutum requirit consensum duorum propinquorum bonæ uocis & famæ, quidam fœnerator cõsentit, an ualeat contractus? Iacob. Butr. dixit quòd sic in l. improbum. C. ex quib. caus. infamia irrogatur: quia statutum intellexit de bona fama respectu diligentiæ & discretionis, sicut sunt usurarij, qui semper argnunt discretionem, ut est glo. in l. cùm de in rem uerso. in uers. præstitisset. de usuris. Sed Bald. & Saly. tenent contrarium: quia usurarius est priuatus fama, & illa uerba bonæ famæ, intelliguntur respectu conscientiæ, ne mulier fraudetur, sed cum usurarius fraudet animam, & lucrum præferat animæ suæ quanto magis præferret utilitati aliorum, & prædicta uera in usurario manifesto, secus in occulto: quia talia non est infamia etiam infamia facti, nisi post latam sententiam quæ facit eum transire in manifestum. l. emptorem. ff. de actio. emp. Item prædictam non haberẽt locum, si statutum simpliciter requireret consensum propinquorum, non adijciendo bonæ famæ: quia tunc usurarius, uel etiam aliàs infamis admitteretur, ita est de mente Bal. & Sal. in d. l. improbum. in contrarium aliqualiter facit, quòd no. Bald. in l. 1. & in l. uiduæ. C. de nup. & ante factum consulo, quòd tales personæ non admittantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat, quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, an tale statutum sit exorbitans à iure cõmuni & restringendum.*
2 *Instrumenta non habent executionem paratam de iure communi.*
3 *Statutum si disponat, quòd instrumentum continens preceptum guarentigiæ habeat executionem paratam, non dicitur esse contra ius commune, & ideo est extendendum, quod limitabis: ut num. 4. 5. 6. & 7.*

CXI. QVÆRO,

1 STATVTVM † de instrumento dotis, quid si dicat quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, an tale statutum sit exorbitans à iure communi, & restringendum: Ang. in l. quod uerò. ff. de legi. tenet quòd sic, & idem tenet Imo. per illum tex. in l. si cum dotem. §. eo autem tem-
2 pore. ff. sol. mat. quia † de iure communi instrumenta nõ habent executionem paratam, & etiam de iure communi instantia causæ dotis uidetur esse ordinaria, ut no. in l. 1. ff. sol. ma. Adde, quòd de iure communi instrumenta non habent executionem paratam, est tex. melior de iure in l. minor 25. an. cum fideicommissum. ff. de mino. facit l. 1. & 2. C. de execu. rei iu. Adde Bal. idem dicentem. l. ubi adhuc. in 8. col. C. de iure do. & Ang. in l. si marito. §. si uoluntate. ff. solu. mat. & in l. ait prætor. §. 1. per illum tex. ff. de re iu. Dicunt tamen ibi Ang.
3 & Imo. quòd † si statutum diceret, quòd instrumentum continens perceptum guarentigiæ habeat executionem paratam, non diceretur esse contra ius commune, & ideo esset extendendũ, ut ibi probatur. Idem tenet Pau. in l. post rem iud. co. ti. & sic tale perceptum à notario debitori præsenti & confitenti, quòd soluat assignato sibi termino, hoc autem præceptum facere possent omnes notarij habentes potestatem iudicialem, ut sunt tabelliones creati à Comitibus palatinis, uel ab Imperatore, qui appellantur iudices cartularij: ut est glo. in l. si. C. ubi & apud quem. & in l. rem non nouam. C. de iudi. & clarior glo. in l. 1. ff. de iud. unde sicut aliàs præceptum factum à iudice in confessum haber executionem paratam. l. si debitori. ff. de iudi. & d. l. post rem iudicatam. ita & in casu nostro: secus autem si notarius non haberet istam potestatem iudicialem: quia non posset hoc præceptum facere, ut est tex. & ibi ponderat Bal. in l. adoptio. C. de ado. Ex prædictis ergo collige unam limitationem ad d. l. minor.
4 Secundò † potest limitari in instrumento depositi: quia habet executionem paratam de iure communi per tex. no. & ibi Bar. in l. pe. in uers. illico. C. deposit. no. in auth. de incest.
5 nup. in prin. Tertiò limita † in instrumento testamenti non aboliti nec cancellato producto ab hærede petente se mitti in possessionem iuxta l. fina. C. de edic. diui Adri. tol. ut firmat Bar. in 6. col. in illa q. An in remedio illius legis requiratur li-
6 bellus, hoc idem firmat ibi Bal. in 4. col. Quartò limita † quãdo legatarius petens ab hærede sibi legatum præstari producit testamentum: quia tunc fiet præceptum hæredi tanquam in confessum iuxta d. l. si debitori, & d. l. post rem. & iuxta notata per Bar. in l. 1. in prin. ff. de confes. Idem decidit Ang. in §. illud. per glo. ibi. in uer. directo. in auth. de hæred. & fal. sed mihi hoc non placet, nec glo. ibi hoc dicit, si rectè inspiciatur, & in contrarium est tex. cum ibi no. per Ang. qui expressè contrarium uidetur tenere eius, quod dicit ipse in d. §. illud. in l. ait prætor. §. si eadem. ff. de re iu. scilicet quòd dicta lex si non habet locum in legatis, neque in fideicommissis.
7 † Quintò limita in instrumento, in quo esset appositum iuramentum delatum à parte parti per notarium, ut quia dixit, ne in dubium possit reuocari, an instrumentum uerum sit, uel non, ideo partes sibi adinuicem iuramentum præstiterunt de non contrauenicendo, ita firmat Bal. in l. 2. ff. de iureiuran. & Pau. in l. nam & postea. §. si petitor. & §. pen. ff. de iureiur. & Bal. in l. 1. C. de reb. credi. & in l. si duo patroni. §. si quis iuranesit. ff. de iureiur.

CXII. QVÆRO,

STIPVLATIO quæ in dote præsumitur, an mittatur executioni ex forma statuti, sicut expressa? Bal. tangit & Imo. in l. 1. ff. de his quæ in testamento delen. & concludit quòd sic. & Ang. in §. fuerat. insti. de ac. in uer. in ea. glo. in fi. uot. post glo. dixi supra in §. 1. in quæstione, an stipulatio tacita in dote gaudeat priuilegio dotis.

CXIII. QVÆRO,

SI instrumentum dotis debet mittere executioni ex forma statuti, an indistinctè intelligitur? Respond. quòd intelligatur, si sit liquidum, ita signanter uoluit Bartol. in l. procede. ff. ad l. aqu. An autem habeat locum in apodissa, uel in scriptura priuata, facta de dote. uide Bald. in l. 1. C. de iuramen. calum.

SVMMARIVM.

1 *Lex Mosayca an seruari debeat in successionibus Hæbreorum.*
2 *Iudęi an subijciantur legibus Imperatorum.*
3 *Iura nostra erant communia ante Christi aduentum, licet non compilata.*

CXIIII. QVÆRO,

1 AN in † successionibus Hæbreorum seruari debeat lex
Mosayca, & per consequens, an omnia prędicta in doti-
bus habeant locum in filiabus Iudæorum. Et præsuppono, ꝙ
Iudæi allegent, quòd lex eorum Mosayca inter eos de con-
suetudine seruatur in successionibus ferendis, qua consuetu-
dine præsupposita quæstio non uidetur tantùm dubia: quia
lex Mosayca ore Dei per Moysem, quo nullo sapientior æuo,
popolo eius lata est. 14. q. 7. Moyses. cùm ergo Deus huic cō
suetudini suffragatur, ut dicit canon, nihil oportet firmius
permanere. c. qui frustra. & c. qui contenta. 8. dist. sed circum-
scripta consuetudine, maius dubiam tamen adhuc uidetur,
quòd inter eos seruanda sit potius lex diuina, quàm ciuilis:
quia lex Imperatoris non est ultra legem Dei. 10. dist. c. lex
Imperatorum. vnde cum Numeri 17. dicatur, eritq; filijs
Israel sine lege perpetua sicut percepit dominus Moysi, ui-
deatur procaldubio concludendum, quòd contra mandata
diuina leges Imperatoram non attendent, de. ne romani. de
de elec. & 10. dist. c. nō licet. Non obst. l. Iudæi. C. de Iudæ. ubi
Iudæi uidentur subijci legibus, & ibi text. dicit, quòd secun-
2 dùm leges debent conferre & excipere actiones: quia † respō-
deo hoc uerum in casibus, in quibus lex diuina contrarium
non statuat, prout in casu nostro, d. cap. 17. in fin. facit, quod
not. Inno. in c. super his, extrà de uoto. ubi Papa non vult Iu-
dæos arctari canonibus in matrimonijs contrahendis, vel diri-
mendis, sed dimittit eos in suis legibus & ritibus: quia de his,
quæ foris sunt, nihil ad nos. c. gaudemus. de diuor. & 2. q. 1. c.
multa. Item Papa statuit, quòd Iudæi debeant suas consuetu
dines & ritus obseruare: tolerandi enim sunt, dummodo non
tendant in opprobrium fidei Christianæ. c. sicut Iudęi. de Iu-
dæis. l. dies sabbati. C. eo. tit. præterea lex Mosayca est Iudæo-
rum obseruantia nec reperitur ei derogatum, ergo ei standū
est. Nec obst. d. l. Iudæi. C. de Iudeis. quia etiam aliter respō-
deri potest: quia illa loquitur circa ordinem iudiciorum: nam
quò ad illum debet obseruari lex municipij, ubi agitur iudi-
cium, uel ius commune. l. 1. C. de emancipationibus libero-
rum cum ibi notatis: esset enim quàm absurdum in causa Iu-
dæorum uertente coram potestate in modo procedēdi aliū ser
uari ordinem, quàm consuetū sit seruari, & vt patet in prin-
cip. d. l. Iudæi. illa lex loquitur in casib. in quibus Iudæi viuūt
Romano iure, sed in casu præmisso non uiuunt dicto com-
muni iure, imò lege Mosayca, ut dictū est, ergo &c. Præterea
hæc pars comprobatur per l. Iudæos. C. de Iudęis. ubi eorum
ritus, qui non sunt specialiter reprobati conseruantur. Secū-
dò per l. si quem. eod. tit. ubi à cōtrario sensu est casus, quòd
si inter ipsos Iudæos sit contentio, à senioribus Iudæorum
debet iudicari, ergo iura & consuetudines Hæbreorum sunt
attendendæ. Facit, quod habetur 45. distin. c. qui sincerè. &
quod scribitur de synagoga eorum in c. consuluit. & in c. Iu-
dæi. eod. titu. nam si in ritibus tolerantur, ergo fortius in ob-
3 seruantia iuris. Confirmatur etiam hæc conclusio: nam † an-
te aduentum Christi constat, quòd iura nostra communia
erant, licet non cōpilata, ut attestatur gloss. in l. Titia. §. Seya.
de auro & argento lega. & in l. pridie. ff. de ferijs. tamen in pas-
sione Saluatoris legimus. quòd Iudæis asserentibus eum cru-
cifigi debere secundùm eorum legem dixit Pilatus, qui Roma
nus erat. Accipite eum vos & crucifigite secundùm legem vo
stram, notans eorum particularem legem inter eos prouidē-
tem esse seruandam, ita colligitur Ioann. 19. ca. Concluden-
do igitur, non uidetur obstare d. l. Iudæi. quia subijciantur
communibus legibus, est verum, nisi in illis, in quibus ipsi ha-
bent speciales ritus, & regulas legis antiquæ, quæ inter eos
seruanda est, & pro hac parte consuluit Pet. de Ancha.
ambo Rapha. & do. Florianus de Sancto Petro, &
ante eos consuluit Ioan. Cal. in ordi. de testa.
consil. 10. Et ita fuit obseruatum in
splendidissima ciuitate Man-
tuæ in arcta. q. facta
ann. 1461.

TRACTATVS DE DOTE IACOBI Butrigarij.

SVMMARIVM.

1 *Pater filiā in sacris cōstitutā, uel emancipatā dotare tenetur.*
Mater filiam dotare non cogitur.
2 *Frater sororem ex eodem patre natam dotare cogitur.*
3 *Pater de suo filiam dotare præsumitur nō de bonis filia, nisi hoc expressò dicatur, uel nisi pater sit inops.*
4 *Dotem profectitiam non ius potestatis, sed parentis nomē facit.*
5 *Dotem profectitiam mulieri dans, quam legem vult in eam incontinenti indicere potest.*
6 *Dotem profectitiā ante nuptias dans potest ex interuallo citra filia uoluntatem ante nuptias stipulari.*
7 *Quid si nuptijs contractis, post dotem datam pacisci uelit*
8 *Pater si dotem pactus, uel stipulatus est dotem sibi reddi, si morte filia matrimonium soluatur, stipulatio ualet.*
9 *Quid si stipulatus sit dotem apud maritum remanere.*
10 *Quid si pactus sit, ut morte uiri soluto matrimonio, liberi exīstentibus, tota dos, uel eius pars nomine filiorum retineatur.*
11 *Extraneus si dotem dat, ualet pactum, quocunque modo soluatur matrimonium, ut ipse conditionem habeat.*
12 *Quid si pactus sit, ut dos apud uirū remaneat, si diuortiū fiat.*
13 *Matrimonium cum de iure consistere non possit, pecunia data in dotem conuerti non potest.*
14 *Matrimonium nullum est, cum iuris auctoritas deest.*
Dos sine nuptijs non intelligitur. & nu. seq. & nu. 25.
15 *Dotis appellatio ad quæ matrimonia referatur.*
16 *Pęna in matrimonio promitti non potest.*
17 *Coniugum alter an sine altero religionem ingredi possit.*
18 *Vir, & uxor si religionem ingrediantur, quicquid adinuicem donatum est, cuilibet reddetur.*
19 *Viro, nec mulieri religionem ingredientibus ex pactis nuptialibus aliquid lucri conceditur.*
20 *Coniugum alter si religionem ingrediatur alteri per omnia lucrum illud remanet, quod ex pacto mortis lucrari debebat.*
21 *Matrimonium si dissoluatur ob impotentiam coeundi ex parte uiri, uel quia mulier est nimis stricta, de dote quid iuris sit.*
22 *Mulier, quæ uirum pati non potest, nupta non dicitur.*
23 *Minor 12. an. uxor esse non potest.*
24 *Dos data, si nuptiæ non sequantur, repetitur.*
26 *Matrimonium si ob delictum uxoris dissoluatur, pactum ualet, ut dos apud uirum remaneat.*
27 *Quid si matrimonium ob uiri delictum dissoluatur.*
28 *Maritus uxorem interficiens dotem non lucratur.*
Matrimonium de iure canonico ob latrocinia, uel alia debita uiri non dissoluitur.
29 *Pater si dotem filiæ dari nepoti stipuletur, matrimonio dissoluto, stipulatio ualet.*
30 *Quid, si alij extraneo reddi stipulatus, an pactus fuerit, & numero seq.*
32 *Patri dotem danti profectitiam, & nullum pactum apponenti tacita ex stipulatu actio competit.*
33 *Matrimonium si morte uxoris soluitur, an soli patri dotis repetitio competat.*
Quid, si auus paternus ob filiam dotem dedisset.
34 *Quid, si morte uiri, uel diuortio matrimoniū soluatur. & n. se.*
36 *Filia est quasi socia patri in causa dotis.*
37 *Filia si citra patris uoluntatem dotem exigat, an actio patri superfit.*
38 *Dos quibus casibus constante matrimonio, restituatur.*
39 *Dos constante matrimonio permutari potest.*
Pater si de dote agat, ratum filiam habituram cauere debet.
40 *Dos, si uiua filia ad patrem reuertatur, an minui possit.*
41 *Dos promissa per patrem ante matrimonium, uel incontinentī post minui potest.*
Pater si dotem pro filia, uel nepte dedit, & interim moriatur, uel eam emancipet, dos mulieri pertinet.
42 *Actio de dote ad solam filiam transmittitur, si pater ante, uel post litem contestatam cum consensu filiæ decedat.*
43 *Actio iudicati soli filiæ competit, si pro patre sententia lata sit.*
Filia succedere nolens ex testā, uel ab intestato dotem confert.

44 Filia

44 *Filia à bonis paternis se abstinens dotem conferre nō tenetur.*
45 *Dos in hæreditate patris non est.*
46 *Dos quando dicatur aduentitia.*
47 *Pater potest dotem filiæ acquisitam eius conditionem deteriorem facere non potest.*
48 *Actio dotis aduentitiæ soli filiæ datur.*
49 *Pater si pactus sit, quòd dos apud uirum remaneat, si uxoris morte soluatur matrimonium, pactum non ualet.*
50 *Quid si pactus sit, ut apud uirum remaneat, si diuortio matrimonium soluatur.*
Nuptiæ incestæ dotem non habent.
51 *Pactum ualet, si mulier pacta sit, quòd dos apud maritum remaneat, ea in matrimonio decedente.*
52 *Filia si pacta sit animo donandi inter uiuos, ut extraneo dos reddatur, ei nulla actio competit.*
53 *Quid, si pater pactus sit extraneo dotem reddi.*
54 *Quid, si non animo donandi mortis causa filia extraneam stipulari promiserit, & infra nu. seq.*
56 *Quid si extraneus, muliere mandante, non donationis causa stipulatus sit.*
Extraneus si pro muliere dotem dat, & ea mandante stipulatur, actione mandati tenetur, ut sibi actionem cedat, uel eum liberet.
57 *Matrimonium si diuortio solutum sit, actio mulieri competit, si ante, quàm agat, matrimonium recōciliatum sit, inefficax sit, donec illud matrimonium durat.*
58 *Quid si mulier medio tempore dotem à uiro stipulata sit.*
59 *Quid, si medio tempore alij nupsit, & postea ad priorem uirum rediit.*
60 *Actio de dote ubi patri, uel filiæ competit, dos nulla exceptione obstante repetitur.*
61 *Vxor bona mariti cum percepta in dotem sibi imputare debet.*
62 *Extraneus quis dicatur.*
63 *Extraneus dotem dans de suo quicquid vult pacisci, & stipulari potest.*
64 *Extraneus si dotem sibi dari stipulatus sit, quoquo modo matrimonium soluatur, mulieri actio non competit, sed ipsi soli.*
Dotis exactio ei competit contra maritum, qui marito dotem dedit.
65 *Matrimonium si mulieris morte soluatur stipulatio tam ad dotem quàm ad eius augmentum committitur.*
66 *Matrimonium licet redintegratum sit, actio tamen acquisita non intercidit.*
67 *Extraneus si dotē sibi reddi pactus sit, cū eā dat, pactum ualet.*
68 *Maritus si uxori dotem reddat, quam extraneo dotanti reddere debebat, ipsi extraneo tenebitur.*
69 *Extraneus si in una causa dotē sibi reddi stipulatus sit, in alijs casibus mulieri actio competit.*
70 *Quid si post dotem datam sine mandato mulieris dote à uiro stipulatus sit, eam extraneo soluat. & infra nu. 72.*
72 *Stipulatus, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, mihi actionem non aufert.*
73 *Extraneus si de eo, quod ad mulierem pertinet, pro ea dotem dedit, & sibi reddi stipulatus est, non donationis causa, non solùm mulieri, sed eius hæredibus tenebitur.*
74 *Extraneus si sine mandato mulieris dotem eius marito dedit, nec ratum habuit, ei debiti petitio superest.*
75 *Debitor mulieri soluere intelligitur, si creditori eius soluit.*
76 *Negotium alterius gerens, quicquid ob id consequitur, restituere cogitur.*
77 *Extraneum de suo dotare præsumendum non est.*
78 *Extraneus si res proprias mulieris in dotem dedit, & sibi reddi stipulatus aut pactus sit, an pactum mulieri noceat.*
79 *Mulieris non interest, an ipsa, uel alius pro ea dotem dederit.*
80 *Dos quando ab ipsa muliere profecta est, si matrimonium post diuortium reconcilietur, consensus extranei, qui cōsensu mulieris stipulatus est, requirendus non est.*

1 PATER, & omnis † parens per uirilē
sexum debet dotare filiam in sacris con-
stitutam: ut ff. de rit. nup. l. qui liberos.
& emancipatam: ut C. de do. prom. l. fi.
& ff. de col. bo. l. dotem. Mater uerò nō
2 cogitur, ut C. de iu. do. l. mr̄. † Frater co
gitur dotare sororem ex eodem patre
natam, ut à contrario sensu. ff. de admi.
3 tut. l. cum plures. §. 3. † Et si pater dotem pro filia det, uel pro-
mittat, licet aliqua habeat ad filiam pertinentia, semper eam
præsumitur dotare de suo, non de ijs, quæ ad filiam pertinēt,
nisi expressim hoc dicat, uel pater sit inops, ut C. de do. prom.
l. fina. & hæc, quando dos profecta est de bonis patris, uel fa-
cto eius, siue ipse parens, siue alius pro eo, & eius ratio-
ne dotem det, ut ff. de iur. dot. l. profectitia. Nec interest pro
4 filia in potestate, uel emancipata pater dotem det: † quia
non ius potestatis, sed parentis nomen dotem profectitiam
facit, ut ff. de iur. dot. l. profectitia. §. penult. Quum autem
dos datur pro muliere, aut datur à parente, aut ab ipsa mulie-
re, aut ab extraneo. Si à parente per uirilem sexum ascenden
5 te, aut est profectitia dos, aut aduentitia † si est dos profecti-
tia: ille, qui eam dat, potest indicere in eam legem, quā uult,
etiam ante personam mulieris, si incontinenti paciscatur, uel
stipuletur, cæterùm si interposito tempore stipulari uelit non
6 consentiente filia, non potest. † Sed si ante nuptias dotem de-
dit, potest ex interuallo nuptias citra uoluntatem filiæ stipu-
7 lari: ut ff. sol. mat. l. quoties patri. † Sed quid, si, contractis nu-
ptiis, postque datam dotem pacisci uelit: tene, quod plenè di-
citur ff. de pac. dot. l. cum dos filiæ. & ff. de iu. do. l. post
nuptias. & C. de iur. do. l. cum à socero. quia ergo pater,
quum dat dotem, potest apponere pactum, quod uult, aut
tunc apposuit, aut non, si apposuit, aut pactus, uel stipulatus est
dotem sibi reddi, aut hæredibus suis, uel ijs quos habet in po-
testate. aut pactus est penes uirum remanere, si morte filiæ sol
8 uatur matrimonium, aut pactus est extraneo reddi. † Primo
casu utilis est stipulatio, ut ff. de pac. do. l. si ita conueniat. &
l. cum pater filiæ. & l. matri socerum. §. fi. Secundo casu, aut
pactus est penes uirum remanere, si morte filiæ soluatur ma-
9 trimonium: aut si per diuortium. † Si morte filiæ, ualet pa-
ctum, siue tacitè: ut ff. de pac. do. l. inter socerum. §. cum inter
& l. Bebius Marcellus. siue expressè: ut l. si pater dotem. ff. de
pac. do. & inter socerum. nam in dote profectitia tñ potest fa-
cere deteriorem conditionem dotis in eum casum, in quem
10 soli repetitio competit: ut ff. de pac. do. l. si conuenerit. † Si ue
rò pactus est pater, ut morte uiri soluto matrimonio liberis
existentibus tota dos uel pars retineant nomine liberorum, ta-
le pactum non ualet: ut C. de pa. conuen. l. quamuis. & ff. de
pac. do. l. 2. & hoc habet locum tantum, quum pater dat do-
11 tem, uel ipsa mulier. † Sed si extraneus dat dotem, bene ualē-
ret pactum: quia pacisci potest, ut quoquomodo soluatur ma
trimonium, habeat ipse condictionem, ut ff. de iu. do. l. licet.
12 §. 1. † Sed si pactus est, dos apud uirum remaneat, si diuortiū
fieret, aut diuortium fit de matrimonio, quo iure diuortium
prohibetur fieri, aut de eo quod non prohibetur fieri, puta ꝓ-
pter consanguinitatem, uel affinitatem, uel alias causas: tunc
dos restitui debet: ut extra de con. sp. in spon. uel in al. c. 1. &
13 2. † quia cum matrimonium consistere iure non possit, quasi
nulla dotis causa fuit, & pecunia in dotem conuerti non po-
tuit, & ideo condictio ad eam repetendam competit: ut C. de
cond. sine cau. l. fi. §. fi. & C. de spon. l. mulier. §. quæsita. & in
14 tali casu dos nulla est. ff. de rit. nup. l. à diuo Pio. † nam quum
iuris deest authoritas, nullum matrimonium esse uidetur: ut
C. de nuptiis. l. ubi uidetur. & sine nuptiis dos non intelligi-
tur, ut C. de dona. l. cum mulier. & ff. pro do. l. 1. & ideo
pactum prædictum non ualet, quum matrimonium consista-
15 re non possit: † nam dotis appellatio non refertur ad ea ma-
trimonia, quæ iure consistere non possunt: ut ff. de iu. do. l.
dotis promissio. & l. stipulationem, quia & sine nuptiis nul-
la est dos. ff. de iur. dot. l. licet. Nec interest, utrum nuptiæ
non sequantur, ut ff. de iur. dot. l. si mulier. §. fina. & C. de in-
16 ter. mat. l. si patris. & ideo dos retineri non debet † quia ui-
detur esse loco pœnæ, quæ promitti non potest in matrimo-
nio, ut est ff. de uerbo. obliga. l. Titia. §. idem respondit. C.
de spons. l. fina. in fin. Si autem diuortium fiat de matrimo-
nio, quod iure fieri prohibetur, aut propter religionem, aut
17 propter impotentiam coeundi, aut propter delictum. † Si
propter religionem, uelut quum uterque vult conuerti & ca
stè uiuere, nam alter sine altero non potest, cum sint una ca-
ro, nisi fortè alter sit adeo senex, uel sterilis, quòd sine suspi-
cione potest in secundo remanere, extra de conuers. coniug.
18 cap. cum sis. † tunc si ambo monasticam uitam eligant, om-
nibus pactis dotalibus uacantibus, dos, & donatio propter
nuptias, & quicquid sibi inuicem donatum est, cuilibet red-
detur, ut extra de conuers. coniug. cap. ex parte. & unusquis-
que sine damno suis utatur rebus, nisi forte alter alteri dare,
19 uel cedere uoluerit: † cū ex pactis nuptialib. neq; uiro, neq;

mulieri aliquid lucri concedirur, ut in auth. de sau. episco. §.
20 sponsalib. quoque † Quod si non ambo, sed alter eorum ad
religionem transeat, tunc per omnia alteri remanet lucrum
illud, quod ex pacto dotis lucrari debebat: ut C. de episco. &
21 cle. l. Deo nobis. † Si verò diuortium fiat propter importan-
tiam coeundi, siue ex parte uiri contingat, uelsti propter fri-
giditatem, uel maleficium impeditur coire, ut in authent. de
nup. §. distrahuntur. & 33. q. 1. c. 1. & 4. & c. quod autem. siue
ex parte mulieris, quod adeo est fortè stricta, ut cognosci non
posset: ut ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. mulierem. dos repeti-
22 tur. † qua de causa non uidetur nupta, quæ uirum pati non
potest: ut ff. quan. di. leg. ced. l. pen. & de cōdi. & demon. l. hæc
23 conditio. † Idem est, si minor 12. an. quæ uxor non est: ut ff.
de priui. cred. l. 2. §. fi. in fi. Vnde non videtur matrimonium
consumatum: quia non fuit carnalis coniunctio subsecuta:
ut extra de conuer. coniug. c. ex publico. & de desponsa. im-
24 pu. c. 1. & extra de rapto. c. cum causa. † Item si dos data est,
& nuptiæ non sequantur, repetitur per condictionē ob caus.
ut ff. de cond. ob cau. dat. l. qui se. §. fin. & C. de iu. do. l. in re-
bus. §. 1. & (vt diximus) nuptijs non sequutis nulla est dos:
25 ut ff. de iu. do. l. licet. ergo si non est, nec pactum: † quia sine
nuptiis non est dos, ut C. de do. ante nu. l. cum mulier. & in
tali dote etiam priuilegium datur, ut ff. de pri. cre. l. 2. §. 1. &
in personali actione, ut ff. de iu. do. l. si sponsa dotem. Quum
verò diuortium fit propter delictum. aut mulier commisis
26 delictum, aut uir. † Si mulier, vt si adulterium committat,
quo diuortium fit: ualet pactum: scilicet ut dos penes uirum
remaneat: nam in tali casu etiam si dos esset mulieris ipsius
propria, & prædictum pactum factum non esset, iure mulier
debet dotem amittere, & uir lucratur eam, ut in auth. de nup.
§. si igitur secundum Theodosium. & in auth. ut lice. ma. &
auiæ. §. quis verò plures. & §. quia quædam culpa. & ff. de iur.
dot. l. si dotem. mulier. n. in tali casu mulctanda est, ut ff. solu.
mat. l. Lucius. Idem uidetur etiam extra de do. c. plerunque.
& nisi lenocinio uiri adulterata fuerit. ff. sol. matr. l. cum mu-
27 lier uiri. † Quòd si maritus commisit delictum, propter qđ
diuortium fiat: ut quia sit hæreticus, vel cognouit matrem
uxoris, tunc separandus est ab uxore. de diuor. c. 2. & c. de il-
lo. & c. fin. extra de eo, qui cogn. consang. uxo. suæ. c. ex lite-
ris. & c. ueniens. & in hoc casu dos apud maritum remanere
non debet facto diuortio: nam ex culpa non debet lucrari,
28 † vt dicitur in marito, qui interfecit uxorem suam, & uole-
bat lucrari dotem ex pacto: ut ff. sol. mat. l. si ab hostib. §. 1. &
ut. ff. de neg. gest. l. siue hereditaria. Pro latrocinijs autem, uel
alijs criminibus, quib. de iure ciuili matrimonium soluitur,
iure canonico non soluitur, idem si fortè mulier mariti sui
mortem cum alijs consiliata est, & maritus aliquem illorum
29 se defendendo occiderit, ut extra de diuor. c. 1. & 2. † Si ue-
rò paciscatur pater ipsam extraneo reddi, aut ille est nepos
eius, aut alius extraneus. Si est eius nepos, stipulari nepoti vti-
liter potuit. C. de pact. conuen. l. pater pro filia. & ff. sol. mat.
l. Caius. Si est alius extraneus, aut pactus est pater dotē red-
30 di, aut stipulatus. † Si pactus est, illi ex tali pacto non datur
actio, nisi ille extraneus in tali casu fuerit stipulatus, tunc da-
tur ei actio. nisi fortè à patre sit hæres institutus, & uetitum
ab eo, ne petat dotem à genero: ut C. de iur. dot. l. cum patro-
31 no. † Quòd si stipulatus est extraneo pater reddi, tunc nec si-
bi: quia non vult, nec illi: quia non potest, acquiritur actio. C.
de iu. do. l. genero. & C. si quis alte. uel si. l. multum. Ista sunt
uera, quando pater dat dotem profectitiam, & pactum appo-
32 nit. † Sed si pater, cum dat dotem profectitiam nullum pactū
apponit, datur ei tacita ex stipulatu act. ut C. de rei ux. act. l.
unic. §. accedit. in fi. §. & in eo. ti. in princ. §. j. & in hoc casu nō
intelligitur tacitè stipulatus. Aut matrimonium soluitur mor-
33 te mulieris, aut uiri, uel diuortio. † si morte mulieris soluatur
matrimonium: tunc soli patri datur repetitio dotis, siue extā-
tibus liberis ex eo, uel non secundùm quosdam, ar. C. so. ma.
l. dos. ff. de iur. dos. l. uir ab eo. & si auus prīus propter filiam
dotem dedisset, secus esset: ut ff. de iu. do. l. auus. Alij contra,
quia liberis extantibus non datur patri repetitio dotis, ar. C.
de col. l. illā. & ff. ad leg. Fal. l. pater, ff. so. ma. l. post dotem. ff.
de minor. l. denique. §. sed utrū. Idem est in filia emancipata.
ff. sol. mat. l. si ab hostibus. Idē in patre adoptiuo. ff. de iu. do.
34 l. adoptiuū. † Si morte uiri, uel diuortio soluat matrimoniū;
licet pr̄ uideatur stipulatus siue tacitè, siue expressè: nō tamē
datur ei soli repetitio dotis inuita filia, ut C. sol. matr. l. filiæ
peculiam. quia dos profectitia est patris, & filiæ, ut ff. sol.
mat. l. 2. nec sine uoluntate potest pater exigere dotem, & ac-
35 cipere, ut C. sol. ma. l. 2. & 3. & l. post dotem. † vnde si morte
uiri, uel diuortio soluatur matrimonium, quamuis dos profe-
ctitia sit patris & filiæ, ut ff. sol. ma. l. 2. tamen si gener soluat
soceru dotem, filia ignotante, non liberatur, sed condicet, ni-
36 si filia ratum habeat: † quia in causa dotis fit particeps obli-
gationis, & quasi socia est filia patri: ut ff. solu. matrim. l. qui
hominem. §. si gener. Sed si filia patri hæres extitit, neque
tantum ex legato à patre accepit, quantum doti esset satisfa-
ctum, debet ei actio denegari, si tamen à patre consecuta sit,
quantum ea dotis nomine debeatur à marito, qui patri sol-
uit, ut ff. sol. matr. l. si cum dotem. §. si pater filia. ff. de leg. 2. l.
37 Titia. §. qui in uita. † similiter si filia citra patris uoluntatem
dotem exegisset, patri actio superesset, nisi ex iustis causis fi-
liæ non perditura dos soluta est, tunc denegatur actio patri:
38 ut ff. solu. matrimo. l. si cum dotem. §. 1. † Causæ iustæ, qui-
bus constante matrimonio dos soluitur, exprimuntur. ff. so-
luto matrim. l. quamuis. & l. sed si uerò. & l. ita constante. ff.
39 de iure dotium. l. mutus. † nam etiam constante matrimonio
dos permutari potest, si hoc mulieri utile sit: ut ff. de iure do.
l. ita constante. & si de dote agat pater, cauere debet ratam es-
se filiam habituram. ff. de procu. l. non solum. §. si de dote, & si
pater promisit filiam rem ratam habituram: & prius, quàm
ratam habuit, mortua sit: non committitur stipulatio: quia li-
cet sit uerum, eam ratum non habuisse, tamen non interest
mariti dotem restitui, cum etiam mortua filia dos soluta es-
40 se debeat. ff. rem rat. habe. l. fina. † Et si uiua filia dos ad patrē
reuertatur, siue pactionis, siue potestatis iure: non licet ei, ite-
rum nubente filia, diminuere ipsam dotem, nisi substantia
eius decrescat aliqua clade, uel fortuna. Item non cogitur
præstare, nisi quatenus facultas eius patitur, ut C. de rei uxo.
actio. auth. sed quamuis. & in authen. de æqual. dot. §. quia.
41 † promissam autem dotem, licet patri minuere ante matri-
monium, uel post, incontinenti tamen, ut ff. eod. l. quoties. &
si fortè parens per uirilem sexum ascendens dote pro nepte,
uel pro filia præstita, interim moriatur, uel emancipet eam,
licet (ut diximus) intelligatur stipulatus tacitè, uel expressè
tamen omnino dos ad mulierem pertinet, & sola ipsa succe-
dit in ea, siue sit emancipata, siue exhæredata, siue cum alijs
hæredibus scripta, & computatur sibi in quarta, maximè si
sufficiat: ut C. de rei uxor. act. l. uni. §. uideamus. uers. nam-
42 que iure &c. † Quòd si uiuo patre, filia in eius potestate ma-
nente, matrimonium dissoluatur (ut dictum est) consensu
filiæ agere debet ad repetendum dotem, & si ante lit. contest.
moriatur parens, uel post, quamuis (ut diximus) dicatur sti-
pulatus tacitè, uel expressè, non tamen ad alios hæredes, sed
ad solam filiam hæc actio transmittitur: ut C. de re rei uxor.
act. l. unic. §. & hoc ex rei. & ff. solu. matrimo. l. in his. §. hi simi-
43 liter. † Si pro patre sententia dotis data sit, mortuo eo solā
filiæ datur actio iudicati, non alijs hæredibus patris: ut ff. sol.
matrimo. l. in his. §. hi. & si succedere noluerit, uel ex testamē-
to, uel ab intestato confert dotem alijs hæredibus: vt C. de
rei uxo. act. l. unic. §. uideamus igitur. & C. de collatio. auth.
ex testamento. & in authen. de trien. & sem. §. illud quoque. &
si noluerit se abstinere ab hereditate paterna, habebit dotē
paternam. ut ff. quibus modis pig. uel hypoth. solu. l. Titius.
44 † Et ideo abstinens se non debet conferre: quoniam absti-
nuit se à bonis paternis, & est loco æris alieni non solùm si da-
ta est, sed etiam si promissa est: ut ff. de collatio. do. l. fina. & l. 1.
§. fina. Nec est mirum, si alij hæredes patris non successe-
45 runt in dote: † quia dos non est in hæreditate patris. ff. ad
leg. Fal. l. pater filiam. & ff. ad Treb. l. à filia. & l. mulier. §. cum
proponas. & l. debitor. §. si. ff. de dote præl. l. 2. Et hæc de profe-
46 ctitia breuiter dixisse sufficiat. † Quid si dos est aduentitia,
uelut cum extraneus dat aliquid patri nomine filiæ, ut pro
ea in dotem daret, non est ista dos profectitia. non enim ad
hoc datur, ut ipse pater habeat, sed ut pro filia expendat, &
hæc talis dos est aduentitia, ut ff. de iu. do. l. profectitia. §. si
quis certam. & l. auus. & ideo quia nomine filiæ data est pa-
tri, & pater nomine filiæ accepit, filiæ est acquisita: ut ff. de
dona. l. qui mihi donatum, & de acquirendo re. domi. l. si pro-
47 curator. † Vnde cum filiæ sit acquisita, non potest pater si-
ne ipsa conditionem filiæ facere deteriorem, postquam dedit
sine causa, & hoc ideo quia filiæ iam acquisita est: ut ff. de pa.
dot. l. cum dos. multo magis in aduentitia dote, quæ ab ip-
so initio filiæ fuit, & ideo non patri, sed filiæ datur hæc dotis
actio: ut ff. solut. matrimo. l. Caius. Hæc autem ita uera sunt
ubi

vbi parens dat mulieri dotem, siue profectitiam, siue aduen
48 titiam.† Si verò ipsa mulier pro se dotem dat, aut promittit,
aut paciscatur, ut sibi reddatur, non est necesse: quia siue
paciscatur, siue non, semper intelligitur stipulata: ut C. de rei
vxo. actio. l. unic. §. 5. si autem paciscatur, ut apud uirum rema
neat, si matrimonium soluatur morte uiri, aut si soluatur diuor
49 tio, aut morte mulieris, si † paciscatur, quod dos remaneat apud
virum, si morte vxoris soluitur matrimonium etiam commu-
ni filio interueniente, non ualet pactum: quia toties conditio
dotis fit deterior, uel fieri potest, quoties liberis interuenienti
bus ipsa mulier decederet, uel diuortium fieret. ff. de dote præ
50 leg. l. 1.† Si verò paciscat, ut apud uirum remaneat, siquidē
diuortio soluatur matrimonium, eadem per omnia hic dicun
tur, quæ diximus superius in tali casu: quum pater dedit dotē
pro filia. Hoc amplius, quod si matrimonium contrahit mulier,
quod iure fieri prohibetur, iuris ignorantia excusatur, nisi cō
mittat incestum iure gentium prohibitum: ut ff. ad legem
Iul. de adult. l. si adulterium. & de ritu nup. l. fina. nam incestæ
51 nuptiæ non habēt dotem: ut ff. de ritu nupr. l. iniustæ.† Si au
tē pacta sit mulier, si ipsa in matrimonio decederet, dos apud
uirum remaneat, ualet pactum: ut C. de rei uxo. act. l. unic.
§. illo proculdubio. ff. de pac. inter uirum. sicut hæc eadem di-
ximus, quum pater dat dotem, & in tali casu pactus est. Si au-
tem pacta sit, ut extraneo reddatur, aut animo donandi, aut
adhibitus est, ut per ea stipuletur, si uerò animo donandi ei,
52 aut inter uiuos, aut causa mortis,† si inter uiuos pacta sit ei
reddi, nulla ex tali pacto actio acquiritur: ut ff. de pact. dot.
l. inter socerum. aliàs, quid de reddēda. §. filia. & ff. ad leg. Fal.
l. debitor. §. fi. & ff. de sol. l. sicut. nisi ille, pro quo pacta est, in
eum casum fuerit stipulatus: ut ff. de pac. do. l. cùm maritus. §.
fi. tamen si ille stipulatus est, existente conditione, habet actio
nem: ut ff. sol. mat. l. quæ dotis. nisi fortè eum hæredem insti-
tuerit mulier, & acceperit ipsum petere à uiro: ut C. de iure
53 dot. l. 2.† Hæc eadem locum habent, quum pater dat do-
tem, & pactus est extraneo reddi, sicut dixi. C. de iu. do. l. cum
pater pro filia. nisi fortè ille, qui stipulatus est, sit infans, tunc
non ualet promissio: ut ff. de uerb. obl. l. mulier, quæ dotem.
54 † Quid si non animo donandi ei causa mortis promiserit ex-
traneum stipulari? potest mulier (si uult) mutare hoc, & ille
non poterit agere: ut ff. de leg. 2. l. cum pater. §. hi. quia si eum
stipulari promisit, & in eum casum, qui morte mulieris ex-
titerit, uidetur mortis causa stipulatus. & ideò fidei eius cō-
mitti potest in eum casum: ut ff. de dote præleg. l. Seia. nam in
tali casu mortis causa capitur: ut ff. de don. causa mor. l. mor-
55 tis causa capitur. §. 2. † nisi fortè ita donare uoluerit cā mor-
tis, ut nullo modo reuocetur: nam tunc proinde ualet contra
ctus, sicuti alia donatio inter uiuos: ut ff. de dona. caus. mort.
56 l. ubi ita. Quid si adhibitus est † extraneus, ut pro ipsa mulie
re stipuletur, & mandante muliere non donationis causa stipu
latus est, etiam hæredibus mulieris tenebitur actione manda-
ti. nam & si extraneus pro muliere dat dotem, & mandante
ipsa muliere stipuletur: tenetur ipse actione mandati, ut sibi
cedat actionem, uel ut liberet: ut ff. mandati. l. idemq;. §. si cui.
& ideò in hoc casu bene potest mulier mutare instrumentū
dotale: ut ff. de iur. do. l. mulier. §. fi. & ff. de leg. 3. l. cum quis
57 decedens. §. nuptura. † Vnde si diuortio sit solutum matri-
monium, ipsi mulieri solummodò dotis actio competit, si an-
tè, quàm agat, redintegratum, uel reconciliatum sit matrimo-
nium inter eos, actio illa inefficax fit, donec illud matrimo-
58 nium durat: ut ff. de iu. do. l. si mulier. Idem iuris est,† si mu
lier medio tempore sit stipulata dotem à uiro: ut ff. de iur. do.
l. post diuortium. §. si sponsus. nam semper hoc agi intelligi-
tur inter eos: ut ff. de iu. do. l. dotem quæ in principio. & l.
59 quid sine.† & hoc etiam habet locum. si mulier medio tem-
pore alii nupsit, & posteà ad priorem uirum redit, si primò
maritus non cauerat de dote reddenda, ut ff. de iure dot. l. cū
60 post diuortium. † Et in omnibus prædictis, uel aliis casibus,
in quibus patri, uel ipsi mulieri de dote competit actio, ut di-
ctum est, dos repetitur nulla exceptione obstante propter mo
res mulieris, uel res amotas ab uxore, uel donatas sibi à uiro,
uel propter liberos, aut impensas in res dotales factas: ut C.
61 de rei uxoriæ actio. §. maneat. & §. 3.† Sed si post solutum ma
trimonium mulier propter dotem suam possideat bona mari-
ti, ea, quæ ex mariti re percepit, in dotem sibi imputare de-
bet: ut ff. de sol. l. Titia. hæc autem uera sunt, quum pater,
62 uel ipsa mulier dotem dat.† Nunc uerò de extraneo, quem
extraneum accipimus: ut C. de rei uxo. act. l. unic. §. accedit. &
C. de iure dot. l. fi. §. similiq; modo Quum ergo extraneus dat
dotem pro muliere, aut de suo proprio, aut de eo, quod ad
63 mulierem pertinet.† si de suo dat extraneus dotem, quicquid
uult pacisci, uel etiam stipulari, etiam ignorante muliere, po-
test. legem enim rei suæ &c. Sed postquam dedit, cōsensu mu
lieris pacisci debet: ut ff. de iure dotium. l. puberes. §. 1. unde
quum dat de suo dotem, aut pactus est, aut stipulatus eam si-
bi dotem reddi, quando soluitur matrimonium, aut in uno
tantùm casu dotem sibi reddi stipulatus est, aut pactus, aut
64 nullo modo per se stipulatus est, aut pactus. † Si stipulatus
est, quoquomodo soluatur matrimonium, dotem sibi reddi:
tunc non habebit mulier actionem, sed ipse: ut ff. de iu. do. l.
licet. §. 1. imò si maritus uxori dotem prædictam soluerit,
a nihilominus dotis exactio ei, qui dedit marito, contra mari-
tum competit: ut ff. sol. mat. l. quomodolibet pater. §. fi. & ipse
maritus condicet vxori, quod dedit ei, quia indebitè soluit ei:
65 ut ff. de solutio. l. qui hominem. §. si gener. † Et si morte mu-
lieris soluatur matrimonium, committitur stipulatio tam ad
dotem, quàm ad augumentum dotis: ut C. de iu. do. l. etiam
siue. similiter si matrimonium soluatur diuortio, cōmittit' sti
66 pulatio: ut ff. de pa. do. l. cū maritus. §. 1. † Et licet redintegra
tū sit mrīmoniū, non tamen actio acquisita intercidit: ut ff.
so. ma. l. in insulā. §. fi. nisi sciēte stipulatore, uel pro hæredibus
eius interim dos constituatur, uel matrimonium redintegre-
67 tur.† Si non est stipulatus, sed solummodo dotem sibi reddi
pactus, quum eam dat, pactum ualet: ut C. de pac. l. legem. &
C. de pa. conuen. l. 1. & ex tali pacto datur actio præscri. uer.
68 ut. C. de iu. do. l. auia tua. † Vnde in eo casu, quum extra-
neus dat dotem, & sibi reddi stipulatus est: aut est pactus, si
maritus non ipsi extraneo, qui eā dedit, sed uxori dotē soluit,
nihilominus ipsi extraneo, qui dedit, tenebitur: ut ff. so. ma. l.
quomodolibet patri. §. 5. dabitur tamen sibi (ut credo) aduer-
sus uxorem, cui soluit: ut supra dixi in genero, cum patri mu
lieris dotem soluit, & ipsa ratum non habet: ut ff. de so. l. qui
hominem. §. si genero. & hæc autem ita sunt, quū extraneus
dotem dando stipulatus est, uel pactus eam sibi reddi, quoquo
69 modo soluatur matrimonium.† Sed si extraneus dotem dan
do pro muliere in uno tantùm casu stipulatus, uel pactus non
est, mulieri in aliis casibus competit actio: ut C. de iu. do. l. fin.
& ff. so. ma. l. si cum dotem. Si autem extraneus de suo pro-
prio dotem dando nullo modo pro se stipulatus est, aut pa-
ctus: tunc ipsa mulier uidetur tacitè stipulata, & ipsi soli com-
petit actio: ut C. de rei va. act. l. uni. §. accedit. & de pa. do. l. ex
morte. in fi. & C. de iu. do. l. fi. tunc quia pro se non est stipu-
latus, uel pactus, etiam mulieri est actio acquisita, si mandato
ipsius mulieris paciscentis, siue ilicò, siue postea, tenetur ei
actione mandati, ut maritum eius liberet, uel eum sibi, uel a-
lium deleget, licet ipse sit, qui dotem dederat ff. man. l. idem-
que. §. si cui tunc enim credendum est, breui manu ab extra-
neo per uxorem receptam, & marito datam: ut ff. de iu. do. l.
70 licet. §. 1.† Quid, si sine mandato mulieris postea, cum iam
actio ipsi mulieri sit quæsita, si dotem à uiro stipulatus est, si
stipulatus est pro ipsa muliere, pro ipsa dote potest conueniri
actione negotiorum gestorum, ut uirum liberet: ut ff. de neg.
gest. l. ignorante quoque. uel ut sibi actionem cedat. ut ff. de
uerb. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. Sed si sibi red
di pro se stipulatus est. cum iam ipsi mulieri actio quæsita sit,
71 nihil mulieri nocet, † nam si quis stipuletur, quod sibi debe-
tur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, non aufert mihi actionē.
72 ff. de noua. l. Stichum. §. fi.† Et si maritus dotem ipsi extra-
neo soluerit sine consensu mulieris, non liberatur à muliere,
sed condicere potest à patre: ut ff. de sol. l. qui hominem. §. si
gener. Hæc ita uera sunt, cum extraneus dat de suo pro mu-
liere dotem. Si uerò de eo, quod ad mulierem pertinet, extra-
neus pro muliere dotem det. aut debitor erat, aut non, sed res,
quæ propriè erant ipsius mulieris, pro ea in dotē dedit, si de-
bitor eius erat, & mandato eius pro ea dotem dedit, aut de-
dit muliere mandante, uel ratum habente, aut sine manda-
73 to: † si muliere mandante sibi reddi stipulatus est non do-
nationis causa, non solum mulieri, sed etiam eius hæredi-
bus tenebitur: ut ff. de dote præle. l. Seia. & poterit à mu-
liere conueniri, ut uirum liberet, & eū deleget sibi, uel cui uo-
luerit, quāuis ipse sit debitor, cui dotē dedit. ff. mā. l. idemq;.
§. si cui. Idem, si ratum habuisset: ut ff. de sol. l. si uero
74 procuratori. in fi. & C. de do. inter uir. & va. l. donatio.† Si ue
rò sine mandato mulieris dotem marito eius dedit, nec ipsa
posteà ratū habuisset, superest ei debiti petitio. ff. de le. 3. l.
vxorem.

vxorem. §. pater. Sed si agat ad usuras non habens ratam
donationem factam à marito, cum debebator, doli exceptio-
75 ne summouebitur: ut ff. de doli. excep. l. si opera. † intelligi-
tur enim debitor soluere mulieri, si creditori eius soluitur: ut
ff. de sol. l. soluta. nam inuito & ignorante &c. ff. de neg. gest.
l. soluendo. quia eum pro uxore dotem promisit, vtcique te-
netur, sed ipso soluente, liberatur uxor: ut ff. de nouat. l. Sti-
chum. §. fina. & cum, ea soluente liberata est, mulieri actio
negotiorum gestorum competit: ut ff. de neg. gest. l. cum pe-
cunia. quæ utrisque datur, & efficit, ut negocium, quod uti-
liter gestum est, ratum habeatur: ut ff. de nego. gest. l. 1. & l.
Pomponius. & l. sed an ultro. Vnde cum sint vtrinque actio-
nes, si ille extraneus gerens negotium mulieris, ut dictũ est,
ignorante ipsa, dotem à viro stipulatus est, negotio. gest. ut
virum liberet, iure conuenitur: ut ff. de nego. gest. l. ignoran-
te, uel ut sibi actionem cedat. ff. de uerborum obligat. l. si ita
stipulatus. §. Chrisogonus, in fin. & si agit etiam similiter te-
76 netur: ut C. de contrahend. & com. stipul. l. 3. † Quum ali
quis negotium alterius gerit, quicquid ea occasione consequi-
tur, restituere cogitur, & si indebitum exegisse: ut ff. de nego.
gest. l. 2. & l. si autẽ. §. 1. & l. si quis negotia. & ff. quæ in frau-
dem credit. l. hac actione. in fine. & de procura. l. qui proprio.
§. cùm in cæteris. & si fortè pater certam pecuniam reliquis-
set, ut ea dotis nomine nuptuiæ daretur, & filius dotem sti-
pularetur, si filius dederit minus, & dotem stipulatur, poterit
mulier superflua petere, etiam sequuto diuortio, nec solum-
modo occasione prædicta, sed etiam ex fideicommisso agere
poterit, ut actio stipulationis à patre præstetur, quia non est
verisimile, patrem voluisse interponi hanc stipulationem, vt
filia post primas nuptias fieret vidua, & si nubat, postea ad se-
cundas nuptias cautio non extendatur: ut ff. de legat. 2. l.
cùm pater. & argumento de conditio. & demonstr. l. hæc cõ-
77 ditio. & ff. de pact. dot. l. inter socerum. §. fin. † non est autem
præsumendum de suo extraneum dotare uoluisse: quia non
compellitur cedere actionem, ut dictum est, nec ignorãs, nec
78 inuitus quisque dona. ut C. de dona. l. nec ignorans. † Quid,
si extraneus res proprias ipsius mulieris in dotem dedit, & si-
bi reddi stipulatus, aut pactus est; si quidem non mandante
muliere, uel ratum habente, non nocebit ei pactum, velut in-
ter alios factum. ff. de regu. iur. l. id quod nostrum. & licet do-
tem ratam habeat: tamen stipulationes, uel pactum prædictũ
vt extraneo reddatur, non compellitur habere ratum: quia in
hoc negotium mulieris non est utiliter gestum, ut ff. de nego.
gest. l. sed an ultrò. & quemadmodum ab ipso initio dos mu-
79 lieris ei reddi debet, licet alius pro ea dederit: † quoniam nõ
interest, ipsa, an alius pro ea dederit: ut C. de rei uxor. actio.
l. vnic. §. 2. & stipulatio dicta non obstat; quia si quis stipula-
tus, quod mihi debetur sine mea uoluntate, non aufert mi-
hi actionem: ut ff. de noua. l. Sochum. §. fina. & meritò: quia
stipulatio, uel pactum prædictum mulieri non nocet: quia si
pater, uel extraneus, quum de suo proprio dat mulieri dotẽ,
& tunc pactum pro se non apponens, postea si uelit sine mu-
liere pacisci, non potest pater, uel extraneus, cùm ipso initio
80 dos mulieris facta fuerit. † Et idem in omnibus supradictis
casibus cùm dos ab ipsa muliere profecta sit, si post diuortiũ
concilietur matrimonium, non est consensus ipsius extranei
requirendus, ut dos iterum constituatur, etiam si per-
missu mulieris fuerit stipulatus: ut ff. de iure
dot. l. stipulatio de dote. & si ei reddita sit
sine muliere, condicere ei potest, qui
dedit, ut prædiximus pacto de
patris: ut ff. de solutioni-
bus. l. qui hominem.
§. gener.

TRACTATVS
DE DOTIS RESTITVTIONE
clariss. I. V. D. Domini Odofredi.

SVMMARIVM.

32 Actio

32 *Actio de dote filia an denegetur, si patri hæres extitit, aut à patre accepit, quantum dos valeat.*

33 *Filia, si citra patris voluntatem dotem exegit, an actio patri supersit.*

34 *Causa, ob quas, constante matrimonio, dos vxori restituatur.*

35 *Dos, etiam mortua filia, salua esse debet.*

Dos, viua filia, ad patrem reuersa, iterum nubente filia, an minui possit.

36 *Dos promissa ante matrimonium filia per patrem minui potest.*

- *Filia in dote succedit, si, ea præstita, pater moriatur.*

Quid, si viuo patre, filia in ipsius potestate manente matrimonium dissoluatur.

37 *Actio dotis ad filiam solam transmittitur, stante litem contestatam, vel posteà pater moriatur.*

38 *Actio iudicati soli filia competit, si pro patre sententia dotis lata sit.*

39 *Dos in hæreditate patris esse non dicitur.*

40 *Dos quando dicatur aduentitia.*

41 *Stipulatio semper in dote inesse intelligitur.*

42 *Ignorantia iuris mulierem excusat, si matrimonium fieri prohibitum contrahat, nisi incestum prohibitum iure gentium committat.*

43 *Pactum valet, si mulier pacta sit, quòd, ea in matrimonio decedente, dos apud uirum remaneat.*

44 *Vxor si donando inter viuos pacta sit, vt viro dos reddi debeat, nulla ex tali pacto actio acquiritur.*

45 *Promissio per infantem facta non valet.*

46 *Vxor si animo donandi extraneum dotem sibi dari stipulari permiserit, si vult, hoc mutare potest.*

47 *Donatio causa mortis vt reuocari non valeat, valet, sicut donatio inter viuos.*

48 *Stipulatio si mandante muliere non donationis causa interuenerit mandati actione hæredibus mulieris tenetur, vel vt sibi actionem cedat, uel virum liberet. & infrà nu. 61.*

49 *Actio de dote in omnibus casibus, in quibus patri, vel filia competit dos, nulla exceptione obstante reperitur.*

50 *Vxor si post solutum matrimonium ob dotem suam mariti bona possideat, ea, quæ ex bonis mariti percipit, in dotem sibi imputat.*

51 *Extraneus quis dicatur.*

52 *Extraneus si pro muliere dotem dat, quicquid vult, ignorante muliere pacisci, & stipulari potest, sed postquam dederit, mulieris consensu pacisci potest*

53 *Extraneus dotans si dotem sibi reddi stipulatus sit, quoquo modo matrimonium soluatur, mulier non habet actionem, sed ipse solus.*

54 *Quid si vxor dotem dederit, & soluerit, dotis actio cui competat.*

55 *Stipulatio tam ad dotem, quàm ad eius augmentum committitur, si morte mulieris matrimonium soluatur.*

56 *Extraneus si dotem sibi reddi pactus sit, sed non stipulatus, pactum tale valet.*

57 *Extraneus si dotem dando in vno casu stipulatus, vel pactus sit sibi reddi in alijs cásibus, in quibus pactus, uel stipulatus non est, mulieri competit actio.*

58 *Extraneus si de suo dotem dando nullo modo pro se pactus vel stipulatus sit, mulier ipsa tacitè stipulata uidetur, & ipsi soli actio competit.*

59 *Stipulatio eius, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea facta sit mihi actionem non aufert, & infra nu. 69.*

60 *Maritus si patri mulieris, ea resistente, dotem soluat, eam à patre condicere potest.*

61 *Ratihabitio mandato æquiparatur.*

63 *Maritus si patri uxoris dotem dederit sine eius mandato, nec ipsa dotem datam habuisset, ei dotis repetitio competit.*

64 *Debitor meo iussu soluere uidetur, si eius creditori soluerit.*

65 *Extraneus mulieris negotium gerens, si, ea ignorante, dotē a uiro stipulatus sit, actione negotiorum gestorum, ut uirum libe ret, conuenitur.*

66 *Pater si pecuniam filia, ut ei dotis nomine nuptura daretur, & filius dotem stipularetur, si filias minus dederit, & dotem stipulatus sit, mulier superfluum petere poterit.*

67 *Nemo ignorans, nec inuitus donat*

68 *Extraneus si res proprias pro muliere dedit in dotem & sibi reddi pactus, aut stipulatus est, an tale pactum mulieri noceat.*

70 *Pater, uel extraneus de suo mulierem dotans, si pactum non apponat, postea sine muliere pacisci non potest.*

X quibusdam utilissimis quæstionibus,
quæ sæpe in iudicijs uentulantur, distin-
ctiones compilaturus: quia dotis causa
semper, & vbique præcipua, & in mul-
tis contrarietatibus inuoluta est: ideo
primo de ipsis, postea de alijs sequetur:
ego igitur Odofredus leges diuersas
sub varijs titulis hinc inde aspersas, ad
hæc specialiter pertinentes, non ex commentarijs alienis, sed
circuitione laboriosa, earum differentias per ordinem, præ-
senti duxi opusculo inserendas, cuius defectum prouidentia
peritorum dignabitur supplere. In cuius exordio hæc breui-
ter præmittuntur, quę in membris distinctè comprehendi nō
1 poterunt.† In primis sciendum est, q̃ pater, & omnis parens
per uirilem sexum ascendens tenetur dotare filiam in potesta
te constitutam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. etiam emancipa-
2 tam: ut l. fi. C. de do. promi. & l. dotem. ff. de col. bo. † mater
uerò non cogitur, ut l. mater. C. de iu. do. nisi fortè sit hæreti-
ca, & filij Christiani: ut l. congruit. C. de hære. & no. in d. l. fi.
3 §. utterque. de do. promis. † Frater uerò cogitur dotare soro-
rem eodem patre natam, sic probatur à contrario sensu. ff. du
admi. tut. l. cùm plures. §. 3. & si pater pro filia emancipata,
uel potestate constituta dotem det, uel promittat, licet habeat
aliqua ad filiam pertinentia, ut res maternas, semper tamen
præsumitur eam de suo, non de iis, quæ ad filiam pertinent,
nisi expressim hoc dicat, uel sit inops: ut l. fi. C. de do. prom.
4 & l. profectitia. §. pe. ff. de iu. do. † Dos dicitur profectitia, quæ
profecta de bonis patris, uel facto eius, siue ipse parens, siue
alius pro eo & eius nomine dedit: ut l. profectitia. ff. de iu. dot.
Nec interest pro filia in potestate constituta, an pro emanci-
pata, pater dotem det: quia non ius potestatis, sed parentis no
men dotem profectitiam facit, ut l. profectitia. §. fi. ff. de iu. do.
His ergo præmissis, quæ in membris distinctionem non pote-
rant comprehendi, breuiter sic à modo distinguamus. quum
ergo dos datur per mulierem, aut datur a parente, aut ab ipsa
muliere, aut ab extraneo. Si datur à parente per uirilem sexū
5 descendente, aut profectitia, aut aduentitia est. † Si est profe-
ctitia dos, ille, qui dat eam, potest legem indicere in ea, quam
vult, etiam ante personam mulieris, si incontinenti pacisca-
tur, uel stipuletur. Cæterùm si interposito tempore stipulari
velit, nisi consentiente filia, non potest. Planè si ante nuptias
dotem dedit, poterit ex interuallo ante nuptias etiam citra uo
luntatem filiæ stipulari: ut l. quoties pater. ff. sol. ma. q̃ si iam
contractis nuptijs pater post dotem datam pacisci uelit, ubi-
cunque patris & filiæ persona in paciscendo necessaria est. quo
niam iam acquisita mulieri dos est, quo casu si pater sine filia
pactus est, siue solus agat, siue cum filia, ei soli nocebit, & pro-
derit pactum: nam non potest pactum tale conditionem filiæ
facere deteriorem. Sed si filia pacta fuerit, poterit tale pactum
6 conditionem patris facere meliorem, non dete riorem: † quia
per filium patri acquiri potest; sed per patrem filiæ acquiri nō
potest: & hoc plenius dicitur in l. cum dos filiæ. ff. de pac. do.
post nuptias enim non potest facere deteriorem conditionem
filiæ; vt l. post nuptias. ff. de iure. do. & l. sicut à socero. C. eo. ut.
de iure do. cùm itaque pater uiue dat dotem, potest appone-
re pactum, quod vult, si pactus, aut tunc apponat, aut non.
si apponit, uel stipulatus est sibi dotem reddi, uel iis, quos
habet in potestate, ut filio, uel eius hæredi, aut pactus est
penes uirum remanere, aut pactus est extraneo reddi.
7 † si pactus, uel stipulatus est filio, uel hæredi, & uti-
lis est stipulatio: ut l. si ita conueniat. de pac. do. uelut si pa-
ctus, uel stipulatus est mortua filia in matrimonio, uno, pluri-
bùsve hæredibus superstitibus duas partes dotis reddi sibi, vel
filiis, & ijs, quos habet in potestate, & si filia in matrimonio
decesserit relictis filiis, quæ partes dotis repeti possunt: ut l.
8 cùm pater filiæ. ff. de pac. do. † Quod si non morte filiæ, sed
morte uiri, uel diuortio solutum sit matrimonium, tunc cō-
ditio stipulatus defiit: ut l. inter socerum. §. fi. de pac. do. de-
ficit dico quò ad stipulantem, sed quò ad filiam non deficit:
9 † quia si pater in uno casu pactus uel stipulatus est dotem in
alijs casib. ubi pactus uel stipulatus non est, filiæ competit
actio: ut l. si cùm dotem. ff. sol. mat. & hæc uera sunt, quando
pater dat dotem profectitiam. Si uerò pactus est dotem pe-
nes uirum remanere, aut pactus est penes eam remanere si

morte

morte filiæ soluatur matrimonium, aut si diuortio dissolua-
10 tur.† Primo casu ualet pactum siue tacitè, siue expresse ap-
ponatur, tacitè, ueluti quum paciscitur, quòd mortua filia li-
beris non extantibus dos sibi restituatur: tunc uidetur in cõ-
trarium pactus, ut liberis extantibus dos apud uirum rema-
neat: ut l. inter socerum. §. cum inter. & l. Bebius. ff. de pac.
do. expressim multò fortiùs ualet pactum, ut quum paciscitur
pater, ut mortua filia in matrimonio, liberisque extantibus,
dos apud uirum remaneat: ut l. si pater dotem. de pact. do. &
11 d. l. inter socerum.† nam in dote profectitia bene potest dete-
riorem conditionem dotis facere in eum casum, in quo sibi so
12 li repetitio competit: ut l. si conuenitur. de pa. conuco.† Si ve
rò pactus est pater, ut morte uiri soluto matrimonio, extanti-
bus liberis, tota dos, uel pars retineatur nomine liberorum,
tale pactum non ualet: nec est seruandum, cum sit contra do-
tem: ut l. quamuis. C. de pac. conuenti. & l. 2. ff. de pactis do-
ta. nec lex nihil habet locum, quum pater dat dotem, uel ipsa
mulier: sed si extraneus daret dotẽ, bene ualet pactum; quia
pacisci potest, ut quoquomodo solutum sit matrimonium ha
13 beat ipse: ut l. licet. §. 1. ff. de iure dot. & ibi plenè not.† sed si
pactus est, ut dos apud uirum remaneat, si diuortium fieret.
aut diuortium fit de matrimonio, quo iure fieri prohibetur:
aut de eo, quod fieri non prohibetur, ut propter consanguini
tatem, uel affinita. uel propter alias speciales & prohibitas cau
sas, quæ in decretalibus continentur, quas difficile esset in
præsentia numerare: tunc dos restitui debet: ut c. 1. & 2. de
do. post diuor. resti. quia cum matrimonium de iure cõsistere
nõ possit: quia nulla causa dotis fuit, & pecunia in dotẽ conuer
ti nõ potuit: & ideo condictio ad eam repetendam competit:
ut l. fi. §. fi. de con. ob. cau. & l. mulier. §. quę ita. C. de spon. &
14 In tali casu dos nulla est: ut l. à diuo Pio. de ritu nupt.† nam
quum iuris deest authoritas, nullũ videtur esse matrimoniũ:
vt l. ubi. C. de nup. & sine nuptiis dos nulla intelligitur: ut l.
cùm multæ. C. de donatio. & l. 2. ff. pro dona. & ideo pactum
prædictũ non ualet, quum matrimonium consistere non põt.
15 † nam dotis appellatio non refertur ad ea matrimonia, quæ
iure consistere non possunt: ut l. dotis promissio. de iu. do. l.
stipulatus. quia sine nuptijs non potest esse dos: ut l. licet. ff.
de iure dot. & l. 2. C. de inuti. stipu. & l. neque. C. de nupt. &
l. Titia. §. 2. de condit. & demonstra. Sinautem diuortium
fiet, quod iure fieri non prohibetur, aut propter religio-
nem, aut propter impotentiam coeundi, aut ppter delictum.
16 Si propter religionem, quum uterq; uult castè uiuere:
tiam alter sine altero non potest, cum sint una caro, nisi
fortè alter eorum sit adeò senex, & sterilis, q sine suspicione
posset in seculo remanere, ut de conuers. coniuga. per totum.
Sinautem ambo monasticam uitam eligant, omnibus pactis
dotalib. vacantibus, dos & donatio propter nuptias, & quic-
quid sibi inuicem datum est, cuilibet reddatur. c. ex publico. de
conuer. coniug. & vnusquisque sine damno suis utatur rebus,
nisi fortè alter alteri donata uoluerit, uel cedere: quoniam ex
pactis nuptialib. nec uiro, nec mulieri aliquid lucri concedi-
tur: ut in auth. de san. episc. §. spõsabilibus quoque. & l. in do
17 natione. C. ad legem Falcid. & l. quæ dotis. solu. ma.† q si nõ
ambo, sed alter eorum ad religionem transeat: tunc persona,
quæ remanet in seculo, lucrabitur illud, quod ex pacto mor-
tis descendentis deberet lucrari: ut l. Deo nobis. de epis. & cle.
Sed si diuortium fiat propter impotentiam coeundi, siquidẽ
ex parte uiri contingat, ut propter frigiditatem, uel maleficiũ
impeditur coire, ut dicitur auth. de nup. §. distrahuntur. &
de frigi. & malefi. per totum. & 33. q. 1. §. 1. & 3. & c. quod autẽ.
Si verò ex parte mulieris contingat. quia adeò fortè arcta est,
ut mulier fieri non possit, quæ etiam si empta esset, propter
hoc esset in causa redhibitionis: ut l. quæritur. §. mulierem. de
18 ædil. edic.† qua de causa non uidetur nupta, quæ uirum non
potest pati, arg. l. pe. quan. di. leg. ce. Idem in minore ra-
tionis, quæ non est vxor: ut l. 1. §. fin. de ritu. nu. ce. Vnde
non uidetur matrimonium consumatum, quum non fuerit
mistio carnalis subsequuta: ut extra de conuer. coniu. c. ex
publico. c. 1. de despons. impub. & c. 2. de sponsa. & c. cum cau
19 sa. de nup.† Idem si dos data est, & nuptiæ non sequantur, re-
petitur cõdictione ob causam: ut l. qui se §. fi. ff. de cond. cau.
da. & l. 1. C. eo. & l. in rebus. §. 1. C. de iure do. & (ut dixi) nu-
ptiis non sequutis nulla dos intelligitur: ut l. cum multæ. C.
20 de don. ante nup.† & in tali dote etiam priuilegium datur
ut l. 2. §. 1. de priuil. cre. in personali actione: ut l. si sponsa do-
tem. ff. de iu. do. Si uerò fit diuortiũ de legitimo matrimonio
propter delictum, dic q aut mulier commisit delictum, aut
uir. si mulier commisit delictũ, ueluti adulterium, quo diuor
tium fit, nec pactũ dotis ualet, scilicet, ut dos apud mulierem
21 remaneat: † nam in tali casu, & si dos erat mulieris propria,
& prædictum pactum factum non esset, ipso iure mulier amit
teret dotem, & uir lucraretur eam, ut in auth. de nup. §. si igi-
tur. secundũ Theologos. colla. 4. & in auth. ut li. ma. & auiæ.
§. quia uidetur plurimas. & §. quia uerò quidam. culpa. n. mu-
lieris in tali casu mulctanda est: ut l. Lucius. ff. sol. matr. quod
etiam hodie iure canonico locum habet, ut mulier propter
adulterium dotem amittat: ut c. plerunque. §. 1. de donat. in-
ter uir. & uxor. & hoc uerum, nisi fortè lenocinio uiri adulte
rata sit mulier: tunc enim nihil retinebit uir de dote: ut l. cũ
mulier. sol. mat. & in tit. de eo, qui cogno. consan. uxo. Vnde,
nec immeritò mulier in hoc casu eam perdet, & penes mari-
tum remanebit: ut l. si dotem. de iure dotium.
22 † Quòd si maritus committat delictũ, propter quod diuor-
tium fiat, ut si fiat hæreticus, & uxor ab eo propter hoc fue-
rit iudicio ecclesiæ separata, uel etiam maritus uxoris matrẽ,
sororẽ, filiam carnaliter cognouit, & hoc publicum est & ma
nifestum, separandus est ab uxore. c. 2. de diuor. & c. de illa.
& c. fin. & c. ex literis. & c. ueniens. de eo, qui cogno. con-
san. uxo. suæ. Vnde si maritus tale delictum commisit, uel
aliud, propter quod de iure cano. diuortium fiat, dos apud
eum remanere non debet. nam cùm ipse sit ille, qui propter
delictum puniri non deberet, non debet ex do. unde punien-
23 dus est, commodum reportare:† sicut enim dicitur de mari-
to, qui uxorem propriam interfecit, & ex pacto dotem lucra-
ri uolebat, quod non conceditur: ut l. si ab hostib. §. 1. sol. ma.
& ar. l. sine hærede. de neg. gest. Pro latrocinio, uel alius crimi
nib. quib. matrimonium soluitur, sicut in prædicta authen.
24 continentur † hodie iure canon. non soluitur, idem si fortè
mulier mortem sui mariti cum alius consiliata est, & maritus
aliquem eorum se defendendo occiderit. & c. 1. & 2. de diuor.
25 † Si uerò paciscitur pater ipsam dotem extraneo reddi, aut
ille est nepos eius, aut alius extraneus, stipulari nepori potest
utiliter, ut l. pater filiam. C. de pa. conuen. & l. Caius. sol. ma.
Si est alius extraneus, aut pater pactus est dotem reddi, aut
26 stipulatus.† si pactus est, non quæritur illi ex tali pacto actio:
nisi ille extraneus in eum casum fuerit stipulatus: quia tunc
datur ei actio, nisi fortè à patre sit hæres institutus, & uetitus
est ab eo, ne petat à genero dotem: ut l. cùm patrem. C. de iu.
27 do.† q si stipulatus fuerit pater extraneo reddi: tunc nec si-
bi, quia non vult: nec alii: quia non potest, acquiritur actio:
ut l. si genero. C. de iu. do. & l. multum. C. si quis alte. uel sibi.
Ista fuit uera, quum pater dat dotem profectitiam, & pactũ
apposuit. Sed si nullum pactum apponit, datur ei tacita actio
28 ex stipulatu: ut l. unica. §. accedit. in fi. C. de rei uxo. act.† quia
re ipsa intelligitur stipulatio apposita, siue fuerit scripta, siue
non. Idem, siue fuerit stipulatus, siue nõ, pro eodem habetur:
quia intelligitur stipulatio interposita, etiam si non sit adhibi-
ta: ut l. unica. in prin. & §. 1. C. de rei vxo. act. & hoc casu in-
telligitur tacitè stipulatus, aut matrimonium soluitur morte
29 mulieris, aut uiri, uel diuortio.† Si morte mulieris soluitur,
tunc soli patri repetitio datur, siue liberis ex ea extantibus, si
ue nõ secundum quosdam: ut l. dos à patre. C. sol. matr. & l.
iure matr. ff. de iu. dot. & si auus paternus propter filium dotem
dedisset pro nepte, patri reddi debet: ut l. dotem. C. de col. Sed
si nomine neptis dedisset, secus est: ut l. auus. de iur. dot. Alij
contra, s. q liberis extantibus repetitio dotis patri non datur:
ut l. illam. C. de coll. & l. pater. ad leg. Falc. & l. post dotem. sol.
matr. & l. denique. §. sed utrum. ff. de minor. Idem est in filia
emancipata. l. si ab hostibus. sol. mat. Idem in patre adoptiuo.
30 l. adoptiuum. de iu. dot.† Sinautem morte uiri, uel diuortio
soluatur matrimonium, licet pater videatur stipulatus siue ta
citè, siue expresse, ut dixi supra: non tamen datur ei soli repe
titio dotis inuita filia: ut l. filiæ pecu. so. ma. C. quia dos pro-
fectitia patris & filiæ est: ut l. 2. sol. ma. nec siue uoluntate fi-
liæ dotem exigere potest: ut l. 2. & 3. & l. post dotem. C. solu.
31 mat.† Vnde si morte uiri, uel diuortio solutum sit matrimo
nium, quamuis (ut dixi) dos profectitia patris & filiæ sit: ut l.
2. solu. matrim. tamen si gener soluat socero dotem filia igno
rante non liberatur, sed contradicere potest, nisi filia ratum
habeat: quia in tantũ dotis particeps est obligationis, & quasi
32 socia est filia patri: ut l. qui hominẽ. §. si gener. ff. de sol.† Sed
si filia patri hæres extitit, aut tantum ex legato à patre accepit,
quantum doti satis esset, debet ei actio denegari, si tantum à
patre

patre consequuta sit, quantum ei nomine dotis debebatur à
marito, qui patri soluit: ut l. si cùm dotem. §. pater filia. ff.
soluto matrimo. ut l. Titia cum testamento §. in vita. ff. de lo-
33 ga. 2. † similiter si mulier citra patris uoluntatem exegisset,
patri actio superest, nisi ea iustis causis filiæ non perdituræ
soluitur; dotis enim actio tunc patri denegatur: ut l. si cùm
34 dotem. §. s. soluto matrimonio. † Causæ autem iustæ, qui-
bus constante matrimo. dos soluitur, exprimuntur in l. quã-
uis. ff. soluto matrimon. & l. sed si ideo. & in l. mater. de iure
dot. & si de dote agat pater, cauere debet, filiam ratam rẽ ha-
bituram. & si ea antequam ratam habeat, mortua sit, non cõ-
mittitur stipulatio: quia licet verum sit, eam ratam non ha-
35 buisse, tamen nõ interest mariti dotem restitui; † quum etiã
mortua filia dos salua esse debeat: ut l. fina. ff. rem rat.
hab. & si viua filia dos ad patrem reuertatur: siue pauperiori,
siue potentiori viro, non licet ei nubente filia dotem diminue-
re, nisi substantia eius decrescat aliqua clade uel fortuna, nec
cogitur præstare nisi quantum facultas eius patiatur: ut au-
thē. sed quamuis. C. de rei uxo. actio. & in §. quia. in auth.
36 de æqual. do. † Promissam autem dotem ante matrimoniũ
licet patri minuere idem post incontinẽti: ut l. quoties. ff. so-
lut. mat. & si fortè parens per virilem sexum ascendens, dote
pro filia præstita uel nepte, interim moriatur, uel emancipet
eam, intelligitur stipulatus tacitè, uel expressè: tamen omnis
dos ad mulierem pertinet, & sola ipsa succedit in ea, siue sit
emancipata, siue exhæredata, siue cum alijs hæredib. scripta.
& computatur sibi in quartam, maximè si sufficiat, ut l. vnic.
§. videamus. & §. cumque mater. C. de rei vxo. actio. quod si viuo
patre filia ipsius in potestate manente, matrimonium dissol-
uatur (vt dictum est) consensu filiæ agere debet ad repeten-
37 dum dotem, † & si ante litem contestatam, vel postea moria-
tur parẽs eius, quamuis (vt dixi) videatur tacitè stipulatus,
vel expressè, non tamen ad alios hæredes: sed ad solam filiã
hæc actio transmittitur: ut §. & hoc ex aei. in l. vnica. C. de
38 rei uxo. actio. & l. in ijs. §. hi. sol. mat. † Similiter si pro parte
sententia dotis data sit, mortuo eo solùm filiæ datur actio iu-
dicati non alijs hæredibus patris: ut dict. §. hi. & si succedere
voluerit, vel ex testamento, vel ab intestato confert dotẽ alijs
hæredibus: vt dicta l. vnica. §. videamus. & §. quicunque. C. de
rei vxor. actio. & auth. ex testamento. C. de col. & §. illud quo-
que. in auth. de trien. & sem. & si voluerit abstinere ab hære-
ditate paterna, habebit dotem præcipuam: ut l. Titius, quib.
mod. pign. sol. & ideo abstinens se non debet conferre: quo-
niam diuersæ de bonis paternis. & est loco æris alieni: non
solùm si data est, sed etiam si promissa, ut l. 1. §. fin. & l. fina.
39 ff. de colla. do. † nec est mirum, si alij hæredes patris nõ suc-
cedunt in dotem; quia dos non est in hæreditate patris, vt l.
pater. ad leg. Falc. & l. filia. & l. cum proponas. & l. debitor. §.
fin. ad Treb. & l. 2. de dot. prælег. & hæc de dote profectitia
40 breuiter dicta sufficiant. † Sed si dos aduentitia sit, ut quum
extraneus dat aliquid patri nomine filiæ, vt posteà in dotem
daret, non erit ista dos profectitia: non. n. ad hoc datur, ut ip-
se habeat, sed vt pro filia expendat, & hæc talis dos aduenti-
tia est: ut l. profectitia. §. quid si certũ. & l. auus. ff de iur. dot.
& ideo quia nomine filiæ data est patri, & pater nomine filię
accepit, acquisita est filiæ, ut l. qui mihi donatum. ff. de dona.
& l. si procurator. de acqui. rer. dom. Vnde quum filiæ acqui-
sita sit, non potest pater facere deteriorem conditionem filiæ
paciscendo, si ipsa non paciscatur, sicut in dote profectitia da-
ta, & hoc ea ratione: quia filiæ iam est acquisita: ut l. cũ dos.
de pac. do. multò fortius igitur in aduentitia dote, quæ ab ip-
so inuito filiæ fuit, nec fit deterior conditio filiæ, si sine ipsa
paciscatur pater, & ideo non patri, sed filiæ datur actio hu-
ius dotis, ut l. Caius. sol. mat. Hæc omnia uera sunt, quum
pater dat pro muliere dotem, siue profectitiam, siue aduenti-
tiam, quum uerò ipsa mulier per se dotẽ dat, aut promittit,
aut paciscitur, vt sibi reddatur, aut paciscitur, ut apud virum
41 remaneat, aut ut extraneo reddatur. † Si ut sibi reddatur,
non est necesse, quod siue paciscatur, siue non semper. n. intelligi
tur stipulatio. l. vni. §. 1. de rei vxo. act. si vt apud virum rema-
neat, & tunc aut paciscatur, ut apud eum remaneat, si matri-
monium soluatur morte viri, aut si soluatur diuortio, aut si
soluatur, muliere decedẽte, si paciscatur, quod dos remaneat pe-
nes virum, si morte mariti soluitur matrimonium, etiam fi-
lijs interuenientibus, non valet pactum: quia tunc conditio
dotis fit deterior, vel fieri potest quatenus, liberis interuenien-
tibus, ipsa mulier decedit, vel diuortiũ fit: vt l. 2. de dot. præ-
42 lega. † Si verò paciscatur, vt dos apud virum remaneat, si di-
uortio soluatur matrimonium, & eadem per omnia hic dicũ-
tur, quæ supra dicta sunt in tali casu, quum pater dedit dotẽ
pro filia. Hoc amplius, quod si matrimonium contrahit mulier,
quod inter eas fieri prohibetur, iuris ignorantia excusat, nisi
committat incestum prohibitum iure gentium: ut l. si adul-
terium cum incestu. ff. de adult. & l. fin. de ritu nupt. & §. in-
43 cestæ. in auth. de incest. nup. † si verò pacta sit mulier, si ipsa
in matrimonio decederet, dos apud virum remaneat, valet
pactum, vt l. vnic. §. illo. C. de rei vxo. act. & l. si inter virum. de
pac. dot. sic hæc eadem dixi, quum pater dat dotem, & in ta-
li casu pactus est. Si autẽ pacta est, vt extraneo reddatur dos,
aut animo donandi ei adhibitũ est, vt pro ipsa stipuletur, aut
non, si animo donandi ei, aut inter viuos, aut causa mortis.
44 † Si donando inter viuos pacta sit ei reddi, nulla ex tali pa-
cto actio acquiritur: vt l. inter socerum. de pact. do. & l. debi-
tor. §. fin. ad leg. Falc. & l. si eum. de solutio. nisi ille, pro quo
pacta est, in eum casum fuerit stipulatus: ut l. cùm maritus.
§. fin. de pact. dota. tunc si ille stipulatus est existente condi-
ditione actionem habet: vt l. quæ dotis. sol. mat. nisi fortè eũ-
dem hæredem mulier sciens vetuerit ipsum petere à viro: vt
l. 2. C. de iur. dot. & hæc eadem locum habere, quasi pater dat
dotem, & pactus est extraneo reddi, sicut superius dixi, vt l.
45 cum pater pro filia. C. de iure dot. † nisi fortè ille, qui sti-
pulatus est, sit infans: tunc non valet promissio: vt l. mulier
46 quæ. de verbo. oblig. † quòd si animo donandi ei permiserit
extraneum stipulari, potest mulier (si vult) mutare hoc, &
ille non poterit agere: vt l. cum pater. §. ijs qui. de leg. 2. quia
si donat, eam stipulari permisit, & in eum casum, qui morte
mulieris existit, videtur mortis causa stipulatus, & ideo fidei
eius committi potest in eum casum: ut l. Seia. de do. præleg.
nam in tali casu mortis causa capitur: vt l. mortis causa. §. 2.
de don. causa mortis, nisi fortè ita donare voluerit causa mor-
47 tis, vt nullo casu reuocet: † nam tunc pariter habetur: & va-
let, sicut quæuis alia donatio inter viuos: vt l. vbi ita. ff. de do-
48 nat. causa mortis. † quod si adhibitus est extraneus: & pro
ipsa muliere stipularetur: & mandante muliere non donatio-
tionis causa stipulatus est: & hæredibus mulieris tenebitur
actione mandati: vel vt sibi cedat actionem: vel liberet virum:
vt l. idemque. §. si cui. ff. manda. & ideo hoc casu bene potest
mutare mulier instrumentum dotale; vt l. mulier. §. fin. de iur.
dot. & l. cum quis decedens. §. nuptura. de leg. 3. Vnde si di-
uortio solutum sit matrimonium: ipsi mulieri solummodo
dotis actio competit. Si autem extraneus agit re integra, vel
reconciliatum sit matrimonium inter eos, actio illa inefficax
sit, donec matrimoniũ illud durat: vt l. si mulier. de iure dot.
& si mulier medio tempore sit stipulata dotem à marito: vt l.
cùm post. §. vsuras. de iure dot. nam super hoc agi inter eos
intelligitur: ut l. dotẽ. in princ. & l. quod si nemo. de iure dot.
& hoc locum habet, etiam si medio tempore alij mulier nu-
psit: & postea ad priorem virum redit: si prior maritus de do-
49 te restituenda non cauit, ut d. l. cùm post. † & in omnibus
prædictis: uel alijs omnibus, in quibus patri uel ipsi mulieri
competit actio de dote, ut dictum est: dos repetitur nulla ex-
ceptione obstan. propter mores mulieris: uel res amotas ab
vxore, uel donatas sibi à uiro propter liberos, aut impensas in
rebus dotalibus factis: ut l. vnic. §. maneat. & §. 3. C. de rei ux.
50 actio. † Sed si post solutum matrimonium mulier propter
dotem suam mariti bona possideat ea, quæ ex re mariti per-
cipit, in dotem sibi imputare debet: ut l. Titia. de solun. &
hæc uera sunt, quum parens, uel mulier dotem dat.
51 † Nunc autem de extraneo prosequamur. Extraneũ au-
tem intelligo, omnem citra parentem per uirilem sexum a-
scendentem, & in potestate dotandam habẽtem: ut in l. vnic.
§. accedit. C. de rei uxo. act. & l. fi. §. similique modo. C. de iu-
52 re dot. † quum igitur extraneus dat pro muliere dotem: aut
de suo proprio: aut de eo, quod ad mulierem pertinet. si de
suo dat dotem: quicquid vult: pacisci uel stipulari, etiã igno-
rante muliere, potest: legem enim suæ rei dicit. Sed postquã
dederit, consensu mulieris pacisci debet: ut l. ob res. §. 1. ff. de
pact. dota. Vnde quum dat de suo dotem: aut stipulatus est:
aut pactus est eam sibi reddi, quando soluere matrimonium:
aut in vno tantum casu dotem sibi reddi stipulatus est: aut
53 pactus: aut nullo modo per se stipulatus est, aut pactus. † Si
stipulatus est quoquo modo soluatur matrimoniũ dotẽ sibi
reddi: tũc non habebit mulier actionem, sed ipse: ut l. licet. §.
54 1. de iur. dot. † Si autem uxor dotem prædictam dederit, &
soluerit,

soluerit, tamen dotis actio ei, qui dedit marito, contra maritum competit: ut l. quoties. §. fin. solu. mat. & ipse maritus condicit uxori, quod dedit ei: quia indebitè ei soluit: ut l. qui
55 hominem. §. si gener. de solutionib. † & si morte mulieris soluatur matrimonium, committitur stipulatio tam ad dotem, quàm ad augmentum dotis: ut l. etiam. C. de iure dotium. Similiter, si matrimonium soluatur diuortio: ut l. cùm maritus. §. 1. de pact. dota. & licet redintegratum sit matrimonium: non tamen actio quæsita intercidit: ut l. in insulam. §. fi. solu. matr. nisi consentiente stipulatore, uel hærede: cuius iterum dos constituatur, uel matrimonium redintegretur: ut l. stipulatio de dote. de iure dot. & l. cùm maritus. §. 1. de pact.
56 do. † quod si non est stipulatus, sed tantùm pactus dotem sibi reddi, quum eam dat, pactum ualet: ut l. legem. C. de pact. & l. 1. C. de pac. conuen. & ex tali pacto datur actio præscriptis uerbis: ut l. auia. C. de iur. dot. Vnde in eo casu, quum extraneus dat dotem, & sibi reddi stipulatus est; aut pactus, ut dictum est: si maritus non ipsi extraneo, qui dotem dedit, sed uxori eam dedit, uel soluit: tamen extraneo, qui dotem dedit, tenebitur: ut l. quoties. sol. mat. §. 1. dabitur tamen sibi, ut credo, aduersus uxorem, tamen sibi (ut dixi) in genere mulieris, qui soluit: & ipsa ratum non habet: ut l. hominem. §. si gener. de solu. & hæc uera sunt, quum extraneus dotem dando stipulatus, uel pactus est sibi eam reddi, quo-
57 quo modo soluatur matrimonium. † Sed extraneus dotem dando pro muliere in uno tantùm casu stipulatus, uel pactus est sibi reddi, in aliis casibus, in quibus stipulatus, uel pactus non est, mulieri competit actio, ut l. fin. C. de iure dot. & l. si
58 cū doté. in prin. sol. mat. † Si aūt extraneus de suo ꝓprio dotem dando nullo modo per se stipulatus, aut pactus, & tunc ipsa mulier uidetur tacitè stipulata: & ipsi soli competit actio, ut d. §. accedit. de rei uxoriæ actio. & l. ex morte. in fin. C. de pact. dotal. & l. fi. C. de iu. do. tunc quando pro se non est stipulatus, uel pactus etiam ipsi mulieri est actio quæsita siue mandato ipsius mulieris paciscens, siue illico, siue posteà tenetur ei actione mandati: ut maritum eius liberet, uel eum sibi, uel alium deleget, licet ipse sit qui dotem dederit, ut l. idemq́; §. si tibi. ff. mandati. tunc enim credendum est breui manu ab extraneo per mulierem acceptum, & marito datū: ut l. licet. §. 1. ff. de iur. dot. Quòd si sine mādato mulieris postea iam ipsi actio quæsita est sibi dotem à uiro, aut stipulata est pro ipsa dotem, & potest per mulierem conueniri actione negotiorum gestorum, ut uirum liberet: ut l. ignoranter. ff. de negotiis gestis. uel ut sibi actionem reddat, ut l. si stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. de uerb. oblig. Sed si sibi reddi stipulatus est pro se, quum iam ipsi mulieri actio quæsita sit: nihil
59 mulieri nocet. † Nam si quis stipuletur, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, non aufert actionem mihi, ut l. Stichum. §. fi. de noua. & hoc similiter si maritus dotem ipsi extraneo soluerit sine consensu mulieris, non liberatur à muliere, sed condicere poterit ab extraneo, ut l. in summa. §. indebitum. de condictione indebiti. & l. inuito. C. de solu. &
60 l. soluendo. ff. de neg. gest. † Nam & si maritus patri mulieris, ea resistente, soluisset, eam condicere potest à patre, ut l. qui hominem. §. si gener. de solut. & hæc uera sunt, quum extraneus de suo proprio dat dotem pro muliere, ut suprà dictum est. Si uerò de eo, quod ad mulierem pertinet, extraneus pro muliere dotem dedit: aut debitor eius non erat, sed res, quæ propriè ipsius mulieris erant, pro ea in dotem dedit. si debitor ipsius ex mandato eius pro ea dotem dedit, aut dedit muliere mandante, uel ratum habente, aut sine mandato.
61 † Si muliere mandante dedit, & sibi stipulatus est reddi non donationis causa, non solùm mulieri, sed etiam hæredibus eius tenebitur. ut l. Seia. de dote prælegata. & poterit à muliere conueniri, ut uirum liberet, & eundem leget sibi, uel alicui alii, cui uoluerit, quamuis ipse sit debitor, qui dotem dederit, ut l. idemque. ff. manda. Idem dicendum est, si ratum habuis-
62 set, † quia mandato ratihabitio æquiparatur, ut l. nemo procu. de solut. & l. licet. de iudi. & l. 1. §. deiecisse. de ui, & ui arma. & l. donatio. C. de donatio. inter uir. & vxo. † Si uerò sine
63 mandato mulieris dotem patri eius dedit, nec ipsa posteà dotem ratam habuisset, supererit ei dotis repetitio, ut l. vxorem. §. pater. de leg. 3. Sed si agat aduersus eum non habens ratam donationē factam à marito, cui debebat, doli exceptione sum-
64 mouebit, ut l. si uperta. ff. de do. excep. † intelligit. n. ipse debitor soluere ipsi mulieri, si creditori eius soluerit, ut l. solutū. ff. de sol. soluendo. n. ipsa, licet inuita, & ignorante, liberat eā, ut l. soluere. ff de solut. & l. soluendo. de neg. gest. Sed ipso soluēte liberatur uxor, ut l. Stichum. §. fin. de nou. & cum eo soluēte liberata sit mulier, actio neg. gest. competit, ut l. cùm pecuniam, de neg gest. quæ utrique datur, & efficit, ut negotiū, quod utiliter gestum est, ratum habeatur, ut l. 2. & l. Pompo-
65 nius. & l. sed an ultro. de neg. gest. † Vnde cùm sit utrique actio, si ille extraneus gerens negotium mulieris (ut dictum est) ipsa ignorante, dotem à uiro stipulatus sit, iudicio neg. gest. ut uirum liberet, iure conuenitur. l. ignoranter. ff. de neg. gest. uel ut sibi actiones cedat, ut l. stipulatus. §. Chrisogonus. de verb. obli. & si egisset, similiter teneretur, ut l. 3. §. cum aliquis. C. de contrahen. & commi. stip. & l. 2. & l. si quis negotia. de neg. gest. & l. actio. in fin. ff. quæ in frau. credi. & l. qui
66 proprio. §. procurator ut in cæteris. ff. de procurat. † & si fortè pater certam pecuniam reliquisset filiæ, ut ei dotis nomine nupturæ daretur, & filius dotem stipularetur, si filius minus dederit, & dotem stipulatus est, poterit mulier superflua petere, &, sequuto diuortio, non solùm actione prædicta, sed etiā ex fideicommisso agere poterit, ut actio stipulatus sibi à fratre præstetur: quia nō est uerisimile patrē interponi in stipulatione uoluisse, ut filia post nuptias primas fieret indotata, & si posteà nubet, ad secundas nuptias cautio non extendatur, ut l. cum pater etiam certam. de leg. 2. & l. hæc conditio. de condi. & demonst. & l. Titio. §. fin. & ff. de pact. dot. l. inter socerum. §. fin. & non est præsumendum de suo extraneum dotare uoluisse: quia non compellitur reddere (ut dictum est)
67 † & nec ignorans, nec inuitus quisque donat, ut l. nec igno-
68 rans. C. de donatio. † quòd si extraneus res proprias ipsius mulieris pro ea dedit in dotem, & si reddi stipulatus, uel pactus est, si quidem mandante muliere, uel ratum habente hoc fecit, non nocebit mulieri hoc pactum inter alios factū, vt C. res int. al. & dominium prædictum rerum sine facto mulieris, cuius erant, ad alios transferri non potest, ut l. id quod nostrum. de regu. iur. & licet dotem ratam habeat, tamen stipulationem, uel pactum, ut extraneo reddatur, non compellitur habere ratum: quia in hoc negotium mulieris nō est utiliter gestum, ut l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & quoniam ab ipso initio ipsi mulieri dos reddi debet, licet aliuspro ea de-
69 derit: quia non interest ipsius, an alius dederit pro ea, ut l. vnic. §. 3. C. de rei vx. act. & stipulatio prædicta non obst. quia si quis stipuletur, quod mihi debetur sine uoluntate mea, nō aufert mihi actionem, ut l. Stichum. §. fin. de noua. & meritò, quia stipulatio & pactum prædictum non nocet mulie-
70 ri, † quia si pater, uel extraneus quum de suo proprio dat per mulierem dotem, & pactum pro se non apposuit, postea si uelit sine muliere pacisci, non potest, quia mulieri est dos quæsita, ut l. enim dos. & l. ob æs. §. 1. de pact. dot. & d. l. unic. §. accedit. C. de rei uxo. act. Vnde si ea ratione pater uel extraneus pacisci non potest, quum ab initio dos mulieris est, & ideo in omnibus prædictis casibus, quum dos ab ipsa muliere profecta sit, si post diuortium reconcilietur matrimonium non est consensus ipsius extranei requirendus, ut dos iterum constituatur, licet etiam permissu mulieris fuerit stipulatus, ut l. stipulatio de dote. ff. de iu. do. & si ea reddita sit sine muliere condicere potest, qui dedit, ut prædixi de pacto patris, ut l. qui hominem. §. si gener. de solut.

F I N I S.

TRACTA-

TRACTATVS DE DOTE.

CONSTANTIO ROGERIO.

IVRECONSVLTO AVTHORE.

PROOEMII ARGVMENTVM.

Tractatus cur, & quomodo faciundi: dicendaque disponit.

SVMMARIVM.

1 *Tractuum causa, & natura.*
2 *Tractatus de dote disposita partitio per capita.*

1 VM sæpios ipse considero, acutissimi legum professores, eò magis, atq; magis hodiernis temporibus necessaria est Tractatuom † dispositio propter varios scribentiom Codices, io quibus singulorū magistrorū dicta vndiq; sunt dispersa, & plerunq; satis iocongruè. Quo fit, vt præsenti tempestate ferè sit necessarium omia in onum conubcari pro plana omnium materiarum iostructione: oe aliàs scribenoom dicta ultrò citroq; moltiphariam stabilita nos lateic dignoscantur. Ideo post statutorum, contractuumqoe vetitorum, ac iurisiurandi Tractatus per me editos, vtile fore putaoi circa hūc dotis Tractatum insiste re propter multa dotis singularia præcepta, quæ in varijs Le-
2 ctorarū voluminibus oosruntur iosetta. Et † circa hunc Tractatum iocedam per uigioo iospectiones.

Primò quæram, qoid sit dos.

Secuodò, à qoo constituatur dos.

Tertiò, qoaliter coustituatur inter uiuos.

Quartò, qualiter io testamento constitui possit: & de viribus legatæ dotis.

Quintò, ao coofessio dotis receptæ teneat, & obsit creditoribus præteritis, nel futuris, & ibi uidebimus profuodam, & quotidianam materiam.

Sextò, quando constitutio dotis dicatus ioofficiosa.

Septimò, an titulus dotis dicatur lucratiuus, nel onerosus.

Octauò, quæ siot priuilegia dotis.

Nonò, an priuilegia dotis sint accessibilia, uel transeant in vniuersalem, aut singularem successorem.

Decimò, quotuplex sit dos, & ibi uidebis de dote profectitia, & aduentia, & de differentia inter ipsas dotes.

Vndecimò, ad quem pertineat commodum, uel incommodum auctæ, uel diminutæ dotis.

Duodecimò, ad quem pertineat periculum euictionis eius.

Decimotertiò, in cuius bonis dicatur esse dos.

Decimoquartò, qualiter fiat dotis exactio.

Decimoquintò, quibus remedijs sit utendum adoersus nō soluentes dotem.

Decimosextò, an oomine dotis possint licitè osoræ recipi.

Decimoseptimò, coram qoo Iudice debeat exigi dos.

Decimooctauò, qualiter dos à patre profecta, ad eom redire debeat.

Decimononò, tractabimus aliquid de augumento dotis.

Vigesimò, & ultimò tractabimus de quibusdam statotis circa dotes disponentibus.

ARGVMENTVM.

Dotis definitioni Azonis, & Bartoli explicatæ veriorem subiicit.

SVMMARIVM.

1 *Dotis definitio. & nu. 6 & 11. verior nu. 15.*
2 *Dotis constituende modi.*
3 *Definitionis verba quomodo accipienda. & nu. 15.*
4 *Datur, in definitione quid sonet. verius nu. 5.*
7 *Dos in definitione quomodo accipienda.*
8 *Dos vniuersalis: eiq. pretium non succedit. verius est numero 9. & 10.*
12 *Definitio quid.*
14 *Dos an sine onere esse possit.*

1 IRCA primum, uidelicet, qoid sit dos. Breuiter dixit Azo in Somma, de iure dotiom. Qoòd † dos est id, quod à moliere, uel eius patre marito, uel eius patri propter onera matrimonij datur, ut perpetuò penes eum sit.

Sed Bartolo hæc deffinitio oon places in rubr. ff. solu. mat.
2 quia, secoodùm eum, etiam si nihil detor, uel tradatur, † dos tamen potest coostitui, ot quando maritus debitor liberatur per acceptilationem gratia dotis constituendæ. l. promittendo. §. 1. ff. de iure dot. & l. licet. eo. ó. nisi dicas secùdùm Bart. q etiam tooc uidetor breui manu data d. l. licet. ad hoc etiam facit l. singularia cum ibi notatis. ff. si certum petatur. & hoc dictum Barto. reputo notabile: qoia per hoc seqoit, q uerba
3 † definitionis nedum debeans iotelligi in casu uero, sed etiam in caso ficto, quod non credo uerum, ut statim dicam.
4 Item contra definitionem, dum dicit, seu † utitur uerbo, datur, arguit Bart. quia etsi non interueniat domioij translatio, constituitur dos per translationem à non domino factam. l. dotalem. §. secuodo. ff. de fundo dotali. Sed ergo dico, quòd ille textus potius innuat contrarium. Licet ibi gloss. sentiat, quod dicit Barto. Sed excusaodo Azo. respondet Barto. quòd
5 uerbum, datur, † in definitione positum accipitur pro traditur, ot etiam accipitur in l. 1. in princ. supra deposi. & habetur per gloss. in l. non uidetur data. ff. de reg. iur. Et ex hac responsione dico oltra Doctores, q Barto. senoit, q uerba definitioois possint impropriari. quod etiam falsum est, ut infra dicam.

Vlterius contra præmissam definitionem Azonis insistit Barto. Nam dicit Azo, q illud, qood datur, est dos: quod est
6 falsom secuodùm Bart. quia dos † est quoddam ius incorporale, sicot hæreditas, & his similia. l. quod dicitur. de impen. in reb. dotal. fact. ff. eum ibi notaois per glossam & Doctores.
7 Sed Aog. sostioendo Azo. dicit, quòd ibi sumitur dos † pro quodam iure uniuersali secundùm Azo. pro re ipsa data in dotem. & inspexit Azo commonem usum loqoendi: quia cōsueuit illud, qood dator, dos dici, prout etiam accipitur in l. dedit dotem. ff. de collatione bonorum.

Et ex hoc dicto Angeli colligo signaoter, quòd oedum uerba aliarum dispositionum possunt interpretari secundùm commuoem usum loquendi. l. q si uolit. §. quia. assidua. ff. de ædil. edic. Sed etiam oerba definitioois: qđ non credo uerum.
8 Et q dos sit quid oniuersale, † probat ipse Barto. alijs argumētis, quæ tradidit ipse in robr. ff. soluto matri. quæ hic breuitatis caosa omitto. Et maximè † mooetur: quia io siogularibus
9 pretiom non succedit loco rei: ut not. l. mater. C. de rei uen. & io l. si rem, & pretium. de pet. hære. & tamen in dote pretiū soccedit loco rei. l. res, quæ ex dotali. ff. de iu. dot. Melius diceret, meo iodicio, si diceret per illum text. q econtrario res succedit loco pretij.

Sed respondet Aog. sostioendo Azo. q speciale est faoore dotis, ot pretium succedat loco rei, sicut & sunt multa specialia, de quibus in l. 1. ff. sol. mat.
10 Ego dico, † q io dote pretium non succedit loco rei, nec econtrario, ot est casos expressus in l. ex pecuoia. C. de iur. dot. nec ob. d. l. res quæ. per quam mouetur Bart. quia debet iotelligi, qoando hoc sint actum ab uxore & uiro secundùm glos. & eundem Bar. & Bal. io d. l. ex pecunia. & sic hoc facit potius contra Bar.

Bartolos tamen reprehensa definitione Azo. ut supra, de-
11 finit hoc modo. Dos † est ius qooddam, in se cootioens, qood à muliere, uel eius patre, marito, nel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum, propter ooera matrimonij sobstinenda. Et subijcit, q prædicta sunt multum utilia io practica: qoia admittetur libellus uniuersalis, seu generalis, sicut in petitio-

oe

ue hæreditatis, & similibus: & fructus interim percepti eadem actione de dote, nedum officio Iudicis petuntur, ex quo augent l. si marito. §. fin. ff. sol. mat. Hæc definitio Barto. placet Imo. per illam l. si marito. § fin. & per d. l. quod dicitur.

Ego uerò dico, quòd nec definitio Azo. nec definitio Bar. possunt procedere.

Primò dico, quòd Azo. definitio est falsissima: quia, secundũ eum, sequeretur, quòd uerba definitionis patierentur interpretationem ultra propriam significationem. Item & quòd possent intelligi in casu ficto. Item & secundùm consuetudinem loquendi: quæ omnia sunt falsa. Probo: quia ea definitione sumitur propria significatio uocabuli. l. 1. ff. de testamen. l. 1. ff. de tutelis. institu. de obliga. in princip. per quæ inra ita dicit Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & dixi latè in trac. statutorum. in titu. de declaratione & exposit. §. 1. uersicu. sed quæro pro declaratione. & probo etiam, quia secundùm Ca-
12 tholicon, † Definitio nihil aliud est, quàm terminus iustè demonstrans quid esse. & nota uerbum, iustè. Cæterum, si uerba definitionis possent intelligi impropriè, iam non sequeretur necessario, quòd ex ipsa definitione oriatur proprietas uocabuli. Et da hac eadem ratione dico etiam, quòd uerba definitionis non possunt intelligi in casu ficto, sed tantũ in uerò: quia omnis fictio denotat improprietatem, casus est notandus in l. in lege Cornelia. ibi, licet minus propriè. ff. de testamentis. & ibi Bald.

Similiter dico, quòd verba definitionis non possunt interpre-
13 tari † secundùm consuetudinem loquendi: quia ea quæ lex per suam definitionẽ quærit proprietatem dispositionis, seu uocabulorum, certè oportet uerba propriè intelligi, non autem secundùm vsum loquendi. l. item prætor. in princip. ff. de fur. & leg. hære. & hæc quantùm ad definitionem Azonis dicta sufficiant.

Circa definitionem autem Barto. dico etiam illam non esse bonam, inquantum in ea dicitur, propter onera matrimo-
14 nij supportanda: quia aliquando potest esse dos, † quæ non supportabit onus alendi mulierem ea pacto apposito. l. 4. in fin. ff. de pact. dota. & l. fin. ff. de doli excep. & istud est ex mẽte Ange. in d. rub. sol. mat. Sed Imo. sustinendo Barto. respõdet, quòd etiam potest dici dos seruire oneribus matrimonij, quia etiam ultra alimenta ad onus matrimonij spectat habere uestes pretiosas, & ornamenta, ac iocalia, ut experientia docet. Sed attende, quia Imo. nõ bene ponderauit illũ text. quia super omnibus istis oneribus supportandis per mulierem extra dotem potest apponi pactum, ut est tex. expressus in d. l. 4. in fin. ibi. & uniuersa onera sua expedire. Verùm fortè huius timore ipse Imo. aliter sustinet definitionem Bar. & etiam Azo. quãtùm ad illa uerba; propter onera matrimonij. quasi inspexerit communiter accidentia. Sed ego dico, quòd ista respõsio non satisfacit: quia omnis definitio debet posse in omni casu suo cõuerti cum suo definito: & ob hoc dicitur periculosa. l. omnia definitio. de reg. iur. ff. Sed attenta prædicta definitione, nõ diceretur dos, nisi supportarentur onera matrimonij, quod est falsum dicta l. 4. ergo &c.

Item, si à communiter accidentibus tueretur, nulla ferè reperiretur periculosa definitio contra l. omnis definitio. supra allig.

Vnde ergo postremò sic definitem. Dos est ius quoddam
15 in se † continens, quod à muliere vel eius patre marito, vel eius patri traditum est, vel pro tradito habitum propter matrimonium. Nam dos non est sine matrimonio. l. 3. de iur. dotium. ideo dico propter matrimonium: non autem debet dicere propter onera matrimonij, per argumen. supra facta.

ARGVMENTVM.

Dos à quibus, quove iure danda, an non: & de pactis illi adiectis edisserit.

SVMMARIVM.

1 *Dotem variè, & à parentibus necessariò constitui. Restringe numerò 4.*
2 *Dos a matre non danda: id tamen restringi.*
3 *Soror quatenus sit danda.*
5 *Dos alimentis an potior, an vice versa.*
6 *Dos ex quibus bonis constituenda.*
7 *Dos quando iterum constituenda.*
8 *Dotantem fratrem ex communibus bonis dotare verius est. & num. 10. id restringi num. 11.*
9 *L. fin. de pet. hære. ff. explicari. & num. 13. Restringi nu. 14.*
12 *Dotis partem ex communi solutam à fratre peti.*
15 *Tutores dotare cogendi.*
16 *Dotare nec filium, nec patruum cogi.*
17 *Pater qui, quove iure ad dotandum cogendus.*
18 *Pacta doti apposita cuius ope actionem pariant, an non.*
19 *L. postrema. de dot. promis. enucleata.*
20 *§. Accedit. de rei vxo. act. explicitus.*
21 *Pactum non vestiri quin accipiendum.*
22 *Nubens absque parentum consensu dotanda ne sit, & quando verius num. 23.*

DOTIVM CONSTITVTORES.

SECVNDO iuxta ordinem supra dictum uidẽdum est, per quem constituatur dos.

1 Et sciendum est, quòd † aliquando constituitur ex uoluntate, aliquando ex necessitate. Voluntariè constituitur à quacunq; muliere nomine suo, uel ab alio eius nomine. l. promittendo. primo responso. de iure dotium. ff. Ex necessitate autẽ constituitur à patre, auo, uel proauo paterno. C. de dot. promissione. l. dedit. ff. de collatione bonorum. l. & ideo. §. fin. de in rem uerso. ff. Nam auus paternus ita tenetur ad id, sicut pater. Barto. & Baldus d. l. fina. per illum textũ ibi. pro sua progenie, quæ sunt uerba generalia ad omnes descendẽtes. Bal. & gl. in l. si uerò pater. de in rẽ uerso.

Attende tamen, quia filiam naturalem tãtùm, uel bastardam non tenetur pater dotare. l. nostrem. §. pater. el 2. & ibi glo. & Barto. ff. de leg. 3. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. contra tabulas.

Sed attende, quia dico, quòd ibi non probatur de necessitate.
2 Sed quæro, quid de matre? dic, † quòd non tenetur dotare. l. mater. C. de iure dotium. Quod signanter limita secũdùm Iacobum de Arena, & Ioannem Fabri in d. l. mater. nisi pater esse inops, & mater diues: quia tunc teneretur, allegat legem penu. ff. de lib. agnoscen. Idem uidentur firmasse Ang. & Imo. post Bal. in l. Paulus. §. à filia. ff. ad Trebellianũ. Posset tamen ille textus intelligi pro & contra.

Vltra hæc allego ego ad hoc bonum tex. cum sua glo. in l. cùm plures. §. pen. ff. de admi. tu. vbi patet, quòd licet regulariter
3 frater † non teneatur dotare sororem: tamen si soror vtriusq; coniuncta esset inops, teneretur eam dotare. & ibi etiam hoc firmat Barto. Ergo à fortiori ratione idem dicam in matre, vt filiam inopem teneatur dotare. Contra tamen facit illa l. mater. & ibi lex specialiter expressa.

Sed quæro, an si filia habeat bona aduentitia, teneatur pater eam dotare. Sol. Dico, quòd sic: vt est casus in l. fin. C. de dot. promis. Ex quo infero, quòd licet filiam diuitem non tenea-
4 tur † pater alimentare, sicut quando sibi sufficit ad honestum victum. l. si quis à liberis. §. si filius. ff. de lib. agn. tamen eam cogitur dotare secundùm Pet. & Bald. in d. l. fin. ubi est casus, & suam relinquere legitimam.

Secundò concludo, quòd potior est causa dotis, & legitimæ, quàm causa alimentorum: quod nota contra eos, qui dicunt
5 dotem † succedere loco alimentorum.

Sed tunc arguo, quòd imò causa alimentorum sit prior: quia licet pater non teneatur filiam bastardam dotare, vt supra dixi, tenetur tamen eam alimentare. l. licet. C. de natur. lib.

Solutio. Non potest aliud dici, nisi quòd in filia bastarda fauorabilior est causa alimentorum, quàm dotis, licet in filia naturali & legitima totum contrarium sit, ut supra dixi.

Attende tamẽ, quia de iure canonico, sicut spurij sunt alẽdi, eodem modo spuria dotanda secundùm Bart. & Imo. in l. Mæuium. §. duobus. de lega. 2. vnde dic, ut ibi plenius dixi. Et per supradicta patet, non esse semper uerum id, quod dicit Bar. in l. fin. C. de his quib. ut indig. qui æquiparat dotem & alimenta. Et nota etiam hoc ad id quod dicam in §. 8. uersic.
6 quoniã est priuilegiata. Et quia supra dixi † quòd pater tenetur dotare etiam diuitem: ideò eam dotando simpliciter uidetur eam dotasse de proprio patrimonio, non autem de patrimonio filiæ. Et idem si expressisset, quòd de patrimonio filiæ dotabat eam, uel de proprio, & filiæ simul: quia etiam tunc (si facultas patiuntur) intelligitur de proprio dotasse. Secus si esset inops, ut d. l. fin. de quo dic, ut ibi. Sed quid si pater semel dotauit eam, sed dos est consumpta sine culpa mulieris,

ita, vt

ita, ut ab hæredibus mariti non possit exigi: an tenebitur pater denuò assignare dotem secundo uiro? Ang. Aret. in §. fuerat. Insti. de act. tangit, & tenet quod sic, per §. quia uerò in auth. de æqual. dot. & per auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. ubi
7 Et Doct. secundùm eum & maximè Cy. dicunt, † quod nedū ipse pater, sed etiam eius hæredes tenebuntur eā iterum dotare: quia istud onus respicit eius patrimoniū. Quod menti teneas.

Sed attende, quia ista iura alle. procedunt, quando dos semel soluta ad patrem rediit, quia tunc iterum tenetur dotare sine diminutione, ut dictis iuribus. Sed quando fuit consumpta apud virum (prout loquitur Ang. Are.) an teneatur dotare, non dicitur ibi. Sed ego do tibi glo. quod tunc iterum tenetur dotare, in l. 2. §. quod si 10 patris. ff. sol. mat. uidelicet gl. 2. & minor, quod Docto. ibi illam non notent ad hoc: nam quæritur, quare inductum sit, quod actio de dote si communis patri & filiæ: & respondet, quod hoc est, ut filia habens integram actionem petat eam, & perdat: & sic sæpius cogatur eam dotare. Si ergo vult, quod tunc pater iterū eam dotare teneatur: multò fortius ergo si per maritum fuisset consumpta. Et iuuat glo (quod plus est) quod etiam si esset consumpta per ipsam filiam, adhuc pater tenetur dotare, quod tamen non credo uerum: sed intelligo, quando esset deperdita aliquo casu fortuito, sine culpa ipsius: & idem si culpa mariti, ut supra dixi.

8 Sed quæro, pone † quod frater habens bona communia pro indiuiso cum sorore sua, prout sæpe accidit, eam dotauit de bonis communibus, an fecisse uideatur animo donandi quantum ad partem suam? Reperio, quòd Io. Fab. in d. l. fi. tenet quod non: sed potius animo repetendi. Idem tenet Bal. ibidem. Et pro hac parte adduco, vt ita eos, fortè bonum tex. in l. fi. ff.
9 de pe. hære. ubi est tex. sing. † quod si pater in honorem uel dignitatem filij, puta in militia, uel doctoratu, uel pro studio ipsius faciat sumptus: uidetur fecisse animo repetendi: quando filius habebat aliunde bona aduentitia, puta materna, uel aliū de profecta, quæ pater possidebat. Et hoc ibi firmant Barto. Bald. & Ang. Ergo si pater, qui præsumitur magis diligere filium, quàm frater sororem, præsumitur tunc fecisse animo repetēdi, multò magis frater dotans sororē de cōtbus bonis.

Attende tamen: quia Cy. & Mart. de Fano, ut refert Salic. & etiam ipse sequitur, tenent contrarium per l. unicam. §. accedit. C. de rei vxo. act. vbi extraneus dans dotem simpliciter, & non stipulans sibi reddi, uidetur donasse. Sed certum est quòd ad casum nostrum, quod frater censetur extraneus, ut in ea dem l. §. extraneus. Ergo uidebitur donasse.

10 Quid dicendum? Breuiter credo, † primam partem esse ueram, per arg. quod feci de l. fi. & pro hac parte do tibi gl. in d. l. fina. C. de dotis promiss. quæ vult, quod in dubio extraneus intelligatur dotasse animo repetendi, quandò mulier est locuples, quasi fecerit tanquam negociorum gestor.

11 Ex quo infero, † quod si non esset negotiorum gestor, nec debitor, tunc non tenetur dotare ratione officij, nec ratione debiti: tunc enim intelligitur donare. Et ita Bal. intellexit contrarium in d. l. fi. per hoc inferens, quod cum fratres, qui dotant sorores in eadem familia existentes gerant negocia sororum, curam & solicitudinem, intelligitur dotare animo repetendi etiam de patrimonio mulierum, considerato exitu.

Vlterius quæro de quæstione quotidiana. Pone, quod frater ha-
12 bens filiam, eam dotauit, sciente † fratre, de cōtbus, an in dubio frater uideatur consentire animo donandi, ita, ut non possit postea in diuisione illud petere. Pau. Cast. consuluit, quod sic, per l. cum is. §. mulier. de cond. indeb. iuncta l. unica. §. accedit. C. de rei vx. act. Sed ego allego meliorem tex. ad hoc, quod tene menti in l. seruus communis. ff. de don. inter vir. & vxo. & facit optimè l. creditor. ff. mandati. & hoc reperio determinasse Io. Fab. in d. l. fi. C. de dot. promi. Secus tamen si frater stetisset in finibus simplicis promissio'is, quia tunc uidetur promisisse de bonis suis. Sed unum est, quod reddit me magnopere dubitantē circa prædictā decisionē, quia si pater, qui exercet actū facti, expendēdo pro filio, uidetur habere animū repetēdi, ut in l. fi. de peti. hæt. quātò fortius debemus dicere, † quod frater tacendo & non exercendo actū facti, hoc uideatur facere animo repetēdi. Nisi dicas, quod frater dotat de re communi. Et id quod dixi per l. fi. de petit. hæred. procedit, quia
14 pater fecit sumptum ex suo proprio † unde fortè non procederet illa l. fi. ubi pater fecisset sumptū illū de rebus & filiæ. Cogita tū, quia nescio reperire honā ratonē differentiæ. Et ui. de Pet. de Vbaldis in suo Tract. societatis, in 6. parte. in 9. & 10. q. in quibus tangit, in locus omnium bonorum potius de-

tare de communibus bonis, & an si frater dotet filiam fratris, uel ambo, frater an possit repetere. Vnum tamen teneo pro certo, quod si frater ex communibus bonis emeret vxori iocalia, uestes festiuas, & similia, tunc frater tacens, non uideretur cōsentire animo donandi: quia nec ipse tunc maritus uidetur donare l. si ut certo. §. interdum. ff. commodati.

15 Quæro, † an sint alij, qui teneantur ex necessitate dotare? Dic quod sic, uidelicet tutores & curatores, qui tenentur dotare pro dignitate natalium, & secundùm meram facultatum. unde si ultra facultates aliquid est promissum, non tenet ipso iure promissio. l. quæro. & l. fine generalis. ff. de iure dot. Ideo in legato dotis oportet cōsiderare dignitatem, ac facultates, & numerum liberorum. l. si filiæ pater. ff. de leg. 3. quod refert ibi Bar. ad statuta Italiæ. dicam infra eo. §. fi.

16 Sed quæro, an filius teneatur dotare matrem suam? Ang. in l. 1. ff. sol. matr. tenet † quod non: quia malè contentantur filij, quando mater transit ad secunda uota: & anima patris con tristatur. §. soluto. in authen. de nuptiis. collatione quarta. §. Gregoriana. in auth. de non eligen. secun. nuben. Subdicit Angelus ubi supra: quod nec patruus cogitur dotare neptem. Nec obstat l. & nihil interesse. ff. de in rem uerso. quia loquitur de nepte, hoc est, de filia filij.

Addo, quod ita debeat intelligi: quia propriè illa dicitur neptis, non autem filia fratris. l. iureconsultus. §. illud notandū. & §. pronepos. ff. de gradibus consang. & est glo. in Clem. 1. extra de baptismo. Nisi ex loquendi consuetudine habeatur. extra. & ibi Panor. extra de consanguinita. & affinita.

17 Quæro, † quo iure pater teneatur filiam in potestate, uel emancipatam dotare iuxta legem fina. C. de dot. promis. Dic breuiter, quod non iure alicuius obligationis, sed per officium iudicis. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & firmat Bar. in l. obligamur. ff. de act. & obliga. & sequuntur Docto. ut refert Salycetus in d. l. fi. licet glo. aliter senserit in d. l. obligamur. & dicit Bald. singulariter in d. l. 1. ff. solu. matri. quòd pro dote constituenda potest pater incarcerari per Prætorem: quia esse carcer est iustus, & necessarius. Et licet officio Iudicis teneatur dotare, non tamen promittere ita, quòd promissionem dotis non dicitur fecisse ex necessitate secundùm Ang. in l. in traditionibus. ff. de pactis. & allegat pro casu l. 4. cùm dotem in princip. ff. solu. matri. licet ibi gloss. secundùm eum dicat contrarium. Allegat ibi pro casu expresso. l. tale pactum. §. fin. de pactis. ff. Et dico, quòd gloss. ibi hoc firmat subtiliter.

Or, Domini, aliud est magis effectum: quia ex hoc infert Ang. ubi supra, quòd cùm pacta apposita iuxta traditionem, uel promissionem, quam quis tenetur facere ex necessitate non nascitur ab ipsa traditione, uel promissione, ut certè d. singu. not. & ibi Barto. & Ang. in d. l. in traditionibus. & dixi plenè in l. fi. ità quis. §. ex lege. ff. de uerbo. oblig. Secus in promissione, uel traditione uoluntaria. Ideo pactum ap-
18 positum iuxta promissionem à patre factam, non † nascitur, quasi non fiat ex necessitate. Secus si apponeretur in traditione: quia illud pater tenetur facere ex necessitate. & ista est communis ratio ad l. mater. C. de iut. dot. quam ibi firmant glo. & Bal. & sententia communis. Tene menti præmissa, ex quibus singulariter infero, quòd uedum pactum nudum appositum iuxta traditionem, uel promissionem, quam quis ex necessitate præambulæ obligationis tenetur facere, remanet in sua nuditate, & non producit actionem, sed etiam si apponatur traditioni, seu promissioni, quæ fit per officium Iudicis, quod non credo uerum. Primum, quia per officium Iudicis nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. in fin. ff. de actio. empt. Ergo non potest dici appositum promissioni, uel traditioni, quæ fit ex necessitate obligationis præambulæ. Nec sumus in terminis eorum, quæ not. in d. l. in traditionibus. & pro casu in contrarium do tibi text. in d. l. fin. C. de dot. promis. iuncta l. unica. §. acce-
19 dit. C. de rei vx. act. Ecce in d. l. fina. † quod pater tenetur etiam filiam emancipatam dotare. intellige officio Iudicis, ut supra dixi. Ergo secundùm præmissa paciscendo ex nudo pacto non appropriaret sibi actionem de dote, quasi pactum sit appositum dispositioni, quæ fit ex necessitate, quod contra d. §. accedit. iuncto §. extraneum. in ea l. Ecce, ut intelligas, in d. §. accedit. dicitur, extraneum dantem dotem sibi posse actionem appropriare stipulatione, uel pacto. Nota uerbum, pacto.

20 Subdicit postea Imperator in d. §. extraneum. † quod intelligit omnem extraneum, qui personam dotandam non habet

in potestate. Ergo & pater, qui filiam emancipatam non habet in potestate. Vnde coniungendo tria ista iura, habes ibi contra præmissam decisionem Doctorum.

Concludo ergo tria contra Doctores.

Primò, quòd pactum appositum in traditione dotis, etiam per patrem, qui habet filiam in potestate, uestitur. Nec ob. d. l. auia. quia ratio præmissa Doctorum non est ratio illius legis & ista sit secunda conclusio. Sed dic de ratione illius legis, ut per Imol. in l. si cùm dotem. ff. sol. mat. &, ut dixi in rep. l. si itaq́. §. ea lege. de uerb. obliga.

21 Tertiò concludo, quòd illud, quod dicitur pactum † appositum iuxta dispositionem, quæ fit ex necessitate, non uestitur, procedit, si fiat ex necessitate præambulæ obligationis: secus, si fiat per officium Iudicis.

22 Sed quæro de pulchra q. quæ sæpe accidit. Pone, † quòd filia nupsit authoritate propria, an pater teneatur ei constituere dotem? Barto. tenet quòd non in l. obligamur. ff. de actio. & oblig. quasi tunc cesset ratio, propter quam cogitur eam dotare, quæ est, ut reperiat maritum.

Subijcit tamen, quòd si filia nubens propria authoritate, quòd promisisset dotem, quia pater non maritabat eam, pater tenetur dotare. Et reperio quòd hanc opi. Bar. sequitur Pano. in c. 1. extra de adult. & in c. cum causa. de raptori. Alij tenent indistinctè, quòd pater teneatur eam dotare: licet sit maritata propria authoritate: quia nec tunc cessat causa, propter quam obligatur pater dotare: quia etiam ad hoc tenetur, ut ex dote sustineantur onera matrimonij. casus est in l. assiduis. §. exceptis. C. qui pot. in pig. hab. Et uolunt Bart. & communiter Doct. in l. nupta. ff. sol. mat. Et hanc opin. sequitur Saly. in l. vnica. §. 1. C. de rei vxo. act. ut refert Ang. Are. in §. fuerat. instit. de act. Pro hoc etiam adducit ipse casum gl. in d. l. obligamur. quæ uult, ꝙ pater omnino teneatur dotare filiam: licet sit nupta: quam gloss. secundùm eum, sequuntur Iaco. de Arena, Bald. Ang. & Imol. in l. mulier. §. pen. ff. ad Treb. Et hanc opi. etiam firmat Imol. in l. 1. ff. sol. mat.

Sed attende, quia illa gloss. non loquitur, quando nupsit propria authoritate, sed potius quando pater eam nuptui collocauit non aliter constituendo dotem. Quo casu uult, ꝙ teneatur constituere: licet adhuc Barto. tenuit hoc casu ibi contrarium. Quid dicendum? Breuiter in iudicando & disputando tenerem contra Barto.

Primò, per rationem præmissam.

23 Secundò, per authoritatem glo. quæ contra † Barto. in proprijs terminis decidit in c. fin. 32. q. 2. dicens, ꝙ etsi nupsit propria authoritate, pater tenebitur dotare. Vel cogitabam concordare opinionem hoc modo. Quia aut nupsit alicui suo genere, uel moribus indigno, ita ut patri eius pudori esset: & tunc dico, ꝙ non tenetur dotare. ita dicit glo. sing. not. & in c. de rapto. 36. q. 1. sequuntur Archid. & Pano. in ca. 2. extra de despon. impub. ad quod allego tex. opti. in l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. contratab. & hoc casu procedat opin. Barto. Aut secundo loco non nupsit indigno: & tunc procedat alia opin. & ita etiam concordaui dictam opin. in d. l. 1. ff. sol. matri. Sequitur §. tertius.

A R G V M E N T V M.

Constituendę dotis genera, & species, tacitasq́; conditiones, ac effectus scribit.

S V M M A R I V M.

1 *Nuptias secundas eadem, qua priores, dote contrahi, restringe.*
2 *Dote indicta patrimonium totum quatenus, an non dandum.*
3 *Dotis expressa constituenda modi.*
4 *Doti extraneum adijci quatenus verum.*
5 *Dotem a duobus stipulari non posse.*
6 *Dotium conditio, eaq́; remissibilis.*
7 *Dotis dies quando incipiat, idq́; extendi, nu. 8.*
10 *Mortis causa constituenda dotis modi.*
11 *Dotis alienationem ex eius æstimatione permitti, aut vetari.*

ERTIO per ordinem uidendum est, qualiter constituatur dos inter uiuos? & dico, quòd potest constitui tacitè, & expressè.

1 Videamus ergo qualiter tacitè, constituatur. † Pone, quòd mulier dedit in dotem mille primo uiro: postea nupsit secundo uiro sine expressione quantitatis dotis, an in dubio uideatur in dotem dedisse secundo uiro quod priori dederat? Ang. Are. in §. fuerat. insti. de act. dicit, quòd sic: et est casus, secundum eum, in l. pe. §. ux. & ibi Barto. & Doct. ff. sol. ma. & in l. diuus. ff. de iure do.

Subijcit, quod Barto. in quadam disputatione, quæ incipit, Quædam mulier habens amplum patrimonium. uersic. In nomine Domini amen. limitat hoc uerum, si ex priore matrimonio non remanserunt filii: Alias secus per l. hac edictali. in prin. & ibi glo. & Doct. C. de sec. nup. & C. de dona. ante nup. l. si constante. §. pen.

Ego circa præmissa dubito: quia illa l. diuus. & etiam ille §. uxor. loquuntur, quando facto diuortio cum uiro, illi iterū nupsit. Quo casu nimirum, si inter easdem personas uideatur tacitè eadem dos constituta, argu. opt. in l. Item quæritur. §. qui impleto. ff locati. Sed ex hoc non sequitur, quòd idem sit in diuersorum personis: quia non est eadem ratio, ut probatur in d. §. qui impleto.

2 Sed quæro, † mulier habens bonum patrimonium simpliciter contraxit matrimonium cum Titio, an in dubio uideatur constituisse dotem sibi tacitè in toto illo patrimonio. gloss. in l. mulier bona. ff. de iure dot. determinat, quòd sic, post Aristotel. quem allegat, & eam notat ibi Barto.

Subiicit idem Barto. hoc se disputasse in disputatione, de qua supra feci mentionem post Aret. & ibi concludit, ut refert idem Ange. Aret. quòd propter solutum matrimonium non sequitur præsumptio constitutionis dotis. l. fina. C. de repud. §. si quis. in authen. de nuptiis. nisi postea mulier patiatur, quòd maritus utatur dotis bonis, & de eis disponat tanquam de bonis dotalibus; iuxta tradita per Bartol. in l. quæ dotis. ff. solu. matr. Circa quod puto esse aduertendum propter l. fin. cum sua glo. C. de pact. cōuen. tam super dote &c. Tunc posset uti rebus suis, tanquam procurator tacitè constitutus ex traditione iurium, ut ibi.

Item aduerte, quia si ista mulier esset minor 25. annis, tunc absque dubio non uidetur tacitè bona sua immobilia dedisse in dotem: quia illa etiam expressè dare non posset in dotem, sine Iudicis decreto. l. lex, quæ tutores. C. de administra. tuto. & glo. & Barto. Saly. & Docto. in l. 1. C. si aduersus dotem. & habetur in l. Titia. ff. de iure dot. Quod bene nota. Et tunc etiam aduertendum diligenter, quando est minor: quia si constitueret magnam dotem uiro indigno tali dote, posset petere restitutionem in integram. d. l. 1. nisi casus, ꝙ aduersus dotem immoderatam potest mulier petere restitutionem, & nedum ipsa, sed eius hæres, ut ibi est expressum, & ibi Barto. & Doct. Et est etiam gloss. in l. nulla. C. de iure dot. Quinimò etiam quando mulieri maiori succurritur, ut statim dicam.

Viso ergo membro primo, qualiter dos tacitè constituatur.

3 † Videamus, qualiter expressè. Et hic aduerte, quia dico, ꝙ potest expressè multipliciter constitui dos, uidelicet, per stipulationem.

Item simplici pollicitatione, seu pacto, mortis causa, acceptilatione, debiti remissione, debitorum delegatione.

Stipulatione autem dubium non est dotem cōstitui posse, intantum, ut etiam si nō interuenerit stipulatio, fingatur hodie interuenisse. C. de rei uxor. act. l. unica. circa prin.

Item potest constitui etiam simplici pollicitatione, & pacto nudo. Quo casu, licet de iure ciuili non detur regulariter actio, tamen speciale est in dote, ut ex eo agi possit. l. ad exactionem. C. de iu. dot.

4 Et attende, † quia in constitutione dotis potest adijci persona extranei: ut si mulier promittat tibi marito mille nomine dotis, aut Titio. Quo casu uidetur adiectus ad solutionem tantùm, non ad actionem sibi quærendam. l. si mulier ita dotem. ff. de iur. dot.

5 Adde, ꝙ causa dotis intantum respicit solius † mariti personam, ut in constitutione dotis non possint duo rei stipulandi constitui. casus est in l. si id quod. & ibi notat.

Item

Item animaduerte: quia in constitutione dotis semper inest tacita conditio, si nuptiæ, seu matrimonium sequatur. l. stipulationem. ff. de iure dotium. & in l. plerunque. §. si ante. eod. tit. & ideo, si remittantur nuptiæ, euanescit stipulatio,
6 † intantum, ut etiam si postea eidem nupserit, non conualescat stipulatio. l. licet. ff. de iure dotium. facit l. inter stipulantem. §. sacram. cum ibi not. ff. de uerbo. obliga. & quia inest ta-
7 cita conditio, de qua supra, sequitur † q si mulier promittens centum pro dote in anno proximo, non incipiet annus à die promissionis, sed à die nuptiarum. casus est nota. in l. tali pacto. in princip. ff. de iure dotium. per quem tex. uoluit Bald.
8 quòd † si uendo tibi rem cum pacto, q soluas pretium intra duos menses, non incipiunt currere isti duo menses, nisi post traditionem rei uenditæ.

Ego ualde dubito, si in uenditione nulla tacita subintelligatur conditio: imò est pura, nisi aliud dicatur.

Ergo à tempore ipsius contractus debet currere tempus solutionis pretij: quod etiam probo: quia & ipse emptor potest petere fructus perceptos à tempore uenditionis, soluēdo quoque ipse usuras pretij non soluti. l. curabit. cum sua gloss. C. de actionibus empti. l. Iulianus. §. ex uendito. ubi etiam gloss. & Bart. ff. de actio. empti.

Ergo, si ab eo tempore fruitur commodo pretij, æquum est ab eo tempore currere tempus termini stabili ad solutionem pretij.

Cogita, & attende etiam: quia ista tacita conditio intelligitur de primo matrimonio, de quo uidetur cogitatum. l. dotis promissio. ff. de iure dotiū. l. boues. §. hoc sermone. ff. de uer. & uerb. signifi. l. inter socerum. §. si. ff. de pact. dotal. facit l. fideicommissa. §. sic ff. de leg. 3.

9 Sed uideamus nunc, † qualiter mortis causa constituatur dos: & dic, q pater mulieris, uel extraneus mortis suæ causa potest promittere dotem: quia potest accidere, quòd moriatur promissor, constante matrimonio. l. si pater mulieris. ff. de iure dotium. Sed mulier ipsa mortis suæ causa non potest
10 promittere † dotem, ut ibidem quia dos illa oneribus matrimonij non potest seruire: ideo non potest promittere dotem, cùm morietur. Sed ea simpliciter constituta potest pacisci, ne, ea uiuente, petatur. casus est in l. Iulianus scribit. ff. de iu. dot.

Traditione autem constituitur dos, siue res tradatur ipsi marito, uel alij eius nomine: dum tamen maritus postea ratū habeat: alioquin periculum esset mulieris. & ipsa posset repetere, quod dedit. l. quemadmodum. §. 1. de iure dot. Nec refert, utrum tradantur res corporales in dotem, uel incorporales, puta ususfructus, de quo usufructu in dotem constituto dic, ut in l. cùm in fundum. ff. de iure dotium.

Acceptilatione autem qualiter constituatur dos, uide in l. promittendo. §. acceptilatione. & l. licet. §. 1. de iure dot. ff.

Per simplicem etiam debiti remissionem siue acceptilatione constituitur dos, quando marito debitori remittitur quantitas debita gratia dotis constituendę. Idem si erat species debita, quæ erat ipsius uiri, quo casu res ipsa uidetur breui manu ad ipsum uirū deuenisse. Sed si species debita nō erat uiri, tunc ad eum uidetur magis liberatio obligationis peruenisse, quàm res ipsa, quod est magni effectus: ut l. si sponsalibus. §. 1. ff. de iure dotium. dic, ut ibi.

Delegatione autem constituitur dos, si mulier marito suo delegauerat suum debitorem, quo casu potest marito imputari, si illum debitorem non compulerit ad solutionem, cùm erat soluendo, si postea factus sit non soluendo. Super quo tamen distingue notabiliter, ut in l. si extraneus. ff. de iure dotium. Et nota, quòd quando mulier pro dote delegat debitorem suum ante nuptias, potest eum conuenire ante ipsas nuptias: quia ipsa promissio in pendenti est l. si debitor. ff. de iur. dot. & not.

11 Postremò † animaduertendum: quia in constitutione dotis oportet consideremus quatuor. Nam aliquando datur res in dotem nulla facta æstimatione: & tunc non potest per maritum alienari, etiam consentiente muliere. instit. quib. alienare licet, uel non. circa princ. An autem possit alienari per mulierem, consentiente uiro, uidebimus infra in materia priuilegiorum dotalium. Aliquando uerò datur æstimata eo animo, ut habeat uim emptionis. & tunc res non remanet dotalis. Ideo alienari potest, etiam non consentiente muliere, tanquam res propria. l. plerunque. §. pen. de iure dot. ff. Aliquando, & tertiò, datur æstimata, non ut fiat emptio, sed ad finem, ut uideatur augmentum, uel diminutio ualoris rei, & tunc desinit res esse dotalis. l. quòd si fundus. ff. de fun. do. Sed tūc attende: quia talis æstimatio operatur, ut alienari possit, muliere consentiente: quòd aliàs non posset, ut supra dixi. casus est sing. & ibi Bar. Bal. & Doct. in l. si æstimatis. ff. solu. matr. Aliquando, & quartò, fit æstimatio simpliciter: & non apparet quo animo, sed in dubio sumus: & tunc uidetur æstimatio facta in dubio. ut faciat emptionem, glo. est notanda in l. si inter. C. de iure do. Quam ibi signat Bar. dicens esse casum in l. quoties. eo. ti. Et etiam sequitur Imo. in l. si æstimatis. licet Bal. aliter dicat, distinguendo in d. l. si inter uirum. & adde hic notata per Bar. circa operationem istarum æstimationum in quocunque contractu in l. si ut certo. §. nunc uidendum. ff. commodati. Sequitur. §. 4.

ARGVMENTVM.

Relictum doti, vel nupturę quando cedat.

SVMMARIVM.

1 *Relictum nupturæ quando cedat, idque ante nuptias petibile.*
2 *Relictum dotis nomine ab extraneo conditionale, fallit nu. 3.*
4 *Dotis causa à patre relictum, quando purè, subque conditione fiat.*
5 *Legatum doti à patre, an conditionale: idque uerius est.*
6 *Dotis relictum alimentis non minui.*
7 *Relicto filiam dotari, & ita submoneri. & nu. 9.*
8 *Loquendi communis vsus spectandus.*

VARTO videndum de dotis constitutione in testamento, & de uiribus relicti pro dote. Et facio circa hoc duo membra principalia. Quia, aut relinquitur mulieri pro se maritanda, uel ad maritandum. Aut pro eius dote, uel nomine dotis.

1 Primo casu, si relinquitur pupillæ † ad se maritandum, nō potest peti ante tempus ætatis legitimæ: quia requiritur, q causa, propter quam relinquitur, insistet. l. nec semel. §. si in habitationem. ff. quando dies legati cedit. Sed quando ad ætatem nubilem peruenit, tunc potest petere præstita cautione de nubendo etiam ante, quàm contrahat: quia relictum est pro ea maritanda simpliciter: & possunt fieri expensæ de necessitate ante contractum matrimonij, puta, in ipsis nuptijs. Et tale relictum non habet in se tacitam conditionem matrimonij: sufficit enim, q expendatur pro ea maritāda: licet nō maritetur. Et hoc significatio uocabuli demonstrat, ita Bart. in l. Titio centum §. Titio genero ff. de condit. & demon. circa si. apparatus sui. & sequuntur cæteri Doct.

Secundò casu, quando relinquitur pro dote, uel nomine dotis, aut ex causa dotis. Distingue, an tale relictum fiat per extraneum, an uerò per patrem mulieris: si per extraneum,
2 an tale relictum dicatur conditionale, † si matrimonium, uel nuptiæ sequantur ita, ut interim, decedente muliere, non trāsmittat ad hæredes: nec interim possit peti.

Attende: quia reperio grandes difficultates inter glo. & Doctores nostros. Sed sub breuibus huiusmodi rei habebis ueritatem. Nam glo. in d. §. Titio genero. uult, q licet stipulatio dotis sit conditionalis, ut uidistis supra §. præce. tamen secus in legato. Sed glo. sentit contrarium, q immo sit conditionale in l. in testamento. eo. ti. & sequitur Bar. in d. §. Titio genero. & in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & auth. de sanct. epis. §. sed hoc præsenti. licet gl. ibi dicat, q relictum pro dote est modale, non conditionale: sed confunditur per illum tex. ibi, donatum, aut relictum. Sed in donatione, quæ est contractus, non est dubium inesse conditionem. Ergo & in legato: cùm utrunque sit sub una determinatione, unde succedit l. tam hoc iure. de uulg. & pup. subst. Probatur etiam in l. si ego. in princ. ff. de iure dot.

Conclude ergo, q est conditionale, & requiritur, quòd matrimonium contrahatur: cùm dos sine matrimonio esse non possit: nisi fortè secundùm Bartol. in d. §. Titio. ex coniecturis appareret, quòd testator uoluit esse purum. Exemplū
3 secundùm eum, quando constat, † quòd testator aliàs esset donaturus. l. si extraneus. ff. de condit. ob caus. uel quando usus communis in ciuitate acciperet dotem pro matrimonio filiæ, etiam non nuptæ.

Solent autem multi dicere, Ista habet bonam dotem, licet nondum sit nupta, uel uidua: tunc enim uerbum prolatum à testatore intelligetur secundum communem usum loquendi, nec diceretur relictum cōditionale. l. cùm delanionis. §. asinā molendinariam. ff. de fun. instru. leg. Tene menti hoc: quia talis modis loquendi uidetur inualsisse communiter: quod uerum credo, nisi talis locutio esset apud vulgares tantùm, per text. singularem in l. item prætor. in princ. ff. de suis, & leg. De quo dic, ut latius dixi in Tract. statut. in tit. de exten. statut. interpret. §. nunc uenio. uersic. concludamus.

Videamus, quid iuris, quando tale relictum pro dote fit
4 per patrem. Super quo † dic, quòd si ultra tale relictum relinquit legitimam filiæ in testamento, idem dicendum quod est supra dictum in extraneo, secundùm Bar. per supradicta. Sed si legitima non relinquetur: tunc dicit, quòd legatum factum pro dote esset purum: quia constat, quòd pater aliàs esset relicturus: quia ad hoc tenetur, cùm aliàs testamentum non ualeret. Sed ego dico, quòd nec in casu præmisso ualet testamentum: quia ex quo simpliciter legauit pro dote, & nihil iure institutionis relinquit, testamentum est nullum, ut in auth. ut cum de app. cog. §. aliud quoq;. & not. §. igitur. instit. de inoffi. test. & per Bald. in l. quoties. C. de hære. insti. & per Barto. auth. ex causa. unde sit parens. C. de inoffi. test. Sed quid? si pater legauit, ut
5 supra in loco, † ubi est statutum, quòd filia dotata non succedat, nec possit aliquid dicere contra testamentum patris? Sol. Dicit Barto. in d. §. Titio. quòd cùm ex forma statuti pater non teneatur dotare purè: & talis dos succedat loco legitimæ, quæ legitima potest per statutum minui in quantitate, ergo etiam in tempore consequenter, tunc tale relictum pro dote erit conditionale, sicut dictum est in extraneo relinquente: nisi ex communi usu loquendi, uel alijs præsumptionibus aliter appareret iuxta ea, quæ supra dixi, & nō reijcietur conditio de medio, secundum quòd habetur in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. test. propter rationem præmissam.

Sed attende: quia reperio in hoc uarietatem inter Doctores nostros. Nam idem, quod Barto. uidetur tenere, Bald. in l. non sine ratione. C. de bonis, quæ liberis. qui per hoc infert ad quæstiones, quas tetigi in Tractatu statutorum, in tit. de statuto fœminas excludente. §. nunc uideamus. uers. quid si stante. & idem uidetur uelle Cyn. in l. sancimus C. de nuptijs. in fine apparet, dicens, quòd si sub conditione reliquerit, expectabitur tempus nuptus, & non reijcitur conditio. Secus, si sub modo, idem tenet ibi Io. Fabri, dicens, quòd si sub modo reliquat, puta, ad ipsam maritandam poterit statim peti, sentiens, secus si sub conditione. Sed contrariam sententiā, quòd imò reijciatur conditio, & possit statim dos peti, tenuit Richardus, ut refert Cyn. ubi supra. & idem tenuit Dy. ex facto consultus. Idem reperio firmasse Albericum in 4. par. statutorum. q. 109. Ex hoc inferens, quòd non poterit contrariari talis relicto pro dote, puta, si sine liberis decesserit, per l. quoniā in priorib. Saly. uerò in d. l. sancimus. concordat opiniones: quia aut ultra relictum dotis statuit pater, quòd alimentaretur de bonis suis: & tunc uidetur uoluisse compensare alimenta cum mora, & dicti temporis dilatione: nec potest interim perire quantitas debita; & cessat ratio d. l. quoniam. & consequenter erit relictum conditionale. & idem in effectu dicendum si esset statutum, quòd interet per fratres alimentaretur: & ita procedet opinio Barto. Cæterum, ubi per patrem, nec per statutum esset prouisum mulieri de alimentis, tunc proce-
6 det opinio communis. Ego dico, † quòd ista concordia non habet saporem: quia etiam si pater non disposuerit, quòd debeat alimentari eum ad fratrem, uel alium hæredem spectet onus alimentandi dictam mulierem. l. qui filiam. & ibi Barto. ff. ubi pupilli educari debeant. & per Iac. de Are. Cy. & Doct. in l. alimenta. C. de neg. gest. & ideo fratres non possunt posteà alimenta præstita imputare relicto dotis. unde teneo indistinctè cum Barto. & sequentibus per iura, & rationes suas.

Quæro, pone, stante statuto, de quo suprà, quòd filia dotata
7 non succedat † an sufficiat, ut excludatur per statutū, quòd sit in testamento patris sibi relicta dos? uidetur, quòd nō, quia tūc non dicitur dotata, quia dos sine matrimonio esse nō potest, ut dixi in §. præcedenti. Sed Bar. determinauit contrarium in d. §. Titio generis. quia illa uerba statuti, filia dotata &c. debēt intelligi, idest, illa, in qua pater actum dotandi exercuit, quantum in eo fuit. l. mulier. ff. de conditionib. insti. & l. Stichus si hæredi, ff. de statulibe. & idem firmauit ipse Barto. in l. cum plures. §. penultimo. de administratione tutorum. ubi uidetur etiam glossa secundùm eum. Idem reperio tenere Bal. in l. si placet. ibi item iuxta hoc. C. de conditionib. insertis. licet alibi uariauerit. Idem tenet ipse Bal. in l. non sine ratione. C. de bon. quæ libe.

Sed attende: quia contrariam sententiam, quòd non excludatur uirtute statuti, quasi non dicatur dotata, tenuerunt ibidem Iac. de Rauenna, Petrus, & Raymundus, ut refert Bald. etiam, quòd plus est, si iam tempore mortis patris fuisset desponsata. & idem etiam in hoc ultimo casu reperio firmasse Panormitanum in Rubrica de sponsalibus. Sed secundùm Bald. illud verum, si diceret, mulier nupta, uel maritata: quia sponsa non dicitur maritata, non succedat: quia tunc excluderetur, ut supra.

Postremò reperio Paulum de Castro in alphabeto suorū consiliorum. uersi. dos. cōcordare opiniones hoc modo. Quia aut statutum dicit, quòd frater, aut pater teneatur dotare sororem, & ipsa nihil aliud possit petere: tunc sola superexistentia masculi eam excludit: & procedat opinio Barto. Aut dicit, quòd filia dotata &c. & tunc non excludatur: quia per tale relictū non dicitur dotata. & ita se sepissimè consuluisse refert. Et credo, quòd uerum dicat de iure.

Primò, quia talia statuta sunt odiosa, ut plenè dixi in Tract. statu. in tit. de statu. fœminas excludente. §. 1. & restringēdum, quantum est possibile, quasi uitiosa, & accusatoria naturæ. l. maximum uitium. C. de liberis præteritis. Debent ergo intelligi in casu, quo uerè est dotata, quod non est ante matrimonium. l. 5. de iure dot. ff. Et expone dotata, idest, in qua pater actum dotandi exercuit, prout dicit Bartol. est incidere in maximum absurdum, uidelicet, quòd impropriemus uerba pro extendendo statutum corrigens ultra casum suum, & potius debemus contrarium facere, uidelicet, impropriare,
8 ut † restringamus c. cum dilectus. extra de consuet. c. 1. in fin. extra de filijs presby. lib. 6. Et dixi plenè in statutis in ti. de restri. interpretatione statutorum. per totum. & hanc partem etiam postremò sequuntur Cyn. & Imol. in dict. §. Titio genero. Tamen, quia non libenter recedo à Barto. puto eum posse sustineri, attento usu loquendi, secundùm quem etiam uerba statuti deberent interpretari, ut dixi. plenè in titu. de extens. statut. interpret. §. nunc uenio. uersic. concludamus.

9 Cæterùm † consueuimus dicere de filia, cui relicta est dos, ista habet amplam dotem, uel, est bene dotata. Ergo saltem opinio Bar. corroborabitur ex usu loquendi. Et attende, quia istam consuetudinem loquendi adducit Bald. in d. l. non sine ratione. & per hoc uidetur probata secundùm opin. aliquorū in l. de quibus. supra de legib. Plus reperio eleganter tenuisse Bar. in l. quod autem. ff. de iu. dot. quod etiam si pater relinquat simpliciter in testamento filiæ certam quantitatem, puta, centum, nec dicat pro dote, tamen intelligitur in dubio, quòd pro dote relinquatur, stante statuto tali, de quo suprà. & consequenter dicetur dotata. Quod est notandum, & singulariter menti tenendum.

Postremò quæro, an si filia tempore mortis patris sit maritata, & dotata, an pater in ipsa dote data, poterit eam instituere: nam aliàs tanquam præterita infringat testamentum, cessante statuto de quo supra. Bald. in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. tenet, quòd sic: quia ex quo dos legitimæ imputatur, consequenter in eam poterit institui, sicut in legitima. & idem tenet Odofre. in ista l. quoniam. & de hoc habes glo. sing. in l. 3. §. sed uerum. ff. de minor. Et si dicas. Quid operabitur, quòd filia in re iam propria instituatur? Respondet Bal. quòd operatur ius accrescendi, ut habetur per eum in auth. nouissima. C. de inoffi. test. Sequitur §. 5.

ARGVMENTVM.

Vniuersus §. quinti progressus eo tendit; ut ostendat, quando, an non, donare censendus sit dotem non receptam cō fessus in iurando: idq; quibus, an non, obsit.

SVMMARIVM.

1 *Dotem non numeratam confessus ante nuptias non remittit. fallit tamen.*

2 Diuertentis confessionem non receptam tenere. Restringe.
3 Dotis non recepta confessio, constante matrimonio, quatenus ualeat, an non. & nu. 4.
5 L. Papinianus. de do. inter vir. & vxo explicari.
6 Dotis non recepta confessio, qua, an non confirmetur. & num. 7. & 14.
8 Dotem non receptam confessus quibus spicebus non donat.
9 Dotis non recepta confessio quando donatio censenda. an non: effectu † nu. 11. 12. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 26. 27. 36. verius numero 28.
10 Leges aliquod enucleate.
13 Confessio dotis quibus, an non, obsit. & nu. 20. 29.
15 Confessio non recepta dotis quando obsit. & nu. 16.
30 Dotis non recepta confessio quibus creditoribus noceat, an non. & nu 31. 32. & 37.
33 Confirmatio confessionis dotis quatenus retrotrahenda, an non.
34 Iureiurando quatenus, an non, confirmentur simulata.
35 Iurisiurandi quando, an non, necessaria solutio.
38. Dotis tacitè confessa an insit pignoris prælatio.
39 Excipere dotem confessam numeratam non fuisse, quando, an non liceat. & nu 40.
41 Iurata quando, an non, repeti possint. & nu. 42.
43 Velleyani, & non numeratæ dotis exceptionis quatenus æquiparata.
44 Iuratorum actuum quibus, quandoque contraria licet.
45 Iurisiurandi confirmatory conditio.
46 Actus donationis interpretari repetitionem pariunt, quiq; accipiatur. & nu. 47. & 48.

VINTO oportet uidere, an confessio dotis re-
ceptæ teneat? Circa quod attende: quia intramus
materiam fructuosam, & mare magnum. Et pro
indaganda ueritate faciam tria membra principa-
lia. Nam, aut maritus confitetur ante matrimonium recepisse
dotem, aut tempore diuortij, aut constante matrimonio.
1 Primo casu, † si confitetur animo donandi, puta, honoris
causa, ut uideatur recepisse, quod non recepit, non ualet con-
fessio, etiam ante matrimonium. Casus est notabilis in l. 1. C.
de donationib. ante nuptias. secus si donasset, & tradidisset
uxori futuræ, & demum ab ea illud donatum recepit in dotē:
quia tunc ualeret, ut est ibidem casus notabilis. Quid autem,
si in dubio, quando ante matrimonium maritus confitetur
recepisse dotem, an uideatur facere animo donandi, uel po-
tiùs sub spe futuræ numerationis? Certè credo, quod in dubio
non uideatur facere animo donandi per ea, quæ dicam in 3.
membro principali: quia interpretamur in eam partem, qua
dispositio non ualeret d. l. 1. Quod debetemus facere, ut infra
dicam. Quod intellige, nisi efficaciter esset renunciatum ex
ceptioni non numeratæ dotis cum iuramento de non con-
traueniendo, quo casu non præsumeretur animus donandi:
quia tunc non potest accipi coniectura spe futuræ numera-
tionis: quia illi renunciat, & ista renunciatio nihil aliud est,
quàm donatio. l. si quis delegauerit. & ibi Barto. ff. de dona.
secus si iurasset contenta esset uera, ut latiùs dicam in 3. mem
2 bro principali. † Si uerò & secundo casu principali confitetur
tempore diuortij animo donandi recepisse, quod non rece-
pit, quod diuortium fiebat ob iustam causam, tunc absque
dubio ualet. l. uitricus. cum l. seq. & seq. ff. de do. inter ui. & ux.
Si uerò non suberat iusta causa, diuertat adhuc. idem uidetur
dicendum. l. sed interim. §. fin. cum l. seq. & seq. in eo. tit. Sed
tunc dubio, per d. l. uitricus. cum l. seq. per quam. l. Doc. in l. si
diuortio. ff. de uerb. obl. uideatur uelle, quod tunc non teneat.
Sed tunc quæro, quid in dubio. Solut. Dicerem, quod primo
casu in dubio confitens se recepisse, quod non recepit, uidetur
fecisse animo donandi: cùm non posset accipi alia coniectura,
nec ex tali præsumptione uideatur dispositio.
Sed in secundo casu ita præsumendo, præsumeremus do-
nationem, quæ non teneret. Vnde fortè potius præsumeretur
error, quàm animus donandi.
Circa tertium casum cùm quæritur, an confessio receptæ
3 † dotis facta, constante matrimonio, ualeat, oportet uagari p
ares inspectiones: quia, aut constat, quòd talis confessio ema-
nauit animo donandi, aut constat expresse, uel tacitè, quòd
facta fuit sub spe futuræ numerationis.
Aut tertio sumus in dubio.
Primo casu non est dubium ualere talem confessionem per
totum titu. de dona. inter uir. & uxo. ubi in casu, quo rusticus
acciperet nobilem, et in uxorem, & constitueret sibi dotem,
ampliaret, aut confitetur animo donandi accepisse, ut suprà:
quia tunc tenet talis donatio, quasi facta in remunerationem
nobilitatis secundū Bar. & Doct. in l. si diuortio. ff. de uer. obl.
& allegatur ad hoc glo. sing. in l. si uoluntate. C. de dot. promi.
Sed, iudicio meo, hoc de necessitate nō probat. Bal. ibi dicit, quod
si est tanta inæqualitas, quod mereatur mulier talē donationem,
ualebit, aliàs non. Ideo dicerem, quod si rusticus diues accipit mu
lierem nobilē, & pauperē, quod tunc nō erit inæqualitas: de qua
loquitur Bal. quia ignobilitas viri supplebitur per suas diuitias, quæ
debēt compēsari cū nobilitate mulieris pauperis. Eius tñ con
trariū uidetur velle Bar. in l. si uolūtate. & Imo. in Rub. ff. sol.
mat. Sed postremò cogitabā cōcordare hoc modo, quod iste uir,
licet sit gñe ignobilis, morib. tñ & oīa nō est ignobilis, & tūc
dico compensationē, de qua suprà, fieri debere. Aut iste uir e-
rat rusticus quadratus, diues tñ, qui accipit mulierē nobilem,
pauperē tñ: & tunc dico, quod adhuc erit magna inæqualitas: &
poterit procedere opinio Bar. & Imolæ in locis præallegatis.
4 Item † fallit, si interuenisset iuramentū secūdùm aliquos, de
quo infra uidebitis. Attēde tñ: quia licet regulariter nō teneat
ab initio talis cōfessio de dote recepta animo donādi: morte
tñ mariti confirmatur: quia illa confessio cū traditione habet
vim traditionis, vt est gl. notāda in l. 2. C. de dote cauta. quam
Bar. & Doctores singulariter notāt, ac ēt post Bal. Iac. de Are-
na in l. 1. C. de dona. ante nup. & Cy. in d. l. si diuortio. & te
uera est notanda ad ampliationē l. Papinianus. ff. de do. inter
5 ui. & uxo. † ubi est casus singularis, quod donatio inter uir. & ux.
confirmatur morte, si traditio interuenerit. Et idem in simili-
bus donationib. quæ morte cōfirmātur: ut donatio facta filio.
l. donationes. C. de do. inter uir. & uxo. & ibi notatur: quia ex
præmissis patet, quod licet uera traditio non interuenit, si tñ in-
teruenit aliquid, quod loco traditionis habetur, sufficit ad cō-
6 firmationem, ut est cum promissione: & † hoc qñ animo do
nandi confitentur: secus si sub spe futuræ numerationis secū
dùm Sal. in d. l. 2 uel etiam simulatè causa honoris secundū
Bal. in d. l. 2. Idem uidetur ubicunque expressè non apparet,
quod confiteatur animo donandi, sed simulatè confitetur recepis
se cùm intendat, iuxta ea, quæ infra uidebitis: quia ex simula
to contractu non transfertur possessio. l. emptor. ubi casus est
sing. ff. de aqua plu. arc. & consequenter non poterit confir-
mari per d. l. Papinianus. de quo uidetur gl. & ibi Ang. in l. si
donatione. C. de colla. Sed attende: quia illud uerum, qñ nul-
lus alius cōtractus q̄ ille simulatus, in ueritate agebatur.
7 Cæterùm, si alius in ueritate agebatur, ex quo possit † pos-
sessio transferri, ut in casu nostro, quo agitur, quod sit donatio,
tunc ex illo, qui in ueritate agitur, transfertur possessio. Sed
Bar. in d. l. emptor. & Sal. in l. 3. C. plus ualere, quod ag. Nec
dicas, ille, qui in ueritate agitur, est inutilis: quia respondet, quod
ēt ex inutili contracto transfertur possessio. casus sing. in l. 1.
§. si oīt. ff. de acqui. pos. In dubio autē quid sit, infra uidebitis.
Secundo casu, qñ constat tacitè, uel expressè, quod non confi-
tetur animo donandi: tunc habet locum titulus de dote cau
ta: & potest opponi exceptio non numeratæ dotis. Nec con-
firmari potest talis confessio in uim donationis per mor-
8 tem. Sed pulchrum est uidere, † per quas coniecturas ap-
parebit, quòd confiteatur animo donandi, sed potiùs ani-
mo consequendi numerationem. Dic, quòd si unà cum
marito alius confessus est, & se obligauit ad dotis restitu-
tionem, certè cùm in extraneo in dubio non præsumatur
animus donandi iuxta ea, quæ dicam in tertio membro seq.
similiter nec in marito: ne eadem confessio mariti, & alte-
rius simul facta diuerso iure censeatur, arg. l. eum qui. de
usuc. ff. & probatur in l. fina. C. de dote cauta. & ita dicit Ang.
Are. in §. fuerat. insti. de act. in 14. colum. Attende tamen,
quia, iudicio meo, est argu. contrarium. l. hac consultissi-
ma. §. ex imperfecto. C. de testam. Et tene menti, dum alle-
gat d. l. fi. quæ loquitur etiam, quando pater mariti unà cum
filio mariti confitetur: & sequitur, quòd tunc non præsumetur
animus donandi.
Item constabit, quod non animo donandi, quando statim
post talem confessionem pater mulieris, aliusve cōstituens do
tē se obliget ad illam dandum, non obstante tali confessione
de recepto. & iste est casus, qui quotidie occurrit. Quo casu at
tende diligenter: quia maritus per hoc uidetur recepisse no-
mine promittentis in solutum. Ideo, mortuo marito, & ante
solutionem sibi factam eius hæredes compellerentur restitu
re dotem mulieri. Nec liberarentur cedendo actionem con-

tra patrem, uel fratrem mulieris, uel aliquem alium promit-
tentem dotem. Ita Bar. sing. in l. pen. §. si uir. ff. sol. mat. post
Iac. de Atena. & sequuntur ibi Cy. & Imo. licet Bal. ibi teneat
contrarium, quasi confessio sit facta non spe futuræ numera-
tionis, sed potius futuræ promissionis. Quo casu procedit,
quod dicit Bar. tene menti, quia quotidianum.

Circa tertium passum in dubio, si in matrimonio confitea
9 tur per publicum instrumentũ † se habuisse, & recepisse mil-
le nomine dotis, præsumitur fecisse animo donandi, quo ca-
su non ualebit iuxta præmissa: an uerò potius spe futuræ nu-
merationis, ita ut possit opponere exceptionem non numera
tæ dotis. Et in hoc artic. reperio. ꝙ Ang. Aret. in §. fuerat. In-
sti. de actio. determinat, ꝙ per mutuum amorem uiri, & uxo-
ris præsumatur in dubio fecisse animo donandi talem cõfes-
sionem. Et ita dicit expressè sentire Bart. in l. Papinianus. ff.
de dona. inter uir. & uxor. Sed ego dico, ꝙ Barto. loquitur in
terminis l. 2. C. de dote cauta. quam ipse allegat. Sed glo. &
consequenter Bar. loquuntur, quando constat, confessionem
factam fuisse animo donandi, quo casu habet uim traditio-
nis, ut supra dixi, non autem loquitur in dubio. Allegat etiam
ipse Ang. & Bal. in l. 1. C. de dona. ante nup. sed non reperio
in libro meo, quod aperiat, quid in dubio. Allegat etiam Bal.
10 in l. 1. C. de dote cauta. ubi dicit, quòd † dos nuda confessio-
ne non constituitur. Allegat Bald. in l. 2. C. eod. titu. Sed nec
textus, nec Bald. ibi loquuntur in dubio: sed quando consta-
bat de animo donandi, ut exprimitur in textu. Allegat etiam
Bartol. in l. si diuortio. ff. de uerb. oblig. & ad idem eund. Bar.
allegat Salyc. in l. 2. C. de iure dot. Sed attende: quia Bar. non
loquitur, nisi secundùm glo. quæ non loquitur in confiten-
tem: sed in mulierem stipulantem dotem, quam non dede-
rat. Item, loquitur in terminis d. l. 2. ubi, ut dixi, constabat de
animo donandi. Sed præmissam opin. bene uidetur firmare
Bar. in l. cum quis decedens. §. Titia. de leg. 3. ubi vult, quòd
confessio de dote recepta facta constante matrimonio, pote-
rit, quasi sit donatio, per maritum reuocari, licet iuramento
sit roborata. Idem tenuit in proprijs terminis Bald. in l. 1. C.
11 de inoffic. donat. Et quod in dubio præsumatur donatio, † re
perio firmasse Cy. in l. si diuortio. ff. de uerb. obl. post Bal. in
l. generaliter. C. de non num. pec. & ibi dixi. Idem tenuit Ia.
de Raue. ut refert. Sal. in l. 2. C. de dote cauta. & Cy. in l. 1. C.
de don. añ nup. ut idẽ Sal. refert. Sed in cõtrariũ, ꝙ imò in du
bio, non uidetur donare, uidetur uelle Cyn. in d. l. 2. ut ibi re
12 fert Sal. & ipse idem Sal. quia † aliàs, secundùm eum in pau-
cis casibus haberet locum exceptio non numeratæ dotis. Et
in dubio ubi potest capi alia coniectura, non debemus accipe
re coniecturas donationis. l. cum de indebito. ff. de probat. Et
idem per hanc rationem tenet Imo. in d. l. mulier. Et ad idem
ego allego Bar. in auth. sed iam necesse. C. de donat. ant nupt.
ubi dicit, quòd licet talis confessio de recepta dote non præiu-
13 dicet creditoribus ipsius confitentis: tamen † ipsi confitenti
præiudicat, quod non erit, si præsumeretur fecisse animo do-
nandi: quia tunc non tenet: toto tit. de dona. inter uir. & ux.
& consequenter non præiudicaret. Postremò, de hoc dico, es-
se glo. & Bar. in l. 1. C. de dote cauta.

Declarando consequenter, ut infra dicam, quid dicemus in
ista ardua, & quotidiana quæstione? Attende diligenter: quia
primò ponam quosdam casu notabiles, in quibus in dubio
non præsumetur facta animo donandi: & demum arguam ad
partes: & quid sentiam subijciam.

14 Et dico † primò, quòd quando mulier, uel alius, primò per
stipulationem promisit dotem marito, & postea maritus con
fessus est dotem se recepisse: nam tunc talis confessione stan-
te sibi præiudicat. Casus est secũdum unum intellectum, qui
fuit Petri in l. in contractibus. §. 1. ibi, illis etiam securitatib.
C. de non numerata pecunia, & pro hoc etiam Sal. licet etiam
defendat intellectum gl. de quo ibi, & de quo infra dicam. Est
etiam de hoc gloss. in l. fina. C. de dote cauta. & ita po-
test intelligi, quando confessus est, & renunciauit exceptioni
15 non numeratæ dotis. Vel lapsum est tempus † opponendi:
quo casu sibi præiudicat confessio: sed non creditoribus præ-
teritis, de quo infra dicam. Nam in casu præmisso, ex quo
præcessit instrumentum præmissionis dotis, non est mirum,
si confessio postea mariti de dote recepta sibi præiudicet: quia
uidetur facta occasione dictæ promissionis sibi factæ per mu-
lierem: quod tene menti: quia est casus notabilis, in quo ex-
ceptio non numeratę dotis non habet locum. Nam tunc ha-
bet locum, quando de promissione præcedenti dotis constat,
sed simpliciter apparet instrumentum cõfessionis dotis, quod
bene nota. & est glo. in d. l. fi. & ibi Sal.
16 Item dico, & secondò † quando esset geminata confessio de
dote recepta facta diuersis temporibus, quo casu sibi præiudi
cat, & consequenter non præsumitur animus donandi, ut in
d. §. j. secundùm alium intellectum gl. qui etiã cõiter approba
tur. Addo simile, quod dicit Cy. in l. 1. in prin. ff. de uerb. obl.
qui dicit, ꝙ licet pactum nudum non pariat actionem, tamen
ex duplici, seu geminato pacto nudo agi põt: sicut uidemus,
ꝙ licet uerba enunciatiua non disponant, nec probent, tamẽ
secus, si bina enunciatio emanauerit, ut est casus notabilis, &
ibi Bar. in l. cum scimus. C. de agricolis, & censi. lib. 11. C.
17 Præmissis autem cessantibus, an in dubio † præsumatur cõ
fiteri animo donandi? Arguo, ꝙ non: quia debemus interpre
tari taliter, ne actus sit nullus. l. quotiens in stipulationibus. ff.
de uerb. obl. imò illa debet esse ultima interpretatio omnibus
alijs possibilibus cessantib. ut notatur p gl. & Doct. in l. ueteri
bus. ff. de pactis. & l. inter stipulantẽ. §. 1. de uerb. oblig. Potius
ergo interpretari debemus, ꝙ sub spe futurę numerationis,
quo casu ualebit dispositio, licet infra certũ tps possit opponi
exceptio nõ numeratæ dotis. Nota bene hãc rationẽ, quia est
fortis. Pro hoc ẽt adduco rationẽ, quia si in dubio præsumere
tur aĩus donãdi, ergo nunq̃ in dubio opponeretᷣ exceptio nõ
numeratæ dotis, sed tñc qñ cõstaret, ꝙ sub spe futuræ nume
rationis hoc fecit, ꝙ esset ualde restringere tit. de dote cauta.
18 Item pro hac parte, ꝙ in dubio nõ p̃sumatur † animo do-
nandi fecisse, adduco tex. siue gl. in l. si sponsus. §. causa. ff. de
do. inter uir. & uxo.

Item, quia tunc talis cõfessio ẽt cũ renunciatione exceptio
19 nis nõ numeratæ dotis nõ ꝑdesset mulieri † cùm renunciat
exceptioni, sed ẽt quædã donatio. l. si quis delegauerit. & ibi ele
ganter Bart. ff. de donatio. Contrarium vult. Bar. in l. assiduis.
C. qui pot. in pigno. hab. Dicẽs plus, ꝙ tunc talis dos confessa
ta cũ tali renũciatione habet priuilegiũ ueræ dotis. Et ita dicit
communiter obseruari, licet (quò ad hoc ultimũ) gl. uideatur
ibi contrariũ innuere. sed secũdũ Bar. loquitᷣ, qñ nõ est renun
ciatũ dictæ exceptioni, uel nõ est transactũ tps opponendæ ex
ceptionis, quo casu dos cõfessata nõ habet priuilegiũ pp di-
ctam exceptionem, de quo tamen latius infra dicam.

Postremò uidetur casus pro hac parte in l. fina. C. de do.
cauta. ubi loquitur in dubio, ut patet ibi, conscribi modis est.
Et tñ dat exceptionem non numeratæ dotis. ẽt hæredibus ma
riti, quibus non daretur, si censeretur fecisse animo donandi:
quia illa donatio morte cõfirmaretur. l. donationes. C. de do.
inter ui. & ux. quia ista ipsa est ueritas, iudicio meo, licet pos-
sint fieri plura argumenta pro contraria parte. Sed singulis,
dum referam, respondebo, breuitatis causa.

In contrarium igitur arguo sic. Nam in dotis constitutio-
ne exigitur numeratio, ut est expressum in l. j. C. de dote cau
ta. Modò sic, regulam habemus, ꝙ ubicunque requiritur nu-
meratio, & de facili põt committi fraus, seu simulatio, tunc cõ
fessio non probat numerationẽ. l. per diuersas. C. mandati. &
ibi notatur. & per Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus.
ff. de uerb. obl. Sic huic potest responderi fatendo, ꝙ non pro
batur numeratio, & ideo habebit locum exceptio non nume
ratæ dotis: non autem, quòd præsumatur animus donandi.

Item regula præmissa procedit quantùm ad præiudicium
20 tertij: tamen † tales confessiones bene nocent secundũ Bar.
in l. duobus. §. 1. de iureiu. ff. & dixi in l. cum filius. in princ. ff.
de uerb. obl. & in l. Titia. in prin. eo. ti. & etiam vult Barto. in
proprijs terminis in auth. sed iam necesse. ut supra dixi.

Item pro hac parte arguo fortiter: quia ubicunque titulus
lucratiuus est prohibitus inter eos, inter quos dispositio geri-
tur, tunc confessio de recepto præsumitur in fraudem legis
21 † emissa, & animo donandi: id quod nõ poterat, lege prohibẽ
te, casus est ualde notabilis in l. qui testamentum. ff. de proba.
& gl. in l. si donatione. & ibi Bar. Sal & Doct. C. de colla.

Modò sic, inter uirũ, & uxorẽ est prohibitus titulus lucra-
tiuus, ut in titulo de donationibus inter uirũ, & uxorem. Er-
go confessio de recepta dote, ubi non apparet aliter de nume-
ratione, præsumitur facta in fraudẽ legis animo donandi. Sed
huic subtilizando potest responderi, ꝙ illud uerum, quando
non potest accipi alia coniectura, quàm aut ueræ receptionis,
aut simulatæ cõfessionis in fraudem legis, quo casu inter in-
capaces potius præsumitur simulatio, & fraus, quàm non re-
22 ceptio. Sed † in casu nostro potest accipi tertia coniectura
præsumptiua per totũ tit. de dote cauta, uidelicet, ꝙ nec uerè
recipit

recepis, nec etiam confessus fuerit in fraudem legis animo
donandi : sed potiùs spe futuræ numerationis. Et hanc ulti.
præsumptionem debemus assumere, ut sustineatur actus, iu-
ribus præallegatis.

Item pro hac parte etiam adduco rationem Cyni in d.l.si
23 diuortio. quia inter virum, & vxorem, & alios † necessitudine
coniunctos de facili per mutuum amorem præsumitur ani-
mus donandi. l.vnum ex familia.§.si.ff.de leg.2. Adde bonum
tex.l. Procula cum magnæ. ff. de proba. Sed huic potest re-
sponderi per interpretationẽ: quia potest negari per l.si spon
sus.§.circa uenditionem.ff.de dona.inter vir.& vxor. Vel sub-
tilius dico, quòd inter coniunctos de facili præsumitur dona-
tio, vbi illa donatio possit valere, aliàs secus. Sed huic obstat l.
si filij.cum l.seq.vbi sunt duo casus valde notabiles, in quibus
præsumit̃ donatio inter vir.& vxo.vnde potes meliùs dicere,
quòd præmissa procedunt, uel alia uerisimilior coniectura
non potest accipi.

Cæterùm, hic alia uerisimilis, & legibus approbata potest
accipi. ergo &c.

Vltimò, pro hac parte adduco textum, ubi uidetur expres-
sus in l.1.C.de dote cauta. ubi tex. loqui uidetur in dubio, ne-
necessariò probat finis, ut infra dicam: & uult, ꝙ dos nuda
24 confessione non constituatur. Nec dicas,† hoc dicit propter
exceptionem non numeratæ dotis: quia dico, ꝙ ille tex. pro-
bat, ꝙ talis confitens ipso iure sit tutus, ut patet ibi, ita demũ
ad petitionem &c.

Item dicit, ꝙ dotem non scriptura dotalis instrumenti fa-
cit, sed numeratio. Ergo non loquitur, quando confessus est
spe futuræ numerationis: quia tunc confessio faceret dotem,
licet obstaret exceptio. Quinimò, & in effectu faceret dotem
post tempus, de quo in l.fin. cum sua auth. C. de dote cauta.
In dubio præsumatur confessio emissa animo donandi, quo
25 casu ipso iure † tutus est confitens. Nec dicas, potest intelli-
gi, quando constabat, ꝙ animo donandi confitebatur : quia
negatur propter finem ibi, si dotem ubi te ipsa datam &c.
quæ uerba tunc frustratoriè apponerentur. Et ex præmissis
patet, quòd glos. ibi finalis non bene intelligit, quæ dicit,
quòd talis confessio non nocet nisi lapso tempore oppo-
nendæ exceptionis non numeratæ dotis. & sic uult intelligere il-
lum textũ in confessiona facta spe futuræ numerationis. & ita
etiam Barto. ibi. Et cùm illi textus loquantur in dubio, ut di-
xi, consequenter erit ibi decisio glossę: ac etiam Bart. ꝙ in du-
bio præsumitur facta spe futuræ numerationis potius, quàm
animo donandi. Tene menti authoritatem illius glossæ,
quam suprà allegaui. Et profectò illa textus subtiliter intelle-
ctus urget maximè. Barto. tamen ibi in suo summario sentit
solutionem : quia dicit, quòd dos confessata non numerata
non potest in effectu repeti, Nam dicit effectualiter propter
exceptionem non numeratæ dotis : tamen, ut uides, est læ-
dere uerba legis. Tamen per rationes, quas supra feci pro
contraria parte, dico, ꝙ de necessitate ita debet intelligi.
Vel etiam dicerem, ꝙ ubi etiam confitetur spe futuræ nu-
merationis, ipso iure est tutus : & illa exceptio est intentio-
nis, & facti : cùm intra tempus opponendæ exceptionis sis
solùm ciuiliter obligatus, secundùm ueram opinionem, de
qua in l. cùm quis. C. de iur. & facti ignor. & in l. 1. ff. de
condict.indeb. quæ ciuilis non prodest ad agendum, & istam
credo ueritatem, ut suprà dixi, ꝙ in dubio non præsumatur
animus donandi per rationes supra tactas : & ad argumenta
facta ad oppositum responsum est. Dicit tamen Saly. quòd
26 si mulier † tanta paupertate teneretur, quòd non est spes in
solutione dotis confessatæ, tunc bene præsumeretur animus
donandi. ita dicit in l. 2. C. de dote cauta. aliàs in dubio
præsumetur fecisse spe futuræ numerationis. Et ideo dico,
quòd etiam in iuramento inesset ista tacita conditio. Casus
est in l. fin. C. de non num. pec. Sed, si præsumeretur do-
natio, firmaretur iuramento secundum ueram, & commu-
nem opi. quam tenui in Tract. contractuum ueritorum in
27 29.combinatione. Et idem † in primo casu, si renunciasset
exceptioni non numeratæ dotis cum iuramento de non con-
traueniendo secundùm Barto. in d. l. fin. uel etiam iurasset
uerè numeratum secundum Bald. & Saly. ibidem. Sed tunc
esset periurus, probata negatiua. & nota, quia quotidianũ.
Dicit tamen Barto. quòd quando renunciauit, ut suprà, cum
iuramento, facta solutione poterit repetere per cap. debito-
res, extrà de iureiur. de quo dic, ut infrà dicã de simulatione,

Præmissa intellige, excepto eo, quod statim dicam de si-
mulatione. Possumus etiam concordare opiniones hoc
28 modo, ut si † dos sit confessata sine alia renunciatione non
præsumetur donatio, etiam si sit iuratum non contrauenire
per d.l.fi. C.de non numer.pec. Si uerò renunciatum est exce
ptioni non numeratæ dotis : tunc si sine iuramento, adhuc
idem : quia non tenet renunciatio, ut infrà dicam. Si uerò
cum iuramento, tunc si fuit iuratum de non contrauenien-
do, certè cum renunciatio exceptioni competenti sit donare.
l.si quis delegauerit. & ibi Barto. ff. de nouatio. præsumam ani
mum donandi in marito, ad quod uide Barto. in l. unica. C. de
priui.dot. Si uerò iurauit omnia contenta esse uera: tũc, quia
una præsumptio tollit aliam. l. diuus. ff. de in integ. restitut.
præsumam, quòd uerè recepit: quia nemo præsumitur imme
mor salutis æternæ, & hoc quantum ad confitentem.

Sed uideamus nunc, an in casibus, in quibus dicta confes-
29 sio præiudicat † confitenti, seu tenat quò ad confitentem,
an præiudicet creditoribus ipsius mariti cõfitentis, quantùm
ad priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione per-
sonali. l. 1. & ibi Azo in summa. C. de priuileg. dotis. & idem
Azo de bonis autho. iudi. possid.§. inter eos autem. Deinde
uidebimus, quid in priuilegio prælationis in hypothæca. Et
30 breuiter dico, quòd creditoribus, quos habebat tempore † con
fessionis, non præiudicat: imò præsumitur facta in fraudem
ipsorum, glos. est, quam perpetuò tene menti, in auth. sed iam
necesse. C. de don. ante nupt. & idem Barto. in l. si constante.
in princ. ff. sol. matr. col. pen. & ibi communiter Doct.
Plus noluis singularissimè glos. in d. auth. quòd etiam uidea-
tur facta in fraudem futurorum creditorum: ideo creditori-
bus postea factis non nocebit, quod uerum secundum Bart.
Cy. Ang. & Saly. ibi, si assint aliqua signa, seu indicia, ex qui-
bus posset fraus præsumi. l. si maritus. ff. qui, & à quib. aliàs fa-
ctus in futuris creditoribus. Et quę possint esse ista indicia, ui-
de Barto. in l. ait prætor. §. 1. ff. de his, quæ in frau. credit. &
erit præsumptio fraudis, si statim post dictam confessionem
maritus recipit pecunias mutuò ab alio, cui mulier vult ante-
ferri. Vide Cy. Ang. & Saly. in d. auth. & fariunt notata per
Bar. in l. post contractum. ff. de donat. & hæc uera, quãdo con
fessio allegatur simpliciter facta in fraudem creditorum.

Cæterùm, si allegaretur simulatio, tunc prodesset etiam
31 † futuris creditoribus : quia simulatio nulli creditorum no-
cet, ita dicit Ang. Aret. in §. fuerat. insti. de act. 19. col. allegãs
ad hoc Bald. in Rubr. quæ in frau. cred. vers. quarto, cùm ce-
pissem &c. ubi dicit, ꝙ non tantùm præsumitur facta in frau-
dem creditorum, sed etiam simulata, quæ simulatio nulli credi
torum nocet, arg. notatorum in l. 2. C. de repudi. hære. Et sen-
32 tit, ꝙ dicatur simulata, etiã quò ad futuros creditores, † quod
uerum dicit, si sint creditores ex causa onerosa. secus, si ex
causa lucratiua. Et quòd confessio de qua suprà, dicatur simu
lata. Addo, ꝙ hoc vult Iac. de Rauen. vt refert Sal. in l. 2. C.
de dot. caut. Idem reperio velle Bal. in auth. sed iam necesse.
C. de donat. ante nup. Et fortifico præmissam opi. quia ex si-
mulato contractu non transfertur dominiũ: quinimò nec pos
sessio l. emptor. de aqua plu. arcen. & l. 1. §. si uir. de acqui. pos.
ꝑ hoc, absque dubio, nulli creditorũ nocebit. Sed attẽde, quia
credo præmissam opin. uerã: tenendo, ꝙ confessio de dote re-
cepta præsumatur in dubio facta animo donãdi, quia tũc fie-
rat simulatio de vno cõtractu ad aliũ, seu de una dispositione
ad aliã quo casu siue dubio id, quod simulatè cõcipitur, non
nocet creditoribus ẽt futuris, ut in rubro, & nigro. C. plus va
lere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur. & in d. l.
emptor. & in d. §. si uir. nec ẽt ipsis creditoribus posteà factis
ꝑ maritum nocet id, quod etiam in ueritate agit̃, uidelicet, do
natio, quia nõ tenet, ut in tit. de don. inter uir. & uxo. Nec di
cas, morte cõfirmat̃, ergo illa cõfirmatio trahit̃ retro. l. dona-
tiones. cũ ibi notatis. C. de do. inter uir. & uxo. quia illud ue-
33 rum, ꝙ trahitur retro illa cõfirmatio quò ad † fructus, nõ au-
tẽ quò ad dominiũ ꝓp inhabilitatẽ extremi ad quod, ut est gl.
& ibi Bar. Bal. & Doct. in l. 2. C. de inoff. dona. Cùm ergo iste
tit. quò ad dominiũ nõ habeatur ante mortẽ mariti, cõsequẽ
ter iste donatarius dicetur posterior omniũ aliorum credito-
rũ: ergo eis non debet præferri potissimũ, si sint creditores ex
causa onerosa. Idẽ dico, si ex causa lucratiua, quia tunc ista
tit. lucratiuus impediret confirmationẽ fiẽdam per mortem,
quasi alteri donando censeatur maritus reuocasse l. si mari-
tus. la secunda. C. de donat. inter uir. & uxo. Quinimò & per
hypothecam solam. ut ibi est casus sing. Ideo si, postquam
donauit iocalia uxori, ea pignorauerit, uidetur reuocasse.

secundùm Bald.l.si quidem.eo.tit.& ibi est casus. Et tenendo
opin.de qua supra,& consequenter, quod hic sit simulatio, insur
34 git † mirabilis effectus: quia iuramentum interpositum secun-
dùm Ang.Are.in §.fuerat.instit.de action. non tollet dictans
exceptionem numerationis: quia iuramentum non ligat in
causa simulationis, ut est glo.communiter approbata secun-
dum eum in l.3.C.plus valere quod agitur.& ita dicit Angel.
ut ipse refert in l.1. C.de dote cauta. Sed ego dico, quod de iure
canonico, licet iuramentum non firmet contractum simula-
tum, tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, seu præstat
illi fomentum, si est talis, qui possit firmari, uel iuuari iuramẽ
to, etiam si esset fœneratitius: ideo non potest contrauenire si-
ne absolutione à iuramento per Episcopum. ita tenet Ang. in
quodam consilio, quod incipit, Domina Cecilia. Et Fed. de
Senis in consi. 279. ut refert Pau.in c.cùm contingat. extrà
de iureiu. Et idem reperio firmasse Bald.& Saly. in d. l.3. de
quo dic, ut latiùs dixi in Tract.contractuum uetitorum in.
quarta combinatione.

Modò in casu præmisso uerus contractus, hoc est, donatio
inter uirum, & vxorem potest firmari iuramento secundùm
ueram opin. Ergo &c. Quinimò nec tunc uidetur danda ab-
35 solutio: cum ille contractus † donationis non prohibeatur
odio creditoris, sed propter alias subiectorum utilitates per
notata per Bat.in l.si quis pro eo. ff.de fideiuss. Et ideo nedũ
iuramentum est seruandum, sed, quod plus est, iuramentum
firmat ipsum contractum: & consequenter non uidetur dan-
da absolutio, iuxta communem theoricam Legistarum in
dict.l.si quis pro eo. & Cano.in d. c. cum contingat. & maxi-
mè, si iurauit omnia esse uera, quo casu statim fuit periurus.
Nec posteà audiretur allegans turpitudinem suam iuxta ea,
quę dixi post Panormit.in dict. 4. combinatione Dic, ut ibi:
sed tunc non præsumitur animus donandi, ut suprà dixi.&
circa iuramentum distingue, ut suprà dixi. Et, ut dixi, proce-
derent præmissa, tenendo, quod in dubio confessio dotis receptæ
præsumatur facta animo donandi, prout multo tenuerunt iu-
xta ea, quæ suprà dixi. Sed tenendo aliam opinionem, quam
36 tenui, quod imò spe futuræ numerationis uideatur fecisse † talẽ
confessionem, tunc, si non est renunciatum exceptioni non
numeratæ dotis, ergo dico, quòd ista confessio non nocebit
creditoribus etiam futuris habentibus bona mariti hypothe-
cata: quia etiam si possunt obiicere exceptionem non nume-
ratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis. Casus est ualde notabi-
lis in l.si cui. C.de non nume.pecu.quem Bar. ibi dicit menti
tenendum. Secus fortè, si bona non haberent obligata: licet
Azo in summa illius tituli generaliter loquatur.

Item secus, si esset lapsum tempus opponendæ exceptio-
nis. Sed aduerte: quia ille textus innuit, quòd etiam post lap-
sum tempus creditores possunt excipere, ut patet ibi, nec eo
prohibeantur, quod principalis debitor ea nunquam usus est &c.
& hoc tenuerunt quidam, ut ibi refert Saly. Sed ipse dubitat
per princi.& fin.illius legis, dic, ut ibi.

Si uerò maritus confitens recepisse dotem renunciauit ex-
ceptioni non num.dot: tunc tenendo opi. Bar.de qua in l.assi-
duis.C.qui pot.in pig.hab. uidelicet, quod etiam confessio cum
renunciatione habeat uim ueræ dotis, etiam quò ad priuilegia
37 dotium consequenter præiudicat omnibus † creditoribus, &
præteritis, sicut dos uerè recepta. Sed glos.ibi tenet contra-
rium, ac Ang.Cy.& Imo.in l.1.ff.sol.mat.quando ipsi credi-
tores probant ueram eorum numerationem, seu donationẽ,
ut latiùs statim dicam infrà proximè. Sed ego quò ad actio-
nes personales dicerem sic, quod confessio dotis cum renuncia-
tione simplici nullatenus præiudicat creditoribus, quasi in
fraudem ipsorũ præsumatur facta potiùs quod nõ receperit.

Item, quia exceptioni non numeratæ pecuniæ non potest
simpliciter renunciari sine iuramento, ut statim dicam. Sed
casu, quo sit renunciatum, & iuratum contenta esse uera, te-
ne adhuc, quod creditoribus præteritis non nocet, sed futuris sic,
quasi cesset præsumptio fraudis quò ad futuros, & potiùs præ
sumatur recepisse quò ad se, & ipsos futuros creditores, quàm
falsum iurasse.& ita potest intelligi Bar. in d.auth.sed iam ne
cesse. Si uerò non renunciauit cum iuramento de non con-
trauueniendo, quo casu præsumitur donatio, vt suprà dixi, quæ
firmatur iuramento, ut superius dixi. tunc quod non nocebit cre
ditoribus præteritis, nec etiam futuris: quia iuramentum nõ
firmat contractum, aliàs prohibitum in præiudicium tertij,
seu creditorum. casus est in c.cum contingat.ibi, cùm in alte-
rius præiudicium &c.cum sua gl.extrà de iureiu. Nec velles co

stringere ad creditores præteritos, qui erãt tempore, quo fuit
iuratum. Sed dic. quod hic sumus in casu simulationis, quæ nul-
li creditorum nocet, ut uidistis suprà per Bald.Ang.Are.& in
hoc casu poterit saluari opi. Bal.

Postremò uiso, qualiter possit dos confessata præiudicare
38 creditoribus, quantũ ad actiones personales, uideamus, an † dos
confessata, in casibus, quibus tenet confessio, habeat priuile-
gia circa prælationem in hypotheca, quæ habet dos, de cuius
numeratione constat.& text.in l.fina.C.qui pot.in pig.habe.
ibi.si tamen res ipsæ fuerunt parti mariti datæ: à contrario in-
ornit, quòd non.& ibi gl.hoc firmat, & faciunt optimè, quæ di
xi suprà ibi. sed in contrarium arguo &c. Sed Bar.ibi, ut su-
prà dixi, tenet, quod dos confessata cum renunciatione, uel lapsu
temporis habet priuilegium prælationis in hypotheca, quòd
est mirum secundùm Ang.Cy.& Imo.in l.1.so.ma.ff.si tunc
ipsi creditores nitantur ex confessione, nec probent ueram nu
merationem, aliàs secus: & pro eis adduco tex. opti.in l.pen.
circa princ.C.de bon.proscript.

Item põt procedere opin. Bar. indistinctè secundum Ang.
in d.§.fuerat. Si talis cõfessio esset facta ante matrimonium:
quia tunc præiudicat omnibus creditoribus, & habetur pro
uera traditione, & ita intelligatur, secundùm eum, gl.& Bar.
in l.1.C.de do.cau. ubi dicit esse glo. pro Bart. dum dicit, quod
secundùm hoc omnes errant, qui simpliciter dotem confiten
tur. Sed respondet, quod ipsi marito renunciauit. Sed ego dico,
quòd per hoc non innuit, quòd illa renunciatio præiudicet cre
ditoribus, sed ipsi renuncianti. Si autem, constan.ma. fieret
talis confessio cum renunciatione, tunc secundùm eum non
præiudicaret creditoribus habentibus ueram numerationem,
& tit. onerosum, cum in renunciationis excep. sit quædam
donatio, quæ eis non debet præiudicare. & ita dicit elegan.
Bald.C.de pri.do.l.vni.

Ego dico Bald.in hoc ultimo bene dicere. Sed miror, quòd
uelit cùm renunciatione confessionem factam ante matrimo-
nium præiudicare omnibus creditoribus: quia, secũdùm hoc,
aperiretur via fraudibus, contra l.in fundo. de rei uend. ff.&
fortè esset decipere creditores.

Item, quia dico, quòd talis confessio cum renunciatione
præsumitur donatio, etiam si fiat ante matrimonium, ut dixi
in prin.huius §.& probatur in l.1.cum gloss.C.de dona.ante
nup.& in l.si quis delegauerit.ff. de donat. Ergo non nocebit
creditoribus, iuxta ea, quæ suprà dixi. Pro Bald. tamen facit,
quod dicam infrà in §.1.9. post Cy. in auth. sed iam necesse.
39 Vltimò quæro, † quia in istis confessionibus, quæ fiunt de
dote recepta, solet apponi renunciatio exceptionis non nume
ratæ dotis, an talis renunciatio teneat? Glos. tangit in l. si ex
cautione.C.de non nu.pec.& uidetur uelle, quòd non: tamẽ
operatur, vt renuncianti incumbat onus probandi. Sed Iac.de
Rauen.tenet, quòd non præiudicet, etiam quò ad onus pro-
bandi: quia eadem facilitate inducuntur ad cõfitendum, qua
ad renunciandum: & parum prodesset nobis exceptio non nu
meratæ pecuniæ, uel dotis. & hanc opi.sequuntur Cy. Barto.
Bald.& Salyc.in d.l.si ex cautione.& hoc quando renunciatio
est in eodem contractu, seu facta est eodem tempore, quo con
40 fessio: secus, † si ex interuallo: quia tunc ei præiudicaret, nõ
tam uirtute renunciationis, quàm amissionis debitæ ex ea re-
sultantis. Et pro hoc adduco, quod uoluit in simili Bart.in l.
nemo potest.ff.de leg.1.in renunciante ex interuallo exceptio
ni solutionis, quem refert, & sequitur Pau. in c.cum contin-
gat.extra, de iureiu. Adduco etiam, quod idem Bat.vult in l.
Cassiodorus.(aliàs incipit quamuis) ff.de solution.& Pau.in c.
significante.extrà de pignorib.per l.2. C.de pact. pigno. facit
etiam l. Titius.de pig.act.licet Saly.teneat idẽ, si ex interual-
lo.in d.l.si ex cautione. Et præmissa procedunt, quando non
interuenit iuramentum.
41 Quid, si iuratum † fuit? Solu. Distinguerem sic: quia aut
confessus est recepisse, & iurauit reddere sine alia renunciatio
ne: tunc iuramento inest tacita cõditio, si iuretur, sicut in sim
plici promissione, ut est casus in l. fin. C. de non nume.pec.
quæ ita intelligitur secundùm Pet.& Cy. Si uerò renũciauit
cùm iuramento de non contrauueniendo: tunc, licet de iure
ciuili adhuc sibi non præiudicet, tamen de iure canonico sic.c.
cùm contingat.extrà de iureiu. secundùm Cy. Pet. Bar.Saly.
& Doct. Adde tamen, secundùm Bar. in l.fi.C.de non nume.
pec.quòd licet sibi præiudicet, tamen si soluerit, poterit repete
re: sicut dicimus de eo, qui iurauit vsuras soluere.c.debitores.
extrà de iureiu. & hoc sequitur Saly.in d.l.si ex cautione. Et
sen.

sentiunt, ꝙ etiam ante solutionem posset petere absolutionē
à iuramento ad finem contraueniendi. Sed ego arguo sic, ꝙ
vtrunque est falsum per notata per eundem Bar. & commu-
niter Legistas in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & Can. in d.
c. cum contingat. Ecce ubi contractus est prohibitus odio cre
ditorum, ut in Senatusconsulto Macedon. & in officiali pro-
hibito emere durante officio: si interueniet iuramentum: tūc
licet iuramentum sit seruandum, non tamen firmat talem cō
tractum: & ideo, facta solutione, remanet res apud creditorē
sine causa. Ideo uinitum, si potest ab eo repeti: & etiam ante
42 † solutionē, tunc potest peti absolutio à iuramento, quo ca-
su postea contractus remanebit in sua nullitate, cum per iu-
ramentum non fuerit firmatus: sed quando contractus pro-
hibetur fauore debitoris, ut in Senatusconsulto Velleiano, &
in contractu minoris, tunc iuramentum bene firmat contra-
ctum. auth. sacram. puber. & ibi gl. C. si aduersus uendit. Idē
tenet Ioan. Cald. in d. c. cum contingat. & Fed. de Se. in consi.
& glo. in c. 2. de pactis. lib. 6. ideo tunc non potest peti absolu
tio: nec facta solutione repeti: quia tunc non remanet res pe
nes creditorem sine causa: quia contractus fuit firmatus. Et
hanc differentiam sequuntur cōiter Doc. ut refert Pan. in d.
c. cum cōtingat. & etiam Ang. post Bar. in d. l. si quis pro eo.

Addo, ꝙ hinc uidemus, quòd licet iuramentum non con-
stringat hæredes; tamen uinculum obligationis firmatæ per
iuramentum bene astringit eos, ut singulariter traditur per
Io. And. in c. fi. extra de sepulturis. & per But. in cap. cum sit.
extra de foro cōpe. ibi tertius casus. &c. & dixi plenè in Trac.
contractuum usurarum. in 20. cumbinatione.

43 Modò † sic, quemadmodum exceptio Velleiani fauore mu
lieris non odio creditoris est inducta, ita quoque exceptio nō
numeratæ pecuniæ est inducta, non autem odio creditoris:
quia in eo non uersatur aliquis dolus, ut dicit Salyc. in d. l. si
ex cautione. C. de non num. pec. super glo. 2. quæ hoc sentit,
declarando, ut ibi per Salyc. Nam in dubio, nisi ex uerbis ap
pareat, aliter dispositio præsumitur fauorabilis, licet in conse-
quentiam redundet in odium alterius. uide Bar. & Doct. in
l. qui exceptionem. de condi. inde. ff. in tantum, ut aliqui no-
uissimi ibi, & etiam sentit Bar. in l. 2. C. quod met. cau. teneāt,
quòd exceptio metus est fauorabilis, non odiosa, de quo dic,
ut ibi. Ergo iuramentum de non contraueniendo firmabit
dispositionem, seu contractum mutui ciuilis, quod iuramen-
tum inducitur ex confessione, sicut firmat contractum mino-
rum, & mulierum. d. ca. cum contingat. & consequenter non
erit locus repetitioni, nec etiam petitioni absolutionis. Tamē
(quia non libenter recedo à Bartolo) cogitabam eum sustine
44 re hoc modo, † ut id, quod dicitur, iuramentum firmare con
tractum fauore contrahentis, est uerum, nisi ille contractus
habeat tacitam conditionem: quia tunc, licet iuramentum,
quo se adstrinxit ad non contraueniendum, sit seruandum
etiam ante euentum illius tacitæ conditionis, non tamen cō-
firmat contractum ante illam tacitam conditionem. Ideo fa-
cta solutione, poterit repetere. Nam, ubi quis confitetur re-
cepisse pecuniam mutuò, & promisit reddere, inest tacita con
45 ditio, si numerabitur. Et † eadem tacita conditio inest etiam
in prædicta renunciatione, ut not. in l. si ex cautione. C. de nō
numera. pecu. & supra dixi. Sed si interueniat iuramentum
de non contraueniendo. tunc etiam si petatur ante euentum
conditionis, hoc est, ante numerationem, debet seruari iu-
ramentum: non tamen ante firmatur dispositio. Sed posset
vnus præstantis ingenij arguere, quòd immo tali facta renū-
ciatione cum iuramento, de quo supra, non insit aliqua taci-
ta conditio: quia tunc præsumitur animus donandi, ut su-
46 pra dixi, & consequenter ista præsumpta donatio prima † fir-
mabitur iuramento, nec erit locus repetitioni eius, quod ex
causa donationis solutum est. quia respondeo, quòd illud ue
rum est in confessione de dote recepta facta à marito, ut su-
pra: ubi facilius præsumitur donatio, quam inter extraneos.
l. si filij. & l. seq. C. de donatio. inter uir. & uxor. cum alijs iuri
bus supra allegat. & idem dicerem eadem ratione in confes-
sione mutui facta eo modo, quo supra inter coniunctos, in-
ter quos, etiam de facili, præsumitur animus donandi. l. Pro-
cula. ff. de probat. l. unum ex familia. §. si. ff. de legat. 2. Ideo
tunc non procederet dictum Bar. sed solùm procedit, quan-
do confessio mutui recepti cum renunciatione, & iuramento,
de quo supra, est facta inter extraneos. & hic habes optimam
limitat. ad l. si quis delegauerit. ff. de nouat. ut quòd ibi dici-
tur, quòd renunciare exceptioni sit donare, procedat: dum-
modo in illa renunciatione non adsit tacita conditio. Et hæc
procedant, quando iurauit non contrauenire. Si verò iu-
rauit contenta in instrumento esse uera, certè tunc non ui-
47 detur, quòd possit † petere absolutionem, vel etiam, facta
solutione, repetere tanquam non repetijsset: quia allegaret
periurium, & turpitudinem suam. Contrarium sentit Imol.
in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Sed attende: quia loquitur, quā-
do contractus dicitur simulatus, quo casu dicendum est, ut
supra dixi, & dixi in 4. cumbinat. contractuum uetitorum.
Sed in casu præmisso iurando contenta esse uera, præsume-
mus, quod re uera recepit. Nec audietur uolens dicere con-
48 trarium: quia † allegaret turpitudinē: quæ ratio cessat, quā-
do agitur de simulatione contractus: licet iurauerit contenta
esse uera: non tamē sequitur necesse, ꝙ sit periurus: quia po-
tuit simulatè iurare ex mente deferentis iuramentū, quæ cō-
sideratur in auth. iusiurādum, quod præstat ab his, circa prin-
cip. & ibi glo. 22. q. 5. quacunq; arte. In iuramento enim ma-
gis attenditur animus, quàm uerba. 22. q. 5. c. antecessor. &
de hoc 22. q. 5. c. humanæ. §. si ergo. & §. item obijcitur. In 2.
vnde probando contractum simulatum, præsumitur quoque
iuramentum simulatum. Sed quia in dubio non est præsu-
mendum, ꝙ uoluerint abuti iuramento, oportet petere abso-
lutionem à iuramento, iuxta ea quæ supra scripsi.

ARGVMENTVM.

Titulum de inofficiosis dotibus. C. expli-
cat. de eius qualitatibus, ac ob-
seruatis edisserens.

SVMMARIVM.

1 *Titulum de inofficiosis dotibus, enucleari. & num. 2.*
3 *Dos lucratiua, & onerosa.*
4 *Persona in querela inofficiosa dotis spectanda. & nume. 5.*

SEXTO videre congruit, quando dos dicatur
inofficiosa, ita ut habeat locum titulum de inoffi-
ciosis dotibus. Et hic attende: quia ille titulus à
plerisque malè intelligitur: & habet aliquid diffi-
1 cultatis. Et debes scire, ꝙ ille † titu. habet duos principales
intellectus.

Primus est glo. ibi, & Barto. videlicet, ꝙ loquuntur, quan-
do mulier habens prolem omnia bona sua dedit in dotem,
pacto apposito, ꝙ ea mortua, maritus eam lucretur, uel etiā
sine pacto: quando uigore statuti debet eam lucrari, vel saltē
dimidiam, aut tertiam: quia si per hoc lucrū diminuetur le-
gitima filiorum, reuocaretur per querelam dotis inofficiosæ:
quod non esset, tali pacto cessante, uel statuto: quia tunc fi-
lij, ea mortua, succederent in dote, sicut in alijs bonis mulie-
ris. l. si quidem. ff. sol. mat. l. illam. C. de colla. Sed huic intel-
lectui obstat: quia & in casu præmisso uidetur promissum fi-
lijs primi matrimonij remedio l. hac edictali. C. de sec. nupt.
Sed solue, vt ibi per Bar. Item etiam obstat, quia in casu præ-
misso non deberet dici dos inofficiosa: quia in ea nulla est in-
officiositas, ex quo mortua uxore, eadēq; matre, debet reuer
ti ad filios iuribus præallegatis. Sed potius deberet dici que-
rela inofficiosi pacti, uel donationis. Sed dic, quòd solutio ap-
parebit ex infra dicendis.

2 Aliter, & secundò † intelligitur ille titulus ibi per gloss. ui-
delicet, ꝙ ibi mulier omnia bona sua non dedit in dotē pro
seipsa, sed pro filia, uel alia extranea. Et tūc secundùm Ioan.
Fab. nihil obstat, & iste fuit intellectus Placentini, in quo gl.
residet, ac Odof. Bald. & Ioan. Fab. Sed Azo in sum. Cyn. Ia-
cob. But. & Barto. dicunt, ꝙ tunc haberet locum titu. de in-
offic. dona. quia illud dotare est donare. l. vnica §. accedit. C.
de rei uxo. actio. Sentiunt tamen secus in patre sic donante
in dotē omnia bona pro filia: quia tunc nō est donare. Quod
patet ex l. fina. C. de dot. promis. coniuncta. l. 1. ff. de donat.
3 Quid dicemus? Ego dico pro euidentia, ꝙ debes scire † ꝙ fi-
lia in dotem prætēdit causam lucratiuam, maritus uerò one-
rosam. l. 1. §. ff. sol. mat. & ibi gloss. & Barto. & uidebis casum
ad literam in §. seq. quod tamen limita, ut dixi in l. ex promis-
sione. ff. de actio. & oblig. Et est causa onerosa quo ad mari-
tum, etiam si fiat pactum de lucranda dote. glo. est in l. si do-
naturus. ff. de condi. caus. data. Hoc præmisso, dicerem pro
concordia, constituendam non esse differentiam inter patrem
& matrem

& martem dotantes. Quòd Azo, & Bar. solùm considerarũt
personam dantis dotem, qua inspecta, est mera donatio. Pla-
4 centinus uerò, & sequaces † considerant personam mariti ac-
cipientis: qua inspecta, non est donatio, ut prædixi. Vnde con
tra eum oportet mouere querelam dotis inofficiosæ. Sed si
contra filiam prætendentem causam lucratiuam moueretur
lis, tunc competeret querela inofficiosæ donationis, & proce-
deret opi. Azonis, & Bar. & seq. Et quod non debeamus conside-
rare personam dantis quantùm ad querelam, sed accipientis
potius, patet; quia aliàs in æternum non posset sustineri pri-
mus intellectus supra relatus, qui est communiter approba-
tus: quia respectu dantis ipsius, & paciscentis de lucranda do-
te &c. deberet potius competere querela inofficiosi pacti, seu
donationis: sed quia quò ad maritum accipientem non est do
natio, ut prædixi, datur querela inofficiosæ dotis. Et collige,
5 † quòd non debemus considerare dantem, sed accipientem.
Et hæc menti tene ad multa: & maximè etiam ad ea, quæ in-
fra §. proaim. dicam: & nota hanc præclaram doctrinam, &
intelligentiam ad illum tit. qui alibi nõ reperiet. Et adde, quæ
dicam infra §. proa. ubi deducerem omnia præmissa ad practi
cam. Sequitur §. 7.

ARGVMENTVM.

Dos qualis titulus, quo modo, & à quibus reuocanda: fraudis interuentum ex titulo depræhendi.

SVMMARIVM.

1 *Dotem lucro onerique esse.*
2 *Dos quo modo reuocetur, ex persona deprahenditur.*
3 *Alienata reuocanda: fraus in quibus spectanda.*

SEPTIMO quæritur, an titulus dotis sit lucrati
1 uus, uel † onerosus? Et, ut supra dixi, quãtùm ad
maritum dicitur onerosus, sed quò ad filiam dici
tur lucratiuus: non tamen eget insinuatione: licet
excedat summam legitimã, ut uidebis in §. seq. Et ex hoc ad-
de perfectum intellectum ad titulum de inofficiosis dotibus.
Iden, pone, patrem dedisse pro filia omnia bona sua in dotẽ,
prout uidi: & reuocetur per alios filios, uel filias, tunc si à ma
2 rito † fortè, qui lucratur ex pacto, secundum quod supra §.
proxi. dixi, tunc reuocabitur per ti. de inoffic. dotibus. Si ue-
rò à filia reuocetur, tunc per titulum de inoffic. donat. Et
dico etiam ex hoc insurgere alium notabilem effectum:
3 † quia debes scire, quòd quando creditores reuocant bona
alienata per debitores in fraudem ipsorum, si sunt alienata
titu. lucratiuo, tunc sufficit fraudem debitoris tantum inter-
uenisse. Si uero titulus non est lucratiuus, sed onerosus,
tunc oportet, quòd tàm debitor, quàm acceptor participa-
uerint fraudem ad hoc, ut possint reuocari alienata. C. de
reuoc. his quæ in frau. credi. l. penul. & l. quod autem. §. hoc
edictum. & §. simili modo. ff. eod. titu. Et ideo per præmissa
dicerem, quòd si creditores experiantur contra maritum,
oportebit docere, quòd ipse participauerit de fraude: secus,
si contra ipsam mulierem: quia (quantum ad hoc, & simi-
lia) consideramus personam accipientis, & eius, contra
quem agitur: non autem dantis, ut dixi supra §. proxim.
Et (postquam præmissa cogitaui) reperi casum totaliter
de his omnibus in l. fina. §. 1. ff. de his quę in frau. cred. Quæ
perpetuò nota.

ARGVMENTVM.

Dotalis constitutionis, contractus, actionis, dotisque immutabilis, viri, uxorisque singularia iura coucleata recenset.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia ob dotem variè constitui.*
2 *Constituta dotis priuilegia. & nu. 6.7.9.10.12.13. & 15.*
3 *Dotam in arbitriũ alterius cõferre, quatenus speciale. & nu. 4.*
5 *Dos incerta quo iure teneat, & quo modo declaranda. nu. 7.*
8 *Dotalis contractus singularia. & num. 16.*
11 *Dos fideicommissa potior: & à quibus reuocetur.*
14 *Dos non insinuanda.*
18 *Actionem de dote generalem admitti.*
19 *Actionis de dote singularia. & num. 20. 21. 24. 25. 26. 29.*
22 *Dote constituta, donationem propter nuptias constitui neces-
se ne sit.*
23 *Minore obligato, eius bona non obstringi.*
27 *Dotis actio in filium an in hæredem transeat.*
28 *§. Videamus. explicari.*
30 *Dotalis iudicij priuilegia. nume. 31. & 32.*
33 *Dotis ipsius singularia. nume. 34. & 36. vsque ad numero
53. inclus.*
35 *Opinio communis quando singulari potior. & vice versa.*
54 *Mulieris ob dotem priuilegia & inclusiuè ad nume. 69.*
70 *Mariti priuilegia. num. 71. 72. 73. 74. 79. 80. 81. 82. 88.*
75 *Dotes adulterio quatenus amittantur, an non. nume. 77.*
76 *Dotis ob adulterium retentio an transmissibilis.*
78 *Adulterium hæredibusne repetentibus obsit*
83 *Dotem impensis non mutari.*

OCTAVO oportet per singula priuilegia dotis
discurrere: & attende; quia omnia priuilegia si-
1 gillatim † singula singulis attribuendo enumera-
bo causa facilioris intelligentiæ (licet aliqua ex eis
veniant in consequentiam aliorum,) Et reperio aliqua pri-
uilegia data esse ratione dotis contractui, seu constitutioni ip-
sius dotis, aliqua petitioni, aliqua actioni, aliqua foro, ali-
qua instantiæ, aliqua ipsi doti, hoc est, rei dotali, aliqua soli
mulieri, non hæredibus, aliqua verò marito.

Contractus igitur, seu constitutio dotis multipliciter est
priuilegiata.

2 Primò, † quia multi sunt, qui astringuntur à iure mulie-
res dotare, de quibus dic, vt dixi supra in §. 2.

Item & secundò, quia constituitur dos nudo pacto effica-
citer. l. ad exactionem. C. de dot. promis.

Item & tertiò, quia hodie fingitur semper stipulatio in-
teruenisse. l. vnica. circa prin. C. de rei vxo. actio.

Quartò, quia eius constitutio potest poni in arbitriũ par-
3 tis. Et † intelligitur de arbitrio boni uiri. l. 3. C. de dot. pro-
mis. Sed potest dici in hoc non esse speciale in dote per l. hæc
venditio. ff. de contrah. empt. & per no. per Barto. in l. si quis
arbitratu. ff. de uerbo. oblig. licet Azo in titu. de dot. promis.
ponat pro speciali in dote: & etiam Bald. in d. l. 3. uel dic, quod
4 specialitas † est in hoc: quia nedum in arbitrium, sed etiam
in voluntate alterius partis, puta, patris potest poni secundũ
Cyn. in l. 2. C. de dot. promis. & sequuntur Ange. & Imo. in l.
3. ff. solut. matr.

Quintò, potest constitui dos incerta, licet aliàs promissio
incerta non teneat. l. cùm post. §. gener. ff. de iur. dot.

Attende tamen, quia dico, quod ex æquitate canonica ille tex.
5 procederet † in quacũque promissione incerta, & ueniret cer-
tificandum officio iudicis, ita singulariter Archi. in canone.
sunt multi. 1. q. 1. De quo dicto facit magnum festum Buti.
c. ea parte. extra de censibus. & sequitur ibi Pan. quamuis
Goffr. ibi sentiat contrarium. Sed ego concordaui opinio-
nes in l. triticum. ff. de uerb. oblig. Dic, ut ibi dixi.

6 Sextò, est priuilegiata dotis † constitutio in tacito pacto
præsumpto: quia si in instrumento dotali plura tibi tradita
scripseris, quam suscepisti, præsumitur esse conuentum de
his, quę desunt, petendis. Et ex confessione liberationis oritur
tacitum pactum de agẽdo, quod est speciale in dote, casus est,
& ibi Barto. in l. si uoluntas. C. de dot. promis. qui non est ali
bi secundùm Bald.

7 Septimò, † dos intelligitur constituta per patrem de bonis
proprijs, licet filia habeat proprium, ut latius dixi supra in §.
2. versicu. & quia supra dixi, & hoc est speciale in dote, ut pa-
ter ex l. fin. ff. de pe. hær. vbi casus ualde notab.

Octauò habet ipse contractus dotis, seu stipulatio facta
8 † priuilegium: quia habet naturam bonæ fidei contractus. §.
fuerat. institu. de actio. & per Barto. in l. 1. ff. solut. matrim.

Nonò, habet priuilegium dotis constitutio, vt etiam si cõ-
stituatur per extraneum, nisi sibi expresse paciscatur dotem
restitui, videtur donare: & mulier censetur stipulata. Et in-
telligitur extraneus, qui mulierem, quæ dotatur, non habet
in potestate. Pater uerò, seu parens habens mulierem in po-
testate, nõ uidetur donare: & ideo actio communis est patri,
& filiæ,

& filiæ, quæ consolidatur in filio per patris obitum, etiam si pater esset litem contestatus, in filiam transit instantia. Ista omnia habentur in l. vnica. §. accedit. cum seq. C. de rei uxo. actio. & dicit ibi Bald. quod casus illius §. cum seq. est ualde notabilis, & menti tenendus.

9 Decimò, † quia pro dote constituenda possunt alienari res minorum cùm debita solennitate. l. res. quæ tutores. C. de admi. tut. Quod aliàs non licet. l. ob æs. C. de præd. mi. nisi iminente ære alieno, ut ibi.

10 Vndecimò, quia pro dote † restituẽda possunt, quæ subiacent restitutioni irreuocabiliter alienari. auth. res quæ. C.
11 comm. de leg. Et hoc à persona grauata, tã pro se, † hoc est, pro eius dote, uel etiam pro dote recepta restituenda secundùm glo. Barto. & Doct. ibi quam pro eius filiabus, quas vult dotare. & hoc ubi grauatus est filius defuncti, qui pater est, & eius officium est filiam dotare. Idem si filia defuncti esset grauata fideicommisso; quia ex illo posset dotare filiam suam, si eius maritus esset pauper: aliàs secus secũdùm Bar. in l. à filio. ff. ad Treb. & in d. auth. res quæ. quia etiam tunc mater tenetur dotare, ut dixi in §. 2. Idem dicit Barto. in fratre grauato, quando tenetur dotare sororem, quod quando sit dicam in d. §. 2. Salyc. dubitat: quia hæc soror percipit legitimam à patre testatore iure institutionis, aliàs testamentum non ualeret: quia pater uoluit fideicommissarium præferri illi sorori, eidemque filiæ, sed non filio hæredi instituto, nec eius liberis. l. cùm acutissimi. C. de fideicommi. vos remitto ad auth. res quæ. suprà allegatam.

12 Duodecimò, quia pro constituenda dote † potest diminui illa quarta, quæ reseruari debet fideicommissario per grauatum de restituenda, si sine liberis decesserit, quicquid ex hæreditate superetit.

13 Decimotertiò, † ipsa constitutio est priuilegiata, ut si inceperit à traditione, non debeatur euictio. casus est singularis, & quem ibi multum commendat Barto. in l. 1. C. de iur. dot. dicens, quòd si ille textus esset gloss. millies signaretur. Et ego reputo singularem. Et quia titulus dotis non est ex parte mariti lucratiuus, ut dixi in §. præced. Item & est vltro citroque obligatorius, iudicio meo, per authen. dos data. C. de donat. ante nup. licet contrarium senserit Bald. in d. l. 1. & sic in terminis. l. Aristo. in fin. ff. de donationibus.

14 Decimoquartò, † est priuilegiata, ut licet constituatur dos per quemcunque, qui non teneatur, & respectu mulieris est lucratiuus titulus, seu donatio: non eget tamen insinuatione: licet excedat summam legitimam. l. cum quidam. & ibi glo. Cyn. & Bart. C. de iure dotium. secus tamen in donatione propter nuptias, in ead. l. §. similique modo.

15 Decimoquintò, quia per solam confessionem rustici † accipientis nobilẽ in uxorem constituitur dos ex præsumpto animo remunerandi, vnde signanter Barto. in l. si uoluntate. C. de dot. promis. & specialitas patet per l. 1. & fi. C. de dote cauta. Nec dicas, non est speciale in dote: quia idem in donatione: licet aliàs sit reprobata inter uirum & uxorem, ut notat Barto. in l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. quia fateor, ubi de animo donandi Constaret: Sed, quòd confessio præsumatur facta animo donandi, seu remunerandi potiùs, quàm sub spe numerationis, puto esse speciale in dote, mixta ratione affectionis per d. l. 1. & fin. Intellige tamen, quando est magna inæqualitas inxta ea, quæ dixi in §. 5. suprà eo. uersi. circa tertium.

16 Decimosextò, est priuilegiatus † ipse contractus dotis, vt ex inuoli stipulatione agatur. l. vnica. §. 1. C. de rei uxo. actio. Et ratio ponitur ibi.

17 Decimoseptimò, ut possit constitui dos † pro muliere incerta. l. à Titio. ff. de uerbo. oblig. & ita dicit Ange. in l. 1. ff. sol. mat. Sed iudicio meo, ratio illius textus non fundatur super aliqua specialitate, sed super iure communi.

Decimooctauò, quia licet in dubio interpretemur contra loquentem, & in ambiguo. l. ueteribus. cùm ibi notatis. ff. de pact. Tamen in fauorem dotis interpretamur pro loquẽte. vide textum cum gloss. in l. nuptura. ff. de iur. dot. licet tamen glo. ibi dicat esse speciale in dote, posset dici, quod nulla sit specialitas: quia ibi sensus, qui faciebat pro loquente, erat verisimilior, vt de se patet. & super hac ratione eoam uidetur se fundare ille textus in fin. ibi, uerisimile est. ergo nulla est specialitas, per notata per glo. & doc. in d. l. ueteribus. & sic sum expeditus de priuilegijs datis contractui, seu constitutioni dotis.

Sunt & alia priuilegia data petitioni. Et vnicum reperio
18 † esse datum petitioni secundùm aliquos: quia admittitur petitio generalis, vel vniuersalis, sicut in petitione hæreditatis, & similibus, secundùm Barto. & Imo. in Rub. sol. mat. & dixi suprà in §. 1.

Sed attende, quia dico tenendo opin. Barto. in d. Rub. uidelicet, quod dos sit quoddam vniuersale, per ea quæ habentur in l. 1. ff. de edendo. nisi, quod speciali fauore dotis introductum sit, quod sit quid vniuersale: & tũc in consequentia huius sequeretur id, quod prædixi.

Actioni verò de dote, primò datur priuilegium tacitæ hy-
19 pothecæ † in bonis mariti pro restitutione dotis, & etiam ex parte mulieris pro ipsa dote præstãda. l. vnica. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio. §. fuerat. in fi. institu. de actio. Illa tamen hypotheca, quam habet maritus, est priuilegiata, ut præferatur cæteris, sicut illa, quam habet uxor. l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. ita glo. & Barto. in d. §. & vt plenius. suprà alleg.

Septimò est priuilegiata actio: quia non potest elidi per exceptionem Velleyani: quia mulier intercedendo pro dote nõ iuuatur Velleyano. l. si dotale. & l. generaliter. C. ad Velleyanum. nisi dicas, quod potiùs illud priuilegium sit datum mulieri, quam actioni per rationem illius legis generaliter. ibi. nec enim ferendum est &c. cogita.

20 Tertiò † est priuilegiata actio de dote, ut detur, ubi aliàs datur actio de dolo: ut habes casum cum sua glo. in l. si cum dotem. §. si mulier. & ibi Barto. & Doct. ff. sol. mat.

21 Quartò, quia ipsa actio personalis habet † priuilegium hypothecæ: licet ille, qui recipit dotem, sit talis, qui non possit ita simpliciter bona sua obligare, puta minor. Istud priuilegium ponit Salice. post Bald. in Rub. C. de priuile. dot. Ra-
22 no † secundùm eum: quia obligatio est necessaria, & inseparabilis, & lex obligat etiam absque ipsius consensu. & idem firmat Bald. in l. fin. & ibi glo. C. de legi. tuto. dicens hanc esse communem sententiam, & bene: quia idem tenent Odofred. Pet. & Guliel. de Cuneo in l. item quia. ff. de pactis. & ibidem Ange. & Bald. idem firmarunt, ijdem Bald. & Ange. in l. si constante. in princip. ff sol. mat. Idem Ioan. Andræas in addit. ad Specu. titu. de donatio. inter uirum & uxorem. §. fina. uersicu. quid si mulier. Tamen Bald. in d. l. item quia. & ibidẽ Fulg. & etiam Imo. in d. l. si constante. tenet. Mouetur Barto. quia eo ipso quod est data dos ipso iure absque aliquo facto, uidetur constitui donatio propter nuptias, ut notatur in authẽ. dos data. C. de donation ante nup. ubi glo. Cyn. & Iac. de Rauenna. Et tamen minor talem donationem non potest constituere sine decreto l. prædia. C. de prædijs minorum. & l. lex quæ tutores. de admini. tut.

Itẽ uidemus, quod celebrato cõtractu dotis, bona sunt hinc inde hypothecata: & tamen bona mulieris non sunt hypothecata sine decreto. l. Titia. ff. de iur. dot. & nota. in l. 1. C. si aduersus do.

23 Item, dicit Imo. non sequitur, † minor potest obligari obligatione personali ad dotem, ergo & tacitè obligabit bona sua: quia certum est, quod minor non habẽs curatorem, potest se obligare ad quantitatem, & tamen non potest, pro illa quantitate obligare bona sua. l. 1. & 2. ff. de reb. eorum, coniuncta l. fin. C. de reb. alien. non alien. Sicut ergo non possit expressè, sic nec debet & tacitè, argum. l. cùm quid. ff. si certũ petatur. Ego in puncto iuris credo opinionem Barto. esse ueram: quia attenta communi sententia concurrerent duo specialia ex eodem fonte æquitatis, hoc est, fauore dotis, quod est impossibile. l. 1. & ibi glo. & Doct. C. de dot. promi. & latè per Barto. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap.

Primum speciale. quia fauore dotis bona essent tacitè hypothecata.

Secundum, quia eodem fauore obligarentur bona minoris sine debita solennitate. Nec dicas, vnum venit in consequentiam alterius; quo casu tolerantur concursus duorum specialium, iuxta plenè tradita per Barto. in d. l. si is qui pro emptore. quia negaret, quia non sequitur, potest minor se obligare ad dotem, ergo bona tacitè obligabit. Nam ista nõ est necessaria consequentia, ut patet ex suprà dictis. Et etiam ex argumentis Bart. & licet aliqui satagant respondere argumentis Barto. eorum tamen responsio non satisfacit prædictæ meæ argumentationi. Et bene nota, quia Bart. loquitur in proprijs terminis: quia non vult, quod propter fauorem dotis duo specialia possint simul concurrere.

Quintò datur actioni priuilegium: quia fructus percepti

eadem

24 eadem actione petuntur: † quia augent dotem. l. si marito.
§. fina. ff solu. matrim. & dixi supra in §. 1. ubi aliàs peterentur
officio Iudicis, iuxta nota. l. & ex diuerso. ff. de rei uend. Sed
istud dependet ab eo, quod dixi supra circa priuilegium, quod
datur petitioni.

Sextò, quia pater dans dotem pro filia non potest simplici
pacto incontinenti apposito eam sibi appropriare. l. auia.
C. de iu. do. licet secus in extraneo. Et in hoc est priuilegiata
actio quantum ad patrem: nec est ius commune, ut patet ex
his, quæ dixi s. §. 2. quæro, quo iure. & l. 1. C. de pac. cõuētis.

25 Septimò, quia † actio ex stipulatu pro dote datur etiā ad
incertū. l. vnic. §. j. & ibi gl. l. Cy. & Bal. C. de rei ux. act. Et spe-
cialitas patet ex his, quæ habentur inst. de uer. obl. in prin.

Octauò, quia actio ex stipulatione, quæ ex contractu non
transit ad hæredes etiam lite contestata, sed per mortem pa-
26 tris † appropriatur ipsi filiæ. l. unic. §. uideamus. C. de rei ux.
act. & §. hoc. ubi gl. dicit speciale Sed tunc insurgit elegans du
bitatio. Pone, pater stipulatus est pro se, & heredibus, demum
decessit: & post solutum matrimonium filia petit executionē
27 instrumenti † dotalis. Opponitur sibi, quòd ipsa non est in
instrumento nominata: nec uenit ut hæres, sed ut filia. ipsa re
spondet, quòd successit in stipolatione paterna, per d. §. uidea
mus. in sui generalitate.

Item posito, quòd loquatur de stipulatione ficta: idem du-
buimus dicere in uera. Et idem operatur tacitum, ut expres-
sum. l. cum quid. eum ibi notatis. ff. si cer. peta. vnde reperio,
quòd gl. ibidem eleganter dicit, quòd etiam tunc appropriabi
tur filiæ. Sed Iac. Bal. Rofr. Odofre. Dy. Cyn. & quidam alij,
quos ipse Cyn. refert, tenet cõtrarium, ac etiam Bar. in l. post
dotem. ff. sol. mat. cum quodam temperamento. Bal. in dicto
§. uiduamus. ualde dubitat Ego intrepidè acquiesco commu-
28 ni sententiæ: quia §. uideamus. cum similibus, loquitur † de
actione ex stipolatu tacita, quæ est communi, patri & filiæ:
ideo facilius potest appropriari filiæ, per ea, quæ dixi post Bar
to in l. serui electione. §. Labeo. ff. de leg. 1.

Sed in casu præmisso, ex quo pater sibi, & hæredibus stipu
latus est, cessat prædicta communio. Ad quod etiam uide Bal.
in d. §. uideamus. Prouisio enim hominis facit cessare pro-
uisionem legis. l. si cum dotem. & l. quoties. ff. solut. ma-
trimon.

Item facta est expressio aliter, quàm inesset. vnde succedāt
no. in l. hæc uerba. de leg. 1. tene menti: quia istud est quoti-
dianum, per l. legaui. ff. de libera. legata. ff.

29 Nonò datur † priuilegium actioni de dote: quia si est pro-
fectitia, est communis patri, & filiæ. l. 2. §. q si in patris. ff. so-
lu. matrimo. Specialitas insurgit ex ratione glo. ibi ex parte pa
tris, & ex ratione Bar. ex parte filiæ. Ratione autem fori da-
tur priuilegium dotibus, ut possint peti coram Iudice eccle-
siastico, quod qualiter procedat uidebimus in §. 17. infra hoc
ipso Tractatu.

Secundò: quia mulier sequitur forum uiri; licet alibi con-
tractus celebratus sit. l. exigere dotem. ff. de iu. quod non es-
set in extraneo, qui stipulatus esset dotem sibi reddi: quia ip-
se non transfertur in forum uiri, sicut uxor, de quo latius in
d. §. uideamus. dicam.

30 Instantiæ † autem, seu causæ iudicij datur priuilegium ra
tione dotis quò ad dilationes, ut Iudex possit breuiores dare,
quàm consueuerit, ar. l. 2. ff. de re iudic. ut citò expediatur
secundùm Raymundum, Bartol. Imo. & Doct. in l. 1. ff. so-
lu. matrimo. Ad quod etiam facit secundùm Imo. Quia cau-
sa alimentorum potest tractari in die feriata ob necessitates
hominum, ita Specu. in titu. de ferijs. §. sequitur. in 1. colum.
per l. 2. ff. de ferijs. Ego fortifico; quia causa dotis, & alimen
torum æquiparantur, ita Barto. in l. fina. ff. de his. quib. ut in-
dig. Si ergo ista est in alimentis, ergo idem est in dote. At-
tende tamen; quia secundùm Barto. & Angel. requiritur in
causa dotis libellus, & litis contestatio. l. si cum dotem. §. eo
autem tempore. ff. solu. matrimo. item plena probatio. l. doce.
C. de rei uend.

Item instantia triennij iuxta formam l. properandum. in
princ. C. de iudicijs. Sed contra hæc omnia facit Cle. dispen-
diosam. ubi patet, quòd causa matrimonij, & eam tangens
31 † quoquo modo (sicut est dos) debet examinari summariè,
simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. Ergo
non exigitur libellus saltem solennis, nec litis contestatio &c.
de quibus supra per Clem. sæpe. de uerb. signi. Solue secundū
Angelū Cle. dispendiosam. procedit, qñ Iudex principaliter
suisset aditus super matrimonio, & incidenter super dote: qa
principaliter non posset super dote Iudex ecclesiasticus adiri.
Quod an sit uerū, dicam plenè in §. 17. Et aduerte: quia do-
minus Card. Floren. in d. Clem. dispendiosam. tenuit, quòd
etiam si causa dotis principaliter intentetur, debeat procedi
summariè, simpliciter &c. secundùm formam d. Clem. sæ-
pe. & pbatur in Cle. dispendiosam. ibi, aut eas quoquo mo-
do tangentibus. & idem determinat ibi gloss. in simili & spon-
32 salibus: quia † causa sponsaliorum, licet separatim à causa
matrimonij: tamen debet tractari summariè, & de plano &c.
ergo idem dicendum in causa dotis siue agitetur in foro eccle
siastico, siue ciuili. Licet Imo. in hoc uideat constituere discri-
men in d. l. 1. Adduco etiam pro hac parte rationē: quia cau-
sa dotis est causa pia. l. cùm is. §. mulier. & ibi. Ange. ff. de con-
di. inde. de quo latius infra dicam. Sed ubicunque pietas sug-
gerit, tunc diebus feriatis potest negotium exerceri, & expedi
ri, ut tradit Specu. in d. titu. de ferijs. §. sequitur. ibi potest au-
tem. & ibi, quid si uxor. & Ang. in d. l. 1. qui per hoc conclu-
dit, & Imo. post eum, dotis causam posse tempore feriatum
tractari. Sed attende, quia in contrarium uidetur tex. in l. 3.
C. de dot. promis. ibi, morem iudiciorum exiges. ergo requi-
rit ordinem iudiciorum. Cogita. Vel dic, vt dicam in §. 9. uer-
sicu. sed quid &c.

Ipsi autem doti dantur etiam plura priuilegia.

Primò, vt fundus dotalis non possit alienari. l. 1. ff. de fun-
do. & l. 1. C. eodem. & etiam in ultima uoluntate. l. dotalem.
ff. de test. milit. An autem tunc debeatur æstimatio, tangunt
ibi gloss. & Doct.

33 Secundò, † quia in ambiguis fit interpretatio pro dote. l.
in ambiguis. ff. de reg. iur. & l. in ambiguis. ff. de iure dot. per
quæ iura dicit Imo. in l. 1. ff. solut. matrimon. q vbicunque in
materia dotis sunt opi. in dubio est amplectenda opinio, quæ
fauet doti: nisi fortè illa esset communiter reprobata, argum.
34 l. quod fauore. ff. de legibus. Sed ego fortius dico, q † etiam
si opinio, quæ fauet doti, non esset communiter reprobata
tamen illa est amplectenda, quia ubicunque singularis opi-
nio est humanior, uel rationabilior, & æquior, tunc præfertur
communi. ita Host. & Pan. in capi. si uit. ubi etiam text. pro-
35 bat extra de cog. spirituali. Ideo dicunt, † q vbi agitur de ma
trimonio sustinendo, singularis opin. præfertur communi ten
denti ad dissolutionem matrimonij, ubi communis opin. ha-
beret quasi reatum, quod est sing. notandum secūdùm Pan.
vbi supra. Nam paucorum opin. in casu dubitabili præfertur
opinioni multorum, ut est ibi casus, & etiā sequitur ibi Butr.
dicens post Hostien. q ubi magistri per suas glo. soluunt ma-
trimonium, nec ius expressum inducunt, si reperias aliquem,
qui scripserit contrarium, huic adhæreas, quod est bene mē-
ti tenendū propter eos, qui trahunt leges per capillos ad sua-
rum opinionum corroborationem. Et adde vnum textum
singularissimum in l. 1. §. sed neque. C. de ueteri iure enucl.
vbi dicitur, q vnius etiam deterioris opin. potest plures, & me
liores in aliqua parte superare. Nec ex multitudine Autho-
rum est iudicandum, ut ibi in textu, & soleo allegare casum
ibi, pro eo, quod dicunt Can. in c. 1. extrà de constitu.

36 Tertiò habet priuilegium dos, † quia reuertitur ad pa-
trem, siue per pactum, siue iure potestatis eā ista causa, hoc
est, ut filia denuo nubente, nō possit diminui: nisi patris sub-
stātia casualiter decreuerit. auth. sed quamuis. C. de rei uxo.
actio. Et attende; quia dico, q istud etiam erat de iure anti-
quo, ut habes casum notabilē in l. si socius. ff. pro socio. Qui
tex. plus vult, q etiam si ad patrem reuertatur vnà cum socio
bonorum, idem sit, vt diminui non possit. uel dic de hoc, ut
per Bar. in l. post dotem. ff. sol. mat. quemadmodum dos &c.

Quartò, habet priuilegium, ut non possit repeti per cō-
37 dictionem † indebiti: licet ex errore fuit indebitum solu-
tum, casus est notabilis, & singularis in l. cùm is. §. 1. si ea opi
nione. ff. de condi. indebi. Est & ibi casus, q indebitum omni
iure solutum per errorem non repetitur. Quod intellige, quā
do mulier pro filia, frater pro sorore, consanguineus, pro cō-
sanguinea, aut nutritor pro alumna, credētes se teneri ad do-
tandum, soluerunt. Et idem credo in quacunque alia perso-
na, quæ crederet se pro dote obligatam: quia tunc, sublata
falsa causa, remanet causa pietatis, ut ibi dicit Iuriscons. Se-
cus si credebam me teneri mulieri ex causa mutui, & non te-
nebar, & solui animo liberandi à mutuo, certè repetam, vt l.
si donaturus. & l. qui se debere. ff. de condi. caus. data. quod
not. ne ille tex. decipiat te.

Quintò

Quintò est priuilegiata dos: quia hæc dicitur pia causa,
38 † ut patet ex præmissis. Nam casus est, & ibi Ang. in d. §. si ea opinione. & idem firmauit Imo. in l. 1. ff. sol. matr. Dicens ob hoc, quod coram Iudice eccle. potest peti etiam principaliter secundùm Inn. Host. & Io. And. in c. de prudentia. de don. inter ui. & ux. Sed hoc lanue expedire institruo infra eo. §. 17. Et quod sit pia causa, probo: quia æquiparatur causæ alimentorũ secundùm Bar. in l. si. ff. de his, quib. ut indig. Sed causa alimentorum non est pia. Et ideo de legato alimentorũ detrahitur Falcidia, casus est in l. diui Seueri. ff. ad l. Fal. Quod non esset si esset legatũ piũ. auth. similiter. C. ad l. Fal. Sol. Potes dicere, quod nõ semper à pari procedunt dotis causa, & alimentorum, ut dixi in §. 2. uers. sed quæro, an si filia.

39 Sextò, dos habet † priuilegium, ut in ea nec maritus, nec uxor, durante matrimonio, habeat propriè & absolutè dominium, sed mixtim, & qualificatiuè, ut dicam infra in uer. marito. & latiùs infra, in §. 13.

Septimò, quia de dote, seu relicto pro dote non potest detrahi Falcidia. l. sed usufructus §. si. ff. ad l. Fal.

Octauò: quia ex delicto mulieris damnatæ ad mortem nõ publicatur dos constante matrimonio: nisi in quinque casib. de quibus in l. quinque legibus. & ibi glo. ff. de bo. dam. Extra quos casus maritus lucratur dotem, quasi matrimonium sit solutum culpa mulieris delinquentis. Si uerò non damnatur ad mortem, tunc absque dubio non publicatur dos: quia matrimonium durat. §. quod autem. in auth. de nuptijs. Nec ẽt in illis quinque casib. si maritus pacto de dote lucranda, uel ex statuto debeat lucrari, ut per gl. & Bar. in d. l. quinque legib. uel melius, tunc agit contra fiscum. l. & omnes. eo. ti. ubi gl. & etiam Bar. ubi supra. Si uerò mulier damnatur sol. mat. tunc dos indistinctè publicatur secundùm Iac. de Are. & Bar tol. & ita intelligunt l. si constante. §. si. ff. sol. mat.

Attende tamẽ, quia dico istud procedere de iure antiquo: quia hodie bona damnatorum reseruantur descendentibus, uel ascendentibus usque ad tertium gradum, auth. bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum. De quo dic, ut ibi. Et plenè hæc materia habetur per Ang. Are. in Tractatu maleficiorum, super uerbo, & eius bona publicamus.

Nonò, priuilegiatur dos: quia fructus interim percepti eã augent. l. si marito. §. si. ff. sol. matr. Sed istud dependet ab eo, quod dixi circa priuilegium datum petitioni.

40 Decimò, † est dos priuilegiata in casu notabili l. pen. ff. qui po. in pig. hab. Et declara, ut per Cy. in l. si tibi. C. illo, & eo. ti. ubi dicit, quod & si dos non sit numerata, sed tunc promissa, & conuentum de hypotheca, nihilominus præfertur creditori facto post dictam promissionem: licet ipse prius numerauit, quod est in dote speciale secundùm Cy. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui po. in pig. hab. l. diuersis. C. eodem, & l. Titius. quæ res pig. obl. poss.

41 Vndecimò, † quia licet pater sibi appropriauerit actionẽ de dote, secundùm quòd potest l. quoties. ff. sol. mat. Tamen si tempore restitutionis fiendæ esset non soluendo, non tenetur quis sibi restituere, ne dos dissipetur. ita Cy. & Bar. in l. 2. §. quod si in patris. sol. mat. per rationem, quæ ibi assignatur. tene menti ad limitationem d. l. quoties. Plus sentiunt, quòd nec possit etiam sibi appropriare, si tempore pacti non erat soluendo. Ista tamen non sunt penes me sine dubio. Licet præceptor meus do. Iac. de Puteo transeat cum eis.

42 Duodecimò, † quia dos data donationem propter nuptias meretur, auth. dos data. C. de do. ante nup. & ipso iure constituitur, statim dote constituta, secundùm opi. Martini Syl. de qua in gl. & eam sequitur d. Iac. de Rane. & transit Io. Fab. & eam etiam approbant Cy. & Bal. ibi: licet glo. aliter dicat.

43 Decimotertiò, † quia promissor dotis per cursum biennij cõstituitur in mora, ut teneat ad fructus, & usuras expressas. l. fi. §. præterea sancimus. C. de iur. dot. & declara, ut ibi per Bar.

44 Decimoquartò, † quia pro augenda dote toleratur liberalitas inter uir. & uxo. aliàs est reprobata. l. si constante. C. de dona. ante nup. & dicam infra §. 19.

45 Decimoquintò, † ut res ipsa ex pecunia dotali solo consensu efficiatur dotalis. l. res quæ dotali. ff. de iu. dotium. Quod speciale in dote secundùm Ang. ut dixi supra in §. 1. licet Bar. aliter dicat. Dic, ut ibi dixi.

46 Decimosextò, † ut pater mariti teneatur se, & sua obligare pro restitutione dotis, l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. fi. C. de dot. promiss. Quod qualiter procedat, dic ut per Bar. & Doc. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat.

47 Decimoseptimò, † quia pater mariti simpliciter consentiendo filio recipienti dotem obligatur ipse, & eius bona secũdùm Bart. in d. §. transgrediamur. de quo dic, ut ibi: quia uenit in consequentiam præcedentis priuilegij, ut patet ex his quæ ibi dicit Barto.

48 Decimooctauò, secũdùm aliquos, † est priuilegiata dos: quia fideiubens pro constituente dotem secundùm formam l. creditor. §. 1. ff. mandati. si soluat, non repetit, ut est ibi casus singularis. sed iudicio meo, ratio fundatur super iure cõmuni non super specialitate dotis.

Decimononò, quia Prætor, absente patre, de bonis patris potest dotare. l. profectitia. in fin. ff. de iur. dot.

49 Vigesimò, † quia pro dote constituenda potest pater incarcerari, dixi supra in §. 2.

50 Vigesimoprimò, † quia in traditione dotis, quæ fit necessitate præambulæ promissionis cogitur maritus ultra aliquid promittere, quam conuentum sit in ipsa promissione contra id, quod habetur per glo. in l. in traditionib. ff. de pactis. casus est in l. 2. in princip. secundum unum intellectum glo. & Barto. & Doct. ff. sol. mat. & ibi dixi.

51 Vigesimosecundò, † quia hodie ipso iure sine traditione dominium rei dotalis retro transfertur, soluto matrimonio in uxorem. l. in rebus. C. de iur. dot.

Vigesimotertiò, quia pro dote recepta restituenda possunt res subiectę restitutioni alienari. authentic. res quæ. & ibi gloss. Barto. & Doct. C. comm. de leg. & idem uidistis pro dote constituenda supra circa priuilegia data cõstitutioni dotis.

52 Vigesimoquartò, † quia fauore dotis non admittitur cõpensatio: gloss. & Bald. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. solu. mat. Ego ibi tenui contrarium per illum text. & est gloss. Bartol. & Doct. communiter in l. rei iudicatæ. §. 1. eod. titu.

53 Vigesimoquintò, † est dos priuilegiata in casu notabili. l. 2. ff. qui po. in pig. hab. & declaratur per Cyn. in l. cùm tibi. C. qui po. in pig. hab. ubi dicit, quod & si dos non sit numerata, sed tantùm promissa, & conuentum de hypotheca, nihilominus præfertur creditori post dictam promissionem facta: licet ipse priùs numerauerit, quod est speciale in dote secundùm Cyn. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui po. in pign. hab. l. diuersis. C. eod. l. Titius. ff. quæ res pign. oblig. poss.

54 Mulieri † autem datur priuilegium ratione dotis.

Primò, ut in actione personali de dote præferatur alijs. l. 2. C. de priui. dot. Et istud priuilegium datur, etiam si matrimonium non fuerit uerum, sed putatiuum. l. 2. in fin. cum seq. ff. de priui. cre. Et quod detur mulieri, est casus in l. dabimus. eodem titu. Ideo non transit ad hæredes secundùm Barto. & Docto. l. 1. ff. sol. mat.

55 Secundò, † mulieri datur priuilegium, ut in illa tacita hypotheca præferatur creditoribus anterioribus habentibus etiã tacitam hypothecam, de quo dic, ut l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab.

Verum autem istud priuilegium habeat dos confessata, dixi in §. 5. uersi. uideamus nunc.

56 Tertiò, † datur etiam mulieri priuilegium, ut solu. mat. in uendicatione rei dotalis etiam æstimatæ omnibus creditoribus præferatur, siue agat rei vendicatione, siue hypothecaria, quę diuersis respectibus considerantur, in eadem re possunt concurrere. l. in rebus. & ibi Barto. & Bal. C. de iur. dot. & quod sit fauore dotis in rebus æstimatis, patet ex l. quoties. eodem titu. secundùm Barto.

Quartò, datur priuilegium mulieri, ut marito uergente
57 † ad inopiam, possit agere constante matrimonio secundùm formam l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & uide ibi Bald. Nam de rigore, constante matrimonio, actio personalis non competit, & consequenter nec hypothecaria, quæ est accessoria: de quo plenè per Barto. in repet. l. si constante. ff. sol. mat.

58 Item, † & quintò, datur priuilegium mulieri, ut pro dote (licet sit filiafamilias) habeat legitimam personam standi in iudicio. auth. quod locum. C. de colla. quod intellige, ut ibi habetur.

59 Item & sextò, † datur priuilegium mulieris, ut licet dos sit profectitia, tamen acquiritur ipsi filiæ quò ad possessionẽ, & dominium. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. erci. Quod non est in alijs profectitijs. l. cum oportet. in prin. C. de bon. quæ lib. & ita vult Salyce. in rub. C. de priuileg. dotis.

Item & septimò, ut etiam dos aduentitia tempore Digestorum ei acquiratur, ut uoc. in l. 2. §. quod si in patris, ff. sol. ma. ubi glo. Specialitas patet per l. placet. ff. de acquir. hæred.

Item

60 Item † & octauo: quia datur sibi actio ad restaurandam seruitutem amissam facto mariti, qui non est soluendo: licet nõ dolosè, nec facto culpabili amiserit. l. si maritus. ff. de fun. dot. & sic plus est, quàm casu l. fin. circa princip. ff. de eo, per quem factum erit.

61 Nonò, † vt pactum patris non noceat filiæ in actione de dote. l. 2. de pact. conuen. C. & ibi Bart. & Bal. qui dicunt hoc esse notabile.

62 Decimò, † in priuilegium mulieris est introductum, vt ex pacto matris non quæratur actio filijs. l. pactum dotale. & ibi Barto. C. de pact. conuen. licet aliàs secus. l. Caius. ff. solut. matrim.

63 Vndecimò, † quia paciscendo potest facere conditionem dotis meliorem, sed non deteriorem. l. si pater. §. 1. cum seq. & l. seq. & l. de dic. ff. de pact. dot.

Duodecimò, priuilegium mulieris est introductum, ut nõ possit pacisci, quòd maritus solùm teneatur de dolo, non de culpa: licet aliàs possit hoc fieri. l. Pomponius. ff. de pact. dota. & dic, vt ibi.

Decimotertiò, quia habet beneficium, ne à marito con-
64 ueniatur † vltra, quàm facere possit. l. non tantùm. in fin. ff. de re iudic. l. ex diuerso. §. 1. ff. solut. matr. Et idem beneficium habet maritus conuentus de dote. dicam infra eodem §. versicu. marito.

Decimoquartò, vt in re empta ex pecunia dotali præferatur alijs creditoribus in actione personali. l. si cùm dotem. in fin. ff. solut. matr. Et vult Ioann. Fabr. in l. si ex pecunia. C. de iur. dot. Sed (dices tu) non est speciale in dote: quia idem in alio quocunque, ex cuius pecunia res est empta. ita Barto. in l. licet. C. qui pot. in pign. hab. post Iaco. Bur. Sed dic, quòd contra eos est gloss. in l. procuratoris. §. plane. in uerbo, in tributum. ff. de tribu. actio. Sed potest eorum opin. sustinari, quando specialiter mutuasset pecuniam ad illam rem emendam. ita Pet. & Cyn. in d. l. licet. aliàs secus, præter quàm in vxore. d. l. si cùm dotem. in fin.

65 Decimoquintò, † quia talem rem emptam ea pecunia dotali potest in subsidium vendicare. ita Cyn. in l. si ex pecunia. & per l. vtrum marito. ff. de dona. inter uirum & uxor.

66 Decimosextò, † quia licet secundùm gloss. & communem sententiam in l. in rebus. C. de iu. dot. maritus dicatur dominus rei dotalis, tamen thesaurum in ea inuentum pro parte restituit mulieri: quasi in alieno inuentum. l. di uortio. §. si fundum. in fin. ff. solut. mat.

67 Decimuseptimò, † quia ipsa mulier habet restitutionem, si in dote contingat læsio, quasi læsa in proprio patrimonio. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. quia persona ipsius mulieris intelligitur stipulationi inserta. l. post dotem. secundùm vnum intellectum, qui est communis. ff. sol. mat. licet aliàs persona extrinsecus subintelligatur. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerborum oblig. Sed secundùm rationem aliquorum; de quibus videbitis in l. post dotem. ibi nõ est specialitas. Sed vide Barto. in l. Caius. eod. titu. qui dicit, quod si extraneus dotem simpliciter reddi stipuletur, & non dicat cui, intelligitur mulieri fauore dotis: dicens esse casum in l. post dotem secũ-
68 dùm 3. lectu. & ex hoc insurgit 19. priuilegium: † quia ipsi mulieri potest alius stipulari dotem. l. Caius. ff. solu. mat. contra §. alteri. de inuti. stipu.

69 Vigesimò, & vltimò, vt si quis stipuletur † sibi, aut mulieri alternatiuè, mulieris est integra actio. d. l. Caius.

70 Marito autem, seu ex † patre mariti reperio multa data priuilegia ratione dotis.

Primò, quia habent priuilegium maritus, & filij eiusdem matrimonij, ne conueniantur pro dote vltra, quàm facere possunt. §. item si de dote. institu. de actio. intantum, vt non valeat pactum in contrarium. l. alia. §. eleganter. ff. solu. mat. Quod verum, nisi conuenirentur actione reali. & declara vt dixi in l. maritum. infra eodem titu. vbi aliàs pulchras limitationes dedi.

71 Secundò, † est priuilegiata pars mariti in tacita stipulatione, sicut & uxor, ita gloss. Cy. & Bal. in l. vnica. circa princip. C. de rei vxo. actio.

72 Tertiò, † quia potest uxorem expellere propter dotem, non solutam, vt dicam infra §. 15.

73 Quartò, † quia tacitè potest pro dote vsuras recipere. Quod qualiter procedat, dicam infra. §. 17.

Quintò, ut non obstante confessione de recepta dote, possit opponere exceptionem non numeratæ dotis, & incumbet mulieri onus probandi fuisse numeratam, ut in toto titu. de dot. cautis. Et idem priuilegium habet mutuum, ut in toto titu. de non num. pec. In cæteris autem statetur confessioni. l. generaliter. C. de non nume. pecu.

74 Sextò, † quia maritus lucratur dotem propter adulteriũ vxoris, vt not. in l. consensu. C. de repu.

Triplex autem datur practica marito ad consequendam hanc dotem, vt per Barto. & Doct. l. cùm mulier viri lenocinio. ff. solut. matr. Quod intellige sanè: nisi maritus post adulterium uxoris eius mores approbasset: quia tunc nõ poterit retinere dotem. Et quando dicatur approbasse, habetur per Docto. in d. l. cum mulier viri lenocinio. Et est bonus textus in l. 2. §. si publico. ad l. Iuliam. de adulter. ff.

75 Credo etiam, quod si maritus fuisset fornicatus, † seu commisisset adulterium, tunc non posset ad effectum retentionis dotis impingere vxori adulterium: quia (ut dicit Iurecõsultus in l. si vxor. §. Iudex. ff. ad l. Iuliam de adulterijs.) iniquum est, vt vir pudicitiam ab uxore exigat, quam ipse non exhibet. Et hæc vera sunt, quando maritus in vita tractat de hac retentione dotis.

Sed pone, quod, mortuo marito, mulieri dotem repetenti
76 † ab hæredibus opponatur adulterium commissum in vita mariti? Glo. in l. rei iudicatæ §. 1. ff. solu. matr. tenet, quod non poterunt obijcere hæredes, ea quæ maritus tacuit & ita intelligunt illum §. 1. Dyn. & Barto. & hanc q. tetigit Specu. in titu. de do. inter uirum & vxor. versicu. quid si mulier. & in titul. de accept. §. 1. uersicu. item quæritur. & non bene se firmat:

Reperio etiam, quod Bal. tangit in l. miles. §. socer. ff. de adul.
77 & determinat, † quod hodie maritus non lucratur dotem propter adulterium vxoris, nisi eam accusauerit, & se inscripserit, ut in auth. vt lic. mat. & auiæ. §. si verò plurimas. & ibi sentit gloss. Tangitur etiam per gloss. in l. consensu. C. de repu. & Specu. in uersicu. item quæritur. uidetur inclinare in hanc partem, & secundùm hoc determinatio gloss. præmissæ esset clara, etiam si maritus in vita ignorasset adulterium fuisse cõmissum, vt nec tunc hæredes possint obijcere. quod etiam firmauerunt Bald. & Imo. in d. l. rei iudicatæ. §. 1. quia hæc obiectio tendit ad meram uindictam, quam hæres non potest obijcere per notabilem doctrinam gloss. in l. cum emancipati. §. emancipatus. ff. de colla. Sed contra hoc allego gloss. in l. si inimicitiæ. ff. de his, quib. ut indig. & quod nota. in l. sororem. C. eodem titu. ubi patet, quod hæres potest obijcere exceptionem, quæ tendit ad meram uindictam, licet defunctus aliter non disposuerit. Sol. Cogitaui dicere, quod ibi legatarius, cui obijciebatur exceptio, tractabat de lucro, quod lucrum sibi facilius aufertur. Hic autem mulier tractat de damno, vnde non est par, eademque ratio. l. fin. C. de codic.

Sed quæro, quid econtrario, si prædecessit mulier adulte-
78 ra, an † aduersus eius hæredes dotem repetentes possit maritus adulterium obijcere? Casus est, quod sic: secundùm Bal. in l. fin. C. de adulte. & hoc firmauit gloss. ibi, & Cyn. etiam, glo. in l. vnica. §. illo proculdubio. C. de rei vxo. actio. Bal. Cy. & Imo. in l. cùm mulier. ff. eodem titu. Sed attende: quia circa hoc dubito. Nam si dos non amittitur ipso iure propter adulterium, sed opus est accusatione, & inscriptione secundùm Barto. in d. §. socer. Ergo, mortua ipsa muliere adultera ante accusationem pœna amissionis dotis nõ transibit cõtra eius hæredes, iuxta ea, quæ habentur in l. 1. C. ne ex delict. defunct. & per Barto. in l. 1. ff. de priua. delict.

79 Septimò, † habet priuilegium maritus, vt pro dote conseruanda non teneatur dare fideiussores, & si dederit, non tenet datio, vt in rubro, & nigro. ne fideiuss. dot. dentur. C. Ratio ponitur in l. 1. eodem titu. Idem si dentur pro dote reddenda, vt firmat gloss. post Azonem in l. 1. eodem tit. & ibi Bar. & idem Barto. in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matr. licet Dyn. tenuerit contrarium, ut possit dari fideiussor pro dote reddenda. & idem tenet Cyn. post Odofred. in d. l. 1. per suas rationes, de quo ibi, & etiam Bald. ibi in eandem partem inclinat: quia non est eadem ratio in dote constituenda, quæ in conseruanda: quia facilius conseruant, quàm restituunt. & ita etiam dicunt idem Bald. & Auge. in d. §. quoties. ubi hoc etiam firmat Imo. & respondet argumentis, quæ fiunt in cõtrarium. & idem tenet Ioann. Fabri in dicta l. 1.

80 Octauò, † est priuilegiatus maritus, vt possit pro dote agere rei uendicatione. l. dote ancillam. C. de rei uend. l. in rebus. C. de iur. dot. licet non sit propriè, & absolutè dominus, sed

qualiſi-

qualificatus ita, ut etiam sit quædam mixtura dominij inter eum, & uxorem, de quo dic, ut dicam in §. 13.

13 Nonò, † quia potest manumittere seruum dotalem. l. 1. C. de seruo pig. da. manumis. & l. & fi. C. de int. dot.

Item, & iubere dotali seruo, ut adeat hæreditatem. l. seruus dotalis ff. sol. mat.

Decimò, quia potest agere ad impensas necessarias factas in re dotali, non obstante, quod fuerit pactus de contrario. l. conuenire. ff. de pact. do Ratio, quia tales impensæ minuunt ipso iure dotem, ut ibi expressum est in litera.

14 Vndecimò, † quia habet inducias annales pro dotis exactione in rebus mobilibus, de quo dic, ut in l. vnica. §. exactio, C. de rei uxor. act.

Duodecimò, pars mariti est priuilegiata in tacita constitutione dotis in toto patrimonio mulieris, quando simpliciter contraxit. De quo dic, ut dixi in §. 3. supra eod. tract. uersi. sed quæro, mulier &c.

Decimotertiò, etiam in tacita constitutione dotis constitutæ priori marito, de quo dic, ut d. §. 3. in prin.

15 Decimoquartò, † quia si ipse maritus facit expensas necessarias, ipso iure minuitur dos l. conuenire. in fi. ff. de pact. dot. §. propter retentionem. inst. de actio. Specialitas patet, per l. si seruos. ubi casus multum notabilis. ff. de pigno. act. & per l. in fundo. ff de rei uend. Et hoc præsertim tenendo, quòd ipse fundus tunc possit desinere esse dotalis, prout tenuit glo. in d. §. propter retentionem. & in l. vnic §. nec ob impensas. C. de rei uxo. act. & ibi Iac. de Arena, Dyn. & Cy. pro quibus uidetur expressus tex. in l. si is qui. §. quod dicitur. in fi ff. de iure dot. nisi intra annum mulier obtulerit impensas, ut ibi. Sed in contrarium uidetur casus rotundus in l. quod. ff. de impen. in tab. do. fac. ubi per hoc contrarium tenet ibi Bar. quasi Vlp. ibi corrigat opi. Scæuolæ, de qua in d. §. quod dicitur. Et idem tenent Iac. Butr. & Salyc. in d. §. nec ob impensas. Et dicit ibidem Bald. quòd tales expensæ minuunt dotem ipso iure intellectualiter: & antequàm opponatur exceptio: & minuunt, secundùm eum, dos: durat tamen titu. dotis d. l. quod dicitur. ideo adhuc durat inalienabilis secundùm Bald.

Decimoquintò, & ultimo est priuilegiatus maritus, secundùm quòd dixi supra uer. ipsi autem doti. ibi octauò &c. quia extra illos quinque casus maritus lucratur dotem, quando mulier damnatur ad mortem, quasi culpa mulieris soluatur matrimonium, ut ibi dixi.

ARGVMENTVM.

Anacephalæoticè repetita singularia dotis iura transmissibilia, vel non, proponit.

SVMMARIVM.

1 Cedi qua nequeant.
2 Dotis priuilegia omnia transmitti. & nu. 3. & 4.
5 Fori ob dotem priuilegium an transmissibile.
6 Causa dotalis priuilegium non transire ambigit.
7 Dotis priuilegium quatenus, an non, transeat. & nu. 14.
Et quatenus uerum. nu. 15.
8 Iurata prohibita iuranti uendicat hæres.
9 Iuriiurando is, cui concessum est, contradicit.
10 Cessionario qua, an non, obsint.
11 Iusiurandum quando transmissibile.
Effectus nu. 12.
13 Dotis alienationi iurata hæredem non contraire uerius est.
16 Hypotheca tacita iure, an transmissibile.
17 Ius quatenus facere &c an, in quosue transmissibile.
18 Priuilegia uiri qua in hæredes, an non transfusibilia, & numero 19.
20 Transmissibilia cedi qua, quatenusque possint. & nu. 22.
22 Bartolum uerius, quam Imolensem sentire.

DONO visis priuilegijs dotium, uidere cõgruit, an ista priuilegia transeant in uniuersalẽ, aut singularem successorem. Et quia textus ualde notabilis in l. ex pluribus. ff. de admi. tut. uidetur nobis dare unam singularem doctrinam, uidelicet, quòd il-
1 la priuilegia, † quæ non sunt transmissibilia ad hæredes, non possunt in alium transferri per cessionem, ut ibidem per Barto. & Docto. Ideirco prius cognito, quæ transeant ad hæredes, de facili cognoscemus, quæ sint cessibilia, seu quæ trãseant in singularem successorem, arg. l. 1. in princip. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iuris.

Discurramus igitur per singula membra posita in §. præcedenti.

2 Primò uideamus, † an priuilegia, quæ dantur contractui, seu constitutioni dotis transeant in hæredem. & Barto. in l. 1. ff. sol. mat. tenet quod sic: & exemplificat in priuilegio tacitæ stipulationis, de quo in l. 1 C. de rei uxo. actio Et in priuilegio, quod sit contractus bonæ fidei. §. fuerat. institu. de actio. Et idem credo in omnibus alijs priuilegijs, quæ enumeraui in §. præ-
3 cedenti, quæ dotis constitutionem † respiciunt: quia, dote creata, & constituta modis, & formis ibidem contentis, nõ potest negari, quin commoditas illius constitutionis à iure receptæ transeat in hæredes. Idem credo in priuilegio dato peti-
4 tioni dotis. Idem dicit Barto. ubi supra in priuilegio, † quod datur actioni de dote, ut est tacita hypotheca: quia transit ad quencunque, ad quem transit actio. Et idem dico ego in alijs omnibus supra per me enumeratis in §. præcedenti. uersicu. actioni. licet in eo, quod recipit exceptionem Velleyani possit dubitari per rationem legis generaliter. C. ad Velle. quasi sit potius datum mulieri, quàm actioni.

5 Sed quæro, † quid de priuilegio, quod datur ratione fori, an possit dos peti coram Iudice ecclesiastico? Certè non credo illud transire ad hæredes, per rationes, quas dicam infra c. 27. quæ respiciunt ipsam mulierem, non autem hæredes. Et præsertim tenendo, quod coram Iudice ecclesiastico non possit dos peti, nisi incideret: quia tunc illud non potest accidere, nisi in muliere. Sed priuilegium l. exigere dotem. ff. de iudic. bene teneo transire ad hæredes arguendo à fortiori. Et maximè attentis his, quæ dicam in d. § 17.

6 Sed quid † de priuilegio, quod datur instantiæ, seu causæ an transeat ad hæredes? Bar. in d. l. 1. dicit, quod transit ad hæredes vniuersales, secundùm tamen qualitatem hęredum. l. 1. ff. de re iudi.

Ego dubito: quia non uidetur respicere mulierem, & eius pietatem tantum. vt etiam marito agenti actione ex stipulatione, qua sibi stipulatus est dotem, non uideatur competere. l. 3. C. de dotis promis. ibi, more iudiciorum &c.

Sed uideamus, quid de priuilegio, qđ datur ipsi doti. Bar.
7 dicit, † quod transit ad eum, ad quem transit ipsa dos Et exemplificat in priuilegio illo, quod in dubio fiat interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. Nec n. secundùm Barto. datur tãtùm mulieri, sed etiam ex parte uiri. d. l. in ambiguis. quod est bene notandum.

Similiter exemplifica in eo priuilegio, quod fundus dotalis nõ potest alienari, quod transit ad hæredes.

8 Sed attende, † quia istud uidetur falsum: quia soluto mat. per mortem mulieris fundus desinit esse dotalis, & non potest consequenter alienari. Sed dic, quod Barto. & Doct. qui sequuntur eum, intelligunt, quando fundus fuit alienatus viuente uxore; quo casu hoc priuilegium inualidæ alienationis, quod competebat uxori, transit ad hæredes eius. Ergo ita intellexerit Barto. patet ibi, dum dicit: quia hęres potest uẽdicare, sicut ipsa mulier. Et attende: quia tantùm transit ad hæredes mulieris uendicatio fundi alienati, ut quamuis mulier ipsa alienans, seu consentiens alienationi non possit contrauenire propter iuramentum. cap. cùm contingat. extrà de iureiur. tamen hæres eius poterit uendicare secundùm Ioan. Fabri, institu. quib. alien. licet, uel non. in princip. quia iuramentum solùm ligat animam iurantis: nec transit ad hæredes, ut notant Cano. in c. ueritatis. extra de iureiur. Et ideo cap. cùm contingat. dicit notanter, mulieres ipsæ seruare debent huiusmodi iuramenta, quasi dicat, quod non hæredes. Et idem firmauit Barto. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hæredi. ut ibi refert Ange. licet in lectura Bartoli communiter non reperiatur illud dictum, ut ibi dicit Imo. Ex quo infero singu-
9 lariter, quod si ille, qui iurauit in contractu cedere alteri, † poterit cessionarius contrauenire: nec obstabit exceptio periurij per d. c. ueritatis. iunctis his, quæ dicunt Barto. & Doct. in l. apud Celsum. §. sed cùm legitima. de dol. metusve exceptione. ubi dicunt, quod illa exceptio, quæ non afficit actionem, sed personam, non obstabit cessionario: licet obstet cedenti, per glo. notabilem, quæ est ibi, quam perpetuò menti teneas. Sed
10 certum est, quod exceptio periurij solum afficit † personam iurantis.

tantis. d. c. veritatis. Ergo &c. Quod uerum credo in casibus, in quibus iuramentum non firmat contractum, ut est quando in odium creditoris reijcitur contractus, quod exemplifica, ut per Bartol. & Docto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. in quarta combinatione.

11 Cæterùm in casibus, † in quibus iuramentum firmat contractum, ut est, quando fauore debitoris reijcitur contractus, ut in minore. auth. sacramenta puberum. C. si aduersus uenditionem. Et in muliere alienante, uel consentiente alienationi fundi dotalis. c. cùm contingat. extra de iureiur. secundùm Bar. in d. l. si quis pro eo. in §. combinatione, & sequitur Ang. ibidem. Et communiter Canonistæ in d. c. cùm contingat. Et consequenter tunc non possunt procedere, quæ supra dixi: coniungendo id, quod dicit Butr. in c. cùm sit generale. extra de foro compe. ibi. Tertius casus &c. & Io. And. c. si. extra de sepult. ubi concludit, quod efficacia obligationis firmatæ per iuramentum transit ad hæredes: & per cõsequens ad cessionarium, ut teneantur obseruare: licèt non quo ad hoc, ut

12 possit † conueniri coram Iudice ecclesiastico ratione iuramenti: quia non peccat contrauenjendo, seu nõ est periurus. Et idem firmant Bal. & Sal. in d. auth. sacramenta puberum. & idem vult Ang. in l. qui superstitis. ff. de acquiren. hæred. Quod est uerum iure actionis. poterat tamen officium iudicis ecclesiastici implorari, ut hæres cõpellatur satisfacere animæ defuncti. ita dicit Pan. in d. c. fi. de sepul. per illum tex. & per c. à nobis. secundo, de senten. excom. Et ita secundùm eũ saluabitur opinio Abbatis tenentis cõtrarium, quod bene nota. & sic erit vis in modo practicandi: quia implorando officiũ iudicis, ut supra, poterit etiam indirectè trahere ad hæredes iurantis ad forum ecclesiasticum.

Et ex præmissis infero, Ioan. Fabri. in loco ubi supra, malè

13 dixisse: quia iuramentum mulieris super † alienatione fundi dotalis firmat contractum: & consequenter hæredes non poterunt uendicare per præmissa. Et ista etiam tene menti ad alium effectum: quia ubi contractus firmatur iuramento, licet iurans absoluatur à iuramento, nõ tamen poterit contrauenire, ut dixi supra in §. 5. uersi. ultimo quæro.

Demum, quia alia multa priuilegia enumeraui supra, quæ sunt data doti, uideamus, an illa quoque transeant. Et dico

14 breuiter, † quod sic: exceptis illis, quæ non possunt adaptari, ut

15 est tertium, & sextum priuilegium, † de quo posset dubitari: quia illa pietas solùm uidetur respicere mulierem in uita.

Octauum uerò priuilegium, quod est, quia dos non publicatur, nisi in quinque casibus, tendit ad fauorem mariti, cui tunc applicatur dos, ut ibi dixi. Illud autem, quòd dos non publicetur, ubi mulier non damnatur ad mortem, bene tendit ad fauorem hæredum mulieris in consequentiam. Reliqua poteris per te percipere, an adaptari possint ad hæredes, uel non.

Nunc dicamus de priuilegio, quod datur ipsi mulieri, an transeat ad hæredes. Et dicit Bar. quod illud, quod datur mulieri, ut in actione personali præferatur alijs, non transit ad hæredes. l. 1. C. de priuil. dot. Et in l. dabimus. in prio. ff. de priui. cred. Sed illud, quod in tacita hypotheca præfertur transit

16 ad hæredem suum, non ad alios, ut l. assiduis. † C. qui pot. in pig. hab. & habetur in §. fuerat. institu. de act. Idem dico in beneficio, quod habet, ne à marito conueniatur ultra, quàm facere possit, quia hoc etiam habent eius filij, non alij hæredes l. & si fideiussor. in fine. cum sua gl. coniuncta l. non tantùm.

17 ff. de re iud. Sed illud beneficium restitutionis, quod † habet per legem tertiam. §. sed utrum. in fi. ff. de mino. bene puto transire ad hæredes per l. non solùm. ff. de in integ. restitu.

Alia uerò priuilegia, quæ supra enumeraui, respiciunt ipsam mulierem tantùm: licet in consequentiam possint redundare in fauorem hæredum.

18 Reliquum est, ut uideamus, † an priuilegia data parti mariti competant eius hæredibus: & dic, quòd priuilegium, ne conueniatur ultrà, quàm facere possit, competit filijs eiusdem matrimonij, non alijs hæredibus, ut habetur in l. etiam. ff. solu. matrimo.

Secundum uerò competit soli marito, cui soli competit actio ex stipulatione tacita de dote, non eius hæredibus: quia per mortem mariti soluitur matrimonium: & dos est in casu restitutionis. Et cui damus actionem, multò magis exceptionem.

Tertium similiter non potest, nisi ad maritum adaptari, patet de se.

Quartum etiam non competit hæredibus mariti: quia c. salubriter. de usuris. non procedit in hærede mariti secũdùm Inno. & Pan. ibi.

Quintum uerò priuilegium exceptionis non numeratæ

19 dotis † bene competit hæredibus mariti. casus gloss. in l. fin. C. de dote cauta.

Verum autem sextum priuilegium competat hæredibus mariti, patet ex his, quæ ibi dixi, quæ sunt bene notãda: quia quotidiana.

Septimum autem priuilegium solum respicit maritum.

Similiter octauum, & nonum.

Decimum autem bene competit eius hæredibus: quia illud pactum, quasi sit donatio, improbatur: & ideo tam ipse, quàm hæredes consequi poterunt expensas, non obstante pacto.

Idem dico de vndecimo: quia illas inducias habent etiam eius hæredes. d. §. exactio. cum gloss. quæ quærit, an extranei hæredes (ex quo medio tempore habent dotem) interim teneantur alere uxorem. Et dic, ut ibi: quia est notabile.

Reliqua uerò priuilegia non possunt adaptari, nisi ad maritum, excepto decimoquarto, quod respicit etiam eius hæredes.

Viso igitur, an ista priuilegia transeant in hæredes vniuersales, uideamus an possint per uiã cessionis transferri in em-

20 ptorem, uel singularem successorẽ. † Super quo dic, quod ea, quæ sunt merè personalia ita, ut ad nullum hæredem transeant, non possunt per cessionẽ transferri, etiam si fiat ex necessitate cessio secundùm Barto. l. vnica. C. de priuileg. dotis. per l. si ex pluribus. ff. de administ. tut. Sed illa, quæ ad suum hæredem transeunt, licet non ad extraneum, possunt, ita demum in singularem successorem transferri, si fiat ex necessitate cessio: secus si uoluntate. l. fin. C. de iure fisci. lib. 10. C. & ibi Ange. & ita dicit Bart. ubi supra. Sed uideamus, an bene dicat. Et uidetur, quod non in primo membro, quando fit ex necessitate cessio, argumento d. l. fin. Et quia magis subueniture in necessitate posit s. Nec obst. l. ex pluribus. quia potest respondere, quod ibi tutor tenebatur ex persona sua in solidum. Ideo nulla fit ei iniuria, si exigatur solidum. Sed ille, cui mulier uendit, uel donat, non tenebatur primò mulieri in aliquo. Ergo plenior fit eadem cessio: uirtute cuius debet transire priuilegium. Sed tunc obstat ratio illius l. ex plurib. quæ uidetur facere regulam, quod priuilegia, quæ ad nullum hæredẽ transeunt, nullo modo cessibilia sunt. Sed potes dicere subti-

21 liter, quod illa uerba ibi, † quod nec hæredi &c. non sunt ratio, ecce quid causatum, nec necessariò tribuunt regulam bene considerantibus. Cyn. uerò in d. l. vnica, dicit, quod priuilegium, quod datur mulieri pro dote, datur personæ, seu causæ ratione personæ. Quod idem est secũdùm eum: quia persona est immediata causa priuilegij, ut notatur secundùm eum in l. in omnibus. ff. de reg. iur. & per Dyn. in l. 5. ff. solut. mat. Ideo, dicit ipse, quod prodest cessionario, muliere uiuente, uel ea mortua, eius filio, aliàs non. l. si tibi. §. pactum. ff. de pact. Intelligo, quod dicit de filio, quando ei competit priuilegium: quod quando sit, uidistis suprà, iungendo sua dicta, & expresè hoc vult ibidem Ioan. Fabri. Adde rationem: quia tunc, si secus diceremus, nec prodesset mulieri, nec eius filio, contra quos haberetur regressus de euictione: vide succedat l. & hæredi. §. fin. cum ibi not. & cum legib. sequen. ff. de pactis.

22 Videamus † demum, an Bar. bene dicat in secundo membro, dum dicit, quod priuilegia, quæ ad suum hæredẽ transeunt, possunt etiam ad cessionarium transire ex necessitate per l. fin. C. de iur. fis. lib. 10. C. Et reperio, quod Imo. in l. post dotem. ff. sol. mat. tenet, quod nec tunc transit priuilegium in cessionarium, per §. 1. in auth. ut instante dotis exactio. ubi illa cessio fiebat ex necessitate; quia fiebat creditoribus, ut patet ibi, aut creditoribus &c. & tamen non transit priuilegium. Nec obst. d. l. fin. quia loquitur de priuilegio, quod datur fisco, quod sui natura est perpetuum: cùm fiscus nunquam moriatur, argu. c. si gratiosè. de rescrip. lib. 6. Sed in muliere erat priuilegiũ, quod debebat extingui vnà cum persona. Tu uerò non recedas à Barto. quia salua pace Imolensis ille §. primus nihil facit: quia loquitur de creditoribus mulieris, ut patet ex tex. & etiam gloss. ibi vult, quibus creditoribus non cogitur mulier cedere: quia potest eis satisfacere aliter quàm per cessionem, Vnde si cedat, voluntariè facit.

ARGVMENTVM.

Dotis genera, cui alterutrum reddendum, Quando patris, aut filiæ nomine relicta interprætanda sint, edisserit.

SVMMARIVM.

DECIMO quæro, quotuplex sit dos. Breuiter
1 dic, quòd duplex. Nam † quædam est profectitia,
quædam aduentitia. Inter quas attēde antè, quàm
2 declarem: quia est maxima differentia. † Nā pro-
fectitiam dotem nō potest dans sibi adpropriare nudo pacto,
etiam incontinenti adposito. Secus in aduentitia, quæ potest
nudo pacto adpropriari ipsi dāti, casus est notabilis in l. auia.
C. de iur. dot. dixi plenè in l. si eum dotem. in principio. ff.
soluto matrimonio.

Item, quando constituitur dos aduentitia, in dubio consti-
tuens uidetur donare ipsi mulieri: nisi expressè paciscatur sibi
restitui. Et ideo in dubio solius mulieris erit actio de dote ad-
uentitia: quia fingitur tacitè stipulata, authen. quod locum.
C. de collatio. l. 2. §. q si in patris. ff. sol. mat. & ibi gloss. & Do-
3 cto. & l. vnica. §. accedit. C. de rei uxori. actio. Sed ista † non
militant in dote profectitia: cuius actio est communis ipsi cō
stituenti, & filiæ. d. §. q si in patris. licet exercitium sit patris:
de uoluntate tamen filiæ, vt ibidem.

Videamus ergo pro eorum intelligentia, quæ dicatur dos
4 profectitia, & quæ aduentitiam. Circa quod attenda: † quia
profectitia dicitur, quæ à patre, uel tanquam à patre, uel
ab auo, uel proauo paterno profecta est, uidelicet, de bonis
eius pro filia, uel nepte, uel pronepte in potestate constituta
l. profectitia. ff. de iure dot. Sed quid si filia, uel neptis erant
5 emancipatæ? Dic, † quòd licet dos sit profectitia, quan-
tum ad nomen. l. filiæ. ff. soluto matr. mo. Probatur l. si ab ho-
stibus. ff. eodem titul. non tamen quò ad ius: quia actio est
propria ipsius filiæ, uel neptis emancipatæ. Probatur in dicto
§. q si in patris, & ibi gloss. Bartol. & Docto. Adde Cyn. in l.
vni. §. accedit. C. de rei uxo. actio.

6 Sed quæro, quando dicatur à patre profecta? Dic, † quòd
siue ipse dederit, uel iusserit alium dare, aut procurator eius
dederit, aut negotiorum gestor, & ipse ratum habuerit, dici-
tur dos profectitia. Idem si curator parentis prodigi, uel fu-
riosi dederit, aut Prætor, uel Præses, uel etiam si quis paren-
ti donaturus exhibuerit pro dote eius filiæ, uel neptis, in de
his omnibus est casus in d. l. profectitia. Quid si parens repu-
diauit legatū sibi factū ob id, ut apud generū, qui erat hæres,
legatū remaneret dotis causa: an tūc erit dos profectitia. tex.
7 in d. l. profectitia. §. si pater. uer. sed & si legatū, dicit, † q tunc
non est profectitia: quia non est profecta de bonis parentis:
quia nihil erogauit de suo patrimonio: sed gloss. ibi, dicit
quòd ille textus solùm respexit ueritatem: fictione tamen le-
8 gis attenta, dicitur profectitia: † quia facto patris est consti-
tuta, ut probatur in eadem l. in princip. ibi, uel facto eius.
Et duo actus censentur interuenisse: quasi patri sit legatum
solutum: & pater posteà in dotem dederit. l. si nuptura §. fin.
ff. de fund. do. Addo, quòd idem firmauit Azo in summa de
iure dot. §. diuiditur dos. Et pro hoc adduco bonum text. in
l. 3. §. finali. ff. de donatio inter uirum & uxorem. & quod ha-
betur per Barto. & Docto. in l. singularia. ff. si certum peta-
tur. Item pro hoc adduco fortem rationem. Nam id dicitur
9 profectitium, non † solùm id, quod à patre re ipsa profe-
ctum, est, sed etiam quod contemplatione tamen patris:
quia & tunc ex substantia patris esse uidetur: Probatur
in l. aditio. ff. de acquir. hæredi. & in l. sed si plures. §. in arro-
gato. ff. de vulg. & pup. substi. & habes glo. notandam in l. cū
oportet. §. 1. C. de bo. quæ li.

10 Et contemplatione patris † in dubio uidetur relictum, seu
collatum, si de eo fiat mentio in dispositione, ut tenuit gl. in
l. cum aliquis. C. de iure delib. & in l. filio. ff. de condit. & de-
monst. Et secundùm hoc infero, quòd si aliquis legaret cen-
tum filiæ Sempronij pro ea maritāda, esset in dubio dos pro-
11 fectitia: † quasi contemplatione patris, cuius mentio habita
fuit, relicta sit.

Sed domini, ista opinio confunditur per l. fina. in fin. C. de
usufru. Nam & ibi fuit facta mentio patris: & tamen in du-
12 bio vult, † quòd censeatur relictum contemplatione filij po-
tius, quàm patris, quasi mentio patris facta sit causa demon-
strationis. l. his uerbis. in fin. ff. de hæred. instit. Et circa intel-
lectum illius l. fin. multum instat Imolensis. siue intelligatur
loqui ante l. cum oportet. C. de bonis, quæ liberis, siue post.
Et concludit illum textum continere æquitatem, & dispensa
tionem contra strictas rationes disputando, siue intelligatur
ante dictam legem, siue post, de quo, quantum ad hoc, uos re
mitto ad eum. Sed contra Dynum pondero rationem illius
legis nollie. Sed opinio Dyni posset procedere, quando esset
13 relicta sub commemoratione † patriæ potestatis, puta, Ti-
tio existenti in potestate Sempronij: quia tunc contemplatio
ne patris diceretur relictum. Ita Bartol. in l. si filio. ff. de do.
cau. mor. per l. filio. ff. de conditio. & demonst. Sed ego dico,
14 † quòd ibi non simpliciter sub commemoratione patriæ po-
testatis reliquit, sed conditionaliter, si in patris potestate man
sisset. Quo casu apparebat, quòd non causa demonstratio-
nis simpliciter fiebat, sed magis contemplatione patris: si in
eius potestate mansisset. Præterea non mirum ibi: quia illo
tempore, quicquid acquirebat filius acquirebat patri. l. plu-
cet. ff. de acquiren. hære. Ideo de facili, quòd patris contem-
17 platione præsumebatur relictum, cui de necessitate erat † ac-
quirendum, sicut uidemus adhuc hodie in seruo. l. cū aliquis.
de iure deliberan. C. cui per hoc est responsum. Et per quem
text. dico, quòd tempore Digestorum idem erat in filio, cui
simpliciter relinquebatur sub commemoratione patris, non
dico patriæ potestatis. licet Bartol. in d. l. filio. aliter sentiat
dum vult, quòd in d. l. filio. de condic. & demonstrat. cum
mysterio fiat mentio patriæ potestatis: quasi aliàs non cense-
16 tur † illo tempore relictum contemplatione patris: quod est
falsum per d. l. cum aliquis. Sed hodie, cum alius, sibi quò
ad proprietatem acquirat, dicerem sic, quòd in dubio in
relicto dotis si fiat simpliciter mentio patris: non censetur
relictum contemplatione patris: quia eius mentio intelligi-
tur facta causa demonstrationis. d. l. his uerbis. in fi. Si uerò
17 † relinquatur sub commemoratione patriæ potestatis, tunc
quò ad usumfructum bene intelligetur relictum factum cō
templatione patris, cui quæritur, non quò ad proprietatem.
Et proprietas non erit profectitia: nam uerba in dubio de-
bent interpretari secundùm materiam subiectam, & disposi-
tionem iuris. l. damni infecti quidam, in princip. ff. de dam.
infec. c. cum dilectus. extra de consuet. Et nullus est tex. qui
nos cogat aliter dicere, ut patet ex præmissis, licet Bar. aliter
dicent. Quid autē, si solus ususfructus alicuius rei relinqua-
tur filio, dic, ut in l. fi. C. de usufru.

Si uerò filiæ alicuius fiat relictum pro dote, tunc dico,
18 † quòd siue simpliciter, siue sub commemoratione patriæ
potestatis, non censetur contemplatione patris quò ad ali-
quid: cum in dotibus ab extraneis prouenientis non habeat pa-
ter aliquem usumfructum, & multo minus proprietatem.
Ideo cum ex iuris dispositione totum sit filiæ quantumcun-
que existenti in potestate patris. l. Pomponius Philadelphus.
ff. famil. ercisun.

Consequenter in dubio non dicemus, quòd contempla-
tione patriæ potestatis fiat relictum: sed quòd contempla-
tio patriæ potestatis fiat causa demonstrationis d. l. his uer-
bis, in fi.

An autem quando relinquitur Prælato alicuius Ecclesiæ,
uideatur in dubio relictum cōtemplatione Ecclesiæ, uide tex.
in c. requisisti. extra de testa. in antiquis.

19 Viso de dote profectitia, facilè est cognoscere, † quæ sit ad-
uentitia: quia illa, quæ relinquuntur, seu dantur ab alijs per-
sonis, quam suprà, dicuntur aduentitiæ dotes.

ARGVMENTVM.

Periodus vndecima eò pertinet, vt cui pereat, augeturve dos, ex quibus fructus fint, en non: vsque fructus relictus quatenus accipiatur, edisserat.

SVMMARIVM.

1 *Aestimatam dotem viro perire: quatenus verum, an non fit. ibidem. & num. 4.*
2 *Inaestimata dotis mulieris periculum est: quando inaestimata idem sit.*
3 *Debitor quando, an non eligat.*
5 *Aestimationis effectus.*
6 *Inaestimata, alluuione aucta, cui debita.*
7 *Inaestimatum fructibus auctum, quando viro debeatur, idque extendi, & restringi, num. 8. 9. & 10.*
11 *Fructifera non incidenda.*
12 *Emphyteuta fructiferum incidens eijciendus, restringe nu. 15.*
13 *Emphyteuta quis accipiendus, verius num. 15.*
16 *Arborum incisio quando, an non incommoda.*
17 *Arbor in fructifera.*
18 *Exemplarium salarium an, quatenusque cedat, & num. 19. verius num. 20.*
21 *Vsumfructum vxori, & dominium relictum etiam in vsu cõsumendis cadere.*
22 *Vsufructu legitimam non grauari.*
23 *Lex Municipalis, moresque quatenus extendendi.*
24 *Iurisdictionis fructus qui.*
25 *Fructus in dotem conuertendi: quis huius rei effectus.*

NDECIMO in ordine videndum est, ad quẽ
pertineat commodum, vel incommodum auctæ
1 vel diminutæ dotis. Circa quod dic breuiter, † quod
si dos fuit æstimata, omne periculum pertinet ad
maritum, veluti ad emptorem constante matrimonio. l. plerũ
que. ff. de iure dotium. Ideo dixi constante matrimonio: quia
si ante nuptias res æstimatæ in totum perirent, pereunt peri-
culo mulieris, non obstante æstimatione: quia tunc æstima-
tio habet conditionem, si matrimonium sequatur. Et est cõ-
ditionalis venditio: qua conditione pendente, si res pereat,
extinguitur venditio, & consequenter perit periculo mulie-
ris. Iste est casus notabilis in d. l. plerunque. in §. si ante. & §.
quæri potest. & adde l. necessariò. §. quod si pendente. ff. de peri.
& commo. rei uendi. aliàs est lex incipiens, quod si pendente. per
quam adparet, cur dixerim ex toto perit: quia secus si exta-
ret res, licet deterior esset facta, vt ibi, quod nota.
2 Si verò dos sit inæstimata, † tunc periculum, & commodũ
pertinet ad mulierem. d. l. plerunque. primo responso. & §. 1.
& 2. Idem si fuit æstimata, reseruata tamen expressè, vel taci-
tè marito, ut aut rem, aut æstimationem præstaret: quia cum
tunc debeat alternatiuè, eius est electio: nisi contrarium sit
3 actum. d. l. plerunque. §. illo. vbi est casus, † quod in contractib.
in dubio in alternatiuis electio est debitoris: secus in vltimis
voluntatibus, in quibus electio est creditoris. l. Lucio. & ibi
gloss. valde notabilis. ff. de legat. 3.
4 Sed quæro, quid si æstimata † sit dos, non ut præstetur æsti-
matio, sed, vt adpareat, quantò res sit deterior, soluto matri-
monio, reddantur sub eadem æstimatione, ita, vt æstimatio nõ
faciat emptionem? Dic, quod tunc talis æstimatio nõ facit peri-
culum transire in maritum, nisi eius culpa, vel dolo res dete-
rioretur. allegatur ad hoc l. inter uirum. C. de iur. dot. Sed at-
tende, quia ille tex. potius sonat in contrarium, vt patet ex fi-
ne illius legis. Tamen gl. ibi, & hoc dolo, vel culpa &c. Hoc
volunt Accur. Cy. & Bal. ibidem, & Azo in summa illius titu-
li. & facit tex. l. in his. ff. sol. mat. Et adde etiam, quod æstimatio,
5 de qua supra, habet alium notabilem † effectum: quia facit,
quod fundus sit æstimatus possit alienari per uirum, consentien-
te muliere, casus est notabilis. l. si æstimatis. ff. solu. mat. quod
aliàs non posset, etiam consentiente muliere, ut est casus In-
stitu. quibus alienare liceat, uel non, circa princi. nisi iuratet.
capit. cum contingat. extra de iureiur.
6 Sed uideamus, † quid, si doti inæstimatæ contingat aug-
mentum, ad quem debeat pertinere? Dic breuiter, quod
si est augmentum alluuionis, vel simile, pertinebit ad eum
7 ad quem dixi periculum pertinere. Si uerò † augmentum
proueniat ex fructibus, simul: tunc si percipiantur, con-
stante matrimonio, pertinent ad uirum, si sustinet onera ma-
trimonij: aliàs secus, vt l. dotis. la 2. primo responso. & §. si
fructus. ff. de iure dot. & l. in insulam. §. usuras. ff. solu. mat. Et
hæc in fructibus, & fœtibus animalium: secus in partubus an-
8 cillarum: † quia non sunt in fructu. l. plerunque. §. si serui. &
l. cùm post. §. ult. ff. de iur. dot. Item secus in his, quæ non ex
re, uel opera serui dotalis acquiruntur. l. vnica. §. cumq;. C.
9 de rei uxo. actio. Item secus in arboribus † decidentibus, quæ
non fuerunt cæduæ, vel germinales. Et arbor vi ventorũ eie-
cta non cedit lucro mariti. casus est in l. diuortio. §. si fundũ.
ff. solut. mat. Et si maritus conuertere in suam utilitatem, te-
neretur uxori ad æstimationẽ. Idem videtur secundùm Imo.
10 ibidem, si arbor sit desiccata: nisi † fortè, secundùm eum, lo-
co illius aliam subrogasset, arg. l. arboribus. ff. de usufructu.
Et præstat ille §. si fundum. argumentum secundùm Dyn.
Bar. Bal. & Imo. ibi, quod emphyteuta, uel alius conducens rem
ad nõ modicum tempus, seu fructuarius, aut feudatarius nõ
11 possit incidere arbores fructiferas. † Quod intellige secun-
dùm Bal. in d. §. si fundum, nisi ad necessariam reparationem
rei inciderentur arbor. per textum ad hoc notabilem in d. l. ar-
boribus. in prin. & dico, quod hoc vult glo. in d. §. si fundum. in
uersi. tenebitur. in fi. si rectè intelligatur. Illud dicit Bal. quod em-
12 phyteuta uendens arbores fructiferas † possit expelli, quasi
rem deteriorem fecerit per auth. qui rem. C. de sacr. san. Ec-
13 cle. Sed secundùm Imo. loquitur † illa auth. in emphyteuta
Ecclesiæ: sed in alio non uidetur cautum, per not. in l. 2. & fi.
C. de iure emphyt. Sed ego dico opin. Baldi esse ueriorem:
quia in hoc non est dare rationem diuersitatis inter Ecclesiã,
14 & priuatum. † Et quod idem sit in priuato, probatur in l. 3. in
fin. C. locati. & facit c. propter sterilitatem, extra de locato.
Nec ab ista sententia recederem in iudicando: quia reperio
idem firmasse Cyn. Pet. Salyce. & Doctu. in d. auth. qui rem.
Quod bene nota. Ideo sint cauti emphyteutæ, ne malè in re
versentur eam deteriorando: quia poterunt expelli. Fortè ta-
men propter incisionem arborum non posset expelli ita sim-
pliciter, tum quia est modica deterioratio propter quam non
15 potest expelli emphyteuta secundùm † eundem Bald. in d.
auth. qui rem. tum etiam, quia ille tex. in d. §. si fundum. uti-
tur dictione, quasi, innuens, quod non sit propriè deterioratio
rei: si iungas textum cum glossa in l. Iulianus. §. offerri. ff. de
actio. emp. uel dicerem, quod substantia, uel vtilitas rei solum est
16 † in fructibus arborum: & tunc incisio arboris diceretur uera
deterioratio: secus si utilitas principalis ipsius fundi consiste-
bat in alijs fructibus, puta, grano, uel vino: quia tunc incisio
arborum, puta, nucum, non esset propriè deterioratio rei:
nisi fortè magnam utilitatem adferret. Quod relinquerem
17 arbitrio Iudicis. Et ex prædictis patet notabiliter, † quod illa ar-
bor, quæ non renascitur, non dicitur in fructu. Idem dico in
quibuscunque alijs rebus non renascentibus. Et ideo lapis,
qui non renascitur, non est in fructu. Secus erit dicendum, si
renascatur, prout in Gallia, & in Asia. Hæc dicit Iureconsul-
tus in l. diuortio. §. si uir in fundo. ff. sol. mat. Et per hoc dicit
Barto. ibi se determinasse quæstionem de facto.
Ecce, maritus qui fuerat notarius, reliquit uxori usumfru-
ctum omnium bonorum suorum. Dubitatum fuit, an illud,
18 quod percipitur † ex exemplaribus protocolorum deberet
pertinere ad mulierem. ipse determinauit, quod non: quia illud,
quod semel percipitur, & non renascitur, non dr̃ esse in fructu:
& consequenter non pertineret ad mulierẽ usufructuariam.
19 Ego dico, † quod licet in talibus non cadat usufructus pro-
priè: in eis tamen potest cadere quasi usufructus. §. 1. ibi. sed
vtilitatis causa &c. instit. de vsufructu. Quo casu præstat cau-
tio, de qua ibi. Ideo, uir relinquendo uxori vsumfructũ om-
nium bonorum, vel vice uersa, vxor viro, non solùm videntur
sensisse de illo proprio vsufructu, sed etiam de illo quasi vsu-
fructu, qui est in rebus, quæ vsu consumuntur, & non renascã-
tur, ut habes casum valde notabilem in proprijs terminis in
l. 1. C. de usufructu. Contra quæ videntur determinasse Bar-
to. & Docto. qui sequuntur eum.
20 Mulier ergo in vita potietur † emolumentis protocolorum,
perinde ac, si expressè vsusfructus protocolorum esset sibi re-
lictus, & etiam nomina debitorum exiget cum cautione de
tanta pecunia restituenda post mortem, sicut & proprietas
restituitur in his, in quibus propriè cadit vsusfructus.
Item primò contra Bar. & Doc. arguo: quia in casu præmis-
so præsupponit, quod vxor, cui relinquitur vsusfructus omnium
21 bonorum potiatur, † & fruantur in vita sua omnib. bonis,
in qui-

in quibus cadit vsusfructus. & vlterius in d. l. 2. q etiam potia-
tur illis, quæ vsu consumunrur.
Sed contra, quia per tale relictum factum vxori solum vi-
dentur sibi relicta alimenta, quando filij sunt instituti : & ita
seruatur de consuetudine, ut est glo. sing. in auth. quod lo-
cum. C. si secundò nupserit mulier. Et per Bart. in l. Titia. la
2. §. fin. ff. de leg. 2. Solutio, illud procedit, quando vxor fuit
relicta domina, & vsufructuaria omnium bonorum.
Cæterùm, si simpliciter fuit relicta usufructuaria bonorũ,
vt supra, tunc, etiam filijs institutis, habet usumfructum in
22 omnibus bonis, excepta legitima. † in qua non potuerunt
grauari, ita reperio singulariter determinasse Bald. in l. fi. C.
de indicta uidui. tollen. post Odofre. & Nico. de Mata. Quod
est bene menti tenendum pro limitatione notatorum in dict.
authent. quod locum.
Sed attende: quia reperio Barto. in d. l. Titia. §. fin. tenere,
quòd etiam si simpliciter relinquatur vsufructuaria omnium
bonorum, habebit locum consuetudo illa, de qua per glos-
sam in dicta authent. quod locum. Quod etiam mihi placet:
23 quia licet † statuta, & consuetudines non trahantur regula-
riter ultra casum suum, per maioritatem rationis possunt ex
tendi, mx. notata per gloss. & Doct. authen. præterea. C. vnde
vir, & vxor. Ego consueui allegare c. per venerabilem. §. r. qui
filij sint legitim. licet Panor. teneat contrarium in c. tua. extra
de sententia excommunicationis. Modò si non habeat, nisi
alimenta, quando relinquitur domina, & vsufructuaria, filijs
institutis, multò fortiùs quando relicta est simpliciter vsufru-
ctuaria omnium bonorum. secus si unius fundi, secundùm
Barto. ubi suprà. Ad l. e. & ad id, quod scofit Barto. respon-
deo, quòd illud procedit de iure : secus de consuetudine ob-
tenta in curia Bulgari, vt notatur in d. auth. quod locum. uel
intellige dictam legem primam, quando extranei sunt insti-
tuti: quia secus si filij: tunc enim solùm habebit alimenta.
24 Quæro, † an sit data propterea usumfructum in iurisdi-
ctione uirtute cuius fiunt condemnationes, bonorum publi-
cationes, & irrogantur mulctæ? Bart. in l. fin. ff. sol. ma. sen-
tit, q sic: quia istæ condemnationes dicuntur reuasci: quia sæ-
piùs contingit committi delicta, dic, vt ibi. Sed quid de fru-
25 ctibus perceptis ante † nuptias? Dic, q illi conuertuntur in
dotem, l. si ante in fine. ff. solu. matr. Ideo soluto matrimonio
debent restitui. Et hoc etiam si ante matrimonium substinuis
set uir onera matrimonij, ut puta, si puellam nondum nubi-
lem duxisset, & alimentasset, & sustentasset, secundùm gloss.
in d. l. si ante. quæ communiter approbatur per Bart. & Doct.
ibi. licet Azo de æquitate tenuerit contrarium. Et ista æquitas
in aliquibus casibus toleratur. De quibus vide Imo. & Doct.
ibidem. Dic, ut ibi dixi.

ARGVMENTVM.

Dotem à quibus, quandoque quis vendi-
cet: & tum, cuius erit, aperit Rogerius.

SVMMARIVM.

1 *Dotem euictam à quo, & quando vendicet vir, & nu. 2. & 7.*
Restringe num. 8.
3 *Vendicatum etiam æstimatum cur, quandoque in dotem ver-
tendum, & num. 5.*
Effectus, numer. 4.
6 *Dotalis tituli consyderatio multiplex.*
9 *Promittere in dubio quatenus accipiatur.*

VODECIMO videndum est, ad quem per-
tineat euictionis dotis periculum. Super quo est
distinguendum, an fuerit æstimata dos, an non.
Primo casu, si fuerit æstimata tali æstimatio-
ne, quæ facit emptionem, quæ in dubio præsumitur, ut legi-
tur, & notatur in l. inter uirum. C. de iure dot. & per Doc. in
1 l. si æstimatis. ff. sol. mat. Et ideo, † tunc maritus contra con-
stituentem dotem, re euicta, actione ex empto : quia est vera
venditio: & maritus debitor pretij efficitur, ut est text. in l. 1.
2 C. de iur. dot. & in l. quoties. eo. ti. Attende tamen, † quia ista
uenditio habet tacitam conditionẽ, si nuptiæ sequantur. Vn-
de si ante nuptias res pereat, damnum erit mulieris, casus est
in l. plerunque. §. si ante. ff. de iure dot.
Item est aduertendũ, quia id, qđ per actionẽ ex empto, do
3 qua supra, consequetur maritus, † re euicta, siue sit simplũ, si-
ue sit duplũ, cõuertetur in dotẽ: quia etsi vera sit vẽditio, non
tñ est simplex imò dotis causa. casus est notãdus in l. quoties.
ff. de iu. dot. Plus dico, q et fauore dotis in hac eadem re æsti-
mata, ut supra, habebit mulier, sol. mat. rei uendicationem,
4 † in qua præferetur omnibus creditoribus anterioribus, ut
est casus notabilis, & menti tenendus in l. in rebus. & ibi Bar.
& Bal. C. de iure dotium. quod est mirabile: ex quo talis æsti
matio facit emptionem, per quam dominium dicitur potius
abdicatum ab ipsa muliere. Sed speciale est fauore dotis, ut
5 dixi circa priuilegia dotis. † Nam fauore dotis datur sibi actio
in rem in subsidium. Si uerò dos non sit æstimata æstimatio-
ne, de qua supra, uel sit inæstimata: tunc si præcessit pollicita
tio, uel promissio, & incœpit dos à promissione: tunc, re eui-
cta, mulier tenetur, uel alius constituens dotem. Secus, si dos
incœperit à traditione. casus est in d. l. 1. C. de iure dotium.
quem ibi multum commendat Bar. dicens, quòd si ille textus
esset glossa, millies signaretur. Et idem dicimus in dote, quod
in donatione, ut l. Aristo. in fine, cum ibi notatis. ff. de dona.
quod uidetur mirabile : quia titulus dotis ex parte mariti
6 † non est lucratiuus, sed onerosus, ut dixi supra in §. septi-
mo. & in §. octauo. uersi. 13.
Quinimò, uidetur ultro citroque obligatorius, ut ibi dixi:
licet Bal. aliter sentiat. & ratio potest esse : quia quando pars
incipit promittere, & donatio incipit à promissione, intelligi-
tur promittere & q. alterius dono facere secundùm Bar. in d.
l. Aristo. in fine. ff. de dona. Quod non faceret, si res euinca-
tur. Et subijcit Cyn. in l. Iulianus. §. primo. ff. de uerbor. obli-
7 gatio. quòd etiam si euinceretur ratione † hypothecæ, uel pi-
gnoris, teneretur promissor, quia non dedit rem liberam. Et
ista ratio etiam militat in promissione dotis, ut notatur in d.
l. 1. C. de iure dotium. ubi glo. exponit rationem præmissam.
& Azo in summa, de iure dotiũ. in uers. dotis autem euictio.
8 Et ex hac ratione infero, q si in promissione † quis pro-
mitteret non dare, sed tradere: tunc nec pro dote, nec pro alia
dispositione deberetur euictio: quia tunc cessat ratio præmis-
sa: ad quod uide Bal. in d. l. 1.
9 Attende tamen, quia simpliciter promittendo in † dubio
intelligitur potius promittere dare, quàm tradere, ut est ca-
sus notabilis in l. si ita distrahatur. §. 1. de contrahen. emptio.
& vendi.
Similiter ex præmissis infertur modus libellandi: quia de-
bet agere ex stipulatione, quasi non dederit, prout promisit.
l. qui concubinam. §. si hæres. ff. de leg. 3. Ideo non est necesse
expectare, quòd euincatur, ut notatur. ff. de solutio. l. si homi
nem. & l. cùm quis. §. qui hominem. ff. eod. tit. & per Bart. in
d. l. Arist. §. fi.

ARGVMENTVM.

Dotis quis dominus: & ea in cuius bonis sit.

SVMMARIVM.

1 *Dotem in uiri bonis esse.*
2 *Vir cuius dotis dominus.*
3 *Dotis inæstimata uir dominus ne sit quatenus accipiatur, n. 5.*
4 *Domus in statutis quatenus accipienda.*
6 *Dotem uiri muneribus non subiacere, & nu. 8.*
7 *Legem in rebus. C. de iure dotium enucleari.*
9 *Lex Aquilia actio quando in uirum danda.*

ECIMOTERTIO videamus in cuius bo
nis dicatur esse dos constante, & durante matrimo
nio. Hic attende : quia aliud est quærere, in cuius
bonis, & aliud quærere quis sit dominus. l. bono-
1 rum. §. in bonis. ff. de uerb. sig. Vnde, † si quæsieris, an dicatur
dos in bonis mariti, absque dubio, q sic, ut est casus in l. eum,
qui. §. idem tradit. ff. ad Municipales. Eodem modo dico sine
dubio, quòd est dominus rei dotalis æstimatæ. l. quoties. C.
2 de iure dotium. † licet mulier adhuc tunc habeat in subsidiũ
uendicationem, ut dixi in §. præcedenti. Sed, si quæsiueris, an,
durante matrimonio, maritus dicatur dominus dotis nõ æsti
matæ, fuit magna altercatio inter antiquos glossatores: quo-
rum aliqui tenent, q uxor sit dña: aliqui uerò, q maritus. Et
gl. adducit plura iura pro, & contrà in l. in reb. C. de iu. dotiũ.
Et concludit, maritũ esse dominiũ, & respondet legibus con-
trarijs. Et ita concludunt etiam Cy. & cõmuniter Doc. ibi, vt

refert Salyce. Et pro hac decisione uideros casus Institut. qoi-
3 bus alienare licet, uel non. §. s. quamuis ipsius sit dotis † cau-
sa datum. Noto nerbum, datum, qnod importat translauo-
nem domioij. §. sic itaqne discretis. Iostitut. de actio. Quioi-
mò res aliæ uaoris dicuoiur esse viri, & versa vice propter cō-
mistam familiam: licet non propriè. casus est notabilis io l. t.
§. si uir. ff. ad Syllani, & eodem modo res patris dicontus es-
se filiorum, ut eadem l. §. domioi. per quæ dicit ibi Bal. quòd
filius vulneratus in domo patris, vel vxor io domo mariti, di-
cencur voloetati io domo propria, ot vulnerās puniatur pœ-
na statoti disponentis contra vulneraotes qoempiam in do-
4 mo propria. Quod oon credo oerum: † quia illud impro-
priè accipi debet in d. §. si uir. & l. in suis. ff. de lib. & posthom.
Quæ improprietas noo habet locum in statotis: ni sustinea-
mus dictum Baldi propter usom loquendi, de quo dic, vt
latè diai in titolo de extensiua statutorum interpretatione. §.
ampliari. uersiculo præmissa etiam facinot.

Or qnicquid sit, circa prinripalem quæstionem dico, quòd
licet quò ad qoædam habeatur maritus pro domioo: & possit
vendicere l. doce ancillam. C. de rei uendic. & alia facere tan-
quam domious, de quibus per glossam io d. l. in sebus. Et eo-
dem modo, uice uersa, vxor quò ad quædam sepntatur domi-
na dnós, ot enam ibidem habetur per glossam. Quam quidē
gloss. nolo redigere de charta in papysum. Verè tamen, &
5 propriè loqoendo non credo† quempiam ipsorom esse abso-
lutè dominum. & de uaore constat, & tenent communiter
Doctor. Sed de marito probo, quòd non sit psopriè & abso-
lutè dominus, sed qoalificatus ita, ut etiam sit quædam mi-
xtura dominij inter eum, & oaotem. hoc probatur in d. l. Pō-
ponius. § in dotem. ff. de acquit. possess. & io l. sciendum. §. si
fundus. ff. qui satisda. cogan. & in l. Lucius. aliàs incipit eum,
qui. §. idem respondit. ff. ad municip. obi teatus dicit elegan-
6 ter † quòd licet dos sit in bonis mariti, si tamen maritus oo-
cetur ad aliqua munera, accepto modo substantiæ, dos oon
computabitur, ita dicit textus, qoasi dicat, quòd licet sit in bo
ois: non tameo propriè dicitur esse mariō, seu de eius substā
7 tia, ut probatus eudeoter etiam in d. l. in rebus. quæ † dicit,
quòd licet legum subtilitate res dotales transeaot in patrimo
nium mariti: non tameo ob hoc deletus, oel coosunditur sei
veritas, quasi dicat, quòd, ueritate inspecta, propriè loqoendo
non sunt uiri. Idem si statutom vetet qoempiam ad aliquod
officium, nisi habeat bona æstimata ad mille. certè non com-
putabitur dos, per illom. §. idem respondit. quem ibi signan-
ter nota. ad hoc Bas. sentiens secus si dixisset, nisi habeat mil-
le in bonis, quasi propriè io bonis mariti dicatur esse dos: li-
cet oon de eius substantia qoò ad dominium uerum. Ego ta-
men hoc caso ad hoc dicerem idem: quia ratio talium statu-
torum est, ut io casu malæ administraooois habeatur secur-
sus ad boon, & ut possint functiones publicas persoluere. l. ad
8 subeooda. C. de decurio. † Quod noo potest fieri de se do-
tali, Institut. quibus alienare lic. §. t. nisi fortè materia subie-
cta demonstraret aliam fuisse mentem statueoōnm. proba-
tus etiam præmissa conclusio mea io l. diuortio. §. si fundum.
io fin. & ibi diai. ff. solut. matr. ubi per hoc glo. Bald. & Imo.
9 volunt † contra maritum dantem damnom rei dotalis actio-
nem legis Aquiliæ: licet ibi Barto. teneat contrarium, quæ oō
daretur, si esset uerè dominus. Nam contra dominum non
datur actio legis Aquiliæ, sed domino. l. item Mela. §. legis. ff.
ad leg. Aquil. & istam esse puto veritatem.

ARGVMENTVM.

Qui & à quibus, constante, dissolutoque matrimonio, quando, quibus ex causis, quoue modo dotem repetant.

SVMMARIVM.

1 *Dotem mobilem post annum, immobilem statim reddi.*
2 *Fructus dotales quod diuidendi modo.*
3 *Patrem turpem de dote non agere: in honesto contra nume. 4.*
5 *Pater in dubio quibus ex causis de dote agat.*
6 *Pater de dote agens quando caueat. & num. 8.*
7 *Patri de dote agenti reclamante filia, quid obseruet iudex.*
9 *Dote reddita, uirum non liberari quatenus, an non, uerum sit. & nume. 10.*
11 *Dos, constante matrimo. quibus ex causis reddenda: & num. 12. & qua accipiendum num. 13. & 14.*
15 *C. per uestras. explicari. & quando illi locus, an non, sit & nume. 16. & 18.*
19 *Doti non sufficere uiri bona, qui, quatenusque probandum. & nu. 20.*
21 *Probationi semiplena quando sit locus.*
22 *Dotem à proscripto repeti. Tempora. & extendo nu. 23.*
24 *Dotem ut à uiro, ita à socero repeti: & exorbitantia extendi, uerius est, nu. 25.*
26 *Dotem profectitiam quando absque patre repetit filia. extendit num. 27.*
28 *Dotis actio qua patri danda. Declarat nu. 29.*
30 *Dotem, alijs stipulantibus etiam, à muliere non repeti uerius est.*
31 *Dotem ob inopiam repetere hæredibusne liceat? qui his subueniendum. nu. 32.*
33. *Dos quando sequestranda.*
34 *Hypothecaria pro dote quatenus danda.*
35 *L. ubi. & l. sequenti. de iur. do. C. sensus multiplex. nu. 36. 37. 39. Verior. nu. 35. & 39.*
40 *Dotis, constante matrimonio, repetita effectus aliquod.*

DECIMOQVARTO uidere etiam con-
gruit, qualiter fiat dotis exactio. Primò uidea-
mus, qualiter fiat soluto mrīmonio: deinde quo-
modo exigatur, eò constante. Primò quidem ca-
1 so distinguendum est, an † dos consistat in bonis mobilibus,
uel immobilibus: qa si in bonis mobilibus, maritus, uel eius
hæredes habent inducias annales: secus si coosistat io immo-
bilibus: quia tunc statim, soluto matrimonio, potest peti, de
quo dicendum ut in l. uoica. §. exactio. C. de rei uxor. act.
2 Et qualiter † debeant diuidi fructus ultimi, quo solutum
est matrimonium, & etiam primi anni, quo contractus est,
habetur in l. de diuisione. cum l. sequenti. ff. sol. mat. Et omni-
on. pro intelligentia istorum fructuum uide Bart. in l. diuor-
tio. §. qood io anno. ff eo. tit. & in l. 3. §. interdum. obi ponitur
practica præcedentiū iurium.

Sed quæro, qualiter pater, an etiam filia, soluto matrimo-
nio, possit exigere dotem? Super quo commiscendo practi-
3 cam cum theorica do tibi utilem doctrinam: quia † aut pa-
ter est turpis uitæ, & abiectæ condioonis: & tunc repellitur
ab actione de dote per officium iudicis, etiam filia non con-
tradicente l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. ma-
4 trimo. Aut secundò † pater est uitæ probatæ, & notæ auctori
tatis: & tunc dico, quòd poterit agere etiam filia reluctante, &
contradicente, ut etiam est casus in dicto §. eo autem tempo
5 re. Aut tertio sumus in dubio, † & tunc pater potest agere,
filia expressè conseoncute, absque dubio.

Idem dico, si expressè non consentiat, pos, quòd oon coo-
tradicat d. l. 2. §. voluntatem. ff. sol. mat.

Idem dico, si filia erat absens, & sciebat patrem agere: uel
erat furiosa, quibus casibus pater potest agere etiā sine cau-
tione de rato l. 2. §. si. ff. sol. mat.
6 Si autem pater agat, † filia absente, & ignorante: tunc cauē
bis de rato: ut d. §. si. & d. §. eo autem tempore. Si uerò filia est
pſens, & cōtradicat: tunc iudex habet examinare cōtradictio-
nis cām, an sit legiōma, uel non, casus est in d. §. eo aūt tpe.
7 Et quando † dicatur filia tacitè contradicere, dixi ibi in no
tabilibus. Videamus nunc è contrario, quid si filia agat? Dicē
dum, ꝙ si pater est præsens, oportet, ꝙ expressè consentiat:
nec sufficeret tacitus illius consensus, de quo habeus glo. no-
8 tabilem io d. l. si cum dotem. §. 1. Idem dico, † si pater erat ab-
sens ob causam necessariam: quia tunc filia poterit agere, dū-
modo caueat de rato, d. l. si cum dotem. §. s. Idem dico, si es-
set absens ob causam uoluntariam: quia admitteretur filia ca
uendo de rato. l. filius familias. §. sed & filia. uers. si. & puto. de
procurat. Idem si pater est furiosus d. l. si cum dotem. §. si. so
lu. mat. & quis tunc præferatur, uel curator patris, uel filia, di-
xi in d. §. eo autem tempore.

Nunc autem uideamus, qualiter fiat exactio constante ma
9 trimonio, seu solutio dotis. † Super quo etiam distingue: quia
aut fit solutio mulieri, nulla insistente causa, aut ex causa. Si
sine causa, noo liberatur maritus, constaote matrimonio, sol-
uens uxori dotem. l. 1. C. constan. matr.
10 Si uerò † ex causa sibi soluatur: tunc aut causa necessita-
tis cogentis patrem propter æs alienum: & tunc maritus libe
ratur. idem si propter utilitatem, ut ipsa mulier emat prædia,
& dotis constitutio fiat melior. Idē, & tertiò ex causa pietatis,

& hooc-

& honestatis, ut subueniatur coniunctis personis ipsius mulieris agentibus: vel, ut redimat quempiam ex necessarijs ab hostibus, uel è carceribus, ut est de omnibus præmissis casus notab. in l. quamuis. cum seq. ff. solu. mat. Attende tamen: quia pro istis causis non cogitur maritus exbursare dotem, nisi uelit, ut not. per glo. in l. mutus. ff. de iur. dot.

11 Vnde uideamus, an sint dabiles aliæ causæ, † propter quas maritus inuitus cogatur soluere dotem constante matrimonio. Super quo discurrendum est per tria iura. Primum fuit ius Digestorum, quo mulier non poterat agere, nisi uir esset deductus ad illam extremam miseriam, quod bona sua non sufficerent exactioni dotis deducto ære alieno, ut l. si constante. in princip. ff. soluto matrimon. Secundum fuit ius Cod. quo fuit plenius prouisum, ut licet bona mariti sufficiãt pro exactione dotis: quia tantum est, quod sufficit creditoribus, & doti: laborat tamen maritus: quia nobilis est, & quem oportet honorificè uiuere, & omnia expendit. Ideo mulier patitur necessitatem, quo casu mulieri subuentum est, ut etiam tunc dotem exigere possit per l. ubi adhuc. C. de iure dotium. & l. in rebus. §. omnia. eod. titu. Tertium fuit ius authenticorum quo plenissimè prouisum est, ut etiam si maritus sit diues ita, quòd potest bene uiuere: & sufficit creditoribus, & doti: dubitatur tamen, ne uergat ad inopiam: quia malè utitur substãtia sua: certè & tunc potest exigere mulier dotem, casus est in §. illud. in authent. c. de æqualitate dotis. collat. 7. & per Bartol. in dict. l. si constante. Idem si inciperet depauperari sine sui culpa propter mercantiam fortè deperditam, secundùm Barto. in repet. l. si constante. in 4 q. primæ partis principalis, & dicit sentire gloss. in §. illud. in authent. de æqual. dotis. in quæstio. ibi, quid si maritus & socer. Addo, quatenus ius Ca-
12 nonicum, † quod prouidit etiam in casu, quo ab initio maritus laborabat inopia, quod nõ erat prouisum per iura præallegata. Sed fuit succursum mulieri per cap. per uestras. extrà de donation. inter uirum & vxor.

Sed tunc, uideamus, quo remedio succurratur. Et reperio, quòd Cyn. & Dyn. (quos referunt Barto. & docto. in d. l. si
13 constante) dixerunt, quòd si mulier † ignorauit istam inopiam, poterit perinde exigere, ac si superuenisset post matrimonium, secus si sciuit: quia tunc esset ei imputandum per l. si is, à quo. in fin. ff. ut in poss. leg. & idem tenuit Ioann. Andr. in addi. ad Specu. in titu. de donatione inter uirum & uxor. §. fin. in uersicu. cum mulier.

Sed Barto. in dicta l. si constante. tenet idem si sciuit: quia sicut non potest per pactum expressum mulier facere conditionem dotis deteriorem l. de die. cum sequen. & l. secunda. ff. de pact. dota. ita nec pacto tacito: quod uidetur resultare, quando dat dotem marito pauperi. & allegat pro casu dictũ capitu. per uestras. Bald. verò, & Ang. in dicta l. si constante, sequuntur opinionem Dyn. quia pactum istud, quod resultat tacitè, est secundùm naturam dotis, scilicet, quòd non agatur constante matrimonio. Ideo ualet l. si unus. §. pactus. uersicu. quòd in specie. ff. de pactis. & ita dicit Bald. tenere Cyn. in dicta l. ubi adhuc. Sed hæc ratio secundùm Imo. parum ualet: quia imò illud tacitum pactum est contra naturam dotis d. l. ubi adhuc. Sed ego dico, quòd Imolensis non bene ponderauit rationem Baldi, & Ang. quia regula est, quòd, constante matrimonio, non potest dos exigi nec etiã uoluntariè solui: ut suprà dixi. Sed hoc fallit in casu d. l. ubi adhuc. Vnde vult dicere Bald. quòd illud ius speciale de facili tolli poterat per pactum: per quod reducimur ad regulam generalem, ut est optimus casus in dicto uersiculo quòd in specie. quem allegat Bald. & ita uoluit singulariter Bald. limitare dict. l. de die. cum similibus, quod est menti tenendum & pro eius opinione statim adducam optimum textum contra Imo. Salycetus
14 uerò in dict. l. ubi adhuc. † dicit, quòd si allegaretur inopia, quam sciuit ab initio mulier: tunc non poterit agere: secus si sciuit mali usus inchoationem: quia nihilominus perseueratio post matrimonium faceret competere actionem mulieri.

Ego pro indaganda ueritate primò quæro, quis reuelauit doctoribus præmissis, quòd in dicto capitulo, per uestras, mulier sciuit ab initio inopiam mariti: & quòd maritus ab initio erat pauper? Solutio, dicerem, quod hoc probatur ex narratio-
15 ne casus, † vt patet ibi pro. H. paupere &c. & in sequentibus dom dicit. uergebat ad inopiam. intelligo ab initio ipso. Hoc etiam probatur ex ratione illius tex. quæ est: quia sicut mulier corpus suum credidit marito: ita multò fortius dotem debet credere. Quæ ratio nos adstringit intelligere, quòd illa qualitas inopiæ erat ab initio: & eam sciuit mulier. Sed hoc non obstante, nupsit ei. Vnde sicut, non obstante inopia, credidit ei suum corpus, ita dotem credere debet. Quæ ratio non militaret, si illa qualitas inopiæ ab initio non fuisset: vel eam mulier ignorasset: quia tunc corpus suum ei credidisset: eò quia credebat eum esse idoneum. Et nota diligenter illam rationem: quia innuit euidenter, quòd mulier in his casibus ex tacita conuentione potest deteriorem conditionem dotis facere. Et ratio rationis potest esse illa, quam dicunt Bald. & Ange. & iste est tex. quem suprà dixi esse contra Imo. ut patet ex ratione præmissa, & ad eius rationis fortificationem adduco gloss. optimam in l. 2. in gloss. magna ibi. Item, quid si emphyteuta &c. C. de iure emphyteutic. & l. finali. C. de pact. conuen. & in l. idem Vlpianus. §. 1. de excus. tutor. ubi patet expressè, quòd iura exorbitantia (prout sunt istæ fallentiæ à regula, ut est dicta l. ubi adhuc. cum similibus) facilè tolluntur ex tacita mente statuentium. Et etiã corrobora per ea, quæ dixi in titul. de exten. statuto. interpreta. § nunc uenio. uersicu. idem puto, & duodecimò. H. ex his præmissis facio tres casus: quia aut ab initio erat maritus pauper, non tamen suspectus de dilapidatione. Aut secundo ab initio, scilicet, tempore contracti matrimonij non erat: sed tamen iam cœperat uergere ad inopiam, sine tamen sui culpa: sed propter casum inopinatum. Aut tertio cœperat uergere ad inopiam propter suum malum vsum, & prodigalitatem. Primo, & secundo casu dico, quòd procedit ille text. in
16 capitu. † per uestras. quando mulier sciuit illam qualitatem: quia in utroque casu militat illius text. ratio. Et hoc vult etiam euidenter ibi gloss. si bene uideatur. Ideo non solùm prohibetur mulier ob hoc dotem repetere, sed etiam (si nõdum soluta esset) cogeretur soluere marito cautionem præstanti eam, quam præstare potest, ut ibi dicit text. Vel erit dos deponenda apud mercatorem ad partem honesti lucri, vt ibi dicitur: & non erit penes uirum, nec penes mulierem. Et sic in aliquo (puto) succurritur mulieri: licet ab initio inesset qualitas inopiæ. Sed fortius succurritur in membro sequenti.

In tertio uero casu dico, quòd si post matrimonium contractum perseueraret in illa sua prodigalitate antecœpta, tũc
17 † non procederet dicto capitu. per uestras. & etiam uidetur uelle gloss. ibidem. Ideo tunc etiam si iam esset soluta, posset repeti secundùm formam. l. ubi adhuc. C. de iure dot. Et hoc casu poterit opi. Bart. & Saly. sustineri, de qua suprà.

Sed tunc obstat: quia etiam hoc casu uidetur militare ratio dicti capit. per uestras. Sed poteris dicere, quòd imò isto
18 tertio casu cessat illa ratio: quia non † repetitur dos uirtute qualitatis, seu dilapidationis, quę inerat ab initio: sicut in casu dicti capitu. per uestras. sed potius respectu sequentis dilapidationis perseuerantiæ contra mentem uxoris, quæ fortè credidit illum se emendaturum, prout solẽt multi facere post vxorem ductam.

19 Sed quęro pro præmissorum declaratione, † qualiter probentur uiri facultates ad dotis exactionem non sufficere, aut inopia alicuius, uel quòd quis incipiat malè uti substãtia sua? Solut. dicit Azo in summa, de iure dot., quòd hoc probatur per famam seu vulgi opinionem. Et idem tenet Dyn. in sæpe allegata l. si constante. Et Iacob. de Arena in l. paupertas. ff. de excusatio. tuto. & Cyn. in l. ubi adhuc. ubi etiam hoc uoluit notabiliter gloss. & etiam gloss. in §. illud. in authentic. de æqualitate dotis. Quod uerum dicit Barto. in dicta l. si constante. in materia nostra, in qua agitur de modico præiudicio
20 ipsius mariti, ut patebit ex infrà dicendis. Vnde sufficit † semiplena probatio per famam, ut nota. in l. 3. §. eiusdem quoque principis. ff. de testib. Cæterùm, si ageretur de graui præiudicio, tunc non sufficeret probari per famã. Et ideo, si mulier in casibus præmissis ageret hypothecaria cõtra extraneos possessores (quod potest, ut d. l. ubi adhuc) certè oporteret probari inopiam plenè: quia eis fieret magnum præiudiciũ. Et hoc prosequere, ut latius per Barto. in d. l. si constante. Et ex præmissis collige notabiliter, quòd in his quæ sunt modi-
21 ci † præiudicij, sufficit semiplena probatio, quæ fit per famam.

Sed quęro ulterius, nunquid ille, qui iussus est exultare, dicat
22 † malè uti substãtia sua ita, ut habeat locũ repetitio, licèt de bonis eius nihil sit publicatũ? Et determinat Bar. in d. l. si cõstãte. quod sic, in quinta quęstione primæ partis suæ repetitionis.

Subijcit, quòd marito absenti debent mitti alimenta, allegat
Specu. in titu. de donatione inter uirum & vxorem. §. fin. ver-
sicu. quid si uir. & facit secundùm eum l. mutus. ff. de iu. dot.
& in authen. de incestis nuptijs. §. si uerò contigerit. colla. 4.
& licèt ibi loquatur Barto. de bannito propter maleficium:
23 tamen idem concludit † eius conclusio in quocunque expul
so à ciuitate, qui incipit peregrinari. Hinc reperio Imo. in l.
si cum dotem. §. si maritus. ff. solu. mat. idem determinasse de
expulso propter partialitatem.

Quærit insuper Barto. ubi suprà, quid in socero, si ipse re-
cepit dotem, & uergat ad inopiam, uel malè utatur substantia
sua: an ab eo, sicut à marito, poterit dos exigi? Et arguit, quòd
non: quia l. ubi adhuc. & similes sunt exorbitantes & deuiãt
à regula, qua cautum est, dotem non esse restituẽdam, nisi
sol. mat. l. in rebus. §. omnes. C. de iure dot. l. 2. in princi. ff. de
dote præleg. Vnde (cum loquantur prædicta iura in marito)
non debent extendi ad socerum. l. si uerò. §. de uiro. ff. solut.
mat. Nihilominus gloss. in d. l. si constante. tenet cõtrarium:
24 † quia est eadem ratio in socero, & ibidem Bart. & commu-
niter Doctor. (ut refert Imol.) hoc tenent. & etiam gloss. &
Salyce. in d. l. ubi adhuc. Et mouetur Barto. quia nos non fa-
cimus hanc extensionem, sed auctoritate regulæ, quæ est, ut
actio de dote eodem modo detur in socerum, sicut in mari-
tum. l. rei iudicatæ. §. fin. & l. diuortio. §. interdum, ff. solut.
matr. Et eandem rationem ponit etiam Saly. in d. l. ubi ad-
huc. Vnde succedunt notata in l. si quis seruo. C. de furt. Sed
ego dico, quòd ista ratio non est tuta: quia licet duo æquiparen-
tur in multis, in exorbitantibus tamen non fit extensio de
vno ad reliquum. ita probat tex. quem ad hoc ibi notat Pa-
nor. in capit. quod Dei. extra de statu monach. Item non est
simpliciter uerum, quòd ui regulæ antiquæ in correctorijs, pos-
sit fieri extensio, ut plenè dixi in titulo de extensoria statuto-
rum interpretat. §. nunc uenio. & in titu. de prohibita alienat.
§. 1. in fin. De quo dic, ut ibi. Vnde melior est glossæ ratio in
25 d. l. si constante. quia † per identitatem rationis leges exorbi-
tantes, & corrigentes possunt ampliari iuxta ea, quæ plenè
tergi in dict. titu. de extens. statutor. interpretat. §. primo.
quicquid dicat Barto. in d. l. si constante. qui fatetur, quòd leges
exorbitantes, seu deuiantes à regula bene possunt extendi: se-
cus in legibus corrigentibus, & malè, ut patet ex his, quæ
dixi in loco præmisso.

Nunc quæro de aliquibus quæstionibus tangentibus par-
tem repetendum dotem in casibus permissis. pone enim, quòd
26 dos † est profectitia, cuius actio est communis patri & filiæ:
an filia, patre inuito, possit agere in casu inopiæ uel malè
usus? Solut. de hoc est casus in sæpe allegato §. illud autem.
de æqualita. dot. collat. septima. & transumptiuè in authent.
quod locum. C. de collat. ubi distinguitur, an dos sit parua,
uel magna: quia si magna, potest, patre inuito, agere: aliàs
secus. Idem si esset parua: & pater uxoris esset talis, quòd si
dos perderetur, non posset eam iterum dotare. De quo dic,
ut per Barto. in dicta l. si constante. & an sit parua, uel ma-
gna determinatur ex qualitate personarum, ut habetur in lo-
27 cis præallegatis. † Et adde, quòd patre absente, filia indistin-
ctè poterit agere. l. si longius. ff. de iudic. & hoc tenet Petrus
in dicta authent. quod locum. quod est uerum secundùm
Barto. in dicta l. si constante. dummodò caueat rem ratam
habiturum. l. 5. in fin. ff. solut. mat.

28 Quæro, quia † si nõ nubet, sed pater eius vult agere? Dic,
quòd poterit secundùm gloss. in dicta l. si constante. cum tenea-
tur de nouo eam dotare. authen. sed quamuis. C. de rei uxo.
29 actio. Quod uerum esse dicit † Barto. in l. si filia consensit:
vel causam contradicendi nõ habuit. l. si cum dotem. §. eo au-
tem tempore. ff. soluto matrimonio. Sed quid si mulier, quæ
dedit dotem, stipulata est sibi reddi quandocunque dissoluto
matrimonio: an eueniente inopia agere poterit? Cyn. in di-
cta l. ubi adhuc. in quinta quæstione determinat, quòd sic.

Sed quæro, pone, quòd pater, uel extraneus dans dotem stipu-
latus est sibi reddi in omnem euentum & casum dotis resti-
tuendæ, prout quotidie fit in instrumentis dotalibus, an tunc
mulier poterit agere propter uiri inopiam? Barto. in dicta
l. si constante. determinat, quòd sic, quasi iste non sit propriè
casus dotis restituendæ: quia nõ est uera restitutio, cũ adhuc
deseruiat onerib. matrimonij, ut infrà dicã. Et istud etiã uĩ uel
le gl. ibi cum dat hanc rationẽ: licet quæstio formetur in alijs
terminis, uidelicet, quò stipulatus est in casum dissolutio matri-
30 monij. Sed secundùm Imo. † contrariũ uĩ sensisse Spe. & Io.
And. post eum in titu. de dona. inter uirum, & uxorem. §. nũc
dicamus. circa princip. Et idem uoluit Odofred. in dicta l. ubi
adhuc. Vt refert Io. And. ubi supra. Quod uidetur uerius: cũ
absque dubio non possit negari, quin iste sit casus dotis resti-
tuendæ. Fatetur tamen Imo. quòd deseruire oneribus matri
monij dos debebit: licet ipse pater, uel extraneus repetat: si-
cut deseruiret, si mulier repeteret, per l. ubi adhuc. & istud
est menti tenẽdum, secũdùm Imolam. Sed pone, quòd vxor
decessit cum liberis, & dos remansit apud patrem, qui post so
lutum matrimonium uergit ad inopiam, an aliquo remedio
31 † consulatur ipsis filijs? Dicit Barto. in d. l. si constante. quòd
eis consoletur per officium iudicis per quod poterunt filij
dotem petere sibi restitui, per l. Imperator. ff. ad Trebel. &
per l. fina. C. de senten. pas. & probatur in l. fi. circa princ. ff.
ut lega. nomi. caueatur. Idem tenet Io. Andreæ. in additio. ad
Spec. in titu. de dona. inter uir. & uxo. §. fin. ad fi. dummodo
adsecuretur pater de usufructu suo. & ita refert Imo. in d. §.
32 fi. Ipse uerò Imol. concludit, quòd † sufficit filijs, si pro eis
præstet idoneam cautionem: cùm inter patrem & filium ho-
die possit ex causis aduentitiis esse obligatio. l. iubemus. C. ad
Treb. & probatur in d. l. Imperator. à contrario sensu.

Videamus nunc practicam de modo repetendi dotem in
casu inopiæ, uel in alijs, de quibus supra. Super quo dic, quòd
si uir res dotales inæstimatas dedisset, non tamen malè uti-
33 tur sua substantia, † mulier solùm habet remedium seque-
strationis. l. si cum dotem. §. si uerò dotem. ff. sol. matr. Si ue-
rò substantia sua malè utitur, tunc absque dubio potest mu-
34 lier † agere hypothecaria, tàm contra maritum, quàm con-
tra extraneos possessores. l. ubi adhuc. C. de iur. do. ubi glo. &
Cy. ad Spec. in ti. de don. inter uir. & uxo. §. fi. uersi. Sed quo
iure. & Bar. in d. l. si constante. temperant uerum esse, dum-
modo prius fiat discussio in bonis uiri, quando agitur contra
extraneos possessores. Sed nunquid propter inopiam, uel ma
lum vsum poterit agi etiam actione personali de dote. Qui-
dam tenent, quòd non: quia de hypothecaria solùm loqui-
35 tur l. ubi adhuc. † Sed Cy. ibi Bar. Bal. Ang. & communiter
Docto. in d. l. si constante. tenent competere etiam actionem
personalem. & uidetur expressum in dicta l. si constante. Et
36 pro hoc adducit Imol. pro casu l. in rebus. C. de iu. dot. † Sed
attende: quia ille tex. potius facit in contrarium, ut patet ibi
prope finem, ibi, hypothecas suas exercere &c. non tamen re
cedo à communi sententia per dictam l. si constante. Nota
bene dicere, dum dicit, quòd mulier non potest petere dotem
sibi restitui. sed ipsam in tuto collocari, ut possit se & suos ale
re. Sed nescio qua ratione motus hoc dicat. Et contrarium
etiam tenet Imo. in d. l. si constante. in fine apparatus. Plus
dicit Bartol. quòd etiam mulier habet utilem actionem in
rem ad res emptas ex pecunia dotali, uel etiam ad res dota-
les æstimatas tali æstimatione, quæ facit emptionem: quan-
do uir non est soluendo, ut probatur in dictis legibus: ubi ad-
huc. & l. in rebus. in princip. & §. fi. & facit l. uxor marito. ff.
de donatio. inter uir. & uxor. Sed non credo uerum: quia
37 † in d. l. ubi adhuc. non dat aliam actionem realem, quàm hy
thecariam, ut patet ex eadem lege. Et hoc etiam declarat Im
perator in l. seq. uidelicet, in d. l. in reb. prope finẽ, ut s. dixi.

Præterea, quòd opinio Bar. nõ possit procedere, probo eui-
denti ratione. Nam certum est, quòd propter fauorem dotis
concurrere simul duo exorbitantia non possunt. l. 1. & ibi gl.
& Docto. C. de procura. Ratio, quia duo specialia non pos-
sunt simul concurrere ex eodem fonte æquitatis, ut proba-
tur plenè per Bartol. in l. si is, qui pro emptore. ff. de usuca-
pio. Sed, attenta opinione Bar. iam fauore dotis concurrerent
duo exorbitantia.

Primum, quia, constãte matrimonio, posset agere mulier,
quod exorbitans ut supra dixi.

Secundum, quia pro rebus æstimatis tali emptione, quæ
facit emptionẽ, posset agi utili in rem actione, quod est exor-
bitans. l. quoties. C. de iur. do. quæ concessit talem exorbitan-
38 tiam, uidelicet ut pro † rebus ita æstimatis competat utilis in
rem, loquitur, quando matrimonium est dissolutum. Ergo
(cum sit exorbitans) non debet trahi ad casum, quo agitur
constante matrimonio, maximè, quia tunc non est tanta ra-
tio. Quinimmo dico, quòd non solùm est exorbitans, sed etiam
corrigens: quia ubi de iure antiquo, mortuo marito, domi-
nium rei dotalis transibat in hæredem. l. 1. in fi. ff. de fun. do.
ita quòd non competat mulieri rei uendicatio, hodie hoc cor
rigitur per l. illam, in rebus. Et per hoc dico, quòd rei uendica-
tio com-

tio competit mulieri, quando vult agere constante matrimo-
nio in casu inopiæ, uel mali usus: quia illa lex corrigens, & cõ-
cedens hanc uendicationem, soluto matrimonio, non debet
trahi ad casum præmissum: licet Bartol. contrarium uelit in
dicta l. si constante. in 2. parte 4. partis suæ repeti. quem etiã
ibi sequitur Imo. subijciunt tamen Bald. & Angel. tenere cõ-
39 trarium, & ego per præmissa † dico, quòd Bal. & Ange. san-
ctissimè loquuntur.
Postremò uideamus de effectu huius repetitionis dotis,
40 quæ fit constante matrimonio, dic, quòd † est magnus effe-
ctus: quia ammodo erit mulier tuta. Item nec ipsa pote-
rit alienare.

Item uiri conditio ex hoc non fit deterior: quia ex dote debet, non obstante repetitione, alimentari, & eius filij: ut de his est casus in d. l. ubi adhuc.

Plus dicit Bart. in repetione l. si constante. in fine apparatus, quòd ex ea debet mulier etiam alere socerum, & etiam filios ex alio matrimonio, si sint bona omnibus sufficientia: aliàs non, ut etiam habetur per Cyn. in dict. l. ubi adhuc. in decima quæstione.

A R G V M E N T V M.

Dotis soluendæ remedia mutua: & non solutæ interusurium, scribit Rogerius.

S V M M A R I V M.

1 *Dos mutua petitio.*
2 *Dotis non soluta, quid à uiro faciendum. & nu. 3.*
4 *Mulierem à dotem non reddentibus alendam quatenus, an nõ-
uerum sit. nu. 10. & 11.*
5 *Vidua priuilegia. & nu. 6.*
7 *Viduam aliquatenus accipiendum, uerius nu. 8. & 9.*

DECIMOQVINTO uideamus, quibus re-
medijs sit utendum aduersus non soluentes do-
1 tem. Circa † quod duo sunt principaliter consi-
deranda.
Primum qualiter contra patrem mulieris sit prouiden-
dum marito.
Secundum, qualiter sit mulieri prouidendum contra pa-
trem mariti non soluentem dotem, sol. mat.
2 Circa primum dico, quòd † maritus potest uxorem expel
lere, & mittere ad domum patris propter dotem non solutã,
& ita dicunt Bald. & Imo. in l. 1. ff. solu. matrim. & dico, quòd
de hoc habes casum in cap. per uestras. in fi. aliàs incipit, per
tuas. & ibi not. Panormitanus extra de donatione inter uirum
& uxorem. & probatur in l. generaliter. C. ad Velleianum, &
est glo. in §. fi. in auth. de non eligendo secundò nuben. & di-
cit Pan. ubi supra, post Hostiensem, quòd ultra hoc poterit
adhuc agere ad dotem si se maritus offerat, soluta dote, uxo-
3 rem † repetere. Item potest, etiam si urbanius uelit agere,
non expellendo eam, aliquid nomine usurarum recipere, de
quo dic, ut dicam in §. proximè sequenti.
4 Circa secundum dico, quòd † mulier (quandiu maritus,
uel eius hæredes sunt in mora dotem restituendi) potest pe-
tere alimenta. Quinimò Cyn. post Richardum in l. fina. C. de
bonis mater. dicit indistinctè, quòd donec mulier est uidua, &
stat in uiduitate, hæredes mariti tenentur eam alere: quia iũc
dicitur permanere in priori matrimonio, ut est ibi casus. Ad-
5 do, quòd hinc uidemus quòd dum † mulier est uidua, retinet
uiri forum. l. filij. §. uidua. & l. Imperatores. §. idem rescripse-
runt. ff. ad municipa.
6 Baldus uerò in d. l. fin. dicit, † quòd ita demum hæredes
mariti tenentur uiduam alere, si aliunde non habet, unde se
alat. Et idem reperio uoluisse Panor. in c. salubriter, extra de
usuris. Sed reperio, quòd Ang. in l. diuortio. in prin. ff. soluto
matrimo. dicit, quòd hæredes mariti non tenentur alere ui-
duam, nisi quandiu sunt in mora restituendi dotem.
Baldus uerò ibi dicit, quòd, quandiu sunt in mora, tenentur
7 ad interesse, † non ultra, per l. si mora. ff. eo. ti. Innoc. uerò, &
Io. And. in d. c. salubriter. (ut refert Imo. in d. l. diuortio.) di-
cunt, quòd quando dos est in pecunia etiam post moram, mu-
lier nihil potest petere sine usuraria prauitate.

8 Sed attende † quia Innocen. ibi non ita simpliciter loqui-
tur: sed dicit, quòd si mulier, marito mortuò, habeat penes
se pignora dotis suæ, quòd fructus computabit in sortem:
quia cessat ratio c. salubriter. de usuris. Et adde Ioann. de Li-
gna. in clementina prima. de usuris. qui dicit, quòd etiam per
statutum non potest fieri, ut mortuo uiro, uxori aliquid cer-
tum pro alimentis detur usque ad solutionem dotis.
9 Imola uerò in d. l. diuortio. dicit, † quòd, quando mulier
aliunde habet vnde se alat: uel quando (si esset solicita) pos-
set de facili recuperare, sed non curat: nihil poterit petere.
Cæterùm si insistit, quantum potest, sed de facto non potest
recuperare: & aliunde non habet, vnde se alat, potest petere
10 alimenta. & etiam † in primo casu, ut credo, vt sentit Imol.
poterit petere interesse etiam consistens in lucro: si dos est in
pecunia: & erat assueta mulier dare mercatoribus, qui aliquid
lucri inde dabant, vt arg. l. 3. §. fin. supra de eo, quòd certo lo-
co. secundùm Imo. & sentit Imo. secus si in alijs rebus, in qui
11 bus cadit † interesse intrinsecum, esset dos, quasi tunc non
posset peti extrinsecum, quod consistit in lucro.
Sed ego dico, quòd licet multi docto. tenuerunt hanc opinio-
nem in d. §. fin. uidetur tamen periculosa per illum §. fina. in-
quantum loquitur de mercibus, in quibus cadit interesse in-
trinsecum: & tamen non cessat extrinsecum lucri, ut patet ibi.
Et si uis uidere in hoc articulo infinitas fortè opiniones, uide
ea, quæ dixi in l. si pœnam. ff. de uerbo. obl. Et nota bene præ-
missa, quia quotidiana, ut est text. notabilis in l. legaui. ff. de
libera. legata. Et Ange. dicit in l. diuortio. se sæpe in hac ma-
teria consuluisse.

A R G V M E N T V M.

Vsuræ præter dotem conuentam quatenus, an non præstandæ sint, edisserit.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus pignoris dotalis in sortem non ferri, & numero 4.
& cur numero 2.*
2 *Vsura ante diem dotis soluendæ illicita. restringit ex Ioann.
Caldo numero 7.*
5 *C. Salubriter. de vsur. restringi. & nume. 6.*
8 *Interpretationum quæ recipienda.*
9 *Calderini & aliorum lapsus.*
10 *C. salubriter. cur extendi non debeat. nec restringi uerius est
numero 11.*
12 *Venditori maritoque quatenus ante diem vsura præstanda. in
id tamen conueniri posse nume. 13.*

SEXTODECIMO uideamus, an propter
1 dotem non solutam liceat usuras capere. † Super
quo dic, quòd fructus rei pignoratæ pro dote licitè
pōt maritus retinere: nec tenetur computare in
sortem, casus est in c. salubriter. de usur. Et est speciale in do-
te, ut patet in c. conquestus. extra de usuris & ex his, quæ ha-
bentur in c. illo uos. de pignoribus. & in c. ad nostram. de em-
2 ptio. & vendi. & ratio † specialitatis exponitur in dicto capit.
salubriter. quia frequenter dotis fructus non sufficiunt one-
ribus matrimonij.
Sed pone, quòd dato termino ad soluendum dotem inte-
rim conuentum est, quòd aliquid certum detur marito pro
onere matrimonij, an erit licitum? Hostiensis & Ioann. And.
3 & Butri. in dicto c. salubriter. † dicunt, quòd non, quia ille text.
loquitur in fructibus, qui sunt incerti. Plus dicit ibi Butri. quòd
etiam si res pignorata esset talis, quòd eius fructus essent certi:
quia fortè est locata ad fictum certum, uel pensionem certã:
4 † tunc tales fructus tenetur computare in sortem. Nec pro-
cederet illud c. salubriter. & ita limitatur ille tex. quem etiam
5 ibi Butr. limitat † procedere, ubi socer fuit in mora: quia si,
pendente termino ad soluendum, percepisset fructus, tene-
tur computare in sortem: quod placet Pan. si ab initio recipit
pignus, quasi receperit confisus lucrari fructus authorita-
te illius.
6 Similiter † non procederet ille tex. secundùm Inno. & Pa-
nor. in uxore, cui pignus esset datum pro restitutione dotis.
2 Sit ergo cauta, ut illam rem faciat sibi dari in solutum.
7 Sed attende: quia Io. Cald. ut refert ibi Pan. ibi tenet, † quòd
possit conueniri cum socero de dando aliquid annuatim

ad solutionem dotis, & sequitur ibi Pan. cum moderatione,
si gener sit mercator, vel pecunias consueuerit deponere
apud mercatorem: quia tunc accepit, ut interesse. Idem re-
perio firmasse Imo. in l. in insulam. §. usuras. ff. solu. mat. qui
dicit, ꝙ dicere, ut suprà, esset nimis restringere illum tex. ge-
neraliter loquentem. Nec exigit Imola, ꝙ sit mercator, uel
ꝙ pecunias consueuerit ponere apud mercatorem: sed indi-
stinctè loquitur: & maximè si expressum est, ꝙ illud daretur
pro alimentis.

Quinimò plus dicit, ꝙ si conuentum esset, ꝙ uir haberet
decem pro centenario pro alimentis uxoris, valeret, præsertim
quando quantitas uix sufficit ad alimenta, vel saltē non mul-
tùm excedit. Et allegat notata per Iacobum Butrig. in l. vnic.
§. exactio. C. de rei uxo. actione. ubi hoc uidetur sentire secū-
dùm eum. Plus dicit, ꝙ etiam si tunc non adiecisset pro ali-
mētis: adhuc idem esset: quia cum possit intelligi, & pro usu-
ris, & pro alimentis, in dubio debemus ita interpretari, ut res
nascat potius, quàm pereat. l. quoties. de reb. dub. l. quoties.
ff. de uerborum obligationibus. Tutius tamen est secundùm
eum, ut euitētur opiniones, practicare casum d. c. salubriter:
8 quia tutior † via pro anima est eligenda, allegat c. ser̄es. extra
de sponsalib. Addo etiam si interpretatio tendat in deterio-
rem partem, quantùm ad humanitatem (dum tamen sit tu-
tior pro anima) illa semper in dubio est accipienda, glo. est,
quæ reputatur singularis in c. vnico. de serui. in ordi. facien.
propter quam, iudicio meo, confunditur istud ultimum di-
ctum Imo. quia ea quo potest intelligi dispositio dupliciter,
videlicet pro alimentis, & pro usura, vt ipse dicit, & interpre-
tando pro usuris consulitur animæ: quia non poterit aliquid
recipere, ubi posset interpretando pro alimentis, quanquam
habuisset animum deprauatum: & hoc renderet in dispendiū
eius salutis. Vnde in hoc non mihi placet, quod dicit Imol.
9 Nec etiam placet opinio Ioan. † Cald. Pano. nec ipsius Imo-
læ, inquantum volunt, ꝙ possit accipi aliud certum annua-
tim: præsertim, quando tantum debet accipi pro centenario,
primò: quia constitutio illius capit. salubriter. est exorbitans:
quia deuiat à regula c. conquestus. eodem titu.
10 Vnde, cum loquatur in † fructibus perceptis ex pignore,
qui sunt incerti, & qui percipiuntur ex re nobis obnoxia obli
gatione reali, in qua facilius toleratur aliquid ultra sortē re-
cipi, ut d. c. conquestus. certè non debet vltra casum extendi,
potissimum, ubi non est identitas rationis. Item quia, ut dixi,
tutior uia pro anima est eligenda. Non tamen mihi placet, ꝙ
11 illud c. salubriter, restringatur † ad casum, quo ꝓmissor do-
tis fuerit in mora, prout dixit Buttius: quia illud est restringe
re illum tex. Item, quia tunc non uidetur ille tex. continere
aliquā specialitatem in dote propter onera matrimonij, proue
ibi uidetur dici, & haberet parum dubitationis: quia idem in
venditione: quia rem uenditam tradidit, & adimpleuit ea par
te sua, ut si emptor sit in mora soluendi pretium, licitè potest
12 venditor recipere usuras † pretij non soluti, quasi non po-
tius sit interesse, glo. est notab. in d. c. conquestus. Ergo idem
sit absque dubio in marito, qui pro parte sua adimpleuit su-
stinendo onera matrimonij, ut si sibi non impleatur: quia nō
soluitur dos ex mora promissoris, possit ultra sortem aliquid
recipere.

Vnde teneo, ꝙ isto casu bene posset conueniri inter par-
13 tes, vt, promissore non soluente, † tunc teneatur ad certum
quid annuatim: & hoc casu sustinebitur opinio Calderini,
Panor. Imolæ, aliàs non discedatis ab opinione Hostien. Io-
ann. Andr. & Butrij.

ARGVMENTVM.

Dotis qui sint iudices etiam accessoriè instituta actione.

SVMMARIVM.

1 *Dotis iudex competens.*
2 *Dotis notio quibus ex causis iudici Ecclesiastici competat & num. 3. 4. & 6.*
5 *Cap. ex literis. de pignoribus explicari.*
7 *Decre. per vestras, enucleari.*
8 *Iudex Ecclesiasticus non, nisi accessoriè, de dote cognoscit, idq; verius est num. 9.*

DECIMOSEPTIMO videndum est, corā
quo iudice possit dos exigi. Et certum est, ꝙ † corā
1 iudice seculari potest dos repeti: & coram iudice lo
ci, in quo maritus habet domicilium: licèt alibi sit
celebratus contractus. l. exigere dotem. ff. de iudi. & utrum sit
speciale in dote, uel eius commune, patebit ex his, quæ di-
cam infrà. §. finali.

Sed dubium est, an possit peti coram iudice ecclesiastico.
In quo reperio Canon. variasse. Sed ego pro utili doctrina di-
cerem sic, ponendo primò quosdam casus, qui mihi uidan-
tur indubitabiles.

2 Primò dico, ꝙ dos † accessoriè ad causam matrimonialem
potest peti coram iudice ecclesiastico, cap. de prudentia. extra,
de donat. inter uirum & uxor. Si uerò principaliter, tunc si
ista mulier petens dotē est uidua & miserabilis persona, iu-
xta not. per Inno. & Cano. in c. significantibus. extra de offi-
cio & potest. iudicis delegati. & tunc si in ista dote sit oppres-
sa, uel sit sibi denegata iustitia per iudicem secularem: tunc
sine dubio potest recurrere ad iudicem ecclesiasticum etiam
in alijs rebus non dotalib. quia qualiscunque cum miserabili-
tate concurrit oppressio, uel denegatio iustitiæ, potest statim
adiri iudex ecclesiasticus, ubi aliàs non posset, nisi in defe-
ctum omnium iudicum secularium, ita dicunt Inno. & Doc.
in dicto capit. significantibus. & Buttius in capit. licet. de foro
competen.

3 Si uerò non fuit ita † oppressa, seu sibi denegata iustitias
tunc si ista uidua est pauper, idem dicendum est: quia ubi cū
miserabilitate concurrit paupertas. potest statim adiri iudex
ecclesiasticus secundùm Inno. in cap. significantibus. Butr. &
& Pan. in cap. per tuas. aliàs incipit per uestras. de donatio in-
ter virum & vxorem ibi, cum ecclesia teneatur dotes prote-
gere viduarum.

4 Si uerò ista petens dotem † non est uidua, tunc adhuc di-
co, ꝙ si ista mulier passa est oppressionem aliquam in ista sua
dote per iudicem secularem, statim poterit etiam recurrere
ad iudicem Ecclesiasticum: iste est casus notabilis in c. ex lite-
5 ris. extra de pignori. ubi mulier passa fuit iniuriam † ab illo
regio iustitiario. ut ibi exprimitur in textu. Ideoque nil mi-
rum est, si Papa ibi commisit causam dotis.

Sed tunc obstaret: quia ibi nō concurrit miserabilitas cum
oppressione: quia non erat uidua, ut patet ex textu.

Sed huic responderem, ꝙ sicut miserabilitas cum oppres-
sione operantur, ut iudex ecclesiasticus adiri possit, ita dicā,
ꝙ pietas dotis concurrens cum oppressione idem operantur.
Nam dotis causa est pia. l. is. §. mulier. ff. de cōdi. indeb. & no.
Imo. in l. 1. ff. sol. mat. post Innoc. Hosti. Ioann. Andr. quos
refert.

Si uerò non fuit oppressa ita, nec est uidua: tunc si pro-
pter dotem non solutam sit ista mulier expulsa à domo uiri
ita, ꝙ stant separati, quod potest fieri, ut uidistis in §. præce-
6 denti, dico, quòd causa † poterit tractari apud iudicem ec-
clesiasticum.

Iste est casus in c. per uestras. aliàs incipit, per tuas. de do-
nat. inter uirum & uxor. & ratio ponitur ibi in fine.
7 Et istum puto uerum intellectum † illius decre. super qua va-
riant doct. in intellectu: Sed iste intellectus probatur in fi-
ne illius decreta. quæ per hoc remanet absque scrupulo.

Extra autem casus præmissos utrum causa dotis possit agi
coram iudice Ecclesiastico, plusculum dubitationis est. Et re-
perio, quòd gloss. & Barto. in dicto cap. de prudentia firma-
8 runt, quòd † non potest dos principaliter peti coram iudice
Ecclesiastico, sed accessoriè sic ad causam matrimonialem ut
ibi. & idem firmauit Ange. in l. 1. ff. sol. mat. Sed Imo. & Pan.
in d. c. de prudentia. tenent, ꝙ imò possit principaliter peti co-
ram iudice Ecclesiastico & etiam Hosti. & Ioann. And. ut re-
fert Imo. in d. l. 1. quos sequitur Imo. ipse dicens esse casum
in c. ex literis, extra de pignor.
9 Sed ego dico † ꝙ loquitur in casu speciali, ut supra dixi, &
pro eis etiam facit: quia est causa pia, ut supra dixi. Ergo ra-
tione pietatis istius debet ad Ecclesiam pertinere. Item pro-
pter connexitatem, quam habet cum matrimonio: quia non
potest esse dos sine matrimonio. Et pro hac parte adduco cle.
dispendiosam. de iudi. ibi, eas quoquo modo tangentibus.
coniungendo præcedentia. Licèt in contrarium faciat d. c. de
prudentia. & c. nuper. à contrario sensu.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Periodi huius ſcopus eò pertinet, vt oſtendat, ad quos mortua cum, vel abſque liberis, vxore, dos perueniat.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando ad patrem redeat. reſtringit nu. 18.*
2 *Dos, mortua uxore extantibus liberis ad quem deueniat. numero 3.*
4 *Participes eodem iure cenſeri, quatenus uerum. nu. 5.*
6 *§. Sileat. & §. cum inter. ſenſus multiplex nume. 7. 8. 10. verior. 11.*
9 *Martini genus, & Goſij cur Bononia deiecti.*
12 *Martini ſententia ſecundum mores quibus liberis proficua & num. 13. & 14.*
15 *Mores, lexque municipalis quando reſtringi non debeant. numero 16.*
17 *Dotem, matre defuncta, ad liberos pertinere.*
19 *Verba dubia ad mores potius, quàm ad ius cõmune referenda.*
20 *Ius analogum qui accipiendum.*

DECIMOOCTAVO videamus, qualiter dos à patre profecta ad eum redire debeat, mortua in matrimonio uxore.
1 † Super quo dic, quòd ſi interuenerit aliqua ſtipulatio: tunc ſtandum eſt conuentioni. Ceſſante uerò ſtipulatione, tunc, ſi filia mortua ſit liberis, res eſt clara, quòd reuertitur ad patrem.

Sed ſi deceſſit ſuperſtitibus liberis, tunc quæſtio eſt difficillima, tam apud Gloſſatores antiquos, quàm alios Doctores ſequaces. Nam Martinus Goſianus glo. antiquus dicebat dotem remanere apud patrem debere.

Primo per caſum. l. illam. C. de collat.

Secundò: quia in ſucceſſione prima cauſa eſt filiorũ, tex. apertiſſi. in §. 1. in auth. de hæred. ab inteſta. uenientibus. collat. nona.

Tertiò pro ea adducitur l. inter ſocerum. in prin. & §. cum inter. ff. de pact. dotal. l. uxorem. §. teſtamento. ff. de leg. 3. l. 3. §. ſed utrum. ff. de minor. & l. Pomponius Philadelphos. ff. fa. erciſc. ubi dicitur, quòd dos eſt proprium patrimonium filiæ: ergo tranſmittitur ad filios. Item pro eo adducitur l. fina. §. 1. ff. ut legatorum nomi. cau.

Item ratio adducitur: quia dos datur propter onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dot. Et matrimonium eſt fauorabile propter liberorum procreationem l. 1. ff. ſoluto mat. Si onus liberorum remanet apud patrem, ergo &c. Et hanc partem tenet Petrus, ut refert Bartol. in l. poſt dotem. ff. ſolu. matrimon.

3 Sed Bulgarus, Io. † Azo & Dyn. in d. l. dos à patre. & Bar. in d. l. poſt dotem. ac communiter Doct. tenent, quòd indiſtinctè conuertatur ad patrem, ſiue extent liberi, ſiue non, per d. l. dos à patre. indiſtinctè loquentem, & per alia etiam iura quæ ibi allegat glo. pro iſta parte.

Et pro eadem parte facit optima ratio, quia quotieſcũque
4 duo participant † circa idem, illud debet ſeruari de vno, quod de alio. l. ſi. C. de fruct. & lit. expenſ. cum ſimilibus. Sed patre mortuo conſolidatur dos in filia ſine diſtinctione.

Ergo idem, mortua filia: quia conſolidatur in patrem.

Et iſtud eſt, quod uoluit dicere glo. in d. l. dos à patre. rectè intellecta, & per hanc rationem Dyn. adhæſit huic opinioni.
5 Sed † poteſt reſponderi, hoc argumentum procedere, ubi in utroque caſu eſt eadem ratio. Sed hic non eſt, ut patet ex præcedentibus.

Item pro hac parte uidetur expreſſum in §. ſileat. l. vnica.
6 C. de rei uxo. act. ubi † tex. expreſsè dicit. Silebat ob liberos dotis retentio. Sed Goſiani reſpondent, quòd ibi erat ſolutũ matrimonium diuortio non morte mulieris, & hoc probatur in ſequentibus, ubi ſupponitur uxorem ſuperuiuere, ut patet ibi, contra uxores excogitent.

Item pro communi ſententia facit: quia ſecundùm iſta tẽpora filiafamilias non habebat hæredem, ut in l. 2. ff. de caſt. pecu. ergo non tranſmittit ad filios tanquam hæredes.
Et iſtam rationem facit Azo in ſumma ſol. mat. circa finem.

Poſtremò Bar. in d. l. poſt dotem. dicit, ꝙ qõ eſt multum dubia, in tantum, ut Rofredus noluerit eligere aliquã partẽ.

Hinc eſt ſecundùm Bar. quòd quando glo. uolunt ponere exemplum de lege, cuius intellectus eſt dubius, ponunt exẽplum de d. l. dos à patre. Tamen, ut dixi, ipſe Barto. ſequitur opinionem, de qua ſupra, quæ eſt communior tam apud Doctor. noſtros, quàm apud Gloſſatores antiquos.

Et mouetur Bar. quia nõ reperitur lex, quæ ita diſtinguat, prout dixit Martinus.

Item per dictum §. ſileat. & per rationem, ibi poſitam, quia naturali ratione pater tenetur alere filios, non propter dotẽ.

Et per hoc ſecundùm eum patet reſpõſio ad rõnem Petri.

Item adducitur pro hac parte dicta l. inter ſocerum. §. cum inter. quæ etiam adducitur pro opinione Martini.

Nam dicit ipſe, ꝙ uigore tacitæ renunciationis ibi dos retinetur. & ſi opinio Martini eſſet uera, ille §. eſſet indubitabilis, contra l. quod Labeo. ff. de Carb. edicto.

7 Sed attende, quia ille §. † uidetur potius fauere opinioni Martini: quia ſi diceremus, ꝙ etiam extantibus liberis de iure deberet reſtitui dos, caſus omiſſus in d. §. cum inter non relinqueretur diſpoſitioni iuris communis contra ea, quæ habentur in l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſolu. mat. & in l. ſi extraneos. ff. de condi. ob cau. dat.

8 Vnde in d. §. cum inter. partes ideo uidentur † paciſci in caſu omiſſo, uidelicet, in caſu exiſtentium liberorum, ꝙ dos retineatur, ne relinquatur diſpoſitioni iuris communis nolentis, ita, ꝙ pactio tacita, ſeu conuentio cauſatur, & inducitur propter diſpoſitionem iuris communis.

Iſtam rationem exprimit textus (ſi rectè videatur) in d. l. ſi extraneus.

Et ꝙ in caſu d. §. cum inter. caſus omiſſus debeat relinqui diſpoſitioni iuris communis, probatur: quia ibi in caſu omiſſo propter mortem mulieris ceſſabat fauor dotis: quo caſu tunc caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis. d. l. ſi extraneus. quæ per hoc non obſtat l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſolu. matr. ut ibi dicunt Doctores.

Sed ſi diceremus opinionem communem eſſe ueram, certè in d. §. cum inter. partes non intelligerentur tacitè paciſci, quòd ſtetur diſpoſitioni iuris communis in caſu omiſſo: ſed potius contrarium eius, quod expreſsè conuenerunt contra iura.

Nota diligenter hanc inductionem pro Goſianis, hoc eſt,
9 pro illis, qui ſequuti ſunt Martinum Goſiam † qui fuit de parentela illorum de Goſijs in ciuitate Bononiæ, quæ parentela eſt nobilis, & fuit expulſa propter partem Gibellinam, ut refert Cyn. in §. taceat. in l. vnica. C. de rei uxo. act. Non recedendo tamen à communi ſententia, poſſes dicere, ꝙ ideo ibi caſus omiſſus non relinquitur diſpoſitioni iuris communis propter illam ſingularem rationem, quam dedi ultra doctor. in d. l. ſi cum dotem. in princ. dic, ut ibi, & ad alia argumenta Goſianorum reſponde, ut hic per Bar.

Et addo pro communi ſententia caſum inconuincibilem in d. §. ſileat. cui non bene reſpondent Goſiani: quia dico, quòd ille tex. neceſſariò uenit intelligendus, quando ſolutũ
10 † eſt matrimonium morte mulieris, ut nec tunc propter liberos poſſit retineri dos: quia ſi intelligeremus ſuperuiuere: tunc ille tex. eſſet indubitabilis contra l. quod Labeo. ff. de Carb. edict. quia tunc etiam, (quod plus eſt) ex pacto non poſſet retineri dos propter liberos. Caſus eſt in l. 2. de pac. dot. ff. Et ſi uelles reſtringere ad caſum, quo diuortio ſolutũ eſt matrimoniũ, quo caſu ex pacto bene poſſet retineri dos, extantibus liberis, præſertim, ſi culpa mulieris eſt factum diuortium. l. 1. in prin. ff. de dot. præleg. adhuc eſſet indubitatiſſimus ille tex. quia clarum eſt, quòd ceſſante pacto, non retinetur dos propter liberos eo caſu d. l. 1. in princip. ff. de dot. prælegata. Item ad talem caſum reſtringere illum tex. non eſſet conueniens: immo eſſet contra expreſſam mentem lite-
11 ræ, quæ deprehenditur † ex ratione, quæ ibi exprimitur, quæ ita militat in caſu ſoluti matr. per mortem mulieris, ſicut alitet. Vnde non poſſumus reſtringere ultra quàm ratio ipſa patiatur. l. adigere. §. quamuis. de iure patrona. ff. Nec ſuadent reſtrictionem illa uerba, ne uarium genus culpæ matio contra mulieres excogitent &c. quia illa uerba referuntur ad principium. §. dum loquutus fuit de retentione propter mores, quod patet: quia non bene uniret ille tex. ad proximè præcedentia. & ita etiam intelligunt ibi glo. Docto. Nam §. ſileat. propriè non eſt paragraphus: ſed uenit continuatiuè ad præcedentia, ad quæ etiam ſe referunt prædicta uerba, ne uarium genus &c.

Attende

12 Attende † tamen: quia licet ista sit ueritas, q iure etiam ex
tantibus liberis dos reuertatur ad patrem: de consuetudine
tamen seruanda est opinio Martini. Et ista est disputatio, an
istud sit de iure, uel de consuetudine, secundùm Bar. est vtilis
ad multa: quia ex quo opinio Martini non est uera de iure:
13 licet moribus, uel consuetudine sit approbata. † certè ista cō-
suetudo non erit amplianda, sed restringēda, tanquam exor-
bitans, per l. si necdú. §. de uiro. ff. solu. matri. Ideo secundum
Bar. mortua muliere, in secundo matrimonio sine liberis, relic-
tis tamen liberis ex primo matrimonio, non proderit ista
consuetudo istis liberis, quibus bene prodesset ius commu-
ne: quia prima causa in successione est liberorum. Et idem
tenuit Iac. Buis. ut refert Bar.
14 Dicit insuper Bar. † q ista consuetudo non prodesset fi-
liis, quando mulier decessisset cum filiis post mortem mari-
ti: quia tunc non est uerum dicere, q decesserit in matrimo-
nio cum liberis, ex quo iam erat solutum per mortem mari-
ti & cessat consuetudo.
Et ita dicit Barto. determinatum fuisse Bononiæ, ipso au-
diente, per octo Doct. & allegat l. Babius ff. de pactis dota. Et
cum istis dictis Barto. transeunt cæteri doctores.
Sed, domini, circa præmissa ualde dubito: quia Barto. fate-
tur, q si de iure opinio Martini esset uera, traheretur ad ca-
sus præmissos, non obstante, q text. noster dicat, Si in matri-
monio decesserit &c. eò quia in successione prima causa de-
bet esse liberorum. Ergo idem dicemus in consuetudine, quæ
est fundata super eadem ratione, uidelicet, quia prima causa
est liberorum, quæ ratio etiam militat in casibus præmissis.
Consuetudo enim approbauit opinionem Martini per suas
rationes, quæ deprehenduntur ex legibus suis. Nec dicas, imò
bene dicit Barto. quia ius commune bene posset extendi per
identitatem rationis, sed non sic consuetudo contra ius, quia
negatur per ea, quæ plenissimè dixi in tracta. statuto. titu. de
extens. statuto. interpreta. §. primo. Item præsupposito, quòd
statuta, uel consuetudines contra ius expressum non possent
15 extendi, dico tamen, † q ubicunque statutum uel consue-
tudo decidit casum dubitabilem, & ubi sunt opiniones, put
in casu nostro dubitatissimo, vt patet ex his, quæ suprà dixi
post ipsūmet Bar. licet talis cōsuetudo decidat cōtra commu
nem opinionē, vt fecit cōsuetudo Mar. non tn̄ est tanquam
contra ius commune restringenda, per notata in cap. per ue-
nerabilem, extrà qui fil. sint legitimi. & per Bar. in l. per hanc.
C. de tempo. appellat. & per gl. in §. quibus. in prima constitu
tione. C. & per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerbo
rum obligationib. ibi soluitur. Ad idem opponitur: & hoc cla
rè etiā determinat Panormitan. in c. cum sint. extrà de deci-
mis. dicens, quòd illud, quod est contra gloss. & Doctor. non
contra casum expressum, seu expressè decisum, non dicitur
contra ius, sed præter ius. Et idem tenet Cyn. in l. 1. C. de legi
bus. & dixi plenius in titulo de extensiua statutor. interpreta-
tio. §. primo. quod est notandum ad multa, quæ ibi dixi. Licet
16 ergo † consuetudo in isto loco dubio sit contra communem
glo. & Doct. non est ista restringenda, prout restringit Barto.
& per præmissa etiam malè uidetur dixisse Barto. in alio be-
ne dixisse in l. post dotem. q si uera esset opinio Martini de
iure, tunc filij haberent dotem ut hæredes matris: & non
computarent in legitimam, quando tractaretur de successio-
ne aui, secus ubi accipiunt ex consuetudine, quæ illam aufert
à patre mulieris, & ab auo, ideo computaretur in legitimam,
de quo plenius, & subtilius per eundem Bart. in l. quartam.
ff. ad leg. Fal.
Sed ego præmissa dico, quòd consuetudo ita facit filios hæ-
redes matris, sicut fecisset iuris communis dispositio. l. de qui
17 bus. §. 1. ff. de legib. Et quòd ista dos † reuersa per consuetu-
dinem pertineat ad filios mulieris tanquam eius hæredes, fir-
mat Bald. (licet de præmissis non faciat mentionem) in d. l.
dos à patre. Ex quo infert, quòd si isti filij non ceperunt hæ-
reditatem, & decesserunt, reuertitur illa dos iure hæreditario
ad alios hæredes mulieris, secus dicit, si ex pacto deberet
reuerti extantibus liberis, per sæpe allegatum §. cum inter.
Alij tamen, secundùm eum, tenent contrarium æquiparan-
do pactum, & consuetudinem.
Sed quæro, pone, quòd pater stipulatus est dotem sibi re-
stitui in omnem casum dotis restituendæ, prout fit quotidie,
18 an, non obstante præmissa consuetudine, extātibus † liberis,
poterit, mortua filia, dotem ex stipulatione petere? Bald. in d.
l. dos à patre. determinat, quòd non: quia, attenta prædicta
consuetudine, non est iste casus dotis restituendæ. Ergo non
continetur in stipulatione, quod est notandum.
Et ex hoc infero unum, per quod poteris facere multas bo
nas decisiones, uidelicet, q uerba stipulationis quæ possent
19 † adaptari ad ius commune & etiam ad consuetudinem, in
dubio debent referri ad consuetudinem. Ex quo infero, q si
fiat compromissum in aliquem, ut pronunciet de iure tan-
tùm, debet intelligi de iure consuetudinario, uel statutario re
gnante, Bal. in l. illa institutio. ff. de hæred. instit. Butr. in c.
Quintauallis, extrà de iureiur. & facit in arg. §. si quis in no-
mine. in auth. de Ecclesiasti. titulis.
Sed in contrarium q imò debeat intelligi de iure commu-
ni, uoluit Alberic. de Ros. in prima parte statuto. quæst. 127.
ubi attestatur idem tenere Guido. Idem tenet Ioan. And. in
additio. ad Spec. titu. de arbit. §. sequitur. uersic. sed pone. Pro
quibus facit optimè §. sed quoties. instit. de iure natu. Et se-
cundùm istam opinio. posset in dubium reuocari, quod dicit
Bald. in d. l. dos à patre, Nisi dicas, q imò casus isti sunt diuer
20 si, quia quando fit mentio in dispositione de iure † simplici-
ter, debet intelligi per excellentiam de iure communi. d. §.
sed quoties. Sed Bal. loquitur in d. l. dos à patre, quando stipu
latus est in casum dotis restituendæ, qui casus non est, extan-
tibus liberis, propter consuetudinem.

ARGVMENTVM.

Dotis accessiones definitæ, a quibus quandoque
fiant: & quæ eorum iura, quando ratæ, irri-
tæque sint.

SVMMARIVM.

DECIMONONO videre oportet de augmen
to dotis. Et pro clara intelligentia nosse te oportet,
1 quòd habemus † donationem propter nuptias,
quæ olim dicebatur ante nuptias. Item habemus
augmentum dotis. Item & tertiò sponsalitiam largitatē, Quæ
omnia multum inter se differunt. Nam donatio propter nu-
ptias constituitur per uirum in tanta quantitate, quanta dos
data per mulierem. Et licèt olim propter prohibitionem tit.
li de donationib. inter vir. & vxor. non posset talis donatio fie
ri, nisi ante nuptias: hodie tamen, etiam constante matrimo-
nio potest fieri. l. fin. C. de donatio. ante nupt. quia simplex
donatio est prohibita: non autem ista, & hoc respectu non di
citur amplius donatio, sed propter nuptias, ut ibidem dicit. &
2 in §. est autem. Instit. de actio. Et ideo cōstituta † dote, mu
lier potest astringere maritum ad constituendum donationē,
idque in tantundem, ut in auth. dos data. de donatio. ante
3 nupt. C. Quinimò multi tenet, quòd sit ipso iure † constitu-
ta in simili quantitate, ut tangitur ibi per glo. & Doctor. dic,
ut ibi & dixi suprà in §. octauo. circa priuilegia dotis. Et ho-
4 die omnis æqualitas † seruatur inter hanc donationem, & do
tem tam in constituendo, quàm in pactis lucrorum. Nam si-
cut maritus fit dotis dominus, ita mulier donationis propter
nuptias, licet usumfructum habeat maritus: ne contingat do
tem

tem non ſeruite oneribus matrimonij: cùm tantumdem red-
datur vxori. Et ſicut dos ſoluto matrimonio uxori redditur.
l. 1. ff. ſo. ma. ita talis donatio uiro. §. 1. auth. de æqualitate dot.
5 Et quantum maritus † ex pacto debet lucrari de dote, tan-
tundem uxori de dicta donatione, ut æqualitas in omnibus
ſeruetur: licèt nullum pactum in lucro talis donationis in-
teruenerit: quia pactum dotis extenditur ad donationem ſe-
cundùm Azonem in ſumma tit. de donatio. ante nupt. dicẽs
eſſe caſum expreſſum in l. fi. §. ſi autem donatio. eod. tit. & ibi
gloſſ. & Cyn.
Ex quo ſequitur, quòd tenendo opinionem, de qua ſuprà,
6 quòd † ſtatim data dote, intelligatur donatio propter nuptias
celebrata ad ſimilem quantitatem, & conſequenter ad ſimila
pactum lucri: conſequenter parum proderunt iſta pacta, quæ
ſiunt de lucranda dote, uel dotis parte certa, de quibus uide
per Cyn. in d. auth. dos data. & dic, ut ibi.
7 Et ſic quæras, qua ratione † fuerit introducta talis dona-
tio. Reſpondeo, ꝙ ex ea conſulitur mulieri, matrimonio ſo-
luto, ſi res dotales non extiſtant: quia illam non potuit aliena
re maritus etiam conſentiente muliere: licet aliàs lucro hipo
thecatum poſſit mulier renunciare. l. etiam. C. ad Velleia-
num. l. iubemus. & authen. ſiue à ma. eod. titu. & nota. per
glo. in §. eſt autem. inſtit. de donatio. & per Azon. in ſumma,
de don. ante nupt.
8 De conſuetudine tamen † in pleriſque locis non fit talis do
natio ſecundùm Bald. in d. auth. dos data. Subijcit tamen, ꝙ
in quibuſdam locis fit quædã parua donatio, ſicut fit Florẽtiæ,
& in Tuſcia & in iſta patria etiam fieri ſolet, ut & ſtatim dicã.
Nunc uideamus de augmento dotis, ac etiam donationis
9 præmiſſæ. Et † ſcire debes, ꝙ augmentum dotis fit ex parte
mulieris: augmentum uerò donationis propter nupt. fit ex
parte mariti. Quod eis olim non licebat conſtante matrimo-
nio, l. ſi conſtante. C. de don. ante nupt. Et, mulier augente
dotem, licebat etiam marito augere donat. propter nuptias
d. l. ita C. Quod hodie de iure auth. redactum eſt ad neceſſi-
tatem, vt, muliere augente dotem, vir teneatur augere dona-
tionem propter nuptias in tantundem. auth. ſed iam neceſſe.
C. de dona. ante nupt.
Hæc tamen neceſſitas de conſuetudine non ſeruatur, ut
refert Bald. in d. l. ſi conſtante. Et ſecundùm eum per conſue
tudinem remanemus hodie in ſimib. l. ſi conſtante. ff. ſol. mat.
In quibus rebus poteſt mulier augere dotem? Dic, quòd
10 vbi maritus † non eſt ære alieno grauatus, poteſt augere do-
tem mulier in quibuſcunque rebus, ſecus ſi eſt grauatus de-
bitis, quia tunc debet fieri in rebus immobilibus. Quòd ſi fie-
11 ret in rebus mobilibus, cum habeat immobilia: tunc † nõ ha
beret mulier priuilegium, ut præferatur cæteris creditoribus
ſecundùm ꝙ habetur in l. fi. C. qui pot. in pig. habeantur. &
in l. 1. C. de priuileg. dot. & in dicta authen. ſed iam neceſſa.
aliàs de facili per tale augmentum poſſent fraudari credito-
res, ut ibi nota. Nam, ubi mulier habet res mobiles: & conſti
tuit augmentum in rebus mobilibus, viro ære alieno graua-
to, præſumptio iuris, & de iure eſt, ꝙ ſit factum in fraudem
creditorum: & quod uerè non fuerit aucta dos: nec poterit
probari contrarium, niſi per confeſſionem creditoris, ut eſt
gl. in auth. de æqualita. dotis. Vnde ſumitur dicta auth. & ibi
melius declaratur, & etiam voluit Azo in ſimili, & ſequuntur
Cyn. & Bar. in d. auth. ſed iam neceſſe.
12 Quando autem † dicatur vir ære alieno grauatus, declarat
Cyn. in d. authen. ſed iam neceſſe. ubi etiam gl. vult mirabili
ter, ꝙ iſta fraus etiam præſumatur aduerſus creditores futu-
ros. Quòd eſt notandum ſecundum Cynum. ibi pro fiſco, &
alijs creditoribus futuris contra debitores delinquẽtes, & alie
nantes. quod non placet ibi Bar. niſi appareant ibi aliqua in-
dicia. Dic, ut ibi. Illa tamen fraus ſecundùm Cynum nõ præ-
ſumeretur in dote, quæ ab initio conſtituitur: quia tunc vir,
& mulier non habent ad inuicem tantam affectionem, ſicut
poſt nuptias, ꝙ ſe cognoſcant: & incipit cõiugalis amor, qui
omnibus præualet, ſicut experti nouerunt. Ideo lex præſum-
pſit, ꝙ tunc unus pro altero, contractis nuptiis, de facili exco
gitaret fraudem in tertium.
13 Ego credo, ꝙ ab initio † poteſt conſtitui in quibuſcunque
rebus, etiam ære alieno imminente: dummodo poſſit proba-
ri realis interuentio: quia etiam ante nuptias quãrum in præ-
iudicium creditorum non ſufficeret confeſſio, ut dixi in §. 5.
verſi. poſtremò. Sed in augmento, quod fit, conſtante matri-
monio, non admitteretur quis ad probandum realem inter-
uentionem, ut dixi.
Attende: quia in quibuſdam partibus de conſuetudine
14 augumentum dotis † fit per ipſum maritum, quo mortuo,
ipſa mulier in uita ſua gaudet illo augmento. Et, ea mortua,
reuertitur ad hæredes mariti. Iſta ſeruatur in iſta patria de
conſuetudine.
Videamus nunc, tertium genus donationis inter cõiuges,
15 quæ vocatur ſponſalitia largitas. Et eſt donatio, † quæ fit à
ſpõnſo ſponſæ ante matrimonium contractum: quia aliàs
non teneret per titulum de donationib. inter virum, & vxo-
rem. & datur ſimpliciter, idest non propter nuptias: ineſt ta-
men ſemper conditio nuptiarum: quia intuitu nuptiarum
fit: uerè tamen nõ poteſt dici propter nuptias donatio, de qua
ſuprà diximus: cum non fiat ad recompenſationem dotis, ut
16 not. gl. in auth. ut ſponſalit. largitas, in princ. Ineſt † conditio
nuptiarum: niſi ſteterit per dantem, ut l. veterum. C. de don.
ante nupt. & ibi uide Cyn. pro declaratione. Si uerò ſteterit
per caſum, quo minus nuptiæ non fuerint ſecutæ: tunc dona
tio facta per ſponſum ſponſæ reſcinditur in totum: ſi oſcu-
lum non interceſſit. Oſculo autem interueniente, reſoluitur
donatio ſolùm pro parte dimidia: eum, ſi ſponſa dediſſet ſpõ
ſo (quod per rarò accidit, ut dicit textus in l. ſi a ſponſo. C. de
donat. ante nupt. quia genus mulierum eſt auariſſimum: ut
ibi dicit glo. & Azo in ſumma, tex. in l. ſi ſtipulata. ff. de uſur.)
tunc non diſtinguitur, utrum interueniat oſculum, an non:
imò in vtroque caſu infirmatur donatio in totum. dict. l. ſi a
ſponſo. ubi eſt caſus de præmiſſis. Et magis fauetur ſponſæ.
Ratio: quia dicitur dare oſculum, non accipere, ut ibi dicit
17 glo. & gratia uiri, non antẽ † mulieris fit, qui quidem uir ad
proprios lares cedit alacrior: & ſponſa remanet uerecunda: &
incurrit ob hoc ruborem ſecundùm Azo. in ſumma. & Cyn.
in d. l. ſi a ſponſo. Et nota ex præmiſſis, ꝙ uir oſculando mu
18 lierem efficitur alacrio. † Sed multi neſciunt oſculari. Vn-
de tu apponas alteram manum ad mentum mulieris, alte-
ram uerò, ad occiput cum eleganti labiorum impreſſione.
Quia dicit Tuſcanus,

Chi bocca baſcia, e non ſtrenze, non ſa che ſia donna baſciare.

Et quia ſuprà dixi, ꝙ hæc donatio non poteſt fieri poſt con
tractum matrimonium, quid dicemus in dubio, ſi non con-
19 ſtet, an ante uel poſt fuerit facta? † Dic, quòd ſi facta eſt in
domo ſponſæ, tenet: quia cenſetur facta ante matrimoniũ:
ſecus, ſi in domo uiri, ut eſt caſus in l. cum in te. C. de dona-
tionib. ante nup. qui caſus eſt ſingularis, & menti tenendus ſe
cundùm Bal. ibi. Et ex eo nota, ſecundùm Bal. ꝙ ex ductione
ſponſæ ad domum ſponſi præſumitur matrimonium, quod
dicit eſſet menti tenendum. Et ibi glo. quærit, quid ſi fiat do
natio in uia, dum duceretur ad domum mariti?
20 Et reſpondet, perinde † eſſe, ac ſi facta fuiſſet in domo ſpõ
ſæ, & ualeret. Plus dicit Azo in ſumma de dona. ante nupt.
prope finem, ꝙ licèt ſolo conſenſu de præſenti contrahatur
matrimonium: tñ quantum ad prohibitionem donationis nõ
uidetur matrimonium perfectum ante, quàm ſponſa ſit du-
cta. Vnde & in itinere poterit ei donare: & poſtquam ſit du-
cta: ſi tamen ſit in dicã uiro ſeparata. l. pen. §. 1. ff. de donatio
nib. inter uirum, & uxor.
Sed Iac. de Rauen. Cy. & Bald. in d. l. cum in te. dicunt, ꝙ
uxor non conſueuit duci ad domum mariti, niſi nuptijs cele
21 bratis per uerba de præſenti, ideo † non ualebit donatio facta
in uia, & ita dicit Bal. tenere doctores.
Ex præmiſſis uidetur, ꝙ iocalia, & alia, quæ ſponſi mittunt
ſponſis ſuis, ſint ipſarum ſponſarum, quod clarum eſt, quan
do conſtat, ꝙ animo donandi miſerunt. Sed quid in dubio?
Bar. in l. ſi ut certo. §. interdum. ff. commodati. uidetur uelle,
ꝙ non uideatur feciſſe animo donandi, dicens ſtagnalia, ar-
gentea, crumenæ, ac coronæ, quas uir mittit uxori, quando
do ducit eam. in dubio non uidetur donare, ſed magis com-
modare, ut magis ornata ad eum accedat: & ideo non firma-
tur morte, nec debebit apud uxorem remanere, niſi aliter cõ-
ſuetudo ſe haberet, & dicit eſſe caſum ibi, & ſequuntur commu
niter Doctores. Ego dico, ꝙ ille textus hoc nullo modo pro-
bat: quia loquitur non in dubio, prout loquitur Barto. ſed in
caſu, in quo conſtat, uirum commodaſſe ſponſæ, uel uxori,
quo honeſtius culta ad ſe reduceretur, ut exprimitur in di-
22 cto tex. unde in dubio quantùm ad uxorem credo † non præ
ſumi donationem talium rerum pretioſarum: tum quia non
ualeret,

valeret, toto titul. de donatio. inter uirum & vxorem. tum
etiam: quia potest accipi alia coniectura, quàm donationis, ni
delicet, ut honestius culta ad se ueniat. Et per hoc consueui
23 dicere, quòd si frater emat iocalia † uxori suæ, sciente, & pa
tiente fratre, qui est communis in bonis, non tamen uidetur
ipse frater consentire animo donandi: quia nec ipse frater dãx
uxori uidetur in dubio id, quod tradit, uxori suæ tradere ani
mo donandi. Ergo multominus alter frater tacens. Quod sin-
gulariter notabis ad limitationem l. si seruus communis. cum
ibi notatis, de donatio. inter uirum & uxorem. & est quotidia
num. In sponsa autem plusculum dubitationis est circa ea,
quæ primò dixi: quia in ea potest ualere donatio iuxta præ-
missa. Tamen in contrarium facit, quia potest accipi alia con
iectura, de qua supra. Vnde succedant notata in l. cùm de in-
debito. ff. de probation. Nec adhuc inter eos est amoris fer-
uor, donec dulcem consuetudinem inter eos habuerint, ut su
24 pra dixi post Cy. Vnde non ita de facili † debet præsumi do
natio. Et ad præmissa optimè faciunt, quæ latè dixi supra in §.
quinto. Et quod in dubio non præsumatur donatio, uiden-
tur uelle Bar. & Docto. in d. §. interdum. per illum tex. quem
dicunt menti tenendum. Et diligenter puto signandum illum
text. in quantum loquitur de sponsa: quia si est ibi casus in
uxore, prout uolunt Doctor. Ergo etiam in sponsa, de qua ex-
25 pressè loquitur, sicut de uxore, & de uestibus tam † quoti-
dianis, quàm festiuis, ac alijs iocalibus uxori traditis, siue etiã
sponsæ. an in dubio debeant esse mulieris vide infinitas opi-
niones, quas recitat Imola in l. pen. §. seruus uxoria. ff. soluto
matrimonio. Et in sponsa concludit in effectu idem quò ad
præmissa, quod in uxore: sed non facit ad motiua mea, de
quibus supra.

A R G V M E N T V M.

Dotatæ submouendæ sedes, dotisque lucrandæ
statuta: & secundùm quem locorum
accipienda sint, subijcit.

S V M M A R I V M.

1 *Dotata à quorum successione submouenda, & quatenus acci-
pienda.*
2 *Dotis partisve eius lucranda diuersa statuta.*
3 *Locorum quis in dotis lucro spectandus, nu. 4. 8. 9.*
5 *L. exigere, de iud. ff. ratio hac impugnatur. nu. 6.*
7 *L. exigere. ratio uerior.*
10 *Solutionis, reique locum in lucranda dote spectari uerius est.
& num. 11.*
12 *L. exigere, species exorbitans.*
13 *L. exigere. quorum concursum non admittat.*

VIGESIMO & ultimo iuxta ordinem propo-
situm uidendum est de quibusdam statutis circa
dotes disponentibus.
1 Qualiter † autem excluduntur mulieres propter
dotem à successione paterna, materna, & fraterna per statuta,
& de interpretatione dictorum statutorũ abundè dixi in tra-
ctatu statutorum, in titulo, de statutis fœminas excludenti-
bus, per totum, ubi uide multas notabiles, & quotidianas q.
An autem, stante statuto, ꝙ filia dotata non succedat, di-
catur dotata illa, cui pater reliquit dotem in testamento: licet
actualiter nondum sit maritata, uel illa, quæ est sponsa per
uerba de futuro? Sunt opiniones inter Doctores, de quibus
dixi supra in §. quarto loco, ubi plenissimè tetigi.
Sed hic quæro de vna pulchra, & quotidie occurrente quæ
stione. Pone enim, quòd circa lucra dotalia sunt diuersa sta-
2 tuta, & † consuetudines in loco uiri, & uxoris: quia fortè se-
cundùm statuta loci uiri, mortua uxore, uir debet lucrari di-
midiam dotis: in loco uerò mulieris solùm tertiam, uel nihil.
Nunquid si sit celebratus contractus dotis in loco uxoris,
prout communiter accidit, debeamus inspicere statuta illius
loci, an uerò loci mariti? In hac quæstione reperio uarias opi
niones. Et cum semel in academia Papiensi circa hoc dubita-
tem, profectus sum ad domum collegij, ubi est copia librorũ:
& ibidem grandes uarietates, quæ, ut effugiantur, & ut ad ue
ritatem rei perueniamus hunc ordinem circa hoc planè diffi
cile seruare institui.

Primò referam opiniones: Deinde rationes: Tertiò quod
sentio, subijciam.
3 Primò Bar. in l. exigere dotem. ff. de iud. tenet † per illum
textum, quòd non inspiciatur statutum loci celebrati contra
ctus, sed potius statutum loci mariti. Idem firmauit ipse Bar.
in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide catholi-
ca. Idem reperio firmasse Bald. in tit. de inuestitu. de re alie-
na facta, in cap. fin. in usibus feudorum. ubi dicit hanc esse cõ-
munem sententiam, allegans etiam ad hoc Archidiac. in cap.
an illa. 12. distinctio. Idem tenet ipsemet Bald. in d. l. exigere
dotem. Postremò idem reperio firmasse Butr. & Imol. in c. 1.
extra de sponsalibus.
4 Sed contrariam partem, quòd immo † inspiciatur statutũ
loci uxoris, ubi fuit celebratus contractus, firmat Ioan. And.
in d. c. 1. de sponsalib. in Nouel. licet Bal. aliter referat. Et etiã
Ang in d. l. exigere dotem. Et est de mente Alber. ibidem in
quantum distinguit, an esset statutum, uel consuetudo ad li-
tem ordinandam, uel decidendam: cum casus noster respiciat
litis decisionem.
Sed uideamus nunc motiua dictorum. Et primò uidea-
mus rationem dictæ l. exigere. per quam mouentur Barto. &
sequaces. Et ratio illius l. secundùm Iacobum de Arena, Al-
bericum, & Ang. ibidem, ac etiam Bal. in d. c. fi. post Archid.
5 † quia uir contrahens in loco uxoris, contrahit tanquam ad-
uena confestim recessurus: ideo uidetur destinasse solutionẽ
in loco sui domicilij. l. hæres absens. §. 1. ff. de iudi. & conse-
quenter in loco domicilij mariti fictione iuris censetur cele-
bratus contractus. l. contraxisse. ff. de act. & oblig.
Et ideo nil mirum est, si locus, ubi uerè fuit celebratus cõ
tractus, non attenditur quò ad exactionem dotis: nec etiam
statutum de lucranda dote. Ang. uerò per hanc ipsam ratio-
nem ibi tenet contrarium: quia quo ad litis decisiua inspici-
tur locus contractus: licet alibi sit fienda solutio. Et istud est,
quod uoluit ibi Albe. quia distinxit, an esset consuetudo ad li
tem ordinandam, uel decidendam. Quod, an sit uerum sta-
tim dicam.
Sed, quicquid sit, ratio præmissa non mihi placet quantũ
6 ad illum textum, quia † non dicitur ibi, ꝙ uir esset statim
recessurus. Nec sequitur, habebat alibi domicilium: ergo con
festim erat recessurus. Poterat enim ibi moram trahere. Item
quia secundùm rationem præmissam nulla esset specialitas
in dote: cuius contrarium vult tex. ibi expressè, ut patet ibi,
nec id genus contractus est. Vnde dico, ꝙ ratio illius tex. est,
7 quæ ibi exprimitur: † quia & si contrahatur in loco uxoris, ta
men ex quo mulier propter conditionem matrimonij est sor-
titura forum uiri, ut ibi exprimitur in tex. Nil ergo mirum
est, si ibi dos exigi debeat: & erit speciale in dote propter illã
rationem. Et ꝙ sit speciale in dote, vult etiam ibi Bar. & con-
sequenter sicut dos ibi exigi debet & solui, debemus inspicere
statuta & consuetudines illius loci circa lucrum dotis secun-
dùm Bar. Ex quo infero, Bar. uelle notabiliter, ꝙ ubicunque
contractus est in vno loco celebratus, & alibi est fienda solu-
8 tio, ꝙ tunc † circa litis decisiua debent attendi cõsuetudines
& statuta loci, ubi est fienda solutio, aliàs non bene inferret
Bar. casum illius legis exigere, ad ista statuta, quæ concernunt
litis decisionem. Et istud etiam vult Bal. ubi supra, & etiam
Ang. in l. si fundus. ff. de euic. Pro quibus ego adduco bonum
tex. in l. 3. ff. de bon. autho. iud. poss. ubi dicit tex. ꝙ ibi dici-
tur celebratus contractus, ubi est fienda solutio. Si ergo ibi
fingitur celebratus cõtractus, & locus contractus, quantũ ad
litis decisionem attenditur, iuxta nota. per Bar. & Doct. in d. l.
cunctos populos. Ergo &c.
Sed, ut supra dixi, contrarium vult Ang. in d. l. exigere. &
9 uidetur sibi contrarius: pro quo est casus cum sua glo. in l. si
fundus. ff. de euic. Nam ibi † attenditur consuetudo loci con-
tractus circa litis decisiua, & tamen fundus uenditus erat ali-
bi situatus, ut ibi dicit glo. Quo casu certum quid debet exi-
gi, & solui, ubi est: non autem in loco contractus. l. si in Asia.
§. 1. ff. deposit. & l. quod legatur. ff. de iudi. & tamen attendi-
tur consuetudo loci contractus. Quid dicemus in tanta uarie
tate? Solutio, dicerem ꝙ aut in contractu est destinata solu-
10 tio expressè alibi: & tunc uerum dr̃, ꝙ † ibi censetur celebra-
tus contractus, ubi est destinata solutio, casus est in l. contra-
xisse. ff. de actio. & oblig. & ita debet intelligi d. l. 3. ff. de
bon. auth. ind. poss. Aut saltem in casu suo. Et ideo tunc illius
loci statuta, & consuetudines etiam circa litis decisiua debent
attendi, quia si quò ad similes consuetudines, & statuta atten
ditur

dicit locus contractus. d.l. si fundus. Ergo locus destinatæ solutionis, ubi fingitur celebratus contractus. Et istud est, quòd uult Ang. in d. l. si fundus. Et istud est etiam, quod uoluit Bald. in d.l. exigere. dicens, ꝙ etiam locus contractus promissionis dotis non inspiciatur, ut ibi, attamen locus, ubi fuit promissa restitui, bene inspicietur. Et istud etiam expressè uoluit Alber. in 2. part. statutorum. q. 8. licet præmissi docto. non referant. Et per hoc dico, ꝙ si promissa sit restitui, ubicunque petetur, renunciando suis priuilegiis, tunc erit in potestate actoris, cuius loci statuta uelit petere, arg. l. si sic. §. fin. de leg.

11 1. Aut uerò † solutio est alibi facienda, non quia expressè sic destinata solutio, sed ratione rei alibi existentis, uel alia ratione speciali, ut in casu l. exigere. Et tunc dico, ꝙ licet, quò ad litis ordinationem debeant attendi statuta, & consuetudines loci, ubi fit exactio, tamen quantùm ad litis decisiua debent attendi statuta, & consuetudines loci contractus, & iste est casus d.l. si fundus. cum sua gloss. Et per hoc infero, Bart. & sequaces malè determinasse in quæst. præmissa, quia licet d.l. exigere dotem. uelit, ꝙ exactio, & solutio dotis sit facienda in

12 loco uiri, non tamen sequitur, † ꝙ illius loci statuta debeant considerari potius, quàm statuta loci contractus quò ad litis decisiua. Et maximè, quia cum ibi ponatur specialis casus, & exorbitans, non debet trahi in consequentiam. l. si uerò. §. de uiro. ff. solo. matri.

Item, quia si secus diceremus, iam in dote duo specialia concurrent, contra l. 1. cum sua gloss. C. de dot. promiss.

13 † Primum, quia alibi, quàm ubi contractus sit celebratus, fieret exactio.

Secundum, quia attenderentur consuetudines, & statuta alterius loci, quàm contractus, contra d.l. si fundus. Et tamē unum non uenit in consequentiam alterius, ut patet ex præmissis, & sic remanet expeditus iste paruulus Tractatus, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

COMMENTARII IN L. SI CVM DOTEM. ff. SOLV. MATRIM.

CONSTANTIO ROGERIO IVR. VTR. DOCT. AVTHORE.

ARGVMENTVM.

Horum scopus eò pertinet, ut ostendant dotem danti patri, extraneoq; in quem casum, quove iure actio quæratur, an non: dispositionum vtra alteri potior, ac de casum extensione edisserens.

SVMMARIVM.

1 *L. si cum dotem obseruata. & nu. 3. 5. & 6.*
2 *Legi uniuersæ hominem derogare qui accipiendum.*
4 *Pactus uno casu cæteros excludit.*
7 *L. si cum dotem enucleari, & nu. 8. 10. 58. verius. 11. 12: Ratio, 14. 31.*
8 *Glossa prima explicatur.*
9 *Pepigit. qui accipiatur.*
13 *Actionis communis effectus.*
14 *L. in rem. §. item elementorumq; transitum enucleari:*
15 *Coniunctiorum vis.*
16 *Pactione nuda quatenus iuuetur pater.*
17 *Extraneus dissideat ne à patre.*
18 *Extraneus patri dissimilis. & nu. 20. 24.*
19 *Pacto nudo quæ peti nequeant*
21 *Pacto nudo quando dotis actio patri non quæratur: & 23.*
22 *Traditionum genera & differentia.*
25 *L. an ia explicari.*
26 *Patri secundùm pactionem actionem dari.*
27 *Stipulatio patris quatenus accipienda.*
28 *Expressi vim tacito dissimilem.*
29 *Actionis institutio quando patri quæsita.*
30 *Creditur, verbum quò referendum.*
32 *L. si cum dotem, contrarium dilui variè nu. 33. verius 34.*
35 *Mors hic ad ciuilem extendi nepos sit.*
36 *Coniugibus cœnobitas effici quatenus liceat.*
37 *Matrimonium dissoluendi ius quatenus Ro. Pontifici sit*
38 *Mors ciuilis quando naturali comparanda, an non.*
39 *L. fin. C. de posthu. hæred. & l. si cum dotem. dissolutio multiplex & num. 40.*
41 *Odiosa non extendi: id tamen certis causis restringi. numer. 43. 44. 45.*
42 *Omissum, quod ex mente est, non dici.*
46 *Fauorabilia quæ, an non extendenda nu. 47.*
48 *Dissimilia quando extendenda. & 49.*
50 *Actum simplicem extendi. in necessario idem. 51.*
52 *Extensio quatenus pateat.*
53 *Dispositionum vtra potior, earumq; vis.*
54 *Cap. fi. de capite qui cur explanari.*
55 *Extraneus.*
56 *Glossema reprehensum.*
57 *L. 2. § fi. de offi. Procons. & lega. conciliari.*
59 *Omissi quando communis actio.*
60 *§. cum inter. & l si cum dotem dissolui.*
61 *§. cum inter. sensus. & nu. 65. 67.*
62 *Exhæredare cui liceat.*
63 *Contrarius sensus cui proficuus.*
64 *Imolensis cur reprehensus.*
66 *Lege indicta iuri subesse quatenus verum. & nu. 69:*
68 *Conditionalia quatenus disponant.*

Iureconsulti ea ratione verba hūc transcripsimus, vt labores tuos, atque studia commodius iuuaremus.

VLPIANVS AIT.

Si, cum dotem daret pater, uel extraneus pro muliere, in unum casum pepigit, uel in diuortium, uel in mortem, dicendūm est in eum casum, in quem nō pepigit mulieri esse actionem.

SI CVM dotem. Istud principium est elegans pro peregrinis ingeniis: & hoc dicit. Qui sibi prouidit in vnū casum, alij renūciare uidet. Hoc habet in summa secundùm unam lectorum, quam sequuntur gloss. & Barto. Vel sic. Casus omissus remanet in dispositione iuris communis. Hoc dicit secūdum aliam lecturā, quam sequuntur Petros, & Bal. hic, ut refert Imolensis.

1 Nota, ꝙ † prouisio specialis facta ab homine derogat generali prouisioni iuris quò ad ipsum, qui specialiter sibi prouidit. Et hoc secundùm primum intellectum. Et hoc procedit, & colligitur ex isto textu, in quantum loquitur de patre, cui ius cōmune prouidet, Quod qualiter procedat infra videbitis.

2 Et quantùm ad ueritatem, † dico, hoc uerum, interueniente stipulatione ex parte patris: quia per pactum nudum in continenti adpositum non posset pater sibi adquirere dē dote actionem, ut est casus in l. an ia. C. de iure dot. Quod ibi dicit Bald. esse menti tenendum. Sed tunc obstat iste text. in quantum dicit, pepigit.

Sed statim uidebitis solutionē in glos. quæ cōtrariū tangit.

3 Item nota, † ꝙ prouisio in unum casum non porrigitur ad alium per uiam tacitæ inclusionis, sed potius inducit tacitam

tam exclusionem consensus in alio casu. Et istud oltra docto-
res adduco ad corroborationem glossæ notabilis in cap. si. de
Capitaneo, qui cur. uend. in usibus feudorum. Quæ uult, ꝙ
4 † licet uassllus teneatur in pluribus seruire domino, ut nota.
in c. 1. quib. mo. feu. amit. si tamen dominus sibi prouidit in
uno casu, cæteris renunciasse uidetur, ut dicit glo. præmissa,
quod tene menti.
5 Item † nota secundùm aliam lecturam, ꝙ dispositio limita
ta ad unū casum non operatur, nisi in illo, nec quò ad proui-
sionem, nec quò ad præiudicium: & hæc lectura ponitur in fi.
ne gloss. magnæ.
6 Item nota, † ꝙ per pactum patris, uel extranei dotantis, ac
quiritur ipsi dotanti in casu, in quem paciscitur, & præiudi-
catur mulieri secundùm Imol.
Sed ego dico, ꝙ hic non dicitur, quòd in casu expresso præ
7 iudicetur mulieri. sed † simpliciter dicitur, quid iuris in casu
omisso. Vnde dico, quòd in casu expresso, inquantum iste
tex. loquitur de patre paciscente non præiudicatur mulieri:
quia prouisio legis non tollitur per pactum nudum, ut dixi su
pra, & hoc uult etiam Bar. hic expresse, ut infra uidebitis. Et
ad hunc locum uos statim reducam ex necessitate. Sed quò
ad extraneum bene dicit Imo. Nec dicas. Ergo fiet difformia
determinatio: quia negatur. Nam hic solùm deciditur, quid
in casu omisso, ut dixi. Et istud bene determinatur uniformi-
ter in utroq;.
Venio ad glossas. Et pro intelligentia glossæ primæ oppo-
nitur. Hic dicitur, ꝙ pater dans dotem potest sibi appropria-
re actionem de dote simplici pacto, ut patet ex textu, dum di-
cit, pepigit.
Sed istud est contra l. auia. C. de iure dotium. Huius con-
8 trarij timore facta est glossa hæc, quæ dicit, ꝙ licet † in thema
te coniungantur pater & extraneus: tamen in responsione lo-
quitur tantùm de extraneo, quia si dicat, secundùm Bartol.
quod pactum patris nihil operatur.
In eadem glossa, in fine, dic, ꝙ ista glossa ita declarata pro
Bar. non bene dicit, quod ridiculum est dicere, ac absurdum,
ꝙ ita diuersificentur propositio casus & responsio.
9 Vnde alij dicunt, quòd uerbum, pepigit † prout refertur
ad patrem intelligitur per stipulationem. Et cessabunt contra
ria. Prout uerò refertur ad extraneum intelligitur per pactū,
siue per stipulationem. Et hoc hic sentit glossa magna ibi, si
uerò pactum simplex &c. Et hoc dicit Bart. satis sibi placere.
Sed mihi non placet, quia tunc non fieret uniformis deter
minatio, contra l. nam hoc iure. ff. de uulg. & pupil. Vnde cū
10 ita possit intelligi † quòd uniformis sit determinatio, ut sta-
tim dicam, non debemus istum textum ad hanc difformita-
tem trahere.
Vnde tertio loco dicunt alij, quòd licet pactum nudum
patris non ualeat ad acquirendum sibi solidam actionem, d. l.
auia. ualet tamen quantum ad producendam præsumptionē,
ut in casu omisso uideatur donare filiæ, ut hic, & arg. l. planè.
in princip. infra de leg. 1. Et sic secundùm hoc poterit iste tex.
etiam in pacto nudo intelligi in persona tam patris, quàm ex-
tranei. Et hanc opinionem sequitur Barto. hic.
11 Sed Imola contradicit dicens, † quòd per prouisionem
inutilem nūquam uidetur uelle quis sibi præiudicare in iure
suo, aliàs sibi competenti. l. certi condicto. §. quoniam. ff. de re
bus creditis, si certum petatur, & certi conditictione. Et bene
facit l. si rure. ff. de leg. 3. Et ad dictam l. planè. respondet du-
pliciter, ut hic latius per eum.
Et pro ista opinione adduco rationem: quia uidetur absō-
num, quòd pactum, quod non habet effectum in fauorem
paciscentis, operetur in eius incommodum, contra l. non om
nis. ff. de rebus creditis. Item si nō ualet eius expressum, ergo
nec eius consequutiuum. l. item. §. si. in fin. ff. de seruit. rustic.
prædio. cum similibus.
12 Sed † ego dico, quòd prædictus intellectus est uerus, &
ad argomenta contraria respondeo, quòd multa simul acci-
dentia hoc operarentur in casu primo communis actionis
13 † de dote, inter patrem & filiam, quæ magis de facili fa-
ciet, ut insolidum alteri approprietur maximè mulieri, quàm
si cessaret communio, arg. l. in rem. §. item quæcunque. ff. de
14 rei uendicatio. ubi bonus tex. † cuius ratio fundatus super
eo, quod dicit Philosophus libro secundo de generatione, &
corruptione. Quæcunque habent symbolum, idest conuenien-
tiam adinuicem, faciliter, & uelociter est eorum trāsmutatio.
Ideo elementa, quæ conueniunt in aliqua qualitate, facilius
transmutantur adinuicem. Ideo terra facilius transmotatur
in aquam, quàm in aerem: quia cum terra sit sicca, & frigida
& aqua humida, & frigida, certè in qualitate frigiditatis
conueniunt.
At cum aer humidus, & calidus, non habet symbolum ali-
quod cum terra. Ideo de facili non fit eorum transmutatio.
De facili dico, quia (put) potest fieri, nam ex aère, quando
densatur ultra suam naturam, fit terra, uel aqua, secundùm
Philosophos naturales. Si uerò rarè fiat ultra id, quod est
suæ naturæ, fit ignis. Patet ergo, aerem posse transmutari in
terram, cum qua non habet symbolum. Sed ista relinqua-
mus Philosophis.
Item & secundò hoc operatur fauor dotis, seu mulieris.
Item & tertiò leuis præiudicij facilitas, nam patri parum
præiudicatur. Quia licet haberet ipse actionem iure pactio-
nis, nihilominus tenetur denuo dotare filiam, & sine diminu
cione prioris dotis, auth. sed quāuis. C. de rei uxoria actione.
Quartò hoc operatur amor paternus, qui omnia uincit,
l. isti quidem. ff. de eo, quod metus causa. Ideo nimirum si de
facili in casu omisso uideatur uelle prouidere, filiæ, ar. l. Pro-
cula magnæ. ff. de probatio. ubi affectio sanguinis inducit præ
sumptionem donationis, quæ aliàs non præsumeretur.
15 Et licet ista singula † non prodessent, tamen simul iun-
cta hoc possunt operari, argu. §. sanctissimæ. de alien. & em-
phyteusi. ubi patet, ꝙ quæ nō possunt singula, mul a iuuant.
16 Vnde concludo, quòd licet † pacto nudo non possit pater
sibi actionem de dote adpropriare, d. l. auia. & rationem infra
uidebitis, tamen tale pactum potest inducere præsumptionem
remissionis actionis in casu non expresso, seu contrario ipsi
expresso: ut hic erit casus singularis secundùm præmissum in
tellectum, quem adiuua, & fortifica per rationes præmissas.
De extraneo non est dubium: quia in eo expressa prouisio
non est inutilis. Et sic respicit motiua Imolensis, & alia,
quæ supra feci.
In glossa mulieri, ibi, de iure dotiū. l. auia. Quicquid dicat
17 glossa, ego dico quantùm † ad casum huius legis non esse
differentiam inter patrem, & extraneum etiam paciscentes
pacto nudo, ut patet ex his, quæ dixi in expeditione glossæ
primæ. Licet, quantùm ad adpropriationem actionis, sit dif-
ferentia, ut d. l. auia.
Sed tunc pulchrum est uidere, quæ sit ratio differentiæ in-
ter patrem, & extraneum. Et glossa (ut hic uideris) se remittit
ad notata in d. l. auia. Baldus hic dicit, quòd istud uidelicet, quòd
pater non possit sibi adpropriare pacto nudo: licet extraneus
sit, operatur natura actionis de dote, quæ est, ut sit commu-
nis patri, & filiæ, ac etiam anus paternus in dotando. Vnde
prædicta non possunt tolli per pactum simplex.
Sed hæc ratio non placet Imolæ dicenti, quòd eadem ra-
tione sequeretur, quòd per stipulationem pater non possit
sibi appropriare actionem de dote, contra l. quoties. infra
eod. cum sim.
18 Ego dico, quòd ista non est bona consequentia: † quia ex
quo natura actionis de dote est, ut sit communis patri & fi-
liæ, ista sua natura non ita potest simplici pacto alterari, sicut
per stipulationem. Nam & aliàs uidemus, ꝙ pactum etiam in
continenti adpositum non prodest, ubi prodesset stipulatio,
19 ut in † pœnalibus: casus est singularis in l. seruus ea lege. su-
pra de seruis exportandis. Et adde etiam alium casum in l.
quamuis. C. de usuris. Et in l. quòd si locus. ff. de religiosis, &
sumptibus funerum.
Sicut ergo in præmissis casibus lex non fuit contenta sim-
plici pacto, non etiam uideatur mirum, si statuit actionem de
dote non posse alterari pacto simplici. Maximè quia fieret in
præiudicium dotis, seu mulieris, cuius de iure actio est com-
munis unà cum patre.
20 Aliam rationem differentiæ inter patrem, & extraneum
dedit Ang. dicens, ꝙ pactum adpositum in traditione necessa-
riæ non ualet, ut nota. per glos. quæ reputatur singularis in l.
in traditionibus. supra de pactis. Sed traditio patris uidetur
esse necessaria, cum teneatur dotare filiam. l. si. C. de dotis p-
miss. & l. qui liberos. supra de ritu nuptiarum. Ergo &c. quæ
ratio cessat in extraneo, qui non necessitatur dotare.
Sed hæc ratio displicet Imolæ: quia sequeretur, ꝙ pater
21 dans dotem pro filia emancipata † non posset sibi per pa-
ctum adpropriare actionem de dote: quia etiam filiam eman
cipatam necessitatur pater dotare. l. fin. C. de dot. promiss. Et
tamen hoc non est uerum, ut probatur in §. accedit. iuncto §.
extraneum.

extraneum. l. auia. C. de rei uxor. actio. Addo, ꝙ ista fuit ratio
Cyni in d. l. auia. Et forosica istam reprehensionem: quia di-
22 co, quòd glo. in d. l. in traditionibus. loquitur † in traditio-
ne, quæ fit ex necessitate præambulæ obligationis: non ex tra
ditione, quæ fit ex necessitate officij iudicis, quod nullam præ
supponit obligationem. Et declara hoc, ut latius dixi in tract.
de dote. §. 1. Non enim necessitatur dotare ui alicuius obliga
tionis, sed tantùm per officium Iudicis, ubi latè dixi.

Postremò dicit Imol. quòd inter plures rationes, quæ assi-
gnantur, & de quibus latius habetur in l. quoties. infra eod.
illa satis uidetur bona; ꝙ ideo pater non potest sibi per pa-
ctum adpropriare: quia in alio ius ei subuenit citra stipula-
23 tionem, uel pactum; quia actio est communis ei, & filiæ, † & ip
se habet exercitium de uoluntate filiæ, seu ipsa non contra-
dicente. l. 2. in prin. §. uoluntatem. supra eod. Ideo ius graua-
uit patrem in alio, arg. l. eum qui. supra de iureiur.

Sed extraneo nulla competit actio citra stipulationem: uel
pactum incontinenti appositum: quia cessante conuentione
quæritur actio mulieri, cui uidetur uelle donare, ut in §. accè-
dit supra allegato. Et ideo lex ei magis in alio subuenit, arg.
d. l. eum qui.

24 Et ꝙ sit † differentia inter patrem, & extraneum paciscen-
tes, sequuntur communiter omnes Doctores, & etiam gl. no
stra, ut patet in fine sui, dum dicit. Prima placet. Nec obstat
iste tex. ut patet ex his, quæ dixi in glo. prima.

Dicunt tamen aliqui, ꝙ Alber in d. l. auia. dicit, patrem ita
sibi posse simpliciter pacto actionem adpropriare, sicut extra
neus per istum textum. Nec obstat l. auia. quia illud, quod
25 ibi † dicitur, non procedit ex defectu potestatis, sed procedit
ex defectu uoluntatis: quia pater simplici cõuentione nõ cre-
ditur uelle innouare actionem dotis profecticiæ, ut patet ibi,
non creditur &c.

Vnde aut pater paciscitur simpliciter, & ideo creditur uel-
le innouare actionem dotis ut ibi. Aut non paciscitur simpli-
citer, sed in casu mortis, aut diuortij tantum ut hic. & tunc
intelligitur uelle sibi adpropriare actionem de dote. Et ratio
26 differentiæ quia quando † pater simpliciter paciscetur, intel-
ligitur pacisci eo modo, quo tacitè inest ipsa repetitio. Ideo
ipsa simplex pactio nihil operatur. l. 3. supra de legat. primo.
cum simil.

Quando uerò paciscitur in unum casum tantùm, puta,
mortis, uel diuortij: tunc non paciscitur eo modo, quo tacitè
repetitio inest, sed alio. Et ideo eius pactio in illo casu opera-
tur: quia non est facta per eum modum, qui tacitè inest.

Nec obstat, si dicatur, quando pater paciscitur sibi reddi, si
ter simpliciter paciscatur. uidetur pacisci alio modo, quàm in-
27 sit: quia actio † de dote est communis patri, & filiæ. Et secun
dùm istud pactum non esset communis, sed propria ipsius pa
tris: quia respondetur, quòd quantum ad exercitium actio-
nis de dote non paciscitur aliter, cum exercitium actionis sit
penes non sit patrem. l. 2. § quòd si in patris. supra eod. Et sic
secundùm hanc opinionem non est facienda differentia in-
ter patrem, & extraneum: quando constat, quòd pater uoluit
sibi adpropriare. Et hanc sententiam sequuntur Moderni
Doctor.

28 Sed † ego dico istam sententiam non posse procedere. Pri-
mò: quia sequeretur, quòd sicut simpliciter paciscendo sibi
reddi, non intelligitur velle adpropriare sibi actionem, quasi
exprimat eo modo, quo tacitè inest, inspecto exercitio, quod
ipse pater habet.

Ergo eodem modo, si stipularetur simpliciter sibi reddi:
quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur. l. 3.
infra de legat. 1. Quod tamen est falsum, & contra l. quoties.
cum sim. infra eo.

Præterea non potest negari, quin quando paciscitur sibi
reddi, fiat expressio aliter, quam insit: quia illud exercitium,
quod habet, non habet nisi de uoluntate filiæ. d. §. ꝙ si in pa-
29 tris. Sed ex prædicta pactione vult, quòd sibi † restituatur sine
uoluntate. Et aliter, quàm insit. Item in totum, cum alias nõ
habeat. Ergo aliter exprimit. Et sic expressio debet aliqd ope-
rari per not. in d. l. 3. infra de leg. 1. Et si uelles adfirmare, ꝙ
expressio sit facta per omnia eo modo, quo inest: consequen-
ter etiam stipulatio nihil operabitur, ut dixi.

Nec obstat illud uerbum, creditur, positum in d. l. auia.
per quod Alber. fundauit suum intellectum: quia illud uer
30 bum creditur, non refertur ad ipsum patrem, † sed refertur
ad pactum ipsius patris, si ponderabis diligenter uerba text.
dum dicit. Quippe patris pactum actionem præscriptis uer-
bis constituit.

Demum subijcit, patris uerò. subaudi, pactum patria, &c.
31 quasi dicat, † ꝙ non adeo est efficax pactione patris, ut creda-
tur, tale pactum posse innouare actionem de dote, ita ꝙ apud
subtiliter perscrutantes illud prouenit non ex defectu uolun-
tatis, sed potius ex defectu potestatis: quia pactum nudum pa
tris non creditur hoc posse facere, ut dicit ibi tex.

In eadem glo. ibi solue, ut ibi, quia ibi stipulatus fuit in om
nem casum dissoluti matrimonij. Hic in unum tantùm ca-
sum mortis, uel diuortij. Sed hæc solutio communiter nõ te-
netur: quia illud genus subalternum in casu legis contrariæ
non potest dici comprehendere casus particulares, qui non
sunt de speciebus ipsius generis, sicut erat casus omissus, ui-
32 delicet m̃rimonij nõ secuti. Ideo dicunt doctores, † quòd ibi
in casu omisso non intelligitur facta promissio ex ui, nec ea for
ma contractus. Nec datur actio descendens ex illo contractu,
sed datur condictio ob causam, quæ quandoque datur extra
id, quod agitur. l. si is qui. §. si libero homini. supra com-
modati.

Et si dicatur, quòd non intelligitur ibi renunciatum illi cõ
33 dictioni ob causam in casu omisso, † sicut hic intelligitur pa
ciscens renunciasse iuri, quo in casu omissu respondent do-
ctores, quòd in casu isto hoc operatur fauor dotis, qui potest
habere locum, matrimonio soluto.

Sed non potest habere locum matrimonio nõ secuto, qui
est casus omissus in l. contraria. quia si non sequitur matrimo
nium, non potest uerificari fauor dotis: quia non est dos sine
matrimonio.

Ex quo infero, quòd ubi cessaret fauor dotis: cessaret & di
spositio huius legis, & casus omissus relinqueretur dispoſi-
tioni iuris communis. Quod bene nota contra ea, quæ sta-
tim uidebis per Imolam circa intellectum l. inter socerum. §.
cum inter. supra de pact. dotalibus.

34 Sed dubitatur, quid † si in casu contrario, uidelicet d. l. ex-
traneus saltem nuptiæ fuissent sequutæ: quo casu dos datas
nupcijs secutis, incipit habere priuilegia dotis, dato, quòd ma
trimonium non sequatur, ut est casus notabilis in l. secunda.
§. fina. infra, de priuilegijs credito. Et per consequens tunc nõ
cessaret fauor dotis. Vnde an tunc uidebitur dans dotem re-
nunciasse condictioni ob causam. Cogita. In eadem ibi §.
penultimo.

35 Et sic est differentia, † quando quis stipulatur, uel pacisci-
tur in casu mortis, an quis ingrediatur monasterium, an uerò
deportetur: quia quando deportatur, non uendicat sibi locũ
pactum de lucranda dote: quia per deportationem non solui-
tur matrimonium, si manens in ciuitate retineat affectionẽ.
l. 1. C. de repud. Sed per ingressum monasterij bene soluitur
matrimonium, sicut per mortem naturalem. ut l. Deo nobis.
allegat. In glo.

Quod est uerum, quando non fuit secuta copula carnalis:
quia tunc alter poterit, altero inuito, monasterium ingredi.
Et soluitur etiam matrimonium: quò ad uinculum, quia ille,
qui remanet in seculo, potest aliam uxorem accipere. cap. ex
publico. extra de conuer. coniug. & per Bald. in d. l. Deo no-
bis. & Imol. hic.

36 Cæterum, † si esset copula carnalis secuta, tunc alter non
posset ingredi monasteriũ altero remanente in hac uita secu
lari: etiam si ingrediatur, nõ propterea soluetur matrimoniũ.
Vnde remanens in seculo non posset aliam vxorem habere. c.
uerum. & c. cõiugatus. extrà de conuer. coniuga. Secus si co
pula nõ interuenisset d. c. ex publico. de quo hic latius p Imo.

37 Et † adde, quòd quando matrimonium est carnali copu-
la consumatum, non potest Papa dispensare, ut dissoluatur.
Sed si non intercessisset copula, potest dispensare secundùm
glos. no. in d. c. ex publico. Quod ultimum procedit de pote-
state absoluta. Sed de potestate ordinaria non potest: nisi sub
sit causa secundùm Host. & Io. Andr. ibidem. De quo uos
remitto ad ibi not.

In eadem ibi l. 1. in fin. Dic, ꝙ ista iura non obstant: quia
38 † ibi mors ciuilis habet eundem effectum, quem mors natu-
ralis, sed in casu nostro mors ciuilis contingens per deporta-
tionem non operatur eundem effectum, quem mors natura-
lis soluit matrimonium, sed non deportatio, de qua ma-
teria dic, ut per Bartol. in l. ex parte. §. insulam. ff.
de uerborum obligationi. & per eundem in l. Gallus. §.
& quid si tantùm. ff. de liberis & posthumis. & per Cy. in d. l.

Deo

Dro nobis.& adde casum notabilem ualde in materia in l.Statius Florus §.Cornelio Felici.infra de iure fisci.ubi mors ciuilis, & naturalis non æquipatantur quò ad fideicommissum. & adde l.cum pater.§.hæreditatem.infra de leg.2. Dic ut ibi.

In eadem ibi l. fin. Multi soluunt hoc contrarium, quòd
39 † ibi uerba erant dubia,& apta adaptari ad utrũq; casum,ut ibi not. Ideo mirum, si utterq; casus includitur, ut sic in dubio res potius ualeat,quam pereat. Sed ego nescio uidere,quo modo uerba essent ibi apta comprehendere utrunque casum non uiolando literam.

Angelus uerò,ut refert Imo.dicit, ꝙ ibi odiosum esset nõ includi casum alium:& esset contrarium menti testantis,qui noluit testatus , & intestatus decedere: cuius contrarium sequeretur, si alius casus nõ includeretur, quæ ratio hic cessat.

40 Sed hæc solutio non placet Imolę † dicenti,esse contra casum l.commodissimè. insra de liberis & posthumis. Vnde inhæret præcedenti solutioni. Sed(ut dixi)non est tuta.

Vnde tu defende Ang & declara,prout dicit Bar.in l.commodissimè. ff.de lib.& posthu.ubi præmissam solutionem sequitur,quæ fuit etiam originaliter glos. Sed latius declatã,ut per Barto . & eam uidentur sequi communiter doctores ibi.

Sed omnes reperio defectuosos. Et Bald.hic facit tria membra:quia,aut prouisio facta tendit ad effectum odiosum: aut ad effectum fauorabilem,aut est neutralis,seu in differens.

41 Primo † casu , quando prouisio facta in uno casu tendit ad effectum odiosum,dicit, ꝙ ad alium non porrigitur , alleg.l. fin.C. de interdict. matrimo. Quòd uerum limitat Imo. ubi in alio casu esset maior ratio.

Et istam solam fallentiam dat ad istum primum membrũ. Tu adde, ꝙ idem esset, si non esset maior ratio:quia sufficit, ꝙ sit eadem ratio in casu expresso: etiam si materia sit odiosa, ut uidemus in statutis deuiantibus à iure cõi, quæ ob hoc dicuntur odiosa.c.1.& 2.de filijs presby. & tamen trahuntur ad casum omissum per idenõtatem rationis, ut dicam in l.si verò.§.de uiro.infra eodem. Et latissimè dixi in tractatu statutorum in tit.de extensiua statut.interpre.§.1.

42 Nec ista est propria fallentia, quia iste casus, quem † amplectitur ratio expressa, nõ dicitur esse omissus:imò censetur expressa in lege,glos. est in c.1.de tempo. ordinando. Et dixi latius ubi suprà . & in l. qui liberis. in prin. infra , de uulga. & pupil.

43 Item dico, ꝙ fallit † istud primum, quando uellemus trahere prouisionem factam in uno casu ad alium casum ui cõmunis usus loquendi:quia etiam idem esset in statutis.

Vnde succedant, quæ dixi:ad quod uide text. cum glos.§. fin. qui dare tu.pos.& in l. ꝙ si uolit.§. quia assidua.de ædil. edict.suprà,& in l.librorum § ꝙ tamen Cassius.de leg.3.& in l.Labeo.& ibi per Bar.de supell.leg.

44 Item fallit,† si uellemus trahere ad casum omissum, sine quo casus expressus commodè non posset sortiri effectum: etiam si materia stricti iuris sit, ut est stipulatio. l. quicquid astringendæ.de uer.obligatio.casus est notabilis in l.si stipulatus fuero per te.ff. de uerborum obliga. facit quod no.l. non distinguemus.§.de officio.supra de recep. arbitr.& in l.2.supra, de iurisdictione omnium iudicum. Et hoc sentit Bart.in l.omnes populi.supra, de iustitia & iure.inquantum uult, ꝙ etiã istud procedat in statutis,quæ sunt odiosa, ut dixi supra.

Item fallit,ubicunque dispositio facta in uno casu esset facta ex causa honestissima,de qua appareret, quia tunc traheretur ad alium casum,licet tenderet ad effectum odiosum, sicut uidemus in priuilegijs.ut est text.quem ad hoc notat Panormitanus in cap. tua nobis . extrà de uerborum significat. de quo dic, ut latius in l.maritum.supra eodem.

45 Item fallit,† quando ea uirtute casus expressi potest omissus intelligi:quia tũc ad illũ porrigit.§. illud.insti de societa.

Item fallit, ubicunque apparet de mẽte disponentis,quod uult porrigi ad alium casum omissum l. Titius. §. 1. insra,de liberis & posthum. Et istas duas ultimas fallentias bene excerpo ex dictis Barto. in dicto § . & quid si tantùm. Sed de alijs præmissis non facit mentionem,nec etiam doctores hic.

Item fallit , si trahatur dispositio ad alium casum ui alicuius regulæ,ut dicam in seq.membro.

Item alias fallentias potest excerpere ex his,quæ dixi in tractatu de iuris ĩterpreta.§.quinto, 6.& 7. Et eò semp recurras.

46 Nunc uenio † ad secundum membrum Baldi , uidelicet quando sumus in materia fauorabili. Quo casu dicit Bald. ꝙ prouisio facta in unum casum trahitur ad alium similem : ut dict.§.& quid si tãtùm.cum ibi not.per glos. & adde ad hoc. l.fin.in fin.suprà mandat.& addo etiam optimum textum in l.non sine ratione.coniuncta l.prima.C.de bon.quæ liber.Et adde etiam Bald.& Salyc.in l.venia.C.de in ius uoc.

47 Ad dissimilem uerò casum † non traheretur: nisi extensio reperiatur facta per legem ad alium casum, seu si lex disponat expressè alium casum dissimilem excludi. l. nam hoc iure.insra,de uulg.& pu.& sic(si ponderabis)sentit, ꝙ ista fallentia non posset adaptari ad primum membrum,uidelicet materiam odiosam : cum ibi non ponat hanc fallentiã : & hic sic,quod est falsum,quia etiam materia odiosa, & exorbitans trahitur ad casum non expressum ui regulæ antiquæ , ut est glo.approbata per doctor.in l.si quis seruo persuaserit. C.de furtis,& seruo corrupto.de quo latissimè dixi in tractatu statutorum , sub titu. de extens. statutorum interpreta. §.nunc venio .

48 Item fallit , & secundò † secundùm Imolam si sit maior ratio:quia ẽt tũc traheretur ad casum dissimilem, allegat l.si quis.filium.§.pen.cum ibi notat.insra de coll.bonorum. Ego addo bonam gloss.in authen.præterea.C.unde uir , & uxor. & quod habetur in c.per uenerabilem.extra qui filij sint legitimi.& credo,quod etiam si expressa ratio militat in alio ca-
49 su , licet † dissimili , quòd illa dispositio expressa trahetur ad alium casum licet dissimilem , per identitatem rationis : nec dicitur extensio fieri .

Vnde non est propriè fallentia, ut dixi in præcedenti membro. Dico etiam, quòd omnes fallentiæ positæ in præcedenti membro possunt adaptari casui præmisso, excepto illo de causa honestissima concessa:quia non credo, quòd ob hoc trahatur ad casum dissimilem.

Venio nunc ad tertium membrum Bal.& Imol. uidelicet, quando materia est neutralis. Super quo latius, quàm ipsi di-
50 cant, dico sic,quòd si uolumus porrigere† casum expressum ad similem sine alicuius præiudicio, hoc poterit fieri sine dubio. Ad quòd uide text.cum sua glo.not.in l. qui duos. ff. de rebus dubijs.

Idem dico, si dispositio expressa fuerit facta ex necessitate: quia tunc porrigitur ad alium casum similem, & iste est casus dicti.§.& quid si tantùm. Et declara, ut ibi latius per Bar.

51 Idem dico , si sit dispositio necessaria,†non quò ad actum, sed quò ad effectum actus, per text.ualde co.in l.si mater. C. de instit.& substit. Et idem dico in omnibus casibus,quos posui pro fallentijs ad primum membrum à fortiori ratione.

52 Etiã † quos casus non credo prouisionem factam in uno casu posse trahi ad casum omissum, maximè in materia, ubi certa, & determinata forma requiritur,quæ forma cessat i casu non expresso secundùm Bal.in l.diligenter.suprà mandato.& l.qui Romæ.§.Flauius Hermes,infrà de uerborum obligationibus.

Addo,& ideo,quia conditiones expressæ debent impleri in forma expressa,& specifica.l.qui hęredi.in prin.insra, de cõd. & demon. Ideo nõ sufficit fieri,seu quòd impleatur per æquipollens,ut ibidem.

Prosequor nunc glossas. In eadem , ubi l.maritus. & pro
53 hoc etiam facit secundùm Dy. † quia licet prouisio hominis expressa faciat cessare prouisionem extraordinariam iuris cõmunis, ut est glos.sing.secundùm Imol.in l.2. C.de iur. emphyt. Sed prouisio legis quatenus prouidet patri danó dotem pro filia est de iure communi,cum filiafamilias de iure communi sit acquisitionis, secundum hæc iura.l. placet. infra de acquir. hæredit. Licet ex quodam iure speciali extraordinario fauore dotis sit inductum, ꝙ habeat communionem in actione de dote cum patre.

Attende tamen,quia pro Dyno facit optimè glo.not. quã supra allegaui in notabilibus, de Capitaneis qui etiam vẽd.
54 † ubi prouisio hominis tollit ordinariam prouisionem legis. Nisi dicas, ꝙ sit ibi speciale fauore libertatis à seruitute debita per uasallum domino. Vel ꝙ ius feudorum non sit ordinarium, sed potius extraordinarium,& consuetudinarium,licet sit redactum in scriptis , iuxta tradita per Barto. in l.4.infra, de vulgari.

An autem feudum sit beneficium, uel priuilegium, distinguè , ut per Baldum circa præludia feudorum . Prima magis placet.

In eadem glos.ibidem. Et pro hoc etiam facit, quia extra-
55 neus † appellatur omnis, qui non habet in potestate filiam, quæ dotatur.l.unica.§.extraneum. C.de rei vx.act. Et sufficie

bat

bat tunc secundùm istam lecturam Imol. & exprimere de extraneo.

In eadem; sibi, & suis hæredibus. Et sic secundùm istam opinionem licet pater, & extraneus fungantur in themate: tamen in responsione diuersum est. Et hoc est, quod uoluit glossa prima.

56 † Sed hoc non placet communiter doctoribus per ratio-
nem l. nam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. ut latius dixi su-
per glos.

Nec ob. l. 2. §. fi. supra de offic. Procons. & legati. per quam
57 Baldus † voluit tollere prædictam reprehensionem: quia ibi
vna determinatio non poterat æqualiter determinare. Ideo
in vno casu determinat propriè, in alio impropriè: quia ali-
ter fieri non potest. Sed hic potest pariter determinare, ut pa-
ret ex his quæ supra dixi.

58 Et quòd iste intellectus non possit procedere, † quia at-
tento hoc intellecto, non posset mulier in casu, in quem non
pepigit pater diuertendo fraudem committere: nam in eo ca-
su deberet etiam ad patrem pertinere: nam illa uerba conclu-
dunt, quòd in casu, in quem non sibi prouidit pater, dos per-
tineat ad solam mulierem. Et quia tunc posset contingere,
quòd mulier, ut excluderet patrem, faceret diuortium, in ca-
su, quo pater non pepigit. Ideo Iureconsultus dicit, nisi in
fraudem diuertat.

Addo etiam aliam rationem: quia si esset verum, quòd hic casus omissus relinqueretur dispositioni iuris communis, sequeretur, quòd in casu legis inter socerum. §. cum inter. infra de pact. do. in casu liberorum existenti, in quo casu dans dotem sibi non prouideat, dos deberet etiam redire ad ipsum patrem dantem dotem: quia ita est de iure communi secundùm communem sententiam, l. dos à patre. C. eod. titu. dato, quòd de consuetudine seruetur opinio Martini ibi posita, & tamen istud est contra illum §. cum inter.

In eadem gloss. in fin. Et placet communiter doctoribus
dicit tamen Bal. in l. si constante in principio, in septima quę
59 stione hoc procedere, quando † filia esset præsens tempore
stipulationis, vel pacti, secus si absens: quia tūc in casu omis-
so actio esset communis patri, & filiæ: quia iuri de futuro nō
potest renunciari simplici renunciatione, sed tantùm pacto.
l. 1. cum ibi not. C. de pact.

Quod pactum nō potest esse in absentia filiæ: cum sit duorum consensus in idem. l. 1. suprà, de pactis. Sed Imo. dicit illud verum in pacto expresso, secus in tacito, de quo agimus: quia non exigitur præsentia l. 2. & l. creditores. & ibi traditur. C. de pactis.

Ab extra opponit doctores de l. inter socerum. §. cum in-
60 ter. † supra de pact. do. ubi in caso omisso dos remanet pe-
nes uirum: non enim competit actio mulieri. Et in hoc diffi
cili contrario variarunt doc. ut hic Bar. Bal. Ang. & Dy. etiam
in quodam consilio suo dubitauit fortiter. Finaliter dixit,
quòd in §. cum inter. fuit facta mentio liberorum, si filia dece
deret sine liberis &c. Ideo à sensu contrario fuit actum, quòd
si cum liberis decederet, dos remaneret penes uirum. Et sic
fuit ibi tacita prouisio à contrario sensu ea mente disponen-
tis. l. apud antiquos. cum ibi no. C. de furtis. l. qui testamen-
to. §. mulier. infra de test. Sed in casu huius principij agitur
de casu omisso. Et cum hac responsione uidentur transire
Bald. & Ang.

Sed hoc non placet Imolæ: quia etiam hic resultabat tacita prouisio per argumentum à cōtrario sensu, ut potes percipere.

Vnde Bar. & Iacob. de Beluis. intelligunt illum. §. cum in-
61 ter. † quòd ibi maritus teneat nomine liberorum tanquā
hæredum maritus. Et sic concordabit cum isto texto. Et est
speciale in dote, quòd filiafamilias, secundùm ista tempora,
possit habere hæredem per illum §. & per l. Bebios. ubi dicunt
esse casum pro præmisso intellectu. Et per l. post dotem. secū-
dùm lecturam Dyni infra eodem.

Quod non est tutum secundùm Imolam, quia in castrensibus filiusfamilias non habebat hæredem ab intestato, ut notatur in l. tam ex contractibus. suprà, de iudicijs. & l. 2. & l. pater qui castrense. infra de castrensi peculio.

Ergo multò minus in dote: cum plus iuris habeat filius in castrensibus, de quibus potest testari: & solus esse in iudicio, ut notatur in l. lis nulla. suprà de iudicijs. Quod non est in dote.

Ego etiam alia ratione reprehendo hanc opinionem, quia certum est, quòd ibi in casu omisso uoluit prouidere mulieri, per cuius mortem casus omissus, seu contrarius uerificabatur.

Vnde ei mortuæ noluerunt paciscētes prouidere, filijs existentibus.

Illud est impossibile: quia quæ sunt in conditione, nō sunt in dispositione l. 1. si quis omissa causa testamenti.

62 Hinc est, quòd † grauatus restituere hæreditatem, si sine
liberis decesserit, liberis existentibus potest eos exhæredare. l.
filiusfamilias. §. cum quis. infra, de legatis primo. Quod non
posset, si testator videretur eis uoluisse prouidere.

Vnde postremò Imola dixit, quòd interdum casus resul-
63 tans à contrario sensu non potest euenire, filia uiua, † & tūc
resultat contrarius sensus ad commodum mariti, & ita loqui-
tur d. §. cum inter. Nam casus contrarius est, si filia decesse-
rit cum liberis.

Ideò tunc ius non fauet mulieri, quæ non debet superesse in dicto casu.

Sed quando casus resultans à contrario sensu potest euenire uiua filia: tunc fauore dotis etiam mulieris quæritur eo casu actio mulieri, & iste est casus noster. Et declara, ut latius hic per Imolam.

64 † Sed ego contra Imolensem utor sententia prouerbiali.

Cecidit in syrtes cupiens uitare Charibdim.

Quia, ut suprà uidistis, ubicunque cessat fauor dotis, tunc casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis, l. si extraneus. supra de condictione causa data. quoniam ita concordatur cum lege nostra.

65 Si ergo in §. cum inter. † in casu omisso propter mortem
mulieris cessat fauor dotis: deberet ille casus relinqui disposi-
tioni iuris communis, quæ est, ut siue decesserit cum, uel sine
liberis, debeat dos redire ad patrem. l. dos à patre data. C. so-
lu. matrim. quemadmodum dos petatur. secundùm commu-
nem omnium scribentium sententiam. Licet Martinus te-
nuerit contrarium.

Nisi velles dicere opinionem Martini probari per illum textum coniuncta l. si extraneus. ualet argumentum à condictione legum, tex. est formalis & rotundus in l. Gallus. §. ille casus in difficili. & ibi notatur ff. de liber. & posthu. hæredibus instituendis, uel exhæredandis.

Quod non placet per ea, quæ dixi in tractatu de dote. §. decimooctauo. ubi latissimè uidere poteris.

Quid igitur dicemus in tanta uarietate? Breuiter pro solutione huius difficultatis oportet discurrere per aliquot casus.

66 Primò dico, quòd † casus omissus in materia exorbitanti
non relinquitur dispositioni iuris communis: immo expressa
prouisio includit tacitam exclusionē consensus in casu omis-
so l. fina. C. de pactis conuentis. & est glo. notabilis in l. 2. C.
de iure emphyteutico.

Et eandem tacitam exclusionem, quam inducit exorbitantia in casu omisso, inducit fauor dotis seu mulieris. Et iste est casus legis nostræ.

Idem dico, ubicunque in casu omisso potest coniecturari uerisimiliter maior ratio retinendi, quàm in casu expresso: & aliqua probabilis præsumptio disponentis, quòd uoluerit tacitè prouidere in casu omisso potius, quàm relinquere dispositioni iuris communis.

Et ista est casus difficilis contrarij supra formati, uidelicet
illius §. cum inter. Declaro, ut intelligas, quando dans do-
67 rem † paciscitur eam reddi in casu non existentium libero-
rum, intelligitur pacisci, quòd extantibus liberis dos retinea-
tur, ut ibi.

Ratio: quia in isto casu omisso est maior ratio retentionis, quàm in casu expresso: quia in casu existentium liberorum pater ipsius filiæ uidetur uoluisse suis nepotibus ex filia prouidere, quos ex tali dispositione uidetur conuocasse tacitè ab intestato ad successionem ipsius filiæ.

Iste est casus notabilis cum sua glossa in l. Lucius. in fin. infra de hæredibus instituendis.

Et per hoc non obstat argumentum, quòd supra feci de l. si
quis sub conditione. §. si quis omissa causa testamenti. Quia
68 verum est, quòd ea quæ sunt † in cōditione, non inducunt dispo
sitionē expressam, sed bene inducunt tacitā, & coniecturatam
uolontatē disponētis in caso maioritatis rōnis, ut s. dixi latissi
mè. Fieri enim debet extensio ad ea, in quibus est maior rō,
& hoc est, quod dr, ualet argumentum de minore ad maius,

rer.aothen.multò magis.de ſacroſan. eccleſijs, rebus & priuilegijs earum. C.l.ſed & ſi quemcunque.ff.ad legem Aquiliam. Contra quam nihilominus uoluntatem filia potuiſſet diſponere, ſi fuiſſet aliàs habilis ad teſtandum iuxta ea, quæ ſupra dixi.

Et ad argumentum Imolæ (dum dicit, quòd filiafamilias etiam in dote iſto tempore non poterat habere hæredem ab inteſtato) reſpondeo illud uerum, niſi iſte hæres ab inteſtato eſſet filius ipſius filię, qui ueniret ad talem ſucceſſionem ex tacita diſpoſitione patris ipſius filij, ut in caſu prædicto; per d.l.Lucius.in fine.

Vnde, ſaltem opin. Bart. & ſequacium uolentium, quòd filia in dote poſſet iſto tempore habere hæredem ab inteſtato, abſque dubio poterit ſuſtineri.

Et per hæc etiam patet, quòd dos etiam retinetur nomine liberorum. In quo caſu, ſi ponderabis dictum §.cum inter. ita poteſt intelligi ſine uiolatione literę, ſicut quòd retinetur nomine mariti. Ita oportet intelligere per d.l. Lucius. in fine.

69 Extra autem caſus præmiſſos † fateor, quòd caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis per l.ſi extraneus, ſupra de condictio.cauſa dat.

Et per hæc expeditum ſit principium huius legis cum ſua materia. Cætera uerò alibi perſequemur Deo duce.

Noua in l. ſi cum dotem. animaduerſio.

Hactenus uniuerſa dotalis rei iura perſequutus Conſtantius noſter, quæ ita congeſſit in hoc uelut compendioſo enchiridio, ut nihil eorum, quæ ad eandem rem pertinent, deſideretur. Diuerſas uariorum interpretum ſententias referens, ſuam eandem ſingulis quibuſque periodis ſubijcit tum in tractatu de dote, tum in commentarijs ad l.ſi cum dotem. ſub titu.ſoluto matr.ſecundo Pandectarum tomo. Eam uerò in uarios ſenſus ſtari cœptam eſſe ſcribit. Sunt qui adſerant ſtipulationem in huius legis ſpecie interueniſſe. Alij pactionem nudam. Verius tamen exiſtimarem neutram huic ſpeciei adpoſitam ſed cauſam ſubeſſe, reiq; interuentum effeciſſe, ut pactio nuda non ſit: ſubeſt etenim cauſa, idque eleganter ednotauit Vlpianus.l.iuris gentium.§.2.ff. de pact. Quòd uerò cauſa ſubſit, facile conijcitur (ſi rem proprius ſpectes) ex uerbo, dans. Dare eſt dominiũ transferre.§.ſic itaq; diſcernis.inſtitu. de actionib. Atqui uerba cum effectu accipienda eſſe debere, adnotat Iureconſultus.l.1.§.hæc uerba. ff. quod quiſque iuris. Nec hoc diffitebuntur, qui pactionem nudam hic interueniſſe ſcripſerunt, legant Vlpianum, qui dicit. Si cum daret dotem pater, uel extraneus, & pepigit &c. uides rei traditionem pacto incontinenti adpoſitam? Nuda igitur pactio non eſt, ſtipulatos etiam nec patrem, ne extraneam dotẽ fuiſſe certum eſt, idque ex uerbo pepigit, quo pactio argumẽto à notatione uerbi ſignificatur. Aliud eſt autem pactio, aliud ſtipulatio. Alioquin cur diuerſis uocibus efferantur. l. ſi idem. C.de codicillis. Tibi cogitandum relinquo.

Cæterùm, rectius exiſtimo in pactione hac rem interueniſſe: & cauſam ſubeſſe: & ita pactionem dantis dotem nudam non eſſe: idque ab interpretibus negari non poſſe uerißimũ eſt: eam & ipſi pactum nudum rei traditione ueſtiri ſcripſerint, cui rei fidem aſtruunt ex l.ex placito. & ibi hoc notant C.de rerum permutat.glo.inſtitutionib. quibus modis re cõtrahitur obligatio. in princip. Verùm de his fuſius in noſtro Iuriſprudentiæ Mercurio, & Antichreſi (Deo duce) edisſeremus, ac diligentius rem, & perpendemus, & aperiemus, quo loco animaduerſiones pleraſque in quoſdam interpretũ locum comperies. Sed hæc hactenus. Commonefactum tamen te interim uelim, humaniſſimè iuris Cæſarei candidate, ut nihil in tactum, huiusque rei neceſſarium prætermittatur, pepigi uerbi productionem ab Andrea Alciato Iureconſulto uiro patritio eleganter traditam eſſe in rub.C.de pactis. Id ubi eo petendum cenſeo, quæ item huius uerbi ſit uis, quæ natura. Scribit autem Aulus Gellius noctium Atticarum lib.7.c.9. pepugi, ueteres dixiſſe, Accium quoque in Andilena uoce pepugero, uſum fuiſſe,

Sed ſi pepugero, metuet.

Sic & Marcum Tullium, & Caium Cæſarem pepugi dixiſſe. Tu conſule Gellium loco ſuperius citato. Sed hæc literatoribus relinquamus, à quibus uocum origines, cauſas, uires, naturam, & effectus petere neceſſarium eſt. Atque ad pactum nudum redeamus huius uarias uarij interpretes aſſignant definitiones, alij in l.iuregentium.ff.de pact.alij in l.legem. C. illo, & eodem titu. His prætermiſſis, uelut ſibijpſis reclamantibus, dico Imperatoris definitionem ueriorem eſſe, quam comperies, in l.legem.C.locati. Pactum nudam uarie ueſtit Accurſius, inſtitu.quibus re contr.oblig.cauſam ſolam, reiq; interuentum ſufficere uerius reſponſum eſt. Ex eo iure ciuili actionem non dari, iure Pontificio diuerſum eſſe aiunt interpretes. Verius tamen eſt iure ciuili ex pacto nudo actionem dari, iure canonum eam ex eo non naſci. Primò dicto fidem adſtruo ex l.1.ff.de rer.permu. ſecundo ex ca. cum inter, R.de electio.in antiquis. Probatur etiam ex d.l.1. Omnem contractum nominatum eſſe pactum nudum. Hæc raptim, & uelut per tranſennam ſcripſi, ſed in alium locum cõmodiorẽ reijcimus, ubi latiſſimè hæc pertractabimus, ſi per otium liceat. Quæ omnia partim in auditorijs publicis, partim ab interpretibus eruditiſſimis intra priuatos parietes ex medijs Iureconſultorum reſponſis accepimus: ne quis hæc confingere, aut contra legum præſcripta efflare nos arbitretur. Hæc P. Prateius.

F I N I S.

ROLANDI A VALLE
IVRISCONSVL. CASALENSIS
QVAESTIONES DE LVCRO DOTIS.

SVMMARIVM.

1 *Ius unum ciuile potest tollere aliud.*
2 *Statuta disponentia super successione filiorum, vel filiarum valent.*
3 *Legitima debita matri in bonis filij, cum sit de iure positiuo, potest secundùm magis receptam sententiam, per statutum tolli.*
4 *Solennitates in testando introducta de iure ciuili possunt per statutum derogari, & abrogari, augeri uel minui.*
5 *Statutum disponens, quòd testamentum coram tribus, uel quatuor testibus fieri possit, secundùm communem doctorum sententiam ualet.*
6 *Dos soluto matr. per mortem uxoris reuerti debet ad patrem dotantem, vel ad heredes ipsius vxoris.*
7 *Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè valet.*
8 *Pacto potest fieri, statutoque similiter disponi, quòd in contractu requiratur scriptura.*
9 *Pactum initum inter uirum, & uxorem de dote lucranda, si vxor praemoriatur sine liberis, valet.*
10 *Pactum & lex statutaria quò ad lucra dotalia aequiparantur.*
11 *Statutum de dote lucranda per mortem uxoris sine liberis valet.*
12 *Quod ampliatur procedere, etiam si esset in praeiudicium filiorum primi matrimonij.*
13 *Consuetudo de dote lucranda soluto matrimonio, sicut valet, fortius valere debet statutum, cùm expressum habeat consensum, & consuetudo tacitum.*

QVAESTIO I.

AN Statutum disponens, quòd uxore
praemoriente sine liberis maritus lucre-
tur dotem, valeat? Et dicas quòd sic.
1 Nam † unum ius ciuile potest tollere
aliud. §. fina. instit. de iur. natu. gent. &
ciui. & per Bald. in l. lege 12. tab. col. 2.
2 C. de legi. haere. ubi dicit: † quòd cum
omne ius ciuile sit motabile, ideo va-
lent statuta, quae disponunt super successione filiorum uel
filiarum. ubi uoluit idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. colum.
3 fina. ff. de iusti. & iur. quòd † legitima matri debita in bonis
filij, cum sit de iure positiuo, potest per statutum tolli. & hanc
esse communem opinionem attestantur Ioan. de Imo. in l.
quod de bonis. §. fina. ff. ad leg. Falc. & Alex. in consil. 168. co-
lum. 1. in fi. uolum. 7. Dec. in consi. 372. col. 2. & Paris. in cō-
sil. 23. col. 2. uolum. 2. Hinc etiam videmus, quòd solenni-
4 tates † in testando introductae, & ipsa testandi facultas, quae
5 sunt de iure ciuili, possunt per statutum † derogari, & abro-
gari, augeri uel minui, ut per Angel. in consi. 88. col. 1. & in
consil. 126. colum. 1. & ideo dicunt Alex. in l. si non speciali.
colum. 5. C. de testa. & Dec. in c. 1. col. 9. in princip. de proba.
communem esse opinionem, quòd statutum disponens, quòd
testamentum coram tribus uel quatuor testibus possit fieri,
6 valet. Vnde licet de iure ciuili introductū fuerit, † quòd dos
soluto matrimonio reuertatur ad patrem dotantem. l. dos à
patre. C. solu. matrimo. l. si ab hostibus. in princip. ff. eo. titu.
& per Alex. in consil. 150. col. 1. uersic. praeterea. uolum. 2. uel
ad mulieris haeredes, ut in c. fi. §. sanè, & ibi per Abb. ac alios,
de dona. inter uir. & uxo. Tamen contrario iure ciuili, & sic
statutario tolli potest. l. omnes populi. ubi doct. ff. de iusti. &
iur. l. de quibus. ff. de legibus.
7 † Secundò hoc probatur. Nam quod potest fieri per pa-
ctum affirmatiuè, id etiam statuto fieri potest, ita arguit Bar.
in l. fin. per illum tex. C. de fideius. & Docto. in l. non impos-
sibile. ff. de pact. Dec. in l. nec ea praetorio. ff. de reg. iur. Idem
voluit Alex. in consi. 50. colum. 1. uol. 5. ubi sicut per pactum
8 potest fieri, quòd in contractu † requiratur scriptura l. cōtractus.
C. de fide instru. & per doct. in c. si diligenti. de foro compet.
Ita & per statutum, & per Barto. in l. fin. col. 3. uersic. & quod
in casu praedicto. C. de pact. ubi id quod potest fieri per pactū
9 iuramento firmatum potest etiam fieri per statutū. Sed † pa-
ctum factum per maritum cum uxore in contractu matri-
monij de dote lucranda per mortem ipsius, si praemoriatur si-
ne liberis, ualet & tenetur per glo. & Barto. in l. 2. ff. de dote
praelega. in princip. & per tex. in l. 2. iuncta glo. ff. de pact. do.
& in l. licet. iuncta glo. in uerb. iure. C. de iur. dot. & per Bald.
in l. 1. colum. 1. C. si aduers. dot. in 2. not. ubi dicit, nota quòd in-
ter uir. & vxor. potest apponi pactum de tota dote lucranda, si
vxor praemoriatur. & Ange. in consi. 158. col. 2. Alex. in l. si
socer. in §. Lucius. col. 4. & in l. si cum dotem. in princip. col.
7. ff. solu. mar. Boer. in decis. 208. in 2. colu. & in decis. 244.
colum. 1. ergo & statutum ualere debet, ita in terminis arguit
Bald. in consi. 467. colum. 2. uolum. 4.
Pro qua opinione facit, quod not. Bal. in l. Deo nobis. per
illum tex. in ultim. not. C. de epi. & cle. quem sequitur Curt.
10 Sen. in consi. 78. colum 4. in fin. ubi pactum † & lex statuta-
ria quò ad lucra dotalia aequiparantur.
11 Tertiò † quòd tale statutum ualeat, probatur authorita-
te Bart. ac aliorum in l. hac edictali. C. de secun. nup. l. exige-
re dotem. ff. de iudi. & per Bald. in d. consi. 467. colum. 2. &
in consi. 496. uol. 5. Fulg. in consi. 203. col. 2. Cremen. in sin-
gu. 154. ubi dicit, quòd talia statuta valent. & sunt multum ho-
nesta propter onera infinita, quae sustinentur à marito. Alex.
in consi. 57. colom. pen. uersic. ad quartum. uol. 1. Iaso. in l. si
donaturus. §. fin. ff. de condi. ob cau. Socy. in consi. 52. col. 1.
uolu. 3. ubi dicit, non esse dubitandum de ualiditate talis sta-
12 tuti: † quia etiam ualet in praeiudicium filiorum primi ma-
trimonij. Quod, an sit uerum, infra demonstrabimus. in q.
14. Dec. in consi. 19. col. 2. & in consi. 195. col. 2. Idem vult &
Paris. in consi. 62. col. 3. uolum. 4.
Et ad hoc bene facit, quod scribit Abbas, quem omnes se-
quuntur in c. fin. in §. sanè. in ultim. not. de don. inter uir. &
13 vxor. ubi firmat, † quòd sicut ualet consuetudo de lucranda do-
te, uel donatione propter nuptias soluto matrim. fortius va-
lebit statutum cùm habeat expressum consensum, & consue-
tudo tacitum, per l. de quibus. ff. de legib.

SVMMARIVM.

1 *Verba statuti de lucro dotis propriè ac strictè sunt intelligenda & interpretanda.*
2 *Statutumque praedictum directè est contra ius commune.*
3 *Et trahi non debet extra casum suum ad aliquam consequentiam.*
4 *Est quoque poenale, quia diminuit patrimonium mulieris, & numero 8.*
5 *Pariter & odiosum, quatenus deuiat à dispositione iuris cōmunis, secundùm quod nihil lucratur maritus mortua uxore.*
6 *Tollit & quoque in parte uxore liberam facultatem disponendi de rebus & num 9.*
7 *Estque ad unguem & cōtextum seruandum, & à verbis eius minimè recedendum, ex quo est praecisi fori & stricti iuris.*

QVAESTIO II.

1 QVAERO, † an tale statutum sit correctorium iuris
communis, & eius uerba propriè ac strictè intelligenda
& interpretanda sint, non insistendo in uerbis, cùm soleant
apponi ornatus causa, ut inquit Areti. in consi. 6. col. 1. Con-
clude quòd sic, ut per Bald. in l. 2. C. de dot. promiss. ubi dicit, quòd
in lucris, quae proueniunt ex forma statuti, uerba eiusdē de-
bent intelligi propriè & strictè interpretari, cum sint praeter
2 ter ius † cōe. Imo. Ang. in consi. 158. col. 1. scribit tale statutū
esse directè cōtra ius cōe. l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & l. dos à
patre. C. sol. mat. & strictè ac propriè intelligendū l. cōstitutio-
nibus. ff. ad munici. Doc. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

3 † & extra casum suum, & in eo statutum non esse trahen-
dum ad aliquam consequentiam. l. quod uerò. ff. de legib. c.
quæ à iure. de reg. iur. in 6. Quod & uoluit Abb. in consil. 1.
4 col. 2. uol. 1. & in consi. 79. col. j. uol. 2. ubi † inquit, ꝙ tale sta-
tutum, cum sit pœnale : quia diminuit patrimonium mulie-
5 ris. l. 3. ff. de dam. infec. † nota. Io. And. in c. fi. de elect. in 6. &
odiosum quatenus deuiat à dispositione iuris communis, se-
cundùm quam nihil lucratur maritus mortua uxore. c. nu-
per. de donat. inter uir. & uxo. ꝙ uerba eius debent strictissi-
mè interpretari, ut minus lædatur dispositio iuris cõmunis,
quàm sit possibile. Idem tenuit Dec. in consi. 353. col. j. Ias. in
consil. 58. col. j. & in consi. 115. col. j. & in consi. 135. col. j. uol.
j. Paris. in cons. 127. col. 3. in prin. uol. j. & in consi. 34. col. 2.
uol. 3. ubi inquit, tale statutum, ex quo non continet in se ali-
quam rationem scriptam, esse ualde exorbitans, & contraria-
ri iuri communi, cùm tollat in parte uxori liberam facultа-
6 tem † disponendi de rebus suis. Quò † fit, ut ad unguem & ex
7 textum seruandum ueniat, & à uerbis ipsius minimè sit rece-
dendum, ex quo est præcisi fori & stricti iuris. l. quod consti-
tutum. ff. de test. mili. idque placuit ipsi Paris. in cons. suo 62.
nu. 26. uol. 4. necnon du. meo Rui. cõs. 131. col. 2. uol. 4. ma-
8 gis q̃ Soc. iun. cons. 27. col. pen. uol. 1. ubi dixit, † ꝙ statutum
supra citatum, cum auferat hæredibus mulieris dimidiã partẽ
9 dotis, † necnon & facultatem uxori disponendi de illa dimi-
dia, dicitur exorbitans, & contra regulas iuris communis, at-
que ideo ꝙ debet strictè in casu suo, in quo loquitur, intelli-
gi, & non trahi ad alium casum, iuxta tradita per Doct. in l. si
uerò. §. de uiro. ff. sol. matr. & in l. 2. C. de noxa. & in c. cùm
dilectus. de consuetu. subdens hoc dictum commune, & tu-
tissimum esse apud nostros Doctores.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis conditum à supremo Principe, ut Pa*
pa vel Imperatore dicitur ius ciuile.
2 *Idem si ab inferioribus non recognoscentibus supremum Prin*
cipem de iure, uel de facto.
3 *Populus vel Reges & Principes superiorem recognoscentes li-*
cet non possint quem restituere famæ respectu infamiæ, quæ
irrogatur à iure communi, secus tamen est in populo, Regi-
bus & Principibus non recognoscentibus superiorem.
4 *Lex bene à Zenone C. de quadr. præscr. secundùm communem*
opin. locum habet in ciuitatibus recognoscentibus superiorẽ,
prout aliàs in repu. Floren.
5 *Ciuitas non recognoscens superiorem potest exercere reseruata*
Principi.
6 *Appellatio sicut tolli potest per Pontificem, ac Imperatorem,*
ita & per non recognoscentem superiorem, quia de eo iudica
tur ut de Principe.
7 *Vectigalia noua licet decreto ciuitatis constitui non possint,*
id etenim non procedit in ciuitatibus nõ recognoscentibus su
periorem.
8 *Statutum verò, de quo supra, conditum à Ducibus, Marchio*
nibus, & Vicarijs perpetuis, & dignitatem perpetuam haben
tibus, secundùm communem opin. erit ius ciuile.
9 *Lexque dicta bene à Zenone, locum habet similiter in talibus*
principibus.
10 *Possuntque & ipsi tollere appellationem.*
11 *Statutum quoque id ipsum conditum ab inferioribus recogno*
scentibus superiorem, & qui nõ sunt vicarij perpetui ius præ
torium erit.
12 *Statuta præsidis uel inferioris à Principe, vel Ducis aut Mar*
chionis si deferant hæreditatem, uel successionem aliquo ca-
su, cum sint ius prætorium, non possunt facere quem directò
hæredem, sed bonorum possessorem, & erit necessaria agnitio
possessionis coram iudice, secus si deferatur ex forma statu-
ti, vel Principis authoritate, quia tũc defertur iure directo.
13 *Constitutio annalis inducta per Episcopum, Comitem, Mar-*
chionem, uel Ducem, cum dicatur ius prætorium, ut interrũ-
pat præscriptionem annalem requirit litis contestationem.
14 *Decreta seu statuta Illustrissimi Ducis Mãtuæ, & Marchia*
nis Montisferrati sunt ius ciuile.

QVÆSTIO III.

QVÆRITVR & tertiò, an tale statutum dicatur ius
ciuile, uel prætorium. In hac equidem quæst, sequendo
receptam Doctorum sententiam, sic distinguendum fore ar-
1 bitramur. † Aut huiusmodi statutum conditum fuit à supre-
mo Principe, ut à Papa, uel Imperatore: & tunc dicetur ius
ciuile, ut per scriben. communiter in l. 5. in princip. de uerbo-
rum obligatio. & per Nat. in tracta. de statu. exclu. fœmi. in
2. colum. uer. 2. quæro. & Bruo. in tract. exclu. fœmi. in 13. ar-
tic. princip. in 2. q.
2 Aut † ab inferioribus à supremo Principe non recognoscẽ
tibus eum de iure, uel de facto: & tunc ex quo habent uim
supremi Principis: huiusmodi statutum ius ciuile appellabi-
tur. ita scriben. in dicta l. quinta. & istam esse magis com-
munem opin. testatur Brun. in loco, de quo supra. Quod
& uoluit Socy. in consil. 153. colum. 6. volum. 2. ubi inquit,
quòd statuta Illustrissimi Marchionis Mantuæ sunt ius ciui-
le & non prætorium: ex quo in suo Dominio neminem re-
3 cognoscit, & facit statuta iure proprio. Nec mirum; † quia
etiam uidemus, quòd licet populus non possit per statutum,
quem restituere famæ respectu infamiæ, quæ irrogatur à iu-
re communi, & pariter Reges & Principes, qui recogno-
scunt Imperatorem: secus tamen est in Regibus, Principi-
bus, & populo non recognoscentibus superiorem: quia tunc
quò ad eos restitutio famæ ualeret: Cum talis populus liber
appelletur, & apud eosdem et dicatur esse Imperium sui ip-
sius, ut per Bartol. in l. prima. §. de qua re. ff. de postu. Pro
quo facit etiam, quod scribit Dec. in consilio 357. colum. 2.
ubi concludit, quòd dispositio l. bene à Zenone. C. de qua-
4 dri. præscrip. secundùm † communem opinionem habet lo-
cum in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem, ut in
Repu. Florentina, quæ superiorem non recognoscit, & Iu-
5 ra Principis habet. Pariter uidemus † reseruata Principi per
ipsas ciuitates non recognoscentes superiorem exerceri pos-
se, ut de Lucana ciuitate loquitur Dec. in consilio 403. co-
6 lum. 2. & etiam quòd sicut † Pontifex & Imperator possunt
tollere appellationem: Ita & non recognoscentes superio-
rem: ut per Bartol. in l. prima. §. interdum. ff. à quibus ap-
pella. non lic. quem refert & sequitur Dec. alios citando in
cap. pastoralis. colum. 2. de appellatio. Hinc dixit idem Dec.
in consilio 649. colum. prima, quòd & si noua uectigalia de-
cetero ciuitatis constitui non possint. l. uectigalia. C. noua
7 uectigal. &c. † Tamen id procedit in ciuitatibus superiorem
recognoscentibus, & quòd ita intelligitur d. l. uectigalia. Se-
cus in non recognoscentibus, quæ habent iura Principis, pro-
ut est Ianuæ, quæ in eius territorijs utitur iuribus supremi
Principis; quia de illa debet iudicari, ut de Principe, ut per
Bartol. in l. infamem. in fin. ff. de publ. iud. & Abbas in consil.
107. in princip. volum. 1. & ideo ex hoc concludit, quòd ipsa
ciuitas Ianuæ potuit concedere communitati Vezani ius per
cipiendi Pedagia in eius territorio.
8 Aut à † Ducibus uel Marchionibus, Vicarijs perpetuis,
& habentibus perpetuam dignitatem, & istud pariter erit ius
ciuile, ut per Nat. & Brun. ubi supra, post Docto. in dicta
l. quinta. & Ioan. de Amic. in consilio 210. colum. 3. Purpu-
ra. in l. quæcunque. nume. 244. ff. de offic. eius cui mand. est
9 iuris. Nec † quoque hoc absonum est; cum uideamus in hu-
iusmodi Principibus locum habere dispositionem dicta l. be-
ne à Zenone, ut dicit Ias. in consilio 227. colum. 10. uolum.
2. Ia. de S. Geor. in inuest. lua feu. in uersi. Sed an princeps.
& Bald. in tract. præscript. in 2. par. 5. par. princ. uer. 8. quæ-
ro, in prima limi. & ipsi similiter possunt exercere reseruata
principi, ut scribit Dec. in consilio 403. colum. 2. Necnon
10 † & tollere appellationem, ut idem Dec. firmat in d. capit.
11 pastoralis. colum. 2. Si † uerò conditum fuerit à recogno-
scentibus superiorem, & ab ijs, qui non sunt uicarij perpe-
tui, nec qui habeant perpetuam dignitatem, tunc erit ius
prætorium; quia quicquid statuitur ab istis inferioribus, ius
prætorium appellatur. l. ius autem ciuile. §. j. ff. de iustitia &
iur. notant Bartol. & alij in dicta l. 5. in princip. de uerborum
obligat. & pro hac opin. adducitur decis. Bartol. ab omnibus
recepta in l. prima. in fi. de bon. poss. ubi si qua hæreditas de-
12 fertur alicui ex constitutione † Præsidis, uel inferioris à Prin
cipe, uel Ducis, aut Marchionis, tunc ipsa hæreditas non po-
test deferri, ut quis fiat hæres, sed ut bonorum possessor,
& necesse est, quòd agnoscatur ipsa bonorum possessio co-
ram Iudice, iuxta l. fina. C. qui admit. Item petit spatio cen-
tum dierum, uel anni. l. 2. l. emancipata. C. qui admit. Sed hæ
reditas, quæ defertur ex forma statuti, uel principis aucto-
ritate, bene defertur iure directo. Idem uoluit Bald. in rubr.

C. qui

C. qui admit. q. 6. uerſi. item ſi ſtatutum. & in l. certum. col.
13 3. uerſi. ſequitur uidete. vnd. cog. † Hinc etiam dicit Bar. in l.
s. §. fi. ff. de uſucap. quòd conſtitutio aonalis inducta per epi-
ſcopum, Comitem, Marchionem, uel Ducem, cum dicatur
ius prætorium, ad hoc ut interrumpat talem præſcriptionem
annalem, requirit litis conteſtationem. l. 1. & 2. C. qui admi.
& ideo ex iſtis infero, ꝙ, eum Illuſtriſſimi & excellentiſſimi
Duces Mantuæ, & Marchiones Montisferrati Domini mei,
ſint hodie Vicarij perpetui, & poſſint omnia in eorum terri-
torijs, quæ poſſit Imperator in toto orbe, ut de Duce Man-
tuæ, & tunc Marchione dicit Cur. Iun. in conſi. 61. col. 4. uer
ſi. ſuccedit, & de Marchione Montisferrati inquit Iaſ. in cōſ.
14 235. col. 2. uol. 2. Pariſ. in conſi. 17. col. 2. uol. 1. eorum † de-
creta ſeu ſtatuta condita & cōdenda ſunt & erunt ius ciuile.

S V M M A R I V M.

1 *Ratio in ſtatuto conſideratur ut anima, uerba autem, ut cor-*
pus & ſuperficies.
2 *Rationes quare concedatur lucrum dotis in totum, vel in par*
te per ſtatutum marito, & de earum veritate. & nu. 5. 10.
3 *Succeſsio filij per Senatuſconſultum Tertullianum conceditur*
matri in ſolatium amiſsi filij.
4 *Vir & uxor in lucris nuptialibus non debent ad imparia iu-*
dicari.
6 *Lucrum dotis non datur in recompenſationem onerum, ſed*
fructus dotis.
Sed contrarium uide ſub nu. 11. 12. & 15. & ubi communis
eſt in contrarium.
7 *Statutum de lucro dotis locum habet in ſponſa de præſenti, &*
ſi traducta non ſit ad domum mariti, & in num. 17. ubi de-
claratur.
8 *Statutum, de quo proximè, locum habet in matrimonio, quod*
momento durauit, & ſub nu. 18. pro declaratione.
9 *Lucrum dotis eſt merè lucrum, & de ueritate. nu. 19.*
13 *Maritus ſi non ſuſtinet onera matrimonij non lucratur dotē.*
14 *Cauſa mediata, ſiue remota quando talis eſt, quòd ſine ea im-*
mediata, & propinqua nullum effectum productura pro im-
mediata habetur.
16 *Lucrum quando trahit originem à damno, de eo idem iudica-*
mus quod de damno, licet nunc lucrum ſit & econtrario.

Q V Æ S T I O IIII.

1 QVONIAM in ſtatuto † ratio ipſa conſideratur ut
anima, uerba autem ſicut corpus & ſuperficies, ut per
Abb. in conſi. 1. col. pen. in prin. uol. 1. Pariſ. in conſ. 16. col. 4.
vol. 3. & Soc. Iun. in conſi. 15. col. 5. uol. 1. Ideo quæritur, quę
nam ſit ratio, qua inductum eſt à ſtatuentibus, ꝙ uxore præ-
moriente ſine liberis maritus lucretur dotem. Cùm rō, quæ
eſt anima ipſius legis in ipſo ſtatuto ſcripta non cōperiatur.
2 Tres enim recitantur opiniones, de † quarum ueritate di-
ſputare cōtingit. Prima etenim ea eſt, quæ adducitur per Bal.
Nouel. in tracta. dot. in 6. par. ſpeciali. 37. col. fi. de qua men-
tionem facit Dec. in conſi. 67. col. 2. uerſi. 4. mouetur. Quòd
ſtatuentes moti ſint ad concedendū tale lucrum marito in ſo
5 latium dilectiſſimæ coniugis mortuæ, † ue aliàs in ſimili dici
tur de matre, cui Senatuſconſultū Tertullianum conceſſit
ſucceſſionem filij, ut eam ſubleuaret in ſolatium amiſſi filij.
Inſtitu. ad Tertul. in prin. & in l. iure ſuccurſum. ff. de iu. dot.
Hæc enim ratio à doctoribus non recipitur, ut per Dec. in d.
conſi. 67. in fin. quia ſi ſtatutum habuiſſet talem rationem,
vel hunc reſpectum, etiam ex morte mariti detuliſſet hoc lu-
crum uxori, uel quid ſimile, quod tamen non facit, & iſta re-
ſponſio fuit Abb. in conſ. 1. col. pen. uol. 1. & in conſ. 69. col.
2. uol. 2. licet de eo mentionē non faciat Dec. dum dicit, ꝙ in
caſu huius ſtatuti nō poteſt præſumi, ꝙ cauſa lucri fuerit af-
fectus coniugij, ſeu reliquiæ matrimonij ſolui: quia eadem
4 ratione poti exiſſet conſimile lucrum ad mulierem: † quia uir
& uxor non debent in iſtis ad imparia iudicari. c. gaudemus.
de diuor. c. fina. de donat. poſt diuor. reſtitu. l. pen. & fin. C. de
donat. ante nup. ubi lex non vult. ualere pactum inter coniu-
ges de lucro capiando, cum ſit utrique commune.
Alia & ſecunda fuit opinio Bal. in authen. ex teſtamento,
5 † col. penul. uer. decimumtertium capitulum. C. de collatio.
& in authen. ex teſtamento, colum. pen. C. de ſecund. nupt.
quòd cauſa finalis & immediata huius lucri, quæ attendi dēt
iuata no. in l. ſed & ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup.
& in l. fin. C. de uſufru. eſt fœdus matrimonij. & iſtam partē
tenuit Bald. Nouel. in dicto tract. dot. in loco de quo ſuprà.
Pau. de Caſt. in l. ſi donaturus. §. fina. de condi. cau. dat. & in
conſi. 154. col. 1. uolum. 1. Dec. in l. in eo quod. ff. de reg. iur.
in auth. ſi qua mulier. colum. pen. C. de ſecun. nup. in l. repre-
hendenda. colum. fin. C. de inſtitu. & ſubſtitu. in conſi. 260.
colum. penul. & in conſi. 577. colum. fin. Socy. in conſi. 32. in
fin. uolum. 3. & in conſi. 223. col. fin. uolum. 2. Iaſo. in conſi
58. colum. 1. uolum. 1. & in conſi. 115. colum. 2. eod. uolum.
Et pro fundamento huius rationis adducunt tex. in l. cum.
quis. ff. de dot. prælег. ibi, quia matrimonij cauſa id lucratus
eſt, ubi de lucro dotis dicitur, ꝙ matrimonij cauſa illud lu-
crum procedit: & ita etiam per illum tex. tradidit Roma. in l.
ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſolut. matrimo.
Nec habet obſtare, ſecūdùm eos, ſi dicatur, ꝙ imo tale lu-
crum datur propter onera matrimonij, iux. gl. in d. l. ſi dona-
turus. §. fin. quia reſpondetur ſecundùm Ange. in §. aſcripti-
6 tio. in auth. de nup. † ꝙ in recompenſationem onerum mari-
tus retinet fructus dotis, ſed non ipſum lucrum ſtatuti: quia
iſtud eſt lucrum & non recompenſatio onerum, & Ange. ſe-
quuntur Dec. & Iaſo. in locis ſupra citatis.
Et ꝙ ratio onerum non ſit cauſa huius lucri, demonſtratur
ex no. per Barto. in l. nihil. ff. rer. amot. ubi ſtatutum de lucro
7 dotis locum habet in ſponſa de præſenti, † antequam tradu-
cta ſit ad domum mariti: & tamen antequam ducatur, non
ſuffert maritus aliqua onera matrimonij: ergo datur intelligi
quòd tale lucrum à ſtatuto non defertur propter onera ma-
trimonij.
Confirmatur etiam iſta ſententia ex deciſione Bal. in l. non
8 tantum. C. de leg. † ubi etiam huiuſmodi ſtatutum habet lo-
cum in matrimonio quod momento durauit: ergo pariter in-
fertur, ꝙ propter onera matrimonij tale lucrum non defer-
tur, ſed propter ipſum matrimonium.
Vlnmò facit, quod nota. Socyn. in d. conſi. 223. colum. fin.
vbi dicit, ꝙ immediata cauſa lucri eſt matrimonium, non au-
tem onera matrimonij, & quamuis ratio expenſarum fuerit
in conſideratione, tamen cùm ſit incerta, & remota, & non
proxima, ut matrimonium, quòd ipſa prima cauſa attenden-
da eſt. Pro quo accedat, quod dixit & ipſe Socyn. in d. conſi.
vbi inquit, ꝙ id, quod maritus lucratur uigore talis ſtatuti,
9 eſt lucrum, † ut dicit Bald. in l. hac edictali. C. de ſecun. nup.
Si ergo eſt lucrum, non debemus dicere, ꝙ concedatur pro-
pter onera & expenſas: quia non eſſet lucrum, ſi daretur ex
cauſa oneroſa, & ideo ex hoc concludit eſſe dicendum, iſtud
lucrum dari propter matrimonium, & quòd ita per iſtam ra-
tionem tenuit elegans doctor, & legum interpres optimus do
minus Ioann. de monte Sperello in authen. ex teſtamento C.
de collation.
Verùm quia ſuprascripta ratio apud Doct. non recipitur,
ideo ſubnectitur & tertia: qua recitata, reſpōdebitur rationi-
bus pro parte dictæ ſecundæ rationis adductis. Deſcendendo
igitur ad tertiam rationem dico, ſtatuentes motos fuiſſe tri-
10 buere viro dictum lucrum propter onera matrimonij, † ut
eſt glo. in dicta l. ſi donaturus. in uerbo duntaxat, ubi Alex.
firmat hanc eſſe communem opinionem, & pariter teſtatur
ibi Iaſo. omnes doctor. com hac ſententia gloſſ. pertranſire.
Bald. idem tenet in l. non ſine. in princip. & ibi Fulgoſi. C. de
bon. quæ liber. in l. ſi cùm dotem. §. ſi pater. in fin. ff. ſolut. ma-
trimo. in capit. ſuper literis. colum. 7. uerſicu. ſed quid dices.
de reſcrip. in l. hac edictali, in princip. colum. 2. uerſicu. mo-
dò ſtatim emergit. C. de ſecun. nup. in conſi. 79. colum. 2. uo-
lum. 1. conſi. 110. colum. prima, uolum. 2. in conſi. 184. co-
lum. fin. uolum. 3. & in conſi. 477. colum. 2. uolumin. 4. & in
conſi. 55. colum. prima, & ſequent. uolumine 5. Paul. de Ca-
ſtro in conſi. 232. columna 2. ſecundùm antiquam impreſ-
ſionem, & 333. in ſecundo dubio, uolumine 1. Abba. in di-
cto conſilio primo, colum. penultima. & in citato conſi. 79.
colum. 2. ubi expreſſè dicit, quòd nulla alia ratio aſſignari
poteſt, niſi quia maritus ſuſtinendo onera matrimonij incur
rit multa damna, & licet ad ſupportanda onera habeat dotē. l.
ſi conſtante. ff. ſol. mat. tamen ut plurimū non ſufficit dos ad
hæc onera: quinimò fiunt tot ſumptus in ueſtib. & ornamē-
tis, ꝙ dos in illis conſumitur. Cu. in l. ſi cùm dotē. §. tranſgre-
diamur. in fi. ff. ſol. ma. & in cōſi. 48. col. 2. Ro. in cōſi. 471. in
prin. Saly. in l. cū re. in 2. col. C. de don. ante nup. & in cōſ. in-
cipiente, circa examinationem dubiorum uertentium. Socy.

in l. de diuisione. col. 2. sol. mat. in l. cui fuerit. col. pen. & fina. ff. de condit. & demon. & in consi. 8. in fin vol. 3. ubi dicis hoc esse de mente omnium. Fely. in Rubr. de sponsa. col. 3. Aret. in l. si ante nup. col. fi. sol. mat. ubi attestatur hanc communionem. Corn. in consi. 248. col. 4. uol. 2. & in consi. primo, col. 11. uol. 4. Crot. in l. si constante. in secunda lectura, col. 46. versi. secundo ampliatur. sol. mat. Camp. in tract. do. in quinta par. q. 13. Alsa. in cons. 122. col. 3. in fi. no. 7. & in consi. 129. col. 1. in fi. uol. eo. ubi concludit tandem finalem huius statuti fuisse, quod maritus lucretur ipsam dotem in recompensationem onerum & expensarum, quę plerunque per maritos supportantur, & quod nulla alia ratio reddi potest, & qui vult aliã allegare, debet illam probare, iuxta glo. in l. cùm de lege. ff. de probatio. Idem Alex. in consi. 163. col. 2. in fi. uol. 6. per gl. in dicta l. si donaturus. §. fi. quam dicit notabilem & approbatã. Ias. in l. emancipata. in prin. C. de iur. & fac. ignoran. in l. Nesennius. ff. de re iudi. & in auth. præterea. col. 6. C. vnde uir & uxor. in l. non tantum col. 2. C. de lega. in consi. 135. col. pen. in fi. uol. 1. & in consi. 157. col. 6. in fi. uol. 4. Mod. in Rub. de donatio. inter uir. & uxor. §. 55. col. 4. Purpur. in l. 2. §. credi. tum. col. 2. si cer. peta. Mantua in consi. 96. ubi dicit, in iudicando non esse recedendum ab ista sententia. Dec. in dicta l. in eo quod, ipsam etiam recitat communem. & illam partem sequitur in consi. 62. col. 2. & in consi. 353. col. 2. & in consil. 402. col. 4. Parisi. in consi. 127. in prin. uolu. 1. citat hanc esse communem, & idem in consi. 62. col. 4. uol. 4. ubi inquit, quod licet nonnulli Docto. ibi per eum citati uelint, quod ratio statuti prædicti nõ sit illa sola, propter onera matrimonij, sed alia, & secundo loco relata: tamen ipsi non inficiantur, quod potissima causa & ratio inductiua non fuerit propter onera matrimonij, quinimmo à communiter contingentibus Docto. com-
12 muniter concludunt, quòd ratio lucri † sunt onera matrimonij, licet in statuto non fuerit expressa ipsa ratio, & hanc etiam partem amplectitur cõsummatissimus præceptor meus Rui. in consi. 199. col. fi. uol. 1. & in consi. 201. col. 4. uol. eod. ubi dicit ipsam communem, & consi. 15. col. 3. uolu. 5. & pro hac etiam parte facit, quod not. Bal. in auth. dos data. col. 1. C. de secund. nup. quem sequitur Ioan. de Ana. in c. salubriter. col. penul. de usur. Alex. in consi. 122. col. 4. uol. 7. Fel. in Rubr. de sponsa. col. 3. in prin. Ias. in cons. 35. col. fi. uol. 1. ubi si ma-
13 ritus † non sustinet onera matrimonij non debet consequi lucrum sibi ex pacto uel statuto delatum: ergo ex his appatet onera esse causam huius lucri.

Non obstant modò adducta in cõtrarium, & primò quòd Bal. in auth. ex testamento. C. de colla. & in auth. ex testamẽto. C. de secun. nup. Pau. de Cast. Soc. Dec. & Ias. in locis, de quibus supra, tenent cõtrarium: quoniam vltra quod ipse Bal. in pluribus locis tam in lecturis, quã in consilijs, de quibus supra, tenuerit oppositũ, prout & fecerunt Pau. de Cast. Soc. ac Dec. & Ias. ut patet ex authoritatibus ipsorummet suprà citatis: Tñ constat hanc esse magis communem opinionẽ, à qua durum esset tàm in iudicando, quàm in consulendo, ut dixi, recedere.

Non obstat secundò tex. in dicta l. cum quis. quia respondetur ex mente Aret. in dicta l. si antè. col. fi. quòd ibi uerbũ, causa, potest caponi non pro causa omnino immediata, sed pro causa mediata non tamen multum remota: quæ accipitur tanquam causa immediata. l. uxori quis. ff. de auro & argen. lega. quam ad hoc adducit Bar. in l. ambitiosa. circa medium. ff. de decre. ab or. facien. Quam responsionem acceptat Tiraquel. in repet. l. si. in uerbo largitus. nu. 189. C. de reuo.
14 dona. ubi subdit † præsertim hoc procedere, quando huiusmodi causa mediata, siue remota talis est, quod sine ea immediata & propinqua nullo modo esset productura effectum, ut in hoc casu: Nam tunc haud dubiè ea habetur pro immediata, ut dicit Bart. in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupilla.

Secundò responderur, quòd licet matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouenientis ex statuto, vel pacto: non tñ ex eo confestim sequitur, quod onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima: Nam vnum aliud non excludit, quin potius vnum in alio insit, ex coque sequitur, ut dicit Dec. in consil. 67. col. fi. uer. non obstat tex. & Tiraquel. vbi supra. nume. 188. Nam si onera matrimonij sunt causa huius lucri, certè matrimonium etiam causa est, vt in dote uidemus, quæ datur propter matrimoniũ, & quæ sine eo consistere non potest. l. 3. ff. de iure dot. & ob matrimonium etiam tantum fauoris sibi cõciliauit lex 1. ff. solu. mat. tanquam sit causa proxima dotis, vt uerè est, & tamen sine dubio dos ipsa datur propter onera eiusdem matrimonij, & est titulus onerosus: Igitur & idem dicere debemus de accessione dotis.

Pariter non obstant no. per Ang. in §. ascriptio. quia illud
15 † dictum, si est uerum: non refragatur huic sententiæ, quia dicit Ange. quod cessante pacto, aut statuto uir nõ debet lucrari dotem, sed reddere hæredibus vxoris soluto matrimonio: & ideo statutum id deferens est contra ius commune, & strictè interpretandum. Nec obstat, inquit, l. pen. in fin. ff. quod fal. tuto. autho. quia concedo, quod uir retinet fructus dotis in compensationem onerum, sed nõ lucratur dotem, quia istud est lucrum & non compensatio onerum: & sic apparet, quòd Ange. loquitur de iure communi cessante pacto aut statuto. At si pactum, uel statutum factum sit, uidetur factum ad augendam illam compensationem onerum matrimonij, & cum id lucrum, si lucrum dici meretur, originem traxerit à dote, certè pro onere accipi debet, ex eo, quod voluit glo. sing. in l. si duo. in uerbo scire potuit. ff. de acq. hæred. ubi quando lu-
16 crum trahit † originem à damno, de eo iudicamus idem quod de damno, licet nunc sit lucrum: & econtrario iudicamus de damno, quod à lucro trahit originem, ut de lucro. & ad hoc illam glo. sequuntur ibi scriben. & illam notabilem dixit Iaso. in l. si emancipata. in princip. C. de iur. & fact. igno. quam infert ad propositum quæstionis lucri dotis, quòd ex quo trahit originem à causa onerosa, de eo iudicatur, non prout de lucro, sed prout de onere. Idem dixit ipse Iaso. in l. Nesennius. de re iudi. Deci. in consi. 402. colum. 4. Socyn. in consi. 5. colum. 3. uolum. 4.
17 Minimeq; faciunt not. per Barto. in d. l. nihil. quia † doctrina Barto. non ita rudiṫer intelligi debet, quando maritus nullas fecit expensas, sed quando eas iam cœpit facere, vt in specie dixit Abb. in d. consi. 1. colum. pen. prout quotidie fit, quia statim celebrato matrimonio & antequam vxor ducatur ad domum viri, solent fieri multæ expensæ, ut dicit Ange. in §. fuerat. colum. 15. uersicu. quarto de quæst. quotidiana. circa fin. institu. de actio. quem sequuntur Moder. in repet. rub. de dona. inter uirum & uxor. §. 55. colum. 4. Idem dixit Camp. in tract. dot. in quinta part. q. 13. & de cuius quæstionis ueritate latius dicetur infra, in q. 106.

Penultimò, decisio Bald. in d. l. non tantum, non meruit ad hoc allegari, quoniam ea demum tunc procedit, quando
18 † maritus cœpit supportare onera matrimonij, vt experientia docet, quę est rerum magist. institu. de satisda. §. fin. antequam matrimonia celebrentur, & statim post solẽt fieri multæ expensæ, & quidem magnæ, vt in annulis, iocalibus, & alijs rebus, quæ tempore matrimonij contracti dantur uxori, & eius causa fiunt, adeò quod cùm in matrimonio, quod momento durauit, ueniant & onera, ac expensæ, sequitur, quòd militat ratio onerum, & expensarum per nos allegata.

Vltimò non obstant, quæ dicuntur per Socy. in dicto consi. 223. col. fin. quòd istud est lucrum, & quòd si est lucrum, non debemus dicere, quòd concedatur propter onera matrimonij, alìàs non esset lucrum, quia, & si ex supradictis satis patear responsum, Tamen respondetur quòd non est merè lucrum, ut in specie dixit Bald. in d. l. non sine. C. de bon. quæ liber. in l. si cùm dotem. §. si pater. in fin. sol. mat. in dicta auth. præterea. col. fin. in l. cùm mulier. C. de donat. ante nup. vbi dicit, quod titulus dotis non est titulus donationis, & etiam si apponatur pactum de lucrando ipsam dotem, non dicitur mera donatio. Alex. idem tenuit in consi. 167. colum. 2. in fin. volum. 6. & in consi. 129. colum. 1. uolum. 7. & Rui. in d. consi. 11. col. pen. uolu. 5. & sic ex istis remanet desolata hæc ultima ratio communiter admissa per scribentes, quàm teneas, & ab ea nullo modo in iudicando discedas.

SVMMARIVM.

tione iuris, quod primitus introduxit, filiam dotem debere cō
ferre non tantùm dotem datam, uerùm etiam & promissam
conferre debet.
6 *Dos sine traditione dicitur dos. & sub nu. 13.*
7 *Pactum de dote lucrando trahitur ad dotem promissam.*
8 *Dispositio l. dos à patre. C. sol. mat. militat in dote promissa.*
9 *Consuetudo Martini communiter approbata, de qua per glo.*
in d. l. dos à patre. trahitur etiam ad dotem promissam.
10 *Vir qui lucratur dotem ex adulterio uxoris, ita consequitur*
lucrum dotis promissæ sicut traditæ.
14 *Dos promissa de propria significatione uocabuli continetur*
appellatione dotis.
15 *Stipulatio de dote lucranda, quæ strictè intelligi debet, uerifi-*
catur & in promissa.
17 *Ratio legis adeò inhæret legi, ut ea cessãte cesset & ipsa lex.*
18 *Statutum etiam in materia stricta comprehendit casum ad*
quem potest extendi, largè sumpto uocabulo subsistente ea-
dem ratione.

QVÆSTIO V.

1 VERTITVR & quæstio. An statutum, de quo † su-
pra, locũ habeat in dote promissa. Primò quidem aspe-
ctu uideretur dicendum quòd non: quia non conuenit diffi-
nitio dotis posita per Bar. in rub. ff. sol. matr. qui dicit, quòd
2 † dos est quoddam ius in se continens, quòd à muliere, &
eius patre, marito uel eius patri traditum est, uel pro tradito
habetur propter onera matrimonij supportanda; Igitur, cum
diffinitio dotis loquatur in dote data & non promissa, dicen-
dum uidetur, quòd tale statutum locum sibi non uendicat in
dote promissa: quia statutum de dote data non habet locum
in promissa, ut per Bar. & alios in l. iubemus. la 2. in §. sanè.
C. de sacr. san. eccl.
Secundò facit: Nam dotis contractus perficitur traditio-
ne, ut per Bar. in l. iurisgentium. in prin. de pac. & ante tradi-
tionem contractus dotis non est contractus nominatus, secũ-
dùm Doctor. in rub. ff. soluto matr. ergo non est dicendum,
quòd dos promissa sit dos.
Tertiò facit tex. in l. pater mulieris. ff. de iure dot. ubi dos
promissa, quæ nondum tradita est, cùm onera matrimonij
non sustineat, dos dici non potest.
3 Quartò accedit. Nam hoc † statutum est exorbitans, ut su-
pradictum fuit q. 2. ergo non debet locũ habere in dote pro-
missa, sed strictè intelligi debet in dote data & non in pro-
missa, arg. l. quicquid astringendæ. ff. de uerb. obl.
His uerò non obstantibus contrariam partem ut ueriorẽ,
4 & communem amplectere, quòd immo tale † statutum militet
in dote promissa. Quod probatur, lege, ratione & authorita-
tibus, & primò lege per tex. in l. 1. 2. & 3. & in l. ad exactionẽ.
C. de dot. promiss. ubi dos dicitur etiam illa, quæ promissa
vel pollicita est. Ad idem tex. in l. 1. de colla. dot. in l. filiæ dotẽ.
& in auth. quod locum. C. de collatio. in quibus dicitur, quòd
5 filia ad successionem † ueniens unà cum fratribus, ex disposi-
tione iuris, quod primitus introduxit, filiam dotem debere cõ-
ferre, non tantùm dotem datã conferre debet, sed etiã promis-
sam, & ita per ista iura tenet Angel. in consi. 170. col. 1. & 2.
Secundò probatur ista opinio per tex. in l. de diuisione. ff.
6 sol. ma. ubi dos sine traditione dicitur dos, † & illum tex. ad
terminos quæstionis nostræ ponderat ibi Socy.
Tertiò allegatur tex. in l. cùm post. §. sed dabit. ff. de ad-
mi. tu. ubi mulier hẽt dotẽ ex eo, quòd uir habet promissionẽ, &
ad hoc illum tex. allegat Salyc. in l. si constante. col. 2. C. de
do. ante nup.
Quartò facit glo. in l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. in uer-
bo fecerit, ubi ex promissione fit dos, & ita glo. istam ad quæ-
stionem nostram ibi ponderant Sal. & Calcan. in consi. 31. co-
lum. 2. Mod. in tract. de legit. nup. lib. 3. nu. 8.
Quintò ad hoc est tex. iuncta glo. in l. si mulier. ff. de con.
7 inst. ubi pactum de dote lucranda locum habet in † dote pro-
missa, & ibi etiam ad hoc notant Bal. Ang. & Pau. de Cast.
8 Sextò pro ista etiam opinione facit † quod no. Soc. iu. in
consi. 35. nu. 16. cum seq. vol. 1. ubi dicit, quòd dispositio l. dos à
patre. C. sol. matr. ita locum habet in dote promissa, sicut in
9 data, & similiter consuetudo Martini cõiter † approbata in
glo. dictæ l. dos à patre, disponens, quòd dos mortua muliere trã-
seat ad filios, ita & locum habet in promissa, sicut in data.
Septimò facit, quod no. Zenzel. in c. plerunque. & in c. si.

de do. inter uir. & ux. & ibi Mod. in rub. §. 20. in prin. ubi uir
10 qui † lucratur dotem propter adulteriũ uxoris, ita lucratur promis-
sam, sicut datã per tex. notabilẽ in d. l. mulier. ff. de cõd. inst.
11 Vltimò probatur † authoritate Bal. in d. l. mulier. de cond.
inst. & Ang. ibi, & in consi. 67. & in consi. 80. col. 1. cum seq.
Sal. in l. cum te. col. 1. & in l. si constante. col. 2. C. de dona. an
te nup. Pau. de Cast. in l. mulier. §. cum proponeretur. col. 2.
ff. ad treb. in l. sed hoc ita. in fi. quam legẽ cum l. non tantùm
ff. de re iud. in l. marito. §. si pr. in prin. ff. sol. mat. & in l. si do
naturus. §. fi. col. fi. & Ias. col. 2. ff. de condi. cau. dat. gl. Bar. &
Cuma. in d. l. marito. §. 1. Math. no. 76. Camp. in trac. do. in
5. par. q. 14. Calca. consi. 31. col. 3. Paris. consi. 62. col. 5. uol.
4. Dñs meus Ruin. in consi. 133. col. pen. uol. 4. & in cons. 180.
col. 1. uol. 5. & in cons. 151. col. 2. eo. uol. 5. Purpu. in d. Rub.
sol. mat. col. pe. Boer. decis. 82. col. 2. 3. & 4. Tiraq. in tract. re-
tract. char. 978. nu. 33. Afflict. in constit. reg. incip. licentiam
col. 2. & hanc esse magis cõem dicit Alex. in d. l. si donaturus.
§. fi. quamuis eam ut communem et sequuti fuerint Soc. in
dicta l. de diuisione. col. 2. ff. sol. matr. & in consi. 32. col. pen.
uol. 3. Ias. in rub. ff. sol. mat. col. 6. & ibi Crot. col. pe. & Curt.
iun. in consi. 129. col. pen. Bru. in tract. exclu. fœmi. in 6. art.
princ. in 7. q. quarti membri, ac Nat. in trac. exclus. fœmi. in
2. artic. prin. in secunda limitatione.
Non obstant modo allegata in contrarium, & in primis, quòd
12 non conuenit diffinitio dotis Bar. quia respondetur, quòd † con-
tra Bar. est communis opinio, quòd immo in definitione dotis ue-
nit dos promissa, ut per Do. in rub. ff. sol. mat. Ang. in d. con-
sil. 180. col. 2. & magis communem esse contra Bar. attestatus
est Bru. in d. q. 7. supra allegata.
Ad secundum argumentũ, quòd dos perficitur traditione, &
ante traditionẽ contractus dotis non est nominatus: Respon
13 detur † secundùm Rip. in rub. sol. mat. nu. 59. quòd licet promis-
sio dotis non sit contractus nominatus, nisi sequuta traditio-
ne, non tñ uĩ sequi, quòd dos promissa non sit dos: quia secundũ
eum de iure Digestorũ promissio dotis si erat uallata stipula-
tione, producebat actionem ad dotem, licet hodie ex pacto
nudo agatur. l. ad exactionem. C. de do. promiss. ergo erat dos.
Item dicunt Mod. in d. tract. de legit. nup. ubi ã. quòd licet dos
ab exactione nomẽ acceperit, ut per Bar. in d. l. iurisgentiũ.
dos tamen dicatur, quã data est tñ dos promissa, quamuis nõ tra-
dita dos dicenda est, per glo. in d. l. 1. §. accedit. ubi lex, eam,
quæ dotem promissam hẽt, dotem hẽre dicit. d. l. cum post. §.
gener. & ideo infert, quòd stipulatio, uel statutum, de quo in quæstio-
ne nostra, locum habet in dote promissa.
Non obst. & tertiò tex. in l. si pr̃ mulieris. quia respondetur
ad eum per Soc. in rub. ff. sol. ma. ubi dicit, quòd aliquã dos non
seruit oneribus matrimonij, nec est destinata, ut deseruiat, &
tũc propriè non dr̃ dos, & ita loquitur d. l. si pr̃ mulieris. Sed
si debetur dos marito ex promissione, tunc licet actu non de-
seruiat, tamen ex quo destinata est, ut deseruiat post matri-
moniũ contractum, dr̃ dos, l. si mulier. §. si dos. ff. quod me.
ca. & istam responsionẽ Soc. refert, & sequitur Rip. in d. rub.
& dominus meus Rui. in cons. 151. col. 2. uol. 5.
Ad ultimum, quòd istud statutũ, cum sit exorbitans, strictè &
propriè debet intelligi in dote data, & non promissa. Respon
14 detur duobus modis. Et primo, quòd † dictũ statutũ dẽt intelli-
gi de dote promissa, uel tradita: quia de propria significatione
uocabuli dotis appellatione cõtinetur promissum & datũ no-
mine dotis, ut in l. si pr̃ mulieris. & in l. dotis promissio. quia
traditio non facit dotẽ, sed cõstitutio interueniente mr̃imo-
nio. l. 3. ff. de iur. do. Ita rñdet Ang. in consi. 67. & ita tenet
Cãp. in trac. do. q. 2. in prin. & quòd sit propriè dos, hoc & tenet
Ias. in rub. ff. sol. ma. col. 6. in uer. inquantũ D. Alex. & Paris.
in cõl. 62. nu. 32. uol. 4. ubi dicit, quòd si cõsideremus nomẽ do-
tis positũ in statuto, quod propriè non põt uerificari, nisi in do-
te data, uel tradita, uel promissa, ut dicunt oẽs Doc. in rub. ff.
sol. ma. Idẽ tenet Rip in d. rub. col. pe. & Rui. in cons. 15 col.
2. uol. 5. & quòd dos promissa ueniat et, ubi strictè uerba debent
15 intelligi, demonstratur. Nam stipulatio † de dote lucranda ha-
bet locum nedum in dote data, sed et promissa. l. ex morte. in
fi. C. de pac. cõuen. tex. pro singulari allegat Ale. in d. rub. sol.
ma. & Ias. ibi, & hoc uolunt Mod. in dicto tract. de legit. nup.
in loco, de quo supra: & tamen stipulatio strictè intelligi de-
bet. l. quicquid astringendæ. ff. de uerb. oblig.
Confirmatur & hęc opinio. Nam dicunt Docto. quòd si bona,
quæ sunt subiecta restitutioni fideicõmissi, & quæ possunt alie-
nari, & obligari pro dote, sunt alienata pro dote promissa,

& in testamento constituta, quòd sufficit, ut in authen. res, quæ. C. commu. de leg. & tamen constat, quòd illa auth. uenit ad correctionem iuris antiqui, per quod disponebatur, q ea, quæ subiecta sunt oneri restitutionis, non alienentur, nisi pro dote, uel donatione propter nuptias, & sic hoc nomen dotis uerificatur etiam in promissa.

Secundò respondetur ex mente Socy. in d. l. de diuisione. 16 solu. mat. quòd † negari non potest, quòd dos promissa largo modo non dicatur ad minus dos per iura per eum allegata: ergo ad dotem promissam debet fieri extensio ea identitate rationis. l. filium habeo. ff. ad macedo. Quòd autem sit eadem ratio patet; quia tale lucrum dicitur dari in recompensationem onerum matrimonij secundùm glo. & doc. in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. cau. dat. Sed ista ratio onerum militat ita in dote promissa, sicut in data. Igitur &c. & ista ratio fuit etiam prius Ang. in d. consi. 180. col. 2. dum dicit, quòd cum ratio legis, & eius mens ita locum habeat in dote promissa sicut in data, quòd in utroque casu habet locum ipsius legis statutariæ dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. pat. & ad hoc allegat tex. in l. cum tale. §. falsum. ff. de cond. & de- 17 mon. ubi adeo inhæret ratio † legis legi, ut semper ea cessante cesset & lex: similiter & econuerso, ubi non cessat, habeat locum lex, ne sit contrariorum eadem disciplina. l. nihil tàm naturale. ff. de reg. iur. & pro hac opinione facit doctrina Petri, & Cy. in l. 1. C. quæ sit lon. consue. quam dicit elegantem Socy. in consi. 129. num. 5. uol. 1. ubi uolunt, quòd in mate- 18 ria quantumcunque stricta uerba statuti † comprehēdant casum, ad quem possunt extendi lam sumpto uocabulo subsistente eadem ratione, quod & uoluit Alex. in consi. 97. col. 1. & 2. volum. 2.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis loquens in dote data locum habet, & in promissa, sed communis est in contrarium, ut nu. 3.*

2 *Statutum excludens fœminas dotatas à successione, uerificatur etiam in ea, cui dos promissa fuit, sed redditur dubia hæc opi. ut nu. 5.*

4 *Statutū disponens, quòd uir soluto matrimonio lucretur quartam partem dotis à quocunque sit data, non habebit locum in confessata.*

6 *Statutum loquens de dote data, trahitur & ad promissam, si in loco erat communis usus loquendi, quòd dos data statim diceretur quòd promissa est, quòd declara, ut in nume. 11. 12. 13. & 14.*

7 *Communis usus loquendi potius attenditur in statutis, & in qualibet stricta materia, quam proprietas verborum.*

8 *Statutum faciens mentionem de substitutione, uerificabitur in fideicommissaria, si ita est communis usus loquendi.*

9 *Communis usus loquendi si est in loco, quod appellatione nepotum contineantur omnes etiam pronepotes, clarissimi iuris est, eos comprehendi.*

10 *Statutum excludens fœminam dotatam trahitur quoque ad eam, cui dotes sunt constituta, uel promissa, si constat communem usum loquendi sic esse.*

QVÆSTIO VI.

1 STATVTO Mediolani cauetur, quòd † uxore præmoriente maritus lucretur dotem datam, an uerificetur id ipsum statutum in dote promissa? Videtur primò dicendum quòd sic, per tex. in l. iubemus. la 1. in §. sanè. C. de sacr. san. eccl. ubi emens rem ecclesiasticam contra legem, rem cū fructibus restituit, & perdit pretium datum. & licet tex. loquatur de pretio dato, tamen glo. idem dicit, & de pretio promisso quamuis non soluto. ergo idem dicendum uidetur in casu nostro, ut dispositio loquens in dote data locum habeat & in promissa, & pro hac parte facit tex. iuncta glo. in l. fi. C. de do. promi. in uerbo dederit. ubi glo. dicit, idest date promiserit, per quam Bal. dicit eam facere ad statutum disponens, quòd maritus lucretur tertiam partem dotis datæ, ut intelligatur etiam in dote promissa. Idem dicit Alexan. in consi. 69. in fi. volum. 4. quem refert & sequitur Affli. in constitu. reg. incip. licentiam, colum. 2. Ad hoc etiam bene facit glo. in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. quam Bar. & Doc. ibi sequuntur, quæ tenet illum tex. habere locum in dote promissa, licet loquatur in dote data.

2 Confirmatur ista opinio. Nam † statutum excludens fœminas dotatas à successione, habet etiam locum, si dos promissa fuit, ut per Bald. in l. non sine. uersicu. modò hic quæritur. C. de bon. quæ lib. Ias. consi. 11. col. 1. uol. 1. Affli. dec. 61.

3 Contrariam uerò partem teneas uti † ueriorem & magis communem, & quam primo loco tenuit Barto. in d. l. iubemus. §. sanè, post quendam Doct. ibi in genere per eum allegatum: Nam nostrum non est extendere statuta, unde, cum statuta non recipiant interpretationem passiuam, statutum, quod loquitur in dote data, non debet habere locum in dote promissa, & subdit Barto. q licet ille doct. nihil aliud alleget, tamen ipse ad hoc allegat tex. in §. pen. in authen. de non eligen. secun. nuben. Idem tenet Bald. in l. fin. col. 1. C. de dot. promis. & in consi. 353. uolu. 4. ubi dicit, q stante statuto, q 4 uir solut. matrimo. lucretur quartam partem † dotis uxoris suæ à quocunque fuerit data, q tale statutum non habebit locum in confessata: quia aliud est dos data, aliud dos confessata, ut notatur in simili in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. hab. & in consi. 477. in fin. uolu. 4. vbi loquitur de dote percepta. Pau. de Castr. in d. l. iubemus. & in l. si mulier. in princip. ff. de condit. institu. & in l. peculium est. per illum tex. ibi in fin. principij, re enim & non uerbis peculium augendum est. ff. de pe. Istam quoque amplectuntur Pau. Alex. & Ias. in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. cau. da. ubi Alex. attestatur hanc esse magis communem, & eam ea pertransteunt Pau. & Alex. in l. sed hoc ita. ff. de ta ru. & Are. in rub. solu. matri. col. 1. in princip. & in l. de diuisione, eodem tit, ubi hoc etiam vult Soci. & in cōsi. 32. col. pe. uol. 3. Matthesi. no. 34. dominus meus Rui. in d. rub. sol. mat. num. 98. & in consi. 197. num. 6. uol. 2. & in consi. 225. col. 1. eo. uolum. 1. ubi dicit hanc commen. & in consi. 106. col. 2. uolum. 2. & in consi. 34. col. 1. uol. 3. & in consi. 133. col. 2. uolum. 4. & in consi. 56. col. 1. uolum. 5. & in consi. 110. colum. 4. uolum. eo. Guid. Papa. in decis. 274. col. 2. dum se remittit ad Barto. in d. l. iubemus. Io. Bosch. in tract. de legitim. nup. in 3. li. num. 8. Boer. decis. 22. colum. 5. Alciat. in 2. lib. de uerbo. signific. char. 117. in prin. Tiraq. in tract. incip. retract. char. 976. num. 57. Afflic. in constitu. reg. incip. ut de successionibus. colum. 10. Anton. Capyci. in decisi. 176. colum. antepen.

Pro ista quoque parte faciunt notata per Ange. in consil. 158. ubi vult, q si stat statutū de lucranda dote, & uiro fuerit promissa dos per socerum soluenda infra quinque annos, & interim mortua sit uxor, q tunc maritus non lucrabitur dotem promissam, & Aug. sequitur Ias. in d. l. si donaturus. colum. fina. quod dicit notabile, quia casus est quotidianus. Idq; placuit Boe. dec. 22. num. 40. necnon. Bru. in tract. exclu. fœmin. in 5. art. princip. in 4. membro. q. 7. colum. pen. in fi. ubi declarat, hoc statutum debere intelligi, quando uerba statuti sonabant in dotem datam. & idem dixit Cro. in rubric. solut. mat. col. pen. in fin.

Non obstat text. in d. §. sanè. iuncta glo. quia ad illum respondet Barto. & Pau. q posito q glo. uerum diceret, hoc nō contingit authoritate illius legis, quæ non loquitur nisi de pretio dato, sed per extensionem legis, scilicet auth. res quæ C. de sac. san. eccle. Sed istud statutum non proponitur per aliud extensum. Igitur &c.

Non obstant no. per Bald. in d. l. fin. & Alex. in consi. 74. quia loquuntur, ubi daretur mora uxoris, ut dicetur in quæstione sequenti.

Pariter non obstat, q statutum loquens de dotata locum 5 habet in dote promissa: quia respondetur, q † hæc opinio est multum dubia: quia contrarium tenuerunt Iac. de Aret. Pe. Cyn. & Raph. Fulg. in d. l. non sine. Cum. & Imo. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. Socin. in consi. 207. colum. 2. uersic. 2. conantur. uolum. 2. Alexand. consil. 13. colum. 4. uersicu. quinimo. uolum. 3.

Secundò respondetur, q si uera esset limitatio locum haberet, ubi statutum simpliciter excluderet dotatam, secus ubi exigeret dotem esse datam, ut per Socy. consi. 92. col. 3. uolu. quem sequitur Bru. in d. tract. exclu. fœmi. in d. 7. q. col. pen.

Limita tamen istā opinionē procedere, nisi secūdùm cōem 6 usum loquēdi dos data diceretur, statim q est promissa †, prout uidemus quotidie dici. Talis dedit filiæ suæ mille pro dote, cū primū ita promiserit, quia attēderetur cōis usus loquendi: & sic statutū etiā haberet locū in dote promissa, quia in statutis & in qualibet stricta materia potius attenditur cōis usus loquendi, quàm uerborū proprietas, ut per Bar. in l. nō dubiū.

C. de

C. de legi. Ant. de But. & Abb. in proœ. decre. arg. l. librorum.
§. quod tamen Cassius. de leg. 3. facit c. quanquam. 2. q. 7. ibi,
secundùm vocabula, quæ usus obnuuit.

Pro hoc facit etiam, quod no. Barto. in l. stipulatio ista. §.
7 hoc quoq;. ff. de uer. obl. ubi † si in statuto est uerbum appo-
situm habens duas significationes, unam secundùm proprie-
tatem uocabuli, alteram secundùm communem usum loquē-
di, debet intelligi secundùm communem usum loquendi, &
ideo dixit So. iun. in cons. 128. nu. 184. uol. 1. quòd statu-
8 tum † faciens mentionem de substitutione uerificatur in fidei
commissaria substitutione, si ita est communis usus loquēdi.
9 Corroboratur ista opinio ex no. per Gozad. in † cons. 59. col.
3. in fin. ubi dicit, quòd si est communis usus loquendi in lo
co, quòd appellatione nepotum contineantur omnes etiam
pronepotes, clarissimum est, eos comprehendi, ar. l. Labeo. ff.
de suppe. leg. & allegat Fulg. in cons. 78. in fin. dicentem, ꝙ
ex communi usu loquendi, qui est notorius, omnes liberi fra
tris & sororis meorum, cuiuscunque gradus sint, nepo-
tes appellantur.

Et pro confirmatione adducitur, qđ scribit Bru. in trac. ex
clus. fœmi. in 6. arti. princ. in 7. q. 4. membri, col. pe. post Soc.
cons. 203. col. 2. ubi postquam latè disputauit. An statutum
excludens dotatam militet in ea, cui dotes sunt constitutæ,
10 uel promissæ, † concludit, ꝙ si constet communem usum lo-
quendi esse, ꝙ ueniant dotes constitutæ uel promissæ, illi stan
dum est per dictam l. librorum. §. quod tamen Cassius.

Vltimò in terminis quæstionis nostræ ita limitat Soc. iun.
in cons. 35. nu. 14. uol. 1.

11 † Quam limitationem intellige locū habere in communi
usu loquendi qui uigebat tempore legis municipalis, non qui
12 postea inoleuerit, ut per Soc. in † l. Gallus. §. si eius. ff. de lib.
& posth. sicut & in testamentis, cum de interpretanda defun-
cti uoluntate agitur, is usus probandus est, qui tunc erat, cum
ille testaretur, non qui deinde admitti cœpit, quem fortè te-
stator ignorauit: tamen si lex semper loqui fingatur, id utiq;
uerum est, ut id tamen loqui existimetur, quod à principio le
gum latores ipsi consueuerunt. Quapropter, qui hodie est cō
munis usu, olim fuisse non præsumitur, ut per Barto. in l. La-
beo. ff. de suppel. lega. nisi adeò antiquitus probaretur, ut an-
te hominum memoriā inoleuisset, ita Alcia. in 2. lib. de verb.
13 sign. char. 79. Hoc idem † uoluit Dominus meus Rui. in
cons. 63. col. 3. uol. 3. ubi dicit, ꝙ licet appellatione filij ueniat
nepos secundùm communem usum loquendi, secundùm
quem uerba statuti sunt intelligenda, d. l. librorum. §. quod
tamen Cassius. illud est uerum, si talis usus probaretur, ut
probari debet secundùm Barto. in d. l. Labeo. ff. de suppel. le.
non tamen sufficeret probare communem usum loquendi
de præsenti, uel simpliciter, sed deberet probari, ꝙ tempore
conditi statuti extabat usus huiusmodi: quia tunc ad illum
dici potest, ꝙ statuentes habuerint respectum, & non ad futu
rum, de quo non fuit cogitatum secundùm Soc. ubi supra
post Cume. per eum citatum, & hoc dicit esse etiam de men-
14 te † Alex. in l. 5. in prin. ff. de uerb. obli. in illa quæstione,
utrum statutum, quod loquitur de contractu, locum habeat
in stipulatione, & refert Iac. But. dicentem, quòd sic, propter
communem usum loquendi, quod putat Alex. uerum, si tē-
pore statuti conditi extabat ille communis usus loquendi:
quia statuta recipiunt interpretationem à communi usu lo-
quendi uigente tempore conditi statuti. Idem etiam uoluit
Cur. in cons. 176. col. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis data, locum habet in promissa, si mu-*
lier fuit in mora dandi dotem.
2 *Statutum loquens de dote percepta lucranda per maritum,*
locum habet in promissa data mora mulieris.
3 *Statutum de dote data militat in dote confessata data mora*
debitoris.
4 *Debitor morosus non debet esse melioris conditionis, quàm di-*
ligens in soluendo.
5 *Extensio, qua alias non permitteretur, pro absurdo euitando*
permittitur.
6 *Dos data donationem propter nuptias meretur, non autem si*
dos solùm esset promissa, nisi facta sit oblatio, depositio, & con
signatio dotis, quia tunc pro data habetur, ex quo per mari-
tum stetit, & in mora recipiendi fuit.
7 *Statuto si caueatur, quòd uxore præmoriente in matrimonio co-*
pulata maritus lucretur dotem, si stat per uxorem, quomi-
nus ducatur, vir lucratur dotem.

Q V Æ S T I O   VII.

AN communis opinio, de qua in quæstione præcedenti,
1 habeat locum, si mulier † fuisset in mora. soluēdi dotē,
& conclusiuè loquendo teneas ꝙ non, ut in terminis consu-
2 luit Barto. in cons. 13 l. incip. statuto † ciuitatis Eubugij, ubi
inquit, ꝙ stante statuto disponente, ꝙ maritus lucretur ter-
tiam partem dotis perceptæ, ꝙ lucrabitur uir etiam tertiam
partem dotis promissæ, si mulier fuit in mora in tradendo do-
tem, quia ex quo stetit per eam, quominus solueretur, perin-
de haberi debet, ac si dos percepta foret, & statuti conditio im
pleta. l. Labeo scribit si mihi. ff. de contrah. emp. l. in executio,
ne. §. si. ff. de verb. obl. & dicit de hoc esse casum expressum,
in §. pe. in auth. de non eligen. secun. nub. in gl. magna. Nam.
ille per quem stat, quominus dotis solutio fiet, quantum ad
ista lucra, solutio habetur pro perfecta, etiam ubi uerè requi-
reretur solutio, aliàs sequeretur, ꝙ esset melioris conditionis
morosus debitor, quam qui fuisset diligens in soluendo, con-
tra l. non solùm. ff. de noxa. & in l. seruius. ff. quod ui, aut clā.
Idem dixit Bald. in l. si. col. 1. C. de do. promis. ibi, ego consu-
lui pro iste patre, si interuenit mora in dando, ne mora debi-
toris noceat creditori, arg. l. iniquissimū. ff. de iu. & fac. igno.
quod & uoluit idem Bald. in cons. 333. uol. 4. ubi statutum
3 † de lucro dotis datæ locum habet in dote cōfessata data mo
ra debitoris. Item Bald. in cons. 467. in fin. vn. 4. ubi determi-
nat, dotem promissam lucrandam esse per maritum, data ta-
men mora uxoris, quamuis statutum loquatur de dote perce-
pta, allegat Barto. in cons. incip. statuto communis Catciani.
& idem dixit Bal. in cons. 234. secundùm impressionem Bri-
xiensem. Aug. in cons. 180. col. 2. Paul. de Cast. in l. iubemus.
la. 2. §. sanè col. 1. C. de sac. san. eccl. in l. peculium. in prin. ff.
de pecu. & in l. etiam mulier. in prin. ff. de cond. insti. Alex. in
addi. ad Bar. in d. §. sanè. col. 1. in l. sed hoc ita. quam legit cū
l. non tantum. col. 8. ff. de re iud. & in l. si donaturus §. fin. col.
fin. ff. de cond. cau. dat. ubi post alios refert hanc esse magis
communem opinionem, & tanquam magis ueram sequitur
ipse Alex. in cons. 63. col. fin. uol. 4. Ater. in l. rei iudicatæ. §.
socero. ff. solu. matri. & in cons. 32. col. pe. vo. 5. Cros. in rub.
sol. matr. col. pe. Calcan. in cons. 31. col. pe. Afflict. in consti.
regn. in ti. de succes. nobil. nu. 33. Boer. decis. 1. col. 5. in fin.
cum seq. Capyc. in decis. 176. col. antep. & ipsam tanquam
communem amplectitur do. meus Rui. in cons. 225. uo. 1. in
prin. & in cons. 206. col. 2. uol. 2. & in cons. 133. col. e. & 3.
uo. 4. et in cons. 110. col. 5. uo. 5. ubi dicit. ꝙ statutum de do-
te data uerificatur etiam in promissa, quando uxor fuit in mo
ra dandi dotem, quia pro data habetur, & quia si maritus nō
4 lucraretur † dotem, debitor morosus, & qui deliquit melio-
ris esset conditionis quàm diligens, qui soluisset, & ideo dicto
5 casu locum habet extensio † ad dotem promissam, ne sequa-
tur absurdum: quia pro absurdo euitando promittitur exten
sio, quæ aliàs non permitteretur. & in nu. 5. ubi inquit, quòd
6 dos † data donationem propter nuptias meretur, & ideo si
dos data non esset, sed solùm promissa, donationem, propter
nuptias non meretur, per authen. dos data. C. de don. ante
nup. & §. illud. in auth. ut exec. iustan. do. nisi facta esset obla-
tio, depositio, & consignatio dotis, quia tunc pro data habe-
tur, ex quo per maritum stetit, & qui fuit in mora percipien
di dotem, & idem uult in pe. col. in fin. cum seq.

Pro ista etiam opinione facit, quod notat Bald. in l. non si-
7 ne. col. 2. C. de bo. quæ lib. ubi dicit, quòd stante statuto † ꝙ
uxore præmoriente in matrimonio copulata, maritus lucretur
dotem, si stat per uxorem, quominus ducatur: tamen uir do-
tem consequitur ex beneficio dicti statuti, & Bald. sequitur
Pau. de Cast. in cons. 123. in ultimis uerbis, quia mora uxoris
non debet nocere uiro.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier an dicatur esse in mora dandi dotem marito ex hoc*
solo quòd vir sustineat onera matrimonij nulla precedente
interpellatione expressa vel tacita.

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

STANTE communi upinione, de qua in quæstione
1 ptoaimè recitata, quæritur. † An mulier dicatur esse in
mora ex eo, quòd vit sustineat onera matrimonij nulla præ-
cedente interpellatione expressa, uel tacita. Pau. de Cast. in l.
peculium est. in princ. ff. de pecu. uidetur sentire quòd pro-
mittens dotem dicatur esse in mora, quando maritus cœ-
pit onera matrimonij sustinere, & ideo quòd tunc dos pro
tradita habetur. Hinc est, ꝙ ea tunc tenetur ad usuras, quæ
hodie etiam sunt licitæ, ut no. in l. in insulam. §. usuras. ff. sol.
mat. & in c. salubriter. de vsuris.

Contrarium tamen tenuit Barto. in consi. 131. colum. 2.
ubi cõcludit in terminis dicti statuti, moram causari per cur-
sum dici solutiui dotis præfixæ. Quod & latius prosequitur
Pau. de Castro in l. iubemus. la. 2. in §. sanè. C. de sacr. san. ec-
cle. col. 1. ubi dicit. ꝙ etsi maritus sustineat onera matrimo-
nij, quòd per hoc mulier non dicitur esse in mora, sed ꝙ re-
quiritur interpellatio, licet quantùm ad usuras soluendas ma
trimonij causa dicitur esse in mora debens soluere dotem. &
Paul. sequitur Socy. in l. de diuisione. col. 2. ff. sol. mat. ubi si-
militer decidit nõ sufficere, quòd maritus cœperit onera ma-
trimonij sustinere, & sic quòd mora re ipsa contracta fuerit
quia tunc dos promissa non haberetur pro data, quãtùm ad
effectum lucri delati à statuto, sed requiritur, quòd promit-
tens fuerit in mora, mediante interpellatione expressa vel ta-
cita per cursum dici: quia tunc habetur pro data, & hoc secũ-
dùm eum probatur. Primò per glo. ibi, quæ vult, quòd mora
irregularis non operetur quò ad lucrum fructuum percipiẽ-
dorum, ergo nec quò ad lucrum statuti.

Secundò: quia statutum etiam loquitur generaliter, quã-
do maritus incepit onera matrimonij sustinere, & sic quando
mulier est in mora irregulari, & tamen vult, ꝙ habeat locum
in dote data, & non promissa. Idem etiam voluit Iaso. in l. si
donaturus. §. fin. colum. fin. ff. de cond. cau. da. Crot. in rubr.
solu. mat. col. pen. dn. meus Ruin. in consi. 221. colum. 2. vo-
lum. 1. & in consi. 133. colum. 2. in fin. & col. pen. in fin. volu.
4. & ita hanc sententiam tanquam magis receptam sequen-
dam fore in consulendo & in iudicando existimamus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote data lucrandu per mortem vxoris sine libe-
ris locum habet in promissu. si verba generalia Rubrica di-
cunt, quòd vir lucretur tertiam partem dotis.*
2 *Rubrica quãdo est generalior nigro, non debet restringi per ni-
grum specialius loquens. Imò sufficit ad decisionem causæ, si
habet orationem perfectam.*
3 *Rubrum cum dispositiuè loquatur, potest pro tex. allegari.*
4 *Rubrica statuti si simpliciter & generaliter dicat, quòd mari-
tus præmoriente vxore sine filijs lucretur dimidium dotis, &
Nigrum loquatur de vxore, quæ cognita fuerit, tamen statu-
tum generaliter intelligitur, & in non cognita verificabitur.*

QVÆSTIO IX.

1 STATVTO si caueatur ꝙ præmoriente vxore † mari-
tus lucretur tertiam partem dotis traditę, an habeat locũ
in promissa, si rubrica statuti per verba generalia dicat, quòd
uir lucretur tertiam partem dotis, & firmiter teneas quòd sic:
2 † quia quando rub. est generalior nigro, non debet restringi
per nigrum specialius loquens. Imò sufficit ad decisionem
causæ, si habet orationem perfectam, ita Doc. in l. 1. ff. si cer.
pet. per glo. in l. 1. C. de cap. ciui. censi. exim. lib. 11. & per glo.
3 in auth. ut nouæ constitutiones. §. 1. super uerbo, & † huius-
modi lex. Item quia robrum cum dispositiuè loquatur, po-
test pro textu allegari, iuxta no. per glo. & Doct. in rub. ne fi-
deius. dot. den. & ideo ex his determinat Cor. in consi. 278.
in princip. uolum. 2. quòd si rubr. statuti simpliciter & gene-
raliter dicat, ꝙ maritus lucretur dimidium dotis præmorien-
te eius uxore sine filijs, & nigrum loquatur de ea, quæ cogni-
ta fuerit, nihilominus habebit locum tale statutum in vxore,
quæ decessit sine filijs nondum cognita: quia statutum gene-
raliter intelligi debet propter generalitatem dictæ rubr. & ita
etiam in terminis quæstionis nostræ hoc uoluit Bald. in consi.
suo incip. Rubrica dicit, quẽ referunt & sequuntur Ias. Dec.
Purpura. & Alciat. in d. l. 1. ff. si cer. pet. quoniam ex genera-
litate Rubricæ apparet inter dotem promissam & dotem trã-
ditam à legislatoribus differentiam perpensam fuisse, ut etiã
dixit idem Alci. in titu. de uerb. sig. in 2. lib. char. 116. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis soluta, an habeat locum in parte do-
tis soluta, & num. 3.*
2 *Emptor pro rata pretij soluti venditori licet non acquirat do-
minium rei sibi vendita, tamen pro rata parte dicti pretij lu-
cratur fructus.*
4 *Mulier pro parte dotis soluta viro lucratur donationem pro-
pter nuptias.*
5 *Dos & donatio propter nuptias pari passu ambulant.*
6 *Pactum factum per vxorem cum viro, & quæ habebat tria
millia pro dote, quòd eo præmoriente pro contradote lucretur
duo millia, intelligitur econtra, esse factum cum marito de
lucrandis duobus millibus eo præmoriente.*
7 *Donatio propter nuptias, & si de iure communi doti æqualis
esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat, vt etiam
minor fiat.*

QVÆSTIO X.

1 QVID si statutum † disponat, ꝙ uxore præmoriente
maritus lucretur dotem solutam, quæ tamen nisi pro
dimidia data reperitur, nunquid saltem uir lucrabatur ipsam
partem dotis datę? Determina quòd sic. Primò per text. in l.
fin. ff. de fun. dot. ubi habetur, quòd si mulier dederit fundũ
in dotem marito, pacto apposito, quòd ea dante uiro suo æsti
mationem, fundus restitueretur ipsi mulieri, & contingat eã-
dem soluere partem æstimationis, & non totam, dicitur ibi,
quòd mulier debet consequi fructus pro rata illius portionis,
pro qua soluit æstimationem ergo idem in marito est dicen-
dum, ut partem dotis persolutæ lucrari debeat, & illum text.
dixit nota. Bald. in l. si traditio. in 11. q. in fi. C. de actio. empt.
& Barto. ac Salyce. in l. Iulianus. §. offerri. ff. eod. titu. de act.
2 empt. † trahunt Barto. ibi, & in l. fistulas. §. qui fundum. ff.
de contrahen. empt. ad emptorem, ut scilicet pro quantitate
pretij per eum persoluti uenditori lucretur fructus rei uen-
ditæ, licet dominium pro illa parte ipsi emptori non acquira-
tur. Quod & uoluit Dec. in consiliu 543. colum. fin. & Cor.
in consil. 150. colum. 3. uolum. 4.

Secundò istud in terminis decidit Soc. in consi. 32. colum.
pen. in fin. uolu. 4. ubi dicit, ꝙ statutum, uel consuetudo lo-
quens de dote soluta habebit etiam locum in parte dotis so-
lutæ, quod probatur secundùm eum. Nam si mulier partem
3 dotis † soluit, pro ea parte lucratur donationem propter nu-
ptias, ut in §. illud. & ibi Ange. in auth. de non eligen. secun.
nub. ergo & pariter maritus debet lucrari partem dotis solu-
4 tæ, cùm dos, & donatio † propter nuptias pari passu ambu-
lent, ut in auth. dos data. C. de dona. ante nup. Quod con-
firmatur ex dictis Cuma. in consi. 26. ubi dicit, quòd si mu-
5 lier dedit in dotem † tria millia ducatorum, & pacta fuerit de
duobus millibus pro contradote, seu donatione propter nu-
ptias lucrandis uiro præmortuo, ꝙ simile pactum intelligitur
econtra eum marito factum de lucrandis duobus millib. uxo-
re præmoriente, adeò ꝙ tali casu eueniente hoc tacitum pa-
ctum effectum & executionem mereri debet in duobus mil-
libus ducatis, per l. fin. C. de do. ante nup. l. fin. C. de pact. cõ-
uen. quoniam tanta est uis seruandę æqualitatis inter dotem,
& donationem propter nuptias, ut pactum super vno exten-
datur ad aliud, auct. æqualitas. C. de don. ante nup. & licet se
6 cũdùm eum † donatio ꝓpter nuptias de iure cõi doti æqua
lis esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat, ut etiã
minor fiat. l. ex morte. & in l. fina. C. de pactis conuentis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd maritus lucretur dimidiam par-
tem dotis, & altam dimidiam restituat, locum habet in do-
te tantùm promissa, sed contra num. 12.*
2 *Dare & promittere paria sunt. nu. 18. declaratur. 20. & 21.*
3 *Dotem dicitur habere mulier ex sola promissione, quod de-
claratur num. 22.*
4 *Verbum restituere, etiam adaptatur ad id, quod quis nun-
quam habuit, quod intellige, vt num. 23.*

5 Resti-

5 *Restituere satis dicitur, qui actionem remittit, remque in eum casum constituit, ac si promissa non esset, sed contra nu. 24.*
6 *Restituere, verbum poterit versificari in promissione mediante liberatione, pacto de non petẽdo. vel acceptilatione, & nu. 25.*
7 *Pactum de non petendo dicitur datio.*
8 *Pactum de non petendo dicitur continere donationem rei deducta in pacto, adeò q indiget insinuatione, sicut res fuisset ex causa donationis tradita.*
9 *Obligatio, qua tenetur promittens dotem, dicitur esse in dote, & nume. 28.*
10 *Dos constituta, & data dicitur, si nomen debitoris datum fuisset in dotem.*
11 *Cessio in corporalibus habetur pro traditione & restitutione.*
13 *Statutum de lucro dotis est de directo contra ius commune, & propriè ac strictè debet intelligi, trahiq; non debet ad aliam consequentiam.*
14 *Restitutio non potest cadere in dote promissa.*
15 *Constitutio disponens, quòd quicunque non exequitur voluntatem defuncti, priuetur omnibus beneficijs. & excommunicetur, ac statim teneatur restituere bona testatoris, non habet locum in eo, penes quem bona defuncti non sunt.*
16 *Dispositio l. quamuis ff. solu. matri. licet in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis vxori, tamen non habet locum in dote promissa.*
17 *Statutum disponens, quòd turbans aliquem in possessione puniatur in centum, & ablata restituat, si aliquis turbet, & nihil auferat, non incidit in pœnam statuti.*
19 *Statutum loquens de dote data non habet locum in promissa.*
26 *Remittere debitum non liquidum, non est dare.*
27 *Debitor, cui competit exceptio, non est propriè debitor.*
29 *Restitutio vera non dicitur, quæ fit per pactum de non petendo, vel per remissionem obligationis, vel per acceptilationem.*

QVÆSTIO XI.

1 ALTA, profunda, & subtilis proponitur † quæstio,
an statutum disponens, prout est Brixiæ, q maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam restituat, locum habeat in dote promissa.
Videretur equidem dicendum quòd sic, ut dicit Sal. in l. si
constante. col. 2. C. de do. ante nup. ubi dicit, quòd licet glo.
ibi sit optimum argumentum, ut hoc statutum non habeat
locum in dote promissa propter uerbum restituere, quod nõ
potest adaptari ad ipsam dotem promissam, per ea quæ no.
Iac. But. in l. mancipia. C. de ser. fugit. tamen q altera pars est
2 tutior, † quia dare, & promittere paria sunt. l. fi. C. ad l. Fal.
3 & quia ex sola † promissione mulier dicitur habere dotem, ut
not. in l. eum post. §. 1. uers. sed si. ff. de admi. tu. & in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. & Sal. refert ac sequitur Ias. in rub. ff.
sol mat. col. 6. qui comprobando hanc sententiam allegat decisionem Bar. in consi. 123. pactum sic se habet. ubi inquit
q si in instrumento diuisionis Titio assignetur quædam pecia terræ pro restitutione dotis uxoris ipsius Titij, uerbum illud, pro restitutione dotis vxoris ipsius, non minus significat, quam uerbum dari, ubi pro hoc etiã dicit facere, qđ no.
Barto. in l. 1. ff. quorum bonorum. quem sequitur Alex. in
4 cons. 70. in 6. uol. ubi uerbum † restituere, etiam adaptatur
ad id, quod nunquam habui. Idem etiam tenuit Alciat. sequendo Saly. & Ias. ubi suprà, in l. restituere uidetur. ff. de
uer. sig. ubi tradit, q nulla est ratio, quare non debeat lucrari promissam, sicut datam, & quod satis dicitur restituere,
5 † qui actionem remisit, remq; in eum casum restituit. ac si promissa non esset. & istam partem etiam amplectitur idẽ Saly.
6 in l. fin. C. solu. matr. ubi inquit, q uerbum† restituere, poterit uerificari in promissa dote mediante liberatione promissionis, & q uerbum restituere, quò ad solutam dotẽ stabit propriè, quò uerò ad promissam impropriè: & in hanc sententiam inclinat quoq; Aug. in cons. 180. col. 2. Primò, quia ratio dicti lucri, idest onera matrimonij, non minus locum habet in dote promissa, quam in dote data. Secundò: quia uerbum restituere, de quo in statuto, uerificari potest etiam in
dote promissa: quia poterit fieri restitutio mediante pacto de
non petendo, uel acceptilatione, sicut dicimus in omnibus illis, quibus liberatio legatur, agunt enim ut liberentur, & dicto modo restituuntur eis promissum. l. si quis accepto. ff. de libera. leg. l. 3. §. nunc de effectu, & l. quod nihil. ff. de con. cau.
7 da. † similiter pactum de non petendo dicitur datio, ut per
Bald. in l. 1. C. de bo. mater. & per gl. in l. fine apud acta. C. de
transa. quem ad hoc allegat Alex. in l. si quis pro suo. co. ut.
8 Hinc etiam uidemus, q † pactum de non petendo dicitur
continere donationem rei deductę in pacto, adeo q indiget
insinuatione, sicut res fuisset ex causa donationis tradita, secundùm glo. in l. si quis obligatione. ff. de reg. iu. & per Alcia. in l. dedisse. ff. de uerb. sig. & Ang. sequit dominus meus
Rui. in cons. 133 col. 3. & 4. uolumine 4.
Confirmatur ista opi. per text. in l. fin. C. solu. matr. nihil
supplendo ad text. ubi in dote promissa cadit restitutio. Vlte-
9 rius facit, Nam obligatio, qua tenetur promittens † dotem,
dicitur esse in dote. l. erit ergo. uers. quia dotalis sit obligatio.
ff. de fund. dot. & propterea ex hoc dicitur ad maritum dos
peruenisse. l. 2. §. peruenisse. ff. de hær. uel act. uen. sicut dice-
10 retur dos † constituta, & data, si quodlibet aliud nomen debitoris fuisset datum in dotem. l. si debitor. ff. de iu. do. l. si pater. ff. solu. matri. l. Nesennius. de re iu. & hac ratione uidetur
Bart. in terminis huius quæstionis in cons. 131. statuto ciuitatis Eubugij, in fi. Quod cõprobatur per l. socer. §. Lucius. ff.
solu. mat. Nam illo casu secundùm Pau. de Cast. ibi, maritus
uidetur recepisse promissionem à socero loco solutionis, Ideo
vxor ab hæredib. mariti repetit dotem adhuc non exactam p
virum à promissore: & ideo ex his esset dicendum, q tale statutum poterit uerificari in dote promissa, idest, quòd dimidia
possit retineri & dimidia restitui, quia poterit maritus actionem sibi competentem contra promittentem pro parte reti-
11 nere, & alteram promittenti cedere, † quia cessio in corporalibus habetur pro traditione & restitutione, ut per Bart. in l.
ad eum. in prin. ff. de do. & l. in Seia cum bonis. in fi. principij ff. de do. cau. mor. uel poterit dictam dotem maritus in totum exigere. d. l. socer. §. Lucius. & illam sic exactam pro parte restituere, & pro parte retinere.
Quibus non obstantibus contrarium de iure puto uerius,
12 q imò tale statutum † locum non habet in dote promissa, ut
uoluit Ang. sibi contrarius in cons. 158. quia tale statutum
13 † de directo est contra ius commune. l. ubi adhuc C. de iu.
do. & propriè ac strictè intelligi debet. l. quicquid astringendæ. ff. de uer obl. Trahiq; non debet ad aliam consequentiã.
l. quod uerò. ff. de leg. & ideò cùm statutum loquatur de lucro uiri eo casu, quo dos est in casu restitutionis, & uiro solum tribuat exceptionem, ut non possit uexari in parte dotis,
& eidem non consulat super parte dotis petendæ, sed solum
super tradita restituenda, sequitur q in eo non uenit dos promissa, cum in ea non cadat restitutio, ex quo data non fuit, &
14 ideo cum deficiant uerba statuti† cessare debet & eius dispositio, & Ang. refert & sequitur Ias. sibimet etiam contrarius
in l. si donaturus. §. fi. col. pe. ff. de cond. cau. dat. Alex. in d. l.
sed hoc ita. quam legit cum l. non tantum. col. 6. ff. de re iu.
tenet, & istam partem, quam amplectitur etiam Soc. in l. de
diuisione. col. 2. ff. solu. matr. ubi reprobat Ang. in d. cons.
180. Crot. in rub. co. u. & ubi Parpal. col. 6. do. meus Rui. sibi
contrarius in consi. cxcvij. per totum, uol. 1. & Tiraq. in tractatu de retrac. char. 979. num. 59.
Secundò facit decisio Ro. in sing. 487. quẽ sequitur Crot.
15 ubi suprà, † ubi inquit se consuluisse in urbe Romana, in
qua erat constitutio, q quicunq; non exequitur uoluntatem
defuncti, priuetur omnibus beneficijs & excommunicetur,
ac statim teneatur restituere bona testatoris, quòd talis constitutio debet habere locum in eo, penes quem sunt bona defuncti, non autem si apud alium, & sic patet, quod uerbũ, restitutio, locum habet in eo apud quem res est.
Tertiò probatur ista opinio per tex. iuncta gloss. in l. fina.
in uerbo uel promissa. C. solu. mat. ubi dos promissa non potest repeti.
Quartò confirmatur ista sententia ex no. per Ro. in sing.
16 599. ubi dicit, † quòd licet dispositio. l. quamuis. ff. sol. matr.
in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis uxori, nõ
habet locum in dote promissa per glo. in l. si constante. in verbo firma. ubi etiam hoc no. Cyn. & Bald. C. de do. ante nup.
Vltimò pro ista parte faciunt not. per glo. in l. mancipia. in
17 uerbo auocandam. † C. de ser. fug. ubi uerbum restituat, de
quo in illo tex. non potest uerificari nisi in eo, qui cum effectu deliquit, & sic habet rem, ad cuius restitutionem obligatur in pœnam, & ideo per eam infert ibi Iac. Butr. q si statutum uelit, ut turbans aliquem in possessione puniatur in centum, & ablata restituat, pœna statuti non habebit locum,
nisi eo casu, quo restitutio possessionis fieri possit, quod &

voluit Dec. sequendo ipsum Bat. in consi. 327. col. fin. & in
cons. 540. col. 1.
Non obstant modò adducta in contrarium, & in primis
quæ adducuntur per Saly. in d. l. si constante. dum dicit, quòd
promittere, & dare procedunt à patri, quia hoc non est uerũ
18 in statuto † contra ius commune, quod strictè debet intelli-
gi, ut per Doct. in l. si uerò. §. de uiro. ff. solu. matri. & quod ex
tendere non debemus, cùm sit quasi ius irregulare & anoma
lum, ut dicit Bald. in consi. 411. Ciuitat Mantuæ. col fin. uo.
19 lu. 3. & ideo uidemus † q secundùm communem sententiã
Doct. statutum loquens de dote data, non habet locum in
promissa. l. iubemus. in 2. §. sanè. C. de sac. san. eccl. ubi per
Doct. & abundè diximus supra. in q. 6. cuius contrarium
probaret ratio Sal. si esset uera, quod idem dicendum est, quã
do per æquipollens statutum loquitur de dote data, sicut
quando loquitur de dote restituenda.
20 Præterea æquiparatio, † quam facit d. l. fin. C. ad l. Fal. de
uerbo dare, & promittere, procedit quãtũ ad approbationẽ,
quia uno casu hæres uidet approbare, sicut alio casu, & idẽ
qñ ex promissione tollit alia obligatio, aliàs secus, ut declarat
Bar. in l. qđ nomine. ff. de cõdic. ind. ut per do. meum Rui. in
d. cons. 197. col. 4. in fin.
21 Vlterius non est simpliter uerum † paria esse soluere &
promittere de soluendo: quia pleruuque sunt disparia, ut
tradit & probat gloss. ult. in d. l. fin. & ibi Corn. & Ang. in l.
ea quæ. C. de dona. ante nupt. Nam & qui promittit, non
propterea soluit. l. nepoti. ff. de fun. instruct. quod & uo-
luit Bald. per ipsam legem in d. l. fi.
22 Non obstat l. † cùm post. §. sed his. quia ex promissione di-
citur maritus dotem habere, quò ad commodum ipsius vxo-
ris: quia tenetur ei soluto matri. ad restitutionem, perinde ac
si illam haberet, d. §. Lucius. quo casu etiam procedit ille tex.
ut ibi not. in glos. sed quantùm ad ipsum maritum, & ad eius
commodum, non dicitur habere dotem ex promissione facta
ex causa dotis. Ideo non lucratur ipsam dotem stante statuto
loquente de dote data. ita dom. meus Ruin. in citato consi.
197. col. penul. in princ.
Pariterq; non obstat decisio Bat. in d. consi. 223. quia non
dicit Bart. q uerbum restituere, uerificetur in dote promissa,
sed quòd importat idem quod dare, & sic in illo casu uerbum
pro restitutione, exponitur pro datione, quia fratribus mariti
Titij non fuerat illa petia terræ data in dotem, sed erat prius
apud eos. Ideo dicuntur illam dare & non restituere, sed in ter
minis, de quibus agitur, quando dos non est apud maritum,
in illa non cadit restitutio, nec datio. Ideo uerbum restituere,
non conuenit, etiam si exponatur pro dare, similiq; modo se
cundum præceptorem meum Ruin. d. col. pe. respon-
23 detur ad notata per Bartol. in l. 1. quor. bono. † quia
non negatur, quòd quis potest petere sibi restitui, quod
nunquam habuit: Tamen illud uerum est contra eum, qui
habet potestatem dandi, uel restituendi rem, sed secus in
casu nostro, ubi maritus non habet potestatem restituendi
promissam rem, nec dandi. Ideo in eius personam non po-
test exponi restituere, pro dare. præterea ista expositio est
impropria secundùm Bald. in l. cum etiam. C. de reb. cred.
quæ in materia strictè interpretanda capi nõ debet. d. l. quic-
quid astringendæ.
24 Minusq; obstat, quòd qui † actionem remittit restituere
dicatur: quia aduertendum est, quòd statutum loquitur, q
maritus teneatur restituere dimidiam dotis: & actio, quæ ori-
tur ex promissione dotis, non est dos: nec res dotalis, sed
ipsa actio est ius prosequendi dotem, uel rem dotalem debi-
tam. Insti. de actio. in prin. Igitur sequitur, quòd non potest
militare dicta ratio, aliàs si dicta obligatio, & actio esset res do
talis, maritus amplius ad dotem agere non posset: quia fru-
stra quis petit, quod totus habet. Quod confirmatur secun-
dùm D. meum Ruin. ubi supra, col. 3. in princip. quia si di-
cta obligatio, & actio, quæ est apud maritum, dos diceretur,
statutum loquens de dote data, uel recepta, locum etiam ha-
beret in promissa: quia apud maritum diceretur esse dicta
dos in obligatione consistens, quod tamen communiter re-
probatur, ut supra dictum fuit. Item & si posset dici dos, hoc
esset impropriè & fictè. l. qui actionem. ff. de reg. iur. & statu-
tum contra ius non habet locum in casu ficto, prout est præ
sens, de quo agitur, secundùm Bar. in l. Gallus. §. uidendum.
de lib. & posth. Igitur &c.
Non obstant not. per Ang. in d. consil. 180. quia ultra
quod idem Ange. sit sibi contrarius, ut in consil. 158. de
quo supra, & reprobetur per Soc. in d. l. de diuisione. col.
2. & do. meum Rui. in citato consil. 197. Tamen responde
tur, q nihil valet eius argumentum, dum dicit, q ratio lucri
propter onera matrimonii ita habet locũ in dote promissa,
sicut in dote data: quia respondetur, quòd attenta eius ratio-
ne idem dicendum esset, quando statutum loqueretur de do
te data, ut locum haberet in dote promissa, quod tamen ab
omnibus, ut sæpius dictum fuit, reprobatur.
Non obstat denique, q uerbum restituere potest uerificari
etiam in dote promissa mediante pacto de non petendo, uel
acceptilatione: quia satis dicitur restituere, qui actionem re-
misit, uel cessit: quia quamuis ad hoc pateat responsum ex
supra allegatis, q statutum loquitur de dote & re dotali. &
25 non actione † & obligatione dotis, quæ resultat ex promissio-
ne eius, dicitur etiam non esse uerum, quod ab Angel. di-
citur, quòd mediante liberatione dicatur fieri restitutio:
quia quando debitor est tutus exceptione peremptoria abs-
que liberatione, non habet tunc liberatio uim restitutionis,
uel solutionis, ut per Bar. & Doct. in l. actione. C. de transact.
26 ubi dicitur, quòd † remittere debitum non liquidum non
est dare, & per Bartol. in l. siue apud acta. colum. prima.
27 eodem titul. Igitur minus, quando competit † exceptio,
quia non est propriè debitor. l. si is cui. §. Flauius. ff. de so-
lutio.
Penultimò uõ obstat tex. in l. fi. ff. sol. mat. quia, ut dictum
fuit in tertio fundamento, tex. iuncta glo. probat oppositum.
Vltimò nihil etiam facit, q obligatio dicatur esse in dote,
28 & propterea dicatur peruenisse dos ad maritum, † sicut di-
ceretur dos constituta & data, si quodlibet aliud nomen de-
bitoris fuisset datum in dotem; quia quò ad primam par-
tem superius latè responsum fuit, nec bonum est simile de
nomine debitoris dato in dotem; quia illo casu expressè
actum est. quòd actio, quæ competit danti, sit ita dotalis:
& ideo maritus agit contra illud nomen, non quidem actio-
ne de dote, nec ex causa dotis, sed tanquam procurator
in rem suam; quia in eum ipso iure fuit utilis actio transla-
ta, quæ competebat dotanti. l. fin. C. quan. fisc. uel priua.
& ita in terminis declarat Barto. in l. singularia. in 6. col. vers.
si uerò ille, cui debet fieri solutio. ff. si cert. petat. ubi tra-
ctat, quando debitum ab vno conuerti possit in aliud debi-
tum debendum ab alio: & concludit, quòd si creditor, cui
debet ab vno fieri solutio, de hoc promissionem habuit ab
alio, siquidem causa est talis, quæ potest impleri in quali-
bet re, sicut est dos, quæ potest constitui in pecunia, in
re mobili, & immobili, & in iuribus, tunc statim perfe-
ctus est contractus: quia illa obligatio, quæ ei est quæsita
ex promissione, cedit in causam dotis. l. cùm pater. l. hoc.
§. quotiens. l. si sponsalibus. §. 1. ff. de iure dot. ubi est bo-
nus text. declarans secundùm Barto. hanc rationem. Sic er-
go actio, quæ in dotem dat, est dos, sed actio, quæ compe-
tit pro re dotali, & ex promissione dotis, non est dos ali-
quo modo, sed (ut iam sępe dictum fuit.) ius prosequendi
debitam dotem.
Nec est uerum, quòd maritus etiam soluto matr. poterit
illam exigere, d. §. Lucius. & illam exactam uerè pro parte re
tinere, & pro parte restituere: quia pactum de dote retinen
da, & restituenda habet relationem ad tempus, quo dos re-
stitui debet: quia tunc agitur de retentione & restitutione:
oportet ergo q dicto tempore in dote cadere possit retentio,
uel restitutio, & sic quòd sit exacta: & non sufficit, quòd post
dictum tempus exigi possit, & exigatur: quia qualitas adie-
cta uerbo determinatur secundum tempus verbi. l. in delictis.
§. si extraneos. ff. de noxa. l. ex facto. §. fin. ad Treb. per quem
tex. in ꝓposito dicit Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure emphy. quòd
si quis recepit emphyteusim cum hoc, q non transeat nisi
ad suum primogenitum, quòd intelligitur de illo, qui tem
pore mortis recipientis erat primogenitus: quia successio ha-
bet relationem ad tempus mortis. Ideo debet prioritas illo tẽ
pore considerari, & sequitur Alex. in d. §. pen. Cùm igitur
statutum debeat intelligi propriè & strictè, & sic in uera re-
stitutione, quæ consistit in restituendo, q accepimus, ut in
l. restituere uidetur. & ibi Docto. ff. de uerbo. signi. & sic de re
29 † dotali, & non de actione, & de obligatione ad dotem, &
liberatio per pactum de non petendo, nec acceptilatio dica-
tur restitutio saltem uera & propria, sequitur, conclusiuè
loquẽdo, statutũ hmõi uerificari nõ posse in dote promissa.
SVM.

SVMMARIVM.

1 *Satutum de lucro dotis, an locum habeat in sponse de futuro, & nu. 11. & 12.*
2 *Iura tractantia de marito & vxore locum non habēt in sponsis de futuro.*
3 *Sponsus est futurus maritus.*
4 *Verbu legis loquentia de eo, quod est in facto, non verificantur in eo quod est in fieri.*
5 *Donatio facta inter virum & vxorem, licet non valeat, facta tamen sponsa de futuro valebit.*
6 *Statuto si caueatur, quòd mulier maritata nō faciat partem cum fratribus, huiusmodi statutum locum non habebit in sponsa de futuro.*
7 *Dispositio l. 1. C. vnde vir & vxor. qua militat in vxore, non extenditur ad sponsam de futuro.*
8 *Dispositio l. vnica. C. quan. Impe. inter pup. & vid. qua non habet tamen in sponsa de futuro.*
9 *Dispositio l. maritus. C. de procu. qua habet locum in marito, & in sponsa de præsenti, non tamen locum habet in sponsa de futuro.*
10 *Maritus & sponsus de præsenti licet possint facere oblationē retractus pro vxore & sponsa de præsenti, secus est pro sponsa de futuro.*
13 *Vir licet lucretur fructus rei data in dotem per vxorem, secus est in sponso de futuro.*
14 *Sponsalia & matrimonium, maritus & sponsus, vxor & spōsa, valde inter se differunt.*
15 *Dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non habet locum inter sponsos de futuro.*

QVÆSTIO. XII.

1 QVÆRITVR, an huiusmodi † statutum de lucro dotis locum habeat in sponsa de futuro, & breuiter te-
2 nens quòd non: quia † iura tractantia de uiro & uxore, non militant in sponsa de futuro. l. si quis officiū. ff. de ritu nupt. l. quod Seruius. ff. de cond. caus. da. l. sancimus. C. de nupt.
3 Secundò, sponsus † est futurus maritus. l. 1. cum seq. ff. de sponsa. sed quod futurum est, nondum est. l. quæ nondum. ff. de pignor.
Tertiò, esse sponsum est in fieri ad maritum, esse uerò ma-
4 ritum est in facto. d. l. quod Seruius. sed uerba † legis loquentis de eo, quod est in facto, non uerificantur in eo quod est in fieri. l. si quis id quod. §. 1. ff. de iur. om. iud.
5 Quartò facit. Nam donatio † facta inter vir. & vxorem nō ualet, glo. in l. 3. in uerbo concubina. ff. de dona. inter vir. & vxor. & tamen si facta comperietur sponsæ de futuro, ualebit. l. cùm hic status. §. si sponsam. l. inter eos. ff. eodem titu. de donat. inter uir. & vxor.
Quintò accedit, quod uoluit Bald. in l. non fine. C. de bon. quæ lib. quē sequitur Ripa. in l. 2. §. si sponsa. ff. de priui. cred.
6 vbi dicit, quòd si statuto † caueatur, quòd mulier maritata non faciat partem cum fratribus, tale statutum non habebit locum in sponsa de futuro, quæ maritata non dicitur, nec vxor propriè.
Sextò facit, quod decidunt Bald. Paul. & alij communiter
7 in l. 1. C. vnde uir & uxo. † vbi uolunt illam legem loquentem in uxore non habere locum in sponsa de futuro, quæ licet aliàs dicatur habere priuilegia competentia vxori, vt in dote præferatur alijs anterioribus creditoribus sicuti uxor. l. quæsitum. §. si sponsa. ff. de priui. cred. tamen non habet priuilegium succedendi ab intestato sponso. d. l. quod Seruius.
Septimò pro ista sententia adducuntur nota. per Afflic. in const. reg. in titu. de offi. magist. colum. 8. uersic. 9. quæro. ubi
8 post And. de Iser. ibi per eum citatum concludit, quòd † dispositio l. vnicæ. C. quan. imp. int. pupi. & uid. quæ non habet locū in vxore, & in sponsa de præsenti, tamen locum habet in spōsa de futuro: quia talis sponsa non dicitur vxor, sicut sponsus non dicitur maritus. l. 1. §. & est quæstio. ff. pro dote. & quia sponsalia dicūtur à spondeo spondes. l. 1. & 2. ff. de spons. & sic sponsalia sunt præambulum ad matrimonium, & non matrimonium. 30. q. 5. c. nostrates. Abb. in rub. de spons.
Octauò corroboratur ista opinio ex dictis per Albe. de Ro
9 sa. & Ias. in l. maritus. C. de procu. ubi † dispositio d. l. maritus, quæ vult, maritum posse agere sine mandato pro vxore, & etiam sponsum de præsenti, non habet locum in sponso de futuro. & ideo dicit Tiraq. in tracta. de retract. in §. 10. nu. 1.
10 & 8. quòd licet maritus † & sponsus de præsenti possint oblationem retractus facere pro vxore, uel sponsa de præsenti, tamen secus pro sponsa de futuro.
11 Nonò, & sic in terminis † quæstionis voluit Bald. & post eum Paul. de Castr. in l. solent. ff. de his qui not. infa. ubi inquit: nota quòd statutum in uxore non trahitur ad sponsam, & est argumētum, quòd licet maritus ex vi statuti lucretur tertiam partem dotis uxoris, secus tamen in sponso de futuro. & subdit Paul. de Cast. istud procedere, dato etiam quòd sponsus fecisset maximas expensas. Idem tenet Bal. in l. Deo nobis. colum. 2. uersicu. modò iuxta hoc quæro. C. de epi. & cle. Pau. de Cast. in l. 1. & ibi alij. C. vnde vir. & vxo. vbi concludunt, quòd sicut dispositio illius legis non habet locum in sponsa de futuro, ita nec pactum, nec statutum de dote lucranda. Hanc etiam partem sequitur Bald. & Paul. in l. non fine. C. de bon. quæ lib. ubi determinant, quòd licet in casu illius legis appellatione uxoris contineatur sponsa ex benigna interpretatione, tamen quòd id non habebit locum in statutis, vnde inferunt ad terminos quæstionis nostræ, quòd tale statutū, de quo supra, nō habebit locum in sponsa de futuro: quia illa ablatiuus, præmortua uxore, habet conditionem, si uxor primò sit mortua, argum. l. à testatore. ff. de condi. & demonst. Sed ista non est uxor, ergo deficit conditio. idem tenent Bald. &
12 Pau. in l. si ante nuptias. † ff. sol. matr. ubi ea, quæ dicuntur de uiro, & uxore non uendicant sibi locum in sponso & spō-
13 sa. Hinc est, quòd licet uir † lucretur fructus rei datæ in dotem per uxorem, secus est in sponso: ut etiā firmat ipse Bald. in l. an in partem. ff. quod falso tuto. auth. ubi dicit: nota istū textum, quòd lucrum, quod datur marito ex pacto, uel ex forma statuti, non habet locum in sponsa decedente ante nubiles annos, licet moriatur in domo sponsi, & is supportauerit onera matrimonij, & hoc tam respectu lucri proprietatis quàm fructuum, quod dicit not. dignum. Idem Bald. in consi. 184. uol. quarto, & in quæstio. statuto. in uerbo dos. quæst. vltim. & in uerbo sponsa. q. 1. & 2. Socyn. in consi. 27. in princip. uolum. 4. Fely. ac alij in rubr. de spons. Paris. in consi. 62.
14 uolum. 4. quia sponsalia † & matrimonium, maritus & sponsus, vxor & sponsa, ualde inter se differunt. Cum hac etiam sententia pertranseunt Moder. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 55. nu. 8. Ripa in l. 2. §. si spon. col. 1. de priuil. credit. Pro cuius confirmatione facit, quod notat Dec. in
15 consi. 285. colum. 5. ubi dicit, quòd † dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non habet locum inter sponsos, ut per Bald. in authen. omnes peregrini. colum. 2. uersicu. nota, quòd quando princeps. C. commun. de succes. quia non est effecta de domicilio uiri, ut per Felyn. in c. 1. colum. pen. de spons. & de cuius dicti ueritate latius uerbum faciemus infrà in q. 18. & sic ex istis clarè constat secundùm communem Doct. sententiam in sponso de futuro non militare huiusmodi statutum de lucro dotis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci contractus celebrati attendi debet in lucro dotis, sed contra num. 3.*
2 *Statutum si disponat in loco executionis, quòd nulla possit opponi exceptio peremptoria contra instrumentum, si tamen ipsum instrumentum celebratum reperiatur extra territoriū, & sic in loco, in quo vigent ius commune, tunc poterit opponi talis exceptio.*
3 *Contrahens, qui destinauit solutionem in alio loco, quàm cōtractus, debet conueniri in loco destinata solutionis.*
4 *Matrimonium trahit vxorem ad originem viri.*
5 *Locus celebrati contractus attendi debet quātùm ad formam conficiendi contractum, & eius solemnitates seruandas.*

QVÆSTIO XIII.

QVID si uir vnius ciuitatis & vxor alterius, & in quibus diuersimodè tractat ex forma statutorū de lucro dotis, cuius ciuitatis statutū attēdi debet, an mariti uel uxoris? Vi-
1 deretur dicendum, quòd † statutū loci contractus inspiciendū esset celebrati, & sic si cōtractus esset celebratus in ciuitate vxoris, quòd statutū ipsius ciuitatis quò ad lucrū dotis attēdi deberet, per l. si fundus. ff. de euictio. & per tex. in l. 1. in prin. ff. de vsur. & per Soc. in consi. 388. col. 6. nu. 13. ac ex no. per Bald. in l.

in l. 1. in 5. q. C. ne fil. pro patre. ubi inquit, quod si in loco execu-
2 tionis nulla potest opponi exceptio peremptoria † contra instrumentum, si confectum sit extrà territorium, & sic in loco, in quo vigeat ius commune, quod poterit opponi talis exceptio peremptoria. & sic debet attendi locus contractus, quod dictum refert Pau. de Cast. in l. a diuo Pio. in §. sententiam. col. 2. ff. de re iudi. & quòd debeat in terminis quaestionis nostrae attendi locus ipsius contractus dotis, uidetur sentire Ang. in l. exigere dotem. in fine. ff. de iudic.

3 † Verum his non obstantibus contrariae sententiae tanquam ueriori & magis à Doct. receptae adhaerendum esse arbitramur, quod imò statutum ciuitatis, uel loci mariti inspiciendum sit, ut decidunt Bar. ac alij in d. l. exigere dotem. ac in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fid. catho. ubi in specie Fulgo. dicit hoc sibi contigisse. Nam cum esset Placentinus uxorem duxit Papiensem, & quò ad lucrum dotis casu postea euenente, dicit, quòd fuit obseruatum statutum Placentiae: & ratio est secundùm Doctor. de quibus suprà & infrà: quia quando maritus contrahit matrimonium extrà propriam ciuitatem, dicitur quodam modo contrahere tanquam aduena, & confert effectum restitutionis dotis ad locum propriae ciuitatis, ad quam, ut dicit text. in d. l. exigere. mulier est itura. Vnde sicut contrahens, qui destinauit solutionem in alio loco, non potest conueniri in loco contractus, sed in loco destinatae solutionis. l. haeres absens. §. fin. ff. de iud. ita pariter dicendum est in marito, qui destinauit restitutionem dotis loco proprij domicilij, ut seruari debeat statutum illius loci, in quo esset conueniendus, quando tractaretur de restitutione ipsius dotis, & istam partem etiam tenuit Archi. in c. illud. 12. distinc. Bald. in cons. 31. col. 1. & in cons. 208. uol. 3. & in cons. 53. col. fin. uol. 5. Cuma. in cons. 26. col. 1. in cons. 72. col. 2. & in cons. 109. col. 2. ubi firmat hanc esse communem, prout etiam dicit Fulgos. in cons. 93. col. fin. & eam tanquam communem amplectuntur Crot. in l. omnes populi. col. 54. uers. quaeritur etiam, statutum est in ciuitate. ff. de iust. & iure. Alex. in consi. 100. col. 1. uolu. 3. in cons. 129. col. 2. uol. 7. & in cons. 155. col. 1. eo. uol. Socy. in c. dilecti, col. fin. de foro compet. Dec. in cons. 19. col. 1. in cons. 283. col. 4. & in cons. 402. col. 1. Curt. Iun. in consil. 139. col. 2. Mart. in l. fin. col. 21. nu. 60. ff. de iurisd. om. iud. Paris. in cons. 34. col. pen. uol. 3. Socy. Iun. in cons. 14. per totum. uol. 1. ubi in fin. concludit, quod haereticum esset à dicta communi opi. discedere, praesertim in iudicando. pro qua opinione facit, quod not. Bald. in l. uoluntas. in princ. C. de fideicommis.
4 ubi dicit, quod matrimonium † trahit uxorem ad originem uiri, & refert legem Longobardam dicere, quod si mulier Longobarda est nupta Romano, uiuit lege Romana, & quod in dote semper inspicitur consuetudo uiri per d. l. exigere dotem. Idem tenuit Ioan. de Pla. in l. 1. in pri. C. de mulieribus, & in quo lo. lib. 10. Barb. in Rubr. de consuet. col. 25. & in cons. 4. col. 1. uol. 2. Cremen. in sing. 66. Camp. in tract. dot. q. ult. Affl. in decis. 226. col. 3. Moder. in consuetu. Burdegal. in §. 6. col. 11. Dominus meus Ruin. in cons. 58. col. 1. uol. 3.

5 † Non obstat, quod inspici debet locus celebrati contractus, ut d. l. si fundus. quia respondetur secundùm Alex. in cons. suprà citato 101. col. pen. quod illud procedit quò ad solẽnitates requisitas in contractu conficiendo, secundùm Anto. de Butr. in c. 1. de sponsal. non autem quando tractatur de repetitione dotis, quia tunc consideratur locus uiri. Ita dicit Alber. de Ros. in d. l. exigere dotem col. 1. Socyn. in d. c. dilecti filij, col. 23. uers. circa quartum & ultimum. de foro compet. & Affl. d. decis. 226. colum. 2. in fine.

Vel & secundò responderi potest secundùm Bartol. Bald. Albe. & alios communiter in d. l. exigere dotem. & Alex. in d. consi. 101. col. pen. in fi. ac Roch. de Cur. in repet. c. fi. char. 72. col. 1. de consuet. quòd sit speciale in dote, ut attendatur domicilium uiri. In quo autem consistat ipsa specialitas declara secundùm Cur. Iun. & Cagno. in d. l. exigere.

Non obstat dictum Ang. in d. l. exigere. in fin. quia secundùm Alex. in citato consi. 101. col. fin. in princ. & alios Doctor. suprà relatos contra eum est communis opinio.

S V M M A R I V M.

1 *Communis opinio, de qua in quaestione praecedenti, an locum*
2 *habeat, si mulier ignorabat statutum de lucro dotis vigere in domicilio viri, & nu. 13. 19 cum quatuor sequent.*
2 *Contractus regulatur ex mente contrahentium: sed declaratur nume. 14.*
3 *Dispositio contrahentium regulariter ad ignorata non extenditur.*
4 *Forensis praesumitur ignorare statuta alterius loci disponentia contra ius commune. declaratur tamen. 15.*
5 *Ciui nouello parcitur, si quid agit contra statuta, declaratur nume. 16.*
6 *Forensi, qui litigat in aliqua ciuitate, si illius ciuitatis omittit dispositum à statuto, potest ex capite iustae ignorantiae petere restitutionem aduersus omissa, quod intellige, vt sub nu. 17.*
7 *Dispositio l. qui cum alio. ff. de reg. iur. non procedit in mulieribus, sed contra. nu. 18.*
8 *Contrahens cum aliquo vel est, vel esse non debet ignarus conditionis eius, cum quo contractus celebratur.*
9 *Creditor praesumitur sciuisse debitorem sibi delegatum fuisse inopem, & ei imputandum est, si ante eius conditionem non explorauit: quoniam eum recipiendo vt idoneum approbasse videtur, quod tamen declaratur sub nume. 25.*
10 *Accipiens ciuilitatem in aliquo loco se obligasse censetur omnibus oneribus ciuium illius loci, dato quod onera illa ignoraret, quia ei imputatur, cur de his non perquisiuerit.*
11 *Forensis negotians in aliquo municipio debet se informare de dispositione statutorum eiusdem loci, aliàs lex habet eum pro inuestigante.*
12 *Episcopus si conferat beneficium indigno, priuatur pro illa uice potestate conferendi, nec excusatur, si vellet allegare se ignorasse illum fore indignum.*
24 *Iusta causa credulitatis ad excusandum, quòd haeredibus mulieris succurratur, vt non attendatur domicilium uiri, est, si probetur maritum persuasisse vxori ipsum fore eiusdem loci cuius erat ipsa vxor.*
26 *Fideiussorem non idoneum admittens, licet sibi praeiudicet, tamen hoc fallit, vbi praestans eum asseruit ipsum idoneum.*

Q V Æ S T I O X I I I I.

1 QVÆSTIO † proponitur, An communis opin. de qua suprà, procedat & locum habeat, si ab haeredibus mulieris allegetur eam tempore contractus dotis ignorasse huiusmodi statutum uigere in loco uiri.

2 Videtur profecto † dicendum quod non: quia contractus regulatur ex mente contrahentium. l. in stipulatus. ff. de uerb. obl. sed mulier tempore, quo contrahit matrimonium cum forensi, eique tradit dotem, non habet, seu habere non praesumitur scientiam statutorum domicilij uiri, cum in ipso loco non habitaret. c. fin. qui matrim. accus. pos. ergo non uidetur posse dici, quòd intentio contrahentium fuerit, quòd dos restitui
3 debeat secundùm † statuta uiri, cum dispositio ipsorum contrahentium regulariter ad ignorata non extendatur. l. nõ est ferendus. ff. de transact.

Secundò facit, quod notat Curt. Sen. in cons. 27. col.
4 10. uers. restat. ubi inquit, † quod maritus forensis praesumitur ignorare statuta contra ius commune alterius loci disponentia; quòd forensibus non possint alienari mobilia, eique parcitur ignorantia statutorum, si quid actum fuit per eum con-
5 tra † formam ipsius statuti, sicut etiam fit ciui nouello, cui etiam parcitur, si quid agit contra statuta, ut per Bald. in l. data opera. col. 6. C. qui accus. non pos. per l. qui cum uno. §. fi. in uers. Titoni parcendum est ignoranti disciplinam militarem. ff. de re mili. & per tex. in l. qui commeatus. in §. armat. uers. Titoni. ff. eo. tit. Quod & uoluit Roma. in sing. 94. & in consi. 251. col. 1. ergo stante tali ignorantia uxoris, cum sit forensis: uidetur dicendum, quòd ligari non debeat legi domicilij uiri.

6 Tertiò ista opinio confirmatur † ex not. per Alex. in consi. 57. col. 5. in prin. uol. 2. ubi si forensis litigat in aliqua ciuitate, & omittat solennitatem requisitam à statuto illius ciuitatis, potest ex capite iustae ignorantiae petere se restitui ratione omissae solennitatis propter statutum, quod probabiliter potuit ignorare.

Nec habet obstare secundùm eum, si dicatur in contrarium facere, quod vult text. in l. qui cum alio. ff. de reg. iur. ubi qui cum alio contrahit certus esse debet de conditione hominis,
7 cum quo contrahitur: quia responderi potest, quod † illa regula non procedit in mulieribus, ut uidetur probare tex. in l. 1. in fi. ff. qui pet. tutor. dum dicit, quòd inquirere de conditione

hominis

hominis est potius uirile officium, quàm fœmineum.

Quartò & ultimò in terminis hoc uoluit Bald. in c. 1. §. fin. de inuest. de re alie. fac. ubi dicit, q ideo non attenditur statutum loci mariti deferens ei lucrum dotis per mortem uxoris: quia mulier iuris communis fiducia confisa simpliciter contraxit ignorando statutum eiusdem loci uiri, & ideo hac ratione non esse inspiciendum dictum statutum uiri. & Bal. refert Alex. in cons. 103. col. 2. uol. 3. ac sequitur Crot. in l. omnes populi. nu. 169. ff. de iust. & iur. Barb. in cons. 4. col. pen. vol. 2. Camp. in trac. dot. in 5. par. q. vlt. circa fin. Ias. in l. cunctos populos. col. 6. uer. quintò singulariter limita. C. de sum. trinit. & fide cath. Dec. in cons. 283. col. 5. Mart. in l. fin. nu. 68. ff. de iurisd. om. iud.

Quibus tamen non obstantibus ueritas est, q imò dicta communis opinio procedis, ipsa ignorantia allegata non obstante. Primò per regulam generalem, quæ habet, q qui cum

8 alio † contrahit, uel est, uel certus esse debet de conditione eius, cum quo cõtractus celebratur. l. qui cum alio. ff. de reg. iur. aliàs sibi imputatur.

Secundò facit decisio Aret. in l. 2. in prin. ff. sol. matri. ubi

9 † creditor præsumitur sciuisse debitorem sibi delegatum fuisse inopem, imputarique debet sibi si ante conditionem non explorauit: quoniam eum recipiendo uti idoneum approbasse uidetur.

Tertiò confirmatur hæc sententia ex dictis per Paul. de Cast. in l. si duo. per illum tex. in uerb. scire potuit. ff. de acquiren. hæred. ubi si aliquis acceptat ciuilitatem in aliquo

10 † loco, uidetur se obligasse omnibus oneribus ciuium illius loci, etiam si illa onera ignorabat: quia sibi imputet, quare nõ perquisiuit. & Paul. sequitur Alex. in consi. 103. col. 2. in fin. vol. 2. Ripa in l. quod te. nu. 16. ff. si certum petat.

11 Quartò † comprobatur hæc opi. per Barb. in cons. 56. col. 10. uers. & si quispiam oppona. uol. 2. ubi dicit, q forensis negotians in aliquo municipio debet se informare de dispositione statutorum eiusdem loci, aliàs lex habet eum pro inuestigante, & ille dicitur esse in suprema, & crassa ignorantia, idẽ dixit ipse Barb. in cons. 51. col. 6. uol. 2.

12 Quintò bene facit text. in c. innotuit. de elect. vbi † si episcopus confert beneficium indigno, priuatur pro illa uice potestate conferendi, nec excusandus uenit, si uellet allegare se ignorasse indignitatem illius: quia debuit inquirere conditionem illius, aliàs habetur pro sciente.

13 Vltimò in indiuiduo huius quæstionis hoc † uoluit Cum, licet de Bald. mentionem non faciat, in cons. 26. col. 1. & in cons. 72. col. 2. Barb. sibi contrarius in Rub. de consuet. nu. 51. Clau. Aquen. in l. cùm quędam puella. in prin. ff. de iurisd. om. iud. Dec. sibi quoque aduersans in consi. 19. ubi latè disputat articulum Curt. Iun. in cons. 129. col. 2. & in l. exigere dotem. col. pen. ff. de ind. Purp. in l. cunctos populos. nu. 247. C. de sum. trin. & fide cath. Socyn. Iun. in cons. 14. col. fin. uol. 1. Cagnol. in l. qui cum alio. nu. 14. ff. de reg. iur. & in d. l. exigere dotem. col. 3. uers. amplia ergo primò. & in 7. col. in prin. uers. sexta limitatio. ubi dicit hanc esse receptionem Doct. sententiam.

Non obstant modò, quę ex aduerso adducta fuerunt, & in primis, q modò, contractus regulatur ea mente contrahentiũ, & quòd eorũ dispositio non extenditur ad ignorata: quia

14 respondetur, q imò mens contrahentium est, velle se † conformare cum dispositione iuris communis, quæ est, q in restitutione dotis attendatur statutum domicilij uiri, ut no. in d. l. exigere dotem. Item dicitur, q præsumitur mulier ha-

15 buisse notitiam † statutorum loci uiri, uel saltem scire debuisse: cum paria sint aliquid scire, uel scire debere, & tam in culpa sit, qui scire debuit, quàm qui sciuit. l. quod te. & ibi glo. ac Doct. ff. si cer. pet.

16 Non obstat secundò, quòd † forensi & ciui nouello parcitur propter ignorantiam statutorum: quia, ut dicit Decius in dicto consi. 19. illud procedit, & locum habet, ut euitetur pœna statuti, non in alijs, quod satis comprobatum demonstratur ex scriptis per Barbatium in consilijs suprà citatis.

17 Non obstant tertiò notata per † Alex. in d. consi. 37. ubi forensis, qui probabiliter ignorauit statuta alterius loci, potest petere restitutionem in integrum: quia respondetur hoc passim non fore admittendum: quia cum fuerit in culpa, in non inuestigando statuta illius loci, meritò ligatur mero iure legi illius loci, nisi probaretur ipsam moram fuisse ex iusta credulitate, ut decidis Purp. in d. l. cunctos populos. num. 149. ubi hoc dicit in terminis nostris, q hæredibus mulieris non datur ita simpliciter restitutio in integrum prætextu ignorantiæ, & ideo quòd mero iure lucratur maritus dotem, uerum est, q si probaretur, eam moram fuisse ex iusta causa, tunc daretur restitutio.

18 Nec est uerum, quod † ab Alex. fertur in d. consi. 37. quòd dispositio d. l. qui cum alio. non habet locum in fœmina: quia contrarium tenuerunt Cuma. in d. consi. 26. col. 1. & in consi. 72. col. 3. Dec. in d. consi. 19. col. 2. Purpur. in d. l. cunctos populos. nu. 149. Curt. Iun. in d. l. exigere dotem, col. 5. ubi dicit, q ipsa lex habet locum in fœmina, cùm ea non excusetur à iuris ignorantia nisi in casibus à iure expressis. & ideo q non excusatur à iure notorio posito in d. l. exigere. q in dote restituenda attendatur domicilium uiri: quia imputandum est ei, si non inuestigauit statuta loci uiri. Idem dixit Cagnol. in d. l. qui cum alio. uers. quintò limita. & in d. l. exigere dotem. col. 1.

19 Non obstat dictum Bal. in d. c. 1. §. fin. quia † pluribus modis respondetur, & primò, q ipsemet Bal. fatetur considerationem suam esse contra communem, dum dicit, quòd Doctor. communiter, & indistinctè tenent, q attendatur domicilium uiri, & per consequens q siue mulier sciat, siue ignoret statutum domicilij uiri, habebit locum dicta communis opinio. & ita Bal. ad hoc ponderant Felyn. in c. 1. col. 16. uers. 6. limita. de sponsa. Curt. in d. l. exigere dotem. col. 3. & in citato consi. 129. col. 3. necnon Socy. in d. consi. 14. col. fin. ubi dicit, q bene aduertenti Bald. in d. §. fi. non uidetur expressè illud dictum affirmare, cùm nouissimo loco referat Docto. tenentes simpliciter non attenta ignorantia mulieris attendantur statuta ciuitatis uiri, & aliàs soleat dici Docto. cum opinione ultimo loco recitata pertransire, arg. l. cùm quidam. §. Sabinus. ff. ad Trebell. & per Bar. in l. bona fides. ff. depositi.

Secundò respondetur per Cuma. in d. consi. 72. col. penul.

20 quòd mulier † non potest dici decepta sub prætextu, quòd non fuerit certificata de statuto domicilij uiri: quia iura communia uolunt mulieres in contractibus certificari, nec præsumuntur deceptæ, nisi cùm pro alijs se obligant: tunc enim quia faciliter pro alijs promittunt, lex eis subuenit. l. sed si ego. cum l. seq. ff. ad Vellean. nec potest dici mulier decepta, quæ contraxisse intelligitur secundùm domicilium uiri, alioquin sequeretur, quòd omnes leges, quæ uolunt seruari leges domicilij viri, etiam si mulier alibi contraxerit, & alibi domicilium habeat, deberent intelligi, quando mulier de hoc certificata fuisset: & eodem modo leges, quæ uolunt inspici statuta contractus, deberent intelligi, quando forenses contrahentes essent certificati, quem intellectum ait Cuma. non reperire ab aliquo tactum. Imò subdit regulam esse quòd qui cum alio contrahit, certus esse debet de conditione eius, cum quo contrahit d. l. qui cum alio. ff. de regu. iur. & ideo cùm mulier contrahens sequatur domicilium uiri, & submittat se illius loci legibus, non potest ipsa, secundùm eum, ignorantiam allegare: cùm uideamus secundum uarietatem locorũ uaria fore statuta; & consuetudines diuersas circa restitutionem dotis, & eius lucra: & quia communiter contingit ipsis mulieribus ac eas in matrimonium collocantibus non solere ita perfunctoriè matrimonium perstringere, quin prius se informent de conditione mariti, & ciuitatis suæ, quod argumẽtum quantum sit ualidum, nemo est, q nesciat. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pet. latè Mat. in singu. suo. 1.

21 Vlterius non potest dici decepta, quæ † usa est iure communi aliarum nubentium in loco domicilij uiri, & ista respõsio Cuma. approbata reperitur per Deci. Curt. Purpur. & Socyn. Iun. ubi suprà. Imò dicit Barbat. in dicta Rubr. de consuetu. quòd si istud dictum Bald. esset uerum, euerteret communem doctrinam Docto. quia semper mulier præsumeretur ignorare consuetudinem uigentem in domicilio uiri, per id quod habetur in cap. cognoscentes. cum gloss. de [illegible]stitut. & sic semper præsumeretur cõtraxisse respectu iuris cõis, & per consequens rarissimè haberet locum doctrina Doct. idem dicit Cur. Iun. in d. l. exigere. col. pen.

Tertiò dicit Curt. Iun. in prælleg. consil. 129. col. 3. vers.

22 sed † quid fortiùs, quòd ratio Bald. non est uera: quia cum in ciuitate vxoris, ex qua mulier originem ducit, non seruatur dispositio iuris communis, quòd vxore decedente in matrimonio sine liberis, dos reuertatur ad agnatos, imò mariti lucrantur dotem: non potest dici, quòd mulier habuerit fidẽ in dispositionem iuris communis, & super tali fide cõtraxerit

matrimo-

matrimonium, ideò quòd propter ignorantiam statuti loci domicilij viri sit ei succurrendum, cùm sciret etiam in loco ipsius mulieris ex vi statuti maritum lucrari dotem, & ideò verisimilius est, ipsam hac intentione matrimonium contraxisse, ut ea præmoriente sine liberis maritus secundùm leges domicilij sui consequi deberet lucrum dotis.

Quartò & vltimò dictum Bald. potest saluari secundùm
23 † Dec. in d. consi. 29. colum. 2. ut procedat, quando probaretur quòd mulier ignorasset maritum, cum quo contraxerit, esse forensem. Quod dictum Dec. intelligas, vbi verè probaretur errorem processisse ex iusta causa: ut quia fuit mulieri dictū, quòd maritus esset eiusdem loci, cuius ipsa erat, ita quòd iustè fuit mota ad ita credendum, ut per Claud. Aquen. in d.l. cū quædam puella. in princip. colum. pen. & Purp. in d.l. cunctos populos. num. 149. qui subdit vnum, quod est valde notādum,
24 videlicet quòd ad causandum istam iustam † credulitatē in vxore sufficeret assertio mariti, cùm culpam leuis credulitatis ex sua assertione causatæ non possit maritus opponere. l. 1. & ibi Mod. in secundo notabili. ff. de eo per quem factum erit. Idē & Cur. Iun. in d.l. exigere. col. pen. ac Cagnol. in d.l. qui cum aliu. nume. 14. & in d.l. exigere. colum. 7. uersicu. sexta limitatio. ubi adhuc hoc uidetur intelligendum, quando ipse maritus id dixisset, & falsò mulieri persuasisset: secus si alius, cū delictum aut factum vnius alteri obesse non debeat. l. sancimus. C. de pœnis. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testamen. quæ opinio confirmatur ex dictis Aretin. in d.l. 2. ff. solut. matrimo. in princ. colum. pen. ubi concludit, quòd licet cre-
25 ditor præsumatur scire debitorem sibi † delegatum inopem: tamen hoc procedit, nisi probetur per creditorem iusta eius ignorantia, quòd fuit seductus persuasionibus principalis delegātis, qui asseruit delegatum debitorem idoneum esse, iuxta. l. inter causas. §. abesse. C. manda. Quod comprobatur pariter per Alex. in consi. 60. colum. 2. uolum. 5. post Ange. in l. 1. ff. si quis in ius voca. non ierit. ubi dicit, quòd admittens fideiusso-
26 rem non idoneum, licet sibi præiudicet, † ei imputandū veniat: quia non explorauit eius conditionem: tamen quòd istud fallit, ubi præstans talem fideiussorem asseruit eum esse idoneum: quia tunc ei succurritur.

S V M M A R I V M.

1 *An dicta communis opinio, quòd in lucro dotis attendatur domicilium viri, militet, si causa alibi agitaretur, quàm in ipso domicilio, & num. 3.*
2 *Forum sortiri, & statutis ligari à pari procedūt, quod declara, vt num. 4. 6. & 7.*
5 *Forum quis sortitur ratione rei sitæ, & tamen statutis illius fori non ligatur.*
8 *Clerici licet agendo sortiantur forum seculare, tamen statutis secularium regulariter non ligantur.*

Q V Æ S T I O . XV.

QVIA suprà dictum fuit, quòd secundùm communē opinionem in lucro dotis attenditur domicilium uiri:
1 Quæritur, nunquid † ipsa communis procedat, si causa alibi agitaretur, quàm in ipso domicilio viri, puta in loco originis propriæ, vel paternæ, uel etiam in communi patria, uel in loco originis uxoris. Dec. in consi. 283. col. 6. in uersic. ad maiorem tamen declarationem, dicit, quòd attendi debet statutum de lucro dotis, ubi causa agitatur, non autem domicilij uiri:
2 quia à pari procedūt forum sortiri, & statutis subijci. ut † per Iouoc. ut Anton. de Butr. in rubr. de consuetu. Idem firmat ipse Dec. ibi, colum. 7. uersicu. septimò accedit. ubi concludit, quòd sicut maritus potest conueniri pro restitutione dotis in ciuitate Mediolani, ubi mortua est vxor, ita & pariter debet attendi ac obseruari statutum eiusdem ciuitatis loquens de lucro dotis.
3 Sed in contrariam partem amplectere, quòd † imò inspicitur statutum domicilij uiri, & si causa alibi agitetur, ut notanter decidit Bald. in consi. 472. uolum. 1. ubi inquit, quòd licet hæres mariti, qui habet proprium domiciliū Mediolani, possit conueniri in ipsa ciuitate pro restitutione dotis, aliàs datæ defuncto, tamen quia in dote forū metimur ex persona mariti, d.l. exigere dotem. quòd quantum ad decisionem causæ inspiciendum est forum mariti, licet quò ad intentationem litis bellè bene possit in foro ipsius hæredis agi. Idem dixit Cuma. in consi. 75. colum. 2. cum seq. per rationem d. l. exigere. iam sæpius adductam, quia cum mulier propter matrimoniū itura sit in domicilium mariti, & ob hoc magis sequatur forū mariti, quàm suum: ut habetur in l. penult. ff. de iurisdictio. omn. iud. satis ex conditione matrimonij actum uidetur, quòd in loco domicilij mariti, & secundùm leges ipsius loci soluto matrimonio dos exigatur, & ibi propriè ponit casum, quando mulier erat Veneta, & maritus Patauinus, & lis super dote agitabatur in ciuitate Venetiarum, & tamē concludit, statutum ciuitatis Paduæ, in qua maritus domicilium habebat, esse seruandum: quia regula iuris est, quòd quamuis iudiciū agatur Venetijs, uel alibi, tamen in decisione causæ seruari debent leges domicilij mariti, licet quò ad ordinem iudicij seruari debeant leges loci, ubi iudicium agitatur, ut not. in l. 1. C. de sum. Trin. & fide catho. & Cuma. sequitur Cur. Iun. in d.l. exigere dotem. colum. 1. & Cagnol. ibi, colum. 2. uersicu. secundò amplia. & Curt. Iun. in consi. 159. colum. 2. in fin. ubi inquit, quòd si in hac patria nostra Casalensi super dote promissa, quæ petitur, lis agitetur, & contingat disputari, verum maritus sit lucraturus totam dotem, uel ne, debemus attendere domicilium uiri, ad quod mulier fuit traducta. & hanc partem tenuit idem Cuma. de quo Doct. suprà citati nullam faciunt mentionem in consil. 26. colum. 1. uersicu. dato quòd iudicium Venetijs foret uentilandum aliqua ratione, per l. hæres absens. in fin. ff. de iudic. & Ruin. præceptor meus in consi. 58. colum. 3. uersicu. alia etiam. & in uersicu. seq. ac etiam colum. 4. uolum. 3.

4 Non obstant notata per Dec. quòd † à pari procedunt forum sortiri & statutis ligari: quia respondetur, quòd nō sem-
5 per procedit ipsa regula, quod ostenditur. Nam ratione † rei sitæ sortitur quis ibi forum. c. fin. de foro competen. l. fin. C. ubi in rem actio. Dec. in consi. 694. colum. pen. circa fin. & tamen non efficitur subditus illius iudicis, quamuis ibi forū sortiatur, ut per Fel. in c. dilectus filius. el 2. colum. pen. de rescrip. Si ergo non efficitur subditus, non uidetur ligari statutis illius loci: quia statuta nō ligant subditos: ut per doctor. in d.l. cunctos populos. C. de sum. Trini. & fi. cath. & Alex. in consi. 151. colum. 2. uolum. 2. Iaso. in consi. 80. colum. penu. uolum. 3. Quod & demonstratur per Socyn. in consi. 71. col. pen. in fin. uol. 4. ubi dicit quòd licet clerici indistinctè agendo sortiantur forum seculare. c. cùm sit generale. de foro com-
6 peten. tamen † non ligantur regulariter statutis secularium, ut in ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu.

7 Vltimò in terminis nostris, quòd † à pari non procedant forum sortiri, & statutis ligari noluerunt, Bald. Cuma. Curt. Cagnol. & Dom. meus Rui. in locis supra citatis, & in specie Dec. impugnat ipse Rui. in d. consi. 58. colum. 3. uersicu. alia minus obstat. & colum. 4. ubi cōtrarium eius, quod dixit Deci. in d. consi. 283. consuluit, respondendo omnib. suis fundamētis. Et sic ex his resultat, ipsam communem, de qua suprà, procedere, dato quòd causa restitutionis uel exactionis dotis agitaretur alibi, quàm in domicilio ipsius viri.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum domicilij viri attenditur in lucro dotis, quamuis mulier virum traxerit ad eius domum, sed cōmunis est contra, vt num. 3. ipsam tamen limita, vt num. 5.*
2 *Mulier nubendo se viro alterius fori mutat forum originis sua, & transit in domicilium mariti, secus econtrario.*
4 *Signum est magna tristitia, quando vir ducitur ab vxore ad eius domum.*
6 *Idem iudicamus ad destinato ad actum, quod de illo, qui est in actu.*
7 *Probandi onus incumbit ei, qui allegat maritum iuisse ad domum vxoris causa ibi perpetuò habitandi, cum præsumptio legis sit in contrarium.*
8 *Dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non requirit, quòd actualiter vxor iuerit ad domum mariti, sed quòd itura esset volente marito.*
9 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem, secundùm communem opinionem, locum habet, etiam si mulier præmoriatur, antequam fuerit ad domum mariti.*
10 *Mulier contracto matrimonio statim sortitur forum viri, & priusquam etiam ducatur ad eius domum.*

QVÆ-

QVÆSTIO XVI.

QVID si vxor duxerit uirum ad eius domum, an in lu-
1 cro † dotis attendatur statutum domicilij uiri, uel uxo
ris? Bald. in l. cùm quædam puella. colum. 1. ff. de iurisdict.
omn. iud. tenet, q inspiciatur domicilium uiri & non uxoris,
2 quia mulier nubendo uiro alterius fori mutat forum † origi-
nis suæ, & transit in domicilium viri, non econtrario vir in lo
cum vxoris, & cum Bal. transit Caccialup. in repet. l. cunctos
populos. char. 19. uers. quartus casus. C. de sum. Tri. & fide
cath. post D. Cardi. Spoleta. quia secundùm eos speciali ratio
ne matrimonij', & consequenter dotis attenditur locus uiri.
Nec obstat secundùm eos l. exigere dotem. ibi, in cuius domi.
cilium itura erat, à contrario sensu: quia ex eo, q maritus ab
vxore in suum domiciliū ducatur, non tamē ex hoc sequitur
forum uxoris, ut uxoris, quinimò uxor ipsa sit de foro uiri.
3 Quibus tamen † non obstantibus sententiam diuersam tan-
quam ueriorem, & magis communem sequendam fore arbi-
tramur. Nam in primis, q attendatur domicilium uxoris, &
non uiri in præsenti casu, hoc uoluit Bal. sibi aduersans in l.
fi. col. 2. C. si à non compe. iudi. iudica. sue. ubi dicit, q licet
speciale sit in dote, ut non attendamus locum celebrati con-
tractus, sed domicilium uiri, per d. l. exigere dotem. eo quia
maritus contrahit tanquam statim recessurus, & vxorem se-
cum traducturus: tamen id uerum est, ubi vir uxorem eius
duceret ad domiciliū suum: secus econtrario, si vir ducatur
ab uxore ad eius domicilium. & subdit, q ita debent intelligi
notata per Inn. & Ioan. Andr. in nouel. c. 1. de sponsal. & se-
quendo Bald. idem tenuit Alex. in addit. ad Barto. in d. l. exi-
gere. in prin. & Cur. Iun. ibi in 3. limit. ac Cagnol. col. 4. in fi.
cum seq. Crem. in sing. 66. statuto Florentino, ubi inquit, si-
4 gnum † esse magnæ tristitiæ, qñ uir ducitur ab uxore ad eius
domū. Quod & placuit Felyn. in c. 1. col. 14. uers. tertiò limi-
ta. de sponsal. necnon Barbat. in rubr. de consuet. col. 13. nu.
51. ubi refert hoc dictum Bal. recitatione & auditu dignum.
Idem uoluit Ias. in l. cū quædā puella. col. 1. ff. de iurisd. omn.
iud. ubi inquit hoc menti tenendū, & idem tenet in d. l. cun-
ctus populos. in 1. lectu. col. 6. uers. secundò limita. & in 2. le-
ctu. col. 14. uers. 2. limita. & Crot. in repet. l. oēs popul. col.
55. nu. 167. ff. de instit. & iu. Dec. in cōs. 283. col. 5. Matt. in l.
fi. nu. 67. ff. de iurisd. omn. iud. & in singu. suo 167. col. 2. ubi
inquit hoc esse notandum, & hanc communē esse opinionem
attestatur Purp. in d. l. cunctos populos. nu. 120. Moder. in
consuet. Burdegal. in §. 6. col. 9. in fin. uers. præterea hoc loco,
5 Quam tamen communem † opinionem intelligas, & de-
clara secundùm Felyn. in d. c. 1. in 3. limit. procedere, quando
maritus intenderet in domo uxoris perpetuò uelle habitare,
aliàs secus per notata, per Doct. in l. lex Cornelia. §. 1. ff. de
iniur. & per glos. in l. 2. C. de incol. lib. 10. & per tex. in l. ni-
hil. ff. de capti. cui declarationi assentit Berb. in d. rubr. de cō-
suetu. nu. 51. dum dicit, nisi uir contrahat matrimonium in
domicilio uxoris inde non recessurus. Idem tenent Claud.
Aquens. & Dec. in d. l. cum quædam puella. col. 2. ubi soluen-
do contrarietatem Bal. in locis suprà citatis dicunt, q dictum
Bal. in d. l. fi. C. si à non compet. iud. procedit, quando mari-
tus ad domicilium uxoris accessit animo ibi permanendi. Di
ctum verò Bal. in d. l. cùm quædam puella. quando iuit ani-
mo redeundi ad eius domicilium. Idem firmat Castellio. in ad
dit. ad Crem. in sing. 66. Sed latius Purp. in d. l. cunctos popu
los. nu. 120. ubi inquit, q si maritus actu nō traduxisset uxo
rem ad domicilium suum, quam tamen ducere intēdebat, sed
fortè præuenta fuit morte in propria domo, in qua tunc ma
ritus erat non animo constituendi domicilium ibi; quòd nō
procedit conclusio prædicta, sed habebit locū, quod dixi Bar.
in d. l. exigere dotē. quia ipsa lex considerat, quòd mulier erat
itura in domicilium uiri, non autem quòd actu iuerit. & pro
quo facit regula, quòd idem iudicamus de destinato ad actū,
6 quod † de illo, qui est in actu. l. cætera. §. si quis pata nete. ff.
de leg. 1. Item & quia existentia corporalis uiri in domo uxo-
ris non habetur in consideratione, ex quo animus contrahen
di domicilium ibi cessabat; quo sic cessante & habitatio multo
rum annorum non induceret domicilij constitutionē: ut per
Bar. in l. quæsitū. ff. de leg. 3. & Alex. in l. cū filiusfam. ff. si cer.
pe. & idō magis attēdit animus utriusque, qui est de redeūdo,
7 ut lex ipsa præsumit d. l. exigere dotē. adeò q† allegāti cōtra
riū incūbit onus probādi: quod subdit ipse Purp. fore notan-
dū: quia multoties cōtingit mulieres mori in domo earū, an-
tequam per maritos traducantur ad eorum domicilium.
Hanc quippe partem amplectitur Dominus meus Rui. in
cons. 58. colu. 2. uol. 3. dicens, quòd domicilium uiri attendi-
tur pro lucro dotis dato ēt, quòd uir ductus fuerit ad domū
uxoris, dum tamen iuerit animo redeundi ad eius domum,
non autem animo perpetuò manendi in domo uxoris: quia
8 † dispositio d. l. exigere. non requirit quòd uxor actualiter ine
rit ad domum mariti, sed quòd uolente marito ire debeat,
9 quod probatur secundùm eum. Nam † nos uidemus, quòd
si statutum uiri simpliciter disponit, quòd præmoriēte uxore
maritus lucretur dotem, quòd secundùm communem opio.
lucrum uir ipse consequitur mortua uxore ēt antequā ad do
mum uiri ducatur, secundū Bar. in l. nihil. ff. ret. amot. & So-
cy. in l. cui fuerit. ff. de cond. & demō. & sic sufficit potentia, li
cet non deducatur ad actum. l. Labeo. ff. de statulib. l. si pater
mulieris. in fi. iuncta glo. in uerbo, seruiat. ff. de iu. dot. Nam
10 contracto † matrimonio mulier statim sortitur forum uiri,
etiam antequam ducatur ad eius domum, secundùm gl. sin-
gu. in l. ea quæ. la 2. ff. ad munici p. & per Alex. in d. l. cū quæ
dam puella. Ideo nimirùm si statutum uiri debet attendi di-
cto etiam casu, quo uxor moritur, antequam e uiro ducatur.
Vnde resumendo oīa supradicta cōcludēdū uidetur, quòd
si maritus tpe cōtractus matrimonii iuerit ad domum uxoris
nō aīo ibi perpetuò permanēdi, sed reuersurus ad eius domi
ciliū, q attendatur domiciliū uiri, & sic procedat dicta decisio
Bal. in d. l. cū quædā puella. Si uerò iuerit ad domum uxoris
animo ibi pꝑpetuò habitandi, quòd attēdatur domiciliū ipsius
uxoris, & ita habeat locum dictum Bal. in d. l. fi. C. si à nō cō
per. ind. & ab ista distinctione non recedas in consulendo, ac
in iudicando: quia esset contra stimulum calcitrare.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij loquens de lucro dotis secundùm commu-
nem Doct. sententiam, locum non habet, quādo alius pro mu
liere dotem dedit, & eā sibi restitui sol. mal. stipulatus est.*
2 *Amplia hanc communem etiam procedere in matre & patre
stipulante dotem sibi reddi, & nu. 3.*
4 *Idem & in tertio adiecto ad stipulandum animo donandi.*

QVÆSTIO XVII.

REFRICATVR in dubium, nunquid statutum
1 † domicilij uiri de lucro dotis locum sibi uendicet, quā
do alius pro muliere dotem dedit, & eam sibi restitui sol. ma-
tri. stipulatus est, & sequendo communem Doct. sententiam
dicatis quòd nō: quia uidetur cessare ratio. l. exigere dotem.
quòd itura sit in domicilium uiri: quia hic, cui dos restituen
da est, in dictum domicilium iturus non est, & sic cessat se-
quela fori. ita in specie decidit Bald. in rub. C. de priuil. dot.
col. 2. uers. sed statim quæro. quem sequitur Felyn. in c. 1. col.
4. uers. quartò limita. de sponsal. Crot. in repet. l. omnes po-
puli. col. 55. nu. 168. ff. de inst. & iu. Ias. in l. cunctos populos.
in 1. lectu. col. 6. uer. 3. limit. ubi loquitur in matre dotante fi
2 liam, & quæ † stipulata est dotem sibi reddi, & in 2. lectu.
colum. 15. uers. tertiò limita. Mars. in l. fin. num. 67. uers. ter-
tiò limit. ff. de iurisd. omn. iudi. & istam communem esse opi.
firmat Purp. in d. l. cunctos populos. num. 146. ubi concludit
3 per eandem rationem idem dici posse in patre stipulante † do
tem sibi reddi, iux. tamē l. quoties. ff. sol. mat. & pariter idem
4 in tertio adiecto ad † stipulandum animo donandi, iux. l. do
tis. ff. solu. mat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat de lucro dotis inter sponsum & spōsam
nondum celebrato matrimonio, an inspiciatur statutum loci
contractus, vel domicilij sponsi & nu. 3. ubi declaratur.*
2 *Sponsa de futuro non efficitur de foro viri.*

QVÆSTIO XVIII.

1 STATVTVM si disponat de lucro † dotis inter spon
sum & sponsam nondum celebrato matrimonio, an
attendatur locus contractus celebrati, uel domicilij sponsi?
Bald. in authen. omnes peregrini. colum. 1. uers. & ideo. C. cō
mu. de successio. uers. nota quòd quādo princeps. tenet, quòd

non inspiciatur domicilium viri, uerum est, quod Curt. Iun. in l.
exigere dot. in puncto iuris tenet oppositum, quod imò attenda
tur domicilium sponsi, cùm & ipsa mutatura sit domicilium;
& consequenter militet ratio d.l. exigere dotem. tamen prima
pars amplectendu uenit, quam tenuit Ias. sequendo Bal. ubi
suprà in l. 1. col. 6. uers. limita communem conclusionem, in
prima lectura. C. de sum. Trin. & fi. cath. quia sponsa non soc
titur forum spõsi, sicut uxor mariti, & in 2. lectu. col. 14. in
uers. ego limito communem doctrinam: quia per sponsalia
non attendimus locum mariti, & sic cessat ratio l. exigere.
Idem uoluit Caccialup. ibi char. 16. uers. quintus casus. Fe-
2 ly. in c. 1. col. 14. uers. limita primò. de sponsal. quia non † est
effecta de domicilio uiri. l. ea quæ. la. 2. ff. ad municip. Bald. in
quæst. statuto, in uerbo, lucrum. Alex. in addi. ad Bar. in d.l.
exigere. in fi. Cro. in l. omnes popul. col. 54. nu. 165. ff. de
iust. & iur. Barb. in rub. de consuet. col. 13. uer. & ideo si sta-
tutum. ubi refert. eleganter dictũ Bal. & in loco extraneo,
ac illud esse bene notandum. Dec. in cons. 281. col 3. Curt.
Iun. in d.l. exigere dotem. in 1. limit. & Cagnol. ibi, colu. 4.
ubi dicit hanc esse receptiorem sententiam. Mar. in l. fin. nu.
65. ff. de iurisd. om. iud. Moder. in reper. rub. de dona. inter
uir. & uxo. §. 55. col. fi. & dicit Purp. in d.l. cunctos populos.
nu. 143. quod ista opin. quæ ab omnibus indifferenter approba-
3 tur, debet † intelligi in terminis suis, quãdo sponsalia tantùm
propriè sumpta fuerunt contracta, & de lucro dotali talis spõ
sæ mortuæ ante matrimonium tractatur: quia tali casu defe-
cit conditio tacita cõtractus dotalis. l. in promittendo. in prin.
ff. de iure dot. & ideo nisi statutum sit in loco celebrati cõtra-
ctus de lucro dotali sponsus nihil retinet, etiam si in loco sui
domicilij, uel etiam uxoris, adesset statutum deferens lucrum
dotis sponso propter mortem sponsæ.

Non obstat ratio Curt. de qua suprà, quia responderi po-
test, ut dicunt Moder. Vercellen. in d.l. exigere. hoc certum
non esse, quod ipsa mutatura sit domicilium: quia posset sponsa
nuptias non contrahere, sicque in domicilium uiri non ire.
Item & quia ante contractas nuptias domicilium sponsa non
mutat, nec uxor de domo uiri efficitur, nisi post contractas
nuptias: ergo ante non est propriè uxor, nec ut uxor, de qua
loquitur l. exigere dotem. iudicanda. & ideo sequitur, quod non
attenditur domicilium sponsi, sed locus celebrati contractus,
si ibi uiget statutum, quod post mortem sponsæ sponsus lucretur
dotem, aliàs nihil lucratur.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis extans in loco domicilij viri locum non habet, si maritus dotem restituere promiserit vxori, tam in loco contractus, quàm alibi, & vbique locorum: sed communis contrà. num. 4.*

2 *Renunciatio ex verbis generalibus inducitur præsertim fauore dotis.*

3 *Contrahentes caueant, ne ex effuso sermone in promptum incidant sui periculum, declara nu. 6.*

5 *Consuetudo domicilij viri limitat restitutionem dotis, vbicunque petatur.*

7 *Renunciatio non præsumitur, vbi alia coniectura capi potest.*

8 *Statutum domicilij viri non attenditur; ubi uir & uxor in contractu expressè disposuissent, quòd in alio fieret restitutio dotis.*

9 *Pacta, quæ fauent restitutioni dotis, sunt seruanda & præsertim ea, quæ reddunt actionem dotis ad primæuam suam naturam.*

QVÆSTIO XIX.

1 QVÆSITVM fuit, An inspiciendum † sit lucrum
dotis domicilij mariti, si ipse promiserit dotem restitue-
re uxori, tam in loco contractus, quàm alibi, & ubiq; loco-
rum. Primo quidem aspectu dicendum uideretur quòd non,
ut dicit Cur. Iun. in l. exigere dotem. col. 3. uers. prima dubi-
tatio. ff. de iudi. quia uidetur cessare ratio d.l. exigere. quod desti-
nata sit solutio in loco domicilij mariti, ex quo fuit aliter per
pactum promissum per maritum, cui imputandum est, qui re
stitutionem dotis ita generaliter promiserit, cùm etiam ex
2 uerbis generalibus renunciatio inducatur, maximè † fauore
dotis. l. fin. C. de dot. promis. & per quem tex. dicit Bald. in l.
3 pactum quod dotali. col. 2. C. de collatio. quod † cauere debent
contrahentes, ne sub effuso sermone in promptum incidant
sui periculum, & præsertim cùm huiusmodi statutum sit iu-
ris communis correctorium. l. ubi adhuc. C. de iure dot. & su-
prà q. 2. Ideo in dubio censendum est, quod ex prædictis uerbis
partes uoluerint ad dispositionem iuris communis redire. l. si
unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. non autem quod attende
retur domicilium uiri.

4 Sed istis non obstantibus absq; † dubio existimamus diuer
sam sententiam ueriorem esse, ut in specie decidit Bald. in
d.l. exigere dot. in fin. ubi dicit, quod non obstantibus uerbis pro
missionis, de quibus suprà, inspiciẽdum est domicilium uiri:
quia uidetur tacitè promissa restitutio secundùm consuetudi
nem terræ mariti ex interpretatione ipsius. l. exigere. cui mini
mè renunciatum esse intelligitur per huiusmodi uerba gene-
5 ralia: quia consuetudo domicilij † uiri limitat restitutionem
dotis, ubicunq; petatur, & Bal. sequitur Alex. in addi. ad Bar.
in d.l. exigere & in cons. 101. col. 3. uol. 3. Barb. in rubr. de cõ
suetu. col. 14. nu. 52. ubi refert Pet. de Anch. ita etiam tenere
in suis reportatis in d.l. exigere. Idem uoluit Ias. in l. cunctos
populos. in 1. lectu. col. 6. in fi. dum allegat Bald. in d.l. exige-
re. in fi. & expressè in 2. lectu. col. 14. uers. extende. C. de sum.
Trin. & fi. cath. ubi inquit, se alibi nunquam legisse hoc dictũ.
Idem uoluerunt Socy. & Nico. de Otto. quos refert & sequi-
tur Caccialup. in ipsa l. cunctos popul. char. 16. col. 2. in fi. ubi
dicit, quod per dicta uerba non censetur sublata dispositio iuris
communis uolentis locum domicilij ipsius uiri attendi debe-
re in dote restituenda & eius lucro, nec esse mirandum, cum
d.l. exigere. sit fundata in eo: quia mulier nupta sequitur fo-
rum uiri. l. cùm quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. & ideo
æquum fuisse, ut domicilium uiri inspiciatur non uxoris, aut
contractus, uel instrumẽti dotalis. ipsamq; sententiam Bald.
deniq; sequuti fuerunt Mars. in l. fi. nu. 61. ff. de iurisd. omn.
iud. Purp. in d.l. cunctos populos. nu. 129. Cag. in ipsa l. exige
re. col. 7. uers. sed maior difficultas. Do. meus Ruin. in consi.
58. col. 3. in fi. uol. 3.

Non obstant modò adducta in contrarium; quia & si prin
cipalis dispositio d.l. exigere. non militet respectu loci exigen
dæ dotis, ex quo per pactum aliud fuit tamen militat in eo,
quod in fine illius legis dicitur, uidelicet, quod uxor in domicilium
uiri itura sit, & hoc est illud, in quo conclusio Bar. in d.l. exi-
gere. fundatur: quia quæritur marito statim celebrato contra-
ctu dotis ius in spe ad dictum lucrum, & obligatur ad eius-
dem dotis restitutionem cum modificatione dicti statuti, cui
minimè renunciatum fuit, & tale tempus, quo mulier est itu-
ra ad domicilium uiri, consideratur, non autem tempus solu
ti matrimonij, in quod confertur promissio de restituẽdo do
tem, ita Purp. in ipsa l. cunctos populos. nu. 129. Cag. in d.l.
exigere. col. 7. in fin. D. meus Ruin. in citato consi. 58. col. 3.

Nec est uerum, quòd per dicta uerba generalia, de resti-
tuendo dotem, censeatur prædicto statuto renunciatum, cùm
6 † ipsa renunciatio non præsumatur, ubi alia coniectura capi
potest. c. super hoc de renuncia. l. si cùm aurum. ff. de solut. &
satis est, quod dicta uerba possint operari alio respectu: quia ex-
trà proprium domicilium poterit conueniri uir, ubi aliàs si-
ne tali promissione non potuisset, & hoc imputandum sit ei,
qui utitur effuso sermone, ita. Bal. in d.l. quod dotali. Tamẽ
7 id uerum est, quando salua ratione recti sermonis † uerba ali-
ter intelligi non possent, quàm ut renunciationem inducant.
l. si de certa. l. sub prætextu. C. de transact. sed hic, ut suprà di
ctum fuit, aliter intelligi possunt. Igitur &c. & ab ista opinio
ne tanquam magis communiter recepta, tam in consulendo,
quàm in iudicando recedendum fore non putamus.

8 Limita tamen hanc † conclusionem non procedere, ubi
partes in contractu expressè disposuissent, quod in loco uxoris
fieret restitutio dotis: quia tunc extenderetur statutum illius
loci, ita concludit Alber. de Rosa. in tract. statu. in 2. par. q. 8.
in fi. ubi dicit, quod si statutum est Mutinæ, quod mortua muliere
in matrimonio, perdat totam dotem, & Regij sit statutum, quod
perdat tantùm dimidiam, & Mutinensis contraxerit matri-
monium cum Regiensi, & contractus dotis celebratus fue-
rit Mutinæ, in quo conuenit maritus restituere dotem in ciui
tate Regij, quod licèt uideatur standum esse statuto Mutinæ: ta-
men quòd seruandum est statutum Regij: quia ibi fictè uide
tur celebratus contractus ratione solutionis, quæ fieri debet
Regij. l. contraxisse. ff. de actio. & oblig. quod dictũ notandũ
fore pro cautela inquit Campeg. in tract. dot. in 5. par. q. ult.
col. fi. uers. quod limita. Idẽ uoluit Bal. in consi. 321. uol. 3. ubi

deter-

determinat, ꝙ licet attendatur quò ad lucrum dotis domici-
lium viri, in a. d. l. exigere dotem. vulgarem, licet notabilem:
tamen id uerum est, nisi aliud actum sit inter partes, puta, ꝙ a-
lius locus esset insertus restitutioni dotis. Nam pacta, quæ
9 † fauent restitutioni dotis, sunt seruanda, præserum ea, quæ
reddunt actionem dotis ad primæuam suam naturam d. l. si
vnus. §. pactus ne peteret. Quam partem etiam sequitur Fel.
in c. 1. col. 15. versi. septimò & ultimò, de sponsal. Crot. in l.
omnes populi. in fi. ff. de iust. & iur. Dec. in consi. 283. col. pe.
post Homod. in consi. suo 69 circa fi. & in consi. 402. col. 2. uer.
2. hoc idem probatur. & istam esse communem opin. fatetur
Purp. in d. l. cunctos populos. num. 129. & Cagnol. in d. l. exi-
gere. col. 7. vers. septima limitatio.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij viri attenditur, quando dos cõsistit in bo-*
nis immobilibus sitis in domicilio contractus dotis celebrata,
sed contra secundùm communem. nu. 6.
2 *Statutum Perusinum, quod defert certam partem dotis viro*
per mortem vxoris, trahitur ad bona existentia Florẽtiæ, sed
contra num 9.
3 *Hæreditas est ius incorporale.*
4 *Dos est ius vniuersale.*
5 *Statutum de lucro dotis tanquam fauorabile extenditur etiã*
quò ad bona sita extrà territorium statuentium, sed contra
num. 12.
7 *Ratio l. exigere solùm militat, quando dos consistit in quanti-*
tate, vel alia re mobili, vel immobili in loco domicilij uiri, se-
cus est si alibi, & num. 15.
8 *Pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorũ in di-*
uersis locis potest in vno decedere testatus, & in alio inte-
status.
10 *Bona habens in diuersis territorijs, quorum quodlibet habet*
bursam fiscalem separatam, si delictum commiserit, propter
quod omnia bona vbicunque sita publicentur, vnusquisque
fiscus occupat bona sui territorij.
11 *Statutum de lucro dotis locum non habet in bonis dotalibus*
existentibus extrà territorium statuentium.
13 *Statutum Bononiæ disponens, quòd mulier teneatur relinque-*
re fratri tertiam partem dotis, & augmenti, ac omnium bono
rum non extantibus ascendentibus, neque liberis, est exorbi-
tans, odiosum, & strictè intelligendum.
14 *Statutum quòd filiæ fœmina non succedant extantibus mascu-*
lis, secundùm cõmunem opin. non porrigitur ad bona sita ex-
trà territorium statuentium.

QVÆSTIO XX.

1 QVID † quando dos consistit in bonis immobilibus,
quæ sita sunt in loco, ubi contractus dotis fuit celebra-
tus. An tunc attendatur domicilium uiri, an uerò cõtractus?
Bal. in consi. 208. vol. 3. concludit, ꝙ in tali lucro inspicienda
sunt statuta vigentia in domicilio viri, & ꝙ non est curandũ,
vbi positæ sint res, quæ sint datæ in dotem, arg. l. fi. ff. de præ-
scrip. long. temp. & l. fi. C. de cõtrahen. emp. Idem tenuit ipse
Bal. in repe. l. cunctos populos. col. 30. versi. 5. quæritur. C. de
2 sum. Trin. & fide cath. vbi concludit, ꝙ si † statutum Perusi-
num vxore mortua defert certam partem dotis, uel hæredita-
tis marito, traheretur ad bona existentia Florentiæ: quia, secun
dùm eum, quando tractatur de re corporali, attenditur locus,
3 vbi res sita est, secus in † incorporali, sicut est hæreditas. l. hæ-
4 reditas. ff. de pet. hæred. & † dos quæ est ius vniuersale. l. quod
dicitur. ff. de impen. in reb. dotal. fact. & per Doct. in rub. sol.
mat. Ideo hæreditas & dos rei non cohærent. Sed si statutum
diceret, ꝙ vir lucretur immobilia, vel mobilia: tunc quia statu
tum concernit rem, attenderetur statutum loci, ubi res est si-
ta, & Bal. refert, ac sequitur Alex. in consi. 141. col. pen. uol.
7. Idem uoluit Caccialup. in d. l. cunctos populos. char. 15. co
lum. 3. uers. secundus casus. ubi inquit hoc esse de mente Do
ctorum communiter, & Ias. ibi col. 7. versi. vlt. & Purp. etiam
ibi nu. 130. qui mouetur tali ratione; quia tale statutum por-
rigit effectum suum etiam quò ad bona sita extrà territoriũ
statuentium, cùm sit fauorabile: quia factum, ut mariti fiant
5 proniores † ad ducendas uxores, ꝙ reipublicæ interest. l. 1. ff.
sol. mat. Cui sententiæ quoque assentur D. meus Rui. in cõs.
58. colum. 5. uers. 6. vol. 3. & in consi. 163. col. 2. uolu. 4. pro-
pter generalitatem. l. exigere dotem. ff. de iudi. quæ uidetur
indistinctè locum habere ea ratione: quia uxor sequitur fo-
rum uiri, & quia contraxisse dicitur maritus tanquam iturus
ad domum suam. Ideo tunc ratione contractus non sortitur
forum. l. hæres absens. §. fin. ff. de iud. & ideo cùm ipsa ratio sit
generalis ad omnem rem datam in dotem trahitur, siue sit
mobilis, siue immobilis.
6 Sed præmissis non obstantibus † contrarium censemus es-
se concludendum, ꝙ immo attendendus sit locus cõtractus,
vbi sunt bona, vt in specie dixit Bal. in l. cunctos populos. C.
de sum. Trin. & fide cath. quem sequitur Barb. in rub. de con
suetu. col. 15. uersi. limita etiam.
Nec habet obstare. l. exigere dotem. quia illud ibi est ex eo,
ꝙ maritus uidetur destinasse solutionem in loco sui domici-
lij, & non in loco contractus: cùm non esset ibi permansurus:
Ideo in loco destinatæ solutionis debet conueniri. l. contraxis-
se. ff. de actio. & oblig. quæ ratio solùm locum habet, quando
7 dos in quantitate consistit, uel † in alia re mobili. Sed quan-
do est data in dotem res immobilis in loco contractus, non vi
detur alibi destinata solutio, si res erat inæstimata. Idem uo-
luit Dec. in consil. 283. colum. 7. uers. 6. Mars. in l. fin. ff. de
iurisd. omn. iud. num. 69. Curt. Iun. in d. l. exigere. col. pe. Ias.
in d. l. cunctos populos. in 2. lectu. col. 15. vers. 5. & vlt. limita.
Cag. in d. l. exigere. col. 7. ubi attestantur hanc esse cõem opi.
Non obstant notata per Bal. in d. consi. 208. quia contra-
rium dixit idem Bal. in d. l. cunctos populos. & in c. 1. col. 2.
ff. de iura. calum. Nec est verum, quod dixit ipse Bal. in repe.
8 d. l. cunctos populos. quia respondetur, quòd † licet uerum
sit, ꝙ hæreditas & dos tanquam quid incorporale, & quid vni
uersale non concernat locum, tamen per hoc non sequitur,
ꝙ propter diuersitatem patrimoniorum subiectorum diuer-
sis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates,
non debeat fieri diuisio dictorum bonorum diuersimodè, se-
cundùm varietatem dispositionis legum uel statutorum, qui-
bus subijciuntur, vt per Alex. in consi. 128. colum. 4. in princ.
9 volum. 1. sicut videmus, ꝙ † pupillus arrogatus propter diuer
sitatem patrimoniorum, quæ habet, potest in vno decedere
testatus, & in alio intestatus. l. si arrogator. ubi glo. & Doct. ff.
de adoptio. Quæ responsio Alex. confirmatur per D. meum
Ruin. in consil. 48. colum. 2. vol. 3 vbi voluit post Pet. Cy. Bal.
Ang. & Imol. in l. ex facto proponebatur. ff. de hæred. institu.
10 † ꝙ si quis habeat bona in diuersis territorijs, quorum quod-
libet habet separatam bursam fiscalem & distinctam, & deli-
ctum commiserit, taliter quòd omnia bona ubicunque sita
publicentur, vnusquisque occupat bona sui territorij, & cum
habeatur fiscus loco hæredis. l. tutoris. C. ad l. Iul. de ui. l. 1. C.
de bon. quæ liber. l. recusare. §. si fisco. ff. ad Trebel. quilibet
fiscus agere potest in suo territorio contra debitores condem
nati, & pariter respondere tenebitur fiscus quilibet debitori-
bus sui territorij. Multa etiam allegat, quæ faciunt ad propo-
situm, quæ prætereo, cum ipsa uideri possint. & ideo constat
ex his dictam doctrinam Bald. nihil obstare huic sententiæ.
Quod cõprobatur ex dictis ipsiusmet Bald. in d. c. 1. de iura.
11 calum. ubi inquit, quòd † tale statutum de lucro dotis non
habebit locum in bonis dotalibus existentibus extrà territo-
rium statuentium: quia licet speciale sit in dote, ut sequa-
mur consuetudinem uiri d. l. exigere. tamen id uerum est in
bonis subiectis illi consuetudini, quæ dat lucrum dotis mari-
to, vel quando quantitas aut genus sunt in dote, secus si spe-
cies territorio cohærentes sint extrà territorium ipsorum sta
tuentium.
Nec potest fieri fundamentum in dictis Ias. in d. l. cunctos
populos. quia ipse fundatur in dicto Bal. in citato c. 1. de iur.
calum. ubi expressè Bal. tenet oppositum.
Minusque obstant dicta Purpura. in d. l. cunctos populos.
12 quoniam non est verum, quòd huiusmodi statutum † sit fa-
uorabile: Immo odiosum & strictè interpretandum, ut latè
demonstraui suprà quæstio. 2. post Abb. in consi. 1. colum. 2.
volum. 1. & in consil. 79. colum. 2. uolum. 2. Pro cuius confir
matione faciunt notata per Socy. in consil. 110. colum. 1. in
fi. volum. 3. ubi dicit, quòd statutum inclitæ ciuitatis Bono-
niæ, sub Rub. de dotibus restituendis, disponens quòd mulier
13 teneatur † relinquere fratri tertiam partem dotis, & augmen
ti, ac omnium bonorum non extantibus ascendentibus, neque
liberis, est exorbitans à iure communi, & odiosum; quia prohi-
bet mulierem disponere de bonis suis: quod est contra ciuilẽ
& naturalem æquitatem, quæ habet, quòd quilibet de bonis

ſuis debet ad libitum diſponere. l. in re mandata. C. manda. l. etiam. §. licet. ff. ſolu. matri. Item & ſecundò eſt contra ordinem iuris communis. l. fratris. C. de inoffi. teſt. & quia auſert liberam diſponendi facultatem. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obli. & ideo quòd ſtrictè debet intelligi in terminis tantùm, in quibus loquitur, ut minus corrigat ius commune. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. & Socy. ſequitur Pariſ. ubi etiam alios citat in conſi. aij. col. 2. in prin. uol. 3.

14 Et pro corroboratione, quòd † ſtatutum non extendatur ad bona ſua ſita extrà territorium, ſe offert communis concluſio Barto. de qua in d. l. cunctos populos. in 6. q. principali, ubi concludit, quòd ſtatutum diſponens, quòd filiæ fœminæ non ſuccedant extantibus maſculis, non porrigitur ad bona ſita extrà territorium ſtatuentium. & iſtam opinionem Barto. ut communem amplectitur Ancha. in c. canonum ſtatuta. in 18. q. uerſ. quid in ſucceſſione, & in 12. uerſ. ſed remaneret fortè, & plenius in uerſ. quarto iuxta prædicta. de conſtitut. & Alex. in conſ. 16. uol. 1. in princ. ubi atteſtatur hanc eſſe magis communem opin. Socy. in conſ. 74. col. 5. uerſ. ſed ad hoc reſpondeo tripliciter. uol. 1. Dec. in conſ. 276. col. pen. & in conſ. 314. in fin. Corn. in conſil. 83. litera H. uolum. 3. Iaſo. in conſil. 163. colum. 2. uolu. 2. Curt. Iun. in conſi. 108. colum. 9 Gozad. in conſil. 49. col. 3. Pariſ. in cõſ. 84. col. 8. uol. 1. & in cõſ. 68. in ultimo dubio, uolum. 2. & in conſ. 12. col. fin. uolu. 3. Si ergo tale ſtatutum ut odioſum non extenditur ultra fines & territorium ſtatuentium: Idem pariter dicendum in terminis huius ſtatuti, cùm militet eadem ratio, ergo & eadẽ diſpoſitio, arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & in ſpecie contra Purp. tenuit Caguol. in d. l. exigere dotem. col. 8 in prin.

Vltimò non obſtant dicta per Do. meum Ruin. in d. conſil. 163. quòd ex quo ratio d. l. exigere. eſt generalis, quòd trahi debet ad omnem dotem, tam in mobilibus, quàm in immobilibus, ſiue ſint ſita in territorio domicilij uiri, ſiue extrà:
13 quia † reſpondetur quòd ratio ipſius legis, etſi generalis ſit, tamen generaliter tantum intelligi debet quò ad bona mobilia & immobilia ſita in territorio ſtatuentium, non autem ad alibi ſita, aliàs deſtrueretur communis concluſio, de qua ſuprà, quòd ſtatutum odioſum non porrigitur ad bona alibi ſita, ex defectu poteſtatis, quæ in quocunque actu requiritur. l. com te. C. de donat. ante nup. c. ſuper eo. de offi. deleg. & ita in ſpecie dicit Bald. de quo idem Do. meus Ruin. mentionem non facit in dicto c. 1. col. 2. de treu. calum. & ita teneas hanc concluſionem tanquam ueriorem, magiſque à Doctoribus receptam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij viri loquens de lucro dotis non habet locum, ſi poſt matrimonium & contractum dotis maritus mutauit domicilium, in quo per mortem vxoris fuit diſſolutũ matrimonium: ſed in contrarium eſt communis. vt nu. 3.*

2 *Forum ſortiri & ſtatutis ligari à pari procedunt, quod tamen declaratur non procedere in terminis huius quæſtionis. vt in num. 7.*

4 *Lex ſi vxor. ff. de iud. plurib. modis declaratur, & nu. 5. & 6.*

8 *Diſpoſitio l. exigere. habet locum, ſi cauſa alibi agitaretur, quàm in domicilio viri.*

9 *Maritus, qui promiſit dotem reſtituere vxori tam in loco contractus, quàm alibi, & vbique locorum, licet alibi poſſit cõueniri: tamen quò ad lucrum dotis habebit locum domicilium ipſius viri.*

QVÆSTIO XXI.

AN ſtatutum domicilij viri, quod habebat tempore con-
1 tractus dotis, attendatur in lucro dotis, ſi poſt † contractum dotis celebratæ maritus mutauit domicilium, in quo matrimonium fuit diſſolutum per mortem vxoris. Saly. ponit hanc q. in l. cunctos populos. col. 3. verſ. item quæro ſi in ciuitate. C. de ſum. Trin. & fi. cath. & decidit, quòd non ſit inſpiciendum in reſtitutione dotis ſtatutum domicilij uiri, quod habebat tempore confecti matrimonij, ſed ſtatutum loci in quo ipſum matrimonium morte diſſolutum fuit; quia, cùm maritus lucretur dotem propter mortem vxoris, eaque mors det ius exigendi, ac ipſum contractum reſoluat, meritò locus ille debet attendi; quia nõ prius lucratur maritus, quàm eueniat caſus reſtitutionis. In domicilium ergo illud eſt collata reſtitutio. l. exigere. ff. de iudi. Idem tenet Dec. in conſil. 283. col. pen. in uerſ. ſeptimò accedit. ubi inquit, quòd ex quo vxor mortua eſt in alio loco, quam domicilij primi uiri, maritus poteſt ibi conueniri pro reſtitutione dotis per l. ſi uxor. ff. de iudi. ubi mulier, ſi diuertit à uiro legato Romæ pro dote conſequenda, poteſt eum in Vrbe conuenire: & ſic attenditur locus reſtitutionis, ut etiam dicit Fel. in c. fi. de foro compe. ergo
2 & pariter ſecundùm Dec. debet attendi ſtatutum illius † loci, in quo conueniri poteſt, cùm a pari procedant, forum ſortiri, & ſtatutis ligari.

3 Quibus non obſtantibus, quæ † verè non obſtant, tu firmiter teneas contrariam ſententiam, ꝙ attendatur primum domicilium uiri, non autem ſtatutum domicilij, in quo diſſoluitur matrimonium, ut tenuit Fel. in c. 1. col. 13. uerſ. tertia cõcluſio. de ſponſal. poſt Anto. de Butr. Cald. & Panor. ibi, per gl. in d. l. ſi uxor. quia attenditur locus obligationis ex contractu deſtinatæ, non locus obligationis purificatæ, & ſic attenditur primum domicilium uiri: obligatio enim ad dotem & dotis retentionem oritur tempore contractus conditionaliter purificanda per actum mortis: attenditur ergo locus deſtinati contractus, & obligationis tempore contractus, non locus purificatæ obligationis. Nam dato ꝙ tempore exiſtentis conditionis oriatur obligatio, uinculum tamen trahitur ad locũ cõtractus deſtinati. Idẽ uoluit Soc. in c. dilecti. col. fi. de fo. cõpe. ubi dicit hanc opin. iuſtiſſimam: quia aliàs de facili maritus poſſet defraudare hæredes uxoris. Hoc etiam tenuit Alex. in conſi. 100. col. pen. uol. 3. Caccialup. in repet. d. l. cunctos populos. char. 19. uerſ. tertius caſus. & Iaſ. ibi in 1. lectura. col. 7. uerſ. ſecundum dubium. & in 2. lectu. col. 14. uerſic. iſtam communem concluſionem. Crot. in l. Omnes populi. nu. 170. ff. de iuſti. & iure. hac ratione: quia obligatio cenſetur contracta ſecundùm conſuetudinem domicilij, quod maritus habebat tempore, quo dos fuit data, & quæ obligatio nõ poteſt uariari in præiudicium mulieris, cui ſententiæ etiam adhærent Marſ. in l. fin. col. 22. num. 62. ff. de iuriſd. om. iudi. Curt. Iun. in d. l. exigere. nu. 19. & Cag. ibi, col. 8. uerſ. tertiò ampliatur. col. 3. ubi dicit hanc eſſe receptionem ſententiam, & in uerſ. 11. limitat. Purp. in d. l. cunctos populos. nu. 124. Do. meus Rui. in conſil. 58. col. 2. in prin. col. 3. & col. 5. uerſ. ſeptimò. uol. 3.

Non obſtant, quæ ex aduerſo adducta fuere, & primò dictum Sal. in d. l. cunctos populos. quia ex authoritatibus ſuprà relatis conſtat communem opi. fore contra Salyc. cùm minimè uerum uideatur, ꝙ attendatur locus purificatæ obligationis, ſed locus obligationis ex contractu deſtinatæ.

4 Similiter non obſtat d. l. ſi uxor. quia † multis modis reſpõdetur. & primò, ꝙ ideo maritus conuenitur in urbe Romana: quia ibi contractus matrimonij fuit celebratus: Ideo nimirum ſi eo in loco põt conueniri, ſecus ſi alibi, ita Bar. in d. l. ſi uxor. poſt gl. & Doct. ubi pariter idem tenẽt Paul. & Ang. & Fel. in d. rub. de ſponſal. d. uerſ. tertia concluſio.

5 Secundò accommodatur alia reſponſio, † quòd ipſa l. ſi uxor. ſolùm locum habet, quando matrimonium fuit ſolutum diuortio, & ſic quando interuenit factum mariti: Ideo tunc amittit, quod ei conceditur uigore d. l. exigere dot. ſecus quando ſoluitur id ipſum matrimonium morte uxoris, quia tũc ceſſat ratio prædicta, & habet locum d. l. exigere. ut declarat Ant. de Butr. in d. c. 1. de ſponſal. in fi. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi uxor. in fin. quos refert & ſequitur D. meus Rui. in d. cõſi. 58. col. 5. uol. 3.

6 Tertiò & ultimò reſpondetur, † quòd licet in caſu d. l. ſi vxor. maritus Romæ poſſit conueniri, & ibi dos exigi, tamen ibi textus non aperit, quòd in lucro dotis non attendatur primum domicilium uiri, quod debet attendi ex ui d. l. exigere. quæ locum habet in domicilio, quod habebat maritus tempore contractu matrimonij, ut per Alex. in d. conſi. 100. col. 3. & Purpur. ubi ſupra num. 124. Nec habenda eſt in conſideratione illatio, quam facit Dec. in d. conſil. 283. col. pen. quòd
7 paria ſint, forum ſortiri, & ſtatutis ligari † quoniam in terminis huius quæſtionis, de qua agitur, uiribus non ſubſiſtit, ut dictum fuit ſupra in q. 15. ubi demonſtraui poſt Corna. in
8 conſi. 72. col. 2. & 3. quòd † diſpoſitio ipſius l. exigere. locum habet, & attendi debet quò ad lucrum dotis, etſi cauſa alibi agitaretur, & ſic quòd paria non ſunt forum ſortiri, & ſtatutis ligari.

Quod

Quod & comprobatur per communem conclusionem
9 † quæ habet, quòd si maritus promisit restituere dotem vxo
ri, tam in loco contractus, quàm alibi,& ubique locorum, li-
cet alibi possit conueniri, tamen quò ad ipsum lucrum dotis
attenditur domicilium uiri, ut latissimè dixi suprà quæst. 19.
Vnde ex his resultat, quòd malè sentit Dec. in d. cons. 283.
prout in specie eum reprobat Do. Rum. in d. consi. 58. uersi.
nec obstat tertiò dum dicitur, ubi in eodem casu consuluit
contra Dec. confutando omnia eius dicta in citato consi. 283.
Atque ideo sequenda est huiusmodi conclusio tanquam iuri
consona & magis amica ueritati.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum domicilij viri loquens de lucro dotis intelligitur de domicilio originis, & non habitationis, sed in contrarium est communis. vt nu. 15. & 25.*

2 *Locus originis atque domicilij ratione habitationis, ubi in persona vnius cõcurrãt in diuersis locis, præfertur locus originis*

3 *Statutum originis quando contrariatur statuto domicilij habitationis, semper attenditur statutũ loci originis, & non habitationis.*

4 *Domicilium habens in loco originis, & incolatus, si eodem tempore vocatur ad honores & munera, præfertur ciuitas originis.*

5 *Legatum si quis fecerit ciuitati suæ, cùm habeat ciuitatem originis, & habitationis, debetur ciuitati originis tanquam potentiori.*

6 *Domicilium originis non perditur, licet quis ad alium locum transferat incolatum, quia illi nec tacitè nec expressè renunciari potest, etiam si ille locus esset vilissimus, vt nu. 10. Quod ampliatur non tantùm quò ad temporalia, sed etiam ad spiritualia, num. 11. & etiam si quis staret absens per mille annos. vt nu. 13.*

7 *Item nec per adoptionem amittitur.*

8 *Nec per relegationem.*

9 *Minusque per monachationem.*

12 *Iura sanguinis sicut pactis aut voluntate dirimi non possunt, ita & naturalis origo.*

14 *Mulier, quæ est nupta extrà locum originis, non desinit esse ciuis ciuitatis originis, quò ad commoda & fauores, & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuitatis, dummodo propter id non separetur à seruitio viri.*

16 *Forum domicilij potentius est, quàm sit forum originis.*

17 *Diœcesis alienus illa propriè dicitur, in qua quis habet domicilium habitationis, licet ex origine alibi sit natus.*

18 *Diœcesani appellatione intelligitur de Diœcesano ratione domicilij habitationis.*

19 *Domicilij vel ciuitatis appellatio in dubio in statutis refertur ad ciuitatem vel domicilium habitationis, & non originis.*

20 *Domicilium proprium dicitur habitationis.*

21 *Subditus ille propriè dicitur, qui est subditus ratione domicilij potius, quàm originis.*

22 *Pisanus vel Florentinus in dubio intelligitur de eo qui habet domicilium habitationis.*

23 *Statutum loquens de Ianuensibus simpliciter, debet intelligi in propria significatione, & sic de Ianuẽsibus ratione domicilij.*

24 *Domicilium quando quis habet in vno loco, & originem in alio, & debet iudicari secundùm locũ originis vel domicilij, considerãda est subiecta materia, & si ea respicit domicilium, iudicabitur secundùm ipsum domicilium, & non secundùm originem, aliàs secus.*

25 *Lex libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. declaratur duobus modis, & numero sequenti.*

QVÆSTIO XXII.

SEQVENS quæstio est. Quia suprà sæpius in varijs,
diuersisq; quæstionibus conclusum fuit, quòd in lucro
dotis attenditur domicilium uiri & non uxoris, de quo do-
micilio intelligatur, an originis, uel habitationis? Et prima
facie dicendum uideretur, quòd huiusmodi statutum intel-
1 ligendum esset de † domicilio originis, quoniam ubi in perso-
2 nam unius concurrunt in diuersis locis † locus originis atq;
domicilij ratione habitationis præfertur locus originis. l. liber
tus. §. præscriptio. ff. ad municipia. per quem tex. dixit Roma.
in cons. 39. in fi. quòd quando statutum originis contrariatur sta
3 tuto † domicilij habitationis, semper debet attendi statutum
loci originis, quod & prius uoluisse dicit Albe. de Rosa. in l.
cũctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. per l. nulli. C. de
epis. & cler.

Secundò facit gloss. notabilis in l. 1. C. de municip. & orig.
lib. 10. & ibi Doct. ubi dicunt, quòd si habens domicilium
4 in † loco originis, & incollatus eodem tempore uocatur ab
vtraq; ciuitate ad honores & munera, quòd præfertur ciui-
tas originis, cuius causa fortior est, & ideo ex hoc infert ibi
5 Io. de Plat. quòd si quis facit † legatum suæ ciuitati, cùm ha-
beat ciuitatem originis & habitationis, quòd legatum debe-
tur ciuitati originis tanquam potentiori. Idq; etiam uolue-
runt gloss. & Doct. in l ciues. C. de incol. lib. 10.

6 Tertiò accedit. Nam † domicilium originis non perditur,
licet quis ad alium locum transferat incollatum: quia nec mu-
tare, nec illi expressè, nec tacitè renunciare potest, ut tenuit
Cum. in cons. 177. col. 3. uers. nouissimè probatur per text.
in l. assumptio. in princ. ibi, nec recusando patriam, ea qua
oriundus est. ff. ad municip. & l. origine propria neminẽ posse
uoluntate sua eximi manifestum est. C. eo. tit. de municip. &
7 orig. lib. 10. nec enim per † adoptionem mutatur, nec amittitur.
l. ordine. §. fina. ff. ad municip. l. adoptionibus. ff. de adopti. nec
8 etiam per † relegationem. gloss. in l. eius. la 2. ff. ad municip.
9 Minusq; per † monacationẽ. l. Deo nobis. C. de episc. & cler.
10 etiam si locus † originis esset uilissimus. l. fin. ubi not. C. de
11 municip. Quod quidem procedit non tantùm quò ad † tem-
poralia, uerùm etiam quò ad spiritualia. Pro quo etiam fa-
12 cit; quia sicut † iura sanguinis pactis aut uoluntate dirimi
non possunt. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. l. ius agnationis.
ff. de pac. Ita & naturalis origo. l. penul. ff. de Senato. & istud
13 adeò locum habet, quòd † si quis absens staret per mille an
nos, semper retineret domicilium originis, ut dicit Bart. in l.
quæsitum. per illum tex. ff. de leg. 3.

Quartò hæc opin. confirmatur ex eo, quod no. Bar. in l. fi.
§. idem respondet. ff. ad munici. quem sequuntur Bald. & Sal.
in l. ij. ff. de iurisd. om. iud. & D. meus Rum. in consi. 49 col.
pen. uol. 3. in quãtum vult ipse Bar. quòd mulier, quæ est nupta
14 extrà † locũ originis, nõ desinit esse ciuis, non esse ciuiuitatis
originis, quò ad cõmoda & fauores, dũmodo propter id non
separet à seruitio uiri, & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuita
tis, unde oriunda est d. l. origine. C. de munic. & orig. lib. 10.

Sed his non obstantibus contraria pars est de iure uerior,
15 videlicet † quòd uerbum domicilij uiri, debeat intelligi de do
16 micilio habitationis: quia † forum domicilij est potentius
quàm sit forũ originis, ut no. per gl. in c. statutum. §. cùm ue-
rò. de rescript. in 6. & quam pro singulari ibi ponderant Do-
17 min. & Fran. & dicunt, quòd illa propriè dicitur † diœcesis alien
ius, in qua quis habet domicilium habitationis, licet ex origi
ne alibi sit natus. Quod & uoluit Spec. in tit. de citatione. §. 1.
18 uers. & not. ubi appellatione † diœcesani, intelligi de diœcesa
no ratione domicilij habitationis. Ad idem facit, quod per ip-
sam glo. dixit Anto. de But. in cons. 21. in fin. quem sequitur
Dec. in consi. 352. col. 1. in fin. ubi tenuit, quòd in uerbis statu-
19 torum, domicilij, † uel ciuitatis appellatio in dubio refertur
ad ciuitatem uel domicilium habitationis & non originis.
Quod placuit Felyn. in c. 1. in fi. de sponsal. & Alex. in l. cùm
quædam puella. col. 3. ff. de iurisd. omn. iud. Inno. & alii Doct.
in c. fi. de foro compet. Affl. decis. 384. in fin. Dec. in l. si ea-
dem. in 2. notab. ff. de offi. assesso. Hanc quoque sententiam
20 amplexus fuit Socy. in cons. 79. col. 3. uol. 4. † ubi proprium
domicilium dicitur habitationis: ut ille propriè dicitur subdi
21 tus, qui est subditus † ratione domicilij potius, quàm origi-
nis, per gloss. in Clemen. 1. in uerbo, subditos, de foro com
pet. Idem dixit D. meus Rui. in consil. 120. num. 20. uol 4.
Quod & confirmatur ex dictis per Dec. in d. consi. 352. col. 1.
& in consil. 530. ubi uult, quòd in dubio Pisanus uel Floren-
22 tinus intelligitur de eo, qui habet † domicilium habitatio-
23 nis, subdens quòd statutum † loquens de Ianuensibus simpli
citer debet intelligi in propria significatione, secũdùm quam
Ianuenses dicuntur, qui sunt Ianuenses ratione domicilij.
Procuius corroboratione facit, quod notat Socyn. in c. fina.
col. 6. uersicu. quintò principaliter quæro. de foro competen.
quem sequitur Dec. in citato cons. 357. colum. 2. & D. meus
Rui. in consi. 120. colum. 3. uolum. 4. ubi concludit, quòd
24 quando quis in uno loco habet originem, † & in alio domici
lium, & debet iudicari secundùm locum originis, uel domici-
lij, considerãda est subiecta materia, & si ea respicit habita-

tionem & domicilium, secundùm locum domicilij & habitationis debet iudicari, & attendi non debet origo, sed subiecta materia, de qua in statuto, de quo supra: quod enim fundatur in l. exigere dotem. habet considerationem ad domicilium habitationis, quod habebat maritus tempore contractus matrimonij, ad quod mulier itura erat, vt legitur in ipsa l. exigere. Igitur secundùm domicilium habitationis, & non originis viri iudicandum erit.

25 † Sed quòd in terminis, de quibus tractatur, uerbum domicilij intelligatur de domicilio habitationis, voluit Alex. in consi. 101. col. 2. vol. 3. per rationem d. l. exigere. iuncta glo. in verbo reditura, quæ quidem est: quia mulier erat itura ad domicilium viri, & quæ ratio solùm respicit locum, in quo maritus habitat tempore dotis constitutæ. Idem tenent Bal. in consil. 31. volum. 3. Crot. in l. omnes populi. col. pen. ff. de iust. & iu. Cremen. in sing. 67. Ias. in l. si arrogator. col. 18. ff. de adoptio. in d. l. cunctos populos. col. 6. Caccialup. ibi char. 17. ac Purpura. nu. 124. Cur. Iun. in d. l. exigere. nu. 18. & Cag. col. 8. versi. nona limitatio. ubi attestatur hanc esse communem opinionem. Mars. in l. fi. nu. 63. ff. de iurisd. om. iud. D. meus Rui. in cons. 59. col. 2. & 4. versi. 4. principaliter. & in uer. præterea. uol. 3. & in consi. 59. col. 5. in prin. eo. vol. 3.

Non obstat modò tex. in d. l. libertus. §. præscriptio. vbi po
26 tentior est locus originis: quia duobus modis † respondetur per Alex. in d. cōs. 101. col. pen. Primò, quòd illud esset uerū, quando domicilium originis ita fuisset comprehensum à lege, uel statuto sicut domicilium habitationis. Sed in terminis huius quæstionis non intelligitur comprehensum, nisi domicilium habitationis d. l. exigere. in uerbo reditura.

27 † Secundò respondetur per Alex. post Bal. in l. 1. C. de municip. & orig. lib. 10 quod ratio, in qua fundatur dispositio d. §. præscriptio est: quia obligatio ad munera personalia subeunda fuit prius contracta apud locum originis: nimirum ergo si locus originis præferri debet loco alterius domicilij postea acquisiti. l. in operis. C. loca. quæ ratio cessat in casu præsenti, vbi non tractatur de obligatione munerum personalium. Quam responsionem dicit Ias. in d. l. si arrogator. col. 19. non esse obliuioni tradendam, & quam etiam sequitur idem Ias. in d. l. cunctos populos. col. 7. in prin. & D. meus Ruin. in d. consil. 120. col. fi. vol. 4.

Pariter non obstat, quòd domicilium originis quis nō perdit, sed retinet quò ad fauores, licet transferat incolatum in alium locum: quia respondetur cum Alex. in d. consil. 101. col. pen. & Cagnol. in d. l. exigere. quòd istud est uerum in se, sed non quadrat in proposito huius quæstionis: cum domicilium originis nunquam intelligatur fuisse comprehensum in dicta dispositione legis uel statuti, sed tantùm domicilium habitationis. Igitur imponendo finem huic quæstioni, tu sequere hanc partem tanquam receptiorem.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum lucri dotis domicilij viri, an locum habeat, quando contractus dotis non fuit celebratus in loco viri, nec uxoris, sed in tertio loco.*

Q V Æ S T I O X X I I I.

1 SVCCEDIT & alia quæstio. An statutum † domicilij uiri, de quo supra, locum habeat, quando contractus dotis fuisset celebratus in tertio loco, in quo nec uir, nec uxor domicilium haberet? Purp. in l. cunctos populos. col. 25. ver. secūdò declaretis. C. de sum. Trin. & fi. cath. ut referunt Moder. Vercellen. in l. exigere dotem. col. fi. in prin. ff. de iudi. uidetur tenere, quod domicilium uiri non attendatur: quia cessat ratio ipsius l. exigere. & ideo quòd res remanebit in dispositione iuris communis secundùm quod locus contractus iurijs, quæ respiciunt decisionem attendendus est. l. si fundus. ff. de euictio. quasi ista fuerit mens partium, ex quo noluerunt cōtractum facere in foro viri uel uxoris, sed in loco tertio. Quod tamen secundùm ipsos Moder. admittendum fore non arbitrantur, cum hoc sit contra rationem, de qua in d. l. exigere. in fin. cum glo. quæ est, quòd mulier itura est ad domicilium uiri, cuius forum sequitur. Item & quia: cùm maritus contraxerit tanquam statim recessurus, tertius ille locus non censetur locus contractus, nec attenditur, sed domicilium uiri, & locus contractus ille censetur, cùm ibi tacitè sit destinata solutio restitutionis dotis. Mihi autem uidetur, quòd præfati Moder. non bene mordeant Purp. cùm & ipse sequatur in d. l. cunctos populos. hanc sententiam, quod immo inspiciatur statutum domicilij viri, si eius dicta lynceo oculo considerentur. Nam ipse facit differentiam, an sponsalia sint facta de futuro, vel de præsenti: & si quidem de futuro, ut in primo casu sponsalia facta fuerint, & in tertio loco, in quo nec sponsus, nec sponsa non habebat domicilium, quod tunc ipse tenet, quod non habeat locum dispositio l. exigere dotem: cum cesset eius ratio: atque ideo quòd attenderetur ius commune, & sic locus contractus, d. l. si fundus. Si autem fuissent sponsalia de præsenti, quæ sunt matrimonium, tunc quidem: quia ius matrimonij præponderaret, attenderetur domicilium uiri per rationem ipsius l. exigere. quæ, cum sit generalis, ita militat quod cōtractus dotis fuit celebratus in tertio loco, sicut si in loco uiri uel uxoris, & sic ex istis constat Purpur. eiusdem sententiæ fuisse, cuius & ipsi Moder. Vercellen. fuere, atque ideo ipsam sententiam sequendam esse.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum expressò disponens, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur totam dotem, vel partem in præiudicium filiorum primi matrimonij secundùm communem opinionem valet.*

2 *Lex, hac edictali. C. de secund. nup. continet ius voluntarium, & positiuum nō ius necessariū & naturale, & ideo per statutum tolli potest.*

3 *Statutum derogando dictæ. l. hac edictali, & sic permittendo lucrum marito existentibus filijs ex primo matrimonio, censetur etiam permittere dationem in dotem, ex qua sequitur lucrum.*

3 *Consequens qui vult, et vult necessariū antecedens ad illud.*

5 *Lex codicillis. § mater. ff. de leg. 2. & lex, si ita quis. §. ea lege ff. de uerb. obl. declarantur.*

6 *Statutum, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem extantibus filijs primi matrimonij eis aufert legitimam.*

7 *Statutum, de quo supra, est fauorabile, vt uidua facilius virum reperire possint.*

8 *Paulus de Castro fuit unus ex compilatoribus nouorum statutorum Florentiæ.*

9 *Argumentum de pacto ad statutum negatiuè non valet, nisi quando pactum esset contra bonos mores, & nu. 10.*

Q V Æ S T I O X X I I I I.

SEQVENS dubitatio est. An statutum expressè disponens, quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij, ualeat uel ne? Prima facie uideretur dicendum, quòd tale statutum nō pos
1 sit † præiudicare filijs prioris matrimonij, sicut eis non potest præiudicari per pactum. l. hac edictali. C. de secund. nup. ubi in pacto est casus legis expressus, & refert Do. meus Ruin. in consi. 64. colum. 2. uol. 3. quòd nonnulli ita tenuerunt: tamē quia hæc opinio communiter reprobatur, ut ex infra dicendis liquidò apparebit, ideo tu teneas, quòd huiusmodi statutum ualeat, ut uoluit Bald. in l. 1. colum. 3. uer. 3. quæro. C. de inoffic. dotibus. ubi dicit, per statutum posse derogari d. l. hac edictali. & istud non recipere dubium: quia illa lex continet ius positiuum, quod per statutum tolli potest. Quod & firmat ibi Pau. de Cast. colum. 2. Idem tradit ipse Bald. in d. l. hac edictali. colum. 2. uersic. modò hic incidunt. & ibi Salyc. quæstio. 6. in fi. & Bald. in consi. 495. uolum. 5. dicens, quod ipsa lex, hac edictali. potest tolli per contrarium statutum, dummodo sit euidenter contrarium, id est incompatibile cum teno-
2 re illius legis: quia ipsa lex continet ius † uoluntarium & positiuum, non ius necessarium & naturale, iux. notata similiter in authen. sed si quis. in glo. magna. in fin. C. de secund. nup. Huicque sententiæ assentiunt Pau. de Cast. in consi. 237. col. 2. secundùm antiquam impressionem, & in consi. 192. col. 2. uol. 1. secundum nouam, & in consi. 448. col. 2. uol. 2. & Soc. in consi. 52. uol. 3. ubi in 1. col. in uersi. præterea. & in col. 2. uersi. vnde considero, refert hanc opinionē omnium, quod huiusmodi statutum sic specificè disponens potest tollere dispositionem ipsius. l. hac edictali. ex quo uerba sunt expressa & clara, in quibus nulla cadit interpretatio. l. ancillæ. C. de furt.

& ex

3 & ex ijs infert, quòd † statutum derogando dictæ legi, hac
edictali. & sic permittendo lucrum marito existentibus filijs
ex primo matrimonio, censetur etiam permittere dationem
in dotem, ex qua sequitur lucrum tanquam necessarium
4 † antecedens: quia qui vult consequens, vult & necessarium
antecedens ad illud. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de
procur. Vnde isto casu uirtute statuti alienatio non dicitur
prohibita, sed permissa, & ita tollitur, quod habetur in l.
codicillis. §. mater. ff. de lega. 2. & l. si quis. §. ea lege. ff.
de uerb. obl. quæ dicunt, quòd ille, qui prohibetur alteri
dare, tenetur facere, ut ad illam personam perueniant con-
tra iuris dispositionem: quia illa iura loquuntur in materia
5 prohibita in antecedenti uel † consequenti, secus ubi uerba
statuti sunt clara in utroq; scilicet antecedenti & consequen-
ti, ut declarat Bald. in d. consil. 495. col. 3. uersic. & hoc
etiam probatur, quem sequitur Soc. in consil. 35. in 1. q.
uol. 4. & Parisi. in consi. 91. col. pe. uol. 3. & adeò ualidum
6 erit istud statutum, quòd † ex eo potest tolli legitima filio-
rum, ut per Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. & Pau. de Cast.
in d. l. 1. C. de inoffi. doti. & Dec. in consi. 19. col. 2. & Alc.
in tract. præsumptio. in 1. regula, præsumptio. 8. nu. 5. &
Paris. in d. consil. 91. col. 3. uol. 3. & præsertim debet uale-
7 re, cum tale † statutum sit fauorabile, & inductum fauore
matrimonij, ut uiduæ facilius uirum reperire possint quod
quidem publicam utilitatem concernit, ut per Bald. in d.
consil. 495. col. 4. uers. item quia. & in fin. ubi dicit non ob-
stare, si dicatur; quòd hoc statutum contineat quandam ini-
quitatem, cùm excludat filios primi matrimonij: quia (dicit
ipse) concedo, quòd istud ius non est æquum, tamen est bo-
num secundùm situm generatiuæ. i. appetitiuæ regionis. Hoc
idem dixit Pau. de Castr. in d. l. 1. de inoffi. doti. ubi inquit se
recordari, quòd cum esset unus ex compilatoribus nouorum
8 † statutorum Florentiæ, quòd fecit poni in isto statuto & ad-
di, quòd prius non erat, uidelicet, quòd maritus lucraretur do-
tem, etiam extantibus filijs prioris matrimonij: quia uiduæ
non reperiebant maritum, quando habebant filios ex primo
uiro. Id etiam uoluit Dec. in d. consil. 19. col. 2. & Parisi. in ci-
tato cons. 91. col. 3. & inquit Alc. ubi supra, nu. 6. quòd istud
statutum factũ fuit, & iusta & rationabili causa, scilicet ut ui-
duæ citius reperiant uiros, quas (ut communiter) propter one-
ra liberorum prioris matrimonij, nisi cum maxima difficul-
tate uiri in vxores ducere nolunt, & in hanc sententiam si-
militer inclinari sunt Ias. in auth. præterea. col. 5. & ibi Dec.
in 4. notab. ac Curt. Iun. nu. 16. C. unde uir & uxor. Dec. in
consi. 195. col. 2. & in consi. 283. col. 1. Benn. in tract. exclu.
fœmi. in 3. art. princip. in 4. q. in fin. & in 6. art. princ. in 4.
membro. q. 17. Paris. in allegato consi. 91. col. 2. ubi asserit
hanc esse communem opin. Cur. Sen. in consi. 78. col. 2. & 3.
Io. de Amic. consi. 11. col. 2. & 4. D. meus Rui. in consi. 58.
col. 6. & 56. uol. 3. & in d. consi. 64. colum. 2. in princi. uol. eo.
& Augu. Bero. in quæ. 119.

Non obstat, quòd per statutum non possit præiudicari fi-
lijs primi matrimonij sicut per pactum: quoniam communis
9 est conclusio, non ualere argumentum de † pacto ad statutũ
negatiuè. l. non est singulis. ff. de reg. iur. Barto. in l. alia. §. ele-
ganter. ff. solu. matri. & in terminis nostris hoc uoluit Socy.
in d. consi. 52. col. 1. Ias. in d. auth. præterea. col. 5. C. un. uir
& ux. quia esset arguere de re minori ad maius negatiuè. Pa-
ris. in d. cons. 91. col. 4. in fin. & Ioan. de Amic. in citato cons.
11. col. 2. in fin. & Boer. in decis. 113. uol. 5. ac D. meus Rui.
in consil. 64. col. 2. ubi inquit, quòd non ualet argumen-
10 tum de pacto ad † statutum, nisi quando pactum esset con-
tra bonos mores naturales, quod non est in terminis huius
quæstionis, per nota. per Bartol. in l. omnes populi. ff. de
iusti. & iur. & sic remanet firma conclusio indifferenter à
Doctoribus recepta, quòd tale statutum ualet, prout la-
tius ex infra dicendis in sequentibus quæst. clarissimè de-
monstrabitur.

QVÆSTIO XXV.

QVID dicendum, si statutum expressè non dicat, quòd
1 maritus † lucretur dotem etiam existentibus filijs ex pri-
mo matrimonio, sed et ipsius uerbis apparere potest, quòd
uellet præiudicare filijs huiusmodi prioris matrimonij: An
idem dicendum sit, quòd per tale statutum derogatum fuerit
dispositioni d. l. hac edictali. C. de secun. nup. Socy. in consil.
35. col. 2. uol. 4. tenet, quòd si statutum specificè non dero-
get ipsi legi, hac edictali. quòd dictæ legi non censetur deroga-
tum: quia per subauditos & tacitos intellectus non debemus
2 † inducere legum correctionem, ut uoluit gloss. singul. in c.
cupientes. §. quòd si per xx. de elect. in 6. l. iubemus. C. de test. l. pri
primum. C. de appel. Sed eo casu statutum potius est reducen-
dum ad terminos iuris cõmunis, iux. not. in l. 2. C. de noxa. &
in c. cùm dilectus. de consue. Hoc idem uoluit Cur. Sen. in
consi. 78. colu. 5. in princ. ubi, inquit, quòd tale statutum non ob
stabit filijs primi matrimonij, si expressè statutum non dero
get d. l. hac edictali. vel saltem habeat clausolam, non obstan-
te aliqua lege in contrarium: quia quando ius resistit prohi-
bendo, tunc oportet, quòd statutum habeat clausulam derogato-
riam specialem, vel saltem generalem, non obstante aliqua le-
ge in contrarium, ut per Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. &
iure in 4. q. principali, uers. circa secundum. & in extrauag. ad
reprimen. in verbo non obstantibus, & refert ita aliàs fuisse
consultũ per solennem Doctorẽ D. Stephanũ Zafardũ ordi-
nariè iura canonico legentem, & primarium aduocatum ciui
tatis Papiæ. Idem dixit Io. de Amic. in consi. 11. col. pen. & fi.
3 Verùm præmissis non obstantibus † sequenda est contra-
ria sententia, quæ communis est. Nam hoc clarè uoluit Sa-
ly. in d. l. hac edictali. in 6. q. in fin. ubi uoluit dictæ legi fo-
re derogatum, si per uerba statuti potest apparere statuentes
uoluisse ei derogare, licet expressè mentionem non fecerint
de ipsa derogatione. Idem tenuit Bald. cons. 495. col. 2. uol.
5. Roma. in consi. 44. col. 3. Paul. de Castr. in consi. 192. col.
2. in fin. uol. 2. & Alexan. in addit. ad Bar. in l. 1. C. de inoffi.
doti. Socy. in consi. 53. col. 2. & seq. uol. 3. Dec. in consi. 19.
col. 2. & in cons. 283. col. 2. & in auth. præterea. in 4. notab. C.
unde uir & uxo. D. meus Rui. in cons. 59. col. pen. uolu. 3. Bo.
in decis. 113. col. pen. & fin. Augu. Bero. in quæst. sua famil.
q. 119. & hanc esse communem opin. asserit Paris. in consil.
suo 91. col. 4. uolu. 3. ubi expressè dicit, quòd licet statu-
tum specificè non deroget ipsi l. hac edictali. tamen si in se
continet uerba, ex quibus colligatur aperta mens statuen-
tium uolentium dictæ legi derogare in præiudicium filio-
rum primi matrimonij, quòd maritus consequetur lu-
crum dotis, de quo in statuto non obstantibus filijs primi
matrimonij.

Non obstant, quæ pro parte aduersa dicta fuerunt, quòd
statuentes non censentur habuisse animum derogandi dictæ
legi, & præiudicandi filijs primi matrimonij, nisi expressè
istud dicatur: quia uera est cõis conclusio, ut supra dictum
fuit, quòd imò dictę legi derogatum uidetur, quando in statu-
to sunt apposita uerba, per quæ appareat uoluisse ei derogare,
& licet non apposuerint clausulam non obstante, tamen satis
est, quòd ex uerbis statuti istud colligi & apparere possit, ut per
Soc. in d. consi. 52. & Dec. ac alios in locis supra citatis.

Nec habent obstare dicta Curtij in citato consi. 78. colum.
3. dum vult, ut derogetur dictæ legi, quòd saltem requiratur
clausula non obstante: quia respondet Paris. in d. cons. 120.
col. 4. quòd eius opinio est singularis, & non necessaria, atque
ideo non tenenda, iux. plenè not. in l. 1. ff. si cert. pet. cùm
Doctores communiter teneant absque dicta clausula sufficere,
si ex uerbis posset apparere statuentes uoluisse ei dero-
gare, & ideo huic communi adhæreas, quæ etsi durior sit,
tamen clarior reddetur ex ijs, quæ in q. seq. latissimè scrip-
ta comperientur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum tacitè derogare non potest l. hac edictali. C. de se-
cund. nupt. sed in contrarium est communis, quando ex uer-
bis statuti hoc colligi potest, ut nu. 3.*

2 *Legum correctio non est inducenda per tacitos & subauditos
intellectus.*

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. C. de secun. nupt. censetur derogatum, si sta-
tutum disponat, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus
lucretur dotem: si uxor prædecesserit cum filijs ex primo ma-
trimonio; sed contra est communis. nu. 8. & 13.*

2 *Coniunctio inseparabilis id operatur, ut cum aliquid sit lici-
tum, totum liceat.*

3 *Patria Montisferrati hodierna die est multum infelicissima*

propter bellorum tumultus & hospitationes militum.

4 *Consequens qui uult, & omne antecedens ad illud necessariò velle videtur.*

5 *Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè valet, sed non negatiuè.*

6 *Statutum quando disponit id, quod ius commune, debet aliquid vltra operari.*

7 *Princeps si concedit iudici ius inquirendi de aliquo delicto, de quo prius inquirere poterat, virtute huius priuilegij potest procedere fama non præcedente.*

9 *Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi, quando etiam est derogatorium iuris communis, & nu. 10. & num. 16. vbi declaratur.*

11 *Dos mortua vxore de iure communi debet restitui eius filijs vel hæredibus.*

12 *Statutum si disponit, quòd filiusfamilias de peculio aduentitio possit testari, est derogatorium iuris communis, & tamen interpretatur à iure communi.*

14 *Doctori attestanti de communi obseruantia nullatenus est credendum, nisi probetur.*

15 *Legi, hac edictali, derogatur, si expressè statutũ excludit filios primi matrimonij, vel si ex verbis statuti hoc colligi possit.*

17 *Statuto si cauetur, quòd victus victori in expensis condemnetur, tale statutum debet intelligi & regulari secundum ius commune nisi victus habuerit iustam causam litigandi.*

18 *Statutum disponens, nullam esse obligationem factam per mulierem sine præsentia propinquorum, recipit interpretationẽ à iure communi, vt nõ habeat locũ in obligatione necessaria.*

19 *Condictio ex statuto oritur, si statutum disponat idem, quod ius commune: & sic vltra ius commune operatur.*

QVÆSTIO XXVI.

QVIA in quæstione præcedenti dictum fuit, quod l. hac
edictali, tacitè derogari potest, si ex uerbis statuti hoc
colligatur: Dubitari contingit, an ipsi legi tacitè derogatum
1 † intelligatur stante statuto disponente, quòd vxore præmoriente
siue liberis maritus lucretur dotem, si vxor decesserit
cum filijs ex primo matrimonio, & non ex secundo? Bald. in
l. ea lege. col. 4. C. de cond. ob caus. tenet quòd sic: quia quotiescunque
principium est permissum, quod includit in se aliquid
prohibitum, debemus sequi id, quod permittitur, cuius
occasione deuenitur etiam ad prohibitum. l. ei qui soluẽdo. ff.
2 de hære. insti. l. si is qui duos. ff. de lib. leg. Nam propter † inseparabilem
coniunctionem cùm aliquid est licitum, totum licet
l. si sponsus. §. generaliter. ff. de don. inter vir. & vxor. Nec
est dignum admiratione, quod uariatio iuris aliquid sustentat,
quod partim permittat ex ordinatione hominis, & partim ex
ordinatione legis. l. si socius. ff. de manumis. testa. Præterea id,
quod non potest procedere ex uno capite, procedit ex coniunctione
duorũ capitum. l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. & posth.
Vlterius ista mulier, quantum est, sibi consuluit, quod est licitum
ei. l. Proculus. ff. de damn. infec. & licet statutum alij officiat,
hoc procedit non consilio mulieris, sed legis, ergo dicendum
uidetur, quod cùm statutum generaliter loquatur, generaliter
etiam intelligi debeat, siue de secun. nupt. siue de primis, per
tex. in l. placet. ff. de lib. & posthum. & Bald. refert ac sequitur
practicus Papien. in forma libelli, quomo. uxor agit ad dotem,
3 in uersicu. dictæ dominæ, ubi † dicit se hanc quæstionem
habuisse in Patria mea Montis ferrati, quæ hodierna die,
quæ est dies uigesimaseptima septembris Anni, M D L I. est
multum infœlicissima propter bellorum tumultus, tot tantasque
hospitationes militum, quæ adeò intollerabiles sunt,
quòd coguntur nedum pauperes, uerùm etiam & nobiles &
diuites omnem substantiam uilissimo precio uendere, ac linquere
patriam & in externas prouincias se conferre, qui mouentur
huiusmodi ratione: quia tale statutum sic disponens uidetur
remouere omne obstaculum, per quod possit impediri
4 tale lucrum. Nam qui † uult consequens uidetur uelle omne
antecedẽs ad illud necessarium. l. illud. ff. de acq. hære. Vnde
cùm statutum uelit maritum lucrari dotem, ut facilius mulieres
reperiant uiros, quibus nubere ualeant, consequens
est, quòd uult remouere obstaculum dictæ legis hac edictali,
& eorum quæ habentur in §. optimè. in auth. de nup. quod
tollere potest l. omnes populi. ff. de instit. & iure. Subdens
quoque hanc sententiam per longissimam consuetudinem
totius Italiæ fuissè approbatam. licet Bald. mutato proposito
(prout faciunt aliquando doctores) contrarium senserit in d.
l. hac edictali, quæ opinio secundùm eum licet sit magis æquitati
consona, arg. l. fœminæ. C. de secund. nup. Altera tamen
tenenda est, Idem firmat & ipse Pract. in forma libelli pro
leg. rei sing. col. 10. uer. sed pone. ubi inquit, quòd stante
dicto statuto, quod est communiter in Lombardia, si contingit,
quòd mulier moriatur in secundo matrimonio superstitibus
secundo uiro & filijs prioris matrimonij, inter quos
controuersia oritur de dote & quæratur, an secundus uir lucretur
dotem exclusis filijs ex primo matrimonio, an uerò redire
debeat ad filios excluso uiro, quod est dicendũ, filios in totũ
excludẽdos fore, & uirũ præferendũ ẽt in legitima uirtute dicti
statuti, per quod derogatur d. l. hac edictali, quia ista est
quædam alienatio inter uiuos, per quam potest filius priuari
legitima, & dicit, quod hanc partem obseruat tota Lombardia.

Confirmatur hæc opi. Nam dispositio d. l. hac edictali. in
qua sit fundamentum, loquitur, quando mulier dedit dotem
secundo uiro cum pacto, quod lucretur dotem: quo casu ille textus
uult, quod mulier non possit hoc facere per pactum, nec istud disponere
in ultima uoluntate: quia liberi prioris matrimonij
hoc impediunt, non autem loquitur dicta lex, quando ita à
statuto dispositum esset: quia dicti Doctores arguũt de pacto
5 ad statutum, quod non uidentur bene arguere: quia licet † admittatur
argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè, ut
per Doct. in l. non impossibile. ff. de pact. tamen negatiuè non
potest esse ualidũ: quia esset arguere de ze minori ad maius,
arg. l. non est singulis. ff de re. iur. & in specie hoc not. Bartol.
in l. alia. in §. eleganter. ff. sol. mat. & supra dixi in q. 24. Vnde
licet dicta lex resistat pacto mulieris, & uelit, quòd eo non
obstante maritus nihil ultra habeat, quàm unus filiorum, qui
minus habet: tamen non resistit dispositioni statutariæ.

6 Corrobatur etiam hæc sententia. Nam † quando statutum
disponit idem, quod ius commune, debet aliquid ultra ius
commune operari. l. 3. §. si tem. ff. de leg. 3. Vbi Bar. & Doct.
& Bald. in l. nullus. C. ad l. Iul. maiesta. Vbi si Princeps conce
7 dit Iudici ius inquirendi de † aliquo delicto, de quo prius inquirere
poterat, uirtute huius priuilegij potest procedere fama
non præcedente. Quod dictum extollit Roma. in l. 1. col.
15. C. de hæred. instit. & latè de hoc uideas Marsi. in rubr. de
fideiuss. nu. 302. cum seq. ergo ultra dictam l. hac edictali. debet
aliquid addere statutum, & ultra operari, ut etiam intelligatur
in muliere habente liberos ex primo matrimonio:
aliàs si nihil operaretur ultra ius commune, diceretur ius commune,
& non statutum.

Vltimò hanc etiam partem tenuerunt Anch. in repor tat.
suis in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. obli. & Camp. in tract.
dot. in 5. parte. in 10. q.

8 Præmissis tamen non obstantibus contraria pars est de † iure
uerior, quòd imò per tale statutum non derogetur dispositioni
l. hac edictali. ut decidit Barto. in d. l. hac edictali, ubi
dicit, quòd si mulier dat in dotem omnia bona secundo uirũ,
& decedat in matrimonio sine liberis, uir non potest lucrari
ex forma statuti ultra illud, quod acquiritur uni ex liberis
primi matrimonij, quod dicit menti tenendum: quia hoc
millies contingit. Idem tenet ibi Bal. post Iaco. Butr. & Docto.
Franc. de Albergo. & in c. 1. col. 1. in fi. & ibi Card. Alexã.
an mari. succe. vxo. & Saly. in ipsa l. hac edictali. in 6. q. Idem
dixit ipse Bal. in l. 1. in 3. q. C. de inoffi. dot. motus hac ratione:
quia mulier transeundo ad secunda uota, cum sit prohibita
alienare in secundum uirum plus, quàm relinquatur uni
ex filiis primi matrimonij, qui minus habiturus sit, d. l. hac
edictali. per secundum contractum fiendum cum secundo marito,
tenetur agere & curare ita & taliter, ne alienatio prædicta
sequatur ex dispositione legali. l. codicillis. §. mater. ff. de
legat. 2. ubi Docto. & per gl. in d. §. ea lege. Si ergo hoc nõ fecit,
sed uoluit dare tantam dotem, quod ex forma statuti lucrum
transcenderet mensuram legalem, quod ultra dedit quò ad
effectum lucrandi non ualet.

Secundò ista opinio probatur per §. optimè. iuncto §. seq.
in auth. de nup. ubi nec per suppositã personam, nec per machinationem
licitum est dare secũdo uiro plus, quàm habeat
unus filiorum primi matrimonij, sed si uerum esset, quod per
huiusmodi statutum derogaretur dictæ legi, de facili fieri posset
machinatio: quia uxor uiro secundo omnia dare posset in
dotem: ergo hoc casu statutum locum haberet, quasi mulier
per machinationem hoc fecisse dicatur, d. §. optimè. & facit l.
1. in prin. ff. ad Maced.

Tertiò

9 Tertiò confirmatur iſta pars : Nam † tale ſtatutum debet
recipere interpretationem paſſiuam à iure communi. l. ſi ſer.
ui veſtri. C. de noua. c. cum dilectus de conſuetu. Barto. in l.
omnes popul. in 3. q. 6. q. princ. ff. de iuſti. & iur. ergo iſtud
ſtatutum ſimpliciter deferens lucrum dotis marito debet re-
cipere interpretationem paſſiuam à d. l. hac edictali. in prin-
princip. uidelicet niſi ſuperſint filij ex primo matrimonio.
10 Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ † illa regula de recipiendo
interpretationem paſſiuam non procedit, quando ſtatutum
eſt derogatorium iuris communis : quia tunc nõ recipiet in-
terpretationem talem, ita Bald. in l. maximum uitium. in pe-
nul. col. C. de lib. præter. quem ſequitur Pau. de Caſt. in l. fi. §.
in computatione. C. de iur. delib. & Rom. conſi. 399. in pen.
col. & Alex. in conſi. 35. col. pen. uol. 6 & in conſi. 127. col. 1.
cum ſeq. eo. uolu. Sed in caſu noſtro ſtatutum deferens lucrũ
11 dotis marito, eſt derogatorium iuris communis: quia † de iu
re communi mortua uxore dos debet reſtitui eius filijs, vel
hæredibus. l. aſſiduis. C. qui pot. in pig. ha. quia ad hoc reſpõ-
det Iaſ. in auth. præterea. col. 6. in fin. ꝙ dicta limitatio eſt fal
ſa, & contra eam faciunt dicta Barto. & aliorum omnium in
l. 1. §. lex falcidia. ff. ad l. Fal. ubi ſi ſtatutum diſponit, ꝙ filiuſ-
12 familias de peculio aduentitio † poſſit teſtari & relinquere cui-
cunque voluerit, eſt derogatorium iuris communis: quia cõ
tra l. ſenium. in fin. C. qui teſta. face. poſ. & tamen interpreta-
tur à iure cõmuni, dummodo ſeptem teſtes puberes, liberi,
maſculi, & rogati interueniant per l. hac conſultiſſima, & l. ſi
vnus. cum ibi nota. C. de te ſta. & illam limitationem repreh𝑒̃
dit in ſpecie Ioa. de Imo. in l. ſi uerò. §. de viro. in 1. membro
prin. ff. ſol. matrim. Rom. ſibi contrarius in l. ſi quis priore. &
ibi latiſſimè Alex. ff. ad Treb. Idem Alex. in l. inter cætera. ff.
de lib. & poſth. & in d. §. in computatione. & per Io. de Amic.
in conſil. 11. colu. 3. Bru. in tract. exclu. fœmi. in 10. art. prin-
cip. in 4. q. col. 10. Dec. in conſi. 445. col. 8. in fin. & in termi-
nis huius quæſtionis hoc voluit Cuma. in conſi. 109. col. 2.
circa fin. & Fulg. conſi. 89. col. 2. Boer. deciſ. 113. nume. 5.
13 Vltimò hanc † quoque partem tenuerunt Saly. & Pau. de
Caſt. in d. l. 1. de inoffi. dot. & ipſe Pau. Iaſ. Dec. ac alij in au-
then. præterea. C. vnde vir, & vxor. vbi atteſtantur hanc fore
communem opinio. Fulg. in conſi. 63. col. 4. Cuma. in conſi.
109. col. pen. in fin. Pau. de Caſt. in conſi. 237. col. 2. ubi aſſe-
rit ipſam communem. Rom. in conſi. 44. col. pen. in fin. &
in conſi. 448 in fin. Abb. in conſi. 117. in fin. volum. 2. Alex.
in conſi. 124 col. 2. uolu. 5. ubi inquit, ꝙ iſta eſt communis
opinio, & ſimiliter in conſi. 122. col. 3. vol. 7. & in conſi. 158.
in prin. volu. 5. & in conſi. 142. in fin. volum. 7. Curt. Sen. in
conſi. 78. col. 4. vbi fatetur hanc eſſe magis communem, Su-
cin. in conſi. 52. col. 2. volum. 3. in conſi. 35. col. 1. volu. 4. Dec.
in conſi. 19. colum. 2. & in conſi. 283. col. 1. Cur. Iun. in con-
ſi. 122. col. 2. Io. de Amic. in d. conſi. 12. col. 3. Pariſ. in conſi.
93. in prin. volum. 3. Dom. meus Rui. in conſi. 94. col. 2. vol.
5. Boer. in deci. 113. col. 4. Aug. Bero. in q. ſuis fa. q. 119. vbi
ſuprascripti patres affirmãt hanc eſſe cõem in docto. ſententiã.
Non obſtant adducta in contrarium, & in primis doctrina
Bal. in l. ea lege: quia etſi in d. l. tenuerit, ꝙ cenſeatur deroga-
tum ipſi l. hac edictali. per ſtatutum, de quo ſupra: Tamen in
l. hac edictali. colum. 2. & in l. 1. de inoffi. dot. & in c. 1. de ma-
ri. ſucce. vao. tenuit contrarium, & communiter contra eum
tenetur, vt patet ex authoritatibus Doctorum ſupra relatis.
Nec obſtat conſuetudo totius Lombardiæ, de qua mentio
nem facit Pract. Pap. in locis ſupra citatis : quia reſpondet
Curt. Sen. in d. conſi. 78. colum. fin. quòd ſalua eius pace cõ-
trarium obſeruatur, & ꝙ ita fuit iudicatum in ciuitate Lau-
dæ ex conſi. ſuo & Dom. Vrbani Zazij & quorundam alio-
14 rum, & plus ipſi atteſtanti de † dicta communi obſeruantia
Lombardiæ nullatenus eſſe credendum niſi ea probaretur,
vt per Bald. in l. fi. C. de fideicom. & Alex. in l. poſt dotem. ff.
ſol. mat. ac Alc. in conſi. 103. & Dec. in conſi. 401. col. fin.
Non obſtat tertium argumẽtum, ꝙ diſpoſitioni l. hac edi-
ctali. licet pacto non poſſit derogari, tamen per ſtatutum po-
teſt corrigi, cum non valeat negatiuè argumentum de pacto
ad ſtatutum : quia admitto, quòd per ſtatutum poteſt tolli
15 † ipſa l. hac edictali. quando tamen expreſsè ad ipſum ſtatu-
tum excluderet filios primi matrimonij, vel ſaltem ex uerbis
ipſius poſſet colligi, ſtatuentes voluiſſe præiudicare filijs prio-
ris matrimonij, aliàs ſecus, vt per Salycetum in ipſa lege hac
edictali. in ſeata quæſtione in fin. & per alios de quibus
ſupra in quæſtione 24. & 25. ſed in caſu huius ſtatuti non
fuit expreſsè derogatum ipſi legi, nec ex verbis ipſius colligi
poteſt, ſtatuentes ita ſenſiſſe, ergo &c.
16 Non obſtat ultimum fundamentum, quòd † quando ſta-
tutum diſponit idem, quod ius commune, debet aliquid ultra
operari: quia reſpondetur, quòd ad hoc ne quis graue dam-
num patiatur, ſtatutum ſemper eſt interpretandum ſecun-
dùm ius commune, ut per glo. notab. in l. fi. §. in computatio
ne. C. de iure delibet. quam ibi approbant Bart. Bald. & cæteri
ſcriben. ſed non eſt dubium, quòd filij ex primo matrimonio
ſi dictum ſtatutum de lucranda dote non intelligeretur: quia
omnibus bonis maternis priuarentur, ergo abſque dubio ip-
ſum ſtatutum ſecundùm dictam legem eſt intelligendum. &
pro iſta opinione adducitur, quod notoit Bal. in l. terminato.
C. de fructi. & lit. expen. ubi inquit, quòd ſi ſtatuto cauetur,
17 ꝙ † uictus uictori in expenſis condemnetur, debet ſtatutum
intelligi & regulari ſecundùm ius commune, niſi victus iu-
ſtam cauſam litigandi habuerit. Quo caſu de iure non eſt ui
ctus in expenſis condemnandus. Ad idem facit, quod conſu-
18 luit Ro. in cõſi. 393. ubi conſuluit, ꝙ † ſi ſtatutum diſponat,
nullam eſſe obligationem factam per mulierem ſine præſen-
tia propinquorum recipiet interpretationem à iure commu-
ni, ut non habeat locum in obligatione neceſſaria, per l. 1. C.
quando decre. opus non eſt, & Roma. ſequitur Alex. in con-
ſil. 213. col. 2. uol. 6.
Et pro iſta opinione adduci poteſt, quod notat Alex. in cõ
ſil. 87. col. fi. uol. 7. & in conſi. 119. col. pen. ubi ſtatutum non
debet addere aliquid iuri communi, quando ex hoc affertur
graue præiudicium patri: immo fieri debet interpretatio ſecũ
dùm ius commune, etiam ſi per talem interpretationem ſta-
tutum nihil operaretur, ut per Bar. & alios in l. 4. §. prætor. ff.
de damno inſec.
19 Secundò reſpondetur, quòd ſtatutum ſatis † dicitur ali-
quid operari, cum ex eo ſit prodita noua ſpecies agendi, vide-
licet condictio ex ſtatuto, ut per Bar. & Docto. in l. 1. in prin.
ff. ad l. Falc. & Abb. in rub. de reg. in fin. & D. meum Ruin. in
conſil. 27. col. 5. in prin. & ſic ex his remanet firma. commu-
nis ſententia, ꝙ maritus non poteſt plus conſequi per mortẽ
vxoris, quàm conſequatur vnus ex filijs prioris matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Legitima filiorum primi matrimonij confunditur in portione, qua eis debetur vigore l. hac edictali. ſed contra nu. 3. & 5.*
2 *Filius quod percipit ex diſpoſitione legis ſibi computatur in legitimam debitam iure natura, quod declara procedere, vt nume. 8.*
4 *Lex nouam obligationem introducens, niſi nominatim cauerit, vt ex ſilia actione vtatur veteres eo nomine competunt actiones.*
6 *Lucrum dotis, quod facit maritus propter adulterium vxoris, reſeruatur filijs. & non imputatur in legitimam.*
7 *Declaratio glo. in verbo diuidi, in l. hac edictali.*
9 *Trebellianica expreſsè non prohibita computatur in legitimã filio, quando grauatur purè, tùm non dicatur capi contra voluntatem teſtatoris.*
10 *Trebellianica fuit inducta in fauorem teſtatorum, ut eorum hæreditates facilius adirentur.*

QVÆSTIO XXVII.

FIRMA manente concluſione, de qua ſupra, ꝙ ſecundus maritus plus non poteſt conſequi de dote quam conſequatur vnus ex filijs primi matrimonij, excitatur dubitatio, quomodo inter ipſos priuignum & uitricum diuiſio facienda ſit de ipſa dote, an in uiriles partes, an uerò ueniat prius detrahenda legitima filij primi matrimonij, & exinde de reſiduo fieri inter ipſos diuiſio iuxta formam l. hac edictali. C. de ſecun. nup.
1 Prima quidem facie dicendum uidetur, ꝙ † diuiſio deberet fieri in uiriles portiones, & ꝙ in parte filij ex primo matrimonio confundatur legitima per tex. in d. l. hac edictali. iuncta glo. in uerbo diuidi, ubi dicit glo. ꝙ quando uxor dedit ſecundo uiro centum, quæ habebat in bonis, & fecit pactum cum eo de dote lucranda, ꝙ filij ex primo matrimonio tantum reuocabunt, ut ſint æquales cum ſecundo marito: & ſic uidetur velle, ꝙ legitima confundatur in dicta parte uirili, & iſtam partem tenent Iac. de Rave. & Cy. in d. l. hac edictali, in

li, in 2. q. qui respondent ad glo. in §. optimè. in auth. de nup. quæ uidetur tenere contrarium, ut ea procedat, quando vnũ auxilium esset fortius altero: quia tunc potest consequi, quod est fortius, non autem habere vtrunque auxilium, & sic legitimam, & demum diuidere cum secundo marito viriliter. Idẽ voluit ibi Sal. in 2. q. post dictum Iac. de Raue. ac Ray. & Iacob. Butrig. dicens idem sentire gloss. 1. in §. & quoniam variè. in auth. quib. mod. effi. sui. Pro qua opinione secundùm
2 eũ, quæ sibi uidetur magis æqua, facit: quia illud quod † percipitur ex dispositione legis per filium computatur in legitimam debitam iure naturæ, vt not. gl. & ibi Bal. in l. quanquã. C. ad l. Fal. ergo illud, quod excipitur per filium primi matrimonij ex dispositione d. l. hac edictali. debet ei computari in legitimam, & sic non potest duas deductiones facere, & subdit Saly. ꝙ in consulendo non recederet ab hac opin. & idem dixit in l. quoniam præteritæ. C. de secun. nup. & hanc veriorem esse opinionem fatetur Aretin. in consi. 101. col. 1. vbi dicit, ꝙ hæc opinio est verior, & non obstare text. in ipsa l. hac edictali. in versi. ita tamen. & tex. in d. §. optimè. iuncta glo. in verbo manifestè, vbi glo. dicit, ꝙ filius habet legitimã iure naturæ, aliud autem propter delictum transeuntis ad secunda vota: quia dictus ver. ita tamen. & §. optimè. nõ contradicũt: volunt enim per prouisionem l. hac edictali. aliquid conferentis filijs primi matrimonij non tolli prouisionem alterius legis deferẽtis legitimam, & sic fauorabile filijs illam amplecti: quia concurrunt dicta iura in origine non in exactione, nisi in eo, quod plus est, sicut contigit in pluribus persecutorijs, iuxta l. qui seruum. ff. de act. & obli. nec est dicendum, ꝙ id, quod confertur per illam l. hac edictali. sit pœna: imò ex prouidentia filiorum primi coniugij, vt dicit Ioã. And. post Inn. & Hostien. in c. fi. de secun. nup. Nam si esset pœna, correcta esset authoritate Apostoli, uiro mortuo nubat mulier in domino, cui voluerit. & istam sñiam sequitur Bald. in ipsa l. hac edictali. in lectura antiqua, vbi dicit, pone, ꝙ Berta, quæ habebat quatuor filios, nupsit Titio, & dedit omnia bona in dotẽ, & decessit nõ relictis filijs ex secũdo matrimonio: Certè iste Titius erit exæquandus filijs prioris matrimonij, & ideo non lucrabitur tertiam partem vigore statuti, sed quintam: quia est uirilis portio, quia sunt quinque capita succedentium, & sic ex his uerbis Bal. uidetur, ꝙ filius ante omnia non detrahet legitimam. Quod & uoluit idem Bal. in consi. 273. uol. 2. ubi tradit, ꝙ filij primi matrimonij & maritus faciunt viriles partes. idem Bal. in consi. 276. verba statutorum. col. 2. uersi. item lucratur dimidiam partem. uol. 3. Pau. de Cast. in consi. 339. in fin. uol. 2. & hanc partem etiam ueriorem asserit Cuma. in cõsi. 109. in 3. dubio, cum qua etiam pertransit Capt. in consi. 73. circa fin. & Alex. in consi. 158. col. 3. vol. 5. Idem tenet Alex. in l. in quartam. circa fin. ff. ad l. Falc.

3 Contrarium tamen est de iure uerius. Quod † probatur primò p gl. expressam in d. §. optimè, vbi vult, ꝙ filius habeat & legitimam, & aliud remedium, & ꝙ vnum non perdatur p alterum, & ratio est: quia vnum auxilium habet iure naturæ, alterum uerò quia mater transiuit ad secunda vota, & per illã gl. dixit ibi Ang. ꝙ illud, quod lucratur filius propter transitũ matris ad secunda uota, non imputatur in legitimã: quia debet habere illud lucrũ ultra ipsam legitimã. & pro hoc facit l. quoties. ff. de act. & obli. ubi si lex nouã obligationẽ introdu-
4 cit, nisi † nominatim cauerit, vt ea sola actione utamur, & ve teres eo nomine competunt actiones: & sic auxilium utrunque, tam vetus, quàm nouũ simul cõcurrunt, cùm ad diuersa cõpetant ex diuersis causis; ergo idẽ dicendũ in terminis huius quæstionis, cùm vnũ beneficiũ descendat ex lege naturali. l. cum ratio. ff. de bo. dam. Alterum verò ex lege positiua, & Principis constitutione, seu beneficio per transitum ad secundas nuptias, ubi lex mulierem & matrem habet suspectã, ne, non modo substantiam liberorum, uerum etiam uitam filiorum secundis uotis adijciat. l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. præsertim cùm non sit ratio, quare vnum aliud confundere debeat. Idem uoluit Bal. in d. l. hac edictali. col. 3. uer. modò super isto, ubi dicit, ꝙ ista est ueritas, & ꝙ super isto passu plures consuluit, & uerum fatetur: quia ita consuluit, vt in consi. 401. col. 2. volu. 2. & in consi. 22. uol. 5. Idem Bald. in
5 quæstio. statuto. in † uerbo dos. q. 5. & ita etiam tenuit Bar. in l. 1. C. de inoffi. dot. ubi illud, quod reuocatur per dictã l. hac edictali. non cõputatur in legitimã hac ratione: quia querelæ inofficiosæ dotis, dantur ad retractandum lucrum dotis vsque ad legitimam debitam filijs, remedium verò l. hac edictali

datur ad aliud, ut in residuo filij primi matrimonij reducantur ad æqualitatem cum uitrico. & ita etiam ibi tenent Bal. & Paul. de Cast. qui dicit, ꝙ ordo erit, ut primò petatur legitima per querelam inofficiosæ dotis, & sic ante debet deduci, postea residuum æqualiter diuidatur inter liberos primi matrimonij, & secundum maritum, subdens ꝙ iste passus est quotidianus, & ꝙ temerarium esset in consulendo recedere ab hac opinione, & quòd plures habuit de facto, ut patet in consi. 173. col. 2. secundùm antiquam impressionem, & in cõsil. 348. colum. 2. uolum. 2. & in consi. 462. uolum. eo. & huic sententiæ tñ magis communi adhærent Cuma. in consi. 108. colum. fin. & Fulg. in consil. 88. colum. 2. & in consil. 97. col. 2. cum seq. ubi dicit hanc esse sequendam in iudicijs, Pau. de Cast. in consi. 359. col. 2. uol. 2. & Aret. in d. consi. 101. col. 1. ubi inquit, ꝙ non esset sibi tutum in consulendo recedere ab hac opinione, & practi. Papien. in forma libelli, quomo. vxor agit ad dot. in uersicu. dictæ dominæ. colum. pen. in fin. Cur. Sen. in consi. 78. col. 4. in fi. & Socy. in consi. 35. colum. pen. & fi. uolum. 4. ubi relatis opinionib. hincinde concludit, ꝙ cùm pro ista parte sit authoritas glo. Bartol. & Bal. qui fuerunt illuminatores iuris ciuilis in consulendo & iudicando, non esset tutum recedere ab ista opinione cum authoritas glo. cæteras antecellat, ut per Bald. in l. cum hæreditas. C. depo. In hancque conclusionem concurrit Dec. in consi. 146. col. 2. ubi pariter dicit, ꝙ esset temerarium recedere ab hac opinione. Pro cuius confirmatione allegat nota. per Bald. in c.
6 1. col. pen. uerb. sed quæro, ut lite non contestat. ubi uoluit, ꝙ † lucrum dotis, quod facit maritus propter adulterium uxoris, reseruatur filijs, & non imputatur eis in legitimam, & eã etiam amplectitur Ripa. in l. in quartam. in fi. ff. ad l. Falc. Clemens Rutil. in consi. 94. colum. 3. uolum. 5. & Aymo Crau. in consi. 142. col. 2. & in consi. 194. col. 1. cum seq. Augu. Be-
7 ro. in quæst. suis famil. q. 119.

Non obstant modò allegata in † contrarium, & primò gl. in d. l. hac edictali. in uerbo diuidi: quia respondet Fulg. in d. consi. 97. col. pen. in fi. ꝙ licet prima facie glo. uideatur velle, ut supra dictum fuit: Tamen in ueritate id non vult; quia gl. solùm notat æqualitatem filiorum primi connubij, & secundi mariti quantùm ad beneficium d. l. hac edictali. de debito autem iure naturæ nil loquitur: atque ideo ita uerè debet intelligi, ne contradicat glo. in d. §. optimè. Igitur oportet de necessitate ita eam intelligere, aliàs illæ glo. essent contrariæ, & ita etiam debere intelligi dicit Paul. de Cast. in citato consil. 462. in fi. uolum. 2.

Similiter quoque secundùm Fulg. ubi supra, intelligi debet, quod notat in d. l. quoniam præteritæ.

Non obstat, quod not. glo. in d. §. & quoniam uariæ, quia ipsa glo. facit pro hac sententia; quia ibi glossator se remittit ad not. in d. §. optimè. ubi manifestè, ut supra diximus, probatur contrarium.

Nec in dictis Butr. in d. l. hac edictali. potest fieri fundamẽtum, cùm idem sibi aduersetur in l. 1. C. de inoffi. dot. ubi tenet contrarium, dum dixit, ꝙ filijs primi matrimonij compe tit utrunque auxilium, & ꝙ vnum per alterum non tollitur, quoniam ad diuersa, & ex diuersis causis competit.

Non obstant denique dicta Bal. in locis, de quibus supra, ꝙ maritus exæquandus sit filijs prioris matrimonij: quia Bald. debet intelligi habito tantùm respectu ad d. l. hac edictali. non autem habito etiam respectu ad legitimam: quia illam retinet vltra beneficium d. l. hac edictali. prout uoluit Bal. in d. l. hac edictali. col. 3. in fi. & in dictis consil. 401. colum. 2. uolum. 2. & in consi. 22. uolum. 5. & si aliter sentiret, malè loqueretur per iura & rationes supra alleg. & contra cõem Doct. sñiam.

Vltimò non obstant dicta Salyc. & Alex. in locis supra relatis: quia Sal. communiter reprehenditur, & ad eius rationẽ, quam facit de filio, qui computat in legitimam, quod capit ex dispositione legis, respondet Crauet. in d. consil. 194. colum. 2. quòd uerum est, ꝙ illud, quod capit filius ex dispositione legis, computatur in legitimam, quando non est contra ex-
8 pressam † voluntatem testatoris, prout est Trebellianica expressè non prohibita, quæ computatur in legitimam, quando filius grauatur patrè: quia non dicitur capi contra uoluntatẽ testatoris, cum prohibere non possit, ut per Io. de Ana. in cõsil. 67. Corn. in consi. 305. col. 4. uol. 4. Dec. in consi. 257. col. fi. Sed illud, quod capiunt filij primi matrimonij, habent ex dispositione d. l. hac edictali. contra voluntatem patris captessam, & in eius odium. Ideo nullo modo retorqueri debet in

eius

eius fauorem, vt ſaltem in legitima computetur.

Rurſus Trebellianica fuit inducta in fauorem † teſtatorũ,
vt eorum hæreditates facilius adirentur, ut inſti. de fideicom.
hæred. per totum. Relictum autem factum contra l. hac edi-
ctali. accipitur per liberos primi matrimonij in odium relin-
quentis. Ideo non procedit argumẽtum de vno ad alterum,
in quo eſt diuerſa ratio: quia ex ſeparatis non bene infertur.
l. fin. ff. de calum. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Vnde cum
tot, tantiq́; partem aſſerant hanc communem, temerariumq́;
fore ab ea recedere tam in conſulendo, quàm in iudicando
Ideo tu eam ſequere, & illi adhæreas tanquam Bononien-
ſis Carocio.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio l. hac edictali. locum non habet, ſi frater, vel alia perſona extranea dederit dotem ſecũdo viro, quod declara, vt in numero 3.*

2 *Dotans poteſt prouidere de reſtitutione dotis, prout vult, & cui vult.*

QVÆSTIO XXVIII.

EXORITVR & dubium. An ſtante ſtatuto, de quo
1 † ſupra in quæſt. 26. diſpoſitio l. hac edictali. locũ habeat,
ſi frater, uel alia perſona extranea, quàm ſit uxor ſecundò vi-
ro dotem de nouo conſtituerit pro muliere ſecundò nuben-
te? Bald. in d. l. hac edictali. col. 5. verſi. ſed pone. format hanc
quæſtionem, & dicit, quod prima facie uideretur dicendum, quod ſi
alius quàm mulier dat dotem ſecundo uiro cum pacto de lu-
crando, quod filij primi matrimonij habent reuocatoriam uirtu
te ipſius l. hac edictali, quia iſta dos eſt data pro muliere: ergo
perinde eſt, ac ſi ipſa mulier dediſſet: tamen dicit ſe conſul
2 uiſſe contrarium, vbi dos data eſſet † de patrimonio dotantis:
& ratio eſt ſecundùm eum: quia dotans poteſt prouidere de
reſtitutione dotis, prout vult, & cui vult: vnde poteſt paciſci,
quod iſta dos reſtituatur ſibi, uel extraneo, uel remaneat penes
maritum. l. ex morte. in fin. ff. de pact. dota. Subdit tamen hoc
non habere locum in patre mulieris: quia eſt obligatus ad eã
dotandam. l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obliga. l. qui libe-
ros. ff. de ritu nup. & ideo dicit ſe putare, quod cùm iſta dos in-
telligatur tunc emanare de patrimonio filiæ, quòd tunc ha-
beat locum d. l. hac edictali. & iſtam opinionem Bald. refert &
ſequitur Cur. Iun. in conſi. ſuo. 122. colum. fin. & Rom. hanc
partem etiam amplectitur, licet de Bald. mentionem non fa-
ciat in conſi. 219. colum. 3. uerſic. tertiò idem demonſtratur.
quem ſequitur Sfye. in l. ſi ita quis. §. ea lege. colum. 1. ff. de
verbo. oblig. ubi expreſsè dicit, quòd extraneus poteſt pro mu
3 muliere ſecundò nubente, fraude tamen † ceſſante, dare in
dotem ſecundo marito quicquid vult: & quòd d. l. hac edicta-
li. l. nõ habebit locum: quia conſideranda eſt circa actus per-
miſſionem ſeu prohibitionem perſona dantis, & cui datur, nõ
autem perſona intermedia ſolùm, & nudum myſteriũ in dã-
do præſtans, qualis eſt mulier per tex. in l. profectitia. §. ſi quis
certam. de dona. inter vir. & vxor. & melius in l. ſed & ſi mor-
tis. uerſicu. ſed ſi proponas. ff. de leg. præſt. l. cogi. §. hi qui ſo-
lidum. ff. ad Trebell. l. cùm dotem. ff. de dote præleg. l. 1. uer-
ſicu. ſed ſi legatum. ff. ſi quis aliquem teſtam. prohibue.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali derogatum eſſe non cenſetur, ſi ſtatutum diſponat, quòd maritus præmoriente vxore ſine liberis, in omni caſu lucretur dotem. Sed contra num. 6.*

2 *Quid totum dicit nihil excludit.*

3 *Lex noua quãuis generaliter loquatur, & vtatur verbis vniuerſalibus, puta omnes, vel omni caſu, vel quilibet: tamen recipit interpretationem, per quàm minus derogetur iuri communi, quod declara, vt num. 8.*

4 *Statutum vtens dictione præciſa & taxatiua, eo non obſtante recipit interpretationem, ne fiat correctio.*

5 *Hæreditas patris non dicitur debita filijs, ſed quaſi debita, & de ea iudicatur prout de lucro, & non de damno.*

7 *Diſpoſitio vniuerſalis tantum operatur regulariter quò ad quamlibet eius ſpeciem, quantum ſpecialis quò ad ſuam ſpeciem tantum.*

9 *Venalia licet nõ veniant in legato generali facto de certis rebus tamen fallit, quando eſſet factum de omnibus rebus.*

10 *Lex obligatione generali ff. de pigno. locum non habet in obligatione vniuerſali.*

11 *Hæredis appellatione licet nõ veniant, niſi deſcendentes in feude vel emphyteuſi eccleſiaſtica, tamen id non procedit, ſi dictum fuiſſet in cõceſſione pro te & hæredibus omnibus, quia tunc veniunt etiam extranei.*

12 *Renunciatio generalis etſi ad feuda non extendatur, tamen ſecus eſt in vniuerſali*

13 *Conceſſio legitimandi ad omnia beneficia, trahitur & ad feuda.*

14 *Merum & mixtum imperium quamuis non veniat in conceſſione iuriſdictionis, tamen fallit in conceſſione de omni iuris dictione.*

QVÆSTIO. XXIX.

1 AN legi, ac edictali. derogatum eſſe † cenſeatur, ſi ſta-
tutum diſponat, quòd uxore præmoriente ſine liberis
maritus in omni caſu lucretur dotem, prout eſt in ciuitate
Mutinæ, Iaſ. in auth. præterea. colum. 7. uerſicu. aliquando &
tertiò. C. vnde uir & vxor. dicit, quod licet Rom. in conſi. 44 in 3.
dubio, teneat, quòd per illa vniuerſalia in omni caſu maritus
lucrari debeat dotem non obſtante exiſtentia filiorum ex pri-
2 mo matrimonio per regulam vulgarem, quòd † qui totum
dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & ſic quod derogatum
3 ſit ipſi legi. Tamen quòd † hoc non eſt uerum: quia lex no-
ua quamuis generaliter loquatur, & utatur uerbis vniuerſa-
libus, puta omnes, uel omni caſu, uel quilibet: tamen recipit
interpretationem, præſertim ut minus derogetur iuri com-
muni, quàm ſit poſſibile, iuxta glo. ordinariam in l. fin. & ibi
Bald. C. ſine cen. uel reliq. Barto. & alij in l. 1. §. nunciatio. ff.
de ope. noui. nun. ubi licet nunciatio noui operis poſſit fieri
omnibus diebus, tamen non intelligitur de feriatis. Cum er-
go huiuſmodi ſtatutum loquatur per uerba vniuerſalia, om-
ni caſu: tamen: ut minus derogetur iuri cõmuni, illa vniuer-
ſalitas poteſt limitari, & intelligi, niſi ſuperſint filij prioris
matrimonij. Quod confirmat Iaſo ex nut per Barto. in l. 3. §.
4 cum titulo, de adim. lega. ubi ſtatutum vtens † dictione præ-
ciſa & taxatiua, ea non obſtante, interpretationem recipit, ne
fiat correctio. Nec habet obſtare, ſecundùm eum, ſi dicatur,
quòd operabuntur illa uerba vniuerſalia, omni caſu, in ſtatu-
to ſic vniuerſaliter poſita: cùm nõ poſſimus dicere, quòd ſta-
tutum potius iudicandum ſit ſuperfluum, quàm quòd qui
indebitè damnum ſentiat, iuxta glo. Barto. & Doct. in l. fin.
§. in computatione. C. de iur. delib. quia hic filij prioris ma-
5 trimonij non patiuntur damnum, dato quòd † lucrum per-
dant: quia etiam hæreditas patris non dicitur debita, ſed qua-
ſi debita filijs, & de ea iudicatur, prout de lucro & non de dã
no, ut no. in l. 3. C. de iur. & fac. igno. quia reſpondet quòd il-
la uerba, omni caſu, poſſunt multa operari, abſque eo quòd
excludantur filij prioris matrimonij contra ius commune:
nam poſſent operari: quia ubi aliter maritus non lucraretur
dotem, niſi ſibi fuiſſet actualiter data, & ſic non lucretur do-
tem promiſſam, iuxta tradita per Barto. in l. iubemus. in §.
ſanè. C. de ſac. ſan. eccle. Item ubi aliàs maritus non lucrare-
tur dotem ſecuto matrimonio, niſi uxorem traduxiſſet, iu-
xta Barto. in l. nihil. ff. rer. amota. iſtis caſibus lucrabitur do-
tem, quamuis non actualiter datam, ſed promiſſam, ſiue ſit
ſecuta traductio ad domum, ſiue nõ, & hoc modo minus de-
rogabitur iuri cõmuni ſic intelligendo, quàm quòd filij prio-
ris matrimonij excludi debeant, & cùm Iaſ. tranſiit Dom.
Franc. de Pepis in 7. nut. Io. de Amic. in conſi. 11. colum. pen.
Boer. in deciſ. 22. num. 34.

6 Verùm iſtis non obſtantibus † altera opinio vti magis à
Doctoribus recepta amplectenda eſt, quàm in primis tenuit
Rom. in citato conſi. 44. colum. 3. uerſi. nec prædictis. ubi di-
cit attendenda eſſe illa uerba, omni caſu, vniuerſalia, quæ vi-
dentur includere lucrum dotis, ſiue ſuperexiſtentibus filijs ex
primo matrimonio, ſiue non, d. l. Iulianus. & ideo cum ſint
clara uerba ſtatuti, quòd derogetur dictæ diſpoſitioni l. hac
edictali. meritò interpretatione non indigent nec reſtrictio-
ne aliqua. l. non aliter. ff. de leg. 3. & quòd deciſio Bar. ac Bal.
in d. l. hac edictali. locum habeat, quando ſtatutum ſimplici-
ter loqueretur, ſecus ubi omni caſu uellet maritum lucrari
7 dotem, facit: quoniam † cum tunc tantum operetur hæc vni-
uerſalis diſpoſitio regulariter quò ad quamlibet eius ſpeciẽ,
quan-

quantum specialis quò ad suam speciem tantùm. l. si chorus. ff. de leg. 3. l. si duo. ff. de admi. tut. Ideo perinde habetur, ac si statutum specialiter expressisset, quod etiam filijs existentibus ex primo matrimonio secundus maritus præcedente uxore dotem lucraretur, & sequendo Rom. ita tenuit Dec. in l. omnia. in princ. ff. si cert. pet. & in consi. 76. colum. 2. & in cōsi. 195. colum. 2. 293. colum. 1. in fin. & in consi. 294. colu. 2. & 301. col. 2. & in consi. 358. col. 2. in princip. & in consi. 389. col. fin. in fin. & in consi. 471. col. 1. & 662. col. 1. & in auth. præterea, in 4. nota. C. vnde uir & uxor. & in c. sedes. col. 5. de rescrip. Curt. Iun. in consi. 85. col. 1. & in consi. 183. col. 1. in fin. Gozad. in consi. 59. colu. 3. & in consi. 76. colum. 2. Paris. in cōsi. 91. col. 3. uol. 3. ubi refert etiam ita tenuisse Socy. in cōsi. 52. colum. pen. volum. 3. & Claud. Seyse. in l. si ita quis. §. ea lege. col. 1. uer. & istā gl. ff. de uer. obli. Cur. Iun. in auth. præterea. nume. 16. C. vnde uir & uxo. Alcia. in lib. 2. ff. de uerborum signi. cha. 28. ubi inquit, quòd durum esset stantibus his uerbis, omni casu, ipsa uerba restringere, ut saluum censeatur ius liberorum primi matrimonij. Angu. Bero. in quæst. suis fami. q. 119. uersicu. tertius casus.

Non obstant adducta per Ialo. uidelicet, quòd uerba vniuersalia recipiunt restrictionem, ut minus derogent iuri cō-
8 muni: quia † responder Dec. in d. auth. præterea. in dicto 4. notab. quòd illud procedit in dispositione generali, uel vniuersali, quando resultaret absurdum, aliàs secus, ut in terminis huius quæstionis. pro quo facit, secundùm eum, quod no.
9 Barto. in l. generali. in §. uxori. de usufru. leg. ubi dicit, quod † licet in legato generali facto de certis rebus non ueniant vænalia: tamen quando sunt uerba vniuersalia: quia dicitur de omnibus, tunc ueniunt & vænalia, & pro confirmatione accedit, quod not. Dec. in d. l. omnia. col. 1. & in d. c. sedes. colum. 5. & in consi. 389. colum. pen. quem sequitur Purpu. in l. 1. num. 471. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd. ubi dicit, quòd l. obligatione generali. ff. de pign. non habet locum in eo, qui
10 † obligaret omnia bona. Facit quoque, quod dixit Bald. in c. in præsentia. col. 2. de proba. quem sequitur Alex. in consi. 30. col. fin. uolum. 5. & in consi. 195. colum. 2. uolu. 6. & Go-
11 zad. in consi. 59. num. 15. quòd † licet in feudo, uel emphyteusi ecclesiastica appellatione hæredis non ueniant, nisi descendentes iuxta id, quod habetur in c. 1. de aliena. feud. Tamen fallit, si in concessione dictum sit pro te, & hæredib. tuis omnibus: quia tunc propter illam dictionem omnibus, apparet, mentem concedentis fuisse comprehendere alios, & ideo dixit Dec. in dicto consilio 294. colum. 2. quòd appellatione hæredis ueniunt & extranei, ubi testator loquutus est de omnibus hæredibus, & in consi. 289. colum. pen. quem sequitur
12 Curt. Iun. consi. 26. colum. 4. in princ. quòd † licet generalis renunciatio non extendatur ad feuda: tamen vniuersalis extē ditur ad ipsa bona feudalia. Quod & voluit Dominus meus Ruin. in consi. 37. col. 4. in fin. uolu. 2. Quod corroboratur ex dictis ipsius Decij in consi. 76. colum. 2. quem sequitur Paris.
13 in consi. 3. num. 34. uolum. 1. vbi concessio † legitimandi ad omnia beneficia extenditur & ad feuda.

Vltimò etiam facit, quod notat Rimi. in rubr. ff. de iurisd. omn. iud. & Purpura. in l. imperium. col. 27. uersic. & notan-
14 dum est. ff. eodem tit. dicunt, quòd † licet in concessione iurisdictionis non ueniat merum & mixtum Imperium, tamen fallit, quando concessio esset facta de omni iurisdictione, quia tunc propter illam dictionem vniuersalem, omnis, ueniunt. Vnde ex his remanet firmata hæc conclusio, quòd per dicta verba, omni casu, derogatum sit dispositioni d. l. hac edictali. & per consequens quòd maritus lucrabitur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij.

S V M M A R I V M.

1 *Legi, hac edictali. non derogatur stante statuto, quòd vxore præmoriente sine filijs, ex eis maritus lucretur dotem. Sed cōtra, num 6.*

2 *Statutum simpliciter loquens de lucro dotis, non intelligitur in præiudicium filiorum primi matrimonij, quod tamen declara, ut in num. 8.*

3 *Mulier, quæ prohibetur alienare, curare debet, ne ex actu per eam celebrando sequatur alienatio ex dispositione legali, declara ut num. 10.*

4 *Statutum de lucro dotis recipit interpretationem passiuam a iure communi, quòd declara, ut num. 13.*

5 *Statutum de lucro dotis ut deroget dispositioni dictæ l. hac edictali, requiritur, ut specificè in eo dicatur, quòd stantibus filijs ex primo matrimonio maritus lucretur dotem. Sed contra, secundùm communem, nu. 14.*

7 *Natura termini restrictiui & discretiui est, ut quicquid excipit, ponat.*

9 *Lex, iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. locum non habet, ubi adducitur diuersa ratio.*

11 *Argumentum de pacto ad statutum, secundùm communem, negatiuè non valet.*

12 *Dispositio dictæ l. hac edictali. locum non habet in alienatione & dispositione necessaria.*

Q V Æ S T I O X X X.

1 ORITVR & quæstio, an per statutum, quòd † vxore præmoriente sine filijs, ex eis maritus lucretur dotem derogatum censeatur. l. hac edictali. C. de secund. nup. Vide-
2 retur dicendum quòd † non: quia statutum loquitur simpliciter: ergo non debet intelligi in præiudicium filiorum primi matrimonij, vt per Bal. & Sal. in d. l. hac edictali.

Secundò, quia tale statutum afferens lucrum secundo uiro, vt cum inclusiuè uocans non extantibus filijs ex eis, habet etiam caput inclusiuum filiorum communium, illis existentibus, & exclusiuum mariti, ut in simili tradit Bat. in l. 2. §. uidendum. ff. ad Tert. Sed quando existunt liberi communes, illi secundùm statutum admittuntur, vt cum illis filij primi matrimonij ab intestato ciuiliter succedunt, & sic quādo agitur de capite exclusiuo mariti, illa reseruatio facta à statuto reseruat ius succedendi ab intestato ipsis liberis primi matrimonij, pariter ergo uidetur, quando agitur de capite inclusiuo mariti, non existentibus liberis communibus, debet illa reseruatio intelligi etiam de iure succedendi ab intestato, ut æqualis sit determinatio & reseruatio respectu omnium filiorum, arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup.

Tertiò hoc decidit Bal. in cap. 1. col. 1. in fi. an mari. succe. vxo. vbi quærit, an per istud statutum derogetur d. l. hac edictali. & primò dicit quod sic, sicut corrigitur per legem Lombardorum: Demum concludit contrarium, quod uir non lucrabitur, nisi quatenus posset lucrari ex pacto. Hoc equidem te-
3 nuit & Soc. in consi. 35. col. 2. uol. 4. quia † mulier, quæ non potest alienare, debet curare, ne ex actu per eam celebrando alienatio sequatur ex dispositione legali. l. codicillis. §. pen. de leg. 2. l. si ita quis. §. ea lege. de uerb. obli. ergo mulier, quæ nubit, non debet constituere tantam dotem, quod ex forma statuti lucrum transcēdat ratam, quæ debetur filijs primi matrimonij.
4 Item & quia tale statutum † debet recipere interpretationem passiuam à iure communi. l. 2. C. de noxa. & sic ab ipsa l. hac edictali. Vlterius ut tollatur dispositio dictæ legis, requi-
5 ritur, quod † specificè statutum dicat, quod stantibus filijs primi matrimonij, maritus lucretur dotem. Sed hoc statutum non dicit, sed quod si non extent filij ex eodem matrimonio, quòd maritus lucretur dotem, non autem specificè loquitur, si nō extant ex eodem, sed ex primo.

Item non loquitur specificè, quando lucrando dotem plus consequeretur, quàm filij primi matrimonij contra d. l. hac edictali. quia stat hoc, quod extent filij ex primo, & maritus lucretur integram dotem, & tamen filij ex alijs bonis consequātur integram portionem, non ergo debet per tacitos & subauditos intellectus induci legum correctio, prout voluit glo. in c. cupientes. §. quòd si per 20. de electio. in 6. & glo. in l. ut liberis. C. de colla. Sed potius statutum reducendum est ad terminos iuris communis in quantum fieri potest, & subdit, quod punctualiter hanc quæstionem decidit Bald. in l. 1. C. de inoffic. dot. vbi ponit quæstionem, quando statutum disponit de lucro, si decedit sine filijs, intelligendo ex eodem matrimonio, aliàs non uerificaretur quæstio in terminis. l. hac edictali. quia deficeret conditio per existentiam liberorum: & tamē non derogatur ipsi legi, & subdit, quod Doct. communiter in similibus terminis loquuntur. Huic quoque sententiæ assentit Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princip. in 4. membro. q. 27. col. pen. in fi. Berous in quæst. suis fami. q. 119. uersi. tertius casus. Sed reuoluto mantello (ut vtar uerbis glo. in l. Papinianus exuli. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testam.) præ-
6 dictis non † obstantibus altera pars est uerior, quod immo tacitè renunciatum cēseatur dispositioni d. l. hac edictali. & sic quòd excludantur filij primi matrimonij.

Et

Et primò se offert decisio Bald. in consi. 495. colum. 3. uol.
5. vbi dicit, ꝙ si statutum disponat, ꝙ uir lucretur dotem vxo
ris præmortuæ sine filijs ex ea, ꝙ ex eo infertur, quòd filius
primi matrimonij, qui non est filius ex utroque ipsorum, ad
ipsam dotem datam secundo uiro non admittatur uirtute d.
l. hac edictali. quia uerba debent intelligi cum effectu, glo. in
l. sed hoc nisi. ff. de iure dot. Sed si diceretur, quòd filius pri-
mi matrimonij posset eam aduocare per ipsam l. hac edictali,
non haberent effectum uerba dicti statuti, quæ dicunt, quòd
maritus lucretur dotem; quia non lucratur, qui alijs restitue
re tenetur. l. aliud est capere. ff. de uerb. sign. Item in col. pen.
in uer. præsupposita igitur ualentia statuti, ad demonstratio-
nem, quòd non habeat locum d. l. hac edictali. arguit hoc mo-
do, quòd supposita potestate, quòd statutum possit tollere di
spositionem ipsius legis, si statutum defert lucrum marito to
tius dotis, non extantibus liberis ex eis, quòd maritus lucra-
tur dotem ipsis filijs ex eis non existentibus, & quòd istud ar-
gumentum concludit formaliter. Nam maior patet ex uerbis
statuti: minor est uera in facto. Igitur cõclusio est necessaria,
si enim possimus istud statutum glossare subaudiendo ibi, ex
eis, supple nec ex alio matrimonio, ista esset glo. ceruotina, &
extranea. præterea si subaudiremus hoc, esset sensus, quòd ex-
tantibus ex alio matrimonio liberis, vir nihil lucraretur, quod
est falsum.

Præterea confirmatur hæc opinio secundùm eum. Nam
in isto casu non potest misceri ius commune cum iure muni-
cipali propter illud verbum, ex eis, quod est terminus restri-
7 ctiuus & discretiuus, de cuius natura est, quicquid † excipis,
ponit. l. quæsitum. §. idem respondet, & ibi not. ff. de fun. in-
struct. Ergo filij primi matrimonij non derogant prouiden-
tiæ statuti. Hoc idem uoluit Rom. in consi. 44. col. 1. ubi in-
quit, quòd stante statuto, de quo supra, si vxor decesserit sine
liberis ex eis relictis, tamen filijs ex altero matrimonio, quòd
habet locum dispositio ipsius statuti, ex quo uerba sunt cla-
ra. l. accusare. §. omnib. ff. de accusat. l. cùm in plures. §. lege.
ff. loca. Idem etiam tenuit post Bald. & Roma. de quibus su-
prà, Socy. in consi. 52. colum. penul. uolum. 3 qui confirmat
hanc sententiam alia ratione. Nam si uerum esset, quòd filij
prioris matrimonij habeant impedire huiusmodi lucrum, sa-
tis fuisset dicere, quòd uxore prædecedente sine liberis mari-
tus lucretur dotem: quia ex quo dicebatur decedere cùm libe
ris, maritus non fuisset lucratus. l. ex facto. §. pen. ff. ad Treb.
Igitur illa verba, ex eis, superfluò fuissent apposita, & nihil
operarentur, iuxta l. si quando. ff. de lega. 1. Igitur, ut euite-
tur superfluitas, censentur apposita ad exclusionem filiorum
primi matrimonij, vt non sint impedimento lucro, quod de-
fertur marito, & subdit Socy. quòd ista est uera opinio, licet
contrarium videatur sentire Bal. in dicto c. 1. an maritus suc-
cedat uxo. quam etiam amplectitur Parisi. qui in terminis hu
ius statuti consuluit in consi. suo 91. volum. 3. vbi in 4. colu.
versicu. & etiam quoniam. dicit, quòd ex quo tale statutũ so-
lùm admittit filios ex illo matrimonio, & in tali lucro eos re-
seruat & excepuat, quòd talis reseruatio & exceptio facta de
liberis ex eis confirmat regulam in alijs filijs nõ exceptuatis,
& sic in illis ex primo matrimonio, vulgata l. quæsitum. §. de-
nique. ff. de fund. instru.

Sed vltra Socy. & Parisi. in terminis adduco decisionẽ Pet.
de Anch. de quo ipsi mentionem non faciunt, in consil. 380.
vbi expressè dicit, quòd si statuto caueatur, quòd decedente
muliere sine filijs ex eo matrimonio tempore obitus sui re-
maneat dimidia pars suarum dotium penes maritum, quòd
virtute ipsius statuti non obstantibus filijs ex primo matrimo
nio maritus lucrabitur dotem, & subdit æquum fore, dictum
statutum seruari: quia in eo versatur publici iuris ratio, vt sic
contenti lucro dimidiæ dotis muliere decedente in secundo
matrimonio sine liberis ex eo uiri magis prouocentur ad ma
trimonia contrahenda.

Non obstant modò adducta in contrarium. Et in primis,
8 quòd † statutum loquitur simpliciter: quia respondetur, ꝙ
argumentum procederet, quãdo statutum simpliciter loque-
retur. Secus autem quando ex verbis statuti appareret, sta-
tuentes uoluisse derogare dicta l. hac edictali. in præiudi-
cium filiorum primi matrimonij: ut est casus quæstionis no-
stræ: tunc enim non recipit restrictionem, nec interpretatio-
nem à iure communi, ut per Saly. in d. l. hac edictali. in 6. q.
in fin. & per alios, de quibus suprà in q. 25.

Non obstat secundũ argumentum, in quo dicebatur statu-
tum excepuare filios ex illo, & eodem matrimonio, quibus
extantibus vnà cum eis poterant succedere filij primi matri-
monij: vnde idem quando non extant filij ex eis, sed solùm
ex primo matrimonio, ut æqualis sit determinatio: quoniam
ad hoc dicunt Dec. in consil. 283. colum. 3. versi. secundò non
obstat. & uersi. 3. non obstat. & Paris. in d. cons. 91. col. penul.
versi. non obstat quartum. ad hoc est manifesta responsio. Nã
quando extant communes liberi, ideo maritus non admitti-
tur: quia conditio requisita à lege municipali nõ uerificatur,
& ideo cum simus extrà statuti terminos, & sic in casu omis-
so, ac in mera dispositione iuris, nimirum si ueniunt liberi pri
mi matrimonij cum liberis communibus, sed quando sunt
tantùm liberi ex primo matrimonio, maritus lucratur dotẽ,
& ipsi excluduntur à successione, & ideo talis æquiparatio fie
ri non potest: quia uerba statuti repugnant: quæ manifestam
faciunt differentiam inter filios communes, & liberos primi
9 matrimonij. & sic d. l. iam hoc iure. non † potest procedere in
casu isto: quia non habet locum, ubi est diuersa ratio inter
vnum casum & alium, ut notat Imol. in l. Caius. colum. 3. ff.
sol. matr. & Doct. in d. l. iam hoc iure, prout in terminis uisis:
quoniam in capite exclusiuo mariti existentibus liberis com-
munibus ueniunt omnes liberi æqualiter ad successionem ab
intestato: quia tali casu inter ipsos communes liberos vtrius-
que matrimonij à statuto nil innouatur, sed in capite inclusi-
uo mariti non extantibus communibus liberis à statuto quid
innouatur: quia excluduntur liberi primi matrimonij. Igitur
nimirum si cessat argumentum æquiparationis, & ad illud, ꝙ
inter filios debet esse æqualis determinatio, secundùm eos pa-
riter respondetur, quòd adest diuersa ratio in uno casu, & in
alio, quando nulli extant ex secundo matrimonio, sed tantũ
ex primo: Item & quando extant ex vtroque, & quia in casu,
de quo quæritur, nullus extat ex secundo, quem casum excep
tuat statutum, sed solùm extãt ex primo, quod statutum ex-
cludit, & eo in casu lucrum defert secundo marito, meritò de
casu ad casum non uenit arguendum. Immo plus uoluit Pa-
ris. ubi suprà, ꝙ etiam si filij extarent ex utroque, adhuc illi
tantùm ex secundo matrimonio deberent admitti, exclusis
filijs ex primo, & hoc uirtute statuti fauorem præstantis istis
filijs ex secundo, & excludentis illos ex primo, quod quidem
fieri potest, ut per Soc. in d. cons. 52. col. pen. & fina.

Ad dictum Bald. in d. c. 1. an mari. succe. uxo. respondetur
per Paris. ubi suprà, & primò, quòd Bald. ibi non determinat
quæstionem, sed se remittit ad dicta per eum in d. l. hac edi-
ctali. ubi nihil dicit, & si aliquid diceret, idem Bal. consulendo
tenuit contrarium in dicto consil. 495. per totum, ubi latissi-
mè disputat hanc quæst. & ipsa opinio, de qua in d. consil. est
tenenda, tanquam magis deliberata & consulta, ut tradit Bar
tol. in l. si pater. C. de institu. & substi. & Alex. in consi. 186.
col. 12. versi. decimoquintò non obstant. uol. 2. & Cur. Sen. in
cons. 77. in fi. & Bald. ubi supra in specie reprehendit Soc. in
d. cons. 52. col. pen.

10 Non obstat quartum fundamentum, ꝙ † mulier debet eu
tare, ꝙ secundo uiro plus non concedatur, quam continetur
in dispositione d. l. hac edictali. quæ alienatio & dispositio ne-
dum pacto, sed etiam per dispositionem statutariam & lega-
lem uidetur sibi prohibita: quia respondetur secundùm com
munem opinionem, de qua per Soc. in d. consil. 52. colum. 1.
11 & Paris. in d. cons. 91. colum. 4. in fi. ꝙ non † ualet argumen
tum de pacto ad statutum negatiuè, ut per Bar. in l. alia. § ele
ganter. ff. solu. matrimo. Vnde licet pacto non possit contra
dispositionem d. l. hac edictali. in præiudicium filiorum primi
matrimonij alienare & disponere; tamen bene potest ex dispo
sitione statutaria istud induci, & derogari d. l. hac edictali. ut
etiam dixit Anch. in citato cons. 380. colum. 3. Item quia di-
12 spositio ipsius legis non habet locum † in alienatione, & dispo
sitione necessaria, ut per Bal. in d. cons. 495. col. 5. & Rom. in
cons. 219. quem sequitur Claud. in l. si quis ita. §. ex lege. col.
2. ver. & istam glo. ff. de uerb. obl. prout est ista alienatio, quæ
fit uirtute statuti; cum statutum derogando d. l. hac edictali.
permittat lucrum secundo marito in præiudicium filiorum
primi matrimonij, & consequenter videtur permittere datio-
nem in dotem, ex qua sequitur lucrum tanquam necessariũ
antecedens, qui enim vult consequens, necessariò vult añs ad
illud. l. illud. ff. de aeq. hæred. Vnde isto casu alienatio uirtu-
te statuti non dicitur prohibita, sed permissa, & ita tollitur,
quod habetur in d. l. codicillis. §. fi. & per gl. in d. §. ex lege. Nã
illa locum habent in materia prohibita in antecedenti, & con
sequenti.

sequenti. Secus ubi promissio consideraris verbis statuti clara conceditur in antecedenti & consequenti: quia cùm ea verbis statuti sit derogatū ipsi l. hac edictali. prohibitio, de qua ibi, penitus cessat. ita Bald. in citato consil. 495. col. 5. versicu. nec obstat. & Socy. in allegato consi. 52. & Parisi. in præfato consi. 91. col. penul.

13 Non obstat, quòd † statutum recipere debeat interpretationem passiuam à iure communi, & sic à d. l. hac edictali. qa respondetur secundùm Socy. in d. consi. 52. colu. fin. hoc esse uerum, nisi ex uerbis statuti constaret, q̄ statuentes uelint recedere à iure communi: quia tunc non recipiet talem interpretationem, aliàs secus. & inquit, quòd hæc fuit distinctio Ioann. de Imo. in l. si verò. §. de uiro. ff. solut. mat. in materia interpretationis restrictiuæ vbi, quando quæritur, an lex uel statutum generaliter loquens recipiat interpretationem restrictiuam per regulam iuris communis, distinguit, quòd aut cōstat de mente legis nouæ, quòd voluerit corrigere legem antiquam in materia, de qua quæritur: & tunc non recipit restrictionem, argum. l. 1. §. generaliter. ff. de lega. præstan. Si uerò non cōstat de mente, q̄ uoluerit corrigere materiam, de qua quæritur, licet in alia materia corrigat, & tunc lex noua distinguī debet per legem antiquam, auth. offeratur. cum gloss. C. de lit. contest. uel quando, si non fieret restrictio, quis indebitè damnum pateretur, iuxta notata in l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. Sed in casu huiusmodi quæstionis, vt suprà dictum fuit, satis dicitur constare, quòd statutum uoluerit corrigere ius commune. Igitur restrictio fieri non debet: quia statutū vult, quòd si vxor decesserit sine filijs ex eo matrimonio maritus lucretur dotem, quod est contra ius commune. Igitur non debet restringi per id ipsum ius commune, præsertim. quia illa uerba, ex eis, nihil operarentur, contra l. si quando. de legat. primo.

Non obstat, q̄ per statutum non derogatur d. l. hac edictali. & sic non fit præiudicium filijs primi matrimonij, nisi expressè istud dicatur: quoniam uera & communis conclusio
14 est in † contrarium, quòd imò ipsi legi derogatur, si ex verbis statuti potest apparere statuentes voluisse derogare, licet expressè de ipsa derogatione mentionem non fecerint, nec de filijs primi matrimonij, vt per Salyc. in d. l. hac edictali. in 6. q. in fine & per ea quæ dixi suprà in q. 25.

Non obstat vltimo loco authoritas Bald. in d. l. 1. C. de inoffi. dot. quoniam, ut dicit Parisi. in iam sæpius allegato consi. 91. colum. fin. Bald. ibi uerbum nullum dicit quò ad terminos huius quæstionis, & sic ex his constat, ut subdit Parisi. q̄ non est curandum de dictis per Soc. in d. consi. 35. cùm ipsemet contrarium punctualiter tenuerit in terminis huius statuti in d. consi. 52. cuius opini. tanquam magis deliberata & copiosius examinata est sequenda, ex eo etiam, quòd rationes, quæ per eū ibi adducuntur, sunt efficacissimæ, & in quo respondet omnibus in contrarium adductis, de quibus in d. consi. 35. & ideo tu sequere hanc sententiam, quam dicit esse veram, & secundam Socyn. citato consi. 52. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd muliere prædecedente sine filijs maritus nihil teneatur restituere de dote, non corrigit l. hac edictali. C. de secund. nupt. Sed contra num. 11.*
2 *Casus omissus à statuto remanet in dispositione iuris communis, quod declara, vt num. 12.*
3 *Verba generalia statuti & absoluta generaliter intelligi debent: & à verbis eius non est recedendum, etiam quòd essemus in materia odiosa, quando proprietas verborum hoc requireret.*
4 *Verba vniuersalia statuti de lucro dotis faciunt includi ea, quæ aliàs non includerentur.*
5 *Statutum, quòd maritus præmoriente vxore in omni casu lucretur dotem, excludit filios primi matrimonij.*
6 *Idem quando statutum defert totam dotem.*
7 *Verba negatiua sunt maioris virtutis quàm affirmatiua: quia negatiua intensius negat, quàm affirmatiua affirmet.*
8 *Dispositio affirmatiua licet verificetur in primo actu, secus est in negatiua, quæ porrigitur in infinitum.*
9 *Testator si aliquid reliquit filiæ vltra legitimam, & mandauit, quòd non nuberet nisi mercatori, vel filio mercatoris, aliàs quod perdat legatum, si ipsa primò nupsit mercatori, & eo mortuo nobili non mercatori perdit legatum.*
10 *Verba statuti sunt intelligenda, ne sint superflua, sed vt aliquid operentur, maximè quando aliquis sanus intellectus aliquid importans, etiam si sit contra ius commune, potest ei dari, & præsertim vbi verba sunt vniuersalia.*

QVÆSTIO XXXI.

QVÆRITVR etiam. An statutum disponens, q̄
1 † muliere prædecedente maritus nihil teneatur de dote restituere, corrigat l. hac edictali. C. de secon. nup. & sic excludat filios primi matrimonij? Et uidetur dicendum quòd non: quia huiusmodi statutum non loquitur in casu, in quo extant filij ex primo matrimonio: Vnde iste casus non intelligitur in statuto comprehensus, sed ab illo exceptus, & ex[illegible]sus: Quo casu cum verba respectu personarum sint indefinitè prolata, cùm non exprimantur personæ, quibus restitutio fieri prohibetur, licet respectu rei, idest dotis, sint vniuersalia propter illud uerbum, nihil, ut in l. fina. ff. de liber. & posthu. sequitur, quòd iste casus tanquam omissus à statuto remanere
2 re debet † in dispositione iuris communis & sic, l. hac edictali. per quàm plus non debetur marito quàm vni ex filijs primi matrimonij, & ita ex his decidit Domin. meus Ruin. in consi. 63. colum. 2. in fin. uolum. 3.

Quibus tamen non obstantibus contrariam sententiā tanquam magis amicam veritati tenendam existimamus. Et pri-
3 mò: qa † verba statuti, quòd maritus nihil de dote restituat, sunt generalia & absoluta, siue extent filij, siue non, ergo generaliter intelligi debent l. 1. § generaliter. ff. de lega. præstan. & à uerbis ipsius non est recedendum. l. quod constitutum. ff. de mili. testa. dato quòd essemus in materia odiosa, quando uerborum proprietas hoc requirere uideretur. l. cum lege. ubi Areti. n. ff. de testa. Bald. in consi. 1. in titu. de consanguin. & affi. Sed à fortiori, ubi materia est fauorabilis, prout in casu huiusmodi quæstionis, ubi tale statutum excludens expressè uel tacitè filios ex primo matrimonio inductū fuit, vt suprà dixi in q. 24. in fauorem uiduarum, quæ uiros non reperiebant. Igitur per tale statutum excludendi ueniunt filij primi matrimonij, & per consequens maritus ad lucrum dotis admittendus.

4 Secundò probatur ista opinio: Nam quòd † nihil de dote restituatur, sunt uerba vniuersalia, quæ verba faciunt includi, quæ aliàs non includerentur, ut per Barto. in l. generali. §. vxori. ff. de usufruct. lega. & dominum meum Ruin. in consi. 149. num. 10. uolum. 2. & in terminis de lucro dotis, hoc voluerunt Rom. in consi. 44. colum. 3. Dec. in l. omnia. ff. si certum peta. & alij de quibus suprà in quæst. 29. ubi statutum
5 disponens, quòd † maritus præmoriente vxore in omni casu lucretur dotem, propter illa uerba vniuersalia, in omni casu,
6 excludit filios primi matrimonij. Item similiter quādo † defert statutum totam dotem marito, vt per Paul. de Castr. in consi. 192. colum. 2. uolum. 1. ergo & idem dicendum est, quādo disponit, quòd nihil de dote restituatur.

7 Tertiò confirmatur hæc sententia: Nam uerba † negatiua sunt maioris uirtutis quàm affirmatiua: quoniam negatiua intensius negat, quàm affirmatiua affirmet, ut est glo. in c.
8 cùm dilectus. de consuetu. Hinc uidemus, quòd † licet dispositio affirmatiua verificetur in primo actu. l. boues. §. hoc sermone. ff. de uerbo. sign. tamen secus est in negatiua, quæ porrigitur in infinitum, ut est gloss. fin. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonst. quam sequitur Oldrad. in consi. 16. incip.
9 Thema, per quam ipse consuluit, quòd † si testator aliquid reliquit filiæ ultra legitimam, & mandauit, quòd non nuberet, nisi mercatori, uel filio mercatoris, aliàs perdat legatum: si ipsa primò nupsit mercatori, & eo mortuo nobili non mercatori, quòd perdit legatum, & istam limitationem dicit alibi non legisse Iaso. in l. duobus. §. ei qui. ff. de iureiur. quā etiam sequitur Paul. de Castr. in d. l. hoc genus. qui dicit, q̄ ex illo consi. Abbas habuit magnum honorem. & idem tenet Ial. in l. diuortio. in §. quod in anno. colum. fin. ff. solut. matr. & Dec. in consi. 617. colum. 1. Sed statuta disponentia affirmatiuè, quòd maritus lucretur in omni casu dotem, uel q̄ lucretur totam dotem, excludunt filios primi matrimonij, ut per Roma. Dec. & Pau. ut supra dixi: ergo fortius excludere eos debet statutum negatiuè disponens, quòd maritus nihil de dote restituere teneatur, cùm ipsa negatiua, nihil, maximè sit vniuersalis, ut d. l. fin. ff. de libe. & posthum.

10 Quartò facit. Verba apposita in † statutis sunt intelligenda,

genda, ne fint superflua, fed ut aliquid operentur, ut notat
Barto.in l.4.§.prætor ait.in 3.colum.uerficu.quæro, quid fi
ftatutum.ff. de damno infect. maximè quando aliquis fanus
intellectus aliquid importans etiam contra ius commune po-
teft ei dari.l.1.§.fin.ubi notatur.ff.ad municipa.Pau.de Caft.
in dicto confi.192.in princi. & præfertim vbi verba funt vni-
uerfalia, ut per Corn.in confi.316.colom.pen.uol.1.& Dec.
in confi.617.in fi. Sed fi iftud verbum, nihil, non excluderet
filios primi matrimonij effet fine uirtute operandi contra l. fi
quãdo.de leg.1.fuperfluoq; effet appofitum, cùm fatis fuif-
fet dicere fimpliciter in ftatuto, quòd maritus præmoriente
vxore non reftituat dotem. Igitur, ne fruftrà appofitum cen-
featur, fatendum eft, quòd illa dictio, nihil, vniuerfalis, exclu-
dat ipfos filios ex primo matrimonio, prout in fimili dicit So-
cyn.in confi.52.colum.pen.uolum.3.quòd ftatutum deferẽs
dotem marito vxore præmoriente fine filijs ex eis derogat l.
hac edictali, & fic excludit filios primi matrimonij à dote ma
terna, ne dicta uerba ex eis cenfeantur fuperfluò appofita, vt
de hoc latè dixi fuprà in quæft. præcedenti.
11 Quintò & vltimò hanc quæftionem † in terminis decidfit
Dec.in confi.19.colum.2.& 3.& in confi.353.colum.2. Pa-
rifi.in confi.91.colum.3.in fin. uolum. 3. ubi vult idem affe
in ifto cafu, ac fi expreſsè effet derogatum dictæ l. hac edicta-
li, & Berous in quæft.fuis famil.q.159.verfi. tertius cafus.
12 Non obftat modò argumentum ex aduerfo factum, † φ
cum in huiufmodi ftatuto non fuerit facta mentio de filijs
primi matrimonij, ifte cafus tanquam omiffus debet rema-
nere in difpofitione dictæ l. hac edictali.ac fecundùm eam re-
gulari quia refpondetur, quòd etfi in fpecie non fuerit de-
rogatum ipfi legi, & fic facta mentio de filijs primi matrimo-
nij: tamen cùm ex coniecturis conftet de contraria intentio-
ne ftatuentium, non procedet dictum argumentum, cùm fta-
tuentes poffint illi legi derogare, ut per Salyc. in dicta l. hac
edictali.q.6.in fin.& Pau.de Caft.in citato.confi.192.colum.
2.in fine.& alios de quibus fuprà in q.55. Quod tamen fatis
dicitur conftare de mente ipforum ftatuentium in terminis
huius quæftionis, cùm ftudiosè appofuerint, & cum myfte-
rio illud uerbum, nihil, quòd effectum aliquẽ producere non
poteft, nifi præmiffam exclufionem filiorum primi matri-
monij. Igitur &c.
Nec obftat authoritas Dom. mei Ruin. quia ex rationi-
bus fuprà deductis, necnon & ex authoritatibus patres cita-
tis conftat, non effe ftandum eius fingulari fententiæ, fed
adhærendum effe communi opinioni, à qua in iudicando
non eft recedendum.

SVMMARIVM.

1 *Legi hac edictali derogatũ effe nõ intelligitur, fi ftatutum ad*
mifit maritum ad lucrum dotis per mortem uxoris decedẽ-
tis fine liberis communibus. fed contra. & num. 5.& 12.
2 *Statutum fi difponat. quòd uxore præmoriente fine filijs ex eis*
maritus lucretur dotem, non derogat l.hac edictali. fed con-
tra, numero 13.
3 *Statutum fimpliciter difponens, quòd vxore præmoriente fine*
liberis maritus lucretur dotem,nõ excludit filios prioris ma-
trimonij, quod declara, vt num. 14.
4 *Dos data primo viro non cenfetur fimpliciter conftituta fecũ-*
dò extantibus filijs ex primo matrimonio quò ad effectum
vt maritus ex ftatuto poffit aliquid lucrari ultra id, quod
acquiritur uni ex filijs primi matrimonij.
6 *Exceptio firmat regulam in omnibus cafibus non exceptuatis.*
7 *Statutum quando loquitur fimpliciter, licet recipiat interpre-*
tationem à iure communi: tamen fallit, quando ftatutũ pro-
cedit vlterius faciendo aliquas exceptiones; quia tunc non
habet locum ius commune, fed ftatuto ftare debemus in ca-
fibus non exceptis ab ipfo ftatuto.
8 *Princeps quando excipit vnum cafum, in quo voluit tertio*
præiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Princi-
pis, & ampliatur. quòd in alijs cafibus non exceptuatis vo-
luit tertio præiudicare.
9 *Conftitutio procuratoris ad omnia, præterquàm ad unum ca-*
fum requirentem fpeciale mandatum, vt puta quòd non pof-
fit deferre iuramentum, operatur vt omnia alia poffit, in
quibus requiritur fpeciale mandatum.
10 *Verba intelliguntur eo refpectu, quo prolata funt.*
12 *Statutum licet debeat fecundum leges declarari, & in non*
nullis cafib. reftringi. Tamẽ id non procedit, ubi uerba legis
municipalis adeo ampla funt, ut commodè, & citra manife-
ftam cauillationem reftringi non poffint.
13 *Verbum minimum in ftatuto non cenfetur appofitum fine vir*
tute operandi.
14 *Statutum admittẽs maritum ad lucrum dotis uxore decedẽ-*
te fine liberis excludit filios primi matrimonij.
15 *Rei appellatione uenit tota res.*

QVÆSTIO XXXII.

AN difpofitio l. hac edictali. correcta effe intelligatur
1 † ftante ftatuto, quòd vxore præmoriente fine liberis cõ
munibus maritus lucretur dotem? Do. meus Ruin.in confil.
59.colum. 10.uerficu. præterea.volum.3.videtur uelle, quòd
non: quoniam ubi etiam uerbum communibus non fuiffet
expreffum, fed folùm dictum fuiffet non extantibus filijs in-
telligeretur de communibus & natis ex uxore & uiro, cui de-
fertur lucrum, & fic talis expreffio omnino fuit fuperflua, ut
probatur in l.cum uir.& ibi Bar.& Docto. ff. de condi.& de-
monftra.l.fi inter.ff.de pact.dotal.ergo datur intelligi, quòd
illa verba fine liberis communib. non habeãt derogare difpo-
fitioni d.legis, prout etiam non derogatur, fi ftatutum fimpli-
citer difponeret de lucro dotis non exiftentibus liberis, ut per
Bartol.& alios in d.l.hac edictali. Cui fententiæ accedat, quod
not. Socy.in confi.35.colum.3.in princip.volum.4.ubi ftatu-
2 tum deferens † lucrum dotis marito, uxore præmoriente fine
filijs ex eis non derogat illi legi: quia illa uerba etiam intelli-
guntur, quamuis non fint expreffa in ftatuto fimpliciter defe-
rente lucrum dotis, fi uxor prædeceſſerit fine filijs, & fic illa
expreffio tanquam fuperflua nihil operatur, & fubdit, quòd
Bal. punctualiter ita decidit in l.1.C.de inoffic.do.
Secundò idem vult ipfe Do. meus Ruin. in confi.11.in a.
dubio.volu.3.ubi inquit, quòd tale ftatutum, quòd non ex-
tantibus communibus liberis maritus lucretur dotem, fi non
procedit ulterius, non derogat ipfi l. hac edictali. fed quòd
3 †.maritus tantum confequetur, quantum vnus ex filijs primi
matrimonij, cui minus acquireretur, ut per Bart. ac alios in
in d.l.hac edictali. & Bartol.in difputatione incip.mulier ha-
4 bens amplum patrimonium. ubi dicit, quòd † fi mulier tran-
feat ad fecunda vota, quòd dos primi matrimonij non intelli-
gitur fimpliciter conftituta, quando extant filij primi matri-
monij quò ad effectum, ut maritus ex pacto uel ftatuto poffit
lucrari ultra id, quod acquiritur vni ex filijs primi matrimo-
nij, cui minus acquiritur: & fubdit, quòd in terminis hoc vult
Bal.in c.1.an mari.fuc. uxo.
His tamen non obftantibus contraria fententia de iure eft
verior, & magis recepta, quod probatur. Nam ftatutum po-
5 nit regulam, quòd non extantibus † communibus liberis ex
vxore prædefuncta maritus lucretur dotem, & ab ea excipit
vnum cafum folùm, & in eo duntaxat maritum excludit à lu-
cro dotis, uidelicet quando extant communes liberi fumendo
argumentum à contrario fenfu (ut licet) iuxta no.in l.1.ff.de
offic.eius, cui mand.eft iurid.ex quo fequitur, quòd cum ta-
lis exceptio firmet regulam in omnibus alijs cafibus non exce
ptuatis.l.tribunus.§.fi.ff.de tefta.mili.φ firma manet regula,
6 φ † maritus etiam extantibus filijs primi matrimonij debet
lucrari dotem, vt decidi uidetur ex dictis per Bal. in l.1.§.fed
7 excipiuntur.in fi.ff.de ferijs.ubi inquit, quòd † quando ftatu
tum loquitur fimpliciter, tunc recipit interpretationem à iure
cõi.l. fi ferui veftri. C. de noxal. Si uerò procedit ulterius fa-
ciendo aliquas exceptiones, & tunc non habet locum ius com-
mune: quia in cafibus à ftatuto non exceptis debemus ftare
ftatuto & non iuri communi. Nam exceptio in quibufdam,
uidetur regulam in cæteris confirmare. Quod & comproba-
tur per ea, quæ not. Alexan.in confi.215. colum.8.uerfic.10.
8 confidero. ubi † quando Princeps excipit unum cafum, in quo
voluit tertio præiudicare, ex tali exceptione declaratur inten-
tio Principis, & ampliatur quòd in alijs cafibus non excep-
tuatis noluit tertio præiudicare. Cui etiam opitulatur, quod
dixit Lap.in c.qui ad agendum.de proc. quem fequitur Alex.
in l. fi. ff.quod quifque iur.& in confi.36.col.1. uol. 6.& Dec.
9 in c.in confultationibus.in fi.de off.dele.ubi fi † conftituo pro-
curatorem ad omnia, nifi φ non poffit iuramentum deferre,
& fic exceptio cafum requirentem fpeciale mandatum, cer-
tè per talem exceptionem ampliatur regula, ut procurator
omnia alia poffit, in quibus fpeciale mandatum requiritur.
Item

Item in proposito cùm statutum excipiat liberos cõmunes,
quibus noluit præiudicare: ergo infertur, quòd liberos primi
matrimonij voluit excludere. & ita in terminis huius quæ-
stionis arguit Dec.in consi. 283. colum.2. uersicu. hoc idem.
vbi etiam pro confirmatione facit quod idem Dec.in 1. colu.
considerat, dum dicit, quòd cùm ista verba, non extantibus
liberis cõmunibus, sint prolata respectu uxoris præmortuæ,
intelligi debent de communib. liberis ex marito & uxore præ
10 mortua: quia uerba † intelliguntur eo respectu, quo prolata
sunt. l. debitor. §. fin. ff. ad Trebel. & in talibus liberis commu-
nibus ex dicto marito & uxore præmortua est ratio manife-
sta, quòd maritus pater liberorum excludatur: quia pater
maritus æquo animo tolerabit, si illo excluso eius filij admit-
tantur propter maximam affectionẽ patris in filios. l. isti qui-
dem. ff. quod met. cau. nec propter hoc maritus retrahetur à
matrimonio, ad quod cum tali lucro à statuto inuitatur: se-
cus esset in liberis primi matrimonij. Igitur cum maritus ex-
cludatur à lucro dotis existentibus communibus liberis, illis
ergo non extantibus maritus indistinctè admitti debet, prout
statutum generaliter loquitur. & sic etiam existentibus libe-
ris ex primo matrimonio, aliàs si eorũ occasione maritus non
deberet lucrari dotem, ipsa uerba, de communibus liberis
ex vxore præmortua, essent superflua, & nihil operarentur,
contra l. si quando. ff. de leg. 1.

Secundò, quòd dictæ l. hac edictali. per huiusmodi statutũ
11 sit † derogatum, ultra Dec. in citato consi. 283. colum. 1. &
2. voluit Paris. sequendo Dec. in consi. 91. colum. 3. in fin. uo-
lum. 3. Alc. in lib. 1. de uerborum signifi. char. 28. ubi inquit,
12 † quòd licet statuta debeant secundùm leges declarari, & in
nonnullis casibus restringi; tamen id non procedit, ubi verba
legis municipalis tam ampla sunt, vt commodè & citra mani-
festam cauillationem restringi non possunt, vt si statutum di
ceret, quòd maritus decedente uxore sine communibus libe-
ris lucretur dotem. Quorsum enim liberorum communium
mentio fit, nisi ut qui communes non sint, reijciantur? Idem
tenuit Dom. meus Ruin. in consi. 59. colum. 9. in fin. versicu.
non obstát etiam quòd dicitur, & colum. 10. in princip. versic.
cùm enim maritus. volum. 3.

Non obstant, quæ in contrarium adducta fuerunt, & in
primis dictum Dom. mei Rui. in consi. 59. colum. 10. vbi põ-
derat dicta uerba, non obstantibus communibus liberis, esse
superflua, cùm aliàs sine expressione ea tacitè intelligerẽtur:
quia responderetur, quòd imò cum uirtute operandi apposita
fuerant, vt aliquid addatur iuri communi: & sic ad demõstra-
tionem, quòd intentio statuentium fuit excludere filios pri-
13 mi matrimonij, cùm † quodlibet minimum uerbum in sta-
tutis non censeatur appositum sine uirtute operandi, vt per
Bald. in rub. de contrah. emp. in 9. q. & D. meum Ruin. in cõ-
si. 81. colum. 3. & 4. uol. 1. & per Dec. in terminis huius quæ-
stionis in d. consi. 283. colum. 1. & Alcia. ubi supra, & Socy. in
consi. 52. colum. pen. uolum. 3. Quod etiam demonstratur
alio modo. Nam nos uidemus, ut supra dictum fuit in q. 31.
14 quòd † statutum disponens, quòd vxore prædecedente sine
liberis maritus lucretur totam dotem, excludit filios primi
matrimonij, ut per Paul. de Castr. in citato consil. 192. co-
lum. 2. uolum. 1. & Tamen attenta ratione Do. mei Ruin.
hoc non esse dicendum: cùm etiam si statuto caueatur sim-
pliciter, quòd maritus lucretur dotem, tale statutum de-
15 bet intelligi de tota dote: quia † appellatione rei uenit to-
ta res vt tota. in l. si rem. ff. de rei uendit. & probatur
in l. de pupillo. §. qui nunciat. ubi Bartol. & communiter
Docto. ff. de oper. noui nuncia. ergo sequitur, quòd arti-
ficiosè & cum mysterio dicta uerba, sine communibus libe-
ris, sunt apposita in statuto ad exclusionem filiorum primi
matrimonij: cùm alium effectum operari non possint, vt in
simili dicit Pau. de Cast. in d. consi. 192. colum. 2. in fin. de
statuto deferente lucrum totius dotis.

Secundò in dictis D. mei Rui. non potest fieri fundamen-
tum, cùm ipsemet non audeat hoc pro firmo ponere: dum
dicit, uel saltem negari non potest, quin de hoc dubitari po-
tuisset, & tantò fortius, cùm in citato consi. 59. colum. 9. in fi.
cum seq. in princip. admittat ipsa verba operari exclusionem
filiorum primi matrimonij.

Non obstant etiam not. per D. meum Ruin. in d. consi. 61.
in 2. dubio. quia Barto. & alij in d. l. hac edictali. & Barto. in
dicta disputat. mulier habens &c. allegati per ipsum D. meũ
Ruin. non loquuntur in statuto, de quo in quæstione præ-
senti, uidelicet non extantibus communibus liberis, sed so-
16 lùm quando † simpliciter per statutum conceditur lucrum
marito uxore præmoriente sine filijs. Quo casu verum est, quòd
tunc statutum recipit interpretationem à d. l. hac edictali. &
ad dicta Bar. in simili casu respondet Paris. in consi. 91. colũ.
pen. in fi. volum. 3. & ideo, cùm dictæ decisiones non mere-
antur allegari in proposito huius quæstionis, non ualent dicta
per eum in d. con. iuxta notata per Bar. in l. non solùm. §. si li-
berationis uerba. ff. de libera. lega.

Minusque facit decisio Bald. in d. cap. 1. an mari. succe. vx.
quia licet Bal. ponat quæstionem, an per statutum vxore præ
moriente sine filijs, ex eo maritus lucretur dotem, excludan-
tur filij primi matrimonij, & sic derogetur dictæ l. hac edicta
li. & arguat hinc inde ad partes: tamen pro decisione se remit-
tit ad dicta per eum in ipsa l. hac edictali. ubi nullam penitus
facit mẽtionem de terminis illius quæstionis. & quatenus hoc
17 diceret † uiribus non subsisteret eius sententia: quia contra-
rium ipse de directo consuluit, ut in consi. 495. uol. 5. ubi per
multas rationes, & quidem vrgentes demonstrat, quòd ubi in
statuto sunt apposita illa uerba, sine filijs ex eis, excluduntur
filij primi matrimonij, & Bal. in d. c. 1. reprobat in specie Soc.
in consi. 52. col. pen. vol. 3.

Ad dicta per Soc. in consi. 35. post Bald. in l. 1. C. de inoffic.
dot. respondet Paris. in d. consi. 91. colum. fi. quòd Bal. ibi uer
bum nullum dicit ad terminos illius quæstionis, & quòd idẽ
Soc. fuit sibi contrarius, ut patet in consil. 52. ubi magis deli-
beratè loquutus fuit, & quia latissimè illam quæstio. ac satis
abundè examinauimus supra in q. 30. Ideo non conterendo
tempus, ubi non expedit, ad ibi dicta me remitto: & ita hanc
partem teneas tanquam fulcitam melioribus rationibus & au
thoritatibus.

S V M M A R I V M.

1 *Legi, hac edictali. derogatum esse censetur stante statuto, quo cauetur, quòd uxore præmoriente sine filijs amborum duorum, maritus lucretur dotem, & nu. 10.*
2 *Verba debent intelligi eo respectu, quo prolata sunt.*
3 *Statutum si disponat, quòd vxore præmoriente sine communibus liberis maritus lucretur dotem, excludit filios primi matrimonij.*
4 *Argumẽtũ a cõtrario sẽsu sumitur ẽt in materia correctoria, ut uerba aliquid operẽtur ẽt ad correctionẽ iuris antiqui.*
5 *Statutum si admittit maritum ad lucrum dotis vxoris præmorientis sine filijs ex eis, excludit filios primi matrimonij.*
6 *Statutum concedens marito lucrum totius dotis uxoris præmorientis sine filijs, excludit filios prioris matrimonij.*
7 *Statutum, quòd uxore præmoriente sine filijs amborum, maritus lucretur dotem, non verificatur in nepote ex filia.*
8 *Verba geminata magis demonstrant enixam voluntatem statuentium.*
9 *Legi, hac edictali. etiam tacitè derogatur.*

Q V Æ S T I O X X X I I I.

1 QVID si statutum deferat dimidiam † partẽ dotis ma-
rito uxore præmoriente sine filijs amborum duorum,
an corrigatur dispositio ipsius l. hac edictali? Et omissis su-
perfluis teneas, quòd ipsi legi per huiusmodi statutum dero-
gatum esse censetur, quoniam illa verba, sine filijs amborum
duorum, sunt prolata respectu uxoris præmortuæ, & ideo in-
telligi debent de filijs natis ex eodem matrimonio: cùm uer-
2 ba † intelligantur eo respectu, quo prolata sunt. l. debitor. §.
fi. ff. ad Trebel. l. si quis domum. §. quod tamen ff. loca. notat
Bald. per illum text. in l. si pater. §. qui duos. ff. de adoption.
Cùm ergo maritus excludatur præmortua uxore à lucro do-
tis, extantibus filijs amborum duorum: illis ergo non existen
tibus maritus admitti debet ad dictam dimidiam, prout statu-
tum generaliter loquitur, & sic extantibus etiam liberis ex
primo matrimonio, aliàs si maritus propter ipsos filios ex pri
mo thoro non lucraretur dictam partem dotis, sequeretur
quòd illa uerba, sine filijs amborum duorum, prout statutũ
loquitur, superfluo apposita essent, & nihil operarentur:
quod nullo modo est dicendum. capit. si Papa. de priuileg. in
6. l. si quando. de leg. 1. & hoc fundamento utitur Dec. in cõ-
3 sil. 283. colum. 1. ubi dicit, quòd † si statutum disponit, quòd
vxore præmoriente sine cõmunibus liberis maritus lucretur

dimidiam

dimidiam partem dotis, quòd ipsa verba, sine liberis communibus, cùm sint prolata respectu uxoris præmortuæ, & ne superfluò apposita uideantur, & sic sine uirtute operandi excludunt filios primi matrimonij, & subdit, hoc in tantum
2 procedere, quòd † etiam in materia correctoria, ut uerba aliquid operentur, sumitur argumentum à contrario sensu, etiam ad correctionem iuris antiqui, ut uoc. Roma. in auth. ex testamento, per illum tex. C. de colla. & de hoc est glo. in l. nulla. C. de episc. & cleric. notat Bartol. in l. obseruare. in §. proficisci. ff. de offic. procons. & leg. pro qua sententia accedat, quod dixit Roma. in consil. 44. colum. 3. & Soc. in consi.
5 52. colum. penult. uolum. 3. ubi tradit, quòd † statutum si admittit maritum ad lucrum dotis uxore præmoriente sine filijs ex eis, excluduntur filij prioris matrimonij propter illa a, ex eis, ne frustratoriè apposita censeantur. Ad idem facit, quod dixit Paul. de Cast. in cons. 192. colum. 2. & 3.
6 vbi concludit, quòd † statutum concedens marito, quòd præmoriente uxore sine liberis, lucretur totam dotem, excludit filios primi matrimonij: cùm illud uerbum, totum, non possit operari alium effectum. & ideo cùm in casu huius quæst. militet eadem ratio, eadem debet esse iuris dispositio. l. illud. ff. ad l. Aquil.

Secundò ista opin. confirmatur ex ijs, quæ dixit Dec. in
7 consi. 351. colum. fi. ubi inquit, quòd † si statuto caueatur, quòd uxore prædecedente sine filijs amborũ, maritus lucretur partem dotis, quòd tale statutum non uerificabitur in nepote ex filia: quia si extenderetur ad hunc nepotem, ille non esset filius duarum, sed quatuor personarum: quod vtique dicendum est in terminis huius quæstionis: quia filij primi matrimonij non essent filij duorum, sed trium personarum. Igitur cùm uerba dicti statuti in filijs primi matrimonij non possent adaptari, nec pariter eiusdem statuti dispositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. & licet ratio. Dec. in casu suo a nonnullis mordeatur: tamen in terminis, de quibus tractatur, bene procedit: quia uerè dicere non possumus, filios primi thori esse filios ipsorum amborum, idest eiusdem matrimonij, & tantò fortius, cùm vltra uerbum, amborum, addatur & uerbum, duorum: quæ uerba cùm sint geminata, magis
8 † demonstrant enixam uoluntatem statuentium, uoluisse excludere filios primi matrimonij, & sic tacitè derogare disposi
9 tioni ipsius l. hac edictali. Quod † quidem sufficere uidetur, ut per Salyc. in dicta l. hac edictali. in 4. quæstio. in fine, & Socy. in consi. 52. colum. pen. in prin. uol. 3. & alios, de quibus in quæstionibus præcedentibus, vbi istam fore communem opinionem demonstrauimus.

10 Tertiò & ultimò quòd † excludantur filij primi matrimonij stante statuto, de quo supra, uoluit Dec. in consi. 19. col. 2. Paris. in consi. 91. colum. 3. in fi. uol. 3. & D. meus Ruin. in cons. 63. col. 1. uers. & primis. & col. 2. vers. non obstat. uol. 3. ubi propriè dicit, quòd illa uerba, sine filijs amborum, sunt posita ad exclusionem filiorum ex alio matrimonio, & ita, si casus tibi euenerit, sequere hanc opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Dispositioni l. hac edictali. non censetur derogatum, si stante statuto, quòd liceat mulieri secundo nubenti totam dotem dare, & tradere secundo uiro, exclusis filijs primi matrimonij, mulier non dederit dotem secundo uiro, & nu. 6.*
2 *Dos data primo uiro censetur data secundo, quod declara, ut nume. 7.*
3 *Verba legis, vel statuti ubi non conueniunt, ibi etiam non militat eius dispositio.*
4 *Statutum de lucro dotis cum sit correctoriũ iuris communis, restringendum uenit, ut minus lædatur dispositio ipsius iuris communis, quàm sit possibile.*
5 *Verba statuti, si est possibile, semper debent intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur, etiam si ita intelligendo statutũ nihil operaretur, uel adderet iuri communi.*
8 *Verba statuti non debent censeri superfluò apposita.*
9 *Verba statuti contra ius commune non recipiunt declarationem ab illo, quando statutum superfluum redderetur.*
10 *Iuris necessitati nõ subijcitur omne, quod subijcitur licentia, & potestati alienias.*
11 *Filios magis amore prosequi solemus, quàm nosmetipsos.*
12 *Verba statuti debent capi largè, uel strictè, si ita interpretando, uitatur correctio iuris communis.*

QVÆSTIO XXXIIII.

QVIA à Doctoribus communiter recipitur, quòd derogatum censeatur dispositioni l. hac edictali. C. de secũ. nup. stante statuto, quòd liceat mulieri secundò nubenti totam dotem dare, & tradere secundo uiro, exclusis filijs primi matrimonij, absque eo quòd cogatur eisdem aliquid reseruare, uel restituere, vt per Curt. Sen. & Inn. in authent. prætereà. C. vnde vir & vxor. ac Iaso. in consi. 50. uolu. 1. Du-
1 bitatur modò, † an si mulier non dederit, neq; tradiderit dotem secundo uiro, & sic vsa non fuerit facultate sibi à lege statutaria concessa, maritus per mortem uxoris decedentis cum filijs primi matrimonij, lucretur dotem. Primo quidẽ aspectu uideretur dicendum quòd sic: quia à statuto concessum reperitur mulieri, quòd aliàs à lege etiam permissum erat:
2 Nam lege cautum comperitur, quòd † dos data primo uiro, censetur data secundo. l. dotem. ff. de iur. dot. Cum igitur ista expressio statuti nihil possit plus operari, quàm ea quæ tacitè insunt à lege. l. 3. ff. de leg. 1. sequitur, quòd sicut maritus lucratur dotem datam primo uiro ex dispositione legis, ut per Cuma. in consi. 109. & alios de quibus infrà in q. 75. ita etiam lucrari debeat dotem stãte præmisso statuto, quòd liceat mulieri dare, & tradere secundo viro dotem, etsi actualiter, & expressè non tradiderit, nec dederit.

Verùm his non obstantibus, sententia contraria uti verior
3 tenenda est. Et primò: quia † ubi non conueniunt verba legis vel statuti, ibi etiam non militat eius dispositio. l. quod cõ statutum. ff. de milit. testa. Sed uerba statuti non conueniunt, & in simili casu non loquuntur: quia licet ex vi ipsius statuti sit in libera potestate mulieris nubentis, & dare ac tradere bona sua in dotem secundo viro, tamen requiritur, quòd dederit, & tradiderit ipsa bona viro, vndè, cùm non usa fuerit facultate ei à iure municipali concessa in dando dicta bona actualiter secundo marito, sequitur, quòd non debet habere locum dispositio ipsius statuti, sed quòd debet habere locum dispositio iuris communis, argum. l. commodissimè. ff. de liber. & posthum. & eorum quæ not. Alex. in consi. 215. col. 3. uol. 6.

Secundò facit. Nam statutum, de quo agitur, cùm sit
4 † correctorium iuris communis, vt abundè diximus suprà in q. 2. restringendum uenit, vt minus lædatur iuris communis dispositio, quàm sit possibile. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. ergo necessariò restringendum est, ut solùm in casu à lege municipali disposito locum habeat, & sic quando tradidit dotem secundo viro.

5 Tertiò uerba statuti, si possibile est, semper † debent intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur, etiamsi ita intelligẽdo statutum nihil operaretur, uel adderet iuri cõmuni: quia potius debet iudicari statutum, vt sit superfluum, & nullius effectus, quàm quòd quis indebitè damnum patiatur, dicto §. in computatione. Sed filij indebitè damnum paterentur, si verba statuti intelligerentur in alio casu, quàm quãdo actualiter dos data fuit: quia priuarentur legitima, & successione bonorum matris propter secundum maritum, ergo &c.

6 Vltimò in terminis † hoc voluit Rayn. de Forli. in consil. 68. & in consi. 567. inter consi. Signor. de Homod. qui idem ipse tenuit in consi. 37. 69. quæ consilia quamuis videantur inuicem aduersari, tamen in casu proposito bene conueniũt. Idem dixit Paul. de Cast. in consi. 237. secundùm antiquam impressionem, nunc secundùm nouam est in consi. 349. in 2. volum. qui loquuntur in casu statuti ciuitatis Astæ, incip. detestanda. Cur. Sen. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. & in consi. 78. colum. 6. & Cur. Iun. in d. auth. præterea. colum. 5. Ias. in consi. 30. uolum. 1. Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princip. in 4. membro. q. 27.

7 Non obstant allegata ex aduerso, quòd † dos data primo viro, censetur data secundo, & quòd sicut ex vi statuti maritus lucratur dotem illam tacitam, & præsumptam à lege, ita etiam debet lucrari dotem ipsam, de qua disponitur à statuto: quia respondetur, quòd argumentum posset procedere, quando ex primo matrimonio non extarent filij: quia extantibus filijs, ut diximus infra in quæstio. 75. dos non uidetur repetita in secundo matrimonio simpliciter, sed ita demum quòd uir non lucretur ultra, quàm haberet vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus haberet, ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari contingat, iuxta l. si constante. in fin. ff. de donat. ante nupt. & Docto. in dicta l. hac edictali.

8 Præterea verba statutorum in dubio non † debent censeri
superfluò apposita. l. si quando. ff. de leg. 1. Bald. in rubric. de
contrahen. empt. quæstio. 8. Domi. meus Ruin. in consi. 51.
9 colum. 3. uolum. 3. ubi uerba † statutorum contra ius com-
mune non recipiunt declarationem ab illo, quando reddere-
tur superfluum statutum, allegat Barto. in l. 2. ff. de usucap.
& in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infect. Sed si nos diceremus, quod
à statuto præsumatur dos data secũdo uiro, frustratoria essẽt
10 illa uerba, possit, & liceat: quia non omne, quod † subijcitur
licẽtiæ, & potestati, subijcitur necessitati iuris. l. nõ quicquid.
ff. de iud. l. 2. ubi Bart. & alij. C. quomodo & quando Iudex.
Igitur ne frustratoriè apposita censeantur dicta uerba, & sine
effectu, concludendum uenit, quòd licet ex tenore prænarra-
ti statuti possit mulier, & ei liceat dare, & tradere secũdo ui-
ro dotem lucrandam in præiudicium filiorum primi matri-
monij, tamen ex hoc non est præsumendum, quòd dederit,
& uoluerit priuare filios primi matrimonij ob maritalem af-
11 fectionẽ, cùm † filios amore magis prosequi soleamus, quàm
nosmetipsos. l. si quidem. ff. quod met. cau. l. fin. in princip.
C. de cura. furio. Ita Curt. Sen. in d. consi. 78. colum. 2. & Ia-
so. in citato consi. 50. uersicu. quattò principaliter moueor:
& tantò magis sumenda est dicta intelligentia in terminis, de
quibus agitur, cùm per eam minus derogetur iuri communi,
per ea quæ uoluit Dom. meus Ruin. in consi. 38. col. pen. uo-
lum. 3. & in consi. 169. colum. 3. uol. 3. ubi dixit, quòd uerba
12 statuti debent † capi largè, uel strictè, si ita interpretãdo aui-
tatur correctio iuris communis, allegat text. in ca. cùm dile-
ctus. de consuetud. & ibi Abba. in 5. notab.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur quòd præmoriente uxore sine liberis maritus lucretur dimidiam dotis, & alio disponatur, quòd verba statutorum intelligantur ad literam, prout iacent, per hoc ultimum statutum non intelligitur esse derogatum ratione l. hac edictali C. de secun. nupt. & num. 8.*
2 *Statutum disponens, quòd omnia statuta præcisè seruentur, recipit interpretationẽ à glossa, & lege, licet non ab homine.*
3 *Statutum, quòd omnia statuta non recipiant interpretationẽ vel glossationẽ, interpretationem iustam & legitimã recipient.*
4 *Verba præcisa recipiunt modificationem.*
5 *Verba quantumcunque præcisa recipiunt subauditionem, & interpretationem secundùm subiectam materiam.*
6 *Verba Papæ, quamuis præcisa, recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem.*
7 *Dispositio l. cùm auus. ff. de condi. & demonstra. procedens ex interpretata mente testatoris, non ideo minus procedit, quãuis in ciuitate sit statutum, quòd verba testamenti nullam recipiant interpretationem.*

Q V Æ S T I O X X X V.

STATVTO cauetur in ciuitate Veronæ, quòd uxo-
re prædecedente sine liberis, maritus lucretur dimidiam
dotis, alio quoque disponitur, quòd uerba statutorum intelli-
gantur ad literam, prout iacent. Dubium modò offertur. An
1 primum statutum recipiat † interpretationem à d. l. hac edi-
ctali. ex quo de filijs primi matrimonij statutum in litera nõ
loquitur. Non insistendo in uerbis superfluis, sed amplectẽ-
do communes Doct. decisiones teneans, quod tale statutum re-
cipit interpretationem à d. l. hac edictali. Et primò ex his, quæ
not. Bald. in l. omnes populi. colum. 20. ff. de inst. & iur. ubi
2 dicit, quòd † si statuto caueatur, quod omnia statuta præcisè ser-
uentur, quod nihilominus recipiunt interpretationem à & glo.
l. licet non ab homine, allegat l. quamuis. C. de adul. & ratio
est secundùm Iaso. in l. quamuis. ff. de in ius uoc. quia inter-
pretatio legis est necessaria. Et Bald. sequitur Alex. in consi.
3 80. colum. 3. volum. 3. ubi inquit, quod † statutum disponens, quod
omnia statuta non recipiant interpretationem, uel glossatio-
nem, hoc non obstante, statuta recipient iustam & legitimam
interpretationem. Idem uoluit ipse Alex. in consi. 50. colum.
pen. uersic. nec obstat. uolum. eo. ubi propriè loquitur in sta-
tuto disponẽte, quòd uerba statutorum intelligantur, prout
verba sonant. & in consi. 192. col. 2. uolu. 6. & in consi. 211.
colum. fin. eo. uol. 6. ubi per illa uerba, solùm censetur reiecta
friuola, & cauillosa interpretatio, nõ autem iusta & legitima.
Quod & uoluit Ripa in l. 1. nume. 26. ff. si cert. peta. & in re-
spons. 3. lib. 1. respon. Parisi. in consi. 127. colum. 3. versicu. &
illud uerbum, uolum. 5. Socy. Iun. in consi. 1. num. 141. uol.
1. Dom. meus Ruin. in consi. 3. colum. 4. volumi. 5. & consil.
15. colum. 5. uolum. 3. & in consi. 127. colu. fin. eo. uol. 5. ubi
pariter refert hanc sententiam à Doctorib. magis receptam.
Pro qua opi. facit, quod not. Ang. & Moder. in l. 3. §. in amit-
4 tenda. ff. de acq. poss. ubi uolunt, quòd † uerba præcisa reci-
piant modificationem. Hinc etiam dicunt glo. Bart. & alij in
5 l. si stipulatus sum damnum. ff. de uerbo. oblig. quòd † uerba
quantumcunque præcisa recipiunt etiam subauditionem, &
interpretationem secundum subiectam materiam. Accedat
etiam, quod not. Bald. in cap. cùm M. Ferrariensis. colum. 8.
6 de constitu. ubi tradit, quòd † verba Papæ, quamuis præcisa
recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem. Facit
gloss. not. in cap. licet de uitanda, de electio. in 6. ubi si Pa.
præcisè rescribat, tamen legitimæ exceptiones admittuntur.

Confirmatur hæc sententia ex dictis per Socyn. in l. cùm
auus. colum. 54. & seq. ff. de condit. & demonstr. quem sequi-
tur Socyn. Iun. in consi. 1. num. 143. uolum. 2. ubi uoluit, quod
7 † dispositio illius legis, quæ procedit ex interpretata menta
testatoris, non ideo minus procedat, quamuis in ciuitate sit
statutum, quòd uerba testamenti nullam recipiant interpreta-
tionem, cùm non de illa uel simili interpretatione intelliga-
tur, sed tantùm de friuola, & extranea. & in terminis huius
quæstionis de lucro dotis, ita decidit Curt. Iun. in consi. 122.
8 colu. fi. in princip. ubi inquit, quòd † huiusmodi statuta mo-
dicum operantur, cùm per ea uerba, sola friuola interpreta-
tio remota uideatur, non autem iustæ interpretationes legis.
Quòd tamẽ magis videtur dicendum in terminis huius no-
stræ quæstionis, cùm per dictam interpretationem non dero-
getur iuri communi: per ea quæ notat Aretin. in consi. 145.
de quo facit mentionem Curtius Iunior in consil. 6. colum.
4. in fin. cum sequenti.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis in præiudicium filiorum primi matrimonij, non extenditur ad filios, qui sunt alienæ iurisdictionis, & numero 15.*
2 *Verba generalia statuti non porriguntur ad eos, qui sunt alterius iurisdictionis. & num. 16. & 19.*
3 *Statutum disponens, quòd ex stipulatione notarij acquiratur tallẽs actio sine cessione, non extẽditur ad forensem, pro quo facta fuit stipulatio.*
4 *Præcisa nulla legalis actiua, vel passiua directè agit in non subditum, nisi agentem per se, vel per alium intra territorium. l. tondentis.*
5 *Statutum Florentiæ disponens, quòd statuta edita contra cessantes, locum etiam habeant in quibuscunque forensibus, & contra quascunque forenses habitantes in ciuitate, vel districtu quomodolibet trafficãtes, videtur inualidum ex defectu potestatis, si forensis non cessauit in ciuitate vel districtu Florentiæ.*
6 *Forum sortiri, & statutis ligari à pari procedunt.*
7 *Statutum habilitans, vel inhabilitans personam aliàs inhabilem, vel habilem non extenditur ad forensem.*
8 *Statuta, quæ disponunt circa personam legitimam ad aliquem actum, non porriguntur ad eos, qui non sunt sua iurisdictionis.*
9 *Statutum disponens, quòd filiusfamilias possit testari, non extenditur ad forensem.*
10 *Statuto si caueatur, quòd vir non possit instituere vxorem, si forensis testabitur in loco statuti, non impeditur vir instituere vxorem.*
11 *Statutum inhabilitãs fratrem sororis à succedendo, non extẽditur ad fratrem forensem.*
12 *Forensis non potest gaudere beneficio alterius statuti.*
13 *Statuta si disponatur, quòd debitor debitoris capiatur ad instantiam creditoris, non poterit capi debitor debitoris ad instantiam creditoris forensis.*
14 *Statutum arctans communitatem ad emendationem damni dati alicui, non arctat eam, quando damnũ passus est forensis.*

Q V Æ S T I O X X X V I.

1 LEGE municipali cauetur, quòd † maritus præmorien-
te vxore sine filijs lucretur dotem in præiudiciũ filiorum
primi

primi matrimonij. An huiusmodi statutum porrigatur seu extendatur ad filios dicti primi matrimonij, qui sint alienæ iurisdictionis? Omittendo multa, quæ hinc inde dici possunt, concludendum fore arbitramur, quòd non. Et primò, quia
2 verba generalia statutorum † non comprehendunt eos, qui sunt alienæ iurisdictionis, ut uoluit Ioan. Mona. in c. ut animarum. de constitu. in 6. quem sequitur Ant. de Butr. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. eod. ut. de constitu. quod & uoluit Bald. in l. fi. §. in computatione. in fi. C. de iure deliber. arg. l. qui tabernas. ff. de contrahen. empt. Hinc dixit Angel. in consi. 73.
3 quòd statutū † disponens, quòd ex stipulatione notarij quæratur utilis actio sine cessione, non extenditur ad forensem,
4 pro quo facta fuit stipulatio: quia † nulla legalis prouisio actiua, vel passiua directò agit in non subditum nihil agentem per se aut per alium intra territorium legem condentis. l. fi. ff. de iurisdict. om. iud. & l. 3. ff. de offic. præsid. facit etiam, quod notat D. meus Rui. in consil. 18. colum. 3. uolum. 5. ubi concludit, quòd statutum ciuitatis Florentiæ disponens, quòd
5 † statuta edita contra cessantes locum etiam habeant in quibuscunque forensibus, & contra quoscunque forenses habitantes in ciuitate, comitatu, uel districtu, quomodolibet mercantes, uidetur inualidum ex defectu potestatis, si ille Albertus, de quo in themate suo, non sit factus cessans in districtu, vel ciuitate Florentiæ, cùm statutum loquatur in personam, quæ non est subdita.
6 Secundò, Nam à pari procedunt, forum sortiri in † aliquo loco, & statutis, uel legibus eius subijci, ut notat glos. in cap. quod clericis. de foro competen. Doct. in rubr. de consuetu. Alexan. in consi. 44. colum. 3. uolum. 3. in consi. 19. colum. 3. & in consi. 116. colum. 1. eod. volu. Socy. in consi. 171. col. 2. in fin. D. meus Ruin. in consi. 200. col. volu. 2. Sed filij primi matrimonij forenses non sortiuntur forum in loco statuti vi trici. l. fi. ff. de iurisd. omn. iudi. ergo statutis vel legibus illius loci non subijciuntur.
7 Tertiò facit: Nam statutum habilitans † uel inhabilitans personam aliàs inhabilem, uel habilem de iure communi, nō extenditur ad forenses, ut notat Bar. in l. 1. ff. de tuto. uel cu-
8 rato. datis ab his, ubi dicit, quòd statuta † ciuitatum, quæ disponunt circa personam legitimandam ad aliquem actum, non porriguntur ad eos, qui non sunt suæ iurisdictionis: Idē voluit ipse Bar. in l. cunctos populos. colum. 6. in princip. in 3. quæstio. in fi. C. de sum. Trin. & fide catho. ubi tradit, quòd
9 † si statutum disponit circa personam, ut quòd filiusfamilias possit facere testamentum, filiusfamilias forensis in illa ciuitate non poterit testari: quia statutum non potest legitimare personam sibi non subditam, nec circa ipsam personam aliquid disponere, per dictam l. 1. ac l. etiam eum ibi not. ff. de tu
10 tel. Et subdit, † quòd etiam si statutu caueatur, quòd uir non possit instituere uxorem suam, si forensis testabitur in ciuitate statuentium, non impedietur uir instituere uxorem suā, & cum Barto. ibi transit Ias. in 1. lectu. colum. 5. in princip. & in 2. lectu. colum. antepen. Idem facit Alexan. in consil. 45. co
11 lum. 3. uol. 5. ubi concludit, quòd † statutum inhabilitans fratrem sororis à succedendo non extenditur ad fratrem forensem: necnon Corn. in consil. 45. colum. pen. uersi. item est aduertendum. uol. 1. & in cons. 94. col. 2. uol. 2. & in cons. 162. col. 5. uol. 3. D. meus Rui. in consi. 150. col. fi. uol. 1. & 201. colum. 1. eod. vol. ubi opinionem Bar. de qua supra, communē esse attestatur: cùm ea quoque pertransit Mathi. in l. fi. col. 3u. uersi. hanc tamen conclusionem. ff. de iurisd. om. iud. Sed huiusmodi statutum loquens in personam filiorum primi matrimonij, eos inhabilitat ab eo, quòd de iure communi conse qui debebant, uigore l. hac edictali. C. de secun. nup. ergo ad eosdem tanquàm non subditos statuentibus trahi, seu extendi non potest. Immo plus dicitur, quòd etiam si bona dotalia sita essent in territorio statuentium, adhuc ipsi filij primi matrimonij non ligarentur lege ipsa statutaria, per ea quæ dixit Auch. in repet. c. canonum statuta. in 15. q. princ. vers. quæro vlterius circa ista statuta permissiua. de constitu. quem sequitur Alex. in citato consi. 44. col. 3. ubi dicit, quòd statutum habilitans uel inhabilitans personam alicuius, non uidetur forensem habilitare, uel inhabilitare, etiam super bonis sitis in territorio statuentium, quando statutum expressè non disponeret contra forensem ratione rerum positarum sub iurisdictione statuentis; cùm in dubio non extendatur ad forensem: quia bona ueniunt accessoriè ad personas, ubicunque sint, nec bonorū ratione potest fundari iurisdictio, & potestas statuendi in forensem, ut not. Cyn. in l. 1. C. ubi pec. sor. quod & uoluit Paris. in consi. 55. colum. 13. uersic. nec dicatur, uolum. 3. & Dom. meus Ruin. in consi. 49. colum. 3. post Calde. ibi per eum citatum. & Cut. in præallegat. consi. 194. colum. 2. ubi attestatur hanc fore communem opin.
12 Quartò accedit: Nam forensis † non potest se iuuare beneficio statuti in eius fauorem: cùm sit conditum ad beneficium subditorum, vt per Guido. de Suza. in quæstio. sua, in quæst. incip. sed pone, quem sequitur Alexand. in consi. 100. in princip. uolum. 3. & in consi. 44. col. 3. uol. 5. Et ideò dixit Roman. in consi. 254. incip. ista capitula. quòd stante statu-
13 tu, quòd † debitor debitoris capiatur ad petitionem creditoris, non poterit capi debitor debitoris ad petitionem creditoris forensis. Item voluit Paul. de Cast. in consi. 245. incipien.
14 statutum. secundùm antiquam impressionem, quòd † statutum arctans communitatem ad emendationem damni dati alicui, non arctat eam, quando damnum passus est forensis.
15 Sed proprius ad † materiam lucri dotis hoc tradit Paris. in consi. 34. colum. 3. uolum. 3. ubi concludit, maritum forensem non gaudere beneficio statuti de lucro dotis, ex quo non erat originarius ipsius ciuitatis, nec etiam ibi construxerat, nec habebat domicilium. Si ergo forensis non potest se iuuare dicto beneficio ipsius legis statutariæ, ergo nec etiam ea debet ligari: cùm contrariorum eadem debeat esse disciplina. l. fin. ff. de lega. 1. ut dixit Alex. in consi. 41. colum. 2. uolu. 7. & in citatu consi. 44. colum. 3. & Dominus meus Ruin. in consi.
16 18. colum. fin. uolum. 3. ubi tradunt, quòd † statutum nunquam intelligitur comprehendere forensem, quò ad hoc, ut ei nocere possit: & per consequens sequitur, quòd filij primi matrimonij, cum sint forenses, non ligantur ipsa lege municipali concedente marito dotem in præiudicium ipsorum filiorum, sed quòd in eis remanet firma dispositio dictę l. hac edictali. uidelicet, quòd maritus non habebit de dicta dote, nisi id, quod sibi à dicta lege permittitur, & ne illotis manib. pertrāsire uideamur sine speciali decisione huius nostræ quæ
17 stionis, in indiuiduo ac in † terminis terminantibus ita consuluit Paul. de Cast. in cons. 268. inci. præsupposito. col. 2. uol. 2. ubi loquitur in Decreto huius dūi Mōtisferrati. quē refert Bru. in trac. exclu. fœmi. in 6. art. princ. col. 5. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis, secundum communem, locum habet, si maritus promisit dotē restituere in omnem casum & euentum dotis restituendæ, & num. 6.*
2 *Hæres, si promittit simpliciter soluere legata, non videtur renunciare detractioni falcidiæ.*
3 *Fructus in dispositione hominis intelliguntur deductis expensis.*
4 *Beneficium habens, ne conueniatur vltra, quàm facere possit, si promittit summam debitam restituere, non videtur renunciare dicto beneficio.*
5 *Promissio simpliciter facta per maritum vxori de restituendo dotem, intelligitur deductis expensis.*
7 *Promissio dotis restituendæ facta per maritum vxori regulatur moderamine statuti.*
8 *Verba contractus sicut recipiunt interpretationem à iure cōi, ita & debent recipere interpretationem à dispositione statuti.*
9 *Verba restituendę dotis debent exponi, idest quatenus sit restituenda.*
10 *Verba stipulationis, interpretantur contra stipulantem.*
11 *Promissio indefinita restituendi dotem, non derogat speciali consuetudini.*
12 *Renunciatio non præsumitur: cum in effectu sit donatio.*
13 *Insinuatio, secundùm cōmunem, requiritur in renunciatione.*

QVÆSTIO XXXVII.

SVBINTRAT & alia quæstio. An tale statutum
1 † de lucro dotis locum habeat, si maritus promisit restituere dotem in omnem casum & euentum dotis restituendæ. Ex infrascriptis concludendum est quòd sic. Primò per id, quod notat Cyn. in l. fina. per illum text. C. ad l. Falcid.
2 quem sequuntur ibi Bal. & Ange. & Saly. ubi sit hæres † simpliciter promisit soluere legata non uidetur renunciare detractioni falcidiæ.

Secundò facit, quod notat Roma.in l.fructus. ff. sol.ma.
3 vbi si in dispositione hominis sit mentio de † fructibus intelligitur deductis expensis.l.fundus qui.ff.fam.ercisc.
Tertiò accedit, quod voluit Bal.in l.quod nomine.ff.de cõ
4 di. inde. vbi ille † qui habet beneficium , ne conueniatur ultra, quam facere possit, si promittit restituere summam debitam, non uidetur renunciasse dicto beneficio, & Bal. sequitur D.meus Rui.in consi.159.col.3.in fi.uol.3.
Quartò confirmatur ista opinio ex not. per glo. in l.Mæuius.§.à me.ff.de leg.2.& per glo.& Bar.in l.2. in prin.ff.de
5 dote præleg.ubi si maritus promittit simpliciter † restituere dotem uxori, intelligitur deductis expensis, ergo idem dicendum uidetur, quod ista generalis promissio dotis restituendæ intelligatur saluo lucro dotis.
6 Quintò & ultimò in terminis huius † quæstionis hoc uo-
7 luit Bal.in d.l.fi.C.ad l. Falcid. quia ista promissio dotis † restituendæ facta per maritum regulatur moderamine statuti, quod & tenuit idem Bal.in consi.253.col.1.uolu.1. Hanc ẽt sententiam amplectuntur Ray. Alex. & Ias.in l. post dotem.
8 ff.sol.mat.non hac ratione: quia † sicut verba contractus recipiunt interpretationem à iure communi.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.l.quidam cum filium.ff.de uerb. oblig.ita ẽt debẽt recipere interpretationem à dispositione statuti. Huic & assentiunt Ang.Imol.& Roma.in l.damni infecti.§.si parietem.ff.de dam.infec. Alex.in consi.133.col.2. uolu.5.& in consi.201.col.4.uol.6.& in consi.5.col.pen. uol.3. ubi attestatur hanc esse communem opinionem . Id quoque placuit Cor.in consi.270.col.1.uol.3.ubi concludit, stante huiusmodi statuto de lucranda tertia parte dotis, quod si est facta stipulatio reddendi dotem, in casu dictæ restitutionis, quod talis stipulatio non uerificabitur quò ad tertiam partem dotis, quæ defertur marito ex ui statuti, quia per dictam stipulationem solũ vĩ prouideri, cui dos debeat restitui non autem quod sit restituẽda eo casu, quo restitui non deberet de iure communi, uel ex forma statuti. Pro quo facit etiam, secundũm eum, quia illa
9 verba restituendæ dotis, debent † capiuni , idest, quatenus sit restituenda, argum.l. stichũ qui meus erit. ff.de leg.1. Itẽ quia
10 sumitur in stipulatione, cuius † uerba interpretantur cõtra stipulantem.l.quicquid astringendæ. ff. de uerb. obl.uernon & Dec.in consi.195.col.2.ubi etiam fatetur hanc communem. & in consi.402.col.ubi dicit pro hac parte bene facere tex.in l.si prior. ff.solu.mat.ubi si primus maritus promittat dotem secundo simpliciter, in ista generali promissione non tollitur beneficium, quod marito competebat, ne conueniatur ultra, quàm facere possit, & quod no. Bal.in l.2. C.de bo. quæ libe.
11 ubi indefinita promissio † restituendi dotem nõ derogat speciali consuetudini . Quæ opinio confirmatur alio modo . Nã tali promissione restituendæ dotis nulla habita fuit mentio lucri dotis, quod mortua uxore uiro competebat: vnde tali lucro non potest dici renunciatum, nisi appareat : quia renun-
12 ciatio † non præsumitur , cum effectu sit donatio , ut notat glo.& Baldus in l.si inter. in uerbo donationis. C. de solut.&
13 ideo uidemus , quòd † in tali renunciatione requiritur insinuatio, ut per glo.in l.si quis obligatione.ff.de reg. iur.& per Alex.in l.si mulier. ff. de condi. ob cau. & in l.creditori. C.de pac.ubi dicit hanc esse communem sententiam. Item non est verisimile, quòd quis velit renunciare iuri suo, ut no. Bal.in l.1.in ult.nota. C.de edic.diui Adria.tollen.ubi dicit quòd cõstare debet, renunciationem cum effectu factam fuisse: quia ea non præsumitur. In hanc similiter sententiam concurrunt Ias.in cons.90.col.2.uol.3.Mod.in repe.c. per uestras.§.12. fol.184.col.3.de dona.inter uir.& uxo.Dec.in l.1.nu. 76.C. de senten. quæ pro eo quod interest profe. Alcia. in lib. 1. de verb.sig.char.21.in fi.Do.meus Ruin.in consi.81.col.2.uol. 1.& in consi.84.col.6.eo. uol.& in consi. 148.col.2. & in cõsi.159.col.3.in fin,uol.3.

SVMMARIVM.

1 *Lucro dotis renunciari non intelligitur per maritum, si promisit totam uel integram dotem restituere vxori . Sed contra num.3.& 9.vbi communis.*
2 *Trebellianica non videtur prohibita, si testator iussit : totam vel integram hæreditatem restitui , sed in contrarium,num. 14.& 15.vbi est communis.*
4 *Legatum integrum tunc dicitur præstari , quando sine detractione quarta præstatur.*
5 *Expensæ licet deducãtur ex decima, quæ soluitur de beneficijs. Tamen fallit, quando soluatur integra decima.*
6 *Beneficium habens , ne conueniatur vltra , quàm facere possit , illi renunciat , si promittit totam vel integram summam soluere .*
7 *Hæres promittens soluere integra legata , censetur renunciasse detractioni falcidiæ.*
8 *Venditor, qui ex decreto poterat cogere emptorem ad retrouẽdendum, si fecit finem, & totius iuris sui remissionem emptori: censetur etiam ei remisisse ius cogendi eum ad retrouendendum .*
10 *Declaratio glo. in l.Neratius.in verbo, conferre. ff.de religio. & sumpt fune.& num.11.& 13.*
12 *Impensa funeris mulieris est æs alienum dotis.*
16 *Lucro dotis renunciatum non censetur per promissionem, de qua supra , si ea facta comperitur per errorem, & nõ ex certa scientia .*

QVÆSTIO XXXVIII.

1 QVID si maritus promisit restituere totam † vel integram dotem, an uideatur renunciasse lucro dotis, quod ei defertur. Primò uidetur quod non, per ea quæ not. Bald.in l. Neratius.ff. de relig. & sumpt.fun.per glossellam ibi in uerbo, conferre, ubi dicit, quòd quando maritus debet restituere integram dotem, potest deducere iustam retẽtionem, puta expensas funeris: ergo idem similiter dicẽdum est, quòd si promisit restituere integram dotem, quod poterit deducere lucrum, quod sibi ex vi statuti debetur : cùm portio statuti sit iusta retentio. ita arguendo dicit Cremen.in notab.suo.24. incip. statuto cauetur , quod dicit menti tenendum , & per dictam gl.in dicta l. Neratius, ita in terminis huius quæstionis tenuit Barba.in consi.24.col.3.uolum.1.& in consi.78.col.fi.uolu. 2.qui dicit , quod hoc etiam tenuit in ipsa l. Neratius. Nicolaus Alexan.gener Bar. licet quidam Moder. id sibi asscribant , & Curt.Iun.in l.precib.nu.64. C.de impube.& aliis substitut.
Secundò pro ista opinione adducuntur plures leges videlicet.l.si totam.l.Lucius.§.hæres institutus.l.nam quod.§.si, cum l.seq.& seq.& l.ita tamen.§. Trebellianum.ff.ad Trebel. vbi grauatus restituere totam hæreditatem potest retinere quartam Trebellianicam.
Vltimò corroboratur ista opinio ex not.per Barto.in l.cẽturio.colum.7.uersicu.quid si testator.ff.de vulg.& pup.ubi
2 per † ista uerba, totam & integram hæreditatem restitui volo, non intelligitur prohibita detractio Trebellianicæ, & ita istam partem Bart.tenet Barb.d.consi.24.col.2.uol.1. Socy. in consi.14.in fi.& in consi.33.col.6.uol.2. quam firmat cõmunem Bertran.in consi.258.in ultim.dubio, uol. 3. & magis communem Crot.in l.nemo potest.colum.13.ff.de leg. 1.
3 His tamẽ non obstantibus contraria sententia de iure † est verior, & magis à Doctoribus recepta. Quæ primò probatur per tex.in l.decem.in fin.& ibi glo.ff. de fideicom. liber. vbi de iure digestorum, in casibus, in quibus secundùm illa tempora testator poterat prohibere detractionem falcidiæ in legatis, si disponebat in testamento, quòd legatum integrum præstaretur, uidebatur prohibere falcidiam. & tex. ibi non constituit differẽtiam, an dictum sit integrum legatum, vel totum.
Secundò per tex.in l.1.§.cùm dicitur. ff. si cui plusquam per l. Falcid. vbi legatum integrum tunc dicitur præstari, quã-
4 do † absque detractione quartæ præstatur. Ad idem est tex.in l.lex Falcidia, in uerbo integræ pensiones. ff.ad l.Falci. & in l. Titia, in uerbo integra legata, & in l.qui fundum. §. si cui ex parte, in uerbo, tota legata, & in l.si vir vxori , in verbo , non videbitur totum, sed deducto eo. ff.eo.titu.ad l. Falcid.
Tertiò facit tex.in clem.si beneficiorum coniuncta glo. in
5 uerbo taxationem, de deci.vbi † licet ex decima, quæ soluitur de beneficijs, deducantur expensæ, ut probatur in l. 1. C. de fructib. & lit.expen. tamen vbicũque apponuntur ista uerba, integra soluatur decima, nunquam deducuntur expensæ , vt etiam probatur in c.tua nobis.in cap.in aliquibus.in ca.commissum.de deci .ubi dicitur, quod debent decimæ integræ solui, & iura apponunt illud verbũ, integræ, non deductis expensis.
Quartò, accedat, quod no. Bal.in l.quod nomine. ff. de cõdi.indeb.quẽ sequuntur Alex.in cõsi.133.col.3.uol.5. Mod. in c.per vestras.§.12.nu.17.de don.inter uir.& uxo.& Dom.
6 meus Rui.in consi.152.col.3.uol. 3.ubi præsupponit, † quod si ille.qui habet beneficiũ, ne conueniat vltra, quã facere possit,

& sic

& sit talis, qui huic beneficio renunciare possit, sicut potest socius. l. si conuenerit. cum ibi not. ff. de re iud. & promittat restituere totam, uel integram summam debitam, quòd uidetur dicto beneficio renunciasse.

Quintò, probatur ex ijs, quæ dicit Bartu. in l. 2. in princi. ff. de dote præleg. quem sequitur Alexand. in dicto consi. 55. colum. 5. & Dom. meus Ruin. in citato consi. 159. colum. 4. in princ. vbi inquit, quòd si maritus promisit restituere, quicquid ad illum peruenit ex causa dotis, quòd non poterit expẽsas deducere, quia videtur illas remisisse.

Sextò, comprobatur hæc opinio per Cyn. in l. fin. C. ad l.
Fal. quem sequuntur Bald. Ange. & Salyce. ibi, & Do. meus
7 Rui. in d. consi. 159. col. 4. ubi si hæres promisit soluere † integra legata, censetur renunciasse detractioni falcidiæ.

Septimò, pro ista parte facit, quod not. Dom. meus Ruin.
in consi. 84. colum. 6. uolu. 1. vbi venditor, qui ex decreto po-
8 terat † cogere emptorem ad retrouendendum, si fecit fidem,
confessionem, & totius iuris sui remissionem emptori, censetur etiam ei remisisse ius cogendi ipsum ad retrouẽdendum. Si ergo uidemus, quòd in iuribus & casibus suprascriptis, verba, integram, & totam, operantur effectus, de quibus suprat Idem dicere debemus, quòd promittens totam uel integram dotem restituere, ad ipsius dotis restitutionem tenetur absq; detractione lucri dotis, quod aliàs uiro deferetur ex vi statuti.

Vltimò, ne eamus per mendicata suffragia, in terminis hu-
ius quæstionis, hoc voluit Bald. in d. l. quod nomine. ubi in-
9 quit, quòd † stante consuetudine, quòd maritus lucretur certam partem dotis, si promittit integralem restitutionem, perdit beneficium consuetudinis, si promissio non est relata ad consuetudinem. Idem tenuit Ang. in l. si patronus. ff. de dona. Rayn. & Alex. in l. si cùm dotem. in fin. solu. matr. Barb. sibi contrarius in cap. Raynaldus. colum. 24. in versicu. nota ibi contra voluntatem, de testamen. Alexand. in consi. 5. colum. pen. uolum. 5. vbi attestatur hanc esse magis communẽ, & eam tanquam communem sequitur idem Alexand. in cõsil. 133. colum. 3. uolum. 5. ubi inquit, quòd Bald. melius loquutus fuit in dicta l. quod nomine, quàm in d. l. Neratius. Idem etiam voluit in consi. 201. colum. 1. uolum. 6. qui allegat Ange. & Imo. ita tenentes in l. damni infecti. §. cùm pariectem. ff. de dam. infect. Hanc quoque partem amplectitur Pau. de Castr. in consi. 192. uolum. 1. colum. 1. & seq. Dec. in l. 1. num. 76. C. de senten. quæ pro eo quod interest profer. & in c. sua nobis. colum. 1. uersicu. quintò, & ultimò, de confir. vtil. vel inu. & in consi. 401. colum. 2. & in consi. 395. colum. 2. vbi asserit hanc esse communem Iaso. in consi. 90. colum. 2. uolum. 3. Muder. in repe. c. per uestras. §. 12. char. 184. colum. 3. Ripa in l. centurio. num. 130. ff. de vulg. & pupill. Gozad. in consi. 59. colum. 3. Dom. meus Ruin. in consi. 25. colum. 3. uolum. 1. & in consi. 72. colum. 2. & in consi. 74. col. 6. volum. eo. & in consi. 148. colu. 2. uolum. 3. & in consi. 159. colum. 3. in fin. eo. uolum. necnon in consi. 56. colum. 1. volum. 5. Boer. in decis. 254. colum. antepenul.

10 Non obstant allegata in contrarium. Et in † primis tex. in d. l. Neratius. iuncta gloss. quia respondetur pluribus modis. Et primò, quòd glo. ibi diuinat, quia tex. non utitur illis uerbis, sed dicit, dotem restitui fuit stipulatus, & de tota vel integra nihil dicit. Ideo cùm glo. diuinet ad text. & sine lege loquatur, non est ei credendum. l. illam. C. de collat. nec debet attendi authoritas, sed ratio loquentis. cap. ego solis. 9. dist. ita ad illam gloss. respondet Barba. in d. ca. Raynaldus. in d. uers. nota ibi contra voluntatem.

Secundò respondetur per Alexand. in d. consi. 130. colum.
11 2. quòd † ille tex. iuncta gl. non obstat: quia impensa † fu-
12 neris mulieris est æs alienũ dotis. l. impensa. ff. de religio. &
sump. fune. & ideò quicunque fecerit illam impensam animo repetendi, potest eam consequi aduersus illum, ad quem dos peruenit. l. in eum. ff. eo. ti. & non spectat talis impensa ad onus mariti, quatenus dos non sit penes eum remansura. l. sic pro rata. cum l. seq. ff. eo. tit. de relig. & sump. funa. & ideò quando maritus promisit restituere integram dotem solu. matr. ei, qui ipsam pro muliere dedit, non potest dici, quòd videatur cogitasse de impensa funeris, & uoluisse obligari ad non deducendum ipsam impensam: quia non spectabat tale onus marito apud quem nõ erat remansura dos mortua uxore. & ideo si contingebat eum facere impensam funeris, hoc faciebat tãquam quilibet alius, qui talem impensam sponte facere potuisset, & ideò mirum si rem adducit, uel repetit tanquam quilibet alius, d. l. in eum, & l. at si quis. §. sed interdum, & in d. l. Neratius. eum esset in potestate mariti non facere dictam expensam funeris, & sic prouidere, quòd promissio totius dotis restituendæ nihil operaretur quò ad releuandum stipulatorẽ ob impensa funeris. Sed quando maritus est ille, qui lucratur partem dotis uxore prædecedente, non mirum si uidetur remisisse illam partem, quando tanquam maritus promittit restituere integram dotem in omnem casum dotis restituẽdæ: quia certum erat, quòd vxore prædecedente ipse tanquã maritus erat lucraturus partem dotis ex forma statuti, & ideo non erat in eius potestate prouidere, quòd promissio totius dotis restituendæ nihil operaretur, quò ad eum, nisi careret dicto lucro dotis concessæ à statuto. Ideò nimirum si uideatur renunciasse beneficio d. statuti.

13 Vel & tertiò respondetur † ad illum tex. secundùm Alex. in dicto consi. 201. col. 4. uolum. 6. quòd posito quòd illa opinio esset uera, posset procedere, quando ille, qui dedit dotẽ, stipulatus fuit ante solutum matrimonium, quòd in casu soluti matrimonij tota dos ei reddatur, nam debet intelligi in casu, in quo non contingat fieri necessariam diminutionem pro funeris impensa, vt puta, quia matrimonium aliter quàm morte mulieris solnatur, uel taliter quòd ueniet facienda necessaria deductio impensæ funeris, prout contingere posset: pone mulierẽ in mari perijsse, vel casu simili, aut quòd alius gratis impensam faceret.

14 Non obstant leges allegatæ in secundo † argumento: quia ad illas respondet Alex. in d. consi. 201. col. 3. Barba. in d. cap. Raynaldus. in loco suprà allegato. Ripa in d. l. centurio. num. 130. & Dom. meus Ruin. in d. consi. 178. col. pen. quòd illo tempore, quo facta fuerunt illa iura, nõdum erat inductum, quòd testator posset prohibere Trebellianicam, vel falcidiã. l. quod de bonis. §. 1. & l. Titia. ff. ad l. falcid. Sed illud fuit inductum iure authenticorum per §. si uerò expressim. in authen. de hæred. & falcid. & licet ante prouisionem dicti §. si verò expressim, non posset testator de iure communi prohibere Trebellianicam: tamen attento quòd postea est prouisum per ius commune in d. §. si uerò expressim. Ideo non debet mirũ videri, si hodie per dicta uerba, totam, vel integram, impediatur detractio Trebellianicæ.

15 Non obstant denique & tertiò † notata per Barto. in d. l. centurio. & aliorum, qui firmant opinionem Barto. communiter receptam: quia respondetur, quòd imò communis est in contrarium, ut per Docto. in d. l. centurio. & Alex. in consi. 5. colum. 3. uolum. 5. Bertran. sibi contrarium in consi. 241. volum. 3. Dec. in l. precibus. colum. 12. C. de impuber. & alijs substitu. Ripa in l. 1. §. sed & quoties. colum. 2. ad Trebellia. Parisi. in consi. 93. num. 45. volum. 2. vbi pariter asserit hanc esse communem, & in consi. 21. num. 55. uolum. 3. & in consil. 55. num. 57. eod. volu. & eam quoque vti communem sequitur Dom. meus Ruin. in consi. 47. colum. fin. uolu. 2. qui idem tenuit in consi. 173. colum. pen. eod. uolum. & in consi. 146. colum. pen. uolum. 3. & in consi. 148. colum. 2. & in consi. 169. colum. 3. & 4. eod. uolum. Socy. Iun. in consi. 113. num. 53. uolum. 1. Adeò quòd ex supradictis claré liquet communem fore Doct. sententiam, quòd per talem remissionem de restituendo totã, uel integram dotem, renunciatur lucro dotis.

16 Limita tamen hanc † communem procedere, ubi talis promissio facta per maritum fuisset facta ex certa scientia, & nõ per errorẽ, vt declarat Bal. in d. l. quod nomine. & Ang. ac Imo. in d. §. cùm pariectem. & Alex. in citatis consi. 113. col. 2. uol. 5. & 201. colum. 3. uolum. 6. Modet. in d. c. per uestras. char. 184. colum. 3. Dec. in consi. 402. colum. 3. uers. non obstat.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio lucri dotis facta per virum vxori, non valet, sed contrà, est communis, vt num. 10. & num. 16.*
2 *Iuri de futuro renunciari nõ potest, declara tamen vt nu. 21.*
3 *Renũciatio est quadã priuatio, quæ præsupponit habitũ de præsenti.*
4 *Iuri conditionali non potest renunciari.*
5 *Renunciatio iuris de futuro, in iudicijs valet.*
6 *Renunciatio gratis facta dicitur donatio, quod declara, vt numero 24.*
7 *Prohibitus donare, prohibetur quoq; gratis remittere.*
8 *Donatio cadit in iure consistente in spe.*
9 *Donatio facta inter coniuges nõ valet, nisi morte donãtis cõfirmetur, præcedẽte tamẽ traditione rei donatæ, fallit, vt n. 26.*

11 *Pactum, per quod efficitur conditio mulieris melior tanquam*
fauorabile doti ualet.
12 *Pacta apposita in contractu dotis sunt approbata & seruãda,*
nisi reperiantur expresse prohibita.
13 *Fauori suo quis renunciare potest.*
14 *Statuto si caueatur, quòd masculi excludant fœminas, huius-*
modi statuto potest masculus renunciare.
15 *Prohibitio tollens facultatem concessam omnibus hominibus*
à iure disponendi de re sua, inducit pœnam.
17 *Maritus si promittit totam, uel integrã dotem restituere uxo-*
ri, stante statuto de lucro dotis, censetur renunciasse beneficio
dictæ legis municipalis.
18 *Expressa renunciatio plus ualet, quàm tacita.*
19 *Maritus potest concedere uxori facultatẽ disponendi de dote.*
20 *Declaratio ad l. si liberis. ff. de pact. dotal.*
22 *Tabellio, si utitur uerbo, renunciauit, super iure de futuro, in-*
telligitur per uiam pacti.
23 *Differentia est inter pactum, & renunciationem.*
25 *Lex, si unquam. C. de reuocan. dona. non habet locum, quan-*
do renunciauit iuri quærendo, non radicato ulla spe certa.
27 *Donatio facta uxori per maritum de re aliena bona fide ua-*
let. & uxor illam usucapere potest.

QVÆSTIO XXXIX.

1 DVBIVM oritur. Nunquid maritus possit † eius uxo-
ri renunciare lucrum dotis, quod ei à statuto defertur?
Et primò uidetur dicendum quòd non, per tex. in l. si liberis.
secundùm lecturam gloss. ibi ff. de pact. dotal. ubi si maritus
remittit uxori pactũ de lucranda dote, nõ ualet talis remissio.
2 Secundò: quia huiusmodi renunciatio lucri dotis, quæ † fit
per maritum, est de iure sibi competenti de futuro: Sed iuri
de futuro renunciari non potest. l. qui pater. §. quod quis. ff.
de reg. iur. not. glo. & Doct. in l. 1. C. de pact. & ratio est: quia
3 renunciatio est quædam † priuatio, quæ præsupponit habitũ
de præsenti. l. decem. ff. de uerbo. obligat. qui habitus non est
in iure consistente in spe de futuro, intelligẽdo etiam de spe
rationabili habente fundamentum de præsenti, ut declarant
4 Moder. in d. l. j. C. de pact. Pro quo facit: quia etiam † iuri cõ-
ditionali non potest renunciari. l. si ita scriptum §. si sub con-
ditione. de legat. 2. Sed ius portionis debitæ marito ex ui sta-
tuti est conditionale: quia eidem debetur sub conditione, si
uxor præmoriatur. Probatur etiam hæc opinio: quia speciale
5 est in iudicijs, quòd † ualeat talis renunciatio iuris de futu-
ro, glo. est in l. 1. C. de cura. bono. dan. tut. Bar. & Docto. in l.
postquam liti. C. de pact. ergo in contrarium est ius commu-
ne. l. ius singulare. ff. de legi. l. 1. ad fi. ff. ad municip.
6 Tertiò ista opinio probatur. Nam † talis renunciatio gra-
tis facta dicitur donatio. l. ædibus. §. j. ff. de donatio. Docto. in
7 l. 1. ff. eod. titu. Hinc uidemus, quòd ille † qui prohibetur do-
nare, prohibetur quoque gratis remittere, ut per Bald. & Sa-
lye. in l. prima. C. de pact. Ergo maritus renunciando tali lu-
cro, quod erat in spe, dicitur talem spem lucri donasse: cum
8 † donatio etiam cadat in iure consistente in spe. l. spem. C. de
9 donatio. Sed donatio facta † inter coniuges est prohibita, ut
not. Bartol. in l. 1. ff. de donat. inter uir. & uxo. nisi confirme-
tur morte donantis, præcedente tamen traditione rei donatæ.
l. Papinianus. ff. de donatio. inter uir. & uxo. in l. penult. C.
eodem titu. ergo sequitur, quòd talis renunciatio non ualet.
& ita in terminis huius quæstionis dicit Cuma. in consi. 26.
col. fi. versi. quia.
10 Quibus non obstantibus contrarium est de † iure uerius,
quòd immò huiusmodi lucro per maritum potest renuncia-
ri. Quod ex infrà dicendis luce clarius apparebit. Et primò:
11 quia pactum, per † quod efficitur conditio mulieris melior,
ualet, tanquam fauorabile doti. l. de die. ff. de pact. dotal. Sed
per hanc renunciationem conditio mulieris efficitur melior:
quia dos redit ad suam naturam. l. si unus. §. pactus ne pete-
ret. ff. de pact.
Vlterius istud pactum confertur in tempus soluti matri-
monij, ergo &c. l. si cum seruum. §. fin. cum l. seq. ff. de donat.
inter uir. & uxo.
Tertiò, quia omnia pacta apposita in contractu dotis sunt
12 † approbata, & seruanda, nisi reperiantur expressè prohibi-
ta. l. 1. §. ill ud. C. de rei uxo. actione.
Quartò, quod possit renunciari ostẽditur: quia quòd maritus
possit lucrari dotem, hoc inductũ fuit à statuto principaliter
13 in eius utilitatem, ergo suo fauori † renunciare potest, ut
in his terminis loquuti sunt Socin. in consi. 114. colu. 2. uo-
lum. 1. & Parisi. in consi. 127. colum. 2. uolum. 1. prout in si-
14 mili uidemus, quod stante † statuto, quod masculi excludant fœmi-
nas, huic statuto potest masculus renunciare, ut per Bal. in l.
maximum uitium, col. 7. uer. sed pone frater. C. de libe. præte.
15 Quintò facit: Nam si maritus non posset tali lucro † re-
nunciare, ista prohibitio tollens facultatem concessam omni-
bus hominibus à iure disponẽdi de re sua, induceret pœnam,
ut in simili habetur, in l. non usque. ff. si quis à paren. fue. ma-
numis. & not. Docto. in l. Turpia. ff. de lega. 1. ut ergo non in-
ducatur talis pœna, fatendum est, quòd permissa censeatur
talis renunciatio.
16 Sextò in specie hoc † uoluit Alexã. in l. si socer. §. Lucius.
colum. antepen. uer. utrum. ff. solu. mat. Pau. de Cast. in con-
sil. 232. colum. 2. in antiquis. Socy. in d. consi. 114. col. 2. De-
ci. in l. in eo. colum fin. de reg. iur. in l. 1. colum. pen. C. de se-
cun. nup. & in consi. 260. colum. 2. Mod. in Rep. rub. de don.
inter uirum & uxor. char. 42. colum. 4. in princip. & in char.
51. colum. 4. Parisi. in consi. 127. colum. 2. uolum. 1. Pro cu-
ius confirmatione accedat alia communis sententia, de qua
per Bald. in l. quod nomine. ff. de cond. indeb. & Alex. in con-
17 si. 5. colum. pen. uolum. 3. ubi si maritus stante statuto de † lu-
cro dotis promittit restituere totam, uel integram dotem, cẽ-
setur renunciasse lucro dotis sibi à lege municipali concesso.
18 Si igitur † ualet tacita renunciatio fortius debet ualere ex-
pressa renunciatio, ut per Dec. in l. expressa, de reg. iur. & So-
cyn. Iun. in consi. 37. colum. fin. uolum. 3. per gloss. in Clem.
sæpe. in uerbo, partibus. de uerbo. sign.
Corroboratur hæc sententia per ea, quæ dixit Barb. in cõ-
si. 59. in 2. dubio, uol. 2. quem sequuntur Dec. in dicto con-
sil. 260. colum. 2. & Parisi. in citato consi. 127. colum. 2. ubi
19 concludit, quod † maritus potest concedere facultatem uxori di-
sponendi de dote, & ei remittere lucrum dotis, quod spectabat
habere. facit etiam, quod no. Ias. in consi. 90. col. 2. uolum. 3.
20 Non obstant † adducta in contrarium. Et in primis text.
in d. l. si liberis. quia respondet Paul. de Castr. in consi. 232.
colum. 2. quòd ideò ibi non ualet renunciatio: quia ibi ma-
ritus constante matrimonio dictum pactum de dote lucran-
da remisit non sponte, sed ex quadã necessitate causata à mu-
liere, quæ iurgium cum eo fecit, & redire noluit, nisi pactum
lucri remitteretur. Vnde redditur nullum, ne malitia mulie-
ris sibi prodesset, & de ipsa remissione lucrum sentiat, & detur
materia iurgandi. Secus. n. si ante matrimonium, uel in ipso
matrimonij contractu sponte uxori renunciasse, arg. l. quæro.
ff. de pact. dotal.
21 Ad secundùm argumentum respondetur, uerum † esse,
quòd non ualet renunciatio iuris de futuro in uim simplicis
renunciationis, quando fieret parte absente, & aliqua publica
persona non acceptante, ut not. Barto. & Bald. in l. postquam
liti. C. de pac. Secus si parte præsente: quia tunc ualet in uim
pacti, casus est ubi notant Doct. in d. l. 1. C. de pact. ubi notã-
22 ter dicunt Iacob. But. & Bal. quod si † tabellio utitur uerbo, re-
nunciauit, super iure de futuro intelligitur per uiam pacti:
quia si non ualet, quod ago, ut ago, ualet ut ualere potest ad
liberandum. l. an inutilis. ff. de acceptila. & hoc quãdo fit præ-
senti, quod dicunt esse notabile & subtile. Nec mirum diuer-
23 sum esse in † pacto, & renunciatione: quia in pacto reperi-
tur uerbum præsens & futurum, ut promitto, quod est præ-
sentis temporis, & non petere, quod est futuri temporis, tra-
hitur ad futurum. Sed in renunciatione non reperitur nisi
uerbum præsentis temporis, ut renuncio. Ideò non trahitur ad
futurum, secundùm Iacob. Butrig. in d. l. 1. C. de pact. quod
Bald. ibi dicit esse subtile. & eum sequitur Socyn. in iam sæ-
pius allegato consi. 114. colum. 2.
Non obstat & tertiũ: quia primò respõdetur, quod tunc renũ-
24 ciatio dr̃ donatio, qñ † quis remittit acquisitum, non autem
quærendum, & ita intelligitur tex. in l. ædibus. §. 1. de dona. ut
per D. meum Rui. in consi. 98. col. 9. in prin. uol. 1. & in cõ-
si. 170. col. 3. uer. nõ obstãt notata in c. quãuis. uol. 1. & Rip.
in l. si unquã. in q. 11. C. de reuo. don. ubi quærit, an d. l. si un-
25 quã. habeat locũ † & procedat in renũciatione hæreditatis non-
dũ aditæ, & primò arguit quod sic: quia renunciatio est don. l. hoc
iure. §. 1. ff. de don. Demũ concludit, quod sic acquirendũ ius, cui
renunciat, sit radicatũ de præsenti spe certa, & probabili, tunc
hẽt locũ dispositio dictæ legis: quia tũc talis renũciatio dr̃ dona
tio, secus quñ renũciat̃ iuri quærẽdo nõ radicato ulla spe certa,
& ideò

& ideo cùm huiusmodi lucrum non sit ius quæsitum, sed quærendum, & non radicatum in persona mariti ulla spe certa: quia ita posset prius mori maritus, quàm mulier, meritò dicitur, quòd renunciatio dicti lucri non sit donatio, & per cõsequens prohibita inter uirum & uxorem.

26 Secundò respondetur. Dato etiam, q̃ † sit donatio, quòd licet ea regulariter non sit permissa inter virum & vxorem: tamen id procedit, quando uir donat aliquid uxori de proprio matrimonio, propter quod videatur pauperior effici: Secus quando renunciat sibi lucrum quærendum, per quam renunciationem huiusmodi lucrum remanet in persona vxoris. Casus est de hoc clarus in l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donatio. inter uirum & uxor. & ideo dicta ratione uidemus

27 † quòd si maritus rem alienam vxori bona fide donauerit, valet donatio: quia non fit pauperior, & vxor illam usucapere poterit. l. sed & si constante. ff. de donatio. inter uir. & uxo. Cùm ergo per talem renunciationem uir non efficiatur pauperior, ex quo nullum damnum patrimonij patitur. l. damnum dicitur. l. Proculus. cum ibi notatis. ff. de dam. infec. Sequitur, talem renunciationem valere, præsertim cùm sit collata in tempus finiti matrimonij. l. si cùm. §. fi. l. & quia. l. sed interim. ff. de dona. inter uir. & uxo. Ita respondendo ad dictum fundamentum dixerunt Soc. in dicto consi. 114. col. 2. Dec. in consi. 260. col. 2. & Paril. in citato consi. 127. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio lucri dotis facta per maritum vxori, an possit retractari per eius creditores, & nu. 6.*

2 *Obligatio conditionalis, vel in diem facta, cum sua conditione, vel die restituenda, quod declara, vt in nu. 15.*

3 *Alienatio facta in fraudem creditorum non valet.*

4 *Glo. in l. si donaturus. §. fi. ff. de condict. cau. dat. quæ loquitur in lucro proueniente ex pacto, extenditur & ad lucrum prouenienti ex statuto.*

5 *Lucrum acquisitum pro damno reputatur, quod declara, vt nume. 16.*

7 *Alienatio in fraudem creditorum tantùm consideratur, quando agitur de diminutione patrimonij.*

8 *Declaratio tituli ff. de ijs quæ in frau. cred. & §. item si quis in fraudem, instit. de actio.*

9 *Alienare non intelligitur, qui occasione acquirendi nõ utitur.*

10 *Statuto disponente, quòd extantibus masculis filia non succedat, frater, si vult etiam inuitis creditoribus, poterit renunciare ad commodum sororis.*

11 *Maritus grauatus per vxorem ad restituendam eius hæreditatem filio communi, poterit incontinenti non retenta Trebellianica restituere hæreditatem, nec ob id dicitur fraudare creditores.*

12 *Creditores sub prætextu fraudis non poterunt reuocare dimidium vsusfructus bonorum aduentitiorum filij, ei in præmiũ emancipationis donatum.*

13 *Donatio inter coniuges prohibetur, quando donans efficitur pauperior, & eius patrimonium minuitur, aliàs secus.*

14 *Maritus potest consentire uxori, disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sibi à statuto per mortem uxoris defertur.*

QVÆSTIO XL.

QVONIAM in præcedenti quæstione cõclusum fuit,
1 q̃ maritus potest † renunciare lucro dotis, quod sibi à lege municipali cõceditur. Quæritur, an talis renũciatio possit per creditores mariti, tanquã in eorũ fraudẽ facta, retractari.
2 Et dicendũ vr̃ q̃ sic: quia † obligatio cõditionalis, uel in diẽ cum sua cõditione vel die restituenda est. l. ait prætor. §. si cõditionalis. ff. de ijs quæ in frau. cred. Vñ licet lucrũ dotis debeatur marito sub cõditione, si uxor prædecesserit: tñ reuocari debet huiusmodi remissio, conditione postea purificata.

3 Secundò facit: Nam talis remissio † dicitur alienatio: sed alienatio in fraudem creditorum facta non ualet toto tit. ff. de ijs quæ in fraud. cred.

Item quia talis alienatio dicitur diminutio patrimonij, cũ tale lucrum proueniat ex causa onerosa, & ideo de eo, ut de causa onerosa, iudicari debet propter onera matrimonij, ut per gl. in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. cau. dat. quæ licet loquatur in lucro proueniente ex pacto: tamen secundùm Doctor. ibi extenditur ad † lucrum proueniens ex dispositione
4 statutaria, vt etiam latissimè dictum fuit suprà in q. 4. Et ideò cum de diminutione patrimonij agatur per talem re-
5 missionem: quia tale lucrum acquisitum pro damno † reputatur, iuxta gloss. in l. 1. §. si quis. ff. de itine. actuq; priua. & per Bald. post Cyn. in l. cùm test. in princip. C. de donat. ante nupt. & Alexand. ac alios in l. 3. ff. de dam. infect. & Deci. in consi. 63. colum. penul. Sequi videtur, quòd maritus non potuit à se abdicare lucrum, nec ei in præiudicium creditorum renunciare.

6 Sed, prædictis non † obstantibus, contrariam partem veriorem esse arbitramur, quòd imò, secundùm veram & cõmunem conclusionem maritus potest huic beneficio sibi à statuto concesso renunciare, ut abundè dictum fuit in quæstione præcedenti: nec prætextu fraudis existimamus à credi-
7 toribus retractari posse: quoniam alienatio † in fraudem creditorum solùm consideratur in diminutione patrimonij. l. qui autem. in princip. ff. de ijs quæ in fraud. credito. ibi, pertinet enim hoc edictum ad diminuentes patrimonium suũ, non ad eos, qui id agunt, ne locupletentur, & quem tex. singularem dixit Ange. in §. si quis in fraudem. in gloss. in verbo rem suam. Institu. de actio. ubi etiam per illum concludit, quòd si debitor repudiat hæreditatem, uel legatum, vel si alio modo & titulo rem poterat acquirere & non vult: imò repudiat etiam in fraudem & spretum creditorum, non ha-
8 bet locum † dictus. §. si quis in fraudem, nec titulus. ff. de ijs quæ in fraud. credito. ex quo non agitur de diminutione patrimonij. Quod inquit bene notandum.

Secundò, pro ista opinione facit tex. in l. alienationis verbum. §. 1. ff. de uerbo. signi. ubi qui occasione acquirendi nõ vtitur, non intelligitur alienare, & ideo dicit ibi Alcia. quòd
9 in edicto, quo † prætor in fraudem creditorum gesta reuocat, non comprehenditur, qui legatum repudiat: quoniam alienationis uerbo prætor vsus non est, allegat dictam l. qui autem.

Tertiò confirmatur hæc sententia per l. maximum vitiũ. per Bald. in 6 colum. uersic. sed pone quòd frater. C. de liber. præter. quem refert & sequitur Alexand. in addi. ad Barto. in l. patrem. ff. de ijs quæ in fraud. credi. & Bru. in Tracta. exclus. fœmi. in 10. articu. in q. 2. & in articu. 12. q. 7. ubi di-
10 cit, quòd stante statuto, quòd † extantibus masculis filiæ non succedant, si frater non vult excludere sororem, sed eam vult admittere secum ad succedendum, & renũciare beneficio statuti, creditores verò velint eum conueniri, tanquam hæredẽ insolidum, quòd non obstante contradictione creditorũ, poterit masculus renunciare legi municipali in eius fauorẽ inductæ. Quod dictum tenendum perpetuò eundi affixum dixit Iaso. in d. §. si quis in fraudem. colum. penul.

Quartò accedat, quod nota. Bald. in rubr. C. de ijs quæ in fraud. credi. quem sequitur Alexand. in d. l. patrem. ubi dicit,
11 quòd † si vxor tua instituerit te hæredẽ & rogauerit te vt post mortem restitueres bona sua communi filio, si tu habes suspicionem de creditoribus tuis, poteris incontinenti restituere hæreditatem filio, nec propterea diceris fraudare creditores: quia tale fideicommissum ex coniecturata mente testantis non præsumitur fuisse conditionale, sed ad beneplacitum patris, per text. quem reputat vnicum & singularẽ in iure in d. l. patrem. secundùm vnam lecturam. Imò secundùm Ias. in d. §. si quis in fraudem. colum. penul. ille text. vult vnum, quod est longè singularius, quòd si tu pater in casu prædicto restituas hæreditatem incontinenti filio non retenta quarta Trebellianica, quæ detrahitur de fideicommissis particularibus, sequutus plenam fidem & debitam pietatem, vt ibi inquit text. non diceris creditores fraudasse, & subdit Iaso. q̃ iste tex. tanquam singularis non est obliuioni tradendus.

Quintò in medium affertur decisio Alber. de Rosa. in d. l.
12 patrem. ubi dicit, se determinasse per † illam legem, quæstionem, quam habuit de facto, uidelicet, quòd si pater emancipauerit filium suum, qui habebat multa bona aduentitia, & in ipsa emancipatione sibi remisit in præmium emancipationis dimidium usufructus illorum bonorum aduentitiorum, quòd creditores patris non poterunt dicere hoc fore factum in fraudem, & reuocare velle per iura & rationes ibi per eum citatas, & præsertim per text. in dicta l. qui autem. Cùm ergo in isto lucro dotis, quod à marito vxori remittitur, non agatur de diminutione patrimonij, videtur, quòd talis remissio reuocari nõ possit. & pro qua opinione uidetur esse bonus text. in l. cùm hic status. §. si maritus. de donat. inter uir. & uxor. & in l. sed & si vir. §. quod

legeturus. ff. eodem titu. ubi donatio inter coniuges prohibe-
13 tur, quando † donans efficitur pauperior, & eius patrimonium minuitur, secus si lucrum, quod fieri potuisset, remittatur. & ideo dicit Barb. in consi. 60. uolum. c. de qua men-
14 tionem feci in quæstio. præcedenti, quòd † maritus potest consentire uxori disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sperabat uiuente statori: quia agitur de remissione lucri, & patrimonium eiusdem per talem remissionem non minuitur, & sic in terminis concludit, quòd dispositio dictæ l. qui autem. in tali lucro dotis verificetur. & in specie. in terminis huius quæstionis ita consuluit Dec. in consi. 260. per totum, & Parisi. in consi. 127. col. 2. & 3. uolum. 1.
15 Non obstant allegata in contrarium. Et primò † quòd dicitur de obligatione conditionali per tex. in d. l. ait prætor. §. si conditionalis. quia secundum Dec. in d. consi. 260. colum. 2. ille tex. intelligi debet in obligatione cõditionali, in qua agatur de diminutione patrimonij secundùm naturam tituli, quia pro constanti ibi præsupponitur, quòd si obligatio esset pura, indubitanter reuocaretur. Secus in obligatione conditionali, in qua non tractatur de diminutione patrimonij: quia tunc nõ militat dispositio. d. §. si cõditionalis. sed d. l. qui autẽ.

Secundò non obst. quòd remissio huiusmodi lucri uideatur respicere diminutionem patrimonij: quia ex rationibus & iuribus suprà citatis claré constat de contrario.

Non obst. denique, quod tale lucrum acquisitum uideatur ex causa onerosa propter onera matrimonij: quia ad hoc respondetur secundùm Dec. in d. consi. 260. colum. 2. duobus modis. Verùm quia prima eius responsio viribus non subsistit, cum contra eum sit communis opinio, vt laté demonstrauimus suprà in q. 4. Ideo omittendo primam solutionem & deueniendo ad secundam dicitur, quod etiam dato quòd tale lucrum propter onera matrimonij detur, sufficit, quod in huiusmodi remissione non agatur de diminutione patrimonij; cum hoc solùm attendatur & consideretur in materia dictæ l. qui autem.

16 Vltimò non obstet, quòd de † lucro acquisito idem iudicetur, quod de damno: quia id verum esse fatemur in lucro perfecto & radicato, prout esset in donatione facta & consumata, prout loquitur tex. in l. cum te. C. de do. ante nup. & ita declarat laté Alex. in consi. 89. colum. pen. in princip. uolu. 2. & in consi. 103. in fin. uolum. 6. Secus in lucro non perfecté acquisito, prout loquitur tex. in d. l. qui autem. Si enim esset hæreditas adita, uel legatum acceptatum, esset incorporatum in patrimoniu, & non posset repudiari. Secus est ante acquisitionem perfecta dict. l. qui autem. & ideò cùm in terminis huius quæstionis lucrum dotis non sit perfecté acquisitum, & incorporatum in patrimoniu mariti, meritò sequitur, quòd potest tale lucrum remitti, & repudiari: quia propter hoc nõ sequitur diminutio patrimonij, ita formaliter respondet Dec. in citato consi. 260. colum. fin.

SVMMARIVM.

1 *Maritus potest reuocare licentiam concessam uxori testandi de dote. Sed contra, nume. 4.*

2 *Eius est nolle, cuius est velle.*

3 *Filiusfamiliàs si donat causa mortis rem patris, eo consentiente, potest pater talem donationem reuocare, quod declara, vt numero 7.*

5 *Donatio, quæ fit per virum vxori, vt alij donet, valet.*

6 *Dispositio l. hac edictali. C. de secund. nupt. locum non habet quando vxor reliquit, vel econtrario, vel donat vltra mensuram dictæ legis, cum grauamine de restituendo tertio.*

8 *Donatio causa mortis facta per filium emancipatum de re patris, eo consentiente, non potest per ipsum patrem reuocari.*

QVÆSTIO XLI.

PONE stante dicto statuto de lucro dotis, quòd maritus consenserit, uel licentiam præstiterit vxori testandi de do-
1 te. An † possit huiusmodi licentiam, & consensum iam præstitum, vita ante mortem uxoris reuocare? Videretur primò dicendum quòd sic: quia talis reuocatio facta fuit, antequam vxor decederet. Vnde cùm adhuc testamentum nõ esset sortitum effectum, sed esset in pendenti. l. 3. ff. de adim. lega. §. posteriore. Institu. quibus modis testa. infir. videtur, quòd per maritum reuocatio ipsa fieri possit: quia eius est nolle, cu-
2 ius est uelle, vt † in regula iuris, eius est nolle. ff. de reg. iur. Sed dare licentiam testandi de dote procedit ex mera voluntate mariti: ergo eius oppositum, scilicet posse reuocare, pariter ex eius voluntate procedere debet.

Secundò ista opinio probari uidetur ex notatis per Barto. in l. 1. in princip. in uersicu. quartò solet formari. de don. vbi
3 si filius † donat causa mortis rem patris, eo consentiente, potest pater talem renunciationem reuocare, argu. l. in ædibus. §. quod si filius. in 1. responso. ff. de dona. Quod & uoluit Cy. post Dy. in l. nec fratris. C. de dona. cau. mor. Petr. de Ancha. in consi. 76. colum. 1. quem sequuntur Mod. in rubr. de dona. inter vir. & vxor. char. 37. colum. 2. uersicu. item dicas, et 1. Bald. & Moder. in l. sensum. C. qui testa. face. pos. Et ratio est, secundùm Bald. ibi: quia viuente filio non est ius alteri quæsitum: ergo eodem modo dicendum uidetur, quòd cùm vxor testata fuerit de re pertinente ad maritum in spe, quòd maritus viuente vxore possit dictam dispositionem reuocare: cum inter uirum & vxorem non teneat donatio, & sic non potest fingi uirum vxori donasse saltem efficaciter, prout inter patrem & filium considerant in simili Doct. in locis suprà citatis.

4 His uerò non obstantibus, contrariam partem † vti veriorem amplectandam fore arbitramur, ut in terminis decidit Alex. in consi. 146. uol. 6. vbi expressè consuluit, maritũ, qui præstitit consensum vxori testandi de dote, non potuisse, ea viuente, dictum consensum reuocare, & inter alia mouetur ea dictis per Saly. in d. l. nec fratris. C. de donat. cau. mor. ubi inquit, quod si pater præstitit consensum filio existenti in eius potestate super donatione, uel legato facto de re ipsius patris: posito quod per huiusmodi consensum pater videretur primò donare filio: tamen quia fit, vt res in alium transferatur, & non penes filium remaneat, ualet donatio inter patrem & filium. ergo secundùm Alex. idem inter uirum & vxorem, per l. donatio, iuncta. l. donationes quas. C. de dona. inter uir. & uxor. & rationem assignat Saly. quem sequitur ipse Alexan. quia ex ea non efficitur locupletior ille, cui præstatur consensus. allegat in argumentum l. si sponsus. in fin. de donat. inter virum & vxo. Sed melius, quòd ualeat dicta donatio, quò ad terminos huius quæstionis, probatur secundùm Alex. in d. l. si spõsus §. si maritus. el 2. ubi quoque inquit ipse Alex. Fulgo. ita tenuisse in d. l. sensum.

Secundò idem consuluit Socy. in cõsi. 114. colum. 2. & 3. volum. 1. quoniam. quando vxor donat rem mariti, eo consentiente, uidetur resultare duplex donatio, una uiri, per quã uidetur donare vxori: altera vxoris extraneo. ut probatur in d. l. in ædibus. §. quod si filius. ff. de dona. & per Ioann. de Imol. in l. 2. in princi. ff. eo. ubi concludit, quòd donatio, quæ fit per
5 virum vxori, ad finem † ut alij donet, valet, ex quo res non debet remanere penes vxorem, nec de ea fieri locupletior, per rea. ubi dicit, ibi esse casum in l. profectitium. §. si quis certũ. ff. de iur. dot. & in l. quod autem. §. fin. cum l. seq. ff. de donat. inter uir. & vxor. vbi potest donari seruus vxori, vt manumittatur: quia non debet remanere dominium rei penes eam. & Imo. sequitur Alex. in addi. ad Barto. in d. l. 2. ff. de dona. qui pro confirmatione Imolæ adducit notata per Bal. in l. hac edictali. colum. 2. uersicu. nunc statim succedit. C. de secun. nup.
6 vbi inquit, quòd si † vxor relinquit viro, vel vir vxori, vel donat vltra mensuram illius legis, cum grauamine de restituendo eidem tertio, non habet locum dicta lex: quia est considerãda persona commodum capientis, non restituere debẽtis. l. cum dotem. ff. ad l. Falcid. l. si mulier, aliàs, Sulpitius. ff. de donat. inter virum & vxorem. Idem etiam tenuit Pau. de Cast. in d. l. 2. colum. 1. versic. in primo verò casu, motus etiã ille ratione: quia duplex resultare uidetur donatio: una, quam pater videtur fecisse filio cùm sibi consensit, quòd de pecunia ipsius patris donaret: altera, quam facit ipse filius donatario.

Non obstat secundùm eum, quòd pater non potest donare filio, quem habet in potestate. l. 1. C. de inoffic. dot. quia hoc est verum, quando res donata erat remansura penes filium. quia hoc non posset fieri, sed reacquireretur ipsi patri, cùm sit profectitium, in quo etiam hodie ius est immutatum, & sic, perinde esset, ac si pater sibi ipsi donasset. Sed quia nõ erat remansura apud ipsum, sed apud alium: quia donet filio, ut alteri filius donet. Tunc valet etiam prima donatio, arg. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. ubi qui non potest capere solidum

liduum pro se, potest capere, ut alij restituat. Cùm igitur in casu quæstionis, de qua agitur, valida fuerit licentia concessa per maritum vxori testandi de ipsa dote, cùm de ea non debeat fieri locupletior, nec penes eam remanere debeat. Sequitur firma conclusio, maritum dictam dispositionem vti perfectam reuocare non posse, iuxta l. perfecta. C. de don. & idem in casu huius quæstionis, sequendo Soc. ubi suprà in d. cons. 114 voluerunt Moder. in repet. rubr. de don. inter vir. & vx. §. 47. col. 4. in princ.

Non obstant, quæ in contrarium adducta fuerunt. Et primò, quod datur & permittitur reuocatio licentiæ præstitæ, quemadmodum & testamenti, quod non sortitur effectum ante mortem testatoris: quia respondetur, quòd admittitur testamenti reuocatio, cùm ambulatoria sit voluntas hominis usque ad mortem, d. l. 3. non sic in licentia: quia ipsa habet ulm donationis perfectæ, ut supra ostensum fuit, quæ reuocari nõ potest, d. l. perfecta. C. de don.

Ad notata per Bar. in l. 2. ff. de donat. respondetur, quòd
7 † in contrarium tenuerunt Pau. Imo. Sal. Alex. & Socy. in locis suprà citatis.

Secundò ubi datur responsio, uidelicet, quòd dato, sed non concesso, quod uera esset opinio Bartol. Tamen non quadrat ad propositum huius quæstionis. Nam Barto. uidetur concedere patri reuocationem donationis factæ per filium eo consentiente: quia censetur uoluisse donare filio, cui prohibetur à lege donare, ut l. 1. §. si pater. ff. pro donato. Sed in terminis huius quæstionis sumus in casu, in quo donatio facta coniugi ualet. Ideo non permittitur reuocatio, ut demonstratum fuit suprà in q. 39. cum de vno ad aliud non bene infertur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & istud est de mente Bar. in d. l. 2. in fi.
8 dum vult, quod † donatio facta fuisset per filium emancipatum de ea patris eo consentiente, non esset locus reuocationi, & sic pœnitentiæ, ex quo inter patrem & filium valeret donatio, & ita in specie respondet Soc. in d. consi. 114. col. fin. ubi pro hac opinione adducit notata per Bald. in d. l. sensum, ubi decidit, quod si filius donat causa mortis rem patris eo consentiente, pater potest eam reuocare, si autem alius quam filius, qui est in potestate, legaret rem meam me consentiente, cùm esset sibi ius legandi quæsitum, seu donatum, non uideretur, quod possit per pœnitentiam impedire, arg. l. si cui. §. si uenditor. ff. quib. mod. pig. uel hypo. solu. l. 2. C. si aduers. dona. & ideo ex his concluditur, quod cùm maritus consenserit vxori disponendi de dote, & simus in casu, in quo donatio ualet sicut in extraneo, & res non est integra, quia consensus præstitus iam executionem habuerat per confectionem testamenti, quæ iam pedit mutationem uoluntatis, ut patet ex notatis per Bartol. & Imol. in locis præallegatis, quòd maritus non potest talem licentiam reuocare.

SVMMARIVM.

1 *Maritus promittens cum iuramento restituere dotem in omnem casum & c. cum renunciatione de omnibus iuris, & legum auxilijs, censetur renunciasse beneficio statuti de lucro dotis & nu. 24.*
2 *Omnia includit, qui omnia dicit.*
3 *Oratio vniuersalis est maioris virtutis, quàm generalis.*
4 *Legatum generale factum vxori per maritum de vsufructu rerum suarum, non complectitur venalia, secus quando in lege appositum esset signum vniuersale omnium rerum suarum.*
5 *Statutum simpliciter disponens, quòd maritus lucretur dotem, vxore decedente sine liberis, & si non excludat filios primi matrimonij tamen secus est, si statuto caueretur, quòd in omni casu maritus lucretur dotem.*
6 *Priuilegia studij Parisiensis, si sint concessa studio Tholosano, intelliguntur de præsentibus tantùm, & nõ de futuris, secus si dictum esset de omnibus priuilegijs.*
7 *Conseruator Imperialis, quamuis non possit constituere procuratorem ante litem contestatam: tamen si in conseruatoria sint apposita uerba, quòd possit omnes actus facere opportunos, tunc poterit ante litem contestatam procuratorem constituere.*
8 *Maritus promittens totam dotem restituere, sibi praeiudicat in lucro dotis.*
9 *Effuse sermone quis non debet.*
10 *Renuncians omni iuri, & legum auxilio, censetur renunciasse beneficio Senatusconsulti Velleyani, accedente præsertim iuramento.*
11 *Necnon purgationis moræ.*
12 *Pariterque retentionis, occasione belli superuenientis.*
13 *Item ne quis conueniatur nisi, in quantum facere potest.*
14 *Similiter & beneficio inuentarij.*
15 *Ac etiam beneficio cedendarum.*
16 *Plus beneficio excussionis.*
17 *Atque etiam beneficio l. plerique. ff. de in ius uoc.*
18 *Rursus & beneficio ordinis, & diuisionis.*
19 *Facultate quoque reuocandi donationem ob non insinuationem factam.*
20 *Beneficioque non incarcerandi.*
21 *Exceptionique simulationis.*
22 *Necnon & dispositioni l. de his. ff. de transact.*
23 *Similique modo auxilio legis municipalis.*
25 *Repetitioni dotis potius est fauendum, quàm lucro mariti.*

QVÆSTIO XLII.

1 MARITVS qui promisit cum iuramento restituere dotem † in omnem casum & euentum dotis restituendæ, cum renunciatione facta de omnibus iuris & legum auxilijs, an censeatur renunciasse beneficio statuti de lucro dotis. Non vagando, ubi non expedit, dicendum est, quod sic. Primò: quia ipsa renunciatio facta comperitur de omnibus iuris & legum auxilijs, vnde uidetur, quod comprehendere debeat lucrũ
2 dotis: quia † qui omnia dicit, omnia includit. l. à procurato-
3 re. C. manda. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & etiam † quoniam maior est uirtus orationis uniuersalis, quàm generalis, ut per Barto. in l. generali. §. uxori. ff. de usufruc. leg. quem sequitur Dec. in consi. 294. col. 2. & in cons. 378. D. meus Rui. in con.
4 fil. 78. col. pen. uolu. 1. ubi licet in legato † generali facto per maritum uxori de usufructu rerum suarum, non ueniant venalia, tamen secus quando apponitur signum uniuersale omnium rerum suarum: quia tunc ueniunt & uenalia. Hinc ui-
5 demus, ut suprà dixi in q. 29. quod licet, stante † statuto simpliciter disponente de lucro dotis, maritus non excludat filios primi matrimonij uirtute l. hac edictali. C. de secund. nup. Tamen si statutum disponat, quod maritus in omni casu dotem lucretur, tunc propter illa uerba uniuersalia, in omni casu, excluduntur filij primi matrimonij. Pro cuius confirmatione accedat, quod notant Moder. in l. 1. ff. de leg. 1. ubi uolunt,
6 quòd † si priuilegia studij Parisiensis sint cõcessa studio Tholosano, intelligitur de præsentibus tantùm, & non de futuris, per l. si ita. ff. de auro & argen. lega. & per notata per Bal. in l. omnia priuilegia. C. de epis. & cler. secus si dicto studio concederentur omnia priuilegia; quia propter illam dictionem, omnia, ueniunt, & futura. & ideo dixit D. meus Rui. in cons. 61.
7 col. 2. uol. 5. quòd, & si conseruator Imperialis, † non possit constituere procuratorem ante litem contestatam, uel habitam pro contestata, per l. quod quis. d. neque tutores. l. uul. la. l. nihil. C. de procur. Tamen si in conseruatoria sint apposita uerba, quòd possit omnes actus facere, quos opportunos iudicauerit. Tunc propter illam dictionem, omnes, poterit cõstituere procuratorem ante litem contestatam, uel habitam pro contestata.

Secundò principaliter facit. Nam ista est vera & communis Doctorum sententia, quòd, si † maritus promisit totam dotem restituere, censetur renuisse lucrum dotis, quod sibi ex forma statuti competebat, propter illam dictionem, totam, ut abundè diximus supra in quæstio. 34. post Angel. Imo. & Rom. in l. damni infecti. la. ll. ulma. §. cum patietem. ff. de dã. infect. Si ergo tale lucrum remittitur, quando dicitur de tota dote restituenda, pari ratione uidetur idem dicendum, quando est renunciatum omnibus iuris, & legum auxilijs: quia talis renunciatio magis uidetur respicere lucrum dotis, quàm si dicatur de tota dote, quia ibi de renunciatione nullum verbum.

Tertiò, quod per dictam renũciationẽ excludatur à lucro do
9 tis maritus, facit: Nã imputandũ est † marito, qui effuso sermone usus fuit, vt vult tex. not. in l. si. C. de do. promis. ibi, ne dũ effuso sermone se iactat, in promptũ incidat periculũ, quẽ Angel. multum not. ibi ad illud, quod dicunt Perusini, quòd nemo debet ita latè verba sua effundere, & per illum tex. dixit etiã notabiliter Bal. in l. pactũ quod dotali. q. 16. C. de collat. la consulere, quòd caueant sibi renunciantes à uerbis generalibus

neralibus, ut in promptum, ex effuso sermone, incidant periculum. & ideò cùm maritus apertiùs legem suam non dixerit, imputandum est ei, argu. l. ueteribus. ff. de pact.

Quartò pro ista sententia facit. Nam nos uidemus, quòd ille, qui renunciat omni iuris & legum auxilio, censetur renunciasse beneficijs infrascriptis.

Primò beneficio Senatusconsulti Velleiani, ut per Bart. &
20 † alios in auth. matri & auiæ, col. pen. uersi. quæro quid si nō renunciauit. C. quan. muli. tute. offi. fun. nō pot. & in l. si sub conditione col. pen. uersi. quæro quid si. ff. de testa. tutel. quē sequitur Alex. in consi. 11. col. pen. uersi. pondero illa uerba, uol. 2. Aret. consi. 33. col. pen. Socy. in consi. 200. col. penul. & in consi. 103. col. fin. uol. 3. maximè accedente iuramento.

21 Secundò per dictam clausulam quis † censetur renūciasse purgationi moræ, ut per Crot. in l. si insulam. in fin. ff. de uerb. oblig. Dec. in consi. 452. col. pe. Affl. deci. 147. col. fin. Gozad. consi. 77. col. 5. to fin.

22 Tertiò, ut conductor non † possit petere remissionem occasione belli superuenientis, ut per Alb. de Ros. in l. item quæritur. §. excepto. ff. loca. quem sequitur Ias. in l. 1. co. antep. in fi. C. de iu. emph. ubi dicit, quòd quando in instrumento emphyteutico renunciatum fuit exceptioni doli mali, & omni auxilio, quo emphyteuta se tueri poterat à præstatione canonis, uel pensionis, quòd teneretur etiam emphyteuta ad canonis solutionem, dato quòd bellum superuenisset post contractum celebratum, & istud subdit procedere nedum in emphyteuta, & libellario, sed etiam in quocunque simplici colono, seu conductore, & in omnibus casibus, in quibus propter sterilitatem remissio fieret, uel ob alium quemcunque casum, & ita se obtinuisse coram Collegio Bergomensi, & quòd ita seruatur in Lombardia, quod dicit singulare, & diligentissimè multum notandum: quia dicta clausula semper instrumentis apponi consueuit, propter magnam utilitatem, quam affert. & hoc notandum etiam esse uoluit Cæpol. in caute. 51. regula est. quod & tenuit Gozad. cons. 59. col. 3. in fin. & cons. 87. col. 2. & 88. col. 4. in fin. Ant. Capy. in deci. 87. col. pen. & deci. seq. col. 2. in fin.

23 Quartò, renunciatum † quoque censetur, ne quis conueniatur, nisi in quantum facere potest, ita Corn. in consi. 128. col. 5. uersi. confirmantur prædicta. uol. 3. quem sequitur Gozad. in d. consi. 69. colum. 3. & in consi. 88. col. pen.

24 Quintò, beneficio † inuentarij, ut per Corn. in consi. 31. col. 5. uers. confert, uol. 3. quem refert, & sequitur Gozad. in dicto cons. 69. col. pen.

25 Sextò, beneficio † cedendarum, ita Ange. in l. 2. C. de fideiusso. Soc. in cōs. 200. col. pen. Corn. cōs. 51. col. pen. uol. 2. Dec. consi. 27. col. 2. & cōs. 452. col. pen. & in l. fi. col. 4. uers. illud tamen. ff. si cert. pet. Affli. deci. 188. Moder. in tract. de pigno. in 3. membro. 5. part. princ. col. 19. Purpu. in l. 1. nu. 67. C. de transact. & dicit Bald. in consi. 4. quæritur. uol. 4. quòd ista pars de rigore iuris est uerior.

26 Septimò, beneficio † excussionis, ut dicit Bald. in l. 1. col. 3. C. de cōuenien. fisc. deb. lib. 10. quē sequūtur Aret. in cons. 33. col. pen. in prin. Alex. in consi. 32. col. 3. & in consi. 34. colum. 4. Dec. in d. l. fi. col. 4. & in dicto consi. 27. colu. penul. Mars. in rubr. de fideius. col. 14.

27 Octauò, beneficio l. plærique. ff. de in † ius uocan. ut per Ias. ibi, col. 4. uers. decimotertiò limita.

Nonò, beneficio ordinis, ut Guid. Pap. in deci. 367. Et diui
28 sionis, † ut per Aret. in d. consi. 33. col. pen. in prin.

29 Decimò, facultati reuocandi donationem † ob nō insinuationem factam, ita dicit Corn. in consi. 54. col. 3. uol. 4. Gozad consi. 87. col. 3. D. meus Ruin. consi. 180. nu. 15. uol. 1.

30 Vndecimò, beneficio † non incarcerandi, ut per Barto. in d. auth. matri & auiæ. colu. pen. & ibi Saly. & Alex. & Ias. in d. l. plærique. Soc. consi. 126. col. 2. uers. confirmatur. uol. 1.

31 Duodecimò, exceptioni † simulationis, ut per Goza. in d. consi. 69. col. 3.

32 Decimotertiò, dispositioni l. de his. ff. de † transact. ut per Alex. in consi. 11. col. 4. uol. 2. Soc. in cons. 200. col. pen. uol. 2. & in consi. 103. col. fi. uol. 3. Dec. in cons. 452. col. pen. Ias. in d. l. de his. col. 4. Goza. in consi. 69. col. 3. in fin. Soc. Iun. in consi. 116. col. antep. uol. 1.

Si ergo ipsa uerba, omni iuris & legum auxilio, operantur, ut ex his renunciatum esse censeatur tot, tantisque beneficiis, de quibus suprà. idem utique dicendum est, ut per ea etiam renunciatum sit legi municipali de lucro dotis loquenti, quia secundùm Bald. Ang. Cuma. & alios in l. sed & si quis. §. quæ-
33 situm. ff. si quis cautio. ipsa † uerba operantur, ut non solùm intelligatur esse renunciatum auxilio iuris ciuilis, sed etiam legis municipalis. Quod & uoluit Rom. in consi. 251. Dec. in consi. 452. col. pen. Marsi. in rub. de fideiuss. col. 14. uersi. restat modò, ultimo loco Gozad. in citatis consilijs. 69. 87. & 88. ac D. meus Rui. in consi. 51. col. 7. uol. 1. quia, si non ueniret ius municipale uirtute dictorū uerborum, sequeretur, quòd illud uerbum, iuri, esset superfluum: cùm sub uerbo, legū, contineatur ius commune. Igitur ut euitetur superfluitas uerborum dicendum est, secundùm eum, quòd ueniat & ius municipale.

Vltimò, in terminis huius quæstionis quòd renunciatum
34 † censeatur lucro dotis, in specie hoc uoluit Dec. in cōs. 191. col. 1. licet in casu suo consuluerit contrarium uigore primæ conuentionis, de qua ibi, & sic ex his firmare maneat hæc cōclusio, quòd per ista uerba renunciatum sit lucro dotis, quod marito competere poterat ex ui statuti. & in dubio capienda est
35 hæc interpretatio: quia potius fauendum † est repetitioni dotis, quàm lucro mariti, ut no. Bald. in consi. 229. uol. 1. secundùm primam impressionem. & de quo mentionem facit Dec. in allegato consi. 193. col. 3. in prin.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, argumentum sumitur à contrario sensu, quòd existentibus liberis maritus priuetur commodo dicti lucri.*

2 *Argumentum à contrario sensu si sumitur in pacto, multò fortius in statuto.*

3 *Argumentum à contrario sensu in statuto sumitur, ubi ius commune non corrigitur, sed conseruatur.*

4 *Statutum excludens sororem, extante fratre, ex ui argumenti à contrario sensu, eo non existente, ipsa non excluditur.*

5 *Argumentum à contrario sensu etiam ad correctionem iuris communis admittitur, quando in sensu directo statutum nihil operaretur.*

6 *Statutum disponens, quòd mulier forensis non habens filios possit dimittere, & legare dotes suas cuicunque uoluerit, sumitur argumentum à contrario sensu quòd de ipsis mulier filijs existentibus, disponere non possit.*

7 *Statuto si disponatur, quòd filia, non extantibus masculis, matri succedat ab intestato, masculis extantibus ex ui argumenti à contrario sensu excluditur.*

8 *Statutum si concedit lucrum dotis marito, non extantibus cōmunibus liberis, ipsis ergo extantibus, per argumentum à cōtrario sensu, maritus non admittitur.*

Q V Æ S T I O XLIII.

1 QVÆRITVR, an stante statuto, quòd uxore † præmoriente, sine liberis, maritus lucretur dotem: à contrario sensu eiusdem statuti, existentibus liberis, maritus excludatur? Et concludendo dicas quòd sic. Et primò, per text. in l. inter socerum. §. cùm inter. iuncta gl. in uerbo, id actum. ff. de pac. dot. ubi si pactum initum est inter patrem puellæ, & generū, quòd si filia moriatur sine liberis, dos patri restituatur, id actum inter contrahentes intelligitur, ut filia defuncta, cū liberis superstitibus dos retineatur: quia posito quid iuris in uno de contrariis, & in opposito, quid iuris sit, intelligitur. Idē uoluit Cor. in consi. 287. in prin. uol. 1. Si ergo in pacto
2 dotali † sumitur contrarius sensus, idem & in statuto; ut per glos. in rub. C. de decret. decur. lib. 10. facit l. sed & ea. ff. de legi.

3 Secundò, pro ista opinione facit. Nam in statutis † sumitur licitè argumentum à contrario sensu, ubicunque ius cōmune non corrigitur, sed potius conseruatur, secūdùm Bal. in l. 2. in prin. C. de con. inser. in l. apud antiquos. C. de furt. & in l. 1. §. huius rei. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. & in cap. apostolica. de his quæ fiunt à præla. ubi dicunt, quòd ad correctionem iuris communis non debet sumi argumentum à contrario sensu, & hoc quia illud est odiosum. Secus econuersò, quando ius commune conseruatur: quia hoc est fauorabile, secundum glo. in c. statutum. in uerb. dinumerandum est. de præb. in 6. Sed quòd extantibus liberis excludatur maritus, in hoc conseruatur ius commune, per quod disponitur,

tur, quòd dos soluto matri. reuertatur ad dotantem, uel ad li
beros mulieris. l. dos à patre. C. sol. mat. Igitur ualidè sumen
dū est prædictum argum. à contrario sensu. & pro ista opin.
facit, quod not. D. meus Ruin. in consi. 19. col. 2. uolu. 3. ubi
4 dicit, q † si statutum excludet sororem extante fratre, non ta
men eam excludit fratre non existente ex vi argumenti à con
trario sensu: quia non corrigitur ius commune, sed potius cō
seruatur: quia cum iure communi concordat statutum, si à
contrario sensu sumatur argumentum, cum de iure commu
ni soror defuncti præferri debet remotioribus agnatis ab inte
statu, ut in §. reliquum. in auth. de hæred. ab intestat. Imò for-
5 tius † dicitur, q etiam quando resultat correctio iuris commu
nis adhuc legitimè summitur argumentum à contrario sen-
su, quando in sensu directo statutum nihil operaretur, ut
per Petr. de Anch. in consil. 213. quem refert, & sequitur
Brun. in tract. exclu. fœmi. in 8. art. priu. col. pen. ubi consu-
6 luit, q † statutum disponens q mulier forensis, non habens
filios, possit dimittere, & legare dotes suas cuicunque uolue-
rit, à contrario sensu censetur disponere, q si habet filios, nō
possit. Quod argumentum, inquit, esse sumendum maximè
quia aliàs hoc statutū esset derisorium. Idem uoluerunt scri-
bent. in d. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iuris. & Camp. in
7 tract. de statu. exclu. fœmi. in 14. q. ubi dicunt, quòd † stante
statuto quòd filia succedat matri ab intestato non extantibus
masculis, q masculis extantibus, ex vi argumenti à contrario
sensu, filia excluditur, per d. l. inter socerum. §. cum inter.
quia in sensu directo huiusmodi statutum nihil operaretur,
prout etiam esset in terminis huius quæstionis. Quid enim
operarentur uerba statuti disponentis, maritum debere lu-
crari dotem, si mulier moriatur sine liberis? quando etiam
si cum filijs moreretur, maritus deberet etiam admitti
ad tale lucrum? Certè nihil, contra l. si quando. ff. de legat.
1. Igitur. &c.

Tertiò, & ultimò, hoc in terminis decidit Pau. de Cast. in
consil. 287. col. 1. qui iste maritus uocatus est à statuto sub
conditione, quando mulier decederet sine liberis. Vnde illis
existentibus & ita conditione, sub qua maritus uocatur, de-
ficiente, non potest habere locum uocatio, & statuti dispo-
sitio. l. Iubemus. §. fin. C. ad Treb. l. ex facto. §. fin. ff. eo.
tit. Idem etiam uoluit Dec. in consil. 283. & maximè col. 4.
8 ubi dicit, quòd † si statutum concedit lucrum dotis marito
non extantibus communibus liberis, q ipsis extantibus, ma-
ritus ad tale lucrum non admittitur & hoc per argumentum
à contrario sensu. Clarius idem tenuit Cur. Iun. in consi. 93.
col. 3. & Socy. Iun. in consil. 27. col. pen. uol. 1. D. meus Ruin.
in consi. 58. col. 6. uer. nam inquantum. & col. 7. uer. diceba-
tur etiam, & iterum necnon. col. pen. uer. & ad istud respon
detur, col. 3. & in consi. 59. col. 8. uers. secundò alia ratione. &
uers. tertiò idem comprobatur, ac in uer. 4. pro eadem. eo.
uol. 3. & in consi. 63. col. 1. eod. uol.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in muliere minore. Sed contra nu. 7. & 12.*
2 *Statutum mandans carcerari debitores non comprehendit minores.*
3 *Statutum pœnale prohibens extrahere bladum de comitatu non ligat minores, declara vt nu. 13.*
4 *Statutum de compromissis non ligat minores, sed contra n. 9.*
5 *Consuetudo ligat infantes & furiosos, quia & lex scripta eos ligat.*
6 *Statutum ligat minores.*
8 *Statutum disponens, quòd non repudians hæreditatem infra mensem habeatur pro adeunte, ligat minorem.*
10 *Statutum, si mandat causas compromitti, tutor & curator tenentur compromittere.*
11 *Consuetudo, quòd emens rem teneatur consanguineo retrouendere, ligat & minorem.*

QVÆSTIO XLIIII.

CADIT quoque alia dubitatio. Nunquid statutum
1 † de lucro dotis locum habeat in muliere minore. Et pri
ma facie uideretur dicendum quòd non.
2 Primò: quia † statutum mandans carcerari debitores, nō
comprehendit minores, ut per Roman. in consil. 120. col. 2.
quem sequuntur Barb. in consi. 6. col. 1. uolu. 4. & Roch. de
Cur. in repe. c. fi. q. 14. in fi. de consuet.

Secundò ex ijs, quæ not. Rom. in sing. suo ultimo. ubi in-
3 quit, q statutum pœnale prohibens † extrahere bladum de
comitatu, non ligat minorem.

Tertiò facit, quod scribit Bar. in cons. 40. in 2. parte secun
dùm nouam impressionem, incip. quæritur, ubi in effectu cō
4 cludit, q statutum de compromissis † fiendis inter coniunctos
non comprehendit minores: quia statutum generaliter lo-
quens debet referri ad habiles. l. 1. C. de sacrosan. eccle. Si er
go huiusmodi statuta, de quibus supra, non includunt mino
res, nec etiam statutum de lucro dotis debet mulieres mino-
res includere.

His tamen non obstantibus altera pars est de iure uerior,
quæ. Primò probatur ex iis, quæ dixit Cyn. in l. 2. in fin. & ibi
5 Bar. q. 22. C. quæ sit long. consuet. ubi † volunt, q consuetu
do ligat infantes, & furiosos: quia & lex scripta eos ligat. l. di
uus. ff. de offi. præsi. l. pen. ff. de partici. Idem etiam tenuit Sa-
ly. in l. 1. in fi. C. eo. tit. quæ sit lon. consue. ubi dicit, hanc esse
communem opin. Pro cuius confirmatione accedat, quod di
xit Oldr. in d. l. 2. col. fi. ubi inquit, q si sit consuetudo in ciui
6 tate, q † quilibet soluat talem collectam, tenebuntur etiam
infantes, & furiosi. Cum ergo ex vi talis consuetudinis infan
tes includantur, & furiosi, multò magis debēt ligari minores
uigintiquinque annis, maiores tamen infantibus, argu. auth.
multò magis. C. de sacr. san. eccle.
7 Secundò, q ligentur † minores, hoc uoluit Bar. in repet. l.
de quibus. col. 10. uers. 1. ego quæro. ff. de legi. per tex. in l. si-
ne hærede. §. Lucius. ff. de admi. tut. ubi & ibi not. Bar. Rom.
in d. sing. ultimo, & in consi. 120. col. 2. Barb. in consi. 44. col.
pen. uol. 3. & in cōsi. 6. col. 1. uol. 4. Alex. in cōs. 49. col. 3. uol.
1. & in cōs. 254. col. 1. uol. 6. Dec. in auth. si qua mulier. in 2.
nota. C. de secun. nup. Pro quo facit, quod notat Pau. de Ca.
in l. si pupillorū. C. de repudi. hæred. ubi statutum disponēs,
8 q † nō repudians hæreditatem infra mensem habeatur pro
adeunte, ligat minorem. Accedat quoq;, qđ uoluerunt Sal.
9 Pau. de Cast. & Alex. in l. fin. C. de in integ. restit. ubi † statu-
tum de cōpromissis fiendis ligat & pupillos, & minores, quod
& tenuit Alex. in d. cons. 254. per totum. & Tiraq. in tract. de
10 retract. char. 287. nu. 13. Et in tantum hoc est uerum, q † si
statutum mādat causas cōpromitti, tutor, & curator tenēntur
compromittere, licet uoluntarium compromissum facere nō
possint, ut per Bald. & Angel. in l. Imperatores. ff. de pact. ac
Paul. de Cast. & Alex. in l. si plures. ff. eo. tit. Pro cuius confir-
matione facit, quod uoluit Tiraquel. in loco, de quo suprà,
11 ubi concludit, q consuetudo, quòd † emens rem teneatur
eam consanguineo retrouendere, ligat & minorem.
12 Tertiò, & ultimò, in terminis consuetudinis, vel † statuti
de lucro dotis, quòd ligētur minores, uoluit Guliel. de Cun.
in l. ingenuū. ff. de statu homi. quem referunt, & sequuntur
Bart. in d. l. 2. q. 22. C. quæ sit long. consuet. Alex. in consi. 65.
col. 2. uol. 6. quod est duplicatū, eo. uol. in consi. 119. & Roch.
de Cur. in repe. dicti c. fi. q. 14. idem quoq; tenuerunt Bald.
& Pau. de Cast. in l. 1. C. si aduers. dot. Roman. in consil. 314.
& Corn. in consi. 6. col. pen. uol. 3.

Non obstant quæ adducta fuerunt: Nam ad primum argu
mentum respondetur, q cōtrarium eius, quod uoluit Rom.
ubi suprà, & in specie cōtra eum tenuit Ias. in l. neq; impube
res. ff. de in ius uoc. Ad secundum de statuto prohibente sub
pœna extrahere bladum de comitatu, pariter respondetur,
13 quòd † Rom. loquitur in statuto puniente id, quod de iure cō
muni erat impunibile. Quo casu uerum est, quòd in tali sta
tuto non includuntur minores, ut in specie dixit Rom. in d.
sing. ult. per tex. in c. 2. de delic. puero. Nam homicidium (ut
scitis) casu perpetratū, sine culpa est impunibile. l. 1. C. de sic-
ca. & idem in d. c. 2. dicitur, quòd in illa cōsuetudine ibi relata
minor nō includitur, licet generaliter loquatur, quod subdit
non esse obliuioni tradendum. Idem dixerunt Barb. in citato
consi. 6. col. 2. & Roch. ubi suprà in dicta q. 14. in fi. ac Curt.
Iun. in l. postquā liti. in fi. C. de pact. Sed in casu huius quæ-
stionis sumus extra terminos Roma. Igitur &c.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data per mulierem minorem uiro, in bonis immobilibus, sine decreto iudicis, non cedit lucro mariti, stante statuto de lucro dotis. & nu. 3.*

Bona

3 *Bona minorum immobilia sine decreto iudicis alienari non possunt.*
4 *Pubes licet habeat legitimam ætatem in matrimonio, tamen secus in dote, licet sit sequela matrimonij.*
5 *Minor quamuis habeat legitimam personã in iudicio in causa matrimonij, secus in causa dotis.*
6 *Minor mulier, & si in dotem immobilia sine decreto Iudicis dare non possit, id tamen non procedit in bonis mobilibus, & pecunia & alijs, quæ seruando seruari non possunt; quia poterunt dari in dotem, & in ea habebit locum statutum de dote lucranda.*

QVÆSTIO. XLV.

1 QVID iuris, si minor dedit in † dotem marito bona immobilia, quæ regulariter sine decreto alienari non possunt, ut l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eor. An tali casu maritus possit lucrari totam dotem, uel partem, quæ sibi à lege municipali conceditur? Prima facie uideretur, quòd sic, ut colligitur ex dictis Guliel. de Cun. in d. l. ingenuum. quem sequuntur Doct. de quibus in q. præcedenti, ubi uidetur uelle, quod ubicunque sumus in actibus, in quibus minores admittuntur ut maiores, ut si consuetudo habeat, quod muliere præcedente maritus lucretur dotem, mulieres etiam minores comprehenduntur, & obligantur sub dicta consuetudine; quia minor obligatur ex matrimonio, & habetur in talibus pro maiore. c. fi. de iud. in 6. not. gl. in l. ait prætor. in princ. in uerbo aliud. ff. de mino. ergo & in dote: nam in hoc non debet minus ligari, quàm maior, ut in l. Emilius. ff. de minor. Sed maiores possunt constituere dotes in bonis immobilibus sine decreto iudicis, ut not. in d. l. 1. C. si aduers. dot. Ergo & minores, cum habeantur pro maiorib.

2 Tu autem teneas contrarium; quia bona † immobilia minorum nõ possunt alienari sine decreto, & si fit alienatio, redditur nulla. l. magis puto. ne passim. ff. de reb. eor. & in dote propriè est tex. in l. lex quæ tutores. C. de administra. tut. ubi notat Bar. idem uoluit ipse Bar. in l. prædia. C. de præd. min. & Bal. in l. nulla. in fin. C. de iure dot. Calca. in consil. 11. in princip. Cuma. in consi. 109. colum. 2. Bal. in consi. 108 uol. 1. & ratio est: quia in tali constitutione dotis requiritur causæ cognitio. l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. scilicet, an suppetant facultates, & an uir sit dignus tanta dote, ut per Bald. in d. l. nulla. Et hæc causæ cognitio spectat ad iudicem, dicta l. magis puto. §. ne tamen. & dicta l. lex quæ tutores. & per Bal. in dicto consi. 108. Item & quia ipsa constitutio dotis nõ est necessaria, sed uoluntaria, ergo attenta ratione legis, non potest fieri sine decreto. Si ergo est nulla, perinde est, ac si facta non esset, argum. l. quoties. ff. qui satisda. cogan. quo casu vbi nulla reperitur facta dotis constitutio, non potest tractari de lucro dotis; quia non entium nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pet. & in terminis proprijs de lucro dotis

3 in hoc † uoluit Bald. in l. 1. col. 1. C. si aduers. dot. per d. l. ubi inquit, quod licet minor possit dare eius marito in dotem omnia eius bona, quamuis immobilia, cum pacto de lucrando dotẽ, tamen, quod id procedit, quando dos fuit solenniter constituta, cum decreto iudicis, secundùm Iac. Butr. aliàs non includeret bona immobilia ipsius minoris. Quod & uoluit ibi Pau. de Cast. col. 2. in princip. dum dicit, intellige ergo istam legẽ, quando interuenit decretũ iudicis, si illa mulier habebat prædia, quando dedit omnia bona sua in dotem, & sic ualuit datio, aliàs nõ ualuisset, & de ea maritus nihil lucraretur ex pacto, uel lege: quia nõ essent dotalia, & pactum non operatur, nisi super dote. Idem uoluit Rom. in consi. 314. col. 1. Cuma. in citato consi. 109. col. 2. & Corn. in consil. 3. colum. penul. versi. & insuper. uolu. 3. ubi propriè inquit, quod bona minoris, quæ seruando seruari possunt, non possunt dari in dotem, et cum authoritate tutoris, uel curatoris, nisi interueniat decretum iudicis. Et ex hoc subdit, quòd statutum loquens de lucro dotis, locum sibi non uendicat in talibus bonis, quæ ualidè non fuerunt data in dotem, cum ipsa datio non ualuerit, arg. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud.

Nec habent obstare notata per Guliel. de Cun. in d. l. ingenuum. quia duobus modis respondetur. Et primò, quod eius dictum non est uerum. quia non sequitur, minor obligatur ex matrimonio, & in ipso habetur pro maiore, ut in d. c. fin. de iud. in 6. & in d. l. ait prætor. iuncta glo. ergo & in dote: quia contrarium expresse decidit Bal. in d. l. 1. C. si aduers. dot. ubi

4 dicit. Tertiò nota, quòd † licet in matrimonio pubes habeat legitimam ætatem: tamen non est ita in dote, licet sit sequela matrimonij. Et pro ista opinione facit, quod not. idem Bald. in auth. quod locum. col. fi. ver. 8. quæritur. C. de collat. ubi
5 dicit, quòd † minor quamuis habeat legitimam personã standi in iudicio, in causa matrimonij, ut in c. fi. de iud. in 6. non tamen potest stare in iudicio in causa dotis, per tex. in d. authen. quod locum. quia licet sit connexa, tamen non est eiusdem naturæ, quod dicunt esse notandum Moder. in repet. c. per uestras. car. 126. col. 4. uersic. nec est simpliciter uerum, ubi quoque traduntur fuisse de mente Ioan. And. in cap. cum olim. el 1. in fi. de offic. deleg.

Secundò respondetur, quod opinio Guliel. de Cun. potest sal-
6 uari, ut procedat in alijs bonis, quàm in ijs, quæ † seruando seruari possunt, prout est in pecunia, quæ seruando seruari non potest, ut per Bar. & Aret. in l. si ex legati causa. ff. de uer. bo. oblig. uel in alijs mobilibus: quia tunc in illis cum habeatur tanquam maior, & ea sine decreto alienari possint, ut per glo. & Docto. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. & Tiraq. in tract. de retract. car. 105. nu. 815. poterit constituere dotem, & eueniente casu mortis mulieris poterit maritus consequi lucrum sibi à statuto concessum. Et ad hoc bene faciunt notata per Moder. in tract. de pign. in 2. par. in 4. membro, nume. 74. & 75. ubi dicunt, quod licet mulier non possit dare in dotem bona immobilia sine decreto iudicis, & authoritate curatoris. d. l. lex quæ tutores. nec expresse obligare eius bona pro dicta dote cum hypotheca, minus etiam tacitè: tamen respectu aliarum rerum, quæ alienari non sunt prohibitæ per minorem, poterit puella minor se dotare moderatè absque curatore, & decreto, ut in d. l. 1. C. si aduers. dot. & poterit se obligare pro dote constituenda, & in consequentiam in tali obligatione, & dotatione orietur tacita hypotheca, iuxta l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio.

SVMMARIVM.

1 *Minor, quæ dotem uiro immoderatam constituit, stante statuto, quòd maritus per mortem uxoris sine liberis lucretur dotem, restituitur in integrum aduersus ipsam dotis constitutionem, secus contra dictum statutum.*
2 *Pactum factum inter uirum & uxorem de dote lucranda, licet mero iure ualeat, & si mulier sit minor, tamen ei datur restitutio in integrum.*
3 *Statutum si extat, quòd filia dotata excludatur à successione filia, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum.*
4 *Minor, qui ex necessitate statuti disponentis, quòd inter coniunctos fiat compromissum cum authoritate sui tutoris, fecit compromissum, si exinde contra eum iniustè per arbitros iudicari contingat, non poterit petere restitutionem in integrũ aduersus statutum, vel compromissum, sed aduersus effectũ statuti, idest sententiam sequutam ex compromisso.*

QVÆSTIO XLVI.

1 AN minor, quæ constituit dotem immoderatam † uiro, possit restitui aduersus statutum, quo cauetur, quod maritus lucretur dotem, ita ut minuatur lucrum ipsius dotis in persona mariti? Et conclude, quòd contra statutum non: sed contra dotis constitutionem sic, ut in specie decidit Bal. in l. 1. col. 1. C. si aduers. dot. ubi dicit, nota, quod inter uir. & uxor.
2 potest † apponi pactum de tota dote lucranda, si uxor præmoriatur, & ualet ipso iure pactum, etiam si mulier sit minor: tamen datur restitutio in integrum. Si autem lucrum ueniret ex lege, uel statuto non competeret restitutio contra legem, uel statutum. l. sine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tut. nisi per indirectum: quia peteretur restitutio in integrum cõtra conuentionem dotis, & per consequens contra effectum statuti, non contra statutum, & Bald. sequitur Campe. in tracta. dot. in 5. par. q. 11. Bal. in quæstio. statuto. in uersicu. dos q. 3. Tiraquel. in trac. de retract. car. 773. in princip. ubi etiã
3 inquit, quòd si extat statutum, quod † filia dotata excludatur à successione filiæ, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum. Idem uoluit Alex. in consi. 254. colum. 3. in fi. uol. 6. dum se remittit ad Bal. in d. l. 1. ubi etiam
4 uoluit, quòd † minor, qui ex necessitate statuti disponentis, quòd inter coniunctos fiat compromissum, cum authoritate

sui

ſui tutoris, comptomiſſum fecerit, & ex inde contingat iniu-
ſtè iudicari per arbitros contra pupillum, quòd non pote-
rit minor petere reſtitutionem in integrum aduerſus ſtatu-
tum, uel compromiſſum, ſed aduerſus effectum ſtatuti, &
ſic ſententiam ſequutam ex compromiſſo, per notata per
Bald. ubi ſuprà. Cui ſententiæ quoq; aſſentit Rom. in conſi.
314. col. fin. quem ſequitur Gozad. in conſi. 33. col. pen. ubi
concludit, quòd ſi per mulierem minorem fuit dos conſtitu-
ta uiro, quæ fuerit immoderata, uidelicet in maiori quãti-
tate, quàm quæ ſtatuta, ſeculeatq; uiri atque uxoris conue-
niat, ut in l. cùm poſt. §. gener. & in l. quæro. ff. de iure dot.
quod eidem competit reſtitutio aduerſus ipſam dotem immode-
ratam, & conſequenter ex hoc capite minuetur lucrum dotis
in perſona mariti, per caſum expreſſum ſecundùm lecturam
communiter approbatam in d. l. 1. ſi aduerſ. dot.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis non agnitum per maritum ad ſuos non trans-mittitur heredes, ſed contra eſt communis vt in nu. 11.*

2 *Hæreditas de iure ciuili non adita non tranſmittitur ad hæredes, declara, vt nu. 15.*

3 *Subſtitutio, quæ eſt ſecunda inſtitutio, non tranſmittitur ad heredes.*

4 *Statuto ſi caueatur, quòd filius ſuccedat in dote materna, ſi filius moriatur, antequam adiuerit, vel agnouerit, non trãſmittit ad heredes. ſed declara vt nu. 17. & 18.*

5 *Portio, ad quam filius maſculus admittitur ex forma ſtatuti, excludendo fœminam, ſi non fuerit agnita, non tranſmittitur ad heredes, ſed contra eſt communis, vt nu. 17.*

6 *Arrogatus quartam ſibi debitam ex conſtitutione diui Pij in bonis arrogatis, & ſi non agnitam, ad heredes tranſmittit.*

7 *Ea quæ deferuntur titulo ſingulari, & ex legis diſpoſitione, non autem titulo vniuerſali, tranſmittuntur ad heredes, & nulla præcedente agnitione.*

8 *Bona damnatorum, quæ vigore auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. conſeruãtur aſcendentibus, & deſcendentibus tranſmittuntur hæreditate non adita.*

9 *Legitima, vel eius ſupplementum non petita in vita per filiũ, ad eius heredes tranſmittitur.*

10 *Trebellianica non accepiata in vita tranſmittitur ad heredes.*

11 *Agnitio non requiritur in iure contractus, vt fiat tranſmiſſio.*

13 *Ea quæ acquiruntur iure quodam ſeparato ab aditione hæreditatis, ſed ſunt quid abſtractum, & ſeparatum ab ipſa hæreditate, non requirunt agnitionem, & tranſmittuntur ad heredes.*

14 *Acquiſita per coniuges conſtante matrimonio, quæ ex vi conſuetudinis inter eos diuide debent, ſi diuiſa non fuerint, tranſmittuntur ad heredes, quamuis non fuerint acceptata.*

QVÆSTIO XLVII.

1 SVBORITVR & quæſtio. An lucrũ † dotis nõ agni-
tum per maritum tranſmittatur ad eius hæredes. Primo
enim aſpectu uideretur dicendum quòd non, per text. in l.
emancipata. C. qui admit. & in l. 3. §. hoc igitur. ff. de bono.
poſſ. ubi bonorum poſſeſſio non agnita non tranſmittitur
ad hæredes.
Secundò per tex. in l. 1. §. in nouiſſimo. C. de cad. toll. ubi
2 hæredes de iure ciuili non adita non † tranſmittitur ad hære-
3 des, ſicut etiam eſt in ſubſtitutione, quæ † eſt ſecunda inſti
tutio. l. qui liberis. §. hæc uerba. l. ſed etſi plures. in prin. ff. de
uulg. & pup.
Tertiò ea ijs, quæ not. Ang. in conſi. 81. ubi inquit, quòd
4 † ſtante ſtatuto, quòd filius ſuccedat in dote materna, ſi fi-
lius moriatur, antequam eam adiuerit, uel agnouerit, non
tranſmittit ad hæredes.
Quartò facit, quod uoluit Salyc. in l. 1. 2. & 3. col. C. de
5 adult. ubi inquit, quod † portio, ad quã filius maſculus admittitur
ex forma ſtatuti excludendo fœminam, ſi non fuerit agnita,
non tranſmittitur ad quoſcunque.
Sed his non obſtantibus contraria ſententia uti uerior, &
magis à Doctoribus recepta, ſequẽda eſt, ut primo probatur
per l. ſi arrogator, in princ. ff. de adopt. ubi filius arrogatus
6 † tranſmittit ad hæredes ſuos quartam partem bonorum ſi-
bi debitam in bonis arrogatoris ex conſtitutione Diui Pij,
quãuis nõ agnitam, & illum tex. dicit ibi Bar. col. 2. eſſe argu
mentum, quod maritus, qui lucratur certam partem dotis, eam
tranſmittit ſine agnitione. & cum Bar. ibi tranſeunt Bald. An
7 ge. & Iaſ. quia ea quæ deferuntur titulo † ſingulari, & ex le-
gis diſpoſitione, non autem titulo uniuerſali tranſmittuntur
etiam nulla præcedẽte agnitione. Pro qua opinione dicit Iaſ.
bene facere, quod in ſimili not. Saly. in auth. bona damna. in
ulti. col. C. de bon. damna. ubi dicit ſe de facto conſuluiſſe, quod
8 bona damnatorum, quæ † per dictam auth. conſeruantur aſcẽ
dentibus & deſcendentibus, tranſmittuntur hæreditate non
adita, per text. in l. edicto. §. ad hæredes. ff. de iur. fiſc. per
quam legem ita ante Salyce. tenuit Barto. in conſi. 157. col. 2.
9 Confirmatur hæc ſententia, quia legitima, uel † ſupplemẽ-
tum ipſius, quamuis debeat peti in uita per filium: tamen ſi
non petatur, tranſmittitur ad hæredes, ita Saly. in l. ſcimus.
C. de inoffi. teſt. Bal. in l. 2. in ulti. q. C. de lib. præter. Alex. in
conſi. 150. col. fi. uol. 2. Pariſ. in conſi. 81. col. 2. uol. 2. Ripa in
l. ſi unquam. q. 42. C. de reuoca. don. Dec. in conſi. 81. col. 1.
& Aymo conſi. 242. col. 2.
10 Idem uidemus in Trebellianica, quæ, etſi acceptata † non
fuerit, tamen tranſmittitur. l. quanquam. ad leg. Falc.
11 Vltimò, in terminis huius quæſtionis communiter † ita te-
neri dixit Pau. de Caſt. in l. cum antiquioribus. ubi etiam hoc
uoluerunt Sal. Iaſ. & Alex. qui dixit, hoc menti tenendum:
quia quotidianum. C. de iure delib. Hanc quoque ſententiã
tenuit Alex. in l. cùm uir. ff. ad leg. Fal. quem ſequitur Iaſ. in
d. l. ſi arrogator. ubi inquit, quod tale lucrum, quod conſequitur
maritus uirtute ſtatuti, dicitur effici patrimonium uiri, non
autem dicitur hæreditas mulieris; & ideò cùm tale lucrum
non dicatur habere maritus iure hæreditario, licet nõ ſit agni
tum per eum, tamen tranſmittitur ad hæredes: ita etiam uo-
luit idẽ Alex. in cõſ. 150. col. fi. uol. 1. ac Bald. in c. officij. col.
20. de teſta. quia in iure contractus non requiritur agnitio,
12 ut † fiat tranſmiſſio. l. cum pater. §. matrem. de legat. 2. Quod
& placuit Socy. in l. qui duos. §. ſi maritus. ff. de reb. dub. &
in conſi. 296. col. 3. uerſ. confirmo prædicta. oecnon & Iaſ. in
conſi. 59 col. fin. uol. 1. ubi ad hoc allegat optimam deciſio-
nem Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de ſecun. nup. ubi per
illum tex. & auth. hæres. C. eo. tit. colligit doctrinam, quam te
13 putat notandam, uidelicet, quod ea, quæ † acquiruntur iure quo
dam ſeparato ab aditione hæreditatis, ſed ſunt quid abſtractũ
uel ſeparatum ab ipſa hæreditate, talia non requirunt agnitio
nem, & tranſmittuntur non agnita ad liberos, & hæredes. l.
pro hærede. §. Papinianus. ff. de acquir. hered. l. ſepulchrum.
ff. de ſepul. uiola. Huicque ſententiæ uti communi aſſentit
Brun. in tract. exclu. fœmi. in 13. artic. principa. q. 6. col. 5. cir
ca med. Cui etiam adhæret Anto. Capy. in dec. 176. nume.
27. Moder. in tracta. Suita. nu. 7. uerſi. 3. quæro. Du. meus
Ruin. in conſi. 36. nu. 16. uol.
Pro cuius confirmatione faciunt, quæ notant Moder. in re-
pet. rub. de donat. inter uir. & uxor. §. 62. col. 12. in fin. uerſi.
& iſta conſuetudo iuncta col. fin. in prin. uerſi. amplia quar-
14 tò. ubi dicunt, quod † ſtante conſuetudine, quæ eſt multum
æqua, quod bona acquiſita per coniuges, conſtante matrimonio,
inter eos diuidantur, ſi contingat, quod multa fuerint ſuperlu-
crata per maritum, quod ea diuidi debent inter ipſos coniuges,
adeò quòd tranſmittuntur ad ſuos hæredes, quamuis nõ fue
rint acceptata. Vnde ſi uxor præmoriatur uiro, antequam ac-
ceptet medietatem lucrorum ſibi pertinentem, ad ſuos tranſ
mittit hæredes: quia ea, quæ deferuntur à lege, ut ſunt iſta lu
cra, iuxta notata in l. 3. ff. de interdic. & in l. fin. C. de bon. ma
ter. tranſmittuntur ad hæredes, quamuis non acceptentur. l.
infantes. C. qui admit. & ex his ſecundum eum infertur, quod
ſi pater meliorauit filium in tertia uel quinta parte bonorum
ſuorum, illam ad ſuos hæredes, quamuis non agnitam,
tranſmittit.
15 Non obſtat modò tex. in d. l. emancipata. ac alia † iura ſu-
prà allegata: quia ipſa iura loquuntur, ut ibi notatur, & ſe-
cundùm Moder. in repet. dictæ rubri. in d. §. 62. col. fin. in his,
quæ deferuntur iure hæreditario. Secus in his, quæ defe-
runtur ex titulo particulari, ut per Docto. in d. l. ſi arroga-
tor. & in alijs locis ſuprà citatis, ut eſt in terminis huius
quæſtionis.
16 Similiter non obſtant † ſcripta per Ang. in dicto conſi. 89.
quia reſpondetur ſecundùm Alex. in conſi. 150. col. fi. uol. 2.
quòd

quòd Ang. malè dicit, & eius rationes non sunt efficaces: mouetur enim, quia dos est ius uniuersale. l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dota. fact. l. 1. post prin. ff. de dote præleg. Vnde uerbum commune relatum ad uniuersitatem trahitur ad successionem directam, seu ad titulum hæreditarium, ut not. in l. his uerbis. de hære. insti. Sed hæc ratio, tanquam non bona, inpugnatur per Imo. in c. Raynaldus. col. 6. de testamen. nam sequeretur secundùm eum, quòd si testator diceret, relinquo Titio peculium, cum dicatur peculiũ ius vniuersale. l. peculium nascitur. ff. de pecul. quòd uideretur institutus hæres: quòd dicendum non est, cum iure cautum non reperiatur, & alio casu loquuntur ea, quæ habentur in d. l. his uerbis. scilicet quando relinquerentur omnia bona, uel quota omnium bonorum, & Ang. reprobant idem Alex. in d. l. cum uir. & in l. cũ anniquoribus. col. 3. in fi. Socy. in d. l. qui duos. §. si maritus. Ias. in d. l. si arogator. col. 8. & Domi. meus Rui. in citato consi. 26. col. penul. in princip.

Item & alio modo responderi potest, saluando Ang. quòd
17 † eius decisio potest procedere, & locum habere, quando lucrum dotis à statuto defertur filijs iure hæreditario, ut si in dote simul cum hæreditate succederent, tunc non transmitteretur, ita Alex. in d. consi. 150. in fi. & Socy. in d. §. si maritus, & Ias. in ipsa l. si arrogator. col. 8. & ab hac opinione, de qua suprà, tanquam communi, in iudicando non recedas.
18 Similiter non obstãt † nota. per Saly. in d. l. 1. C. de adulter. quia contra eum est communis opinio, ut per Alex. in consil. 20. uol. 1. & Soc. in consi. 145. uol. 1. in consi. 296. vol. 2. & per Brun. latissimè in suo tracta. exclus. fœmi. 13. artic. principa. q. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Remissio lucri dotis facta per maritum vxori, quæ ad eum reuerti noluit, propter discordiam habitam cum ipso, si huiusmodi lucrum non remitteretur, non valet.*
2 *Venalis concordia inter coniuges prohibita est.*

Q V Æ S T I O XLVIII.

1 DENVO quæritur. Stante statuto de † lucro dotis in totum. Pone, quòd uxor propter discordiã habitam cum marito de domo eius recedit, & uadit ad domum consanguinei, marito desiderante pacem, & uxorem suam, ea petit sibi remitti lucrum dotis ex statuto uiro peruenturum per ipsius mortem. Dubitatur, an talis remissio ualeat, & dicas quòd non, per text. in l. uir mulieri. ff. de don. inter uir. & uxor. vbi si durante matrimonio uxor diuertit à uiro, ut ad se reuertatur maritus uxori aliquid dederit, quæ propterea reuersa est, non ualet talis donatio.

Item & per text. in l. si liberis. ff. de pact. dotal. ubi est casus secundum glos. quòd si mulier dedit centum in dotem uiro, hoc pacto, ut idem uir ipsam lucretur, ea mortua, superstitibus liberis, hæc mulier habens filios ex hoc matrimonio, finxit se iratam cum eius marito, & cum eo redire noluit, nisi hoc pactum remitteretur: concludit ibi, quòd si pactum remissum fuerit, quòd nõ ualet, & ex illo tex. vt singulari infert Ro. in terminis huius quæstionis, in singulari suo 576. incip. pone, quòd stante statuto de lucro dotis, si contingat uxorem propter discordiam habitam cum uiro recedere, & exinde nolle redire, nisi sibi remittatur tale lucrum dotis statuentium, quòd ipsa remissio si facta fuerit, non ualet: quia uenalis concor-
2 dia inter † coniuges prohibita est, ut d. l. si liberis, secundùm lecturam glos. licet aliàs permissa esset; quòd dicit notandum, quia quotidianum. & Rom. sequuntur Moder. in repet. rub. de don. inter uir. & uxor. §. 34. col. pen. & fin. Hoc idem uoluit Paul. de Cast. in consil. 232. colu. 2. secundùm antiquam impressionem, quod est secundùm nouam in consi. 59. in 1. uol. col. 2. in prin. Alex. in l. si socer. §. Lucius. col. 4 uersi. utrum. ff. solu. matri. Tiraquel. in repet. l. si un. in uerbo largitus. nu. 192. C. de reuocan. dona.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet, quando matrimonium momento durauit. Sed contrarium est communis, vt in nu. 10 & 12.*
2 *Et dicitur habere nedum in dote titulum onerosum, sed etiã in lucro dotis.*
3 *Testamentum vt rumpatur, sufficit, posthumum momento vixisse.*
4 *Testator si facit substitutionem filio, si decesserit sine liberis, si ipse moriatur cum filio, qui momento tantùm vixit, extinguitur substitutio.*
5 *Prorogatio termini sufficit, quòd fiat in ultimo momento primi termini.*
6 *Filius, qui post mortem patris non vixit, nisi per horam ex potentia suitatis transmittit hæreditatem patris non agnitam.*
7 *Statutum excludens maritatam verificatur in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.*
8 *Statutum, quod filius masculus excludat fœminam locum habet in ea, quæ momento fuit exclusa, vt in perpetuum excludatur.*
9 *Testamentum vt rumpatur, sufficit, quod posthumus natus sit in octauo mense, licet secundùm physicos viuere nõ possit.*
11 *Breuitas temporis, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero coniugum alteri legari.*

Q V Æ S T I O XLIX.

SVBNECTITVR & alia. An statutum de lucro do-
1 tis locum † habeat, quũ matrimonium momento durauit? Ias. in l. non tantùm. col. 2. C. de leg. dicit se dubitare, quòd non sufficiat matrimoniũ momentaneũ ad lucrandam dotem beneficio dicti statuti: quia in eo nõ põt assignari nisi vnica rõ, s. onera matrimonii. l. pro oneribus. C. de iu. dot. pp quæ uir
2 dr hr̃e nedum † in dote titulum onerosum. l. 1. C. de impo. lucr. descrip. lib. 10. sed ẽt in lucro ipsius dotis, quòd ex forma statuti ei defert, ut per gl. cõiter approbatã in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. cau. dat. & de eius ueritate abundè uerba fecimus suprà in q. 4. Cum ergo non possit assignari alia ratio, nisi onera matrimonij, quæ debet haberi pro expressa, iux. gloss. quam ibi sequuntur Bal. & Paul. de Cast. in l. quamuis. C. de fideic. & onera non potuerũt sustineri per uirum in matrimonio, quod per momentum durauit, meritò sequitur, quòd cessante causa lucri, pariter debeat & cessare ipsius statuti dispositio, arg. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. c. cum cessante. de appel.

His tamen non obstantibus cõtrariam sententiam teneas; quia momentanea etiam habentur in consideratione; ut primò probatur per tex. ubi oẽs notant, in l. 2. C. de posth. hære.
3 instit. ubi sufficit posthumum præteritum uixisse † momento, ad hoc ut rumpat testamentum, & per illum text. dixit Bald. singulariter in c. 1. §. cùm etiam. in tit. episcop. uel Abb. in vsibus feudo. quòd
4 † si testator facit substitutionem filio, si decesserit sine liberis, & ipse moriatur cum filio, qui momento tantum uixit, extincta est substitutio fideicommissaria, iuxta l. ex facto. §. si. ff. ad Treb. & Bal. sequitur Ias. in l. si quis hæredem. col. 2. in fin. C. de instit. & substit.

Secundò facit, quod not. Bald. & Dec. in c. de causis. de of-
5 fic. de legat. ubi sufficit, quòd † prorogatio temporis fiat in ultimo momento primi termini.

Tertiò accedat tex. in l. cum sponsus. §. fina. in fi. ff. de publi. ubi dicit text. etiam is, qui momento possedit, rectè hac actione experiatur, de quo text. mentionem faciunt Bald. & Dec. in d. c. de causis.

Quartò, confirmatur hæc opinio ex iis, quæ scribit Bal. in
6 l. unica. §. in nouissimo. C. de cad. tollen. col. 2. ubi † filius infans, qui post mortem patris nõ uixit, nisi per horam, ex potentia suitatis transmittit hæreditatem patris non agnitam.

Quintò, pro hac parte facit, quod uoluit Brn. in tract. exclus. fœmi. in 6. arti. prin. in 4. membro. q. 21. ubi concludit, quòd
7 statutum Astẽse, quod † excludit maritatam, locum habet in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.

Sextò corroboratur hæc sententia ex notatis per Bald. in
8 l. si quis posthumos. §. 1. col. fina. ff. de liber. & posthu. ubi † tenet, quòd si statutum simpliciter dicat, quòd filius masculus excludat fœminam, sufficit, quòd momento eam excluserit, ut sit exclusa in perpetuum. quem sequitur Dec. in consi. 623. col. 1.
9 Septimò facit etiam, quod † notat Bald. in consi. 210. in 3. uol. in fi. quem sequitur Dec. in citato consi. 623. col. 2. in fi. ubi inquit, quòd licet posthumus natus sit in octauo mense, qui secundum physicos uiuere non potest, tamen sufficit, quòd momento uixerit, ut rumpat testamentum.

Vltimò,

10 Vltimò, ne † sine authoritate in terminis huius quæstio-
nis pertranseamus, hanc partem tenent Bal. & Ang. in lectura
Florentina in d. l. non tantum. ubi expressè dicunt, maritum
tale lucrum consequi, etsi per momentum durauerit matri-
11 monium, per text. ipsius legis, non tantum, vbi breuitas † tem
poris, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero con
iugum alteri legari. & hanc sententiam amplectitur Angel.
in cons. 180. col. 2. in fin. vbi inquit, q casus repentinus mor-
tis non tollit de medio tale lucrum. Idem tenuit Aret. in l. 2.
in princ. & in l. si ante nuptias. col. fi. ff. sol. mat. Soc. in cons.
253. col. 2. in princ. Ias. in d. l. si donaturus. §. fi. & in l. inter sti
pulantem. §. sacram. col. 8. uersic. 3. ff. de uerb. obl. quod dicit
valde notabile, & in cons. 155. in fin. volum. 1. Calcan. in con-
sil. 31. col. 2. in fi. Dec. in d. c. de causis. col. 4. in princ. & in cō-
sil. 577. col. fi. & in d. consi. 613. col. 2. Brun. in dicto tract. ea-
clus. fœmi. in 6. arne. principa. in 4. membro. q. 21. Ripa in l.
3. num. 66. ff. sol. matr. & in repet. l. si vnquam. C. de reuocan.
don. q. 38. Curt. Iun. in l. vinnm. num. 6. ff. si cert. pet. Paris.
in cons. 127. colum. 1. volum. 1. & Doct. in authen. præterea.
C. vnde vir. & vxor.

Non obstat modò dictum Ias. in d. l. non tantum. quia in
eius dicto non potest fieri fundamentum duplici ex capite.
Primò: quia ipsemet contrarium tenuit in d. l. si donaturus.
& in d. §. sacram. & in cons. 155. superius allegato.

Secundò contra eum est communis opinio, ut ipsemet
12 † videtur fateri in d. l. non tantum. dum dicit Bald. non ha-
bere contradictorem, & quamuis hoc nō fateretur, satis aper
tè demonstratur ex authoritatibus suprà relatis. Nec obstat
eius ratio, q si matrimonium momento durauit, cessant one
ra, propter quæ lucrum dotis conceditur: quia respondetur,
q ipsa ratio non obstat, quoniam, vt docet experientia, quæ
est rerum magistra §. pen. instit. de satisda. nos uidemus q ho
diernis temporibus antequam matrimonia celebrentur, fiunt
multæ expensæ, & quidem maximæ, per maritos, in annulis,
iocalibus, monilibus, & alijs rebus, quæ tempore cōtracti ma-
trimonij dantur vxori, & alijs personis de domo ipsius: & sic
eius causa fiunt, quod sufficit, etsi postea accidentaliter ces-
sent alia onera propter mortem vxoris, & quamuis ista expen
sa & damnum mariti non sit quantum lucrum dotis, tamen
integrum lucrum consequi debet, arg. l. si creditor. §. si inter
maritum. ff. manda. sicut econtrario posset contingere, quòd
dotis fructus, uel ipsa dos non sufficerent ad onera matrimo-
nij inchoandi siue iam inchoati, argum. c. salubriter. de usur.
Vnde cùm hoc stet sub fortuna, maritus uidetur emisse istū
casum, arg. l. fi. ff. de actio. empt. nimirum ergo si maritus lu-
crari debet dotem uigore statuti, de quo supra. & ista respon-
sio colligitur ex notatis per Campe. in tract. dot. in 5. par. q6.
15. post Ang in §. fuerat. col. 15. uersicu. quæro de quæstione
quotidiana, in fi. instiu. de actio. quem sequuntur Moder. in
rep. rub. de donat. inter uir. & uxor. §. 55. col. 4.

plementum dotis, siue de appendicijs, ex quo tamen statu-
tum de illis non facit mentionem, non potest dici, quòd illa
comprehendat, nisi tacitè vel per subauditum intellectum, &
3 tamen constat, quòd † per subauditos, uel tacitos intellectus
non debet fieri, uel induci correctio iuris, ut est glo. sing. in c.
cupientes. §. quod si per 20. in uerbo petere, de elect. in 6. &
facit, quod habetur in l. apud antiquos, cum ibi not. per Bar.
C. de furtis.

Quibus non obstantibus in contrarium est ueritas, ut pro
4 batur ex dictis per Auan. in consi. 36. ubi dicit, quòd † si sta-
tutum disponat, quòd filia possit de dote tantùm testari,
poterit etiam & de cophanis testari: quia aut uolumus dicere
istud supplementum esse dotis, & tunc iudicamus de eo quod
de dote. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. aut uolu-
mus dicere, quòd sint pars dotis, & tunc idem. l. fundi partē.
in fin. de contrahen. empt. aut uolumus dicere, quòd sint ap-
penditiæ dotis, & idem est l. si quis hæres institutus. ff. de ac-
quit. hæred. Ergo si in casu, de quo per Auan. permissum est
mulieri, quæ tantùm de dote poterat testari, quòd etiam de
iocalibus, cophanis & mobilibus parafernalibus possit testari,
tanquam sint, uel de supplemento dotis, uel de parte eius, vel
de appenditijs: Multò fortius & hoc dicendum uenit in casu
huius quæstionis, ut pariter statutum, de quo supra, locum
habeat in cophanis, & alijs mobilibus. Et pro ista opinione,
quòd sint de appenditijs dotis, facit decisio Alexā. in consil.
5 47. col. penul. in fin. uolum. 5. ubi dicit, quòd † iocalia, & bo-
na parafernalia, quæ dantur per patrem filiæ tempore nup-
tiarum, & causā matrimonij secundùm consuetudinem, sunt
6 de † appenditijs dotis, & eius accessorijs, ac prout de dote iu-
dicari debent. l. etiam. C. de iure dot. l. inter socerum. §. cum
inter. ff. de pac. dot. per quæ iura uoluit Paul. de Castr. in l.
5 cum pater. §. pater. filiæ. ff. de legat. 2. quòd † sicut valet
donatio facta à patre pro dote. l. Pomponius Philadelphus.
ff. famil. erciscun. ita etiam valet, si donat filiæ scrinia cum
iocalibus consuetis, & hanc partem referendo Paul. & Ale-
xand. ubi supra, tenuit Bertr. in consilio 47. nume. 8. uo-
lum. secundo. Idem etiam uoluit Alexand. in consilio 117.
colum. fin. uolum. 6. duplicatio in consilio 154. uolum. 7.
8 & in terminis † quæstionis præsentis hoc uoluit Cur. Iun. in
consi. 129. col. pen. in fi.

Non obstat, quòd statutum cùm sit correctorium, quòd
non debet fieri extensio: quia ad hoc respondet Bolog. in ad-
9 ditio. ad Aua. in d. consil. 36. ubi pariter sequitur † opi-
nionem eiusdem, quòd illud habet locum, præterquā in per-
tinentijs & parificatis à iure: quia tunc potest fieri extensio
per tex. in c. postquam. de elec. in 6. Quod & vult Bal. ac Ias.
in d. authen. quas actiones. Vnde cùm in casu, de quo tra-
ctatur, agatur de pertinentijs & de parificatis à iure, ut su-
prà diximus, nimirum si tale statutum de lucro dotis pariter
locū habebit in cophanis, & alijs bonis mobilibus, de quib. ī,

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in cophanis, iocali-
bus & alijs bonis mobilibus, sed contra nu. 7.*
2 *Statutum de lucro dotis, cum sit correctorium, non uenit extē
dendum etiam ex identitate, vel maioritate rationis, quod
declara vt nu 8.*
3 *Correctio iuris non debet induci per tacitos, vel subditos intel
lectus.*
4 *Statutum si disponat, quòd filia possit tantùm de dote testa-
ri, poterit etiam testari de cophanis.*
5 *Iocalia, & alia bona parafernalia, quæ dantur per patrem fi-
liæ tempore nuptiarum secundùm cōsuetudinem patriæ, sunt
de appenditijs dotis, & prout de dote iudicari debent.*
6 *Donatio facta à patre filiæ, sicut valet pro dote, ita etiam de-
bet valere, si fit de scrinijs cum iocalibus consuetis.*

QVÆSTIO L.

1 OFFERT se nobis & alia quæstio. An statutum † de
lucro dotis etiam habeat locum in cophanis, iocalibus,
2 & alijs bonis mobilibus parafernalibus. Et uidetur † dicendū
quòd non: quia, cum tale statutum sit correctorium iuris cō
munis, ut supra diximus in q. 2. non debet fieri extensio etiā
ex identitate uel maioritate rationis, auth. quas actiones. C.
de sacrosan. eccle. Vnde, siue dicamus, q dicta bona sint sup.

SVMMARIVM.

1 *Lucro dotis priuatur maritus stante statuto, quòd præmorien-
te uxore sine liberis, maritus lucretur dotem, si semel extitit
conditio liberorum, licet ante mortem uxoris defecerit, sed
contra nu. 9.*
2 *Conditio sufficit, quòd semel extiterit, licet non durauerit,
quod tamen declara ut in nu 10.*
3 *Principium prima existentia attendimus in conditionibus, &
non curamus de eius successu.*
4 *Legatum si factum fuerit mulieri sub illa cōditione, si vidua
efficiatur, mulier non perdet legatum, si vidua facta fuerit,
esto quòd postmodum matrimonium contraxerit.*
5 *Donatio licet reuocetur ipso iure per natiuitatem liberorum,
tamen si filij nati sint, & incontinenti mortui, non reconuale
scit donatio.*
6 *Substitutio facta hæredi, si decesserit sine liberis, extinguitur,
si vnus ex filijs extiterit tempore mortis.*
7 *Fideicommissum iniunctum hæredi, si decesserit sine filijs ma
sculis, deficit extantibus filijs tempore mortis, quicquid de li
beris postea contingat.*
8 *Qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundùm tempus
verbi.*
11 *Statuto si caueatur, quòd uxor si liberos non habuerit, mari-
tus lucretur dotem, ad exclusionem mariti, sufficit quòd li-
beros habuerit, licet ante matrem mortui fuerint.*

QVÆ.

QVÆSTIO LI.

1 STATVTO cauetur, q † si vxor decesserit sine liberis
ex ea, maritus lucretur dimidium dotis. Pone modò, quòd
mulier suscepit liberos, qui tamen matri præmortui sunt: an
sufficiat filios extitisse, ut maritus excludatur à lucro dotis. Et
primò uidetur dicendum q sic, Per communem Docto. con-
2 clusionem, quæ † habet, quòd regulariter sufficit semel exti-
tisse conditionē, licet non durauerit, ut est tex. in l. in substitu
tione, in prin. ff. de vulg. & pup. & in l. si quis hæredem. C. de
instit. & substit. & per Paris. in consi. 32. col. 9. uol. 1.

Secundò facit, quod not. Bal. in l. precibus. in 3. col. & in 3.
oppositione. C. de impub. & alijs substi. quem sequitur Ias. in
3 d. l. in substitutione. col. 3. ubi dicit, q † in conditionibus at-
tendimus principiū primæ existentiæ, & non curamus postea
successum eius.

Tertiò accedit, quod dixit Bal. in l. fi. in 1. notab. C. de in-
dic. uid. toll. quem sequitur Paris. multos alios citans in allega
4 to consi. 32. col. 9. ubi uoluit, quòd † si legatum factum sit ali
cui mulieri, sub illa conditione si uidua efficiatur: quòd mu-
lier non perdet legatum, si uidua facta fuerit, esto quòd post-
modum matrimonium contraxerit: quia satis est, quòd con-
ditio extiterit, etsi ad implementum non durauerit.

Quartò, confirmatur ista opinio ex eo quod decidit Bart.
in l. Tria, in §. Imperator, col. 2. de leg. 2. quem sequuntur
Imol. in c. fin. col. fi. de dop. & Corn. in consi. 176. col. pe. uol.
2. ac Ias. in d. l. si quis hæredem. col. 3. & in d. l. in substitutio-
5 ne, col. 3. uos scitis, quòd † per natiuitatem filiorum reuoca-
tur ipso iure diuino. l. si unquam. C. de reuoc. dona. Pone (in-
quit Bar.) quòd filij nati sunt, qui tamen incōtinenti mortui
sunt, an confirmetur donatio: & concludit, postquam arguit
ad utranq; partem, quòd non reconualescat: quia sufficit ex-
titisse liberos, etsi mortui sint.

Vltimò facit tex. in l. hæredibus, in prin. ad Trebel. ubi si
sit iniunctum hæredi fideicommissum, si decesserit sine libe-
ris, dicit ibi tex. si habuerit liberos hæres, extinguitur fideicō-
missum. Si ergo in casibus, de quibus supra, sufficit conditio-
nem semel extitisse, etsi non durauerit: idem dicendum ui-
detur, quòd in casu præsentis quæstionis sufficere debeat, ad
exclusionem mariti à lucro dotis, quòd extiterint liberi, quā-
uis ex inde mortui fuerit.

6 Verùm his non obstantibus † contraria sententia tamquā
de iure uerior amplectenda est, quæ primò probatur per tex.
in l. ex facto, in. §. pe. ff. ad Treb. ubi substitutio facta hæredi,
si decesserit sine filijs, locum habet etiam si hæres liberos ha-
buerit, qui tamen ei præmortui sint: quia uerum est dicere,
eum decessisse sine filijs.

Secundò, per tex. in d. l. ex facto. §. si arrogatus, iuncta glo.
in uerbo, ex uoluntate. ff. ad Treb. ubi substitutio facta hære-
di, si decesserit sine liberis extinguitur, si unus extiterit, dum-
modo uiueret tempore mortis hæredis.

Tertiò, idem uoluit Oldr. in consi. 21. quē sequitur Dec.
in consi. 63. col. 2. & in consi. 205. col. 3. & in consi. 218. col. 2.
7 in fi. & Paris. in consi. 18. co. 2. uol. 2. ubi dixit, q † fideicom-
missum iniunctum hæredi, si decesserit sine filijs masculis, de
ficit extantibus liberis tempore mortis, quicquid de liberis
postea contingat. l. cum uxori. C. quan. dies le. ce.

Quartò facit, quod uult tex. in l. inter Castellanium. ff. de
arbi. ubi in ijs, quæ habent causam successiuam, non sufficit
ab initio esse factum, nisi perseuerantia subsequatur: sed in
casu quæstionis huiusmodi conditio liberorum requirit per-
seuerantiam & tractum successiuum: Ideò non sufficit quòd
ante mortem fuerit adimpleta, si non perseuerauit.

8 Quintò confirmatur hæc opi. Nam † qualitas iuncta uerba
debet intelligi secundum tempus uerbi l. in delictis. §. si extra-
neus. ff. de noxa. l. Titius. ff. de mil. test. Sed illa uerba, sine li-
beris, iuncta uerbo, si decesserit, denotant, q liberi debent
existere tempore mortis uxoris. Igitur &c.

9 Vltimò, propius accedendo, ista quæstio † deciditur ex no
tatis per Cy. Alber. & Ias. in d. l. si quis hæredem, ubi propriè
formant quæstionem, Pone, in quibusdam partibus est con-
suetudo, q matrimonio soluto prædecedente marito uxor ha
bere debeat dimidium bonorum eius, nisi pactum contrariū
excluderet eam: modò accidit, q mulier ita conuenit cum
marito, q si maritus decederet sine liberis ex ea, q haberet
tertiam partem, mulier postea suscepit filios, qui mortui sunt
ante eam, nunquid sufficiet semel extitisse conditionem? Et
determinant q nō: quia oportet, q extēt liberi tpe mortis, p
tex. in d. l. ex facto. §. si quis autem, ubi uidetur casus. Hoc
etiam uoluit idem Alb. de Ros. in 2. par. stat. q. 107. de quo
mentionem facit Camp. in tract. de statu. loquen. de dote. q.
30. Ergo idem dicendum est econuerso, q quando talis con-
suetudo fuisset, q præmoriente uxore maritus deberet habe-
re dimidium bonorum mulieris, si maritus conuenisset cum
uxore, q si ea decederet sine liberis, haberet tertiam partem,
q non sufficit ad exclusionem mariti, q habuerit mulier fi-
lios, qui ante eam mortui fuerint.

10 Non obstant modò adducta in † contrarium, uidelicet no-
ta. in 1. 2. 3. & 4. argumentis: quia respondetur, q ea proce-
dunt in conditione, quæ non requirit tractum successiuum,
& perseuerantiam, & quæ momento perficitur, ut per Doct.
in d. l. in substitutione, ac in l. si quis hæredem: secus in ter-
minis, de quibus nunc tractatur, in quibus ista conditio non
completur per actum, qui non habeat perseuerantiam, ut per
Doct. ubi supra, & Paris. in consil. 32. col. 9. cum respiciat
terminum instantaneum mortis, qui terminus non habet
tractum uel durationem ante, ut dicit Barto. in l. 2. in §.
creditum. ff. si cer. pet.

Non obstat tex. in d. l. hæredibus: quia ad illum respondetur
secundum Ias. in d. l. in substitutione, q licet in prin. text. ui-
deatur loqui de conditione, si sine liberis decesserit, tamen
quando ponit uerba testamenti, super quibus disputat, lo-
quitur de conditione, quæ erat concepta, si liberos non
educauerit, & super ea tantum decidit: dicens q si liberi sint
nati & educati, quamuis mortui uiuo hærede, q non erit lo-
cus substitutioni: quia est uerum eum educasse liberos, licet
viuo hærede mortui sint.

11 Limita tamen hanc sententiam, de † qua supra, non pro-
cedere, ubicunq; statutum, uel consuetudo disponeret, q si
uxor liberos non habuerit, maritus lucraretur dotem: quia
tunc sufficeret ad exclusionem mariti ab ipso lucro, q liberos
habuerit, quamuis ante uxorem mortui sint, ut colligitur ex
dictis per Paul. de Cast. in d. l. ex facto. §. si quis autem. dum
opponit de d. l. si quis hæredem. ad dictum §. si quis autem. &
pro solutione dicit, q si substitutio esset facta sub conditio-
ne, si liberos non habuerit, & tunc habet locum d. l. si quis
hæredem. quod sufficit conditionem semel fuisse impletam,
licet implementum non durauerit. Sed si fuisset facta substi-
tutio, si decesserit sine liberis, tunc non sufficeret conditionē
semel fuisse impletam: quia requiritur, q liberos habuerit hæ
res tempore eius mortis, ut euanescat substitutio, per d. §. si
quis autem. & propriè in terminis nostris ita decidunt Cyn.
Alb. & Ias. in d. l. si quis hæredem. & ita teneas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus promittens restituere dotem in omnem casum & euentum dotis restituendæ, secundùm formam statuti ciuitatis, intelligitur etiam promisisse illius restitutionem secundùm consuetudinem ipsius ciuitatis.*

2 *Statutum & consuetudo à pari procedunt.*

3 *Statutum & consuetudo non differunt circa causam efficientem, & potestatem, sed circa modum, & formam.*

QVÆSTIO LII.

1 QVÆRITVR, An stante statuto † de lucro dotis, si
quis promisit restituere dotem in omnē casum & euē-
tum dotis restituendæ, secundum formam statuti ciuitatis, in-
telligatur etiam promisisse secundum ipsius ciuitatis consue-
tudinem? Bal. in l. constitutionis. circa fi. C. de bo. quæ lib.
determinat q sic, & Bal. refert. & sequitur Alex. in consil. 190.
2 col 3. uol. 2. & in consi. 65. col. 2. uolu. 6. quia, à † pari proce-
3 dunt statutū & consuetudo, quæ non † differūt circa causam
efficientē & potestatem, sed circa modum & formam, ut per
Bal. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. & Alex. in consi. 225. col. 1.
in fi. uol. 6. Nā statutū requirit expressum consensum, qui ex
peditur uno momento. l. 3. ff. de legi. Sed cōsuetudo debet esse
præscripta, idest roborata tēpore, & sumit originē ex multis
actibus, & cōtinuatis consensibus populi, ita q habet causam
suam ex tempore, & ex actibus. §. ex non scripto. Insti. de ius.
nat. gent. & ciui. l. fi. C. quæ sit lon. cōsue. Barba. in l. de quib.
vers. nisi qd deesse. ff. de legi. Idē uoluit Ro. in terminis huius
quæstionis (licet de Bal. in d. l. cōstitutionis. nullā fecerit mētio
nem)

ttem) in l. post dotem. ff. sol. mat. & hanc partem etiam tenue aunt Ias. in l. omnes populi. col. 5. ff. de inst. & iur. & in l. de quibus. col. antepen. in prin. ff. de legi. Afflic. in constitu. reg. chat. 5. q6. 8. Brun. in tract. exclu. fœmi. in 5. art. princ. q6. 12. circa med. Ioan. de Amic. in consil. 12. colum. 2. & Aymo Crau. in consil. 251. col. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis excedens metam legalem, insinuationem requirit, quòd declara vt nu. 4. & nu. 6.*
2 *Insinuatio requiritur in pacto de dote lucranda.*
3 *Donatio propter nuptias quando facta per virum uxori insinuatione non eget.*
5 *Donatio ob causam non requirit insinuationem.*
7 *Solidus, & aureus, idem est in iure.*
8 *Donatio excedens summam quingentorum aureorum, supra quam requiritur insinuatio, non vitiatur vsque ad summã quingentorum, sed in excessu.*
9 *Donatio tamen supradictu hodie vsque ad summam scutorũ octingentorum valet sine insinuatione.*
10 *Aurei centum, & septem hodie faciunt libram aurei, licet aliàs septuaginta duo, & demum nonaginta sex constituerunt libram.*

QVÆSTIO LIII.

1 QVÆRITVR, An lucrum dotis, quod marito † cõceditur ex beneficio statuti vxore præmoriente sine liberis, si excedat metam legalem, indigeat insinuatione. Veritas huius quæstionis pendet, ut inquit Bal. in l. si. col. 2. uer. ad secundum dubium. C. de iur. dot. An in pacto de dote lucran-
2 da requiratur insinuatio: quia † si in eo erit necessaria, idem erit & in statuto, nam dispositio legis reducitur ad intellectũ pacti. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. obli. Operæpretium igitur est uidere, an in ipso pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio. Et concludendum est q sic, per text. in § illud quoque. in authem. ut frat. fil. ibi, si uerò dotalium pacta, & horum euentus pari uiri concedunt actionem dotis, aut etiam eius partis, nullam iubemus eum habere actionem, si non dõnationem insinuauit. Et ita illum tex. ibi summat Angel. di-
3 cens, donatio, † propter nuptias facta per uirum uxori, uel per alium, insinuatione non eget, quò ad hoc ut mulier lucretur, existente cõditione lucrandi donationem prædictam. Sed bene eget insinuatione ex parte uiri, ut uir lucretur partem dotis, ex pacto de lucrando. Idem uoluit gl. & ibi Ang. in authen. ut sponsa. largi. in princip. in uerb. apud uirum. Quod & tenuerunt Cyn. Oldra. Odofr. Bald. Saly. & Alb. de Rosa. in auth. eò decursum. C. de dona. ante nup. quæ sumpta fuit ex d. §. illud. in auth. ut frat. fil. Cui sententiæ quoque assentit Ant. de Canar. in tract. de insinua. in 2. par. q. 5. in fi. & 6. Cum ergo communis resultet conclusio, quòd in pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio: idem utique dicendum uenit in statuto, ut per Bald. in d. l. fin. C. de iur. dot. & Ant. de Canar. ubi supra q. 7. quia, ut dixi, tale statutum debet regulari secundùm pactum dotis lucrandæ, quod similiter regulatur secundùm legem loquentem de insinuatione, ut etiam uidemus, q lucrum ipsius statuti regulatur secundùm dispositionem legis hac edictali. C. de secundis nupt. ut per Bart. & Bald. in l. 1. C. de inoffic. dotibus. Quam tamen
4 conclusionem † limita procedere, quando lucrum dotis defertur marito ex ui statuti, sub sola conditione mortis. Secus si propter onera matrimonij, uel propter stipendia nuptiarum, prout communiter solet fieri, ut latè diximus suprà in q. 4. quia tunc lucrum dotis non esset simplex donatio, sed
5 † ob causam, & impropria, quæ non indiget insinuatione. l. fina. in princi. C. de iur. do. l. A quibus Regulus. & ibi Bart. Imol. & Rom. ff. de donat. Alex. in cons. 83. colum. fi. uolu. 2. & in consi. 113. in fi. uolu. 6. ubi attestatur hanc esse communem opinionem, & D. meus Ruin. in cons. 156. col. 4. uol. 1.

Aduertendum tamen esse censemus, quòd licèt defectu
6 insinuationis maritus priuetur lucro † statutario: tamen id
7 intelligendum uenit in eo quòd huiusmodi lucrum † excederet metam legalem quingentorum solidorum, uel aureorum, quòd idem est in iure, ut per gl. in l. fin. & ibi doct. ff. de in ius uoc. & in l. quicunque. C. de seru. fugit. non autem ab inde infrà, ut per glo. & ibi Angel. in §. illud quoque. in authen. ut frat. fil. & Saly. in auth. eò decursum. C. de donat. ante nupt. & Ant. de Canar. in loco, de quo suprà. q. 5. Pro cuius confirmatione accedat, quod tenent Alex. consi. 21. col. 5. uol. 2. & Dec. in consi. 239. col. 2. & in consi. 356. col. penul. & Socy. in consi. 48. col. 4. vol. 1. ubi post Bald. & Ang. in l. sancimus.
8 §. 1. C. de dona. uolunt, q † donatio excedens summam quingentorum aureorum, suprà quam requiritur insinuatio, nõ uitiatur usque ad summam quingentorum aureorum, sed in excessu: ne utile per inutile uitietur, per d. l. sancimus. in d. l. pen. eo. tit.

Verùm quia supra habita fuit mentio de solidis, & aureis, ne aliquando æquiuoces notandum forè arbitramur, q etsi aurei, & solidi, de quibus locuti sumus, aliàs debeant intelligi de illis aureis, & solidis, de quibus & primo loco, septuaginta duo faciebant libram auri, & exindè, propter defectum minoris ponderis, nonaginta sex constituerunt libram auri, ut per glo. & ibi Docto. in d. l. quicunque. & Pau. de Cast. in l. 1. in prin. col. 2. C. commun. de legat. & Deci. in consi. 536. col. pen. Tamen quòd etiam ultra septingentos aureos ualeret sine insinuatione, quod dicit Ias. in d. l. fin. ff. de in iur uocan. esse magnæ utilitatis in practica. Imò satius dixerunt Fel. in c. conquerente. col. 1. de offic. ordi. & Soc. in citato consi. 48. & Ias. in l. 2. §. ex his. col. 9. ff. de uerbo. oblig. post Ang. ibi per eum citatum, & quos refert. Alcia. in l. hæc enunciatio. ff. de
9 uerb. sig. q † donatio ualeret ultra octingentos aureos, & plus inquit ibi Ias. quòd ita obtinuit, quod credimus uerum: quia
10 ut à magistris monetarũ percepimus, hodie centum † & septem aurei conficiunt libram. & ideò firmando hanc nostrã conclusionem teneas, quòd istud lucrum dotis, si ascenderet ad quantitatem aureorum octingentorum, deberetur marito, etsi priuatum esset insinuatione.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in bonis feudalibus, sed in contrarium est communis, vt in nu. 15.*
2 *Statutum generaliter loquens de lucro dotis, generaliter intelligi debet, quòd declara vt nu. 16.*
3 *Lucrum dotis datur propter onera matrimonij.*
4 *Lucrum dotis dicitur alienatio legalis. & nu. 17.*
5 *Feudum potest dari in dotem, præsertim quando est perpetuũ, & concurrit inopia vasalli non habentis aliunde facultatẽ honestè, & congruè dotandi filiam, vt nu. 6. & 7. quod declara vt nu. 18.*
8 *Feudalia non ueniunt in generali dispositione bonorum.*
9 *Nec etiam in renunciatione hæreditatis paternæ.*
10 *Minusque in generali obligatione bonorum.*
11 *Legitimandi facultas alicui à Cæsare concessa non extenditur ad feudu.*
12 *Statutum excludens fœminam à successione, non excludit à feudo, in quo succedere potest ex tenore successionis feudalis.*
13 *Maritus etsi non extantibus propinquis possit succedere vxori, tamen secus est in feudo.*
14 *Dispositio auth. res quæ. C. commu. de leg. non habet locum in bonis feudalibus.*
19 *Statutum de lucro dotis locũ habet in bonis feudalibus trãsmissibilibus ad quoscunque hæredes extraneos.*
20 *Statuta excludentia mulieres propter masculos, habent etiã locum in bonis feudalibus, in quibus mulieres vnà cum masculis succederent.*
21 *Bona emphyteutica, quæ vigore pacti, vel conuentionis possunt alienari, æquiparantur bonis allodialibus.*
22 *Clausula, & quibus dederit, vel æquipollens, apposita in concessione feudali, operatur non solum licentiam alienandi, irrequisito domino, sed etiam, quòd ille, in quem facta fuerit alienatio, poterit retinere illam rem liberam, & expeditam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi.*
23 *Clausula, & quibus dederit, licet operetur licentiam alienandi irrequisito domino, tamen non operatur, quòd possit feudum transferri in fœminam, sed contra nu. 29.*
24 *Feudum quando est concessum pro se & hæredibus quibuscunque, & si possit transferri in quamcunque personam, non tamen ad fœminas, sed contra nu. 28.*
25 *Vasallus licèt possit testari de feudo, quando concessum fuit cum clausula, & quibus relinquere vellet, non tamen in spurium, quia verbum quibuscunque, refertur ad habiles, quod declara, vt nu. 30.*

16 *Mulier est persona prohibita moribus, & natura incapax successionis feudalis.*
17 *Feudum esse concessum pro se vel hæredibus quibuscunque, vel pro se, & quibus dederis, à pari procedunt.*

QVÆSTIO LIIII.

1 ALIA oritur & quæstio. An statutum † de lucro dotis
locum habeat in bonis feudalibus? Primò videtur dicē-
2 dum quòd sic: quia statutum loquens de lucro dotis † gene-
raliter loquitur: ergo gñaliter dēt intelligi, & ubi lex nō distin
guit, nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia.
3 Secundò: quia maritus sustinet onera † matrimonij, pro-
pter quæ vir consequitur tale lucrum, vt per gloss. communi-
ter approbatam, in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. caus. dat.
ergo debet habere locum in bonis feudalibus.
4 Tertiò facit. Nam huiusmodi † lucrum dotis dicitur alie-
natio legalis, quæ etiam in feudis locum habere debet, ut re-
fert Bald. in c. 1. §. fin. de inuest. de re alie. fac.
5 Quartò confirmatur. Nam † mulier feudataris potest feu
dum dare in dotem marito, vt per Andr. de Iser. Bal. & Alua.
ac alios in c. 1. §. donare. quali. feu. pote. olim alie. quos refert
& sequitur Iaso. in auth. res quæ. colum. 7. uersicu. limita. C.
commu. de leg. & in consi. 66. volu. 1. & hoc secundùm Bald.
& Ias. ubi suprà fauore mulieris, & dotis, imò & Reipublicæ,
argum. l. 1. sol. mat. idem voluit Parisi. in consi. 6. nume. 31.
volum. 1. ubi dicit, quòd licèt doct. dubitant, an feudum pos-
sit in dotem dari: ut in c. 1. §. donare. qual. feu. olim pot. alien.
6 ubi plenè per doct. tamen † tamen quando feudum non est
temporale, sed perpetuum, tunc secundùm Hostien. & Ioan.
And. in c. ex parte. de feud. potest dari in dotem, licèt glo. ibi
dicat contrarium, quæ secundùm eos intelligi debet in feudo
temporali, quod dictum reputat notandum Abba. in d. c. ex
parte. & si in feudo etiam perpetuo antiquo & paterno aliqui
doct. tenuerunt contrarium; tamen quando concurrit inopia
7 vasalli non habentis † aliundè facultatem honestè & congruè
dotandi filiam, uidetur posse dari, vt per doct. ubi per eum ci-
tatos. Si ergo à lege feudali permittitur datio rei feudalis in
dotem, dicendum est etiam, quòd in consequentiā lex volue-
rit, (subsistente ratione onerū matrimonij,) quòd maritus cōsequi
habeat beneficium lucri dotis à l. municipali concessum.
.. His tamen non obstantibus contrariam sententiam vt ve-
8 riorem & communem teneas. Et primò: quia in † generali di
spositione bonorum non veniunt feudalia. c. in generali, ubi
no. omnes. si de feud. fuc. contro. inter do. & agna. Secundo,
9 id videmus in renunciatione † hæreditatis paternæ, in qua
non includuntūr feudalia, ut per Aluar. in c. 1. de eo qui fec.
fin. agna. colum. fin. & Alex. in consi. 110. colum. fin. uolu. 1.
vbi attestatur hanc esse magis communem. Pro quo & ter-
10 tiò accedat, quod dicitur † de generali obligatione bonorum,
in qua pariter non comprehenduntur feudalia, ut per Alex.
in consi. 2. col. 1. uol. 4. & Socin. in consi. 19. col. 4. uolu. 1. ac
Ægid. in consi. 17. col. 5. & Affli. decis. 14. ubi idem uoluerunt
in generali donatione omnium bonorum. Quartò confirma-
tur hæc sententia ex dictis per Homod. in consi. 220. in 1. du-
bio. quem sequitur Dec. in consi. 76. col. 2. ubi in generali po-
11 testate legitimādi, quæ † alicui ab Imperatore vel Papa cōce-
ditur, non videtur data potestas legitimandi ad feuda, per
text. in capit. naturales. si de feud. fuer. controuer. inter do-
min. & agnat. Quintò facit, quòd dixerunt Cardin. Flo-
rentin. in consil. 2. Bald. in capitu. 1: an agna. uel fil. & ibi Al-
12 ua. colum. penultim. uersicu. item addas, ubi † volunt, quòd
statutum excludens filiam à successione, non excludit eam à
feudo, in quo potest succedere ex tenore successionis feuda-
lis. quod & tenuit Deci. in consilio 139. colum. fin. ubi in-
quit, quòd statutum disponens, quòd filia vnà cum ma-
sculis succedat in bonis paternis, cùm habet locum in bo-
nis feudalibus: & tamen est secundùm docto. ubi suprà: quia
natura bonorum feudalium est separata ab alijs bonis: ideo
de his debet fieri specifica mentio. Sextò comprobatur
hæc opinio. ex nota. per scriben. in capitu. 1. an mari. suc-
ce. uxo. & in authentic. præterea. C. vnde vir & vxor. ubi
tradunt docto. quòd licet de iure communi, non extan-
13 tibus † propinquis, maritus succedat uxori: tamen non
succederet in feudo. Idem uoluit Bertr. in consilio 59. in
vltim. dubio. uolumine 2. & Benedict. in repet. capitu. Ray-
14 nutius. nu. 801. de testam. Septimò accedit † quod no. Bal.
& alij in c. 1. § donare, qual. olim feud. pot. alien. ubi dicunt
quòd authen. res quæ. C. commun. de lega. non habent locū
in bonis feudalibus, ubi etiam no. ibi Ias. colum. 8. uer. an au
tem. & in consi. 89. col. 4. uolum. 1. Guid. Pap. consi. 214 col.
15 5. Vltimò ne eamus sine authoritate, in terminis huius † quę
stionis ita decidunt Bal. Alua. & alij in d. c. 1. an mari. succe.
vxo. & in d. c. 1. §. donare. & in c. 1. §. fi. de inuest. de re alie. fac.
Bal. in consi. 346. uol. 2. idem Bald. & Ias. in auth. res quæ. C.
commu. de leg. Are. in l. 2. in prin. & in l. si ante nup. ff. solu.
mat. & ibi Ripa col. 4. Barb. in c. officij. col. 21. de testa. ubi di
xit hoc esse elegans, & no. dictum Pic. in rep. l. filiusfa. §. diui.
chat. 2. 1. col. 3. de leg. 1. Ias. in l. cunctos populos. in 1. lect. co
lum. 6 in fi. uer. nota etiam, & in 2. lect. col. 15. uers. ult. no-
ta. C. de sacrosan. eccl. Dec. in l. 1. col. 2. & in auth. præterea.
C. vnde uir, & uxor. Mars. in l. fi. de iurisd. omn. iud. col. 24.
Brun. in tract. exclu. fœmi. in art. prin. q. 23. Soc. Iun. in cōs.
72. nu. 30. volum. 1.
16 Non obstat modò † primum argumentum: quia respon-
detur, quòd etsi statutum generaliter loquatur, tamen reci-
pit interpretationem in materia feudali à consuetudine feu-
dali potius, quàm à iure ciuili: cum natura (ut suprà diximus)
bonorum feudalium sit separata ab alijs bonis, ut dixerunt
doc. in d. c. 1. an mari. succe. uxo. & in c. 1. §. fi. de inuest. de re
alie. fac. & Dec. in citato consi. 139. ac alij suprà relati in fun-
damentis pro altera parte adductis.
Ad secundum respondetur similiter, quòd ratio onerum
non est considerabilis in consuetudine feudali, ut per Præpo.
& Mart. de Lau. in d. c. 1. an mari. succ. ux. & per Doct. suprà
17 citatos. Pariter non obstat & tertium, quòd † lucrum dotis
sit alienatio legalis: quia ad hoc respondent Bald. & alij in
d. cap. 1 §. fina. de inuest. de re alien. fac. quòd alienatio lega-
lis non intelligitur fieri cum præiudicio alterius in rebus sui
18 natura alienari prohibitis. Vltimò non obstat, † quòd feuda-
taria potest dare in dotem, quia respondetur, uerum fore,
quod mulier potest se dotare in bonis feudalibus, etiam sine
licentia domini, dummodo non apponat in constitutione do-
tis rei feudalis pactum de lucrando dotem, ut per Andr. de
Iser. Bal. & alios in d. cap. 1. §. donare. quali. olim feu. po. alie.
Bal. & Ias. in auth. res quæ. C. commu. de leg. Et sic ex his re-
sultat clara iuris conclusio, quòd maritus excluditur à lucro do-
tis bonorū feudalium. Limita tamen hanc communem sentē
19 tiam † non procedere, ubi bona feudalia data in dotem, siue
per patrem, siue per filiam, talis essent naturæ, quòd forent
transmissibilia ad quoscunque hæredes, ut puta si concessio
feudalis facta esset ipsi, uel unicuique eorum cum clausula,
& quibus dederis, uel pro se & hæredibus quibuscunque, ut
in c. 1. ubi omnes feudistæ, de feud. non haben. propr. natu.
feud. quia tunc maritus etiam consequeretur lucrum dotis
bonorum feudalium, ut per Dec. in l. 2. colum. 3. uers. 6. & ul
ti. C. vnde uir & uxo. quem sequitur ibi Cur. Iun. nu. 16. ubi
inquit, quòd licet statutum de lucro dotis non habeat locum
in bonis feudalibus: tamen illud restringitur ad bona feuda-
lia, quæ de sui natura sunt separata ab hæreditate, iux. no. per
Bar. in l. ita uidendum. ff. de pet. hære. Secus autem in feudo,
quod transit ad quemlibet hæredem, etiam extraneum. Idem
uoluit Rip. in l. 2. nume. 19. ff. solu. matrimo. Purpura. in l.
cunctos populos. num. 19. C. de sum. Trin. & fid. catho. Pro
qua opin. facit, quod tenuit Brun. in trac. exclu. fœmi. in 8. ar.
20 princ. quæstio. 23. ubi † dicit se credere, quòd statuta excluden-
tia mulieres propter masculos, habeat etiam locum in bonis
feudalibus, in quibus mulieres vnà cum masculis succederēt:
quia tunc feodum remouetur à propria natura feudi, & redu
citur ad regulas iuris cōmunia, ac ad propriam naturam suc-
cessionis: cùm ex speciali consuetudine non deferatur, nec
de hoc mirandum est ex eo, quod no. Anch. in consi. 125. co-
lum. 2. quem sequitur Do. meus Ruin. in consi. 217. in 5. du-
bio. uolum. 3. & Dec. in consi. 386. colum. 2. & in consil. 680.
21 colum. 2. ubi † inquit, quòd de bonis emphyteuticis, quæ
possunt uigore pacti, uel conuentionis alienari, uel uendi, idē
iudicatur, quod de bonis patrimonialibus, necnon & ea ija
quæ scribunt feudistæ in d. cap. 1. de feu. non haben. propr. na
tu. feud. ubi illa uerba, & quibus dederis, uel æquipollentia
22 † apposita in concessione feudali, non solùm operantur licen
tiam alienandi irrequisito domino: immo quòd ille, in quem
erit facta alienatio, retinebit illam rem liberam & expedi-
tam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi, quod

dictum mirabile, singulare, & memoriæ commendandum re-
putat Curt. Iun. in tract. feud. in 4. par. in 2. regu. princi. uer-
sicu. 5. quæro. qui subdit, quòd ad hoc non solet aduerti in
pract. Si ergo talia bona uigore dictæ clausulæ, uel æquipolen-
tis, possunt alienari, irrequisito domino, ut etiã fatetur Alex.
in consi. 173. in fin. uolum. 2. & in consi. 189. colu. 4. uol. eo.
Dec. in consi. 171. col. 2. & 680. col. 1. Cur. Iun. in consi. 108.
num. 17. Soc. consi. 237. col. fin. Iaso. consi. 156. col. 2. uol. 2.
& 64. in fin. uol. 3. Do. meus Rui. in consi. 81. nu. 6. uol. 1. Pa-
risi. consi. 23. nu. 41. uolum. 1. Brun. cõsi. 38. col. 1. & Gozad.
in consi. 9. colu. 1. & in consi. 26. nu. 47. & Crauc. in consi. 92.
col. 2. Et eam esse communem testatur Dec. in consi. 193. col.
3. & in consi. 164. col. pen. & Cassadur. in decis. suis. in titu. de
a locato. q. 3. & Parisi. consi. 3. col. 2. in fi. uolu. 1. Et reputantur
vti patrimonialia, & allodialia: utique dicẽdum uenit, quòd cùm
fuerint per patrem, uel filiam dicta bona feudalia alienata in
virum, & in eum translatum dominium dictorum bonorum,
iuxta l. doce. C. de rei vend. quòd maritus lucrum dotis ei de-
latum à statuto, consequi etiam debeat in dictis bonis feud.
quæ redacta reperiuntur ad instar allodialium. Verum est, quòd
ista limi. respectu patris dotantis filiam in talibus bonis feu-
dalibus, dubia redditur, ex no. per Dec. in consi. 193. col. pen.
23 vbi inquit, quòd licet † in inuestitura sit apposita clausula, &
quibus dederis, per quam possit fieri alienatio etiam irrequi-
sito domino: tamen non poterit dictum feudum transferri in
fœminam, & sic in filiam: quia, cùm illa verba sint contra na-
turam propriam feudalem (ex quo satis operantur, ut possit
fieri alienatio irrequisito domino) debent intelligi, quòd de-
beat fieri in masculos, & non in fœminas, & mouetur: quia
24 nos uidemus, quòd quãdo † in inuestitura sunt apposita ista
verba, pro te, & hæredibus quibuscunque, quæ sunt vniuersa-
lia: tamen nõ potest feudum transire ad fœminas, vt per Bal.
in c. 1. §. donare. quali. olim feu. pote. alie. & in l. cùm virum.
C. de fideicom. ergo nec quando est apposita clausula, & qui-
bus dederis. Confirmatur ista sententia ex d. Bal. in consil.
25 207. in 2. uolum. vbi † voluit, quòd licet uigore clausulæ, &
quibus relinquere vellet, possit uasallus testari in quancunque
personam, tamen debet intelligi in quancunque personam
idoneam, sicut dicimus, habeat vnusquisque, ut in l. 1. C. de
sacr. sanct. eccles. ita quòd non poterit in spurium transferri:
quia per dicta uerba, non includuntur personæ prohibitæ le-
ge, uel moribus, uel natura incapaces, argum. l. cùm prætor.
26 §. penultim. & fin. ff. de iudi. Sed mulier est † persona prohi-
bita moribus, & natura incapax successionis feudalis, ut in c.
1. §. hoc autem notandum. qui feud. da. pos. & sic ex his se-
qui uidetur, quòd per patrem non potuit dari dos filiæ in bo-
nis feudalibus talis naturæ: & per consequens, quòd maritus
per mortem vxoris sine liberis non habeat consequi beneficio
di lucrum dotis, quod sibi à l. municipali conceditur, cùm lu-
crum dependeat à dote, vt per docto. in l. 1. C. si aduers. dot.
Sed his non obstantibus sequenda est ipsa limitatio, tãquam
iuri consona, & magis à doctoribus recepta: quia no. per Bal.
& Dec. in locis suprà citatis carent ueritate, quod demonstra-
27 tur. Nam à pari procedunt, quòd † feudũ alicui sit conces-
sum pro se & hæredibus quibuscunque, vel pro se & quibus
dederit, vt per Bald. in l. 1. q. 35. ff. de re. diui. quem ad hoc al-
leg. Curt. Iun. in consi. 4. colum. 4. & Paris. in cõsi. 3. col. 3. in
fin. uolu. 1. Sed quando feudum est concessum pro se & hæ-
redibus quibuscunque transit ad extraneos, vt inquit Bald. in
c. imperialem. de prohibit. feud. alie. per Feder. in princip. ubi
feudum sub tali forma cõcessum non solùm includit tria ge-
nera hæredũ, de quib. insti. de hær. qual. & diffe. Sed & legata-
rium, qui iure legata dicitur quodammodo hæres. l. id tem-
pus. §. 1. de usucap. Idem dixit Alexan. in consi. 7. uolum. 7.
Dec. in consi. 78. col. pen. in princ. & in consi. 395. colum. fin.
Et hanc esse communem opin. dixit Curt. Iun. in tract. feu. in
4. parte in ult. col. & in consi. 1. col. 2. Ripa in l. ex facto. §. si
quis ita. ff. ad Trebel. Item & transit ad fœminas, & descendẽ-
tes ex fœminis, ut per Ias. in consi. 9. inter consilia Brun. vbi
28 consuluit, ex quo † in inuestitura dicebatur, pro quibuscũ-
que successoribus masculis, quòd ueniunt descendẽtes ex fœ-
mina masculis: quia dicebatur de masculis: ergo si fuisset di-
ctum simpliciter pro successoribus quibuscunque, etiam fœ-
minæ admitterentur. Idem uoluit Soci. inter dicta consilia in
consi. 10. vbi dicit, quòd ideo non ueniunt fœminæ in termini
suis: quia in inuestitura dicebat pro quibuscunque successorib.
masculis: secus si non fuisset positum uerbum, masculis, quia
tunc, secundùm eum, uenirent & fœminæ. Si ergo stantibus
uerbis ueniunt fœminæ, idem est dicendum, quando in con-
29 cessione est apposita clausula, & quibus † dederis, cum (ut
dictum fuit,) hæc parificentur per regulam quæ habet, quòd
dispositum in vno ex parificatis, censetur etiam in alio iux.
gl. in cap. si postquam. §. fi. in uer. pronisique, de electio. in 6.

Sed quòd ueniant fœminæ, ubi datur potestas alienandi hoc
uoluit Gozad. in consi. 8. col. 9. & Card. Simone. in consil. 11.
colum. 4. vbi in specie contra Bal. & Dec. firmat esse commu-
nem opin. & Collegium Bononiense in cons. 15. nu. 53. & Pa-
ris. in cons. 9. num. 33. inter consi. status Montisferrati edita
in fauorem Illustrissimæ Dominæ meæ Ducissæ Mantuæ su-
per Marchionatu Montisferrati, quod nunc reperitur impres-
sum inter sua consi. in cons. 23. volum. 1. nu. 43. Idem & nos
firmauimus in cons. 26. in 2. par. insertu inter dicta cons. Mõ-
tisferrati. idemque uoluit ipse Dec. sibi contrarius in consil.
390. col. 4. in uersi. capio secundum inuestituram.

Non obst. not. per Bal. in locis supra citatis: quia respon-
detur, quòd Bal. reprobat Ias. in l. 2. §. prætor ait. in fin. ff. qui
satisd. cog. post Ale. in l. si patroni. ad Trebel. & in l. 1. §. nun
ciano. ff. de noui oper. nunc. quia illud, quod dicitur uerbum
30 † quibuscunque, referri ad habiles, procedit in dispositione le-
gis, non autem hominis, ut per Bald. in l. 1. C. sine cens. uel
reliq. quod & uoluit Soc. in cons. 10. supra citato, & Cur. Iu.
in consil. 1. colum. 2. Sed in quæst. de qua agitur, uerbum,
quibuscunque, est positum in dispositione hominis. Igitur,
non restringitur ad habiles tantùm. Præterea, si uera esset ra-
tio Decij, sequeretur, quòd etiam uigore talis clausulæ, & qui
bus dederis, feudum non posset transferri in extraneum, & quòd
ea deberet intelligi de agnatis masculis, licet remotioribus: in
quibus aliàs non poterat fieri alienatio sine consensu agnato-
rum, ne minus lædatur propria natura feudi, quæ est, quòd non
debet cedere feudum, nisi descendenti & proximiori agnato,
ut in c. 1. de alie. feud. pater. & tamen in contrarium est com-
munis opin. quòd immo transeat ad extraneum, ut uoluerũt
Cur. & Rip. & alij in locis supra citatis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum deferens lucrum dotis per mortem vxoris sine filijs locum non habet ea decedente cum filia, sed in contrarium est communis, vt nu. 5.*

2 *Verba statuti concepta in plurali, non uerificantur in singulari: declara, vt nu. 7. & 10.*

3 *Vnus non est numerus, sed principium numeri, quod declara, vt num. 8.*

4 *Masculinum in statutis non concipit femininum, nisi per quandam interpretatione extensiuam, quæ in eis locum non habet, quod declaratur in nu. 12.*

6 *Decedere non dicitur sine filijs, qui unicam filiam reliquit.*

9 *Statutum si disponat, quòd extantibus masculis soror non succedat, solus masculus excludit sororem.*

11 *Dispositio facta a testatore in plurali numero de pluribus filiab. uerificatur in una sola.*

13 *Statutum disponens, quòd nullus uadat de nocte sub tali pœna, comprehendit & feminam.*

14 *Statuto si caueatur, quòd nullus audiatur volẽs opponere exceptionẽ, quòd pactum sit nudũ, comprehenditur & fœmina.*

15 *Masculinum concipit fœmininum in ijs, quæ possunt adaptari & femina.*

16 *Casus duo, pluresue similes dicuntur, quando in omnibus habet locum eadem ratio.*

QVÆSTIO LV.

1 NVNQVID statutum de lucro dotis, † uxore dece-
dente sine filijs, habeat locum uxore præmoriente
cum filia. Videretur dicendum, quòd non, duplici ex ca-
2 pite. Et primò: quia verba statuti sunt concepta in plu-
rali numero, uidelicet in uxore decedente sine filijs, er-
go in casu alio verificari debent & intelligi, non autem in
alio, & sic in singulari, prout est, quando vxor dece-
dit cum filia, per text. in l. si seruum. uersicu. non dixit.
3 ff. de acquiren. hæredit. quia vnus † non est numerus, sed
principium numeri. l. secunda. in princip. ff. si certum pe-
ta. ad idem facit text. in l. fin. ad Trebel. glo. in l. Mæuius.
§. cum qui. de leg. 2.

Secundò: quia ipsum statutum loquitur de uxore deceden
4 te sine filijs, & sic in masculino genere, † sed in statutis ma-
sculinum non concipit fœmininum, nisi ex quadam interpre
tatione extensiua, quæ in statutis locum non habet. l. constitu
tionibus. Ad munici. not. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. 1. ff.
de uerb. sign. Igitur uidetur, quòd stante filia, maritus dotem
lucrari debeat.
5 Quibus non obstantibus, contrariam † sententiam uti ue-
riorem, & communem teneas, quam primò tenuit Bal. post
Ant. de But. per eum citatum in l. 1. C. de condit. inser. quia
6 non † dicitur decedere sine filijs, qui vnicam filiam ex eodem
marito reliquit, cum dictiones sine, & absque, requirant om-
nimodam carentiam, ac si diceret, sine ullis liberis. Et ad hoc
bene facit tex. in l. non est sine liberis. ff. de uerb. sign. ubi nõ
dicitur decedere sine liberis, cui uel vnus filius, vnave filia est.
Idem uoluit Bal. in quæstio. statu. in uerb. liberi. Cors. in sing.
suo incip. statuta Italiæ disponunt. Rom. in consi. 119. col. 1.
uers. sed eadem ratio, & in uers. est ergo. dum dicit, q; benefi-
cium exclusionis mariti à lucro dotis conceditur filio, aut fi-
liæ, & in cons. 190. colum. 1. in fi. Fulg. in cons. 203. col. fi. ubi
inquit, inspiciendam fore mentem huiusmodi statuti, & eius
rationem, quæ fuit, ut magis dos apud filios utriusque sexus
remaneret, quàm apud maritum. Item & communem usum
loquendi: quia ita se habet, per d. l. non est sine liberis. Hanc
quoque partem tenuerunt Ias. in l. Gallus. §. q; si is. col. 2. ff.
de lib. & posth. Brun. in trac. exclu. fœmi. in 12 art. princ. qõ.
13. col. 2. necnon D. meus Ruin in cons. 63. col. 2. uersic. his
igitur. uol. 3. & latissimè Aymo in consi. 307. col. 2.
7 Non obstat modò, q; statutum † loquens in plurali non ha
beat locum in singulari, & sic extante filia: quia ad hoc respõ
det Bal. in d. l. 1. colum. 2. de cond. inser. & Cors. ubi supra, q;
licet id uerum sit de proprio significatu: tamen est falsum de
ratione naturali, quæ magis attenditur, quam pluralis oratio:
quoniam etsi uera & recta natura pluralis numeri non sit cõ
tenta vnico indiuiduo. l. fi. ff. ad Treb. & vnitas non sit nume-
8 rus, sed principium † numeri, tamen secus est de ratione na-
9 turali. & ideo infert ibi Bald. quòd si † statutum dictaret, q;
stantibus masculis soror non succedat, q; solus masculus ex-
cluderet sororem: quia ipsa naturalis ratio magis attenditur:
quàm oratio pluralis, & quia pluralis numerus resoluitur in
singularitates, idest in clausulas separatas, & absque modo cõ
iunctionis. Quod & uoluit Bald. in c. Raynaldus. in uersi. ul
terius pondera vnum. extra de test. Alex. Ias. & alij in d. l. Gal
lus. §. q; si is. Dec. in l. 1. uers. ultimò nota. C. de pact. Brun. in
d. tract. exclu. fœmi. in 12. art. princ. q. 13. & in materia lucri,
de qua tractamus, idem uoluit Pau. de Cast. in consil. 59. in
prin. uolum. 2. Quæ opi. confirmari potest ex ijs, quæ latè cõ-
gerit Alex. in d. l. non est sine liberis.
10 Secundò respondetur, quòd † ubi est eadem ratio in vno,
quæ est in pluribus, quod dicitur de pluribus habet locum in
vno, ita Pau. de Cast. in d. l. 1. C. de cond. inser. Socy. in cons.
43. col. 2. & in consil. 278. colum. 3. uer. confirmatur. Ias. in
d. §. quòd si is. Dec. in consi. 362. colum. fin. ubi inquit, quòd
11 † dispositio facta à testatore in plurali numero de pluribus fi-
liabus uerificatur in vna sola. ubi idem Dec. scribit in consi.
370. in princip. quòd dispositio testatoris facta in plurali nu-
mero in fauorem filiorum, etiam in vno uerificatur, per tex.
in l. pater Seuerinam. §. ita fideicommissu. ff. de condit. & de-
monstra. quod & tenuit in cons. 484. col. colum. 1. & in cons.
627. colum. 2. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 51. ff.
ad Trebel. Sed ratio quare excluditur maritus à lucro dotis
extantibus filijs per statutum, ea est, ut dos potius sit apud
filios, quàm penes maritum. ita militat in vno uel vna sola,
sicut in pluribus. Ergo &c.
Secundò non obst. quòd in statutis masculinum non con-
cipiat fœmininum, nisi ex quadam interpretatione extẽsiua,
quæ in statutis locum non habet: quia respondetur, quòd
12 † ex quo sumus in materia indifferenti, quæ ita conuenit fœ-
minis sicut masculis, masculinum concipit etiam fœmininũ,
ut per Bar. in l. 1. in fi. principij. ff. de pecu. & Bal. in l. quicun
13 que. C. de serui. fugit. ubi † dicunt, quòd si statutum dispo-
nat, quòd nullus uadat de nocte sub tali pœna, comprehen-
deretur etiam & fœmina. facit etiam, quod uult idem Bald.
14 in l. in mulis. de stat. ho. ubi si statuto caueatur, quòd † nul-
lus audiatur uolens opponere exceptionem, quòd pactum sit
nudum, comprehenderetur & fœmina, cum statutum loqua-
tur in materia, quæ est par maribus & fœminis, & in qua est
eadem ratio. & Bal. sequitur Alex. in consi. 125. colum. pen.
uolum. 7. Accedit quoque, quod not. Dominus meus Ruin.
in consi. 22. col. 5. uol. 3. ubi post Bal. in l. seruus. C. commu.
15 de legat. dicit, q; † masculinum concipit fœmininum in ijs,
quæ possunt adaptari fœminæ, per l. 1. §. ad filias. ff. ad l. Iul.
maie. & per not. per Iac. Butr. in l. si quis in tantam. C. unde
ui. & subdit, quòd masculinum dicitur congruè adaptari ad
fœminam, quando in illa militat eadem ratio: quia tunc fœ-
16 mina dicitur persona similis alteri personæ expressæ in † sta-
tuto, sicut dicimus, quòd duo pluresve casus dicuntur simi-
les, quando in omnibus habet locum eadem ratio, secundùm
Bal. in l. illud. C. de sacrosan. eccl. sed ita est, quòd in statuto
de lucro dotis ideo facta est mentio de filijs: quia prudens cõ
silium statuentium fuit, uelle eos præferre marito, arg. l. Lu-
cius. in fi. de hær. inst. Quæ ratio cum par sit ita fœminę, sicut
masculo, nimirum si excludatur maritus à lucro dotis extan
te filia, & in terminis nostræ quæstionis decidit Fulg. in cons.
63. col. 3. & in d. cons. 203. col. fi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente sine filijs ex se*
natis maritus lucretur dotem, locum non habet vxore etiam
decedente cum nepote ex filio. Sed in contrarium est commu-
ni, vt nu. 6. & 7.
2 *Filiorum appellatione non veniunt nepotes, quando lex facit*
mentionem de filijs cum aliqua qualitate, quæ nepotibus non
conuenit. & nu. 24.
3 *Conditio, si hæres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, non*
deficit extantibus nepotibus ex filio. Sed contra num. 15. 16.
18. 20. 25. & 26. Vbi communis est in contrarium.
4 *Dictio, ex, denotat causam immediatam, quòd declara vt nu-*
me. 27. 28. & 29.
5 *Inuestitus & pro se, & filijs ex se natis, non videtur inuesti-*
tus pro nepotibus.
8 *Dispositio iuris communis, vbi ad aliquem actum duos casus*
parificat, tunc dispositio constitutionis superueniens in vno
casu, trahitur ad alium sibi parificatum.
9 *Quod amplia, etiam si ex larga significatione vocabuli casus*
ille à iure communi æquiparatus, & in statuto non expres-
sus, sub expresso comprehendatur.
10 *Beneficium concessum filio regulariter transit ad nepotes.*
11 *Filij vbi in dispositione hominis, vel statuti sunt appositi in cõ*
ditione, appellatione filiorum veniunt nepotes ex filio.
12 *Statutum disponens, quòd extantibus masculis fœmina nõ suc*
cedant, locum habet, quando extat nepos ex masculo.
13 *Dispositio auth. præterea. C. vnde vir & uxor. quæ loquitur*
de conseruanda proprietate liberis eiusdem matrimonij, etsi
correctoria sit, locum etiam habet in nepotibus ex filio.
14 *Materia correctoria, quatenus nos reducit ad antiquam di-*
spositionem, dicitur fauorabilis, & per consequens latè inter-
pretanda.
17 *Dispositio faciens mentionem de filijs ex se natis, comprehen-*
dit & nepotes ex filio: quando in persona filij non fuit sorti-
ta effectum.
19 *Filius dicitur portio paterni corporis. & nu. 21.*
22 *Pater præbet formam in creatione filij. & mater materiam.*
23 *Feudum si recipit pater pro se & filijs masculis, & fœminis*
ex suo corpore descendentibus, venit & filius fœminæ.

QVÆSTIO LVI.

REFRICATVR in dubium. An statutum dispo-
1 nens † q; uxore præmoriente sine filijs ex se natis mari
tus lucretur partem dotis, habeat locum ea decedente sine fi
2 lijs, sed cum nepote ex filio. Et primo uidetur dicendum † q;
non: quia ubi lex facit mentionem de filijs cum aliqua quali
tate, quæ non conuenit nepotibus, tunc appellatione filiorũ
non ueniunt nepotes, ita Bar. in l. liberorum. col. 3. uersic. istũ
prædicta uera, & col. 3. in fi. uer. ueritas autem. ff. de uerb. si-
gni. per tex. in l. fi. C. de natu. lib. quem sequuntur Dec. in cõ
sil. 353. colum. fin. & D. meus Ruin. in cons. 13. colum. 2. in
fi. uol. 1. Sed in statuto huiusmodi uerbum, filijs, profertur
cum illo adiuncto ex se natis: quæ uerba non conueniunt ne
potibus ex filia, qui non dicuntur nati ex uiro & uxore. Igi-
tur &c. Secundò facit, quod no. Ang. in l. j. C. de cõ. inser. ubi
3 illa conditio, si hæres decesserit sine filijs ex suo † corpore na-
tis,

tis,non deficit existentibus nepotibus ex filio. Idem uoluit
Corn.in consi.199.colum.12.uolum.2.quia dictio, ex, signi-
4 ficat † causam immediatam.l.non dubium. C. de lega. nota.
Barto.in l.1.§.ex incendio.ff.de incen.ruin. naufra. Hoc te-
nuit & Sal.in auth.sed & si quis.in fin.C.de secund.nupt.&
Gui. Pap.in q.353. Pro cuius cõfirmatione accedat quod no.
5 Ange.in §.nec illo,in auth.en.de trien.& semis. ubi † inuesti-
tus pro se,& filijs ex se natis, non uidetur inuestitus pro ne-
potibus. Tertiò in terminis, de quibus tractamus, decidit
6 Barto.in consi.132.ubi clarè dicit, quòd † stante dicto statu-
to & nepte ex filia, maritus non excluditur à lucro dotis: qa
non reperitur quòd nepus ex filia sit ex eis ea ratione, de qua
suprà: quia dictio,ex, denotat causam proximam, & decisio-
nem Bar.refert Socy.in consi.51.col.1.uol.4.Rip.in l.ex fa-
cto.§.si quis ita.ff.ad Treb.& Paris.in consi.91.col.3.uol.3.
7 Quibus tamen non † obstãtibus, altera pars de iure verior
esse uidetur, ut in terminis decidit Rom.io consi.129.motus
8 tribus ex causis. Quarum quidem prima est. Vbicũque † di-
spositio iuris communis ad aliquem actum duos casus parifi-
cat, tunc dispositio constitutionis superueniens loquens in
9 vno † casu trahitur ad alium sibi parificatum, etiam si ex lar-
ga uocabuli significatione casus ille à iure communi æquipa-
ratus, & in statuto non expressus sub expresso comprehenda
tur, per tex.in c.ad audientiam.& in ca.cum dilectus. de elet.
non residen. Sed dispositio iuris communis ad excludendum
maritum à successione dotis æquiparat filium ex uxore, aut
nepotem uxoris ex lata significatione. Ergo &c. Secunda est,
vbi in ijs, quæ ex lata,& in ijs, quæ ex propria significatione
sub eodem vocabulo comprehenduntur, omnino est eadẽ ra-
tio tunc dispositio, etiam correctoria (dumtamen non sit pœ-
nalis & stricta) ad latam significationem extẽditur, ut de pri-
mo habemus glo.not.in clemen.1.de elect. in authen. mino-
ris debitor.C.qui tut.da.poss.& in authent. ut ij qui obligat.
§.sed & si quis. De secundo est glo.singularis in cle.ut ij qui.
de æta.& quali. Sed eadem ratio in nepote ex filia est, ut ma-
ritum à lucro dotis auiæ excludat, quæ est in filia: cùm nepos
ipsa decedente filia locum ipsius filiæ (quò ad successionem
auiæ) teneat. Igitur constitutio uolens filium aut filiam ex-
tantes à lucro dotis maritum excludere, saltem ex lata signi-
ficatione uocabuli, licet non ex propria, ad nepotem ex fi-
lia superexistentem trahenda est. Tertia, Nam certum est,
quòd ex dicta statuti dispositione à lucro ipsius dotis excludi-
tur contemplatione superexistentium filiorum: ergo ipsis fi-
lijs, quorum contemplatione excluditur, dotis attribuitur
10 successio.l.2.§.si duo emancipa.ff.de coll.bon. Sed † bene-
ficium concessum filio regulariter transit ad nepotes. l. mili-
tes l. Diuo Marco. C.de quæstio. Igitur sequitur quòd bene-
ficium à statuto filijs cõcessum, ut ab eis maritus à lucro do-
tis excludatur, ad nepotes etiam extendatur: cum ipsa dispo-
sitio legis municipalis excludens maritum à lucro dotis sit fa
uorabilis, prout in simili uidemus, quòd stante statuto, quòd
extante filio, fœminæ non succedant, etiam nepos ex filio fœ-
minas excludit: quoniam ex ea parte, qua statutum filios ex-
cludit, est fauorabile. & ideo extendendum ad nepotes, saltẽ
ex larga uocabuli significatione.
Secundò principaliter idem tenuit Domi. meus Ruin. in
11 consi.63.colum.2.uolum.3.motus hac ratione. Nam † quo
ties in dispositione hominis, vel statuti filij sunt positi in con-
ditione, ueniunt appellatione filiorum nepotes ex filio præ-
mortuo, ut per Barto. in d.l.liberorum. colum. 4. de uerbo-
12 rum significa.dum vult, quòd † statutum disponens, quòd
fœminæ non succedant extãtibus filijs, locum habeat etiam,
quando extat nepos ex filio præmortuo, præsertim ex ratio-
ne: quia subrogatur loco filij.§.cum filius. Institu. de hæred.
quæ ab intesta.& subrogatum sapere debet naturam eius, in
cuius locum subrogatur.l.si eum.§.qui iniuriarum. ff.si quis
cautio. Vnde habet locum extensiu passiua, quæ resultat ex
regula iuris antiqui.l.1.§.lex falci.ff.ad l.falc.& enim Bar.trã-
seunt cõiter doct.in l.2. C. de in ius uocand. Si ergo ratione
simili sit extensio ad nepotes ex filio pmortuo, ad correctio-
nẽ iuris cõis, ut per Bat.in d.l.liberorum. quanto magis fieri
debet, ubi ex mediante ius cõe non corrigitur, sed conserua-
tur, ut est in caso huius quæstionis: quoniam q maritus ex-
cludatur à lucro dotis, extantibus filijs, uel nepotib. ex filio
præmortuo, non est contra ius, sed secundùm ius commune.
Pro cuius cõfirmatione faciunt scripta p Cur. Iun. in auth.
præterea.col.9.uer.prima dubitatio est. C. vnde vir, & vxo. ubi
13 dicit, † q licet dispositio illius auth. q loquit de conseruanda
proprietate liberis eiusdem matrimonij, sit correctoria: tamẽ
14 habet locum in nepotibus, per illam singularem † conclusio
nem, quæ habet, q materia correctoria quatenus nos reducit
ad antiquam dispositionem, dicitur fauorabilis, & per conse-
quens latè interpretanda, iux.glo.in c.statutum. in uerb.nu
merandum, de præben.in 6.quam commendant Alex. in l.si
constante.in princ.col.5.ff.sol.ma.& Mod.in l.si unus.§.pa-
ctus.ff.de pact. Pro quo accedat, quod dixit Soc. Iun.in cons.
15 19.col.2.uol.1.ubi etiam uoluit, q † dispositio statutaria lo-
quens de filijs in ijs, quæ sunt ipsis filijs fauorabilia, procedũt
etiam in nepotibus, dato etiam q essemus in materia odiosa,
dummodo redundaret in fauorem filiorum, ergo cum simus
in materia fauorabili, & per quam conseruatur dispositio iu-
ris communis, dicendum est, ut appellatione filiorum ueniãt
& nepotes ex filio ad exclusionem mariti. Nec habet obstare,
si diceretur, quòd Bart. & alij suprà citati non loquuntur in
casu, in quo mentio habeatur de filijs ex se natis: quia respon
16 detur, quòd † idem dicendum est, quando mentio habita es-
set de filijs ex se natis, per tex.in d.l. Lucius.ff.de hæred.inst.
ubi conditio fuit adiecta fratri, si filium aut filiam ex se natũ
non habebit, quæ uerificatur in ulterioribus liberis. & ibi di-
cunt Ang.& Imol.quos sequitur Cor.in cons.97. col.5.in 1.
uol. & in consi.207.col.7.uol.2.q licet ubi testator facit mẽ
tionem de filijs ex se natis uideatur loqui de filijs immedia-
tis: tamen dicta uerba porriguntur ad ulteriores liberos. Hoc
idem uoluit Bar.in d.l.liberorum. in pro. col.fi. de uerb.sig.
quem sequitur D.meus Ruin.in consil.35. colum.3. uersi.3.
idem probatur.uolum.1. & in dicto consi. 63. colum.2.in fi.
17 ubi † concludit, q si in aliqua dispositione sit facta mentio
de filijs ex se natis, quòd ueniunt nepotes ex filio præmortuo,
quando in persona filij non fuit sortitus effectum ipsa dispositio.
Cui sententia assentit Bal.in l 1. uer. quarto, quid si dica-
18 tur. C.de con.inser. dicens, q † si testator in suo testamento
dixerit, si hæres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, sub
istis uerbis comprehenditur nepos & neptis ex filia, non ob-
stante, quòd dictio, ex, significat causam immediatam: quia
in nepote est sanguinis continuatio. Vnde immediatè dici-
tur, quicquid per rerum naturam est vnum & idem. l. cum
acutissimi. C.de fideicom. & Bal. ibi adhærent Corn. ac Pau.
de Cast.col.2.ubi dicit hoc procedere: quia auus ipsum dici-
tur suscipere ex filia. Nam malleus uel instrumentum licet
faciat domum, nihilominus est faber, ut per Bar. in l.per pro
curatorem.ff.de acq.poss. Idem dixit Bal.in consi.13.in 3.uo-
lu.ubi conditio adiecta fratri, si decesserit sine filijs ex suo cor
pore natis, habet locum in filio filiæ: quia cum filia sit nata ex
suo corpore, per consequens etiam filius filiæ pars sui corpo-
ris est.
19 Hanc † quoque sententiam amplectuntur Auchar. in c.ex
nonum statuta.col.25.uer.3.principaliter. de constitu. Alex.
in l.ex facto.§.fina.col.1.ff ad Trebel. Barb.in c.Raynutius.
sol.15.uersi.expedita.de testa. Alc.in l. non est sine liberis.ff.
de uer.sig. Paris.in consi.18.col.5.uol.2. Cur.Iun.in d.auth.
præterea.col.3.C.unde uir & ux.& Rip. in d. l. ex facto.§.si
quis ita.col. 2. ad Treb. ubi attestatur hanc esse magis com-
20 munem † opin. D.meus Rui.in cons.35.col.7. uer. non obs
stat.uol.1.& in cons.115.col. 6.& 7.uolu.3. ubi inquit, q ap-
latione filiorum ex suo corpore natorum ueniunt tam nepo-
21 tes ex filio, quàm ex filia; quia † ut declarat Pao.de Ca.in cõ-
sil.161.filius dicitur portio paterni corporis, quæ transfusa est
in procreatione filij, ut dicit tex.in l.cum scimus. ante fin.C.
de agricol.& cens. lib. 11. & quæ portio licet conuersa sit in
nouum hominem, propter nouam & diuersam animam: tñ
negari non põt, quin remanserit uera caro & corpus patris,
22 qui (ut dicunt naturales) præbet † formam in creatione filij,
& mater materiam. Et forma est, quæ dat esse rei & substan-
tiam.l. Labeo.§.insulam.in fi.ff.de acquir.rer.domi. Licet er-
go secundùm Pau. de Cast. residuũ corporis, quod apud pa-
trem tanquam radicem remansit, extinctum sit: hæc tamen
portioncula, quæ in procreatione filij fuit transfusa, non est
extincta, sed aucta, & augmẽtata, noua anima, & nouo spiri-
tu infusis, adhuc uiuit, & ideo per respectum ad solũ corpus
põt dici corpus & caro filij, uerè corpus & caro patris, licet
propter nouam animam, & nouum spiritum dicatur nouus
homo uerè, sed fictè idem. sicut si de radice uitis aliquis ramũ
propagaret, deinde siccaretur uetus radix, non tamen siccaret
ramus propagatus: quia nouam emisit radicẽ, quæ loco ani-

mæ habetur.l.adeo.§.fina.l.qua ratione. in princip.ff.de acqui.rer.dom.& diceretur eadem nitis cũ illa, vnde processit, licet renouata & noua radice alita, per not.per glo.in l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.& obliga. licèt alio respectu propter nouam animam, idest nouam radicem, seu alimentum dicatur arbor noua.l.sed si ex meis.§.arbor.ff.de acquit.rer.dom.& ideo ex istis rationibus & alijs inquit, quòd nepos ex filio prædefuncto facit deficere conditionem adiectã alicui, si decessent sine filijs ex se uel ex suo corpore descendẽtibus. facit etiam, quod not. Bald.in c.1.§.filia.in fin. de suc-
23 cessio. feud.ubi si pater † recepit feudum pro se & masculis & fœminis ex suo corpore descendentibus, uenit & filius filiæ.Et ibi Bald.sequitur Afflict.& Alexan.in d.l.ex facto.§.fi. colum.1.

Non obstant, quæ ex aduerso pro parte contraria adducta fuerunt. Et in primis, quòd appellatione filiorum non veniũt nepotes ex filio, quando fit mentio de filijs cum aliqua qualitate, quæ non conueniat nepotibus, prout esse uidetur quã-
24 do fit mentio de filijs ex se natis, quia respõdetur, quòd † licèt dictum Bart.in d.l.liberorum. sit uerum in terminis suis, tamen non facit ad propositum, quia illa qualitas ex se natis conuenit etiam nepotibus, vt voluerunt idem Barto.in d.l.liberorum. & cæteri doct.suprà relati.

Similiter non obstant dicta Ang.in d.l.1.C.de cond. inser. & Corn.in d.consi.199.ac Sal.in d.auth. sed & si quis. quo-
25 niam † contra Ange. stat communis doct. sententia de qua suprà, nec in dicto Corn.potest fieri fundamentum; cum ipsemet contrarium teneat in d.l.1.C.de cond.inser. colum.4. & in consi.97.colum.5.uolum.1.& 207.col.7.uol.2. & Sal. reprobatur per Alex.in d.l.ex facto.§.fin.in 1.colum.& Do. meus Rmin.in consi.115.colum.5.uolum.3. &, ut diximus, communis est in contrarium, à qua non est recedendum. Et ad Ange.in d.§.nec illo.respondetur quòd contrarium tenuerunt Bald.& Affli.in c.1.§.filia.de succes.feud.& Alex.in d.l.
26 ex facto.§.fin. Tertiò non obstant † dicta per Bart.in d.cõsi. 132.quia contrarium tenuit ipse Barto.in d.l.liberorum.ubi expresse uoluit, quòd appellatione filiorum ex se natorum ueniunt nepotes, nec uis facienda est in dictione, ex, ponderata per Barto.in d.consi.quæ secundùm eum denotat causam
27 proximam, & non † remotam, & sic nepotes: quia ad hoc patet responsio ex dictis per Ange.& Imo.in d.l.Lucius.ubi dicunt, quòd licet ubi testator facit mentionem de filijs ex se natis, uideatur loqui de filijs immediatis propter illam dictionem, ex, quæ significat causam proximam: tamen dicta uerba porriguntur seu extenduntur ad vlteriores liberos, & sic verificatur etiã dictio, ex, in causa remota, & hoc propter suadentem naturalem rationem, quæ inuitat ad hæreditatem descendentes, quæ tamen militat in casu huius nostræ quæstionis.

28 Item respondetur per Bald.& Corn.in d.l.1.C.de † cond. inser. quòd imo dictio, ex, in hoc statuto denotat causam proximam: quia in nepote est sanguinis continuatio. Vnde immediatè dicitur, quicquid per rerum naturam continuatiuè est vnum & idem, quod & uoluit Pau.de Cast.in d.cõsi. 161. quod & comprobatur ex nota.per Socyn.in consi.51.colum. 1.uolum.4.ubi vult, quòd si testatrix dixerit, quòd uolebat eius bona peruenire ad descendentes ex Ciono, & Ciedo quòd ueniunt non solùm descendentes immediati ex eis, sed etiam & alij.

Tertiò respondetur, quòd idem Barto.in d.consi.132.in fin.etiam vult, quòd nepos ex filio excludat maritum: dum dicit, forte aliud dici posset in nepote ex filio, quamuis in nepte ex filia hoc non sentiat, licet eius opinio in dicto nepote ex filia ab alijs doc.de quibus suprà, recepta non cõperiatur. Et ideo imponendo finem huic nostræ quæstioni, prædictam opinionem tanquam fulcitam melioribus rationibus teneas, quòd imo maritus per existentiam nepotum ex filio excludatur à lucro dotis.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote tradita viro. & subiecta fideicommisso, & numero 5. Sed contra numero 7. 13. & 14.*
2 *Substitutio facta filia in dote vltra legitimam valet.*
3 *Substitutio expressa est potentior, quàm tacitum lucrum proueniens ex statuto tanquam ex tacito pacto, sed contra numero 15.*
4 *Res data in dotem transeunt cum onere suo, & nu.18.vbi declaratur.*
6 *Dispositio testatoris non debet regulari secundùm dispositionem statuti, vbi verba sunt clara.*
7 *Substitutio facta per patrem filia de dote restituenda, debet intelligi de eo quòd restitui potest de iure vel de facto.*
8 *Statutum trahitur ad legatum ex interpretatione passiua.*
9 *Accessorium censetur inesse principali. & nu.19.*
10 *Testator præsumitur velle, quòd leges & cõsuetudines habeãt locum in sua dispositione.*
11 *Pactum factum de dote lucranda locum habet in bonis subiectis fideicommisso, si legitima & Trebellianica non sufficiunt mulieri ad dotis restitutionem, attenta qualitate eius personæ.*
12 *Viduitas fernitur à iure.*
16 *Substitutio expressa facta in dote debet regulari secundùm naturam dotatam, & subiectam materiam.*
17 *Dispositio generalis debet intelligi secundùm naturam rei, de qua loquitur dispositio.*
20 *Verba liberè, vel pleno iure, idem importans, quòd sine aliqua diminutione.*

Q V Æ S T I O L V I I.

1 PATER relinquit dotem filiæ, & ei † substituit. Quæritur, an maritus, cui ipsa dos data fuit, stante statuto de lucro dotis, excludat substitutum? Videtur primo dicendum
2 quòd non, præmittendo prius vnum, uidelicet quòd † ubi pater expresse substituit filiæ in dote, ualet substitutio ultra legitimam, ut per Bar.post Dy.in l.si.§.filiæ. ff. de leg.2.& Ias.
3 in consi.44.col.1.vol.1.modò sic, substitutio † expressa potẽtior est, quàm tacitum lucrum, quod prouenit ex statuto, vti ex tacito pacto: quia expressum restringit tacitum.l.ex facto. §.item quæro.ff.de vulga.& pup.ergo ipsa substitutio expressa operabitur, quòd lucrum dotis non debebitur marito, nisi inquantum ascendit legitima, per no.in d.§.filiæ.

Secũdò facit. Nam statutum, de quo quærimus, debet intelligi de illis bonis, quæ simpliciter potuissent data in dotẽ, & non de subiectis restitutioni fideicommissi facti sub conditione.l.fina. C.commu.de lega. Vnde si ex data fuerunt in dotem, transiuerunt ad maritum cum sua causa: & ideo resoluto iure datoris, & sic uxoris per mortem eius resoluetur & ius acceptoris.l.lex uectigali.ff.de pigno. l. peto.§.prædiũ.
4 de leg 2.c.nuper.de do.int. uir.& vxo. vbi † res datæ in dotẽ, uel in donationem propter nuptias, trãseunt cum onere suo, ita dixit Paul.de Cast.in consi.59.in fi.uol.1.& in consil.45. col.fina.uol.2.

Tertio accedit authoritas Alex. in consil. 176.col.2.uol.
5 7.ubi † expresse dicit, quòd stante statuto de lucranda dote pro dimidia, si reperiatur, quòd mulier habuerit dotem, in qua ei datus fuerit substitutus post mortem ipsius, quòd eueniente casu conditionis, maritus excluditur à dicta dimidia, de qua in statuto de lucro dotis.

Nec habet obstare secundùm eum, si dicatur, quòd dispositio testatoris debet regulari secundùm dispositionem statuti, ut per Bartol.& alios in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.& sic quòd testator relinquendo dictam rem in dotẽ & in auxiliũ maritandi uideatur uoluisse, quòd daretur in dotẽ secundùm conditionẽ statuti, scilicet quòd ipsa prædecedente sine liberis ma-
6 ritus lucraretur dimidium dotis. Quia respondet Alex. quòd † quãdo verba testatoris sunt clara, tunc ipsa uerba non intelliguntur secundùm dispositionẽ statuti. Nam in incertis & nõ certis est locus coniecturis.l.continuus.§.cum ita.de uerb.oblig.& verba secundùm eum sunt clara, quando dicitur in legato, quòd dicta petia terræ in dotem data post mortem legatariæ peruenire debeat ad suos hæredes. Quo casu, cum illa verba, dicta petia terræ, importent totum, ut per glos.& Bartol.in l.si rem.ff.de rei uend.non possumus dicere, quòd potuerit marito per legatarium dari dos cum præiudicio fideicommissi appositi in testamento ad fauorem filiorum, & hæredum testatoris: quia statutum loquens de dote lucranda intelligitur de necessitate, quando dos est data marito simpliciter à persona, quæ poterat disponere pleno iure de re data in dotem, aliàs sequeretur, quod si mulier dedisset dotem in aliena re, quòd maritus uxore præmoriente lucraretur dimidiam rei alienæ, quod stare non potest, quia id,

quod

quod nostrum est, sine facto nostro nobis auferri non potest
est uerum, quòd ille qui talem dotem dedisset tanquam de re
sua, teneretur marito de euictione, si dolus tradentis intercesſ-
sit, ut habetur in l. j. C. de iur. dot.
7 Quibus non obstantibus sententia † contraria est de iure
verior. Et pro quo primò facit. Nam substitutio facta per pa-
trem filiæ in dote de restituendo, debet intelligi de eo, quod
restitui potest de iure & de facto. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Tre
bel. Sed de iure non potest restitui portio, quam uir debet lu
crari de publico, quod quidem in hoc derogat utilitati priua-
tæ, ut dicit tex. in authen. res quæ. in fin. C. commun. de lega.
& in corpore unde sumitur, in fi. ubi exprimitur de lucro do-
tis. Ergo &c.
Secundò, quia, ex quo pater legauit in causam dotis, de-
8 bet trahere in tali legato statutum de lucro dotis: quia † sta-
tutum trahitur ad legatum interpretatione passiua. l. j. §. lex
falcidia. ff. ad l. falc.
Tertiò probatur. Nam testator, ex quo permisit, quòd res
tradatur in dotem, censetur etiam permisisse accessorium, sci
licet lucrum dotis, quod intelligitur inesse principali. l. ex di-
9 uersn. ff. de rei vend. & sic quòd † possent constitui dotes secū
dùm naturam ipsarum dotium, & ut lucrum earum facere
posset maritus secundùm statutum de dotibus loquentia, ar-
gu. l. si stipulatus. §. uerum. ff. de usuris.
Quartò accedit. Nam, ex quo etiam lex disposuit de dotis
lucro, & pater de dote, quæ est quoddam uniuersale, intelligi-
tur pariter de lucro, quod est onus dotis, disposuisse, cum in
uniuersalibus semper contineantur onera. l. 2. ff. de hæred. vel
10 actio. uendi. Quintò testator præsumitur † uelle, quòd leges
& consuetudines habeant locum in sua dispositione. l. quæri-
tur. §. si uenditor. ff. de ædil. edict. l. item quia. ff. de pac. Cum
igitur pater consenserit, ut lucrum dotis locum habeat uirtu
te statuti ita disponentis: meritò id non uenit restituendum
tam legis dispositione, quàm patris voluntate & intentione
restitutioni fideicommissi aduersantibus. Ita per hæc quin-
que arg. cōsuluit Bal. in consi. 79. col. 2. vol. 2. Sextò pro ista
11 opin. facit. Nam † nos uidemus, ꝙ quando mulier præter vo
luntatem testatoris constituit sibi dotes de bonis fideicōmisso
subiectis, si apponit pactum de dote lucranda, ualet pactum,
si legitima & Trebellianica non sufficiant ad dotis constitu-
tionem attenta qualitate eius personæ, ut est tex. in auth. de
restitu. & ea quæ par. in §. quamobrem. Si ergo ex pacto præ
iudicatur fideicommissario, & maritus lucratur dotem in di-
ctis bonis subiectis restitutioni, ut etiam uoluerunt Paul. de
Cast. Bal. & Curt. Iun. in rub. in d. auth. res quæ. ac Bald. in
cons. 356. uol. 2. & in cons. 75. uol. 4. in fin. & in cons. 251. in
fi. & 469. co. uol. Cuma. in cons. 56. in prin. & Pau. de Ca. in
l. si mulier. §. cum proponeretur. col. 2. ff. ad Trebellia. multò
fortius lucrum dotis consequi debet maritus ex ui l. munici-
palis, cum dos marito data fuerit ex uoluntate testatoris, qui
censetur uoluisse, ꝙ restitutio fieret fideicommissario, ubi di-
minutio fideicommissi non fieret ex alia causa, ut vult Bal. in
d. cons. 79. col. 2. ubi propriè dicit, ꝙ iura, quæ dicunt de fidei
commisso, loquuntur in alio casu, uidelicet quando ius fidei-
commissi non diminuitur ex alia causa. Septimò corrobora-
tur hæc opi. Nam si uera esset hæc opi. ꝙ maritus uigore di-
ctæ substitutionis non posset lucrari dotem ei delatam à statu
to, sequeretur, ꝙ pater uellet inducere uiduitatem filiæ, quæ
12 non esset inuentura maritum sine † spe dicti lucri, quæ uidui
tas quantùm à lege spernatur demonstrat tex. in l. 2. C. de in-
dic. uidu. tol. Igitur, ut reijciatur hæc qualitas uiduitatis, quę
posset oriri ex tali substitutione, sequitur, quòd iure merito
dicendum uenit, maritum etiam de dicta dote debere lucrari,
quantum sibi tribuitur ex beneficio legis municipalis. & istn
argumento utitur Bal. (licet non ita latè) in consi. 327. uolu.
13 4. ubi dicit hoc esse æquum, † & ampliat hoc procedere, ubi
etiam talia bona uigore fideicommissi deberent restitui pijs
14 locis. Vltimò ultra Bald. ita † tenuit Camp. in tract. dot. in 5.
par. q. 18. ubi concludit, ꝙ si legitima filiæ sufficiebat ad do-
tem, & uxor dederit marito alia bona de subiectis fideicom-
misso, ꝙ per mortem uxoris illa bona, quæ excedebant legiti-
mam, ueniunt restituenda fideicommissario, nec maritus de
ipsis bonis poterit aliquid lucrari, & sic vult, ꝙ si legitima nō
sufficiebat ad dotem, ꝙ ualeret talis datio, & ꝙ maritus lucra
tur de ipsis bonis. Vltimò hanc partem latissimè defendit Ay
mo in consi. 186.
15 Non obst. adducta in † contrarium. Et in primis, quòd po
tentior sit substitutio expressa, quàm lucrum tacitum proue
niens ex statuto: quia respondetur, quòd argumentum istud
in iure non subsistit. Quod demonstrarunt per tex. in l. fi. iun-
cta authen. res quæ. C. commu. de leg. ubi facta erat expressa
substitutio, propter quam res subiectæ restitutioni non pote-
rant alienari irreuocabiliter, & tamen per authen. res quæ.
iuncto corpore unde sumitur, si datur in dotem de bonis su-
biectis fideicommisso, cum pacto de lucrando, præiudicatur
substitutioni expressæ, & etiam in ea habet locum statuti di-
spositio de lucro dotis, ut per Bal. Pau. de Cast. & Curt. Iun.
in d. auth. res quæ. & alios suprà citatos. Igitur non militat ar
gum. dictæ substitutionis expressæ. Secundò respondetur, ꝙ
16 † etsi testator fecerit substitutionem expressam, quòd ea re-
gulari debet secundùm naturam ipsarum dotium, & secun-
dùm subiectā materiā, ut lucrum earū facere maritus possit
17 secundū statuta de dotibus loquentia: quia † dispositio gñalis
debet intelligi secundùm naturam rei, de qua loquitur dispo
sitio l. 1. §. j. ff. de offic. procu. Cæsar. & melius ad hoc facit cō
silium Oldra. 243. factum tale est, col. 2. ubi uoluntas dispo-
nentis intelligitur secundùm naturam rei, & sic talis esse in-
telligitur uoluntas disponentis, qualis est natura rei. Sed per
tale statutum data est certa lex & natura dotibus, ut dimidiā
partem earum maritus superstes lucrifaciat: ergo secundùm
talem naturam dispositio testatoris debet intelligi. ita respon-
det Aymo in dic. consi. 186. col. 3. in princ. Ad secundùm ar-
gum. Pau. de Cast. in d. consilijs 59. uol. 1. & 43. uol. 2. respō-
detur, quòd contra eum stant decisiones suprà citatæ. Vel &
secundò respondetur, ꝙ fundamentum eius caret ueritate,
quia (ut suprà dictum fuit) mulier, quæ est grauata restitue-
re bona subiecta restitutioni, potest de ipsis se dotare, & in ip
sis habet locum dispositio statuti de lucro dotis, ut uoluerunt
Bal. & alij supra citati: & tamen constat clarè, quòd de illis
bonis non poterant simpliciter facere dationem dotis, cum
essent subiecta fideicommisso. Iure igitur meritò uenit dicē-
18 dum, quòd † in dicto Paul. non possit fieri fundamentum,
nec tex. in c. nuper. de do. inter uir. & ux. ubi dos & donatio
propter nuptias debet transire cum onere suo, potest locum
habere in terminis quæstionis, de qua quærimus, cum sit di-
uersa ratio inter unum casum & alium, ut patet: quia in casu
c. nuper. vsufructuarius non potest plus iuris in alium trans-
ferre sine consensu proprietarij, quàm quod habet: nimirū
si mortuo usufructuario quod datum fuit mulieri, teneri-
tur ad proprietariū. Sed in casu nostro ex quò, qui fecit sob-
stitutionem, est dominus, & de bonis suis potest disponere
permittendo, quòd res, in qua facta est substitutio, tradatur
in dotem, in consequentiam censetur etiam uoluisse, ꝙ acces-
sorium, & sic lucrum dotis competens marito ex beneficio
statuti, ei debeatur ea præmoriente sine liberis, arg. l. ex diuer
19 sis, de rei vendi. ubi accessorium † censetur inesse principali.
Non obst. quòd Alex. teneator contrarium in consi. 176. vo-
lum. 7. quia etsi hoc ibi teneat, tamen habet multos ei aduer-
santes, ut ex supra citatis authoritatibus satis demonstratur.
Secundò respondetur, ꝙ Alex. loquitur in casu, in quo testa-
tor uoluit, ꝙ bona restituerent liberè & pleno iure, quæ equi
20 dem uerba magni momenti sunt: quia important idem † ꝙ
sine aliqua diminutione, ut in auth. hoc usus. & ibi Bal. C. de
sacrosa. eccl. & ita respondet Aymo in citato cons. 186. col. fi.
Pariter non obstat, quod subdit Alex. in d. consi. ꝙ dispo-
sitio testatoris non debet intelligi secundùm leges & consue-
tudines locorum, cùm uerba sint clara: quia respondetur, ꝙ
si Alex. hoc vult intelligere in casu suo, ubi erant ista verba,
quòd dicta petia terræ liberè, expeditè, & pleno iure perue-
nire debeat ad filios, & hæredes ipsius testatoris, potest proce
dere eius sententia propter expressam voluntatem ipsius dispo-
nentis, quæ resultat ex dictis uerbis prægnantibus, & gemi-
natis, iuxta l. balista. ff. ad Trebel. & not. per Bartol. in l. cum
fratrus. C. de agri. & censit. lib. 11. Secus autem ubi simplici-
ter dictum esset, quòd dicta petia terræ peruenire debeat &c.
tunc malè loqueretur; quia cum uerba non sint clara, immo
dubia, militat dispositio iuris, quòd testator censetur uoluis-
se in sua dispositione, quòd leges & consuetudines dispo-
nant, ut in specie in casu quæstionis, de qua tractamus, consi
derant Bald. in d. consi. 79. col. 2. & Aymo in allegato consil.
186. col. 4. & sic firmata remanet conclusio, quòd statutum
de lucro dotis locum habeat in bonis subiectis fideicommis-
so, quod tamen intelligas locum habere, & procedere, ut in
quæstione sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dimidia dote lucranda locum non habet in bonis subiectis restitutioni fideicommissi, si mulier habebat alia bona, in quibus poterat se dotare.*

2 *Dolus mulieris dantis in dotem marito bona subiecta fideicōmisso operatur, quòd vir ratione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bonis uxoris, & in eis consequi lucrum sibi à lege municipali concessum.*

QVÆSTIO LVIII.

QVID autem si mulier habebat alia bona libera, in qui-
bus poterat se dotare, an de bonis subiectis fideicōmis-
1 so datis † in dotem poterit consequi lucrum dotis? Bald. in
consi. 469. uolum. 4. format hanc quæstionem, & decidit ꝙ
non: quia illa, quæ habet aliunde, vnde se dotet, non potest
dotis causa fideicommissum euertere, vel minuere, per text.
authen. res quæ. C. commu. de leg. & in corpore vnde sumi-
tur, & Bald. sequitur Aymo in consil. 19. colum. fin. sed me-
lius in consi. 186. in fin. ubi inquit hoc esse notabile dictum.
Idem uoluit Pau. de Castr. in consi. 77. in 8. dubio. uolum. 2.
Socyn. in consi. 23. colum. 1. cum seq. uolum. 3. Curt. Ion. in
consi. 154. in fin. & si dicatur, quomodo erit consultum viro
2 respecto lucri dotis, respondet Bal. ubi supra, quòd † uir ra-
tione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bo
nis mulieris, & hoc modo ei poterit satisfieri pro dicta dimi-
dia lucri dotis. Quod & placuit Aymo. in loco supra citato;
necnon & Alex. de quo ipse mentionem non facit in consil.
176. colum. penul. uolum. 7. quando intercessit dolus traden-
tis dotem, qui dicitur adesse, quando grauata restituere, quæ
habebat alia bona, voluit dare in dotem res subiectas restitu-
tioni, & sic fraudare maritum lucro dotis eueniente conditio-
ne mortis ipsius uxoris, ut voluit Cyn. Bald. & Salyc. in l. 1.
C. de iur. dot. quod voluit Corn. in consi. 140. colum. 2. volu.
2. quem refert & sequitur Aymo in consil. 193. colum. 2. in
princip. in uersicu. & quòd ex tali.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet, etiam si mulier sit condemnata, & eius bona publicata fisco propter unum ex quinque delictis, de quibus in l. quinque legibus. ff. de bon. damn.*

2 *Retentione lucri dotis tradita poterit uti maritus contra fiscum, si bona mulieris propter unum ex delictis, de quibus in d. l. quinque legibus. fuerint publicata.*

3 *Actionem cui damus, multòmagis exceptionem.*

4 *Bona uxoris etsi fisco publicata fuerint propter unum ex casibus de quibus in d. l. quinque legibus. tamen maritus, cui dos promissa fuit cum pacto dotis lucrandæ, poterit agere cōtra fiscum & summatim cognito quòd sit creditor, consequi debet lucrum dotis.*

5 *Maritus lucrum dotis ex pacto non consequitur in bonis dotalibus, si uxor ante matrimonium hæretica erat: secus si cōstante matrimonio incidit in hæresim.*

6 *Hæretico interdicta est facultas administrandi, & alienandi.*

7 *Argumentum de pacto affirmatiuè ad statutum est validum.*

8 *Lucrum ex forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pacto,*

QVÆSTIO LIX.

1 QVÆRO, An stante statuto de lucro † dotis, si uxor
damnata fuit ad mortem, & bona eius fuerint publica-
propter unum ex delictis, de quibus in l. quinque legibus. ff.
de bon. damn. uidelicet maiestatis, vis publicæ, parricidij, bene
ficij, & de sicarijs, maritus possit petere à fisco, quod sibi de-
betur ex beneficio dicti statuti de lucro dotis. Quæstio hæc
decisa comperitur per Barto. in d. l. quinque legib. ubi tenet,
2 quòd si initum † fuit pactum inter uirum & uxorem de dote
lucranda, & maritus eam consecutus fuerit, ꝙ poterit se tue-
3 ri exceptione retentionis † contra fiscum: quia, cui damus
actionem, multòmagis exceptionem, ut per glo. ibi. Si autem
4 non habuerit, poterit agere contra fiscum, & summatim † co-
gnito ꝙ sit creditor, fiscus tenetur ei soluere lucrum dotis. l.
vt res. ff. de iure fisci. Sequēdo Bar. idē voluit Albe. de Rosa.
in trac. statu. in 3. parte. q. 5. ubi præmissa quarta quæst. An
ex delicto uxoris dos publicetur, in quinta quærit, quid si
5 uxor fecit pactum cum † marito de dote lucranda, & matri-
monio constante condemnetur de hæresi, nunquid dos pu-
blicetur, uel eam maritus lucretur ex pacto. Et dicit esse di-
stinguendum, aut uxor erat hæretica ante contractum matri-
monium, & tunc pactum, quod fecit cum marito non ualet:
6 quia † interdicta sibi erat facultas administrandi, & alienandi,
l. manichæos. C. de hære. l. ex iudiciorum. ff. de accusa. Aut nō
erat tunc hæretica, sed eiusde facta constante matrimonio, &
tunc secus: quia delictum uxoris non habet nocere marito. l.
post contractum. ff. de donatio. l. si quis post hac. C. de bon.
proscripto. Cui sententiæ pariter assentit D. Ioan. Baptist. de
S. Blasio in tract. de priuil. dot. priuil. 93. Si ergo stante pacto
uir lucratur dotem, quando facta fuit publicatio bonorum 9
7 † uxoris, igitur & fortius debet lucrari, si statuto ita caueatur,
cùm ualidum sit argumentum affirmatiuè de pacto ad statu-
tum. l. non impossibile. ubi scriben. ff. de pact. & in materia
propria statuti, de qua quærimus, ita tenuit Ang. in tract. ma-
lefi. in uerb. & eius bona publicamus. uer. an uxor damnata.
& Soc. in cons. 121. col. 4. uer. secūda ratio, vol. 4. ubi inquit,
quòd sicut quando publicatur dos propter delictum uxoris in
casibus, de quibus in d. l. quinque legibus. uir petere potest,
quod lucrari debet ex pacto, vel statuto. Idem etiam quando
confiscantur bona mariti, uxor petere poterit lucrum, quod
sibi debetur in bonis mariti ex dispositione legis. & subdit, ꝙ
quamuis Bartol. in d. l. quinque legibus, loquatur, quando lu-
crum causatur ex pacto, tamen idem erit, quando causatur
ex dispositione statuti, cum de pacto ad statutum (ut dictum
8 fuit) validum sit argumentum, eo maximè quia lucrum † ex
forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pa-
cto, ut patet ex his, quæ dicunt Iac. de Are. Bart. & alij in l. si
cum dotem. §. si pater. ff. sol. ma. & hanc partem similiter am-
plectitur Anch. in c. decernit. de hæret. in 6. Camp. in tracta.
de dote. q. 80. in 8. priuil. dot. & Afflic. in c. 1. in uer. condem-
natorum. nu. 46. quæ sunt vera.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd uxore decedente sine liberis maritus lucretur dotem, vendicat sibi locum, quando maritus & uxor simul decedunt, quod amplia ut nu. 3.*

2 *Stipulatio de dote lucranda si mulier in matrimonio decesserit, locum habet, si maritus & uxor simul perierint.*

4 *Maritus & uxor si simul moriantur ad donationem validandam præsumitur præmortuus donator.*

5 *Pactum si est initum inter virum & uxorem, quòd ea decedente maritus lucretur dotem, si ambo intrant monasterium, maritus lucratur dotem. & nu. 8.*

6 *Statuto si caueatur, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, si ambo simul moriantur, maritus excluditur a lucro dotis.*

7 *Præmori aliquem ubi requiritur, non sufficit. quòd simul moriantur, vel quod non appareat quis prius mortuus fuerit. Immo debet apparere quis primò ab humanis decesserit.*

QVÆSTIO LX.

1 STAT statutum, quòd uxore decedente sine liberis ma
ritus lucretur dimidium dotis. Nunquid tale statutum
vendicet sibi locum, si maritus & eius uxor simul decedant?
Barto. in l. qui duos. §. si maritus, de reb. dub. tenet quòd sic,
2 per illum tex. iuncta glo. † ubi stipulatio de dote lucranda, si
mulier in matrimonio decesserit, locum habet, si maritus &
uxor simul perierint, si non probatur, quòd ea superstes fue-
rit uiro, & idem sequuntur ibi Pau. de Cast. Alexand. in ad-
dit. ad Bartol. & Socyn. Immo dixit ibi Pau. de Cast. hoc etiā
locum habere, si nullus ante alium emisisset spiritum, & hoc
3 constaret. Hoc tenuit † glo. in l. cum hic status. §. si ambo. in
verb. simul. ff. de don. inter uir. & uxo. Probatur quoque hæc
opinio, per text. iuncta gloss. in l. si possessor. in §. si eodem. in
verb. decesserint. ff. de relig. & sumpt. fune. vbi si eod. mo-
mento temporis uir & uxor decesserint, Labeo ait in hære-
dem uiri pro portione dotis dandam esse actionem funera-
riam: quoniam ad ipsum nomine dotis ad eum peruenit.

glo.

glo.in uerb.id ipsum exponit, scilicet portio dotis, & subdit.
Pone enim talem pactionem fuisse, ut maritus dotis dimidiã
lucraretur, si uxor decesserit in matrimonio, & dubium fue-
rit, an prius decessisset in matrimonio, an post. Respondet
glo. ꝙ præsumitur mulierem prius decessisse. Ideoque sum
ptus funeris ad hæredem uiri pertinere. & istam glo. ibi dixit
notabilem Albert. de Rosa. Hanc quoque sententiam tenuit
Homod. in consi. 9. col. 1. Bal. in l. pro hæreditarijs. col. 3. uer
si. sed posset dubitari. C. de hæred. action. Idem dixit Bal. in
d. l. si possessor. quẽ sequitur Cremen. in sing. 32. ubi inquit,
ꝙ si statuto caueatur, quòd mortua uxore in matrimonio
maritus lucretur tertiam partem dotis, & ambo simul mo-
riantur, uel ex naufragio, uel ex ruina domus, & nesciatur
quis anterior & posterior fuerit mortuus, quòd fauore ipsius
lucri præsumitur mortua uxor, & sic habebit locum disposi
tio ipsius statuti. & ad hoc dicit se allegare optimum tex. in
d. l. cum hic status. §. si ambo. de donat. inter uir. & uxo. ubi si
4 † maritus & uxor simul moriantur ad donationem ualidan-
dam præsumitur præmortuus donator, siue donatarius fue-
rit maritus, siue uxor, quod dicit notandum. Cui senten-
tiæ pariter assentit Luc. de Pen. in l. principes. in 44. casu. C.
de princip. agen. in rebus libro 12. ubi dicit, ꝙ uxor præsumi-
tur prius in naufragio decessisse, quàm maritus, ubi agitur de
dote restituẽda per d. §. si maritus. Secus ubi agitur de dona
tione habita inter eos. Nam tunc præsumitur prius decessisse
donator. l. si inter uirum. ff. de reb. dub. Et in hoc inhæret An-
cha. in cons. 438. col. fi. & Mars. in rub. C. de prob. num. 416.

Pro cuius confirmatione accedat, quod notant Petr. & Cy.
5 in l. Deo nobis. col. pen. † & ibi Salyc. in fi. C. de epis. & cleric.
ubi dicunt, ꝙ stante pacto inito inter uirum & uxorem, ꝙ ea
decedentẽ maritus lucretur certam partem dotis, si ambo in
trãt monasterium, maritus lucrabitur dotem, per tex. in dict.
l. qui duos, de reb. dub.

6 Limita † tamen istam opinionem procedere in terminis,
de quibus suprà, uidelicet in statuto loquente de uxore dece-
dente, secus si statutum loqueretur de uxore præmoriente:
quia tunc si ambo moriantur, non dicitur maritus superui-
xisse, ita dixit Paul. de Castr. in d. l. qui duos. §. si maritus. per
7 tex. in l. quod † de pariter. ff. de reb. dub. ubi quoties requiri-
tur, aliquem præmori, non sufficit, ꝙ simul moriantur, uel ꝙ
non appareat, quis prius mortuus fuerit, imò debet apparere,
quis primò ab humanis decesserit. Idem uult ipse Paul. de
Castr. in l. si inter. col. 2. ff. de reb. dub. dicens ꝙ si esset casus,
in quo requireretur alterum superuixisse, uel præmortuum
fuisse. non sufficeret eos sic simul decessisse. Hoc etiam te-
nuit Homo. in d. consi. 9. quem sequuntur Præposi. Alex. in
c. fin. col. 4. de donat. inter uir. & uxor. & Modest. in rep. rub.
eo. tit. §. 74. col. 5. ubi mouentur hac ratione: quia cum isto
casu ex præmorte unius & superexistentia alterius occurrat,
ꝙ purificari debeat conditio lucri, non potest dici unum præ-
mortuum alteri, ex quo simul decesserunt. Ideo non occur-
rit, nec purificatur conditio lucri, ut est tex. qui secundùm
eos sic debet intelligi, in d. l. quod de pariter. cum l. seq. ff. de
reb. dub. quia ex præmorte uxoris. & superexistẽtia uiri debet
maritus lucrari dotem, ut dictat statutum, ergo &c. Nam
cum isto simul mortem sint, ista facultas impedit ordinem prio-
ris & posterioris. l. A rebus. ff. de statu homin. & per conse-
quens conditio lucri non est purificata, & sic non debet ha-
bere locum statutum. Pro qua limitatione facit etiam, quod
8 dixit Petr. Cyn. & Sal. in d. l. Deo nobis. ubi uolunt, ꝙ si † fa-
ctum fuerit pactum inter uirum & uxorem, ꝙ qui eorum su-
peruixerit, lucretur dotem, uel donationem ante nuptias, si
ambo intrant monasterium neuter lucrabitur: quia neuter
alteri tunc dicitur superuiuere. Quod & uoluit Anchar. se-
quendo Cyn. ubi suprà in cons. 263. col. pen. in fi. & in consi.
438. circa fin. Modest. in d. repet. ubi supra, col. 4. & Anan. in
d. c. fina. de donat. inter uir. & uxor.

SVMMARIVM.

1 Occidens uxorem excluditur a lucro dotis, secundum com-
munem.
2 Mortis appellatione, intelligitur de naturali.
3 Legis natura licet sit dare formam futuris negotijs: tamen
ut auferatur materia delinquendi, restringitur ad præte-
rita.
4 Statutum permittens, quod filio spurio relinqui possit, secun-
dùm communem non ualet.
5 Negligentia inferiorum non deuoluit potestatem ad superio-
rem, quando illa negligentia dolose causata fuisset a su-
periore.
6 Beneficium sentiens ex delicto alterius, commodo illius priua-
tur, si dolosè procurauit delictum committi.
7 Statuto si liceat impunè occidere bannitum, procurans dolosè
bannum alterius, ut illum occidere ualeat, non gaudet pri
uilegio impunitatis.
8 Vasalli licet non priuentur feudo, quando dimiserunt domi
num in prælio propter eorum impotentiam: tamen secus quã-
do eorum culpa causata fuisset ipsa impotentia.
9 Donatio inter uirum & uxorem & si morte confirmetur: ta-
men ea non confirmabitur, si uxor a marito interfecta com-
probetur.
10 Beneficium uacans, uel uacaturum cum morte uiolenta, li-
cet ueniat in impetratione beneficij uacantis, uel uacaturi
per mortem Titij: tamen secus, si impetrans fuit causa
mortis: quia impetratio non ualet.
11 Maritus occidens uxorem, secundùm communem, perdit ius
ei succedendi.
12 Succedere quis non potest ei, quem interfecit.
13 Pactum factum inter uirum & uxorem de dote lucranda lo-
cum non habet, si uxor fuerit a marito occisa.
14 Præmium ex maleficio suo quis non debet reportare.
15 Verba legis generalia, etiam in fauorabilibus debent referri
ad bene merentes, non autem ad odiosos, uel indignos.
16 Papa non præsumitur uelle prouidere indignis: quia odiosi nõ
comprehenduntur in gratijs.
17 Vxorem interficiens priuatur beneficio aliam accipiendi.
18 Pœna maior imponitur secundùm canonem interficienti uxo-
rem, quàm matrem.

QVÆSTIO LXI.

1 DVBIVM offertur. An † statutum de lucro dotis lo-
cum habeat, si uxor à uiro interfecta comperiatur? Et
breuiter agendo teneas ꝙ non. Primò: quia uerba huiusmo-
di statuti dotis sunt propriè intelligenda, ut latè diximus su-
prà in q. 2. post Ang. & alios ibi citatos. Sed appellatione mor-
2 tis propriè uenit † naturalis. l. ex ea. §. insulam. ff. de uerb.
obli. not. Alex. in l. in insulam. ff. solu. mat. & in consi. 2. col.
2. uol. 1. Cùm ergo uerba statuti dicant, ꝙ per mortem uxo-
ris maritus lucretur dotem, debent intelligi de naturali, & nõ
de uiolenta illata per maritum in personam uxoris, aliàs, id-
est, si secus diceremus, statutum daret materiam delinquendi
maritis, quia aliquando dedignati cum uxoribus, ut uolunta
ti, & iræ suæ satisfacerent, & dotem lucrarentur, inducerentur
ad occidendas uxores. & ideo fienda est necessariò ista restri-
ctio, iuxta l. conuenire. ff. de pact. dotali. & ea quæ not. Barto.
3 & Bald. in l. cum lex. ff. de legib. ubi † licet de natura legis sit
dare formam negotijs futuris: tamen ad futura non porrigi-
tur, sed ad præterita restringitur lex, quando aliàs daretur de-
linquendi occasio, & istud dictum fuit Odofre. & refert & se-
quitur Salyc. in l. 2. C. de genera. abolitio. Accedat, quod uo-
lunt Iaso. in l. 3. in priu. col. 2. in fin. ff. de iureiurã. & Domi
nus meus Ruin. in consil. 179. colum. fin. uolu. 1. & in consil.
202. uolu. 2. & in consil. 138. colum. 5. uolu. 5. ubi dicunt, ꝙ
4 non ualet statutum, † secundùm communem opinionem, per
quod permittitur, quòd filio spurio relinqui possit: quia se-
cundùm Bal. in l. eam quam. C. de fideicom. & Imo. in l. 3. ff.
de testa. daretur materia delinquendi.

Secundò facit, quod not. Abb. in ca. postulasti in ulti. no-
5 tab. de conces. præben. ubi per † illum tex. dicit, ꝙ ea negli-
gentia inferiorum potestas non deuoluitur ad superiorem,
quando superior dolosè procurauit illam negligentiam: quia
non debet dolus sibi prodesse, nec pro eo commodum repor-
tare. Et etiam inquit, quòd si pro certo delicto per aliquem
6 † commisso eius bona debent ad certam personam peruenii-
re, si illa persona dolosè procurauit illud delictum, non de-
bet consequi bona. Subdens quoque, quòd si ex statuto lice-
7 ter impunè occidere bannitum, ꝙ † dolosè procurans bannũ
alterius, ut possit eum occidere, non gaudet priuilegio impu-
nitatis, & cum Abb. transit Laucel. Dec. in l. si ab hostibus. §.
si uir. ff. solu. matri. ubi dicit, hoc de facto habuisse in ciui-
tate Senarum.

Tertiò accedat, quod uoluit Præposi. in c. 2. colu. 2. de feu.

fine

8 sine culp. non amitten. ubi licet † excusentur vasalli ut non
priuentur beneficio feudi, si dimiserunt dominum in prælio
propter impotentiam: tamen non excusarentur si ex eorum
culpa prouenit talis impotentia.
9 Quartò facit. Nam licet donatio † inter uirum & uxorem
morte confirmetur. l. 1. & 3. l. si maritus. la 2. l. Papinianus. l.
cum hic status, in prin. ff. de don. inter uir. & uxo. Tamen ea
non confirmabitur morte, si uxor à marito interfecta com-
probetur: quia non videtur de hoc casu cogitatum inter eos.
Hinc dixit Anan. sequendo hoc dictum Bald. in c. fin. colum.
3. de homicid. cum quo transit ibi Fely. & in c. in nostra. cor-
10 tel. nio. 37. in fin. quòd si † quis impetrat beneficium vacans
vel uacaturum morte Titij, licet ueniat beneficium vacans
cum morte uiolenta, ut per Doct. in c. susceptum. de rescrip.
in 6. tamen si impetrans fuisset causa mortis Titij, non ualе-
ret impetratio.
Quintò, dixit Bald. quem communiter sequuntur Scribẽ.
in l. 1. colum. fin. uersicu. extrà quæro. C. vnde vir & uxor. ꝙ
11 † maritus occidens uxorem perdit mero iure ius ei succedẽ-
di, & Bald. etiam sequitur Dec. in consi. 525. colum. 1. Ratio
est (secundùm Bald.) quia qui occidit, uidetur sua culpa
diuertisse, vnde nihil lucratur. l. consensu. C. de repud. Idem
voluit Bald. in consi. 26. in fin. uolum. 3.
Sextò confirmatur ista opinio ex not. per Bar. in l. cùm ra-
12 tio. §. fin. ff. de bon. dam. ubi † quis non potest succedere ei,
quẽ ipse interfecit, & cũ Bar. transit Dec. in citato consi. 525.
Septimò, accedendo propius ad terminos quæstionis no-
13 stræ, eam decidit tex. in d. §. si vir. ubi pactum † factum inter
maritum & uxorem de lucrando dotem non habet locum, si
vxor à marito fuerit interfecta: quia, vt dicit tex. nõ est æquũ,
virum ob facinus suum dotem sperare lucrifacere, quem dicit
notandum ibi Bar. in fi. ad statutum, de quo nunc tractamus.
14 & Bar. ibi sequuntur omnes Scriben. quia † inconueniens
est, vt quis præmium ex maleficio suo reportare habeat. l. re-
15 legatorũ, in fi. ff. de interdict. Item, & quia uerba legis † ge-
neralia debent referri ad merentes, non autem ad indignos
vel odiosos, etiam si essemus in materia fauorabili, & in vlti-
mis uoluntatibus, ut est text. notabilis in l. Lucius. §. Lucius
Titius. ff. de lega. 2. per quem dixit Bald. in c. fin. in 1. col. de
præsump. quem sequitur Ias. in d. §. si uir. col. 1. & Mars. con-
16 si. 93. col. 2. ꝙ † Papa non præsumitur velle prouidere indi-
gnis: quia odiosi non comprehenduntur in gratijs. l. testamẽ-
to centurio. ff. de manumis. test. Et idem in terminis huius
quæstionis dixit Bar. in l. ei qui. ff. de ijs quib. ut indig. Bal. in
l. 1. §. sed nec retentio. in fi. C. de rei uxo. actio. Aret. in §. fue-
rat. col. 6. instit. de actio. Cap. in tract. dot. in 5. par. q. 2. Bald.
Nouel. in tracta. dot. in 8. part. priuileg. 31. Mars. in l. nihil
interest. in prin. ff. ad l. Corne. de sica. & in consi. 93. col. 1. &
2. Io. de Amic. in consi. 9. col. 1. ubi attestatur Doct. commu-
niter ita tenere. Boer. in decis. 244. col. pen. & Dec. in citato
17 consi. 525. col. 1. ubi inquit, adeò † esse graue delictum interfi-
cientis uxorem, ꝙ etiam puniatur, ut aliam uxorem non ha-
18 beat. c. interfectores. 33. q. 2. & ꝙ maior † pœna à canone im-
ponitur interficiẽti uxorem, quàm matrem. c. admonere. 33.
q. 2. & pro comprobatione huius quæstionis uide quæ dicta
comperiuntur in q. 64.

S V M M A R I V M.

1 *Lucro dotis priuatur maritus, si vxoris necem nõ vindicauit.*
2 *Hæres, si non vindicauit necem defuncti, priuatur commodo hæreditatis.*
3 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, si non defendit necẽ testatoris, perdit commodum quartæ, & applicatur fisco.*
4 *Maritus commodo lucri dotis non priuatur, si uxoris occiso-res ignorauit.*
5 *Sindici, qui ex forma statuti tenentur maleficia denunciare, digni sunt excusatione, si malefactores non reperierunt.*
6 *Maritus non excluditur à lucro dotis ob necem vxoris nõ vl-ta, si ab alio fuit præuentus.*
7 *Sindici non denunciantes maleficia, si ab alio præuenti fue-rint, excusantur.*
8 *Maritus licet priuetur commodo lucri dotis, si vxori infirmæ non adhibuit medicos. tamen hoc fallit, si præuentus fuit à fratribus vel à patruo mulieris.*
9 *Maritus lucrum dotis consequitur, si non defendit necẽ vxo-ris occisæ à patre ipsius mariti.*

QVÆSTIO LXII.

1 PONE, stante statuto de lucro dotis, † quòd uxor fuit
occisa, & maritus eius necem non vindicauit: nunquid
maritus ex beneficio dicti statuti lucrabitur dotem? Breuiter
videtur concludendum quòd non. Primò per text. in l. si se-
2 quens. §. cùm ex parte. ff. ad sylleia. ubi † hæres institutus
pro parte, & cui pariter fuit factum legatum, si non defende-
rit necem testatoris. Diui Seuerus & Antoninus rescripse-
runt, tam hæreditatis portionem, quàm legatum auferendũ:
hæredibus autem, qui in ulciscenda morte defuncti cessaue-
rant, tam ex testamento quàm ab intestato auferuntur bona.
Eadem ergo ratione idem dicendum est, quòd marito, qui
non vindicauit mortem occisæ uxoris, auferri debeat dos, quã
lucrari debet ex forma statuti. & ita per istum text. in termi-
nis quæstionis, de qua tractamus, decidunt ibi Barto. Bald.
Ange. ac Alexand. in addit. ad Barto.
Secundò probatur ista opinio per tex. in l. Marcellus. §. fi.
3 ff. ad Treb. ubi hæres grauatus † restituere hæreditatem, si
non defendit necem testatoris, perdit commodum quartæ,
quæ applicatur fisco ergo & maritus lucrum dotis.
Tertiò, per text. in l. ei qui. ff. de his qui. ut indig. & in l.
cum mortem, iuncta gloss. in uerbo, pertinent. ff. de iu. fisc.
ubi si maritus, ad quem pertinet dos propter pactum, mortẽ
vxoris necatæ non defenderit, priuatur hæreditate, & ibi illa
iura ponderat Barto. ad terminos materiæ, de qua agitur, post
Iacob. de Aret. ibi per eum citatum, & etiam Ange. in dic. l.
cum mortem. Hanc quoque partem tenuit Barto. & Ange.
in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solut. matr. & Luc. de Pen. in l.
mulieres. colum. 2. uersicu. item not. C. de incol. lib. 10.
Limitandam tamen existimamus hanc conclusionem pro-
4 cedere, ubi maritus † sciuisset occisores vxoris: secus si igno-
rasset, arguen. text. in l. si ideo. C. de ijs quibus ut indign. ubi
excusatur hæres, qui non est ultus necem defuncti, si cædis
auctores reperire non potuit: cum nulla culpa in eo deprega-
tur. Pro quo etiam facit text. in l. cum fratrem. C. eodem tit.
5 & ideo dicunt † Barto. & alij in dicta l. si ideo, hoc facere ad
excusandum sindicos, qui non denunciarunt maleficia ex
forma statuti: eo quia non sunt reperti malefactores, quod
& voluit Bar. in l. diuus. la 2. col. pen. circa fi. ff. de custo. & ex-
hib. reor. & Alber. de Rosa. in tract. statuto. in 2. par. q. 72.
6 Secundò limita † eam non procedere, quando alius præ-
uenisset maritum in ulciscenda nece uxoris, per ea, quę not.
Iaso. in l. 1. colum. 1. uersic. secundò limitatur. C. de ijs qui-
bus ut indign. per tex. in l. sororem. eodem tit. ubi non im
putatur hæredi, si non uindicauit necem defuncti, si fuit ab
alio præuentus, & inquit ibi Iaso. in d. l. sororem: secundùm
7 Barto. & alios, hoc facere ad excusationem sindicorum † villa-
rum, qui non denunciarunt, si fuerunt ab alio præuenti. Hoc
idem probatur ex ijs quæ scribit Alex. in consi. 125. colum. 2.
versicu. secundò respondeo, uolum. 7. ubi decidit, quòd licet
8 † maritus priuetur lucro dotis, quando nõ adhibuit medicũ
uxori, quæ mortua sit: tamen hoc fallit, quando fuit præuen-
tus à fratribus, uel à patruo mulieris, qui medicum adhibue-
runt, per dictam l. sororem. & not. per Barto. in l. 1. §. elegan-
ter. ff. de lib. agnos. Pro cuius confirmatione faciunt etiam
quę dicentur infra in q. 67.
9 Tertiò, † limita etiam, ipsam conclusionem non proce-
dere, si pater mariti fuisset ille, qui uxorem filij occidisset:
quia maritus non teneretur vlcisci necem uxoris contra pa-
trem, quod probatur ex ijs, quę in simili determinat Iaso. in
l. 1. colum. 2. C. de his quibus ut indig. ubi inquit, quòd etsi
hæres, qui adiuit hęreditatem testatoris occisi inulta eius ne-
ce, tanquam indignus priuetur successione: tamen quòd
istud limitatur non habere locum in filio instituto hærede:
quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non de-
bet accusare patrem, nec ulcisci necem defuncti contra pro-
prium patrem: & si ipsam adeat ea multa, non redditur indi-
gnus, & subdit, quòd hoc fuit dictũ singulare Albe. de Ro-
sa. à quo didicit in rub. C. eod. titu. de his quibus ut indign.
& ita teneas, si casus tibi contingeret in facto.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus occidens vxorem repertam in adulterio, stante sta-tuto vel consuetudine sic disponere, nõ lucratur dotem, quod declara, vt in num. 6.*

Præmium

2 *Præmium legale perdit, qui sibi ius dicit propria authoritate.*
3 *Actum faciens lege permittente, pœnam non meretur.*
4 *Vir succedens uxori deficientibus agnatis, licet ei succedere non possit, si ipsam occidit, tamen secus si à lege, vel ex statuto hoc ei permittatur.*
5 *Declaratio ad tex. in l. interdum. §. qui furem. ff. de furt.*

QVÆSTIO LXIII.

1 QVID si maritus † occiderit uxorem repertam in adul
terio, statuto uel consuetudine sic permittente, an lu
cretur dotem? Bald. Pau. Imo. Rom. Aret. & Alex. in l. si ab
hostibus. §. si uir. ff. solu. mat. tenent quod non, per text. in l. in-
terdum. §. qui furem. ff. de fur. ubi qui sibi ipsi ius dicit pro-
2 pria authoritate, perdit præmium legale. † Idem uoluit Mat
thesi. in notab. 73.
Verum est, quod Bart. Ang. & Ias. in d. §. si uir, tenuerunt con
3 trarium: quia qui facit actum † lege permittente, pœnam nõ
meretur. l. Gracchus. C. de adul. Ad idem facit, quod scribit
Dec. in l. 1. col. 2. in fin. uers. quintò limitatur. C. unde uir &
4 ux. ubi inquit, † quòd licet in casu illius legis, quæ uult, quòd
deficientibus agnatis uir succedat uxori, si maritus interficiat
uxorem, nõ possit ei succedere: quia uidetur sua culpa dimet-
tisse, tamen quòd hoc limitatur procedere, nisi maritus po-
tuisset interficere uxorem de iure communi, uel ex forma sta
tuti: quia tunc non deberet priuari successione, nec alio lu-
cro, per no. Barto. in d. §. si uir. Nec obstat, secundùm eũ. tex.
5 in d. §. qui furem. quia respondetur, † quòd illud ibi est: quia
agitur de remissione pœnæ, quæ odiosa est, & quæ erat debi-
ta ratione delicti, pro quo captus fuerat fur, unde dispositio
illius §. qui furem. nõ debet extendi ad casum, de quo supra.
6 Tu autem pro concordia distingue, † secundum Alex. in
d. §. si uir. quod aut tractamus de lucro legali, uel statutario, quid
debetur ratione delicti, & isto casu procedat sententia Bald.
ac aliorum, qui eum sequuntur: aut uerò à lege, uel à statu-
to defertur lucrum ex alia causa, quam ex delicto, prout est
statute statuto, quòd uxore præmoriente maritus lucretur do
tem, & isto casu si uir lege, statuto, uel consuetudine ita per-
mittente occidat uxorem, tunc lucrabitur dotem, cum illam
non lucretur propter delictum, sed secundùm communem
Doctorum sententiam, propter onera matrimonij, ut per gl.
& Doct. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. da. & ea quæ
diximus supra in q. 4. & hoc casu saluatur opinio Bar. & cum
hac concordia pertransit Camp. in tract. do. in 5. par. q. 5. &
Cur. Iun. in d. l. 1. C. unde uir & ux. col. 2. licet ante Alexan.
quò ad istud ultimum caput ita uoluerit Mathes. in dicto no
tab. 73. quẽ sequitur Ias. in d. l. 1. colu. 1. C. unde uir & uxor.
& licet Alex. in d. §. si uir. uideatur impugnare Mathesi. in
pacto uel statuto, tamen aduertendum censemus quòd respe
ctu pacti Alex. bene loquitur: quia non est uerisimile, quòd
mulier cogitauerit de tali casu, respectu uerò statuti non ha-
bet locum eius reprobatio, cum ipsemet, ut diximus, te-
neat, quod dixit Matthe. quòd si lex, uel statutum deferat
lucrum dotis ex alia causa, quàm ex delicto, tunc maritus
lucretur dotem.

SVMMARIVM.

1 *Maritus priuatur lucro dotis, si uxori infirmæ non adhibuit medicum, uel imperitum, & nu. 6.*
2 *Paria sunt occidere, vel infirmum sine medico negligere.*
3 *Emptori non datur actio, si eius culpa mancipium mortuum fuerit, quia medicum non adhibuit, vel malum.*
4 *Occidens testatorem, vel eum infirmum negligens, omni commodo successionis tanquam indignus priuatur.*
5 *Vxor præsumitur mortua culpa mariti non subministrantis ei medicum, & medicinas & ideò perinde indignus reputatur, ac si eam occidisset.*
7 *Dominus qui non fecit curare seruum infirmum priuatur eius dominio, & seruus efficitur liber.*
8 *Donatio facta per uxorem viro morte non confirmatur, si donatarius ei non prouidit de medicinis & alimentis.*
9 *Maritus, qui aufugit tempore passus uxore infirma non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuatur lucro dotis.*
10 *Maritus ingratus erga uxorem dotem non lucratur.*
11 *Maritus, qui non sustinet onera matrimonij, fructus dotis non lucratur.*
12 *Hæredibus uxoris incumbit onus probandi maritum medicũ non adhibuisse. & nu. 15.*
13 *Asserens hæredem non seruasse voluntatem defuncti, atque ideo priuari debere relictis sibi factis, habet probare, quòd rogatus voluntatem suam non adimpleuit.*
14 *Donanti incumbit onus probandi donatarium ingratum fuisse, vt à commodo rerum donatarum excludatur.*
16 *Negatiua debet probari per obycientem culpam.*
17 *Testis deponens super tali negatiua debet reddere rationem sui dicti, etiam non interrogatus.*
18 *Hæredibus uxoris non sufficit probare maritum medicum nõ adhibuisse, sed quòd potuit adhibere, quia erãt in loco, quod declara, vt in nu. 22.*
19 *Statuto si caueatur, quòd minor non possit contrahere sine consensu proximioris, si aliquis allegaret contractum inualidum, & vult se fundare in statuto, debet probare, quòd ille erat minor, & quòd habebat proximiorem præsentem, quem de facili poterat adhibere.*
20 *Tutori, qui non conuertit pecuniam pupillarem in emptionem prædiorum, culpa vel negligentia non ascribitur, nisi ostendatur, quòd erant prædia venalia, quæ emere potuisset.*
21 *Potestati non potest ascribi culpa, quòd non cœpit malefactores, nisi probetur, quòd illos capere potuisset, si voluisset.*
23 *Locus insignis appellatur, qui habet forum meri & mixti imperij.*

QVÆSTIO LXIIII.

1 QVÆRITVR, † An maritus beneficium lucri do-
tis ordinatum à lege municipali consequatur, si uxori
infirmæ, ex cuius infirmitate mortua sit, non adhibuit medi-
cum, uel imperitum. Et non laborando, ubi non expedit, in-
trepidè tenẽdum est quòd non. Primò per text. in l. si seruũ.
2 † in prin. ff. de uerb. obli. ubi paria sunt occidere, uel infirmũ
sine medico negligere. Sed maritus, ut diximus in q. 62. si oc-
cidit uxorem, lucrum dotis perdit, ergo & similiter si uxori
ægrotanti medicum non adhibuit.
Secundò per tex. iuncta gloss. in uerbo culpam, in l. quod
3 si nolit. §. si mancipium ff. de ædil. edic. ubi † emptori non da-
tur actio, si mancipium mortuum fuerit culpa emptoris: quia
non adhibuit medicum, uel malum.
Tertiò probatur ista opinio per tex. in l. 3. iuncta gloss. in
uerbo culpam. ff. de his qui. ut indig. ubi diuus Pius illum in-
dignum decreuit, qui manifestissimè comprobatus est, id egis
se, ut per negligentiam & culpam suam mulier, à qua hæres
institutus erat, moreretur, dicit gloss. in uerbo culpam, non
adhibendo medicum, uel malum. Idem dixit text. iuncta gl.
in l. necessarios. §. fin. in uerbo iniuria. ff. ad Sylla. & gloss. in d.
§. si mancipium. in uerbo medicum. & Bald. in consi. 26. vol.
4 3. ubi inquit, † quòd testatorem occidens, uel etiam, quod
minus est, infirmum negligens, omni commodo successionis,
tanquam indignus, destituitur.
Quartò hoc decidit gloss. in pacto dotis, in l. si ab hostibus.
§. si uir. ff. solu. matri. quam ibi auream esse dicit Bal. & quæ
ab omnibus recepta est, ubi dicit, quòd si maritus non sub-
5 ministrauit uxori infirmæ † medicum, uel imperitum, quòd
eius culpa mortua præsumitur, & perinde indignus reputa-
tur, ac si occidisset, & in terminis statuti per dictam gloss. ubi
idem firmant omnes Doct.
6 Pro cuius confirmatione † accedit, quod uolunt Bald. ac
alij in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. ubi dicunt, quòd ma
ritus tenetur uxori subuenire de alimentis, & medicinis, &
omnibus necessarijs: quia quandiu durat matrimonium, te-
netur subire onera eiusdem, & si ea non supportet, nõ potest
dotem lucrari, neq; ex pacto, neq; ex statuto. Idem uoluit ip-
se Bald. in auth. dos data, col. 2. C. de secun. nup. quem sequũ
tur Scrib. in d. §. si uir. & in specie Pau. de Cast. dicens hoc mẽ
ti tenendum: quia quotidianum, & quod istum casum habuit de
facto Florentiæ. cum ipsa quoq; sententia transit ipse Bal. in
consi. 53. col. 2. uol. 3. Abb. in cons. 83. in fin. uol. 2. Socy. in cõ
sil. 105. col. fin. uol. 3. Alex. in consi. 91. col. 2. uol. 7. & in con-
si. 123. col. 1. eo. uol. Cor. in cons. 120. col. fin. uol. 1. & in con
si. 11. col. pen. uol. 2. & in consi. 151. col. fin. uol. 4. Camp. in
tract. do. in 5. par. q. 3. & 4. Luc. de Pen. in l. mulieres. col. 2. C.
de incol. lib. 1. Mars. in l. nihil interest. col. 1. ff. ad l. Corn.
de sicca. & in consil. 93. col. 2. Io. de Amic. in consi. 3. col. fi. &
in consil. 9. col. 2. Boer. decis. 244. col. pe. Are. in §. fuerat.
Institu.

Institu. de act. col. 6. qui etiam ad docit simile de domino, qui
7 non fecit (ut debuit) curare seruum suum in infirmitate, † &
expellit eum de domo: quia priuatur eius dominio, & seruus
efficitur liber, per tex. in l. 1. §. sed & scimus. C. de lati. lib. tol.
Pro cuius corroboratione faciũt, quæ dixit Ripa in tract. pest.
8 de priui. contr. col. fin. ubi concludit, † quòd donatio facta p
uxorem uiro morte non confirmatur, quando donatarius ei
non prouidit de medicinis, & alimentis, cum culpa possit im-
putari marito, cur mortua fuerit, & quòd si maritus pestis tẽ-
9 pore aufugeret uxore infirma, † non prouiso sibi de alimen-
tis & medicinis, priuaretur lucro dotis, quod ex forma statu-
ti debetur. Idem dixit ipse Ripa in l. fin. col. 2. C. de reuoc. do.
10 na. ꝙ maritus ingratus erga uxorem † non lucratur dotem.
11 Vltimò facit. † Nam uir, qui non sustinet onera matrimo-
nij, non lucratur fructus dotis. l. dotis fructus. ff. de iure dot.
ergo nec proprietatem eiusdem dotis, cum subsistat, & mili-
tet eadem ratio, arg. l. si ante. iuncta glo. ff. solo. matri. Ita di-
xit Bal. in consi. 289. in prin. uol. 1.

Sed quia dubitari posset, cui nam incumbat onus proban-
di, maritum adhibuisse medicum uxori. An hæredibus uxo-
ris, quòd non adhibuerit, uel ipsi marito, quòd adhibuerit.
12 † Ideò dicatis, quòd objicienti culpam marito spectat onus
huiusmodi probationis, quòd ipse non adhibuerit medicum
vxori. Et primò per ea quæ dicit Barto. in consi. 237. statuto
ciuitatis Gualdi, quem sequitur Cor. in d. consil. 11. col. pen.
13 † ubi dicit. quòd qui asserit hæredem non seruasse uolunta-
tem defuncti, & propterea priuari relictis sibi factis in testa-
mento secundum terminos auth. hoc amplius. C. de fideic. ha
bet probare negatiuam. scilicet, quòd rogatus uoluntatem nõ
adimpleuit: quia qui se fundat in negatiua, tenetur eam pro-
bare. l. in illa. ff. de uerb. obli. l. si quis. C. de fabricensibus. lib.
10. Idem uoluit Sal. in d. auth. hoc amplius, quem sequitur
Corn. in consi. 120. col. fin. uol. 1. & ideo dixit Cor. ubi supra
se consuluisse apud Spoletum, quòd si est instituta Titia, &
iniunctum ei, quòd non nubat sine consensu Caij, & Sem-
pronij, & si contrafecerit, priuetur omni commodo sibi reli-
cto a legitima supra, & totum dictum residuum distribuatur
amore Dei, non sufficit probare, quòd illa nupserit, nisi pro-
betur, quòd nupserit sine illorum uoluntate: Ergo idem di-
cendum in casu huius dubitationis, quòd hæredibus vxoris,
incumbit onus probationis ipsius negatiuæ, quòd uir uxori
infirmæ medicum non adhibuerit.

Secundò facit, qđ scribit idem Corn. in præfato cons. 120.
14 col. 5. vbi qui affirmat donatarium ingratum, † & sic nõ pre-
stitisse alimenta perita donanti, ei incumbit onus probandi,
aliàs non potest dictus donatarius priuari rebus donatis.
15 Tertiò, † in terminis hoc uoluit Bar. quem omnes alii se-
quuntur, in d. §. si uir. ubi inquit, ꝙ hæc negatiua debet pro
bari per obiicientem culpam marito, & cum ista sententia nã
sit Alex. in consi. supra citato 153. col. 1. uol. 7. ubi expresè
16 † dicit, ꝙ ista negatiua, ꝙ medicus non fuerit adhibitus vxo
ri infirmæ per uirum, debet probari per eum, qui se fundat
17 in illa, per not. in d. l. in illa. & plus, ꝙ † testis deponens su-
per tali negatiua debet reddere rationem dicti sui, etiam non
interrogatus: ut per Bart. in consi. 73. & Bald. in l. cum bi. §.
prætor. ff. de transa. Hanc quoque partem amplectitur Bar.
cum quo alii concordant in l. si seruum. ff. de uerb. ob. & idẽ
Bar. in l. idemq; ff. pro soc. Cor. in d. consi. 120. col. fi. & in d.
18 cons. 11. col. pen. † Et aduertas, ꝙ nõ sufficit probare, ꝙ me
dicum non adhibuit, sed ꝙ potuit adhibere, cum essent in
loco medici, aliàs sibi non imputaretur, ita Bar. in d. §. si uir.
& in d. l. si seruum. qui ab omnibus est receptus, ubi etiam
inquit, hoc esse notandum in omnibus casibus, in quibus
uis alicui quid imputari, ꝙ non fecit per alium, ut habeas ne
cesse probare, ꝙ aliàs inueniebat per quem de facili facere po
terat. Quod & uoluit Alex. in citato consi. 123. col. 2. Soc.
in l. 1. § fi. col. pen. ff. de uerb. obli. in uers. secunda conclusio,
ubi dicit, ꝙ ad conuincendum aliquem de negligentia magi
strorum uel peritorum, oportet ostendere, ꝙ in loco erãt ma
gistri, & periti, per no. per Bar. in d. §. si uir. Idem uoluit Cor.
in consi. 241. col. 3. uol. 2. ubi in simili post Paul. de Cast. per
19 eum citatum † dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ minor non possit
contrahere sine consensu proximioris, si aliquis uult allega-
re contractum inualidum, & se fundare in statuto, debet pro
bare, ꝙ ille erat minor, & ꝙ habebat proximiorem præsentẽ,
ita ꝙ poterat de facili illum adhibere, cum hac sententia eoã
transit ipse Cor. in consi. 151. col. fi. uol. 4. Dec. in consi 430.

col. 1. duplicato in consi. 632. & in cons. 562. col. fi. ubi etiam
pro hac parte allegat nota. per Bar. in l. tutor qui repertoriũ.
20 §. si post depositionem. † in fi. ff. de admi. tut. ubi culpa & ne-
gligentia non ascribitur tutori, qui non conuertit pecuniam
pupillarem in emptionem prædiorum, nisi ostendatur, quòd
prædia erant uenalia, quæ emere potuisset. Postremò hoc
idem uoluerunt Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 3. Ripa in l.
in illa. col. pen. ff. de uerb. obl. D. meus Ruin. in consi. 12. col.
5. uers. comprobatur. uol. 5. ubi etiam in simib dicit, ꝙ non
21 sufficit † probare ad conuincendam negligentiam Potesta-
tis, ꝙ ipse non cœpit malefactores, sed debuit etiam proba-
re, quòd illos capere potuisset, si uoluisset.
22 Limita tamen hanc probationem † non fore necessariam
in ciuitatibus, & locis insignibus: quia in eis præsumuntur
esse, ut in c. statutum. de rescri. in 6. & in l. si duas. §. est autẽ.
de excusa. tut. ita uoluit Bar. in d. §. si uir. & Doct. in d. l. si ser
uum. Alex. in citato consi. 123. col. 2. uol. 7. & Camp. in loco,
de quo supra, etiam dicit sufficere marito adhibere medicum
bene disciplinatum, etsi non antiquiorem. Subdens locum
23 insignem appellari, † quando habet forum meri & mixti im
perii, per not. per Ange. in d. l. si seruum. ubi Ange. hoc non
dicit; sed credo, ꝙ uoluerit allegare Alex. in d. §. si uir. etsi etiã
hoc uoluerit Bar. in l. in bonorũ. ff. de bon. poss. & Bal. in l. iu
ris ignorantia. C. qui admitti. Et sic ex his remanet clarè pro
batum, maritum priuandum esse lucro dotis, si non adhibuit
medicum uxori infirmæ, quæ mortua fuerit, si facile adhi-
beri potuit, & non fecit.

SVMMARIVM.

1 *Medicum non esse in loco vel esse, sed imperitum, idem est.*
2 *Maritus lucro dotis non priuatur, si extra locum pro medico perito non misit, sed contra, nu. 4. & 8.*
4 *Aestimatio rei, si fienda est per arbitros eligendos ab vtraque parte, & si concordes non erunt per duos insignes arbitrio Iudicis eligendos, hoc intelligitur, si reperiantur in loco, aliàs nõ cogitur extra ciuitatem illos inquirere.*
5 *Fabri, si in loco non reperiuntur, inueniendi sunt in locis circumuicinis.*
6 *Tutor idoneus si non reperitur in ciuitate, debet in locis circumuicinis perquiri.*
7 *Iuris ignorantia sicut non excusat mulieres, & rusticos in lucris quando potuerunt consulere peritiores existentes in loco: Ita etiam quando non extabant in loco, sed in locis circunstantibus.*
9 *Mulieres sicut vadunt ad ciuitatem pro indulgentijs, & rustici ad nonnus prologuis: ita quoque accedere debent ad ciuitatem pro consilijs, quod limita vt in nu. 13.*
10 *Discussio bonorum sitorum extrà prouinciam etsi fieri non debeat: tamen secus, si bona sita essent in territorio confinante cum iurisdictione Principis.*
11 *Maritus non abundans facultatibus non tenetur mittere pro medico ad loca circumuicina.*
12 *Item & quando tutus non esse accessus ad loca circumuicina.*
14 *Culpam objicienti marito, quòd potuit habere medicum in loco uicino incumbit onus probandi.*
15 *Probandi onus spectat asserenti mulieres, vel rusticos potuisse consulere peritiores in locis circumuicinis.*

QVÆSTIO LXV.

1 PONE, ꝙ in loco non sit † medicus, uel sit unus, sed im
peritus, quod idem est, ut uolunt scribentes in l. si seruũ.
in prin. ff. de uerb. obli. per tex. iuncta gl. in l. ꝙ si uolit. §. man
2 cipium. ff. de ædil. edict. An maritus, † ne priuetur lucro do-
tis, teneatur mittere extrà locum pro medico perito? Barto.
in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solu. matri. uidetur sentire quòd
non, dum dicit, debet probare, quòd medicum potuit adhi
bere, cum in loco essent medici, aliàs sibi non imputaretur.
Idem sensit ipse Barto. in d. l. si seruum. cum inquit, ꝙ debet
probari, ꝙ medici erant in loco, quos poterat adhibere, & nõ
adhibuit. Sed expresè ꝙ nõ cogatur maritus mittere in aliũ
locum, uoluit idem Bar. in l. idemque. ff. pro socio. quem se-
quitur Alex. in consi. 92. col. 2. uol. 7. Io. de Amic. in consi. 3.
col. fi. qui mouetur etiam ex no. per Ang. in l. hac edictali. §.
3 his illud. col. 1. C. de secun. nup. ubi dicit, ꝙ qñ rei † æstima
tio est fienda, tunc per arbitros eligendos ab vtraque parte fie
ri debet,

ri debet, &, si nō sunt in cōcordia, tūc index pōt eligere. §. qd autem, in auiben. de non alie. & duos debet eligere insignes, si inuenit, aliàs sufficit vnus, non tamen cogitur iudex extrà ciuitatem peritos inquirere.

4 † Contrarium uerò tenuit idem Barto. in l. continuus. §. qui insulam. ff. de verborum obliga. ubi dicit, quòd si fabri nō
5 reperiuntur † in loco, quòd inueniendi sunt in locis circumstantibus, per text. in l. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab ijs ubi
6 si tutor † idoneus non reperitur in ciuitate, debet perquiri in locis circumuicinis. & per istod dictum Barto. Alexand. in d. §. si vir, tenet contra Bart. in locis supra citatis. Pro cuius cōfirmatione faciunt scripta per Doct. in l. iuris ignorantia. C. qui admitti. & per Tiraquel. in tract. de tetra. char. 936. nu.
7 20. vbi sicut † iuris ignorantia in lucris non excusat mulieres, & rusticos, quando potuerunt consulere peritiores, ut puta quia moram trahebant in aliqua ciuitate, uel loco insigni, ubi præsumitur adesse copia peritorum, ut in ca. statutum. de rescrip. in 6. Ita & similiter quando non essent in loco periniores, sed in alijs locis circumuicinis: quia sicut mulieres nadont ad ciuitatem pro indulgēntijs, & rustici ad nemora pro lignis: ita & debent accedere ad ciuitatem pro consilijs. Ergo pariter dicendum est, quòd ad loca circumuicina accedere debet maritus, uel mittere pro medico.

In hac difficultate fœdere distinctionis concorda has opi-
8 niones, uidelicet, ut prima opinio Barto. in d. §. si uit. & in d. l. si seruum. ac in l. idemque procedat. quando † medici essēt in partibus longinquis, ita quòd commodè accedi non possit. Opinio uerò Barto. in §. qui insulam. quando in partib. cir-
9 cumuicinis † essent medici, uel medicus, ita in terminis nostris distinguit Alexand. in d. l. si seruum. in princip. in fin. colum. ubi dicit Bald. ita sentire in d. l. iuris ignor. dum loquitur de rustico, qui tenetur uenire ad ciuitatem pro consilio peritorum, ubi locus non sit ualde remotus. Et istam concordiam etiam facit idem Alexand. in d. l. iuris ignorantia. colu. 2. in uersicu. & secundùm prędicta limita. Quam & sentit d. §. si uit. dum allegat Roma. in l. si duo. de acqui. hæred. Pro cuius confirmatione faciunt quæ notant Butr. & Imo. in c. 1. colum. 8. de constitu. ubi dicunt, q; si esset aliqua lex dubia in loco, & super ipsa doberare esset communis opinio, uel esset quis in loco, ubi esset copia peritorum, censetur esse in lata culpa, si ignorat ipsam communem opinionem, uel id, quod ab alio scire poterat, & idem dicit, si esset in locis circumstantibus & propinquis, quorum homines conuersarentur in ciuitatibus & locis propinquis, in quibus esset copia peritorum, secus si in remotis partibus à locis, ubi sunt periti: quia tunc non diceretur existens in tali loco esse in lata culpa, si ignoret ipsam communem opinionē, vel quod ab alio scire poterat,
10 cui accedat, quod † voluit Alexand. in consi. 83. uolum. 1. vbi dicit, quòd licet discossio bonorum sitorum extrà territoriū fieri non debeat: tamen si sint in territorio confirmante cum iurisdictione Principis, & sic locus sit vicinus, tunc debet fieri discossio. Quod & uoluit idem Alexan. in consi. 91. colum. 2. in fin. uolum. 7. Bologni. consi. 18. colu. penul. in fin. & Dect. in l. fin colum. penul. ff. si cert. peta. Facit quoque, quod scribit Fely. in cap. proposuisti. in 3. colom. uersicu. fallit tertiò de proba. & in c. significasti. el 2. colum. 2. uersico. fallit tertiò, de homicid. vbi inquit, quòd licet regula sit, quòd medici, vel alij periti debeant esse plures: tamen fallit, si in loco reperiretur vnus solus peritus: quia tunc sufficit de illo, nec tenetur quis transmittere extra locum pro alio, per doctrinam Bart. in d. l. idemque. Quod tamen intelligendūm dicit, nisi occurreret aliquis casus valde arduus, puta si ageretur de morte hominis: quia tunc oporteret et mittere ad alia loca pro supplēdo numero peritorum, nisi ea loca essent valde remota.

11 Limita tamen, quod dictum fuit, † maritum teneri mittere ad loca circumuicina, quando abundaret in facultatibus, ita quòd expensa non foret ei difficilis, aliàs ei nō esset imputandum, ita in specie dixit Pau. de Castr. in d. §. si uit. col. fin. quem sequitur Alex. in consi. 123. colu. 1. in princ. volum. 7.

12 Secundò limita præmissam conclusionem † locum habere quando esset tutum mittere ad loca circumuicina, aliàs secus vt si esset bellum. Quod probatur ex dictis per Roma. in l. si duo. ff. de acqui. hæred. ubi dicit, quòd ea, quæ dicta sunt per
13 Bald. in d. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. videlicet † mulieres vel rusticos teneri accedere ad loca circumuicina pro consulendis peritioribus, procedunt, ubi tutus datetur accessus, & Roma. sequitur Alexā. in ipsa l. iuris ignorantia. colum. 2.

Vnum tamen omittendum non censemus, quòd si quis impingere vellet marito, quòd poterat habere medicum in lo-
14 cis circumuicinis, quòd ei incumberet † onus probandi, iuxta ea, quæ tradunt Salyc. & Corn. in d. l. iuris ignorantia. &
15 Tiraq. in d. tract. de tertach. char. 936. ubi dicunt † quòd ei, qui affirmat, mulieres vel rusticos potuisset consulere periniores in locis circumuicinis, incumbit onus probādi, quod subdit Tiraq. menti tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Maritus commodo lucri dotis priuatur, si uxori peste infecta non prouidit de medico, & alijs necessarijs, quod declara, vt numero 5. & 8.*
2 *Vasallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum, declara, ut in num. 7. & 10.*
3 *Filius negligens liberare patrem à captiuitate, priuatur eius successione.*
4 *Idem si eum ægrum non curauerit.*
6 *Præpositum suum si quis non protexerit (cum posset) in pari causa facinoris habendus est, aliàs secus.*
9 *Casu fortuito (quem culpa præcessit) quis non tenetur, si citra eam culpam contigisset.*
11 *Vulneratus mortiferè quis dicatur.*
18 *Maritus lucro dotis priuatur, si aufugiens à loco pestifero nō traduxerit secum uxorem, sed eam dimisit in eo loco, in quo mortua sit, ea tamen volente cum ipso accedere.*

QVÆSTIO LXVI.

1 DVBITATVR, An maritus † commodo lucri dotis priuetur, si vxori peste infectæ medicum non adhibuerit? Quæstionem hanc in specie decidit Ripa in tracta. pest. in 2. par. in fin. ubi dicit, quòd in tantum maritus tenetur subuenire coniugi morbosæ de medicinis, cibarijs, & alijs necessarijs, iuxta not. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. quòd si tempore pestis aufugeret dimissa uxore morbosa, & non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuaretur lucro dotis, quod ei ex forma statuti debetur, secūdùm Bal. & alios in l. si ab hostibus. §. si atr. sol. mat. & pro hac parte, secundū
2 eum, facit tex. in c. 1. quib. mod. feud. amit. ubi † uasallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum: ergo idem in marito relinquēte vxorem in bello Dei, necnon tex. in §. si vnum. in authen. ut cum de appel. cogn. ubi si filius
3 † negligit liberare patrem à captiuitate, & similiter alij, qui uocantur ad eius hæreditatem, priuantur eius successio-
4 ne, & idem si eum † ægrum non curauerint, ut in gloss. ibi in uerbo, neglexerit, per tex. in l. 3. ff. de his quibus ut indign.

Verùm quia dicta decisio non ita passim intelligenda est,
5 ideo declarandam existimamus, vt ea procedat, † quando vxor laboraret morbo pestis curabili, secus si incurabili. Quod probatur primò, argum. tex. in l. omnes delictum. §. pe-
6 nul. ff. de re milit. ubi si quis præpositum † suum non protexit (cum posset) in pari causa facinoris habendus est: si uerò resistere non potuerit parcendum est ei: ergo idem in marito.

Secundò facit text. in l. item quæritur. §. exercitu, iuncta glo. in uerbo, non denunciauerit. ff. loca. ubi si conductor discessit à colonia exercitu ueniente, & per milites ex hospitio fenestræ, & cætera sublata fuerint, Labeo ait, si resistere potuit conductor, & non fecit, tenetur: si verò resistere non potuit, tunc secundùm glo. non tenetur: sed merces pro rata ei remittitur.

Tertiò accedit text. in ca. 1. in fin. & ibi Præposi. & alij, de
7 feud. sine culp. non amittend. † ubi si vasallus dominum suū in pugna dimiserit, & cum eo non laborauerit, si potuerit, amittit beneficium feudi: si non, secus.

Quartò, ita in specie declarat Paul. de Castr. in d. §. si vir,
8 vbi inquit, q; licet maritus † priuetur lucro dotis, qn̄ nō adhibuit uxori infirmæ medicū: quia ex hac negligentia in dubio mortua præsumitur: tn̄ secus est, si constaret de contrario, videlicet q; in omnē euentum fuisset moritura, ut puta si erat infirmata peste, ubi non ualent medici, nec medicinæ, & taliter, q; secundum communem cursum infecti moriebantur: quia tunc perderet lucrum dotis, arg. l. & in totum, ibi dum dicit, non facturum, ita si ob id res malè gesta est. ff. de impen. in reb. dotal. fact. & Paul. sequitur Alex. in consi. 123. col. 2. uers. tertiò respondeo, uol. 7. & idem dixit Soc. in consi. 105. col. fi.

col.fin.uol. 3. ubi refert aliàs ita consultum fuisse per solen-
nes Docto.arg. d.l. & in totum. & l.si alius.§.est & alia. uersi.
idem ait,ibi,æquè periturus ædibus, & per notata per Bartol.
in l.si quis io grau, in princi.ad Sylle. ubi si uasallus dominũ
omnino periturum dimisit in bello,quamuis ei opem ferret,
excusatur. Quæ sententia confirmatur ex ijs,quæ dicit Bart.
post Gul.de Cun.in l.si ut certo.§.sed interdum.ff.commo.
quem sequitur Cald. in consi.145.col.4 in prin,uers.præte-
9 rea,nolum. 3.ubi quis † non tenetur de casu fortuito,quem
præcessit, si modo citra eam culpam contigisset. Cui accedat,
quod notant communiter Doct.in l.quod te.ff.si cer.pet.vbi
in actionibus realibus si debitor rei conueniatur à creditore
fuit ab initio bonæ fidei,. sed postea superuenit mala fides, si
res exinde pereat,debitor liberatur, si eo modo fuisset interi-
tura penes creditorem.
Vltimò corroboratur hæc sententia ex nota. per Scriben.
10 in d.c.1.quib.mo. feu.amit,ubi si uasallus † derelinquat do-
minum in prælio mortiferè uulneratum, non priuatur feu-
11 do,& secundũ Bal.ibi is mortiferè vulneratus dicitur,† cuius
curatio est impossibilis,secus si possibilis,arg.l.maritus.ff.lo-
ca.& no.in l.si ab hostibus.§.si uir.Quod & dixit Cur.Inn.in
tract.feu.in 4. par.in 1.causa,& sic Bal.& eũ sequẽtes intelli
gunt not.in d.§.si uir,procedere , quando curatio erat faci-
lis,secus si impossibilis, & ita etiam intelligit Ripa ubi supra,
dum allegat tex.in d.c.1. quib.mo. feu.amit.qui, ut à Doct.
concluditur,procedit, quando uasallus poterat adiuuare do-
minum.& non aliter, & similiter dum adducit text.in d.§.si
unum,expressè loquens in eo,qui liberare poterat captiuum
Vnum tamen memoriæ mandandum ducimus, quòd si ma-
12 ritus † aufugisset propter pestem non traducta uxore sana
secum, sed ea ire uolente dimissa in loco pestifero; si morie-
tur tunc ex peste,perderet lucrum dotis , ita Ripa ubi supra.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus,qui vxori infirmæ medicum non adhibuit,si præuen-*
tus fuit à fratribus aut agnatis vxoris , lucrum dotis non
amittit.
2 *Statutum si sit in ciuitate,quòd villa teneatur denũciare ma-*
leficium infra certos dies,aliàs quòd ea teneatur: si interim
alius accusauerit,vel iudex inquisiuerit,villa excusatur.
3 *Denunciator, si non denunciauit delictum,quia præuentus ab*
alio,non punitur.
4 *Hæres,qui non vindicauit,necem defuncti . licet priuetur com*
modo hæreditatis:tamen si fuit præuentus ab alio excusatur.
5 *Patronus , qui non præstat alimenta liberto , etsi priuetur ys,*
quæ sibi debentur ratione libertatis liberto concessæ: tamen si
reperiretur alimentatus à tertio , non priuatur iure liberti
nitatis.
6 *Donatio etsi propter ingratitudinem donatarij, qui non præsti*
tit alimenta donanti,per donatorem possit reuocari:tamen se
cus,si à tertio fuerit alimentatus.

QVÆSTIO LXVII.

1 PARITER & quæritur.Quid si maritus † uxori infir-
mæ medicum non adhibuit:quia præuentus fuit à fratri-
bus,uel parentibus, aut alijs agnatis uxoris,an amittat lucrũ
dotis? Conclude q non, ut in terminis decidit Alex.in consi.
125.col.2.uers.secundò respondeo,uol.7.ubi expressè dixit,
q quando fuerunt adhibiti medici uxori infirmæ ab agnatis
mulieris, q maritus non priuatur commodo lucri dotis. Pro
cuius confirmatione faciunt,quæ dixit Bar.in l.1.§. elegãter.
2 ff.de lib.agn.ubi si statutum † sit in ciuitate, q uilla teneatur
denunciare maleficium infra certos dies, aliàs quòd ea tenea-
tur, si interim alius accusauerit, uel Iudex inquisiuerit, uilla
excusatur.l. edicto.§. 2. ff.de iure fisc. Idem uoluit Barto.in l.
diuus.la vlt.col.pen.uers.quid si talis denũciator. ff.de custo,
3 & exhib.† reor.ubi inquit,quòd si denunciator delictum nõ
denunciauit: quia præuentus ab alio, ut puta ab inimico ac-
cusante, nõ punitur.& cum hac sententia etiam transit Alb.
de Rosa.in 2.par.stat.q.62. & Ang. in tract.malefi.in uerbo
necnon ad denunciationem. uers. quid si tute fuisdictus? Pro
4 qua parte faciunt etiam quæ diximus supra in q.61.†.ubi di-
ximus, quòd licet hæres, qui non uindicauit necem defun
cti,priuetur commodo suæ hæreditatis:tamẽ si fuit præuen
5 tus ab alio, excusatur, † Postremò accedat. Nam nos uide-
mus,quòd si patronus non præstat alimenta liberto, priuatur
ijs,quæ sibi debẽtur ratione libertatis liberto cõcessæ l.diuus,
la 1.de iur.patr.l.si patronus.ff.de bon.liberto.& tamen si re
periatur alimentatus à tertio, non priuatur patronus iure li-
bertinitatis,per tex. in l.alimenta, in priu. §.1. ff.de lib.agn.
quem ad hoc ponderat Cor.in consi.120. col.2. uers. est &
tertiò ponderandum, uolu.4.& ideo ex hoc infert,quòd licet
6 donatio propter † ingratitudinem donatarij,qui non præsti-
tit alimenta donanti per donatorem possit reuocari, iuxta gl.
in l.fin.C.de reuoc.don. Tamen ipsa donatio nõ poterit reuo
cari ex uitio ingratitudinis,si donator à tertio fuerit alimen-
tatus, bene faciunt etiam quæ scripsi infra in quæstio. 167.
quæ transcribenda non putaui.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis non debetur viro , qui sine causa expulit vxo-*
rem,quod & declara,vt in nu.8 & 11.
2 *Fructus dotis restituere tenetur maritus vxori,qui sine causa*
eam eiecit,si non sustinet onera matrimonij.
3 *Lucrum dotis propter onera matrimonij datur.*
4 *Maritus nedum restituere tenetur vxori fructus dotis,si non*
sustinet onera matrimonij, & eam à domo eiecit, imò ipsam
dotem consignare tenetur.
5 *Dos est proprium patrimonium mulieris,ex quo viuere debet.*
6 *Vir dotem lucrari non debet,si onera matrimonij non sustinet.*
7 *Statutum,quòd maritus lucretur fructus dotis,sicut debet in*
telligi quando per maritum supportantur onera matrimonij:
ita & eodem modo debet intelligi statutum disponens de lu-
cro dotis,quia eadem ratio est interpretandi statutum.
9 *Dispositio.l.si ab hostibus §. si vir.ff.sol.mat.cùm sit pœnalis,*
& loquatur in casu,in quo vir occidit vxorem,non debet ex
tendi ad casum,in quo mulier à viro fuit expulsa.
10 *Dispositio d.§ si vir,nõ habet locum,si vir vulnerauerit vxo*
rem,quod declara,vt nu.12.

QVÆSTIO LXVIII.

1 LVCRVM dotis,† An detur marito,qui expulit vxo-
rem à domo sine causa? Videtur dicendum quòd nõ. Pri
mò ex ijs,quæ not. Bald.in rub.C.de priui.dot. col.1.ubi di-
2 cit,quòd si uir eiecit uxorem,tenetur restituere † fructus do
tis, si non sustinet onera matrimonij per l. si ab hostibus.§.si.
ff.solu.mat.quia non uidetur bonæ fidei possessor,cum pieta
tis officium non adimpleuerit, arg.l.1.ff.de his qui.ut indig.
& Bald.sequitur Alex.in l.si cum dotem.§.sin autem.in secun
dino.col.3.in prin.ff.sol.mat.& in consi.78.col.2.uol.5.du-
plicato in cons.26.col.2. uol.6.Soc.in l.2.in prin.col.5.uers.
item limita.ff.sol.mat.Camp.in tract.de pet.& rest.dot.q.14.
Moder.in repe.rub.de do.int. uir.& uxor.char.534.col.2.&
4.Si ergo uir non lucratur fructus dotis,quando expulit vxo
rem non sustinendo onera matrimonij,sed tenetur eos resti-
tuere uxori, vtiq; dicendum uenit, q nec etiam lucrari debeat
dotem,quæ sibi à statuto deferetur, si sine causa uxorem à do
3 mo eiecit: cum lucrum dotis, † ut abundè demonstrauimus
4 supra in q.4. detur marito † propter onera matrimonij.Imò
plus dicitur, q nedum tenetur maritus dotis fructus restitue-
re,sed etiam dotem ipsam consignare, ut per Bal.in l.fi. C.de
sent.quæ sine cer.quan.& in ca.ex parte,col.1.uersi.item no
ta, quòd mulier.de elect. quia dos est proprium patrimoniũ
5 † mulieris,ex qua uiuere debet.l.3.§.sed utrum.ff. de mino.
& commodum dotis tunc spectat ad maritum, quando susti-
net onera matrimonij.l.in insulam.§.usuras.ff.so. ma.l.si pa-
ter.in prin.de doli excep.& cũ Bald. pertranseunt Alex.Are.
Socy.& Camp.in locis supra citatis, & Paul. de Cast.in l.ui-
to.& in l.cum mulier.la grande.col.fin.ff.sol. mar.licet Alex.
in l.2.col.5.in princ.ff.co. tit. dubitare uideatur de hac deci-
sione Bald.per non nullas rationes,quibus ibi respondet Soc.
cui accedat,quid dixit Bald.in auth.dos data.col.1.C.de do.
an. nu. quem sequitur Ang.in c.salubriter. col. pe. in fin.de
6 usur.& Alexan.† in consi.122 col.3.in fin.uol.6.ubi inquit,
quòd uir non debet lucrari dotem, si onera matrimonij non
sustinuit. Pro cuius confirmatione faciunt,quæ dixit Bald.in
7 consi.289 in prin.uol.1.ubi uoluit, q sicut † statutum dispo-
nens, quòd maritus lucretur fructus dotis, debet intelligi,qñ
per uirum supportantur onera,ita & similiter statutum dispo
nens, q maritus lucretur proprietatẽ dotis, debet ita intelligi:

quia

quia eadem eſt ratio interpretandi ſtatutum, arg.gl.in l.ſi an
8 te nuptias.ff.ſol.ma. & q maritus expellens † uxorem à do-
mo ſine cauſa priuetur lucro dotis, noluit Bald.in l. 1.§. ſed
ſcimus.C.de lati.liber.tol.quem ſequitur Alex.in d.§.ſin au-
tem in ſæuiſſimo.col.3.& in conſi.26.col.1.uol. 6.& in conſ.
122.col.3.in fin.& in conſi.ſeq.col. 1. uol.7. Ana.in c.1.col.
3.de infan.expoſi.& lãgu. D.meus Rui.in conſi.8.col.2.& in
conſi.131.col.1.in fin.uol.4.

In contraria tamen ſententia fuit idem Alex.in l.2. col.4.
9 in prin.ff.ſol.mat.& in d.§.ſi uir.† quia cùm diſpoſitio d.§.ſi
uir, ſit pœnalis, & loquatur in caſu,in quo uir occidit uxorẽ,
non debet extendi ad caſum, in quo mulier à uiro fuit expul-
ſa ſine cauſa, per regulam.c. odia,de regu.iur. in 6.& maxi-
mè,quia dicit gloſſ.in l.ſi donaturus.§. fin.iuncto text.ff. de
cond.cau.dat.quòd de lucro ex cã onerosa procedente idem
debet iudicari,quod de cauſa merè onerosa.& Alex.ſequitur
ibi Iaſ. confirmans etiam eius ſententiam ex ijs, quæ ſcribit
10 Bald.† in l.hæreditas.ante fin. C.de ijs quib.ut indig.ubi te-
net,quòd iſta l.ſi ab hoſtib.§.ſi uir,& ſimiles, quæ priuant ali
quem dote,ſi uxorem occidit, non habet locum, ſi eam vul-
neraſſet, ergo eodem modo ſi eam à domo expuliſſet. Idem
tenuit Camp.in tractatu dot.in 5.parte.q.4.Mod.in repet.ru
br.de dona.inter uirum & uxorem.§ 70.col.pen.in fine.

Tu autem pro cõcordia diſtingue has opin.& dicas,quòd
11 hæc ultima opin.† Alex.procedit & locum hẽt,ubi uxor ſim
pliciter fuit expulſa à domo ſine culpa ipſius: tamen poſt ex-
pulſionẽ nõ mortua fuit fame:quia ei non fuerunt denegata
alimẽta:ſecus aũt ſi poſt expulſionẽ fame mortua fuerit,quia
tũc habebit locum opinio Bald.de qua in d.l.1.§.ſed ſcimus.
& ita uidetur tenere Pau.de Caſtr.in d.§.ſi uir.col.fin. ubi in-
quit,q ſi maritus expulit uxorem, uel ſe abſentauit, & de ali-
mentis ſibi non prouidit,& mortua eſt mulier marito non ſu
ſtinente onera matrimonij ſui culpa, q non debet lucrari do-
tem ex forma ſtatuti, & quòd habuit iſtum caſum de facto
Florentiæ, ubi ita dixit per d.§.ſi uir, cum gl.& per l.necare.
ff.de lib. agno.Quod dicit quotidianum & menti tenendum.
& cum Paul.tenent Mod.in rep.c.per ueſtras. char.134.col.
3.& Boerius in deciſ.244.in fin.ubi dicit, quòd licet Alexan,
& Iaſ. ſuperius relati contrarium teneant: tamen quòd ipſi
non loquuntur, ſi poſt expulſionem uxor fame mortua fue-
rit, prout intelligunt Bald. Pau.& alij.

12 Et ita diſtinguendo non obſtat, quòd ſicut † maritus non
perdit lucrum dotis, quando vulnerauit uxorem, ita nec etiã
quando eam à domo eiecit:quia ſententia Bald. poteſt proce-
dere, quando ex vulnere uxor mortua non eſſet, aliàs ſecus:
quia tunc habet locum diſpoſitio d.§. ſi uir. quæ, quamuis
pœnalis ſit,tamen extendenda uenit ex identitate rationis ad
caſum, in quo ex uulnere ſecuta fuit mors, ſicut etiam ui-
demus, quòd extenditur ad caſum, in quo mulier non fuit
occiſa à uiro, ſed eius curæ, dum infirmaretur adhibuit me-
dicum imperitum, ex cuius infirmitate mortua ſit, ut per
Doct. communiter in d.§.ſi uir. & ita in uxore non uulnera-
ta, ſed tantùm uerberata, ex cuius uerberibus mortua ſit,
quòd maritus priuetur lucro dotis, tenuit Boer. in dicta de-
ciſ.244.col.pen.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus lucro dotis priuatur, ſi vxori vltra dotis redditus de medicis, & alijs neceſſarijs non ſubuenit, quod declarand procedere, quando ipſa vxor aliunde haberet, vnde poſſet prouidere ſuis neceſſitatibus, vt in nu. 5. vel quando non haberet aliunde, ſed patrem, & alios, qui tenerentur eam alere ex diſpoſitione legis, vt nu. 6. & 7.*

2 *Vxorem occidere, uel ipſam ægrotantem ſine medico negligere a pari procedunt.*

3 *Lucrum dotis vir amittit, ſi vxori non ſubuenit de medicinis.*

4 *Maritus ſi abundat facultatibus, & non adhibuit medicum, & alia neceſſaria uxori, non conſequitur lucrum dotis delatum a ſtatuto.*

8 *Declaratur l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir.ff.ſol.mat.*

Q V Æ S T I O L X I X.

1 VXOR, quæ in obſequio uiri † propter ægritudinem
eſſe non poteſt, dedit uiro dotem, cuius fructus nõ ſuf-
ficiunt ad curam ipſius. Dubitatur, nunquid maritus lucro
dotis priuetur, ſi uxori ultra dotis redditus non ſubuenerit
de medicis, ac alijs neceſſarijs. Et primò dicendum uidetur,
q ei denegandum ſit beneficium lucri dotis:quia paria uxo-
2 rem † occidere, uel ipſam ægrotantem ſine medico negligere,
ut eſt tex. & ibi not. Scrib. in l.ſi ſeruum. de uerb.obli. Sed ſi
maritus occiderit uxorem, priuatur lucro dotis, ergo etiam ſi
ei non adhibuit medicum, ut diximus ſupra, q.64.poſt gloſſ.
Bar.& alios in l.ſi ab hoſtibus.§.ſi uir.ff.ſol.mat.

Secundò faciunt not.per Scrib.in l.quod in uxorem. C.de
3 neg.geſt. ubi maritus † amittit lucrum dotis.ſi non ſubuenit
uxori de medicinis & alijs neceſſarijs.

Tertiò probatur hæc opi. ex dictis per Pau.de Caſtr.in d.
§.ſi uir.quem ſequitur Alex.in conſi. 123.col.2.uol.7.& D.
4 meus Ruin.in conſi.129.col.pe.uol.4.ubi ſi maritus† abun-
dat facultatibus,& non adhibuit medicum, & alia neceſſaria
uxori,non conſequitur lucrum dotis,quod ſibi à lege munici-
pali conceditur, ut etiam uerba fecimus in quæſt.65.

Sed quia huiuſmodi deciſiones ita ſimpliciter intellectæ iu
re merito poſſent à prudentibus damnari, ideo pro deciſione
5 huius quæſtionis declara, videlicet, q maritus † non tenetur
vxori infirmæ, quæ in eius ſeruitio occaſione infirmitatis eſſe
non põt, ſubuenire, niſi vſq; ad quantitatem dotis, ideſt ſecun
dum id, quod redigitur ex dote, ut l.cum unus, in prin.& in §.
fi.ff.de ali.& cib.leg.& in l.imperator.ff.ad Treb.quando illa
haberet aliunde, ex quo poſſet ſibi abundè ſuccurrere: cùm
dos detur uiro, ut deſeruiat oneribus matrimonij, quæ conſi-
ſtunt circa alimentationem vxoris,& liberorum, ut in l.dotis
fructus.ff. pro ſoc.l. pro oneribus. C. de iure dot. Ita dicunt
Bart.& alij in l.quod in vxorem. C.de neg.geſt.Bald.& Imo.
in l.ſi cùm dotem §.ſin autem in ſæuiſſimo.ff.ſolu.matr. Ro.
in conſi.517.col.1. Socy.in conſi.286. col.2. & in conſil.64.
col.1.uol.4.Corn.in conſ.145 col.3.uol.2.D.meus Ruin.in
conſ.139.col.pen.uolu.4 Et ideò ſi maritus nõ ſubuenit vxo
ri, iſto caſu, ultra fructus dotis, non priuaretur lucro dotis,
cùm ipſa habeat, unde poſſit prouidere ſuis neceſſitatibus.
Quod etiam dicendum eſt, quando non haberet bona, ſed pa
6 trem † diuitem, ut per Doct.in d.l.quod in uxorẽ: uel aliũ,
qui ultra patrem teneatur ſubuenire, ut eſt mater, ut inquit
ibi Pau.de Caſt. uel fratrem, ut per D.meum Ruin.in citato
conſ.139.col.pen. Et ideo ex his auctoribus patet limitandas
fore deciſiones citatas ſupra in 1. & 2.arg. ut non procedant
in terminis huius quæſtionis, quando ultra redditum do-
tis mulier poteſt ſubuenire ſibi de per ſe, uel per patrem, ma-
trem, aut fratrem diuites, qui tenentur ex legis diſpoſitione
ei in ſuis neceſſitatibus ſuccurrere.

7 Si uerò mulier eſt adeò inops,† quòd non poteſt ſibi aliun-
de prouidere & ſubuenire, tunc officij maritalis eſt ei ſupple-
re, arg.l.quod ſi nulla.ff.de relig.& ſumpt. fun.ita Bar.& alij
in d.l.quod in uxorem, per gl.in §.ſin autem in ſæuiſſimo, ubi
per Imo.& idẽ uoluit Ro.in citato conſ.517.& Socy.in cõſi.
ſupra allegato 64.ac Cor.& D.meus Rui. ubi ſupra. Adeò q
ſi maritus ultra fructus dotis non ſubueniat uxori de neceſſa-
rijs, priuatur lucro dotis, & ita procedat, quod ſupra dictum
fuit, q maritus abũdans facultatibus tenetur prouidere uxo-
ri infirmæ de medico, ita dixit Do.meus Ruin. in ipſo conſi.
8 139.col.pen.ubi inquit,† q ea, quæ dicuntur in d.§.ſi uir, lo
cum habent eo caſu, quo maritus non inops pro uxore infir-
ma tenetur indiſtinctè expendere, ſicut quando fructus dotis
ad hoc ſufficiunt, uel quando mulier nihil habet nec patrem,
nec alium, ad quem ſpectet onus pro ea expendendi.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus, qui malè tractauit vxorem, etſi commoda lucri dotis priuatur, tamen lucrum ipſum non perdit, ſi cœpit eam bene tractare. Limita tamen vt infra nu.8.*

2 *Quod amplia procedere, etiam ſi coactè & non voluntariè cœpiſſet eam bene tractare.*

3 *Pater ſi ex iuſta cauſa filium in teſtamento exhæredauit, ſi exinde filius ſe reconciliauerit cum patre, exhæredatio videtur adempta.*

4 *Filius, qui commiſit ingratitudinẽ, propter quàm poteſt exhæredari, ſi egit pœnitentiam viuo patre, vel ante teſtamenti factionem, non poteſt exhæredari.*

5 *Nec per patrem ei potuerunt alimenta denegari.*

6 *Filia, quæ peccauit in corpus, quamuis à patre non ſit alimentanda, nec dotanda: tamen hoc fallit, ſi pœnitentiam egerit.*

Mulier

7 *Mulier, quæ turpiter vixit, si exinde se correxerit ac ad vitam honestam reuersa sit, non debet vt turpis persona reputari.*

QVÆSTIO LXX.

QVIA fertur à scribentibus, vt abundè vidimus supra in quæstionibus præcedentibus, quòd propter mala tractamenta facta per eos vxoribus priuantur mariti commodo lucri dotis. Quæritur modò, an dicta conclusio procedat
1 locumque habeat,† si maritus posteà bene tractaret vxorem? Imo. decidit hunc passum in l. si cum dotem. §. si autem in sæuissimo. uersicu. vlti m. ff. solu. matr. vbi inquit: Nota, quòd licet à principio vir malè tractauerit mulierem, tamen si posteà bene tractet, non perdit lucrum dotis, vt videtur probari secundùm eum in d. §. in versic. pactis. iuncto præcedenti tex. & subdit, quòd per hoc limitatur, quod habetur in l. si ab hostibus. §. fin. ff. solut. matr. & Imo. ibi sequitur Alexand. colu. 3. versicu. item istum text. & in d. §. si vir. colum. 2. versi. prædicta tamen procedunt, & in consi. 123. colum. 2. versi. quartò respondeo, volum. 7. vbi dicit ita etiam tenuisse Rom. in d. §. si autem in sæuissimo, quia per maritum potuit mora purgari, & Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 4. in fin. & Do. meus
2 Rui. in consi. 131. colum. 1. in fin. volum. 4. necnon † & Aretin. in d. §. si vir. vbi amphat hoc procedere, etiamsi coactè & non voluntariè cœpisset eam benè tractare. Pro qua quidem opin. facit, quod not. Barto. in l. 3. §. fin. ff. de adim. leg. quem sequitur Iaso. in authen. non licet. in fin. & Curt. Iun. nu. 8.
3 C. de libe. præter. vbi dicit, quòd si pater † in testamento exhæredauit filium ex iusta causa, & exinde filius se reconciliauerit cum patre, illa exhæredatio videtur adempta. Cui accedat, quod dixit Alexan. in l. 1. colum. 7. ff. sol. mat. vbi inquit,
4 quòd si filius, † qui commisit ingratitudinem, adeò quòd nō exhæredari, pœnitentiam agit viuo patre, uel ante testamenti
5 factionem non poterit † exhæredari. Item nec similiter ei alimenta denegari, & cum Alexand. pertransit Camp. in tract. de dote, q. 13. in fin. & Ias. in d. authen. non licet. colum. 1. dicens hoc mirabile in practica. Corroboratur quoq; hæc sen-
6 tentia ex not. per Spec. in tit. † qui fil. sint leg. §. pen. uersic. sed quid si filia, ubi vult, quòd licet filia, quæ peccauit in corpus, non debeat ali, nec dotari à patre: tamen fallit, si pœnitētiam egerit. & Specu. sequuntur Alexand. in d. l. 1. colum. 7. & ibi Ripa colum. 15. uersicu. fallit in filia. ff. sol. mat. Camp.
7 in d. tract. de dote, q. 13. in fin. Iaso. in d. authen. † non licet. col. 1. & hanc esse communem opin. attestatur Ripa in repet. l. fin. q. 67. C. de reuoc. do. & ideò dixit Bald. in l. si filia. C. de inoffi. testamen. quod si mulier turpiter viuit, & deinde se correxit, ac ad honestam vitam reuersa sit, non debet reputari turpis persona: quia ultima consuetudo inspicienda est, argu. l. Mela. ff. de alim. & ciba. lega. & Bald. sequitur Alexand. in locis supra citatis.
8 Quam tamen conclusionem † limita procedere, ubi maritus re integra mutauit voluntatem, & cœpit eam bene tractare, secus si propter eius culpam mulier transiuisset iam in infirmitatem mortalem: quia tunc etiam amitteret lucrum dotis. Ita Imo. in dict. §. si autem in sæuissimo, quem sequitur Alexand. in d. §. si uir. colum. 2. & in citato consi. 123. colum. 2. in fin. ac Dom. meus Ruin. in alleg. consi. 131. col. 1. uol. 4. Quæ omnia tene menti, quia sæpissimè solent euenire.

SVMMARIVM.

1 *Mulier contrahens matrimonium censetur viro omnia bona dedisse in dotem, adeò quod stante statuto de lucro dotis, maritus per mortem vxoris lucrabitur dotem ex beneficio dicti statuti, sed contra numero 2. vbi est communis. & numero 10.*
3 *Dos est facti.*
4 *Facta non præsumuntur, nisi probentur.*
5 *Variabile quod est, non præsumitur.*
6 *Dos est variabilis.*
7 *Matrimonium potest esse sine dote, & si mulier bona habeat.*
8 *Statutum de lucro dotis, cùm sit contra ius commune, restringendum est ad dotem datam, vel promissam, ut minus lædatur dispositio iuris communis, quàm sit possibile.*
9 *Declaratur l. dotem. l. diuus. la 1. ff. de iure dot. l. cum maritus. §. 2 titius. ff. de pact. dot. & l. in his. §. uxor. ff. solut. mat.*

11 *Limitatur hæc quæstio non procedere, vbi esset consuetudo, quòd omnia bona censeantur data in dotem.*

QVÆSTIO LXXI.

STANTE præmisso statuto de lucro dotis. Pone, quòd
1 maritus acceperit vxorem nulla facta mētione dotis. † An ipsa censeatur omnia bona sua dedisse in dotem, adeò quòd ea decedente sine liberis maritus consequi habeat beneficium dicti lucri dotis. Ista quæst. dependet ab alia, nunquid mulier per contractum matrimonij absque constitutione dotis censeatur tradidisse omnia bona in dotem, & resoluto hoc articulo remanebit clara hæc quæst. Deueniendo igitur ad ueritatem ipsius articuli, videretur primò dicendum, quòd ipsa mulier censeatur bona omnia dedisse in dotem, per text. in l. dotem, & in l. diuus. la 1. ff. de iur. dot. l. cùm maritus. §. Titius. ff. de pact. do. l. in his §. uxor. ff. solu. matr. vbi probatur, quod mulier contrahendo matrimonium cum aliquo, tacitè uidetur ei cōstituere bona in dotem. & istud uidetur tenere Arist. in Topic. relatus per gl. in l. mulier bona. in princip. ff. de iur. dot. quando vir esset dignus tanta dote: hoc idem dixit Bar. in l. si constante. in 4. q. 3. q. princ. ff. solu. mat. ubi loquitur, quod mulier eo ipso, quod se nubit, uidetur dare omnia bona in dotem tacitè, licet nihil dicatur: si tamē dignitates viri & eius facultates hoc patiantur & mereantur, arg. l. quæro. l. sine generali. ff. de iur. dot. Idem tenuit Bal. in l. fin. versi. sed quid si tradidit. C. de sent. quæ sine cert. quan. ubi ait, hoc dictū habere æquitatem, si uir erat dignus tanta dote. Quod & voluit in l. si ante nuptias. col. 1. ff. solu. mat. & in l. 1. in princ. C. de priui. do. & in c. 1. An maritus succ. vxo. & Blasius de sancto Petro in tract. de priui. in 2. centuria, priui. 65. & ideo dixit Abb. in cōsi. 46. in 2. dubio. uol. 1. quod maritus stante statuto de dimidia lucri dotis, p mortē vxoris sine liberis lucrabit dimidiā bonorū vxoris, cùm oīa bona in dubio censeantur data in dotem.
His tamen non obstantibus, quæ uerè non obstant, senten-
2 tia contraria † uti verior & communis amplectenda venit, quod ea infrascriptis demonstratur. Et primò: quia hoc nulla lege cautum reperitur, vt fatetur glo. in d. l. mulier. ubi tradit, quod licet Arist. interpres dixerit: mulierem videri dare in dotem omnia bona: tamen quod hoc lege non probatur, & verè dixit, quia contra Arist. est tex. in l. fin. C. de diuor. & in §. si enim. authen. de nupt. ubi matrimonium sine dote esse censetur, quamuis mulier matrimonium contrahens bona habeat, & illum text. in d. l. fin. ad hoc in specie ponderat Salyc. ibi in §. eodem modo. Idem tenuit Barto. in dispu. sua incip. mulier habens &c. colum. 6. uersicu. secundo casu, ubi simpliciter dixit, non esse curandum de authoritate Aristo. quæ cum sit cōtra legem, non est seruanda, per l. in tantum. in fi. cum l. seq. ff. rer. diui. Idem uoluit Bald. in l. nulla. col. 2. uer. sed pone, & ibi Saly. in princ. C. de iur. dot. Idem Bald. in auth. res quæ. colum. 3. C. com. de lega. sed melius in consi. 100. col. 1. uolu.
3 4. † quia dos est facti. l. cas. ff. de ca. dimi. & facta non † præ-
4 sumuntur, nisi probentur. l. quæcunque. † §. fin. ff. de publi-
5 cia. Item, quod est variabile non præsumitur, † sed dos est
6 variabilis, quia quãque maior, quãdoq; minor, aliqñ in rebus aliqñ in pecunia, vnde hoc nō potest psumi, p ea quæ no. Cy. in l. 1. C. de contrah. & cōmit. stip. Item, dos est titulus, sed tituli nō præsumuntur. l. aliæ. Insti. de actio. Itē est lex expressa in l. si ego. §. dotis. ff. de iur. dot. ubi dotis causa accipere debemus ea, quæ in dotem dantur. Hanc quoque partem secuti fuerūt Bal. in q. statuto. in uerbo dos. q. 16. Pau. de Ca. in cōsi. 283. col. 2. secūdum antiquā impressionē. Ang. & Imo. in l. 1. sol. ma. Sal. in d. l. mulier bona. Cuma. in cōsi. 56. & in cōsi. 109. col. 2. Rom. in cōsi. 44. col. 2. Ang. in §. fuerat. col. 13.
7 uer. vnū aliud. Inst. de act. Alex. in cōsi. 164. col. 1. vol. 5. † quod matrimoniū potest esse sine dote, & si mulier nubēs bona habeat. l. h. C. de do. an. nup. quia illa bona nō intelligit in dotē dedisse, ut pbat in d. §. si quis enim. cū §. seq. Vnde uidemus, quod mulier habere potest bona parafernalia, quæ non uidētur in dotē data. l. hac lege, & l. h. C. de pact. cōuen. Quod amplia etiā procedere, qñ maritus dicta bona tenuisset & fructus percepisset ea patiēte: quia adhuc nō intelligerentur data in dotē, iuxta no. p gl. in l. 2. C. de acqui. poss. Quod in ultimū an sit verum, uidebimus infra in q. 74. ubi de eius ueritate disputabimur. Idē tenuit Alex. in cōsi. 122. col. 2. in fi. vol. 7. & Socy. in cōsi. 81. col. fi. uol. 3. Cor. in cōsi. 127. col. 1. uol. 4. Bal. Nouel. in trac. dot. in 6. par. specia. 14. Camp. in trac. dot. in 5. parte.

q. 99.

q.94. Calca.in consi.11.colu.1. Dec.in consi.521.col.3. Bertran.in consi.160.col.2.uol.2. Paris.in consi.62.col.5.uol.4. & hane esse communem opin.attestantur Alex. in consi.142. col.1.uol.7. Ias.in auth.præterea.C.vn.vir & vxor.in 5.colu. in princ.& Dec.in 3. Ias.in l.si constante.nume.219.ff solu.
8 mat.Curt.Iun.in consi.168.col.2. Pro qua opin. facit.† Nā istud statutum est contra ius commune, & ideo cùm loquatur de dote, restringendum est ad dotem datam, uel promissam, ut minus lædatur ius commune, quàm sit possibile, non autem ad non promissam, uel non datam, cùm uerba statuti non possint ad eam adaptari, ut per Alexand.cons. 122.vol. 3.& 142.col.1.vol.7.

Non obstant modò, quæ in contrarium adducta fuerunt. Et in primis. l. dotem.l. diuus. cum alijs legib. suprà citatis:
9 quia † respondetur, quòd illa iura procedunt, quando mulier in primo matrimonio bona omnia, aut partem bonorum constituerat in dotem primo marito: quia si post mortem dicti mariti secundò nubat, & non supersint liberi ex primo matrimonio, tunc uidetur mulier constituere dotem secundo marito in bonis datis primo uiro, secus ubi essemus in casu primi matrimonij. ita dixit Bar.in d. sua disp.col.6.uers.ad primum dico. Aug.in d.§.fuerat.col.13. Curta.in allegato consi.109. col.2.& Bertr.in consi.160.col.fin.uolu.2.necnon & Alex.in citato consi.122.col.3.uers.ex præmissis apparent.

Secundò, non obstant no.per Bar.in d.l.si constante. quia respondet Alex.in d.consi.144. col.2. volu.5. quem sequitur Cur.Iun.ubi suprà, quòd Bar.arguendo incidenter ibi refert opi. Iac.But.& Mart.de Fan. Sed quòd ipsemet Bar.reassumens istū articulum in dicta sua disput.tenet contrarium.

Tertiò non obstat, quod habetur in d.l.quæro.& in l.siue generalis: quia secundum Alexan.in citato consi.144.col.2.& Curt.Iun.ubi suprà, ibi solùm dicitur, quòd mulier minor habēs bona & curatorem potest petere sibi constitui dotem ex bonis suis, dandam futuro uiro pro modo facultatum suarum & dignitate sua & mariti, non autem dicitur, quòd uideatur dare omnia bona in dotem.

Vltimò, non obstant no.per Bal.in d.l.fi.C.de senten.quæ sine cert.quant. & in alijs locis suprà citatis: quia respondetur. Primò, quòd Bal in d.l.fi.non firmat opi.contrariam: imò uidetur sequi gl.in d.l.mulier bona, dum inquit, tamen gl.indistinctè dicit, quòd dictum Arist.non probatur. Vel & secundò respondetur, quòd quatenus ita uellet, eius opi.non esset sequenda, cum in multis locis suprà relatis idem Bald.teneat contrarium, & contra eum sit communis opin. & Bald. ibi in specie reprobat Cur.Iun.ubi suprà, col.2.& ideo stante hac conclusione ab omnib.approbata, quòd mulier non censeatur in dubio dedisse omnia bona in dotem uiro, & si dignus esset tan-
10 ta dote, sequitur, quòd † statutum de lucro dotis non habebit locum in isto casu: cùm huiusmodi commodum detur, ubi dos aliquo modo constituta sit, ita in terminis dixit Bart. in iam sæpius allegata disp. mulier &c.col.6. & Bal.in d.l.nulla.col.2.uers.sed pone. C.de iur.dot. ubi inquit, quòd si simpliciter contractum est matrimonium nulla facta mentione de reb. quòd non uidentur ipsæ res datæ in dotem, sed erit matrimonium sine dote, & quòd hæc sunt utilia ad sciendum, utrum uir, qui debet lucrari ex forma statuti certam partem dotis, debeat aliquid lucrari de dictis rebus, necne. Idem dixit Roma.in consi.44.col.2.Pau.de Cast.in d.consi.283. col.2. Gemi.consi.56.& Corn.consi.127.col.2. uol.4. Alex.in dictis consi.122.col.2.& 142.col.1. uol.7.& Soc.Iun. in consi.80.
11 col.6.uol.2. Limita tamen † hanc conclusionem non procedere, ubi esset consuetudo in loco, quòd mulier censeatur omnia bona dedisse in dotem, ita Bal.in auth.res quæ.col.4. C.comm. de leg.& in d.l.nulla. Alex.in citatis consi.144.col.2. uol.5.& 122.col.3.uol.7.& 142.col.1.eo.uol. Cur.Iun.in auth.præterea.col.8.uers.tertiò limita.C.un.ui.& ux.

SVMMARIVM.

1 *Bona uxoris censentur uiro data in dotem, si uxor dixit ei. Do tibi bona mea, & in tantum quòd maritus prædecedens sine liberis consequetur lucrum statuti.*

QVÆSTIO LXXII.

1 PARITER quæritur. Quid † si uxor dixisset uiro suo. Do tibi bona mea, an ipsa cēseantur data in dotem, adeò quòd ea præmoriētte sine liberis maritus assequatur lucrum, quod ei conceditur à statuto? Bald.in l.fin.colu. fin.in princ. C.de senten.quæ sine cert. quant. decidens istam q.inquit, quòd si in instrumento contineatur. B.contraxit matrimonium cū C.& dedit ei bona sua, quòd intelliguntur ipsa bona data uiro in dotem, per text.in l.quòd autem.ff.de iur.dot.quia traditio siue titulo, quæ non est mera, sed translatiua dominij præsumitur facta ex titulo dotis, & cum Bald. pertransit Alex. in consil. 144. colu. 2.uers.non obstat lex, quòd autem vol. 5. Idem dixit dixit Bald.in l.nulla.colum.1.C.de iur.dot.ubi concludit, quòd si Berta dixit Titio uiro suo, ego do tibi me & mea, nec aliter sit expressus titulus dotis, quòd præsumitur bona dedisse nomine dotis: quia est usa mulier uerbis significantibus ius, quod intelligitur ex causa dotis, allegat text.in l.quòd autem, in uerbo in datione, quem dicit unicum in iure, nihil supplendo ad rem, sed omissa suppletione glo.tanquā diuinatoria, quæ uolebat ita actum fuisse inter partes, quòd esset dos. Istud idem amplectitur Roma.in consi.44 colum. 2.in fin.uers.aliquando contrahitur matrimonium cum his uerbis, Do, per dictam l.quòd autem, simpliciter intellectam, non considerando suppletionem glo. & Ange.in l.1. colum.2.uers.ibi, lege, quòd aūt.ff.sol.mat.& hanc partem sentit Barto. in ipsa l.quòd autem, dum dicit, nota legem in casu suo, quæ facit ad quæstionem, quam disputaui, quæ incipit, mulier habens, si mulier dedit omnia bona sua marito, & nihil aliud dixit, deinde mulier decessit, nunquid uideatur dedisse in causam dotis? Hanc quoque sententiam sequitur Ioan.Bosch.in trac.de legi.nupt.in 5 lib.num.2. Et ideo firma manente hac conclusione, quæ ab omnibus approbata uidetur, concludendum censeo cum Bal.in d.l.nulla, ac Roma.in allegato consi.44. quòd maritus per mortem coniugis sine liberis lucrabitur dotem uirtute supradicti statuti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier, quæ dixit uiro tempore matrimonij, trado, vel committo me & mea tibi, an censeatur ei bona sua dedisse in dotem. si vir dignus erat tanta dote. adeo quòd per mortem ipsius vxoris consequatur beneficium lucri statutarij!*
2 *Præsumptio legis non debet adaptari ad id, quòd non est verisimile, nec iuridicum.*
3 *Traditio bonorum simplex & nuda facta per vxorem marito non facit, ut tradita sint in dotem, sed præsumuntur parafernalia, nisi aliud ex coniecturis colligatur.*

QVÆSTIO LXXIII.

1 QVID si mulier tempore, quo† contraxit matrimoniū, dixit marito suo: trado, uel committo me & mea tibi, an per ista uerba uideatur dedisse bona sua in dotem, ita quòd post mortem eius uir consequatur beneficiū lucri dotis statutarij? Et succinctè loquendo dicas quòd sic, ut decidit Bald.in l.nulla. col.1.C.de iur. dot. & hoc quando maritus est dignus tanta dote, & non appareat de per se specialiter constituta in aliquibus rebus: quoniam tunc præsumitur dotis constitutio, & ita intelligendum esse dictum Aristotelis, subdit Bal. aliàs secus,
2 quia tunc bona præsumuntur potius † parafernalia. Nam præsumptio legis non debet adaptari ad id, quod non est uerisimile, nec iuridicum. Sed iuri non est consonum, quòd dos detur ultra mensuram, maximè si puella esset minor uigintiquinque annis, & decisionem Bal.sequuntur Roma.in consi.44.col.2. uer.aliqn̄ contrahitur talib.uerbis. & Alex.in consi.122. col. 2.uol.7.& in consi.142.col.1.eod.uol. Bal.nouel.in trac.dot. in 6.par.prin.specia.14. Hoc idem dixit Bal.in l.fi.col.fin.C. de sent. quæ sine cert.quant. quādo traditio sine titulo est trāslatiua dominij, & non mera, & licet Bal.in c.1.circa fi. An maritus succe.vxo.uelit, quòd si interuenit traditio, quòd mulier censeatur dedisse bona in dotem, per l.quod autem, ff.de iur.dot. Tn̄ dictum Bald non uidetur uerum ex ijs, quæ decidit idem Bal.in d.l.fi. C.de senten.quæ sine cert.quant.ubi inquit, quòd
3 † simplex & nuda traditio bonorum facta per uxorem non facit, ut tradita sint bona in dotem, sed præsumuntur parafernalia, nisi aliud ex coniecturis colligeretur. Quod & uoluit Alex.in consi.144.col.2 uol.5. dum respondet ad tex.in d.l.quòd autem, quòd ille procedit, eò quia ibi interuenit datio bonorum, sed in casu ubi tractatur de sola traditione, ea

non sufficit ad dotis constitutionem: quia requiritur datio, id est quòd dicat, Do, & sic utatur uerbis habilibus ad transferendum dominium. Et sic ex his concludendum uidetur, maritum uirtute statuti huiusmodi debere lucrari dicta bona tradita per uxorem, si dignus erat tanta dote, aliàs secus, ut in specie in terminis huiusmodi statuti dixerunt Bal. in d. l. nulla. & Roma. in allegato consi. 144. col. 3. ac Alexan. in citato consil. 122. col. 5. & in consil. 142. colum. 1. uolu. 7. & ita teneas, neque ab hac opinione in iudicando recedas.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier, quæ nullam uiro constituit dotem, permittendo bona sua per ipsum possideri, censetur ea dedisse in dotem, ita quòd ipsa præmoriente sine liberis est locus lucro dotis, sed contra communis nu. 7.*

2 *Matrimonia, secundùm generalem consuetudinem, sine dote esse non solent.*

3 *Dos incerta, arbitrio boni uiri, pro modo facultatum, & dignitate personarum, certificari debet.*

4 *Patientia pro consensu habetur, ubi de commodo patientis tractatur, limita, ut nu. 10.*

5 *Mulieris interest dotem habere, ut melius per uirum tractetur, & ne ab eo tanquam indotata expellatur.*

6 *Lege non probatur, quòd mulier habens bona, & contrahens matrimonium censeatur ea dedisse in dotem, limita ut nume. 12.*

8 *Titulus dotis non inducitur, si mulier passa fuerit maritum bona sua possidere, & fructus percipere, etiam per spatium decem annorum.*

9 *Quod amplia, etiam si dicta bona non excedebant congruam mensuram dotis.*

11 *Maritus possidens rem spectantem ad eius uxorem, dicitur possidere iure familiaritatis.*

13 *Limita tamen, quæstionem nostram non procedere, quando probaretur, quòd uir palam & publicè dicebat se tenere ipsa bona tanquam dotalia uxore sciente, & non contradicente.*

Q V Æ S T I O L X X I I I I.

MARITVS, cui nulla facta fuit promissio dotis, nec
constitutio, patiente uxore tenuit ac possedit ipsius bo
na. Quæritur modò, an per dictam patientiam inducatur ti-
1 tulus dotis, ita quòd † ea præmoriente sine liberis maritus
consequatur lucrum dotis à lege municipali sibi delatum?
Prima facie uideretur dicendum quòd sic, duplici respectu.
2 Et primò, ratione generalis † consuetudinis, quæ est, quòd
matrimonia sine dote non solent contrahi: ergo dos consti-
tuta præsumitur, & licèt remaneat incerta, debet arbitrio
3 boni † uiri certificari pro modo facultatum, & dignitate per-
sonarum. l. si. generaliter. ff. de iure dotium. l. 1. de leg. 2. l.
si filiæ. de lega. 3.
Secùdò: quia in persona mariti uiget ratio, propter quam
lucrum dotis ei conceditur, uidelicet onera matrimonij, igi-
tur honestum est & congruum, ac conueniens, ut dotem lu-
cretur arbitrio boni uiri declarandam, in recompensationem
ipsorum onerum, dato quòd dos aliqua constituta nec promissa
reperiatur. Ita arguit Bal. in cons. 100. col. 2. vol. 4. quem se-
quitur Ias. in l. 1. col. 5. in fi. uers. adde. ff. sol. mat. & Socy. Iun.
in cons. 8. col. 2. uol. 2. & Abb. in consi. 46. in 1. dubio. uolu. 1.
4 Tertiò facit. Nam † patientia pro consensu habetur, ubi
de commodo patientis tractatur. l. qui patitur. ff. manda. Sed
5 quòd dos præsumatur constituta, est commodum † mulieris, in-
terest enim ipsius habere dotem, ut melius per uirum tracte-
tur, & ne ab eo tanquam indotata expellatur. l. 1. ff. sol. matri.
§. si quis. in authen. de nup. & per Socy. in consi. 80. uol. 4.
Quibus non obstantibus, sententiam contrariam ueriorē
fore putamus. Et primò per gloss. in l. mulier bona. ff. de iure
6 dot. ubi, secundùm eam, nulla lege probatur, quòd mulier † ha-
bens bona, & contrahens matrimoniū, nulla facta mentione
dotis, censeatur dedisse bona in dotem, & quia de hoc abun-
dè scripsimus suprà in q. 71. Ideo tempus non conteram in
allegandis authoritatibus, ne bis idem repetere uideamur.
7 Secundò, hæc opinio † probatur authoritate Barto. in di-
sput. sua incip. mulier. col. pe. quē sequitur Alex. in consi. 144.
col. 1. uol. 5. & in consil. 122. col. 3. & in consi. 142. col. 1. vol.
8 7. ubi uult, quòd † non solùm si mulier passa fuerit maritū
tenere ac possidere bona ipsius, & eorum fructus percipere
per biennium uel triennium, non inducetur titulus dotis, per
not. gloss. in l. 2. C. de acquir. poss. Imò etiam si dicta bona pa-
tiente uxore possedisset spacio decem annorum, cum agatur
de magno præiudicio, iuxta not. in l. nullo. C. de rei uendicat.
& in l. pen. C. commu. diui. & in l. cum de in rem uerso. ff.
de usur. Hanc quoq; partem amplectitur Paul. de Castr. in
consil. 391. colu. 2. uolo. 2. Rom. in consil. 314. colu. 1. &
Campeg. in tract. dot. q. 39. Bald. Nouel. in tract. dot. in 6. pa.
princip. specia. 14. col. fin. uers. tertius casus principalis, ubi
9 † ampliat etiam hoc procedere, si dicta bona non excedebant
congruam mensuram dotis. Hoc idem tenuit Calca. in cōsi.
4. colu. 3. Gozad. consil. 34. colu. pen. Socy. Iun. consil. 29. c.
pen. in fin. uol. 1. Adeò quòd ista uidetur communis opinio,
à qua in iudicando putamus non esse recedendum.
Non obstant adducta in contrarium, uidelicet, Primum
argumentum, quod fit de generali consuetudine, quæ est,
quòd matrimonia nō solent contrahi sine dote, & ideo quòd
præsumatur dos constituta, declaranda tamen arbitrio boni
uiri ratione incertitudinis: quia respondetur, quòd huiusmo
di fundamentum in iure non subsistit, quod claré demon-
stratur: Nam attenta hac ratione sequeretur, quòd etiam
quando mulier simpliciter se nubit nulla habita mētione dotis,
quòd præsumerentur bona data in dotem declarāda arbitrio
boni uiri: quod tamen ab omni iure est alienum, ut latè patet
ex iis, quæ diximus supra in q. 71. Item pariter sequeretur,
quòd quando mulier dixisset uiro suo, trado me & bona mea
tibi, præsumeretur titulus dotis constitutus, etiam si mari-
tus non esset dignus tanta dote, & quòd ratione incertitudi-
nis ueniret declaranda arbitrio boni uiri: & tamen hoc in re
cautum non reperitur, ut supra q. 73. Item istud est contra
mentem Bar. & aliorum, quos supra retulimus, qui hoc etiā
dicere sciuissent, si ita uoluissent, argu. l. 1. C. de cadu. tollen.
cum & tempore ipsorum ita esset consuetudo dandi dotes, si-
cut & temporibus Bal. & Socy.
Secundò nō obstat, quòd in marito uigeat ratio onerum,
propter quæ lucrum dotis ei conceditur: quia respondetur,
quòd ista ratio non ualet obolum, cum etiam ea ita militet,
quando nulla est facta constitutio dotis, & similiter quando
mulier tradit bona marito, qui non erat dignus tanta dote,
quantum ascendebant bona mulieris: & tamen hoc non ob-
stante non censetur facta aliqua dotis constitutio, ita quòd locū
habere possit per mortem uxoris statutum de lucro dotis.
10 Ad tertium, quòd patientia habetur † pro consensu, ubi
agitur de commodo patientis. Respondetur, quòd hic nō tra-
ctatur de commodo patientis, imò de amissione dominij, &
administrationis rei suæ, & sic de magno præiudicio mulieris,
quo casu titulus dotis non præsumitur. l. nullo. C. de rei uen-
dic. nec patientia habetur pro consensu: Ita dicit Barto. in d. l.
legata sua dispu. colu. 7. uers. cum ergo in casu nostro, & col.
fin. uer. si magnum. & Alexan. in consil. 142. colu. 1. in fin. &
dicit ibi Alexan. ad hoc benefacere rationem, quæ colligitur
11 ex l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poss. quòd † maritus
possidens rem spectantem ad eius uxorem dicatur iure fami-
liaritatis possidere. Quod & uoluit Socy. in consil. 60. col. 2.
Non obstat, quòd intersit mulieris dotem habere, ut
melius tractetur per uirum: quia dicitur, quòd licèt mu-
lier, quæ habet dotem, melius tractetur quàm non habens,
tamen si habet alia bona & permittat maritum eis frui,
prout frueretur bonis dotalibus, longè melius à marito tra-
ctabitur, ut quotidie experientia docet, & si pro se retinet
fructus, si maritus in aliquibus deficit, supplebit ipsa de
proprio, ita dixit Corn. in consil. 254. colu. 7. in princip.
uolu. 1.
Quartò, non obstant dicta per Bald. in citato consil. 100.
in 4. uolu. quia etsi satis responsum sit eius rationibus, con-
tra eum est communis Doct. sententia, nisi saluando Bald.
12 dicatur, quòd † in casu suo concurrebat confessio uxo-
ris de dote per testamentum & codicillos unà cum patientia,
ex quibus coniecturari potest, quòd mulier dederit bona
sua in dotem marito. Quæ coniecturæ sufficiunt, ut col-
ligitur ex dictis per Aret. in §. fuerat. colu. 13. instit. de
actio. ubi dicit, quòd licèt mulier simpliciter nubendo non
uideatur dedisse bona in dotem, tamen debet postea uideri,
an mulier patiatur, quòd maritus utatur dictis bonis, & de
eis disponat ut dotalib. vel non, iuxta no. per Bar. in l. quæ do-
tis. so.

tis.sol.mat.& ex alijs coniecturis poterit colligi, de quibus per Barto.in dicta sua disputatione, mulier &c.

Item responderi potest ad consi. Socy. Nam in casu suo cõcurrebat legatum & constitutio dotis facta per patrem filiæ, necnon confessio ipsius filiæ plures facta in diuersis locis potestate socero eius, & sic patre mariti acceptante ipsam confessionem, & qui etiam plures talem cõstitutionem dotis asseruit nuru potestate & assentiente: quo casu nimirum si in casu suo patientia cùm qualitatibus, & coniecturis suprà relatis possit operari dotis constitutionem. Vlterius Socyn. in d. consi. non bene figit pedes, vt fecit in citato consi.29.ubi expressè contrarium tenuit. Et ideo ex his concludendum existimamus, sequendo receptiorem sententiam, quòd propter patientiam mulieris, quæ permisit maritum eius bona possidere, nõ inducaẽ titulus dotis declarãdę arbitrio boni viri, ita q̃ possit maritus aliq̃d lucrari de ipsis bonis p mortẽ vxoris.

13 Quam tamen conclusionem limitandam † fore censemus non procedere, quando probaretur, quòd vir publicè & palam dicebat, se tenere & possidere ipsa bona tanquam dotalia, ipsa muliere hoc sciente & non contradicente, ita in specie limitat Barto.in d.dispu.colum. 7. uersicu. sed si tu poneres. & Bald. Nouel. ubi suprà, colu.fin. Bertr.in citato consi.16o. in fin. Calc.in consi.11.colu.2.uersicu.adest & alia præsump. & Socyn. Iun.in allegato consi.8.colum. 5. & ideò ipsa limitatio est menti tenenda: quia per eam datur cautela marito capienti vxorem sine dote, & quæ patitur eius bona possideri per uirum: vt inducatur titulus dotis, quòd coram uxore non contradicente, & testibus asserat, & dicat ipsa bona tenere & possidere titulo & nomine dotis, quia tunc per mortem eius nõ poterit priuari lucro dotis, de quo in lege municipali.

SVMMARIVM.

1 *Dos data primo viro, censetur data secundo, latius num. 6.*
2 *Dos data in primo matrimonio soluto per diuortiũ, repetita cẽsetur in sequẽti, licet matrimoniũ tertij in medio interuenerit.*
3 *Potestas, si durante tẽpore sui officij fuit cassus, & postea reassumptus, cum eisdem pactis reassumptus intelligitur.*
4 *Ciuitas si conduxit doctorem cum certo salario pro vno anno, quo finito recessit domum, & demum interpositis pluribus annis reconducatur sine repetitione salarij, sub illo salario, quod prius perceperat, reconductus intelligitur.*
5 *Idem est de famulo & similibus.*
7 *Declaratio ad d.l.dotem.ff.de iur.dot.l.cum maritus. §. Titius.ff.de pact.dotal.l.pen.§.si vxor.ff solu. mat. & l. si serua ff.de iur.dot.*
8 *Statutum de lucro dotis non habet locum in dote præsumpta: sed contra num.13.& 20. vbi communis est in contrarium.*
9 *Statutum de lucro dotis, tanquam exorbitans & contra ius commune, restringi debet ad veram dotis constitutionem, vt minus lædatur ius commune quàm sit possibile.*
10 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote ficta.*
11 *Statutum loquens de probatione, non habet locũ in iuris præsumptione, & sic in probatione præsumpta eo casu, quo non haberet locum in ficta, quod declara vt num. 21.*
12 *Statutum de lucro dotis, vt vendicet sibi locum, oportet, quòd sit verus casus statuto comprehensus, & non præsumptus.*
13 *Statutum disponens, quòd mulier secundò nubens possit totam dotem dare & tradere secundo viro, exclusis filijs primi matrimonij, non habebit locum in dote præsumpta.*
14 *Actio, licet hodie oriatur ex pacto nudo donationis expresso, non tamen ex tacito, nec concurrant plura specialia.*
16 *Dotis constitutio probatur per præsumptionem.*
17 *Dispositiam in casu vero & expresso locum habet etiam in tacito & præsumpto, dato etiam quòd essemus in casu, in quo verba statutorum non comprehenderent casum fictum.*
18 *Vxor si dixerit marito, trado, vel committo me & mea tibi, & vir sit dignus tanta dote, præsumitur dos constituta, ita vt in ea locum habeat lucrum dotis.*
19 *Mulier si secundò nubat nulla dote constituta, si extant filij ex primo matrimonio, maritus lucrabitur tantum de dote, quantum vnus ex filijs primi matrimonij.*
22 *Præsumptiones iuris sunt liquidissima probationes.*
23 *Statutum requirens probationem instrumentalem, verificatur in præsumptionibus iuris.*
24 *Præsumptio legis, tantum operatur, quantum veritas.*
25 *Dos præsumpta dicitur vera, licet probata præsumptione iuris.*
26 *Actus transferendi possessionem per constitutum, & si sit fictus, tamen ipsa possessio est vera.*
27 *Statutum loquens de dote data, locum habebit & in dote præsumpta constituta à lege.*
28 *Specialia plura admittuntur, quando originem habent à diuersis fontibus.*
29 *Conducens rem suam scienter ab ecclesia, tanquam rem ecclesia videtur donare.*
30 *L. fin. C.de sacr.sanct.eccle. quæ loquitur in donatione, locum etiam habet in donatione tacita & præsumpta.*

QVÆSTIO LXXV.

STANTE statuto, quo cauetur, quòd præmoriente vxore sine liberis maritus lucretur dotem: Quæritur, nunquid mulier per transitum ad secũda vota censeatur dedisse eandem dotem secundo viro, quam dederat primo, ita vt eueniente eius morte maritus gaudere debeat beneficio d. legis municipalis. Hic exdunt duo dubia discutienda. Primũ etenim est, an dos data primo uiro censeatur data secundo. Secundùm est, posito quòd sic, nunquid huiusmodi statutum de lucro dotis habeat locum in dote præsumpta. Deueniendo
1 igitur ad primum intrepidè tenendum est, quòd † dos primi matrimonij censeatur repetita in secundo. per tex. in l. dotẽ, la 1.ff.de iur.dot.ubi expressè hoc dicit ipsa lex, nisi aliud conuenisse probetur. Secundò idem probatur in l. Diuus. ff. eodem titu. ubi si mulier, quæ dedit dotem uiro, post diuortium redit in matrimonium, censetur cum eadem dote redire. Tertiò facit tex.in l.cùm maritus.§. Titius.ff.de pact.dot. vbi idem dicitur de extraneo, qui dedit dotem mulieri, quæ post diuortium redit ad maritum cùm uoluntate ipsius extranei, ut censeatur cum eadem dote accessisse. Quartò accedit tex.in l.pen.§.si vxor.ff.sol.mat.& in l. post diuortium.
2 ff.de iur.dot.ubi dos data in primo matrimonio † solum per diuortium repetita censetur in sequenti, licèt matrimonium tertij in medio interueniat, per quem tex. in d.§. si uxor. dixit Bald.in l.si constante.uersic.sed pone.C.de don.ante nup.
3 quòd † si potestas durante tempore fuit cassus de officio, & postea reassumptus, intelligitur reassumptus cùm eisdem pactis, & in l.etiam.colum.fin. uersicu. extra quarto. C. de iur. dot.quem sequuntur communiter Scrib.in l.diem functo. ff. de offi.asses. ubi etiam dicunt, quòd si ciuitas conduxit Doct.
4 cùm certo † salario pro vno anno, quo finito recessit domũ, & demum interpositis pluribus annis reconducatur sine repetitione salarij, intelligitur reconductus sub illo salario, quod
6 prius perceperat: qui subdit idem † esse in famulo & similib. Quintò, istud dicit glo. expressè, in uerbo, fortuita, in authẽ. sed quamuis. C.de rei uxo.actio. Sextò hoc decidit Cy. in d.
6 authen.sed quamuis.in 3.q. ubi † inquit. Pone, quòd mulier in primo matrimonio habuit mille in dotem: secundò nupsit simpliciter, & promisit dotem quam tamen nõ expressit, nunquid intelligatur dare tantam dotem quantam dedit primo, & concludit quòd sic. & licet Cyn. loquatur quando mulier vel pater promisit dotem secundo: tamen idem intelligas, quando nulla interuenisset promissio, ut vult glo. ibi, in uerbo, fortuita.& Pau. de Ca.in l.si mulier diuertit.col. 1. ff. sol. mat. & in consi.283.col.2.secũdùm antiquã impressionẽ, ac Saly. in d. auth.col.fi.uer.5.principaliter q̃ro, dicens cũ illa gl. Doc. pertrãsire, & eã ẽe notandã, qñ de dote nulla facta fuisset mẽtio. Hoc quoq; tenuit Bar. in dispu.sua incip.mulier.col.3.uersi. octauò ꝓbo.& col.6.ver.1.casu.& in l.pe.§.si vxor.sol.ma.& in l.cũ de in rẽ uersio.col.3.ff.de usur. Abb.in consi. 46.in 2. dubio.nu.1. Pau.de Ca.in d.cõs.283.col.2. Cum.in cõs.106. col.2. Imo.in l.1.col.5.sol.ma. Alex.in cõsi. 144 col. 2. uol. 5. & in cõsi.122.col.1.in fi.col. 2.in fi.& col.pe.in fi.uol.7. Socy.in cõsi.80.in prin. uol.4. Cur. Sen.in cõsi.77.col.7. in fin. Calca.in cõsi.4.col.3. Bertr.in cõsi.16o.col.fi.uol.2. Cur.Iu. in cõsi.4.col. 5.& in cõsi.164.col. 3. Pari.in cõsi.34.col.1.uol. 3.ubi attestaẽ hãc esse cõem. Idẽ uoluit Sne. Inn. in cõsi. 29. col.fi.uol.1.& in cõsi.8.col.5.uol.2.D.meus Rui.in cõsi.53. col.pe.uol.2.& in cõsi.61.in prin.uol.3.& in cõsi.137.col.3. vol. 4.in cõsi.51.col.pe.in prin.uol.5.necnon in cõsi. 151.in in prin.eod.uolu. Bal. Nouel.in tract.dot.in 6.par.specia. 72.

Et licèt Corn.in consi.254.colu.3.uolum.1 dicat, q̃ à iuuentute sua semper sibi uisum fuit, q̃ de mente iuris mulier secundò nubens alteri viro nõ censeatur nubere cum eadem

dote:quia iura,quæ disponunt, eam censeri maritari cum ea-
dem dote,uidelicet d.l. Diuus.& l.pen.§.si uxor.loquuntur,
quando nubit primo uiro,& quamuis d l.dotem.in princ.ui-
deatur secundùm eum,loqui magis generaliter:tamen lex se
quens innuit dict.legem etiam in hoc casu loqui.nec est ueri
simile, quòd sine misterio iura loquantur semper in eodem
uiro,& de alio non dicant censeri constitutam eandem dotē,
dato quòd etiam de secundo uiro aliqua etiam interserunt,
prout contingit in d.§.si uxor.& in d.l. post diuortium.tamē
responderi potest, quòd in eius dicto non potest fieri funda-
mentum: quia ipsemet Corn.inquit, quòd licèt hoc sit sub-
stantiale,& de mente iuris,tam eo quòd non auderet firmare
hanc partem in decisiuia,propter authoritatem Bat.& sic nō
figit pedem,& benè:quia, ut dicit Pau.de Cast. in citato con-
7 si.283.col.2. licèt leges supradictæ† uidelicet l.dotem.l.cum
maritus.§.Titiua.l.pen.§.si uxor. ff.de iur.dot. loquantur eo
casu,quo secundum matrimonium reintegraretur cum eodē,
cum quo fuit primum:tamen Cy.in d.auth.sed quamuis.&
Bar.in d.sua dispu.volunt idem esse si contrahatur cum alia
persona. Quod dicit notandum,& ultra Barto.& Pau. tenēt
cōiter Scrib.ut latissimè constat ex authoritatib.suprà citatis,
à qua quidem sententia in iudicando non est recedendum:
quia esset contra stimulum calcitrare.
8 Quò uerò ad secundum dubium † uideretur prima facie
dicendum,huiusmodi statutum de lucro dotis non habere lo
9 cum in hac dote præsumpta. Primò,quia hoc† statutum est
exorbitans,& correctorium iuris communis, tendens in præ
iudicium tertij,ut dixi suprà q.2.Ergo restringi debet ad verā
dotis constit.ut minus lædat ius commune, quàm sit possibl-
10 le,iuxta l.fi.§.in computatione.C de iur.delib.Vnde† sicut si
ctam dotem non comprehendit l.3.§.hæc uerba.& ibi Doct.
ff.de neg.gest.l.1.§.hoc interdictum.de cisterna.ff.de fonte,
cum concordantib.de quib.per Imo.& Alex.in l.Gallus.§.&
quid si tantum.ff.de lib.& postb.Ita nec dotem præsumptam
comprehendere debet, & prout in terminis hos duos casus
11 æquiparat Alexan.in l.licèt Imper.col.2.de leg.1.ubi† dicit,
quòd statutum loquens de probatione, non habet locum in
iuris præsumptione,& sic in probatione præsumpta eo casu,
quo non haberet locum in ficta. Idem dicerunt Rom.& Ale-
xan.in l.1.C.de test.mil.& Cur.Sen.in consi.78.col.8.Secū
dò facit,quod decidit Bal.in l.1.col.2.C.cond. ob cau. quem
referunt & sequuntur Ias.in cons.50.in fi.vol.1. Paris.consi.
62.col.2.uol.4.Moder.in trac.dot.in ult.par.q.9. ubi dicit,
12 quòd† statutum de lucro dotis, ut uendicet sibi locum, opor
tet,quòd sit uerus casus in statuto comprehensus, & nō præ-
sumptus,per regulam l.si verò.§.de uiro, sol.mat.& ideo di-
13 xit Ias.in citato cons.50.ꝙ† statutum disponens,ꝙ mulier se
cundò nubens possit totam dotem dare & tradere secundo ui
ro,exclusis filiis primi patrimonii, non habebit locum in dote
præsumpta.Idem tenuit Cor.in consi.254.col.3.uolum.2.&
Cur.Iun.in auth.præterea.col.9.C.vn.uir & uxo.Et ideo ex
his apparet,quòd minus rectè loquutus fuit Raph. Cum.in
cons.109.dum,vult,quòd huiusmodi statutum de dote lu-
. cranda locum habeat in dote præsumpta,licèt non in ficta,&
cōtra Cum.facit qđ no. Bar.in d.l.si ubi.in prin.ff.de pac.dū
14 uult, ꝙ † licet hodie ex pacto nudo donationis oriatur actio.
l.si quis argentū.§.pe.C.de don. Illud habet locū in donatio-
ne expressa,& nō tacita.& idem vult Bart.in l.iurisgentiū.§.
quinimmo.ad fi.ff.co.ti.& Ray.& Bal.& Ang.Ī§.sed cū nulla.
eo.tit,& hoc ne cōcurrāt plura specialia,s.ꝙ titulus donatio
nis præsumatur contra l.cum de indebito.ff.de proba.& ꝙ ex
pacto nudo oriatur actio contra regulas iuris, d.l.iurisgen.
§.igitur.& p ea quæ habentur in l.1.C.de dot. promiss. Quæ
ratio militat etiam in terminis huius qōnis: quoniam præsu
mitur titulus contra l.2.§.circa.ff.de doli except. & ꝙ secun-
dus maritus lucretur dotem contra l.2.ff.sol.mat.
15 Sed præmissis non† obstantibus contrariam sententiam
veriorem fore existimamus. Et primò ex iis, quæ in terminis
decidit Bat.in d.sua dispu.col.6.uer.ad primum dico. vbi in
quit,ꝙ bona data primo uiro in dotem per mulierem maio-
rem,si nulli extant liberi ex primo matrimonio, censentur re
petita in sequens in tantum,ꝙ in dictis bonis lucrum dotis cō
seqetur maritus ex beneficio huiusmodi statuti. & Barto.se-
quitur Cur.Iun.in cons.4.in 5.col.
Secundò,ista opi.probatur per glo.& Bald.in l.cum citra.
16 C.de iure dot.ubi dicit Bal.nota hic gl.quæ uult, ꝙ† dotis
constitutio probatur per præsumptionem, & ideo maritus,
qui debet lucrari tertiam partem dotis ex forma statuti, de-
bet etiam partem dotis præsumptæ lucrari,sicut liquidò pro-
batæ,& ista gl.approbata reperitur,ut per Calca. in consi.11.
col.2.& Mars.in rub.C.de proba.nu.63.& Bal.sequitur So
cy.in consi.80.col.fin.uol.4.Idem tenuit Cum.in cons.109.
col.2.ubi inquit,ꝙ si mulier maior,quæ fuit primo loco ma-
ritata dote constituta primo uiro transit ad secunda uota, ꝙ
maritus uigore statuti de lucro dotis lucrabitur partem do-
tis in eo descriptā:quia dos data primo uiro censetur repetita
in secundo matrimonio: quoniam cum ista sit præsumptio,
& non fictio, ita debet habere locum statutum in dicta dote
præsumpta,quemadmodum si expressè data esset, cum præ-
sumptio iuris procedat secundum ueritatem per ea, quæ ha-
bentur in l.fi.ff.quod met. cau. Vnde non refert secunde-
cum,an dos probetur per instrumentum, uel per testes, uel
hanc iuris præsumptionem,cum idem soleat operari tacitū,
quod expressum.l.cū quid.si cer.pet.& Cum. sequitur Cur.
Iun.in consil.4.col.5. ubi dicit hanc uerissimā esse conlusio-
nem,ꝙ in quacunque materia,in qua strictè procedatur, ut
17 est in statutis,dispositum † in casu uero & expresso,habet lo
cum in casu tacito & præsumpto,dato etiam ꝙ essemus in ta
li casu, in quo uerba statutorum non comprehenderent ca-
sum fictū,per elegantem decisionem Raph.Cum.ubi supra,
quem pariter sequuntur Mod.in consue. Burdeg.in titu. de
dote.§.6.D.meus Rui.in cons.224.col.2.uol.1.& in consil.
151.col.1.uol.5. Hanc quoque partem amplectitur Paul.de
Cas.in consi.283 col.2.& fi.& Bal.in 5.statuto.uer.dos.q.1.
& Socy.in citato consi.80.colum.fi.Abb.in consi.46.uolu.1.
Socy.Iun.in consi.129.col.fin.uol.1.& in consi.8.col.1.uol.
2.Paris.in cons.34.in prin.uol.3.licet contrarium in casu suo
teneat,per rationes in eo expressas.D.meus Rui.in cons.61.
uol.3.col.6.& in consi.suprà citato 224.col.2.uol.1.& 151.
col.1.& 2.vol.5.Quæ opi.confirmatur ex no.per Bal.in l.nul
18 la.C.de iur.dot.ubi inquit,quòd † si uxor dixerit uiro suo,
trado uel committo me & mea tibi, & uir dignus sit tanta
dote,præsumitur dos constituta,adeò ꝙ maritus lucratur do
tem ordinatam à statuto, & tamen si uera esset opinio con-
traria,sequeretur, ꝙ in ipsa dote præsumpta non haberet lo-
cum dispositio statutaria loquens de lucro dotis. Quod tamē
falsum est,ut diximus suprà in q.73. similiter sequeretur, ꝙ
maritus etiam non posset lucrari dotem, quando mulier di-
xisset suo viro, Do tibi bona mea,cum ex his uerbis induca-
tur præsumpta dotis constitutio, quod tamen ab omni iure
est alienum, ut per Bald.in d.l. nulla.& alios, quos suprà re
tulimus in q.72. Item nos uidemus, ꝙ quando mulier secun
19 dò nubit nulla † dote constituta, si extant filii ex primo ma
trimonio, maritus etiam lucratur tantum de dote, quantum
habet unus ex filijs primi matrimonij,per not.in l.hac edicta
li.C.de secun.nup.ut per Bar.in d.sua dispu.col.6. uersic.ad
prædicta.& Cum.in cons.109.col.2. & Alexan.in consi.144.
col.2.uol.5.& in consi.122.col.2.uol.7. & D.meum Rui.in
consi.61.col.6.in fi.uolu.3. Quod tamen ueritate careret, si
huiusmodi statutum non haberet locum in dote præsumpta,
prout est (ut diximus)ea, quæ data fuit primo uiro, quæ pari
ter censetur in secundo matrimonio constituta ex dispositio-
ne legis. Non obstant adducta in contrarium. Et in primis,
ꝙ hmōi statutum utique correctorium,& exorbitans locum
sibi non uendicet in dote præsumpta: Quia respondetur, ꝙ
20 † ex suprà citatis authoritatib.clarè liquet,communem opio.
esse in contrarium. Cui non refragantur not.per Alex.in l.li-
cèt Imperator.col.2.de leg.1.& in l.1.post Rom.C.de testa.
mili.ubi non dicitur uera & propria probatio, quæ fit ex præ
21 sumptionib.& coniecturis: quia † respondetur per Dec.in
rub.de prob.col.17.uer.fi.2.conclusio.ꝙ istud procedit in præ
sumpt. quæ in iudicis arbitrio resident: Secus est in præ-
sumpt.à iure approbatis:quia tales ueris probationib.& legiti
22 mis † æquipollent. Vnde dicitur, ꝙ iuris præsumptiones
sunt liquidissimæ probationes.l.si quis locuples.in fin.ff.de
manumis.test.l.dolum.C.de dolo.& istud adeò uerum dicit
23 Dec.† ꝙ etiam si statutum probationem instrumentalem re
quireret, sufficerent præsumptiones iuris, ut notanter dixit
Bal.in l.1.col.6.uer.quæro,quid si statutū. C.de fideic. quē
sequitur idem Dec.in cons.54.col.fi.in prin. Ias.in d.l.1.C.
de test.mil.qui pro ista parte allegat tex.in l.fi.in fi.cū glo.de
24 probat. ubi probatio legis dicitur esse† ueritas. Idem Ias.in
consi.25.col.fin.uolu.1. ubi dicit se alibi in specie non legis-
se.Paris.in consi.80.col.3.uol.1.& in consi.97.col.2.eo.uol.
1.ubi

ubi præſumptio legis operatur tantũ, quantum ueritas. & Bald. etiam ſequitur Bru. in tract. de conſti. in 3. par. in uerbo, probatio. §. 21. & 91. Non obſtant not. per Bald. in l. 1. C. de cond. ob cau. quia reſpondet Socy. in citato conſil. 80. col. fin. quòd Bald. loquitur in dote putatiua, non autem in dote præſumpta, in qua habet locum diſpoſitio ſtatutaria, ſicut in uera, ut per Cut. Ian. & alios ſuprà citatos. Vel & ſecundò
25 reſponderi poteſt quòd dos, de qua nunc † tractamus, eſt uera, licèt probata iuris præſumptione, quoniam licèt actus pro
26 eſt uera dos, ſicut in † ſimili dicimus, ꝙ actus transferendi poſſeſſionem, licèt ſit fictus, tamẽ ipſa poſſeſſio eſt vera. Quod & uoluit Do. meus Ruin. in citato conſil. 61. col. 3. circa fin.
27 ubi pariter inquit, quòd † ſtatututum loquens de dote data habebit locum in hac dote conſtituta à lege: quia licèt conſtitutio dotis ſit ficta: tamen datio dotis eſt uera, & allegat ſimilitudinem, de qua ſuprà per Socy. in d. conſ. 80. Idẽ dixit ipſe Do. meus Ruin. in alleg conſ. 234. colum. 2. uol. 1. & in conſi. 151. col. 2. in prin. uolu. 5. Nec habet obſtare, ꝙ cõcurrerent plura ſpecialia cõtra l. 1. C. de dot. promiſ. quia
28 reſpondetur, ꝙ eo † quo ipſa ſpecialia habẽt origiõẽ à diuerſis fontibus, ideò concurſus admittitur, l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. Nã ꝙ titulus dotis præſumatur, à marito tantum cauſatur, & ꝙ vir lucretur dotẽ, ab oneribus matrimonij: quia ꝓpter onera matrimonij conceditur ipſum lucrum, vt per oẽs in l. ſi donatarius. §. fin. poſt glo. ff. de cõd. ob cau. ita dixit D. meus Ruin. in citato conſ. 151. colum. 2. qui ſubdit hanc reſponſionem magis in ſpecie probari ex not. per Barto. Imol. & Alex. in l. ſi rem aliquam. ff. de acquir. poſ. ubi vult Bartol.
29 quòd ſi † quis rem ſuam conducat ſcienter ab eccleſia, tanquam rem eccleſiæ, quòd uidetur donare, & ꝙ dominium ipſo iure transfertur in eccleſiã, ꝑ l. ſi. C. de ſac. ſan. eccle. & ſic Bar. vult, ꝙ d. l. ſi. quæ loquitur in donatione, lucrũ habeat in
30 † donatione tacita & præſumpta, & tñ cõcurrunt duo ſpecialia: quia donatio præſumitur, & ipſo iure dñium transfertur, quod eſt ſpeciale. l. traditionibus. C. de pact. quod videtur cõtra prædicta, ſed rñdent Imol. & Alex. ꝙ illud eſt ex eo: quia habent originem à diuerſo fonte: quia præſumptio donationis cauſatur à ſcientia & facto conducentis: dominij uerò translatio conceditur fauore eccleſiæ: eadem ergo ratione idẽ concludendum eſt in terminis pñtis quæſtionis, & ita teneas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus non lucratur dotem tacitam conſtitutam à lege, ſi ſtatuto caueatur, quòd vir per mortem vxoris lucretur dotem promiſſam, & nu. 5.*
2 *Verba ſtatuti de lucro dotis debent intelligi propriè, cum huiuſmodi ſtatutum ſit correctorium iuris communis.*
3 *Statutum loquens de dote promiſſa, debet intelligi de dote promiſſa per hominem, non autem de dote tacitè conſtituta à lege.*
4 *Statutum diſponens, quòd mulier intelligatur omnia bona dediſſe in dotem nulla dote conſtituta, locum non habet in muliere quæ tranſiuit ad ſecunda vota nulla facta mentione dotis: ſecus ſi ſtatutum diceret nulla dote expreſsè conſtituta: quia tunc non ſufficeret tacita dotis conſtitutio.*
6 *Lex vbi ponderat factum relinquentis, tunc ſupplementum, quod fit à lege, non venit ſub tali relicto, nec in illo locum habet dicta diſpoſitio: ſecus ſi factum hominis non reſpiceret.*
7 *Relicti appellatione propriè non venit illud, quod ſuppletur.*
8 *Limitatur quæſtio præſens nõ procedere, vbi ſtatutum loqueretur de dote data vel promiſſa.*
9 *Dotis conſtitutio facta à lege dicitur vera dos.*

QVÆSTIO LXXVI.

MARITVS an lucretur dotem tacitè conſtitutam à
1 lege, ſi ſtatuto † caueatur, quòd uir per mortem uxoris lucretur dotem promiſſam. Et concludendo teneas quòd
2 nõ: quia † uerba huiuſmodi ſtatuti debent intelligi propriè, cũ ſit correctorium iuris cõis, ut diximus ſuprà q. 2. Sed dos conſtituta à lege non dicitur uerè promiſſa, ergo tale ſtatutũ non habebit locum in ipſa dote, iuxta not. per Barto. in l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. geſt. & Doc. in l. 1. §. lex. Falcidia. ff. ad leg. Fal. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth.

3 Secundò: quia tale ſtatutum de dote † promiſſa ſe reſtringit ad dotem promiſſam per hominem, ergo non debet habere locum in dote tacitè conſtituta à lege, ut clarè probatur ex dictis per Paul. de Caſtr. in l. ſi mulier diuertit. in fin. ff. ſo.
4 matri. dum uult, quòd † ſtatutum diſponens, quòd mulier intelligatur omnia bona dediſſe in dotem nulla dote conſtituta, locum non habeat in ea, quæ tranſiuit ad ſecunda uota nulla facta mentione dotis: quia ſatis dicitur iſto caſu dos cõſtituta, ex quo cenſetur dos conſtituta prioris matrimonij. & hoc eſt uerum (ſubdit ipſe) niſi ſtatutum diceret, nulla dote expreſsè conſtituta: quia tunc non ſufficeret ipſa dotis conſti
5 tutio tacita. & ſequendo Pau. de Caſtr. quæſtionem † præſentem decidit Do. meus Ruin. in conſil. 61. colu. 5. uolu. 3. Pro cuius confirmatione adducit not. per Bald. in l. 1. circa
6 fina. C. de inoffici. doti. ubi in quæſtione † ibi formata per eum concludit, quòd ubi lex ponderat factum hominis relinquentis, tunc ſupplementum legitimæ, quod fit à lege, & non ab homine non uenit ſub tali relicto, nec in illo locum habet dicta diſpoſitio: Secus ſi factum hominis non re-
7 ſpiceret. & ſubdit, quòd † illud, quod ſuppletur, propriè non uenit appellatione relicti, arg. l. 1. ff. de his quæ in teſt. delen. & l. 1. §. & ſi cum ibi no. ff. de colla. bono. Et ideò cum in terminis huius quæſt. promiſſio expreſſa mulieris factum hominis requirat, meritò ſequitur, quòd diſpoſitio ſupradicti ſtatuti non trahetur ad dotem tacitam conſtitutam à lege, quod & uoluit idem Do. meus Ruin. in conſi. 151. colum. 1. & 2. uolu. 5. Quam concluſionem limitat ipſe Do. meus Ruin. in
8 citato conſil. 61. colu. 6 non procedere, ubi † ſtatutum loqueretur de dote data, uel promiſſa: quia tunc uirtute alterna-
9 tiuæ haberet locum in 1. parte de dote data † quia ipſa dotis conſtitutio facta à lege, dicitur uera dos. Idem dixit ipſe Ruin. in præfato conſi. 151. uol. 5.

SVMMARIVM.

1 *Dos data in primo matrimonio, quod de facto non tenuit, cenſetur etiam data in matrimonio reconualidato, & in ea locum habet ſtatutum de lucro dotis, & nume. 3. quod declara. nume. 4.*
2 *Papa ſi diſpenſat ſuper matrimonio inualido, cenſetur etiam diſpenſaſſe ſuper dote.*

QVÆSTIO LXXVII.

1 QVID ſi matrimonium primum, in quo † dos fuit cõſtituta, de facto non tenuit, & mulier tranſiuit ad aliud matrimonium, & poſtea conualidetur nulla dote conſtituta, an dos data in primo matrimonio cenſeatur etiam data in matrimonio reconualidato, ita quòd ſtatutum loquens de lucro dotis trahatur ad hanc dotem? Tex. eſt in l. ſi ſerua. in prin. ff. de iure dot. qui decidit ꝙ ſic, & ita ibi hoc not. Bar. dicens, nota, ꝙ dos data in primo matrimonio inualido, tacitè intelligitur repetita, ſi poſtea ualidetur, per quem tex. dicit Bal. in auth. ex complexu. C. de inceſt. nup. ꝙ ſi Papa diſpen-
2 ſat ſuper † matrimonio inualido, cenſetur etiam facta diſpenſatio ſuper dote, & in terminis lucri dotis, per d. tex. in d. l. ſi
3 ſerua. Ita uoluit Bar. in diſput. † ſua, mulier habens &c. colu. 6. ubi inquit, ꝙ ſi ex primo matrimonio nulli extant liberi, ꝙ dos data primo cenſetur repetita in ſecundo, adeò ꝙ maritus
4 lucrabitur dotem conceſſam à ſtatuto, etiam ſi † primum matrimonium ſolum de facto tenuit. Secus ſi extarent liberi ex primo matrimonio: quia tunc non lucrabitur vltra, quàm haberet unus ex filiis primi matrimonii, qui minus haberet. Idẽ tenuit Paul. de Caſtr. in conſi. 283. uol. 2. in fin. & Do. meus Ruin. in conſi. 223. col. 3. uol. 1. quod teneremus: quia hodiernis temporibus ſæpiſſimè uidemus quòd contrahuntur matrimonia inualida cum dotibus interuentis, quæ exinde ex diſpenſatione Apoſtolica conualidantur.

SVMMARIVM.

1 *Mulier, quæ primo viro tradit minorem dotem quàm ſecundo, cẽſetur dediſſe tertio viro dotem ſecundi matrimonij, & non primi.*
2 *Vltimus ſtatus attendendus eſt.*
3 *Relatio ad proxima regulariter eſt facienda.*
4 *Si conſuetudo ſalarij præſtandi aſſeſſori non eſt certa, ſed varia, ſi ſimpliciter conducatur, intelligitur in dubio conductus*

cum salario, prædecessoris, qui immediatè eum præcessit.
5 *Princeps si concedat officium vni, & in literis officij dicat, secundùm salarium consuetum. si salarium officij retroactis temporibus fuit varium, intelligitur (secundùm communem opinionem) prout habuit prædecessor.*

QVÆSTIO LXXVIII.

1 OCCVRRIT & aliud. Quid quando primo † viro
fuit tradita minor dos, secundo verò maior, sed tertio
nulla facta fuit constitutio dotis, an censeatur constituta &
repetita tertio marito dos primi matrimonij, an verò secun-
di? Paul. de Castr. in l. in insulam. §. fin. uer. sed quid si. ff. sol.
mat. videtur decidere hanc quæst. dicens, quòd si inter primũ
matrimonium & reconciliationem eiusdem interuenit aliud
matrimonium cum traditione dotis, quòd mulier censetur
dotem datam secundo viro dedisse in tertiò recõciliato, aliàs
censetur primam dotem non exactam in hoc tertio repetisse,
argu. l. dotem. ff. de iure dot. Idem sentit ipse Paul. in l. pen.
§. si uxor. ff. sol. mat. & istam partem sequitur Paris. in consi.
34. uolu. 3. ubi refert Bal. Nouel. asserentem hoc idem in fa-
cto habuisse, & ita consulisse per tex. in d. §. si vxor. & argum.
l. Mela. §. 1. ff. de alimen. & cib. leg. qui eam comprobat, per
2 not. in c. in consultationibus. de iure patro. vbi vltimum † sta-
tum attendere debemus. & etiam, quia relatio ad proxima
3 regulariter est fienda. l. si idem † cum eodem. ff. de iurisdict.
om. iud. Hoc etiam voluit Dom. meus Rui. in consi. 137. col.
3. uol. 4. Quæ opin. confirmatur ex dictis per Iaso. in l. diem
functo col. 4. uersi. si autem conuenendo. ff. de offi. assess. vbi
4 inquit, quòd si consuetudo salarij præstandi † assessori nõ est
certa, sed uaria: quia aliquando vni assessori datum est plus,
aliquando minus: tunc si assessor simpliciter conducatur, in-
telligitur in dubio, quòd assessor debet habere salarium, quod
habuit prædecessor suus, qui immediatè præcessit, ex eo quòd
singulariter decidit Bal. in l. binos. circa fin. C. de aduo. diuers.
5 iudic. vbi quærit, † quid si Princeps concedat officium vni, &
in literis officij dicat, secundùm salarium consuetum: si sala-
rium officij fuit varium retroactis temporibus dicit Bal. quòd illa
verba, secundùm salarium consuetum, intelliguntur in du-
bio, sicut habuit prædecessor suus, per d. l. Mela §. 1. de alim.
& cib. leg. ubi si testator reliquit Titio alimenta, quæ ei testa
tor in vita præstabat, debet attendi prout testator tẽpore mor-
tis erat solitus præstare, adeo quòd si testator in vita uario modo
præstitit, attenditur vltimi præstatio alimentorum. & Bald.
sententiam sequuntur Moder. Vercellen. in d. l. diem functo,
num. 97. ubi asserunt hanc esse communem opin. Et ideo ex
his remanet firma conclusio, quòd tertius maritus lucrabitur
partem dotis, de qua loquitur statutum, quę tradita fuerat se-
cundo viro, vt etiam uoluit Paris. in citato cõsi. 34. in 1. col.
licet in casu suo propter rationes ibi expressas teneat con-
trarium.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauetur, quòd mulier nupta nulla dote constituta censeatur omnia bona dedisse in dotem: Alio quoque disponitur, quòd maritus lucretur dimidiam dotis vxoris præmortuæ: an maritus lucretur dimidiam omnium bonorum, an verò dimidiam dotis data primo viro.*
2 *Tacitum habetur pro expresso.*
3 *Prouisio generalis statuti non debet referri ad casum, in quo erat specialiter prouisum per ius commune.*

QVÆSTIO LXXIX.

STATVTO cauetur, quòd si mulier nubat nulla dote cõ
stituta, censeatur omnia bona sua dedisse in dotem, & alio
disponitur, quòd maritus lucretur dimidiam dotis vxoris pmor-
tuæ. Pone modò, quòd mulier, quæ secundo viro nupta fuit, nul-
lam ei dotem constituit, sed de dote data primo uiro apparet
publico instrumento, quam dotis partem lucrabitur maritus,
an dimidiam omniũ bonorum de quib. in primo statuto, an
1 verò dimidiam dotis † datæ primo viro? Pau. de Ca. in l. si mu-
lier diuertit, colum. fin. ff. solut. mat. dicit se consuluisse, quòd
stante dicto statuto non censetur mulier omnia bona dedisse
in dotẽ, sed tantum dedisse, quę dederat primo uiro: eo quia
non potest dici nulla dos constituta, cum per legis dispositio-
nem fingatur eandem dotem datam primo viro, etiam dedis-
se in sequenti matrimonio. Non enim dicit statutum, nulla
dote expressè constituta: quia tunc militaret virtus statuti,
quòd censeatur omnia bona dedisse in dotem: sed lex muni-
cipalis dicit constituta: quod potest intelligi expressè, uel ta-
citè, uerè, vel fictè. & subdit, quòd ita fuit iudicatum, licet
quidam consuluerint contrarium, & verè ita consuluit Pau.
vt est uidere in consi. suo 284. secundùm antiquam impres-
sionem, nunc in nouis est in consi. 60. volum. 2. ubi in 2. du-
bio concludit, quòd stantibus ipsis statutis maritus lucrabi-
tur dimidiam dotis primo uiro constitutæ, & non dimidiam
omnium bonorum: quia non uidetur uerum, quòd censea-
tur omnia bona fuisse data in dotem virtute talis statuti, mo-
tus etiam hac ratione: quia id ipsum statutum loquitur in
casu, quo nullo modo dos fuit constituta: quæ uerba, cùm
sint multum generalia, debent intelligi generaliter, videli-
cet, quòd per nullum modum fuerit constituta. s. expressè,
2 vel tacitè. Nam tacitum † habetur pro expresso. l. item quia.
ff. de pact. Item, quòd non sit constituta nec per hominem,
nec per legem: quia dispositio legis repræsentat factum l. si
pecuniam. §. 1. uersicu. planè. ff. de condi. ob cau. Item, quia
3 generalis prouisio huius † statuti nõ debet referri ad casum,
in quo erat specialiter prouisum per ius commune. l. sanctio
legum. ff. de pœn. Vnde satis est, quòd dictum statutũ sup-
pleat ius commune in duobus casibus in quibus deficiebat. s.
quando mulier nubens nulla certa dote constituta nullum
aliud matrimonium per prius contraxerit, vel quando con-
traxerat, sed in illo nullam dotem habuit; quibus in casibus
de iure communi non erat prouisum de dote, etsi mulier ha
beret multa bona: quia illa non censebatur dedisse in dotem,
vt per Barto. in sua disputa. mulier habens &c. & Paul. de
Castr. sequitur Dom. meus Ruin. in consil. 223. colum. 1.
volu. 1. & in consil. seq. colum. 2. ac in consi. 61. colum. 4. vo-
lum. 3. & ita teneas in iudicando.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in dote exacta per vxorem, de qua non apparet, nisi per confessionem primò viri factam in testamento, sed contra num. 4. & 9.*
2 *Dos data primo viro censetur data secundo, ita quòd in ea locum habet statutum de lucro dotis.*
3 *Confessio dotis facta per virum in eius vltima voluntate probat, sed contra secundùm communem nume. 5. 6. & 8.*
8 *Testator si quid reliquit pro malè ablato, nisi aliter probetur, quòd fuerit malè ablatum, iudicatur de ipso relicto, vt purò legato.*
10 *Testator si legat dotes vxori suæ, quas asserit esse quantitatis librarum quattuorcentum, per ipsam confessionem non probatur causam esse veram: sed dispositio ipsa operatur de iure legati quantitas ea peti possit.*
11 *L. dotem. ff. de iure dot, non debet extendi ad casus ibi non expressos.*

QVÆSTIO LXXX.

1 QVID si vxor non dedit dotem secundo uiro, sed † tã-
tùm ex testamento primi mariti apparet, quòd eidem
absenti reliquerit ducentos aureos, quos dixit esse dotem vxo
ris: an censeatur ipsos aureos per eam exactos ab hæredibus
primi uiri dedisse in dotem secundo, ita quòd per mortem
ipsius vxoris sine liberis uir ualeat consequi dimidiam partem
dotis beneficio legis municipalis ita disponentis? Prima quidẽ
facie uideretur dicendum, quòd maritus uirtute talis statuti
deberet consequi per mortem vxoris dimidiam partem dicto
rum ducentorum aureorum: quia, vt dicunt Pau. de Castr. in
consi. 283. col. fin. & Socy. in consi. 80. col. fi. uolum. 4. & alij,
de quib. suprà in q. 75. ista est recepta Doct. sententia, quòd
2 † dos data primo uiro censetur data secundo, in tantùm quòd
secundus uir lucratur dotem, quæ data reperitur primo ui-
3 ro. Sed in terminis, de quibus agitur † constat de dote tra-
dita primo uiro per confessionem ipsius primi viri factam in
eius ultima uoluntate; quæ probat, vt not. Petr. & Cyn. in l.
generaliter. in 8. q. C. de non n ume. pecu. ergo &c.
4 Sed, præmissis non obstantibus, † cõtraria sententia de iu-
re uerior uidetur. Quæ probatur ex alio communi Theo-
rica. Docto. quæ habet, quòd quando non apparet, mulierẽ
dedisse

dedisse primo uiro dotem, non præsumitur, quòd mulier de-
derit bona sua in dotem secundo uiro, per l.fin. C. de repud.
& Barto.in dispu.incip.mulier.& supra q.71. Ergo sequitur,
quòd si non præsumitur uxorem dedisse bona secundo uiro,
quòd maritus minimè consequi ualeat beneficium lucri do-
tis dispositum à statuto.

Non obstat, quòd de dote constet per confessionem primi
5 mariti factam in eius testamento, quæ probat: quia † respon-
detur, quòd licet Petr. & Cyn. ubi suprà senserint, quòd
confessio facta in ultima uoluntate inducat probationem: ta-
men contrarium tenuit Iacob. de Beluis. in authen. de intest.
à morien. præst. Pro quo secundùm Barto. in l. cum quis
decedens. §. codicillis. de leg. 3. uidetur esse casus in d. auth.
& in d. §. codicillis. ubi confessio talis non inducit probatio-
nem, nisi fuerit iurata. Vlterius secundùm Barto. si uera esset
ipsa opi. Petr. & Cyn. sequeretur, quòd posset testator priua-
re filium legitima, confitendo se alij debere, si ad probatio-
nem sufficeret, & sic apperiretur uia malitijs, quod utiq;
6 † fieri non debet. c. sedes. in prin. de rescr. Præterea si talis sen
tentia admitteretur, omnes leges loquentes, quòd ex illa
confessione inducatur fideicommissum, malè dicerent: cum
demum inducatur ad ipsum fideicommissum, quando de de-
bito non appareat. Sed attenta opinione Petr. & Cyn. semper
de debito constaret: ergo non induceretur fideicommissum,
quod ab omni iure alienum est, ut est tex. in l. Lucius. §. quis-
quis. el 2. de leg. 2. l. Lucius. §. 1. de leg. 3. l. Aurelius. §. fi. ff. de
liber. lega. Idem etiam fatetur Alex. in consi. 153. col. fi. vol. 2.
ubi attestantur hanc esse communem opinionem. Quam etiā
magis communem dicit Alex. in consil. 64. col. pen. & ab illa
non esse recedendum. Cui sententiæ pariter adhæret Corn. in
consi. 145. col. 3. uol. 1. Soc. consi. 254. col. 1. Bath. consil. 54.
col. 2. uolu. 2. Bertr. in consi. 21. 1. col. 1. uol. 2.

Pro cuius confirmatione faciunt not. per Bart. in l. 1. in 7.
col. uers. tertiò. quæro. C. de sacr. san. eccl. ubi in fine illius quæ
7 stionis uoluit, quòd quādo † testator reliquit quid alicui pro
malè ablato, nisi aliter probetur, q fuerit ablatum, iudicatur
de eo, ut de puro legato. Quod & uoluit idem Barto. in l. qui
uxori. ff. de au. & arg. leg. ubi inquit, quòd de ipso poterit de-
duci falcidia, si ipsa immineat. Hoc idem sensit Bal. in repe.
d. l. pen. col. pen. in uers. super 9. q.

8 Et in specie in dote, quòd talis † confessio facta per mari-
tum in testamento non probet dotem datam, uoluit Barto. in
d. l. qui uxori. & in l. Lucius. §. maritus. ad Treb. Bald. in con-
si. 467. uolu. 3. repetito in consi. 381. in 5. par. & in consi. 14.
circa. fin. uol. 2. Pau. de Cast. in consi. 129. secundùm antiquā
impressionem. Alex. in consi. 43. col. 2. uol. 1. Socyn. in citato
consi. 294. col. 2. in prin.

9 Sed propriùs accedēdo ad terminos huius † quæstionis de
lucro dotis, ita decidit Alex. in consi. 122. col. 1. uo. 7. ubi ex
pressè dicit, quòd iure non cauetur, quòd ea quæ legauit pri-
mus uir suæ uxori, si ipsa transeat ad secunda uota, q censea
tur promisisse in dotem: cum communis sit opinio, quòd,
10 ubi † simpliciter in testamento uir dicit se legare dotes mulie
ri, quas asserit esse quantitatis quatuor centum librarum,
non probetur per dictam confessionem causam illam esse ue
ram, sed solùm operatur illa dispositio, ut iure legati quanti-
tas ipsa peti possit: & ideo quòd statutum de lucro dotis,
quod est contra ius commune, non potest extendi ad casum
præsentis quæstionis: cum in dubio huiusmodi statutum
restringendum ueniat, ut minus lædatur dispositio iuris com
11 munis, quam † sit possibile. l. 2. C. de noxal. c. cum dile-
ctus. de consue. Item, quia l. dotem. ff. de iure dot. quæ lo-
quitur, quando dos fuit data primo uiro, & quæ exorbitat
à regula iuris communis, ut est gloss. in l. mulier. ff. de iu-
re dot. non debet extendi ad alios casus ibi non expressos. l.
si uerò. §. de uiro. ff. solu. mat. & sic ad casum, in quo non ap-
paret de dote data.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier per transitum ad secunda vota censetur dedisse in dotem secundo viro nomen debitoris hæredum primi viri: ita quòd in eo habebit locum statutum de lucro dotis, sed contra nu. 10.*

2 *Mulier, quæ transit ad secunda vota, in dubio videtur se nupsisse cum dote data primo viro, quod declara vt num. 11. & 12.*

3 *Mulier sicut quando dat expressè nomen debitoris in dotem, transfert in maritum ipso iure, & sine cessione, actionem personalem contra hæredes viri: Ita etiam quando non dat expressè ipsum nomen debitoris in dotem, sed tacitè.*

4 *Nomina debitorum mulieris non censentur data in dotem, nisi interueniat cessio actionum: quia ipsa nomina non traduntur, sed ceduntur.*

5 *Mulier si dedit marito mandatum ad agendum contra hæredes primi viri, & exigendum quascunque quantitates pecuniæ, & res sibi debitas: per hoc non dicitur cessisse actiones, sed mandasse.*

6 *Aliud est mandare, & aliud est cedere.*

7 *Marito si promisit uxor dotem florenorum trecentum ei promissam per fratres, eidem viro non competit actio aduersus fratres debitores mulieris, cum non fuerit ei cessa actio.*

8 *Actio regulariter non transfertur de vno in alium sine cessione.*

9 *Cessio ita se habet circa incorporalia, sicut traditio in corporalibus.*

13 *Declaratio ad l. 2. C. de actio. & oblig.*

QVÆSTIO LXXXI.

1 DVBITATVR, An mulier † per transitum ad se-
cunda vota censeatur dedisse in dotē secūdo uiro nomē
debitoris hæredum primi uiri, ita q interueniente ipsius mulieris
morte, possit idē uir agere contra dictos hæredes, & consequi
2 lucrū dotis cōsistentis in eo nomine debitoris. Et uidetur † decē-
dum q sic: quia mulier, quæ transit ad secunda uota, in du-
bio uidetur se nupsisse cum dote data primo uiro, licet aliter
non appareat de alia promissione. l. pe. §. si uxor. ubi not. ff.
sol. mat. l. Diuus. ff. de iure dot. Barto. in dispu. incip. mulier.

Secundò, quòd dictum nomen debitoris censeatur in do-
tem datum, uoluit Do. meus Ruin. in consi. 53. colu. pen. &
3 fin. uol. 2. ubi dicit, quòd sicut mulier, quando † dat expressè
in dotem nomen debitoris, in maritum transfertur ipso iu-
re, & sine cessione, actio personalis contra hæredes primi ma
riti. l. 2. C. de actio. & obliga. ita etiam quando non constat,
quòd dictum nomen debitoris sit datum secundo marito in
dotem: quia tacitè intelligitur datum, ex quo dos non erat
adhuc exacta, ut præsupponere uidetur Paul. de Castr. in l. in
insulam. §. fi. ff. sol. mat. dum respondet ad l. plerique. ff. de ri-
tu nupt. & in maritum fuit actio personalis translata quem-
admodum in casu præcedenti.

Verùm his non obstantibus in cōtrarium emicat ueritas:
quod probatur primò ex not. per Bal. in c. 1. §. si an mari. suc-
4 ce. uxo. ubi tradit, quòd nomina debitorum † mulieris non ui
dentur data in dotem, nisi interueniat cessio actionum: quia
ipsa nomina non traduntur, sed ceduntur, ut not. in l. fin. in
prin. de dona. & in d. l. 2. C. de actio. & obligat. & Bald. sequi-
tur Alex. in consi. 122. colum. 2. uolum. 7. ubi plus dicit, q
5 etiam si mulier dedisset mandatum secundo † uiro ad agen-
dum contra hæredes primi uiri, & exigendum quascunque
quantitates pecuniæ, & res sibi debitas quacunque ratione,
uel causa, q per hoc non dicitur cessisse actiones, sed man-
6 dasse, & aliud † est mandare, & aliud cedere, ut not. gloss. &
Doct. in l. 1. C. de actio. & obliga. Bald. etiam sequitur Curt.
Iun. in auth. præterea. nu. 13. in fin. C. vn. uir. & uxo. Idem te-
nuit Coro. in consi. 127. col. 2. uers. & insuper. uolu. 4. ubi di-
7 cit, quòd † si marito promisit uxor dotem florenorum tercen
tum ei promissam per fratres, quòd eidem uiro non competit
actio aduersus fratres debitores mulieris, cum non appareat,
8 q eidem † fuerit cessa actio per uxorem, quæ regulariter de
uno in alium sine cessione non transfertur. l. possessio. §. & si
possessio. ff. de acqui. poss. prout enim non transit dominium
sine traditione possessionis. l. traditionibus. C. de pact. ita nec
9 actio sine † cessione, cum ita se habeat cessio circa incorpora-
lia, prout traditio circa corporalia, ut not. glo. in l. fi. C. quan.
fisc. uel priua. Bar. in l. non quocunque. §. Caium. de leg. 1. &
10 ita in facto in terminis huius † quæstionis (q non intelligatur
datū secūdo marito in dotem nomen debitoris primi uiri) di-
cit se obtinuisse Bald. Nouel. in tract. dot. in 6. par. specia. 72.
quē sequitur Curt. Sen. in consi. 78. in addit. ipsius consilii.
11 Non obstant, quæ † pro altera parte adducta fuerunt. & in
primis, quòd mulier transeundo ad secunda uota censetur
se nupsisse cum dote data primo uiro, & sic q censeatur de-
disse in dotem nomen debitoris: quia respondetur secundùm

Bal. Nouel. ubi supra, ꝙ licet uera sit illa conclusio, ꝙ uidea-
tur mulier in dubio se nupsisse cum eadem dote, tamen talis
tacitus actus non debet magis operari, quàm expressus, arg. l.
qui ad certum. ff. loca. quia etiam si expressè se nupsisset cum
eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non insurgit,
ꝙ uideatur mulierem dedisse in dotem nomen debitoris, sci-
licet primi uiri, siue eius hæredum, sed ipsa uidetur promisis-
se soluere dotem, nec tunc liberaretur cedendo actionem sō
tra illos hæredes: quia aliud pro alio inuito creditore solui nō
potest. l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet.
12 Præterea secundùm † eum, dato sine præiudicio ueritatis,
ꝙ nubendo secundo uiro non aliter facta mentione dotis, in
telligatur tacitè in dubio dedisse nomen debitoris. s. primi ui-
ri in dotem: tamen talis tacitus actus non debet aliam opera
ri specialitatem, quòd censeatur cessa actio iuris ministerio,
per ea quæ habentur in l. 1. C. de dot. promis. & in l. cū post.
§. gener. ff. de iure dot.

Non obstat secundò authoritas D. mei Rui. in citato cōs.
53. quia contra eum tenent Alex. Bald. Nouel. & Cur. Sen.
nec uidetur uerum, quòd in secundum maritum intelliga-
tur translata actio personalis contra hæredes primi uiri, sicut
quando expressè datum esset nomen debitoris in dotem, per
l. 2. C. de act. & obligat. quia secundùm Bald. Nouel. in loco
13 suprà citato, dispositio illius legis † procedit, & locum habet,
quando assignatio nominis debitoris facta fuisset expressè: se
cus si resultaret per modum tacitum, ut in casu huius quæ-
stionis: & ideo ex his concluditur, quòd cum ipsum nomen
debitoris hæredum primi uiri non fuerit datum in dotem se-
cundo uiro, sed pecunia exigenda, quòd idem uir non po-
terit agere contra dictos debitores, & per consequens non lu-
crabitur dotem ex ui statuti consistentem in nomine ipso-
rum debitorum.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis locum habet, siue vxor decesserit ab intestato, siue cum testamento, & num. 10.*
2 *Quarta, quæ debetur ex dispositione authen. præterea. C. vnde vir & vxor. marito inopi præmoriente vxore locuplete, locum habet (secundùm communem) tàm condito testamento, quàm ab intestato.*
3 *Lucrum dotis datur à lege municipali viro propter onera matrimonij.*
4 *Statuto si caueatur, quòd vxore præmoriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, vel eam habeant, mater non poterit in præiudicium filiorum testari de dote.*
5 *Statuto Vercellarum esse disponatur, quòd vxore præmoriente sine liberis, dimidiam dotis habeant eius agnati, alia verò cedat lucro mariti: tamen vxor non poterit instituere maritū in omnibus suis bonis in præiudicium agnatorum.*
6 *Ius mihi quæsitum ex dispositione statuti, vel legis, non potest per te mihi auferri.*
7 *Statutorum natura est ligare subditos ad ipsorum obseruantiam.*
8 *Dos quando retinetur ex pacto, vel conuentione de lucrando, etiam extantibus liberis, de ea mulier non potest testari.*
9 *Statutum de lucro dotis tanquam exorbitans, & contra ius commune strictè debet intelligi, cum auferat vxori liberam testandi facultatem.*
11 *Maritus in lucro dotis non potest per uxorem grauari.*
12 *Quarta vbi vni debetur siue ex dispositione legis, aut statuti, vel consuetudinis non potest ab eo auferri.*
13 *Lucrum dotis non dicitur esse de hæreditate mulieris, sed tanquam æs alienum.*

Q V Æ S T I O L X X X I I.

1 QVERITVR, An statutum, ꝙ uir lucretur † dotē
vxore præmoriente sine liberis, locū habeat, siue uxor
decesserit ab intestato, siue cū testamēto, in quo aliū præter-
quā maritū instituerit. Et quia in hoc nō reperio doctores dis
cordātes, Ideo concludēter loquēdo teneas ꝙ sic. Primò p tex.
2 in auth. præterea. C. unde vir † & vxor, iunctis ibi not. per Scri
ben. ubi illa quarta, quæ debetur ex dispositione illius authē.
marito inopi præmoriente uxore locuplete, locum habet tam
condito testamento, quàm ab intestato, & sic contra uolun-
tatem ipsius uxoris, & istam esse communem opi. testantur
Corn. in cons. 4. colum. 2. & 3. uolum. 4. & Socy. in cōs. 121.
col. 4. in prin. uol. 4. Ergo similiter lucrum dotis, quod ex di-
spositione huiusmodi statuti defertur marito, debet habere
locum siue ab intestato decesserit ipsa uxor, siue cum testa-
3 mento. Quod & suadetur ratione: Nam tale lucrum, † ut di-
ximus suprà q. 4. datur a lege uiro propter onera matrimo-
nij. quæ tamen ita militat, quando uxor decedit cum testamen
to, quàm etiam quando ab intestato, ergo eadem debet esse
iuris dispositio, arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil.
4 Secundò facit, quod not. Paul. de † Castr. in l. si cum do-
tem. in fi. ff. sol. mat. ubi dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ uxore præ-
moriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, uel eam habeant
quòd eo casu in præiudicium liberorum non poterit testari.
Vtique igitur dicendum est idem in terminis huius statuti,
in quo disponitur, ꝙ maritus lucretur dotem: & per hāc de-
cisionem Paul. dixerunt Moder. Vercellen. in l. fin. nu. 99. C.
5 de pact. ꝙ stante † statuto Vercellarum, quòd uxore præmo
riente sine liberis dimidiam dotis habeant agnati eiusdem
mulieris, alia uerò cedat lucro mariti, quòd uxor non pote-
rit instituere eius uirum in omnibus suis bonis in præiudi-
cium agnatorum, quibus per statutum prouisum erat: quia
6 ius mihi quæsitum ex † dispositione statuti, uel legis, nō po
test per te mihi auferri. l. si constante. cum ibi not. per Bald.
7 C. de dona. ante nup. tradit Are. in consi. 78. col. pen. & † quia
de natura statutorum est ligare subditos ad ipsorum obseruā
tiam. cap. ut animarum. de consti. lib. 6. cum aliis, de quibus
per Alex. in cons. 101. uol. 3. dicentes ipsi Moder. idem esse, si
ex pacto, uel ex conuentione speciali dos, uel eius dimidia
alteri in certis casibus esset promissa, aut debita: quia simili
casu non posset mulier de ipsa dote, uel eius parte testari, per
not. per Bald. in l. pro hæredit. col. 3. uers. & ad euidentiam.
8 C. de hæred. actio. ubi quando † dos retinetur ex pacto de lu-
crando, etiam extantibus liberis, mulier non potest de do-
te testari: quia ea ui contractus est ad alium applicata, arg.
l. eum maritus. §. fin. ff. de pact. dot. l. si ante. C. de dona.
ante nup. & ex his quæ tradit Aquen. in d. l. post dotem. col.
5. uer. sed cogitabam. ff. sol. mat.

Tertiò probatur ista conclusio ex not. per Paris. in consil.
34. col. 2. uol. 3. & in consi. 127. col. 3. in princ. uolu. 1. dum
9 dicit, quòd † tale statutum de lucro dotis tanquam exorbi-
tans, & contra ius commune strictè debet intelligi, cum aufe-
rat uxori liberam facultatem disponendi de bonis suis. Idem
uoluit Socy. in consi. 127. col. 5. uol. 1.
10 Quartò expressius in † terminis huius quæstionis hoc vo
luit Pau. de Cast. in l. si cum dotem. in pen. col. in fi. ff. sol. ma
tri. & in consil. 82. uol. 1. Cuma. in consi. 48. col. 2. Fulgos. cō
si. 303. col. 2. Dec. consi. 386. col. 3. Ias. in consi 127. col. 2. &
3. uol. 1. Do. meus Rui. in consi. 8. col. 3. uol. 2. ubi inquit, ꝙ
11 † maritus dicto lucro priuari non potest nec in eo grauari se
cundùm Bald. in d. l. pro hæreditarijs. & in l. quod scims. C.
de bo. quæ lib. quia non uenit maritus ad hoc lucrum ex iu-
dicio uxoris expresso, uel tacito, sed ex prouisione statuti, &
contra uoluntatem uxoris, & sic ea inuita: Ideo non potest
in illo per uxorem grauamen imponi. l. sed si sic. §. 1. de lega.
3. l. fin. in princ. ff. ad leg. Falc. declarat notanter Bar. in l. cum
filio. in 1. & seq. opposit. de leg. 1. Quæ opinio etiam compro
12 batur. Nam ubi aliqua † quarta alicui debetur ex dispositio
ne legis, statuti, aut consuetudinis, nō potest ipsa ab eo pro-
hiberi: quia debetur ratione iurisdictionis, cui subest defun-
ctus. Vnde non potest disponere contra statutum, legem, uel
consuetudinem. c. requisisti. de testa. l. nemo pōt. de lega. 1. c.
officij. c. Raynoutius. eo. ut. de testa. per quem tex. tradit Bald.
in l. filium quem habentem. in 9. q. C. fami. ercisc. testatorem
nullo modo posse prohibere quartam alicui debitam ex dispo
sitione statuti, uel consuetudinis.

Postremò facit, quia, ut dicitur infrà q. 90. post Alex. in l.
13 cum uir. ff. ad leg. Falci. huiusmodi lucrum † non dicitur esse
de hæreditate mulieris, sed tanquam æs alienum. de quo quis
testari non potest.

Vltimò, si uerum esset, ꝙ mulier posset de lucro dotis testa
ri, inepta redderetur dubitatio scribentium, de qua per Soc.
in consi. 114. uol. 1. & Paris. in consi. 127. col. 2. uolu. 1. dum
quærunt, an maritus, qui præstitit consensum uxori disponen
di de dote, per cuius consensum censetur renunciasse lucro
dotis, possit reuocare talem consensum: quia si potuisset si-
ne eius uelle testari, ad quid opus fuisset quærere, usquid ab

eo

eo possit reuocari consensus præstitus? Certè esset extrà pro-
positum. Igitur teneas, quod de lucro dotis, de quo in huiusmo
di statuto, vxor testari non possit in præiudicium mariti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ciuitatis de lucro dotis locum non habet in dotibus datis per Principem eius filiabus matrimonio copulatis in ipsa ciuitate. Quod limita ut nu. 13.*
2 *Par in parem, vel superiorem non habet imperium.*
3 *Princeps solutus est legibus ab alio conditis.*
4 *Subditi non possunt facere legem in præiudicium superioris, qui eorum non tantum est creditor, sed & dominus.*
5 *Statuta inferiorum non limitant iurisdictionem superioris.*
6 *Superior secundùm communem non potest ligari à suo inferiore, minusque incidere in statutum sui inferioris.*
7 *Iudex maior testificans falsum coram minore, non potest ab eo puniri, quando ille maior haberet iurisdictionem in minorem.*
8 *Consuetudo populi vires suas non trahit, ut liget superiorem, dato, quòd consensus Principis interuenisset ad inducendam ipsam consuetudinem.*
9 *Consuetudo permittens consanguineo venditoris retrahere rē ab emptore, locum non habet in Rege emente.*
10 *Statutum Ferrariæ excludens fœminas propter masculos locū non habet in hæreditatibus Illustrissimorum Ducum Ferrariæ, & si bona sita essent in territorio Ferrariensi.*
11 *Quod amplia etiam si ipsi Illustrissimi essent ciues Ferrariæ.*
12 *Statuta inferiorum excludentia fœminas propter masculos nō habent locum in filiabus, & sororibus dominorum & principum.*
14 *Imperator licet sit supra statuta locorum: tamen si Imperatori aliquid relictum est, locum habet ius municipale, si testamentum sumit robur à lege municipali, & ex eo is vult iuuari.*

QVÆSTIO LXXXIII.

1 STATVTVM conditum à ciuitate, & disponens† de
lucro dotis, an locum habeat in dotibus datis per Princi-
pem eius filiabus, uel sororibus matrimonio copulatis in ip-
sa ciuitate? Et teneas partem negatiuam. Primò per tex. in l.
2 nam & magistratus. ff. de arbitr. ubi par † in parem, uel supe-
riorem non habet imperium. & per tex. in l. Princeps. iuncta
3 glo. ff. de legi. ubi Princeps solutus † est legib. ab alio condi-
tis. Quod & traduut Bal. & Alex. in l. debitorum. C. de pact.
4 ubi dicunt, † quod subditi non possunt facere legem in præiudi-
cium superioris, qui eorum non tantum est creditor, sed &
dominus: Sed in eorum præiudicium sic. Secundo confirmatu-
tur hæc opinio ex dictis per Bal. in auth. sed nouo iure. col. 3.
C. de ser. fug. quem sequitur Bru. in consi. 20. vol. 2. ubi in-
5 quit, quod statuta inferiorū non limitant † iurisdictionē superio
ris, arg. l. 2. C. de sportul. & l. 2. C. de constit. pecun. quia non
possunt imponere legē superiori, arg. c. uenientes. de iureiu.
Tertiò comprobatur ista sententia per communem Doct.
6 opin. in c. 1. de raptor. ubi uolunt, quod † superior non potest li
gari à suo inferiore, minusque quod possit incidere in ipsius in
ferioris statutum, cum inferior regulariter non iudicet supe
riorem, per c. cum inferior. de maior. & obed. Item licet statu
tum habeat uim canonis, tamen est lex inferioris, qui sicut
non potest oretenus superiorem suum ligare, ita nec per le-
gem suam. Pro quo facit, quod uoluit Abb. in c. dilecto. col.
ii. uersi. an autem. de testi. quem refert & sequitur Fel. in d. c.
7 cum inferior. col. 1. ubi dicit, quod † maior iudex testificans fal-
sum coram minore, non potest ab eo puniri, quando ille ma-
ior haberet iurisdictionem in minorem.
Quartò fortificatur ista conclusio ex ijs, quæ scribit Roch.
de Cur. in repet. c. fi. in 9. q. princ. post glo. ibi, de consue. ubi
8 consuetudo populi uires suas non trahit, ut † liget superiorē,
etiam quod Principis consensus interuenisset ad inducendam ta
lem consuetudinem: quia superior non ligatur consuetudine
inferioris, quod dictum sequitur Tiraquel. in loco proximè
allegato.
Quintò facit, quod uoluit Tiraqu. in trac. de retract. char.
9 295. nu. 38. ubi inquit, quod consuetudo, † quæ permittit con-
sanguineo uenditoris retrahere rem ab emptore, non habet
locum in Rege emente, qui non ligatur statutis uel consue-
tudinibus subditorum.
Vltimò corroboratur hæc pars ex ijs, quæ tradit Car. Flo.
in consi. 2. quem sequitur Fely. in c. 1. col. 1. versic. quarta de-
claratio. de constitu. & Brun. in dicto consi. 20. colum. 2. vbi
10 concludit, quòd † statutum ciuitatis Ferrariæ, sub rubric. de
success. ab intesta. excludens fœminas propter masculos non
habet locum in hæreditatibus Illustrissimorum Ducū Ferra-
riæ, & si bona sita essent in territorio Ferrariensi: quia statuta
inferiorum non ligant superiorem. l. 3. in princip. ff. de alien.
11 iudi. mutan. cau. fac. Quod † ampliatur etiam secundùm eū
procedere, dato quòd ipsi illustrissi. Principes essent ciues eius-
dem ciuitatis: quia non eo minus sunt superiores, & dignitas
eorum quò ad omnia facit eos superiores, & cum eo concor-
dat Bru. in tract. exclu. fœmi. in 6. artic. princip. in 1. memb.
12 q. 7. ubi decidit, quòd statuta † excludentia fœminas propter
masculos non habent locum in filiabus & sororibus domino-
rum & principum: quia ipsæ non excludentur à successione
bonorum ipsorum Principum, quæ sita sunt in territorio sta-
tuentium, & in quibus poterant de iure communi succede-
re: quia potestas inferiorum nō extenditur à superiores, prout
etiam tradit Dom. meus Ruin. in consi. 83. colum. fin. volum.
5. & ideo ex ijs rationibus & authoritatibus concludendum
fore puto, quòd statutum de lucro dotis nō liget Principem,
vt mortuis filiabus vel sororibus siue liberis non possit repe-
tere dotes datas, uel retinere promissas.
13 Quod tamen † intelligendum arbitramur, nisi ipse Prin-
ceps vti vellet beneficio istius statuti, & ex eo consequi commo-
dum: quia tunc ligaretur dicto statuto. ita dixit Bald. in l. &
14 in legatis. C. ad l. Falcid. vbi voluit, quòd licet † Imperator sit
supra statuta locorum: tamen si Imperatori aliquid est reli-
ctum, habet locum ius municipale, si testamentum sumit ro-
bur à lege municipali, & ex eo vult posse iuuari. & Bald. se-
quitur Bru. in dicto tract. exclus. fœmi. in loco, de quo suprà.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in principe, & sic in eius conditore.*
2 *Persona loquentis non includitur in generali sermone.*
3 *Rex si statuat, quòd homicidæ omnes sint in banno, tale statutum locum non habebit in ipso Rege homicida.*
4 *Episcopus excommunicans furtum facientes, si furtum ipse committit, talis excommunicatio eum non afficit: quia quis non potest sibi præcipere, vel vetare.*
5 *Sententia hominis sicut locum non habet in proferente: ita nec sententia statuti in promulgante.*
6 *Statutum si fecit ciuitas, quòd nulla persona, vel uniuersitas possit vendere frumentum forensibus sub certa pœna: si ipsa ciuitas vendit, secundum communem, non habet locum pœna statuti.*
7 *Venditio facta per dominum, non seruata forma constitutionis per eum editæ valet.*
8 *Episcopus, qui fecit synodalem constitutionem, quòd clerici ludentes ad aleam sint excommunicati, non efficitur excommunicatus eò inuito, si ludit cum clerico, secus si vult.*
9 *Leges inferiorum etsi in Imperatore locum non habeant: tamē fallit, si Imperator ipsis vti velit.*

QVÆSTIO LXXXIIII.

1 AN statutum Principis de lucro † dotis locum habeat in
ipso Principe, & sic in eius conditore? Videtur dicendū
2 quòd non: quia in generali sermone non includitur † perso-
na loquentis. l. 1. ubi no. ff. de serui. l. inquilino, & ibi per Cy.
C. de soluto.
Secundò facit, quod voluit Bald. in cap. cùm in iure. colu.
3 1. de elect. ubi si Rex statuit, quòd homicidæ † omnes sint in
banno, tale statutum non habebit locum in ipso Rege homi-
cida: quia non videtur loqui contra se. l. si peculium. §. sicut.
ff. de pecul. leg. alibi dicit idem Bald. in l. 1. §. similiq; modo.
4 C. de lati. liber. tollen. quòd si episcopus † excommunicat fa-
cientes furtum, & ipse faciat, quòd homini excommunicatio
non afficiet eum: quia non potest quis sibi præcipere, vel veta-
5 re. l. pen. ff. de arbit. & quia † sicut sententia hominis non ha-
bet locum in proferente: ita nec sententia statuti in promul-
gante. Idem voluit Bald. in authen. quibuscunque. in fin. C.
de sacr. sanct. eccle. in c. 1. §. ad hæc. ubi etiam Afflit. de pace iu-
ra. firman. Hinc dixit idem Bald. in ca. cum omnes. colum. 9.
versic.

6 uers. sed ecce, de constitu. † q. si ciuitas fecit statutum, q nul-
la persona, vel uniuersitas possit vendere frumentum foren-
sibus sub certa pœna, si ipsa ciuitas vendidit, non habet locũ
in ea pœna statuti, sed bene obligantur particulares personæ,
vel uniuersitates, quæ sunt sub ciuitate, & hanc partem com-
munem esse fatentur Alex. in l. 1. in prin. quod quisque iur. &
D. meus Ruin. in consi. 83. col. fi. uol. 5. Pro qua quidem opi.
facit, quod uoluit Ro. in consi. 444. in ult. dubio, dicens quòd
uenditio facta per dominum Plumbini non seruata forma
7 † constitutionis per eum editæ ualet: quia ipsa constitutio cẽ-
setur imponere necessitatem eius solennitatis obseruandæ
subditis, non autem ipsi statuenti, & sic ex his uideretur, q
huiusmodi statutum non habeat locum in eius conditore.

Limita tamen hanc conclusionem non procedere, si Prin-
ceps vult ligari dicto statuto, ut probatur ex ijs, quæ uoluit
Paul. de Cast. in l. digna uox. in fi. C. de legi. ubi dixit post Io.
8 And. q si † episcopus fecit constitutionem synodalem, q cle-
rici ludentes ad aleam sint excommunicati: si ipse ludat cum
alio clerico non efficitur excommunicatus: quia nemo inui-
tus ligatur lege sua, secus quando vult: quia tunc ligatur per
glo. ibi, quæ dicit, q Princeps ligatur legibus, quando uult, &
sic sponte, alias secus. Idem probatur ex not. per Bal. in l. 4. ff.
ad l. Falc. quem sequitur Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art.
9 principali in 1. memb. in 7. q. ubi uoluit q † licet in Impera-
tore non habeant locum leges inferiorum: tamen id est uerũ,
nisi Imperator uelit uti ipsis legibus: quia tunc potest se iu-
uare ex illis: Ergo ille concludendum uenit in terminis huius
quæst. quòd si Princeps vult uti beneficio ipsius statuti de lu-
cro dotis, quòd ligatus ipsa lege.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Principis de lucro dotis locum habet in castris, & terris vasallorum, si castra, vel terræ carent proprijs statutis, & nu. 7. vbi de decreto Montisferrati.*

2 *Prouincia aucta accessoriè regno, ita quòd sit unum regnum cum primo, secundùm communem, regulatur secundùm leges ipsius regni, & eisdem regulis & priuilegijs est gubernanda.*

3 *Statutum ciuitatis extenditur ad castra sibi subiecta, si non habent consuetudinem, vel legem specialem, & nu. 4.*

5 *Ciuitas, vel castrum quamuis separentur à regno, tamen si exinde fiant noua leges per superiorem, ligantur dictis nouis legibus, si Rex in eis retinet directum ius, ut quia infeudauit.*

6 *Banniti superiorum sunt etiam banniti in terris subditorum quamuis habeant merum & mixtum imperium.*

8 *Dominium directum habens, dicitur habere directum ius.*

9 *Decreta Illustrissimi Marchionis Montisferrati excludentia certas fœminas à successionibus extantibus masculis in eis nominatis, vendicant sibi locum in terris vasallorum, si non habent statutum speciale.*

QVÆSTIO LXXXV.

1 DECRETVM Principis de lucro dotis, an locũ † ha
beat in terris vasallorum? Omissa uerborum prolixitate
inimica sapientibus, ut tradit Aret. in consi. 11. col. 2. & quæ
solet apponi ornatus causa, ut etiam per eundem Aret. in cõ
si. 6. in prin. concludendum arbitramur q sic, castra, oppida,
& uillæ uasallorum carent proprijs statutis. Et primò, per tex.
iuncta gl. in c. cum olim. in uerbo, Anglicanæ, de consuetu.
ubi ecclesiæ inferiores debent regi & gubernari secundũ con-
suetudinem, & ius ecclesiæ metropolitanæ superioris. Idem
uult textus in c. de his. 12. dist.

Secundò, per doctrinam Bar. ab omnibus recepta in l. si cõ
2 uenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. ubi prouincia † augmentata
accessoriè comitatui, uel regno, ita q sit vnum regnum cum
primo, vel unus comitatus, & eisdem legibus & priuilegijs est
gubernanda, quibus regnum & comitatus. & Bar. sequuntur
Rom. in consi. 218. col. 2. Alex. in consi. 114. col. fi. uol. 4. du-
plicato in consi. 47. uol. 6. Barb. in c. translato. in 7. col. de con
sti. Ias. in §. in personam. in 4. col. insti. de actio. Calcan. in cõ-
sil. 2. col. 29. uersi. ad unum tantum est aduertendum. Affl.
in c. 1. §. & si clericus. col. 10. in prin. de capitu. Corra. Ripa in
3. par. Respon. 21. & Cur. Sen. in consi. 56. colũ. 6. ubi firmat
hanc esse communem opin.

Tertiò facit, quod not. Bart. in l. 1. q. 36. C. quæ sit long.
3 consuetu. inquit, quòd statutum † ciuitatis extenditur ad ca-
stra sibi subiecta, si ea non habent consuetudinem, uel legem
specialem, per l. qui ex uico. ff. ad municip. secus si ipsa castra
specialem legem, uel consuetudinem haberent: quia tunc ea
seruanda forent. Idem voluit Alexand. in citato consil. 114.
colum. fin. Roma. consi. 141. colum. 2. Paul. de Castr. in consi.
208. colum. pen. secundùm impressionem antiquam, & in cõ
4 si. 39. colum. 1. uolum. 2. ubi dixit, quòd statuta † & consue-
tudines ciuitatis debent seruari in comitatu, & eodem modo
in ciuitate, quæ est caput prouinciæ, arg. l. de quibus. de legib.
& hoc quando deficit speciale statutum, uel consuetudo loci.
Quod & placuit Socyn. in consi. 81. colum. 3. uolum. 4. & in
consi. 128. in princip. eodem volum. & in consi. 271. colum. 1.
volum. 2. Hoc etiam tenuit Roch. de Cur. in repe. c. fin. char.
34. colum. 4. uersicu. 5. limita, de consue. Ias. in l. omnes popu
li. in 2. lectu. in 5. colum. ff. de iust. & iur. Ioann. de Ann. in
consi. 20. colum. 3. uersicu. & ex hac conclusione. & in consi.
75. colum. 2. in princip.

Quartò confirmatur ista opinio ex ijs, quæ scribit Mart.
5 de Lau. in tract. de princ. in uersicu. 71. ubi dicit, quòd si † di-
minuitur dominium per Regem, vel Ducẽ, puta ciuitas, uel
castrum separatur à regno, uel à ducatu, & exinde post ipsam
separationem fiant noua decreta, vel nouæ leges per superio-
rem, quòd ciuitas, uel castrum separatum ligatum dictis uo-
uis legibus, si Rex, uel Dux retinet directum ius in dicta ci-
uitate & castro, ut puta: quia ipsa loca infeudauit, per nota.
per Bald. in l. 1. C. unde cogna. Secus si nullam iurisdictio-
nem, vel nullum imperium retinuerint: quia tunc ipsis legi-
bus non ligarentur. l. fin. ff. de iurisdict. om. iud. l. cunctos po-
pulos. C. de sum. Trin. & fid. catho. Quod inquit notandum
ad plura.

Quintò accedit, quod uoluit Bald. in l. etiam. circa fin. C.
de iur. dot. quem refert & sequitur Brun. in tract. exclus. fœ-
6 mi. in 6. art. princip. in 1. memb. q. 7. dum † vult bannitos su-
periorum esse bannitos in terris subditorum, quãuis habeant
merum & mixtum imperium.

Vltimò, in proprijs terminis huiusmodi quæstionis eam
7 decidit Paul. de Castr. in consi. 368. in 2. uolum. vbi † quærit,
an decretum illustrissimi domini Marchionis Montisferrati,
quòd mortua vxore alicuius terræ suæ sine liberis ex ipso ma
trimonio derelictis, uel si nati mortui fuerunt superstite ma-
rito ipse succedat in dote vxoris prædefunctæ, habeat locũ, &
sit seruandũ in castro feudali; ex quo loquit in vxore de ter-
ta sua & determinat q sic, q a licèt illud castrũ non uideatur
posse dici terra sua, quia non est sua pleno iure, vel solùm ra-
tione directi dominij, cùm feudatarius habeat utile, iuxta ple
nè not. in c. 1. de capitu. Corra. in glo. magna, iuncta l. seruos.
de leg. 3. tamen quòd potest dici terra sua ratione directi do-
minij, licèt utile sit alterius, sicut ratione proprietatis solius, p
l. si quis in suos. de leg. 3. & hoc non obstante d. l. seruos. cum
8 ibi not. in glo. 1. quia † habens directum dominiũ dicitur ha-
bere directum ius l. Iulianus scribit, si hominem. in fin. cum
sua gloss. ff. de rei vendi. Pro cuius confirmatione facit, quod
tradit Brun. in d. tract. exclus. fœmi. in 6. articu. principa. in 1.
9 membr. in 7. q. ubi † inquit, quòd decreta illustrissimi Mar-
chionis Montisferrati, quæ excludunt certas fœminas à suc-
cessionibus, extantibus masculis in eis nominatis, uendicant
sibi locum in terris vasallorum, quando terræ uasallorum non
haberent statutum diuersum vel contrarium, & ita teneas.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si cauetur, quòd maritus per mortem vxoris cum liberi lucretur dotem, tale lucrum non perditur per virum ob transitum ad secunda vota: sed in contrarium est communis, vt numero 7.*

2 *Statutum quando aliquid non dictat, nec nos dictare debemus quod declara vt num. 8.*

3 *Beneficium legis nemini debet auferri.*

4 *Lucrum dotis non acquiritur per virum aliquo titulo à coniuge prædefuncta, sed ex legis prouidentia, quod intelligo vt numero 11. & 12.*

5 *Lucrum dotis non prouenit viro ex mera liberalitate, sed ex necessitate statuti, quæ omnem liberalitatem excludit: quod declara vt numero 14.*

6 *Lucrum dotis ex pacto per transitum mariti ad secunda vota*

reseruatur

reſeruatur filijs primi matrimonij, quod declara ut nu. 13.
9 *Statutum licèt non recipiat interpretationem quò ad ſubſtantiam ipſius ſtatuti: tamen ſecus ſuper conſecutiuis eiuſdem ſtatuti.*
11 *Acquiri id dicitur ex prouidentia hominis, quod acquiritur ex diſpoſitione legis, cui partes poterant renunciare.*

QVÆSTIO LXXXVI.

1 LEGE municipali cauetur, ꝙ † maritus per mortẽ uxoris, liberis extantibus, lucretur dotem. Quæritur, an huiuſmodi lucrum per uirum perdatur ob tranſitum ad ſecunda uota? Et primò uidetur ꝙ non: quia cum ſtatutum hoc non dictet, nec nos dictare debemus. & iſte † modus arguendi probatur in l. ſi ſeruum. §. prætor ait. uerſi. non dixit prætor. ff. de acq. hæred. Præterea hoc iure cautum non reperitꝰ, ergo erubeſcimus cum ſine lege loquimur. l. illam. C. de colla. 3 Item † beneficium legis nemini debet auferri. l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. ff. de adopt.
4 Secundò, quia lucrum hoc non acquirit uir aliquo titulo à coniuge prædefuncta, ſed ex legis prouidentia, arg. l. fi. C. de bon. mat. ubi per illum tex. ita ibi determinat Bald. quem ſequuntur Corn. ibi, Aret. in l. ſi ab hoſtibus §. j. col. j. ff. ſolu. mat. Bal. in q. ſtatu. in uerbo dos. q. 21. Fran. de Pepis in rep. auth. præterea. char. 14. uer. 3. & ult. C. vn. uir. & ux. Barb. in c. offic. col. 20. de teſta.
5 Tertiò facit. Nam huiuſmodi lucrum † non prouenit uiro ex mera liberalitate, ſed ex neceſſitate ſtatuti, quæ omnem liberalitatem excludit l. rem legatam. ff. de adimen. lega. quo argumento in propoſito nititur Corn. in auth. ex teſtamento. C. de collatio.
6 Contrariam † uerò ſententiam teneas. Et primò: quia lucrum dotis ex pacto per tranſitum ad ſecunda uota mariti reſeruatur filij primi matrimonij, auth. uxore. C. de ſecũ. nup. auth. neque uir, quod ex dot. Bar. & Doc. in l. fœminæ. §. illud. C. de ſecund. nupt. ergo etiam lucrum ſtatuti, quod habet in ſe tacitum pactum, tanquam à principio uoluerint ſe coniuges conformare cum diſpoſitione legis, ut per Barto. & cæteros in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb.
Secundò per tex. in authen. præterea. C. vnde uir & uxor. quæ loquitur de lucro quartæ debitæ coniugi ex prouidentia legis, quæ tamen reſeruatur liberis.
Tertiò facit tex. in §. ſi uerò expectet, in auth. de nup. ibi, omnis eam deſerit proprietatis modus in ijs, quæ ad eam ex priori coniuge uenerunt, & in §. quia uerò lucra, ibi, quæcunque lucrati fuerunt ſiue per dotis, ſiue per ſponſalitiæ largitatis occaſionem. quæ uerba generalia etiam comprehendũt lucrum ſtatutorum, ut etiam ponderat Ang. in d. §. quia uerò. & Corn. in conſi. 309. colum. penult. uerſic. item infertur, in fi. uol. 3. Nic. Arelat. in l. generaliter, char. 19. uerſi. 3. facit. C. de ſecun. nup. Rip. in d. l. fœminæ, char. 22. nu. 45. circa fin. C. eo. tit.
Quartò adducitur tex. in d. l. fœminæ, ibi, quicquid nuptiarum ſolennitate perceperint: quæ verba etiam ſunt apta comprehendere id ipſum lucrum ſtatutorum, ut expreſsè dixit ibi Ripa, & Corn. in conſ. 269. in fi. uol. 4.
Quintò accedit & tex. in l. generaliter. C. de ſecun. nup. ibi, quæ de bonis mulieris ad eum deuoluta ſunt: quę uerba cum generaliter prolata ſint, pariter generaliter intelligenda ueniunt de quacunque deuolutione bonorum mulieris ad uirum, ſiue ui pacti, ſiue ſtatuti: quia utroque modo deuolui dicuntur ad uirum de bonis mulieris. Vnde cum tex. non ſe reſtringat ad deuolutionem, quæ fit ex pacto, nec nos reſtringere debemus. l. de pretio. ff. de publ. l. j. §. generaliter, de leg. præſtan. & dictum tex. eſſe expreſſum ad quæſtionem præſentem dixit Nic. Arela. in d. l. generaliter. col. 20. in prin.
7 Sextò hanc † quæſtionem decidit Bal. ſibi contrarius in d. auth. ex teſtamento. C. de ſecund. nupt. vbi concludit, tale lucrum non deberi uiro, qui tranſiuit ad ſecunda uota, quo ad proprietatem: & ſubdit ꝙ iſtud fuit dictum cuiuſdam Doct. vltramontani, cuius nomen ignorat, inquit tamen Nic. Boer. in deciſ. 185. quòd fortè fuit Ioan. Fab. qui in auth. donatione. C. de ſecund. nup. uoluit hoc habere locum in conqueſtis uiri, in quibus mulier habet medietatem de conſuetudine. Idem uoluit Bal. in auth. uxore. C. eod. tit. & in l. pro hæreditarijs. col. 2. in fi. C. de hære. act. Roma. in l. ſi cum dotem, in princ. col. 10. uerſi. vnde ſeptima opinio fuit. ff. ſol. matrimo. & in conſ. 190. colum. fi. in princ. Pau. de Caſt. in l. 2. in principio. col. 2. ſol. mat. & in d. l. fi. C. de bon. mat. dum vult, ꝙ licet Bald. dicat, patrem non perdere lucrum, quod habuit ab vxore per tranſitum ad ſecunda uota, tamen ꝙ tenetur poſt mortem reſeruare filijs, per d. l. generaliter. C. de ſecun. nup. Idem uoluit Sal. in d. l. fœminæ. §. illud. Alex. & Iaſ. in l. fi. C. qui teſt. face. poſ. Idem Alex. in l. j. §. hoc autem. col. 2. uerſi. 4. fallit. ff. ad Trebel. & in addit. ad Bar. in d. l. fœminæ. necnon Cremen. in ſingula ſuo vltimo, vbi inquit contra Bald. in d. l. fi. ſe conſuluiſſe per tex. qui non poteſt cauillari in §. proſpeximus, in authen. de nup. qui ſubdit, ꝙ idem conſuluit Ant. de But. in conſ. incip. circa examinationem, cum hac quoque ſententia pertranſit Corn. in d. auth. ex teſtamento, & in conſil. 309. colum. 4. volum. 3. & in conſ. 269. col. fi. in fi. uol. 4. Moder. in rub. de dona. inter uir. & uxo. char. 49. col. 2. Soc. in cõſil. 42. col. 2. uerſi. ſed iterum. Dec. in l. 1. C. de ſecun. nup. Ripa in l. 2. in prin. col. 4. uer. adde etiam. ff. ſol. matr. & in d. l. fœminæ, nu. 45. C. de ſecun. nup. vbi atteſtatur hanc eſſe communem. Quam etiam vti communem amplectentur Nicol. Arelat. in d. l. generaliter, num. 38. Ioan. Garro. in d. authen. ex teſt. num. 56. & in rub. eiuſdem tit. de ſecund. nup. nume. 9. Iſtem tradit Alcia. de uerb. ſig. in princ. num. 34. Do. meus Ruin. in conſ. 101. col. 2. uolu. 1. & ita ter fuiſſe iudicatum in Curia Burdegalenſi, ſecundùm hanc receptam ſententiam, inquit Boer. in deciſ. 85.
8 Non obſtant ea aduerſo allegata † fuerunt: quia quo ad primum argumentum reſpondetur, quòd licèt ſtatutum hoc non dictet: tamen recipere debet interpretationem à iure cõmuni, videlicet, niſi ſecundò nubat: quia per hanc interpretationem minus læditur diſpoſitio iuris cõmunis. l. 2. C. de noxa. c. dilectus, de conſue. glo. & Doc. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. ita dixit Bald. in d. auth. ex teſta. col. pen. & Nicol. Arelat. in d. l. generaliter. num. 41. & Corn. in citato conſ. 269. in fi. uol. 4.
Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ ſtatutum non recipiat interpretationem iuris: quia ſecundùm Bal. in d. auth. ex teſtamento, id eſt uerum quoad ſubſtantiam diſpoſitionis ipſius ſtatuti, ſed bene recipit interpretationem ad caſum, de quo quæritur, verum ille caſus intelligatur diſpoſitus per ſtatutũ, vel ne, per l. ſi ſerui, de noxal. act. hoc idem uoluit Bald. in d. auth. vxore. C. de ſecun. nup. dum inquit, ꝙ licet ſtatutũ non
9 recipiat † interpretationem quoad ſubſtantiam ipſius ſtatuti, tamen poteſt eam recipere ſuper conſecutiuis eiuſdem ſtatuti, ideſt lucrorum, quæ deſcendunt ab ipſo ſtatuto: quia huiuſmodi interpretatio non eſt extrà naturam rei ſtatutæ. ita reſpondet Bald. in q. ſtatuto. in uerbo lucrum. q. ult.
Ad ſecundum argumentum, ꝙ ex prouidentia legis fuit
10 acquiſitum lucrum marito, reſpondetur, ꝙ † immo ea diſpoſitione & voluntate coniugum acquiſitum fuit, qui ſe conformare uoluerunt cum diſpoſitione legis, vt dictum fuit in
11 primo † fundamento partis affirmatiuæ. id enim dicitur acquiri ea prouidentia hominis, quod acquiritur ex diſpoſitione legis, cui partes poterant renunciare, ſecundùm Bart. in l. ita ſtipulatus, in 1. q. ff. de uerbo. obl. Vnde cum coniuges in conſtitutione dotis poterant ſtatuto renunciare, non renunciando videntur tacitè ſuper lucro acquieſcere uelle legi. Nã ipſa mulier uolens antecedens, ideſt dando dotem, videtur & voluiſſe conſequens, ideſt lucrum uiri, ita Ripa in d. l. fœminæ. & Nic. Arelat. in allegata. l. generaliter, nu. 40.
12 Secundò etiam reſpondetur ex † mente Rip. & Arel. ubi ſuprà, ꝙ etiam acquiſita ea prouidentia legis reſeruantur filijs, ut eſt tex. in d. auth. præterea. C. vnde uir. & uxor.
Tertiò reſpondetur, ꝙ in dicto Bald. in d. l. fin. non eſt facienda uis: quia ipſemet in alijs locis ſuprà citatis tenet oppoſitum, & contra eum eſt communis Doc. ſententia.
13 Quartò reſpondetur † ſaluando Bal. in d. l. fin. ꝙ eius opinio procedere põt quoad vſumfructũ, ſecus quoad proprietatem, quæ cõſeruari debet filijs primi matrimonij, ut per Pau. de Caſt. in d. l. 2. col. 2. ſol. mat. & in ipſa l. fin. C. de bon. maternis. Idem uoluit Rom. in d. l. ſi cum dotem, ubi formaliter dicit: quinimmo etiam ſi hoc lucrum dotis caperet ex forma ſtatuti per tranſitum ad ſecunda uota, perdit quoad proprietatẽ, & liberis primi matrimonij applicatur patre ſolũ uſumfructum percipiente. Quod & ſentit ipſe Bal. in d. auth. ex teſta. dum inquit, tale lucrum non deberi uiro quò ad proprietatem, & ſic ſecus ſentire uidetur quò ad uſumfructum, & in ſpecie Bald. in d. l. fi. declarat Cremen. in d. ſuo ſingu. ult.

quem

quem sequuntur Moder. in repet. dictæ Rub. de dona. inter uir. & uxor. loco, de quo suprà. Idem etiam tradit D. meus Rui. in citato consi. 101. col. 2.

14 Ad tertium quoque † fundamentum Corn. de necessitate statuti respondetur, quòd statutum non dicitur à principio necessitate, cum esset tunc in potestate coniugum aliter prouidere: postea uerò dicitur necessitate ex tacito pacto, ita Ripa in d. l. fœminæ, char. 23.

Secundò respondetur, quòd ipsemet Corn. tenet contrarium in locis suprà citatis, & contra eum etiam est communis opin. Adeo quòd in eius dicto non potest fieri fundamentũ. & sic ex his concludendũ est, maritũ transeuntẽ ad secunda uota perdere lucrum dotis quoad proprietatem, licèt secus quoad usumfructum, & ita firmiter teneas in iudicando.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem, locũ non habet, si vxor decesserit cum liberis, sed contra nu. 4*

2 *Lucrum delatum ex prouisione testatoris, siue sit uniuersale, siue particulare, defertur sub conditione, si non extabunt filij, quod declara, ut in nu. 5.*

3 *Lucrum alicui perfectè quæsitum reuocatur per superuenientiam liberorum.*

6 *Dispositio l. si vnquam. C. de reuocan. don. secundùm communem, locum non habet in donatione ob causam.*

QVÆSTIO LXXXVII.

1 DECRETO cauetur, quòd uxore † præmoriente maritus lucretur dotem. Offertur dubium, an tale decretũ locum habeat, si uxor decesserit cum liberis? Et uideretur dicendum quòd non: quia licet statutum ita simpliciter loquatur, tamen intelligendum uenit, si non extabant filij: quoniam
2 quemadmodum lucrum † delatum ex prouisione testatoris siue uniuersale sit, siue particulare, defertur sub prædicta conditione, si non extabunt filij l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. cum auus, de cond. & demonst. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. ergo eadem ratione uidetur idem dicendum in lucro delato à lege, uel statuto, maximè cum dispositio testatoris, & legis à pari procedunt. §. disponat, in authen. de nupt.

3 Secundò: quia uidemus, quòd † lucrum alicui iam perfectè acquisitum reuocatur per superuenientiam liberorum. l. si vnquam. C. de reuo. dona. ergo multò fortius uidetur, quòd superexistentia liberorum impediat lucrum acquiri marito, argum. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ita per istam rationem hoc sentit Bal. in l. 1. in 1. q. C. de inoffic. don. ubi tradit, quòd si mulier fecit pactum de lucranda dote et procreans filijs, quòd maritus uxore præmortua excludet filios etiam quò ad legitimam uirtute pacti, subiungens non obstare d. l. si vnquam, quia ibi non cogitatum fuit de liberis, hic sic, quia noluit dicere ipse, quòd in pacto erat dictam, quòd etiam lucraretur extantibus filijs. Cum igitur statutum lucrum simpliciter deferat præmortua uxore nulla facta mentione de liberis, sequitur, quòd de eis non uidetur cogitasse, & per consequens ex mente Bal. ubi suprà, maritus debet carere commodo dicti lucri.

4 Quibus tamen non † obstantibus teneas contrariam sententiam, quòd immo extantibus liberis maritus uirtute dicti statuti consequitur lucrum dotis, ut probatur. Primò per text. iuncta glo. in l. 2. ff. de pact. dotal. ubi si mulier in matrimonio decedat, siue interueniant liberi, siue non, poterit maritus ex pacto lucrari dotem, & ita in terminis huius decreti voluit Paul. de Castr. in l. 2. in princip. colum. 2. ff. solu. matrim. ubi dicit hoc notandum, & hoc non habere dubium, dixit ibi Alex. col. 2 per tex. & glo. in d. l. 2. & cum Pau. etiam pertranseunt ibi Soc. colum. 1. & Ias. colum. 3. in princip. Idem etiam uoluit Do. meus Ruin. in consi. 101. col. 3. uers. sed præmissis non obstantibus, uol. 1.

5 Restat modò respondere adductis in cõtrarium. Et in primis non obstant. l. cum acutissimi, & aliæ † supra allegatæ quia ipsa iura loquuntur, quando lucrum delatum in ultima uoluntate defertur ex causa merè lucratiua: Secus quando ex causa onerosa, prout est huiusmodi lucrum statuti, quod defertur marito propter onera matrimonij: vt est gl. cõsiet approbata in l. si donaturus. §. fin. ff. de cond. caus. da. Igitur non mirum si maritus ad illud uocatur, siue extent filij, siue nõ: quia vtroque casu sustinuit onera maritus, imò maiora filijs extantib. ita in terminis respondendo dixit Dom. meus Ruin. in citato consi. 101. colum. 4. in fin.

Non obstat secundùm fundamentum l. si vnquam, quoniam dispositio illius legis locum non habet (secundùm cõmunem opinionẽ) in donatione ob causam, vt voluit Alexã. in consi. 29. uolum. 3. colum. fin. Socyn. in consi. 147. colum. 5. volum. 1. Dec. in consi. 181. in fin. Gozad. in consi. 81. nu. 13. Parisi. in consi. 26. num. 62. uolum. 3. & in consi. 69. nu. 100. eodem uolum. Sed huiusmodi lucrum non est simplex, & pura donatio, sed donatio ob causam: quia uidetur concedi propter onera matrimonij, vt suprà dictum fuit, ergo viribus non subsistit, argum. d. l. si vnquam, ut etiam in proposito dixit Dom. meus Ruin. in allegato consi. 101. colum. 4. in fin. cum seq. & ideo ab hac communi sententia in iudicando recedendum fore non putamus.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier, quæ promisit dotem arbitrio viri, licet mortua fuerit, antequam maritus arbitratus fuerit: tamen poterit arbitrari, ita quòd in ea locum habebit statutum de lucro dotis, & numero 5.*

2 *Dos non potest esse sine matrimonio, declara vt num. 6.*

3 *Dos semel constituta soluto matrimonio retinet nomen dotis, sed de noua sine matrimonio constitui non potest.*

4 *Promittens pro dote centum, & illud plus, quod Titius arbitrabitur, si secuta morte vxoris sequatur Titij arbitramentum, valebit illius pluris declaratio.*

QVÆSTIO LXXXVIII.

CONSTITVTIO disponit, quòd præmoriente vxore maritus lucretur dotem. Pone quòd uxor, quæ
1 †. promisit dotem arbitrio viri, decesserit, priusquam uir arbitratus fuerit. An poterit exinde per ipsum dos ipsa arbitrari, ita ut habeat locum constitutio, uel statutum de lucro dotis? Et videtur dicendum quòd non. Nam cum iam mortua fue-
2 rit vxor, non videtur, quòd † dos debeat posse arbitrari, quæ sine matrimonio esse non potest. l. fin. C. de dona. ante nup. l. 3. de iure dot. notant Doct. in rubric. solut. matri. vbi volunt,
3 quòd soluto † matrimonio dos semel constituta retinet nomen dotis, sed quòd de nouo sine matrimonio constitui non possit.

Tu verò alteram partem amplectere tanquam veriorem. Et primò ex ijs, quæ decidit Socyn. Iun. in consi. 35. colum.
4 pen. & fin. volum. 1. vbi voluit, quòd promittens † centum pro dote, & illud plus, quod Titius arbitrabitur, si secuta morte vxores sequatur Titij arbitramentum, quòd valebit illius pluris declaratio, subdens quòd rectè intuenti hoc voluit Pau. de Castr. in consi. 10. colu. 2. volum. 1. dum ipse ibi in casu suo vult, declarationem illam fieri non posse, non quia sit solutũ matrimonium, sed quia recedebatur à persona volente omnino, quòd si ille arbitraretur & declararet, esset ei standum, nulla habita consideratione matrimonij per mortem vxoris soluti.

Secundò, idem consuluit in eodem casu, de quo suprà per Socyn. Dom. meus Ruin. in consi. 225. in 2. & 4. colum. volu. 1. vbi determinat, quòd si pater mulieris, qui promisit genero nomine dotis Lucretiæ filiæ suæ quadrigentos florenos, & illud plus, quod in futurum quomodocunque, & qualitercũque ipse pater dederit alteri filiæ Mariæ, ita & aliter, quòd quælibet ipsarum tantum habeat, quantum altera, & constet, quòd post mortem Lucretiæ pater ipse cõstituerit maiorem dotem in testamento Mariæ, quòd maritus præmortuæ Lucretiæ poterit petere tantum, quantum est illud plus, quod relictum reperietur nomine dotis alterius filiæ, uirtute promissionis sibi factæ: quia huiusmodi constitutio maioris dotis tendit ad declarationem promissionis de illo pluri, ab initio incertæ, quæ trahitur retro ad tempus promissionis, sicut & quælibet alia declaratio retrotrahitur, ut per gloss. & Docto. in ca. cum tu, extrà de usur. Ergo idem dicendum uenit in terminis huius quæstionis, quòd maritus non obstante morte vxoris poterit arbitrari dotem,

Tertiò,

5 Tertiò, q possit arbitrari, & arbitrio facto † dotem lucra-
ri, uoluit Bal. in l. 3. C. de dot. promis. quem sequitur Socyn.
Inn. in allegato cons. 35. in fi. ubi inquit Ias. ita etiam tenere
in l. si donaturus. col. fi. ff. de cond. cau. dat.
6 Non obstat, q dos non possit esse sine † matrimonio: quia
uerum est præsenti, uel præterito, ut per Bar. in l. si marito. §.
1. ff. sol. mat. sed quando matrimonium præcessit, & dos illo
constante promissa fuit, tunc solu. mat. si exigatur, erit dos,
ut ibi in d. §. 1. dicitur, & in ea secundùm Bar. ibi habebit lo-
cum statutum de dote lucranda. ita dixit D. meus Ruin. in ci-
tato cons. 225. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, cui dos promissa fuit iuxta arbitrium suum, si post*
mortem uxoris decessert nulla facta declaratione dotis, hæ-
redes eius non poterunt petere dotem arbitrari, adeò ut con-
sequi valeant lucrum dotis, de quo in statuto.
2 *Quod declara non procedere, vbi maritus ex aliqua iusta cau-*
sa impeditus fuisset arbitrari.

QVÆSTIO LXXXIX.

PONE stante statuto, de quo in quæstione præcedenti,
1 q uxor promisit dotem † marito iuxta arbitrium suum,
an si ipse decesserit post uxorem nulla facta declaratione do-
tis, hæredes eius poterunt petere dotem arbitrari, ut conse-
quantur lucrum, quod uiro per mortem uxoris defertur? Et
breuiter concludendo teneas q non, ut decidit Bal. in l. 3. C.
2 de dot. promis. nisi fortè maritus ex aliqua † iusta causa fue-
rit impeditus. Et ratio est secundum Bal. quia ex quo potuit
maritus arbitrari, & non fecit, imputandum est ei, argumen.
l. si quis arbitratu, in ratione sui. ff. de uerb. oblig. & melius in
l. quòd si nolit. §. si quid ita. ff. de ædil. edic. & Bald. sequuntur
Ias. in l. si donaturus. §. fi. colum. fi. de condict. cau. dat. Bru.
in tract. exclus. fœmi. in 6. art. prin. in 1. quæst. quarti mem-
bri. col. pen. in fi. & in tract. de statu. & constitu. in uerbo lu-
crum, uersi. 99. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis, quod defertur marito per mortem uxoris ex*
vi statuti, non dicitur esse de hæreditate mulieris.
2 *Actio funeraria non solum datur contra hæredes uxoris pro*
portionibus hæreditarijs, sed etiam in virum, ad quem ali-
quid peruenit nomine lucri dotis.
3 *Lucrum dotis non agnitum per maritum transmittitur ad*
hæredes.

QVÆSTIO XC.

1 QVÆRITVR, An lucrum † dotis, quod defertur
viro per statutum uxore præmoriente sine filijs dicatur
esse de hæreditate mulieris mortuæ? Glo. in l. pro hæredita-
rijs, in uerbo sextus. C. de hæred. actio. tenet q non, dum di-
2 cit quòd † actio funeraria non solum in hæredes pro portioni-
bus hæreditarijs, sed etiam in uirum, ad quem aliquid perue-
nit nomine dotis, instituitur pro rata portione eius, quam lu-
cratus est de dote, ut ecce uir lucratus est centum, in hæredi-
te sunt ducentum, ipse conuenietur pro tertia, & hæredes pro
duabus. & sic glo. præsupponit, & tenet, q lucrum mariti nõ
dicatur esse de hæreditate mulieris. Id etiam uoluit Bald. ibi
col. 3. uersi. in glo. ibi ut ecce, facit etiam tex. in l. eum, cun-
cta glo. in uerbo conferre, de relig. & sumpt. fun. ubi aduersus
eum, ad quem dotis nomine aliquid peruenit, dat prætor fu-
nerariam actionẽ: æquissimũ enim uisum est ueteribus, mu-
lieres quasi de patrimonijs suis, ita de dotibus funerari, & eũ,
qui morte mulieris dotem lucratur, in funus conferre debe-
re pro ea parte, qua lucratur dotem, & eum pariter, ad quem
spectat aliud patrimoniũ, pro alia rata, & sic tex. & glo. admit
tunt aliud esse patrimoniũ mulieris, & aliud, quod lucratur
uir de dote. Istud idem ostendit tex. in l. Celsus, cum l. seq. ff.
eo. tit. de relig. & sump. fun. ubi dicit tex. quoties mulier dece
dit, ex dote, quæ penes uirũ remanet, & cæteris bonis mulie-
ris, pro portione funeranda est. Accedit & tex. in l. si uir. ff. ad
l. falc. ubi per illum tex. Imo. dicit, quòd si uir dotis partem
lucratur, & uxorem sepeliat, & eidem hæres existat, sumptus
sepulturæ pro rata sibi & hæreditati ascribuntur in computa-
tione falcidiæ. & id etiam voluit Alexan. ibi in 1. notabil. post
Nico. de Neap. vbi inquit, quòd nedum illud, quod lucratur
maritus ex pacto dotis lucrandæ, dicitur esse de patrimonio
mariti, & non hæreditas mulieris, sed quòd pariter vir lucra-
tur ex statuto. & Alexand. sequitur Iasu. in l. si arrogator. col.
8. uersicu. 4 adde. ff. de adopt. Idq; etiam placuit Cor. in cõ-
si. 178. colum. fin. uolum. 4. licet de prædictis iuribus, & deci-
sionibus nullam faciat mentionem, ipsiq; sententiæ etiam as-
sentiunt Dec. in consi. 19. in fin. & Moder. in tract. de succes.
reg. colum. 3. nu. 22. Et quòd ista opinio sit uera, patet: quia
3 si tale lucrũ esset de hæreditate mulieris, sequeretur † quòd
tale lucrum maritus non transmitteret, si non fuisset agnitũ:
quod tamen est falsum, ut per Bar. & Bal. in d. l. si arrogator.
ff. de adopt. & prout latius dictum supra in q. 47. ad quam
me remitto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd uxore prædecedente maritus lucre-*
tur dimidiam bonorum immobilium, locum habet in dimi-
dia parte pecuniarum paratarum pro emptione prædiorum,
sed contra secundùm magis communem, vt num. 12.
2 *Destinatum habetur pro facto, quòd declara vt nu. 13. & 14.*
3 *Minores sine decreto pecuniam alienare possunt, non tamen*
pecuniam depositatam pro emptione prædiorum.
4 *Pecunia licet dicatur res mobilis: tamen, si reperitur deposita-*
ta penes campsorem ad emendum res immobiles, reputatur
res immobilis.
5 *Ecclesia licet possit pecuniam superfluam mutuare, non tamẽ*
pecuniam depositatam pro emptione prædiorum
6 *Tutor creditor pupilli etsi sibi ipsi soluere possit: attamen de*
pecunia depositata non potest sibi soluere.
7 *Mobilium appellatione non venit pecunia fœnori destinata.*
8 *Testator si disposuit, quòd pecunia mercium vendendarum re-*
ponantur in prædia: hæres non poterit contrauenire volunta-
ti testatoris, & pecunia ipsa reputatur res immobilis, quod
intellige, vt num. 17.
9 *Res vbi est destinata de vno loco ad alium effectus superue-*
niens antequam res locum destinatum attingat, censetur fa-
ctus in loco vbi destinabatur.
10 *Statutum disponens, quòd uxore præmoriente in ciuitate ma-*
ritus lucretur totam dotem, si contraxit matrimonium in lo
co valde remoto, & dum eam conduceret, mortua sit in via,
vir lucrabitur dotem.
11 *Statutum disponens, quòd præmoriente viro sine liberis, vxor*
succedat in dimidia immobilium, & mobilia remaneant pe-
nes eius hæredes, si maritus destinauerat censũ pro emptio-
ne prædij, & mortuus sit, antequam prædium emptũ fuerit,
vxor lucrabitur dimidiam illorum censuum.
15 *Aliud est res immobilis, vel haberi pro immobili.*
16 *Declaratio ad l. 3. §. quid ergo. ff de contrar. tutel. & vtili*
actio. & numero 18.

QVÆSTIO XCI.

1 LEX municipalis, qua cauetur, quòd † uxore prædece-
dente, maritus lucretur dimidiam bonorum immobiliũ
vxoris, nunquid locum habeat in dimidia parte pecuniarum
per eam paratarum pro emptione prædiorum? Et primò di-
2 cendum uidetur quòd sic: quia † destinatũ habetur pro facto.
l. etsi non sunt. §. quid ergo. l. lana. l. vestimentorum. ff. de aur.
& arg. leg. l. ligni. §. 1. ibi, si eam ad concedendum fuerit desti-
natum, de leg. 3. l. si chutus. §. 1. ff. eo. ubi pecunia ad mutuũ
destinata non uenit sublegato mobilium, sed uidetur haberi
pro data mutuò cum ad id destinata esset.
3 Secundò facit. Nam minores alienare possunt † pecuniam
sine decreto, cum sit de rebus, quæ seruando seruari non pos-
sunt. l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb. & tamen pecuniam de-
positatam pro emptione prædiorum non possunt alienare si-
ne decreto Iudicis, sicut nec aliàs res immobiles, vt est casus
in l. 3. §. quid ergo. ff. de cont. tute. & utili actio. quem tex. pro
sing. allegat Roma. in l. si ex legati causa. ff. de verbo. oblig. &
in consi. 188. in 3. dub. & in sing. 103. vbi dicit hunc casum
esse singularem, & à nemine quàm ab eo notatum. Idem di-
xit Crem. in notab. 59. & Corse. in sing. suo, in verbo pecu-
nia. Hinc dixit per dictum text. Barb. in c. possessiones. col. 1.

de reb.

de reb.eccle.non alien.& in c.nulli.col.fi. eo.tit. q licèt pecu.
4 nia dicatur † res mobilis:tamen si ea reperiretur penes cam.
psorem deputata ad emendum res immobiles, q reputaretur
res immobilis,alibi uoluit idem Barb. in c. 2. col.fi.de solut.
5 q † licet ecclesia pecuniam superfluam possit mutuare ut ibi
per Ioan.And. Tamen si illa pecunia esset ad bancum depo-
sitata pro emptione prædiorum , quòd ecclesia non posset il-
lam mutuare.
6 Tertiò adducitur. Nam tutor creditor pupilli licet † possit
sibi ipsi soluere.l.quoties.§.sicut.ff.de admin. tut.attamen de
pecunia depositata non potest sibi ipsi soluere,ita Rom.in d.
sing.103.Ripa in d.§.fun quæsitum.
Quartò facit , quod not. Luc. de Pen.in l.ul.C.de mune.
7 patrimo.lib.10.ubi tradit, pecuniam † fœnori destinatam nõ
contineri appellatione mobilium,per d.l.si chorus.
Accedit & quintò,quod dixit Socy. in consi. 249.col.16.
8 uersi.circa quartam, ubi cõcludit,q † si testator disposuit, q
pecuniæ mercium vendendarũm in emptionem prædiorum
reponerentur , hæres non poterit contra hanc dispositionem
venire,& quòd ipsa pecunia reputatur immobilis.
Sextò,pro confirmatione huius partis facit, quod scribit
9 Gem.in c.præsenti.§.fin.de præben. in 6.vbi inquit, † q ubi
res est destinata de vno loco ad alium,effectus superueniens,
antequam res locum destinatum attingat, censetur factus in
loco, vbi destinabatur, & nõ in loco ubi effectus imprimitur.
quòd subdit notandum:ex quo facit ad dubium statuti dispo
10 nentis , q † muliere in ciuitate decedente maritus lucretur
dotem,nam si cum vxore in loco multum remoto matrimo-
nium contractum fuerit, quæ dum à uiro ad ciuitatem dedu
ceretur,in itinere mortua sit,maritus tamen dotem lucrabi-
tur,ergo dicendum uenit in terminis huius quæstionis,q cũ
pecunia destinata reputetur res immobilis , quòd de ipsa pe-
cunia maritus lucrari debet dimidiam.
Vltimò hæc opinio probatur authoritate Alb. de Rosa.in
11 in 2.par.statu.q.204.ubi inquit,† q stante statuto, quòd mo
riente marito sine liberis,uxor succedat in dimidia immobi-
lium uiri,& mobilia remaneant penes eius hæredes , si mari-
tus destinauerat & deputauerat centum ad emptionem vnius
fundi,& mortuus sit,antequam fundus emptus esset,q uxor
debet habere dimidiam partem illorum centum, per supradi
ctam regulam,quòd destinatum habetur pro facto. Quod di
ctum refert & sequitur Barb. in rub. de reb. eccle.non alien.
in §.nunc uerò opportunè.col.pen.in prin. ubi dicit hoc dictũ
menti tenendum,quia communiter ignoratur.
His tamen & similibus non obstantibus contrariam opin.
12 † vt ueriorem & magis à Doctoribus receptam teneas,quòd
immo ipsa pecunia ad emptionem prædiorum destinata non
habeatur pro re immobili, & per consequens q de ea non lu
crabitur maritus dimidiam, ut in terminis probatur per Iac.
de Raue.Rayn.Cy.Bal.Ang.Floria.Imo.Pau.de Cast.Fulg.
Alex.Aret.& Lancel.Dec.in l.cætera §. sed si parauerit. ff.de
leg.1.ubi uoluut , quòd stante consuetudine, quòd mortua
vxore vir habeat mobilia,& hæredes uxoris immobilia, si pe-
cunia ipsius uxoris erat parata ad emptionem prædiorum,
non per hoc debebitur uiro hæc pecunia:quia destinatio non
attenditur,nec habetur pro facto . Et istam esse communem
dixit ibi Ias.Quam partem tenuit etiam Alex. in d.§.quæsitũ.
col.3.& in l.à Diuo Pio.§.fi.ff.de re iud. & eam inquit uerio-
rem Barb.sibi contrarius in c.1.col.fi.de feud.quam & appro
bat Fely.in c.cum adeò.col.3. de rescrip. Bolog.in consi.39.
colum.fi.Brun.in tract.statu.in 3.par.uersi.bona.§.peo. Soc.
Iun.in consi.120.nu.18.vol.1. ubi attestatur hanc esse com
munem sententiã,q dispositio loquens de immobilibus non
verificabitur in pecunia ad emptionem prædiorum destinata,
licet aliqui (quamuis malè) contrarium dixerint , subdens ab
hac communi non esse recedendum in iudicando , & latissi-
mè ultra alios hoc uoluit Boer.in decis.209. ubi per enume-
rationem Doct.demonstrat hanc esse communem , asserens
ita fuisse iudicatum in suprema curia Parisiensi , nec non in
Curia Burdegalensi, citans etiam nonnullos Doct. idem uo-
luisse,etiam si pecunia esset iam reddita ex venditione rei im-
mobilis.
Restat nunc respondere obiectis. Et primò ad iura suprà
13 adducta,q destinatum habetur pro facto : quia † responde
tur secundùm Doct.in d.§.sed si parauerit, q illa iura proce-
dunt,quando illa destinatio est cœpta deduci ad actum, & il-
lud cœptum non est remotum ab eo quod est destinatum,
aliàs non habetur pro facto . Ita etiam dixerunt Alex.in d.l.à
Diuo Pio.§.fi.& in consi.97.col.3.vol.3. Soc. Iun.ubi suprà.
14 Secundò respondetur, q † ipsa regula posset procedere de
iure communi,vbi potest fieri extensio de casu vero ad casum
fictum , secus autem in dispositione statuti , quod est contra
ius commune , in quo non admittitur dicta extensio de casu
vero ad casum fictum.l.3.§.hæc uerba,ubi Bar. ff.de neg.ge.
15.cum aliud sit res immobilis , uel haberi † pro immobili , ita
Ias.post Bal.in d.§.sed si parauerit.col.3.& Alex.in d.§.quæ-
situm.colum.3.& in d.l.à Diuo Pio.§.fi.col.5.Barb.in d.c.1.
col.fi.de feud.
16 Secundò non obstat tex.in d §.quid † ergo : quia respon-
detur, quòd non dicitur, quòd ad hoc, ut illa pecunia possit
haberi per tutorem,requirantur illæ solennitates, quæ requi-
runtur in alienatione rei immobilis minoris, de quibus in l.
magis puto.§.ne passim.ff. de reb. eor. sed solùm ibi dicitur,
quòd tutor.qui erat creditor pupilli,fuit in culpa, si per iudi
cem non fecit cogere depositarium : vt de pecunijs depositis
satisfaceret ipsi tutori,& ideò q tutor non potest exigere usu
ras pecuniæ sibi debitæ,quam neglexit exigere.Ita respondẽt
Alex.Aret.& Ias.in allegato §.sed si parauerit.& Alex. in d.§.
quæsitum.col.3.& in l.à Diuo Pio.§.fi. col.6.Fel.in citato c.
cum adeò.col.pen.ac Boer.in decis.209.
Secunda datur responsio, secundùm Barb. in d.c. 1.col.fi.
de feud.& Lancel. Dec.in d.§.sed si parauerit,quòd in casu il
lius §.quid ergo,est speciale fauore minoris.
Non obstant tertiò no.per Soc.in d.consi. 249.quia respon
detur,quòd eius sententia,ut ipsam idem declarat , procedit,
17 ubi is , qui † vult disponere de ipsa pecunia conuertenda in
emptionem prædiorum, non potest ipsam destinationem abo
lere: Tunc enim debet iudicari ipsa pecunia , ut res immobi-
lis , ex quo omnino in rem immobilem tenebatur conuerte-
18 re.& ita secundùm eum † intelligendus est tex. in d. §. quid
ergo:secus autem si is , qui destinauit huiusmodi pecuniam
ad emptionem prædiorum, potest de ea nihilominus dispone
re,& consequenter ipsam destinationem tollere:quia tunc pe
cunia non censetur immobilis.
Vltimò non obstant alia in contrarium adducta:quia satis
responsum apparet ex supradictis:nec de auctoritate Alber.
de Ros.curandum est , cum contra sit recepta Doct. senten-
tia. Et ideo concludendum fore existimamus , secundùm ip-
sam communem opinionem, maritum non debere lucrari di
midiam partem pecuniarum per uxorem paratarum ad em-
ptionem prædiorum . & ita teneas in iudicando , ne aliàs fa-
cias litem tuam , ut per Bartol. in l.fina. C. de pœn. iud.qui
malè iudica.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum disponens, quòd vxore prædecedente sine liberis ma-
ritus lucretur dotem,locum habet duntaxat, quando vir ip-
se inops,sed contra nu. 6.*
2 *Maritus de iure communi non potest succedere vxori præmor-
tua superstite patre,matre, vel agnatis ,nisi vbi vir esset in-
ops & vxor locuples,quia tunc succedit in quarta.*
3 *Statutum de lucro dotis debet interpretari secundùm ius com-
mune,ne quis indebite damnum patiatur.& nu.7.vbi decla
ratur,& nu. 10.*
4 *Statutum de lucro dotis indistinctè loquens generaliter intel-
ligi debet.*
5 *Lucrum dotis defertur viro,secundùm cõmunem,propter one-
ra matrimonij.*
8 *Hæreditas non est propriè debita inter ascendentes, & descen
dentes,sed quasi.*
9 *Damnum est diminutio patrimonij.*

Q V Æ S T I O XCII.

1 QVÆRITVR, An statutum disponens, quòd † vxo
re prædecedente sine liberis, maritus lucretur dotem, lo
cum habeat duntaxat, quando uir ipse est inops ? Et primò
arguitur quòd sic , siue intueamur dispositionem iuris com-
munis, siue iuris statutarij. Nã de iure communi certum est,
2 q † maritus non potest succedere vxori præmortuæ superstì-
te patre, matre,aut agnatis.l.fi.C.quor.bon.l. 1. C. vnde uir
& uxor.l.1.ff.quis ordo in bono.possess.serue.l.2. in prin. ff.
si tabu.testa.nul.exta. nisi. ubi uir esset inops & uxor præde-
cedens

cedens locuples: quo casu siue extent descendentes, uel ascendentes, siue agnati, maritus succedet in quarta parte, ut probatur per id, quod not. glo. in uerbo, minus. in auth. de exhib. reis, in §. quoniam, iuncta l. illud. §. minus. ff. de tribu. ac etiam coniuncta d. l. 1. C. vnde uir & uxor.

3 De iure municipali constat: quia statutum † prædictum interpretari debet secundùm ius commune. l. si serui. C. de noxal. c. cum dilectus, extra de consue. ne quis indebitè damnũ patiatur l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. & per cõsequens debet intelligi, quando maritus esset inops, & uxor locuples.

4 Tu uerò alteram partem amplectere: quia † cum huiusmodi statutum loquatur indistinctè & non distinguat inter maritum inopem & diuitem, ergo generaliter intelligi debet l. de pretio. ff. de public. l. 1. §. generaliter. de legat. præsta. cap. quia circa, de priuil.

Secundò; quia hoc lucrum defertur uiro propter onera matrimonij, ut est communis opinio, de qua suprà. quæstio.

5 4. Sed ista ratio † onerum ita militat in marito diuite, sicut in paupere, ergo eadem esse debet iuris dispositio. l. illud. ff. ad l. Aquil.

6 Tertiò, ita in † terminis consuluit Alexan. in consil. 24. uolum. 6.

Nec obstat, quòd statutum debet intelligi secundum ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur, quoniam

7 † respondet Alex. in citato consi. 249. colum. 2. quòd tale statutum generaliter & indistinctè loquens non debet restringi ad maritum inopem, etiam si non facta restrictione aliquis indebitè lucrum perderet. l. prospexit. ff. qui & à quib. quia de huiusmodi obuentione hæreditatis auferenda patri, matri, vel fratribus iudicatur ut de lucro, ut patet ex his, quæ traduntur per Doct. post glo. in l. si emancipata. C. de iur. & fac. ignoran. & ex not. per glo. in l. si duo, in uerbo, potuit. ff. de

8 acquiren. hære. & quia † inter ascendentes & descendentes hæreditas non est propriè debita, sed quasi l. fin. iuxta princ. C. de cura. furio. & præcipuè hæreditas ascendentium descendentibus. Luam etsi parentibus. ff. de inoffic. testa. cum de ea censeatur vt de re obueniente ex titulo lucratiuo, & ideo cum

9 hi non patiantur damnum, quòd † est diminutio patrimonij. l. damnum. ff. de damn. infec. Sed lucrum solùm perderent, intrum si statutum debet generaliter intelligi, & non restringi.

10. Secunda datur etiam responsio per Alex. quòd † dictum statutum non patitur dictam interpretationem a iure communi, scilicet quòd intelligatur in marito inope. Patet: quia statutum vult, quòd extantibus liberis ipsi succedant, & maritus nihil lucretur, & tamen de iure communi, quando maritus est inops, etiam extantibus liberis uxoris prædecedentis, succedit maritus in quarta parte, si sunt tres filij, uel minus: & si sunt plures, cum eis succedit maritus in uirilem portionem, ut in auth. præterea. C. vnde uir & uxor.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem uxoris non trahitur ad dotes datas ante conditum statutum, sed contra nu. 4.*

2 *Statutum superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum, licet adhuc non habuerit effectum.*

3 *Recipi in canonicos auctoritate Papæ ante Decretalem statuimus, de maior. & obed. præcedent maiores ordine postea receptos, iuxta antiquum stilum, licet præbendam assequantur post illam Decretalem.*

5 *Lex noua seruari debet, quando statutum dat formam super futuris exceptionibus.*

6 *Statutum vetus si continebat, quòd banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris, & postea superueniret nouum statutum, in quo cautum sicut bannitis eximantur de banno solutis centum libris, si bannitus ante statutum velit se eximere à banno, debet soluere libras centum.*

7 *Præterita quando in sui esse habent dependentiam à futuro, idem iudicamus de præterito, quod de futuro.*

8 *Statutum excludens à successione alibi nuptam, locum habet etiam in nupta ante statutum.*

9 *Pater si inuestitus est de emphyteusi pro filijs masculis & fœminis, & superueniat statutum inhabilitans fœminas ad emphyteusim & præferens masculos, huiusmodi statutum in tali emphyteusi locum habebit.*

QVÆSTIO XCIII.

ALIA etiam proponitur quæstio. An statutum, quòd

1 † mortua vxore maritus lucretur dotem, trahatur ad dotes ante conditum statutum datas. Imo. in c. fin. colum. 8. in fin. de consti. uidetur decidere q non: quia ex cõtractu dotis celebrato ante statutum postea editum ius est acquisitum hæredibus mulieris, cum in eo sit actum & promissum per ma-

2 ritum de restituendo dotem soluto † matrimonio: & ideo statutum superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum, seu obligationem alteri quæsitam, licèt adhuc non habuerit effectum. & hoc per not. per Inno. in c. statuimus, circa med. uer. item nota q priuilegium, de maiori. & obed. ubi

3 dixit, quòd † recepti in canonicos auctoritate Papæ ante illam Decretalem præcedẽt maiores ordine postea receptos iuxta antiquum stilum, licet præbendam assequantur post illam Decretalem, quod dictum menti tenendũ est, vt inquit Imol. quia legistæ simpliciter transeût cum Bar. qui aliter tenet in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, & Imo. sequuntur Fely. ibi col. 2. & Barb. colum. 13. in princip. Idem tenet Felyn. in d. c. statuimus. colum. 1. & Alex. in addit. ad Barto. in d. l. omnes populi. colum. 9. uersicu. ibidem, & in uersicu. ecce.

4 His tamen non obstantibus contraria sententia † est de iure verior, & quam primò tenuit Barto. in d. l. omnes populi. col. 19. in 2. q. 5. q. princi. uersi. ecce alia, ubi inquit, q statuto ipso statuto maritus lucrabitur dotem ante dictum statutum datam: quia illud lucrum, de quo disponit lex municipalis, cõsideratur tantum post mortem uxoris, quæ post statutũ contingit, & Bar. sequit Ray. de Forli. col. 12. & D. Ioan. Baptist. de sancto Seueri. char. 62. uer. 3. infert, qui subdit hoc menti tenendum. Idem voluit Cy. in l. 1. §. fin. C. de rei vxor. actio. vbi dicit, q fuit quæstio de facto in ciuitate Ferrariæ, in qua factum fuit nouiter quoddam statutum, q si mulier prædecedat in matrimonio etiam non extantibus liberis, q vir non teneatur restituere mulieri nisi dimidiam dotis propter expẽsas, quas fecit in vxore & causa nuptiarũ. An huiusmodi statutum trahatur ad dotes iam constitutas, vel ad eas tantùm, quæ post statutum darentur? Et dicit esse argumẽtum ibi, q ad postea datas tantũ referatur, sed q est contrarium, quod ipse scripsit in l. leges & constitutiones. C. de legi. ubi colligitur

5 determinatio, & uerè dicit: quia ibi vult, q quando † statutũ dat formam super futuris exceptionibus, quòd debet seruari lex noua, & ideo infert, quòd si statutum vetus continebat q

6 † banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris, & postea superuenerit nouum statutum, in quo cautum sit, vt banniti eximantur de banno solutis centum libris, & bannitus ante nouum statutum vellet exire de banno, debet soluere centum libras ad formam ultimi statuti: quia tale statutum dat formam futuris exceptionibus bannitorum, & sic futuris liberationibus. Hoc idem voluit Dom. Rosel. de Aret. in consi. 91. inter consi. Bald. in 4. volum. & Bald. in consi. 91. colum. 2. & in consi. 477. eod. volum. 4. vbi in materia huius quæstionis inquit esse considerandum, q aut restitutio dotis iam euenerat, antequam conditum fuisset huiusmodi statutum, & tunc non tollitur ius iam quæsitum hæredibus mulieris per statutum ipsum superueniens: quia non uidetur esse de mente statuentium tollere naturalem æquitatem, & naturalem obligationem iã fundatam, vt in auth. ex lib. & ascrip. nat. in prin. aut nondum euenerat conditio dotis restituendæ tempore noui statuti, & tunc statutum nouum est obseruandum: quia statutum præcessit casum disponendum à statuto,

7 idest retentionem retinendam à statuto, & etiam quia † quãdo præterita habent in sui esse dependentiam à futuro, idem iudicamus de præteritis quod de futuris, quantum ad futurã decisionem. & sic statutum de lucro dotis habebit etiam locum in dotibus ante statutum datis, quarum restituendarum conditio post statutũ emerserit, ut per Cyn. & omnes Doct. in d. l. leges. C. de legi. Hanc quoque sententiam consulendo amplectitur Pau. de Cast. in consi. 191. col. fi. uol. 1. ubi quærit, an statutum nouum de dotib. restituendis habeat locũ in dotib. confessatis ante, si mulier prædecedit post dictũ statutũ, & concludit, certum esse q sic, cũ statutũ disponat de dotibus illarum, quæ post statutũ moriuntur, nec vis faciẽda est, secundùm eum, quòd dos fuerit prius tradita, uel confessata: quoniam quousque durat matrimonium, statutum super ea nullum effectum induxit: quia poterat matrimoniũ dissolui morte uiri, & non fuisset locus statuto: porrigit enim effectum dictum statutum solum post mortem, uel tẽpore mortis mu-

sis mulieris, si marito præmoriatur, & sufficis mortẽ euenire
post statutũ conditum, per no. per Bar. in d. l. oẽs popul. quia
per ipsum statutũ inducitur exceptio uiri contra hæredes mu
lieris super dote, quæ quidẽ exceptio non fuit causata tpe do
tis datæ, uel confessatæ, sed ueniebat causanda tpe mortis mu
lieris, quæ etenim mors superuenit postquã statutũ nouum
cœpit habere vigorẽ, ex quo inducitur exceptio prædicta, se-
cundũ Theoricã Bar. in l. cunctos populos. in 4. q. prin. art. 3.
C. de sum. Trin. & fi. cath. per l. pen. C. de usur. & opinionem
Bar. cõiter receptam tradit D. meus Rui. in consi. 49. col. fin.
8 vol. 3. ubi ẽt concludit, q statutũ † excludens alibi nuptã non
succedere, locum hẽt etiam in nupta ante statutũ. Hoc idem
tenuit Soc. Iun. in consi. 25. col. 2. uol. 1. ubi allegat multas de
ci. pro hac parte, & per dictũ Bar. in d. l. oẽs popul. dixit An
cha. in consi. 125. q si pater inuestitus est de emphyteusi pro
9 filijs † masculis & fœminis; & statutum superueniat inhabili
tans fœminas ad emphyteusim, & præferens masculos, habe-
bit locum in tali emphyteusi, qm̃ nondum erat delata succes-
sio, & hoc nõ obstante stipulatione, quia si quod ius quæsitũ
fuisset filiabus uigore stipulationis, sumebat initium post sti-
pulatoris mortem: & ideo ius seu statutũ superueniens debet
ad illud ius extendi, quod demũ nascitur postquã est editũ. &
Anch. refert ac sequitur Brun. in consi. 1. in 9. col. in 1. art. &
Soc. Iun. in loco supra citato. Vltimò opinionẽ etiam Bar. se
cutus est Bru. in tract. stat. in 3. par. in verbo lucrum. §. statu-
tum quòd uir lucretur dotem uxore præmortua, intelligitur
etiam de dote promissa, quod est in uersi. 99.

Non obstant uot. per Imo. & sequaces in locis, de quibus
suprà: quia cum ex suprà allegatis satis apertè pateat respon-
sum, & contra eum esse communem opinionem, ideo ulte-
rius non insisto, sed opinioni communi in iudicando inhæ-
rendum esse omnino tenemus.

S V M M A R I V M.

1 *Filij spurij de æquitate canonica, quæ seruatur in prato Cæsa-
ris, alendi sunt à patre, quando non habent unde se alant.*
2 *Pater non potest relinquere filio spurio pro alimentis unum
magnum podere, sed solum usque ad modum alimentorum,
& non ultra.*
3 *Alimenta, quæ dantur miserationis causa, non debentur se-
cundùm dignitatem, sed secundum necessitatem uiuendi.*
4 *Filiæ spuriæ sunt dotandæ à patre usque ad modum alimen-
torum.*
5 *Causa dotis non minus est fauorabilis quàm causa alimen-
torum.*
6 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote data per pa
trem filiæ spuriæ, sed contra nu. 10. & 15.*
7 *Dos data filiæ spuriæ per mortem ipsius, patri uel eius hæredi-
bus restituenda uenit, quod declara ut nu. 18.*
8 *Legatum factum filio spurio pro alimentis, non transit ad hæ-
redes suos.*
9 *Filius spurius sicut in alimentis non habet hæredem, ita nec in
bonis datis in dotem.*
11 *Dispositio generalis debet intelligi secundùm naturam rei, de
qua loquitur dispositio.*
12 *Quod amplius etiam procedere in materia stricti iuris, & ubi
adesset iuramentum.*
13 *Lex ubi ordinat constitutionem dotium, censetur etiam per-
mittere consequens, id est lucrum, quod sequitur ex constitu
tione earum.*
14 *Actum faciens, censetur se astringere legibus de illo actu lo-
quentibus.*
16 *Pater potest donare marito filiæ spuriæ.*
17 *Filiæ spuriæ fundus dari potest in dotem, ita ut post mortem
ipsius transeat ad filios.*
19 *Statutum de lucro dotis locum habet in legato dotis facto cũ
onere fideicommissi.*
20 *Quis uelle præsumitur, quòd leges & consuetudines locum ha
beant in sua dispositione.*

QVÆSTIO XCIIII.

VOS scitis, quòd attenta æquitate Canonica, quæ ẽt in
prato Cæsaris seruatur, ut ex infra allegãdis apparebit,
1 sicut † filij spurij sunt alendi à patre, quãdo non habẽt vñ se
alant usque ad condignã quantitatem, iuxta tex. & ibi Doct.
in c. cùm haberet, de eo qui dux. in uxo. quã pollu. per adul.
& per Bart. in l. fin. col. 2. uersicu. quis erit ergo modus. ff. de
quibus. ut indign. & in l. Mænius. §. duobus. q. 3. ff. de leg. 2.
& in l. fin. §. si à socero. ff. de ijs quæ in frau. cred. & Bald. in l.
neque mater. C. de iur. dot. necnon & Abba. in consi. 50. col.
2. uol. 2. quem sequitur Dec. in consi. 611. col. 1. Hinc dixit
Bald. in l. eam quam. col. 10. C. de fideic. quem sequitur Ang.
in §. nouissimè. col. 2. instit. ad senatusconsul. Orficia. & Barb.
2 in c. cum tibi. col. 17. de test. q † pater non potest relinquere,
vel legare filio spurio pro alimentis vnum magnum podere,
sed solùm usque ad modum alimentorum & non ultra, arg.
l. fin. ff. de aleat. Quod & uoluit Socy. consi. 2. nu. 3. volu. 4.
Dec. in consi. 311. col. 2. Cur. Iun. consi. 57. col. fin. & est ratio
secundùm Iacob. de Aret. quem sequitur Bal. in l. si maritus.
3 ff. sol. mat. quia † alimenta, quæ dantur miserationis causa,
non debentur secundùm dignitatem, sed secundùm necessita-
tem viuendi, quod est notandum. Ita etiam filiæ spuriæ sunt
4 dotandæ usque ad modum † alimentorum, & non ultra secũ
dùm Bar. in d. l. fin. col. 2. ff. de his quib. ut indig. quem refert
& sequitur Dom. Baptista Caccialup. in l. si qua illustris, col.
antepe. C. de Orficia. dicens q pater filiam spuriam dotare
potest usque ad quantitatem alimentorum, ita q habeat ali-
menta perpetua secundùm qualitatem status sui: quia quod
ob hanc causam permittitur, ab eius causa limitatur & mode
ratur, quod arbitrio iudicis committitur. Idem dixit Bar. in d.
§. Mænius. & Abb. in citato consi. 50. col. 2. relato per Dec. in
allegato consi. 611. col. 1. quia cum causa dotis non sit minus
5 fauorabilis † quàm causa alimentorum: ita potest pater do-
tare, quemadmodum & alimenta præstare.
6 Pone modò, q extat statutum de lucro † dotis, nunquid ex
vi ipsius statuti maritus spuriæ uxoris poterit dotem datam lu
crari? Primò equidẽ videretur q non: quia talis dos per mor
7 tem † uxoris restituẽda venit patri, uel eius hæredibus, ut est
de mente Bald. in d. l. eam quam. col. 10. C. de fideicom. & in
consi. 316. vol. vbi dixit, q legatum factum filio spurio pro ali-
8 mentis non transit † ad hæredes spurij, non ratione proprie-
tatis, in qua non valuit legatum, nec ratione alimentorum
quia cum vita finiuntur. l. cum hi. §. si vni. ff. de transac. Idem
voluit Abb. in d. consi. 50. col. 2. & in consi. 185. col. 2. uolu. 2.
vbi inquit, q ideo talis dos debet redire ad patrem; quia suc-
9 cedit loco alimentorum, ad quæ pater tenebatur. Vnde sicut
in alimentis non habet † hæredem: ita nec etiam in bonis da-
tis in dotem. Istud idem tenuit Bald. nouel. in tract. dot. in 6.
par. priui. 16. Dec. in d. consi. 311. col. 2. in fi. Mod. in repe. c.
per uestras. §. 24. colum. 3. in fin. de dona. inter uir. & uxor.
10 Verùm his non obstantibus altera pars vti † uerior & ful-
cita melioribus rationibus & authoritatibus amplectenda ve-
nit. Et primò. Nam ex dispositione legis, ut supra diximus,
pater tenetur dotare filiam spuriam: ergo etiam censetur uo-
luisse, q possint constitui dotes secundum naturam ipsarum
dotium, & secundùm materiam subiectam ut lucrum earum
facere maritus possit secundùm statuta de dotibus loquen-
11 tia: quia dispositio generalis † debet intelligi secundùm na-
turam rei, de qua loquitur dispositio. l. si stipulatus. ff. de usu.
l. filiusfamilias. ff. de dona. Ias. in l. actionem. C. de procur. &
12 istud adeo † uerum est, ut etiam procedat in materia stricti
iuris, vt per Bald. in l. fin. commu. diuid. arg. gl. in l. & puto. ff.
fami. erci. & etiam si interuenisset iuramentum, vt voluit Cor.
in consi. 129. col. 2. uol. 3. Igitur cum lucrum à statuto intro
ductum super dotibus dicatur esse de natura ipsarum dotiũ,
cum ipsis dotibus inhæreat ex dispositione statuti, & pro re-
gula in ipso statuto traditur, vt vir superuiuens, uxori dece-
denti sine liberis dotem lucretur: ideo eueniente casu, de quo
in statuto maritus ipsam dotem lucrari debet.
14 Secundò facit. Nam ubi lex ordinat † antecedens, idest cõ-
stitutionem dotium, censetur etiam consequens permitte-
re, idest lucrum, quod sequitur ex constitutione earum. l. 3.
§. sciendum. ff. de minor. quia istud consequens est necessarium
ad antecedens propter statuti dispositionem, Iaso. in l. etsi
prætor, colum. 2. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. & aliàs
nisi permissum esset tale lucrum, non ita de facili reperire-
tur aliquis, qui talem uxorem ducere uellet renunciando
ipsi lucro, argumen. l. cum de indebito. ff. de proba. Ideo ip-
sa lex, quæ uoluit unum, censetur & aliud uoluisse, sine quo
actus commodè explicari non posset, ut per Deci. in cap.
præterea, colum. 4. uersicu. sed contrarium reperio, de of-
ficio delegat.

Accedit

Accedit & tertiò. Nam faciens actum censetur se astringe-
14 re † legibus de illo actu loquentibus. l. exigere dotem. ff. de
iud. Barto. in l. ut iusiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. Scriben-
tes in l. hæredes mei. §. cum ita, ad Treb. ergo pater filiæ spu-
riæ dotans eam censetur uoluisse se conformare cum disposi-
tione statuti, ut maritus lucrari debeat quantum ab ipso sta-
tuto ei conceditur.

Quartò facit. Nam ratio onerum, propter quæ conceditur
lucrum marito à lege municipali, ut dictum fuit supra. quæst.
4 ita militat in marito spuriæ uxoris, quàm in non habentib.
spurias, quibus lucrum datur: ergo eadem debet esse iuris di-
spositio in ipso marito spuriæ, argum. l. illud. ff. ad l. Aquil. &
tanto magis cum (ut experientia docet) videamus, quòd
redduntur homines difficiles ad contrahenda matrimonia cũ
spurijs.

15 Quintò & vltimò hanc quæstionem † decidit Bald. nouel.
in 6. pat. priui. 16. uersicu. sed quid si statutum, vbi inquit ex-
presse, q̃ si lege caueatur, q̃ vxore decedente in matrimonio
sine filijs ut lucretur tertiam partem dotis, vel dimidiam, q̃
non improbabiliter dici potest dotem datam filiæ spuriæ per
mortem eius non reuerti ad hæredes patris: cum de necessita-
te iuris causetur tale lucrum, & sic in illo pater non uidetur
exercere aliquam iurisdictionem in talem filiam: imò uide-
tur lucrari in recompensationem onerum matrimonij, & da-
to q̃ etiam esset merum lucrum uiri, idem dicendum esset:
quia non reperitur iure cautum, q̃ pater non possit donare
16 † marito filiæ spuriæ, imò etiam potuisset facere per pactum
sine statuto, ex quo per tale statutum filiæ nihil quæritur,
quod dixit notandum, prout in simili etiam uidemus, quòd
17 per patrem filiæ spuriæ potest dari dos, ita ut post † mortem
eius transeat ad filios, ut per Barto. in d. l. fin. colum. 2. ff. de
ijs quib. ut indig. & Veronen. in caut. 37. incipi. uideamus. &
Abb. in consi. citato. 50. col. 2. & cum Bald. nouel. tenuit Bul-
gari. in repet. l. 1. colum. 36. ff. sol. matr. & Moder. in repet. di-
cti c. per vestras. §. 24. col. 5. uersicu. alio item casu, ubi intelli-
gunt hoc procedere, quando fundus datus esset in dotem, se-
cus si fructus ipsius fundi dati fuissent in dotem pro alimen-
tis, iuxta text. in l. dotis fructus. §. si usumfructum. ff. de iure
dot. Tunc enim quia ius datum in dotem morte perit. §. fi-
nitur. institu. de vsufru. non poterit maritus lucrari dotem. l.
quod in rerum. §. 1. ff. de legat. 1. & opinionem Bald. nouel.
pariter approbat Crauet. in consi. 186. colum. fin. & eam sen-
tit Alexand. in consi. 150. uolum. 2. dum quærit, si statutum
dicit, q̃ muliere prædecedente in matrimonio sine liberis ter-
tia pars dotis obuiat proximioribus in gradu, & reliquum sit
mariti. An pater filiæ spuriæ, quæ decessit in matrimonio sine
liberis lucretur illam tertiam partem dotis à se datæ & respe-
ctu duarum tertiarum, quas debet lucrari maritus non facit
dubium, sed respectu alterius partis, quam dicit mulier lucrã-
dam esse per patrem.

18 Non obstant ex aduerso adducta, uidelicet, q̃ † dos data
filiæ spuriæ per eius mortem reuertitur ad patrem, uel eius
hæredes, per iura & auctoritates suprà relatas: quia responde-
tur, q̃ ipsæ procedere possunt, ubi nullum extaret statutum
disponens de lucro dotis, & sic in casu, in quo essemus in me-
ra dispositione iuris communis, aliàs secus: quia (ut dictum
fuit) pater tunc uoluit se astringere legibus de illo actu lo-
quentibus, & se conformare cum dispositione statutaria. Pro
cuius confirmatione accedat, quod uoluit Bald. in consi. 79.
volum. 1. quærit, an de legato dotis facto per patrem filiæ
19 cum † onere fideicõmissi maritus debeat detrahere partẽ do-
tis à statuto ordinatam. Et decidit q̃ sic: & q̃ ista portio statu-
taria diminuet fideicommissum, quia cum pater legauerit in
causam dotis, ideo in tali legato habebunt locum omnia sta-
tuta loquentia de lucro dotis, cum tale statutum trahatur ad
legatum ex interpretatione passiua. l. 1. §. lex falcidia. ff. ad l.
falcid. Itẽ ex quo est permissum principale. s. dos, igitur etiã
& accessorium, idest lucrum legis, cum accessorium intelligi-
tur inesse principali. l. ex diuerso. ff. de rei uendi. Plus, ex quo
lex disponit de lucro dotis, & pater de dote, quæ est quoddam
ius vniuersale, disposuit, intelligitur etiam de lucro dotis di-
sposuisse. Nam in vniuersalibus semper continentur onera. l.
1. C. de hæredi. uel actio. vendi. Item præsumitur quis uelle,
20 quòd leges & consuetudines habeant † locum in sua dispo-
sitione. l. quæritur. §. si uenditor. ff. de edil. edic. Et sic ex his
ita concludendum uidetur in hac quæstione, ut de dicta do-
te data filiæ spuriæ, quæ ab humanis decessit sine libe-
ris, maritus consequatur lucrum dotis ordinatum à lege
municipali.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet, si uxor post contra-
ctum matrimonium per verba de præsenti, ante tamen copu-
lam secutam ingressa fuerit monasterium mendicantium,
& in eo professa fuerit, communis est in contrarium, vt in
nu. 10. & 14.*

2 *Mortis appellatione in dubio intelligitur de morte naturali,
quod declara, vt in nu. 15.*

3 *Statutum de lucro dotis non habet locum in morte violenta
illata per maritum.*

4 *Statutum de lucro dotis, cum sit correctorium iuris communis
propriè & strictè intelligi debet, & sic naturaliter, & nu-
mero 7.*

5 *Statutum loquens in casu vero non habet locum in casu ficto.*

6 *Statutum puniens portantem perlas intelligitur, si portat ve-
ras non fictas.*

8 *Mors est præsentis lucis subtractio, & anima à corpore separa
tio omnia dissoluens, & omni professione priuans, & reuersio
in puluerem.*

9 *Professus corpore uiuit, vsum verum habet, loquitur, testifica-
tur, eligit & eligitur ad prælaturas, & generaliter omnes
actus naturales exercet.*

11 *Pactum de lucranda dote conceptum in casu mortis locum ha
bet ingressum religionis.*

12 *Monasteria licet acquirantur omnia per ingressum religionis:
tamen talis ingressus non impedit lucrum dotis, vel donatio-
nem propter nuptias.*

13 *Pacta lucrorum vendicant sibi locum per ingressum monaste-
rij, sicut per mortem.*

16 *Ingressus monasterium mendicantium non potest mutare, vel
reuocare testamentũ, quod prius fecerat ante eius ingressum,
immo hæres statim habebit eius hæreditatem absque quòd ul
terius expectetur mors naturalis.*

17 *Legitima licet non debeatur filijs, secundùm communem opi-
nionem legistarum, per ingressum patris in monasterium, in
quo fecit professionem: Tamen fallit, quando ingressus est re-
ligionem mendicantium.*

18 *Substitutio facta sub conditione, si decesserit hæres sine filijs,
adimpletur & purificatur statim, quod hæres ingressus est
monasterium, præter incapax bonorum, & in communi, &
in particulari, & in illo professus fuerit.*

19 *Fratres minores sunt adeo mortui mundo, quòd mors natura-
lis nihil potest operari.*

QVÆSTIO XCV.

1 AN lucrum dotis debitum viro ex ui statuti † per mor-
tem vxoris præcedentis sine liberis locum habeat, si
vxor post contractum matrimonium per uerba de præsenti,
ante tamen copulam secutam ingressa fuerit monasterium
mendicantium, & professa fuerit. Prima facie uideretur dicen
2 dum q̃ non: quia appellatione † mortis in dubio intelligitur
de morte naturali. l. ex ea parte. §. insulam. ff. de uerb. obliga.
l. sed si mort. §. 1. ff. de don. inter. vir. & uxo. Alex. in consi. 2.
col. 1. uol. 1. & in consi. 139. col. 2. uol. 2. Sed mulier, quæ in-
greditur ordinem mendicantium, naturaliter viuit, igitur ver
bum mors non uerificatur in ea, quæ ciuiliter mortua dici-
tur. Pro quo facit quod in simili dixit Mars. in consi. 93. col.
3 2. ubi uoluit, q̃ huiusmodi statutum de lucro † dotis nõ ha-
bet locum in morte violenta illata per maritum uxori: quia
4 statutum † debet intelligi de morte naturali, & præcipuè hoc
dicendum uidetur, cum simus in statuto correctorio iuris cõ-
munis. l. dos à patre. C. sol. mat. l. 1. in princ. C. de rei ux. act.
quod propriè & strictè intelligi debet, ut not. in l. quicquid
astringendæ, de uerb. obl. & sic naturaliter, iuxta not. in l. fin.
ubi notant Bal. & Pau. C. de ijs qui veni. æta. impetra.

5 Secundò facit. Nam statutum loquens in casu † uero non
habet locum in ficto, ut not. Bartol. in l. 3. §. hæc uerba. ff. de
nego. gest. & in l. omnes populi. in 6. quæstio. principa. ff. de
iust. & iure, & in l. 1. ff. de fonte, vbi statutum punieos portan
6 tem perlas, intelligitur si portat † ueras, non autem fictas: sed
mulier ingrediens monasterium mendicantium fictè dicitur
mortua, igitur &c.

Tertiò, quòd maritus non lucretur dotem, in specie hoc
decidit Anch. in consi. 273. quia (vt diximus) tale statutum
7 † debet intelligi de morte naturali, non autem de ciuili per
professionem & ingressum monasterij: quoniam etsi talis di-
catur mortua mundo, & habere uocem funestam & transla-
tam conuersatione cœlesti in corpore, & in anima. c. placuit.
el 2. 16. q. 1. c. non dicatis. 12. q. 1. Tamen propriè loquendo
non potest dici verè mortua. mors enim est præsentis lucis
8 † subtractio, & animæ à corpore separatio, omnia dissoluēs,
& omni professione priuans, & reuersio in puluerem. §. dein-
ceps. in auth. de nup. ista autem non parit professio. Nā pro-
9 fessus corpore viuit, usum rerum † habet, loquitur, testifica-
tur, & comedit, eligit & eligitur ad prælaturas, & generaliter
omnes actus naturales exercet. c. religiosus. de elect. in 6. ergo
statutum de lucro dotis debet intelligi de morte naturali, quæ
omnia soluit, non autem de ficta & impropria, quæ inducitur
ex ingressu monasterij & professione: & Anch. refert Fely. in
rub. de spon. col. 4. & sequitur Socy. consi. 8. col. fi. vol. 3.

Quartò hanc etiam partem tenuit Salyc. in l. Deo uobis,
in fin. C. de episco. & cler. motus hac ratione: quia licet uxor
ingrediatur monasterium ante copulam inuito marito, tamē
nōdū est uxor, nec etiam est matrimoniū secūdū ui totalē per
fectionem: Ideo vir tali casu lucrum dotis consequi nō debet.

10 Sed his & alijs similibus non obstantibus † contraria sen
tentia est de iure uerior. Et in primis facit text. in l. Deo uo-
bis, in princ. C. de episc. & cler. ubi in specie hoc dicit Barto.
& ibi etiam hoc decidit Paul. in princip. dum dicit, quod si alter
ex coniugibus intret religionem, dissoluitur matrimonium,
nec per hoc aliquam pœnam patitur circa dotem, uel dona-
tionem propter nuptias, quasi eius culpa matrimonium sit
solutum: habetur tamē ingrediens pro mortuo, uel mortua,
& sic uendicat sibi locum pactum uel statutum de certa par-
te dotis lucranda in casu mortis. Item ibi in uersic. in istu ca-
su. ubi formaliter inquit, quòd pactum de lucranda dote con-
ceptum in casu mortis locum habet per ingressum religionis.
Idem enim operatur professio, quod mors. Item idem operatur
mors ciuilis, quod naturalis. Item monasterium non habetur
pro filio: quia pactum lucrandi dotem collatum, si decesserit
11 sine † liberis, purificatur, non autem extinguitur per ingres-
sum religionis. Idem etiam tenuit Azo in sum. ad libr. Cod.
char. t. col. 3. num. 9. Ias. in auth. si qua mulier. col. 2. circa fi.
versi. ex prima parte. C. de sac. san. eccles. ubi dicit esse notā-
12 dum per illam glo. quod licet per ingressum † monasterij omnia
ei monasterio acquirantur: Tamen talis ingressus non im-
pedit lucrum dotis, uel donationem propter nuptias. Idem
Iaso. in l. ex ea. §. insulam. col. 2. ff. de uerbo. oblig. & in l. si de-
cesserit. col. 2. uersicu. ideo isto anno. ff. qui satisd. cog. ubi in-
quit se illo anno ita consuluisse Veronæ, & ita constat, vt in
eius consi. 135. colum. 2. uol. 2. per tex. & Bal. in d. l. Deo uo-
bis. & per not. per Ang. in §. si uerò constante. in authent. de
sanctis. episc. ubi inquit, quod pacta lucrandi uendicant sibi locū
13 per † ingressum monasterij sicut per mortem. Subdens ipse
14 Iaso. istam esse † ueram & communem conclusionem Doct.
& quod in istis terminis non inuenit aliquem Doct. authenticū
contrariam partem tenentem, licet Saly. solus aliter sentire
videatur in d. l. Deo nobis. Hanc quoque partem amplectitur
Ale. in 1. lib. de uerbo. sig. fac. 84. ubi propriè dicit, quod pactum
de dote in casum uxoris mortis lucrifacienda etiam in eum
casum intelligetur cū in religionis monasterium secessit. per
d. l. Deo nobis: quia non est uerisimile, voluisse maritum hoc
casu expectare, exigendæq; dotis moram pati, donec natura-
liter vxor fato fungeretur: quæ individuam vitæ consuetudinē
contempsit, necnon Fely. in d. rubr. de spon. Hoc idem tenuit
Ioan. Bosch. in tract. de legit. nupt. in 4. libr. colum. 6. in prin-
cip. versicu. si mulier.

Non obstant modò adducta in contrarium, quod appellatio-
ne mortis intelligitur de morte naturali per separationem ani
mæ à corpore, & non de ciuili & sic ficta, cùm statutū sit cor-
rectoriū iuris communis: quia respondetur, argumentum
15 posse procedere, ubi † mors ciuilis non haberet eundem effe
ctum quem habet mors naturalis, & procedat glo. in d. l. pla-
cuit: secus autem ubi mors ciuilis quò ad id, de quo agitur,
eundem effectum haberet, quem habet mors naturalis: quia
tunc æquiparatur morti naturali. l. adeò. §. publicatione. ff.
pro soc. l. 1. in fin. de bon. posses. contr. tab. sicut est in ea, quæ
ingreditur monasterium mendicantium, cuius mors, quò ad
abdicationem dotis ab ea, habet per omnia eundem effectū,
quem habet mors naturalis: ergo idem ius, vt per Iaso. in d.
consi. 135. colum. 2. & Alex. ac Ioan. Bosch. ubi supra. Pro
qua sententia accedat, quod voluit Ias. in d. auth. si qua mu-
lier, colum. 7. uersic. iuxta hanc partem. ubi concludit, quòd
16 † ingressus monasterium mendicantium non potest muta-
re, uel reuocare testamentum, quod prius fecerat testator an-
te eius ingressum, & quòd eius hæres statim habebit eius
hæreditatem, absque quòd ulterius expectetur mors na-
turalis; cùm mors ciuilis eo in casu in omnibus & per omnia
æquiparetur morti naturali. Quod etiam tenuit Alexand. in
consi. 13. col. 1. volu. 3. qui attestatur hanc esse communem
opinio. Confirmatur ista responsio ex not. per Iaso. in auth.
17 si qua mulier, colum. 10. uersicu. intelligo tamen, ubi † in-
quit, quòd licet communiter legistæ teneant, quòd legitima
non debeatur filijs quàm primum pater ingressus est mona-
sterium, & professionem fecit: tamen quòd intelligit ipsam
communem opinio. non procedere, quādo pater esset ingres-
sus religionem mendicantium: quia tunc illa mors ciuilis cū
omnibus habeat effectum naturalis, credit, quòd filij statim
debeant habere legitimam. Idem dixit Paris. in consi. 65. col.
2. vol. 2. ubi dicit, quòd substitutio facta sub cōditione, si de-
18 cesserit hæres † sine liberis, adimpletur & purificatur statim,
quòd hæres ingressus fuit monasterium penitus incapax bo-
norum & in communi, & in particulari, & in illo professus
fuerit; quia eo casu habetur pro mortuo, & hæc mors ciuilis
quò ad omnem effectum æquiparatur morti naturali, adeò
quod non est amplius expectanda mors naturalis. Facit etiam,
quod uoluit Bald. in consi. 42. 1. uolum. relatu per Alexan. in
19 consi. 155. colum. 2. quod † fratres minores, & sic ordinis men-
dicantium, sunt adeò mortui mundo, quòd mors naturalis
nihil potest operari.

Non obstant not. per Anch. & sequaces ac Salyce. in d. l.
Deo uobis. quia respondetur ex supra citatis authoritatibus,
cōem esse in contrariū, à qua in iudicando nō est recedendū.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum factum per uxorem marito non computatur ei in lu-
cro dotis. sed in contrarium est communis, vt num. 8.*
2 *Præsumptio in dubio capi debet, vt actus valeat & nō pereat.*
3 *Legatum est causa lucratiua.*
4 *Titulus dotis est lucratiuus.*
6 *Causæ duæ lucratiuæ non possunt simul concurrere. quod de-
claro, vt ibi in nume. 14.*
6 *Legatum non imputatur in lucrum dotis, si fiat pactum inter
virum & uxorem, quòd sol. mat. vir lucretur dotem.*
7 *Statutum & pactum æquiparantur, quòd declara ut infra
numero 16.*
9 *Legatum factum per patrem filiæ imputatur in legitimam.*
10 *Creditori magis fauetur in obligatione ex sua prouisione im-
mediatè acquisita, quàm in obligatione aliunde prouenien-
te sine facto suo.*
11 *Lex suum & non tuum sibi denegat auxilium.*
12 *Liberalis nemo præsumatur in necessitate.*
13 *Cautio fructuaria dicitur necessaria & si originem traxerit
à facto voluntario.*
15 *Stipulari quis potest ex causa lucratiua fundum, & ipsius
fundi æstimationem.*
17 *Pactum continens id, quod ius commune, seu statuti disposi-
tio, nihil operatur ultra ius commune, uel statutum.*
18 *Idem non est omne, quod est simile.*

QVÆSTIO XCVI.

QVOTIDIANA proponitur quæstio. An stāte sta-
1 tuto † de dimidia lucri dotis, si per uxorē sit legatū ma-
rito, fiat cōpensatio eiusdē legati cum parte dotis lucrandæ?
ista quæstio, ut refert Corn. in consi. 230. col. 1. uol. 4. vulga-
ris est & trita, & in qua primo aspectu uideretur dicendū, huiusmodi
compensationem non fore admittendam, ut decidit Fed. de
Scal. doctor Bonuuiē. in disp. sua incip. quæstio talis est in ci-
uitate, quem refert Bal. in auth. præterea. col. 2. C. vnde vir &
vxo. ubi etiam post Nico. de Mattasel. idem firmat Bald. in l.
Titia. §. qui in vita. ff. de leg. 2. in l. si uxor. C. de bon. auth. iu-
di. poss. & in consi. 79. uol. 1. Ray. & Raph. Cum. in l. si cū do
te. §. si pater. ff. sol. mat. Capra in cōsi. 143. in 1. dubio. Mouē-
tur enim citati Doct. principaliter rationibus infrascriptis.

Primò,

Primò, quia sublatum est edictum de alterutro inter uirũ
& vxorem non donando: quoniam vxor tam dotem, quàm
legatum sibi à marito factum consequi potest, nec vnum cum
altero compensatur: ita econtrario, quando uxor legat ma-
rito. l. 1. §. sciendum. C. de rei vxo. actio.

Secundò quia si tale legatum intelligeretur factum ani-
mo compensandi cum lucro statuti, certò dictum legatum es-
set penitus inutile, & in dubio debet capi p̃sumptio, vt actus
2 † magis valeat, quàm pereat. l. quoties. l. in ambiguis. ff. de
rebus dub.

Tertiò quoniam tale lucrum ex dispositione statuti pro-
ueniens traxit originem à causa uoluntaria, scilicet à matri-
monio, & à contractu dotis: ergo non est iudicandum, vt de
causa necessaria, argum. l. si quis seruum. ff. de actio. empt. &
sic non debet habere locum compensatio.

3 Quartò facit. Nam licet legatum sit † causa lucratiua l. 1.
4 C. de impo. lucra. descrip. & titulus † dotis similiter sit lucra-
tiuus. l. fin. §. si à socero. ff. de his quæ in frau. cred. & sic videa
5 tur, quòd duæ † causæ lucratiuæ non possint simul concurrere,
per not. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. 2. Tamen quia lu-
crum dotis ex statuto proueniens dicitur deferri in recom-
pensationem onerum matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure
dot. glo. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. da. Ideo istud
non habet obstare, quin vtrumque debeatur.

Quintò accedit ratio, quæ est, quòd tale lucrum dotis prouenit
ex dispositione statuti, legatum autem ex dispositione testato
ris, & sic ex diuerso fonte: ergo vnum cum alio computari nõ
debet, sicut in simili videmus in quartam falcidiæ non impu-
tari nisi id, quod prouenit ex iudicio testatoris, non autem
aliunde ex diuerso fonte. l. quod autem. l. in quartam. ff. ad
l. falcid.

Vltimò facit. Nam tale lucrum statutarium uigore taciti
pacti debetur. l. si duo. in fin. ff. de acq. hære. Sed si esset factũ
6 † pactũ expressum, quòd maritus lucraretur dotem soluto ma-
trimonio, tali casu non imputaretur legatum in lucrum do-
tis per l. creditorem. ff. de leg. 2. ergo idem debet esse in lucro,
quod debetur ex vi taciti pacti, ne plus contingat operari taci
7 tum † quàm expressum l. cum quid. ff. si cer. pet. c. si. de do-
nat. inter uir. & vxo.

8 Verum his non obstantibus altera pars † tanquam de iure
verior, & magis communiter à Doctoribus recepta amplectẽ-
da uenit, quam primò secutus fuit Barto. lucerna iuris in d.
l. si cum dotem. §. si pater, post Iacob. de Arez. vbi inquit se
plures dixisse, quòd legatum factum ab uxore viro computabi-
tur in portionem, quam ex vi statuti maritus lucrari debet:
quod tradit esse multum notandum, & Barto. ibi sequuntur
Imo. necnon Pau. de Cast. & Alex. qui attestantur hanc esse
magis communem opin. quia istud lucrum dotis videtur es-
se debitum necessarium: quia introductum à statuto, sicut &
debitum legitimæ filij, quod introducitur à lege: Ideo sicut
9 in legitimam computatur legatum † factum per patrem filio.
l. omnimodo. C. de inoffi. test. ita in hoc lucro debet computa
ri legatum, argu. d. §. si pater, licet non compensetur in obli-
gationem facto hominis acquisitam, & ad illam obligationẽ
ordinato. nec mirum secundùm Alexan. in d. auth. præterea.
col. 5. si fiat talis destinatio: quia videmus, quòd magis fauetur
10 † creditori in obligatione ex sua prouisione immediatè ac-
quisita, quàm in obligatione aliunde proueniente sine facto
suo, ut probat gl. in §. ex conditionali. insti. de uerb. obli. Vn-
11 de dicimus, quòd lex suum non † tuum tibi denegat auxilium,
vt no. glo. in l. 1. C. si aduer. vend. Idem voluerunt Bart. Pau.
Roma. Alex. Ias. Cor. ambo Dec. Petruc. Dom. Franc. de Pe-
pis, & Curt. Iun. in d. auth. præterea. vbi similiter affirmant
hanc esse communem sententiam. quàm pariter commu-
nem dixerunt Bald. in dicta consi. 79. uolum. 1. & Corne.
in præallegat. consil. 230. & eam magis communem dixit
Camp. in tracta. dot. in 5. part. quæst. 6. & ita aliàs seruatum
fuisse in quæstione facti referunt Iacob. de Riz. ut dicit Al-
ber. de Rosa. in l. quod uerò. ff. de leg. & ita terminatum
fuisse Paduæ, tradit idem Alber. in 2. parte statu. quæst. 56.
& in dicta authentic. præterea. & hanc sententiam sequi
aduocatos in practica expressè fatetur Salycet. ibi colum.
2. Cui sententiæ quoque adhæret Ioann. de Amic. in consil.
12. numero 19.

Non obstant modò, quæ ex aduerso adducta fuerunt. Et in
primis, quòd sublatum sit edictum de alterutro inter uirũ & uxo
rem nõ donando: quia respondetur per Rom. in d. auth. præ
tereà, quòd dictum Bald. & aliorum procedit, quando quæritur,
an legatum compensetur cum debito, quod initium sumpsit
ex contractus dispositione: quia tunc vnum cum reliquo non
compensatur d. l. creditorem. secus autem ubi loquimur in
debito proueniente ex necessaria statuti dispositione, quo ca-
12 su fit compensatio † legati in debitum: & est ratio: quia nemo
præsumitur liberalis in necessitate. l. rem legatam. ff. de adim.
leg. & cum hac responsione Roma. pertranseunt omnes in d.
§. si pater. & in auth. præterea.

Non obstat secundum argumentũ, quòd si fieret talis compu-
tatio, legatum redderetur inutile: quia respondetur hoc esse
verum, sed non fore absurdum: quia etiam in auth. præterea,
ut dicunt Doct. legatum redditur inutile, quia compensatur
cum quarta, de qua ibi. Idem in simili uidemus in l. quoniam
nouella. C. de inoffi. test.

Ad tertium respondetur secundùm Imol. & Alexan. in d.
§. si pater. ac Rom. Alex. & alios in d. auth. præterea. quòd hu
iusmodi argumentum tollitur per tex. in d. authen. præterea.
ubi lucrum dotis similiter originem habuit à matrimonio, &
sic à facto uoluntario: & tamen ibi quatenus ualet legatum,
non debetur quarta portio, & sic fit imputatio, seu compensa
tio: ergo sequitur, quòd non attenditur illa causa tanquam
remota, quòd lucrum dotis traxerit originem à facto uolun-
tario, sed quòd inspici debet causa proxima, idest ipsum statu
tum, quod probatur secundùm eos: Nam pater est obligatus
& tenetur necessariò dotare filias suas. l. obligamur. ff. de act.
& oblig. & tamen si consideremus causam remotam & origi-
nem, vtique diceretur uoluntaria, & sic à matrimonio uolun
tariè per patrem celebrato, qui ipsum contrahendo generat
filias, & ad dandam dotem inde obligatur. Ergo infertur, quòd
huiusmodi qualitas causæ uoluntariæ non ita à remoto sumi
debet, ut etiam probatur in l. de die. §. tutor. cum l. sequen.
iuncta l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. dum ibi
dicitur, quòd licet sit differentia inter cautionem uoluntariam
13 & necessariam, tamen fructuaria † cautio dicitur necessaria,
licet originem habuerit à facto uoluntario. Idem probatur in
l. socium qui cum eo. ff. pro soc.

Similiter ad quartum, quòd licet legatum & dos sint cau-
sæ lucratiuæ: tamen, quia lucrum dotis dicitur deferri in re-
compensationem onerum matrimonij, non habet obstare,
quin utrunque deferatur, respondetur per Imo. & Alex. in d.
§. si pater, & communiter per Docto. in d. auth. præterea. quòd
14 dicta ratio non est bona: quia etsi † duæ causæ lucratiuæ ne-
queant concurrere in eandem personam circa eandem rem
ad oculum demonstrabilem. l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. 2.
tamen possunt concurrere circa diuersam rem, & in eadem
15 persona. Hinc est † quòd ex causa lucratiua potest quis stipu
lari fundum, & etiam eiusdem fundi æstimationem. l. fundũ
Cornelianum. ff. de noua. l. planè. in 1. §. sed si. ff. de leg. 1. &
quòd talis consideratio, an ex causa lucratiua alterum tantùm
debeatur, uel utrunque, non sit habenda, cùm in utroque ca
su idem sit demonstratur. Pone enim, tu debes mihi centum
ex obligatione lucratiua, ut puta ex legato mihi facto per au-
ctorem tuum, & tu mihi legas quinquaginta, utique non fiet
compensatio. l. Lucius Titius, in princip. ff. de noua. & idem
est, si mihi debes rem ex obligatione onerosa: ut quia iure pi-
gnoris ipsa res tua est mihi obligata, & eandem tu legas mihi
illam rem, certè non fiet compensatio, dicta l. creditorem, de
lega. 2. ergo constat, quòd (quò ad imputationem faciendam
uel non) in hac materia non consideratur causa lucratiua,
vel onerosa.

Non obstat etiam quintum, quòd legatum prouenit ex dispo-
sitione testatoris, & lucrum ex dispositione statuti, & sic
diuerso fonte, atque ideo vnum cum alio non debet com-
putari: quia ad hoc respondent Roma. & alij in ipsa auth.
præterea, quòd hæc ratio confunditur per tex. in d. authen.
præterea, ubi illa quarta portio, de qua ibi, prouenit ipsi
coniugi ex prouidentia sua: quia sibi prospexit de locuplete
coniuge, & tamen legatum, quod prouenit ex dispositio-
ne testatoris, & sic ex diuerso capite in illam quartam impu-
tatur: ergo & idem dicendum est in casu huius quæstio-
nis. Nec ualet argumentum de quarta falcidiæ, quia se-
cundùm Ias. in ipsa authent. præterea. colum. 15. cum
ea debeatur iure hæreditario, bene procedit argumentum,
sed in omnibus alijs quartis, ut est in quarta legitimæ, Tre-
bellianicæ, in quarta, de qua in authen. præterea. & in omni-
bus alijs semper cõputatur, quicquid ex quocũq; fonte. licet

diuerso, proueuerit. l. in quartam. ff. ad l. falcid. ubi Bar. in 3.
colum. assignat rationem diuersitatis, & Bal. in l. filium quem
habentem, in 3. colum. & 3 opposit. C. famil. ercis.

Vlnmò non obstat, quòd dictum lucrum prouenit ex tacito
pacto, sed si esset factum pactum expressum, non compensa-
retur, ergo idem in tacito pacto: quia duobus modis respon-
detur: Et primò, secundùm Corn. & Dom. Franc. de Pepis
in d. auth. præterea, quòd imò tale lucrum non dicitur proueni-
re ex tacito pacto, cum non proueniat ex mente coniugum,
sed præter mentem, & sæpius contra, & tamen æquiparatio de
tacito pacto ad expressum procedit in tacito pacto prouenien-
te ex mente, & sic non habet obstare dicta ratio.

Secundò respondetur per Rom. & alios ibi in d. auth. præ-
terea. quòd lucrum debitum ex pacto saltem tacito non debet at
tendi, sed id, per quod lucrum principaliter prouenit. l. quic-
quid. ff. de dona. quod fundatur ex d. auth. præterea. Pona-
mus enim, quòd maritus locuples contrahit matrimonium cum
uxore inope, certè pariter est in casu isto, quemadmodum
& in casu Bald. Nam ista quarta portio hæreditatis debetur
vxori ex tacito pacto: & tamen legatum sibi factum imputa-
tur in illam, ut est ibi casus in d. auth. præterea: & ratio est,
quia debent attendi id, per quod principaliter prouenit hæc
quarta, non autem id, per quod tacitè.

16 Non obst. argumentum † de pacto ad statutum: quia aut
in pacto expresso venit id, quod erat in statuto, puta quia sta-
tutum dabat marito dimidiam dotis matrimonio soluto, ipse
autem maritus ad maiorem securitatem voluit super eo paci-
sci, & tunc clarum est, quòd istud pactum nihil operatur, neque
vigore eiusdem debemus dicere imputationem fieri non de-
17 bere: eò † quia pactum cōtinens id, quod ius commune, seu
statuti dispositio, nihil operatur ultra ius commune, uel sta-
tutum, sed solùm dicitur eorum admonitio, quæ à iure com-
muni, uel statuto disposita sunt. l. qui mutua. C. de pact. pign.
Aut in pacto hoc solum deuenit: quia cōstitutione nihil cau-
tum est, & tunc licet quò ad quædam æquiparentur illa duo.
s. pactum & statutum de lucrando, vt in d. c. fin. Tamen non
18 debent in casu proprio æquiparari: quia omne, quod † est si-
mile non est idem. l. quod Nerua. ff. depositi. præsertim cū hæc
duo (hoc casu) inter se diuersam habeant rationem: igitur
& diuersa esse debet dispositio. ita respondet Dom. Franc. de
Pepis in d. aut. præterea. & sic ex his remanet clarum fore,
hanc esse communem sententiam: cui censemus inhærendū
esse tam in consulendo, quàm in iudicando.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in matrimonio putatiuo: sed contra num. 6. & 13 vbi etiam declaratur.*
2 *Priuilegium prælationis tacitæ hypothecæ competens mulieri, locum etiā habet in dote putatiua. quod declara vt nu. 19.*
3 *Statutum tribuens executionem paratam instrumento, procedit etiam in instrumento dotis putatiuæ.*
4 *Statutum, vel consuetudo disponens, quod acquisita constante matrimonio inter coniuges diuidantur inter eos, habebit locum & in matrimonio putatiuo.*
5 *Dos vera sicut non potest alienari, ita & nec putatiua.*
7 *Maritus in dote putatiua pro restitutione dotis non habet dilationem annalem sicut in vera.*
8 *Maritus putatiuus priuilegium non consequitur, vt conueniatur, quatenus facere possit.*
9 *Maritus fructus dotis putatiuæ non lucratur vt vir, sed eos facit suos tanquam bonæ fidei possessor, quatenus pro vtilitate mulieris impendit, & reliquum restituit.*
10 *Dispositio l. 1. C. vnde vir & vxo. locum non habet in matrimonio putatiuo.*
11 *Donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur, sicut donatio inter veros coniuges.*
12 *Pactum dotis lucrandæ marito non prodest in dote putatiuā.*
14 *Statutum de lucro dotis, vt vēdicet sibi locum, oportet, quòd si verus casus statuto comprehensus.*
13 *Matrimonium vbi factum est de facto, dos & donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec meretur nomen dotis, vel donationis propter nuptias.*
16 *Dos putatiua priuilegia veræ dotis non habet.*
17 *Vxor putatiua non efficitur de domo viri.*
18 *Glo. in l. exigere dotem ff. de iud. in verbo redditurū, locum non habet in dote putatiua.*
20 *Limitatio Rom. ad quæstionem præsentem communiter reprobatur.*

QVÆSTIO XCVII.

1 DVBIVM offertur. An statutum† de lucro dotis locū
habeat in matrimonio putatiuo & imperfecto. Et uide-
tur primò quòd sic: quia iura loquentia de dote procedunt etiā
in dote putatiua, ut est tex. in l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. ma.
2 Hinc dicunt ibi Scrib. quòd † priuilegium prælationis tacitæ hy-
pothecæ, quod datur mulieri, & de qua in l. assiduis. C. qui po
tio. in pign. habean. locum etiam habet in dote putatiua, pu-
ta quando mulier contraxit matrimonium illegitimum bo-
na fide, & cum persona libera & non serua. & hanc esse com
munem opinionem testatur Salyc. in dicta l. assiduis, quem
sequuntur Moder. in tract. de pign. in 3. memb. 2. par. char.
40. colum. 1.

Secundò adducitur elegans decisio Bal. & Sal. in l. 1. in fi.
C. de cond. ob cau. ubi si ex forma statuti instrumenta hēnt
3 † executionē paratam, eodem modo habebit instrumentum
dotis putatiuæ, quod dicit mirandum Alex. in d. l. si cum do-
tem. §. fi. col. 1. & cum Bal. etiam pertranseunt Mod. in repet.
rub. de donat. inter uir. & uxor. char. 30. col. 2. ubi asserunt de
hoc dictu facere magnum festum Barb. in cons. 43. col. 11. uo
lum. 2. & Bal. Nouel. in tract. dot. in 10. par. col. 64. ubi tra-
dit hoc dictum improbatum non reperiri à Doct.

Tertiò facit, quod not. Abb. in c. 2. de don. inter uir. & ux.
4 ubi si lex, statutum, uel consuetudo disponant, quòd † acquisita
constante matrimonio inter coniuges debeant diuidi inter
eos, habebunt locum in matrimonio nedum vero, sed etiam
putatiuo, adeò quòd matrimonio declarato pro nullo quilibet
habebit dimidiam, & Abb. sequuntur Barb. in c. tuæ nos. col.
4. de prob. in c. ex literis. col. fi. de pig. & Mod. in repet. rub. c.
per uestras. de don. inter uir. & uxo. §. 22.

Vlnmò accedat, quod vult glo. singularis in l. dotale. §. do-
tale. in uer. dotabitur. ff. de fun. do. ubi sicut dos uera non po
5 test alienari, ita † nec putatiua, quam glo. comprobant Alex.
& Mod. ubi suprà, necnon & Barb. in d. c. ex literis. col. fin.
6 Quibus non obstantibus tu sequere alteram partem † tan
quam ueriorem, & magis à Doctoribus receptam: quæ princi
paliter probatur per glo. not. in l. 1. §. exactio. in glo. magna.
7 C. de rei uxo. act. ubi maritus in dote † putatiua non habet
dilationem, quæ conceditur restitutioni ueræ dotis, quam
glo. sequitur Alexan. in d. l. si cum dotem. §. fin. & eam esse cō-
munem opinionem firmat Bal. Nouel. ubi suprà uers. duode
cima fallentia.

Secundò facit decisio Ioan. And. in c. 2. de dona. inter uir.
& uxo. quem sequitur Barb. in d. c. ex literis. col. fin. ubi per
8 illum tex. qui ad hoc est singularis, uoluit, quòd † maritus puta
tiuus non possit gaudere priuilegio: ut cōueniatur, quatenus
facere possit, quod & tradunt Alex. in allegato. §. fin. Barb. in
consi. 46. col. 12. vol. 2. Camp. in tract. de peti. & restit. dot. q.
238. & Ripa in rub. sol. mat. nu. 63.

Tertiò hoc etiam probatur per tex. in l. in insulam. §. fru-
9 ctus. ff. solu. matrimo. ubi fructus † dotis putatiuæ non lucra
tur uir, ut uir: quia tunc eos retinere posset, ut in l. diuortio.
in princip. & in §. impendia. ff. eo. titu. sed eos facit suos, ut
quilibet bonæ fidei possessor. & ideò eos solum retinet, qua-
tenus in re dotali, uel pro utilitate mulieris impendit, & reli-
quum restituet, quod & admittunt Scrib. in l. si ante nuptias.
ff. eo. tit. & Alex. in d. §. fi.

Quartò facit tex. in l. 1. in uerbo, iustum matrimonium, &
10 ibi Doct. C. vnde uir & uxor. ubi successio ab intestato, † de
qua ibi, locum non habet in matrimonio putatiuo.

Quintò accedat, quod uoluit Bal. in l. cum quam. colum.
11 5. uers. si. modò ego quæro. C. de fideicom. ubi dicit † quòd do
natio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur,
sicut donatio inter ueros coniuges, per casum singularem in
l. cum hic status. §. penul. in fi. ff. de donatio. inter uir. & uxor.
& Bald. approbant Alexan. Bal. Nouel. Barb. ac Mod. in locis
supra citatis.

Penultimò propius accedendo ad terminos huius quæ-
stionis, facit, quod tenuit Bal. & post eum Ang. & Saly. in l. 1.
12 per illum tex. C. de cond. ob cau. ubi pactum † de lucrando
totam dotem, uel eius partem non prodest marito in dote
putatiua. Hoc etiam tradunt Bal. in l. pen. ff. quod fal. tuto.
aucto. & Alex. in d. §. fi. ubi dicit esse bonū tex. in §. ascriptitio

in auth. de nup. & ibi Ang. Sed meliorem in §. si uerò ab ini-
tio. cod. tit. Idem quoque dixit Barb. in dicto consi. 46 colum.
12. versi. capio modò tertiam. ergo idem dicendum uenit in
statuto de lucro dotis, ut locum nō habeat in dote putatiua,
cum à pari procedant pactum & statutum. c. fin. de don. inter
vir. & vxor. not. in rub. de decre. decut. lib. 10.
13 Vltimò hæc quæstio † deciditur auctoritate Bald. in c. iu-
rauit. col. 2. de prob. quem sequuntur ibi Fely. & Barb. vbi ex
presse tenet, huiusmodi statutū uires non extendere ad ma-
trimonium putatiuum & imperfectum, quando tamen ma-
trimonium habet perpetuam causam prohibitionis, quæ nū-
quam cessat, ut puta consanguinitatis, affinitatis, etiā si igno-
rantes fit cōtractum: quia quoad lucrū dotis nihil ualet igno-
rantia, cum deficiat causa finalis, secundùm tex. notabilem in
l. cum te. C. de don. ante nup. Idem tradunt Bal. Ange. & Sal.
14 in d. l. 1. C. de condi. ob cau. quia vt statutum de lucro † do-
tis uendicet sibi locum, oportet, quod sit uerus casus statuto cō-
prehensus. l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. Sed hic casus non-
dum est uerus: quia nondum dos. Igitur &c. Hoc quoque vo-
luerunt Pau. & Alex. in d. l. si cum dotem. §. fin. col. 5. Anch.
& Barto. in c. Rayn. in uersic. nota ibi tutores, de test. per di-
ctum. §. ascriptio; ubi si matrimonium est factum de facto,
15 dos † ad donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec
meretur nomen dotis ac donationis propter nuptias, & ibi
etiam hoc no. Ang. Hanc quoque opin. amplectitur Fely. In.
c. 1. de sponsal. col. 14. uersi. 2. limita: quia dos putatiua non
16 habet priuilegia † ueræ dotis, ut per Docto. in d. c. 1. de don.
inter uir. & uxor. & etiam quia talis mulier non efficitur de
17 foro † uiri, vbi matrimonium non tenet. Et subdit, quod de hoc
sibi uidetur glo. in terminis in l. exigere dotem, in uerbo red-
18 ditura. ff. de iud. quæ non † habet locum in dote putatiua,
quam prius allegauit Bal. in d. c. iurauit. col. 2. Cui etiam as-
sentiunt Barb. in d. c. ex literis. colu. fin. & in citato consi. 46.
colum. 12. Bald. Nouel. in tract. dot. in 11. par. col. 61. uersic.
sexta differentiæ. Camp. in tract. dot. in 5. part. q. 8. Ripa in
Rub. sol. mat. num. 63. Purp. in l. cunctos populos. nu. 153.
C. de sum. Trini. & fide catho. Marsil. in sing. 129. ubi dicit, quod
cùm esset in partibus Ianuensibus fuit interrogatus de tali
quæstione, videlicet, quædam mulier intrauit monasterium,
vt Deo seruiret, & fecit professionem: posteà instigante diabo
lo (vt sæpe accidit) ista monialis exiuit monasterium; & pro-
iecto habitu se transtulit ad diuersas partes, tandem non co-
gnita in terris ecclesiæ contraxit matrimonium cum vno, cui
dedit multa bona in dotem: posteà mortua est sine filijs ab in-
testato, maritus petebat dotē uigore statuti de lucro dotis, ue-
nientes aūt ab intestato petebāt oīa bona istius mulieris: Du-
bitabat, ad quē pertinerēt talis dos, & dicta bona. & inquit se re-
spōdisse, quod oīa bona spectabāt monasteriu, & nō ad uenientes
ab intestato, nec ad maritū. Nā uenientes ab intestato erant ex
clusi per auth. ingressi. C. de sacr. san. eccle. maritus aūt erat ex-
clusus ab illa parte dimidiæ dotis: quia statutum, uel pactum
de lucranda dote non habet locum, quando matrimonium
est illicitum, habens perpetuam causam prohibitionis, etiam
si ignoranter sit contractum, per citatam decisionem Bald.
in d. c. iurauit. & alia ibi per eum allegata. Vltimò ita etiam
tenuit Parisi. in consi. 34. col. 5. volu. 3.
19 Non obstant, quæ ex aduerso allegata fuerūt: quia † re-
spondetur, quod licet priuilegia dotis ueræ in casibus, de quibus
suprà, locum habeant in dote putatiua: tamen id procedit:
quia in ipsis agitur de fauore mulieris, secus vbi agitur de fa-
uore mariti, vt constat ex iurib. & auctoritatib. suprà citatis.
& ita dixit ultra Alc. in d. §. fi. Ripa in d. rub. sol. mat. nu. 62.
Recipit tamen secundùm Rom. in d. §. fi. præsens conclu-
sio limitationem, ut ea non procedat, quando dolus dantis do-
tem intercessisset: quia tunc esset locus lucro dotis, per l. eu
etiam in partem. ff. quod fal. tuto. auctu. ubi etiam hoc sentit
Bald. dum dicit, quod sponsus non lucratur dotem nisi fuerit in
dolo pater. Idem vult Barb. in d. c. Rayn. in uersicu. nota ibi
tutores. & in d. c. ex literis. colum. fin.
20 Tu uerò hanc limitationem non teneas: quia † in specie
eam reprobat Paul. de Castr. in d. §. fin. per texr. in l. à diuo
Pio. ff. de ritu nupt. vbi intercesserat dolus libertinæ, & tamen
dicit ibi tex. quod ex dote maritus nullum lucrum haber, & cum
Paul. pertransit quoque ibi Alexand. colum. 2. ubi dicit hoc
verum esse, quod nec ex vi pacti, vel statuti directò maritus lu-
cratur dotem putatiuam, etiam quòd dolus dantis intercef-
serit, sed quòd ipsi marito succurritur per exceptionem doli,
vel quod per actionem maritus illud idem consequetur. Et hanc
partem etiam sequuntur Bald. Nouel. in d. tract. dotis, in 11.
pat. colum. 58. uersicu. quod autem suprà dixi, & Camp. in
tract. dot. in 5. pāt. q. 8.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd vxore decedente in domo viri is lu-*
cretur tertiam partem dotis, locum non habet in vxore mor-
tua in domo per virum conducta, sed contra num. 4.
2 *Genitiuus denotat dominium.*
3 *Statutum dictans, quòd si quis receperit rem alterius, punia-*
tur in tantū, verbum alterius, intelligitur ratione dominij.
5 *Genitiuus etsi de propria significatione significat dominiū: ta-*
mē id procedit, nisi communis vsus loquendi sit in cōtrariū.
6 *Statutum disponens, si quis acceperit rem alterius, vel eam*
ingressus fuerit, puniatur tali pœna, habebit etiam locum in
accipiente rem alterius ratione possessionis, propter commu-
nem vsum loquendi.
7 *Communis vsus loquendi præualet omni regulæ, omnique con-*
stitutioni in intelligendis sermonibus.
8 *Communis vsus loquendi in quacunque materia semper præ-*
fertur proprio significato, siue id eliciatur ex diffinitione, si-
ue ethimologia, siue ex iuris auctoritate.
9 *Quod amplia etiam procedere, si statutum disponeret, vt ip-*
sa statuta intelligantur ad literam siue prout iacent.
10 *Statutum dictans, quòd statuta debeant intelligi nullo addi-*
to extrinsecus, seu nullo extrinsecus intellecto, non intelligi-
tur tunc secundùm communem vsum loquendi.

QVÆSTIO XCVIII.

1 QVÆRO, An statutū disponēs, quod † vxore decedēte in
domo viri, is lucretur tertiā partē dotis, habeat locum
in uxore mortua in domo per uirum conducta. Et uideretur
2 dicendum quod non: quia ille genitiuus uiri † dominium signi-
ficat. l. 1. ff. de relig. & sumpt. fune. & in l. seruum Titij. ff. mā
da. iuncta. 1. gloss. ubi si dico, Stichus seruus Titij; intelligi-
tur, quòd spectat ad Titium iure dominij. Hinc est; quòd
3 dixit Barto. in proœ. C. col. 1. quòd † si statutum dicit, si
quis receperit rem alterius, puniatur in tantum, quòd intel-
ligitur verbum alterius; ratione dominij: ergo cum statutum
loquatur de vxore mortua in domo viri, debet intelligi de do-
mo, quæ est in dominio viri, & cuius uir sit dominus.
Contraria tamen sententia de iure verior esse uidetur: quia
4 † etsi genitiuus de propria significatione dominiū significet,
5 tamen id procedit, nisi communis usus loquendi † sit in con-
trarium, per id, quod habetur in l. liberorum. §. quod tamen. ff.
de leg. 3. & per Barto. in l. Labeo. ff. de suppellect. leg. ac Bart.
6 & Doct. in rub. ff. de noui oper. nun. ubi dicunt † quòd statu-
tum disponens, si quis acceperit rem alterius, uel eam in-
gressus fuerit, puniatur tali pœna, quòd habebit etiam locū
in accipiente rem alterius ratione possessionis, propter com-
munem vsum loquendi, per gloss. in l. 2. in princip. in uersicu.
nota argumentum. ff. de orig. iur. Quod & voluit Alexand.
in rub. de noui oper. nun. & in consi. 129. colu. 1. in fin.
volum. 2. & in consi. 35. colum. 4. volum. 4. Nec mirum: quia
communis vsus loquendi & intelligendi præualet propriæ si-
gnificationi, vt per Barto. in consi. 58. Anarellus, & in consil.
138 hæc est copia, ad fin ubi loquitur in statutis, & ideò di-
xit Oldra. in consi. 168. in 3. dubio. & Barto. in consi. 159. ui-
sa. colum. 1. ipsum communē usum loquendi præualere om-
7 ni regulæ, omnique constitutioni in † intelligendis sermoni-
bus. Plus voluit Abbas in c. 1. colum pen. uersicu. ad unum
8 tamen aduertas, extrà de iudic. quòd communis vsus † lo-
quendi in quacunque materia semper præfertur proprio si-
gnificato, siue id eliciatur ex diffinitione, siue ex ethimologia,
siue ex iuris auctoritate. quod & denique locum habet, si sta-
9 tutum disponeret, † vt ipsa statuta intelligantur ad literam,
siue prout iacent. Ita Iac. Butr. in 1. consti. Digest. Bald. in l.
omnes populi. col. pen. uer. tertiò not. ff. de iusti. & iur. Ant. de
Butr. in proœ. decret. & ibi Abb. col. 4. & Fel. col. 5. uer. secū-
dò amplia. & Alex. in cōsi. 211. in prin. uol. 6. Cùm ergo secū-
dùm communem vsum loquendi, ubi fit mentio de domo
viri, intelligitur de habitatione: ergo sequitur, quod statutum de
lucro dotis, de quo in quæstione, prætenditur, verificabitur quo-
que, quando moritur uxor in domo etiā per virum cōducta.

Quod autem ita se habeat communis usus loquendi, plusquā
manifestum est, quia ut quotidie videmus, quando dicitur ali
cui, vadas ad domum Titij vel Sempronij, secundùm com-
munem usum loquendi, intelligitur tam de domo habitatio-
nis, quàm de alia, cuius quis verè sit dominus & propriè in
terminis huius quæstionis ita decidit Camp. in tract. dot. in
quinta parte quæst. 17.

Quam tamen limitandam existimamus, nisi aliud statu-
10 tum disponeret, quod statuta † debeant intelligi nullo addito ex-
trinsecus, seu nullo extrinsecus intellecto: quia tunc non in-
telligitur secundùm usum loquendi, ut voluit Iaco. Butrig.
in d. proœ. ff. quem ibi sequitur Anton. de Butr. Abba. & Fel.
& Roma. in singu. 411. quia sensus communis loquendi est
quid intrinsecum, & dicit per hoc Florentiæ obtinuisse ma-
gnam quæstionem. Idem etiam voluit Alexand. in d. rub. de
noui oper. nuncia. col. 12. & Iaso. colum. pen.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis non usu receptum attendi debet, sed contra ut infrà*
2 *Lex, vel statutum per non usum, vel non desuetudinem non tollitur, quod declara ut in num. 13.*
3 *Tempus non est modus tollendæ vel inducendæ obligationis, quod declara ut in num. 14.*
4 *Statutum, quod nunquam fuit receptum in obseruantiam, nec moribus utentium approbatum, nullas vires habet.*
5 *Reformatio cōtraria statuto si non fuit usu recepta, nō præualet statuto practicato, tā ante dictam reformationē quàm post.*
6 *Interruptum non dicitur, quod nunquam fuit obseruatum.*
7 *Statuta ecclesiæ tam edita, quàm edenda si quis seruare iurauit, tale iuramentum non extenditur ad statuta moribus utentium non recepta, vel per contrariam consuetudinem abrogata, etiam quòd fuerint confirmata.*
8 *Lex generalis ubi recipitur in usu à certo genere personarum, & a certo non, nō recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem genere personarum à maiore parte fuisset recepta.*
9 *Lex præcepti tollitur moribus non utentium, nisi lex præcepti induceret ex vi natura peccatum ex cōtrauentione, ut quia concurrit cum lege diuina.*
10 *Statutum disponens, quòd non valeat sententia mercatorum diffinitiua, nisi omnes quatuor consules intersint, si consuetudo obseruat valere sententiam trium sine quarto, statutum non est obseruandum.*
11 *Consuetudo inducitur spacio decem annorum, nec in ea inducenda requiritur consensus superioris. & num. 12.*
15 *Negatiua, quòd statutum non fuit more utentium approbatum debet per allegantem probari.*

QVÆSTIO XCIX.

1 PROPONITVR & quæstio. An † statutum de lu-
cro dotis usu non receptum attendi debeat mortua uxore
sine liberis? Et primò videtur dicendum quod sic quia per non
2 usum, seu per † desuetudinem non tollitur lex, seu statutum.
l. fin. C. de iure dot. imper. ubi in princ. dicit, uetustissimam
obseruantiam, quæ usitata non est à tempore, cuius nō extat
memoria, corrigimus: ergo si Imperator illā correxit, adhuc
vires habebat, & sic per desuetudinem, vel non usum nō erat
sublata: quia si sublata fuisset, non potuisset amplius tolli. l.
nam si sub conditione, in versic. tumpendo. de inoff. & sup.
testamen. & ita inducebat dictam l. ibi Cyn.

Secundò facit. Nam solum tempus non est modus tollē-
3 dæ † vel inducēdæ obligationis, l. obligationū ferè. §. placet. ff.
de act. & obl. Quib. non obstantib. contrariū uerius putamus.
Et primò adducitur, quod no. Doc. cōiter post glo. ibi in c. 1. de
4 treug. & pac. ubi statutū, quod nunquam fuit † receptū in obser-
uantiam, nec morib. utentiū approbatū nullas vires habet.

Secūdò facit, quod no. Bal. in auth. oēs peregrini. C. cō. de suc-
cess. ubi dixit, quod si facta fuit reformatio cōtraria statuto, sī sta-
5 tutū fuit ante & post practicatū, quod † statutū est attēdēdū &
obseruādū si cū reformatio nō fuerit more utētiū approbata:
6 quia nō dicitur interruptū, quod † nunquā uiguit, quod dictū refert
& sequitur Fel. in d. c. 1. col. 3. in fi. de treuga & pace. Alex. in
cōsi. 6. col. 2. uol. 1. & in cōsi. 78. col. 2. uol. 6. Gozad. in cōsil.
23. col. 3. Pari. in cōsi. 47. col. 5. uol. 5. Marsi. in cōs. 49. nu. 49.

Tertiò prædicta confirmantur ex ijs, quæ tradit Ripa in
7 resp. 5. nu. 3. in c. par. ubi inquit, quod † etiam si quis iurauit ser
uare statuta ecclesiæ edita & edenda, quod tale iuramentum nō
extenditur ad statuta moribus utentium non recepta, uel per
contrariam consuetudinem abrogata, dato etiam quod ipsa statu
ta fuerint confirmata: quia huiusmodi confirmatio ad statu-
ta non recepta, uel aliàs abrogata non porrigitur: quia non
sunt amplius statuta, secundùm glo. singularem, ubi Bart. &
alij in l. si quis priore. ff. ad Trebel.

Quartò facit, quod not. Abb. in c. cum olim. col. 2. de cler.
8 coniu. ubi dicit, quòd † ubicunque lex generalis recipitur in
usu à certo genere personarum, & à certo non recipitur, non
recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem ge
nere personarum à maiori parte fuisset recepta: quod dictum
tanquam pulcherrimum tradit notādum. Immo etiam vult,
9 quod † & lex præcepti tollatur, si moribus utentium non recipi-
tur, nisi esset lex præcepti inducens ex sui natura peccatum
ex contrauentione: ut quia concurrit cum lege diuina, quod
pariter subdit notandum.

Quintò accedit, quod uoluit glo. in l. rem non nouam. C.
de iud. ubi illud, quod lege cautum, si non est consuetudine
receptum, & omittatur, non uiuat. Unde refert ibi Bald. quē
10 sequitur Ias. se ex ipsa glo. consuluisse, quod † stante statuto, quod
non ualeat sententia mercatorum, nisi omnes quatuor con-
sules intersint in diffinitiua, si consuetudo obseruat ualere
trium sententiam sine quarto, ex qua consuetudine est de-
rogatum statuto, non est obseruandum statutum. & in-
quit Alex in cons. 6. col. 2. uol. 1. & in consi. 18. col. 1. in fi. no
11 lum. a. satis esse, quod † à tempore conditi dicti statuti transie-
rint 10. anni, quibus non fuerit receptum dictum statutum
in obseruantiam. Quod & uoluit Ias. in d. l. rem non nouam.
colum. pen. Mars. in citato consi. 49. num. 49. & Gozad. in al
leg. consi. 23. colum. 3. & Are. in consi. 11. colum. 3. & in con-
sil. 154. colum. 2. in princ. Immo fortius determinat Alex. in
consi. 132. colum. 2. uol. 1. quòd tali casu non requiritur sciē
12 tia superioris ad inducendum † consuetudinem contrariam
legi, quia absque ipsa scientia superioris hoc potest consuetu
do; ut per Abb. in d. cap. 1. de treug. & pac. Idem vult Are. in
citato consil. 154. col. 3.

13 Non obstant contraria. Et primò, quòd † per non usum
seu desuetudinem non tollatur lex, uel statutum: quia secun
dùm Alex. in citato consil. 132. col. 2. illud procedit, quando
nihil fieret contra legē: ut quia casus non acciderit: sed quan
do casus accidit, & fit contra legem, uel statutum, tunc per ta
lem non usum bene derogatur statuto. cap. Ioannes, cum ibi
not. per Ioan. And. de cler. coniug.

14 Secundò non obstat, quod † tempus solum nō est modus tol
lendæ obligationis: quia respondetur secundùm Alex. in ipso
cons. 135. col. 2. quod licet non sufficiat solum tempus: tamē suf-
ficit non obseruantia subditorum cum lapsu temporis. Idem
dixit Are. in citato cōs. 11. col. 4. uers. nec uidetur. Et sic ex ijs
concludendum est, statutum de lucro dotis locum non habe-
re, quando non fuit more utentium approbatum, nec recep-
15 tum in obseruantiam, dum tamen probaretur talis † negati
ua ab eam allegante, ut per Dec. in consi. 649. col. pen.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in augmento dotis facto constante matrimonio, & nu. 55.*
2 *Augmentum dotis dicitur eadem dos, & non noua.*
3 *Donatio inter patrem & filiam, sicut valet pro dote, ita etiam si fiat pro augmento dotis.*
4 *Dos est quoddam ius uniuersale recipiens augmentum & diminutionem.*
5 *Priuilegium tacitæ hypothecæ concessum actioni de dote, competit etiam pro augmento dotis.*
6 *Priuilegium tacitæ hypothecæ competens pro augmento dotis, competit etiam cum priuilegio prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.*
7 *Dos aucta licitè habet omnia priuilegia dotis.*
8 *Stipulatio, quæ est strictè intelligenda, si facit mentionem de dote, trahitur quoque ad augmentum dotis.*
9 *Permissum in principali censetur etiā permissum in augmēto,*
10 *Imperator si concedit castrum cum omni territorio, ac mero & mixto imperio, si posteà augeat castro territorium, censetur quoque augere merum & mixtum imperium.*

11 *Pactum*

11 *Pactum factum de lucranda dote trahitur ad ipsius augmentum superueniens post pactum.*
12 *Pacta noua circa augmentum dotis & donationis propter nuptias fieri possunt: quæ si non fiant, iungi debet veteribus pactis.*
13 *Maritus sicut non dicitur locupletior ex dote propter onera matrimonij, ita nec propter augmentum dotis.*
14 *Interesse licitum sicut debetur respectu dotis promissæ, & non solutæ in tempore vero sustinendi onera matrimonij: ita etiam pro augmento promisso, & in tempore non soluto.*

QVÆSTIO C.

NVNQVID statutum de lucro dotis locum habeat
1 † in augmento dotis facto constante matrimonio? (qđ
fieri potest, ut in l. si constante. C. de don. ante nup. & per Pa-
risi. latè in consi. 126. in princip. uolum. 1.) Et videtur con-
cludendum huiusmodi statutum uires suas porrigere ad tale
augmentum. Primò per tex. in l. si proprietati. ff. de iure dot.
2 & ibi Bal. vbi augmentum dotis dr̃ † eadem dos, & nõ unna.
3 Secundò facit. Nam sicut donatio inter † patrem & filiam
pro dote ualet. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercisc. per
quem tex. no. Bald. in l. fin §. filiæ. ff. de lega. 2. quòd donatio
inter patrem & filiam in potestate facta contemplatione do-
tis, ab ipso principio irreuocabiliter tenet. Ita etiã ualet, si fiat
pro augmento ipsius dotis: eo quia idẽ iudicamus de augmẽ-
to dotis, quod de ipsa dote. l. inter socerum. §. pen. ff. de pact.
4 dotal. eo quia † augmentum dotis efficitur ipsa dos substan-
tialiter, cùm dos sit quoddam uniuersale recipiens augmentũ
& diminutionem. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dotal.
fact. Bar. & Doct. in rub. ff. sol. mat. in ulti. col. & ita in specie
tenet Aretin. in l. placet. colum. 2. uersicu. ex gloss. ff. de acq.
hæred. quem refert & sequitur Iaso. in d. rubric. solu. mat. co-
lum. fin. & in consi. 171. colum. 5. uolum. 4.
5 Tertiò confirmatur hæc opin. Nam priuilegium † tacitæ
hypothecæ concessum actioni de dote, de quo in l. 1. §. & ut
plenius. C. de rei vxor. actio. competit etiam pro augmento
dotis, ut est tex. in auth. de æqual. dot. ubi per illum tex. not.
ibi Ang. ꝙ quamuis priuilegia sint strictè intelligenda: tamen
priuilegium, quod datur doti, datur etiam augmento dotis,
& ita tenent Iaso. in d. rub. colum. fin. & Mod. in tract. de pi-
gno. in 4. memb. 2. pat. num. 46.
6 Quartò accedit, ꝙ etiam priuilegium † dictæ tacitæ hypo-
pothecæ competens pro augmento dotis (vt proximè dictũ
fuit) competit etiam cum priuilegio prælationis, de quo in l.
assiduis. C. qui pot. in pign. hab. ut per Ias. & Mod. ubi suprà.
Pro quorum confirmatione facit, quod dixit Bald. Nouel. in
7 l. 1. num. 46. ff. sol. mat. ꝙ † dos aucta licitè habet omnia pri-
uilegia dotis. & Bald. sequitur Paris. in alleg. consi. 126. col.
1. Idem etiam uoluit Ange. in consi. 290. colum. pen.
8 Quintò adducimus tex. in l. etiam. C. de iur. dot. ubi † sti-
pulatio, quæ strictè est intelligenda. l. quicquid astringendæ.
ff. de uerbo. oblig. si facit mentionem de dote, trahitur etiam
ad augmentũ dotis, quẽ tex. multũ no. Bal. ibi in 2. not. & hoc
dictũ reputat mirãdum Are. in l. si in testamento. ff. de vulg.
& pup. & tex. in d. l. ẽt. ualde solẽnẽ inquit Ias. in d. rub. col. fi.
Sextò pro ista parte facit. Nam permissum in principali.
9 † censetur ẽt permissum in augmento. l. hæredes palam. §. si
quid post. ff. de testa. Hinc dixit Ange. in §. aliud. in auth. de
æqua. do. ꝙ omne priuilegiũ datũ principali porrigit̃ ad eius
augmentũ, ex quo infert ad q. ꝙ si Imperator mihi cõcedat
10 † castrũ cũ certo territorio, ac cũ mero & mixto imperio, &
postmodũ augeat territoriũ non exprimendo, ꝙ in augmẽto,
vult me habere merum & mixtum imperium, nihilominus
merum & mixtum imperium trahitur ad augmentum.
11 Septimò corroborat̃ hæc cõclusio. Nã pactũ † factũ de lu-
cranda dote habet locũ nõ solũ in eo, qđ est datũ ab initio,
sed ẽt ꝓ augmẽto dotis superuenięte post pactũ. l. inter soce
rũ. §. cùm inter. ff. de pact. dot. ibi, nec separabitur portio do-
tis, quæ data fuit additamenti causa, si posteà nihil aliud con-
ueniat. Ita ẽt uoluit Cy. in l. si constante. in 4. not. C. de do. an-
te nup. ubi inquit, ꝙ circa augmenta dotis & donationis ꝓꝑ
12 † nuptias possunt fieri pacta de nouo, quæ si non fiant, iun-
gatur ueteribus pactis. Idem dixerunt Cy. & Bald. in d. l. etiã.
C. de iure dot. Pau. de Cast. in consi. 8. incip. ad primum secũ-
dùm antiquam impressionem. Paris. in citato consil. 226.
colum. 2. & Dom. meus Ruin. in consi. 134. in fin. uolum. 1.
Octauò facit, quod uoluit Bald. Nouel. in tract. dot. in 7.
13 par. princ. in 8. speciali, ꝙ † sicut maritus non dicitur locu-
pletior ex dote propter onera matrimonij, ita etiam non di-
citur locupletior propter augmentũ dotis. & Bal. sequitur Pa
risi. in d. consi. 126. ubi etiam vult, ꝙ sicut respectu dotis pro-
14 missæ † & statuto tempore non solutæ uiro sustinenti onera
matrimonij debetur licitum interesse, ut plenè no. Scrib. in c.
salubriter. de usur. & Docto. in l. in insulam. §. usuras. ff. solu.
mat. pariter poterit peti respectu augmenti dotis promissæ, &
non solutæ tempore statuto, cùm in eo vigeat eadem ratio,
& nõ debeant prædicta diuerso iure censeri, cùm tale augmẽ-
tum imitetur naturam dotis.
Vltimò in terminis lucri dotis, & sic huiusmodi quæstio-
15 nis, † ita decidit Abb. in consi. 46. in 2. dubio. uol. 1. ubi ex-
pressè concludit, ꝙ statutum de lucro dotis habet locum in
eius augmento, cùm sit pars dotis, & una & eadem res non
sit diuerso iure censenda, ut in c. cognouimus. 12. q. 2. quem
referunt & sequuntur Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 9. Pa-
ris. in allegato cons. 126. col. 2. & in consi. 62. col. 3. uolu. 4. &
Pau. de Ca. in consi. 290. col. 3. in fi. uol. 1. Et ideo ab hac sen-
tentia tanquam communi recedẽdum non esse arbitramur,
sed illi omnino inhærendum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet si tutor acceperit pupillam factam adultam in vxorem cum dote, & num. 5. sed contra num. 8.*
2 *Matrimonium vbi non est, nec ibi dos esse potest.*
3 *Matrimonium secundùm legem ciuilem interdictum est inter tutorem & pupillam adultam.*
4 *Sicut inter filium tutoris & ipsam pupillam.*
6 *Matrimonium de iure canonico inter tutorem & pupillam ualet & tenet.*
7 *Ius canonicũ in matrimonijs cõtrahẽdis præualet iuri ciuili.*

QVÆSTIO CI.

1 QVID si statutum disponat, ꝙ † maritus per mortem
vxoris lucretur dotem. An habebit locum, si tutor acce
pit pupillam factam adultam cum dote in vxorem? Videtur
2 dicendum ꝙ non: quia † vbi non est matrimonium, dos esse
non põt. l. 3. ff. de iu. dot. l. cum multæ. C. de don. ante nup. Sa
ly. in auth. maximis. C. de incest. nup. Sed à lege ciuili inter-
3 dictũ est † matrimoniũ inter tutorẽ & pupillã factam adultã,
ut in l. tutor. ff de sponsa. l. Senatusconsulto. l. si quis tutor. §.
quibus. ff. de rit. nup. l. fi. de leg. 1. Sicut ẽt est prohibitũ in-
4 ter † filiũ tutoris & pupillã, l. 1. C. de interdic. mat. d. l. Sena-
tusconsulto, & in l. tutor. & per Ang. in consi. 90. in 6. dubio
ergo sequitur, ꝙ dos in effectu data non ualet. l. si tutor. C.
de interd. ma. ubi condici põt dos ab uxore tutoris, & per cõ-
sequens cùm dos sine matrimonio stare nõ possit, operæ pre
tiũ est dicere, ꝙ in ea locũ habere non possit statutũ de lucro
dotis: quia non entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in pro-
uincia. ff. si cer. pet. & quia statutũ non põt operari, nisi super
dote, ut per Pau. de Cast. in l. 1. C. si aduer. dot. & in specie,
5 ꝙ † huiusmodi statutum non militet in tali uiro, hoc uoluit
Berthac. in reper. suo, in uerbo statutũ, de vltimis uoluntatib.
in uersi. 71. & Brun. in tract. de statu. & consti. in 3. par. in ver
bo, lucrum uersi. statutum, quòd uir lucretur dotem.
Verùm quia à iure canonico hmõi leges ciuiles hodie cor
6 rectæ reperiuntur, & disponitur, ꝙ † inter eos matrimoniũ
contractũ ualeat & teneat, ut per Gof. & Io. And. quos refert
Cy. in l. fi. C. de interd. mat. Host. in tit. qui fil. sint leg. §. qua-
liter. uers. si uerò illegitimus, & in tit. de dote post diuor. rest.
§. & qualis sit actio. uers. excusantur aũt Bar. & Alb. in d. l. 1.
C. de interd. ma. & Sal. in l. fi. eo. tit. Alb. in l. qui contra, col. 2.
C. de incest. nup. & Ang. in d. cons. 90. in 6. dubio. & Abb. in
rub. de cogn. leg. & in c. fi. de sec. nup. ac per Are. in §. illud.
7 insti. de nup. quia † ius canonicũ in matrimonijs cõtrahendis
præualet iuri ciuili, ut per Doc. ubi. s̃. Ideo cõcludendũ arbi
tror, ꝙ sicut à lege canonica (quã non dedignantur leges ciui
les sequi in matrimonijs) permittitur matrimoniũ inter tuto
rẽ & pupillam, similiter teneat dotis cõstitutio, & ideo ꝙ per
mortẽ uxoris maritus põt cõsequi lucrũ dotis à lege munici
pali ordinatum, quicquid dixerit Cyn. in d. l. fi. C. de interd.
mat. ubi uoluit, iura canonica tantũ modo seruanda fore quò

uel ordines & spiritualia, & inter ciuilia quò ad honores & successionem, non obstante, quòd eius opinio reprobata comperiatur per Albe. Areti. & alios, de quibus supra, & ita, si casus accideret, teneas in iudicando, quia errare non poteris.

SVMMARIVM.

1 *Statuto de lucranda tota dote per mortem uxoris sine liberis non videtur renunciatum, si maritus fecit pactum de lucranda dimidia ipsius dotis, sed contra num. 4 & 11.*
2 *Pactum contra legem vel statutum non valet, quod declara vt in numero 13.*
3 *Statutum si disponat, quòd filia nupta extra ciuitatem nō succedat patri ex testamento, vel ab intestato, pactum factum à filia nupta extra ciuitatem de succedendo patri non valet.*
5 *Iuri in sui fauorem introducto quilibet renunciare potest.*
6 *Lucrum dotis datur in recompensationē onerum matrimonij.*
7 *Ius quando disponit circa effectum alicuius actus, & ille effectus respicit principaliter & directò ius publicum, tali iuri per pactum renunciari non potest, alias secus.*
8 *Statuto si caueatur, quòd filia fœmina non succedat ab intestato, si eo tempore, quo dotatur, faciat pactum de succedendo patri, valet huiusmodi pactum.*
9 *Statutum si disponat, quòd vxorē prædecedente maritus nihil possit lucrari de dote, tamen valebit pactum de lucrando certam partem.*
10 *Lucro dotis renunciatum videtur, si maritus promisit totam vel integram dotem restituere.*
11 *Opiniones plures quando in lege vel statuto referuntur, in dubio vltima censetur approbata.*

QVÆSTIO CII.

1 LEGE municipali cautum reperitur, quòd † mortua mu-
liere sine liberis dos penes maritum sol. mat. debeat re-
manere. Maritus fecit pactum cum vxore, quòd lucretur dimi-
diam, uel tertiam dotis: modò quæritur, an ex tali pacto uir
censeatur renunciasse beneficio dictæ legis municipalis. Et ui
2 detur dicendum quòd non: quia tale pactum cùm sit cōtra † sta-
tutum, & legem, non valet, l. qui contra. C. de pact. l. non du-
bium. C. de leg. Hinc voluit Bar. in l. fin. col. 2. uersic. pro hoc
induco, & ibi Bald. col. 3. uersic. sed pone. Alexan. in l. stipu-
3 latio hoc modo concepta. colum. pen. de verb. obl. quòd † stā-
te statuto, quòd filia nupta extra ciuitatem non succedat ex testa
mento, uel ab intestato, pactum factum, à filia nupta extra ci-
uitatem de succedendo patri non valet.
Sed his non obstantibus contrarium uerius existimo. Et
4 † primò per regulam, quæ habet, quòd † quilibet potest renun-
5 ciare iuri suo in eius fauorem introducto. l. pe. C. de pact. Sed
lex municipalis, qua disponitur, maritum lucrari dotem per
mortem uxoris absque liberis, introducta fuit in fauorem ma
6 riti, cùm detur huiusmodi † lucrum in recompensationem
onerum matrimonij, ut est gl. communiter recepta in l. si do-
naturus. §. fin. ff. de condi. cau. data. de cuius ueritate abundè
dictum fuit supra q. 4. ergo per pactum potest ei renunciari.
l. pacisci. ff. de pact. Pro cuius confirmatione facit, quod vo-
lunt Barto. in l. ius publicum. ff. de pact. & Ias. in d. l. pacisci,
vbi voluit, quòd quando ius disponit circa effectum alicuius
actus, & ille effectus respicit principaliter & directò vtilitatem
publicam, tunc non potest pacto priuatorum mutari: si uerò
respicit vtilitatem priuatam, tunc pactum contrarium bene
7 valet: quia tunc nihil aliud est, quàm renunciare † fauori suo
per legem inducto, cui quilibet potest renunciare. d. l. peu. C.
de pact. Cui sententiæ accedat, quod voluit Barto. in d. l. fin.
col. 5. C. de pact. quem ibi sequuntur Scrib. & Brun. in tract.
exclu. fœmi. in 6. art. princ. in 4. memb. q. 13. ubi expressè in-
8 quit, quòd stante † statuto, quòd filia fœmina non succedat ab
intestato, si eo tempore, quo dotatur, faciat pactum de succe-
dendo Patri, ualet huiusmodi pactum, facit etiam, quod no-
tat Pau. de Cast. in consil. 440. volum. 1. ubi determinat, quòd
stante statuto, quòd maritus nihil possit lucrari de dote mu-
lieris, si maritus & uxor faciant pactum de lucrando dotis par
9 tem, valebit pactum. Præterea facit, nam † si aliter diceremus,
sequeretur, quod stante ipso statuto de lucro dotis, si mari-
10 tus promisisset totam † uel integram dotem restituere vxo-
ri, uel eius hæredibus, quòd non censeretur renunciasse ui
dicti pacti lucro dotis: & tamen communis Docto. sententia
est in contrarium, vt latissimè scriptum comperities supra. q.
38. ergo idem dicendum est, quando expressè per pactum re-
nunciatur lucro dotis pro parte, cùm minus offendatur dispo
sitio iuris communis, quæ vult, quòd per mortem uxoris dos re-
uertatur ad eius hæredes. l. 2. cum ibi not. ff. solu. matr.
11 Secundò, quòd standum sit pacto, de quo † proximè di-
ctum fuit, hoc decidit Albert. de Rosa. in 2. part. statu. q. 57.
ubi refert Dyn. dicentem ita fuisse de facto determinatū, per
tex. in l. fin. §. fin. ff. de pact. dotal. quem refert Brun. in tract.
de constitu. & statu. in 3. par. in uerbo lucrum. uersi. 54. licèt
eum malè referat Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 12. dicens
Alber. tenuisse contrarium, per tex. in l. conditiones extrinse-
cas. ff. de condi. & demonst. quod caret veritate; quia si bene
aduertatur, primo loco dicit Alb. sibi uideri, quòd per dictum pa
ctum sit renunciatum statuto, per l. pupilli debitor. §. tutor.
ff. de sol. deinde subdit contrarium, quòd non præiudicet, allegat
dictam l. conditiones. postea inquit, quòd præiudicat, & standū
sit pacto, dicit Dyn. determinatum fuisse de facto, & sic uide-
tur approbare ultimum dictum, prout volunt tex. in l. si idē
cum eodem. §. si vna actio. ff. de iurisd. omn. iudi. & l. bona fi-
12 des. ff. deposi. ubi † quando in lege uel statuto referuntur plu
res opinio. in dubio ultima censetur approbata.
Non obstant allegata in contrarium, quòd pactum contra sta-
13 tutum est nullum: quia † prout declarat Iaso. in d. l. quæ cō-
tra. & in d. l. pacisci. illud procedit, quando statutum expressè
prohibet pactum fieri, vel si lex non prohibet pactum fieri,
tamen aliquid disponit pro solennitate uel forma, aut illud,
quod disponit lex principaliter respicit publicam utilitatem,
secus si dispositio ipsius legis respicit fauorē partis: quia tunc
potest fieri pactum in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in eo, qui matrimonium contraxit cum septuagenaria, sed contra, vt infra.*
2 *Statutum, de quo suprà; cùm sit contra ius commune, debet intelligi magis strictè, quàm sit possibile, aut minus lædatur ius commune, quàm fieri possit, & nu. 18. ubi declaratur.*
3 *Vxor illa dici non potest propriè, in qua non potest esse donū matrimonij, idest proles.*
4 *Verba statuti sunt propriè intelligenda.*
5 *Priuatio præsupponit habitum.*
6 *In statutis attendere debemus, quòd statuentes verisimiliter respondissent, si de illo casu specialiter fuissent interrogati.*
7 *Dos non potest esse sine matrimonio.*
8 *Dona matrimonij sunt tria scilicet fides, proles, & sacramentum, quorum si alterum desit, matrimonium est nullum.*
9 *Puer, qui de præsenti generare nō pōt, speratur tamen in futurā potentia generando, nō potest matrimonium contrahere.*
10 *Materia delinquendi non est danda.*
11 *Statutum de lucro dotis generaliter loquens, generaliter intelligi debet.*
12 *Lucrum dotis conceditur marito propter onera matrimonij.*
13 *Matrimonium non obstante lege Iulia vel Papia hodie contrahi potest cum sene maiore quinquaginta annis.*
14 *Vxorem sexagenariam qui accipere potest, vel decrepitam.*
15 *Generare qui non potest de facili uxorem ducere potest.*
16 *Aetas, nec sterilitas non impediunt matrimonium.*
17 *Matrimonium contractum cum sexagenaria, & si cesset causa procreationis sobolis, dicitur verum matrimonium.*
18 *Matrimonium vltimo vita spirita contrahi potest.*
21 *Gloss. in l. precibus, in verbo fideicommissi, in penul. part. C. de impub. & alijs substitu. est communiter reprobata.*

QVÆSTIO CIII.

1 PVLCHRA se offert q̄stio. An maritus † ex vi statuti
disponentis de lucro dotis p mortē uxoris sine filijs locū
habeat in eo, qui matrimoniū cū septuagenaria cōtraxit. Ias.
qui refert hanc quæstionem penes se nouam in consi. 15. in
1. dubio, uol. 1. tenet quòd non duplici ex capite. Quorum primū
2 est: quia † tale statutum est contra ius cōe. Nam de iure cō-
muni maritus non lucratur dotem, vt in l. 2. ff. sol. matr. ergo
statutū debet intelligi magis strictè, quàm sit possibile, vt mi-
nus lędatur ius cōe, quàm fieri possit, ut per Bald. in terminis
istius statuti in l. 1. in fi. C. de dot. promis. & sic in matrimo-
nio proprio, in quo saltem in habitu & potentia possit adesse
procreatio

procreatio sobolis, licèt non in actu, non autem debet extenden-
di ad casum, in quo mulier septuagenaria non poterat neque
actu, sed nec habitu sobolem procreare, ut not. Sal. in l. si ma-
ior. C. de legi. hære. quia fieret extensio dicti statuti contra de-
cisionem Bald. in d. l. 2. & ad hoc multum ponderat uerba
Innoc. in c. laudabilem. de frigid. & malefi. ubi post glo. dicit,
5 quod † ubi non potest esse istud donum matrimonij, idest pro-
les, illa non potest dici propriè uxor. c. omne. 27. q. 2. Si ergo
4 non est propriè uxor, non habebit locum statutum † loquens
de uxore: cum in statutis uerba sint propriè intelligenda. l. il-
le. §. cum uerbis & l. non aliter. de lega 3.

Secundum quod ponderat est, quod in statuto dicitur non
extantibus filijs, & consequenter vult maritum lucrari dotē,
quando uxor decedit sine liberis: Sed hæc uerba, non existen
5 tibus † filijs, denotant priuationem, priuatio autem præsup-
ponit habitum. l. remittit. ff. de iureiur. l. manumissiones ff.
de iust. & iure. Sed hic non adest, nec habitus, nec potentia fi-
liorum suscipiendorum propter decrepitam ætatem, ergo cū
non conueniant uerba statuti, nec etiam statutum locum ha-
bebit. l. quod constitutum. ff. de milit. testa. & quòd illa uerba, si-
ne filijs, præsupponant habitum, & consequenter quod requira-
tur saltem habitus & potētia ad liberos suscipiendos, aliàs nō
uerificentur, tenet in terminis glo. ordinaria, cum qua om-
nes ibi pertranseunt in l. precibus. in uerbo fideicommissi, in
pen. par. glo. C. de impub. & alijs substit. Subdens, quòd licet
non uiderit decisionem Doct. in terminis præsentis quæstio-
nis, tamen quòd sibi dictæ rationes concludunt in iure, te-
neant alij, quicquid uelint.

6 Tertiò facit. Nam in statutis † generalibus debemus attē-
dere id, quod statuentes uerisimiliter statuissent, si specialiter
fuissent interrogati, glo. in l. tale pactum. §. fin. ubi not. omnes.
ff. de pact. Sed cui dubium, quod si statuentes de hoc casu inter-
rogati fuissent, uerisimiliter respondissent quòd non: ergo &
nos idem tenere debemus.

7 Vltimò uidetur dicendum, quod † ex quo dos non potest esse
sine matrimonio l. cum in uxor. C. de dona. & istud matrimo-
nium sit nullum, quod de lucro ipsius dotis minimè tractari po-
test, quod autem sit nullum probatur hoc modo. Nam tria
8 sunt dona † matrimonij, fides, proles, & sacramentum, quo-
rum si alterum desit, matrimonium est nullum. c. si. de cond.
appos. Sed in sexagenaria deficit donum prolis. l. si maior.
C. de legi. hære. ergo matrimonium nullum. Præterea puer,
9 qui † generare non potest de præsenti, speratur tamen poten-
tia generandi in futurum, non pōt contrahere matrimoniū.
c. puberes. de desponsa. impubat. ergo multò minus senex.
10 Vlterius non est danda † materia delinquendi l. conuenien-
te. ff. de pac. dotal. quæ daretur in tali matrimonio in multi-
bus consuetudinibus. item daretur materia peccandi marito
iuueni, ut tradit Porc. Instit. de nup. col. 4.

11 Sed his & alijs similibus non † obstantibus, contraria sen-
tentia est de iure uerior. Et ad ita dicendum primò moueor:
quia huiusmodi statutum loquitur generaliter, & indistinctè
disponit maritum superstitem sine filijs lucrari dotem: unde
cum indistinctè loquatur generaliter intelligendum est. l. de
pretio. ff. de publicia. l. si seruum. §. non dicit prætor. ff. de ac-
quiren. hæred.

12 Secundò † quia ratio onerum, propter quæ conceditur ma-
rito tale lucrum, ut per Doct. in l. si donatarius. §. fi. ff. de con
di. cau. dat. ubi Ias. tradit omnes transire cum dicta glo. & in
consi. 135. col. pe. in fi. vol. 1. licet aliter & malè loquatur in d.
consi. 135. col. 2. ita militat in marito ipsius mulieris sexage-
nariæ, sicut in alijs & longè grauioribus: Igitur & in eo locū
habere debet dispositio statuti loquētis de lucro dotis, ut no.
in l. 4. § quoties. ff. de damno infecto.

13 Tertiò facit. Nam † licet lege Iulia, uel Papia prohibitum
esset contrahi matrimoniū cum masculo maiore annis quin-
quaginta: quia deficiebat causa liberorum, propter quam fiūt
nuptiæ, ut per glo. in l. sancimus. la 2. C. de nup. tamen hodie
14 cum sene † muliere & maiore quinquaginta annis potest cō
trahi matrimonium, ut in d. l. sancimus. ubi est casus clarus
& apertus, qui corrigit dictam legem Iuliam & Papiam. & iō
15 not. ibi Bald. quòd † potest quis accipere uxorem sexagena-
riam, uel decrepitæ ætatis constitutam. Idem probatur in l.
sed etsi quæsitum. in prin. iuncta glo. ff. de lib. & posthu.
16 & ibi Ias. ubi inquit, quòd † ille, qui non potest facilè gene-
rare, ut senex uel decrepitus potest uxorem ducere. Nam
17 † ætas, nec sterilitas non impediunt matrimonium: quia im-

potentia coeundi accidentaliter causata non impedit ualidita-
tem matrimonij, & de hoc est etiam glo. in c. nuptiarum. 27.
q. 1. & in c. 2. ubi Doct. de frigid. & malefi.

Non obstant allegata in contrarium. Et primò, quod statutū
de lucro dotis tanquam stricti iuris strictè debet intelligi, &
sic de matrimonio uero, in quo saltem in habitu & poten-
tia possit adesse procreatio sobolis, & sic donum matrimo-
18 nij: quia † respondetur, quòd matrimonium contractum cū
sexagenaria & decrepita est uerum matrimonium, dato quod
non sit potentia procreationis sobolis, ut est tex. in d. l. sanci-
mus. per quem in specie ita dicit Paris. in consi. 29. col. 1. uol.
2. Quod & probatur per Bal. in d. l. sancimus. ubi dicit, quòd
licèt olim esset prohibitum hoc matrimonium cum sexage-
naria uel decrepita contrahere propter defectum liberorum,
tamen quòd Iustinianus Imperator hodie decreuit, huius-
modi matrimonium non esse prohibitum, cum contrahatur
principaliter propter seipsum: quia sacramentum: & sic sequi
tur, quòd sunt ueræ nuptiæ, & ipsi dicuntur uerè uir & uxor,
19 adeo † quod statutum, quod strictè debet intelligi, uerificatur
in uero matrimonio, quamuis non detur potentia procrea
tionis filiorum, & ideo non militat argumentum Ias. & per
consequens quod dicit Innoc. in allegato c. laudabilem. quia
eius opinio iure non subsistit, ut patet ex supra relatis. Pro
cuius confirmatione facit, quod no. glo. in uerbo in quibus-
dam, in c. nuptiarum. 27. q. 1. ubi glo. dicit, quod licet per frigi-
dum non possit contrahi matrimonium, cum ibi esse nō pos-
sint tria dona matrimonij, uel re, uel spe, in c. omne. 27. q. 2.
tamen de sene non est sic: quia nemo est adeo senex, quin ali-
quando calere possit natura, uel artificio: & ideo potest con-
trahere matrimonium, licet nō possit habere filios: quia suffi-
cit, quod prolem non euitet. c. solet. 32. q. 2. Sic enim generare
dicitur, ex quo non euitat prolem, & aptus est ad coeundum.
Idem dixit Io. And. in regula sine culpa, de reg. iur. in mercu-
rialibus ubi tradit, quod licet in matrimonio sint tria dona, scilicet fi-
des, proles, & sacramentum, ut in d. c. omne, & istæ sint tres
principales causæ, quare contrahitur matrimonium, quod tamē
ubi non esset spes sobolis, potest esse matrimonium, puta in
ualde sene, uel in constituto in articulo mortis, qui potest con
trahere matrimonium: quia etiam ultra bona, de quibus su-
pra, est humanitatis solatium, ut in ualde senibus per tex. in
d. c. nuptiarum. & in d. c. 2. de frigid. & malefi. & Ioan. And. se-
quitur Ias. in l. 1. col. 12. uer. adde quod in simil. ff. sol. matr.
& cum hac parte pertransit Alb. de Rosa. in l. cum quis. col.
antepen. uer. circa tertium. C. de natural. lib. Cui assentit etiā
Bald. in cap. quemadmodum. in fin. de iureiuran. ubi inquit,
quòd in matrimonio duo sunt substantiua matrimonij, scili-
cet consensus certus, & sacramentum, idest, quod non sit hæreti-
cus, & tria sunt adiectiua, scilicet castitas coniugalis, proles, &
dos, quæ uocantur adiectiua, quæ non canonizant matrimo-
nium, sed ei accedunt: quia matrimonium potest etiā cū me-
retrice, d. c. quemadmodum, & cum sterile. l. assiduis. C. qui
20 potio. in pign. habean. & sine spe prolis, & ideò potest † con-
trahi ultimæ uitæ spiritu, prout hanc esse communem tradit
Paris. in d. cons. 29. colum. 2. & sic constat ex ijs, quod istud est
uerum matrimonium, ueræque nuptiæ, & ipsi uerè dicuntur
uir & uxor, ita quòd statutum de lucro dotis uerificatur in
uero matrimonio.

Secundò non obstat, quod ponderanda sunt illa uerba, sine
filijs, quæ debent intelligi de eo, qui potuit liberos suscipere,
per glo. in d. l. precibus. quia non dicitur decedere sine libe-
ris, qui non potuit liberos habere: quia respondent idem Ias.
propterea in statuto deferente lucrum dotis marito uxore præ-
moriente sine filijs in consi. 135. col. fi. uol. 1. quòd illa gl. est
21 falsa & communiter reprobata: quia † est contra tex. in ca. si
pater. de testam. in 6. & contra tex. in l. centurio. ff. de vulg. &
pup. ubi Bar. in 5. col. reprobat illam glo. cum alijs concordan
tibus ibi traditis per Mod. & ita eam reprobant Mod. in d. l.
precibus. Idem etiam tenet in materia, de qua agitur, Pau. de
Cast. 10 consi. 125. secundùm antiquam impressionem, col. 1.
per dicta iura suprà relata, ubi conditio, si decesserit sine libe-
ris, uerificatur etiam in illo, qui liberos habere non potest: &
sic tollitur aliud fundamentum Ias. de quo suprà.

Pariter non obstat tertium argumentum, quod sumitur ex
not. per glo. & Doct. in d. l. tale pactum. §. fi. quia huiusmodi
fundamentum retorquetur, quod immo statuentes si interroga-
ti fuissent de huiusmodi casu, utique respondissent, maritū
debere lucrari dotē: cùm militet ratio in eo, propter quā tale
lucrum

lucrum conceditur, uidelicet onera matrimonij, quæ maiora solent fieri in senibus & decrepitis, quàm iuuenibus.

Imò non obstant not. per Porc. ubi suprà: quia loquitur in sene, qui coire non potest, non autem in eo, qui coire potest, licet cum difficultate, ut idem met se ipsum declarat. Vnde concludendo teneas, quòd maritus per mortem uxoris sexagenariæ uel decrepitæ, ita lucrabitur dotem statutam à lege municipali, sicut si prædecederet uxor iuuenis sine filijs.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis uerificatur in marito, qui accepit uxorem cum dote, cum qua tamen non potuit emittere semen, licet haberet virgam erectam.*
2 *Procreatio filiorum non semper requiritur in matrimonio: quia sufficit, quòd non euitetur proles.*
3 *Matrimonium vbi non est, nec lucrum dotis esse potest.*
4 *Impedimentum omne viri vel vxoris quod facto humano sine corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium, & dirimit contractũ, aliàs secus vt nu. 5.*
6 *Impedimentum superueniens post contractum matrimonium, quod reparari non potest, non soluit matrimonium.*

QVÆSTIO CIIII.

1 NOVA excitatur quæstio. Maritus † duxit mulierem in uxorem, cum qua non potuit emittere semen, licet haberet uirgam erectam, quæ illinc ad tres annos mortua est sine liberis: Dubitatum fuit, an maritus per mortem ipsius mulieris consequi ualeat lucrum dotis, de quo in lege municipali? Et prima fronte uidebatur dicendum quòd sic: quia inter eos fuit matrimonium, ut est gl. in c. hi qui. 32. q. 7. ubi dicit, q si quis habet uirgam erectam, siue resoluat sperma, siue non, q ibi est matrimonium: quia talis satisfacit mulieri, sicut mulier satisfacit uiro, siue resoluat siue non: Nam sem-
2 per non requiritur, quòd † in matrimonio sit filiorum procreatio: quia sufficit, quòd non euitet prolem. c. solet. 32. q. 2. Cum ergo detur matrimonium, dotisq; constitutio, & maritus passus fuerit onera matrimonij, quorum contemplatione ei à statuto lucrum conceditur, ut sæpissimè suprà in q. 4. & alijs quampluribus quæstionibus post gloss. communiter receptam in l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. cau. da. dictum fuit, sequitur quòd ex ui ipsius legis municipalis tale lucrum ualeat consequi maritus.

Verùm quia Abb. in c. 2. de frigid. & malefi. tenuit, quòd talis habens uirgam erectam, & qui non potest emittere semen, non possit contrahere matrimonium: subdens glo. in d. c. hi qui, communiter reprobatam, ideo uideretur dicẽdum,
3 q † cum non sit matrimonium, nec dos, quæ sine matrimonio esse non potest. l. cum mulier. C. de donat. an. nup. quòd pariter cessare deberet lucrum dotis.

Ego quidem pro ueritate huius quæstionis distinguendũ
4 esse existimo, uidelicet, q † si tale impedimentum est huius qualitatis, q ope medicorum sine corporali periculo non potest remoueri, q tunc impeditur matrimonium contrahendum, & contractum dirimitur per tex. in c. fraternitatis. de frigi. & malefi. ubi Abb. in 2. col. in uersic. nota, inquit esse ibi regulam satis notandam in materia matrimoniali, q omne impedimentum uiri, uel mulieris, quod facto humano siue corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium. Quod & uoluit Host. in tit. de frigid. & malefi. in §. quæ impotẽtia. in 2. col. in uers. fœmina autem, dicens, quòd tale impedimentum impedit & dirimit matrimonium, & isto casu tenendum arbitror, quòd cum huiusmodi matrimonium uiribus non subsistat, quòd maritus tale lucrum delatum à statuto non poterit consequi, & ita põt procedere dictum Abb. in d. c. 2. de frigid. & malefi.

5 Si uerò impedimentum naturale † uel accidentale ope medicorum sine graui periculo corporali potest reparari, & tunc teneo, quòd ualet matrimonium: cum non impediat tale impedimentum matrimonium contrahendum, nec dirimat contractum, ut in d. c. fraternitatis. & per Abb. ibi & Host. ubi supra. & per consequens si non stetit per maritum, quominus tale impedimentum ope medicorum remoueretur, quòd maritus per mortem ipsius uxoris lucrabitur dotem.

6 Si uerò superuenit impedimentum post contractum † matrimonium, cui reparari non possit, & tunc intrepidè tenendum est, cum matrimonium ualuerit, quòd nullo superueniente impedimento tolli potest, ut est tex. in d. c. hi qui. ubi ij qui matrimonium iam contraxerunt, & uni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam coniugium talium solui non potest, & subdit tex. similiter dicẽdum est de ijs qui ab aduersarijs excæcantur aut membris mutilantur, aut à Barbaris exsecti fuerint, & per Abb. in c. 3. de frigid. & malefi. quòd similiter maritus consequi debeat lucrum, quod ei defertur uirtute legis statutariæ.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si disponatur, quòd mulier habens filios non possit disponere de bonis suis, nisi de quarta parte bonorum, & alio quòd vxore præmoriente in secundo matrimonio sine liberis ex eo maritus lucretur dimidiam dotis, si mulier dedit omnia bona sua in dotem, maritus ex vi dicti statuti vt supra non lucrabitur dimidiam dotis. Sed contra nu. 9. & 20.*
2 *Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum suorum vltra quartam, quamuis sit durum, aduersum ac contra æquitatem naturalem & ciuilem, obseruandum venit, quod declara ut in num. 22 & 23.*
3 *Alienationis appellatione venit omnis actus, per quem transfertur dominium.*
4 *Dare rem in dotem est alienare.*
5 *Statutum generaliter loquens generaliter obseruandum est, etiam quò ad casus priuilegiatos, quando in illo casu specialiter non reperitur habere priuilegium.*
6 *Dispositio generalis omnes etiam alios casus includit, licet maior ratio sit in vno casu, quam in alio.*
7 *Dispositio generalis includit etiam casum dotis.*
8 *Statutum disponens, quòd instrumenta publica non probent, nisi reperiantur in memorialibus registrata, non habet locum in instrumentis dotalibus.*
9 *Prohibitio alienationis facta in vltima voluntate, quæ est fauorabilis, non impedit dationem dotis saltem congruam cõditioni personarum.*
10 *Dispositum in statutis illud habetur, quod verisimiliter fuisset statutum, si statuentes fuissent interrogati.*
11 *Argumentum de alimentis ad dotem secundum communem valet.*
12 *Dispositio legis generalis locum non habet in causa alimentorum.*
13 *Alimentorum fauore extincta præstatione legati in minus solenni voluntate relicti obligatur hæres in futurum.*
14 *Statutum disponens, quòd in contractibus mulierum adhibeatur certa solemnitas, non habet locum in promissione ex causa dotis.*
15 *Statutum loquens per verba vniuersalia non comprehendit causam dotis.*
16 *Statuto si caueatur, quòd ei, cui competit ius agendi, petendi, vel officium iudicis implorandi quomodocunque, qualitercunque & ex quacunque causa præsumatur solutum, vel satisfactum, si steterit per quindecim annos, quòd debitum non petierit in iudicio vel extra, tale statutum non includit causam dotis.*
17 *Statutum vetans probationem certæ summæ fieri nõ posse per testes, sed per instrumenta restringi debet, vt locum non habeat in dote probanda.*
18 *Dispositio l. omnes. & l. bene à Zenone. C. de quadr. præscrip. locum non habet in rebus dotalibus venditis.*
19 *Item locum non habet in quarta debita vxori inopi vigore auth. præterea. C. vnde vir & vxor.*
20 *Statutum prohibens mulieri alienationem non est intelligendum in alienatione ex causa dotis.*

QVÆSTIO CV.

EXCITATVR dubium. Sunt statutum disponens
1 quòd † mulier habens filios non possit disponere de bonis suis de quarta parte bonorum: Alio quoq; statuto disponitur, quòd uxore præmoriente in secundo matrimonio sine liberis ex eo, maritus lucretur dimidiam dotis. Pone modò, q mulier dederit in dotem omnia bona sua. An ualeat ipsa do-

tis

tis datio, ita quòd ea præmoriente sine liberis ut supra, mari-
tus consequi habeat beneficio dicti ultimi statuti dimidiã di-
ctæ dotis. Prima quidem facie uideretur dicendum quòd non
propter prohibitionem dictæ legis municipalis prohibẽtis mu
2 lieri alienationem bonorum † suorũ ultra quartam, quæ lex,
quamuis dura & odiosa sit ac contra æquitatem naturalem &
ciuilem, obseruanda uenit, ut per Anch. in consi. 380. colu. 2.
Socy. in consil. 48. col. 2. uol. 1. & in consil. 93. col. 7. eod. uol.
3 Secundò dictum statutum utitur † uerbo alienare, & ap-
pellatione alienationis uenit omnes actus, per quem dominiũ
transfertur. l. 1. cum gloss. C. de fu n. dota. l. alienatum. ff. de
uerb. sig. not. Alexan. in consi. 41. col. fi. uol. 6. & in cons. 95.
col. fi. eo. uol. & in consi. 29. col. 5. uolu. 7. Sed dare in dotem
4 est alienare quia † maritus efficitur dominus rei dotalis. l. do-
te. C. de rei uendi. ergo sequitur, quòd huiusmodi alienatio
ultra quartam per uxorem fieri non potuit, adeò q̃ per mor-
tem eius maritus ultra ipsam quartam aliquid lucrari possit.
5 Tertiò facit. Nam † statutum generaliter loquens, genera-
liter debet intelligi, & obseruandum est etiam quò ad casus
priuilegiatos, quando in ipso casu specialiter non reperitur
habere priuilegium, ut est text. notab. secundùm Bald. ibi in
l. in fraudem. §. fin. ff. de testa. mili. & similiter facit. Nam di-
6 spositio generalis omnes alios etiã casus includit, licet † maior
ratio sit in uno casu, quàm in alio. l. 1. §. quod autem. ff. de
alea. l. fi. §. uxori. ff. de auro & arg. leg. notat Dec. in cõl. 5. vol.
7 3. ergo uidetur. dicendum quòd † generalis dispositio statuti
prohibentis ipsam alienationem ultra quartam habeat locum
etiam in causa dotis, ex quo in tali materia causa dotis non
reperitur priuilegiata.
Nec habet obstare, si dicatur, q̃ imò dispositio generalis
non includit causam dotis fauore ipsarum dotium, ut scribit
Saly. in l. fin. C. de iure dot. ubi uoluit per illum text. ex quo
in eo dicitur, quòd donatio causa dotis non indiget insinua-
tione, quod aliàs erat secus, notandum esse bonum argu. ut
8 statutum generaliter disponens, quòd † instrumenta publica
non probent, nisi reperiantur in memorialibus registrata, lo-
cum non habere in instrumentis dotalibus fauore dotium:
quia respondetur, quòd Saly. non inquit, quòd in dispositio-
ne generalis statuti non includitur causa dotis: quia malè lo-
queretur, sed loquitur in casu particulari secundùm termi-
nos illius l. fi. in prin. vbi habetur, ut diximus, quòd in cau-
sa dotis non requiritur insinuatio. Vnde arguit Salyc. quòd
si statutum generaliter disponat, q̃ instrumentum debeat re-
gistrari siue insinuari, hoc non habebit locum in instrumen-
to dotali: quia illa generalitas restringitur ad terminos iuris
communis secundùm q̃ causa dotis reperitur specialiter pri-
uilegiata, ut insinuari non debeat, ita Saly. declarat Dec. in
l. 3. C. vn. lib. col. 2. in l. 1. num. 15. de reg. iu. in c. sedes. col. 4.
de rescri. in consi 5. col. 2. in consi. 301. colu. 3. in cons. 496.
col. 3. & in consi. 536. col. 4. Ripa in l. 1. num. 15. ff. sol. matr.
Rub. Alex. in cons. 166. in fi. Gozad. in consi. 97. col. 2. Soci.
Iun. in consi 82. col. 3. uol. 2.
Quibus tamen non obstantibus teneas, q̃ imò stante for-
ma dicti primi statuti potuit ipsa mulier se ipsam dotare de
bonis suis, adeò q̃ ea præmoriente uir uigore secundi statuti
poterit lucrari dimidiam dictæ dotis, quod demonstratur: Nã
9 † prohibitio alienationis facta in ultima uoluntate, quæ est
fauorabilis: non impedit dationem dotis saltem congruã con-
ditioni personarum, & hoc propter publicam utilitatem, quæ
priuatæ præfertur, ut est tex. ubi not. omnes in auth. res quæ.
C. comm. de leg. ergo multò minus habet, uel debet impedire
dispositio statutaria, quæ cum sit minus fauorabilis, sed stri-
cti iuris, odiosa, & exorbitans à iure communi. l. 1. C. de sac.
sanc. eccle. ita Anch. in d. cons. 380. col. 1. & in cons. 381. quæ
est subscriptio Domini Francisci, restringenda uenit. l. quic-
quid astringendæ. ff. de uerb. oblig.
10 Secundò. Nam † in statutis illud habetur pro disposito,
quod uerisimiliter fuisset statutum, si statuentes cogitasset,
uel fuissent interrogati, ita not. glo. & Doct. in l. tale pactum.
§. fi. ff. de pact. & quæ glo. secundùm Bald. ibi in 2. notab. est
optima & menti tenenda. Sed cui dubium quòd statuentes si
fuissent interrogati, an prætextu dicti primi statuti uoluissent
impedire alienationem bonorum suorum ultra quartam par
tem mulieri, ne posset congruè dotari & maritari? utiq; dixis
sent quòd non. Igitur pro disposito haberi debet, quòd tale
statutum causam dotis includere noluerit per not. in d. §. fin.
& per Ias. in consil. 171. col. 2. volum. 4.

11 Tertiò probatur hæc sententia. Nam † ualet argumentum
de alimẽtis ad dotem secundum Cy. in l. in omni. C. de admi.
tut. & Bald. in l. si mater. C. de iur. dot. Barto. in l. fin. ff. de his
quib. ut indi. Bald. Pau. & Imo. in l. 1. ff. sol. mat. & D. meum
Ruin. in consi. 194. col. 2. uol. 1. & in consi. 199. nu. 9. uolu. 2.
ubi attestatur hanc esse communem opi. Sed dispositio legis
12 generalis non habet † locum in causa alimentorum, ut est
tex. in l. libertis quos. §. posthumus ff. de ali. & cib. leg. ubi ge-
neralis diminutio legatorum facta per testatorem non refer-
tur ad legata alimentorum eorum fauore, & quem text. pro
singulari allegat Ro. in auth. similiter. col. 2. C. ad l. falc. ergo
nec in causa dotis. Quod & confirmatur secundum D. meũ
Rui. ubi supra ex dictis per Barto. in disput. sua incip. mulier
habens &c. & in l. si certis annis. C. de pact. ac in l. cum de in
rem uerso. ff. de usu. ubi inquit, quòd sicut fauore alimento-
13 rum extincta † præstatione legati in minus solenni uolunta-
te relicti obligatur hæres in futurum. l. 1. C. de fideic. ita etiã
erit fauore dotis, ut etiam uoluit Butr. in c. peruenit. de censi.
& Roma. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat.
Quartò hoc firmatur authoritate Salyc. in d. l. fi. C. de ius.
do. per quam uoluit D. meus Rui. in citato consi. 194. col. 2.
14 quòd statutum disponens, quòd † in contractibus mulierum
adhibeatur certa solennitas fauore dotium, non includitur
promissio facta ex causa dotis, nec in dubio illam dicitur com
prehendere. Idem dixit in consi. 195. colum. 2. cum seq. eod.
uol. ubi inquit unum etiam, quod est fortius, quòd etiam si
15 statutum loqueretur per uerba uniuersalia, adhuc † nõ esset
prohibita restrictio dotis, ne mulier remaneret incongruè do
tata: quia eius non tantum interest, sed & Reipublicæ, argu.
l. si quis in graui. §. sed utrum. ad Syllen.
Accedit quoq;, quod not. Socy. Iun. in subscriptione con-
16 sil. 26. D. mei Rui. nu. 26. uol. 3. ubi concludit, quòd † stante
statuto, quòd ei, cui competit ius agendi, petendi, uel officiũ
iudicis implorandi, quomodocunque, qualitercunque, & ex
quacunq; causa, præsumatur solutum, uel satisfactum, si ste
terit per quindecim annos, quòd debitum non petierit in iu-
dicio uel extra, tale statutum non includit causam dotis spe-
ciali priuilegio ipsius dotis, & ideò subdit, quòd incongruè do
tata non obstante tali statuto poterit petere supplementum
dotis, per decisionem Saly. ubi supra. Quam etiam sequitur
Bald. Nouel. in tracta. dot. in 6. par. priuil. 48. D. Franc. de Pe
pis in consi. 75. inter consi. Socy. in 4. uol. Marsi. in cons. 442.
17 in fin. & in rubr. C. de proba. nu. 62. ubi dicit, q̃ † statutum
uetans probationem certæ summæ fieri non posse per testes,
sed per instrumenta, debet restringi & limitari, ut non proce-
dat, nec habeat locum in dote probanda excedente dictam
summam: quoniam talis dos per testes probari poterit non
obstãte dicto statuto, & hoc propter fauorem dotis, & ipsam
ut communem sequendam fore in consulendo & iudican-
do dixit Negusan. in tract. de pig. in 1. memb. 3. par. char.
64. colu. 4.
Confirmatur etiam ista conclusio ex no. per Bald. in consi.
18 359. uolu. 3. ubi vult, quòd † dispositio l. omnes. l. bene à Ze-
none. C. de quadr. præscr. excludens ius uel hypothecam ha-
bentes in bonis uenditis per fiscum, non habeat locum in re-
bus dotalibus uenditis, etsi dictæ leges generaliter loquantur.
Et Bald. sequuntur Negus. ubi supra, & Socyn. in consil. 46.
col. 2. uers. 6. respondeo, uol. 4. & in consi. 121. col. 5. uolu. eo.
19 Vbi etiam uoluit, quòd † sicut huiusmodi l. omnes. & l. bene
à Zenone, non habent locum in quarta debita uxori inopi ui
gore auth. præterea. C. unde uir & ux. quæ loco dotis subroga
tur, ne uxor mendicare cogatur, nec pariter statuta generali
ter loquentia, quæ specificè contrarium non disponeret, esti
recipiant interpretationem passiuam à iure communi l. 1 §.
lex falcidia. ff. ad l. falc. & maximè ne mulier indebitè damnũ
patiatur, arg. glo. in l. fin. §. in commutatione. C. de iure delib.
20 Quintò in terminis quæstionis nostræ est † decisio Pet. de
Anch. in citato consi. 380. ubi expresse decidit, mulierem ip-
sam citra impedimentum statuti posse dare in dotem marito
bona, quæ transcendant quartam partem, & uirum ea præ-
moriente posse similiter lucrari dimidiam dotis secundum
21 formam statuti de † lucro dotis: eò quia tale statutum prohi
bens talem alienationem non est intelligendum in muliere,
quæ ipsam alienationem fecit pro se ipsa dotanda: quia hic in
tellectus esset iniquus, & impediret liberã licẽtiã contrahendi
matrimoniũ, si nõ liceret mulieri secundò nubere volẽti dare
bona sua in dotem propter filios, quos haberet ex primo ma-
trimo-

trimonio: quoniam cessaret præcipua causa fauoris, quæ mulieribus debetur ex dotibus, ut nubere possint, d. l. 1. sol. matrimo. & l. 1. de iu. do.

Nec habet obstare secundùm eum si dicatur, quod mulieri reseruatur quarta pars bonorum disponenda arbitrio eius: quia non tollitur, quin restringatur libera contrahendi matrimonij licentia, cum non sit uerisimile subbse minuscula parte locitari homines condignæ conditionis ad matrimonium, qui anhelant ad ipsum matrimonium contrahere sub maioris dotis contentu, ergo dicta lex municipalis non est intelligenda in hoc casu, argum. l. siue generalis. §. iste. de inc. dot. & ut mulier in contrahendo matrimonio non deficiat ob dotis condignæ carentiam: & ideo inquit Anch. quòd cum suprascripta interpretatio sit restrictiua cum ea causa dotis, tum ea præcipuo fauore debitè dato mulieribus, ut cum dotibus nubere possint, tum ne pro minuscula parte lex ipsa statutaria inducat contra ipsas mulieres graue damnum & iacturam generalem, in omnem casum contra naturalem æquitatem & re-
22 gulas iuris communis, quòd † dicta lex municipalis debet procedere in alijs alienationibus & dispositionibus mulierũ, arg. l. si serui. cum ibi not. per Doct. C. de noxal.

Accedat etiam, secundùm eum, prædictis quædam consideratio absurditatis reductiua, quæ nedum in lege, sed in omni dispositione euitanda est. Pone enim, quòd mulier habẽs quadraginta in bonis, & filios ex præcedenti matrimonio, & nubens secundo uiro det quartam, id est decem in dotem, & ex ipso secundo suscipiens filios iterum nubat, non dabit in dotem nisi quartam quartæ, & hoc quasi ad nihilum reciret: quod esset omnino absurdum. & cum Anch. concordat Do. Franc. in consi. seq. & Aymo. Crauet. in consi. 215. col. 1. uers. alibi. Idem uult Soc. licet de Anch. mentionem non faciat in consi. 85. col. 3. in fi. uol. 1.

23 Non obstant modò notata in contrarium, uidelicet † primum & secundum argumentum: quia illa procedunt in alijs alienationibus & dispositionibus mulierum, ut per Anch. in citato consi. 380.

Nec pariter quicquam facit tertium argumentum, cum illud non habeat locum in causa dotis, ut patet ex rationibus & auctoritatibus supra citatis. & ad fundamenta Dec. in d. cõsil. 5. ubi latius loquitur, quam in alijs: responde, ut per Negus. ubi supra, ubi sigillatim confutat argumẽta ipsius, & ita teneas: quia ista sententia in hoc casu est magis æqua, cum faueat mulieribus, ut facilius ualeant matrimonium contrahere, & maritos condignos reperire.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis locum habet in desponsata per uerba solu de præsenti, & nu. 18. ubi est magis communis, sed contra nu. 19. & 33. vbi magis, declara, vt nu. 36. 38. 39. & 40. ac 42.*
2 *Maritus & vxor uerè dicuntur post contractum matrimoniũ per uerbu de præsenti.*
3 *Copula non est matrimoniũ, sed vsus & effectus matrimonij.*
4 *Defloratio virginitatis non facit coniugium, sed actio coniugalis.*
5 *Sponsus vel sponsa propriè non dicuntur post contractum matrimonium per verbu de præsenti, licet non sit secuta copula carnalis.*
6 *Titulus. C. vnde uir & vxor, locum habet in sola desponsata per verba de præsenti.*
7 *Donatio inter sponsum & sponsam de præsenti non ualet.*
8 *Mater, quæ transiuit ad secundas nuptias, sicut non potest esse tutrix filiorum, ita etiam quando contraxit sponsalia de præsenti.*
9 *Dos promissa constitui per ignobilem nobili vxori ab hæredibus viri ei debetur, si matrimonium cõtractum fuit per verbu de præsenti, quamuis non fuerit secutu copula, nec ducta ad domum uiri.*
10 *Statutum excludens maritatas à successione, excludit etiam maritatas per verba de præsenti.*
11 *Constitutio domus sapientiæ disponens, quòd coniugati non admittantur in ipsa domo, militat in coniugatis per verba de præsenti.*
12 *Mulier forum viri sortitur per solu uerbu de præsenti.*
13 *Lucrum viro defertur propter onera matrimonij, & numero 30.*
14 *Sponsa de præsenti habet priuilegium prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.*
15 *Sponsa de præsenti adeò est destinata per parentes in domum viri, quòd debet eum sequi quocunque honestè vadit.*
16 *Res destinata ad locum perinde est, ac si esset in loco.*
17 *Cingendus de proximo pro iam cincto habetur.*
20 *Matrimonij appellatione intelligitur de consumato.*
21 *Matrimonium per sponsalia initiatur, & per carnis copulam confirmatur.*
22 *Maritus & vxor secundùm communem vsum loquendi, qui etiam in statutis correctorijs attenditur, intelligitur consumato matrimonio.*
23 *Interpretatio in omni materia restringibili & odiosa semper debet fieri secundùm communem vsum loquendi.*
24 *Verba statutorum debent capi in proprio & potentiori significatu.*
25 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis, videtur sensisse de ea, quæ erat in statu & potentia tempore obitus sui suscipiendi filios, sed contra vt infra.*
26 *Verba statuti vbi non adaptantur ad casum occurrentem, dispositio ipsius statuti cessat.*
27 *Dictio in, denotat intrinsicitatem & perfectionem actus.*
28 *Factu in ripa fluminis non dicuntur factu in flumine.*
29 *Statutum puniens insultum facientem in domo, non punit insultum facientem in portica.*
30 *Statutum loquens de nupta, non intelligitur desponsata per verba de præsenti.*
31 *Statutum, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem cum sit pœnale, ex quo diminuit patrimonium, debet intelligi de vxore cognita, quod declara, vt in nu. 40.*
33 *Ablatiui absoluti important conditionem.*
34 *Declaratio Corn. in consi. 248. vol. 2. impugnatur.*
35 *Glo. in l. precibus. C. de impub. & alijs subst. in verbo fideicommissi ibi, & quia illud verbum sine liberis, communiter reprobatur.*
36 *Matrimonium de proximo consumandum habetur pro consumato.*
37 *Statutum disponens, quòd vxore decedente in matrimonio copulata, vir lucretur dotem, locum habet in non copulata, si stetit per vxorem, quominus copularetur, & è contrario non lucratur, si stetit per maritum, ut nu. 45.*
43 *Mulier sicut nihil lucratur, quando non sustinet onus dandæ dotis, ita nec vir quid consequi debet ex vi statuti, vel pacti de lucro dotis, si non sustinet onera matrimonij.*
44 *Maritus non sustinens onera matrimonij quemadmodum non lucratur fructus dotis, ita nec & proprietatem ipsius dotis.*

Q V Æ S T I O C V I.

DVBIVM & quidem maximum oritur. An statutum
1 † disponens, quòd vxore præmoriente in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem, habeat locum, si sponsa de præsenti moriatur, antequam fuerit cognita, vel ducta ad domum uiri? Duæ reperiuntur opiniones, quarum prima est quod sic, & hoc suadetur infrascriptis fundamẽtis, quia post ma-
2 trimonium contractum est per uerba de præsenti inter † aliquos, ij dicuntur & sunt ueri maritus & uxor, ut per Bertr. in consi. 54. col. 1. uol. 1. post Præposi. in rub. de sponsal. col. 2. & Rom. in l. 1. col. 4. C. vnde uir & uxor. & hanc esse propriè uxorem discernit Bald. in l. solet. §. quæ uirum. ff. de his qui not. infa. & Pau. de Cast. in l. si ante. in fi. ff. sol. mat. Pro quo facit tex. in l. nuptias. ff. de reg. iur. ubi nuptias non con-
3 cubitus, sed consensus facit. Item copula non est † matrimonium, sed vsus & effectus matrimonij. l. nuptura. ff. de iure dot. facit tex. in c. cum initiatur. 27. quæstio. 2. ubi defloratio
4 † uirginitatis non coniugium, sed actio coniugalis, cum coniungitur uiro coniugium est. Hinc uoluit Abb. in rub. de spõ-
5 sal. quod † post contractum matrimonium per uerba de præsenti, & ante copulam carnalem propriè nõ dicuntur spõsus vel spõsa, sed maritus & uxor: quia sponsus dr̃ quasi promissus, & sponsa quasi promissa, sed post contractum matrimonium est adimpleta promissio, & ideo dicitur coniugata, & uxor.
6 Secundò facit. Nam titulus vnde uir & uxor, habet † locum non solùm in uxore traducta & cognita, sed ẽt in sponsa sola de præsenti, ut per Bal. in l. 1. C. võ uir & ux. col. fi. & Cur. Iun. ibi, col. 2. qui dicit hanc esse communem opin. hoc enĩ tradit ipse Cur. in authen. præterea, col. 3. eo. tit. Idem uoluit

Bertr.

Bertr.in d.consi.24.col.1.D.Franc.de Pepis in authen.præte
rea.in 2.col.C.unde uir & uxor.quod dictum tãquam nouũ
menn tenendam referunt Mod. in rub. de don. inter uir.&
vxo.§.55.col.3.

Tertiò per tex.in l.pen.in princ.ff. de donat.int.uir.& ux.
7 Nam Senatus prohibet † donationem inter uir,& uxo.& ra-
tio motiua fuit,ne mutuo amore se spolient, quæ ratio maxi
mè uiget,quando matrimonium est consumatum, & tamen
antequam consumatum sit,uel ad domum ducta, locum ha
bet prohibitio.nec curandum est secundum ipsam legem de
ductione,uel de tabularum dotis confectione. Idem uoluit gl.
in uerbo concubinæ,in l.3.ff.eo.tit.

8 Quartò facit. Nam sicut mater, quæ mortuo † patre trans-
iuit ad secundas nuptias,non potest esse tutrix filiorum pri-
mi uiri.l.omnem.ad Tertul. Ita etiam quando contraxit spõ-
salia de præsenti. ita singulariter dixit Spec. in tit. de tuto.§.
nunc dicendum. uersic.item excipitur. quem referunt & se-
quuntur Mod.post alios per eos citatos in dicta rubric.de do
na.inter uirum & uxorem.§.55.colum.3.

Quintò accedit,quod uoluit Affli.deci.61.ubi inquit fuis-
9 se † notatum,quòd dos promissa constitui per uirum ignobi
lem uxori nobili debetur ab hæredibus uiri, si matrimonium
fuit solũ contractum per uerba de præsenti,quamuis nõ fue-
rit secuta copula carnalis, nec ipsa uxor ducta ad domũ uiri.

Sextò adducitur,quod voluit Brun.in tract.exclu.fœmi.in
10 6.art.princip.in 4.memb.q.19. ubi concludit,q̃ † statutum
excludens maritatas à successione,etiã excludit eas,quæ sunt
maritatæ per uerba de præsenti, licet non fuerint carnaliter
cognitæ,& traductæ.Quod & placuit Nat.in trac.de statu.ex
clu.fœmi.in 2.q.princ.uersi.quintò quæro.facit etiam, quod
11 inquit Bald.in consi.46.uol.5.ubi uoluit,q̃ † constitutio do
mus sapientiæ, quia cauetur, quòd coniugati non possint
esse in domo prædicta, locum habet in coniugato per uerba
de præsenti, licet matrimonium non fuerit carnaliter con-
sumatum, per l.nuptias. de reg.iur.& l. cum ancillis. C.de
incest.nupt.

12 Septimò facit. Nam † contracto matrimonio statim mu-
lier sortitur forum uiri,etiam antequam ducatur ad domum
uiri, ut est gloss. ordinaria in l. ea quæ.la. 2. ff.ad munici. &
in l.cum te. C. de dona. an. nup. not. Alexan.in l. cum quæ-
dam puella. ff. de iurisd.om.iud. & Do. meus Ruin. in con-
sil.58.colu.2.uolu.3.

Octauò pro hac opinione uidetur esse casus in l. Deo no-
bis.C.de episc.& cler.in uers.& hoc tantummodo lucri nomi
ne, ubi id, quod maritus habet lucrari per mortem uxoris,
lucratur etiam per ingressum monasterij, & sic antequã car-
nalis copula præcesserit. Vnde dicit ibi Bald.esse casum,quòd
ad lucrandam dotem non requiritur copula: quia ille uersic.
remanet incorrectus ante copulam carnalem: quia post non
posset separari coniugium nec essentialiter, nec quò ad seruj,
tium si unus uellet ingredi monasterium altero non consen-
tiente,quod dicit menti tenendum.

Nonò adducitur ratio statuti & eius mens, quæ fuit unica
licèt in eo non dicatur, uidelicet, ut remuneratur maritus
13 propter † onera matrimonij, quæ sustinet.l.pro oneribus.C.
de iur. dot. Sed maritus etiam antequam cognoscat carnali-
ter, uel ducat uxorem ad domum, sustinet multas expensas
& onera, ut in uestibus,iocalibus,& alijs ornamentis mulie-
bribus. Igitur cum mens dicti statuti habeat locum, ergo &
statuti dispositio.l.cum mulier, cum ibi not.solu. matri. Item
statuentes si fuissent de hoc interrogati, uerisimile est, quòd
etiam in hoc casu idem statuissent:ergo habetur pro statuto,
ut not.gloss.in l.tale pactum.§.fina.ff.de pact.

Decimò pro ista parte facit tex. in l. 2. §. fin. ff. de priuil.
14 cred. ubi † sponsa de presenti habet priuilegium, ut præfera-
tur creditoribus, licèt matrimonium non fuerit consumatũ,
& gloss.ibi, concludit, q̃ habeat priuilegium.l.assiduis. C.qui
potior.in pign.habe.

Vndecimò in materia etiã pœnali & odiosa sufficit ad pœ-
nam introducendum,qualitercunque matrimonium contra
ctum sit l.uxori.§.diuus.ff.de adul.

15 Duodecimò sponsa de præsenti est destinata † per parentes
in domum uiri in tantum, quòd debet eum sequi, quò uadit,
honestè: Tamen, ut not. Cyn.& Doct.in l.liberti libertæque.
C.de ope.lib.not. Barto.in l. Mæuia.§.fin.ff.de anon. leg.sed
16 res destinata ad locum † perinde est,ac si esset in loco l.hen-
di.§.fi.l.granatia ff.de act.emp. quoniam qui de proximò est
17 cingendus,pro iam † cincto habetur.l.pen.ubi Barto.& Bal.
de mili.testa. Item traductio ad domum est facilis, cùm pen-
deat solùm ex uoluntate uiri.l. si non sint.§. quid ergo.ff.de
auro & argen.lega.

Penultimò probatur ista sentẽtia in l.cui fuerit.ff.de cõd.
& demon. ubi legatum factum alicui sub conditione, si mu-
lier nupsisset in familia,statim locum habet, quãdo ducta est,
licèt in cubiculum mariti nondum uenerit. Nec habet obsta-
re, si dicatur,quòd ille text.requirat,quòd saltem inducta fue
rit in domum mariti, ut ibi in tex.in uerbo ducta: quia dixit
ibi Pau.de Castr. quòd id debet intelligi secundùm glo.in di-
cto uerbo ducta, quando non constabat, matrimonium esse
contractum per uerba de præsenti:quia si est ducta tanquam
uxor,præsumuntur uerba interuenisse,sed si posset constare,
ista ductio non est necessaria.& subdit Pau.de Cast.ad ipsam
glo.faciendam esse unam longam manum.

18 Vltimò hæc pars affirmatiua † probatur auctoritate Bart.
in l.nihil.ff.rerum amota. Bald.in l.solet.§. quæ uirum.ff.de
ijs qui notan.infa.Paul.de Castr.in l.si donaturue.§. fin. ff.de
cond.cau.data.in l.si ante.in fin.& in l.si marito.§.1.ff. solu.
mat.& in d.l.cui fuerit.ubi attestatur hanc esse communem
in l.1.col.1.C.un.vir & vxo.in l. cum sine.C. de bon.quæ.lib.
& in cõsi.155.uol.1.Ang.in §.fuerat.col.19.Instit.de act.ibi
inquit, quòd hæc opinio seruatur in practica, Matthesil.no-
tab.74.Corn.in d.l.uõ fine. tradit hanc esse receptam Doct.
sententiam,& inquit Lancel.Dec.in d.l.si ante.hanc partem
communem & in practica seruandam. Idem etiam uoluit Ias.
in d.l.si donaturue.§.fin.colu.fin. & in consil.115.col.1.uol.
1.& in consil.58.colu.2.uol.eo.ubi refert hanc esse magis cõ
munem, prout etiam dixit in consi.135.in 2.dubio, uolu.2.
cum ea quoque pertransit Dec.in consi.260.col.fin. Bino.in
tract.exclu.fœmi.in 6.artic.princip.in 4.membro,quæst.19.
& eam seruari in practica inquit Camp.in tract.dot.in 5.par-
te, quæst. 19. Cui sententiæ quoque assentit Affli. decis.61.
Moder.in repet.Rubr.de don.inter vir.& vxor.§.55.col.2.&
eam etiam esse communem citat Curt.Iun.in d.l.1.C.vn.vir
& vx.& ab ea,uti communi,in iudicando non fore recedendũ
tradit Bertr.in d.consi.14.col.1.& eam quoq; sequuntur Io.
de Amic.in consi.67.colu.2.Do.meus Ruin.in consi.58.col.
2.uol.3. Nicol.de Vbal.in trac.de successio.ab intesta.in 4.
parte,col.2.& in repet.c.Raynutius.de test.Io.Lupi in tract.
de matri.& legit.in 1.parte, col.1.& quòd ita teneant com-
muniter,dixit quoq; Bald.nouel.in tract.dot.in 6.parte,spe-
cia.37,in fin.& Mod.in tract.de consuet.Burdegal.in tit.de
locat.§.sexto.

19 Altera & secunda opinio est † secundùm nonnullos Doct.
q̃ statutum, de quo tractatur, non habeat locum in sponsa
de præsenti nõ cognita,nec traducta.Et pro ista opiniõe strin-
gunt fundamenta,quæ sequuntur. Et primò quia appellatio-
20 ne † matrimonij & coniugum intelligitur de matrimonio
consumato, & de ijs qui matrimonium consumauerunt, ut
est text.in c.ex publico,ubi Abb.in 2 colu.de conuers.coniu-
ga.& in cons.1.colu.2.uol.1.& Fely.in c.tertio loco.de præ-
sumpt.col.2.& in Rubr.de sponsal.col.3.Nam ante talem cõ
summationem iura appellant sponsum & sponsam,& non ma-
ritum & uxorem,ita Anch.in consi.21.col.3.iuinaret enim
21 matrimonium † per sponsalia,& per carnis copulam confir-
matur.c.statutum.§.sed sciendum.27.q.2.Idem uoluit Dec.
in d.l.nuptias.de reg.iur.& latè in consi.540.col.2.

22 Secundò: quia ex communi usu loquendi,qui & in † sta-
tutis exorbitantibus & correctorijs attenditur, ut per Mattha
sil.in notab.96.& per Barto.in l.1.ff.de suis & legit.ubi dicit,
quòd communis usus loquendi præualet proprietati uerbo-
rum.l.librorum.§.quod tamẽ Cassius.ff.de leg.3.& per Dec.
23 in consi.472.col.2.ubi tradit † quòd in omni materia restrin
gibili & odiosa semper debet fieri interpretatio secundũ com
munem usum loquendi, maritus & uxor intelligitur consu-
mato matrimonio, ut per Abb. in rubr. de sponsal.& in d.c.
ex publico.col.2.& in c.fin. inter. & in c.fin. de sponsa duo.
Fely.in dicta rubri.de sponsal.& in citato.c.tertio loco. Anch.
in allegato consil.21 & Dec.in ipso consil.540.col.2.

24 Tertiò. Nam † uerba statutorum debent capi in proprio si-
gnificatu, arg.l.3.§.hæc uerba.ff.de neg.gest. & in potentio
ri significatu intelligi, ut l.quæritur.ff.de statu ho. Sed ex pro
prio & potentiori significatu appellatione matrimonij con
uenit matrimonium de præsenti, ut est gl.in cap.cum initia-
tur.27.q.2. Hinc dicunt theologi inter Mariam & Ioseph
fuisse

fuisse matrimonium quantùm ad sanctificationem, non autem quò ad significationem.

Quartò per text. in l. uxores. cum l. seq. & l. liberorum. ff. de ijs qui not. infa. ubi appellatione uiri uel mariti uidetur comprehendi ille, qui cognouit, eius uxorem carnaliter, de cuius seminis perturbatione dubitatur: quia infra annum maritari non potest. Illa autem, quæ non fuit cognita, statim potest rematitari: quia illa ratio perturbationis seminis tunc cessat, & sic non propriè dicitur ille maritus, cum eam non cognouerit. Igitur non comprehenditur à statuto, maximè exorbitanti, in quo uerba (ut dixi) propriè debent intelligi.

Quintò facit etiam text. in §. sed si uxor. in fin. Instit. de nup. ubi sponsa patris mei nō cognita nō dicitur mihi nouerca, nec sponsa filij mei non cognita dicitur mihi nurus.

25 Sextò ponderandum est, quòd † statutum loquitur de uxore decedente sine filijs, ex quibus uerbis statuentes uidentur sensisse de uxore, quæ erat in statu & potentia tempore obitus sui faciendi filios: hæc enim uerba sine filijs, includunt in se priuationem filiorum, & includunt in se habilitatem & potentiam actus, seu habitudinis filiorum. Cum ergo tempore obitus non erat in statu, nec in potentia faciendi filios, igitur sequitur, quòd uirtute huiusmodi statuti non debet uir habere lucrum, & hoc fundamento utitur Bald. in consi. 290. uol. 1. col. 1. ubi inquit, similem considerationem facere glo. in l. precibus. C. de impube. & alijs substit. Idem dixit Abb. in cons. 1. col. 3. uol. 1. Cor. in consi. 248. col. 4. uol. 2. Dec. in consi. 577. In prin. & Paris. in consi. 62. col. 3. uol. 4.

26 Septimò pro ista parte adducitur, ubi † uerba statuti non adaptantur ad casum occurrentem, cessat ipsius dispositio. l. 3. §. prætor. & ibi Barto. ff. de dam. infect. c. indecoritatibus. in fin. de elec. in 6. Sed uerba statutorum requirunt, quòd uxor decesserit in matrimonio, & ista non dicitur decessisse in ma-
27 trimonio propter † dictionem, In, quæ denotat intrinsicitatem & perfectionem actus. l. 1. §. ne quid. ff. ne quid in flu. publ. ubi Barto. uult, quòd factum in ripa non dicitur factum
28 in flum. Hinc est, quòd † statutum puniens insultum facien-
29 tem in domo, non punit † insultum facientem in porticu, ut per Bald. in rub. solu. mat. col. 1.

Octauò accedit, quod dixit Anch. in repet. c. 1. char. 45.
30 ver. quæro de q. de consti. ubi inquit, ꝙ † statutum loquens de nupta non intelligitur de desponsata per uerba de præsenti. Subdens se unà cum domino Ant. consuluisse quòd stante statuto quòd filia nupta, siue maritata non ueniat ad successionem, filia desponsata per uerba de præsenti non excludetur: quia non dicitur nupta. & Ancha. sequitur Paris. in citato consi. 62. col. 4.

Nonò, quia mens statuti conferentis marito lucrum dotis fuit ad occurendum expensis factis per maritum inducenda uxore, ut per Bald. in citato cons. 290. col. fin. & in consil. 1. Abb. ultra ea quæ dixi suprà in q. 4. Sed in sponsa de præsenti, quæ nondum traducta est, cessat expensa, ergo & lucrum cessare debet, arg. l. scio. ff. de trit. uin. & ole. leg.

Decimò facit, quod uoluit Abb. in consi. 1. col. 2. uol. 1. ubi
31 uoluit, quòd huiusmodi † statutum cum sit pœnale, ex quò diminuit patrimonium alienius, debet intelligi de muliere cognita decedente in matrimonio, aliàs sequerentur multa inconuenientia. Primò, ꝙ uir illicnè & nulla causa subsistente lucraretur dotem, licèt matrimonium non consumauerit, nec sponsam ad domum duxerit. Item hæredes puellæ paterentur maximum damnum, si statutum intelligeretur de desponsata per uerba de præsenti, nec traducta, nec cognita. Item præiudicaretur iuri communi: quia solu. matri. dos debet redire ad mulierem, uel eius hæredes. cap. 1. de dote post diuor. restit. Item est odiosum tale statutum, quia (ut dixi) priuat hæredem uxoris: Igitur appellatione matrimonij non ueniunt sponsalia de præsenti. gloss. in cle. 1. de sponsal.

32 Vndecimò, quia statutum loquitur de † uxore præmortua, sed ablatiui absolutè positi important conditionem, si uxor sit præmortua. Sed ista non est uxor, ergo deficit conditio. ita in proposito arguit Bald. in l. si non sine. C. de bon. quæ libe.

33 Vltimò hanc partem † tenuit Bald. in d. l. non sine. C. de bon. quæ lib. & in consi. 290. uolu. 1. & in consil. 467. uolu. 4. Salyc. in §. cum te. C. de dona. an. nup. Anchar. in cap. 1. de spons. Abb. in d. c. ex publico. & in c. tertio loco, de præsump. & in citato consi. 1. Cuma. in l. de diuisione. & in l. si eum dotem. §. transgrediamur. solu. matri. Fely. in rubr. de sponsa. colu. 3 Socin. in l. cui fuerit. ff. de condi. & demon. ubi dicit, quòd non uidet, quomodo sit communis opinio pro parte affirmatiua, ut tradit ibi Pau. de Cast. & in hanc partem inclinare consuetudinem, dixit Pract. Papien. in forma libel. quomo. uxor agit ad dot. in 5. colu. Hanc etiam partem tenuit Corn. in consil. 248. col. 4. uol. 2. Mars. in l. 1. in prin. ff. ad l. Corn. de sicar. in consi. 61. colu. 3. & in singul. suo. 106. ubi inquit, hanc esse communem opinionem. Idem uoluit Dec. in consil. 67. col. fina & in consi. 560. col. fina. ubi attestatur contra Barto. in d. l. nihil, esse communem opinionem. Idem Dec. in consil. 577. colum. 1. & hanc sententiam tanquam magis communem, magisque obseruatam & consuetudine roboratam sequitur Paris. in allegato consi. 62. col. 4. & eam quoque magis communem fatetur Io. Bero. in tract. de sponsa. in 1. conclus. col. 7.

34 Quid dicendum in hoc conflictu scribentium † Cor. in allegato consi. 248. col. 4. dicit has opiniones modo infrascripto concordari posse, uidelicet, ut opinio Barto. possit procedere, ubi in statuto non est facta mentio de liberis, aliàs quòd procedit opinio negatiua, quasi illa ratio onerum sola sine alia coniectura non sufficiat ad restringendum dictum statutum. Sed ista distinctio non uidetur esse uera: quia illa uerba sine liberis, uidentur etiam uerificari in ea, quæ liberos habere non potuit, ut est text. ubi not. Doct. in c. si pater. de testa. in 6. & in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. ubi conditio, si decesserit sine liberis, locum habet in eo, qui liberos habere non potest. & ita per dicta iura uoluit in terminis huius statuti Paul. de Cas. in d. consil. 155. uol. 1. quem refert & sequitur Ias. in consil. 135. in colu. 5. in fin. uolu. 1. nec fundamentum fieri potest de dicto gloss. in l. precibus, quam Bald. allegauit in citato consil. 290. & de qua supra in 6. arg. partis ne-
35 gatiuæ, quia † illa glo. est ferè ab omnibus reprobata, ut inquit Caccialup. in ipsa l. precibus. col. 21. uers. tertia conclusio, ubi quoque tradit Docto. ita tenere in d. l. centurio. & similiter ipsam falsam, & à Doctoribus communiter non receptam, loquendo propriè in casu huius statuti dixit Ias. in citato consil. 135. colu. pen. in fin.

Præterea quòd sola ratio onerum sufficiat, esto ꝙ statutum faceret mentionem de liberis, hoc tenuit Angel. in §. fuerat. col. 17. Instit. de act. Fulgo. in l. Deo nobis. C. de episc. & cler. Abb. in consil. 79. vol. 2. Moder. in dicta repet. rub. de dona. inter uir. & uxo. § 55. col. 3. quòd & uoluit ipse Corn. in alleg. consil. 248. col. 4. ubi inquit, secundùm Ang. ibi per eum allegatum, sufficere solam rationem onerum, dato quòd non militet secunda ratio liberorum, subdens istud etiam esse de mente Saly. in d. l. cum te. C. de dona. ante nupt. qui etsi plures rationes assignet, non propterea uelle uidetur, quòd requiratur concursus omnium: immò in uersi. 6. 8. & 10. uult, ꝙ ratio onerum tanquam potissima attendi debeat, prout uoluit & Ripa in Rub. ff. solu. matri. colu. antepenul.

36 Ego autem fœdere † distinctionis puto hoc medio has sententias sibi inuicem aduersantes posse concordari, uidelicet ut prima opinio Barto. affirmatiua possit habere locum, ubi maritus traduxit uxorem ad domum, sed eam non cognouit, ut per Socy. in consi. 223. col. pen. quia ex quo matrimoniū
37 est de proximo † consumandum, habetur pro consumato, argu. l. pen. ff. de milit. testa. Idem tradit ipse Socy. in consil. 8. col. 1. uol. 3. Abb. in consi. 79. colum. 2. uolu. 3. Ias. in consi. 135. vol. 2. quia in traductione fiunt multæ expensæ in uestibus, iocalibus, conuiuijs, & alijs rebus, quod & uoluit Salyc. in d. l. cum te. Hoc sensit & Bald. in d. l. non sine. colu. 2. C. de bon. quæ liber. ibi, quia ante ductionem uir non sustinet onera, quasi sensus uelit, quando fit traductio ad domum, cum eo tempore fiant expensæ, & supportentur onera matrimonij.

38 Secundò & melius † ut ipsa opinio Barto. locum habeat, si maritus non traduxit eam, nec cognouit, si tamen cœpit onera matrimonij sustinere in faciendo uestes, & in emendo ornamenta muliebria alicuius valoris, ita uelle uidetur Bald. in d. consil. 290. in fi. uol. 1. dum dicit, finaliter mihi uidetur ista opinio, quòd non lucretur deficiente causam intrinseca & finali, quæ cum sit naturalis ipsi contractui naturaliter inest ab utraque parte, & perinde debet haberi, ac si foret expressa, ergo a contrario uult, quòd si non deficiat causa intrinseca, ꝙ lucretur, & aduerte, quia Bald. loquitur de causa intrinseca onerum. Sed expressè hoc uoluit Angel. in d. §. fuerat. col. 17. ubi inquit, ꝙ hæc sententia Bartol. seruaretur

in

in practica, si maritus ante mortem uxoris cęperit sustinere
onera matrimonij in uestibus, & alijs, ut docet experientia.
Subdens quòd etsi expensa & damnum mariti non sit tantũ,
quantum esset lucrum dotis: tamen quòd ipse maritus lucrũ
dotis habere debet prout statutum disponit, argum. l. credi-
tor. §. inter maritum ff. manda. Sicut econtra posset contin-
gere, quòd dotis fructus, vel ipsa dos non sufficeret ad one-
ra matrimonij inchoandi, seu iam inchoati, & carnali copula
consumati. & Ang. sequuntur Camp. in trac. dot. in 5. par. q.
11. Mod. in d. rub. de do. inter uir. & ux. §. 55. col. 4. Idem uo-
luit Cuma. in l. si cum dotem §. transgrediamur. ff. sol. matr.
quem sequitur Alex. in consi. 129. col. 2. in fi. volum. 7. & hoc
propter dictam rationem onerum, & expensarum, in quibus
fundata est mens statuti. Hanc etiam partem amplectuntur
Ripa in d. rub. sol. mat. col. antepen. Rubeus Alex. consi. 19.
col. 2. & hoc etiam admittere uidentur tenentes partem nega
tiuam, qui se fundant in hoc ad ita tenendum: quia ante co-
pulam maritus non sustinuit onera, sentientes aliud esse dicẽ
dum, si cœpisset maritus onera sustinere.

39 Tertiò locum etiam † habet ipsa opinio Bart. etiam ratio
statuti non fundaretur in oneribus matrimonij, sed in alia, vi
delicet, ut magis inuitentur homines ad contrahendum ma-
trimonium, & mulieres facilius reperiant maritos, ut per Pau.
de Cast. in consi. 155. volum. 1. & in cons. 149. colum. 1. in fi-
ne. uel etiam si fundaretur in ipsa ratione onerum: tamen à
consuetudine aliter interpretatum esset statutum, ut per Bal.
in citato cons. 290. in fine. quem sequitur Corn. in allegato
cons. 248. colum. 4.

40 Item & quartò ubi † per maritum non staret, sed per uxo-
rem, quominus sustineret onera matrimonij, ut per Bal. in l.
41 non fine. col. 2. C. de bon. quæ lib. ubi inquit † ꝙ stante statu
to, ꝙ uxore decedente in matrimonio copulata uir lucretur
dotem, quòd eam non lucrabitur, quando matrimonium nõ
fuit consumatum, nisi stetisset per mulierem: quia tunc se-
cus, & Bal. sequitur Pau. de Cast. in consil. 155. circa fi. volu.
1. Pro quo dicit facere tex. in l. in executione. in fi. ff. de uerb.
oblig. l. si rem. §. fin. ff. de præscrip. verb. l. iure ciuili. ff. de con
di. & demonst. & cum Bald. etiam transit Alex. in citato cons.
129. colum. 1. volum. 7. Idem uoluit Bald. in consil. 110. uo-
lum. 2. ubi dicit, quòd si stetit per uxorem, quominus ducere
tur, ut puta quia uoluit potius ingredi monasterium, quàm
consumare matrimonium. l. Deo nobis. C. de episc. & cleric.
vbi alia occasione noluit adhærere uiro sine culpa ipsius ui-
ri, quòd tunc lucratur dotem, Bald. in consil. 467. uolum. 4.
Pro cuius confirmatione faciunt, quæ infrà dicentur in fine
huius quæstionis.

42 Si uerò maritus nulla sustinuit onera, uel † modica, de qui
bus non curatur, argum. l. scio. ff. de restitu. in integr. & per
Are. in d. §. fuerat. col. 17. & Abb. in consi. 1. col. 4. uolum. 1. &
tunc procedit pars negatiua, quòd uir non lucratur dotem,
ut per Bal. in authen. dos data. col. 5. C. de do. ante nup. ubi
43 dicit esse optimum argumentum, ꝙ † sicut mulier nihil lu-
cratur, quando non sustinet onus dotis dandæ: ita ecõtra uir
non debet lucrari dotem, si onera matrimonij non suppor-
tat, siue loquamur in lucro pacti, siue statuti. & Bal. sequitur
Alex. in consi. 122. col. 2. uol. 7. & dicit Ias. in l. non tantum.
C. de leg. opinionem Bar. in d. l. nihil, esse falsam, ubi uir nul
44 la sustinuit onera. & pro † ista parte etiam facit quia si non lu-
cratur fructus dotis uir tali casu, quando non suffert onera,
quod est quid leue, minus debet lucrari ipsam dotem, quod
est quid maius, ut inquit Bald. in citato consi. 290. in princ.
dicens, quòd sicut ius commune disponens simpliciter, quòd
maritus lucretur fructus dotis, intelligitur post onera suppor
tata: ita statutum, quod loquitur de ipsa proprietate, debet
intelligi ita: quia est eadem ratio interpretandi statutum,
not. per glo. in l. si ante. ff. sol. mat. Ita etiam uoluit Bal. in cõ-
si. 120. uolum. 2. ubi dixit, quòd istud statutum habet tacitam
finalem rationem onerum, qua cessante cessat lucrum, sicut
dicimus in fructibus dotis. l. dotis fructus. ff. de iur. dot. & l. si
unte. l. de diuisione. ff. sol. matr. & l. penul. §. an in patrem. ff.
quod fals. tut. ubi hoc uidetur expressum, & in consi. 467. vo
lum. 4. Hoc etiam vult Salyc. in d. l. cum te. col. 2. versic. 8. &
Aug. in d. §. fuerat, col. 6. uer. 4. quamuis leges dicant, ubi in-
quit, ꝙ sicut uir tali casu non lucratur fructus dotis, quod est
quid leue, minus debet lucrari proprietatem, quod est quid
maius, auth. sed quæ. C. de pact. conuen. cum clarum sit, sta-
tutum recipere interpretationem passiuam. l. 1. §. lex falci-
dia. ubi Bar. & alij. ff. ad leg. falc. & sicut vna lex interpretatur
aliam, ita statutum interpretabitur & supplebitur à iure. &
cum hac parte, quòd si uir nulla sustinuit onera, ꝙ non lucre
tur dotem, pertranseunt Camp. & Rub. Alexan. in locis su-
prà relatis. & Aret. in l. si ante. col. fi. ff. sol. mat. Cui accedunt,
45 quæ † dicit Bal. in alleg. consi. 110. uolens, quòd ubi per ma-
ritum stetisset, quominus uxorem cognosceret, uel traduce-
ret, & onera matrimonij sustineret, ꝙ non lucretur dotem,
prout idem uoluit idem Bald. in consi. relato 290. col. 1. in fi.
& Socy. in consi. 8. col. fi. uersi. postremò non omitto, uol. 3.
Ripa in d. Rub. sol. mat. col. antepen. in prin. quia qui recusat
onera matrimonij sustinere, non potest petere dotem. l. si §.
utranque. C. de dot. promis. ergo nec lucrum. Hoc etiam tra-
dit idem Bal. in consi. 199. colum. 2. uersi. item cum uir. uolu.
3. ubi propriè dicit, quòd cum uir non possit petere dotem,
nisi ducat uxorẽ, uel per eũ non stet, similiter nec lucrum do
tis, præsertim si stent per absentiam eius. l. promittendo. ff. de
iur. do. quia non debet commoda matrimonij sentire, qui nõ
duxit uxorem, & non sentit incommoda. l. manifestissimi §.
sed cum in secunda. C. de fur. & dicitur, secundùm eum, sta-
te per maritum, quando se sponte absentauit, argu. l. 2. C. de
sponsa. l. ex placito. C. de rer. permu. & ita hanc distinctionẽ
serua tam in consulendo, quàm in iudicando: quia firmiter
teneo, quòd poteris errare.

SUMMARIUM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in desponsata per ver-
ba de præsenti non cognita, nec traducta, si coniunctus mariti
cœpit onera matrimonij sustinere in emendo uocalia, & ve-
stes &c.*
2 *Expensa facta per coniunctum viri in eius uxore, contempla-
tione mariti facta præsumuntur.*

QUÆSTIO CVII.

1 QVIA in quæstione præcedenti dictum fuit, ꝙ † si ma
ritus cępit sustinere onera matrimonij, & facere mul-
tas expensas in desponsata de præsenti, non cognita, neque
traducta, ꝙ lucratur dotem, quæritur, an requiratur, ꝙ dictæ
expensæ fiant per ipsum maritum, uel sufficiat si coniunctus
mariti eas fecerit. Non insudando in uerbis tene, ꝙ sufficit
coniunctum fecisse expensas, ut in terminis decidit Alex. in
2 consi. 139. col. 2. uol. 7. quia secundum eum † huiusmodi expẽ
sæ factæ per coniunctam præsumuntur esse factæ contempla
tione mariti, & perinde habetur, ac si à marito factæ essent,
per l. sed si plures. §. in arrogato. ubi Bar. & alij. ff. de vulg. &
pupil. Idem uoluit per not. in d. §. in arrogato. Corn. in consil.
149. col. 2. uersi. & insuper. uol. 1. pro qua opinione faciunt,
quæ suprà diximus in q. 67. q. non repeto.

SUMMARIUM.

1 *Statutum loquens de uxore in matrimonio copulata, locum
non habet in desponsata per verba de præsenti, quod limita,
ut num. 4.*
2 *Copula in materia matrimonij ponitur pro cõiunctione actua
li, non pro habituali.*
3 *Legatum factum Bertæ, si Titio copulabitur, locum non habet
si contraxerit matrimonium per verba de præsenti non secu-
ta copula carnali.*

QUÆSTIO CVIII.

1 QVID si statutum loqueretur de † uxore præmoriente
in matrimonio copulata, an locum habeat in matrimo
nio celebrato per uerba de præsenti? Et cõcludendo firmiter te
neas ꝙ non, ut dixit Bal. in l. nõ fine. C. de bon. quæ lib. quia
ista adiectio copulata, ut aliquid operetur, exigit, ꝙ matrimo
nium sit carnaliter consumatũ. Nam copula ponitur pro con
2 iunctione † actuali, non pro habituali, loquendo in materia
matrimonij, licet substantia consensus non esset in copula. &
Bal. ibi sequitur Pau. dicens hoc menti perpetuò tenendum,
necnon & Corn. tradens copulam in matrimonio communi-
ter sumi pro carnali. Socyn. in consil. 8. colum. 1. uol. 3. Aret.
in l. si ante. col. penul. sol. mat. Alex. in consi. 129. col. 1. uolu.
7. Ias. in consi. 58. col. 1. uol. 1. & in consi. 135. colum. 2. & 3.
eod.

to. uol. Ripa in rub. solu. matri. colu. antepe. Paris. in consi. 62.
colu. 5. in prin. uolu. 4. Hoc etiam tenuit Bald. in c. capella-
nus. de ferijs: quia matrimonium copulatum dicitur, quan-
do est consummatum per copulam carnalem, & non ante:
quia frustra de copula statutum fecisset mentionem, arg. l.
sancimus. C. de nupt. quem refert & sequitur Fely. in rub. de
sponsa. colu. 2. & in c. tertio loco, colu. 1. de præsump. Hanc
quoque partem consulendo tenuit Bald. in consil. 199. in 2.
3 dubio, uolu. 3. ubi etiam dicit, quòd si † testator legat Ber-
tæ decem sub conditione, si Seio per matrimonium copulabi-
tur, quòd non habebit locum legatum in nupta de præsenti,
nisi fuerit carnaliter cognita, uel ducta: quia statutum & testa
mentum uidetur de effectu matrimonij cogitasse. Id etiam
consuluit Bald. in consi. 228. uol. 3.

4 Limita tamen hanc conclusionem procedere † nisi statu-
tum aliter disponeret, uel nisi stetisset per mulierem quin car
naliter cognita fuisset, ut per Bal. in d. l. non sine. col. 2. quem
sequitur Alexan. in citato consil. 129. colu. 1. uolu. 7. & per ea
quæ diximus in quæst. præcedenti.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem uxoris ductæ locum ha-
bet in desponsata per verba de præsenti, sed contra n. 4. & 8.*
2 *Desponsata per verba de præsenti dicitur ducta, quod decla-
ra ut num. 12.*
3 *Verba ducere uxorem, nihil aliud significant, quàm contrahe
re matrimonium.*
5 *Verba statutorum, quæ sunt exorbitantia & contraria iuri
communi, strictè sunt intelligenda, & non extendenda quasi
ius irregulare & anomalum.*
6 *Statutum contra ius commune loquens de contractu, non com
prehendit contractum improprium.*
7 *Verbum, ducere vel ducta, significat ire de loco ad locum.*
9 *Interpretatio illa in dubio capienda est, per quam minus læda
tur dispositio iuris communis.*
10 *Verba statutorum debent intelligi secundùm communẽ usum
loquendi.*
11 *Verba in omni dispositione sunt accipienda secundùm vulga-
rem & communem usum loquendi.*
13 *Verbum unum quando potest habere duplicem sensum, seu si-
gnificationem, illa capi debet significatio, per quam minus læ-
ditur & corrigitur ius commune, etiam si sit impropria.*
14 *Verbum, quod potest intelligi largè & strictè, in materia stri-
cta debet intelligi strictè.*

Q V Æ S T I O CIX.

1 QVÆRITVR etiam, an statutum disponẽs, q † uxo
re ducta præmoriente uir lucretur dotem, locum ha-
beat in desponsata per uerba de præsenti? Soc. in cons. 223.
col. 2. uidetur decidere quòd sic: quia statutum sequitur sim-
2 pliciter, quòd † sit ducta, quo casu illa dicitur sponsa ducta,
quæ est desponsata per uerba de præsenti, ut uidetur proba-
re text. in c. debitum. de bigam. ubi desponsata per uerba de
præsenti dicitur ducta: & ille text. generaliter loquitur, siue sit
traducta mulier ad domum uiri, siue non. Imò potius uide-
tur loqui in non ducta ad domum, cùm tunc præsumatur co
gnita, ut no. Bald. in l. Deo nobis. col. 4. de episco. & cler. c. nul
lum. 30. q. 5. & in c. 1. 3. q. 1. Secus autem si statutum diceret.
si maritus duxerit ad domum uxorem, per text. in l. mulierẽ.
& in l. pen. ff. de dona. inter uir. & uxo. Quod confirmatur sa
cundùm eum per text. in §. ergo nos omnes, & in §. fratris,
Insti. de nup. in quibus Imperator prohibet uxores ducere
quasdam personas prohibitas. Quod uerbum ducere, nihil
3 aliud † significat, quàm matrimonium contrahere, non au-
tem significat ductionem ad domum. allegat etiam rubricam
de eo qui dux. in uxor. quam pollu. per adult. Facit etiam ul-
tra eum text. in c. de illis, de sponsal. in uerbo ducturos.

4 Quibus non obstantibus † contraria sententia de iure ue-
rior esse uidetur. Et primò considerandum est, quòd huius-
modi statutum loquitur de uxore ducta; ergo non debet ex-
tendi ad alium casum, & sic in desponsata per uerba de præ-
senti, arg. l. si uerò. §. de uiro. sol. mat. cum in ea non cadat illa
qualitas ducta, quæ tamen sequitur à statuto, & est necessa-
ria, utg. gl. cõiter approbata in c. nonsicassi. 43. q. 5. quam ad
hoc dicit menti tenendam. Abb. in c. abbas, quod met. cau.

5 Secundò facit. Nam uerba statutorum, quæ † sunt exor-
bitantia & correctoria iuris communis, strictè sunt intelligen
da, & non extendenda quasi ius irregulare & anomalum, ut
dicit Bald. in consil. 411. uolu. 3. in fin. quem sequitur Dec.
in consil. 334. colu. 2. & in consil. 444. colu. 1. & in consi. 484.
colu. 2. Item & intelligi debent propriè & non impropriè. l. 3.
§. hæc uerba. ff. de nego. gest. ubi Barto. Hinc dixit Do. meus
Ruin. in consil. 114. colu. fin. uolu. 1. quòd statutum contra
ius commune loquens de contractu, non comprehendit
6 † contractum improprium: sed huiusmodi statutum est cor-
rectorium iuris communis, stricteque ac propriè debet intel
ligi, ut latissimè dixi suprà q. 2. ergo cum strictè & propriè
uerbum ducta, non uerificetur in desponsata per uerba de
præsenti, sequitur, quòd in ea non uerificabitur statutum
per mortem illius, si ducta non reperiatur: quia uerbum du
7 cere, uel † ducta, significat ire de loco ad locum, ut uult So
cy. in consil. 8. ubi propriè loquendo in terminis huius quæ-
stionis, concludit, quòd statutum loquens de uxore ducta,
non habet locum in desponsata per uerba de præsenti, & ita
8 refert consuluisse Bald. in indiuiduo, quando † statutum lo
quitur de uxore ducta in consil. quod incipit, quæritur, quod
est in consil. 467. uolu. 4. subdens hanc conclusionem carere
probabili dubitatione, & quòd uerbum ducere significet mo
tum de loco ad locum, satis suadetur ex not. per Bald. in
consil. 164. in 2. uol.

9 Tertiò accedit: quia in † dubio capienda est illa interpre-
tatio, per quam minus lædatur dispositio iuris communis. l.
fin. §. in computatione. C. de iure delib. Socy. in consil. 31. in
prin. Sed minus læditur dispositio iuris communis, qua dispo
nitur, quòd soluto matrimonio dos reuertatur ad mulierem,
uel eius hæredes. l. 2. in prin. solu. matri. l. dos à patre. C. eod.
tit. si intelligatur uerbum ducta, tam de ducta ad domum,
quàm de desponsata per uerba de præsenti: quia sicut statu-
tum non haberet locum nisi in uno casu, haberet locum in
duobus casibus, uidelicet in ducta ad domum, & in desponsa-
ta per uerba de præsenti.

10 Quartò, uerba statutorum † debent intelligi secũdùm com-
munem usum loquendi. l. cùm de lanionis. §. asinam. ff. de
fun. instru. Alexan. in consil. 140. colu. 2. uolu. 5. ubi inquit,
11 quòd † in omni dispositione uerba secundum uulgarem, &
communem usum loquendi & intelligendi accipienda sunt.
l. sciendum. §. illud. ff. de ædil. edic. cap. ex literis. de sponsal.
Idem tenuit Socy. in consil. 37. colum. 4. & in consi. 102. col.
1. & in consil. 123. colu. 2. uolu. 4. Dec. in consi. 590. colu. fin.
& in consi. 685. colu. 2. Sed uulgares, quando aliquis ducit
uxorem ad domum, solent dicere, talis duxit uxorem: ergo
statutum stante dicto communi usu non potest uerificari, ni
si in uxore ducta ad domum.

Non obstant modò, quæ ex aduerso allegata fuerunt: quia
admitto, quòd etiam uerbum ducta, accipitur pro desponsa-
12 ta per † uerba de præsenti: sed largo modo, quo casu sequi-
tur, quod dicit Abb. in c. cum dilectus, de consue. prope finẽ.
ubi uoluit, quòd quando unum uerbum potest habere du-
13 plicem sensum & significationem, quòd illa † debet capi
per quam minus læditur & corrigitur ius commune, etiam si
sit impropria, sed intelligendo uerbum ducta de traducta ad
domum, minus corrigitur ius commune, ut suprà dixi. Item
14 † respondetur, quòd ubi uerbum potest intelligi largè & stri
ctè in materia stricta, debet intelligi strictè, ut per Matthe-
sil. in notab. 194. quem sequitur Socy. in consil. 116. colu. 5.
Alexan. in consil. 52. colu. 2. uolu. 1. & in consi. 142. colu. fin.
uolu. 5. Sed (ut prædixi) hic tractatus de statuto, quod stri-
ctè debet intelligi: ergo uerbum ducta non debet intelligi lar-
go modo, & sic in desponsata per uerba de præsenti, sed stri-
ctè, & sic in uerè ducta ad domum.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis an ueniat per maritum cum fratribus commu-
nicandum, quatuor recitantur opiniones & exinde nonnulla
sequuntur declarationes, ex quibus clarè resultat ueritas
huius quæstionis.*

Q V Æ S T I O CX.

AN LVCRVM dotis, quod facit maritus ex forma
statuti sit præcipuum ipsius mariti, an uerò communi-
candum

candum veniat cum fratribus. In ista quæstione variæ repetiuntur opiniones. Nam Dyn. in l. si eum dotem. §. transgre-
1 diamur. ff. solu. matr. dicit, quòd † huiusmodi lucrum est profectiuum: quia prouenit ex re patris, idest ex oneribus matrimonii, quæ subit pater: quia ipse alimentat nurum, & ad onera matrimonij tenetur: ergo venit communicandum cũ fratribus. & Dyn. sequitur Cy. in l. 2. C. fami. erciscun. & ista fuit opinio glo. in l. dotem. ff. de castr. pecul. in verbo conferetur, quæ dicit, aut uxor decessit viuo patre mariti, & talis dos communicabitur omnibus filijs: aut decessit post mortem eius, & tunc lucrum erit præcipuum ipsius filij, nec alijs fratribus tenebitur communicare. Sed hanc opin. reprobat Bar. in d. l. dotem. & in d. §. transgrediamur. & Doct. in l. 1. C. de bon. quæ lib. Quò ad primũ caput, qũ uxor decessit viuo socero, quia quicquid lucratur filius ex dote etiam viuo patre, dr̃ aduentitium. l. 1. C. de bon. quæ lib. Ideo nõ est cõferendum.

Secunda fuit opinio Bartol. in tracta. de duob. frat. in 5. quæstio. pecul. ante. principa. vbi distinguit hoc modo. Aut
2 † pater sustinuit onera matrimonij, & tunc lucrum dotis dicitur profectiuum, aut ipse filius substinuit ipsa onera, & tũc lucrum dicitur aduentitiũ, & sic ipsi filio quæritur: aut vterque pro parte sustinuit onera matrimonij, & pro parte ambobus quæritur, & communicatur cum fratribus, argumen. l. sed & si quis. §. 1. & §. quòd si ex re. ff. de stipul. seruo. & l. secundùm naturam. ff de regul. iur. & hanc distin. approbat ibi Bald. & in d. l. 2. C. famil. erciscun. Roma. in authen. ex testamento. C. de collat. & in consi. 406. col. 2. ubi inquit hanc opin. esse verissimam, & probari per tex. singularem iuncta glo. in l. quod si eo tempore. ff. pro socio, vbi dicitur, quòd lucrum dotis prouenient vni ex socijs omnium bonorum, communicari debet etiam alijs, si illi onera matrimonij sustinuerunt. Ecce ergo, quòd ibi, ad considerandum cuius sit dotis lucrum, consideratur penes quem sint matrimonij onera. Item quia vbi nulla sunt matrimonij onera, nulla est dotis constitutio, & consequenter nullum dotis lucrum cadit, ut dicit tex. in l. Iulianus. & in l. si pater mulieris. in fine. ff. de iur. dot. Idem etiam voluit Abb. in cons. 79. colum. 2. volum. 2. Bald. in consil. 37. colum. 18. vol. 2. Per. de Vbal. in tract. socie. in 5. par. princ. quæstio. 12. Bolog. in consil. 7. Marsil. in singul. suo 264. ubi inquit, istud dictum tanquam singulare menti tenendum: quia passim uidit Bononiæ, & alibi seruari contrarium ab idiotis & ignorantibus. Dec. in consil. 67. colum. penul. dicit, quòd pro ista opinione est ratio. Nam quando pater habet onera matrimonij, lucratur fructus dotis: quia dos & fructus onera matrimonij sequuntur. l. dotis fructus. in princ. l. si pater mulieris. in fi. ff. de iu. dot. & de patre est specialiter tex. in l. pater pro filia. in princip. ff. de excep. doli. Sicut ergo pater lucratur fructus, quando sustinet onera, ita etiam debet lucrari dotem, & istam consequẽtiam de fructibus dotis ad lucrum ipsius dicit facere Bald. in l. si donaturus. in §. fi. in 3. notab. ff. de condi. cau. data, & pro qua consequentia adducit etiam ipse tex. in l. actione. §. fina. cum l. sequen. ff. pro socio. Nam in §. fi. dicitur, quòd cum societas diuiditur, si unus ex socijs erat maritus uxoris suæ præcipua sibi debet assignari: quia ipse est subiturus onera matrimonij: præsupponitur ergo ibi, quòd durante societate fructus dotis acquirebantur societati, cum ipsa societas onera matrimonij sustineret. postea in l. seq. continuando eundem casum dicitur, quòd si tempore quo societas diuiditur, dos in eo casu sit, ut debeat lucrari, hoc lucrum societati acquiritur, & inter socios æqualiter diuiditur, & sic qua ratione societas lucratur fructus dotis, quando onera matrimonij sustinuit, ut d. §. fi. pari ratione debet habere lucrum dotis.

Tertia quoque fuit opinio Bar. in d. §. transgrediamur, q̃
3 † tale lucrum tanquam aduentitium præcipuum sit mariti, & quòd communicandum non sit cum fratribus, per tex. in l. fi. C. de collat. Idem tenuit Bar. in d. l. 1. C. de bon. quæ liber. quem sequuntur ibi Salyc. Flo. Ang. Corn. & Fulg. qui subdit, quòd in scholis & in iudicijs securior est sententia Bart. quàm Dyni & Cyni, de qua suprà, & ita etiam ibi tenuit Alexan. in addi. ad Bar. Hoc idem dicit Pau. de Cast. in d. l. 2. C. famil. erciscun. & Salyc. qui attestatur, quòd ita communiter tenetur. Cui sententiæ assentit Bal. in l. si donaturus. §. fi. colum. 1. ff. de condic. cau. data. & in l. actione. §. fin. ff. pro socio. & hanc esse communem firmat Floria. in l. si filia. §. si filius, in 4. col. ff. fami. erciscun. quem sequitur Arec. in §. fuerat. colum. 19. versi. quæro de alia quæstione quotidiana Institu. de actio. ubi dicit. istud perpetuò menti tenendum esse: quam partem tradit Bal. nouel. in tracta. dot. in 6. par. speciali. 37. magis communem, & in puncto iuris magis sustentabilem. & eam etiam amplectitur Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 7. Cor. cons. 149. col. 2. volum. 1. Ias. in addi. ad Porc. in §. 1. Institu. per quas perso. nob. acqui. Corn. in auth. ex testamento. C. de collat. & Moder. in tract. de consuet. Burdegal. in §. 6. ubi scribunt quòd in eodem Senatu olim ita latum fuit arrestum. & Crot. in l. frater à fratre. col. 24. ff. de cond. indeb.

Quarta & ultima fuit sententia Bar. in d. l. dotem. ff. de ca-
4 stren. pecul. qui distinguit hoc modo, aut † statutum, deferẽs lucrum dotis dicit, quòd uir lucretur, & hoc casu lucrum erit præcipuum filij, cum disponat circa personam uiri: aut dicit, quòd qui recepit dotem, lucretur eam, & tunc pater filij, qui recepit dotem, lucrabitur eam, & sic post eius mortem filijs communicabitur: quia uerba statuti in eo uerificantur, nõ in persona filij. & Bartol. sequuntur Pau. de Cast. & Salyc. in d. l. 2. C. famil. erciscun. Alex. in d. §. transgrediamur, in fin. Camp. & Crot. ubi suprà.

Ego quidem pro ueritate huius quæstionis puto considerandos esse aliquos casus. Quorum primus est, aut nos loquimur secundùm iura antiqua, & tunc uera est opinio Dyni & Cyni, quòd hoc lucrum inter fratres uenit communicandũ tanquam profectiuum, quod patri pleno iure acquirebatur: & in hoc non dissentiunt inter se scribentes.

Secundus casus est, secundùm hodierna tempora, & tunc lucrum, quod facit filius tanquam aduentitium fratribus nõ uenit communicandum per d. l. fin. C. de collat. prout in hoc capite etiam uoluit Raph. Cum. & Alex. in d. §. transgrediamur: nec uis facienda est, quòd ter sustinuit onera, prout voluit Bart. in d. tract. de duobus fratribus, quia aduertendum censeo, quòd ex quo pater habet fructus dotis, qui dantur pro oneribus matrimonij, ut l. dotis fructus. ff. de iure dot. quòd ipse astringitur ad ipsa onera sustinenda, ut per Dom. meum Ruin. in consil. 144. in princip. & colum. 4. in princ. volum. 5. vnde per eum compensandi sunt fructus dotis cum ipsis oneribus, ut per Alexan. in d. § transgrediamur, & Pau. ac Salyc. in d. l. 2. C. famil. ercisc. Aret. in d. §. fuerat, & Campeg. ubi suprà. Nec pariter habenda est consideratio Roma. in d. consil. 406. quòd ubi nulla sunt onera matrimonij, nulla est dotis constitutio, & consequenter nullum lucrum dotis: quoniam responderi potest, dictum Roma. procedere, ubi is, qui onera matrimonij non sustinet, esset obligatus ex dispositione legis ea sustinere, ut vult Bald. in authen. dos data. C. de donat. ante nupt. Secus autem ubi fructus dotis lege sic disponente, prout in casu, de quo tractatur, debent esse penes alium, prout est penes patrem, ut in l. 2. & 3. C. de bon. quæ liber. & tunc non procedat, nec habeat locum opinio Roma.

Tertius casus est, quando statutum disponeret, quòd uir lucretur dotem, & mouetur ex alia ratione, quàm onerum matrimonij: & tunc huiusmodi lucrum præcipuum erit ipsius uiri per ea quæ supra dixi in quæstio. 103. in 4. memb. distinctionis.

Quartus casus est, quãdo mortuo patre lucratus fuisset dotem maritus per mortem uxoris: quia similiter lucrum dotis erit præcipuum ipsius uiri. l. 2. C. famil. ercisc. ubi not. Doct. & in hoc non discordant Scriben. in locis supra citatis.

Vltimus casus est, quando statutum diceret, quòd lucretur dotem, qui eam recepit, & tunc si socer recepit dotem, eam lucrabitur, & post mortem eius communicabitur filijs: quia uerba statuti in eo uerificantur, non in persona filij, & ideo cum non conueniant ipsa uerba statuti in filio, qui dotem non recepit, minus conueniet dispositio ipsius statuti. l. hos accusare. §. omnibus, de accusa. ita Pau. & Sal. in allegata. l. 2. C. famil. ercisc. Alex. in d. §. transgrediamur, Camp. ubi suprà, quia per istam distinctionem dicit Alexan. quòd modificatur opinio Bar. in d. §. transgrediamur, & hanc partem communiter receptam esse dixit Crot. in d. l. frater à fratre. col. 24. & ideo si casus tibi euenerit, sequere hanc distin. quæ communis est: quia non poteris in iudicando errare.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis non tenetur maritus communicare cum socijs omnium bonorum, sed contra secundùm communem numero 4. & 7.*

2 *Societas quando simpliciter contrahitur, non communicantur lucra, quæ prouenient ex dispositione legis, quod declara ut num. 8.*
3 *Lucrum dotis, quod consequitur maritus ex vi statuti, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem, est personale, quod declara vt num. 9.*
5 *Hæreditas, legatum, & donatum, ac quacunque ratione acquisitum communicari debēt in societate omnium bonorum.*
6 *Actio iniuriarum datur ad vindictam.*

QVÆSTIO CXI.

1 QVÆSTIO offertur. An dos, quàm † lucratur ma-
ritus ex vi statuti per mortem uxoris, cõmunicari de-
beat cum socijs omnium bonorum. Et primò uideretur di-
2 cendum quòd † nonquam quando societas simpliciter cõtra-
hitur, non debent communicari lucra, quæ non proueniunt
ex cõtractu sed ex legis dispositione. l. coire societatem. l. nec
adiecit. ff. pro socio.

Secundò ex eo, quod not. Barto. in l. dotem, de castren. pe-
3 cul. ubi inquit, quòd quando † statutum respicit personam
viri, puta quia dicat, quòd præmoriente vxore vir lucretur do
tem, tunc semper maritus præcipuam habebit dotem, & sic lu
crum illud est personale. ita etiam arguit Bal. in consi. 284.
volum. 5. ubi dicit, quòd istud lucrum est personale, sicut est
ipsa dos. l. maritus. ff. famil. ercisun. l. si id quod ego. ff. de
duobus. reis.

4 His tamen non obstantibus contraria † sententia est de iu
re uerior, & à Doctoribus communiter recepta, quæ primò
5 probatur per text. in l. 3. §. 1. ff. pro socio, ubi dicitur quòd † in
societate omnium bonorum communicari debet hæreditas,
legatum, & quod donatum est, aut quacũque ratione acqui-
situm. ergo istud lucrum, quod ex dispositione legis socio ac
quiritur, communicandum erit. Ad idem est text. in l. si fra-
tres. §. si inter fratres uoluntarium, iunctis gloss. in uerbo sti-
pendia, & in verbo salaria. ff. eodem titu. ubi in societate om-
nium bonorum ueniunt ex quacunque causa acquisita, siue
ex stipendijs, siue ex salarijs. facit etiam text. in l. si fratres. §.
socium. ff. eodem titu. vbi Neratius ait, socium omnium bo-
norum vniuersa in societate conferre debere. & ideo dicit q. si
vnus sociorum habet actionem ex iniuria sibi uel filio illata,
æstimatio talis iniuriæ societati applicatur, cum omnia sint
6 communia, & tamen talis actio iniuriarum non † ueniret in
collatione: quia datur ad uindictam. l. 3. §. si emancipatus. ff.
de collat. bonor. ex quo datur intelligi, quòd potentius est ius
societatis, quàm collationis, cùm in societate etiam ueniant,
quæ cõpetunt ad uindictam, & personæ cohærent, vt est actio
iniuriarum, & tamen ista non conferuntur, ut per Deci. in
consi. 66. colum. 2. in fin.

Secundò principaliter pro ista opinione est tex. iuncta glo.
in l. quòd si eo tempore. ff. eodem titu. vbi formaliter dicitur,
quòd si eo tempore, quo diuiditur societas, in ea causa dos
sit, vt certum sit, eam, uel partem eius reddi non oportere, ut
puta, dicit gloss. in dicto uerbo oportere, uel propter pactum
interpositum, uel aliam causam, diuidere eam inter socios iu-
dex debet, ego idem si ex statuto non debet reddi.

7 Tertiò ita in terminis † consuluit Bald. in allegato consil.
284. per tex. in d. l. quòd si eo tempore, & in d. §. si inter fra-
tres uoluntarium, & etiam per rationem dicit hoc patere: q.
hæc societas est omnium bonorũ, & lucrorum, & generalis,
ac generalissima omnia in se continens, & comprehendens, &
quia ubi contrahentes nõ distinguunt, sed gerunt se pro vni-
uersalibus socijs, & ita se tractant & vocant, nec nos distingue
re, vel restringere debemus, & subdit in hoc non esse dubitã-
dum, cùm sit casus. l. quòd si eo tempore. Idem tenuit idem
Bald. in l. actione. §. fin. ff. pro socio. Ange. in consi. 60. Roma.
in consi. 406. colum. 2. & in consi. 471. in princip. Alexand. in
l. si cùm dotem, in §. transgrediamur. colum. fin. ff. solu. matr.
dùm respondet ad d. l. actione. §. fin. cum l. seq. Camp. in trac.
dot. in 5. parte. q. 7. Alexand. in consi. 87. colum. 1. uolum. 4.
Bulogn. in consi. 7. ac vltimo loco Deci. In consi. 66. colum.
2. & in consi. 67. colum. 3.

Non obstat text. in l. coire societatem, & in l. nec adiecit
8 quia respondetur, quòd † illi text. loquũtur in simplici soci e-
tate, non autem in societate omnium bonorum. Ita dicit
gloss. in d. l. 3. ⁂. cum specialiter, & in d. §. si inter fratres volũ-
tarium, in uerbo omnium.

Pariter non obstat, quòd huiusmodi lucrum sit personale
& tantum respiciat personam mariti: quia respondet Dec. in
citata consi. 66. colum. 3. quòd licet uerum sit, quòd tale lu-
crum dotis prædictæ respiciat tantùm personam mariti, quã-
tùm ad acquisitionem: quia maritus ipse solus est, qui lucra-
tur dotem: tamen quòd demum post ipsam acquisitionem
debet communicari socijs, ex quo omnia vndecunque acqui-
sita inter ipsos socios veniant communicanda. Nam actio in-
iuriarum cohæret personæ, & respicit personam iniuriati, &
tamen, ut supra dictum fuit, communicatur. bene uerum
est, quòd tale lucrum ipso iure societati non acquiritur, sed
iudicio societatis debet communicari. l. si quis societatem. ff.
pro socio.

FINIS.

ANTONII GVIBERTI
COSTANI TOLOSATIS IVRECONSVLTI,
DE DOTIBVS ET EARVM IVRE
COMMENTARII.

POMP. LIB. XV. ad Sabinum.

Dotium causa semper & ubique præcipua est. Nam & publicè interest, dotes mulieribus conseruari, cùm dotatas esse fœminas, ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem, maximè sit necessarium.

Quò dilucidius vniuersam dotium tractationem exequamur, septem singulatim explicanda sunt. Primò, cur dotes sunt comparatæ, & vnde earum origo manarit. Secundò, quot modis dos dicatur, & quid sit in hoc tractatu. Tertiò, à quibus detur, & quibus dari debeat. Quartò, quomodo constituatur. Quintò, in cuius dominio sit. Sextò, quemadmodum repetatur. Et postremò dotium priuilegia.

SVMMARIVM.

1 *Origo nuptiarum.*
2 *Plato, Zeno, & Diogenes, vxores communes esse voluerunt, quorum sententia multis argumentis improbatur.*
3 *Dotium origo.*
4 *Solon & Licurgus fœminas indotatas nubere voluerunt.*
5 *Cur dotes à Romanis probentur.*
6 *Dotes oneribus matrimonij seruire debent.*
7 *Pacta contra vim, & effectum actus nullius sunt momenti.*
8 *Exposita l. vlt. ff. de doli mal. & met. except.*
9 *Onera matrimonij quæ dicantur.*

C A P. I.

1 PRIVSQVAM † integentium dominia distincta, & hominum cœtus cõstituti fuissent, nemo legitimas uideiat nuptias, nec certos quisquam inspexerat liberos, ut Cice. in princip. librorum de Inuentione scripsit. Postquam verò hominum genus in montibus ac syluis dissipatum, prudentium consilio se oppidis mœnibusque sepsit, apud multas quidem gentes com-
2 munis uxorum usus permansit, quem & † Plato lib. 5. de repub. uehemẽter probat, & Zeno, atque Diogenes apud Laertiũ [Troglodytę, ut Strabo li. 16. Geographicorũ ait, uxores cões habebant. Idem Scythæ, ut idẽ lib. 7. refert Garamantes verò vt Plinius c. 8. li. 5. scripsit matrimoniorũ exurtes passim cum fœminis degebant. Sed & hylophagos, & Agathyrsos, aliosq́; quamplurimos populos immanitate procuidubio efferatos, communes uxores habuisse ex Diod. Siculo. lib. 4. Biblioth. & Herodoto lib. 4. constat.] Sed aliæ quæ melius iam moratæ, & naturæ præceptis informatæ erant, concubitus prohibuerunt vagos, & proprias uxores singulos habere uoluerunt. Sic enim fore prospiciebant, ut progressionibus familiæ conseruarentur, ut certiores essent liberi, quos ex similitudinibus & fine uinentis veteres tantùm dignoscebant, ut impiæ in parentes contumeliæ, ac nefarij propinquorum congressus manerent, ac denique ut ad curiam liberorum procliuiores parentes efficerẽtur, quos perpetuum coniugij fœdus artissima vitæ consuetudine iungeret. author Aristoteles lib.
3 2. Politic. † Et hinc origo dotium manauit. l. 1. ff. solu. matr. quarum causa idcirco naturalis esse creditur. l. cas. ff. de capi. dimi. Nec sum nescius quondã apud Græcos, Indos, & Thraces mulieres indotatas nupsisse: quippe quas uiri magno inter se, uel à parentibus mercabantur, ut Aristoteles & alij non leues authores prodiderunt [Græci uxores inter se emebant vt Aristo. cap. 6. libr. 2. Polit. scripsit. Indi autem sicut Strabo lib. 15. Geograph. refert eas pari bonum à parentibus mercabantur. Thraces etiam, vt Herod. libr. 1. ait, ære magno vxo-
4 res à parentibus emebant.] Nõ item me fugit † Lycurgum & Solonem legibus suis cauisse, vt virgines indotatæ nuberẽt: ne propter inopiam aliquæ relinquerentur innuptæ: & aliæ ob diuitias magis quàm ob spectatos mores ab adolescẽtibus colerentur, quemadmodum Plutarchus in apophtheg. Laco-
5 nic. & in uita Solonis, utque Lycurgi scripsit. Etenim † prudentissimis longeque sapientissimis ueteribus illis Romanis, qui in pace & otio bene moratam, constitutam. & ingenuis hominibus refertam rempubli. habere satagebant, multò utilius, magisque rationi conueniens uisum est, dotes à mulieribus dari: quibus tanquam inuitamentis, uiri ad nuptias æqualium prouocarentur, & deinceps onera matrimoniorum sustinerent. l. 2. l. dotis fructus. & l. quamuis. ff. de iure dot. l. si maritus. & l. si filia. ff. fami. erci. l. pro onerib. C. de iure doti.
6 nisi enim † matrimonij oneribus seruiant, dotes nullæ sunt. l. si pater mulieris. ff. de iure dot.

Pactum an sit efficax, vt fructus dotis maritus percipiat, & vxor matrimonij onera sustinere cogatur.

[Bald. in l. pactum. in fin. C. de colla. Alexan. Aret. & Iaso. in rub. ff. sol. mat.] Ex quo efficitur, pactum, ut fructus dotis maritus lucretur, & uxor onera matrimonij sustineat, nullas
7 prorsus uires habere: sicut † nec alia, quæ contra finẽ & præcipuam causam actus interponuntur. c. ultim. de cond. appos. l. ubi ita donatur. ff. de mort. caus. do. l. cùm manu sata. ff. de contrah. empt. l. cum precario. ff. de prec. Cui sententiæ vehementer congruit, quod Vlp. in l. 4. de pact. dot. not. [Si fundum in dotem dederit mulier, ita vt maritus fructus redderet, non esse ratum pactum] ex eo enim euidentissimè apparet, pactis similiter non ualere, ut maritus fructus dotis præcipuos habeat, & uxor matrimonij onera sustinere cogatur: scilicet quia per seluriuorum doctrina est, atque ratio. l. ultim. C. de indic. vidui. tol. l. 1. de cupressis ex luero Daphnes. libr.
8 51. C. l. vltim. ff. de accept. Nec † huic sententiæ aduersatur. l. ultim. de doli mali & met. excep. quoniam eo loci pacto comprehensum fuerat, ut donec dos persolueretur, pater filiam eiusque homines aleret: quæ pactio finẽ donum minimè repugnat. Riparius tamen atque Imola pactum, ne maritus
9 vxorem alere cogatur, efficax esse crediderunt: quoniã † præter alimoniam, alia quoque sunt onera matrimonij, vt ornamenta muliebria. l. uestis. §. muliebria. ff. de aur. & arg. leg. merces præceptorum, qui liberos instituunt. l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. debe. &c. id genus. l. si quis à liberis. §. non tantùm. ff. de lib. agnosc. quorum cura, etiam in casu illius l. ultim. ad maritum pertinet.

SVMMARIVM.

1 *Dotis verbum multa significat.*
2 *Dos ecclesijs datur.*

3 *Quomodo constituatur ius patronatus.*
4 *Dotis uera diffinitio.*
5 *Triplex in iure uniuersitas.*
6 *Dos crescit, & decrescit.*
7 *Dos est quid uniuersale.*
8 *Vniuersitas quomodo uindicetur.*
9 *Vniuersitas mista sine corporibus non consistit.*
10 *Vniuersitas an in una tantùm re constitui posit.*
11 *An res dotales sint dos.*
12 *Dos tantùm promissa, an sit propriè dos.*
13 *Explosa communis opinio.*
14 *Lex municipalis, ut præmortua uxore dos lucro mariti cedat, etiam ad dotem nondum exolutam pertinet.*
15 *Soluto matrimonio dos amplius non dicitur.*
16 *Anaphora frequens est apud iuris authores.*
17 *An actio hypothecaria sublata personali duret.*
18 *Dos exigua an rectè dos dicatur.*
19 *Lex patria, quæ filiam dotatam excludit, ad eam haudubiè pertinet, quæ dotem permodicam habuit.*
20 *Modica interdum considerantur.*
21 *Ratio cur læsis ob dolum in re ipsa non subueniatur, nisi læsio dimidiam ueri pretij excedat.*

C A P. II.

ET quoniam superiori capite dotium causam atque originem breuiter ac dilucidè exposuimus: consequens est, ut uarias huius uerbi notationes
1 obseruemus. Sciendum † est igitur uerbo Dotis, significari quicquid nobis præcipuum, siue à natura, siue ab hominibus conceditur. Vnde Rachel cùm infœcunda esset, & Dei beneficio filium peperisset, Gene. 30. cap. dicebat, Dotauit me Deus dote bona. [Dotis uarias significationes Guliel. Benedic. memorat in uerb. dotem. cap. Rayn. de testamen. & Bald. Nouel. in princip. tracta. de dote.] Quod ad res inanimes multi bellissimè transtulerunt: vnde apud Plinium vlmus uite dotata, & apud Iurisconsultos dotes prædiorum dicuntur. l. amissi. §. fideiussores. ff. de fideius. l. 2. & l. Se-
2 iæ. §. j. ff. de fundo instru. Nec inconcinna † est illa Pontificij locutio, qui largitiones in fundationem, ut dicitur, & constructionem sacelli factas, dotem ecclesiæ plerunque appellarūt. capitu. cum sicut. de consuetu. ecclesi. uel alter. cap. nemo. de consecra. distin. j. Etenim priusquàm alicuius sacelli fundamenta iaciantur, eiusmodi dos tanquam peculium assignari debet: vnde ecclesiæ sumptus, necnon clericis ad esum, & uestitum necessaria facilè suppeditari possint. §. 1. ut determin. sit num. elec. §. 1. ut nullus fabr. orat. dom. in nouellis. cap. piæ mentis. 16. quæstio. 7. & iam citato capit. cùm sicut,
3 Ita verò patronus efficietur, qui illam † donationem ecclesiæ contulerit, habebitque ius præsentandi idoneum clericum, ad capessendum uacantis ecclesiæ munus. c. Frigentius, & c. decernimus. 16. q. 7. Sed propriè dos dicitur, ut ex M. Varone constat, quod nuptiarum causa datur. Eam igitur rectè diffi-
4 niemus. [Quod † marito ad sustinenda onera matrimonij, à muliere, vel alio pro ea datur.] Quæ diffinitio proba est, & similis ei, quam Tubero apud Vlpia. de peculio prodidit in l. depositi. §. ult. de pecul. ff.

An dos quid sit uniuersale.

5 Et sanè dos similis est peculio: cùm enim triplex sit † uniuersitas, nempe iuris, ut hæreditas. [Alcia. in rubr. ff. sol. matrimo.] l. hæreditas. ff. de pet. hæred. facti, ut populus, legio, grex. l. rerum. ff. de usucap. l. proponebatur. ff. de iud. l. vend. ff. de rei uend. & mista, quæ partim iuris, & partim facti esse constat ut peculium, ita & dotem ad mistam uniuersitatem pertinere. l. peculium nascitur. ff. de pecu. l. si peculium seruo. ff. de pecul. legat. l. 1. §. impensæ. ff. de dote prælegat. Eam
6 † enim impensæ diminutiorem. l. quod dicitur. ff. de impen. in rebus dota. fact. l. conuenit. ff. de pact. dota. & fructus dirempto matrimonio auctiorem efficiunt. l. si marito. §. ult. ff. solu. matrimon. quod tantum in uniuersalibus contingit. l. item ueniunt. §. fructus. ff. de petitione hæreditatis. [Contra tamen sentit Accursi. in l. fructus. §. ob donationes. & l. si marito. § ult. ff. solu. matrimo. Item Bald. in l. dotis fructus. ff. de iur. dot. Barto. Imol. Rom. Ias. & Rip. in rub. ff. solu. matrimo. Campeg. in 1. par. quæstio. 4. Socyn. in rub. solu. matrimo. &
7 consil. 180. & 126. Corneus consil. 102. uolum. 2.] † igitur dos, quid uniuersale: atque ideo libellus generalis in causa dotis admittitur. l. ult. C. de senten. quæ sine certa quant. & pretium loco rei succedit. l. res quæ ex dotali. & l. ita constante. & l. siue generalis. ff. de iur. dot. sicut in uniuersalibus obseruatur. l. si rem & pretium. ff. de pretio. hæc l. imperator. ff. de legat. 2. Sed excutiamus rationes & argumenta eorum, qui putant dotem in uniuersitate non consistere. Aiunt imprimis dotem uendicari. l. in rebus. C. de iure dot. ac in uniuersalibus non esse receptam uindicationem. l. uindicatio. ff. de rei uendic. [Bald. in l. ult. C. de senten. quæ sine cer. quan. & in l. 1. ff. solu. matrimon. Cum. Angel. & Cas. in rubr. ff. solu. matrimon.] Sed hæc obiectio leuis est mehercle momē-
8 ti, cum dotis † vindicatio non in uniuersitate, sed in singulis tantùm rebus recepta sit. l. si peculium, in princip. ff. de pecul. legat. l. vindicatio. ff. de rei uend. Aiunt deinceps ius uniuersale cum corporibus non extingui. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredit. dotem tamen cum corporibus extingui. l. plerunque. ff. de iure dot. atque idō ad uniuersitatē nō pertinere.
Sed nec hæc tam firma est, & explorata ratio ad id, quod uolunt, confirmandum, quàm ipsi arbitrantur. Namque lemma de uniuersitate, quæ iuris dicitur, quæque sine ullis corporibus constat est proculdubiò accipiendum: assumptio
9 autem de uniuersitate mista, quæ † in ipsis rerum corporibus consistit. Quo casu nequaquàm dubitandum est, deperditis corporibus ipsam quoque uniuersitatem extingui. l. peculium nascitur. ff. de pecul. Illud porrò diuersæ scholæ authores in hanc sententiam afferunt, quòd maritus, qui dotem nactus est, tanquam uniuersi iuris successor conueniri non potest. l. mulier bona. ff. de iur. do. hoc autem nemini mirum uideri debet in specie illius responsi, quandoquidem mulier bona sua omnia in dotem dederat, atque ideo amplius in promissione non fuit, quàm quod superest deducto ære alieno. l. subsignatum. §. ult. ff de uerborum significat. Quid dicemus ad leg. Neratius. ff. de uerborum significat. quæ vult, uniuersitatem ex pluribus corporibus constare: cùm tamen dos
10 in una tantùm re mulier constituatur? † Equidem uniuersitas in una tantùm re consistere potest: dummodò res illa augmentum & diminutionem recipiat: ut peculium, dos, & cætera id genus. l. depositi. §. ult. & l. peculium. ff. de pecul. l. quoties. ff. de iure dot. Cæterùm. l. Neratius, de uniuersitate facti loquitur, quæ à mista longè lateque differt. Postremò negotium facessere uidetur, quod crebris iuris authorum sermonibus usurpatur, dotem dari, dotem tradi, & dotem restitui. l. 2. §. ult. ff de priuileg. credi. l. etiam. C. de iure dot. l. dedit dotem. ff. de collat. bon. l. licet. ff. de iure dot. nec aliter marito quæri, quàm traditione. l. de diuisione. ff. sol. matrimo. Ex eo enim perspicuum est, dotem nec ius, nec uniuersitatem esse.

Tangere enim aut tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Vt præclarè Lucretius lib. 1. dicebat: cui suffragatur l. seruus. §. incorporales. ff. de acquiren. rer. domi. l. 1. ff. de rerum diuisi. §. 1. de rebus corporalibus. & incorpo. Institu. Huic uatem obiectioni sic occurrendum est, ut Vlpia. secuti negemus
11 corpora, quæ † traduntur, dotem esse. l. 1. §. sed quod dicimus. ff. de dote præleg. fateamur tamen dotem non ineleganter appellari, propterea, quòd dotem ipsam referant. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. do. fact. sicut locum, in quo ius redditur, ius rectè nuncupamus: appellatione collata ab eo quod fit, in id ubi fit. l. penul. ff. de iusti. & iur. ergo quod dictum erat dotem dari, tradi, & restitui, sic accipimus, ut datis uel restitutis corporibus, uniuersitas ipsa transeat: ueluti cùm ex causa fideicommissi res hæreditariæ restituuntur: tunc enim actiones, atque adeò ius uniuersum, transire in fideicommissarium cum ipsis corporibus constat. §. restituta. de fideicommiss. hæreditatib. l. quia poterat. & l. restituta. ff. ad S.C. Trebel.

Dos tantum promissa an sit dos.

12 Videamus † an ante dationē uel traditionem dos propriè dicatur. Et cōmunis scholæ authores dotem propriè dici consueuerunt. [Ias. & Ripa. in rub. ff. sol. mat. Cāp. 1. par. q. 2. Ang. Perusi. consi. 76. & 180. Ferron. tit. de dote. §. 15.] Primùm quia à ueteribus Consultis, qui recti sermonis obseruātissimi

fuerunt

fuerunt, hoc nomine sæpenumerò appellatur. l. Theopõpus. ff. de dote prælega. l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credit. l. de diuisione. ff. solu. matr. l. nuptura. l. si mulier ita. l. siue generalis. l. cùm post. §. patronat. ff. de iure dotium. Deinde quia dos tantùm promissa in collationem uenit. l. prima. ff. de collat. dot. & in bonis nostris esse creditur. l. cùm post. §. 1. ff. de administrat. & pericul. tutor. Riparius tamen monumentis suis prodidit, communem sententiam procedere nuptijs nondum secutis: tunc autem contracto matrimonio dotem tantùm promissam propriè dotem nuncupari. l. si mulier ita. & l. cùm post. iam citatis: quoniam tunc dos sine matrimonio non est.
13 l. si serua. §. ult. ff. de iure dot. Sed nos † vulgi opinionibus rapimur in errorem, nec vera cernimus. pellantur ergo hæ aniles fabulæ, & cum Vlpiano & Diuis principibus generaliter statuamus, dotem non prius dici, quàm nuptiæ celebrentur, & rerum promissarum datio, uel traditio intercedat. l. dotale. §. 1. ff. de iure dot. l. 1. C. de dote cauta, non numera. Etenim dos matrimonij oneribus seruire debet. l. si pater mulieris. ff. de iure dotium, estque illius nomen à datione tractum. Quare ante contractas nuptias, & rei dationem, traditionemve, dos uix dici poterit. Hermogenianus in l. si sponsa. ff. de iure dotium. dotem à sponsa datam exemplo dotis condici respondit, nimirum quia propriè dos non erat: sicque dotem accipimus in l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credit. huc accedit l. 4. ff. de fundo dotali. ubi Cayus legem Iuliam, quæ fundo dotali prospexit, ne id liceret alienare, plenius accipit, ut ad spõsam quoque pertineant: quanquam lex de dote promulgata hũc casum non complecteretur. Ergo exploratum nobis & planè prospectum esse debet, dotem tantùm promissam, etiam secutis, uel etiam nondum secutis nuptijs, dotem propriè non appellari. Nec nobis scrupulum iniiciant supra obiectę leges: quoniam in illis intuitu futurarum nuptiarum, & eius temporis, quo dos exoluta fuerit, dos tantùm promissa per prolepsim, seu anticipationem dos dicitur: uel ut iuris authores sæpenumerò loquuntur καταχρηστικῶς. l. licet. ff. de uerborũ & rer. significa. l. inter liberas. ff. ad legem Iuliam de adulterijs. Cùm autem is, qui actionem ad rem persequendam habet, rem ipsam habere intelligatur. l. qui actionem. ff. de regulis iuris. idcirco obtinuit, ut dos tantùm promissa, quanquàm propriè dos non sit, ita tamen conferatur, ut fratres à præstatione illius liberentur. l. 2. C. de collat. & iam citata l. 1.
14 ff. de collat. dot. Nec sum † nescius legem patriam, qua continetur, ut constante matrimonio uxore præmortua, dos lucro mariti cedat, etiam dotem nondum exolutam continere [Bartol. consi. 133. Angel. Perus. consil. 180. Bald. in l. ult. C. de dotis promiss. Ferronus in consuetu. Burdeg. tit. de dot. Bartol. in l. iubemus, 2. C. de sacrosan. eccles.] l. ex morte. C. de pact. conuen. l. si donaturus. §. ult. ff. de cond. cau. dat. l. mulier. ff. de condi. institu. l. Bebius. ff. de pact. dot. Tunc enim consentaneum non est, ut mora frustratori prosit: l. in condemnatione. §. unicuique. ff. de regul. iur. nec æquitatis ratio patitur, ut maritus, qui onera matrimonij sustinuit, dotis lucro careat. [Ripari. in l. si vnquam. nume. 97. C. de reuocan. dona. & Petit. in d. consi. 180.] l. dotis fructus. ff. de iure dot. Sed etsi ea diu non sustinuerit, idem tamen dicens, scilicet quia repentinus casus mortis hoc lucrum marito auferre nõ debet. l. non tantum. C. de legat.

An soluto matrimonio dos amplius dicatur.

15 Sequens quæstio est, an † dirempto matrimonio dos amplius dicatur. Et ego aduersus vulgarem interpretum sententiam putarim dotem amplius propriè non dici: dos enim sine matrimonio non est. l. 3. ff. de iure dot. l. ult. C. de dona. ante nup. §. pen. de nupt. & Vlpia. in l. 1. ff. de usucap. pro dote. [Decius consi. 324. uolum. 2. Ripa in rub. ff. solu. matrimon. nume. 70.] eleganter respondit, constante matrimonio pro dote usucapionem inter eos locum habere, inter quos est matrimonium contractum. Cæterùm si cesset matrimonium, cessare usucapionem: quia dos nulla sit. Ideo prudentes Papinianus scripsit in l. etiam. ff. de fundo dot. etiam dirempto matrimonio dotem intelligi: nimirum ut significaret dotem, quæ semel functa est, amplius dotem non esse. Id enim uerbum, intelligitur, in eo responso denotat, sicut & in alijs iuris patribus, aliquid re ipsa non esse. l. quoniam. ff. de his qui notantur infamia. l. si tibi homo. §. cùm fundus. ff. de legat. 1. cap. ex studijs, de præsumptionib. Proinde quamuis fundus dotalis constante matrimonio aduersus mulierem usucapi non possit. l. si fundum. ff. de fundo dotal. eo tamen dirempto eiusdem generis vsucapionẽ proculdubiò recipiet. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dotium. Quid plura? Vlpianus in illis fragmentis quæ extant, apertius hanc sententiam confirmat, quàm ut quisquam inficiari possit, Dos, inquit, quæ semel functa est amplius fungi non potest, nisi matrimonium sit: idest, nisi redintegretur, uel mulier dote nominatim constituta in manum alterius conueniat. l. dotem in priori. ff. de iure dotium. l. si mulier diuerterit. ff. soluto matrimonio [Barto. Alexand. Castrens. & Iaso. in rubric. ff. soluto matrimonio. Socyn. ibidem. & consi. 121.] Sed occurrunt nobis etiam à doctissimis hominibus, quorum rationes, quia multis ancipitem curam cogitandi afferre possent, libitum est singulatim in præsentia refellere. Aiunt imprimis, soluto matrimonio ad dotis repetitionem de dote iudicium dari. l. si marito. & l. si pater ignorans. ff. soluto matrimonio. Inquiunt præterea, dotem soluto matrimo. dici in scriptione huius tractatus. Quod utique rationem habet: nam donec mulier iterum se nuptijs collocet, in eodem matrimonio permanere intelligitur. l. ult. C. de bonis maternis. ergo fatendum erit soluto matrimonio dotem propriè dici. Sed & si utranque propositionem admittamus, ideo tamen recipienda conclusio non est. Quod enim priore loco interpretes sumpserunt, dirempto matrimonio de dote iudicium dari, concedimus, idque libẽter. Quod autem cõclusione efficiunt, dotem propriè soluto matrimonio dici, omnino falsum esse arbitramur. nam actio tutelæ finita demùm tutela, & pro socio dirempta societate datur. [Aretin. in l. ex placito. C. de rei permuta.] l. 4. ff. de tut. & rati. distr. l. tandiu. ff. pro soc. Quod autem deinceps inquiunt, dotem soluto matrimonio dici in inscriptione huius tractatus, & permultis iuris Cęsarei locis, & sic accipiendum esse arbitramur,
16 ut ἀναφορικῶς non † etiam ut propriè dos soluto matrimonio dicatur: sicut insula, quæ olim fuit, intuitu anteacti temporis insula nuncupatur. l. insula. ff. de acquirendo rerum dominio. & patrimonium illius domini adhuc nomen obtinet, qui iã è vita emigrauit. c. non liceat. in 2. c. 12. quæst. 2. Atque nepotes ex consuetudine cognati appellantur, etiam eorum, post quorum mortẽ concepti sunt, non propriè, sed per abusionem, uel potius ἀναφορικῶς. l. item prætor. ff. de suis & legitim. hæredi. hæc autem relatio in causa dotis fit in gratiam mulieris, ut dotem ipsam repetat, & illius incrementa uendicatur. l. si marito. §. ulti. ff. soluto matrimonio. Quocirca durare diremptum matrimonium legis fictione intelligitur, ut mulier forum & alia defuncti mariti priuilegia obtineat: sicut hi, qui pro repub. ceciderunt, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. §. filij. de excusatio. tutor. in Institut. Illud postremò dubitationem mouet, quòd actio hypothecaria, quæ initio sinè principali non consistit. l. grege. §. si sub cõditione. ff. de pignor. sublata deinceps personali, durat. l. 2. C. de luit. pigno. Atque igitur dos, quæ initio sine matrimonio nulla est, semel constituta, etiam post diuortium durabit, atque persistet. Sed hęc mollis, & eneruata ratio in suos autho-
17 res potest retorqueri. Etenim † iure ciuili sæpè constitutum ac compertum est, actione personali sublata, hypothecariam quoque tolli. l. si deferente. & l. soluitur. §. ultim. ff. quib. modi. pignus uel hypotheca solui. quod utique humanius est, magisque æquitatis ratione subnixum. Igitur dicere consequens erit dirempto semel matrimonio dotem amplius non esse. Nec dissidet. l. 2. C. de luit. pigno. nam eò loci præscriptione actio personalis omninò sublata nõ fuit, quemadmodum ex nota. Accursij constat in l. cum notissimi. C. de præscriptio. 30. vel 40. annorum. itaque mirum non est, si actio hypothecaria duret. Rectè igitur dotem diffinimus, quòd ad sustinẽda matrimonium onera datur, cùm neque ante cõtractum, neque post distractum matrimonium dos propriè dicatur.

An dos modica, sit dos.

18 Illud postremò enucleandum est, an † dos modica sit dos. Et crebrius obtinuit non esse: dos enim constitui debet pro modo facultatum, & dignitate mariti atque ueoris. [Ias. in rubr. ff. soluto matrimonio. & in l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. Mars. Socyn. consi. 246.] l. quæro. & l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. l. si filiæ. ff. de leg. 3. nec solẽt exigua cõsiderari. l. omninò. ff. de impen. in reb. dot. fac. l. scio. ff. de in integrũ restitutio. vnde si qs vnũ nũmo conduxerit,

ex sententia Vlpia. conductio nulla est. l. si quis conduxerit. ff. locati. Igitur rei exiguæ in dotem datio, dotis nomen, atque adeò vim & potestatem non habebit, præsertim cùm ad suppeditandos matrimonij sumptus, dos apta esse debeat. l. si pater mulieris. ff. de iur. dot. Ego tamen contrariam sententiam magis amplector, ac puto dotem exiguam in iure ei. nihil dotis vim & potestatem, nedum nomen habere. l. Neratius. §. penul. ff. de relig. & sumpt. funer. [Bald. in c. si proponente. de res. Accur. in l. imperialis. in uerb. dotalibus. C. de nupt. Clauasius in uerb. dos. nume. 3. ex quo existit & illud,
19 filiã † à patre dotatam, quæ l. municipali à successione patris submouetur, hoc etiamnum casu excludi: quanquam possit repletionem debitæ portionis exigere. l. omnimodò. C. de inoffic. testamen. [Deci. consil. 26. uolum. 1. Corn. 300. uol. 3. & consil. 107. uolum. 2.] Est enim dos quid vniuersale, incrementum & diminutionem recipiens. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dot. dotal. fact. l. etiam. C. de iur. dot. ac prorsus à pretio conductionis alienum. Ecce in matrimonijs mutuam voluntatem & uiri, atque uxoris propensum animum magis, quàm dotis magnitudinem consideramus. §. illud. in nouel. quib. mod. nat. effi. legiti. & l. ult. C. de repudijs. in locatione uerò rei cum pretio æqualitatem, ac certam proportionẽ, quæ in ceteris quoque contractibus necessariò exigitur, ut Aristoteles lib. 5. Ethic. docet. Ideo Solon tres tantùm uestes, & quædam parui empta uasa nuptam secum importare uoluit, quòd uiri uxorisque consortium, non pretio aut mercede, sed liberorum charitate, gratia, beneuolentiaque coniungi oporteat: ut Plutarchus in Solone scribit. Sopitæ etiam, Diodoro Siculo authore lib. Biblio. 17. in matrimonijs contrahendis neque dotis, neque magni apparatus, sed formæ duntaxat & proceritatis rationem habebant. Sed & apud Romanos dos priscis temporibus æs graue tantùm fuit, ut Alexan. ab Alex. lib. Genial. dier. 6. cap. 8. prodidit. Apud Massilienses, ut Strab. lib. 4 Geograp. ait, dotes amplissimæ centũ & decem aureos nunquam prætergrediebantur: ex quibus quinque in uestem, & quinque in mundum muliebrem erogabant. Sed qualiscunque dos sit, pro parte onera matrimonij sustinebit. l. Neratius §. pen. ff. de religiol. & sumpt. funer. Ias. fusè in l. sciendum. ff. qui satisd. cogan. & in authen. qui
20 rem. C. de sacrosan. eccles. Nec ambigendum est, quin † modica considerentur, dummodò in proposita quæstio. aliquis rerum uel personarum fauor eluceat. l. si usufructus. ff. de iure dot. l. in modicis. ff. de contrahen. empt. §. primo. de ui bonor. rapto. §. gallinarum. (ubi Accurs. etiam pro nuo actionẽ dari obseruauit.) sub titu. de rer. diui. in Instit. & c. si proponente. de rescript. A qua sententia Callistratus non discrepat in l. scio. ff. de in integ. restitu. Nam ita demum ob minimam rem uel summam decepto subueniri noluit, si maiori rei, uel summæ, ut puta contractui, præiudicium adferatur. Quod etiam in simili specie diui Principes rescripserunt in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamento.

21 Vnde fit, † ut læsis ob dolum in re ipsa, non aliter subueniatur, nisi læsio dimidiam ueri pretij excedat. l. secunda. C. de rescind. uend. Ex quibus perspicuum est, dotem per modicam nostra diffinitione conuenire: scilicet, quia dos quantũuis exigua, pro parte oneribus matrimonij deseruit. Ac de diffinitione quidem satis in præsentia dictum uidetur. Nunc deinceps personas, quæ dotem constituunt, & eas, quibus cõstituitur, diligenter consideremus.

SVMMARIVM.

1 *Aduentitia dos quænam sit.*
2 *Dotis constitutio duplici fauore nititur.*
3 *Mulieris in causa S.C. auxilio non adiuuantur.*
4 *Mater filias dotare non compellitur, exceptis duobus casibus*
5 *Patre egeno mater liberos alere cogitur.*
6 *Bona hæreticorum, an liberis relinqui debeant.*
7 *Pater cogitur filias dotare.*
8 *Dote semel deperdita, an pater filiam iterum dotare debeat.*
9 *Filia naturalis tantùm, an dos à patre debeatur.*
10 *Dos vicem legitimæ obtinet.*
11 *Expositum c. cum haberet. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul.*
12 *Filiam, quæ impudicè uitam agit, pater dotare non compellitur.*
13 *Quid in filia locuplete.*
14 *Officium paternum, quod in dotanda filia consistit, magis necessitatis, quàm uoluntatis est. contra Alciat.*
15 *Filia locupleti triens legitimus debetur.*
16 *Dos & alimenta in multis differunt.*
17 *Declaratus § cum proponeretur. l. mulier. ff. ad S. C. Trebelli.*
18 *Hæretica filia an dotari debeat*
19 *Quid de ea quæ inuito patre nupsit.*
20 *Puella sibi maritum deligere non debent.*
21 *An dotanda sit filia, quæ erga patrem ingrata extitit.*
22 *In fraudem creditorum an filia possit dotari.*
23 *Auus paternus dotem interdum dare compellitur.*

CAP. III.

DOS vel ultrò datur, vel ex necessitate. Vltrò datur
1 dos aduentitia, idest † ea quæ à quouis alio proficiscitur, quàm à patre. l. profectitia. ff. de iur. dot. l. si cum dotem. & l. Caius. ff. solut. matr. [Causa dotis pia est: ideo procedit in ea summariè & de plano debet, ut Roma. ait in authen. sed cum testator. C. ad l. Falcid. & Stepha. Bert. consi. 94. uolum. 2. Nouel. in 6. part. priuileg. 12. & 23. & par. 12. q. 13.] Est enim in arbitrio cuiusque suum de suo largiri, & dotes puellis dare. l. vnic. §. accedit. C. de rei vxo. actio. l. promittendo. ff. de iur. dot. l. in re mandata. C. mand. l.
2 nemo exterus. C. de iudæ. idque † duplici fauore fultum est, publico nimirum, & piæ causæ. l. 1. ff. solu. matrimo. hoc modo. de cond. & demonstr. l. cum ita. §. si ita. ff. de condit. inde-
3 bit. Vnde fit † ut S. C. Velleianum in causa dotis mulierib. nõ opituletur. l. si dotare. & l. vltim. C. ad Senatusconsul. Velleia. [Nouel. part. 6 priuile. 12. Campe. part. 3. quæst. 168.] Sed hoc ita, cùm pro dote danda fideiubent. Nam pro conseruãda. uel restituenda dote, exceptis quibusdam casibus, dari fideiussor regulariter non potest. l. 1. & seq. C. ne fideiul. dotiũ dentur. Planè mater, quamuis legitimam filiabus debeat. §. aliud. in nouel. ut cùm de appella. cogn. authent. non licet. C.
4 de liber. præter. vel exhæred. tamen ad † constitutionem dotis aduentitiæ legis necessitate non adstringitur. l. neque mater. C. de iure dotium. [Accur. in l. vltim. C. de dotis promis. Bald. Nouel 6. parte priuileg. 3.] nisi fortè locuples asset, & pater ualdè egenus. Si enim frater vtrinque coniunctus sororem, quæ aliter nubere non potest, dotare cõpellitur. [Barto. Bald. Alber. & Ias. in authen. res quæ. C. communia de legat. Bald. etiam in l. neque mater. C. de iure dotium. Rip. in l. 1. num. 79. ff. solut. matr. Soc. consi. 215.] l. cum plures. §. vltim. ff. de administra. tut. profectò ambigendum non est, quin eiusdem officij necessitas matri quoque incumbat. Præ-
5 sertim † cùm ea patre egeno liberos alere cogatur. [Bal. Nouel. in 6 parte priuileg. 16. Campe. 1. parte quæst. 25. Aufre. q. Capellæ Tolos. 289. ubi alios cumulatè refert.] l. si quis à liberis §. idem. ff. de liber. agnoscen. §. illud quoque. in Nouel. vt liceat matri & auiæ. quod utique constitutionem dotis proximum est. l. cognouimus. C. de hæret. Porrò mater hæretica, ut Accurs. & eius sectatoribus placuit. [in d. l. neque mater. & l. ultim. C. de dot. promiss. Ias. in authen. res quæ. C. communia de leg. gloss. 23. quæst. 7. in summa.] filiam orthodoxam dotare compellitur. l. cognouimus. iam citata. Nec dissi-
6 det, quòd † bona hæreticorum fisco confiscantur. l. Manichæos. & auth. Gazaros. C. de hære. & manich. id enim tuos obtinet secũdùm interpretes, cùm filij æquè hæretici sunt, ac eiusdẽ sceleris consci: aliter vniuersæ parentum facultates, uel pars saltem illarum, liberis à uera pietate & religione non abhorrẽtibus meritò conseruatur. l. cognouimus. & auth. idem est. C. de hæret. l. vnic. ff. de portio. quæ lib. dam. de ser. l. quisquis. §. ad filias. C. ad l. Iul. maiest. Sed explodenda est hæc friuola ac commentitia sententia, & cùm vtriusque iuris authorib. statuendum, filios hæreticorum siue ijsdem criminibus obnoxij sint, siue ueram pietatem & religionem sequantur, successionis & rerum paternarum expertes esse. Quod generaliter recipiendum est, ut etiam in dote, trienteque naturaliter debito procedat. Ecce triens naturaliter debitus est pars successionis ab intestato. l. parentibus. C. de inoffic. testamen. l. illud. C. de coll. l. Papinianus. §. si quis mortis. ff. de inof. testamẽto. [Corn. consi. 17. uol. 2.] Sed auth. Gazaros. sub tit. de hære. C. filios hæreticorũ à successione paternum excludit: igit & à triente naturaliter debito, si ab illo triente, igitur & à dote, quæ vicem legitimæ portionis obtinet l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. Quocirca decretalibus Pontificum epistolis filij

lis filij hæreticorum. etiam si hæretici non sint, omninò bonis paternis priuantur. c. vergentis. sub titu. de hæreticis. [Bart. consi. 118. Ioann. Igneus in l. si pluribus. ff. de S.C. Sillan. Cæli. Rod. lib. 4. c. 14. Fernand. in 2. præfa. l. in quartam. And. ab Exea in cap. 2. de constit.] Et quamuis acerbum sit, liberos ob parentum delicta plecti, ut fusè Plutarchus ostendit in lib. de sera numinis vindic. & probat. l. crimen. ff. de pœnis, & totus tract. C. ne filius pro pa. tamen in crimine læsæ maiestatis & hæreseos, quod in Deum Optim. Maximum, & illius sacrosanctam ecclesiam committitur, quodque grauissimum est maleficiorum: quia paterni, id est, hæreditarij criminis exempla metuuntur, meritò liberi pœnas alieni sceleris luunt, & rebus paternis excluduntur. l. quisquis. §. 1. C. ad l. Iul. maie. l. cognominus. C. de hæret. & c. uergentis. iam citato. Euripides in Amæne.

Ὦ παῖ κρέοντος ὡς ἀληθεύουσ' ἄρα,
Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεσθαι τέκνα
Κακῶν δ' ὅμοια τῇ φύσει τῇ τοῦ πατρός.
O puer creontis quàm verum est illud dictum,
Ex bonis viris liberos gigni bonos:
Ex malis verò patris natura similes.

Idem in dict.

Φεῦ φεῦ παγκαλὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.
Heu, heu vetus prouerbium quàm pulchrè se habet,
Non posse gigni bonum filium ex malo patre.

Idem in Antigone.

Τὰ μωρὸν αὐτὰ τοῦ πατρὸς νόσημ' ἔχει
Φιλεῖ γὰρ οὕτως ἐκ κακῶν εἶναι κακούς.
Stultitiæ successorius morbus à patre est.
Sic enim solent mali procreare malos.

Homerus lib. 2. Iliados.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται
Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.
Pauci certè filij similes patri sunt,
Plures nequiores, pauci autem patre meliores.

Neque tamen, quod in crimine maiestatis. Arcad. & Honor. constituerunt in l. quisquis. §. ad filias. C. ad l. Iul. maiest. ad causam hæreseos porrigendum est: nam in crimine maiestatis obtinuit, ut filiæ reorum tanti sceleris falcidiam ex bonis maternis percipiant: quòd in illis minus insidiæ & factiones metuantur, at uerò in crimine hæreseos peræque masculi & fœminæ à bonis & successione parentum omninò submouentur: quia peræquè in masculis & fœminis eadem uitia reformidentur: tum verò quia grauius est diuinam quàm temporalem, ut aiunt, offendere maiestatem, auth. Gazaros. C. de hæreticis.

Et hæc hactenus de personis, quæ ultrò dotem constituunt. Nunc transgrediamur ad eas personas, quæ ad dotis constitu-
7 tionem, legis necessitate adstringuntur. Pater † imprimis filias in matrimonium collocare, & illis dotem constituere, per proconsules, & præsides prouinciarum compellitur. l. qui liberos. ff. de ritu nup. cui suffragatur l. promittendo. ff. de iu. dot. [Bal. Nouel. in 6. par. princ. 15. Ang. Perus. cõsi. 209.] Est enim paternum officium dotem, uel propter nuptias donationẽ pro sua dare progenie. l. ult. C. de dotis promiss. [Bar. in l. si cum dotẽ. §. si post. ff. sol. mat. Bal. & Rom. in auth. quod locum. C. de coll. Campeg. in 1. par. tract. de dot. q. 15. Ang. & Ias. in §. fuerat. de actionibus. Curt. Iun. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. Benedic. in uerb. dotẽ. in c. Ray. de test.]
8 quod † etiam eo casu probandum est, quo filia deperditis rebus dotalibus iterum se nuptijs collocaret. auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actione. & in nouel. vnde depromitur. & authen. quod locum. C. de colla. Interest etenim & parentum, & reipublicæ filias iterum dote constituta nuptui collocari, ne cum maximo generis & familiæ probro, turpem uitam eligere cogantur. Sed quia permultis casibus pater filias nuptui collocare, & illis dotem constituere per præsides, uel alios magistratus nõ compellitur, illos casus singulatim enarrare operæpretium fore suspicor.

An dos filia naturali tantùm debeatur.

9 Primus est in filia naturali tantùm, † quã pater siue inops, siue locupeles sit, dotare nunquam cogitur. [Angel. Perus. consi. 209.] l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. sicut nec aliquid ab intestato debet. Ea est enim successionis ab intestato expers. l. humanitatis. C. de naturalib. liber. exceptis duabus vncijs, quas illi nouella constitutio, cùm legitima soboles deest, humanitate suggerente concessit authen. licet. C. de naturalib. liber. Quòd si ei triens legitimus, quæ pars est successionis ab intestato non debetur, igitur nec dos: quia secun-
10 dùm duorum principum constitutionem virem † legitimæ hodie dos obtinet. l. quoniam. C. de inoffic. testamen. [Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstra. Bald. in l. non fine. C. de bonis quæ liber. Stepha. Bert. consilio 45. uolum. 3. Mar. Socyn. consilio 25.] Porrò in causa testati idem iuris est rectè enim constitutum est in l. matre. C. de naturalib. liber. superstitibus legitimis liberis vnciam duntaxat naturalibus posse relinqui: & in l. humanitatis. eodem sub titulo, nulla legitima sobole, uel matre subsistente, dotis usque ad sex vncias naturalibus liberis constituendæ, patribus dari potestatem. Sed quæ potestatis sunt, necessitatem non inducunt. l. sæpe. ff. de offic. præsid. l. non quicquid. ff. de iudic. Igitur filias naturales tantùm, etiam si inopia laborent, pater dotare cogi non poterit. Nec nos moueant, quæ crebrius nostri in contrariam opinionem traxerunt. [Barto. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de lega. 2. & in l. ult. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credi. Bald. in l. neque mater. C. de iure dotium. Campeg. 1. part. quæstio. septima, Roma. in l. prima. ff. solu. matrimo. & ibidem Rip. nume. 66. Panorm. consil.
11 115. volum. 2. Primùm † capit. cùm haberet de eo qui duxe. in matrimon. quam poll. per adult. ubi filijs etiam spurijs necessaria ministranda sunt, quorum appellatione dos proculdubio continetur: id enim dici potest contra iuris ciuilis regulas pietatis intuitu Roma. Pontificib. sancitum. uerius tamen est ea uerba de alimentis duntaxat intelligi, quæ etiam nouella Iustiniani constitut. quibus modis natural. efficiant. sui. §. si uerò filios. & §. ult. naturalib. liberis indulsit. Nec uerò rectè de alimentis promulgatam constitutionem, nostri ad causam dotis porrexerunt: si quidem ea imperiale rescriptum fecerunt in l. cognominus. C. de hæretic. & distingui etiam oportere ex eo manifestum est, quòd liberi alimoniam libertis patroni debeant. l. si quis à liberis. §. solent. ff. de liber. agnosc. quos tamen dotare nunquam compelluntur. Quo circa non aduersatur exemplum emancipatorum, quibus omninò dos, & propter nuptias donatio à patre danda est l. ultima. C. de dotis promissione. nam & si in sacris paternis non sint, sicut nec naturales, uestigia tamen pristinæ potestatis efficiunt, ut pater eis dotem dare compellatur.
12 Alter casus est in filiabus † quæ turpiter & inhonestè uiuunt. l. si filiam. C. de inofficio. testamen. §. causas circa finem in nouel. ut cùm de appellatio. cognosc. Si tamen parens vsque ad uigesimum quintum annum nuptias filiarum distulerit, magis est, ut illis dotem constituere cogatur authenti. sed si post. C. de inofficio. testamen. & iam citato. §. causas.

An pater filiam locupletem dotare debeat.

13 Tertius casus est in filia † locuplete, quam pater ex sententia. Bartol. in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Senat. Trebelliani. Alciat. libro octauo Pater. cap. tertio. Conna. libro octauo, capit. 8. & sequacium dotare non compellitur, tunc enim ratio cessat, uel non. æquitas, propter quam pater ad dotis constitutionem officio iudicis adstringitur: ergo & officium iudicis, & legum dispositio cessabit. l. planè. ff. famil. erciscun. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. cap. cùm cessante. de appellat. Et quidem pater alimenta præstare non cogitur, quoties filia est locuples. l. si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liber. agno. Quare idem decernendum in dotis constitutione erit, quæ præstationi alimentorum comparatur. [Bar. & Ias. in authen. res quæ. C. commu. de leg. Bal. in l. ult. C. de dot. promiss. Marian. Socyn. consil. 25.] Eò autem probabilior hæc sententia uidetur, quòd dotis constitutio contra iuris communis regulas recepta sit, quibus continetur, nullum ius liberos in rebus paternis habere, quandiu pater uiuit. [Angel. in §. item si quis in fraudem. de actio. Panormita in capitu. 2. de delict. puer. Stepha. Bert. consil. 95. volum. 2.] l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bono. authenti. si qua mulier. ff. de sacrosan. eccles. l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & pupilla. substitu. l. post emancipationem. §. primo. ff. de libera. lega. Namque ea eo perspicuum est,

leges, quæ dotem filiabus dari præcipiunt, ne minimum ius commune lædant, secundùm capit. cùm dilectus. de consuet. l. si serui nestri. C. de noxalib. action. & l. si quando. C. de inoffic. testamento. ita accipi oportere, si aliter filiæ dotem habere non possint. Quod enim Iustinianus scripsit in l. ult. C. de dot. promiss. paternum esse officium dotare filiam, perspicuè iudicat, magis voluntatis, quam necessitatis eo casu dotis constitutionem esse. l. in commodato. §. sicut. ff. commod. alioquin frustrà in dubium eo loco vocaretur, an pater filiam locupletem de suo dotasset, si quidem ad id faciendum obstrictus legis necessitate esset. Nouissimè hæc sententia corroboratur ex l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Sena. consult. Trebellian. cùm enim creditor hæres institutus fructus certi fideicommisso obnoxiarum in creditum suum non reputet. l. si debitor. ff. ad legem Falcidiam. & tamen locuples filia, in eo responso, fructibus dotem acceptam ferat: dicendum est filiæ locupleti dotem à patre non deberi. Ex quibus apparet, probabilem esse Bar. & post eum Alciat. sententiam existimantis obstrictum non esse patrem filiam aduentitio peculio diuitem dotare [Bald. in l. ulti. C. de dot. promiss. Aufred. in decis. Capellæ Tolos. 179. Steph. Bertr. consi. 119. uolum. tertio.] Sed uereor ne non probabilius sit contrarium, magisque æquitatis præsidio subnixum. Etenim nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur: vt ea dulciore interpretatione in perniciem & detrimentum filiarum trahamus, quæ mater, uel alij in gratiam earum reliquerunt. l. si Ruffinus. C. de testamen. milit. l. nulla. ff. de legib. l. quod fauore. C. de legib. Non enim potest eadem bonorum obuentio contrarios producere effectus: lucrum scilicet, quod in rebus relictis, & obuenientibus cernitur, & amissionem profectitiæ dotis. l. legata inutiliter. ff. de legat. primo. & de adimend. legar. igitur si pater dotem filiæ locupleti dederit de suis bonis, non etiam filiæ, dotem largiens uidebitur, cùm propter aduentitium peculium filiæ, à dotis præstatione nō sit liberatus. [Rebuff. in commen. ad Reg. consti. sub tit. de sent. proui.] l. ult. C. de dot. promiss. l. profectitia. §. ult. ff. de iure dot.

14 Et sanè paternum officium † hoc est, quod cùm lex nominatim iniunxerit, magis necessitatis, quàm voluntatis erit. l. dedit dotem. ff. de collatio. bonorum. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. sicut & officium iudicis in l. quidam. ff. si certum petatur. & l. quæsitum. ff. de testibus. ac denique quicquid facere debemus ex præscripto legis, uel superioris: Sic autem in l. ultima. de dotis promiss. officium accipi, indicat dictio omninò. [Hæc dictio præcisa est, ut dicitur, continetque necessitatem. capitulo ultimo. & capitu. si a subdelegato. de offi. delegat. in 6. Camp. uertic. 4. quæstio. 15. Bert. consil. 389. uolum. 2.] l. si eum exceptione. §. sed & si quis. ff. de eo quod met. cau. l. ubi autem. §. ulti. ff. de uerborum obligationib. Item generale pronunciatum rescripti, quod quidem intuitu filiæ nihil habet, necessitatem proculdubio inducit: igitur & respectu locupletis. oratio enim plura respiciens omnia debet æquè determinare. l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupil. substit. l. quamuis. C. de impub. & alijs substitur. Neque frustra in dubium eò loci uocabatur, an pater filiam, cuius bona administrabat, de suo dotasse censeretur: nam regulariter administrator non de suis, sed de bonis illius, cuius negotia gerit, erogationes facere intelligitur. [Steph. Bert. consi. 34. uolum. 1.] l. ulti. ff. de pet. hæra. l. post mortem. §. 1. ff. quod ex fact. tutor. Ex quibus conflatur atque efficitur, æquitatem & causam dationis dotium tunc nequaquam cessare, cùm filia locuples est. [Barto. in l. obligamat. §. lege. ff. de actio. decr. Cape. Tolos. 290.] lex enim hoc officium patri nominatim iniunxit, quod idcirco extraordinario iudicis officio præstare compellitur: nec ab eo immunis est ob aduentitii peculiæ filiæ, quod non tam inspicimus, quàm debitum offi-
15 cium patris. Ecce † patri non licet filiam locupletem ex hæredare: quinimo tenetur ei debitam portionem relinquere. §. aliud. in nouel. ut cùm de appella. cognos. Ergò in dote idē dicendum est: quippe cuius eadem est ferè inspectio, quæ debitæ naturaliter portionis. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testament. Nec admittenda fallax illa argumentatio, quam ita instituerαmus, ius singulare ita accipiendum est, ne minimum ius commune lædat, ergo paterne dotis præstatio, quam contra iuris communis regulas ratio quædam naturalis inuexit, ad eum casum non porrigetur, quo filiæ dotem aliunde consequi poterunt. Etenim lemma, necnon cōclusio in dubio tātùm procedunt: nos autem de certis loquimur, in quibus ad coniecturas non est decurrendum. l. continuus. §. cùm ita. de uerborum obliga. l. ille aut ille. ff. de legat. tertio. Quin plusquàm manifestum est, dotis præstationem contra iuris communis regulas nō esse: cum æquè in vita patris dos filiabus debeatur, atque legitima filijs post mortem. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. cùm quæritur. C. de inoffic. testamen. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bono. his consequens est
16 † non rectè nostro casu de alimentis ad dotem argumentum duci: cum legitima portio, cuius vicem hodie dos obtinet, etiā ditissimis debeatur: alimenta uerò non item. l. si quis à liberit. ff. de liber. agnosc. [Nouel. 6. par. priuileg. 4.] Quin sæpè compertum est, matri cùm semetipsam sustinere non potest, alimenta à filio præstari oportere: dotem uerò nunquā. [Bald. in l. 1. C. de inoffi. dot. Ias. in §. fuerat. de actio.] l. si vinee. C. de præscrip. long. temp. l. tutor secundùm. §. ult. ff. de admi. tu. l. 1. ff. de tut. & rat. dist. l. si à matre. C. de iur. dot. §. illud quoque. in nouel. vt liceat matri & auiæ. cuius rei hæc nimirum est ratio: quia consentaneum non est, ut filius dotē matri largiatur, quæ iterum nuptias contrahendo, maximam sibi iniuriam infert. §. non autem. in nouel. de nuptijs. §. prospeximus. in nouel. de non eligendo secundò nuben. suffragatur. l. nimis graue. C. de testi. Sunt & alia dotis & alimentorum discrimina, quæ Iaso. Bald. Nouellus, & Gulielmus Benedictus amplissimè sunt prosecuti. [Iaso. in authent. res quæ. C. commu. de lega. Nouel. 6. part. priuileg. 15. & Benedict. in
17 verbo. dotem. c. Raynutius. de testamen.] Reliqua † est difficultas. §. cùm proponeretur. l. mulier. ff. ad S. C. Trebel. quæ diu multumque iuris lucernam Barto. exercuit, & adhuc cæteris difficilis explicatu uidetur. Barto. ait, fructus fideicommissariæ hæreditatis in creditum non imputari, quod nec uerum est, nec vnquam relatum: nam & Papi. eleganter respondit in l. quod de bonis. §. quod autem. ff. ad leg. Falcidiam. fructus hæreditatis à nepote instituto post mortem aui perceptos pari debito tutelæ compensari: lex autem si debitor. ff. ad leg. Falcid. fructus in creditum reputari non negat. Quod autem Barto. subdit in §. cùm proponeretur, filiam hæreditatis fructus in dotem reputare, propterea quòd locuples esset, & ideò dos ei non deberetur omninò falsum arbitramur. Nam ille. §. de filia aduentitio peculio diuite in specie non loquitur, sed generaliter statuit, filia hærede instituta, ita ut hæreditatem restituat, dotem ex facultatibus paternis decedere; quòd si tantos fructus ex hæreditate mulier perceperit, vt inde possit doti satisfieri, potius fructibus id expensum ferendum quod in omnibus filiabus peræquè obseruatur.

18 Quartus casus est in filia † quæ à vera pietate & religione deciuit. l. cognominus. C. de hæreti. §. si quis autem de prædictis, in nouel. ut cum de appella. cogno. [Bald. in auth. res quæ. C. commu. de leg. Ludouic. Roma. in l. 2. ff. sol. matri. Iaso. in §. fuerat. institu. de action.] Quanquam diuersum esse putem, quoties pater æquè hæreticus esset: tunc enim recriminatio paria delicta tolleret. l. ex hoc edicto. §. sed si stipulator. ff. de eo per quem fact. erit. l. si duo. ff. de dolo. l. viro atque vxore. ff. solut. matrim. ac frustrà criminis hæreseos cōscius, alterum eiusdem sceleris criminaretur. l. in arenam. C. de inoffic. testamen. cap. intelleximus. de adulter.

An dotanda sit filia, quæ inscio patre nupsit.

19 Quintus casus est in filia, quæ † citra patris consensionem indigno nupsit. [Gloss. & Archid. in cap. de raptoribus. 36. quæst. 1. Panorm. in cap. 7. de despons. imp. & in c. cum causam. de rapt. Anton. & Imol. in capit. accedens. de procurat. Iaso. in §. fuerat. institu. de actio. Clarasi. in sua summa. Nouel. priuileg. 16. & in decis. capell. Tolos. 289. Guliel. Benedict. in uerb. dotem. cap. Raynutius. de testamen. Chassen. in titu des iustices. § 4.] l. 3. §. si emancipatus. ff. de bonorum posses. contr. tabul. quanquam nostri id admissum hodie inter causas exhæredationis non connumerari putent. §. causas. in nouel. ut cum de appellat. cognosc. idem aiunt dotandam esse filiam, quæ insciente patre non indigno nupsit: quorum sententia vix est, vt admitti debeat. Mihi quidem certè miro in modum suspecta est, propterea quòd ex nouella Iustiniani constitutione filia inscio patre nubens, dotem ita demum consequitur, si pater usque ad 25. annum illius nuptias sine causa distulerit. authent. sed si post. C. de inofficio. testament. §. si verò usque ad 25. in no-
20 uell. vt cum de appellat. cognosc. Et sanè † indignum est

virginali

uirginali podore maritum sibi deligere: quandoquidem eius
sei cura ad parentes pertinet, sicut Neumachus apud Stob.
his uerbis luculenter significauit.

Ετεαι, inquit, πότε οὖτος ὃν ἀνκρίνωσι τοκῆες,
Και μαν ἐμπιντός συ μακαρτατη. εἰδοκεν ἄλλως
Ανερα μοιησαιο φερειν καὶ του τον ἀνάγκη.
His tibi sit maritus, quem constituerint parentes:
Et si quidem prudens fuerit, beatissima es. Sin autem alius.
Vir tibi obtigerit, eum quoque ferre necesse erit.

Eodem pertinet illud Euripidis in Andromacha: [Hos uer-
sus citat D. Ambros. in cap. honorantur. 32. q. 2.]

Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς.
Μέριμναν ἕξει κ' οὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε.
Sponsaliorum quidem meorum pater meus.
Curam subibit: nam non est meum hoc statuere.

Igitur si filia inscio patre intra 25. annum nuptijs se colloca-
rit, ut huius admissi pœnas luat, dotis amissione multabitur.
Sed & hæc nunc satis, & alio loco tractata sunt diligentius,
25 quare ad reliqua ueniamus. Secatus casus est, cùm † filia erga
patrem ingrata extiterit, nec.n. ob uitium eiusmodi omne ius
ea amittit, quod in bonis paternis habet. [Bald. in l. ultim. de
dot. promiss. Ias. in l. fuerat. de action.] §. optimè. in nouel.
26 de nuptijs. Nouissimè pater † dotem filiabus dare non coge-
retur, quoties æris alieni magnitudo facultates patrimonij
eius excederet. [Campe. 1. part. quæst. 14.] Neque enim
in fraudem creditorum constituenda est dos: & hoc certo
certius est, & sæpissimè constitutum. l. ait prætor. §. si cum
mulier. & l. si fraudator. §. si à socero. ff. quæ in fraudem
creditor. Planè olim apud Taxillos, ut Strabo lib. 15. Geo
graph. ait, qui filias præ inopia elocare non poterant, hoc
præsentaneo remedio utebantur: filias in ipso ætatis flore in
forum producebant cum tuba & classicis, quibus bellica si-
gnificari solent. Tum uerò multitudine conuocata: puella
accedentibus ante, & post (quod turpe dictu est) usque ad hu
meros corpus detegebat: ac deinceps cum placeret & probata
esset, quibuscunque uidebatur nubebat. [In quæst. capell.
Tolos. 189.] Sed hodie quoties pater dotem filiabus consti-
27 tuere non potest, auus † paternus ad dotis constitutionem
necessitate adstringitur. l. & ideo. §. ulti. ff. de in rem uers.
l. cognouimus. §. sed & dotes. C. de hæret. l. dedit dotem.
ff. de colla. bono. l. profectitia. §. si filiusfamilias. ff. de iure
dotium: necnon ad præstationem alimentorum. l. pen. ff. de
liber. agnos. l. Nesennius. ff. de negot. gest. in summa siue pa
ter, siue auus, siue alius quiuis dotem pro filia dederit, ipsa
dedisse existimabitur. l. quod statuliber. ff. de mort. caus. do-
nat. l. dotem dedit. ff. de colla. bonor. l. ex morte. C. de pact.
conuen. Nam quæ per alios exequimur, ipsi fecisse uidemur.
l. ita tamen. §. gessisse. ff. de administr. tuto. sed iam nimis mul-
ta de personis sumus eloquuti, quare superest, ut quemadmo-
dum dotes constituantur, breuiter exponamus.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis dotes constituantur.*
2 *In dotis promissione stipulatio intelligitur in fauorem dantis*
aut mulieris.
3 *An incerta dotis promissio ualeat.*
4 *Explosa communis opinio.*
5 *Duo singularia possunt concurrere.*
6 *Incertitudo non semper uitiat actus.*
7 *Explicata l. 1. C. de dotis promiss.*

CAP. IIII.

1 DOTES † multifariam constituuntur: sed his po
tissimum modis. Primò traditione. l. quemadmo-
dum. ff. de iur. do. l. legem. C. de pact. Secun-
dò, stipulatione. l. Iulianus. l. stipulationem.
ff. de iur. dot. [Conna. lib. 5. comment. iur. ciu. c. 3.] Ter-
tiò pollicitatione, nudisq; pactionibus. l. ad exactionem. C.
de dot. promiss. quæ propter legis confirmationem legitimæ
2 esse creduntur. l. legitima. ff. de pact. Nec uerum est † quod
plerique putant hodie ob Iustinianeam constitutionem. C.
de rei uxo. act. stipulationem semper intelligi. [Theoph. in
§. fuerat. de act. Garz. in c. 1. de pac. Nouel. in 6. parte. 1.
priuileg.] Nam ut rectè post Theophilum Garzias & No-
uel. obseruauerunt, id tantum in gratiam mulieris introdu-
ctum est, ut dirempto matrimonio actione ex stipulatu do-
tem condiceret. Quod ex eo intelligimus, quòd hodie in lo-
cum rei uxoriæ actionis ex stipulatu suffecta est actio. l. unic.
de rei uxo. act. §. fuerat. institu. de actio. ubi Ias. quæ ideir-
co uim atque naturam rei uxoriæ actionis æmulari aut habe-
re debet. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis test. lib. esse iussus fuer.
l. 1. §. si quis sub conditione. ff. ut lega. nom. cau. Cæterùm
l. ad exactionem. de ea actione loquitur, quam legum lato
res ex nuda promissione marito ad dotis exactionem concessa
runt. Quapropter dicendum est, non pertinere Imp. Iusti-
niani constitutionem ad Theodosij & Valent. rescriptum.
Quartò, dotem constitui posse constat delegatione debito-
rum. [Nouel. par. 8. priui. 18.] l. si is qui Stichum. l. debitor
mulieris. & l. si debitor mulieris. ff. de iu. dotium. Itaque si eos
maritus cùm potest, non exigat, & interim facultatibus la-
bantur, rem periculi sui facit: aliter mulieris damnum erit.
l. Mæuia. ff. sol. mat. [Camp. part. 1. q. 79.] Quintò, acceptila
tione dos etiam constitui potest. l. promittendo. ff. de iure do-
tium. quæ si ante matrimonium interuenerit, nec nuptiæ de-
inceps sequantur, ex sententia Scæuolæ nulla est. l. licet. ff. de
iur. dot. Sextò, dos constituitur simplici remissione debiti. l.
si sponsalibus. & l. si mulier debitori. ff. de iure dot. Et postre
mò mortis causa donatione à patre mulieris, non etiam a
muliere facta. l. si pater mulieris. ff. de iure dot. Ac his modis
purè, in diem, & sub conditione dotis constitutio rite celebra
tur. l. Iohanus. l. licet. §. 1. & l. si pater. ff. de iu. dot. [Bar. quæ-
stio. 7. incipiẽ. mulier quædam. Alex. consi. 144. uol. 5. Camp.
quæst. 59. 1. par.] Sed & tacito intellectu dos constitui potest.
Si enim mulier diuortio facto iterum se nuptijs collocet, hoc
agi semper interpretabimur, ut ea omnia in dotem secundo
marito dentur, quæ in prius matrimonium data erant. l. do-
tem. ff. de iur. dot.

An incerta dotis promissio valeat.

Sed existit hoc loco quædã perdifficilis quæstio, de qua in-
3 gens est inter nostros interpretes dissidium. An dos † indefi-
nita quantitate utiliter promittatur. [Bal. Nouel 6 priuileg.
21.] Et utiliter promitti ex responso Pap. uidetur, in l. cum
post. §. gener. ff. de iure doti. cum quo aperto marte pugnat
Imp. Alexan. rescriptum quod sub titul de dot. promiss. C.
sic expressum est, [Frustra existimas actionem tibi compete
re, quasi dos promissa tibi, nec præstita sit: cùm neque spe
cies ulla, nec quantitas promissa sit, sed hactenus nuptiali
instrumento adscriptum, quòd ea quæ nubebat, dotem da-
re promiserit. Nostri, ut hanc pugnam componerentur, cre-
brius prodiderunt, dotis promissionem non demonstrata re
uel quantitate nudo pacto cõceptam nullas prorsus uires ha-
bere, ut in Alexandri rescripto: utilem tamen eam dotis pro-
missionem esse, in qua stipulationis uinculum intercessit: ut
4 in l. cùm post. §. gener. Quæ interpretatio † prorsus rei-
cienda est. Primum: quia in l. quæro. ff. de iure doti. sim-
plex dotis promissio nulla interposita stipulatione ualet. De-
inde, quia in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. generaliter
proditum est, nudam dotis promissionem perinde ualere,
atque si stipulationis præsidio fulta esset: nec ulla probabilis
differentiæ ratio sanè in hoc casu adferri inter pactum & sti-
pulationem potest: ut enim incerta dotis stipulatio ea facul
tatibus & dignitate mulieris atque mariti certitudinem ca-
pit, ita & pactum, quod solum simpliciter factas dotis pro
missiones tuetur, atque conseruat. l. quæro. l. cum post. §.
gener. ff. de iure dotium. Nec uerum est, quod communis
schola prodidit, nudam in indefinitæ dotis promissionem
propterea in Alexand. rescrip. non ualere, quòd plura sin-
gularia concurrebant: nam & duo singularia eò loci non
5 concurrunt, & plerunque concursus † atque cumulus plu-
rium specialium admittitur. l. licet. §. 1. ff. de iure dotium.
l. singularia. ff. si certum petat. l. ultim. C. ad S. C. Velleian.
§. si ab hostibus. quibus mod. ius pat. potest. solu. Instit. Pro
babilius itaque uidetur, quod nobilissimi ingenij uir Fran-
cis. Duarenus libro primo Dispu. anniuers. scripsit, multum
interesse, an ipsa mulier promiserit, an pater eius nomine.
Priore siquidem casu nulla est promissio propter incertitudi-
nem, ut Alex. rescripsit. Posteriore uerò casu, secundùm Pa
pi. sententiam, utilis est dotis promissio. Sed uereor, ne hæc
quoque opinio in uarias reprehensiones incurrat. Planè in l.
quæro. ff. de iur. dotium. efficax est dotis promissio a mulie-

re simpliciter facta: nec dubiũ est, quin dos à filia, vti à patre pro modo facultatem & dignitate natalium viri atque uxoris semper constituta intelligatur. quod in proposita specie suggerit, ut à patre, ita à filia dotem indefinita quãntitate, uel specie utiliter promitti. Quod autem diuersæ scholæ authores prodiderunt. §. cum gener. tum procedere, cùm pater, vel filia quantitatem, uel speciem aliquam promisit suo arbitratu, uel alterius definiendam, uel arbitrij detracta mentione, sanè per quam ridiculum est. Nam sicut l. s. C. de dot. promiss. ita & l. cùm post. §. gener. eo casu procedit, quo neque species, neque quantitas etiam indefinita promissa est. Quid enim aliud hæc verba significant, Gener à socero dotem arbitratu soceri certo die dari, non demonstrata re uel quantitate, stipulatus fuerat. Equidem hæc verba, necnon ratio eiusdem thematis perspicuè indicant, nullam rei, aut quantitatis factam fuisse mentionem: & tamen ex sententia Papi. rata est talis promissio. dos enim, vt antea sæpè dictum est, & adhuc dicendum est sæpius, qualitercunque promissa fuerit, pro modo facultatum & dignitatum naturalium viri atque uxoris constituenda est. Quamobrem parum referre uidetur, vtrum dos simpliciter promissa fuerit, an verò quantitatis uel speciei adiecta mentione. Quid dicemus? Ego putarim dotis promissionem à patre, filia, vel extraneo simpliciter factam, siue in arbitrium alterius conferatur, siue arbitrij nulla mentio fiat, rursus siue pactum, siue stipulatio interponatur, valere, nec omninò incertam uideri: cum deinceps ex facultatibus promittentis, & dignitate eorum, qui matrimonio coniunguntur certitudinẽ accipiat l. 3. C. de dotis promiss. l. quæro. & l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. l. si filiæ. ff. de legat. 3. Et certè † gene-
6 raliter probandum est, actus ob incertitudinem non uitiari, quoties illorum effectus neq; inanem, neque elusorium exitum est consecuturus. l. ubi autem. ff. de uerborum obligat. l. in testamento. in fin. de condi. & demonstratio. Ecce legatum alimentorum valet sine adiectione summæ relictum: quia tũc ea eo alimenta statuentur, quod testator præstare solitus erat, vel modum ex facultatibus & dignitate personarum accipiẽt. l. si quis annuum. ff. de annuis legatis. l. cum viris. ff. de aliment. & cibar. legat. l. cum hi. §. modus. ff. de transact. ualebit igitur & legatum hominis generaliter relicti: quoniam ea uoluntate testantis assequimur, mediocrem præstari oportere. l. legato generaliter. ff. de legatis primo. ualebit & incerta decẽ amphorarum vini stipulatio: quoniam tot amphoræ boni uiri dandæ erunt. l. ubi autem. ff. de verborum obligat. At si quis vinum, triticum, aut animal simpliciter stipuletur, magis est, vt non ualet stipulatio: quoniam debitor rem minimam & nullius pretij dando liberationem facilè consequeretur: sicq; stipulantis eluderetur intentio. [Accur. in §. 1. de uerborum obligat. Iacob. Ripar. & ceteri in l. ita stipulatus. ff. de uerbor. obligat.] l. ita stipulatus. l. triticum. ff. de uerborum obligat. Proinde, vt ad institutam disputationem reuertamur, ualebit in vniuersum generalis & indefinita dotis promissio: quoniã ex facultatibus promittentis, & dignitate eorum, qui matrimonio coniunguntur, dos certitudinem deinde capiet. Nec
7 refragatur l. s. C. de dotis promissio. Nam, † secundùm antiquos, emendatosque codices mulier eò loci dotem tãtùm dicere promiserat, idest solenniter constituere. Si enim ueteres verbum illud accipiebant, vt his authoritatibus comprobantur in l. ultima. C. Theod. de dotibus. Qualiacunque sufficere verba censemus, etsi dictio, uel stipulatio in pollicitatione rerum dotalium minimè fuerit subsecuta. & in l. ultima, C. Theod. de incest. nupt. [dos si qua fortè solenniter aut data, aut dicta, aut promissa fuerit, & quæ sequuntur, & in fragmentis Vlpian. sub titu. de dotibus. dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur: dotem dicere potest mulier, quæ nuptura est: & debitor mulieris si iussu eius dicat institutum.] Sed cum hodie uetus illa dotis dictio exoleuerit, verbum dicere in eo rescripto rectissimè si accipiemus, ut qualemcunque dotis constitutionem denotet. igitur in lege prima. de dot. promiss. mulier dotem nullo modo promisit, sed tantum pacto conuento se dotem dicturam cauit. uerbum enim promiserit, quod nonnunquam ad stipulationem refertur. §. si ita scriptum. de inutil. stipulat. plerunque nudum pactum denotat. leg. lecta. ff. si certum petatur neque uerò l. ad exactionem. sub titul. de dot. promiss. talem dotis constituendæ promissionem confirmat: sed eam demũ, quæ aliquam promissionem uel dotis constitutionem continet. Alter l. prima. de dot. promiss. Stephanus Forcatulus vir omni doctrina eruditus in Cupidine iurisperito exposuit: sed quia illius interpretationem nec probare in præsentia possum, nec improbare propter amicitiam nostram volo, libenter eam tacitus prætereo, & ad reliqua progredior.

S V M M A R I V M.

1 *Dominium dotis ad quem pertineat.*
2 *Thesaurus in alieno inuentus est pro parte dimidia inuentoris.*
3 *Explicata l. doce ancillam C. de rei vendicat.*
4 *Vera mitio proposita quæstionis explicatio.*
5 *Duo an possint esse eiusdem rei insolidum domini.*
6 *Traditionibus quomodo dominium acquiratur.*
7 *Argumentum non rectè ducitur de dominio ad vsucapiendi facultatem.*
8 *Maritus an sit dominus vxoris.*
9 *Secundùm mores Galliæ filia nubens patris potestate liberatur.*
10 *Vsurpare vxorem quid sit in 12. tabul.*
11 *Expositus Ouidij locus.*
12 *Vtrius sit rei dotalis periculum mariti an vxoris.*
13 *Emptio dotis causa contrahitur, quoties res æstimata in dotem dantur.*
14 *Alienari an res dotales possint.*
15 *Lex Iustinianea rerum mobilium alienationem nonnunquam interdixit.*
16 *Quibus casibus fundi dotali permissa est alienatio.*

C A P. V.

QVEMADMODVM dotes constituãtur superiori capite ostendimus. nunc deinceps † dotes
1 constitutæ in cuius sint dominio, ita ut ordo ipse postulat, breuiter commemorandum uidetur. Sunt autem variæ & planè discrepantes in hoc articulo iurisperitorum sententiæ, quas ut commodè ad concordiam traducamus, placet singulas rationes & argumenta utranque in partem diligenter exquirere. Et quia crebrior nostrorum opinio est, maritum esse dominum dotis, ab ea parte initium sumemus, & vulgò receptam sententiam multis iuris authorum locis, varijsque argumentis tãquam pro pugnaculis muniemus, & quam breuissimè fieri poterit firmabimus. [Accur. Barto. Bald. Cyn. & Salycet. in l. in rebus. C. de iur. dot. Bal. Nouell. 8. parte priui. 6. Camp. 4. part. q. 7.] Paulus imprimis notat in l. Lucius. penultim. ff. ad municipa. constante matrimonio, dotem in bonis mariti esse. Cui assensus est Vlpian. in l. dotale. ff. de fund. dot. [Dotale, inquit, prædium sic accipimus, cùm dominium marito quæsitum est.] Eodem accedit Diocl. & Maxim. rescriptum, quod sub titu. de iur. dot. C. ita expressum est, [Si prædium uxor tua dotale venundedit, sponte necne contractum ratum habuerit, nihil interest: cùm rei ubi quæsitæ dominium auferre uolenti minimè potuerit.] Nec aliud censuisse Iustinia. uidetur, cùm in principio tractatus: quibus aliena. licet. uel non, libr. 2. Institu. ita scribit, [Accidit aliquando, ut qui dominus rei sit, alienare non possit, & contra, qui dominus non sit, alienandæ rei potestatem habeat.] Nam dotale prædium maritus inuita muliere per legẽ Iuliam prohibetur alienare: quamuis ipsius sit. Certè is potest res dotales abdicare. l. doce ancillam. C. de rei vindicat. l. de ijs. C. de iur. dot. potest & seruos dotales libertate donare. l. prima. C. de seru. pign. dat. l. tertia. C. de iure dotium. necnon iubere adire uel repudiari seruis dotalibus delatam hæreditatem. l. seruus dotalis. ff. sol. mat. quæ solis rerum dominis permittuntur. l. si non proprietatem. C. de ijs qui à non domi. manum. sunt. lege in rem. & l. officium. ff. de rei vendicat. l. vnica. C. de alien. iudic.

Sed si rei dotalis interitus contingat, mariti detrimentum erit. l. si fundum. ff. de fund. dotal. quoniam regulariter periculum rei ad dominum pertinet. l. pignus. C. de pignor. actio. Si autem uxor res dotales amoueat, furtum quod in rebus proprijs non admittitur. l. prima. ff. de furt. §. furtum. de oblig. quæ ex delic. nascunt. eo casu in rebus dotalibus à muliere contrahetur. l. ob res amotas. ff. rerum amot. Ergo confitendum est, res dotales mariti esse, nec earum dominium ad vxorem amplius pertinere. Quod præter suprà adductas leges alijs multis responsis & constitutionibus comprobatur: ut l. quoties.

1 quoties. C. de iure dot. l. quamuis l. dotis fructus. l. cum post. §. dotem. ff. de iure dot. & cæteris id genus, quæ a statim sub tit. de iure dot. suppetunt. Ex diuerso tamen uxoris partes iu reconsultus tuetur in l. fructus, eliàs diuortio. §. si fundum. ff.
2 solu. matri. ait enim, thesaurum, † quem maritus in fundo dotali adinuenerit, in fructu non computari, sed pro parte dimidia restituendum esse: quasi in alieno inuentum. Sic enim inuentorum cum domino potiri diuus Adrianus voluit, ut scriptis Aelij Spartiani in Adriano continetur, & §. thesauros. de rer. diui. & l. vnic. de thesauris, lib. 10. C. Et sanè ratio suggerit, ut thesaurus mulieri tanquam dominæ restituatur: cum dos sit proprium patrimonium illius. l. vnica. §. & hoc. C. de rei vxor. act. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. 25. ann. l. in eum. ff. de relig. & sumpt. funer. & res aliena intuitu mariti. l. si constante. §. si maritus. ff. solu. matri. [G. Benedict. in ver. Alterochæ filiæ. c. Raynutius. de testa. Cont. cons. 26. uol. 2.] unde fit, ut marito dotem dilapidare, uel profundere non liceat. l. si cum dotem. §. sin autem. ff. solu. mat. sicut nec ornundare. §. 1. quibus alia. licet uel non. [Quemadmodum hoc accipi debeat, exposuit Accurs. in §. sed & maior. de ijs qui suor sui iur.] quoniam ut alienari, ita & efficaciter uendere solis dominis concessum est l. sed si lege §. consuluit. ff. de petit. hæred. l. rem alienam. ff. de contrah. empt. l. nemo exercitus. C. de Iudæis. l. in re mandata. & similibus. Proinde si dolo uel culpa mariti res dotales intercidant, uel deteriores efficiantur, & dolum & culpam ab eo exigemus. l. in rebus. ff. de iure dot. l. si constante. §. si maritus. ff. solu. matri. quæ tamen in rebus proprijs uel mo præstat l. etiam. §. haec. ff. solu. matri. Non est igitur dos mariti, sed uxoris l. filium. ff. de coll. bono. l. quamuis. ff. de iure dot.

Planè uxor partus dotalium ancillarum, quæ æstimatæ nõ sunt, & quæ serui dotales acquisierunt, actione ex stipulatu consequitur l. vnic. §. cumque ex stipulatu. C. de rei uxori. actione. seruos etiam dotales ita rectè marito donet, ut manumittantur. l. si constante. §. si uir. & l. quod si uir. ff. soluto. matri. quod cùm solis dominis liceat. §. sic itaque. de actio. dubitandum non est, profiteri uxorem esse dotis dominam, quãquàm eo casu donat. int. uir. & uxo. fauore libertatis sustineatur. l. quod autem. §. ult. ff. de dona. inter uir. & uxor. Sed & mulier, quæ fideiubere prohibetur, nisi in rem suam, si fundus dotalis à marito petatur, ad satisdandum adhiberi poterit: quoniam ex sententia iuris authoris Pauli in rem suam fideiubet. l. de die. §. 1. ff. qui satisd. cog. Quocirca si maritus ad inopiam uergat, uel matrimonium dissoluatur, mulier uindicationem, quæ tantum dominis competit, aduersus rerum dotalium possessores intendere poterit. l. ubi adhuc. C. de iure
3 do. Nec refragatur l. doce ancillam. C. de rei vind. Nam † eo loco diui Principes vindicationem marito non concesserunt mulieri autem denegarunt, quia constante matrimonio ancillam dotalem vindicare uolebat, de cuius statu quæstio apud præsidem prouinciæ habebatur, quæ ante omnia definienda fuit. §. præiudiciales. de act. l. 1. & 2. de ord. iudic. quod uerba ipsius rescripti apertissimè demonstrant. [Doce] inquit, [ancillam, de qua supplicas dotalem fuisse in notione præsidis: quo patefacto, dubium non erit vindicari ab uxore tua nequisse.] Cæterum l. de his. C. de iur. dot. de uindicatione non loquitur, sed de actione furti, uel ui bonorum raptorum, uel simili, quæ marito aduersus rerum dotalium contrectatores à prætore datur. Ex quibus perspicuum est rerum dotalium vindicationem marito non dari: atque ideò perperam nostros ad hoc propositum detorsisse. l. de his. C. de iur. dot. & l. doce ancillam. C. de rei vin. quæ longè aliter accipi debet, ac interpretes sunt arbitrati. hæc autem cum superioribus vehementer pugnant, ac penè collidi uidentur, quorum pugnam consultissimus princeps Iustini. [Sic hanc quæst. cum Iustin. definiuntur Aufre. q. capel. Tolo. 278. Barto. in §. 1. quib. alie. lic. Cora. lib. 1. misc. c. 14. & Conna. lib. 8. c. 12.] imperiali rescri-
4 pto ita composuit, ut ea † iure naturali dos in dominio uxoris maneat: secundùm uerò legum subtilitatem, ad mariti substãtiam peruenisse uideatur. Etenim cum quis in suo solo ex aliena materia ædificat, ipse intelligitur dominus ædificij: quia omne quod solo inædificatur, solo cedit. [Hinc apparet laudimia ex contract. dotis non debe. præterquam si res æstimatæ in dotem dentur. Spec. in §. nunc aliqua. uer. 110. de locato. Aufre. q. cap. Tol. 279. aliter tamen sentit Ias. in l. ult. C. de iu. emphyt. Ex his præterea definitur q. an præsentatus à muliere in iure patrona. sit potior eo, quem maritus præsentauit. Rochus à Curte in trac. iurisp. Chass. in ti. des iustices. §. 4.] Nec tamen ideo is, qui materiæ dominus fuerat, uerum & naturale dominium amittit, sed tantisper uindicari non potest, donec ædificium diruatur, uel materia à solo separetur §. cũ in suo. de rer. diuis. in instit. Nostro sanè casu utilitatis causa id receptum est l. quamuis. ff. de iu. do. Ideoq; maritus fructus dotis percipit. l. pro oneribus. C. de iu. do. l. dotis fructus. ff. eodem. sub titu. seruos dotales libertate donar. l. 3. ff. de iu. dotium. l. 1. C. de seruo pignori dato. iubet adiri hæreditatẽ. l. seruus. ff. de iure dotium. & cætera id genus exequitur, quæ ius quoddam dominij maritum habere indicant. Ideo Boetius ante Iustiniani tempora libr. 6. commentar. in Topicis Marc. Ciceronis scripsit: dos licet matrimonio constante in bonis uiri sit, est tamẽ in uxoris iure, & post diuortium uelut
5 res uxoria peti potest. Dicet fortasse aliquis duo † nõ possunt esse eiusdem rei insolidum domini. l. si ut certo. §. si duobus. ff. commodati. l. quod contra. de regulis iuris. l. Pomponius. §. sed & is. in fine §. ff. de procuratoribus. igitur maritus & vxor non sunt rerum dotalium domini.

Huic autem obiectioni respõdebo, diuersum dominium in persona utriusque considerari, naturale nimirum in persona mulieris, & commẽtitium quidem in persona mariti. Quod ne mirum alicui uideatur, præter suprà relatũ §. cùm in suo. de rerum diuis. in Instit. duo eiusdem generis exempla depromam. Primum ducitur ex l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capt. & postlim. reuer. l. ubi seruus ab hostibus redemptus, & redimentis & prioris domini est. Alterum summitur ex iure emphyteuticario ac clientali, in quo dominium quoddam uerum, uetus, ac directum, & quoddam utile, inferius & quasi dominium consideratur. dominium inferius & utile clientes & emphyteutæ habere intelliguntur. [Alciat. libr. secundo. parerg. q. 15. Coras. libr. Misc. 6. cap. 10. Duar. libr. 1. disput. anniuc. cap. 27.] l. possessores. de fund. pat. lib. 11. superius autem & directum, a quibus uectigales unum, frumentorum, uel quid aliud singulis annis pensitant. igitur plures domini eiusdem rei insolidum esse possunt, dummodò diuersum sit dominium. Sed & adhuc aduersus Iustinianeum rescriptũ acerrimè urget quòd traditionibus uerum & naturale dominiũ in accipientem transferatur. [Hanc difficultatem mouet Bald. in l. in rebus. C. de iure dotium. & aliter eam dissoluit, atque ego.] §. per traditionem. de rerum diuis. l. traditionibus. C. de pactis. At fundus dotalis non aliter constituitur quàm traditione. l. de diuisione. ff. soluto matrimonio. Igitur uerum & naturale dominium dotis penes uxorem non remanet, sed in maritum accipiendum transfertur. Hoc autem argumentum difficiles explicatus non habet: nam lemma
6 † ita demũ procedit, si idoneus contractus ad dominium trãsferendum intercedat, & res ea mente tradatur, ut dominium ad accipientem perueniat. [Alcia. & cæteri in l. traditionibus. C. de pa.] l. traditio. ff. de acquirend. rerum domin. quorum neutrum in dotali contractu cernitur. Nanque uxor non in hoc tradit, ut uerum dominium marito quæratur, nec lex hanc naturam dationis rerum dotalium esse uoluit, ut uerum & naturale dominium in accipientem transferretur sed tantùm uti ac utendi haberet facultatem. Aliud occurrit argumentum aduersus Iustinianeam constitutionem, quod Accurs. & Bart. sic instruunt: quibus casibus traditio à non domino facta usucapiendi facultatem parit, ijsdem casibus traditio à uero domino facta, dominium in accipientem transfert. l. clamibus ff. de contrahend. emption. l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. poss. Atqui in causa dotis traditio mulieris nõ dominæ, marito accessionem parit, idest, usucapiendi facultatem. l. 1. ff. de usucap. pro dote. l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acqui. possess. igitur traditio mulieris dominæ marito dominium parit.
7 Sed etsi admittenda sit assumptio, † propositio tamen quã Papinianus in causa dotis probat in l. clamibus. ff. de contrahend. empt. usquequaque uera non est. Si enim uir uxori, uel uxor uiro donauerit, siquidem aliena res donata fuerit, uerum est, quod Trebatius putabat, si pauperior is, qui donasset non fieret, usucapionem possidenti procedere. l. si uir. ff. pro donat. & tamen si res dantis propria sit, dominium in accipientem non transferetur. Illud peræquè relatum scio, si à pupillo emerit quis sine tutoris authoritate, quem puberẽ esse credebat, uel à furioso, quem sanæ mentis arbitrabatur, capere utilitatis causa eum posse. l. 1. §. si quis à pupillo. ff. pro emptor. quanquam existentibus illis dominis ex ea causa domi-

dominium non transferatur. §. primo. de authorit. tutor. Ergo probandum est, quoties diuersa est ratio usucaptionis & dominij, non sicut accessionem, ita dominium traditionibus quæri. Proinde in causa dotis cum natura actus repugnet, & ea non sit contrahentium destinatio, ut uerum & naturale dominium in maritum accipientem transeat, exemplo emptionis, quæ suapte natura dominium transfert, dici mehercle non poterit, ut usucapiendi facultatem, ita dominium tra ditione rei dotalis acquiri. Reliqua est adhuc quædam difficultas, quam nos diligenter excutiemus.

8 Ecce † maritus est uerus dominus uxoris: igitur & rerum dotalium. Lema uerum esse euincit, quod Geneseos 3. cap. relatum est. Sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Item illud Eurip.

Γυνα μὲν ἐξελθοῦσα πατρῴων δόμων
Οὐ τῶν τεκόντων ἐςὶν, ἀλλὰ τοῦ λέχους.
Mulier egressa paternam domum
Non est amplius parentum, sed coniugis:

Apertius hoc probat, quod Hermione apud Ouidium his uerbis Oresti significauit,

Quid facis Eacide? non sum sine vindice dixi,
Hæc tibi sub domino est Pirrhe puella suo.

Hermione enim maritum suum Orestem, quem malebat quam Pirrhum à patre designatum, uindicem nuncupauit: quoniam uindicare propriũ est dominorum. l. in rem. & l. officium. ff. de rei uend. l. unica. C. de alie. iudic. ac deinceps sub ditione mariti se esse ingenuè profitetur, quem idcirco dominum appellat. Planè olim Galli in uxores, sicuti in liberos, uitæ & necis potestatem habebant: ut Cæsar lib. 6.
9 de bello Gallic. scripsit, hodie † autem apud Francigenas mulieres propter connubium patris potestate liberantur, & coniugibus obnoxiæ fiunt: ut Boer. Tir. Mansue. & alij Frãcisci iuris obseruatores, monumentis suis prodiderunt. [Boerius in prin. commen. ad consue. Bit. And. Tiraq. in leg. connu. & Mansueti. in tracta. de dotib.] Proinde cum maritus dominus sit uxoris, & personæ digniores fiunt, præstantioresque rebus l. iustissimè. ff. de ædil. edic. dicendum proculdubio est, res dotales in dominio mariti esse. Quod argumentum difficile explicatu non est, cùm sæpè iura ciuili sit compertum, filias, quæ in matrimonio collocãtur, patris potestate non liberari [Bald. in l. 1. C. de bon. quæ lib.] l. si uxorem. C. de cond. inser. l. cum qui. §. ult. ff. de iniur. l. 2. §. quod si in patris. & l. quoties. ff. sol. matrimo. §. 1. de Senatusc. Tertul. Quod ut planius exponam, altius paulò rem omnem repetã necesse est. Olim uxorum duæ formæ erant, quemadmodum Cicero in Topicis ostendit, una matrumfamilias, quæ in manum conuenerat uiri; altera earum, quæ tantummodò uxores habebantur. Tunc enim tribus modis habebantur uxores, usu, farre, coemptione, sed confarreatio soli Põtificibus conueniebat. Quæ autem in manum per coemptionem conuenerant, hæ matresfamilias uocabantur: quæ uerò usu uel farre, minimè. Certis autem solennibus coemptio peragebatur: sicque mulier uiri conueniebat in manum: & uocabantur hæ nuptiæ per coemptionem: & erat mulier materfamiliàs uiro loco filiæ, ut doctè Boet. lib. secundo, comment. in Topic. Cicer. docet. his similia Gell. lib. 18. cap. 6. scripsit: quæ uisum est hic subnectere: [Illud, inquit, probabilius est, quòd idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt, Matronam dictam esse propriè, quæ in matrimonium cum uiro conuenisset, quoad in eo matrimonio maneret, etiam si sibi liberi nondum nati forent, dictamque esse ita à matris nomine, non adepto iam, sed cum spe, & omine mox adipiscendo: unde ipsum quoque matrimonium dicitur.] Matrem autem familias appellatam esse eam solam, quæ esset in mariti manu mancipioque: aut eius, in cuius maritus manu mancipioque esset: quoniam non in matrimonium tantum, sed in familiam quoque mariti, & in sui hæredis locum uenisset. unde perspicuum est, eas quæ uxores tantùm habebantur, nec matresfamilias erant olim in sacris paternis mansisse, atque ideo leg. 12. tabul. constitutum fuis-
10 se arbitror, ut mariti † uxores usurparent, quæ triuoctium abfuissent, idest, ut mariti uxores, quarum usum tantummodo habebant, si tribus noctibus abfuissent, suæ subiicerent potestati. id enim Aul. Gel. uerba non obscurè demonstrant lib. Noct. Attic. 3. c. 2. Proinde cùm solennia illa coemptionis & confarreationis iamdiu in usu esse desierint, ut ex Corn. Trac. lib. 4. Annal. Alci. in l. pronunciatum. de uerbo. signi. & alijs authoribus apparet, generaliter probandũ est, secundum iuris præscripta filias nuptias in sacris paternis manere. Nec in contrarium me trahit locus Geneseos: nam is mea quidem sententia, prærogatiuam & authoritatem maritorum in uxores ostendit: nec potest ad dominium, quod iuris est, ullo modo detorqueri: cum illud potestas sit de re aliqua plenè & perfectè disponendi, ut Bartol. Alex. & Alcia. in l. si quis ui. §. differentia. ff. de acquiren. poss. Socy. consil. 176. & alijs interpretibus uisum est: quod ab authoritate maritorum in uxores longè lateque differt. Quod deinceps ex Euripide protulimus, patris in filias nuptas potestatem non excludit, sed tantum demonstrat filias, quæ in matrimonium collocatæ sunt, non uideri amplius parentum, quibuscum amplius non commorantur, sed coniugis, in cuius familiam & domicilium uenerunt, [Accur. in l. ordine. de mu. & origi. Bartol. in l. quoties. de priuileg. schol. & in l. ultim. §. item rescripserunt. ff. ad municip. Socy. consil. 227.] l. cùm quædam puella. ff. de iurisd. & l. quoties. C. de priuileg. scholastic. lib. 12. quãquam in collationibus & alienatione rerum, quas testator distrahi uetuit, de familia patria censeantur. l. uoluntas. C. de fideicommiss. l. filius emã-
11 cipatus. & l. pater. ff. de collat. dot. Quo circa † Ouidij locus Orestem uindicem Hermionis significat, idest eum, qui a Pirrhi & aliorum iniurijs Hermionem sartam tectam conseruare, ac uindicare poterat, necnon sibi connubio iunctam dicere. Dominum autem *μεταφορικῶς* dixit, similitudine à seruis & filijsfamilias sumpta, uel honoris causa eo uerbo Hermione usa est, non alio sensu, quàm quo uulgari hominum sermone vsurpatur. Vergil. 4. Aeneid.

Connubia nostra.
Repulit, ac dominum Aeneam in regna recepit.

Ideo D. Paulus ad Ephes. 5. cap. dicebat: *αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε τῷ κυρίῳ.* & D. Petrus mulieres hortatur ut uiris subditæ sint, quemadmodum Sara obediuit Abrahæ, dominum illum appellans. Sed ne longius oratio progressa uideatur, de reliquis, quæ tractanda sunt dicamus.

Interitus rerum dotalium utrius detrimento cedat, mariti, an uxoris.

12 Opportunè autem hoc loco quæritur, ad quem † periculum rei dotalis pertineat. Et sanè ex superioribus manifestũ est, ut compendium atque accessiones, ita inter trituram atque amissionem ad ipsam mulierem pertinere. [Bal. in l. pro mittendo. ff. de iure donum. Bar. in l. si ut certo. §. nunc uidẽdum. ff. commod.] l. plerunque. & l. si is qui Stichum. ff. de iure dotium. Clari namque ac aperti iuris est rerum detrimenta atque interitus incommodo cedere dominorum. l. pignus. C. de pignora. action. Proinde si res dotales attritæ fint, uel omninò deperditæ, mulieris detrimentum erit. Si tamen dolo uel culpa mariti res dotales intercidant, uel deteriores efficiantur, magis est, ut ab eo omnia detrimenta præstentur. l. enim. §. 1. ff. solu. matrimo. l. in rebus. C. de iur. dot. Idemque iuris est, cùm res æstimatas mulieri in dotem dedit. l. æstimatæ. ff. solu. matr. l. si cùm dotem. C. de iure dotiũ. l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei uxo. actio. vel eas quæ pondere, numero, mensurave constant. l. res in dotem. ff. de iure dot. [Bald. Nouel. par. 7. priuileg. 93.] Priori nanque casu cùm
13 uera † emptio dotis causa contracta intelligatur l. plerunq. & l. quoties. ff. de iur. dotium. l. unic. §. cumque ea stipulatio. C. de rei uxor. actio. periculum ad emptorem, idest, maritum pertinere debet. §. cum autem. de emptio. in Instit. l. 1. C. de pericul. & commod. rei uẽdit. Posteriore autem casu: quia eædem species restituendæ non sunt, sed idem genus l. res in dotem. ff. de iure dot. l. 2. si certum petat. æquè interitus eiusmodi specierum ad maritum pertinere debet. l. incendium. C. si certum petat. l. in ratione. §. incertæ. ff. ad legem Falcidiam.

An res dotales poßint alienari.

14 Huic proxima est illa quæstio. An † res dotales possint alienari. [Hanc quæstionem exagitat Campeg. quarta parte quæstio. nona. Bald. Nouel. in septima parte. priuile. primo. Alex. in cap. cùm contingat. de iureiuran. Stepha. Bertran. consil. 223. uolu. 2. Chass. sub tit. des droits. & a part. à gens mari. §. 4. & 23. Gloss. in c. ex parte. de conuers. Ferronus titulo de dote.

dote. §. 12.] cōstat autem lege Iulia in Italico solo fundi dotalis obligationem generaliter inhiberi: alienationem verò ita demum si vxor dissentiat. §. 1. quibus alien. licet, uel non. l. in rebus. C. de iure dot. & toto tractatu de fundo dotal. ff. & C. quod ius Imperat. Iustinia. sublato discrimine rerum mancipi, & nec mancipi, idest Italicarum & prouincialiū rursus antiquata lege Iulia, quæ ex parte alienationes volente vxore probabat, ubique gentium voluit obseruari. l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei uxor. actio. & in nouel, vt immobilia antenupt. donat. neque hypothec. dentur, neque alien. Nec admittendum esse puto, quod vulgò proditum est, lege Iustinianea,
15 † etiam rerum mobilium alienationem prohiberi. Etenim lex Iulia illarum alienatione non interdixerat, ut perspicuè intelligi potest ex l. diuortio. §. si fundum. & l. sequens dotalis. ff. solut. matrimo. & l. ex lapidicinis. ff. de iure dot. lex autem Iustinianea rerum soli & immobilium duntaxat meminit: atque ideò rerum mobilium alienationem permittere uidetur. l. cùm prætor. ff. de iudic. l. maritus. C. de procurato. quod [in summa. tit. de fund. dotal. Iacob. ab Are. in l. vnica. §. & cum lex. de rei uxor. actio. Bald. Nouel. 7. part. cap. 1.] Azo, Perusensis. Rauen. iamdiu obseruarunt, quoniam sententia uera est. Illud silentio prætermittendum non est, quod Iustinianus in l. in rebus. de iure dotium. scripsit, hodie dirempto matrimonio etiam pro rebus mobilibus, quæ à maritis distractæ sunt, & adhuc extant, mulieribus vindicationem accommodari, quod & æquum est, & publicæ vtilitati conueniens: scilicet, cùm aliter dotem mulieres consequi non possunt, neque tamen ex eo rectè à quibusdam infertur, rerum mobilium in d. l. in rebus. alienationem prohiberi: nam ea ipsa constitutio pro rebus æstimatis, quas distrahere permissum est, vindicationem mulieribus concessit: quod quemadmodum accipi debeat, sequent. c. dicemus.

16 Sunt hodie aliqui casus, † quibus alienatio fundi dotalis rata est. Quid enim si è re sit mulieris? l. vlitim. ff. ad Senatusconsul. Velleia. l. ita constante. & l. ulum. ff. de iure dotium. quid si necessaria? l. 1. ff. de fundo dotal. [Cāpe. quarta part. q. 18.] quid si facta interuentu solennium nouellæ constitutionis, ut immobilia antenup. donat. quid si iurisiurandi religio intercedat. cap. cùm contingat. & cap. licèt mulieres. de iureiurand. uel res æstimata in dotem detur, ita ut electio mariti sit l. siue generalis. ff. de iure dot. l. quod si fundus. ff. de fundo dotal. [Campe. quarta parte. q. 11. Ferro. in consuetu. Burdeg. tit. de dote. §. 12.] His certè casib. lex Iulia cessabit.

S V M M A R I V M.

1 *Marito vergente ad inopiam dos repeti potest.*
2 *Soluto matrimonio à quibus dos repetatur.*
3 *Si filia superstitibus liberis decedat, an dos ad patrem reuertatur.*
4 *Aequalitas in omnibus seruanda.*
5 *Cur post mortem filiæ dos à patre profecta ad patrem regrediatur.*
6 *Retentio ob malos mores.*
7 *Dos quando dicatur proprium matrimonium filiæ.*
8 *Declaratur §. cùm inter d. uirum socerum. ff. de pact. dot. & l. si cùm dotem ff. solut. matrimo.*
9 *Pactum ne constante matrimonio dos petatur, est inefficax.*
10 *Rectè interdum quis petit, quod postea restituturus est.*
11 *Origo actionis rei uxoriæ.*
12 *Actio ex stipulatu de dote an sit bonæfidei.*
13 *Aduersus quos competat.*
14 *Actio hypothecaria pro dote datur.*
15 *Vendicatio in rebus dotalibus non semper locum habet.*
16 *Vendicatio duplex, directa & utilis.*
17 *Quo tempore dos restitui debeat.*
18 *Ratio, cur res mobiles statim reddantur: cæteræ intra annum.*
19 *Quæ iudicio de dote præstentur.*
20 *Expositio l. diuortio. ff. solut. matrimo.*
21 *Quomodo fructus accipiantur.*
22 *Fructus eadem actione petuntur, qua dos.*
23 *Multa impediunt dotis repetitionem.*
24 *Mulier adultera an dotem amittat.*
25 *Quid de his quæ extra dotem sunt.*
26 *Pœna, quam veteres adulteris irrogarunt.*
27 *Hæredes an possint de adulterio mulieris queri, & ob eam causam dotem retinere.*
28 *Leno efficitur maritus, qui scienter adulterium uxoris retinuit.*
29 *Ignorans non intelligitur iniuriam remittere.*
30 *Stupri rea, an dotem amittat.*
31 *Leges pœnales ad similes casus trahuntur.*
32 *Vidua mulier adhuc in matrimonio esse intelligitur: atque ideo pristinas prærogatiuas obtinet.*
33 *Mulieres 11. mense pariunt, contra Iustinianum.*
34 *Dos & propter nuptias donatio comparantur.*
35 *Propter osculum an mulier dote priuetur.*
36 *Ex osculo an adulterium præsumatur.*
37 *Osculorum vetus obseruatio.*
38 *Libri Feudorum an sint probatæ authoritatis.*

C A P. VI.

ET QVONIAM de constitutione dotis & dominio, quod maritus traditione nanciscitur, satis abundanter, ut arbitror, disseruimus, sequitur, vt quemadmodum dotes repetantur, via & ratione exponamus.

Sunt autem quinque hoc loco enucleanda, quorum primum est. Quando & à quibus dotes repetantur: Alterum quæ actiones: Tertium, dirempto matrimonio intra quantū tempus dos restitui debeat: Quartum, quæ veniant in restitutione dotis: Vltimum, quibus de causis dotium repetitio impediatur.

Quando & à quibus dotes repetantur.

Vt primum dilucidè intelligi possit, sciendum est, dotem nunquam constante, & interdum dirempto matrimonio repeti.
1 Si enim † maritus vir sit cùm segnis, tum iners vitæ, qui dilapidando & dissipando omnia bona sua profundat, & periculum sit, ne eis facultatibus labatur, ad dotis exactionem à prætore mulieri actio dabitur. §. illud. in nouel. de æquali do. l. ubi. & l. in rebus. C. de iure dot. [Campeg. 3. part. q. 18. Rebu. in tract. de senten. prouis. argum. 3. gloss. 1. cæteri doct. in l. si constante. ff. solu. mat. glo. in c. per uestras. de donat. inter virum & uxor.] quibus rescriptis antiquata esse uidetur. l. si constante. ff. solut. matrim. quæ summam mariti inopiam exigebat, priusquam repetitioni dotis locus esset. Nec dubiū est,
2 quin † æquè dirempto matrimonio dos condici possit, toto tract. solut. matrim. quemadmodum dos petatur. quanquam hac in re adhibenda sit distinctio. [Ange. Claua. in uerb. dos num. 13.] Etenim si dos aduentitia sit, utique à muliere condicetur. auth. quod locum. C. de coll. [Faber. Ange. & Ias. in §. fuerat. de actio Corn. consi. 66 uolum. 4.] præterquàm si is qui dedit, ut sibi redderetur, pactus, stipulatusve fuit. l. vnic. §. accedit. C. de rei uxo. acti. l. si dotem. C. de iur. dot. [Extraneus nodo pacto dotis actionem in se transfert, pacet interuentu duntaxat stipulationis. l. auia. & ibi Accurs. C. de iur. dot. idem Accurs. in l. si cum dotem. ff. solu. matrimo.] quæ dos specialiter recepticia dicitur l. matris causa capitur. §. sed & dos. ff. de mort. causa dona. quòd si dos profectitia sit, pater post diuortium adiuncta filiæ persona dotem petere poterit. l. 2. §. 1. ff. solut. matrim. Nisi fortè sui iuris sit mulier: tunc enim ipsa sola repetet. l. vnic. §. uideamus. & §. extraneum. C. de rei uxo. actio. l. pater filiæ. ff. de euictio. Accurs. in l. profectitia. ff. de iure dot. Et sanè interdum solus pater actionem habet, idest dotis repetitionem, cùm enim dotē sibi reddi stipulatus est, uel filia constante matrimonio decessit, dos à patre profecta ad solum patrē reuertitur. l. iure succursum est. ff. de iur. dot. l. dos. C. solu. matrimo. l. quoties. ff. eod. titu.

An dos ad patrem redeat, filia superstitibus liberis in matrimonio defuncta.

3 Sed si filia † in matrimonio superstitibus liberis moriatur, an dos ad patrem redeat? Et redire illis omnibus legibus probatur, quibus generaliter constitutum est, filia in matrimonio defuncta, dotem ad patrem regredi. [Hęc sententia Barto. placuit in l. post dotem. ff. soluto matrimo. Accurs. & Bald. in l. dos à patre. C. soluto matrimo. Panorm. in c. ulti. de don. inter uir. & uxo. Coro. in consi. 66. vol. 4.] Eius generis est l. pater filię. ff. de euict. l. dos à patre. C. solu. mat. l. dotē dedit.

dedit. ff. de colla. bono. l. si ab hostibus. ff. solu. matri. l. si filiusfamiliàs in id. ff. ad Senatusconf. Macedonia. & aliæ similes, quæ apertiùs id probant, quàm ut quisquam tergiversari possit. Sed & ratio id ipsum quoque suggerit: namque filia priusquam moreretur, ad dotis exactionem nullam actionem habebat. l. in rebus. vers. omnis. C. de iur. dot. l. cum nouissimi. §. illud. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. l. 2. ff. de dot. præle. [Campeg. part. 5. q. 17.] Igitur plus iuris in liberos transferre non potuit, quàm ipse habebat. l. nemo. & l. hære-
4 dem. ff. de reg. iur. Postulat id etiam æqualitas, quam † in omnibus hominum negotiis atque actionibus iurisprudens seruari uoluerunt. l. in sacris. C. de pro. sacris. scrinu. lib. 12. l. petendæ. C. de temp. in integ. restitut. l. ult. C. de fructib. & litium expens. l. 3. commu. utriusque iudicij. l. 3. communi diui. l. ult. C. de duob. reis. l. 1. ff. de contrahen. empt. Ecce mortuo patre omne ius, quod patri in dote competebat, in personam filiæ consolidatur: atque ideo tunc sola filia dotis exactionem habet. l. unic. §. & hoc. C. de rei uxo. actio. Ergo in patre idem dicendum erit: scilicet, ut mortua filia, etiam superstitibus liberis, ius filiæ in personam patris consolidetur, isque solus dotis habeat exactionem.

Præterea, quoties de dote restituenda nihil actum est, petitio de patri repetitio dotis competit, atque extraneis, quoties sibi nominatim cauetur. Idem namque legis authoritas in patre efficit, quod in extraneis expressa conuentio l. 2. §. 1. ff. solu. matrimo. Sed quoties pacto comprehensum est, ut distracto matrimonio dos ad dantem reuertatur, etiam superstitibus liberis dos ad extraneum regreditur: quod cùm inter omnes constet, & perspicua uerum sit, nihil attinet approbari. Ergo in patre, qui dotem sibi reddi stipulatus non est, idem quoque iuris erit.

5 Hoc autem † iure Cæsareo ita comparatum esse uidetur, ut filia amissa, solatij loco cederet, si redderetur patri dos ab ipso profecta: ne & filiæ amissæ, & pecuniæ damnum sentiret, iure succursum est. ff. de iu. dot. Alioqui, si fiat, uel eo casu, quo filia superstitibus liberis decessit, tali iniecta formidine parentes à dotium constitutione auocabuntur, & contra principales constitutiones parentum erga liberos munificentia retardabitur. l. 2. C. de bonis quæ lib. Prudenter ergo constitutum est in l. si dotali. ff. solu. matri. & l. si pater. ff. de pact. dotal. mortua in matrimonio filia superstitibus liberis dotem apud maritum residere, si pacto vel stipulatione id actum fuerit. inde enim perspicuum nullo eorum actuum subiecto iuris communis suggerere regulas, ut dos à patre profecta ad patrem reuertatur. Et hoc secundum Vlpi. fragmenta sic accipiendum est, dummodo quintam partem in singulos liberos maritus retineat. Quod hodie l. uni. §. taceat. C. de rei. uxor. actio. non est antiquatum. Illa enim Iustiniania
6 constitutio de illis † retentionibus loquitur, quæ ob culpam mulieris liberorum nomine fiebant. [Duar. in l. si dotali. ff. solu. matri. Boet. lib. 2. comment. in Top. Cicero.] de quibus Paul lib. 2. institutorum, ita disserit. [Si diuortium est matrimonij, & hoc sine culpa mulieris factum est, dos integra repetitur. quòd si culpa mulieris factum est diuortium, in singulos liberos sexta pars dotis à marito retinetur, usque ad mediam partem duntaxat dotis.] & in fragmentis Vlpiani titul. de dotibus. propter liberos retentio fit, si culpa mulieris aut patris, cuius in potestate est, diuortium factum sit: tunc enim singulorum liberorum nomine sextæ retinentur ex dote: non plures tamen quàm tres sextæ in retentione sunt.

Ergo, ut nostra eò se referat, unde huc declinauit oratio, si filia superstitibus liberis in matrimonio recedat, dos ad patrem regreditur. Quædam tamen retentiones liberorum nomine fient: quando quidem ius uetus hac in parte non est innouatum. Sed quia multi duce Martino ab hac sententia desciuerunt, consentaneum est, ut acriores & præcipuas obiectiones eorum singulatim refellamus. Primùm inquiunt, dotem esse proprium patrimonium filiæ. l. tertia. §. sed uerum. ff. de minoribus. [Salyc. in l. dos à patre profecta. C. solu. mat. M. Soc. cons. 9. Forcatu. in cupi. iurisp. c. 7.] atque ideo ad posteros, non etiam ad maiores transmitti. §. 1. in auth. de hæredi. ab intesta. uenien. Sed impingunt in scrupulos, nec
7 satis offendicula uident. Etenim † constante quidem matrimonio dos proprium patrimonium filiæ dicitur, sed postquàm filia è uiuis excessit, solus pater in dote ius habet. Proinde dos, quam patri lex defert, olim liberis acquiri nò potuit

præsertim cùm tempore consultorum filia in potestate hæredes non haberet. l. 2. ff. de castren. pecu. quod ius hodie in profectitijs obseruatur. l. 2. C. de bonis quæ liber. Secundò Martinus sequaces sic instant, dos propter onera matrimonij datur quæ mortua superstitibus liberis coniuge, maritus adhuc sustinet l. si maritus. ff. fami. ercisc. Ergo æquum est dotem penes eum manere. l. si is qui. §. ibi dos. ff. de iure dot. Sed hæc obiectio cùm leuis per se, tum etiam falsa est, neque enim onera omnia matrimonij post mortem uxoris maritus expendit, sed ea demùm quæ ad paternam pietatem magis quàm ad matrimonium pertinent, quæque dotis non impediunt repetitionem. Et sanè partes mulieris non sunt, quandiu uir est in facultatibus liberis alimenta suppeditare l. si quis à liberis. ff. de liber. agnoscen. Ipse enim naturalis stimulus satis patrem ad liberorum educationem hortatur, ut Iustinianus scripsit in l. unic. §. sileat. C. de rei uxo. actione. Sed & alter hoc argumentum facilè diluetur, si meminerimus, quòd Paulò ante dictum est, quintas in singulos liberos retineri.

Tertiò adducunt l. inter socerum §. cùm inter. ff. de pactis dotalib. cùm inter patrem puellæ & generum conuenit, ut in matrimonio sine liberis defuncta filia dos patri restituatur, id actum inter contrahentes intelligi debet, ut liberis superstitibus filia defuncta, dos retineatur, idque euenit secundum interpretes, quia in casu omisso iuris communis regulas sequimur l. si extraneum. ff. de condict. caus. data
8 caus. non secuta. Sed ego magis putarim † superstitibus liberis ideo dotē retineri, quia pacto tacitè comprehensum fuisset, ut extantibus liberis dos patri non redderetur. Vlpianus in l. si cùm dotem. ff. soluto matrimonio, si cùm dotem daret pater, vel extraneus pro muliere in unum casum pepigit, uel in diuortium, uel in mortem, dicendum est, in eum casum, in quem non pepigit, esse mulieri actionem. Nam, ut sæpe compertum est, unius casus inclusio aliorum exclusionem inducit. l. maritus. C. de procuratoribus, l. cum prætor. ff. de iudic. l. cum de lanionis. §. cui fundum. & §. quædā. ff. de fundo instruct. Sed inter utranque speciem hoc maximè interest; quòd in §. cùm inter. idem casus & retentionem & dotis in patrem regressum operatur. in l. si cum dotem, casus expressus danti parat dotis actionem, omissus eandem excludit. Sed & in §. cum inter, liberis superstitibus dos à marito retinetur: in l. si cùm dotem casu expresso non contingente, mulier habet dotis actionem. Cur tam variè? quia in §. cùm inter, mulier cùm in sacris patris esset, nullos hæredes habebat: qui post mortem suam exigerent dotem: tunc enim filia potestate hæredes non habebat. l. secunda. ff. de castren. peculio. in l. si cùm dotem. filia emancipata mortis casu contingente hæredes vel testamentarios vel legitimos habuit, qui dotem exigere potuerunt. Et quidem Vlpianus tam in patre, quàm extraneo speciem proponit: & ideo responsum sic accipiendum est, ut tam patri, quàm extraneo conueniat. Proinde, ut ad institutam disputationem redeamus, in §. cum inter, ne frustra pactum interpositum uideatur, cùm regulariter mortua filia dos ad patrem redeat: dicendum est, eo loco pactum efficere, ut superstitibus liberis dos apud maritum remaneat & ad patrem amplius non reuertatur. Nec potest ad hoc propositum ullomodò detorqueri l. si maritus. ff. de condict. caus. dat. alia est enim ratio conditionis non extantiū liberorum ex intuitu extantium: & alia conditionis diuortij, intuitu matrimonij non contracti. Priori namque casu nemo est adeò iniustus rerum æstimator, qui coniectura non assequatur, patrem, qui casu non extantium liberorum sibi prospexit, alteri iuri suo renunciasse. Aliter certè talis cautio frustrà à patre interponeretur. Posteriore autem casu, qui in casum diuortij sibi cauit, cum casum exclusisse existimanda non est, quo nuptiæ non contraherentur: tunc enim casuum similitudo, necnon perspicua promittentis uoluntas facit, ut casus omissus patri cum expresso censeatur. Quare rò diuersæ opinionis authores in nostram sententiam adferūt l. illam. C. de collatio. in qua nepotes dotem matris conferre compelluntur: quod non eueniret, si dos mortua filia ad patrem reuerteretur. Sed rectè scholiastes eo loci in glo. prodidit, tum legem illam procedere, cùm filia desijt in patris potestate esse. Tunc enim ad patrem dos non regreditur, sed transit in hæredes mulieris. l. unic. §. accedit. C. de rei uxoriæ actio. Etsi autem admiserimus filiam eo loco in sacris paternis fuisse: tamen nepotes ad collationem maternæ dotis non aliter tenebuntur, quàm si eam ex pacto vel stipulatione reuocaut.

neant. Quintò opinioni, quam probamus acerrimè aduersatur. l. pater. ff. de pact. dot. Pater filiæ nomine dotem dedit,
& pactus est; ut mortua filia vno pluribusue liberis superstitibus, deducta parte tertia reliqua sibi dos, aut post mortem
suam illi, aut illis filiis, quos in potestate habebat, redderetur, ualebit ex sententia Aphric. pactum. Sed si dos secundum iuris communis regulas ad patrem regredi deberet, frustrà tale pactum interponeretur. Ergo dicendum est filia superstitibus liberis defuncta dotem patri restituendam non
esse. Sed uerius est, pactum atque stipulationem eo loco intercessisse, propter illam tertiam partem dotis, quam liberorum nomine retineri conuenit. Sextò, contra sententiam opinionem corroborat l. cum pater. ff. de pactis dot. Pater eò loci dotem ea lege promisit, ne se viuo petatur, neue
constante matrimonio; quia posterior † pars conuentionis contra iuris regulas in id tempus dotis solutionem differre uidebatur, quo matrimonium amplius non esset. l. Iulianus. & l. si
pater. ff. de iur. dot. ideo D. Seuerus contemplatione pietatis paternæ & contrahentium uoluntatis, ita pactum interpretandum constituit, quasi denuo adiectum esset se uiuo, quo rescripto, inquit Vlpian. hoc effectum est, vt si quidem viuo
patre decesserit filia, aut sine culpa sua diuerterit, omninò dos peti non possit. Ergo inquit Salice. si nulla interponatur
conuentio, & filia uiuo patre decedat, maritus dotem petere poterit. Quod utique superstitibus liberis uerum est: nam aliter si dotem peteret, exceptione submoueretur, quòd id peteret, quod esset restituturus: si non statim, saltem intra diem
miserationis causa à lege indultum. l. si donaturus. ff. de condi. caus. dat. Hec autem argumentatio nimis scrupulosa est,
& procul accersita. Nam proh Deum atque hominum? quis unquam dixerit ea in mentem Vlpiano uenisse, quæ Saliceus ole tans hallucinatus est. Planè in l. cùm pater, cardo dubitationis in eo uertebatur, an pactum, ne constante matrimonio dos petatur, ualeat. Et quidem reipsa inefficax erat.
d. l. cùm pater. & l. Iulianus. de iur. dot. sed ex præcedentibus hanc interpretationem recipit, ne uiuo patre petatur: ut autē in matrimonio dos fuisse aliquando uideretur, neque eam maritus uxori redderet, conuenietus mehercle iure, etiam diremto matrimonio dotem peti. l. si socer. §. ult. ff. sol. mat. l. si de dote. ff. de iure dot. Præsertim cùm honorificum sit intuitu mariti dotem aliquando habuisse. Nec dubium est, quin
10 ea † uiliter petantur, quæ post interstitium alii restituenda sunt. l. ult. ff. ut legat. nom. ca. l. si quis conductionis. C. de loca. l. unic. C. si dos. constan. mat. sol. fuer. Nec discrepat l. si donaturus. §. ult. ff. de condi. cau. dat. nam ideo maritus soluto
matrimonio agens, respectu patris, quam mulieri restituere debet, exceptione eo loco submouetur; quia indebitam pecuniam iussu mulieris aliquis per errorem promiserat. Septimò aduersus nostram sententiam adduci solet l. post dotem.
ff. sol. matri. Pater diuortio facto, dotem sibi reddi stipulatus est: si condicio, inquit Papinianus, stipulationis impleatur, &
postea filia sine liberis decesserit: non erit impediendus pater, quominus ex stipulatu agat, mortua igitur filia superstitibus liberis dotis condictio patri denegatur. Sed uerba illa [si sine liberis] sic accipi possunt, ut aduerbium maximè subaudiamus: sicut in inscriptione, de seruit. & aqua. Possunt & sic accipi, ut in eum casum prouisum fuerit. Sed proprius est, ut uiua filia, uel ea mortua superstitibus liberis dos repeti nō possit; quia pater ex uoluntate filiæ eam sibi reddi stipulatus fuerat: nec uerisimile est, filiam uoluisse uel sibi, uel liberis suis patrem anteferri. Octauo urget, quod Iustini. constituit l. unic. §. illo proculdubio. C. de rei uxoriæ act. mortua in matrimonio muliere dotem illius hæredibus quæri, cuiusmodi liberos hodie esse constat. l. quod laos. C. de bonis quæ lib. l. sancimus. C. commu. de success. respondeo illam constitutionem de muliere loqui, quę patrem superstitem non habet, atque ideo in quibuscunque hæredibus procedere. Reliqua quæ in hanc sententiam intorquentur, ut l. uxor. §. testamento. ff. de legat. 3. l. ult. ut legat. nom. cau. & id genus, frigidiosa sunt atque ineptiora, quàm ut in illis accuratè confutandis demorari nos oporteat.

De actionibus quæ ob dotis repetitionem dantur.

Alterum de iis, quæ proposueram, ad actiones pertinet, quæ ob dotis repetitionem dantur. Sunt autem tres actiones ob dotis exactionem iure ciuili comparatæ, nimirum ex
stipulatu, hypothecaria & uindicatio, de quibus singulis diligenter dispiciamus [Bar. in l. si constante. ff. solut. matrimo. Faber. & Ias. in §. fuerat. de actio.]

Ex stipulatu de dote.

Actio ex stipulatu nunc in locum rei uxoriæ actionis suffe
11 cta est. cuius † origo atque processus ut perspicuè intelligatur, meminisse oportebit, quingentis ferè annis post Romam
conditam nullas rei uxoriæ neque actiones, neque cautiones fuisse, quippe cùm nemo coniugii fœdere deuinctus diuortium adhuc fecisset, quemadmodum Valerius libro 2. scribit. itaque cùm primum Sp. Carbilius uxorem sterilitatis cā dimisit, anno urbis conditæ. 523. M. Atilio & P. Valerio consulibus, in rempublicam inuectæ sunt rei uxoriæ cautiones: ut ex Seruio Sulpitio Gellius libr. 4. ca. 3. refert. Nec uerò aliter tum ob dotis conditionem actio ex stipulatu dabatur, nisi stipulationis uinculum intercessisset. Quare deinceps explosis antiquis ac nimis scrupulosis illarum actionum obseruationibus, sola ex stipulatu actio remansit, in quam omnis uis, atque facultas actionis rei uxoriæ principalibus constitutionibus est translata. l. unic. C. de rei uxor. act. §. fuerat. de actio. Institu.
12 Proinde † actio ex stipulatu ea in specie effecta est bonæfidei, uti quondam rei uxoriæ actio fuit; dicto §. fuerat. de act. nec dubium est, quin eàdem naturam habeat etiam tunc cùm ab hæredibus mulieris proponitur. l. unic. §. illo proculdubio. C. de rei uxor. act. [Bar. & Ias. in l. 1. ff. sol. mat.] quanquàm hæredes, filiis exceptis, priuilegium prælationis non habeant. l. assiduis. C. qui pot. §. fuerat. de act. Est præterea hæc bonæfidei actio cum pater dotem profectitiam condicit. l. sed et si ideo. ff. solu. mat. [Ripa. in l. 3. ff. solu. mat. nu. 24.] Enimuerò hæredes patris hæc actio amplius non consequitur, sed instat rei uxoriæ actionis mortuo patre integra filiæ tribuitur. l. unic. §.
13 & hoc. C. de rei uxor. actio. Competit † autem hæc actio aduersus ipsum maritum, ut in id, quod facere potest, condemnetur. §. item si de dote. de act. l. patronus. ff. de re iudi. [Interdum tamen maritus insolidum condemnatur: ut fusè Camp. ostendit parte 3. q. 238.] sed si filiusfamiliàs maritus sit, & dos socero data sit, aduersus socerum agetur. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matri. quòd si maritus decesserit, & dotem locer non sit consecutus, rectè mariti hæredes insolidum conuenientur. l. maritum. l. rei. & l. etiam. ff. so. matri. l. sciendum. ff. de re iudic.

Hypothecaria.

14 Altera actio, † quæ ob dotis repetitionem competit, hypothecaria nuncupatur. Namque lex bona mariti & uxoris nexu quodam taciti pignoris teneri uoluit ob dotis exactionem. l. vnic. §. & ut plenior. C. de rei uxo. act. Bal. Nou. in trac. de dote. pri. 7. pat. 6. sicut & stipulationem fauore mulieris intelligit, datque ex stipulatu actionem, etiam si nulla stipulatio subiecta, interpositàue fuerit. l. unic. de rei uxor. actio. §. fuerat de act. in eo tamen hypothecaria multum ab actione ex stipulatu differt, q; hypothecaria in rem est. l. pignoris persecutio. ff. de pig. actio uerò ex stipulatu in personā. Sed mirum est, actionem hypothecariam pro rebus dotalibus dari, cum illa mulier sit domina, & pignus in rebus propriis non contrahatur. l. neque pignus. ff. de regu. iur. hoc igitur sic accipimus, ut actio hypothecaria in rebus dotalibus locum habeat, quoties res æstimatas mulier in dotem dedit, tunc enim dotis causa emptio contrahitur, atque ideo uerum & naturale dominium in accipientem transit. l. plerunque. l. quoties. l. cùm post. §. in dotem. ff. de iure dot. l. quoties. C. eod. tit.

Vindicatio.

15 Nouissimè † ob dotis repetitionem leges uindicationem concesserunt. l. ubi. & l. in rebus. C. de iure dot. hæc autem actio aduersus maritum creditorem, & alios rerum dotalium possessores datur, non quidem cùm res, quæ pondere, numero, uel mensura constant, in dotem datæ sunt, tunc enim ad superiores est decurrendum. l. pater. ff. de dote prælego. [Bar. in l. si constante. ff. sol. mat.] sed cùm aliæ res in dotem
16 dantur, quæ siquidem † inæstimatæ sint, propter naturale dominium, quod mulier retinet, directa uindicatio erit: sin
æstimatæ,

æstimatæ, quia earum dominium marito iam quæsitum est,
utilis tãtùm vindicatio dabitur.l.in rebus.C. de iure dotium.
[Barto. Bald.& Salyce.in l.in rebus.

Quo tempore dotis restitutio celebretur.

17 Nunc uideamus † soluto matrimonio intra quantum tẽ-
pus dos restitui debeat. Et quidem tempore Iurisconsultorũ,
cùm dos pondere, numero, uel mensura cõtinebatur, annua,
bima, trima die restituenda fuit, idest pars primo anno, alte-
ra secundo, & residua dos omninò intra triẽnium, id enim ea
verba denotant.l.3.ff.de annu.leg.] in l.2.ff.solut.mat. Val-
la lib.1.cap.5.libr.3.cap.5.& lib.4.cap.8u.reliquæ autem do
tes siue in mobilibus siue in immobilibus rebus consisterent,
statim reddebãtur.l.cùm in fundo.§.si fundus.ff.de iur. dot.
l.vn.§.exactio.cùm ait, quod commune &c. de rei vxo. actio.
C.& in fragmen. Vlpia.sub titu.de dot. [Iaso.& Ripa.in l.2.
ff.solut.mat. Cotasi.lib.5.misc.c.6.] Sed Imper. Iusti. mulie
ribus prospiciens, dotem, quæ rebus soli contineretur illico, si-
cut & olim, restitui voluit: eam uerò quę in rebus mobilibus
vel se mouentibus vel incorporalibus consisteret, omninò in-
tra annum.l.vnic.§.exactio.C.de rei uxo.actio. Aug. in §.fue-
rat.de actiu. Steph. Bert.consi.39.uolum. 2. Rebuf. in tract.
de senten.prouis.artic.3.glo. 1.] Interim tamen præstanda
est cautio.l.si constante.§.quoties.ff.solu.matr. sicut in cæte-
ris quoque bonæfidei iudicis obseruatur.l. in omnibus. ff. de
18 iudic. Cur autem † res immobiles statim reddantur, cæteræ
intrà annum, ratio inquirenda est. [Cyn.in §. exactio. Bart.
in l.fructus.aliàs diuortio.§.interdum. ff.solut.matr. Et mihi
quidem uidetur propter dandi facultatem id iure ciuili rece-
ptum. Cùm enim facilius res soli reddantur, quàm cæteræ,
quas fortè maritus alijs vel credidit, uel commodauit, uel ali-
ter præsentes non habet, consentaneum est mehercùlè laxa-
mentum ac interstitium aliquod marito vel eius hæredibus
dari ad res eiusmodi componendas, & pecunias aliunde colli-
gendas. Præsertim cùm mulier intra annum luctus ab hære-
dibus alatur, quemadmodum inter omnes interpretes con-
stat. [Barto. Castren.& Iaso.in l. fructus.§.diuortio. ff.solu.
mat. Bald.& Salyce.in §.exactio. Soc.consi.106. Camp. part.
2.q.16. Rebuf.in tract.de senten.proui.arti.3.glo.1. Bald.in
l.ultim. C. de bon.mater.

Quæ in restitutionem dotis veniant.

19 Sed videamus † quæ in dotis restitutionem ueniant. Ve-
niunt autem, quæ cunctis rebus æstimatis maritus ab uxore
iudicio empti consequitur.l.quoties.ff.de iur.dot. ueniunt &
fructus dirempto matrimonio percepti.l. si marito. §. ultim.
ff.solut.matri.necnon ij, quos maritus constante matrimo-
nio cepit. reliqui tamen sunt aut ampliores, quàm marito de-
beantur, habita ratione eius temporis, quo matrimonium nõ
fuit, uel eius, quo fundus dotalis traditus est.l.cùm in fun-
do.§.diuortio.ff.de iure dot.l.de diuisione. ff. solut. matr.l.
vnic.§.sed & nouissimi.C.de rei uxor.actio. Eius generis me
morabilem hypothesim Papinianus apud Vlpianum retulit,
quam nos ita breuiter & dilucidè exponemus. [Alc. libr. 3.
para.cap.1. Cora.lib.5.mis.cap.7. Duar.lib.1.disp.cap.nlri.]
20 Si mulier † Calend. Octob. fundum in dotem det, eumque
maritus coacta vindemia quæst.24.aureis æstimabatur, alicui
fruendum aureis 12. Calend. Nouem. locet, & in fine Ianua-
rij diuortium fiat: quia plerunque euenit, ut pluris fructus
valeant, quàm res fruenda detur, maritus pro rata annui red-
ditus tria ex mercede, & duo ex fructibus percipiet, reliqua
vxori reddere compelletur. Itaq; siue pluris siue minoris sit
fructuum æstimatio, quàm annua merces locationis, ita tamẽ
cùm fructibus merces confundetur, ut quartam partem mer
cedis & duodecimam fructuum maritus habeat. l. fructus.§.
Papinianus.aliàs.l.diuortio.ff.solu.mat. Sed fingamus Calẽ-
dis Ianuarij nuptias contractas, Cal. Maij fundum traditum,
ac deinceps cùm fructus dotis maritus cepisset, extrema die
Decembris solutum matrimonium. Planè sic iucunda suppu
tatio erit, ut pro eo tempore quo fundi dotalis possessor ma-
ritus fuit, fructus is retineat, nimirum pro 8. mensibus: pro
reliquis quatuor uxori reddere compellatur. l. de diuisione.
& l.fructus. ff.solut.matr. [Barto. Iaso.& cæteri in l. fructus.
ff.solut.mat. Campe. 2.parte.q.12. Quod tamen in decimis
nõ procedit.c.tua nos.de deci.nec in gabellis, ut dicitur, quas
ex præscripto legis patriæ municipes pensitant. Bald. & Cast.
in d.l.fructus. Salyce.in l.1.C.de fructi.& lit. expen.] Verũ
21 n̄.† fructus sic accipi debẽt, qui deducta impensa super sunt.
Quod Scæuola & ad mariti & ad mulieris impensas refert.l.
fructus.ff.solu.matr.l.fundus qui dotis.ff.fami.ercis. Neque
tamen impensa omnis deducitur, sed ea demum, quæ fru-
ctuum percipiẽdorum causa fit: ut uerbi causa, quod in arã-
do, serendoque agro impensum est, quodque in tutelam ædi-
ficiorum, agrumve, seruum curandum.l.si ex ædificio uel ser
uo fructus aliqui percipiebantur.l.fructus. §. impendi. & l. si
22 fundus.ff.sol.ma. Illud prætermittendum non est, † fructus
& reliquas accessiones, quæ dotem auctiorem efficiũt, soluto
matrimonio eadem actione, qua dotem peti.l.si marito. §. ul-
tim.ff.solut.matr.l.quoties.ff.de iure dot. [Bald.in l. ultim.
C.de senten.quæ sin.quant. Camp.parte.3.q.193. Sed ut ni-
hil antiquitatis in præsentia ignoretur, sciendum est, Gallos
in dotibus & dotium fructibus retinendis olim hoc iure vsos,
vti Cæsar libr.6.de bell. Gallic. scripsit. Viri quantas pecunias
ab uxoribus dotis nomine accepissent, tantas ex suis bonis
æstimatione facta cum dotibus communicabãt: huius omnis
pecuniæ coniunctim ratio habebatur, fructusque seruaban-
tur: uter eorum vita superasset, ad eum pars utriusque cum
fructibus superiorum temporum perueniebat. Et hactenus.

Quibus de causis dotium repetitio impediatur.

Reliquum est, ut indagemus, quæ dotis impediant exactio
23 nem: Sunt autem † variæ & multiplices eius generis causæ,
quæ uiam repetitioni dotis omninò præcludunt, & nobis sci-
tu dignissimæ uidentur. Primùm itaque dotis repetitionem
impedit pactum, ut mortua in matrimonio filia dos apud ui-
rum maneat.l.si pater.ff de pact.dota.l.vnic.§. illo proculdu-
biò.C.de rei uxo.actio.§.sponsalibus.in nouel. de sanct. epi-
scop. Tunc enim conuentioni, quæ legibus consentanea esse
noscitur, est proculdubiò standum.l.1.§.si conueniat.ff.depo
si.l.1.C.Theod de dot. [Alexand.Castr. Iaso. & Ripa. in l.
2.ff.solut.mar. Clara.in uersicu.donatio 4.] etiam superstiti-
tibus ex eo matrimonio liberis, quibus nouella Iustin. consti
tutio in omnem euẽtum dotem conseruari & restitui voluit.
§ præterea.in nouel.ne que vir, quod ex dot.est.& §. dotes. in
nouel.de nup. Olim vt Seuer. Boet. refert libr.6.com.in To-
pic. Cic. dos interdum his conditionibus dabatur, vt si inter
virum, vxoremq; diuortium contigisset, quod melius æquius
esset, reliquum dotis restitueretur uxori. idest, ut quod ex do
te iudicatum fuisset, melius æquius esse, ut apud virum ma-
neret, id uir retineret, quod uerò non esset melius æquius
apud uirum manere, id uxor post diuortium reciperet. Secũ-
dò, dotis exactio cessat, quoties maritus dotem non accepit.l.
maritus.ff.solut.mar. quod ego plenius accipiendum puto,
vt etiam ad dotis additamentum, quod vulgò agensamentum
appellamus, & propter nuptias donationem perueniat. Bald.
& Ange.in §.illud.de non eligen.secundò nub. Iaso. in §. fue-
rat.de actio. Stepha. Ber.consi.303.uolum. 2. Guid. Papa. q.
274.& q.430. Ea enim pro portione tantũ dotis exoluta de-
bentur: & cùm nihil dotis nomine datum est, ea nullo modo
debentur.§.illud.in nouella, de nõ eligend. secun. nuben. Ter
tiò, repetitioni dotis locus non est, quoties culpa mulieris di-
stractum est matrimonium.l. Lucius.ff.solut.mar.l.si dotem.
C.de iure dot.l.consensu.C.de repud. fuit tamen quoddam
tempus, cùm mulier diuortio culpa sua facto, parte tantùm
dotis pro numero liberorum multabatur, ut alibi ex Vlp. &
Boe. Seuerino ostendimus. Quartò, dos repeti non potest,
quoties mulier sine causa diuertit. l.consensu. C. de repudia.
Quintò, nec quoties sine dolo & culpa mariti res dotalis eui-
cta est.l. Mæuia.§.vltim.ff. solut. matri.

An mulier adultera dotem παράφερνα amittat.

24 Sextò, dotis † exactio impeditur propter adulterium mu-
lieris.l.consensu.C.de repud.l.vlt.C.ad leg.Iul.de adulte. c.
plerunq; de don.inter uir.& vxor.l.miles.§.socer. ff. ad legẽ
Iuliã de adul. [Gl.in c.ex par.de consue. & in c. plerũq;. de
do.inter virum. Mar. Soci.cõsi.9. Rebuf.in tract.de sent.pro-
uis.artic.3.gl.1. Ripa in rubr.de iudic.] distracto enim ob eã
cãm m̃rimonio, dotẽ maritus legitimè retinet.l.vnic.§.taceat.
C.de rei vxo.actio.§.quia uerò.in nouel.ut lic.matri & auiæ.
[Hoc ita, inquit Bar.in l.miles.§.socer.ff.ad leg.Iul.de adul.
cùm

cùm maritus porrectò libello cum subscriptione, criminalem accusationem instituit. A qua sententia Castren. discrepat cõs. 122. Imo. in l. cùm mulier. & Roma. in l. Lucius. ff. soluto. matrimonio & mentò, quia tunc dos marito non applicatur secundùm nouel. ut nulli iudic. & authen. sed hodie. C. ad leg. Iul. de adul. Claua. in uerb. dos. nume. 15. quod & Oratius lib. 2. Sermonum his uersibus lepidè significauit.]

Nec uereor ne, dum futuo, uir rure recurrat:
Ianua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, ne pallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat, doti, deprensa: egomet mihi.

Si tamen mulier uiri lenocinio adulterata fuerit, nihil ex dote retinebitur. l. cum mulier. ff. soluto. matrimonio c. intelleximus. de adult. idem iuris est cum propter cognationem, affinitatem, uotum solenne, uel aliam consimilem causam ritè contractum matrimonium non est, nec iustæ nuptiæ intercesserant. §. si uerò ab initio. in nouel. de nuptijs. l. si concubina. ff. rerum amota. [Accur. in l. consensu. §. uir quoque. C. de repudi. Campe. par. 3. q. 224.] Si enim matrimonium nullum est, utique mulier adulterij rea non desertur. c. fraternitatis. de frigi. & mal. nec dotis, quæ nulla
25 est, amissione mulctabitur. Cæterum, quod de dos.† amissione dicimus, quidam interpretes post scholiasten iuris Pontificij ad parapherna, & obuentionem ex pacto, uel lege patria uxori donationem non ineleganter portaxerunt, quorum sententiam ob immensum hoc & coercitionibus longè dignissimum facinus ego facilè sequor. [Gloss. & Ang. Card. Flor. in c. plerunq. de do. inter uir. & uxorem. Lud. Roma. sing. 312. Ang. in tract. de malefi. tit. cha hai adulterato la mia donna. Rip. in l. 1. ff. solu. mat. Ias. ibid. & in l. fideicommissum. C. de fideicom.] Non est enim, ut Euphron apud Stob. præclarè dicebat, adulterio ullum maius malum: cùm in alienum infortunijs deliciæ quærat. Οὐκ ἔστ', inquit, μοιχοῦ μεῖζον οὐδὲν κακόν· ἐν ταῖς γὰρ ἑτέρων ζῶντ' ἀτυχίαις τρυφᾷν. Est igitur hoc crimen acerrimè uindicandum, & eius conscij uariæ pœnæ irrogandæ. [Alex. ab Alex. lib. 4. c. 1. Aud. Tiraq. in legib. connub. Ioan. Berber. in tract. de adult. Sed hodie apud Francigenas adulteria non puniri Faber ait, in §. ex non scripto, de iure natu. & l. 2. quæ sit long. consuet. quam sententiã Bened. exagitat in uer. eoidam Petro tradiderunt: c. Raynutius. nu. 63. & Arnold. Ferro. in commen. ad consuet. Burde.
26 titu. de furtis. §. 1.] Certè Parthi,† ut Iustinus lib. 14. ait, nullum acrius coercebant: ut propterea Aegyptij minores fuisse uideantur, qui authore Diodoro libr. 2. rerum antiq. raptori liberæ mulieri uirilia tantum execabant: & deprehensum in spontaneo adulterio uirgis usq; ad mille plagas cedebant: mulieribus autem in adulterio deprehensis nasum dumtaxat amputabant: ut ea scilicet corporis parte plecterẽtur, qua homines maximè decorari solent: Moses prudentissimus ille legislator adulterum unà cum adultera lapidibus obrui uoluit, ut Deuto. 22. & Leuiti. 20. relatum est. Cuius scripta Arabes secuti uidentur, qui summum supplicium adulteris irrogabant, ut Strabo lib. 16. Geograph. scribit. Sed & Romulus eius sceleris conuictam impunè occidi uoluit, ut Halic. ait, sicut & lex Solonis in ipso facinore à marito deprehensam: ut author est Plutarchus in uita Solonis. & Gellius lib. 10. c. 23. Mitto quæ lege Iulia, quæ l. castitati. & l. quamuis. C. ad leg. Iul. de adul. continentur: satis enim ex superioribus constat, crimen adulterij acerrimè esse uindicandũ: ac proinde marito, cui potissimum mulier iniuriam infert παράφερνα addici oportere. Sic enim adulterii rea meritis pœnis afficietur, sic maritus iniuriã tanto scelere conflatam æquiore animo feret: nec angoribus conficietur, cùm uidebit eius sceleris uindicta suum honorem conseruari: qui ualde contẽptus uideretur, si παράφερνα quibus ipsa fruitur, adulteræ mulieri restituenda essent.

An ab hæredibus mariti, propter adulterium mulieris, dos retineri possit.

Et quoniam omnia persequimur (uolumus quidem certè)
27 hoc loco commemorandum esse uidetur. An dos† propter adulterium mulieris ab hæredibus mariti retineri possit? Et non posse nostri crebrius prodiderunt. [Barto. Bald. Rapha. Imo. Castren. & Duar. in l. rei. §. 1. ff. sol. mat. Pau. consi. 3. q. 9. in 2. par. Camp. in 3. par. q. 226.] Primum quia de his, quæ testator æquo animo tulit, hæredes queri nõ possunt. l. ult. C. de reuo. do. Deinde, quia hæredes morũ coercitionẽ non hñt. l. rei. §. 1. ff. so. ma. nec iniuriarũ persecutionẽ. l. 1. ff. de priua. delic. l. iniuriarũ. ff. de iniu. unde Cæsares in l. ult. C. Theod. de incest. nup. ita ad Phil. scripserunt: de moribus actio ultra personã extendi nõ põt, nec in hæredẽ habetur, nec tribuitur heredi. Odiosa. n. hæc iudicia sunt, quæ ad uindictã quandã cõparata uidentur, ideoq; ad hæredẽ non transeunt. Ego tñ in contrariũ sum procliuior, ac puto pp adulteriũ dotem ab hæredib. cã cognita posse retineri. [Sal. in l. ult. C. ad l. Iul. de adul. Rom. in l. rei. §. 1. Ange. Clauasi. in summa.] Etenim si cùm maritus adulterã uxorẽ sciret, dissimulatione iniuriam
28 transegit, & nunquã de ea questus est; quia ob reticentiã† ac taciturnitatẽ leno effectus est. l. 2. & l. sine metu. C. ad l. Iul. de adult. frustra hæredes mulierẽ adulterij insimulabunt. l. cum mulier. ff. so. ma. Præsertim cum iniuriarum actio, ingrati accusatio, & ex S. C. Syllaniano delatio dissimulatione aboleatur: nec possint hæredes derelictã à testatore iniuriã post eius mortem uindicare. §. ult. de iniu. l. omnimodo. C. de inof. test. l. 1. C. de reu. don. l. 1. §. ult. ff. de S. C. Sylla. l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. Sed si maritus uxoris adulteriũ ignorarit (quod & in dubio credẽdũ est. l. mariti. ff. ad l. Iul. de adul.
29 l. uerius. ff. de probat.) iniuriã† profectò, quã nescit, remisisse nunquam existimabitur. l. nihil interest. §. 1. & l. mater decedens. ff. de inof. test. l. legitimam. de pe. hære. Ideoq; illius hæredes tunc rectè atq; utiliter experientur. l. 1. ff. de his qui, ut indig. hoc exemplo tutorum corroborari potest, quos si pater testamento suo dederit, & deinceps cũ eo exarserint inimicitiæ, uel morum ante celata uel ignorata emergat improbitas, rectè suspecti ab hæredib. uel alijs postulabuntur: & Prætor testantis uoluntatem non sequetur: nimirum si ignorans eorũ fuit, quæ ipse Prætor de eor orib. comperta habet. Ergo quamuis maritus uxorem adulterij reã nõ detulerit, poterũt nihilominus hæredes, quib. id perspectũ est, quod latuit defunctũ, adulterij eã postulare, & dotis impedire repetitionẽ. Et sanè cũ maritus rectè talẽ accusationẽ aduersus hæredes mulieris instituat. l. ult. C. ad legẽ Iuliã de adult. nequaquam ambigẽdũ est, quin rectè mariti hæredes aduersus ipsam mulierẽ de adulterio querant. Nec his facessit negotiũ. l. ult. C. de reu. don. nam eo loco donator admissum ingrati acceptoris, atq; adeò donationis reuocationem, quãdiu in reb. humanis erat, sciens prudensq; tacuit, itaq; mirũ nõ est, si iã abolita dissimulatione actio instaurari ab hæredib. nõ possit. Enimuerò si eum uxorem ingratum accipienti, querimoniã nullã instituit, propius est, ut actio eius hæredib. nõ denegetur. Sed & facili negotio tollitur. l. rei. in §. 1. ff. sol. mat. Illa. n. secundum suprascriptã definitionẽ accipi debet: sicut & l. 1. de priuat. delic. & l. iniuriarũ. ff. de iniur. & l. ult. C. Theod. de incest. nup. Cùm enim rectè aduersus hæredes talis (ut iam diximus) querimonia instituatur, rectè etiam ab hæredibus eadem proponi poterit. Et mirum profectò mihi uidetur, nostros ad hoc propositum detorquere. l. cùm emancipati. in §. emancipatus. ff. de collat. bono. cum ea nihil meo quidem iudicio probet, quod nostræ sententiæ aduersetur.

An mulier propter stuprũ dotis amissione multetur.

30 Si mulier† post mortem mariti stuprum admiserit, uideamus an dotẽ amittat. Est aũt hæc cõtrouersi iuris quæstio, plenaq; dissensionis inter doctissimos: cuius resolutionẽ ut dilucidè in mediũ proferamus, rõnes cognoscẽdæ sunt, quib. cõis schola nititur, & deinceps nostra opinio breuiter exponenda. [Alex. in l. fornicẽ. C. de ijs quib. ut indi. Duar. in l. 2. ff. so. ma. Ias. in l. fideicõmissum. C. de fideicõ. qui tñ contrã sentit. in l. 2. ff. so. mat.] Putant crebrius nostri, mulierem, quæ mortuo marito prostat, uel aliter impudicã uitã agit, dotis amissione legib. nõ puniri: ac leges, quæ adulteriũ cõiũctã dote mulctarũt, ad eas, quæ stuprũ post mortẽ mariti admiserũt, nõ esse porrigẽdas. Primũ quia in pœnalib. extẽsioni locus nõ est. c. odia. & c. in pœnis. de reg. iur. c. statutũ. de elect. apud Bonifa. l. cùm quidã. ff. de lib. & posth. deinde quia pœna amissionis rei dotalis ac fiduciariæ, quæ pp adulteriũ irrogatur, ita demũ locũ habet, si cliens eũ uxore diu eo adhuc superstite cõcubat. c. posteri. de feudo sine culpa non amit. Illud nostros uehementer mouet, quod in §. ult. de rest. & ea quæ parit in 11. mens. mulieres, quæ intra annum luctus ex stupro pepererunt, ea solum pœna afficiuntur, ut ante nuptias donationem amittãt.

Ergo mulieres, quæ impudicè & inhonestè post mortem mariti uixerunt, dote secundùm Iusti. constitutionem non priuabuntur. Præsertim cùm post annum luctus leuius sit illud admissum. Hæc autem quamquàm speciosa sint, ac ferè probabilia, non sunt tamē tanti ponderis, vt causæ, quod dicitur, iugulum premant. Etenim, ut à primo exordiamur, quis vnquam adeò rerum imperitus fuit, qui dubitaret leges, in irro
31 gandis† coercitionibus ob eandem maioremve causam ad similes casus trahi. Certè in l. his solis. C. de reuo. do. Imp. [Gl. in l. si quis seruo. C. de furtis. Bal. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. & in § potiò. quæ fuit prima cau. benef. amit. Ias. in l. vlt. de in ius uoc. Panor. in c. ult. de rescri. Campe. par. 3. q. 28.] Constantiona scribit reuocandarum donationum eas solum matres potestatem habere, quæ primo cnutentæ matrimonio, ad secundas nuptias nō conuolarunt: ac pœnam eiusmodi, quæ secundò nubentibus infligitur, ne reuocent donationes, ad stupri reas pertinere: mirum quia superior constitutio satis tacitè eas complexa erat. Obertus in §. prædicto, & sequen. sub titu. quæ fuit prim. caus. benefic. amit. ait pœnas, causasque amissionis feudi, quas anteà sigillatim retulerat, omninò ex illis diuorum Principum constitutionibus duci, quæ exhæredationis & repudij causas continent. Subdit, etiam ob emergentes quotidie nouas rerum formas, patres iudicantium esse causas, pœnasque prius recensitas, quoties eadem, uel par ratio uersabitur, ad similes species protendere. Nostro igitur casu cum par sit stupri & adulterij ratio, leges, quæ adulterij conscias dote multarunt, rectissimè sic accipiemus, ut etiam ad stupri reas pertineant. Nec eò moueamur, quòd amplius matrimonium non sit, & ideò stupri conscia matrimonij honorem lacessere non uideatur. Nam
32 etsi morte solutum sit matrimonium, nihilominus† mulier adhuc in matrimonio esse intelligitur, ac eiusdem mariti cōllux. l. vlt. C. de bon. mater. §. soluto. in nouel. de nup. [Bar. in l. quoties. de priui. scho. in l. ult. de bonis mater. & l. ultim. C. de verbo sign.] Itaque uidua mulier amissi mariti domicilium obtinet. l. filij. §. uidua. ff. ad mun. obtinet & pristinos honores, quos ob maritum fuerat consecuta. l. fœminæ. de senat. l. mulieres. de dignitat. lib. 12. C. sequitur & forum mariti, ac si uerè in matrimonio permansisset. l. quoties. de priuil scho. lib. 12. Quare cùm matrimonij commoda habeat, conueniēs est etiam, ut incommodorum particeps fiat, quæ constante matrimonio pateretur. Et sanè quamuis mulier post mortem mario stuprum admittat: tamen dubitatio nulla est, quin maritò & propinquis illius maxima iniuria inferatur, quam acriter vindicari & mariti & propinquorum interest. §. quæ verò in nouel. de nupt. Ideò constitutum esse opinor in l. per C. ad leg. Iuliam de adulter. vt si diuortio facto maritus superstes sit, & uxor stupri procacitate uiduitatem commaculet, rectè à marito stupri rea postuletur. Quod in hæredibus similiter probandum est, propter suprà relatam rationem, cui vehementer congruit, quod Martianus in l. 1. de iis quibus vt indig. lega. auser. notat, libertum, qui erga patronum ingratus post eius mortem extitit, rectè ab hæredibus accusari, & ob id legata, necnon adscriptam in testamento libertatē perdere. Eodem pertinet l. 1. §. & si fortè. ff. de iniurijs. Si fortè cadaueri defuncti iniuria fiat, qui hæredes, bonorumve possessores extiterunt, iniuriarum actionem intendere poterunt.

Perspicuum est igitur iniuriam marito post eius mortem à muliere per stuprum illatam hæredes ulcisci, ac uindicare posse: ita, ut si ciuiliter agant, & dotis nondum celebrata sit exactio, dos illis meritò applicetur. l. ultim. C. de longio. Cast. in l. fideicom. C. de fideicom. & in l. sororem. C. de his quib. ut indig. & consil. 121. Hyppol. Marsiliensis consil. 13. Sed tamen nonnulli solam exceptionem sufficere putant, quorum sententia mihi probabilis uidetur.

Nec dissidet c. posterius. de feud. sine culp. non amit. nam etsi facinus in uita domini admissum eo loco coerceatur: proptereà tamen non consequitur mortuo domino crimen impunitum remanere. l. 2. C. de condi. insert. aut ibi conuenticula. C. de episco. & cler. Quod uerò attinet ad §. oltim. de resti. & ea quæ parit in 11. men. per mihi mirum uidetur Iu-
33 stinia. eo loco filium illegitimum† definisse, quem mulier 11. mense post mortem mariti peperisset, nam ex Hypocrate in lib. de Octimestri partu, & Aristot. lib. 7. de historia animalium, constat undecim mensium effici posse partus, quoties propter menstrua purgamenta conceptus tardarentur, itaque Gellius cap. 16. lib. 3. noctium Attica refert, fœminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia in 11. men. post mariti mortem peperisse, qua de re cùm negotium factum esset. Do. Adrianus requisitis ueterum Philosophorum & medicorum sententijs, decreuit in 11. mens. partum edi posse. Admirabilius est, quod Plinius notat lib. 7. cap. 5. Papirium Prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cùm mater partum se 13. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi statutum ei uideretur. Et hæc in proposita specie suggerunt, mulierem, quæ 11. mens. peperit, dote non esse multandam, uerumtamen quia de illa malè Iustin. suspicatur, dicemus nouella illa constitutione rerum à uiro datarum amissionem duntaxat contineri: quoniam de dotis amissione satis aliis legib. prospectum esset, arg. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posth. quod & verba ipsius constitutionis ostēdūt, ait enim, alijs pœnis stupri consciam nō liberari, ait præterea, subijci eam pœnis, vt neque nuptias acerbas desideret, neque
34 legitimas maiore circūueniat malo. Adde, quòd† dos & antenuptialis donatio in omnibus ferè comparantur. Quare consentaneum est, ut nouel. Iustin. constitutionē, quæ antenuptialis donationis meminit, etiam de dote intelligamus. l. cum mulier. C. de dona. ante nupt. l. vlt. C. de dot. promiss.

An propter osculum dos amittatur.

35 Nouissimè† propter osculum ex sententia Baldi & sectatorum mulier dotem amittit. Si enim fiduciarius cliens dote propter adulterium priuatur. c. unic §. j. quibus mod. feu. amittat. [Bal. in c. tuæ. de procura. Ripat. in rub. de iudic. li. 2. decret. Felin. in c. præterea. de testam. in fi.] profectò dubitari non oportet, quin ob eandem quoque causam mulier dote priuetur. Præsertim cùm ea magis obnoxia sit marito, quam
36 fiduciarius cliens domino. Et† sanè hinc maxima exoritur adulterij suspitio atque coniectura, ut diuus Cyprianus in c. nec in aliqua. 27. quæst. 1. scribit, quod etiam Ouidius his versibus eleganter confirmat.

Oscula qui sumpsit, si non & cætera sumpsit:
Et dicam hæc mea sunt, iniiciamque manus.

Et alibi,

Oscula si dederis, fiam manifestus amator.
Hæc quoque, quæ sumpsit, perdere dignus erat.

Certè Accursius inter adulterij procœmia osculum connumerat. nec dubium est, quin ex indicijs facilè adulterium arguatur. l. etsi amicis. ff. ad leg. Iuliam de adulter. cap. literis. de præsumptionibus. Quare ob tantam adulterij præsumptionem osculatio acriter uindicanda erit, & instar adulterij dotis amissione mulctanda. Equidem cùm intueor & memoria diligenter repeto veterum Romanorum leges, quæ ex leuioribus causis mulieres dote multabant, in eandem sententiā propemodum trahor. Plinius certè lib. 14. capitè 13. refert Cn. Domi. iudicem, mulierem quandam, quæ plus uini biberat, quàm ualetudinis causa viro insciente, dote multasse. Iustinianus in l. ultim. de repu. mulierem, quæ commune lauacrum cum uiris habet, eadem quoque pœna affecit. & in l. consensu. eod. sub tit. eam similiter dote multauit, quæ inscio marito in conuiuijs versatur, aut in circensibus uel theatralibus ludis, uel arenarum spectaculis interest. unde tamen minus mali, quàm ex osculo est medius fidius suspicandum. Huc pertinet, quod in eodem rescripto Iustinia. scribit, mulierem quæ interdicta attentat, eadem pœna afficiendam. his enim uerbis osculatio haud dubiè continetur. Ergo confitendum est, probabilem esse sententiam existimantium propter osculum dotis repetitionem impediri. Verùm si omnia accuratius intueamur, & ad exactum iudicium reuocemus, perspicuè mea quidem sententia innotescet, non adeò tam grauem osculum esse, ut proptereà mulieris dotis amissione mulctētur. [Ias. in l. 2. ff. sol. ma. Dec. in rub. de iud. lib. 2. Decr. epist. Alc. li. parergon. 4. c. 10. & in l. 2. ff. sol. ma.]
37 Equidem ea priscis† temporibus apud Roman. osculorum nullus ferè usus fuit. Cùm enim uino interdictum mulierib. fuisset, soli propinqui, ut scirent an temetum olerēt (sic enim veteres uinum appellabant) peregrè aduenientes fœminas osculabantur: quod quidem institutum usu uini mulieribus concesso, ita in mores hominum irrepsit, ut ab eo tempore amoris, officij, & honestiorum affectuum oscula esse cœperint. author Plutarchus in lib. de claris. mulieribus. &

in

in problem. Gell. libr. 10. cap. 23. & Plin. libr. 14. cap. 13. Vnde intelligimus tam omninsam præsumptionem ex osculo non esse capiendam, vt inde adulterium coniiciamus. Sanè in dubio delictum nō præsumitur. l. meritò. ff. pro socio. nec pœna ad attentationem pertinet, quam lex sceleri consumato irrogat. l. sæpè ita. ff. de verborum signifi. neque enim protendi leges pœnales debent, præterquam cùm par, vel maior ratio versatur. cap. odia. & c. in pœnis. de regulis iuris. Quod utique nostro casu non euenit: ut enim aliæ leues præsumptiones & signa, ita & osculum longè lateque ab adulterio differt. Nec me trahit in contrarium. cap. 1. §. 1. quibus modis feud. amit.
38 nam ex † libris feud. qui consuetudines quarundam locorum continent, & ab his conscriptæ sunt, qui legis condendæ potestatem non habebant, solidum aut probabile non dicitur argumentum. Sed etsi cum Bal. & alijs libros Feudorum probatæ authoritatis esse admiserimus, ille tamen locus non aduersabitur: quippe qui osculi non meminit, sed impudicorum quorundam actuum, qui feudi amissione faciliùs operantur; propterea quòd res ad pristinam naturam redeat, quàm mulier dote sua priuari possit. Bald. in princ. feud. Ias. in l. 1. C. de iur. emphyteu. Porrò Ouidij loca nostræ sententiæ non repugnant. Cùm enim Ouidius de osculo ementitæ causa adulterij prætextu loqueretur, ita eum scenæ seruire oportuit, ut commoda, quæ talem osculationem consequuntur, suis etiam versibus exprimeret. Nec verò credendi sunt semper Poetæ, qui cùm suaptè natura sint mendaces, tum admiranda magis quàm vera canere consueuerant. Illud quidem certè admittendum est, ex osculo adulterium non esse coniiciendum: nisi aliud locus, tempus, vel similia signis non dubija ostenderent. Quid autem si suauium præpeatur? quod Seruius in 1. Aeneid. & Donatus in Eunuch. Terentiana, libidinum & amorum esse prodiderunt: & putem adulterij subesse præsumptionem, ob quam poterit iudex, si eius religioni videatur, mulierem dotis amissione multare. Sicque locum habebit, quod in l. consensu. dicitur, interdicta attentantem, & quæ sequuntur. Sed & reliqua, quæ ex eadem lege, & l. ultim. de repudijs ubiecimus, propius ad adulterium accedunt, ac maioribus coniecturis subijciuntur, quàm osculum, de quo instituta disputatio fuit. equidem mulier, quæ contra mariti voluntatē in conuiuijs versat, vel foris pernoctat, vel ludis interest, vel lauat eodem in loco cum viris, vitare adulterij suspicionem potest: in quam tamen non incidet, quæ sine ulla adulterij cogitatione peregrè aduenientibus propinquis vel amicis osculum honestè præbuerit. Adde, quòd verba illa, [interdicta attentantem.] rectissimè possunt ad casus anteà nominatim expressos referri: extra quos dicendum est, propter osculum, vel quid simile mulieres dote non esse multandas: quoniam in pœnis protensioni locus non est.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia lex 12. tabul. sustulit.*
2 *Priuilegij ethymologia.*
3 *Quot modis priuilegium in iure ciuili accipiatur.*
4 *Quo iure nitantur Regia diplomata, quæ ius singulare continent.*
5 *Mulier in dotis exactione quibuscunque creditoribus anteponitur.*
6 *Quibus casibus lex tacitam hypothecam induxit.*
7 *An fiscus cedat antiquiori priuato, & an fiscus & mulier pari iure censeantur.*
8 *Quando hominum cautione legum dispositioni cedant.*
9 *Lex & Princeps possunt res proprias singulis ex causa auferre.*
10 *Ius commune an potius sit iure special.*
11 *An ex tempore priuilegia æstimentur.*
12 *Priuilegium prælationis etiam in additamento locum habet.*
13 *Extraneis tamen hæredibus non competit.*
14 *Dos æstimata an habeat priuilegium prælationis.*
15 *Res fideicommissaria dotis causa alienari possunt.*
16 *Retentio & compensatio an in dote locum habeant.*
17 *Res empta ex pecunia dotali an dotalis efficiatur.*
18 *Causæ priuilegiorum dotis.*
19 *Pœna cœlibum.*
20 *Priuilegia quæ habentibus liberos conceduntur.*

C A P. VII.

RELIQVA sunt dotium priuilegia, quæ multorum literis amplissimè celebrantur, & Pomponius lib. 15. ad Sabinum eleganter his verbis significat, [Dotium causa semper & ubique præcipua est.] Ne autem frustrà hæc à nobis suscepta disputatio videatur, euellendus est initio quidam grauis scrupulus, qui nonnullos iuris professores diu, multumque exercuit, & nobis obseruatione dignissimus videtur. Ecce,
1 lex, † 12. tabularum priuilegia omnia sustulit: ergo de illis frustrà disputamus. vetant, inquit Cicero in oratione pro domo sua, leges sacratæ, vetant 12. tab. leges priuatis hominibus irrogari: id est enim priuilegium. Et in 3. de legibus. Priuilegia ne irroganto. & rursus. Cùm leges præclarissimæ de 12. tabul. translatæ duæ: quarum altera priuilegia tollit, altera de capite ciuis rogari, nisi maximo comitiatu, vetat. Idem in oratione pro P. Sextio. Cur cùm de capite ciuis & de bonis proscriptorum ferretur: cùm & sacris legibus & 12. tabul. sanctum esset, neve priuilegium irrogari, neve de capite nisi comitijs centuriatis rogari, nulla vox est audita consulum? Simile est illud Demosthenis contra Timocratem. *μηδὲ νόμον ἐξεῖναι ἐπ' ἀνδρὶ θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις, ψηφισαμένων μὴ ἐλαττόνων ἢ ἑξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφιζομένοις.* His assensus est noster Vlpia. qui sub tit. de legibus ita scribit, [Iura non in singulas personas sed generaliter constituuntur.] Et sanè priuilegium lex est, quæ in priuatum hominem fertur: ut de imperio Cn. Pompeij, de reditu Ciceronis, vel P.
2 Clodij. ac inde priuilegij † nomen tractum est: quemadmodum Cicero libro 3. de legib. scribit. & Isidorus in c. priuilegia. 3. distinct. namque veteres priua, quæ nos singula, & priuos, quos singulos appellamus, dicebant. ut doctè Gellius libro decimo, capit. vigesimo, obseruauit. Proinde cùm legis hæc vis sit, scitum esse & iussum in omnes, meritò veteres ferri de singulis, nisi centuriatis comitijs noluerunt. ita enim fore credebant, ut digestis per ordinem tribubus, plus ad suffragium adhiberetur consilij, & maturius ad eiusmodi leges ferendas accederet. Et quo perspicuum est aliter priuilegium in duodecim tabulis, aliter in hac iuris parte à legumlatoribus usurpari: lex decem uiralis priuilegium legem ap-
3 pellat, quæ in singulos homines fertur: nostri † autem & Iurisconsulti & Imperatores priuilegium pro quadam prælatione seu prærogatiua usurpant, quæ legibus nominatim tribuitur: ut de exactione dotis Iustin. scribit, in qua mulier priuilegium habet, idest, cæteris potiora iura. l. assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. Vlpianus sub titulo, si certum petatur, [Creditor,] inquit, [qui in restitutionem ædificiorum credidit, in pecuniam, quam credidit, priuilegium exigendi habet:] idest, ius atque prærogatiuam, ut cæteris creditoribus anteponatur. Ac plura huius generis exempla apud Cæsares & Iurisconsultos suppetunt sub titulo de priuilegijs creditorum, de priuileg. fisci, & similibus, quæ nunc referre non est necesse. Accipitur etiam priuilegium pro facultate testandi, vel contrahendi aliter, quàm iure communi comprehensum sit, quibusdam personis generaliter concessa. l. impuberi. ff. de administra. tutor. l. priuilegio. C. de decurionibus. libro decimo, & toto tractatu de testamen. milit. His verò modis acceptum priuilegium tanquam effectus à causa, secerni ab illo veteri legis duodecim tabularum debet. Hoc enim lex non est, sed effectus legis: illud lex in singulos homines lata, hoc legibus generaliter latis conceditur, non uni tantum, sed & omnibus eiusdem generis personis, ut puta mulieribus in cā dotis, militibus in cā testamentorum: illud in singulas tantùm personas rogaba-
4 tur: cuiusmodi est hodie † Principis indultum: eaque Regis diplomata, quæ ius quoddam singulare in gratiam quarundam personarum continet, de quibus sub titu. si contra ius vel utilitatem publicam. sub titu. de diuersis rescriptis. sub titulo de petitio. Impera. offend. & l. 1. ff. de constitution. principum. Cum enim lege Regia populus omne suum imperium omnemque potestatem in principem transtulerit, constat idem in priuilegijs irrogandis nunc solam Principis voluntatem efficere, quod olim centuriata comitia: sed longus labor: non enim de his hoc capite dicere instituimus, sed tantum de his, quæ legibus in omnes latis mulieribus generaliter tribuuntur. Et quia horum alia dotis constitu-

tionem, & alia exactionem spectant, de illis solùm priuilegijs hoc capite dispiciemus, quæ ad dotis repetitionem pertinent. Nam de cæteris (quæ tot meo quidem iudicio nō sunt, quod nostri esse clamitant) fusè anteà & non indiligenter dis seruimus.

An mulier in dotis exactione cæteris creditoribus anteponatur.

5 Primùm mulieribus † hoc indultum est priuilegium, ut in dotis exactione alijs creditoribus præferantur, licet tpe priores sint. l. assiduis. C. qui poti. in pig. babe. §. fuerat. de actio. l. 2. §. vlti. ff. de priuileg. credi. l. ubi. C. de iure dotium. l. unica. C. de priuileg. dot. §. aliud. in nouell. de æqual. dot. §. quæ igitur. in nouel. de priuileg. dot. Nec interest: utrum creditores expressam habeant, an tacitam hypothecam [Bellapert. & Cynus in l. assiduis. C. qui pot. in pig. Ang. in §. his consequenter. de æqualit. do. Bald. Nouel. in tractatu de dote, parte 10. excep. 36.] Etenim par est expressi & taciti ratio. l. cum quid. ff. si cer. pet. ac leges anteà citatæ generaliter enuntiant, mulierem cæteris creditoribus anteponi. Quare generaliter quoque probandum est in concursu creditorum mulierem semper potiora iura obtinere. l. de pretio. ff. de publi. in rem actio. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præstand. capit. ad audientiam. de decimis. l. vnic. §. sin autem ad deficientes. C. de cadu. tollend. Aliter si dicamus habentibus prioris temporis tacitam hypothecam mulierem in dotis exactione tantummodò præferri, augustissimis cancellis leges generaliter latas circumscribemus. Sunt enim certi, ne-
6 que ita multi casus, † quibus lex tacitam hypothecam induxit: ut in rebus illatis per colonum. l. item Seruiana. de actionibus. l. item. de pactis. in rebus tutoris erga pupillum. l. pro officio. ff. de administr. tutu. in domo, quæ credita pecunia reficitur. l. creditor. ff. si cert. pet. & denique in contractibus fisci. l. secunda. C. in quibus causis pignus uel hypotheca taci. contrahitur. Planè l. in rebus. C. de iur. dotium. ait neminem creditorum mariti, qui anteriores sunt, posse sibi potiorem hypothecam uindicare. Quamobrem dicendum est, mulierem in dotis exactione creditoribus tempore prioribus, siue expressam habeant, siue tacitam hypothecam sine ulla dubitatione præferri. Quod eo probabilius uidetur, quòd publicus fauor in causa dotis eluceat, qui ideò singulorum commodis anteponi debet. l. 2. ff. soluto. matrimonio l. ius publicum. ff. de pact. l. nec ex prætorio. de regulis iuris. l. vtilitas. de primipil. libro 12. C. l. actione. §. Labeo. ff. pro socio. authen. res quæ. commun. de legat. Præsertim cùm in ambiguis pro dotibus sit respondendum. c. vlt. de senten. & re iudic. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. Sed & illud tritum & vulgò percelebratū axioma, si vinco uincentem te, multò magis vincā te, vehementer hanc sententiam corroborat. [Hoc axioma doctè explicat Oldrad. cons. 98. & post eū Fulgosius in l. Claudius. ff. qui pot.] Etenim qui in rem conseruandam, uel reficiendam credidit, quibuscunque creditoribus præfertur. l. creditor. 1. ff. si certum petat. l. interdum. ff. qui potiores in pignore habeantur. Sed mulier uictrix est illius, authen. quo iure. C. qui pot. in pig. §. his consequens. in nouella, de æqualitate dotium. igitur & cæterorum. c. authoritate. de concessio. præben. apud Bonifacium. l. de accessionibus. ff. de perpe. & tempor. præscriptio. Nec his repugnant, quæ crebrius nostros in contrariam sententiam pepulerunt, ut tacitam quidem aliorum creditorum hypothecam dotali cedere putarent: expressam uerò non item. [Barto. Bald. & Salicetus in l. assiduis. Ripar. in l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credi. & in l. 1. ff. soluto. matrimonio. Ang. Fab. & Ias. in §. sociat. de actionibus. Innocen. & Panormitan. in c. ex literis. de pigno. & decisio. Capel. Tolos. 217.] Imprimis enim quod dicitur, priores tempore posterioribus creditoribus præferri, ex cap. qui prior. de regulis iuris. ex l. secunda. ff. qui potiores. alijsque compluribus, tunc non procedit, cum priores iure tantùm communi utantur, & posteriores priuilegio aliquo fulti sunt l. creditor. 1. C. si certum petatur. l. impensa. ff. de relig. & sumptibus funer. l. tertia. ff. quod cum eo qui in aliena. Secun-
7 dò, quod nostri dicunt, fiscum † & mulierem æquis gressibus incedere. l. secunda. C. de priuileg. fisc. l. dotis. C. de iure dotium. fiscum tamen creditoribus tempore prioribus non esse potiorem. l. si pignus. ff. qui potiores in pignore habeantur. l. si fundum. C. eodem titulo. multifariam submoueri potest. Imprimis constat Imperatorem Iustinianum eiusmodi prærogatiuam mulieribus concessisse. Ideoq; eius rescripto l. 2. de priuileg. fisc. antiquata esse uidetur. Sed si hæc dissolutio alicui fortassis non probetur, bellissimè dici poterit l. si pignus. & l. si fundum. intelligi de bonis fisco ratione delicti obligatis, non etiam ratione contractus. Etenim si fiscus cum aliquo contrahat, cuius facultates alijs, qui priuilegium non habent, iam iure pignoris teneantur, nulla dubitatio est, quin fiscus, quantumuis posterior, cæteris potiora iura obtineat. l. si is qui. ff. de iure fisci. igitur fiscus tum prioribus creditoribus cedet, cum ei bona ratione admissi sceleris tenebuntur: non etiam cùm ratione contractus: sicut nec mulier. Illud a plerisque relatum scio, fiscum & mulierem eodem iure perpetuò non censeri: cùm in ambiguis pro dotibus respondeamus. l. in ambiguis. de iure dotium. licet contrarium in causa fisci obseruetur l. non puto. ff. de iure fisci. [Bartol. Bald. & alij in authent. quas actiones. C. de sac. sanct. eccles.] Proinde quamuis mulier fisco non præferatur: quoniam priuilegiarius contra priuilegiarium sua prærogatiua non utitur. l. uerum. §. ultim. ff. de minorib. l. sed & milites. ff. de excusatio. tutor. poterit nihilominus mulier (si hoc ita admiserimus) in concursu aliorum creditorum potiora iura obtinere. Tertiò, cùm iam dictis aperto marte pugnat l. satis notum. C. in quibus causis pignor. uel hypothe. tacit. contra. ubi bona earum in dotem data, quæ nuptæ sunt ijs, qui primipili sarcinam subeunt, ex causa primipilari tenentur. Sed hoc primipili fauor facit l. utilitas. C. de primipilo. Nec dissidet l. prima C. de priuileg. fisc. ubi res dotales ob debitum primipili non tenentur: id enim tum uerum est, cùm maritus est soluendo. quod satis indicant illa uerba, [si mariti bona occupata sunt.] Aliter certè mulieris bona in subsidium tenebuntur. l. satis notum. C. in quibus caus. pigno. uel hypothec. & l. penult. C. de primipilo. Proinde quod dicitur in l. prima. ff. soluto matrimo. dotis causam semper & ubique præcipuam esse, ex subiecta materia coarctari debet, ut causam funeris primipilarem, & similes non contineat: nimirum quia maiori fauore uel non priuilegio uallatæ, ac munitæ sunt. Quartò, obstat sequens argumentum: Potior est hominis cautio dispositione legis l. & habet. §. 1. ff. de precar. l. ultim. C. de pact. conuentis. [Alciat. in l. 1. ff. soluto matrimo. Barto. in l. si quis ita. ff. de conditio. & demonstrat.] atqui tempore priores creditores cautione sua utuntur: mulier autem dispositione legis, l. unica. C. de rei uxoriæ actione. igitur tempore priores creditores potiora iura obtinebunt. Sed hæc fallax ac captiosa reprehensio bifariam redargui ac labefactari potest. Primùm in quæstione proposita mulier habentibus expressam hypothecam ita demum præfertur, & ipsa habeat, habentibus uerò tacitam, cum & ipsa tacitam quoque hypothecam ex causa dotis habet, quo casu hominis cautio legum dispositioni non
8 cedit. Porrò lemma sic accipiendum est, ut potior † sit hominis cautio dispositione legis, quoties lex tantùm disposuit in subsidium dispositionis hominis, aliter potior legum dispositio erit l. non dubium. C. de legibus. l. nemo potest. ff. de legat. 1. [Bartol. in l. post dotem. ff. soluto matrimo. Ias. in §. item Seruiana. de actionibus. Nouell. par. 6. priuilegio 68.] Quintò occurrit aliud argumentum, quod commodissimè sic instituemus. Priuilegia, quæ principalibus constitutionibus tribuūtur, ad alienam iniuriam porrigi non oportet l. cùm auus. C. de emancipat. liber. l. impuber. ff. de administra. tutor. Ergo priuilegium prælationis, quòd principales constitutiones in causa dotis mulieribus indulserunt trahi ad iniuriam aliorum creditorum non debet. Respondeo, ueram propositionem esse, nisi Princeps sciens, prudensque ob publicam, similemve causam priuilegium nominatim indulserit. l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publico, ut in nostro casu, quo Iustinianus in hoc mulieribus prospexit, ut creditoribus etiam tempore prioribus præferentur: quoniam publicus matrimonij & liberorum fauor idipsum exposcere uidebatur. l. 1. ff. solu. matri. Sextò urget, quòd mulier paciscendo deteriorem aliorum conditionem efficere non poterit, nimirum quibus iam quæsitum ius erat l. filius. C. de pac. l. transactione matris. C. de transact. l. non debet. de regul. iuris. Hoc autem argumentum difficiles explicatus non habet, cùm mulier ius alijs
9 iam quæsitum non auferat, sed Princeps † lexve, quæ cùm

magis

magis sit rerum nostrarum domina, quàm nos ipsi, iure res proprias singulis aufert, & posteriores prioribus anteponit. hoc usucapio suggerit, quæ propter legis authoritatem, qua nititur, res proprias negligentibus rerũ dominis aufert. Suggerunt & uaria paradigmata quæ passim in legibus offenduntur l. item si uerberatum. §. 1. ff. de rei uin. l. Lucius Titius. de euict. l. impens. ff. de relig. & sump. fun. Sed & in quæstionibus beneficiorum priores tempore posterioribus anteponuntur. c. eum qui. de præb. c. tibi qui. de rescrip. lib. 6. Decret. Bonif. c. capitulum. de rescrip. Si tamen Roma. Pontif. clausulã, ne noceant, [anteferri] in diplomate posteriorum interuenerit, magis est, ut priores posterioribus cedant: quanquàm prioribus ius quæsitum iam esset, quod nostri ad rem appellant. c. quamuis. de rescrip. c. authoritatem Martini. de concess. præben. & c. penul. de præben. in Decret. Bonif. Septimò, negotium nobis exhibet sequutos argumentum: Ius commune potius est iure singulari priuilegiatorũque, l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. testa. l. centurio. ff. de uulg. & pupil. substitu. Sed creditores, qui expressam hypothecam habent, quiq; mulierem tempore antecedunt, iure tantum communi nituntur: mulier autem speciali dotis fauore. Ergo potius ius creditorum erit. Hæc autem obiectio facilè tollitur. [Dyn. & ad eum Boer. in regula gener. Barto. in l. quæsitum. §. ult. ff. de fun. instru.]

10 Est † enim sæpe compertum, iuri communi ius speciale derogare. nec ulla dubitatio est, quia semper species generi deroget. c. 1. de resc. c. generi. de reg. iur. l. uxorem. §. Felicissimo. & l. seruis urbanis. §. si alij. ff. de leg. 3. l. in toto. ff. de reg. iur. uerumtamen si ius commune & speciale in eadem persona concurrant, actus, qui iure communi ualere potest, ex priuilegio non sustinebitur, quandiu ius commune locum habebit. l. Centurio. ff. de uulg. & pup. Sed & actus, qui iure communi & speciali confici potest, tutior est, minusq́ue periculis expositus, si iure communi fiat. l. eius militis. §. ult. de milit. testa. [Crot. notat ibi de temporario priuilegio agi, cùm post annum, quo quis missus est, militare testamentum reuocetur. l. quod dicitur. ff. de milit. testa. At nos de perpetuo loquimur. Ripa. in §. diui. nu. 82.] quanquàm in concursu potius sit ius speciale ac priuilegiorum, quàm ius commune. l. 3. ff. quod cum eo. l. ex facto. §. ult. ff. de pecul. Ecce qui in nauem extruendam, uel reficiendam credidit, priuilegium habet, quo cæteros iure communi uenientes superat. l. qui nauem. ff. de priuileg. credi. Ecce primipilaris ob suam prærogatiuam, quæ legibus nominatim tribuitur, cæteros creditores uincit. l. penul. C. de primipil. lib. 12. igitur nostro casu probandum est, priuilegium, quod leges in causa dotis mulieribus concesserunt, ius commune, quo antiquiores creditores nituntur, superare. Octauò dubitationem mouet, quod Iustin. in l. assiduis. scripsit, mulierem potiora iura contra omnes habere mariti creditores, licet anterioris sint temporis priuilegio uallati, ex eo enim perspicuum est, ijs demum mulierem in dotis exactione præferri, qui tacitam tãtùm hypothecam habent, non etiam ijs qui sibi nominatim cauerunt. Sed mirum est, nostros tam lusciosos & cæcutientes esse, ut in rebus apertis luce clarissima nihil uideant. Equidem Iustinianus scripsit, temporis priuilegio uallatos dotali hypothecæ cedere: sed hoc ad eos non pertinet, quibus lex tacitam hypothecam concessit, cum sibi prius nominatim non prospexerunt: quinimò intelligi necessariò debet de his, qui ob expressam hypothecam temporis priuile-

11 gium habent. Dicet aliquis, priuilegia † ea tempore non æstimantur, sed ex causa. l. priuilegia. ff. de priuileg. creditorum. igitur creditores ob prius contractam hypothecam priuilegium aliquod non habent. Respondeo, regulam l. priuilegia. in obligationibus in rem non procedere. l. ult. C. de priuilegio fisc. non item in obligationibus in personam, quoties de dote, alijsq; rebus priuilegiarijs agitur. l. ult. §. & ideò. C. qui potiores in pign. habean. [Accursius in l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorum.] Nonò occurrenda est l. assiduis. §. & ideò. C. qui potior. in pign. habeant. cui congruit §. 1. ut exact. instan. dot. Ecce prioris uxoris filij antè maternam dotem percipiunt, quàm secunda uxor dotem suã nanciscatur. Igitur in dotis exactione mulier cæteris omnibus non præfertur. Certè lex hunc casum nominatim excipit, & quamuis non exciperet, tamen quia filij, qui maternam dotem repetunt, tempore sunt priores, & eodem sunt etiam subnixi priuilegio, quo uxor secunda, illi sine dubio potiora iura obtinerent. §. si uerò. in nouel. ut exact. instant. dot. [Salycetus in l. assiduis. Ripa. in l. 1. ff. soluto matrimonio.] Decimò, aduersatur l. ubi. C. de iure dotium. Iustinia. ait, marito uergente ad inopiam, uxorem posse res dotales uindicare, uel à creditoribus posterioribus, uel ab alijs, qui non potiora iura legibus habere noscuntur. Ergo consitendum est, antiquioribus creditoribus expressam hypothecam habentibus mulierem non præferri, cùm hac lege posterioribus duntaxat, & his qui potiora iura non habent, idest, qui tacitæ tãtùm hypothecæ præsidio muniti sunt, mulier anteponatur. sed magis est, ut antiquiores creditores ea uerba non excludant, [uel à creditoribus posterioribus,] cùm eos sequentia perspicuè complectantur: quin possunt uerba illa sic accipi, ut mulier, quæ tacitam tantùm hypothecam habet, antiquioribus creditoribus non præferatur, quoties illi expressa hypotheca sibi nominatim cauerunt. uerius tñ est, mulierem ea lege prioribus nedũ posterioribus creditoribus quacunq; hypotheca fulti sint, anteponi, præterquàm si potius maiusue priuilegium habeant: ut fiscus in causa principali. l. satis notũ. C. in quib. caus. pign. vel hypothe. & liberi in exactione maternæ dotis. l. assiduis. §. & ideo. C. qui pot. Vndecimò, aduersus nos pugnat l. in rebus. C. de iure dot. ait lex, in rebus dotalibus mulierem omnibus alijs creditoribus præferri: ergo in rebus mariti mulier potiorem hypothecam non habebit, nec habentibus expressam anteriorem præferetur: nam in tacita, clari ac aperti iuris est, mulierem semper esse potiorem. Sed proprius est ut etiam de rebus mariti Imper. rescripsisse accipiamus, subdit. n. siue æstimatæ, siue inæstimatæ res sint, quæ uerba mariti rebus procul dubiò congruunt: cùm rerum, quæ æstimatæ in dotem dantur, uerè dominium maritus nanciscatur. l. quoties. C. de iur. dot. l. cùm post. §. dotem. ff. eo. titu. Me illud uehementer mouet, quod sæpè Iustin. prodidit, mulierem aduersus quoscunque creditores priuilegium habere, quod in solis rebus dotalibus frustra constitutum uidetur, cùm in rebus proprijs uindicandis unusquisque priuilegium habeat. l. si uentri. §. si tamen. ff. de priuilegijs creditorum. Tamen ut ingenuè dicam, quod sentio, uerius putarim l. in rebus. de rebus tantùm dotalibus loqui, quòd de his tantùm quæstio proposita esset, & plerique arbitrarentur, eas in dominio mariti mansisse: atque adeò in his uindicandis priores creditores præferri oportere, quod Imperator, Decio consule, suo rescripto definiuit. Apertius tamen in duobus annis pòst, nempe post consul. Lampadij & Orestis, idipsum Iustinianus explanauit, generaliter constituens in rebus mariti nedum dotalibus mulierem priuilegium prælationis habere, quanquàm anteà in rebus mariti id plerunque non obseruaretur. l. assiduis. C. qui potior. [Bald. Nouel. par. 10. in prin.] Duodecimò, credendum est ea potius legem sustulisse, quæ ea sua prouidentia, quàm quæ ex hominis cautione proficiscuntur. l. si quid bello & ibidem Accurs. ff. de cap. & postlim. reuer. Ergo credendum est, leges quæ mulieribus aduersus priores hypothecas priuilegium indulserunt, aduersus tacitas, non etiam aduersus expressas priuilegium prælationis dedisse. Sed non tanti ponderis est hæc ratio, ut me à superiori sententia amoueat. neque enim in quæstionibus dotium probabile est superius argumẽtum: cùm in dubiis ea sequenda sit interpretatio, quæ pro dote facit. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. Et quidem ad coniecturas in præsentia non est decurrendum, quando leges ita dilucidè & apertè totam hanc quæstionem definiunt, ut sine euidenti calumnia, & aucupatione uerborum eas euitare nemo possit. l. in rebus. ait, neminem creditorum, qui anteriores sunt, posse sibi potiorem causam in his per hypothecam uindicare. submouet ergo omnes, cum ait, [neminem creditorum.] At uerè l. assiduis. C. qui pot. §. fuerat. de actio. l. unica, de priuilegio dotis. & cætera id genus, indefinitè ac generaliter enunciant, mulierem antiquioribus creditoribus præferri. quamobrẽ decernendum est, leges, quæ tot locis hãc prærogatiuam laudibus efferunt, ita exiguè & simpliciter accipi nõ oportere, ut ad tacitas tãtùm hypothecas pertineant. Quinimò generaliter probandum est, mulierem, quæ expressa hypotheca sibi cauit, alijs omnibus creditoribus præferri: licet tempore eam antecedant. Decimotertiò, nostra sententia oppugnatur ab eo, quod in §. quia uerò & eiusmodi. in nouella, de æqualita. dotiũ, relatum est, ei qui ad consequendã militiam nummos credidit, mulierem in dotis exactione non præferri. Hoc autem ius singulare est, ideoque ad consequentias

non est trahēdum. authen. quo iure. C. qui potiores in pigno-
re habe. l. quod uerò. & l. ius singulare. de legib. Decimòquar
tò, Si antiquiores creditores excludantur qui sibi expressã hy
potheca prospexerunt, maximo Reipub. detrimento hoc do-
tale priuilegium cedet. Namque mercatores & cæteri à con-
tractib. & commercijs auocabuntur, quæ in bene moratis ciui
tatibus summoperè necessaria sunt. Certè non igni, nō aere,
non aqua plurib. locis vtimur quā contractib. ut pfiteri au-
sim, sine his, nec ciuitates ullas, nec genus quidē humanum
consistere posse. Igitur tanto Reip. malo ad iniuriam aliorum
creditorum trahi dotalis prerogatiua non debet. Difficilis expli-
catu nō est hęc argumētatio: si enim rē ipsam & singula tō-
uis momenta diligenter consideremus, intelligi perspicuè po-
terit, non adeò metuendum id periculum esse, & ppterea ho
mines à contractu auocari credamus. Perrarò namque eue-
nit, si omniū cōtractuū rōnē habeamus, ut in id discrimē cre-
ditores cōijciantur. Sed & plerunq; cū id accidit, bona debito
ris, oībus sunt soluendo: necū mulier prærogatiuā habet, ut
prius dotē suā repetat, quàm alij debita sua cōsequātur. Pro-
inde uani illius timoris habenda nō erit rō. l. uani. de reg. iur.
l. inter stipulantem. §. sacrā. ff. de uerb. obl. l. si quis ab alio. ff.
de re iud. Reprimam iā & nō insequar longius, eoque liben-
tius, quo plura argumentorū quàm quisquā ante hac, & quā
ipse decreuissem, retuli. tantū duo aut tria breuiter dicā, quæ
via impresentiarū prætermitti sine graui incōmodo possunt.
12 [Ripa. in l. 1. ff. sol. ma. nu. 28.] Primū illud est, dotale † pri
uilegium, quod anteà commemorauimus, etiam in additamē
to, qd vulgò agensamentū appellamus, pcedere. illius enim,
quod ad exactionē attinet, eadēque dotis est planè inspectio
atque doctrina. l. ēt. C. de iur. dot. l. inter socerū. §. cū inter. ff.
de pact. dot. l. 4. ff. de iur. dot. l. si ex totū. ff. de leg. 1. in nouel-
la de æqual. dot. [Ias. in rub. ff. sol. mat. in fi. Ang. in §. fuerat.
de actio.] Quod ita accipimus, si in rebus immobilib. consi-
stat. auth. sed iā necesse. C. de don. an. nup. Secundò obseruā-
13 dum † est, priuilegium dotale prælationis extraneis hæredib.
non cōpetere. l. vnic. C. de priuil. dot. qm̄ priuilegia, quæ per-
sonæ sunt, interitum personarū consequuntur, & ad hæredes
nō transeunt. l. in oībus. caus. & l. priuilegia. de reg. iur. l. 1. ff.
de consti. prin. l. sordidorū. de excu. mu. præterquā si testan-
tis filij hæredes existant. l. ēt. l. maritū. & seq. ff. sol. mat. l. assi-
14 duis. C. qui po. Ad extremū, pro dote † non numerata leges
priuilegiū prælationis non cōcesserunt, quamuis eā falsò ma-
ritus se recepisse professus sit: non. n. probanda est captiosa &
fraudulenta conuentio. §. aliud. de æqua. dot. nec alijs præiudi
cium adferre debet, qđ alij callido cōmento egerunt. l. si vnus.
§. ante oīa. & l. ult. ff. de pac. atque adeò q de iure non sorti-
tur effectū. l. nō præstat. de reg. iur. proinde vehementer abil-
lis dissentio, qui post [Bar. in l. assiduis. Nouel. part. 10. nu.
12. Imo. & Ang. in l. ita stipulatus. §. Chrisogo. ff. de ver. obl.]
rati sunt, dotē pro numerata à marito habitā priuilegiū præ-
lationis habere, quoties maritus exceptioni non numeratæ
pecuniæ renunciauit, & tempus proponendæ exceptionis ela-
psum est: etenim quamuis maritus exceptioni renuncians eā-
demque intra biennium non proponens vehementer ea in re
sibi noceat: tamen ob hanc renunciationem & biennij tacitur
nitatem creditorib. præiudicium adferre nō potest. l. si vnus.
§. ante omnia. & l. ultim. ff. de pact. præsertim cum ignoranti-
bus post biennium exceptio non denegetur. l. in cōtractibus.
C. de non nume. pecu. & facilè leges in facto alieno præsum-
ptionem ignorantiæ recipiant. l. 2. ff. de iur. & fact. ignora. l.
vltima. ff. pro suo.

Res per fideicommissum relicta an ex causa dotis alienari efficaciter possint.

15 Est & aliud dotis priuilegium, ut res † obnoxiæ fideicom-
missariæ restitutioni ex causa dotis efficaciter ueniant. quod
in restitutionibus perinde ac in dationibus dotium iuris est
[Bartol. Bald. & Curtius Iun. in authent. res quæ. C. com.
de leg. Bald. Nouel. part. 6. priuileg. 13. Ripa in l. filiusfamil.
§. Diui. ff. de legat. 1.] §. quamobrem. in Nouel. de restitu.
& ea quæ parit in 11. men. auth. res quæ. C. com. de leg. leges
enim non minus restitutionibus, quàm rerum dationibus
fauent. l. uideamus. §. 1. ff. de usur. l. vnic. de impo. lucra. de-
scrip. libro 10. nec id uidetur in euersionem fideicommissi fie
ri, cùm patris uoto & debito filij officio congruat. l. mulier. §.
cùm proponeretur. ff. ad. S.C. Trebellia. [Ripa. in §. Di-
ui. numero 75.] non enim omnibus res per fideicommis-
sum relictas ob dotis restitutionem distrahere permissum
est: sed liberis tantum, erga quos & pietas & propensa quæ-
dam parentis beneuolentia facit, ut dotis causa bona distrahi
testantem noluisse credamus. procedit igitur superior senten
tia, quoties filios superstite patre dotem accepit: scilicet quia
viuus pater ex ea causa res suas obligare cogitur [Bartol. &
cæteri in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim.
Mar. Soc. consi. 75.] l. qui liberos. ff. de rit. nupt. l. vltim.
ff. de suspe. tut. procedit quoties post mortem patris dos fi-
liæ data est: quoniam quod pater viuus facturus erat, id ab
hæredibus fieri iussisse intelligitur. l. cùm seruus. ff. de condi.
& demonstrat. [Cornel. consil. 393. uolum. 4. Bald. No-
uell. part. 6. priuileg. 20. Alexand. consilio 66. visis. in 4.
volumi. Curtius in authent. res quæ. numero 11.] itaque
mortuo patre bona, quæ quondam illius fuerunt, perinde
ob dotis restitutionem tenebuntur, ac si is superstes adhuc
esset: & hoc publica exposcit utilitas, quę singulorum com-
modis anteponi debet. l. penult. de primipil. l. ius publicum.
ff. de pact. & de regulis iuris. l. nec ex prętorio aliter magno
reipublic. malo propter ignorantiam fideicommissorum mu-
lieres plerunque suis dotibus defraudarentur, quod iuris au-
thores uehementer perosi sunt, ut in Nouell. de restitut. &
ea quę parit in 11. mense relatum est. Sed [Castr. consi. 13.
& in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad S. C. Trebellia.
Angel. Nouell. de restitut. & ea quæ parit in 11. mens. Ia-
so. in authent. res. C. commu. de leg.] in contrariam sen-
tentiam declinauerunt, rati tunc demum bona fideicom-
missorum ob dotis restitutionem efficaciter distrahi, cùm
dotem filius viuo patre accepit. etenim si pater viuus sit, vti-
que dotem it accipere, & ex ea causa res suas obligare com-
pellitur: sed si iam è uita emigrarit, aliud omnino iuris erit.
Non enim dici potest cogendum esse patrem, qui iam rebus
humanis exemptus est, dotem filio datam recipere, sicut eue-
nit, cùm eius bona ob dotis restitutionem tenentur. sed hi
nodum in scirpo quærunt, & res perspicuas & non obscu-
ras suis argutijs & reprehensionibus fallacibus inuoluunt, at-
que intricant, & ut mos eorum est miris quibusdam tenebris
obducunt.

Certè anteà dilucidè ostensum est, his demum casibus
bona obnoxia restitutioni ex causa dotis teneri, quibus ui-
uens testator teneretur. l. cùm seruus. ff. de condit. & de-
monstra. nec inspicimus, an quis post mortem teneatur,
sufficit enim eodem casu superstitem patrem cogi ad res
suas obligandas ob dotis restitutionem potuisse. Ergo per-
spicuum est ob restitutionem dotis filio post mortem patris
datæ, fideicommissariam hæreditatem teneri: quoniam eo
casu viuus pater teneretur: & hoc nonnulli ad dotis addita-
mentum porrexerunt. Primum quia in §. quamobrem. de re-
stitut. & ea quæ parit, Iustinia. uotat in nuptialibus lucris
hoc priuilegium locum habere. Deinde quia dotis priuile-
gia, sæpe compertum est, additamento tribui. l. si constante.
C. de donatio. ante nupt. l. etiam. C. de iure dot. sed hæc
aliàs subtilius.

An retentio & compensatio in dotis exactione locum habeant.

16 Aliud item priuilegium est, vt ob † res amotas vel impē-
sas dotis repetitio non minuatur. l. vnic. §. taceat. C. de
rei uxo. actio. Præterquam si sumptus necessarij sint: quia
tales ipso iure dotem minuunt. l. quod dicitur. ff. de impens.
in reb. dot. fact. §. item si de dote. de actio. [Stephan. Bert.
consil. 309. uolum. 2.] Sed nec compensatio in dotis exa-
ctione locum habet, cùm is, qui compensat, retentione uta-
tur. l. dote. ff. de dot. prælegat. l. 4. & l. ob negotium. ff. de
compens. quæ, ut diximus, in causa dotis concessa non est. l.
vnic. §. taceat. C. de rei uxor. actio. [Barto. in l. fructus. §. ob
donationes. ff. solut. mat. Mar. Socy. consil. 126. Bald. Nouell.
part. 8. priuile. 1.] Et quamuis retentio in omnib. rebus fiat,
compensatio in iis demum, quæ pondere, numero, uel men-
sura continentur: nihilominus hoc casu retentio & compen-
satio pari iure æstimanda sunt: enim in utraque eadem ratio,
necnon æquitas uersetur. Huc pertinet, q in causa depositi
aliquid compensationis nomine opponi non potest, ne quis
depositarum rerum exactione fraudetur. §. in bonæfidei. de
actio. l.

act.l.pen. C.depos.l.vlt. C.de compen. idem igitur in dote dicendum erit, quæ cùm pluribus legum & æquitatis præsidijs fulta est, tum semper & ubique præcipua habetur. Sed hoc non procedit, cùm mulier fructus post diuortium perceptos separatim peteret.l.fructus.aliàs diuortio.§.ob donationes.ff. solu.mat. nec enim dotis quantitati facultates mariti concurrerent: tunc.n.quia insolidum damnatur, æquum est, dotem minui.l.rei.§.1.ff. solu.matri.§. item si de dote.de actio. Ego tamen magis sequo ueteres leges, quæ compensationem & retentionem in causa dotis admittebant, Iustinianeo rescripto antiquari, quod sub tit.de rei vxo. act. extat. Et porrò hoc ius singulare in dotibus, ut seruus, qui tempore seruitutis dotem restituere promisit, liber factus eo nomine teneatur.l.si serua seruo.ff.de iure dot.licèt regulariter sit contra l.1. & sequen. C.ne seruus ex facto. [Bald. Nouel.8.par.priuil.5.] Alia quoque dotis priuilegia sunt, quæ in actione ex stipulatu cernuntur. [Accur.Cyn.& Bar.in l.unic.§.1. de rei uxo.act. Camp. par.5.q.8.] Ea enim pro rebus incertis regulariter competit §.1.de uer.obl.tamen in dotis exactione etiam pro rebus certis datur.l.unic.de rei uxor.act. Est & regulariter stricti iudicij.§.actionum.de act.sed in dotis petitione actionum bonæ fidei naturam sequitur.§.fuerat. de act.l.unic.C. de rei uxo. act. Postremò, iure communi receptum est, cuiq; iure nouimus,
17 ut res † empta ex pecunia aliena illius non efficiatur, cuius pecunia erat.l.si ex ea.& l.si ut proponis.C.de rei uendi.l.qui vas.§.vlt.ff. de fur. uerumtamen si pecunia dotalis in emptionem prædiorum erogetur, nostri putant dotis prædia efficerat que ideo corpora ipsa in restitutionem & iudicium de dote uenire, arg.l.ita constante.& l.res quæ.ff.de iure dot. [Barto.in l.si cum dotem.§.vlt.ff.solu.mat. Campeg. parte 4.quæst.8.] Quæ sententia mihi probabilis non uidetur: nam & Cæsares in l.ex pecunia.C.de iure dot. Rufinæ ita rescripserunt: [Ex pecunia dotali fundus à marito tuo comparatus, non tibi quæritur: cum neque maritus uxori actionum empti possit acquirere: at dotis tantum actio tibi competit.] Et quidem iuris authores, quod ad hanc erogationem attinet, nihil singulare in causa dotis constituisse mihi uidentur. nam quod dicitur in l.ita constante.& l.res.ff. de iure dot.res ex pecunia dotali emptas dotales effici, sic accipimus, cùm in hunc pecunia datur, ut in emptionem prædiorum erogetur. Quamobrem perspicuum est, res emptas ex pecunia in dotem simpliciter data, non esse dotales: atque ideo in fideicommissi restitutionem non uenire: licet interpretes crebrius dissentiât. Sed ut unde est orsa, in eodē terminetur tractatio nostra, do-
18 tes † comparatæ sunt, & earum tot tantæque priuilegia ueteres prudentissimi in rem publicam inuexerunt, ut mulieres nuberent, & ijs tanquam illecebris ad matrimonia allicerentur, quæ teste Iustiniano genus humanum immortale quodammodo efficiunt. §. rursus. de test. & ea quæ parit in 11. mens. Etenim priscis temporibus, ijs qui reipub. clauum tenebant, nihil unquam curæ magis fuit, quam liberis hominib. bene moratas & constitutas replere ciuitates. Testes erunt Romani, testes Lacedemonij, aliæq; quamplurimæ gentes, quæ uarijs pœnis ac præmijs homines ad nuptias prouoca-
19 runt. Certè Lycurgus † Lacedemoniorum Princeps cœlibes à spectaculo ludorum gymnicorum remouit, uoluitque nudos forum circuire, ut author est Plutarchus, Camillus & Posthumius Romani Censores, ut Valer.lib.2.ait, æra pœnæ nomine eos, qui ad senectutem cœlibes peruenerant, in ærarium deferre iusserunt. Q. autem Metellus, ut Flor.lib.59.refert, censuit, ut omnes nuptias contrahere cogerentur liberorum creandorum causa: cuius oratione Gell. meminit lib. 1.c.6. Quin August.legem maritandis ordinibus tulit, quam præ tumultu recusantium perferre non potuit, nisi adempta demum lenitaue parte pœnarum, & uacatione triennij data,
20 ut Suet. scribit. Quid memorem † iura trium liberorum & alia priuilegia, quæ habentibus liberos leges concesserunt? [Paul.lib.4.senten.tit.ad S.C. Tertul. Alexand. ab Alex.lib. 4.cap.8.] Equidem (ut de iure trium liberorum sileam, quod ueterum monumentis ubique celebratur, & nunc leguleijs notius est, quàm ut hic à nobis explicari debeat) olim quāuis senectuti maximos semper honores tributos fuerit: tamen in honoribus iuniores, qui uxorem quique liberos haberent senioribus neque uxorem neque liberos habentibus prudentissimè antelati sunt.l. in albo.de decur.lib.10. Gell.libr.2. cap. 15. Plutarchus in Lycurg.apud Spartas, & Arist.libr.2. Polit. ait, qui tres filios suscepisset præsidij & stationis, qui quatuor, omnium munerum uacationem habebat. Sed & legibus Romanorum singuli anni per singulos liberos remittuntur. itaque qui 20.annos natus est, si quinque liberos habeat, ad capessendos honores legitimæ ætatis existimabitur.l.2.ff.de minorib.25.ann.l.2. C.de in integr. restitut.minor. Plures proferre possem & Romanorum & aliarum gentium leges, quibus ad prolem populi frequentandam, & regna hominum adiectione amplianda, tum pœnis, tum præmijs atque inuitamentis ingenui homines prouocantur. Sed quia iam defunctus uideor, qua me obstrinxeram promissi religione, pluribus supersedeo: & huic operi addo colophonem. quod si hæc ipsa longior tractatio fuerit, cum magnitudine utilitas comparetur, ita fortasse etiam breuior uidebitur.

FINIS.

COMMENTARIVS IN CAP. XIX. LIBRI SECVNDI STATVTORVM CIVITATIS LVCENSIS,

siue Tractatus de Lucro dotis,

D. Phanucij de Phanucijs Iurisconsulti Lucensis,

IN RVBRICAM

De dote [a] restituenda [b] soluto [c] matrimonio [d] per mortem [e] mulieris liberis [f] non extantibus.

SVMMARIVM.

1 *Nomen dotis aequiuocum est plura significans.*
2 *Dotes fundi.*
3 *Dos sanctimonialis.*
4 *Dos ecclesia, vel altaris.*
5 *Dos significantius accipitur pro eo, quod datur causa sustinendi onera matrimonij.*
6 *Dos an sit ipsa res dotalis secundùm Azon. an verò ius continens res dotales secundùm Bar.*
7 *Opinio Bar. magis communis.*
8 *Sed altera vera.*
9 *Bar. opinio implicita nihil certi ponens.*
10 *Altera etiam opinio confusione non caret.*
11 *Conci actus prout est facti, & prout est iuris consideratur.*
12 *Dos est ipsa res dotalis, & non ius.*
13 *Dotis ius est particulare, & non vniuersale.*
14 *Nomina iuris duplicia.*
15 *Dos est nomen iuris.*
16 *Declaratio l. 1. §. quod diximus. de dot. praleg.*
17 *Diminutio dotis fit respectu vniuersi, non autem rerum particularium.*
18 *Declaratio l. si is qui Stichum. §. quod dicitur. ff. de iure dotium.*
19 *Declaratio l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dotalibus.*
20 *Reprobatur opinio aliquorum in concordando tex. d. l. quod dicitur. cum tex. in d. l. si is qui Stichum. §. quod dicitur.*
21 *Absurdum in quo sit, quod res pro parte desinat dotalis esse.*
22 *Dos minuitur in intellectu iuris.*
23 *Dos semper minuitur in intellectu iuris, licet non semper in actu res.*
24 *Dotem augmentum recipere ad instar hereditatis negatur.*
25 *Fructus dotis soluto matrimonio percepti non sunt dos, seu ut portio dotis.*
26 *Accessiones veniunt in dotem prout in qualibet aliam rem.*
27 *Similitudo de mensa ad dotem non procedit.*
28 *Libellus, & sententia super dote certam rem, vel quantitatem debet continere.*
29 *Sententia censetur lata ex causa deducta in libello.*
30 *Libellus, & sententia generalis sustinetur. cum dos ad arbitrium boni viri est constituenda.*
31 *Maritus an pro lucro dotis faciendo agere possit via executiua, stante statuto: quòd mulieri, vel causam habenti ab ea, liceat via executiua agere.*

a DOTE, a Nomen dotis † aequiuocum est plura si-
1 gnificans: quicquid enim alicui praecipuum da-
tur, dotis nomine demonstrarunt, ut Genes. cap.
30. ibi, dotauit me Deus dote bona. & Ouidius,
Ornata est, dotes exhibet ipsa suas.
& Cice. libro primo de Orat. ibi, cuius artem cùm indotatam esse, atque incomitatem uideres, uerborum eam dote locupletasti, & ornasti &c. Hinc quoque uirtutes animi vel corporis dotes appellantur, hinc etiam fundi quaedam praecipua ei
2 inseruientia uostri Iurisconsulti, † quandoque dotes fundi di-
3 xere. l. 2. in fine. l. Seię. §. liberto. ff. de fund. instructo. inde † darũ sanctimoniali monasterium ingredienti à nostratibus dos
dicitur. Bar. in l. 1. §. si parens. ff. si quis à parente fuerit manumis. Bal. in l. quoniã nouella. C. de inoffic. testa. Socin. in cõs. 221. praesent. collatione 2. circa med. vol. 2. & in cons. 141. circa eodem vol. Alex. consi. 17. viso titulo, in fine, volũ. 6. quod est duplicatum, consi. 153. volũ. 7. & tradunt D. Alciat. in rubr. soluto. matrimonio. in uerbo, dos, & ibi Vincen. Sauio. numero 124. Nico. numero 149. & Socin. Iun. numero. 6. Qui
4 quidem etiam dicunt † dotem esse, quod ecclesiae uel altari
constituitur pro eius rectore uel sacerdote; qui quasi maritus onera eius in ministrando sacramenta, & faciendis sacris est subiturus. cap. nemo. de consecr. distinctio. prima. c. cũ sit. extrà, de consecrat. eccles. & alta. & §. 1. in authen. vt nullus fabr. de qua quidem ecclesiae dotatione non pauca praeter alios commemorat Bald. de Barto. in l. prima. numero 22.
5 uersi. descendo nunc. ff. soluto. matrimonio. Sed † significantius in iure nostro dos accipitur pro eo, quod causa matrimonij sustinendi onera marito datur. l. pro oneribus. C. de iure dotium. l. dotis fructus. l. plerumque. §. si serui. ff. eod. quae certè adinuenta fuit, ut mulieres facilius nuberent. l. 2. ff. de iure dotium. quod reipublicae ualde interest, ut ciuitas repleatur hominibus. l. prima. ff. soluto matrimonio. & ibi not. omnes, ac adeò dos comitatur matrimonium, ut ubi matrimonium non est, ibi nulla dos esse queat. l. fin. C. de donatio. ante nup. l. 3. ff. de iure dotium. l. lex Iulia. ff. de fund. dot. & l. si mulier. ff. de iure dotium. Et in hac significatione vulgò accipi indubitatum est: ut ex illo Plauti loco in Amphitrio.
Non ego illam mihi dotem esse duco,
Quae dos dicitur, sed pudicitiam.
Et sic in statuto nostro intelligi nemo dubitat. Verùm enimuerò circa dotis diffinitionem Doctores nostri multas difficultates excitarunt: maximè Modern. Repetentes in rubr. soluto matrimo. quas hic prosequi mihi non uidetur necessarium, quandoquidem ad scholasticas quaestiones pertineant. illam tamen non praetermittam aperire (hoc enim spectat ad
6 intelligentiam uilem aliquot iurium) an † scilicet, dos sit ipsa
res dotalis, ut Azo diffiniebat in summa. C. de iure dotium. an uerò ius quoddam uniuersale continens res, quae propter onera matrimonij sustinenda dantur: ut dicebat Barto. in d. rubr. soluto matrimonio. Circa quod in primis sciendum est
7 † pro opin. Barto. esse magis communem, quòd dos non sit
ipsa res dotalis, sed ius quoddam continens res &c. hoc enim tenuerunt Alexand. Soci. Ias. ibi, & Thomas Parpal. nume. 26. Rip. nume. 45. Franc. Nic. nu. 205. Io. Annib. Cat. Ruin. & plerique repetent. ibi, Rapha. Cuman. in consi. 109. domi. Alciat in l. Labeo & Sabinus. de uerborum significationib. Alex. in consi. 21. viso processu. collatio. fina. nume. 7. vers. rursus. lib. 6. duplicatũm consi. 49. uol. 5. Bald. in cap. ex literis. col. fi. extrà, de iureiuran. Socin. in reg. 215. haeres in 2. fallentia. Ange. in consil. 74. D. Andriola. Aret. in l. Pompo. §. in dotem. col. fina. de acquiren. possess. Alex. in consilio 125. quoniam abundè satis nume. 4. uolu. 6. Socy. in consi. 180. diligẽter. in 2. lib. ubi hanc opinionem appellat communem & ueriorem: & est duplicatum consilio 226. in uolum. 1. Socyn. in consilio 93. circa volum. 1. Campeg. in tract. dot. quaestio. 195. Barto. in consil. 224. punct. & Fely. in c. 2. col. 3. extrà, de lib. oblat. Azon. autem diffinitionem quàm plures etiam sequuntur. Socin. Iun. in dict. rubr. in 3. parte. num. 28. & ibi Domi. Alciat. in uerbo, dos. Bald. Nouel. in tract. dot. in princip. Ange. & Paul. de Castr. Ioan. Crot. Bulgar. Camil. Visita. in dict. rubr. Bal. in l. fi. C. de senten. quae sin. cer. quan. & Bal.
8 de Barto. in l. 1. ff. soluto matrimonio. & † ista mihi uidetur
procul omni dubio uera: declaranda tamen vt per nos infrà.

Nam

Nam in hac re tantas turbas excitarunt scribentes, ut quid vel secundùm Barto. vel secundùm Azonem firmandum sit, ex dictis Doctorum nihil certi seu clari habeamus: vt taceam perplosque neutram parum, difficultate rei superatos, firmare
9 Quoniam † Barto. & sequaces, qui dixerunt, dotem esse ius vniuersale continens &c. in disputationis progressu, tam arguendo, quàm concludendo, appellat dotem modò quid vniuersale, & intellectuale, seu incorporale, modò ius vniuersale, vt potissimè est uidere apud utrunque. Soci. & Rui. qui volens in hoc Bart. mentem clarè aperire, sic eius definitionem enucleat, quòd dos est quoddam ius representatum, fictum imaginatum, differens, ac separatim ab illo corpore materiali continens id, quod datur &c. passim autem in tota sua repetit. appellat quandoque ius vniuersale, quandoque quid vniuersale, seu intellectuale: quid ergo est hoc? estne idem quid intellectuale, & quid vniuersale, seu ius? nonne aliud est vniuersale, & aliud quid intellectuale? ecquis non nouit hoc? nã iura ueniunt sub appellatione rerum, seu bonorum. l. rei appellatione: & ibi nota. de uerborum significatio. ac ideo ut res uenduntur, donantur, ceduntur, in omneque commercij, atque dispositionis genus cadunt, titu. de hæredi. & actio. uend. in. ff. & C. & alibi passim, nec differunt à cæteris rebus, nisi in hoc, quod sunt incorporales: quoniam res nostræ aliæ corporales, aliæ incorporales sunt. l. 1. §. quædam. ff. de rerum diuis. Institut. de rebus corpor. per totum. Tiraq. in tract. ligna. §. 1. glo. 7. numero 11. Quod autem est intellectuale, non venditur, nec in aliud commercium cadit, sed in mentis nostræ intelligentia uersatur, ut disciplinæ, & artes, & intellectuale est de re, quæ intelligitur in eo intellectuali, idest nomen alicuius rei. Prætereà Ruinus cur dotem dicat ius repræsentatum, fictum, imaginatum, non perspicio: Ius enim fingi nusquam legi: factum fingere suadente æquitate leges solent interdum, sed non ius, quod agit lex circa ius, id certè agit non per fictionem, sed per ueritatem: vt per Bartolum & Modern. in l. si is qui pro emptore. ff de usucap. uides ergo, quòd si Barto. opin. sequi nolueris, aliqua certa & clara
10 conclusio in hoc tibi non datur, uice uersa † alteram partem si amplectaris, cõfusione prorsus nõ carebis. Nam D. Alc. qui secundùm Azo. concluserat, dotem esse ipsam rem dotalem, nesciens ab his, quæ sibi uidebantur aduersari, alio modo se explicare, dicit, quòd ex contractu dotis & pecuniæ datione oritur quoddam ius à re ipsa separatum, quod ipsum ius dos appellat. not. per Bartolum in l. cùm pater. §. pater filiæ. de lega. 2. l. licet. de dot. præleg. & istud ius (ait ipse) si res in dotẽ data est particularis, particulare est: si vniuersalis, vniuersale: qua de re concludit sententiam Bartol. generaliter haud esse ueram: dum voluit, dotem semper esse ius vniuersale. In aliquo igitur definitioni Bar. Do. Alciat. assentitur: nam concedit, dotem esse ius, item & aliquando ius vniuersale: nonne hoc anteà negauerat? Sed quæro quodnam est illud ius ex contractu, & pecuniæ datione oriens? Si dixeris, ut aperit Baldus Nouellus in tracta. de dot. in secunda parte, nume. 5. qui postquam aduerterat secundùm aliquos, certum ius in abstracto consideratum, ab eis dos appellatum; dicit esse illud, quod competit ex cõtractu dotis, ex quo iure actio & obligatio causatur: Ego respondeo hoc in abstracto nihil esse: quia fateor, sicut depositum, commodatum pignus, & similia, etiã ut ius
11 considerari: ita & dotem: sed tunc † vt contractus consideratur, non prout est facti: iuxta l. consilio. in fine. ff. de cur. fur. sed put est iuris. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. q̃a ex ipsa re sola cõmodata, vel deposita, & simili, non oritur actio, uel obligatio. verũ nos disputamus de dote, prout accipit̃ pro contractu, an tunc sit ius: sed an prout est dos, dici debeat ius, ut respondebat Bulgar.

Et præter hunc modum considerare depositum, commodatum, dotem & similia, esse ius aliquod, est somniare: quoniã hos terminos habemus, & prætereà nihil. Contractus, prout quid est facti & iuris, potest considerari. itẽ actio & obligatio ex contractu oriens. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. & ipsa res. Illud quoque consequens nego, quod dos ius vniuersale dicendum sit: quia res data in dotem sit vniuersalis: nam sequeretur quòd legatum, quando hæreditas relinqueretur, diceretur ius vniuersale, quod falsum est. Bartolus in l. re coniuncta. colum. 8. de legat. 3. l. cùm filius. §. Lucio. de legatis. 2. & quò ad hoc nihil referre in dotem esse datum quid vniuersale, uel particulare, ex text. iunct. ibi gloss. in l. prima. ff. pro dot. quemadmodum in re empta, seu emptione, & vẽditione: quia si sit vendita res vniuersalis, idest hæreditas, inde non magis oritur ius vniuersale, quàm si res particularis esset vendita. l. secunda. C. de pact. l. secunda. C. de hæred. & actio. vendi.

Quid dicam de eorum argumentis, quæ quisque suæ opinionis assertor facit? vereor ne more Andabatharum ferè simul pugnauerint, in summa eò tendunt omnia, velut dotem aliud esse à rebus istis dotalibus suadent, seu contrarium probent, quorum solutio pendet omnis ab intelligẽtia. l. si is qui Stichũ. §. qđ dicit̃. ff. de iure dotiũ. & l. 5. §. qđ diximus. ff. de dot. prælég. & l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dot. circa quam contorserunt se omnes, & præsertim Socin. Iunior & Car. Ruin. arguentes pro utraque parte, & variè inducentes illa iura, vt per eos: & demum alter dicit se malle doceri, quàm alios docere, alter autem, quòd authoritati Bartol. est cedendum in re valde dubia: Nos itaque tenentes cum Azo
12 ne dicemus in primis † res ipsas dotales esse dotem, prorsus negando dotem esse ius. dict. l. si is qui trium. §. quod dicitur dum ibi Iureconsul. appellat dotem pecuniariam: quod sanè de iure dici non potest: Item alibi dicitur dotem numerari. l. si pater ignorans. ff. sol. matri. vel dotem dari. l. profectitia. §. fina. l. si sponsa. l. si mulier. ff. de iure dotium. Item dotem cõferri toto tit. de collatio. dot. & in alijs multis locis, dotem pro ipsis rebus dotalibus poni certum est. & sic vulgò dicimus, hæc res est dos mea, ut apud Terentium in Andria.

Dos est Pamphile decem talenta.

Item dos vendicatur. l. in rebus. C. de rei vendic. & in dominio eius transferendo requiritur traditio. l. de diuisione. sol. mat. l. dotale. §. dotale. de fund. dot. Item sequestratur. l. si cũ dotem. §. si autem in sæuissimo. & ibi notat. sol. mat. item aliqua re dotali euicta præstatur, seu datur actio euictionis, vt de re aliqua particulari tradita seu. venditionis, vel alio. l. prima. & ibi not. C. de euict. Alciatus in l. pecuniæ. §. hæreditas. de verborum significationibus. l. prima. l. quoties. C. de iure dotium. l. mater. ff. eod. l. pater. ff. de euict. l. serui venditor. l. si nauc. ff. eodem. l. proinde. ff. de ædil. edict. Nec in dote succedens tenetur stare colono. l. filio. §. ti. sol. matri. gl. in l. diuortio. eodem titulo. Item extinctis rebus dotalibus extinguitur dos ipsa. & nomen dotis. l. plerunque. in fi. de iure dotium. l. prima. C. eod. l. 5. §. si mancipia. ff. eod. l. si pro re. ff. de euict. Item res empta ex pecunia dotali non efficitur dotalis. l. ex pecunia. C. de iure dotium. Nisi per partes expressim id agatur. l. si ex lapidicinis. dr iure dotium. l. si mulier. ff. de pact. dot. vt per Corn. in consi. 270. quæritur. volumi. 4. Bald. de Bartol. in l. prima. numero 9. versic. non videtur. soluto matrimonio. nisi fortè in subsidium speciali fauore dotis. Bald. in consi. 225. ista confessio. volum. 4. Bal. Nouel. in tract. de dote, vbi suprà. Ioannes Boscilt in tract. de nup. lib. 6. nu. 30. Bapt. de sancto Blas. in tract. de priuil. do. in secunda centuria. num. 7. & actio quæ in hoc casu datur ad instar hypothecariæ tollitur, seu excluditur: si pecunia dotalis per possessorem offeratur mulieri. Socinus in consi. 224. eleganter. volumine. 2. & sic in dote res non subrogatur loco pecuniæ uel alterius rei dotalis: quicquid dixerit Bar. in consilio. 124. punctus. Item fructus non augent dotem, & sententia incerta super dote non tenet: vt de his infrà dicam respondendo contraria, quid plura? vndique conuincitur, dotem esse
13 res ipsas dotales, non autem aliquod ius: & † dotis ipsius ius non esse vniuersale, sed particulare, vt patet ex prædictis. tamersi dos esse possit quandoque particularis, quandoque vniuersalis, prout est ipsa res dotalis, quemadmodum in legato contingit, quod quidem vel particulare, vel generale, vel vniuersale dicitur, prout est res legata. Alexand. in l. grege. de legat. primo. Et pro solutione difficultatis per Doctores motæ in hac re. Primò considerandum est, nomina, alia esse rerum vniuersalia vt uestis, bos, & similia. iux. not. in l. si
14 quis in fundi vocabulo. de legatis primo. alia uerò iuris † & hæc duplicia sunt, alia important ius, vt actio, obligatio, seruitus, hæreditas. §. primo. Institut. de rebus corpor. alia licet sint nomina iuris, idest à iure inuenta: tamen ius non importaut, vel significant, sed res: secundùm tamen quandam iuris determinationem, præter id, quod secundùm vulgarem & naturalem rei significatum præse ferunt: vt est hoc nomen dos, peculium, bona fructus, & similia, sic duplicis generis esse nomina iuris, aduertit, licet nõ sic explicitè, Bulgarinus in

dict.

dict. rub. nume. 9. uersiculo, & ratione expensarum damnans
glos. in dict. l. quod dicitur, quæ dixit, quòd dos est nomen
iuris, idest ius ipsum, seu ius significans. Quæ doctrina pro-
batur; quoniam peculium, ut nomen iuris est, quod deducto
ære domini, vel patrisfamiliàs habet seruus, uel filiusfamilias
ex patrimonijs eorum. l. peculium autem. ff. de pecul. cum cõ
cord. secundùm tamen naturalem significatum, est id quod
datum est &c. l. in deposito. §. fina. ff. eodem. l. si chorus. §. pri-
mo. de legat. tertio. item bona intelliguntur secundùm nomẽ
iuris, deducto omni ære alieno. l. mulier bone. ff. de iure do-
tium. l. subsignatum. §. primo. de verborum significationib.
l. bonorum. eod. secundùm tamen naturalem significatũ ipsæ
res significantur, utcunque sint ære alieno grauatæ, uel non.
l. princeps. l. proprie. eodem. & idem in fructibus. ut per Do-
ctores in l. fructus. per illum tex. ff. soluto matrimonio. ita &
15 dos, † vt est nomen iuris significat res dotales omni ære alie
no dotis deducto. l. nondum. ff. de religiosis & sumpt. fune-
rum. uem impossibile est secundùm iuris determinationem,
dotem esse in ære alieno, seu alio grauamine, siue id ab initio
contracti matrimonij, siue ex post contingeret. l. si pater mu-
lieris. ff. de iure dotium. l. si conuenerit. la. 2. l. conuenit. ff. de
pact. dot. quia contra substantiam dotis non ualet pactum. l.
cum precario. ff. de precar. l. ius publ. ff. de pact. dot. in l. nemo
potest. de legat. primo. & in l. prima. §. si quis ita. de verborum
obligationibus. & dicit hoc domin. Alciat. in dicta rubric. in
uersicu. dos. num. 27. post alios ibi. dos igitur non est ius: sed
nomen iuris, significans res; consideratas tamẽ secundum iu-
ris determinationem: scilicet illud omne, quod pro uarius ma-
trimonij oneribus sustinendis accipitur &c. & est nomen in-
determinatum, seu indefinitum: non autem collectiuum plu
rium: ut dicebat Socin. Iun. & malè in dicta rubric. quare de
necessitate non præsupponit pluralitatem rerum, seu pluriũ
collectionẽ: ut nomẽ familiæ, populus & similia: sed bene re-
fertur ad dotalitatem, seu vniuersalitatem eius, quod datum
est pro oneribus &c. Sed hoc non facit, ut vniuersitatem plu-
rium rerum, uel capitum necessariò præsupponat: quoniam
& in vna re totalitas potest considerari. Nam ex his sequitur
16 declaratio & solutio plurium. Et in primis † ad illud Vlpiani
ni in l. 1. §. quod diximus. ff. de dote præleg. ad ea, scilicet uer
ba. Sed quod diximus ipso iure dotem impẽsis necessarijs minui,
non ad singula corpora, sed ad vniuersitatem erit referendũ
quòd non infertur necessariò dotem esse aliquod ius: sed di-
cunt illud totum, quod est dos propter impensas minui, nam
in iure, ut primum totum, secundùm iam dictam determina
tionem, dos consideretur. Et dum Vlpianus negat dotis dimi
nutionem ad singula corpora referri, sed ad vniuersum do-
tis: satis apertè mihi uidetur dicere, quòd diminutio dotis in
ipsis rebus dotalibus contingat, non autem in aliquo iure: quia
eius responsum cõcernit duntaxat modum diminuendi do-
tem: ut vniuersum minui sufficies, licet non sigillatim corpo-
ra dotis: uerbi gratia: est in dotem fundus ualoris centum,
item & pecunia, uel alia bona: impensæ necessariæ dotis ascẽ-
dunt ad centum: in hoc casu sufficit ad dotis diminutionem
illum fundum centum, desinere esse dotalẽ, & in eo solo om-
nem dotis diminutionem contingere absque eo, quod cætera
17 dotis corpora sigillatim minuantur: quia † diminutio fit re-
spectu vniuersi, non autem rerum particularium secundùm
Vlpianum in d. §. quod diximus. ut & clarius explicat Paulus
Iuriscons. in l. si is qui Stichum. §. quod dicitur. cuius hæc
sunt uerba, uidelicet. Quod dicitur, necessarias impensas ipso
iure dotem minuere, non eò pertinent, ut si forte fundus in
dote sit, desinat aliqua ex parte dotalis esse, sed nisi impensa
reddatur, aut pars fundi, aut totus retineatur. Sed si tantum
in fundum dotalem impensum sit per partes, quas fundus
est, desinere eum dotalem Scæuola noster dicebat, nisi mu-
lier sponte intra annum marito impensas obtulerit. Si pecu-
nia, & fundus in dote sint, & impensæ necessariæ in fun-
dum factæ, Nerua ait, dotem pecuniariam minui. Quid
ergo si mulier impensas marito soluerit, utrum crescet dos,
an ex integro data uidebitur? Cuius rei manifestior iniqui-
tas in fundo est, secundùm Scæuolæ nostræ sententiam:
nam si desinat dotalis esse, poterit alienari. Rursus quem-
admodum poterit fieri dotalis data pecunia? an etiam tam
data pecunia in dotem esse videbitur? & magis, est ut
ager in causam dotis reuertatur. Sed interim alienatio fun-
di inhibeatur. Vides ergo ex his clarè, quòd dotis diminu-
tio contingit in ipsis bonis dotalibus non autem in aliquo
iure: nam facit, vt vnius totus fundus desinat dotalis esse: Itẽ
quòd de dote consistente in pecunia, & fundo pars pecunia
rie desinat dotalis esse, & difficultati occurrit ex hoc responsio
18 Paulus respondit, quòd † infra annum alienatio huiusmodi
fundi, qui propter impensas dotalis desijt esse, inhibetur, vt
infra illud tempus muliere impensas prædictas offerente,
ager in causam dotis reuertatur: quæ quidem omnia si di-
minutio dotis fieret in aliquo iure, & non in ipsis bonis dota
libus, Paulus Iurecons. non minus ineptè quàm falsò recen-
seret. Est verum, quòd neget fundum pro parte minui, sed
non ob id neget diminutionem dotis respectu uniuersi, & in
ipsis bonis dotalibus fieri: vt iam dixi.

Quæ autem sit ratio, quòd pro parte diminui, & desinere
19 esse dotalem nequeat, ipse non dicit: Sed hoc † dicit Vlpia.
in dicta l. quod dicitur. nc, scilicet, absurdum inde resultet.
Cuius hæc sunt verba, videlicet, Quod dicitur, necessarias im
pensas dotem minuere, sic erit accipiendum, vt Pomponius
ait, non vt ipsæ res corporaliter diminuantur, vt fundus, vel
quodcunque aliud corpus (etenim absurdum est, diminutio
nem corporis fieri propter pecuniam) &c. Non neget igitur
cessante absurdo, quin dotis diminutio fiat in ipsis bonis do-
talibus, vt in duobus præcedentibus Pauli casibus. Et vt reli-
que huius textus declaremus subijcio quæ sequuntur: Cæ-
terùm hæc res faciet desinere fundum esse dotalem vel partẽ
eius: manebit igitur maritus in rerum detentione, donec
ei satisfiat: non enim ipso iure corporum, sed dotis fit dimi
nutio. Ibi ergo admittimus diminutionem dotis ipso iure fie
ri, vbi non sunt corpora, sed pecunia, nam in pecunia ratio
admittit diminutionem fieri. Proinde si æstimata corpora
in dotem data sint, ipso iure dos diminuetur propter impen-
sas necessarias. Hoc de his impensis dictum est, quæ in do-
tem ipsam factæ sint: cæterùm si extrinsecus, non minuent
dotem: Sed si impensis necessarijs mulier satisfecerit, utrum
dos crescet, an uerò dicemus ex integro uideri dotem datam?
Et ego ubi pecunia data est, non dubito dotem uideri crescẽ
se. His uerbis Vlpianus uult, diminutionẽ quidem dotis fie
ri, sed non corporum: ut pro parte dotalia esse desinat. & ex-
positio literalis est: Cæterùm, idest, si admitteremus, quod pos-
set corpus dotale propter impensas minui, sequeretur, quod pos
set pro parte desinere dotale esse, quod Iurecons. reputat ab-
surdum: ita exponit gl. ibi, & diligenter perpende, quod in hoc
textu est quæstio Vlpian. ubi ergo ageretur non de diminuen
do pro parte fundum dotalem, sed de faciendo, ut in totum
desineret dotalis esse: non negatur, quin hoc fieri possit: cũ
impensæ absorberent totum fundi pretium, ut respondit
Paulus in d. §. quod dicitur.

Nec obstant illa uerba ibi, fundum esse, vel partem eius,
quasi videantur idem inferre in vtroque casu, quòd nec in to-
tum, nec pro parte possit dictus fundus desinere esse dotalis.
Primò, quia sic intelligendo apertè aduersaretur responso
Paul. in dicto. §. quod dicitur ubi dicit clarè, in totum posse
corpus dotale propter impensas desinere dotale esse, ut suprà
retuli: Sed iura iuribus sunt concordanda, iuxta vulg. &
20 † ideo uerum non est, uel quòd tex. Paul. corrigatur ab Vl-
piano, vt dicebat Saly. & nonnulli alij, vel quòd ibi referatur
sententia Scæuolæ: Sed non approbetur, secundùm domi-
num Alciatum in l. hæreditatis app. de uerborum significa-
tionibus.

Secundò, quia in hoc casu cessat absurdum: non cense-
tur ergo Vlpianu. idem uoluisse, quod dicit in casu, quan-
do agitur de diminuendo fundum pro parte, arguendo à
cessante ratione.

Tertiò, quia non fuit quæstio de hoc, sed tantùm, an fun-
dus dotalis pro parte diminueretur propter impensas neces-
sarias: ergo non creditur Vlpi. respondisse de hoc: quia re-
spondere ultra terminos quæstionis non decet. l. ut respon-
sum. C. de transactionib. §. præterea. institut. de inut. stip. Do-
ctores in l. 1. §. si quis ita. ff. eodem. aliter igitur illa uerba
sunt accipienda. Et sensus uerus fuit Vlpiani, quòd minuere
dotem est facere, ut fundus, uel aliud corpus dotale desinat es
se dotale in totum, uel pro parte: quatenus dotis diminutio
se extendit: & quia hunc effectum resultare ex dotis diminu
tione retulerit, & nos illum effectum admittere noluerit
quò ad vnum casum: scilicet, quando agitur de diminuen-
do corpus pro parte causa euitandi absurdum: non negatur
in alijs casibus, imò tacitè uidetur concedi: quòd scilicet fun-
dus, uel aliud corpus dotale possit in totũ desinere dotale esse.

Hinc

Hinc sequitur clara & certa conclusio, quod dotis diminutio cō
tingit in ipsis bonis dotalibus ; & non in aliquo iure, præter-
quam cùm agitur, vt unum corpus dotale pro parte desinat
21 esse dotale † propter absurdum, quod profectò est in hoc :
quia mulier in re sua cogeretur socium admittere, quod est
durum. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condit. indeb. l. cū
pater. §. dulcissimis. de leg. 2. vel quòd vnam & res diuerso iu
re censeretur : pro parte scilicet dotalis, pro parte non. l. cū
qui ædes. ff. de vsucap. & causa euitandi absurdum licet a re-
gulis iuris recedere. Alex. in l. sed si hac. §. liberos. de in ius
vocan. Bart. in l. facti. §. pactum. ff. de his qui notantur infa. l.
nam absurdum. ff. de bon. libe. Et in hoc casu aduerte, quòd
licet ipsum corpus dotale non minuatur, desinendo pro par-
te esse dotale : ipsa tamen dos minuitur : quia est corpus in
tellectuale, secundùm Bald. in l. fina. C. de sent. quæ sin. cer.
22 quandoquidem † in intellectu iuris (secundùm quem dos
est id, quod deducto ære alieno ipsius dotis pro oneribus ma
trimonii &c.) statim efficitur minor propter impensas neces-
sarias : tametsi in actu rerum dotalium non fiat dotis dimi-
nutio, qua de re sæpe solent iura indistinctè loquētia dicere,
quòd dos diminuitur impensis necessariis. l. 1. §. 1. ff. de impē.
in re. dot. l. 1. §. nec ob impensas. C. de rei vxor. actio. l. dote
prælegata. l. cum quis. in princi. ff. de dot. præleg. & aliis mul
tis concord. nec inconuenit aliquando in intellectu iuris ali-
quid esse, quod non est in actu rei. l. Mæuius. §. duobus. de
legat. 2. Nec id negatur per Vlpianum in d. l. quod dicitur.
ibi, ergo admittimus. nam loquitur de diminutione actuali,
seu corporali rerum, vt patet ex præcedentibus ibi, non vt
ipsæ res corporaliter &c. præsupponens semper ipsius dotis
diminutionem fieri : ut & clarius ibi, non enim ipso iure cor
porum, sed dotis fit diminutio. & probatur ea quoque ratio
ne : quia alioquin differentia, quam inter impensas necessa-
rias, & alias facit Vlpian. in d. l. quod dicitur. §. hoc de his. &
alibi, esset inepta : quia & corporum dotalium datur reten-
tio propter alias impensas non necessarias, seu aliud debitū
mulieris non dotale. l. dote prælegata. ff. de dot. præleg. l. pro
voluntariis. ff. de impens. in rebus dot. facit l. 1. & ibi not. C.
etiam ob chirograph. ne ergo inanis sit, oportet dicere, quòd
23 propter impensas necessarias dos † semper minuatur in iu-
ris intellectu, licet non semper in actu rerum dotalium, & ista
intellectualis diminutio habet effectus suos in cæteris: quia si
dos restituatur per maritum, cui mulier non soluerit impen
sas necessarias, condictio indebiti viro dabitur pro dote resti-
tuta : quia indebitè fuit soluta in isto casu, cùm esset iam de
iure diminuta. dicta l. quod dicitur. §. fin. quod non contin-
git stante alio debito : quia tunc diceretur debitè soluta : vt
dicit Ruin. in d. rub. Item si dos legatur, & multæ impensæ
factæ necessariæ sint in dotem : in illud legatum tanto minus
venit, quantum continent illæ impensæ. l. hæc. de dot. præ-
leg. Bart. in l. cum pater. §. pater filiæ. de leg. 2. & hoc non ea
ratione : quia dos sit ius vniuersale continens debita, & cre
dita, vt dicebat ibi Bar. & Alex. in l. si res obligata. de lega. 1.
sequendo Bal. in l. prædia. C. de fideicom. Sed quia dos in iu-
ris intellectu est facta minor, seu secundùm legis dispositio-
nem est diminuta : etiam si ulla corporalis diminutio rerum
dotalium non esset facta. Modò tolluntur ex his omnes Do
ctorum difficultates: quia uel quòd iura referant diminutio-
nem dotis non ad singula corpora : non inferunt, quòd ea
fiat in iure aliquo: sed per diminutionem vniuersi, & in ipsis
bonis dotalibus, vel per corporalem rerum diminutionem,
uel saltem intellectualem : uel item quòd iura considerent
dotem, ut aliud ab ipsis rebus dotalibus, nihil facit, ut pro-
pterea dos dicatur ius uniuersale : quia ut nomen iuris dif-
fert à rebus ipsis : nam significat res ipsas, cum quadam ta-
men legis determinatione : ut nomen bona: & id genus simi
lia superius relata, quæ tamen non dixeris ius uniuersale im-
portare, sed duntaxat aliquas res. Similiter secundùm Bar-
tolum argumentum non concludit, dum dicebat, ideo dotē
ius uniuersale censeri: quia fructibus dos augetur. l. si mari-
to. §. fin. soluto matrim. uel aliis etiam augmentis crescit. l.
etiam. C. de iure dotium. quod est proprium iuris uniuersa-
lis, ut hæreditatis. glo. in l. item ueniunt. §. fructus. ff. de petit.
hære. l. pecuniæ. §. pen. de uerbo. signi. l. hæreditatis app. eod.
24 titu. Nam id certè negari potest. † quòd. s. ad instar hæredi-
tatis dos augmentum recipiat : & primò quò ad fructus con-
siderantur tempora ante matrimonium, constante matrimo
nio, & post solutum matrimonium, fructus dotis percepti an

te, si, cùm matrimonium contrahitur, expressim aliquid non
dicitur de eis, tacitè uidentur in dotem dati. l. uideamus ge-
neraliter. §. ante matrimonium. ff. de usu. l. dotis fructus. l. si
seruo. ff. de iure dot. l. inter socerum. §. cùm inter. ff. de pact.
glo. in l. fundus. de fund. dot. hi ergo augent dotem non sui
natura: sed quia à patre data uidentur. De perceptis constā
te matrimonio non uidetur quærendum, quia ad uirum pro
oneribus matrimonii pertinēt. l. pro oneribus. C. de iure dot.
præter partus ancillarum, qui non sunt in fructibus. l. plerun
que. §. si serui. ff. eo. & de his, ut de cæteris accessionibus est
25 dicendum : ut infrà in tertio casu, † quando post solutum
matrimonium percipiuntur, non sunt dos, uel portio do-
tis : secundùm gloss. in d. l. si marito. §. fin. at potius se habent
ad dotem accessoriè, ut ad rem depositam uel commodatam
fructus se solent habere. dic. l. uideamus generaliter. §. primo,
de usu. nemo tamen dixerit rem commodatam, uel similem
esse ius uniuersale. Nec aliud esse ibi dicatur in condictio-
ne in personam competenti sponsæ, aliud in actione dotis :
nam imò idem obseruatur. l. si sponsa. & ibi not. ff. de iure
dotium. quemadmodum ergo fructus rei depositæ nō sunt
res deposita, nec in obligationem ueniunt, sed per officium
iudicis accessoriè petuntur. l. 4. C. depos. l. si per collusionem.
ff. de acti. empt. Alex. in d. l. marito. §. fin. ita fructus dotis nō
sunt dos, nec actione dotali debentur, sed officio iudicis. Nec
obstat, quòd in d. § fin. dicatur pro his agi, & quòd sine his
minorem dotem dicatur quis recipere, quoniam & res com-
modata deterior reddita dicitur non reddi sine interesse dete
riorationis. l. 3. §. 1. ff. commod. & tamen illud interesse uenit
officio iudicis, secundùm gloss. ibi in una. solut. Item, nonne
dicitur rem restitutam non uideri sine fructibus. l. restituere.
& ibi dominus Alciatus, de uerborum signifi. l. in condemna
tione. ff de re iudicata, l. ex diuerso. § primo. ff. de rei uendi-
catio. & tamen fructus alia rei uendicatione petuntur. dicto
§. fructus. Nec replicetur. Fructus dotis officio iudicis non
peti. d. dicto §. fin. quia loquitur in casu post exactam dotem, &
officium iudicis non durat post finitam principalem actio-
nem. l. fin. & ibi not. ff. de eo quod cer. loco. nam replico, ut
in simili dixit Paulus de Castro. in dicta l. 3. §. fina. ibi, ad
fructus durare officium iudicis ex illa actione : quia fundus
fuerat receptus sine fructibus ab ignorante, quo casu cessant
nota. in dicta l. fina. Et quòd sui natura fructus non augeant
dotem, satis patet: quia non augent respectu mariti. l. si. §. prę
tereà. C. de iure dotium. ut aduertit domin. Alciat. Ioan. Gro.
Socyn. Iun. & multi alij tenentes hanc partem. Quò autē ad
26 cætera augmenta, & accessiones dicere possumus, quòd † illæ
ueniant in dotem, prout in quamlibet aliam rem solent ueni-
re, & accessoria secundùm naturam sui principalis iudicari:
ut per glossam in l. si ut certo. §. usque adeò. ff. commo. & ad
hoc facit l. si proprietatem. ff. de iure dotium. l. si seruo. l. si lega-
to. eodem titu. l. si ex toto. vbi Alexan. de legatis primo. l. adi-
tio. de acquirenda hæreditate. l. dotalem seruum. ff. soluto ma
trimonio. nonne etiam dicitur, quòd emptioni accedit, partē
esse emptionis? & ideo actiones ex empto dari pro partu, fru-
ctibus, & alijs quibuscunque accessionibus? l. quod si nolit. §.
fin. ff de ædil. edict. Nihil ergo facit, quòd dos accessionem re
cipiat, idcirco dici debeat ius vniuersale. Alijs etiā modis So-
cyn. & Rui. arguunt pro opinione Barto. quorum illa duo
non prætleribo quin eis respondeam, omissis cæteris ut leuib.
altera est, quatenus Socyn. dicebat, ius vniuersale uideri do-
tem: quia impensa in vna re dotali facta deducitur de altera. l.
diuortio. §. item si messes. solut. matrim. d. l. si is qui Stichum.
§. quod dicitur. quod quidem in rebus particularibus non cō-
tingeret, sed in iure vniuersali obseruauit Bart. in l. in fundo.
num. 8. ff. de rei uendicatione. nam respondeo, dotem ut vnū
corpus intellectuale ex pluribus rebus censeri, ut dicebat Bal.
in l. fina. C. de senten. quæ sin. cer. Ideo nimirum si impensa
facta in vna re deducitur de alia: sicut facta in messe deduci-
tur de uindemia: quia messis, & vindemia est fructus vnius
anni. l. si fundus. §. fin. soluto matrimo. Alterum uerò Ruin.
negatur, dum dicit, dotem: quia dicatur patrimonium mulie
ris. l. 3. §. sed utrum. de minori. uel importare ius vniuersale. l.
cogi. ad Trebellia. l. si fideicommi. §. tractatum. ff. de iudi. uel
comparari mensæ nummulariæ, quæ continet ius vniuersale.
l. cum pater. §. mensæ. de legat. secundo. Bald. in l. prędia. C.
de fideicommis. Alexand. in l. si res leg. de lega. primo. quia si-
27 militudo † de mensa minimè procedit, quando quidem mē-
sa repræsentat eorum personam sub quorum nomine mensa
num-

nummolaria caereetur, ideo potest plus damni quàm emolomenti continere. dicto §. mensæ. sicut hæreditas, quæ quia repræsentat personam defuncti. l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testa. libe. es ins. potest esse sine bonis. l. libertus, qui soluendo. ff. de bon. lib. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. & concord. qua de re tabernam esse ins, Iureconsul. ait in l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. quemadmodum eadem ratione hæreditatem esse iur, passim traditum est. At dotem personam aliquam non repræsentare, item præter res ipsas datas nihil continere, & rebus extinctis eam non remanere, cuique notum est. & tex. in d. l. cogi. non procedit, nisi quatenus fideicommissarius, cui sunt relicta bona, seu patrimonium defuncti eius personam repræsentat, accipiendo actiones actiuè & passiuè, quòd non contingit respectu solius patrimonij, bonorumve eius, qui viueret adhuc: quia tunc in eis non repræsentaretur aliquo modo persona viuens, & ideo cessat ius in isto casu. Nec quoniam dos sit nomen vniuersum quid significans importat vniuersitatem rerum: cùm in vna tantum re possit uerificari. Ex quibus satis superque probatum existimo, opinionem, seu diffinitionem Barto. quantumuis receptiorem esse falsam. Hinc ad quæstionem de libello & sententiam dotis generali, & in-
28 certa infero, quòd † qui petit dotem promissam, uel datam reperet, in libello debet exprimere, quid & quantum dotis nomine est sibi soluendum, uel restituendum. Item sententia debet cõtinere certam quantitatem, alioquin est nulla: vt est text. in d. l. fin. C. de sentent. quæ sin. cuius uerba hæc sunt, videlicet. Hæc sententia. Quæ bona fide accepisti, solue: cùm incertum esset, quid accepisset, quantumcunque ab eo peteretur, præsertim cùm ipse, qui extra ordinem iudicabat, interloquutus sit, dotem datam, quæ repeteretur, non liquidam esse iudicati authoritate non uidetur.

Et ita per hunc textum tenuerunt ibi Bald. & Salyc. Paul. de Castr. in dicta rubr. soluto matrimonio. & ibi Ruin. num. 92. & dom. Alexand. & Rip. num. 47. & Socyn. Iun. Bald. in l. 1. in 3. colum. ff. de edendo. & in addit. ad Specu. in titulo de sentent. colum. 1. Rapha. Coman. in dicta rub. Bald. Nouell. in tract. dot. numero 2. ubi optimis rationibus impugnat opi. Barto. contrarium tenentis in dicta l. fina. quæ sanè mihi uidetur erronea & repellenda, tametsi eam sequantur Angel. ibi & Alex. in dict. rubr. & Matesyl. in not. 121. & Ioan. Cãp. In tracta. de dot. & dot. stat. in 4. quæst. in fi. & Felyn. in cap. significauerunt. in colum. 2. extra de lib. obla. Nam Bart. & sequaces ad hoc mouentur: quia dos est ius vniuersale, & sicut in iudicio iuris vniuersalis, vt hæreditatis, generalis, & incertus libellus procedit, ac similis sententia valet: & in eius executione liquidantur res, vt per glos. Bartol. Iason. & alios in l. 1. ff. de edendo. Doctores in l. edita. C. eod. glos. in l. 2. C. de senten. quæ sin. cer. glos. & Doctor. in cap. secundo, de lib. oblat. Ias. in dicta rubr. solu. matrim. colum. fina. & in l. ait prætor. §. j. colum. fin. de re iudic. l. licet. de petit. hæredi. Sed illud assumptum est falsum: vt patet ex latè deductis suprà, ergo, & conclusio. & ad literam contra opinionem Bartol. stat textus in dicta l. fina. mox recitatus. Nec iste textus euitatur per Bartolum, quòd dicat ibi sententiam esse nullam, vel quia in ea non erat expressum, condemnationem fieri ex causa dotis, vel quia in processu non constabat dotem datam esse: & quòd si constitisset dotem datam, licet non quãtum valuisset sententia, & in executione potuisset liquidari secundùm eum: quoniam ego considero rationem nullitatis illius sententiæ ibi reddi in hoc: quia erat incertum, quid accepisset, & quid peteretur: & sic propter rationem incertitudinis, quam Imperator ibi noluit declarari posse in executione. ergo ibi sententia non fuit nulla propter rationes à Bart. adductas, & leues profectò mihi videntur.

Primò, quia sententia quum ad libellum referatur. l. si præses. ff. de pœn. vt dicit Ruin. in dicta rub. num. 88. intelligebatur ibi lata ex causa dotis, quamuis ibi ea non exprimeretur:
29 quia † sententia censetur lata ex causa deducta in libello. gl. in l. hæ. n. causæ. de susp. tu. l. si quis ad exhi. ff. de exe. rei iu. glos. not. in l. puto. §. j. ff. fam. ercis. Bar. in l. 1. C. de err. cal. Bal. Nouel. ubi suprà.

Secunda ratio non releuat: quia non est facienda differentia inter casum, quòd nihil sit probatum, & casum quòd sit aliquid probatum, sed in eo est vis, quòd obscurè & incertè. l. de ætate. §. nihil. ff. de inter. act. no. in c. in præsentia. de prob. & in l. triticum. de verb. obli. & sententia incerta, quam sustinert posse per relationem, etiam tacitam, ad acta probatoria, volunt Bat. & Ias. in d. l. ait prætor. §. 1. & glo. in d. l. 5. in d. rubr. Tertiò tunc sustinetur, quando ex illis potest plenè certificari: quia integram, & concludentem probationem debiti certi contineant: Secus si & ipsa obscuritatem, & incertitudinem habeant: ideò si in actis appareat, dotem fuisse datam, sed non apparet, quid vel quantum, nescio videre, sententia dotis incerta, quonam modo poterit certificari per relationem ad eas probationes incertas. si quidem potuit esse plus & minus, quod datum, promissumve fuit pro dote: quia dotare non est in omnibus vniforme: ait Bald. in d. l. fi. num. 8. versic. quarto an dos. C. de sent. quæ sin cer. & in uno nummo potest consistere. Bal. Salyc. & alij in authent. præterea C. vnde vir, & uxor. ergo huiusmodi sententia remanẽs incerta erit nulla. Præterea nonne dicitur, quòd dos erat ibi data, sed quia non apparebat in processu quanta, sententia incerta fuit nulla? Si. n. in actis constitisset de quantitate dotis, saltem per tacitam relationem ad ea potuisset sententia incerta sustineri: sic colligitur ex illo tex. d. l. fin. ergo falsum est præsuppositum Bar. quod ibi non constaret, nec de quantitate, nec de ipsa dote.

30 Verùm enimuero tunc libellus, † & sentẽtia generalis, incertaque sustinetur: cùm agitur ad dotem dandam, constituendamve arbitrio boni uiri, vel quia sic fuit promissa. l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium. uel quia dos ex dispositione legis, uel statuti debetur. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. obligatione. ubi gloss. & Doct. ff. de actio. & oblig. cum in hoc casu possibile non sit certum date libellum, uel sentẽtiam, ideò incertitudo toleratur, ut traditur plenè per Rip. in l. 1. §. s. ff. quo. le. & in terminis Bald. in l. s. C. de do. pro. & tunc constito, quòd debeatur dos lata sententia, de hoc mox in eius executione Iudex arbitrabitur pro qualitate & dignitate personarũ, ac patrimonij quantitate, dos quanta cõstitui & solui debeat. Quæro, nunquid maritus pro lucro dotis ex forma statuti faciendo possit agere via exequutiua stante statuto, quòd mulieri, & causam habẽti ab ea licet uia exequutiua in dotis causa procedere. Decisum in Rota fuit negatiuè in vna causa Romana, cùm esset mota quæstio super statuto Vrbis id disponente: ut in recollectis Achil. de Gras. in decis. 120. lucrum quod desertus. vbi dicit, quòd domini noluerunt, maritum in lucro dotis non censeri causam habere à muliere: not. per Barto. in l. fin. C. de bon. mat. Cor. in authen. ex testamento. colum. 6. C. de colla. etiam quòd ex alio statuto fuisset illud lucrum filijs reseruandum. Bald. post gloss. in l. pro hæreditarijs. C. de actio. hæred. inferendo, quòd non poterat illud dici ex persona matris mortuæ quæsitum filio, & demum ipso mortuo acquisitum patri, vt sic uideretur per mediam personam filij maritum habere causam ab vxore, & ideo non poterat priuilegium illius statuti extendi ad maritum agentem ad hoc lucrum, quod & mihi placet.

SVMMARIVM.

1 *Restituere propriè dicimus, quod accepimus.*

2 *An maritus dotis lucrum facere possit in casu, quando nunquam dos fuisset soluta, sed tantum promissa.*

3 *Verbum restituere, verificatur per remissionem, & acceptilationem dotis.*

4 *Pactum de non petenda dicitur continere donationem rei in pactum deducta.*

5 *De restitutione meminit respectu temporis, non respectu ipsius dotis.*

6 *In statuto fit mentio de dote restituenda causa frequentioris contingentia.*

7 *Statuto urgente, quòd in casu dotis restituenda vir lucretur dotem, & vexari non debeat &c. promissam vir non lucrabitur, secundum Angel. ex eo, quòd lex dat exceptionem, non censetur dare actionem.*

8 *Lex tollens facultatem agendi, non censetur tollere facultatem excipiendi.*

10 *Durius est aliquid soluere, quàm aliquid non lucrari.*

11 *Contra Angelum, quòd imò statutum voluerit utrumque.*

12 *Maritus sustinens onera matrimonij in casu dotis non solutæ, imò grauiora, quàm cùm habet commodum dotis, lucrum dotis facere meretur.*

13 *Quid si statutum dictat, quòd vir dotis partem lucretur, & retineat: partem verò restituat: an in casu tantum dotis solutæ locum habebit?*

14 *Iudaicè verba non sunt interpretanda.*
15 *Verbum retinere non debet declarare, seu modificare verbum lucrari.*
16 *Sed per modum augendi ius mariti videtur appositum.*
17 *Quid si statutum dicat, quòd lucretur partem dotis, quam recepit?*
18 *Idem, quando statutum dicit, quòd lucretur partem dotis penes se existentem.*
19 *Quando statutum loquitur simpliciter de dote lucranda, tunc statutum procedit in promissa.*
20 *Exidentitate rationis extenditur statutum.*
21 *Dos promissa est propriè dos secundùm plerosque.*
22 *Duplici modo creatur dos, & in esse deducitur.*
23 *Pactum de vendendo, vel donando non est vendere, vel donare.*
24 *Statutum disponens de dote promissa lucranda, an intelligatur de promissa per stipulationem tantùm, an etiam de promissa per pactum.*
25 *Promissio dotis per pactum valet, & dat actionem etiam respectu viri.*
26 *Statutum de lucro dotis recipit interpretationem passiuam à iure communi.*
27 *Lucrari dotem soluto matrimonio exactam potest vir.*
28 *Verbum promissio, in scriptura publica obligationis intelligitur per stipulationem: secùs in statuto.*
29 *Statutum de lucro dotis nō habet locum, nisi dotis promissio, vel constitutio valuerit.*
30 *Statutum, quod dicit, virum lucrari dotem datam, solutam, vel receptam, non procedit in promissa, secundùm plerosque.*
31 *Dos promissa non est dos data.*
32 *Opinio contraria Socini Iunio. quæ reprobatur, & num. 33.*
34 *Limitatur, nisi in statuto sit aliquod verbum de promissa, vnde aliquo modo posset declarari de promissa etiam sensisse.*
35 *Limitatur secundò, quando mulier, vel alius ad dotem obligatus fuisset in mora.*
36 *Sublimitatur hoc in mora irregulari.*
37 *Quando mora irregularis committatur in obligatione dotis.*
38 *Data dilatione ad soluendum dotem, maritus non lucrabitur dotem in casu statuti loquentis de dote data: secùs in casu simpliciter loquentis.*
39 *Dos ad arbitrium boni viri promissa post mortem mulieris potest declarari citatis hæredibus mulieris, vt maritus eam lucretur.*
40 *Dotis ad arbitrium boni viri promissa declaratio soluto matrimonio, per mulieris mortem, retrotrahitur ad diem contractus.*
41 *Quando iusto impedimento non fuit dos declarata, potest post mortem mulieris dos declarari, & arbitrari.*
42 *Limitatur tertiò, quādo aliquo modo dici potest marito fuisse satisfactum de dote, vt in 4. casibus infrà scriptis.*
43 *Maritus accipiens nomen in solutum pro dote promissa, tanti illam æstimasse videtur. nec in casu restitutionis eiusdem nominis cessione liberatur.*
44 *Statutum non videtur curasse de modo satisfaciendi.*
45 *Promissio subsequens post confessionem dotis receptæ videtur loco solutionis à marito accipi.*
46 *Declaratur in hoc dictum Ruini.*
47 *Per nouationem, & transfusionem vnius obligationis in aliā extinctio primæ obligationis interuenit.*
48 *Maritus recepto nomine in dotem retrocedendo idem nomē in casu restitutionis liberatur.*
49 *Statutum de lucro dotis datæ, an verificetur, cum datur nomen in dotem.*
50 *Dote in pecunia promissa, & credito ad exigēdum marito dato, vt inde sibi satisfiat, an dicatur dos soluta.*
51 *Quando pro dote promissa accedunt fideiussores, an statutum de lucro dotis datæ locum habeat.*
52 *Datio fideiussorum habetur pro quadam satisfactione ad solutionem dotis.*
53 *Quando maritus partem dotis exegisset, an sit locus statuta de lucro dotis, pro parte soluta maritus lucrū facere debet.*
55 *Marito non valenti exigere ab hæredibus mulieris lucrum dotis sibi promissæ, an & quomodo consulatur, & numero 56. 57.*
58 *Si statutum vult, virum lucrari dotem in omni casu, lucrabitur etiam dotem promissam.*

b RESTITVENDA. b Propriè restituere † di-
1 cimus, quod accepimus, inquit Dom. Alc. in l. restituere videtur. de verborum significa. quemadmodum verbum reddere, habet significatum retrò dandi. l. verbum reddendi. de uerborum signifi. & dicimus date nostra, & reddere aliena. l. 1. §. eleganter. ff. depos. l. pater. §. fidei tuæ. de lega. 2. & petere, quæ non dedimus, & repetere, à nobis priùs data. l. si repetendi. C. de condic. ob causam. l. repetitio. ff. de condi. indeb. & similia affert Rip. in rubri. de rescrip. & in d. rub. sol. mat. ultra alios ibi.
2 Hinc contingit in facto dubitari, nunquid maritus † dotis lucrum facere possit in casu, quando nūquam dos fuisset sibi soluta, sed tantùm, sibi promissa, quia cùm non simus in casu, in quo propriè uideatur per prædicta agi de restituendo, cùm nihil prius acceperit, suadetur prima facie, quòd locus esse non debeat lucro dotis: nam statuta in proprio significatu strictè accipiuntur. l. 3. §. hæc uerba. de nego. gest. l. constitutionibus. ff. ad municipalem. & cui non conueniunt uerba statuti, nec conuenit dispositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. uel vbi qualitas & præsuppositum statuti nō verificatur, nec ibi dispositio statuti locum habet, secundùm Bald. Salyc. Ange. Fulg. & alios in l. mancipia. C. de ser. fugit. Alexand. in d. rubr. solu. mat. num. 12. & Soc. in l. de diuisione. eodem tit. hoc allegant in isto proposito: & potissimè hoc argum. uidetur stringere in hoc casu: quia istud statutum de lucro dotis est correctorium iuris communis, strictè idcirco interpretandum, ut quamplurimi dicunt, prout referam in text. in 1. glo. His non obstantibus contrarium magis probatur, ut determinant Iaso. in dicta rubr. num. 20. & ibi Ioann. Crot. Vinc. Sauio. & Socyn. Iun. & Dom. Alciat. in d. l. restituere. & Hieronym. Cagn. in l. 2. num. 17. uersicu. nec est mirum. C. de pac. int. empt. Angelus in consi. 180. præmitto. & Caro. Ruin. plenè consulendo in consi. 133. nisi. uolum. 4. & Salycet. in l. si constante. C. de donatio. ante nuptias. ubi dicit istam opinionem esse tutiorem: & eam sequuti sunt moderni temporib. domini in Rota: ut per Achil. de Gras. in decis. 129. dote promissa. quæ uidetur sustineri ea ratione: quia sicut lex vtitur dicere, quòd dos reuertatur ad mulierem, etiam eum nunquā fuit soluta: sed tantùm promissa. l. fina. C. soluto matrimo. ita quoque statutum vtitur dicere, dotem restitui, etiam ubi est tantùm promissa: & par est potestas, uis, atque significatio, quò ad hoc, uerbi, restituere, uel reuerti: quia utraque præsupponit æquè dotem iam fuisse solutam, ergo idem ius debet resultare in utroque casu: ut arguit ponderando ad hoc dictam l. fina. Socyn. Iunior in dict. rub. in secunda part. numer. 112. Respondetur præterea ad dictam ponderationem de uerbo, restituere, quo utitur statutum de lucro dotis alijs modis.
3 Primò, secundùm prællegatos, † quòd uerificatur per remissionem, & acceptilationem dotis, argum. l. 3. §. nunc de effectu. l. nihil. de libe. leg. l. si quis accepto. ff. de condictio. ob caus. l. si mulier. ff. de condictio. instit. quòd maritus remittendo, vel acceptam ferendo dotem promissam, satis dicitur dotē restituere: quia remittere, est dare, dicit Ruin. in dicto consi. 133. colum. 9. ad fin. l. pecul. ff. de pecul. & quòd propterea
4 † pactum de non petendo, dicitur continere donationem rei deductæ in pactum, adeò quòd indiget insinuatione. gloss. in l. si quis in obligatione. de regu. iur. glo. & Barto. in l. Modestinus. de donatio. Alexand. in l. si creditori. C. de pact. & uerbum, restituere, importat actum retro similem. Bal. in l. cum etiam. C. de rebus cred. & Ruin. in consi. 197. casus. nume. 8. lib. 1. quia restituere est retro statuere, idest, in eum casum rē constituere, in quo esset, si nihil eorum, aduersum quæ fit restitutio, factum fuisset. l. quod si minor. §. restitutio autem. ff. de minor. l. 1. C. de sent. pal. & restitu. l. restituere. de uerborū significationi. potest ergo uerificari in dote promissa remittendo eius actionem, & obligationem.
Secundò potest responderi, quòd considerat statutum resti-
5 tutionem, & † de ea meminit respectu temporis, quando, s. venit tempus dotis restituendæ: non autem respectu ipsius dotis: quia in ueritate tam leges quàm statuta nihil aliud considerant, quàm dotem constitutam, uel in esse deductam: nō autem habent respectum ad traditionem, uel restitutionem: ita respondetur domini de rota, ut per Achil. de Gras. in d. decis. 129. dote promissa. Quæ quidem responsio tum maximè procedit, quādo in statuto prius disponeretur simpliciter de lucro dotis, dicendo absolutè, quòd vir lucretur dotem, seu eius partem, & demùm aliàm partem restituēdā esse diceretur:

quia

quia pars illa de se non importat, ꝙ dos sit soluta: ergo veri-
ficabitur in promissa. pars verò secunda, quatenus supponit
dotem solutam, quæ debeat restitui, non debet dispositionē
partis primæ, volentis absolutè lucrum dotis fieri, alterare:
Sed satis est ipsam propriè in suo casu verificari, quòd scili-
cet maritus restituat, si accepit, si nō accepit secùs: vt nō ppea
vetet virum, lucrari dotem, seu partem dotis promissę iuxta
dispositionem primæ partis statuti. hoc voluit Ruin. in dicto
consilio 213. visis. nume. 4. in lib. 4.
6 Tertio, dici potest ꝙ in † statuto sit mentio de dote resti-
tuenda: quia vt plurimùm dotes iam antea solent esse marito
solutæ: cùm matrimonium dissoluitur. Sed quod exprimitur
causa frequentioris contingentiæ, non excludit casum minus
frequentem. glo. in l. j. C. de rap. vir. & ibi Hyp. Marsi. & in
l. j. C. de his qui ad eccles. & in c. j. de confess. in 6. & Andr.
Barb. ad hoc multa adducit in cons. 6. volu. j. & ita argumen-
tatur Socin. Iun. vbi suprà, in quæst. de statuto volente virum
lucrari dotem datam, vt infrà dicemus. Roland. in tract. de lu
cro dot. in quæst. 11. tenet contrarium pluribus rationibus,
& quidem malè, illis enim patet facilis responsio, & resolutio
per prædicta. Occasione huius quæstionis ponam alios casus
ad hanc materiam lucri dotalis, non valde dissimiles à præce
denti. & in primis illum Angeli in consil. 158. viso puncto. vbi
7 consuluit † virum dotem haud lucrari promissam, si statutū
dicat, quòd in casu dotis restituendæ vir lucretur dotem, &
vexari non debeat &c. nam dicebat Angelus, ꝙ statutum il-
lud non concedebat in dote lucrum viro, nisi in eo casu, in
quo esset in casu restitutionis: in quo casu tribuebat tantùm
exceptionem, mandans non vexari &c. Sed cùm non fuisset
dos soluta, nō poterat dici, ꝙ esset dos in casu restitutionis ex
prædictis, & quod vir niteretur exceptione se defendendo,
sed imò dicebatur agere: ideo statutum eum in hoc casu nō
adiuuabat: quia ad eum tanquam exorbitans non erat exten
dendum. Porrò, si satis clarè constitisset ibi statutum voluisse,
viro duntaxat exceptionem dare, rectè consuluisset Angelus:
8 quoniam † ex eo, ꝙ lex dat exceptionem, non est temerè ar-
guendum, ꝙ & actionem dedisse dicatur: l. j. §. j. ff. de superf.
9 l. cui damus. de reg. iur. Sicut † tollens vice versa facultatem
agendi, non censetur potestatem excipiendi tollere. Ang. con-
sil. 260. Deci. in consi. 8. Castr. in l. j. C. de ord. iud. Alexan. in
consi. 82. vol. 3. Aret. consi. 75. Bar. & Castr. in l. j. ff. de exce-
ptio. & Ideo Ioan. Crot. in rub. sol. mat. dicit, quòd non est
tāta ratio, ꝙ statutum velit, virum lucrari dotem promissam,
vt illam ab hæredibus mulieris exigere possit: quanta, ꝙ ma-
ritus, qui dotem recepit, non cogatur eam reddere hæredibus
10 mulieris: quoniam † longe durius est aliquid soluere, quàm
aliquid non lucrari. quandoquidem pro restitutione dotium
receptarum, quas plerunque mariti, mulierum causa, totas in
ornamentis, & inanibus expensis earum citò absumunt, facil-
lè possent facultatibus labi: ideo de vno casu ad alium dispo-
sitio: prouisio statuti non esset extendenda. Sed vereor, ne
11 † in casu Angeli vtrunque statutum voluerit, ea en ꝙ statu
tum vult virum dotem lucrari: hoc enim non importat exce
ptionem tantū, vt pluribus contra Imol. probat Corn. in con
sil. 127. quamuis. nu. 4. vol. 3.
Nec obstant illa verba in casu restitutionis &c. quia respe-
ctu temporis, & non dotis, facta censetur mentio de restitu-
tione secundū decisio. Rotæ. 119. præallegatam. Ad illud de
verbo, vexari, respondetur, ꝙ id venit in augmentum in exe-
cutione dispositionis statuti, ꝙ non possit molestari coram
aliquo iudice &c. ergo non debet diminutionem operari, ꝙ
censeatur tantùm exceptionem parare. l. legata inutiliter. de
leg. j. cum concordan. vel concernens executionem non alte-
rat, iuxta c. clemen. fi. de conces. præben. quò autem ad ratio-
nem, ꝙ diuersa & minor ratio militet in isto casu potest dici
12 ex aduerso considerari, ꝙ maritus † cum sustineat eadem
onera matrimonij etiam in casu dotis non solutæ, imò gra-
uiora, quàm cum habet commodum dotis solutæ: lucrum
meretur habere, & propterea creditur etiam in eo casu dotem
lucrari statutū velle: ita dicit Ang. in consi. 180. præmitto. &
Soc. Iun. in dicta rub. & Rui. in consi. 215. visis. col. 3. nu. nec
ob. quod statutum lib. j.
13 Quid si statuit † dicat, ꝙ maritus partem dotis lucretur,
& retineat, partem verò restituat: an in casu dotis datę dunta
xat locum habeat, quasi voluerit solùm exceptionem marito
conuento ad eius restitutionem parare per modum retentio
nis, quæ est fauorabilior quàm petitio? l. si in area. §. fi. de cō-
dictio. indebit. l. Paulus §. fina. de dol. excep. vt dicit Rui. in di
cto consil. 325. visis. nu. 1. quod & nos suprà perpendimus. &
ego reperio istam quæstionem fuisse disputatam in consilio re
gio Neapolitano, sed non decisam: vt per Capic. in decisio.
176. nu. 31. Sed Ruin. in dict. consil. 197. casus volu. j. consu-
lendo determinat super pacto id continente: ꝙ maritus non
debeat dotem lucrari nisi mediante rerum dotalium retentio-
ne, quæ sola sibi videtur concessa. Adeò quòd si dos non fuit
soluta, quoniam tunc rerum non potest aliqua retentio cade-
re, non debeat quicquam lucrari: circa quod alius etiam in fa
cto concurrentibus, diffusè se habet, allegando pro vtraque
parte. Sed quatenus pertinet ad hunc punctum, fortè videtur
14 contrarium magis probabile: quoniam † si iudicè, verba nō
sunt interpretanda, secundùm glossam in l. non dubium. C.
de legib. Ias. in auth. ingressi. nu. 25. C. de sac. san. eccle. istud
pactum de lucrando. & retinendo dotem, etiam in casu do-
tis non solutæ, verificatur eo modo, quo verificaretur pactū
de lucrando equum in certum euentum, quamuis ille equus
interim non fuisset traditus, sed tantùm promissus: quoniā
dos promissa est propriè dos, & in esse deducitur per promis-
sionem, vt mox dicam: fateor ergo pactum de dote lucranda
intelligi de lucrando ipsam dotem, seu res dotales, & nō actio
nem & obligationem competentem ad dotem, & quòd sit
aliud obligatio ad dotem, & aliud ipsa dos: quia actio est ius
persequendi dotem debitam &c. vt dicebat Ruin. Sed dico ve
rificari in promissa: vt in exemplo equi promissi, quod exem
plum tradit Bulgar. in dicta rubri. & volunt omnes in locis
allegandis infrà in quæstione de statuto loquente simpliciter
de dote quasi partes videantur in pacto lucri faciendi habuis-
se respectum solùm ad res, vel pecunias, quæ nomine dotis
fuerunt promissæ, & aliquando erant soluendæ: & non ad
aliud. Nec obstat verbum, retinere, simul expressum cum
verbo lucrari, quod debeat declarare verbum lucrari, cui est
copulatum: quòd, scilicet, lucrum fiat mediante retentione
15 rerum: quia † unum verbum declarat alterum ex copulatis,
sicut ex alternatiuè positis. l. j. ff. de rebus dub. & alijs, vt per
Rui. in d. consi. 197. nu. 7. nā pōt responderi, ꝙ cum nulla rō
sit, cur maritus non debeat in hoc casu dotem lucrari, & sic
conuenisse, vt in alio dotis solutæ: illud verbum retineri, non
debet dici appositum, fuisse causa modificandi pactum de lu
crando, cum hoc non habeat aliquam verisimilitudinem:
sed potiùs, quia cogitauerint dotem fore solutam tempore so
luti matrimonij, & futurum esse, vt tunc ageretur de lucran-
dis, & retinendis rebus dotalibus, seu dote: (erat enim dos sol
uenda constante matrimonio) ergo non debet aliquam restri
ctionem operari: sicuti de verbo, restituere, diximus su-
16 prà. quinimò dici posset ferè, quòd † per modum augendi
ius mariti fuerit appositum: in quo casu non deberet opera-
ri diminutionem: vt in his terminis de verb. retentione do-
tis concessæ respondit idemmet Ruin. in dict. consi. 215. vi-
sis col. 3. versi. prætereà statutum hoc. Et allegata ex aduerso
de d. l. j. & ibi nota. possunt procedere in dubio, & quando
aliter non uideretur uerisimiliter dicendum: quia argumen-
tum à verisimili procedit in omni dispositione uel hominis,
uel legis. Doctores in c. quia uerisimile. de præsump. l. fi. ff. de
eo quod met. cau. Ias. & Bal. in l. j. C. de ser. fug. & Doct. alibi
passim, & præsertim per Andr. Tiraq. in l. si vnquam. C. de
17 reuoc. dona. Quid † si statutum dicat, quòd vir lucretur ter-
tiam partem dotis, quam recepit? & in hoc casu videtur sta-
tutum se restringere ad dotem receptam: vt in terminis con-
sulendo dicit Bal. in consi. 467. factum dignoscitur. in fi. volu.
4. & fuit casus Bart. in consi. 133. statutum Engubij. Sed ibi
hoc non tangit consulens ex alijs. Idem est, quando statutū
18 diceret † ꝙ vir lucretur partem dotis penes se existentem, vel
existentis, vt consuluit Bal. in consi. 200. in causa ista: ad finē,
vol. 3. in nouis, & de his duobus casibus potest dici, prout de
statuto loquente de dote soluta lucranda. vnde in hac re poni
solent duæ quæstiones.
19 † Prima, quando statutum loquitur simpliciter de lucro do
tis faciendo: & tunc procul omni dubio statutum procedit
etiam in promissa. Angelus consi. 76. statutum loquitur. Pau.
de Castr. & Cuman. in l. si marito. §. pen. sol. mat. Ias. & Alex.
in l. si donaturus. §. j. ff. de condict. ob cau. Alex. & Cast. in l.
non tantùm. de re iud. Bar. in l. iubemus. §. sanè. C. de sacro-
sanctis eccl. Aug. in d. consi. 180. præmitto. Alexand. in consi.
65. stanobus bis. in fin. volu. 4. Ang. in §. dotes autē. auth. de
nup. Soc. in l. de diuisione. sol. mat. Fel. I c. tertio loco de pscr.
Ias.

Iaſ. in §. fuerat. nu. 14. & ibi ante eum Aret. inſti. de acti. Mateſyl. in notab. 74. Bal. in l. fi. C. de dot. promiſ. Iaſ. in rubr. ſo. mat. nu. 20. Camp. in d. tract. de dote. q. 1. Calca. cõſ. 31. nu. 17. Achil. in Rot. deciſio. 119. Afflict. in deciſ. Neapol. 61. nu. 1. Socin. in conſ. 32. in præſ. nu. 7. verſ. communis concluſio. volu. 3. Ruin. in conſi. 125. uiſis. colu. 1. lib. 1. & Nic. Boe. in deciſio. 244. nu. 6. vbi dicit ſe uidiſſe ſic iudicari. & in deciſio. 22. nu. 9. ubi dicit, quòd Doctores non faciunt dubitationẽ, quando ſtatutum loquitur de lucro dotis ſimpliciter, quin in dote promiſſa etiam procedat: ſed de hoc dubitant, quando loquitur de dote recepta, ſeu data, uel ſoluta, & in hoc reſidentetiam recentiores repetentes in d. rubr. ſolu. matrimo.

Verùm hoc abſque tenent procedere ex identitate rationis:
20 quoniam † ex identitate rationis extenditur ſtatutum. l. filiũ habeo. ff. ad Maced. glo. communiter approbata in clem. 1. in uerbo, eligatur. de electio. not. in l. ſi conſtante. ſolu. matrim. & in authen. quas actiones. C. de ſacro. ſanc. eccle. & in hac opinione fuerunt utreque Soci. in d. rub. Iuni. in 1. parte nu. 49. & in 2. parte nume. 20. & Senior in d. l. de diuiſione. tenẽtes poſt Alexan. in d. rubri. dotem promiſſam propriè non eſſe dotem, quod & do. Alciat. uidetur uelle ibi.

21 Atqui plerique ſcribentes dicunt contrarium: † quòd imò dos promiſſa ſit propriè dos, & quòd ex proprietate ſermonis comprehendatur in ſtatuto ſimpliciter loquente de dote: & in hac opinione fuerunt Vincen. Saui. in d. rubr. ſolu. mat. nume. 69. uerſi. ſextus caſus. & ibi Ruin. nume. 95. Parpal. & Bulgar. & Ioan. Annib. nume. 496. & Aret. & Rip. nume. 59. uerſi. 5. Angel. in d. conſ. 180. præmitto. & in d. conſi. 76. ſtatutum loquitur. & Iaſo. in dict. rubr. & iſta opinio mihi uidetur uerior ex pluribus. Primò, quia ſunt plura iura, quæ appellant dotem per uerba importantia proprietatem eo ipſo, quòd eſt promiſſa. l. ſi mulier. §. ſi dos. ff. quod met. cau. l. cum poſt. §. 1. ff. de ad min. tuto. l. mulier. ff. de condit. inſti. & tot. titu. C. de dot. promiſ. l. filiæ & authen. quod locum. de collatio. l. ſi pater mulieris. l. dotis promiſſio. l. cum poſt. §. patrona. l. ſi mulier. l. ſiue generaliter. ff. de iure dotium. Secundò, quia fit, & conſtituitur dos eo ipſo, quòd promittitur, ut dicit gloſſ. in l. 1. §. accedit. in uerſi. fecerit. C. de rei uxo. actio. & probatur in l. quemadmodũ. & in l. tale. ff. de iur. dot. Doct. in l. de diuiſione. ſol. mat.

22 Nam † duplici modo creatur dos, & in eſſe deducitur: vel ipſa promiſſione, uel traditione rerum, cùm antea non eſſet promiſſa: ut dicit Angel. in di. conſi. 76. ſtatutum. Saly. in d. §. accedit. & Ruin. in dicto conſil. 225. uiſis nume. 3. uolu. 2. & melius hoc explicat in conſil. 151. uiſo ſtatuto. uol. 5. Tertiò: quia ſtipulatio de dote lucranda, committitur in dote promiſſa. l. ex morte. C. de pact. conuen. tam ſuper dot. Item, & pactum ſimile procedit in dote promiſſa. gloſſ. in d. l. mulier. uerſic. debebat. ff. de condit. inſtitu. & in l. ſi donatarius. in penul. glo. in uerbo, duntaxat. de condit. ob cauſ. gl. & Doctor. in §. dotes autem. in uerbo, percipiente. authẽtic. de nup. qui tex. hoc optimè probat: ergo dos promiſſa uidetur propriè dos: quia ſtipulatio debet ſecundum proprietatem uerborum intelligi. l. quicquid. & ibi nota. de uerborum obligat. ita arguit Iaſo. in dicta rubr. nume. 203. uerſ. quintò per illum tex. Quartò, quia dos eſt res, ut dixi in gloſſ. præced. ergo nõ debet dici minùs propriè dos: quia ſit promiſſa, quàm ſi eſſet tradita. Sicut res talis non dicitur minùs propriè res talis: quia ſit promiſſa, uel tradita: ita arguebat Bulgar. & iſta, quòd ſit promiſſa, tradita, confeſſata, & ſimilia, ſunt accidentia dotis, ſeu eius qualitates, quæ non inducunt differentiam in ſubſtantia. Nec obſtant, quæ ex aduerſo ſolent adduci: & primò tex. in l. 1. C. de dot. cau. non nume. quatenus dicit, numeratione, & non confeſſione fieri dotem: quia hoc eſt uerum, ut ex confeſſione dotis receptæ poſſit repeti: quoniam ueritas attenditur, & non confeſſio, qua exceptione, uel ſimulatione, uel non numeratæ pecuniæ, quaſi tacita ſpe futuræ numerationis nunquam ſubſequutæ, eliditur: non tamen negat quin uera promiſſione, & confeſſione dos efficiatur, ita reſpondit Ang. in d. conſ. 180. præmitto. in fine.

Nec obſtat ſecundò tex. in l. Titio centum. §. Titio genero. de condition. & demonſtr. quia ibi uerba illa, incipit dotata eſſe, referuntur ad factum rerum, quæ dantur pro dote: ante enim ſolutionem, etiam cum legatur in teſtamento, uedum cum promittitur, lex appellat mulierem dotatam: ut ſæpe conſuluerunt Doctores ſuper ſtatuto loquenti de muliere dotata.

Tertium eſt, quod res non efficiatur dotalis niſi poſt traditionem. d. l. de diuiſione. & ibi nota. l. dotale. §. dotale. ff. de fund. dota. quod in contrarium retorqueretur, quia in hoc dicto ſupponitur & aliud, ſcilicet, quòd ſit dos ante traditionem: & hæc ut duo ſeparatim cõſiderari, unum priùs altero, ſcilicet, quòd ſit dos, antequam res efficiatur per traditionem dotalis.

Quartum, de diffinitione Bartol. & Azo. quòd neutra doti promiſſæ conueniat, reſoluitur per ipſummet Angel. in d. conſil. 180.

Quintum, ab alluſione eſt friuolum, iuxta nota. in l. tabernæ. de verborum ſignificationibus. & in l. 2. §. appellata. ſi certum petatur. & procedit tantùm reſpectu dotis illius, quæ de iure gentium per traditionem inducitur. Doctor. in l. iuriſgentium. ff. de pactis. non autem reſpectu modi, quo dos inducitur de iure ciuili, mediante ſtipulatione, & promiſſione. l. ex diuerſo. §. primo. ſoluto matrimonio. l. ſi ita ſtipulatus fuero. §. fi. vbi glo. de verborum obligationibus. Camp. in dicto tractatu, quæſtione 5.

Sextum, quòd dos promiſſa non ſeruiat oneribus matrimonij, eſt falſum: quia ex ea non ſoluta debentur vſuræ. l. ſi quis pro vxore. ff. de donation. inter virum & vxorem. l. fin. §. fi. C. de iure dotium. & propter dilationem datam dos poteſt dici minor conſtituta: ſed non negatur, quòd ſit dos. l. conuenitur. ff. de pactis dotalibus. & habet effectum ſuum: quia vir inuitatur ad matrimonium, & eius onera ſubintrat propter eam: cùm ſi nulla promitterentur, ad matrimonium non alliceretur.

Septimum argumentum Ruin. in dicta rubrica, num. 93. etiam negatur: dum dicebat, dotem promiſſam cenſeri pa-
23 ctum de danda dote, ſeu dotando, quod aliud eſt, ſicut † pactum de vendendo, vel donando, non eſt vendere, vel donare. l. legitima. ff. de pactis. Bart. in d. l. iuriſgentium. & in l. bonafides. ff. de eo quod certo loco. & ibi Bald. & Caſtr. Bart. in l. ſi pupillus. ad legẽ Falcidiam. gloſ. in l. Titius de pigno. Aret. conſi. 28. l. fina. de condictio. ob cauſam. Iaſ. conſi. 135. colum. 1. volu. 1. Nam in iſto caſu reſoluitur illa obligationem de dando, quæ oritur ex promiſſione, conſtitutio dotis, ita vt mutuare eam promittens nequeat, vt perpendit gl. in l. 1. §. accedit. C. de rei vxoriæ actio. in verbo fecerit. quod eſſet ſecùs, ſi importaret, quod non cenſeretur conſtituta. Vltimò non vrget textus in §. penult. authen. de non eligen. ſecũ. nub. quoniam ibi pactum de lucrando dotem, ideò reſtringitur non procedere in dote non ſoluta: quia æqualitas eſt ſeruanda in lucris faciendis tam de dote, quàm de donatione propter nuptias inter coniuges, non quæritur ibi dos, promiſſa non eſſet dos, & aliàs comprehendi deberet in pacto, & ſecùs erat quando tanta æqualitas non requirebatur: ut in d. l. ex morte. iſta igitur prima concluſio defenditur, etiam ex proprietate verborum, locum ſibi vendicare in caſu dotis promiſſæ: hanc quæſtionem diſputant Roland. in tractatu de lucro dotis, in quæſtione. 5. ubi ſe reſoluit pro hac parte: In
24 qua † etiam quæro, an procedat in promiſſa per pactum ſiue etiam ſtatutum dicere expreſſim, quòd manens lucretur dotem promiſſam, nunquid intelligetur de promiſſa per pactum ſimplex, an verò per ſtipulationem tãtùm? Andr. Barb. in conſilio. 17. Deum columna prima, & ſecunda, in uolumine tertio, diſputando hunc caſum, conſuluit intelligi ut oportere de promiſſa tantùm per ſtipulationem: quia promiſſum cum duobus modis poſſit dici, per pactum & ſtipulationem, debet intelligi de promiſſo altero modo efficaciori, ſcilicet per ſtipulationem, quia id parti leuius eſt ſecundùm Salycet. in l. 1. C. de vſur. & ſtatutum hoc tanquam exorbitans debet accipi in partem leuiorem: iuxta vulgarem. & præſertim: quia promiſſio in ſcriptura publica importat ſtipulationem. l. ſciendum. §. dictum. ff. de ædilitio edicto. §. ſi ſcriptum Inſtitut. de inutil. ſtipulatio. l. 1. C. de vſur. l. ſciendum. l. Titia. §. idem reſpondit de uerborum obligationib. & ſtatutum eſt publica ſcriptura: ergo debet intelligi de promiſſa per ſtipulationem, & nõ per pactum nudum. At ego credo
25 contrarium: quia de iure † communi promiſſio dotis, etiam per pactum ſimplex, ualet, & dat actionem. l. ad exactionem. & ibi nota. C. de dot. promiſ. gloſſ. & Doctor. in l. 1. ff. ſolu. matrimo. quod profectò procedit etiam reſpectu uiri, qui uellet dotem exigere. ſecundùm gloſſ. in l. prima, in princi. gloſ. ſecundæ. C. de rei uxor. actione. unde ſtatutum hoc debet intelligi de dote promiſſa per utrunque modum: quoniã

ſtatutum

irregularem. l. fin. §. præterea. C. de iure dot. ita declarat Cast.
in consi. 81. viso dicto libello. col. 4. in antiq. Alex. in consilio
867. perspectis. lib. 5. plenè & Cassaneus in cons. Burg. in ru-
bric. 4. §. 22. versi. [Sera suffisamment interpelle] vbi attesta-
tur de communi & Lup. in c. per vestras, in 3. not. §. 1. versic.
ad idem facit. de donat. inter vir. & vxor. glo. & Barto. in d. l. de
diuisione. Ruin. in consil. 221. circa. volu. 1. vbi etiam notabi-
liter consuluit, quòd si dos non fuit promissa viro, sed mulie-
ri, nunquam committi potest aliqua mora regularis, vel ir-
regularis, vt fructus, vel vsuras dotis maritus petere, & conse
38 qui valeat. Ex his infertur, † quòd si data fuit dilatio ad soluen-
dum dotem, & interim vxor præmoriatur, maritus non lucra
bitur dotem: quoniam durante dilatione non potuit aliqua
mora committi, & ideo sumus extrà casum huius limitationis
in terminis conclusionis suprà firmatæ: hoc aduertunt Iaso.
in d. l. si donaturus. §. 1. & Ioã. Crot. in d. rub. col. fi. Boer. in d.
decis. 22. nu. 40. & Bald. in consi. 291. quod vir. in vol. 1. in no
uis: & hoc non habet dubitationem in terminis prædictæ con
clusionis de statuto loquente de dote data. Sed id dubitabi-
le potest esse in terminis statuti simpliciter loquentis de dote,
in quo casu diximus, dotem promissam comprehendi: an tūc
propter datam dilationem ad soluendum dotem, vxore inter-
ea præmoriente, vir dotem lucrari debeat, & in hoc casu Bal.
in præallegato consi. 291. loquitur tenens contra maritum.
Aduerte tamen, quòd Bal. id tenet ea ratione: quia (vt ipse
opinabatur) dos non poterat dici adhuc, cùm esset promissa
ad arbitrium boni viri, & antequam declararetur dos, mulier
prædecesserat: vnde videbatur, statutum loquens de dote, &
muliere dotata, non verificari in eo casu: ideò secùs videtur
in casu, in quo est dos certa promissa, licet cum dilatione tēpo
ris ad soluendum: & ita puto esse de mente omnium. Quo au
tem ad casum Bald. in d. consi. 291. quem refert & sequitur
39 Ias. in d. l. si donaturus. §. 1. quando scilicet, † est promissa dos
ad arbitrium boni uiri, & antequam declaretur, mulier mori
tur: Ego existimarem, quòd imò citatis hæredibus mulieris
deberet dos declarari: vt successiuè eam declaratam maritus
ex forma statuti lucrifaceret: quia promissio illa valuit. l. cum
post. §. gener. ff. de iure dot. & dos censetur io esse deducta: &
viro debita, à die promissionis sibi factæ: quãuis eius quan-
titas tunc non fuerit declarata: quoniam sufficit eam pos-
se declarari, quandoquidem, à pari procedant aliquid esse
certũ, vel certificandũ ex alio. l. certum, & ibi not. ff. si cert.
peta. & in terminis reperio hoc voluisse Ludouic. Roman. in
consi. 44. ex suprà narrata. col. 2. & Ruin. in consi. 122. visa
volum. 1. dum ibi consulendo tenuit maritum lucrari etiam
illud plus, quod post mortem mulieris contingit declarari in
40 augmentum dotis: tum quia, dicit ipse, † huiusmodi declara
tio retrò trahitur ad diem contractus, in quo fuit illud pro-
missum: tum quia efficitur dos post solutum matrimonium,
quod exigitur ex promissione præcedenti. & quòd non obstat
idcirco illa conclusio, quòd dos esse non possit soluto matrimo-
nio: quoniam illud procedit, quando ante solutum matrimo
nium nihil esset promissum, vel constitutum pro dote: secùs
si eo constante est aliquid promissum, licet eo soluto declare
tur & exigat: quia tūc efficitur dos, & pōt vir illud lucrari ex
dispositione huius statuti, secundùm Bartolum in dicta l. si
marito. §. j. & in l. si pater. eodem titu. soluto matrimonio, hęc
etiam consulendo dicit Socy. Iun. in consi. 35. colum. fin. vo-
lum. 1. & respondit Cast. consil. 81. procedere quando is, qui
debebat arbitrari illud plus, esset mortuus: & non recedebat
a persona arbitri. non autem quando mulier est mortua,
quod, propter hoc non impeditur declaratio. Hoc etiam fir-
mat pluribus Roland. in quæst. 88. constitutio. Illud autem
responsum Bald. in d. consi. 291. quod vir. in volu. 1. limitat
Ias. in d. l. si donaturus. §. 1. non procedere, quando aliquo
41 † impedimento dotem non fuisse in vita mulieris declara-
tam ad arbitrium boni uiri probaretur: seu, ut melius dicat
quando non stetisset per eum, quominus fuerit declarata, iux
ta l. iure ciuili. ff. de condit. & demon. & concor. adde, quòd
quando dos est promissa ad arbitrium ipsius mariti, & is mo-
riatur, eius hæredes non possunt agere, vt declaretur, nisi ille
fuerit impeditus arbitrari, vt late per Rolan. in quæst. 89. po-
ne. Et in hac materia nota illud singulare dictum Paul. de Ca
stro in d. consil. 11. viso col. 3. quòd si constituatur certa dos,
cum pacto soluendi illud plus, quod arbitratus fuerit Titius,
& antequam arbitretur, moriatur Titius, non poterit causa
arbitrandi illud plus recurri ad iudicem: quemadmodum id

posset fieri, si tota dos fuisset commissa in arbitrium illius ar
bitrij, qui mortuus est, per ea, quæ ibi allegat: quod facit ad
hoc, vt maritus pro hoc pluri declarando, nequeat ad iudicē
recurrere, vt declarata quantitate lucrum faciat ex forma hu
ius statuti. & hoc consi. 81. Cast. allegat Socy. Iun. in d. consi.
42 35. in fi. vol. 1. Tertiò limitatur, quando † aliquo modo po-
test dici marito fuisse satisfactum de dote promissa, licet ma-
ritus verè adhuc pecuniam aliquam de dote non habuerit: &
& hoc profectò multis modis contingere potest, quod particu
lariter est tangēdũ, ne iura casuum cōfundamus. Primus sit,
43 quãdo † pro dote promissa in pecunia numerata mox dat no
men aliquod insolutũ: tūc quia maritus accipit loco pecuniæ
creditũ, & tanti illud æstimasse vr. l. pretij. C. de rescin. uen. &
periculum eius crediti pertinet ad ipsum: adeò quòd sine exigat
illud, siue non rũm venit dies dotem restituendi, tenetur re-
stituere pecuniam numeratam, & non potest cedendo illud
nomen liberari, vt pulchrè tradit Coro. in consilio. 52. quoti-
dianos. colum. 3. libro primo. & in consilio 131. consultatio.
volumi. 2. Alexan. in consi. 36. viso themate. libro 2. Paul. de
Cast. in l. si socer. §. Lucius. soluto matrimo. l. penult. §. si vir.
vbi Bart. Imol. Paul. de Cast. & alij, eod. titu. Conueniens est,
quòd vir dotem lucretur iuxta formam statuti de dote soluta,
vel data lucranda: ut uolunt Bar. in dicto consilio 133. statu
to ciuitatis Egubij. & Ruin. in consi. 197. casus. columna 2. li-
bro 1. quamuis ibi ex alijs in casu suo postea aliter cōcludat:
& idem Ruin. in consilio 223. visis. numero 4. eo. lib. & Socy.
in consi. 32. in præsenti. columna penultima. volumine 3. &
alij citati ibi per eos, & Boer. in decisio. 22. nam sufficit viro
fuisse satisfactum de dote, quomodocunque id contingat: cū
omnis satisfactio, creditore uolente, operetur idem, quod solu-
tio: inquit in hoc proposito Socy. in dicto consil. 32. in præ-
44 senti. columna finali. Nec † statutum hoc de modo satisfacien
di vlterius curasse certũ est, vt dixerunt Domi. Rotæ: vt in
dicta Achil. de Grass. decisi. 119. dote promissa. Ideo si mari-
tus, cui fuit à parte mulieris, uel ab alio dos promissa in pecu
nia, confiteatur se dotem recepisse promittendo eam restitue
re in casu restituendæ dotis &c. & successiuè faciat in alio
instrumento sibi ab alio promitti eam pecuniæ quantitatem,
45 dicunt præallegati Doctores uideri illum recepisse † istā pro-
missionem loco solutionis, & sic esse locum statuto de dote so
luta: & quamuis aliqui uoluerint exceptione non numeratæ
dotis virum conuentum uigore præfatæ confessionis adiuua-
ri contra hæredes mulieris in isto casu, quasi illa cōfessio ema
nauerit spe futuræ & non subsequutæ promissionis de pecu-
nia numeranda, quæ nunquam fuit numerata: vt decisum
fuit Neapoli. Afflic. in decisio. præallegata. 323. Michael, & latè
per Angelum in consil. 45. Caste. in l. penul. §. si uir. in d. l. si
marito. §. primo, in fin. eodem tit. (quod etiam inter Doctor.
non est sine controuersia) tamen est aduertendum hoc pro-
cedere, quando promissio subsequuta post confessionē mariti
de recepta dote reperitur facta ab eadem persona, quæ ei do-
tem promiserat, & cui dos uenit restituenda, uel etiam ut hæ-
redi mulieris, quadam enim æquitate tunc succurritur mari-
to, ne cogatur eidem à quo, id quod petitur, & sibi debetur,
soluere: & in his terminis loquitur Afflictus in dicta decisio-
ne 323. Michael: si quidem ille dicitur dolo petere, quod alia
actione eidem est restituturus, & ideo repellendus. l. si socer. §.
Lucius. & ibi Doctor. ff. soluto matrimo. non igitur defendi-
tur maritus in eo casu: quia de iure non censeatur illa promis
sio cessisse loco solutionis: quia imò hoc præsupponitur ibi,
alioquin inanis fuisset illa dubitatio: sed quadam æquitate
aduersum iuris regulam, scilicet quòd tametsi illa promissio
cessent loco solutionis dotis, & idcirco præsupponatur, quòd
ex illa confessione de recepto continente obligationem de do
te restituenda agi possit contra maritum: tamen ex æquitate
agens repellatur: cum sit idem obligatus ad eandem occa
sione eiusdem etsi licet alia actione, & licet Ruin. in dicto cō-
silio 197. columna penultima. in fi. dicat in hoc casu, promis-
sionem non cedere loco solutionis dicendo ita esse intelligen
dam doctrinam Bar. in d. §. si vir. tamen adhuc idem opinor:
46 quia † Ruin. rectè loquitur quatenus attenditur effectus hu
iusmodi confessionis: quia in effectu redditur inefficax ex
illa exceptione, sed non quatenus iuris dispositio inspiciatur.
Stante ergo, quòd promissio prædicta censetur loco solutio-
nis cessisse, sequitur, quòd dicatur statutum de dote soluta
in hoc casu verificari: quia in hoc casu agitur, non, an pos-
sit maritus, quia illa promissio sibi adhuc non fuit adimpleta,

aliquo modo defendi contra repetentem dote, sed an dicatur
soluta dos ad uerificationem statuti, & de hoc nō videtur am
bigendum : quia ex illa promissione vir poterat agere, & libe
rauerat à dotis obligatione personam obligatam : vt ponitur
per omnes in consilio, quando alios quàm qui dotem pro
miserat, illam promissionem fecisset, vt ex prædictis potest vi-
deri. Secundus est casus, qui est idem cum præcedenti, sed
magis generalis, & absolutus secundùm prædictos Doctor.
quando obligatio dotis fuisset nouata, & transfusa quouis
modo in aliam obligationem: iuxta tradita per Doctores in l.
singularia. ff. si certum petatur. nam cum omnibus palam sit,
47 † per nouationem, & trāsfusionem vnius obligationis in aliā,
interuenire extinctionem primæ obligationis, idest dotis: ne-
cessariò sequitur, quod dicatur marito de dote satisfactum: seu
quod acceperit dotem: & ideo statutum de dote data, vel soluta,
dicatur in hoc casu verificari. Tertius est casus, quando mu-
48 lier dat in dotem † ipsum nomen, & creditum, & non pecu-
niam: quod quidem aliud est, quàm dare insolutum pro dote
iam in pecunia promissa: nam in hoc casu maritus, eueniente
die restituēdi dotem retrocedendo illud nomen, liberatur ab
ea restituendi obligatione, si culpa, cur non exegerit illud,
sibi imputari nulla potest: quia periculum illius nominis do-
talis ad mulierem pertineret: vt plenè tradit Corn. in d. consi.
52. quotidianis. colum. 3. volum. 1. Paulus de Castro in l. nu
pta. §. primo. soluto matrim. l. etiam. §. finali. ff. eodem. l. si ex-
traneus. ff. de iure dotium. Corneus in dicto consi. 151. volu-
mine secundo. Nec potest ad pecuniam teneri, si illam dotem
non habuit, sed nomen: quoniam tantùm non valet nomen,
quantum pecunia, quæ ex eo nomine debetur: vt dicit Cor-
neus in consilio 157. licet. numero. 9. libro primo. Nunquid
49 † ergo in hoc casu erit locus statuto disponenti virum dotē
datam lucrari? & ego existimo eo ipso, quòd illud nomen
datum in dotem expressim ceditur, vel tacitè censetur, seu ha
betur pro cesso (cessio. n. habetur in corporalibus pro tradi-
tione. Bartol. in l. ad eum, de donation. l. Seia cum bonis. de
donatione causa mortis. l. prima, in fin. C. de actionibus, &
obligationibus. & cessio tacita fauore dotis inducitur eo ipso,
quòd nomen datur in dotem expressim, seu si tacitè. Bald.
Nouel. in tract. dot. in 6. part. in priuileg. 71. Corn. in consil.
157. licet. num. 14. volumine primo.) videri dotem promis-
sam, solutam, ac traditam, seu receptam intelligi, & ideo veri
ficari prædictum statutum. ita quòd maritus lucrari debeat
partem illius iuris, & obligationis in dotem receptæ, ita voluit
Bartol. in dicto consilio 133. statuto ciuitatis Eugubij. & Rui
nus in dicto consilio 197. casus. colomna 2. & 3. licet ipse ibi
aliter concludat, quò ad casum suum, considerans promissio
nem, de qua ibi agebatur, quòd non erat in dotem data, seu
res dotalis, uel ipsa dos, sed solùm obligatio ad dotem: sed in no
stris terminis certè aliud dici non potest: quoniam alia tradi-
tio, & solutio dotis cadere non potest, quàm per cessionē no-
minis, quod solùm est promissum in dotem, & non aliud: se-
cundùm Corn. in consi. 52. & in consilio 151. suprà alleg. si
quidem per eius, quod debetur, solutionem tollitur omnis
obligatio. §. 1. instit. quibus modis tollit. & dotem in nomini-
bus, & iuribus, sicut in qualibet alia re mobili, uel immobili,
promittere, & constituere licuerit. l. cum pater. l. licet. §. quo-
ties. l. nuptura. l. si sponsalibus. §. primo. ff. de iure dotium. &
alijs ut per Doctores. vbi suprà, & in hoc casu optimè etiam
conueniunt alia verba statuti, dum dicit, quod partem maritus re
tineat, & partem restituat, quia in dicto nomine, & credito,
in dotē habito partē restituet retrocedēdo, & partē retinebit
pro se, pro qua parte ipse poterit agere cōtra debitorē illius
nominis: ita pulchrè considerat Ruinus in d. cons. 197. casus.
nu. 4. versi. stante igitur. & istud loctum aliud quidē erit, quā
quod fit, cùm dos est promissa in pecunia, & cautum intelligi
tur uirum de dote promissa lucrū facere debere: quia in isto
casu contra mulierem ad dotem obligatam poterit agere, se-
cùs in prædicto in quo tantum lucratur partem crediti dota
lis. & hanc conclusionē firmat Rolā. in q. 11. no. 10. Quartus
50 est casus, † quādo promissio dotis est in pecunia, & mulier ali
quod creditum dat illi ad exigendum, vt de pecunia exigēda
sibi satisfaciat, & soluat dotem promissam, non autem ut il-
lud creditum cedat illi insolutum; & hoc nihil operatur, uel
facit, ut uideatur dos soluta, unde locus possit esse statuto de
lucro dotis datæ, cùm in uirū nihil translatum sit, sed tan-
tùm habeat promissionem dotis à muliere, vel ab alio factā
sibi tempore matrimonij, quæ quidem promissio, uel obli-
gatio nullo modo est dos: nec dici potest nomen datum esse
in dotem: ut pulchrè declarat Ruin. in cons. 197. casus. col. 5.
reprehendens Bar. in hoc, & meo quidem iudicio rectè, si id
uoluit, quod nix credo. nam clarum est, quod promissio, & obli-
gatio ad dotem non est ipsa dos. & quod ista sunt separata, actio
ad dotem, & ipsa dos: & propterea statutum de dote data in
hoc casu nō potest procedere: ut qui habeat actionem ad do-
tem, dicatur ipsam dotem exegisse, & habere, ut ipse optimè
cōcludit, secundùm communiter Doct. ut ibi per eum nu. 6.
& num. 11. nam quamuis qui habet actionem ad rem, dica-
tur rem habere. l. qui actionem. de reg. iur. tamen hoc non est
verum quò ad uerificationem facti, in quo debet statutum,
prout loquitur, verificari, & procedere, cum distinguatur vnū
factum ab alio, s. factum dotis solutæ, ab alio dotis promissæ,
ut communiter Doctor. uolunt in hac materia statuti de lu-
cro dotis, ut per Ruin. in consil. 197. & alios quàm plurimos
51 per nos supra citatos. Quintus est casus † quando de dote sol
uenda accesserunt alij, uel tempore contractus dotalis, uel
post, qui se obligauerunt marito dotem ei soluere: & in hoc
casu etiam, quòd prima obligatio ad dotem non sit sublata,
sed adhuc remaneat cum ista accessoria, existimo fore locum
statuto de dote data: quia promissio fideiussorum præfata ha
betur pro quadam satisfactione, & solutione dotis: ut deter-
minatum super statuto urbis loquente de dote soluta uel sa-
tisfacta Domini in Rota: ut per Achil. de Grass. in sæpe alle-
gata decision. 119. dote promissa: per ea, quæ plenè deducit
Socyn. in d. consil. 32. in præsen. colum. fina. uolum. 3. qui lo-
quitur in terminis uostris de statuto loquente de dote data:
ut procedat in casu, ubi dati essent fideiussores pro dote sol-
52 uenda: quia † maritus dum accipit fideiussores, uidetur tanqu
ea satisfactione cōtentus, & sibi uidetur dotem recepisse pro-
missam. l. si rem. §. 1. de pignor. actio. ubi creditor, cui à debi-
tore dantur fideiussores pro debito: dicitur id, quod sibi debe
tur, recipere, adeo, quòd pignus liberatur, & actio pignorati-
tia incipit competere ipsi debitori aduersus creditorem pro
pignore recuperando: & alijs multis deductis per Socynum
in consil. 41. & per Iasonem longè plenius in l. 1. ff. qui satis.
cogant. & præsertim hoc procedit in casu, ubi uideretur per
accessoriam obligationem tacitè facta nouatio: ut fieri posse
adnotat Dominus Roochegallus iuris peritiss. in l. 3. in prin.
nume. 18. de duobus reis. ubi ad istam materiam nouationis
quàm plurimos citat in unaquaque Doctorum opinione cir
ca hanc materiam.

Ex quibus satis puto declaratam istam tertiam limitatio-
nem: nec tango quædam alia, quæ dicit Ruin. in d. cons. 197.
casus. colum. penul. & fi. quia non integrè percipio nunc eius
mentem, & qualitatem sui casus, nec ea mihi nunc consona-
re uidentur.

Quartò limitat conclusionem hanc, quòd statutum dispo
nens uirum lucrari dotem datam non procedat in promissa.
Ruin. in consil. 225. ulsis. nume. 5. uersic. & dato etiam quòd
53 per statutum, lib. 1. quando † maritus iam partem dotis exe-
gisset: quia iste casus mixtus est: quia dicere non possumus
nos esse in casu dotis promissæ, nec in casu dotis datæ: ergo
sumus in casu mixto. Sed statuto simpliciter loquens non
habet locum in casu mixto. l. uim passam. §. præscriptionem.
ff. de adulterijs. & notatur per Doctores in l. 2. in princip. de
uerborum obligationibus. & alijs allegatis ibi per eum: & lo-
quitur in casu statuti uolentis dotem datam reseruare filijs
secundùm opinionem M. concludentis, quòd casus iste do-
tis pro parte promissæ; & pro parte solutæ, tanquam omis-
sus remaneat in dispositione iuris communis: quæ limita-
tio hoc modo accepta reincideret in conclusionem præfa-
tam: sed alio modo secus. Socyn. iun. in consil. 35. nu-
me. 16. uersiculo, præterea. uolumine primo. uolt, quòd
ratione partis solutæ dos pro tota soluta habeatur: Mihi ma
54 gis placet, quòd † pro parte soluta maritus lucrum facere de-
beret: ut dicit Socyn. in consilio præallegato 32. uersiculo,
ista conclusio. uolumine tertio. ubi allegat Angel. in §. illud.
authentic. de non elig. secund. nub. & text. & not. ibi per Bar-
tol. in l. final. ff. de fundo dotali. Addo, quòd hoc tenet Ro-
land. ubi supra in quæstione decimanona. Limitatur etiam
secundùm Roland. in quæstione 9. quando rubrica loquere-
tur de data.

55 Postremò aduertendum est, quòd quamuis † maritus lucrū
dotis promissæ petere ab hæredibus mulieris nequeat, stante
statuto loquente de dote data, secundū præfatā conclusionē,
nihilo-

nihilominus poterit illud in effectu consequi: si cautè agendo petierit, non conditione ex statuto prædicto, quæ sibi nõ potest ad illud competere: sed ex actione sibi competenti vigore promissionis & obligationis de dote soluenda antea sibi factæ. Contra quam si opponatur exceptio doli, quòd dolo facit petendo dotem, quam est restituturus, iuxtà notat. l. si socer. §. Lucius. soluto matrimo. poterit replicare negando, quod sit restituturus: quoniam statutum de lucrando dotem datam concedit retentionem dotis, & sic videtur negare, quòd maritus possit compelli dotem restituere, ergo illa exceptio eliderur ista replicatione: quoniam illa exceptio tunc cessat, quando quis non est dotem, quam petit, restiturutus: vt est textus cum glossa in l. prima. C. si dos constante matrimonio, & Doctores in d. l. si donaturus. §. primo. per illum textum. ibi. ff. de condiction. ob causam. Bartolus & Angelus in in dicto §. dotes autem, authentic. de nuptijs. per illum textum ibi, hæc animaduersio, seu consideratio fuit Socy. Iunioris in dicta rubric. soluto matrimon. & Ruinus ibi. & in consilio 133. visis columna penul. versiculo. alia etiam ratione volumine quarto, dicens: quòd vis est omnis in modo agendi, an maritus intentet conditionem ex statuto aduersus hæredes mulieris, & tunc meritò succumbere debeat, an verò actionem de dote, replicando ex statuto prædicto contra exceptionem sibi oppositam de restitutione facienda, & tunc secùs.

56 Sed de hac † doctrina ego dubito, quemadmodum ipse Ruinus vt dubitasse in dicta rubrica. numero 53. versic. tertio arguendo: & in consilio 197. casus. numero 8. libro primo. aduertit, quòd non potest procedere: quia statutum requirens esse dotem datam ad effectum lucrandi, intelligi debet de data tempore soluti matrimonij: cùm conditio lucrifaciendi existit: quandoquidem qualitas iuncta verbo secundum tempus verbi debet verificari. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalibus. l. ex facto. ff. ad Trebell. & alijs deductis ibi per eum. In his terminis potest dici rectè loqui Roland. ubi suprà in quæstione. 11. nume. 28.

Et sic requiritur tũc, cùm ius lucrandi à statuto datur, scilicet tempore existentis conditionis, dotem reperiri datam, & non in futurum dari sufficit. quia existentia conditionis de lucrãdo dotẽ est momentanea, & non habet tractum successiuum: vt dicetur infrà. Vnde si oportet tempore, illius existentiæ esse datam, non sufficit quod posteà detur, seu data reperiatur ad consequendum illud ius lucrandi: ideo statutum prædictum ei non suffragatur ad replicandum.

57 Illud consilium Socy. Iunioris † & Ruini in dicto consilio 133. posset procedere, quando statutum non videretur ita se restringere ad dotem tempore matrimonij soluti, sed aliter loqueretur: vtputà si caueret, quòd liceret marito dotem retinere, & sic concederet retentionem simpliciter, & non restrictam ad aliquod tempus per qualitatem doti requisitam, ut per Ruinum in dicto consil. 225. visis. nume. 7. lib. j. Bartol. Cast. & alij in d. l. si marito. §. 1. solu. mat.

58 Vnum non prætermittas in hac re notare † quòd si statutum virum lucrari dotem disponit in aliqui casu, maritus lucrabitur etiam dotem promissam. Bald. consilio 276. volum. 2. Boer. in dicta decisione 22. Iason in dicta authentica præterea. vnde vir & vxor. hoc dictum est simile alteri, de quo dicemus infrà in materia. l. hac edictali. C. de secundis nuptijs. Reliqua scilicet, an hoc statutum procedat in dote ficta, vel præsumpta & in dote putatiua, vel confessata, dicemus glossando textum. Et hactenus quò ad istam glossam.

S V M M A R I V M.

1 *Dotis restitutio matrimonio constante non fit, nisi in casu necessitatis, honestatis, vel vtilitatis.*
2 *Lucrum dotis fit etiam, quando matrimonio constante dos fuerit mulieri restituta.*
3 *Quot modis soluatur matrimonium de iure ciuili.*
4 *Matrimonium consumatum hodie non soluitur, nisi per mortem naturalem.*
5 *Matrimoniũ non consumatũ per Papã dissoluitur ex causa.*
6 *An Papa possit dissoluere matrimonium immediate contractũ post carnalem copulam.*
7 *Per religionem matrimonium non consumatum dissoluitur.*
8 *Per ordines sacro non dissoluitur.*
9 *Propter frigiditatem, & impotentiam coeundi dissoluitur.*
10 *An his casibus matrimonio soluto vir dotem lucrari debeat.*
11 *Statutum nostrum procedit in casu matrimonij soluti per mortem.*
12 *Matrimonio per Papam dissoluto maritus dotem non potest lucrari.*

c SOLVTO. c Hoc ergo statutum non loquitur
de restitutione dotis facienda constante matrimo
nio, de ea siquidem tractatur supra in rub. in qui-
c bus casibus const. matri. & de iure communi † non
fit nisi in casu necessitatis, honestatis, vel vtilitatis, ut per Pet.
de Anch. in consi. 238. regulariter. gl. in §. dotes antem in au-
then. de nupt. ubi enumerantur causæ in iure expressim cõ-
2 cessæ, de quibus nunc agendum non est: Sed dico, quòd † si
maritus dotem restituit constante matrimonio. & demum ca
sus lucrandi eam ex forma statuti contingat, ob id non impe
ditur, quominus illud lucrum faciat: in quo nõ censetur per
illam restitutionem sibi præiudicasse. ita determinat Angel.
in d. §. dotes. per illum text. ibi. & sequitur Bertach. in suo re-
pertto, in vers. maritus lucratur.
3 Verùm quot † modis matrimonium soluatur de iure ciui-
4 li, habetur plenè in §. distrahantur, in auth. de nupt. Sed † hodie non soluitur nisi per mortem, quando est copula carnali
consumatũ propter iura canonica quæ sola in casu matrimoniali attenduntur, legib. ciuilib. rejectis in hoc: ut tradit Cast.
in l. si quis stipuletur. ff. soluto matrimonio. Matrimonium
5 † verò non consumatum potest summus Pontifex ex causa
dissoluere: ut per Anch in cons. 139. parũ. Dec. in cons. 112.
in præsen. & in cons. 603. uiso. Curt. iun. plenè in consil. 170.
Felyn. in consil. 26. & Ludouic. Gozad. in cons. 2. col. 1. & 2.
& mouentur: quia matrimonium consumatum solùm est de
iure diuino, & ad illud duntaxat pertinet illa scriptura, quos
Deus coniunxit, homo non separet. c. ex publico. §. sanè. ubi
glo & Doct. de conuer. coniug. Vinculum autem matrimonij contracti absque interuentu copulæ carnalis habet statũ
à cõstitutione ecclesiæ, & est de iure positiuo: ideo potest per
Papam submoueri. cap. proposuit. de concess. præben. & locis
vulg. Hinc etiam dubitauit Bal. in c. licet. in si extra, de trans-
6 lat. episcop. utrum. † summus Pontifex matrimonium contractum immediatè post copulam carnalem queat dissoluere ipse non decidit: sed refertur à Neuizan. in Sylua nupt. §. ampliant primò. nu. 12. quod determinat negatiuè, l. non posse dissolui magis, quàm eum copula carnalis subsequitur: & citat Clau. in rubr. soluto matrimon. & eum refert & sequitur Hypp. Marsl. in sing. 500. sponsalia. qui malè refert terminos huius dubitationis.
7 Item † altero uolente religionem ingredi dissoluitur etiam contra uoluntatem alterius coniugis. c. ex parte. il secundo. c. uerum. c. ex publico. de conuer. coniug. cum alijs concord. & notant legistæ in l. Deo nobis. in princ. C. de episcop. & cleric.
8 Non † tamen per ordines sacros susceptos, uel etiam per promotionem ad episcopatum hoc matrimonium dissoluitur, ut per Gemin. & glo. in c. 1. nu. 13. de uot. in sexto, & deci. Tolo. in quæst. 361. Item fuit quæsitum, an ille. Ater. in consi. 59.
9 Item † dissoluitur propter impotentiam coeundi, ac generandi, siue ex maleficio, siue ex frigiditate, in altero ex coniugibus comperta, ad instantiam tamen alterius: toto titu. extrà de frig. & malefic. & Tolos. decis. 380. Item fuit quæsitum, quidam æratis, & dicam infrà in text. Sed in hoc casu magis dicitur matrimonium nullum declarari, quàm ualidum dissolui.
10 An † autem in his casibus matrimonio soluto uir dotem lucrari debeat, uidetur dicendum, quòd si id contingat mulieris culpa, marito illud lucrum debetur, secundùm Boer. in decis. 22. nu. 39. Allegans cons. Bald. 110. quod incipit, consuetudo. lib. 2. quod in casu statuti nostri non potest procede-
11 re: quia † habet locum duntaxat soluto matrimo. per mortẽ.
Et si quæstio moueatur in casu, quando profitetur religionem, quòd uidetur mori ciuiliter, ad hoc respondebo in pro-
12 xima glo. & in casu quando † esset dissolutum per Papam, data licentia nubendi alteri, non poterit dotem lucrari: quia illa debet reseruari mulieri, non obstante quouis pacto in cõtrarium conuento. l. 2. ff. de pact. dot. Bal. Nouel. in tracta. de dot. in 7. par. priui. undecimo. Ioan. Bapt. de S. Blas. in tracta. de priuil. dot. in 3. certr. nu. 22.

d MAtrimonio. d. Quando uideatur matrimonium contractum, & de quo intelligatur statutum nostrum, dicetur infra in expositione textus.

SVMMARIVM.

1 *An hoc statutum procedat in morte ciuili.*

2 *Mors ciuilis hodie non soluit matrimonium, nisi quæ contingit per uitam monasticam, & cùm matrimonium non fuit consumatum.*

3 *An Maritus lucretur dotem, si matrimonio nondum consumato mulier ingrediatur aliquam religionem. & nu.4.*

5 *Pactum de dote lucranda uendicat sibi locum muliere ingrediente religionem.*

6 *Religionem profitens reputatur mortuus, & dicitur funestam uocem habere.*

7 *Mors ciuilis, quando id, quod mors naturalis operatur, æquiparatur morti naturali.*

8 *Differentia inter casum matrimonij soluti per religionem & casum soluti per deportationem.*

9 *Mors ciuilis per religionem ordinis mendicantium operatur idem etiam quò ad bona, quod mors naturalis.*

10 *Testamentum eius, qui professus est religionem ordinis minorum an aperiri debeat. & nu.11.*

12 *Dispositio in dubio intelligitur de morte naturali.*

13 *Appellatione mortis non uenit ciuilis, nisi in casibus expressis.*

14 *Si statutũ expressim caueret, quòd uir lucraretur dotẽ in casu religionis professæ non deberet ualere.*

15 *Pactum de dote lucranda non habet locum, quando soluitur matrimonium superstite muliere.*

16 *Conditio filiorum an ideo uideatur deficere: quia monasteriũ habetur loco filiorum.*

17 *Cultus diuinus, & fauor religionis creuit post l. Codicis.*

18 *Partes conuenire possunt, ne res in ecclesiam transeant.*

19 *Mulier transiens ad religionem dicitur transire ad matrimonium.*

20 *Nullæ moniales reperiuntur hodie mendicantes.*

21 *Quando mors ponitur in dispositione ad differendum, non sufficit ciuilis.*

22 *Religionem intrare est actus meritorius.*

23 *Matrimonio consumato, si religionem profiteantur coniuges remanent.*

24 *Filij suscepti ex matrimonio post religionem professam efficiuntur illegitimi.*

25 *An uxore decedente in monasterio dos cedat monasterio, uel marito uigore statuti nostri.*

26 *Non perditur successio unde uir & uxor, matrimonio bona gratia separato.*

27 *Obligationes in seculo actæ durant etiam post ingressum religionis.*

28 *Statutum debet intelligi de uxore integra.*

29 *Religionis professio tollit ius exhæredandi & alia.*

30 *Ius non habet in consideratione titulum & nomen nudum carens iuris effectu.*

31 *An matrimonium, quod de iure ciuili habetur pro dissoluto, in terris imperij censeatur solutum ad effectum consequendi res in casu soluti matrimonij debitas.*

32 *De ipso matrimonij fœdere quatenus agitur, ubique statur iure canonico: secùs dum agitur de successione, quia in terris imperij statur iuri ciuili.*

33 *Filij suscepti ex fœmina uilissima non legitimantur quò ad bona in terris imperij per subsequens matrimonium absque instrumentis dotalibus contractum.*

34 *Matrimonium non habetur pro dissoluto in materia ciuili, si iure canonico solutum dici non potest.*

35 *Iura ciuilia dum statuũt de matrimonio hodie sunt correcta.*

36 *Spurius legitimatur etiã quò ad hæreditates ubique per subsequens matrimonium.*

37 *Meretricem ducere inter opera charitatis reputatur.*

38 *Statutum de lucro dotis an habeat locum utroque coniuge religionem profitente.*

39 *An sponsa, si per uim cognoscatur carnaliter à sponso, possit eo inuito religionem profiteri.*

40 *Quid si in monasterio desfloretur.*

41 *Per copulam carnalem utcunque subsequutam uir, & uxor efficiuntur una caro.*

PER mortem. ᶜ In casu matrimonij per mortem soluti procedere statutum nostrum iam diximus supra. Et inde, cũ mors duplex sit ciuilis, & naturalis

1 dubitari contingit, utrum quid † hoc statutum procedat etiam in
morte ciuili, & considerandus est effectus cuiusque mortis.
Mors naturalis, quæ est separatio animæ à corpore. cap. cum
Marthæ. extrà. de celebra. mis. c. charitas. §. corpus. in fi. dist.
2. de pœnit. c. resuscitatus. dist. 1. de pœnit. Gemi. in c præsenti. nu. 4. de præb. in 6. omnia soluit, & per consequens ipsum
matrimonium, ut habetur in § deinceps, in auth. de nup. Ci-
2 uilis † autem mors hodie non soluit matrimonium, nisi quæ
contingit per uitam monasticam, & cùm matrimonium non
fuit copula carnali consumatum, quod secus erat olim de iure ciuili. §. distrahontur. auth. de nup. ubi Bar. & alij namque
per deportationem, uel aquæ & ignis interdictionem, mutata
affectione, matrimoniũ dissoluebatur. l. 1. C. de repud. Item
per seruitutem, uel quancunque aliam mortẽ ciuilẽ. d. §. distrahuntur, & not. in d. l. Deo nobis. in prin. C. de Episco. &
& cler. Cũ itaq; hodie nulla mors ciuilis præter illam, quæ cõtingit ex uita monastica, dissoluat matrimonium, & lucrum
hoc dotis deferatur in casu soluti matrimonij, nos quærere
oportet tantũ de ista morte ciuili per religionis professionẽ inducta, alijs prætermissis, quasi de illis disputare sit superfluũ.
3 † Pone igitur casum, quòd cõtracto matrimonio & nunquã carnaliter consumato mulier religionem ingrediatur, etiam contra mariti uoluntatem, quo in casu habetur pro mortua mundo, & matrimonium dissoluitur, ut diximus, nunquid maritus dispositione statuti huius dotem debeat lucrari, quasi uerificata sit conditio, quòd mulier sine filiis mortua uideatur? Et
4 multi Doctores † tenuerunt partem affirmatiuam in d. l. Deo
nobis. in prin. C. de epis. & cler. per illum tex. quòd scilicet dotem lucrari debeat maritus perinde, ac si illa mortua naturaliter fuisset ita uolunt ibi post glossam Bart. Bald. Paulus de
Castr. & Ang. & Bar. post glo. ibi in §. illud. authen. de monac.
& per textum in §. si uerò constante. in auth. de sanctis. episc.
Salyc. in l. cum te. C. de donat. ante nup. & pro ista opinione
facit contingentia consulnit Ias. in consi. 135. circa primum.
vol. 3. & cum hac pertransit Bal. in consi. 210. cõsuetudo, lib.
2. & Ruin. in consi. 98. num. 13. lib. 2. gloss. in uersi. habitum.
in §. adultera, in auth. ut nul. iud. & Nico. Boer. in dicta deci.
32. numero 39. & sic communiter per Doctores teneri asseruit Bart. Nouel. in dicto tractatu dotium, in parte septima.
21. priuileg. & Aug. Bero. in c. in præsentia. nu. 477. uersi. non
obstat. extrà de probat. & Doctores in l. si cum dotem. soluto
matri. Et istam conclusionem intelligunt Doct. ita, ut statim,
non expectata morte naturali mulieris, dotis lucrum marito
debeatur: ut dicit Bald. Nouel. in dict. trac. in parte sexta, in
priuil. 11. nu. 8. uersic. quando autem separatur. Et pro ista
5 communi ponderant tex. in d. l. Deo nobis. Dum † pactum de
lucranda dote per mortem mulieris locum sibi uendicare dicitur, ibi, si mulier religionem professa fuerit, uitamque monasticam elegerit. ergo quod dicitur ibi in casu pacti, idem intelligendum est in casu statuti: quoniam de pacto ad statutum
procedit argumentum, ita Doctor. arguere in hac quæstione
refert Bald. Nouel. ubi suprà in 11. parte, in 6. differen. in tertio membro. nume. 29. & Ias. in dicto consi. 135. Doct. in d. l.
Deo nobis. c. fi. extrà, de donat. inter uirum & uxorem. & Bar.
& alij in l. si ab hostibus. §. si uir. so. mat. Secundò mouentur:
6 quia † profitens religionem reputatur mortuus. c. placuit. 16.
q. 1. c. nullus. ead. quæst. 7. Socy. hoc dicit in consi. 92. circa uolum. 1. & Anch. in consi. 273. pro & contra. & auth. hæc constitutio, in Nouel. consti. & Doct. in d. c. in præsentia. de probat. notantes, quòd monacus dicitur funestam uocem habere.
7 Tertiò, quia mors ciuilis † quando id, quod mors naturalis operatur, morti naturali æquiparatur: ut per Soc. in dicto
consilio 92. circa col. 1. & 2. Ioan. Crot. post alios in l. Gallus.
§. & quid si tantùm. de liber. & posthu. Fely. in dicto capitulo
in præsentia. & in capitul. licet undique. extrà de offic. deleg.
Ioan. de Imol. in rubric. de testament. Doctores in l. ex facto.
§. si quis rogatus. & in §. ex facto. ubi ultra alios Rip. ad Trebell. gloss. uot. in clementina secunda. in uersic. morte. de elec.
quam probat Abbas. in c. cum essent. in fine, de præben. & in
c. si episcopus. in uer. morte. de suppl. neglig. prælat. & in l. 1. §.
pen. ff. de cõtrahen. & in c. beneficiũ. de reg. iur. in 6. Doct. in l.
ex ea parte. ff. de uerborum obligationib. Lup. in Rub. donat.
inter uirum & uxorẽ. §. 61. ubi refert ad cõfirmationem donationis inter coniuges factæ, & ad alia multa, & plenè per Cassa. in consuetu. Burg. in rub. §. 6. in uersicu. [apres le trepas.]
Sed in hoc casu idem operatur mors ista ciuilis ex professione religionis insurgens, quod operatur mors naturalis:
quia per religionem soluitur matrimonium ablata omni spe

vnquam

nequeat alteri nubendi: ut dicebat Bald. Nouellus ubi suprà.

8 Vnde notabiliter † considerandum est pulchram iuris municipalis differentiam; quòd pactum de lucranda dote per mortem mulieris verificabatur in casu professæ religionis, dicta l. Deo nobis. in principio. non tamen verificabatur in casu deportationis, secundùm gloss. communiter approbatam in d. l. si cum dotē. in princ. solu. mat. dicēs rationem diuersitatis fuisse: quia per religionem auferebatur omnis spes unquam nubendi, secus per deportationem: quum deportatio non tollat contractus iurisgentium, prout est matrimonium l. 1. & ibi not. C. de restitutione. & sic relinquendo in casu deportationis potestatem nubendi, lex noluit dotem tempore pro altero matrimonio necessariam, auferre: & mors ciuilis non potuit propterea operari idem quod naturalis: in casu ergo nostro uidetur secundùm istam considerationem hæc mors ciuilis operari idem, quod naturalis, & ei ideirco æquiparanda, prout ie. ciuilis æqui-

9 paratio cum maximè stringat; quando mulier † profitetur religionē ordinis mendicantiū: quia fratres illius ordinis nec in communi, nec in particulari aliqua bona possidere queunt, & tunc ista mors per religionem, etiam quo ad bona, eundē effectum, quem mors naturalis habet. Ita plenè deducit Ias. in dict. consil. 155. cōsulens ad fauorem cuiusdam mariti, qui per biennium uxorem suam in domo virginem retinuerat, & cùm ea uellet ingrediendo religionem dissoluere matrimonium, ipse uolebat uigore huiusmodi statuti de lucro dotis

10 lucrari dotem. Namque ista † ratione traditum est, eius testamentum; qui professus fuisset religionem fratrum minorum, aperiri, delata hæredi in eo scripto hæreditate, perinde ac si ille naturaliter esset mortuus, ut per Bartol. in authen. si qua mulier. numero undecimo. uersic. ex prædictis uenio. & ibi Ias. numero 16. versicul. iuxta istam partem, & numero 98. C. de sacrosanctis ecclesijs. & Alexand. in consilio decimotertio. circa nume. 3. ver. bona faciunt not. libr. sexto. Bar in tract. minor. in ultim. libro secundo, capitul. 2. distinct. Bartol. Bald. in l. prima. C. de testam. & ubi. Alexand. in consilio 155. loquens in fideicommisso, Ripa in dicto §. ex facto. numero. 22. & dicunt Cassan. & Ioannes Lup. in locis præallegatis: in ista ego casu communis conclusio saltem uide-

11 tur uera: Quartò † ne sit in potestate mulieris impunè virum deludere, confugiendo ad religionem cum damno mariti: qui in nuptijs, & causa illius matrimonij contracti, expensas fortè grauissimas fecit, propter quas statutum deferre hoc lucrum dotis intellexerunt nostri Doctores, ut dicam suo loco, & hoc uidentur notasse Bal. in dicto consilio 310. consuetudo. & Boer. in dicta decisione 22. dicentes, quòd si stat per mulierem quominus matrimonium consumetur: quia, verbi gratia, uelit monasterium ingredi, maritus debet lucrari dotem, quia ipsa mulier est in culpa matrimonij non consummati: secus si per casum, uel culpam mariti stetisset. & ad hoc facit l. final. C. de spon. & arr. ibi arrhæ. & pro ista parte se resoluit Roland. in quæstione 94. asserens in fine pro ea esse communem, & ultra allegatos suprà citat. Alcia. Ioann. Bosch. His non obstantibus, contraria opinio negatiua mihi magis placet, quam plenè consulendo tenuit Ancharanus in consilio 273. pro & contra, & in consilio 438. ego uero. & sequitur Socinus in consilio octauo uiso, numero duodecimo. in uolumine tertio. Feliyus in rubrica extrà de sponsal. columna quarta, versiculo, & adducit. Petrus de Vbal. in capitulo, Rauennas columna quinquagesima. extrà de testamentis, & Baldus Nouellus, ubi suprà uidetur magis in hanc sententiam inclinare, licet dicat etiam cogitandum esse. & refert Antonius de Butrio in primo suo consilio dubitasse. quod textus in d. l. Deo nobis hodie non

12 procedat. Et in primis ista opinio probatur: quia † dispositio in dubio intelligitur de morte naturali. leg. ex parte. §. insulam. de uerborum obligationibus. l. sed & si mors. §. tam igitur. ff. de donat. inter uirum & uxorem. l. cum pater. §. hæreditatem. el primo. de legat. secundo. l. Statius. §. Cornelio. ubi Bartolus. ff. de iur. fisc. dicit Ioannes de Imol. in rubr. extrà de testament. numer. 24. Alexander in consilio 139. uiso columna secunda. uersicul. secundò quia mors, libro secundo, & hoc maximè procedit in materia stricta: ut per Hippol. Mars. in partic. crim. in §. opportunè. numero 48. & sequen. Secundò, quia statutum debet intelligi naturaliter, & non ciuiliter. l. fideicommissi. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. l. final. C. de his qui ueniam ætat. imp. Tertiò: quia statutū non recipit casus fictos secundùm uulgat.

13 Quartò: quia † appellatione mortis non uenit ciuilis, nisi in casibus expressis. c. susceperum. de rescrip. in sexto, glos. in cap. placuit. 16. quæst. 1. & notant omnes in locis superius citatis. Quintò: quia uerbum decedere, de quo infrà in textu, secundùm quem debet intelligi rubr. nota trad. in l. 1. ff. si certum pet. importat mortem naturalem. l. intercedit. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. qui duos. §. si maritus. ff. de rebus dubijs:

14 Sextò: † quia si expressim caueret statutum, uirum etiam in casu ingredientis monasterium dotem lucrari, illud tamen lucrum maritus facere non posset: quia huiusmodi statutum quasi auertens hominem à religione, & cultu diuino non ualeret: ut per not. in c. in præsentia. de prob. & in authen. nisi rogati. C. ad Treb. & in authen. si qua mulier. C. de sacr. sanct. eccles. & in §. si verò constante. in authent. de sanct. episcop. Alexand. in consi. 121. lib. 2. Ruin. in consil. 98. lib. 2. Rip. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 30. ff. ad Trebellia. & in authent. Cassa. C. de sacr. sanct. eccles. & Doct. alibi sæpe ad plures q. inferentes. hunc ergo casum non comprehendere dicemus: quia dispositio non trahitur ad ea, quæ in specie non fuissent concedenda. l. generali. ff. de pign. c. in generali. & ibi not. de reg. iur. in 6. in eam proposito arguit Lap. in alleg. 129. de conuers. coniug. & Pet. de Vbal. in d. c. Rauennas col. 10. & ex authoritate Butr. dicit hoc Bald. Nouel. in d. tract. in 7. parte. in priuil. 10. num. 1. & num. 8. & Anchar. in d. consil. 273. pro & contra. & in d. consil. 438. ego autem. Septimò:

15 quia sicut † pactum de dote lucranda non habet locū, quando soluitur matrimonium superstite muliere, ne alteri nubere impediatur, adeò ut nec expressim in eum casum factum ualeat. l. 5. de pact. dot. Paul. de Castr. in consil. 11. uiso dicto libello. in antiquis. Bart. in consil. 126. Titius maritat. & Bal. ibi: pro hæredibus. diuision. uersic. uel pactum impeditiuum alterius matrimonij debet ualere, quod argumen. de carnali matrimon. ad spirituale procedit. c. 2. extra de translat. episc. ita arguit Lap. ubi supra, & Bald. Nouel. in loco citato. Innocen. in a. fin. extra de donat. inter uirum & uxorem. & ad hoc facit ratio differentiæ considerata supra, dum secundùm ius commune pactum de lucranda dote non uerificabatur in casu mortis ciuilis per deportationem, ne mulier, quæ non censebatur ob id priuata omni alterius matrimonium contrahendi potestate, impediretur defectu dotis alteri nubere.

16 Postremò, † quia conditio statuti de lucrando uidetur defecisse: quia ingrediens monasterium dicitur loco filiorū monasterium suscipere: ut per Doctor. in cap. in præsentia, & in locis paulo antè citatis, ut dicit Lap. in d. alleg. 129. colum. 7. & Aug. Bero. in c. in præsentia. num. 477. uersicu. non obstat d. l. Deo nobis. ubi aduertit, quòd pactum de dote lucranda habebat locum de iure Codicis: quia eo iure monasterium non habebatur loco filij, & quia illud lucrum deferebatur marito, etiam uxore decedente relictis filijs, secundùm Bald. in l. 1. C. de inoffic. dot. Bar. Cast. & alij in l. in quartam. ad l. Falcidiam. Secùs hodie: quia monasterium habetur loco filiorum, & statuta solent deferre lucra dotalia in casu mulieris decedentis sine filijs. Nunc difficultas est, contrarijs rectè respondere. & primum de d. l. Deo nobis. dicemus nō obstare, vel respondendo secundùm Aug. Bero. ut mox. retuli:

17 † cum post legem Codicis multùm creuerit cultus diuinus, & fauor religionis, ut ab illa iuris obseruantia antiqua ad modernam argui non possit uideatur, ut uoluisse Ant. de Butr. refert Bal. Noue. ubi supra. uel secundò potest responderi, quòd aliud sit in pacto, aliud in statuto: quia cōiter Doctores uolunt, quòd notata in d. authen. nisi rogati, & locis similibus, non

18 procedant in contractib. † quia partes per pactum conuenire possunt, ne res in ecclesiam transeat: secundùm Doct. in d. c. in præsentia. Ias. & alij in l. 1. C. de iur. emphy. tamen hoc fieri nequit per statutum, & legem generalem secundùm Doctores ibi: diceretur enim sic aduersus bonum publicum, & libertatem ecclesiasticam fieri, iuxta trad. in authen. cassa. C. de sacros. eccles. Ad secundum respondetur, quòd mors ciuilis non sufficit, sed requiritur naturalis. Ad tertium respōdetur. negando, quòd habeat eundem effectum ista mors ciuilis, quē habet naturalis: nam non sufficit, quòd habeat effectum dissoluendi matrimonium, ut datur ciuili, non sufficiebat in deportatione, quia non ideo lucrabatur maritus dotem. l. sed si ulla. ff. de bon. damn. glos. & doct. in l. si cum dotem. in principio. Bald. in tractat. dot. ubi supra, ut dixi suprà. unde ratio ibi adducta retorquetur in contrarium: quoniam quæ ratio-

na cum matrimonium dissoluebatur per deportationem, maritus non lucrabatur dotem, eadem non debet lucrari soluto
19 matrimonio per religionem: quia † mulier transiens ad religionem dicitur transire ad aliud matrimonium, & nubere, ut vt per Lan. Calra. in consi. 11. nume. 3. vbi voluit, conditionem nubendi existere mulierem ingrediente monasterium; idem tradit Lap. in d. alleg. 129. & Doctor. in locis præallegat. tametsi ab Imperatore in dict. l. Deo nobis. nõ fuerit hoc animaduersum, quòd transiens ad vitam monasticam videretur nubere. Nec in terminis, quando religionem ordinis mendicantium mulier profitetur, æquiparatio prædicta procedit quia etiam illius ordinis moniales indigent dote. nam hodie
20 † quò ad hanc partem regulæ, quod aliqua bona possidere nequeant, nullæ moniales mendicantes reperiuntur, vt dicit Gaminia. in cap. non solùm. nume. 12. col. 3. de regula in 6. post eos, quos ibi allegat. & plenè declarando Lap. in alleg. 4. an dispositio. Vnde cessant decisiones ex aduerso allegatæ de testatore effecto monaco ordinis medicantium quæ quidem & alia ratione videntur euitari posse: quia mors ibi non est causa sola deferendi bona ad hæredem, sed vel dispositio testatoris; vel lex eum vocans ad hæreditatem: sed in hoc casu mors; quia ponitur pro conditione lucri faciendi, est causa lucrandi, ideo, vt conditio. & eventus debet secundùm veritatem probari. l. Manius. de condi. & demon. nimirum agitur est, si ibi mortem verificari in naturali non referat; secùs hic,
21 sicuti & mors quando ponitur † in dispositione ad differendum, seu causa differendi aliquid, expectatur mors naturalis, & non sufficit ciuilis: vt per Alex. in consi. 19. circa. col. 2. vers.
22 & licet. Ad quæsitum † responde, quod cum in religionem intrare sit actus meritorius, vt dicebat Alex. in consi. 139. visu. colum. 2. versi. tertiò quia, vt dicit lib. 2. mulier non potest esse in culpa: nec maritus propter expensas sola nisi alia concurrant lucrum dotis facere potest, vt patebit infrà in tex. ex quibus ista opinio mihi videtur verior, pro qua stat fauor religionis in iud. rãdu. l. sunt. de religio. & sumpt. Alia suboritur difficultas in hac materia, quando matrimonium carnali copula fuisset consummatum, & mulier in monasterio professa religionem decessisset. Namque sciendum est, quòd per religionem
23 hoc matrimonium non dissoluitur, sed duntaxat † inter coniuges fit separatio quò ad torum, & mutua seruitia subtrahuntur: remanent tamen coniuges, & tanto sanctiores, quanto sanctiorem vitam agunt. Dec. in consil. 140. pri. tenui. Hostien. in summa, de sponsa. nume. 3. versicu. matrimonium. c. quod Deo. 33. q. 5. c. tantum valet. 32. q. 6. glo. in c. desponsatam. in fi. 27. quæst. 2. & titulus & vinculum matrimonij inter eos durat: vt dicit Lap. in dicta alleg. 129. & Ioan. Lup. in rub. de donation. inter virum & vxorem. §. 71. versic. & sciendu.
24 sine tamen iure matrimonij: quoniã † si de facto ad copulam carnalem, quæ de iure est eis perpetuò prohibita, reuerterentur, ut filios susciperent, huiuscemodi filij erunt illegitimi: vt per Abb. post gl. in ca. charissimus de conuers. cõiug. Roma. in sing. 521. vxor & maritus. Gemin. in capite. primo, nume. 10. de voto, in 6. & hoc contingit, si vxor permittente marito se velare fecerit: alioquin potest ab eo repeti. c. mulier. 33. quæstione. 5. Ioan. de Ami. in consi. 69. col. 4. & maritus id permittens, ut ipse quoque conuertatur, necesse est. cap. qui vxorem. 33. q. 5. c. 2. cap. verum. cap. ex parte. de conuers. coniug. cap. Agathosa. 27. q. 2. cap. scripsi. 33. q. 5. & hoc fit, vel si religionem aliquam profiteatur, iuribus præalleg. uel in seculo remanens continentiam deuoueat, secundũ glo. in c. sunt qui dicunt: in gl. in uer. pollutione. 27. q. 2. ca. 1. cap. cum sis. de conuers. coniug. Videamus: igitur in primis
25 quando maritus emisso continentiæ voto remansit in seculo, & mulier in religione professa decessit, an dos cedat monasterio, uel marito uigore statuti nostri: & ad fauorem mariti hæc facere uidentur. Primò: quia mortua est in matrimonio, & sine liberis, & sic uidetur verificari casus statuti. Secundò: quia licet propter ingressum religionis hodie non dicitur huiusmodi matrimonium dissolui, nec tunc verificari pactum de lucrãda dote, secũdùm Saly. & alios in l. si cum ante. C. de dona. prop. nup. vbi dicit tex. in d. l. Deo nobis. hodie esse correctũ, quò ad casum matrimonij cõsumati, quod & dicit Bal. Nouel. in tract. ubi suprà. nu. 4. uersi. nam tunc potest distinguĩ: & Angel. in §. si uerò constante. in auth. de sanctis. episc. & omnes uoluit in dicta l. Deo nobis. ita dicendum uidetur è conuerso, quòd debeat uir lucrari dotem eueniente morte naturali, quæ dissoluit matrimonium.

26 Tertiò à simili, quia non perditur successio, quæ defertur iure ciuili ex capite, unde uir & uxor. si matrimonium bona gratia separatur. Decius in d. nume. 11. uersic. tertius casus est. & ibi post Paul. de Cast. & Alex. Ias. in quarta fallent. C. unde uir. ubi Bald. Saly. Cyn. & Moderni videntur hoc uelle, dum distinguunt inter separationem tori factam bona gratia, uel mala.

27 Quartò: quia † omnes obligationes in seculo contractæ durant etiam post ingressum religionis & monasterium debet illas ex soluere: ut consuluit Lodouic. Roman. in consil. 291. pro habenda. Ias. post alios in authent. ingressi. num. 44. & in authent. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclesijs. Innocen. & alij in d. c. in præsentia. de proba. Spec. in titulo de statu monac. §. qualiter. uersic. si autem contraxit. Sed hoc lucrum est debitum ex contractu matrimonij, celebrati ante ingressum ergo monasterium soluere illud tenetur. Quintum huic simile est argumentum Lap. in d. allega. 129. quòd bona mulieris, uidentur in monasterium transisse cum isto onere, iuxta tradita in dicta authentic. ingressi. & in dicto cap. in præsentia. Nec obstat, inquit Lap. licentia data ingrediendi monasterium: quia huiusmodi licentia de persona ad res, seu bona extendi non debet. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pactis. & & ideo sibi non uidetur præiudicasse. Ex aduerso multa vrgent. Primò: quia statutum debet in potiori significatu intelligi. l. 2. §. in perpetuum. ff. si ager uectigal. l. quæritur. ff. de
28 statu homin. c. si quem. de sentent. excommun. debet † ergo intelligi de uxore integra, quò ad torum, & mutua seruitia: & non de ea, in qua nullum ius seculi retinetur, ita arguit Lap. & Bal. Nouel. ubi supra, & debet intelligi statutum hoc, ut cogitauerit de effectu matrimonij, & non de ipso matrimonij nomine, seu titulo, ut dicit Baldus super. hoc statuto. Bald. in consilio ducentesimo, in causa ista. columna secunda, uolum. 5. Secundò: quia hoc lucrum uidetur deferri propter expensas, & labores maritales, quas cùm uir non sustinuerit, sed monasterium; non debet dotem lucrari: ut solent dicere Doctor. de marito onera non sustinente, de quo nos infra dicemus suo loco. Ita in simili arguit Pileus in quæstio. 77. Henricus, uum. 5. Tertiò: quia non est uerisimile, quòd maritus, dando licentiam uxori profitendi religionem, uouens & ipse continentiam, ut penè religiosus cogitauerit, & sollicitus fuerit de hæreditate uxoris. l. final. & ibi nota. C. de pactis.

Quartò: quia monasterium habetur loco filiorum: ut dictum est supra in alia quæstione. & sic deficit conditio statuti. Nec obstat, si dicatur, statutum intelligi de communibus filijs, sed monasterium non habetur loco liberorum, nisi quò ad personam profitentem in eo. Nam respondetur primò, quòd cum consensus mariti interuenerit in hoc, alioquin ingressus non ualuisset, uidetur loco filiorum quò ad utrunque nasci. Secundò: quia sicut doctores communiter uolunt, illam conclusionem etiam procedere, quando cõdito loqueretur de filijs natis ex corpore: ut not. in d. cap. in præsentia. & in d. authen. ingressi. & in d. authen. si qua mulier. Bal. Nou. ubi supra Rap. in l. si unquam. nu. 95. q. 34. C. de reuocan. dona. & Doct. in §. sed hoc præsenti. in authen. de sanct. episcop. ita quò ad maritum, licet ex eo non sit natum, potest vrificari, quod habeatur loco filiorum. Lap. in alleg. 129.
29 num. 19. ita arguit. Quinto adducitur, † quod religionis professio tollit ius exhæredandi filios ex culpa antea contracta, cum non licet. 22. quæst. 2. & in authen. de mona. Item quòd tollitur patria potestas secundùm doctores in l. si ex causa. §. Põponius. ff. de minoribus. mirum ergo non uideatur, si etiam tollat hoc lucrum. inquit Lap. in d. allegat. 129. numer. 24. Sextò facit illud argumen. in præcedenti quæstio. factum pro parte negatiua, quòd in specie non potuisset statutum disponere in hoc casu maritum lucrari dotem: ergo uidetur dicendum, quòd de eo non senserit: ut arguit Lap. in d. alleg. 129. nume. 22. & nume. 23. & alij quoque multis concludit aduersus maritum in casu suo, in quo statutum disponebat, quòd uxore præmoriente sine liberis, siue testata, siue intestata, maritus in tertia parte bonorum ei succederet, & mulier in religione de uoluntate & licentia uiri professa prædecesserat: Quid dicemus? Ego puto pro religione sentiendum per prædicta. Et ad deducta in contrarium potest responderi. Et in primis dicas ad primum & secundum, quòd non sufficit quò ad titulum durare vxorem, & uinculum matrimonij usq; ad mortem: cum oẽ ius seculi

per

per religionem inter eos fuerit peremptum, & penitus sublatum propter ius seculi, scilicet, propter mutua seruitia, & indiuiduam vitæ consuetudinem inter eos conseruandam dici potest hoc lucrum deferri: vt dicebat Rimin. in l. prima. numero. 6. & in auth. præterea: num. 3. C. vnde vir, & vxor. & illâ successionem inter eo dari, quam Bal. etiam dicebat ibi dari propter onera matrimonij, & ideo eam cessare facta torti separatione: quod contingere in successione ex iure sanguinis delata negat, & ius † non habet in cõsideratione titulum
30 & nomen nudum, quod caret effectu iuris: vt in rubr. & nigro. C. de nudo iure Quiritum tollen. & latè per Franciscum Rip. in respon. 23. sub rubri. de leg. & consuetu. Ad quartum quintum argumentum respondetur, quòd concurrunt supposito; quòd non sit uerificata conditio lucrifaciendi apposita in contractu secundùm statuti dispositionem. Ad tertium respondetur, quòd, licet Doctores uelint matrimonio separato bona gratia, durer ius succedendi inter eos: nemo tamen aperte, quid iuris in his terminis: vide enim Bartolum, Baldum. Saly. Paul. de Cast. Cur. Alexand. Ias. Rim. Decium & Franciscum Pepum: vnde possumus negare hoc in casu morientis in religione: quia militat alia ratio: nam viuentes in seculo, quamuis separati, sicut alios possunt habere hæredes, ita se ipsos adinuicem, tradita tit. C. vnde vir & uxor. professus autem non testatur, nec aliquem potest habere successorem, nisi monasterium. Ideo de uno casu ad alium non rectè infertur. Et Decius loquitur expressim, quando coniuges separato toro uiuunt in seculo. fortè aliud volens, quando effecti fuissent religiosi: Et quemadmodum ex his puto tenendum, maritum non lucrari dotem, sed monasterio remanere in hoc casu durantis matrimonij, ideo multò magis mihi videtur in casu, in quo matrimonium iam fuisset per religionem penitus solutum: quia statutum requirit, quòd mulier in matrimonio moriatur, & non extra matrimonium antea solutum: vt probat illa dictio in matrimonio, denotans uerificationem, de qua nos infrà, vt de stipulatione simili, quòd non verificetur matrimonio iam ante mortem naturalem soluto, dixit Cassan. in consuetudine Burgen. §. sexto. rubr. 4. [aptes le trepas.] numero 8. & licet ipse teneat illam stipulationem; de dote lucranda in casu mortis mulieris, committi in casu mortis ciuilis soluentis matrimoniũ, ne aliàs illa stipulatio pereat, quia in morte naturali verificari non posset, ita vt statim per professam religionem committatur: tamen hæc eius opinio supra remanet confutata: & mihi non videtur tenenda: vt ex allegatis superius. Vnum quod in præcedenti quæstione habet aliquam dubitationem, superest, quòd attin-
31 gamus, † an scilicet matrimonium, quod de iure ciuili habetur pro dissoluto in terris imperij, censeatur solutum ad effectum consequendi res in casu soluti matrimonij præstandas. Et pro affirmatiua facit quòd in terris ecclesiæ ius canonicum, & in terris imperij ius ciuile seruari traditum est in materia, quæ non sit spiritualis, & peccatum non concernat. gl. in c. possessor. de regu. iur. Docto. in capit. 1. de solut. & in capi. 2. de arbi. in sexto. & in capi. 1. & 2. de oper. nou. nunc. & & latiss. Hippo. Marsi. in l. 1. num. 193. & sequen. C. de rapto virgin. & in materia matrimoniali. ideo Bal. dixit in capi. quemadmodum. in fine, de iureiuran. quòd de legibus ciuilibus requirentibus instrumenta dotalia, & similia in matrimo-
32 nij contractu non est curandum, quatenus † de ipso matrimonij fœdere tractatur: quia vbique de eo statur iuri canonico secus dum agitur de lege successionis, quia statur in terris imperij iuri ciuili, vt & plenè deduxit Rui. in consi. 211. volu.
33 1. nu. 6. vol. 1. vbi voluit, quòd, † quamuis per subsequens matrimonium cum quauis vilissima meretrice, aliáve indignissima muliere cõtractum legitimentur filij, quouis modo spurij: nihilominus in terris imperij non erunt legitimi, quò ad effectum succedendi, & quatenus de materia ciuili tractatur. & ante eum id consuluit Ang. in consi. 29. ex themate: in tertio dubio. Cor. tun. 136. nume. 9. Soci. Iunior in consil. 32. memini. nu. 4. vol. 1. & tenuit Rota in decisio. 74. omnes domini. de anno. 1547. vt in recoll. decisio. D. P. Fabij episcopi Vestan. vbi ad hoc etiã allegat Cæpo. caut. 150. & Soc. consi. 32. vol. 1. & Rom. videtur velle in consi. 367. circa nu. 9. Bal. in consi. 195. nu. 2. vol. 3. & in proposito huius decis. refertam etiam, quod omnes domini determinarunt in d. decis. 64. quòd dispositio iuris ciuilis, habens, q filij legitimentur, nisi confectis dotalibus instrumentis, non procedat, quando nulli sunt filij legitimi. §. si verò. in auth. quib. mod. natura effi. legi. Bal. in l. cum mulier. per illum tex. C. de dona. ante nuptias. Ias. in cõsi. 168. col. 5. vol. 4. & Hippo. Marsil. in singul. 450. & Paris. in consi. 15. numero 49. in vol. 1. Cæterum in
34 hoc casu contrarium dicas, quòd † nec quo ad quæstionem hanc lucri dotalis, quæ est materia ciuilis, matrimonium habebitur vllibi pro soluto, si secundùm ius canonicum dici nõ potest solutum; vt tenuit Imol. in d. l. si cum dotem. in princ. col. 2. solu. mat. alleg. Bal. in d. l. Deo nobis. & Ang. in dicto §. si verò constãte. & post eum Alex. & Rom. volentes matrimonium consumatum per religionem coniugum, illud non dissolui, nec conditionem matrimonij soluti verificari; tametsi de iure ciuili aliud cautum fuerit: & est de mente doctorum, in l. 1. C. vnd. vir. & vxor. Quod profectò ea ratione probatur:
35 quia † iura ciuilia, dum statuunt de matrimonio, hodie sunt penitus abrogata: vt per tradita ab Abb. & alijs in c. si. extrà. de secund. nup. Lup. in cap. per vestras. §. vigesimo. & tenendo istam conclusionem. ver. statuimus, ergo. de donã. inter vir. & uxor. Cast. in l. si quis sic stipu. solu. mat. gl. instit. de grad. cognat. Et matrimoniũ à iure canonico duntaxat accipit formã, & substantiã: & ideo non est possibile, q casus matrimonij verificetur, nisi secundùm ius canonicum. Nec obstat illa conclusio de spuriis legitimatis per subsequens matrimoniũ: quoniam illa non procedit quò ad verificationem, an sit verè legitimi: sed solùm quò ad ea, quæ lex ciuilis non cõcedit, nuptiter natis, & aliqua nota indignis: sed in hac quæstio. agitur, an verificetur matrimonium solutum, in casu religionis, vel alterius mortis ciuilis: & hoc vbique locorum determinari nõ
36 potest nisi secundùm ius canonicum. Præterea, † illa conclusio damnatur communiter: vt dixit consulendo Dec. in consi. 155. vbi in specie reprobat illam distinctionem volens, quòd qualiscunque spurius legitimetur per subquens matrimoniũ & vbique succedat in hæreditatibus suorum sicut cæteri legitimi. idem tradit Nicolaus de Vbal. in tract. de successio. ab intestato. nu. 62. uersi. cum de iure canonico. vbi dicit communiter ita teneri, reprobata distinctione Accur. ante dicta, & Lup. vbi suprà. Bal. in cap. ut clericorum, extrà de uita & honesta. Io. Ban. in tract. de spon. & matr. in 4. declar. nu. 14. vsque ad nu. 18. in secunda conclusio. Abb. in c. innotuit. num. 27. de elect. Gofr. in summa de filijs presby. Bal. in addit. ad Specu. in tit. de success. ab intesta. Ias. in consi. 234. solennis. lib. 2. per totum Præposi. in cap. tanta. qui filij sint legi. And. Tiraq. in tract. de Nobil. c. 15. no. 23. & cap. 20. num. 172. & Pau. de Cast. in consi. 426. præsupposito, q iste pater, colũ. 2. Sard. in tract. de naturali. libe. §. de legitimis per verum matrimonium, in fine. & §. subseq. num. 6. & Cassad. in decisio. 1. de spon. & matrimo. tenet, omnes indifferenter legitimari; quia
37 † inter opera charitatis computatur ducere meretricẽ in vxorem, vel aliam quantumuis vilissimam mulierem, & non solũ per verum matrimonium legitimari, sed etiam per putatiuũ, voluit Cassad. in dicta decisio. 1. Vnde ex tot Doctoribus hoc firmantibus patet, hãc opinionẽ esse cõem: quàm etiam simpliciter sequitur Ripa in d. l. si vnquàm. nu. 55. quæstio. 23. C. de reuocan. donatio. Cagn. in l. si quis illustris. C. ad Orfician. Et conclusio hæc procedit, nisi filij essent incerti, an scilicet essent suscepti, & procreati ab eo, qui meretricem in uxorem duxisset, secundùm Ias. in d. consil. 234. & Sard. & Nicola. de Vbal. in locis præalleg. tunc eis non suffragaretur ius matrimonij subsequutum, si contractum cum eorum patre non con-
38 stiterit. Quid autem, si † vterque coniunx in monasterio profiteantur aliquam religionem, an erit locus statuto de lucro dotis? Et Ancha. consuluit, q, si eodem tempore profiteãtur, statutum, quod loquitur, si uxor prædecesserit, non habebit locum: quia non dicitur præmori persona, quæ simul & eodẽ tempore moritur cum alio. l. cum hic status. §. si ambo. ff. de donation. inter virum. & ita dicit Anch. in d. consi. 173. & consi. 438. & sequitur Lup. in dicta rubr. §. septuagesimoquarto, & allegat Præposi. in c. si. co. tit. de don. inter virum & vxo. Iste casus in matrimonio non consumato ultra istam difficultatem habet & aliam iam dictam, quòd non sufficit mors ciuilis, licet matrimonium dissoluatur. in matrimonio autem consumato concurrunt plura, ne maritus lucrum faciat, & & præter alias, quòd matrimonium huiusmodi non dicitur solutũ: ideo conditio statuti non uerificatur. & superueniente morte naturali mulieris, sicut maritus si mansisset in seculo excluderetur ab hoc lucro, secundùm dicta superius, ita monasterium ueniens ex eius persona excludi debet, & maximè, quia hinc & inde par fauor militat: in pari causa pos-

tior est pars possidentis.c.in pari, de reg.iur.in 6.& quoniam diximus, matrimonium solui post copulã carnalem non pos
39 se, quæro an † si sponsa per verba de præsenti per vim à marito cognoscatur, possit eo inuito religionem profiteri. quid
40 † etiam, si postquàm est ingressa, opprimatur à uiro in monasterio, an poterit eam inuitã à religione reuocare? Et vtramque quæstionem Ioan. Brunel.in tract.de matrimonio, in 3o. conclusione.in 5. declaratio.in primo casu tenet, ne illa profiteatur, impediri posse: secus in secundo casu, & ad vtrunque adducit rationes & iura de quibus ibi per eum. Archid. in c. 1.33.q.5.primum casum decidit, prout per Brun. sed Bart. Brixien.in q.80.aliquis. in quæst.domin. tenet contrarium: sed ego resideo cum opinione Brunel.in vtroque casu: scilicet quòd deflorans extra monasterium eam queat impedire ne profiteatur, lecus si in monasterio in sui pœnam: non tamen negarem, quin per huiusmodi copulam effecti essent vna caro, & quò ad uinculum matrimonium esset factum in
41 dissolubile: quia † per quãcunque copulam carnalem, seu vtcunque sequutam efficiuntur coniuges vna caro.c.si Paulus. 32.quæstio.5.& alijs per Brunel.citatis vbi suprà, an sponsus, vel maritus possit vxorem inuitam comprimere, vel quando, vide latissimè per Tiraq. in leg.b.connub.in gl.2.nu.23.

f LIBERIS f non exstantibus. Ista declarabuntur in textu sequenti.

VERBA STATVTI.

STatuimus, q si qua mulier nupta in matrimonio supuiuente marito sine liberis deceserit, siue dictũ matrimonium fuerit primum, siue secundũ, siue ulterius, si decesserit infra annũ, à die, quo cum viro cœperit habitare, proximè computandũ, vir lucretur medietatem dotis & corredorum ipsius mulieris. Et si post annum decesserit vir lucretur duas partes, de tribus partibus dotis, et corredorũ ipsius. Et aliam medietatem in casu in quo deceßerit infra annum. & tertiam partem ex quo decesißet post annum maritus, & eius hæredes restituant, & restituere teneantur hæredibus ipsius mulieris ex testamento, vel ab intestato succedentibus: vel alijs, quibus deberet de iure restitui. Expensæ autem funeris, & sepulturæ ante omnia de toto cumulo dotis, & corredorum deducantur. De parte verò dotis, & corredorum hæredibus mulieris restituenda possit dicta mulier testari, & disponere, prout uoluerit, si aliud iuris, vel statutorum non obstet impedimentum: dum tamẽ illi, qui dictæ mulieri succedere debnißent ab intestato, si testamentum fecisset, habeant quartam partem dictæ dotis, videlicet partis dotis & corredorum restituenda. Legata verò, et relicta facta pro anima ipsius mulieris pauperibus, et pijs locis, soluantur de parte, quæ restituenda ueniret, detracta primò dicta quarta parte debita a uenientibus ab intestato. Sed si dicta legata fuerint facta de consensu uiri, vel saltem ipso præsente, non contradicente, dicto casu de quo toto cumulo detrahantur: dummodo dicta quarta pars debita dictis uenientibus ab intestato non diminuatur. Volumus enim, quòd in præiudicium dicti lucri deferendi uiro talis vxor testari, vel disponere nequeat, nisi ipsius mariti consensus expressus, vel, vt dictum est, præsumptus accedat. Sed de bonis paraphernalibus, & de alijs quibuscunque bonis ipsius mulieris testari, & disponere valeat, prout uoluerit: si aliud iuris, vel statutorum non obstet impedimentum, dum tamen illi, qui eidem mulieri succedere debuissent ab intestato, si testamentum non fecisset, habeant quartam partem dictorum bonorum ipsius mulieris. Et si aliquis, qui de iure, vel ex forma statuti teneretur ad dotandum aliquam mulierem, ipsam dotem soluerit, & pactum adiecerit, de dote sibi uel suis hæredibus restituenda, tale pactum non valeat ipso iure, & pro non facto habeatur. Sed ipsa dos, & actio dotis ad dictã mulierem pertineat, & ad hæredes dictæ mulieris. Si autem dos daretur ab eo, qui ad ipsam dotem nullatenus soluendam teneretur, si pactum adiecerit de dote sibi restituenda, vel suis hæredibus, tale pactum valeat. Et hoc in præiudicium mulieris, & eius hæredum, sed in præiudicium lucri deferendi in marito ipso iure non valeat, & pro non apposito penitus habeatur.

GLOS. I.

In textu, Statuimus.

SVMMARIVM.

1 Statutum hoc tanquam honestum valet.
2 An hoc statutum sit odiosum, vel fauorabile.
3 Idem in consuetudine disponente circa dotis lucrum.
4 Statutum & consuetudo differunt tantùm penès modum.

1 STATVTVM hoc, † tanquam honestũ dixit ualere Franc. Crem. in sing. 154. statuto cauetur. & Cassan. in consuetudine Burg. in rub. 4. in §. 6. in princ. ubi allegat Barto. Ias. & alios de quibus ibi per eum. Paris. in consil. 62. uol. 3. num. 16. & quemadmodum valet pactum de dote lucranda, si uxor præmoriatur liberis non extantibus, secundùm Imol. & Alex. in l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrimon. glos. & Bar. in l. 1. de do. prælegat. ita statutum, uel consuetudinem dotem lucrandi, nulli dubium est, ualere. Nicol. Boer. in decisio. 244. & diffusè prosequitur
2 Roland. à Valle de lucro dotis in q. 1. Verùm an † hoc statutum sit odiosum, uel fauorabile, latè uel strictè interpretandum, dubitatio satis est probabilis. Nam plurimi dixerunt, tanquam iuris communis correctorium esse odiosum. Aug. in consil. 158. uiso puncto. Andreæ. Barbat. consi. 17. Decim. uolum. 3. Ias. in consil. 115. & in consil. 135. uolum. 1. Lap. alleg. 73. cum uisis. Cur. iun. in consil. 129. & Curtius senior in consil. 78. & alij ferè omnes consulentes sic solent exordiri in hac materia, & pluribus hoc deducit Roland. ubi suprà, in quæst. 2. Non pauci etiam ex aduerso uoluerunt esse fauorabile, & ob id extendendum, quatenus allicit homines ad matrimonium contrahendum, quod omni fauore est dignum. l. 1. ff. solu. matrimon. hoc uoluit Decius in consil. 353. col. 2. & refert etiam Paris. in consil. 62. uolum. 4. & Bar. Cassan. vbi suprà, num. 10. & Bald. in consi. 405. quædam domina. nu. 5. in uolum. 3. & Corn. in consil. 127. quamuis. uolum. 3. & plenè Soc. iun. in consil. 8. nume. 7. in 2. libro. Et hoc, quod dici-
3 mus de statuto, idem † dicas de simili consuetudine urgente, quòd maritus lucretur dotem, vxore præmoriente sine filijs: quia procedunt à pari statutum & cõsuetudo. l. Magistratus. ad municipal. l. semper. ff. de iure immunit. §. constat. institu-
4 no. de iur. natura. † nam statutum & consuetudo differunt tantùm penès modum, & formam: non autem penès causam efficientem, uel eius potestatem: ut inquit Baldus in l. consuetudinis, C. quæ sit longa consuetudo. & Ruin. consil. 99. uolum. 1. & Ioan. de Amæ in consil. 21. consuetudo. col. 2. cum mulus ibi ad hoc citatis per eum. His adde, quòd statutum de lucro dotis vsu non receptum non attenditur. Rolan. plenissimè in quæs. 99. Item statutum de lucro non ligat ipsum principem: ut Rolandus in q. 84. Item filias eius, in ciuitate illi subdita obstringit statutum illic conditum: ut per eundẽ in q. 83. sed bene statutum principis habet locum castris vasallorum, & locis subditorum. Roland. infià quæst. 85.

GLOS.

GLOSS. II.

In textu ibi, Nupta.

SVMMARIVM.

1 Statutum hoc non procedit in sponsa.
2 Maritus, & sponsus: vxor, & sponsa: matrimonium & sponsalia inter differunt.
3 Appellatione nuptiarum non veniunt sponsalia. & nu. 4.
5 Statutum aliud de lucro faciendo in casu sponsa, declaratur.
6 Aetas non est signum determinatum ad matrimonium, sed sola potentia.
7 Sponsa pubes ex eius traductione ad domum non efficitur vxor.
8 Verba sponsalium dubia declarantur ex traductione impetrato matrimonium, & numero sequenti.
10 Oscula, amplexus, munera, absque copula carnali non faciunt sponsalia de futuro transire in matrimonium, imò nec nixus ad copulam.
11 Virginis defloratio, si non fit subsequuta commixtio sanguinis, non facit sponsalia transire in matrimonium.
12 Sponsalia de praesenti cum impubere contracta, quae propter aetatis defectum iuris interpretatione intelliguntur esse de futuro, quando superueniente legitima aetate declarantur pro sponsalibus de praesenti.
13 Damnatur dictum Parisij, qui voluit matrimonio inter impuberes contracto per superuenientem aetatem legitimam comprobato locum non esse statuto de lucro dotis.
14 Quando verba importent sponsalia de futuro, vel de praesenti, & plures ponuntur casus, 15. 16. 17. 18. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.
19 Dictio, nisi, ponit id, quod in alia parte orationis negatur.
27 Hoc statutum procedit in matrimonio putatiuo, & praesumpto, vel in qualibet alia specie matrimonij.
28 Ecclesia non iudicat de occultis.
29 An statutum de lucro dotis loquens de nupta, procedat in casu nupta, quae à marito nec carnaliter cognita, nec ad domum traducta fuit, & nu. 30.
31 Statutum, quod maritus non possit relinquere vxori, non habet locum in casu in quo vxor non fuit traducta ad domum.
32 Statutum, quòd filia nupta non succedat in desponsata tantùm per verba de praesenti.
33 Statutum imponens poenam filiae contrahenti matrimonium absque parentum consensu non procedit aduersus illam, quae contraxit, sed non consummauit matrimonium.
34 L. assiduis C. qui potio. non procedit in desponsata tantùm per verba de praesenti.
35 Poena nubentes infra annum luctus non incurritur, si matrimonium non fuit consumatum.
36 Verbum nuptia, multifariam accipitur.
37 Verbum coniugium, vel matrimonium, capitur dupliciter.
38 Verbum maritus, & vxor, variè accipitur.
39 Ex communi vsu loquendi sponsa appellatur, quae nondum fuerit carnaliter cognita.
40 Ethymologia verbi vxoris, & mariti.
41 Respectu effectus matrimonij, scilicet traditionis ad virum, sponsa de praesenti potest dici verè sponsa.
42 Dictio in, significat intrinsicitatem.
43 Ratio statuti concedentis lucrum dotis est propter onera.
44 Matrimonium non consumatum quò ad proprium significatum non dicitur matrimonium.
45 Matrimonium ante carnis commixtionem dicitur imperfectum.
46 Conditio, si sine liberis &c. praesupponit matrimonium carnaliter consumatum.
47 Si carnalis copula interuenit, non requiritur traductio ad domum.
48 Limita, quando de proximo erat carnaliter cognoscenda, de quo & num. 52.
49 De proximo traducenda habetur pro traducta.
50 Vxore moriente in itinere, dum vadit ad maritum, fit locus statuto de lucro dotis.
51 Sublimita, quando iuisset causa visitandi virum tantùm, non habetur producta.
53 Secundò limitatur, quando per mulierem stetit, quominus fuerit carnaliter cognita.
54 Minor potest iustè differre consumationem matrimonij in aetatem habilem.
55 Tertiò limitatur, quando maritus fecisset multas expensas.
56 Opinio contraria, quod imò statutum de lucro dotis procedat in casu, etiam quando matrimonium nondum fuit consumatum, nec mulier ducta, communiter per Doctores probatur.
57 Conditio nuptiarum adimpletur per sola sponsalia de praesenti contracta.
58 Dispositio l. 1. C. unde vir & vxor. habet locum in desponsata per verba de praesenti, & nu. 59. & 60.
61 Matrimonium institutum in paradiso terrestri ante peccatum parentum.
62 Sponsa etiam dicitur quae fuit carnaliter cognita.
63 Nuptia durant per annum.
64 Ratio statuti propter onera matrimonij fuit impulsiua, & non finalis.
65 Matrimonium potest contrahi propter seipsum, quia sacramentum absque contemplatione carnalis copula.
66 Glos. in l. Centurio. reprobatur per omnes, quòd imò conditio, si sine liberis decesserit, verificatur etiam in ea, quae liberos parere non potuit.
67 Amplia, quòd si in matrimonium momento durauit, nihilominus hoc dotis lucrum debetur.
68 Substitutio, si decesserit sine liberis, euanescit, si moriatur habens filium, licet statim ille moriatur.
69 Quod dicatur momentum, remissiuè.
70 Limitatio prima ad communem conclusionem.
71 Quando maritus differt matrimonium consumare, remedium est ad Papam recurrere, petendo licentiam alteri nubendi.
72 Limitatio secunda dicta conclusionis.
73 Limitatio tertia.
74 Copulata dicitur etiam mulier non carnaliter cognita.
75 Copulam matrimonij multipliciter intelligit Baldus.
76 Sublimatio eiusdem praedicta conclusionis.
77 Statutum de coniugato intelligitur de copulato per carnalem copulam.
78 Statutum dans lucrum in casu matrimonij consumati procedit vbique matrimonio consumato.
79 Quando dicatur matrimonium carnaliter consumatum, & quo modo probetur. & nu. 80.
81 Per deflorationem virginis immatura non consumatur matrimonium.
82 Deflorans immaturam non punitur poena capitis, quae venit ex statuto imponenda stuprantis virginem.
83 Maritus non emittens semen, licet claustra pudoris reserauerit, non dicitur matrimonium consumasse.
84 Ad matrimonij consumationem requiritur etiam ex parte mulieris emissio seminis, secundùm aliquos.
85 Si virgo a marito defloruta probatur, quò ad ecclesiam, matrimonium habetur pro consumato, quia praesumit emissionem seminis contigisse.
86 Casus occursus in Francia de marito, qui vxorem impregnauit per pollutionem circum claustra pudoris, quae tempore partus fuit incisa.
87 Per nuncium, vel procuratorem non potest matrimonium aliquis consumare.
88 Mandans adulterium non tenetur de adulterio.
89 Consumatio matrimonij primò probatur per coniugum confessionem. & quibus deinceps modis probetur. & nu. 90. 91. 92. 93. 95. 96. 97. 98. 99. & 100.
94 Peccatum est matrimonium consumare ante benedictionem sacerdotis, & missam coniugij.
101 Si statutum dicat, quòd vir lucretur dotem, si vxor ducta praemoriatur, habebitne locum in desponsata per verba de praesenti.
102 Quid si dicat, quòd ducens vxorem lucretur dotem, an requiratur traductio ad domum viri?
103 Idem in casu, in quo statutum loquitur de eo, qui vxorem duxisset, & matrimonium consumasset.
104 Angelus restringatur per speciem.
105 Statutum requirens traductionem ad domum viri, intelligitur etiam, quando maritus iuit ad commorandum cum vxore.
106 Minor an restituatur in integrum, si omisit vxorem ad domum

mum suam traducere, vel matrimonium consumare statuto hoc requirente, vt maritus dotem lucretur. & nume. 107. & 108.

109 *Statutum dicens, quòd muliere præmoriente in domo mariti, dotem vir lucretur, procedit etiam, si moriatur in domo aliena conducticia.*

110 *Statutum requirens traductionem ad domum non procedit in nobilibus.*

IN sponsa ergo hoc statutum non procedit: nam sponsa scilicet de futuro non dicitur nupte, sed nubenda. quod enim futurum est, non potest dici adhuc esse. l. quę nondum. ff. de pignor. Nam in hac re duæ solent interuenire obligationes, una est, quæ uocatur nexus matrimonij, & ista est effectiua & realis iuris inductiua, quia ex ea resultat ipsum matrimonium. Alia est obligatio personalis ad contrahendum, & in ista consistunt sponsalia: ita tradit Bald. in consil. 194. uolum. 3. & aliud spōsalia non sunt, nisi obligatio de futuris nuptijs contrahēdis: ut dicit Archidiaconus in c. 1. de sponsal. in 6. siquidem spondent mulier, & uir, uel alij nomine eorum, quòd matrimonium contrahent, & forma antiqua stipulationum & sponsionum pro matrimonio celebrando recensetur ab Aulo Gellio c. 4. lib. 4. noct. Attic. & Brunel. in tractatu de sponsal. & matrimon. in 3. conclusione, in princ. & de his loquitur totus titulus. ff. de spons. & in Cod. & in Decretal. et t. & in 6. & sponsalia sunt præambulum matrimonij, & desinunt esse matrimonio contracto: & nomen sponsi, sponsæque euanescit de iure, eo ipso quòd matrimonium contrahitur: quandoquidē per adimplementum sponsionis, & promissionis ipso iure tollitur omnis obligatio. §. 1. institut. quibus modis tollitur obligat. cum concordan. & plenè tradunt Abb. Felyn. & alij in rubr. extrà, de sponsal. & matrimo. & Moderniores in tractatu de sponsal. & matrimon. Non igitur potest hoc statutum loquens in nupta uerificari in sponsa uel sponso, qui non dicitur maritus. l. 1. §. 1. ff. pro dot. l. penult. ff. quod fals. tuto. ita in terminis huius statuti tenuit Signo. de Homo. in consil. 143. in quæstione, quæ. Bal. in dicto consil. 194. incipiam. & in consil. 184. si qua. & in consil. 200. in causa ista. lib. 3. & tenuit Cast. Beld. Corn. Cyn. in l. non sine. C. de bonis quæ libe. Bald. & Castr. in l. vxores ff. de his qui notan. infam. Bal. Nouel. in tract. dot. in 11. parte. in tertio memb. sexto differ. Bar. in trac. differ. int. ius can. & ciuil. col. 6. vers. & nota, q sta tutū ubi dicit sic tenere Doct. allegando Pet. Cyn. Bal. in d. l. non sine. & Pau. de Cast. in d. l. de diuisione. nume. 15. uersic. ex quibus apparet. soluto matrimonio. & Decius in l. 1. nume. 6. versic. & regula quæ ponitur. C. unde uir & uxor. Bald. in d. l. si donaturus. §. 1. ff. de condic. ob causam. & ibi Ias. in fine, idem Bal. in d. l. pen. quod fals. tut. & in l. si ante nuptias soluto matrimon. Paul. de Castro in l. si marito. §. 1. eod. tit. Boer. in decision. 22. num. 37. uersic. limita prædictum. Fely. in d. c. tertio loco, de præsumpt. & in dicta rub. de spons. post Abb. & alios ibi, Petr. Anchar. in d. c. 1. colum. 3. uers. quartò nota. de sponsa. in sexto. Lup. in rubr. in §. 55. in quarta illatione, extrà de don. inter uirum & uxorem. Paris. latè in con

2 sil. 62. num. 6. uol. 4. † quia maritus & sponsus, uxor & sponsa, matrimonium & sponsalia, inter se differunt (inquit ipse) & quàm plurima alleget in terminis huius quæstionis. Idem firmāt in successione delata à iure ex capite vnde uir & uxor. Glos. Bar. Bald. Alexand. Ias. Salyc. Rimin. & cæteri omnes in d. l. 1. C. unde uir & uxor. si ergo illa successio non defertur in casu sponsalium: nec hoc dotis lucrū deferetur, quod

3 fortè strictius, quàm illa successio debet accipi. vnde † cum sub appellatione nuptiarum non ueniant sponsalia. glo. in clem. 1. in uersic. contrahere de consanguin. & affinita. quā sequitur Brunel. in d. tractatu sponsa. & matr. in prima conclusione, in quarta declaratione. nu. 25. & appellatione uxoris non ueniat sponsa: ut dicit Aretinus in consil. 107. elegantissimè. colum. penultim. nullo modo comprehendi posse sponsam sub hoc statuto, indubitatum est. & istam resolutionem quæstionis nostræ firmat pluribus Roland. in quæstione 12. Am

4 plia hanc conclusionem etiam procedere, † quando esset ad domum traducta, & cœpisset sponsus onera sustinere: ut dixit Bald. in d. l. penultim. quod fal. tuto. in l. uxores. ff. de his qui notantur infamia: & Castr. uidetur id uelle in d. l. de diuisione. num. 14. atque de lucro faciendo in casu sponsalium, quando. s. præmoritur sponsa, loquitur aliud statutum no-

5 strum † sub rub. præcedenti. uolens in effectu, quòd si sponsa infra annum à die traductionis ad domum spōsi factæ de ea, moriatur in ætate pupillari, sponsus lucretur sextam partem dotis, & corredorum. post annum uerò moriente in ætate pupillari sponsus lucretur quartam partem dotis, & corredorū. Si autem moriatur extra ætatem pupillarem, infra annum à die traductionis, lucretur medietatem: post annum liberis non extantibus uir lucretur duas partes de tribus. Hoc statutum non caret difficultate, dum restringit se ad morientem in pupillari ætate. Quid si quæ traducta fuit impubes sponsa infra annum, uel post moriatur in pupillari ætate, carnaliter tamen cognita à sponso, in quo casu efficitur uxor, & desinit esse sponsa, secundùm iuris dispositionem, ut in locis infrà allegandis, quid debebitur in isto casu, an sexta, uel quarta pars dotis, an potius dimidium, uel duæ tertiæ partes, secundùm formam huius statuti loquentis in casu uxoris præmorientis? Quid è conuerso, si quæ sponsa impubes, uel etiam pubes traducta fuit ad domum, & demum post pupillarem infrà, uel post annum à die traductionis moritur, sed non effecta uxor, sed merè sponsa, an debebitur dimidium, uel duæ partes de tribus dotis, quas mariti lucrari solent, ex forma huius statuti: an verò id, quod de spōsa sponsus lucratur ex dicto statuto præcedenti? Quid dicemus? Et ego opinor, statutum in ea parte, in qua defert quartam, uel sextam partē dotis, nō ita absolutè ad ætatem se restringere, quin & aliud, quod uidetur præsupponere, requirat quòd scilicet sit sponsa, ut eius dispositio de sexta, & quarta lucranda procedat, ne in contrarias dispositiones circa idem incidamus, iuxta vulg. quemadmodum incideremus intelligendo, quòd etiam procederet in casu, in quo mulier nō sponsa, sed effecta uxor moreretur infra dicta tempora: quandoquidem hæc, loquēs de uxore moriente, plus lucrari uelit. Nec obstat ibi, uerum maritus, seu sponsus: quia quòd meminit de marito, statim corrigitur ibi, seu sponsus. cap. 1. de stat. reg. in sexto. In altera etiam parte statuti, dum moriente post pupillarem ætatē muliere infra, uel extra annum à die traductionis, uult esse lucrum de dimidia, uel duabus partib. dotis, præsupponitur, quòd illa moriatur effecta uxor, & non ut sponsa, dum uirū appellat, qui illas partes lucrari debet, & nō sponsum, & dum meminit de conditione liberorum, ex qua liberorum mentione præsupponitur, matrimonium inter eos contractum, ut ex infra allegandis in proxima quæstione. Si ergo infra dicta tempora moreretur sponsa, illa dimidia, uel duæ partes dotis non deberentur, sed id tantùm, quòd sponso defertur in præcedenti statuti parte. Cæterùm quòd possibile sit, aliquam

6 in pupillari ætate mori affectam uxorem, est iuris certi: † quoniam ætas non est signum determinatum ad matrimonium, sed sola potentia, & habitudo corporis absque legitima ætate, si de ea constare potest, sufficit: ut dicit post Gemi. Franc. in capite primo. §. 1. uersi. in glos. in uerbo supplebat. de sponsa. impub. in sexto. & ætas in matrimonio non statuitur propter se simpliciter, sed respectu potentiæ, quæ si adsit, frustrà enumerantur anni: ut dicit Brunel. in d. tractatu de sponsa. & matr. in conclusione quarta, in fin. nam illa ætas duodecim annorum in fœmina, & quatuordecim in masculo, statuta est, quia ut plurimum in ea ætate pubescunt, & ad coeundū, seu generandum incipiunt habiles esse. Sed non propterea negatur, quin prius habiles ad matrimonium inueniri queant, & inter eos existentes habiles & potentes consistat matrimonium: ut tradunt omnes post glos. in cap. puberes. per illum textum extra de despon. impube. Ancha. Franc. & alij, in c. 1. §. 1. eodem. in sexto. Abbas in c. de illis. & in c. continebatur. extra eodem tit. Gemi. in consil. 24. & Gram. loquens de puella decem annorum in consil. 21. in cuius. & Tiraq. in legib. connub. in l. 6. nume. 37. refert, mulierem in nono anno peperisse. & de ætate ad matrimonium apta tractat à nume. 40. usque ad nu. 48. Potest ergo impubes, cum qua contractum sit matrimonium, seu sponsalia per uerba de præsenti, si carnaliter cognoscatur, & comperiatur uiripotens, sic effici uxor, & sic decedere ut uxor, & non ut sponsa in pupillari

7 ætate. Vice uersa † si mulier, uel pubes, cum qua contracta sint sponsalia per uerba de futuro, ad domum traducatur, & diu maneat, non idcirco effecta erit uxor ex illa traductione, nec illa sponsalia transisse in matrimonium iudicabuntur. ita opinione Ioan. Andr. damnata, communiter tenen, dicit Aretin. in consil. 142. ex facto. colum. 6. uersicul. prima ergo conclusio. Castren. in d. l. de diuisione. Abb. in capit. fin. de spons.

sponf. Corn. in consilio 216. col. 2. uolum. 3. Gemi. in d. cap.
1. §. 1. nume. 11. de desponf. impub. & sic canonistas commu
niter tenere ait Baldus Nouel. in tracta. de dot. in 11. par. in
1. combin. Gozad. in consilio 2. in causa. numero 3. & Bronel.
8 ubi suprà in 11. conclusione, numero 4. Est uerum † quod si uer-
ba sponsalium sunt dubia, an sint de futuro, uel de præsenti
matrimonio, traductio ad domum facit, ut esse sponsalia de
præsenti intelligamus: per Lup. in d. rubr. §. 57. uel quando
9 † sponsalia de futuro fuerunt cum iuramento contracta, &
subsequitur traductio ad domum cum celebritate, quæ in nu
ptijs celebrandis solet contingere, secundum Lup. ubi suprà.
Sola igitur traductio ad domum sponsalia de futuro non fa-
10 cit transire in matrimonium † sicuti nec amplexus, uel oscu-
la, seu munera absque carnali copula cum habent hanc trans-
ferendi sponsalia in matrimonium, quinimò nec nixus ad co-
pulam id operatur, ut per Dec. in consilio 368. in causa nu
mero 1. Cald. in consilio 2. de sponf. Doctores in capitulo fina-
li, de sponf. & in capitulo, attestationes. de desponf. impub.
Aret. in dicto consilio 142. ex facto, colum. 6. uersi. prima er-
go conclusio. Lud. Gozad. in consilio 2. in causa. numero ter-
tio. Ruin. in consilio 203. ad cognitionem. colum. 1. uersicu.
quarta est. uolumi. 2. Deci. in consilio 604. uiso. numero 5.
& in consilio 681. Corne. in d. consilio 216. colum. 2. uolum.
3. Et hæc conclusio profectò procedit multò magis in spon-
salibus de futuro contractis cum impubere: nam etiam legiti-
ma ætate superueniente per cohabitationem, oscula, amplexus
& nixus ad copulam, sponsalia prædicta nō transibunt in matri
monium: ut per Ruin. in dicto consilio 203 ad cognitionem.
in princip. Henr. Bohic. in d. cap. attestationes. de despon. im-
11 pub. Quin etiam si † uirginem sponsus defflorasset, & com-
mixtio seminis non fuisset subsequuta, sponsalia de futuro
non transeunt in matrimonium. Abb. in cap. fina. numero 3.
de sponf. Brunel. in d. tracta. de sponf. & mat. in consilio 18.
Card. in Clemen. 1. de consang. & affin. 13. quæstio. Lup. ubi
suprà. §. 56. quia sine sanguinis commixtione nō dicitur sub
sequuta carnalis copula secundùm prætallegatos, & dicam in-
12 frà. Si † autem cum impubere, quæ traducta fuit ad domū
mariti fuerint sponsalia de præsenti contracta, quę propter ęta-
tem, seu inhabilitatem resoluuntur in sponsalia de futuro,
iuxta tex. & ibi tradita pa. omnes in cap. 1. §. 1. de despon. im-
pub. in Sexto. poterit etiam tunc contingere, quòd etiam mo
riens post pupillarem ætatem decedat ut sponsa de futuro,
non autem ut uxor: nam quamuis hæc sponsalia in cohabi-
tantibus, si superueniat legitima ætas, & aliquis eorum non
contradicat, ex huiusmodi perseuerantia consensus declaren-
tur pro sponsalibus de præsenti & inter eos matrimonium in
telligatur esse; secundùm Arch. Gemin. in d. cap. 1. §. 1. & ibi
Anch. in 3. not. & Philip. Franc. in colum. 2. uersi. in gl. in uer
sic per alium modum. Paul. de Castr. in l. quod Seruius. ff. de
condict. ob caus. & glos. in cap. literas. de despon. impube. uo-
lens quòd, quando cohabitant, eo eo ipso, quòd superuenien
te ætate non contradicunt, uidentur matrimonium iam con
tractum in tempore inhabili ratificare. idem uult Henr. in d.
capi. de illis. de desponf. impube. dicens, quòd si impubes tem
pore quo pubescit, uel incontinenti post non reclamauerit,
sed tacuerit, sponsalia de præsenti confirmabuntur in matri-
monium. ad quod facit. text. in d. l. minorem. ff. de ri. nupt.
ponderatus ad hoc per Doctores, ubi suprà. Item quamuis
ex alijs signis, ut per oscula, munera, amplexus, literas, uisita
tiones, & similia, quæ interuenerint post ætatem legitimam
inferatur perseuerantia consensus in matrimonio iam con-
tracto, ut exinde censeatur per partes confirmatum, & ratifi-
catum secundùm Aret. in d. consilio 142. & Gozad. in consil.
2. Paris. in consilio 62. uolum. 4. Dec. Ruin. in præal. consil.
Gemin. Anch. Philip. Franc. & alios in d. cap. 1. §. 1. Bald. No-
uel. in d. tracta. dot. in par. 11. in prima combin. Corn. in d. cō
silio 216. deueneram. uolum. 3. Henr. in d. cap. attestationes.
Afferentes rationem diuersitatis inter hæc sponsalia ex iuris
interpretatione de futuro, sed de præsenti ex mente, & uerbis,
& alia sponsalia, quæ ex verbis, & mente sunt à futuro: ut ibi
per eos. Nihilominus poterit esse, quòd interuenerit in dictis
sponsalibus aliqua conditio, uel quòd aliqua protestatio facta
fuerit, quod ex dictis signis, uel aliquo eorum non intendit
matrimonium confirmare, seu ratificare: unde fiet, quòd præ
dicta sponsalia non transibunt in matrimonium: ut tradunt
Ludo. Gozad. in consilio 2. nu. 29. & Aretin. in dicto consilio
142. ex facto. colum. 6. & sic interim moriens mulier decedet
ut sponsa, & non ut uxor. Quod etiam continget, si seorsum
sponsis cohabitantibus non apparuerit adueniente legitima
ætate aliquod signum noui consensus & perseuerantiæ in uero
que pro matrimonio: ut deducit Baldus in consi. 194. incipiā.
uolumina tertio & Hostiensis in dicta summa de despon. im-
pubes. numero decimotertio, uersic. quid si impubes. & nume-
ro nono, uersic. quid ergo si desponsat. & Capel. Tolosan. in
decisione 160. item quidam minor: ubi determinauit, quòd
matrimonium cum secundo uiro contractum, post duodeci-
mum annum mulieris teneret non obstante alio matrimonio
prius contracto cum alio tempore, quo erat impubes. Vel si
de matrimonio contracto in pupillari ætate impuberes non
habuissent scientiam, uel illud non intellexissent, fortè in in-
fantili ætate contractum, ut per Philip. Franc. Gemin. Archid.
in dicto capitulo 1. §. 1. de desponf. impuber. in 6. & Brun. in
dicto tract. de matr. sexta conclus. Cùm ergo in utroque ca-
su, uel quando decedit in pupillari ætate, uel quando decedit
post, possibile sit utrunque contingere; quòd scilicet decedat
sponsa, item quòd decedat uxor, erit aduertendum, an mor-
tua sit sponsa an uerò mortua sit uxor. Si ut sponsa, lucrum
dotis deferetur ut de sponsa, prout in statuto præcedenti: uel
nihil lucrabitur illo uel simili statuto non urgenti, quia de iu-
re communi nihil debetur, prout diximus superius. Si uerò
13 mulier moriatur uxor: huic statuto fiet locus. Mihi quoque † non
placet, idcirco dictum Parisi. in consilio 62. numero nono, in
uolumine quarto, dum dicit, quòd sponsalia de præsenti inter
impuberes, licet ætate superueniente transeant in matrimo-
nium ex signis importantibus uoluntatis perseuerantiam: nō
tamen transeunt quò ad effectum lucrandi, si traducta, uel
carnaliter cognita mulier non fuerit, allegando Baldum in
consilijs præallegatis, nam præsupposito, quòd statutum hu-
iusmodi habeat locum in sponsa per uerba de præsenti, etiā
quæ non fuerit carnaliter cognita, uel traducta: idem dicen-
dum est in ista, nec Baldus contradicit, neque Parisi. ibi ali-
quam rationem differentiæ assignat.
14 Qua de causa, † multùm expediet in ista materia perpen-
dere etiam, an uerba sponsalium importent matrimonium,
an non: an fuerint de matrimonio contrahendo, an uerò de
præsenti contracto, quod profectò interdum penes multos est
dubium, seu obscurum. Ideò scias quòd si dictum fuerit. Pla
cet te desponsare, & matrimonium contrahere cum M. & il-
le respondeat, Sic, non erit matrimonium per uerba de præ-
senti, sed de futuro, secus si dixerit, Te in uxorem accipio. &
similia, vt per Ruin. in consilio 130. matrimonium. uolo. 4.
Ioan. Andr. & alios in cap. ex literis. el 2. de sponf. & matrim.
15 Idem † si dictum fuerit mulieri, Tu marito sola es conten-
ta? & illa consentiat, censetur matrimonio de præsenti con
sensisse propter illud uerbum, marito, quod sponsæ non cō
16 uenit: ut consuluit Fely. in consi. 39. nu. 11. Sed si † frater di
xit alicui, Vis sororem meam in uxorem? & ille respondeat,
Volo, si ipsa me uult, & illa præsens existens respondeat se vel
le, quòd fratri suo placebit, in hoc casu non esse contracta spō
salia de præsenti, tenet Bald. in consilio 163. casus. libro secun
do. quia soror respōdit per uerbum de futuro placebit. Aliud
putat idem Baldus in consilio 78. & uidetur primò, lib. quin-
17 to. quòd, si † pater dicat, Filiam meam tibi promitto in uxo-
rem, uel ut nuberes, & ille acceptauit eam, quæ hæc sciens
acceptauit munera, passaque est ab eo se amplexari, & oscula
ri. nam putat, eam intelligi ratificare matrimonium: quasi no
luerit patrem ab obligatione dandi se in uxorem liberare. Se-
cus si promiserit illam nupturam, quasi pater non promiserit
nisi sponsalia de futuro, quæ solùm per illos actus censeantur
a filia ratificata. Sed de hoc ego ualde dubito, & relinquo co-
18 gitandum. Verùm † per hæc uerba. Non habeo uxorem nisi
te, inducitur matrimonium de præsenti, ut probat Ioan. Cro.
in c. 2. de constitutionib. in 6. Alex. in consi. 152. num. 3. & in
consi. 233. nu. 3. in vol. 5. & ibi Apost. Mar. in consi. 156. nume
ro 21. eodem libro quinto. Barba. in consi. 6. nu. 15. volu. 1. Et
19 quidam Doct. Mod. in consi. quodam. quia † dictio ista, nisi,
habet uim ponendi, & censetur ponere, quod est negatum, in
secunda sui parte, videlicet si nego alium habere uxorem: po
no, quod te volo in uxorem: & hæc est doctrina Bar. in l. si cum.
§. qui iniuriarum. & ibi Ias. dicit communem. ff. si quis cau.
Alex. Curt. Inn. Dec. in l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. Decius
in consi. 532. Alex. in consi. 77. uol. 1. Paris. consi. 96. uolu. 1.
Cors. consi. 5. uol. 4. Alciat. lib. 5. paradox. cap. 4. & in l. actio
20 ne. ubi omnes. C. de transact. Item † illa uerba. Non dimit-
tam

tam te, quandiu uixero, recepta, & acceptata à muliere,
licet uideantur causa libidinis magis quàm matrimonij pro-
lata: tamen inducunt matrimonium. gloss. in capitu. pri-
mo. 30. quæstion. quinta. & ita fuit iudicatum in Rota in
una Coloniensi coram Pisaurien. in decisione Crasenoj, in
decisione 98. & in simili consuluit And. Barb. in d. consilio
21 6. uolo. primo. quòd matrimonium important uerba † mu-
lieris dicentis erga uirum uolentem cum ea iacere, & ancillas
testes: Non habebit copiam meæ personæ, nisi quantum
honoris est: & uiri respondentis testibus. Creditis, quòd ita
sim fatuus, quòd petam res non honestas à domina uestra:
& erga dominam; Domina mi, nihil uolo tibi facere. Et
hæc interpretatio secundùm Barb. ibi fit, ut illa copula car-
nalis subsequuta post dicta uerba intelligatur interuenisse ex
causa honesta potiùs, quàm ex inhonesta, scilicet ex forni-
22 caria. unde Gozad. † in consilio 77. consuluit in casu cuius-
dam, qui, cùm carnaliter cognouisset pluries mulierem; ab
ea rogatus, ut sponsalia promitteret; respondit. Promittas
tu mihi priùs: & illa promittente tacuit, & derisit, & posteà
eam carnaliter cognouit iterum. Disputando de his uerbis, &
alijs, quæ mulier non intellexerat priùs prolata, concludit ista
uerba, non inferre nec matrimonium: nec sponsalia de futu-
ro: quia per iocum, & deludendo mulierem dicta, nec uidi
copulam carnalem trahi ad causam matrimonij honestam:
quia priùs consuetudinem fornicariam cum ea habebat. Itē
23 † non sufficit etiam, uerba importare matrimonium, si ex
præcedenti actu declarantur esse de futuro: ut cōsuluit Alex.
in consilio 153. uisis. colu. 1. uolum. 5. ubi cùm pater promi-
sisset filiam suam, & sic sponsalia de futuro præcederent; & alia
die interrogasset filiam dicens ei. Ego dedi tibi in maritum
hunc, & uolo, quòd tu habeas perpetuò uiuere cum eo, ut
decet uxorem cum marito, es contenta? & illa respondisset,
quòd sic: & similia uerba erga uirum fuissent dicta, & respon-
sa: concludit, importasse sponsalia de futuro: quia illa uerba
erant de præterito, & de præterito non reperiebantur sponsa-
lia nisi de futuro, ad quæ sic uidebatur ille pater se retulisse
24 per huiusmodi uerba. Item nota, † quòd uerbum desponsa-
re, potest sponsalia de futuro, & de præsenti importare, ut per
25 Alex. in cons. 151. repetitus. col. fi. vol. 5. Item aduerte, † quòd
uerba, Volo accipere in uxorem, uel in maritum, prolata ad in-
terrogationem tertij per masculum, & fœminam possunt im-
portare matrimonium & sponsalia de futuro, & ex circunstan-
tijs declaratur, an sponsalia de præsenti, uel de futuro contra-
cta intelligantur: ut plenè per Corneum in consilio nonagesi
26 moprimo. licet in hac. uolumine 3. Item † si statutum dicat,
uirum dotem lucrari contracto matrimonio per instrumen-
tum publicum, uel per uerba de præsenti, uel saltem per an-
uli subarrhationem, uiro lucrum hoc non debebitur, si matri-
monium clam contractum fuerit, & aliquo ex prædictis mo-
dis non constet, ut plenè deducit Parisius in consilio 34. sta-
tutum. vol. 3. Quoniam (ait) omnia requisita, & qualitates
statuti oportet verificari, ut eius dispositioni sit locus, & præ-
sertim quando conditionaliter uidentur requiri, prout ipse in-
telligit in illo casu, resoluendo ablatiuum absolutum in con-
ditionem, ibi scilicet, contracto matrimonio: iuxta l. à testato
re. ff. de conditionibus & demonstrationibus, & tradita per
Moder. in rubric. soluto matrimonio. Subijciens, quòd, ubi
de matrimonio non constat aliquo ex prædictis modis per
statutum requisitis: non iudicatur matrimonium uerum, sed
putatiuum, & in casu matrimonij putatiui lucrum dotis,
quod solent statuta pro matrimonio contracto deferre, non
debetur. l. prima. C. de condict. ob causam. Et nos dicemus in-
frà, & quoniam non habet locum in matrimonio imperfe-
cto, & illicito. Felyn. in cap. iuramus. de proba. Aduerte, quod
Parisius rectè loquitur in casu suo statuti requirentis consta-
27 re de matrimonio per aliquem ex dictis modis. Secus † in ter-
minis statuti simpliciter loquentis de matrimonio, ut voluit
Socin. in d. consi. 225. dicens d. stat. de lucro comprehende-
re matrimonium uerum, præsumptum, & quamlibet eius
speciem. Nec obstat illud de dicta l. prima. C. de condict. ob
cau. quia intelligitur de matrimonio putatiuo, quod dete-
ctum est non ualuisse, nec ualere, & quod constat fuisse inua-
lidum: secus est de matrimonio putatiuo, quod adhuc non
est detectum inualidum, sed putatur adhuc uerum, licet
de eo non constet per ueras probationes: quia istud non dif-
fert à vero, & habet omnes effectus, quos habet uerum ma-
trimonium. Ita diffusè etiam in terminis huius statuti dicit

Soci. Iun. in consi. 39. uolum. 3. & præsertim num. 63. uersi.
sed ultra respondetur. cuius dicta mihi uidentur huic quæ-
stioni quadrare, quòd, dum stant homines in figura matri-
monij, debeant censeri ueri coniuges & uerum matrimo-
28 nium. & idem ius fortiri: quoniam † ecclesia, quæ non iudi-
cat de occultis. c. tua nos. de simo. sufficit ista apparentia ma-
trimonii, & in contrarium aliquid non deregatur. Et licet
Socin. Iun. nume. 67. aliud videatur in ista quæstione dice-
re: id tamen multipliciter in casu suo per modum responden
di ad contraria certè dixit: non ut a prædicta doctrina recede-
29 re intelligat. Atqui dubitatum extat † an statutum de lucro
dotis loquens de nupta procedat in casu nuptæ, quæ a ma-
rito nec carnaliter cognita, nec traducta fuit. Quamplu-
rimi tenuerunt de carnaliter cognita, uel de traducta ad do-
mum intelligi oportere: ut maritus dotem lucrari queat ex
30 dispositione huiusmodi statuti. In † hac opinione fuit Saly.
in l. cum te. C. de do. prop. nup. Fely. in rubri. de spon. in col.
3. in fi. & in c. 3. loco. colu. n. 2. in fi. de præsu. ubi multa dedu-
cit Abb. in consil. 1. facti contingentia. lib. 1. & Corneus in
consilio 248. in præsenti. colum. 3. his tamen minimè refra-
gantibus, uolu. 3. Abba. in d. capitu. tertio loco. col. fin. Dec.
in consi. 67. circa propositum. columna fina. Bald. in l. nos
sine. C. de bonis, quæ liberis, & in authen. dos data. C. de do-
na. ante nup. Brun in dicto tractatu, de spons. & matrimo. cō-
clusi. 1. nume. 25. Ubi disputat hanc conclusionem, & dicit
istam communem: & idem attestatur Sapi. in appo. ad Abb.
in dicta rubrica, de spons. & Bald. consuluit pro ista in consi.
200. in causa: uolumine tertio. & Socinus in l. cum fuerit. de
conditionibus & demonstrationi. defendendo istam, negat ue-
rum esse, quòd pro altera parte sit communis. & Dec. in con-
si. 577. in colu. 1. dicit plerosque tenere, hoc statutum non
procedere in desponsata per uerba de præsenti, cum qua non
fuerit matrimonium consumatum. Anc. in c. 1. col. 2. uersic.
quarto nota, quòd dicit sponsalia. de spons. in 6. Saly. in l. maio-
rem. ff. de rit. nup. & in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. Soc. in
d. l. cum fuerit. citat Angel. in l. 1. C. de impo. lucrat. descri. lib.
10. qui ibi hoc non dicit, & citat Cum. in d. l. de diuisione. &
plenius in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ibi. matr. qui ab
Aret. in §. fuerat. nu. 14. uer. quæro de alia q. insti. de actio. al-
legatur partem affirmatiuam tenere: ubi tamen Aret. dicit si-
bi uideri istam de iure ueriorem, licet alia opinio seruetur in
practica. & tu dicas, quòd pro ista fuit etiam iudicatum, ut refert
Cassan. in consue. Burg. in rubr. 4. §. 6. in 2. consi. in fin. Et se-
quitur Hipp. Mars. in sing. 106. qui de proximo, dicens, istā
esse communem. idem in l. 1. nu. 11. de sicar. Petr. de Vbald.
in l. Raynutius. colum. 48. de testa. Paris. in cons. 62. nu. 29.
Volum. 4. ubi istam opinionem dicit æquam, & magis com-
munem esse, quamplures citando, & Barb. idem tenuit in
consi. 16. col. 7. in 4. lib. & quamplurima in confuso more suo
allegat. Tiraq. in l. 1. connub. in glo. 2. nu. 18. 19. 20. & Ioan.
Roland. in q. 106. hanc rem ad partes disputat, & tandem se-
dere distinctionis eo opiniones dicit cōcordare: affirmatiuam
scilicet procedere, uel quando de proximo mulier erat cogno-
scenda, uel ducenda, uel quando per eam stetisset, uel quan-
do uir multas expensas fecisset, quod tu non pro distinctione
sed pro limitatione uelim cōsideres, ut infrà dicam in ista ma
teria. Et pro ista parte faciunt aliquæ similes decisiones: nam
31 quod † statutum, quòd maritus non possit relinquere uxori &c.
non habet locum in casu, in quo uxor non fuit carnaliter co-
gnita, uel traducta, ut consuluit Dec. in consi. 540. quæritur.
32 Item statutum † quòd filia nupta uel maritata non succe-
dat &c. non procedit in desponsata tantùm per verba de præ-
senti, secundùm Anchara. in c. 1. versicu. quarto de ista quæst.
quæ mihi occurrit. col. 85. de consti. ubi requirit ad verificatio
nem statuti, quòd sit cum ea matrimonium consumatum;
& sequitur eum Abb. in consi. 107. quatuor sunt. in fi. in se-
33 cundo libr. Item † statutum imponens pœnam filiæ contra-
henti matrimonium sine patris uel matris consensu, non
procedit aduersus illam, quæ contraxisset, sed non consu-
masset matrimonium. Ancha. consil. 19. pro solutione. Item
34 † dispositio l. ex fiducia. C. qui pot. in pign. hab. non habet lo-
cum in desponsata tantùm per uerba de præsenti, secundùm
35 gloss. ibi, & Doctor. pariter † nec pœna lugentis infra
annum luctus imponitur nuptæ, quæ matrimonium non
consumasset. l. solent. §. quæ uirum. gloss. Angel. & alij ibi.
ff. de his qui. not. infamia, & multa ex his & alia quoque re-
fert Felyn. in locis præallegatis. His præterea rationibus ui-
titur.

36 titur. Primò: quoniam cùm multifariam † uerbum nuptiæ
accipiatur, quandoque. s. pro ipsa mera essentia matrimonij
& coniugij, consistente in solo consensu partium de præsen-
ti præstito, d. l. cum fuerit. l. nuptias. de regu. iur. c. omnes. 27.
q. 2. & quandoque pro matrimonio carnaliter consumato. c.
quod autem. c. quidam. c. genuit. ea causa, & q. & ibi Archid.
c. ex publico. de conu. coniug. Et interdum pro ipsa festiui
tate, & celebritate nuptiarum. c. nostrates. c. fœminæ. 30. q. 5.
Bal. in l. sancimus. C. de nupt. & sic capitur in euangelio, ubi
dicitur. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galileæ. Vbi Christus
37 fecit de aqua uinum. Item † cum uerbum coniugium, uel
matrimonium capiatur dupliciter, uno modo pro matrimo-
nio consumato. d. c. ex publico. c. a. debitum. de bigam. & alio
pro matrimonio non consumato, conueniens est, ut uerbum
nupta, uel uerbum matrimonium accipiatur in casu carnalis
copulæ subsequutæ: quia sumus in materia stricta: ut supra
in prima glos. statimus: & pluribus modis exaggerat Socin.
in d. l. cum fuerit. ff. de conditio. & demonstra. & uerbum plu
ra significans debet intelligi in potiori significatu, & in ple-
niori sensu. l. 1. ff. si ager uectigal. l. quæritur. ff. de statu hom.
hoc argumentum facit Abb. in dicto consil. 1. & in d. c. tertio
loco, & in d. ca. ex publico. decidendo hunc casum per illum
textum, quòd intelligatur de uxore carnaliter cognita, idem
dicit Fely. ubi suprà, & Abb. in consil. 79. uidetur primò. co-
38 lum. 1. uolum. 2. ubi considerat, quòd † uerbum maritus, &
uxor, uariè accipitur, quandoque intelliguntur illi duntaxat,
qui matrimonium consumauerunt, quandoque illi, qui per
uerba de præsenti contraxerunt citra carnis copulam, quan-
doque etiam sponsi de futuro, primo modo accipitur strictè,
secundo largè, tertio largissimè ex quadam benegnitate. Cō
cludit ideirco intelligi secundùm strictam de matrimonio cō
sumato. Secundò: quia ex communi usu loquendi sponsa de
præsenti non amittit nomen sponsæ, nisi post matrimonium
consumatum, dicit Abb. in d. ca. ex publ. & Dec. in d. consil.
39 540. quæritur. in colum. 2. inferens, quòd quia † uxor, & ma-
ritus, secundùm communem usum loquendi intelliguntur
matrimonio consumato, & ante appellantur sponsus & spon
sa. & statutum debet intelligi secundùm communem usum
loquendi per multa, quæ ibi allegat non uerificabitur huius-
modi statutum in casu matrimonij non consumati, hoc ar-
gumentum etiam facit Abbas in d. consil. 1. fact. colum. 3.
Et Pet. de Vbal. & Felyn. ubi supra & Brunel. ubi supra. Ter
40 tiò arguendo † ab etymologia uocabuli: quia antequam tra-
ducatur, est quasi sine iugo, & sine uiro: ut dicebat Abb. in d.
c. tertio loco. colum. fin. uel, ut dicebat Saly. in d. l. cum Ti-
tius. & in d. l. mulierem. & Brunel. Aret. Deci. & Felyn. in lo-
cis prællegatis: quia uxor dicitur, ab ungo ungis, quia unge
batur, quando uiro tradebatur: non potest dici uxor, ante-
quam tradatur, uel etiam si dicatur secundum eos, ab usu,
quia in usum uiri tradatur, non conueniet etymologia huic,
quæ tantùm per uerba de præsenti est nupta, hæc latè dedu-
cit And. Barb. in consil. 26. uolum. 4. uolens quòd mulier an
te copulam carnalem non dicatur uxor, sed sponsa. Quartò:
41 quia † quodammodo respectu effectus matrimonij. i. tradi-
tionis ad uirum, sponsa de præsenti potest uerè dici sponsa,
id est, promissa ad eum effectum, & dicit Abb. in d. cap. tertio
loco. & Fely. in d. rub. colum. 2. uersic. item aduerte diffinitio
nem. & Bru. ubi supra, sed statutum debet intelligi in ea, quæ
nullo modo sponsa, idest, promissa dici queat. Quintò ponde
rant Saly. Socin. Aret. Fel. & alij post eum illud uerbum, ma
42 trimonio, † quòd dictio, in, significat intrinsicitatem. l. 1. §. in
flumine. & ibi Bart. ff. de flum. l. 1. §. 1. ff. de cloa. inferentes
ad quæstionem statuti punientis insultantem in domo ali-
quem, quòd non comprehendit insultantem in porta, uel in
porticu domus. Bald. in rub. solu. matrimon. & in l. Gallus. §.
illa casus de liber. & posthum. concludunt ideirco statutum
sentire per ista uerba, quòd sit ducta & cognita à uiro. Sextò:
43 quia † ratio statuti concedentis hoc dotis lucrum, est propter
onera matrimonij, & in aliquibus statutis, ut in statuto Fer-
rariæ hoc inuenitur expressum. Sed hæc ratio cessat in casu
mulieris uiro nondum traditæ: ergo in eo casu statutū non
debet procedere, arguendo à cessante ratione iuxta uulga-
ria, ita arguit Bal. in consil. 200. in causa ista, & in cons. 144.
incipiam. uolum. 3. & Salyc. Socin. Brun. Felyn. ubi supra, si-
cut & fructus dotis, qui dantur pro oneribus matrimonij. l.
pro oneribus. C. de iure dot. l. dotis fructus. ff. eod. non lucra
tur is, qui ea non sustinet: ut not. in l. si ante nuptias. ff. solu.
matrimon. faciunt in argumen. l. 4. §. fin. cum l. seq. ff. de adi-
men. leg. l. Pamphilo. §. fin. de lega. 3. l. cum tale. §. falsam. ff.
de condi. & demonst. l. Seio. de tu. & tri. leg. l. 1. uersicul. sua
autem. de condic. sin. cau. per quæ iuxta dici solet, quòd ces-
sante causa lucri, cessat ipsum quoque lucrū. Septimò strin-
44 gunt † quòd matrimonium non consumatum (aiunt) quò ad
proprium significatum matrimonium non dici. glos. in d. c.
ex publico. c. cum initiat. ubi glo. 27. q. 2. in §. itaia hæc. un-
de teste diuo Ambrosio secundùm Theologos matrimonium
inter Beatissimam, & immaculatam uirginem Mariam, &
sanctum Ioseph contractum, cum aliquis carnalis effectus,
uel motus inter eos non fuerit, quò ad sanctificationem fuit
perfectum matrimonium, sed non quò ad significationem:
ut refert Fely. in d. rubr. colum. 3. uersic. & matrimonium de
præsenti. & in d. c. tertio loco. Host. in sum. de spons. & matr.
nume. 32. appellat matrimonium significatiuè, quod est co-
pula carnali consumatum: sed ante non nisi sanctificatiua.
45 & Corn. in consil. 248. colum. 3. uolum. 2. † imperfectum di-
cebat esse ante carnis commixtionem, & Afflict. in constitut.
Reg. prout refert Cass. ubi supra §. 6. nume. 26. dicebat ante
copulam carnalem esse habitu, sed non actu, pro quo uide-
tur illud Vlpiani in l. 1. §. hinc. ff. de iusti. & iure. dum ibi di-
cit, matrimonium, esse maris & fœminæ coniugationem. sta-
tutum ergo quod in materia stricta debet strictissimè intelli-
gi secundùm uulg. loquens de matrimonio carnali copula cō
sumato. Postremò Bald. in consil. 192. quod uir. uolum. 1. &
refert Ias. in l. si donaturus. §. 1. in fi. de condic. ob cau. Abb.
in d. consil. 1. Felyn. Petr. de Vbal. & Salycet. argumentantur
46 de uxore carnaliter cognita hoc statutum loqui: † dum appo
suit illam conditionem, si sine liberis &c. quoniam qui ponit
priuationem. præsupponit habitum. l. decem, de uerbo. oblig.
in l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. ut dicitur intestatus ille
decedere, qui potuit, & tamen non fecit testamentum: non
autem ille, qui si uoluisset, non potuisset testari, ut pupillus.
iuxta doctrinam Bar. in l. 1. ff. de suis & leg. sed mulier, quæ
non fuit carnaliter cognita, non potest filios relinquere: ergo
decedens non potest dici decedere sine liberis, & sic statutum
non uidetur de ea loqui: sicut nec statutum loquens de dece-
dentibus ab intestato potest de pupillo & simili intelligi, iux-
ta prællegatam doctrinam. Ex his multi hanc opinionem
tenuerunt tanquam ueriorem, secundùm quos aduertendū
47 est, † quòd si carnalis copula interuenit, non est necessaria
traductio ad domum, ut locus sit statuto de lucro dotis. ita
aduertit Soci. in d. consi. 223. uersi. & ideo. lib. 2. & post eum
Rub. Alexand. consil. 19. colum. 1. & secundùm eos sufficit
alterutrum, uel carnalis copula, uel traductio ad domum. Et
48 tenendo istam conclusionem † limita eam non procedere in
aliquibus casibus. Primò, quando de proximo erat cognoscē-
da, & copulanda: quoniam tunc haberi debet pro copulata,
& cognita, per regulam, quòd de proximo accingendus haba
tur pro accincto. l. penult. ff. de milit. testam. Ias. in l. admonen
di. in prima lectur. nume. 53. de iureiurand. Felyn. in ca. cam
re. num. 5. num. 16. de rescrip. & in c. cum adeo. num. 2. eod.
titu. Abb. in c. ecclesiæ. extra, de immun. eccles. ita eam limi-
tant in terminis statuti de lucro. Salyc. in d. l. cum te Fely. in
d. rubr. & in d. c. tertio loco. Soci. in d. l. cum fuerit. ad fi. Abb.
in d. cons. 79. in 2. lib. Mars. in d. singul. 106. qui de proximo.
Bron. in d. tract. in 2. conclusio. ad fin. Dec. in consil. 477. ui-
so. nume. 5. & in d. consil. 540. quæritur. Cassa. ubi suprà. nu-
me. 7. Ioan. Igne. in l. 1. §. serui. ff. ad Silan. & Ias. in d. l. ad-
monendi. nume. 58. Mars. in consil. 54. nume. 10. Ias. in l. di-
uortio. §. interdum. solut. matrimonio. Alexand. in cons. 129.
in 7. Hyp. Mars. in consil. 56. nume. 7. Lup. in rubr. de dona-
tio. inter uirum & uxor. §. 55. colum. 4. ad fin. Andr. Tiraqu.
in leg. connub. in glo. nume. 13. uersicul. & quod dicit. in simi
li quàm plura congerens, qui quidem Doctores sic conclu-
dunt esse locum huic statuto de lucro dotis, quando mulier
49 erat de proximo carnali copulę subijcienda. Idem dicas † quòd
ad casum traductionis, quod quæ de proximo erat traducen
da, habetur pro traducta ad effectum lucrandi dotem uigore
huiusmodi statuti: ut consuluit Paul. de Castr. in cons. 155.
super primo quæsito. colum. 2. uersicul. sed certè. Quinetiam
50 si † mulier, quæ de una ciuitate ad aliam mittebatur, seu tra
ducebatur ad uirum, ut interdum contingit, moriatur in iti-
nere, antequam matrimonium consumetur, nihilominus ha
bebitur pro consumato, & mulier pro traducta ad effectum
lucrandi dotem ex forma huius statuti: ut uoluit Alexand. in
consil. 129.

conſ. 129. ſuper primo. nume. 8. nume. 9. uolu. 7. & ſequitur
Decius in d. conſil. 577. uiſo. nume. 8. Geminia. & Philip.
Franc. in c. in præſenti. §. fin. de præben. ubi infertur ad quæ
ſtionem clerici morientis, dum uadit & reuertitur ad curiam,
quòd dicatur mortuus in curia, & eius beneficium uacare
in curia. Ad hoc facit dictum Alexan. in conſil. 10. ex in-
ſpectatione. nume. 13. uerſiculo præterea. uolumi. 3. quòd
ſi uxor mitteatur ad uiſitandum conſanguineos in aliam ciui
tatem reuerſura ad uirum, & morietur, iudicatur perinde,
ac ſi mortua fuiſſet penes maritum. l. quæſitum. in principio.
& §. fina. l. ſi ita legatum. de legat. 3. l. debitor. de pigno. & alle
51 garis ibi per eum. Sublimita † præfatam concluſionem,
quando mulier iuiſſet ad domum mariti, non ut illi coniun-
gererur, ſed ut eum uiſitaret: quia fortè erat infirmus, in
hoc caſu non cenſebitur, quòd fuerit de proximo cognoſcen
da, & quòd eſſe debeat locus ſtatuto de lucro dotis, ſecũdùm
Alex. in dicto conſi. 119. & Dec. in dicto conſ. 340. quæritur.
nu. 13. & facit illud præallegat conſil. 100. Alexandri. Nolo
52 † tamen prætermittere, quòd limitatio prædicta Salycet. in l.
cum te. tametſi ab omnibus ferè probetur, mihi uidetur du
bitabilis: quia illa regula, quòd de proximo accingendus &c.
non uidetur in odioſis procedere. Item quia hoc non eſt niſi
per modum fictionis, qui in ſtatuto non comprehenditur. l.
3. §. hæc uerba. ff. de negot. geſt. cum uulg. ideo ab ea Salyc.
limitatione receſſit Socin. quam dixerat aliàs tenuiſſe, vt in
53 eius conſ. 8. uiſo. 13. Secundò † limita, quando ſtetiſſet per
mulierem, quominus matrimonium conſumatum fuerit, vt
uoluit Soc. in d. conſi. 8. uiſo. uol. 3. licet quò ad caſum ſuum
ibi aliter concludat, ex alijs defendendo hæredes mulieris:
quia in eo caſu uir nunquam matrimonium uoluerat conſu
mare, & ducere in uxorem: ſed cùm uideret eam ægrotan-
tem ad mortem; cœpit eam requirere, ac proteſtari, per ſe
non ſtare, quominus duceretur, & matrimonium conſume-
rent. Socin. eam exculat, & malitiam uiri redarguit: quia
tempore minimè congruo huiuſmodi requiſitionem fecit,
cauſa lucrandi dotem per illius mortem, & iſtam limitatio-
nem, quando vxor fuit in culpa, & in cauſa, ne matrimo-
nium vir conſumauerit, quòd habeatur pro conſumato, te-
nuit Bald. in conſi. 110. conſuetudo. lib. 2. diſtinguendo, quã-
do ſtetit per alterum eorum, uel per caſum. Idem Bal. in l. ſi
donaturus. §. 1. ad finem. ff. de condict. ob cau. Caſſan. ubi ſu-
prà nu. 41. Bald. in d. conſi. 200. in cauſa iſta, uol. 3. & in cõ-
ſi. 63. quædam domina Riccabella. uolu. 5. & in l. non fine. C.
de bonis quæ liberis. Bald. Nouel. in tract. de dot. in parte 11.
in diſtet. 6. Ioan. Lup. ubi ſupra uerſicu. quinimo quod plus
eſt Pariſ. in conſ. 62. num. 28. uol. 4. vbi dicit, probationem re
54 quiri, quòd mulier recuſauerit: & † quòd minor potuit iuſtè
copulam recuſare, differendo in ætatem habilem. Tertiò
55 † limitatur, quando maritus iam feciſſet multas expenſas,
tunc dotem iuxta diſpoſitionem ſtatuti lucrari debet: ut per
Socinum in dicta l. cum fuerit. in fine. Brun. ubi ſuprà Felyn.
in dicto cap. tertio loco, verſi. & retenta hac parte. col. 3. To-
mas Parp. in l. 1. col. 9. uerſi. de eo autem. ff. ſoluto matrimo-
nio. Ioan. Lup. in dicto tracta. dot. in parte 5. prout refert &
ſequitur And. Tiraq. in l. ſi unquam. in uerſi. donatione. nu.
184. uerſ. ſed & quod, de reuoc. don. Abb. in conſ. 79. uidetur
primò, uolu. 2. & Rube. Alexandrinus in conſi. 19. nume. 4.
Alexand. in d. conſ. 119. Iaſ. in dict. conſ. 235. libr. 2. Pariſ. in
conſ. 62. in 4. uol. & Bald. Nouel. in loco mox allegato. & Lu
56 pus ubi ſuprà. Altera † autem concluſio ſupradictæ contra
ria, quòd imò ſtatutum diſponẽs, quòd uir certam dotis par
tem lucretur, ſi mulier nupta ſine liberis deceſſerit, habeat lo
cum in caſu, quando matrimonium non fuit conſumatum,
nec mulier ducta communiter per Doctores probatur, vt di-
cit Bald. Nouel. in d. tract. parte 6. priuil. 37. in fi. Bar. in l. ni-
hil. ff. rerum amot. Bald. in l. ſancimus. C. de nupt. & in l.
Deo nobis. C. de epiſco. & cleri. & in l. vxores. & in l. ſequenti.
ff. de his qui not. infamia. Mattheſil. in notab. 75. Ioan. Boſc.
in trac. de leg. nupt. num. 52. Iaſ. in d. l. ſi donaturus. §. 1. nu-
me. 18. uſque ad fin. de condi. ob cau. Paul. de Caſtr. in l. 1. C.
unde uir & uxo. in l. de diuiſione. nume. 16. & in l. ſi marito.
§. primo. ff. ſoluto matrimonio. & meminit de Salye. contra-
rium tenente, quòd licet eius rationes demulceant aures,
non ſunt tamen concludentes, & de illis quaſi gramma-
ticalibus parum eſt curandum. Idem tenendo plenè dicit
Ioan. Lup. in d. rubr. §. 55. colum. 3. Curt. Iuni. atteſtan-
do de communi in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. nu.
10. & longè plenius Stepha. Bertrã. in conſ. 24. viſo. col. 1. lib.
1. ubi dicit ita ſe habere communem, de qua etiam atteſta-
tur Caſt. in d. l. cum fuerit. de conditio. & demonſtratio. di-
cens pluries ſe uidiſſe conſultum, & quòd ipſe conſuluit, ut
patet in conſ. 153. ſuper primo quæſito. & in conſi. 432. viſis
omnibus ſcripturis, colum. 1. in antiquis, ſecundùm meum
lib. & Abb. in dicto conſi. 79. Bald. Nouel. ubi ſuprà. Ioan. de
Amic. in conſ. 64. quoniam in proceſſu. col. 3. Caſſa. ubi ſu-
prà, atteſtando hanc eſſe communem. Deci. Bal. Rimi. in l. 1.
C. unde uir, & uxor. Bald. in d. l. non ſine, & in dicto conſ.
110. conſuetudo. lib. 2. Corne. in conſ. 141. licet. lib. 1. Bal. in
conſi. 467. factum dignoſcitur. lib. 4. Areti. in §. 1. nume. 3. in
ſtitu. de pat. pot. & in d. §. fuerat. num. 13. inſtit. de actio. dicit
hanc ſeruari in practica. Dec. in conſi. 260. col. fi. Rui. in conſ.
58. nu. 4. lib. 3. ubi refert hanc eſſe communem, & Rube. Ale
xan. in d. conſi. 19. Iaſo. in l. non tantum. C. de legat. Soci. in
conſ. 232. in 2. lib. & in dicto conſi. 8. viſo. vol. 3. Caſtr. in d. l.
ſi donaturus. §. 1. nume. 4. Iaſo. in d. conſ. 135. & in conſ. 58.
& in conſi. 115. uol. 1. dicens rationes Saly. eſſe grammatica-
les non releuantes, & Soci. in conſ. 26. viſis inſtrumentis. col.
2. uol. 4. & hanc in practica ſeruãdam eſſe dixit Ioan. Camp.
in tract. de ſtatu. de dot. lucran. q. 13. ad fin. & gl. in §. ad nup.
in authen. de nup. & Tiraq. vbi ſuprà citat Puip. Bert. Raph.
57 Fulg. & alios, de quibus ibi per eum. Et † q conditio nuptia-
rum adimpleatur ex eo ſolo, quòd ſponſalia per uerba de præ
ſenti contrahuntur, tenuit Alex. in conſ. 42. conſideratis. col.
2. uol. 6. apoſtil. Afflict. in deciſ. 61. quamuis. Et hanc conclu
ſionem tam in conſulendo, quàm in iudicando omnino ſe-
quendam eſſe exiſtimo: quia, quicquid dixerit Pariſ. in d. con
ſi. 62. uol. 4. uel alius: longè plures Doctores ſtant pro ea: &
eſt in iure probabilior. Primò: quia, ut dicebat poſt Caſt. Iaſ.
in d. conſi. 133. tria requirit ſtatutum, ut dotis lucrum de-
beatur: Primum, quòd ſit nupta, ſeu quòd ſint uxor, & mari
tus, & hoc efficitur per deſponſationem, per uerba de præ-
ſenti factam. l. nuptias. de regulis iuris. l. quod pupillæ. ff. quã-
do. leg. ced. l. ſancimus. C. de nupt. l. denique. cum l. ſequenti.
ff. de ritu nuptia. §. ad nuptias. in authen. eo. dicta. l. cum fue
rit. Secundum, quòd ſit mortua ante virum: & hoc in facto
præſupponitur contigiſſe. Tertium, quòd ſine liberis deceſſe
rit: & hoc quoque præſupponitur, ergo uerificatis omnibus
ſtatuti requiſitis diſpoſitio ſtatuti debet locum ſibi uendica-
re: ergo quòd mulier fuerit carnaliter cognita, uel ad domum
traducta, ſunt ſtatuti requiſita: quandoquidem neutrum iſto
rum ſtatutum dicat, & utique ſi hæc ſtatutum requiſiuiſſet,
expreſſiſſet, & exprimere ſciuiſſet, ſicut expreſſit illa tria: ar-
gumen. c. ſecundi. de trãſlatio. epi. l. 1. §. ſin autem ad deficien
tis. C. de cadu. tollen. Secundò pro iſta faciunt plura ſimilia,
de quib. per Lup. in d. rubrica. §. quinquageſimoquinto. col.
58 2. primò quòd † diſpoſitio l. primæ. C. unde uir & vxor. id eſt
illa ſucceſſio, & diſpoſitio dictæ authent. præterea. habet locũ
in ſponſa de præſenti, licet nondum traducta, uel carnaliter
cognita, ſecundùm Baldum, Alex. Iaſo. Rimin. Deci. & alios
in dicta l. prima. Sic mater tutelam, qua priuatur per legem
tranſeundo ad ſecunda uota, amittit, eo ipſo quòd contrahit
ſponſalia per uerba de præſenti, licet nondum conſumauerit
matrimonium, uel iuerit ad uirum, ſecundùm Bartolum,
Roma. & alios allegatos per Lup. Sic ex ſolis ſponſalibus de
præſenti contractis vacant beneficia clerici. Rot. deciſio. 26. in
no. de cleri. coniuga. ſic conditio nuptiarum exiſtit per prædi-
59 cta. Item † donatio inter virum & uxorem ſtatim prohibe-
tur illis ſponſalibus de præſenti contractis, quicquid dixerit
in contrarium, & per Lup. ubi ſuprà l. Seia. l. cum hic ſtatus.
§. penultimo. de donatio. inter uirum & uxorem. Item lex
amotarum. l. nihil. ff. rerum amota. Item de domicilio. l. ea
quæ. l. 2. ff. ad municip. Item l. Iulia. de adulterijs. l. ſi uxor. ff.
de adulte. gl. in §. paritur. inſti. de iniur. gl. in l. cum qui duas.
C. de adult. glo. in c. diſtrictionum. de eo, qui cogno. conſan-
gui. uxo. Tertiò per tex. in dicta. l. Deo nobis. quæ loquens de
muliere ad religionem tranſeunte, diſponit etiam in caſu ma
trimonij non conſumati, quòd ſcilicet maritus dotem lucre-
tur ſecundùm omnes ibi. Quartò: quia non debet referre,
quòd copula carnalis interuenerit, uel non, quandoquidem
poſt ſponſalia de præſenti contracta cenſeatur illi debita faci-
lis, ut dicebat Areti. & Soci. in d. conſi. 8. c. primo, extrà de cõ-
iug. lepr. ubi Hoſtien. Henric. Boich. & alij. & mulier in id de-
ſtinata uideatur. Et res deſtinata in locum, haberi debet per-
inde, ac ſi in loco deſtinato eſſet. l. fundi. §. fi. l. granaria. ff. de
actio.

60 actio. emp. Pro quo † nec id omittam simile per Cerdi. in con
sil. 14 statuto Tergesti, quod sequitur Felyn. in dicto capitu.
tertio loco, quod statutum disponens, debite contracta post
matrimonium intelligi communia uiro, & uxori: procedit in
desponsata per uerba de præsenti. Nec obstant pro altera opi-
nione deducta: quoniam uel improbantur, ut cons. Deci. 540.
& decisio. Arabid. in dicto cap. primo. Sicut improbatur su-
prà scripta conclusio contraria, uel ea non firmatur: ut An-
che. consil. 19. pro solutione uel aliæ rationes procedunt, ut di-
cta l. assiduis. quæ propter præcipuam rationem ibi expressam,
scilicet ærumnarum, & dolorum partus, secundùm illos, qui
dictam conclusionem fecerunt, procedit; ut illius priuilegiũ
non detur mulieri carnaliter non cognitæ, quæ ad illa pericu
la se non obiecit: ergo secus ubi huiusmodi ratio non esset ex
pressa, similiter pœnæ dictæ legis, non solent, ideò imponitur,
ne sanguinis perturbatio, & confusio prolis contingat, ut post
alios aduertit Paulus de Cast. in l. uxores. ff. de infam. adeo q
si mulier erat sterilis, vel senex, vel cum ea maritus, longè an-
tè non concubuerat, siue è absentia, vel infirmitate, cessat illa
legis dispositio: ut per Neuiz. in silua nup. §. amplia tu primò
nu. 48. quæ specialis ratio tantùm militat in carnaliter cogni-
ta, ergo secùs in alijs casibus specialem rationem non haben-
tibus: ut dispositio luctus, quæ procedit etiã in nupta adhuc
virgine. l. deniqz. cum l. sequen. ff. de his qui not. infam. Quo etiam
ad reliqua argumenta patet responsio: & ad primum dum cõ
siderabatur, uerbũ nupta, uel vxor, maritus, matrimonium,
coniugium, & similia, multiplici modo accipi, & accipiendo in
potentiori significato, intelligi in casu carnalis copulæ subse-
quutæ: respondeo, quòd uerè & propriè matrimonium dici-
tur, etiam ante carnalem copulã: iuxta præallegata, alioquin
61 matrimonium, quod † fuit in paradiso terrestri institutum
à Deo omnipotenti, antequam parentes nostri peccarent, ut
cap. sicut. §. his autem. 32. q. 2. Brun. in d. tracta. in princip.
Abb. in c. fin. de frig. & malefic. Beld. in consi. 238. ad euiden-
tiam. lib. 3. c. 1. de uoto. in 6. non fuisset uerè & propriè matri
monium, defecta copula carnalis, quod est falsum, secũdùm
omnes: & quòd ad sui substantiam & formam est perfectum
in solo consensu: & fuit perfectum inter sanctissimam, & pu-
rissimam, nec unquam satis laudatam uirginem Mariam, &
sanctum Ioseph, ut in locis superius allegatis dicunt omnes;
& hoc sufficit, ut sub statuto comprehendatur. Sic uerbum
vxor verificatur in sponsa de præsenti: ut per Felyn. in consil.
59. nu. 11. & sic vxorem maritus, ut per Lup. ubi suprà, colu.
secunda, in princip. Nec quoniam aliud sit coniugium, & ma
trimonium plenius, scilicet per copulam carnalem consũma
tum, illud excludi debet, quod ex proprietate sermonis potest
sub statuto comprehendi: quoniam dispositio statuti locum
habet, quotiescunque verba statuti, attenta eorum proprieta-
te, possunt occurrentem casum comprehendere iuxta nota.
per Barto. & alios in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. &
alibi passim. Nec etiamsi quia carnalis copula habeat suos præ
cipuos effectus, cùm de illis non agatur, debet matrimonium
non consummatum à dispositione statuti excludi. Traductio
quoque ad domum habet certos & particulares effectus: ut la
tissimè per Lup. in d. rubri. in pluribus §§. sequenti. quid ta-
men ad rhombum, quòd excludat casum uxoris non tradu-
ctæ, cum de aliquo traductionis effectu non disceptetur. Ad
secundum de communi usu loquendi responderur, quòd re-
62 peritur uarius † quoniam & sponsam de futuro homines
appellant aliquando uxorem, sicut & uiceuersa mulierem,
cum qua consummatum sit matrimonium, appellant spõsam
infra annum nuptiarum, & tamen omni respectu est uxor,
63 ut aduertit Corne. in cõs. 116. uol. 3. † quia per annũ nuptiæ
durant. Alex. in cõs. 145. & quidem. nu. 7. lib. quarto, & Casti.
in consi. 133. super primo. secundùm communem usum dicit
appellari maritum & uxorem statim ex eo solo, quòd sponsa-
lia per uerba de præsenti contrahuntur. Sicut ex communi
usu loquendi sponsum, & uxorem idem significare adnotat
Angel. in consi. 251. domina Massina. Ad tertium de etymo-
logia dicitur, quòd friuolum est, ut per Alcia. in l. tabernæ. de
verbo. significati. & Docto. in l. 2. §. appellata. ff. si certum pe
tatur, & potiùs est grammaticale, quàm legale, & disputatio
nominis relinquenda est pertinacibus, ut dicit in hoc proposi-
to Lup. ubi suprà per glo. in l. 2. C. de constitu. pec. in uersic.
vocabula. Ad quartum quòd non sufficit aliquo respectu di-
ci sponsa, ut a statuto excludatur: quia illud est non simplici-
ter, sed secundùm quid, quod à statuto non consideratur.

Bart. in l. hoc legatum de legatis tertio. ut accipiẽdo nuptã uel
uxorem in suo proprio significatu intelligeretur iste desposa-
ta per uerba de præsenti, ut antea diximus. Ad quintũ quòd
sanè uerificatur, inter matrimoniũ mori, ex quo moritur post
desponsationem per uerba de præsenti, quæ nihil aliud est,
quàm matrimonium? Ad septimum de ratione statuti ces-
64 sante, negatur, † quia illa ratio est impulsiua, & non finalis:
nam statuentes mori quidẽ fuere propter onera matrimonij,
sed concesserunt ad hunc finem lucrum dotis, ut homines al
licerentur ad matrimonia contrahenda, & sic propter ipsum
fœdus matrimonij contracti uoluerunt uirum dotem lucra-
ri, non propter ipsa onera maritus percipit fructus dotis, ut
dicit Angel. in §. adscriptitio. in authen. de nupt. & sequitur
Iason. in consi. 58. col. 2. & in consi. 135. in colum. 2. uol. 1. &
in d. authen. præterea. col. 8. Dec. in l. ex qua mulier. nu. 17. nu
me. 18. C. de secun. nupt. & in consi. 577. uiso. col. fi. & in cõ-
353. in casu. col. 2. Ias. in l. si donat. omni. §. 1. in fi. de condi. ob
cau. & in cõs. 160. quæritur. nu. 4. uers. non obst. quod illud lu
crũ. Paris. in cõs. 96. uol. 4. Dec. in cõs. 279. col. 1. Rui. cõs. 61.
nu. 13. uol. 3. Bal. in consi. 273. in 2. uol. Nic. Boe. in dec. 113.
nu. 4. Soc. in cons. 223. circa præsentem. col. fi. uers. confirma
tur. uol. 2. Soci. Iun. in d. rub. sol. mat. nu. 52. & ita Rota uo-
luit: ut in decisio. Achil. de Gras. 118. & Lup. ubi suprà. & pro
batur per text. in l. cum quis uxori. § 1. ibi, propter fœdus ma
trimonij. de doc præleg. & ista est uerior, quicquid alij dixe-
rint, unde illud argumentum quia est a cessante impulsiua ra-
tione, non potest procedere, iuxta not. per text. in l. 2. §. ser-
uum. ff. de pollul. & aliæ rationes illius statuti, ubi non est ex-
pressa, possunt afferri, ideo non concludit, ut dicit Cassan.
ubi suprà in 1. consi. Rub. in d. consi. 29. Addit, & quamuis
Rola. ubi suprà in q. 4. disputans de ratione huius statuti, di-
cat rationem esse onera matrimonij, aliis rationibus reproba-
tis dicens sic esse tenendum: quia est communis per plurimos
citatos ibi per eum: tamen adhuc mea opinione non mo-
ueor, quia prò ueritate finis, & intentio principalis statuen-
tium fuit mediante hoc lucro efficere, ut homines matrimo-
nium contraherent, non autem fuit, curandi ut eorum familia
res: est uerum, quòd uiderunt propter onera, matrimonium
euitari, & ob id moti fuerunt seu impulsi ad sic statuendum, &
est id, quod dicunt Doct. allegati a Rolando: sed iste motus,
seu impulsus ad certum aliũ finem nihil aliud est, nisi cau-
sa impulsiua, ut iam diximus. Nec tamen illa in argumentum
etiam refragantur: quoniam si lucrum dotis conceditur, ut
quis matrimonium contrahat, & matrimonium contraxit,
causa lucri est adimpleta, & sic ea non cessat, ergo nec ipsum
lucrum secundùm prædicta iura. Et fatuum esset dicere, q
non, quia contraxit, sed quia est sibi graue matrimonium,
statutum detrahat illud lucrum, cum quibusdam est leue, &
suaue, & tamen nemo negat quin & ipsis illud debeatur. Ad
septimum patet responsio: nam illud Vlpi. quòd sit maris &
fœminæ coniugatio: uel est intelligendum de coniunctione ani
morum, & non corporum, vel q non sit diffinitio secundùm
proprietatem, sed demonstratio secundùm aliquem effectũ:
verbi gratia, vt homo est, qui artibus pollet, quã diffinitionis
speciem Alc. ἀποτελεσματικὴν appellat in lib. 11. parerg. c. 11. alio-
quin conueniret belluis, non concludit: ergo siue corporum
coniunctione, quin esse possit matrimonium, & aliàs tradi-
65 tum est † matrimonium posse contrahi propter seipsum: qe
est sacramentum absq; contemplatione carnalis copulæ, vel
prolis suscipiendæ: vt per Paris. in consi. 29. co. 2. & cons. 69.
uol. 2. Ang. Bal. Sal. in d. l. sancimus. & no. in l. si maior. C. de
legi. hære. c. in presentiarũ. vbi gl. in uers. quibusdã. 27. q. 2. Præ
po. & alij. in c. 2. de frig. & mal. Ias. in l. 2. C. de indi. uid. tol. Ad
vltimũ dicitur primò, q satis potentia præsupponitur in hoc
casu, ex quo matrimoniũ est contractũ cum muliere apta ad
procreandũ filios, licet adhuc ipsa non sit carnaliter cognita,
nam carnalis copula potius ponit actum, quàm potentiã pro
creandi: ita respondit Ias. in d. consi. 58. & in d. consi. 135. in
col. fi. vol. 2. respondetur negãdo secundùm Ias. quia, inquit,
66 illud † dictum gl. reprobari p ues in l. centurio. ff. de uulg. &
pup. & dicit Pau. de Cast. in cõs. 155. super primo. p tex. in c.
si pater. extrà, de testa. & Aug. Bero. in c. in presentia nu. 541.
de prob. & vide in gl. seq. nu. 2. Dicit, q conditio si sine liberis
&c. verificatur, siue habuerit, & mortui sint, siue nõ habuerit,
siue etiam potuerit habere, siue nõ: ut plura, quæ ibi allegat,
ex quibus remanet confirmata communis conclusio, quam
67 † quidem amplia procedere, etiã si per momentũ durasset ma

trimo-

trimonium, quod nihilominus marito debeatur hoc dotis lu
crum. Decis. in consil. 377. uiso. colum. 2. Arnol. in soliloqui.
18. Bald. Ang. Alexand. in l. non tantum. C. de lega. Ang. in
consil. 180. præmitto. Lau. Calcan. in consil. 31. Ias. in d. l. si
donaturus. §. 1. Socin. in d. consi. 223. circa præsentem. uol. 2.
Paul. de Cast. in d. l. si donaturus §. 1. Ias. in l. inter stipulan-
tem. §. sacramen. nume. 23. uersic. 3. matrimonium. de uerb.
oblig. Aret. in l. 2. & in l. si ante nupt. solut. matrimon. Ias. in
d. consi. 155. Francisc. Pep. in d. authent. præterea. colum. 40.
uersic. & consequenter quasi. Deci. in c. de consis. num. 6. ver.
& prædicta conclusio ampliatur. de offic. delegat. Paris. in con
sil. 217. in lib. 2. & Carell. Cotta in memo. intip. momentum.
Flori. Corn. & Ias. in d. l. non tantum. ubi tamen Ias. aliquan-
tisper subsistit, ex aliquibus argumentis hinc & inde per eū
deductis. Primò, argumentatur pro ea per tex. in l. 2. C. de po
sthum. hære. instit. quatenus disponitur ibi, sufficere posthu-
mum momento uixisse ad hoc, ut tanquam præteritus rum
pat testamentum. Item ex eo, quod dicit Bald. in c. 1. §. quin.
68 etiam. in tit. episcop. uel Abb. in usi. feud. quòd† substitutio,
si decesserit sine liberis, euanescit, si moriatur habens filium,
licet statim ille moriatur, qui fecit conditionem deficere. l. ex
facto. §. fin. ff. ad Trebel. l. quod de pariter. de reb. dub. cum
quo concurrit similis decisio de transmissione hæreditatis ra-
tione suitatis. l. si infanti. C. de iure deliber. Secundò, pro con
traria parte dicit rationem statuti cessare: quis uidetur hoc
lucrum deferri propter onera quæ esse non poterant in mo
mentaneo matrimonio. Item pro confirmatione negatiuæ
allegat tex. in l. fin. §. si. C. de bon. quæ lib. ubi ususfructus rei
acquisitæ momento per filium fam. patri non acquiritur: &
sic non est in consideratione casus, qui momento durauit: ut
per Bald. in l. si pater. C. de instit. & substitut. l. si quis ita lega
uerit. de condi. & demonst. Et ad doctrinam Bar. in l. nihil. ff.
rer. amot. respondit Ias. uel quòd non sit uera, uel si est uera,
quòd non procedat, quando aliquo tempore matrimonium
durauit, & potuit uir aliquas expensas facere: licet ad domū
uxorem non duxerit, uel matrimonium non consumauerit:
& ad tex. in d. l. non tantum respondit, quòd loquitur, quan
do matrimonium durauit duobus mensibus, uel maiori tem-
pore. & de his relinquit cogitandum. Tu istam partem tenē-
do, quæ est communis: ut patet ex nume. præallegatorum, &
per And. Tiraqu. in l. si unquam. in uersicul. donatione. nu-
me. 177. uer. quæ sententia. C. de reuoc. dona. replica. illud de
ratione cessante non esse uerum, ut diximus supra. Ad text.
in d. l. fin. quòd ille text. procedit in usufructu, qui habet tra-
ctum successiuum eatenus, quatenus durat in filij, ideo nō
mirum est, si ibi momentaneus nō consideratur: quia nec il-
la acquisitio filij momentanea est in consideratione. Secùs in
in his, quæ tractum successiuum non requirunt ad sui esse,
sed momento in esse deducuntur, ut conditio, quæ momen-
to recipit suum esse, seu existentiam, & dicitur uerificata in
momento, quo extitit, iuxta superius allegata, & hanc cōclu-
sionem pluribus firmat Rolan. ubi supra in quæst. 49. Quod
69 † autem dicatur momentum, tradit glo. in l. 2. in uer. momē
to. C. quæ sit long. consue. Bar. in l. si fundus. §. si duo. in fin.
de pig. Item amplia, quando nigrum loqueretur de uxore co-
gnita, si tubr. est generalis, procedet nostra conclusio secun-
70 dùm Roland. in q. 9. nume. 4. Limita† autem communē con
clusionem. Primò, quando maritus contemnendo uxorem
noluisset cum ea matrimonium consumare, uel ad domum
traducere, aliave matrimonij onera sustinere, tunc ea præmo
riente tanquam indignus ab hoc lucro debet excludi: ut pro
bat Bald. in consil. 33. domina Ricabella, uolum. 5. Socin. in
consil. 8. uiso. uolum. 3. Bald. in consil. 310. consuetudo. lu..
& in consil. 200. in causa ista. uolum. 3. & ad hoc faciunt, quæ
notantur in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. soluto matrimonio: &
dicemus suo loco, & in casu isto prædictas. Bald. decis. allegat
71 Lup. ubi supra. Et not. quòd† quando maritus diu differt ma
trimonium contractum consumare, remedium est ad Papam
confugere, supplicando, quòd illud matrimonium dirimat,
dando licentiam nubendi alteri, si intra certum tempus con-
sumare illud distulerit, ut consuluit Ancharan. in consi. 139.
72 patum. Secundò† limita secundùm Socinum in d. l. cum fue
rit. de condit. & demonstrat. quando probaretur communis
usus & consuetudo, quòd non appellatur nisi sponsa, quæ
adhuc traducta non est, uel carnaliter cognita, & statutum
loqueretur de uxore: quoniam statutum debet intelligi secū-
dùm communem usum loquendi: Decius latè dicit in hoc

73 proposito in consi. 544. quæritur. Tertiò† limita, quando sta
tutum loqueretur de copulata uiro, tunc intelligeretur de
carnaliter cognita: ut illud uerbū, copulata, operetur aliquid:
tunc non nisi matrimonio consumato maritus dotem lucra-
bitur. Bald. in d. l. non sine. C. de bonis quæ libe. quem ibi se-
quitur Paul. de Cast. & Fulgos. & Ias. in d. consi. 58. idem Bal.
in c. capellanus. in fi. de ferijs. & eum refert, & sequitur Lup.
ubi supra. & Felyn. in d. c. tertio loco. in 2. colum. in princ. &
in d. rub. de sponsa. in 3. colum. in princ. & Socin. in d. consil.
8. uiso. num. 4. uolum. 3. Bal. in consil. 184. si qua mulier. uo-
lum. 3. Alexan. in consil. 129. super. nume. 2. in lib. 7. Paul. de
Cast. in d. consi. 153. super primo. ad finem. Paris. in cons. 62.
in uolum. 4. Verùm aduerte, quòd And. Tiraquel. in d. l. si
unquam. in uersic. donatione largitus. nume. 179. dicit nim
74 non esse faciendam, in hoc uerbo, copulata, †quia mulier co
pulata uiro dicitur etiam, antequam fuerit ab eo carnaliter
cognita. & allegat ca. fin. de frigid. & malefic. & in c. 1. & 2. de
matrimon. contrac. contra interdic. quod dicit ab aliquo hu-
usque nō fuisse animaduersum. Sed decipitur: quia animad-
uertit id Bald. in d. l. non sine. dum de copula actuali, & non
habituali uoluit huiusmodi statutum esse intelligendum: sed
75 plenius illud explicat in cons. 218. ad euidentiam. li. 3. †dum
copulam matrimonij multipliciter intelligi dixit. s. quòd alia
sit ciuilis, seu canonica, quæ consensu perficitur inter habiles
ad matrimonium, & est nexus seu uinculum matrimonij: &
ista dupliciter contingit, uel uerbis expressis, uel interpretati
uè aliquo facto: iuxta not. in c. 1. de despon. impu. in 6. Secū-
da est copula, quæ uocatur usus matrimonij uera, & præsum
pta: uera, quia patet carnaliter consumasse matrimonium: &
præsumpta, quia coniuges simul diu cohabitarunt. ca. litteris.
de præsum. & infrà dicetur. unde Bal. infert ibi ad casum præ-
dicti statuti, an restringatur ad copulam carnaliter, & conclu
dit ratione prædicta restringi. Roland. hoc firmat in q. 108.
dicens copulam accipi pro actuali carnis coniunctione. Subli
76 mita† istud dictum: nisi sustinuisset maritus onera matrimo
nij secundùm Fulgos. quem refert, & sequitur Alexan. in d.
consil. 29. super primo. num. 9. colum. 3. uolum. 7. uel si per
mulierem stetisset, quominus matrimonium consumaretur,
secundùm Cast. in d. consil. 153. super primo, in fi. uel si fuis-
set de proximo copulanda, seu cognoscenda, prout limitaui-
77 mus supra conclusionem negatiuam. Scias† quoque, quòd si
statutum per uerbum coniugatus, loquatur de copulato per
carnalem copulam intelligitur secundùm Andr. Barbat. in
consil. 26. colum. 7. in 4. lib. loquens in terminis de lucro do-
78 tis. Verùm enim uero casus statuti clarus est: † quando requi-
ritur expressim matrimonium esse carnaliter consumatum a
uiro: casu Soc. in d. consil. 223. circa præsentem. lib. 2. & Dec.
in consil. 577. in quo casu existimarem illud statutum etiam
procedere, quando mulier fuisset cognita in domo patris, uel
suorum, antequam traduceretur a uiro, & benediceretur se-
cundùm morem ecclesiæ: ut contingit in ciuitatis Lombar-
diæ, ubi solent mariti, post contracta sponsalia de præsenti,
statim conuersari et operere in domo desponsatæ, & antequam
traducant, eas carnaliter cognoscere: ut dicit Gram. in consil.
268. nume. 12. & Lup. ubi supra, §. 55. At dubitari potest,
79 † quando dicatur matrimonium carnaliter consumari, &
quomodo probetur. Quò ad primum dicas tunc consuma-
80 ri, quando maris & fœminæ coeuntis† commixtio fit sangui-
nis, seu seminis in uase generationis, seu conceptionis. Et
absque huiusmodi sanguinis commixtione matrimonium di-
ci nequit consumatum: ut est doctrina Abb. in c. adolescens.
de spon. & matrimon. Archid. in c. 1. num. 4. de sponsa. in 6. &
in c. 1. colum. 2. num. 3. de despons. impub. in 6. Abb. Host.
Boich. Innocen. & cæteri in c. fraternitati, extra, de eo qui co
gno. consang. Card. in clemen. 1. q. 13. de consang. & affin. in
d. tract. de spons. & matrimon. conclus. 12. in princ. glos. in c.
81 extraordinaria. per illum text. 35. q. 3. inferentes ad† casum
puellæ nondum uiripotentis, quæ fuisset immaturè deflorata,
& cognita carnaliter quòd tunc non dicatur matrimonium
consumatum: quia actus adiuuntur sunt in patiente bene di
sposito: ita in hoc proposito dicit Lup. ubi supra, §. 56. uo-
lens, quòd potius dicatur matrimonium attentatum, quàm
82 perfectū & consumatū. & † quòd ideo immaturam uirginem
deflorant nō puniatur pœna capitis, sicut si maturā stuprasset:
set: per ea quæ ibi allegat & consuluit Signor. in consil. 307.
nume. 10. Carrer. in practi. crimin. in §. homicidij species.
nume. 16. Gram. in decis. 22. Guid. Papa in decis. 555. Hinc
etiam

83 etiam inferunt Abba. & Card. & Heus. ad casum, † quòd
maritus virginem suam deflorans reseruando claustra pudo-
ris, si sanguinis commixtio non fuit subsequuta, per semi-
nis emissionem non dicetur matrimonium consumare, &
Cardina. in dicta clementina prima. quæsti. 14. refert de quo-
dam, qui cum iacuisset cum muliere quàm pluribus nocti-
bus, licet defloraisset, nunquam tamen emisit semen. Et
84 † non solùm ea parte mariti necessaria est ad matrimonij
consumationem emissio seminis, verùm etiam ea parte mu-
lieris, ut per Archid. in cap. fina. de spons. numero 3. in 6.
& in dicto cap. 1. colum. 2. & nonnullos alios hoc dixisse refert
Henric. Boich in cap. fraternitati. extrà, de eo qui cogno. con-
sang. Sed Abba. ibi in fin. id negat, quoniam secundùm com-
munem medicorum opinionem in conceptione hominis se-
men mulieris non concurrit, vnde (inquit Abbas) dari pos-
set casus impraegnationis uxoris absque eo, quòd diceretur
matrimonium consumatum: & allegat hæc considerasse Fe-
der. de Sen. in consilio 290. quem ego reperio hoc dicere in
consilio 301. magister nouerint, forte Archid. & Henric. in-
tellexerunt de ea corruptione, quæ in actu uenereo contingit
etiam mulieri, qualiscunque sit ea corruptio seu emissio in
illo ueneris delectamento contingens. Quidquid autem sit
85 circa hanc quæstionem, est præterea aduertendum, † quòd
si comperiatur uirgo deflorata, quò ad ecclesiam habetur ma
trimonium pro consumato: quia præsumit seminis emissio-
nem, seu sanguinis commixtionem esse factam: & quia con-
trarium probari non potest, quò ad forum fori, probatio di-
citur deficere, & non ius. Subijcit Archidiac. & quòd aliter
iudicabitur in foro poli: ut inquit Cardin. in dicta clementina
prima, ubi numero 22. ponit uice uersa casum contrarium
86 occursum in Francia: † quòd maritus nunquam potuit uir-
ginem arctam reserare, sed circum claustra pudoris eam sæ-
pe polluens sparsit semen, & eam impraegnauit: adueniente
partus tempore, opus fuit eam perire ferro, & incidere: in
quo quidem casu (ait Cardin.) ecclesia nisi de partu consti-
tisset, illud matrimonium non iudicasset fuisse consuma-
tum: sed illum actum ueneris habuisset pro extraordinaria
pollutione. Item infertur ad illud Arch. in capit. ratum. co-
lumna 4. uersicu. quartò oppono. de regulis iuris, in 6. ubi
87 dicit, † quòd si sponsus mandat alteri, ut cognoscat carna-
liter sponsam suam, non confirmatur, nec consumatus ma-
trimoniũ, nec filius ille inde natus potest dici filius illius mã-
dantis ratione mandati: quia copula carnalis non potest fieri
per alium, cùm exigat illam sanguinis proprij commixtionẽ,
88 quam diximus. Vnde ibi dicit Archid. quòd † adulterium
mandans, non tenetur de adulterio, quod non committitur
inter corpora separata: & quòd sic intelligitur illud Aposto-
li. Nemo potest nisi in proprio corpore fornicari: ex quo
nullum iuris effectum videtur habere, quod quandoque ma-
ximos principes consueuisse audiui in consumando matri-
monio obseruare: quòd ad consumandum matrimonium
mittunt nuncium, qui totus armatus præterquàm vno cru-
re, quo tangat sponsam prope lectum eius in alio strato po-
sitae per aliquot horas ad iacendum: nam iste actus præter
quandam animi externam deliberationem, in matrimonium
consumandum nihil habet. Nunc uideamus, quonammodo
probetur matrimonium fuisse inter coniuges consumatum.
89 Primus † probandi modus est per dictum & confessionem
coniugum, cui statur in hoc: vt in terminis hujus statuti
dixerunt Deci. in dicto consilio 177. uiso. columna secunda.
& Socyn. in dicto consi. 223. circa præsentem. columna 2. nu-
mero 3. libro secundo. ubi allegat Anto. de Bu. Abba. Hen-
ric. Boich in locis, de quibus ibi per eum. Nec obst. (ait So-
cyn.) si dicatur, quòd ista est inualida, tanquam suspecta in
fraudem prohibitæ donationis emanata. quoniam scilicet ma
ritus aliàs matrimonio consumato non lucraretur dotem ex
statuti dispositione, argument. l. qui testamentum. ff. de pro-
bationibus. l. cùm quis decedens. §. Titia. de legatis tertio.
nam respondet, quòd talis confessio operatur, ut maritus
lucretur dotem post mortem mulieris, & sic post solutum
matrimonium, in quod tempus collata donatio inter eos
non prohiberetur quasi in tempus habile. l. quod sponsæ. C.
de donation. ante nupt. l. in tempus. ff. de hæredibus in-
stituen. Secundò; quia directè non fortis in donationem,
sed factum copulæ carnalis manifestas. Secundus modus
90 † est per præsumptiones, si coniuges post auditam mis-
sam de more coniugij se nudos in lecto concubuisse simul
probetur: ut diffusè deducit Deci. in dicto consilio 177.
viso: numero tertio. ponderans factum audiendæ illius mis-
sæ vt præparatorium ad consumationem. Item ex eo quòd
nudus cum nuda in eodem lecto iacuit, inter habiles ad
coitum resultat uiolenta præsumptio, quòd carnaliter se
miscuerint. capit. literis. & ibi nota. per omnes, extrà de
præsumptio. Felyn. post alios in capitu. præterea. columna
prima, extrà de testibus. Henric. Boich. in capitul. is qui
fidem. numero 3. de sponsa. & matrimo. Deci. in dicto con-
silio 577. columna secunda. numero decimo. Alexand. in
consilio 129. super primo. columna penultim. uersicu. non
aggredior. uolumine 7. & Ruin. in consilio 130. columna
secunda. uolumine quarto. Andr. Barbat. in consilio 26.
91 uolumine quarto. ubi dicit. † quòd non creditur uiro dicen-
92 ti illam carnaliter non cognouisse, sed si † testes deponant,
quòd in lecto nudos uiderint, uel simul iacuisse: ex eo solo
quòd uiderint in thalamo clauso, vel etiam sedere super
lecto, non probatur præsumptiuè copula carnalis inter eos
fuisse. Alexand. in dicto consilio 129. super primo. & in con-
silio 156. uiso. ad finem. uolumine quinto. ubi uoluit se-
cundùm Docto. text. in dicto capitulo literis. procedere,
quando nudus cum nuda in lecto uisus est, & non aliter: ut
inducatur illa præsumptio: Idem vult. Ruin. in consilio 33.
93 ex pluribus. numero decimo. uolum. quinto. dicens † quòd
non sufficit testes dicere, quòd uiderint eos clausos in ca-
mera, & deinde se commiscere audiuisse: quia non audi-
tu sed uisu probatur copula carnalis (ait ipse) & ideo in
hoc casu alia argumenta sunt necessaria ad illam proban-
dam, secundùm eos ubi suprà, & Abba. Imol. Felyn. &
alios in dicto capitulo præterea. Quod mihi videtur in ista
materia matrimonij potissimè admittendum, quando non
fuisset inter coniuges celebrata missa coniugij, & benedi-
ctio nuptiarum habita, ne præsumamus crimen & delictum.
94 l. merito. ff. pro socio. † nam peccatum est matrimonium
consumare absque benedictione ecclesiæ: ut per Henric.
Boich in dicto capitulo is qui fidem. columna finali. de spon-
salib. & matrimo. & in capitu. finali. de cland. desponsa. &
plenè per Grammati. in consilio 168 columna final. & ad-
95 uerte, † quòd in hac materia depositio testium probat: ta-
metsi dicant, quòd vnus post alium successiuè per foramen
fortè ostij cameræ, in qua erant clausi, vidit eos carnali-
ter commisceri: ut dicit Ruin. in dicto consilio 130. nume-
ro quarto. in libro quarto. gloss. in capitu. nihilominus. 3.
quæstio. 4. Felyn. post Abba. Imol. Innocen. & alios nume-
ro secundo. in dicto capitu. præterea. de testibus. Bart. post
Cyn. in l. testium. C. de testi. Cassan. in consuetud. Burg.
in rubric. 4. §. 6. uersicu. [& sera tenue.] numero tertio. vbi
allega. Bartol. Bald. Angel. & alios, quos ibi per eum. Ab-
ba. in capitu. cùm non ab homine. de iudi. Ioann. de Ana.
in capitu. cùm oporteat de accu. Ioann. Andr. in addit. ad
Spec. in titu. de teste. §. iam de interrogatorijs. colum. an-
96 tepenulti. uersicu. quòd si onus. Tertius est † casus, quan-
do directò deponerent super ipso coitu, dicentes se vidisse
vnum super alium, vel (ut Vlpianus refert) in l. quod ait.
ff. ad leg. Iul. de adult. ἄρτρα ἐν ἄρτροις ἔχοντα, idest, turpia
in turpibus, uel articulos in articulis habentes, ut legitur
Phinees uirum Israelitam coeuntem cum Madianita uidis-
se, & vno ictu vtrunque simul confodisse. capitu. 25. Nu-
me. & Henric. Boich in dicto capitu. præterea. refert, quod
Hostien. dixit adeo clarè fuisse coram se copulam carnalem
probatam, ut recensere puderet: & licet possibile sit, quòd
etiam in isto casu non fuerit carnalis copula, uel consuma-
tio matrimonij subsequuta: quia semen non emiserit, nec
sanguinis commixtio inter eos interuenerit, uel propter frigi
ditatem, uel maleficium: tamen habetur pro directò probato,
alio non constito: cùm ferè impossibile sit negatiuam istam
de non facta seminis emissione ꝓbare, ut superius dixi. Quar-
97 tus est modus † ꝓbandi in totũ præsumptus à iure, quando
uir & uxor diu cohabitarũt: tũc lex præsumit inter eos copu-
lã carnalem interuenisse, si mulier adhuc non apparet uirgo:
quia à cõmuni accidentib. hoĩes ad eam habilem præsumũtur,
& ita vnus impotẽs inuenitur, & quia natura sunt procliues
ad libidinem, creduntur ad eã deuenisse: iuxta illud Ouidij.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo?

Vt has rõnes referẽdo dixit gl. in c. si qs acceperit. 33. q. 1.
quã sequunt D. Ale. in trac. præsump. in 2. reg. præsump. 48.
Paris. in cõl. 22. nu. 237. in uol. 2. & melius in cõl. 30. nu. 33.

eodem uolumine. & in consilio 170. numero 13. volumine
4. Paul. de Castr. in consilio 174. quia per Egidium. colu. 4.
versicu. nam duo sunt necessaria. in antiquis. Socyn. in di-
cto consilio 223. circa numero 4. columna secunda. Deci. in
dicto consilio 577. numero 2. Bald. in dict. l. Deo nobis. uer-
sicu. sed ponamus. columna penultim. C. de episcop. & cleric.
Gemin. in capitu. primo. numero 11. de desponsa. impube. in
6. Parisi. in consilio 62. in uolumine 4. & Gemi. in dicto con-
silio 24. quia diffusè. columna tertia. & per Aimo. Crauc. in
consilio 32. ubi latissimè de probatione copulæ carnalis dicit,
& Socyn. Iun. in consilio 32. & in consilio 39. libro secun-
98 do. † quod intellige (vt dixi) nisi mulier adhuc comperia-
tur uirgo: quoniam præsumptio cedit ueritati apparenti. &
sic probatur negatiua, quod carnaliter non fuerit cognita, se-
cundùm Deci. in dict. consilio 577. & Bald. in dict. l. Deo no-
bis. & contingit hoc in casu, in quo consuluit Iaso. in dict.
99 consi. 135. † Item nisi maritus fuisset impuber, minor qua-
tuordecim annis, quia coniectura hæc resultans ex natura,
vincit præsumptionem legis ex cohabitatione resultantem, ita
tenet Castr. in dicto consilio 274. quia per Egidium. colum-
na quarta. concludens fortius in casu suo, quòd cohabitatio,
item quòd uxor reperiatur corrupta & deflorata, ac etiam pro-
batio, quòd conatus fuerit matrimonium consumare, non
sufficiunt ad probationem præsumptiuam matrimonij con-
sumati, stante ex aduerso ætate minore, ex qua præsumitur
secundùm communem cursum hominum, fuisse impotens
ad copulam carnalem, per quam vult omnes prædictas elidi,
seu tolli: nam stante minori ætate, qui dicit malitiam supple-
re ætatem, & impuberem esse habilem ad copulam carnis, id
probari debet. Stepha. Bert. in consilio 103. libro primo, &
quòd præsumatur ab alio cognita, idem consulendo tenuit
Gemin. in dicto consilio 24. quia diffusè. columna quinta.
100 versicu. sed ista probatio. ubi † dicit consilium esse, quòd
mulier sequestretur & custodiatur, ne faciat ab alio se cogno-
sci, & deflorari, & negans seu repugnans huiusmodi seque-
stro, aduersus eam oritur sinistra suspicio. Idem dicit Castr.
in dicto consilio 274. columna fina. quod est notandum in
hac materia. Diximus secundùm opinionem communem
statutum loquẽs de nupta compræhendere etiam eam, cum
qua matrimonium non fuit consumatum, item & illam, quæ
ad domum uiri nondum est deducta: & de consumatione ma-
101 trimonij aliqua deduximus. Nunc quæro, quid † si statu-
tum dicat, quòd uir dotem lucretur, si uxor ducta præmoria-
tur &c. habebitnè locum in desponsata per uerba de præsen-
ti? an requiratur, quòd fuerit traducta? Socyn. in consilio
octauo, uiso. libro tertio, dixit id requiri, & in hoc casu cessa-
re disputationem Doctorum, de qua per nos superius, & for-
102 tè Socy. rectè loquitur. Secus † si alio modo, vt putà quòd
ducens uxorem lucretur dotem: nam in isto casu, cùm dica-
tur quis uxorem ducere, qui matrimonium per uerba de præ-
senti contrahit. l. cùm fuerit. de conditio. & demonstratio. &
ibi post gloss. nota. Castr. & alij. Bald. in l. sancimus. C. de do-
nation. & probatur in capitulo primo, & secundo, 31. quæsti.
2. & rubro, & nigro, de eo qui dux. in uxo. quam pol. §. er-
go non omnes, institutio. de nupt. statutum uerificabitur
etiam in casu mulieris ad domum non traductæ, ut determi-
nant Socyn. in dicto consilio 223. circa præsentem. columna
secunda. & consulendo Ruyn. in consilio 199. libro primo,
vbi allegat dictum consilium Socyn. 223. & alios, & conclu-
dunt Ruyn. & Socyn. quòd aut statutum simpliciter loquẽs
vult, quòd uxorem ducens lucretur dotem, & tunc maritus
lucrabitur etiam, quòd eam ad domum non traduxerit: aut
statutum non loquitur simpliciter, sed de traducta ad do-
mum, & tunc secùs, qui etiam Socyn. in dicto consilio 223.
103 circa consuluit, † idem est in casu, in quo statutum loqui-
tur de eo, qui uxorem duxisset, & matrimonium consumas-
set. Nec obstat, secundùm eum, quòd nisi illud verbum, du-
cere uxorem, intelligatur respectu traductionis ad domum,
superfluum uideatur: quasi si loquitur statutum de matri-
monio consumato, iam satis ex hoc supponat matrimonium
esse contractum, absque eo, quòd fuerit necessarium illud di-
cere sub illis uerbis. Nam respondet, quòd illa uerba fuerunt
apposita, ut genus, importantia omnem matrimonij speciẽ,
& deinde specialiter expressum fuit de matrimonio consu-
mato, ad tollendam Doctorum dubitationem, an ex solis
sponsalibus per uerba de præsenti contractis maritus lucre-
tur dotem, uel an etiam requiratur fuisse matrimonium cõ-
104 sumatum. Vnde † quando species post genus subiungitur,
cadit illa quæstio Doctorum, an genus restringatur per spe-
ciem: ut per glossam & Bartolum in lege quæsitum. §. fina-
li. & lege si cum fundum. ff. de fundo instructo. l. supellectili.
ff. de supellecti. legat. l. nam quod liquidæ. §. si cui. ff. de pe-
nu legat. l. finali. §. cui dulcia. ff. de uino legat. l. pediculis. §. La-
beo. ff. de auro & argento legato. Doctores in capitulo primo.
de rescript. Dyn. in capitulo generi. de regulis iuris in sexto.
& utrouis modo intelligas, idem resultat in casu isto: quia re-
stringendo dispositionẽ statuti, certè non restringis, nisi quò
ad speciem expressam: remanet ergo casus uxoris non tradu-
105 ctæ sub dispositione statuti: † ubi autem dispositio statuti
requirit traductionem uxoris ad domum viri, caue, ne id
iudaicè intelligas ad literam; quoniam oportet id intellige-
re etiam, quando maritus iuit ad commorandum cum uxo-
re, quod nihilominus dotem lucrari debeat: ut per Lup. in
dicta rubrica, de donatione inter uirum & uxorem. §. quin-
quagesimoquinto, uersicu. traductam autem intelligo. &
quis sit effectus traductionis uxoris, diffusissimè per plures
paginas tradit Lup. ubi suprà. Non prætereo hic tangere
106 difficultatem illam, † an si minor omiserit vxorem traduce-
re, uel cum ea matrimonium consumare, prout requiritur à
statuto ad hoc, vt dotem uir lucretur: & mortua sit uxor, in
integrum restituatur, habendo ipsum perinde, ac si prædicta
adimpleuisset requisita, ita ut lucrum dotis facere queat ex
forma prædicti statuti. Et uidetur dicendum, quòd non
ex his, quæ consulendo dicit Rapha. Fulgosi. in consilio
sexagesimoprimo, domina Catherina. columna final. uer-
siculo quod autem nouissimè. ubi dicit, puellam minorem,
quæ si nuberet alicui non oriundo ex Tridenti loco, in mi-
nori parte instituebatur hæres, & nupserat vni de non di-
cto loco, in integrum non esse restituendam aduersus omis-
sum implementum huiusmodi conditionis, tum quia con-
ditioni prædictæ, cui non paruit, amplius parere nequit:
nec ætatis priuilegium debet iuri alieno derogare. lege im-
puberi. ff. de administratione tutorum. & durum est ratio-
ne ætatis minorum testamentarias uoluntates deludere. &
textum in lege prima. & secunda. C. de institutio. & sub-
stitutio. restringere ad maiores tantùm: tum etiam quia
107 † minor restituitur, ne damnum patiatur, non ut lu-
crum faciat, & par ratio non est utriusque. leg. finali. C. de
codicillis. & leg. finali. §. licentia. C. de iure deliberan. &
sic concludit respondendo ad leg. planè. §. si ex causa. de
legatis primo. sic in isto casu videtur dicendum, quia illa
conditio statuti, de conducendo ad domum, uel consu-
mando matrimonium, amplius adimpleri non potest, cùm
mulier sit mortua: item agitur de lucro. Contrarium con-
suluit Ruinus in consilio centesimononagesimonono, ui-
108 so statuto. uolumine primo. † quòd imò debeat in inte-
grum restitui, etiam in hoc casu: & pluribus legibus pro-
bat minori dari in integrum restitutionem aduersus omis-
sum implementum conditionis, etiam quòd amplius con-
ditio adimpleri nequeat, & non tantùm ut euitet damnum,
sed etiam ut lucrum consequatur, & allegat consilium Are-
tini sexagesimumseptimum, in quarto dubio: ubi Aretí-
nus diffusissimè mouens prædictas difficultates, & resol-
uens, tenet, quòd conditio, si non nuberet infra decimum-
quintum annum, in testamento apposita puellæ, quæ an-
te nupsit, & sic eam conditionem non adimpleuit, habe-
ri debeat pro adimpleta per remedium restitutionis in in-
tegrum, ne etiam puella lucrum relicti sub conditione hu-
iusmodi sibi facti amittat, & esset longum rationes Are-
tini hic recensere: uide per eum ibi, & adde in casu nostro
restitutionem in integrum facilius concedendam, quoniam
magis de damno euitando, quàm de lucro captando mi-
nor uidetur agere. quandoquidem tale lucrum deferatur
ex causa onerosa matrimonij: hoc est propter onera ma-
trimonij: gloss. & Doctor. in lege si donaturus. §. primo.
de condit. ob caus. lege prima. §. lucratiuas. ubi gloss. C. de
imp. lucra. descript. libro decimo. & dicemus suo loco: ita
concludit Ruinus in dicto consilio 199. columna finali. ali-
qua etiam addens pro excusatione illius minoris, de non
traducta uxore ad domum suam: ut ibi per eum. Quid si
109 statutum dicat, quòd † muliere præmoriente in domo
viri lucretur &c. an si maritus eam duxerit in domum
alienam, & uxor moriatur, hoc dotis lucrum debeatur?
Campegius in tractatu de dotis lucrat. in quæstione 17.
mouit

mouit istam dubitationem : quia genitiuus importat domi-
nium. l. secunda. ff. de religi. & sumpt. fun. & nota. in rubri.
de operi. nou. nunciat. contrarium determinat ex commu-
ni usu loquendi , secundùm quem domus accipitur pro
habitatione, & se remittit ad dicta per eum in dicta rubrica,
& procul omni dubio mihi uidetur text. in l. lex Cornelia. §.
domum. ubi gloss. & Doctor. ff. de iniur. & aboqui, si ita non
accipiatur, pauci beneficio huius statuti gaudebunt: cùm ple-
rique, & præsertim pauperes omnes incolant domos alienas,
seu conductitias, quod esset absurdum tenere. Istum casum
disputat Roland. in quæstio. 97. tenens sententiam Campeg.
& limit. nisi adsit statutum uolens statuta intelligi nullo ex-
trinsecus intellectu ; quia tunc interpretatio ex cõmuni usu
reijcitur, quod mihi in isto casu non placet. Quid in statuto
nostro loquente de uiro, qui cum uxore cœperit cohabitare.
Dicemus infrà in gloss. in uersicu. cœperit habitare. Scias
110 etiam † vnam limitationem Rube. Alexand. in dict. consi.
19. in fine. quòd statutum requirans traductionem ad do-
mum, non procedit in nubilibus, sed ego non video quonam
modo eam probet.

G L O S. III.

In text. ibi, Matrimonio.

S V M M A R I V M.

1 *An statutum de lucro dotis procedat in casu matrimonij contracti cum persona impotente, & nume. 6. 7. & 8.*
2 *Gloss. in l. Centurio. non reprobatur in materia matrimonij.*
3 *In matrimonij materia videtur cogitatum de potentia procreandi prolem.*
4 *De hoc statuto supponitur potentia procreandi ad hoc, vt maritus dotem lucretur.*
5 *Impedimentum fore perpetuum ecclesia post triennium iudicat.*
9 *Viduitatis conditio legato adiecta pro nulla habetur.*
10 *Minus est sterilitas quàm impotentia.*
11 *Statutum de lucro dotis an habeat locum in matrimonio cum consanguinea, vel moniali contracto, & nu. 12. 13. & 14.*
15 *De matrimonio raptoris.*
16 *De matrimonio tutoris cum pupilla.*
17 *De matrimonio senatoris cum serua.*
18 *Quãdo matrimonium datur validum, ibi nec dos est, nec pactum tenetur.*
19 *Statutum de lucro dotis an habeat locum in putatiuo matrimonio. & qui sint putatiui matrimonij effectus.*
20 *Intellectus capit. significauit, extrà, de donat. inter virum & vxorem.*
21 *Argumentum à contrario sumitur strictè ad limites verborũ quæ sonant in sensu directo.*
22 *Tacens impedimentum viro malitiosè contrahendo matrimonium tenetur ad interesse eius, quod de dota vir fuisset lucratus, si matrimonium constitisset.*

1 QVÆRO in primis † an hoc statutum procedat
in matrimonio contracto cum persona impoten-
te ad copulam carnalem, seu ad suscipiendam pro
lem: uel quia sit ex natura frigidus, & impotens,
vel aliquo maleficio. Casus iste contigit Ias. ut in consilio 58.
vbi in hoc casu uiro lucrum dotis non deberi, quoniam statu
tum requirit potentiam coeundi, & procreandi filios, dum ap
posuit illam conditionem. Si sine liberis &c. præsupponẽs ha-
bilitatem: quia loquens de casu priuationis intelligitur præ-
supponere potentiam, & habitum. capi. ad dissoluendum. de
sponf. impub. l. decem. de uerborum obliga. ita de hoc statuto
sentit Bald. in consiliu 391. quòd vir. in uolum. primo. Cor-
ne. in consilio 248. in præsenti. uolumine 2. Iaso. in consilio
115. & in dict. l. si dunaturus. §. primo. ad fin. per glo. in l. cen-
turio. ff. de vulga. & pupilla. substit. Abba. Fely. Petr. de Vbal.
Salyce. & alij in locis suprà citatis, idem voluut, quòd scilicet
potentia suscipiendi filios præsupponatur in dicta statuti cõ-
ditione, Si sine liberis &c.
2 Nec obst. si dicas † gloss. in dict. l. Centurio. communiter
reprobari dicit Iaso. in consilio 135. columna finali. & dixi
suprà in gloss. 2. numero 66. vno modo respondendo ad ar-
gumentum ultimum conclusionis negatiuæ super statuto lo
quente de nupts. nam dico rectè reprobari in illa materia
substitutionis, de qua loquitur gloss. in dicta l. precibus. sed
non in materia matrimonij. In illa enim, cum dico , Titio
moriente sine filijs substituo &c. nullo modo præsuppono
de necessitate potentiam in eo suscipiendi filios. sed dum-
taxat possibilitatem contingibilem. & ideo substitutio non
3 potest restringi ad eam. in ista autem secus: † quia matrimo
nium consideratur causa procreandi filios, & uidetur in ma-
trimonij materia cogitatum de potentia suscipiendi prolem:
cum proles sit vnum bonum de tribus ipsius matrimonij.
cap. omne. 27. quæstio. secunda. & dicitur sola causa nuben-
di. cap. pudor. 32. quæstio. secunda. capit. sicut. eadem quæ-
stio. capitulo final. de condi. apposita. capi. nuptiarum. 3. quæ-
stio. 2. l. prima. ff. soluto matrimonio. & ista proclamatio. Cu-
pio esse matrem , mulieri non est indecens , vel turpis. capi-
tulo primo. & fin. extrà, de frig. & malefic. & ideo licet ei
instare, quòd matrimonium declaretur esse nullum. quasi in
illud non consenserit, nisi quatenus habilis uir ad generan-
dum sit. capitulo primo. de frigid. & malef. iuncto capitu.
quod autem interrogasti. 27. quæstione secunda. capitulo si
per sortiarias. capitu. requisisti. 33. quæstio. prima. Fortius
dicit Iaso. in dictu consilio 58. & in dicto consilio 115. quòd
propriè non est matrimonium, nec propriè dicitur vxor, &
maritus, ubi nõ est spes, uel potentia aliqua, quòd ex eo pro-
4 creentur filij. † supponitur ergo in hoc statuto potentia pro-
creandi ad hoc, ut maritus dotem lucretur. Nec idem cõ'cele-
uat virum onera matrimonij sustinuisse usque ad mortem
mulieris, ait Iasu. in dictu consilio 58. quoniam non propter
illa (pro oneribus enim matrimonij cedunt fructus doris. l.
pro oneib. C. de iure dot. cum concord.) sed propter ipsum
matrimonium: habile tamen ad filios generandos. l. prima.
soluto matrimonio. statutum hoc dotis lucrum defert secun-
dùm Angel. in §. ascriptitio. in authent. de nupt. & sic con-
cludit Iason, tollens in casu suo aliud motiuum ex aduerso
factum , quod ibi nõ poterat maleficium censeri perpetuum:
5 quia mulier mortua fuerat ante triennium, & † ecclesia non
nisi post triennium iudicat impedimentum fore perpetuum.
capitulo primo. capitu. laudabilem. capitulo fina. de frig. &
malef. Barto. in §. distrahuntur. in authent. de nupt. 33. quæ-
stio. prima. in summa. nam dicit hoc esse verum quò ad
hoc: ut coniuges ante triennium uiuentes separari nequeãt.
sed non ut dicatur non perpetuum. subdit etiam præsumi
impedimentum præcessisse matrimonium, quando mulier re
peritur uirgo, secundùm communem opinionem Abba. in
capitulo final. extrà, de frig. & malef. decil. Tolosan. in deci-
sio. 380. Item fuit quæsitum quidam. colum. penul. uersicu.
vtrum in dubio. ubi istam materiam pulchrè tractat.
Et hanc Iaso. conclusionem tenuit ante eum Bald. in ca-
6 pitu. intauit. columna prima, de probat. † ubi dicit, statutum
de lucro non habere locum in matrimonio, quod habet cau-
sam prohibitionis perpetuam , ut frigiditatis ad affinitatis.
Hanc etiam quæstionem determinat distinguendo , sed inu-
tè Roland. in quæstio. 104. noua.
7 Eandem conclusionem facit Iaso. in consilio 115. † quan-
do inter senes, uel cum aliqua uetula , quæ propter senium
procreare liberos nequit, matrimonium fuisset contractum,
per rationem præallegatam. nam licet ad solatium inter se-
nes concessum fuerit per legem Iuliam Papiam matrimo-
nium l. si maior. C. de legitimis hæredibus. l. sancimus. C. de
nuptijs. & ibi Baldus, Salycetus, Angelus , & alij , Parisi. in
consiliu 19. præallega. Barthulom. Cassaneus in consuetud.
Burgund. in rubrica quarta. numero primo. Iasu. in l. pri-
ma. colum. 12. soluto matrimonio. tamen uidetur potius
conubium, quàm matrimonium, quod caret omni spe su-
scipiendi prolem, vt dicebat Felynus in capitu. cum sit gene-
rale. numero 13. columna sexta. de foro competenti. &
refert Neuiz. in Sylua nupt. numero quinquagesimo. co-
lumna tertia. uersicul. amphant primò. ubi & numero septi-
mo. dicit, quòd quando quis propter antiquitatem ad to-
talem impotentiam coeundi est deductus, matrimonium
8 eius non tenet: quia † matrimonium non valet cum il-
lo, qui generare non potest, ut dicit secundùm commu-
nem opinionem Socyn. in dicta l. prima, columna quar-
ta. soluto matrimonio. Fulgosi. in consilio 213. quædam
mulier. Antoni. de Butri. Abba. Anton. de Rosell. Curt.
Iason Ioannes Lupus & alios plures allegat Neuiza. ibi.

numero 8. & 9. pro quo facit, quod legitur apud Valerium
Maximum in capi. de testament. quòd cùm Pub. & Sepulia
ita senes matrimonium contraxissent, vt illis nulla esset spes
habendæ prolis, fuit iudicatum dotem inter eos non vale-
te; quia nec matrimonium inter eos tenebat. & hoc est
verum saltem quòd ea, quæ conceduntur matrimonio so-
bolis procreandæ causa contracto, vt olim in l. Iuliæ Miscel-
9 la fuit perpensum, quæ † cauit conditionem viduitatis de le-
gato reijci, & mulieri remitti, quando mulier nuberet ad
finem procreandi filios: secùs quando propter incontinen-
tiam, uel ob aliam causam, ut vetulæ & aliæ mulieres ste-
riles, ut tradit Iaso. post alios in leg. secunda. C. de indic.
uiduit. tollen. videtur in hoc statuto, quòd non habeat locū
in huiusmodi matrimonio, propter aliud, quàm propter spē
aliquem prolis. Roland. in quæstio. 103. pulchra. tenuit, lu-
crum dotis deberi in casu matrimonij contracti cum sexage-
naria: uide eum ibi. & circa hanc quæstionem de matrimo-
nio contracto cum persona impotente sentiendum esse dixit
Cur. in l. prima numero 11. & in authent. præterea, numero
41. C. vnde vir & vxor. sicut de illa quæstione, an mulier ste-
rilis habeat dotis priuilegium, de qua per Bartolum in dicta l.
1. soluto matrimonio, in qua quidem Bartol. & Doctor. uo-
lunt etiam sterili competere: ut ibi refert Iaso. num. 42.
10 At mihi non videtur Cur. rectè arguere, † quia minus est
sterilitas, quàm impotentia. nam sterilitas etiam potest con-
tingere, quamuis coniuges sint habiles ad procreandum, li-
cet actu non generent: ut legitur cap. 2. lib. 1. Reg. ibi donec
sterilis peperit plurimos &c. Et ideo de vno casu non rectè in-
fertur ad alium. quapropter ubi adest sola sterilitas absque
impotentia, est meo iudicio indubitatum, quin hoc dotis lu-
crum debeatur: sicut doctores dicunt, priuilegium dotis mu-
lieri sterili deberi: in dict. l. 1. ubi inter alios Socin. considera-
uit sterilitatem natiuam, & accidentalem: ut per Ioann. ibi,
11 numero 52. & iam nos supposuimus suprà. Secundò † quæ-
ro, an in matrimonio quod de iure non tenuit, fortè cum cō-
sanguinea, uel moniali contractum, hoc statutum sibi locum
vendicet: Pone enim, quòd hæredes mulieris id deducant &
probent aduersus maritum lucrari uolentem dotem ex for-
ma statuti, nunquid eum excludent ab hoc lucro? & tene si-
ue bona siue mala fide matrimonium fuerit inter eos contra-
12 ctum hoc statutum cessare. Si † enim mala fide contraxerint
incestas, uel infandas nuptias, puniuntur, & publicatur dos, ac
omnia lucra cessant. l. qui contra. C. de incestis nuptijs. & ibi
13 no. per omnes. Siue † uerò bona fide, tametsi existens in ea
excusetur ab illis pœnis, non tamen inde fit, ut matrimoniū
ualeat, & statutum hoc procedit solùm in matrimonio de iu-
re ualido & legitimo, argumen. l. 4. §. condemnatum. ff. de re
iudic. cum concord. & dixit Corne. in consilio 3. in præsenti.
volumine tertio. non habet ergo locum in putatiuo: vt tenuit
14 Hippolit. Marsi. in singul. 229. dum essem. vbi dicit, † quòd
si mulier, quæ professa fuit religionem. de monasterio egres-
sa, nupsit uiro, qui illud ignorabit, & bona fide perseuerauit
in eo matrimonio vsque ad eius mortem, prætextu bonæ fi-
dei, non poterit bona in dotem data ea dispositione huiusmo
di statuti lucrari. & non paucos citat Marsi. ad hoc ibi, & idē
etiam affirmat Bal. Nouel. in d. tract. dot. in 11. part. in 6. dif-
ferent. & Salycet. in l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptia. Ange. in di-
cto §. adscriptitio. in authent. de nuptijs, Bald. Salyce. post
gloss. in l. 1. C. de condict. ob causam datorum. Alexand. Ro-
man. & Paul. Castr. in l. si cum dotem. §. fina. soluto matrimo-
nio. Bald. in l. penultim. §. finali. ff. quod fal. tut. & in capit. iu-
rauit. numero secundo. & ibi Felyn. circa finem. extrà de pro-
bationibus. Barto. in l. finali. ff. de condit. sine caus. & Atuo.
in epitom. 98. stante. & Cagno. in lege exigere. in columna
sextia. & ibi Man. ad fin. post Curtius. ff. de iudic. Iaso. in l.
cunctos populos. in prima lectura. numero 26. & in secun-
da lectura. numero 62. C. de summa Trinita. Felyn. in capi-
tulo primo. columna penultim. de spons. Marsi. in lege fina-
li, numero 66. ff. de iurisdict. omnium iudic. Ioann. Cam-
peg. in tracta. de dote lucran. in quæstio. 8. & Andræ. Barba.
in consilio 71. sapienter magnus. columna fina. uolumine se-
15 cun. vbi uitens probare † quòd matrimonium raptoris non
valuerit, infert, quòd dotem ex hoc statuto maritus lucrari
non debeat. Idem consulendo tenuit Baldus in dicto consi-
lio 184. si qua mulier. volumine tertio. & in consilio 149.
incipitam. eodem volumine, Andreas Barbatius in consi-
lio 46. numero 15. volumine 2. Parisi. consi. 34. nu. 12. volu. 3.
& Socin. Iun. in consi. 39. num. 28. volu. 3. Cassan. ubi suprà,
16 & Bertac. † idem putat in matrimonio tutoris cum pupilla,
quod est prohibitum de iure ciuili: vt per eum in reperto. in
ver. statuta de ultimis uoluntatibus. ver. 81. Contrarium te-
net Roland. in quæst. 101. quod si: quia de iure canonico hoc
matrimonium valet, & ideo fit locus statuto de lucro dotis: &
meminit de Bert. Bru. Cast. aliud dicendum, vt ibi per eū. Et
hæc conclusio probatur per tex. in l. j. C. de condict. ob caus.
vbi dicit, quòd quocunque modo matrimonium iuris autho
ritate impediente, non constare apparuerit, pecunia ob dotem
accepta restituitur, & pactum de ea perinde, ac non esset appo
17 situm, haberi oportet. item ex tex. in d. l. a diuo. † ubi matri-
monium senatoris, qui putauit se contrahere cum ingenua,
si contractum reperiatur cum libertina, non ualet, nec pacta
eius conuenta: idem dicitur, quando quis comperitur se
cum serua contraxisse, in §. si uerò ab initio. in authenti.
18 de nuptijs. vbi Angel. dicit, † quòd quando matrimonium
non datur ualidum, ibi nec dos vlla dicitur, nec pactum de
dote tenet: nimirum est igitur, si statum de dote tenet: ni-
mirum est igitur, si statutum de dote lucranda non potest
19 in putatiuo uerificari. Nec obstant, quæ plenè deduci † so-
lent de vi, & iure matrimonij putatiui, & dotis putatiuæ. De
quibus per Baldum Nouellum in vndecima parte per 20.
conuenientias, quas considerat inter putatiuam, & ueram
dotem & Ioann. Lupum in dicta rubrica. §. trigesimosexto.
nam aliud est, quòd matrimonio putatiuo, uel doti putati-
uæ indulgeantur aliqua de competentibus verò matrimo-
nio: quoniam illa propter bonam fidem, tanquam effectus
resultantes ex bona fide, præstantur, aliud est, quod ipsum
putatiuum habeatur pro verò, & accipiatur illud ius, quod
est dispositum in casu uerò. Idcirco Baldus in dicto capi-
tulo iurauit. & Paulus de Castro in dicta l. si cum dotem. §.
finali. & in dicta l. penultima. & Salycet. in dicta l. prima.
C. de condictio ob causam. dicit, quòd bona fides in ca-
su matrimonij putatiui satis operatur, dum efficit, vt pro
eius oneribus vir lucretur dotis fructus, sed non ipsam do-
tem: quasi effectus bonæ fidei sit in contractibus, vt quis
lucretur fructus rei iusto titulo sibi traditæ, sed non ipsam
rem, sola bona fides hoc non potest operari, vt de se est
omnibus notum. Sic quoque quòd filij sint legitimi, qui
ex putatiuo oriuntur, est fructus & effectus resultans ex
bona fide. Socinus Iunior in dicto consilio trigesimono-
no. numero 47. volumine 3. capitulo primo. capit. tanta.
& ibi nota. cautà, qui filij sint legitimi. & capit. ex teno-
re. eodem titulo.

Item quòd amittatur dos propter adulterium etiam in
putatiuo, secundùm glossam in capitulo plerunque. extrà
de donatio inter virum & vxorem. & in l. consensu. in verb.
unimum. C. de repudia. communiter approbatam secun-
dùm Lupum in dicta rubrica. §. 36. est effectus bonæ fidei.
Sic etiam quòd competant eadem priuilegia, quæ pro vera
dote indulgentur, prouenit ex eadem ratione bonæ fidei, &
sic de singulis, de quibus effectibus nunc non agitur: vnde
conclusioni nostræ non refragantur.
20 Nec † etiam vrget text. in capit. significauit. & nota. ibi
per Abba. de donatio inter virum & vxorem. quia quate-
nus Abba. ibi nota. contra conclusionem nostram, de eius
authoritate in hoc casu non est curandum, cum pro no-
bis stet communis, vt patet ex præallegatis. & quatenus il-
le text. adducitur contra nos, respondetur, quòd dum ibi
summus Pontifex mandat mulieri celebrato diuortio do-
tem restitui, ac diuidi inter eos bona, quæ olim inter eos
fuerant communia, non explicat quoniam iure, vel cau-
sa mulieri fuissent communia, imò Papa se referendo ad
illius querelam, narrat ex titulo contractus communiter
illis obuenisse: non ergo dicit, quòd vigore alicuius con-
suetudinis, vel statuti, quod disponeret, virum, vel vxo-
rem lucrari partem bonorum alterius, propter matrimo-
nium, mulieri deberentur illa bona ex causa matrimonij,
quod fuerit declaratum nullum: sed dicendo, quòd ex ti-
tulo contractus communiter fuerant acquisita, negat ex
causa alia, scilicet huiusmodi consuetudinis, vel statuti
fuisse illi debita. & gloss. ibi dicit, quòd fuerant commu-
ni nomine acquisita. quod & aduertit Baldum Nouellum
suprà in penultim. conuenientia, vel secundò præsuppos-
to, quòd vigore alicuius consuetudinis bona fuissent petita,
non declaratur qualiter præcisè se haberet illa consuetudo,
nam

nam potuit magis propter uitam communem, quàm ipsum matrimonium disponere, quòd bona communiter acquirerentur: & intelligendo, secundùm aliquos, quòd loquatur in consuetudine Hispaniæ, quòd acquisita constante matrimonio diuidantur: secundùm Lup. in dicta rubri. §. 36. & §. 62. in principio. & in colum. 11. uersicu. ampliabis ista. illa consuetudo magis propter communem uitam & quandam societatem id disponit, quàm propter ipsum matrimonium: ut probat idem Lup. §. 62. colum. 2. Sed in hoc nostro casu lucrum fit propter ipsum matrimonium. & non propter cohabitationem, & uitam communem (ut dixi) ideo ille textus nullo modo contra nos stringit.

Non obstat ultimò tex. in dict. l. qui contra, uersiculo exceptis. dum aliqui inducebant à contrario sensu: quòd si incestis nuptijs scienter contractis confiscantur dos & lucra omnia nuptialia: ergo ignorantes illis reseruantur: quoniam respondeo, illud argumentum procedere quòd non confiscantur, sed non quòd reseruentur, seu per eos fieri debeant per-
21 inde, ac si matrimonium teneret: † quia argumentum à contrario sensu sumitur strictè ad limites uerborum negatiuè eius, quòd sonat in sensu directo, ut per Dec. in consi. 386. Ruin. in consi. 225. in uolum. primo. ideo sensus est, quòd in eo casu non perdantur, sed vnusquisque eorum sua repetat, ut per Bald. Nouel. in dicto tractatu dotium. columna quinta. uersicu. item in alio reprobat opinionem Ioann. Limitatur ista conclusio, quando ex parte mulieris dolus, & malitia probaretur: quia quamuis sciret aliqua ratione matrimonium non ualere: ut in casu Mars. de moniali professa extra monasterium egressa, & nupta ignoranti nihilominus illud contrahere no-
22 luit, † tacens impedimentum uiro: nã in hoc casu maritus contra illius hæredes agere poterit, non ad illud lucrum dotis huiusmodi uigore statuti, cum illud non competat nisi in casu ueri matrimonij, & dotis, ut dixi, sed ad interesse actione de dolo, quasi dos illa non sit propter eius dolum conuersa in lucrum suum, quòd certè fecisset, si illud matrimonium de iure ualuisset, ita determinat Bald. Nouel. in dicta 12. part. in sexta different. ad fin. & Ioann. Camp. in dicto tractat. de dote lucra. in quæstione octaua. ubi etiam dicunt, quòd habens bona nomine dotis sibi data, poterit modo prædicto excipere aduersus eius hæredes illa repetentes: idem Bald. Nouell. ubi suprà in tertio casu primi membri. & in 12. membro, numer. 23. & hoc intelligunt siue ipsa mulier, siue pater eius, uel alius eam sibi maritans sciuisset impedimentum, & per dolum tacuisset, ut competat actio, uel exceptio tali marito pro dote putatiua. & potest hoc etiam utile esse, si fiscus bona mulieris occuparet, uel à uiro repeteret: quoniam eodem iure se tuebitur maritus aduersus fiscum.

In ista quæstione de matrimonio putatiuo, Idem post longam disputationem tenet Rolandus in quæstione 62. ubi in fine etiam limitat, ut statim dixi: licet referat aliter de ea limitatione sentire Paul. de Castr. per eum allegatum. Pertractat quoque Bald. Nouel. in locis præallegatis quando excusetur mulier, uel pater eius in hoc, uel utraque pars ab incestis nuptijs, quod non est necessarium hic discutere. Item & illud, quando in uita vtriusque declaretur, ideo me remitto ad dicta per eum ibi.

G L O S. IIII.

In text. ibi, Superuiuente marito.

S V M M A R I V M.

1 *Mulierem decedere eodem tempore, quo maritus moritur, non sufficit, ut sit locus huic statuto de lucro dotis.*
2 *Ille, qui nititur prioritate mortis, tenetur eam probare.*
3 *Pactum de lucranda dote per mortem mulieris, an habeat locum, etiam si simul vir & uxor moriantur. & num. 4.*
5 *Mulier an propter sexus fragilitatẽ in casu, vel eueniat prius masculo decedere præsumatur.*
6 *Mulier patitur maiora uulnera, quàm vir.*
7 *Transmissibile est hoc dotis lucrum ad hæredes, quamuis vir illud non agnouerit.*
8 *In his, quæ iure hæreditario non deferuntur, nũquam agnitio requiritur.*
9 *Lucrũ dotis extra hæreditatẽ mulieris, ut ius alienũ capitur.*
10 *Lucra dotalia filijs reseruanda, transmittuntur ad hæredes absque aliqua ipsorum agnitione.*
11 *Dos matris filijs per statutum delata capitur iure particulari, & non hæreditario.*
12 *Legitimam filius non potest assequi extra ius hæreditarium repudiata hæreditate.*

1 NON ergo † sufficit, mulierem decedere eodem tempore, quo maritus moreretur, uel simul cum eo mori, ut locus sit huic statuto de lucro dotis: ita perpendit Anch. in consi. 272. pro & contra. & in consi. 418. ego autem attenta. in fin. quem allegat, & sequitur Lup. in dicta rubr. §. 74. in fin. citans Præpositum latè hoc tenentem in cap. fin. extrà, de dona. inter uir. & uxorem. Roland. sequitur in quæst. 60. nume. 6. Hæredes igitur mariti si ad hoc lucrum agant, non solùm mulierem esse mortuã probare tenentur, sed etiam, quòd ante uirum mortua sit: alioquin in causa succumbant, ex regula iuris: actore non pro-
2 bante &c. iuxta vulga. † nam ille, qui nititur prioritate mortis, debet eam probare, ut tradit Salyce. in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de donat. inter uirum & uxorem. & post gloss. notat Barto. Pau. de Cast. & Socyn. & Cuma. in l. quod de pariter. ff. de reb. dub. & Bald. in consi. 145. in uolum. 5. & Pau. de Cast. post gloss. & Barto. in l. qui duos. §. si maritus. & in l. inter uirũ. ff. de reb. dub. dicit, quòd quãdo requiritur alterum alteri superuiuere, ut stipulatio, uel alia dispositio locum habeat, non sufficit probare, quòd fortè simul in eadem ruina, naufragio, incendioue ambo perierint, quoniam non constito quis emiserit prius spiritum, non dicitur, alterum alteri superuixisse, ut dicit Martianus in l. sed & in illo. ff. de reb. dubijs. & tex. in l. si ij qui. ff. de donat. caus. mort. & probatur in d. l. quod de pariter. hoc etiã dicit in terminis huius statuti Lup. in dict. §. 14. allegando Signor. & Præpositum in locis, de quibus ibi per eum: contra hanc conclusionem urget dictum Bald. in l. pro hæreditarijs. nume. 5. uersicu. scias tamen. C. de
3 hæred. actio. † ubi dicit, quòd pactum de lucrando dotem per mortem mulieris stantibus liberis habet locum, etiã si simul uir & uxor perierint: & licet secundùm iuris subtilitatem ordo morientium (ait ipse) requiratur, tamen in dubio inspicimus quod est fauorabilius, & fauoris priuilegium ast prodesse in duobus casibus. l. qui ex liberis. ff. de secund. tabu. hoc est, quòd filij habeant in utroque casu, scilicet præmoriente, uel simul moriente uxore cum uiro: cui responde, quòd si ibi subtilitatem esse remittendam propter ipsum maritum, uidetur remittenda ea subtilitas, quod marito prædecessisse mulierem oportet probare, ut huic lucro dotis sit locus: quia ualde exorbitans est, ut aliàs dixi.

Aliud quidem esset, quando statutum non requireret mulierem prius mortuam esse: sed diceret, si in matrimonio moreretur, & similia, tunc sufficeret probare uirunque in eodem periculo obijsse: tunc enim eodem momento dicuntur ambo mori, seu alter alteri nõ prædecedere, & sic uterq; cõiunx moritur in matrimonio, & committitur stipulatio in eum casum facta. & gloss. in d. l. qui duos. §. si maritus. Signor. de Hom. in consilio 9. & in l. si inter. ff de rebus dubijs. & ibi Bar. & Pau. de Cast. not. per text. in l. quòd de pariter. ff eod. titul. secundùm communem intelligentiam, de qua ibi attestatur Socy. quæ uera est, licet eã appellet diuinatiuam: diuinatiua enim esse nequit, si ea responsione, quæ congrua debet esse interrogationi. §. præterea. Institu. de uerborum oblig. l. ut respõsum. & ibi nota. C. de transact. conijcere licet, qualis fuerit casus, nam ibi Iurisconsultus pro diuersitate ratione respondit, quòd mater non superuixit, quasi inferens, quòd stipulatio esset concepta in casum, in quo illa mulier superstite matre moreretur. tene igitur doctrinam hanc, quòd aut statutum, uel stipulatio loquitur in casu, in quo alter sit alteri præmortuus & tunc non sufficit probare mulierem & uirum in eodem discrimine perijsse, seu non apparere quis prius mortuus fuerit: sed necesse docere alterum prius alteri exhalasse animam, aut hoc non requirit, sed loquitur de casu alterius morientis in matrimonio, & tunc si in eadem ruina, incendio, naufragio, & simili casu simul obijsse probentur, erit locus statuto, uel stipulationi. quamuis nõ probetur, quis prius expirauerit, ita Bartol. Cuma. Socyn. & Cast. post glo. ibi tenent in dict. §. si maritus. & probatur in l. si possessor. & gloss. ibi. ff. de religio. & sumpt. fun. sequitur Tiraquell. in dict. tractat. de primogen. in quæstione. 17. in opinio. 7. & 8. Idem tradit Roland. in dict. q. 60. numero 2.

loquens de statuto dicente, si decesserit vxor sine filiis &c.

4 Sed † si in eodem casu non decesserit, sed diuerso loco, vel casu, & non constet, qui prius obierit, lex non habet pro simul mortuis, & ect idcirco necessarium probare, qui primus mortuus fuerit alioquin agens succumbet ita vult Bald. in consil. 145. volumin. quinto. Lup. & Socyn. vbi supra l. ex facto. §. si quis autem. & ibi doctor. ff. ad Trebellian. quoniam sicut nulla est ratio praesumendi mulierem praedecessisse viro, vel econuerso: ita nihil est etiam, vnde possit praesumi eodem momento periisse, vel haberi pro mortuis eodem tempore.

5 Hinc nota, † quòd tametsi multi dixerint, mulierem propter fragilitatem sexus praesumi prius mori, quàm virum, quando in eundem casum incidunt, ut per Francisc. Crem. in singul. 51. statuto. & Decium in l. foeminae. de regulis iuris. numero 47. Felyn. in cap. capitulum. numero 14. de rescrip. glo. in dict. §. si maritus. in dict. l. si possessor. Rolan. in dict. quaest. 60. numero 3. & Bald. Signorol. Roman. Aegid. Bellam. Hippo. Marf. Cardi. Alexandrinus, Guid. Papae allegat Tiraquel. in legi. connub. in l. 1. numero 58. uersicu. & ut legum. Tamé veritas est in contrarium, quòd id minimè praesumatur, ut tenuit Barto. in dict. l. si moet. & in d. l. quod de pariter. & in dicto §. si maritus. & Socy. in dic. l. si mulier. ubi dicit ita cõiter. teneri. ff. de rebus dubijs. Andrae. Tiraquel. in dict. tracta. primogen. in quaest. 17. in opinio. 7. & 8. Alci. in tract. de praesumpt. in prima regula, in praesumptio. 49. Aretinus in consilio quinquagesimo, in columna finali. & Signor. de Homod. hoc firmat in consi. nono, quaestio praesupponitur. ubi consuluit in casu statuti lucrum doris marito deferentis, uxore ante ipsum moriente sine liberis, & ibi maritus & uxor perierant in ruina eiusdam domus, & non apparebat quis eorum prius decessisset, & conclud't, marito haeredem lucrari dotem non debere: quia nõ probatur de prioritate mortis, nec illa praesumitur, secundùm eum, teprobando glo. contrariam, quae tamen id non firmat, sed per modum multiplicitet soluendi id dixit, & subdit Signorolus, quòd dato, & non concesso, quòd praesumeretur mulier praedecedere ultro; tamen quia secundùm ueritatem non constat praedecessisse, statuto locus non debuit esse; quia praesumptiones non cadunt in statutis. l. 1. §. deiecisse. ff. de ui & vi armata. & nota. in l. prima, ff. de verborum significatio. & ista conclusio negatiua, quòd mulier non praesumatur praedecedere masculo, probatur per textum in l. cùm pub. ff. de rebus dubijs. dũ ibi praesumitur, matrem antequam filium decedere ex quadam benignitate, non quia debilius sit foemina, quàm masculus: ergo non ratione fragilioris sexus praesumitur, mulierem praemori masculo. Ita arguit Aretinus in consilio quingesimo, in columna finali, & benignitas est in hoc; quoniam ex voto parentum est filium superuiuere. l. nam etsi parentibus. ff. de inofficioso testamento. & ibi gloss. allegans illud epitaphium.

Ordine turbato succedis Bulgare nato.

Et est textus in l. si is qui. de donatio. causa mortis. dũ vult Iurisconsultus, reciprocam donationem inter uirũ & uxorem confirmari ambobus simul pereuntib. in eadem ruina, uel discrimine. Cùm tamen si haec praesumptio fieret, donatio uiri facta in uxorẽ non confirmaretur: quia per mortẽ donatariae esset, uel censeretur reuocata. Nec dicatur, quòd ille textus loquatur, quando constat, vtrunque in eodẽ punctõ capitasse: quoniam hoc esset de casu nunquam contingibili, & lex statuitur pro casu frequenter contingente. l. nam ad ea. de legibus. & ibi nota. & in authentica, vt sine prohibitione matres dedit. & credi. rur. ger §. 1. Et aui hortatres ea aduerso ctatae nõ omnes contradiconi conclusioni nostrae: ut illa Signorol. & Hip. Marsi. in rubrica, de probationib. nu. 417. uer. sed ego. ubi di-

6 cit, † quòd mulier patitur maiora vulnera, quàm vir: secundùm glossam in l. intereest. de adul. Erit igitur opus probare de prioritate mortis in isto casu, huiusmodi praesumptione cessante. Lup. ubi supra. §. 75. Barto. in l. si inter. Alexand. in consilio 140. circa principium, in colum. 1. volum. 5. Cortius in l. admonendi. Ioannes de Imo. lo dicta Lex facto. §. si quis autem. Non tamen nego, quin ex aliquibus alijs possit induci praesumptio, quòd mulier praedecesserit vt dixit Socy. in dicta l. cum pubera. patrem suum consuluisse, & Aretinus arguit in d. consi. 50. colum. fina. & vult gloss. in dicta l. si ij qui. Et ne putes hanc disputationem in quaestione statuti nostri oos occiosè fecisse, vahitas eius resolutionis est, quoniam si debebitur hoc lucrum dotis ea forma statuti, quamuis maritus illud non agnouerit, nec agnoscere potuerit praeuentus morte, ad suos haeredes nihilominus transmittet, quod quidem si transmissibile absque agnitione non esset, superuacua fuisset suprádicta disputatio: ut dicit Socynus in dicta l. qui duos. §.

7 si maritus. ff. de rebus dubijs. Quòd † itaque transmissibile sit ad haeredes hoc dotis lucrum, etiam quòd maritus illud non agnouerit, tenuit Alexander so l. cum antiquioribus. uersiculo item sennt ista gloss. C. de iure deliberand. & ibi Castrens. ad finem. & Iaso. in eodem, numero sexto, uersiculo, hinc infertur, quòd lucrum. Barto. in l. si arrogator. numero nono. uersiculo, ex hac solu. ff. de adoptionibus. Socyn. post Barto. in dicta l. qui duos. §. si maritus. Bald. in l generaliter. §. in his. C. de secundis nuptijs. Alexand. in consilio 150. uiso themate lo secundo volumine. ubi damnat Angelum contrarium consulentem in consilio 81. domina Maria de Basthanjs. quẽ etiam reprehendit Iaso. in dicta l. si arrogator. numero decimonoctauo. & Socynus in dicto §. si maritus. & Alexand. in l. si uir. ff. ad legem Falcid. ubi tenet hanc conclusionem, & post eum Hercul. ibi. Alber. Brun. in tractatu, de stat. exclud. foemin. stant. mascu. in vndecimo articulo, quaestione nona. Francisc. Cremens. in singul. nonagesimotertio, statuto cauetur Hippoly. Marsil. in singulari trigesimonono. pluribus comprobat Roland. in tractatu de lucro dotis. in quaestione quadragesimaseptima, & in quaestione nonagesimu. Et haec cõ-

8 clusio probatur ea his: † quoniam in his, quae iure haereditario non deferuntur, nunquam agnitio, vt ad haeredes transmittantur, requiritur, iuxta tradita in dicta l. cùm antiquioribus. vbi volunt Doctores, agnitionem fore necessariam dũtaxat in delatis iure haereditario uniuersali, secùs in his, quae aliquo iure particulari deferuntur, ut legitima, secundum Salycetum, Baldum, Castr. Alexandrum, & caeteros ibi. Et Alexander in dicto consilio centesimoquinquagesimo. viso themate, columna fina. Barto. in consilio 157. super his. co-

9 lumna prima. glo. in l. prima. §. an bona. ff. de tute fisc. † Sed hoc dotis lucrum defertur iure particulari tanquam aes alienum, & non iure haereditario: quia extra haereditatem & bona mulieris esse dicitur: secundùm Bald. in l. pro haereditarijs. numero 8. C. de haeredib. actio. & Deci. in consilio 19. columna fina. probatur per text. optimum in dicta l. si uir. quem ibi ad hoc ponderant Alexand. Vinc. Herc. post gloss. & Paul. de Castr. ad leg. Falcid. Iaso. in dicta l. si arrogator. & tenuit Rota, ut in decis. Achil. de Graf. deci. 120. lucrum. & patet ex se, quia statutum illud non defert sub nomine haereditatis mulieris, & titulo vniuersali, sed titulo particulari dotis, & pro parte tantùm. Secundò: quoniam hoc lucrum dotis ex causa contractus dotalis, & matrimonij sit statuto id disponente: Sed quae ex contractu debentur, aliqua agnitione haud egent. §. ex conditionali. institution. de uerbotum obligatio. l. cùm haeredes. ff. de acquirenda possessio. & titulo. C. de actio. ab haered. & contra haered. Tertiò, arguendo à simili,

10 quoniam † lucra dotalia reseruanda filijs ex eodem matrimonio, transmittuntur ad haeredes absque aliqua ipsorum agnitione, ut dicit Baldus in dicta lege generaliter. §. in his autem. Item obseruatur in eo, quòd filijs ex dispositione l. hac edictali. C. de secund. nupt. ut tradit Socy. in consilio 35. visa. numero 12. columna tertia. uolumine quarto. Castr. in consilio 365. praesupposito quòd praefatum decretum. columna secunda. Idem in eo, quod ratione falcidiae uenit retinendum. l. quanquam. C. de leg. falcid. Iaso. in dicta l. si arrogator. numero 16. & similibus, secundùm Salicet. in authentic. bona damnatorum. C. de bonorum proscri. & alios in locis praeallegatis. Nec obstant, quae consulendo dicit Angelus in dicto consilio 81. domina Maria. quoniam illud totum consilium & sequen. subscript. fundantur in hoc vno fundamento, quòd dotem statutum filijs deferri iure haereditario, ideo eorum agnitio in transmittendo requireretur: sed hoc cessat in lucro dotis: ut ex praedictis patet. Illud praeterea fundamentum negatur per Paul. de Castr. consulendo contrarium, † quòd imò illa dos non deferatur ibi aliquo iure haereditario, sed quodam iure particulari, ut per eum in consilio 129. statuta Pisana: quod & mihi certè uidetur esse uerius: nam praesupposito quòd dos iure haereditario omnino filijs debeatur in eo statuto, ne in matris potestate sit, illud statutum deludere, aliter de dote disponendo in eorũ praeiudicium, aut mulier decedat cũ duob. testamẽtis, & duob. patrimonijs, seu haereditatib. necesse est, qd non reperit concessum, nisi militibus fauore special. l. posthumus. §. fin.

11

ff. de

ff. de iniust. irrit. testa. & ibi Bar. Bald. Paul. de Cast. Bar. in l. quærebatur. ff. de mili. test. l. miles ita hæredem. §. & quia diximus. eo. tit. Aut reliqua bona, eisdem filii cogatur relinquere, dicendum est, quòd est absurdum. Et rationes Angeli satis leues sunt, & primo, quòd dos sit patrimonium mulieris, vel ius vniuersale, secundùm nota. in rubrica soluto matrimonio. & q ratò contingat vltra dotem quicquam aliud in bonis mulierem habere, non concludit: quia satis est, q alia bona habere possit, licèt in actu non habeat. Vel estò, q non habeat, non ideo ei negatur hæredem habere. l. hæreditas. ff. de pet. hæred. l. libertus, qui non soluendo. ff. de bonis lib. l. 3. & ibi not. ff. ad l. Falc. falsum præterea est. dotem esse ius vniuersale, vt diximus suprà in rubrica, & in vno bonorum specie considerare ius vniuersale alicuius, impossibile est. Nec ius cessat: quia rarò casus contingat, argu. l. si pater. ff. de solutionib. l. antiq. ff. de petitio. hæred. cum concordan. Altera quoq;
38 ratio à simili non stringit, dum arguit, † quòd sicut legitimã, quam in testamento pater reliquisset, non potest filius extra ius hæreditarium habere, repudiata reliqua hæreditate, Bart. in l. quia poterat vers. quæro an ille. ff. ad Trebellia. quod ibi Ale. dicit verum, & communiter probari. Paul. de Cast. in rubrica, de acquirendo hæred. Ruin. in cons. 52. nu. 13. volu. 3. Item sicut legatum certæ rei factum iure institutionis capi non potest, cæteris bonis repudiatis, quæ mortuo hærede accreuissent. l. 1. §. si ex fundo. l. ex facto. ff. de hæredib. instituē. ita quoque dotem in casu dicti statuti capere nequeant filii, nisi agnita matris hæreditate, in qua dos continetur. Non datur ratio diuersitatis inter hūc & illos casus: quoniam in hoc casu dos est debita ex dispositione statuti, contrà, vel etiam cõtra testamentum matris, & per conditionem ex statuto peti potest, & sic non requiritur, quòd agnoscant vel acceptent hæreditatem matris ad illam dotem consequendam, cum absque actione ex testamento consequi eam possint. Legitima verò in testamento relicta: Item legatum prædictum nulla actione debentur, nisi ex testamento, ideo mirum est, si necessaria est agnitio hæreditatis, vt debeantur, & cum iure hæreditario deferantur, ea quis habere nequit, nisi totum illud, quod ex eo iure vniuersali prouenit, acceptauerit. l. prima. ff. de acquirenda hæreditate.

G L O S. V.

In textu ibi, Sine liberis.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto lucrum dotis marito deferente, si vxor sine liberis præmoriatur, an ijs existentibus locum habeat.*
2 *Statutum huiusmodi de quibus liberis intelligatur.*
3 *Filiorum alterius tori existentia, vt matrimonij impeditiua, est odiosa.*
4 *Aliud est dicere, talis quondam, & dici talis, simpliciter.*
5 *Verbum importans qualitatem per modum demonstrandi personam expressam, dispositionem non restringit.*
6 *Negatiua plura negat, quàm affirmat affirmatiua.*
7 *Liberorum conditio an vno tantùm superstite defecisse intelligatur.*
8 *Natus exciso matris vtero, an deficere faciat conditionem huius statuti.*
9 *Conceptus in his, quæ sibi sunt fauorabilia pro iam nato habetur.*
10 *Mulier sine liberis decessisse non dicitur filio apud hostes captiuo mortis tempore.*
11 *Filius media corporis parte extra vterum moriens, an pro nato habeatur, vt faciat huius statuti conditionem deficere, & an rumpat testamentum.*
12 *Interpretatio l. quod dicitur. de libe. & posthum.*
13 *Partus immaturus an faciat conditionem statuti deficere.*
14 *Filiorum conditio nec in abortiuo, nec in monstro nato verificatur.*
15 *Filius tempestiuè quidem post matris mortem natus, nec abortiuus, illa tamen decedens, an faciat conditionem statuti deficere.*
16 *Filio momento ante matrem prædecedente conditionem huius statuti verificari non inconueniens.*
17 *Filius matri superstes non agnoscens, vel repudians hæreditatem, aut alio modo de iure ad capiendum incapax, an in hoc casu patrem à lucro dotis excludat.*
18 *Incapax pro mortuo habetur, sitque locus post eum venienti.*
19 *Capax cui alij à lege præferuntur, ijsdem per extraneæ institutionem exclusis, an testamentum querelare possit.*
20 *Statutum excludens fœminas propter agnatos à successione ab intestato an tollat illis ius veniendi contra testamentum.*
21 *Lege vel statuto quid alicui in defectum alterius personæ deferenti sola eiusdem persona in conditione posita existentia idem excluditur, etiamsi aliud accidere nequeat.*
22 *Conditionis tacitæ tanta vis non est sicut expressæ.*
23 *Mulier in monasterio decedens an dicatur & censeatur sine liberis decessisse.*
24 *Moriens ante professionem an sit, vel habeatur pro religiosa persona.*
25 *Probationis annus in religiose, & tempus deliberandi in hærede eandem recipiunt interpretationem.*
26 *Liberorum nomen in hoc statuto sicut in iure omnes descendētes complectitur.*
27 *Nepotes an appellatione filiorum sicut & liberorum in hoc statuto comprehendantur.*
28 *Statuto dicente, sine liberis amborum, an comprehendat nepotes.*
29 *Statuto dicente, sine filijs ex eis, vel ex proprio corpore, vel ex eodem matrimonio, an comprehendat nepotes tam ex filijs, quàm ex filiabus, & seq. tribus nume.*
30 *Dictio ex, quid importet, & num. 31.*
32 *Maritus existentia liberorum alterius matrimonij non excluditur à lucro huius statuti, modò non plus consequatur, quã vnus ex illis.*
33 *Legis, hac edictali, dispositio, an hoc statuto tollatur. & num. 36. diffusissime.*
34 *Argumentum de pacto ad statutum negatiuè non procedit.*
35 *Legitima debita filijs in bonis matris an possit tolli per hoc statutum de lucro dotis.*
37 *Statutum de gabella soluenda de hæreditate non procedit in delata filijs à parentibus.*
38 *Resolutio diffusioris disputationis de abrogatione. l. hac edictali per hoc statutum de lucro dotis.*
39 *Statutum de lucro dotis quibus casibus derogare censeatur d. l. hac edictali, & quibus non, vsque ad fin.*
40 *Statuto de lucro dotis, casu quo deroget d. l. hac edictali. filijs forensibus & non subditis, statuentibus nõ præiudicatur.*
41 *Statutum à Baronibus & castrorum dominis merum & mixtũ imperium non habentib. iuri cõmuni derogare nõ potest.*
42 *Statutum de lucro dotis nullam faciens mentionem filiorum prioris viri non censetur derogare d. l. hac edictali. & est primus casus eorum, in quibus d. statutum nõ derogat. d. l. vsq; ad fin.*
43 *Generalitas admittit interpretationem, nè iuri communi deroget.*
44 *Dotis lucrum ex hoc statuto marito solui debet ante, quàm filij prioris viri legitimam de bonis matris deducant.*
45 *Filij prioris viri agnita matris hæreditate, an gaudeant emolumento d. l. hac edictali.*
46 *Filij, de quorũ consensu mater ad secundas conuolat nuptias, beneficio d. l. hac edictali. non vtuntur. Idem si defuncti mariti consensu conuolarit.*
47 *Caueri quibus modis possit marito, vt plus consequatur, quã vnus de filijs prioris viri vxoris suæ.*
48 *Filijs ergo matrē ingratis denegatur beneficiũ d. l. hac edictali.*
49 *Incapacibus bonorum filijs idem beneficium non conceditur.*
50 *Corporibus iusto pretio in dotem datis, poterit maritus filijs ex d. l. hac edictali. agentibus portionem in pecunia dare.*
51 *Conditio ex d. l. hac edictali. competit aduersus eum tātùm, qui ex accepta dote locupletior factus est.*

1 SVPERSTITIBVS † liberis igitur præmoriente vxore hæc lucri conditio deficiet, & per consequens maritus defectu conditionis lucrum dotis facere non poterit, ita respõdit Pau. de Cas. in cons. 356. suprascriptus dominus consulto. in 1. col. ubi & negat filios superstites ad lucrũ dotis prædictæ vocari de quo nos dicemus suo loco, q liberi superstites faciãt deficere cõditionē lucri, & sic etiã cessare vocationem mariti ad illud, voluit idē Cast. in cons. 345. viso casu, & allegationib. in prin. &

Rui. in cons. 63. quamuis. num. 2. vol. 3. Signor. in cons. 69. & Rav. inter consilia Signor in cons. 68. nu. 3. & in cons. 263. nu. 28 & Rot. nemine discrepante habuit pro indubitato, determinans in causa quadam Rauennaten. contra maritum de anno. 1549. die 15. Janua. vt in decis. Achil. de Graf. 218. dotis lucrum, & moti sunt illi domini; quoniam hoc dotis lucrum videtur a statuto deferri, vt homines contrahant matrimonium, & sic praemio quodam ad illud inuitentur: satis ut te succursum reparantes in casu, in quo sibi non existerent: quibus extantibus satis lucratus erat maritus suscipiendo prolem. argu. l. liberorum. de verborum significatio. & respondebant illi rationi Deci. in consi. 19. & Curt. senioris in consil. 78. quòd quando habet filios, videtur magis vir releuandus, quia magis grauatus: quam quidem rationem adducit Ruin. in consilio octauo, nu. 1. vol. 2. quòd illa ratio in casu Decii poterat fortè procedere, quoniam statutum in vtroque casu loquebatur, scilicet, in casu existentium filiorum, uolens virum lucrari, ideo de vno poterat meritò ad alium inferri, secundùm eum ibi. secus in hoc, in quo alia mens statuentium videtur fuisse: addunt praetereà illud esse correctorium iuris. & ideo non extendendum maximè quia resultarent in hoc plures absurditates, de quibus ibi per eos. Aliter etiam respõdit huic onerum rationi Socin. Iuni. in cons. 27 volu. primo, omnino videndus in hac re. Vbi autem conditio liberorum nulla esset apposita in statuto, tunc, etiam stantibus liberis, maritus dotem lucraretur; vt dicit Alexander in l. secunda, numero 4 post Paulum de Castr. ibi, soluto matrimonio. vbi dicunt hoc non habere dubium, & hoc dictum refert & sequitur Ruin. in cons. 101. in praesenti. nume. 4. columna tertia. versic. sed praemissis. libro primo, per gloss. iuncto text. in l. secunda. ff. de pact. dot. & probat hoc Roland. in quaestione 87. decreto. & statuta solent esse varia in locis: alibi expressum est statutum, quòd stantibus filiis maritus lucretur, sed illis non stantibus non lucretur dotem, sed ad haeredes mulieris reuertatur: per Ioan. de Amic. in consi. 5. tenor ergo statutorum erit inspiciendus. cap porrò & ibi not. extra, de priuil. & similib. Caeterùm stante praedicta liberorum condi-
2 tione † in statuto, potest dubitari, de quibus liberis intelligatur, an, si filij ex primo matrimonio extent ipsius mulieris, dicatur mulier decessisse sine filijs, an non: & sic, an dicatur conditio lucri defecisse, vel potius extitisse, cùm hi non sint filij ex eo matrimonio, & Bartolus in l. cum vir. ff. de conditio. & demonstrationi. per illum tex. ibi, dicit hanc conditionem intelligi de filijs natis ex eis: idem dicit Ruin. in consi. 61. numero 13. & in consi. 59. numero 17. volum. 3. & Brun. in tract. de stat. exclu. foemin. prop. mas. in 6. art. q. 27. colum. 3. & consulendo tenuit Socin. Iun. in consil. 70. placet. num. 1. & 4. & ferè per totum. vol. 2. vbi quàm plurimos hoc voluisse ostendit, & adducit bonas rationes, & ait, id esse firmandum; maximè vbi comprobasset hoc hominum vsus, qui illam conditionem de communibus filijs intellexissent, & secundùm hanc declarationem fuissent soliti dotes restituere & Dec. vult hoc in cons. 59. colum. 2. & Socin. in consi. 52. super hac. num. 5. col. 2. volum. 3. & Bald. in consi. 495. quaedam domina. numero 11. volu. 5. dum arguunt, quòd quando statutum de lucro loquitur de conditione filiorum, addendo verbum, ex eis, vel ex eodem matrimonio, & similia, videtur voluisse derogare l. hac edictali, ut aliquid plus operetur; quia quò ad solam verificationem conditionis sufficit simplex conditio liberorum, quae de iure intelligitur de liberis natis ex illo matrimonio, absque eo quòd illa verba addantur; & haec fuit quaestio saepius disputata inter Rayner. de Forolini. & Signor. de Homod. consulentes in casu occurrenti, vt habetur in consilijs Signoroli. Primò nanque Signorolus consuluit, praedictam conditionem liberorum, esse intelligendam non de filijs natis ex priori viro, sed de natis ex eis, scilicet vxore praemortua, & viro ad lucrum agente, vt habet in consilio 37. factum sic. colum. fin. contrarium consuluit Rayner. ex respondendo, ut in consilio. 68. quaedam mulier. in 2. & 3. colum. Replicat ei Signoro, longè plenius allegans pro hac parte, vt in consilio. 69. in 1. 2. & 3. colum. Triplicat Rayner. in consi. 263. ad confusionem cuiusdam. nu. 28. & sequentib. & melius in 2. 3. & 4 col. In ista disputatione, quam nõ pauci maxime conuiciis magister & discipulus inter se habuerunt admodum probrè, mihi placet opinio Signoroli discipuli, quae ex praeallegatis est communis, & probatur ex text. in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebellia. vbi natus post deportationem, quasi ex alio natus non comprehenditur sub conditione liberorum fideicommisso apposita: ergo multò minus, qui penitus ex alio homine oritur. Item & melius in l. si uir. cum l. sequen. ff. de cond. & demonst. dũ in legato cõditio de filijs apposita ibi restringitur ad filios natos ex eis, scilicet ex testatore legãte, & uxore legataria. quae iura & similia allegantur ad hoc per Signorol. in dicto consilio 69. in quaestio. Blanditiae, Nec euitantur per Rayn. in consilio 263. in col. 2. & sequẽti, dum dicit illa procedere, uel ut fideicommiss. sustineatur & valeat, uel ratione praesumptae affectionis: quia primum non est uerum, cùm magis uideatur ibi de existentia conditionis, quàm de ualiditate fideicommissi quaeri. Secundùm verò non ita procedit in casu legati, quin ad casum etiam statuti huius rectè extendatur: ut Bartolus. ibi ex dicto casu legati ad statutum infert: nam quemadmodum testator in huiusmodi conditione uidetur sensisse de filijs natis ex se, & non ex alio, idem uidetur in hoc casu, uel si ipsi coniuges paciscantur de dote lucranda sub conditione filiorum, uel si id per statutum inducatur, quod tacitum pactũ dicitur, & in eorum persona id agere censetur: & ratio, quod quis credatur uerisimiliter ita sensisse, quae sumitur ex textu, & nota. in l. tale pactum. §. fina. ff. de pactis. procedit in omni materia, & dispositione, uel hominis, vel legis, seu statuti Deci. in consi. 486. numero 3. Calcan. in consilio vndecimo, numero 24. Grammatic. in consilio quarto. numero tertio. & in consilio sexto, numero 19. & Doctores alibi. Stringit Signorol. hoc, quia statutum deferens lucrum marito, id certè agit in eius fauorem, addens mox quòd propter filios excludatur: debet intelligi de filijs, secundùm illius personae exclusae qualitatem, idest de eius filijs, & non alterius: iuxta textum in l. cùm uir. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. qui cum loquatur in casu, cum ampliatur legatum: multò magis debet procedere, ne lucrum perdatur. Et quòd dos accipiatur pro communibus filijs, dicit textus in l. dotem. ff. de castrens. pecul. ibi, oneribus eius ac communibus filijs. conditio igitur in statuto de lucro dotis, debet intelligi de communibus filijs, & non de alienis. Vnde pro ratione statuti in hoc Deci. in consilio 583. colum. 1. considerauit, quòd marito minus est graue ab hoc dotis lucro excludi propter filios proprios, quàm propter alienos, & quòd ideo homines quia propter filios proprios se excludi sciant, non ità à matrimonio cõtrahendo se abstinebunt, sicuti si propter alienos solito lucro dotis se carituros esse sciuerint. Accedant aliae similes rationes Signor. in dicto consilio 69. in colu. quarta, quòd † exi-
3 stentia filiorum alterius matrimonij est odiosa tanquam impeditiua matrimonij contra publicam utilitatem. l. prima. ff. soluto matrimonio, & quòd dos datur propter praesens matrimonium. l. fina. C. de donationibus ante nuptias. & contemplatione filiorum procreandorum ex eo. l. final. soluto matrim. Item quòd filij praesentis matrimonij sunt quasi domini rei dotalis, ex quo vnà cùm patre & matre promiscuum vsum dotis habent l. si quis. §. fina. ff. de donationibus inter virum & uxorem. l. dotis. ff. de iure dotium. Item quòd si maritus ab alterius matrimonij filijs excluderetur ab hoc dotis lucro, multiplici dolore afficeretur, scilicet commodo dotis, & uxoris, & carentia prolis; quod non contingit in altero casu: quia saltem gaudet prole ex ea uxore suscepta, & quia in dote materna filiorum habet vsumfructũ, l. prima. C. de bonis maternis: l. fina. C. de bonis quae liber. & quòd uerisimiliter de his inter coniuges fuerit cogitatum in matrimonio cõtrahendo; & quodammodo videretur in hoc deceptus maritus, aliter intelligendo & interpretando statutum praedictum, argument. l. secund. C. de his qui veniam aetatis impetrauerunt. Nec hae rationes tolluntur responsione Raynerij in consilio ducentesimo sexagesimotertio, columna quarta: dum dicit eas procedere respectu temporis, quousque viuit mater, & in uita eius, sed non in morte, & respectu temporis post mortem, de quo tempore filij primi & secundi matrimonij sunt secundùm ius commune inter se pares, & omnes pariter praeferuntur marito in dote, uel alijs bonis eius mulieris foeminae. l. foeminae. l. mater. cum alijs C. de secundis nuptijs. nam replicatur, quòd, cum non simus in terminis iuris communis, sed statuti lucrum dotis deferentis, praedictae rõnes persuadent q̃ quẽadmodũ ius cõe in suo casu, idest in casu mulieris uiuẽtis intelligebat dotẽ dari pro filijs communibus iuxta praeallegata: ita statutũ in suo

casu

casu lucri faciendi post mortem mulieris uidetur sensisse de communibus filijs & non de alijs: & concludunt, quòd maritus solito dotis lucro non priuetur propter filios alienos, qui quò ad ipsum sunt extranei. & par est ei prædictum lucrum amittere propter eorum existentiam, sicut per quemuis aliũ penitus extraneum, & quòd ideo tam necessarium en hoc casu existentium filiorum ex alio fuerit disponere, quod vir lucretur nihilominus dotem quàm si nulli existerent filij: vt viduæ maritos, quibus nubere pro sua dignitate queant, facilè inueniant. Et sic responsio Rayne. quòd sumus in tempore mortis mulieris, & non in uita, non tollit rationes prædictas in terminis stantis statuti prædicti. Aliud etiam considerauit in casu suo in dicto cons. 37. & consil. 69. quatenus statutum illud Asten. dicebat. Si uxor sine liberis prædecessrit, & cætera. põderans illud uerbum uxor, qualitatem variationis importãs, quæ qualitas determinabat secũdùm eum illud uerbum, præmori, & uerbum, marito, & uerba, sine filijs, quod quatenus determinabat uerbum sine filiis, non poterat uerificari in filiis ex alio: quoniam hi dicuntur filij quondam uxoris: eum quò ad eorum patrem olim mortuum non est amplius uxor, sed dicitur vxor olim: & quò ad maritum, quèm ipsa ad præsens habet, & ille non est eorum pater, dici nequeunt filij vxoris. adeo quod quamuis rectè dicatur, Mulier Blandisia decessit superstitibus filijs: tamen rectè non dicitur, Vxor Blandisia decessit filijs relictis: quia illud nomen vxor, ad eos non bene re-
4 fertur nũc: quandoquidem † aliud sit dici talis quondam &c. vel talis simpliciter. l. eius qui in prouincia. ff. si certum petatur. & ibi notat. l. cui. versiculo, affinitates. ff. de postuland. l. uxo, cum gl. sol. mat. l. diuortio. ff. de negot. gest. quemadmodum quis non dicitur filius sacerdotis, uel regis, qui natus est ante quam pater fieret sacerdos, uel Rex. iuxta not. in l. Imperialis. §. is illud. C. de nupt. l. Senator. C. de dignita. libr. 12. & aliud est dici de familia Potestatis, aliud de familia eius, qui est Potestas. l. 1. §. familiæ. ff. de public. cũ ergo filij ex alio non dicantur filij uxoris, quæ est hodie uxor, quamuis dicantur filij mulieris, uel olim uxoris, non faciunt deficere conditionem statuti de filijs uxoris loquẽtem. Hoc pulchrum est argumẽtum, sed potest euitari, quòd illud uerbum, uxor non sit dictum determinatiuè ad uerbum filijs, sed potius ad uerbum, marito, ratione necessarij correlatiui: quia uxor & maritus sunt correlatiua. l. 5. ff. rerum amota. l. 1. ff. de ritu nuptiarũ. Doctor. in l. fina. C. de indicta uiduitate toll. & rub. & nigrũ. C. unde uir & uxor, & ita procedant nota. in dicta l. Imperialis. §. is illud: quia filius & pater sunt correlatiui, item familia, & dominus eius, ideo illa qualitas respicit utrunque correlatiuum: & sic determinat illum filium, uel talem de familia, & relatio potius sit ad necessarium, quàm ad contingens. l. non nudis. l. ne quis natales. C. de probationibus, cum vulg. hoc no-
5 luit respondere Rayner. in dicto cons. pro quo facit, † quod verbum importans qualitatem expressam demonstratiuè, seu per modum demonstrandi personam non restringit dispositionem, ut sit necessarium tempore existentis conditionis illam qualitatem uerificari, ut est doctrina Bar. & aliorum secundum Rip. in l. Centurio. nu. 141. uersiculo, secundò quæritur. de vulga. & pupillari. Alexand. in consl. primo nu. 5. uol. primo. & sic uidetur stare in isto casu per modum, scilicet demonstrandi mulierem. Nisi fortè dicas, quod cũ possit esse utrunque, quòd fuerit dictum ad determinationem tantùm uerbi, mariti: item ad determinationem quinque prædictorum omnium, scilicet uerbi mariti, & uerbi sine filijs, possumus accipere interpretationem, quod etiam ad determinationem uerbi filijs, fuerit expressum multis rationibus suadentibus, quod statutum noluerit solùm per existentiam filiorum propriorum excludere uirum ab hoc lucro, & non propter filios ex alio, & sic defenditur relatio Signoroli, quod quamuis de se non sit necessaria, nihilominus propter alias rationes accipiatur quasi necessaria. Et opinio Rayner. parũ uidetur mihi probari ex his, quæ latè deducit, quia, quod censeatur deficere conditionem liberorum, uel quia tempore mortis extent filii mulieris, nihil est cum sint ex alio, & de hoc quæratur, an de filiis ex alio intelligatur, uel quia indefinita oratio æquipolleat uniuersali. l. si pluribus. de leg. secundo. l. plures de lega. 3. & ideo debeat filios ex alio comprehendere, leue quidem est, quandoquidem uerum id non est data diuersitate rationis comprehensorum sub indefinita secundùm Dyn. in rub. de regu. iur. in 6. allegatum per Ray. & Signorolum in dictis consilijs ad hoc. Et de diuersitate ex prædictis manifestè iam patet, ut eam nullo modo inficiari quis possit, stantibus præterea deductis superius uolentibus, conditionem filiorum in dispositione disponente, præsertim inter uirum & uxorem, intelligi de filiis ex eis natis, & non ex alio. Nec releuat Ray. respõsio, quòd eadem, uel maior ratio in eis uideatur; quia per secundum matrimonium fit eis iniuria. l. fœminæ. & alijs. C. de secundis nuptijs. & maritus magis excluditur a filiis primis matrimonij, quàm à proprijs, cum bonis matrimonialibus deuenientibus ad illos, nõ sit habiturus usumfructum eorum, secùs si deueniant ad proprios. Nam hoc posset procedere in terminis iuris communis, nullo stante statuto de lucro dotis: sed stante hoc statuto uolente uirum lucrari dotem, intelligitur etiam in eorum præiudicium: & hoc aliqua lege non prohibetur: nisi certam mensuram excederet: ut in l. hac edictali. de qua dicemus infra. Nam hoc & in cæterorum extraneorum hæredum præiudicium, & iniuriam redundat: & nihilominus lucrum dotis marito debetur: quia de iure communi cæteris omnibus habet ius debitus, & posterius succedendi uxori. § & primo loco. institut. de bon. posses. Doctor. C. unde uir & uxor. Item
6 & illud Ray. de † negatiua, quod plura neget, quàm affirmatiua affirmet. l. hoc genus. de condition. & demonstration. satis concludens non est: quoniam speciem filiorum, de qua statutum minimè intellexit, non debet comprehendere, ex quibus in summa habes, quæ ad decisionem adduci possunt quæst. huius, quam Signoro. & Ray. per plures paginas diffu-
7 sissimè scripserunt. Nunc quæro, † an conditio liberorum dicatur deficere, uno filio superstite? Et dicas, procul omni dubio deficere, secundùm Bald. & Caste. in l. 1. per illum textum. C. de condition. insert. ubi Bald. decidendo hunc statuti nostri casum, dicit, quòd dictio sine, & absque, importat omnimodam carentiam, & defectum filiorum, perinde ac si statutum diceret, Si sine aliquo filio &c. & ad hoc optimè facit, quod dicebat & bene Ray. in dicto cons. 68. & cons. 263. quod negatiua omnia negat, & quod hæc conditio est conditio negatiua, & in negatiuis, & priuatiuis non plus importat sermo pluralis, quàm singularis. Hanc Bald. & Cast. opinionem in terminis statuti nostri tenent, Alci. in l. non est sine liberis. de uerbo signi allegans alios, & Ant. Corl. in sing. in uer. statuta Italiæ disponunt. & Arnoj. in sohloq. 79. diximus. Fel. in addit. ad Opusc. Abb. impressa post Commentaria sua in uersic. omnes leges. col. 2. Ias. in l. singularia. nu. 11. vers. quartò adde. si cer. pet. Fran. in c. si pater. col. 30. uers. in gl. in uerb. liberis. de testamentis. in 6. unde Fulg. in consi. 203. uisis. col. si. & in consi. 61. Blasius. uoluit hanc conditionem statuti de lucro dotis deficere, superstite una filia fœmina. Rolan. ubi suprà in q. 55. diffusissimè ostendit, quod stante uno filio, uel filia fœmina debet hoc statutum de lucro dotis cessare. Et not. quòd filia fœmina non facit conditionem nostri deficere statuti, quando excluditur ab hæreditate, secundùm Hyero. Grat. in consi. 35. uiso. nume. 17. uolu. primo. ubi consuluit super statuto nostro. Et quòd & in aliis dispositionibus hæc censeatur deficere, uno filio superstite, plenissimè dicit Soc. in consl. 55. uisis. uol. 3. & Cagn. in l. si quis prægnantem. de reg. iu. & Aug. Bero. in cap. in præsentia. nu. 341. extrà de proba. Roman. in consl. 148. uisis, qui omnes allegant plures auctores, sed omnium plenissimè Andr. Tiraquel. in l. si unquam, in uers. susceperit. num. 199. uers. iu tamen aduerte, & hoc secundùm Corl. & aliòs ubi suprà. Confirmatur etiam alia ratione: quia licet pluralis locutio requirat ad sui uerificationem saltem duos. l. ubi numerus. ff. de testib. tamen quando eadem est ratio in uno quæ est in pluribus, seu in casu plurium (ut in isto casu considerat esse Fulg. in præalleg. consiliis: quia, si unus filius, ita ut plures, debet ab hoc lucro maritum excludere, ut ipse matri succedere queat) locum sibi uendicat, & uerificatur in uno, & statutum, de producente falsos testes, in uno & uerificatur. Bart. in l. 2. §. sed si unus. ff. ui bon. rap. per illum tex. item clausula mandatorum Papæ, si pro aliis non scripsissimus: ut per Dom. de san. Gemi. in c. quamuis. el 2. de rescr. in 6. Bald. & alios Can. in c. mandatum. & in c. capitulum. S. crucis. extrà de rescript. gl. in c. 2. requiris. extrà de appel. Itẽ subscriptio mercatorum, quæ dicebat, Titius & socii defenditur in uno socio. Cardi. in consi. 160. & sequitur Ias. multa congerens similia: in auth. si qua mulier. nu. 41. C. de sac. san. eccle. Corl. Fely. ubi suprà multa quoque citant. Sed Tiraq. diffusissimè ubi suprà à nu. 185. uersic. sed de his satis. usque ad nu. 239. uers. deniq; qui allegat innumeros auctores in casibus, quã numerus pluralis uerificetur in vno, & quando nõ

quos

quos ego transcribere sine pudore, & labore cum nequeam,
eos prætereo. Illud verò mihi non videtur silentio inuoluen
dum, quòd hoc nomen liberis, sicut nomen pugillares, & codicil-
li, solet in nume. plurali proferri, etiam quando volumus de
uno dicere, teste Caio Iurecons. in l. non est sine. de uerbo.
sign. & ibi not. Alci. & Cepol. & plurib. probat And. Tira. vbi
suprà nu. 200. uersic. nec id quidem mirum. licet quando &
in singulari numero aliquem expressisse adnotatum est, ut
per Cepol. in l. cognoscere. §. libertatum. eod. & Alc. in d. l. non
est. Vnde uersa dicas, si statutum loquatur in numero singula
ri. Si decedat sine filio, & decesserit pluribus relictis, quòd
maritus ab hoc lucro excludetur, & conditio defecisse cense-
bitur, ut tradit Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 53.
ad Treb. quod probatur tum propter identitatem rationis, tū
etiam quia in plurali numero inest singularis, arg. l. cum fur
8 ti. ff. de in litem iurando. Secundò quæro, an † is, qui exciso
matris uentre in lucem prodiit, conditionem hanc statuti de
ficere faciat, & quia quò ad matrē nō dr̄ natus, licet secùs quò
ad patrē, qui opus suū quoad gn̄ationē cōcepit: ut dicit Bal. ī
l. si. nu. 8. uer. uidi dubitari. C. de suis & legi. fortè aliqs ī casu
statuti nostri, quod uidetur respicere matrem decedētem, s
sine liberis, negaret ex eo deficere hanc conditionē. Contra-
rium tamen, procul omni dubio, est tenendum: quia lex
interpretatur eam etiam habere filios tempore mortis eius,
quæ exciso uentre edere possit l. etiam ea. ff. de uerbo. signifi.
l. intelligendus. eo. & fingit natum, priusquam mater deces-
serit. Bald. in consilio 122. verba testamenti. uolumine pri-
9 mo, † quoniam in his, quæ sunt sibi fauorabilia, semper
is, qui in utero est, habetur pro nato. l. qui in utero. & ibi
nota. ff. de statu hominum. l. quod dicimus. de uerborum si-
gnifi. & hic agitur de fauore eius: quia excluso patre ab hoc
dotis lucro, matri poterit in dote succedere, quippe, qui uo-
catur ad eius legitimam hæreditatem. l. pater. §. filio. ff. ad Se-
natuscon. Tertul. in l. prima. §. sed & si matris. ad Senatuscōs.
orficia. qui etiam potest testamentum rumpere. l. quod dici-
tur. ubi Angel. Cast. Franci. Aret. Alexan. & Iaso. de liberis &
posth. uel inofficiosum redarguere. l. posthumus. ff. de inoffi.
testamen. Ideo & in emphyteusi recepta pro te, & filijs &c.
extractus ex utero matris præmortuæ habetur pro nato. Iaso.
Ardiz. in summa sua feud. Bald. in dicta l. fin. Cast. & Alexā.
& Iaso. in dicta l. quod dicitur. & licet in casu, quando statu-
tum loqueretur de natis, aliqui Doct. dubitauerint, an com
prehenderetur exsectus ex utero: quia mulier peperisse non
dicitur, cui mortuæ uentre exciso extrahitur filius. l. antiqui
tus. de uerborum significatio. l. si ego. §. partus. ff. de public.
in rem act. tamen ista dubitatio cessat in nostro statuto, quod
loquitur per uerbū decedens. Præterea, illa dubitatio procedit
quò ad uim uerborum, secus attenta dispositionis ratione,
secundùm quam nihilominus exectum complecti debet in
prædicta filiorum conditione, secundùm Socin. in consilio
197. circa. columna prima. uolumine secundo, Bald. in con
consil. 128. ad intelligentiam. uolumine primo, & pluri-
bus ostendit id Tiraqu. in dicta l. si unquam. in uersiculo,
10 susceperit liberos. numero 141. † Dicitur quoque mulier
decessisse superstite filio: si apud hostes is fuerit tempore
mortis mulieris, & demum in patriam reuertatur. l. etiam
ea mulier. ff. de uerbo. significatio. quod & puto quò ad ue
rificationem huius conditionis, quamuis apud hostes ille mo
riatur. nam prout consistit in facto, sufficit conditionem
uerificari. l. qui hæredi. l. Mæuius. ff. de conditio. & demonstra
11 tio. ut infra in alia quæstione dicam. Tertiò, † quid si filius
medio corpore egressus, fortè capite, priusquam totus in
mundum prodiret in angustijs matris expirauerit, mor-
tuusque nascatur, an conditio statuti defecisse censebitur?
Hæc quæstio etiam determinari potest ex his, quæ deducit
Andr. Tiraq. in d. l. si unquam. in uersicu. susceperit liberos:
nume. 13. uersic. uerum maius. & numero sequen. ubi post-
quam dixerat, hunc haberi pro nato: & uideri testamentum
rumpere. dicta l. quod dicitur. & quia potest baptizari secun-
cundùm Hostien. in summa. de baptismo. §. quæ sit eius for
ma Archid. Domi. de San. Gemin. & Card. in cap. baptiza-
ri. distinct. quinta. Henr. Boich in cap. maiores. de baptism.
Capel. Tolos. plenè in quæstio. 356. Item fuit quæsitum,
quidam puer, determinat hunc haberi pro non nato. per
text. in l. quod certatum. C. de posthum. hæredi. ibi, si uiuus
perfectè natus est, & ibi, si uiuus ad orbem totus processerit
quæ uerba designant rem absolutam ex omnibus partibus, &

sic satis nō est partem, dum uiuebat prodijsse nisi totus uiuus
prodierit in mundum, alioquin non rumpit testamentum, nec
alia assequitur, quæ ad filios pertinere uidentur, ita uellē
Bar. Cor. Aret. & alios in l. quod certatum. & Bart. & Ang. in
d. l. quod dicitur. & Aret. in §. posthumi. refert Tiraq. ubi su-
prà, & d. Alci. in l. qui mortui. de uerb. sig. Nec obst. quòd is ba
ptismi sacramento donari possit: quia respondet inde non in-
ferri ad ea, quæ sunt iuris ciuilis: nam nedum semimortuo dis-
pensatio saluti æternæ indulgetur, uerum etiam, Omnipotēs,
& benignus Deus indulsit eam interdum existenti penitus in
utero matris, vt de Hieremia, & Ioan. Bapti. legitur in sacra
scriptura, & opera Dei non restringuntur humanis constitu
tionibus. capitul. primo. de reliq. & venera. sanc. in sexto. expi-
re. quia propter. de electio. Nec etiam obstat text. in dicta le-
12 ge, quod dicitur: † quoniam ille textus intelligitur de non in
tegro respectu membrorum, qui oritur carens aliquo mem-
bro: totus tamen uiuus in lucem prodijt, is rumpit testamen-
tum: quia est integer homo quò ad formam hominis, quāuis
mutilatus sit: si quidem homo est anima & corpore consistēs,
in terris uiuens, capitulo, in quadam: de celeb. missa. ut decla
rat Soc. in l. cum auus nu. 110 uersiculo aliquandò & secun-
dò nascitur. ff. de conditio. & demonstratio. Quartò quæro
13 de partu † immaturo, vt de nato in quinto, sexto, uel octauo
conceptionis suæ mense: & Bal. in consi. 128. ad intelligentiā.
vol. primo. & in consi. 115. proponitur. lib. quinto. dixit, quòd
quamuis talis uiuere nequeat, tamen ex quo uiuus deuolu-
tus est in orbem, facit hanc conditionem deficere. ad hoc etiā
citatur Bertrand. in cons. 216. nu. 5. libro primo, & Corn. in
dicta l. quod certatum. sed hos duos non uidi. Tu teneas con
trarium, quòd imò conditio extitisse censeatur: nam imma-
turus partus licet uiuus edatur, tanquam abortiuus habetur,
qui non rumpit testamentum: nec plus iuris habet, ac si pro-
creatus non esset, vt voluerunt Paul. de Cast. Alexan. Ra-
ph. Cum. Christofo. Castel. Ioann. Bapt. à S. Seuer. & Iaso. in
dicta. l. quod certatum. quæ est l. 3. C. de posthum. hæredi. So-
cyn. in consilio 275. in causa frum. nu. 20. uers. post. absolu-
tionem. li. 2. quem refert & sequitur Soc. Iu. in consi. 107. nu.
18. uol. 3. & in consi. 35. uisa. uol. secundo, quàm plurima du
ducit de partu octumestri, quòd sit iudicandus abortiuus: &
præsertim si excisa matre fuit extractus, & sua ui in lucem
non prodiit, de quo ipse meminit, idem censens in d. l. cum
auus. nume. 110. & Decius l. posthumo. col. 5. uers. prædicta
autem. C. de bono. pos. cont. tab. & Hipp. Mars. in consil. 10.
casus. nu. 36. & d. sing. 166. qui de proximo. & in l. ult. nu.
160. ff. de iurisd. omn. iud. Feiy. in c. sicut. extrà, de homicid.
Afflict. in decis. Neap. 256. partus: loquens de octumestri. Alc.
in dicta l. qui mortui. de uerb. sign. Fulgo. in consi. 69. pūctus
talis est. Lau. Calcan. in consi. 104. licet abunde. & de octime
stri, quòd non reputetur inter filios, tradit Thomas Gram. in
cons. 154. in consilijs ciuilibus. & Aym. Crau. in consil. 210.
nu. 9. in secundo uol. Cepol. in consi. quinquagesimo. in con-
silijs ciuilibus. Et ad hoc optimè facit illud Pauli Iurecons.
lib. 4. senten. Quòd matres tam ingenuæ, quàm libertinæ
ciues Romanæ ut ius liberorum consequutæ uideantur (ait
Paulus) ter, & quater peperisse sufficiat, dummodo uiuos, &
pleni temporis pariant. & sic non sufficit uiuum edere, si ma
turus, & tempestiuus partus nō fuerit. hoc etiam refert And.
Tiraq. ubi suprà, num. 167. uers. eam tamen. Et hæc conclu-
sio defenditur ea ratione: quoniam præsupposito, quòd par-
tus non sit uitalis, & maturus, iudicatur de eo, ut de aborti-
uo, imò abortiuus ipse reputatur. Abortiuus enim partus nō
solùm est, quando mortuus eijcitur, sed etiam si uiuus, quan
do est immaturus, atque minimè uitalis: ut post Alexan. &
Cuma. declarat Socy. in dicta l. cum auus. num. 150. & sequ.
& Fulg. in d. cons. 69. punctus. in fin. & abortiuus non connu
14 meratur inter filios, secundùm Doct. ubi suprà: † ideo con-
ditio filiorum in eo non uerificatur: ut & per Tiraqu. ubi su-
prà num. 168. quicquid dixerit Bald. ubi suprà, de cuius au-
ctoritate in hoc, in quo habet communem opinionem con-
trariam, non est curandum: qua ratione partus octimestris
non sit uitalis: & de ea materia congessit quamplurima Ti-
raqu. ubi suprà. Eandem conclusionem facias, si quid mon-
struosum non humanæ figuræ sed animantis magis, nasceře
tur, quod inter liberos lex non cōnumerat. l. quæret aliquis.
ff. de uerborum significatione. l. non sunt liberi. ff. de statu ho-
minum. Socyn. in d. l. cum auus. nume. 111. Quintò quæro
15 † de filio post matris mortem tempestiuè nato, suæ conceptio

nis tempore completo: qui statim, quòd editus fuit, mortuus
est, an conditio prædicta filiorum eius natiuitate dicatur de-
fecisse, uel si defecit per eius mortem immediatè subsequutã,
non extitere cœperit. Veritas est, quòd per existentiam filij
conditio statuti statim expirauit, nec per eius mortem illico
subsequutã potuit reuiuiscere: ut in substitutione receptum
communiter extat Rip. post alios in l. ex facto. §. si quis antè
ad Trebellian. Areti. in consi. quinquagesimo. copiosè, col. 3.
Alexand. in consilio 139. circa primum. nu. tertio. versi. sed
præmissis non obstat. libr. sexto. ubi addit Bald. in cap. primo.
§. cum esset. in vsibus feud. sit. Episc. uel Abb. & est consi. 21.
Oldrad. incip. thema tale. & in consi. 141. Dec. in consi. 159.
uiso. col. final. Bald. in consi. 66. nobilis miles. uol. 3. Fulgos.
consi. 46. Andreas Ias. in l. si quis hæredem. C. de institut. &
substitutionib. Angel. in §. quoniam infirmas per gl. ibi in au
then. de nup. Deci. in consi. 13. substitutio. & in cõs. 218. col.
2. & Abbas in consi. 40. uerso. lib. 1. in 2. dub. & alij quàm plu
rimi allegati per And. Tiraq. in d. l. si unquam. in uersi. sus-
ceperit, nu. 153. & nu. 151. & in terminis statuti nri, de lucro
dotis, tenuit Albe. in 2. parte statut. q. 107. statuto cauetur.
in quibus terminis etiam hoc tenuisse Cy. & Bald. in dicta l.
si quis hæredem. refert And. Tiraq. ubi suprà nu. 151. & hæc
conclusio confirmari posset penè infinitis similibus decisioni-
bus congestis à Tiraq. ubi suprà nu. 151. uer. in diuersam
tamen sententiam usque ad nu. 167. uers. cum tamen. Nec
obstant quamplurimæ decisiones citatæ à Tiraque. ubi suprà
à nu. 137. uersi. sed & hoc. usque ad nu. 151. uer. in diuersam
tamen. quæ uidentur contrarium fortè suadere: quia proce-
dunt, uel quia in illis casibus non contingentia facti, idest exi
stentia filiorum, sed magis perseuerantia, seu permanentia re
quiritur, vel quadam æquitate id sustinetur: ut illud de post-
humo præterito moriente in uita testatoris. l. posthumus. ff.
de iniust. irrit. test. uel per quandam similitudinem: ut illud
Iob. capitulo decimo. Fuissem quasi non essem de uero transf
latus ad tumulum: vel ut eandem dicam, quando filij ponun-
tur in dispositione pro causa moderante dispositionem pro
tempore eorum existentiæ: secus ergo in casu nostro, in quo
stant per modum conditionis, quæ in momento uerificatur,
& ea uerificata statim expirat ius, quod nunquam reuiuiscit.
l. qui res suas. § aream. ff. de solutioni. Roland. ubi suprà in
quæst. 51. firmat hoc pluribus, & limitat, nisi statutum dicat,
si uxor liberos non habuerit: quia tunc sufficit ad exclusionẽ
16 mariti uxorem semel filios habuisse. Econtra † si filius natus
moriatur ante matrem, licet momento prædecesserit, condi-
tio statuti dicetur extitisse, quòd scilicet mulier sit mortua si-
ne filijs: & lucrum marito debebitur: ut per Albe. in tract.
statu. in quæstione 108. statuto cauetur, quòd mortua. & Cu
pol. in dicta l. non est sine liberis. de uerborum significatio. &
per trad per Doct. maximè per Rip. in l. ex facto. §. si quis au
tem. ff ad Trebellianum.
17 Sextò quæro, † quid si filius superstes maternam hæredita
tem non agnouerit, vel quia eam repudiauerit, uel quia erat
incapax, & insuccessibilis religione forè, uel aliqua lege, seu
statuto, ut puta excludente fœminas ab hæreditate alijs defe-
rendo, excludetur ne maritus ab hoc lucro? Et ius nostrum
municipale in statuto subseq. cauit id expressim, quòd in eo
casu eam lucretur. & super eo consuluit Hyeron. Grat. in cõ-
si. 35. uiso. in col. secunda, libr. primo. Si autem id non expres
sisset, aliud esset, ut respondit Bal. in consil. 293. præmissis
duobus. lib primo. & mouetur: quoniam illa conditio, si sine
liberis, deficit per solam eorum existentiam, quòd hæredes
non sint. l. filiusfamil. §. cum quis. & ibi not. de legatis primo.
& dicit, quod nos statuto aliquid addere non debemus. l. si ue
rò. §. de uiro. soluto matrimonio, & quod statutum sciuisset de fi
lijs hæredibus dicere, si id uoluisset. l. 1. §. sinautẽ ad deficien
tis. C. de cad. tollẽ & hoc tenuit Rota: ut per Achil. de Gras.
in decil. 118. dotis lucrum. ubi considerarunt Domini, quòd
statuentes non habuerunt ad successionem considerationem
aliquam, sed potiùs ad inuitandum homines ad matrimo-
nium contrahendum deferendo illud lucrum in casu expres-
so filiorum non existentium, & propterea, quòd sint successi-
biles uel non, inspici non oporteat. & sic ego puto tenendum
esse. Sed hæc conclusio aliquam difficultatem uidetur pati ex
non paucis deductis per Tiraq. ubi suprà num. 85. uersi. qua
etiam ratione considerandi sunt itaque tres casus. Et primus,
18 † quando aliquis est incapax hæreditatis, ut monacus ordi-
nis minorum, uel deportatus, & similes, & agitur de succe-
dendo alicui: tunc is habetur pro mortuo, & locus fit ei, qui
post eum ad hæreditatem uocabatur: ut per Bar. in l. 1. §. qui
habebat. ff. de bon. possess. contr. tabul. l. post mortem. §. libertis.
ff. eodem. l. 1. §. si pater. ff. de coniung. cum emau. lib. l. qui re
pudiat. §. ulti. ff. de inoffi. testament. §. soluto. in authenti. de
19 nupt. & iste casus est indubitabilis. Secundus casus est † quan
do esset quidem capax: sed lex ei alium præfert, uerbi gratia,
quando statutum excludit fœminas stantibus agnatis, & con
tingit testatorem masculos, uel agnatos exclusisse, extraneum
prorsus hæredem faciendo: & hic casus, an fœminæ à statuto
exclusæ in hoc casu uenire queant aduersus testamentum, est
admodum dubitabilis, secundùm Bart. in l. prima. §. si pater.
ff. de coniungendis cum emancipatis liberis eius. in quo ipse
dicit, quòd si masculus filius, propter quem à statuto fœmina ex
cluditur, à testatore præteritur extraneo hærede instituto: filia
non potest dicere testamentum nullum: quoniam hoc ius cõ-
petebat filio, & non filiæ, stante illo statuto, unde illa instituẽ-
da necessariò non ueniebat, sed si uult filia querelam propone
re contra testamentum: quia istud ius oritur post mortem te-
statoris post aditam hæreditatem filię fœminæ non præfertur
masculus: & ideo masculo rite exhæredato, extraneo hærede
instituto, filia fœmina succedat per querelam expugnantem
testamentum. Vel si stat aliquod statutum disponens, quòd
filio habenti fratres carnales mater non succedat, & omissis
fratribus ille instituit extraneum, & Bar. ubi suprà ait, uideri
matrem admittendum: quia frater, qui eam excludebat, prę-
teritus à testatore habetur pro mortuo: mox contrarium de-
terminat, assignans differentiam inter hunc casum, & præce-
dentem: quia quando actus priuationis alicuius præcedit actũ
assignationis factæ alteri de eadem portione, qua ille est priua
tus, ut in superiori casu, procedit conclusio prædicta: uidet
enim exhæredationem præcedere actum assignationis: scilicet
institutionis de extraneo factæ, quando autem actus priuatio
nis unius, & assignationis factæ alteri est unus & idem actus,
secus est: & resultat eo ipso, quòd uni dat: quia alter uenit eo
priuãdus: ut in ista quęstione de matre & filio, si mihi licet cõ
tra tantum uirum os aperire, ista doctrina non habet iuris sa
porem, & nescio uidere, quid magis iuris resultet, quòd actus
priuationis & assignationis in uno sit unus & idem, uel sepa-
ratus in alio. Ego existimo, uim omnem esse huius difficul-
tatis, an scilicet, dum statutum excludit filiam, uel matrem
ab hæreditate defuncti stantibus masculis, tollat ius querelan-
di, contratabulandi, uel dicendi nullum testamentum defun
cti. si Barto. concedit in casu de filio, & filia censeri sublatum
ius contratabulandi, & dicendi nullum, cur non & ius quere
landi? & quid refert, quò ad hoc statutum, quòd ius dicendi
nullum oriatur tempore testamenti, ius uerò querelandi post
mortem testatoris adita hæreditate? nihil certè refert quò ad
uim statuti tollentis propter exclusionem illam potestatem
ueniendi contra testamentum, nam sequeretur, quòd semper
filiæ fœminæ possent querelare testamentum paternum, &
sic statutum redderetur delusorium, prout dicerunt non pau
ci, ut infrà. Nec tex. in dict. §. si pater. in quo se fundat Bart.
urget: quia rectè potest in terminis iuris communis procede-
re, siquidem de iure communi, si filius ritè exhæredatur, non
potest dici testamentum nullum per nepotem, cui in eo iure
dicendi nullum præfertur filius, & solùm ipse fuerit exhære-
dandus, uel hæres instituendus, non tamen nepos de iure cõ
muni impeditur, postquam filius ritè exhæredatus tacuit, &
extraneus hæreditatem adiit, quominus accuset testamentum
inofficiosum: quia hoc ius oriens post aditam hæreditatem
non censetur ei ablatum, nec in eo sibi obstat ille, qui habitus
est propter exhæredationem, aditione hæreditatis confirma-
tam, pro mortuo. secus si ius commune excludens nepotem
propter filium auferret eidem omne ius ueniendi contra testa
mentum: ut uidetur statutum id nostro casu uelle. Ideo con-
sidero in hac materia, quòd si statutum tollit ius ueniendi
contra testamentum per quoduis remedium: cùm excludit
fœminas propter masculos, & tunc nec mater, nec filia potest
uenire contra illud, extraneo etiam hærede instituto, aut id nõ
censetur per huiusmodi inducere, & tunc secus. Hinc quo-
que infero, quòd cum alijs fœminis agnatis (quibus non po-
test aliquod remedium de iure communi competere aduersus
testamentum) sit minimè concessum impugnare testamen-
tum, statuto disponente, quòd agnati omnes fœminis præfe-
rantur, & extraneus hæres factus fuerit, procul omni dubio
fœminæ non poterunt aliquid dicere, & extraneus habebit
hære-

hæreditatem: quoniam ipsæ non habent ius infringendi testamentum, nec etiam agnatos. Verum enimuero controuer-
20 sum non parum est inter Doctores omnes, an † statutum eo ipso, quòd excludit fœminas propter agnatos à successione ab intestato, videatur illis tollere iura ueniendi contra testamentum, & tres fuerunt in hoc opiniones.

Prima fuit prorsus negatiua, quòd quisquis hæres institutus fuerit, illud expugnare fœmina ualeat aliquo remedio iuris communis competent sibi, ut tradit Paulus de Castr. in consi. 197. in puncto quæritur de quadruplici, secundùm impressionem antiquam, & Socy. in consi. 150. & in l. Gallus. §. & quid si tantùm. de lib. & posthum. & alij multi ibi, Alexand. & Doctor. in l. filiæ. C. de collat. Alber. Brun. plures cumulat in tract. de statu. exclu. fœmi. propter masculos. in 10. artic. qualiter & quando, in quæstione quarta. in principio, volentes, quòd sit quid imputandum testatori, si huic casui non prouidit. l. mulier. §. fi. ff. quod metus causa.

Secunda fuit affirmatiua, quòd uideatur statutum uelle, quòd talis persona exclusa uenire nequeat contra testamentum & deducere testatorem ad causam intestati, ex quo ipsa succedere nequit: ut per Castrensem in dicto consi. 197. Aocbar. in consi. 428. Rui. in consi. quinquagesimoprimo. columna fin. uol. 3. Alexan. in consi. 19. circa. nu 4. uol. 6. Ang. in consi. 104. & consi. 105. & Ias. consi. 105. libro. 4. Alber. Brun. alios refert ubi suprà. Et eorum, qui primam tenuerunt, aliqui intelligunt, uel quòd postquam res redacta est ad causam intestati, illa persona succedat, uel si succedere non potest, habeat illud ius rumpendi ueuale pro aliquo, cui prius ab intestato deferretur hæreditas.

Tertia fuit opinio, quòd si extraneus reperiatur hæres institutus, non intelligitur tunc statutum uelle, quin mulier possit aliquo iuris remedio testamentum infringere: & potestate impugnandi censeatur in eo casu priuata à statuto, quando agnatus aliquis esset institutus hæres: cùm in fauorem agnatorum illud statutum editum fuerit. ita plenissimè consulendo tradit Dec. in consi. 383. & in consi. 378. & in consi. 296. & Paul. de Castr. in dicto consi. 197. & Socy. in consi. 150. vers. & quã consiemo. nu. 26. col. mihi 14. vbi dicit ita esse communem sententiam, & per multos vidisse consultum. & Alexan. idem attestando quamplurimos congerit consil. 47. abunde nu. 9. versi. ideo totum. & ibi apos. vol. 2. Alber. Brun. ubi suprà in 2. membro. Doct. in d. §. & quid si tantùm. Et secũdùm hæc istum secundum casum rectè determinari posse opinor. Illud est clarum, quòd si is, qui alteri in successione præfertur, hæreditatem refutauit, ille qui post eum vocabatur ad eam admittitur. l. secunda. § sed si sint. ff. ad Tert. Bart. in l. prima. §. qui habebat. nu. 7. ff. de bon. pos. cont. tab. & alij, vt ibi per eum.

21 Tertius est casus, quando † aliquis excluditur ab alio, non quia ille sibi præferatur, & ius succedendi potius habeat se, sed quia ille est positus in conditione sibi, ad hoc vt ipse succedere queat, in euentum scilicet quòd ille non superfit: & tunc sufficit pro defectu, & non implemento dictæ conditionis, quòd ille existat in rerum natura: quamuis vllo modo succedere nequeat. ita voluit Bar. in l. 1. §. si pater. col. 2. ver. vt igitur ista materia. ff. de coniun. cum emanc. lib. & in d. l. 1. §. qui habebat. vers. quintò quæro. & in l. filiusfamilias. §. cum quis. per illum textum ibi, de leg. 1. & Dec. in dicto cons. 383. & consil. 378. & Ana. in cons. 22. ad probandum. vbi dicit rationẽ esse: quia in conditionibus attenditur nudum, & merum factum. l. Mæuius. l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstra. & sequitur Raph. Cuma. in cons. 121. Gerardus. Corn. in consi. primo. nu. 27. versic. deueniendo autem. vol. 4. post glo. in dicta l. ex facto. §. fi. Bart. Imol. Castr. ibi Augu. Bero. in capitulo, in præsentia. nu. 242. de probat. Cepol. in dicta l. non est sine. gl. in l. 1. & ibi Pet. Iaco. Aret. Bart. Bal. Castr. Cuma. & communiter omnes. C. de condi. inser. Anch. in cons. 396. in vouum. Bal. in d. cap. in præsentia. nu. 38. col. penult. vers. & dicit Bar. de prob. & hic est casus noster, quia filij in hoc casu stant in conditione quò ad casum, vt maritus ad lucrum possit uenire. Modò responde ad ea, quæ ex aduerso deduci possent, & in primis ad illud, quòd is, qui non succedit, habeatur pro mortuo. dict. l. si pater. l. 1. §. sed si patruus. ff. ad Tertul. Soc. in consi. 35. viso. nu. 10. vol. 4. & alijs multis, vt per Tiraq. vbi suprà nu. 89. vers. denique pariter inferentem ad plures casus dicas, quòd allegata procedunt in prædictis casibus, quando ille, qui ueniebat excludendus propter alium, excludebatur propter ius potentius alterius, qui sibi præferebatur: mihi igitur erat, si talis factus insuccessibilis nõ impediebat eum, qui vocatur in defectum ipsius: secùs in hoc, in quo maritus propter filios non vocatur ad lucrum, cum tantùm in casu, in quo non supersint illi, per statutum vocetur, & sic dici non possit excludi propter ius potentius eorum. Ad secundum, quòd conditio tacita, de qua in l. cum auus. de condi. & demonstra. non deficit stante filia per statutum. Item quòd mater excludens aliàs substitutum ex tacita vulgari contenta sub pupillari, tũc non excludat, quando ipsa non potest succedere, vt latè per Tiraq. ubi suprà numero 85. & 86.

22 Respondeo primò, quòd † tanta non est uis conditionis tacitæ sicut expressæ, ut distinguendo post Albe. dicebat. Soci. in dicta l. cũ auus. col. 2. vers. ex quibus infertur vna alia. Ideo de illa ad istam non rectè infertur. Secundò: quia illa conditio tacita ex mente testatoris præsumpta oritur: vt volunt omnes in dicta l. cum auus. quæ præsumptio cessat, quando illa persona succedere grauato non potest. vnde substitutus merito admittitur non obstante tali persona: secùs in ista expressa conditione contingit, vt istam differentiam perpendit Corn. in dicto cons. 1, nu. 30. volu. 4. vbi ad hoc allegat Bald. Ang. Rica. Saly. Rain. Franc. de Ramp. & Imo.

Tertiò & fortius negando respondetur, quòd imò etiam in tacita conditione sola existentia filiorum faciat, vt substitutus excludatur secundùm magis communem opinionem, de qua attestatur Tiraq. vbi suprà nu. 100. vers. sed ita res se habet. Hinc quoque dico, quòd dum Bart. in d. l. filiusfamilias. §. cum quis. & Raph. Cum. in d. cons. 121. Gerardus. colu. 2. & nonnulli alij volunt, conditionem filiorum in substitutione intelligi, si filij saltem sint capaces, aliòquin eam haud faciant deficere, minus rectè loquuntur, & ea quam plurimi contra dicunt, quos citat Tiraq. vbi suprà nu. 106. vers. imò sunt. vel quòd aliud est in isto casu, quicquid sit in casu Bar. & Cum. vbi suprà: quia in testamento, cum voluntas & mens testatoris sit domina & regina. l. in conditionibus. & ibi nota. de condi. & demon. cum vulg. fortè possibile est conditionem filiorum in substitutione moderari, & interpretari ex mente testatoris ad filios capaces, quòd ipsi tunc duntaxat faciant eam deficere. secùs in statuto, in quo huiusmodi præsumptio cessat.

23 Septimò quæro: quid † si mulier in monasterio moriatur, an dicatur sine filijs decessisse, ita quòd maritus ad lucrum dotis admittatur? Et hæc quæstio duplicem dubitationem habet. Prima est, quando moritur post professionem, secunda quando ante professionem. Circa primam videtur dicẽdum, quòd quamuis monasterium succedat monaco in eius bonis exclusis cæteris propinquioribus, quasi esset eius filius: tamen verè non est filius, nec etiã fingitur filius esse: vt probat Rip. in dicta l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 37. col. 9. & Fely. in dict. capitulo, in præsentia. post Abb. & alios ibi & plenius Ripa probat in l. si vnquam. nu. nonagesimonono, quæstione trigesimaquarta. C. de reuocandis donationi. & post eum ibi plenissimè Tiraquellus nu. 41. vers. sed si sunt. Iason in dicta auth. si qua mulier. nu. 20. C. de sacrosanct. eccles. ubi reprehẽdendo aliquos, qui contrarium dixerant, appellat eos fatuos: enumeratque aliqua absurda, quæ resultarent, si monasterium fingeretur absolutè filius, de quibus ibi per eos & inter alia: quia sequeretur, quòd omne, quod acquireret monasterium, acquireretur religioso. l. placet. ff. de acqui. hære. Et Rip. dicit probari contrarium per text. in §. sed hoc præsenti. in authen. de sanct. episcop. vnde exemplata fuit authen. uisi rogati: ex quibus iuribus procedit illud vulgare dictũ, quod est vnus communis error: nam quatenus ibi dicitur, quòd fideicommiss. iniunctum hæredi, si decessent sine liberis, hærede religionem ingrediente deficit: quia hoc casu conditio habetur pro non scripta, sequitur, quòd monasterium non habetur loco filij: quia si monasterium pro filio haberetur, non deficeret illud fideicommiss. quia conditio haberetur pro non scripta. Sed quia esset adimpleta, quòd grauatus decessisset relicto filio, idest monasterio. Nec obst. tex. in d. cap. in præsentia, Primò: quia ibi ea allegatio fuit partis, & non Pontificis decisio, secundùm Abbat. ibi. vel secundò habetur quodammodo loco filij in quibusdam casibus in iure expressis: ut dicunt Bald. Ias. Rip. & alij in locis præallegatis: quia in quibusdam sortitur ius filiorum: non autem absolutè fingitur filius esse monaci. cum ergo monasterium non sit verè filius mulieris, nec etiam fingatur, conditio filiorum non videtur in eo verificari vllo modo vero, vel ficto, vt per consequens dicatur,

quòd

quòd conditio statuti de lucro dotis extiterit in hoc casu. Ni-
hilominus contrarium tenent August. Bero. in d. cap. in præ-
sentia. & Lap. in alleg. 129. & hoc potest sustineri, non ea cer-
tè ratione: quia huiusmodi conditio uerificetur uerè, uel fi-
ctè in monasterio, sed quia lex tribuit monasterio fauore re-
ligionis id, quod competeret filio sanguinis, ut conditionem
illam deficere queat, facere quemadmodum posset filius na-
turalis. seu habet lex, uel statutum pro non scripto, quate-
nus per illam conditionem ipsum implicarat, damnum affi-
ceret aliquo. quemadmodum illam conditionem, si sine li-
beris ex suo corpore descendentibus &c. Palàm est non in-
cludere monasterium: & tamen deficit stante monasterio
eius, qui iam est mortuus, & substitutus sub prædicta con
ditione excluditur: ut tenuerunt plerique. Barto. in consilio
primo. Parmensis. Ray Cyn. Ange. Alb. & Pau. de Cast. in di
cta authen. nisi rogati. Dyn. Rica. Malumb. Barto. Fulg. in l. si
ita quis. §. is cui. de legat. 1. Anto. de Butr. Abb. Dec. in d. c. in
præsentia. Imo. in d. l. fideicommiss. de cond. & demon. Barba.
in consi. 29. illud afferam, col. pen. lib. 2. Alex. consi. 121. lib.
2. & in consi. 25. super contentis. lib. 3. & in consi. 92. lib. 4. &
attestatur esse communem Iaso. in d. authent. si qua mulier.
num. 19. Angel. in consi. 80. quæstio hæc. Rip. in d. l. ex facto.
§. si quis rogatus. nume. 57. col. 9. in fi. uers. & per hanc com-
munem. & in d. l. si unquam. num. 92. q. 34. Vincen. Hercul.
qui hanc quæstio. disputauit, in sua disputatio. in ultimo du-
bio. Steph. Bertra. in consi. 133. thema. lib. 2. pleniss. compro
bat attestando de communi, ubi refert contrarium tenens,
ut ibi per eum. Ita quoque in casu isto: quòd, quamuis sub
ea conditione filiorum, non ueniat monasterium uerè, uel si
ctè, tamen ut ad religiosi hæreditatem ipsum admittatur, lex
vult sub ea conditione vel includi, vel ipsam conditionem,
seu dispositionem illam continentem haberi pro non scripta
24 quò ad ipsum monasterium. Secunda dubitatio versatur, † an
is, qui ante factam professionem moritur, habeatur pro re-
ligiosa persona, ita quòd ei succedat monasterium, exclusis pro-
pinquis, seu cōsanguineis. & Doct. in dict. c. in præsentia. nu.
37. versi. nonò quæritur. tenuit pro monasterio: & istam opi-
nionem dicit esse communem, quam tenuit Ancha. in consil.
69 contra donationem. col. pen. ubi citat Iacobum, Raynu.
Pet. & Cyn. & mouetur: quia ingressus præsumitur in eadem
uoluntate decessisse, permanendi, scilicet in religione eo ipso,
quòd non probatur mutata. c. maiores. extrà, de bapt. l. cum qui.
de prob. Secundò: quia dedicatio personæ, & bonorum mo
nasterio facta, mediante ingressu, uidetur pura a principio,
sed postmodum resoluitur per euentum conditionis, si infrà
annum religio displicuerit ei per plura iura, quæ Decius ad
hoc ponderat ibi. Si ergo est pura, licet resolubilis in certo
euentu, monasterium habet fundatam intentionem, nisi
de resolutione doceatur: iuxta nota. in l. secunda. ff. de in diē
add. & respondit ad contraria, & primò ad illud Imol. quod,
ex quo non fecit testamentum, uidetur consanguineos suc-
cedere uoluisse: nam dicit id cessare in eo, qui intrauit reli-
gionem, quia, ex quo contulit bona monasterio per ingres-
sum, constat noluisse bona uenientibus ab intestato acquiri.
Ad illud, quòd non dicatur ante professionem uerè ingres-
sus, uel religiosus. c. religioso. de senten. excommu. in 6. & bo-
na non acquirantur antequam fiat religiosus. respondet, il-
lud uerum: tamen in quibusdam habetur pro religioso, ut
puta, quòd conueniatur in foro ecclesiæ, & in dubio subii-
ci esse iudicandum pro religione. l. sunt personæ. ff. de reli-
gio. & sumpt. funer. Verum ego aliud opinor, de iure ue-
rius esse, & pro hac consuluit Benedict. Capra in consi. 165.
punctus, quidam iuuenis Pandulphus. & eam tenent Abbas
& Imol. in dicto capitulo. in præsentia. & Iason in dicta au-
thent. si qua mulier. nume. 58. uersiculo. extrà gloss. ubi hanc
dicit esse ueriorem: & Bald. in consilio 313. lib. 2. Abbas in
capitulo. quod a te. numero 3. extra de cleric. coniug. Ioan-
nes Andr. & Petr. de Anchara. in locis citatis per Cape. in di-
cto consilio 165. in fine. columna prima. ubi dicit, ita com-
muniter teneri: & probatur: quia ante annum professionis
elapsum non est religiosus. d. c. religioso, & ibi notat. nec est
uerum a principio dedicationem personæ, & bonorum cen-
seri puram, resolubilem tamen in euentu &c. quoniam si
id esset, interim diceretur propriè religiosus, quod est fal-
sum secundùm omnes, & ipsummet Dec. ubi suprà. Hinc
patet responsio ad d. Decij. Primò, quòd casum resolutionis
non est necesse probare, cùm non dicatur dedicatio bonorū,
& professio adhuc facta argumēto. c. ad dissoluendum: de de
spon. impub. cum uulg. Secundò: quia illa uoluntas profiten
di, qua est religionem ingressus, de se sola non sufficit, nisi ad
actum professionis factæ deducatur, & maximè quia ex pro-
fessione oritur inter utranque partem obligatio, scilicet ex par
te monasterii, & ex parte ipsius profitentis: ut per Doctor. pas
25 sim, & in c. porrectum. e. heet. de regula: Præterea, † dū durat
annus profitendi, magis diu debet animo pendere, quàm vel-
le: sicut de hærede dicitur durante terminū ad deliberandum:
quia non dicitur interim uelle adire, uel repudiare: sed potius
deliberare, & animo pendere Barto. & Doct. in l. pro hærede.
§. j. de acquirenda hæredita. & quàm plurima deducit Corn.
in consilio 91. licet in hac uolumine tertio vbi loquendo de
matrimonio latè deducit etiam. quod sola uoluntas non suffi-
cit, nisi in contractum deducatur: nō est igitur uerum, quòd
talis persona moriatur ante professionis annum tanquam per
sona religiosa: ergo bona, quæ accessoriè ueniunt ad professio
nē factam: ut per Doct. in d. auth. si qua mulier. & in d. auth.
ingressi: non possunt monasterio acquisita esse dici: & per cō
sequens pertinent ad illius consanguineos: & tanto magis in
hoc casu, quia multiplicarentur specialia: contra textum in l.
prima. C. de dot. promiss. quòd scilicet quodammodo monaste
rium haberetur loco filii quò ad professum: item quòd
qui professus adhuc non est, haberetur pro professo: con-
clude igitur in ista secunda dubitatione contra monaste-
26 rium pro marito. Octauò quæro, † an relicto nepote mulier
si prædecedat, maritus submoueatur ab hoc dotis lucro? Et in
terminis statutis loquentis de liberis dicas absque dubio, mari
tum excludi per nepotem, vel aliū descendentem: quoniā, te-
ste Calistrato, lib. 2. q. nomen liberorum, comprehendit etiā
nepotes, cæterosque descendentes. l. liberorum: de verb. sign.
l. 2. §. hæc autem constitutio. ff. de excusa. tu. l. si dotali. ff. solu.
matrim. illud enim nomen sui proprietate complectens om-
nes gradus descendentium, est nomen collectiuum, ut ad-
not. dom. Alc. in dicta l. liberorum, & in l. iusta. eodem dicit
nomen liberorum, latius esse, quam nomen filiorum, quod
& consulendo aduertit Bald. in consi. 303. ad euidentiam. li-
bro secundo, & in consi. 186. quidam. uol. 4. unde Cepol. in l.
filiū. de uerb. sign. dicit, quòd omnes homines propriè dicun-
tur liberi Adam primi parentis, sed impropriè filii: ex proprie
tate igitur conditio huius statuti complectitur etiam nepotes
Amplia hoc etiam si diceretur in statuto, sine liberis natis ex
eis, uel eodem matrimonio, quòd ista verba, quæ possunt esse
posita propter aliud, & ad alium effectum, scilicet ad exclusio
nem filiorum alterius matrimonii, & alterius viri, non debet
illam uim nominis liberorum restringere, ut inferius de-
clarabo. Nonò quæro, quid iuris, quando statutum loqui-
27 tur per nomen filius, & † in hoc casu uidetur aliud dicen-
dum: quoniam filii sunt ij, qui in primo gradu descenden-
tium existunt. l. prima. §. primo gradu. ff. de grad. affini. insti-
tut. eodem. in principio, & aliud est nomen filii, aliud no-
men nepotis. Bartol. & Alc. in d. l. liberorum. l. natorum. l. iu-
sta. eod. titu. Ideo dicit Bald. in consilio 302. non continen-
tur: libro 4. quòd si fiat legatum filio Caij, qui testatoris sit
extraneus, ita quòd nulla sit præsumptio ratione sanguinis, quòd
voluerit in descendentes illius prædictum legatum deuenire.
præmortuo filio non debebitur legatum nepoti: vel alii descē
denti occasione huius dicti. de relicto personæ non coniun-
ctæ facto. Adde aliud, quòd si legatum, vel fideicommiss. sit
familiæ testatori non coniunctæ, sed extraneæ, omnes de dicta
familia uocantur ad dictum legatum in uiriles, & non seruata
gradus prærogatiua; secus quando familiæ testator sibi coniun
ctæ relinquit. Istam differentiam facit post Bar. in l. si cogna-
tis. de reb. dub. do. Alc. in l. re coniuncti. nume. 31. de lega. 3.
Barb. in cons. 44 col. 4. uolu. 2. Ioan. Crot. in c. Raynutius.
colum. 9. versi. tertius casus. extra de testam. Corne. in con-
silio 99. in præsenti. nu. 34. in 2. uol. quod nota, quia id in fa-
cto dubitari vidi. Inspecta igitur vi nominis conditio filiorum
non complectitur nepotes. l. quòd si nepotes. ff. de testam. tut. l. 1.
§. quæritur: de uentre inspi. l. Senatusconsultū. ff. de rit. nup.
l. Gallus. §. primo. & §. instituens. de lib. & posthu. l. posthumo-
rum. ff. de iniust. irrit. testa. §. si. instit. qui tes. tu. pos. sed nō ne
gatur propterea, quin ex lata significatione comprehendātur
appellatione filiorum etiā nepotes. d. l. filii. d. l. iusta. d. l. nato-
rum. eod. ut ibi Cepol. Alci. & alii perpendunt, dum aliquis
fauor sit latè interpretandus, ut per Folgo. in consilio. 78.
supposito Abb. in consilio 75. primo uiden. uolum. 1. Iason.
post

post alios in d. §. instituens. & Rui. in consilio 63. uol. 3. & alibi in mille locis, & præsertim in q. statuti disponentis; quòd stantibus filiis masculis fœminæ non succedant, ut etiam intelligatur procedere, stantibus nepotibus propter fauorem agnationis, cuius causa fœminæ ab hæreditate excluduntur. Ideo puto in hoc etiam casu maritum excludi à lucro dotis: quia sicut filiorum, idem est in ipsis nepotibus ad exclusionem uiri, ut pluribus consuluit Lud. Rom. in consi. 249. licet magna. & Rui. in consi. 63. quamuis. colum. 2. uol. 3. arguendo a fortiori, quòd si Docto. communiter tenent, statutum excludens fœminas stantibus filiis, procedere stantibus etiam nepotibus, quod statutum uenit ad correctionem iuris communis. l. maximum uitium. C. de libe. præter. multò magis huiusmodi extensio in statuto de lucro dotis debet fieri, quia per eam reducitur res ad ius commune. l. si unus. § pactus ne peteret. ff. de pact. & ibi not. cum uulg. & istam opinionem citans Rom. in d. consi. 119. sequitur Dec. in consi. 353. in casu, col. fin. licet aliter ibi propter alia uerba ipse concludat, de quibus uerbis mox dicam post Ruin. in d. consil. 63. Pro ista conclusione etiam facit id, quod consulendo dixit Bald. in d. consi. 186. quidam in 4. uol. Alex. consi. 9. uolu. 1. Corn. consi. 27. in 2. lib. Lud. Gozad. in consi. 59. col. 2. quòd quando nomen filius, exprimitur in numero plurali comprehendit etiam nepotes propter pluralitatis usum, licet ex sui proprietate restringatur ad existentem in primo gradu, iuxta præallegata, & in statuti conditione exprimitur in plurali. Sed hoc dictum magis auctoritate niti, quàm iuris ratione mihi uidetur. Decimò quæro, † quid si statutum dicat, si mulier prædecesserit sine liberis amborum, & Dec. in d. consi. 253. col. fina. putauit non comprehendi nepotes: quia quando de filiis fit mentio cum aliqua qualitate, & illa qualitas non reperitur in nepotibus, nunquam in huiusmodi dispositione comprehenduntur nepotes, ut dicit Bart. in consi. 152. licet in quæstione. & Andr. Tiraq. allegando quàm plurima in tracta. primog. q. 40. num. 51. uersic. nam quando. sed ista qualitas, quòd sint filii amborum, non reperitur in nepotibus: quia nepotes, non amborum, idest duorum sunt filii, sed quatuor personarum, scilicet ex matre & patre suo, & ex eo marito & uxore descendendo ab eis, de quibus statutum hoc loquitur. Contrarium tenuit Rui. in d. consi. 63. considerans, quòd illud uerbum, amborum, fuerit additum ad exclusionem expressam filiorum ex alio uiro susceptorum, non autem ad restrictionem propriæ prolis, ne comprehendantur nepotes, quemadmodum statutum loquens de filiis natis ex eis, uel de eodem matrimonio &c. restringitur, ne maritus ab hoc dotis lucro per prolem alienam excludere, non autem ad nepotis prolis propriæ, quæ eum debet excludere restringatur secundum communem opinionem, de qua statim dico: Et hoc mihi magis placet. Alia ergo est quæstio, quan-
29 do statutum † de lucro dotis loquitur de filiis natis ex eis, uel ex eodem matrimonio, uel ex eorum corpore natis, an per huiusmodi uerba restringatur ad filios, ita ut stantibus nepotibus debeat maritus nihilominus hoc dotis lucrum facere. Et duplex est dubitatio, altera de nepotibus ex filia eorum coniugum, altera de nepotibus ex filio eorundem. Ista secunda de nepotibus ex filio, an maritum excludant, est minus dubitabilis, de ea dubitauit Bart. in d. consi. 152. licet. in
30 q. propter † distinctionem ex, quæ importat causam proximam & immediatam. l. eo tempore. ff. de pecul. l. non dubiũ. C. de legib. l. 1. §. incendio. ff. de incen. rui. nauf. quod arg. ad hoc facit etiam Ange. in §. nec ille. in authen. de trien. & semiss. & Corn. in consil. 299. numero 34. uol. 2. Nihilominus omnes ferè tenent contrarium, ut in terminis de lucro dot. determinant Bal. Pau. de Castr. & Corn. in l. 1. ff. de condi. in fer. Salyc. in authen. sed si quis. C. de secund. nupt. Bald. in c. 1. §. filia. de succes. feud. Ancha. in repet. c. canonum. uers. tertiò principaliter quæro. de constit. Cald. in consil. 13. punctus talis est, quidam. uol. 3. Rui. in consi. 63. quamuis. uolum. 3. Dec. in consi. 353. Lud. Rom. in consi. 148. uisis. Pau. de Cast. in consi. 410. uiso facto, & dubiis. col. 2. in fi. & in consil. 313. suprascriptus dominus. & Bened. Cap. in consi. 22. punctus, quidam Tadeus. col. 2. & 3. Alcia. in l. liberorum. de uerbo. signi. Alex. in c. 1. uer. quæro ab extra. post Bald. ibi, de success. feud. Alr. & Cepol. in d. l. cognoscere. §. liberorum. Socin. in consi. 26. dom. Franc. uol. 1. Corn. in consi. 51. uidetur. lib. 3. & in consi. 231. in hoc. uol. 4. Bald. in consi. 205. dubium. lib. 5. dum hanc conclusionem tantùm improbat in nepote ex filia. Alex. & Pau. de Cast. in l. tale. ff. sol. mat. Cast. in l. Gallus. §. instituens. de lib. & posthu. & Ang. Imo. & alii in l. Lucius. la secunda. ff. de hære. instit. And. Tiraq. in tract. de primog. in q. 40. num. 33. uersic. ideoque & dicitur nepos. & hoc tenẽt præfati Docto. per tex. in d. l. Lucius. ibi. ex senatum, ostiamue non habebis, dum conditionem substitutionis de natis ex se intelligi de omnibus descendentibus uult ille text. adeo quòd substitutus excludatur, aliquo ex eis stante: qua de re dicecuns Doctores, substitutum uocatum sub ea conditione, si hæres decesserit sine filiis ex se, uel ex suo corpore natis, repelli stante aliquo nepote, ut per Soci. in consil. 51. uisa. nu. 10. uersi. quoniam ad omnia ista. uolu. 4. per Stepha. Bertra. plenè in consilio 23. nume. 24. vol. 1. & in consil. 96. in uol. 2. Bar. in d. l. liberorum. col. pen. num. 18. uersic. quæro quid si in aliqua. Doct. in d. l. Gallus §. instituens. & Alex. in l. ex facto. §. si quis ita. nu. 4. ff. ad Treb. & non pauci ex præallegatis, quod ego induco à fortiori, quòd si hoc receptum fuit in substitutione, ubi sic intelligendo redduntur illa uerba, ex suo corpore natis, uel ex natis, prorsus superflua: multò magis id recipiendum est in casu huius statuti, in quo ea uerba non stant otiosè. intelligendo etiam, quòd nepotes non excludant: quia satis operantur, dum expressam exclusionem filiorum ex alio uiro continent. Similem text. habes in capitulo 1. de eo qui si. uel hæred. ibi, ex procreatis, & ibi ex eo nullus masculus &c. ut post Bald. ponderat ibi V. Cepol. in d. l. cognoscere. §. liberorum. de uerbo. signifi. Non obstat. modò
31 † ponderatio de dictione ex, per Bar. & Ang. facta, vbi suprà, quòd significet causam proximam, & immediatam, & sic de proximis, & immediatè filiis intelligatur: nam dupliciter respondent Doct. Primò negando: quia interdum importat mediatam, & remotam ut per Cepo. in d. §. liberum. & Cap. in d. consi. 22. punctus, quidam Tadeus. colu. 2. in fi. & alios, ubi suprà. Secundò quia nepos dicitur satis immediatè nasci ex ea propter sanguinis continuationem, nam immediatum est, quidquid per rerum naturam continuatiuè est unum, & idem, ita dicit Capr. in d. consi. 22. post Bald. in d. l. 1. C. de condi. insfer. & quàm plures ex præallegatis. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & secundùm Senecam, Continuatio est partium inter se non intermissa coniunctio: ut refert Gemin. in c. 1. num. 10. de consecra. eccle. uel alia. in 6. & cõtinuatio sanguinis in nepotem ex filio ostenditur: quia filius est portio patris, in eoq; substantia, & caro patris est, imò unus & idem cũ patre iudicatur esse. c. iam itaque. 1. q. 4. & Soci. in consi. 252. nu. 18. in 2. lib. dicebat, quòd filius erat caro patris augmentata, & quòd non dicitur extinctus pater, filio uiuente. l. cum filius. §. hæredes. de lega. 2. facit. l. fi. C. de impub. & alia. Tiraq. non pauca deducit ad hoc in d. tract. de primog. in q. 40. num. 28. uersic. ratio ex eo sumitur. Et hæc resolutio forte limitatur, quando in statuto diceretur, ex proprio corpore natis maritum &c. ponderandum illud uerbum, proprio corpore, quod uidetur plus importare, ut plus est, requirere iuramentum propria manu præstitum, quàm proprium iuramentum: quia in primo casu non potest aliquo modo per alium præstari: secus in secundò, ut dixi in meo tract. de iureiur. in lit. in par. 2. in primo membr. nume. 20. ita limitat Gui. Papæ in decis. 353. testator tres habens. quem allegat Rip. in d. l. ex facto. §. si. nũm. 5. ad Treb. quasi cum eo sentiendo. & tenuit hanc differentiam notans in respon. 26. nume. 20. sub titulo de refer. sed D. Alcia. simpliciter damnat in hoc Gui. Papæ in d. decis. 353. testator habens, ut per eum in d. l. liberorum. & Ludo. Roma. in d. consi. 148. uisis. consulens in terminis statuti loquentis de filijs ex proprio corpore natis simpliciter tenet contra id, quod dicit Guido Papæ in d. decisio. 353. & Stepha. Bertran. in præalleg. consilijs 23. & 96. eodem modo consuluit, quod & mihi magis placet: quoniam non est differentia, an dicatur ex proprio corpore, an ex suo corpore, differentia posset esse inter hæc uerba, si dicat statutum de filiis propriis, uel de filiis ex proprio corpore: & ita procedit differentia in q. de iuramento supra citata. cùm ergo in casu statuti loquentis de filiis ex se, uel ex suo corpore, comprehendantur & nepotes, secundùm magis communem: idem dicendum est in casu statuti loquentis ex proprio corpore. Roland. in quæstio. 56. tenet hanc partem, & non solùm quòd nepos ex filio, uerùm etiam nepos ex filia faciat per lectam conditionẽ deficere, & de utroque loquitur indifferenter: dicens opinionem Barto. communiter reprobari quò ad utrunque casum de nepote ex filio, uel ex filia, & sequitur Bertran. in d. consi.

Altera

Altera dubitatio de nepotibus ex filia, maior quidem est, nā Bartol. in consi. 132. licet in quæstiona. consuluit, utrum nō excludi ab hoc dotis lucro per nepotem ex filia, stante prædicto statuto loquente de filijs ex eodem matrimonio, vel ex eis natis. Idem consuluit Baldus in consilio 205. dubium super quo, libro quinto, & mouetur Barto. quia natus ex filia ei non attribuitur, sed eius marito: quia filij sequuntur patrem & non matrem. l. Item in potestate. & l. sequen. ff. de his qui sunt sui. §. final. insti. de patria pot. & sic non auo materno, sed paterno filij attribuuntur, ideo uidentur nati, seu descendere ex nuptijs, & matrimonio patris, & non matris. Adde secundùm Baldum in dicto consi. 205. quòd ex opinione Philosophorum, & medicorum quibus ut in arte peritis credendum est l. 1. de ventr. inspic. mulier in generatione nō habet partem, sed interuenit, quasi terra recipiens semen maris, illud confouens, vnde creatur homo. Hinc etiam dicitur, quòd fœmina est caput & finis familiæ suæ. l. pronunciatio. §. familiæ. de uerborum significatio. quod & Rip. in hoc proposito dicit in d. l. ex facto. §. fina. nume. 17. colum. 2. Contrarium consuluit Corn. in dicto consi. 51. videtur. col. 2. & 4. volumi. 3. & in consilio 233. in hac. in 3. & 4. colum. in volu. 4. ubi dicit hanc esse communem opinionem. Lud. Roma. in d. consi. 148. uisis. Socyn. in dicto consi. 26. domin. Francisc. in colum. 2. uolu. 1. & alleg. Bal. in titu. de success. feud. & dicit esse communem, & probari per text. in d. l. 1. C. de condit. insert. & ibi firmant Bald. & Cast. & Bal. consuluit in consilio 13. punctus talis est, quidam. uolu. 3. & Paul. de Cast. in consi. 313. suprascriptus dominus consultor. & in consilio 410. uiso facto & dubijs, columna 2. Alexand. in d. l. ex facto. §. fina. & ibi Rip. numero 7. ubi dicit, in iudicando non esse tutum ab hac opinione recedere, dicendo esse communem licet disputabilem, & sibi dubiam. Et cum ista transit Barto. in d. l. liberorum. in colum. pen. cum quibus ego te sideo: quia uerior etiam mihi videtur: quoniam aut improbatur ea ratione quia dispositio debeat intelligi de primis & immediatis, qui descendunt & oriuntur ex eo matrimonio propter uim dictionis extrà, & tunc malè: quia ferè omnes non obstante dicta dictione, uolunt contrarium, ut in quæst. de nepote ex filio diximus: & præsertim quando dispositio Bar. in d. l. liberorum. numero 18. quod etiam militat in casu nepotis ex filis, aut quia nepos ex filia non dicatur ex sanguine, uel corpore aui materni, uel ex nuptijs materni aui: & ista ratio est falsa, & aliter credere, esset falsum & nugatoriū, dixit Paul. de Castro in d. consi. 313. suprascriptus dominus. col. 2. & Corn. in consi. 233. in hac. numero 6. uolumi. 4. & in dicto consilio. 51. uidetur. num. 2. uolum. 3. quia ad generationis opus masculum & fœminam creauit Deus, dicit tex. in §. neque uilo. auth. de trie. & semis. & pater generans dicitur, & mater genetrix, ut in Euang. Beatæ steriles, quæ non genuerunt & partus, seu filius dicitur uiscera matris, ut per not. Bald. in l. alimenta. de negot. gest. dicit Ioan. de Amic. in consilio 145. col. fi. & legitur lib. 3. regu. ca. 3. Commota sunt & uiscera eius super filio suo. Alioqui si filius non diceretur carnem etiam à matre sumere, Dominus noster Iesus Christus, cùm ex aliquo patris semine non esset generatus, non fuisset homo, quod est hæreticum credere: assumpsit autem carnem ex castissimo, purissimo, ac sanctissimo corpore Beatæ virginis Mariæ absque vllo penitus pudoris tactu, & dicitur ex semine Dauid descendisse, mediante Sanctissima, & Immaculata virgine Maria eius matre, quæ processit ex semine Dauid. Hæc deducunt Corn. & Cast. in præallegatis consilijs. Vnde omnia iura diuina, & humana dant coniunctionem naturalem ratione carnis, vel sanguinis, inter coniunctos ex fœmina, quæ quidem coniunctio, cum nullo iure ciuili consistat, vel nitatur, si per sanguinem natura non daretur, nulla esset, vel quid dici posset, non video, ergo per fœminam datur descendentia ex carne, vel sanguine: ergo nepos ex filia descēdit etiam ex auo materno: & sic prouenit etiam ex corpore aui materni, & omnes dicimur descendere ex Adam, & Eua primis nostris parentibus, inquit Paul. de Cast. in consi. 410. uiso facto, & dubijs. col. 2. & a patre, & matre pariter descendat generatio, necesse est dicere, ait Castr. in d. consilio 333. suprascriptus dominus consultor. col. 2. circa med. dicēs ideirco nepotem ex filia descendere etiam ex auo materno, quia si illa filia eius mater non fuisset, ipse non adesset. Hinc Deci. in consi. 223. Corne. & Castr. in consil. præallegatis, & Imol. in consi. 62. post exhibitum. uoluerunt, q mulier dicatur habere generationem suam, & quòd emphyteusis accepta in tertiam generationem intelligatur etiam in tertiam generationem descendentem per filiam emphyteutæ. sic & feudum uel aliud tebēctum generi, ad descendentem ex filia etiā pertinebit, nisi aliud subiecta materia suadeat, ut per plura deducit Cur. in tract. de feud. in 3. parte. q. 26. Sed ne camus per mendicata suffragia, mihi videtur tex. in d. l. 1. C. de condi. insert. dum ibi dicitur, quòd auus maternus suscipit nepotem ex filia, ita illum text. ponderant ad hoc Cast. & Corn. in locis præallegatis: & pondero etiam tex. in d. l. Lucius. la secūda. ibi, dum conditionem illam, si natum, natamve non habebit, intelligitur de descendentibus, & hoc tam respectu masculi quàm fœminæ: quia ibi æquiparantur in hoc, & non fit aliqua differentia. Modò non obstant rationes Bar. & Bal. consulentes in contrarium. Et primò illud, quod filius & filia non dicatur procedere ex matrimonio aui materni, negatur: quoniam si hoc negetur, potest etiam negari procedere ex matrimonio aui paterni, quatenus immediate non nascitur ex corpore auorum prædictorum, uel ex eorum matrimonio: ut dicit Cast. in d. consi. 410. & in d. consi. 313. ubi dicit, nuptias dici tam respectu mulieris, quàm uiri, imò magis mulieri attribuuntur, quàm uiro; quia matrimonium dicitur a matre, & sic a muliere, non autem a patre, patrimonium. & ideo negari non potest, quin dicatur nepos ex filia uenire immediate, tam ex nuptijs mulieris filiæ, & mediate ex nuptiis sui materni, quàm ex nuptijs uiri filij immediate, uel mediate ex nuptiis aui paterni, & ex prædictorum matrimonio. Vnde uerba statuti uerificantur in nepote ex filia, sicut in nepote ex filio, cùm loquitur de natis ex eorum matrimonio: ut etiam aduertis Bald. in dicto consilio 13. pūctus talis est. Item & illud, quòd mulieris semen non concurrat in generatione hominis secundùm physicos non urget, quoniam quomodo interueniat in hominis generatione, nostra non refert indagare: sat est, quòd iura diuina & humana uolunt, ex parte fœminarum etiam naturalem coniunctionem & descendentiam cadere ratione carnis, & hoc sufficit quò ad hoc, ut nepos ex filia dicatur etiam descendere ex auo materno: unde fit locus statuto. Siquidem de modo lex curam nō habet, sed effectum considerat. Bald. in l. de quibus. ff. de legibus & consuetud. Nec illud de l. pronunciatio. §. familiæ, facit ad rem: quia illud procedit agnationis respectu, quæ est de iure ciuili, & ratione carnis nō consideratur. l. tutelas. ff. de capi. diminu. & ibi nota. secus quò ad ius cognationis, quod ratione sanguinis consideratur, quod nō restringitur ad masculos, uel aduenientes ex eis: sed pariter est omnibus commune. instit. de grad. cognat. & ff. de gradibus consangui. & affinita. per totum: & alibi sæpe. Hucusque de filijs communibus diximus, q conditio lucri per statutum delati deficiat illis, & cæteris posteris stantibus, anteaque negauimus eam conditionem intelligi posse de liberis alterius matrimonij. Certa
32 † est enim cōclusio, quòd maritus lucratur dotem in præiudicium filiorum prioris matrimonij, modò non consequatur plus, quam unus ex filijs prædictis, iuxta dispositionem l. hac edictali. ut dicit Socy. Iun. in consil. 70. placet. nume. 2. volu. 2. ubi plurimos allegat ad hoc. Nunc maior difficultas oritur, nunquid filij mulieris ex alio uiro suscepti impediant maritum hoc lucrum facere; non quia ipsi in ea conditione compræhendātur, quasi illi superstites faciant illam deficere, ut dixi, sed quia illis datur ius, & remedium quoddam aduersum maritum eorum uitricum de iure communi auocandi quicquid esset ab eorum matre datum, uel inter uiuos, uel in ultima uoluntate supra id, quod aliquis eorum haberet, qui minus habet de bonis eius. l. hac edictali. C. de secun. nupt. §. optimè, in authen. de nuptijs. quasi statutum prędictum illi iuri, & remedio, non censeatur derogare, uel quia id noluerit, uel quia non potuerit. De utroque igitur videndum est.

33 Et primò † an statutum possit tollere dispositionem dictæ l. hac edictali, & dicti §. optimè. adeò q in præiudicium filiorum prioris uiri maritus lucretur dotem, & q illis non supersit de bonis maternis tantùm, quantum eis concedit dicta l. hac edictali. & d. §. optimè. Et in hoc dubio Benedi. Cap. in consi. 73. pūctus domina Philippa. in col. 2. cōdit, q sicut hoc fieri nō pōt per pactū per ipsam mulierē aliquo mō, ita per statutum id fieri nequeat: quia statutum est tacitam pactū partiū. l. itē quia. l. nō impossibile. ff. de pact. mulier. n. debet curare, ne incidat in casum alienationis prohibitæ a iure cōmuni, argumento

gumento. l. codicillis. §. pen. de leg. 2. quandoquidem dicatur
is damnum dare, qui damni præstat occasionem. l. qui occidit.
§. fina. vbi gloss. & Doctores. ff. ad l. Aquiliam. & hac ratione
dicit Capra, sic tenuisse Iacobum Buttigariũ, & Bar. & Bald.
& Franc. de Alber. in d. l. hac edictali. Quod videtur defendi
posse, quatenus legitima illis aufertur occasionaliter; quia alia
bona supra dotem illa non supersint pro sua legitima conse-
quenda: & per statutum legitima tolli nequeat, secundũ vnã
opinionem æquiorem, & fortè receptiorem. Alex. in cons. 55.
viso tit. in secundo vol. & in cons. 75. visis. nu. 6. vol. 1. Rip. in
respon. 7. super præmisso. sub tit. de leg. Corn. in consil. 150.
lib. 1. D. Alc. in l. nihil aliud. de verb. sig. Guid. Pap. cõs. 140.
col. 4. & in consil. 144. in fin. Curt. sen. in consil. 23. in fin.
Rom. in consil. 16. in fin. & Corn. in consil. 125. vol. 3. Socy.
in consil. 150. & Doctor. alibi sæpè. Dicas imò contrarium es-
se verius, quod statutum derogare possit d. l. hac edictali. ut ferè
omnes tenent Bar. Bald. Saly. in l. 1. C. de inoffic. dotib. & ibi
Paul. de Cast. & Doctores communiter in d. l. hac edictali. &
Dec. Ias. Curt. Franc. Pep. in authen. præterea. C. unde uir &
vxor. Paul. de Cast. in consil. 194. verba statuti. col. fin. Alexã.
in consil. 158. vol. 5. Socyn. in consil. 52. super hac. colum. 1.
volum. 3. & in consil. 35. primum nunquid. colum. 1. & in 4.
volumine Ruin. in consil. 64. visis statutis. colum. 2. num. 2.
uolum. 3. ubi in hoc damnant Capram. Bald. in consil. 495.
quædam Domina. num. 9. uolum. 5. Cast. in consil. 345. uiso
casu, & allegationibus. & Ioan. de Amic. in consil. 3. in causa,
& lite agitata, & in consil. 11. consuetudo. colum. 2. Dec. in
consil. 19. & in consil. 283. & Signoro. de Homod. in cõs. 37.
factum sic. num. 5. & quotquot scripserunt in hac materia:
nam dicunt, dictam l. hac edictali continere ius positiuum uo
luntarium, non autem ius naturale necessarium, ideo per sta
tutum tolli posse: nam ius ciuile per aliud ius ciuile tolli &
abrogari posse nemo dubitat: ad trad. in l. omnes populi. ff. de
iustitia & iure. l. uenditor. §. si constat. ff. commu. prædio. §. sed
naturalia. institut. de iure natura. l. sed & posteriores. ff. de
legibus. & plenè tradit Ioan. de Amic. in d. consil. 11. & in d.
consil. 3. aduertens, quod d. l. hac edictali, non resistit, nisi pactis:
non enim improbat consuetudinem, uel statutum futurum;
ergo ualet: ut per not. in authent. nauigia. C. de furtis. l. si nõ
speciali. C. de testam. l. final. C. eod. iuncto text. in cap. 1. de
constit. in 6. Idem pluribus comprobat Rolan. ubi supra, in
34 quæstio. 24 Nec obstat argumentum Capræ: † quia de pacto
ad statutum affirmatiuè illud procedit, sed non negatiuè, ut
dicunt Castr. Ias. Ioan. de Amic. & alij ubi supra, quia ma-
ior est potestas legislatoris statuentis, quàm hominum priua-
torum paciscentium, ita respondet Paul. de Castr. in dicto
consil. 193. uerba statuti. quod argumentum negatiuè factũ
damnat Bart. in l. alia. §. eleganter. soluto matrimo. & quòd
hoc statutum sit tacitum pactum, non facit ad rem: quia non
ob id partes uidentur tollere legem, quæ per statutum, ante-
quam ipsæ matrimonium contraherent, fuerat sublata. Nec
ob id infertur, quòd statutum non potuerit illam tollere, &
quòd mulier debuerit curare, ne in casum statuti incideret
quia negatur, cum illa lex iam esset abrogata per statutum id
expressim disponens, & nulla idcirco staret amplius prohibi-
tio transferendi in maritum bona sub lucro dotis, uel alio ti-
tulo: posset tamen illud procedere præsupposito, quod adhuc du-
35 raret uigor d. l. hac edictali, ut dicetur infra. Ad illud † de legi-
tima multipliciter respondetur. Primò, quia licet in hoc casu
tollere, ut dicunt Ioan. de Amic. in d. consil. 3. Dec. in d. con-
sil. 19. Paul. de Cast. in d. cons. 193. uerba statuti. & in d. l. 1.
C. de inoff. dot. Sign. in d. cons. 37. factum. Paris. in cons. 90.
nu. 14. uol. 3. Bald. in d. cons. 495. quædam. in col. 2. Cast. in
cons. 345. uiso casu, & allegationib. Alcia. in tract. præsum. &
Arelat. in apost. in reg. 1. in præsum. 8. & Cur. iun. in d. auth.
præterea. no. 17. ubi dicunt auferri legitimam filiis ex causa
per statutum posse, & istam reputari iustam causam, ut uiduę
facilius adinueniant maritos, & possint nubere, quod reipub.
interest. l. 1. sol. matr. Præterea dicit Dec. in d. cõsil. 19. quod hoc
non est tollere legitimam, sed prohibere, ne de certis bonis al
legat. Postremò; quia sublata d. l. hac edictali. quod ipsum ui-
detur in statuto tantùm agi, sequitur, quod mulieri in uita liceat
tit per contractum dotis, cum illa conditione lucri in uirum
bona alienare: unde filij, qui post eius mortem petunt legiti-
mam sibi debitam, non possunt eam deducere de dote lucran
da per uirum: quia non deducitur de bonis alienatis in uita,
& non nisi prius soluto omni ære, quod æs alienum mulier
in uita contraxisset, secundùm allegata ibi per eum. Hinc con
suluit etiam, quod matri, cui debetur legitima in bonis filiæ suæ,
non prius licet eam deducere, quàm maritus lucrum hoc do-
tis ut æs alienum mulieris detraxerit de hæreditate illius filiæ
uxoris suæ ut consuluit Ant. de Butr. in consil. 18. Socyn. in
cons. 288. nu. 25. uers. confirmatur clara ratione. uolum. 2.
Cran. in cons. 186. nu. 12. Corn. in cons. 127. quamuis. uol. 3.
Ruin. in cons. 94. nu. 5. uol. 5. Bald. in cons. 314. Ioan. uol. 4.
& Achil. de Gras. in Rotæ decisio. 118. dotis lucrum. Hinc re
probatur decisio Bald. in consil. 257. super. dicto uol. 5. dum
dicit, quod si statutum tolleret l. hac edictali. nihilominus filij ad
uersus uitricum possent legitimam petere, non obstante l.
turo de lucro: quia uerbis generalibus statutum, uel alia di-
spositio non uidetur, nisi specialiter dicat, legitimam tollere,
l. si quando. §. si. C. de inoff. testam. nam hæc ratio non con-
cludit: quia non impediuntur filij (ut dixi) ea ratione, quod statu
tum uideatur illa abstulisse legitimã, sed quia eam de bonis
iam alienatis in uita, uel non nisi deducto ære alieno, deduce
re uel capere nequeunt. Præterea dici põt, quod statutum uerbis
generalibus et intelligatur legitimam tollere: nam text. in d. l.
si quando. §. si. procedit in hominis dispositione, non autẽ le-
gis, seu statuti. ita respondit Dec. in cons. 525. dicens hanc di-
stinctionem facere Soc. Cast. & alios, de quibus ibi per eum.
36 Secundò, † an statutum eo ipso, quod marito concedit lucrũ do-
tis muliere præmoriente sine filiis, uideatur uelle, quod filij prio-
ris matrimonij nequeant dictum lucrum ei mouere, rõne
d. l. hac edictali. reducendo ad illud minus, quod aliquis ipso-
rum reperitur de bonis maternis habere, & sic quæritur nõ de
potestate, & ualiditate statuti, sed de eius uoluntate, an uolue
rit derogare d. l. hac edictali. & illi derogasse per hmõi disposi
tionem censeatur. Et pro parte affirmatiua plura faciunt. Pri-
mò, quod statutum, cùm sit posterius, debet illi derogare. l. pacta
nouissima. ff. de contrahen. empt. Item, quia statutũ est pro-
prium ius illius municipij. sed d. l. hac edictali. est generalis in
toto orbe terrarum, iuxta l. omnes populi. de iust. & iur. & §.
sed naturalia. instit. de iure naturali, gent. & ibi nota. Et hoc
quidem concludit, quando ius cõe, & statutum adinuicem
aduersantur sibi, ait Bald. in cons. 495. quædam. lib. 5. l. 1. C.
quæ sit long. consuet. l. 3. §. diuus. de sepul. uiol. & uidentur se
cundùm Bald. in hoc sibi ius cõe, & statutum aduersari: quia
d. l. hac edictali. non uult, uirum aliquid lucrari de bonis mu
lieris ultra id, quod aliquis filiorum prioris matrimonij, cui
minus mulier reliquisset, habere comperiretur, statutum ue-
rò uult totam, uel certam partem lucrari. Secundò, quia d. l.
hac edictali, loquitur de alienatione, & datione, seu pacto per
mulierem facto uiro, de lucrando dotem, sed ista datio, & alie
natio prouenit ex statuto: & prohibita huiꝰ alienatione non
censetur prohibita alienatio, quæ fit à lege, uel statuto. l. aliena
tiones. ff. fa. ercis. l. qui poterunt. de manumis. testam. argu.
hoc faciunt Soc. in d. cons. 35. & Sal. in d. l. hac edictali. Bal. in
l. 1. nu. 8. C. de inoff. dotib. Tertio, quia dotis constitutio ua-
let, ergo & id, quod ex ea contingit, debet ualere, seu seruari,
dicit Soc. in d. cons. 35. allegans Bal. in l. ea lege. nu. 14. versic.
modo iusta. nam, quando est permissum antecedens. uidetur
etiam actus inde subsequens, licet aliàs prohibitus, ualere. l. 1.
ff. de auth. tuto. ubi tutor adiens hæreditatem nomine pupilli
sibi pupillũ obligat, quamuis sibi extra actum aditionis aliàs
eum nequeat obligare: quod fit propter actum aditionis per-
missum. pro quo facit textus in l. si sponsus. §. generaliter. de
donat. in. inter uirum. l. si is qui duos. de lib. legat. Quarto, for
nus dicitur utrunque permissum: quia constitutio dotis du-
rante matrimonio ualet de omni iure. d. §. optimè: lucrum ue
rò faciendum de dote fit authoritate statuti, & sic ualet, ergo
antecedens & subsequens ualet. Quintò facit, quòd dicit ad
hoc Bald. ubi supra, quòd propter inseparabilitatem prohibi-
tum sustinetur propter permissum. Sextò: quia mulier, quan
tum in se est, sibi consuluit, numerando & dando dotem, & ali-
quo modo hoc eius factum non potest reprehendi, uel im-
probari, quamuis ex eo damnum alteri inferat. l. Proculus. l.
fluminum. §. final. l. Trebatius. ff. de damno infecto. Ioan. de
Amic. in consil. 105. Factum. sic nota. in l. domum. de regulis
iuris. Septimò: quia statutum factum ad correctionem iuris
communis non recipit interpretationem secundùm ius com-
mune Bald. in l. maximum. C. de liberis præteritis. Castr. &
alij in l. final. §. in computatione. C. de iure deliberan. Socyn.
in dicto consil. 52. colum. fin. uolum. 3. Ias. in authen. præte-
rea. & Alexand. plenè in consil. 246. vol. 6. Sed hoc statutum
corrigit

corrigit ius commune, volens maritum dotem lucrari, quod procedit stantibus etiam filijs ex primo uiro, qui aliàs succederent in dote materna: ergo &c. Postremò alij arguunt in alijs terminis, quando statutum dicit de filijs natis ex eis, & similibus uerbis utitur: sed de his dicemus separatim. In casu igitur isto quando simpliciter, non facta mentione de filijs prioris matrimonij, statutum de lucro dotis loquitur, ex prædictis uidetur concludendum derogatum censeri. dicta l. hac edictali. prout iudicatum fuisse refert Iaso. in dicta authent. præterea. & tenuit Petr. de Aua. & Petr. de Ferrar. in sua practica. & Raynu. in consilio 68. & in consilio ultim. allegatis supra in consilijs Signorol. & Socyn. in dicto consilio quinquagesimosecundo. ubi dicunt, quòd istam opinionem longissima consuetudo approbauit in tota Lumbardia.

Verùm partem negatiuam tenent ferè omnes, quòd imò per huiusmodi statutum non censeatur derogatum. dicta l. hac edictali. Barto. Bald. Salycet. & alij in dicta l. hac edictali. Deci. in dicta authent. præterea. & ibi Curt. Iun. & Iaso. columna quinta. numero 15. & Francisc. Pep. columna 19. uersicu. & insert ad dispositionem. Bald. & Paul. de Castr. in dicta l. prima. de inoffic. dotibus. Socyn. in dicto consilio 15. primum nunquid. in nolum. 4. ubi dicit communiter ita probari, quod dicunt sequendo Ioann. da Amico. in consilio tertio. & diffusius in consilio vndecimo. consuetudo. Deci. in dicto consilio 19. uersicu. primus. est casus. & in consilio 583. columna prima. Socyn. in consilio 35. libro primo. Alexand. in consilio 158. primum. numero septimo. uolumine quinto. Bald. in capitulo primo. an maritus uxor. in benef. in usibus feud. Alexand. in consilio 344. circa primum. numero secundo. & in fin. eodem uolumine quinto. & in consilio 155. viso. numero 14. uolumine septimo. Ange. in §. quia uerò. in authent. de nupt. & in §. penultim. in authent. de non eligend. secundò nubent. Ludouicus Romanus in consilio 444. uidetur primò. in fin. & in consilio 44. ex supra narrato. Rapha. Cuma. in consilio 109. Domina Ioann. in secundo dubio. Fulgo. in consilio 63. Bald. quendam. Castro in consilio 345. uiso casu & allegationibus. columna secunda. & in consilio 365. præsupposito quòd præfatum. & in consilio 336. ad primum quæsitum. & in consilio 256. subscriptus Dominus Parisi. in consilio 90. libro tertio. Curt. Senio. in consilio 78. Signorol. in dicto consilio 37. & alij quamplurimi, qui ab his citantur: ut nulla dubitatio sit, quin ista opinio præualeat authoritate, & sit tenenda in iudicando & consulendo. Huic similis est decisio, quòd, si per statuti, uel iuris communis dispositionem maritus lucrari dotem debet in casu, quòd mulier adulterium commiserit stantibus filijs ex priori matrimonio, non lucrabitur, nisi iuxta modum determinatum per dictam l. hac edictali. ita tradit Franc. Crem. in singula. 86. statuto cauetur. Arno. in problem. 17. ad regul. Cassan. in consuetu. Burg. rub 6. §. 1. nume. 7. Carter. in practic. crimin. §. homicidium. num. 557. uersi. sed quid si habeat. Et Bertachi. citans Cæpol. in reperto. in uersicu. maritus lucratur. uersic. 44. & ita fuisse iudicatum sæpe refertur per eos. Veriot quoque ista communis conclusio uidetur ex plurib. Primò: quia, ut considerat Socy. in d. consi. 35. num. 6. huiusmodi statutũ in indiuiduo nõ disponit expressim super casu, quãdo filij ex priori uiro adsunt, & alia bona præter dotem mulier non habet: ideo iste casus decisus à statuto non potest dici, ergo est omissus, & remanet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de libe. & posth. l. extraneus. ff. de condi. ob causam. l. si cum dotem. in princip. soluto matrim. quia correctio iurium est euitanda. c. cum expediat. de elect. in 6. l. præcipimus de appel. l. ut liberis. ibi, nec lex uetat. C. de collat. glo. in c. cupiẽtes. §. quod si per uiginti. de elect. & electi potest. in 6. nisi quando repugnantia iurium tanta esset, ut ineuitabilis uideretur, ut dicit Bal. in d. consi. 495. lib. 5. §. si. in auth. de off. & hic uidetur euitabilis, secundùm Socyn. in d. consi. 35. Secũdò: quia statutum admittit interpretationem passiuam iuris communis. l. 1. §. lex Falc. ff. ad legem Falcidiam. & ibi deducta maximè per Hercul. & doc. in l. omnes populi. ff. de insti. & iure. c. ad audiẽtiã. extra de cleri. non resid. ergo statutũ de lucro dẽt intelligi secundùm dictã l. hac edictali. hoc arg. faciunt pro hac parte Ias. in d. auth. præterea. nu. 14. uersi. adde pro ipsa. & Socy. in d. cõsi. 35. uer. confirmarunt ista Alex. in d. consi. 158. nu. 7. uer. sextò quia. Curt. Seni. in dict. consi. 78. & alij non pauci. Tertiò quia statutum prædictum procedit uerificato, quòd id, quod uenit lucrandum sit dos. l. diuus. ff. de mil. testam. Bart. in l. 1. ff. quod ui aut clam. l. fin. §. 1. ff. de diuor. sed id dotis datæ uiro, quòd est plus quàm illud, quod mater reliquit alicui filiorum, qui minus habuit, nõ est dos, quia habetur pro non dato, & pro non data: d. l. hac edictali. d. §. optimè. perinde atque ab initio datum non fuisset, secundùm Bal. in d. cons. 495. quædam. Quartò: quia sicut non licet per pactum expressum date, vel conuenire, quòd vir plus lucretur de dote, quàm sit aliquis filiorum habiturus: ita nec per tacitum licere dicendum est; tum quia illa dispositio est generalis, & comprehendit tacitum: quia de expresso ibi fit mentio, gratia exempli, secundùm gloss. ibi, & Bald. in dicto consilio 495. quædam. num. 6. tum etiam quia non plus debet posse tacitum, quia expressum. l. qui ad certum. ff. locan. l. item quia. ff. de pactis. ne quod prohibetur uno modo, uel uia, uideatur per alium concedi. capit. cum quid. de regulis iuris in sexto. hoc argumentum faciunt Bartol. & Salycet. in dicta l. hac edictali. Alexand. in dicto consilio 158. & alij ex præallegatis dicentes, quòd mulier uidetur dando dotem tacitè uelle, quòd uir lucretur dotem stante huiusmodi statuto, & Angel. in dicto §. optimè. considerat hoc lucrum dotis immediatè deferri à statuto: sed à muliere mediate. Quintò: quia dicunt, quòd qui prohibetur alienare, iubetur etiam facere & curare, ne aliquo modo alienatio sequatur. l. codicillis. §. penult. ff. de lega. secundo. l. si ita quis. §. ea lege. de uerbor. obligationib. & ad hoc quàm plurima more suo congerit Andreæ. Tiraquel. in tract. de retra. ligna. §. 1. gloss. 14. num. 14. ex quo Bald. inferunt ergo mulier per d. l. hac edictali. curare, ne alienatio in dando dotem sequatur, maior stante dicto statuto, quàm sibi conceditur, in uirum alienare. ita dicunt Bald. Salycet. Alexand. Paul. de Castr. & alij ex præallegatis.

Postremò, quia ista pars pro filiis est benignior, & magis tenenda: quia ipsi agunt de damno euitando, & maritus de lucro faciendo: ut ex pluribus in terminis statuti de lucro dicit Rayn. in dict. consil. 263. columna quarta, num. sexto. & Ioannes de Amic. in dict. consil. vndecimo, consuetudo, colum. quarta: quia filiis est debita hæreditas parentum, dicit Rayn. ubi suprà per text. in l. quia. ff. pro socio. l. fin. C. de codicil. & Alexand. in consilio 149. libro sexto. Vnde
37 † statutum de gabella soluenda de hæreditate non procedit in hæreditate parentum delata filiis. Bertachin. in tractatu de gabella. in 5. part. princip. num. 15. & sequitur Dec. in dicta authen. præterea. num. 19. uersic. secundo quæritur, & in dubio de duobus certantibus altero de lucro, altero de damno, ille debet obtinere, qui certat de damno euitando. l. si. §. sin autem legatarios. C. de iure deliberand. l. quod autem. §. si quis. ff. de his quæ in fraudẽ. l. qui peculij. ff. de pecul. legat. l. obligatione. ff. de pignora. actione.

Ad contraria respondetur: ad primum igitur in primis pater responsum ex prædictis, quòd non sufficit statutum esse posterius lege communi, & propterea ius loci, si quo modo compati potest cum lege communi, & istud compatitur, ut dixi. Secundum non suffragatur contrariæ opinioni; quia ista alienatio dicitur uoluntaria, & comprehenditur in d. l. ex quo prouenit ex facto mulieris dantis dotem, & mulier poterat uel non dando, uel sub contraria conditione dando dotẽ, euitare casum statuti de lucro, ideo non excusatur, quæ uoluntariè se coniecit in necessitatem. l. 2. §. si quis tamen. ff. si quis cautioni. & allegata ex aduerso procedunt in alienatione, quæ non prouenit à facto hominis præcedente, sed à necessitate legis.

Tertium negatur in indiuiduo: quia dicta lex, hac edictali. & d. §. optimè. approbat antecedens, s. dotis cõstitutionem durante uita binubæ, sed improbat expressim pactũ de lucrando, quod est consequens. Nec text. in d. l. 1. suffragatur: quia ibi non reperiebatur consequens in indiuiduo antecedentis improbatum. Præterea negatur lucrum dotis esse necessarium consequens, cum nõ proueniat ab eodem iure necessario, ut in casu d. l. 1. in quo aditio tutoris pro pupillo fit iuris necessitate, à qua etiã obligatio inde oriens proficiscitur. Quartum quoque falsum apparet ex eademmet ratione, sicut & quintũ. Ad sextũ respondetur, quòd mulier quatenus aduersum iuris dispositionem dictæ legis, hac edictali. sibi consulit nubendo, non excusatur. & ita ea aduerso allegata procedunt,

quando quis sibi consulit citra legis dispositionem. Ad septimum respondent Iaso. in dicta authent. præterea. & Ioann. de Amic. in dicto consi. undecimo. consuetudo, quòd etiam statutum iuris communis correctorium recipit interpretationem à iure communi, secundùm multos, quos allegant, & maximè ne quis indebitè damnum patiatur: ut hic agitur de damno filiorum maximo: ut dicit Ioann. de Amic. in dicto consi. Rayne. & Iaso ubi suprà. Ad ultimum non cadit responsio: pro ista se resoluit disputando Roland. ubi suprà in quæst. 17.

Rursus urgendo posset aduersum communem dici: quòd imò uideatur per huiusmodi statutum derogatum d. l. hac edictali. tanquam illi contrarium, nam dum uult uirum totã dotem lucrari, uel eius partem, negare censetur filios prioris uiri, uel alium auocare aliquid posse, inquit Bal. in d. consil. 495. quędam domina. nu. 3. quod probatur secundùm eum: quia duo insolidum habere idem nequeunt. l. si ut certo. § si duobus. ff. commo. & ad hoc facit gl. iuncto tex. in §. reliquũ. & §. illud palam. in auth. de hæred. ibi cum in text. diceretur in hæreditate fratres succedere unà cum filiis alterius fratris præmortui, subiicit gloss. quòd dicti filij fratris excludunt amitas à dicta successione, quamuis sint in æquali gradu: & hoc quia lex eos uocando censetur alios excludere, & non solùm negatio & affirmatio sunt contraria, sed omnis incompatibilitas est quædam contrarietas, inquit Bal. in dicto consil. 495. subiungens, quòd non possumus miscere ius commune cum statuto: ut pro parte lucrum dotis secundùm statutum fiat, pro parte non, propter dispositionem dict. l. hac edictali. ut similiter est argumentatus Castr. in consilio 345. niso puncto & allegationibus. uidetur ergo sustineri primum fundamentum contra communem, quòd quasi contrarium iuri communi statutum censeatur illi derogare. Secundò: quia uerba statuti debent accipi cum effectu. l. legu tertia §. hæc uerba. cum ibi notat s. ff. quod quisque iur. glo. in l. sed hoc nisi. de iure dotium. sed si filij ex priore uiro possent aliquid auocare: non lucraretur uir cum effectu, quantum statutum dicit l. secunda. §. peruenisse. ff. de hæreditate, uel actio. uendita l. aliud est capere. de verborum significat. Tertiò quoniam, quamuis iustum, & bonum sit, filios habere hæreditatem matris, tamen melius est eos in hoc casu excludi, & maritum admitti, ut uiduæ nubere facilius possint: ut dicit Signorol. in dicto consi. 17. factum sic, nume. 4. & hac de causa statuentes Florentinos motos fuisse ad concedendum lucrum dotis marito, in præiudicium filiorum refert Pau. de Cast. & alij suprà: quia uiduæ propter filios non reperiebant maritos, scientes homines non posse dotem lucrari illis stantibus.

Postremò, cum hodie sublatæ sint pœnæ ius ciuilis impositæ mulieribus transeuntibus ad secunda uota, Apostoli authoritate, ut dicunt post Barr. Pau. de Cast. & alij. in l. uxores. & seq. ff. de his qui not. infa. ca. fin. de secundis nuptiis. & ibi not. Neuizanus de sylu. nup. §. ampliatur primo, num. 46. & sic liceat eis nubere. quod intelligi oportet, ut secundùm morem aliarum mulierum nubere ualeant. glo. in l. fin. C. de legi. l. si constante. ff. sol. matrimonio. aliàs nubere non posse dicerentur. l. nepos. & ibi not. de uerbo. significat. hoc est, ut possint dare cum ea conditione lucrandi totum id, quod statutum dicit, sicut cæteræ mulieres filios non habentes. Præterea concludi potest hodie d. l. hac edictali. cessare: quia cum aliæ mulieres filios non habentes dotem dare soleant sub ea lucrandi secundùm statutum conditione, pateret impedimentum mulieribus filios habentibus in nubendo quod impedimentum non oriebatur ante dictum statutum, nam du eo tempore illa consuetudo lucrandi dotem non uigebat, & raro mulierem date dotem marito cum iam dicta conditione lucrandi contingebat. Vnde dici potest, quòd dict. l. hac edictali. hunc casum, in quo contingit hodie matrimonium uiduarum impediri, ea attenta, uel non comprehendat, uel si comprehenderet, nõ ualeat quasi impeditiua matrimonij. ita respondebat Socyn. in consil 80. præsens. colum. penult. uolum. 4. super casu cuiusdam statuti, subdens quòd cùm de facili mulieres sine dote non nubant, lex, uel statutum super dote conditum, quasi impediens per indirectum matrimonium, non ualet, secundùm Anton. de Butr. in consilio 36. & alios quos refert, & sequitur Ruy. in consil. 61. nu. 8. uolum. tertio. & Socyn. in dicto consilio 80. penult. colum. quoniam omnis dispositio impediens matrimonium reiicitur. Corn. in consil. 105. in secundo lib. docto. in rubro. & nigro. C. de indict. uiduita. tollen. & in l. Titia. de uerborum obligat. & in cap. Gemma. de spons. & in cap. fin. de secundis nuptiis.

Hinc patet responsio ad deducta ex aduerso. Ad primum, quòd imò patet esse statutum contrarium. dict. l. hac edictali. & sic illius correctorium. Ad secundum quoque, quòd non uidetur admittere interpretationem passiuam, nec aliam in hoc, in quo corrigit ius commune: ut etiam dicam in replicatione ad responsiones datas pro communi. Tertium negatur: quia omne, quod datur titulo dotis ab initio dotem fuisse, usque ad mortem biuubæ, dicit Pau. de Cast. in d. consi. 193. uerba statuti. & Bal. in d. consi. 495. quædam. col. fin. idem Cast. in consi. 356. suprascriptus dominus consultor. & in consi. 338. ad primum. ubi dicit, in hoc tempus mortis inspici. §. quia uerò. in auth. de nup. statutum ergo in eo uerificatur: uel secundò responde secundùm Bald. in dicto consi. 495. quædam. quod statutum de lucro dotis debet intelligi per uerba naturalia potius, quàm per uerba iuris ciuilis. l. hos accusare. §. utrumlibet. ff. de accus. & secundùm communem usum loquendi. l. Labeo. de sup. leg. l. librorum. §. quod tamen Cassius. de lega. 3. & isto modo dos intelligitur, quicquid in instrumento dotali datum esse comperitur, per d. l. si quis posthac. C. de bon. proscrip. argumen. l. tutor. ff. de fideius. l. qui id quod. ff. de don. & secundùm hunc modùm statutum comprehendit illud dotis, quãuis de iure dici dos amplius non possit: uel tertiò responde, quòd supposito quòd d. l. hac edictali. sit abrogata per statutum, seu hunc casum nõ complectatur, nihil est, quòd dotem esse desineret, ideo in dispositionem de lucro incidit. Quartum & quintum fundamentum cessat præsupposito prædicto stante, quòd statutũ censeatur sustulisse dispositionem d. l. hac edictali. quoniam illius legis prohibitione cessante, non prohibetur tacitè pactũ de lucrãdo, sicut nec expressum, nec mulier tenet curare &c. uel secundò, quòd imò differunt obligatio legis, & obligatio hominis proueniens ex ipso contractu. l. obligamur. ff. de act. & oblig. quæ enim fiunt per legis dispositionem, nõ dicuntur per homines fieri. l. qui sub conditione de hæred. institu. ideo lucrum dotis à statuto delatum dici non debet per hominẽ, idest à muliere per eius pactum deferri. lex enim & statutum obligant etiam inuitum. l. Mæuio. de lega. 2. sed si mulier in hac statuti necessitate consentiat, aliquid ei imputandum nõ uidetur. l. non uidetur. §. qui iussu. de reg. iur. l. qua actione. §. 1. ff. ad l. Aquil. cum libentius, si per statutum ei liceret, dotem absque illa conditione profectò daret, argum. l. si ego. ad Velleia. Præterea omnis alienandi prohibitio cessat tunc, cùm ex necessitate matrimonij contrahendi dotis nomine fit alienatio. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellia. & ibi nota. & in authen. res quæ. C. communia de legat. quæ hodie necessitas est in hoc mulieribus habentibus filios, quę certè non urgebat eas tempore sanctitæ d. l. hac edictali. ut dixi. Ideo hodie d. l. hac edictali. debet cessare propter istam necessitatem, ex post superuentam, quæ quidem lex cessasset tempore suo, si tunc huiusmodi necessitas mulieres urisisset. quod patet: quoniam ad refrenandam largitatem mulierum debaccantiũ amore alicuius uiri, ibi dicitur illa constitutio emanasse. non ergo ut impediret eas nubere.

Ad ultimum dicitur, quòd imò maritus dicitur tractare de damno euitando secundùm multos habito respectu ad onera matrimonij supportata, propter quæ illud lucrum defertur, ut infra dicam. & filij petendo hęreditatem maternam, dicuntur lucrum petere secundùm Dec. in l. id eo quod uel. de reg. iur. & melius est eos dote materna priuari, quàm maritum eius lucro, ne illum priuando, uiduæ incidant in difficultatem nubendi, ut dixi: illud enim filiorum concernit priuatam utilitatem, hoc autem publicam concernit. l. s. solu. mat. auth. res quæ. & ibi nota. C. commu. de leg. & ideo in dubio pars mariti uidetur potior.

Ex his remanent sublatæ responsiones datæ ad argumenta huius partis. & prima & secunda demonstrantur ex prædictis non ueræ. Et responsiu ad tertium & quartum & quintum, dum negantur: non uidetur bona: quoniam ex alijs demonstratur utrunque mulieri licere, & utrunque ualere antecedens & consequens, idest dotis constitutionem, & pactum de lucro, stante dicto statuto, quod præsupponitur ex prædictis derogatæ dicta lege hac edictali. Ad sextum replicatur, quod imò authoritate legis mulier sibi consu-

consulit, dando etiam eum dicta conditione. Ad septimum replicatur, quòd statutum correctorium iuris communis in alio, quàm in eo, quod disponit: reducitur ad ius commune: verbi gratia, statutum disponit, quòd filiusfamiliàs possit testari: quod est contra ius commune, certè hoc statutum intelligitur secundùm ius commune, quòd scilicet testamentum faciat seruata iuris communis solennitate: quia de solennitate testandi hoc statutum non disponit. & ita procedant dicta Iaso. Ioann. de Amic. & Roma. in locis præallegat. per tex. in dict. l. 1. §. lex Falcidia ff. ad leg. Falci. & simil. Sed in eo in quo statutum ipsum disponit, secundùm ius commune intelligi non potest ueniens ad illius derogationem. ut per Socyn. in dicto consi. 52. & Alexand. in consi. 246. libr. 6. & ita procedit Bald. dictum in d. l. maximum uitium. statutum ergo disponens de lucro dotis faciendo per maritum, de quo etiam lex communis disponit, non uidetur in hoc secundùm leg. com-
38 munem intelligi posse. quid dicemus? Ego † rectè distingui posse existimarem, quod aut mulier dat cōgruam dotem sub dicta statuti conditione de lucrando, adeò quòd si minorem dotem, uel sub contraria conditione daret dotem, pro dignitate sua, facilè, uel commodè non nuberet, seu maritum non inueniret: aut dat excessiuam, & magnam supra id, quod aliæ eiusdem conditionis mulieres solent dare, & pro minori, & cōgrua dote potuisset nubere, secundùm dignitatem, & sui cōditionem. Et in primo casu dicerem, dispositionem dict. l. hac edictali. non attenta, uiro deberi totum, quod dicit statutum de lucro dotis, tametsi filij ex priori uiro extarent, quibus aliquid de bonis mulieris non remaneret: & hoc defenditur rationibus prædictis. Et communem doctorum opinionem sic restringet, & limitat in hoc casu nō procedere. Et nota, quòd est magna limitatio communis conclusionis: & in terminis his: quando sic mulier non potuisset nubere, q statutum de lucro simpliciter disponens procedat non attenta dispositione dict. l. hac edictali. tenuit Ludoui. Romanus in consi. 529. ex themate consultationis. in secundo dubio. Ancha. in consil. 105. in themate præmisso. Bald. in consilio centesimo uigesimoquarto, quæstio sic mat. uolumine quarto. Angelus in consi. 396. quædam. uolum. quinto. & aduertatur, q Ang. consuluit in casu uetulæ diuitis, quæ iuuenem pulchrum, & nobilem acceperat in maritum dando ei dotem magnam, qui aliàs eam in uxorem non accepisset, si lucraturus non fuisset illam dotem ex dispositione huiusmodi statuti: ut uerisimiliter est credendum: & ut ex pluribus deductis per Neuiz. in Sylu. nupt. §. ampliant primò. num. 55. unde illud Iuuenalis. [Vetulæ uesica beatæ.] Sed mihi uidetur, quòd in eo casu Auge. tenendum aliud erat: quia lasciuijs non est indulgendum. l. ex damni. ff. de damno infecto. & hoc dicit Rebuff. in lege prima, num. 289. & ibi Paulatus num. 138. uersic. sciendum. C. de senten. quæ pro eo quod inter. & hanc ob causam potissimè emanauit dict. l. hac edictali. ne ob lasciuiam debachans amore alicuius, mulier neglectis, & derelictis proprijs filijs, omnia in uirum conferat, & uetula illa, de qua in casu Auge. si non poterat minori dote uirum illum assequi in maritum, congrua data potuisset quidem alium sibi parem ætate habere, quo contenta debebat esse, quod magis fuisset congruum: quia matrimonium bonum & aptum est nubendo pari. secundùm Alexand. in consi. 80. uolu. septimo. & Corne. consi. tertio. in præsenti. num. 3. uolu. 3. Iuxta illud Ouidij. Discere si uis nubere, nube pari. Et quòd matrimonium inter ætate pares fieri debeat: tradit pluribus Neuizanus ubi supra. num. 19. Præterea pietati maternæ conuenit filij proprij non obliuisci, sed eum diligere plusquam seipsam. l. isti quidem. de eo quod metus causa. autbent. ut sic. prohibitione matres debit. in principio. In secundo autem casu procedit communis opinio; quoniam cum uerè iste casus decisus non sit expressim, licet uideatur sub dispositione indefinita statuti comprehendi: nihilominus ex quadam naturali ratione, uel æquitate id dicendum est, ne hodie dicatur per statutum de lucro dotis indulgeri libidinibus mulierum, & earum effrenatæ insaniæ cæci amoris fauere statuentes uoluisse: quoniam sicut hoc statutum de lucro dotis non tollit, quominus filij contra matrem, uel eius maritum, possint querelam inofficiosæ dotis proponere. l. 1. C. de inoffi. dot. & ibi not. per doctor. Bald. in d. consi. 495. num. 2. & aliqui ex præallega. dixerunt. ita non debet tollere hoc remedium d. l. hac edictali. Quod prouenit ex eadem ratione naturali, scilicet charitatis, quam mater erga filios habere debet, & est subrogata loco querelæ inofficiosæ dotis, ut probat Signo. in consi. 175. quædam mulier. ex pluribus: ut ibi per eum. Fortius dicit Curt. Sen. in d. consi. 78. q si statutum expressim non diceret, & clausulam derogatoriam iuris communis, non obstant. &c. non apposuerit in statuto, nō uidebitur derogasse d. l. hac edictali. quia quando ius resistit, in statuto, ut iuri communi deroget, talis clausula derogatoria requiritur, & in hoc casu uidetur resistere, per ea quæ dicit ibi. sed hoc fundamentum, uel dictum reprobatur à Parisi. in consi. 90. num. 16. uolum. 3. uolente secundùm authoritatem plurium sufficere aliquo modo colligi ex uerbis statuti, quòd uoluerit statutum d. l. hac edictali. derogare. Resoluta prædicta statuti quæstione per iam dictam distinctionem, nunc operæpretium est
39 alios † casus prosequi, quando statutum de lucro dotis censeatur derogare. dicta l. hac edictali. & quando non. Et in primis tangendo casus derogationis. Primum esse non dubitamus, quando statutum expressim derogat dicta le. hac edictali secundùm quàm plurimos citatos suprà in princip. huius materiæ, uel cum dicit, quòd si mulier habens filios ex primo marito decedat apud secundum maritum sine filiis ex dicto secundo uiro, debeat ille secundus uir superuiuens lucrari dotē: tunc erit derogatum d. l. hac edictali. Soc. iun. in cons. 93. mirot. ad fin. lib. 1. nec est necessaria in hoc clausula derogatoria: secundùm Paris. in d. cōs. 90. quicquid dicerit Curt. sen. in d. cons. 78. Rolan. ubi suprà in q. 25. in fi. Secundus est casus, quando mulier commodè nubere pro sua dignitate non potuisset, nisi dotem dando sub ea conditione, sub qua dant cæteræ mulieres: ut diximus suprà. Tertius est, quando ex uerbis huiusmodi statuti potest quoquo modo colligi, quod uoluerit statutum derogare d. l. hac edictali. hoc tenuit Paris. in d. cons. 90. nu. 18. ubi allegat ad id Saly. Bal. Rom. Soc. Fulg. & Dec. in locis, de quib. ibi per eū. ita enim dicit uerè Soc. in consi. 52. super hoc. num. 4. col. 3. Dec. in cons. 283. col. 2. & in d. auth. præterea. nu. 7. & Paul. de Cast. in d. cons. 193. uerba statuti. col. 2. plenè firmat id Rol. ubi suprà in q. 25. Quartus est casus, quando statutum dicit, quòd maritus irreuocabiliter dotem lucretur, non obstante iure communi: tunc intelligitur derogatum dispositioni d. l. hac edictali. ita determinat Bald. in cons. 124. q. lib. 4. Quintus, quando statutum dicit, quòd quicunque uir, siue primi, siue secundi matrimonij dotem lucretur, secundùm eundem Bal. in d. l. 1. nu. 8. uersic. 3. quæro de ista. C. de inof. dot. Sed hoc non satis mihi concludit, ad derogationem d. l. hac edictali. quando quidem de secundo uiro potuit expressim mentio fieri: quia non tam priuilegiatum est secundum matrimonium, ut primum: ut dicam infrà. Sextus est casus, quando statutum dicit, quòd nihil de dote maritus restituat secundùm Paris. in cons. 90. præallegat. num. 22. ubi allegat Dec. in cons. 19. & in cons. 283. Sed de hoc ualde dubito, nisi de filiis prioris uiri mentio simul facta fuerit in statuto. Rol. ubi suprà in q. 31. plurib. comprobat hunc casum. simile est, quando statutum dicit, quòd totam dotem lucretur secundū eundem in q. 32. num. 14. & in q. 31. nu. 6. Septimus, quando statutum dicit, q lucretur in omni casu, tunc censeatur derogatum d. l. hac edictali. secundùm Rom. in cons. 44. ex suprà narrato, quem refert & sequitur Parisi. in d. consi. 90. nu. 23. Dec. in cons. 472. testator. nu. 2. & in d. consi. 283. col. 2. Lud. Goza in consi. 59. nu. 13. & Parisi. citat ad hoc Claud. in l. si ita quis. § ea l. de uerb. oblig. & Soc. in d. consi. 52. uol. 3. Sed nec hoc dictum mihi placet, & multi tenent contrariū, ut dicam infrà in casibus negatiuis. Roland. ubi suprà, in q. 29. pro isto casu dicit esse communem: qui plurimos citat, ut ex eorum relatu nu. 2. mihi uideatur communis. Octauus casus est, si ultra statutum simpliciter loquens de lucro dotis faciendo per maritum adesset illud statutum de muliere filios habēte ex priore uiro, & quod se aliquo modo referret ad statutum de lucro dotis: ut in cōtingētia facti tenuit Dec. in d. cōsi. 19. col. 3. sed in eodēmet casu Rui. contrariū consuluit in cōsi. 64. uisis statutis. in 3. Dictū Dec. in se uerū est, sed in eo casu, an statuto de muliere habente filios referri oporteret ad eā partē statuti de lucro, de qua disputabāt, meritò dubitari poterat, p ea quæ deducit ibi Rui. quib. conatus est ostēdere, quòd in statuto Pistoriensi uolente, quòd uxore præmoriente siue filijs amborum infrà quinquennium medietas dotis pertineat ad maritum, & alia medietas restituatur, uel reuertatur ad filios, uel filias, & ad alias personas, de quibus in eo ea uerò decedente post quinquennium nihil

de dote restituatur. iste secundus casus statuti de lucranda tota dote intelligendus sit, ut dispositioni d.l. hac edictali. non uideatur derogatum, quominus in isto secundo, licet non in primo, filij ex alio uiro queant à uitrico partem dotis auocare iuxta dispositionem d.l. hac edictali. Et stante hoc, quòd illud statutum fuisset intelligendum derogare d.l. hac edictali. duntaxat in primo casu, statutum de muliere habente filios, sed ad illud referens: relatio eius ueniebat uerificanda, & intelligenda tantùm in primo casu. secus si statutum de lucro in nulla sui parte uideretur restrinxisse derogationem d.l. hac edictali. sed absolutè, & simpliciter loqueretur: tunc enim statutum de muliere habente filios ad illud se referendo, certè non posset non se referre absolutè ad omnes dictos statuti casus, quòd scilicet in omnibus casibus uel infrà, uel post quinquennium muliere moriente censeretur derogatum dict. l. hac edictali. Nonus casus est secundùm Dec. in d.consil. 59. & Socyn. in d. consil. 52. & Bald. in d. consi. 495. quædam. volum. 5. quando in una parte statuti derogatur d.l. hac edictali. ut uideatur in alio etiam casu eidem derogatum: quia una pars legis, uel statuti per aliam declaratur, iura uulgariter allegat. per Dec. ibi. Sed aduertendum est, an id statutum commodè patiatur. Casus statuti Dec erat, quòd dum statutum Pistoriense dicebat, uxore sine filiis amborum præmoriente infrà quinquennium, dotem pro medietate redire ad filios mulieris, & alias eius personas, de quibus in eo, & pro medietate penes uirum remanere, derogabat d.l. hac edictali. quia necessariò intelligebatur extare filios ex alio uiro: & nihilominus volebat medietatem dotis uirum lucrari, ut deducit Dec. & Ruyn. in cons. 95. præallegatis. An uerò hæc derogatio, quæ facta colligebatur in casu mulieris morientis infrà quinquennium extenderetur ad casum morientis post quinquennium, in quo casu simpliciter dicebat, statutum, nihil de dote esse restituendum, fuit in consulendo dubitatum per Dec. & Ruyn. ubi suprà, qui sibi fuerunt contrarij. Pro Dec. mihi uidetur fortius mouere illa ratio: quia maritus alioquin minus lucrabitur in casu uxoris morientis post quinquennium, si negatur in eo casu derogatum esse d.l. hac edictali. quàm cum moritur ante elapsum quinquenniũ in casu illi l. derogatũ esse. patet: nam in illo casu uigore d.l. tot filij ex priore uiro poterunt esse auocantes lucrum, ut sexta, uel duodecima, seu minima pars de dote remanebat uiro. Sed rationabile hoc non uidetur, nec de mente statuentium q̃ uirũ minus lucrari de dote in secũdo casu, quam in primo uoluerint, dum in secundo casu statuunt nihil restitui de dote, in primo aũt uolunt medietatẽ restitui. Pro Ruy. opinione stringit, q̃ non est consequentia, q̃ si uoluit statutũ derogare d.l. hac edictali. in primo casu, & in eo maritus lucretur medietatẽ dotis, & aliã medietatẽ habeant filij ex priore uiro, idẽ dicatur in secundo casu uoluisse, ut maritus in totũ dotem lucretur. & filij in totũ excludãtur. istud n. esset multiplicare odia in non expressis per tacitã relationẽ, quæ non fit, ubi militat diuersa ratio, uel odium, uel ibi restringitur fauor personæ: & dispositio d.l. hac edictali. est fauorabilis: ita latè deducit Ruyn. in dict. cons. 64. uolum. 3. ideo super hoc casu amplius cogitandum est. Roland. ubi suprà in q. 31. nume. 12. tenet pro Decio contra Ruynum: Socyn. & Bald. casus alius erat, nam statutum dicebat, maritum dotem lucrari præmoriente uxore sine liberis natis ex eis, & si filij ex eis extarent, maritum lucrari dotem nolebat, sed eam cõseruari filijs prædictis mandabat, filiis ex alio matrimonio exclusis: dubitatum fuit, an sicut in casu, quando extant filij ex eis, qui soli succedunt in dote, excluduntur filij ex alio à prædicta dote, ita quoque ipsi excludantur, quando maritus est lucraturus dotem præmortua muliere sine filiis ex eis: & sic in isto casu corrigatur dispositio dict. l. hac edictali. Bald. in dict. consil. 495. nume. 13. Socyn. in dict. consil. 52. super hoc. uersiculo ex quo infertur, arguunt primam partem statuti, in qua lucrum defertur marito, intelligendam esse etiam stantibus filiis ex alio uiro, & sic corrigere ius commune, idest dict. l. hac edictali. quia secunda pars statuti, in qua uocantur filij ex eis nati, expressim excludit filios ex alio uiro: nam una pars declarat aliam (inquiunt ipsi.) l. hæredes palam §. sed si notam. ff. de testamentis. l. utrum. ff. de petit. hæredit. sed dici potest hoc non sufficere, secundum Paulum de Castro in consilio 173. uerba statuti. columna prima, super hoc statuto consulentem: quoniam (ut ipse ait, & rectè probabiliter) iniustius quidem est, filios prioris matrimonij à dote materna excludi propter maritum matris eorum uirũ eum, quàm propter filios eorum matris natos ex secundo matrimonio: nam filij ex secundo matrimonio etiã habent de iure communi symbolũ, idest partem in dote materna, sed uitricus nullum penitus ius habet in ea, sed facilius fit transitus in habentibus symbolum, quàm in non habentibus. l. in rem actio. §. quæcunq;. ff. de rei uendi. & dicit Cor. in consi. 162. circa primum. nume. 8. libr. 1. Et quia est materia strictè intelligenda ex pluribus causis, Soc. & Bald. considerant super d. statuto alia, & præsertim uerbũ ex eis in fundando suam consultationem, sed illud attingam mox. Decimus est casus, quando statutum dicit, uirum lucrari dotem muliere præmoriente sine filijs natis ex eodem matrimonio, uel ex eis, uel amborum, & id genus similia, quæ uerba denotant exclusionem aliorum filiorum de dicta conditione, tunc stantibus liberis ex alio uiro debet etiam maritus dotem lucrari secundùm Bald. in d. consi. 495. quædam. & Soc. in d. consi. 52. super hac. uolum. 3. Dec. in consi. 283. diligenter. colum. 2. & consulendo sequitur Parisi. in dicto consi. 90. nume. 26. uolum. 3. & Rom. in consi. 44. qui à Soc. & Paris. allegat. ad hoc quòd primò probant: quia illa uerba ex eis, & similia in conditione liberorum apposita starent alioquin ociosè, siquidem simplex conditio liberorum absque illorum uerborum additione intelligebatur de liberis ex eo matrimonio, & non ex alio: ut & nos suprà diximus: ut ergo aliquid operentur, iuxta l. si quando. de leg. 1. & ibi not. & concord. debent accipi ad derogationem d.l. hac edictali. ut in aliquo maritum lucrum totum, quod dicit statutum, facere, filij ex alio minimè impediant. Præterea Parisi. arguit, quòd dum statutum filios proprios ad exclusionem mariti admittit, repellit cæteros; quia exceptio in uno confirmat regulam in non exceptuatis, ut ipse plenissimè deducit. huiuscemodi argumen. usus est Bald. & Socy. ubi suprà. Sed fortius uidetur stringere: quia statutũ uocans uirum non stantibus communibus filijs, habet caput inclusiuum filiorum, quòd si filij communes extabunt ipsi succedant, & sic eis dos defertur. Sed si in casu filiorum communium existentium extarent etiam filij ex alio uiro, omnes filij succederent matri in dote, excluso marito, quod nemo negare potest. Ergo in casu conuerso ubi maritus ad dotis lucrum admittitur, illorum reseruatio, seu uocatio cessat, sicq; dicti filij ex priore uiro excluduntur à dote. hoc argum. facio ex dictis Parisi. in d. consi. 90. pro ista parte tenet etiam Rolã. ubi suprà in q. 30. per plura de quibus latè ibi per eum. & in q. 31. idem pluribus firmat statuto dicente, si sine liberis communibus &c. idem etiam firmat statuto dicente si sine filijs amborum, &c ut per eum. in q. 33. Nihilominus in hanc sententiam facilè uenire nequeo: tum quia contrarium tenuerũt Soc. in consi. 35 in 4. lib. Bal. in c. 1. an mari. succed. uxo. Rui. consi. 59. num. 17. uolum. 3. & in consi. 61. num. 13. uolum. 3. & Albet. in tract. de statuto exclu. fœm. propter mascu. 6. art. q. 27. quem alleg. ad hoc Parisi. ubi suprà. ubi alleg. Bald. & Soc. & alios. tum etiam quia prædictæ rationes non concludunt ad inducendam derogationem d.l. hac edictali. Nam ad primam respon. quòd explicitè de filijs ex se natis mentionẽ fecit ad tollendam omnem facti dubitationem, an filij ex alio matrimonio faciant hanc statuti conditionem deficere. ita respon. Rui. in consi. 59. num. 17. uolum. 3. dicens tali casu superfluitatem non esse damnatam secũdùm Abb. in c. solitæ. de maio. & obed. & in c. certificari. de sepult. & quanta fuerit dubitatio, an conditio simplex liberorum comprehendat etiã filios ex alio, patet ex disputatione acerrima Ray. Signor. de qua in præalle. consi. 68. 69. & 163. quod est ultimum. Ad secundùm dicitur, illud procedere in terminis suis. s. in uerificatione conditionis, de qua loquitur statutum, nam ad uerificãdum casum lucri, regula seu dispositio statuti cõfirmatur per exceptionem filiorum eiusdem matrimonij, in alijs, ut si filij ex alio extent, nihilominus casus lucri extitisse dicatur. sed non procedit argu. respectu iuris huiusmodi filijs competentis. d.l. hac edictali. quia statutum de illa non loquitur, sicut nec respectu querelæ inofficiosæ dotis procedere dici potest eadem ratione. Tertium minus obstat: quia stantib. filijs ex eis, filij ex alio admittũtur, non quia censeantur à statuto uocari ad dotẽ, nã nec ipsi, neque filij ex eodẽ matrimonio dicũtur uocari p statutũ ad eã, negatur q; statutũ prædictũ, caput inclusiuũ eorũ habere: sed quia de iure communi ab intestato filij oẽs ex quouis m̃rimonio matri succedũt. ita vult Paris. in d. consi. 90. uolum. 3. si ergo in casu illo existentium filiorum

rum ex eodem ipsi non dicuntur vocati ad dotem, in casu conuerso quando succedit maritus, non dicuntur exclusi, vel secundò, si dicuntur exclusi, certè exclusi non sunt, nisi quò ad illam successionem ab intestato: quam duntaxat importat illa conditio, ut dixi: ergo non impediuntur illud remedium particulare d.l. hac edictali. aduersum vitricum mouere. Ponderabat etiam Bald. in d. consi. 495. num. 15. pro sua opi. relatiuum, quod se referebat in dicto statuto ad omnia praecedentia. l. talis scriptura. de leg. 1. §. fin. l. si idem cum eodem. ff. de iurisd. omn. iu. c. 2. eo quaris. de appel. cui respondendo possumus dicere, quòd, quando subest diuersa ratio, magis ad unum, quam ad aliud fiat relatio, tunc ad omnia praecedentia non fit relatio: ita respondet in ista materia Rui. in consi. 64. nu. 6. uol. 3. & ratio diuersitatis adducitur per Cast. in d. consi. 593. verba statuti. in col. 1. prout suprà recensui: & sic uides nec in casu isto derogatum uideri d.l. hac edictali. Nolo tamen dictis meis tantum deferri, quin si uideatur magis, quisque adhaerere aliorum authoritati valeat nam in hoc & in caeteris opin. meam causa tantum excitandi aliorum ingenia in medium me adduxisse volo. Vndecimus est casus, quando statutum dicit, quòd uir lucretur dotem etiam in praeiudicium filiorum prioris uiri, tunc d. l. derogatum censeri non dubito, ut tenuit Dec. in d. cons. 19. pro tenui. col. 2. uer. Secundus est casus: & Paris. in d. cons. 90. num. 12. uol. 3. ubi citat quam plures docto. de quibus ibi per eum. Idem dicas, quando statutum diceret, quòd lucraretur dotem etiam extantibus filijs ex alio matrimonio, ut post Castr. & alios alleg. ibi per eum, dicit Dec. in d. consi. 19. uers. Secundus est casus. & Soc. in cons. 32. super hac, col. 2. uer. unde conside 20. uol. 3. & Paris. in d. cons. 90. Et habent istos duos casus pro indubitatis. Vndecimus est casus, secundùm Ruin. in consilio 61. columna penultim. uolum. 3. quando statutum postquam statuit uirum lucrari dotem, seu partem eius, filijs communibus non extantibus, dixit hoc etiam uelle in dote, quae ex legis dispositione intelligeretur cõstituta: nam in vno tantùm casu (inquit Ruin.) dos legis dispositione intelligitur constituta, scilicet quando mulier transit ad secunda uota dotis non facta mentione, in quo casu intelligitur dos data primo, in isto secundo matrimonio repetita: ut dicemus suo loco, ergo statutum vult uirum lucrari in secundo matrimonio dotem, & sic indistinctè etiam stantibus filijs ex alio matrimonio. Ista Ruin. conclusio non est bona: quia non sequitur, statutum vult secundùm uirum etiam dotem lucrari, ergo & in praeiudicium prioris uiri filiorum, in derogationem d.l. hac edictali. ut dixi ad suprà dictũ casum: cum possit procedere, quando d. filij non extarent. uel etiam intelligi iuxta terminos d.l. hac edictali. Est uerum, quòd consilium Ruin. ex alio optimè defenditur ibi: quia ibi in eo statuto subijciebatur praedicta obseruari etiam extãtibus liberis prioris matrimonij: ut per eum in d. consi. colum. penulum. uersicu. hoc igitur sic praesupposito. Nam, ut diximus in praecedenti casu, ista uerba, extantibus etiam liberis ex alio &c. faciunt rem claram: quòd statutum uoluit illis praeiudicare auferendo eis ius d.l. hac edictali. iuxta praealleg. Duodecimus est casus Pau. de Cast. in consi. 593. uerba apposita. ubi eum statuto uetert, in quo cauebatur, utrum lucrari dotem filijs non stantibus ex eodem, si uerò extarent, maritum, & filios ex alio matrimonio excludi, & filios praedictos uocari ad dotem disponebatur, additum fuisset statutum nouum, quòd in casibus supradictis intelligatur dos totum illud, quod fuerit datum parti uiri, uel confessatum à parte uiri pro dote: uel promissum eidem. Consuluit Cast. per hanc additionem noluisse statuentes derogare d.l. hac edictali. quoniam si non intelligeretur dos ad effectum hunc derogandi. l. d.l. fuisset superuacua. si quidem quò ad praeiudicium partis mulieris intelligatur dos modis praedictis absque eo etiam quòd statutum diceret id, quia mulier etiam filijs stãtib. ex priore uiro potest oĩa sua bona in doté dare; quia in eius uita nihil eis debet. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bon. iũcto. §. qa uerò. in auth. de nup. & alijs deductis per Ca. ibi. Decimustertius est casus, qñ statutũ permittit mulieri dare secũdo marito oĩa sua bona exclusis etiã filijs ex primo matrimonio, stante alio statuto eiusdem loci de lucro dotis: tunc si contingat mulierem dare secundo viro omnia bona sua in dotem, filij ex alio uiro non auocabunt à uiro partem aliquã lucri dispositione. d.l. hac edictali. Iis cõsuluit plenè Signo. in consi. 37. factum sic, & in consi. 69. ubi considerat statutum ponere in potestate mulieris actum dandi dotem secundo uiro, uel aliter in eum bona transferendi: actum verò excludendi liberos ulterioris matrimonij secus, quod non ponitur in potestate mulieris, sed imo habetur pro disposito ministerio statuti, ita quòd alia particularis exclusio ipsius mulieris facienda de eis non sit necessaria: quia huiusmodi participium praeteriti temporis denotat rẽ in esse iam perfectam. l. de tutela. §. fin. ff. de cap. dimi. l. 2. §. exactis. ff. de origi. iur. Item denotat rem affuisse tempore dispositionis absq; hominis ministerio. l. si quis maior. C. de transact. glos. in l. 1. C. ut lite penden. Faciq; Signor. Differentiam, an statutum dicat, quòd liceat mulieri dare excludendo liberos &c. uel an dicat exclusis liberis &c. quia in primo casu denotaretur exclusio filiorum in fieri hominis ministerio: in secundo uerò denotatur exclusio eorum in esse perfecto: ut iuribus per eũ ad hoc allega. Verùm in isto casu Rayne. in consilio 68. quaedam mulier. colum. 4. nume. 13. uersicu. in secunda parte. putauit. d.l. hac edictali. non corrigi per praefatum statutũ nisi conditionaliter, uolens datam esse potestatem mulieri, si expressim filios exclusérit, faciendi ut maritus omnia eius bona in dotem habeat, ac eam lucretur iuxta statutum de lucro dotis, etiam quòd filij prioris uiri extarent: sed si ipsa eos expressim non exclusérit, illi non impediantur soluto matrimonio auocare partem datorum in dotem à uiro uolente eam lucrari iuxta dispositionem d.l. hac edictali. & mouetur, quia ista uerba exclusis liberis, sunt ablatiui absoluti, qui resoluuntur in vim conditionis, l. si excludantur liberi. l. à testatore ff. de cond. & demon. l. ab emptore. ff. de pactis. l. cunctis. ff. de usuris. est ergo secundum eum exclusio eorum necessaria, quòd expressim à muliere fiat: ut eis tollatur remedium. d.l. hac edictali. & istam exclusionem uult à matre fieri quandocunque possa durante uita sua, quia tẽ npus excludendi non est determinatum. Pro hac repl cat, Signor. in consi. 69 col. 6. nu. 14. uers. nunc uenio ad potestatem. Sed prolixius triplicat Ray. in consi. 263. col. 8. uers. nunc descendit. nu. 16. In summa, eorum rationibus consideratis, mihi placet opinio Sign. nam negari non potest, quin ablatiuus absolutus possit in dispositione stare interdum per modum narrationis facti ad dispositionem iuris praecedentem, uel subsequentem: ut inquit Sign. in d. cons. 69. nu. 18. uers. 2. casu: auth. in successione. C. de suis legit. auth. post fratres. C. de legit. haere. uel (vt dicit Ale. in l. quaerebatur. de uerb. sign.) stat aliquando in uim sepositi casus: ideo cũ in dicto statuto accipi possit: aliter, quàm per modum conditionis, s. per modum assertionis, & narrationis, non est dicendum, quòd statutum potestatem conditionatam mulieri dederit, seu quòd statutum uoluerit conditionaliter corrigi dictam l. hac edictali. scilicet, si mulier filios exclusérit: nam diligenter aduertatur ad utrunque distinctè. Quò enim ad primum de potestate concessa, tene quòd non minus inaniter, quàm ineptè dicitur conditionalis: quoniam dispositio conditionalis, non efficitur per expressionem eius, quod tacitè inerat, seu eius, quod extrinsecus non uenit. l. conditiones. l. aliquando. ff. de cond. & demon. & not. per glo. & doct. in c. significasti. de electio. sed in actu concessu mulieri transferendi in secundum uirum inest actus excludendi alium. & par est dicere, concedo tibi potestatem, si uis alium excludere, uel, id dicere simpliciter absque huiusmodi conditionis expressione, quae tacitè inest in huiusmodi concessione. Illa ergo potestas non potest conditionaliter data dici ex huiusmodi expressione. Quò ad alterum, quòd statutum corrigere dictam leg. hac edictali, sub conditione, si mater eos exclusérit, intelligatur, & non aliter: dico illum ablatiuum, exclusis & caetera, non adaptari ad id: quia de correctione dictae legis hac edictali. ne uerbum quidem exprimit statutum, ideo ad hoc non potest referri, uel conditionem importare: est ergo necesse, ut referatur ad potestatem concessam, & relatus ad eam per modum conditionalitatis stare nequit: ut dixi: ergo per modum narrationis, & assertionis concluditur, & sensus est, quòd mulieri liceat in secundũ uirum transferre omnia bona sua: exclusis liberis: id est ut liberi prioris matrimonij exclusi intelligantur, ut nullo modo quicquam auocare queant. Quod mihi indubitatum uidetur, stante statuto de lucro: quoniam tunc utrunque concessum apparet statuto, scilicet antecedens, idest dotis constitutio de omnibus bonis, & consequens, idest ius lucrandi, seu lucrum dotis, in quo casu certum est filios ex alio quicquam contra uitricum dicere non posse, vt per Socy. in d. cõsi. 32. super calu. uol. 3. Paris. in consi. prae.

allegato. 90. & alios ubi supra. Alijs pulchris rationibus comprobati, quas Signoro. latè deducit in præallegatis consilijs, quas hic non puto referendas: sed ad eum te remitto, quem omnino in hoc videas. In uno casu Curtius in d. auth. præterea. nume. 56. limitat hanc conclusionem, quòd illa duo statuta non procedant in casu, quando scilicet mulier actualiter nullam dotem dedisset, licet transeundo ad secunda uota non facta cum uiro mentione de aliqua dote uideatur dotem primo uiro datam tacitè promisisse secundùm legis dispositionem, ut suo loco diximus: non uult enim statutum illud rigorosum (ut ipse inquit) per quod filij priuantur beneficio dictæ leg. hac edictali. in casu dotis per mulierem datæ uitrico uiata permissionem statuti in effectu derogantem dictæ legi extēdi ad hūc casum, quō mulier ipsa actualiter nō dedit, sed lex, idest extendi de casu dotis expressim datæ ad hunc casum dotis fictè, seu tacitè constitutæ. & ita pluribus consulendo comprobat Ias. in consil. 50. in volumi. 1. Et hoc mihi uidetur decidi per Curt. Senio. consi. 68. numero 8. dum dixit, quòd transeundo ad secunda uota mulier, licet uideatur tacitè date in dotem datam primo uiro, tamen hoc limitatur non procedere stantibus filijs ex primo uiro, tunc pro portionibus bonorum pertinentibus ad eos uigore dictæ l. hac edictali. non uidebitur tacitè dotem dedisse, ut in præiudicium eorum lucrari maritus eam possit Bartol. in quæstio mulier habens amplum. in solu. quæst. colum. prima. Alexan. in consi. 144. libro quinto. & Curtius in dicta auth. præterea. nume. 13. etiam si dicens, quòd prædicti loquuntur in terminis, quando mulier non habet potestatem faciendi contra dictam l. hac edictali. & sic propter defectum potestatis, ergo secus in terminis præfati statuti sibi eam potestatem concedentis, sicut in terminis iuris communis quando non extant filij; in quo casu habet potestatem omnia dandi in dotem. & uir potest omnia data lucrari, uidetur tacitè dedisse etiam ad effectum lucrandi, iuxta statutum de lucro dotis. Respondeo idem: quoniam licet potestas adsit, quòd absuerit mulieris uoluntas, in hoc casu præsumendum est, ut uidetur uelle Curt. Sen. in d. consi. 78. num. 8. & ratio est; quia impietas, & quasi crimen est, quamuis a statuto id concedatur fieri (quandoque enim a lege, id quod uerè crimen est etiam committi impune clarum est. l. Gracchus. C. de adulte. & alibi) proprios filios deserere in totū, omnisque in alium transferendo charitate, affectuque materno se declarare ea parte, quod turpe mulieri quidem est: ut ergo reijciatur præsumptio criminis, & turpitudinis. l. meritò. pro soc. l. cum profiteatur. C. de reuocand. donat. præsumendum est, quòd noluerit id facere, & sic quòd dos tacitè ultra mensuram dictæ l. hac edictali. data non præsumatur, & per consequens filij ex priori uiro non obstante prædicto statuto possint habere remedium dictæ l. hac edictali. quasi illud statutum non uerificetur in hoc casu. Ita reperio tenere Roland. ubi supra in quæstione 34. Decimumquartum casum summo ex Rolan. ubi supra in quæst. 28. quando extraneus, & non mulier, uel eius pater dotem dedisset: tunc filij non auocabunt lucrum, & cessabit d. l. hac edictali. & sic ibi Bald. tenuisse. Curt. Iunior in consil. 128. & Roman. in consi. 219 & Salyc. in l. si ita quis. §. ca. l. de uerborum obligat. refert, & sequitur etiam per alia, de quibus ibi per eum. Decimumquintum casum collige etiam ex Rolan. ubi supra in quæst. 35. quando etiam extat statutum cauens, quòd statuta intelligantur ad literam: nihilominus erit locus d. l. hac edictali. & in his terminis allegat Cur. Iun. in consi. 122. in fi. & uolunt Signo. in consi. 37. & in consi. 68. & Ruin. in consil. 69. & consil. 261. Vbi autem statutum de lucro dotis derogauit d. l. hac edictali. Nota ampliando, quòd huiusmodi derogatio habebit locum etiam in casu, quando lex, uel statutum fingit dotem. Fulgo. in consi. 89. domina Catharina. Ruin. in consil. 61. colum. penul. uolum. 3. Castr. in consil. 336. ad primum quæsitum. Alexand. in consil. 142. uiso statuto. in fio. uolum. 7. & in consil. 122. uiso processu. nume. 14. eod. & alijs, ut infra de dote ficta dicemus. & istam ampliationem tene præterquam in casu præcedenti, in quo absolutè non fuit derogatum d. l. hac edictali. sed quatenus daret mulier dotem, ut dixi. Limita nunc statutum de lucro
40 dotis derogans dict. l. hac edictali. † primò non procedere, seu non præiudicare filijs, qui essent forenses, & non subditi statuentibus, secundùm Paul. de Castr. sic limitantem in consi. 365. præsupposito quòd. col. 1. & sequitur Alb. Brun. in dicto tracta. de statuto exclu. fœmi. propter mascu. in 6 artic. in 1. quæst. Rolan. tenet hoc pluribus. in quæst. 36. allegans in fin. Castr. & Brun. in locis prædictis. Circa quam limitationem aduerte, quòd si dicti filij forenses essent hæredes matris: quia mater uidetur obligata uiro quò ad lucrum dotis secundùm dictum pactum, non poterit eis suffragari, quantumuis forensibus, dispositio d. l. hac edictali. quoniam ut hæredes matris obligationem tacitam habere cogūtur. l. cùm à matre. C. de rei vendi. cum concord. Ita trad. Dec. in consil. 19. colu. pen. vers. nec obstat, quòd saltem mortua. & latè Ioan. de Amic. in consi. 3. Si autem hæredes matris nō essent,
41 d. decis. Castr. procederet. Secundò limita, † quando huiusmodi statutum esset à non habentibus potestatem derogandi iuri communi conditum, ut à Baronibus & dominis Castrorum, qui æquiparantur præsidi, vel præfecto prætorio, vt per not. per Barto. & alios in l. 1. de verborum obli. quorum constitutio non potest iuri communi derogare. l. formā. C. de offic. præfect. præto. cap. institutionibus. 25. q. 2. Ioan. And. in cap. fi. de appell. in 6. & sic isti nō poterūt derogare d. l. hac edictali. ita limi. Pau. de Cast. in d. consil. 365. præsupposito quòd.

Aduerte etiam ad istam limitationem, quòd quando domini Castrorum habent perpetuam iurisdictionem, & merum, & mixtum imperium, statutum, & decreta eorum perpetuò durant, & dicuntur ius ciuile, & actiones ex eis descendentes sunt perpetuæ, & sic derogant iuri communi, vt plenè consuluit Ioan. de Amic. in consi. 110. ad ehota: & in summa ego dixerim inspiciendum esse, an statuentes habuerint potestatem statuendi aduersus ius ciuile, quod multis modis potest contingere, & ad hoc possunt inseruire, quæ tradit Rolan. vbi supra, in q. 3. Tertiò limitat Cur. Sen. in consi. 78. domina Franceschina, prout refert Curti. in dict. auth. præterea. nu. 15. quando filij ex eodem matrimonio extarent: tunc vir non poterit plus lucrari quàm vnus ex filijs prioris matrimonij: quamuis statutum derogauerit. d. l. hac edictali. Sed hanc limitationem ipse reprehendit: quia multò magis maritus quando habet filios, debet dotem lucrari, qua si magis grauatus, quàm cum non habet filios: & quia alias maritus viduam non accepisset, vel non ita facile inductus esset ad eam accipiendam, si se dotem minus lucraturū sciuisset: & statuti ratio hæc fuit, vt viduæ etiam facilè maritos inuenirent, quæ militat in hoc casu. Ego non percipio rationem, seu vim istius limitationis: si enim statutum derogans dictæ legi. hac edictali. volens virum dotem lucrari, defert ei lucrum in casu, etiam quòd filij ex secundo matrimonio existant, fortè quia defert simpliciter absque vlla liberorum conditione, vt dixi suprà, in principio huius gloss. & tunc nihil proponitur, cur non debeat lucrari: cur restringi debeat ad hoc derogans statutum ad d. l. hac edictali. Sin minus in casu existentium filiorum ex secundo defert, non debemus dicere huiusmodi statutum derogatorium limitari, sed potius conditionem statuti prædicti non cecidisse. Ideo cogita.

Aduertendum est præterea, quod dicta lex, hac edictali. nō procedit, quando secundo marito, mulier aliquid de suo non daret, sed alius, ideo fuit dubitatum, an si pater augeat dotem in secundo matrimonio filiæ cum eo pacto lucrandi, sit locus dict. l. hac edictali. & post Bald. ibi respondit Cur. Iunior in consi. 128. in fine, quòd quia pater dotare filiam tenetur, id de patrimonio filiæ emanare censetur, ideò vendicat sibi locū d. l. hac edictali. secus in alio dotante. Si igitur dispositio dictæ legis non procedit, maritus lucrum secundùm statutum nostrum facere poterit.

Nunc aliqua dicamus, quando statutum non dicatur dero-
42 gare dictæ legi hac edictali. & † primus casus sit, quando simpliciter statutum de dote lucranda disponit, non facta aliqua mentione filiorum prioris uiri, tunc non censebitur derogasse. d. l. hac edictali. secundùm communem opinionem doctorum, quam tamen intellige, vt suprà declarauimus, quando mulier dedit in dotem præter necessitatem, & dando congruam dotem, potuisset nihilominus pro dignitate sua nubere. quæ quidem restrictio communis opinionis mihi magis placet: quoniam ei contrariam opinionem, etiam communem uideri dixit Socy. in d. consilio 52. super hac, colu. 2. volu. 3. dicens esse dubium, cui earum sit adhærendum: & cum isto temperamento communis opinio facilè tenenda est. Secundus est casus clarus, quando statutū prohibet, annullando contractū dotis aliter initū, quòd maritus nō

lucretur

lucretur de dote, vel de bonis mulieris, plusquam aliquis ex filijs prioris uiri. Sed tunc fuit dubitatum, an sit dare modũ, uel cautelam, quòd in hoc etiam casu uir queat plus lucrari, quàm aliquis ex filijs contra dictum statutum. Curt. in d. authen. præterea num. 16. uersicu. circa hanc. putauit, quòd per fideiussores poterit esse consultum marito: si illi se obligent principaliter & insolidum ei, vnà cum muliere dotem dante, & præsentem de lucro per maritum faciendo, & repræhẽdit Curt. eos, qui dicerant contrarium: ut latè ibi per eum. Ad hoc facit cautela Dec. de qua mox dicam. Tertius est casus, quando statutum dicit expressim, quòd uir lucretur dotem, saluo, quòd per id non derogetur vni liberorum alterius matrimonij: nam intelligitur d. l. hac edictali. quod est proprium ius competens filijs alterius matrimonij: ita determinant Bal. in consi. 273. supposito statuto. uol. 2. & sequitur plenissimè consulendo Dec. in consi. 283. diligenter. colum. 2. & 3. instè hanc partem tenendo, increpandoque audaciam, & pertinaciam consulentium contrarium, quòd uoluerint nigrum pro albo in hoc ostendere. & fuit Ruin. qui contra opinionẽ Deci. consuluit, ut in eius Ruini consi. 59 casus iste. & consi. 58. visis. uolum. 3. pater diffusissimè: in quibus conatus est proba re, quòd intelligatur filijs primi matrimonij seruatum ius ab intestato succedendi, & sic in totum excludendi vitricum à lucro dotis: non autem solum ius d. l. hac edictali. per quod in parte tantùm maritus per eos à lucro dotis excluditur. In sententiam Dec. transit pluribus Alc. in tractat. præsumpt. in regu. tertia. in 8. præsumpt. ubi dicit pro hac se consuluisse, nõ dubito hanc partem esse tenendam, per ea quæ dicit latissimè Decius in dicto consilio 383. quicquid dixerit Ruinus in præallegatis consilijs, cuius rationes nõ carent cauillo. Et opinio Decij mihi placet etiam ea ratione: quia dum statutũ defert lucrum marito, & reseruat ius liberorum alterius matrimonij, intelligit utrunque simul uerificari: quòd scilicet vir lucretur, & quòd dictis filijs sit ius reseruatum. Sed secũdùm Ruin. vnum excluditur per alterum, quia vult maritum excludi in totum propter filios uenientes ab intestato.

Præterea, reseruatio iuris ab intestato esset inepta ad casum, uel statutum, de lucro: quia licet maritus dotem lucretur, uel etiam totam, absque alia reseruatione dicti statuti, possunt filij matri succedere ab intestato, uel quia habeat alia bona præter dotem, uel quia etiam absque bonis filij possunt effici hæredes ab intestato, uel ex testamento: si quidem absque rebus hæreditas etiam dicatur. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. l. liberi ius qui. ff. de bonis liber. & cõcord. Illa ergo statuti reseruatio, ne sic inaniter & ineptè intelligatur, necesse est, ut referatur ad ius d. l. hac edictali. quod est proprium filiorũ alterius matrimonij, competens eis citra nomẽ hæredis.

Quartus est casus etiam quando statutum dicit, quòd in omni casu uir dotem lucretur, quoniam nihilominus dicetur eis remanere integrum ius. d. l. hac edictali. ita contra opinionem Roman. & aliorum citatorum per nos suprà in 7. casu derogatorio tenuit Iason. in d. authent. præterea. nume. 15. versicu. non secolo. C. vnde uir & uxor. & ibi Pepus, colum. 19. uersicu. & infert ad dispositionem. & Ioã. de Amic. in cõsi. 11. consuetudo. colum. 4. uersiculo quinimò prædicta procederent, & refert Parisi. in d. consi. 90. num. 7. uolum. 3. mihique istud placet: nam uerbis generalibus non censeri statutum de lucro derogare dispositioni. d. l. hac edictali. sæpè Doctores dixerunt. Ruin. in d. consi. 61. colum. pen. uolum. 3. & quàm plurimi ex præallegatis, † generalitas admittit inter-
43 pretationem, ne iuri communi deroget. gloss. in l. fina. & ibi Bald. in colum. 1. C. fin. cen. uel reliq. Bald. in rub. colum. penultim. C. qui accus. Barto. & alij in l. 1. §. nunciatiõ. de oper. noui nuncia. per illum tex. ibi, & glo. neve alius damnum patiatur. l. fin. §. in computatione. & ibi not. per omnes. C. de iure delibe. quoniam interpretatio temerè non fit, cum directò in præiudicium tertij redundat. l. nec auus. C. de emãcip. lib. l. 2. §. meritò. §. si quis. ff. ne quid in loco publ. c. ex tenore. de offic. deleg. c. 2. de rescript. Fely. in cap. causam quæ. circà eodem. in hoc autem clarum est tractari de præiudicio filiorum primi matrimonij, dum eis per statutum auferri ius. d. l. hac edictali. uolunt, quo iure priuari ab aliquo non possunt, præterquam à lege. Quintus est casus, etiam quando statutum diceret, uir uni lucrari, filijs ex eis non stantibus, quòd propter id non uidetur derogatum. d. l. hac edictali. ut dixi supra in nono casu derogatorio. Sextus est, quando stante statuto de lucro dotis, stat aliud statutum uolẽs, quòd mulier in præiudicium filiorum primi matrimonij testari possit derogando expressim d. l. hac edictali. nam in casu testamenti non facti, ius d. l. hac edictali. integrum filijs remanet aduersus vitricum uolentem ex dispositione statuti de lucro, plus lucrari eo, quòd aliquis eorum, qui de bonis maternis minus habuerit inter eos habet. Ita consuluit Castr. in consilio 356. suprascriptus dominus: consultor: quia derogatio dicta l. facta, in casu testatæ mulieris, non debet trahi ad casum intestatæ: iuxta deducta per eum. Septimus casus est, econuerso, si statutum vult maritum succedere uxori in totum ab intestato. nam d. l. hac edictali. derogatum nõ censebitur. quominus filij contra uitricum partem bonorum auocent, iuxta illius legis dispositionem; quoniam est ius ablationis particularis partis, scilicet bonorum mulieris, compatiens cum iure vniuersali, qđ põt contra hæredẽ vniuersalẽ pponi: ita cõsulendo tradit Pau. de Ca. in cõsi. 345. uiso casu & allegationib.

Postremò hanc conclusionem, quando reseruatum censetur ius. d. l. hac edictali. declara, quòd procedat hoc modo in casu deductionis faciendæ: nempè quòd filij prius de bonis omnib. matris deducunt legitimam sibi debitam, de reliquo bonorum fit diuisio inter eos & vitricum nitentem dispositione statuti de lucro dotis: ut secundùm id, quod aliquis eorũ minus accepit de bonis matris super legitimam, maritus uitricus eorum lucrum de dote faciat: & sic computatio partium fit ea d. l. hac edictali, prius detracta filiorum legitima. Pau. de Castr. in consilio 345. viso casu & allegationibus. ubi alleg. gloss. in §. optimè. in authent. de nupt. Bald. & Docto. in d. l. hac edictali. Barto. in l. 1. C. de inoffici. doub. Rapha. Cuma. qui dicit esse communem in consilio 109. domina Ioanna. in columna fina. in 2. dubio. & Dec. citando plures Docto. in consilio 246. numero 5. Pau. de Castr. in dicto consilio 193. uerba apposita. columna 2. uersicu. potest etiam afferre. Fulgo. plenè in consilio 97. Anto. & Anto. de Butr. in consilio 89. domina Catherina. Rube. Alexandri. in consilio 155. Ruin. in consilio 94. circa. numero 5. in uolumine quinto. & sequitur Rota: in decis. Ioann. Paul. mod. in decisi. 2. ubi allega. ultra alios Bald. qui hoc dicit in consilio 22. quædam domina. in fin. uolumine 5. & Neuiz. citat alios in sua sylua nupt. §. ampliatur primò. numero 47. Sed aduerta-
44 tur † quòd licet uerum sit in terminis iuris communis, portionem uigore d. l. hac edictali, deducendam, deberi supra legitimam, tamen in hoc casu stantis statuto de lucro, non deducent filij: quia antequam legitima de bonis matris deducatur, marito solui debet lucrum dotis, ut ex authoritate quamplurimorum conclusimus supra, in principio istius materiæ. Et propterea non erit uerum, quòd alterius matrimonij, deducant contra maritum eorum vitricum legitimam, & portionem d. l. hac edictali: quia imò non euellent de lucro mariti nisi portionem eis concessam. d. l. hac edictali. quæ eis debetur propter illatam sibi iniuriam à matre, propter affectata secunda uota, ut inquit Bald. in dicto consilio 22. quædam. & est quid separatum à legitima, & debitum diuerso iure, atque ipsa legitima debeatur: & ex concessione vnius non infertur ad aliud iuxta vulga. sicque authoritates præallegatæ cum hoc salis grano sunt intelligendæ. Roland. ubi supra in quæstio. 27. diffusè hoc dubium pertractans ait prius legitimam filios deducere, & de reliquo partes suo cara. iuxta d. l. hac edictali. sicque omnino tenendum: quia est communis: sed non aduertit ille, quòd communis opinio loquitur duntaxat in terminis iuris communis, & non in his, in quibus legitima non debetur nisi detracto prius lucro dotis, ut ære alieno, secundùm plures decisi. superius allega. Cum autem statutum reseruauit, seu non derogauit. d. l. hac edictali. est præterea aduertendum, quòd in aliquib. casibus, maritus nihilominus in totum prout in statuto de lucro, lucrabitur. Pri-
45 mus casus, seu limitatio est † quãdo filij extitissent hæredes matris, tunc non poterunt vti beneficio dic. l. hac edictali. & consuluit Ioan. de Amic. in cõsi. 3. Et uoluit Dec. in d. consi. 59. col. fin. ut dixi supra, quia quem de edictione tenet actio, eundem exceptio repellit agentem. l. uendicantem. ff. de euict. l. cum à matre. C. de rei uendi. & latissimè deductis in isto proposito per Ioan. de Amic. in d. cons. 3. Sed de hoc ego dubito per ea quæ dicit Bald. in consi. 161. uolum. 5. quem refert, & sequitur multa similia allegando Aym. Crauet. in consi. 200. anus. numero 5. nam in casu Bald. cum esset dubitatum, an nepos excluderetur à beneficio dict. l. hac edictali. ex eo, quòd agnouerat legatum sibi ab ea muliere factum cum

clausula, quòd plus petere non possit &c. Post rationes dubi-
tandi Bald. respondit, cum ob id repellendum non esse à be-
neficio eius. l. quia quoties dispositio non ualet propter pro-
hibitionem legis, agnitio eius non inducit conualescentiam
talis dispositionis, secus si dispositio ualeret, quamuis res-
cissioni subiaceret. Sed dispositio de lucranda dote, seu da-
tio dotis non ualet ipso iure, quatenus vir plus lucratur de
bonis mulieris, quàm aliquis filiorum primi matrimonij.
dict. l. hac edictali. d. §. optimè. quia prohibetur à l. improban-
te omnem cautelam, per quam partes id agere seu inducere
uellent: ergo non prodest agnitio legati, inquit Bald. in d.
consi. ibi si id non prodest, ita nec prodest marito, quòd fi-
lius hæreditatem adierit matris: quoniam in eo, quod est con
tra prohibitionem iuris dispositum per testantem, hæres po-
test contra uenire: ita inquit Crauet. in dicto consi. 200. nu.
5. dicens sic in terminis dict. l. hac edictali, tenuisse Stephan.
Bertran. in illius l. repet. t. nume. 12. & allegat alia quàm plu-
ra ad hoc, ex quibus inclino in istam opinionem, contra Io.
de Amic. & Deci. ubi suprà. Secundus casus est, quando fi-
lij recusarent illud beneficium, tunc lucrum facere dotis, ma
ritus non impediretur, ut dicit Cast. in consi. 345. viso casu,
& allegationibus. colum. 2. per text. in l. 2. §. si sint. ff. ad Tre-
bel. & nota quòd non inducitur tacitè repudiatio beneficij.
dict. l. hac edictali. ex eo, quòd quis acceptauerit aliquid ha-
bens onus, uel conditionem non utendi eo beneficio, secun
dùm Bald. in dicto consil. 166. quidam Mecus uel mœchus
lib. 5. quia secundùm eum ex refutatione unius, nō infertur
ad refutationem alterius ex aliunde competentis. l. si domus.
ff. de ser. vrb. præd. l. si filius. ff. de bon. lib. Si autem filius nec
acceptauit, nec repudiauit beneficium. d. l. hac edictali. trans-
mitteret ad nepotes secundùm Castr. in consi. 365. præsup-
posito quòd diceretur. col. 2. & Bald. in dicto consi. 161. qui-
dam mecus. Cor. in consi. 82. imminet. nu. 5. volu. 3. Tertius
46 casus est, † quando de consensu ipsorum filiorum primi ma
trimonij secundò nupsisset, dotemque dedisset, ut per Io. de
Amic. in d. consi. 3. colu. pen. uolentem tunc filios non posse
vti beneficio. d. l. hac edictali. aduersus vitricum lucrum facien
tem ex statuti dispositione. Vel etiam si de consensu mariti
defuncti nuberet, filij carerēt cōmodo d. l. hac edictali. in hoc,
ut dicit plurib. Dec. in rub. C. de secund. nupt. col. fi. & in con
si. 206. ferè per totum. & Angel. in consil. 396. nunc arbitra-
mur. ubi uolunt in hoc casu, omnes pœnas etiam ad fauorem
filiorum introductas cessare, admonentes idcirco homines, ꝙ
caueant accipiendo uiduas in uxorem, ut de consensu filiorū,
uel mariti accipiant: nam si iniuriam mulier transeundo ad
secundas nuptias facere filiis dicatur secundùm Bal. in consi.
22. quædam. uol. 5. & in consi. 161. quidam mecus. eod. uel si
mariti defuncti anima contristatur. §. nos igitur uolentes. in
auth. de nup. Ang. in §. actionū. insti. de act. accedēte nuptijs
prędictis eorū uoluntate, cessat iniuria, & cōtristatio: quia uo,
lenti non fit iniuria. c. scienti. de reg. iur. in 6. & ibi not. Doct.
47 in l. actione. C. de transa. Verùm † quando consensus alicu-
ius eorum non habetur, dubitatum uidi, an sit dare modum,
uel cautelam, unde maritus in effectu, de bonis mulieris pos-
sit assequi plus, quàm aliquis filiorum primi matrimonij ad-
uersus d. l. hac edictali. Aliqui uoluerunt in primis consul-
tum esse uiro, si antequam matrimonium cōtrahatur, mulier
ei donet: quia non est prohibita mulieri bonorum translatio
in hominem, qui adhuc eius uir non sit: sed hoc improbatur
per Capt. in consi. 81. & si uideatur: quia huiusmodi donatio
contemplatione matrimonij statim contrahendi fit, ergo per-
inde habetur, ac si constante matrimonio facta esset, quasi in
fraudem d. l. hac edictali. processerit: quod ibi captessim im-
probatur. Secunda cautela est, quòd maritus accipiat, & stipu
letur promissa pro filijs ex se, & ex ea nascituris: tunc filij prio
ris matrimonij ea non auocabunt: quia d. l. hac edictali. non
prohibet alienare in communes filios: ita latè tenet Dec.
in consilio 546. Bald. in consilio 11. casus talis. in 3.
volum. & inter consilia Paul. de Cast. in consi. 263. uisis pūcto
& instrumento. & in consi. 265. Ego Bal. Sed hanc cautelam
damnant pluribus consulendo Ruin. in consi. 152. q. uolu. 1.
vbi dicit esse communē contra Dec. & Franc. de Albe. & Ioā.
de Ligna. & Ricar. de Saly. inter consilia Pau. de Cast. in cōsi.
262. mihi uidetur, quòd dictus, & in consi. 264. unum est sup
ponendum. & in consi. 265. præclarissimi. quod est sub eod.
nu. successiuè. & Coro. in consi. 82. imminet. nu. 2. uol. 3. & vi
detur hoc velle Nico. Boer. in decis. 201. & ideo Cassan. in cō
sue. Burg. rub. 6. §. 1. nu. 7. dicit cautelas in hoc non tutas. &
contrarium consuluisse Steph. Bertr. in consi. 63. & in consi.
166. in lib. 1. & mouentur, quia illud contemplatione patris
tanquam profectitium filijs acquirendum uenit, sicq; quo-
dammodo patri ipsi acquiri uidetur, quod est contra d. l. pro-
hibitionem. Tertia cautela est, ꝙ huiusmodi donationi se-
cundo uiro factæ accedat fideiussor, qui principaliter se obli-
get pro obseruatione conuentorum, & euictione dictorum:
secundùm eundem Dec. in d. consi. 246. ubi alleg. hoc uelle
Abb. in consi. 44. Idem Dec. tradit in d. authē. præterea. nu. 7.
uers. eodem modo. & hanc improbari non reperi.
48 Quartus † est casus, seu limitatio ad d. l. hac edictali. quan
do filij primi matrimonij fuissent ingrati erga matrem: tunc
eis denegaretur beneficium d. l. hac edictali. & maritus posset
totum lucrari: secundùm Bald. in consi. 22. quædam domina
vers. item in quantitatibus debitis. uolu. 5. & secūdùm Corn.
in consi. 82. imminet. vol. 3.
49 Quintus † est limitationis casus, quando filii capaces bono
rum non essent, ut uoluit Ruin. in consi. 64. in fi. uol. 3. ubi ad
uertit, quòd quia professus S. Dominici est capax bonorum,
admittatur ad beneficium d. l. hac edictali. & maritum à lucro
dotis in partem idcirco excludat: & Bald. negauit filijs, qui nō
sunt successibiles, competere illud remedium, prout refert
Soc. in d. consi. 35. primum. in 2. dubio, uol. 4. ubi etiam dicit
illud nō competere monaco ordinis minorum. Vnde mouet
ibi quæstionem, an stante statuto ꝙ filiæ fœminæ excludātur
ab hæreditate &c. possint filiæ fœminæ per huiusmodi statu
tum exclusæ intentare remedium d. l. hac edictali. & dicit uide
ri, ꝙ non, tam per prædicta, quàm etiam quia à pari procedit,
in rerum natura non extare, uel existere, & non succedere. l.
si ex modica. §. si filius. de bon. lib. cum etiam quia beneficium
illius legis iis, quibus legitima non debetur, non cōpetit, & le
gitima non debetur à statuto exclusis, ut communiter con-
cludunt Doct. Bar. Bald. Imo. Alex. in l. Gallus. §. & quid si tā
tùm. de lib. & posth. Contrarium postea concludit: quia istud
beneficium debetur extra nomen, & ius hæredis. Cast. in d. cō
si. 345. uiso casu & allegationib. & in consi. 345. præsupposito,
quòd præfatum. col. 2. & Bald. in consi. 276. uerba. uolu. 3. &
pro Soc. opinione citantur Cast. Ant. de Rossel. Io. de Imo.
& Flori. per Cor. in cōsi. 82. imminet. nu. 6. uol. 3. ipse tamen
contrarium tenet, & rūdet rōni, ꝙ hoc beneficiū filius non de
feratur ut hæredibus: concluditq; exclusis per statutum non
competere remedium d. l. hac edictali. ut ibi per eum.
50 Vltimò, † in hac materia non omittam duo notare: Pri-
mum, ꝙ si data sunt corpora iusto pretio in dotem, maritus
filijs agētibus remedio d. l. hac edictali. poterit eis dare portio
nes suas in pecunia, & pro se retinere corpora. Bald. in consi.
51 276. uerba. uol. 3. Secundum † ꝙ condictio dictæ legis datur
contra eum, qui accepit dotem, & ex ea factus est locupletior,
& non contra alium, ut per Bal. in d. consi. 22. quædam. uol. 5.
ubi alia in hac materia dicit. reliqua uide per scriben. in d. l.
hac edictali. quæ quatenus extra quæstionem de lucro dotis
sunt recensere, esset extra propositum.

G L O S. VI.

In text. ibi, Siue dict. matrimonium fuerit primum, siue &c.

S V M M A R I V M.

1 *Secundis nuptijs non fauebant iura communia.*
2 *In secundis nuptijs est quadam fornicatio.*
3 *Legatum mulieri, si honestè vixerit, ei, quæ tertiò repetierit nuptias, non debetur.*
3 *Lucrum etiam ubi non esset expressum, debetur pro secundo matrimonio.*
5 *De duobus cōiugibus, de viro scilicet, qui habuit viginti uxores, & tandem contraxit matrimonium cum muliere, quæ habuerat vigintiduos maritos.*

HOC expressit statutum nostrum, ne fortè aliquis
contenderet hoc lucrum dotis non fieri de secun-
dis, ulterioribusque nuptijs, sed id fauoris præsta
1 ri primis duntaxat nuptiis: † quoniam iura com-
munia, non ita fauebant secundis nuptiis, prout primis 2
imò

imò ferè execrabantur eas: & secundò nubentes puniebant.
l. fœminæ. C. de secun. nupt. & plenè per Deci. in consil. 206.
& in rub. eo. tit. Ang. in d. consi. 396. & in auth. de non elig. se
cun. nub. laudaturq; mulieres, quę primis nuptijs sunt con-
2 tentæ: † quoniam in secundis nuptijs est quædam fornicatio,
quæ tamen ex causa permittitur. dicit text. in ca. hac ratione.
31. q. 1. & Las. in auth. cui relictum. nu. 1. C. de indi. vid. tol. di
cens, quòd honestius est viduis amplius non nubere. §. opti-
mum. de non elig. secun. nuben. & quòd ideo conditio vidui-
tatis in legato apposita non rejicitur per illā auth. Et Neuiz.
in sua sylua nupt. §. ampliant. nu. 31. dicit, quòd iteratio nu-
ptiarum est contra honestatem: & tantò magis tertiæ, & vlte-
3 riores nuptiæ damnantur: adeò quòd legatum † mulieri fa-
ctum, si honestè vixerit, ei quæ tertiò repetierit nuptias, non
debebitur, vt dicit Paris. in cons. 160. nu. 9. vol. 4. & Neuiz. vbi
supra, num. 35. & similia. nu. 37. deducit: & priuilegia conces-
sa secundum leg. 1. ff. solu. matri. non competunt pro secun-
do matrimonio: Dec. in d. rub. item potuit dubitari, ne statu-
tū intelligeretur de primis nuptijs, seu matrimonio. l. boues.
§. hoc sermone. de verb. sign. Fely. in c. 1. de treug. & pace. &
plenissimè per Tiraq. in suo tractatu super d. l. boues. & quia
si testator mandat bona sua distribui in maritandis mulieri-
bus, seu puellis: intelligitur de illis, quæ nunquam aliàs nuptæ
fuerant, & non de viduis: vt per Deci. in d. rub. nu. 3. maritò
igitur ad tollendam dubitationem, id expressit.
4 Quando † autem non expressisset hoc, etiam existimarem
idem fore: tum quia militat eadem ratio statuti, & populi de
siderium, quòd viduæ etiam nubant, vt patet ex deductis in
glo. præcedenti: ne prolabantur in peccatum aliquod fornica
tionis: tum etiam quia pœnæ contra secundò nubentes sunt
hodie correctæ ex Apostoli authoritate. Dec. & Neuiz. in lo-
cis præallegatis: & Aug. in d. consil. 396. & Castr. post alios in
l. vxores. ff. de his qui notantur infamia. Rayne. in d. consil.
68. & cons. 263. & doc. per illū tex. in c. fi. extrà de secun. nupt.
Nec tacebo publicum honorem exhibitum duobus coniu
5 gib. in eorū funere: alter † enim maritus iterauit nuptias cū
viginti mulieribus successiuis tēporibus, & tandem duxit in
uxorem mulierem, quæ uigintiduos maritos habuerat: & cū
populus attenderet uictoriam alterutrius, cessit mulier præ-
decedens, & deinde ille maritus mortuus est, ut refert Nicol.
Boer. in decis. 286. & apud alios probos authores, etiā id me
legisse recordor, factū insigne & naturæ portentū simule.

G L O S. VII.

In textu ibi, A die, quo cum uiro. habitare cœperit.

S V M M A R I V M

1 *Habitare tribus modis accipitur.*
2 *Non conuersatio, sed cohabitatio à statuto nostro requiritur*
3 *Vxor dicitur habitare cum viro habitando in domo soceri cum eo.*
4 *Copula carnalis secundùm statutum nostrum non sufficit ad lucrum dotis faciendum.*

1 HABITARE, † tribus modis accipitur, sed potissi-
mè pro actu ipso corporali habitandi: quia ubi quis
prandet, ibi moratur & dormit, ut tradit Bald. in consi. 233.
decretum. lib. 1. l. 1. §. habitare. ff. de is qui deie. uel effud. l.
lex Cornelia. §. domus. ff. de iniur. l. cæterum. §. fina. & l. 2. ff.
de usu & habita. Deci. in consil. 455. dispositum. col. 2. & in
hoc statuto accipi pro ipso actu habitādi, nemini est dubium;
Nec uerificatur ex eo, quòd uxor ad uirum, uel uir ad uxo-
rem interdum accedant, si mansiones separatas habent, uel
separatim in diuersas domus se recipiant continuò commorā
2 tes: quia † non conuersatio, sed cohabitatio a statuto nostro
requiritur: iuxta ea quæ dixit Alex. in consil. 129. super pri-
mo. num. 3. uol. 7. considerans, quòd uxor in eo casu non
iuerat ad maritum animo cum eo remanendi, & causa coha-
3 bitandi: & † dicitur uxor cohabitare cum uiro, seu in domo
uiri, quando habitat cum eo in domo soceri: quia suus ma
ritus erat filiusfami. & socer omnia onera sustinebat: ut con.
suluit Corne. in consi. 149. licet meo. lib. 1. concludens ideò
non minus uirum lucrum dotis facere debere, quàm si exi-
stens ipse paterfamilias duxisset uxorem in domum propriā.
4 Dum † autem statutum exigit cohabitationem ad hoc lucrū
dotis faciendum: non sufficit matrimonium in domo mulie-
ris consumasse, seu copula carnalis non attenditur, sed ipsa
cohabitatio, per ea, quæ latè dicit Abb. in consi. 79. lib. 2. &
Corne. in d. consi. 149. quod not. quoniam non vbique statu-
ta de lucro sic solent disponere.

G L O S S. VIII.

In textu ibi, uir lucretur.

S V M M A R I V M.

1 *An hoc dotis lucrum sit propriè, & verè lucrum, & de eo indi candum sit, vt de lucro, an potius vt de damno euitando, & nu. seq. & 5.*
2 *Dos, què ad virum, habetur ex titulo oneroso.*
4 *Ignorantia iuris in lucro dotis excusat virum.*
6 *Lucrum non iudicatur ab euentu, sed à causa.*
7 *Tres causæ, proxima, remota, & media non multum remota.*
8 *Lucrum dotis est propriè lucrum.*
9 *Lucri dotis causa finalis est ipsum matrimonium & vir.*
10 *Ex causa onerosa quando dicatur aliquid acquiri.*
11 *Auctoris opinio in ista quæstione.*
12 *Dotis lucrum excedens metam legalem, an egeat insinuatione.*
13 *An lucrum dotis sit reseruandum filijs. & nu. 14. & 15.*
16 *An hoc dotis lucrum possit maritus vxoris remittere in præiu dicium sui vel creditorum.*
17 *Donatio, per quam alter non fit pauperior, inter coniuges valet.*
18 *Qui sine certa solemnitate iuris vel statutorum non potest alienare, lucrum tamen faciendum poterit absque ea solennitate repudiare.*
19 *Remissio lucri, causa sibi reconciliandi vxorem facta, non valet.*
20 *Creditores non fraudantur ex remissione huius lucri.*
21 *Intellectus l. libertus ossiginea. ff. de bon. lib.*
22 *Remissio lucri dotalis quomodo fieri debeat.*
23 *Statutum, quòd lucro dotis renunciari non possit, quomodo intelligendum.*
24 *Lucrum dotis facit non pater sustinens onera matrimonij, sed ipse maritus filiusfamilias, quasi aduentitium. & numero 25.*
26 *Lucrum dotis propter adulterium debetur filiofamil. & non eius patri.*
27 *Reg. l. secundùm naturam. ff. de reg. iur. quando procedat.*
28 *Dos penes eum, qui onus matrimonij sustinet, remanere debet. & nu. 29. 30. & 31.*
32 *Vendens rem Titij, vt Titij, censetur nomine Titij vendidisse.*
33 *Lucrum, quando sunt socij omnium bonorum, communicatur omnibus.*
34 *Legatum ab vxore factum marito, an imputetur lucrum in hoc ex debitum. & nu. 37. & sequenti.*
35 *Duæ causæ lucratiuæ simul non concurrunt.*
36 *In compensatione inducenda non inspicitur an ex causa onerosa, vel lucratiua id, quòd est compensandum, debeatur.*
39 *Debitor voluntarius ex proprio contractu non præsumitur legare animo compensandi. & nu. 40.*
41 *Nemo in necessitatibus liberalis existit.*
42 *Lex suum, & non tuum denegat auxilium.*
43 *Contractus ab initio voluntatis, ex post facto necessitatis.*
44 *Qua ratione debitor necessarius sit.*
45 *Statutum est causa immediata lucri.*
46 *Potentior non est consensus expressus, quàm tacitus.*
47 *Solutio & intellectus ad l. si pater pro filia. ff. de colla. dot. nu. 48. 49. 50.*
51 *Cauillatio Ang. in quæst. nostra resoluitur. & nu. 52.*
53 *Conclusio ampliatur, etiam procedere, quando legatum, & dos in diuersis rebus consisterent, nihilominus animo compensandi relictum præsumitur.*
54 *In materia imputationis faciendæ non curatur, an in specie, vel in quantitate legatum consistat.*
55 *Secundò ampliatur, quando etiam pactum expressum de lucro*
dotis

dotis factum fuisset.

56 *Aliquid faciens, ad quod poterat compelli, dicitur coactè facere.*

57 *Obligatio hareditaria alteratur per nouam haredis promissionem, adeò quòd beneficium inuentarij amittit, uliàs sibi competens.*

58 *Tertiò ampliatur in foro conscientia.*

59 *Limita primò, quando dicit, Relinquo de bonis meis.*

60 *Pater legans filia aliquid sub prohibitione, quod plus petere non possit de bonis eius, non videtur dotes maternas petere prohibere.*

61 *In legatis, quo testator mandauit de bonis suis prastari, omisisse inuentarium haredi non nocet.*

62 *Verbum, bona, nunquam capitur pro hareditate, nisi quando ratio subiecta materia necessariò id requirit.*

63 *Quid iuris, quando illa verba, De bonis meis, essent apposita de stylo notarij.*

64 *Sublimitatio Cornei in istu rė.*

65 *Aliud, quando testator dicit lego super bonis meis, vel super mea hareditate.*

66 *Secundò limitatur, si legatum non esset permunsiorum penes virum, tunc cum lucro sibi debito non compensabitur.*

67 *An interusurium medij temporis in lucro dotis debeat imputari.*

68 *An hares ab vxore institutus maritus, si omittit inuentarium facere perdat dotis lucrum*

69 *In his qua iure retentionis debentur, omissio inuentarij non nocet.*

70 *Differentia inter confusionem actionum, & compensationem.*

71 *Maritus agnito legato sibi ab vxore in lucri dotis compensationem facto, an possit postea pœnitere.*

72 *Legatum agnoscens censetur onus illi iniunctum agnoscere etiam quòd excedat eius valorem.*

73 *Legatarius, oneris impositio si non tenet, agnoscendo tale legatum sibi non praiudicat.*

74 *Appositio huiusmodi oneris an valeat quando vtrunque legatum & debitum in quantitate consistit. & nu. 75.*

75 *Conclusio de legato compensando in debitum necessarium primò limitatur, quando directò legans ipse non fuisset debitor.*

76 *De quarta parochiali, & episcopali. nu 77.*

78 *Secunda limitatio pradicta conclusionis quando eo tempore, cum fit legatum, testator non erat debitor legatarij, vel erat in diem.*

79 *An pro debito haredis testator animo compensandi prasumatur legare.*

80 *Limitatur hoc per Rui. quando in aliqua parte ipse testator non erat debitor.*

81 *Quando legat causa tollendi discordias videtur animo compensandi legare.*

82 *Pater si quid legat filia, censetur eo etiam nomine non expresso pro dote legare.*

83 *Si pater legat filia & in vita dant ei dotem, dos imputatur in legatum.*

84 *Ampliatur hoc dictum, quando dos daretur per filium.*

85 *Limitatio prima l. filia legatorum. C. de legatis.*

86 *Limitatio secunda einsdem legis.*

87 *Debitum quando est voluntarium in dubio nunquam animo compensandi factum prasumitur.*

88 *Debitum voluntarium quando dicatur.*

89 *Obligatio ex aditione hareditatis est voluntaria.*

90 *Ex gestu aliquo obligatio oriens est voluntaria.*

91 *Conclusio non prasumenda compensationis procedit in dubio.*

92 *Casus clari compensationis faciendæ.*

93 *Materia prasumenda compensationis versatur super statu coniecturali.*

94 *Coniecturæ plures contra compensationem.*

95 *Coniecturæ plures pro compensatione.*

96 *Legatum facilè non prasumitur animo compensandi factum, secus est in promissionibus.*

QVOD ergo maritus capit ex hoc casu præmorientis uxoris, nullis relictis liberis sub nomine lucri capit, & illud quidem à statuto lucrum appellatur, tamen Fulgosius non facit differentiam in hoc, an statutum utatur hoc nomine lucrum, uel alio, ut uerbo restituat, ut ipse dicit in consilio 103. uisu instrumento. uersi-
1 culo, quid enim refert. Cæterùm † ex eo, quòd statutum appellat hoc, quod acquiritur a marito, lucrum, orta est magna dubitatio, an uerè & propriè sit lucrum, & ut de lucro sit iudicandum de eo: uel an potius ut de damno euitando? & nostra multum interest id scire propter plures conclusiones ex eo resultantes, & uariè quidem nostri Doctores loquuti sunt. Bald. in l. quod nomine. ff. de condict. indebit. di-
2 xit † non esse merum lucrum: quia est annexum oneribus matrimonij, & à causa onerosa trahit originem: inferens ex hoc quòd, si uir concurrat cum aliquo, qui agat de damno euitando debet ei præferri: quoniam uidetur agere, non ut lucrum capiat. sed ut damnum euitet, quando quidem lucr non haberet, nisi onera matrimonij sustinuisset. l. pen. ff. qui sat. cog. idem Bald. in d. l. si donaturus. §. 1. idem dicit in effectu quia est annexum causæ onerosæ. l. si ab hostibus. §. fina. sol. matr. l. fin. ff. de dol. excep. & ideò infert, cum legato sibi facto non confundi, seu non compensari, d. auth. præterea: quia habet locum in lucro puro. idem dicit in consi. 79. casus talis est, Zeno. lib. 1. & hoc est lucrum ob cām, & est aduentitium (ait Bald.) & in l. Titia. §. qui in uita. de lega. 2. dicit nō esse lucrum, sed quandam oneris remunerationem. l. Aquilius regulus. l. si pater. ff. de dona. l. 1. §. lucratiuas. C. de impon. lucr. descrip. lib. 11. not. per glo. & Doct. in d. l. si donaturus. §. 1. & iudicatur, ut de fructibus ipsius dotis, ait Bald. in consi. 110. consuetudo. lib. 2. & q non sit ex titulo merè lucratiuo, etiam ueniat in consequentiam onerosi, dicit idem Bal. in consi. 259 Laurentius. in uol. 2. Anch. in consi. 101. ex prædicto themate. col. 2. num. 5. dicit hoc lucrum censeri æs alienū, quod dicit Dec. in consi. 19. & alij per nos suprà allegati: & Bal. in consi. 53. quædam domina Riccardella. uol. 5. putat onera esse causam finalem lucri, cuius causæ defectu cessare de-
3 beat lucrum. Et † quò ad uirum dotem haberi titulo oneroso, probatur l. 2. §. fin. de donat. d. l. 1. §. lucratiuas. C. de impon. lucr. descr. & ibi not. l. ex promissione. & ibi notat. ff. de actio. & obli. l. pro oneribus. C de iur. dot. Ias. in l. Nesennius. num. 4. uersicu. secundò noto. de re iud. dixit dotem, & lucrum dotis, quod maritus facit ex dispositione statuti, uel pacti titulo lucratiuo non percipi, idem firmat Matthesyl. in not. 74. nota unam doctrinam. & Ias. in §. item si quis. num. 29. num. 30. instit. de actio. & in d. l. si ab hostibus. §. fin. ad finem dicit, quòd hoc lucrum dotis non est propriè lucrum, propter onera matrimonij, propter quæ defertur, & quòd de eo iudicandum est, prout de damno euitando: quia in eo maritus habet titulum onerosum, & non debet illud perdere sicut pœna quadrupli debita perditur: idem dicit in d. l. si donaturus. §. 1. num. 13. uer. in glo. in uerbo, dumtaxat. post Bald. in l. cum multæ. C. de dona. ante nup. & in d. auth. co. præterea, col. pen. idem tenet Dec. in consi. 353. in casu. col. 2. & in consi. 402. in causa illustrissimi. col. 4. nume. 7. uersic. hic, ta-
4 men non obstantibus. inferendo † quòd ignorantia iuris, de-
5 buit in eo lucro excusare, sicut in damno euitando, & † quòd hoc lucrum dicatur haberi ex causa onerosa, dixerunt ultra præallegatos. Ange. & Bald. & Ioan. de Plat. in d. l. 1. §. lucratiuas. post glo. ibi & in d. l. si donaturus. §. 1. Alex. in consi. 142. uiso. col. 2. uersi. item respondeo. vol. 6. Ias. in d. authen. præterea. & in consi. 171. uolum. 4. Dec. in consi. 57. circa. in col. fina Alex. in consi. 129. super. col. 2. uol. 7. Paris. in consil. 62. vol. 4. & Dec. in d. authen. præterea, nume. 18. uersic. finaliter tamen uerius. & alios quàm plurimos citat Andr. Tiraq. in d. l. si vnquam. in verbo, donatione. nume. 175. versicul. ex quo. Et pro hac conclusione inducitur textus in d. l. 1. §. lucratiuas. dum ibi noluit Imperator inter causas lucratiuas dotem numerari: etiam quòd ex post facto ad lucrum eius, cui datur, aliquo euentu uertatur: & sic iste uidetur textus ad literam pro ista dubitatione resoluenda. Secundò multa alia iura suprà allegantur, quòd titulus dotis quò ad maritum est onerosus: & non magis marito dos cedit pro matrimonio in causam onerosam, quàm pretium uendenti pro re, quam in uenditione tradit. gloss. in d. l. ex promissione. & Bartol. & Bald. ibi. & gloss. in l. ignotis. C. de reuoc. his quæ in fraud. & gloss. in l. Mæuia. & ibi Bartol. & Doctor. soluto matrimonio. & latè Bartol. in l. Mæuius. §. duobus. colum. 14. de lega. secundo. & in l. fina. §. si a socero. ff. de his, quæ in fraud. cred. Bald. in l. 2. C. eod. Ias. in d. l Nesennius. & in d. §. item si quis. nume. 30. & quod de ipsa dote dicitur, idem uidetur dicendum de eius lucro, quia ista conditio lucrandi, ut pars contractus, & sic ipsius dotis, uidetur iudicanda l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. sicut e conuerso pacta

contra

contra dotem facit, ut minor dos eo dicatur data l. quarta, in
princ. ff. de pact. dota. Nec obstat, quòd statutum appellet lu-
crum: quia illud intelligitur impropriè: ut dicit Tiraq. ubi su
pra, post Lud. Rom. in l. si duo. de acq. hære. & Alex. in l. iuris
ignorantiã. C. qui admit. Soc. in consi. 5. suprascriptus. vol. 4.
Ias. in l. inter stipulantem. §. si rem. ff. de verb. oblig. uolentes,
quòd quamuis attento præsenti statuto possit dici lucrum,
non tamen est lucrum inspecta eius origine, quam habet à
damno. secundùm glo. in d. l. si duo. Vel secundò quia ex so-
la nominatione res non debet iudicari: nam & fructus cedere
lucro dicuntur. d. l. pro oneribus. & l. 1. §. cumque ex stipula-
tu. C. de rei uxo. actio. cum simili. tamen nemo negauerit:
quin ex causa onerosa dicuntur percepti. Præterea non de-
bet lucrum dici ex eo; quia eum momento duxit matrimo-
nium, verè lucrum fecit, cum potuerit longissimo tempore
6 durare matrimonium, & uir pati ex eo graue damnum † lu-
crum enim non iudicatur ab euentu, sed à causa. l. de fideicõ-
misso. C. de transactio. l. si pater puellæ. C. de inofficioso testa-
mento. ita aduertit Dec. in dicta authen. præterea. num. 18. &
Pepus ibi, col. 40. Quatenus etiam dicatur, quòd causa lucri
proxima, & immediata est ipsum matrimonium, uel ipse uir:
Respondetur per Tiraquellum ubi supra, num. 188. versicul.
sed aduerte. quòd & onera sunt causa æquè proxima: quia
vna non excludit alteram: sed imò in una, includitur altera:
& dicit secundùm Angelum causam proximam considerari,
7 etiam, pro causa non multum remota, † dando tres causas,
immediatam, proximam, & causam remotam, item & tertiã
non multùm remotam. Bart. in l. uxori. ff. de auro & argento
legato. & in l. ambitiosam. num. 22. ff. de decretis ab ordine fa
ciendis. & quando causa remota talis est, quòd sine ea nullo
modo produceretur causa proxima, tunc habetur pro proxi-
ma. Bart. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulg. & pupil.
substit. quem refert, & sequitur Paris. in consi. 127. uolum. 1.
colum. 2. Bald. in cap. cum omnes. num. 26. uersic. item quia.
de constit. dicens quòd, quando causa proxima agit uirtute al
terius causæ attenditur illa causa, quæ tribuit uirtutem cau-
sæ proximæ: sed hic matrimonium, quod est causa proxi-
ma, agit uirtute causæ remotæ, quæ est onus matrimo-
nij, ut causa proxima lucri attendi debet. pro quo facit, quòd
dos ipsa etiam dicitur dari pro matrimonio, adeò quòd ubi
non est matrimonium dos consistere nequit. l. fi. C. de donat.
ante nup. l. 3. ff. de iure dotium. & tamen dos dicitur data pro
oneribus matrimonij. l. pro onerib. C. de iure do. l. dotis fru-
ctus. l. si pater. ff. eodem tit. ergo matrimonium, & eius one-
ra, dicuntur causæ æquè proximæ & immediatæ. Ex aduerso,
8 † quòd lucrum dotis sit propriè lucrum, & de eo ut de lucro
sit iudicandum, & non ut de damno, tenuit Ray. in d. consil.
163. num. 6. & num. 7. inferens, quòd error iuris in eo non
excuset, & in dubio cõtrà maritum sit iudicandum, tanquam
agentem de lucro, idem tradit Dec. in l. reprehẽdenda. nu. 7.
ad finem. C. de institutio. & substitutio. inferendo ad quęst.
an remissio huiusmodi lucri ualeat in præiudicium credito-
rum: quod & quàm plurimi dixerunt, de quibus per nos in-
frà. Et quod sit propriè lucrum, tenuit Paris. in consil. 128.
col. 1. uol. 1. Barbat. in consil. 69. lib. 2. Alex. in l. si furor. §. Lu
cius. soluto matrimo. Dec. in d. l. si qua mulier. num. 18. C. de
secund. nuptiis. & in consi. 260. Bald. in authen. ex testamen-
to. C. de collatio. & in l. 2. num. 4. C. familiæ erciscundæ. Ang.
in §. adscriptio. in auth. de nupt. Hieron. Cagn. post Dec. in
l. in eo, quod uel. de regul. iur. Socyn. in consil. 114. num. 8.
uol. 4. & Socyn. iun. in consil. 109. uol. 3. & Dec. in consil. 66.
9 & alij in locis infra allegandis. Nam † dicũt Doctor. causam
finalem huius lucri esse ipsum matrimonium, & uirum, & id
considerari pro causa proxima, & immediata, onera autem
pro remota & impulsiua: ut Paris. in d. consi. 127. col. 1. Ias.
in consi. 113. & in consi. 135. uol. 1. Socyn. in consi. 123. circa
præsentem. colum. fin. in secundo lib. Dec. in consil. 477. col.
finali. Rom. in consi. 406. Dec. in d. l. in eo quod uel. & Docto
10 res alibi sæpè. Secundò † considerant, dici ex causa onerosa
rem acquiri, quando ipsum onus est causa ipsius acquisitio-
nis, ut in re empta precium. l. apud Celsum. §. de authoris. ff.
de excep. dol. sed in lucro dotis causa acquisitionis est ipsum
matrimonium contrahere, & non uirum sustinere onera, se-
cundùm prællegata. pro ipso enim facto sustinendi onera ce-
dunt ipsi fructus doti, secundùm Aug. in d. §. adscriptio. &
Ias. in consiliis prælleg. & præsertim quia istud lucrum non
est proportionatum ipsis oneribus matrimonij, sicut res em-
pta dicitur proportionata rei emptæ: ut dicit Bald. in d. l. 2.
num. 4. C. fam. ercis. Adde secundùm Franc. Pepum in d. au-
then. præterea. col. 41. quòd hoc lucrum non potest dici dela
tum propter onera, uel ex causa onerosa, quia defertur post
solutum matrimonium, quo tempore cessant eius onera,
uel finitur causa onerosa. Item quia pro oneribus percipiun-
tur fructus dotis, & ad onera erat de iure communi aliàs ob-
ligatus, extra casum lucrãdi dotem: ideò cum suprà id, quod
debebatur, aliquid de dispositione statuti accipiatur, lucrum
meritò dici debet. Postremò, quia sæpissimè iura id appellant
lucrum: ut diffusè locos citando ostendit Tiraquellus vbi su-
11 prà, num. 176. uersic. aduerte tamen. Quid dicemus? † mihi
uidetur, quod negari nequeat, quin uerè dicatur respectu sui
lucrum; quoniam conceditur in rei ueritate propter illum
publicum fauorem matrimonij contrahendi: ut homines cõ-
trahant matrimonium, & propter ipsum factum matrimonij
contrahendi: ut deducit Paris. post alios ubi suprà in d. consi.
127. vbi dicit, quòd iste fauor, & causa lucri finitur eo ipso,
quòd est contractum matrimonium, non fit ergo lucrum
propter ipsum sustinere onera matrimonij; quia tunc dura-
ret, & non finiret ille fauor publicus: statura itaque hoc sequi
tur, quòd propriè dici debet lucrum; quia ad factum, cuius
causa datur, non habet aliquam proportionem, sicut habent
fructus dotis ad onera matrimonij: uel precium ad rem uen-
ditam. Est uerum, quòd dici non potest hoc lucrum deferri
ex mera alicuius liberalitate, uel largitione aliqua: & ideò re-
ctè etiam dicitur; quòd ex causa onerosa deferatur: & hæc
duo dicta simul compatiuntur, nam & brauium, uel aliud
præmium propositum à republica, uel principe, ut puta illi
qui occiderit lupum. iuxta notata in l. qui in utero. ff. de statu
hominum. uel qui prius ad metam peruenerit, uel uallum
ascenderit. l. cum fuerit. de rebus dubiis, non potest negari,
quin dicantur præmium & lucrum, & tamen ex causa onero-
sa debita esse quisque dicet, & hoc est, quod dixit Bal. hoc de-
ferri ob causam, & in remunerationem alicuius facti. Et ex
hoc infertur ad solutionem plurium quæstionum. Et in pri-
mis, quòd agi dicatur de damno euitando, cum agitur per ma
ritum ad hoc lucrum, secundùm Paris. in dicto consil. 127. &
alios ubi suprà: quia ex facto adimpleto per eum est illi debi-
12 tum, & sic ex causa onerosa, & non ex liberalitate. Hinc † in-
fertur quoque ad quæstionem, an hoc lucrum excedens mo-
tam legalem insinuatione egeat. Roland. in quæstione 53. te-
nuit indigere, nisi statutum propter onera dicat illud deferre.
& mouetur: quia lucrum dotis ex pacto delegatum eget insi-
nuatione secundùm Doctores allegatos ibi per eum, & de eo
pacti lucro procedit argumẽtum ad lucrum statuti, mihi hoc
minimè placet: tum quia lucrum hoc defertur semper ob cau
sam & non ex mera liberalitate patris prouenit: sed donatio
ob causam non requirit insinuationem, ut ipse Rolan. ibidẽ
ait in casu suæ limitationis: tum etiam quia quod lex ipsa de-
fert, solemnitatem aliquam non requirit. Secundò infertur,
13 † an maritus hoc lucrum dotis teneatur reseruare (vbi à sta-
tuto conceditur etiam stantibus communibus liberis) eiusdẽ
matrimonij filiis: nam ubi diceretur ex liberalitate proficisci,
in omni casu filiis reseruandum esset, siue maritus ad secun-
da uota transiret, siue non, secundùm Angelum in §. nec il-
lud. in authentico, de nuptiis. l. fœminæ. C. de secundis nuptiis.
§. præterea. in authentico, neque uirum. In collatione septi-
ma, quæ quidem iura non uendicant sibi locum nisi in titu-
lis lucratiuis, & non in onerosis: ut per Stephanum Bertran-
dum in consi. 212. num. 4. in libro secundùm Bald. ibi. Sed
quia hoc lucrum non prouenit uiro ex mulieris liberalitate,
meritò dubitauit Corn. in d. l. fœminæ. an, & quando reserua
re illud filiis maritus teneretur. & Bald. mouit hanc quæstio-
nem in authen. ex testamento. num. 6. col. fin. uersi. sed sta-
tim iuxta prædicta. & in authentica, ex [illegible]. C. de secundis nu
ptiis. ubi dicit primò, quòd uidetur, quòd non: quia hoc non
habet à coniuge, sed à statuto: ut & ipse dixit in l. fin. C. de
bon. mat. & quòd statutum non recipit interpretationem, &
quòd ipse non dicit, nec nos dicere debemus. Item quòd ne-
mini legis beneficium debet auferri. l. si arrogator. §. an impu
ber. ff. de adopt. Contrarium resoluit dicens, quòd istud sta-
tutum est tacitum pactum. l. item quia. ff. de pactis. & quia
non debemus inspicere statutum ipsum, sed causam propter
quam, argu. l. idem est. §. sed quod meretrici. ff. de cond. ob
tur. cau. & ideo cùm datur propter matrimonium, & circa ip
sum quodammodo delinquatur, transeundo ad secunda uo-
ta,

tu, pœna secundò nubentis locum habere debet iure commu-
ne, secundùm quòd debet istud statu. interpretari, & quantũ
ad substantiam dispositionis ipsius statuti, uerum est, quòd
non recipit interpretationem, sed bene quò ad casum, de quo
quæritur, utrum, ille casus intelligatur dispositus per statutũ
necne. iux. vulg. quia super consequutiuis, quæ non sunt ex-
tra naturam restatutæ, congrua est interpretatio, secundùm
Bald. in d. authen. uxore. & ista dicta sequitur Ruin. in consi.
51. num. 4. nolum. primo. & Soci. in consi. 41. subtiliter nu-
me. 8. nolum. 4. licet in casu suo alijs rationibus motus aliter
concludat. & allegat Roma. in l. si cum dotem. solu. matr. Sa-
lyce. in l. fœminæ. §. 1. C. de secund. nup. idem uoluit Alex. in
consi. 158. circa primum. num. 10. uolum. 5. Syl. nupt. §. am-
pliant primò, num. 75. & num. 77. & 78. Alcia. l. 1. de uerbor.
signifi. nume. 34. Dec. in d. l. si qua mulier nume. 16. uersicu.
ex his infertur. Fulg. in consi. 213. uisa. uersicu. tanto magis.
Batru. Cuss. in consue. Burg. rub. 7. §. 7. & Lau. Calca. in con-
sil. 11. & dicit rationem esse: quia nihil tam pretiosius est,
quàm, ut illa lucra ad prolem redeant, vnde prouenerunt: &
nihil indignius, quàm quòd transeant ad extraneos. & dict. l.
fœminæ. & similes, non restringunt se ad lucra, quæ ex mera
liberalitate vxoris proficiscuntur, sed latè loquũtur de lucris
ex matrimonio, uel causa matrimonij perceptis, & ideo com-
præhendunt hoc lucrum, quod propter matrimonium perci-
pitur ex dispositione statuti de tacita mulieris uoluntate: ita
respondit Deci. in d. l. si qua mulier. nume. 17. C. de secund.
nupt. per transitum ad secunda uota uirum hoc lucrum per-
dere: probat etiam plenè Rolãdus in quæstione 87. municip.
14 Limitatur † hoc non procedere, quãdo uir de consensu mu-
lieris conuolaret ad secundas nuptias ut per Neuiz. & Cassan.
ubi suprà allegantes plures: de quibus ibi per eos, per quos
15 plenè tractatur ista materia. Item singulariter aduerte † quòd
lucrum dotis delatum à statuto nostro in casu existentiæ fi-
liorum, qui hæreditatem maternam non agnouerunt: non p-
ditur per transitum ad secũda uota: quia tex. in d. l. fœminæ.
procedit, & Doctores ibi loquuntur, quando filij inuiti priua
bantur re data marito, non autem quando ex tacita uolunta
te filiorum defertur res marito, ita limitat Hiero. Grat. in cõ-
16 sil. 55. viso. colum. 3. uolum. 1. Tertiò infertur † an maritus
possit uxori hoc lucrum remittere, ut teneat tam in præiudi-
cium ipsius mariti, quàm creditorum eius. & resolutũ extat
ualere, ut plenè consuluit Parisi. in consi. 127. uolum. primo.
& Dec. in consi. 260. And. Barba. in consi. 59. in uolumine se-
cundo. Soc. in consi. 114. uiso. num. 8. uolum. 1. Nic. Boer. in
decisione 144. quò ad primum, colum. 2. Dec. in dict. l. si qua
mulier. num. 18. & in d. l. in eo quod, uel. de regu. iur. Socin.
Iun. in consi. 119. in tertio uolum. Pau. de Cast. in consi. 59.
pro pleniori. colum. 2. Ioan. Lup. in rub. de don. inter uirum
& uxorem. §. 34. Roland. in quæstione 40. Quò enim ad præ-
iudicium uiri consideratur, quòd quamuis donatio inter vi-
17 rum & uxorem sit aliàs prohibita: quia † tamen non est pro-
hibita illa, propter quam donãs non fit pauperior. l. cum hic
status. §. si maritus. ff. de donat. inter uirum & uxorem. Alex.
in consi. 246. placet. libro 6. ista non potest uideri prohibita
quoniam, qui lucrum non facit, non dicitur effici pauperior.
l. 3. ff. de dam. infect. & alijs multis deducta ad hoc per De-
cium in d. consi. 260. quæritur breuiter, & alios ubi suprà.
qui quò ad præiudicium mariti, respectu prohibitæ donatio-
nis, sic resoluunt. Hinc est, quòd aliud sit lucrum non face-
re, seu refutare, aliud damnum pati, uel suum alienare, rece-
pta fuit vna conclusio, quòd si statuto, uel iuris dispositione
prohibetur alicui alienare, uel se obligare, uel patrimonium
suum diminuere per aliquem contractum, sine certa solenni
tate, poterit tamen is refutare hæreditatem, legatum, donatio
nem, uel aliud lucrum, quod sibi deferretur aliquo modo, si-
ne solennitate iuris, uel statutorum. ut dicit Felyn. in capit. 2.
colum. 4. uersic. pro ista limitatione. extrà de constitu. ubi al-
legat Pau. de Castr. in consi. 11. in causa præsenti. & sequun-
tur Ias. in l. beneficium, num. 49. de constitu. princip. & Ale-
xandrinus in consi. 12. Crau. in consi. 114. Dec. in consi. 624.
Soc. in consi 53. in 4. uolum. Imo. in consi. 74. Pau. de Castr.
in consi. 171. in 2. lib. in noua. Arno. in dialog. 12. mulieres.
Quæ conclusio de anno. 1547. 14. Ianuarij fit per Rotam de
clarata in pulchro dubio: dum fuit dubitatum, an cessio iu-
rium per hospitale sanctæ Mariæ de Monte, quæ habebat in
quadam hæreditate, facta in Antonium de Papazonibus, ua-
18 leret, † ex quo solennitas per Paulinam requisita non inter-
uenerat in ea: quia hospitale cedendo iura dictæ hæreditatis,
in necessarium antecedẽs censebatur adire, & acquirere prius
dicta iura, saltem ordine intellectus: alioqui cessio nihil conti-
nuisset, ut per Ruin. in consi. 170. colum. 2. uolum. 1. Vnde
videbatur alienatio acquisitio iuris facta sine requisita solenni-
tate, & sic non ualere: Rota resoluit cõtrarium: quia licet ce-
dendo uideretur prius acquirere, nihilominus, cum non esset
cessio principaliter ordinata ad adeundum, & acquirendum,
sed potius ad renunciandum, illa acquisitio momentanea nõ
erat habenda in consideratione, per Soc. consi. 53. præallega-
tum. in uolum. 4. quod inquit procedere in terminis propr
quando ex actu, qui fit ad renunciandum resultat acquisitio,
secus, si duo actus separati, licet incontinenti vnus post alium
facti fuissent: puta si hospitalarij prius adiuissent hæreditatẽ,
deinde etiam in eodem instrumento cessissent, ut per dedu-
cta per Socinum in consi. 15. Hæc decisio habetur in recolle-
ctis Dom. Fabij Episcopi Vestani, in decisione 66. in vna Bo-
noniensi. Ex ista igitur conclusione cõfirmatur, quòd remis-
sio huius lucri non compræhẽditur sub prohibitione donatio-
nis inter uirum & uxorem: & propterea malè consuluit Cu-
man. in consi. 26. dum ex ratione prohibitæ donationis inter
virum & uxorem dixit, hoc lucrum remitti non posse. Nec
etiam aduersatur Romu. singu. 576. pone casum. dum nega-
uit ibi pro bono pacis remissionem illius lucri tenere: nã est
19 aduertendum, illud procedere, † quando maritus lucrum
prædictum mulieri causa sibi eam, quæ aduerterat, reconcilia-
di, & rehabendi remisisset: quoniam tunc quasi ex turpi cau-
sa remissio huiusmodi improbaretur. l. si liberis. ff. de pact. dot.
ne venalis coniugum concordia fiat, & mulier ex improbita-
te sua in diuertẽdo, & iurgando præmium reportar. ita decla-
rat Pau. de Cast. in d. consi. 59. pro pleniori. colum. 2. & Ioan.
Lup. in d. §. 34. & plenè hoc probat Rolan. ubi suprà in q. 48.
20 & in quæstione 59. Quò † autem ad præiudicium creditorũ,
defendunt præfati Doct. istam conclusionem: quia non frau-
dantur creditores, quando debitor lucrum non facit, sed illud
repudiat. l. qui autem. ff. de his quæ in fraud. credit. & hoc est
lucrum, ut antea diximus. & ipsi latè deducunt in locis præal-
21 legatis. † Et dum urgebat in contrarium tex. in l. liberto octu
ginta. ff. de bonis lib. ubi non obstante repudiatione hæredis
patronus potest partem sibi debitam uendicare, quasi idem
uideatur in creditoribus, qui non obstante repudiatione de-
bitoris facta de lucro, ualeant nihilominus illud uẽdicare: re-
spondet Soci. Iun. in d. consi. 109. in fine. quod in eo tex. nõ
agitur de ipso liberto, nam ipse proculdubio potuisset lucrũ
repudiare in damnum patroni. l. primu. §. utrum. ff. si quid in
fraud. patron. sed agitur de hærede liberti, quòd ille hæres nõ
potuit in damnum patroni legatum liberto factum repudia-
re, & ratio est: quia libertus cum decesserit, animo non decla
rato, an legatum uoluerit agnoscere, uel non, præsumitur per
legem, quòd uoluerit illud agnoscere, seu quòd agnouerit il-
lud: & ideo dicitur, quòd libertus decedens dicitur ampliorẽ
substantiam reliquisse: & sic dicit Soci. se tenuisse in l. prima,
de lega. primo, sic ergo ista conclusio confirmatur, etiam quò
22 ad præiudicium creditorum. Quum † quidẽ declara fieri re-
missionem huius lucri dotalis oportere. non per uiam simpli
cis repudiationis, uel renunciationis, cùm uideatur debitum
sub conditione, Si uxor prædecedat sine filijs, & repudiatio
iuris conditionalis, ante impletam conditionem non ualeret.
l. si ita scriptum. §. si sub conditione. de leg. secundo, sed per
uiam pacti, & promissionis alteri factæ necesse est fieri, iuxta
tradita in l. prima. C. de pactis. Ita consuluit Parisi. in dicto cõ
sil. 127. uolum. 1. & Soci. Iun. in d. consi. 109. Nisi renuncia-
tio absque pacto fuisset geminata: tunc operatur idem, quod
renunciatio facta per uiam pacti, secundùm Paris. in d. con-
sil. 127. in quo consilio plenissimè conatus est sustinere, quòd
remissio lucri uideatur facta per maritum, & quòd ualeret ex
eo, quòd maritus scripserat fratri uxoris suæ, quòd intẽdebat do
tem, seu bona dotalia, quæ existebant penes illum, ad eum, &
vxorem suam spectare, & quòd reputarent sua: & similia. Ci-
sulens, quod illa uerba epistolarum, quæ uidebantur enun-
ciatiua, & generalia, quasi iactatoria cẽserentur, imò dispositio-
nem importare, & renunciationem lucri, & quod uideatur
per illa consensum præstitisse, quòd ille posset ea alienare. &
vt de re sua disponere: & pulchrè resoluit omnes difficulta-
23 tes, & est omnino in ista materia uidẽdus. Aliam † etiam dif-
ficultatẽ submouit statuti, scilicet statutum, quòd maritus huiu
dotis lucro renunciare nequeat. nam dicat illud intelligendũ
prohi-

prohibere renunciationem lucri eo tempore fieri, cum matri
monium cõtrahitur, & in contractu ipsius matrimonij: quia
illud lucrum præstatur viro ob publicum fauorem, vt matri-
monium contrahat: quo contracto finitur ille fauor publicus
causa illius lucri, & renunciationis ipsius prohibitæ: & sic cés-
sat illa prohibitio post contractum matrimonium, & præser-
tim quia statutum prædictum, tanquam auferens facultatem
disponendi de re sua, & renunciandi iuri suo est interpretan-
dum strictè: per quamplurima. quæ allegat ad hoc: sicque cõ
cludit, quòd sicut maritus posset lucrum, quod iam fecisset
in aliquo casu, mortua, vel viua vxore, remittere, & de eo pro
hibito disponere, non obstante præfata statuti prohibitione,
ita quoque potest illud, quod sperat facere, donare, vel remit-
tere, post matrimonium iam contractum: quod & mihi satis
24 placet. Quartò † infertur, quòd si pater onera matrimonij su
stinet, non ipse, sed filiusfamilias maritus præmortuæ mulie-
ris lucrum hoc facit quasi aduentitium, quòd non esset aduẽ
titium, si ex oneribus, vel ex causa onerosa præstaretur, ut Pa
ris. in dicto consi. 127. volumine primo. Sed hoc non transit
sine aliquorum contradictione, volentium hoc lucrum quasi
profectitium, ad patrem pertinere, in hac opinione fuit Lu-
douic. Rom. in consi. 406. præsens quæstio. Decius in consil.
sexagesimo, versiculo, sed prædictis minimè obstantibus vbi
dicit hoc tenuisse Dynum, Cynum, glo. Bartolum, Baldum,
& Paulum de Castro, & Petrum de Vbaldis in locis, de qui-
bus ibi per eum, & idem Dec. plenissimè consuluit, in consil.
centesimosexagesimo, quæstio notiss. vbi dicit hanc opinionẽ
25 habere magnam æquitatem. Sed † horum opinio mihi nullo
modo placet: & in contrarium stat communis: vt asserit Hie-
rony. Cagn. in dicta l. in eo quod, vel. de regulis iuris. & istam
tenuit Dec. sibi contrarius in consi. 66. de duobus. & in dicta
l. si qua mulier. nu. 18. C. de secundis nuptijs. & in consi. 160.
breuiter quæritur. nu. 5. Bar. in lege, si cum dotem. §. transgre
diamur. sol. matrimonio. Bar. & Ang. in l. prima. C. de bonis
quæ libe. Salyce. in l. 2. C. famil. ercifcun. Bar. in dicta authen
tica, ex testamento. Aret. in §. fuerat. nume. 24. institutio. de
actio. vbi dicit ita communiter probari per Paulum de Castr.
Alexand. & Cuma. in dicto. §. transgrediamur. Bal. in authen.
ex testamento. versiculo, tertiumdecimum capitulum. C. de
collatio. & Florianum attestantem de communi citat Dec. in
consi. 160. versiculo quintò & vltimò. Socin. in consi. 225. cir-
ca præsentem. columna finali, glossa, & Doctores in l. dotem.
ff. de castren. pecul. Bald. Fulg. & Salycet. in dicta l. 1. C. de bo
nis quæ liberis. Rui. in consi. 101. in præsenti. nu. 6. volumine
primo. Campeg. in tractatu de statut. de dote. quæstione se-
ptima, vbi recenset omnes opiniones in ista quæstione, & se-
quitur Angel. in tract. de testamento, in gloss 64. in fine, &
Baldus Nouel. in tractatu de dot. in sexta parte, in priuileg.
57. ubi dicit hanc esse communem, quòd hoc lucrum sit præ-
cipuum ipsius filij, tanquam aduentitium delatum ex ipso
26 matrimonio, idem tenet † in lucro, quod defertur propter
violatum torum: quia ex adulterio ipsi filio à marito sit iniu-
ria: adeo quòd etiam vult, vt quò ad vsumfructum pertineat ad fi
lium, & sic pleno iure: vt ipse dicit in priuilegio trigesimo.
octauo. Hæc communis mihi videtur facilè probari, in primis
quia non reperitur iure cautum, quòd tale lucrum dicatur pro-
fectitium, cum in hoc non concurrant ea, quæ ad esse peculij
profectitij requiruntur, vt per Bar. in l. cum oportet. C. de bo
nis quæ liberis, & in lege, si plures. §. in arrogato. de vulga. ita
dicit Alexand. in dicto §. transgrediamur. & refert Decius in
dicto consi. 560. & consi. 67. ergo aduentitium est: & hoc qui
dem [illegible]è concludunt meo iudicio, quoniam hoc lucrum nõ
est proportionatum capacis matrimonij: vt dixi secundùm
Baldum in l. secunda. C. familiæ ercifcund. & sic non dicitur
ex re patris, idest ex expensis per eum factis peruenisse, & istud
factum alendi filium, & eius filios, & vxorem, potest aliam cau
sam habere, scilicet vel quia pater ad hæc omnia ex naturali
obligatione tenetur. l. si quis à liberis. §. non tantùm. ff. de li-
ber. & posthumis, & Rui. in consi. 144. in volumine quinto,
extendens id etiam ad filium, qui contra eius voluntatem vxo
rem duxisset, etiam indotatam. l. si filia. §. 1. ff. famil. ercifcun.
l. si nulla. ff. de religio. vel quia potest actione negotiorum ge-
storum vt amicus animo repetendi illas expensas fecisse. l.
Nesennius Appollinaris, de negot. gesto. l. quod vxori. C. eo-
dem. ex eo igitur nihil infertur ad lucrum dotis: alioqui si in-
ferri diceremus, sequeretur absurdum, quòd, si alius fecisset illas
expensas vt pater: deberet dotẽ lucrifacere, qd nemo diceret.

Nec obstant rationes ex aduerso adductæ per Decium in
dicta authentica, præterea. nume. 19. quòd sicut lucratur fru-
ctus, qui sustinet onera matrimonij: per iura de quibus ibi,
per eum: ita debeat dotem ipsam lucrari, nam ista consequen
tia nihil valet, vt de minori ad maius affirmatiuè.

Nec textus ad hoc allegatus in lege actione. §. final. cum le
ge sequen. ff. pro socio. id probat; quoniam ille textus nõ vult
socios lucrari dotem ex eo, quòd onera matrimonij illius su-
stinuerint, sed quia sunt socij: & iure societatis lucrum debet
communicari eis, sicut incommodum etiam sustinuerunt. l.
secundùm naturam. de regulis iuris. non ergo in facto susti-
nendi onera, & expensas matrimonij ius lucrandi ibi versa-
tur, sed in ipso societatis iure: vt Alexãdrinus, & aliqui adver-
terunt: quicquid dicat Decius, & fatuum est aliter credere.
& ad hoc adduci potest textus in l. si socius pro filia. ff. pro so-
cio. dum pactum de dotando filiam vnius ex socijs ex æquita-
te impertatur: vt ex dos sol. matrimonio ad societatem reuer
tatur. Quia sicut iure pacti ibi fit restitutio dotis, ita lucrum
dotis iure pacti taciti fit in casu dictæ l. actione. §. fi. cum l. se-
27 quenti. & † nota ad regulam l. secundùm naturam, quòd quan-
do ex eodem fonte emanant commodum & incommodum,
tunc eum sequitur commodum, qui sentit incommodum: se
cùs si ex diuersis, secundùm Hieronymum Cagno. in dicta l.
secundùm naturam. nu. 2. & Paul. de Cast. in l. si cum dotem.
§. si pater. solu. matrimonio. Non potest igitur ad patrem lu-
crum pertinere, quia sustinet incommodum, ex vna causa, sci
licet ex obligatione naturali alendi liberos: & ex alia, scilicet
ex statuti dispositione, quo defertur lucrum, & vna nihil ha-
bet commune cum alia: sed in casu dictæ l. actione. §. finali,
cum l. sequenti: onera sustinentur iure societatis, quod quidẽ
ius, cum operetur vt incommodum alterius sit omnibus so-
cijs commune, infert necessariò, vt etiam lucrum sit commu-
ne, & sic quia ex eodem fonte prodeunt. Ad textum in l. do
tem. ff. de castren. pecu. multi dantur intellectus: is tamen,
28 qui ibi per glos. & Bartolum in fine probatur, verus est, † quòd
dos debet inseruire oneribus matrimonij: & ad illius vsum, &
sustentationem remanere penes eum, vel eos, qui sustinendi
matrimonium onus susceperint: siue castrense, siue profecti-
tium peculium esse dicas, quasi etiam concesso, quòd sit aduen-
titium, speciali tamen ratione apud filium remanere debeat,
si seorsum fortè uiuens onera matrimonij sustineat. In hoc
enim casu esse dotem apud eum oportere, dixerunt Baldus,
Alexander, Paulus de Castro, & alij. in dicto §. transgredia-
mur. Salycetus in l. 2. in fine. C. familiæ ercifcundæ. & secun-
dùm hunc intellectum nihil infert contra communem. Nec
etiam argumentum de dicta l. 2. à contrario sensu urget: quo
niam secundùm Bartolum, & communiter Doctores, ut re-
fert Salycetus ibi, procedit secundùm iura antiqua: secũdùm
quę bona filijfamil. etiam aduentitia pertinebant ad patrem:
quia ergo ipsa dos de iure antiquo quæreretur patri, nihil fa-
29 cit, ut ipse lucrum dotis faciat. Vltimò † nihil facit illud gene
rale de pluribus iuribus, quòd dos danda sit illi, qui curam &
solicitudinem matrimonij sustinendi habet. l. si maritus. l. si fi
lia. §. si filiusfamil. ercisc. l. si is qui Stichum. §. primo. l. si pa-
ter mulieris. l. Iulianus. ff. de iure dotium. ut respondi in prin
cipio. Hinc etiam nego cum Alexand. & Salyc. illud Decij, quòd
æquitas, lucrum dotis spectare ad patrem onera matrimonij
sustinentem, dictet: quia propter onera cum fructus dotis ha
buerit, imò iniquum esset insuper dotem ipsam eum lucrari
contra omnem iuris rationem. & ex hac resolutione opinio-
nes factæ super hanc quæstionem facilè tolluntur, uel infir-
30 mantur: † nam qui dixerunt distinguendo, quòd aut casus lucri
contingit in uita patris, tunc ad eum pertinens uenit diuiden-
dum inter filios omnes, pater eos in hoc malè diuisserunt post
eius mortem, & tunc secùs, & istud non habet difficultatem
secundùm omnes: ut dicit Decius in dicto consi. 66. & consil.
67. & in consi. 560. Rom. in d. consi. 406. & consil. 471. Barto.
Baldus, Angelus, Salycetus & cæteri in dicta l. prima. C. de bo
nis quæ liber. & in dicta l. dotem. de castren. pecul. Bar. Ale-
31 xand. Cuma. & alij in dicto §. transgrediamur. Item † dum ali
qui distinxerunt, quòd aut statutum dicit, quòd is lucretur, qui reci-
pit dotem: tunc pater accipiens debeat lucrari: nam ex prædi-
ctis patet id non probari, nec est opus iudaicè inniti in illis
uerbis statuti: lucretur, qui receperit: quia aduerti debet, quòd
pater non accipit pro se, sed pro filio: & dos ad filium pertinet,
unde tametsi in recipiendo non exprimat se pro filio recipe-
re, nihilominus nomine filij recepisse intelligitur, ex quo dos
est

est filij. per ea quæ dixit Alexander in l. 1. §. nunciatio. nu. 17. de operis noui nuntiat. & in consi. 4. circa primum. nu. 5. libro 5. & Ias. in l. si fundum. per fideicommis. nu. 30. de legat. primo. post Imol. ibi. Rom. in consi 94. nu. 5. in libro primo, & Barto. & Bald. in l. mater. C. de rei vendicatio. per textum in l. in familiæ. C. familiæ ercifcundæ. & l. si ab vno. C. de negot.
32 gest. dum dicunt, † quòd si vendo rem Titij expresso, quòd sit Titij, quamuis non dicam eius nomine vendere, tamē eius nomine me vendidisse intelligitur. Sic quando fit aliud negotium pertinens ad talem, vt talis, secundùm Alexandrum in dicto consi. 40. & alios præallegatos. & propterea statutum patrem lucrari dotem velle, non est dicendum: vt Raphael Cuman. tenuit in dicto §. transgrediamur. aut dum inquiunt, statutum aliter loquitur, & tunc fecùs. & hoc est indubitatum.
33 Quarta eorum conclusio etiam caret dubitatione, ꝙ † quando fratres sunt socij omnium bonorum, tunc lucrum, quod fit de dote per maritum venit communicandum cum fratribus, vt per Decium consi. 66. Romanus in consil. 471. & consi. 406. Angel. in consi. 60. motre dicti. Rui. in consi. 101. in præsenti. nu. 3. libro primo, & Bald. in consi. 281. proponitur. libro. quinto. & uolunt omnes in dicto §. trāsgrediamur. quoniam omnia illius fiunt communia. l. non fuerit. §. finali. ff. pro socio. Roland. in quæstione 110. & in quæstione 111. disputat, an ille cum socijs omnium bonorum debeat dotis lucrum communicare, & an ipse acquirat: Ex quibus autem probetur societas omnium bonorum inter fratres, hic suus
34 locus non est, ideo non attingam. Quintò infertur, an † id, quod vxorem marito relinquere in testamento suo contingit, maritus in lucrum hoc dotis debeat sibi imputare, an potius vtrunque assequi: nam in lucris captādis euitatur pluralitas, & duo lucra fieri non facilè admittitur. Ideo si lucrum dotis est propriè lucrum concurrens cum legato debet in eo cōlundi, seu imputari: ita arguit in hoc Bald. in l. Titia. §. qui in vita. de legatis 2. & in l. si cùm dotem. §. si pater. soluto matrimonio. & in authent. præterea. colum. 2. vbi considerans hoc lucrum non esse merè lucrum, ex causa onerosa originem trahens, tenet hac ratione minimè imputandum esse in legato:
35 cum † duæ causæ lucratiuæ simul concurrant. l. Mæuius. §. duobus. vbi glossa, & Bartolus de legatis secundo. Sed hanc animaduersionem reprehenduntur Alexander post Imolam, & Roman. in dicto §. si pater filię nu. 5. uersiculo, & ista inducuntur. & idem Alexander in authentica, præterea. & ibi. Dec. num. 18. & Francisc. Pep. ibi columna 37. & columna 41. qui
36 dicunt (& quidem rectè) † quòd in huiusmodi compensatione inducenda non consideratur, an id, quod debetur, ex lucratiua causa proficiscatur, an non, an sit lucrum, an non: sed an id ex causa necessaria facto legis, an verò ex causa uoluntaria facto propriæ obligationis debeatur. nam & quod debetur ex causa lucratiua, scilicet ex legato, seu fideicommisso non compensari cum alio legato compertum est. l. Lucius Titius. de legat. primo. & tamen sunt duo lucra, id enim nulla lex interdicit, neque in diuersis rebus concursus pluriū causarum lucratiuarum negatur. l. planè. §. sed si nō corpus. de legat. primo. l. fundum Cornelianum. ff. de nouat. Paulus de Castro in consi. 35. videtur dicendum ꝙ vtrunque. colum.
37 prima. In † hac igitur quæstione coorta Baldum concluditur eius ratione reiecta, quòd imò legatum ab vxore factum marito ueniat imputandum in lucro dotis ei debito iuxta formam statuti: & hæc est communis opinio, quam tenent Bartolus. in dicta authentica, præterea & ibi Alexander nu. duodecimo uersiculo, ex glossa, ubi dicendo esse communem, allegat Imol. Iacob. de Aret. Francisc. Tigri. Ricar. de Saly. Roman. Bartol. & Salyc. Paul. de Castro ibi, & in dicta l. si cùm dotem. §. si pater filiam. & Curt. sequitur in dicta authentica, præterea nu. 20. versiculo, ex ista communi. & ibi Franciscus Pep. columna 37. & sequen. ubi hanc materiam pulchrè declarat. & ibi Ias. nu. 21. versiculo, circa statutum disponens. ubi ultra alios allegat Alber. dicentem sic fuisse iudicatum Paduæ: & Decius ibi nu. 18. & ibi Rom. columna finali, & penultima. & Alexand. & Fulgo. in dicto §. si pater filiam. Corneus in consi. 257. numero 20. volumine primo. & in consi. 23. viso. columna prima, in volumine quarto. & Baldus in consil. quinquagesimooctauo. in restitutione. in secundo libro, nu. 3. Camp. in dicto tractatu de dote, quæstione 6. ubi dicit ab hac communi non esse recedendum. Rolan. dispntādo firmat hoc in quæstione 96. quotidiana. ubi plura ex his, de quibus per nos hic, adducit. Et fundatus in vna conclusione iuris,
38 † quòd quotiescunque ex dispositione legis alicui quid debeo, si ei facio legatum, præsumor illud me fecisse causa satisfaciendi illi obligationi necessariæ, ut latissimè deducit Parif. in consi. 69. uolumine secundo. Rom. in consi. 92. volumine 5. Alexand. in consi. 7. viso. columna finali libro 6. in consi. 19. eodem. & in consi. 99. uolumine 7. Capra in consi. 29. Rapha. Fulg. in consi. 81. Doctores in dicta authen. præterea. & in dicta l. si cùm dotem. §. pater filiam. & quotquot de ea scripserunt: exempla sunt in iure non pauca, ut cum pater legat aliquid filio, in legitimam ei debitam à lege imputatur l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamen. l. quoniam nouella. eodem. Idem in quarta patroni. l. etiam. §. si debita. ff. de bo. lib. l. fiue. ff. de iure patron. Idem in quarta coniugi debita, dicta authen. præterea. Similiter pater, qui tenetur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. gloss. in l. obligamus. §. lege. ff. de actio. & oblig. uel dotem ab his datā, & per mortē uiri recuperatam, pro secundis nuptijs tenetur integram conseruare, & reddere: authent. sed quamuis. C. de rei uxo. act. §. quia iam uerò. in authen. de æqual. do. cum legatum facit filiæ, uidetur pro illo debito necessario dotis soluendæ relinquere. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. mar. l. huiusmodi. §. cum pater. de lega. primo. l. Titia. la prima. §. qui in uita. de legat. secundo. & ad hoc facit etiam textus in l. dotem. l. si cum pater. solu. matrimonio, per quæ inta posset argumentari à fortiori, quòd si in legitimam, & dotem, quæ est ualde fauorabilis, legatum imputatur, multò magis hoc lucrum, quod est odiosum: ita arguit Pepus in dicta authen. præterea. columnu
39 39. 31 † autem debitor ex proprio contractu, uel facto uoluntarius legat creditori: tunc non præsumitur causa extinguendi illam obligationem uoluntariam legare, & sic in dubio legatum non imputabitur in huiusmodi debito. l. 1. §. sciendum. C. de rei uxo. actio. l. qui dotem. iuncta ibi gloss. ff. soluto matrimonio. l. creditorem. de legatis secundo. ita concludūt Do-
40 ctores in locis præallegatis, & alibi passim. Et rationem diuersitatis inter casum uoluntariæ obligationis, & casum necessa-
41 riæ Doctores dicunt esse, † quoniam in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam. ff. de adimē. leg. & præsumptio naturalis est ista, quòd prius id, quod inuiti debemus præter nostrum factum, & cogimus à lege præstare, creditori soluere uelle credamur, quàm legando aliquam liberalitatem exercere. Addunt præterea, quòd lex in obligatione, & debito, quod ipsa inducit, magis succurrit debitori, quàm cum debitum ipsa non induxit. glos. in §. ex cōditionali. institut. de uerb. oblig. gl. in l. si uxorem. C. de conditio. inser. facit. l. 2. §. si quis. ff. si quis. caut. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cogan. Quia (ut Cur. dicebat) quando lex obligat aliquem sine eius facto, rigorosè quidem facit, ne ergo rigorem addat rigori, benignè lex agit interpretando, quòd in dubio debitor huiusmodi legans uideatur legare causa satisfaciendi illi necessita-
42 ti: nec est de quo conqueratur creditor: † quoniam lex tibi suum, & non tuum denegat auxilium: gl. in l. 1. C. si aduer. uend. Aduersus hanc conclusionem Bal. in d. authent. præterea, tenendo contra communem cum quibusdam paucis multa obijcit. Primò negant præfatam doctrinam esse ueram ex duobus, primò: quia & pater debet dici debitor uoluntarius, dum filiæ dotem exigit, uel recuperat, sicut & maritus, qui dotem recipit, & tamen aliter in patre extat responsum. ergo ista doctrina confunditur: sed huic rei occurrit Ias. in d. auth. præterea. num. 19. uersi. sed attende. & Dec. nu. 21. vers. Moder. hic dicunt, & Curt. nu. 20. & ideo ꝙ pater tenetur filiæ dotem exigere, seu exactam conseruare pro secūdo matrimonio, vel vt ipse dicam cum Curtio, pater tenetur secundò & tertiò, vel toties & quoties maritabitur, filiam dotare. Soc. in consi. 75. circa præsentem. nu. 7. vers. sed aduertendum. uol. j. Bart. Alex. & alij in l. si cum dotem. §. si post. sol. mat. Bald. in auth. res quæ. col. 2. C. com. de leg. Ias. in §. fuerat. nu. 117. & nu. 135. institut. de actio. & Cur. Sen. in consi. 27. num. 32. & traditur per omnes in auth. quod locum. C. de colla. unde factum eius imputatur iuris necessitati. Secundò Cuma. dicebat. utroque tempore inspecto in uno casu, non magis uolūtarium debitorem dici, quàm in alio: nam inspecto tempora
43 legati, uterque dicitur necessarius debitor, † quoniam & cōtractus, quamuis ab initio sui, sint uoluntatis, tamen ex post facto efficiuntur necessitatis. l. in commodato. §. sicut. ff. commodati. l. sicut. C. de actio. & obliga. inspecto autem tempore obligationis contractæ pater & maritus sunt uoluntarij, quoniam & pater uoluntariè contrahit matrimonium: unde tam

filiabus

filiabus oritur obligatio de illis dotandis. Sed vtrunque tolli-
44 tur, primum: quia † non ex eo nomen obligationis necesse
est assumit, quòd detinet contra eius voluntatem personam
obligatam (illud enim est ius obligationis, & qualitas) sed ex
eo, quòd in eam incidit ab initio præter voluntatem ex legis
necessitate: illa enim causa originalis debet attendi. l. si seruū.
ff. de actio. empt. Nec secundum vrget: quia tam remota
causa non est consideranda, quòd ea eo, quòd matrimonium
contraxit, dicatur filias natas voluntariè se obligasse dotare:
sed ipsa lex, quæ patrem ad dotandum filias astringit, tan-
quam causa immediata, quæ debet attendi. l. mulier. ff. re-
rum amotarum. l. fin. de conditio. ob causam. l. socium qui
in eo. ff. pro socio. l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui satisdare
cogant. aliud est in marito, qui dotem recipit, & potest non
recipere, cùm matrimonium sine dote esse possit. l. fin. C. de
dona. propter nuptias. Rursus, quòd maritus dicatur ex vo-
luntate mulieris saltem tacita lucrum dotis facere: quia statu-
tum est tacitum pactum. gl. in l. si duo. ff. de acquir. hær. l. itē
quia. ff. de pactis. non concludit, vt idem seruetur, quod dictū
est in casu pacti expressi, & contractus initi nullo stante statu-
to, vel lege de hac re. nam taciti, & expressi nō est eadē vis, at-
que potestas in his, quæ non proueniunt ex mente, sed hoc lu-
crum non prouenit ex mente mulieris, sed præter, vel contra
mentem eius. ita respondet Pepus in d. auth. præterea. nu. 41.
sic dicit Sely. ibi respondendo ad argumentum hoc, quòd ista
tacita conuentio de lucrando propter huiusmodi statutum
non est voluntaria, sed coacta, & accessoriè venit, ideo non at-
tenditur, nec habet vim, quam haberet pactū huiusmodi nul-
lo stante statuto. Nam, vt dicebat Angel. in dicto cons. 396. ar
bitramur. colum. 2. & Riminal. & Pepus in dicta authentica,
45 præterea. col. 38. † statutum ipsum est causa immediata ip-
sius lucri: & contractus matrimonij mediata, quam si atten-
damus, esse necessarium, & non voluntarium, manifestissi-
46 mè constat. Et † longè potentior est consensus expressus,
quàm tacitus: vt diffusissimè ostendit Andr. Tiraq. in tracta-
tu de legib. connub. in secunda parte, glossa 7. nu. 49. versicu-
lo, nunc restat. Tertiò obijcitur ad confusionem suprà scri-
ptæ distinctionis textus in dicta l. si pater pro filia. ff. de colla-
tione dotium. ubi est casus, qui dotem promiserat pro filia,
fecit illi legatum, vtrunque debetur, dicitur ibi, & sic quā-
uis pater sit obligatus ex dispositione legis ad dotandum fi-
liam. l. final. C. de dot. promissi. l. qui liberos. ff. de ritu nuptia-
rum. tamen legatum ab eo factum non compensatur cum
47 dote debita istud est difficile obiectum. Primo modo † soluit
Bartolus, hoc esse ibi: quoniam legatum erat diuersum à
dote: nam dos erat in quantitate, & legatum in specie, &
de quantitate ad speciem non fit compensatio. l. finali C. de
compensatio. l. conuenerit. la secunda. ff. de pigneratitia actio
ne. istam solutionem tenent Baldus, Rapha. Cumao. Pau-
lus de Castro, Alexand. & Bald. in locis de quibus per Iaso-
nem in d. l. huiusmodi. §. cùm pater. nu. 15. colu. secunda,
de legatis 1. quam ipse diuinatiuam esse dicit, quæ nec mihi
placet: quoniam restringit conclusionem prædictam aduer-
sus communem opinionem, & mentem iurium, ut mox di-
48 cam. Secundò Ias. soluit, † quòd ibi cessat præsumptio com-
pensandi: quia pater filiam exhæredauerat, vel præterierat: &
sic eam iniuria affecerat: unde in recompensationem huius-
modi illatæ iniuriæ præsumitur voluisse, ꝙ vtrunque hēat:
& in hoc casu limitat communem conclusionem, ponderans
ad hoc textum in d. l. Titia. §. qui in uita. quòd idem fuisset
ibi propter iniuriam exhæredationis, nisi testator ibi expres-
sisset causam dotis. l. fi. C. commun. utri. iudic. ubi dos non cō
pensatur cum relicto, iure institutionis, uel legati: quia ex eo,
quòd fuerat cum extraneo hæres instituta, filiam iniuria affe
cerat, & allegat Iasonem huius sententiæ esse Bartolum,
Baldum, Alexandrum, Romanum, & Cumanum in locis,
de quibus ibi per eum, extendens sic hanc suam limitatio-
nem ad alios casus iniuriæ factæ. Nec sibi dicit obstare tex-
tum in dicta l. si cum dotem. §. si pater filiam. dum ille textus
admittit compensationem, & tamen loquitur in casu factæ
exhæredationis, uel præteritionis. nam respondet, quòd ibi
tantùm fuerat legatum, quantum poterat hæredis institutio
importare, in quo casu poterat haberi, ac si fuisset hæres insti
tuta, & tamen factæ iniuriæ cessabat. hanc solutionem amplecti
tur Pepus in dicta authēnca, præterea. col. 30. Sed mihi non
probatur, quòd ibi ratione recompensandæ huiusmodi in-
iuriæ filiam utrunque habere oporteret, pariter nec textus in
dicta l. Titia §. qui in uita. meminit de exhæredata cum hoc
mysterio. neque textus etiam in d. l. finali, facit ad rem: nam
ibi filia dotem, uel filius donationem propter nuptias habet
præcipuam simul cum legato sibi facto, quando est institu-
tus, uel instituta cum extraneo, nō ratione iniuriæ sibi in hoc
factæ: quæ enim iniuria potest esse patris utentis iure suo? le-
ge nullus. de regulis iuris. sed quia cessat necessitas, & ius
conferendi, quod non habet locum nisi inter liberos ipsos,
& existentes sub patria potestate. l. ut liberis. & ibi traditur
per Doctores. C. de collat. Et Iasoni contradicit text. in dicto
§. si pater filiam. qui per eius responsionem (ut iam patet) non
49 tollitur. Tertia † solutio est Alexand. & Areun. quòd proce-
dat: quia dos erat debita genero, cui promissa fuerat, lega-
tumque filiæ fecerat: & sic diuersis personis legatum, & dotis
debitum præstari oportebat. Animo ergo compensandi pa-
trem legasse ibi dici non poterat: quia compensatio est debi-
ti & crediti sibi inuicem contributio, & ab eisdem, & non de
eo, quod alius deberet, inquit Socinus Iunior in consilio
79. nume. 61. in uolumine tertio. l. si cum militi. ubi Castren
sis & alij. ff. de compensatio. l. eius. C. eodem. & istam solutio-
nem refert Pepus in dicta authen. præterea. colum. 59. & Cur
tius ibi eam sequitur numero 23. versicu. ultima difficultas.
respondens ad contraria. uel dum dicebat, quòd licet dos sit
promissa genero: tamen actio acquiritur filiæ. l. fideicommis
sa. §. interdum. de legatis tertio. quòd dictus. §. interdum. non
procedit in contractu l. si pater. C. de dotis promissione. se-
cundùm glossam. in l. si seruo legato. §. si testator. de legatis
primo. uel dum dicebat textus in dicta l. si pater pro filia.
uelle, quòd utrunque filia habeat: quod est uerum attento
effectu, quo considerato dos est filiæ: hæc solutio displicet
Decio in dicta authē. præterea. nu. 13. & quoniam de genero
ne uerbum quidem ibi dicitur, cum, si inde ius & ratio il-
lius textus penderet, utique de eo meminisset Iurisconsul.
& certè in consideratione non fuit, quòd dos esset genero
promissa: quoniam huiusmodi promissio fit contemplatione
filiæ ad eius utilitatem causa satisfaciendi debito naturali il-
lam dotandi: unde legatum ei factum dici debet animo com
pensandi cum ea dote ex causa necessaria promissa factum:
ut per Corne. in consil. 230. numero 7. uolumine quarto.
quemadmodū licet, non mulier, sed maritus dotem habeat:
ipsa nihilominus tenetur dotem conferre in successione, uel
hæreditate paterna. ff. de collatio. dot. per totum. l. si pater. l.
dotis. C. de coll. Præterea nimis restringerentur plures leges
uolentes, legatum filiæ imputari in dotem debitam legis di-
50 spositione. Quartam ego trado solutionem: † quòd ibi
Pomponius Iurisconsultus non respondit super quæstione
præsumendæ compensationis, de quo nos disputamus, sed
duntaxat, super quæstione collationis faciendæ, quòd hoc
sit uerum manifestè colligitur, tum ex titulo, sub quo illa
lex est posita. lege, Imperatores. ff. de in diem addict. tum
etiam ex eius uerbis, uel dum dicit filia dotem præcipuam
habebit, uel dum perpendit, quòd sit exhæredata, uel præ-
terita, uel emancipata, quæ procul omni dubio concer-
nunt quæstionem iuris collationum. l. ut liberis. & ibi notat.
l. filiæ dotem. lege secunda. C. de collatio. lege prima. §. filia. ff.
de collatione dot. prout hæc in materia præsumendæ com-
pensationis forent manifestè inepta. dum igitur Ponponius
super iure conferendi respondit ibi negans illi locum esse,
conclusioni nostræ in materia præsumendæ compensationis
non contradicit: & alia est quæstio collationis faciendæ,
alia præsumendæ compensationis: nam ius conferendi est
scriptum, & determinatum, sed hæc quęstio resoluitur ex
coniecturis, & præsumptionibus iuris, ideò ex responsione
data super iure conferendi non infertur, quòd super alte-
ra quæstione respondere uoluerit, super qua minimè fuit
interrogatus, uel consultus, iuxta uulga. Alijs quoque
argumentis nititur aduersus istam conclusionem Baldus &
alij nonnulli: quæ quoniam leuia sunt, ut Alexander dicit,
ego pręteremitto. ad illa respondent Salycetus, Curtius,
& Pepus, ubi suprà, si libet, uide eorum responsiones. Ve
51 rùm † enimuero cauillatur nostra conclusio ab Angelo in
consilio 360. domina Margarita. aliàs allegatur sub nume.
consilio 312. quando dos fuisset uiro soluta: quoniam tunc,
cum solutione eius, quod debetur, omnis tollatur obliga-
tio: instit. quibus modis toll. oblig. §. 1. mulier non potest
amplius dici debitrix mariti, & ideo legando marito, non
uidetur dici posse, quòd animo compensandi cum aliquo
illi

illi debito legauerit. Cōpensatio enim nō potest contingere,
nisi supposito, quòd ex parte legantis aliquid debeatur ipsi
legatario. gloss. Barto. Alexand. Hercul. in l. pater filiam,
ff. ad legem Falcidiam. & hoc argumento obmutescere fecis-
se quendam aduocatum refert Angel. & pro eo facit textus in
l. filia. C. de lega. vbi, si pater dedit dotem filiæ, & demum ei le
gatum faciat, non præsumitur animo compensandi ei legare,
sed vtrunque habebit, secundùm gloss. & Doctores ibi, Bar-
tolus in dicto §. cum pater. & hoc etiam cauillo usus est Be-
52 ned. Capr. in consilio 143. in volum. 2. Verùm † aduer-
sum Angelum insurgunt quàm plurimi, Imol. in dicto §.
si pater. Fulgos. Ludo. Rom. & Modern. in dicta authent.
præterea. & Alexand. ibi numero 14. colum. fina. & in di-
cto §. si pater. numero 7. Francisc. Pep. ubi suprà, colum.
36. Camp. in dicto tractatu, in quæstione 6. Alber. de Ro-
sat. in secunda parte statu. in quæstione secunda. & post. Are-
tinum Ias. in dicta authen. præterea. num. 25. versiculo, adde
etiam, qui dicit, imò in dote soluta conclusionem nostram
procedere: quoniam aliqui in casu dotis promissæ dubita-
runt tantùm, an statutum de lucro dotis locum haberet. Et
ad argumentum Angeli respondetur, quòd illa solutio do-
tis non tollit obligationem, qua uxor tenetur marito ad di-
mittendum illi partem dotis nomine lucri, iuxta statuti di-
spositionem faciendi: quia illa solutio non fuit facta ad eum
effectum, sed ad effectum tantùm liberandi mulierem à do-
tis datione: quia dos uitro dari debet, & penes eum constan-
te matrimonio stare pro oneribus sustinendis oportet. l. pro
oneribus. C. de iure dotium. cum concordan. effectum ergo
liberandi à lucro non parit: quia solutio, & numeratio non
extenditur ultra intentionem agentium. l. non omnis. ff. si
certum petatur. & præsertim cum actio ad lucrum nondum
constante matrimonio esse nate: iuxta legem qui Romæ. §.
duo fratres. de uerborum obligationibus. & quamuis mu-
lier, cum dos lucranda est penes uirum, non dicatur obliga-
ta ad dandum, uel soluendum lucrum dotis, uel dotem: est
tamen obligata ad eam dimittendum, seu non petendum
pro parte, quæ uenit ex forma statuti lucranda. l. Mænia. §.
fundus. ubi glos. & Bartolus soluto matrimonio. l. si unus. §.
pactus. ubi glos. ff. de pact. & sic satis uerificatur, quòd mu-
lier legans dicitur etiam in hoc casu debitrix mariti in lucro
53 dotali. Reiecta igitur ista Angeli cauillatione † communem
conclusionem in suis terminis amplie, primò procedere eu̅,
quando legatum, & dos in diuersis rebus consisterent. uerbi
gratia, dos in quantitate, & legatum in specie, uel econuer
so: ita determinat Alexander in dicta authentica præterea.
numero 13. uersiculo, utrum autem retenta. & ibi Iason nu.
26. uersi. adde & amplia. & ibi Pepus in columna 29. Alexan-
der & Imol. in dicta l. si cum dotem. §. si pater filiæ. Ludoui-
cus Romanus, & Aretinus in dicta authentica, præterea. &
Aretinus in consilio 92. uiso legato. columna prima. uersicu
lo hoc præmisso. Dec. in dicta authen. numero 10. in ultimo
notabili. Curt. in consilio 73. licet ista. in columna finali. &
Ioan. de Amic. in consilio 125. & sequitur Afflict. in decisio-
ne Neap. 138. stante. numero quarto quæ quidem ampliatio
probatur secundùm præallegatos: tam ex textu dicti §. si pa-
ter filiæ. ubi compensatio fit etiam in casu, in quo filia hæres
fuisset instituta, secundùm illius textus præsuppositum, &
tamen in hæreditate sunt corpora: quàm ex textu dictæ l. quo
niam nouella. & concordan. in quibus, quod legatum com-
petitur, in legitimam, sed quartam imputatur non habita
ratione, an pecunia, uel species sit legata: & hoc mihi uide-
tur tenendum. Nec obstat, quòd multi uideantur contra-
rium uelle. Oldradus, Bartolus, Baldus, Paulus de Castro,
Salycetus, Riminaldus & Corneus, qui dicit horum opi-
nionem esse communem, in consi. 230. uiso. columna prima.
uol. 4. & in consi. 257. num. 20. in libro primo. & Bald. in con
silio 58. numero tertio. uolumine secundo. Capr. in consilio
164. colum. secunda. & Alexander in consilio 7. uiso. libro 6.
& Corneus in consilio. 127. quamuis, in fine, uolumine ter
tio. Nam est aduertendum primò, quòd aliqui ex his loquu̅
tur per modum pluribus modis arguendi, & sic non firmant
hoc. Secundò, quòd potest eorum opinio procedere, ut extra
casum, in quo lex mandat in dubio legatum imputari, in id
quod debetur, minus præsumamus animum compensandi
existente debito, & legato in speciebus, quàm cum utrunque
in quantitate consideret, ut dicit Corneus in consil. 292. circa
54 primum. columna secunda, libro primo. † nam in materia
imputationis faciendæ, non curatur, an in specie, uel in
quantitate consistat relictum. l. in quartam. l. id autem. l. quod
autem. ff. ad legem Falcidiam. l. si compensandi C. de hæredi-
bus instit. Idem quando compensationem lex præsumit, seu
inducit. Corneus in dicto consilio 230. numero sexto. in uo-
lumine quarto, sed in materia compensationis inducendæ:
quia aliud pro alio inuito creditore solui nequit. l. secunda. §.
mutui. ubi Doctores ff. si certum petatur. necesse est, utrun-
que in quantitate consistere. sic procedit textus in l. finali. C.
de compen. l. si conuenerit. ff. de pignoratitia actione. quò si-
etiam, ut difficilius præsumatur testatorem legasse animo com
pensandi, quando aliud, quàm quòd debet, legat: quàm
cum debitor existens in quantitate legat quantitatem. Ter-
tiò dico, quatenus Corn. stringit hoc ad terminos ampliatio-
nis nostræ affirmans non esse in decisiuia ab hac opinione re-
cedendum, quasi commune, ut per eum in dicto consilio
230. & in consilio 256. quòd ipse & alij in hunc errorem pro
lapsi sunt propter textum in d. l. si pater pro filia. ff. de collat.
dot. secundùm unum intellectum à nobis suprà relatum, ut
dicit ipse Corneus in dicto consilio 257. numero 20 quem co
gitur ibi fateri esse diuinatiuum, licet dicat pro concordia le
gum opus esse ista diuinatione: sed ex intellectu, & solutio-
ne, quam dedimus supra ad dictam l. constat illam diuina-
tionem necessariam minimè esse: & sic eorum opinio in fal-
so fundatur argumento, & manifestè aduersatur pluribus le
gibus allegatis pro nostra ampliatione, ubi supra, ideo te-
55 nenda est, quicquid illi existimauerint. Secundò † amplia-
tur, quando etiam pactum expressim de lucro dotis factum
fuisset: secundùm Corneum, Romanum & Franciscum Pe
pum in dicta authentica præterea. & Rimiuald. ibi columna
penultima. & Paulus de Castro in consilio 35. uidetur dicen
dum. in columna secunda: quoniam istud pactum accedens
ultra statutum uel ex abundanti, uel ad eius confirmatio-
nem, uel approbationem uidetur accedere, unde qualitate̅,
uel naturam obligationis non mutat. l. qui mutuam. ff. man-
da. l. penultima. C. de pactis, iuncta l. quę dubitationis. de
regulis iuris. l. testamentum. C. de testamen. nec ob id de obli
56 gatione necessaria transmutatur in uoluntariam. † Siquide̅
aliquid faciens, ad quod necessariò poterat compelli, dicitur
necessitate coactus facere, tametsi id sponte faciat: ut de com
promisso spontè facto, quod necessitate statuti facere teneba
tur, dicitur, quòd iudicandum non est uoluntarium, sed
necessarium, ut per Decium in consilio 22. l. nouissimè. ff.
quod fal. tuto. & per eundem plenissimè in cap. cum M. Fer-
rariensis. numero 34. columna decima. uersiculo, sed ista dif
ferentia, de constitu. Aret. in consilio 24. quatuor dubia. Nec
obstant aliqua deducta per Pepum & Decium in dicta authe̅
tica præterea. numero 12. uersiculo secunda conclusio. & pri-
57 mum illud simile, † quòd obligatio hæreditaria, quę habet
beneficium legis & inuentarij, alteratur, & mutatur per no
uam hæredis promissionem de soluendo, adeò quòd ipse be
neficium inuentarij, quò ad eam, perdit, secundùm Ang.
in consilio 37. Dominus Philippus. in colum. penultima.
Aret. in consi. 148. in quæstione. in columna secunda. uersicu
lo donando autem. Decius in consilio 496. numero 12. & in
consilio 137. numero quarto. & in consilio 300. numero
octauo. columna tertia. l. cùm hæreditas ex fideicommiss. ff.
ad Trebel. nam ibi alteratur obligatio in contrariam qualita
tem obligationis, prout potuit hęres eam mutare: sed in
hoc casu obligatio expressa accedens non alteratur: quia ten
dit ad idem, ad quod omnino mulier tenebatur ex disposi-
tione statuti absque etiam huiusmodi expressione. Eodem
modo respondetur ad illud Pep. d. l. Tina. ff. ad legem Falci-
diam. Et ad illa duo, de tacito pacto habente uim expressi, &
altero de dicta l. si pater pro filia. colligitur responsio ex dictis
superius. Tertiò post Aret. in consilio 92. uiso. columna pri
58 ma. Ias. & Dec. in dicta authentica, pręterea. † ampliant ista
procedere etiam in foro conscientiæ: sed istud, ut ipsi aduer
tunt, ad aliquem casum non potest adaptari, quòd aliquis
sit debitor ex aliqua legis dispositione obligatus in foro poli,
qui non sit obligatus etiam in foro fori: quoniam lex potissi-
59 mè in foro fori obstringit. Nunc † limita, & primò, qn̄ mulier
legatum fecisset marito sub hac, uel simili forma: Relinquo
de bonis meis uiro centum. nam tunc consequi utrunque,
scilicet legatum, & lucrum dotis maritus debet. Ita tenet
Ias. in dicta authent. pręterea. numero 26. uersiculo limita
istam communem. & ibi Pep. columna 30. & Rimi. ad fin. &

Alex.

Alex. in l. si cum dotem. §. si pater filiam. numero 6. uersicu
lo, prædictis adde post Bald. & Pau. de Cast. ibi, Bened. Capr.
in consilio 143. cùm de pluribus, colomna 3, uersiculo, vnde
potuit ipse. & Corn. in consilio 127. quamuis. uolumine ter-
tio. & in consilio 57. circa primum. numero 20. uolumine 1.
& Domin. And. Alcia. in l. Princeps. de uerborum significatio
ne. Et mouentur: quia bona non dicuntur nisi deducto ære
alieno. l. mulier bona. ff. de iure dotium. l. Princeps. l. subsigna
tum. de uerborum significatione, & hoc lucrum reputatur
æs alienum extra bona, & hæreditatem mulieris. Bald. in di-
cta l. pro hæreditarijs, columna 2. C. de hæreditar. action. &
dixi suprà, in gloss. quinta, ante legitimam esse deducendum.
ista ergo deductio lucri dotalis fit de bonis mulieris, & de re-
60 liquo legatum soluitur. Idem responsum extat, quando † pa-
ter legat aliquid filiæ sub modo prædicto, uel etiam cum pro-
hibitione, quòd plus de bonis suis petere nequeat: quoniam
nihilominus petere dotes maternas potest: quia non sunt
de bonis testatoris, sed ut æs alienum sunt, & sic prius de-
ducuntur. Bartolus in l. ut iusiurandi. §. si liberi. ff. de
operis libert. Baldus in l. quoniam nouella. C. de inoffic. te-
stament. Iaso. consilio 224. in ultimo dubio. in uolumine
secundo. Capra in consilio 62. uiso columna prima. & in
consilio 164. non ut præsupponitur columna secunda. Ra-
pha. Cuma. in consilio 133. Domin. Nicol. Ruin. in consi-
lio 79. libro secundo. Iaso. & alij, ubi suprà. Baldus in
consilio 84. testamentum. libro secundo. qui loquitur in
legitima, quòd non reputetur in bonis patris, sed æs alie-
num, similiter ex ista ratione limitatur. l. finali. C. de iure
61 deliberandi. † quòd in legatis, quæ uult testator de bonis
suis solui, non officit inuentarium omisisse, quo magis te-
neatur illa præstare ultra vires hæreditatis, ut dixit Corneus
in dicto consilio 127. quamuis. in consilio 180. numero 9.
volumine quarto. Baldus in l. prima. C. de prec. nomine Cas-
san. in Consu. Burg. §. 13. in rubric. 8. numero sexto. &
Andræ. Barbat. in capit. Raynaldus. extra de testamen. Pau.
de Castr. in consilio 121. in puncto suprascripto, & dubijs,
& Bartolus in consilio 157. super his. & ad hoc proposi-
tum id adducit Pep. in columna 34. Contra istam limita-
tionem tenet Decius in dicta authent. præterea. numero
22. uersicu. quartò limitatur. post Cuma. in dicta l. si cùm
dotem. §. si pater. quatuor modis arguendo. Primò, quòd uer
bum bona importat idem, quòd hæreditas. l. cogi. ad Trebel.
Secundò: quia omnia legata præstantur de bonis testatoris. l.
fin. §. licentiam. C. de iure delib. ideò eius expressio nihil ope-
ratur. l. 3. ff. de legat. 1. Tertiò: quia militat eadem ratio cō-
pensationis præsumendæ, scilicet debitum necessariū. Quar-
tò, quòd dictum Bald. in dicto §. si pater filiam. loquitur in
casu, vbi est apposita dictio tantum & illud Barto. in dicto §.
si liberi. vel non est uerum, uel procedit dūtaxat in casu suo.
62 Ad hæc tu responde, † quòd uerbum, bona, significat aliud.
quàm uerbum, hæreditas, nec vnquam capitur pro hæredita-
te, nisi quando ratio subiectæ materiæ necessariò id requirit
ut latissimè ostendit Aym. Crau. in consilio 139. columna 2.
quæ quidem ratio hic cessat. Secundum negatur: quia eo
non expresso secundùm legem, quæ inducit hanc compen-
sandi præsumptionem, legatum erat in isto casu in primis
præstandum de eo, quod legatario debebatur: ne ergo id fie-
ret, testator uidetur expressisse legatum de bonis suis sol-
ui, quæ expressio tollit illam legis præsumptionem. Ter-
tium similiter negando tollitur, quoniam expressum facit
cessare tacitum. l. ex facto. de vulgar. & pupilla. l. fina. C. de
pact. conuen. & sic prædicta præsumptio cessat propter ex-
pressum. Ad quartum respondeo, quòd si Barto. doctrina
est uera in illis terminis prohibitionis, de non petendo plus
de bonis testatoris, multò magis uidetur procedere nostra
conclusio, ubi non sunt aliqua uerba prohibitiua. Vnum ad-
63 uertit Pepus in col. 11. 34. † quòd, si huiusmodi uerba, de
bonis meis &c. apposita essent de stylo uel consuetudine no-
tariorum, non operarentur istum effectum, sicut dicitur de
clausula codicillari ex more notarij, & non de testatoris men-
te apposita. Sed Cor. in d. consilio 127. quamuis. in fin. uol. 3.
uidetur idem etiam in hoc casu uelle, dum eam conclusio-
nem facit in terminis vulgatæ clausulæ: in omnibus autem
alijs dicit testatoris bonis &c. super hac limitatione aduerte
etiam, quòd Corn. in consil. 192. uidetur. in 2. lib. aliud con-
suluit, & autoritates pro prædicta limitatione citatis rectius
64 cultare, † quòd procedunt, quando testator aliquid non
relinquit de suo, quod uelit in compensationem debiti ue-
nire: uel quando debitum in quantitate non consisteret. hæc
responsio si esse uera, nimium præfata limitatio restringere-
65 tur: sed ego de ea ualde dubito. Aliud † sanè dicendum est,
quando testator diceret: Lego super bonis meis, uel super
mea hæreditate &c. tunc excluderetur à petitione lucri, uel
alterius debiti, secundùm Bald. in d. l. quoniam nouella. C. de
inoff. testa. Capr. in cons. 62. cum uiso. & Rim. in d. authent.
præterea. in fi. & Pepus ibi. colum. 33. & Ruin. in consil. 79.
66 num. 8. volum. 2. Secundò † limita, si legatum non esset
permansurum penes uirum, tunc cum lucro sibi debito non
compensabitur: ut consuluit Cap. in cons. 143. col. 2. & uo-
luit Bar. Bal. Dyn. in d. l. si cum dotem. §. si pater: & ibi Paul.
de Cast. & Alex. in fi. & Ias. in d. auth. præterea. post Aret. in
col. fi. nu. 26. uers. 3. limita, & ibi Pap. col. 32. & Dec. ibi. nu.
22. uers. tertiò limitatur & Rim. post Ang. ibi ad fi. & ad hoc
allegant plura iura. l. fi. §. fi. C. de bo. quæ liber. l. sed & si ma-
tris. §. item si quis. & §. seq. ff. de leg. præstan. l. cogi. §. hi qui
solidum. ad Treb. l. Sulpitius. ff. de do. int. uir. & uxo. ubi pro
batur, quod quando res non remaneat aliquo tēpore penes eū,
cui datur, est perinde, ac si non esset data. & hæc limitatio de
plano procedit secundùm ea iura, quando maritus inconti-
nenti rem legatam esset alteri restiturus. Sed potest dubi-
tari quando aliquo tempore esset penes maritum perman-
67 sura, † an illud medij temporis interusurium debeat in lu-
crum dotis sibi debitum imputare? Ias. Dec. & Pep. post Pet.
ubi suprà existimauerunt id compensandum esse, sicut fit in
Trebellianica, & Falcidia. l. in quātitate. §. magna dubitatio.
ff. ad leg. Falcid. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. not. in l. fi-
deicommissum. eodem. alij Doctores hoc dubium non attin
gunt: Sed Capr. in dicto consil. 143. cum de pluribus, con-
sulendo tenuit contrarium, dum in casu suo maritus graua-
tus fuerat post mortem suam restituere, & sic penes eum le-
gatum erat diu mansurum: nihilominus uoluit præsumptio-
nem compensandi cum lucro dotis ibi cessare. Certè, si in his
terminis non recipiamus hanc limitationem erit da indubi-
tabili, & inepta. Quis enim dixerit, aliquid compensandum,
si nihil est, quod compensetur, re, quam quis accipit, inconti-
nenti restituta? ideo intellige eam in terminis, quando mari
tus commodum interusurij percipit. Nec obstat illud de Tre
bellianica, & Falcidia: quoniam illud est ex eo, quòd uoluit
lex expressim interusurium medij temporis in eam imputa-
ri: & ibi constat de uoluntate legis, uel testatore id disponen
tis, sed casus noster procedit in dubio, an compensare id cum
debito uoluerit. & pro hoc uidetur Bald. consil. 185. quod
post. lib. 1. ubi in casu, in quo mulier mandauit hæredibus
suis, quòd dotem à uiro non repeterent, donec ille uiueret.
nec uersa eundem maritum grauauit totam, uel integram
dotem post ipsius mortem restitueret. Consuluit Baldus ui-
deri mulierem uoluisse, quòd illud dotis interusurium ce-
dat marito loco partis lucrandæ ex forma statuti, & id testa-
quisse animo compensandi cum dicto lucro: & hoc, quia to-
tam, uel integram dotem grauauit eum restituere: ergo se-
cus si de tota eum non grauasset, sed simpliciter: ut in casu
nostro.
68 Porrò † leuis non est dubitatio, an si maritus hæres insti-
tuatur ab uxore, & hæreditatem eius absque inuentario
adierit: possit dotis lucrum facere existente hæreditate
debitis onerata: nam ea aditione hæreditatis actiones,
pro eo, quod hæredi debeatur, confunduntur. leg. si
adulta. C. de hæred. actio. l. si ab eo. ff. de negotio.
gest. l. si socer. in fin. soluto matrimonio. l. si uxor. de
bon. aut. iud. pos. & sic actio mariti uidetur confusa per
eius aditionem, & sic nihil eum petere posse. Sed repe-
rio contrarium consuluisse Corne. in consilio 127. quam-
uis. uolumine tertio, quòd maritus, qui uxoris hære-
ditatem absque inuentario adiuerat, & mater uxoris pe-
tebat legitimam in ea, posset lucrum dotis deducere de
hæreditate prædicta, non obstante, quòd adiuerit eam
sine inuentario. idem consuluit Capr. in consilio 143. co-
69 lumna penultima: dicens, † quòd omissio inuentarij non
debet marito quò ad hoc dotis lucrum officere: quia in his,
quæ ualemus retinere, seu iure retentionis ad nos pertinent,
minime præiudicat. l. debitor. l. si pater. ff. ad legem
Falcidiam. quoniam debitum non confunditur quantum
ad retentionem, sed tantum quò ad obligationem, & actio-
nem: ut ait Bald. in l. debitori. num. quarto, uersic. certè

oppone. C. de pact. Ad hoc facit illa conclusio, quòd, si hæ-
res grauatur alteri restituere hæreditatem, & adeat omisso in-
uentario, nihilominus in restitutione facienda poterit id, quod
sibi debetur ex quauis causa, retinere. Paulus de Castro in
consilio 187. dubium facit. & in consilio 188. quia dubia.
Alexand. & cæteri in l. in ratione. §. quod vulgo. ad legem
Falcidiam. Angelus in consilio 64. Ludouic. Roma. in consi.
176. uisis. num. 2. Coman. in consi. 17. quidam communiter
Doctor. tradunt in l. debitor. ad Trebellia. & in l. ab om-
nibus. § fina. de lega. 1. Ruin. in consilio 115. num. 11. in se-
cundo libro. Capr. in consi. 150. pro facti Aym. Crau. in con-
sil. 144 magnificus. nume. 5. & pulchrè tradit Iaso. in consi.
70 28. columna 2. nolum. 3. Et nota † differentiam, quæ est in-
ter confusionē actionum, & compensationē. Nā confusio fit
pro parte, qua quis est hæres: ut pro ea tata actio debiti con-
fundatur, & extinguatur. l. si uxor. C. de bon. aut. iud. pos. &
alijs præallegatis. Sed compensatio fit de toto debito usque
ad concurrentem legati quantitatem. l. si compensandi. &
ibi nota. C. de hæredi. institu. Parisi. in consi. 69. uolum. 2.
Ruin. consi. 70. uiso num 3. volum. 2. ut aduertunt Castr. &
Alexand. in d. l. si cum dotem. §. si pater. num. 1. Modò quid:
71 † si uxor voluit maritum lucrum dotis compensare cum re-
licto ei facto, addens quòd plus petere non possit pro lucro
sibi debito: & maritus relictum simpliciter agnouit, quod
postea reperit esse minus eo, quod sibi nomine lucri dotalis
debetur: nunquid illud, in quo debitum excedit ualorem le-
72 gati, poterit maritus assequi? & receptum est, † quòd quo-
tiescunque legatum quis agnoscit, onus etiam illi iniunctum
censetur agnoscere, etiam quòd excedat ualorē legati. Aym.
Crau. in consi. 174 nobilis. numero 6. uersicu. septimò testa-
tor. ubi allegat Paul. de Castr. consilio 193. super isto pun-
cto occurrunt tria. in tertio dub. & in consilio 415. uiso &
examinato dicto puncto, columna 1. in 2. libr. Corn. in con-
silio 192. colum. 1. in 2. libr. Deci. in consilio 425. colum. pe-
nultim. & Alexand. & Paul. de Cast. in d. l. si cum dotem. §. si
pater filiam. Alexand. in consi. 102. uisis. num. 4. columna 2.
libro 1. & Dec. in consilio 299. & Soci. Iun. in consilio 171.
vol. 2. ubi consuluit super legato certæ quantitatis cum clau-
sula, quòd plus &c. quod licet minus esset, quàm stabilia de-
bita: tamen postquam mulier illud agnouerat, aliquid ultra
non possit petere, nisi quasi minor remedio restitutionis in
integrum, per tex. in l. Imperator. §. si centum. uersicu. cum
uero. de leg. 1. l. planè. la 2. §. si cui Stichus. ff. eo. de leg. 1. &
diffusè declarando tenet Carolus Ruin. in consi. 79. uiso uo-
lum. 2. & Alexand in consilio 132. uiso instrumento. colum.
3. volum. 2. ubi tradit hanc theoricam, quòd aut testator le-
gat aliquid animo compensandi, & plus non dicit. & tunc da-
to, quòd legatarius agnoscat legatum facta compensatione
pro concurrenti quantitate, non impeditur residuum debiti,
quod est supra ualorem legati petere: aut etiam testator ad-
iecit, quod plus petere &c. & tunc, si agnoscat legatum in to-
tum, ab eo quod sibi debetur, excluditur: tametsi legatū mi-
nus valeat, quàm sit debitum. & sic concordas aliquot aucto-
ritates maritus igitur agnito legato prædicto excluditur à do-
tis lucro iuxta præfatas decisiones. At hæc conclusio patitur
73 unam difficultatē, † quòd si huiusmodi oneris appositio nō
ualet, legatarius sibi non præiudicat in debito per agnitionē
de tali legato factam: ut per Bald. in consi. 161. quidam mœ-
chus. in lib. 5. Alex. in consi. 8. uisis subtilissimis. nu. 21. uersi.
nec etiam dicit esse. lib. 3. Ruin. in d. consi. 79. colum. 2. & in
consi. 60. postquam. colu. 2. num. 4. Aym. Crau. in consi. 100.
num. 5. Pau. de Cast. in consi. 73. licet ista domina Lisa. alias
citatur consi. 131. & exemplum ponunt, quando in legitimæ
legato huiusmodi onus apponeretur, vt præallegatos: & Soci.
Iu. consi. 1. Franciscus. nu. 5. uol. 4. Fulgosi. in consi. 84. Bona-
cursus. col. 2. Corn. in consi. 258. nu. 2. in 3. volum. Vel etiam
in dote: secundùm Bap. de sancto Blas. in tractato de priuile.
dot. in 3. centu num. 8. Sed id negat Ruin. in d. consi. 79.
74 Quando † autem legatum consistit in quantitate, & debi-
tum huiusmodi in quantitate, huiusmodi appositio oneris, quòd
plus petere non possit, non ualet: quia nec legatum ualet: &
propterea maritus agnoscendo legatum sibi non præiudicat
in lucro dotis in isto casu, in quo dos & legatum consistit in
quantitate. hæc est doctrina Pau. de Cast. in d. consi. 73. licet
ista domina Lisa. sed in hoc reprehenditur à Ruin. in consi.
79. præallegato. & distinguit, quòd, aut testator legat pecuniam,
& grauat legatarium in maiori quantitate pecuniarum, &
tunc legatum non ualet: aut legat pecuniam, & prohibet pe-
cuniam debitam petere, & tunc grauamen tenet, & agnoscē-
do legatarius relictum sibi præiudicat: quia in isto casu intelli-
gitur actionem competentem sibi ad pecuniam debitam re-
mittere, quasi tanti æstimauerit illam obligationem: quemad-
modum contingit in specie, quę licet minoris, uel pluris sit,
tamen agnoscendo legatum, tanti uidetur legatarius eā æsti-
masse. d. l. Imperator §. si centū. quod & mihi placet: quoniā
tanti non est obligatio pecuniæ debitæ, quanta est ipsa pecu-
nia: vt dicit Corn in consi. 157. libro primo. nume. 9. colum.
prima. l. per diuersas. l. ab Anastasio. C. mandati. l. Lucius. §.
fina. ad Trebel. Extra materiam lucri dotalis in quæstio. præ-
sumendæ compensationis legati cum debito aliqua hic sub-
iungere non ab re esse duco.
75 † Et in primis, de debito necessario in legatum compen-
sando, uel imputando conclusio limitatur, quando directò
76 legans ipse non fuisset debitor, ut contingit † in quarta epi-
scopali: de omnibus enim legatis, quę ecclesijs relinquuntur,
quarta debetur episcopo loci. Docto. in capitu. requisisti. &
in capitu. officij. de testamen. Rom. in sing. 513. in quæstio-
ne qua. Alexand. in consi 196. uiso testamento. libro 1. Si igi-
tur testator aliquid relinquat episcopo, id non tenebitur in
prædictam quartam imputare: quoniam illius quartæ non est
ipse testator debitor, sed ecclesia legataria: ita tradunt Salyce.
Dec. Iaso Alex. & Pepus in d. authent. preteres. Alexā. in l. si
cum dotem. §. si pater filiæ. colum. 3. num 4. solut. mat. Abba.
Anto. de But. Ioan. de Imo. in d. cap. officij. per illum textum
ibi, quem dicunt esse meliorem de mundo in hoc.
77 De quarta † uerò parochiali est aliqua dubitatio, quidam
tenent cum Salyce. & Alexan. quòd legatum in eam impute-
tur, ut refert Dec. ibi allegans Fed. de Senis in consi. 3. & se-
quitur Pep. colum. 35. sed ipse Dec. contradicit post Anchar.
& Card. in clementina, dudum. de sepulturis.
Primò: quia ipse cum spontè eligit alibi sepulturam, suæ
parochiæ iniuriam faciens, videtur uoluntarius debitor effici
dictæ parochiæ suæ in dicta quarta. capitu. 1. capitu. cum su-
per. de sepulturis.
Secundò, quia in relictis ad pias causas, ut sunt legata hu-
iusmodi pro salute animæ compensatio nullum locum ha-
bet: secundùm Andræam Barbatiam in capi. requisisti. de te-
stamentis.
68 Secundò † declara prædictam conclusionem de debito ne-
cessario in legatum imputando non procedere, quando eo
tempore, quo fit legatum, testator non fuisset debitor: quia
pro futuro debito, uel debito in diem, nō præsumitur animo
compensandi legasse: ut tenuit Corn. in consi. 188. uidetur
prima. num. 19. uol. 1. & Rui. in consi 81. in quæst. num. 17.
ver. non obstat. uol. 2. & in consi. 64. nu. 7. uer. 2. alia ratione.
eod. uolum. 2. & in consi. 58. super puncto. nu. 54. eod. uolu.
Pep. in d. auth. præterea. col. 43. & Alexan. in l. huiusmodi. §.
cum pater. de leg. primo. allegatus à Ruin. ubi supra, dum di-
cit, quòd si pater facit legatum filiæ non nubili: quoniam tūc
eius debitor in dote dici nequit. l. quod pupillæ. ff. quan. di. leg.
ced. legatū nō censebitur ei factum animo cōpensandi. Quod
planè dupliciter modo procedere declarat Rui. in d. consi. 64. nu.
7. uer. alia ratione. Primò scilicet, nisi aliud ex coniecturis col-
ligatur. Secūdò, si dos deberetur purè loco legitimæ dispositio-
ne statuti, ut sæpe fit: secùs quando legatū in tēpus nuptiarū
est collatū, & sub conditione, si nupserit: tunc enim cū legatū
incipiat deberi tempore, quo & dos ipsa cœpit deberi, cōpen-
sationi locum loco dici potest: quia tunc supponitur debitū
& creditū adesse, in quo ratio. Alex. fundat. Cogita tamē su-
per hoc. Ex ista limitatione Rui. in d. consi. 58. inferebat ad
casum suum, quòd legatum ab auo paterno factum nepti nō po-
terat dici factum animo compensandi cum legitima: quoniā
ipse auus ad aliquam legitimam non tenebatur ei, dū filius,
eius neptis pater: uiuebat de medio: nec etiam legitima in bo-
nis filij erat debita præstare nepti: quia legitima non debetur
nisi post mortē: iuxta ea, quæ ipse latissimè deducit ibi. & So
ci. Iun. in d. consi. 79. nu. 41. uer. secundò ad doctrinā. uol. 3.
vbi consuluit pro Regina Maria aduersus Carolū quintum
Imperatorem illius fratrem, quòd dos ei data ducentorum miliū
florenorū Vngarorū per Maximilianū auum paternū nō vi-
deretur data animo cōpensandi cū ducētis milib. ducatorum
pro dote debitorū à Carolo quinto filio, & hęrdes Regis Philip-
pi, negando contēplatione filij auum dedisse dotē nepti: sed
potius quòd excusatus soluisse ex proprio aui officio, quo te-
uetur

netur post mortem filij aout dotate neptem per plura, quæ
allegat. nam ad illud legatum per Regem Philippum factum
de ducentis milibus ducatorum ipse Maximilianus non te-
nebatur: ideo in illud dos data per se non poterat computari.
quando enim aliquid soluitur, in causam necessariam impu-
tatur: non autem in voluntariam. Corn. in consil. 316. quò
ad primum. num. 29. lib. 1. & in consil. 288. num. 20. vol. 1.
Cumanu. in consil. 133. dom. Nicol. l. fin. C. de do. prom. tan-
tò minus imputabitur in id, quod nullo modo debetur, nec
79 ex causa necessaria, nec ex causa voluntaria. Quid si † testa-
tor non sit in aliquo legatarij debitor, sed eius hæres: an sicut
præsumeretur testator animo compensandi cum proprio de-
bito legasse, ita causa compensandi cum debito hæredis cre-
datur legatum fecisse? Et Paul. de Castr. in consil. 35. uidetur
dicendum, quòd utrunque. colum. 2. respondit pro hærede:
tum quia persona hæredis reputatur una & eadem cum de-
functo. §. 1. authen. de iureior. à mori. præst. tum etiam quia
testator non præsumitur duplici præstatione hæredem graua-
tum esse uelle l. Titia. §. qui in uita. de legat. secundo. Aym.
Crauet. in consil. 167. num. 4. uers. modò testator. & ista ra-
tio per omnes passim in hac materia redditur. hoc Castr.
consil. refertur sub num. 64. à Ruyn. consil. 138. proponitur.
colum. tertia. uersic. & istud etiam probatur. vol. 4. & in con-
sil. 74. ex his. nom. 10. uersic. circa secundum. volum. 2. ubi
adducit istas rationes, & simpliciter refert & sequitur Craue.
80 in consil. 131. num. 14. uersic. contra Corn. sed ipse † Ruy.
in dicto consil. 74. num. 19. nititur in casu suo illud euitare:
dicens primò, quòd procedit, quando pro aliqua parte ipse
testator non erat debitor legatarij: secus ubi fuisset debitor
ex parte aliqua, uerbi gratia, erant duo fratres obligati ex
forma statuti dotare sororem, alter moriens fecit alterum hæ-
redem, & aliquid legauit sorori, utrum legatum hoc in do-
tem debitam imputabitur? & respondit ibi, quòd quia pro
parte tangente testatorem non poterat uideri factum nisi in
minu proprio ipsius testatoris, ergo & sic pro parte tangen-
te fratrem hæredem eius, ne una res diuerso iure censeretur.
l. eum qui ædes. ff. de usuc. l. iam hoc iure de uulg. & pup. &
sic animo compensandi cum debito hæredis in hoc casu non
uideri legatum concludit Ruyn. hanc rationem adduxit in
ista materia etiam Corn. consil. 210. in hac. numer. quarto.
uolum. 1. ibi tamen in casu suo aliter concludit. simili modo
etiam arguit Socyn. iun. in dicto consil 79. num. 67. uersic.
hoc ita posito. uolum. 3. Secundò illud Cast. consil. improbat
Ruyn. ibi. per aliquot rationes de quibus ibi per eum. Ego
in hac re subsisto, nisi aliud appareat. ut in casu clato Ruy.
81 in consil. 70. uiso. columna prima. uolum. 2. † uel etiam nisi
aliqua ratione inferatur, quòd testator noluerit legare causa
compensandi cum debito alterius: ut quia dixit, quòd ei le-
gabat causa tollendi discordias inter eos. Corn. in consil. 115.
quamquam. uolum. quarto. sicut è conuerso pro coniectura
contrarij adducit Corn. in consil. 288. in fin. uolum. primo.
quod non est verisimile, patrem uoluisse in præiudicium fi-
liæ consulere fratri debitori filiæ suæ, & quòd ideirco non de-
bet intelligi animo compensandi cum debito fratris filiæ le-
gasse. In ista materia præsumendæ compensationis de lega-
82 to cum dote filiæ debita est notandum in primis, † quòd si
quid pater legat filiæ, etiam non expresso dotis nomine, intel-
ligitur nihilominus pro dote legasse. Ias. in l. filia legatorum.
numero terno. C. de lega. Pepus in dicta authentica, præte-
reà. colum. 43. Alexand. in l. huiusmodi. §. cum pater. nu. 3.
de legaos primo. Baldus in l. quod autem in stipulatione. per
illum textum ibi, & l. tali §. finali. ff. de iure dotium. Ruyn.
in consil. 3. quæritur. num. 1. uolum. 3. ubi dicit id esse, quan-
do pater dotare filiam tenetur. l. qui liberos. ff. de ritu nupt.
ideo præsumitur in eam dotis causam necessariam legare: se-
cundum communiter Doctores in d. l. huiusmodi. §. cum pa-
ter. & in d. l. si cum dotem. §. si pater filiæ. unde aliud esset
in extraneo subiungit ibi Ruyn. in consil. 64. num. 7. uol. 2.
83 Præterea sciendum est, † quòd si pater filiæ priùs legat, de-
inde antequam moriatur, filiæ dat dotem, in dubio creditur
ad computum legati dedisse, adeo quòd illud legatum am-
plius non debetur: ut communiter Doctor. uelle in d. l. filia
legatorum C. de legat. dicit Socyn. iun. in d. consil. 79. num.
38. uersic. demum. uolum. 3. & Ruyn. in consil. 38. proponi-
tur. uersic. his igitur sic præmiss. uolum. 4. & in consil. 80. in
quæstione. numero 7. uolumine secundo. Corn. in consilio
230. uiso puncto. numero secundo. uolumine quarto. & pro-
batur etiam in l. Lucius: la prima. de legat. secundo. Amplia-
84 † hoc procedere secundùm Ruyn. in d. consil. 38. nume. 3.
uers. sed hic legatum, etiam quando non ipse pater dotem de-
disset, seu promisisset pro filia, sed eius filius: Nihilominus le-
gatum censebitur solutum, quoniam factum filij soluentis,
uel promittentis, reputatur patris, qui ad eam dotandam te-
nebatus, & uidetur per filium à patre profecta, & constituta:
85 iuxta deducta latius ibi per eum. Limitatur † uerò per Soc.
iun. in d. cons. 79 nu. 48. & nu. 112. d. l. filia legatorum. non
procedere, quando à patre fit legatum, ab alio datur dos, seu
è conuerso: tunc filia nõ impeditur utrunque petere, secun-
dùm eum, dicendo, sic illũ textum limitari per Pau. de Cast.
Ias. Cor. & Nellum in locis, de quibus ibi per eum. Et infert
Soc. ad casum suum, quòd dos dabatur à Maximiliano Re-
ginæ Mariæ, & legatum erat factum à Rege Philippo: ideo
illa dos data à Maximiliano non imputabatur in computum
prædicti legati.
86 Secondò limitatur † secundùm eum, quando legatum
erat in certa specie pecuniæ, diuersa à pecunia in dotem da-
ta. quod & ponderat Corn. in dicto consil. 230. uiso. nume.
secundo, uolum. quarto. sed hoc ego non recipio, nisi pro
una leui coniectura, quæ contra compensationem potest ad-
duci, quæ potest elidi per fortiorem. l. diuus. & ibi gloss. ff. de
in integrum restitutione. cap. in nostra. de testi. cap. tua. iun-
cta gloss. in uersic. constiterit. de sponsa. l. cum de indebito.
ff. de probationibus. & hactenus quò ad præsumendam com-
pensationem in casu debiti necessarij. Nunc etiam aliquid
87 dicamus, quando † debitum esset uoluntarium, & in hoc ca-
su tenent omnes, legatum factum non censeri animo com-
pensandi cum eo debito uoluntario factum: ut per scrib. in
d. authent. præterea. & in d. l. si cum dotem. §. si pater filiæ.
Corn. in cons. 316. in quarto libro. & in consil. 115. eo. & in
cons. 288. num. 19. lib. 1. & Doct. alibi passim. Verùm potest
88 dubitari, † quando dicatur debitum uoluntarium. Ideo ad-
uerte, secundùm Doctor. dici uoluntarium debitum, quan-
do quis in illud incidit ex proprio contractu, uel facto: ut lu-
crum dotis, quod debetur ex pacto nudo stante statuto de
hoc dicitur debitum uoluntarium, & ideo legatum in illud
non imputatur. Bald. in consil. 58. in restitutione. num. 3. in
89 2. lib. Item † obligatio, quæ oritur ex quasi contractu per
aditionem hæreditatis, dicitur uoluntaria, & ob id non impu-
tatur legatum in debitum ex ea. Corn. in cons. 192. circa pri-
mum. colum. 2. Cast. in consil. 35. uidetur dicendum. Capr.
in cons. 29. & probatur in l. Lucius Titius. de lega. 2. & sequi-
tus Socyn. iun. in consil. 130. prope fin. lib. 2. Et Ioan. Ron-
chegallus Iuris peritissimus, ac summo ingenio præditus, in
l. 1. num. 22. uers. & ob id causa hæc. & num. 28 uers. cæterũ.
de duobus reis: ubi declarat hoc esse uerum respectu obliga-
tionis eius, ad quod non tenebatur testator ex aliqua causa
necessaria: ubi enim testator fuisset debitor necessarius, ut pu-
ta ad legitimam filij hæres, qui illius hæreditatem adiuisset, ex
qua aditione ipse hæres obligatur ad dictam legitimam, cen-
set legatum creditori dictæ legitimæ, illud legatum in eam le-
gitimam computaretur: quoniam causa, ex qua illi debetur,
est necessaria respectu patris, ergo & respectu hæredis eius-
dem: nec ea mutatur in sui qualitate, ex eo quòd descendat
in hæredem per aditionem hæreditatis. hoc pluribus probat
Aymo. Crauet. in consil. 131. ad primum. num. 14 uersic. ad
ultimum. post Anchara. qui hoc consuluit in consil. 26. in
quæst. & sic procedit etiam decis. Afflict. 138. & Fulg. consil.
81. & Brun. in tract. statut. exclu in artic 9 q. 8. ait do. Ron-
chegal. ubi supra, declarans etiam ibi quando dicatur debitũ
necessarium. Nec est dicendum, quòd quia obligatio descen-
dens ex aditione hæreditatis uenit consecutiuè ex dispositi-
tione legis, quò fit, ut multum differre dicatur ab obligatio-
ne oriente ex contractu. Homod. in consil. 144 Angel. in
consil. 317. nunquam uoluntaria, sed semper necessaria di-
ci debeat: nam imò licet differat ab ea, quæ oritur ex contra-
ctu, tamen quò ad hoc, ut dicatur uoluntaria, sufficit tãtùm,
quòd ex facto uoluntario sit inducta. & in dubio procul fa-
ctum aditionis, unde oritur obligatio, est uoluntarium, cùm
enim potest hæres non adire: ita considerant Doctores præal-
90 legati. Idem † si oriatur ex aliquo gesto, ut tutelę, secundùm
Ruyn. in cons. 92. vol. 5. & Angel. in cons 277. puncta sunt.
col. fi. Hoc tamen declarat Ang. ibi procedere respectu obliga-
tionis, qua gerens obstringitur propter gestã administratio-
nem, non autẽ respectu obligationis quã is, cuius bona gesta

fuerunt, administranti obstringitur: quoniam hæc obligatio
legis dispositione inducitur præter factum eius, & sic efficie-
tur necessarius debitor. in dubio igitur, si is legat aliquid,
videtur animo compensandi legare, secundùm Angel. ibi,
inspecta receptissima conclusione, de qua suprà. Sueres-
91 siuè † conclusionem hanc, quòd debitor uoluntarius non
præsumatur animo compensandi legare, aduerte, procede-
re in dubio: vt dicit Socyn. Iun. in consilio 173. nisis. uo-
lum. 2. & alij vbi suprà. Secùs est, vbi sumus in claris. Et ca-
92 sus clarus est, si testator dixerit, Lego pro eo, † quod pe-
tere posset &c. ut per Corn. in consi. 144. in præsenti. ad fin.
volum. 1. Ruinus in consilio 60. postquam. numero 6. uo-
lumine 1. & in consilio 79. numero 8. uersicu. secundò re-
spondetur. uolum. 2. & in consilio 81. in quæstione. num.
7. eodem uolum. vbi dicit, quòd est perinde, ac si dixisset,
lego, ut compenseretur cum debito &c. Idem firmat Socyn.
Iun. in dict. consil. 173. uel dixerit, lego computato &c. se-
cundùm Ruin. in consi. 200. in uolumine 1. uel quando pro
residuo dotium, cùm pars dotis adhuc deberetur, diceret
testator se legare. Corne. in consilio 230. columna 2. vo-
lumine 4. uel si dicat pro dote legare: quia fortè recepe-
rat, reputatur casus clarus pro compensatione. gloss. in l.
Titia. §. qui in vita. uersicu. non est uerisimile. de legat. 2. l.
1. §. 1. C. de rei uxo. actio. & Bald. ibi. & Alexand. & Ia-
so. in dict. l. huiusmodi. §. cum pater. Alex. in consi. 7 ui-
so. in uolumine 6. Nec vis est facienda, an dixerit, lego do-
tem, vel pro dote, uel ex causa dotis. l. utilis. §. non so-
lum. de leg. præstan. Quod planè velim intelligas, quan-
do ipse legans dotem promisisset dare, uel receptam olim
restituere: quoniam tunc intelligeretur se referre ad illam
dotem debitam, nec uelle dotem duplicare. l. qui dotem.
l. 1. ff. de dot. prælegat. secùs si id non esset; quia tunc dos
potest duplicari: nec uidetur testator se restringere ad ali-
quam dotem de præterito. Ita consulendo determinat Ra-
pha. Cuma. in dict. consi. 133. Dominus Nicola. columna
fina. Item, si legatum est de eo corpore rerum, in quibus
consistebat debitum, ut puta vini certæ amphoræ, uel pe-
cuniæ depositæ penes talem sit legatum, quod uinum, vel
pecunia debeatur legatario, proculdubio legatum compu-
tabitur in huiusmodi debito: vt dicit Pepus in dict. authen.
præterea. columna 44. post Castr. in l. frater à fratre. ff. de
93 condi. indebit. Postremò in genere; † quia materia præsu-
mendæ compensationis tota uersatur super statu coniectu-
rali, & compensatio fit ex coniecturis, ubi aliàs non fie-
ret, ut inquit Aym. Crau. in dicto consilio 131. numero
17. allegans plures Doctores. Collige coniecturas breuiter
94 pro utraque parte. Et in primis † contra compensationem
coniectura fit, quando dos & legatum in diuersis rebus con-
sistebant. Corne. in dicto consilio 288. libro primo. & in
consilio 257. eodem. & in consilio 292. eodem. & in con-
silio 230. libro quarto. Socyn. Iun. in dicto consilio 79.
Item si legatum est qualificatum pro certo facto, vel cau-
sa, uel re, tunc præsumptio cessat compensationis pro de-
bito non ita qualificato, ut per Corne. in dicto consilio
292. in principio. Item si testator diceret, se legere iure
legati, & sic ex causa liberalitatis. ergo non ex causa satis-
faciendi debito: secundùm eundem in dicto consilio 292.
Sed hoc leue mihi uidetur: quia omnes solent sub ista for-
ma legare. Item ex affectione, quam ostendit testator,
fit coniectura contra compensationem. Corneus in con-
silio 127. quamuis. uolumine tertio. & in dicto consi. 292.
& per Socynum Iun. in dicto consilio 79. & Corne. ibi: ad-
auget ex ratione sanguinis præsumptionem, ex qua faci-
lè præsumitur donatio. l. Procula. ff. de probationibus, ve
arguit in filiæ legato Corne. in dicto consilio 288. Item,
quando testator non erat ipse debitor tempore facti lega-
ti, uel saltem de tanta quantitate: ut supra dixi. Item, quan-
do id, quod erat debitum, erat reuersurum, sed non id,
quod legabatur. Corne. in dicto consilio 288. libro pri-
mo. Item, quando dixit se legare de bonis suis, secundùm
eundem in consilio 257. in principio, & diximus anteà.
Item, quando ex alia causa, quàm debiti compensandi po-
test uideri factum legatum. Corne. in consilio 210. uolu-
mine primo. Item quando erat debitum in duobus al-
ternatiuè, uel quando sufficeret alteri compensari: secun-
dùm Fulgosium in consilio 81. quia in alternatiuis lega-
tum si fit in vno, remanet obligatio in altero, & man-
dans vnum compensari, in alio uidetur contrarium uel-
le. l. prætor. cum vulgat. Item, quando dos reiecta compen-
satione esset congrua. Ruinus in consilio 86. in secundo
volumine. Corne. in consilio 230. in quarto libro. Item,
quando non induceretur fatua iactatio sui. Corne. in di-
cto consilio 210. in libro primo. Item admittitur multipli-
catio dotis secundùm Corne. in dicto consilio 288. Cuma.
in dicto consilio 133. columna fina. quia dos est reiterabilis.
Ruin. in consilio 74. in 2. libro, & plures similes coniectu-
ras consulendo collegit Iaso. pro casu suo in consilio 125.
95 in libro quarto. Pro † compensatione præsumenda potest ad-
duci, quando ea reiecta, fatua iactatio rerum induceretur
sui. Corne. in dict. consilio 210. Item quando inæqualitas
inter filios resultaret. Ruin. in dict. consilio Item, quando
idem corpus, uel quantitas debita legaretur. Corne. in dict.
consilio 230. & in consi. 257. in libro 1. Item, quando sub
commemoratione causæ debitæ: secundùm deducta paulò
antè. Item, quando causa, sub qua fuit facta solutio, le-
uis esset: ut puta, si dicatur dos data causa renunciandi hæ-
reditati paternæ, cuius causæ expressio nihil releuet, uel quia
nihil sit in ea hæreditate, uel quia nihilo magis poterat ad
eam agere, etiam illa renunciatione non facta. Corne.
dict. consi. 210. Item ratio, ne duplici præstationis onere
testator credatur uelle hæredes suos grauatos esse. dict. l. Ti-
tia. §. qui in vita. Item, quia in obscuris, quod minimum
est, sequimur. Item, fauor pro reo. Item, quia si de ali-
quo obligando tractatur, in dubio propensiores nos esse
oportet in deneganda obligatione, quàm in concedenda,
si qua denegandi occasio datur, ut per Fulgos. in dict. con-
silio 81. Item, quia si testator id uoluisset, equidem id
expressisset, secundùm Fulgosium ibi. Sed hæc coniectura
fit etiam pro altera parte: vt per Socinum Iuni. in dicto
consilio 79. Item, ex præfatione coniectura sumitur. Cor-
ne. in dicto consilio 210. Item, si legatarius non petijt le-
gatum, quasi nouerit uoluntatem testatoris, quòd uolue-
rit illud cum debito compensari, secundùm eundem in con-
silio 115. in 4. uolum. Item, quando causa expressa lega-
ti, ut alimentorum, erat iure communi debita: tunc cau-
sa compensandi cum illo debito secundùm ius commune
legatum præsumitur. Ruinus in consilio 81. in 2. uolum.
Item, quando legatum in arbitrium alicuius committitur:
sed hoc pro utraque parte considerarunt. Corn. in dict. con-
96 silio 292. in libro 2. Postremò, debes aduertere, † quòd
quamuis legatum, cùm sit donatio, & actus liberalitatis.
l. legatum. de legat. 1. institu. de legat. in principio: facilè
non præsumatur animo compensandi relictum: tamen se-
cùs est in promissionibus: quoniam si vna fit post aliam, fa-
cilius prima imputatur in secundam, & magis vrget præ-
sumptio compensandi: quia actus nullus in liberalitatem
sonans deducitur hoc casu: vt tradit Corne. in consilio 210.
in hac. uume. 4. in libro 1. sed hoc habet aliam indaginem,
quando scilicet, vnum debitum censeatur in alio compre-
hendi postea contracto: de qua quidem quæstione hic non
videtur agendum.

G L O S IX.

In textu ibi, Medietatem &c.

S V M M A R I V M.

1 *An ius, & statutum vigens in loco mariti, an verò illud, quod viget in loco, vnde ducitur vxor, attendatur in lucro dotis faciendo.*
2 *Forum sortiri, & statuto ligari à pari procedunt.*
3 *Intellectus multorum ad l. exigere. de iud. reprobatur.*
4 *L. exigere. non loquitur de foro, sed quæstionem decidit, secundùm qua iura dos debet restitui.*
5 *Vis matrimonij quanta sit.*
6 *Vxor efficitur verè naturalis, & originaria loci sui mariti.*
7 *Conclusio, quòd statutum domicilij attendatur in lucro dotis, ampliatur, quando mulier dicit se ignorare illud statutum.*
8 *Hæc ampliatio limitatur, quando probabiliter ignorasset. credens*

dotis eum cive contrahere.

9 *Secundò ampliatur, etiam si in instrumento dotis dictum esset, quòd promittebat dotem restituere ubique locorum.*

10 *Tertiò ampliatur etiam, quando alibi, casu ageretur, quàm in domicilio mariti.*

11 *Quartò ampliatur, etiam si notarius de eo contractu rogatus, illud ignorasset forensisque fuisset.*

12 *Quintò ampliatur, etiam quando instrumentum esset scriptū in alio loco, quàm in loco dotis recepta.*

13 *Declaratur, quando dos datur in uno loco, & instrumentum de dote recepta rogatur in alio loco.*

14 *Sextò ampliatur, etiam quando mutauisset ex post domicilium.*

15 *Intellectus. l. si uxor ff. de iudic.*

16 *Septimò ampliatur, quando dos consisteret in re immobili, sita extra territorium. & infrà, num. 3.*

17 *Octauò ampliatur, etiam quando in loco contractus esset ciuis ex priuilegio.*

18 *Quod ampliatur, etiam si in loco mulieris habitationem habuisset, vel etiam domicilium, sed non principalem.*

19 *Ex diuturna habitatione infertur ad domicilium, ut ex nunc in futurum, non ut ex retrò in præteritum.*

20 *Patria dulcissima dicitur.*

21 *Nonò ampliatur, etiam quando in contractu diceretur, talis ciuis &c.*

22 *Decimò amplia. quando alius stipularetur dotem sibi reddi.*

23 *Vndecimò amplia. procedere in dote filia.*

24 *Duodecimò amplia, etiam procedere, quando domicilium habitationis haberet extra locum sua originis.*

25 *De domicilio seu mentionem faciens in dubio intelligitur de domicilio habitationis.*

26 *Quando uterque coniux sunt ciues originarij in loco contractus, an domicilium habitationis, quod vir habet extra cū locum attendatur.*

27 *Forensis in loco domicilij non ligatur eius loci statutis, nec eorum beneficio gaudet, nisi onera subeat, vel sit ciuis.*

28 *Statutum, quòd forensis non acquirat immobilia, an impediat virum dotem in stabilibus constitutam lucrari iuxta statutum de lucro dotis.*

29 *Statutum volens virum plus lucrari de dote uxoris alienigenæ, quàm ciuis, an sit iniquum.*

30 *Limitationes præfatæ conclusionis.*

31 *Secundò limitatur, quando maritus ducitur ab uxore.*

32 *Domicilium constituitur momento.*

33 *Tertiò limitatur, quando extraneus, seu alius sibi dotem reddi stipulatur.*

34 *Quartò limitatur, quando dos consistit in re aliqua immobili, sita extra territorium statuti. & numero 35. versicu. sed non est verum.*

35 *Statutum siue in rem, siue in personam loquatur, non extenditur extra territorium.*

36 *Quintò limitatur, nisi partes conuenissent, quod dotis restitutio fieret secundùm locum contractus.*

37 *Si vir promittit restituere secundùm formam iuris, an intelligatur secundùm formam statuti promisisse, & numero sequent.*

38 *Consuetudo dicitur ius.*

39 *Sextò limitatur, quando vir & uxor contrahunt in tertio loco.*

40 *Septimò limitatur in sponsa de futuro.*

41 *Octauò limitatur in matrimonio putatiuo.*

42 *Nonò limitatur in bonis feudalibus, & alijs modis, remissiuè tamen.*

43 *Quid si matrimonium inter absentes per epistolas factum erit, utrum locus erit d. l. exigere.*

44 *In casu, quo domicilium mariti non attenditur, nec etiam attenditur locus contractus, sed ius commune.*

45 *Stante statuto, quòd attendatur dispositio iuris vigens in loco originis, vel domicilij mariti in lucrando dote, vir poterit eligere secundùm quod velit dotem lucrari.*

46 *Dicta lex, exigere, non procedit quò ad donationem propter nuptias.*

47 *Mulier quando tantum lucretur de donatione propter nuptias, quantum maritus in suo casu potest lucrari de dote.*

48 *Statutum prohibens lucrari dotem, censetur etiam mulieri prohibere lucri donationem propter nuptias.*

INFRA annum medietatem, & post annum à die cœptæ cohabitationis præmortua uxore sine liberis duas partes dotis, & correctorum statutum nostrum disponit maritum lucrari. Non eodem modo statuta de lucro dotis solent ubique cauere: Ideo
1 † quæsitum extat, si in loco, unde uxor ducitur, aliter quàm in loco, & ciuitate mariti, circa lucrum dotis faciendum statutum sit, uel aliud ius uigeat, quod nam inspiciendum sit, an ius in loco mariti, ad quem ducitur uxor, an ius uigens in ciuitate uxoris? Et per omnes scribentes determinatum est, inspici oportere statutum, & ius loci mariti. l. exigere. ff. de iudic. & ibi Bartol. Bald. Paul. de Castr. Angel. Curt. Hieronym. Cagnol. Mand. & cæteri omnes. Decius in consil. 19. & in consil. 83. in 2. dub. in consil. 402. in colum. 1. Ruyn. in consil. 58. & in consil. 59. uolum. 3. Socyn. iun. in consil. 14. in præsenti. uolum. 1. Matth. de Afflict. in decisio. Neapol. 326. Serenissimus. Alexand. in consil. 100. ex inspectione. uolum. 3. & in consil. 129. octauo lib. Bert. in l. cunctos populos. num. 19. C. de sum. Trinit. & fi. le cathol. & ibi Salycet. num. 6. uersic. item quæro. & Iaf. ibi in 1. lect. num. 24. uersi. primò fallit. & in 2. lect. nume. 60. Curt. iun. in consil. 129. Felyn. in cap. 5. num. 24. uersic. secunda conclusio. post Ant. de Butr. & Abb. ibi. num. 10. colum. fin. Cuman. in cons. 75. ubi dicit omnes hoc firmare, Andr. Barbat. in c. final. colum. 2. uersic. & in quantum, extr. de foro compet. Arch. in c. illud. uers. in ea glos. ibi, alterius. 12. distinct. Hippolyt. Marsil. in l. final. num. 60. uersi. prædicta tamen doctrina. ff. de iurisdict. omn. iud. Fran. Crem. in notab. 66. statuto Florentino. Paul. de Castr. in l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. Bald. in l. si uxorem. C. de cond. inser. & in rubr. de priuil. dot. Bald. Nouel. in tract. dot. fol. 52. spec. 18. Bald. in authent. omnes peregrini. C. commu. de succes. in cap. 5. si de inuest. de re alien. & in leg. uoluntas. C. de fideicom. Alber. in secunda parte. stat. q. 8. Ioan. de Arno. in epito. 28. meminimus. & Roch. de Curt. in cap. fin. q. 12. colum. 3. uersicul. ex præmissa limitatione infertur: & in q. ultim. uersic. limitantur autem præmissa. Cassan. in consuet. Burg. in rubr. 4. in text. ibi, & [en veue.] Iaf. in l. si arrogator. num. 44. uersi. primo, adde pro hoc bene. ff. de adopt. Andr. Tiraq. de leg. connub. in gloss. 2. [En pouuoir de son mary.] nume. 45. uersi. item quæro secundò, ubi aliquot allegat. Rol. ubi suprà in q. 13. Et hæc receptissima conclusio fundatur in d. l. exigere. quatenus ibi cauetur in exigendo dotem per mulierem inspici oportere locum nō contractus, ut alias fit, sed locum domicilij mariti, in quod uxor per conditionem matrimonij est transitura, leges igitur domicilij mariti in restituenda dote inspiciuntur: & sic ibi statutum de lucro dotis uigens, attenditur, non autem statutum uigens in loco mulieris. & hic est uerus intellectus d. l. exigere. Non pauci tamen Doctores, ut Pau. de Castr. Curt. Hieron. Cagn. Iacob. Mend. intellexerunt hunc text. super foro competenti in casu dotis restituendæ disponere, & inde coguntur ad decisionem quæstio-
2 nis nostræ, † quòd quia procedunt à pari forum sortiri, & statuto ligari, ut per Dec. in d. consil. 285. colum. 6. glos. in c. quæ contra morem. distinct. 8. cap. illud. 12. distinct. Alex. in d. consil. 100. ex inspectione. uolum. 3. & in consil. 209. in 2. lib. Doctor. in cap. ecclesia S. M. de constitut. mulier exigendo dotem, in foro mariti cogitur agere: illius ergo fori statuto ligatur: nam mulier per conditionem matrimonij transit ad forum mariti. dict. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. l. assumptio. §. penult. l. ea quæ. ff. ad municipal. Dicunt præterea, mulierem in foro uiri dotem repetere oportere: quoniam maritus in domo eius, quasi aduena statim inde recessurus contraxit, & propterea in loco illius contractus non potuit forum sortiri. l. hæres absens. ff. iudi. & not. in d. cap. fin. de foro competent. Sed uidetur restitutionem tacitè destinasse in suo domicilio, & sic ibi ratione destinatæ solutionis forum sortitur. l. quæro. ff. de solutio. l. contraxisse.
3 ff. de actio. & oblig. Horum † intellectus mihi, quamuis à pluribus probetur, tam absonus uidetur, ut nihil magis, & ut id pateat euidentius, uerba textus hic subijciamus, quæ sunt, uidelicet [Exigere dotem mulier debet illic, ubi maritus domicilium habuit, nō ubi instrumentum dotale conscriptū fuit: nec enim id genus contractus est, ut potiùs eum locum spectari oporteat, in quo instrumentum dotis factum est, quàm eum, in cuius domicilium etiam ipsa mulier erat reditura.] Quòd igitur Iurecōsultus uoluerit decidere quæstio-

rem secundùm quæ iura dotis restitutionem oporteat fieri?
primò pondera verbum, exigere: quod non dixit petere, quo
verbo vtuntur iura, quando de foro loquuntur. C. vbi fideic.
per. & simil. Secundò clarius ostenditur ex illis verbis, ibi, eũ
locum spectari &c. quæ verba denotant decisionem causæ, se-
cundùm quæ iura decidi debeat. Tertiò deprehenditur ex ra-
tione specialitatis, ibi, nec enim &c. Nam regulariter contra-
ctus quæstio deciditur secundùm iura loci, in quo celebratur.
l. si fundus. C. de evict. l. 2. ff. de usu. l. semper in stipu. vbi De-
ci. Cagno. & alij, de regu. iuris. Doctores in d. l. cunctos popu
los. & Roch. de Curt. vbi suprà. Præterea de quæstione fori si
respondisset, nonne superfluum id fuisset? quis enim igno-
rat agentem sequi forum rei. l. fin. C. vbi in rem actio oport. l. in
criminali. C. de iurisdict. omn. iud. c. si clericus laicum. de fo-
ro competen. si forum mulieris est forum viri, vt mox dicam,
quæ potuit esse dubitatio, quòd vxor deberet ad restitutionem
dotis in foro mariti eum convenire? Rursus vbi ratio specia-
lis est, quã Iureconsul. voluit afferre ibi, nec enim id genus &c.
Vnde præterea coniiciunt, quòd quasi aduena maritus cõtra
xit in loco vxoris nonne, vt moram trahens ibi contraxisse
poterat? & tunc ibi sortitus fuisset forum ratione contractus;
dicto cap. fin. dict. l. hæres absens. quin etiam videant necessa-
riò eam rationem non concludere, quia forum sortitur in lo-
co, ergo eius loci statuto ligatur. Nã hoc procedit, nisi leges
loci cõtractus aduersentur legibus fori. d. l. cum fundus. cum
concordan. ideo aduertit Barto. in l. contraxisse. ff. de actio-
nibus & obliga. quòd, si ratione destinatæ solutionis quis cõ-
uenitur eo loco, quia ibi forum sortitur, quæstio tamen con
tractus decidetur secundùm iura loci contractus, & non se-
cundùm iura illius fori. & Ruin. in consi. 58. num. 7. volum.
3. dicit, quòd licet in pluribus locis quis conueniri queat, ta-
men lucrum dotis non potest fieri, nisi secundùm iura vnius
loci, scilicet domicilium mariti, & dicemus infra: quo fit, vt
hæc eorum ratio, nec concludat, nec aliquid in proposito no-
stro releuet: quoniam si statutum fori concordat cum statu-
to loci, conclusio est superflua: si discordat, non procedet ex
4 ea ratione. Luce † igitur meridiana clarius est, quòd dicta l.
exigere. non loquitur de foro, sed quæstionem decidit, secun-
dùm quæ iura dos debet restitui, & directò probat conclusio
nem superius factam de lucro dotis, & non per argumentum
ex eo, quòd sortitur forum, seu ea ratione sortiti fori. Nõ ne-
go tamen, quin in domicilio viri mulier etiam forum sortia-
tur, virumque certè coniungit ea matrimonio: & in ea l. alte-
rum supponitur, alterum deciditur, scilicet, quòd contractus
dotis decidatur secundùm leges domicilij mariti, & ibi mu-
lier forum sortiatur, secundùm Baldum in consil. 51. statuto
ciuitatis. lib. 3. & idem Baldus in consi. 471. quæritur vtrum,
volum. 1. dixit, quòd pro restituenda dote, maritus vel eius
hæres debet in proprio foro conueniri, quod tunc habet, sed
quò ad hoc, quantum de dote lucrari debeat, iura domicilij
5 habitationis mariti inspici oportet. Quanta † verò sit vis ma-
trimonij diffusissimè prosequitur Andræ. Tiraq. in legibus
connub. in l. 1. in glo. 1. num. 28. 29. 30. Nam efficit, vt mu-
lier perdat proprium domicilium, & acquirat mariti domici-
lium, atque forum, eidem efficitur ciuis ciuitatis mari. gl. in
l. ciues. & ibi Bar. Ang. & Ioã. de Plat. C. de incol. lib. 10. Bal.
in consi. 139. statuto communis. libro quinto. Ioan. de Imol.
in consi. 173. in casu proposito, ad finem. Fulg. in 93. Mar.
Socyn. in consil. 93. rectè ac mature. colum. 2. Corn. in consi.
55. pro decisione. libro primo. quin etiam ciuilitatem origi-
nariam acquirat. gloss. in l. originem. C. de municip. & ori-
gin. libro decimo. & Barto. ibi, Signorol. de Homod. in con-
silio 166. quæstio disputanda. Baldus in consilio 351. in bo-
nis feudalibus. libro primo. & in consilio 411. quidam Me-
diolanensis. eodem, & in consilio 456. Sera origine. eodem
& in consilio 310. ad euidentiam. libro tertio. & in consilio
439. super primo. libro quarto. in quibus locis dicit, matri-
monium transfundere originem mulieris in originem mari-
6 ti, seu † quòd origo viri dat ius nouæ originis vxori, & quòd
vxor dicitur effecta propriè & verè naturalis & originaria lo-
ci sui mariti; quia per matrimonium vnitur viro, & vxori
cum est eadem conditio & natura: etenim vir & vxor efficiun-
tur vna caro, vel substantia in duabus personis propter sacra-
menti vnionem, & in vnius ionitu, vel dignus ad se trahit
minus dignum, ac illud obumbrat. Ideo mirum non est, si
in foro mariti, vel etiam cum partes rei, se defendendo, susti-
net, mulier cogitur litigare, vt per Tiraquel. in loco mox

citato nume. 33. vel si vxori omnia mariti fiunt communia,
de teste Liuio fertur, Romulum proclamasse vxores in so-
cietate fortunarum, ciuitatisque & liberorum fore, & pro-
pterea Curt. iun. in d. consil. 129. tenuit vxores aduenas iun-
ctas ciuibus non dici forenses, ideo sub statuto de lucro dotis
comprehendi quasi ciues. Hac ratione existimo procedere Iu-
reconsulti responsum in d. l. exigere. quòd ob hanc matrimo
nij vim vir & vxor censeantur contraxisse secundùm leges
loci mariti, & de illis cogitasse in contractu, ex quo ille locus
vtrique per matrimonium communis ciuitas efficiebatur, se-
cundùm Curt. iun. in d. consil. 129. num. 5. & vult Cuman.
in dicto consil. 26. cum statutum Paduæ, & Iacob. Mand. in
d. l. exigere. num. 2. & sequitur Roland. in q. 15. num. 9. refe-
rendo Cuman. in consil. 72. Ex his habes verum intellectũ
7 d. l. exigere. quicquid alij dixerint. Nunc † prosequendo con-
clusionem nostram amplia multis modis, primò, quòd præfa
ta conclusio procedit, etiam quòd mulier dicat se ignorasse
statuti dispositionem vigentis in loco mariti, nam nihilomi-
nus lucrum secundùm illius statuti formam maritus faciet.
Dec. in d. consil. 19 volum. 2. versic. nec obstat, quòd mulier
ignoranle. Cuma. in consi. 26. statutum Paduæ. & in cõs. 72.
visis. col. 2. Ioan. Camp. in d. tract. de stat. dot. in q. 20. in fin.
Curt. in d. l. exigere. nu. 14. in 6. fall. Iac. Mand. ibi. & Hiero.
Cagn. nu. 5. versic. ampliatur ergo primò. & nu. 20. vers. 6.
limitatur. ubi citat Aquens. & alios: & cõsulẽdo tenuit Curt.
iun. in d. cõs. 129. & Soc. iun. in cõs. 14. col. 2. lib. 2. Barb. in
rub. de consu. col. 17. vers. limita. And. Tiraq. in leg. cõnub.
in gl. 2. [En pouuoir de son mary.] num. 50. nam dicunt, q.
aliàs communis conclusio subuerteretur; quia semper dice-
ret mulier se ignorasse statutum loci. Addunt, q. non reperi-
tur lex, quæ velit mulierem in contractu certiorem fieri, nisi
in Senatusconsul. Velleiano, & quòd in genere potuit cogita-
re de huiusmodi statuto in domicilio mariti vigenti, & præ-
sertim, si simile statutum in loco vxoris licet non de tanta
portione vigebat, inquit Curt. iun. in d. cons. 129. Rol. ubi
suprà in q. 14. post plura arg. in vtranque partem facta ita te-
8 net. Ista † ampliatio restringitur, nisi id probabiliter ignoras-
set: quia credidisset eum ciue patriæ suæ contraxisse, & se cũ
aduena reperit matrimonium fecisse: ut per Hier. Cag. ubi
suprà, & Ias. in d. l. cunctos. nu. 64. vers. quintò limita. in 2.
lect. & in 1. lect. nu. 58. vers. quintò. Mars. in d. l. fi. num. 68.
vers. quartò limita. Dec. in d. cõs. 283. col. 4. Alex. in cõs. 100.
ex inspectione. nu. 6. & nu. 16. vol. 3. And. Barb. in c. fi. versi.
limita, nisi mulier. de foro comp. & in cons. 4. col. 6. in 2. lib.
Fel. in c. 1. nu. 29. vers. 6. limit. extrà, de spons. & matrim. &
ita procedere dicunt dictum Bal. in c. 1. §. fi. in tit. de inuest.
de re alie. dum limitabat conclusionem nostram in muliere
ignorante statutum mariti, negant alioquin eius dictum su-
stineri posse, fortiùs id nec Bald. firmare aduertit Socy. iun.
in d. cons. 14. Rolan. in d. q. 14. hanc sequitur declarando, ut
9 per eum ibi. Secundò † ista nostra conclusio ampliatur, etiã
si in instrumento dotis dictum esset, quòd promittebat do-
tem restituere, tam in loco contractus, quam ubique locorũ.
secundùm Bald. in d. l. exigere. Castan. in rub. 4. §. 20. in glos.
fi. num. 2. Hiero. Cagn. in d. l. exigere. num. 13. vers. sed ma-
ior est difficultas. Alex. in consil. 100. ex inspectione. nu. 13.
vol. 3. Anchar. in consil. 161. visis. col. 1. versic. 2. ad quæstio-
nem. Ias. in d. l. cunctos populos. num. 61. versic. extende il-
lam. Hippol. Marsil. in d. l. fin. num. 61. versic. & dicit Ias. &
Ruyn. in cons. 58. nu. 7. vers. nec obstat, dum dicitur. vol. 3.
Iacob. Mand. in d. l. exigere. colum. pen. & mihi ista amplia-
tio placet: quia per ista verba generalia videtur tantùm re-
nunciatum priuilegiis, & iuri fori, ut ubique maritus con-
ueniri queat. ex renunciatione autem unius iuris non infer-
tur ad renunciationẽ alterius. l. si domos. ff. de ser. urb. præd.
l. si seruum. C. de iure deliberan. l. 1. §. videndum. ff. de suc-
cess. edicto. Bald. in consil. 161. quidam mercus. lib. 5. alia di-
cit Cagnol. quæ non expedit recitare. hoc etiam tradit Rol.
10 in quæstione 19. Tertiò, † amplia procedere etiam quando
causa restituendæ dotis ageretur in alio loco, quàm in do-
micilio mariti: ut respondit Cuman. in dicto consil. 26. sta-
tutum Paduæ. & in consil. 75. visis. colum. 2. Ruyn. in dicto
cons. 58. num. 7. & voluit Bal. cons. 461. quæritur utrum. in
lib. 1. quia in decisionis non attenditur ius loci, in quo causa
agitur: sed ius ipsius cõtractus. & hanc ampliationem Docto-
res probare dicit Cag. in d. l. exigere. num. 8. vers. 2. amplia. &
eam tenet etiam Curt. ibi. sequitur Rol. ubi suprà quæst. 15.

Quartò

11 Quartò † amplia, etiam si notarius de eo instrumento roga
tus fuisset forensis & aduena, & ignorasset statutum domici-
lij mariti, secundùm Rapha. Cuman. in consi. 56. in colum.
fin. & in consilio 72 in columna fina. suprà allega. quia secun
dùm eum notarius, qui adhibetur contractui causa probatio-
nis. l. contrahitur. ff. de pignor. non potest naturam, vel ius
12 contractus alterare. Quintò † ampliando procedit omni pro
culdubio etiam quando instrumentum esset scriptum in alio
loco, quàm in loco dotis receptæ: nã ipsa scriptura nihil est.
l. non figura. ff. de actio. & obligatio. ut dicit Mand. in d. l. exi-
gere. numero 1. & Bald. ibi dixit quosdam fatuos illum textũ
intellexisse de loco, ubi scribitur instrumentum per notariũ,
non autem de eo, in quo notarius fuit rogatus de contractu,
quod referunt etiam Barto. Paul. de Castr. Cagnol. Curt. &
alij ibi. sed tu intellige hanc ampliationem in terminis fortio
13 ribus, scilicet † quando dos fuit simpliciter data in uno loco,
& in alio conficitur, & rogatur instrumentum de dote rece-
pta, cum obligatione reddendi eam, in hoc etiam casu atten-
detur statutum vigens in domicilio mariti: quoniam in rece-
ptione dotis statim oritur ius, & tacita quædam obligatio à iu
re inducta de restituendo dotem soluto matrimonio. l. 2. ff.
soluto matrimo. l. qui certo. de condictio. indebit. nec diuer-
sitatis ratio inter hunc casum, & alium, quando fit expressim
promissio de restituendo dotem, uidetur dari posse: & Bald.
vult illum textum procedere in omnibus casibus, tam quan-
do maritus promisit dotem restituere receptam, quàm cum
confessus est tantum recepisse, ut ibi Mand. & Curt. in fine.
14 Sextò ampliatur, † quando ex post mutauisset domicilium,
vel cum moritur mulier, alibi domicilium habere reperiatur
vt per Cagnol. in dicta l. exigere. num. 9. uersi. tertiò amplia-
tur. & Curt. ibi. num. 19. uersicu. 3. dubitatio. ubi citat Barto.
Paul. de Castr. Salycet. Ange. in locis, de quibus ibi per eum.
Iaso. in d. l. cunctos populos. in prima lectu. in 56. uersicu. se-
cundum dubium est. & in secunda lectu. nume. 61. uersicu.
istam communem. ubi Iaso. sic in specie tenuisse refert Ant.
de Butr. Abba. Præpo. S. Amb. in capitu. 1. de spons. & ibi plu
ribus firmat Felyn. num. 31. uersicu. tertia conclusio. vbi vltra
prædictos allegat Guid. Cald. Domi. Iacob. Barto. Ang. Pau.
de Castr. ibi per eum. idem tenet Ruin. in dicto consi. 58. nu-
me. 13. uersicu. septimò in contrarium. & in consi. 59 nume.
4. uersicu. quamuis. Ioann. Camp. in d. tract. quæst. 20. Hip-
pol. Marsil. in d. l. fin. nume. 62. uersicu. subdit postea. Iacob.
Mand. in d. l. exigere. dicens non satis constare, quæ sit com-
munis opinio in hoc. Sed certè constat apertissimè de com-
muni, quia in terminis nostris nemo contradicit, præter Sa-
lycet. & Dec. qui id obiter dicit in consi. 283. colum. fin. uer-
sicu. tertiò accedit. Alexand. uerò in dicto consil. 200. utran-
que opinionem deducit arguendo ad casum suum, ibi. nume.
31. & num. 32. Et defenditur ista ampliatio ea ratione: quo-
niam ad domicilium, quod maritus tempore contractus ha-
bebat, contractus refertur, idest, ad iura illius domicilij, quod
ius tunc ortum super contractu postea non potuit per alterã
partium mutari uel transferendo in alium locum domiciliũ,
vel aliud faciendo: quia ius nostrum sine facto nostro &c. l. id
quod nostrum. & ibi not. de regulis iur. & pulchris decisioni-
bus probat Felyn. in d. cap. 1. colum. penultim. ostendens ex
tali contractu oriri ius secundùm leges illius domicilij, quod
est post factu etiam per nouum statutum mutari, vel alterari
nequeat, ut dicam infrà, & sequitur plenè Rolandus in quæ-
stio. 20. Nec obstat ratio Salycet. in dict. l. cunctos populos.
nu. 6. col. 3. uersi. item quęro dum dicebat, domicilium tem-
pore mortis habitum attendi: quoniã maritus non priùs do-
tem lucratur, quàm casus mortis contingat. & idcirco tempus
mortis inspici, in quo loco domicilium habeat: nam re uera
ex sola morte non lucratur maritus dotem, sed ex ipso con-
tractu iuncto statuto id disponente. Vnde ius, quod sibi ori-
tur ex contractu, licet sub ea mortis conditione. §. ex conditio
nali. insti. de uerb. obli. l. cedere. de uerb. signifi. non est varia-
bile, & fatuum esset aliter credere. Nam simile de illa quæst. sta
tuti est bonum: scilicet, quòd si statutum prohibeat, uirum
vxori relinquere nisi certũ quid, & alibi maritus, quàm in do-
micilio statuti prædicti faciat uxori legatum, huiusmodi lega-
tum ualebit, attento quòd non est mortuus in loco illius sta-
tuti prohibitiui: nam hoc pendet ab alia difficultate, an sta-
tutum liget extra territorium statuentis personam subditam,
ut per Iaso. in d. l. cunctos populos. & in l. si arrogator. post
Bal. ibi. ff. de adopt. quæ cessat in isto casu: quia obligatio ex
ipso contractu oritur, & ossibus personæ obligatæ inhæret, vt
eum sequatur, sicut lepra leprosum. l. quis ergo casus. ff. de
pecul. & ius eius non est, ut ex testamento, quod certum non
est, nisi post mortem testantis: quia eius morte confirmatur.
capitu. cum Marth. §. nouissimum. extrà, de celebr. miss. & an-
te eam semper est reuocabile pendens ab eo tantum. l. 4. ff.
de adimẽ. lega. ideo de vno casu ad alium non bene infertur.
15 Nec obstat † tex. in d. l. si uxor. ff. de iudi. super quo se funda-
bat Dec. in d. consi. 283. quoniam illi respondet Ruin. in dict.
consi. 58. num. 13. vbi dicit, quòd loquitur quando propter
diuortium repetitur ob culpam mariti, tũc ibi repetitur dos,
ubi soluitur matrimonium: secus quando soluitur per mor-
tem. Sed ego aliter dico, quòd illa l. loquitur de foro, non ta-
men ibi iureconsul. dicit de modo restituendæ dotis: secun-
dùm quæ iura oporteat dotis restitutionem fieri: ergo potest
stare utrunque, ut dixi suprà. Campeg. dicebat, quòd quan-
do propter accidens, ut ob adulterium, uel ob vergentiam ad
inopiam, fit restitutio dotis, tunc attenditur lex illius loci, ubi
istud contingit: si uerò soluitur per mortem, secus. d. l. exige-
re. Istud dictum nõ caret ratione: quia non sic fortè pro istis
casibus uidentur partes se retulisse ad iura domicilij, sicuti ꝓ
restitutione prædicta: tamen non firmo hoc, citantur aduer-
sus hanc ampliationem Felyn. Bal. Nou. per Cagno. qui non
16 contradicunt. Septimò † amplia etiam quando dos consiste
ret in re aliqua immobili: sed quoniam de hoc cõtrouersum
est, dicam de eo infra limitando, usque ad nume. 34. Octauò
17 † amplia, quando maritus in loco, vbi contraxit matrimo-
nium, & dotem habuit, ciuis ex priuilegio fuisset, & ibi forũ
habuisset: quoniam nihilominus statutum de lucro dotis vi-
gens in domicilio mariti habebit locum: vt consuluit Ruin.
in consi. 58. nume. 9. & in consi. 59. num. 7. & num. 9. uolum.
3. quia non secundùm ciuilitatem, & forum absolutè lex in-
telligit coniuges contractum dotis celebrasse: sed secundùm
domicilium ipsius habitationis: adeò quòd nec ciuilitas qui-
dem originis attendatur, si ibi domicilium habitationis non
habeatur, secundùm omnes in d. l. exigere. & hoc tenuit etiam
Alex. in d. consi. 200. ex inspectione. & in cõsi. 155. colum. 1.
18 volum. 7. Quod † & in fortioribus terminis intelligi, quando
scilicet in loco mulieris etiam habuisset habitationem, uel do
micilium, sed non principalius: secundùm Ruin. in locis præ.
allega. & Cassan. in consuetu. Burg. in rub. 4. §. 2. versic. [ou
duche.] Hieron. Cagno. in d. l. exigere. nume. 19 uersicu. 3.
limitatio. & num. 25. & num. 31. Et hæc non habes meo qui-
dem iudicio difficultatem, quamuis Dec. in d consi. 283. cõ-
sulens in eodem met casu Ruin. videatur velle cõtrarium, vbi
nitens est probare, quòd in loco mulieris maritus habebat do
micilium principalius, & quòd de castris suis in ciuitatẽ Me-
diolani mulieris transtulerat domicilium, & ꝙ erat attendẽ-
dum domicilium mulieris: quoniam in eo erat res dotalis:
nam si quis in duobus locis habet domicilium, illud inspici-
tur, in quo res est sita. Abba. in cap. dilectus. colum. 2. de re-
scrip. & sequitur inferendo Hierony. Cagno. vbi suprà. num.
19. allegans Socyn. in cap. fin. num. 7. de foro competen. Ad
hæc respondens Ruin. in dict. consi. 58. nume. 11. uersicu. &
dum postmodum, dicit in primis, quòd dictum Abba. est ve-
rum respectu eius, de quo loquitur ibi, scilicet respectu effe-
ctus computandi dietas trahendi aduersarium extra forum,
& ciuitatem suam ad iudicem, iuxta decretalẽ de duabus die-
tis: sed non quò ad aliud. negans prætereà illũ Marchionẽ ha
buisse eo tẽpore in ciuitate Mediolani domicilium habitatio
nis: quoniam dicebat impetrationẽ ciuilitatis, & factũ contra
hendi matrimonij ibi, vel habitandi cũ vxore non fuisse suf-
ficientes coniecturas constitui domicilij, ex quo cum maiore
19 fortunarũ suarũ parte se in eum locũ non transtulit: & † ex
diuturna habitatione dicit animũ constituendi domiciliũ ꝓ-
bari, ut ex nunc in futurũ, non autẽ vt ex retro in præteritũ,
ꝙ ex præterito dicatur habuisse domiciliũ, per ea quæ ipse de
ducit, vel saltẽ eius domiciliũ principalius nõ habuisse in ciui
tate Mediolani cõcludebat: qm̃ ibi non habebat imperiũ, sta-
tũ, & fortunas suas, sicut in castris, loco suæ originis. Replica-
bat ẽt non esse curandũ de animo vxoris, quo ipsa nõ intelle-
xerit ad castra mariti domiciliũ transferre: q̃a siua velit, siue
nolit ad domiciliũ mariti cogit' transire, & ꝓpter vim matri-
monij transfertur, vt est dictũ superius, & ꝙ prætereà nõ erat
præsumendũ de huiusmodi mulieris animo: quia quãuis ve-
sũ sit aliquẽ molestè ferre se patria priuari. l. si. C. de seruis ex-
20 por. † quæ dulcissima dr̃. l. qui habebat. de le. 3. & præsertim

magnæ ciuitatis, in qua melius est, mediocrem esse, quàm ma
iorem in ciuitate parua. Barto. in l. 2. per illum textum. C. de
Alex. primat. lib. 11. Ioã. de Amic. in consi. 25. col. 3. & in cõsi.
102. col. 4. nihilominus hoc in uxore nõ consideratur ꝓpter
matrimonium: quia causa habendi maritum, & cùm eo uiuẽ
di, patriam, parentes, & omnia parui pendit, vt latè per An-
dreæ. Tiraquel. in legibus connubial. & exempla ubique sunt
in promptu, & quò ad celebritatem patriæ poterit responderi
illud Cæsaris, Melius est hic esse primum, quàm Romæ secũ-
dùm, & melius erat ei viuere in castris, ut dominam, quàm
Mediolani vt subditam habitare.
21 Nonò † amplia secundùm Ruin. ubi suprà, etiam quòd
in instrumento dotali facta esset mẽtio de ciue: quia dixerit,
talis ciuis Mediolanensis &c. non vult Ruin. ex huiusmodi
narratione intelligi, idcirco maritum contraxisse ut ciuem lo-
ci mulieris, & secundùm illius ciuitatis iura, præsertim si alio
nomine potest contractus intelligi, ut in suo casu põderabat,
ꝙ ut Marchio maritus potius contraxerat, quàm ut ciuis
22 Mediolanẽsis, ut latiùs ibi per eum. Decimò † amplia etiam
procedere, quando non ipsa mulier, sed alius pro ea, uel etiã
extraneus dotem sibi reddi stipulatus fuisset, ut dicam infrà
23 in tertia limitatione. Vndecimò † amplia in dote ficta, quan-
do statutum fingit omnia bona in dotem data, de illis etiam
maritus iuxta formam statuti de lucro dotis, lucrum faciet,
vt per Rapha. Cuman. in consi. 109. Ioann. in primo dubio,
& alios quàm plures, de quibus in gloss. subseq. ad hoc allega
24 tos. Duodecimò † ampliãdo, declara procedere, etiam quòd
in loco originis domicilium habitationis non haberet, sed ex-
tra originem: quoniam hæc lex se restringit ad domicilium
habitationis, & non originis, ut aduertunt post Bar. ibi Cur.
nume. 18. uersicu. secunda dubitatio. & ibi Cagnol. num. 25.
uersicu. nona dubitatio. ubi dicit ita communiter teneri, &
ibi Iacob. Mand. in colum. penultim. & Ruin. in dicto consi-
lio 59. num. 9. uersicu. inquantum. & in consi. 58. numero 3.
Alexand. in dicto consi. 100. ex inspectione. uolum. 3. Iasn. in
dicta l. cunctos populos. nume. 23. in prima lectu. uersic. cir-
ca hanc. & in secunda lectu. num. 61. Dec. in consi. 283. colu.
penultim. uersicu. item uidetur quòd. & Paris. in consi. 34.
statutum. uolum. 3. & in hoc non inueni contradictorem.
25 Præterea † eo ipso, quòd lex meminit de domicilio, in du-
bio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis. gl.
nota. in capitu. statutum. §. cùm uerò. in uersicu. unam dic-
tam. de rescript. in 6. Doctores in capitu fina. de foro compe-
ten. Decius in consi. 352. uiso. Ancha. in consi. 438. Matthæ.
de Afflict. in decisio. 384. Socyn. in consi. 79. nu. 15. uolum.
4. & quicquid sit in alijs casib. an dispositio intelligatur sub-
iecta legibus domicilij habitationis uel originis, hic determi-
natum reperitur secundùm domicilij habitationis iura, resti-
tutionem dotis esse faciendam, & sequitur Rolan. ubi suprà
in quæstione 22. Et hanc ampliationem intellexit Alexand. in
dicto consilio 100. ex inspectione procedere etiam, quando
uxor esset etiam de eodem loco, uel ciuitate mariti. Sed con-
trarium consuluit Andræ. Barba. in consi. quarto, prope in
26 quit. uolum. secundo. † quòd quando uterque coniunx es-
sent ciues originarij eiusdem loci, in quo contractus fuit cele
bratus, tametsi maritus alibi domiciliũ habitationis tunc ha-
buerit, inspicietur nihilominus ius & leges communis patriæ,
in qua matrimonium & contractus dotis fuit celebratus, &
non ius domicilij habitationis mariti, & sic limitat istam con
clusionem ex mente Anton. Butr. in dicto capitu. 1. de spon-
sal. quod in hoc casu uideantur partes contraxisse secundùm
locum originis. Quoniam omnis dispositio vel ultimæ uolun-
tatis, uel contractus, semper refertur ad leges, uel consuetudi
nes patriæ, & ad hoc allegat quàm plurima, quæ etiam in si-
mili proposito citat Bartol. Cassan. in consuetud. Burg. in ru-
bri. 4. §. 2. in glos. [selon la generale coustume.] Addebat ex
consuetudine sic recepium: quia Florentini mercatores, alibi
domicilia sua habentes, Florentiam ueniebant ad accipien-
dum uxores, & celebrans ibi nuptijs, & instrumento dotali,
ducentes eas, reuertebantur ad sua domicilia, & eueniente ca
su restituendæ dotis, illas restituebant Florentiæ, secundùm
eius statuta, uel consuetudinem. ea quoque ratione moueba-
tur Barbat. quia in casu suo donatio propter nuptias relata
erat ad iura Florentiæ, pari ergo modo lucrum dotis referri
oportebat ad statuta, & iura ciuitatis Florentiæ: quoniam
æqualitas seruanda est inter donationem propter nuptias &
lucrum dotis, ut infrà dicam. Istam Barba. limitationem pu-
to teneri rectè posse, ut bonum capiamus omnem, quòd ali-
quando patriam dulcissimam cogitauerint reuidere, & inco-
lere, iuxta illud Ouidij Nasonis, in Ponto.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Et tristem euentum reijciamus l. inter stipulantem. §. sa-
cram. de verborum obligationibus. Restat in hac re vna du-
27 bitatio, † quonammodo maritus in loco non suæ originis,
& patriæ, ratione domicilij possit dotem lucrari secundùm il-
lius loci statuta; quia forensis in loco, quamuis ibi domiciliũ
habeat, non ligatur statutis, nec eorum beneficio gaudet, ita-
que conclusionem nostram intellige, quando in loco, ubi cõ-
stituit sibi domicilium, subit onera communis, uel est effe-
ctus ciuis, alioquin non habebit beneficium statuti de lucro
dotis, ut plenissimè probat Paris. in consilio 34. statutum. uo-
lumine 3. & refert & sequitur Roland. in quæstione 36. nu-
mero 15. & Hippol. Marsil. in singu. 514. Corn. in consi. 178.
uidetur in hac libro 4. Hieronymus Cagnol. in dicta l. exige-
re. numero 15. uersicu. notandum est. ubi citat Dec. in cõsi.
450. & in consi. 661. & Ruin. in cõsi. 100. lib. 5. Socy. in con-
si. 242. Anchar. in capi. statutum. de rescript. quando enim
incola subit onera, omnis ratio dictat, quòd commodum, &
beneficium statutorum illius loci sentiat, ut tradunt Alexã.
Castr. & alij in l. 2. § finali. ff. de operis noui nunciatio. Hip-
polyt. Marsil. in dicta l. finali. numero 114. & sequen. de iu-
risdictio. omnium iudicum. & Socyn. in consilio 129. colu.
3. libro primo.
28 Quid † si stat aliquod statutum, quòd forensis, aliqua
bona stabilia non possit acquirere, & data sint in dotem bo-
na stabilia, nunquid de his uir poterit lucrari, & consultum
extat lucrari posse. Andræ. Barbat. in consilio 5. columna 8.
uolumine 4. & in consilio 54. columna 4. in fin. uolumine
3. Alexand. in consilio 135. & equidem. numero 9. colum.
3. uersiculo, & adduco. libro quarto. & ibi Apost. Tiraquel.
in tracta. de retra. ligna. §. 1. gloss. 9. numero 146. Bertach. in
uersicu. forensis prohibitus. aliquot allegat, secundùm istos
saltem quò ad ualorem uidetur tenendum, quòd lucrum do-
29 tis faciat eo statuto non obstante. Fuit † etiam dubitatum, si
statutum disponat, maritum plus lucrari de dote, quando fo
rensem uxorem duxit, quàm cum mulieri ciui se matrimo-
nio coniungit, an huiusmodi statutum dicatur iniquum, gra
uans magis alienigenas, quàm ciues statuentibus subditas. &
Curt. Iun. in dicto consilio 129. nullam iniquitatem conti-
30 nere, & ideo ualere uoluit. Nunc † præfatam conclusionem
nostram limita multipliciter, & primò, quãdo maritus æqua-
liter in utroque loco domicilium habuisset, tunc domicilium
loci contractus esset attendendum. Curtius in dicta l. exigere.
numero 12. uersicu. 5. & Hieronymus Cagnol. ibi. num. 15.
31 Secundò limita, † quando maritus ipse ducitur ab uxore;
quia in loco, in quo instrumentum dotis est confectum, per-
petuò uiuere intendit in domo uxoris, tunc ille locus inspiciẽ-
dus est circa dotis lucrum faciendum, secundùm Iasonem in
dicta l. cunctos populos. in prima lectu. numero 27. uersicu.
secundò limita. Fely. in dicto capitu. primo. columna penulti.
numero 26. uersicu. tertiò limita. & Decius in dicto consil.
283. numero 8. columna 3. Hieronym. Cagnol. in dicta l.
exigere. numero 14. uersicu. si verò quæratur. & ibi Curt.
numero 10. uersicu. tertiò limitatur. & Mand. ibi, Francisc.
Crem. in singu. 66. statuto Florentino. Afflict. in decisi. Nea-
po. 126. serenissimus. nu. 7. Arno. in epito. 28. meminimus.
Lup. in rub. de donatio. inter uirum & uxorem. § 55. in fi. &
Cassan. ubi suprà, And. Tiraq. in legibus connub. in glo. se-
cunda [en pouuoir de sonmary.] nu. 46. uers. quod tamen.
Rolan. in quæst. 16. sequitur multis hanc partem. Et hoc ca-
ret dubitatione, si intelligatur in terminis, quòd constet ma-
ritum perpetuò habitare in loco mulieris destinasse, seu de-
creuisse, prout in his terminis hanc limitationem firmat
Cagn. Felyn. Tiraq. & Cassan. ubi suprà. & Curt. in consi. 3.
in præsenti. num. 2. uolum. 3. uolens, quòd quia maritus pro-
miserat uxori nunquam de eo loco discedere, eius loci statu
32 tum inspiciatur, nam tunc domicilium habitationis, † quod
constituitur momento, Dominicus de S. Gemin. in cap. cum
nullus. num. 11. de temp. ord. in 6. ita, censetur maritus con
stituere in loco contractus, & constituendo eius contempla-
tione contrahere, & sic secundùm illius iura promittere do-
tis restitutionem, & hoc modo reincidet in conclusionem no
stram. Rolan. in dicta q. 16. dicit sic intelligendam esse hanc
limita-

limitationem. Et extra hos terminos si intelligatur, non erit uera; quoniam ubi in loco mulieris non constituat domicilium, sola habitatio, & mora in loco mulieris nihil operatur, secundùm Ruy. in d. cons. 58. col. 2. uol. 3. & est de mẽte omnium scribentium in ista materia, nec ex persona uantis possibile est maritum domicilium acquirere, Ioannes de Amic. in cons. 20. quoniam mulier ipsa perdit suum domicilium, ut diximus suprà, tantum abest, vt dicamus, marito illud impartire, & in hoc casu procedit dictum Bal. in d. l. cum quædã puella. allegatum ex aduerso à Dec. Cag. & alios ubi suprà.

33 Tertiò † limita, quando extraneus aliquis, uel etiam mater, seu fratres dotem dedissent, & soluto matrimonio sibi restitui stipulati essent, in hoc casu domicilium mario non inspicitur, sed locus contractus in restituenda dote, & eius lucro faciendo, secundùm Bal. in rub. de priuileg. dot. In col. 3. uers. sed statim quæro. & Fely. in d. c. 1. col. pen. vers. quartò limita. Ias. in d. l. cunctos populos. in prima lectura, num. 28. vers. tertiò limita. & in secunda lectura, nu. 63. uers. tertiò singulariter Hippol. Mars. in d. l. fi. nu. 67. uersic. tertiò limitat. Mand. in d. l. exigere. in col. fin. Et prædicti mouentur: quoniam ratio domicilij, in quod est itura uxor stipulans sibi dotem reddi, in hoc casu cessat, si quidem non ipsa stipulatur, sed alius dotis restitutionem, in qua quidem rationi fundatur decisio d. l. exigere. & sequitur Rolan. in q. 17. Sed contra tenent Curt. in d. l. exigere. num. 11. uersic. quarta limitatio. & ibi Cagnol. num. 17. uersic. quarta limitatio. nam quamuis mulier non sit itura in hoc casu in domicilium stipulantis dotem, nec ipse stipulans in domicilium mariti restitutionem dotis promittentis, & sic respectu stipulantis cesset ratio d. l. exigere. non tamen cessat respectu mariti alia ratio perpensa ibi à non paucis, scilicet quòd quasi aduena inde statim recessurus contraxerit, & ideo secundùm eos adhuc militet eius dispositio. Ad hoc ego respondeo, quòd ista ratio non est uera, ut suprà reprobauimus, & hoc concernit tantũ forum, quod ille forensis non uideatur in loco contractus, iuxta notata in l. hæres absens. ff. de iudiciis. & in d. c. Roman. §. contrahentes. de foro compet. de quo principaliter non agitur in isto casu, sed de decisione causæ secundùm quæ iura videatur decidenda. Verùm alio modo posset dubitari, an etiam extraneus uideatur dotem sibi reddi stipulati secundùm eadem iura mariti, secundùm quæ mulier stipulata fuisset, si ei fuisset reddenda: quasi hoc ex natura negotij adueniat, nam uidentur omnia promissa quæ sunt de natura matrimonij, & contractus: vt dicebat Curt. in authentica, præterea. num. 13. uel quæ de consuetudine stipulandi ueniunt. Iuxta notata in l. cùm quid. si certum petatur. Bald. in l. excepto. C. locat. l. si prius. §. rectè placuit. ff. de aqua plu. Bart. in l. domini prædiorum. C. de agricolis & censitis. lib. 11. Bald. in additione ad Speculatorem, in tit. de locationibus. §. in ecclesia. & in l. fin. C. de fideicommissis. ideo cogita super ista ratione.

34 Quartò † limitatur, quando dos consistere in aliqua re immobili posita in loco contractus: tunc statutum loci contractus in lucro dotis faciendo attenditur, ut consuluit Dec. in cons. 283. col. pen. uers. tertiò etiam alia. ubi citat ad hoc Bal. in l. 1. C. de summa Trinitate. in quibusdam lectu. & And. Sicul. in rubrica, de consuetudine, col. 15. uersi. limita, nisi. & Ioan. Bap. de sancto Seuerino in d. l. 1. col. 59. & Angelum in d. l. exigere. Hippolyt. Marsil. hanc limitationem refert in d. l. fin. num. 69. uersic. 3. & ultimò. & eam probat Alber. Brun. in tract. de stat. excl. fœmi. prop. mascul. in art. 6. in quæst. 2. in fin. Mand. & Cagn. in d. l. exigere. num. 24. uersic. 8. limitatio. ubi attestatur pro hac esse communem opinionem, à qua non sit recedendum. & Bald. hoc uult in a. 1. colum. 2. de iur. calum. ubi dicit, quòd statutum de lucro dotis debet procedere quò ad bona existentia in territorio statuentium, & quòd maritus non lucrabitur bona alibi sita. Nec obstat (inquit ipse) textus in d. l. exigere. quoniam intelligi debet, si bona dotalia territorio statuẽtium cohærent, uel si dos consistat in quantitate, & in genere. & pro hac opinione Ias. penè inclinat in d. l. cunctos populos. nume. 64. uers. 5. & ultimo. in prima lectura. & remissiuè tenet Andr. Tiraq. in legib. connub. in glo. [En pouuoir de son mary.] num. 52. uers. quid autem si agatur. ubi allegat Cepol. in d. l. prima. Barb. in dicta rub. col. 15. de consuet. & Curt. etiam remissiuè in d. l. exigere. num. 20. citando Dec. ubi supra. & cum his tenet Rolan. in quæst. 20. qui mouetur rationibus, qui mihi non placent: & satis ex his, quæ dixi, & dicam, eas non concludere, ostendit. Verum enim uero, non pauci retinent contra istam limitationem, & in primis Ruyn. in dicto cons. 58. num. 12. uers. tertiò etiam. ubi aduertit, quod Caccialupus, qui allegatur ex aduerso per Decium re uera tenet contra eum dicens, sic esse de mente Doctorum communiter. Idem firmat Ruyn. in cons. 163. circa illud. num. 4. uersic. alia etiam. uol. 4. & consuluit Bal. in consil. 208. Doct. uol. 3. ubi ait, statuta de lucro dotis uigentia in domicilio mariti esse seruanda, & quòd non refert in quo loco res dotales sint positæ. l. fi. C. de præs. long. temp. l. 1. C. de contrahen. emp. idem uult Cassa. in consuet. Burg. in rubr. quarta. §. 2. nu. 9. uersi. [Au duche.] Idem tenet Ias. in d. l. cunctos populos. in 1. lect. num. 29. uersic. ult. attende. & Alex. etiam alia ratione motus in consil. 141. viso num. 17. uersi. pro hoc bene. uol. 7. ubi dicit, statutum de lucro dotis extendi ad bona alibi existentia: quoniam dos est ius incorporale, & statutum loquens de aliquo iure incorporali, extenditur ad bona extra territorium statuti posita. Horum opinio reprobantium hãc limitationem mihi longè mihi placet, & uidetur verior, & ad tollendum difficultates in hac re confugiendum est ad doctrinam Abba. in c. quod clericis. col. 3. extra de foro competenti. quæ fuit Calderini, & Barto. & communiter probatur, ut dicit Roch. de Curt. in ca. fin. in quæstione 16 in col. 4. uersicu. sed ius stat. de consuetu. & Cepol. sequitur in consi. 12. consultationis. aut enim agitur ratione contractus, & tunc cõsideratur ius loci contractus. l. si fundus. ff. de euict. l. 1. ff. de usuris. si uerò ratione delicti, attenditur ius loci, in quo fuit illud commissum. authent. qua in prouincia. C. vbi in rem actio. Si agatur ratione rei seu iuris ad rem pertinentis (verbi gratia) si quæstio est, ad quam altitudinem domus, vel turris eleuari queat, lex, uel consuetudo loci, vbi domus, uel turris est sita, inspicitur. Modò ad propositum, cum in hoc casu agatur ratione contractus ex obligatione inde nata personali, non autem aliquo iure reali, ad decisionem quæstionis inspicienda est lex, & statutum disponens circa huiusmodi contractum, non attenta alia lege, uel statuto disponente aliter de lucro dotis in loco rei sitæ: quia de iure rei non agitur, sed de iure contractus, sicut contingit in aliis casibus, in quibus fit aliquis contractus, uel conuentio de re existente extra illud territorium, in quo fit cõtractus, in quo casu non ideo minus impeditur ex contractu agere ad rem sibi promissam in alieno territorio, nec ius contractus in aliquo non alteratur: ut uoluit Bald. in d. consil. 208. Doctores. & quemadmodum Cassan. ubi supra. §. 20. gloss. fin. dicit, quod si partes in contractu se referrent circa huiusmodi lucrum faciendum ad certam, seu aliam loci consuetudinem, oporteret illam attendi, quamuis consuetudo loci, ubi res est sita, in illa materia aliud disponens aduersaretur. ita dicendum est in hoc casu, in quo cõtractus dotalis per partes subiectus legibus domicilij mario dicitur ex dispositione d. l. exigere. Hinc etiam uidemus decretum super alienationis contractu de bonis pupillorum extendi extra territorium rerum. l. magis puto. §. illud quæritur. ff. de rebus eorum. similiter interdictio bonorum administrandorum, & tutor datus, extenditur ad bona extra territorium posita, & id genus similia: ut recenset Ias. in d. l. cunctos populos. & Anchar. in c. canonũ statuta. & Doctor. alibi passim: quando utimur actione contractus, quia actio loco nõ circumscribitur. l. Caius. de leg. 2. possumus ubique agere, & pro rebus ubicunque positis. l. fi. C. de præscr. long. temp. & dicunt Ias. Marsil. & alij in locis præalleg. Nec obstat illa Bart. conclus. in d. l. cunctos populos. & de qua per Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de instr. edi. §. cõpendiosè. & eam sequitur Gozad. in cons. 49. nu. 10. Anchar. in cons. 263. quòd consuetudo Angliæ, uel Paris. dictans, quòd præmoriente viro uxor lucretur medietatem bonorum, non extendatur ad bona extra locum huiusmodi consuetudinis sita. Nam illud est, quia ibi non agitur, nec competit ius ex contractu, sed ex ipso statuto, uel consuetudine tantùm: mirum est ideirco, si non comprehendat bona alibi existentia: quandoquidem statuentes potestatem disponendi de bonis non sui territorij nullam habere dicantur l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & ibi not. per gl. & Doct. & in c. ut animarum. de constitut. in sexto. Et mihi uidentur tenentes suprascriptam limitationem decepti ea ratione: quia solutionem huius difficultatis existimarunt pendere ab illa quæstione, Vtrum statutum extendatur ad bona in alieno posita territorio,

ritorio, ut dixit Ias. in d. l. cunctos populos. in 1. lect. nu. 64.
versic. quintò & ultimò. super qua firmata uidetur una com-
35 munis conclusio, † quòd sive statutū loquatur in rem, sive
in personā, pro rebus alibi sitis, non porrigat uires suas extra
territorium: ut dicit Lud. Goz. in dicto cons. 49. circa. nu. 6.
vbi ait ita tenuisse Iacob. de Rauen. Dyn. Gul. de Cu. Cyn. &
Iacob. de Aret. & omnes antiquos in d. l. cunctos populos.
Lap. in alleg. 91. in primis uidendum. Bald. in d. l. cunctos.
Anchar. in 6. canonum statuta. col. 9. uersic. sed manet hoc
dubium. Soc. iun. in consil. 192. uisis. uol. 2. & cons. 288. circa
primum. in col. pen. lib. 2. Corn. in cons. 211. circa præsentē.
col. 4 lib. 2. & in cons. 162. constat. uol. 3. & in cons. 115. in
hac. lib. 2. Et latissimè Alb. Bru. in d. tracta. in 8. artic. q. 25.
quia consuetudo localis ad suum locum restringitur, ut in-
trà suos confines coarctatur. l. 1. & 2. C. quæ sit long. cons. &
ibi not. Sed non est uerum ab ista disputatione pendere solu
tionem quæstionis nostræ: quia maritus solo statuto non nit
tur in faciendo dotis lucro, sed ipso dotis contractu continen
te relatiuè dispositionem statuto eorum, ergo opinio nititur
in falso præsupposito vnde manifestè redditur falsa. Quis
non uidet, aliud esse statutum deferre bona, uel hæreditatem
mulieris, & aliud, quòd ex contractu debeatur post eius mor
tem certa pars dotis? & propterea non bene infertur ex uno
ad aliud. Si tamen uis alteri opinioni adhærere pro limitatio-
ne eius duobus modis eam restringe secundùm Ruyn. in d.
cons. 58. uers. 6. etiam dicitur. nu. 12. & in cons. 58. nu. 12.
uersic. non obstat insuper. uol. 3. primò, quando res immobi-
les essent in dotem datæ æstimatæ: quoniam tunc reputatur
dos consistere in quantitate. l. quoties. C. de iu. dot. l. quod
dicitur. ff. de impens. in reb. & alijs, de quibus ibi per eum ut
de iudicium fit de eis, ut de dote consistente in quantitate. se-
cundò, si dos consistat in quantitate, & ad immobilia agatur
hypothecaria pro dote: non enim maritus excluditur ob id,
quominus de dote lucretur, secundum dispositionem statuti
uigentis in suo domicilio secundùm Ruyn. ubi suprà. Quin-
36 to † limitatur, nisi partes conuenissent, quòd dotis restitu-
tio, & eius lucrum fieret secundùm formam iuris loci con-
tractus: tunc non posset negari, quin leges eius loci seruan-
dæ forent, ut per Ias. Mand. & Hier. Cagnol. in d. l. exigere.
num. 12. uers. 7. limitatio. & Curt. ibi num. 16. uers. ult. limi-
tatio. ubi dicit ita communiter teneri per Cano. in d. cap. 1.
prout ibi tenet hoc Felyn. num. 30. uersic. limita septimò. &
alij allegati ibi per eum, & consulendo sequitur Fulgos. in
cons. 203. uisis. col. 2. Signo. de Homod. in consil. 69. & Ray.
in consil. 223. num. 16. Barb. in cons. 4. prope col. 3. & in c. fi.
uersi. limit. etiam nisi. de foro comp. Dec. in cons. 402. col. 1.
& in cons. 283. Ruyn. in d. consil. 58. num. 14. uersic. postre-
mò, & in cons. 59. nu. 12. uers. & per hoc iudicio meo. Camp.
in d. tract. de stat. de dot. 10 q. 20. col. 2. & Dec. in consi. 195.
studendo. Bald. in consi. 31. statuto ciuitatis uol. 3. & Cuma.
in cons. 26. cum statutum Paduæ. & Cassan. in consue. Burg.
in d. rub. 4. §. 2. uersic. [Selon la generale.] num. 9. ubi dicit
quòd partes possunt dotis contractum subijcere consuetudi-
ni locorum, quæ magis eis placuerit, nam contractus accipit
legem à conuentione partium l. 1. §. si conueniat. ff. depos. l.
contractus. de reg. iur. l. legem & ibi not. C. de pact. & hoc in
dubium à nemine reuocatur. Rolan. in q. 19. num. 8. uersic.
limita tamen. Verum quandoque dubitatum fuit, ad quam
legem, uel consuetudinem partes uideantur contractum re-
tulisse. Dec. in d. cons. 283. arguebat secundùm statuta Me-
diolani, restitutionem, & lucrum dotis fieri, ubi partes conue
nissent: quia dos data in tot feudis, fuerat data secundùm iu-
ra Mediolani, arguendo à datione ad restitutionem dotis. At
Ruyn. in consil. præallegato id uehementer improbat: quia
relatio prædicta ad statuta, & iura Mediolani intelligebatur
facta quò ad ius feudorum & respectu eorum tantum, non
autem dotis, & admiratur de Decio in eo dicto. Alio modo
And. Barbat. in d. consil. 4. arguebat, quòd quia donatio pro-
pter nuptias facienda, fuerat relata ad statuta Florentina, in-
telligeretur quoque ad eadem statuta relatum lucrum dotis,
ut pari passu, seu iure, lucrum dotis, & donatio propter nu-
37 ptias procedant: ut dicam in fine huius glos. Sed † tunc quæ-
ro. si uir promittat restituere dotem secundum formam iu-
ris. an intelligatur secundum formam statuti promisisse? Et
dicas, quòd sic iuxta ea, quæ tradit plenissimè Ias. in l. omnes
populi. num. 20. col. 3. uersic. hinc se offert. ff. de iust. & iur.
Lup. in rub. de don. inter uir. & uxor. in princ. Item intelligi
38 id comprehendere consuetudinem lucrandi: † quia & con-
suetudo dicitur ius: ut per Ioan. de Amic. in consil. 11. col. 2.
Bald. in l. 2. C. de hon. quæ lib. Ias. in d. l. omnes populi. uers.
39 facit, quod decidit. Sextò limitatur, † quando maritus &
uxor contrahunt in tertio loco: quoniam tunc uidentur ad
ius commune se referre, quasi noluerint legibus alterutrius
domicilij contractum supponere, ut dicit Hieron. Cagnol. in
d. l. exigere. num. 30. uersi. tertiadecima. ipse tamen aliud opi
natur, & contra eam etiam tenuit Cu. in consi. 72. uisis. col. 2.
Afflict. in decis. Neap. 226. num. 7. & mihi uidetur contra
mentem omnium. Rolan. in q. 23. tenet etiam contra istam
limitationem declarando dicta Purpurati in hoc. Septimò
40 † limitatur in sponsa de futuro, nam si quod lucrum propter
sponsalia celebrata esset faciendum, non putarem circa hoc
dispositionem statuti uel iuris uigentis in domicilio sponsi
esse inspiciendam: quoniam cum sponsa de futuro non sor-
tiatur forum ratione domicilij sponsi, nec eius domicilij legi
bus subijciatur, non potest uideri secundùm leges domicilij
sponsi fecisse sponsalia: & sic dispositio d. l. exigere. in hoc ca-
su procedere nequit: ut uoluit eam legem limitantes Cag.
in d. l. exigere. num. 11. uersic. ego igitur pen. Mand. ibi ad fi.
Cassa. ubi suprà in rub 4. §. 2. uersi. [Ou duebe.] Ias. in d. l.
cunctos populos. in 2. lect. num. 62. uers. pone statutum. &
in 1. lect. nu. 27. uers. limita communem. Hip. Mars. in d. l. fi.
nu. 65. uers. dicit postea. Bal. in auth. omnes peregrini. nu. 4.
uers. fallit. C. com. de succes. Fel. in d. c. 1. nu. 24. uers. & istam
conclusionem. & And. Tiraq. in ll. connub. in gl. 2. uers. [En
pouuoir de son mary.] nu. 24. uers. nec spōsa. ubi præter præ-
dictos allegat & alios. Ita tenet Rol. in q. 18. ex pluribus. ut ibi
per eū. Et quamuis Curt. in d. l. exigere. nu. 6. col. 2. huic con
tradicat limitationi: ab ea tamen non est recedendū: tū quia
est cōis, tum quia rationes Cag. mihi uidentur leues: & text.
d. l. exigere, manifestè fundatur in rōne acquisiti domicilij pro
pter uim matrimonij, quæ ratio in casu sponsaliū cessat. &
sic iste casus cum remaneat sub dispositione iuris cōmunis,
oportet inspici locum contractus, iuxta iuris regulam d. l. si
fundus. de euict. & concord. In terminis mulieris despon-
satæ per uerba de præsenti ista limitatio nō est ponēda: quo-
niam hæc habetur pro uxore, & non est sponsa: ut dixi suprà
41 in gl. secunda. Octauò † limitatur per Cag. Curt. Mand. Fel.
& plerosq; in locis præallegatis in casu matrimonij putatiui.
42 Nonò † limitatur per eosdem in bonis feudalibus sed istæ
duæ limitationes sunt ineptæ: quoniam quæstio. an statutum
& ius circa dotis lucrum disponens sit inspiciendum, quod vi
get in loco contractus, uel potius in loco domicilij mariti ui-
gens, rectè non proponitur, nisi præsupposito, quòd lucrum de-
beatur, siquidē exceptio debet esse de regula. Bar. in l. ex his.
ff. de legib. Dynus & alij in rub. de reg. iur. Dec. in l. 1. ff. eo.
Alijs quoque modis limitant Cag. Curt. Mand. & alij in d. l.
exigere. in materia fori, quod cum rei nostræ minimè atti-
neat: pluribus non insistam. Cæterùm prædicta omnia procu
dunt, quando in certo loco matrimonium celebratum fuit,
43 † quid si factum per epistolas fuerit inter ipsos coniuges ab-
sentes, utrum locus erit d. l. exigere. ut attendatur domici-
lium mariti. Camp. in d. tract. in q. 10. putauit quòd sic:
quia uir est caput mulieris, & id mihi uidetur indubitabile,
quamuis forte aliud uideatur Cassa. in d. rub. 4. §. 2. uersic.
[On duché.] num 4. Verum quod dixit Cagnol. in d. l. exi
gere. num. 21. uersiculo, sed instat dubitatio, aduertere nos
oportet. nam dixit, quòd in casu, in quo statutum domici-
lij mariti non attenditur, nec etiam attenditur statutum loci
contractus mulieris, sed ius commune secundùm Alexand.
in cons. 100. ex inspectione. columna finali, uolumine tertio.
quod non est uerum, nec Alexand. ibi id dicit, disputando
44 enim arguit, quòd † si maritus negat se contemplatione sui
domicilij contraxisse uolens lucrari dotem secundùm eius
statutum, iuxta dictam l. exigere. & ibi notat. non ob id cen-
setur secundùm originis suæ statuta contraxisse: non negat
igitur Alexand. quin contractus deberet iudicari secundùm
leges loci, ubi fit, iuxta communem iuris regulam ubi ces-
saret dispositio dictæ l. exigere. Sed negat dictam l. exigere,
posse referri ad locum originis. Sed aliud notandum dicit in
dicto consil. 100. ad finem nempè, quòd si stat aliquod sta-
45 tutum cauens, quòd † in lucro dotis faciendo non atten-
datur statutum terræ uxoris, sed statutum domicilij mariti
originis uel habitationis, & contingat in loco habitationis
diuersum statutum esse à statuto uigente in loco originis,

maritus

maritus poterit in statuto originis nisi si mattuls ? quia
forte pinguius lucrum deferat u misso statuto habitationis t
quia quando duo concurrunt, quod unum prodest, & alterum
nocet illud, quod prodest, attendi debet, per ea quæ ibi
46 allegat. Demum scias, † q d.l. exigere, non procedit quò ad
donationem propter nuptias, q uxor censeatur circa donationem
propter nuptias conuenisse secundùm dispositionem statuti
uigentis in domicilio mariti, ut determinat Fulgos. in cō
sil. 93. ad id. in fine, quod est notandum: quia in pluribus locis
uigent statuta uariè de donatione propter nuptias disponentia.
In patria mea Lucensi donatio propter nuptias impro
47 batur. Cùm † autem in loco de donatione propter nuptias
cautum aliquid non esset, sed statutum de lucranda dote dū
taxat adesset, ex parte uxoris tantùm esset nomine donationis
propter nuptias lucrandum de bonis mariti in suo casu
præmorientis, quantum maritus, præmoriente uxore, statuti
de lucro dotis dispositione potest de dote in suo casu lucrari.
ita voluit Cum. in d. consi. 56. statutum Paduæ, & Bart. in d.
consi. 4. lib. 2. Io. de Amic. in consi. 5. & Ias. in l. fin. nu. 10. C.
de indi. uidui. tol. Abb. in consi. 46. tria, in uol. 1. Ioā. Camp.
in d. tract. in q. 29. & hoc quia mandatur æqualitatem seruari
inter donationem propter nuptias, & lucrum dotis. 6. pen.
de non elig. secū. nub. in auth. l. ex morte. & ibi no. C. de pact.
conuen. glo. in §. dotes autem in uerbo percipient. in auth. de
nupt. & in auth. æqualitas. & in corpore unde sumit de æqua
lit. dot. §. 1. collat. 7. Soc. in reg. 106. in versic. donatio propter
nuptias. & Neuiz. in sylu. nupt. in §. ampliaut primò. nu. 47.
uers. caueant. Secundò, ubi dicit, q si statutum uult mulierē
lucrari ante latum præmoriente uiro, ipsa id non lucrabitur,
nisi dotem dederit, quam ille in suo casu potuerit lucrari, per
allegata per eum ibi. & melius dicit Io. de Amic. in cons. 5. q
48 si per † statutum prohibetur lucrari dotem, intelligitur etiā
prohibitum, quòd uxor donationem propter nuptias lucrari
queat, quoniam hæc pari passu ambulant, & tanquam iuris
correlatiua habentur: ut dispositum in uno, censeatur disposi
tum in alio: ut dixit Ias. in d. l. fi. nu. 10.

G L O S. X.

In textu ibi, Dotis & corredorum.

S V M M A R I V M.

1 *De corredis, & rebus mobilibus maritus partem lucratur sicut de dote.*
2 *Dotis confessatæ partem lucratur secundùm statuti dispositionem.*
3 *Dotis in instrumento præcedente, si maritus postea dotem confes sus sit sibi præiudicat.*
4 *Confessio habetur loco traditionis.*
5 *Statuto prohibente mulieri disponere de bonis, nisi de quarta parte: si mulier dedit omnia bona in dotem, maritus de illis poterit lucrum facere secundùm statuti de lucro dispositionem.*
6 *An statutum de lucro procedat in dote ficta, vel præsumpta.*
7 *Præsumptiones habentur pro liquidissimis probationibus.*
8 *Dos à lege inducta vera dos est.*
9 *Quando specialia manant à diuersis fontibus, concursus eorum toleratur.*
10 *Vnum statutum suppletur ex alio.*
11 *Quando in statuto fit mentio de constituta dote, lucrum dotis fictæ non fit.*
12 *Quando statutum dicit de dote promissa, vir non lucratur de te fictam.*
13 *Statutum, quòd censeatur totum patrimonium mulieris datum in dotem, restringitur ad bona, quæ tempore nuptiarum mulier habebat. & nu. 16. & 17.*
14 *Si bona ea vir nunquam possedit, effecta dotalia non dicentur.*
15 *Statutum volens lucrari dimidium bonorum stabilium, non lucrabitur vir dimidium pecuniarum in emptionem prædiorum paratarum.*
18 *Solemnitas aliàs requisita in contractu, vel alienatione cessat, quando iuris dispositione fit alienatio.*
19 *In dote ficta non requiritur solemnitas stat uti.*
10 *Non est statutum iniquum, quod velit omnes mulieres dotatas censeri.*
21 *Minor in integrum restituitur aduersus dotem.*
22 *L. 2. C. de rescind. vend. habet locum in dote.*
23 *Minor, vel maior mulier prohibita dare dotem sine certa solemnitate iuris, vel statuti, non videtur tacitè dotem constituere.*
24 *Qui non potest expressè velle, id non potest tacitè*
25 *Mulieri est utile dotem dare.*
26 *Laici possunt statuere super dote, dum statutū non sit pœnale.*
27 *An dos cum solemnitate priùs data censeatur eodem modo repetita in secundo matrimonio.*
28 *Res ecclesiæ semel cum debita solemnitate in emphyteusim data poterit iterum reuersa ad ecclesiam in emphyteusim dari absque noua solemnitate.*
29 *Solemnitas adhibita in ipso matrimonio contrahendo an sufficiat quò ad dotem, ut tacitè censeatur constituta.*
30 *Dos non est consequutiuum matrimonij, sed de se principalis.*
31 *Quando mulier dotem tacitè constituisse censeatur.*
32 *Mulier, quæ dotem non exigit, non videtur secundo viro nomine dotis dare sed promittere, quantum primo viro dedit.*
33 *Dos matrimonij immediatè præcedentis videtur repetita in sequenti matrimonio.*
34 *Si mulier expressam promittit dotem, cessat tacita dotis constitutio.*
35 *Planè probandum est, dotem primo viro datam ut videatur secundo viro repetita.*
36 *Quando aliqua dos nunquam reperitur constituta, utrum præsumatur data.*
37 *Conclusio negatiua limitatur, quòd pro congrua quantitate præsumatur data, sed hoc reprobatur.*
38 *Secundò limitatur ex consuetudine dandi dotem, sed hoc etiā reprobatur.*
39 *Tertiò, quando mulier esset inferior viro: & ista limitatio reijcitur.*
40 *Quartò limitatur, nisi maritus bona mulieris ut dotalia possederit.*
41 *Dos nudo consensu constituitur.*
42 *Quanto tempore opus sit virum bona mulieris possedisse, ut dos constituta præsumatur.*
43 *Patientia possessionis rei suæ duplex est.*
44 *Possessio sola non sufficit ad præsumendam dotem.*
45 *Præsumptiones, seu coniectura pro & contra dotem præsumendas.*
46 *Mulier dicens dum nubit, ego tibi do me & mea, & videtur dotem in bonis suis constituere, & quid si dixerit dotem.*
47 *Dote semel constituta difficilius præsumitur ex causa dotis postea dari.*
48 *De augmento dotis, de quo cōstaret, vir lucrum etiam facit.*
49 *Dos si est promissa, non expressa certa quantitate, an videatur totum patrimonium pro dote promissum?*
50 *Maritus, qui uxorem duxit sine dote, an possit eam compellere ad dotem constituendam, ut eam lucretur. & nu. sequen. in fi. & nu. 52.*
51 *Qui iurat accipere talem in uxorem, intelligitur data dote.*
52 *Pater mandans filiam maritari, censetur ad dotem se obligare.*
53 *Si filia, postquam obtinuit patrem condemnari ad dotem viro suo soluendam, moriatur, utrum possit eius maritus pro executione illius sententiæ instare, ut constituta dote, partem eius lucretur.*
54 *Statutum de lucro dotis, an habeat locum in dote profectitia.*
55 *Maritus an de bonis feudalibus in dotem habitis lucrum faciat.*
56 *Quid de bonis emphyteuticis.*
57 *Quid de bonis fideicommisso subiectis in dotem habitis, utrum de his vir lucrabitur in præiudicium substitutorum. & pluribus nume seq.*
58 *Permissa dotatione à testatore maritus poterit tunc dotem lucrari in præiudicium substitutorum.*
59 *Pater in dote potest substituere filiæ, quatenus est supra legitimam.*
60 *In casu simplicis fideicommissi, an non impediatur vir lucrū dotis facere.*
61 *Leges, quæ volunt, de bonis fideicommissi dotem dari, quomodo intelligantur.*
63 *Statutum de lucro dotis locum habet etiam in dote constituta*

de

de bonis subiectis fideicommisso pio loco relicto.
64 *Alimentorum fauor preualet fauori ecclesię.*
65 *Dos constituta de bonis alienari prohibitis valet, & in ea si-*
bi locum vendicat hoc statutum: secus si fideicommissum sit
pleno iure restituendum. vt nu. 67.
66 *Portio dotis per virum lucranda imputatur in Trebelliani-*
cam, & legitimam.
68 *Lucrum fieri non potest de rebus alienis in dotem datis.*
69 *Statutum volens lucrari dimidium patrimonij mulieris, non*
intelligitur in bonis fideicommissi.
70 *Dotalibus bonis euictis quomodo marito consulatur.*
71 *Dotis excessiuę de bonis restitutionis obnoxij constitutę non*
maius lucrum facit maritus, quàm de congrua.
72 *Statutum hoc cessat in dote à muliere constituta, de dictis bo-*
nis quando habebat alia propria.
73 *Substitutus fideicommissarius vtrum si dotem vt tutor dedis-*
set excessiuam in bonis fideicommissi, possit eam tractare.
74 *Iuri futuro non potest renunciari.*
75 *Quid, quando expressim testator prohibuit alienare etiam do-*
tis causa.
76 *Auth. res quę. restringitur ad parentes liberorum.*
77 *Pater sicut non potest se exonerare ab onere dotandi filias in*
uita, ita non potest hoc post mortem ex aliqua dispositione
facere.
78 *An hoc statutum habeat locum quò ad filias principis nuptas*
in ciuitate sibi subdita.
79 *An statutum de lucro dotis post datam dotem conditum atten-*
datur vigens, tempore mortis mulieris, an verò statutum,
quod vigebat tempore, quo dos fuit recepta: vsque ad si gl.
80 *Legis natura est futuris negotijs dictare formam.*
81 *Statutum non potest disponere contra iam commenta, & in fine*
huius glo.
82 *Vis futuri subiunctiui est importare futurum completum.*

DOS quid sit, & an hoc statutum procedat in dote
promissa, data, uel soluta, item an in putatiua, di-
ximus suprà partim in rub. partim in tex. Corre-
da quæ sint, in nostro idiomate notum est, & qui-
dem sunt bona mobilia, quæ ad sui usum parata fert mulier
1 ad maritum secum ultra dotem. De † his iudicandum esse
idem, quod de ipsa dote, ait Curt. Iun. in dicto cons. 129. uult
ergo statutum de his etiam lucrum fieri per maritum. Addit
Roland. in suo tractatu de lucro dot. in questio. 50. quod etiam
non facta mentione in statuto de lucro dotis, de iocalibus, co-
phannis, & alijs bonis mobilius parafernalibus poterit mari-
tus nihilominus de his lucrari, quasi de dotis appendicibus,
ut de ipsa dote uigore præfati statuti: At de alijs mulieris bo-
nis, maritum aliquod lucrum facere non posse, pro indubita-
to ponit Socyn. Iun. in cons. 93. nu. 6 uolum ne primo. Cæte-
rùm, & alia plura occurrunt, de quibus contingit profectò
2 dubitari. Et in primis, † an dotis confessatæ partem maritus
lucrari possit iuxta statuti dispositionem. Paul. de Cast. in cō-
si. 193. uerba apposita in statuto. in fi. id ponit pro absoluto,
quòd possit uir dotem lucrari. Sed Bald. in consil. 333. quia
ista dos. uol. 4. attingens istam quæstionem in suo casu occur-
rentem, in quo confessus fuerat maritus se dotem recepisse,
& mox eius socer, uel alius se obligauerat ei summam illius
dotis soluere, respondit contra maritum dicens, quòd aliud
est dos data, aliud dos confessata. l. ab Anastasio. l. per diuer-
sas. C. mand. & not. in l. assiduis. C. qui pot. in pign. habeat.
Et quòd, quamuis uideatur eadem lucrandi æquitas. l. fin. C.
ad legem Falc. tamen quia, maximè ubi agimus de lucro ca-
piendo, non ualemus statutum extendere. l. si uerò. § de ui-
ro. sol. matrimonio. non potest statutum hunc casum dotis
confessatæ comprehendere: & quia ibi fuerat datus terminus,
& dilatio prædictis de soluendo, quo durante non fuerunt in
mora l. qui Romæ. in princ. de uerb. oblig. uir non debebat do-
tem lucrari. Iste casus incidit in difficultatem, quam resolui-
mus suprà in rubr. an statutum comprehendat dotem non
solutam, loquens simpliciter de lucro dotis, & ibi satis id ex-
plicaui, ideò hic non repetam. & propositam quæstionem re-
stringamus ad casum statuti simpliciter loquentis, & ad ter-
minos, quando uerè nihil recepit maritus, qui tamen confes-
sus est dotem se recepisse, quid iuris sit in hoc casu? Et tres ca-
sus sunt considerandi in hoc. Primus, quando spe futuræ nu-
merationis constat eum confessum fuisse, se dotem recepisse.
Secundus, quando animo donandi. Tertius, quando sumus

in dubio. In primo casu, quando sumus infra tempora, in
quibus conceditur facultas excipiendi, de non numerata do-
te, tunc maritus dotem petere poterit. l. si uoluntate. C. de
dot. promissi. & ibi no. & toto titulo. C. de dot. cau. non num.
ut sic eius partem lucretur, iuxta ea, quæ in casu dotis pro-
3 missæ diximus. Aduerte tamen in hoc, † quòd si præcessit in-
strumentum dotis, & mox subsequatur confessio dotis rece-
ptæ, huiusmodi confessio statim præiudicabit, nec etiam uel
infra biennium licebit de non numerata dote excipere, ut
per Ioan. de Amic. in cons. 136. domina. col. 4. ubi dicit ita se
habere communem opinionem de hoc, & nulli de dote cau-
ta non numerata, procedere, ubi non præcessisset instrumen-
tum dotis, quo stante idem dicendum est, quod in casu subse-
quenti. si uerò elapsa sunt tempora excipiendi, sicut denega-
tur exceptio, denegabitur etiam actio petendi dotem, & qui-
dem multò magis. l. 1. §. quod ait. de superfic. l. inuitus. §. cui
damnt. de regu. iur. quod dicit Ludo. Rom. in d. cons. 44. ex
suprà narrato. nu. 1. procedere nisi ex æquitate canonica aliud
uideatur, ne quis cum aliena iactura locupletetur. c. locuple-
tari. de reg. iur. in 6. & tunc maritus tenebitur dotem, quam
non recepit, restituere, minus tamen ea parte, quæ ad uirum
spectat ex forma præfati statuti de lucro dotis. In secundo ca-
su quando animo donandi confessio emanauit præmoriente
uxore, quæ reputatur donataria, censetur confessio, ut dona-
tio reuocata. l. cum hic statut. § si an. bo. ff. de dona. inter vir.
& vxo. & sic nihil restituere tenebitur, secundùm Roma. in
dicto cons. 44. Si uerò uir præmoriatur, illa confessio confir-
4 mabitur, ut donatio per eius mortem: † quoniam confessio
habetur loco traditionis. l. Papinianus. ff. de don. inter uir. &
uxor. & hic casus non pertinet ad hoc statutum. In tertio ca-
su disparitas conditionis facit præsumptionem, quòd illa con-
fessio emanauerit animo donandi, & ideo militant in eo di-
cta in secundo casu: secundùm Rom. in d. cons. 44. Adde ta-
casum, quando confessio fuit simulata in fraudem forte fisci,
uel creditorum: iuxta tradita in l. post contractum. ff. de do-
nat. Et per Doct. alibi passim: prout ipse ut iudex habui in fa-
cto. In summa, si confessio dotis receptæ obstringit maritum
ad dotem restituendam, puto statutum de lucro dotis proce-
dere, ut dotis confessatæ partem lucretur, & partem restituat
maritus, prout aliàs debet ex forma statuti lucrari. Adde idē
5 quòd dubitatum fuit † stante statuto quòd mulier habens fi-
lios non possit disponere de bonis suis, nisi de quarta parte
bonorum, an si mulier dotem ultra quartam partem dederit,
& moriatur sine liberis, maritus possit dotem lucrari ex dispo-
sitione statuti de lucro dotali: an prædictum statutum obsta-
bit? Roland. in quæstio. 105. excitauit. discusit hunc casum,
& resoluit pro lucro, quòd statutum de lucro procedat in hac
parte: quia dispositio illius statuti prohibentis ei disponere de
bonis suis, non comprehendit casum dotis: ut ibi per eum.
6 Secundò † quæro, an hoc statutum procedat in dote præsum-
pta, uel ficta, & dos præsumpta est, quam lex præsumit ex
coniecturis, uel præsumptionibus: ficta uerò, quando lex fin-
git dotem in certo casu, etiam ubi nulla adesset dotis præsum-
ptio, uel coniectura, ut faciunt quædam statuta Italiæ: & mul-
tùm differt dos præsumpta à ficta, prout præsumptio differt à
fictione: nam præsumptio fundatur in ueritate rei: fictio au-
tem contra ueritatem facti inducitur, ut per And. Alcia. in tra-
ctatu de præsumpt. in prin. Nihilominus Rui. & aliqui in ista
quæstione promiscuè utuntur his terminis, idem in utraque
sentientes: sed facilius firmatur conclusio, quòd statutum de
lucro dotis procedat in dote præsumpta: quoniam nō refert,
quonammodo probetur dos, uel per probationes directo, uel
per præsumptiones, & indicia indirectè, dos data uerè utro-
quamodo præsupponitur: ideo præfatum statutum locum si-
bi uendicare in ea debet: ita determinat Rapha. Cuman. in
7 cons. 109. domina Ioan. in primo dubi. † nam & præsumptio-
nes habentur pro liquidissimis, & manifestis probationibus,
iuxta nota. in l. si tutor. C. de pericul. tutor. Socin. in con. 164.
in 2. libro. Alexand. in l. manifestè. ff. de iureiurando. l. si quis
locuples. ff. de manumis. testament. Tiraquel. in l. si unquā.
in uer. si alio donatione largitus. nu. 133. C. de reuoca. dona-
tio. nec hic agitur de ipsa probatione, ita, ut dici possit magis
requisi uieram, quàm præsumptam probationem: ut quando
quæ dubitatum in alijs casibus fuit. Rui. in cons. 90. ad ea.
nume. 5. uol. 4. Alex. in l. Imperator. de legat. primo. & istam
conclusionem, quòd statutum, de lucro dotis, procedat in do-
te præsumpta, tenet Rui. in dicto cōs. 90. ad ea. & latissimè in
cons.

consi. 151. viso statuto. per totum, vol. 5. & in cons. 224. prosequendo vol. 1. & in cons. 61. nu. 12. lib. 3. & post disputationem ita determinat in l. 1. no. 107. sol. matrimonio. ubi aliquot allegat. & Bald. in l. nulla C. de iure dot. Rom. in consil. 314. in casu proposito. Curt. in auth. praeterea. nu. 13. uersic. alium casum. C. unde uir & uxor. Bald. in consi. 102. mulierē maritus. in fi. uol. 4. aliàs est sub nu. 98. aliàs 100. libr. 2. secundùm ueterem impressionem. Corn. in cons. 234. uidetur in hac. nu. 3. uol. 1. Bar. in q. mulier habens amplum. Soc. in consi. 80. præsens consultatio. uol. 4. Pau. Cast. ponit hoc pro absoluto in cons. 61. visis statutis communis Vincentiæ, aliàs est sub nu. 278. idem Cast. in l. si mulier. ff. sol. mat. Alex. consi. 122. viso processu. nu. 2. nu. 9. vol. 7. & in consi. 142. in fin. statuto, eod. & in consi. 244 circa prin. vol. 5. Cor. in consilio 127. licet in hac vol. 4. & Corr. Iun. in consi. 134. ad fi. Paris. In cons. 34 vol. 3. Et quamuis ex his aliqui loquantur in ficta dote, tamen id in casu dotis præsumptæ velle, clarum est: nam casus de dote ficta an comprehendatur sub hoc statuto, uidetur dubitabilior, quàm præcedens de præsumpta: nam in ficta non præsupponitur aliqua dos à partibus uerè data, uel constituta: secus in præsumpta. Nihilominus in ficta quoque idē
8 Doctores determinaunt † quoniam (ut opinor) dos à l. inducta uera dos est: siquidem factum legis, seu iudicis reputatur factum partium. l. si ob causam. C. de euictio. nec refert per quem, uel quomodo dos constituatur, uel inducatur: sicut cō tingit in constituto possessorio: per quod quamuis sit fictus modus à lege acquirendi possessionem, uera tū possessio acquiritur, & non ficta. l. certè §. 1. de precar. Bar. in l. ab emptione. de pact. Tira. latè de constit. possessorio, in 2. part. Nec obstat, si dicatur, quòd concursus duorum specialium non admittitur. l. 1. C. de dot. promi. & not. per Bar. l. si tibi. in princip. de pact. ubi dicit, quòd licet hodie detur actio nudo donationi. l. si quis argentum. §. penultimo. C. de donat. illud habet locum in donatione uera, seu expressa, non autem in tacita, quod dictum multi tenent allegan. per Ruin. in dicto cons. 151. viso statuto. nu. 4. uol. 5. & φ in hoc casu uidentur duo specialia concurrere: primum, φ præsumatur, uel fingatur titulus pro dote: contra l. 2. §. circa. ff. de dol. excep. secundùm, φ maritus dotem lucretur. Nam respondet Ruin. in d. l. 1.
9 nu. 107. in d. cons. 151. nu 8. † φ quando specialia manant à diuersis fontibus, concursus eorum toleratur. l. singularia. ff. si certum petatur, & ibi Iaf. & hic sic contingit: quoniam, φ præsumatur titulus dotis, prouenit ex matrimonio, secundū quòd uir lucretur, causatur ab oneribus: quia propter onera matrimonij est inductum lucrum dotis, ut per omnes post glos. in l. si donaturus. §. fina. ff. de condic. ob caus. & affert simile ea not. per Bar. Imo. & Alexan. in l. si rem aliquam. ff. de acquir. poss. quòd si quis conducat rem suam scienter ab ecclesia, tanquam rem ecclesiæ, dominium quasi ex donatione transfertur: & tamē ista sunt duo specialia, quòd scilicet ille censeatur tacitè donare. Item quòd transferatur dominium sine traditione. l. fin. C. de sac. sanc. eccle. & dicunt illud esse:
10 quia ex diuerso fonte emanant, nos possumus dicere, † quòd sicut una lex suppletur ex alia. l. quæsitum. & ibi notat. ff. de testib. gl. in l. qui restituere. ff. de rei uendicat. ita statutū unū suppleatur ex alio, dum ergo unum statutum uult uirum lucrari dotem, debet suppleri ab alio etiam loquente de dote, seu præsumente, & fingente dotem in aliquo casu ultra ius commune, & sic comprehensiuè, unum statutum generale continet aliud: quia unum statutum interpretatur secundùm aliud. Anch. in consi. xciiij. ista domina, & hoc modo euitabitur argumentum de concursu duorum specialium, & ex his stat conclusio, quòd statutum de lucro procedit in dote præsumpta, & in ficta. Quicquid uideatur sensisse Anc. in d. consi. xciiij. de quo non est curandum propter præallegatos, hoc statutum de lucro dotis procedere in casu dotis præsumptæ, diffusè ostendit Rolan. in q. lxxv. Istam conclusionem non procedere dicit Ruin. in consil. ccxxiiij. nu. 4. uolu. 1. quando
11 † in statuto fit mentio de constituta dote, quòd tunc non solùm requiritur, quòd dos sit uera, sed etiam ipsa dotis constitutio sit uera, & hic non sufficit ficta constitutio, de hoc tamē Ipse Rui. in d. consi. ccxxiiij. nu. 6. uersi. nec obst. dum dicebatur, dubitat ex alio resoluens casum suum, in cons. autem præallegato 90. ad ea. nu. 4. firmat, quòd imò statutum de lucro etiam in hoc casu locum habeat, secundùm Cuma. & Cast. allegatos ibi per eum, & tenet Socy. Iun. in consi. 8. lib. 2. uel secundò dicas, hoc statutum de lucro dotis non procedere in dote præsumpta, quando stat aliud statutum disponens, φ statuta intelligantur ad literam. ut per Iaf. in consi. 30. in col.
12 2. lib. 1. Adde † φ quando statutum diceret, quòd uir lucretur dotem promissam, non poterit tunc lucrari dotem tacitè à lege constitutam, ut diffusè per Rolan. in q. 76. incip. maritus an lucretur dotem. Et circa statutum fingens dotem, ut in pluribus locis extare uidi, quòd in casu, in quo non fuerit dos constituta, intelligatur pro dote totum ipsius mulieris patrimonium, aliqua hic mihi occurrunt non prætereunda. Pri
13 mò, † quòd restringitur ad bona, quæ tempore nuptiarum erant ipsius mulieris, & non extenditur ad bona ea post acquisita, uel prouenta mulieri secundùm Ang. in cons. 333. statuto communis Bononiæ. Paris. in consi 61. nu. 37. uolum. 4. & uoluit Cur. Iun. in d. consi. 154. Aduertit etiam aliud
14 Ang. in d. cons. 335. † quòd si bona nunquam habuit maritus, sed mulier semper ea possedit, nunquam dicentur ea effecta dotalia: quia sine traditione res non efficitur dotalis. l. de diuisione. ff. sol. matrimonio. cum ibi concord. quamuis per huiusmodi statutum dici queat dos constituta, quod multū refert. Fortius tenuit Paris. in dicto consi. 34. statutum uol. 3. quòd quando maritus nihil possedit, uel administrauit de bonis mulieris, sed ipsa mulier omnia administrando possedit, fructus colligendo &c. non censeatur tunc aliqua dos constituta, non obstante præfato statuto: quia illud dicit esse intelligendum, quando aliquid possedisset, uel administrasset, redigendo illud statutum ad ius commune, sed hoc mihi uidetur uiolare, & uerba & mentem statuti prædicti, ideo ego ei non
15 assentior. Item aduerte, † quòd si statutum dicit, quòd uir lucretur dimidium bonorum stabilium uxoris, non lucrabitur tamen uir dimidium pecuniarum paratarum in emptionem prædiorum, ut quàm plurimis probat Rolan. in quæst. 91. lex.
16 Secundò † declara procedere, quando nullo modo esset dos constituta, scilicet nec tacitè, nec expressè, nam si altero modo potest uideri constituta, scilicet saltem tacitè, ut quando mulier transit ad secunda uota, in quo casu dotem primo uiro olim datam, uidetur secundo tacitè date, secundùm iura infrà alleganda, dispositio illius statuti debet cessare, quòd censeatur totum patrimonium per mulierem datum in dotem: ita consuluit Pau. de Cast. in cons. 61. uisis statutis communis Vincentiæ. & in d. l. si mulier. soluto matrimonio. referendo ad quæstio. de lucro dotis, quòd maritus non debeat de toto patrimonio lucrum facere in isto casu, sed de dote data primo uiro, & istud consilium allegatur per Ruin. in d. consi. 224. col. 1. & in d. consi. 61. uol. 3. & Socy. in d. consil. 80. ad finem. & mihi hoc placet, & sequitur Roland. in q.
17 79 statuto cauetur. Tertiò † dubitatur, an procedat in casu, quando mulier, uel esset minor, uel maior, sed sine certa solennitate statuti non posset aliquem contractum facere, uel quicquam alienare, etiam ex causa dotis, an tunc uigore prædicti statuti, nubendo, aliqua dotis mentione non habita, censeatur totum eius patrimonium in dotem datum? Istam conclusionem disputauit Socy. in consil. 80. præsens consultatio. uol. 4. & post eum Rui. in dicto consi. 61. uol. 3. uolentes statutum de solennitate huiusmodi requisita non extendi ad cōstitutionem dotis à lege tacitè inductam, & loquuntur de illa tacita dotis cōstitutione, quæ iuris præsumptione inducitur, muliere nubente secundo uiro, iuxta l. diuus. ff. de iure dot. & concor. & sequitur Socy. Iun. in cons. 8. lib. 2. & mouentur
18 multis rationibus, & potissimè: † quia solennitas aliàs requisita in contractu, uel alienatione, tunc cessat, & iudicatur superflua, quando iuris dispositione fit, & est necessaria dicta alienatio. Lud. Rom. in cons. 180. præsupposito l. 1. § pen. C. quan. decret. opus non. l. non magis puto. §. si patri. ff. de reb. eor. qui sub tut. Soc. in consi. 81. nu. 12. & sequ. uol 3. Iaf. in l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Paul. de Cast. in consi. 183. in causa quæ uertitur coram. Roma. in consil. 344. & Corn. in cons. 254. uidetur in hac. col. 2. nu. 7. uersi. 4. & ult. uol. 1. & Andr. Tiraq. in ll. connub. in glo. 8. [De son mary.] num. 189. uersi. & simile. usq; ad nu. 203. Aduertatur, quòd Socyn. & Ruin. rectè loquuntur in terminis quæstionis nostræ, & in his rectè procedit eorum ratio, sed in terminis, in quibus casus eorum consistebat, malè consuluerunt: melius sensit Corn. in d. consi. 254. consulens contrarium: nam solennitatem statuti, uel iuris, nō requiri, ubi fit à lege alienatio præter hominis uoluntatem, & in casu præallegati statuti uerissimum est. Sed negatur in casu d. l. diuus. & concor. dotis constitutionem a lege induci: non enim inducit eam absolu-

tè

tè, sed præsumitur ex uoluntate partium sic tacitè constitui,
vt perpendit contra eos Corn. in d. cõs. 254. videtur. col. fi. nu.
30. uol. 1. tex. in d. l. diuus. ibi, secundùm volũtatẽ. & alios, vt
ibi per eũ. adeo q illa dotis tacita cõstitutio dici non possit le
galis, sed cõuentionalis, ex volũtate partiũ per præsumptio-
nẽ probata, quod aliud est, q̃ cũ statutũ ipsum dotẽ inducit
ẽt præter partiũ voluntatẽ, & in dote conuentionali, q sit ad
eius constitutionẽ necessaria solennitas requisita aliàs in con
tractibus, uel in alienationib. rerũ minorũ in tantũ, q de ea
aliter cõstituta nõ possit dotis lucrũ deberi, latè deducit Rol.
de lucro dotis. in q. 45. per totã. Et propterea duas facio cõclu
19 siones in hoc: † Primam in casu dotis fictæ, & in ista nõ requi
ritur solennitas statuti, iuxta superius dicta, & quia statutũ,
& lex omnes indifferenter obligat & minores, & fœminas.
Alex. in cons. vlt. lib. 6. l. nẽa C. de præscrip. 30. uel 40 annor.
Bar. in l. 2. C. de fund. patrim. lib. 11. glo. i l. 2. C. quæ sit lõg.
consue. & in specie statuti de lucro dotis, q sub eo compreh{ẽ}
datur minor, tradit Campe. in dicto tract. de statu. dot. in q.
11. & Rochus de Cur. in c. fi. in q. 14 de consuet. Alex. in d.
cons. ult. nu. 11. uers. pen. ubi dicunt pp id læsionẽ eũ pati, vn
de in integrũ restitui oporteat, dici nõ posse. Sub statuto igi{t}
fingente dotẽ in certo casu, cõprehẽderetur minor, uel mulier.
quæ aliàs sine certa solennitate nõ põt cõtrahere, & dũ Paris.
in d. cons. 62. nu. 34. uol. 4. & Lud. Goz. in cons. 33. nu. 24. di
cunt contrariũ. s. sub pdicto statuto minorẽ non comprehen-
di, seu non ligari, patet ideirco, q contra cões doctrinas lo-
quuti fuerũt, & eodẽ mõ dico contra Ancha. in d. cons. 94 dũ
visus est idẽ velle. Adde, q minor ligetur statuto de lucro do-
20 tis, tenuit Rol. in q. 44 & in q 45. Nec† potest tale statutum
iniquum videri in hoc, q velit oẽs mulieres dotatas esse fin-
gendo in omnib. dotem: quã id publicam vtilitatem respicit. l.
1. sol. mat. & ibi not. Et si dicatur, q iu iniquum res põt inci-
dere: quoniam si mulier, uel minor amplum patrimonium
haberet, sim{ph}ore contrahendo matrimonium, totũ fingere
21 tur datum in dotẽ, unde nimis læderetur. Respondeo, † q
nõ ideirco nego, quin minor in integrũ aduersus huiusmodi
factum tanquam læsus sui facilitate possit restitui, vt dicit Go
za. in d. cons. 33. nu. 24. & p Bal. nouel. in tract. dot. in 6 part.
in princ. 44. Corn. in cons. 282. num. 57. uolu. 1. Lud. Rom.
in consi 314. in casu propositæ. ad fin. iuxta gl. & tradi. per
Bal. in l. 1. C. si aduer. dot. l. ex causa. §. in dote. ff. de mino. &
concor. ut ad congruam redigatur inspecta qualitate persona
rum, & quantitate patrimonij l. quæro. l. eum post. §. 1. l. siue
generalis. ff. de iure dot. l. cum filiæ. de lega. 3. uel non nego, si
22 non sit minor, † quin pro læsione contingente vltra dimidiũ
quod pro dote dari fuisset inter eos congruum, ei prouisum
sit remedio l. 2. C. rescind. vendit. vt per Decio. ibi, & maxi-
mè per Hier. Cagn. & Bal. Nouel. in d. tracta. de dot. in prin.
42. & sic cessat omnis iniquitas, & fauor publicus militat re-
spectu ẽt minoris. Vnde rectè Rolã. ubi supra, in q. 46. cõclu
dit, dari restitutionem in integrũ minori aduersus constitutã
dotem stante læsione, sed non aduersus statutum de lucro do
tis: constitutã dico dotẽ fictè, uel expressim uerè per partes.
Secunda est conclusio, in dote p̃sumpta, quæ prouenit ea vo
23 luntate. & † in isto casu minor, & mulier nubendo non fa-
cta mentione de dote. non censetur dotẽ constituere: quoniã
id non potest expressè, nisi seruata iuris, vel statuti solennita-
te, vt per istam rationem tenuit Bar. in d. q. mulier habens
amplum. & Lu. Ru. in d. cons. 314. Anch. in d. cons. 94. ista
domina, & coraè tenet id Corn. in d. cons. 282. circa. nu. 46.
& nu. 57. uol. 1. & in cons. 11. in prin. Bar. in l. si cõstante. nu.
79. in 3. princi. arti. in q. 4 & ibi Ial. & Moder. sol. matri. Ste
pha. Bertran. in cons. 160 & dum loquor de minore in termi-
nis iuris communis, intellige, quando in bonis stabilibus do
tem constituere. Secus quando in pecunia dotem diceretur
pmisisse tunc, cũ promissio minoris carentis curatore teneat
ipso iure, poterit dos tacitè cõstituta videri, vt diffusissimè de
ducens hoc pbat Cur. Ion. in cons. 168. lib. 2. Et damnatur
opinio Soc. in cons. 80. p̃sens, & Rui. in d. cons. 61. atque ma-
nifestè ostenditur falsa: dum eã fundant in eo, quod legalis,
& nõ cõuentionalis constitutio dotis sit: quod est falsum, ut
dixi. Si ergo cõuentionalis est, proficiscens à tacita partium vo
luntate, sequit{ur}, q quia non habet statuti solennitatem neces
sariã, non tenet: quia uoluntas tacita ab expressa verbis non
differt. l. quod enim. l. Paulus. ff. rem rat. habe. l. de quib. & ibi
24 not. ff. de legi. c. dilecti. extrà, de appel. & † qui non põt ex-
pressè quid velle, id non põt tacitè. l. qui ad certum. ff. loca. l.

item quia. ff. de pactis. Nec Rui. & Soc. consultatio defende-
25 bat: † quia data dotẽ mulieri sit vtile, q melius tractabitur à
viro suo: vt dicebat Bar. in d. q mulier habens. & Calca. in d.
cons. 11. Pro quo facit illud Plauti in Aulularia. ibi.

Non qua in dotata est, ea in potestate est uiri.
Dotatæ mactant & malo, & damno uiros.

Nam ad hoc respondet Corn. in d. cons. 254. nu. 27. & in d.
cons. 282. col. fi. vol. 1. negando: quia bonorũ, quæ dat mulier
in dotẽ, dominium trãsit in maritũ. l. dote ancillam. C. de rei
uen. & propterea absurdum est dicere, q sit id mulieri vtile.
l. cũ de indebito. ff. de proba. & eo ipso, q statutũ requirit ẽt
in ipsa dotis constitutione solennitatẽ, uel ius commune in
minore qñ dãtur immobilia. l. lex quæ tutores. C. de adm. tut.
l. in copulandis. & ibi not. C. de nup. l. Titia. ff. de iur. dot. l.
prædia C. de præd. mino. præsupponitur cõtrariũ: & fatuum
est ex hac ratione, reiicere solennitatẽ requisitã, dũ potissimè
in hoc ipso statutum, uel lex cõis vult adhiberi datã solenni-
tatẽ, & formam. l. ille aut ille. de leg. 3. cũ vulg. Nec ẽt viget
alterum, q statutũ quasi restringens facultatem matrimonij
non valeat, dũ requirit ẽt in dotis constitutione solennitatem
ppinquorũ, qui possunt, nolle consentire, & sic matrimoniũ
impedire p indirectũ, cũ de facili mulieres sine dote non nu
bãt, vt Rui. & Soc. dicebãt, ex plurib. allegans ibi per eos. nã,
26 ut Cor. dicebat in præallegatis cons. negat hoc: † quia laici
possunt statuere, & iudicare sup dotẽ, dũmodo statutũ nõ sit
pœnale, auferens dotẽ contrahenti matrimonium, quia pœ-
nis nõ coarctat{ur} facultas contrahendi matrimonij. l. Titia. de
uerb. oblig. c. Gemma, de spons. cum concor. & in his termi-
nis loquit{ur} Anto. de But. in cons. 36. visa forma. qui p eos ad
hoc allegat{ur} cũ alijs similibus. quod quidẽ cessat in casu isto,
nec quia ppinqui possint non consentire dotis cõstitutioni,
impeditur facultas matrimonij, cũ possint ad iudicem in eo-
rũ dissensu confugere, qui illud negocium citò expediat. iux.
trad. p Alex. in l. si cũ dotem. §. eo autem tempore. sol. mat. &
in cons. 141. col. 1. vol. 5. & Aud. Tir. in leg. connub. in gl. 8.
nu. 127. uers. 15. quæro. Volo tamen cogites, si cõclusio Soc.
& Rui. posset sustineri, qñ dos primo uiro cũ solennitate à sta
27 tuto requisita data fuisset: † quoniã, tacita ista uoluntas mu-
lieris à l. præsumpta, quæ præsumit, mulierem dotem primi vi
ri tacitè dare secundo viro. d. l. diuus. ff. de iur. dot. & concord.
potest fortè initi in solennitate adhibita in priore dotis cõsti
tione: quemadmodum fit in alienatione rei immobilis mino
ris: nã si res immobilis minoris venditur cum debita iuris so-
lennitate, & ea venditio effectũ nõ habet, fortè pp nõ pretij
solutionem, poterit eã tutor ipse, uel alius absque noua so-
lennitatis interuentu emere: vt est tex. in l. tutor rerum. & ibi
not. p Bar. & omnes. ff. de admi. tutor. idẽ Bar. in l. pupillus.
§. item ipse tutor. ff de auth. tuto. & sequuntur Soc. & Ial. in
l. 1. §. item acquirimus. de acquiren. poss. quod etiã probatur
in l. si pupillorũ. §. si pupillus. ff. de reb. eor. ubi dicitur, q si
in pignoratione rei minoris solennitas requisita interuenerit
creditor postea eã rẽ vendere põt, nec est necessaria ad id noua
solennitas iuris. ex quo tex. Bal. Bar. & alij ibi inferũt, q si da
ta est licentia pignorandi rem ecclesiæ, poterit etiã illa res ven
28 di absq; noua licentia, & solennitate. Hinc † res ecclesiæ se-
mel cum debita solennitate in emphyteusim alienata, si ad eã
reuertat{ur}, iterũ eodem pacto absque solennitate alienari pote-
terit. Afflict. in decis. Neap. 107. in causa domini. Alex. in cõs.
38 col. fin. vol. 2. Dec. in auth. qui rem. C. de sac. san. ecc. sic
ista dotis cõstitutio poterit sustineri absque alia solennitate,
quasi adhibita in prima dotis cõstitutione, sufficiat etiã p se
cunda, & tertia, & vlteriori, quæ cõtingeret fieri, iuxta præalle
gata, & præsertim. quia uidua indiget maiori dote, q̃ virgo,
vt dicit Bal. in d. cons. 102. mulierem. in 4. vol. & propterea eã
dem dando dotem, quæ cõgrua ei, cũ virgo primo nupsit, iu-
dicata fuit, nõ põt lædi, & dic fortè necessariã statuti solennita
tẽ, ne minimum p dote cõstituat: hoc est de mente Bal. in con
sil. 102. mulierem maritus. uersic. secundo casu secus. uo-
29 lum. 4. Vel secundò † an procedat, si solennitas propin-
quorum interuenisset in ipso matrimonio. & Socy. in di.
consil. 80. præsens. conatus est ex hoc capite defendere id:
quia solennitas adhibita super ipso contractu primo pes ex-
tenditur ad consequutiua, secundùm Bal. in d. l. si pupillo-
rum. de reb. eo. & glo. magna in l. cùm nõ solùm. §. necessita
te. C. de bon. quæ lib. Ang. in consi. 188. præmitto. gloss. in l.
3. §. sed utrum. ff. de min. & dotem dicit esse consequutiuum
matrimonij: & sic ad illam extendi solennitatem adhibitam
in

in matrimonii contrahendo. Cur. in d. cons. 254. nu. 55. vol.
30 1. consulendo in eodem met casu, primò† negat dotē esse con
sequentiam matrimonij. affirmans φ imò contractus dotis
est æquè principalis, & separatus à contractu ipsius matrimo
nij, & in matrimonio contrahendo non requiritur solēnitas
iuris. l. in copulandis. C. de nup. est tñ illa necessaria, qñ dan-
tur immobilia per minorem in dotem, iuribus præallegatis,
& matrimonium potest esse sine dote, uel cum parua dote:
quia dos non est quid uniforme ad matrimonium: secundũ
Bal. in l. nulla. C. de iure dot. & in d. cons. 102. mulierem ma
ritus. vol. 4. Secundò dicebat ad id, φ interuentus propinquo
rum in celebritate nuptiarum non dēt in consideratione ha-
beri, utpote, quia tunc nõ uocantur ad consulendum mulieri
sed ad honorandum nuptias, & ad exultandum cum sponsis,
φ imò propinqui debent interuenire, dum tractatur, & con-
cluditur matrimonium, cũ tunc agatur de præiudicio, uel re
mulieris, aliiqui accedentibus post peractam rem, nõ satisfit
menti, & uerbis statuti: Certe mihi uĩ Corn. rectè dicere con
31 tra Soc. in d. cons. 80. ideo teneas cum eo. Nunc † uideamus,
qñ videatur tacitè dos cõstituta per mulierem, præsupposito,
φ per statutum, uel ius cõe non impediatur mulier dotem
quouis modo constituere: est. n. necessariũ hoc scire ad qõ-
nem, an de bonis mulieris maritus possit quicquam lucrari
vigore hmõi statuti de lucro dotis, quasi sibi pro dote consti-
tutis, vel datis. Et in primis dicemus de casu, quando in alio
matrimonio fuisset dos data: & secundùm matrimoniũ con-
trahitur aliqua dotis mentione non habita. Et tunc uĩ dos pri
ma tacitè dari per mulierem secundo marito. l. diuus. l. si mu
lier. l. dotē. l. post diuortium. ff. de iure dot. l. si mulier. §. pen.
ff. sol. mat. l. cum maritus. §. 1 in uers. ff. de pact. dot. quæ qui-
dem iura, quamuis hoc non uideantur rectè probare. Corn.
in d. cons. 254. tñ sic cõiter intelliguntur, secundùm eundē,
& Cas. in d. cons. 61. visis statutis cõis Vicentiæ. & in d. l. mu
lier. Bar. in d. l. mulier habens. Cy. in auth. sed quamuis. n. 9.
C. de rei uxo. act. Cur. in d. auth. præterea. n. 13. C. unde uir,
& ux. Rui. in d. cons. 61. uol. 3. & in cons. 137. nu. 5. uol. 4. &
in d. l. 1. nu. 21 in. ff. sol. mat. Soc. in d. cons. 80. præsens. nu. 1. &
nu. 18. uol. 4. & in cons. 81. in fi. uol. 3. Lu. Ro. in d. cõs. 514.
in casu propositæ. Paris. in d. cõs. 34. uol. 3. & alij in locis præ-
allegatis. Addit Rol. in q. 75. ubi infert, φ statutum de lucro
dotis habeat locum in ista dote præsumpta, ut ex pluribus ibi
per eum. Quod amplia procedere ēt, si matrimonium primũ
fuisset inualidum, in quo illa dos fuit cõstituta, nihilominus
repetita in secundo uidebitur: ut dixit Rui. in cons. 224. pro
sequendo. nu. 5. uol. 1. quoniam ex actu nullo ēt declaratur
uoluntas. l. fi. ff. de reb. cre. & ibi not. Id tenet Rol. ex aliquib.
in q. 77. quid si. Modo declarandum est id intelligi, vt codē
modo, quo erat dos data primo uiro: intelligatur secundo ta
citè repetita, ita ut si in quantitate data fuerat, in quantitate
repetita uideatur: tametsi ab hæredibus primi uiri prædia lo-
co quantitatis in restitutione dotis habuerit, nisi cũ eadē præ-
dia secundo uiro dedisset: hæc latè dicit Cor. in d. cons. 172.
32 circa. 10 4. dub. uol. 1. Ad quod cõsidera uiceuersa, † φ si mu
lier nondũ dotem exegit ab hæredibus primi uiri: uĩ secũdò
nubens dare tacitè dotem, non illud nomen contra hæredes
prædictos ei cõpetens, sed quantitatē eãdem, secundùm Bal.
Nou. in trac. dot. in 2. par. ī priu. 71. Cor. in d. cõs. 254. n. 18.
uol. 1. & in cons. 157. nu. 8. in uol. 1. & incipit, licet. Itē intel-
33 lige, † φ dos matrimonij immediatè præcedentis uĩ repetitur
si plura matrimonia cũ diuersis dotib. præcesserint ut tenuit
Rui. in cons. 137. col. 3. uol. 4. & in cons. 56. num. 7. uol. 5. &
Paris. in d. cons. 34. statutũ. in prin. vol. 3. ubi dicit de hoc sibi
uideri tex. in l. Mela. §. 1. ff. de ali. & cib. leg. Et ita tenere Bal.
Nou. in d. tract. de do. ī 6. par. in priu. 71. referēte sic in facto
fuisse iudicatũ, & cõprobat, tũ quia relatio fit ad ꝓxima, tũ
quia ultimus status est inspiciendus: per multa quæ ibi latè de-
ducit. Adde, φ idem probat Rol. in q. 78. occurrit. Item intel
lige procedere quò ad ipsam mulierem, φ uĩ ad sui præiudi-
cium dare uiro dotem primi mariti: ut ea uiuente dotē tan-
tã habeat, & de tanta dote lucrũ facere queat maritus ad il-
lius præiudiciũ, iuxta statuti formã: Sed non ad præiudiciũ
filiorũ prioris matrimonij: quoniã tunc, cum lex uetet, plus
in maritũ trãsferri de bonis mulieris, q̃ sit id, quod de eis ali-
quis filiorũ habeat, qui inter eos minus habuerit: non credit
per istã tacitã dotis constõnem, plus trãsferre uoluisse in ma
ritum noĩe lucri, quã per legem liceret, secundùm Bar. in d.
q. mulier habēs amplum patrimoniũ. Curt. in auth. præterea.
nu. 13. C. unde uir & ux. Ale. in d. cons. 144. in 5. lib. Rui. in
cons. 151. uiso. nu. 1. in uol. 5. Et hoc non hēt dubium in ter-
minis, in quib. expressim id non potuisset per prohibitionem
d. l. hac edictali. Cũ nihil releuet uoluntas, nisi põtas ēt adsit.
Sed hoc est intelligendũ ēt in terminis alterius statuti, con-
cedentis mulieri facultatē dandi secundo uiro in præiudiciũ
filiorũ primi matrimonij quicquid ipsa uoluisset: qm̃ in præ
iudicium filiorũ non est credendũ eã dedisse secundũ Ias. in
cõs. 50. uol. 1 & Cur. sen. in cons. 78. & refert Cur. in d. auth.
præterea. nu. 16. & dixi suprà in quantitate glo. quibus adde
hanc rõnem: quia tacitum nõ extenditur. gl. not. in cle. sæpe.
in uers. partibus, ad finem. de uerb. sig. Abb. in c. si quis cõtra
clericum. de foro comp. & in c. quoniã contra. col. fi. de pro-
bat. Pau. de Cast. in l. si conuenerit. ante fi. ff. de iurisd. omn.
iud. & in cõs. 33. uisa appellatio. col. 3. lib. 1. Cast. in cõs. 334.
Rom. in cõs. 133. in proposito casu. Ias. in l. quæ dotis. in fi.
sol. mat. Dec. in l. 1. C. qui admit. in 4. not. & in rub. extra de
const. Dec. in cons. 418 testamento. col. 4. & alibi per Doct.
Sed ista est constitutio dotis tacita secundùm iura præallega-
ta, q. s. mulier uoluerit dare tacitè dotem primi uiri: secũdò
ergo non dēt extendi, φ ēt uoluerit dare ad præiudiciũ filio-
rũ, quos plusq̃ seipsam diligit, attenta, & naturæ, & iuris præ
sumptione. l. illi quidem. ff. de eo, quod met. cau. & in auth.
ut sine prohib. matr. deb. & cred. tur. in princ. Item declara,
34 † φ si expressim promisit dotem secundo uiro, cessat illa ta-
cita dotis constitutio: tum quia non est uerisimile duplicem
dotē dare uoluisse, tum ēt quia expressum facit cessare taci-
tum. l. fi. C. de pact. conuen. ita determinat Corn. in cõs. 157.
licèt. uol. 1. & hoc est uerum, quando ipsa mulier promittit
secundo marito, secus si eius pater, uel alius: nã tunc incidi-
mus in aliã q. an is promittens censeatur aĩo cõpensandi cũ
dote data primo uiro ab eius hæredib. exigēda, & recuperan
da promittere, ita ut secundus uir habeat quantitatē promis-
sam prima dote cõputata, an potius ultra prædictam dotem
uelit & istã promissam habere: & super ista q. responderunt
Soc. in cons. 100. super cõtrouersia. uol. 3. & Cor. in cõs. 102.
uisis in cã. uol. 2. ad fauorem mariti, quod utrunq; debeatur
tanq̃ una dos aucta: exclusa rõne cõpensandi militantib. con
tra eã pluribus coniecturis, & præsumptionibus, de quib. ibi
per eos: Et de ista q. loquit Nic. de Boe. citans plures in deci.
137. & Sig. de Homo. in cons. 250. super dubiis. nu. 16. Guid.
35 Papæ. in q. 375. Vltimò † notandum est, φ opus est probare
plenè, dotem primo uiro datam fuisse: ut secundus uir obti-
neat in ista tacita dotis constitutione: nec. n. sufficit probare,
φ primus maritus in suo testamento legauerit uxori dotes
suas, quas confitetur recepisse, & φ mulier postea aduersus
illius hæredes mandauerit ei actiones ad dictas dotes exigen-
dum, ut in his terminis consuluit Alexã. in cons. 122. col. 1.
uol. 7. quia dicit, φ legatum, & confessio dotis receptæ non
probet dotem datã, & præsertim si fiat parte absente, & ideo
opus est aliter constare de debito. Nec releuat, ēt fuisse ex-
pressam certã quantitatē, in quo casu ualet legatum, ēt con-
stito, φ nihil deberetur, ut per Cor. in cons. 253. uiso proces-
su. col. 3. nu. 6 uers. circa merita. uol. 3. l. si non designata. in
fi. C. de fal. cau. adiect. quia id quidē facit, ut iure legati reli-
ctum ualeat, non ut inde probetur, dotem primo uiro fuisse
datam, & non legatum inducit istam tacitam dotis constitu-
tionem, sed ueritas facti, φ primo uiro certa dos uerè fuerit
data, & ita procedant leges in hac materia superius allegatæ.
Adde, φ & plenissimè probat in terminis nostris conclusionē
hanc Rolan. in quæst. 80. quid si uxor. Bald. tamen in consil.
140. confessio uiri. lib. 5. in antiquis. tenuit in alio proposito
in tim probationis dotis datæ hmõi confessionem sufficere.
36 Secundus † est casus, quando nunquã aliqua dos reperit con
stituta, utrũ præsumatur dos aliqua constituta marito, qui de
dote aliqua non conuenit. & regula est contra maritũ, impro
bata Arist. sua, quam refert gl. in l. mulier bona. ff. de iure
dot. dum uoluit in Topicis, in dubio cēseri mulierē oĩa bona
sua dare in dotē uiro suo. ita asserit Dec. & Curt. in d. auth.
præterea. & Bart. in d. q. mulier habens amplum. Socyn. iun.
in consil. 8. libr. 2. & in l. si constante. ubi Ias. & cæteri, solut.
matrimonio. Laur. Calca. pluribus id tenet in dicto con-
silio 11. in 1. & 2. colum. Angel. in dicto consilio 335. sta-
tuto communis Bononiæ. Alexand. in consilio 144. circa
primum. col. 2. uol. 5. & in consil. 142. uiso statuto. lib. 7.
& in d. cons. 122. eod. uol. Cor. in cons. 127. licet in hac. uolu.
4. Dec. in cons. 521. Lud. Rom. in cons. 314. Bal. in d. l. nulla.
C. de

C. de iure dot. & in l. fi. C. de senten. quæ sin. cer. Rui. in con
sil. 124. uol. 2. & alibi possim p Doct. Verùm ex coniecturis
sæpè aliud iudicatur, & ideo Dec. & Curt. in d. authen. præte-
rea. discerunt, ad hanc regulã plures dari limitationes, & de
his nos dicere oportet. Adde, q Rolan. ponit hunc casum in
q. 71. & in sententiam prædictorum ex pluribus transit. Et
primò Curt. in dicta authen. præterea. nu. 13. dicit limitari,
37 † ut ea intelligatur non omnia bona in dotem dedisse, sed
pro congrua quantitate, & allegat Bal. in d. consil. 102. mulie
rem maritus. qui hoc non dicit, nisi concurrentibus alijs in-
dicijs, præsertim longa possessione de bonis ut dotalibus. &
ista limitatio nullo modo est recipienda, secundum Cur. ibi
ponderando, quòd si uideretur pro congrua quantitate dos
data, ille tex. nunquam locum haberet: quoniam illius au-
thenti. dispositio secundùm omnes non procedit stante con
grua dote mulieris. & certè ista limitatio, si uera esset, destrue
ret præfatam conclusionem, quæ fundatur in ratione: quia
matrimonium esse potest absque dote etiam muliere haben
te bona. l. fi. C. de repud. l. ex his. C. de dona. inter uir. & uxo.
& alijs multis, de quibus per Lau. Calca. in d. consil. 11. &
Cor. in d. consil. 127. licet quia dos non se habet uniformi-
ter ad matrimonium. Bald. in authen. res quę. C. commu.
de leg. & dicto cons. 102. maritus uxorem duxit. Rolan. in
q. 74. num. 9. contra istam limitationem uidetur tenere, ali-
38 quot allegans ut ibi per eum. Secundò † limitatur ex con-
suetudine: quoniam sine dote nubere non soleant mu-
lieres, sed potius omnia bona in dotem dare consueue-
rint, ut dicit Cur. in d. authen. præterea. nume. 13. uersi.
limita tertiò. Bal. in d. auth. res quæ. uers. sed nunquid. Alex. in
cons. 144. circa primũ. nu. 2. vol. 5. vbi refert, Bal. sic saluare
sententiã Aristotelis. & in cons. 142. uiso statuto. l. b. 7. & in
cons. 122. uiso processu. nu. 9. eod. uol. Corn. in cõs. 127. licet
in hac. Et Alex. ubi s. alleg. ad hoc l. exceptio. C. de loc. l. quod
si nolit. §. quia assidua. ff. de ædil. edict. l. si prius §. rectè pla-
cuit. ff. de aqua plu. arc. & similia, quæ solent allegari, ut secũ-
dùm consuetudinẽ uideatur initus contractus. Sed caue, q
ex hoc solo dos non esset inducenda, uel iudicandũ pro dote,
quoniã cõtractus dotis est quid facti & factũ non præsumitur.
l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. reuer. quantumuis illud
factum fieri consuetũ sit: quoniã non probat hoc esse, quod
de facili, & frequenter id ab hoc cõiugio abesse, ut dicit Bal.
in hac materia in d. cons. 102. l. nõ hoc. C. unde legi. & allega
ta de d. l. exceptio. & simil. procedunt quò ad interpretationẽ
contractus, postquã est in esse deductus, sed ubi nõ apparet,
q in esse fuerit deductus, q præsumatur factus, nulla consuetu-
do pôt id suadere, intellige igit hãc limitationẽ pro una leui
coniectura, apta ad adiuuandũ alias, sed per se non sufficere
ad præsumendũ dotẽ datã. Aduerte, q Rolan. in d. q. 74. num.
21. intelligit, quando consuetudine censeret mulier dotẽ de
disse, & in hoc casu sicut pôt p statutũ induci, ut bona sua di
catur in dotẽ dedisse, limitatio prędicta esset uera: quia ita
debet posse p cõsuetudinẽ fieri, aliàs ex eo, q sint solitæ mulie
39 res dotẽ dare, secùs est dicendũ. Tertiò † limitatur, quan-
do mulier esset inferior marito: quia dignus esset omnia bo
na mulieris in dotẽ habere, & refert Curt. ubi suprà, in uers.
4. limita. Martinum de Fano id dixisse, q allegat à Bar. in d. l.
si constante. nu. 4. q. 3. prin. in fin. & facit dictum Bal. in d. l.
nulla. nu. 2. uers. si autẽ. & diffusè p Lau. Calca. in d. consi.
11. col. 3. Dec. refert. in cons. 521. nu. 8. Soc. in cons. 81. non
est dubium. nu. 6. uol. 3. Alex. in cons. 122. uol. 7. Sed nec ista
limitatio mihi placet, nisi p una leui coniectura de se non
sufficiente, ad præsumendum dotem, prout Dec. Alex. & Soci.
ubi suprà, etiam displicuit & Rol. in d. q. 71. nu. 10. istud,
quod sit uerisimile à communiter contingentibus matrimo-
nium non fuisse sine dote attenta dignitate personæ, & con-
suetudine loci, operatur, ut si de dote data extet confessio, illa
pbet dotem & quò ad tertium, ut per Fulgo. in cons. 135. &
40 Bal. in cons. 389. Dominus. lib. 1. in anno quis. Quartò † limi-
tatur, nisi maritus bona mulieris possedent ut dotalia sciente
& patiente uxore sua. tunc dos præsumitur constituta, ut uo
luit Bart. in dicta quæstio. mulier habens. in solu. Bal. in dicto
cons. 102. mulierẽ maritus. Steph. Bertran. in consi. 160. in
fin. lib. 2. Lau. Calc. in d. consi. 11. col. 4. Ang. in d. consi. 335.
statuto cõis Bononiæ. Bald. Nouel. in tract. de dot. in 6. par.
priuil. 40. in fine. & istud non potest negari, quin præsumptio
nem dotis concludat, ex quo maritus sub nomine dotis posse
dit: & hoc sequit Rol. in q. 74. nu. 13. in fin. Nec refert, q
uerbis, uel instrumento dos non pbet expressim constituta:
41 † quia nudo consensu dos constituitur. l. ad exactionẽ. C. de iu
re dot. & consensus tam nutu, & facto, q̃ uerbis declaratur. l.
nutu. de lega. 3. l. ubi non uoce. de reg. iuris. l. Labeo. de su-
pel lega. l. Fulcinius. §. quid si latitare. ff. ex quib. cau. in pos.
sess. eatur. l. item Labeo. ff. de pact. dotal. ita inquit Ange. in d.
42 cons. 335. statuto communis. Sed dubitatio est, † quanto tpe
possedisse marito opus sit. Profectò si possedisset per decen-
nium, res esset clara: iuxta ea, quæ dicit Domi. Alex. post alios
in l. si certis annis. C. de pactis. & Ias. in l. secunda. uersiculo
decimo tertio quarto. C. de iure emphyten. & not. in l. cũ de in
rẽ uerso. ff. de usuris. q si aliquis quasi emphyteuta soluerit
per decenniũ canonem, præsumit emphyteuta, & titulus præ
sumitur per possessionem decennalem sub eo nomine habi-
tam, secundùm prædictos: & sic pcul omni dubio, in hoc ca
su dos præsumeretur. At difficultas est, quando minori tem-
pore possedisset. & Bar. in d. q. mulier habens. in sol. in col. 2.
uersicu. concedo. uult sufficere triennium, si id ex testamento
haberi contingat, aliàs titulus non præsumatur. Tu aliud te-
neas in isto casu, q quantumuis modici temporis possessio
prædicta sufficiat ad præsumendum dotem; quia per indicia
potest de dotis constitutione probari, ut dixit Lau. Calca.
in d. cons. 11. & Bal. in cons. 185. pũctus. libro. 5. & uult Abb.
in cons. 46. tria. num. 3. libro. 1. dum ibi arguit ea argumẽto
dotis, q præsumatur prius dotẽ fuisse in bonis constitutam.
quæ administrauerat, ideo pro præsumptione, & indicio con
cludẽti debet sufficere possessio illa habita sub nomine dotis,
cum subsit matrimonium; quod est causa dotis. l. prima solu.
matri. & cõcord. Ad deducta ex no. in d. l. cum de in rem uer
so. & in d. l. si certis annis. & simi. respondetur, q procedunt,
quando pro præsumendo titulo aliud, quàm sola possessio,
non deducitur, hic autem deducitur causa tituli, scilicet ma-
trimonium, quod cum sit onerosum, facilè inducit præsum-
ptionem dotis datæ, uel constitutæ, maximè arguendo à com
muniter contingentibus, pro quo potest considerari, q sicut
quando præcedit aliqua causa possessionis de aliqua re habi-
ta, possessio ad præambulã causam refert. uel prætextu præ-
cedentis causæ præsumit capta. l. quædam. ff. de publ. in rem
actio. l. secunda. C. de acquir. possess. Ita matrimonium, quod
est eius causa præambula, debet præsumptionem addere illi
possessioni qualificatæ, scilicet sub nomine dotis habitæ, q
dos constituta ex inde sata præsumatur ad sic iudicandum,
iuxta superius dicta. & in ambiguis iudicandum est pro dote.
l. in ambiguis. de reg. iur. cum concord. Aliqui et attentarunt
dicere, q simplex possessio mariti de bonis uxoris, ea sciente,
& patiente, faciat præsumptionem dotis. Sed hoc est falsum:
43 † quoniã patientia in permittendo aliquẽ bona sua possidé
re, est duplex, una informis, altera formis. quæ est informis,
idest sine causa: nullum ius tribuit, uel aliquem effectum nõ
parit, arg. l. traditionibus. de pactis. l. nuda traditio. ff. de acq.
rerũ dom. formis uerò patientia, idest quæ sub aliquo titulo
præstatur, parit iuris effectũ, ita tradit Bar. in d. q. mulier ha
bens amplius. illa ergo informis nõ releuat. nec matrimoniũ
dicatur habere se pro causa possessionis: quoniam hoc est fal
sum, ut dicam inferius, hoc adeo uerum est, q patientia mu-
lieris informis non releuat, ut si 10. annis possederit uir, nihil
adiuuetur, ut secundùm communẽ opinionẽ ita tenendum
44 esse dixit Rol. in q. 74. nu. 8. Hinc † Cor. in consi. 82. circa, à
nu. 51. usque ad nu. 58. uol. 1. possessionẽ, quæ ex parte ma-
riti pbat in bonis mulieris, noluit sufficere ad præsumendã
dotẽ: quia uel iure familiaritas, uel alia de cã, q̃ dotis potuit
ea possidere. & hoc dicit Rolan. in d. q. 74. nu. 11. Et in casu
45 † suo multæ cõiecturæ fuerunt hinc inde allegatæ. Pro dote
allegabat diuturna mariti possessio bonorũ, & solutio gabel
læ p eũ facta de illis, ut sibi in dotẽ datis, & æstimũ, in quo se
cerat illa p se scribere. istã cõiecturã de ęstimo allegat & Lau.
Calc. inter alias in d. cõs. 11. q æstimũ, licet nõ pbet dñium,
uel possessionẽ eius, sub cuius nomine sunt descripta. l. quod
q. ff. de ac. rer. do. tñ in dubio psumptionẽ facit Bal. § 1. qdã.
ff. de cõdi. insti. & alijs, de qbus p Calc. ubi suprà. Ex aduers.
considerabat Cor. p cõiectura contraria qualitatẽ psonarũ,
difficultatẽ, seu impossibilitatẽ maritãdi filiã, in dãdo sibi do
tẽ, & famã q erat, q ille duxisset uxorẽ sine dote: q cùm con
cluderẽt dotẽ nõ fuisse tpe matrimonij cõstitutam, posteà su
peruenientib. bonis mulieri, fuisse cõstitutã nõ credebat. & re
spõdebat ad coniecturas, ad primũ de possessione, ut suprà di
ximus, & ad illas duas de solutione gabellæ, & ęstimo. q nõ
appa eret

pareret scienteid uxore, fecisse: ei non prïudicabat aliquo mõ: & maritus poterat id fecisse, uel in fraudem, uel ad sui pompam, seu existimationem concitandã: ideo non concludebãt ad dotẽ, ut oportet probari ex parte eius, qui eam allegat, secũdùm Cor. in cõsi. 157. licet in hac uol. 4. Calca. in d. consi. 11. Aliæ uerò coniecturæ constitutæ dotis, considerantur à Socy. Inn. in consi. 8. uol. 2. & à Rol. in d. q. 74. nu. 12. ut confessio mulieris, uel etiam præsente socero: uel legatum dotis & eius constitutio à patre facta, & possessio ut de dotalib. hæ concludunt ad dotis constitutionẽ. Porrò in casib. in quib. dotem tacitè constitutam, coniecturæ aliàs suaderent, nihilominus tũc non præsumerent, si minor mulier fuerit, uel talis, quæ expressim constituere non potuerit, sine certa solemnitate dotẽ: ita limitat Lud. Rom. in consi. 314. in casu propositæ. & Cor. in consi. 3. in præsenti, col. pen. uol. 3. post Bar. in d. q. mulier habens & alios suprà in simili quæstio. citatos. Quod quidem Rom. intelligit, etiam si maritus perseuerauit in d. possessione, postquam mulier facta est maior: quia (ait ipse) initium possessionis est inspiciendum. l. clam possidere. de acquirend. posses. Circa quod aduertit Lauren. Calcan. in d. consi. 11. quòd post lapsum quinquennij à die completæ legitimæ ætatis inducitur ratihabitio alienationis factæ tempore minoris ætatis. l. fin. C. si maior. fact. rat. hab. & si longissimum tẽpus est elapsum, inducitur præsumptio decreti & omnium solemnitatũ iuxta tradita in l. sciendum. de uerb. obli. & in l. qui in aliena. ff. de acqui. hæred. & propterea non poterit huiusmodi dotis constitutio tacita impugnari. Secundò limitatur in bonis prohibitis alienari: tunc non uidebantur in dotẽ tacitè data. Soc. in d. consi. 81. non est dubium. in fi. uol. 3. de quib. infrà dicã. Tertiò non præsumetur tacitè constituta in nominib. & creditis: quia ista non est possidentur. Ita limitant Bal. in c. 1. an maritus suc. uxor. Calca in consi. 11. nu. 4. Alex. in d. consi. 121. nu. 10. uol. 7 Guid. Papæ q. 470. Rolan. nõ paucis tenet in quæst 81. quòd in tacita dotis constitutione ratione secundi matrimonij simpliciter contracti non censeatur aliquod nomen dotis primæ datum in dotem. Aliud est in tacita, quæ uel statuto, uel legis dispositione inducitur: hæc enim non inducatur ratione possessionis, potest & nomina comprehendere, ut uult Corn. in consi. 157. uol. 1. Bal. Nouel. in tracta. de dot. in 6. parte. in priuil. 71. Alio etiam in casu uidetur tacitè dos constituta, quando scilicet aliquod relictum factum fuisset mulieri pro dote in testamento: postea si nubat, de dote mẽtione non habita illud legatum uidebitur tacitè in dotem datum, quia ad illam fuerat destinatum: ita consulens Ruin. dicit in consi. 124. prosequendo. uol. 1. nu. 10. extendit id etiam ad legatum simpliciter factum: quia intelligitur pro dote factum, & præsertim cum fit sub commemoratione matrimonij, quando nupserit, per multa quæ ibi allegat: & post eum consuluit plenissimè Soc. Iun. in terminis fortiorib. in consi. 8. lib. 2. nam uoluit, quòd legatum dotis præcedens uideatur in dotem datum marito à muliere, etiam minore, & ideo statutum disponens uirum lucrari dotem sibi constitutam, procedat etiam in hoc casu, in quo expressim non fuit marito constituta dos, & respondet rationibus contrarijs, ut ibi per eum. Quandoque solet dubitari de uerbis prolatis per mulierem in traditione bonorum suorum facta marito, utrum ex
46 illis probetur dos constituta: ideo aduerte, quòd † mulier nubens Titio dixit. Ego do tibi me, & mea, alio non expresso, tunc bona censebuntur in dotem data. Bal. in l. nulla. nu. 2. C. de iure dot per tex. in l. quod autem. ff. de iur. dot. & eum referendo sequitur Alex. in consi. 144. circa primum. col. 2. uol. 3. & idem Bal. citando Nic. de Matar. in l. fi. nu. 10. C. de sen. sen. quæ sine cer. & Lud. Ro. in consi. 44. ea suprà narrato. nu. 4. uer. superuenit postmodũ. idẽ tenet Rol. in q. 71. Si autẽ dixerit, Trado tibi me & mea bona, tunc aliud iuris esse existimãt. præfati Doctores, & Bal. in d. l. fi. assignat rõnẽ differentiæ: quia uerbũ do, importat translationẽ dñij. §. sic itaq. insti. de act. Sed uerbum trado, importat nudũ factũ. l. stipulationes non diuiduntur. de uerb. obli. Cum ergo mulier in primo casu intellexerit dominium transferre in uirum, intelligitur id uoluisse ea causa dotis propter matrimonium subsistens inter eos: cũ de alia cã nõ appareat, ad quã potuerit ire dominio transferendi se referre, sed in secundo casu de uoluntate dominij transferẽdi nõ appareret: ergo traditio mera nõ põt ad cãm dotis se referre. hoc dicit uerũ esse Rol. ĩ q. 71. ubi maritus tãtis bonis nõ fuisset dignus, secùs si dignus fuisset, tũc dotem per eorum traditionẽ constituisse uidetur: sed hoc mihi non placet. Bal. Nou. in tract. de dote, in sexta parte. in priuil. 19 uoluit, imò ex sola, & nuda traditione bonorũ p mulierẽ facta tpe matrimonij, vel post eo constãte, uideri in eis dotem constitutã, ut uideatur mulier tradidisse bona ea causa dotis, & hoc pp matrimonium subsistens inter eos & onera matrimonij, arguens de promissione ad traditionem, iuxta l. finalẽ. C. de legem Falc. nam, si promissio inter sponsum, & sponsam de aliqua pecuniæ quãntitate intelligitur ex causa dotis facta, quamuis ea expressa nõ fuerit, d. l. quod autẽ. l. tali. ff. de iure dotium. ergo traditio quoque debet intelligi ea causa dotis facta, ut vĩ arguere Calca. in d. cons. 11. col. 2. & Corn. in consi. 281. nu. 36. uol. 1. & Bald. in cap. 1. an maritus succed. in fin.

Nec obstat, si dicatur d. l. quod autem. loqui in stipulatione, in qua promisit restituere certam quantitatem pecuniæ soluto matrimonio: & ideo mirum non sit, si ea intelligatur ex causa dotis: quia aliter nõ poterat interpretari, cùm præcessisset dotis datio, uel secũdò quòd debeat ille textus suppleri secũdùm gl. ibi, ex eo quòd extrinsecus appebat: q̃a extrinsecus cõstabat, ex causa dotis illã promissionem emanasse: ut his duob. illum tex. procedere intellexit. Bar. in d. q. mulier habens. in so. Nam replicando subijcit Nouel. quòd alter est diuinatiuus, alter uero nõ conuenit titu. l. Imperator. ff. de in diẽ addict. qa in tit. de iure dotiũ non tractatur de restituenda dote, sed promissione, & stipulatione dotium: & ideo dicit, se consuluisse in facto, quòd cùm mulier probaretur tpe matrimonij dixisse uiro, trado me & mea bona tibi, uel uerba similia, & posteà uir ea possedisset longo tempore, dos censeretur in his constituta, facitq; differentiam, an mulier ipsa tradiderit bona, an verò uir apprehenderit bona absque illius traditione, & ea patiente, & sciente possederit. Tu potes ad argu. Nouelli respondere, negando cõsequentiam de promissione ad traditionem: quoniam promissio, cùm sine causa non ualeat. l. 2. §. circa. ff. de doli exc. & interpretatio, pro eius ualiditate, sit facienda. l. quoties. de rebus dub. Credendum est ibi causa dotis eam propter matrimonium emanasse: quoniam, quando una tantùm causa põt adduci, illa habetur pro expressa: ut per Bal & Iat. post gl. ibi. C. de fideic. Sed in traditione cessat hoc: nam potuit fieri causa administrationis committendæ, ideò necessariò non concludit ad causam dotis, sicut promissio: & stante ratione differentiæ non procedit æquiparatio per d. l. fin. Nec ex contractu matrimonij infertur ad contractum dotis: quia matrimonij põt esse sine dote: & ad positionẽ unius, non sequitur necessariò positio alterius, ut dicit Bar. in d. q. mulier habens. nu. 8. in 8. oppo. per ea, quæ ibi alle. Neque multũ facio inter casum patientiæ præstitæ, in possidendo, uel traditionis factæ sed in causa, ex qua præstatur patientia, uel fit traditio: quia absque eã est utraque informis effectũ iuris non patiens: secũdùm Bar. in d. q. mulier & patientia hẽ loco traditionis. l. 2. C. de acq. poss. & ibi Doct. & Rui. in consi. 151. uiso. nu. 11. uol. 5. qui loquit̃ in statuto loquente de dotẽ tradita lucrãda. Vñ consultatio Nouelli nõ uidebatur ex his ualde sustineri.
47 Cùm aũt † dos semel fuit constituta, si posteà aliquid traditum marito compenat̃, multò minus credit̃ ea cã dotis traditum: quia cessat ille necessitat id præsumendi: cũ matrimoniũ, pp quod contrahendũ dos datur, sit contractũ, & mulier dotata dicatur antea tunc clarius, & euidentioribus probationibus necesse est probare id, quod est traditũ, fuisse datũ in dotis argumẽtũ: secundùm Bal. in d. l. fi. nu. 6. C. de sent. q̃ si nacer. & in l. nulla. C. de iure dot. Bal. Nou. ubi suprà. Dec. in cons. 521. col. 5. ubi cõsuluit in magna cã: quòd summa pecuniarũ, quã mulier dicebat̃ in instrumẽto dare pro supradotibus, non intelligebat̃ data in augmẽtũ dotis, sed tanquã parafernalis. Parafernalia. n. sunt, q̃ dantur marito in administrationẽ supra dotẽ secũdum eũ ibi, & Gui. Papæ ĩ q. 470. l. hac lege. l. fi. C. de pact. conuen. & ad alias clausulas instrumenti. s. ad habendũ &c. & ad faciendũ perpetuò quicquid &c. Item ad clausulã, constituens procuratorẽ in rẽ suam &c. respõdebat uerificari respectu fructũ, quos posset hẽre ut de bonis parafernalibus, quousque ipsi mulieri placuisset, illa bona, seu pecuniã maritũ hẽre, & possidere ut latissimè ibi per eũ. Vbi
48 † aũt de argumẽto dotis cõstat, minimè esset dubitãdũ, quin in eo & statutũ de lucro dotis locũ sibi uendicaret: qũ idem ius est de argumẽto, quòd de ipsa dote. l. &. C. de iure dot. Bar. in l. inter. §. cũ inter. ff. de pact. dotal. l. ex toto. §. 1. de leg. 1. Pari. in consil. 126. in primis, & in terminis huius statuti ita dicit Rui. in cons. 137. uol. 4 & in d. cõs. 224. nu. 9. uers. & prædicta procedunt. col. 5. uol. 1. Abbas in consi. 46. tria. uolumi.

1. Et Io. Camp. in tract. de stat. dot. in q. 19. & sequit Rol. in
q. 100. nunquid, vbi hoc plurib. comprobat similib. ut ibi per
49 eum. Quid modo,† si dos est promissa, sed non expressa cer
ta quantitate, aut vr promisisse totum suum patrimonium in
dotem; Ad arbitrium boni uiri censeri promissam, Roma.
existimauit in d. cons. 44. ex suprà narrato. l. cũ post. §. gener.
ff. de iur. dot. Bal. in d. l. fi. nu. 9. C. de seu. quæ sin. cer. & facta
declaratione per arbitros, maritus eius partem lucrabit secũ-
dùm statuti dispõnem, inquit Rom. in d. cons. 44 Nouissimè
50 † dubitari contingit, verũ maritus, qui ducit uxorẽ sine dote,
possit eã (mrĩmonio constante) cõpellere ad se dotandum de
bonis, q̃ ipsa possidet. Et Soc. in consi. 80. pñs. col. fi. vol. 4. te
nuit q̃ sic: & Lop. idem tenuit in c. per uestras. in 3. not. §. 2.
ampliari et pñt. uolent per indirectũ, eã compellere posse, de
negando illi alimenta, & de domo expellendo: qm̃ quod dr̃,
maritum, si contraxerit mrĩmoniũ mentione de dote non ha
bita, teneri nihilominus uxorẽ alere, nec eam expellere posse
pp nõ datã dotẽ. l. qd̃ si nulla. ff. de relig. & sump. fun. §. qm̃.
in auth. qui. mo. nat. effi. leg. §. si quis. n. auth. de nup. pcedit,
si mulier est inops: secùs, si bona possidet, & est diues: tunc
æquum est, quod det dotẽ, quãuis à principio nihil de dote fue
51 rit dictũ, quẽadmodũ,† si quis iurauit accipere talẽ in uxorẽ,
intelligit tñ id, q̃ talis mulier det dotẽ. Bal. in c. iurauit. de p.
ba. ita dicit Lup. ibi. cõtrarium tenuit Rip. in l. 2. nu. 43. sol.
matr. post Bar. ibi & Alex. in l. si donationis. §. si quis indebitũ.
ff. de condi. ob cau. & Lan. Calca. in consi. 11. col. 2. Alexan. in
consi. 169. uisis iustris. num. 3. lib. 7. ubi post Paul. de Cast. &
Doct. in l. si socer. solu. matr. dicit, q̃ maritus debet sibi impu
tare, q̃ uxorem uoluit absq; dote: & q̃, quãuis secundùm ue
ras & cões opiniones filia, quæ nupta est absq; patris consen-
su, possit ipsa patrem compellere ad se dotandum: qm̃ pater
non liberatur ex eo, q̃ maritata est, non promissa dote, ab il-
la dandi dotem obligatione, de qua per l. qui liberos. ff. de ritu
nuptiarum. & in l. obligamur. ff. de actio. & oblig. secundùm
quàmplurimos Docto. alleg. ibi per eũ. Et Iaf. in §. fuerat. nu.
97. instit. de actio. & in addi. ad deci. Tolosan. 289. Item fuit
quæsitum si filia. tñ maritus ipse, non habet ius contra mulie
rem, uel patrem ad dotem aliquam petendum, & q̃ possit eã
expellere: quia non dat dotem, est uerũ duntaxat in casu, qũ
dotem promisit, & eam non soluit: ita respondit Calcan. &
Rip. ubi suprà. & Bald. in l. fi. C. de sent. quæ sine cer. quanti.
mihi placet opinio istorum, præsertim in muliere, quæ patrẽ
non habeat, a quo sibi dos debeatur: nam ex eo, q̃ sit decens,
& honestum matrimonium habere dotem: non cõpetit actio,
uel ius dotem petendi, nec tacitè uidetur sensum de dote in-
ter partes: quia imò vr̃ placuisse contrarium, ex quo matrimo
nium contraxerunt sine dote, de qua certè conuenissent, si
cum dote matrimoniũ esse uoluissent, & possibile est, q̃ mari-
tus libenter eam duxerit, absque ullius dotis spe: & constitu-
tio dotis est conditio extrinseca matrimonij: Sed conditiones
extrinsecæ non intelliguntur, nisi exprimantur. l. si ita stipula
tus. §. Chrysogonus. de uerbo. obliga. ideò teneo contra Soc.
in d. consi. 80. q̃ maritus non possit uxorem compellere ad
constituendam dotem, ut eius partem lucretur ex forma sta-
52 tuti. Limita † hoc, nisi pater mandasset filiam maritari, uel
simpliciter consensisset matrimonio, quod fuisset contractum
sine dote: tunc crederem, quòd marito liceret petere dotem:
quasi tunc pater intelligatur dotem dare uelle: ut dicit Lup.
ubi suprà, allegans Bartolum in l. si cum dotem. §. transgre-
diamur. soluto matrimon. & alia, de quibus ibi per eum. Pul
53 cher casus occurrit, † utrum si mulier postquam patrem ad
dotem sibi dandam instante marito obtinuit condemnari,
moriatur: possit maritus ad exequutionem sententiæ proce
dere: ut dote præstita, secundùm sententiam eius partem
iuxta formam statuti lucretur. & Rum. in consi. 131. conside
rans. libro 4. consuluit, quòd non: quia impossibile est,
cum in uita mulieris nulla dos fuerit, post eius mortem, so-
luto matrimonio, dicatur, & incipiat dos esse: & quia offi-
cium iudicis ad dotandum finitur per mortem mulieris, & ex
parte eius non est transitorium ad hæredes, licet ex parte pa
tris sit transitorium contra eius hæredes: sicut in alimentis
contingit ex parte alimentandi, finitur per mortem suam:
tametsi non finiatur ex parte eius, qui alere tenetur. Sed in
uenio Alexandrum in consil. 169. lib. septimo, numero 4. di-
cere, quòd si filia, quæ poterat petere se dotari, hoc non fe-
cit, nihilominus filiæ hæres poterit hoc petere: & allegat
Bald. in d. auth. res quæ. C. commu. de lega. qui pro hoc alle

gat gl. Sed ipse uidetur aliud uelle citando Bar. & apostil. alle-
gantur plurimi. Ego puto Rui. uerius dicere in terminis iu-
ris cõis. ubi autem ex conditione statuti dos deberetur loco le
gitimæ, pculdubio trãsiret ad hæredes mulieris: ut dixit Ale.
in d. consi. 169 nu. 11. præterea si statuta. non tamen crederẽ
ob id fore locũ statuto de lucro dotis, quia sub nomine dotis
id non potest ad hæredes transire, vel deberi post eius mortem
tanquã dos, iuxta ea, quæ dicit Rui. in cons. 225. in uol. 1. nu.
54 2. & nu. 7. ad finem. Quæri et potest, † an statutum de lucro
dotis vendicet sibi locum in dote profectitia? Dubitationem
facit consi. 131. præallegatum Rui. dum ibi vult, q̃ statutum
virum succedere morienti uxori sine liberis in dote volens, nõ
procedat in dote pfectitia stante eius patre: quia ad patrem
debet redire: sicut de iure communi redit ad patrem, et stan.
tib. liberis eius. secundùm vnam opinionem magis ueram, &
cõem in l. dos à patre. C. sol. mat. Bal. in l. post dotem. nu. 28.
ver. 5. quarto. sol. mat. & ibi Alex. & Iaf. & cæteri. Alex. in cõn.
113. uetus. li. 1. & in cons. 67. lib. 7. Abb. in consi. 115. lib. 1.
Dec. in consi. 107. & Doc. alibi passim. & hoc quia in pfecti-
tia mulier non hẽt hæredem: sed pater eam occupat iure pe-
culij. l. 1. & 2. ff. de pecul. sicut ergo nõ hẽt mulier in hoc ca-
su hæredem de iure cõi: ita illo statuto iure non debet habere
in eo casu hæredẽ: quia statutũ debet ad ius cõe restringi, iu-
xta vulg. ita vult arguere Rui. in d. cons. 131. & quamuis con-
suetudine opi. M. fuerit contra cõem approbata respectu fi-
liorũ, ut filios in dote successores, uel etiam hædes mulier ha-
bere possit, illa tñ consuetudo non fuit respectu aliorum hæ-
redum, nec extenditur ad alios, ut dicam infrà. Sic ergo secũ-
dùm utranque opi. sustinetur arg. q̃ de iure cõi in dote pro-
fectitia nõ habet mulier aliquẽ hæredem extraneũ: ergo nec
per statutum (ut dixi) habebit virũ hæredẽ. Solue, q̃ cùm
dos filiab. hodie detur loco legitimæ, quia statuta per totã Ita-
liam solent eas excludere ab hæreditate parentum: in illa hæ-
redes habent, ut dicam infrà. & ppterea statutũ in pfectitia
locum potest habere, ut maritum in ea etiam dote succedere
posse dicamus. Vel secundò fortè dici posset, q̃ ex Ruin. casu
non potest inferri ad hoc statutum: quia ibi dum defert iure
hæreditario, potest ad ius cõe referri, intelligendo prout de iu
re cõi dos defertur iure hæreditario: ut eo iure quatenus de-
ferri potest, maritus dotem habeat, sed per hoc statutum
lucrũ dotis non defertur iure hæreditario, sed potius iure par-
ticulari ex contractu, uel statuto: ideò non potest illam inter-
pretationem pati. Sed deferri censetur per statutum non ob-
stante cuiosuis prætensione, vel iure, & id statuto nostro ex-
pressim est, & per hoc uidetur conclusio Rayn. per Alex. in l.
post dotem. in fin. & Iaf. ibi nu. 32. sol. mat. approbata. & per
per Alex. in consi. 133. super quæsitis. nu. 5. uer. pro hoc etiã.
uol. 5. & in consi. 5. circa primum. nu. 15. in col. fi. uol. 3. & ali-
bi dum uoluit, quòd si pater dat pro filia dotem marito: &
ab eo stipulatur dotem sibi restitui in omnem casum &c. stã
te statuto de lucro, poterit nihilominus dotem lucrari: nec sit
contradictio, quia dos sit profectitia, fortè quia illa stipulatio
intelligitur, saluo casu illius statuti, in quod tacitè partes ui-
dentur consensisse iuxta ea, quæ dicunt præalleg. Doct. ubi su
55 prà. Superest † ut uideamus, utrum maritus de bonis feuda-
lib. & similib. conditionatis lucrum facere queat, iuxta huius
statuti dispositionẽ? Et quò ad bona feudalia hoc negatur p
Bal in auth. res quæ. nu. 4. uersi. quæro an ex forma. C. com.
de leg. per tex. in c. 1. § fi. de inuest. de re alie. ubi dr̃, quòd rõ
ne quartæ, uel tertiæ, quæ uel à Romanis, uel Longobardis
fieri solet per mortẽ alterius cõiugis, nõ põt feudũ ad mulie-
rẽ pertinere: ergo idẽ rõne partis delatæ à statuto p mortem
mulieris nõ poterit feudũ alienari: idẽ tradit Bal. ĩ c. 1. an ma
ritus succed. uxo. dum ibi dr̃, q̃ maritus nõ succedit uxori in
feudo, nisi de eo ipse fuerit inuestitus. & Iac. Alua. hoc tenet
in d. c. 1. § fi. de inue. de re alie. Addẽs, q̃ non sufficit, maritũ
esse de feudo inuestitũ, nisi expressim de hoc et fuerit dictũ.
Et hãc cõclusionẽ q̃ statutũ de lucro dotis nõ pcedat ĩ feu-
dis, faciũt Cag. in d. l. exigere. nu. 29. uer. 11. bmi. & Cur. ibi.
ff. de iud. Iaf. ĩ d. l. cũctos populos. in 1. lect. n. 29. & in 2. lect.
nu. 65. C. de sum. Trin. & fid. catho. Fel. in c. 1. col. pen. de spõ.
& Mars. in l. fi. nu. 70. uer. dicit posteà Iaf. ff. de iurisdic. omn.
iud. & Soc. Iun. in cons. 72. nu. 58. li. 1. Rip. in l. 2. nu. 19. uer.
ultimò dubitat. sol. mat. & quãplures citat And. Tira. in trac.
de retrac. ligna. §. 1. in gl. 3. nu. 4. uer. similiter. & Caccialu. in
trac. de feu. art. 5. nu. 12. & Iaf. in d. auth. res quæ. nu. 26. uer.
an uũs res pbibita. ubi dicit, quòd mulier põt in feudũ dotẽ
dare,

dare, dum tamen illud non det sub pacto, uel conditione lu-
crandi. & quam plurima allegat ad hoc: ut determinator, an
pater filiæ feudũ in dotẽ dare possit, determinatq; ꝓ affirma-
tiua durante uita ipsius, & iure suo: de quo per Curt. in tract.
feu. in 4. par. in 4. q. prin. & per Marsi. ubi supra, nu. 73. Rolã.
in q. 54. tenet post disputationem ꝓ ista parte, plures citans.
Intellige tamen hoc, nisi feudum esset allodiale alienabile in
quascunq; personas. iuxta notata in c. ꝑ illum tex. ibi, de feu.
non hab. ꝓpriã nat. in hoc casu, qua ratione pōt per quemcũ
que contractum alienari in extraneas personas, eadẽ ratione
poterit alienari ex causa dotis, in maritum, iuxta statuti dispo
sitionem, ut tenet Cag. in d. l. exigere. nu. 29. & Rip. in d. l. 2.
nu. 19. uer. ultimò dubitatur. ita aduertit limitando Rol. in d.
q. 54. nu. 19. exẽplificans, qȯ feudum datũ esset sub clausula,
& ꝓ quib. dederit &c. ut per eum ibi, hunc pũctum diffusissi-
6 mè pertractantẽ. Eadem dubitatio † cadit circa bona emphy.
& idem resoluitur per Bal. in d. auth. res, quæ. nu. 14. & in cō-
sil. 476. ex actis. uolu. 4. ubi dicit, ꝙ uir non lucretur de bonis
emphyteuticis, in dotẽ datis, quĩ in illis non datur successio,
vnde uir, & uxo. & Lop. in rub. de don. inter uir. & uxo. §. 15:
col. 1. sed aliud mihi placet, ꝙ. s. respectu utilis dñij maritus
possit de bonis emphy. in dotem habitis lucrari partem iuxta
formam statuti: qa emphyteutica respectu utilis dominij pos-
sunt per emphyteutã alienari in quibusdam casib. etiam irre-
quisito domino: & inter alios ex cã dotis, cùm sit alienatio,
non requiritur domini licentia: secundũ Spe. in ti. de locat. §.
nunc aliqua. uer. 109. Soc. in consi. 25. D. Fran. ou. 9 uolu. 1.
Ale. in consi. 173. uiso themate. nu. 1. uol. 2. ubi dicit ita cōi-
ter Doc. tenere in c. potuit. extra, de loca. quia ergo dominiũ,
& ius utile est alienabile, non est cur negetur lucrũ respectu il
lius iuxta statuti formam: respectu aũt iuris directi, non nisi
per ipsum dominum directum fieri potest alienatio: nã cui-
que de re sua integrum arbitriũ disponendi saluũ esse opor-
tet. l. nemo exterus. C. de Iudæis. l. in rẽ mandata. C. mandat.
Et dictum Bal. potest intelligi respectu directi, alioquin non
video, quomodo sustineri possit: nam quando emphyteusis ac
cipitur ꝓ se, & suis hr̃dib. & quib. dederit, si Doc. uolunt alie-
nari rem emphyteuticã posse in quẽcunque irrequisito do-
mino. Alex. in cons. 91. li. 3. & in consi. 120. li. 4. Bal. in consi.
465. uol. 5. & Bert. in cons. 2. uol. 2. posteriorũ. Ale. in consi.
106. & seq. in uol. 4. Cor. in cons. 320. in 2. uol. Sign. in consi.
10. Marsi. in sing. 510. Albet. Bru. in consi. 80. Dec. in consi.
395. & in consi. 178. Rub. Ale. in consi. in. Bello. in consi. 33.
Afflict. in deci. 307. Rui. in consi. 169. nu. 10. li. 1. Cur. non in
hoc casu, in quo de iure est permissa alienatio ẽt irrequisito
domino, & eadem potestas, uel licentia data est? si ergo diuer
sa rō reddi non potest in hoc, sequitur, ꝙ idẽ ius statui de-
bet. l. à Titio. de uerb. obl. cũ concord. hoc ꝓbat Rol. in q. 54.
57 nu. 12. Quid dicemus † de bonis fideicōmisso subiectis? utrũ
de his in dotem habitis maritus poterit lucrũ facere, iuxta sta
tuti formam? Et in hoc mihi videntur considerandi quatuor
casus principales. Primus, quando testōr relicta bona, uel hr̃e-
ditatem grauet mulieres restituere alicui, concessa illis pote-
state se dotandi de illis bonis. Secundus, quando reliquit do
tem, & in ipsa dote specialiter substituit. Tertius, quando in
bonis relictis sit fideicōmissum expressum, non concessa, neq;
ꝓhibita alienatione ex cã dotis. Quartus, quando expressim
58 ex cã dotis alienationẽ ꝓhibuisset. Circa primum, † senno ꝓ
marito, ꝙ in præiudicium substitutorum lucrum dotis a sta-
tuto delatum sibi debeatur: ut consuluit per plures rationes
Aym. Crauet. in consi. 186 præsens consultatio. colum. 3. & 4.
nam testator permittendo eis dotationem, videtur permi-
sisse, quòd si dotent, cum solita statuti conditione de lu-
crando: tum quia hoc videtur de natura ipsius dotis, tum
quia testator censetur disponere conformiter secundùm sta-
tuta, & iura de dotibus. tum etiam, quia permittens antece-
dens, scilicet cōstitutionem dotis, censetur uelle necessarium
consequens, idest lucrum dotiũ, ꝙ ex statuti dispositione ne-
cessariò consequitur, & maritis obuenit per mortẽ mulieris
sine liberis. Addit, ꝙ sic est uerisimile, & ꝙ, alioquin esset de-
cipere maritos earũ: uel ꝙ aliter intelligendo impediret mr̃i-
monium: quĩ sine conditione lucrandi mulieres maritos non
inuenirent, & alia multis authoritatib. & iurib. deducit Crau.
per duas magnas columnas, & ultra, de quib. aliquid hic non
transcribam & hæc decisio confirmatur multis authoritatib.
indiuiduo facientib. quas adducã in tertio casu, qui fortior est,
s. in terminis, ubi nō reperitur expressim concessa dotatio. Se

cundus casus est disputabilis. In eo ꝓ vtraque parte arguit
Bal. in consi. 79. casus talis est, Zeno. li. 1. col. 2. Primò dicit ui
deri, ꝙ portio statutaria minuit fideicōmissum paternũ: quia
ex quo pater legauit in cãm dotis, ergo in tali legato locũ ha-
bent nr̃a statuta loquentia de lucro dotis: quia statutũ trahit
ad legatum interpretatione passiua. l. 1. §. lex Falcid. ff. ad leg.
Falc. Item ex quo ꝓmisit principale, idest dotationẽ, vr̃ & ac-
cessorium, idest lucrũ ex forma statuti. nᵃ accessorium intelli-
gitur in suo principali inesse. l. ex diuerso. ff. de rei uẽd. In cō
trarium allegat, ꝙ ex quo testōr expressim substituit in dote,
potentior est expressa substitutio, quã tacitũ lucrum, qđ ꝓue
nit ex statuto: quasi ex tanta uolũtate, quĩ expressim restrin-
git, seu cessare facit tacitum. l. ex facto. §. idem q̃to. ff. de vul.
& pup. fortè secus si specialiter, & expressim in ipsa dote non
substituisset. Tandem resoluit ꝓ marito: quia substitutio de
restituendo intelligitur de eo, qđ restitui pōt de iure, & de fa-
cto. l. mulier. §. si hr̃s. ff. ad Treb. Sed de iure non potest resti-
tui pars, quæ venit lucranda ex forma statuti: quia statutũ re-
fragatur, dũ vult eũ maritũ lucrari; ꝙ iure publico deroget
vtilitati priuatæ. d. auth. res quæ. C. com. de leg. Itẽ ex quo lex
disponit de lucro dotis, & pater de dote, quæ est quoddã vni-
uersale, disposuit, de lucro dotis disposuisse intelligitur, ꝙ est
onus dotis. Itẽ præsumitᶜ quis uelle, qđ leges, & consuetudi-
nes locũ habeant in sua dispositione. l. quæritur. §. si uenditor.
ff. de edil. edict. quĩ igitur patet vr̃ in lucro dotis consensisse,
meritò illud non uenit restituendum tam legis dispositione,
q̃ patris uoluntate restitutioni adorsatur. Et iura q̃ dicunt
de fideicommisso, loquuntur in alio casu, qñ. s. ius fideicom-
missi non minuitur ex alia causa, hæc Bal. per ista & alia Ro-
lan. determinat hunc casum in q. 57. Verùm iterum contra
hanc Baldi resolutionẽ pōt argui, ꝙ testator sciuit statutũ
de lucro: nec enim illud ignorat, e ullo mō potuit: toto titu. in
C. & ff. de iur. & fac. ign. substituendo aũt in dote, facit scien-
ter contra statutũ illud, & scienter cōtra statutũ faciens non
potest uideri uelle id, qđ statutũ vult: ergo ois interpretatio
uoluntatis eius, secundùm statutũ, in hoc casu debet cessare:
sicut Doctores dicunt, ꝙ statuti interpretatio non fit secun-
dùm ius cōe, quĩ statutum in specie vult contrarium eius, qđ
disponit ius cōe: ut dixi supra in glos. 5. Adde, qđ testōr fortè
uoluit ad substitutũ post mulieris mortẽ deuenire: quia legu
uit plus ꝓ dote, q̃ deberetur, si Contra lucrũ non apposuisset
fideicommissum, & maritus fortè cōtentus fuit, & debuit es-
se illa dote cũ onere fideicommissi: quia erat magna, & tantã
non habuisset sine huiusmodi onere. ita arguit Pau. de Cas. tu
in cōsi. 59. ꝓ pleniori. col. 2. ubi, cũ fratres sororẽ maritassẽt,
data magna dote de bonis fideicommisso subiectis, & maritus
accipiens huiusmodi dotẽ sciuisset illud fideicōmissum, con-
suluit, ꝙ maritus non deberet lucrũ ex forma statuti facere:
quia accipiens huiusmodi dotem uidebatur eum illa condi-
tione, & onere fideicommissi accepisse, cuius fideicommissi
contemplatione maiorem habuerat dotem, quàm non ha-
buisset absque illo onere: nam magna dos, quæ prima facie
est magna, inspecto onere non erit magna. l. liberi. ff. de iure
dot. l. si conuenerit. ff. de pact. dot. neque conditiones, uel one-
ra de dote reijciuntur. l. inter socerum. ff. de pact. dotal. Et
hæc procedũt præsupposita potestate testatoris, quòd potue-
rit dotem subijcere oneri fideicommissi, & facere, quòd mari
tus eam non lucrentur post mulieris mortem, quam potesta-
tem extraneum dotantem habere non est dubitandum. nam
si potuit eam non relinquere, multò magis potuit sub condi-
tione relinquere. l. uideamus. ff. de in lit. iuran. sicut & potuit
in casu restitutionis faciendæ, stipulari sibi reddi. l. 1. §. acce-
59 dit. C. de rei uxo. actio. † patrem uerò posse filiæ substituere
in dote, quatenus est supra legitimã, tenuerũt Bar. Bal. Cy. &
cæteri in l. fi. §. filiæ. de le. 2. Guid. Papæ in deci. 613. si pater.
& alij plures citati à Hieron. Cag. in l. 1. nu. 112. uer. qñ autẽ
mulier. C. de pac. quinto cùm ꝑ statuta eis nulla legitima de-
beatur, pater pōt imponere onus dotẽ restituẽdi post earum
mortẽ in totũ, secundũ Pau. de Ca. in d. consi. 59. ꝓ pleniori.
col. 1. in anuquis. ꝓ quo facit, quid consulendo tenuit Ruin.
in consi. 179. uol. 2. dũ vult, ibi onus dotis apponi licere, quã
uis secus sit quò ad legitimã adoerte quò ad hoc, ꝙ cũ ur̃um
statutũ ꝓhibeat patri, stipulari sibi dotẽ reddi, uel alteri ꝑso-
næ, q̃ ad dotãdũ teneretᶜ, fortè dicẽdũ est, ꝙ nec ꝑ uiã ultimæ
uolũtatis id nō liceat ei, s. onus restituẽdi, cui ipse vult appo-
nere. Vbi autem statutum hoc non expressisset, dictum Ca-
strensis fortè rectè procedit: quoniã nulla lex prohibet doti

onus apponere, effectũ accipiens maximè post solutũ mřimo
nium, nec pręter legitimæ, si non debeatur, onus poterit reij-
ci de dote. Considera & super isto casu, si dici pōt, q̄ si dos,
quā pater legat, cũ onere restituendi post mulieris mortẽ, nõ
sit sufficiens ad inueniendũ maritũ respectu dicti oneris, quo-
niam similiter nemo, qui sciat se cariturũ beneficio statuti, de lu-
cro, cùm ea dote sit contracturus mřimonium, habeatur illud
onus pro non apposito ex uerisimili mente testōris, qui si credi
disset fore, ut propter illud onus mulier impediretur maritum
pro dignitate inuenire, certè non apposuisset. ita argumentatur
Aym. Crau. in d. cōsi. 186. col. 3. nam dũ legauit ei dotem, pro-
fecto uoluit, q̄ ea nuberet, & apponendo onus fideic. non cẽ-
setur ab ea uoluntate recedere. l. non ad ea. ff. de cond. & de-
mō. Sed intelligi debet appositũ, quatenus nuptijs contrahẽ-
dis non officiat, ut in casu, in quo maritus præmoreretur, &
demũ mulier, tunc dos deueniret ad fideicōmissarium: ut sic
ex cā fideicommissum restringatur ad fauorẽ mřimonij, qui fa-
uor præfertur utilitati priuatæ. d. auth. res q̄. cum ibi nota. & in
his terminis recipiatur Bal. cons. 79. casus talis, Zeno. li. 1. Et
deci. Rolan. in d. q. 57. ubi in nu. 12. se fundat in hac rōne, ne
uiduitas inducatur filiæ, uel procedit in casu, in quo statutum
expressim prohiberet pactũ, uel aliud fieri in præiudiciũ lucri
dotalis, ut in nr̃o statuto fit. Alioqui uereor, ne fiat aduersus
testōris uoluntatem nullo iure improbatā. Nã non prohibetur
testatori, uel alij facere, quominus lucrum fiat de dote, secun
dùm statuti dispositionẽ: qm̃ statutum non hēt clausulã prohi-
bentẽ fieri contrarium: & ideo negatur, q̄ ista pars nõ possit,
& de iure, & de facto restitui secundùm onus fideic. Alterum
retorquetur contra Baldũ, quia testator, dum censetur de lu-
cro disponere, vr̃ quidem disponere contra lucrum: quia di-
spositio sonat simpliciter contra lucrum: dum vult, substitu-
tum in specie dotẽ hr̃e: ergo non maritum lucrari eam con-
cedit. Tertium procedit, nulla stante speciali substitutione in
ipsa dote, ut in casu præcedẽti Aym. Gran. secus illa stante pro
rationes prius per eũ adductas. Tertius casus est minus diffi-
60 cilis: † qm̃ ex fideicōmisso simplici iniuncto non censetur pro-
hibita dotis constit. l. mulier §. cum proponeretur. ff. ad Treb.
d. auth. res quæ. & consequenter, nec etiam lucrum ex ea pro-
ueniens, per statuti dispositionem, vr̃ per testatorem negatũ:
quin fieri à marito possit, ut tenuit Bal. in cons. 77. filia. li. 4.
& in consi. 103. in dicto testamento. eodem libr. 4. & in consil.
327. factum sic proponitur. eod. & idem Bald. præsupponit pro
absoluto in cons. 336. mortua Bertola. li. 2. & Corne. in cōsi.
3. in præsenti. uol. 3. Pau. de Ca. in cons. 80. quia per suprascri-
ptũ eximium. Cran. in cons. 186 præallegato. col fin. Cāp. in
d. trac. de stat. dot. in q. 18. & uoluit Ale. in cōs. 176. uisis nar-
ratis. uol. 7. Cur. in d. auth. res quæ. nu. 46. uer. uigesima dubi
tatio. Cas. in d. cons. 59. pro pleniori. Bal. Nouel. in d. tracta. de
61 dot. in sexta parte in priui. 26. tenuit id in simili, † q̄ mari-
tus dotẽ lucrari debeat, ubi duxisset spuriã in uxorem, in quo
casu solet ad dotantẽ dos redire, nec ad hr̃des mulieris potest
pertinere: quia de ea mulier non potest disponere, prout istũ
casum spuriæ discutiendo plenè probat Rolã. in q. 94. uos sci-
tis. Et Bal. in d. auth. res quæ. nu. 34. vult, q̄ mulier de bonis
fideicōmisso subiectis possit dotem constituere, cum pacto de
lucrando dotẽ in præiudicium substitutorũ. Si ergo in pacto
hoc admittitur, multò magis est admittendum est in statuto:
quia de pacto ad statutum ualet argu. l. non impossibile. ff. de
pact. ita arguit in ista materia Cran. in d. cons. 186. in col. 2. idē
in ista conclusione notat differentiam inter alienationem ex
cā dotis, & alias alienationes. Bal. d. cons. 77. quẽ sequitur Cor.
in d. cons. 3. in præsenti. nu. 4. uol. 3. q̄ existente fideic. condi-
tione alienatio ex cā dotis, quæ bona fide sine fraude fuerit
data, non reuocatur in tantũ: secus cõtingit in alijs alienatio-
nib. & hoc fit propter priuilegium dotis: & ipse Bald. inquit
in d. consi. 327. factum si proponitur. & in d. consi. 103. in di-
62 cto testamento. in fin. † & iura, quæ nolunt bona fideicom-
missi dari in dotem posse, intelliguntur ad perpetuam substi-
tutorum exclusionem, ut tradit Rui. in consi. 200. nu. 6. uol.
1. adeo, q̄, si tempore conditionis fideicommissi existẽtis com
periatur reperta, uel reuertatur ad personam grauatam de re
stituendo, non tamen illa restituetur fideicommissarijs substi-
tutis. Ita tenuisse Vgoli. Accurt. Pet. Cyn. Rapha. Fulgos. &
Barto. & Bald. refert Corn. in d. consi. 3. in præsenti. col. 1. &
in colum. 3. uer. & non est necesse. & Cur. in d. auth. res quæ.
num. 27. uersicu. circa septimam. ubi post Iaso. attestatur de
communi, & Aym. Crau. in d. consi. 186. uersicu. octauo. co-
lum. fina. & licet id Curt. ipse restringat ad communem opin.
quando mulier dotem soluto matrimonio recuperasset, & de-
mum ipsa moreretur, q̄ tunc debeat ad substitutos deueni-
re: tamen de eius dicto non est curandum, stante communi
indistinctè contrarium: & ratio, qua ipse mouetur, non est bo
na. Dum arguit à cessante ratione, q̄ cessat dotis cõstitutio,
quæ erat obstaculum fideicommisso, ergo locus fideicom-
misso esse debeat. Quia potest dici, q̄ fideicommissum fuit
extinctum, & non impeditum propter dotis constitutionem:
sed semel extinctum non reuiuiscit, tametsi causa extinctio-
nis deficiat. l. qui res. §. aream. cum ibi notatis de solut. & eius
responsio ad argumentũ, q̄ res semel effecta alienabilis, du-
rat perpetuò alienabilis. l. pater. §. quindecim. de leg. 3. per eũ
non ur̃ mihi rectè probari, uel q̄ in isto casu dicatur prohibi-
tio realis, uel q̄ illa differentia sit uera, nã ego concedo, q̄ rea
lis prohibitio plus operetur, q̄ personalis: quia realis facit, ut
à nemine, uel nunquã alienari res nequeat, & semper detur reuo
catio in quencunque, & per quascunque manus res transie-
rit, quod nõ cõtingit de personali. Sed dubito, an si semel res
sit legitimè alienabilis, duret perpetuò alienabilis, quasi subla
ta prohibitione reali sed utrunque sit, secundùm cõmunem
opinionẽ, stante, q̄ per constitutionẽ dotis perimitur fideicõ-
missum ad perpetuã exclusionẽ substitutorũ, sequitur, q̄ fidei-
commissum non pōt obstare marito, quominus dotẽ lucretur
63 iuxta statuti formã. Amplia † procedere hoc ẽt, q̄ fideicom-
missum pro loco factũ fuisset, nihilominus maritus dotem lu
crabitur secundùm Bal. in d. cōs. 327. factũ sic proponitur. &
Cran. in cons. 186. præallegato. Rol. in d q. 57. nu. 13. & est
communis opinio, ut dicit Curt. aliquot allegans in d. auth.
res quæ. no. 37. & quamuis ibi contra eã nonnullis arguat, tñ
illa mihi placet, & soluuntur eius argumenta: quia dos datur
pro alimentis. Bald. in tractatu de dot. in 6. parte princip. in
64 priuil. 26. † & fauor alimentorũ præualet fauori ecclesiæ, ut
per hanc rõnem consuluit Lud. Rom. in cons. 267. circa. Se-
65 cundò † intellige eã procedere, etiã q̄ testator alienationem
bonorũ prohibuisset: quia huiusmodi prohibitio non extẽdi
dit ad cām dotis. d. auth. res q̄. secũdùm omnes ibi, ut per Ias.
ibi nu. 25. uersi. tñ pro opi. Bar. & in l. filius. §. diui. de leg. 1. Si
non extendit, ergo marito in dote non obstabit. Nunc decla-
66 ra primò, q̄ † portio per uirũ lucranda dẽt mulieri in legiti-
mã, & Trebellianicã, quas quidẽ quartas filiæ liceret de fidei-
commisso detrahere, iuxta iuris communis dispositionem,
imputari: ita ut filia dicere non possit, Volo detrahere dictas
quartas. Item & id, quod venit à marito lucrandũ vigore præ
dicti statuti, ex bonis fideicommissi in præiudiciũ substitutorũ,
vt consuluit Cur. in d. cōs. 3. in præsenti. col. fi. vol. 3. & Bal. in cō
si. 356. mortua Bartola. lib. 2. Aym. Craue. in d. cons. 186. nu.
15. & probat Cor. in cons. 320. vr̃ respondendum. nu. 13. vers.
licet autem. lib. 1. vnde fiet, q̄ si lucrum erit faciendũ de istis
quartis, seu ad computum earum, mulieri imputabitur, ple-
rũque nihil, vel parũ substitutis illud lucrũ præiudicabit. Quod
tñ intellige, quò ad præiudiciũ mulieris, nõ autẽ mariti, qui do
tẽ accepisset: nã quamuis mulier cõsumpserit de fideicõmis-
so sui culpa vltra legitimã, & Trebellianicã: nihilominus, qa
culpa vxoris nõ debet nocere viro, maritus lucrũ dotis faciet:
ita cõsuluit Pau. de Cast. in d. cōs. 80. qa per suprascriptũ exi-
67 miũ. Limita † secũdò, qñ testator diceret in testamẽto, q̄ ple
no iure restitueretur fideicommissario: per istud eñ verbũ vr̃ de-
clarasse, q̄ pars aliqua nõ possit quauis ratione retineri, & sic
ea causa lucri vigore statuti faciẽdi. Alex. in cōs. 176. visis nar
ratis. vol. 7. vbi consuluit in relicto pro dote, & voluit, q̄ cũ te-
stator mãdasset tertiũ, quã legabat in auxiliũ dotis, restitui ple
no iure post illius mulieris mortẽ, non fieret locus lucro do-
tis, & hoc sequitur simpliciter Crau. in d. cons. 186. & sequitur
68 Rol. in d. q. 57. nu. 5. & nu. 20. Et Alex. dicit, † q̄ non pōt lu-
crũ fieri de reb. alienis in dotẽ datis, ita nec in illo casu. Simi-
69 la dixit Cur. Iu. in cons. 154. † q̄ si extat statutũ volẽs mari-
tũ lucrari dimidiũ patrimonij mulieris, nulla dote expressim
constituta, maritus non lucrabitur partem bonorum fidei-
commisso subiectorũ: quia illa non sunt in patrimonio mu-
lieris, sed pertinent ad substitutos, quod dictum forè
non est sed tutum: quia illud patrimonium debet habe-
ri pro dote tacita, & ficta, in qua uidetur idem seruan-
dum, quod in expressa, saltem pro modo dotis congruæ.
70 Et nota, † quòd quando dantur bona aliena in dotem, cui-
ctis illis per dominos eorum, marito succurritur actione
de euictione, quæ competit sibi ad æstimationem par-
tis,

tris, quæ ueniebat lucrãda ex forma statuti aduersus obliga-
tos de euictione: ita respondis Bal. in consl. 448. quidam habẽs
duas. uol. 4. Et sequitur Crau. in d. cons. 186. in fin. idem vult
Alex. in d. cons. 176. uisis. nu. 9. col. fi. uol. 7. & Roland. in d. q.
71 57. nu. 6. & in q. 58. Tertiò † limita in dote excessiua, quàm
sine moderamine mulier constituisset, id nõ præiudicabit sub
stitutis, nec maritus plus lucrabitur in præiudicium substitu-
torũ, q̃ de dote cõgrua. Campeg. in d. tractatu, in quæst. 18.
Corn. in d. cons. 3. in præsenti. uol. 5. Bal. in d. cons. 77. filia. li-
br. 4. Pau. de Cast. in d. consi. 80. quia per suprascriptum exi-
mium. Curt. Iun. in d. cons. 154. quia in excessu dotis, consti-
tutio eueniente conditione fideicommissi in irritum reuocat,
ut dicit Rui. in consi. 137. de duob. nu. 18. uer. nunc est uiden
dum. in 2. lib. & uolunt Doct. in d. auth. res quæ. Vel quartò
72 limita, † si mulier habebat, cùm dedit dotẽ de bonis fideicõ-
missi, alia bona ꝓpria: tunc etiam irritabitur dotis cõstitutio,
& maritus non poterit de eis lucrum facere, secundùm Cur.
Iun. in d. cons. 154. & Aym. Crau. in d. consi. 186. in fi. & Ro
land. in q. 58. per plura, de quib. ibi per eum: qm̃ remedium
d. auth. res quæ. est subsidiarium, quo in defectum aliorũ bo-
norum conceditur mulieri se dotata de bonis fideicommissi.
Rui. in cons. 123. nu. 12. uer. tertiò in isto casu. uol. 2. & in cõ
sil. 99. nu. 4. eo. uol. Dec. in cons. 599. ad fi. Bal. Salyc. & Pau.
de Cast. in d. auth. ita q. Rip. post Alex. in l. filius. §. diui. Ale.
in cons. 56. considerans. col. 2. in uol. 1. Lup. in rub. de don. in
73 ter uir. & uxor. §. 14. Vltimò quæro † nunquid substitutus,
qui ut tutor dedit de bonis fideicõmisso subiectis dotẽ ꝓ pu-
pilla, marito censeatur sibi præiudicasse, ita q contra maritũ
lucrari uolentem dicta bona ex forma statuti, de lucro dotis,
nequeat ad dicta bona agere, & allegare illam dotem fuisse ex
cessiuam. Cor. in d. cons. 3. in præsenti. lib. 3. respõdit sup isto
dubio. Primò arguendo contra substitutum, q uideatur sibi
ꝑiudicasse, arg. l. fideiussor. §. pater. ff. de pig. l. Lucius Titius.
§. Paulus. quib. mod. pig. uel hyp. solu. l. sicut. §. non vr. eo. ti.
l. quidã. ff. de aui. & quia ipse fuit auctor dotis excessiuæ, ideò
excessum nõ possit ipse allegare. l. transactione. C. de transac.
& dolus inferetur uolẽti. l. cũ donationis. C. eo. c. sciẽti. de reg.
iur. in 6. l. nemo vr fraudari. ff. eo. contrarium consuluit nu.
6. col. pen. nam respondet, q substitutus potest allegare non
fraudem, sed q non sit locus d. auth. res quæ. quoniam illa au
then. res quæ. quoniã illa auth. non ꝓcedit nisi in casu dotis
congruæ, & in defectum aliorum bonorum, nec sibi præiudi-
cat ꝓprium factum, uel consensus: quia id fecit ratione, & ne
cessitate ꝓprij officij tutelaris, qđ nemini debet nocere. l. san
cimus. C. de admi. tut. l. si quis ea signatorib. ff. quemadmo-
dũ test. aper. l. 1. ff. ex quib. caus. maior. & quia sciebat ius suũ
duratura, sibi non præiudicabat, dationi in dotẽ consentiendo. l.
sicut. §. non vr. ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. Cast. in d. consi.
59. ꝓ pleniori. in col. 2. nam sciebat, q eueniente casu fideicõ
missi, dotis constitutio in excessu retractatur, secundùm præ-
allegatos, & sic q poterat ad illa bona agere, & quòd interim,
quia pertinebant ad mulierem, poterat in dotem oĩa dare, uel
quouis titulo alienare. l. fin. §. fi autem sub conditione. & ibi
no. C. com. de leg. & q stant simul, q dos congrua dicatur re
spectu mulieris, id est talis, q uniter dicatur data quò ad mu
lierem: ita q nullo modo dici possit læsa in huiusmodi dotis
constitutione ꝓpter uiri conditionem fortè, uel aliam cãm:
& tamen respectu substitutorum sit excessiua: ideo ut fideicõ
missarius ille potuit eam excessiuam dicere ea ꝓpria perso-
na, & iure, sed non ut tutor ea persona, & iure mulieris. Insu
74 per addit Cor. † q iuri futuro non potest renunciari. l. si ita
scriptum. §. 1. de leg. 1. l. 1. §. decretalis. de successor. edi. ergo
nec tacitè: & q saltem consentienti alienationi rei fideicõmis-
si, dator semper regressus ad pretiũ, ubi cessat præsump. don.
Bart. & Doc. in l. si fundũ p fideic. de le. 1. & ibi enumerat cõ-
iecturas non donationis, concludẽs ꝓpterea cõtra maritũ ꝓ
fideic. ut latius ibi p eũ. Quartus casus resoluit ea hac distin
ctione, q aut testõr erat de ascendẽtib. qui tenebat illas fœmi
nas dotare: aut erat extraneus ad id non obligatus. Si extra-
75 neus erat, † & tũc expressim in cãm dotis alienara ꝓhibẽs fa
cit, ut maritus in præiudiciũ fideicõmissarũ nõ possit de illis
bonis lucrum dotis facere: secundùm Alex. in d. consi. 176. &
Crau. in dict. consi. 186. in fin. & alios supra allegatos. præsup-
posito nullum extare statutum prohibens fieri contra lu-
crum dotis. nec quicquam est, quòd huic conclusioni refra-
76 getur: † quia dicta authentica res quæstio. non habet lo-
cum in extraneis, & restringitur ad patrem, & ascendentes
respectu liberorum: ut dicit Barto. Salyce. Paul. de Cas. Ias.
in d. auth. res quæ. Rip. in d. §. diui. nu. 76. Aret. in cõsi. 37. &
Rui. in cons. 137. nu. 17. uers. nunc uidẽdum lib. 2. & quisq̃
rei suæ põt apponere legẽ, quã uult. l. legem. C. de dona. quæ
sub mõ. Dec. in l. traditionib. C. de pact. facit tex. in l. 1. C. de
sac. san. eccl. l. 1. §. fi. ff. si quis à par. cum sim. Si uerò testator
pr̃ est, uel alius de ascendentib. qui teneatur dotare, & in hoc
casu est aliqua Doctorum cõtrouersia: mihi placet opi. Cast.
77 in d. cons. 80. quia per suprascriptum eximiũ. † q sicut pr̃ nõ
põt exonerare se a debito naturali dotãdi filias. l. qui liberos.
ff. de ritu nup. dũ uiuit: ita nec in ultima uoluntate id possit
subiiciendo bona sua fideicommisso, & prohibẽdo expressim
alienationem, & ex cã dotis: & quò ad patrem illa authẽt. res
quæ. procedit ex defectu pr̃ãis: ut & tenuit Cur. Sen. in cõsi.
27. nu. 13. & probatur ibi, dum dicit, id fieri, si legitima por-
tio non sufficiat ad dotem, quasi velit Imp. q, licet legitimam
pr̃ reliquerit, nihilominus ea non sufficienta possit filia etiã
contra eius prohibitionem, & uoluntatem bona fideicõmissi
pro dote alienare: & istam opinionem tenuerunt Iac. de Are.
Cyn. Bal. & Sal. in l. uoluntas. C. de fideicom. Bart. in d. §. di-
ui. & Sal. in l. fi. de reb. alien. non alien. Alex. in cons. 56. con-
siderans. nu. 3. vers. uerũ, quia. lib. 1. Rip. in d. §. diui. num. 9.
uers. 2. quæri Bar. & Rui. in d. cõs. 123. nu. 4. vol. 2. & opinio
eorum, qui dicerunt. d. auth. res quæ. procedere ex præsũptiu
testatoris uoluntate, est vera, vel respectu extraneorum, uel
in casu, ubi expressim in cãm dotis non fuisset facta prohibi-
tio: qm̃ in omnib. testantib. militat præsumptio in dubio, q
gñali prohibitione noluerint cãm dotis comprehẽderet & in
claris cessat illa præsumptio. Sed in uno, s. in patre, & ascendẽ
te, non ꝓpterea necessitas iuris deficit, qua subiiciuntur one-
ri dotandi eius bona, q non contingit in extraneo: & sic ego
d. auth. res quæ. intelligo, quicquid dicerint Ias. Cus. & alij
in hac materia: Vnde sequitur, q maritus non obstante fidei
commisso, cum prædicta expressa prohibitione poterit lucrũ
dotis facere: quia dos in hoc casu erit legitimè constituta: &
ut de legitimè constituta debetur lucrum iuxta statuti dispõ
78 nem. Hic quæro, † an hoc statutum de dotis lucro habeat lo
cum in dote filiarum principis copulatarũ in ciuitate illi sub
dita? Et Rol. in q. 83. tenet ex plurib. q nõ, ut ibi p eũ. Idẽ
quò ad statutũ ipsius principis de lucro dotis, qđ ipsum non
obstringit: ut p eund. in q. 84. Item quæro, an hoc statutum
hẽat locũ in castris vasallorũ subditorũ? & Rol. tenet q sic in
79 q. 85. ex multis. ut ibi p eũ. Vltimo loco q̃ro, † an statutum
de lucro, quod uigebat, cũ dos data est, an verò statutũ, quod
post dotẽ fuit cõditũ, antequã tñ m̃rimoniũ esset solutũ, &
cõditio lucrãdi dotẽ extitisset, inspiciat. Et in terminis repio
determinatũ, inspici oportere statutũ tpis, quo fuit dos cõsti
tuta, & nõ illud, qđ posteà de nouo cõditũ fuisset: ut p Imol.
In c. fi. uers. tertia est si statutũ disponit. in fi. col. 8. de cõstit.
& post eũ ibi Fel. in col. 2. uers. ex ista ampliatione. & in c. 1.
col. pe. nu. 31. de spons. & in cons. 1. erat statutũ. nu. 12 & Io.
Cro. l. l. oẽs populi. col. 32. ver. limitat ista cõclusio, si effectus.
in quib. locis reprehendũt Bar. contrariũ tenẽtẽ. in d. l. oẽs po
puli. nu. 47. ver. ecce alia, dicit statutũ. Dũ Bar. ibi voluit, statu
tũ nouũ de lucro dotis cõprehẽdere dotes ueteres, i. constitu-
tas tpe statuti ueteris. & mouent prædicti: qm̃ ex contractu
dotis datæ a die celebrationis ipsius, ius ortũ est partib. circa
quantitatem de dote restituenda, quod auferre noua lex non
80 potuit: † qm̃ legis natura est, futuris negotijs dare formam,
non aũt præteritis. l. leges. C. de legib. per diuersas. §. fina. C.
mand. c. fi. de constitu. quẽadmodũ & Imperator constitutio
nem. l. vnic. C. de rei vxo. act. dixit ibi in fi. se facere super his
tantummodo dotibus, quæ posteà darentur, & ista conclusio
ex aliquibus similibus comprobatur per præfatos Doctor. &
dubitationem non habet, præsertim propter clausulam con
tractus, in qua dicitur, quòd fiat dotis restitutio secundùm
formam statutorum, nam restringitur ad statuta tunc exi-
stentia, & non porrigitur ad noua, & futura, de quibus par-
tes non potuerunt diuinare: ita in terminis statuti de lucro
dotis respondit Bald. in consil. 31. statuta. uol. 3. ubi subdit,
81 q † nouum statutum non potest disponere contra pacta cõ
uenta: quia esset tollere iura naturalia, qđ nõ licet. §. sed natu
ralis: instit. de iu. nat. l. 1. in fi. ff. de dol. excep. l. tonita. ff. de
poll. l. fi. C. si contra ius uel uol. & q ideo, ga dicebat, q tra-
heret ad præterita, illud statutum erat iniquum. Et Aug. qui
in consi. 382. de natura legis. disputauit istam q̃onem, eam
non resoluens, dicendo esse arduam, & difficilem: mihi uide-

tur nodum in scripto quæsiuisse: & eius difficultates sic submouemus. Et primò, qd Bar. dicebat, ideo statutũ nouũ inspici oportere: q̃a hoc lucrum ꝓuenit ex morte mulieris, q̃ tẽpora noui statuti contigit, id rectè negat: q̃a imò ꝓuenit ex ipso contractu dotali, ope ẽt statuti, & tunc oritur ius, licet cõditionale, qđ non refert. §. ex conditionali. insti. de uerb. obli. l. filiusf. ff. eo. ti. l. cedere diem. de uerb. sig. Et illud Bar. potest ꝓcedere, quando statutum conderetur nõ sup contractu aliquo, sed sup sola hæreditate, & successione: ut puta q̃ uir succederet uxori in tali quota hæreditatis. Et ea hoc respondet etiam Pau. de Ca. in cons. 393. uerba apposita in statutum. si. dum tenẽdo opinionẽ Bar. in hoc dicit, statutũ nouũ in hoc comprehẽdere dotes antea datas; q̃a quousque durat mr̃imoniũ, sup dote nullũ effectũ inducit: q̃a poterat dissolui morte uiri, & tunc non fuisset locus lucro dotis: & quòd exceptio uito concessa cõtra hæredes mulieris cãtur morte mulieris, & nõ ante, & q̃ id sufficit, mortis tẽpore statutũ extare, nam paret ex p̃dictis, ista non esse uera, si qdẽ super contractu dotis restituendæ disponens alterando eius obligationẽ parte ius sub cõditione, quæ cùm sit ea præterito in futurum, non potest negari, qn ante mortem mulieris effectũ dicat inducere. d. l. cedere diem, & concor. Secundò dñ Ang. in d. cons. 382. scripsisse dubitanti, quia statutũ uerbo futuri tẽporis modi subiũctiui utit, ibi, si dos tradita fuerit &c. q̃ trahit originem à p̃terito, gl. in l. tale. §. falsam. de condit. & demon. uolens ob id inferre, q̃ statutum possit mr̃imonia iam facta comprehẽdere, & sic de iam traditis, & nuptijs loquatur. nam respõdeo,

32 † q̃ tps futuri subiunctiui est importare futurũ completũ & perfectũ, qđ non facit futurũ indicatiui, uerbi gr̃a, si dicat, Si alienaueris, uel si alienabis, differẽtia est inter vnũ, & aliud futurũ: q̃a in primo requirit, q̃ sit alienatio completa, & perfecta ad eius uerificationẽ: in secundo secus, q̃a sufficit, q̃ incipiat alienare, secundùm Bar. & alios in l. filiusfam. §. diui. de leg. 1. Cor. in cons. 276. uol. 1. & hoc mõ põt se hẽre in statuto loquẽte p illa uerba, tradita fuerit &c. Quod, ut sub nouo statuto cõprehendatur, requirat mr̃imoniũ cõpletũ, & perfectè factũ, & dos integrè data, q̃ tñ in futurũ post dictum statutum nouum contrahetur mr̃imonium, uel dos dabitur, non autẽ ut importet, quòd de p̃terito ante dictũ statutum mr̃imoniũ contractum, uel dos data sub eo cõprehendi debeat, aliq̃ si ita indiscretè tum p̃teriti tẽporis sequamur, dici ẽt posset, cõprehẽdere dotes, quarum conditio extitisset morte mulieris: quoniam & hæ sunt de p̃terito qđ nemo audeat dicere. Et decisio de statuto loquente, Bannitos rebanniri, allegata ibi per Ang. non facit ad rem: quoniã ibi constabat statutum respicere tantùm præteritos: quoniam abolitionẽ reorum ꝓ præteritis criminib. uolebat indulgere, sed non futurorum: q̃ ueniã ẽt in futurum banniendi: nam uenia futuri criminis non potest polliceri. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. sed hoc statutũ respicit futuras dotes, quæ t. in futurum constituerẽtur, & darẽtur. Tertiò dñ inferebat, statutum disponere super restitutione dotis facienda, & sic super actu futuro, q̃ contingit sub statuto nouo, & ideo comprehendi debere sub eo. Respondetur negando: q̃a imò, quòd aliter teneatur dotẽ reddere, quàm die contractus censeatur inter partes conuentum, est disponere sup ipsa obligatione dotis, & super ipso contractu, alterando obligationis formam, qđ quidẽ non est ausus negare Ang. ibi. Et quamuis Soc. Iun. in cons. 21. circa ꝓpositam. in uol. 1. uideatur Bar. opinionẽ seq consulendo in casu suo statutum nouũ ad ueteres dotes & donata extendi, tamẽ est aduertendum ad duo: ad primum, quatenus tenet, quòd dictũ Barto. loquens contra communem, & minus ꝓbabiliter. ad secundum, quòd in casu suo statutum nouum ea causa erat conditum ꝓpter præteritas dotes restituendas magis, q̃ ꝓpter futuras, ut ibi Socy. ostendit, & clarè tenor statuti p̃æ se ferebat, idq́; fuerat sanctum: quia propter bellum ante cessum multi pauperes effecti fuerant, & non poterant dotes olim receptas restituere, hæredib. mulieris: quod & quandoque super alijs debitis statui, & ordinari uidit in quo casu tunc non est agendum de uoluntate statuti, sed de eius iustitia & ualiditate, an, & quando ius tertij possit tollere, ergo secus in dubio: & quando non subest ratio. quòd iura contractus uoluerit derogare: uel ius tertij auferre absq́; causa. Nec etiam obstat, q̃ consulendo dixit Bal. in cons. 477. punctus. q. li. 4. & in cõsi. 94. sciẽdũ, & seq. eo. lib. 4. dñ in hac materia cõsulendo, noluit tbi, ad ueteres dotes iã datas statutũ nouũ extendi. Nã primò dici potest illum malè consuluisse ibi: prout Ang. & Bar. ubi supra. Secundò, q̃ casus Bal. erat diuersus: quia in casu suo, statutũ nouũ disponebat, q̃ filius in dote matris non obstante pacto contrario succederet, & sic illa statuti dispositio erat q̃dã successio ab intestato p mortẽ matris delata, ut dicit Bal. ibi, ideo eo contingente casu mortis sub nouo statuto uidebat sub eo rectè comprehendi, quoniam & superius diximus, q̃ qñ ex sola morte alicuius defertur successio, attendit statutũ, sub quo mors contingit: secus ergo in q. nostri casus. Sed si fateri uerũ licet, magis puto, q̃ malè consuluerit Bal. q̃ q̃ eius opinio possit saluari: quia quatenus illa successio redundabat in annullationem pacti dotalis, iam legitimè facti ante statutum nouũ, non debebat locum habere: ut conclusimus in q. nr̃a. ex his quoque ad Rolan. in qõ. 91. alia. ubi hunc punctum disputat tenens cum Bart. patet responsio (ni fallor) ita clarè, ut non sit opus ei explicitè respondere. Aduerte tamen, q̃ qñ ante nouum statutum conditum lucrãdi dotem extitisset, sub statuto nouo minimè comprehendi, fatetur Bald. in d. cons. 477. & in d. consi. 93. uiso & in consi. 94. sciendum. & in cõsi. 95. lib. 4. quia inquit, tollere obligationem iam fundatã esset aduersum naturalem æquitatem, auth. cõstitutio quæ ex adscriptitio & libera natos, in prin. distinguit etiam inter statutum emanatum ad correctionem, uel interpretationem primi statuti, item an disponat super pacto, an non, uel super legis prouisione, quæ hic prosequi non est necesse.

G L O S. VI.

In text. ibi. Hæredibus ipsius mulieris ex testamento, uel ab intestato, uel alijs, quibus deberet de iure restitui.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier propter dotem à successione per statutum exclusa an dos ad dotantem redire debeat & possit.*
2 *Dos in casu restitutionis ad quẽ de iure cõmuni reuertatur.*
3 *Dos, nulla stipulatione de ea reddenda interposita, ad quem redeat.*
4 *Remissio est donatio.*
5 *Instrumẽtũ producens uidetur omnia in eo cõtẽta approbare.*
6 *Ratihabitio nõ trahitur retrò ad tollendũ ius alteri quæsitũ.*
7 *Dos iure hæreditar. an pactis, filijs remanere debeat.*
8 *Actio dotis patri & filia cõis est, exercitium autem est patris.*
9 *Patre dotem sibi reddi stipulato, si filia sine liberis prædecesserit, ad quẽ dos reuertatur liberis superstitib. ea decedente.*
10 *Marito dotis lucrum paciscente, si uxor sine liberis prædecedat, an debeat dos defectu conditionis applicari.*
11 *Marito, qui dotem restituere iurauerat, hærede ab uxore instituto an dos acquiratur non obstante iuramento.*

PARS dotis, q̃ per maritum venit restituenda, ad quem spectet, secundùm ius nostrum municipale est clarum: quoniam si dos data fuit mulieri, ab his, qui eam ex dispositione iuris, uel statutorũ tenebantur dotare, statutum nostrum ad eã, uel eius hæredẽ, non obstante aliquo pacto, uel stipulatione contraria spectare, & pertinere disponit.
1 † Idem etiam dicas, quotiescunque mulier per statuta excluditur ab aliqua hæreditate ꝓpter dotem: tunc enim dotem p̃cipuam, & ad suos hæredes transmissibilem habere debet: nec potest ad patrem uel alium dotatorem aliquo pacto redire, ut per Dec. in consi. 106. Socy. in cõsil. 9. nu. 21. & seq. lib. 1. Ias. in l. post dotem. nu. 89. uer. limita tamen ex. sol. mat. Bal. in consi. 49. quæst. in 2. lib. & in consi. 108. punctus. lib. 2. Cur. Iun. in consi. 180. nu. 4. & in cons. 93. nu. 9. & alijs plurib. p Cagn. in l. fi. nu. 101. uer. q̃s tamen ea forma. C. de pactis. Quãdo datur ab extraneo, q̃ nullo modo ad eam dotãdam tenebatur, statutum nostrum vult, inspici tenorem obligationis de restituenda dote, & ius cõe, saluo iure lucrãdi marito partem eius iuxta statuti formam. Quid
2 autem † iuris sit nullo stante statuto in terminis iuris communis, considerabis, quæ sequuntur casus. Primum, quando pater soli filiæ dotem reddi stipulatur: tunc quia uidetur ei dotem donare, & donatio ex causa dotis in filiam tenet. l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscun. Iaso. in dicta l. post dotem. numero 64. uersiculo secũdò dos, proculdubio dos ad filiam pleno iure pertinebit, ut communiter Doctor.

vella

velle dicit Iaſ. in d.l. poſt dotē. nu. 59. verſ. iſtam lect. & n. 99. verſ. circa quintam. & ſequitur Steph. Bertr. in conſ. 177. in col. 2. lib. 1. & Curt. iun. in conſ. 180. Idem eſt, ſi filia ipſa ſtipulatur præſente & cōſentiente patre dotem ſibi reddi ſecundūm Bertr. in d. conſ. 177. col. 2. ubi etiam aduertit aliud eſſe, ꝙ ſoli filiæ reddi dos promittatur, vel filiæ, in primo caſu vult uideri dotem donatam à patre filiæ in omni caſu, & euentu: in ſecundo aūt nō, ſed tm̄, ꝙ dos ei reddatur in caſu, in quo reddi dēt de iure, & non ſolet ad patrem reuerti. Aduerte, ꝙ Bertran. dictum hoc procedit rectè in ſuo caſu, quando mulier ſtipulata eſt ſibi reddi conſentiente patre, ſi maritus præmoreretur: quia reſtricta ad unum caſum, non cōpræhendit alios, & ſic non poteſt uideri donata: alioquin de eius dicto
3 dubito. Secundus eſt † caſus, quando nulla ſtipulatio de reddenda dote pro aliquo interceſſiſſet, & tunc ſecundùm vnā opinionem magis ueram, & cōem dos indiſtinctè ad patrem reuertitur mulieris. l. dos à patre. C. ſol. mat. & ibi gl. & Doct. & in d.l. poſt dotem. ff. eo. Alex. in conſ. 115. uetus. lib. 1. & in conſ. 77. in cauſa & lite. lib. 7. Matth. de Afflict. in dec. Neap. 236. Pet. Abb. in cōſ. 115. vī primò. li. 2. Pileus in q. 89. quæritur utrum. & Soc. in conſ. 9. in col. 1. lib. 1. refert iſtam opinionem tenuiſſe, Bal. Io. Accur. Azo. Iac. de Raue. Cy. Bart. & Ang. in locis, de quib. per eum ibi, quamuis ipſe uiginti argumentis conatus fuerit probare contrariū. Verū ſecundùm alteram opinionem, quæ fuit Martini, ſi extant filij, dos pro eis retinetur, & hæc uſu præualuit, ut per Doct. ubi ſuprà. Ex conſuetudine igitur dos pro filiis retinetur ab eodem patre, & non redit ad patrem mulieris dotantē. Quæ quidem conſuetudo in primis declaratur non attendi, niſi in facto probatum fuerit eam uigere in loco, ſecundùm Alex. in præallegatis conſiliis. Secundò ſtrictè intelligitur, ſecundùm Alex. vbi ſuprà. & Iaſ. in d.l. poſt dotem. nu. 102. verſ. iſtam conſuetudinem. Soc. iun. in conſ. 114. nu. 21. uerſ. & cum iſta cōſuetudo. uol. 3. & ideo, ſi matrimonium ſoluatur per mortē viri ſuperſtitibus filiis, & demū mulier uidua moriatur, dos ad patrem eius, & non ad filios pertinebit, & dicta conſuetudo ceſſabit in iſto caſu, ut tenuit Soc. iun. in conſ. 114. nu. 21. præallegato. ubi atteſtatur de cōi, & Bal. in conſ. 7. Petrus maritauit filiam. lib. 3. in antiquis. Per. de Anch. in conſ. 349. dat iuris cōi. & Bal. in conſ. 349. uiſo primo. lib. 2. in antiquis. Pau. de Caſt. in conſ. 11. uiſo uiſto libello, & contentis. 1. uol. in antiquis. Lud. Goz. in conſ. 9. in cauſa Mantuana. col. 5. ubi allegat Bar. Bal. Pau. de Caſt. Fulg. Alex. & Bal. Nouel. in l. poſt dotem. ff. ſol. mat. atteſtando cōem pro iſta parte. & ſequitur Cor. in conſ. 340. ꝙ dicta dos. lib. 1. & Steph. Ber. in conſ. 167. col. fi. lib. 2. ubi & dicit eam conſuetudinem non extēdi ad donationē propter nuptias, & ſic ego in facto obtinui in cā uertente coram D. Iudicibus Rotæ ciuitatis Lucenſis, & in terminis quidē difficilioribus. Nam filiafam. ad dotē datā à patre eius viro cū obligatione, ꝙ dicta mulier renunciaret bonis maternis & quibuſcunq; iurib. ei cōpetentibus in bonis paternis, & maternis: quia pater dicebat dare & cōſtituere eam dotē dictæ filiæ pro dictis bonis, & iuribus ei pertinentibus, egerat cōtra tertiū poſſeſſorē bonorū ſui mariti actione hypothecaria: quia ſolutū erat matrimoniū per mortē eius mariti: ego cōſului per prædicta, actionē dotis nō ſpectare ad filiā, ſed ad eius patrē, & ſic abſq; actione egiſſe, & agere. Mihi fuit dictū, ꝙ illa dos fuerat data filiæ de bonis maternis, & iurib. ſpectantibus dictæ filiæ, & ꝙ uir eius renunciauerat dictis bonis, & iuribus noīe ipſius filiæ, ut in inſtrō dotis conſtitutæ, in quo caſu uidebatur dos aduentitia iuxta ea, quæ dicit Aym. Crau. in conſ. 84. nu. 5. & alia ad hoc per nos allegata, & dos aduentitia procul omni dubio ſpectat ad filiā, & non ad patrē, ſed ad iſta reſpondebā, ꝙ dicta renunciatio nō fuerat per mulierē ratificata. Nec ex eo, ꝙ fecerat mandatum ad repetendū dotē ſimpliciter, & eius procurator petēdo dotē produxerat illud inſtrm̄ dotis cōſtitutæ, & aliud eiuſdē partis dotis, quā uir cōfeſſus fuerat ſe recepiſſe, cēſeri ratificaſſe dictā renunciationē dicebā: quia mādatū ſimplex ad lites non erat extendendū ad contractum celebrandū & præſertim ad
4 renunciandū, & remittendū iura cōpetentia, † quandoquidem remiſſio iuris eſt donatio. Cor. in cōſ. 284. li. 1. Iaſ. in cōſ. 149. in lib. 4. l. ſi quis obligatione. & ibi Bar. de reg. iur. & donatio nunquā uenit in mandatū. Iaſ. & cæteri in l. præſes. C. de tranſac. l. contra iuris ff. de pact. cū concord. & maximè quia dos, ut profectitia, mulieri poterat in aliquo caſu deberi ſecundùm Doct. in d.l. dos à patre. & in d.l. poſt dotem. & Pau. de Caſt. in d. cōſ. 11 & in l. 2. §. 1. ff. eo. ſol. mat. & hic poſſibile erat mulierē uoluiſſe dotem repetere abſq; eo, ꝙ ullo pacto velle dictā renunciationē ratam habere: nam ratificatio contractus non inducitur, niſi qñ factum eſt tale, ut citra illius contractus approbationē fieri minimè potuerit. Aym. Crau. in conſ. 197. nu. 12. & Rui. in conſ. 91. nu. 10. lib. 1. Et ex hoc
5 inferebatur reſponſio ad aliud, † ꝙ licet, qui producit inſtrm̄ videatur oīa contenta in inſtrō fateri eſſe uera, & ea approbare, atq; acceptare. Steph. Bertr. in cōſ. 282. nu. 2. lib. 1. Tom. Gram. in conſ. 89. nu. 2. & in deciſ. 103. nu. 84. Doct. in c. cū venerabilis. de excep. & in c. cū olim de cenſi. Indemq; utens contractu uideatur contractum ratificare, Dec. in conſ. 463. uel ēt approbare eum oībus ſuis clauſulis, & conditionibus. Curt. iun. in conſ. 146. Lud. Goz. in cōſ. 15. Gram. ubi ſupra, tñ in hoc caſu non poterat illud dici: quia ex alio iure uel capite poterat mulier aduerſum hæredes uiri, uel cius bonorū poſſeſſores agere repetendo dotem ex iure. ſ. dotis profectitiæ, non aūt aduentitiæ ex cauſa renunciationis præfatæ, ut dixi, & qñ ex inſtrō contractus, quod quis producit, ius immediatè non quæritur ſed aliunde producenti, contractū nō cenſetur approbare, ut dicit Steph. Bertr. in conſ. 4. nu. 28. lib. 2. & ſimile vī dicere Soc. iun. in conſ. 134. nu. 67. in lib. 3. quod tunc maximè procedit ſtante proteſtatione procuratoris producentis in parte, & partibus, quæ quidem procul omni dubio releuat, quando producit inſtrm̄ inter alios confectum, ſecundùm omnes, & maximè Fel. in c. 1. nu. 9. de probatio. Steph. Bertr. in cōſ. 78. nu. 3. lib. 1. & quō ex hmōi productione, & uſu inſtrōrum poterat aliqua induci ratificatio, cum ea ſpectaret ad rem patris, cōtra quem minimè agebatur: nam ex productionis actu non reſultat, niſi tacita confeſſio, Gram. in d. deciſ. 103. nu. 85. ſed tacita confeſſio non præiudicat, ēt inter eaſdem perſonas in alia cauſa. Cor. in cōſ. 211. in 3. lib. Gram. in conſ. 13. nu. 15. Bart. in l. eius qui delatorum. ff. de iure fiſci. multò ergo minus releuat reſpectu alterius in alio iudicio. Fortius confeſſio uera etiam eodē non præiudicat in alio iudicio tendente ad aliū finem. Curt. iun. in conſ. 41. nu. 15. ubi dicit hoc cōiter probari, & multò minus quò ad alium nocet, ut eſt tex. in l. fi. ff. de inter. actio. & quis negabat dicere, in eo caſu partes noluiſſe contractum illum renunciationis ratificare ſtante præterea, ꝙ pater nondū totā dotem ſoluerat, nam cùm pater ex parte ſua nondū adimpleuiſſet contractum dotis conſtitutæ ſoluendo, nō erat ꝙ diceremus filiam uoluiſſe renunciando, uel ratificādo renunciationem eius noīe per maritum ſuum factam ex parte ſua adimplere. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. Alex. in l. interdum. § quod ex naufragio. de acq. poſ. Goz. in conſ. 31. n. 4. & in conſ. 1. Corn. 179. lib. 1. Soc. in conſ. 273. ex hoc itaque expiebatur præſumptio, ꝙ mulier non intellexiſſet per illud iudicium motum renunciationē prædictam ullo modo ratificaſſe, quam ratificando fortè plus damni ſenſiſſet, q̄ commodi, qđ potuiſſet ex uictoria litis motæ reportare. Præterea dicebam nihil releuare, ꝙ mulier cenſeretur tpe moti iudicij ratificaſſe dictam renunciationem: nam antea per mortem mariti, cum nondum aliqua ratificatio dictæ renunciationis eſſet facta, ius & actio ad dotē repetendam aduerſus hæredes uiri cœpit, ut de dote profectitia patri competere, iuxta ſuperius allegata: à quo non potuit ex poſt auelli, niſi mediante
6 eius facto, l. ceſſione. l. ius noſtrum. de reg. iur. † & ratihabitio non trahitur retro ad tollendum ius alteri quæſitū, & dēt in tpe habili fieri re integra, & in eodem ſtatu exiſtente. Lud. Goz. in conſ. 14. nu. 7. Aym. Crau. in conſ. 5. nu. 17. Alex. in conſ. 110. lib. 1. & in conſ. 71. lib. 3. Dec. in conſ. 480. Rui. in plurib. conſiliis. l. bonorum. ff. rem ratam habere. unde concludebam, nullam extare ratificationē, uel exiſtentem non releuare, ut extra ipſ factam. Nec ex ſola patris deſtinatione dicentis ſe conſtituere dotē de bonis & iuribus competentib. filiæ dos potuit effici aduentitia: quia non uerbo, ſed re talis efficitur. l. ſi forte. ff. de Caſt. pec. l. ſi donatione. C. de collat. Re. n. uera bona aliqua filiæ tunc non extabant, de quibus potuiſſet dicere dotem ei conſtituere: iuxta l. fi. C. de dotis promiſſio. & iuribus, quæ ad futuras ſucceſſiones, ſeu hæreditates paternas, uel maternas ei, ut filiæ competebant, nō uerat (ut dicimus) renunciatū: ideo dos prædicta remanebat in terminis & iure dotis: dotis inquam profectitiæ, quæ ad patrem, moriente uiro, debet redire, non obſtante prædicta conſuetudine Martini, quæ in hoc caſu limitatur ſecundum Doctores in locis præallegatis, ut per Stephanum Bert. in d. conſ. 67.

d.consi.67.uiso lib.2.ubi dicit hoc cõiter probari, & ita fuisse Bononiæ per octo Doct. decisum. & limitat, nisi et in loco esset ea consuetudine seruatum, q in casu uiduæ morientis dos remaneret filiis, quod tñ in libello deducere, & posteà probare in facto dicit opus esse: alioqui illa consuetudo nõ attenderur. Idem si filia moriatur in secundo matrimonio stantib. filiis ex primo: nã cessabit consuetudo prædicta, seruabiturq; altera opinio, q dos ad patrẽ mulieris reuertatur, ut per Ias. Bar. & alios in d.l. post dotem. Soc. iun. in d.consi.114. Bal. in consi.298. Marthæus de Sermona.lib.1.in antiquis.& Steph. Bertr. in consi.149.lib.2.ubi attestat̃ hoc de cõi, à qua in iudicando, uel consulendo non sit recedendũ. Item non procedit, si filij paulò post mulierẽ decesserint secundùm Soc.iun. in d.consi 114 col 3. sed contrariũ uoluit Bald. in consi.255. uerba instrũ. secundo lib in antiquis. Item, secundùm eundẽ, cessat, si dos non fuit soluta, sed duntaxat promissa: secundũ
7 eundẽ Soc. in d.consi.114. sed ipse prius contrariũ consuluerat in consi 35.lib.1. Item declara, † q, quando remanet dos pro filiis, dẽr eis remanere nõ iure pacti, sed hæreditario, quatenus sint hæredes matris ab intestato, uel ex testato, si effecta sui iuris illud fecisset, filios hæredes instituendo: secundũ Matthæum de Afflictis in decis.216. Petrum & Alexandrũ, in consiliis præallegatis. Bal. in consi.273. quia maritus, lib. primo, in nouis & in l. pro hæreditariis, nu.11. C. de hæredit. actio. Bart. & Cast. & Alex. in l. si eam dotem. in principio, soluto matr. Huic rei uidetur refragari, quod cõiter dicunt Doctores in ea conclusione, an dos materna imputetur in legitimam nepotibus, qui eam de bonis aui materni peterent: aliqui uoluerunt, q non tenerentur dotẽ imputare in legitimã prædictã: quia habent eã à matre ut eius hæredes: sed plerique tenent contrariũ, q. s. dotem non habeant, tanquã quid hæreditariũ, ut hæredes matris, sed in uim consuetudinis, quæ ab auo materno dotẽ aufert immediatè dando nepotibus, & propterea debeant eã sibi in legitimam imputare: ut tenuit Bertr. in consi.138.num.4. uers. ad tertium quæsitum. ubi q̃ plures ad hoc citat, & in consi.142.uiso. & in consi.177. uol. 1. Curt. iun. in consi.180.uol.2. Bar. in consi.183. Gilbertus. & in l. in quartam. ad leg. Falcidiã. & ibi Paul. de Mont. Pico. Paul. Alex. Rom. & alij in l. illam. C. de collatio. Alexand. in consi.24. uisis. uol.1. Barb. in consil.40. illud secundo libro Anch. in consil.49. uisis. Dec. in consil.81. Castr. in cõs.124. dubia. de quibus & alij, ut ibi per eos: uidetur ergo secundùm communem, q dos non remaneat nepotibus, ut hæredibus nostris. Quomodo igitur intelligemus dictum superius? & cogita si dici potest, q procedit in casu factæ stipulationis per patrem, si mulier decesserit sine liberis, sibi dotem restitui: tunc in casu contrario existentiæ filiorum tacitè uidetur dotem stipulari filiæ, & non nepotibus, uel filiæ marito, ut dicemus infra, & dicit Bertr. in consi.138.nu.6.uersic.3. & ult. col.6.lib.1. aduertens, q censetur concepta tacita stipulatio pro filia, unde ad eius liberos transmittitur dos tanquam ad eius hæredes, & per consequens non imputatur in legitimam sibi debitam in bonis aui paterni, qui ab eo non censentur eam habere immediatè. s. à matre. Nam quotiescunque filij ut hæredes matris habent, quod contingere potest, uel si per stipulationem expressam, uel tacitam, uel per donationem, uel per statuti dispositionem pleno iure spectasset dos ad filiam, uel si alio modo fuisset illi debita, uolunt præfati consulentes imputationem huiusmodi minimè esse faciendam, quando autem aliquo ex prædictis modis dos non fuit filiæ debita ex eo solo, quòd consuetudo deferat dotem ad filios eius, in uno casu nõ censetur ad illos deferre ut hæredes matris: quoniam ut ipsi in locis præallegatis dicunt, filia non habet in dote hæredẽ, nec ad eam dicitur pleno iure pertinuisse, sed ad eius patrem, qui eam iure peculij, ut profectitij uendicat. l.1.& 2.ff. de Cast. pecul. & aliis per Curt. iun. in d.consi. 180.nu.3. & sic possunt concordari authoritates præfatæ, q quando filij accipiunt ex sola consuetudine præfata dotem maternam, eius hæredes esse non oporteat: secus in aliis casibus, quãdo ex tacita uel expressa stipulatione, uel ex alia causa dos pertinuisset ad mulierem. Prædicta ergo procedunt
8 nulla stante stipulatione, † quoniam de iure communi actio dotis efficitur filiæ & patri cõmunis, sed exercitium est ipsius patris, ut per Cast. in l.2.§.1. soluto matrimon. & ibi Rip. & morte filiæ consolidatur actio in patre: uel etiam è conuerso mortuo patre consolidatur actio in filia: ut dicit Bald. in dicto consil.349. uiso primo, libr.2. Cum autem interuenit stipulatio, si pater est stipulatus sibi reddi dotẽ: intelligitur cũ ꝓut de iure cõi, adeò, ut & consuetudini locus erit in suo casu, qs de iure cõi dos redit ad patrẽ, & nihilominus consuetudo ꝑdicta locũ hẽt. Calder. in cõs.474. sub rubri. de don. inter uir. & uxo. Bal. in d. cõsi. 273. qa maritus. lib.1. in nouis. Ias. in d.l. post dotẽ. nu.100. uer. itẽ d. cõsuetudo. Itẽ si stipulatus esset sibi mulieri, uel ei, cui iussit, uel casus dederit &c. vt p Bertrã. in d. cõs.138. & Soc. iu. d.consi.9. Cur. Iun. in d. consi.180. & Dec. in consi.181. & Bal. in cõs.255. uerba instrumẽti. in 2. lib. in antiqs. & in consi.206. de iure cõi in 4. lib. in antiquis, & per Bertr. in d.consi.177. Corn. in d.consi.270. placet. lib.3. Lup. in d. rub. de don. inter uir. & vxo. in princip. nu. 2. Bal. in l. cõstitutionis. C. de bonis, q̃ liberis. Idẽ tradit Bertr. qñ cõsuetudo esset aliquo nõ mutato in statutũ redacta, ut p eũ ubi suprà, & in d.consi.138.nu.6.uer. & considerãdũ. facit differẽtiã, an pater sibi, uel filiæ &c. in euẽtũ soluti matrimonij, an in casu restituendæ dotis, in 1. casu vult censeri derogatũ per huiusmodi stipulationẽ consuetudini iam dictæ, de qua p gl. in d.l. dos à patre. secus in 2. q non uideat̃ p eam recessum à consuetudine prædicta. Tertius est casus, qñ fit in stipulatione commemoratio filiorũ, tunc si pater stipulat̃ sibi dotẽ reddi in casu existẽtiũ filiorũ, nulla est dubitatio, quin in eo casu dos ad eũ reuerti debeat: ut dicit Bal. in d. cõs.349.
9 uiso primo, lib.2. in antiquis. † Si uerò de filiis fit mẽtio sub conditione stipulationis, ut qa pater stipulatur dotẽ sibi reddi, si mulier prædecesserit sine filiis, & hic casus reputat̃ difficilis, an præmoriente muliere filiis superstitib. dos ad filios mulieris hẽdes pertineat, vel cedat marito, seu ad dotantẽ redeat. Vna est opin. Doctorũ, q in hoc casu cedat lucro mariti, per textũ in l. inter socerũ. §. cũ inter. ff. de pact. dotal. dũ ibi dr̃, q si maritus socero ꝓmittat dotẽ restituere, si mulier prædecesserit sine liberis, dos extantib. liberis tenner̃. & in §. præceden. patet, q ꝓ filia dos retineat̃ in totũ: etiam q in totum non fuerit hr̃s matris, & sic iure pacti vr̃ in isto casu dos pertinere ad filios, & per consequens marito eorũ patri dos cedit. Istam opinionẽ Dyn. Cyn. Bald. Auge. & Imo. tenuisse refert Alex. in l. si cũ dotẽ. nu.16. uer. & hæc faciunt ad q. Contrariũ tenuerunt Bar. ibi nu.9. uer. oppono contra gl. & in consi. 130. pater dedit, & eam tenuisse Cyn. consulẽdo, & Iacob. de Beluis. & Oldrad. ibi refert & sequitur Pau. de Cast. attestando hanc esse cõem in d.l. si cũ dotẽ. & ibi Alex. & ꝓ ea consuluit Bal. in consi.477. pũctus. col.2.nu.6.uer. vnde si arg. uolu.4. & in d.consi.273. qa maritus. lib.1. & in d.l. ꝓ hæreditariis. nu.10. C. de hære. actio. Rui. in consi.132.nu.11.uer. nec obstat q uerbũ. uol.2. ubi dicit ita communiter ꝓbatũ p textum in d.l. si cũ dotẽ. ubi pater stipulatur in vnum casum sibi dotem, in aliũ non expressum vr̃ filiæ donare actionẽ de dote. Idẽ in extraneo stipulante præsumit̃, argumẽtu l. vnicæ. §. accedit. C. de rei uxor. actio. l. seruo. §. si testator. de leg. 1. In hoc ergo casu pater, uel extraneus stipulans sibi dotẽ restitui filiis non existentib. in alio scilicet existentiæ filiorũ, vr̃ mulieri donare, non autẽ filiis mulieris, ad quos, cùm nondũ nati fuissent, affectionẽ habuisse nõ præsumit̃. l. qui filiab. de lega. 1. Et respondit Bar. ad d.§. cũ inter. dupliciter, primò ꝓcedit, uel quia expressim in eo casu maritus sibi stipulatus fuerat: uel secundò. q ibi retinet ꝓ filiis, tãquã matris suæ hæredib. Pro quo facit, qd̃ dicit Bal. in d. consi.273. quia maritus. lib.1. ubi aduertit, q tex. in d.§. cũ inter. haud loquitur de lucrãdo, sed de retinẽdo, qd̃ aliud est. Nec eñi iure pacti ad filios mulieris potuit peruenire: cùm in conditione stipulationis tãtũ essẽt positi. l. Lucius. la 2. ff. de hæredi. instituẽdis. ubi si testator grauat hæredẽ morientẽ sine liberis alteri restituere, filij si existãt non censent̃ grauati ad fideicommissũ: sed remanet in potestate grauati, an filiis uelit relinquere, uel non, sic in isto casu est in potestate mulieris, filiis suis dotem relinquere, ita arguit Bart. Alexand. & cæteri vbi suprà. concord. allegantes. & dicit Bald. in d.consi.477. punctus. uol.4. nu.7. q dos mulieri in eo casu uidetur donata ꝓpter liberos. l. Arethusa. ff. de statu hominũ. & in ista materia Bal. in d. cõs. 273. repilogat quatuor casus. Primus est, qñ maritus expressim stipulatur ꝓ liberis: & tunc dos iure pacti pertinebit ad liberos, et q non sint hæredes matris. dicta l. inter socerum. §. 1. Secundus, qñ maritus stipulatur ꝓ se, & tũc. ipse lucrabit̃ salua filiis querela inofficiosæ dotis. l.1. C. de inoffi. dot. Tertius est, qñ aliquid nõ stipulat̃, sed simpliciter ꝓmittit reddere dotẽ filiis non extãtibus: & iste casus est is, de quo loquimur. Quartus est, qñ in ꝓmissione dotis restituendæ non est

facta

facts aliqua mētio liberorū, & iste decidit secundùm uo. in d. l. dos à patre. & ea, q̄ paulò ante diximus. Limita autē conclusionē Bar. p̄fatā, qñ pater, vel extraneus stipularet in casu mulieris sine filijs decedētis, dotē restitui nō sibi, sed mulieri, seu eius hæredibus: tūc stantib. liberis nō vr ipsi mulieri, stipulari & acquirere voluisse: qa dispositio restricta ad vnū casum excludit casum expresso cōtrariū l. pater nubēti. C. de collatio. videt ideirco actū, q acquirat liberis iure pacti. l. inter socerū. §. primo. ff. de pact. dot. l. si filia. ff. de diuort. vel marito: ita limitat Bal. in d. l. p hæreditarijs. nu. 20. vers. interdū ille: & in auth. sed & si quis. C. de secundis nuptijs. Castrē. & Alexā. in d. l. si cū dotē. vbi prius Alex. arguit cōtra. qa argumentū à cōtrario sensu nō habet locū, qñ in cōtrario sensu resultat contraria ratio. l. apud antiquos. C. de furt. l. si extraneus. ff. de condictione ob caus. Sed in casu omisso nō militat contraria ratio, sed imò eadē: qa ēt tūc filijs stātibus, videtur q ponùs mulieri, q̄ liberis ignotis dotē acquiri voluerit, sed hoc nō obstante Alex. stat in ea limitatione: quia ad virū pertinet alere filios. l. si quis à liberis. ff. de liber. agnos. Alio ēt modo limitat, qñ extraneo dotē reddi pater esset stipulatus in casum mulieris decedētis sine liberis, tunc videtur in casu existentiæ filiorū sibi voluisse dotē reddi, ne dicamus in omnē casum à se abdicasse ius repetendi dotē, ita intelligit tex. in l. Bebius Marcellus. ff. de pactis dotali. Aliud est in casu, qñ nō pater, vel extraneus, sed ipsa mulier daret dotē, & sibi eā reddi stipularetur sol. matrimonio sine filijs, & tunc videtur non marito donare, sed ipsis liberis, adeo q de dote mulier nō poterit testari, vel de ea disponere: qa donatio p̄fecta nō irritatur. l. Aristo. ff. de donat. §. p̄ficiuntur. Instit. eod. Sed Alex. vult, quòd tunc marito, & nō filijs censeat acquiri: qa filij sunt positi in conditione, dicta l. Lucius. & alijs p eū allegatis ibi, arguendo à contrario sensu: secundùm Doct. in d. l. si cū dotē: & in d. l. inter socerū. §. cū inter quod pcedit in contractib. secundùm eos. Quicquid sit in hoc nō puto elaborandū: qm idē pené resultat, quū, si vir lucret pacti vigore dotē & transeundo ad secunda vota illud lucrū pdet, & reseruare te[illegible] filijs: vt per Rip. in l. 2. nu. 20. vers. adde ēt q si maritus [illegible] matrimonio. vbi ad hoc plures Doct. alleg. si verò filij eiusdē pacti vigore lucrent dotē maternā, in effectu nō nisi post patrē dotem habebunt: qa dū viuit, tanquā in re aduentitia habet vsumfructū. l. fi. C. de bo. quę lib. l. 1. p totū. C. de bon. mater. Quartus est

10 casus † qñ maritus facit pactū de lucrando dotē, moriente muliere sine filijs, tūc à contrario sensu filijs extātib. non lucrabit dotē: sed nō ppterea filijs dos applicabitur, nisi mulier illis voluerit relinquere, ita tradit Pau. de Cast. in d. l. si cū dotē. in fi. prin. & in cons. 356. suprascriptus dominus consultor. & Curt. Iun. in cons. 93. quoniā, arg. à contrario sensu non sumitur, nisi ad limites verborū, secundùm Dec. in cons. 386. & in cons. 402. & ita in isto pposito aduertit Bal. in d. cons. 477. punctus. nu. 7. quin fortius si stātib. liberis vir deberet lucrari, dispositio illa plus nō operaret in sensu directo, q̄ in contrario, quod est absurdū secundùm Cur. Iun. qui tñ ex alia iuris conclusione vult ibi, nu. 7. q dos in isto casu pertineat ad filios: qa quotiescunque viro aufertur contēplatione alterius, illi lucrū applicat ablatū, p ea, q̄ ibi ipse allegat Sed mihi hoc nō placet: quoniā nec contemplatione filiorū hoc lucrū auferri, sed maritū illud nō facere, debemus dicere, pp defectū conditionis lucrandi. Et reperio Socin. Iun. in cons. 27. licet. vol. primo, plenè cōsulendo tenuisse in hoc casu, q nec vir, nec filij dotē lucrantur, sed q mulier pōt de ea testari: vbi inter alia respondit rationi, de qua p Rui. in cons. 8. in 2. libro, q scilicet lucrū hoc dotis deferatur pp onera, q̄ & maiora sunt stānb. filijs, & nos diximus supra in 5. gl. in prin. Amplia hoc pcedere, nedū qñ filij sunt duntaxat positi in conditione lucrandi, verùm ēt qñ statutū adderet, q filij in dote succedant: quoniā nihilominus dotē non habebunt, nisi quatenus fuerint hæredes: quia statutum prædictū uidetur illis conseruare tantùm ius succedendi ab intestato, non autem uelle mulierē priuare facultate testandi de dote, si quidē sans esse debeat, q statutū eā grauauerit conditione illa lucrandi pro marito apposita: & præsertim in statuto continente materiā strictā, & exorbitantē, ita tradit Paul. de Cast. in d. l. si cum dotē. in fi. prin. & in cons. 82. & in hoc negocio tria. vbi refert illud consilium fuisse subscriptum a magnis Doctorib. Perusij, Paduæ, & Bononiæ, & sic fuisse obtentū sine litigo, & q propterea Florentini addiderunt statuto, super quo ille casus cōtingerat, q mulier de dote testari nō posset, & hoc consulendo postquā ad partes id disputauit, tenuit Raph. Com. in cons. 48. statutū Florentiæ, ubi meminit de dicta Cast. opin. & Hier. Cagno. in d. l. si. nu. 100. uers. uidi per celeberrimos. C. de pact. ubi inter alios citat Ias. in cons. 127. lib. 1. & Rui. sequit in cons. 127. nu. 8 vol. 2. & in cons. 8. col. 2. eo. uol. 2. pro hoc facit dictū Lap in alleg. 129. de conuer. coniu. vers. itē lex municipalis. ubi dicit, q si statutū dixerit, q frater fratri succedat, intelligitur id ab intestato: quoniā odiosum, & ualde iniquum est homini auferre facultatē testandi: ut per Ias. l. l. ex facto. col. 2. de vulg. & pupil. l. 1. C. de sac. san. eccle. l. prima. §. si ff. si quis à par. man. fue. Aliud dicunt esse fallegari doct. qñ statutū per istud uerbū, succedat, nō loqueret, sed per alia uerba, ut puta, pertineat, lucretur, & similia, quæ nequeunt ad ius successionis, & hæreditatis trahi, seu referri ut per Cast. in d. cons. 419. p declaratione eius. Ias. in d. cons. 127. consuluit in casu statuti loquentis per uerbū, conseruet: nō faciēs differentiā inter istud uerbum, & uerbū succedit, quod mihi non placet, nisi ex alio, ut in casu suo consultatio huiusmodi defendatur. Hinc Rol. in q. 82. quærit, pluribus rationibus ostendit, de lucro dotis vxorem nō posse testari in præiudicium viri, & allegat plures authoritates: subijcio aliam præfati Rol. q. 92. an statutum de lucro pcedat, solùm in casu inopiæ uiri, & dic secundū eum ibi, q indistinctè procedit. Diuersus est casus, qñ diceret statutū, q mulier non habens filios possit de dote testari, & cuicunque relinquere: nā à contrario sensu uidet statutū uelle, q si habet filios, de ea testari nequeat, aliàs statutū esset superfluū, & derisorium, ut plurib. consuluit Anch. in cons. 214. pro ista parte. Et ex his infert Hiero. Cagno. in d. l. si. nu. 100. C. de pact. ad quæ

11 stionem † qñ mulier hæredem maritum suum fecisset, q dotem ēt poterit habere ēt q iuramento promisisset illam restituere. quia illa obligatio iurata est restricta ad casum restituendæ dotis: sed iste talis nō est: ergo nō cōprehenditur sub eā: ut dicebat Bal. in consi. 275 quia maritus, col. 2. lib. 1. etenim illa promissio intelligit reb. sic stantibus. l. quod seruius. ff. de condictio. ob. cau. l. fi. ff. qui satisda. cogātur. Si autem per statutum uideretur mulieri sublata testādi potestas, tunc secùs esset: ut inquit Cagn. ibi loquens de statuto disponente, quòd dos pro dimidia restitueretur agnatis: quia illud uerbū non refert ad ius hæreditatis, ut dixi superiùs. Potestatem enim auferens huiusmodi statutum, facit ut eius testamentum, seu dispositio nihil ualeat secundùm Ruin. in d. consi. 8. in prin. uol. 2. & Cast. in cons. 439. Abba. in consi. 115. uidet primò, lib. 2. ubi loquit de spuria, quæ de sua dote non potest testari.

G L O S. XII.

In textu ibi, Expensæ autem funeris.

S V M M A R I V M.

1 *Funeris impensa pro rata de dote & reliquo mulieris patrimonio deducenda.*

2 *Funeris onus ad quem spectet.*

1 Funeris † in sepelienda uxore impensæ ante omnia deducuntur, secundùm statutum nostrum, de toto dotis cumulo: sed expressim non disponitur, quid faciendum sit, quando alia bona mulieris supra dotē extarēt, an omnis impensa funeris etiam tunc ad dotem pertineat, seu de ipsa dote sit tota deducēda, mihi uidetur iste casus omissus, & secundùm iuris communis dispositionem decidēdus, secundùm quam pro rata bonorum fit diuisio impēsæ: ut si ualoris centum sit dos, & totidem reliquum mulieris patrimonium, pro dimidio dos sustinebit funeris impensam, & alterum dimidium ad bona nō dotalia spectabit. l. si pro rata. ff. de relig. & sump. fun. l. Neratius. §. si maritus. eo. titu. Alexan. in cons. 122. uiso. in fi. uolu. 7. Cassa. in consue. Bur. in rubr. 4. §. 9. uers. [Frais funeraulx.] Nic Boer. in decisione 244. nu. 9. Bal. in l. licet. C. de iure dot. Alexan. consi. 201. nu. 24. uolu. 6. Soci. in cons. 33. nu. 17. uol. 1. Bar. Pau. de Cast. Alex. in l. filia. ff. sol. matrimonio. & sic Docto. dicunt cōmuniter, q impensa funeris partim pertinet ad hæredes mulieris, partim ad maritum, qui dotem lucratur pro rata bonorum, idē tradit Rolandus in q. 90. quæritur. Nec dicatur, q statutum dicit de dote esse deducendam impensa funeris,

funeris, ergo nõ de bonis hæreditatis nõ dotalib. arg. l. si seruũ. §. nõ dicit prætor. ff. de acq. hær. nã. & Iurecõs. respõdit, actio nẽ funerariã in eũ dari, ad quẽ dos peruenit. l. in eũ. cũ trib. ll. seq. ff. de relig. & sump. fun. & nihilominus illud intelligit, nisi alia bona præter dotẽ superfint. d. l. si pro rata. Sic in isto casu statuti. & tãto magis, quia dũ dicit statutũ de toto dotis cumulo deduci &c. intelligit loqui in eo casu respectu partiũ dotis: nõ aũt alio respectu: partes enĩ prædicãtur de toto. l. in toto. & ibi not. de reg. iur. ergo non intelligit loqui respectu aliorũ bonorũ: & in casu, in quo alia bona existerẽt, remanet igit is casus, si de eo non loquit, in dispositione iuris cõis superius
8 dicta. Onus † enĩ funeris spectat in primis ad bona defunctæ personæ: adeo quod si maritus de dote nihil lucraretur, nequaquã ad illud teneretur. d. l. quod si nulla. d. l. Neratius. & cõcord. nisi in defectũ, quod non extarent hæredes, tunc ad expensas funeris tenetur inquantum facere potest, ne in eius iniuriam corpus quondã vxoris suæ insepultum relinquatur, ait Iurecõsul. in d. l. quod si nulla. Fallit hoc, quã post diuortiũ mulier alij nupta decederet, quia licet prior uir lucretur dotem: tamen ad aliũ funeris impensa pertinebit. l. si mulier. ff. eo. Quod diximus, uirum dotẽ non lucrantem, ad funeris impensam non teneri, intellige id, ut de proprio ære non sit obligatus: nã de dote, quã est restituturus, soluit interim, tamen non habita, quod dilationẽ iuris habeat ad dotem restituendam: ut dicunt Doc. in d. l. si filia. sol. mat. De quib. bonis sit funerandus prælatus, an sumptib. hæredũ, an uerò ecclesiarũ, & beneficiorum, quæ habebat, ita quod successor in illis ecclesijs, seu beneficijs ad illos te-
9 neatur: uide plenè per Decium consil. 157. per totum & Anton. de Capi. in decisio. Neapo. 84.

G L O S. XIII.

In textu ibi, Vxor testari, vel disponere nequeat, nisi ipsius mariti consensus &c.

S V M M A R I V M.

1. *Vxor si facultatem testandi impetret, an poterit in praiudiciũ mariti testari de dote.*
2. *Gratia & concessiones Principis intelligũtur saluo iure tertij.*
3. *Quarta in bonis liberti nõ est ita debita, sicut legitima in bonis parentum.*
4. *Princeps concedendo facultatem testandi intelligitur concedere secundũ consuetudinem.*
5. *Consensum de testando præstitum an viri possit reuocare.*
6. *Consentiens testanti de re sua, an possit penitere, & quem effectum habeat huiusmodi consensus.*
7. *Licentia data quò ad personam religionem profitendi non extendantur ad res.*
8. *Maritus præsens testanti mulieri de dote, & non contradicens verum sibi praeiudicet quò ad lucrum dotis.*

PROHIBITVM est uxori testari de parte dotis per maritũ lucranda, nisi eius ad id consensus expressus, uel præsumptus accesserit. Quæro
1 in primis † si uxor ab Imperatore facultatẽ testãdi de dote obtinuerit, utrũ liceat ei tunc testari de parte dotis ad uirũ pertinentis, & in præiudiciũ lucri dotalis. Fran. Crem. in sing. 154. statuto cauetur, quod mortua, adnotauit id concessum ei non intelligi, & allegat Bal. in l. si quã. C. de inoffi. test. & Bar. Cepo. refert Firmanus in reperto. in uer. priuilegiũ testandi, & sequitur Nic. Boer. in deci. 24. quò ad primũ in secũdo dubio, ubi Barb. citat, & similẽ decis. Albe. de Rosa. in auth. licentiã. C. de episc. & cler. & in secunda parte stat. in q. 189 & hoc procedit siue aliàs mulier esset habilis ad testandũ, siue non: nã si non erat habilis, per hoc priuilegium testandi uidetur habilitatẽ assecuta. d. l. si quã. si autem erat habilis, ut aliquid gratia contineat, solemnitates iuris cẽlentur ei remissæ, quæ in ius tertij non lædat secundùm gl. ibi per oẽs approbatã: ut per Ias. ibi. nu. 5. post Bar. Saly. & Castrẽ. ibi: & Rebuf. in prac. benefi. in c. differ. inter priuil. rescri. & mand. nu. 17.
2 † quoniã concessiones & gratię principis semper intelligunt saluo iure tertij: ut dicit Fely. in c. cãm quæ. nu. 10. uersi. & gñaliter extra, de rescrip. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loc. publ. l. nec auus C. de emanci. lib. c. ad aures. & ibi gl. de rescri. c. ex tuarum. de auctoritat. & usu pall. & dicit hoc etiam procedere, ubi de modico præiudicium ageretur. gl. in c. cũ olim. extra, de consue. neq; in re nec ad rem dr ius tertij sublatũ, secundũ Lud. Gome. in reg. de non toll. ius. q. in q. 1. col. 2. uel etiam quod gratia esset facta motu proprio, secundùm Fely. in d. c. cãm quæ. ubi hanc materiam plenè tractat. & in c. 1. eo. tit. ubi nu. 9. ver. declara duob. mod. dici, quod si data est facultas testandi libera, intelligitur ea ita, ut omitti solennitas concernens uilitatem alterius nequeat, etiam si aliàs illa testabilis esset, & allegat Bal. & Cyn. in d. l. si quã. & prædicti ponunt exemplum in legitima filiorum, in cuius præiudicium potestas testãdi data non extenditur. Nec obstat l. etiam. in princi. ff. de bonis quæ libe ubi responsum extat, quod si liberto per principem indulgetur libera factio testamenti in præiudicium quartæ patrono
3 debitæ, poterit is testari: † quia secundùm gl. illud procedit eò, quia illa quarta non est ita debita patrono, sicut legitima filijs: uel quia Princeps faciendo gratiam liberto, qui aliàs poterat testari salua patrono quarta, de liberè testando uidetur ex certa scientia patrono præiudicare uelle, & præsertim: quia ex qualitate personæ sumitur interpretatio lata in priuilegio secundùm qualitatem personæ, declarando ut per Felyn. in d. c. causam quæ. nu. 17. uer. quib. adde, quod priuilegia. Sed lucrum dotis magis est debitum, quàm legitima: nã prius illud ut æs alienum deducitur à marito, & demum filij capiunt legitimam de bonis maternis, ut diximus in gl. 5. nec ex ea data testandi licentia potest uideri Princeps ex certa scientia illi præiudicare uelle: stat igitur firma prædicta conclusio. Neque dicatur, quod intelligendo licentiam testãdi, secundùm ius cõe dictæ leg. si quã. sequitur, quod mulier de lucro dotali poterit testari: cùm de iure cõi illud non debeatur, & de eo testari mulier non impediatur. nã intelligitur secundùm ius cõe, idest secundùm ius, quo mulieres possunt cõiter in simili casu testari, etiam quod id iure statutorum proueniat, ita declarat Dec. in cõsi. 114. post tenui. col. fi. uer. & hoc responderet. Et ad hoc facit dictum Bal. in l. fi. nu. 6. uersi. adde, si Princeps. C. de fideic. ubi dicit,
4 † quod Princeps, concedendo facultatẽ testandi, uidetur concedere secundùm consuetudinem, & statuta loci, quod dictum refert, & sequitur Matt. de Afflict. in decis. 226. serenissimus. nu. 3. De licentia testandi impetrata à Principe, uel Papa in alijs casib. quomodo debeat intelligi, dicit Fely. in d. c. 1. nu. 4. num. 9. de rescrip. & in c. quæ fit. de iud. Bal. in l. illud. C. de inof. testa. Ias. in l. ex facto. de vulg. & pup. Alex. in consi. 15. in 2. lib. Et Rebuf. vbi suprà nu. 6. & plures loci signantur in reperto. Bertr. quos hic prosequi, esset extendere fines instituti mei. Secundò
5 † quæro, cum statutum concedat mulieri de consensu mariti testari de lucro dotali: utrum maritus, consensum, quem semel præstitit ei, reuocare possit, adeò, quod illud reuocando possit ad lucrum dotis agere. Alex. alterius consilium comprobando tenuit in consi. 246. placet. uol. 6. quod nequeat amplius reuocare, & mouetur in effectu duab. decisionib. seu conclusionib. altera, quod si pater filiofa. donanti cã mortis, semel consensit, amplius huiusmodi consensum non retractat. Ioann. And. in addi. ad Spec. in tit. de instr. edit. in §. porrò. in addit. incip. q. ubi alleg. Pileum in q. 84. secundùm impressionẽ nostram, est quæstio 57. Caius patre. & hoc uerum præsupponit
6 Anch. in consi. 86. per modum altera autem conclusione, † quod testatori leganti rem suam aliquis consentiens, adeo præiudicat sibi, ut amplius non liceat ei pœnitere: hoc dicit Bald. & Fulg. in l. lenium. C. qui testa. fac. quos citat ad hoc Alex. in d. consi. 246. placet. refert, & sequitur Ias. in l. si fundum per fideic. col. fi. nu. 45. uer. item ad istam materiam. de leg. 1. per plura iura allegata per Bal. ubi suprà, & per illam iuris regulam. quod, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex postfacto efficiuntur necessitatis. l. sicut. C. de act. & obli. l. in commodato. §. sicut. ff. de commod. c. licet. de uoto. Saly. in l. si fratris. C. de dona. causa mor. idem firmat. & facit etiam similis decisio. Bal. in l. 1. C. de sacros. eccle. quod testamentum filijfamil. pias causas factum de consensu patris non potest per patrem reuocari. Idẽ si pater consensisset filio leganti rem ipsius patris, ut dicit Iaso. in d. l. si fundum per fideic. nu. 38. uer. quærit, an filiusfa. Et in terminis statuti de lucro dotis est decis. Soc. in consi. 61. in præsenti. nu. 9. uer. diceret aliquis, lib. 1. ubi consuluit, consensum à uiro præstitum mulieri, asserenti se, & bona sua loco religioso retractari non posse: nec amplius eum audiri, si pœnitentia ductus uelit lucrum dotis petere, & eũ sequit Lup. in rub. de dona. inter uir. & uxo. §. 47. limitat. 1. col. 3. uersi. addit. tenet idem Rota: ea quib. firmatur, quod consensus semel præstitus sit irretractabilis in ista materia: istam quæstionem etiam disputat Rolan. in q. 1. Cæterùm dubitatum fuit, quid

intra

loris resultet ex huiusmodi consensu, & Bar. in consi. at t. q. dam sibi filios. in primo dubin. & in l. cum quis decedens. in princ. de legat 3. uoluit, quòd consensus præstitus legāti rem meam, operetur, ut si uolo rem meam parere: propter consensum præstitum repellor exceptione, sed non ut ille, cui res est legata de consensu meo contra me agere possit ad illam rem legatam de consensu meo: quia inter illum legatarium, & me consentientem nihil gestum est, licet cum testatore aliquid gestum esse dicatur: & ideo ibi materia, ex qua oriatur obligatio, cum non detur actio legatario, non pōt aduersum me cōpetere. l. quæcunque. ff. de actio. & obli. est uerum inqt Bar. q ex huiusmodi consensu præstito inducit, seu resultat mandatum testatori, & actio mandati oritur & cōpetit testatori, uel eius hæredi aduersus consentientem: quā hæres pōt legatario cedere. l. quidam cum filium. ff. de hæredi. institut. & ponderat Bar. uia, q̄ uidentur uelle, q consentiens sibi præiudicet loqui quò ad exceptionē parandam, non aūt quò ad actionē dandam contra consentientē l. Caius. ff. de pign. acti. l. sicut. §. uenditionis. quib. modis pign. uel hypo. solu. l. spadonē. §. 1. ff. de excusat. tutn. §. itē ꝓpter. insti. eo. l. nō putauit. §. si quis in sua. ff. de contratab. & hæc tradit Bart. & in d. l. si fundum per fideic. Sed Ias. ibi. nu. 39. uer. secundò principaliter aduersa, considerat circa hoc duo. Primū, q Bar. doctrina ꝓcedit, qū simpliciter consensit testatori leganti, secus si ultra consensum etiam ꝓmittit testatori se daturū rē legatā: tunc uult legatarium agere posse ex huiusmodi ꝓmissione, quēadmodū hæres agere posset ex aliqua ꝓmissione testatori facta: iuxta not. per Bar. in l. nemo pōt. de leg. 1. quoniā legatarius & ipse in re legata dr̄ hæres. l. in tēpus. §. 1. ff. de usu cap. Secundū considerat, q cùm legatum sit donatio q̄dam. l. legatum ita. de leg. 2. si contra consentientē in rei suæ donatione datur actio, ergo & in isto casu dari debet, quod vr̄ dixisse Bal. in l. cum alienā. uer. sed pone. C. de leg. quē (ut Iaso. ait) sequutus fuit Rom. & Ioan. de Imo. in locis, de quib. ibi per eum, dicentē, q hoc est mirandū. Vide, si dici potest, q donatio perficitur, cū hoc fit præsente donatario: absēti enim facta non tenet. l. qui absenti. ff. de donat. ideo, cū loquimur de donatione, loquimur de ualida, quæ in præsentia donatarij fit. Consentiens ergo donanti rē suam præsente donatario, pōt dici cum donatario aliquid gessisse, & sic meritò ei datur actio. Secus in legato contingit, qd̄ ualet in absentia partis factum. l. cum pater. §. fundo. de leg. 2. Et not. q Nic. Boe. in deci. 244 nu. 11. uersi. quid dicendū, tenuit, q non uideat maritus in lucro dotis sibi præiudicare per licentiam testandi mulieri simpliciter datam: ad exemplum licentiæ datæ per principem, sed hoc mihi non placet: quoniam licentia prædicta esset superflua aliàs, & hic non agitur de præiudicando iuri tertij, sed ipsius concedentis, ut plurib. in hac materia arguit And. Tiraq. in tract. de retract. lign. §. 1. nu. 131. uer. cōtrarium tñ. Nec sustinetur decisio prædicta Boer. in illa conclusione, q qū quis ꝓmittit simpliciter dotē restituere, nō tñ sibi præiudicare in lucro dotali intelligitur: quoniam illa ꝓmissio non redditur superflua, quamuis intelligatur saluum ius in lucro dotali, sicut licentia simpliciter data ex postfacto. Quemadmodum, si simpliciter mulieri offerenti bona sua ecclesiæ, aliǰve loco religioso, maritus consentiat, iuri suo dotē lucrandi renunciare vr̄, quamuis id nō expresserit, secundùm Soc. in d. cons. 61. in præsenti. col. 4. nu. 9. uer. circa sextam q. vol. 1. per not. per Bar. & alios in l. quæ dotis sol. mat. & in l. q Romæ. §. duo fratres. de uerb. obli. & hoc dicit non habere dubium stante hoc statuto, q mulier non possit de dote disponere in præiudicium lucri dotalis, sine consensu mariti, nā hoc modo consensum accepisse patet & est casus statuti, secundùm eum. Aliud † dici posset, qū maritus nō cōsensisset obla-
7 tioni bonorum, sed solùm dedisse licentiam uxori intrandi religionem: quoniam tunc ex ista licentia data quò ad personā non infertur quò ad res, q illas alienet in præiudicium sui lucri dotalis, ut per Lap. in alle. 129. de cōuer. cōiug. col. 3. uer. nec obstat licentiā, & Boer. in decis. 244. nu. 8. Hic occurrit dicere, qū lucro dotali maritus renūciare uideatur, sed id refertur in gl. subsequen. vbi commodius hoc tractabit. Nunc dicamus quatenus statutum vult ex præsumpto uiri consensu mulierem de dote testari posse in præiudicium lucri dotalis,
8 utrum † ex eo, q uir fuit præsens mulieris testō, dū de dote testabatur, & non contradixit, sibi præiudicasse in lucro dotali censeatur. Alex. in consi. 20 ponderatis. nu. 11. uol. 3. negauit, præsentē, & tacentē, dū in testamento de re sua disponit, sibi præiudicare, per tex. in l. Caius. ff. de pign. act. ubi est casus, q existens præsens legato de re sua facto, sibi non præiudicat, imò nec etiam illud testamentum signans ut testis, ut dr̄ ibi. l. Titia. §. Lucio. de leg. 2 gl. in l. fideiussor. §. pater. ff. de pigno. Ias. in d. l. si fundum per fideic. nu. 44. de leg. 1. post Bar. ibi. & in d. l. cum quis decedens. de leg. 3. & in d. cons. 211. & q præsens, & tacens sibi non præiudicet in alienatione rei, ponit Tiraq. in d. tract. de retract. signa. §. 1. gl. 9. nu. 154. uersi. nec est q. ubi dicit, q gl. in l. cum ꝓponas. C. de pact. quā ex aduerso prius citauerat nu. 113. uersic. Imò & si reprobat à Bart. Bald. In Fab. Pau. de Cast. Alex. & Ias. & omnib. ibi. & à Bar. & alijs in d. l. q̄ dotis. & alijs q̄ plurimis citatis ibi p eū. Nos dicemus, statutū nostrum ꝓcedere, qū vnà cum præsentia interuenerit aliquis actus positiuus designās consensum, ut per Ias. in d. l. quæ dotis. à nu. 68. usque ad fi. ubi ponit 20. casus affirmatiuos, & nouē negatiuos in ista materia præsumpti consensus: uel secundò, q præsentia, & taciturnitas inducit consensum præsumptum inter coniunctos, secundùm Iaso. in d. l. quæ dotis. nu. 72. uer. tertius casus. & allegat Bald. Saly. Pau. de Cast. in l. inuitus. de ꝓcu. Io. de Imo. in c. cum olim. de offi. deleg. & alios, de quib. ibi per eū. l. si seruus cōis. de dona. int. uir. & uxor. l. in adoptionis. ubi Bar. ff. de adopt. & facit ꝓ hoc tex. in l. Procula. ff. de proba. sed mulier & uir sunt coniuncti imò vna caro. c. sciscitatur. 30. q. 4. & c. Martinus. de cog. spi. sed de hac conclusione dubitat Andr. Tiraquel. ubi supra num. 132. uer. sicu. & si quispiam.

G L O S. XIIII

In textu ibi, Sed in præiudicium lucri deferendi marito, ipso iure non ualeat, & pro non apposito &c.

S V M M A R I V M.

1 *Pacto contra dotis lucrum per statutum improbata, an censeatur etiam eiusdem lucri improbata renunciatio.*
2 *Dotis lucrum uiro marito propter facinus exclusa fisco applicetur, an verò ipsius mulieris hæredibus.*
3 *Maritus uxoricida an possit ex filiorū persona dotē habere.*
4 *Intellectus legis, Lucius. ff. de iu. fis.*
5 *Maritus deprehensa uxore in adulterio & ex statuti permissione occisa, an etiam dotem lucretur.*
6 *Dotis lucrum conuentionale tantùm quibus casibus perdat maritus. & num 8.*
7 *Mulieri an incumbat onus probandi, se propter mariti sæuitiam ab eo recessisse.*
9 *Cauere quomodo sibi debeat, qui ob non adhibitū uxori ægrotæ medicum maritum à lucro dotis uult repellere.*
10 *Dote mulieris ex l quinque legibus. ff. de bon. damna. ad fiscū deuoluta, eiusdem lucrum marito saluum remanet.*

CONTRA dotis lucrum statuti nostri dispositionu delatum pacisci non licet, & hic est casus clarus authoritate statuti decisus, inquit Alex. in cons. 158. circa primū. nu. 11. uol. 5. aliud innuit, si fuisset huic statuto renunciatū: vr̄ itaque dubitandum, an
1 † sicut statutum reijcit, ac improbat pactū in præiudiciū lucri dotalis, uideatur etiam uelle, q huic statuto maritus renūciare nequeat. & Rapha. Cuma. in consi. 72. uisis pactis. colu. fi. dicit, q cum statutum ꝓhibeat pacisci in præiudicium lucri dotalis, non vr̄ pariter posse ei renunciare. Idem reperit cōsulendo super eodē casu in cons. 26. statutorum Paduæ. ꝓ hoc facit Bal. cons. 94. & cons. 95. uol. 4. & cons. 477. punctus. eo. vol. dum ibi vult, q dispositioni statuti, qd̄ disponit, uirum lucrari debere dotem, non obstantib. pactis &c. nō posset renunciare, mouens q̄stionē, an dispositioni prædicti statuti à cōtrario sensu resultanti liceat renunciare, & in hoc resoluit negatiuè, ut ibi per eum, & hoc vr̄ etiam defendi ex ea cōclusione Doctorum passim tractata, q legi ꝓhibitiuæ etiā priuatorum cōmodum concernenti, renunciari non potest, etiam cum iuramento l. 1. & 2. C. ne fideiuss. dot. dco. Bar. & Ias. in l. non dubium. C. de legi. & in l. si quis in conscrib. C. de pact. Ioan. de Amre. in cons. 2. Fely. in c. cum accessissent, de constitu. & ibi Deci. & alij in d. c. dilecta. de rescrip. Alex. in cons. 41. nu. 32. uol. 5. Mars. in cons. 134. lib. 2. Socin. in consi. 87. libr. 3. Canon. in c. dilecto. de præben. per illum textum. glo. in c. statutum.

totum. in versic. committatur. de rescrip. in 6. Gemi. in c. cul. de præben. in 6. Doctores in l. eum hi. ff. de transact. plura allegat Tiraq. in l. si vnquam. in vers. reuertatur. nu. 261. vsque ad nu. 266. C. de reuocand. donat. & ideo potest in hoc dici statutum continere ius prohibitiuum, ex quo improbat pactum aduersum lucrum appositum, & sic prohibet illud apponi, quæ quidem prohibitio concernere publicum fauorem propter matrimonia contrahenda dici potest, secūdùm Paris. in consil. 127. volumine primo. in quo casu nemo cōtradicit, quin renunciatio fiat inualidè aduersus legem prohibitiuam, secundùm Docto. in locis præallegatis, & ista resolutio videtur facilè tenenda, ne quod prohibetur vna via, per aliam cōcedatur. ca. cum quid. de reg. iur. in 6. & ibi notatis. Quando statutum diceret, q lucro dotis nō possit renunciare, res esset expedita. Rube. Alex. in cons. 70. viso statuto. Sed in hoc casu non intelligitur vetitū post contractū matrimonium, & datam dotem ex interuallo renunciare dicto lucro dotali, nā illa prohibitio restringitur ad casum, qn̄ ab initio contractus vir vellet lucro dotis renunciare, hoc. n. concernit publicū fauorem, vt facilius inducatur ad matrimonium contrahendum, sed post contractū matrimoniū cessat ille fauor, seu illa causa prohibitæ renunciationis, & sicut acquisita, seu res suas potest quisque proijcere, vel donare, ita pōt illud ius lucrandi sibi acquisitū in contractu dotis renūciare, vel remittere, vt plenè deducit Paris. in cons. 127. in lib. 1. & sic nō obstat, secundùm eū, prohibitio statuto. Quid si statutū id non prohibeat? & tunc nō est dubitādū renunciationem ualere: quia omnia pacta ad fauorē dotis, præsertim adiecta à principio ualent. l. unica. §. illud. C. de re uxo. acti. l. cū dos. ff. de pact. dot. & planè consuluit Pau. de Cast. in cons. 59. ꝓ pleniori respōsione, & diffusè tenet Rol. in q. 39. idē uoluit in q. 102. lege. vbi dixit, q maritus pōt pacisci contra lucrū, quod ea dispositione statuti defertur, vt latissimè ibi ꝑ eū. Idē conclusimus, qn̄ renunciatio constāte matrimonio fieret, vt suprà in glo. 8. qa ꝑ huiusmodi renūciationē cōditio dotis reddit melior. l. de die. & l. seq. ff. de pact. dot. nec remissio alicuius rei acqrēdæ ꝓhibetur inter virū & vxorē, sicut ꝓhibetur donatio rei acquisitæ: qa ꝑ illam alter non efficitur pauperior, quemadmodum ꝑ istam, ita conclusum fuit in Rota, vt in recollectis Bisig. sub titulo de pactis. in decisio. 2. consuetudo, quæ in antiquis est decisio. 847. Lup. in rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 47. limita primò. col. 3. & 4. & §. 63. vers. addit. ampliari possunt Alb. Bru. & Nico. Boer. in d. decis. 244. & Nic. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. in 4. parte in q. vlt. & alij allegati ꝑ nos suprà in gl. 8 l. sed & si vir. §. legaturus. l. cū hic status. ff. de dona. inter vir. & vxor. & ita concludit Cast. in d. cons. 59. ꝓ pleniori. Et casus ibi resoluit ꝑ Cast. cuiusdā, qui dotē acceperat in certis bonis, super quib. sciebat conditionē fideicommissi esse positā à defuncto, & nō cōtradixerat, ex hoc (inquit Cast.) ille vir cēset sibi ꝑiudicasse in lucro dotali, & illud sic tacitè uidetur renūciasse, per plura, quæ ibi allegat. Addens, q nō obstat ꝓmissio per uirū facta de dote restituēda mulieri, qa uel intelligebat in casu, in quo ex parte mariti matrimoniū fuisset solutū, uel nō ꝑiudicabat fideicommissario, ad quē per mortem mulieris erāt illa bona reuersura, & cū quo ille actus ꝓmittēdi dotē nō fuit gestus, nec qa præsens, & tacēs fuit, sibi in fideicommisso præiudicauit, licēt ius suū durare. l. sicut. §. nō uidet. ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. & a'iā q̄ mouebat ibi difficultas, resoluit Cast. dū dicebat, legatū dotis factū, cum clausula, q plus petere nō possit ꝓ legitima, licet agnatū nō ꝑiudicare. quominus ille legitimam assequatur integram, q scilicet illud ꝓcedat, qn̄ dos legata non fuisset supra legitimam, seu legitimæ ualorem non excessisset: excessus enim ille recōpensat onus legitimæ appositum, in quo excessu non tenebatur dotem dare, & propter illum uidetur acceptasse onus legato dotis iniunctum. Idem fuisset, si, filia consentiente, pater onus legato legitimæ adiecisset, tunc illud minimè posset de legitima respui, ut per Lap. in d. rub. §. 47. col. 1. & plenius in §. 16. col. 6. per plura quæ ibi ad hoc allegat. Contingit dubitari, utrū maritus, qui ꝓmisit dote restituere &c. uideatur per huiusmodi obligationem, renūciare lucro dotis, quod ex huiusmodi statuto defertur, & oēs tenent ei lucro renunciatū non uideri, ut post Rayn. de Forl. dicit Ias. in dicta lege, post dotem. nume. 12. uersi. limita istam lecturam glo. ff. sol. matr. & ibi Alexan. in fin. & in consi. 133. super quæsitis, de quibus in themate. in col. 2. uol. 5. & in consi. 5. circa primum dubiū. in colum. fina. uol. 3. Ang. in l. damni. 3. §. cum paries. de dā- no infecto. per illum textum ibi, & Ioan. de Imol. & Roman. refert, & sequitur Dec. in consi. 402. in causa illustrissimi. nu. 4 col. 2. & in cons. 195. studendo num. 1. & Rui. in consi. 79. uiso. nu 1. uolu. 2. & Ias. in consi. 90. uolum. 3. Andr. Tiraq. in l. si unquam. in uers. totum. numer. 1. C. de reuocan. dona. Gozad. in cons. 59. nu. 12. & And. Alcia. aliter tamen declarans in tracta. de præsumpt. in regu. 3. in præsumpt. 32. num. 12. sequitur Roland. in q. 37. Verùm prædicti ferè omnes Docto. dicerunt esse aliter tenendum, quando maritus totam dotem restituere promisisset, sicut quando testator iubet totam hæreditatem suam restituere, uidetur prohibere detractionem Trebellianicæ. Alexan. Ias. Deci. Gozad. & And. Tiraq. in locis præallegatis. Ruin. in consi. 84. quoniam. nu. 13. uol. 1. & in consi. 57. quò ad. in eodem lib. & in consi. 159. uolu. 3. & in consi. 161. quia. nu. 7. uol. 5. Alex. consi. 201. perspectis. nu. 14. lib. 6. Hipp. Mars. in sing. 687. integrè. & Nico. Boer. plures allegando in decisio. 244. nu. 8. Alex. in d. consi. 5. uol. 3. ubi dicit hanc communem esse Doctorum opinionem. Rolan. in q. 38. pluribus eam comprobat. Et hoc procedit secundùm Bal. in l. quod nomine. ff. de condi. indebi. quādo ex certa scientia maritus integram dotem restituere promitteret, secus si per errorem, ut & dicit Ias. in d. l. si post dotem, num. 35. & sequitur consulendo Dec. in d. cons. 402. num. 6. uersi. primò non obstat, ubi dicit, q si non appareat maritū cogitasse in obligatione dotis restituendæ de lucro dotis, ei non præiudicet, in hoc promisisse dotem totam restituere: quia ex certa scientia, & nō aliter inducitur donatio. l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & in dubio magis præsumitur error, q̄ donatio glo. in l. generaliter. in uersi. causa. C. de non numerata pecunia. Alexan. in consi. 13. lib. 1. Imol. in l. à Titio. de uer. oblig. & sic infert Deci. ad casum suum ibi, q non censeretur renunciatum lucro dotis in suo casu: quia non apparebat de eo cogitatum: adducens pulchrū simile, quod satis vr̄ probabile: quia renunciatio iuris temerè non inducitur. cap. super hoc. de renunc. l. cum indebito. ff. de probatio. & alijs multis, de quibus per Dec. in d. consi. 402. nu. 3. uer. sed tamen prædictis non obstantibus. Istam limitationem tradit ēt Rol. in d. q. 38. in fi. Item declara non procedere, qn̄ quia promisisset totam dotem restituere secundùm formam statuti, nam obligatio per huiusmodi relationē restringitur ad statutū, & secundùm statutū debet tota dos restitui, sol. ma. per uirum, secus per mortē mulieris, sicq; illa promissio exponitur. Bald. in d. l. quod nomine. Ias. in d. l. post dotem. nu. 24. & Dec. in consi. 195. & in d. cons. 402. & faciunt ad hoc decisiones allegatæ aliàs supra de obligatione restituendi dotē ad statutū restricta: & in his pōt procedere gl. & dictū Bal. in l. Neratius. ff. de relig. & sumpt. fun. q si quis promittit totā dotē restituere, possit nihilominus retinere funeris impensa, uel similia: ut Alex. in d. consi. 201. nu. 14. lib. 6. & Nico. Boer. in d. decis. 244. nu. 10. Atqui dubitatum fuit, an ex clausula generali, q renunciauit maritus omnibus fauoribus & auxilijs tā iuris ciuilis, & canonici, q̄ municipalis, uideatur renunciatū statuto de lucro dotis. Dec. in d. cons. 195. col. 2. resoluit post plura pro parte negatiua ad fauorem mariti, ut ibi per eum. Et addit, in consi. 402. col. 4. uers. uenio ad secundum, q ubi importaret renunciationem lucri uerba obligationis, esset tanquam erronea & indebitè facta, reuocanda: quia de eo iudicatur, ut de damno, cum ex causa onerosa proueniat, ut aliàs dictum est, & in damno euitando iuris error etiam excusat. l. iuris. la secunda. ff. de iur. & fac. ign. Bar. in l. sed si me putem. ff. de condi. indib. & in l. non fatetur. col. pe. ff. de confes. & ideo cōdictio indebiti pro illa debet cōpetere. l. qui sine. ff. de condi. indeb. & alijs, de quibus ibi per eū. Quod tū maximè ꝓcedit, qn̄ facta fuisset per procuratorem, qui saperet donationem, quæ in mandatū nunquā uenit, nisi expressim cōmittatur. l. creditor. §. Lucius. ff. manda. l. cōtra iuris. ff. de pactis. l. filiusfa. ff. de donatin. Sed de his duobus alterum caret dubio. s. istud secundū dictum, alterum uerò habet contradictionem Rayn. in cons. 263. & alterū, de quib. in glo. in uers. lucretur. Duo ēt alia resoluit ibi Deci. ad hanc materiam pertinentia, q qui dicit consuetudinē dotē lucrandi uigere in loco, debet eā probare: & q in suo casu nō erat concludenter probata, nec poterat iudex ex suo officio se informare: quia illud cōceditur tantùm in consuetudine, q̄ ordinē iudicii respicit, ut Bar. distinguit in l. de quibus. in quarta q. 5. inc. de legi. & sequitur Soc. in cons. 34. capio primū. in ultimo lib. q̄ scire in ista materia tibi expedit uide ibi per eum.

Postre-

Postremò pro huius Commentarij complemento uiden-
2 dum est,† qñ maritus in uxorem delinquens priuetur lucro
dotis, & cui applicetur. Et in primis dicamus cui acquiratur
illud dotis lucrum, præsupposito, ꝙ maritus eo ueniat priuã
dus, ut fortè: quia uxorem occiderit nunquid debeat rema-
nere penes hæredes mulieris, uel ad fiscum deuolui, & an si
mulieris filij extarent aliàs ab intestato ei successuri: maritus
ex persona eorũ, ut matris hæredũ dotem asseqni queat, tan-
quàm eorum pater & legitimus administrator, cui in filiorũ
bonis usufructus ẽt cõpetit, iuxta l. fin. C. de bonis quæ libe.
& cõcord. Et cõiter traditũ est, quòd ad primum, hoc lucrum
fisco non applicari, sed ad hæredes mulieris spectare: ut per
Bar. Pau. de Castr. Alex. Ias. & alios in l. si ab hostibus. §. si uir.
ff. sol. mat. Camp in d. tract. de statu. dot. in q. 2. Hip. Marsi.
plenè consuluit in cons. 93. aperiat omnipotens. Lup. in rub.
de dona. inter uirum & uxorem §. 70. colum. 3. uers. si. propte-
rea dicebat: & Ioan. de Amic. in consi. 51. super proposito. &
Rui. in cons. 8. uolu. 2. & plenè in consi. 11. in q. uol. 5. Et pri-
mò arguit ibi cõtra per tex. in l. cũ ratio. §. fi. ff. de bon. dam.
dum ibi hæreditatẽ occisi, cui erat occidens aliàs successurus,
ad fiscum deferri traditum est. Et fortiorem citat tex. in l. ei
qui. de his quib. ut indign. qui uult, lucrum dotis, maritum
non uindicantem uxoris necẽ, amittere, & fisco applicari. Ad
dit, ꝙ istud lucrum datur marito pp onera matrimonij, ut
sæpè diximus est que debitum hæreditatis mulieris ad uirum
pertinens, ideo non vr hæreditas siue tali onere ad hęredes
eius posse trãsire, & sic fisco, qui uenit ex persona mariti: præ
stãdum est Bar. in l. si de his, quibus ut indig. ubi hoc firmat
quòd ad lucrum dotis, ex legis dispositione debitũ, licet aliud
teneat quò ad lucrum debitum ex pacto, uel hominis dispo-
sitione. d. l. si ab hostibus §. si uir uxorem. His non obstanti-
bus Rui. ibi determinat contrariũ, ꝙ fisco non applicetur, sed
hæredibus mulieris cedat, per text. in d. l. si ab hostibus. §. si
uir. qui secundùm eũ loquitur de lucro dotis, quod à l. defer-
tur: secũdùm gl. Cast. Imol. & reliquos Modet. ibi reprobata
Bar. distinctione. Et ad allegata ex aduerso respondet. Primò
ad tex. in l. cum ratio. §. fi. ꝙ loquitur in casu hæreditatis dela
tæ purè, & simpliciter non autẽ sub aliqua tacita, uel expres
sa conditione, ideo mirum est, si fisco applicatur: quia occi
dens ad iã uocatus statim, & ab eo ut indigno aufert fiscus:
sed lucrum dotis defertur sub ista tacita conditione, nisi ex
culpa uiri soluatur matrimonium l. consensu. C. de repud. l.
Lucius. sol. matri. vnde deficiente ista conditione, quia culpa,
& dolo mariti fuit matrimonium solutum, lucrum illud ma-
rito non põt deferri, nec per cõsequens ex eius persona ad
fiscum deuenire, secundùm Cuma. Ang. Alex. & alios allega-
tos per Rui. ibi. Istã rationem plenius deducit Hipp. Marsi.
in d. cons. 93. aduertens, ꝙ ad hoc, ut fiscus possit auferre hæ
reditatem à delinquente, requiritur, ꝙ ius succedendi sit fun-
datũ in illius persona, uel ꝙ adiuerit, uel ꝙ adire potuerit hæ
reditatẽ: quã quidẽ rõnẽ latè considerauit Camp. ubi supra,
& Imol. Bal. Fulg. Ias. & alij in d. l. si ab hostib. §. si uir. Ioan.
Lu. ubi supra. Bal. in cõs. 58. q̃dã domina Nica. uol. 5. & in cõ
si. 254. proponit. in uol. 2. ubi dicit, ꝙ in lucro dotis hæc inest
tacita cõditio, si uir eã nõ occiderit, uel culpã in eius mortem
nõ præstiterit: ista igr̃ cõditione deficiẽte non potuit marito
illud lucrũ deberi. Secundò ẽt respõdet Rui. ꝙ ibi hæreditas
defert de iure cõi, sed hoc lucrum defert ex iure speciali faci
lius ergo perdit hoc à uiro, q̃ hæreditas à proximiore, cui est
delata à lege cõi: quia facilius ius speciale, q̃ commune per-
ditur. l. eius militis. §. militia missus. de testa. mi. Vel tertiò,
quia facile redimus ad ius cõe. Sed de iure communi dos re-
stituitur hæredibus mulieris. l. si quidem. C. sol. mat. cũ con-
cord. Ad tex. in d. l. ei qui. respõdit, loqui in casu mariti non
uindicãtis necẽ uxoris ab alio interfectæ, ꝙ certè hẽt aliã rõ-
nẽ: qa maritus statim mortua uxore lucrat̃ i eo casu dotẽ, sed
deinde pp non factã uindictã illud amittit ablatum à fisco:
sed i hoc casu nunquã acquisiuit eã: ideo remanet hæredib. mu
lieris. Ad tertiũ argumẽtũ dicit, illud non concludere: qa & in
casu d. l. si ab hostib. §. si uir. saltẽ deferebat̃ lucrũ pp onera,
& expẽsas matrimonij, & nihilominus ibi denegat̃ hoc lucrũ
marito, ergo non concludit, & nos aliàs improbauimus, & in
ista conclusione mihi vr̃ residẽdũ. Bal. Nouel. in tract. dot. in
8. par. in priu. 31. Bar. in d. §. si uir. & nonnulli alij istã cõclu
sionẽ defendũt ratione speciali, qđ qdẽ est leue: et tẽdit aũt eã
procedere ẽt quò ad alia mulieris bona, quæ ex forma iuris,
uel statuti deferũtur. Camp. ubi supra. Alex. in d. l. si ab ho-
3 stibus. §. si uir. Cæterùm † quòd ad alterum, an mediante per
sona filiorum, possit maritus uxoricida dotem assequi. Rui. in
cons. 8. uol. 2. consuluit contra maritum, ꝙ, ne ad eũ perue-
niat dos, filij priuãtur matris dote, aliàs sibi delata, & ꝙ deli-
ctũ patris noceat filijs in illius potestate existentibus. l. quæri-
tur. ff. de bon. lib. gl. in l. diui fratres. de iure patron. l. impube
rẽ. §. 1. & seq. ff. de fal. Bar. in l. eũ qui. ff. de interd. & releg. &
loquitur in casu, in quo statutũ deferebat dotẽ maternã filijs,
ut filijs: non ut hæredibus: & mater de dotẽ testamentũ fece-
rat grauando filios in ea: & concludit, ꝙ & filij priuant̃ proui
sione statuti p̃dicti ꝓpter delictum paternum in matrem per-
petratum: ne ille per filios, in quorũ bonis usufructus sibi de
iure cõi competit. l. cũ oportet. C. de bon. quæ libe. lucrum do
tis faciat: ita ut non nisi ex testamẽto, uel ab intestato, hære-
des existentes poterunt dotẽ assequi. Sed rationes, & iura per
Rui. allegata inferũt, ꝙ nec ẽt ut hæredes matris filij possunt
dotẽ illã habere: qñ idẽ contingeret, ꝙ pater uxoricida acqui
reret usumfructũ, & sic per indirectum haberet id, quo Indi-
catus est indignus, secundùm iura præallegata. Et ad hoc fa-
cit, ꝙ Feudistæ dicunt de patre feloniã, uel aliud crimen com
mittente in dominum, ꝙ nocet ẽt filijs, ita ut non solùm ipse
delinquens puniatur in amissione feudi uerùm ẽt eius filij ab
eo excluduntur, ut per Rui. in cons. 112. uol 4. Alex. in consi.
30. nu. 13. uol. 1. Iac. Alua. in c. 1. si ual. feud. priu. Rui. in cõ
si. 214. col. 2. lib. 1. Et pro hoc, facit optimè dictũ Gand. ꝓut
refert, & sequitur Hippo. Marsi. in d. cons. 93. nu. 9. ꝙ sicut
occidẽs excluditur à bonis occisi, ita quoq; eius filij, ratione
iam dicta. Idẽ dicit Lup. ubi supra uers. si frater. Adde ꝙ occi-
dens, nõ solũ excluditur ab hæreditate immediatè ipsius occi-
si, sed ẽt repellitur, ut nõ possit succedere hæredi ipsius occisi
quò ad occisi bona, ut est tex. in l. Lucius. la 1. ff. de iure fisc.
& not. ibi, quem tex. adducit ad hoc Rui. in cons. 11. in col. 1.
uol. 5. & Hipp. Marsi. in d. cons 93. nu. 9. Verùm enimuerò
reperio contrariũ consultum fuisse in terminis nostris per Io.
de Amic. in cons. 9. series. & in cons. seq. ꝙ cũ in suo casu ma-
tri superuixisset filia, quæ paulò post decessit, & ei infanti pa-
ter esset successurus ab intestato, dos illa, ut hæreditas filiæ ad
patrẽ eius hæredẽ pertinere deberet: quoniã tunc non ut lu-
crũ dotis assequitur eã, sed ut hæreditatem filiæ, & multa ad
hoc deducit, & multùm laborat, in rectè respondendo ad tex.
in d. l. Lucius. & ibi not. Vix tñ bonũ responsum, uel solutio-
nem, ad euitandum repugnantiam dictæ l. Lucius. dare mihi
vr̃ tametsi plura effuderit circa hoc. Mihi vr̃ in hoc puncto,
an occidẽs sicut excluditur ab hæreditate occisi, ita excludat̃
ab hæreditate seu successione eius, q̃ui occiso successit, hæ-
resq; fuit, sic dicendũ, ꝙ indignus succedẽdi per eum occiso,
non est indignus succedendi illius hæredi. hoc probatur in l.
qui Titij. ff. de his quib. ut indig. l. ex facto. §. Iulius Longi-
4 nus ff. de uulg. & pupi. Nec † obstat tex. in d. l. Lucius. quia
aduertatur, ꝙ ibi proponit̃, & narratur casus in facto contin-
gẽs, ꝙ testator instituerat hæredes sororẽ ex certa parte, & ex
reliquo uxorẽ & socerũ, & ꝙ per natiuitatẽ posthumi ruptũ
fuit testamentum, unde tota hæreditas ad uxorem deuolueba
tur, quasi matrem & hæredẽ posthumi, & ꝙ interim uxor ac-
cusata de crimine beneficij in maritum lata sciẽtia mortua
est, fuit dubitatum, nunquid quæstio illius criminis censeret̃
per mortem mulieris extincta, & ibi Modestinus Iureconsul-
tus respondit, ꝙ licet crimen mortua rea esset extinctum, tñ
fisco persecutio eorũ, quæ scelere acquisita probari possunt,
põt competere, ex hoc nunc põt responderi, ꝙ non propterea
Modestinus in eo casu dixit, ꝙ mulier esset indigna ẽt hæredi
sui mariti, quẽ ueneno necasset, succedendi, sed respondit in
genere, ꝙ licet crimen extinguatur morte accusati, nihilomi-
nus sustineri iudicium propter res crimine acquisitas potest,
& super hac quæstione fuerat principaliter consultus, ut re-
sponderet, an autem illa fœmina censeretur illã hæreditatẽ in
totũ, uel in partem ex crimine acquisiuisse, nequaquam dif-
finit: ergo non repugnat iuribus præallegatis, & quamuis ibi
per glossam, & Doctores dentur plures intellectus ad illum
textum. iste tñ qui literæ conuenit, ac alijs communibus con-
clusionibus concordat, non uidetur mihi spernendus, & no-
bis debet ad euitandas contrarietates sufficere, & præsertim in
firmanda nostra conclusione: quoniam quòd quis excludat̃
à successione hæredis hominis illius, quem necasset, & cuius
hæreditate sit indignus, est durum, & non debet limitari nisi
in casu expresso à lege, ut post Lud. Roma. & Ioan. de Imo. in
d. §. si uir uxorem. tradit Ioan. de Amic. in d. cons. 51. super
dubio.

dubio. col. pen. ubi considerat grauitatem criminis, uel facinoris, q grauius quidem est ueneficio, aliquem necare, q̃ culpam committere in derelinquendo vxorē in loco pestifero, ut contigit in casu suo, adducendo alia ad leuandā culpā, & q propterea ex uno casu non sit inferendum ad aliū, & q si Iureconsultus in d. §. si uir vxorem. uoluisset maritū excludi etiā à successione eius, qui uxori successisset, id qdē dicere sciuisset, sicut dixit de uxore, ita inquit Ioan. de Amic. ibi, col. 4. uersi. & certè Iureconsultus, & Doct. & id genus similia subijcit, addens, q gl. in d. l. Lucius. dum in illo casu inter alias rationes dict. textus, affert illam rōnem, q hæres hæredis dr̃ hæres testatoris. l. sciendum. de uerbo. significatio. & l. fi. C. de hæredibus instituend. & q ideo ibi etiam bona hæredis à muliere auferebantur, malè loquitur, quoniam illa conclusio non procedit in odiosis, secundùm Bal. in d. l. fi. 22. q. & Bar. in consi. Andr. Martini, & Alex. & Iason ibi allegās text. in l. in testamento. la prima. & in l. cum multa. ff. de conditio nib. & demonstratio. & hoc mihi placet. Etenim dici potest, q ibi in maritū committens ueneficium mulier uideatur etiā in posthumum quodammodo commisisse: quoniam filius est caro patris vt aliàs diximus, quod fortè in hærede extraneo, qui non fuisset filius ullo mō nō annuisset Iureconsultus ibi, si hoc ibi annuere uoluit, dum dixit prosecutionem rerum, quæ scelere acquisita essent, fisco nihilominus competere. Et hæc pertinent quò ad difficultatem motam ex ea rōne; quia fuit hæres occisæ, cui maritus uult in dote succedere, sed non resoluitur altera prior, an sit excludendus hæres uxoris occisæ à dotis lucro: quia cùm sit filius sub potestate patris, patri acquiritur usufructus, & hoc mihi vr̃ dubitabile, an filius excludatur à dote materna, seu hæreditate matris occisæ à patre, cùm est in eius potestate, & iuxta dictæ l. quæritur. & concord. uidentur negare ex illa ratione, ne maritus per eos in effectu dotis lucrum faciat, super quo cogita. Nunc dicendum est, in quo casu maritus lucrum dotis perdat. Et indubitatum est, q si eā occidit, dēt illud amittere. d. l. si ab hostibus, §. si uir uxorē. & ibi Bar. Bal. Pau. de Castr. Alex. Ias. Cuma. & cæteri oēs. Bal. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. Rui. in d. cōs. 8. & in d. cons. 11. uol. 5. & in cons. 131. uol. 4. Ioan. de Ami. in d. cons. 9. 10. & 11. Nico. Boer. in decisio. 144. nu. 11. Abb. in cons. 85. uř primò. in fi. lib. 2. Alex. in cons. 123. uiso processu. lib. 7. & in cons. 136. eodem. Hipp. Mars. in d. cons. 93. Rip. in tract. de pest. de priuil. contra. in fi. nu. 203. Socy. in consi. 105. in fi. num. 8. uol. 3. Dec. in consi. 430. nu. 3. Ioan. Camp. ubi supra. Lup. in d. tub. de dona. inter uir. & uxor. §. 70. Bal. in consi. 53. quædam domina, in uol. 5. & in cons. 254. proponitur. uol. 2. & Doct. alibi passim. hoc pluribus comprobat Rol. in q. 61. Ad hoc facit, quod consulendo dixit Bald. consi. 40. super eo. lib. 4. quem refert Lup. ubi supra. q si frater occidit fratrem, cui substitutus fuerat, si decederet sine liberis &c. ei non succedet, sed conditio fideicommissi euanescere censetur, ne dolus ei prosit: quia non uidetur testator in hoc casu ei substituisse. l. codicillis Caio. §. pen. de leg. 2. quasi dispositio huiusmodi habeat tacitam conditionem, si merebitur, uel si indignum eo substitutionis honore, & commodo se non reddiderit. l. Lucius. §. Lucius Titius. de leg. 2. & tenet hoc Hyppo. Marsi. in cons. 126. nu. 5. Bar. in d. §. fi. in fin. idem uoluisse Pet. de Anch. & And. Barb. refert Lup. ubi supra. similiter si hæres institutus occidat testatorē, efficitur indignus, & ad fiscum defert͛ hæreditas. l. hæreditas. in fi. C. de his quib. ut indig. iuxta not. in l. his consequenter. ff. famil. ercisc. Bal. in l. eā quam. C. de fideicom. Dec. in cons. 525. Item donatio inter uir. & uxor. nō cōfirmat͛ morte donātis, qñ donatarius eū occidit, ut p Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. nu. 150. & Lup. ubi supra. §. 70. ubi alia similia adducit. & Rol. in d. q. 61. & alia similia deducit.

5 Quid † si maritus in adulterio vxorem cōpertā occidat, stante eius statuto, q liceat uiro uxorem adulterā occidere, an tunc etiā lucrū dotis amittere debet, uel an potius dotem lucrabitur, quasi id lege permittente fecerit? Et Cy. in d. l. si ab hostib. §. si uir. quem multi sequunt͛, ut refert Lup. ubi supra putauit in hoc casu dotem lucro uiri cedere: quia lucrum defertur à statuto, & statuto etiam permittente eā occidit, secus existimatur, si hoc lucrum deberetur ex solo pacto hominis, quia tunc non est uerisimile mulierem paciscentem de isto casu cogitasse, q in eo uoluerit uirum dotem lucrari, & ita tenuerunt Bald. Ang. Alexand. Lanc. & alij, de quibus per Lupum ubi supra, & sequitur hoc Bartol. in d. l. si ab hostibus. §. si uir ad finem. post gloss. & Bertach. in uersic. maritus occidens. uersicu. 3. & hāc opinionē dicit uerissimā Ias. in d. §. si vir. ibi, ad finē. uersiculo, ego autē teneo indubitāter. & Carrer. in dicta practi. crimin. §. homicidiū. nu. 25. uersiculo, an autē in casu. & Matthesill. in notab. 73. noua unā doctrinā. dicens aliud esse in lucro faciendo pp ipsum adulteriū. & Cāpeg. in d. tractatu, in q. 5. idem concludit, & post Ang. Alex. in d. §. si vir. uers. concludo ergo. sic firmat, & istā opinio optimè firmat͛ secundùm Iason. in d. §. si uir. p illum textū ibi, in rōne decidendi: qa ibi dr̃, q non est æquū ob facinus suum maritū dotē lucrari, ergo vbi non est facinus uxorem occidere, non pōt dici, q non sit æquum dotem lucrari, & facinus, vel delictū non est, quod fit lege permittente. l. Graccus. C. de adulter. Alijs ēt rōnib. confirmat hoc Bar. sed Iason. dicit ea non bene id pbare, vt p eum ibi, alia ēt deducit Ang. quib. respondent tenentes contrariū, circa q̃ non puto immorādū esse, utcunque illa se habeāt, ista conclusio est uera. Nec obstāt deducta ex aduerso per Baldū Cast. Imo. Roma. Rapha. & Aretin. contra Bar. tenentes vbi supra, dū dicunt, q is, q sibi ipsi ius dicit, non cōsequit͛ pmium aliàs sibi delatū. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. seu q postq̃ maritus elegit uiā uindictæ se uindicando pprijs manib. super persona ipsius mulieris, non debet aliam uindictā exposcere in bonis eius, sed altero contentum esse oportet, vt dicebat Pau. de Cast. ibi, & in l. rei iudicatæ. §. hæredi. nu. 5. sol. mat. ubi dicit, q sicut maritus, si criminaliter accusasset vxorē de adulterio, non posset dotē lucrari, ita quoque lucrari nequit eam occidēdo ex permissione statuti: qm̃ ista permissio & licentia subrogat͛ loco accusationis criminalis. Nā ad hæc respondetur vnico uerbo, q pcedunt, quò ad lucrū ex ipso adulterio delatū, quod per statuta locorū, & de iure cōi mulier pp̃ter adulteriū amittit dotē, vt latè per Ludouicū Carrer. in d. §. homicidium. nu. 253. uers. uxor autem adultera. qm̃ ex uno crimine duas pœnas maritum sumere non conuenit, uindicando se & in corpore, & sanguine uxoris, & in re, idest in dote, secundùm pdicta, aliud est in lucro ex dispositione statuti pp onera matrimonij, uel ipsum matrimoniū delato, de loquimur, tunc dici non pōt lucrū deferri ex eadē causa, uel facto, ex quo uindicta sumpta est, sed ex diuersis: qa lucrū pp ipsum matrimonium dispositione statuti defert͛, interfectio, & occisio uxoris pp̃ter eius adulterium ex altero statuto prouenit, & propterea utrunque pōt cōcurrere: iuxta tradi. in l. singularia. ff. si certum pet. & ex hoc resultat differentia inter lucrum dotis, de quo in hoc, uel simili statuto, & lucrum dotis pp adulterium, hoc poterit fieri ēt occidēdo uxorē ex pmissione iuris, alterū aūt nō. Et istā differētiā facit Matthæ. Alex. & Cāpe. in locis palleg. & Rol. in q. 63. tenet sic, opiniones Doctorū concordādo in hoc. Alio ēt mō respondit Iason, & alij post eū in d. §. si vir. ad dict. l. interdū. §. q furem. q ibi, q in psonā furis ius sibi dixit, pœnā dupli; uel quadrupli petere neqt: qm̃ illa pœna est extrà rē, & merè odiosa. gl. in cap. fraternitatis. 12. q. 2. sed talis non est hoc dotis lucrum: qa defertur pp onera matrimonij. l. p oneribus. C. de iure dotium. & de eo iudicat͛, vt de damno, ideo nō debet ita pdi, sicut illa pœna dupli, & quadrupli amittitur. sed hæc responsio nō ita tollit contraria vt per nos data superius.

6 Alterum † dictū Cyni, qñ ex conuentione sola lucrum deferretur, nullo stante statuto de eo, q tunc occidens ēt pmittente lege non debet ex verisimili mente mulieris lucrum facere, sequitur Alex. in d. l. si ab hostibus. §. si uir uxorē. uers. & si contra. Cyn. & Cāp. & Lup. ubi suprà. & Ang. & dum aliq rationi Cyn. respondebāt, dicentes, q in dō in genere censetur etiā de hoc casu mulierem paciscenti ē, sup lucro dotis cogitasse. l. q iure. de testament. milit. replicāt Alex. & Camp. q in generali cogitatione nunquā intelligitur uenire illud, qd quis in specie uerisimiliter nō erat cōcessurus. l. obligatione. ff. de pign. & concor. uel tu dic melius, q non ueniat tristis euentus in generali cogitatione. l. inter stipulātem. §. sacram. de uerbor. obligation. & actus ultra cogitationē, seu intentionē partis non est extendendus. l. nō oīs. ff. si certū petatur. & sic aliter concluditur in ista q. quò ad lucrum conuentionale. hoc etiā uult Rol. in d. q. 63. in fi. Nota, q sufficit pbare de uxoricidio p famā & indicia, & leuiores pbationes quò ad hūc effectū excludendi maritū ab hoc dotis lucro, licet illę pbationes non essent sufficientes contra uirū ad eū criminaliter cōdemnandum: ut consuluit Bal. in cons. 254. pponitur, uol. 2. Secundus est casus, in quo maritus pdit lucrum dotis, scilicet qñ necem uxoris non uindicat. l. si qui. ubi Docto. de his quibus

bus ut in d. Bal. in d. consi. 254. Bar. & Ang. in l. si sequens. §. si. ad Sillan. & Doct. in d. §. si uir uxorem. Sequitur Rol. in d. q. 61. ubi hoc limitat in tribus casibus, in quibus non tenetur hæres mortem defuncti uindicare, ut ibi per eum. Tertius est casus, quando culpa uiri fuit separatum matrimonium, & diu uixit uxor extra consortium mariti, ut tenuit Soci. Iun. in cons. 27. adsi. uol. 1. Item quando uir fuit ingratus uxori, dotem non lucratur. Rolan. in q. 64. nu. 10. Rip. in l. fin. C. de reuoc. don. Quartus est casus, quando ei denegat alimenta: quoniam tunc uidetur eam necare. l. necare. ff. de lib. agn. Bald. in d. l. quod in uxorem. C. de neg. gest. gl. in d. l. si ab hostibus. §. si uir uxorem. & ibi Cast. & Cassa. in consu. Burg. in rub. 4. §. 2. [Est douee.] & Lup. in d. rub. §. 70. uer. amplia prædicta. ubi citat Bald. Cum. & alia multa allegat. & ponunt exemplum, quando maritus se absentat, & uxori non prouidit de alimentis, in quo casu dicit Pau. de Cast. se consuluisse contra maritum, ut consuluit uerè in consi. 17. & est de mente omnium in d. §. si uir uxorem. Quintus, quando de domo expulit absque causa iusta, seu aliter malè tractauit, ut dicit Rui in d. consi. 8. in col. 2. uol. 2. Nicol. Boe. in d. deci. 244. Bal. in l. 1. §. sed scimus. C. de latin. lib. tol. Lup. in d. rub. §. 70. ad fin. & plenius in cap. per uestras. in 3. not. in col. 3. ubi allegat Ioan. de Ana. in cap. 1. de infan. lang. & Cyn. & Fulg. Bal. & Alex. in locis, de quibus ibi per eum, & secundùm istos exclusio æquiparatur casui occisionis: sed Ias. in d. §. si uir uxorem. post Alex. ibi, nu. 3. dubitant de ista æquiparatione: quia dicunt illum textum dict. §. si uir. continere materiam pœnalem & odiosam, ideo strictè intelligendus est: quia amissio istius lucri indicatur ut damnum pati: arguendo à fortiori, ut nec propter uulnus ei illatum maritus amittat hoc dotis lucrum. Certè istud posset procedere, quando maritus accepisset uxorem penes se eam benignè reuocando ad domum, tunc non attenderetur ista iniuria expulsionis, uel uulneris antea illati: quoniam censeretur remissa, & purgata per ultimum tractatum, & bonam uitam secum peractã, ut per Boer. in d. decis. 244. Alex. in consi. 123. in col. fi. uol. 7. & in l. si cum dotem §. si autē in sæuissimo. nu. 10. ff. sol. ma. Bal. in d. auth. dos data. C. de don. ante nup. Rui. in cons. 136. lib. 4. ubi consuluit pro filia, quòd licet propter inhonestam uitam potuisset à patre exhæredari, ea quia tamen ad bonam rediit uitam, eam ampliùs non poterit exhæredare; quia ultimus status attenditur secundùm Pari. in consi. 34. uol. 3. & ultima mora tollit primam: atque ultima consuetudo inspicitur. Alexand. in d. §. si uir. num. 3. post Imol. & Bald. allegatos ibi per eum: & quia in isto casu potest dici, quod culpa uiri mulier prædecesserit, secùs quando tenuit eam expulsam usque ad mortem absque causa, & ita procedat conclusio supra dicta, in hoc casu potest dici quodammodo culpa mariti quasi ab eo derelictam decessisset: & sic militat dec. tex. in d. §. si uir. & doctrina Bal. in l. 1. C. de latin. lib. tollen. quòd qui personam expulit, eius bona non debet habere & monasterium expellens monacum de monasterio debet eius bona reddere. §. ante pen. in auth. de sanct. episc. & alia similia, de quibus per Lup. in d. c. per uestras. in d. 3. not. Rolan. ponit hunc casum in q. 68. & distinguit, an uir expulit tantùm, an uerò expulit & passus est uxorem fame perire, in primo casu uult uirum lucrum non perdere secùs in secundo. ista distinctio, ut uides, est inepta: quia quò ad primum est resoluere hanc quæstionem negatiuè contra opinionem plurium: quò ad secundum amissio lucri fieri ea alia capite diceretur, tene nostram distinctionem, & pro ea facit quod latè deducit Rol. in q. 70. ubi multa ex prædictis allegans dicit secundùm communem opinionem, si maritus cœperit bene tractare uxorem, non perdet lucrum, quod tamen intelligit re integra, quòd cœperit eam bene tractare, antequam mulier in infirmitatem mortalem incidisset: si enim ob malum tractatum incidit in huiusmodi morbum, ipse non excusatur ex post, & lucrum dotis perdit secundum Imo. Alex. & Rui. ubi supra. Et expulisse uxorem maritus dicetur, non solum quando ipse de facto expulit eam, uerum etiam si acriter eam uerberaret, uel si concubinam haberet in domo. In utroque enim casu uxori licet fugere de domo uiri, & debet habere à uiro alimenta, ac si esset in eius domo, nec ei potest mitti repudium à uiro, quia culpa mariti recessit, & habetur perinde, ac si maritus expulisset eam, ut plenè deducit Lup. in d. c. per uestras, in 3. no. addens, quòd uxor non tenetur redire ad uirum, nisi præstita cautione, quod affectu maritali tractabit eam & concubinam expellet, cum non bene conueniant in uno lecto uxor & concubina, & accessus concubinæ maximè exaspera castas mulieres. l. consensu. C. de rep. Bal. in c. 1. extra ut li. cõtest. Alex. in c. ex parte. extra de spõs. In hoc igitur in casu, quo culpa uiri facta est separatio tori, & uxor uiuens seorsum à uiro, propter eius malã uitã, uel sæuitiã, maritus nõ poterit dotẽ lucrari: ut dixit Soc. Iu. in cõs. 27. in fi. uol. 1. fortius consuluit Bal. in cõs. 328. quidam domina. lib. 3. aliàs est in nouis cõs. 51. uol. 5. quod, si uxor diuertisset à uiro: qui eã reuocauit, & nolentem redire, excommunicari eam fecerat, & excommunicata seorsum à uiro mortua fuit: dotis lucrum admittere nihilominus debeat: ubi dicit non obstare, quòd esset excommunicata: quoniam cum censeretur pars eius corporis non debebat eam deserere in fine uitæ, sed eam alere, & necessaria illi subministrare oportebat. c. admonere. 33. q. 2. & istud Bal. decis. refertur ab Alex. in d. §. si uir. & Lup. in d. rub. in §. 70. sed mihi non placet: quia maritus non tenetur alere uxorem extra domum, nisi cum ex ipsius mariti culpa recessisset uxor (ut dixi) iuxta tradita per Docto. in l. si cum dotem. §. si autem in sæuissimo. soluto matr. Socyn. in consi. 286. uisa. nu. 2. nu. 5. uol. 2. Bal. & alij tradunt in d. l. quòd in uxorem. C. de neg. ge. Bar. in l. Cain. §. Imperator. de alim. leg. & dicit Saly. in d. l. quod in uxorem. quod quando uxor non est in seruitio uiri culpa ipsius uxoris, non tenetur maritus eam alere, & refert Lup. in d. c. per uestras: in no. 3. uersi. reperio tamen. & licet uxor. cum marito excommunicato, uel econuerso, maritus cum uxore excõmunicata possit, si uelit, uiuere & cõuersari absque periculo incurrendæ excommunicationis ob participationem: tamen potest recusare impunè & iustè uiuere cũ excommunicata uxore. Io. And. in addi. Spe. in ti. de dote post diuor. resti. §. fin. in col. 6. uers. secunda quæsto. Zoan. in cons. 18. in fi. Et ideo non uidetur quid imputandum marito in hoc casu, unde debeat dotis lucro priuari, & puniri in eius amissione absque causa. & præallegatum Bal. consilium fortè sustinetur ex alia ratione, quam ibi tangit, scilicet dum dicit, ultima mora & culpa nocet, quæ fuit uiri, præsupponens quod licet uxor ab initio fuisset in eo casu in culpa diuertendo à marito: tamen ex post uir fuit in culpa eam deserendo in morte quia fortè noluit redire, & maritus eam non recepit, & sed eã extra domum mori dereliquit: in hoc casu rectè consuluisset Bal. ut diximus anteà, alioquin esset confundere omnem iuris rationem, quod ita in amissione lucri dotalis puniretur sine facto, seu culpa sua, ex culpa, factoque alterius, scilicet uxoris, sicut cum est in culpa: quod non est dicendum. l. sancimus. C. de pœn. cum concord. uerùm in ista quæstione occurrit du-
7 bitari,† si uxor reperiatur extra domum mariti uiuere, an ipsa teneatur probare ob sæuitiam, uel inhonestam mariti uitam recessisse, uel maritus contrarium. quod imò eam bene tractabat. Istam q. mouit Lup. in d. c. per uestras. in tertio not. ad fi. & tenet onus probandi pertinere ad mulierem. Anch. in cons. 246. super primo. Iaso. in l. diuortio. sol. mat. quia allegare sæuitiam, uel inhonestam uitam, est allegare crimen, & delictum: sed delicta non præsumuntur, nisi probentur. l. meritò. pro soc. c. dilectis. de accusa. & hoc ego puto uerum esse.

8 Quintus † est casus, quando uxori infirmæ medicum ad eam curandum non adhibuit, tunc ea moriente maritus dotis lucrum non faciet, secundùm Bar. Bal. Cast. Cum. & alios post gl. ibi in d. l. si ab hostibus. §. si uir uxorem. & Lup. in dict. rub. §. 70. Camp. ubi supra. Io. de Amic. in d. consi. 9. & alios, in locis, de quibus suprà, Rol. in q. 64. hoc pluribus comprobat, de quibus ibi per eum. Nam maritus tenetur subuenire uxori, non solùm in alimentis, sed & in medicinis, & cæteris necessarijs: ut dicit Bal. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. & sequitur Lup. in d. cap. per uestras. in 3. not. Rui. in d. cons. 8. col. 2. lib. 2. sic quoque hæres institutus testatorem infirmum negligens & in eius infirmitate medicum nõ adhibentis priuatur hæreditate eius, secundùm Bal. in consi. 223. vol. 1. Alexã. in cons. 136. uiso lib. 7. Quod procedit, etiam si adhiberet aliquem, sed imperitum, secundùm Camp. in d. tract. in q. 2. Io. de Amic. in d. consi. 9. Bal. & Alex. in d. §. si uir. nu. 3. Bar. ibi nu. 3. & Ias. ibi post Aug. per tex. in l. quod si nolit. §. mancip. ff. de ædi. edi. quoniam paria sunt aliquid non facere, uel minus idoneè facere, inquit Iaso. ibi. per l. quoties. ff. qui satisda. cog. sicut paria sunt non habere prælatum, uel habere, sed inutilem. ca. inter corporalia, extra, de transla. episc. sicut inter uiduas illa reputatur quæ maritum habet inutilem, quod par est, ac si non haberet, ut dicit cum alijs similibus Lup. ubi su-

prà

prà. Et hoc uerum est, nisi imperitum medicum pro perito
ignoranter accersiuisset, tunc excusatur, secundùm Lup. ubi
suprà. Et aduerte, quòd sufficit peritum adhibere, quamuis
alius peritior esset in loco, secundùm Camp. ubi suprà in q.
2. Bald. in d.l. iuris. C. qui admit. Ang. in l. si seruum. de uerb.
oblig. Roland. in d.q. 64. num. 22. An autem si sibi, ubi uxor
decessit, non erant medici, maritus debuerit ad locum uici
num proficisci, medicum accersitum pro curanda uxore? &
Camp. in d.q. 2. & Alexand. in d.§. si uir. nu. 14. dixerunt ad
id, uirum obligatum esse. l. 4 §. si tam uicinum. de dam. in.
fect. Bald. in d.l. iuris. C. qui admit. Ant. de But. & Imo. in c.
2. de consti. Io. And. in c. statutum, de rescri. in 6. quod est
uerum, præsupposita facultate mariti, ut statim dicam. idem
9 plenissimè deducens tenet Roland. in q. 65. Porrò † is, qui
uult ob medicum in infirmitate uxoris non adhibitum ex-
cludere maritum à lucro dotis, caueat circa modum proban-
di istam negatiuam. Primò aduertat, quòd deducat infirmi-
tatem mulieris talem, ut si debita cura fuisset adhibita et per
medicum, & medicinas, uerisimiliter ea eo morbo non peris-
set, & reconualescere potuisset, alioquin, si infirmitas incu-
rabilis, ut morbus epidimiæ, probetur, cui omne auxilium,
& opis humana uideretur frustra adhiberi, uel si quouis modo
constet, quòd adhibita diligentia medicorum fuisset nihilo-
minus mortua. Succumbet opponens marito negligentiam
prædictam, ut tenuit Alexan. in d. consil. 123. nu. 4. uer. sic.
3. respondeo. ubi dicit, ita esse de mente glo. in d. §. si uir. &
Castr. ibi firmat. & post eum consulendo Ioan. de Amic. in
consi. 9. col. 3. uersi. nunc præsuppositis. & inuenio in specie
de uxore pestis morbo ægrotãte ita determinare ex pluribus
Rolan. in q. 69. Nam deducta infirmitate, quæ potuit se ha-
re ad mortem, & ad uitam, si in ea curanda contingat ali-
qua negligentia, imputatur in dubium mors subsequens negli
gentiæ, & male curæ secundùm Bal. Ias. & alios in d §. si uir.
& Lup. ubi suprà inferentes propterea ad quæstionem uulne
ris illati, quod lætale omnino non erat, sed haberi se poterat
ad uitam, & ad mortem: quòd tunc mors eaiude contingẽs
negligentiæ, si qua in curando interuenerit, adscribitur, ut ple
nissimè quàm plurimos citãdo deducit Ludo. Carre. in pract.
Crim. in §. homicidium. nu. 322. uersi. 1 t. igitur. Dec. in cõsi.
415. Cepo. in consi. 61. Mars. in l. 1. §. diuus. de sica. Fely. in c.
presbyterum. de homic. Et sic in uno casu mors uxoris po-
test mariti negligentiæ & culpæ imputari, in alio non. Secun
dum aduertat, quòd articulet, & probet medicum in loco ha
beri potuisse, alioquin maritus non excluderetur, secundùm
Bart. & omnes in d. §. si uir. Corn. in d. consi. 250. uiso statuto.
nu. 16. uol. 1. & in consi. 123. uiso. nu. 15. eod. & in consi. 105.
pro parte. nu. 23. uol. 2. & Alex. in d. consil. 123. & in d. cons.
136. ubi etiam dicunt, quòd ista negatiua est concludenter
probanda: quòd scilicet medicus non fuerit adhibitus. &
Alex. in ea causa negabat testes concludenter illam negatiuã
medici non adhibiti probare. Hæc plenè tradit Rolan. in d.
q. 64. num. 18. & paulò ante plura allegat, ad probandum, quòd
onus probandi incumbat inculpanti maritum de medico nõ
uocato, quòd medici erant in loco, uolunt sufficere præsum-
ptiuam probationem: quia mulier mortua sit in celebri lo-
co, seu ciuitate: ubi de iure præsumitur adesse copia perito-
rum. d.c. statutum. & ibi no. de rescriptis lib. 6. l. si quis duas.
§. est autem. ff. de excus. tut. Rol. in d.q. 64. nume. 22. Ter-
tium aduertat, quòd articulet, & probet uirum ita diuitem
fuisse, ut facilè potuerit pecuniam habere in conducendo me
dico & parandis medicinis: aliàs excusatur secundùm Alex.
in d. consil. 123. & Castr. in d. §. si uir. & Ruin. in consil. 139.
uisis. lib 4. & Camp. in d.q. 2. & Alexan. in d. §. si uir. num. 3.
& ibi Iason nume. 10. & Dec. in consi. 450. nume. 3. Rol. in d.
q. 65. nu. 11. ubi limitat etiam, quando ad eum locum non
fuisset tutus accessus. Alijs etiam duobus modis maritus de-
fendi potest à culpa medici non adhibiti in infirmitate uxo-
ris. Primò, si deducatur, quòd ab eius consanguineis fuit
præuentus in hoc secundùm Alexan. in d. consi. 123. num. 4.
uolum. 7. sequitur Rol. in q. 62. nume. 8. & pluribus hoc com
probat in q. 67. Secundò, si dotem sibi promissam, nondum
soluerat uxor, uel alius pro ea: quoniam maritus tunc potest
uxori negare alimenta, & expellere de domo secundùm glos.
in §. illud, iuncto text. ibi in authen. de non elig. secundò
nub. in uersic. oneia. l. fin. & ibi not. per Bald. C. ad Velleia.
Cyn. in l. quod in uxorem. Bald. in l. de diuisione, solu. matr.
& in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. ob cau. Rip. in l. 2. nume.
43. solu. matri. Corn. in consil. 240. in præsenti. in tertio li-
bro. ita per hanc rationem concludit Alexand. in consil. 23.
10 col. fina. uersic. posset etiam. Pro fine istud etiam dico, † quòd
si dos ob crimen mulieris, ut solet in quinque casibus. l. quin
que legibus. ff. de bon. dam. proscribatur, & à fisco occupe-
tur: marito tamen integrum lucrum dotis saluum erit: ut
consuluit Soc. in consi. 121. præmittenda. num. 19. uersic. se-
cunda ratio. uolu. 4. ubi allegat Barto. hoc dicentem in lucro
dotis ex pacto delato, quod dicit multò magis procedere in
lucro delato dispositione legis, quod est magis necessarium,
iuxta not. in l. si cum dotem. §. si pater. solu. matri. & in termi
nis lucri dixit Ang. in tract. de malefi. in glo. in uer. & eius bo
na publicamus. nume. 29. uersi. an uxor. Rol. in q. 59. plenius
ita decidit distinguens, an pactum de lucro factum fuerit,
antequam mulier esset hæretica, uel aliud crimen commisis-
set, unde proscribitur dos in primo casu: quia delictum uxo
ris, non habet nocere marito. l. post contractum. ff. de donat.
l. si quis post hac. C. de bonis proscript. marito lucrum prædi
ctum debebitur. In secundo autem casu secùs: quia post cri
men, ex quo interdicitur ei facultas administrandi & alienan
di l. Manichæos. C. de hæret. l. ex iudiciorum. ff. de excus. non
potuit dotem dare, & pacisci super ea. & quod dicitur in casu
dotis lucrandæ ex pacto, id multò magis esse tenendum in ca
su stantis statuti, subdit Rol. per aliqua, de quibus ibi cum.
Et his sit præsens commentarius absolutus ad laudem & glo-
riam omnipotentis Dei patris, & filij, & Spiritussancti.

F I N I S.

FRANC. HOTOMANI IVRISCONS.

DISPVTATIO DE DOTIBVS.

OS est donatio, quæ vxoris nomine in virum propter matrimonij onera confertur. Dotis enim genus esse donationem, cùm per se intelligitur, tùm & testatur Iustinianus in l. vlt. C. de don. ante nupt. vbi scribit, dotem à veteribus inter donationum species an numeratam fuisse. Est autem donatio non mera & directa, sed negotialis, & quæ sub conditione resoluitur, qua de causa crebro contractus appellatur: velut in l. contractus ff. de reg. iur. l. 1. §. debitum. ff. de const. pecu. l. exigere. 65. ff. de iudic. Vxoris autem nomine dari dotem dicimus, quia non ab illa tantùm, verùm etiam ab ipsius parentibus, aut cognatis, aut quibusuis alijs eius causa constituitur: quemadmodum posterius intelligitur. Sed præcipua differentiæ nota est in oneribus matrimonij quam dotis proprietatem esse, constat ex l. dotem. 16. ff de castr. pecul. & l. actione. 65. §. vlti. ff. pro soc. l. si is qui. 56 §. 1. ff. de iu. do. Varronis autem definitio hæc fuit: Pecunia nuptiarum causa data, quam ego propter hominis auctoritatem diu sum secutus: sed postea animaduerti, neque sola pecunia, rebusque corporeis dotem constare, sed interdum in iure consistere: neque sub categoriam substantiæ, sed potius sub illam actionis subijciendam esse: hoc est, sub eam ipsam, cui donatio, cęteriq; contractus omnes subiecti sunt, quod vel ex ea quæstione, quæ nobis hoc loco necessario tractanda est intelligi poterit: An dos, & res vxoria idem sint, aut verò aliquid inter se differant. Cùm enim dotis repetendæ causa rei vxoriæ actio comparata sit: nihil sanè inter vtranque interesse uidetur. Itaque Boetius in Topica Ciceronis: Actio rei vxoriæ est, inquit, quoties post diuortium de dote actio est. denique passim in libris nostris actio dotis pro actione rei uxoriæ nominatur. Sed profectò ita est, ut dos propriè, uereq; sumpta à re vxoria eodem modo differat, quo contractus à re, de qua contrahitur. quod ut intelligatur, illud scire oportet: Rei vxoriæ nomine tria rerum genera comprehendi: quarum aliæ dotales, aliæ præter dotales, aliæ receptitiæ appellantur. Dotales sunt, quarum & dominium & possessio in maritum transferunt. Præter dotales, (sic enim quæ παράφερνα Græci uocant, non incommodè appellare posse videamur) quæ in possessione tantum mariti erant. Vteratum enim morem spectamus: & quod plerunq; fieri solebat: de quo testatur l. si ego. 9. §. dotis. ff. de iu. dot. l. don. §. species. ff. de dona. Receptitiæ uerò, quas extrà mariti dominium, & possessionem, etiam extradotalem mulier sibi reseruabat, de quibus Gell. lib. 17 cap. 6. ita scribit: Quando mulier dotem marito dabat, tum quæ ex suis bonis retinebat, neque ad uirum transmittebat, ea recipere dicebatur. Hinc Cato: Mulier, inquit, & magnam dotem dat, & magnam pecuniam recipit. Et de his ipsis intelligenda est l. maritus 21. C. de procur. vbi agitur de rebus vxoris, quæ omnino extrà dotem sunt: quarum tamen nomine maritus etiam sine vxoris mandato, agere posse dicitur. Dotis igitur nomine propriè, vereq; rerum illatum donatio intelligitur: quæ in mariti dominium & possessionem transferebâtur. Et quamuis Latini sermonis consuetudo sensim eò rem perduxerit, vt dotis verbum pro rebus ipsis dotalibus vsurparemus: hoc est, pro vna Rei vxoriæ specie: tamen id impropriè & abusiuè fieri intelligendum est: quemadmodum pignus propriè pro ipso contractu, interdum etiam abusiuè pro re oppignerata usurpatur. Sed occurrit dubitatio: nã si tres Rei uxoriæ species sunt, quid est, quòd Cicero in Topicis scribit, cum mulier uiro in manum conuenit, omnia, quæ ipsius fuerant, uiri fieri dotis nomine? Sed uideamus, ne dotis nomine Cicero liberius eo loco sit abusus, cùm dotem pacto conuento, habitoq; tractatu constitui oporteret. & quia uis illius matrimonij, quod per coemptionẽ fiebat, hæc erat, ut mulier in uiri manum & potestatẽ transiret, filiæque familias loco illi esset: liberius Cicero dixisse videatur, bona mulieris omnia viri fieri dotis nomine: pro, æquè uiri fieri, ac si mulier doti nominatim ea omnia dixisset, quod tamen de solo constantis matrimonij tempore intelligendum, neque ad hæreditatem producendum arbitror. Denique verius illud dici potuisset, ijs annis quingentis, quibus diuortia Romæ facta nulla sunt: ac proinde nullæ (vt Ser. Sulpitius scripsit.) rei uxoriæ cautiones erant. Boetius tamen de successione & hæreditate locum interpretatur: & apertè affirmat, uxore, quæ in uiri manum conuenerat, defuncta, eius bona omnia ad uirum pertinere. Cui Ciceronis ipsius ex oratio. pro Flacco testimonium obijcio: in qua cum dixisset, Valeriam quandam Sextilio in manum conuenisse, intestatamque esse mortuam: accusatores autem eam hæreditatem Sextilio uindicarent: hanc eo amplius illorum rationem subiungit: dote Valeria pecuniam omnem suam dixerat. nam si iure matrimonij omnia Sextilij fiebant, quid ita dotis dictio fuit necessaria? Nunc antequam ad diuisionem accedamus, quædam de triplici dotis incremento differenda sunt: vt quænam ipsius propria, quæ item cum alijs communia sint planius intelligatur: neque ea cum alijs confundantur. Triplex igitur dotis accessio est: quarum prima pars est totius: nimirum, ipsius accretio: altera, quædam ipsius appendicula: quæ (vt iam ante dixi) παράφερνα à nostris dicitur: tertia etiam remotior, quam Græci ὑπόβολον appellarunt, de quarum singulis ordine disputandum est. Nam accretio dotis est, cùm dotis constitutæ quantitas augetur: id quod interdum partium conuentione fit: vt cùm ea quę dotis nomine centum dederat, postea viginti insuper adiecit. Nouel. 22. §. τὰ δὲ περὶ αὐξήσεων: l. uõ tantùm. 7. ff. de tuto. & curat. l. 3. ff. de leg. 3. adeo, ut etiã nuda uoluntate fieri possit: uelut si maritus, qui centum acceperat. 150. se accepisse scripserit. l. 2. C. de dot. caut. non num. Interdum etiam per se atque ipso iure accretio illa cõtingit: ueluti, cùm usus fructus proprietati nudæ in dotem datæ accrescit, l. 4. ff. de iure dot. Quoniã autem accessio hæc pars est, ut dixi, totius, uereque & propriè dos appellatur: ꝓpterea eiusdem planè iuris est, cuius ipsa dos l. etiam si. 8. C. de iure dot. l. inter socerum, 26. §. cùm inter. ff. de pact. dot. l. si constante. 17. §. pact. C. de dona. ante nupt. Secundùm accessionis genus non est illud quidem pars totius, sed potius additamentum. παράφερνα (vt dixi) nostri appellant: quasi, ꝙ præter dotem à mulier in uiri domum & possessionem inductum sit. nam moris erat (quemadmodum Vlp. scribit) vt mulier eas res ĩ libello præscriptas haberet, cui maritus subscribere: ne si quã separatio fieret, inficiaretur. plerunq; tñ maritus earũ custodiam promittebat. d. l. si ego. 9. §. 2 ff. de iure dot. & Nou. 97. §. 5. ubi ꝙ Iustinian. scribit, oĩa q̃ mulier habet sua, extrà suã dotẽ, παράφερνον verbo contineri: sic accipiendũ est, quasi dixisset, q̃ intra mariti domũ hẽtur: ut receptitia excludant; de quib. in d. l. maritus. 21. C. de proc. Neq; verò existimandũ est, institutũ hoc præterdotis nouũ, & postremis tẽporib. inductum fuisse. Nã & Cicero Phili. 2. ita scribit: His quasi præterdotẽ, q̃ in ciuilib. malis acceperant, agrũ Cãpanũ est largitus Antonius, ut haberent aliquorũ nuniculas prædiorũ: quib. utinã contenti essent, ferremus, etsi tolerabile non erat. Et Liuius lib. 6. bell. Pun. Super dotem, quam acceperas à socero es, hæc tibi à me dotalia dona accedent. Eorum autem in libris nostris frequentissima mentio est: uelut in l. maritus. 95. ff. ad leg. falcid. ubi agitur de marito, qui uxoris res extrà dotem constitutas administrabat. l. Titia. 34. §. Titia. ff. de legat. 2. ubi uerba hæc testatricis proferuntur: ἃς ἔσθητα δεδωκυῖα εἰς, προῖκα σύγγραμμασι τοῖς ἐμφερομένοις τῇ προικί. Item l. penult. ff. de dot. collat. l. tertia. C. ne uxo. pro mari. l. 8. C. de iure dot. l. hac lege, & l. ult. C. de pact. conuen. Tertia dotis accessio est, ambabus illis etiam remotior: quam Græci, ut iã ante diximus, ὑπόβολον appellant: quasi subid, quod in dote primum & præcipuum erat, subiunctum. Sed illa non à iure ciuili Romanorum, verum à Græcis hominibus contra omnem iuris Romani rationem instituta est. sic autem à nobis definietur: additamentum, quod post uiri mortem de ipsius bonis uxori superstiti, quasi dotis fœnus, attribuitur. Quale illud est, quod moribus nostris ad illius similitudinem institutum uidetur, & Donarium appellatur, quod interdum usufructu certæ partis bonorum mariti constat, qui uxori superstiti conceditur: interdum etiam pecunia numerata: vt cùm dos triente

aut semisse amplior uiuri superstiti restituitur. De quotum omnium iure posterius commodiore loco differemus. Nūc eñi tēpus est, ad dotiū diuisionē accedere q̄, quātū existimare possum, duplex est. Prima aūt ex iuris antiq. rōne sumit, & tripartita est. Dos eñi (ut ait Vlpia.) aut dat, aut dr̄, aut ꝓmittit. Dari dos dr̄, cū aut mulier ipsa, aut alius quis ipsius cā eā attribuit, qđ uel traditione fit, ut l. de his. C. de iur. dot. l. dote ancillā. C. de re. uind. uel acceptilatione. l. mulier. 10. ff. de condic. cā. dat. l. ꝓmittēdo. 41. ff. de iur. dot. vel debiti remissione. l. sponsalib. ff. eo. vel delegatione. l. 4. §. itē q̄ri. ff. de do. excep. Dr̄ aūt dos uerbis quibusdā certis & solennib. nulla interrogatione ꝑcedēte, qđ ab ipsa tū muliere & ipsius patre, & debitore fieri solitū, Vlpia. & Caius in Insti. testātur: eiusq; uestigia extāt ī l. 3. C. TH. de incest. nup. l. ul. C. TH. de dotib. Promittit aūt aut p stipulationē, q̄ peruulgata fuit rō: aut nouo iure, p pactū, uel p pollicitationē. l. 6. C. de do. ꝓmi. & l. ult. C. TH. de dotib. idq; ab oīb. fieri licuisse, patet ex l. ꝓmittendo, 41. ff. de iu. dot. Secūda dotiū diuisio est: ut alia Profectitia dicat, alia uerò Aduētitia. Profectitia dr̄, quæ à patre, auove mulieris paterno cōstituit. l. 5. ff. de iu. dot. adeo ut si filiusfa. pecuniā mutuatus, ꝓ filia sua, patris tñ negotiū gerens, dotē dederit, ꝓfectitia dos appellet. l. & iō, 7. in fin. ff. de in rē uer. l. filiusfa. 17. ff. ad mace. l. pater filiæ 81. ff. de iur. dot. neque uerò requirit, ut in potestate filia sit, nā ēt à patre manumissore data dos, Profectitia dr̄: q̄a non ius patriæ potestatis, inquit Vlpia. sed parētis nomē dotē profectitiā facit. d. l. 5. § si pater. ff. eo. Vnde orta illa Celsi disputatio in l. dotē. 6. ff. de colla. bon. aduersus Seruij & Labeonis sētam, ī l. auus. 79. ff. de iur. dot. An dos ab auo paterno nepti data, mortuo auo profectitia censenda sit, & patri, quasi ab eo profecta, restituenda, qua in quæstione Celsum à Seruio dissensisse, eamque nobis à Triboniano relictam in libris nostris repugnantiam fuisse, quis neget?

Aduētitia aūt dos dr̄, quæ uel ab ipsa muliere, uel à quouis alio ipsius rā dat. adeò, ut si patrē suū debitorē mulier iusserit ꝓmittere, aduētitia dos sit. d. l. 5. §. si pater. ff. eo. quēadmodū & ea, quæ à muliere filiafa. de suo peculio cōstituit. l. si filiafa. 14. ff. de iur. dot. Nūc tps esset, ad partitionem accederet sed qm̄ à Iustiniano nouū quoddā dotis genus inuentum est, qđ latinè donationē pp nuptias, græcè ἀντιφέρνην appellat, neque illius quicquā in lib. de Donationib. attigimus: postulat hic locus, ut cuiusmodi totū illud sit, cōsideremus, præsertim cū idē in l. ult. C. de don. ante nup. disertè scribat, eā neq; noīe, neque substantia quicquam à dote differre. Est igitur ἀντιφέρνη, siue (ut latinum ei fingamus nomine) Antidos, quæ uxori mariti noīe tribuit. Quod si ad contrariorū regulā hanc definitionē exigamus, illud quoque, itē ut in dotis explicatione, addendū esset, pp onera mr̄imonij. Vtcunq; sit, quēadmodū de dote diximus, sic ēt Antidos alia ꝓfectitia, alia uerò aduentitia est. l. 2. C. de bon. quæ lib. l. ult. cōmu. utriusque iud. qđ multa? Iustinia. scribit, Dotē, & Antidotē æquis passibus ambulare: in d. l. ult. §. 2. C. de don. ante nup. quas. n. pactiones Dos, easdē Antidos recipit: q̄ pactiones vni sua natura insunt, eædē ipso iure insunt alteri: quæ vnius quātitas est, eadē alterius esse dēt. Nou. 47. & Nou. 52. quēadmodū mulier sua culpa diuertēs, dote: sic maritus, antidote multatur. l. consensu. 8. C. de repud. quēadmodū dotē maritus nec alienare, nec oppignerare pōt, ne uxore qdē consentiēte: sic nec antidotē pōt: Nou. 61. Verūtamen in hoc nouo dotis uirilis genere nōnulla uideri absurdiora possunt. Primùm, ꝙ dos pp onera matrimonij instituta est: itaque apud eū esse dēt, q illa sustinet. l. actione. 66. §. ult. ff. ꝓ soc. turpe est aūt, diri maritū uxori suæ esse oneri, aut uxorē onera mr̄imonij sustinere. Alterū absurdū est, ꝙ isto instituto uident donationes int. uirū & uxo. (quæ mr̄imonijs pniciosæ iudicatæ sunt) in usum reuocatæ quippe, cùm antidos constante mr̄imonio dari soleat, antè. n. data, aut Ante nuptias, aut Sponsalitia largitio appellatur, neque uinum hoc illo Iustiniano cōmento legi pōt: cū in d. l. ult. callidus artifex, cautiones eā monet, ut in instr̄o perscribatur, largitionē istā non fieri quasi simplicem donationē, cùm coniugalis donatio ꝓhibita sit: sed ꝓpter nuptias suā affectionem, quasi uerò non istud artificiolum cōmentū uenire in mentē ueterib. potuerit: aut vnius istius uerbuli additione, tam aperta fraus obscurari possit, cùm tamen in l. 1. ff. de don. inter uir. disertè sancitum sit, ne coniuges mutuo se amore spolient. Quib. uerbis non modò auaras & eblanditas donationes ꝓhibitas esse constat, uerumetiam honestissimas quasque, & ea nimio amoris ardore profectas. Patet igit donationes cōiugales in usum reuocari: & tamē vna ea parte duntaxat nimirum ex parte mariti in uxorem, nā si uxor constāte matrimonio ista ex causa donaret, Dotis, ut superius diximus, incrementum hoc esset. Quod si nullus est antidotis effectus, nisi post uiri mortem: cùm eius fructus maritus percipiat (extra casum l. ubi adhuc 29. C. de iur. dot.) neq; mulieri actio de antidote, nisi sol. mat. concedatur, Nou. 61. ecquid tandem noui à Iustiniano inductum est? cū etiā olim coniugales donationes post mortem ualerent. l. cum hic status 32. ff. de don. inter. uir. & tñ absurdū uideatur, dotem, eiusve fructum in tempus soluti matrimonij conferri. l. Iulia. 20. de iur. dot. adeo, ut pactū, ne fructus dotis cōstante matrimonio vllus sit, non ualeat. l. 58. ff. de pact. dota. Accedit illa quoque absurditas, ꝙ iniquissimum & plane intolerabile mariti onus imponitur: cū Iustinianus statuat, ut sol. matr. non modò dotem reddatur, sed etiā si liberi non extent, alterū tantū antidotis noīe: aut si extent, alterius tanti usumfructū. Nou. 97. & Nou. 2. in fi. ubi etiā ascribit, si uir non integrā dotem acceperit, mulierem eo mortuo non maiorē antidotis noīe quantitatē oblaturā, q̄ quantā dotis noīe maritus acceperat. Neq; uerò disputari pōt, Antidotē à Iustiniano pp dotis securitatē institutā fuisse: cùm etiā antiquo iure mulieri liceret, dotem constante matrimonio exigere, si modo animaduerteret, ita mariti facultates diffluere, ut seruare dotē non posset. l. si constante. 24. ff. sol. mat. Vt non magnopere opus fuerit remedio d. l. ubi adhuc. 29. C. de iur. dot. ubi statuitur, ut si uiri facultates lapsę sint, tum mulieri liceat, res antidotales uindicare: ita tñ, ut eas nō alienet, sed fructus ex ijs percipiat: vnde (ut scribitur in Nou. 97. §. 6.) & se, & maritum, & liberos, si q sunt, tueatur. Verùm hæc quidem hactenus: quanquā ne illud quidem prætermittendum uidetur, quod mihi attentius de Hypobolo cogitanti in mentem uenit: institutū uidelicet illud fuisse, ad instar Antidotis, quia cum immodicum & intolerabile onus Antidotis uideretur, detractum aliquid, est & institutū, ut uel dimidiā dotis partem Hyperbolon æquaret: uel (quēadmodum in Francia nostra fit) ut dimidiæ partis bonorum mariti ususfructus superstiti mulieri concederetur, qua de re in eadem quoque Nouell. Iustinia. statuerat. Neque uerò illa silentio prætereunda quæstio est. An quoties data dos est, Antidos necessariò constituenda sit: qđ uideo pragmaticos omnes summo consensu affirmare: ꝓpter auth. dos data. C. de dona. ant. nup. ubi scriptū ita est: Dos data donationem pp nuptias meretur. Quid indignius eruditis uiris dici potuit? cum Græcæ Nouellæ 91. (cuius ex fine locus ille sumptus est) sententia hæc sit apertissima: & ab illa longè remotissima. Si dos constante matrimonio data fuerit, ꝓmissam & constitutā antidotem sol. mat. dandā esse, sed si data non fuerit, quāuis antidos ꝓmissa sit, tū non deberi. Quoniam de uarijs dotiū generib. satis vr̄ dictum institutī nostri ratio postulat, ut deinceps ad partitionē accedamus. Est aūt huius disputatiōis nostræ tripartita distributio: ut primùm de personis, tū de rebus, ad extremum de iur. dot. differamus. Primum autem inter personas locum pater s. obtinet: quem eùm quadruplici filiarum genere conferemus: nimirum cum filiafa. cum adoptiua, cum ęmācipata, & cum spuria. Ergo pater filiæfa. nō modò dotem dat, sed etiā, si ætas & pudor puellæ flagitat, dare per magistratum cogitur. l. c. 19. ff. de ritu nupt. paternum enim officium hoc appellatur in l. ult. C. de dot. ꝓmis. adeo ut si filiusfa. mutuā pecuniā acceperit, ut eā ꝓ sororis suę dote daret, pater de in rem uerso teneatur. l. filiusfa. 17. ff. ad mace. ꝙ si furiosus, ꝓdigusve sit, curator dotem constituit, siue à latronib. aut ab hostib. captus, dotem magistratus decernit. l. 5. §. 1. ff. de iure dot. Quod autem Connanus sanè confidenter affirmat, patrem cogi quidem posse, ut filiæ cōditionem quærat: sed nusquam in iure dici (verba hæc sunt illius) cogi eundem, ut illi dotem det: multos enim patres posse, locupletes sibi generos etiam sine dote parare: uideamus, ne nō satis consentaneum sit, cum illa l. c. 19. ff. de ritu. nup. ubi Marcianus his ipsis uerbis utitur: Eos, qui dotem dare non uolunt, cogi per Proconsules filias in matrimonium collocare, & dotare. quippe, cum alio, qui uiro mortuo mulier egestate laboratura sit: dos denique illi, uel legitimæ nomine, debeatur: ut in libello de quarta legitimaria demonstratum est. Hoc autem loco considetanda illa Iustiniani mirifica constitutio est, in l. ult. C. de dot. promiss. ubi de filia, cuius aduentitia quædam bona sunt, dotanda scribens, statuit, ut siue simpliciter pater se dotare

dixerit,

dixerit, siue illud addiderit. T A M de meis, q̃ de ipsius bonis: tamen de suis solius bonis dotasse intelligat. Quid obtusius, aut Bœotico ingenio conuenientius fingi potuit? Et tñ Connanus, aliique nonnulli acumen in illo luteo inuēto q̃ritant: cùm si cōmode scribi ita illa potuit, in hanc sniam cōcipienda fuerit: Vt pater dotē filię non aliunde, q̃ ex suis ꝓprijs bonis constitueret: aduentitia filiæ bona integra ei relinqueret. Quòd si qua in stupore qñi subtilitas potuit, illa certè exquiri debuit: cū dos sit donatio: rei aūt alienæ donatio non ualeat: patrē dotē istis uerbis constituentē, de integra pstanda summa teneri. Sed hoc quoque acumē Triboniani oratio repudiat: quemadmodū à lectorib. dissimili ingenio pditis facile animaduertetur. Nunc de adoptiuis uideamus: de quib. testimoniū est in d. l. 5. §. Iulia. ff. de iur. dot. ueq; dubito, partim ex paritate rōnis, hoc est, pp pudorē uirginū, partim ex uerbis generalib. d. l. capite, quin pater adoptiuus dotare filiā cogendus sit: cū ita scriptū sit, Q V I in potestate filias habent. Sed de emācipatis obscurior aliquāto qstio est, nā si cogendi dicuntur, q in ptāte filias habent: manumissores patres certē liberi & soluti uident. Denique testimoniū in eā sniam extat apertè in l. ꝓfectitia. 5. §. si pater. & §. Papin. & l. si pater. 44. itemque in l. si res quas. 51. ff. de iur. dot. Restat de spurijs: quib. dotē à patre non deberi, testat l. uanīt. 41. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. qppe, cū eas ne alere quidē cogantur. l. 5. §. 2. ff. de agnosc. lib. sed in ijs q Nothæ. i. in concubina legitime susceptæ sunt, dixi in libello de Spurijs, ꝓpter Nouel. 89. ex æquo & bono cogendū esse patrē, boni uiri arbitratū, his dotē cōstituere. Hactenus de patre dictū est. Auum aūt si mō in ptāte nepte habeat, similiter ad dotē teneri, constat ex uerbis d. l. capite. ff. de rit. nup. extatque testimoniū in l. dotē. 6. ff. de coll. bon. ubi Celsus scribit, auum pp patrē id facere: officiumque uiri circa neptē ex officio patris erga filiā penderet facit. l. & ideo. 7. §. ulc. ff. de in rē uer. l. 5. §. si filiusf. & l. unus. 79. ff. de iur. dot. q nia de auo paterno intelligenda sunt. qa si maternus dotē dederit, tanquā extraneus dedisse intelligit. l. Caius Seius. 45. ff. sol. mat. De matre aūt hoc iuris est, ut nec ipsa dotē filiæ dare teneat, nec pater ex bonis maternis dotē assignare possit. l. neque mater sit, filia orthodoxa: cogi illā facere, patet ex l. cognouimus. C. de hæret. Sed de filio, quid iuris? teneturne dotē matri constituere? qd nostri oēs cōfirmāt pp. l. tutor secundùm. 13. §. 2. ff. de admi. tut. & l. 1. §. 1. & §. 3. ff. de tut. & rat. distr. quib. tū uīb. in locis agit de tutore, q negatur posse in tōnes tutelæ munera quædā inducere. Quarē sumendū potius argumentū fuit ex l. cū plures. 12. §. cū tutor. ff. de admi. tut. & meo iudicio concludendū, cū frater sorori egenti dotē dare cogatur, filiū quoque ꝓ sua pietate cogendū, matris adhuc iuuenis pudori, & existimationi consulere: secūdùm æquitatē l. 1. C. de alend. lib. Quod aūt ad fratrē attinet, vulgo qdem traditur, dotē ab illo consanguineæ deberi: nō aūt uterinæ, pp d. l. 12. §. cū tutor. ff. de admi. tut. cū Vlpianus eo loco apertè de consanguinea egente loquat: cui uterinā opponit, quasi uterinæ, etiā si egeat, dos non debeatur: alteri, ita demum, si mō egeat. Difficilior aliquanto quæstio est de pupillis, quib. constat tutorē ꝓ dignitate & mō facultatum dotem debere. l. cum post. 69. §. nuptias. ff. de iure do. l. si filiæ. 45. ff. de le. 3. Sed utrū decreto opus sit, an nō sit, dubitari pōt. nā decretū exigi vr in l. 4. & l. pdia. 8. C. de præd. minor. contrà decreti mentio nulla fit in l. Titia. 61. ff. de iur. dot. l. 1. C. si aduer. dot. l. si ex cā. 9. §. 1. ff. de mino. Sed melius est seq distinctionē. l. siue generalis. 61. ff. de iur. dot. ubi Terentius scribit, si rerū ipsarum corpora maritus in dotē uelit accipere, nihil amplius quærendū esse: sin aūt ea uelit uendi, & pecuniā habere malit: adeundū esse iudicē, ut tutori eā cognita pecuniā ex rerū alienatione conficere liceat. Quod eod. mō de adultæ curatore iudicandū est, qui ꝓ ipsius dignitate dotē constituere, & nuptiarum sumptus facere cogitur. l. curator. 52. ff. de admi. tut. l. si curatores. 9. C. eod. l. quæro. 60. ff. de iur. dot. l. mulier. 28. C. eod. Itemq; dementis & furiosi. l. si furiosi. C. de nuptijs. l. iā dementis. C. de episc. & cler. Postremum locum obtinet quiuis extraneus: adeo, ut etiā mulier, quæ dotem ꝓmisit, Velleiano. S. C. non adiuuetur. l. ult. C. ad Velleianū. Hactenus, q dotē constituere, & à quib. ea constitui debeat, satis explicatū arbitror, nunc quib. ea cōstitui, ꝓmittive possit, uideamus, neque eīm soli marito, uerum etiam cuiuis alteri, ipsius tamē iussu, cōstitui pōt. l. Et si. 59. ff. de iur. dot. l. si cū dotem. 22. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & l. si mulier. ff. de iur. dot. ubi dos adiecto soluta, solùm tamen maritū obli. l. si nuptura. ff. de fund. dota. quinetiā filiofa. seruove mariti dari dotē posse, constat: ita tamen ut neque periculum, neque culpā pater, maritusue præstet. l. quēadmodū. 46. D. de iur. dot. l. si cū dotem. 22. §. transgrediamur. D. solu. mat. At si maritus filiusf. sit, rectē ipsius patri constituitur. l. nuptura. 57 D. de iur. dot. l. si locet. 10. C. sol. mat. Qm̄ de psonis disseruimus, ꝓximum est, ut de reb. uideamus: quarum consideratio bipartita est, primùm eīm de qualitate, tum deinde de quantitate dicendū est. In qualitate aūt quadruplicē reperio diuisionē: quarum prima hæc est, ut earum rerū, quæ in dotem constituuntur, aliæ corporales sint, ueluti quæ pōdere, numero, mensura constant: de quib. in l. rerum dotē. 42. D. de iure dot. l. vn. §. exactio. C. de rei uxo. act. aliæ uerò incorporales, nā incorporales dari quoque in dotē posse, constat: eoque in genere est hæreditas. l. nec ullā, 13. §. apud Marcellum. D. de peti. hæred. itē usufructus, nā usufructu in dotem constituto, non ipsi fructus, sed ius ipsum in dotē datur: idq; ipsum sol. mat. restituendum est. l. dotis fructum. 7. §. 2. D. de iur. dot. l. interest. 6. C. de usufr. adeo: ut ab vno ꝓprietas, ab altero usufructus ī dotē detur. l. si socrus. 18. C. eo. q si uxor in dotē usumfructū dedit, deinde manente matrimonio proprietatē uendidit: distinguendū est, ut si nudæ ꝓprietatis æstimatio facta est, pretium solius usufructus restituat: si totius fundi, quāti debet uænire, non detracto usufructu: quasi mulier intelligatur dotē cōstante matrimonio recepisse. At si nuda ꝓprietas in dotem data sit, & ususfructus accesserit, incrementum uidetur dotis: non alia dos. l. 4. D. eod. fructus autē illius ꝓprietatis in dotē datæ, positus est partim in spe usufructus accedendi, partim in eo, q si æstimatio data est, oppignerari potest. l. 6. C. de usuf. q si ususfructus ab extraneo datus sit, sol. mat. maritus non usumfructū reddet: sed vnū uūmo cū uxori uendet. l. si ususfructus. 6. D. eo. Inter res incorporales & noīa referenda sunt: quib. in dotē constitutis maritus utili actione perseq debitorem poterit: quamuis mulier eum marito nō delegarit. l. 2. C. de oblig. & act. l. cū dotē. 71. D. de iur. dot. ubi ascribitur, nomē illud periculo mulieris esse nisi maritus nomen secutus usuras exegerit. Secunda rerū dotalium diuisio tripartita est: ut earum partim ipsius constituentis ꝓpriæ sint, partim alienæ, partim cōes. Ac de ꝓprijs quidem dubitatio nulla est. Alienæ uerò, dari necne possint, ambiguum uidetur, nam in l. pater filię. 81. l. iure succursum. §. 1. D. de iur. dot. l. si alienum. 2. D. sol. mat. scribitur, rē alienam, quæ à patre doti data sit, ipsi restituendam esse p actionem dotis: sin à muliere, ipsi mulieri. Sed non si p dotis actionem restituenda est, continuò tamen dotalis est. Totum eīm illud ad iuris regulam pertinet, ut à quo quæque res tradita est, ei restituenda sit: etiā si fur, aut prædo sit. l. 1. §. si prædo. D. depos. l. commodare. D. cōmoda. Deniq; testimonium extat apertissimū in l. si à matre. 13. C. de iur. dot. l. mater. 34. l. Proculus. 67. D. eod. vnde intelligitur, alienas res doti traditas, dotales nō fieri. Sequitur tertia rerum dotalium diuisio: ut aliæ æstimatæ sint, aliæ inæstimatæ: quas tamen uerè, proprieque dotales appellari, Iustinianus testatur in l. vn. §. & cū lex. C. de rei uxo. act. Cū igitur æstimatio emptionis uim obtineat. l. 3. D. locat. sequitur, ut æstimatio rei in dotem traditæ plenissimum dominij ius in maritum transferat: sit, ut & cōmodum & periculum ad illum perueniat. l. 1. §. cùmque. C. de rei. uxo. act. l. quoties. 5. l. cum dotem. 10. C. de iur. dot. l. cū maritus. 29. D. de pact. dotal. l. interest. 6. C. de usufr. qua de causa, si uestes uxor æstimatas dederit, easque atteras, maritus ei nouas reddere debebit. l. plerunque. 10. D. de iur. dot. l. mortis hiæ. 53. §. 1. D. de don. int. uir. l. æstimatæ. 51. D. sol. mat. l. cum post diuortiū. 69. §. pen. D. de iur. dot. Inęstimatæ autem res ea conditione sunt, ut earū & cōmodū & periculū ad vxorē pertineat. l. plerunque. 10. §. 1. D. de iure dot. extatque exēplū in l. quāuis. 85. D. eo. l. pater filiæ. 71. D. de euict. & in l. 1. §. 1. D. de dot. præleg. Quarta diuisio superest, ut rerū dotalium aliæ sint principales, aliæ substitutæ, aliæ uerò utrarūq; accessoriæ. Principales appellamus res ipsas doti à principio traditas: hoc est, rerū ipsarū q ī dotē traditæ sunt corpora. Substitutas aūt, quæ pmutatione de utriusq; consensu facta, in aliarū locū suffectæ sunt. Receptū eīm est, ut hæc quoq; dotalis efficiant: siue eiusdē, cuius & principales, generis sint: siue diuersi. l. si ei nuptura. 25. & ll. seq. l. res q. 54. l. si ea lapidicinis. 34. l. Titia. 62. D. de iur. dot. l. si mulier. 21. D. de pact. dota. Verū ut ea pmutatio ualeat, & iure cōsistat, duo requirunt: primū, ut in rē uxoris sit. l. ita cōstāte. 26. D. de iur. dot.

deinde, vt ipsius uxoris cōsēsu facta sit: idq; inter cōiuges actū in permutando sit. d. l. si mulier. & l. 2. & pass. D. de fun. dotal. nam alioqui fundus à marito de pecun. dota. emptus, uxori non acquirit. l. ex pecun. 12. C. de iur. dot. l. ult. C. de ser. pig. dat. manu. Sin autem res mobilis sit, etiam sine uxoris cōsensu alienari potest: ut ea ijsdem locis intelligitur. Nunc de accessorijs uideamus: cuiusmodi sūt partus, fructus, fœtus, vsuræ, & si qua sunt in eodem genere. In partub. igitur hæc distinctio adhibenda est, ut si quidem inæstimata dos sit, tum vsque adeo eius pars sint, vt ne paciscē quidē coniugib. liceat, vt partus inter ipsos cōes sint. l. cum post. 69. §. ult. l. plerunq;. 20. § 2. D. de iur. dot. l. 1. §. cùmque. D. de rei vxo. act. sin autē æstimata est, tum mariti partus fiunt, quasi pars totius. l. 1. & l. pe. §. 3. ff. sol. mat. l. si mancipia. 18. ff. de iur. dot. ubi hæc rō subijcitur: cum ancillæ mariti periculo sint earum interitus ad illum pertinet. Sed obstare vr̄ l. 1. C. sol. mat. ubi Imp. scribit, si, cum ancilla æstimata fuisset, postea coniuges paciscantur, ut si ea diuortij tempore superstes sit, reddat̄, etiam partum reddendum esse, quo tn̄ casu ancilla in periculo mariti erat. Ergo illud intelligendum est, quo quæque mō ancilla in alicuius dñio est, eod. modo eius quoque partum esse, quare cùm maritus iste non purè, sed sub mō ancillæ dñs esset, consentaneum est, ut qui modus in ancillæ dñio fuit, idem sit in illo partus. Itaque disceptatio ex contrariò scriptis ualcebat̄, nā scriptū ius urgebat maritus: ali, pactū conuentum, uidemurq; ne non absimili rōne, fructū à fundi emptore restitui in l. cum te fundū. 6. C. de pactis int. emp. Iā uerò fructuū dotaliū uaria sunt genera, non eñ terræ fruges, & arborū baccæ, agrorū denique ꝓuentus eo noīe tantūmodo continentur: verùm etiam pecorum fœtus, arbores cæduę & gremiales: itē lapidicinæ, operæ seruorum, & ancillarū, item q̄ pecuniarū vsuræ, de quorū oīum iure, cùm ad extremam huius disputationis partē uentum erit, copiosè disseremus. Nunc eñ quoniam de rerum dotalium qualitate satis multa diximus, consequens est, ut de earundem quantitate consideremus. Ergo rerum dotalium quantitas, aut definita, aut indefinita est. Definita est, cùm quantum dotis noīe constituatur, partium conuentione expressum est, ueluti, cū mulier oīa bona sua doti esse vult, cuius pacti exemplum est in l. 4. C. de iur. dot. l. mulieri 82. ff. eo. l. 1. ff. ꝓ dot. vnde illud Ciceronis in Topi. Cū mulier uiro in manum conuenit, oīa, quæ mulieris fuerint, viri sunt dotis noīe, quē locum, quoniam Accursius in Aristotelis Topicis esse putauit, uix dici potest, q̄ sæpe Doctores nostri & in lecturis & in consilijs suis Aristoteli eā ob causam irascuntur. Sed ad institutum reuertamur. Definiri ergo dotis quantitas pōt, sed si in ea definienda mulier circūscripta sit, si quidē minor est, in integrum restituitur. l. 1. C. si aduers. dot. l. si ea cā. 9. §. 1. ff. de minorib. neq; obstat l. sine generalis. 61. ff. de iur. dot. ubi si curator maiorem dotem constituerit, dūtaxat id, quod superat, rescinditur: reliquū autē remanet, non enim eo loco maritus, sed curator ipsa dolū admiserat: doloque malo dotē immo dicā constituerat, l. cū post mortem. 43. §. 1. D. de admi. tut. ubi hoc amplius ascribit: si curator imprudens dotē pupillæ maiorem, q̄ ꝓ ipsius facultatib. ꝓmiserit: in eo quod facultatē superabit, exceptionē contra petentē maritum habebit, mulier tn̄ cauebit, se, si locupletior constante mr̄imonio fiat, reliquum persoluturā. Denique etiam maiori 25. annis circumscripto marito, uxori ve in dote vel accipienda uel danda succurritur, quoniā (vt Pomponius scribit) bono & æquo nō conuenit, aut lucrari alterum cum dāno alterius, aut dānum sentire per alterius lucrum. l. iure succursum. 6. D. de iur. dot. q̄ si mulier oīb. suis bonis in dotem dandis liberorum suorum legitimā læserit, querela inofficiosæ dotis ipsis dabitur. l. vn. C. de inoff. dotib. Ad hunc aūt locū q̄ō de dote cōgitua pertinet: quā Pragmatici oēs definiunt eā, q̄ legitimæ quantitatē impleat: quasi dos in legitimæ locū succedat. Propter auth. res quæ. C. cōm. de leg. sumptum ex Nou. 57. ubi iū cōtrà statuit̄, si puella hæres fiduciaria sit, neque ad dotē falcidia sufficiat, ut alienari aliquid de reb. fideicōmissis liceat, q̄d cùm ita sit, fatendū certè est, in alijs casib. dotē congruā ea legitimæ mō æstimari. Sed quid si sua bona oīa mulier doti se dari dixerit? nunquid ēt futura, idest post ea q̄sita cōtinentur, qua in re iā non paucos esse uideo: sed eorum errorē in libello de donationib. confutauimus. Cum autem mulier dimidiam suorum bonorū partem doti ꝓmisit, dubitari uideo, utrius electio sit: mariti ne an ipsius: cōcludique à nostris eandē dotis, q̄ legati, rōnem esse, ex l. nō amplius. 26. §. ult. D. de leg. 1. Ego dissimilē esse rōnem arbitror: totamque eam rem ad illā aureā regulam rei uxoriæ actionis esse reuocandā: ut, Quod Aequius melius sit dari reddive, boni uiri arbitrio permittatur. Sed quid respondebimus ad illam alterā Pragmaticorū quæstionem: An mulier nulla dotis mentione facta sinens maritū oīb. suis bonis frui, tacitè sua illa bona oīa doti dedisse intelligatur? Hæc enim inter celebres Bartoli quæstiones se primo loco refertur: ubi pp illum Topicorum Ciceronis locū, quē identidem Aristoteli tribuit, cōcludit, uideri mulierē tacitè sua bona oīa doti dedisse. Itane verò? an cùm inter omnes cōstet, dotem esse cōtractū (ex l. cōtractus. D. de reg. iur.) tacitè cōtractū aliquem, & non habito (ut Iurisconsulti loquuntur) tractatu, fieri dicemus? nā antiquo iure, siue diceret̄ dos uerbis solemnib. siue p stipulationē ꝓmitteret̄: uerborum erat obligatio, sin autē daret̄, re contrahi dicebatur. At nouo iure, cùm ex pacto nudo cōcipitur: tn̄ innoīatus contractus est, qui præscriptis verbis actionem parit. l. auia. 6. C. de iur. dot. Tacitè autem, & non habito tractatu fieri cōtractū nusquam, opinor, ne Bartolus quidem animaduertit. Concludendū est igit̄, ubi noīatim de dote nihil actum est, sine dote esse nuptias: neque tamen eas ꝓpterea minus aut iustas, aut firmas esse: quemadmodū potteatius intelligitur ex l. ult. C. de repud. Nā quod ad Ciceronis locū attinet, superius dictū est, præterquā q̄ ad ea solū matrimonia referendū est, q̄ per coemptionem fiebant: uideri paulò liberius à Cicerone scriptum fuisse: cùm neque dos, nisi pacto conuento contrahat̄: neque uerum sit, genus istud dotis tacitū (si quod fingi potest) uxoris morte penes maritū, quasi aduentitiam dotē, permanere. Quæ de personis & reb. dicenda putauimus, hactenus dicta sunt, reliquum est, ut de iure dotium explicemus, quo loco prima illa occurrit q̄stio: cuius iuris dos esse uideatur? Nostri eñ auctore Bartolo iuri gentium eā attribuunt: ꝓpter l. obligationes. 8. D. de ca. minut. ubi Vlp. ait, dotis obligationē naturalē habere præstationem. Quid ineptius dici potuit? quasi uerò quæcunque naturalem æquitatem habere passim dicuntur, iuris sint naturalis: ac nō eo loco præstatio naturalis ea dicat̄, quæ in æquo & bono posita est, quemadmodum ibidem Vlpianus ostēdit: Fuit quidem dotis constituendæ ratio semper à Vetustissimis gentibus usurpata: quemadmodum ex Religionis nostræ monimentis constat. neque dubium esse debet, quin materia iuris gentium sit: forma autem, ueluti ut aliud profecticiæ, aliud aduentitiæ, aliud æstimatæ, aliud inæstimatę dotis ius sit, tota ex iure Quiritiū est. Quare cùm ex forma quæque res denominetur, perspicuum est, eā iuri ciuili attribuendam esse: quēadmodū tutela, & testm̄, & matrimonium, & quæ sunt in eodem genere. Vt autē de iure dotium uia & ratione disputemus, triplicis temporis rō habenda est: ante matrimoniū, cōstante mr̄imonio, & post solutū matrimoniū. De quib. singulis ordine uideamus. Dos, inquit Paulus, nuptias interdū antecedit: sed ante nuptias data, earū expectat euentū. lib. sen. 2. c. 21. inest enim tacitè pactū, si nuptiæ sequātur, l. 4. D. de pact. l. in rebus. 17. §. 1. l. stipulationum. 21. l. licet. 43. l. ꝓmittendo. 41. l. dotis ꝓmissio. 68. D. de iur. dot. ubi oīs dotis ꝓmissio futuri matrimonij tacitā in se cōditionē cōtinet: &, si forte data sit, nuntio remissio, vnà cū fructib. per cōdictionē eā dari repetitur. l. q se debere. 7. §. 1. D. de cōdi. caus. dat. Interea aūt eius & cōmodū & piculū ad mulierē spectat. l. uideamus. 39. in prin. & §. ante mr̄imoniū. D. de usur. l. in reb. 27. §. 2. D. de iur. dot. Nuptiæ autē intelliguntur, si mō in mariti domū mulier ducta sit: quāuis nō in cubiculum, uā etiā uirginis dos dr̄: nasciturque de dote actio, si p nuntium aut epistolā ducta sit. l. 6. l. 7. D. de rit. nup. l. cui fuerit. 15. D. de cōdi. & demō. Sic enim Seruius respōdit, dotē dici, q̄ data esset puellæ, cum qua nondum nubili nuptiæ factæ sunt. l. q̄d Seruius. 8. D. de condi. cau. dat. Itaq; q̄d ante mr̄imonium eā dat̄, quā diu manet īregra cōtrahēdi mr̄imonij facultas, repeti nō pōt, ut ibidē tradit̄, eoq; ptinet l. pe. §. 2. D. q̄d fals. tut. Obseruādū tū est, Vlpianū ī l. nec ullā. 3. D. de hrd. peti. appellare dotē à minore 12. annis datā, quasi dotē: eáq; ꝓ possessore possideri. Iā uerò iuris huiusce pars nō exigua in pactis dotalib. posita est: q̄ pacta initio nuptiarū fieri, testis est Vlpi. in l. si cū dotē. 22. §. sin aūt in sæuitiā. D. sol. mat. Nā pacta q̄ ī dote cōstituenda facta sunt, seruanda esse cōstat, ex l. vn. §. ulti. C. de rei uxo. act. l. ult. ī fi. C. de don. ante nup. l. in traditionib. 48. ff. de pact. uerūtamen in illis tria exquirūtur: primū, ne dotis conditionem deteriorem efficiant: alterum, ut ne bonis moribus,

bus, aut iuri ciuili aduersentur: tertium, ne dotis naturæ contraria sint. Dotis conditio deterior efficitur, cum mulieris ius in dote recipienda læditur. ueluti si pactũ fiat, ne mulieri dos reddatur. l. 2. ff. de pact. dota. ut mortuo marito aliquid ꝓ liberis maneat. l. 3. C. de pact. dota. vt longiore die dos reddatur, q̃ lege ꝓfinitus est. l. de die. 14. D. eo. ꝙ si minor mulier sit pactio, qua dotis eius conditio deterior fit, rescinditur. l. minor. 48. §. 2. ff. de min. Bonis aũt morib. & iuri ciuili aduersatur pactũ: ueluti, si cõueniat, ne ob res donatas, aut amotas agatur: qđ inflexisse Tribonianus vr̃, cũ scriptũ esset, NE retentiones fierẽt. l. illud. 5. ff. de pact. dota. Naturæ aũt dotis pactũ repugnat: ueluti, si conuenerit, ne maritus fructus dotis lucretur. l. 4. ff. eo. Quin & de dote restituẽda pacta l. Iul. fieri possunt. veluti, cũ extraneus dotẽ dans, eã sibi reddi paciscatur, q̃ dos (vt Vlpia. in Insti. scribit.) Receptitia dr̃: idemque Caius testatur in l. mortis. 31. §. 1. ff. de mor. caus. don. indeque actio præscriptis uerbis nascebatur. l. ania. 6. l. si dotẽ. 24. C. de iur. dot. itẽ, potest, q cunque dotẽ constituit, donandi cã ꝑmittere alteri, vt dotem à marito sibi sol. ma. reddi stipuletur. l. Seia. 2. D. de dot. rele. l. uxorẽ. 12. §. testõ. D. de leg. 3. l. 2. C. de mor. cã. don. alteri verò pacisci dotẽ reddi, q constituit, non potest: neque adeo stipulari. l. 4. l. pater. 7. C. de pact. conuen. l. cũ patrẽ. 19. C. de iur. dot. l. debito. 59. §. ult. D. ad Treb. l. inter socerum. 26. §. filia. D. de pact. dotal. tametsi in auo materno benigne ꝑmissum est, ut nepotib. & pacisci & stipulari possit. l. pater. 7. C. de pact. l. Caius Seius. 45. D. sol. mat. Mulier autem stipulans partẽ dotis, cùm morietur, ei dari, cui uolet relinquere: vr̃ stipulata eã sibi reddi, cùm morietur. l. 4. C. de con. stipul. Sequitur secundi temporis consideratio: ut quale dotiũ ius constante matrimonio sit, intelligamus; sed in primis illa Pragmaticorum occurrit quæstio: An dos de mr̃imonij substantia sit: hoc est, an sine dote constare mr̃imonium nõ possit, qđ usque eò nostris ꝓbatum est, ut ẽt statuant, uxorẽ ob ꝓmissam dotẽ non præstitã repudiari licere: argu. l. 6. C. ad velleia. & l. ult. §. 1. D. quæ in frau. cred. ubi dr̃, non præsumi quẽquam indotatã uxorem ducturum fuisse, cui suffragatur l. pure. 5. §. pen. D. de dol. exce. l. si donaturus. 9. in fi. D. de cõdic. caus. dat. l. cũ pater. 11. D. de pact. dotal. ubi dr̃, indignissimum esse mulierem indotatam duci, & fructum dotis ab onerib. mr̃imonij separari. Contrà, uidemus multis locis probari mr̃imonium ꝙ sine ulla dote contractum est: ut l. ult. C. de repu. l. ult. C. de don. aut. nup. l. ꝙ si nulla. 28. D. de relig. l. Titio. §. Titio genero. D. de cond. & dem. eo denique pertinent Nouel. 22. §. εἰ γάρ τοι ἀγάγοιτο. 7. & Nouel. 53. §. καὶ ὥσπερ ἐγράψαμεν Nouel. 74. §. ἐπεὶ μὲν οὖν. 5. & Nouel. 117. ἐπειδὴ δὲ. 4. quib. in locis, uetantur quidẽ illustres & supereillustres personæ nuptias sine dotalib. instrumentis conficere: quod si secus fecerint, iubentur eorum liberi ꝓ non legitimis haberi, cæteris autem oĩb. non modò id permittitur, uerũ etiã interdicitur, ne uxores ea de cã repudiant: alioqui quarta bonorum suorum parte multetur. Quare nihil obstat. d. l. ult. C. ad uelle. vbi significatur, maritum, cui ꝓmissa dos præstita non est, impune posse suam uxorem repudiare: partim, q̃ per illas Nouellas abrogata est: partim, quia imputare sibi maritus debet, ꝙ dotem sibi ꝓmissam non exegerit: cum eius exigendæ solus actionem habuerit, non etiam uxor. l. si pater. 5. C. de dot. ꝓmis. & mora sua cuique, non ẽt alteri dãnosa fit. l. mora. in fi. D. de vsu. Nihilo magis obstat. l. cũ dotẽ. 22. §. si autem in sæuissimo. D. sol. ma. ubi maritus furiosam uxorem repudiare non potest: sed cogitur ei medicinam adhibere secundùm quantitatẽ dotis. Vnde Pragmatici ex contrario ratiocinantur, si nulla dos esset, curationem illam nõ debiturum, quo nihil inhumanius dici potest. Nam si mr̃imonium humanæ uitæ consortium est, & societas uitæ quodammodo uxorem dominam facit rerum mariti. l. 1. D. rer. amo. quid æquius est, quã uxorem ægrotantem à marito curari? l. qđ in uxorem. 13. C. de neg. gest. Ne multa: moris quoque in populo Ro. fuisse, ut indotatæ ducerentur: uel hic unus Plauti locus argumento est, ex Aulularia: Nam quæ indotata est, ea in potestate est uiri. Dotatæ mactant & malo & damno uiros. Sed nunc tempus est, quale dotium constante mr̃imonio ius sit, exponere. Primum autem de profectitia, tum deinde de aduentitia disputabimus: &, ut opinor, ita disputabimus, ut nihil quod ad totam hanc quæstionem enucleãdam pertineat, prætermisisse uideamur. Ergo profectitia dos, ut primùm à patre data est, trium in dominio personarum esse incipit. Nam manet quidem iure Quiritium patris: puellæ autẽ fit aliquatenus, ut iam commune illorum dominium dicatur: mariti aũt in bonis fit. Ac ꝓ filia quidem hæc iura sunt, primum l. 3. §. ergo etiam. D. de mino. vbi dos viuo patre ipsius filiæf. ꝓprium patrimonium appellatur: deque eo cũ patre litigare posse dr̃: quasi quodammodo castrense filiæfa. peculiũ sit. Deinde l. in eum. 16. D. de relig. ubi mulieres dicuntur de suis dotib. quasi de suis patrimonijs funerandæ: patrẽ aũt earũ morte dotẽ lucrantẽ in funus conferre debere. Item in l. 4. D. de colla. bon. ubi dos à patre profecta in patris bonis non amplius numeratur, sed in bonis mulieris, itemque in l. pater filiæ. 71. de euict. adeo, ut publicatis bonis patris, qui dotis usuras genero pendebat, dos ꝓmissa fisci nõ fit. l. cũ de in 16. 6. D. de vsur. denique pater rem quam filiæ in dotẽ dedit, alienare non potest. l. rem quam. 12. C. de iur. dot. neq; adeo dotis conditionẽ constante mr̃imonio deteriorẽ efficere. l. quoties. 29. D. sol. mat. Perspicuũ est igitur, simulatque profectitia dos data est, dñium aliquod puellæ acquiri: sic, ut iã cõis ipsius, & patris esse dicatur in l. 3. l. si cũ dotẽ. 22. §. 1. D. sol. mat. & l. qui solem. 24. §. si gener. 6. D. de sol. vbi filia dicitur esse in eã dotis particeps, & quasi socia obligationis patris. Indeque accidebat, vt sol. ma. pater eã nec exigere, nec accipere, sine filiæ consensu posset; qđ mirũ est, ut filia, q̃ in patris ꝑtãte est, uoluntatẽ habeat, & pater ipsius consensu indigeat. l. 2. & l. filiq. 7. C. sol. mat. l. quoties. 29. & l. post dotẽ. 40. D. eo. l. post nuptias. 18. D. de iur. dot. adeo: ut si absente filia dotẽ petat, cauere cogatur, filiam ratam rem habituram. l. ult. D. rẽ rat. hab. l. non solum. 39. §. si de dote. D. de ꝓcu. & sine ipsius uoluntate dare ꝓcuratorẽ ad eã exigendã nõ possit. l. filiusfa. 8. D. de ꝓcu. Quòd si pater uel absit, uel suspectæ vitæ sit, sola filia de dote agit. l. filiusf. 8. D. de ꝓcu. Iã verò, qđ ad mariti personã attinet, constat eum solùm actionẽ habere, qua dos à patre ꝓmissa petatur: uxorẽ non habere. l. si pater. 5. C. de dot. ꝓmiss. denique solũ eũ fructus ꝑcipere, solũ uindicare, solũ defendere, solũ deniq; oĩa, q̃ dñi suis in reb. agere solẽt, in reb. dotalib. agere: hactenus tñ, ne abutatur. Ad hunc autem locum illa quæstio ꝑtinet: An pater filiã in dote possit hæredẽ instituere, quippe, cũ ei iã donata sit, & quæ inter uiuos alienata sunt, in hæreditate nõ numerentur. l. sequens. D. de lega. 2. Sed cũ dos nouo iure & ex testõ & ab intestato conferenda sit. Nouel. 97. eademq; in quartã legitimariã imputetur. l. qm̃. Nouel. 28. C. de inof. test. legitimaria aũt institutionis iure ac titulo, nouo iure debeatur. Nouel. 18. apparet, distinguendũ esse: utrũ dotis quãtitas par sit legitimæ: an uerò minor & exilior. Nam si par sit legitimæ, filia cõtẽta esse debet, si minus, certe illã in legitima nominatim institui oportet, in quã dos imputabitur. Et huc ꝑtinet. l. Titia. 34. §. q in vita. D. de lega. 2. ubi pater filiæ, cuius ignorantis dotẽ exegerit, legans, compẽsandi animũ habuisse intelligitur, ꝙ si summa dotis noĩe legata uera quantitate dotali minor sit, qđ superest exigere poterit. Sed exoritur altera dubitatio: An pater de dote restituenda fideicõmittere filiæ possit. Ego distinguendũ arbitror. Nã si fideicõmissum vniuersale est, ueluti. Quod de bonis meis ad te ꝑuenerit, nõ continebitur. l. à filia. 61. D. ad Treb. quia cũ nihil de eo nominatim cauerit, soluisse intelligitur. Patris autẽ morientis silentio donationẽ in filiamfa. confirmari, constat ex l. 2. D. de inof. don. & alijs similib. Quòd si nominatim de ea cauerit, debebitur. l. ult. §. filiæ. D. de leg. 2. opinor, q a reuocare donationẽ vr̃. Quod tñ intelligi arbitror, si sine liberis decedat: nam alioqui paterna dispositio fit inhumana. Sed si filia iam ante patris mortẽ diuertisset, neque pater dotẽ ꝓ suo iure (adiuncta tñ filiæ persona) repetisset, tunc certè, meo iudicio, pater moriens non vr̃ posse de dote filiã grauare: cũ neque ipsius hæreditate ea reperiatur. l. pater filiã. 14. D. ad leg. falcidiã, & nõ repetẽs post diuortiũ, filiæ condonare uideatur: præterquam si filia ipso tacẽte dotẽ à uiro repetisset. Sin aũt sit emãcipata: qm̃ donatio in emancipatã firma est, non põt pater eã fideicõmisso grauare. Hactenus de iure ꝓfectitiæ dotis satis explicatũ est, deinceps de aduentitiæ iure uideamus: dos aduentitia constãte mr̃imonio dotiũ tm̃ vr̃ esse, nã iure Quiritũ remanet uxoris: in mariti aũt bonis efficitur, quanquã necessariò distinguendũ est: utrũ æstimatæ, an inæstimatæ res sint. nã æstimatarum dñium usquequaque in maritũ transfertur: adeò, ut omne tũ cõmodũ, tũ incõmodũ, & interitus periculũ ad ipsũ tanquã ad plenũ, perfectumq; dñm ꝑtineat. l. 1. §. cũq;. C. de rei ua. acti. Inæstimatarũ aũt dñium, qđ maritus habuit, adumbratum, & temporale est. l. plerunque. 10. §. 1. ff. de iur. dot. Sed q̃ ab utraque parte ꝓferri possint, paulisper considerãdum est. Nã

ꝓ marito hæc pugnāt. Primùm, ꝙ dotis datione dñium mutatur. l. 3. ff. de publicia. l. quoties. 47. §. ult. ff. de pecul. nam si res in dotem cōstante matrimonio dent, statim mariti fiunt. l. dotis. 7. §. si res. ff. de iur. dot. Ita tamen, ut constante matrimonio dos deberi intelligatur. l. seruum dotalē. 21. ff. de manumiss. Præterea, si dos legata sit, maritus ipse legatarius intelligitur: & actionem ex testamēto ad petendum legatū habet. l. Titia. 71. §. Titio generō. ff. de cond. & demon. Iā verò maritus res dotales ab alijs possessas uindicat: non autem uxor. l. in dote. 9. C. de rei vindic. nam uxor, aut socer non potest de ꝓprietate rei dotalis agere: defendere tamen permissu mariti possunt. l. sæpe constitutum. 63. ff. de re iudic. Sed quomodo maritus uindicare potest, cum formula hæc fuerit. Hanc rem ex iure Quiritium meam esse aio? Vtilis ergo ei danda est, non directa: ut ex contrario concluditur ex l. nec ullam. 13. §. apud Marcellum. ff. de hæred. pe. Sic agit maritus publiciana aduersus possessorem. l. 3. ff. de public. Huc accedit, ꝙ maritus rei æstimatæ noīe furto surreptæ furti actionem habet. l. interdum. 49. ff. de furt. l. de his. 11. C. de iur. dot. Itē, ꝙ constante matrimonio dotem uxori restituere non potest, ne sit donatio. l. 1. C. si const. mat. Itē, ꝙ potest, si mō soluēdo est, seruum dotalem & inter uiuos, & in testō, manomittere. l. 3. C. de iu. dot. l. seruum. 21. ff. de manumis. l. ult. C. de ser. pig. sic tamen (opinor) ut Latinus efficiatur, quasi ab eo manumissus, qui in bonis tantum habuit: auctore Vlp. e. Institu. 1. Item, maritus iubet seruum dotalem hæredem institutū, aut adire, aut repudiare. l. seruus dotalis. 58. ff. sol. mat. denique si maritus fundū dotali seruientē acquirat, aut fundū, cui suus seruiebat, accipiat: seruitus confunditur. l. si maritus. 7. ff. de fund. dot. Atque hæc quidem ꝓ marito pugnant. Illa verò cōtra maritum faciunt: Primùm, ꝙ quāuis in bonis mariti dos sit, propriè tamen mulieris esse dr. Itaque fundo dotali euicto, non uir, sed vxor in suū auctorem agit. l. quāuis. 75. ff. de iur. dot. nam quamuis apud maritum dominium sit, tamen emolumentum ad uxorem redit. Præterea maritus in reb. dotalib. dolum & culpā præstat. l. in reb. 17. ff. de iur. dot. l. Pompo. 6. ff. de pact. dotal. qui & eandem debet adhibere lenitatem in alienos, hoc est dotales seruos, quā adhibet in ꝓprios. l. si cōstante. 24. §. maritus. ff. sol. mat. Item, quamuis dos in bonis mariti sit, tamen si census eius æstimetur, dos non cōprehendit. l. Lucius. 21. §. 4. ff. ad municip. Quid multa? Dotales res (inquit Iustinianus) & ab initio uxoris fuerunt, & naturaliter in eius pmanent dominio. non enim ꝙ legum subtilitate transitus earum in patrimoniū mariti uideatur fieri, ideò rei veritas deleta vel confusa est. l. in reb. 30. C. de iur. dot. Itaque maritus thesaurum in fundo dotali repertum, quasi in alieno repertum restituit. l. fructus. 7. §. si fundum. ff. sol. mat. denique maritus res dotales alienare non potest: si modò immobiles sint. id enī l. Iulia. de adulterijs cauerat: ut Paul. testatur lib. Sent. 2. c. 22. & l. 1. ff. de fund. dot. l. 1. §. & cū lex. C. de rei vxo. act. Sed de hac l. locus hic postulat, ut obiter dissetamus, ut sulam qdem illius hanc fuisse constat: Ne maritus prædiū dotale sine uxoris consensu alienare posset: oppignerare uerò, ne ipsa qdem consentiente. Cuius rei æquitas hæc uidet, quoniam uxor dominium (ut Theophilus loquitur) Quiritarium semp retinet, ꝙ si ꝓfectitia dos sit, tunc si qdem pater stipulatus est fundum sibi reddi, ne consentiente quidem uxore maritus alienare poterit: patris enim auctoritas requiritur. Sin autem aduentitia, tamen ne quidem alienari poterit, si quidem extraneus qui eam dedit, pactus aut stipulatus sit, eā sibi sol. ma. restitui. Quod enim lex de prædio nominatim cauit, sic intelligendum est, primùm, ut neque prædium ab ipsa muliere datū sit, neque extraneus id sibi reddi stipulatus. deinde, ut ad res mobiles lex non ptineat, quas cōstat maritum, si quidem soluendo sit, etiam inuita muliere alienare posse. l. seruum dotalem. ff. de manu. l. 1. C. de ser. pig. da. postremò, ut æstimatus fundus non sit. Nam alioqui alienari non licere constat: nisi fortè in tradendo conuenerit, ut sol. ma. mulieris electio sit, utrum rem, an restitutionem malit. l. 1. C. de fund. dot. l. cum vir. ff. de usuca. Quod autem de alienatione lex loquitur, ad voluntariam referendum est, non autem ad necessariā. nā si communis fundus sit, & socius communi diuidundo arbitrium petierit. ꝓpter Prætoris imperium diuidit fundus. l. ult. C. de fun. dot. l. ex castren. 18. ff. de cast. pecul. adeo, ut si totus sit socio adiudicatus, pecunia marito attributa dotalis efficiatur. l. cùm in fundo. §. si fundus. ff. de iur. dot. Altera legis parte oppigneratio ꝓhibet: in qua ne mulieris quidem consensus admittit. Cuius rei ratio vulgò hæc ꝓfertur, quasi ꝙ facilius mulier concessura erat, arctius ꝓhibeatur. Videndum autem, an hæc quoque addi possit: quia cùm fructus sit, uel pignori dari liceret. l. ult. ff. de usur. fructus autem dotis mariti fiunt: totum eius rei commodum ad solum maritum rediret: mulier autem sol. mat. fundum à creditore fortè possessum luere cogeretur. Sed cum alienatio fundi dotalis p legem Iuliam ꝓhibita dicatur, quæri potest, ecquid ante eā legem latā pmissa esset. nisi fortè dicamus, maritum transferre dominium iure Quiritium non potuisse: ac ꝓinde vxorem euictură fundum fuisse. Nunc vt ab hoc diuerticulo in uiam redeamus: & de rerum dotalium dominio sobrilius disputatu ꝓgamus: multa quoque video cōtra mulierē pugnare: atque illud in primis, ꝙ res suas dotales constāte mr̄imonio, neque donare, neque vēdere, neque alio vllo modo alienare pōt: ne (vt ait lex) q̄sitū marito dñiū adimat. l. si ꝓdiū 23. C. de iu. do. l. si cōstāte. 21. C. de don. Neque obstat. l. cum pr̄. 77. §. 2. & l. vlt. §. filię. ff. de lega. 2. ubi mulier constante mr̄imonio facit suā dotem ab extraneo mariti donandi cā stipulari. Nā eo casu stipulatio q̄ iā antea facta in alterius ꝑsona fuerat, renouatur tantum: mutaturque persona. atque ad hunc quidem locum aliquot ꝑtinent quæstiones, de quibus officij nostri ratio postulat, vt pauca dicamus. Earum autem prima illa est: an maritus constante matrimonio testari de dote possit. Institui quidem hæredem ab eo neque uxorem, neque alium in dote posse, ꝓpterea constat, quia sua res mortis tempore non erat. sed tamen legare uxori poterat. l. pactus 13. ff. de dot. præleg. quo legato id demum continebatur, qd̄ actio de dote continet, & commodum repræsentationis. l. 1. ff. eo. itaque uerius relegari dicitur, q̄ legari: quia reddi potius uidetur, q̄ dari. l. cum pater 77. §. fidei tuę. ff. de leg. 2. l. sed usus fructus. 81. §. 1. ff. ad leg. falc. Altera quæstio est, an maritus uxori hæredi institutæ onus fideicommissi in dote possit imponere. Et si quidē vniuersale fideicommissum sit, dotem non contineri traditur in d. l. cum pater. §. fidei. sin autem de dote restituenda nominatim rogata uxor est, hæres instituta, ita fideicōmissum ualebit, dum tamen Pegasianæ uole tantum retineat, quantū in dotis quātitate est. l. Lucius. 78. §. maritus. ff. ad Treb. Tertia quæstio est, an mulier uirū hæredem institutum nominatim de dote restituenda grauare possit: aut uerò in vniuersali fideicōmisso, quo maritus grauatus est, dos cōtineatur. Quod ꝓpterea nō arbitror: quia cū dos extra uxoris hæreditatē sit, satis constat, ea quæ aliunde, q̄ ex hæreditatis titulo obueniunt, in fideicōmissum vniuersale non cadere. l. si Titius. 86. ff. de leg. 3. l. mulier 22. §. cū ꝓponeret. ff ad Treb. Quod si iā mulier diuertisset, generali fideicommissu dos non modò iā recepta, sed ēt adhuc debita cōtinetur. l. Lucius Titius. 78. §. filiā. ff. ad Treb. Quarta quæstio est: an ipsa mulier testari de sua dote possit. Nā, ut ius antiquū spectemus, siquidē in mariti manū conuenerat: quia tū ei tanquā filiafa. erat, ut Vlp. loquitur: difficile dictu est, eā testari potuisse. Eoq. pōnet, qđ Cicero scribit in Topic. mulierē, quæ se capite nō diminuit, idest, nupta non est, tamen testū facere nō posse, opinor; quoniā in tutorū ptāte tum erat. quanto igit̄ minus poterat, quæ in uiri manu & mancipio erat? Præterea Vlp. c. Inst. 6. scribit dotē aduentitiā, atque etiā profectitiā (si modò pater mortuus sit) defuncta in matrimonio muliere penes maritum remanere. vnde intelligi debet, dotem cōstante matrimonio ita marito destinatā atque addictam esse, ut mortua muliere tota ipsius fiat: quasi maritus in dote suus hæres uxori sit. Denique summum argumentū suppeditat l. si mulier. 25. C. de iur. dot. ubi mulier stipulatur sibi dotem dare constante matrimonio, ut de ea testari possit: nam si testari pro suo iure potuisset, quamobrem illam stipulationem adhibuisset? eodemque pertinet l. 4. C. de cont. stipu. si mulier stipuletur dotē, cùm morietur, ei dari, cui uolet relinquere: uidetur stipulari eam sibi dari, cum morietur: nimirū, ut de ea testari possit. Sed tamen in l. 3. in fi. C. de secund. nup. idem Iust. statuit, ut mulier secundò nupta possit de rebus ex priore matrimonio quęsitis arbitratu suo testari. Ne diutius tenea, arbitror ita cōcludēdū esse: ut mulier nupta antiquo iure testari de dote nō potuerit: siue qa ipsius dos nō erat, siue qa ipsa in uiri ptāte & manu erat. sed de reb. ꝑterdotalib. & receptitijs poterit. At nouo iure aliud dicēdū est. nā Iusti. in l. 1. §. maneat. & §. illud ꝓculdubio. C. de rei ux. act. statuit, ut muliere in mr̄imonio mortua dos ad ipsius hr̄des teneretur: posset q; illa dotē nō mō à marito, sed ēt ab ipsius hr̄dib. petere p actionē ex stipulatu,

vel

vel uerò uel ficto. Quæ cũ ita sint, haud scio an incõmodè cõcludi possit, maritũ (ut modò dicebamus) antiquo iure suũ hæredem varri fuisse: quantum quidem ad dñij continuationem attinebat, quia quæcunque in l. in suis. 11. ff. de lib. & post. de filiof. dicunt. ead. in marito dici possunt. uxorẽ aũt marito suã hæredem fuisse, & iure prætoris & iure dñij: satis in Cõmentariõe 12. Tab. à nobis demonstratum est. Age uerò: etiam ad hunc quoque locum illa quæstio referenda est. Verũ ex lucratiua, an onerosa cã dotis dñium marito quæratur. Et, ut uerbo rem absoluamus, respectu mariti onerosa cã est: quippe, cum dos matrimonij onera secum in maritum trãsferat. l. ex promissione. 15. D. de obl. & act. l. vn. C. de impon. lucrat. l. si quis pro dote. 24. §. 1. D. de du. iur. ui. Ideòque debitor, cui creditor pignus uendere pmisit, si doti det, uendere vr̃ pp onera mrĩmonij. l. sicut re 8 §. sed si pmiserit. D. quib. mo. pig. At respectu mulieris, lucratiuã cãm esse constat. l. apud Celsum. §. apud Iulianum. D. de dol. excep. l. Iulian. ait. 47. D. mãd. l. si donaturus. 9. D. de condi. caus. dat. Ideòque si quã rem pater filiæ in testamento legatat, postea viuus ei in dotem dedit, filia legatum non petet. l. filia. 21. C. de leg. s. ne duæ causæ lucratiuæ in eandem & rẽ & personam concurrant. Denique utriusque utilitatem uersari in dote, cõstat ex l. si ut certo. 5. §. 2. l. in reb. 18. D. commo. sed magis interest mulieris dotem esse, quã mariti. l. seruũ legato 69. §. 2. D. de leg. 1. Vsqueadeò autem uerũ est, respectu mariti onerosam dotis causam esse, ut si pactum in ea cõstituenda factum esset, ut filiam socer aleret (cuiusmodi pactum ualere constat ex l. pe. & l. ult. D. de in rem uer.) eum fructus ad maritum non pertinerent. d. l. pater pro filia. 17. D. de dol. excep. & l. in insulã. 42. §. usuras D. sol. mat. ubi usuræ dotis ad maritum non ptinere dicunt, si socer filiam aluit. adeò, ut si socer quã se illã aliturum receperat, generu postea mandet, ut ex certis fructib. eã alat, & fructus illis impẽsis ampliores sint, gener eorum fructuum tõuem reddere cogat. & reliqua restituere. l. creditor. 60. §. si iter. D. mand. Et eo. mõ, si cõuenerit, ut mulier se suosque hoĩes pasceret, & ieirco eam dote sua frui passus est, non possit ab ea quasi donatum petere, qđ cõpensatum est. l. si quis pro uxore. 21. in fi. D. de don. int. vir. Nunc altera quæstio succedit, ad hunc eundem locum ptinẽs: An mulier nullo casu dotem cõstante mr̃imonio repetere possit. Et profecto ita dotis dñium mariti esse constat, ut regulariter eam mulier repetere nõ possit l. dotis. 5. C. de colla. & l. 1. §. Celsus. D. de dot. ple. alioq. maritus eam restituens donare uideat. l. vn. C. si dos const. mat. quæ totidem uerbis transcripta est in Nouel. 22. de secun. nup. §. cõstante. 26. ubi Impe. statuit, ut muliere mortua hæredes eius dotem marito vnà cum fructib. restituant. eoq; ptinet textus vulgò pperã intellectus in l. ult. §. 1. ff. quæ in frau. cred. ubi si uir dotem restituerit, intelligit ex donat. aliqd ad eam peruenisse. Hæc cùm ita sint, tñ vnus casus est, quo mulieri repetendæ dotis potestas pmitti: nimirum, ubi mariti facultates ita dilabi constat, ut dotis exactioni suffecturæ nõ sint: tum eñ mulieri vindicare dotem licet: ita tñ ne eã alienet, uerum ut ex ipsius fructib. & se, & uirum, & cõmunes liberos tueat. l. si constãte. 24. ff. sol. mat. l. ubi adhuc 29. C. de iu. dot. & Nou. 97. de æqual. dot. §. κἀκεῖνο δὲ 6. vbi Iustinia. sanxit, ut si mulier materf. sit, ipsamet agere possit: siu filiaf. pater ipsius agat. Denique ulb. ex honestis & iustis causis restitui dos põt: ueluti ut mulier parentib. aut superioris matrimonij liberis consulat, ut eos ab hostib. redimat, ut æs alienum psoluat, ut fundum idoneum emat l. quãuis. 20. & l. seq. ff. solu. mat. l. maritus. 73. §. manente. & l. ult. ff. de iur. dot. Sed de domiuio dotis satis supeq; dictum videtur. nũc de possessione uideamus: utrum eã marito, an uerò vxori cõcedendam putemus. Et quidem fundi in dotem traditi possessio tam penes uxorem, quã penes maritum esse tradit in l. sciendum. 15. ff. q satis. cog. sed locus ille ad satisdationem, de qua ibi agebat, eutandã ptinet. Verius eñ est, dotis possessionem penes maritum esse: si modò traditæ illi res sint. §. p traditionem. de rer. diuis. itaque pro dote possidere dicitur in l. 3. §. genero. & l. Pompo. 15 §. in dote. ff. de acqui. poss. sed si mulier fundus sit traditus, ut eius redditus annos marito reddat, vnde alatur, tunc naturaliter possidere dicitur l. Pomp. 35. ff. fa. ercisc. uerumtamen, si uerè loq uolumus, ambigi de iure possessionis uidetur in l. nec ullam. 13. §. apud Marcellum. ff. de hæred. pet. ubi si mulier hæreditatem doti dederit, maritus pro dote quidem possidere dicitur hæreditatem: sed petitione hæreditatis utili teneri: uxorem uerò directa. ideoq; additur: Maximè si iã factum diuortium est. Itaque, ut rem in pauca conferamus, ciuiliter uxor possidere uidetur: cum alienã rem doti datam ipsa usucapiat, nõ maritus. l. 3. ff. de publicia. quippe, q non suo, sed uxoris noĩe possideat. Deinceps tempus esset, ut de dotium fructib. constante matrimonio pcipiendis dispiceremus: sed pauca prius de dotis fideiussione, atque etiã de ipsius collatiõe dicenda sunt. Exorit eñ dubitatio, an maritus dotis noĩe dare utiliter fideiussorem possit: hoc est, an fideiussor datus obligetur, qđ sanè alicui uideatur: cum etiam eo noĩe rectè pignus detur. l. qđ autem. 27 §. si uxor. ff. de do. inter uir. l. 1. ff. qui pot. in pign. hab. l. res hypothecæ. 5. ff. de pign. Sed aduersatur Rub. Codi. Ne fideius. dot. dent. sub qua tamen duæ primæ leges non nisi de marito loquuntur, à quo statuunt exigendum fideiussorem non esse, qđ tamen de tempore post sponsalia intelligendum puto: ut si sponsus dare fideiussorem uellet, antiquo iure licuerit sponsæ nuncium illi mittere. Itaque uidetur Harmenopulus li. 4. c. 1. locum illum interpretari. Pugnat tamen acerrimè l. vn. C. TH. de fideius. dot. quæ auctores habet Imp. posteriores, d. ll. 1. & 2. C. ne fideius. Oĩum, inquit, fideiussorum deinceps in cauenda dotis sponsione promissiones absoluimus. Quid planius exprimi potuit, ut intelligeretur fideius. non obligari? Quãuis autem rõ d. l. 2. prima specie probabilis sit: Si mulier, inquit, sese ipsam mariti fidei cõmittit, multò magis dotem debet cõmittere: tñ ea rõ in parente, aut extraneo dotem constituente locum nõ habet. Præterea locus Harmenopuli uehementer urget, cùm ita loquit: Maritus dotem accipiens dare fideius. nõ cogitur: quia pro mulieris dote nunquã fideiussor datur, nisi prius quã sponsalia fierent, id conuenerit. Et hanc partem illud adiuuat, quòd nouo iure Iustin. statuit, ut oĩa mariti bona tacitè uxori dotis noĩe obligata sunt. Sanè perobscura quæstio est. nam si fideiussio nõ ualet (quemadmodum inueterata in scholis opi. est) quid rationis afferri põt, cur pignoris obliga. ualeat? Verùm ex parte mulieris fideius. adhiberi posse, constat ex l. cum dotis. ff. de iur. dot & l. creditæ. 60. §. 1. ff. manda. deinceps de dotis collatione uideamus: quæ dominium in mulierem translatum fuisse, magno arg. est: cùm uidelicet mulier ea, quæ in dotem à patre accepit, illo mortuo vnà cum fratrib. cõferre cogitur, ut ex vniuerso & cõi aceruo patres distribuãtur. Sed antiquo iure, siquidem liberi sui hæredes erant, & profectitiam & aduentitiã dotem conferre cogebantur: sin autem emancipati, profectitiã duntaxat. Hoc enim Iurisconsultis ueterib. post uarias concertationes placuisse, Gordianus testat in l. 4. C. de colla. cum enim profectitia de paternis bonis detracta esset, æquum erat, ut cum ulb. liberis cõicaretur, quasi ex aceruo ipsis designato sumpta aduentitia uerò cum inde sumpta non esset, emãcipatis conferri non debuit. Suis autem iõ conferetur, quia patri iure patriæ potestatis quæsita erat. l. 1. ff. si à par. quis. & d. l. 4. C. de colla. ubi etiã peculium profectitium suis conferitur. itaque diuortio facto, pater adiuncta filiæ persona actionem in maritum habebit, etiã aduentitiæ dotis noĩe: teste Vlpiano c. insti. 6. Nouo autem Iustiniani iure aduentitia dos non confertur. l. ult. C. illo tit. Porrò non aliter olim conferebatur dos, nisi uel ab intestato succedere filia, uel contra tabulas petere bonorum possessionem uellet. d. l. 4. Nam instituta non cogebatur. l. 3. ff. de dot. collat. l. 1. §. qui à nobis. C. de rei ux. act. cuius rei rõ inuestiganda est. An igitur hãc esse diximus, quia pater eã instituens, de ea demum hæreditate disponere uidetur, quæ mortis suæ tempore reperitur: non de ijs, quæ inter viuos alienata sunt? vulg. l. sequens quæstio. ff. de le. 2. dos autem è patris hæreditate abijt. l. ultim. ff. illo ti. l. pater filiam. ff. ad leg. Fal. Neque obstat l. Pomp. 35. ff. fa. ercis. ubi cum fundus dotis causa filiæ esset traditus, vt eius redditus uiro pẽstaretur, si pater liberos omnes instituit, filia eum fundum præcipuum retinere dicitur. nam ibi instituta cum alijs fuerat: qua de causa non conferebat. Nihilo magis obstat, quòd cùm filiafamil. esset, uidebatur alienata dos non fuisse: neque ipsius dominium in illam transisse. quoniam (ut suo loco dictum est) patris morientis silentio confirmata dos uidebatur. l. 2. cum similibus. C. de inoffi. donat. At nouissimo Iustiniani iure, siue testatus, siue intestatus pater decesserit, & dos & antidos conferenda est, nisi nominatim id pater in suo testamento uetuerit. Nouell. 18. §. κἀκεῖνο δὲ 6. Ad hunc quoque locum pertinet, quòd profectitia dos ex noua Zenonis constitutione filiæ in legitimam imputatur. l. qm̃ Nouell. 33. C. de inof. testa. cùm ante Zenonẽ propterea nõ imputaret, quia (ut mõ dictũ est) inter uiuos donata in hr̃ditate nõ numerãtur. Ergo siqdẽ ad quartã sufficiebat, q̃relã excludebat. l. 1. §. quod à

nobis. C. de rei uxo. act. qđ de aduentitia secut est. Expositis oĩb. quæstionib. quas ad dotium ꝓprietatem, & possessionem pertinere putauimus, consequẽs est, ut de earundẽ fructib. explicemus. Eorũ aũt consideratio tripartita est: nam primo loco de fructib. rerũ dotalium ante contractas nuptias, secundò de fructib. constante mrĩmonio nascẽtib. postremò de iis, qui sol. mat. percipiuntur, differemos: simul etiam de Prætedotalium & Antidotalium rerum fructib. quantum satis uidebit, dispiciemus. Quod igit ad primum tempus attinet, sic habendum est, fructus ante nuptias perceptos, siue illæ secutæ sint, siue nõ sint, mulieri restituẽdos esse. l. uideamus 19. in prin. & §. ante mrĩmoniũ. ff. de usur. l. si ante. 6. ff. sol. mat. l. si sermo. 47. ff. de iur. dot. repetanturq; condictione cã dati, cã non secuta. l. qui se debere. 7. §. 1. ff. de cõdi. caol. dat. nisi forte cõuenerit, ut sponsus eos fructus faciat. Tum eñ ueram esse donationem, intelligitur ex l. dotis fructũ. 7. §. 1. ff. de iur. do. Constante autem mrĩmonio rerum dotalium fructus sunt mariti: si modo traditio facta sit. tum eñ demum dotalis res dr̃, cùm tradita possessio est. l. dotale prædium. 13. ff. de fund. dotal. itaque in fructib. à uiro retinendis, neq; dies dotis cõstitutæ, neq; nuptiarũ obseruat: sed quò primũ dotale prædiũ constitutum est, idest, tradita possessione. l. de diuisione. 5. ff. sol. mat. qđ tñ sic accipiendũ est, nisi mulier in biennij mora sit, uel interpellata sit. l. ult. §. ult. C. de iur. do. Post traditionẽ igitur fructus mariti efficiuntur: idque æquissima rõne: cum onera mrĩmonij sustineat. l. dotis. 7. ff. de iur. dot. l. ꝓ onerib. C. eo. l. cũ pater. 11. C. de pact. do. Itaq; si usufructus in dotẽ datus sit, ius ipsũ (ut superius diximus) dotale est: idemq; solũ restituendũ est. fructus. n. marito manent. d. l. 7. §. 2. Et eadẽ de cã, si uiro dotẽ uxor ꝓmiserit, & dotis usuras, non est ista donatio: eæ ꝓ onerib. mrĩmonij petantur. l. si quis ꝓ uxore. 21. §. 1. ff. de do. int. uir. & ux. Quinetiã si pactum fiat, ut fructus in rẽ mulieris conuertant, ueluti ut ipsius creditorib. ex illis satisfiat, uel ipsius ædificia instaurẽtur, ꝓ nihilo habebit. l. 4. & l. qũis. 28. ff. de pac. dot. Quæret aliquis, cũ sine dote nuptiæ esse possint, quẽadmodũ superius demõstratũ est: quidni fructus remitti à marito poterunt? Rñdendum est; quia tum don. int. uir. & ux. existeret. qua de cã cũ ea demũ ꝓhibita donatio sit, quæ coniugẽ locupletiorem reddit: si mulier eos uiro tacente perceperit, atque consumpserit: maritus nihil repetet: sin extent, repetet. l. fructus. 8. C. de dona. int. uir. & uxo. Neque uerò, qđ de fructib. dictũ est, præcisè de agrorũ ꝓuẽtu accipiendum est. nam & operæ seruorũ, & ancillarum dotalium sunt mariti. l. 1. §. cumq;. C. de rei uxo. act. l. hinc quærit. 19. §. 1. ff. de pec. & quæ ex illorũ operis acquiruntur. l. adl tio. 42. ff. de acq. hære. quanquã quæ ꝑ seruos dotales non ex suis operis quæsita sunt, dotis fiunt: uelut legata, aut hæreditates iis relictæ. l. 3. ff. de fun. dot. d. l. aditio. de acq. hæred. nisi fortè mariti respectu legatũ quid sit. l. hinc quæritur. 19. §. 1. ff. de pec. & l. si legatũ. 65. ff. de iure dot. Inter fructuum genera et pecorum fœtus numerantur; quos tñ ita demum mariti fieri constat, si in demortuorum capitum locũ alia substituat. l. plerunque 10. §. 2. ff. de iur. dot. itemque arbores cæduæ & grandiales. l. fructus eos. 7. §. si fundũ. ff. sol. mat. itẽ lapidicinæ, & oĩum denique metallorum fodinæ. d. l. fructus. §. si uir. l. si fundus. 8. & l. ult. ff. sol. mat. Itẽ usuræ pecuniarũ. l. si mulier debitori. 77. ff. de iur. dot. Neque obstat l. cũ post. 69. §. 1. ff. eo. quia uerba illa, post nuptias, ex superiore & sequenti. §. sic interpretor, quasi ascriptũ esset, post nuptias secutas. Nam alioqui responsum illud esset absurdissimũ. & qđ Accursius ibi comminiscitur, mulierẽ eo casu mrĩmonij onera sustinuisse, planè diuinatoriũ est, & à uerbis legis alienissimũ. Neque uerò prætermittendũ est, qđ tradit in l. creditor. 60. §. si liber. ff. mand. si uir, ut uir, uxorẽ alat, usuras dotis consequetur integras: at si soceri mandato, ꝓ rata parte alimẽtorũ. itaq; si maiores sint, quã sumptus alimẽtorũ, pater superfluũ repetet.

Nunc de fructib. Prætedotaliũ rerum, quæ παράφερνα Græci uocant, dicendum est. Ac eos quidem ad maritũ non pertinere, patet ex l. pen. ff. ad leg. falc. Vnde intelligitur, maritum eorum administratorum rõnem reddere. Neque ad rẽ pertinet l. de his. 17. C. de don. int. uir. & uxo. cum ibi agatur tantùm de rebus ipsis prætedotalib. non autem de ipsarum fructib. Sed tamen si nomina sunt, maritus illa exigit, & usuras in suam uxorisque rem impendit. l. ult. C. de pact. dotal. Rursus si fructus industriales sũt, & maritus suam in iis operam consumat, æquissimum uidetur, ut eos etiam cõiter percipiat. arg. l. fructus. 41. ff. de usu. & ne absurdũ sit, maritũ rerum illarũ administrationẽ inutiliter suscepisse. Quod aũt ad rerũ Antidotaliũ fructus attinet, coniectatorũ sane disciplina postularet, ut ij ad uxorẽ pertinerent. sed præterquàm, q̃ non eadem subest causa: cum onera matrimonij mulier non sustineat: tum uerò ista ratione oĩs dotis fructus exinaniretur: ut omittam, q̃ earum dñium penes maritum remanet. quẽadmodum ex Nouell. 61. demonstrauimus. quamquã si maritus ad inopiam vergere ꝓbet, uxori fructus istos attribui testimonio est l. ubi adhuc 29. C. de iur. dot. & Nouell. 97. Restat, ut de fructib. sol. mat. nascentib. uideamus. Sed qm̃ tota hæc iuris dotium pars nobis superest, & ante hac de tempore nondum contracti matrimonij, deque cõstantis tẽpore dictũ est: melius erit, priore loco de rerũ principaliũ iure differere ut ad extremũ etiam de earum fructib. explicemus. Prius aũt de iure profectitiæ, mox de aduentitiæ dicemus. In ꝓfectitiæ dotis sol. mat. dupliciter considerandum est. nam aut morte uxoris solutum est, aut diuortio. & rursus utraque species duplicem recipit distinctionẽ. nam aut de filiafa. agitur, aut de emancipata. Ergo si morte mulieris matrimonium dissolutũ est & ea filiafa. fuerit, pater dotem reposcat. l. 2. ff. sol. ma. l. filiusfa. 17. ff. ad maced. l. qđ in uxorẽ. 3. C. de neg. gest. l. 2. C. de bon. quæ lib. l. ult. ff. rem rat. hab. quinis tñ in singulos liberos antiquo iure manentib. quẽadmodũ Vlp. c. Inst. 6. testatur, neque ad rem pertinet, q̃ in maritum facta donatio uĩr cum superius dictum sit, donationẽ hanc esse negotialẽ, quæ sub conditione resoluitur. l. 1. in fi. ff. de don. Sin aũt emancipata fuerit, tunc ex summi iuris rõne peruenire ad mulieris ipsius hæredes deberet: cùm donatio in emancipatos suo iure constet. sed ex æquo & bono patri succursum est, ne uno eodemque tempore & filiæ & dotis iacturã faciat. l. iure succursum. 6. ff. de iure dot. l. si ab hostib. 10. l. filiæ meæ. 59. ff. solu. mat. l. si filia. 5. ff. de diuor. l. cõtra quoque 30. §. 1. ff. de relig. ut non dubium sit, quin ex l. 4. C. sol. ma. uel uerbum, filiafa. ut quidam putarunt, uel potius uerbũ mulier, tollendũ sit. eoque pertinet Iuliani responsum in l. filiæ suæ. 59. ff. sol. ma. ubi narratur de marito, q̃ uxori emancipatæ & ægræ ꝓpterea nunciũ miserat, ut mortua ea dotẽ potius ipsius hæredib. quã patri redderet. & subijcitur, uolo iudiciũ nihilominus patri dandum esset. Neque obstat l. inter generum. 26. §. cùm inter. ff. de pac. dotal. ubi dr̃, ualere pactum, ut filia in matrimonio sine liberis mortua, dos ad patrem reuertatur. Illa enim superuacanea fuit clausula, quæ uerò dubitationis tollendæ causa contractib. adducitur, ius cõe non læditur. l. qui mutuã. 56. ff. mandat. sed tñ hanc uim reciprocã pactũ illud habuit, ut dos superstitib. liberis retineret: contra dotis profectitiæ conditionẽ, denique pactum quo, ius mulieris non lædit, in traditione factũ probatur. uelut, ut dos penes maritum maneat l. si conuenit. 6. C. de pact. dotal. aut uerò penes liberos. l. 7. eod. pacta denique de lucrãda dote, nõ improbãtur: dũ tñ iisdẽ etiã de lucrãda antidote sit cautũ: inter seque illa respondeant. Nouel. 97. de æqualit. dot. §. τὸ δὲ ἰσοτης 9. Neque obstat l. 3. ff. de pact. do. q̃ a dotis conditio, quo casu dos ad mulierẽ reuertit, post contractas nuptias deterior fieri nõ põt. l. 6. eo. Quid verò si mariti morte matrimoniũ dissolutũ sit? Tũc si pater superstes est, ipse adiuncta filiæ persona ab hæredib. repetit, sin minus, ipsa mulier integrã recuperat: et si cõuenerit, ut ꝓ liberis aliqd maneat. l. 3. C. de pact. dota. Quòd si pater superstes nõ sit, ꝓfectitia dos mortua in mrĩmonio muliere penes maritũ manet. teste Vlp. c. Inst. 6. & l. 2. in fi. prin. ff. de dot. ꝑleg. Quæret aũt aliquis: qđ ergo si cauta, sed non numerata dos fuerit? Respõdẽdũ est, si quidẽ maritus superstes est, ipsum actorẽ: quẽadmodũ posterius ex Nouel. C. docebimus, sin aũt mortuus sit, tũ sanè cõis opi. est, mulierẽ aduersus patris hẽdes acturã ex l. 1. §. uideamus. C. de rei ux. act. quẽadmodũ Accur. testat in l. si socer. 44. §. 1. ff. sol. mat. nisi fortè cõmodius sit. d. §. uideamus, interpretari de dote numerata: cũ in eo hæc verba sint: dote ꝓ filia ꝓstita. Vtcunque sit, deinceps de altero casu cõsiderãdũ est. Ergo si matrimoniũ diuortio solutũ sit, tũ rursus distinguẽdũ est: utrũ puella in potestate patris, an emãcipata fuerit. nã si filiafa sit: qm̃ dos patris & ipsius cõis est, pater de ipsius cõsensu dotis actionẽ habebit. l. 2. §. uoluntatẽ. & l. 3. l. filiæ. 7. l. si cũ dotẽ. 23. §. 1. ff. sol. mat. l. 2. C. eo. l. in cũ. 36. ff. de reli. l. vn. §. & hoc ex rei. C. de rei ua. act. ubi et hoc ascribit, si pater ante decedat, q̃ dotẽ exigerit, quãuis litẽ contestatus fuerit, tamen ad mulierem dotẽ rediturã nõ autẽ ad patris hæredes. Deniq; pater ex filiæ uoluntate ꝓcuratorẽ ad dotis exactionẽ constituit. l. filiusfa. 8.

ff. de

ff. de ꝓcurat. &, si de dote ipse agat, cauere debet, rē ratā filiā habituiā. l. non solùm. 39. §. si de dote. ff. eod. & l. vlt. ff. rat. rē hab. quin &, si filia furiosi à viro diuerterit, vel agnato curatori, voluntate filiæ, vel filiæ, consentiēte agnato, dos soluēda est. l. si filia. 65. ff. de sol. Sin autē emancipata filia sit, tū ad solā filiā ꝑtinet. l. pater filiæ. 71. ff. de euict. l. in eū. 16. ff. de relig. l. si cùm dotē. 22. §. eo autē ipe, & l. Titio, 44. & l. in insulam. 42. ff. sol. mat. adeò vt ēt si maritus moriens patrē vxoris hæredē instituerit, illa aduersus suū patrē rei vxoriæ actionē habeat. l. si socer. C. eod. & l. 1. §. videamus. C. de rei vx. act. vbi Iustinianus ascribit, idē esse, si filiæfam. dederit, & eā postea emanciparit. Quòd si patrē mulier non habeat, tum multò magis dotem retinet: ēt si exhæredata, ꝑterita, aut paternis bonis abstēta sit. l. vlt. ff. de dot. coll. l. vni. §. & hoc ra rei. C. de rei vxo. act. Superest vetus illa veterum interpretum Martini & Ioānis disputatio. An ꝓfectitia dos mulieris morte ad patrē, ēt liberis extantib. reuertatur. Nā Martinus, & qui sectam eius secuti sunt, Placentinus, Bellonisius, oēsque ferè Pragmatici defendūt, dotē apud maritum relinqui oportere: testaturq; Accur. illā sententiā, vt liberis magis fauorabilē, in vsu forensi receptā fuisse. Contra verò Ioannes, Bulgarius, Azo, Accur. & Bar. ꝓ patre pugnant: quorū summa & potissima hæc argumenta sunt. Primùm, ꝙ alioqui nō valeret pactū mariti, de dote superstitib. liberis retinenda. ꝙ tā valere constat ex l. pater dotē. 12. l. inter socerū. 26. §. cùm inter. ff. de pact. dot. l. si dotali. 48. ff. sol. mat. quemadmodū & pactū, vt nepotes eā dotē habeant, vtilisque ijs detur actio. l. pater. 7. de pact. dot. Alterū est huiusmodi, ꝙ actio de dote cōis est patris & filiæ: quare sicut mortuo patre tota ad filiā ꝑtinet, sic mortua filia tota patri concedenda est. Sed ꝑter illa duo extat documentū certissimū, quod omnē planè dubitandi causam ꝑcidit. nā Vlpianus c. inst. 6. Mortua, inqt, in matrimonio muliere, dos à patre ꝓfecta, ad patrē reuertitur, quintis in singulos liberos in infinitū relictis penes virū, ꝙ si pater nō sit, apud maritū remanet. Has autē retentiones puto portionē illā esse dotis, quā pater recipere dr̄ in l. contra quoque. 50. ff. de religios. De his denique Iustinianus in l. 1. §. sileat. C. de rei vxo. act. ita scribit: Sileat ob liberos retentio, cùm ipse naturalis stimulus parentes ad liberorū suorū educationē hortet: q̄ tā cōstitutio, q̄ æquitati consentanea sit, alterius considerationis est. Nunc Martini argumenta ꝓferenda, & simul, si possimus, refutanda sunt. Primū aūt hoc fuit: Dos est patrimoniū mulieris. l. 3. ff. de minorib. In successione ab intestato primùm est causa liberorū. Nouel. 118. quare liberos in mulieris dote patri anteponi oportet. Respōdendū autē fuit, dotē ꝓfectitiā nō esse verè patrimoniū mulieris, nisi pòst patris mortē: nā sol. mat. pater, ēt illa viua, dotis actionē habet. l. 2. ff. sol. mat. Præterea cùm liberi patri ꝑferri dicūtur, de ꝑsonæ interiectæ successione intelligēdū est: vt puta, de Titio, cuius ad hæreditatē pater liberis extantib. nō admittit. At hoc loco de vxoris successione q̄rebatur. Alterū argumentū lōgè ꝓbabilius fuit: Dos ꝑp onera matrimonij cōstituitur: ibique esse debet, vbi illa sunt, ait Paul. in l. si is qui. 56. §. 1. ff. de iur. do. onus autē liberorū penes maritū manet. eaque ratio ꝓponitur in casu l. si maritus. 46. ff. fa. erci. Huic argumēto, quod summā cōtinet æquitatē, responderi nihil pōt: nisi ꝓfectitiæ dotis hāc conditionē fuisse iure ciuili ꝓpterea illi attributā, vt patres faciliùs ad filias dotandas inuitarentur. Tertiū argumētū Martinus acerrimū ꝓposuit ex l. vlt. §. 1. ff. vt legat. nom. cau. vbi dos vxore mortua, q̄ filiū reliquerat, penes maritū remansisse dr̄, neque aliter ei responderi pōt, aliorū cōmentis, q̄ eū locū necessariò de dote aduentitia intelligendū esse. Quartū idē sumebat ex l. illam. 19. C. de colla. vbi nepotes ex filia suis auis ꝓ rata parte hac conditione succedunt, qua & matres, si viuerent, hæreditatem patrum sibi cum fratrib. vindicarent. scilicet, vt mixtis matrum suarum dotib. hæreditatem aui cum patruis aut auunculis parantur. quod idē traditur in l. 4. C. TH. de legit. hære. qm̄ igitur modò nepotes ex filia mortua dotē suæ matris conferrent, si ea ad auū reuertisset? Sed nimirū hoc cautæ est: qm̄ auus nondum illam exegerat. Patres aūt nihil in dotem profectitiam iuris habuisse, antequam eam exigerent, cōstat ex l. 1. §. & hoc ex rei, C. de rei vxo. act. Quintum argumentum idem proferebat ex l. post dotem. 40. ff. solu. matri. vbi pater, qui post contractas filiæ nuptias stipulatus erat dotem sibi reddi, si diuortium interuenisset: dicitur facto diuortio & filia mortua dotem exacturus: si modò hæc sine liberis decessisset. Quo in loco, nisi quid à Triboniano turbatum est, dicendum vr̄, patrē integrā dotem sine quintarū detractione stipulatū fuisse: neque puto aliter ei legi posse satisfieri. Quòd verò ad superiora oīa argumenta vno verbo nostri cōi consensu respondebāt, distinguendū esse, vtrū filiafa. an emancipata mulier fuisset, & l. 4. C. sol. ma. planè absurdum est. Cur enim potius pater, si filiafa. erat, dotem repeteret, q̄ si emancipata fuisset? præsertim cū in emancipatā collata donatio valeat. Hactenus de iure dotis ꝓfectitiæ sol. matrimonio, satis vr̄ dictū, nunc de iure aduentitiæ videamus: in qua consideratione similiter distinguendū est, vtrū morte, an diuortio matrimoniū solutū sit: & rursus si morte dirēptum est, vtrū filiafa. an emācipata sit. Ergo si filiafa. mortua est, cōi iure, hoc est, cùm is, qui dotē dedit, nihil in traditione pactus est maritus illā sol. mat. retinet. auctore Vlp. c. Inst. 6. & Iustin. l. 1. §. accedit. C. de rei vx. act. Poterat aūt pater, antiquo qdem iure, contendere, q̄situm sibi aduētitiæ dotis dominiū esse: qua de cā soluto ꝑ diuortiū matrimonio illā adiuncta filiæ ꝑsona repetebat: vt eodē loco Vlpianus tradit, qn & ꝑꝑ mœrorē solatiū hoc ei tribuendū videbatur: ne simul, & filiæ & dotis iacturā faceret, arg. l. iure succursum. 6. ff. de iure dot. Sed cōtrà maritus multa opponit. dominiū in bonis, possessionem, mœrorem patre maiorē: rationē liberorū, ꝑꝑ quos ēt de ꝓfectitia detractiones fiebant. fauorē ꝑterea damni vitiādi: cùm pater de lucro aduētitio contendat, de quo fauore testimoniū est in l. vlt. §. sin verò creditores. C. de iure delib. l. nō debet. 41. ff. de reg. iur. l. vlt. C. de codicilli. Nā donator qdem extraneus obijcere poterat, donationē illā nō simpliciē, sed ob causam factam fuisse: ac ꝓinde sub conditione resolui. l. 1. ff. de do. Sed maritus contrà defensionē hāc habet, ꝙ donatio erga se quidē, ob causam erat: erga vxorē verò, simplex & absoluta. deniq; ita cōiter vtrique donari, quasi, alterutro mortuo, relinqui superstiti debeat. mulieris aūt hæredes, cùm ea filiafa. esset, nulli extabant. Atq; hæc qdem ita, vt dixi, vera sunt: nisi forte donator extraneus in tradenda dote stipulatus pactusve fuisset, sibi dotē reddi: tūc enim si stipulatus erat, ex stipulatu: si pactus, præscriptis verbis agere poterat. l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. l. ob res. §. 1. ff. de pac. dotal. l. in traditionibus. ff. de pact. l. auia. 6. C. de iure dot. Quòd si mariti ipsius morte dissolutū erat matrimoniū, tūc si filiafa. erat, pater adiūcta filiæ ꝑsona actionē aduersus hæredes habebat, cuius rei illud argumētū est, ꝙ si diuortio facto cōtra maritū datur: sequit̄, vt si morte dissolutū sit, contrà hæredes detur. Quid igitur si emancipata puella fuerat? Tunc nimirū ipsa mes actionē habebat. l. vlt. C. sol. matr. d. §. accedit. C. de rei vxo. act. & l. vlt. ī prin. C. de iur. dot adeo, vt ēt si non mortuus, sed deportatus maritus sit, tā vtili actione dotē repetat. l. 1. C. de repud. Quòd si emancipata mulier mortua sit, tū ēt tamen inter ipsius hæredes & maritum controuersia, nā hæredes qdem cōtendent, marito dotem ob causam datā: q̄ causa iam sublata est. mulieri verò absolutè. Itaque vt cæterarū rerū hæredes sunt, sic ēt dotis esse debere. Cōtrà maritus hæc obijciet: dominiū in bonis, possessionē, mœrorē, & fauorē retentionis maiorem, q̄ aduentitij lucri, pro quo hæredes pugnat, vt modò dicebamus ex l. nō debet. 41. de reg. iur. Iustinianus tā ea æquitate, quam nondū satis expurare potui, mulieris heredes marito ꝑponendos putauit: statuitque, vt actionem ex stipulatu habeant, non modò contra maritū, sed etiam contra ipsius heredes. §. illo procul dubio. C. de rei vxo. act. Et tamen idem innumeros in Pandectis locos reliquit, in quibus apertè traditur. Aduentitiam dotem mortua vxore remanere penes maritum. veluti in l. cùm uir. 42. ff. de vsucap. l. 5. ff. de bon. damna. l. dotale. 15. & l. pen. ff. de fund. dot. l. in eum. 16. ff. de relig. & sump. l. cùm mortem. 17. ff. de iure fisci. l. si ab hostibus. 10. §. 1. ff. sol. mat. l. vlt. §. 1. ff. vt leg. nom. cauea. l. 2. C. familiæ ercisc. Itaque Hermogenianus in l. ei q mortē. 10. ff. de his quib. vt indig. scribit, ei q mortē vxoris non defendit, vt indigno dotē auferri. l. debitor. 59. §. vlt. ff. ad Trebell. Sed iā de diuortio dicēdū est. Ergo cùm diuortio matrimoniū diremptū est, siquidē filiafa. erat mulier, antiquo iure pater ipsius adiuncta ꝑsona actionē habebat: teste Vlpiano cap. Inst. 6. quippe, cùm ipsi patri dos aduētitia q̄sita esset, qua de causa eam conferendam fuisse, superius dictum est ex l. 4. C. de collat. sed nouo Iustiniani iure, cùm filia ꝓprietatē habeat: ipsa, consentiente patre, aget: cogeturque pater consentire. l. cum oporteat. 6. & l. vlt. C. de bon. q̄ lib. sin autem sui iuris mulier sit, ipsa actionem habebit. l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. actio. quamuis ipsius culpa solutum matrimonium fuerit. l. si dotem. 24. C. de iur. dot. Ex ijs igitur, quæ hactenus

nua dicta sunt, quantum inter Profectitiæ & Aduentitiæ dotis ius intersit, facile quiuis pōt intelligere, nunc quibus reb. inter se similes sint, considerandū est. Nā prima similitudo hæc vr̄, ꝙ si res pondere, numero, & mensura cōstarent, siue profectitiæ, siue aduentitiæ dotis essent, annua, bima, trima die reddebantur: cæteræ, præsentes: auctore Vlp. in Instit. 6. quod tn̄ Iustinianus sic immutauit, ut illæ intra annū, cæteræ statim redderentur. l. 1. §. cum aūt. C. de rei uxor. actio. Secunda hæc est, ꝙ facto diuortio, si mulier sui iuris erat, sola actionem habebat: si filiafa. pater adiuncta ipsius persona experiebatur: eodē auctore Vlpiano. Tertia, ꝙ maritus non in solidū, sed in quantū facere poterat, conueniebatur. ita tn̄, ut personale beneficium esset, neq; ad hæredem transiret. l. marito. 12. & l. seq. ff. sol. mat. Quarta, ꝙ quinque de causis retentiones ex utriusque fiebant: liberorū, morum, impensarum, rerum donatarū, & rerum amotarū. quod idem Vlp. testatur: & à Iustiniano sublatum est. §. taceat. C. de rei ux. act. Quinta, ꝙ maritus dolū & culpā in vtrisq; p̄stabat: eāq; diligentiā, quā suis ipsius in reb. adhibebat. l. in reb. 17. l. mulier bona. 72. §. 1. ff. de iure dot. l. & filio. §. 1. ff. 18. sol. mat. Sexta aūt à Iustiniano inducta est, vt si cauta, neq; tn̄ numerata dos fuerit, maritus doris petitionē habeat, siquidē matrimonium minus biennio durauit, intra annū: si supra biennium, minus decennio tn̄, intra tres menses. vt ex Nouel. 5. intelligitur. Deinceps de rerū dotaliū fructibus sol. matrimonio nascentib. dicendum esset: sed quoniā hic locus est de iure dotiū disserendi, prius iura q̄dam dotis singularia, quæ vulgò priuilegia nominantur, enumeranda sunt. Dotiū causa, inquit Pōponius, semp & vbiq; præcipua est: hoc est, iura q̄dā habet præcipua & singularia: quoniā publicè interest, dotes mulieribus conseruari, vt ijs matrimonij contrahēdi facultas ne desit. l. 1. ff. sol. mat. Iura autē illa singularia complures arbitratu suo enumerarunt. Ego hæc ex iure antiquo ꝓferā: & quæ à Iustiniano instituta sunt, ab ijs seiungā. nam primū & antiquissimū ex lege Iulia de adulterijs fuit, vt fundus dotalis, neque sine mulieris consensu alienari, neque cū ipsius consensu oppignerari possit. l. 1. & l. 4. ff. de fund. dot. cui Iustinianus addidit, ne nec alienari consensu mulieris possit. l. un. §. & cum lex. C. de rei uxo. act. Alterū est, ut par dotis & fisci ratio sit. nā uter eorū prior est tpe, is iure est potior. l. dotis iur. 9. C. de iure dot. l. 2. C. de priuil. fisc. excipitur causa Primipili, pp rei militaris rationem: cuius maximum momentū in Primipilo erat positum. Itaque si maritus utrisque debitor est, prius Primipilo, q̄ doti satisfit. l. 3. C. de Primipil. quin & res, quas in dotē Primipili debitor bēt, si soluēdo non sit, ad extremū occupant. l. 4. C. in qb. caus. pign. tac. postremò, res dotis nomine obligata & donata, etsi Primipili morte donatio cōfirmata uideatur, tn̄ uindicatur. l. si nō uirū. 9. C. de don. inter uir. & uxor. Tertiū est, vt in ambiguis ꝓ dote iudicet. l. in ambiguis. ff. solu. mat. & de reg. iur. cū tn̄ in ambiguis cōtra fiscū respōdeat. l. nō puto. ff. de iure fisc. Quartum est, ut auus maternus nepti dotē cōstituēs, sibi & nepti stipulari dotē, atque ita actiones ex stipulatu nepti parare possit. l. Caius Seius. 45. ff. sol. mat. Quintū est, vt res marito ab vxore donata rectè filiæ cōi dari in dotē ab ipso marito possit: quamuis donatio nō valuisset. l. siue vxor. 34. ff. de don. inter vir. Sextū est, vt ex nudo pacto dotis ꝓmissæ actio nascat. l. ad exactionē. 6. C. de dot. ꝓmis. Septimū est, vt mulier dotē ꝓmittēs iuuari. S. C. Velleia. nō possit. l. si donare. 12. & l. vlt. C. ad Vellean. Octauum est, vt si mulier seruo, quē liberū credebat, nupserit, eiq; dotē dederit, quasi priuilegiū ei in peculio detur, & cæteris creditorib. præferat. l. si cum dotē. 25. §. vlt. ff. sol. mat. Nonum est, ut mulier hæres instituta, & fideicōmisso grauata, dotē suo marito ex rebus fideicōmissarijs dare possit. l. mulier. 22. §. pe. ff. ad Treb. idque cōfirmatum est à Iustiniano Nouell. 39. Decimum est, vt ibi repetat dos, nō ubi cōtractus factus est, sed ubi mariti domicilium est. l. exigere. 65. ff. de iud. adeo, ut & ibi petat, ubi cū legato diuortiū fit. l. si uxor. 42. ff. eo. Reliqua aūt priuilegia oīa à Iustiniano (ut antedixi) cōcessa sunt, quorū hoc primū est, ut tacitā in mariti bonis hypothecā habeat. l. 1. C. de rei uxor. act. Alterū est, ut in ea hypotheca ceteris, & antiquorib. creditoribus, ꝓferat. l. ulti. C. q pot. in pign. Tertiū est, ut si quas impēsas maritus fecerit, re'ue donatæ aut amotæ fuerint, cōpēsationē tn̄ ꝑ retētionē nō habeat. §. taceat. C. de rei uxo. act. Quartū, ut pater bona filiæ aduētitia possidens, & administrans, dotem tamen de suis bonis ei constituisse intelligatur. l. ult. C. de dot. promis. Quintum est, ut dotis nomine actio ex stipulatu semp detur, quāuis stipulatio nō interuenerit: eaque actio bonæ fidei naturā habeat. d. l. un. C. de rei uxo. act. §. fuerat. de actionib. Sextū, ut dos præferat ei, q marito pecuniā dedit ad aliquā rem cōparandā, reuocandā, aut faciendā. Nouel. 97. de æqua. dot. §. 3. In omnib. aūt istiusmodi priuilegijs hoc notandū est, ꝙ & ꝑsonalia sunt oīa, neque ad hæredes mulieris transmittunt. l. un. C. de priuileg. dot. & locū olim habebāt, siue rei uxoriæ, siue ex stipulatu ageret, nisi post diuortiū dos in stipulationē deducat. tū enim nouatio dona priuilegiū extinguit. l. aliam causam. 29. ff. de nouat. Qm̄ de iure dotaliū rerum exposuimus, cōsequens est, ut de iure fructuum sol. mat. nascentium ex instituti nostri rōne disseramus. Ergo dotalium rerū fructus dir̄epto matrimonio soli mulieri nascunt, ꝙ si eos uir perceperit, restituere cogitur l. vn. §. finauit. C. de rei uxor. act. l. si maritu. 81. §. ult. ff. so. ma. & si mora à muliere cōmissa sit. l. si mora. 9. ff. sol. matri. at si morā maritus cōmiserit, nō mō ꝑceptos fructus, sed & q ꝑcipi debuerunt, restituit. l. si filiofa. §. si post diuortium. ff. solu. mat. qn & cōstitutū est, ut nouissimi anni fructus ꝓ rata temporis, quo matrimoniū cōstitit, inter vir. & vxor. diuidātur. l. fructus 7. §. Papin. l. si alienum. 18. l. si marito. 31. §. vlt. ff. sol. mat. l. 1. §. sed & nouissimi. C. de rei vx. act. l. in fundo. §. diuortio. ff. de iure dot. Et cum exorta esset dubitatio, si locatio inter ꝑceptionē fructuū & diuortiū interuenisset, qdnā sequēdū esset: acutissimè Papinianus disputauit, in fructuū diuisione vtriusque tēporis, quo m̄rimoniū constitit, rōnē habendā esse: vt fructus ꝓ rata tēporis diuiderent. Sed de ea q̄stione, q̄ ꝑter cæteras obscura esse credit, & eruditissimos quosq; ætatis nostræ Iuriscōsultos exercuit, paucis explicādū est. Argumētū igitur illius. §. hoc erit: Si inter fructuū ꝑceptionē & diuortiū dotalis fundus locat' sit vtriusq; illius tēporis, quo m̄rimoniū cōstitit, habēda rō est: ut ꝓ rata eius tēporis marito fructus attribuat. Causa aūt fuit huiusmodi. Mulier cal. Octob. nupserat: eodque ipso die vineā suā marito doti dederat: Maritus vindemiā facit: vini dolia duodecim colligit, cal. Nouemb. idē maritus colono vineā illā elocat. Postremo Ianuarij die diuortiū facit. Quærit, quantū ex illis fructib. habere maritus debeat. Nam imperitus iuris, bonus aliōq siue pragmaticus, siue politicus, pingui minerua responderet: qm̄ ꝓportio fructuū dotis esse debet cū onerib. matrimonij, & quatuor menses matrimoniū durauit: quatuor vini dolia marito deberi, vt octo tantum reliqua restituat. nō animaduertens videlicet, solā annonæ & fructuū superiorū rationē habendā non esse: verùm & annonæ insequentis. qm̄ (vt in vetere ꝓuerbio est) annus ꝓducit, nō ager, nā anno insequenti, si maior vini ꝓuentus esset, iniuria marito fieret: aut verò si pluris fundū elocaret, q̄ quanti merces anni superioris fuerat. æquum est igit, vt ex ea mercede, triū mensium partem accipiat: ac proinde vtriusque temporis ratio, & ante locationem scilicet, & post locationem habeatur. Papinianus autem significat, fuisse quosdā, q marito fructus oēs 12. doliorū attribuerent, & præterea quartā mercedis partē: hoc est, triū mensium pensionem. opinor, hoc argumento: ꝙ cùm eo mense percepti fuissent, quo mense matrimoniū durasset, locū lex haberet, vt quib. mensibus matrimoniū cōsisteret, eorū mensium fructus ad maritū ꝑuineant. Sed hanc illorum rationem iccirco absurdā esse ostēdit: qm̄ isto mō sequeret, vt si postridie q̄ maritus vindemiasset, diuerteret, oēs illos fructus sibi haberet. Ergo, inqt, vindemiæ fructus & quarta portio mercedis instātis anni confundi debent: vt ex ea pecunia tertia portio viro relinquat. Quæ verba nō aliter interpretari commodè possumus, q̄ vt inter veteres Doctores receptū est: nimirum, vt omnes vindemiæ fructus cum trium mensium mercede cōfundātur: veluti, si par vtriusque anni ratio est, 12. dolia anni superioris cum trib. instātis: & ex illa pecunia ita confusa, quoque marito tribuantur. nam vindemiæ fructus illos eosdem intelligit, qui fuerant in quæstione positi. quod à posterioribus interpretibus animaduersum nō est. atque ita quoque Dorotheus in Basilicis Papiniani verba planissimè interpretatur. Sed cùm hanc Papiniani sententiā fuisse, latina ipsius oratio demōstret, ijs qdem, q in ea lingua exercitati sunt: tn̄ disputari posset, nō satis eā æquitati cōsentaneā videri. Cur enim, q quatuor tātùm mensium onus sustinuit, quinque dolia auferet? Nam etsi cùm maior est merces, quàm quantus anni superioris prouentus fuerat: æquissima ista distributio est: tamen si vel par sit, uel minor, perspicuè iniqua est. Res autem omnes ex potiore parte censendæ sunt. Quare exortus est Duarenus, qui æquitatem

tantem secutus acerrimè defendit, doliorum numerum pro mensium numero marito attribuendum esse: ut pro mense Octobri, unum: pro tribus insequentibus, tria relinqueren- tur. Vereque (vt dicam) mihi sententia hæc naturali æquitati consentanea vr: sed tñ à latinis Papiniani verbis planè abhor- rens. nam verba hæc, vindemiæ fructus, interpretatur, unius tantùm mensis: cum ad anni totius fructus, qui positi in quæ stione fuerant, referenda sint. Tum illa, vt ex ea pecunia, sic accipit: quasi Papinianus dixisset, illa pecunia persoluenda: quod peccatum est in latinæ quidem linguæ consuetudine sa- nè maximum, neque dubium est, quin Gallici sermonis usus, cui locutio illa respondet, Duarenum in istam fraudem indu- xerit. Iam illud. Tertia portio de unius anni redditu contra ra tionem omnem interpretationem quasi minus ad latini ser- monis usum accommodatam arguit, neque tertiam ex ea pe- cunia Papinianus dicere potuerit, pro eius pecuniæ: pace do- ctissimi viri dixerim, planè absurdum est. cum vtrunque com modè dicamus, Tertiam partem ea illa re, & Tertiam illius rei. Itaque Connanus aliam istius computationis rationem instituit. nam vindemiæ fructus integros cum integra locatio nis mercede permiscet: deinde confusam vtranque summam in annos duos distribuit: vt ex vno tertiam marito partem at- tribuat, quæ ratio in partibus quidem vtriusque anni fructi- bus eodem cum recepta Doctorum sententia relabitur: sed à latinis Papiniani verbis longè abhorret: qui planissimè scri- bit, non integram mercedem, sed quartam illius partem ma- rito attribui. Quòd si vindemia esset, 24 locatio, 12 vt Conna- nus coniungit, 36. quorum dimidia pars sunt, 18. vt marito 6. attribuat: & eadem semper ratio sit, siue vindemia, siue merces maior sit, quæ sanè ratio æquitati naturali magis, quàm Papiniani verbis accommodata est. Ecce autem alij, qui amborum illorum sententiam aspernati disputant, tertiã ex vindemiis partem detrahendam, & alteram tertiam ex quar ta mercedis parte: vt, verbi gratia, ex duodecim vindemiæ do- lijs, 4. ex tertia autem parte quartæ partis mercedis, 1. qui- bus simul confusis efficiuntur, 5. Quæ computatio in affectu cum recepta & peruulgata Doctorum ratiocinatione con- gruit, atque in idem cum illa recidit. sed latinis Papiniani ver bis vim affert: qui disertè & nominatim de integris vindemiæ fructibus non de tertia illorum parte loquitur. præterea quid argumenti res habitura est: vt vir tertiam vindemiæ partem auferat, idest, quatuor dolia pro quatuor mensibus: & insu- per tertiam partem quartæ portionis mercedis? Receptam igitur Doctorum interpretationem, Papiniani verbis & ora- tioni planè consentaneam, teneamus. quanquam non alie- num videtur, totam hanc disputationem in tabula describe- re, & studiosis ob oculos ponere: vt quantum varietatis in illa multiplici ratiocinatione insit, facilius intelligatur.

Menses.	Vindemia.	Merces.	Papinianica confusio, &	attributio.	Canonica attributio.	Duarenica attributio.
II.	XII.	XII.	XIII.	Sexta: idest $2\frac{1}{3}$	2	2
	XXIIII.	XII.	XXV.	Sexta. $4\frac{1}{6}$	5	5
	XII.	XXIIII.	X.IIII.	Sexta. $5\frac{1}{3}$	3	3
III.	XII.	XII.	XIIII.	Quarta. $6\frac{1}{2}$	3	3
	XXIIII.	XII.	XXVI.	Quarta. $6\frac{1}{5}$	$4\frac{1}{2}$	4
	XII.	XXIIII.	XVI.	Quarta. 4	$4\frac{1}{2}$	5
IIII.	XII.	XII.	XV.	Tertia. 5	4	4
	XXIIII.	XII.	XXVII.	Tertia. 9	6	5
	XII.	XXIIII.	XVIII.	Tertia. 6	6	7

Atque

Atque hæc quidem de rerum dotalium fructibus hactenus. Reliquum est, vt quæ de earundem iure supersunt, exponamus; atque in primis de actionibus quibus soluto matr. dos repetitur. Earum autem antiquo iure tres reperio fuisse: quarum in locum duæ nouæ à Iustiniano substitutæ sunt. Nã olim rei vxoriæ fuit actio, fuit & ex stipulato, itemque præscriptis verbis, de quarum singulis ordine disseremus: si prius illud monuerimus, quod Gellius lib. 4. c. 3. testatur, Ser. Sulpitium in libro de dotibus scripsisse, nullas rei vxoriæ cautiones, aut actiones Romæ per annos quingentos fuisse: quia nullum vnquam per tot annos diuortium acciderat. Postea verò quàm celebrari diuortia cœperunt, Rei vxoriæ actio instituta est: hoc est, actio in personam, quæ sol. matrimonio mulieri, eiusve patri aduersus maritum dotis repetendæ causa cõceditur. Non enim mulieri tantùm, verùm etiam eius patri concedi, cùm ex ijs, quæ superius dicta sunt, intellectum est, tum etiam Vlpianus c. Instit. 6. his docet verbis: Quòd si in potestate patris sit, pater adiuncta filiæ persona habet actionem re vera, nec interest aduentitia sit dos, an profectitia. vbi, pro Re vera, non dubito, quin restituendum sit, Rei vxoriæ: erroremque ex notis R. V. natum arbitror. Aduersus autem maritum eam dari constat; siue ipsi dos data sit, siue alij ex mariti voluntate: sed si filiusfam. sit & dos socero data sit, filiúve iussu soceri, socer tenebitur. l. si eum dotem, 22. §. transgrediamur. ff. sol. mat. quin & aduersus mariti hæredes dari, patet ea l. dotis actione. 9. C. sol. mat. Huius autem actionis formulam Cicero in libro de Offic. III. scribit hanc fuisse: Quantum æquius melius sit dari. eiusque uestigia extant in l. pen. ff. solu. matri. & l. si cum Cornelius, 82. ff. de solu. itaque Caius in l. eas obligationes, 8. ff. de capit. min. scribit, eam in bonum & æquum conceptam esse: & naturalem præstationem habere: ob eamq; causam etiam post capitis diminutionem durare, ut quandoque emancipata agat. Iam verò, quod ad actionem ex stipulatu pertinet, sic habendum est: ut siquidem profectitia dos sit, & pater stipulatus fuerit eam sibi reddi, filiæ communitatem excludat: ut sibi soli dotem reciperet, eamque actionem ad hæredes transmittat. l. 1. §. & hoc ex rei. C. de rei vxo. act. si modò ex continenti, non autẽ ex interuallo stipuletur. l. quoties, 29. post dotem. 40. ff. sol. mat. Sin autem dos aduentitia sit, tum extraneus, si modò eam sibi reddi stipulatus est, agere ex stipulatu poterit. l. si dotem, 24. C. de iure dot. Vtriusq; autem dotis commune hoc est, vt siue profectitia, siue aduentitia sit, per actionẽ ex stipulatu statim & in solidum exigatur. l. 1. §. cum autem. C. de rei uxo. act. & si mulier in matrimonio decesserit, ad suos hæredes actionẽ transmittat. d. l. 1. §. maneat. & §. illo proculdubio. C. eod. Superest actio præscriptis verbis, quæ tum dari solebat, cùm extraneus dotem sibi reddi pactus fuerat. dict. l. prima. §. accedit, & l. auia, & l. si dotem, 24. C. de iure dotium. Tres igitur has uetusto iure actiones dotis fuerunt: quas omnes Iustinianus sustulit, uel potius sic interpolauit, ut duas nouas institueret, quarum prior est, Ex stipulatu, cuius hanc esse naturam uoluit: ut in dote constituenda semper dotis stipulatio interposita fingatur: ac proinde, ut solu. matrimonio mulier, eiusve hæredes aduersus maritum, eiusve hæredes actionem ex stipulatu dotis haberent: quæ tamen bonæfidei natura & conditione digneretur. l. 1. C. de rei vxor. actio. Altera est uindicatio: quæ mulieri conceditur in rebus dotalibus, siue mobilibus, siue immobilibus, siue æstimatis (si tamen extent) siue inæstimatis. l. in rebus. 39. C. de iure dotium. nam illam aduersus maritos dari (qua tamen de re ueteres dubitarunt) ex fine legis illius intelligitur. ubi Imper. ait, si maritus sit locuples, post solutũ matrimonium: sin minus etiam constante matrimonio uindicationem illam concedi. quod idem de constante matrimonio sancitum fuerat in superiore l. ubi adhuc, 29. C. eod. neque est, quod nostri propter res æstimatas addubitent: nam illa uerba, Si tamen extent, patet non suo loco posita fuisse: sed ita, ut modo exposui, locum illum restituendum esse. Atque hæc quidem de dotalibus actionibus dicta sint: qua in disputatione, ne illud quidem prætermittendum est: tribus tamen de causis dotem à marito retineri, neque restitui: Prima est, propter repudium legitima ex causa mulieri à marito, uel sine legitima causa marito à muliere missum: nam legitimas repudij causas exponit l. consensu, 8. C. de repud. ubi inter alias traditur dotem ob adulterium amitti: de quo etiam textus est in l. ult. C. de adult. cùm tamen antiquo iure sexta tantùm dotis pars omitteretur; ut Vlpianus c. Insti. 6. testatur. Secunda causa est, ut cùm uir pactus est de dote mortua muliere retinenda. l. si pater, 12. l. inter socerum, 26. §. eum socer, ff. de pactis dotal. l. si dotali, 48. ff. solu. matri. Tertia est, cùm uir unde se tueatur, habiturus non esset. l. maritum, 12. & sequen. ff. solu. matri. unde actionis formula fuisse hæc uidetur: Quantum facere maritus poterit. l. diuortio, 35. ff. de negoc. gest.

FINIS.

PARDVLPHVS PRATEIVS I. C.

Ad Legem Iuliam, De Fundo Dotali.

VETERIBVS maiori curæ mulierum, quàm virorum res fuisse antiquissima monimenta nos docent, idque varij iuris articuli significant. Hinc desce derũt ff. Aug. & ff. Claudij edicta, hinc factum S.C. Velleianũ, hinc Iustiniani constitutio, qua iubentur mulieres alios antecedere. Quid cętera memorẽ? Ea, præter legis Iuliæ de fundo dotali nõ alienando, obligãdo ve ausilium, silentio transmittere placuit. Eius enim legis disputationem instituimus. Ea facto proponebatur res soli, mobilesve doti dictas, traditasque à marito, vxoris consensu diuẽditas, earum precium in rem eius versum non fuisse, an alienata vxor vindicare posset, quærebatur. Quod dotis causa datum est, mariti esse Iustinianus Imper. scribit Insti. qui.alie. lic. vel non. qđ eius interpres Theophilus his verbis expressit, δίον γυνή τις ἀνδρὶ συναπτομένη πρὸς γάμον ἐπιδίδωσι διάφορα πράγματα λόγῳ προικὸς ἐπιδίδωσι δὲ καὶ ἀγρὸν, καὶ διὰ τῆς τραδιτιζιόνος δεσπότην αὐτὸν ἐποίησε τῆς πάσης προικός: adeò vt dotalẽ rẽ ab vxore vindicari nõ posse Carus, Carinus, & Numerianus AAA. rescripserint l. doce. C. de rei vind. Iniquũ autem ingenuis hominibus non esse liberã rerum suarum administrationem, Caius existimat l. 2. ff. si à parent. quis sue. manumis. quod & Constantinus Impera. l. in re. C. manda. probat his verbis. Nam suæ quidem quisque rei moderator, atque arbiter &c. Eademque M. Ciceronis in oratione pro L. Cornelio Balbo sententia est.

Equidem quid in proposita specie lege Iulia, Iurisconsũ. responsis, Imperatorumque constitutionibus cautum sit, subijciam. Quod antequam faciam, quæ pugnare uidebantur, diluam. Caij igitur responso minimè subsistimus: quod enim ait, iniquum esse &c. ad ea, quæ legibus, moribusve prohibita sunt, non pertinere, Accursius noster ad d. l. 2. adnotauit. Sed & non omnia, sed pleraque pro animo quisque facit: idque idem Constantinus A. constituit dicta l. in re. Quin uno uerbo isthæc refellimus? Hæc generalia sunt. In toto autem iure (Papinianus ait l. in toto ff. de reg. iur.) generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quòd ad speciem directum est, quod varijs exemplis probatur, quæ Accursius & P. Decius in d. l. in toto. recensent. Idem in legibus contrarijs obseruandum censet M. Cicero libro secundo, de Inuen. his uerbis. Nam quæ in partem aliquam, & in certam quandam rem scripta est, propius ad causam accedere uidetur, & ad iudicium magis pertinere. Quid? quod generalia uariè restringi constat: quod & A. Alciatus non semel docuit ex medijs Iuris Ciuilis & Pontificij visceribus. l. 1. nu. 4. C. de sacrosanctis ecclesijs. & libro primo. de verb. signific.

Attigimus lex Iulia à diuo Augusto in sexto suo Consulatu lata, Vlpiano, & Tranquillo auctoribus,

DOTALE PRÆDIVM ITALICVM MARITVS, INVITA VXORE, NE ALIENATO, NE CONSENTIENTE EA, OBLIGATO.

Hoc legis caput Paulus libro secundo Senten. titul. 22. & Caius l. 4. ff. de fun. do. recitant, & interpretantur. Quod autem ait OBLIGATO, ad hypothecas, & seruitutes nõ admittendas, imponendasve pertinet. l. 5. ff. eo. tit. Idem quod lex Iulia, Iustinianus sæpissimè constituit. Is enim l. vnic. §. & cùm lex. C. de rei vx. act. & cum lex Iulia (ait) fundi dotalis Italici alienationem prohibebat fieri à marito, non consentiẽte muliere: hypothecam autem, nec si mulier consentiebat, interrogati sumus, si oporteat huiusmodi sanctionem super Italicis tantùm fundis, sed & pro omnibus locum habere placet, itaque, nobis eandem obseruationem non tantùm in Italicis fundis, sed etiam prouincialibus extendi.

Idẽ Nouel. 61. §. pe. καὶ πολλῷ μᾶλλον (inquit) ταῦτα ἐπὶ τῆς προικὸς πράττειν εἴπερ τινὰ τῆς προικὸς ἀκινήτων ὑπόθοιτο ἤδη γὰρ τὰ τοιαῦτα ἱκανῶς πρὸς τὴν ἡμετέραν νενομοθέτηται. Legis Iuliæ sanctionem refert, & probat idẽ Augustus lib. 2. Institutio. tit. 8. Ea igitur lege, & constitutionibus dotalis fundus alienari uetatur, quod & Iurisconsul. responsis receptum scio l. tertia & quarta. & toto ferè titulo. ff. de fun. dot. & Imperat. in auth. siuè à me: & si qua mulier. C. ad Senatus Consultum Velleianum. Idem recipit communis interpretum schola, ne vllo quidem discrepante. In eandem rẽ extant varia responsa, quæ vulgò consilia appellantur. Ea recẽsere infiniti esset operis. Maximum autem fundi dotalis priuilegium esse ait, vt alienari non possit. Sed nec mulieris cõsensu iuuabitur huiusmodi alienatio legibus improbata, idque Iustinianus cõstituit d. §. & cùm lex. & Iusti. qui. alie. licet, vel nõ. in fi. prin. & eadẽ Nou. 61. θεμ. καὶ μέντοι. συναινέσεις (λέγει) γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἃς ἂν ὑποβάλλειν ἃς εἰς τὴν αὐτὴν ἢ εἰς ἄλλας ἀκινήτων γεγραμμένα τὸν λαμβάνοντα παντοδεῖς οὐκ ἂν ὀνήσειεν εἰ προτάξαι τῆς συναινέσεως, quod & Græcus interpres titu. de fund. do in Basilic. & Azo in Sum. C. eo. tit. quod & Bal. Perusinus obseruat ad Imper. constit. l. si prædium. C. de iu. dot. ex eius sententia. Cuius rei rationẽ aufert Iustinianus. d. §. & cùm lex. Ne, ait, fragilitate naturæ suæ in repentinam deducantur inopiam. Eandem rationem adduxit idem Imperator Institu. lib. 2. tit. 8. in fin. principij. Vnde, nec immeritò mulierem à mollitie dictam putat Varro. Mulieres, quò, volunt flectunt mariti blanditijs, minis, aspectu scabro, quid? an non & uerberibus? quo genere qđ maximè cupiunt, eliciunt. Hinc fraudes enasci, doli mali hamo mulieres capi, fragilitateque circumscribi videmus, vt non immeritò dixerit Vlpianus l. 2. ff. ad S. C. Valle. mulieres multis casibus supponi, atque obijci, idque ob sexus imbecillitatem, earumque infirmitatem iuuandam. Infirmas igitur, & imbecilles eas appellat, qua de causa à maritis deleniuntur, & quò hi volunt, adducuntur, quas, cùm delinimentis, maritali metu frangi possint, fragiles rectè appellat Iustinianus. d. §. & cùm lex. quod pernoscentes mariti animos earum labẽtes vel minimo negotio ad rerum suarum alienationem impellunt. Ad eam quoque sexus fragilitatem respexisse mihi uisa est Ouidiana Phyllis.

Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria: simplicitas digna fauore fuit.

Simplicitatem appellat, quæ calliditati opponitur. Simplicem enim doli non capacem appellamus, & fraudis nescium. Sed mouet, pugnareque uidetur quod in Andromacha scribit Euripides.

ἂν γάρ τι ἄλλοις αἱ γυναῖκες μὲν τέχνας
μέλλουσι λόγχην δ' ἄνδρες εὐστοχώτερον.
εἰ γὰρ δόλοισιν ἦν τὸ νικητήριον
ἡμεῖς ἂν ἀνδρῶν εἴχομεν τυραννίδα.

Quò pertinet & illud Hesiodi in oper. & dieb.

Ἐν δὲ δέμας κύνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος.

Quibus versibus significantur mulieres doli artifices, & versutas esse atqui fragilitatem doli nesciam, & τῆς ἀβουλίας comitem esse addubitat nemo. Hæc pugnantia non sunt, quæ ita idem Euripides in Medea conciliare videtur.

γυναῖκες ἐσμὲν ἐσθλ' ἀμηχανώταται,
κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται.

Sexus igitur fragilitas impedimento est, quo minus dotalis prædij alienationi consentiat mulier. Nec mouetur, quod Iauolenus scribit l. vlt. ff. de pact. dotal. his verbis, vxor viro fundum æstimatum centum in dotem dederat, deinde cum viro pactũ conuentum fecerat, vt, diuortio facto, eodem precio vxori vir fundum restitueret: postea, volente vxore, vir eum fundum vendiderat ducentorum, & diuortium erat factum, Labeo putat viro potestatem fieri debere, verum velit ducenta, vel fundum reddere, neque ei pactum conuentum remitti oportere. Idcirco hoc puto Labeonem respondisse: quoniam voluntate mulieris fundus venijt. Quod aiunt Labeo, & Iauolenus fundum dotalem rectè venijsse, quòd mulieris voluntas intercesserit, de prædio dotali æstimato accipiendum eorum verba docent: Inque potestate viri fuisse vel fundum, uel precium reddere. Quæ enim æstimata sunt, volente muliere, alienari posse Bar. existimat & Petro probatum ait in l. si æstimatis. ff. sol. mat. Planè doti data, etiam æstimata, vendi non poterunt, si mulieri electio seruata sit, idque diui Seuerus, & Antoninus rescripserunt l. 1. C. de fund. dot. Quod & Africanus responderat. l. quòd si fundus. ff. eod. tit. Quòd si (ait) fundus in dotem æstimatus datus sit, vt electio esset mulieris, negauit fundum alienari posse. Quòd si arbitrio mariti sit, contra esse. Legem igitur Iuliam de fundo non solum de inæstimato, sed & de

de æstimato, cuius electio mulieris esse, accipiemus, idque Græcus interpres in libro βασιλικῶν indicat. Restringetur tamen, si mariti id arbitrio esset, vt suprà proximè dixi. In rebus igitur inæstimatis & æstimatis quidem, sed quarum electio mulieri seruata fuit, eius consensum obligatorium non esse Decretali Pontificis Maximi epistola significatur. c. cùm cõtingat. de iureiur. in antiq. Eius autem modi alienatio adeo nullius momenti est, & nulla obligatio inde nascatur. Huic enim lex Iulia occurrit l. cum lex ff. de fideiuss. quod & A. Alcia. obseruat d. c. cum contingat. Nullamque actionem emptori proditam Bald. adnotat. l. si prædium. nu. 2. C. de iure dot. Nam, prohibita obligatione, prohibetur actio, argumento petito ab antecedente destructo, quo argumenti genere utitur Paul. I. C. in l. & quia. § Ideoque. ff. de iurisd. omn. iud. fortissimi huius argumenti meminere Bal. in l. conuenticula. C. de episc. & cler. & N. Euerardus Præses in locis arg. leg. Ex obligatione nasci actionem idem Paul. scribit l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. Emptori igitur tradita sol. matri. vindicabit mulier, quod Accursio placuit, qui suam sententiam iuuari, ait Iust. oia. A constitutione l. in rebus. C. de iur. do. Idem responderem, & si constante matrimonio ob mariti inopiam dos exigeretur, ex sententia Vlpiani l. si constante. ff. sol. mat. Diuersum ius erit, si maritus vxoris hæres sit, aut dos lucro ei cesserit l. pen. ff. de iur. dot. Quid? si mulier iurasset se alienationi consensisse, seque controuersiam nõ moturã aduersus alienationem? Eiusmodi iusiurandum alienationi non obesse quidam putant: quoniam contra ius sit, eiusque formam, & præscriptum, ideoque non seruandum l. iurisgentium. §. & generaliter ff. de pact. In omnibus contractibus à lege prohibitis iusiurandum admitti vetuerunt Imper. l. non dubium. C. de legib. Ex qua constitutione adnotat Bar. nullum eum esse contractum, quem lex voluit: ideoque iusiurandum in eũ præstitum nullum esse: In alienatione fondi dotalis idem recipiendum Accursius censuit ad d. §. & cùm lex. & Institut. quib. alien. lic. vel non. In quam sententiam iuere Bal. in l. si prædium. C. de iure dot. Alcia. l. 1. nu. 43. ff. sol. mat. I. Corasius præceptor in rub. ff. eo. tit. Cuius rei rationem hanc affert idem Bal. in d. l. si prædium. nu. 5.

Quòd iuramentum non obliget, vbi lex obligationem prohibet, quod & proximè ex Bartolo obseruaui. Addidit aliam Alcia. d. l. 1. num. 43. quòd fauor publicus in dotibus versetur. Sed & si nimia reuerentia iurauerit mulier (quod in proposita specie euenisse verisimile est, imò verissimum) iureiurando alienationem non confirmari constat ex Vlpi. sententia. l. 1 §. quæ onerandæ. ff. quar. rer. act. non detur. quò responsum illud adducit (& rectè) Humb. Boueneus in repet. auth. sacramenta. nu. 50. C. si aduers. vend. Pontifices tamen maximi cõtrà decreuerunt propter vim, auctoritatemque iurisiurandi, quo DEO obligamur, salusque animæ in eo vertitur c. cùm contingat. de iureiur. in antiq. & c. licèt mulieres. eod. tit. lib. 6. Ea vis est iurisiurandi, ut quod iure minimè subsistit, firmet & corroboret Papiniano auctore. l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. Sed ne iniquitatis vinculum sit iusiurandum, neve decipiamur specie boni, Pontificiæ legis solutionẽ petendam optima ratione censuerunt Innoc. & Ioan. And. in d. c. cum contingat. idque Pet. Anchar. probat. c. 2. de pact. in 6. Guido Papa decis. 224. eundem Boueneus in d. authen. sacramenta. sequutus concedendum ait, quorum sententiam iuuat Pontificis Maximi decretalis epistola. c. 1. de iureiur. vbi Feli. Sandæus disputat subtilissimè, qui iuramenti vinculum soluere possint, atque eo genere cessabunt decreta Pontificum. d. c. cum contingat. & d. c. licèt. Cessabunt etiam, si iuramentum vi dolove præstitum sit, aut alicui noceat. d. c. cum contingat. & d. c. licet. Quod autem ad ius Ciuile attinet, metus probatio non exigitur: sed dotalem fundum probare sat est. Vim apud Pontifices accipere debemus metum reuerentialem. Alciat. d. c. cùm contingat. quod uerum putem. Nam mulieres sunt meticulosæ Euripidi in Hypolyto.

γυνὴ γὰρ ἐστὶ τ' ἀλλὰ μὲν φόβου πλέα.

Aiunt Pontifices, vis ad metum pertinet. Nam quod vi fit, id metu factum intelligi Vlpianus scribit. l. 1. in fine. ff. quod met. caus. Metum cadentem in constantissimum uirum, vimque atrocem, sed reuerentialem apud Pontifices inque proposita facti specie non exigimus, sed reuerentialem, idque Bar. prodidit. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quar. rer. act. non det. In hæc verba. Nota, quod licèt actio, quod metus causa, requirat non ... vel metum, tamen propter metum, qui est ex nimia reuerentia, ut quam mulier habet ad uirum &c. rescinditur promissio, & paulò post. Non tamen propter metũ, qui est ex nimia reuerentia, ut quam mulier habet ad uirum &c. & paulò post. Debet ergo probari, quòd præcesserunt minæ, uel uerbera: tũc. n. cũ illa qualitate, scilicet, quia maritus est, efficitur iustus metus. Hæc ille. Quo in genere A. Alciatus in d. c. cùm contingat. scribentes (inquit) exigunt simpliciter minas præcessisse: nec distinguunt (ait idem) an eas exequi solitus sit. & istud maximè in muliere locum habere debet: quoniam talis sexus meticulosus est, ut glossator adnotauit in c. cùm locum. de sponsal. in antiq. & suprà ex Euripid. probauimus. Adijcit idem ibidem solum metum reuerentialem sufficere, quò perpendit l. pen. ff. de furt. pudor enim, & uerecundia, ipsa reuerentia ad resistendum, prohibendumve rem alienari impedimento est. An autem præsens, uel proximus metus probandus sit, uideamus. Equidem metum longo temporis interuallo præcessisse, uel ipso alienationis tempore incussum, uel postea subsecutũ probare nihil interesse putem. Nã quod ad præteritum attinet, sciendum est, si metus intercesserit, irritam esse rerum dotalium alienationem: etiam si post metũ, uel minas sequatur alienatio ex interuallo: cùm pendente matrimonio metus durare uideatur Bar. l. si ob turpem. uers. & ideo in quæstione. ff. de cond. ob turp. caus. quod probat Arnold. Ferronus in consuet. Burdig. titu. 4. de dot. §. 1 a. eoque respexisse uidetur Bar. ad d. §. quæ onerandæ. his uerbis, uel minæ præcesserunt, aut uerbera. De metu præsenti uel negotio instanti dubitandum non est. Siqua enim mulier uerberibus præsentibus contractus tempore, uel etiam minis alienationi rerum dotalium consentire cogeretur præsentibus testibus, & tabellione, quis eum contractum metu initum negaret? Hoc nulli dubium, lex est de dubitab. h. l. quod Labeo. & ibi hoc adnotat Accurs. ff. de Carb. edict. Nam ait Vlpianus in l. 1. ff. quod met. caus. ibi instantis, non de uerè præsenti accipiendum putat Bar. l. metum autem. no. 1. ff. quod me. caus. sed quia res (ait) eo uerisimiliter tendit per l. 3. ff. de don. cau. mor. Instantem igitur, imminentem, uel proximum, uel paulò post futurum accipere debemus. Instat enim, quod imminet, uel propinquum alienationi est. Quod ait Vlpian. in d. l. 1. uel futuri de aliquanto interuallo futuro accipi debet, nisi dicas instantem, idest, proximè futurum, ut uel explicationis noia sit, ut & alibi sæpe atque ideo de præsenti metu. d. l. 1. & l. metum autem. accipiendæ non sunt. Nihil igitur interest metum longo interuallo, uel paulò ante actum, uel propinquè, longeve subsecutum probari, idque ex proximè dictis liquido constat. Idem Ferronus eodem loco consulit mulieri veritæ, ne bona sua minis, aut metu alienare cogatur, ut sibi ita caueat, ut contestetur prius, idq; clàm adhibito tabellione, & testibus, sese si consenserit, ut uendat uenditurãm minis, & metu: tunc enim remissio iuris ob eam cõtestationem subnectetur, idq; ex c. s. quod me. caus. atque ita Diuum censuisse refert in l. qui in aliena §. si. ff. de acquir. hæred. cuius sententia potior uisa est, quàm Bar. & Alex. eam improbantiũ, cuius rei rationem hanc ibidem subijcit Ferronus Senator lectissimus. Cùm clam (ait) contestetur, quod palam non audet ex Iuliani Aug. rescripto l. 2. C. de his, qui per met. iudic. nõ appellauit. Quid? si mulier illud testata non fuit, & uenditioni, alienationique iureiurando firmatæ consenserit? Consultissimè secum agetur, si pontificia lege solui se petat, solutumque sit iurisiurandi vinculum. Nam, eo soluto, res ad ius ciuile metum nullum exigens referenda erit, potissimum si apud Iudices Laicos lis agatur. Imò, sublato iureiurando, contractum nullum esse, Guido Papa scribit decisio. 226 cuius sententia uera est. Huic enim alienationi lex Iulia occurrit, quæ dotale prædium alienare prohibet.

CERTIS tamen ex causis fundum dotalem alienari posse uarijs Iuris ciuilis articulis constat, idq; utilitatis causa receptum est. Quæ autem sint hæ causæ, uideamus. Et Paolo placuit. l. 1. ff. de fun. do. legem Iuliam cessare ob id, quod maritus damni infecti non cauebat, uicinus missus sit in possessionem fundi dotalis: deinde iussit possidere hic dominus vicinus sit: quia hæc alienatio uoluntaria non est. Lex Iulia igitur de voluntaria alienatione accipienda est. At ob maritorũ culpam vxores inquietari leges nolunt, idq; constitutum est. l. 2. C. ne vxor pro marito. Sed quod ait Vlpianus in d. l. 1. res vino receptum consistit Bal. noster ad d. l. 1. Rem tamen cùm sua causa ad eum, qui missus est, transire idem Bald. scribit. Soluto itaque matrimonio rem mulieri restituendam putem,

sem, idque æquitatis ratio suadet, idque superiore constitutione iuuatur. d. l. 2. C. ne uxor pro marito. Græcus interpres Cyrillus in lib. Basi. hoc ipso titulo ait, quod non cauetur damni infecti missus fuerit à secunda possessione in dominium rei dotalis, ualet alienatio. Sed & illud adde, ex innominato Græco interprete meritò petitam à marito damni infecti cautionem. In dote enim maritus instar emptoris est, ut lib. 44. titu. 6. c. 19. Emptor autem satisdat non solùm, quando à domino, sed etiam quando à non domino emerit, ut & lib. 19. tit. 2. c. 53. Et creditor, qui pignus accepit, satisdat: c. 52. & 15. vbi etiam generaliter dicit, quod quilibet ius habens in ædibus, & nõ satisdans, cum possit, ab eis excidit. Hactenus ille. Non tamẽ necant Vlpianus & Græcus interpres (quisquis ille fuit) qn res transeat cum sua causa, uxorve eam solut. matr. uindicare possit. Sed & si per vniuersitatem transit prædium, secundùm quod fieri potest ad alterum, veluti ad hæredem mariti cum suo tamen iure, vt alienari non possit. d. l. 1. hoc etiam casu cessat lex Iulia. Quod ait Vlpianus in d. l. 1. cum suo tamen iure, ad vtrunque casum pertinet. Si fundus dotalis æstimatus datus sit, ut arbitrio mariti esset, eum alienari posse Africanus respondit l. quod si. ff. de fund. do. Cessabit etiam lex Iulia, si maritus fundum dotalem uendidit, & tradidit, si in matrimonio mulier decessit, & dos lucro mariti cesserit, fundum emptori auelli non posse, Marcianus scribit. l. pen. ff. de fund. dot. eamque venditionem confirmari ait Basil. auctor. Non pertinet etiam lex Iulia in specie, quæ apud Tryphoninũ relata est in l. antepen. ff. eod. cuius hæc uerba sunt. Si fundũ, quem Titius possidebat bona fide longi temporis possessione, sibi quærere poterat, mulier vt suum marito dedit in dotem, eumque petere neglexit vir: cum id facere posset: rẽ periculi sui fecit. Nam lex Iulia, quæ uetat, fundum dotalem alienari, pertineat etiam ad huiusmodi acquisitionem: non tamẽ interpellat eam possessionem, quæ per longum tempus fit, si ante, quàm constitueretur dotalis fundus, iam cœperat, planè si paucissimi dies ad perficiendam longi temporis possessionẽ superfuerunt, nihil erit, quod imputetur marito. In hac specie fundi dotalis alienatio fieri dicitur. Nã quod vsucapitur, alienari, Paulus dixit. l. alienationis. ff. de verbo. signi. quod & Græcus interpres obseruat in lib. Basi. titu. de fund. do. Quod tamen in Tryphonini specie proponitur, nempe fundum dotalem capi vsu, & longi temporis possessione, accipi debet, si ante dotis dictionẽ, dationemve, vsucapi cœptus sit, atque oẽs Græci interpretes consentiunt. Legẽ quoque Iuliã ad res mobiles nõ ptinere scribit Constantinus Harmenopolus lib. 4. tit. ὅτι ἡ γυνὴ ἐν τούτῳ ἀκίνητα μὲν οὐ δύναται ἐκ τοιαύτης κινεῖ τάδε ἀνάγκην, καὶ δι᾽ ἄδειαν ἐκ τοῦ ἰδίου τοῦ γυναικὸς ἀκίνητον ἐκποιήσεσθαι δύναται ὁ ἀνὴρ κινεῖν κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ.

Dotem autem in mobilibus, vel se mouentibus constitui, dici, darive posse Iustiniani. A. constitutione significatur. l. vnic. §. exactio. C. de rei vxo. actio. Harmenopuli sententia legis Iuliæ uerbis iuuat. Vsa enĩ fuit uerbo, PRÆDIVM. quo res immobilis significatur, idque ex verbis Vlpiani liquet. l. 1. ff. de fund. do. qui pro prædio fundum dixit, & in illis tit. de seruit. rustic. præd. & urba. D. Regulariter igitur definire veteres dotalem fundum alienari non posse, quod tamen, necessitate suadente, restringi Azo in summa. C. de fund. do. §. est autem. scribit. Cuius rei exemplum adfert, quorum prima duo ex necessitate dimanasse ait. Scribit enim eum, qui à socio fundi dotalis prouocatur, alienare uideri, idque necessitate quadam. Alterum descripsit ex d. l. 1. ff. de fund. do. quod necessitati tribuit. Quod de omni necessaria causa accipere videntur Barto. & Bald. in d. l. 1. quod minimè admittendum putem, nisi legibus, constitutionibus, iurisque consultorum responsis expressim cautum esset. Huiusmodi alienationibus mulieres indotatæ essẽt. Atqui reipublicæ interest, dotes mulieribus conseruari. l. 1. ff. solu. mat. Quod ait lex Iulia dotale prædium alienandum non esse, & constante, & sol. mat. accipere debemus. Nam (sicut in ea re testis est Papinianus l. et. ff. de fund. dot.) etiam diremPto matrimonio dotale prædium esse intelligitur, quod & Bal. docuit l. rem, quam. C. de iure dot. per illum tex. qui rem, quã socer doti genero dederat alienare uetat. Sed ad decretalem Pontificis maximi epistolã reuolemus. d. c. cùm contingat. de iureiur. Ea iusiurandũ adseruandum iuberi, contractum autẽ minimè confirmari scribunt Bart. l. si quis pro eo. nu. 11. ff. de fideius. & A. Alciatus d. ca. cum contingat. nu. 10. quod verum semper existimaui.

Soluto igitur iureiurando, & dispensatione (quod aiunt) obtenta, legi Iuliæ locus erit. Iure tamen iurando mulierem non ligari admittendum, si liberis mulieris damno esset alienatio. d. c. cùm contingat, à contrario sensu, quod & ibidem Glossator & Anto. Butr. probant: & quod tamen distinctione quadam admittit I. Imolæus ad d. c. cùm contingat. quo loco A. Alciatus interpretatur uerbum præiudicium, concludens hoc filiis præiudicio non esse, quod tamen glossator ibidem adstruit, & uerum est. Nã quæ differentiæ ratio assignari posset, erit potius de præiudicio creditorum, quàm filiorum accipi debeat? Hæreditatem matris filiis deberi cõstat l. scripto. ff. vnde lib. & l. nam & si. ff. de inoffi. test. Sed id, quod meum futurum est, in alium omnino transferatur, id damno mihi non esse dicemus? Cessante metu, dolo, alteriusve præiudicio põtificiæ regulæ. d. c. cùm contingat. standũ ait Alciatus ibidem propter uim iusiurandi, cuius causa res iure Pontificio definienda, terminandave erit. At eo soluto, negotium ad ius Ciuile referri debet. Hoc loco instituenda esset disputatio, an iureiurando contractus firmetur, quod fusissimè Alciatus, & alii disputant ad d. c. cum contingat. Equidem (quod ad ꝓpositam speciem attinet) non confirmari putem: sed quia DEO immortali iurantem obligari Pontificii dixerunt, iõ seruandum iubet Pontifex, non tamen cõfirmata scribit. Ait lex Iulia. ALIENATO. Alienationem accipere debemus omnẽ actum, per quem dominium transfertur. l. 1. C. de fun. do. Alienationis autem verbo & emphyteusim, & hypothecam contineri, scribit Thalelens eod. titul. in lib. Basil. Sed an fundum dotalem permutandi ius sit, videamus. Permutationem emptioni uicinam l. Paulus scribit. l. 2. ff. de rer. permu. eamque emptionis vicem obtinere Impera. constituerunt. l. 2. C. eod. Igitur lege Iulia, & hanc contineri affirmare ausim, quod & iure, morib. apud Marchiam receptum scio. Illi enim lib. consuetud. artic. 213. ita scriptum est. [Le mari & la femme conioinctemẽt, ou separeement, ne peuuent vẽdre, aliener, permuter, ou autrement disposer des biens dotaux.] Quod iure probari potest. Nam omnis actus, per quẽ dominium transfertur, alienatio est. d. l. 1. C. de fund. do. Permutatione dominium transfertur l. 1. ff. de rer. permut. Permutatio igitur dotalis prædii ad legem Iuliã pertinet, ut quæ alienationis verbo contineatur Nouella Iustiniani constitutione VII. τὸ δὲ τῆς ἐκποιήσεως ὄνομα γενικώτερον διὰ τοῦτο τεθείκαμεν ἵνα κωλύσωμεν καὶ πρᾶσιν καὶ δωρεὰν καὶ ἄμειψιν. &c.

Quod autem ait lex Iulia, NEV OBLIGATO, ad seruitutes produxit Vlpianus l. Iulianus. ff. de fund. dot. Lex autem Iulia non solùm ad totum fundum, sed & ad partem pertinet, adeò vt nec hæc alienari possit interprete Vlpiano l. dotale. §. prædii. ff. de fund. do. Quid, si legis Iuliæ auxilium eiurauerit mulier? nec tum quidem contractum subsistere putem: cum huic consentire non possit: at renunciationem consensui comparat Iustinianus l. vnic. §. & cùm lex. C. de rei vxo. actio. Nam qua ratione adduci potuit mulier ad consentiendum, eadem potuit & ad eiurandum, arg. l. doli. §. diuersum. ff. de noua. & rectè: nam idem error, qui est in principali ꝓmissione, est in hac renũciatione, vt docet Bartol. noster l. Stichus. §. idẽ quæsiit. nu. 2. ff. de condi. indeb. per illũ text.

FINIS.

